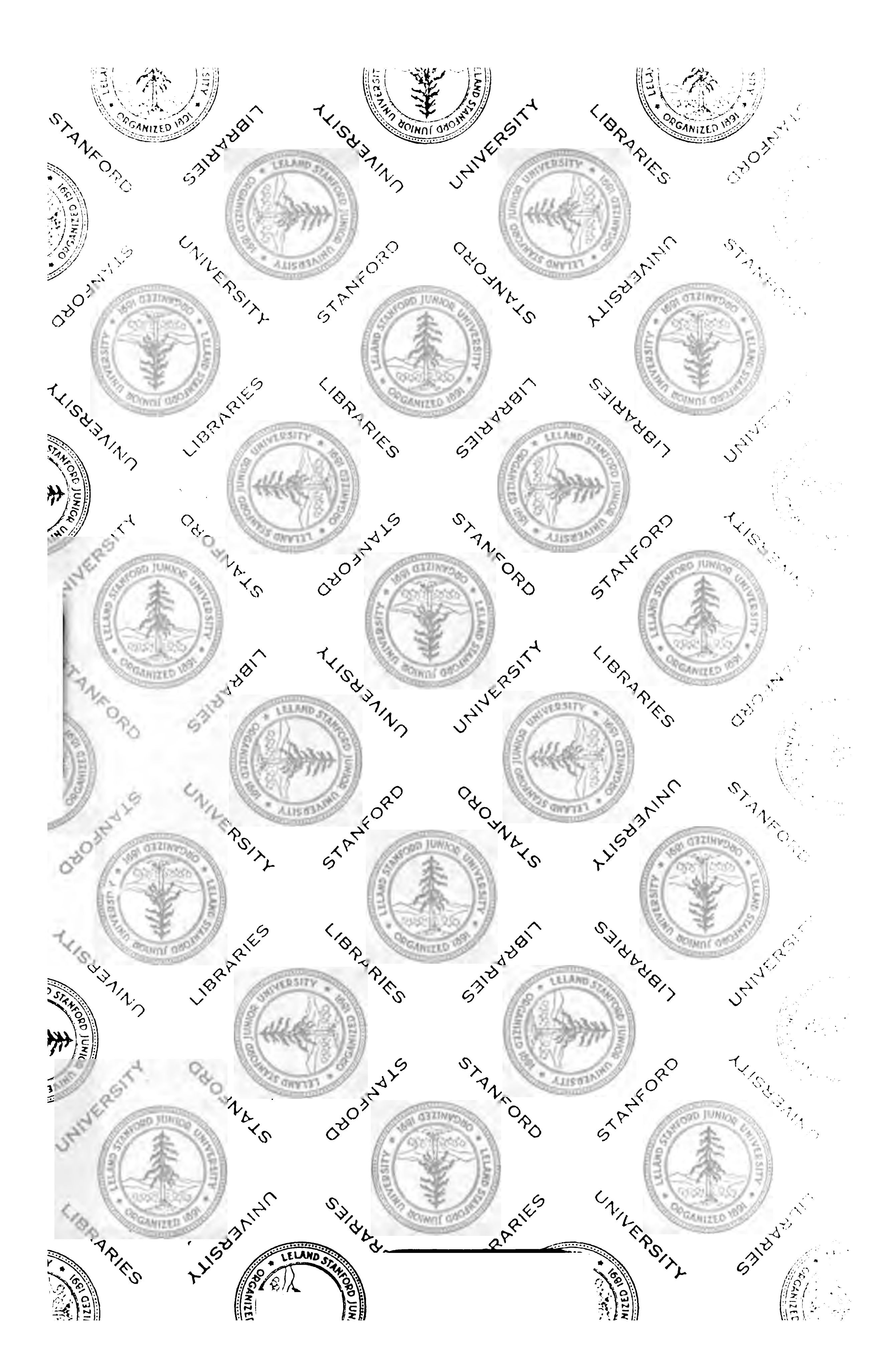
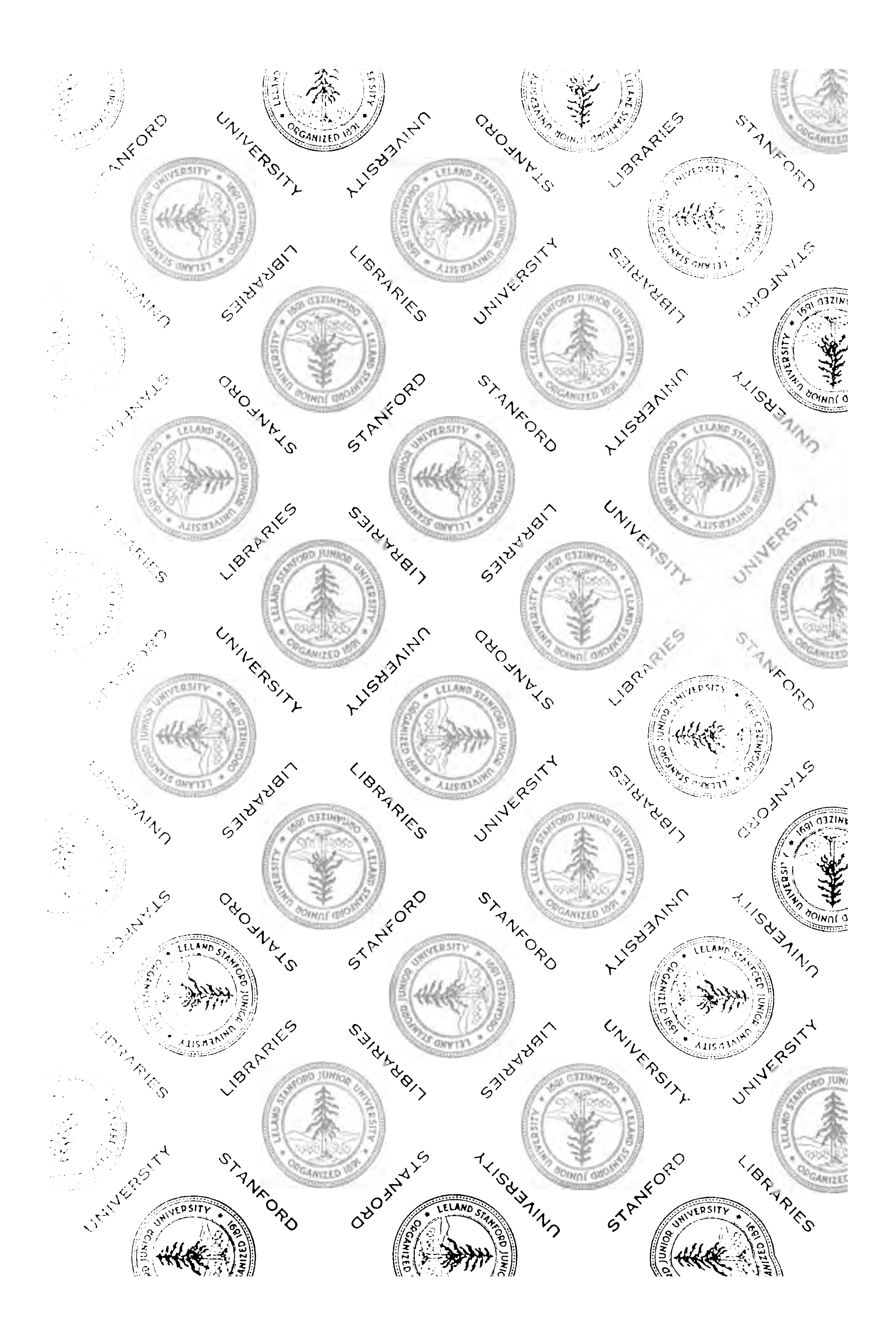
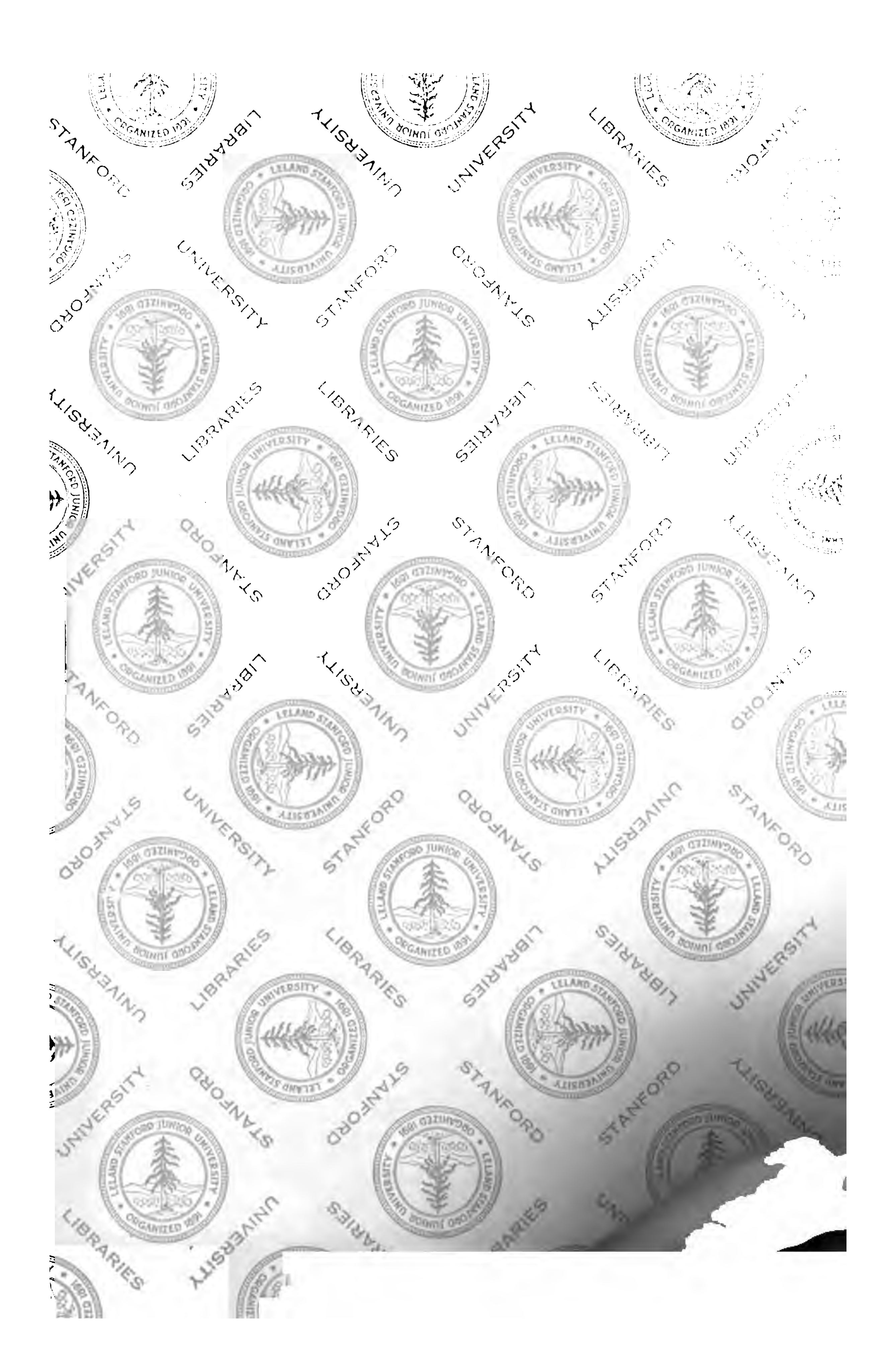

JOANNIS BUXTORFII P.

LEXICON

CHALDAICUM, TALMUDICUM ET RABBINICUM.

DENUO EDIDIT ET ANNOTATIS AUXIT

BERNARDUS FISCHERUS
DR. PHILOSOPHIAE ET THEOLOGUS HEBRAEUS.

VOLUMEN SECUNDUM.

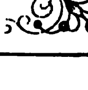
LONDINI,
ASHER & Co.
13. Bedford Str W C.

LIPSIAE,
IMPENSIS MAURITII SCHAEFER.

PHILADELPHIAE,
E. SCHAEFER & KORADI.
S W. cor. 4 th. & Wood Str.

MDCCCLXXV.

JOANNIS BUXTORFII P.

LEXICON

CHALDAICUM, TALMUDICUM ET RABBINICUM

IN QUO

OMNES VOCES CHALDAICAE TALMUDICAE ET RABBINICAE,
QUOTQUOT IN UNIVERSIS VET. TEST. PARAPHRASIBUS CHALDAICIS, IN UTROQUE TALMUDE,
BABYLONICO ET HIEROSOLYMITANO, IN VULGARIBUS ET SECRETIORIBUS HEBRAEORUM
SCRIPTORIBUS COMMENTATORIBUS PHILOSOPHIS THEOLOGIS CABBALISTIS ET JURECON-
SULTIS EXTANT, FIDELITER EXPLICANTUR,

ET COPIA AC DELECTU EXEMPLORUM TARGUMICORUM TALMUDICORUM ET RABBINICORUM
ELEGANTER DECLARANTUR;

PASSIM ETIAM SUIS LOCIS HEBRAEORUM ET CHALDAEORUM PROVERBIA, APOPHTHEGMATA
SENTENTIAE RITUS ALIAQUE AD SACRAM HANC PHILOLOGIAM PERTINENTIA EX PROPRIIS
IPSORUM LIBRIS PRODUCUNTUR ET EXPLANANTUR;

QUAM PLURIMA DENIQUE VET. ET NOV. TEST. LOCA EX ANTIQUITATE ET HISTORIA
HEBRAICA NOVE EXPONUNTUR ET ILLUSTRANTUR,

UT NON SOLUM VULGARIS LEXICI, SED AMPLISSIMI ET INSTRUCTISSIMI THESAURI
PHILOLOGICI LOCO ESSE POSSIT;

OPUS XXX. ANNORUM,

NUNC DEMUM POST PATRIS OBITUM EX IPSIUS AUTOGRAPHO FIDELITER DESCRIPTUM IN
ORDINEM AEQUABILEM DIGESTUM, ET MULTIS PROPRIIS OBSERVATIONIBUS PASSIM LOCU-
PLETATUM REIPUBLICAEQUE CHRISTIANAE BONO IN LUCEM EDITUM

A

JOANNE BUXTORFIO FILIO
LING. HEBR. IN ACAD. BAS. PROF. ORD.

DENUO EDIDIT ET ANNOTATIS AUXIT

BERNARDUS FISCHERUS
DR. PHILOSOPHIAE ET THEOLOGUS HEBRAEUS.

VOLUMEN SECUNDUM.

LIPSIAE.
IMPENSIS MAURITII SCHAEFERI.
MDCCCLXXV.

JOANNIS BUXTORFII

LEXICON

CHALDAICUM, TALMUDICUM ET RABBINICUM.

EDIDIT

BERNARDUS FISCHERUS.

יאה יָאֵי [2] *pulcher, decorus, speciosus:* et verbialiter *pulchrum est, decet, convenit:* כמא יָאֵה אנת quam pulchra es? Cant. 7, 6. יתיר יהי יאי בית מקדשא magis erit pulchra domus sanctitatis, Cant. 1, 17. Fem. וְיָאְיָא בחזוא et pulchra aspectu, Gen. 29, 17. מלכו יאיא regnum speciosum, Jer. 46, 20. יָיא בריוא pulchra aspectu, Gen. 29, 17. TgH. Pl. ועיני לאה יָאְיָן et oculi Leae erant pulchri, Gen. 29, 17. et aliter, יָאֵין עובדך ברתי pulchra sunt opera tua, filia mea, Cant. 1, 15. כמא יאון כהניא quam pulchri sunt sacerdotes, Cant. 4, 2.

יָאְיָא *pulchritudo.* Constr. יָאֵית צדקך pulchritudinem justitiae tuae, Jobi 8, 6.

יָאוּת, יֵאוּתָא, יָאוּתָא *pulchritudo:* et adverbialiter, *pulchre, bene, recte:* מטול דְיֵאוּתָא דחסדא אנין לרישך quia pulchritudo gratiae, i. e. gratiosa, sunt illa capiti tuo, Pr. 1, 9. ארי יָאוּת פשר quod pulchre interpretatus esset, Gen. 40, 16. יאות חזיתא pulchre, bene vidisti, Jer. 1, 12. Sic respondet hebr. היטב: Ri. יאות הוא pulchrum est, bene se habet. יאות לך pulchrum est tibi, convenit tibi, decet te. מנא יאות quam pulchre! quam eleganter.

אֵיוּתָא *idem:* Prov. 4, 9.

יאי *nomen urbis:* רב אסי ורב זירא איקלעו לפונדקא דיאי R. Ase et R. Sira venerunt in hospitium (urbis) Jae, Chol. 6a. In gl. scribitur fuisse illic homines plebeios, qui suspecti fuerant de Demai, i. e. decimis.

יאל unde הואיל *voluit, placuit, acquievit.*

הואיל Rab. *postquam, quandoquidem, quum, cum*[3]. Sequi solet ו: ut, הואיל וכך הוא postquam ita est: הואיל והזכירו postquam meminit ejus. Hinc in TgH. הואיל וקרכא דסדום quandoquidem urbs Sodom est in medio donorum, quae dedi Abrahamo, Gen. 17, 18.

יְאֹר [4] *rivus:* יאור מצרים rivus Aegypti, i. e. Nilus, Am. 8, 8. Vide ibi R. Dav. et R. Sal. et Am. 9, 5. Ti. אריסא עביד ביה יאורי hortulanus facit in eo (agro sc.) rivulos, Bm. 103b. Gl. חריצין *fossulas, ductus, quibus aquae ex rivo vel fluvio per agrum ad irigationem ejus ducuntur.*

יַאֵשׁ [5] Pahel, *spe destituit, desperare fecit.* hebr. Sic chal. לְיָאָשָׁא ית לבי ad destituendum spe cor meum, Eccl. 2, 20. Rabbinis in Hithpa. usitatissimum, נִתְיָאֵשׁ, הִתְיָאֵשׁ *diffidere, dubitare.* Hinc in Tg. יִתְיָאֵשׁ בלביה et dubitet in corde suo, Deut. 29, 18. in Jon.

יֵאוּשׁ *desperatio, diffidentia: res desperata:* מלי יאושא verba desperata, Jobi 6, 26. Ap. Ros. sumitur de *re ab homine per oblivionem relicta et amissa,* in Bm. c. 2. ab initio in Gemara.

נוֹאָשׁוּת idem.

יַאֵת *acquiescere, consentire,* hebr. Ap. Ros. et Tos. est idem quod נהנה *uti, frui re aliqua:* אין מברכין על הנר עד שיאותו לאורו nunquam super candelas accensas benedicunt, nisi luce ejus fruiti sint, Ber. c. 8. in Misna. אין נאותין ממנו לפי שאינו מן המוכן non utuntur eo (oleo) quia non est de praeparato, Sab. c. 3. in Misna. שנאותין בו ב"ט qui utuntur eo in die festo, Beza 15a. מפני שהנשים נאותות בהן quia mulieres utuntur illis sc. ad lavandum, vel ornandum se, Joma 15a.

יְאוֹתוּת *acquiescentia, consensus.*

יב vide infra in יהב.

יַבֵּב [6] *vociferari, jubilare, ovare.* Part. pl. כד מְיַבְּבִין cum vociferarentur, Exo. 32, 17. וּמְיַבְּבִין כל כתי מלאכיא et vociferantur, jubilant omnes turmae angelorum, Jobi 38, 7. Imper. יַבִּיבִי כנשתא דישראל jubila synagoga Israelis, Ps. 60, 10. יַבָּבוּ קדם יי׳ jubilate coram domino, Ps. 47, 2. Fut. ולא תְיַבְּבוּן et non vociferabimini, Num. 10, 7. תְּיַבְּבוּן בחצוצרתא clangetis tubis, v. 9. נְיַבֵּב קדמוי clangamus coram eo, Psal. 95, 2. At Lev. 15, 19. תהי יָבְבָא בריחוקא,

---

1) י Hebraeis et Chald. ܝ Syr., ى Arab. et Persis decima littera alphabeti hebr. est et inde *decem* in numeris. In graecis vocabulis litteras ι et υ restituere solet. 2) Syr. per א in fine, ܝܐܠ scribitur.

3) Proprie: *postquam alia res tumquam prima* (ar. أَوَّلَ) *causa praecessit*, ad quam vocem ar. etiam verbum יאל referri potest. Cf. gr. λάω. *) יאל (Sab. 24b.) vide in ילי.

4) Hinc gr. ἐρωέω, ῥυέω, rivus.

*) יאיק (Erub. 104a.) *vas quoddam juxta formam vasi* ביטרוס (gr. ἡπητήριος) *conveniens* d. q. vide R. Sal. l. c.

5) Ar. يأس et أيس. Conf. et verbum أيس *mollis, lenis fuit, desperavit.*

6) Syr. ܝܒܒ, arab. أبب. Cf. gr. παπάζω, εἴβω, ἰβύω.

puto legendum יְתִבָא sedens, manens. Ithpah. Fut. עַל מַלְכוּת פְלִשְׁתָאֵי אֶתְיַבַּב super regno Philistaeorum jubilabo, Ps. 108, 10. יְתְיַבְּבוּן vociferabuntur, clangent, Ps. 65. v. ult.

יַבָּבָא, יַבֶּבְתָּא *vociferatio, jubilatio, concrepatio, clangor:* ותתקעון יבבתא et clangetis clangore, Num. 10, 5. דוכרן יבבא memoriale clongoris, Lev. 23, 24.

יַבָּבוּת *idem:* יבבות עבדי קרבא vociferationem, strepitum facientium bellum, Jer. 49, 2. Sic c. 4, 19.

יַבִּיבָא vide in יבב.

יבד. Hujus formae pertinent ad אבד.

יבח יַבְחוּשִׁין *muscae parvae, quae reperiuntur in cellariis vini, culices vinarii,* R. Sal. exponit gallice *mouchelon;* לרבות יבחושין שסיננן ad multiplicandum (i. e. includendum, comprehendum) culices, quos percolant, Chol. 67a. R. Sal. Lev. 11, 11. כמין יבחושין אדומין sicut muscae vel culices rubri, Nid. 22a. למעוטי יבחושין אדומין ad imminuendum, i. e. excipiendum culices rubros, Seb. 22a. gl. כמין יתושין בלא כנפים sunt veluti muscae absque alis; quales proveniunt in fundo vel ora doliorum nostrorum vinariorum extrinsecus.

יבל הֵיבֵל, אוֹבִיל *attulit, adduxit, apportavit, deportavit, abduxit, detulit:* Praet. אוביל יתהון לטור קודשיה adduxit eos ad montem sanctitatis suae, Ps. 66, 6. Cum aff. וְאוֹבְלִנּוּן לבבל et transtulit ea in Babylonem, Jer. 28, 3. וְהֵיבֵל הִמּוֹ et abduxerit ea, Esr. 5, 14. אוֹבִילוּ בשביתא duxerunt in captivitatem, Cant. 5, 7. ואובילו מן דמיה עלויהון et adduxerunt de sanguine ejus (porci) super eos, Thr. 2, 9. Partic. מוֹבִיל ומיתי בידיה apportans et adducens manu sua, Jes. 11, 32. vide et Job. 12, 18. Infin. וּלְהֵיבָלָה כְּסַף et ad deferendum argentum, Esr. 7, 15. Imp. וְאוֹבִיל למשריתא et affer in castra fratribus tuis, IS. 17, 17. אוֹבִילִיהּ לקרתא defer ea in urbem, IS. 20, 40. אובילו עיבורא abducite frumentum, Genes. 42, 19. Ithp. Futur. ולא יִתּוֹבְלוּן et non afferantur, Jer. 27, 18. לבבל יִתּוֹבְלוּן in Babyloniam transferentur, 22.

יַבְלָא *rivus:* Pl. היך יַבְלִין דמיא sicut rivi aquarum, Thr. 3, 48. Elias legit יַבְלָא: et לְיַבְלֵי אעא germini ligni, Jes. 44, 19. hebr. לבול עץ proventui ligni. Forte leg. לְלַבְלְבֵי אעא ramis ligni. Vide nostram Babyl.

יַבְלָא [8] Talm. *nomen herbae medicinalis,* Git. 68b. As. 28a. ubi glossa: *nomen est herbae* sic appellatae. B. Ar. in גרד primo scribit, esse herbam quae in lingua heb. vocetur חצוב, i. e. *hedera.* Usus ejus occurrit etiam in proverbio, quod vide in גרד in גרידא: Aliter נפיק בדיבלי qui egreditur cum (calceis) herbarum harum (in die propitiationis scil.) Joma 78b. Ejusmodi calceos in die propitiationis gestare erat illicitum. Gl. hic in genere explicat עשבים. B. Ar. in דקל primo legit בדיקולי.

יַבְלִית *idem.* Kel. c. 3. ubi gl.; *species est herbae, cujus nomen* יבלא et oblinunt ea dolia. Guido *verrucariam herbam* explicat, q. a seq. יבלת.

יוֹבֵל, יוֹבְלָא, יוֹבֵלָא *jubilaeus annus,* sic dictus, quod cornu יובל i. e. arietis inflato promulgaretur: בשתא דיובלא הדא in anno jubilaeo hoc, Lev. 25, 13. יובלא היא תהי לכון jubilaeus erit vobis, Lev. 25, 10.

יַבֶּלֶת *verruca:* כהן שעלתה בו יבלת חבירו חותכה לו בשיניו sacerdos cui ascendit, i. e. crevit, exorta est verruca, socius ejus abscindit eam ipsi dentibus suis (sc. Sabbatho): sed dentibus tantum, non instrumento alio, Erub. 103b. ab initio. חתיכת יבלתו abscissio verrucae ejus, Pes. c. 6. in Misna, ab initio.

יַבְלוּת *verrucatio,* More l. 1. c. 72.

יַבְלָן *verrucosum,* Lev. 22, 22.

יִבֵּל *deverrucare, verrucas ramorum abscindere ex arboribus,* Schevi. c. 2.

מוֹבִיל *portans, adducens:* synecdochice, *lator literarum, tabellarius.* Usus ejus in epistolis.

מוּבָל *truncus, mutilus, quem coguntur ferre aut vehere,* sic dictus, quasi *portatus,* Tah. c. 7.

מוּבָלָה *onus, sarcina:* הוה טעון מובלתיה erat portans sarcinam suam, Jelk. 41c. חמא חד טעון מובלא דקיסין videbat quendam portantem fasciculum lignorum. Echa rab. ad v. 1. מובן אתה מובלא דקיסין vendisne fasciculum lignorum? Ibid.

יבם *fratris absque liberis defuncti uxorem ducere, affinitatem cum ea contrahere vinculo conjugii:* וְיִבְּמִנַּהּ et affinitate junget eam sibi, Deuter. 25, 5. Infin. לא אבי לְיַבָּמוּתִי non vult affinitatis jure ducere me, Deut. 25, 7. Imp. וְיַבֵּם יתה et affinitatis jure duc eam, Gen. 38, 8.

יְבָם *levir, mariti frater,* Ruth. 3, 10. Cum aff. סריב יְבָמִי renuit levir meus, Deut. 25, 7. יְבָמָהּ levir ejus, Deut. 25, 5. Fem. יְבָמְתָּא, יְבָמָה *glos, fratria, uxor fratris:* תבת יְבִמְתֵּךְ reversa est fratria tua, Ruth. 1, 15. ותסק יבמתיה et ascendet fratria ejus, Deut. 25, 7. Pl. יְבָמוֹת.

יִבּוּל *leviratio, affinitas talis:* מצות ייבום praeceptum levirationis, Jeb. 39b. Qui de hoc jure plura vult nosse, legat tract. talm. יבמות et Maim. in par. 2. in הלכות יבום וחליצה.

יבק יַבֹּק, יוּבְקָא *nom. propr. fluvii,* Gen. 32, 33. *in quo oves lavabantur ad tonsuram,* Cant. 4, 2.

יבר, יַבְרוּחִין vide in ברח.

יבש heb. *aruit, exaruit, arefactus, exsiccatus fuit:* Praet. לחם זודהון יְבֵשׁ panis viatici ipsorum aruerat, Jos. 9, 5. וכען הא יבש et nunc ecce aruit, v. 12. יְבֵישַׁת א־עא aruit, exsiccata est terra, Gen. 8, 14. עד דִיבִישׁוּ מיא donec exsiccatae essent aquae, Gen. 8, 7. די יְבִישׁוּ quod exaruissent, Job. 2, 11. melius esset יְבִישׁוּ: ut, יְבִישׁוּ גופניא exaruerunt vites, Joël. 1, 10. Futur. היך עסבא אִיבַשׁ sicut herba exaresco, Ps. 102, 12. יהרוב וְיִיבַשׁ exsiccabitur et exarescet, Jes. 19, 5. Sic v. 7. וְיִיבְשׁוּן et exsiccabuntur, v. 6. Pah. יַבֵּשׁ *arefecit, exsiccavit:* יבש

[8]) *Gramen alga.* Vide Michael. lex. syr. p. 365. Verbum de hoc nomine formatum מייבל et pl. מייבלין de *erudicandis graminibus* legitur in Schevi. c. 2.

יי ית מי ימא דסוף exsiccavit dominus aquas maris algosi, Jos. 2, 10. Sic c. 4, 23. יַבֶּשְׁתָּא arefecisti, Ps. 74, 15. Part. וּמְיַבֵּשׁ ליה et arefacit illud, Nah. 1, 4. Fut. וכל עסביהון אֲיַבֵּשׁ et omnes herbas ipsorum arefaciam, Jes. 42, 15. Ithpa. Praet. וְאִתְיַבַּשׁ et exsiccatum est, Ps. 129, 6. Part. וּמִתְיַבֵּשׁ מן חורבא et exarescit prae siccitate, Ps. 90, 6. Pl. וּמִתְיַבְּשִׁין et arescunt, Jobi 12, 15. Futur. וְיִתְיַבֵּשׁ et exarescet, Jobi 14, 11. יתיבשון exarescunt, Jobi 18, 16.

יַבִּישׁ יָבֵשׁ *aridus, siccus:* וית גלא יַבֵּשׁ et stipulam aridam persequitur, Jobi 13, v. 25. כאע יָבִישׁ sicut lignum aridum, Jes. 56, 3. Pl. ענבין רטיבין וְיַבִּישִׁין uvas recentes et aridas, Numer. 6, 3. והא יבישין לחדא et ecce arida erant valde, Ez. 37, v. 2. Emph. גרמיא יַבִּישַׁיָּא ossa arida v. 4.

יַבֶּשְׁתָּא *arida: aridum, siccum, terra sicca,* Gen. 1. Dan. 2, 10. הפך ימא דסוף ליבשתא convertit mare Suph in aridam. Ps. 66, 6. ויבשתא אידוי בריאו et aridam manus ejus crearunt, Ps. 95, 5. ותשוד לבישתא et effundes in aridam, Exo. 4, 9.

יוּבְשָׁא *ariditas, siccitas:* ועל כל ארעא יובשא et super omnem terram siccitas, Jud. 6, 37. 40.

יַבְשׁוּת *idem,* apud Rabbinos: ותגבר בו היבשות et praevaluit in eo siccitas, Aben Esra Exo. 3, 1.

יַבְשָׁנִי *locus siccus et aridus,* Tan. 10a.

יְגַר *cumulus, acervus:* יגר שהדותא cumulus testimonii, Gen. 31, v. 47. a Labane Syro usurpatum, pro quo Jacob Hebraeus dixit גל עד, eodem sensu. Pl. יְגוֹרִין, יְגָרִין Job. 15, v. 28. אתן ית ירושלים ליגרין dabo Hierusalem in acervos, Jer. 9, 11. Sic Mich. 3, 12. כיגרין sicut acervos, Hos. 12, 12. ותהי בבל ליגרין et erit Babel in acervos, Jer. 51, 37. B. Ar. adducit haec duo exempla in יגר ultimo, hoc לגרין, illud כגירין, sine Jod primo. לְיִגְרֵי חקלין in acervos agrorum, Mich. 1, 6.

אִיגַּר *idem,* Ps. 60, 2. Job. 8, 17.

אוֹגַר *idem,* Gen. 31, 46. 47. Deut. 21, 1. in Tg. Jon.

יַד יְדָא, אִידָא *manus:* latissime Hebraeis usurpatur, Chaldaeis non item: nam ubi per metaphoras textus hebr. longius recedit, ibi Chaldaeus fere aliis vocibus, proprie sensum exprimentibus utitur, ut passim videre est: לא תקרב ביה ידא non attinget eum manus, Exod. 19, 13. וִידָא לא תושיטון ביה et manum ne immittatis in eum, Gen. 37, 22. ידא חלף ידא manum pro manu, Exod. 21, 24. דמושיט אִידָא qui extendit manum, Prov. 11, v. 22. אידא פרסא manum extendit, Jes. 60, v. 9. Cum aff. ארמית יְדִי levavi manum meam, Gen. 14, 22. מסר בידי tradidit in manum meam, Gen. 39, 8. יְדָנָא תקיפה לנא manus nostra fortis est nobis, Deut. 32, 27. וִידָנָא לא תהי ביה et manus nostra non erit in eo, Gen. 37, 27. אחתנא בִידָנָא attulimus in manu nostra, Gen. 43, 22. אעיל כען ידך בעטפך immitte nunc manum tuam in sinum tuam, Exod. 4, 6. בְּאִידָךְ in manu tua Ps. 31, 16. הא אמתיך בִּידָךְ ecce ancilla tua est in manu tua, Gen. 16, 6. לאת על ידכון in signum super manum vestram, Deut. 11, 18. דלמא יושיט ידיה ne forte extendat manum suam, Gen. 3, 22. ושזבית יתכון מן ידיה et liberavi vos e manu ejus, Jos. 24, 10. ושויאת יְדָהּ על רישה et posuit manum suam super caput suum, IIS. 13, 19. ידהון דימינא manus ipsorum dexterae, Exo. 29, 20. Pl. ויתרשלן יְדַיִן et remissae fient manus, Ez. 21, 7. פתיות ידין lata manibus, i. e. spaciis, Gen. 34, 21. וידיא יְדֵי דעשו et manus sunt manus Esavi, Gen. 27, 22. Cum aff. על תרין יְדַי in duabus manibus meis, Deut. 9, 15. ומלאות יְדָנָא et a defatigatione manuum nostrarum, Gen. 5, 29. לא תרשל ידך ne remissas facias manus tuas, Jos. 10, 6. אם יתחסנן ידיך num corroborabuntur manus tuae, Ez. 22, 14. בעובדי ידיכון operibus manuum vestrarum, Deut. 31, 29. ואלבישת על ידוהי et induit super manus ejus, Gen. 27, 16. ושיריא על ידהא et monilia manibus ejus, Gen. 24, v. 47. ית ידיהון manus suas, Exo. 29, 10. אשדו בידיהן effuderunt manibus suis, Ez. 23, 37.

בְּיַד *in manum, in manu, per manus,* i. e. *opera, ministerio:* et simpliciter, *per:* ביד משה per manum Mosis, Num. 33, 1. על יד, על ידי *per manum, per manus,* i. e. *opera, ministerio, per: juxta, propter.* Nam manus commune variarum rerum agendarum instrumentum est. כלאחר יד, לאחר יד *post manum, manu aversa:* המוציא לאחר ידו qui effert aliquid manu aversa, in tergo manus, aversa manus parte (sc. in Sabbatho) פטור liber est, T. Sab. cap. 10. in Misna. Majemonis glossa, לאחר ידו h. e. על גב ידו super tergo manus suae. Vide eum quoque in Hilch. Sab. c. 12. Hinc latius usurpatur pro *praepostere,* vel *inverse aliquid agere:* ut הזורק כלאחר יד qui aliquid spargit vel projicit, abjicit post manum, h. e. non eo modo quo alias fieri solet; ut post tergum vel super humeros, Sab. 153b. מחמר כלאחר יד qui bestiam agit vel ducit (in Sabbatho) post manum (h. e. praepostere vel modo extraordinario) Pes. 66b. Omnis qui facit aliquid in Sabbatho, quod ordinarie non ita fieri solet, dicitur facere כלאחר יד, scribit Ar. in חמר primo. מן יד, מִיַּד *e, ex, a manu:* item *statim, repente, confestim, illico:* sicut Latini a pedibus desumpta locutione dicunt, *e vestigio,* germ. handumkehren, behend. Conjunctim Rabbinis familiare: utroque modo in Targum: ut מן יד נפלת אישתא subito cecidit ignis, Gen. 11, 28. in Jon. מן יד יתיהב לה statim concedetur ei intrare, Esth. 2, 13. מן יד אמר illico dixit ipsis, Cant. 2, 13. לא תקטלנון מיד להון ne occidas eos subito, Ps. 59, 12. Sic accipiunt quidam illud in textu hebraeo, הנצל כצבי מיד eripe te sicut caprea celerrime, Prov. 6, 5. ubi tamen melius ex structura sequentis membri subaudias, מיד הציד e manu venatoris. Graeci ὑπὸ χεῖρα eodem modo explicant ex Plutarcho: מן יד תקיף רוגזא דיי subito exarsit in eos ira domini, Thr. 1, 2.

Ap. Ros. est etiam, *manubrium, capulus, ansa,* Handhebe: יד הקרדום manubrium securis: יד הכלי manubrium vasis: יד החרב capulus gladii, הסכין cultri. Hinc in Tg. על ידיה דספסרא in capulo gladii, Esth. 8, v. 15. כל היד המרבה לבדוק בנשים משובחת באנשים תיקצץ omnis manus, quae multiplicat ex-

plorare, in mulieribus est laude digna; sed in viris amputanda; Nid. 13. Laudatur in mulieribus, si frequenter manu se explorent (an sc. mundae sint, nec ne): sed in viris, si manus membro frequenter admoveant, vituperatur, quia causam praebet libidini. Item *petiolus, pediculus, a quo fructus dependent,* vel *quo fructus tenemus, quando illos manducamus,* Okezin c. 1. ab initio, *pediculi pomorum, pyrorum, uvarum, calamus spicarum etc.* vocantur יד *manus,* uti Graecis ποδίον pediculus.

ידיד יְדִיד *dilectus:* Ti. יבא ידיד בן ידיד ויבנה ידיד לידיד בחלקו של ידיד ויתכפרו בו ידידים veniet dilectus (h. e. Salomon) filius dilecti (i. e. Abrahami) et aedificabit dilectum (domum sanctuarii) dilecto (Deo) in portione dilecti (Binjamini) et expiabuntur per eum dilecti (Israelitae). Men. 53a. Sic ibidem: יבא טוב ויקבל טוב מטוב לטובים veniet bonus (i. e. Moses) et accipiet bonum, (i. e. Legem) a bono, (i. e. Deo) pro bonis (i. e. Israelitis).

ידה Heb. *jacere, projicere, jaculari.* Pih. יַדָּה *idem.* Huc videtur referendum, דאדייה אדוייה qui projiciendo projecit eam (sc. flammam) in locum publicum, Beza 39a. Vide et in Bk. 19b. et 98a. Est ex forma וידו אבן בי et projecerunt lapidem in me, Thr. 3, 53. B. Ar. adducit in litera Aleph. Chald. יְדָה *fateri, confiteri, celebrare, gratias agere.* Fut. וְיִדֵּי עלוהי et confitebitur super eo, Lev. 16, 21. וְיִדּוּן ית חוביהון et confitebuntur peccata sua, Numer. 5, 7. Vide et Lev. 5, 5. et 26, 40. Aphel אוֹדֵי, אוֹדָה *idem.* Praet. אודינא לך יי׳ את אוֹדִיתָא tu confessus es, Gen. 49, 8. confitemur tibi, celebramus te Domine, Ps. 75, 2. ואודיאו קדם יי׳ et confessi sunt coram domino, Jos. 22, 33. Partic. ומצלא ומודא et orabat et confitebatur, Dan. 6, 11. et plene i. e. cum expressa characteristica, מְהוֹדֵא gratias agens, Dan. 2, 23. ודמודי הטוי et qui confitetur peccata sua, Pr. 28, 13. Inf. טב לאוֹדָאָה קדם יי bonum est confiteri coram domino, Ps. 92, 2. Imper. בריכו ואודו benedicite et confitemini, Jud. 5, 2. Fut. אוֹדֶה קדמך confitebor coram te, Jes. 12, 1. ואודי ית שמך et celebrabo nomen tuum, Ps. 138, 2. Cum aff. אנא אוֹדֵינָךְ ego confitebor tibi, Jobi 40, 9. בשאול מן יודי לך in sepulchro quis celebrabit te? Ps. 6, 6. ויודון לשמך et celebrabunt nomen tuum, Ps. 76, 11. ושמך נודי et nomen tuum celebrabimus, Ps. 44, 9.

Ap. Ros. etiam est *concessit, quando opponenti argumentum conceditur.* Haec enim concessio est confessio, argumentationem ejus esse veram.

אוֹדָאָה, אוֹדָאָתָא, הוֹדָאָה et אודויתא, אוֹדִיתָא *confessio, laus, gratiarum actio, laudatio, celebratio:* הב קדמוהי הודאה da ipsi laudem, Jos. 7, v. 19. ואוֹדָאָתָא תרגומא דאודיתא expositio laudis, Ps. 7, 1. עולו בתרעוי באודותא et gratiarum actio. Ps. 45, 1. ingredimini portas ejus cum gratiarum actione, Ps. 100, 4.

הוֹדָיָה, אוֹדִיתָא Ri. *confessio, concessio argumenti:* הודאת בעל דין כמאה עדים confessio adversarii est instar mille testium: Item *confessio debiti, obligatio, chirographum, quo quis confitetur debitum,* Sanh. 29b. Vide B. Ar. in דר primo.

הוֹדָא, תּוֹדְתָא *gratiarum actio, confessio, celebratio, eucharisticum sacrificium:* אם על תודתא יקרביניה si pro gratiarum actione offeret ipsum, Lev. 7, 2. al. 12. כנכסת תודתא sicut sacrificium gratiarum actionis, Ps. 50, 14. מעלי תודתא offerentes laudem, Jer. 30, 19. על נכסת תודת קודשוהי pro sacrificio gratiarum actionis sanctorum ejus, Lev. 7, 3. Pl. קרבני תוֹדָן oblationes confessionum, i. e. eucharisticae, Ps. 56, 13.

אִתּוֹדָאָה *confessio:* פתגמין דאתודאה verba confessionis, Hos. 14, 3.

וַדַּי, וַדָּאי *confessum, certum, quod in confesso est, indubitatum.* אין מעשרין את הודאי non decimant certum (in Sabbatho) i. e. fructum, de quo decimam nondum datam esse certo constat. Alias dicitur טבל. Oppositum ejus est דמאי. Ap. Ros. אין ודאי שאין בו כספק nihil est tam certum, in quo non sit aliquid dubii. Id ab Elia in Tisbi explicatum. Aliam sententiam vide in ברא. Cum litera servili בְּוַדַּאי in confesso, cum certitudine, certo, vere: הכי הוא ודאי sic est certe, sic est revera. Masorethae pluraliter dicunt וַדָּיָא: ut cum dicunt, ארני ודיא ק״לד id est Adunaj certa sunt 134. hoc est Adonaj proprie sic scriptum et lectum, et non pro tetragrammato יהוה usurpatum, centum triginta quatuor locis in Bibliis legitur et ex illis certis sunt לאדני ז׳ septem Ladonaj, i. e. quae sic proprie leguntur et non pro ליהוה. Vide nostram Tiberiadem. Femin. והיא גדולה ודאית ipsaque est majorennis indubitata. הכמה ודאית sapientia vera. Pl זיבות ודאות fluxus certi; לידות ודאות partus certi, Bb. 166a.

יִדּוּי *confessio, formularis sc. peccatorum, quam certis temporibus Judaei teneantur recitare, cum affectu singulari et contusione pectoris ad singula verba.* Verba ejus vide inter preces יום הכיפור festi propitiationis. Concepta autem sunt secundum ordinem literarum alphabeti.

יְהוּדָה, יְהוּדָא *Jehuda, filius Jacobi, quasi celebrationis filius dictus, quia mater in ejus partu Deum celebrarit,* Gen. 29, 35. Inde toti tribui nomen tributum.

יְהוּד *Judaea terra,* Dan. 2, 25.

יְהוּדִי, יְהוּדָאי *Judaeus.* In Zohar saepe contracte occurrit יוּדָאי, Plur. יְהוּדָאִין, et יְהוּדָיֵא, Dan. 3. Fem. יְהוּדָאִיתָא Judaea mulier, Esth. 4, 1. in Tg. sec. Pl. לחיתא יְהוּדָיְתָא ad obstetrices Judaeas, Exo. 1, 16.

הִתְיַהֵד vel אִתְיְהַד *Judaizari, Judaeum effici, Judaismum assumi:* unde מתיהדים Judaei fiebant, Esth. 8, 17. הבתולה השבויה המתיהדת virgo capta et Judaea facta, Aben Esra Lev. 21, 14.

ידע יְדַע *scire, cognoscere: experire, quando sensibus tribuitur:* alias proprie est *mentis et intellectus,* quandoque etiam *sensus,* ut quando de *concubitu* dicitur, ut hebr. Praeter. כדי יְדַע cum cognovisset, Dan. 6, 10. ואדם ידע ית חוה et Adam cognovit Evam uxorem suam, Gen. 4, 1. Cum aff. וגבר לא

יְדָעָהּ et vir non cognovit eam, Genes. 24, 16. כל דְיִדְעָךְ quicunque cognoscit te, Ez. 28, 19. והיא לא יְדַעַת גבר et ipsa non cognovit virum, Jud. 11, 39. את יְדַעְתְּ ית פולחני tu nosti servitutem meam, Gen. 30, 26. הידעתא nostine! IIR. 2, 3. ולא ידעתיה et non novisti eum, Deut. 22, 2. די לא יְדַעְתְּנוּן quos non nosti, Deut. 13, 2. את ידעת tu nosti, IR. 2, 15. דלא ידעית די אנא יְדַעֵת quia ego cognovi, Dan. 4, 6. די לא ידעו משכבי אנון quae non novi, Prov. 30, 18. דכורא qui non cognoverunt concubitum maris, Num. 31, 18. די לא יְדָעַן גבר quae non cognoverunt virum, Gen. 19, 8. דחלן דלא יְדָעוּנִין idola quae non cognoverunt, Deuter. 29, 26. הלא ידעתון annon novistis, Gen. 44, 15. ואתן ידעתין et vos novistis, Gen. 31, 6. ועויתנא ידענא להון לא ידענא nescimus, Gen. 43, 22. iniquitates nostras agnoscimus nos, Jes. 59, v. 12. Part. יָדַע אנא scio ego, Dan. 2, 8. יָדֵיעַ צדיקא נפשא דבעיריה novit justus animam jumenti sui, Prov. 12, 10. Pl. ולא יָדְעִין neque cognoscunt, Dan. 5, 23. ידעי שמך cognoscentes nomen tuum, Ps. 9, 11. Cum aff. נגוד טובך על ידעך protrahe benignitatem tuam super cognoscentes te, Ps. 36, 11. Peh. יְדִיעַ להוא notum esse, Esr. 4, 12. כולא ידיע וגלי קדמך omnia sunt nota et retecta tibi, Jer. 12, 3. Infin. מִדַּע תִּדַּע sciendo scies, Gen. 15, 13. לְמִדַּע טב וביש ad sciendum bonum et malum, Gen. 3, 22. Cum aff. ולא אוסף עוד לְמִדְּעָהּ et non perrexit ultra cognoscere eam, Gen. 38, 26. Imp. כען דַּע וחזי nunc scito et videto, IIS. 24, 13. Cum aff. בכל ארחתך דְּעָהּ in omnibus viis tuis cognosce eum, Pr. 3, 6. דְּעוּ כען וחזו scitote nunc et videte, IR. 20, 7. Fem. דְּעִי scito, IS. 25, 17: דעי חוביך agnosce peccatum tuum, Jer. 3, 13. Fut. בישא לא אֵדַע malum non agnoscam, Ps. 101, 4. וְאִנְדַּע et cognoscam, Dan. 2, 9. אֵידַע אימתי אפסוק מן עלמא sciam quando cessaturus sim ex mundo, Ps. 39, 5. בדא תִּדַּע ארי אנא יי׳ in hoc scies quod ego sim dominus, Exo. 7, 17. לא תדעין non scies, Jes. 47, 11. לא ידע דא יהונתן non sciat hoc Jonathan, IS. 20, 3. איכדין נדע ית פתגמא quomodo sciemus verbum, Deut. 18, 21. ונדע יתהון et cognoscemus eos, Gen. 19, 5. Cum aff. וְנִדְעִנֵּיהּ et cognoscemus eum, Jud. 19, 22. בדיל דתדעון ut sciatis, Deut. 29, 6. הלא תדעונה annon noscetis eam, Jes. 43, 19. יִנְדְּעוּן עממיא די בר נש הנון scient populi, quod homines sint, Ps. 9, 21. Aphel אוֹדַע *scire fecit, notum fecit, indicavit, ostendit.* Praet. הוֹדַע לדניאל notum fecit Danieli, Dan. 2, 15. הודע יי׳ פורקניה notam fecit dominus redemptionem suam, Ps. 98, 2. הודעתא בעממיא עושנך notam fecisti inter populos fortitudinem tuam, Ps. 77, 15. ואת לא הודעתני et tu non indicasti mihi, Exo. 33, 12. וית דיני הוֹדְעִית יתהון et judicia mea nota feci eis, Ez. 20, וְאוֹדַעְתָּךְ et notum feci tibi, Pr. 22, 19. ובין מסאבא לדכיא לא הודיעו ac inter pollutum et mundum non dignoscunt Ez. 22, 26. Part. מְהוֹדַע חכמתא יתי docens sapientiam me, Ps. 55, 14. Pl. מְהוֹדְעִין אנחנא notum facimus nos, Esr. 4, 16. Inf. לְהוֹדַע גבורתך ostendere potentiam tuam, Hab. 3, 2. לְהוֹדָעָה ad notum faciendum, Dan. 5, 8. לְאוֹדָעָא ית גבורתיה ad notam faciendam potentiam ejus, Psal. 106, v. 8. לְאוֹדָעוּתַנִי מה אעביד ad notum faciendum mihi quid facere debeam, IS. 28, 15. להודעותך ut nota faceremus tibi, Esr. 5, 10. לאודעותהון ad notum faciendum eis, Ps. 25, 14. Imp. הוֹדַע יתהון notam fac eis, Ez. 43, 11. הודעני כען ית ארח טובם notam mihi fac quaeso viam bonitatis tuäe, Exod. 33, 13. הוֹדְעִנּוּן notas fac eis, Ez. 20, 4. הודיעון בעממיא עובדוי nota facite in populis opera ejus, Ps. 105, 1. הוֹדִיעוּנָּנָא instruite nos, IS. 6, 2. Fut. אֲהוֹדַע קושטך notam faciam veritatem tuam, Ps. 89, 2. חובתי אוֹדְעִנָּךְ peccatum meum notum facio tibi, Ps. 32, 5. תְּהוֹדַע לי אורחא דחיי notam facis mihi semitam vitae, Ps. 16, v. 11. למלכא יהודע regi notam faciet, Dan. 2, 25. וּנְהוֹדַא יתכון פתגמא et notum faciemus vobis verbum, IS. 14, 12. יוֹדִיעוּן חכמתא notam facient sapientiam, Jobi 32, 7. וּתְהוֹדְעִנּוּן לבנך et nota facies ea filiis tuis, Deut. 4, 9. Ti. מאן לודעיה לבר יוחי quis notum faciet filio Jochai, quod mortuus sit Caesar, Sab. 33b. Ithpe. ולא אִתְיְדַע ארי עלא למעיהן et non notum factum est, non innotuit, quod pervenissent in ventrem ipsarum, Gen. 41, 21. בקושטא אִתְיְדַע פתגמא in veritate innotuit res, Exo. 2, 14. כד אתידע יוסף לאחוהי cum cognoscendum praeberet se Joseph fratribus suis, Gen. 45, v. 1. פסיעתך לא אִתְיְדַעוּ et vestigia gressuum tuorum non cognita sunt, Ps. 77, 20. Part. בעובדוהי מִתְיְדַע טליא in operibus suis cognoscitur puer, Ps. 20, 11. Fut. יומא דין יִתְיְדַע hodie cognoscetur, IR. 18, 36. ודמעקמן אורחתיה נִתְיְדַע et cujus viae perversae sunt notus fiet, Pr. 10, 9. שטיותא תתידע stultitia cognoscitur, Ps. 14, 33. די תודע פרישותך ut cognoscatur in tenebris gehennae mirabilis operatio tua, Ps. 88, 13. Ri. אינו אתיידע illud non intelligitur, intellectu non apprehenditur: ודעהו et scito hoc, observa istud; quando aliquid magni momenti et notatu dignum docuerunt; in More aliquoties occurrit.

דַּעַת, דַּעְתָּא *cognitio, notitia, sententia, scientia: mens, animus*: אתמלי ית דעתא repletus scientia, IR. 7, 14. דחכימא יתיב דעתא ut sapiens respondeat scientiam, Jobi 15, 2. Cum aff. בְּדַעְתֵּיהּ scientia ejus, Pr. 3, 20. R. מדעת *ex scientia, scienter*, שלא מדעת *inscienter*: מדעתו *de industria, sponte, a seipso.* אינו בונה אותו מדעת עצמו non aedificat illud ex scientia propria: שדעתו קצרה cujus animus augustus est, leichtſinnig, Sanh. 101a. לדעתי vel לפי דעתי juxta sententiam meam: בלא דעתייהו ipsis non sentientibus, animadvertentibus: קא סלקא דעתך asceditne sententia tua, putasne, venitne tibi in mentem? vel huc ascendit mens tua, haec est sententia tua: הדעת תחייב זה ratio postulat hoc. אדעתא *ea sententia, ea mente, opinione: ratione, causa, propter, propterea ut:* שנשבע אדעתא דנפשיה qui jurat a seipso, sponte sua: אדעתא דעבדינן ea sententia vel conditione ut laboremus, propterea ut faciamus. Vide in Mk. 10b. Ber. 36a. Bm. c. 7. in principio.

מַדַּע, מַנְדַּע, מַנְדְּעָא *idem:* מדלית מנדעא sine scientia, Jobi 25, 16. ומחוי מנדעא et indicat scientiam,

Ps. 19, 3. אליף לאדם קדמי מנדעא docuit Adamum primum scientiam, Ps. 94, 10. איוב לא במנדעא ימלל Job non cum scientia loquitur, scienter, Jobi 34, 35. ויפרנסון יתכון במדע ובחוכמה pascent vos scientia et sapientia, Jer. 3, 15. ומרי מנדעא et viros scientiae, Deut. 1, 13. 15. in Jon. Cum aff. על מַנְדְעָךְ in scientia tua est, Jobi 10, v. 7. חוכמתיך וּמַדְעַיִךְ sapientia tua et scientia tua, Jes. 47, 10. היך מַנְדְעָכוֹן juxta scientiam vestram scio etiam ego, Jobi 13, 2. Plur. שלים מַנְדְעָתָא עמך perfactus scientiarum tecum, Job. 16, 4.

יְדִיעָא , יְדִיעֲתָא *idem:* ודיעתא ותרעיתא scientiam et consilium, Pr. 1. 4. מן פומיה ידיעתא וביונא ex ore ejus scientia et intelligentia, Pr. 2, 6. גברא דידיעתא vir scientiae, Pr. 24, 5. Cum aff. ולבך שים לִידִיעָתִי et cor tuum pone ad scientiam meam, Pr. 22, 17. Apud Grammaticos, ה׳ הידיעה He notitiae, quod nomen reddit notius, aut ostendit rem notam et ante commemoratam. Inde appellatur *He emphaticum, articulus emphaticus.* Aben Esra vocat ה״א הדעת, Exod. 3, 2.

יְדִיעוּת *idem.*

דֵּעָה *scientia, sententia, opinio:* משום דבני דיעה נינהו quia scientes, intelligentes sunt As. 52b. מתלא אמר דיעה קנית מאי חסרת דיעה חסרת מה קנית proverbium dicit: scientiam si possides, qua re eges? scientia si cares, quid possides? Vr. f. 165d. Sic legitur in Ned. fol. 40a. דדא ביה כולה ביה דלא דא ביה מה ביה דא קני מה חסר דא לא קני מה קני in occidente, i. e. Palaestina dicunt; in quo illa (scientia) est, in eo omnia sunt: in quo illa non est, quidnam in eo est? illam qui comparavit, quo eget? illam qui non comparavit, quid comparavit? q. d. nihil. Dicunt enim; אין עני אלא בדיעה non est pauper, nisi in scientia.

יְדִיעִי *scientialis, scientificus:* fem. יְדִיעִית.

מַדָּעִי *idem.* In More.

דַּעְתָּן *sciens, peritus, notitia praeditus:* הדעתן שבאנשים צריך לעצה scientissimus hominum etiam opus habet consilio: חושך אמריו ושותק הוא דעתן cohibens sermones suos et silens, ille est scientia praeditus, Aben Esra, Pr. 17, 27. Fem. דַּעְתָּנִית perita. Sic R. Levi, Pr. 12, 4. אשת חיל mulier strenuitatis, exponit, גברנית ודעתנית heroica, virilis et perita, scientia rei domesticae gubernandae praedita.

הוֹדָעָה *notificatio:* והוא לרוב ההודעה et id fit ad majorem notificationem rei, i. e. majoris emphasis causa, R. David Jud. 8. 10. de He hajediah nomini proprio addito. ההודעה בחלום notificatio per somnium.

מוֹדְעָא *affinis, cognatus,* hebr. מודע. Fem. מוֹדַעְתָּא cognata, nota, Pr. 7, 4.

מַדַּע *sciens, peritus.* Pl. וּמַדְעִין et scientes, peritos, Deut. 1, 13. 15.

מוֹדָעָא *confessio scripta debiti,* ein Schuldbekandtnuß: מאן דחתים אמודעא שפיר חתים qui obsignavit confessionem recte obsignavit, Bb. 48b. לבטל המודעא ad cassandum confessionem.

מְיַדְּעִין *noti, familiares:* ארחיקתא מיודעי מני procul removisti notos meos a me, Ps. 88, 9. Haec est forma hebr., quae si studio retenta non fuit, mutari illud debuit in מְיַדְּעַי, quae esset forma Participii passivi Pahel chaldaici.

יִדְּעוֹנִי *ariolus,* quasi *sciolus* dictus: Jon. id reddit תבעי גרם יִדוֹעַ sciscitantes os Jiddoah, Lev. 20, 6. in Jon. ad quae verba Scholiastes Hebraeus annotat; significari עצם חיה שמה ידוע os animantis, cujus nomen Jiddoah. Interrogans ponebat os animantis hujus in os suum et os illud postea ex se loquebatur, Sanh. 65a. Animal autem illud scribunt, humanam undiquaque figuram habuisse, sed quod ad funem cujusdam radicis ligaretur et a primo ortu perpetuo haereret vivum, donec, quia ob innatam ejus saevitiam propius accedere non essent ausi, sagittis eminus conficerent, ut est in libro Praecept. praec. 39. Bodinus in Daemonomagia scribit esse feram, quae a Graecis appellatur κατωβλέπας, de qua apud Plin. lib. 8, 21. Vide Sanh. 65a. et prolixe Maim. par. 1. de Idololatria c. 6.

מַנְדַּעַם , מַדַּעַם (id notat Schindlerus) *quicquam, aliquid,* quomodo Hebraei דבר usurpant. Mem omnino videtur utrobique formativum esse. Ti. dicunt מִידֵי resecto Mem, quod ipsis familiare.

מַדּוּעַ *quare, quamobrem?* particula cum aliquid scire ac cognoscere cupimus.

ידך ארכי יודקי ἀρχίδικος, *archijudex, summus judex,* Sic in Ar. citatur ex Br. At hodie ibi legitur s. 50. באותו היום מנו אותו ארכי דיינים i. e. eo ipso die constituerunt ipsum principem judicum.

יוֹדְקֶרֶת *quando ex re parva fit aliquid magnum,* sic vocatur. Ita Munst. et Guido explicant. Sed quid יודקרת? In Gem. legitur יוד קרת קא חזינא הכא ex Jod civitatem video hic, Kid. 16b. i. e. ex litera Jod, quae minima, vidi factam civitatem, i. e. rem maximam. Proverbialis locutia similis illi Latinorum: „ex musca elephantem facit.“ Sic dicitur de illo, qui rem minimam, multis et inutilibus verbis amplificat.

יְהַב *dedit, tradidit, reddidit.* Praet. יְהַב יי׳ אגרי dedit dominus mercedem meam, Gen. 30, 18. יַהֲבַנִי למהוי צדיא dedit me ut essem desolata, Thr. 1, 13. היא יְהָבַהּ דִּיהֲבָהּ לך qui dedit eam tibi, Eccl. 12, 7. אתתא דִּיהַבְתְּ עמי ipsa dedit mihi, Gen. 3, 12. לי mulier quam dedisti mecum, ibid. לי לא יהבת ולד mihi non dedisti prolem, Gen. 15, 3. חקלא יְהָבִית לך agrum dedi tibi, Gen. 23, 11. לאב סגי עממין יהבתך in patrem multarum gentium dedi te, Gen. 17, 5. יהבתיך חסודין dedi te in opprobrium, Ez. 22, 4. ואנא יהבתיה לכון et ego dedi eum vobis, Lev. 17, 6. לך יהבתה tibi dedi eam, Gen. 23, 11. יהבתנון dedi ea tibi, Num. 18, 8. יהבו לדוד ריבון dederunt Davidi myriades, ולי יהבו אלפיא et mihi dederunt millia, IS. 18, v. 8. למצרים יהבנא סטר Aegyptio dedimus latus, Thr. 5, 6. Part. דא את קים די אנא יָהֵב hoc est signum foederis, quod ego do, Gen. 9, 12. הוא יהב לך חילא ipse dat tibi robur, Deut. 8, 18. Pl. לכל נפקת ברא יָהֲבִין אגר omni-

bus scortis dant mercedem, Ez. 16, 33. Praet. Peh. יְהִיב datum est ei, Dan. 7, 4. וִיהִיבוּ et tradita fuerunt, Esr. 5, 14. Part. Peh. יְהִיבִין אנון ליה dati sunt ipsi, Num. 3, 9. Imper. הַב dato, Dan. 5, 17. הב ית נשי dato uxores meas, Gen. 30, 26. Cum aff. הַבְנָהּ לי dato eum mihi, IS. 21. 9. הבי לי ית בריך da mihi filium tuum, IR. 17, 19. הבו כען יתה ליה לאתו date quaeso illam ipsi in uxorem, Gen. 34, 8. Ithpeh. Praet. בר אִתְיְהִב לנא filius datus est nobis, Jes. 9, 5. דְאִתְיְהִיבַת ליה quae data est ei, Jos. 24, 33. לא אתיהיבת להון אחסנא non data est eis possessio, Num. 26, 62. אתיהיבו data sunt, Lev. 10, 14. Part. תבנא לא מִתְיְהִב לעבדך palea non datur servis tuis, Exod. 5, 16. מִתְיְהִיב מזונא quod ab ipso detur alimentum, 53, 5. Fem. תהוא מִתְיַהֲבָא sit datus, detur, Esr. 6, 8. Fut. כן יִתְיְהִב ביה sic dabitur in eo, Lev. 24, 20. ומה שאלתך ויתיהב לך et quae est petitio tua et dabitur tibi, Esth. 9, 12.

In dialecto Hierosolymitana per syncopam aliquando tollitur He in medio et dicitur יַב pro יהב: ut רו יב לה hic dat eam, i. e. דהוא יהב לה TH. Ned. c. ult. יבין ליה פיונטייה dant, i. e. infligunt ei plagas, Sanh. c. ult. in fine. Ita notant in hoc verbo, in lingua syra non legi He in medio: נסבה מבעל הבית וייבה לחכור accepit eam a patrefamilias et dedit conductori, TH. Git. 47b.

יְהַב, יְהָבָא *onus:* שקול יהבך ושדי אגמלאי accipe onus tuum et projice super camelos, Meg. 18a. Vide in Br. 79. circa finem.

יְהָבִית *datio, redditio:* יהבית אגרהא dationem mercedis suae, Eccl. 5, 10.

יְהָבָא *idem:* יהבת כלידהון portio calicis ipsorum, Ps. 11, 16.

מָהוּבְתָּא, מוּהֲבָא, מוֹהַבְתָּא, מוֹהֲבָא *donum, munus:* דיהב ליה מוהבא eum qui ipsi dat donum Pr. 6, 33. מוהבא בטשא donum in abscondito, Pr. 21, 14. מהובתא דשקרא donum falsitatis, Pr. 25, 14. Cum aff. מוֹהַבְתֵּיהּ דבר נשא donum hominis, Pr. 18, 16. Pl. כמסת מוֹהֲבוֹת ידיה secundum sufficientiam donorum manus ejus, Deut. 16, 17. in Jon.

מוֹהֲבוּתָא, מוֹהֲבוּת et מוֹהֲבִיתָא, מוֹהֲבִית *idem:* יי׳ מוהבית כלידי dominus est donum calicis mei, Ps. 16, 5. hebr. מנת pars, portio: לְמוֹהֲבוּת לאה ולמוהבות רחל in donum Leae et in donum vel dotem Rachelis, Gen. 32, 7. in Jon. Plur. עשרין וארבע מוֹהֲבוּתָא דכהונתא דיהב ליה יי׳ הנון אחסנתיה viginti et quatuor dona sacerdotii, quae dedit ipsi dominus, erunt portio ejus, Deut. 18, 2. in Jon. De his 24. donis vide R. Mosem in הלכות בכורים c. 1.

יהד, יהוד, יְהוּדָה etc. vide in ידה.

יְהַר Rab. *superbire.* Ithpehal אִתְיְהַר *idem:* כל המתיהר עם חכם חכמתו מסתלקת ממנו quicunque superbit cum sapiente, sapientia ejus aufertur ab eo, Pes. 66b. מאן דמיהר אפילו אאינשי ביתיה לא מיקבל qui superbus est, is ne quidem apud suos domesticos est acceptus, Sota 47b. Bb. 98a.

יָהִיר *superbus, arrogans.* Hebr. et sic Chald. Hab. 2, 5. Ap. Tos. משרבו יהירין התחילו בנות ישראל להינשא ליהירים ex quo multiplicati sunt superbi in Israële coeperunt filiae Israelis nubere superbis, arrogantibus, Sota 47b. אי בטלי יהרי בטלי אמגושי si cessant superbi, cessabunt quoque magi Sanh. 98a. Fem. תרתי נשי יהירן הויין וסנין שמייהו duae mulieres arrogantes fuerunt et odiosa fuerunt nomina ipsarum, Meg. 14b.

יְהִירוּת, יוּהֲרָא *superbia, arrogantia,* Ti. לא יאה יהירותא לנשי non pulchra est superbia in mulieribus, Meg. 14b. נמי יוהרא הוא etiam illud arrogantia est, Rab. לא מיחזי כיוהרא non habetur pro superbia, Pes. 54b. מיחזי כיוהרא videtur ac si esset superbia: חייש ליוהרא metuebat superbiam, Ber. 17b. לראות אם היה חשוב ליקח זאת היוהרא ad videndum num hoc forte esset superbia, an hoc ex superbia fecisset, Juchasin 81b.

יוֹהֲרִין *gemmae, margaritae.* In Tg. respondet hebr. פנינים Thren. 4, 7. interpres latinus *pyropum* reddit: יאון כיוהרין pulchri sicut gemmae vel lapides pretiosi, Cant. 7, 2.

יוּהַךְ *Juhach. Nomen cabalisticum angeli cujusdam boni, hominum in via et itinere ducis et protectoris*, desumptum ex literis finalibus harum vocum; כי מלאכיו יצוה לך nam angelis suis praecipiet de te, Ps. 91, 11.

יוֹם יוֹמָא *dies:* late sumptum est *tempus* et synecdochice *annus:* יום תנין dies secundus, Gen. 1, 8. פתגם יום בְיוֹמֵיהּ rem uniuscujusque diei in die suo, Exo. 5, 13. יומא דשבתא dies Sabbathi, Exod. 20, 8. ובכל יומא ויומא et in unoquoque die, Esth. 2, 11. לא יזכון רשיעי ביומא רבא non justi erunt impii in die magno, Psal. 1, 5. יומא טבא dies bonus, i. e. dies festus, Lev. 23, 11. Sic apud Ros. יום טוב dies bonus, festus, festivus, feriatus, sive sacrorum causa, sive ob laetitiam et solenne convivium. Sic dies solennis convivii, quod Nabal post tonsuram ovium instituerat, vocatur a ministris Davidis יום טוב IS. 25, 8. Et sacerdos summus solitus fuit postridie festi expiationum facere fratribus suis sacerdotibus יום טוב festum convivale: עבידינן יומא טבא לרבנן faciamus diem bonum Rabbinis, magistris nostris, i. e. סעודה convivium. ביומא דמחר in die crastino, Gen. 30, 33. ביומא דעקתו in die afflictionis meae, Gen. 35, 3. כיום ביוא eo die ut antea, IS. 18, 10. יומא ליומא מוסיף dies diei addit, Ps. 19, 3. מטא יום תבירך appropinquavit dies contritionis tuae, Jer. 50, 31. Cum aff. ולטט ית יוֹמֵיהּ et maledixit diei suae, Job. 2, 14. Pl. ואוריך עוד שבעא יוֹמִין et exspectavit adhuc septem dies, Gen. 8, 10. בר תמניא יומין filius octo dierum, Gen. 17, 12. אדכר יומין דמן עלמא recordare dierum qui sunt a saeculo, Deuter. 32, 7. Emph. כל יוֹמַיָא omnibus diebus, Jer. 33, 18. בסוף יומיא in fine dierum, Jer. 48, v. 47. בְיוֹמַיָא האנון in diebus illis, Gen. 6, 4. Constr. כל יוֹמֵי חיך omnibus diebus vitae tuae, Gen. 3, 14. ביומי חצר חטין in diebus messis triticeae, Gen. 30, 14. Cum aff. יוֹמַי עברו dies mei transeunt, Jobi 17, 12. יומי קלילו יתיר מן טול עופא dies mei velociores sunt magis quam umbra

avis, Job. 9, 25. לממני יוֹמָנָא numerare dies nostros, Ps. 90, 12. בדיל דיורכון יומך ut prolongentur dies tui, Exo. 20, 12. ביומך לא אעבדנה in diebus tuis non faciam illud, IR. 11, 12. בדיל דיסגון יומיכון ut multiplicentur dies vestri, Deut. 11, 21. עובדא אתעביד ביומיכון opus factum est in diebus vestris, Hab. 1, 5. היך יומי אגירא יומוי sicut dies mercenarii dies ejus, Jobi 7, 1. למפטרה כל יומוהי dimittere eam omnibus diebus suis, Deuter. 22, 19. ושלימו יוֹמָהָא למילד et completi fuerunt dies ejus ad pariendum, Gen. 25, 24. לא יחמון פלגות יומיהון non videbunt medium dierum suorum, Ps. 55, 24. Fem. יוֹמָן, unde constr. מן יוֹמַת עלמא a diebus saeculi, Esr. 4, 15.

Apud Tos. בר יומיה filius diei sui, αὐθήμερος: ההוא מרבנן בר יומיה dixit Rabbinus ille αὐθήμερος, Sab. 48.

יְמָמָא *idem:* וקרא יי׳ לנהורא יממא et vocavit dominus lucem diem, Gen. 1, 5. בִּימָמָא interdiu, Exo. 13, 21. עם יממא ועם ליליא cum die et cum nocte, Jer. 33, 25. Plur. ארבעין יְמָמִין quadraginta diebus, Gen. 7, 4. Ti. ולוקמיה להדי יומא et ad constituendum cum juxta diem i. e. ad solem, כנגד השמש.

יְמָם *interdiu:* יְמָם ולילי interdiu et noctu, Ps. 1, 2. et 42, 4. et alibi passim.

יוֹמָנָא *hodie*, Pr. 7, 14. Gen. 24, 42. in Jon.

יוֹמְחָרָא *postridie, die crastino:* compositum ex יום et מְחַר, Genes. 19, 34. in Jonath. Et cum Nun, וּבְיוֹמְחָרָן et die crastina, Lev. 7, 6. In Jon. in Legem et ap. Tos. frequentissima sunt.

יוֹמִי *diurnus*, Fem. תנועה היומית motus diurnus, R. Levi Jobi 38, v. 24. גלגל יומי orbis diurnus, primum mobile.

יָוָן *Javan, filius Japheti*, Gen. 10, 2. Hic pater fuit Graecorum. Vide Junii notas ad hunc locum. Hinc et terrae nomen Graecia. לשון יון lingua graeca: כתיבת יון scriptura graeca.

יְוָנֵי, יְוָנָאִי *Graecus.* Pl. יְוָנָאֵי Joël. 3, 6. Deuter. 32, 34. in Jon. Fem. מִלָּה יְוָנִית dictio graeca. Sic חכמה יונית sapientia graeca. Ap. Tos. quaesiverunt ex R. Josua F. Levi, quando docebit homo filium suum חכמה יונית sapientiam Graecam? Dixit eis; ea hora quae neque est de die neque de nocte, sicut dicitur „et in lege ejus meditatur die et nocte", Ps. 1, 2. Vide Meor Enajim p. 3. c. 2. Disputant hoc in utramque partem; num licitum sit discere artes Graecorum, ut logicam, arithm. astron. etc. Saniores tamen concludunt, licere. Vide de hac re quoque אגרת הויכוח.

יְוָנִית *graece.* יכתוב יונית ליונים scribet graece Graecis: אף בספרים לא התירו שיכתבו אלא יונית etiam in libris (sacris) non permiserunt scribere nisi graece, sc. praeter sacram scripturam. In TH. c. 6.: Tria permiserunt domui Rabbi; ut introspicerent in speculum: ut possent alere comam, et ut docerent filios suos graece, qui regno fuerunt commixti. R. Abhu nomine R. Jachanan dixit: permissum est ut homo doceat filiam suam graece, quia id ei est ornamento. In Meg. 9a. scribitur, tephillin et mesusoth quoque licere scribere lingua graeca; quinimo etiam librum legis. Vide. In Sota 49a. scribitur, in bello Titi vetitum fuisse docere libros יונית graece.

יוֹנָה vide in ינה.

יְוָאנִי *nomen fluvii in Babylonia.* In Ar. scribitur ואני. Legitur in Kidd. 71b.

יורה vide in ירה.

יוּת יותא *cauda arietis, sydus coeleste.* Vide in עש.

יָזַן *armare:* unde hebr. legitur מיזנים armati, Jer. 5, 8. Sic ap. Ros. quidam. R. Ismael vocatus fuit חנות מיזנת taberna armata, instructa, ubi advenienti statim necessaria dantur, nec hospes opus habet dicere, exspecta, donec vinum aliundo petam. Sic doctor cuilibet interroganti statim respondebit, nec dicet, exspecta donec studeam etc. Git. f. 67a. Alii transpositis literis legunt חנות מזוינת.

יָזַף *mutuo accipere.* Idem quod זוף supra. Partic. דיזפי בתשרי qui mutuo accipiunt in Septembri, Bm. 72b.

יָחַד hebr. *uniri, adunari.* In Pihel יַחֵד *unire.* Ap. Ros. ulterius est *appropriare, dicare, dedicare uni et unicum ac proprium ejus facere, secernere, discernere.* Ithpahel אִתְיַחַד *uniri, adjungi*, ut sit tamquam unicum altero. Praet. לא אִתְיַחַד יקרי non unietur, uniet se gloria mea, Gen. 49, v. 6. in Jon. Fut. לא יִתְיַחַד ne adjungutur diebus anni, ut scil. sit quoque tamquam unus anni dies, Jobi J, 6.

יָחִיד *unicus, solus, singularis*, quatenus opponitur multi, vel toti alicui congregationi: Ita saepe יחיד et צבור opponuntur: Item *homo singularis, insignis, excellens, unus non e multis.* Sic ap. Tos. Rabbini, quandoque vocantur יחידים. In Tan. 10a. in Misna: התחילו היחידים מתענין singulares incipiunt jejunare: Gem. מאי יחידים אמר רב הונא רבנן quinam sunt hi Singulares? Raf Huna dixit, Rabbini. Praeterea apud Grammaticos לשון יחיד numerus singularis, cui opponitur לשון רבים pluralis. Pl. יְחִידִים, Fem. יְחִידִית unica: מצוה יחידית praeceptum unicum, singulare, de idololatria sc. שהיא כתובה בפני עצמה quod est scriptum per se, seorsim.

יְחִיד, יְחִידָא, יְחִידַאי, יְחִידִי *unicus, unigenitus, solitarius, solus, singularis:* אבל כיחיד luctum quasi unigeniti, Jer. 6, 25. דיחידי ועניא אנא quia unicus et afflictus sum ego, Ps. 25, 16. ויחידא קדם אמי et unicus coram matre mea, Pr. 4, 3. Cum aff. ית יְחִידָךְ unigenitum tuum, Gen. 22, 2. Pl. ישתארון יְחִידָאִין relinquentur solitarii, Jes. 17, 6. תרין צדיקיא יחידאין duos justos solos, Gen. 22, 10. in TgH. Fem. ולחוד היא יְחִידָה et tantum ipsa erat unica, Jud. 11, 34. Masorethae etiam saepe voce יחידאין uti solent, quando dictio aliqua saepius quidem reperitur, sed semper sibi dictionem diversam adjunctam habet: ut Gen. 41, 29. Vide Tiberiadem.

ייחוד *unitas: adunatio, appropriatio:* בייחוד *unice, proprie, singulariter, seorsim:* שאלית את רבי ביחוד interrogavi Rabbinum seorsim, gl. ביני לבינו inter me et ipsum solum, Beza 22b. ידעו בייחוד sciverunt proprie בברורא clarissime. ייחוד השם unitas

Dei: למקני יחוד שמיה דמרי עלמא ad comparandam unitatem nominis divini, Cant. 8, 9. בנין יחודא דשמא דיי׳ propter unitatem nominis Dei, Thr. 3, 28.

יְחִידוּת solitudo. Sic R. Levi exponit vocem גלמוד, Jobi 3, 7.

מְיוּחָד *proprius, peculiaris, appropriatus, dicatus, addictus*, vel *destinatus uni rei:* שליח מיוחד nuncius, tabellarius prorius: מקום מיוחד locus proprius unius rei, cui opponitur מקום כולל locus generalis et communis: שם המיוחד nomen proprium, unicum et solum Dei, quod est Tetragrammaton: יום מיוחד dies peculiaris, festus et solennis, Gen. 39, 11. in Raschi. Pl. מיוחדים שבעדה praecipui, optimates totius coetus. Fem. מיוחדת לעבודת ה״שי dicata cultui Dei, R. Levi, Jud. 11. in historia Jephtae.

הִתְיַחֲדוּת *proprietas, proprium*, quod opponitur accidenti. Saepe in More.

יחה Aphel vel Ophil אוֹחִי *accelerare, festinare.*

Praet. ואוחי פרעה למקרי למשה et festinavit Pharao accersere Mosen, Exo. 10, 16. וגברא אוחי et vir ille festinavit, IS. 4, 14. מה דין אוֹחֵיתָא ut quid ita festinasti? Gen. 27, 20. על כן אוחיתי למערק idcirco festinavi fugere, Jonae 4, 2. מה דין אוחיתון ut quid festinastis? Exo. 2, 18. ואוחיאו et festinarunt, Gen. 44, 11. Part. ומוחי יי׳ למעבדיה et festinat Dominus facere illud, Gen. 41, 32. עמא מוֹחְיָא populum festinum et levem, Hab. 1, 6. At illud גברא דְמוֹחֵי virum festinantem, Prov. 22, 29. formam syriacam habet cum Vau mobili, cujus causa geminum scribitur in Venetis. Fem. מוֹחְיָא לחדא accelerat admodum, Jer. 48, 16. ווי דמוחיא ומתפרקא vae (civitati) quae festinat ut disrumpatur, Soph. 3, 1. Pl. מוֹחָן לקרבא festinant ad bellum, Ps. 16, 4. מוחן ומפקין festinant et proferunt, Jes. 59, 13. Infin. לאוֹחָאָה ad festinandum, Exo. 12, 33. Imper. אוֹחִי festina, Gen. 19, 22. אוחי סב ית לבושא festina accipe vestimentum, Esth. 6, 10. Pl. אוחו וסקו festinate et accendite, Gen. 45, 9. אוחו למיזל festinate ire, celeriter ite, IIS. 15, v. 14. Fut. אימתי יוֹחֵי quando festinabit, Jes. 5, 19. ולבך לא יוחי et cor tuum non festinet, Eccl. 5, 1. בדיל דיוחי למחכם ut festinet sapere, Hab. 2, 2. לא תיחי ותוחי עלנא בישתא non veniet et festinabit super nos malum, Am. 9, 10. ותוחון et festinabitis et adducetis patrem meum, Gen. 45, 13. יוחון festinabunt, Nah. 2, 5. וְיוֹחֲיָן et festinent, Jer. 9, 18.

יַחֲטָא יחט vide in חטא.

יחל hebr. *exspectare, sperare, confidere.*

יחול *spes, exspectatio*, Rab. ונמצא יחול לבבנו ut inveniamus exspectationem cordis nostri, Ber. 16b.

יחם hebr. *incalescere, calere.* Dicitur de *calore, qui coitu maritali excitatur.* Unde est *incalescere coeundo*, quod et per *concipere* explicant. Sic chald. Infin. לְיַחמוּתְהֶן ut calefierent, coirent ipsae, Gen. 30, 41. Et aliter כְּמֵיחַם יומא cum incalesceret dies, IIS. 5, 5. Ithpa. Praet. וְאִתְיַחֲמָא עָנָא et incalescebant, coibant, vel concipiebant oves, Gen. 30, 39. Part. וּמִתְיַחֲמָן et coibant, ib. v. 38.

חֲמָא et חֵימָא, חֲמָה, חֵמָא *aestus irae, excandescentia, furor:* התמלי חמא repletus fuit furore, Dan. 3, 19. Cum aff. רגזי וְחֶמְתִּי indignationem et excandescentiam meam, Jes. 27, 4. וְחֵמְתֵּיהּ תקיפת עלוהי et ira ejus efferbuit in eo, Esth. 1, 12. in Tg. sec. Item *venenum*, Deut. 32, 24. 33. in Onkel. et TgH. Ti. חמה עזה יש בעולם ira (Dei) vehemens est in mundo, h. e. sentio vehementem Dei, Sanh. 101a. עד שנקרע כפר תורה בחמתן donec disruperunt librum Legis in excandescentia sua, TH. in Schekalim in fine c. מצרפין.

חֶמְתָּנָא, חֶמְתָּן *iracundus, excandescens:* גברא חמתנא מגרי תגרא vir iracundus excitat rixas, Prov. 15, 18.

יַחֲמָא *calor, aestus:* חלף ביחמא et fundit cum calore, Hab. 2, 15.

מֵיחַם *calefactoriolum, vas ad calefaciendum*, Kel. c. 3. Gluthpfannen.

בַּר מֵיחַם *filius calefacientis* (vel potius *calefaciens*) i. e. *libidinosus, gulosus.* Vide supra in ברם.

יחן יוחני בת רטיבא *nomen veneficae celebris* ap. Tos.

quae maleficiis suis mulieres parturientes incantabat, ne parere possent. Vide Talmud Sota 22a.

יוחנא *species locustae*, vel *bombycis*, מין סלעם, ut in gl. explicatur, Chol. 65a.

יוֹחָנָא וּמַמְרֵא *Jochanna et Mamre. Duorum principum magorum nomina, qui tempore Mosis floruerunt in Aegypto et ei restiterunt, cum divina signa edidit coram rege Pharaone, imitando nimirum Magicis suis imposturis ea, quae Moses divina virtute peragebat.* Horum duorum cum Apostolus Paulus mentionem faciat 2. ad Tim. 3, 8. Ὃν τρόπον δὲ Ιαννῆς καὶ Ιαμβρῆς ἀντέστησαν Μωυσεῖ etc. nec uspiam alibi in tota sacra scriptura commemorentur, operae pretium erit ex antiquis Hebraeorum monumentis pleniorem illorum descripsionem indagare et cognoscere. Videbimus autem primo nomina, deinde personas, conditionem et facta illorum. Nomina illorum diversimode scribuntur: יוֹחָנָא vel יוֹחָנֵי, יוֹחָנָא: Apud Targumistas יַנֵּים vel יַנִּים. Apud Rabbinos vulgares יַנִּים יוֹנוֹס יוֹחָנֵי omnia haec corrupta sunt ex primitiva forma יוֹחָנָן, quae in authore Ar. exprimitur et valet Ιωάννης, Johannes. Unde contracte gr. Ιαννῆς. In vulgata lat. Jamnes. Id corruptum est pro Jannes. Alterum מַמְרֵי, מַמְרֵא. Haec scriptio est Talmudicis usitata. Apud Targumistas יַמְבְּרֵיס. In Tzohar יוֹמְבְּרוֹס. Graece Ιαμβρῆς. Hae postremae scriptiones ortae sunt ex prima, מַמְרֵא, primo מ mutato in ו, inserta litera B, ut in Μάμβρη, Gen. 13, 18. et 14, 13. etc. Νέμβροδ, Gen. 10, 8. etc. addita denique terminatione *es* ex usu Graecorum. In Schalscheleth hakkabbala 13b. scribitur, haec duo nomina esse in lingua vernacula יואני ואמברוסיאו Johannes et Ambrosius. Id non us-

que adeo absurdum videri debet; quia constat, veterem linguam aegypticam magnam convenientiam habuisse cum lingua Graeca. Personas autem illorum quod attinet, scribunt Hebraei, eos fuisse duos filios Bileami. Originem ducit haec explicatio et conjectura ex Num. 22, 22. ubi dicitur והוא רכב על אתנו ושני נעריו עמו et ipse insidebat asino suo et duo pueri ejus erant cum eo. Hinc expresse eos hoc loco nominat Jon. inquiens: והוא רכב על אתניה ותרין עולמוי יַנִּים וְיַמְבְּרֵים עמיה et ipse insidebat asino suo et duo pueri ejus Jannes et Jambres cum eo. Hos duos pueros scil. pro duobus filiis acceperunt. In Zohar Num. 90b. כיון דחמא לפינחס פרח באוירא ותרין בנוי עמיה יונוס ויומברוס postquam vidisset Bileam Pinchasum volavit (scil. Bileam) per aërem et duo filii ejus cum ipso, Jonos et Jombros. Et mox; „et ceciderunt e populo in die illa 3000 virorum" אילין בנוי דבלעם יונוס ויומברוס hi sunt filii Bileami Jonos et Jombros, qui aequivalabant tribus millibus. Sic in Commentariolo quodam Legalis Jonathanis ad Exo. 1. et 7. scribitur, fuisse שני בניו של בלעם. Hinc natum, quod Ambrosius scribit, Jamnes et Jambres fratres erant Magi etc. Et gl. ordinaria latina interlinearis hoc loco scribit, fuisse duos fratres. Nam si duo filii Bileami fuerunt; ergo et fratres. Statum illorum describunt Hebraei dum eos vocant ראשי החרטומים, vel Chaldaice רישי חרשיא capita, principes, primarios praestigiatorum, ראשי מכשפים capita incantatorum. Facta denique illorum quod attinet, eorum diversa recensent Hebraei. Primum et praecipuum est, quod Mosi divina signa coram Pharaone edenti verbis et factis restiterint arguentes Mosen frustra artes magicas in Aegyptum introducere, quae ipsa Magia sit celeberrima, omniaque ejus miracula artibus suis imitantes. Hinc est quod in Talmud libro מנחות f. 85a. scribitur: אמרי ליה יוחנא וממרא למשה תבן אתה מכניס לעפריים אמר להו אמרי אינשי למתא דירקא ירקא שקול id est: dicunt ipsi (Mosi sc.) Jochana et Mamre, foenum tu importas in Aphrajim. Respondit ipsis Moses: Vulgo dicunt homines; in urbem olerum olera deferto. Athor Ar. locum hunc talmudicum producens sic eum enarrat: כשבא משה למצרים באותות שנתן לו הקב"ה אמרו לו יוחני וממרי ראשי החרטומים של פרעה זו היא מלאכתנו ואנו יכולין לעשות כן בלהטינו ואתה דומה למי שמביא תבן לעפריים שהיא עיר תבואה וממנה שבר למקומות הרבה ואיך יביא אדם אליה תבן אמר להון אמרי אינשי למתא דירקא ירקא שקול: i. e. quando venit Moses in Aegyptum cum signis quae dederat ei Deus, dixerunt ipsi Jochane et Mambre, capita praestigiatorum Pharaonis regis: hoc est artificium nostrum, nos possumus ea praestare praestigiis nostris. Tu autem similis es ei qui infert stramen in Aphrajim urbem frugum, unde etiam in alia plurima loca divenditur. Quomodo ergo potest aliquis ad eam urbem stramen aut foenum asportare. Respondet ipsis Moses: dicunt vulgo homines; in urbem oleris olera inferto. Haec ibi. Proverbium hoc vulgare R. Salom. in gl. talmudica sic declarat. In urbem in qua crescit oleris multum inferto etiam olus tuum, ut vendas. Congregantur enim eo ubi copia est multi homines ad emendum. Haec ille. Sic cuneum cuneo simili trusit Moses. Ibidem hoc legitur in Midr. Schem. rab. s. 9. Huc pertinet quod in Tg. Jon. Exo. 7, 11. legitur: וקרא לחוד פרעה לחכימיא ולחרשיא ועבדו לחוד הנון ינים וימברים חרשין דבמצרים בלחשי קוסמיהון היכדין et vocavit etiam Pharao sapientes et praestigiatores et fecerunt etiam ipsi, nempe Jannes et Jambres magi in Aegypto, incantamentis praestigiarum suarum sic etc. In Midr. Tanchuma s. כי תשא legitur: ושני חרטומי מצרים עמהם ושמותם יונוס ויומברוס שהיו עושין לפני פרעה כל אותם כשפים כמו שכתוב ויעשו וגו' i. e. et duo praestigiatores Aegypti erant cum eis, quorum nomina sunt Jonos et Jombros, qui fecerunt coram Pharaone omnes istas magias, sicut scriptum est: et fecerunt etiam ipsi praestigiatores Aegypti praestigiis suis sic, Exo. 7, 12. Atque hoc illud ipsum est cujus meminit Apostolus, dum ait; quod Jannes et Jambres restiterint Mosi. Nam Paulum ex traditione majorum ista scivisse dubitari non potest, cum inter doctos ad magni et celeberrimi Doctoris Gamalielis pedes fuerit institutus et traditiones majorum ab eo edoctus. Fuisse autem istam historiam in Judaeorum scholis notissimam, productae authoritates ex Talmudicis et aliis Hebraeorum scriptis docent. Nec vero propter istorum magorum nomina spirituali revelatione opus habuisse videtur Paulus. Sed praeter hanc contra Mosen rebellionem alia quoque eorundem facta recensent Hebraei. Targumista Jon. in Legem, Exod. 1. causam et occasionem referens, quare Pharao infantes Hebraeorum masculos occidi voluerit, inquit: Pharao dormiens vidit in somno totam terram Aegypti in lance bilancis una positam et agnum in lance altera, qui depressit lanceam suam. Evigilans Pharao, confestim advocavit sapientes Aegypti, quibus somnium suum enarravit: מן יד פתחון פומהון ינים וימברים רישי חרשיא protinus aperuerunt os suum Jannes et Jambres capita praestigiatorum et dixerunt Pharaoni ביר חד עתיד למהוי מתיליד filius quidam nasciturus est in congregatione Israëlitarum, per quem vastabitur tota terra Aegypti. Idcirco capto consilio praecepit Pharao rex Aegypti obstetricibus Judaicis etc. In libro Zohar, loco supra adducto adscribitur ipsis quoque fabricatio vituli: ותרין בנוי יונוס ויומברוס ואי תימא היך לא מיתו בעובדא דעגל דהא אינון עבדו et duo filii ejus Jonos et Jombros cum eo. Quod si dicas: annon mortui sunt in fabricatione vituli: nam illi fecerunt illud etc. In antiquissimo Midr. Constantinopoli impresso, quod vocatur מדרש ויושע (ex Exod. 14, 30. ויושע et servavit Deus Israëlem quia homiliam continet super historiam liberationis ex Aegypto), ad haec verba Exod. 15, 10. „Flavisti vento tuo, et operuit eos mare," legitur: אמרו חכמים ז"ל בשעה שטבעו המצרים בים היו בם שני מכשפים ושמם יוחני וממרא ואמרו לפרעה

וכו׳ dixerunt sapientes nostri: quando in mari submersi sunt Aegyptii, fuerunt inter ipsos duo magi, quorum nomina Jochane et Jamre, qui dixerunt Pharaoni; si per manum Dei fiat hoc, non pervalebimus ei: sed si per manus angelorum fiat, poterimus illos prosternere in mare. Fecerunt igitur miracula et dejecerunt eos (angelos) in mare. Tunc dixerunt angeli; serva nos o Deus, quia intraverunt aquae usque ad animam, ex Ps. 69, 2. Haec hoc loco ad illustrationem loci Apostolici sufficiant.

יַחַס *cognatio, familia, genealogia, genus, generis aut prosapiae recensio:* Apud Philosophos *attributio, attributum: proportio:* Hebraice per ש in fine scribitur. Nam hae literae permutantur: ספר היחש liber, catalogus genealogiae, Neh. 7, 5. שם היחס nomen gentilitium, patronymicum: יחס מספר proportio numeri: בהסתלק הגשמות יסתלק היחס בינו ובין המקום cum tollitur corporcitas simul tollitur attributio, proportio inter illum et corpus suum.

יִחוּס *idem:* מן יִחוּס אלימלך de prosapia Elimelech, Ruth. 2, 1. אין תיעול לבית יחוסי si ingrediaris domum prosapiae meae, Gen. 24, 41. in Jon. Plur. אלין יִחוּסִין דגניסת נח istae sunt familiae generis Noachi, Gen. 6, 9. in Jon. יִחוּסֵי עממיא familiae populorum, Ps. 96, 7. יִיחוּסֵיהוֹן לגניסתהון familia generis ipsorum, Num. 1, 22. in Jon. Ap. Ros. etiam est, *comparatio, collatio, attributio.*

יוּחָס *idem:* שלשלת יוחס catena generis, stemmatis: ספר יוּחָסִין liber est historicus, ab initio mundi historiam Ecclesiae Judaice ad sua usque tempora describens. Est et alius liber ejusdem nominis ap. Tos., quo videtur liber Legis intelligi, aut alius librum Legis explicans. De eo extat querela; מיום שנגנז ספר יוחסין תשש כחן של חכמים וכהה מאור עיניהם a quo tempore oblivioni traditus est liber Juchasin debilitata est virtus sapientum et caligavit lumen oculorum ipsorum, Pes. 62b. עשרה יוחסין decem stemmata.

מְיוּחָס *de prosapia antiqua genitus et clara, q. prosapiatum* dicas, ein Geschlecht. Fem. מְיוּחֶסֶת prosapiata, patricia.

יִחוּסָאִין γεννῆται, *nobiles familiae antiquae.* Scaliger contra Serrarium c. 3.: יִחוּסָאֵי i. e. nobiles, qui genus suum ad vetustissimum quendam authorem referunt, quales Athenis γεννῆται, qui non erant insititii, sed avum, proavum, atavum nominare poterant.

יַחֵס ap. Ros. *appropriare, attribuere, ad certum genus quasi referre.* Hithpa. אִתְיַחֵס *recenseri de genere suo, recensere se per genus, familiam aut genealogiam.* Praet. וְאִתְיַחֲסוּ על זרעיתהון et recensiti sunt per genus suum, Num. 1, 18. hebr. per ש, 1 Par. 5, 17. et v. 7. Ap. Ros. *attribui, accenseri* quasi ad familiam, *appropriari, accomodari, referri:* כל דבר נעלם יתייחס אל חושך omnis res occulta appropriatur ad obscuritatem, sive tenebras.

הִתְיַחֲסוּת *genealogia, generis, prosapiae, familiae recensio, cognatio, familia cognata.*

יַחֵף *discalceare.* Unde Praet. Pehil ומסנך לא יְחִיפוּ et calceamenta tua non fuerunt extracta, scil. propter corruptionem, Deut. 8, 4. Jonathan habet מִיחפין. Ex Ithpah. in Midr. Echa f. 67c. Substernebant ipsi tapetes, שלא יתיחפו רגליה ne discalceati essent pedes ejus, h. e. ne nuda super terram incederet.

יָחֵף *discalceatus:* והוא אזל יָחֵיף et ipse ibat discalceatus, IIS. 15, 30. IIR. 21, 7. Pl. וְיַחְפִין et discalceatos, Jes. 20, 4. Ap. Tos. בשעת הדייש והייחף tempore triturationis et discalceationis, quo sc. bestia ex itinere lessa est, Machs. c. 3.

יִיחוּף *discalceatio:* Ap. Tos.: Quid est מנעי רגלך מיחף „cohibe pedem tuum, ne sit discalceatus", Jer. 2, 22. i. e. מנעי עצמך מן החטא כדי שלא יבוא רגלך ליד ייחוף cohibe teipsum a peccato, ne pes tuus veniat in potestatem discalceationis, i. e. paupertatis, Jom. f. 77a.

יחר יִחוּר *palmes, rames ficuum* proprie: יחור של תאנה שנפשח ramus ficus fissus vel laceratus, Okez. c. 3. Kil. c. 1. Plur. כשנכנס לתבה הכנים עמו זמורות וייחורי תאנים cum ingressus est (Noa) in arcam, introduxit secum palmites vitium et ficuum, R. Sal. Gen. 9, 20. Sic Jes. 44, 14. Legendum ergo per Chirek יִחוּר. Plenius haec in Rambam; זמורות refertur ad plantas, יחורים ad ficus, גרופיות ad oleas. Ita ergo haec tria vocabula videntur distingui.

יחש מיחוש *dolor, perpessio.* Vide in חשש.

יְטַב *bene* vel *bonum esse aut videri:* דְיֵיטַב לך ut bene sit tibi, Deuter. 4, 40. בדיל דייטב להון ut bene sit ipsis, Deut. 5, 29. ומה די עליך ייטב quod autem tibi bonum videbitur, Esr. 7, 18. Aphel אוֹטִיב vel אוֹטֵיב *benefecit.* Praet. ולאברהם אוטיב et Abrahamo benefecit, Gen. 12, 16. אוֹטַבְתְּ טיבותיך בתראה מן קדמאה meliorem fecisti bonitatem tuam posteriorem, Ruth. 3, 10. אוֹטִיבוּ לקמתהון benefecerunt statuis suis, Hos. 10, 1. Part. גברא דְמוֹטִיב לנגנא virum qui bonificabat psallere, i. e. bene psallat, pulset, IS. 16, 17. Pl. אנון מוֹטְבִין ית לבהון illi bonificabant corda sua, h. e. exhilarabant, Judic. 19, 22. juxta Regia. In Ven. מְטִיבִין. Inf. אוֹטָבָא אוטיב עמך benefaciendo beneficentiam exercebo tecum, Gen. 32, 12. Alia forma לְאֵיטָבָא ליח אנון ידעין benefacere ipsi nequeunt, Jer. 10, 5. et 32, 40. Imperat. אוֹטִיבוּ לשבחא ביבבא bonificate psallere, i. e. bene psallite cum clangore, Ps. 33, 3. Fut. וְאוֹטִיב עמך et beneficentiam exercebo tecum, Gen. 32, 9. אם תוטיב עובדך si bene-facias opera tua, Gen. 4, 7. ארום תיטיב לפלחין קדמך cum benefeceris colentibus te, Ps. 49, 19. טוב ההוא יוֹטֵיב יי׳ עמנא bonum illud quo benefaciat Dominus nobiscum, ונוטיב לך de eo benefaciemus quoque tibi, Num. 10, 32.

אוֹטָבוּת *bonitas, benefactio:* כל אוטבות עובדא omnem bonitatem operis, i. e. quicquid bene et commode perfectum est, Eccl. 4, 4.

הֲטָבָה vide supra in טוב.

יטר יְטוֹר *exhalatio ascendens in modum columnae, columna vaporifera:* יטור דתנן columna fumi,

Jud. 20, 40. ויטור ענן קטרתא et columna nubis suffitus ascendebat, Ez. 8, 11. Pl. וִיטוּרִין דתנן et columnas fumi, heb. תמרות, Joël. 3, 3. al. 2, 30.

ייב יִיבָא* *vittae* aut *pepli genus, quo capilli mulierum alligantur*, Bb. 146a.

יילי ייל vide mox in ילא.

יין *vinum:* יין כושי vinum nigrum. חִוּרִיק album, Bb. 97b. Rab. pluralem forma fem. efferunt: ut יינות מבשמים vina condita, aromatica, dulcia. In Gem.: Quid est: „et oculus non vidit o Deus praeter te", (Jes. 64, 3.) זה יין המשומר בענביו מששת ימי בראשית est vinum custoditum in uvis suis inde a sex diebus creationis mundi, Sanh. 99a. De hoc vino bibet Messias ipsorum cum venerit. Ejus mentio quoque apud Jon. Gen. 27, 25. In Zohar in Gen. col. 321. scribitur, per vinum hoc intellegi res profundas, quae nulli adhuc homini revelatae sunt inde a creatione mundi: quae autem tempore futuro revelandae sint justis. Porro יין per gematriam valet 70 totidem volet סוד, h. e. secretum. Unde dicunt, נכנס יין יצא סוד ingrediente vino, egreditur secretum, vel consilium, h. e. prudenter judicandi facultas. Unum alterum excludit, nec simul manere possunt. Hor. „Quid non ebrietas designat? operta recludit." Item אמאי קרי ליה יין שמביא יללה לעולם quare vocatur יין? quia affert ejulatum in mundum, sc. abusu suo, Jom. 76b. Nam. יין valet 70, totidem ילל. Et יפה יין לזקני כחלב לתינוקות pulchrum est vinum senibus sicut lac infantibus. Vinum lac senum: כל מתיישב ביינו בו דעת שבעים זקנים quicunque sedatus et mente constanti manet in vino suo, habet scientiam septuaginta senum, Erub. 65a. אין פוסקין יינות לאשה non decernunt (judices) vina mulieri, Ketub. 65a. Probrosum fuit mulierem bibere vinum; facilius enim quam vir eo excitatur ad libidinem.

יין נֶסֶךְ *vinum libaminis.* Vide in radice נסך.

יֵינִי *vinosus.*

יֵינוֹמְלִין *vinum mellitum, vinum mulsum.* Ex heb. יין et μέλι: vel potius est gr. corruptum οἰνόμελι, Trum. c. 11.

יכח Aphel אוֹכַח *increpavit, reprehendit, corripuit, castigavit: arguit, disceptavit, disputavit: dijudicavit, comprobavit.* Praet. וְאוֹכַח אברהם et increpavit Abraham, Gen. 21, 25. Part. דְּמוֹכַח לְהוֹן qui corripit eos, Am. 5, 10. ולדמוכח להון et ei qui arguit ipsos, Jes. 29, 21. Infin. cum Fut. אַתּוֹכָחָא תוֹכַח יח חברך increpando increpabis fratrem tuum, Lev. 19, 17. אוֹכַחְנָךְ בעלמא הדין arguam te in mundo hoc, Ps. 50, 21. ולא יוכח נביא et non increpet Propheta, Hos. 4, 4. ויוכחון בין תרוונא et arguant inter nos duos, Gen. 31, v. 37. Ithpah. אִתְוַכַּח et אִתּוֹכַח *corripi, argui, reprehendi: disceptare, disputare.* Praet. וְאִתְוַכַּח אברהם et disceptavit Abraham, Gen. 21, 25. in Jon. Fem. ועל כל מה דאמרת אִתּוֹכַחַת et in omnibus quae dixit, cauta, discreti judicii fuit, Gen. 20, 16. TgH. אִתְווּכַּחַת: Pl. וְאִתְוַכְּחָן מליא et arguentur res istae, Gen. 20, 16. in Jon. Part. בגין כן אנון מִתְוַכְּחִין בהון propterea isti redarguentur, convincentur illis, Eccl. 3, 18. והוו כל עמא מתוכחין et fuerunt totus populus disceptantes, IIS. 19, 10. Inf. לְאִתְוַכָּחָא עם מיתיא ut corripiatur cum mortuis Eccl. 9, 3. Fut. הלא יִתְוַכְּחוּן nonne arguentur, reprehendentur? Ps. 94, 10.

Rab. מוכח לה מהא דאמרינן et probat id ei ex eo, quod dicimus etc.

תּוֹכָחָא, תּוֹכַחְתָּא *correptio, increpatio, reprehensio, disceptatio:* עביד תוכחה instituit disceptationem, Mich. 6, 2. ספר תוכחות liber objurgationum, h. e. Deuterinomion, quia in eo Moses graviter objurgat Israelem: סדר תוכחות caput redargutionum; caput sc. XXVIII. Deut. quod redargutiones continet.

אוֹכְחוּתָא, אוֹכַחְתָּא *idem:* אלין פתגמי אוכחותא ista sunt verba redargutionis, Deut. 1, 1. in Jon. פתגמי אוֹכַחְתֵּיהּ verba castigationis ejus, Eccl. 9, 16.

וִיכּוּחַ *disceptatio,* Rab. Hinc libellus quidem est, אגרת הוכוח epistola disceptionis, inter Legem sc. et sapientiam, h. e. inter theologiam et philosophiam, in qua forma dialogi disputatur, an philosophia et theologia inter se pugnent?

יכל *potuit, valuit, praevaluit*, heb. יָכוֹל. Praet. ולא יְכִיל יוסף neque potuit Joseph, Gen. 45, 1. וחזא ארי לא יכיל ליה et vidit quod non praevaleret ei, Gen. 32, 25. ולא יְכֵילַת עוד לאטמרותיה et non poterat amplius occultare eum, Exod. 2, 3. ולא יְכֵלֵת ולא יכילו למשתי et non potui videre, Ps. 40, 13. ולא יכילו למחמי מיא et non poterant bibere aquas Exod. 15, v. 23. ויכילו לך אנש שלמך et praevaluerunt tibi viri pacis tuae, Jer. 38, 22. Part. ומה יָכְלְנָא et quid potero ego? Jud. 8, 3. Fem. לא יָכְלָא לְמִסְבְּרָא non potest ferre, Pr. 30, 21. Pl. masc. לית אנחנא יָכְלִין לְמַלָּלָא עמך non possumus loqui tecum, Gen. 24, 50. ולא יכלין sed non pervalent, Jer. 5, 22. Infin. מִכַּל נְכוּל לה praevalendo praevalebimus ei, Numer. 13, 13. Fut. לא אִיכוּל לְמֶעְבַּד פתגמא non potero facere rem hanc, Gen. 19, 22. לא תִּכּוּל לְמֶחֱזֵי non poteris videre, Exo. 33, 20. ואף תכול etiamque praevalebis, IR. 22, v. 22. לא תִכְלִין לאעדיותה non poteris avertere eam, Jes. 47, 11. לא יִכּוּל לְשֵׁיזָבוּתְהוֹן non poterit liberare eos, Ez. 7, 19. לא נכול למעבד פתגמא הדין non poterimus facere rem hanc, Gen. 34, 14. ונכול ליה et praevalebimus ei, Jer. 20, 10. אף אתון תִּכְלוּן לאוטבא etiam vas poteritis benefacere, Jer. 13, 23. ולא יכלון למזכי non poterunt mundari, Hos. 8, 5. ולא יכילונך et non praevalebunt tibi, Ps. 21, 12.

יוּכְלָא *potestas, facultas:* מדלית יוכלא eo quod non est potestas, heb. יכולת Num. 14, 16. Sic Deut. 9, 28. הלא יְכָלָא קדמך למפרק an non facultas penes te est liberandi? Hab. 1, 2. הלא יוכלא קדמי nunquid est potestas penes me? Jer. 18, 5, האית יוכלא an est potestas? Ps. 78, 19.

יָכוֹל *potens:* איני יכול ego non sum potens, i. e.

---

*) Alii per כ, ייכא legunt. Caret utraque lectio etymologia.

non possum. Interdum habet ap. Ros. vim particulae dubitandi, aut concedendi; *possibile, fieri potest, potest esse, fortasse;* ut apud R. Salomonem: non significat אלהים nisi judicem, et sunt loca in Lege, quae si fecerit ea homo, accipit mercedem: sin non fecerit, nec tamen accipit poenam; יכול אף עשרת הדברות כן fortassis et in decem praeceptis sic est; in quibus scilic. ab initio dicitur וידבר אלהים, Exod. 20, 1. Sed תלמוד לומר doctrinae est dicere, וידבר אלהים et dixit Deus Elohim, sc. tamquam judex, ut poniat deliquentes: יכול לומר אף הם עמך possibile est, ut etiam illi tecum ascendant, R. Sal. Exo. 19, 21. בידי שמים יכול בידי אדם per manus Dei, an forte per manus hominis? Idem Exod. 21, 29. Frequens hoc ap. Tos.

יכן[10] בַּר יוֹכְנֵי ,בַּר יוֹכְנָה *nomen avis, admirandae magnitudinis,* ut ex ovo ejus colligere licet, de quo in Gem. scribitur: פעם אחת נפלה ביצא בר יוכני וטבעה ס' כרכים ושברה ש' ארזים vice quadam cecidit ovum avis Juchnae et (fractum) submersit 60 pagos vel urbes, ac diffregit 300 cedros. Quisnam autem projecit illud? Tractatu Bechor. 57b. Men. 66b. Jalk. 20a. Hyperbolen explicatam vide in Caphtor f. 113. Elias etiam hujus meminit in suo Tisbi adjiciens, forte esse eam avem, quam in convivio futuro Messiae parando, Judaei comesturi sunt una cum Livjathan pisce, de quo suo loco, et bove stupendae etiam magnitudinis, de quo dictum in בר. R. Sal. putat eam esse, quae Jobi 39, 13. designatur per כנף רננים.

יְלָא[11] *reptilis immundi species,* Lev. 11, 30. ubi respondet heb. אנקה, quod R. Sal. *hericium* explicat. Ti. scribunt יַלֵּי et יָאלֵי et *sanguisugam* explicant: ut דלא למצוה יאלי i. e. דלא ינקוה עלקות ut non sugant eum sanguisugae, Sab. 54b. אהדר ליה כלילא דיילי imposuit ei coronam ex ericii pelle, Bb. 4a. gl. הוא שרץ שקורין הר"צון ושערו קשה כמחטין ועשה לו עטרה מעורו, est reptile quod vocant *herisson,* cujus pilus est instar acuum.

ילד יְלִיד *peperit, parturivit:* et quandoque active *genuit.* Praet. מאן יְלִיד יתיה quis genuit eam? Job. 38, 29. דין ילדך qui genuit te, Pr. 23, 22. וִילִידַת et peperit filium, Gen. 29, 34. Cum aff. יומא דִילִידַתְנִי ביה אמי dies in quo peperit me mater mea, Jer. 20, 14. דִילִידַתָּךְ quae peperit te, Jer. 22, 26. Sic melius videtur legi, quam ex Pih. דִילֵּידַתָּךְ: nam in hebraeo est יְלָדַתְךָ ex Kal: יְלָדַתְּהוּ peperit eum, Ruth. 4, 15. ארי בר דכר יְלִידְתְּ quia filium masculum peperisti, IS. 4, 20. Cum aff. ארי יְלִדְתִּנִי quod peperisti me, Jer. 15, 10. וילידית ליה et peperi ipsi. Gen. 29, 34. לא הוה ברי דִילִידִית non fuit filius meus quem peperi, IR. 3, 21. או לבניהן דִילִידָא aut filiis ipsarum, quos peperunt, Gen. 31, 43. וִילִידָן et pepererunt, Exo. 1, 19. Part. femin. רתיתא היך אתא יָלְדָא tremor sicut mulierem parturientem, Ps. 48, 7. דא אוריתא דְיָלְדְתָּא haec est lex puerperae, Lev. 12, 7. כחבלין דילדתא sicut dolores parturientis, Jes. 21, 3. Pl. מעדין וְיָלְדָן praegnantes et parientes simul, Jer. 31, 8. וילדן מנהון et nati sunt ex eis, Gen. 6, 4. Cum aff. יָלְדוֹהִי genitores ejus, Zach. 13, 3. Peh. דִילִידָא מן אבוך quae nata est a patre tuo, i. e. patri tuo ex uxore alia, Lev. 18, 9. Infin. ואוסיפת לְמֵילַד et perrexit parere, Gen. 4, 2. עדן בחיר לְמֵילַד בנין tempus est pariendi filios, Eccl. 3, v. 2. וקמה מלמילד et substitit a pariendo, Gen. 29, 35. Cum aff. ביומא תליתאה לְמֵלְדִי in die tertio parere me, quo peperi, IR. 3, 18. והוה במילדה et fuit cum pareret ipsa, Gen. 38, 27. עדן מֵילַדְהוֹן tempus parere, i. e. partus ipsorum, Jobi 39, 1. Fut. בנין ובנן תליד filios et filias gignes, Deuter. 28, 41. הברם בקושטא אילד num etiam vere paritura sum? Gen. 18, 13. בצער תלדין בנין in dolore paries filios, Gen. 3, 16. ויליד שקרא et pariet mendacium, Ps. 7, 15. דְתֵלֵד לך שרה quem pariet tibi Sara, Gen. 17, 21. וְתֵלִיד et pariat. ארי תלדין בנין quum generabitis filios, Deut. 4, 25. Gen. 30, 3. וילידן בנין et pariant filios, Jer. 29, 6. Aphel אוֹלִיד ,אוֹלִיד *genuit, parere fecit, partum juvit, obstetricem egit, obstetricavit:* Praet. בתר דאוליד ית שת postquam genuit Schethum, Gen. 5, 4. דאולידו בנין ביניכון qui genuerunt filios inter vos, Ez. 47, v. 22. Part. דְמוֹלִיד סכלא תמוצא gignit stultus moerorem, Pr. 17, 21. Plur. דְמוֹלְדִין יתהון qui gignunt eos, Jer. 16, 3. Fem. כד תהויין מוֹלְדָן quando eritis obstetricantes, Exod. 1, 16. Imper. סבו נשין וְאוֹלִידוּ בנין accipite uxores et gignite liberos, Jer. 29, 6. Futur. דתוליד quos gignes, IIR. 20, v. 18. רברבן יוֹלִיד principes generabit, Gen. 17, 20. Ithpe. אף הוא אִתְיְלִיד בר etiam ipsi genitus, natus est filius, Gen. 4, 26. דאתיליד מן אתתא qui natus est ex muliere, Jobi 14, 1. אִתְיְלִידְתָּא natus es, Jobi 15, 7. ובנתא דאתילידית ביה in quo natus sum, Jer. 20, 14. די אתילידו להון et filiae nascerentur ipsis, Gen. 6, 1. אתילידו בארעכון qui nati sunt in terra vestra, Lev. 25, 45. דלא אִתְיְלַדְתּוּן תמן in quo non estis nati, Jer. 22, 26. Part. דְמִתְיַלְדִין qui nascuntur, Ps. 78, 6. Jer. 16, 3. Fut. ארום בכן תִּתְיְלִיד quod tum natus sis, Jobi 38, 21. כל בכרא די יתיליד omne primogenitum quod nascetur, Deut. 15, 9. בנין דיתילדון להון filii qui nascentur eis, Deut. 23, 8. Ap. Ros. dicitur etiam de *ovis, pro ova parere vel gignere,* ut Cicero loquitur: ut ביצה שנולדה בראשון יאכל בשני ovum quod genitum est die primo (sc. ר"ה) licet comedere die secundo, Erub. 39a. Bez. 3a. In Pihel יַלֵּד *facere parere, obstetricis officio fungi:* נכרית לא תילד את בת ישראל מפני שחשודין על שפיכות דמים alienigena (Christiana aut alia femina) non debet obstetricem agere apud Israelitidem: suspectae enim sunt de effusione sanguinis, i. e. quod occidant infantem in puerperio, As. 26a. Amude golah num. 101.: Contra Judaea potest obstetrix esse Christianae feminae, Ibid. Apud Logicos הוליד est *con-*

[10]) Arab. وكنة *nidus in monte* aut *rupe,* et בר יוכנא *avis in eo nidulans.*

[11]) Num forte gr. ἴουλος?

clusionem facere, concludere syllogistice: הוליד מזה concludit hinc.

יְלִיד יְלִיד *natus, puer:* יליד ביתא natus domi, Gen. 17, 12. ילוד אתתא natus mulieris, Job. 15, 14. et 25, 4.

וָלָד, וְלַד *natus, proles:* לית לה ולד non est ei proles, Gen. 11, 30. הלבר מאה שנין יהי ולד num filio centum annorum erit proles, Gen. 17, 17. לא הוה לה ולד non fuit ei proles, IIS. 6, 23.

יַלְדוּת *nativitas, progenies, cognatio:* לארע ילדותך in terram nativitatis tuae, Genes. 31, v. 13. ולילדותי תיזיל et ad cognationem meam ibis, Gen. 24, 4, 7. Num. 10, 30. ולארעא ילדותנא et in terram cognationis nostrae, Jer. 46, 17. וארעא ילדותיך et terram nativitatis, cognationis tuae, Ruth. 2, 11. בארעא ילדותיה in terra nativitatis suae, Gen. 11, 28. ולא הות מחויא אסתר ילדותה et non indicabat Esther nativitatem suam, Esth. 2, 20. ארע ילדותהון terra nativitatis ipsorum, Ez. 23, 15. וילדותכון et nativitas vestra, Ez. 16, 3.

ילדה apud Tos. est *arbor novella, quae tertium annum nondum excessit*, cui opponitur זקינה arbor vetula, Ned. 57b.

וַלְדָא *matrix, vulva:* פתח כל ולדא aperiens omnem matricem, Exo. 13, 2. hebr. רחם. Sic Num. 8, 16. כל פתח ולדא omnem partam vulvae, Gen. 20, 18. ubi Jon. בית ולדע: sed Gen. 40, 20. in Onk. יום בית ולדא דפרעה dies domus nativitatis Pharaonis, respondet hebr. יום הלדת dies nativitatis.

יָלְדְתָא *genitrix, puerpera.* Vide supra in verbo. Et per Apocopam, לֵידְתָא, Jes. 13, 8.

מוֹלִיד *generans:* Ap. Ros. כוח המוליד vis, facultas generativa.

מוֹלָד *novilunium, luna novata, recens nata, generatio novae lunae,* Rab. In Tg. Jon. ומולד סיהרא et novilunium lunae, Gen. 1, 14.

מְיַלְּדָתָא *obstetrices,* Exo. 1, 15. in TgH.

תַּלְדוּתָא *nativitas:* ית עמה ותלדותה populum suum et nativitatem suam, Esth. 2, 10. וּבְתַלְדוּתֵיהּ בכיא et in nativitate sua plorat, Esth. 3, 3. in Tg. sec.

תּוֹלַדְא *genitrix:* ותדוץ תולדתך et exultabit genitrix tua, Prov. 23, 25.

תּוֹלְדָא, תּוֹלְדָא, תּוֹלְדָא *generatio.* Pl. אלין תּוֹלְדָת שמיא וארעא istae sunt generationes coeli et terrae, Gen. 2, 4. תּוֹלְדָתְהוֹן generationes ipsorum, Num. 1, 20. לתולדתהון juxta generationes suas, Gen. 10, v. 32. Ap. Ros. ulterius traducitur. Apud Logicos תּוֹלָדָה et תּוֹלֶדֶת est *conclusio syllogismi generata ex praemissis.* Inde in logica R. Schimeonis; המשפט השלישי מתחבר מחיבור אותם שני ההקדמות יקרא התולדה i. e. propositio tertia illata ex conjunctione duarum istarum praemissarum vocatur proles, h. e. conclusio. Porro observavit Mercerus, melius dici תּוֹלָדָה, sicut תּוֹכֵחָה, quam תּוֹלָדָה, ut Munstr. notavit. Apud Physicos est *qualitas:* unde לא ידעתי למה יועילו להריון בעבור שתולדתם קרה non scio quare ad conceptionem prosint, quia qualitas ipsorum frigida est, Aben Esra Gen. 30, 12. de dudaim, sive mandragoris. Pl. ארבע תּוֹלָדוֹת quatuor qualitates, primae scil. calidum, frigidum, humidum, siccum: עושה שלום בין התולדות שהם הפוכים בטבעם faciens pacem inter qualitates quae contrariae sunt in natura ipsarum: בהסכמת ד' תולדות יהיה בריאות הגוף in consensu quatuor qualitatum consistit sanitas corporis, R. David Jes. 45, 7. חכמת התולדות scientia generationum, physica, Aben Esra Ps. 148. חכמי התולדות physici. Apud Historicos תולדות sunt, *eventus, res gestae, historiae, accidentia.*

ילך hebr. *ivit, progressus est, processit.* Inf. לָכֶת *ire.* Hinc Rab. dicunt, כוכבי לכת stellae itionis i. e. planetae mobiles.

ילל *ejulare, ululare.* Eut. וִילִלוּן כל יתבי ארעא et ejulabunt omnes habitatores terrae, Jer. 17, v. 2. Ex Aphel אֵילִילוּ טורני מדינתא ejulate praefecti provinciarum, Zach. 11, 2. ואילילו כל שתי חמר et ejulate omnes potores vini, Joel. 1, 5. Futur. על דא יספדון וְיֵילִילוּן propter hoc plangent et ejulabunt, Mich. 1, 8. ויללון עלך et ejulabunt super te, Ez. 27, 32. Pahel Part. על מואבאי מְיַלְּלִין super Moabitas ejulaturi sunt, Jer. 48, 31. Jes. 15, 8. Fut. ומתבר רוח תְּיַלְּלוּן et prae confractione spiritus ejulabitis, Jes. 65, 14.

יְלָלָא *ejulatus:* קל צוחתא ויללא vox clamoris et ejulatus, Soph. 1, 10. Constr. וְיִלְלַת תקיפי עמא et ejulatus potentium in populo, Jer. 25, 36. Vide ילא.

ילף *discere:* idem quod אלף per commutationem א et י. Praet. ולא יְלֵיפִית חכמתא et non didici sapientiam, Pr. 30, 3. Inf. cum Fut. אם מֵילַף יֵילְפוּן si discendo didicerint, Jer. 12, 16. Fut. מן דְּמַאַלֵּף אף הוא יֵלִיף qui docet, etiam ipse discet, Er. 11, 25.

יַלִּיף *edoctus, assuetus:* אין הוה יליף שתי קסט דחמר ישתי פלגא qui non est assuetus bibere mensuram vini, bibat dimidiam, TH. in Tan. 69c. הוה יליף אכיל ליטר' דקופד fuit assuetus comedere libram carnis, ibid. gl. רגיל.

יַלְפָנָא *doctrina, instructio, institutio:* דילפנא טבא יהבת לכון quia doctrinam bonam dedi vobis, Pr. 4, 2. Idem quod אולפנא.

ילת יַלְתָּא *nomen propr. mulieris, uxoris R. Nachman,* Git. c. 7, initio, Chol. 109b.

ימא יְמָא *juravit.* Part. ואם בשמא דַיְיָ יָמַן et si per nomen Dei jurant, Jer. 5, 2. וימין בשמא פתכריהון et jurant per nomen simulachrorum suorum, Soph. 1, 5. יֵימַן לשקר jurant falso, Hos. 4, 2. Fut. וְתֵימֵי דייטי בשמי et juras per nomen meum, Ps. 50, 16. דייטי בשמיה לשקרא qui juraverit per nomen ejus falso, Exod. 20, 7. Aphel אוֹמֵי *juravit, adjuravit.* Praet. cum Inf. אוֹמָאָה אוֹמֵי adjurando adjuravit filios Israel, Exod. 13, 19. ואומי יוסף et adjuravit Joseph, Gen. 50, 25. Infin. לְאוֹמָאָה ית דוד adjurare Davidem, IS. 20, 17. Fut. וְאוֹמֵנָךְ et adjurabo te, Gen. 24, 3. in Jon. ויומי יתה כהנא et adjurabit eam sacerdos, Num. 5, 19. ובשמיה תומון et in nomine ejus jurabitis, Deut. 10, 20. in Tg. Jon.

מוֹמֵי, מוֹמָתָא, מוֹמָתָא, אוֹמָאָה *juramentum, jus*

jurandum, exsecratio, blasphemia: וישמע קל מומי et audierit vocem execrationis, Lev. 5, 1. ubi in Jon. קל אוֹמָאָה, heb. אלה maledictio: ויומי כהנא ית אתתא במומתא דלוטא et adjurabit sacerdos mulierem istam juramento maledictionis, Num. 5, 21. מוֹמְתָא דמגן juramentum frustraneum, Ps. 144, 8. מוֹמֵי דשקר juramentum falsum, Jer. 23, 10. ותהון למומי et eritis in execrationem, Jer. 42, 18. Cum aff. תהי דכאי מִמּוֹמָתִי eris insons ab exsecratione mea, Gen. 24, 41.

Ap. Tos. נודר בְּמוֹהֵי vovens per execrationem, Ned. 10a. quod corrupte sic dicitur pro מוֹמֵי. Ar. citat ימיין בחויהון דרבנן קדישי ארעא jurabant per vitam Rabbinorum, ex Pes. 113b. Sed ibi in nostris libris legitur משתבעי.

ימב יְמַבְּרֵם vide supra in יחן.

ימם יַם יַמָּא *mare:* ימא דמלחא mare salis: Gen. 14, 3. שויתי עומקי ימא אורח posui profunditates maris viam, Jes. 51, 10. ימא דסוף mare algosum, Exo. 13, 18. וימא אמר לית בהדי et mare dicit, non est mecum, Job. 28, 14. ובכל נוני ימא et in omnes pisces maris, Gen. 9, 2. סוסיא ורכביה רמא בימא equum et sessorem ejus projecit in mare, Exo. 15, 1. כימא דטריד sicut mare quod impulsum est, Jes. 57, 20. כד שם לימא תחומיה quum posuit mari terminum suum, Pr. 8, 29. וישלוט מימא et dominabitur a mari, Zach. 9, 10. Est et *vasis magni nomen in templo,* IR. 7, 23. IIR. 16, 17. Cum aff. ואחריב ית יַמַּהּ et exsiccabo mare ejus Jer. 51, 36. Pl. יַמִּין, Emphat. על יַמַּיָא שוי שתאסה super maria pofuit fundamentum ejus, Ps. 24, 2. ומלו ית מיא בימיא et replete aquas in maribus, Gen. 1, 22. Ap. Tos. המוכר בית הבד מוכר את הים vendens domum torcularis, vendit etiam mare ipsum Bb. 67b. i. e. *lectum torcularis, locum ubi uvae vel olivae exprimendae ponuntur.* Vide in טלף. Sic etiam est *membrum*, aut *vas quoddam molae, cavum et rotundum, recipiens farinam,* Kel. c. 15.

Porro Ti. numerant septem maria, quae circumdant terram Israelis, Bb. 74b. Quid est quod scriptum est: ipse juxta maria fundavit eam et juxta flumina stabilivit eam? אלו שבעה ימים וארבע נהרות שמקיפין את ארץ ישראל haec sunt septem maria (lacus) et quatuor flumina, quae circumdant terram Israelis. Septem maria sunt haec; ימה של טבריה mare Tiberiadis וימה של סדום et mare Sodomae, וימה של שחלת et mare Schacheleth, וימה של חילתא et mare Chelta, וימה של סיבכי et mare Sibchae, וים אפמיא et mare Apamjae, וים הגדול et mare magnum. Quatuor vero fluvii sunt isti, ירדן Jarden, וירמוך et Jarmuch, וקירמיון et Kirmion, ופיגה et Phiga. De qualitatibus quarundam harum aquarum habetur aliquid in Para c. 8. Vide praeterea Kimchium Ps. 24. Pro סיבכי alibi legitur סכני Sichnae. In Jon. legali Deut. 33, 23. legitur ימא דְסוּפְנֵי. Vide et TH. in fine Kil. et Ketub. 35b. ubi quaedam alia nomina.

ימן יְמִין, יְמִינָא et יַמִּין, יַמִּינָא *dextera, dexter, dexterum latus:* יד ימין יואב manum dexteram Joabi. IIS. 20, 9. אפנה על ימינא respiciam ad dexteram, Gen. 24, 49. וית שקא דימינא et crus dexterum, Exo. 29, 22. כל עינא דימינא omnem oculum dexteri lateris, Gen. 48, 18. ימינא דיי עבדת חילא dextera Domini facit virtutem, Ps. 118, 15. Cum aff. אוחדתא ביד יְמִינִי apprehendisti manum dexteram meam, Ps. 73, 23. הלא שקרא עבדית בִּימִינִי annon mendacium feci manu dextera mea? Jes. 44, 20. שו ימינך pone dexteram tuam, Gen. 48, 18. וימינך תסיעני et dextera tua adjuvet me, Ps. 18, 36. מסימתא בימינך amaenitates sunt in dextera tua, Ps. 16, 11. ואושיט ישראל ית ימיניה et extendit Israel dexteram suam, Gen. 48, 14. קים יי בימיניה juravit dominus per dexteram suam, Jes. 62, 8. ויתבת לימיניה et sedit ad dexteram ejus, IR. 2, v. 19. וביד יְמִינְהוֹן et manu dextera sua, Jud. 7, 20. נוגרא דיומתא בימינה protractio dierum est in dextera ejus, Pr. 3, 16. Kimchi Ps. 16. v. ult. scribit; הפנים והימין הם הכבוד facies et dextera sunt honoris etc.

מְיוּמָּן *dexter, aptus, idoneus:* המיומן שבמשוחים dexterrimus, aptissimus inter sacerdotes unctos, Hor. 12a. Femin. המיומנת להלחם dextera, quae maxime apta est ad pugnandum, Raschi Ps. 45, 5.

ימם יְמַם *liquescere, diffluere.* Fut. בדיליה יִתְיַמְסוּן עממיא propter illum diffluent vel liquescent populi, Gen. 49, 10. in Jon. Sic Lev. 26, 39. וְיִתְיַמְסוּן טוריא מדמהון et liquescent montes a sanguine eorum, Jes. 34, v. 3. ויתימסון כל חילי שמיא et liquescent omnes exercitus coelorum, v. 4.

ינב יַנִּיבָא *tinea, vermis vestes corrodens ex lana:* זני יַנְבֵי species tiniarum, Lev. 11, 20. in Jon. Scribitur illic יַבְבֵי per duo Beth, sed Commentator in illud Targum vult corrigendum in יַנְבֵי, vel נִיבֵי, ex authoritate talmudica. At in T. legitur aliter, ut mox in ינך.

ינה unde in Aphel אוֹנֵי *deprimere, opprimere, supprimere,* hebr. הונה: *rumpere, abrumpere, frangere, avertere,* hebr. הניא: *defraudare, dolosis verbis vel factis aliquem decipere,* betrügen, bevortheilen. Praet. מסכן וחשיך אוֹנֵי pauperem et egenum opprimit Ezech. 18, 12. ואנש לא אוני et neminem opprimit, v. 16. אוניאו ביך oppresserunt in te, Ez. 22, 7. 29. ואוניאו ית לבא דבני ישראל et ruperunt, fregerunt cor filiorum Israelis, Num. 32, 9. in Onkel. hebr. ויניאו. Part. דהוו מוֹנָן לך qui fuerunt opprimentes te, Jes. 49, 26. Infin. לית אתון רשאין לְאוֹנָיָא non est vobis licitum defraudare proximum vestrum, Lev. 25, 14. in Jon. Fut. וגיורא לא תונון et peregrinum non oppresseritis, Exod. 22, 20. ולמה תונון ית לבא דבני ישראל ut quid frangitis cor filiorum Israelis, Num. 32, 7. heb. תניאון. Cum aff. לא תוֹנְנֵהּ non opprimes illum, Deuter. 23, 16. Ap. Ros. אסור למוכר להונות את חבירו prohibitum est venditori defraudare socium suum, Maim. de empt. et vendit, c. 12. בין שהונה במזיד בין שלא ידע sive defraudarit eum scienter, sive inscienter, Ibid.

Munst. et Guido notant in litera ה, quod הוֹנָה significet etiam vituperare. Id mihi dubium. In Br. s. 53. legi, דלא יהון מונין לה וצוחו לה עקרתא ne irrideant ipsam vocentque eam sterilem, gl. מונין i. e.

מלעיגין. Est ergo Rabbinis idem quod *irridere, subsannare* höhnen, verhöhnen, verspotten.

הוֹנָאָה, הוניה *deceptio, defraudatio:* חייב המונה לשלם את ההוניה ולהחזירה כולה למתאנה tenetur defraudator persolvere defraudationem, et restituere totum ei, qui defraudatus est, Maim. de vendit. cap. 12. In Jalk. Proph. fol. 66b. מין הוניות legitur pro מין המס *specie tributi.*

אוֹנָאָה, אוניתא *oppressio, vis, violentia: deceptio defraudatio:* לעולם יהי אדם זהיר באונאת אשתו שמתוך שדמעתה מצויה אונאתה קרובה semper homo sit cautus de dolo uxoris suae: dum enim lachrymae ejus praesentes sunt, dolus ejus proximus est, Bm. 59a. Item quando vastata fuit domus sanctuarii, כל השערים ננעלו חוץ משער אונאה omnes portae (precum) clausae fuerunt, excepta porta defraudationis i. e. si quis ab alio dolosis verbis se circumventum conqueritur, is exauditur, Ibid. Id probant ex Am. 7, 7. „Deus constitutus erat על חומת אנך super muro defraudationis et in manu ejus erat defraudatio", i. e. preces ob defraudationes. In Kimchi est שורא אוניתא in Am., quae sunt sumpta ex Vr. s. 33. in princip. Item שלשה הפרגוד לא ננעל בפניהם אונאה גזל וע"א tria sunt propter quae cortina (conclavis Dei) non clauditur, defraudatio, rapina, idololatria: defraudatio, juxta illud „et in manu ejus אנך" Am. 7, 7. Ibid. ותבע הק"בה אונאת המלך et requisivit Deus injuriam, injustam vim regi illatam, R. Sal. Am. 2. 1. אונאת ממון defraudatio pecuniae; ut in emptione et venditione, quando venditor emptorem defraudat, R. Sal. Lev. 25, 14. אונאת דברים defraudatio verborum; quando dolosis consiliis et verbis alter alterum seducit et in damnum inducit, R. Sal. Lev. 25, 17. Hinc גדולה הונית דברים מהונית ממון major habetur fraus in verbis, quam defraudatio in pecuniis, Maim. de empt. et vend. c. 14.

אוֹנְאוּתָא *oppressio,* Ps. 74, 20.

מוֹנִין *oppressores, hostes vim inferrentes.* Rab. *deceptores.*

יוֹנְתָא, יוֹנָא *columba,* ut hebraice: ad hanc radicem referunt communiter hanc vocem: melius tamen forte referretur ad יון, ut יונה sit femininum, a masculino יון columbus: Sic invenio in Ar. manuscripto, יון זכר et יונה נקבה h. e. יון est mas, columbus, יונה faemella, columba. Ita sentit quoque Kimchius in libro Schoraschim. ושלח ית יונה et emisit columbam, Gen. 8, 8. תרין בני יונה duos pullos columbarum, Lev. 5, 7. כנשתא ישראל דדמיא ליונתא synagoga Israelis quae similis est columbae, Ps. 68, 14. Cur Israelitae columbae assimilentur, vide in Ber. 49. יונתא אשכחת ביתא columba invenit domum, Es. 84, 4. והוו כיונא et fuerunt sicut columba, Jer. 48, 27. Plur. masc. כְּיוֹנֵי חיליא sicut columbae convallium, Ez. 7, 16. כְּיוֹנִין דקימין sicut columnae quae stant, Cant. 5, 12. כגוזלין בני יונתא sicut pulli, nati columbarum, Cant. 1, 15. In Jalk. ad Ps. 55, 7. „Quis dabit mihi alas sicut columbae": למה כיונה quare sicut columbae? Rabbi Asaria nomine R. Judan filii R. Simeon dixit: ideo quia omnes aves, cum defatigatae sunt, in petra, vel arbore aliqua residere solent et quiescere, atque ita capiuntur: columba autem defessa, unam alam claudit et altera volitat, sicque non potest capi. יוני הרדסיות columbae domesticae, cellares. Vide in הרד. Et יוני שובך columbae columbarii i. e. columbae sylvestres, ferae, palumbes, Sab. 155b. R. Asarias in Meor. Enajim f. 89b. scribit ex Diodoro Siculo de Semiramide, quod aves coelorum, cum nata fuit, ei cibum attulerint; praesertim vero בני היונה pulli columbarum. Et hac de causa אות דגלה יונה signum vexilli, h. e. symbolum ejus fuisse columbam, quod deinde post mortem ejus quoque remanserit, ita ut symbolum Assyriorum et Babyloniorum perpetuo fuerit columba. Hanc putant caussam esse, cur Assyrii apud Prophetas, maxime Jer. 25, 38. et 46, 16. et 50, 16. יונה vocentur. Vide eum ulterius.

ינח Aphel אַנִּיחַ, אַנַּח *statuit, collocavit, deposuit, reliquit, sivit, permisit.* Part. וכד מַנַּח ידוהי et cum demitteret, relinqueret manus suas, Exod. 17, v. 11. אַנַּח בעותך מן קדמי linque petitionem tuam, Exo. 32, 10. וְאַנִּיחַ קדמך et colocem coram te, Jud. 6, 18. Rabbini forma hebr. usurpant הֵנִּיחַ, *ponere, imponere.* Hophal הוּנַּח *poni:* איש ואשה שני שמו' הונחו תחילה לזכר ולנקבה Isch et Ischa sunt duo nomina quae imposita sunt primo mari et feminae, More p. 1. c. 6.

נַחַת *depositio.* Rabbinis *tranquillitas, quies:* נחת רוח quies animi, mentis; בנחת *leniter, tranquille, placide, submisse.* Sic pertinet autem potius ad נוח.

הֲנָחָה *positio, concessio,* apud Philosophos: כמו שהוא מחוייב מזאת ההנחה sicut sequitur ex hac concessione, ex hoc concesso, vel ex hoc posito. Item *impositio nominis, significatio:* זה השם עיקר הנחתו ut hujus nominis principalis impositio, usurpatio, significatio, More p. 1. c. 8. et sic saepe. Item *relictio, omissio, intermissio alicujus rei,* More p. 3. c. 33.

מֻנַּח *relictum, depositum.*

ינך יַנּוּכָא *tinea, vermis vestes aut linum corrodens,* Chol. 28a. Et alibi נפל ליה [12] יאניבא בכיתניה cecidit ipsi tinea in tunicam suam, Chol. 85b. ubi א interjectum indicat, cum A vocem ab initio esse efferendam.

ינן *excitare.* Sic ponunt ex Ar. In eo legitur: ante solem ינון sobolescet nomen ejus (Ps. 72, 17.) שהוא עתיד לינון quod futurus est excitare, i. e. excitaturus est dormientes in pulvere, ideo vocatur nomen ejus (sc. Messiae) יִנּוֹן. Hic י non est radicale, sed formae Infinitivi inservit. Esset autem thema נִין, נון unde filius, soboles, de quo vide lexicon hebraicum.

---

[12]) Vocabulum corruptum videtur ex pers. دانچه, quod *lendem* denotat. Ita quidem R. Sal. (Nas. 39a.) vernacule vocem per לינט"ש i. e. *lendes* explicat, quamquam ille per כ, יניכא, legat.

יְנַם. Quae hujus formae sunt, pertinent ad אנס. Vide illic.

יַנֵּם vide supra in יחן.

יְיָנִים *cedri genus.* Sic scribitur in Ar. In Gem. legitur per Vav: ut פתורא דיונס mensa cedrina, vel abiegna, Sab. 129a.

יְנַק *sugere.* Part. וּנְהֵי יָנְקִין et erimus sugentes, Cant. 8, 1. Constr. וְיָנְקֵי תְּדַיָּא et sugentes ubera, Joël 2, 16. Fut. ומה תְּדַיָּא ארום אֱינִיק et quare ubera, ut sugerem? Jobi 3, 12. היכמא דְיָיְנִיק ינקא sicut sugit lactens ubera matris suae, Cant. 8, 1. Ex Pahel Part. ותרתין תורן מְיַנְּקָן et duas vaccas lactandes, IS. 6, 7. ומן בתר מינקן אַיְתִיהּ et a lactantibus ascivit eum, Ps. 78, 71. Aphel אוֹנִיק *lactavit.* Praet. וְאוֹנִיקְתֵּיהּ et lactavit eum, Exo. 2, 9. Fem. וְאוֹנֵיקַת יַת בְּרַהּ et lactavit filium suum, IS. 1, 23. Inf. לְאוֹנָקָא יַת בְּרִי ad lactandum filium meum, 1 Reg. 3, 21. Imper. וְאוֹנְקִיהִי לִי at lacta eum mihi, Exo. 2, 9.

יוֹנֵק, יָנִיק, יַנִּיק, יָנֵיק, יָנֵק *sugens, lactens, infans, puer:* כי יניק את quia puer es tu, IS. 17, 33. ורביא הוה יניק et puer erat lactens, IS. 1, 24. ubi R. David scribit; non vult dicere (Jon.) quod adhuc fuerit sugens; nam dicitur; posteaquam ablactasset eum: sed יניק idem est quod נער קטן puer parvus. Nam sic solent in lingua aramaea puerum vocare יניק, secuti invenimus in verbis Rabbinorum nostrorum: יניק יומין puer dierum h. e. aetate, Jes. 65, 20. עלים ויניק adolescentem et lactentem, Jer. 44, 7. Pl. מפום עולמיא וְיוֹנְקַיָּא ex ore infantum et lactantium, Ps. 8, 3. ואמני יַנְקַיָּא et constituam pueros, Jes. 3, 4. Constr. וְיַנְקֵי חדיא et sugentes ubera, Joël. 2, v. 16. Cum aff. ולנהר פרת יַנִּיקָהָא et ad fluvium Euphratem lactentes suos, heb. יונקותיה ramos suos, Ps. 80, 12. ינקיהון עם סביהון lactentes ipsorum cum senibus ipsorum, Deut. 32. 25.

יָנוּקָא T. *idem:* ut in illo vulgari, שותא דינוקא בשוקא דאבוה או דאמיה sermo pueri in platea, patris ejus est, aut matris ejus, Suc. in fine. Quae pueri in platea dicunt, plerumque domi audiverunt a parentibus, was die Alten sungen, lehrneten die Jungen.

יַנְקוּת *pueritia:* et metaph. *surculus, germen, ramus tener,* a *sugendo* succo dictus: מינקותיה a pueritia sua, IS. 17, 13. Ex altera significatione וינקותיה לא תפסוק et surculus ejus non desistet, Jobi 14, 7. וינקותיה תפוק et germen ejus prodibit, Jobi 8, 16. Sententiam Talmudicam vide in ורד.

מֵנִיקָא, מֵינִיקְתָּא *nutrix, lactatrix,* hebr. מינקת Gen. 35, 8. וית מֵנִיקְתֵּיהּ et nutricem ejus, IIR. 11, 2. Fem. affix. וית מֵינִיקְתַּהּ Gen. 24, 59. Plur. גמלי מֵינִיקָתָא camelos lactantes, Gen. 32, 15.

Ap. Tos. מינקת est *calamus, fistula, sipho retortus, quo aqua vel vinum ex vase exsugitur et consequenter educitur.*

יְנִיקוּת et per Apocopam יְנִיקִי *lactatio, exsuctio.*

תִּינוֹק *puer, puellus, sugens,* Rab. Pl. תִּינוֹקוֹת, Femin. תִּינוֹקֶת, תִּינוֹקְתָּא *puella, puellula,* Ber. 24a. אומר ר' אסי מפני מה מתחילין התינוקות בת"כ ואין מתחילין בבראשית אלא שהתינוקות טהורין והקרבנות טהורין יבואו טהורין ויתעסקו בטהורים dixit Raf Asse; quamobrem incipiunt parvuli in Torath kohanim (in Levitico) et non incipiunt in Bereschith? (Dixit Deus) pueri sunt mundi et oblationes quoque sunt mundae. Veniant igitur mundi et studeant in mundis (h. e. in libro qui agit de munditie et immunditie), Vr. s. 7. Maim. in הלכות אשה c. 2. scribit; filiam vel puellam usque ad duodecimum annum vocari קטנה minorennem et תינוקת: sic puer vocatur תינוק usque ad 13. annum.

יסא יְסֵי *sanavit,* idem quod אסא.

יים vide in אסא in אסו, אסותא.

מְיַסֵּן *medicus,* TH. Git. c. 1.

יְסַד *fundavit.* Praet. cum aff. דִּיסָדַהּ quam fundavit, Ps. 78, 69. דִּיסַדְתָּא להון quem fundasti eis, Ps. 104, 8. את יְסַדְתִּנּוּן tu fundasti illa, Ps. 89, 12. et 119, 152. Pah. יַסֵּד *idem.* Part. די מְיַסֵּד ארעא qui fundavit terram, Ps. 104, 5. Ithpa. לביה מִתְיַסַּד היך אבנא cor ejus fundatum est instar lapidis, Job. 41, 15. h. e. petrae: דמתיסד על פום אבהתא quod fundatum est super ore patrum, Ps. 87, 1. Futur. יִתְיַסַּד עלוי fundabitur super eo, Jobi 41, 14.

יְסוֹד *fundamentum:* תשוד לִיסוֹדָא דמדבחא effundes ad fundamentum altaris, Exo. 29, 12. Hinc apud Physicos, יסוד *elementum, principium rerum naturalium.* Plur. ארבע יְסוֹדוֹת quatuor elementa; nempe אש ignis, רוח spiritus, ventus, vel אויר aer, מים aqua, עפר vel ארץ terra: עירוב היסודות mixto elementorum. Apud Grammaticos, יסוד *radix, thema, primitiva et principalis vox,* R. Sal. Jes. 41, 10.

יְסוֹדִי *fundamentalis.* Fem. יְסוֹדִית. Pl. אותיות יסודיות literae fundamentales, i. e. radicales, quae de fundamento thematis et primae radicis sunt.

יסט אוֹסֵיט, הֵיסֵיט vide in סוט.

יסם יַסְמִין *sesamum,* vel *sisamum,* ut officinae vocant: unde *oleum sesaminum,* de quo Plinius. Adducit et Elias in Meturgeman quasi *nom. propr. loci,* ex Num. 34, 8. sed ibi in nostris libris non reperitur: כוספא דיסמין שרי fraces sesami licitae sunt: vel amurca sesamini olei, Sab. 50b. Gl. explicat per שומשמין, quod *sesamum* explicant. Videtur esse gr. ʼΙάσμη vel ʼΙάσμινον μύρον, quomodo dictum fuit unguentum quoddam in Perside confieri solitum, ex violae albae floribus in sesaminum oleum conjectis, ut tradit Dioscor. l. 1. c. 74. quod caput in nonnullis editionibus desideratur.

יסמנים vide in אמן in אומנום.

יְסַף hebr. *addidit, adjecit, perrexit.* Aphel chald. אוֹסִיף *idem.* Praeter. ולא אוֹסֵף עוד למדעה et non perrexit amplius cognoscere eam, Gen. 38, 26. וְאוֹסִיף שלח et perrexit mittere, Genes. 8, 10. ולא אוסיפת למתב et non perrexit reverti, Gen. 8, 12. אוֹסֵפְתָּא חוכמתא addidisti sapientiam, IR. 10, v. 7. ואוספית חוכמתא et addidi sapientiam, Eccl. 1, 16. ולא אוסיפו עוד למעל et non perrexerunt amplius

---

15) Pers. یاسمین fructus qui flores albi et flavi odoris profert et ab odore commendatus.

venire, IS. 7, 13. אוספנא על כל חובנא adjecimus super omnia peccata nostra, IS. 12, 19. Partic. אנא מוֹסִיף על יומך ego adjicio ad dies tuos, Jes. 38, 5. Pl. אין מוֹסְפִין אנחנא למשמע si pergimus nos audire, si ulterius audiamus, Deuter. 5, 25. מוֹסִיפִין למחטי pergunt peccare, Hos. 13, 2. Inf. לְאוֹסָפָא קדמי בישן adjicere, augere coram me mala, Hos. 7, 15. Fut. לא אוֹסִיף עוד למחזי אפך non pergam ultra videre faciem tuam, Exod. 10, 29. לא אוסיף לרחמא עליהון non pergam misereri illorum, Hos. 9, 15. האוסיף למקרב an pergam accedere, Jud. 20, 23. לא תוסיף למללא קדמי ne addas loqui coram me, Deut. 3, 25. לא תוסף על מלוי ne addas ad verba ejus, Pr. 30, 6. לא תוסיפין למשתה עוד non perges bibere illud ulterius, Jes. 51, 22. לא יוסיף non addet, Deut. 25, 3. יוסף מימרא דיי עלויכון addet verbum domini ad vos, Ps. 115, 14. ויוסיף מדעא et addet scientiam, Pr. 1, 5. דחלתיה דאלהא תוסף יומתא timor domini addit dies Pr. 10, 27. לא תוספון על פתגמא non addetis ad verbum, Deut. 4, 2. ולא יוספון למעבד et non pergent facere, Deut. 13, 11. Ex Hophal הוּסְפַת לי addita fuit mihi, Dan. 4, 33. Ithpeh. אִתּוֹסַף על שני additum est ad dies meos, Jes. 38, 10. ועוד אתוספו עליהון פתגמין et porro addita sunt ipsis multa alia, Jer. 36, 32. Fut. וְתִתּוֹסַף et adjiciatur, Num. 36, 3. וְיִתּוֹסְפוּן אף אנון et adjiciant, adjungant se etiam illi, Exo. 1, 10. יתוספן על ברכות addentur ad benedictiones, Gen. 49, 26. Ap. Ros. כל דמוסיף יוסיף וכו׳ vide in rad. אסף.

מוֹסָף *additamentum, additio, auctarium, supererogatio.* Judaei eam temporis partem, quae est inter שחרית matutinum tempus et meridiem, solent festis suis addere, quam precando et laudando Deum, quasi ex abundanti et opere supererogatorio, ut loquuntur, consumunt. Id appellant in libris precum מוסף Musaph, quasi *epimetron, auctarium,* cui certae preces et aliae sectiones sacrae destinatae sunt. Hinc מוסף לר״ח additamentum neomeniae: מוסף לר״ה additamentum novi anni. תפלת המוספין precatio supererogatoria.

נוֹסָף *auctum, additum:* בנין הנוסף conjugatio aucta, i. e. Hiphil: נוסף addititium, insititium: paragogicum: ונ״ון חדבקון נוסף et Nun in voce חדבקון paragogicum est, Aben Esra Ruth. 2, v. 8. Femin. נוספת.

תּוֹסֶפֶת, תּוֹסַפְתָּא *additio: additamentum, augmentum.* Pl. תּוֹסָפוֹת additiones. Sic vocantur *decisiones, sententiae, decreta Rabbinorum, quae ad Gemaram illustrandam postremo addita sunt, quasi additamenta Gemarae:* vide Halichoth olam f. 38a. In easdem additiones sunt פסקי תוספות decisiones additionum, per brevissimas theses et nudas propositiones additae, de quibus alias prolixius dicemus, si Deus voluerit.

יְסוֹף *consumptio, consummatio,* Deut. 28, 65. in TgH. respondet hebr. כליון. Significatio est a סוף.

יְסַר *castigare, erudire,* heb.

יְסוּר, יְסוּרָא *castigatio, correptio.* Dicitur de castigationibus realibus, h. e. afflictionibus, quibus pii a Deo castigantur: יסור אכזראין castigatione crudelium, Jer. 30, 14. Pl. איתיתא עלנא יְסוּרִין adduxisti super nos castigationes, Jer. 31, 18. ואנא מיתי יסורין על כלהון ego autem adduco castigationes super omnes illos, Hos. 5, 2. בבית יסורין דחשוכא אותבני in domo castigationis tenebrarum vel tenebrosa habitare fecit me, Thr. 3, 6. Constr. דסבלין יְסוּרֵי qui sustinet castigationes, Ps. 73, 5. Cum aff. דלמא יתקפון יְסוּרֵיכון ne forte invalescant castigationes vestrae, Ps. 73, 5. Ap. Ros. יסורי אהבה castigationes amoris, יסורי התוכחת castigationes redargutionis: In Br. אין לך אדם בלא יסורים אשריו לאדם שיסורים באים עליו מן התורה שנאמר ומתורתך תלמדני. א״ר יהושע בן לוי כל יסורים שהם באים על האדם ומבטלין אותו מדברי תורה יסורים של תוכחת הם אבל יסורים שהן באין על האדם ואין מבטלין אותו מדברי תורה יסורין של אהבה הן nullus homo est absque castigationibus. Beatus est ille, cui castigationes obtingunt ex Lege, sicut dicitur „et ex Lege tua doce me". Dixit R. Jehoschua ben Levi, omnes castigationes quae veniunt super hominem et cessare faciunt eum a verbis Legis, sunt castigationes redargutionis: sed castigationes quae veniunt super hominem et non cessare faciunt eum a verbis Legis, sunt castigationes amoris, sect. 92. Vide etiam Ber. c. 1. Alibi dicunt יש ייסורין על עון sunt castigationes pro iniquitate ויש ייסורין של אהבה et sunt castigationes amoris, quas justus perpetitur propter iniquitatem saeculi sui: היסורים הזמניים הם נר דלוק ביד האדם לדעת מה טיבו עם בוראו castigationes temporales sunt quasi fax accensa in manu hominis, ut inde cognoscat statum suum cum creatore suo, in Baal akedah. קבלה דיסורין שתיקותא remedium castigationum est silentium, h. e. ut patienter eas feramus, Ber. 62a. אין מיתה בלא חטא ואין ייסורין בלא עוון non est mors absque peccato, neque sunt castigationes absque iniquitate, Sab. 55. More 141b.

מוּסָרִי *disciplinalis:* משלים מוסריים sententiae, parabolae disciplinales, ethicaé, ad mores et vitam recte formandam pertinentes. Tales Kafvenaki dicit esse sententias Salomonis c. 10. et deinceps.

יְצָא *exire, egredi, prodire, provenire, germinare, progerminare, florere:* ex heb. יָצָא literis צ et ע permutatis: Syris usitatum. Hinc in Targ. Jon. יְיַצָא חטר אהרן germinavit baculus Aharonis, Num. 17, 23. in Jon. Aphel אַיְעֵי *exire, prodire fecit, protulit, produxit.* Part. וּדְמַיְעֵי כדבותא et qui profert mendacium, Prov. 19, 5. 9. et 10, 31.

יעב יַעְבֵּץ *Jahbetz, nom. propr. viri,* de quo 1. Par. 4, 9, 10. A matre vocatus fuit יעבץ, quia peperit eum בעצב cum dolore, ut ibidem traditur. Sic deductum nomen esse ab עצב. Sapientes Talmudici adjiciunt eum sic dictum fuisse, שיעץ וריבץ תורה בישראל, quod prudenter explicarit et propagarit Legem in Israele, Tem. 16a. Ibidem tradunt, eundem hunc dictum fuisse a patre עתניאל Othniel sive Othoniel, שענאו אל quia afflixit eum Deus.

יָעַד *condixit, indixit, constituit*, sc. *locum vel tempus certae rei peragendae*, hebr. Ap. Ros. est *promittere:* et *minari, comminari, pro ratione sensus:* האושר המיועד לנפשותינו felicitas promissa animabus nostris: Nithpa. נִתְוַעַד *convenire, congregari certo loco.* Unde בית הנועד est locus, in quo מתוועדין conveniunt discendi causa.

יִעוּד, יִיעוּד *promissio: comminatio:* ייעודי המצות התוריות promissiones praeceptorum legalium sive divinorum: ייעוד הרוחני promissio spiritualis: גשמיי corporalis. V. librum Ikkarim orat. 4. c. 39. 40.

וַעַד, וִיעוּד *conventus, coetus, congregatio:* בית הוועד domus conventus, ut sunt schola, synagoga, ecclesia. Hinc Ti. בעקבות המשיח בית וועד יהיה לזנות in calcaneis Messiae domus conventus erit in domum scortationis id est lupanar, Sota cap. ultimo in fine et Sanh. 97a. In calcaneis, i. e. postremis temporibus captivitatis nostrae, quando vestigia adventus Messiae prope sunt, tanta erit in Israele vastitas, ut domus conventuum, h. e. Scholae sapientum futurae sint lupanar. Multa ibidem de miserrimo statu Judaeorum ante adventum Messiae. Quod si vero recte statum synagogae suae judaicae considerarent, qualis fuit paulo ante tempora Christi, praeteriisse omnia ista animadverterent.

עֲדָא, עֲדְתָא, heb. עֵדָה *idem:* בחוך כנשתא ועדתא in medio congregationis et coetus, Pr. 5, 14. et עדא dies festus, Pr. 7, 20. Videtur syrum esse עְאדָא, vel legendum אֵידָא. Ap. Ros. עֵדָה est *coetus, minimum ex decem.* Vide Sanh. c. 1. Mischna ultima.

מוֹעֵד *tempus statutum, constitutum vel condictum; conventus solennis, coetus publicus, solennitas sacra, festum solenne, ad quod publice omnes conveniunt:* זמני מועדך tempora solennitatis tuae, Sophon. 3, 18. וכל מוֹעֲדְהָא et omnes solennitates ejus, Hos. 2, 13.

יָעָה hebr. *ejecit, removit, everrit.*

יָעִים *scopae.* Sic chald וְיָעוֹי et scopas ejus, Exo. 27, 3. in TgH.

יעז יֹעֶזֶר *pulegium*, Sab. 109b. in gl. scribitur, consumere vermes jecoris.

יעט *consulere, consilium inire, capere, dare*, hebr. יעץ, ט et צ permutatis. Ithpa. Praet. אִתְיָעַטוּ consilium inierunt, Dan. 6, 8. Partic. כמן וּמִתְיָעֵט עלך insidiatur et consilia capit contra te, Gen. 27, 42. in Jon.

יָעֲטִין *consiliarii*, Cum aff. יָעֲטוֹהִי consiliarii ejus, Esrae 7, 14. 15.

עֵטָא, עֵטְתָא et עֵטָיָא, עֵטִיתָא *consilium:* התיב עטא retulit consilium, Dan. 2, 14. בגין עיטיתא propter consilium, Esth. 1, 1. quod melius עטיתא. Pl. אומא מאבדן עֵיטִין טבן populus qui destituti sunt consiliis bonis, Deuter. 32, 28, in Jon. Apud Tos. ארבעה מתו בעטיו של נחש ואילו הן בנימין בן יעקב ועמרם אבי משה וישי אבי דוד וכלאב בן דוד quatuor mortui sunt consilio serpentis (et non ob aliud peccatum) hi videlicet; Binjamin filius Jacobi, Amram pater Mosis, Isaj pater Davidis et Kalab filius Davidis, Sab. 55b. Vide illic. Hinc est desumptum glossema, quod in Tg. Ruth. legitur c. 4. v. ult. Et Obed genuit Isaj qui vocatur Nachasch (h. e. serpens) propterea quod non inventa fuit in eo ulla iniquitas aut corruptio, propter quam traderetur in manus angeli mortis, ut auferret ab ipso animam ejus. Et vixit dies multos, donec recordatus est dominus consilii, quod Evae dedit serpens, ut comederet de arbore, de cujus fructibus qui comedunt sapientes fiunt ad cognoscendum bonum et malum. Et propter illud consilium rei facti sunt mortis omnes habitatores terrae et propter illam iniquitatem obdormivit justus ille.

יעל Hiphil הוֹעִיל *prodesse, proficere, utile esse.* hebr.

תּוֹעֶלֶת *utilitas, fructus, commodum.* Rabbini לתועלתך ad commodum tuum. Elias format pluralem תּוֹעָלִיּוֹת, cujus exemplum non memini me legere.

יַעֲלָא, יָעֲלָא *caprea, rupicapra*, Deut. 14, 5. pro hebr. אקו. Pl. בקרנות דְיַעֲלִין cum cornibus rupicaprarum, Ez. 27, 15. hebr. קרנות שן cornua eboris. Emph. טוריא רמיא לְיַעֲלַיָא montes excelsi rupicapris, Ps. 104, v. 18. Constr. יַעֲלֵי טינרא capreae petrae, Jobi 39, 4. Hinc Martialis: Pendentem summa capream de rupe videbis, Casuram speres, decipit illa canes: Apud Tos. שופר של ראש השנה של יעל buccina novi anni rupicaprae, Rosch haschanah f. 26b. Gl. explicat germ. Steinbock.

יְעַץ hebr. *consulere, consultare.* Part. דְיָעֲצִין שלמא qui suadent pacem, Pr. 12, 20. Ithp. אִתְיָעֲפוּ ומלילו consultate et loquimini, Jud. 19, 30. Sic Rabbinis quoque familiare est in Hithpahel, ut צריך האדם להתיעץ בתורה ובחכמים opus habet homo consulere Legem et sapientes: הוי זהיר מן היועצך לפי דרכו cave tibi ab eo, qui consulit tibi secundum viam suam. Sanh. 76b. i. e. להנאתו ad suum commodum. Confer Eccl. 37, 8. 9.

עֵצָה, עֵצָא, עֵצְתָא *consilium:* עם מאבדי עצה אנון populus perdentes consilia sunt, Deut. 32, 28. לית עצתא היך דאלהא non est consilium sicut consilium Dei, Pr. 21, 30. ומצראי לא עצו עלנא כהדא עצתא et Aegyptii non consuluerunt contra nos tale consilium, Esth. 6. 1. Cum aff. חשבית בְּעֵצְתִי cogitavi in consilio meo, Jerem. 4, 28. על דשמעו לעצתהון propterea quod auscultarunt consilio ipsorum, Hos. 7, 12. Pl. fem. עֵיצָן בישן coosilia mala, Deut. 32, 28. in TgH. Emph. בְּעֵצָתָא וידיעתא in consiliis et scientia, Pr. 22, 20.

יעק Ithpe. Praet. וְאִתְיַעֲקוּ מצראי בחייהון et angustiis affecti sunt Aegyptii in vita sua propter Israëlitas, distaedebat eos vitae suae, Exo. 1, 12. in Tg. Jon. pro heb. ויקצו. Alias עוק pro eo poniter. Unde videtur metathesis esse facta pro אִתְעֲיקוּ, vel י redundat.

יַעַר hebr. *sylva.* Hinc metaphorice *carectum, quod est quasi sylva quaedam fluviorum:* ושויתה בְיַעֲרָא et posuit eam in carecto, Exo. 2, 3. והא סליק

כליה יַעְרִי et ecce ascendit totus ipse (ager) sylvestria i. e. totus ager repletus erat spinis et herbis infrugiferis ac fruticibus sylvestribus, Pr. 24. 31. Item *favus mellis:* יַעְרַת דובשא favum mellis, Cant. 4, 11.

יָפָה heb. *pulchrum esse, pulchrescere.* יֹפִי *pulchritudo,* heb.

יָפֶה *pulcher:* et adverbialiter *pulchre, bene:* שיערב שחיקתן יפה יפה זה עם זה ut misceat pulverem ipsorum pulchre pulchre (i. e. optime) unum cum altero, R. Sal. Exod. 30, 35. בני חבורה שהיו ידיו של אחד מהן יפות מהו שיאמרו לו טול חלקך וצא si inter filios societatis cujusdam (inter commensales) manus unius fuerint pulchrae (i. e. nimis promptae et veloces ad comedendum) num dicunt ei, sume portionem tuam et exi, Pes. 89b.

ייפוי *exornatio,* Rab.

יְפִיוּת *pulchritudo, ornatus.* בכל צבאם Gen. 2, 1. Hebraei multi exponunt ביפיותן ובצביונן in pulchritudine et ornatu ipsorum. Ar. in צב primo.

יְפַע *splenduit, luxit.* Futur. ולא תִיפַע עלוי שפרפרא neque splendeat super eum matutina lux, Jobi 3, 4. Aphel אוֹפַע *idem.* Praet. ואוֹפַע נהור עננה et illuxit splendor nubis ejus, Jobi 37, 15. ועל מלכת דרשיעי אופעת et consilium impiorum illustras, Jobi 10, 3. Imper. מרי פרענותא הוֹפַע domine vel auctor ultionis splendide, illucesce, Ps. 94, 1. Sic et Ps. 80, 2. Quandoque transitive exponunt; *splendidum reddidit, illustravit, declaravit, revelavit,* quomodo Rabbini utuntur. Contraria significatione pro *tenebrescere,* Chaldaeus et quidam alii exponunt Jobi 10, 22. in hebraeo, ubi tamen alii propriam significationem retinent.

יִפְעָה hebr. *splendor, claritas.*

הוֹפָעָה *idem:* vel *illustratio, declaratio,* Rab.

הוֹפָעוֹת *idem,* Jud. 5, 4.

יפת מוֹפֵת *prodigium, portentum, ostentum,* hebr. Sic chald. אֵת או מוֹפְתָא signum aut prodigium Deut. 13, 1. Jes. 20, 3. Plur. אתין ומוֹפְתִין signa et prodigia, Deut. 6, 22. Emph. ית כל מוֹפְתַיָא האלין omnia prodigia ista, Exo. 11, 5. באתין ובמופתין cum signis et cum prodigiis, Deut. 4, 34. Cum aff. וית מוֹפְתַי et prodigia mea, Exod. 7, 3. Ap. Ros. מופת הדור prodigium saeculi, de viro eximio.

מוֹפֵת *demonstratio logica vel syllogistica, probatio evidens:* מופת חותך demonstratio evidens. Pl. מוֹפְתִים. Inde ap. Ros. אין צורך להביא עלהים מופתים לאמתם non est necesse adducere demonstrationes super ea ad verificandum ea, nempe verba Dei, Kafvenaki Pr. 30, 4.

מוֹפְתִי *demonstrativum:* הקש מופתי syllogismus demonstrativus: הקדמות מופתיות propositiones demonstrativae.

יָצָא *exire, egredi,* hebr. Ap. Ros. *excipi:* יצא זה egreditur, h. e. excipitur hoc, excepto hoc; יצא מן הכלל excipitur a regula, anomalum est: יצאו, אלו egrediuntur haec, exceptis illis. מטבע היוצא moneta exiens, eine gangbare Münze. מעות שאין יוצאות כלל pecuniae quae omnino non exeunt, quae expendi nequeunt, die nicht gangbar sind. Absolute etiam quandoque יצא egreditur, ponitur pro יצא ידי חובתו egreditur manus officii sui, nullo reatu tenetur, liber est, ut apud Maim. in Hilch. Tephillos p. 1. 62a. et sic saepe. Hiphil הוֹצִיא *exire fecit, eduxit, produxit, protulit:* id Rabbinis etiam de *sumptibus* dicitur, pro *impendere, expendere:* היו רוצים להוציא כמה מאות voluerunt impendere aliquot centenos: מי שאין לו להוציא qui non potest sumptus facere: Item *excipere, eximere,* הוציאוהו מכלל הטמאים exceperunt eum ex censu immundorum: de arboribus *producere folia* כל האילן משיוציא omnis arbor ex quo produxerit, protruderit (folia sc.) ut gl. supplet, Schevi. c. 4.

יוֹצֵא *egrediens.* Hinc ap. Ros. וכיוצא בו et juxta egrediens cum eo, i. e. et id genus alia, et his similia. Sic tantum et semper, nec pluraliter כיוצאים, ut annotavit Elias: גלגל יוצא circulus exiens, h. e. eccentricus. Et plene גלגל יוצא מן המרכז circulus exiens e centro, More p. 2. c. 24. מרכז היוצא centrum eccentricum.

יְצִיאָה *exitus, egressus:* רגל pes, est כנוי לאבר היציאה periphrases membri exitus, sc. excrementi, i. e. podicis, unde excrementum exit, nempe quando dicitur, tegere pedes, IS. 24, 4. Vide ibi R. Davidem: item *nativitas,* שעת יציאה hora nativitatis, Sanh. in Perek Chelek.

יוֹצֵאת לַחוּץ *egrediens foras, scortum, meretrix,* Kel. c. 24. Alias chald. dicitur נפקת ברא. Vide in נפק.

יוֹצְאָנִית *vagatrix, exiens extra aedes, et hinc inde otiosa discurrens:* האשה יוצאנית חוטאת ומחטיאה את אחרים mulier vagatrix peccat et ad peccandum sollicitat alios, Rab. Gen. 1, 28. notat R. Sal. ad vocem כבשה Vau deesse, ad indicandum, quod vir sibi subjicere debeat mulierem, ne fiat יצאנית vagatrix. Pl. יוצאניות. In Br. 50c. recensetur etiam inter proprietates mulierum.

צוֹאָה *excrementum, sordes:* צואת החוטם sordes narium, צואת האוזן sordes aurium; Bm. 107b. In Tg. וּמְצָאֲתֵיהּ לא אשתזג et a sordibus suis non est abluta, Pr. 30, 12.

צִית pro צאת *exitus, egressus, finis versus:* ut ורישיה מטי עד צית שמיא et caput ejus pertingebat usque ad fines coelorum, Gen. 11, 4. hebr. וראשו בשמים et caput ejus in coelis. Sic Gen. 28, 12. de scala Jacobi: לצית שמיא ad exitus coelorum, hebr. השמימה coelum versus, Exo. 9, 8. Sic Jobi 2, 12. על צית שמיא ad exitus coelorum, hebr. על השמים Exo. 9, 22. לצית אמיטתא usque ad egressum caliginis, versus caliginem, hebr. Et Moses accessit אל הערפל usque ad caliginem istam, Exo. 20, 21. Elias putat esse idem quod צד *latus,* vel צִיד, quod alias sic pro *latere* sumitur, ut infra in צד videre est: et inde in Venetis, לציד אתתא ad latus uxoris, versus uxorem, Exod. 19, 15. hebr. אל האשה: Item בצית יקרא דיהוה in exitum gloriae domini, hebr. אל

אלהים, Exod. 2, 7. Regia לְצֵית, juxta usum communem.

הֶיְצָאָה, הַיְצִיאָה, הוֹצָאָה *impensa, impendium, sumptus, expensae*, quae proferuntur in alicujus rei usum: מפני כובד ההוצאה propter gravitatem sumptuum: הוצאות דפוס sumptus typographici: סדר ההוצאה חצי הספוק ordo in sumptibus dimidium est sufficientiae, Mifchar happeninim f. 2. אם השבח יותר על היציאה si lucrum superaverit impensas, Bk. 100b. in Misna.

מוֹצָא *pronunciatum, prolatum, pronunciatio, potestas* vel *vocalis literae, valor soni ejus*, quomodo a מבטא quandoque distinguitur, quod significat actum ipsum pronunciandi. Unde Abr. de Balmis in sua Grammatica scribit se explicaturum מוצאן במבטא potestatem ipsarum (literarum et vocalium) in pronunciatione: הבי"ת והפ"א ממוצא אחד Beth et Phe sunt pronunciationis ejusdem.

יצב *verum, veritatem cognoscere, vero insistere et inniti.* Pah. Infin. לְיַצָּבָא ad veritatem cognoscendam, Dan. 7, 19. Huc etiam pertinet לְאַנְצָבָא זקת ad stabiliendum stimulum, IS. 13, 21. ubi נ est loco Dages.

יַצִּיב, יַצְּבָא *verum, firmum, ratum*, Dan. 2, 45. et 3, 24. מן יציב de firmo, vere, firmiter, Dan. 2, 8. שמיה יציב בעלמא nomen ejus firmum est in mundo, Zach. 14, 9.

Secundo יַצִּיב, יַצִּיבָא *indigena*[14]. Usurpatur in Tg. pro hebr. אזרח: ut הימן יציבא Heman indigina, hebr. האזרחי, Ps. 88, 1. כיציבא מנכון sicut indigena ex vobis, Lev. 19, 34. וכיציבא דארעא et sicut indigena terrae, Exod. 12, 19. היך אילן יציב sicuti arbor indigena, Ps. 37, 35. Pl. יַצִּיבַיָּא וגיוריא indigenae et peregrini, Lev. 16. 29. Ap. Tos. יציבא בארעא וגיורא בשמי שמיא indigena in terra et advena in coelis coelorum, Joma 47a. יציבא i. e. האזרח. Ar. citat, ut משל proverbium. Drusius adducit, sed usum non explicat. Dici autem potest in eos, qui magis curant terrestria, quam coelestia, corporea magis quam spiritualia etc.

הִתְיַצְּבוּם *status.*

מַצָּב *idem*, מאמר המצב praedicamentum situs, apud Logicos.

מַצֶּבֶת, מַצֵּבָה *statua, monumentum sepulchrale, epitaphium:* forma epitaphii judaici virorum talis est. והאבן הזאת אשר שמתי מצבה לראש הזקן ר' אליקים ב"ר יוסף ויקבר בחול המועד של פסח יום ח' צ"ה לפרטך מנוחו בגן עדן עם שאר צדיקי עולם א"א"ס. Lapis hic est, quem posui monumentum capiti Venerandi senis R. Eliakimi Filii R. Josephi, qui sepultus est in die profesto festi Paschatis octavo, Anno 95. supputationis minoris. Requies ejus sit in horto Edenis cum reliquis justis mundi, Amen, Amen, Amen, Selah. Mulieris epitaphium in hunc modum fere: זאת המצבה אשר הוצב' לראש החשובה והחסידה התמימה מ' רבקה בת הק"ר שמואל הלוי שנפטרת בשם טוב ביום ז' לח' טבת בשנת ק"לה לפ"ק נשמתה תהא צרורה בגן עדן אא"א סלה. Haec est statua, quae erecta est capiti praestantissimae, sanctissimae et integerrimae Rebeccae filiae sancti Rabbi Samuelis Levitae, quae obiit cum fama optima, die septimo mensis Decembris, anno 135. supputationis minoris. Anima ejus sit ligata in horto Edenis, Amen, Amen, Amen, Selah.

יצל *stiva*, vel *buris, bura, lignum quo agricola aratrum dirigit in quamcunque ipsi lubet partem* Kel. c. 21. Quidam a צלא deducunt, quod eo dirigatur et vertatur aratrum.

יצע הַצִּיעַ *stravit, stratum posuit: praemisit, praeposuit, proposuit fundamenti sternendi causa, fundavit.* In Tg. אַצְּעוּן דרגשא sternebant lectum, Deut. 34, 6. in Jon. Ex Pahel דִמְיַצַּע תחות כורסייה quod erat stratum sub solio ejus, Exod. 24, 10. in Jon. Ap. Tos. מציעין את המטות מלילי שבת sternunt lectos a vespera Sabbathi: שלא יציע את המשנה ne fundet doctrinam, i. e. adductis rationibus explicationem confirmet.

הַצָּעָה *propositio, praefatio, praenarratio, fundamentum praesuppositum, quod sequentis tractationis quasi stratum quoddam est, quodque ei quasi substernitur*, Rab. וזה הפרק אמנם הקדמנוהו הצעה למה שיבא אחריו et hoc quidem caput praemisimus fundamenti loco ad id quod sequetur.

מַצָּע *stratum*, hebr. יצוע: ut בלבל ית מצעא דבלהה conturbavit stratum Bilhae, Gen. 25, 22. in Jon. Pl. על דרגש מַצָּעַי super lectum stratorum meorum, Ps. 132, 3.

מַצָּעָה *idem*: להציע מצעות ad sternendum strata.

יצף[15] *sollicitum, anxium esse, timere, vereri.* Respondet verbo דאג. Praet. וית מן יְצַפְתְּ nam de quo anxia es? Jes. 57, 11. Part. אנא יָצֵף מן יהודאי ego timeo a Judaeis, anxius sum propter Judaeos, Jer. 38, 19. ויציף לנא et solicitus sit de nobis, IS. 9, 5. ויציף לכון et solicitus est de vobis, IS. 10, 2. Pl. דאתון יָצְפִין מנה de qua soliciti estis, Jer. 42, 16. Fem. וממה דיָצְפָן et de quo solicitae sunt, Jes. 66, 4. Inf. Pah. ולא יוספון לְיַצָּפָא עוד et non pergent anxii esse amplius, hebr. לדאבה moerere. Jer. 31, 12. Ithpe. Fut. אֶתְיְצֵף מחטאי solicitus ero de peccato meo, Ps. 38, 19.

יְצָפָא, יוּצְפָא *anxietas, solicitudo:* ואם לא מיוצפא et si non ex solicitudine, hebr. מדאגה Jos. 22, 24. דחלא ויצפא אחדונון timor et anxietas apprehenderunt eos, Jer. 49, 24. וכל נפש יְצָפָא מליתי et omnem animam solicitudinis, anxiam replebo omni bono, Jerem. 31, 25. Possit etiam legi יְצָפָא.

יצק *fudit, effudit, infudit*, hebr.

יְצִיקָה *fusio, fusura:* וביציקת מדע יצוקים et fusura scientiae perfusa, Aben Esra Thr. 1, 1.

מוּצָק *centrum:* apud Philosophos et Astronomos Rabbinorum: מוצק הגלגלין centrum orbium coelestium, in Maim. Inde Aben Esra, Jobi 38, 38. למוצק exponit נקודה punctum, i. e. centrum, punctum

[14]) Vide quae ad vocem נכנא scripsimus.

[15]) Syr. ܥܘܦ, arab. وصب et وظب.

medium in circumferentia; יוצא ממוצק העולם egreditur ex centro mundi: מוצק הירח centrum lunae etc.

יָצַר[16] *fingere, formare.* Figulorum verbum apud Heb. Hinc דיצר טוריא qui formavit montes, Am. 4, 13. hebr. יוצר. Alias semper hoc verbum per ברא transferri, Elias observavit.

יוֹצֵר *figulus.*

יֵצֶר, יִצְרָא *fictio, figmentum, cogitatio:* Item *concupiscentia, inclinatio vel prava vel bona.* Prava dicitur יצר הרע concupiscentia mala, chald. יצרא בישא, qua homo naturaliter ad malum propendet et in malum inclinat: bona dicitur יצר הטוב, Chald. יצרא טבא concupiscentia bona, affectus bonus, quo homo ad bonum inclinat: דלמא יימר יצרא בישא ne forte dicat concupiscentia mala, Ps. 13, 5. דסליקו הרהור יצרא qui deposuerunt cogitationem concupiscentiae, quae est sicut lapis offensionis, Jes. 62, 10. אטפש היך חרב יצרא דלבהון obesatum est quasi adipe concupiscentia cordis ipsorum, Ps. 119, 70. דלמא תתקל ביצרא בישא ne offendas in concupiscentia mala, quae similis est lapidi, pedem tuum, Ps. 91, 12. יצרא בישא דמתיל למלך רב concupiscentia mala, quae assimilatur regi magno, Eccl. 9, 14. יצרא טבא מכיך וחכים concupiscentia bona humilis et sapiens, prudens, Ibid. v. 15. ויצרא בישא דשכן על תרעי לבא היכדבובא et concupiscentia mala, quae commoratur ad portas cordis instar muscae, Eccl. 10, 1. כבשו יִצְרְכוֹן subigite concupiscentiam vestram, Ps. 4, 6. Porro Ti. observarunt, יצר הרע septem nominibus in Sacra scriptura esse appellatum, in tractatu Suc. 52a. שבעה שמות יש לו ליצר הרע septem nomina habet יצר הרע: 1. Deus appellavit illud רע malum; ut „eo quod יצר figmentum cordis hominum רע malum est a pueritia ipsius," Gen. 8, 21. 2. Moses appellavit illud ערלה praeputium: ut „et circumcidetis ערלת praeputium cordis vestri," Deut. 10, 16. 3. David appellavit illud טמא immundum: ut „cor mundum crea mihi o Deus," Ps. 51, 12. unde apparet, cor per se esse טמא immundum. 4. Salomon appellavit illud שונא osorem: ut, „si esuriat שונאך osor tuus, ciba eum pane," Pr. 25, 21. 5. Jesajas vocavit illud מכשול offendiculum: ut „aggerate, aggerate, comparate viam, tollite מכשול offendiculum e via populi mei," Jes. 57, 14. 6. Ezechiel vocavit illud אבן lapidem: ut „et auferam לב האבן cor lapideum e carne vestra," Ez. 36, 26. 7. Joël vocavit illud צפוני absconditum: ut „et הצפוני absconditum longe amovebo a vobis," Joël 2. 20. De his nominibus multa passim commentantur. Vide Caphtor f. 55a. Cad hakkemach f. 35b. Afcat rochel f. 12a. Scribunt ibidem in loco citato talmudico, לעתיד לבא מביאו הקב"ה ליצר הרע ושוחטו בפני צדיקים ובפני רשעים וכו' tempore futuro adducet Deus concupiscentiam malam et mactabit eam coram justis et coram impiis etc. כל זמן שהצדיקים חיים הם נלחמים עם יצרן quamdiu justi vivunt pugnant cum cupiditate sua, Br. s. 9. מידע ידיע דיצר בהאי עלמא ליכא sciendum, concupiscentiam (malam) in illo mundo (sc. futuro) non esse, Bb. 58a. In Sanh. 91b. יצר הרע אימתי שולט באדם משעת יציאה או משעת יצירה אמר לו משעת יצירה וכו' figmentum malum a quo tempore obtinet dominium in hominem? an a tempore ejus exitus (i. e. nativitatis) an a tempore formationis (quo in utero formatur?) dixit ipsi Rabbi a tempore formationis etc. Similem disputationem vide in Br. 34. Alibi scribunt: יצר הרע התחלה דומה לחוט של כוביא ולבסוף לעבותות העגלה concupiscentia mala ab initio similis est filo aranearum, sed in fine funi quadrigae, Jes. 5, 18. in Kimchi. Item בתחלה הוא נעשה אכסנאי ולבסוף נעשה אורח ולבסוף בעל הבית principio est veluti peregrinus, postea veluti hospes, tandem fit paterfamilias. Vide etiam quaedam de hac re in More p. 3. c. 22. יצר הרע תחלתו מתוק וסופו מר concupiscentiae, voluptatis initium dulce est finis amarum, Vr. s. 17.

יְצִירָה *creatio, efformatio:* ספר יצירה liber creationis. Liber celebris cabbalisticus est.

יֶקֶב[17] hebr. *torcular, lacus torcularis.* Ap. Tos. המוכר בית הבד מכר את הנסרים ואת היקבים qui vendit torculare vendit simul asseres et lacum, Bb. 67b. B. Ar. scribit per יקבים intelligi *canistra, in quibus olivae ex agro ad torcular deferebantur.*

יְקַד[18] *ardere, exardere, incendi, succendi, comburi.* Part. תהי יָקְדָא erit ardens, Lev. 6, 6. ליתוהי יָקִיד non comburebatur, Exod. 3, 2. in Tg. Jon. et Hier. Infin. cum Fut. מֵיקַד יֵיקְדוּן incendendo incendentur, Jes. 10, 16. Ophil אוֹקִיד *succendit, accendit, combussit.* Praeter. אוקיד בנורא combussit igne, Lev. 8, 17. hebr. שרף combussit. Part. ודמוקיד יתהון et comburens illa, Lev. 16, 28. Infin. דלא לְאוֹקָדָא ית מגלתא ad non comburendum volumen, Jer. 36, 25. Fut. תּוֹקִיד בנורא combures igne, Exo. 29, 14. Ithpah. Praet. והא אִתּוֹקַד et ecce erat combustus, Lev. 10, 16. Partic. דְמִתּוֹקְדָא על מדבחא quod comburitur super altari, Lev. 6, 2. Inf. עתיד לְאִתּוֹקָדָא comburatur, Eccl. 10, 2. IIS. 23, 7. Fut. תִּתּוֹקַד בנורא incendetur igne, Jer. 38, 23. יִתּוֹקְדוּן incendentur, IIS. 23, 7.

יָקִיד *ardens, accensus:* Fem. יָקִידְתָּא accensa, Dan. 3, 6.

יְקִידָא, יְקִידְתָּא *combustio, incendium,* heb. שרפה: ut יבכון ית יקידתא deflebunt hoc incendium, Lev. 10, 6. משיזב מִיְקִידָא erutus ex incendio, Am. 4, 11. ויטלניה קריביה מיקידא et exportabit eum amicus ejus ex incendio, Am. 6, 10. לכרך יקידא in civitatem combustionis, Jer. 51, 25. Constr. מעפר יְקִידַת חטאתא ex pulvere combustionis sacrificii pro peccato, Num. 19, 16. בית יְקִידְתָּא locus combustionis, focus, Lev. 6, 2. Jon.

---

[16]) Convenit cum צור et זרר.

[17]) Convenit cum נקב ob concavitatem: hinc gr. κίβος.

[18]) Syr. ܝܩܕ ar. وقد.

יְקִידוּת *idem:* יקידות נור עלם incendio ignis sempiterni, Jes. 33, 14. Jer, 34, 5.

מוֹקֵד, מוֹקְדָא *focus, ignis:* בית המוקד locus focus, culina. Duo loca fuerunt in templo Hierosolymitano sic vocata, unus focus magnus, alter focus parvus. In magno foco vel culina magna erat semper ignis ad calefaciendum pedes sacerdotum custodum templi, qui nudis pedibus semper incedebant. In parva culina erat ignis, de quo petebatur ignis ad sacrificia, quando ignis iste erat pluviis extinctus, Tam. c. 1. אדמוקדך יקיד זיל קוץ קרך וצלי dum focus tuus ardet, vade, abscinde cucurbitam tuam et coque, Sanh. 33b. Proverbiale de occasione non negligenda.

יקט, יְקָטְז vide in קטן.

יְקַם. Pl. יְקָמִין [19] *lintea, quibus in balneis capita obvolvunt, ne calor nimius noceat.* Sic Aruch. Videtur *alicujus vasis balnearii nomen esse,* de quo quaeritur, an qui vendit balneum illud quoque cum asseribus, ollis, pelvibus et similibus, quorum in balneis usus est, vendat? Bb. 57b.

יְקוּם vide in קום.

יקן. ודוקינטין[20] אתה מביא המרגוליות tu affers margaritas et hyacinthos. Sic citat hoc loco Ar. ex Tanchuma parascha עקב. Non inveni id in ea. Vide supra in ordine.

יקף Aphel אַקִּיף *ambivit, circumivit, cinxit, circumdedit.* Praet. וְאַקִּיף ית ארע אדומאי et ambivit terram Edomaeorum, Jud. 11, 18. אַקְפַת צוחתא ית תחום מואב circuivit clamor terminum Moab, Jes. 15, 8. וְאַקְפָהּ משרין et circumdedit eam castris, IIS. 20, 15. R. David et R. Sal. legunt וְאַקִּיפָא et circumdederunt eam castra. אקיפון עלי כחדא circumdederunt me pariter, Ps. 88, 18. כנישת מבאישין אַקְפוּנִי congregatio maleficorum circumdederunt me, Ps. 22, 17. Part. שור מַקִּף murus cingens, Lev. 25, 31. Pl. סחור סחור מַקְפִין ליה circumcirca cingebant illud, IR. 7, 24. Constr. וכל מַקְפֵי פתא et omnibus circumdantibus angulum, Jer. 9, 26. et 25, 3. Fem. קרתא מַקְפָא שו־ civitas cincta muro, Lev. 25, 29. ותהי מקפא קדמי et erit circumdata coram me sanguine occisorum, Jes. 29, 2. Pl. ובפתהן מַקְפָן et angulis suis (capitis) circumdatae erant, scil. crinibus alienis, ut mos est nobilium puellarum, Jes. 3, 16. Infin. אַקִּיף ית קרתא circumeundo civitatem, Jud. 6, 3. 11. et aliter כְּאַקָּפוּת מדבחא דם נכסת קודשיא secundum circumdare, sicut circumdatur altare sanguine sacrificiorum sanctorum, Jes. 29, 2. Imper. אַקִּיפוּ ציון circuite Tzijonem, Ps. 48, 13. Futur. לא תַקְפוּן non circulabitis, i. e. in circulum vel rotundum attondebitis angulos capitis vestri, Lev. 25, 27.

הֵיקֵף *circuitus, circulus, ambitus:* גלגל היקף orbis epicyclus, More par. 2. cap. 24.

הַקָּפָה *idem.*

אַקָּפוּת *cinctura, circumitio, circumvolutio, circumdatio:* אקפות פאתא circumdatio angulorum capitis, nempe capillis alienis vel fictis, Jes. 3, 24.

מַקְפָנָא *antemurale,* Thr. 2, 8. Item *circuitus, ambitus, circumferentia,* Num. 33, 55. Jos. 23, 13.

מַקַּף *complexum, complexio.* Sic vocatur *virgula* apud Grammaticos, *quae duabus pluribusve vocibus interposita transversim eas simul complectitur et quasi ambit, docetque conjunctim et uno ambitu pronunciandas esse.* Refertur inter accentus; at non est accentus, sed accentus a voce praecedenti ablati nota et indicium, cujus causa ista vox hac virgula unitur voci sequenti cum accentu proprio notatae, ut cum ea proferatur. Vide Grammaticos.

מוּקָף *conjunctum, vicinum,* veluti quod undique *circumdatum et cinctum est:* הוציא תרומה מן המוקף eduxit oblationem separatam ex conjuncto et cohaerente in eodem loco, שלא מן המוקף ex non conjuncto, sed ab eo quod in loco alio est, Thruma c. 4. לתרום מן המוקף separare (oblationem) de vicino: סמוך ומוקף conjunctum sive constructum et cum Makkaph. Forte est a נקף, quod Syriace est *conjungere, conjungi, adhaerere:* נקיף *adjunctus:* נקיפותא *conjunctio, cohaesio, consequentia, series orationis,* Vide Lexica syra.

קוּפְיָא *circuitus:* כי קא רהיט אקופיא דשורא דמחוזא quod discurreret in circuitu muri urbis, Bb. 73a. Gl. explicat שני *dentes, pinnas.*

Deinde הִקִּיף apud Ros. est *credere,* borgen: החנות פתוחה והחנוני מקיף officina aperta est et mercator credit, i. e. concedit aliquandiu debitum, differt petitionem debiti, er borgt eine Weile, Abhoth c. 3. גנב ומקיף furatur et credit aliis, credito vendit, exspectando solutionem, und borget es, verkauft es auf Borg, Bk. 79a. גנב ופרע הקיפו furatur et exsolvit creditum sibi, quod credito acceperat, geborget, Ibid. אין מקיפין בחילול השם non credunt in prophanatione nominis Dei, i. e. non differtur poena, sed statim punitur, Kid. 40a.

הַקָּפָה *creditum, debitum fidei:* proprie *circuitio* i. e. *mora petendi debiti,* das Borgen: הלך לפרוע

---

[19]) *Balnearia,* uti sunt „*lintea*" (בגדים שמעטפים ראשיהן במרחץ ut habet B. Ar.) *et alia ad balneum* (pers. حمام) *pertinentia.* בית יקמין conclave ad servandum balnearia destitutum. Littera י formativa, et י finale nota genetivi est.

*) יקומינו οἰκουμένη *habitatores mundi,* quod vocabulum gr. Talmudici (Br. s. 32) in voce hebr. יקום, quae *rem continuo subsistentem* denotat, conspicere volunt, id quod saepius apud illos fieri solet.

*) יקונא (syr. ܝܘܩܢܐ Ephr. III. p. 150, ubi synon. legitur voci ܛܘܦܣܐ, gr. τύπος) et plur. יקונאות Tosefta Sab. c. 18. εἰκών *imago, effigies.* At vero ap. Tos. nonnisi praefixa nota genetivi hoc vocabulum דיוקנא (דמות דיוקנא similitudo effigiei) sonat.

[20]) Neglecto spiritu aspero haec vox ipsamet gr. est ὑακινθος. Si tamen literam ד mendosam esse pro ה spiritu aspero dicere velis, non vehementer repugno.

הקפותיו ivit ut solveret credita sibi, Br. s. 40. הקפת החנות creditum officinae mercatoriae, mercatoris, non remittitur anno septimo, i. e. creditum a mercatoribus, quod in officinis mercatorum debetur. T. Schebi. c. 10. was geborgt ist: כחנוני המקיף פעמים רבות ונובה כל הקפותיו יחד sicut mercator, qui credit (credito vendit) saepius et exigit omnia sua credita simul, Rab.

Tertio הִקִּיף *conjungere aequaliter, aequiparare, comparare, conferre duo inter se:* אין מקיפין בבועי non comparant inter se pustulas pulmonis, Chol. 46b. Veluti cum duae sunt pustulae una perforata altera non. De perforata dubium, an inter mactandum perforata sit, vel antea? Tunc non licet perforare alteram et conjungere atque comparare inter se, an conveniant: אבל בבני מעיים מקיפין sed intestina inter se comparant: אין מקיפין שתי חביות לשפות עליהן את הקדירה non conjungunt juxta se duo vasa, ut imponant illis ollas, Bez. 32b. Gl. מקרבין זה אצל זה. Item וקוצה לה חלה ומקפת et abscindit placentam et comparat, confert cum tota massa, Nid. 71b. Gl. מקפת i. e. מקרבת adhibet vas, in quo particulam abscissam reposuit, ad massam totam farinae et confert, an adhuc sibi similia et nomen massae abscissae imponit, inquiens: Haec particula esto חלה placenta consecrata etc. אקפינהו ולא אדמו contulit inter se et non fuerunt similia.

יְקַר *pretiosum esse, videri,* vel *haberi, pretiose aestimari, honorari, in pretio esse:* vel active *honorare, honore afficere, quamquam id magis* formae Pahel convenit. Praet. cum aff. יְקָרֵיהּ honorat eum, Pr. 14, 31. חלף דִּיקָרַת נפשי בעינך pro eo quod pretiosa fuit anima mea in oculis tuis, IS. 26, 21. Fut. תֵּיקַר כען נפשי pretiosa sit nunc anima mea in oculis tuis, IIR. 1, 14. Pah. יַקַּר *idem:* לא יַקַּרְתָּא קדמי non honorasti me, Jes. 43, 23. הלף דְּיַקָּרִית דחלתי בעיניהון pro eo quod pretiosum feci timorem mei in oculis ipsorum, Zach. 11, 13. Part. הַמְיַקַּר דוד ית אבוך an honorat David patrem tuum, IIS. 10, 3. ובספוותהון מְיַקְּרִין קדמי et labiis suis honorant me, Jes. 29, 13. ארי לדמיקרין קדמי איקר nam honorantes me honorabo, IS. 2, 30. Infin. יַקָּרָא איקרנך honorando honorabo te, Num. 22, 17. לְיַקָּרָת ית אבא ut honoret patrem, Mal. 1, 6. Cum aff. לְיַקָּרוּתָךְ ad honorandum te, Ps. 45, 10. לְיַקָּרוּתֵיהּ ad honorandum eum, Eccl. 12, 1. Imperat. יַקַּר לאלהיך מן ממונך honora Deum tuum de substantia tua, Pr. 3, 9. Cum aff. יַקְּרְנִי כען honora me nunc, IS. 15, 30. Fut. ואשריות בית שכנתי אֲיַקַּר et habitationem domus majestatis meae honorabo, Jes. 60, 13. Cum aff. וַאֲיַקְּרִנֵּיהּ et honorabo eum, Ps. 91, 15. וּתְיַקַּר קדמוהי et honorabis eum, Jes. 58, 13. Cum aff. ארום תְּיַקְּרִנַּנִי quia honorabis me, Ps. 50, 15. דִּתְיַקְּרָךְ ut honoret te, Pr. 4, 8. וניקרנך et honorabimus te, Jud. 13, 17. יְיַקְּרוּן קדמי honorabunt me, Jes. 43, 20. Aphel אוקר et אֲיַקַּר *idem.* Part. וית דחליא דיי מוֹקִיר et timentes dominum honorat, Ps. 15, 4. ומוקיר לי et honorat me, Ps. 50, 23. Fut. אֵיקַר vide supra. Sententiam Ben Syrac מוקיר למבסרוהי vide supra in חמר: et מה אוקיר לאסיא vide in אסא. Itpah. Praet. אִתְיַקַּר יומא דין מלכא דישראל quam honoratus fuit hodie rex Israëlis! IIS. 6, 20. אִתְיַקַּרְתָּא honorificatus es, Jes. 43, 4. Part. מן הוא דְמִתְיַקַּר prae eo qui se glorificat, Pr. 12, 9. Pl. מנה דְמִתְיַקְּרִין quo gloriantur, jactant se, Jes. 13, 12. Inf. cum aff. יום אִתְיַקָּרוּתִי dies quo glorificavero me, Ez. 39, 13. Sic בְּאִתְיַקָּרוּתִי quum glorificavero me, Exod. 14, 18. Imp. אִתְיַקַּר ותיב בביתך glorificare et sede in domo tua, IIR. 14, 10. Fut. וְאִתְיַקַּר בפרעה et glorificabor in Pharaone, Exod. 14, 4. Ti. אייקר חלא ואיזדבן בדמי דחמרא pretiosum redditum est acetum et venditum pecuniis vini, Ber. 5b. Proverbialis locutio.

II. יְקַר *grave esse, aggravari:* ועיני ישראל יְקָרָן et oculi Israëlis graves erant prae senio, Gen. 48, 10. וידי משה יְקָרָן et manus Mosis graves erant, Exod. 17, 12. היך מטול יַקִּיר יְקָרוּ מני sicut onus grave gravia fuerunt prae me, Ps. 38, 5. Pahel יַקַּר *aggravare, indurare.* Praet. יַקַּר ית רגלי כבלין דנחשא aggravavit pedes meos compedibus ferreis, Thr. 3, 7. ויקר פרעה ית לביה et aggravavit, obduravit Pharao cor suum, Exod. 8, 15. יַקָּרִית ית לביה induravi cor ejus, Exod. 10, 1. כמא דיקרו מצראי sicuti indurarunt Aegyptii, IS. 6, 6. ואודניהם יַקִּירוּ מלמשמע et aures suas indurarunt, ne audiant, Zach. 7, 11. Imper. ואודנוהי יַקַּר et aures ejus aggrava, Jes. 6, 10. Ithpah. Praet. אִתְיַקַּר ניר מרודי aggravatum est jugum praevaricationum mearum, Thr. 1, 14. אִתְיַקָּרוּ ידוי graves redditae sunt manus ejus, Cant. 1, 14. Fut. תִּתְיַקַּר aggravetur, Exod. 5, 9.

Ap. Tos. ואייקר ליה תלמודא et oblitus est doctrinae R. Eliesaris, gl. נשתכח, As. 46b.

יַקִּירָא ,יַקִּיר *honorabilis, pretiosus, carus:* כמה יקיר טובך יי quam pretiosa est bonitas tua domine, Ps. 36, 8. ויהי יקיר אדמהון קדמוהי et erit pretiosus sanguis ipsorum coram eo, Ps. 72, 14. ויהי יקיר פורקניה et erit pretiosa redemptio ejus, Ps. 49, 9. והוא יקיר מכל בית אבוהי et ipse erat praestantissimus de tota domo patris sui, Gen. 34, 19. למדחל ית שמא יקירא ודחילא ad timendum nomen gloriosum et timendum, Deut. 28, 58. Pl. סגיאין וְיַקִּירִין מאלין plures et praestantiores quam isti, Num. 22, 15. Constr. ויקירי וְיַקִּירֵי ארעא honorati, inclyti terrae, Jes. 23, 8. בני אתרגושתא et honoratos filiorum strepitus, Jer. 48, 45. hebr. וקדקד et verticem. Cum aff. ועל יַקִּירָהָא רמו עדבין et super honoratos ejus projecerunt sortes, Nah. 3, 10. ויקיריהון בכבלי דפרולא et honoratos eorum compedibus ferreis, Ps. 149, 8. Fem. יַקִּירָא היא מן כיפי טבתא pretiosior est quam lapides pretiosi, Pr. 3, 15. נפשא יַקִּירְתָּא צידא animam pretiosam venatur, Pr. 6, 26.

II. יַקִּיר *gravis:* מטול יקיר onus grave, Ps. 38, 5. 5. יקיר ממלל gravis sermone, hebr. ערל שפתים incircumcisus labiis, Exod. 6, 12. Sic Exo. 4, 10. pro hebr. כבד פה gravis ore: מדיקיר קדמוהי מלמשמע eo quod grave sit coram ipso audire, Jes. 59, 1. יקיר

מן חרוידין gravior est quam ista ambo, Pr. 27, 3. Pl. constr. וְיַקִּירֵי לישן et graves lingua, Ez. 3, 5.

יְקִרָא *gravis:* יקרא כיפא gravis est lapis, Prov. 27, 3.

יְקַר, יְקָרָא et אִיקָר, אִיקְרָא *gloria, honor, pretium, honorarium:* מלין דיקר אתמלל עלך verba gloriae, h. e. gloriosa dicta sunt de te, Ps. 87, 3. וִיקָר סגיא et gloriam multam, Dan. 2, 6. מלך איקר rex gloriae, Ps. 24, 10. יקר אנון לי pretium, honorarium illa sunt mihi, hebr. אתנה merces meretricia, Hos. 2, 12. לשמך הב איקרא nomini tuo da gloriam, Ps. 115, 1. ותחזון ית יקרא דיי et videbitis gloriam domini, Exod. 16, 7. Cum ה, Dan. 5, 20. Constr. יְקָרַת בנת ציון gloriam filiarum Tzijonis, Jes. 3, 17. heb. קדקד verticem. Cum aff. ית כל יְקָרִי omnem gloriam meam Gen. 45, 13. וליקרי בריתנון et ad gloriam meam creavi illa, Jes. 43, 7. למשכן אִיקָרָךְ tabernaculo gloriae tuae, Ps. 26, 8. Sic Ps. 108, 6. אחזיני כען ית יקרך ostende mihi nunc gloriam tuam, Exo. 33, 18. וכל מלכיא יְקָרָךְ et omnes reges gloriam tuam, Jes. 62, 2. אשתעיו בעממיא אִיקְרֵיה enarrate in populis gloriam ejus, Ps. 96, 3. ותתרוון מחמר יְקָרֵהּ et inebriemini de vino gloriae ejus, Jes. 66, 11. והיכא תשבקון יקרכון et ubi relinquetis gloriam vestram? Jes. 10, 3. כן גלא ית יקרהון sic migravit decor eorum, Hos. 9, 11. Ap. Ros. עשרה דברים נקראו יקרים decem res vocantur praestantes, eximiae; Lex, Prophetia etc. Medr. Schem. par. 8.

יָקַר *pretiosus, carus, magni pretii,* cui opponitur זול vile, vilis pretii: Item *gravis:* item *honoratus, honorabilis:* נשים יקרות feminae honoratae, praestantes, Sanh. 43a.

יוֹקַר, יוֹקְרָא *caritas.* Talmudicis etiam est *gravitas:* ליוקרא דליבא propter gravitatem cordis: חש ביוקרא דליבא dolet ob gravitatem cordis, Sab. 140a. ר' ישמעאל בר יוסי אגב יוקריה הוה מפסע R. Ismael bar Jose pro gravitate sua incedebat, Jeb. 105b. h. e. lente, secundum molem et gravitatem corporis sui. Erat enim בעל בשר.

מְיַקַּר *gloriosum, honorabile:* מלי מיקרתא verba gloriosa, Pr. 25, 27.

מוֹקַר *pretium, pretiosum, medulla:* מוֹקְרָא דגרמוי pretiosum ossium ejus, Jobi 21, 24. i. e. medulla: Item *cerebrum, vertex:* דמטפשא מוקרא morbo qui infatuat cerebrum, Deuter. 28, 28. in Jon. מפרסת רגליכון ועד מוקרא דרישיכון a planta pedis vestri usque ad verticem capitis vestri, Ibid. v. 35. ותהי רעיעא מוֹקְרָא דרישך et confringatur vertex, vel cerebrum capitis tui, Eccl. 12, 6. Cum aff. מפרסת רגליה ועד מוֹקְרֵיהּ a planta pedis usque ad verticem ejus, ועד קדקדו hebr. Jobi 2, 7. ועל מוקריה חטופיה יחות et super verticem ejus violentia ipsius descendet, hebr. על קדקדו, Ps. 7, 17. Apud Tos. משום תרבא דביעי ודמוקרא propter adipem testiculorum et cerebri, Chol. 93a. דאיבקע רישי וניתר מוקרי quod funderetur caput meum et difflueret cerebrum meum, Ber. 56a.

יְרֵא hebr. *timuit, metuit, reveritus est.*

יִרְאָה *timor, metus, terror, reverentia:* הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים omnia sunt in manu coeli (Dei) excepto timore coeli (Dei) Nid. 16b. edit. Ven. Ber. 33b. Vide Kimchi IR. 18, 37. Item *idolum,* ap. Ros et Tos., quod ei cultus et reverentia exhibetur: הוציאה יראתה מתוך חיקה produxit idolum suum ex sinu suo, Sanh. 106a. R. Bechai ad Deut. 6. ad haec verba „dominus Deus noster Deus unus" quaerit: cur tribus nominibus hic usus sit Deus? Dicit: quod si simpliciter dixisset ה' אחד Jehovah unus, fuisset hoc apertio oris gentibus mundi (h. e. Christianis i. e. occasionem sumpsissent indi inferendi) שעל יראתן אמר כן quod de Idolo ipsorum (i. e. Christo) loquatur sic, qui vocatur יהוה juxta sententiam ipsorum. Vide eum ibi ulterius. Item *idololatria:* קשה יראתם gravis est idololatria ipsorum: יראתם הביאו פורענות על המצרים idololatria ipsorum adduxit vindictam seu poenam super Aegyptos. Sic Exod. 8, 22. R. Sal. תועבת מצרים, abominationem Aegypti, explicat per יראת מצרים idolum Aegypti.

מַרְוָא *timor, metus:* Constr. וּמַרְוַת אנש et timor ullius hominis non erat super eo, IS. 1, 11. R. David scribit: sensus ejus est, quasi scriptum sit per א (a ירא), de quo tamen disceptatio est apud Ros. Nempe in T. Nas. in fine libri.

יְרוֹאָר[21] *genus oleris amari.* Sic Ar. In Gem. scribitur יולא et מר יולאי et in gl. מרירואי. Refertur inter olera, quae in Paschate comedi solebant.

ירב יַרְבּוּז *asparagus:* הירבוזין שוטין asparagi fatui, h. e. sylvestres, Sevi. c. 9. Suc. 39b. ubi in gl. dicitur, esse herbas quarum sapor sit similis sapori vitium: חדא איתתא הות לה ירבוזין mulier quaedam habebat asparagos, TH. Maser. in fine. Quidam volunt esse *feniculum,* Fenchel.

יָרַד hebr. *descendere:* יְרִידָה *descensio, descensus, declinatio.*

יָרוּד *humilis, abjectus, depressae sortis et conditionis:* אין דרך החכמים לצאת עם עמי הארץ ירודים ונבזים non est moris, ut sapientes egrediantur cum hominibus plebejis humilibus et contemptis; B. Ar. in אוכלוסא.

יָרִיד *forum, mercatus, nundinae,* quia omnes ad eas *descendunt* mercandi causa: הולכים ליריד של גוים eunt ad nundinas gentium, Christianorum, As. 13a. את יש לך ירידים והוא יש לו ירידים tibi sunt fora et ipsi sunt fora, Jalk. 34c. gl. שווקים.

יָרוֹד *serpens, draco:* כְּיָרוֹדָא sicut draco, Jer. 2, 24. Pl. מדור יְרוֹדִין habitaculum draconum, Jer. 9, 11. et 10, 22. אתר דהואה שרין יְרוֹדִין locum in quo habitabant dracones, Jes. 43, 20. et 35, 7. שתן רוחא כירודין biberunt ventum sicut dracones, Jer. 14, 6.

---

[21]) Suspicari licet vocem pers. esse كراغ, *herba medicinalis amara,* soluto غ in א et ר mutatoque ك in י. Ita quidem pers. جوهر vel گوهر, quod *gemmam* denotat, chald. גיהר ac simul per י, יהר sonat. Cf. etiam usum nonnullorum Germanorum, qui germ. K. et G. per I. pronuntiant.

יעבדון מספדא כירוד׳ faciont planctum sicut dracones, Mich. 1, 8. וגושמיהון לירורי et corpora ipsorum draconibus, Ps. 74, 14. Ap. Tos. יארוד ילדה ואבני מתא שריא draco parit et projicit filiis civitatis (victum sc. suum) Ketub. 49b. ירוד נאלא draco stultus, Sanh. 59b. Deinde adducitur quoque pro *tela,* sive *panniculo in oculo crescente,* Sab. 78a.

יַרְדּוּפְנֵי *ligni amari species.* Guido ex Tanchuma. In Tg. Jon. Exod. 15, 25. legitur ארדפני pro ligno, quo aquae amarae dulces factae sunt.

ירדינון *idem.* Schemoth rab. s. 23.

יְרִידָא *aratio,* Exod. 34, 21. in TgH. Formam hinc habet, sed significationem a רְדָא. Unde videtur esse pro רִידְיָא ut habet Jonathan.

יַרְדֵן *Jarden fluvius,* et sacris literis notus. Rabbini dicunt sic vocatur, שיורד מדן quod descendit ex Dan, T. Bech. 55a. Idem testatur R. Binjamin in Itinerario suo: עבר הירדן Trans-Jordanem, regio Trans-Jordanem. Ap. Tos. שלש ארצות לביעור יהודה ועבר הירדן וגליל tres terrae vel regiones obligantur ad remotionem fructuum anno septimo, Judaea, trans-Jordanem et Galilaea. Deinde dicitur, unumquamque harum regionum tres habere partes: montem, planitiem et vallem. Regioni huic Trans-Jordanem hae tres assignantur partes: planities Lyddae, mons planitiei Lyddae et a Bethoron usque ad mare provincia una. In Gem. Hier. ad has voces מדינה אחת provincia una; additur פרא כורין, quasi dicere vellet, hanc provinciam vocatam fuisse פרא כורין. Qualis vero sit haec vox gl. non explicat. Sine dubio est vox gr.; vel περιχωρὸς circumjacens regio, ut Matth. 3, 5. πᾶσα ἡ περίχωρος τοῦ Ἰορδάνου, et Luc. 3, 3. εἰς πᾶσαν τὴν περίχωρον τοῦ Ἰορδάνου: vel περιάχωρος transjacens regio, Trans-Jordanensis regio (si ita formare licet vocem) vel περαῖα χώρα regio ulterior, quomodo haec eadem regio a Josepho vocatur περαία Peraea. Porro in in Gem. Hier. accuratius describuntur tres partes hujus regionis: מבית חורון ועד אמאוס הר a Bethchoron usque ad Ammaus est mons: מאמאוס ועד לוד שפלה ab Ammaus usque ad Lyddam est planities: מלוד ועד הים עמק a Lydda usque ad mare est vallis. Haec obiter ad illustranda loca quaedam Evangelistarum, ubi regionis πέραν τοῦ Ἰορδάνου mentio, ut Matth. 4, 25. Mar. 3, 8 etc.

מוֹרָד *descensus, declivitas.*

מִדְרוֹן, מוֹרְדוֹן *idem,* per metathesin literarum pro hebr. מורד ponitur Mich. 1, 4. Item ולא ניח במדרון neque quiescit in loco declivi, Ps. 83, 14. T. שופכן במקום מדרון effundit eas in locum declivem. Pes. 42. הני מדרי דבבל מהדרי מיא לעין עיטם istae declivitates Babelis derivant vel deducunt aquas (quae effunduntur) in fontem Etam, (qui est in terra Israelis) Sab. 145b. Bech 44. De fonte hoc Etam vide in עטם. B. Ar. in litera ב legit בי מדרי.

יָרָה hebr. *jecit, projecit, dejecit, praecipitavit, jaculatus, ejaculatus est.* Hiph. הוֹרָה *idem:* Item *docuit, instituit, ostendit, indicavit, monuit.* Rabbinis etiam est *significat,* ut apud Lexicographos et in Concordantiis. Ap. Tos. אורויי מורינן docendo-docemus.

תּוֹרָה *doctrina, institutio: lex, vel Mosis tantum, vel totum verbum Dei.* Interdum *legem aliquam specialem* significat, ut *leprae* et aliarum, de quibus Moses in specie docuit. Porro lex Hebraeis duplex est: una תורה שבכתב lex scripta: altera תורה שבעל פה lex quae per os, h. e. oretenus data est, lex oralis, quae Mosi in monte Sinai a Deo oretenus proposita et continet totam Legis scriptae expositionem. Eam Moses quoque oretenus Josuae, Josua senioribus et hi Prophetis tradiderunt, donec idoneis successoribus deficientibus in vastum illud opus talmudicum relata et scripto comprehensa fuit. Id factum primum circa annum Christi 230. Hierosolymae et id dicitur Talmud Hierosolymitanum; deinde plenius in Babylonia anno Christi 500. et id dicitur תלמוד בבלי Talmud Babylonicum, juxta quod hodie adhuc vivunt. De Lege duplici vide Schaare ora in litera ה, f. 4. Caeterum תורה lex et דברי תורה saepissime quoque usurpant pro *lectione et studio Legis, seu verbi Dei, in cujus commendationem plurimae apud ipsos leguntur sententiae:* veluti כל המרפה עצמו מדברי תורה אין בו כח לעמוד ביום צרה quicunque laxat seipsum a studio Legis, non erit in eo facultas consistendi in die angustiae, sicut scriptum est, „si remissus fueris tempore angustiae, angusta erit vis tua", Ber. 63a. אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמשים עצמו כמי שאינו non confirmantur verba Legis nisi in eo, qui seipsum ducit quasi pro nihilo, pro indigno, Sota 21b. הלומד תורה ואינו מלמדה הוא דבר ה׳ בזה qui discit Legem et non docet eam peccat in illud „verbum Domini sprevit", Num. 15, 31. Sanh. 99a. כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר qui discit Legem et non repetit eam, similis est ei qui seminat et non metit, Ibid. כל הלומד תורה ומשכחה דומה לאשה שיולדת וקוברת quicunque discit Legem et obliviscitur ejus, similis est mulieri parienti infantem et statim sepelienti, Ibid. כל המשחיר פניו על דברי תורה בעולם הזה הק"בה מבהיק זיוו בעולם הבא quicunque nigrore afficit vultum suum propter studium Legis in mundo hoc, Deus illustrem reddit splendorem ejus in saeculo venturo, Sanh. 100a. Adducitur in libro Musar f. 97b. כל המרעיב עצמו על דברי תורה בעולם הזה הק"בה משביעו לעולם הבא quicunque fame affligit se propter studium Legis in mundo hoc, cum Deus satietate explet in saeculo venturo, Ibid. Vide lib. Musar fol. 97b. toto c. 10. isto, ubi multiplex commendatio studii theologici: כל מי שעוסק בתורה הרי זה מתעלה quicunque laborat in Lege celebris fit, Avoth. c. 6. כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברי׳ הרבה כו׳ quicunque discit Legem in nomine Legis (h. e. propter ipsam Legem) dignus est multis rebus, quinimo toto mundo etc. Ibidem. Similem sententiam vide in Sanh. 99b. etc. תורות מעשיות leges practicae. Porro תורה in numeris valet 611, quibus corpus et anima addita faciunt 613.

Ita colligunt et probant ex hac voce numerum 613 praeceptorum ex Deut. 33, 4. תורה צוה לנו Kad, hak-**kemach** f. 16.

אוֹרָאָה, אוֹרַיְיָא, אוֹרַיְתָא *lex*, idem quod hebr. **תורה**. Chaldaeis et Talmudistis familiare et proprium: אוריתא חדא תהי lex una erit indigenae, Exo. **12, 49.** אוריתא יהב לנא משה legem dedit nobis Moses, **Deut. 33, 4.** אוריתא דקושטא lex veritatis, Mal. **2, 6.** ואוראה יבעון מפומיה et legem petent ex ore ejus, **Ibid. v. 7.** אתקלתון סגיאין באוריתא impingere fecistis **multos in Lege**, Ibid. v. 8. Cum aff. אתן ית אוֹרַיְתִי **במעיהון** dabo legem meam in viscera eorum, Jer. 31. **33.** ולא הליכו בְאוֹרַיְתִי et non ambulaverunt in Lege **mea, Jer. 44, 10.** אוֹרַיְתָךְ רחימית legem tuam dilexi. **Ps. 119, 163.** ולא קבילו אולפן אוֹרַיְתֵיה et non acceperunt doctrinam Legis ejus, Jes. 42, 24. ובאוריתיה **ולילי** מרנן יומם et in lege ejus meditatur interdiu et **noctu**, Ps. 1, 2. אוריתיה דהיא רגיגא מדהב טב lex ejus **quae est** desiderabilis prae auro bono, Cant. 5, 10. **Pl. emph.** וית אוֹרַיְתָא et leges, Exod. 18, 20. Lev. **26, 46. Cum aff.** וְאוֹרַיְתַי et leges meas, Gen. 26, 5. **אוֹרַיְתֵיה** et leges ejus, Exod. 18, 16.

מוֹרֶה *docens, doctor:* מורנו doctor noster, titulus **summus** est doctorum, penes quos summa judicandi **et decidendi** potestas, cui alii Rabbini et magistri **subditi** sunt et quem in rebus dubiis appellant מורי doctor meus, praeceptor meus.

הוֹרָאָה *doctrina, demonstratio: significatum, significatio,* Rab. Ap. Tos. *sententia, doctrina ex antecedentibus collecta et illata, responsio cum certa doctrina conjuncta.* Vide Halichoth olam f. 16a.

הוֹרְיי *legalis, divinus:* מעשים התוריים opera legalia, quae Lex praescribit: דברים התוריים verba legalia, divina: ולאחוז הדברים תוריים et comprehendere verba divina, verba Dei, res quae in Lege seu verbo Dei proponuntur, Kafvenaki, Prov. 30, 4. מאמרים תוריים sermones sacri, divini, verbi Dei. Fem. ראיה התורייה vel התוריית ratio, probatio legalis, ex Lege seu verbo Dei petita: הקבלה התוריית Cabala legalis, divina: הידיעה התוריית scientia legalis, sive theologica: עד אכונן פועל תוריי donec di-[illegible]onam opus legales sive divinum, librum sc. circa [illegible]plicationem S. Scripturae, R. Abr. in praefatione [illegible] sui Ohel Moed.

הוֹרְנִי *idem.* Rab. Fem. תוֹרְנִית.

יוֹרָה *pelvis, ahenum,* As. 76a. צבע נותן סמנין ליורה [illegible]r dat materiam colorum in pelvim; et ea con-[illegible]it in colorem unum, Nid. 31a. והקדיחו יורה et [illegible]serit eam (lanam) aheuum, in quo sc. color, Bk. [illegible] Pl. יורות הערביין ahena Arabum Kel. c. 5. ubi [illegible]m. glossa est; והוא ההפירה אשר יחפרהו בקרקע [illegible] est fossa, quam foderunt in terra ad co-[illegible]m in ea.

יֶרַח *mensis, novilunium, neomenia:* ירח יומין [illegible]ensem dierum, Deut. 21, 13. בזמן ירח בְּיַרְחָה [illegible]mpore mensis in mense, i. e. unoquoque mense, [illegible] 66, 23. לְיַרְחָ אדר mensis Adar, Esr. 6, 15. הא [illegible] ירחא ecce novilunium est cras, IS. 20, 5. גבר [illegible] quisque in mense suo, IR. 4, 27. Pl. יַרְחִין menses, Dan. 4, 26. ירחא הדין לכון ריש ירחיא mensis hic vobis caput mensium, קדמי הוא לכון לְיַרְחֵי שתא primus erit vobis in mensibus anni, Exod. 12, 2. בחגיא וּבְיַרְחַיָּא in festis et in noviluniis, Ez. 45, 13. Cum aff. וברישי יַרְחֵיכוֹן et in principiis mensium vestrorum, Num. 10, 10. מנין ירחוי גבך numerus mensium ejus est apud te, Jobi 14, 5. Hinc apud Tos. שמואל ירחינאה Samuel Lunaticus, i. e. lunae et caeli, astrorumque caelestium motus peritissimus, Bm. 85b. Astronomus fuit insignis, vide Juchasin fol. 114b.

יְרֵחוֹ *Jerecho, urbs in tribu Benjamin.* Distabat decem milliaribus ab urbe Jerusalem et tamen multa ibi audiri potuerunt, quae facta in templo Hierosolymitano, de quibus in Tam. c. 3. Vide Bartenoram.

יֶרֶךְ יַרְכָּא *femur, latus:* על פתי ירכא super acetabulum femoris, Gen. 32, 32. תחות ירכא דאברהם sub femur Abrahami, Gen. 24, 9. Cum aff. תחות יַרְכִּי pone nunc manum tuam sub femur meum, Gen. 24, 2. יַרְכִּיךְ מסיא femur tuum dissolutum, Num. 5, 21. והוא מטלע על יַרְכֵּיה et ipse claudicabat super femore suo, Gen. 32, 31. בפתי ירכיה in acetabulo femoris ejus, Gen. 32, 25. Duale, מחרצין ועד יַרְכַן a lumbis usque ad femora, Exod. 28, 42. Cum affix. ובניהון נפקי יַרְכֵיהוֹן et filii ipsorum egredientes femorum eorum, i. e. e femore eorum, Cantic. 7, 2. Rabbini et Talmudici in plur. dicunt יְרֵכוֹת.

אוֹרִיךְ vide in ארך.

יְרִיעָא יְרִיעֲתָא *cortina, aulaeum, velum:* אורכא דיריעתא longitudo aulaei, Exod. 26, 2. דמתח שמיא היך יריעתא qui extendit caelos sicut aulaeum, Ps. 104, 2. Pl. הדה עשרי יְרִיעָן undecim aulaea, Exo. 26, 7. Emph. דעבדו יְרִיעָתָא quod fecerunt cortinas, Cant. 1, 5. Constr. בִּירִיעַת משכנא in aulaeis tabernaculi, Exod. 26, 12. Cum aff. ומקים יְרִיעָתִי et qui erigat aulaea mea, Jer. 10 19. יְרִיעָתְהוֹן aulaea ipsorum, Jer. 49, 29.

יְרַק יַרְקָא, יָרוֹק, יְרוֹקָא *viror, viriditas olus, herba virens:* ית כל ירוק עשבא omnem viriditatem herbae, herbam virentem. Gen. 1, 30 ולא אשתאר כל ירוק et non residua facta est ulla viriditas, Exo. 10, 15. ית ירוקא דחקלא herbam virentem agri, Num. 22, 4. שירותא דירקא convivium oleris, Pr. 15, 17. והיך ירוק דתאה יתחרון et sicut herba viridis decident, Ps. 37, 2. לגנת ירקא in hortum viridem, vel oleris, IR. 21, 2. Sic Deut. 11, 10. וכירוק דתאה et sicut viriditas herbae, IIR. 19, 26. Talmudicis per synecdochen est *acetarium:* לא יכול יקרא משום דגריר non comedet olus (acetarium), quia attrahit, i. e. appetitum conciliat, Sab. 140b. Pl. dicunt לנטיעה ולירקות propter plantas et olera, Rh. in principio. וירקות חמור et olera asini, Ohol. c. 8. Rambam exponit arabice קתא אלחמאר *cucumeres asini,* h. e. *sylvestres.* Sic Ar. קישואים h. e. פקועות שדה. In Tg. פחתן יַרְקָן scrobiculi, subvirides, Lev. 14, 37.

יַרְקָנִין *olera:* ללקטא יַרְקָנִין ut colligeret olera, IIR. 4, 39. Quidam legunt יְרוֹקָנִין.

יָרוֹק *viridis, viride:* דם הירוק sanguis viridis, Edaj. c. 5. Nid. 19a.

ירוקה, יְרָקוֹנָא, יַרְקָנָא, יַרְקוֹן *aurigo, morbus regius, icterus:* Jer. 30, 6. *rubigo frugum,* Am. 4, 9. Hag. 2, 18. Ap. Ros. סילון החוזר מביא את האדם לידי ירקון canalis recurrens adducit hominem in potestatem auriginis, Tam. c. 1. Canalis scil. virilis, per quem vir urinam emittit. Sensus: si homo urinam currentem sistat et reprimat adeo ut recurrat, id generat auriginem, morbum, quo homo flavescit. Est autem סילון transpositis vocalibus ortum ex gr. σωλὴν canalis: מי שאחזו ירקון מאכילין אותו בשר חמור qui laborat aurigine, ei comedendäm praebent carnem asini, Jom. 84a. מפני שהן לירוקה propterea quod sunt (medicina) pro aurigine, Sab. c. 14. in Misna.

הוֹרִיק *virescere, virens, viride esse,* Ned. 58a. הוריקו פנים pallescebant vultus, vel pallidum reddiderunt vultum suum coram Abrahamo, Br. s. 42. alludendo ad illud, וירק את חניכיו, Gen. 14, 14.

יַרְקְתָא *topazius, lapis pretiosus.* Pl. יַרְקָן Exo. 28, 17. in Onk. et Jon.

יְרוֹקְתָא, יְרוֹקָא *idem,* Numer. 2, 3. Jon. Exod. 39, 10.

יְרַקְרַק *subviridis, subfulvus.*

יַרְקְרִיקָא *avis immundae nomen,* a *viridi* colore sic appellatae; hebraice dicitur רחם, Lev. 11, 18.

יוֹרְקְמוֹ *nomen angeli, praefecti grandinis,* Pes. 118a. In Aruch scribitur ירקומי.

ירש תִּירוֹשׁ *mustum, liquor uvarum primum expressus, vinum recens et dulce,* sic dictum, quod mentem hominis facile *possidet.* In Gem.: ואמאי קרי ליה תירש שכל המתגרה בו תהיה רש quare vocatur Tirosch תירש? quod omnis qui trahitur eo, erit pauper. Nempe זכה נעשה ראש לא זכה נעשה רש si mereatur erit Rosch ראש caput: si non mereatur erit רש Rasch, pauper, Jom. 76b. Ergo תירש dicitur, quasi תהיה רש eris pauper, si abutaris eo: vel תהיה ראש eris caput, si recte utaris.

יְרוּשָׁלֶם *Jerusalem:* ירושלם דדהבא Jerusalem aurea, Sab. 59a. Ornamentum erat aureum instar coronae, in quo excisa vel depicta fuit urbs Hierusalem. Id gestare solebant sponsae et mulieres nobiliores. Prohibitum autem fuit cum eo in Sabbatho exire, Sab. 59. In Misna vocatur עיר של זהב.

ירת יְרַת *jure haereditario possedit, in haereditatem successit, haereditatem adiit,* vel *obtinuit, haeres effectus fuit,* hebr. ירש. Praeter. וִירִית ית ארעה et haereditario jure acquisivit terram ejus, Num. 21, 24. Fem. יָרְתַת אחסנא haeres est possessionis, Num. 36, 8. וִירִיתוּן ית ארעהון et possedistis terram eorum, Jos. 24, 8. לארעא דִּירִיתוּ אבהתך in terram quam possederunt patres tui, Deut. 30, 5. יְרִיתוּ haereditario jure obtinuerunt terram, Ps. 44, 4. וירתו ית ארעהון et haereditario jure possederunt terram eorum Jos. 12, 1. וית ארעא הדא יְרִיתְנָא et terram hanc possedimus, Deut. 3, 12. Partic. אם יָרֵית לית ליה si haereditans non est ipsi, Jer. 49, 1. ומיהודה ירית טורי et ex Jehuda haereditantem, possidentem montes meos, Jes. 65, 10. בר ביתי ירית יתי filius domus meae haeres meus est, Gen. 15. 3. Pl. אתון יָרְתִין יתהון vos haeredes ipsorum futuri estis, Deut. 12, 2. Inf. לְמֵירַת ית ארעיה ad possidendum terram ejus, Deut. 2, 31. למירת ית אחסנתנא ut possideamus haereditatem nostram, Ps. 47, 5. Cum aff. לְמֵירְתָךְ ad haereditandum te, ut haereditario jure possideas, Gen. 28, 4. לְמֵירְתַהּ ad haereditate-possidendam eam, Deut. 30, 18. למירתיה ad possidendum eam, IR. 21, 16. Futur. ארי אֵרְתִנַּהּ quod possessurus sum eam, Gen. 15, 8. ואירתנון et possidebo eas, Ez. 35, 10. ותירתה et possidebis eam, Deut. 30, 19. ותירתנון et haeres eris illarum, Deut. 19. 1. ים גינוסר ודרומא יֵירַת mare Ginosar et austrum possidebit, Deut. 33, 23. לא ירת בר אמתא הדא non haereditabit filius ancillae hujus, Gen. 21, 10. הוא ירתנך ipse haeres tuus erit, Gen. 15, 4. יתיה נירת illud haereditario jure possidebimus, Jud. 11, 24. ונירת יתה et possidebimus eam, Num. 13, 30. אתון תֵּירְתוּן ית ארעהון vos haereditabitis terram ipsorum, Lev. 20, 24. ובנך עממין יירתון et filii tui populos haereditario jure possidebunt, Jes. 54, 3. ואנון יֵירְתוּנַּהּ et ipsi possidebunt eam, Deut. 1, 39. Ps. 69, 36. Aqhel גברא טבא מוֹרִית לבנו בנוהי vir bonus haereditare facit filios filiorum suorum, Pr. 13, 22. Fut. דאוריח לרחמי שניא סגיאתא ut haereditare faciam amicos meos annos multos, Pr. 8, 21.

יָרוֹתָא *haeres, possessor,* IIS. 14. 7. Pl. חקלתהון לירוֹתִין agros ipsorum haeredibus, Jer. 8, 10.

יְרוּתְּתָא, יָרְתָא, יְרוּתָא *haereditas, possessio,* Num. 24, 18. ירותא לעשו יהבית haereditatem Esavo dedi, Deut. 2, 5. בינת אחי נפלג ירותתא inter fratres dividet haereditatem, Pr. 17, 2. ירותתא דמסרהבא בקדמיתא possessio quae festinanter venit in principio, Pr. 20, 21. Constr. לִירוּתַת קופדין in haereditariam possessionem ericiorum, Jes. 14, 23. Cum aff. לארע ירוּתְּתֵיהּ terrae haereditatis suae, Deut. 2, 12. גבר לִירוּתְּתֵיהּ quisque ad haereditatem suam, Deut. 3, 20. לארעא יְרוּתַּתְכוֹן in terram haereditatis vestrae, Jos. 1, 15. Pl. לאחסנא יְרוּתָן רצדין ad haereditandum posssessiones desolatas, Jes. 49, 8.

מֵירַת, מְרַת *merum, meracum, sicera.* Videtur derivatum ex hebr. תירוש supposita litera format. ם in locum ח et ultimo ש mutato in ח, ut sa[...] Scribitur et מְרִית, quod puto esse pro מירת, t[...]spositis literis. Respondet hebr. עסים et quando nomini שכר, et est formae מֵישַׁר. Hinc [...]מר מְרַת propter vinum mustum, hebr. על עסים, Joel. Sic דמתרון על חמר מרית qui inebriantur vino [...] sive musto, Jes. 49, 26. hebr. וכעסים et quas[...]sto: וחמר ומרת לא שתיתון et vinum aut sicera[...] bibistis, hebr. ושכר, Deut. 29, 5. Huc revocari [...] sit, למשתי מירת ad bibendum siceram, heb. שכר [...] Ps. 69, 13. Scribitur ibi vulgo מְרְוַת et יְרוֹת, qu[...]rum hoc formam pluralem constructam, ill[...] singularem constructam habet: sed neutrum co[n]veni[t] ob locutionem impropriam. Haec duo possen[t] [...] מְרְוֵי vel מְרַוֵּי, quod pro שכר legitur, Lev. 1[...] aut מְרְוָא. vel מַרְוָא. Vide רוה: amplius טוריא [...]

חמר מרת et copiosum proferent montes vinum meracum, Am. 9, 13. et Joël. 5, 10.

ישב *sedit, mansit, habitavit,* heb. Apud Ros. לישב המקרא ad collocandum, disponendum et recte digerendam scripturam. מיושב *sedatus, compositus, solidus:* בקי ומיושב exercitatus et composito, parato animo, R. Sal. Hos. 14, 12. Sic IIS. 1, 2. ad haec verba והנה איש בא notat; יש בפסקת׳ שזה דואג ואינו מיושב על לבי in Pesikta legimus, quod hic fuerit Doeg, sed id non est firmum vel soldium juxta meam sententiam: בדעה מיושבת wissentlich und mit wohlbedachtem Muth. Hithp. מִתְיַשֵּׁב qui bene sibi constat, qui compositae mentis est: ואין לבי מתישב לפרשו כן et animus meus non est dispositus sic explicare, R. Sal. Ps. 78, 63. ואינו מתישב לי אחר לשון העברית sed non est recte dispositum, non firmum mihi videtur juxta linguam Ebraeam, Hos. 10, 9. in R. Sal. Ap. Tos. כל המתישב ביינו יש בו דעת שבעים זקנים quicunque sedatus, mente constanti manet in vino suo, habet sapientiam LXX. senum, Erub. 65a. מתישב לבו בתלמודו componens animum suum in studio suo, sedata et composita mente studiis incumbens, bono ordine studens: יש מדרשים למקרא זה ואינם מתישבים לפי ענין המדבר במזמור quidam allegorice-exponunt scripturam hanc: sed non solidi sunt secundum mentem authoris ipsius Psalmi, R. Sal. Ps. 5, 7.

יִשּׁוּב *orbis* vel *terra habitabilis:* sic opponitur ipsi saepe מדבר desertum, vastitas, terra vasta, inculta et inhabitata. רחוק מן הישוב procul ab habitatione hominum. Item *tranquillitas, quies, compositus mentis et animi status:* בישוב הדעת animo composito et firmo mit wohlbedachtem Muth: Item *soliditas, sensus solidus:* ut Gen. 4, 8. scribit R. Sal. sunt quidem hic allegoricae quaedam expositiones, אך זה יישובו של מקרא verum hic est solidus et verus scripturae sensus. Ap. Tos. ביברי ונרש אינן מן הישוב incolae vivarae et Neresch non sunt de orbe habitabili, i. e. non censentur ex incolis orbis, quia impii sunt, Chol. 127a.

יְשִׁיבָה *sessio: consessus,* scil. *discipulorum docendi causa, schola, gymnasium, academia:* ראש הישיבה caput academiae, i. e. rector, qui etiam vocatur ריש סדרא, in Chol. 137b. בית הישיבה domus consessus scholastici: ישיבה של מעלה schola superior, academia caelestis. Hinc נתבקש בישיבה של מעלה requisitus est in academiam superiorem, i. e. caelestem. Sic de doctis loquuntur ex hac vita decedentibus: ישיבה של מטה academia inferior sive terrestris, Consistorium terrestre: כל הישיבה שאין עמה סמיכה עמידה נוחה הימנה omnis sessio, cui non est conjuncta sustentatio vel innixio, statio ea melior est. Item אל תרבה בישיבה שישיבה קשה לתחתוניות ואל תרבה בעמידה שעמידה קשה ללב ואל תרבה בהליכה שהליכה קשה לעינים ne multiplices sessionem: sessio enim gravis est inferioribus sive posterioribus: ne multiplices stationem: statio enim gravis est cordi: ne multiplices itionem sive ambulationem: ambulatio enim gravis est oculis, Ketub. 111a.

הִתְיַשְּׁבוּת *acquiescentia, sedatio, mentis constantia:* ut ההחמדה עם הנשים תמנע ההתישבות multa mmoratio cum mulieribus impedit rectam rationem, mentem sedatam turbat, R. Levi, Pr. 31, 3. אויל שפתיים הוא נמהר לעשות מחשבתו ויעשה מה שיעשה בזולת התישבות stultus labiorum est praeceps ad perficiendum cogitata sua et agit, quicquid agit absque mentis constantia, i. e. temere et inconsiderate.

מוֹשָׁב *habitatio, sedes,* hebr. Apud Rabbinos, *sella familiaris, ubi sedent alvum exonerantes.*

תּוֹשֶׁבֶת *basis figurae geometricae.*

ישד אוֹשִׁיר *movere, agitare.* Guido ex Zohar. Quae *effundere* significant, vide in אשד.

ישה, יֵשׁ *est, sunt:* utriusque numeri. Additis pronominibus accomodatur etiam secundae personae. Vide Lexica hebraica. Ap. Ros. יש מפרשים sunt interpretantes: יש מהם sunt ex illis. Id usum habet ac si diceres, quidam interpretes, vel quidam interpretantur, quidam vel quaedam illorum. Sic et illud, ביש ספרים או נוסחאות in quibusdam libris aut exemplaribus. Vide Aben Esram Exod. 26, 1. כל יש יש על שני דרכים omne *est,* est duobus modis, האחד יש שהוא גוף primo est *est,* quod est corpus (est corporeum) etc. ויש יש שאינו גוף et est *est* incorporeum etc. יש ואין ens et non ens.

יֵשׁוּת *entitas, existentia.* Utitur Kafvenaki Pr. 8, 14.: תושיה *tuschija,* inquit, est ישות ומציאות האמיתי essentia et existentia vera: חוץ לישותו extra essentiam suam, vel esse suum, More lib. 1. c. 58.

תּוּשִׁיָּה *essentia, substantia.* Vide lexica hebr. חכמי תושיה Ps. 104, 30. ubi opponuntur sapientibus mechkar, Physicis. Utitur idem Jes. 40, 28. et Kafvenaki, Pr. 8, 14. Videntur *metaphysici* vel *theologi.*

יֵשׁוּ vide infra in ישע.

ישט, Aphel אוֹשִׁיט *extendit, porrexit,* chaldaeis proprium verbum, unde et hebraice legitur, Esth. 4, 11. et 5, 2. et 8, 4. Praet. בנין די אושיט ידיה ביהודאי propterea quod extendit manum suam contra Judaeos, Esth. 8, 7. ואושיט כרובה ית ידיה et extendit Cherubinus manum suam, Ez. 10, 7. vide et Jobi 15, 25. אוֹשִׁיט ידה לסכתא manum suam ad clavum extendit, Jud. 5, 26. ובעדאה לא אושיטו ית ידיהון et in praedam non extenderunt manus suas, Esth. 9, 10. Part. ומוֹשִׁיט ית ידיה et extendit manum suam, IIS. 15, 5, Fem. ודרעיה מוֹשִׁטָא לעליבי et brachium suum extendit ad injuriam patientes, Pr. 31, 20. Inf. לאוֹשָׁטָא ידי ad extendum manum meam, IS. 24, 7. מִלְּאוֹשָׁטָא ידי במשיחא דיי ne extendam manum meam in unctum domini, IS. 26, 11. Imp. אוֹשִׁיט ידך extende manum tuam, Exod. 4, 4. Fut. לא אוֹשִׁיט ידי בבר מלכא non extendam manum meam in filium regis, IIS. 18, 12. לא תושיט ידך לעולימא ne extendas manum tuam in puerum istum, Gen. 22, 12. דלמא יושיט ידיה ne forte extendat manum suam, Gen. 3, 22. יושיט למחי ליה ליסתא porrigit percutienti se maxillas, Thr. 3, 30. וידא לא תוֹשְׁטוּן ביה sed manum ne extendatis in eum, Gen. 37, 22.

Ex Ithp. Part. דמות יד מִתּוֹשְׁטָא similitudo manus extensae, Ez. 2, 9. Ri. לא יושיט אדם כוס יין לנזיר non porriget homo poculum vini nasireo.

אוֹשְׁטוּת *extensio:* בכל אושטות ידכון in omni extensione manus vestrae, Deut, 12, 7.

הוֹשְׁטָה *idem.*

יְשֵׁן hebr. *dormire, obdormire.* Infin. לישן dormire.
שֵׁנָה hebr., שֵׁינָא, שִׁינְתָא *somnus, dormitio:* לא תתן שינא לעינך ne des somnum oculis tuis, Pr. 6, 4. לא תרחם שנתא ne diligas somnum. Pr. 20, 13. שינתא בעינוהי לא חזי somnum oculis suis non videt, Eccl. 8, 16. Cum aff. ונדת שִׁנָתִי מעיני et cessavit, fugit somnus meus ab oculis meis, Gen. 31, 40. ושנתי הנאתני et somnus meus utilis fuit mihi, Jer. 31, 26. ותבסם שִׁנְתָךְ et dulcis erit somnus tuus, Pr. 3, 24. ולאימת קימת מן שנתך et quando surges de somno tuo, Pr. 6, 9. ואתער יעקב משנתיה et expergefactus est Jacob ex somno suo, Gen. 28, 16. אתנמנמו בְשִׁנְתְהוֹן obdormierunt in somno suo, Ps. 76, 6. Ti. שינת ע״אי somnus fortuitus, accidentalis, extraordinarius, cui opponitur שינת קבע somnus fixus, status, ordinarius, Suc. 26a. וכמה שינת עראי quantus autem est somnus extraordinarius, pomeridianus? כדי הילוך מאה אמה quasi iter centum cubitorum, Ibidem. Porro אסור לאדם לישן ביום יותר משינת הסוס וכמה שינת הסוס שיתין נשמי vetitum est homini dormire interdiu ultra somnum equi. Quantus autem est somnus equi: sexaginta halitus. Somnus diurnus prohibitus, ne impediatur Legis studium; Ibid. שנה של שחרית ויין של צהריים ושיחת הילדים וישיבת בתי כנסיות של עמי הארץ מוציאין את האדם מן העולם altum mane dormire et vini potus meridiani et nugari cum pueris et huminibus saeculi hujus cohabitare, educunt hominem ex hoc mundo, Avoth c. 3.

Secundo יָשָׁן, מְיוּשָׁן *vetus:* יין מיושן vinum vetus, inveteratum: ספר ישן liber antiquus.

יוֹשֶׁן *vetustas, antiquitas, antiquus et vetus rei status, qualitas, aut dignitas;* ut in illo החזירו עטרה ליושנה restituerunt coronam (Legis) in pristinum statum (sc. viri synagogae magnae) Joma 69b.

יַשֵּׁן *vetus facere, ad vetustatem servare:* הפירות אין דרכן ליישנן fructus (arborum) non solent ad vetustatem servare, propterea quia cito putrescunt: התישן vel נתישן inveterascere, vetus fieri.

ישע Hiphil hebr. הוֹשִׁיעַ *salvavit, salvum fecit, servavit, opem, auxilium attulit, auxilio fuit.* Huic respondet in Tg. פרק.

יֵשׁוּעַ, יֵשׁוּ, Σωτήρ, *Salvator, Servator.* Graeci abjecta ultima gutturali addunt sibi familiarem terminationem et dicunt Ἰησοῦς. Sic prisci Babylonii et Talmudici dixerunt ישו pro ישוע. Sic Hose, pro Hosea. Idimitati Apostoli, Evangelisfae, Hieronimus, LXX. et alii. Si ea scriptura prava et militiosa fuisset, non eam imitati fuissent Viri sancti, inquit Drusius Marci 1, 17. Eodem inclinat Elias in suo Thisbi, quamqnam interea non dissimulet, Judaeos corrupte pronunciare יֵשׁוּ, ne idem faciant cum nominibus sacris plusculis, quae scribuntur ישוע et ne consentiant Christianis, qui eodem modo Jesu[illegible] vatorem suum vocant. Drusius simpliciter di[illegible] linguae adscribit, nec Judaeorum malitiam hic agnoscit. Fieri potest, ut primitus ita fuer[illegible] postmodum malitiam ipsorum accessisse, quae [illegible]num hodie durat et aucta est, nimium bene n[illegible] quibus aliqua cum Judaeis conversatio est. apud ipsos vulgatissimum est, ש״ו abbrevia[illegible]gnificare ימח שמו וזכרו deleatur nomen ejus e[illegible]moria ejus. Ego aliam didici a Judaeo, qui l[illegible]que Hanoviae vivit. Is, dum paululum a Ju[illegible] esset aversus, mihi revelavit etiam ipsis valer[illegible] ש״קר ו״תועבה. Tu o Jesu, vindica hanc ip[illegible] blasphemiam. Porro Jesu salvatoris nostri n[illegible] fit apud Talmudicos in libro As. 17a. et in 107b. et 103a. edit. Venetae et in בית יעקב 5 127. et 153. Sanh. 63b. in Comment. margin. 17b. in edit. Crac. et Venet. Sota 47a. edit. In Sanh. 43a. mentio quoque fit quorundam discipulorum. Extant et alia loca, quae ali[illegible] Deus volet, producemus.

יְשׁוּעַ הַבֵּן *liberatio filii,* sc. *primogeniti a [illegible] dote, quod fiebat die trigesimo.* Tunc institui[illegible] solenne convivium: לבי ישוע הבן in domum re[illegible]ptionis filii, Bk. 80a. hebr. פדיון הבן.

תְּשׁוּעֲתָא *salus,* IIS. 19, 3.

הוֹשַׁעְנָא, הוֹשַׁעְנָה רַבָּה *Hosanna.* Sic voca[illegible]stum Tabernaculorum, quod ex institutione [illegible] Lev. 23. incipit die decimoquinto mensis Tis[illegible] Septembris et durat per integram septimana[illegible]ptimus ejus dies dicitur הושענה רבה Hosanna [illegible] Hosanna magnum, quasi dicas, festum auxilia[illegible] salutare magnum, et celebratur vigesimo pri[illegible] Septembris. Vocatur הושענא *serva, salva, sa[illegible] opem confer nunc;* quia orant pro salute et [illegible]sione peccatorum totius populi, tum etiam pro[illegible]speritate inchoati novi anni, cujus festum pr[illegible]sit, celebratum Calendis Septembris. Hinc o[illegible] preces hujus festi, salvandi et salutis vocabu[illegible]clusa habent, et pleraeque ab his incipiunt. [illegible] de causa etiam metonymice preces ipsae huju[illegible] vocantur הוֹשַׁעְנוֹת. Praeterea vocant fascic[illegible] salicum (de quo Lev. 23, 40.) הושענא quia in circumgestatione et commotione subinde accla[illegible] הושענא. Vide nostras Abbreviaturas in ה״ר.

יְשַׁף, Aphel אוֹשִׁיף *flare, flatu excitare?* [illegible] נורא et flatu excitabat ignem, Sab. 119a.

יָשַׁר heb. *rectum esse* vel *videri.* In Tg. hoc [illegible]bum non est usitatum. Rabbini usurpan[illegible]quenter in Hiphil, הַיְישִׁיר *dirigere, rectif[illegible] aptare, accommodare.* Hithp. הִתְיַישֵּׁר *dirigi,* שיתישר אל התכליח ut recte dirigatur ad fine[illegible] Levi Pr. 10, 8.

יָשָׁר *rectus:* ספר הישר liber recti, Jos. 10 [illegible] Tg., in libro Legis. In Gem.: [illegible]ר אברהם יצחק ויעקב שנקראו ישרים iste est liber Abrahami Isaaci e[illegible]cobi, qui vocantur ישרים recti, sicut dictum est: [illegible]

riatur anima mea morte rectorum", Num. 23, 10. As. 25a.

מֵישַׁר, מֵישְׁרָא *planicies, vallis.* Respondet heb. מישור et ערבה: ut בשפילי מישרא in planicie vallis, Gen. 35, 8. ועל דארגיזו במשרא et quod irritassent ipsum in planicie, hebr. בערבה Deuter. 1, 1. דשרן במישרא qui habitant in planicie, Jer. 48, 8. הוה שרון כמישרא fuit Scharon sicut planicies, Jes. 33, 9. Constr. עד מֵישַׁר שטין ad planiciem Schittim, Num. 33, 49. מישר פלוג דינא vallis distributionis sive decisionis judicii, Joel, 3, 2. 12. 14. Pl. מִמֵּישְׁרַיָּא דמואב e planiciebus, locis campestribus Moab, Deut. 34, 1. Constr. בְּמֵישְׁרֵי יריחו in campestribus Jericho, Jer. 32, 5. Ri. in illud; ne aspicias vinum cum rubrum est in vitro: כי יתהלך במישרים cum it במישרים Pr. 23, 31. scribunt, סוף דהוא עתיד ביתיה מישרא quia tandem faciet domum ejus מישרא planiciem, i. e. in nihilum rediget.

הַיְשָׁרָה *directio, directorium: aptatio, accommodatio aequa et recta, rectificatio, probatio* Vide More l. 1. c. 46. ab initio. Sic par. 1. c. 2. verbum Dei appellatur הישרת הראשונים והאחרונים directorium primorum et ultimorum (h. e. omnium aetatum et saeculorum hominum.)

יְשָׁרוּת *idem,* Rab.

ישש יְשִׁישׁ *decrepitus senex,* heb. ישישות *decrepita senectus.*

יָת[22] *articulus accusativi casus, respondens* hebraeo את. Admittit pronomina cum Kametz. יָתָנָא nos, יָתְהוֹן eos, יָתִי me, etc. Legitur et pro *praepositione* ut hebr. את: ut וגבר ית אתת חבריה עבד תועבה et unusquisque cum uxore proximi sui fecit abominationem, Ez. 22, 11. ubi Guido cum Complutensi legendum censet עם. Ti. ית דין יָתַיְכִי te: et separatim hunc.

יתב יְתִיב *sedere, manere, habitare:* Praet. יְתִיב על כורסי דדינא sedit super solio judicii, Ps. 29, 10. וִיתִיבַא et sedit, Gen. 21, 16. וִיתִיבַת לימיניה et sedit ad dexteram ejus, IR. 2, 19. יְתִבְתְּ על כורסי sedisti super solio, Ps. 9, 5. לא יְתִיבַת בסיעת משבחין non sedi in caetu cantantium, Jer. 15, 17. דִיְתִבַת לאלפן אוריתא quod sedi ad doctrinam Legis, i. e. Legi addiscendae incubuerim, Ps. 110, 1. די יתיבו במצרים qua habitarunt in Aegypto, Exod. 12, 40. כיומיא די דִיתִבְתּוּן בה in qua habitastis, Lev. 18, 3. יְתִבְתּוּן sicut diebus quibus habitastis, Deut. 1. 46. תמן יתבנא ibi sedimus, habitavimus, Ps. 147, 1. Part. די אנא יָתִיב ביניהון inter quos ego habito, Gen. 24, 3. דיתיב בשמיא qui hanitat in coelis Ps. 2, 4. ליתיב ארעא cum inhabitatore terrae istius, Exod. 34, 12. Pl. דאתון יָתְבִין בארעהון in quorum terra vos habitatis, Jud. 6, 10. הוו יתבין למשתי חמרא fuerunt sedentes ad bibendum vinum, Esth. 3, 15. Constr. יָתְבֵי ארעא habitatores terrae, יתבי ירושלם habitatores Jerusalem. Jer. 13, 13. Cum aff. ועל יָתְבוֹהִי et super habitatores ejus, IIR. 22, 16. וליתבוהי et habitatoribus ejus, Jer. 19, 12. ורוקינת ארעא ית יָתְבָהָא et evomuit terra habitatores suos, Lev. 18, 25. נגון ויתביהון insulae et habitatores ipsarum, Jes. 42, 10. ויתביהון אתקצר חיליהון et imminuta est virtus habitatorum ipsorum, Jes. 37, 27. Femin. דְיָתְבָא ביני נהרותא quae sita est inter flumina, Nah. 3, 8. תהי יתבא בלחודה habitabit sola, Thr. 1, 1. יתבא בגו עממיא habitat in medio populorum, v. 3. Plur. תמן נשיא יָתְבָן ibi mulieres sedebant, Ez. 8, 14. Cum aff. היא וְיָתְבָהָא ipsa et habitatores ejus, Ez. 26, 17. Infin. לְמִתַּב בציון habitare in Tzijone, Ps. 133, 1. למתב ציון וירושלם כתרין אחין ut cohabitent Tzijon et Hierusalem sicut duo fratres, Ps 133, 1. למתב על כורסי מלכותא sedere super solio regis Salomonis, Esth. 1, 2. מִלְמִיתַב כחדא quam ut habitare possent una, Gen. 36, 7. Cum aff. בְּמִתְּבִי בגשור dum habitarem in Geschur, IIS. 15, 8. ומתבך בעיצא et habitare tuum in consilio, IIR. 19, 27. במיתבך בביתך quando sedes in domo tua Deut. 11, 19. במתביה במחנים dum resedit in Machanajim, IIS. 19, 33. בשריות לְמִיתַבְהוֹן in principio habitationis ipsorum, IIR. 17, 25. Imp. בדתקין בעינך תִּיב in eo quod bonum est in oculis tuis habita, Gen. 20, 15. וְתִיב תמן et habita illic, Gen. 35, 1. Pl. וְתִיבוּ על ארעא et habitate in terra, Jer. 25, 5. תִּיבוּ גבר תחותוהי considete quisque in loco suo, Exod. 16, 29. בנו בתין ותיבו aedificate domos et inhabitate, Jer. 29, 5. Fem. תִּבִי ארמלא mane vidua, Gen. 38, 11. תִּבִי ברתי עמי בביתא conside filia mea mecum in domo mea, Ruth. 3, 18. Fut. ועמיה כא אֶתִּיב et cum illo habitabo, IIS. 16, 18. כא אֶתִּיב hic habitabo, Ps. 132, 14. דְאֶתַּב בבית מקדשא דיי ut habitem in domo sanctuarii domini, Ps. 27. 4. ולא תֵתִיב ביה et non habitabis in ea, Deuter. 28, 30. בלחודוהי יתב solus habitabit. Lev. 13, 46. תֵּיתַב עולמתא עמנא habitat puella nobiscum, Gen. 24, 55. לא נֵתַּב בארעא הדא non habitabimus in terra hac, Jer. 42, 13. ועמנא תֵתְבוּן et nobiscum habitabitis, Gen. 34, 10. יבנון בתין וְיִתְּבוּן aedificabunt domos et inhabitabunt, Jes. 65, 21. ויתבין עמנא et habitabunt nobiscum, Gen. 34, 23. Pahel Partic. דְמְיַתֵּב עקרא qui collocat stirilem, Ps. 113, 9. דמיתב עלמא qui habitare facis mundum super laudes Israelis, Ps. 22, 4. Fem. קרתא דְמְיַתְּבָא civitas quae inhabitatur, Ps. 107, 4. Fut. אֲיַתֵּב מדינן דצדין habitabiles reddam provincias desolatas, Jes. 43, 20. Aphel אוֹתִיב *sedere* vel *habitare fecit, collocavit.* Praet. וְאוֹתֵב יוסף et collocavit Joseph, Gen. 47, 11. Cum aff. אוֹתְבַנִי בחשוכיא qui habitare facit me in locis tenebricosis,

---

[22]) Formata est haec nota accusativi, uti hebr. את, ex nomine יש *ens, consistens; res constans, individuum quodvis,* οὐσία (Vide Kimchium s. r. ישה), unde fit, quod nonnisi prae nominibus determinatis poni potest. Nam si hebr. dicas ראובן שלח את הנער, nomen נער appositio est nominis jam antea voce את indicati; quam locutionem igitur si ad verbum reddere velles dicere deberes: Ruben misit individuum quodvis (את), et quidem puerum (הנער). Vide ann. nost ad vocem איה et conf. quae in praefatione nostra de hebr. nomine איש scripsimus,

Ps. 143, 3. Thr. 3, 6. וְאוֹתֵיבְתָּא et habitare fecisti, IIR. 17, 26. אוֹתֵיבִית יַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל habitare feci filios Israelis, Lev. 23, 43. ואותיבו ית נבות et sedere fecerunt Naboth, IR. 21, 12. Infin. לְאוֹתָבָא עִם רברביא ad habitare faciendum cum principibus, Ps. 113, 8. Cum aff. קדמך גלי אוֹתָבוּתִי coram te retectum est habitare meum, sessio mea, Ps. 139, 2. Vel est nomen ex Infinito factum. לְאוֹתָבוּתְהוֹן ad habitare faciendum eos, IS. 2, 8. Imper. אוֹתֵיב יַת אבוך habitare facito, collocato patrem tuum, Gen. 47, 6. וְאוֹתִיבוּ יַת נבות et collocate Nabothum, IR. 21, 9. Fut. עוד אוֹתְבִנָּךְ adhuc habitare faciam te, Hos. 12, 9. בסברא תּוֹתְבִנַּנִי confidenter habitare facis me, Ps. 4, 9. Talmudice: לוחבן מר בעידנא collocet me dominus in certo tempore, ut certo et statuto tempore possim discere, impendat mihi dominus certum tempus, Git. 60b. Est Infin. cum praefixo ל et abjecta litera characteristica א. Simile vide in ידע: et ן in fine est pro ני. Ithpahel ex forma Pahel, Part. כמא דְמִתְיַתֵּב עולם עם בתולתא sicut cohabitat, commoratur juvenis cum virgine: כן יִתְיַתְּבוּן בניכי בגויכי sic habitabunt filii tui in medio tui, Jes. 62, 5. Author Ar. legit מחותב. Hebr. יִבְעָלוּךְ, יִבְעַל.. Sic וארעיך תִּתְיַתַּב et terra tua inhabitabitur, v. 4. ibid. heb. תבעל. וקרוך לא יִתְיַתְּבָן et civitates tuae non inhabitabuntur, Ez. 35. 9. Ex forma Aphel אִתּוֹתַב *habitari, inhabitari:* Praet. דלא אִתּוֹתָבַת quae non inhabitatur, Jer. 6, 8. בקרוין דלא אִתּוֹתָבָא ut civitates quae non inhabitantur, Ez. 26, 19. Futur. תִּתּוֹתַב inhabitabitur, Jes. 44, 26. Respondet etiam verbo גור, et significat *peregrinari.* Praet. וְאִתּוֹתַב אברהם et peregrinabatur Abraham in terra Philistaeorum, Gen. 21, 34. ואתותב בגרר et peregrinabatur in Gerar, Gen. 20, 1. דְאִתּוֹתַבְתְּ בה in qua peregrinatus es, Gen. 21, 23. Infin. לְאִתּוֹתָבָא תמן ad peregrinandum ibi, ut ibi tamquam peregrinus habitaret, Gen. 12, 10. et 47, 4. Jes. 44, 14. Vide praeterea in תוב. Ex Ithpehal, Fut. ולא יִתְיְתַב בה בר אנש et non peregrinabitur in ea ullus homo, Jer. 49, 33. Hebr. יגור. Melius יִתּוֹתַב legeretur. לא תִתְיְתַב non inhabitaberis, Jer. 50, 13. Ti. לא מותבינן ביה בי מדרשא non insistimus, non nitimur eo in schola, non habemus pro firma authoritate. Ex Ithpeh. ואיתיב בתעניתא et posuit se in jejunio, i. e. imposuit sibi jejunium paenae loco, Sanh. 100a. Idem est quod אתיתיב, excluso pro more ת. Sic איתבא ליה באוסיה posuit se, i. e. insedit, introivit in nares ejus, Bb. 73b. etc.

יָתִיב, יְתִיב *habitabilis:* Fem. לארעא יָתְבְתָּא ad terram habitabilem, Exod. 16, 35. Plures erunt filii Jerusalem desolatae מבני רומי יָתִיבְתָּא quam filii Romae habitabilis, Jes. 54, 1.

יְתוּב *habitatio,* Job. 10. v. ult. Cum aff. וליח משיזב בְּיְתוּבֵיהּ et non est residuus in habitatione ejus, Job. 18, 19. hebr. במגוריו.

מוֹתַב, מוֹתְבָא *habitatio, habitaculum, sedes, consessus, familia,* ex hebr. מושב: ut על אתר מוֹתְבָא in loco sessionis, IR. 10, 19. וכל מותב יתב ציבא et omnis habitatio domus Tzibae, IIS. 9, 12. ומותב ישראל et habitatio filiorum Israel, Exod. 12, 40. לְמוֹתַב ולרוח ad habitaculum et ad suburbana, Ez. 48, 15. לְמוֹתַב די לה in habitationem sibi, Ps. 132, 13. Cum affix. אתקין מוֹתְבִי parabam sedem, consessum meum, Job. 29, 7. מטובא דארעא יהי מוֹתְבָךְ de optimo terrae erit habitatio tua, Gen. 27, 39. ממדור בית מוֹתְבֵיהּ ex habitaculo domus habitationis suae prospexit, Ps. 33, 14. ברומא מותביה in alto est habitatio ejus, Obad. 1, 3. והוא מוֹתְבְהוֹן et fuit habitatio eorum, Gen. 10, 30. Pl. constr. בכל מוֹתְבֵי ארעא in omnibus habitationibus terrae, Ez. 34, 13.

מוֹתְבָן *idem:* Pl. cum aff. בכל מוֹתְבָנֵיכוֹן in omnibus habitationibus vestris, Exo. 12, 20. לְמוֹתְבָנֵיהוֹן in habitationibus ipsorum, Exod. 10, 23.

מְתִיבָה, מְתִיבְתָּא *consessus: schola, gymnasium, academia, locus ubi est consessus discentium,* idem quod ישיבה apud Rabbinos, de quo supra in ישב: ut לבית מְתִיבַת מדרשא דישראל in domum consessus doctrinae Israelis, Cant. 2, 4. ריש מתיבתא די הוא רב די ליך et caput (i. e. rector) scholae, qui erat praeceptor tuus, Cant. 4, 4. בית מתיבת מכסין locus consessus telonariorum, Jud. 5, 11. Vide notas nostras. Plur. מְתִיבָן constructe מְתִיבַת, emphat. מְתִיבְתָא, quod inserto א in medio, scribitur מְתִיבָאתָא in Aruch, in litera מ circa finem. Ap. Tos. frequens est. In istis omnibus autem litera מ potius notaretur cum Tzere ad indicandum י quiescens radicale, pro מְתִיבְתָא, emphat. מְתִיבְתָּא.

תּוֹתַב, תּוֹתָבָא *incola, inquilinus, advena:* תותבא ואגירא לא ייכול ביה inquilinus et mercenarius non comedet de eo, Exod. 12, 45. דיר ותותב אנא peregrinus et incola sum vobiscum, Gen. 23, 4. כאגירא כתותבא sicut mercenarius, sic inquilinus erit tecum, Lev. 25, 40. Cum affix. וּלְתוֹתָבָךְ et inquilino tuo, Lev. 25, 6. Pl. תּוֹתְבִין בארעא דלא דילהון inquilini in terra non sua, Ez. 16, 4. Emph. מבני תוֹתְבַיָּא de filiis inquilinorum, Lev. 25, 45. Constr. מִתּוֹתָבֵי גלעד ex inquilinis Gilead, IR. 17, 1. Deinde substantive *habitatio:* ut היא תּוֹתָבֵיהּ למשכיה illa est habitatio cutis ejus, i. e. indumentum in quo habitat cutis ejus, Exod. 22, 27. vide תחב. T. שן תותבת dens inquilinus, mutuatitius, ut sunt aurei, argentei, qui inseruntur in locum eorum, qui exciderunt, Sab. 64b. in Misna.

תּוֹתָבוּת, תּוֹתָבוּתָא *peregrinatio, peregrina habitatio:* בארע תותבות אבוהי in terra peregrinationis patris ejus, Gen. 37, 1. heb. מגורי.

אוֹתָבוּת vide supra in verbo, in Infinito Aphel.

מייתבותא *habitatio,* T. ומאי משמע דהאי בית הבעל לישנא דמייתבותא et quis est sensus hujus בית הבעל est significationis habitationis, juxta id quod scriptum est, כי יבעל בחור בתולה Jes. 62, 5. quod in Targum transfertur ארי כמא דמתותב עולם עם בתולתא etc.

יָתֵד hebr. *paxillus, clavus.* Ap. Tos. יתד של מחרישה clavus arationis, i. e. vomer, culter liras du-

cens, Sab. 132b. in Misna. יתדות הדרכים clavi viarum, i. e. glebae, Mikv. c. 9. Lutum est viarum eminens, induratum et instar clavorum acuminatum, quale ex incessu fieri solet. Item *nervi*, qui etiam ניבין dicuntur. Vide ניב infra: יתדות המשוחות clavi dimensionum, quos mensores agrorum in terram infigunt, Kel. c. 14.

יתך ייתוּבִין *cochlearia, quibus ollae apud ignem agitantur:* vel *capula ferrea, forcipes aut unci, quibus ollae calentes de igne tolluntur, vel prehenduntur, ne manus urant.* Hoc Munsterus *manubrium* dixit et scripsit יְתִיכִי. In T. scribitur ut posui et interpretes deducunt a נתך *fundere*, unde היתוּךְ fusio. Sic יִתּוּךְ. Legitur in Kel. c. 12.

יתם יָתוֹם, יָתִים, יַתְּמָא, יִיתַּם, יַתְּמָא *pupillus:* עביד דין יתים וארמלא faciens judicium pupilli et viduae, Deut. 10, 18. יָתָם את הוית סעיד pupillum tu es adjuvans, Ps. 10, 14. למדן יתם ועניא ad judicandum pupillum et pauperem, Ibid. v. 18. וגיורא ויתמא et peregrinus et pupillus, Deut. 14, 29. Plur. ובניכון יַתְמִין et filii vestri pupilli, Exod. 22, 23. ואדרעת יַתוּמֵי et brachia pupillorum, Jud. 22, 9. הוינא מתילין ליתמין eramus similes pupillis, Thr. 5, 3. ויתמי ירצחון et pupillos occidunt, Ps. 94, 6. Cum aff. יַתְמֵיכוֹן אנא מקיים pupillos vestros ego in vita conservabo, Jer. 49, 11. ועל יתמוהי et super pupillos ejus, Jes. 9, 17. ולא יהי ליה חיס על יַתְמוֹי et non sit qui misereatur pupillorum ejus, Ps. 109, 12. Ri. etiam feminin. usurpant יְתוֹמָה pupilla filia; ut יתום ויתומה שבאו להתפרנס מפרנסין את היתומה ואחר כך מפרנסין את היתום si pupillus et pupilla veniant ut alantur (ex eleemosyna sc.) tum alunt vel cibant primo pupillam, deinde pupillum, Ket. 67a. נתגרשה כיתומה expellitur tamquam pupilla, Jev. 110. אמן יתומה amen pupillare. Vide de eo in אמן. Aliter להדא יתימתא pupillae cuidam, Vr. s. 37. Pl. יְתוֹמוֹת.

יְתַר *reliquum, residuum esse, superesse*: Praet. fem. וְיָתְרַת et supererat, Exo. 36, 7. Infin. ואף מֵתַר תתירון לה quin etiam relinquendo relinquetis ei, Ruth. 2, 16. Sed hoc pertinet potius ad נתר, vide illic. Aphel אוֹתִיר, heb. הותיר *reliquit, reliquum, residuum esse fecit, abundavit.* Praet. ואכלו ואותירו et comederunt et reliquum fecerunt, 2. Reg. 4, 44. Fut. דיוֹתִיר quos reliquos fecerit, Deut. 28, 54. in Tg. Jon. ייכלון ויותרון comedent et reliquum facient, IIR. 4, 43. וְיוֹתְרִנָּךְ et abundare faciet te, Deut. 28, 11. et 30, 9. In Pah. יַתַּר commutato י in ו, quod et in ילד et aliis accidit. Partic. לא מְוַתְּרִין אוצרי דרשיעא non faciunt abundare (ut quis abundet et ditior sit) thesauri improbi hominis, Pr. 10, 2. heb. לא יועילו non prosunt. Ithpa. אִשְׁתּוֹתַר vide in שתר.

Ap. Ros.: המוותר על דברי נביא ונביא שעבר על דברי עצמו מיתתו בידי שמים qui prodigus est in verbis Prophetarum (prodigaliter rejicit et contemnit, aut prostituit) et Propheta qui transgreditur prophetiam suam propriam, mors ejus est in manibus Dei, Sanh. 89b. Talis fuit socius Michae, IR. 20, 36. לא ויתרתי עליו non residuum feci ei, h. e. non condonavi ei, Hos. 13, 12. in R. Sal. כל הק"בה מוותר חוץ מן הזמה omnia, scil. peccata, condonat Deus, praeter impudicitiam, lasciviam, incestum, Tanchuma in Bereschith: שלא לוותר לו כלום משלו ne consumat quicquam de suo.

יוֹתִיר, יַתִּיר *excellens, abundans, superfluus:* וזיוה יתיר et splendor ejus excellens erat, Dan. 2, 31. וסרחא דיתיר et redundantia, quae superflua erit in aulaeis tabernaculi, Exod. 26, 12. Sic fem. פלגות יריעתא דְיַתִּירָא dimidium aulaei quod superfluum erit, Ibid. Item adverbialiter, *plus, magis, amplius, excellenter, abundanter, vehementer:* ויתיר sed excellentius est, Eccl. 7, 12. heb. יותר: sic יתיר מני magis quam mihi, Esth. 6, 6. ויתיר מנהון et magis prae istis, Eccl. 12, 12. יותר מנכון plus quam vobis, Ruth. 1, 13. et 3, 12. Pl. דְיַתִּירִין בהון quae supersunt in illis, Num. 3, 46. 48. Femin. ורבו יַתִּירָא et amplitudo excellentior, Dan. 4, 33. et adverbialiter *vehementer*, Dan. 3, 22.

יוֹתַר *excellentia, residuum, superfluum, abundans.*

יֶתֶר hebr. *chorda, nervus, restis, funis.* Plur. יְתָרִים. Sic chald. בשבעא יַתְרִין רטיבין septem restibus virentibus, Jud. 16. 7. Kimchi, *virgis viminibus*, quibus adjectivum proprie competit: וּפסק ית יַתְרַיָּא et rupit funes istos, Ibid. v. 9.

יִתְרוֹן hebr., יותרן, יוּתְרָנָא chald. *commodum, utilitas, emolumentum, praestantia, excellentia:* יהוי לך לְיוּתְרָנָא erit tibi emolumentum, Pr. 14, 23. ויותרנא ad emolumentum, Pr. 21, 5. Ap. Ros. מ"ם היתרון Mem excellentiae, i. e. comparationis, quod notat praestantiam rei hujus cum illa comparatae, et sic redditur per *prae:* Ruben doctus prae Schimeone, i. e. magis quam Simeon.

ויתור, יִתּוּר *profusio, liberalitas: redundantia, abundantia, superfluitas:* ייתור הלשון superfluitas sermonis, pleonasmus.

וַתְּרָן, וַוְתַּר *abundans, affluens, prodigus:* איוב וותרן בממוניה הוה Jobus affluens divitiis erat, Meg. 28a. Elias in vitio ponit hoc vocabulum pro eo qui dilapidat: opponitur ei שוע liberalis, cum virtute: ותרן בממוני הייתי prodigus, liberalis in divitiis meis fui: אחאב היה וותרן בממונו Achab fuit liberalis in facultatibus suis, Sanh. 102b. ר' חנינה אמר כל האומר הק"בה וותרן הוא יתוותרו חייו R. Chanina dixit: quicunque dicit, Deus prodigus est (sc. in remittendis peccatis) residua relinquetur vita ejus, scil. cuicunque, ut quisque in eam potestatem habeat, Bk. 50a. In Br. s. 67. legitur יתוותרון מעוהי ejus venter rumpetur. Et sic in More p. 3. c. 17. ubi vide. Pl. בני ביתו של אבינו אברהם ותרנים היו domestici patris nostri Abrahami prodigi, profusi, abundantes erant. Fem. וַתְּרָנִית *idem:* וותרנית היא ואינה מחמרת עליכם התורה prodiga, liberalis est erga vos Lex et non gravis, rigida, R. Sal. Am. 4, 4. In Ar. MS. exponitur germ. milb, gallice *large.*

ווּתְרָנוּתָא *abundantia, affluentia, copia: prodigalitas, liberalitas:* לפי ותרנותו של אב או לפי קטנותו

pro liberalitate patris aut tenacitate ejus sive parsimonia.

מוֹתָר, מוֹתְרָא *residuum, redundans, reliquum: praestantia, emolumentum, abundantia:* וית כל מותרא et omne residuum, Exo. 16, 23. דאית מותר לחוכמתא quod est emolumentum sapientiae, praestantia? Eccl. 2, 13. מה מותרא אית לחכימא quae praestantia, praeccellentia est sapienti? Eccl. 6, 8. Constr. כְּמוֹתַר נהור יומא sicut praestantia lucis diei, Eccl. 2, 13. אלולפון מותר טוביה דיי אשאר לנא משיזב nisi praestantia vel abundantia bonitatis Dei reliquisset nobis superstitem, Jes. 1, 9. Cum aff. וּבְמוֹתְרֵיהּ בנוי et in reliquias filiorum suorum, Deut. 28, 59. in TgH.

יְתִירָא ,יֹתֶרֶת, יֵתֶר *reticulum hepatis.* Femin. heb. legitur Exo. 29, 22. alterum apud Rabbinos. Quidam *diaphragma* explicant.

יַתֶּרֶת *redundans, redundantia, superfluitas:* היתה לו יתרת si fuerit ipsi superfluitas quaedam, membrum corporis superfluum, veluti digitus redundans, Kid. 25a. Hinc in Tg. Jon. דלית להון ציבעא יתירא quibus non est digitus superfluus, Lev. 11, 13. In Ketub. 76a. scribitur cum inserto י, יתירת.

יַתּוּשׁ יתש *musca, culex*[23]. Aruch scribit esse *vermem quendam qui in aqua nascitur.* Ti. scribunt, quinque infirma esse, quae terrori sint fortissimis. Inter ea יתוש על הפיל musca terrori est elephanti, Sab. 77b. Nam ingreditur nares ejus, unde elephas torquetur admodum. Scribunt etiam, יתוש muscam per nares ingressam esse cerebrum Titi Imperatoris ac per septem annos miserrime ipsum excruciasse et enecuisse, tandemque ad columbae magnitudinem excrevisse. Vide fabulam in Git. 56b. et in Pirke R. Elieser c. 49. et pluribus circumstantiis in Br. s. 10. ubi majoris fidei causa R. Elieser dicit, se istam muscam Romae vidisse et duas integras libras ponderasse. Legitur et in Vr. s. 22. MK. c. 5, 8. Sed R. Elieser in מאור עינים p. 3. c. 16. prolixe et multis argumentis docet non esse veram historiam sed fabulam et inter alia sic concludit ובכן על מעשה טיטוס יכול רשאי אתה לומר כי ספורו איננו רק המצאה ואופן למוד נהוג אצל חכמי הדעת proin de historia Titi libere potes dicere, quod narratio ejus nihil aliud sit, quam inventio vel fabula et modus docendi usitatus apud sapientes et eruditus ad confirmandum in animis vulgi. quod magnus sit dominus Deus noster et potentissimus ad retribuendum iis, qui adversus ipsum insurgunt, praesertim vero ad puniendos superbos, per minimam quoque creaturam. Porro in Sanh. 38a. scribitur, Adamum in vespera Sabbathi creatum esse, ne dici hominem in creando mundo Deum adjuvisse; vel si animus ejus efferretur, ut ipsi dici posset; יתוש קדמך במעשה בראשית musca praecessit te in opere creationis, ante te est condita. Sic in Vr. s. 14. אם לאו יתוש קדמך שלשול קדמך si homo non si justus, dicunt ei, musca fuit ante te, caecilia fuit ante te.

Abbreviaturae literae י.

יא"יא: יהוה אלהינו יהוה אחד *Dominus deus noster Dominus unus est*, ex Deut. 6, 4. apud Cabal. et Rab.

יב"ה: יעקב בעל הטורים *Jacob author (libri) Turim.* Praecedere solent literae titulorum abbreviate positae, veluti מח"רר, de quibus suo loco.

יב"נ: יששכר בנימין נפתלי *Isaschar, Binjamin Naphtali.*

יב"נה: יין, בשמים, נר הבדלה *vinum, aromata, lucerna separationis Sabbathinae.* Haec tria requiruntur ad separationem Sabbathi a diebus profanis septimanae, quae fit cum precibus et solennitatibus aliis.

יב"ע: יונתן בן עזיאל *Jonathan filius Uziëlis.*

יב"ק: יעננו ביום קראנו *exaudiat nos, quo die invocaverimus eum*, ex Ps. 20, 10. in libris precum.

י"ג: יש גרסין *quidam legunt*, vel *quidam docent*, pro diversitate sensus.

י"ד: יורה דעה *Jore dea. Nomen libri est:* vide כא"ח et א"ח.

יד"ן: יהי דן נחש *erit Dan ut serpens*, Gen. 49, 17. Quinquarboreus adducit, quasi ejus usus sit in dorso literarum, ad vetandum, ne quis alterius literas aperiat d. q. esto judicans serpens eum, qui scil. resignaverit, facto ex nomine proprio דן participio, pro Judicans a דין. Ego plurimas Judaeorum Epistolas habeo, sed numquam sic vidi.

יו"ה: יום הכפור *dies expiationis.* Dies festus est admodum solennis, quo per vinginti quatuor, et amplius, horas jejunant; incedunt discalceati, albis restibus extrinsecus induti, orantes, legentes diu noctuque, nunquam dormientes, ut expiationem peccatorum tanto citius a Deo obtineant. Celebratur die decimo mensis Septembris, ex Lev. 23, 27. Cum servilibus בי"ה, ליו"ה. Scribitur et plenius יו"הכ, pro יום הכפור.

יה"בי: יקותיאל הכהן בר יהודה *Jekuthiel sacerdos, filius Jehudae.* Meminit ejus Elias Germanus in Fragmentis tabularum. Scripsit librum עין הקורא, in quo de ratione punctationis agitur. In quodam carmine ponit nomen suum, זלמון הנקדן Salomon punctator.

יו"הך: *est nomen angeli, hominum curae praefecti,*

---

[23]) *A vellicando* (hebr. נתש) dictus quia hominibus et jumentis molestissimum se exhibet eorum carnes apprehendo et vellicando. Rectius igitur a. v. נתש vocem verteres.

desumptum ex literis finalibus harum vocum, כי מלאכיו יצוה לך, **nam angelis suis praecipiet de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis**, Ps. 91, 11. Vide et ante in י״ה.

יז״ו: יתעלה זכרו *exaltetur vel laudetur memoria ejus.*

יז״ויא: יראה זרע יאריך ימים אמן *videat semen, producat dies vitae, Amen.* Ευφημία, quam viventis nomini **subjiciunt.** In titulis librorum frequens.

י״ח: יום חול *dies profanus, qui non est plene sacer.* **Sunt etiam** literae numeri, pro 18. integre שמנה עשרה, quomodo vocant precationem certam quotidianam, quae **continet** octodecim ברכות benedictiones.

2. ידי חובתו *facultates debiti sui.* Sic loquuntur, **quando** quis officium suum in aliqua re fecit et propterea **excusabilis** est, vel inexcusabilis, יצא ידי חובתו, vel לא יצא etc. Non egreditur e manibus debiti sui i. e., **non eximitur** culpa, non est excusatus, non satisfecit **officio** suo.

י״ט: יום טוב *dies bonus* i. e. festivus, feriatus extra **Sabbathum.**

ילא״ו: vide supra in בילא״ו.

י״כ: יום כפור *dies expiationis*; vide י״ה.

י״ל: יש לומר *est dicendum*, dici debet: וי״ל et dici **debet**: vel יש לפרש est explicandum, vel יש לתרץ est exponendum, solvendum: יש להקשות est objiciendum, quaerendum: יש לשאול quaerendum, interrogandum.

י״מ: יש מפרשים *sunt exponentes, quidam exponunt, quidam interpretes:* וי״מ et quidam interpretes: שמפרשים sunt interpretes qui exponunt, Kafvenaki Pr. 25, 1.

Apud Chronologos י notat *decem*: מ est מחצית *dimidium.*

ימ״ה: יצא מן הכלל *egreditur ex regula, excipitur.* **De pluribus**, יוצאים. Apud Masorethas frequens, quando **dant** regulam aliquam et subjiciunt, quae inde excipiuntur.

י״נ: יחיה נצח *vivat aeternum:* Viventis nomini apponunt.

י״ס: יש ספרים *sunt libri, quidam libri:* בי״ס in quibusdam libris. Sic יש pro quidam sepissime.

עשר ספירות *decem numerationes:* י est litera numeri decem significans. Decem hae sephiroth arborem cabalisticam constituunt, ex cujus ramis tota Kabala nata est. Sunt autem divina nomina (inquit Reuchlinus lib. 3. Cabalae) quae nos mortales de Deo concipimus, vel **assentialia**, vel personalia, vel notionalia, vel communia. Dispositio arboris cabalisticae sive decem numerationum talis est:

כתר *corona*

בינה *intelligentia* חכמה *sapientia*

גבורה *potentia* גדולה *magnificentia.*

תפארת *decor*

הוד *majestas* נצח *victoria*

יסוד *fundamentum*

מלכות *regnum.*

Pro גדולה, גבורה quidam habent פחד Timor, חסד Misericordia. Vide Reuchlin. lib. 1. et 3. Cabalae et lib. 2. de Verbo mirif. c. 8. In hac arbore et implicatis ejus ramis tanta anxietate quaerunt lapidem Theologicum Cabalistae, quanto sudore in cineribus perquirunt lapidem philosophicum Alchimistae.

יע״א: In praefatione libri זהר חדש (continet additamenta ex antiquissimis manuscriptis ad editum Zohar) legitur: אל עיר התהלה והמהוללה שלוניקי יע״א ad urbem laudatissimam et celeberrimam Saloneki. Et inferius בק״ק קוסטאנדינא ובק״ק שלוניקי יע״א in synagoga sancta urbis Constantinae, et synagoga urbis Saloneki. Sic saepius urbis Constantinae, sive Constantinopolis nomini subjectum legi. Judaeus quidam suspicabatur esse, ישמעלים עובדי אלילים, quod mihi non arridet. Nam in quibusdam libris legitur ה in fine יע״ה. Sic in libro מחברת עמנואל, ubi subjicitur אמן Amen, בקושטנטינא רבתי יע״ה אמן, unde videtur esse euphemia, qualis infra יר״ה. Forte ירום עליו הודו, vel יהי עזה יהוה, vel אלהים.

יצה״ר, יצ״הט: יצר הרע *concupiscentia mala.* Sic vocant peccatum originale, naturalem hominis in malum inclinationem. Cum articulo ה ab initio יסיר הק״בה היצ״הר מאתנו auferet Deus, sanctus, benedictus concupiscentiam malam a nobis. הט in fine notat הטוב concupiscentiam bonam, i. e. adfectum bonum, voluntatem ad bonum tendentem. Id etiam sine ה in medio scribitur יצ״ט pro יצר טוב.

יצ״ו: ישמרהו צורו וגאלו *custodiat eum rupes ejus et redemptor ejus. Rupes* i. e. deus, qui saepe sic vocatur, ut in illo: Quis est rupes, nisi deus noster, IIS. 22, 32. Item יהוה צורי וגאלי Dominus rupes mea et redemptor meus, Ps. 19. vers. ultim. De pluribus, cum affixo plurali, ישמרם צורם וגאלם. Euphemia, quae viventis nomini apponitur. Literam ו quidam explicant ויחיהו et in vita conservet eum.

יצ״ו, יצ״ט: vide paulo ante.

יק״ב: יחוד, קדשה, ברכה *unitas, sanctitas, benedictio.*

יק״נהז: יין, קדוש, נר, הבדלה, זמן in libris precum ejus usus est. Sunt quinque precatiunculae *vinum* i. e. *consecratio vini: sanctificatio,* quod deus sanctificabit Israëlem. *Lucerna,* conservatio luminis vespertini: *distinctio,* precula nocturna, quod deus lucem a tenebris distinxit: *tempus solenne,* consecratio festi solennis.

י״ר: יהי רצון *sit voluntas;* in libris precum. Vide mox.

יר״ה: ירום הודו *exaltetur majestas ejus.* Euphemia post regum et principium adhuc viventium nomen usurpata. De urbe vel regina feminine ירום הודה.

יר״ם. יר״מ. יר״מיא. יר״מיאוא: יהי רצון מלפניך יהוה אלהי ואלהי אבותי *sit voluntas coram te, o Domine deus mi et deus patrum meorum.* Interdum quaedam tantum voces abbreviate ponuntur et pro affixo pronomine י dicunt etiam נו noster. Exordium commune precum est.

י״ש. יש״ו: ימח שמו *deleatur nomen ejus.* Maledictio Judaica est, quae non tantum inter se in suae gentis malitiosos et improbos utuntur, sed multo maxime in Christianos. Ejus rei manuscripta apud me sunt Judaeorum exempla. Altera horribilior est, propter personam Jesu Christi, in quam potissimum directa est, pro ימח שמו וזכרו deleatur nomen ejus et memoria ejus. Jesum nunquam appellant ישוע sed ישו, idque per my-

sterium hujus blasphemae imprecationis. Fieri potest, ut consuetudo veterum, maxime Babyloniorum impuriore lingua utentium (quibus Apocopa fuit usitatissima, ut idioma Talmudicum declarat) mutilam pronunciationem ישו primum introduxerit et inde Apostoli et Evangelistae dixerint Ἰησοῦς: id tamen non impedit, quo minus posteriores Judaei in odium Christi diras istas ex literis istis excogitarint. Immo Elias ipsemet in suo Tisbi scribit, Judaeos, quia non fateantur ipsum Salvatorem, ideo nolle eum integre appellare ישוע sed ישו. Adde, quod inter se non dicunt Jeschu, sed Jisschu, ad formam superioris maledictionis tanto propius accedentes. Mihi ante paucos annos hac de re cum quodam Judaeo conferenti, immo, respondit, non sic tantum explicatur, sed et ישו שקר ותועבה. Quis ad haec toto pectore non exhorreat? et tamen haec dicuntur inter recutitos istos, et feruntur, nemine Christianorum ad id advertente. Vixit iste Judaeus Francofurti et Hanoviae, ubi Anno 1616 ivit ad infima terrae. Cum autem mihi horrendam istam vocem proderet, in fide Judaica vacillabat, minime a fide Christiana alienus, de qua etiam mecum, ut et cum D. D. Amando Polano b. m. aliquoties contulit. Sed לפום ריהטא cursim et in transitu alia duo arcana ex secreto Cabalae Judaicae detegam, quae in idem hoc nomen incidunt. Notum est, quod saepius monentur Israëlitae in sacris literis, ne colant אלהי נכר deos alienos, vel deum alienum. Quid אלהי נכר? per speciem numeralem Gematriae (de qua supra) hae literae valent 316. totidem valet ישו. Exstat hoc in libello אבקת רוכל, in fine ejus. Docent ergo, dum Deus dehortatur a cultu אלהי נכר, idem esse, ac si dehortatus fuisset a cultu ישו. En serpentinam malitiam. Alterum detexit jam pridem Antonius Margarita, in libro de fide et religione Judaeorum. In libro precum Judaicarum exstat quaedam precatio incipiens עלינו. In ea verba quaedam sunt, quae olim expresse in libris ponebantur, postea metu Christianorum fuerunt omissa, relicto spacio vacuo, ut monerentur sive pueri sive adulti simpliciores, ibi aliquid deesse. Verba omissa sunt, המשתחוים להבל וריק ומתפללים ללא יושיע i. e. qui incurvantes se honorem exhibent vanitati et inanitati et adorant eum, qui non poterit servare. Haec etsi in genere de idolis dicantur, tamen occulte in Jesum contorta sunt, quem his titulis insigniunt. Nam וריק per Gematriam valet 316. totidem ישו. Haec cum intelligere animadverterent Christianos, in libris editis omiserunt. Est penes me exemplar antiquum, in quo expressa sunt: vidi et in Judaeorum libris calamo adscripta. Hinc satis, ut puto, liquet, quid sibi stolida gens Judaica, corruptione salutaris hujus nominis velit. Vindicem experientur aeternum, cujus gloriosi nominis aeternam gloriam, quantum in se, pessumdant.

עמ"הן ישׁ״׳: יבוא שלום ינוחו על השכבותם הולך נכחו *veniat pax*, *quiescant in cubilibus suis*, *abeat in rectitudine sua*, Jes. 57, 2. Euphemia est, qua honeste recordantur defunctorum. Ea R. Jacob utitur in principio suae Praefationis in magna Biblia Veneta, tum etiam ad Praefationem circa Masoram magnam et in ejusdem fine. Extat etiam in titulo libri אהל יעקב, qui est commentarius in librum Ikkarim.

י"ת: יונתן תרגם *Jonathan vertit*. Sic ponunt interpretes, quando ejus paraphrasin Chaldaicam, ad alicujus loci explicationem adducunt. Dictus fuit יונתן בן עזיאל Jonathan Uziëlis filius. Prophetas chaldaica paraphrasi explicavit. Paraphrasis ista vocatur תרגום, a תרגם interpretari unam linguam in alteram. Unde et מתורגמן interpres linguae, quomodo Elias Askenazi sive Germanus, Levita, suum Lexicon Chaldaicum inscripsit. Fuit, ut supra dictum, Hillelis senis discipulus, unde paulo ante natum Christum floruit. Inter octoginta celeberrimos Hillelis discipulos hic Jonathan fuit primus et doctissimus, infimus autem Rabbi Jonathan ben Zaccai. Quorum differentia, ut tanto magis innotescat, subjiciam auctoritatem Talmudicam. Scribitur in Bb. 134. et in Suc. 28. his verbis: שמונים תלמידים היו לו להילל הזקן, שלשין מהן ראוין שתשרה עליהן שכינה כמשה רבינו ע"ה, ושלשים מהן ראוים שתעמוד להם חמה כיהושע בן נון, עשרים בינוניים, גדול שבכולם יונתן בן עזיאל קטון שבכולן רבן זכאי. אמרו עליו על רבן יוחנן בן זכאי שלא הניח מקרא ומשנה גמרא הלכות ואגדות דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים קלים וחמורים וגזרות שוות תקופות וגמטריאות שיחת מלאכי השרת ושיחת שדים ושיחת דקלים ומשלות שועלים דבר גדול ודבר קטון דבר גדול מעשה מרכבה דבר קטן הויה דאביי ורבא לקיים מה שנאמר להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא. וכי מאחר שקטון שבכולם כך גדול שבכולן על אחת כמה וכמה, אמר עליו על יונתן בן עוזיאל בשעה שיושב ועוסק בתורה כל עוף שפורח עליו מיד נשרף i. e. octoginta discipuli fuerunt Hilleli seni: triginta ipsorum digni, super quos quiesceret divina Majestas, ut super Mose qui in pace quiescat; triginta alii digni, quibus subsisteret sol, ut Jehosuae filio Nun; vigiuti intermedii fuerunt, quorum maximus Jonathan Uziëlis filius, minimus Rabban Jonachan, filius Zachaei. Dixerunt de hoc Rabban Jonachan Zachaei filio, quod non intermiserit Biblia, Mischna et Gemara (i. e. totum Talmud, quod tunc divisim erat hinc inde in scriptis libris comprehensum, nondum autem in unum corpus relatum) traditiones, enarrationes mysticas, subtilitates Legis, arguitas scribarum, argumentationes a minori ad majus, a paribus, Astronomica, Gematrias sive Cabalam, colloquia cum Angelis bonis et malis, dicteria a dactylis, adagia a fullonibus, proverbia a vulpibus: rem magnam et rem parvam. Magnam, ut opus quadrigarum in Ezechielis initio: minimam, ut factum Abhai et Rabba, ad confirmandum id quod dictum est: (Prov. 8, 21.) ut possidere faciam amantes mei sapientiam et thesauros ipsorum impleam. Quum ergo minimus ipsorum talis tantusque fuerit, quid de maximo ipsorum censendum erit? nam de Jonathane etiam proditum, quod quo tempore sederet, ac operam impenderet in Lege (eam Chaldaice transferendo) aviculae super ipsum transvolantes, momento exustae sint. Haec ibi.

Quod Prophetas (priores et posteriores) chaldaice explicarit, de eo hocce ipsi Talmudistae testimonium perhibent, quod legitur in tractatu Megilla, c. 1. f. 3a. his verbis: תרגום של תורה אונקלוס הגר אמרו תרגום של נביאים יונתן בן עזיאל אמרו ונזדעזעה ארץ ישראל ארבע מאות פרסה יצתה בת קול ואמרה מי הוא זה שגילה סתריי לבני אדם עמד יונתן בן עוזיאל

על רגליו ואמר אני הוא שגיליתי סתריך לבני אדם גלוי וידוע לפניך שלא לכבודי עשיתי ולא לכבוד אבא אלא לכבודך עשיתי שלא ירבו מחלוקת בישראל ועוד ביקש לגלות תרגום של כתובים יצתה בת קל ואמרה לו דייך מאי טעמא משום דאית ביה קץ משיח i. e., Targum Legis Onkelus proselytus composuit: Targum Prophetarum Jonathan Uzielis filius fecit, et commota fuit terra Israelis ad quadringenta usque milliaria. Tunc egressa est vox coelestis et dixit: quis est ille, qui revelavit secreta mea filiis hominum? Continuo Jonathan Uzielis filius in pedes exsurgens prolocutus est: ego sum ille, qui revelavi secreta tua hominibus. Manifestum notumque est coram te, quod non honoris mei studio id fecerim, neque propter honorem patrum meorum, sed propter tuum bonorem feci illud, ne dissensiones multiplicarentur in Israele. Porro cum cuperet quoque manifestare Targum Hagiographorum, rursus egressa est vox coelestis, dicens ipsi: sufficit tibi. Quamobrem? Propterea, quia revelatur in eis finis Messiae (nempe in Daniele.) Haec ex Talmude. Exstat quidem hodie etiam Targum in Legem sub Jonathanis titulo, sed falso, quod facile conligitur ex stili diversitate, tum etiam ex admixtis fabulosis. Meminit quoque, Exod. 26, 9. sex סדרי מתניתא partium Talmudicarum, quae ducentis annis post Christum natum primum factae sunt. Vide Drusium in libro de quaesitis, epistola 78. Quis Targum in Hagiographa confecerit, incertnm est, de quo alias. Redeo ad abbreviaturas.

ית וי"ת: יתברך ויתעלה vide supra inter abbreviaturas imperfectas.

יתק"ק: ישעיהו, תרי עשר, קינות, קהלת Jesaias, duodecim (Prophetae minores) Threni, Ecclesiastes. Masorethicum signum est, quod legitur in fine Koheleth sive Ecclesiastis, docetque, in quatuor istorum librorum lectione finali repetendum esse versum penultimum (male quidam posuerunt ultimum) melioris ominis causa. Nam ultimus versus in minas tristes exit, ut Jesaiae: et egredientur videbuntque cadavera hominum illorum, qui deferunt a me: nam vermis eorum non morietur, et ignis eorum non exstinguetur, eruntque nausea omni carni. Hic ne animus lectoris horribili vaticinio saucius discederet, statuerunt repetendum vesum praecedentem, ut laetiori eius doctrina refocillatus, in meditatione pia confirmaretur. Iste sic habet: eritque de novilunio uno in alterum, ut veniat omnis caro, et incurvet se coram me, ait dominus. Duodecim Prophetae minores sic exeunt: ne veniam et percutiam terram anathemate. Dirum hoc auditu; repeti ergo debuit praecedens sententia: ecce ego mittam vobis Prophetam Eliam, antequam veniat dies DOMINI maximus et terribilis, ut convertat cor patrum ad filios, et cor filiorum ad patres ipsorum. Threni clauduntur: atqui omnino reiecisti nos, efferbuisti contra nos admodum. Triste hoc: repetendum ergo: converte nos DOMINE et convertemur; renova dies nostros, ut temporibus priscis. Ecclesiastis finis est: nam omne opus Deus adducet in judicium cum omni re occulta, sive bonum sive malum. Hoc tremendum: repetendum ergo: Summa omnium auditorum est; Deum ipsum reverere, et praecepta ejus observa, quia hoc est totum hominis. Hanc ob causam versus penultimus, in his quatuor libris semper repetitus, textui sine punctis vocalibus subiectus est.*)

---

*) His adde: י"א: יש אומרים *quidam dicunt*, cui plerumque ו praefigitur: וי"א et quidam dicunt. יש אוסרין *sunt qui vetant.* יחננו אלוים *Deus gratiosus nobis sit.* יחוד אלהות *unitas divina.* יסוד אמונה *fundamentum fidei.* ישע אלהים *auxilium Dei.* יא"וא: יהי אור ויהי אור *esto lux et fuit lux* ex Gen. 1, 3. apud Cabbalistas יהוה אלהי ואלהיי אבותי *domine Deus mi et Deus patrum meorum.* יא"ק: יראת יי' קדמון *timor Dei ante omnia.* י"ב: יש בכור caput VIII. Bechorot. יודעי בינה *qui intelligunt arcanam sapientium.* יב"ג: יוסף בן גורין *Jesephus Gorionides, Josephus Flavius.* יב"ה: יש בקדשי המזבח cap. VII. Temura. יב"י: יברך ישראל *benedicat Israelem.* ירבה בישראל *crescat in Israele.* יבנה ישראל *aedificet Israelem.* יב"מ: ירצה בכל מעשיו *grata sunt ipsi omnia opera ejus.* יגל"פזק: יחיד גאה לעמך פני זוכרי קדושתך *o Deus uuice, extolle populi faciem memorantem santitatem tuam.* יג"ם: יג' מדות *tredecim mores* seu *virtutes.* יג"ע: יג' עקרים *tredecim articuli fidei.* י"ד: יוסף דעת *addet s. augebit sapientiam.* יהו"ה: יסוד היסודות ועמוד החכמה *fundamentum fundamenti et sapientiae basis.* יה"ז: יום הזכרון *dies memorialis.* י"ז: יראה זרע *videat semen.* יז"ל: יהוה זכרו לעד *Deus, cujus memoria in aeternum.* יתברך זכרו לנצח *benedicta esto memoria ejus in perpetuum.* י"ח: יום חול *dies profanus.* שמנה עשרה *octodecim*, quomodo vocant precationem, quae continet XVIII. benedictiones. יוצאי חלצים *exeuntes e lumbis*, liberi. יח"ן: ישב חביונו וסתרו *habitans in occulta et abscondita sede sua.* י"ט: יש טעם *est ratio.* יצר טוב *spiritus bonus.* יט"ל: יש טעם לדבריו *est sensus verbis ejus.* י"ז: יהוה יבנה זבוליו *Deus aedificabit habitacula sua.* יתברך יהרומם זכרו *Dei benedicti memoria extollatur.* י"י: יחיד יהוה יחיד *unus est Deus, unus* י"ב: ישמח יהוה במעשיו *laetatur Deus de operibus ejus.* יל"או: ימלך יהוה לעולם אמן ואמן *regnabit dominus in aeternum amen et amen.* יכ"ק: יום כפור קטן *dies expiationis minor.* י"ל: יש להשיב *est respondendum.* יכול להיות *potest esse.* יכול לומר *potest dicere, dicitur.* ילאפו"ליצו: יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך יהוה צורי וגואלי *sint beneplacito sermones mei et cogitationes cordis mei coram te petra mea et servator mi.* יל"ד: יש לדרוש *adhuc quaeri posset.* יש לדקדק *posset considerari.* יל"ה: יאתא לו הגדולה *ei obtiget magnitudo.* יכול להיות *potest esse.* יל"י: יהוה לעד יתברך *Deus in aeternum benedictus.* י"מ: עשרה מאמרים *decem sermones* i. e. decem praedicamenta s. categoriae Aristotelicae, quae sunt: 1) מהות, מה, עצם *Substantia* οὐσία; 2) כמה *Quantum* πόσον; 3) איך *Quale* ποιόν; 4) מצטרף *Relatio* πρός τι; 5) אנא *Ubi* ποῦ; 6) מתי *quando* πότε; 7) מצב *situm esse,* κεῖσθαι; לו [קנין] *Habere,* ἔχειν; 9) שיפעל *Facere* ποιεῖν; 10) שיתפעל *Pati* πάσχειν. Ea sunt, quae obiter enumerare supervacue haud videbitur. ימ"ש: ימח שמו *delebitur nomun ejus.* ימש"ז: ימח שמו וזכרו *deleatur nomen et memoria ejus.* י"נ: יאיר נרו *luceat lumen*

ejus; יין נסך *vinum libaminis;* ישו נצרי *Jesus Nazareus:* יפי נוף *pulcher surculus.* י״ס: עשר ספירות *decem numerationes;* יש סימנים *sunt signa.* יס״א: יש ספרים אחרים *sunt alii libri;* יס״ג: יש ספרים גורסין *sunt libri, qui legunt* יס״י: יש ספרים ישנים *sunt libri veteres.* יס״מ: יש ספרים מדוקים *sunt libri acurate impressi.* י״ע: ימות עולם *dies seculi.* י״עא: יכוננה עליון אמן *confirmet eam* (urbem) *Deus, amen.* יחונן עליהם אלהים *gratiosus sit iis Deus.* יק״ב: יחוד קדושה ברכה *unitas, sanctitas, benedictio.* יר״ח: יחידי חסמו תהלה *vos, qui unice adhaeretis, laudibus eum maximis efferte.* ימתין רשע תשובתו *exspectat impius conversionem.* יש״ב: יעשה שלום במרומיו *in excelsis suis pacem facit.* יש״טל: יתן שכר טוב לצדיקים *dabit bonam mercedem justis.* יש״ון: יתברך שמו ויתעלה זכרו *benedictum sit nomen ejus et exaltetur gloria ejus.* ישר״אל: יש ששים רבוא אותיות לתורה *sunt 600,000 litterae in Lege.* י״ת: יונתן תרגם *Jonathan vertit.*

כ[1]

כָּא ch. כֹּה hebr. unde et כָּה in Daniele, *hic, huc, illuc:* נטל מִכָּא ושדי כָּא tollens hinc et mittens illuc, Jes. 10, 14. נתמטי עד כא accedemus usque illuc, Gen. 22, 5. Cum servilibus ab initio הָכָא, vide supra in litera ה. אֵיכָא *ubi?* אֵיכָא ספריא איכא רברביא ubi scribae, ubi principes? Jes. 33, 18. לְכָא *huc;* ואתפני לכא ולכא et respexit huc atque illuc, Exod. 2, 12. כמהלך יומא לכא וכמהלך יומא לכא intinere diei hinc et itinere diei illinc, Num. 11, 31. הַלְכָה, הֲלְכָא *idem:* לא תקרב הלכא ne appropinques huc, Exod. 3, 5. אתקרבו הלכא accedite huc, Jos. 3, 9. ותיתון לותי הלכא et adducetis ad me huc, Jos. 18, 6. ארי זבנתון יתי הֲלְכָא quod vendideritis me huc, Gen. 45, 5. לא אתון שלחתון יתי הלכא non vos me misistis huc, Ibid. v. 8. הלכא והלכא huc et illuc, Num. 21, 36. in Jon. מִכָּא *hinc:* מכא ומכא hinc illinc, Jud. 20, 42. Vide et Exod. 17, 12. IIS. 2, 13.

כְּאֵב *dolere, dolore affici vel corripi.* Praet. ומן דְכָאֵיב על קטילך et qui dolore afficitur propter interfectos tuos, Ps. 69, 30. Part. עלוהי כָּאֵב in ipso dolore afficitur, Job. 14, 22. ואנא עניא וּכְאִיבָא ego autem afflictus sum et dolore affectus, Ps. 69, 30. Pl. יָת כָּאִיבַיָא infirmas non confirmastis, Ez. 34, 4. Fut. אַף בגחכא נִכְאַב לִבָּא etiam in risu dolet cor, Pr. 14, 13. ubi נ ab initio loco formativae י, quae forma Talmudicis familiaris est. Ap. Tos. proverbialis sententia est, דכאיב ליה כיבא אזיל לבי אסיא cui dolet dolor adit domum medici. Qui dolore aut morbo aliquo affectus est, debet consulere medicum. Quisque opem quaerat, unde opem exspectare potest. Qui pressus est, levamen quaerit. Pro א etiam Talmudicis saepe est י in medio, ut et mox in nomine. Chaldaice.

כְּאֵב, כֵּיבָא, כֵּבָא, כֵּיב *dolor:* ארום רב רב כיבא לחדא quod multiplicaretur dolor admodum, Jobi 2, 13. יהב כְּאֵבָא dat dolorem Prov. 10, 10. ולא נוסיף כיבא עִמָּה et non addet molestiam secum, ibid. v. 22. וּבְכִיבָא דלבא רוחא מסכחא et in dolore cordis spiritus contritus, Pr. 15, 13. ארום הוא מיתי כיבא quia ipse affert, adducit dolorem, Jobi 5, 18. מכאב לב prae dolore cordis, Jes. 65, 14. Cum aff. כֵּיבִי מטרטט dolor meus conturbatus est, Ps. 39, 3. וכיבי לקבלי תדירא et dolor meus coram me est jugiter, Ps. 38, 18. Plur. סגיעי כָּאבִין לרשיעא multi sunt dolores improbi, Ps. 32, 10. כל יומוהי כֵּאבִין omnes ejus dies sunt dolores, h. e. dolorosi, Eccl. 2, 23. כֵּיבֵיהוֹן dolores ipsorum, Exod. 3, 7.

כיבא vide aliter in כבב.

כָּאן כַּן *hic, huc:* בְּכָאן *hic, in hoc loco:* לכאן *hinc:* לכאן ולכאן hinc et hinc, i. e. hinc et illinc, hinc inde. מִכָּאן *hinc:* מכאן ומכאן hinc et illinc. Ex superiore כָּא videtur oriri addito Nun: מכאן ואילך hinc et deinceps, sive ulterius, Rab. In continuata sententia repetitum est, *tam, quam, sive:* כאן בגופן שלנו כאן בגופן שלהן tam in illis quae nobis sunt, quam in illis quas ipsi habent, Megilla 9a. כאן בזמן שבית המקדש קיים כאן בזמן שאין בית המקדש קיים tam eo tempore, quo domus sanctuarii stabat, quam eo tempore, quo domus sanctuarii non amplius stabat, Suc. 44a. ab initio.

כָּאר כַּאר[1a] *asinus.* Sic Ar. et alii ex eo. Locus in Ar.

---

[1]) כ, syr. ܟ undecima Syrorum et Chaldaeorum litera est in numeris *viginti* denotans. In pronunciatione respondet graeco κ et ar. ك, restituit vero et ceteras literas gutturales pro more permutationis. Rabbini eam pro כוכב, *Mercurius planeta* adhibere solent, veluti ש, צ, ח, ם, ג et ל, quibus pro planetis שבתאי Saturnus, צדק Jupiter, מאדים Mars, חמה Sol, נוגה Venus et לבנה Luna utuntur. De servile כ vide hebr. Gram.

*) כאיל vide in כול, כאלה vide in כלא; item כאיף in כוף.

[1a]) Recte Vir doctissimus A. Weissius in epistola mihi missa admonet sanam pronunciotionem esse כָּאר quiescente Alef, minime vero, ut habet A. n., כָּאַר per Alef Camzato. Est enim vox pers. خر *char*, cui Talmudici ad indicandam pronunciationem per Patach א inseruerunt. (Vide notam 64m supra p. 181.)

*) כאמי gr. χαμαί, *humi, in terra:* כך אמרה ירושלים לבת בבל פרני פלאה קקים כאמי his verbis Hierosolymae castagat

adductus extat in Gem. c. 11. Sanh. 98a. in materia de Messia aliis verbis quam in Ar. citatur. Verba Aruch sunt: מי אית לך כאר הזר גתא quid? estne tibi asinus mille colorum? quem sc. ad Messiam missurus es, ut in eo inveniat. Est locus, inquit Aruch, ubi asinum vocant כאר et mille הזר. Sic Aruch. In Gem. hodie legitur, אית לך בר חיור גווני estne tibi pullus (equi) centum colorum? gl.: חיור lingua persica significat מאה centum. Ergo pro כאר habes בר filius, quod hic sumitur, ut in illo, „filius centum annorum": et pro הזר hic est חיור, quod persicum glossator esse vult. Est autem ibi colloquium de adventu Messiae. Rabbi Alexander dixit, scriptum esse, Messiam venturum in nubibus coeli, Dan. 7. item, ipsum venturum ut pauperem insidentem asino, Zach. 9. Id audiens Arabs quidam mercator illudens ipsi dixit: Quid? an Messias vester in asino venturus est? אישדר ליה כוכיא ברקא דאית לי mittam ipsi equum splendidum meum. Respondit R. Alexander, an tibi est equus millecolorius sive centum colorum? Sic proverbialiter vocabatur tunc equus splendidissimus, qualis regibus conveniebat. Sic ergo כאר significat asinum.

כָּאוּר *turpe, foedum*[2]: et adverbialiter, *foede:* וצבעו כאור et tinxerit eam (sc. lanam) turpiter, colore turpi et pessimo, nulliusque momenti, Bk. 100b. in Mischna. Idem est quod כעור, quod usitatius est. Literae autem gutturales saepe inter se commutantur.

כב geminatum כַּבְכַב *vas, vel operculum, quo tegitur canistrum panarium*, Kel. c. 2. Bartenora scribit, quosdam legere כפכף.[3]

כבב Talm. *assare*[4]: לייתי סגייני דערבתא ונכבביה

Babylonis filiam (i. e. Babyloniam): πόρνη παλαιὰ χακή χαμαὶ μοίχα meretrix vilis, aetate provecta humi moechari. Citat B. Ar. hunc locum ex Midr. Cant., ubi hodie pro פרני mendose פני legitur.

[2]) Ita quidem R. Salomon habet: כאור כמו כעור chaur (per א) idem est atque chiur (per ע), quem secutus est Maimonides scribens: כאור שמראהו רע chaur rem foedi coloris denotat. Aliter B. Ar. qui, quasi ipse de vocis significatione dubitaret, ambiguam adhibet vocem משונה, *inusitatus, insolens*, quae et de colore inusitato, uti est color turpis, et de modo tingendi inusitato, quamvis color ipse sit pulcher, dici potest. At nobis res dubia non est, quin ibi non de colore inusitato, seu lana turpe tincta, sed de modo tingendi inusitato indeque lanae tinctae nocente sit sermo. Nam ad illud צבאו כאור si tinxerit eam (lanam ad tingendum traditam) כאור (obligatus est damnum resarcire), quod in Mischna (Bk. 100b.), in Gemara legitur: מאי כאור, quid est כאור? אמר ר' נחמן אמר רבה בר בר חנה כלבוס dixit Rabbi Nachman nomine Rabba bar bar Chana כלבוס (χελέβη, λέβης, *lebes, pollubrum, caldarium*). מאי כלבוס et quid est כלבוס (i. e. quae ratio intercedit inter lebem et lanam in ea tinctam, ut obligatus esset tinctor damnum resarcire)? אמר רבה בר שמואל כפרא דודי dixit Rabba bar Schmuel abstersio ollarum (i. e. si lanam abstersione ollarum, dum scilicet ollas ea abstersit, tinxerit). Hucusque verba sunt in Gemara, ex quibus facile intelligendum agi de lana pulchre quidem, sed noxio modo tincta. Namque ut absit quod in usu non est apud Talmudicos quaerere, quid turpe sit, ipsa quoque responsio in quaestionem non quadrat. Permultae enim sunt causae, quibus res aliqua aut lana tincta turpis fieri potest, inepteque esset, si quis abstersione ollarum sola id effici posse obtinere vellet. At vero si, ut in explicando loco illo talmudico se torquent R. Salom. et qui post eum fuerunt interpretatores atque lexicographi, de significatione tantum vocis כאור ibi agitur diciturque eam eandem esse atque illam vocis כעור id est turpis; tum היכי דמי כאור כגון וכו' vel מאי כאור משנה deberet esse. Omnino tandem neminem linguae rationisque talmudicae gnarum primo effugiet aspectu vocem כאור, de qua in Mischna, a Talmudicis eandem haberi atque כלבוס et דוד, vas quoddam videlicet, quo uti solent tinctores ad temperationem colorum conficiendamque tincturam, sive sit olla, sive ahenum vel pollubrum aut quidquid aliud aheno infectivo simile, quod pro eo adhiberi potest ad infectionem. Et revera vox كَوراه kaura persice *focum* denotat atque *fornacem* (legitur pro hebraeo כור, Deut. 4. 20.), neque hoc praetermittendum est, focum veterum ollae vel aheni instar formatum ac proinde ab illis pro olla, vel, ut ex loco illo τοῦ Mischnae ellucet, pro aheno infectivo in usu fuisse. צבעו כאור igitur nihil aliud nisi terminus technicus est pro modo infectionis, qui fit abstergendo ahenum infectivum lana vel veste tingenda. Hinc obligatus est tinctor damnum resarcire, quia lanam tingendam deteret dum eam in commodum sui adhibet.

Significatione vocis כאור inventa, ut aliquid de ejus structura dicamus, superest. Ut in nota praecedente arguimus, Talmudici ad restituendam Patach (Zeber apud Persas) literam א adhibuerunt. Itaque pers. Caf vocale Zeber inscriptum (كَ) per כ et א descripserunt, quae literae conjunctae cum literae ו (pers. و) plane syllabam كَو (kau) reddunt. Quiescens litere ه vocis كوراه a Talmudicis, qui, ut ex syllaba כאו videndum est, in conservanda pronunciatione persica summam adhibuere accurationem, omnino omissa est, ne כָּאוּרָה (kaurahu) aut simile legeretur. Ceterum notandum est vocem כאור etiam in tract. Erechin p. 14 legi, ubi vero plane eadem est atque כעור, turpe indeque in Gemara non quaeritur quid sit כאור. Dr. Aron Weiss.

[3]) Haec melior videtur lectio. Vertendum enim hoc vocabulum est ad verbum כפה *tegere, obtegere* q. v.

[4]) كَبَاب, quod Arabibus quidem *concissas carnes, quae cum cepio ovisque coquuntur*, Talmudicis vero uti Persis *carnem* denotat *in frusta sectam et in veru assatam*.

apportet ligna salicum et asset eam et comedat, Erub. 29b. Gl. ויצלה. Sic alibi, כבשר כיבא sicut carnem assatam, Sanh. 71a. Gl. כוויה בגחלים adustam in prunis.

כִּבָּא ,כִּיבָּא *adustio.* Hinc proverbium antiquum, חלופי שופרא כיבא pro pulchritudine adustio, Sab. 62b. Natum ex illo, כי תחת יופי adustio pro pulchritudine, Jes. 3, 24. Qui pulchritudine abutuntur, illis convertetur in deformitatem. In MK. 1, 1.: Homo, cum est duorum et trium annorum, similis est לחזיר פושט ידיו בכיבין porco extendens manus suas ad adustiones, vel ulcera, glossa exponit שחין ומורסא.

כִּבִּין vide infra in כוב.

כָּבַד hebr. *grave esse, aggravari, ingravescere:* Item *honorari,* Niphal נִכְבַּד *honorari, glorificari, gloriosum, honorabile esse.* Pihel כִּבֵּד *aggravavit, grave reddidit; honoravit.* Hinc ap. Ros. המכבד את אויבו לימים מת על ידו honorans inimicum suum tandem moritur manu ipsius: Sic Achab filius Amri honorem tribuit Benhadado regi Syriae, a quo postea interfectus fuit: Sic Saul pepercit Amalekitae, a quo postea descendit Hamon, qui Hebraeum nomen delere studuit sub Asuero etc. Ap. Ros. synecdochice est, *everrit, scopis purgavit:* ut כבדה את הבית everrit domum; sic מכבדין את הבית everrunt domum, מטאטין, Ber. 55. B. Ar. citat etiam, המכבד כרמו של חבירו ex Beza 58a. Sed ibi legitur in nostris libris המכביר. Vide et apud R. Sal. IIR. 17, 1. Aphel מַכְבֵּיד *aggravavit.* Hinc in Tg. ברא סכלא מַכְבֵּיד אבוי filius stultus exasperat patrem suum, Pr. 17, 25. Alii legunt מַכְבִּיר. Hithpa. הִתְכַּבֵּד *honorare se, honore se extollere.* Ap. Ros. המתכבד בקלון חבירו אין לו חלק לעולם הבא qui honorat se ex ignominia socii sui, non habet partem in saeculo venturo, Br. s. 1. Qui per contemptum aliorum laudem suam quaerit, miserrimus est omnium hominum. Item *verri:* שוקי ירושלים עשויין להתכבד בכל יום plateae Hierosolymitanae factae erant, ut verrerentur singulis diebus, Bm. 26a. Pyhal כֻּבַּד *honorari.* Part. מְכֻבָּד *honoratus.* Hinc iterum ap. Ros., איזהו מכובד המכבד את הבריות quis est honore dignus? qui honorat alios, Avoth. c. 4.

נִכְבָּד *honoratus, honorabilis, honore praestans et excellens.*

כָּבוֹד hebr. *gloria honor.* Ap. Ros. אין כבוד אלא תורה nulla vera est gloria nisi Lex, sive quae a Lege proficiscitur, Avoth c. 6. יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך sit tibi honor amici tui aeque charus ac tuusmet ipse, ibid. c. 2. Sic ididem c. 4. יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשלך pretiosa sit tibi discipuli tui fama aeque ac tua. Cabalistae etiam שכינה *majestatem* sive *praesentiam divinam* hoc nomine intelligunt: דרך כבוד honoris gratia: משמת רבן גמליאל הזקן בטלה כבוד התורה ex quo mortuus est Rabban Gamaliel senex cessavit honor Legis: Nam antea inde a Mose discebant eam stantibus (doctoribus): postea a sedentibus, Meg. 21. חוץ כבודו salvo honore ejus, res non ita habet.

כָּבֵד *gravis, grave.* Apud Grammaticos, בנין הכבד הדגוש conjugatio gravis dagessata, i. e. Pihel, quae gravata est puncto Dagesch et absolute כָּבֵד. Aliquando etiam pro Hiphil, ut apud Kimch. Joel. 3, 1.

כּוֹבֶד ,כְּבֵדוּת *gravitas,* hebr. Item *pondus,* Rab. אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש non stant ad precandum, nisi cum gravitate capitis, Ber. c. 5. in initio, i. e. nisi submisso capite: oppositum ejus est קלות ראש levitas capitis, i. e. elatio capitis prae levitate i. e. superbia.

Deinde כּוֹבֶד ap. Tos. etiam est *instrumentum textorium, lignum versatile, circa quod circumvolvunt netum:* הנוגע בכובד העליון בכובד התחתון Kel. c. 21. gl. ב' עצים עגולים וכבדים sunt *duo ligna rotunda et gravia, circa unum convolutum est filium vel stamen absque textura, circa alterum circumvolvit id quod texit et alteri abscedit.* Vide et in Neg. c. 11. et Sab. 103.

כִּבּוּד *verritio, everritio;* item *honoratio, honor;* כיבוד אב honor patris. עד היכן כיבוד אב ואם quousque extendit se honor patris et matris? Eousque ut quis accipiat crumenam et eam in mare projiciat. Vide T. Babyl. Kid. 31b. et 32a. TH. Pea. c. 1.

מַכְבֵּד ,מַכְבֶּדֶת *scopae, everriculum:* המכבד של תמרה scopae ex dactyli virgis. Pl. מַכְבְּדוֹת.

כָּבֵד hebr. כַּבְדָא ,כַּבְדָא ch. *jecur:* חצר כבדא reticulum jecoris, Exod. 29, 22. דעל כבדא quod supra jecur v. 13. חזא בכבדא vidit in jecore, Ez. 21, 21. Cum aff. כַּבְדָךְ supra jecur tuum, Eccl. 12, 6. כַּבְדֵיהּ jecur ejus, Pr. 7, 23. Ap. Tos. ערך ראשי וערך כבדי עלי נותן ערך כלו qui dicit aestimatio capitis mei et aestimatio jecoris mei sit super me (h. e. qui dicit, se tantum Deo, vel ad usus sacros devovere, quanti aestimet caput suum, vel jecur suum), is dat aestimationem sive pretium omnium (sc. membrorum): est enim nomem generale rei, a qua anima dependet, Erchin c. 5. in Mischna.

כָּבָה vel כִּבָּה in Pihel *extinguere.*

כִּבּוּי *extinctio.* מפני שמקרבת את כיבויו quia cito adducit extinctionem ejus.

כּוּבִיתָא T. *circulus*[5]: כוביתא דעיבא circulus nubis, Rh. 24a.

[5]) Mussafia, qui vocem per איד עולה מן הארץ i. e. *vapor de terra adscendens* explicat, ad gr. spectare videtur καπνός. B. Ar. vero, qui per כ, כוביתא legit vocemque per חתיכת ענן *frusta nubium,* i. e. nubes avulsae *ventoque* agitatae explicat, eandem habere videtur vocem talmudicam כוביתא atque syr. ܟܘܒܝܬܐ i. e. *Boreas.* At ego ad arab. كَبَّ eam vertere malim, cujus origo in *glomerando,* ut convenienter explicationi ab A. nostro datae *circulum* denotet. Ita quidem vox sequens כבוי, quod *excrementa* denotat, eadem ratione ex verbo illo arabico

כְּבוּיֵי[6] *excrementa:* ליתו ליה כבויי דרעייתא adferant ipsi excrementa bovina, Erub. 29b. gl. צפיעי בקר.

כבי, כִּבְיָכוֹל sic vulgo efferunt. Elias mavult כִּבְיָכוֹל ut כ et ב sint serviles, sicut in כבראשונה sicut in principio et in כבתחלה, quae in textu hebraico occurrunt. Usus ejus est quando *de Deo aliquid dicitur, quod minus de eo dici convenit, et est tanquam protestatio de venia locutionis, quam homo per se de Deo vel re aliqua non efferret: aut; nisi scriptura hoc diceret, mihi id licitum non esset proferre.* Unde interdum valet, *si potest dici, si fas est dicere, ut ita dicam, ut ita mihi dicere liceat.* Quandoque simpliciter: *nempe, videlicet.* In Halichoth olam f. 9b. exponitur hoc pacto התורה שניתנה בכ"ב אותיות יכולה לומר דבר זה אבל לנו א"א לאומרו perinde est ac; lex sive verbum Dei, quod cum כ"ב viginti duabus literis scriptum est, יכול potest sic loqui, at nobis id non liceret: Item א"נ כ"ב נוטריקון כתוב בתורה quidam volunt, כ"ב ab initio notaricon esse pro כתוב בתורה. Et mox משתמשין הרבה בהגדות בדברים שאינם דרך כבוד כלפי מעלה utuntur eo frequenter in Haggadoth, de iis quae parum honorifice de Deo dici videntur. R. Samuel Arcuvolti in libro suo ערוגת בושם in principio scribit: כ"ב יכול כלומר כ"ב אותיות שהתורה מחוברת מהן יכולות לבאר דבר פלוני לא לשון ב"ו cafjachol, q. d. 22. literae, ex quibus Lex composita est, possunt explicare rem istam, non autem lingua humana, hoc est: scriptura ita loquitur, at mihi non est licitum ita loqui: ut ego ita loquar, quod tamen per se licitum non est. Exempla usum declarabunt. In More legitur: sapientes scribunt in illud Legis: faciamus hominem ad imaginem nostram: Item, agite descendamus et confundamus illic labium ipsorum, quae sunt numeri singularis, אמרו כביכול אין הק"בה עושה דבר עד שנסתכל בפמליא של מעלה dicunt כביכול, videlicet Deus sanctus benedictus non agit quicquam, nisi consideret id prius cum familia suprema (i. e. angelis) lib 2. c. 6. Vide ibi Comment. in MK., in illud Eccl. 2, 12. אשר כבר עשוהו עשהו לא נאמר אלא עשוהו בביכול הוא ובית דינו וכו' i. e., id quod jam fecerunt, Eccl. 2, 12. non dicit, fecit illud, sed fecerunt illud, videlicet ipse et domus judicii ejus etc. In Caphtor upherach, f. 6b. in gl. על כן הק"בה מצטער על גלותנו כביכול ומנענע בראשו כדרך לשון בני אדם כשמבהילין ותמהים עומדים ומנענעים בראשיהם proinde Deus benedictus dolore afficitur propter captivitatem nostram, si ita loqui liceat, et movet caput suum secundum consuetudinem hominum etc. In Sepher Chasidim s. 560. אמר ר' יהודה בר סימון בר' יאשיה הק"בה כביכול הוא בעצמו אומר שלום dixit R. Jehuda F. R. Simonis, F. R. Josiae; Deus benedictus ipse, si fas est dicere, dicit pacem. In Sanh. 97a.: non venit filius Davidis nisi cum desperaverint de redemptione, juxta illud: „nihil est coarctatus et derelictus", Deut. 32, 26. כביכול כי אין סומך ועוזר לישראל ac si possit dici, vel licitum sit dicere, non est sustentator aut auxiliator Israëli, Sanh. 97a. R. Sal. כביכול, i. e. כאילו יכולין לומר. „Israël est tamquam rosa inter spinas;" quid rosa inter spinas? difficillime avellitur et vix sine laesione manus: sic erat redemptio Israëlis ex Aegypto coram Deo Sancto Benedicto, כביכול, ut ita de Deo mihi loqui liceat.

כֶּבֶל hebr. *compes, catena.* Pl. in Tg. בְּכַבְלִין דפרזלא compedibus ferreis, Ps. 149, 8. Ap. Tos. כבלין טמאין ואין יוצאין בהן בשבת catenae pollutae sunt neque egrediuntur cum eis in Sabbatho, Sab. 63. in Misna. In Gem. et in gl. traditur, fuisse catenulas, quibus circa periscelides pedes ligabant puellae et mulieres stolidae, ne nimis latos passus facerent.

כַּבֵּל, כְּבַל *ligare, constringere, sicut qui pedibus constrictus est:* מכבלין אליה שלהן לםטה ligant ipsis caudam deorsum, Sab. 54a. כובלתך אני compedibus constringam te, Br. s. 87.

כְּבִיל, כָּבוּל *ligatus, compeditus.* In Tg. ויהון רגלך כְּבִילָן et erunt pedes tui compediti, Eccl. 12, 5. T. יוצאות כבולות exeunt ligatae, sc. oves, Sab. 52b. in Misna, ne videlicet a maribus iniri possint, ut in gl. dicitur. Deinde כבול est *genus ornamenti muliebris:* ולא בכבול neque cum cabhul exeunt, sc. mulieres in Sabbatho, Sab. cap. 6. in Misna. Gl. est החיכת בגד frustum panni, quod fronti alligant sub frontali, ne sc. frontale ipsas laedat. Ar. aliter explicat videlicet *annulum, qualis olim servis collo imponi solebat.*

מְכוּבָּל *idem,* apud Rabbinos. Ti.: Terra כבול cabhul, sic dicta est, quod in ea essent homines שמכובלין בכסף ובזהב qui constricti erant auro et argento, Sab. 54a.

כַּבְלָא *talus pedis.* Ti.: quare vocarunt eam terram כָּבוּל? quia immergebatur in eam pes עד כבלא usque ad talum: Sab. 54a. gl. כבל, i. e. פרק התחתון articulus inferior prope calcaneum.[7])

כּוּבְלֵת[8] *globus argenteus vel aureus, cui moschus aut balsamum inditur odoris boni causa,* ein Bisemknopf. Quaeritur, an liceat eum gestare in Sabbatho? Sab. 62a.

כבן *ligare, colligare, circumligare,* verbinden. Ap. Tos. מכבנין אותו למילת circumligant eum (agniculum) ad meloten Sab. 54a. Solebant corpus agnorum primo ortus die, posteaquam eos mater bene lambisset, panniculo involvere et circumligare, ut lana maneret purissima et tenerrima, quae sic de-

formata mihi videtur, ut hebr. גְּלָלִים (pro quo vox illa syr. ܟܒܠܐ Ez. 4, 12. Zeph. 1, 17. legitur) ex hebr. גלל, quod *globusum,* formam videlicet *glomerado* ortam innuit.

[6]) Vide notam praecedentem et cf. gr. κόπρος, quod inserto ρ idem videtur atque chald. כבויי.

[7]) Magis altera placet explicatio auctoris Ar.: עד מקום כבלא *ad locum (pedis), ubi adponere solent* כבל *compedes.* Voci כבל enim numquam alia inerat significatio, quam illa *catenae* vel *compedis.*

[8]) *Catena, ad quam globus argenteus alligatus est,* et synecdochice *globus ipse.*

fracta dicitur מילת, i. e. μηλωτή melote sive melota h. e. pellis agnina pura, et synecdochice, vestis ex lana tali facta. Ergo, ad melotem, i. e. ut faciant ex lana ejus כלי מילת vestem melotinam, שמכבנין בהם את הסרבל quibus operiunt carbasum, qua mulier vestitur, R. Sal. Jes. 3, 23. In Tg. Part. מְכַבֵּן obtegens, operiens, Job. 23, 9.

כָּבִין *circumligatus*, verbunden: רחלות יוצאות כבונות oves egrediuntur (die Sabbatho) circumligatae, sc. cum panniculo circa corpus, ut lanam conservent puram, ut ante dictum, Sab. Ibid. Varro: Oves pellitae propter lanae bonitatem, ut sunt Terentinae et Altinates, pellibus integuntur, ne lana inquinetur, quo minus vel infici recte possit, vel lavari ac parari.

כָּבִין, כְּבִינָא, כְּבִינָא *idem*: ועמר מילת כבינא et lana melata (i. e. agnina) tecta circumligata, Ez. 27, 18. Interpres latinus in Tg., „et lana sericea subtili": ubi מילת male vertit sericeum. Nam proprie de ovibus et agnis dicitur, a μῆλον ovis.

כִּבְנָא *peplum, sindon, theristrum*, Pl. כִּבִינָתָא *carbasa, theristra, pepla*, Jes. 3, 23. pro hebr. רדידים. Juxta chaldaicae hujus vocis etymologiam esset, *pallia*, aut *vestes exteriores leves, ex tenuissima et purissima lana factae, quales aestivo tempore gestari solent*. Forte etiam sub eodem nomine *sericea* intelliguntur, unde magis tenuia et levia, magisque luxuriosa vestimenta fiunt. Ti. חנחן כבנתי לבתי detur theristrum meum filiae meae, Git. c. 1. in fine. R. Sal. exponit נש"קא. Sic in Bb. 156b. Citatur hoc a Kimchio IIS. 17, 28. et Am. 6, 7.

מְכַבִּין *sindon, peplum mulierum tenue*, IIS. 17, 28. Fem. ap. Tos. מְכַבִּינָתָא, מְכַבִּינָא *idem*, Sab. 62a.

כבס hebr. *lavit, abluit.*

כְּבִיסָה *lotio, ablutio*, Rab.

כִּבּוּס *idem*: כבוס בגדים lotio vestimentorum sive indusiorum: דבר מטונף צריך כיבוס וטהרה res sordida opus habet ablutione et emundatione.

כּוּבְסָא, כִּבְסָא[9] *botrus*, Sab. 67a. ubi gl. exponit per אשכול תמרים i. e. *botrus palmarum*, h. e. multi dactyli in cumulum et quasi botrum conjuncti. Sic in Mac. 8a. Chol. c. 4. in fine. Hoc in Ar. exponitur, *ramus palmarum*. Metaphorice, *testes viriles*: ut in illo, נקטיה בכובסיה דנשבקיה לגלימיה prehendit eum testibus donec relinqueret ei pallium suum, Scheb. 41a. gl. בביציו testiculis suis: nam כל דבר התלוי במחובר קרי ליה כובסא quicquid pendet conjunctim, id vocatur כובסא. In Ar. exponitur במלבושיו *vestibus* suis, quasi מלבוש המתכבס vestis lota, candida et splendida.[10]

תַּכְבּוֹסֶת *lotio*: בין תכבוסת ראשונה ושניה inter lotionem primam et secundam, Nid. 62a. ולא היו צריכין תכבוסת neque opus habuerunt lotione (sc. vestimenta Israëlitarum in deserto) MT. 22a.

כבע כּוֹבַע, כּוֹבְעָא *galea, galerus, pileus, mitra, cassis*. Pl. ואתקין להון כּוֹבְעִין et aptavit ipsis mitras, Lev. 8, 13. Sic Exod. 29, 8. et 28, 37. Respondet hebr. מגבעות. Ri. etiam forma fem. utuntur: ut המעמר לכובעות manipulans ad pileos, Pea c. 5. i. e. colligens manipulos, ut ex iis faciat pileos stramineos pro aestate. Hoc Ar. scribit esse *caput spicarum*. Est et *particula carnis in collo similis galero, in summitate fistulae spiritus, sive asperae arteriae. uva, uvula*, das Zäpfflein, σταφυλή, Chol. 19a.

כבר *cribrare*. Ti. כובר חטין בכברה cribrat triticum in cribro, Br. s. 4. אין כוברין את התבן non cribant foenum per cribrum, ut sc. palea inde purgetur, sed simpliciter praesepi injiciunt, Sab. 140a. Per foenum non intelligunt gramen, sed quod ex spicis a gramine abscissis remanet: לכבור בכברה ad cribrandum cribro: אביו היה חובטן והוא כוברן pater ejus excutiebat ea (sc. חטין tritica) et ipse cribrabat ea, Jud. 6, 11. in R. Salomone.

כְּבָרָה *cribrum*, hebr. Pl. כוברין אותה בכברות cribrant illud cribris.

Secundo כַּבַּר T. *fumare, perfumare sulphure*: Infin. לְכַבְרוּיֵי סלי ad sulphurandum canistra, ut sc. magis albescant, Ber. 27b. gl. לעשן בגפרית *perfumando sulphure*. Hinc Guido כבר interpretatus est *canistrum*, quasi סלי esset interpretamentum vocis כברויי, quae est Infinitivus talmudicus. Sic הא דכבריה כברויי sive sulphuret sulphurando, Bk. 93b.

כַּבְרִיתָא, כּוּבְרִיתָא[11] *sulphur*: גינברא וכבריתא gingiber et sulphur, Git. 86a. Nid, 62a. Gl. utrobique per גפרית explicat. In Tg. מפחין דאשתא וכבריתא laqueos ignis et sulphuris, Ps. 11, 6. כּוּבְרִיתָא ומלחא sulphur et sal, Deuter. 29, 22. in Jon. נחתו עליהון כבריתא ואשא descenderunt super eos sulphur et ignis, Gen. 19, 24. in Jon. Tis. scribitur per duplex י in medio unde legunt כַּבְרִיְתָא.

כַּבְרִיתָא, כַּבְרִיְתָא[12] *favus*: כבריתא חליאתא favus dulcis, Ps. 19, 11. מטול דכבריתא מנטפן quia favum stillant labia alienae, Pr. 5, 3. כבריתא דדובשא favus mellis, Pr. 16, 24. Vide et Prov. 24, 13. et Pr. 27, 7. Nicolaus Fullerus existimat legendum esse per כ in medio, כַּכְּרִיתָא.

מַכְבַּר *Machbar*, ponitur pro nomine urbis יעזר, Num. 21, 33. in Jon. Targ. Hieros. מַכְוִור.

תַּכְבְּרָא vide in litera ת.

כבש *subegit, subjecit, subjugavit, domuit*. Sic ch.

---

[9]) Ar. كُبَاسة *botrus dactylorum*.

[10]) Aliter Mussafia vocem ad gr. κίβισις vertens eam per כיס ופונדה i. e. *pera* vel *sacculus* explicat.

[11]) Est persicum, ait Relandus, كوبريت *coubrit*, *sulphur*. Pergit idem scribere: Videntur Chaldaei a Persis hanc vocem hausisse; nam si ab Hebraeis accepissent, quidni גפריתא scripsissent? Nunc cum plane scriptionem persicam imitentur, videtur Persis hoc vocabulum arcessendum.

[12]) Nonnulli ad hebr. כברה, *cribrum*, vocem vertunt, quia favus crebri instar multis perforatus est foraminibus. Rectius vero eam mutato ו in ב denominativum habebis nominis כוורה, *alvearium*, quod vide.

מכל עממיא דִכְבַשׁ de omnibus gentibus quas subegerat, IIS. 8, 11. ארי כבש כמנא ית קרתא quod subjugassent insidiae civitatem, Jos. 8, 21. וּכְבַשְׁנָא ית כל קרוהי et subegimus omnes civitates ejus hebr. ונלכד et cepimus, Deut. 3, 4. Infin. cum aff. לְמִכְבְּשַׁהּ ad subigendum eam, hebr. ללכדה, Jer 32, 24. Part. cum aff. עד כען את כָּבֵישַׁת ליה לעמי adhuc tu subigis populum meum, Exod. 9, 17. Pah. ואזל וְכַבְּשִׁנּוּן et profectus est et domavit eos. ובתר דכבשנון et posteaquam subjecisset eos, Esth. 1, 3. Part. בשבילין דלא מְכַבְּשִׁין in semitis quae non subactae, tritae sunt, Jer. 18, 15. Infin. לְכַבָּשָׁא תחות רגלוי ad subjiciendum sub pedes ejus, Thr. 3, 34. Ithp. וְאִתְכַּבִּישׁוּ אפוהי et subjecta fuit facies ejus, hebr. ויפלו et cecidit, Gen. 4, 5. איכדין אִתְכַּבִּישַׁת בבל quomodo subjugata est Babel, Jer. 51, 41. Fut. וְתִתְכְּבִישׁ ארעא et subjiciatur terra, Num. 32, 22.

Talm. ועל דכבשית כל מדינתי et propter quam subegi, pressi totam regionem meam, Sanh. 95a. Gerson vertit *doserui*. Sumitur etiam pro *comprimere*, ut apud Latinos „comprimere virginem". Hinc in Jeb. c. 7. in Misna: Si filia sacerdotis nupserit Israëlitae pepereritque ex eo filium, והלך הבן ונכבש על השפחה et filius iverit ac compresserit ancillam et pariat ex eo filium, tum is servus est. Gl. R. Sal. נכבש est לשון נכבש ex significatione, *praeli* ולשון גנאי הוא et est vocabulum obscaenum.

Secundo *condere, abscondere, occultare, tegere, obducere;* וכבשנון משה לאפוהי et abscondit Moses vultum suum, h. e. demisit, hebr. ויסתר, Exod. 3, 6. Infin. cum Fut. ואם מִכְבַּשׁ יִכְבְּשׁוּן et si abscondendo absconderint populus Israël oculos suos a viro illo, hebr. העלם יעלימו, Lev. 20, 4. q. d. si demittendo demiserint oculos suos non aspiciendo etc. Sic oritur vis significati ex priore. Part. Peh. כְּבִישָׁן עד פלגותהון דהב טב obductis usque ad medium ipsarum auro bono, Esth. 1, 5. Ex Pah. Part דִמְכַבְּשָׁן בשן דפיל quae obductae sunt ebore, Am. 6, 4. Ithpe Fut. וְתִתְכְּבִישׁ מנהון et abscondes te ab illis, Deuter. 22, 1. Ap. Tos. כבש את האבן על הטלית texit lapidem super Talles, Ohol. c. 8. gl. שם *posuit*. מכבשון התנור obducunt fornacem.

Tertio *sternere*. Sed et hoc ex primo significato est. Praet. ועננ אמטתא כְּבַשׁ קדמוהי et nubes caliginis strata erat ante eum. 2 Sam. 22, 10. וכבשו עלי ארחתהון et straverunt super me viam suam, hebr. ויסלו, Jobi 19, 12. Part. כָּבֵשׁ ego sterno, Jes. 54, 11. Peh. סטיו כְּבִישׁ pavimentum stratum, Esth. 1, 6. באורה כבישא per viam stratam, Num. 20, 19. hebr. במסלה. Imper. כְּבִישׁוּ קדמוהי כבשין sternite coram eo semitas, Jes. 40, 3.

Quarto *condire, in vino, aceto, sale, vel simil. quod et ipsum fit subactione, macerare,* beitzen, einmachen. האשה שהיתה כובשת ירק בקדרה mulier quae codierit olera in olla, Tah. c. 2. Tan. 24b. זתים שכבשן בטרפיהן טהורין olivae quas maceravit quis cum foliis ipsarum mundae sunt, Okez. c. 2. gl. addit, בחומץ או בשאר משקין in aceto videlicet, vel aliis liquidis: וכל כבשין שהוא יכול לאכול במועד כובשן et omnia condimenta, quae potest comedere in die profesto, licitum est ipsi condire, Mk. 11a. gl. ut pisces, olera et alia quae sale condiuntur. Ibidem inferius in glossa ad Gemaram, כבשין בחומץ ובמלח שקורין קונפו״שטא condita, in aceto sc. et in sale, quae vocant composita, germ. Gumpest: מותר לכבשם licitum est condire eos, ne putrescant, aut vermiculosi fiant: משחא כבישא oleum conditum, Ber 43a.

Quinto *caedere, expolire, exacuere:* מכבשין את הריחיים caedunt lapides molares, Mk. 10a. gl. מנקרין.

Sexto *subsistere:* תרנגלתא דרמיא יומא וכבשה יומא gallina quae ponit uno die et subsistit altero die, h. e. quae alternis diebus ponit ova, Nid. 39b.

כְּבִישָׁא, כְּבַשׁ, כַּבְשָׁא, כִּבְשָׁא *callis, semita, via strata:* בגו כבשא in media via, IIS. 20, 12. כבש מקדשא via sanctuarii, Ez. 48, 8. 10. 21. יטיל בִּכְבִישׁ תוקפיה ambulare faciet (quasi) in via strata iram suam, Ps. 78, 50. בכבשא חדא in via strata una, IS. 6, 12. אריא דמטמר בכבישא leo qui abscondit se in semita, Thr. 3, 10. Cum aff. גבר בכבשיה אזלין quisque per callem suum incedunt, Joël. 2, 8. Plur. כִּבְשִׁין, Jes. 40, 3. Emphat. מן קרתא לִכְבַשַׁיָא et trahamus illos ex urbe ad semitas, Jud. 20, 32. Constr. מִכִּבְשֵׁי דבריהון de semitis ductuum earum, Jud. 5, 20.

Deinde כְּבִישׁ *scabellum:* כביש לרגלך scabellum pedum tuorum, Ps. 110, 1. Et alia forma, וארעא כֵּיבַשׁ קדמי et terra scabellum coram me, Jes. 66, 1. Huc forte pertinet quod supra sig. 3. in verbo positum, ועננ אמטתא כבש קדמוהי et nubes calliginis scabellum, suppedaneum ejus est, hebr. תחת רגליו sub pedibus ejus, IIS. 22, 10.

Ap. Tos. כבשו כבשי באגמא ולמחר ניזיל וניתיב עילויהו ite et sternite sedilia in juncis, ut crastino die veniamus et sedeamus in iis, Erub. 34b. Vide Glossam.

כֶּבֶשׁ, כֶּבֶשׁ *gradus, clivulus,* IR. 7, 36. Ap. Tos. רצין ועולין בכבש currunt et ascendunt per gradus, Joma 22a. in Misna: עשה כבש לירד בו fecit gradus ut descenderet per eos, Sab. 122. in Misna. Item *asser, tabula, lignum magnum, quali utuntur nautae, cum ex navi in terram volunt descendere, ne pedes madefaciant, quod sit instar scalae vel graduum,* Savin. c. 3.

כובשין *machinae bellicae, ad subigendas urbes* vel *oppida praeparatae:* vel *munitiones, propugnacula,* hebr. דייק.

כְּבִישׁ, כָּבוּשׁ *occultum, absconditum.* Plur. כבשין, כבושים occulta, abscondita: unde בהדי כבשי דרחמנא למה לך cum occultis Dei quid tibi negotii? Ber. 10a. ממני יצאו כבושים ex me prodierunt occulta, secreta, Mac. 23b. Deinde כבוש *conditum, condimentum,* Chol. 111b.

כובשני *turtures.* Vide in כפש.

כבשון *idem:* Unde דברים שהם כבשונו של עולם res quae sunt absconsio mundi, h. e. quae in mundo obscurae et abstrusae continentur, Chag. 13a. gl. סתרו.

כְּבִישָׁה, כַּבְשָׁא *condimentum,* Sultz, Gumpest:

הכוכש ג׳ כבשים בחבית אחת qui condit tria genera condimentorum in dolio uno, Schev. c. 9. in Misna, מי כבשים aquae condimentorum, Mikv. c. 7.

כִּבּוּשׁ *subactio, obductio:* עובד כבוש opere subactionis, subacto, ducto, IR. 7, 29. Ap. Tos., *subjectio, subjugatio*, Git. 47a.

כִּבּוּשִׁין *canthi, exterior rotae circumferentia*, IR. 7, 33. Respondet hebr. חשוקים, quod sic ibi explicant. Item *fasciae, cincturae*, Exod. 27, 10. hebr. חשוקים.

כִּבְשָׁן *fornax.* כבשן של סיידים ושל זגגים fornax caementatorium et vitriariorum, Kel. cap. 8. Plur. כִּבְשׁוֹנוֹת ap. Ros. sicut a דָּרְבָּן. pl. דָּרְבָנוֹת.

כבשי *tabulae, asseres praeli vel torcularis, qui, rebus iis quae exprimuntur superimponuntur*, Bb. 67b. In Misna vocantur עבירים.

מִכְבָּשׁ *subactorium, praelum, instrumentum quo aliquid subigitur et dirigitur in rectum:* מכבש של חרש praelum fabri lignarii, Kel. c. 26. מכבש של בעל הבית praelum patrisfamilias, ein Presse, ein Zwingen: מכבש מתירין אותו לטול ממנו בגדים לצורך השבת praelum solvunt ad sumendum ex eo lintea ad usum Sabbathi, Schulchan Aruch in Orach Chajim Num. 30, 2.

כגן כִּגּוּן vide in גון.

כַּגְּנֵי[13] *vasa rupta, hydriae fractae.* In Gem. חצבי לנהרא כגני לייא hydriae (perfectae) ad fontem eunt, vasa fracta quo? Ber. 58a. Gl. כגני, i. e. השבורים. Proverbialis locutio in Sadducaeum quendam, qui comitabatur alios Israëlitas ad videndum Messiam: respondebat ipsi Raf Scheschal, Hydriae etc. q. d. tu qui coecus es, quorsum ibis ad videndum Messiam?

כַּד, כַּד, כִּיד *cum, quum, quando: ac si, quasi.* In Targ. et apud Syros ubique obvium. Idem est quod hebr. כאשר. In Regiis saepe legitur כִּיד, ut Num 7, 3. et alibi. כַּד על גב ידי תדירא ac si esset in manu mea semper, Ps. 119, 109. in Reg. כד שיצי ישראל cum absolvisset Israël, Jos. 8, 23. אחדו כד חי prehenderunt quasi vivum, v. 22. כד חמום quasi calidum, כד חדתין quasi novus, Jos. 9, 12. 13. כד בסתרא quasi in occulto, Jer. 23, 24. כיד ארבע ייתון עלך quando quatuor venient contra te, Jes. 51, 19. Vide etiam paulo post in כדד.

Hierosolymitane dicitur frequenter כַּדוּ eodem sensu, quod compositum est ex הוא et כד: ut כדו נפק בית וועדה quando exit e schola, TH. Pea c. 1. כידו אתי מיסב לידוי cum venit ad accipiendum in manus suas, TH. Chal. c. 1. in fine. Gl. כשהוא.

כַּדַּאי, כְּדַי *sufficit, satis, sufficiens est.* Composita vox ex servili כ et hebr. דַּי, cui, notandae pronunciationis causa, inserunt א. Vide in ברא.

כדב Pahel כַּדֵּב *mentiri, negare.* Ab hebr. כזב, mutato ז in ד. Praet. כַּדֵּיב ליה mentitus est ei, IR. 13, 18. וְכַדִּיבַת שרה et negavit Sara, Gen. 18, 25. ארום כַּדֵּבִית אלהא quia abnegassem Deum, Job. 31, 28. ואף כַּדִּיבוּ etiamque mentiuntur, Jos. 7, 11. כַּדֵּבְנָא mentiti sumus, Jes. 59, 13. Part. וּמְכַדֵּב ביה et abneget eum, Job. 8, 18. Plur. כל בני נשא מְכַדְּבִין omnes filii hominum mentiuntur, Ps. 116, 11. Infin. בְּכַדָּבוּתְכֶן לעמי dum mentimini populo meo, Ez. 13, 19. Fut. על דיני אֲכַדֵּב in causam meam mentiar, Job. 34, 6. אם לדוד אכדיב si Davidi mentiar, Ps. 89, 36. ויכדב בחבריה בפקדנא et negaverit proximo suo depositum, Lev. 5, 21. ולא תְכַדְּבוּן et ne mentiamini, Lev. 19, 11. יְכַדְּבוּן קדמי mentiuntur mihi, Ps. 18, 45. Item *mendacem facere, mendacii arguere:* מן דיכַדְּבִנַּנִי quis mendacem faciet me? Jobi 24, 25. Ex Peh. Part. וְכָדְבִין et mentiuntur. Hos. 4, 2. Ithp. Fut. וְתִתְכַּדֵּב et mendax inveniaris, Pr. 30, 6. לא יִתְכַּדֵּיב פתגמך באמתך ne mendax fiat verbum tuum in ancilla tua, IIR. 4, 16. ויתכדבון סנאך לך et mendaces inveniantur osores tui tibi, Deut. 33, 29.

כַּדַּב, כִּדְבָא, כַּדְבָא *mendacium:* et cum He, ומלה כִּדְבָה et verbum mendacii, Dan. 2, 9. Pl. ממללין כִּדְבִין loquuntur mendacia, Hos. 7, 13. שמעי כַּדְבִין qui audiunt mendacia, Ez. 13, 19. אסגית למללא כדבין multiplicasti loqui mendacia, Jes. 57, 11.

כַּדְבוּתָא, כַּדִּיבוּתָא *idem:* מלתא דכדבותא verbum mendax procul remove a me, Pr. 30, 8. תבעון כדיבותה quaeritis mendacium, Ps. 4, 3. תאבד ממללי כדבותא perdes loquentes mendacium, Ps. 5, 7. תמלל כדבותא loqueris mendacium, Ps. 50, 20.

כַּדְבוּב *idem*, per geminationem tertiae radicalis, quod in Jobo, Proverbiis et Psalmis tantum factum esse, Elias observavit: יחוון כַּדְבוּבָא indicant mendacium, Ps. 62, 5. Cum aff. כַּדְבוּבִי mendacium meum Job. 16, 8. Pl. לא אשתוק כַּדְבוּבֵיה non reticebo mendacia ejus, Job. 41, 3. כַּדְבוּבָךְ mendacia tua, Job. 11, 3.

כַּדָּב, כַּדָּבָא, כַּדִּיבָא *mendax:* טב מסכנא מן גברא כדבא melior est pauper viro mendace, Pr. 19, 22. Plur. emph. בניא כַּדִּיבַיָּא filii mendaces, Jes. 30, 9. Item substantive בדיל לאלפא כַּדְּבִין ut doceant mendacia, Zach. 13, 4.

כדד כַּד[14] *cadus, hydria*, Pl. וְכַדִּין ריקנין ובעוריא בגו כדיא et cados vacuos et lampades in medio cadorum, Jud. 7, 16. מלו ארבע כדין מיא implete quatuor hydrias aqua, IR. 18, 34. Ap. Tos. in proverbiali quadam sententia vide in נקש infra: ראשה אחד כד וראשה אחד חד טהורה si caput ejus (sc. ביצה ovi) sit cadus (h. e. latum instar cadi) et alterum acutum, mundum habetur, quod si vero ambo ejus capita sint כדין lata, או חדין aut acuta, tum est immundum. As. 40a. Chol. 64a. תמרי דכדא dactyli cadi, h. e. qui asservantur: in cadis enim solebant eos asservare, Chol. 58b. Pl. חביות כדיות לודיות בינוניות dolia, cadi medicores Lyddae, Men. 87a.

כַּדָּד *qui cados conficit, vel hydrias*, Mk. 13b.

כְּדוּ, כַּדוּ *nunc.* Vide infra in כדן.

---

[13]) Vox persica کهنه, *omne, quod vetustate lacerum et detritum est ineptumque ad usum.*

[14]) Vocabulum hebr., quod ab Aramaeis ad Graecos (κάδος, κάδδος) et Latinos (cadus) *migravit.*

כְּדִי. Composita vox ex servili כ et דִּי ubi vide.

כְּדֵי. Composita vox ex servili כ et דַּי, quod in forma construcota habet דֵּי. Vide lexica hebraica. Ap. Ros. est, *propter ut, eo ut*: כדי ליתן ut det: כדי משום שלא יאמרו propterea ut non dicant, ne dicant: כדי חייו propter vitam suam, Git. 59a מִכְּדֵי *propemodum*: מכדי ארבע מאות שנה propemodum a 400 annis: *postquam postquam hoc ita est*, ſintemal es alſo iſt, ap. Tos.: בִּכְדֵי *quadantenus, ad quandam partem, aliquatenus*: והני קרא בכדי נקט להו et hunc versiculum quadantenus accipit, ex parte tantum, non totum. In Halichot olam f. 7a. scribitur; וכדי לשון חנם כמו לא שדי איניש זוזי בכדי et כדי significat חנם i. e. *frustra, sine causa*, ut; non projicit homo denarios בכדי frustra, sine causa: Hinc sunt illa כל מילי דכדי לא דכירי אנשי omnium verborum frustraneorum non recordantur homines, Sanh. 29b. Sic איטא לן מילי דכדי dixit nobis verba frustranea, vana, Bech. 8b. gl. דברי רוח. Juxta alios מלי דכזיב *verba mendacia*. In Ar. parvo, דברים שאינם עיקר.

פְּדֵי, כְּדַאי *sufficiens*. Compositum ex כ et די satis: איני כדאי non sum sufficiens, idoneus, dignus, Jeb. 47a. כדי הוא ר׳ אליעזר לסמך עליו sufficiens vel idoneus est R. Elieser cui innitamur, Nid. 92.

כדך כַּדְכְּדוֹנָא, כַּדְכְּדָנָא[15] *lapidis pretiosi nomen*, respondens hebr. נופך Exod. 28, 18. in TgH. In Jon. est כַּדְכּוֹדִין et respondet hebr. יהלם, ut et Exo. 39, 11. Extat et Esth. 1, 2. in Tg. secundo, ubi scribitur כַּדְכּוּדְנִין. Vicinum est ipsi nomen *chalcedonius*, L in D mutato, ut observavit Guido Fabricius in opere Hispanico. Porro כדכור videtur poni pro *urbe aliqua*, Num. 34, 8. in Jon.

כדם כדום *infectum, vermiculosum*: ענבי דכדום Bm. 106b. Gl. explicat; *uvae quae vermes producunt, dum adhuc sunt expansae ad exsiccandum in diebus aestatis*. In Chol. 58b. in gl. citatur hinc et ex Nas. 64. דכרום. Sed ibi hodie legitur דכרין.

כִּידִים vel כְּרִים. Sic scribitur in Ar. In Talmud scribitur כירין. Vide כיר.

כְּדוּמִים *unci, harpagones, veluti quibus aliquid educitur ex puteo trium aut plurium digitorum*: aut *lignum oblongum, cui insunt plures unci aut clavi lignei, ut aliquid ab illis suspendatur*, Kel. c. 13.

כדן כַּדֵּן[16] *in servitutum redigere*: יש ש־וא מאכיל את אביו פטומות ויורש גהנם ויש שהוא כודנו ברידיים ויורש גן עדן est qui altilibus cibat patrem suum, et haereditat Gehennam: et est alius, qui eum in servitutem redigit in mola et haereditat hortum Edenis, TH. Peah. c. 1. מְכוּדָּן *in servitutem redactus, mancipatus*. Ri. in Echa rab. Thr. 4, 15. explicant illud Jes. 3, 17. ושפח „et scabie afficiet Dominus verticem filiarum Tzijon“: R. Chija dixit, עשאן שפחות מכודנות fecit eas ancillas servas. Quid est מכודנות? idem quod אמהן משעבדן famulae serviles in servitutem redactae. Meminit R. Sal. Jes. 3. Alludunt in שִׂפַּח, quod sit quasi שִׁפַּח in servitutem redegit: unde שפחה serva, famula serviens. Inde et paraphrastes chald. illud transtulit וישעבר in servitutem adducet dominus gloriam filiarum Zijon. Vide Jalk. Jes. 3. ad hunc locum ex Pesikta: עשאו עבר מכודן בפני עצמו fecit eum servum mancipatum sibi ipsi, ut si non operetur, non comedat, Br. s. 14. Echa rab. c. 1. v. 15.

כּוּדַן, כּוּדְנָא, כּוּדְנְיָא[17] *mulus*. Usurpatur pro hebr. פרד: ut היך כודנא sicut mulus aut jumentum, Ps. 32, 9. Plur. emph. מחת כּוּדְנַיָּא percussio mulorum Zach. 14, 15. Fem. כּוּדַנְתָּא *mula*: רכיב על כורנתא equitans super mulam. IIS. 18, 9. ותרכבון ית שלמה ברי על כורנתא די לי et vehetis Salomonem filium meum super mula mea, IR. 1, 3. Cum aff. רכיבו גבר על כּוּדַנְתֵּיהּ equitarunt quisque super mula sua, IIS. 13, 29, Pl. כּוּדַנְוָן. Emphat. ולזמן אשכח יד כּוּדַנְיָיתָא די נפקו מנהון et post tempus aliquod invenit mulos, qui egressi fuerant ex illis, Gen. 36, 24. in Jon. Legitur ibi pravissime בּוּרְנַיָּיתָא. Sed sic legendum esse evidenter docet sensus. Hebr. הַיֵּמִים. Ti. כודנא עקרא mulus sterilis, Bb. 91a. חלת מאה כודנייתא 300 muli. Sanh. 96b.

כְּדוּן et per apocopam כְּדוּ, vel כְּדוֹ *nunc*. Usurpatur pro נא et עתה in TgH., rarius in Onkelo et Jonathane: יימרון כדון dicunt nunc, hebr. נא, Ps. 118, 2. ועד כדון *nam usque nunc, hucusque*, Gen. 13, 7. Jon. מן כדון *a nunc, ab hoc tempore*, Gen. 8, 22. in Tg. וכדון et nunc, Job. 30, 9. כדו הוה מבו nunc facta est in praedam, Jes. 32, 14. וכדו *et nunc*, Jud. 5, 9. Jer. 31, 19. עד כדו *donec*, Thr. 3, 50. לחוד כדון *verum nunc*, Job. 16, 7. כַּדּוּ *quando*, vide supra in כד.

כַּדַּן, כְּדַנַן vide in דן. כדנה ibidem.

כדר כַּדּוּר, כִּדּוּר *pila lusoria, globus, sphaera, orbis*, hebr. Ri. כדור האש sphaera ignis, כדור הכוכבים sphaera stellarum: כדור הכוכבים העומדים sphaera stellarum fixarum, הנבוכים perplexarum, erraticarum de his in More lib. 2. c. 9. צחוק בכדור lusus pilae, More p. 3. c. 25. היו משחקין בכדור ludebant pila.

כַּדּוּרִי *globus, sphaericus*. Pl. שמים כדוריים coelum orbiculare. Fem. צורה כדורית figura globosa, sphaerica, More lib. 1. c. 60.

כַּדּוּרִיּוּת *rotunditas*: כדוריות השמים rotunditas coelorum.

כָּה ch. *huc*: עת כה *huousque*, Dan. 7, 28. hebr. כה.

---

[15]) Vox hebr., quam vide in lexicis hebraicis. Occurrit Jes. 54, 12. Ez. 27, 16.

[16]) *Impulit* (alqm.) *ad laborem inhonestum*. Propria enim significatio hujusce verbi in notione *dedecorandi, dedecore inficiendi* (opp. הגן שׁוֹד) sita mihi videtur, ut ex voce כודן sequente facile ad intelligendum.

[17]) „Mare arabico, sed equa alia natus equus: equus ignobilis, mulus.“ Haec Freytagius in explicanda voce ar. كَوْدَن. Oppositum igitur est nomen כודן nomini הוּגַן, quod camelum-juvenem, *nobilem* denotat, uti מְכוּדָּן quod oppositum est voci מְהוּגָּן; hoc dum hominem innuit, qui conficiendo opere honesto honoratur, illud vero eum, qui conficienda re inhonesta dedecoratur.

כְּהָא, כְּהָא *contrahi in rugas, corrugari: caligare.* Praet. לא כְּהַת עיניה non caligavit oculus ejus, Deut. 34, 7. וּכְהִית מן רגיז עיני et caligavit prae ira oculus meus, Jobi 17, 7. Et aliter ולא כְּהָא בהון et non repressit, coercuit eos, hebr. כִּהָה, IS. 3, 13. q. d. Et non corrugavit frontem in eos, irascendo ipsis et eos coërcendo. Pl. וְכַהְיָא et caligarunt, Gen. 27, 1. Infin. cum Fut. ועיניה דימינא מִכְהָא תִּכְהֵי et oculus ejus dexter caligando caligabit, Zach. 11, 17. ועינוהי שריאו לְמִכְהֵי et oculi ejus ceperunt caligare, IS. 3, 2. Aphel in alia significatione חלף דְּאַכְהֵיתֻן לב זכי propterea quod dolore affecistis cor justi, ומן קדם מימרי לא אִתְכְּהֵי et a me non fuit dolore affectum, Ez. 13, 22. Et aliter בְּאַכְהָיוּתִי in exstinguendo me, Ez. 32, 7.

כָּהוּתָא *rixa, contentio, in quibus frons corrugari solet:* וגברא תגרנא מחרה כהותא et vir contiosus incendit litem, Pr. 26, 21. Praestabit legi חָרוּתָא, a חרה.

כְּהַל *posse.* Part האיתיך כָּהֵל nunquid es tu potens, an potes tu? Dan. 2, 26. Pl. ולא כָּהֲלִין et non poterant, Dan. 5, 8.

כִּהֵן hebr. *sacerdotem egit, sacerdotio functus est, sacerdotio praefuit.* In Tg. per שַׁמֵּשׁ *ministrare*, redditur. Ap. Ros. נתכהן *in sacerdotem electus, sacerdos constitutus vel creatus fuit.*

כָּהֵן, כָּהֲנָא *sacerdos,* ut hebraice כֹּהֵן. Hebraeum autem vocabulum aliquando late accipitur pro *praefectis, toparchis, gubernatoribus politicis,* et tunc in Targum redditur רַבָּא *princeps,* ut כהן און sacerdos Oniorum; Tg. רבא דאון princeps, praefectus in On, Gen. 41, 45. אתה כהן לעלם tu es sacerdos in perpetuum; Tg. לרבא לעלמא in principem in aeternum, Ps. 110, 4. Quando de sacerdotibus idololatricis dicitur, tunc Paraphrastes reddit כּוּמָר, ut: אדמת כהנים terram sacerdotum, sc. Pharaonis; Tg. ארעא דְכוּמְרַיָּא Gen. 47, 22. Vide et Jud. 17, 5. At vero ובת כֹּהֵן et filia sacerdotis, sc. veri, Israëlitici; Tg. ובת כהנא, Lev. 22, 12. שפתי כהן labia sacerdotis, Tg. שפתי כָּהֵין, Mal. 2, 7. חילונאה כְּכָהֲנָא profanus sicut sacerdos, Jes. 24, 2. וככהנא רבא et tanquam sacerdos maximus, Jes. 61, 10. והוה ליה עולמא לכהן et fuit ipsi puer ille in sacerdotem, Jud. 17, 12. ויתן לכהנא et dabit sacerdoti, Deut. 18, 3. לא תפסוק אוריתא מכהן non cessabit Lex a sacerdote, Jer. 18, 18. Plur. ואתון תהון קדמי מלכין כַּהֲנִין et vos eritis coram me reges sacerdotes, Exod. 19, 6. Emph. שבעה כָּהֲנַיָּא septem sacerdotes, Jos. 6, 8. כל דכורא בְּכַהֲנַיָּא omnis masculus in sacerdotibus Lev. 6, 22. לא יהי לכהניא non erit sacerdotibus, Deuter. 18, 1. ואתא חד מכהניא et venit unus e sacerdotibus, IIR. 17, 28. Cum aff. כַּהֲנַי וסבי sacerdotes mei et seniores mei, Thr. 1, 19. כַּהֲנָיךְ ילבשון לבושין דזכו sacerdotes tui induent vestimenta justitiae, Ps. 132, 9. כַּהֲנוֹי בקטלא דחרבא יפלון sacerdotes ejus occisione gladii cadent, Ps. 78, 64. משה ואהרן בכהנוי Moses et Aharon in sacerdotibus ejus, Ps. 99, 6. וכהנהא אנחין et sacerdotes ejus gemunt, Thr. 1, 4. לכהנהא ולעמא דארעא sacerdotibus ejus et populo terrae, Jer. 1, 19. רברביהון וכהניהון principes eorum et sacerdotes ipsorum, Jer. 2, 26.

Ap. Ros. Cohen sacerdos duplex est, כהן גדול sacerdos maximus vel summus, et כהן הדיוט sacerdos vulgaris sive communis. Sacerdos maximus octo induebatur vestibus sacris; sacerdos vulgaris tantum quatuor, nempe כתונת tunica, מכנסיים femoralibus, מצנפת cidari, ואבנט et cingulo. His addebat Cohen gadol חשן pectorale, אפוד amiculum, מעיל pallium, וציץ et laminam et in his consulebat Urim et Tumim, Vr. s. 10. De dignitatibus quibusdam summi sacerdotis vide Sanh. c. 2. initio. In Vr. s, 26. circa finem legitur, ולמא נקרא שמו כהן גדול et quare vocatur sacerdos magnus? quia magnus fuit in quinque rebus, בחכמה בכח בנוי בעושר ובשנים sapientia, viribus, pulchritudine, divitiis et annis etc. Fem. כּוֹהֶנֶת sacerdos femina, sacerdotissa, i. e. filia sacerdotis. Pl. כּוֹהֲנוֹת sacerdotes feminae, filiae sacerdotales: כוהנות נשואות לישראל filiae sacerdotales ductae Israeli, alicui ex plebe Israel, non filio sacerdotis. Urbs quaedam fuit in terra Israelis שהיו בה שמונים זוגות אחים נשואים לשמונים זוגות אחיות כהנות in qua fuerunt octoginta paria sacerdotum fratrum, qui ducti fuerunt, i. e. nupserunt octoginta sororibus sacerdotibus, Ber. 44a. Chaldaica forma dicitur כָּהֲנְתָּא, ut ibidem mox sequitur.

כְּהֻנָּה, כְּהֻנְתָּא *sacerdotium:* כהונתא רבתא sacerdotium magnum, Num. 16, 10. ותהי להון כְּהוּנְתָּא לקים עלם et erit ipsis sacerdotium in statutum sempiternum, Exod. 29, 9. Cum aff. חובי כְּהֻנַּתְכוֹן delicta sacerdotii vestri, Num. 18, 1. ויטרון ית כְּהוּנְתְּהוֹן et observabunt sacerdotium suum, Num. 3, 10.

כַּהֲנוּת *idem:* לכהנות עלם in sacerdotium sempiternum, Exod. 40, 15.

כִּיהוּן *functio sacerdotalis, habitus sacerdotalis:* בכיהונו in habitu saberdotali suo, Jom. 43a. quod Ar. explicat בטכסי הכהונה, quod idem.

כוא, quae hinc sunt vide mox in כוה.

כוב כּוּבָא Talm. *cantharus:* פרס סודר אפומי דכובא expandit linteum super os canthari, gl. קנקן, Sab. 48a. ישראל ארנא וגוי אכובא חמרא אסור si Israëlita stet apud dolium et gentilis apud cantharum, tum vinum est prohibitum, ע"ז 60a. הא בכובי וכסי והא בסכיני

---

*) כוּאַנְגַר *praepositus mensae regiae.* Legitur haec vox in tract. talmudico Ketub. 61a, ubi sana quidem lectio nobis conservata est. Mere enim pers. خوان chuan, quod *mensam* denotat, literis hebraicis כואנ redditum est adjecta syllaba گر, גר, qua uti solent Persae ad indicandum munus negotiumve eo pertinens. Itaque, ut in plerisque vocabulis pers., ita et in hoc vocabulo omnes conservavere Talmudici literas persicas, quibus transpositis mendose אכוונגר (Mk. 12a), quin etiam Beth in Caf mutato אכוונגר factum est; in nostris denique editionibus pro eo alia vox corrupta אטורנגא legitur.

והמניק hoc de cantharis et poculis, illud de cultris et furculis valet, ב"מ f. 25b.[18]

כּוּבִי, כּוּבְיָא[19] *tale araneae:* est formae סוסיא ä סוס: ap. Tos. יצר הרע בתחלה דומה לכוביא ולבסוף דומה לעבות figmentum malum ab initio simile est telae aranearum, sed in fine denso funi.

כּוּבִּין, כּוּבְיָא, כֻּבִּין[20] *spinae:* וכובין ואטרין et spinas et carduos, Gen. 3, 18. כמא דסיגין בכוביא sicut obsepiunt spinis, Hos. 2, 6. Constr. על כּוּבֵי מדברא spinis deserti, Jud. 8, 7. Respondet hebr. קוץ.

כּוּד כֵּיד vide infra in כיד.

כּוּדָא *dolor aut flatuositas ventris post partum.* Ar. in כדה. Legitur in As. 29a.: לכודא בשיכרא contra tormina mulierum parturientium in sicera (sc. prosunt herbae paulo ante nominatae). Gl. כודא est *morbus mulieris parturientis et refrigeratae in sella.*

כוה כְּוָא[21] *uri, aduri,* quomodo hebraice in Niphal usurpatur. Sic in Tg. ex Hithp. Part. ורגלוי לא מִתְכַּוְיָן et pedes ejus non comburantur, Pr. 6, 28. Ap. Ros. חלופי שופרא כְּוָאה pro pulchritudine adustio, juxta illud, Jes. 3, 24. Ti. כואו *si usserit eum,* Bk. c. 8. in Misna.

כְּוָאָה *adustio:* כואה חלף כואה adustio pro adustione, heb. כויה, Exod. 21, 25. כואה דנור adustio ignis, Lev. 13, 24.

כַּוָּה, כַּוְּתָא[22] *fenestra:* דמנצף בכוא quae garrit in fenestra, Soph. 2, 14. Constr. ית כַּוַּת תיבותא fenestram arcae, Gen. 8, 6. כתננא מִכַּוַּת נורא sicut fumus ex fenestra ignis exiens, i. e. fumario, Hos. 13, 3. Pl. כוין פתיחן כַּוִּין פתיחן fenestrae apertae, IR. 6, 4. כוין סתימן fenestrae clausae, Ez. 40, 16. Emph. מן כַּוַּיָּא זעירתא דביתי ex fenestris parvis domus meae, Prov. 7, 6. Constr. וְכַוֵּי דשמיא et fenestrae caeli, Gen. 8, 2. Cum aff. וְכַוּוֹהִי et fenestras ejus, Ez. 40, 22. Fem. ואשגח מן כַּוְּתָא et prospexit per fenestras, Cant. 2, 9. Ap. Ros.: נפל ביתא חבל לְכַוְּתָא si cadat domus, vae fenestris, Sr. s. 26. ubi in gl. explicatur per אוי לחלונותיו. Legitur et in Jalkut in Exod. 75c. נפל ביתא ווי לה לכוותא; ubi in gl. marginali explicatur ex sequenti significato לקורותיו vae trabibus ejus.

כַּוְּתָא[23] *tignum, trabs postis.* Sic in Aruch. In T. legitur pro eo קביותא דדשא postes januae, Mk. fol. 11a.

כוי[24] *animalis cujusdam singularis nomen, de quo dubium est an sit* בהמה vel חיה, Talm. Bab. Chol. c. 6. in Misna. Legitur et in TH. c. 8. in Gemara. Ar. scribit esse *hircum natum ex hirco et caprea.* Vide et in Joma f. 74a.

מְכַוָּא, מְכוּתָא *velum navis:* תלא נפשיה באיסקריא דמכותא sustulit se in malum veli, Ketub. 69b.

כון כּוּזָא[25] *poculum, urceus, urceolus:* כוזא דדהבא בסמליהון et poculum aureum erat in sinistra manu ipsorum, Esth. 6, 11. in Tg. secundo. Sic Ti. הוה מייתי להו כוזא דמיא attulerunt ipsis poculum aquae, Sab. 33b. כוזא חדתא urceus novus: אחפן כוזא דמיא לאורחה mutua mihi urceolum aquae ad iter, Sab. 66b. In Ar. scribitur, vulgata lingua (Italica sc.) dici אנפולא, i. e. *ampulla,* ein Krügle: הכוז דומה לקיתון גדול של זהב cos, poculum simile poculo magno aureo, Tam. c. 3. Alias *lagenam* interpretantur. Deinde כוז est *vas ministerii sacerdotalis decinerationi candelabri inserviens,* Tam. c. 6. et 7. וזפתין כוזתא ולא זפתין חביתא pice obducunt urceum, sed non obducunt pice dolium, Mk. 12a. כוזא בת רביעתא urceolus qui quartam partem mensurae continet, Chol. 107. ein Schoppenkrügle.

כוזית sic citat B. Ar. ex Br. s. 23. et 51, sed ibi in nostris exemplaribus aliter legitur.

כוח כּוֹחָא *vis, vires, virtus, robur, facultas:* כוח *affectio corpori insita:* כוח מוסיף לגדול בגשם facultas augescendi: כוח צמיחה facultas germinandi, vegetativa: כוח התנועה facultas movendi: כוח הזן facultas alendi: כוח המוליד ברומה facultas generandi sibi simile: כוח המושך vis attractrix: כוח המחזיק vis retentrix: כוח המעכל vis concoctrix: כוח דוחה vis expultrix: כוח המדמה facultas imaginatrix: כוח המשער facultas divinandi et conjectandi, כוח המנהיג facultas ἡγεμονική: לא כוח impotentia.

כּוֹחָא *lacerta.* Lev. 11, 30.

כוך כּוּכָא *fovea, fossa, spelunca, caverna, sepulchrum:* בכוך קבורתא in fovea sepulchri, Jobi 30, 3. et 5, 26. Respondet hebr. כלח, de quo vide lexicon nostrum hebraicum. Plur. אורח כּוּכַיָּא מלרע לארעא via fovearum aut cavernarum infra terram, i. e. per cavernas subterraneas, Cant. 8, 5. De his cavernis vide in גלל. Ap. Tos. כוך הצדין fovea ve-

[18]) Vocabulum latinum esse *cupa* existimant Muss. et de Lara. Opus non est; merum enim vocabulum semiticum est كوب, *scyphus,* seu *cantharus ansa et tubulo carens.* Latini an ab Chaldaeis et Arabibus vocem sumpserint judicent alii.

[19]) Transpositio vocis בוכיא, quam vide.

[20]) Arab. كُبّ, *spinae genus aridum* indeque *igni maxime obnoxium.* Ex hujus spinarum generis conflagratione, quae ad exstinguendum illud genus saepius facta est, originem trahit verbum כוב, de quo supra in notis.

[21]) Proprie *punxit* scorpio arab. كوى dein *cutim ussit, adussit,* καύειν, καίειν.

[22]) Origo in *pungendo, fodiendo, transfodiendo* כוה, de quo paulo ante. Cf. et verbum נקב.

[23]) Syr. ܟܘܬܐ ar. كو, كوة et كُوّة.

[24]) Relandus suspicatur natam esse hanc vocem ex persico كوهى couhi i. e. *montanus.* Aliter Fuerstius per apocopam eam ortam putat ex pers. گاميش gaumisch, i. e. *bos, buffelus.*

[25]) Gr. χόος, χοῦς ut nonnulli volunt. Est vero nomen in pers. (كوزه) et ar. in lingua (كوز) sub eadem significatione atque apud Talmudicos in usu. Cf. etiam nomen כיס.

natorum vel aucupum in qua insidiantur, Tan. 22a. אין חופרין כוכין כוכא דארעא fossula terrae, Ber. 37b. וקברות במועד non fodiunt fossas aut sepulchra in die festo, Mk. 8b. והיו הכלבים נכנסין דרך הכוכין et ingressi sunt canes per cavernas (gl. marginalis, המערות et sic explicatur quoque in Bb. 100b.) et fodiebant et educebant primogenita מתוך כוכיהן ex foveis seu sepulchris suis, Jalk. 62d.

כול[26] *metiri, mensurare, liquida proprie vel arida, non in longum.* Praet. וְכָל et metiebatur sex mensuras hordei. heb. וימד, Ruth. 3, 16. וכלו בעומרא et metiebantur homere, Exod. 16, 18. ubi Jon. וְאַכִילוּ ex Aphel. Part. cum Fut. בסאה דהויתא כָּאֵל בה יְכִילוּן לה pua mensura metiebatur, remetientur ei. Ex Ithpe. ולא יִתְּכִיל חלא רימא neque mensurabitur arena maris, Jer. 33, 22.

כֵּילָא *mensura,* Pr. 20, 10.

מְכִילְתָּא, מְכִילָא *mensura, modus:* לא יהי בביתך מכילא ומכילא non erit tibi in domo tua mensura et mensura, i. e. mensura diversa, parva et magna, hebr. איפה ואיפה Deut. 25, 14. במכילא דאינש מכיל בה מתכיל ליה qua mensura homo metitur, eadem remensuratur ipsi, sive bona sive mala, Gen. 38, 26. in TgH. Quomodo id Rabbini hebraice efferant, vide in סדר infra: Sic מכילא קבל מכילא mensura pro mensura, heb. מדה כנגר מדה, Ibidem: כאלו במכלתא אתכל ac si in mensura mensuratus esset, Jes. 40, 12. Plur. וּמְכִילָן דקשוט et mensurae justae, Ez. 45, 10. וּמְכִילָתֵיהּ et mensuras ejus, i. e. cyathos, Exod. 25, 29. et 37, 16. Sic quidam reddunt. Ponitur pro hebr. מנקיות, quod *scopulas* explicant, a *purgando:* Item *mos, consuetudo, ritus, jus:* ut hebraice מדה. Hinc sunt ista, פוק עיין במכילתיך abi et inspice jura tua, gl. במשנה doctrinam tibi ordinatam, ad sciendum, quae sint jura mulierum, Git. 44a. בר מכילאן filius rituum, cui jura, consuetudines et statuta omnia probe sunt cognita, Vr. s. 3. ab initio. Vide locum. Ar. vult idem esse quod ברייתא.

כֵּילָוֹת *utres, mensurae,* Jobi 38, 37.

מְכוֹלִין *mensurae, cortinae, mensurata aulaea,* IIR. 23, 7. heb. בתים, quod explicant יריעות.

כַּלְכֵּל in Pah. *nutrire,* ut heb. Synecdochice *alere, nutrire capillos:* עד שתכלכל donec alat pilos, h. e. donec pili ipsi crescant, Nid. 52b. הריני מכלכל ecce ego alam comam, Nas. ab initio.

כַּלְכּוּל *nutritio:* et inde, *nutritio capillorum, caesaries et ea capitis pars ubi capilli longiores aluntur, tempora,* Sab. 80b.

כַּלְכָּלָה, כַּלְכֶּלֶת *nutrimentum:* כלכלת שבת nutrimentum Sabbathi, cibus Sabbatho destinatus.

כַּלְכָּלָה *mensura, vas quo aliquid mensuratur,* Trum. c. 4. Pl. כַּלְכָּלוֹת. Demaj. c. ult. היו לפניו שני כלכלות si sint coram ipso duae mensurae fructus non decimati: Sic כלכלה של תאנים vas, mensura ficuum.

כון Pih. כּוֹנֵן heb., כַּוֵּן chald. *aptare, dirigere, disponere, parare, praeparare: firmare, stabilire, statuere, constituere:* Praeter. אין את כַּוֵּנְתָּא לִבָּך si derexeris cor tuum, Jobi 11, 13. Part. מְכַוַּן לִבִּי לאוריתך paratum est cor meum ad Legem tuam, Ps. 57, 8. Pl. מְכַוְּנִין קרמיהון parati, firmi sunt coram ipsis, Job. 21, 8. Sic legendum pro מְכַוְּין. Fem. מְכַוְּנָן חדא לקבל חדא directae erant una contra alteram, Ezech. 1, 9. מְכַוְּנָן ענביא חדא עם חדא dispositae, directae erant ansulae una cum altera, i. e. ex adverso sibi invicem respondentes, ut conjungi potuerint, Exod. 26, 5. heb. מקבילות, unde Exod. 36, 12. est חדא לְקָבֵל חדא una e regione alterius: Ithp. Fut. יִתְכַּוַּן להודע disponet se ad notum faciendum, Ps. 90, 12. תִּתְכַּוַּן צלותי היך קטורת בוסמין קדמך dirigetur, disponetur oratio mea sicut suffitus aromatum coram te, Ps. 141, 2. Infin. לית ליה רשו לְאִתְכַּוָּנָא קבל עיני non est ei facultas statuendi se, consistendi coram oculis meis, Ps. 101, 7. Ithpe. לא יִתְּכַן non stabilietur, Ps. 140, 12.

Secundo כַּוֵּן Rab., כַּוֵּן chald. *intendere, intentum esse, studio vel studiose et data opera aliquid agere, proponere sibi.* Part. מְכַוְּנִין למקטל יתי propositum habent, intendunt occidere me, Esth. 6, 1. in Venet. Imp. כַּוֵּן לפשפוש אבהתהון attende inquisitioni patrum ipsorum, Job. 8, 8. Ithpa. Praet. לא אִתְכַּוַּן לקימא non fuit intentus prastare illud, Num. 30, 6. in Jon. Huc revocandum, וְאִכַּוַּנָא, et recta verterunt se, IS. 6. 12. ולא אִתְכַּוַּן למקטליה et non intentionem habuerit occidendi eum, Num. 35, 22. in Jon. Sic בלא מִתְכַּוַּין non intendens, sine intentione, v. seq. Hoc usu ap. Ros. est frequentissimum tam in Pah. quam Ithpa. vel Nithpa.: אין דבר במקרה אלא הכל בכונת המכוון nulla res est per accidens, sed omnia sunt ex intentione intendentis: כל חי כון אל הנאות לו omne animal intendit, appetit quod ipsi commodum, utile, conveniens est. Pyh. כֻּוַּן *intendi.* Ithp. אִתְכַּוַּן *idem:* לזה נתכוונו in hoc intenti fuerunt. מתכון studio, ex proposito agens.

Tertio כַּוֵּן *respicere, convertere se retrorsum:* וְכַוֵּנַן et respeximus, convertimus nos, Deut. 2, 8. in TgH. pro hebr. ונפן. Citat Elias et B. Ar. etiam ex Gen. 18, 22. et Deut. 2. exempla, quae hodie in libris nostris non extant.

כֵּיוָן *rectum, firmum, justum:* כיון פתגמא rectum est verbum hoc, hebr. נכון, Deut. 13, 14. והא קושטא כיון פתגמא et ecce veritas firma, certa sit verbum hoc, Deut. 17, 4. Pl. כֵּיוָנֵי אנחנא recti, justi sumus, hebr. כנים, Gen. 42, 11. Fem. כֵּיוָנָא לא מללתון לותי non locuti estis ad me rectum, Job. 42, 8. דְּכֵיוָנָא אורחיה cujus via est recta, IIS. 22, 31. quod Ps. 18, 31. pluraliter effertur, כֵּיוָנָן אורחתיה rectae sunt viae ejus. רגלין כיונן pedes recti, Ez. 1, 6. Fem. emphat. דלית בפומהון כֵּיוָנְתָּא in quorum ore non est rectum, Ps. 5, 10. לא מלילתון לותי כֵּיוָנְתָּא non locuti estis ad me rectum, Job. 42, 7. ולרמלל כותא et eum qui lopuitur rectum, Am. 5, 10.

[26]) Affine est verbo יכל, quod vide.

כֵּיוָן[27] *postquam, quandoquidem, quum, simulac, quamprimum, mox.* Sequi solet דְ vel שֶׁ: וכיון דחמיין מטרא דרעוא posteaquam viderunt pluviam beneplaciti, Gen. 19, 24. in TgH. כיון דנטל posteaquam sustulit, Gen. 28, 10. in TgH. כיון דאשלים משה posteaquam absolvisset Moses, Lev. 1, 1. in Jon. In TgH. est וְכֵיוָן דתב: כַּד כֵּיוָן est postquam reversus est, Gen. 37, 29. Jon. כיוון דחמא עוֹג quum vidit Og, Num. 21, 39. Jon. Rabbinis etiam familiare admodum est: ut כיון שיצא משה postquam, simulac egressus esset Moses: כיון שכן הוא postquam ita est: שכיון quia, ex quo. Invenitur et absolute usurpatum in fine sententiae; ut ואחת שהוא פותח כיון et una clavis est quae aperit statim, cito, facile, Tam. c. 3. in Misna. Bm. 33a. B. Ar. explicat לאלתר: gl. talmudica, מהר בלא טורח.

כַּוָּנָה, כַּוָּנְתָא *intentio, attentio, propositum, studium:* בכונה cum intentione, ex propositio: תפלה בלא כוונה כגוף בלא נשמה precatio sine intentione est sicut anima absque corpore: כוונת הלב intentio cordis, attentio, devotio. Unde עיקר התפלה כוונת הלב praecipuum in precatione est intentio cordis, Aben Esra Ps. 78. Et טוב מעט תחנונים בכונה מהרבות בלא כונה meliores sunt preces breves cum intentione, quam preces longae absque intentione, Orach chajim num. 1. s. 4. כל תפלה שאינה בכונה אינה תפלה omnis precatio quae fit sine intentione, nulla est. Quid autem כוונת הלב sit difinitur apud Maim. in Hilch. Tephil. c. 4. Avertet, inquit, homo cor suum a cogitationibus omnibus et videri debet sibi, ac si staret coram ipsa Majestate divina. In Tg. בְּכַוָּנְתָא בישא intentione mala, Ps. 7, 4.

כַּוָּנוּת *idem:* בכונות לבא cum intentione cordis, Num. 35, 20. in Jon.

כִּוּוּן *idem*, Rab.

כַּנָּא, כּוּנָא *pugillus, manipulus.* Citat Ar. ex Sab. 110b. Git. 69a. Erub. 29b. Sed in nostris exemplaribus scribuntur per ב ab initio. Vide ergo in בונא. Sed duo posteriora exempla, quae adducit, leguntur per כ: ut באתרא דכיילי בכני in loco ubi metiuntur pugillis, certis mensuris, etc. כנא כנא בפרוטה unumquemque pugillum pro obolo, Ket. 99b. Meila 21b. Huc refer, כנא דפירי pugillum fructuum: כנתא תילדני pugillum pisciculorum, Ketub. 105b.

כִּיּוּן *Chijun, nomen idoli*, juxta R. Salomonem. Aben Esra scribit, Arabice et Persice dici כִּיוָאן, i. e. שבתי *Saturnum*, cui imaginem dedicarunt: כיון צלמיכון Chijun imaginum vestrorum, Am. 5, 26. Quidam reddunt, *basin, dispositionem.*

כֵּן *rectum, recte.* Aliquando interponitur Jod: ut, כיני מתניתא recta, vera est traditio: *sic, ita,* כן תבלי sic veterascet, Jes. 51, 6. הָכֵן *similiter*, hebr. כמו כן, Jes. 51, 6. בְּכֵין, בְּכֵן *tunc*, Gen. 12, 6. *ideo, idcirco*, Am. 5, 11. 16. IIS. 23, 5. Est et בְּכֵן pro simplici כן *sic, ita*, Jud. 5, 2. בָּתַר כֵּן *post sic, postea, tunc*, Esth. 4, 16. הא בכן ecce tunc, Ps. 124, 3. 4. hebr. אזי. Id quandoque scribitur הָבְּכֵן: ut Ps. 56, 10. מִבְּכֵן ex tunc, Jes. 45, 21. et 16, 13. et 18, 2. hebr. מאז ex tunc: מבכן ולהלא ex tunc et ulterius, hebr. מן הוא והלאה. Sic Jes. 48, 5. IR. 14, 14. IIS. 18, 14. pro hebr. כן sic, IIS. 23, 5. עוד מבכן amplius ex tunc, ab eo tempore, Jes. 2, 5. hebr. עוד amplius: כל דכן דְּלָכֵן *quanto magis*, Deut. 14, 21. in Jon. *secus, sin minus, si non.*

כֵּינֵי *sic est*, idem quod כן הוא, in TH. אין כיני si ita est, si res ita habet.

כַּנְּתָא *basis, stylobates*, hebr. מְכוֹנָה, כֵּן quae sunt a כון, unde patet, chaldaeum ejusdem esse originis: עובד כנתא opere basis, IR. 7, 31.

כּוּנְתָא vide infra in כנת.

כּוֹנָנִיּוֹת *bases, stabilimenta, quibus aliquid innititur:* Hinc scribunt in illud, הוא עשך ויכוננך ipse fecit te et stabilivit te, Deut. 32, 6. docet, quod Deus creavit כּוֹנָנִיּוֹת bases in homine, quarum si una evertitur, non potest vivere, Chol. 56b.

הֲכָנָה *dispositio, intentio:* הכנה הטבעית dispositio naturalis: הכנה השכלית dispositio, intentio intellectualis, R. Levi Jobi 4, 20. אין ההכנה יותר מהצורה non est dispositio (ad formam) praestantior ipsa forma: Item *regula, amussis, lineandis libris, aut aequandis muris ac similibus serviens, quasi directorium dicta:* Item *apparatus, praeparatio, instructio:* הכנת הסעודה praeparatio, instructio prandii, vel convivii aut coenae: הכנת האש praeparatio ignis: הכנת מאכל לבהמה apparatio pabuli pro jumento.

מְכוּנָא, מְכוּנַת *habitatio, habitaculum*, Jud. 5, 11.

תְּכוּנָה *dispositio, constitutio, apparatus:* תכונת השמים dispositio coeli, חכמת התכונה scientia dispositionis, sc. coelestis, *astronomia:* Item *affectio, qualitas, constitutio*, in More.

כּוֹם hebr., כָּסָא ,כָּס *poculum, calix, scyphus:* וכסא כס דפרעה et poculum Pharaonis, Gen. 40, 11. כסא דחמתיה דלוט poculum maledictionis, Jer. 8, 14. poculum furoris ejus, כסא דלוטא poculum maledictionis, Jes. 51, 17. כסא דחמר poculum vini, Jer. 25, 15. כס תנחומין poculum consolationum, Jer. 17, 7. ויהיב בכסא עיניה et dans in poculo colorem suum, Pr. 23, 31. hebr. בַּכִּיס scriptum, unde in Jelam. legitur: scripfum est per י et legitur cum ו, quare? quia cum tu mittis oculos tuos in vinum rubens

---

[27]) Ut plerisque linguae hebraicae particulis et huic primitiva inest significatio nominis. Est quidem participium pass. seu nomen verbale a כּוּן כֵּוֵן vel *intendere, parare, proponere* sibi, ut *consequens, consecutionem* alicujus rei vel actionis denotet. Hinc fit, ut hanc particulam semper nota genetivi (שֶׁ vel דְ) sequatur. Nam si dicas כיון דחמא, כיון דשמע nihil aliud est, nisi lat. *consecutio videndi, consecutio audiendi*, vel *consecutio ejusdem rei, quod videbat quod audiebat* etc. diceres. Aliter res se habet apud particulam synon. לאלתר, quae nullo intercedente connexu causali duas conjungit actiones cito inter se sequentes et inde omissa nota genetivi in usu est. Cf. praeterea תיקף in תקף.

בכוס in poculo, tunc hospes mittit oculos suos בכיס שלך in tuum loculum, sitiens numorum tuorum. Talmudicorum hujus loci expositionem vide in Joma 75a. Cum aff. וּמִכָּסֵיהּ שָׁתֵיא et ex poculo ejus bibebat, IIS. 12, 3. Pl. וְכָסִין et calices, Jer. 35, 5. Ap. Tos. אייתי כסא דמוקרא בת ד' מאה זוזי ותבר קמייהו attulit poculum pretiosum, quod valebat 400 denarios et fregit coram ipsis, Ber. 31a. יומא חד בכסא דמוקרא ולמחר ליתבר poculi vitrei usus est diei unius et cras confringitur, Ibid. 28a. Gl. dicit, ita solere homines dicere במשל הדיוט in proverbio vulgari: et explicat כסא דמוקרא כוס זכוכית poculum vitreum, quod in lingua arabica vocatur ערקיא. Pro דמוקרא legit B. Ar. דמנקרא, q. d. vitrum caelatum, sculptum figuratum. כוסתא דשיכרא pocula sicerae, Sab. 109b. כוסות אלכסנדריים pocula Alexandrina, Men. 28b. Porro dicunt, דנפח בכוסיה לא צחי qui flat in poculum suum (ad abigendam spumam) non sitit, Sanh. 100b. Citatur in Gem. ex Ben Syrae libro.

בֵּית הַכּוֹסוֹת *nomen intestinorum certorum*, Chol. c. 3. in prima Misna. Pro eo dicitur chaldaice בי כסיא in Vr. s. 3., ubi plurimum intestinorum nomina habentur. Vide et Suc. 34a. ubi in gl. scribitur, vernacule vocari פנ"צה *pansa*, et fusius porro describitur. In margine Aruch manuscripti explicatur germanice Mannigfalt.

Secundo כּוֹס *porus, in quo pili nascuntur:* היו בו שתי שערות אפילו בתוך כוס אחד si fuerunt in eo duo pili etiam in poro uno: et mox אפילו בתוך שני כוסות etiam in duobus, Para c. 2. גומא *fossa*, pro eodem ibidem.

כּוּס *arguere, increpare, reprehendere, corripere.* Fut. לא תְכוּס למסקנא ne corripias irrisorem, Pr. 9, 8. אֲכִיס לחכימא argue sapientem, Ibid. Vide infra in כסס.

כוף idem quod כָּפַף *incurvavit.* Part. כָּיֵף נפשי incurvavit animam meam, Ps. 57, 7.

כַּיְפָא *curvatio, depressio, humiliatio*, Pr. 16, 26. כֵּיפָא ,כֵּף ,כֵּיף vide infra in כיף.

כוץ *contrahi, audustione,* calore vel igne,* einschrumpfen. Dicitur etiam de *contractione membrorum.* R. Sal. utitur eo Thren. 1, 20. inquiens: Quando projiciunt homines intestina in ignem, הם כווצים ומתחמרמרים contrahuntur vel convolvuntur et conturbantur. Est et Talmudicis usitatum: צמר מכווץ כווץ lana contracta est ex igne vel adustione, Sab. 20b. מוך נמי אגב זיעה מיכווץ כויץ gossypium etiam propter sudorem contrahendo contrahitur, Nid. 3a. בשר מכווץ caro contracta ex adustione, נמד וכווץ abbreviatus et contractus: מי שנכווצו גידי שוקיו הולך במקלו בשבת cujus nervi crurum sunt contracti, is potest ambulare cum scipione suo in Sabbatho: נכווץ *contractus.*

כור[28] כּוּרָא quod scribitur כוורא *piscis.* Pl. in Targ. על כל בני כֻוּרֵי super omnes pisces, Jobi 41, 26. pro quo Regia habent טורי montes. Citat et Elias ex Ps. 8. 9. sed ibi in nostris exemplaribus legitur נוני. Ap. Tos. כוורא טוויה באחוה אסקיה באבוהא אכליה בבריה, piscem assato cum fratre ejus (i. e. sale, quod aeque ex aqua marina creatum, ut piscis) producito illum cum patre ejus (i. e. aqua pura) comedito eum cum filio ejus (i. e. bono jusculo) Mk. c. 1. in fine. רב צייר כוורא Rabbi pinxit piscem sc. loco subscriptionis et subsignationis in literis, Bb. 166. Git. 86.

כּוּר[29], כּוּרָא, כּוּרִיתָא *fornax, catinus, catinum ad liquanda metalla, inprimis aurum et argentum*, IR. 8, 51. כור של צורפי זהב catinus aurifabrorum.

כּוֹר[30], כּוֹרָא *corus, mensurae nomen*, idem quod hebr. חומר. Pl. כּוֹרִין IR. 5, 11. et כּוֹרְוָון Num. 11, 31. in TgH. et כָּרְוָון Exod. 8, 10. in Tg. Jon. Ap. Tos. ריש כורי magister cororum, i. e. praefectus coris sive mensuris, Kid. 76b.

כַּוֶּרֶת[31] *alveus, vas sive capsa apum, alvearium:* כורת דבורים alveus apum, Schevi. c. ult. לרדות את כוורתו ad evacuandum alveum suum, ad capiendum favos alvei sui, Bm. 64a. Et generaliter *arca, capsa:* כוורת הקש capsa straminis vel paleae, Sab. 35a. In Ar. parvo citatur Tg. כְּכַוֶּרֶת דמליא זיבוריתא sicut alveus plenus apibus, ex Jer. 5, 27., sed ibi in nostris lrbris nunc aliter legitur.

כַּר *pulvinar, pulvinus.* Pl. על כָּרִין דמילת super pulvinos melotae, Thr. 2, 21. Ap. Tos.: Vasti sedebat ad comedendum, dixit ipsi filia ejus; nihilne cupis cui insideas, vel incumbas? respondit ei, בתי כריסי כרי mea filia, venter meus est pulvinar meum, Git. 47a. gl. דרכן היה לשכב על בטנם consuetudo ipsorum erat, ut jacerent super ventre suo: sicut dicitur in Seb. 5a. רמי ריש לקיש על מעוהי בי מדרשא ומקשי jacebat Resch Lakisch super ventre suo in domo synagogae. Ergo jacentes non solum comedebant, sed etiam docebant.

כִּיֵּר[32] *pingere, figurare, figuras inducere.* Sic adducitur in Ar. per ר in fine, sed Talmudici scribunt per ד, ut infra positum. Explicatur per צייר. Legitur tamen etiam per ר: ut משל למלך שעשה לו חופה וציירה וכיירה simile est regi, qui faciebat sibi thalamum nuptialem et pinxit et figuravit eum, Br. s. 10. אין מסידין ואין מכיירין בזמן הזה non obducunt calce

---

[28]) Vocabulum copticum esse observat Cast. (p. 1704), unde, ut putat, et Latinorum *Icarus* ἰχθυόεσσα, insula piscium, nomen trahit.

[29]) Arab. كور, gr κυθάριον, cujus etymon, ut volunt, in syr. lingua ܟܘܪ, Ethpah. ܐܬܟܘܪ *aestuare, calere,* conservata est.

[30]) Proprie *vas in rotundum excavatum* a verbo כרה *fodit excavavit.*

[31]) Vox in arab. et persica lingua usitata neque opus est, ut nonnulli volunt, eam ad gr. κηρός vertere.

[32]) Conferri potest hoc vocabulum eum gr. χρίω, cui notio inest *pingendi* et *colore obducendi.*

neque pingunt domum tempore hoc, sc. propter luctum Templi Hierosolymitani, Bb. 60.

כִּיוּר *figura pictura:* וסד בהן סיוד או כיור אחד et illevit in eo illinimentum, aut figuram aliquam, sc. כייר induxit Bb. 53b. Idem quod ציור. Sic apud Rabbinos. הציור והכיור שבטרקלין figurae et picturae triclinii, Maim. de Idol. c. 3. Vide etiam infra in כיר.

כּוּרָן *moduli, figurae, ad quas vasa aenea vel lutea formantur.*

כּוֹרְדְקִין *coqui, pistores.* Sic legit Aruch: in Gem. autem scriptum per ב ab initio. Vide illic.

אַכְוַרְנְקָא ,כְּוַרְנְקָא *arboris species lata ramis et umbrosa, sub qua sedilia exstruuntur ad captandam umbram in aestate.* Talis est *tilia,* In Gem. הנוטע אכוורנקי של מלכים plantans arbores regum, Tan. 14b. Glossator: cum regi filius nasceretur, solebant laetitiae causa plantare certam arborem et quando regno admovebatur, faciebant ipsi ex ea solium regale, h. e. usurpabant eam ad ornatum solii.[33] Expositio alia: plantabant arbores certas, quae magnam umbram spargebant, sub quibus tempore aestivo reges deambulantes recreabant se. Et alibi: אכוורנקא הוה ליה לריש גלותא בבוסתניה arbor erat principi captivitatis in pomario suo, Erub. 25b. gl. arbor umbrosa fuit quas plantabant reges faciebantque sub iis sedilia exhilarandi se et captandae umbrae causa tempore aestus. Utroque loco in Gem. scribitur per Beth אבוורנקי, sed in Ar. per Caph, quam lectionem firmet locus in Jonathane, qui extat Deut. 32, 50. נציב אַכְוַרְנְקֵי דמלכיא plantabant ipsi arborem regum seu, regalem.

כּוּשׁ *nom. propr. viri,* Gen. 10, 6. Is *Arabum Aethiopiumque pater fuit:* unde et כוש Aethiopia: מלכא דכוש rex Aethiopiae, IIR. 19, 9.

כּוּשִׁי, כּוּשָׁאי *Aethiops.* Pl. כּוּשִׁיִּים. Fem. אשה כושית Aethiopissa et chal. כּוּשִׁיתָא, Num. 12, 1. Jon. ubi R. Sal. notat, כושית idem esse gematrice quod יפת מראה pulchra aspectu, nam כושית et יפת מראה valent 736. Hinc est ratio interpretationis Onkeli et TgH. Huc etiam respiciunt quae scribit Kimchi Ps. 7. ab initio: Aethiopes nigri sunt, unde etiam est, *nigrum, atrum:* אתרוג הכושי pomum citrium nigrum, Suc. c. 3. in Misna: יין כושי vinum nigrum ב"ב f. 97b. gl. שחור.

כּוּשׁ Talm. *fusus,* ein Spindel. In Sab. c. 17. in Misna explicatur in gl. פֶּלֶךְ *colus,* in quo fila ducunt mulieres. Kel. c. 9. et 11.

כּוּתָא כּוּת *Samaria,* Vide IIR. 17, 24. 30.

כּוּתִי *Samaritanus.* Vide Eliam in Thisbi.

כְּוָת[34] *sicut.* Idem quod כמו, sed semper cum affixis usurpatur, habetque saepe ab initio literam ד, quae idem quod שֶׁ, sive אשר: ut מן כְּוָתֵיה דיי quis sicut dominus? Ps. 113, 5. לית דִּכְוָתִי בכל ארעא non est sicut ego in tota terra, Exo. 9, 14. לא הוה דכותיה במצרים non fuit sicut ille in Aegypto, Exod. 9, 18. 24. לית דכותיה non est sicut ipse, Jobi 1, 8. דִּכְוָתֵהּ לא הות similis ei non fuit, Exod. 11, 6. ותרחמיה לחברך כְּוָתָךְ diliges socium tuum sicut te, Lev. 19, 18. Sic כְּוָתָנָא sicut nos, כְּוָתְכוֹן sicut vos.

כּוּתָא *avis nomen,* Lev. 11, 18. in Venetis. V. בוא.

כַּחָא ,כַּח *sponte-natum* vel *crescens ex granis deciduis messis.* Communiter punctatur כַּחָא, sed melius notatur כְּחָא, ut sit ex quiesc. secunda: ית כחא דחצדך sponte natum messis tuae, hebr. ספיח Lev. 25, 5. אכול בשתא הדא כחין ובשתא תניתא כַּחְכָּחִין comede anno hoc sponte nata et anno secundo prolem spontenatorum, Jes. 37, 30. Sic IIR. 19, 29. Cum aff. לא תחצדון ית כַּחָהָא non demetetis spontenatum ejus, Lev. 25, 11. שטפא כְּחָהָא inundant sponte-nascentia ejus heb. ספיחיה, Jobi 14, 19. Melius esset כְּחֵי.

כָּזַב hebr. *mentiri.* Hinc et chald. אין אֲכַזֵּב an mentiar? Jobi 6, 28. Part. סהדא מהימנא לא מְכַזֵּב testis fidelis non mentitur, Pr. 14, 5. Alias pro hebr. כזב in Tg. semper dicitur כַּדְּב. Ap. Ros. ראיות כוזבות rationes mendaces, falsae: מים המכזבים aquae quae axarescunt, Para. c. 8.

כַּזְּבָן *mendax.* Pl. אנשי אמת שאינם כזבנים viri veritatis, qui sc. non sunt mendaces, Aben Esra Exo. 18, 21. Fem. כַּזְּבָנִית falsa, mendax mulier.

כַּזְּבָנוּת *mendacium.*

כֹּזֵבָא *nom. propr.,* 1 Par. 4, 22. item כזיב, Gen. 38, 5.

כּוֹזִיבָא. Hinc בר כוזיבא filius mendacii sive mendax. Sic vocatus fuit falsus quidam Messias, qui se primum asseruit esse stellam istam, de qua Num. 24, 17. et appellari voluit כוכב *stella.* Postea quum falsus deprehensus esset et causam praebuisset, quod multa millia Judaeorum fuerint occisa, appellatus fuit בַּר כּוֹזֵב, vel בַּר כּוֹזִיבָא. Vide Synagogam nostram Judaicam c. 36. Regnavit hic Cosibha duos annos cum dimidio, ut legitur in Sanh. 93b. et 97b. Sedit in urbe ביתר Bitter, in qua ab Adriano imperatore obsessus captus et interfectus fuit. Ingressi sunt eam urbem octoginta tubicines et duces exercitus cum magno comitatu. Capta urbe ab interfectis fluxit sanguis per integrum milliare usque in mare magnum, Git. 57a. Quadraginta modii (סאה) tephillin succisorum reperti sunt in capitibus occisorum. Alius dixit, quadraginta cabi cerebri dispersi reperti sunt in lapide uno, Git. 58a. In Tzemach David f. 41. sic de eo scribitur; בן כוזיבא Ben Cosibha cognominatus בר כוכבא Bar Cochab rebellavit contra Romanos fecitque seipsum Messiam. Vocatus

[33]) Vertendum igitur est hoc vocabulum ad pers. خوازه, quod *tabulatum* vel *pegna* quodvis denotat, *quo in solennibus instituendis utuntur.* ה finale Persarum in lingua talm. in ק mutatum est inserto נ ex more aramaeo.

[34]) Mutato י in ו hoc vocabulum ortum est ex יה, איה, hebr. את, יש ens, quidam quaedam, quoddam (cf. quae scripsimus supra p. 44 et vide praefationem nostram VII.) praeposito Chaf comparationis. Nec desunt, qui hanc vocem lat. habeant *quasi.* Nugae. Cf. לְוָתִי ,לְוָת.

autem fuit בר כוכבא Bar cochba, i. e. filius stellae, sive stella, quod de se interpretaretur versum illum, „processit כוכב stella ex Jacob“, Num. 24, 17. Tantam fidem sibi conciliavit, ut R. Akiva ipsemet, eo viso, diceret palam, היינו מלכא משיחא videte, hic est ipse Messias (ut prolixe videre est in Echa rab., ad versum, בלע יי Thr. 2, 2.). Tunc Judaei Bitterenses unxerunt eum et elegerunt ipsum in regem super se jugum Romanum abjicientes. Occiderunt ex Romanis et Graecis, qui in Aphrica, innumerabiles instar arenae maris. Similiter fecerunt Aegyptiis. Incolae urbis Alexandrinae etiam ex Romanis interfecerunt ultra bis centena millia. Qui in Cypria, occiderunt omnes plane gentes vicinas, ut ne superstes quidem remaneret. Tandem Trajanus imperator misit Adrianum, sororis suae filium, ducem exercitus contra ipsos, qui tantam cladem intulit, qualis neque tempore Nebusar Addan, vel tempore Titi audita fuit. Nam in Talmud scriptum legitur, periisse in Bitter urbe quadringentas myriades Judaeorum: alii dixerunt, quater mille myriadas. Haec ibi. In Juchasin fol. 42a. legitur captam fuisse urbem Bitter anno 52. post vastatam urbem Jerusalem. Vide illic. Vide et Juchasin f. 35b. et 142b. Jeb. 72a. TH. Tan. 68b. et 69a. Meor enajim f. 68b.

כּוֹזְבִי *falsum, adulterium:* מעות כחביות nummi, pecuniae adulterinae, quae non expendi possunt, Bk. 97a. In gl. exponitur, מטבע של בן כחיבא moneta Ben Cosibhae. Sic legitur in TH. in Mas. scheni c. 1. in Gemara, מטבע שמרד כגון בן כחיבא moneta ejus qui rebellavit, ut ben Cosibae.

Porro כָּזַב pro *mercede conducere* adducit Guido ex More lib. 1. c. 32. Ibi certe sic non accipitur: unde alia probatio quaerenda.

כְּזַז *erubescere* exponunt. Perperam: ap. Tos. legitur בְּזוֹ, quod ipsis sic usitatum. Vide illic.

כזר אַכְזְרִי *crudelis, saevus, ferox, atrox.* Emphat. אַכְזְרָאָה Jobi 41, 1. Pl. חויין אַכְזְרָאִין serpentes crudeles, Deut. 32, 33.

נַכְזְרִיא *idem:* מלאכא נכוריא nuncius crudelis, Pr. 11, 17. Et נוּכְזְרִיָא c. 17, 11.

נַכְזְרִיוּתָא *crudelitas, saevitia, atrocitas,* Pr. 12, 10. et 27, 4.

אִתְאַכְזַר vel נִתְאַכְזַר *crudelem esse* vel *fieri, crudelitatem exercere, saevire:* נתאכזר בהם crudelitatem exercuit cum illis, Abarben. in Dan. f. 81b.

אַכְזְרָא *extraneus, extorris, expulsus.* Guido ex Zohare.

כַּח vide infra in כיח.

כָּחֵד unde in Niphal נִכְחַד *exscindi, succidi,* hebr. Sic chal in Ithpe. אִתְכְּחַדוּ *excisi, deleti sunt,* Jobi 4, 7.

כָּחַל *fucare, stibio pingere,* heb. Sic chald. Praet. וְכַחֲלַת בצדידא עינהא et fucavit stibio oculos suos, IIR. 9, 30. hebr. ותשם בפוך et posuit in stibio oculos tuos, Jer. 4, 30. Ap. Tos. הכוחל שתי עיניו כאחת fucans oculum utrumque tamquam unum, Bech. c. 7. in Misna כּוֹחֶלֶת fucans oculos. Sab. c. 10. Hinc in Tg. Jon. וְכַחֲלָן et stibio ornantes se, fucattae, Gen. 6, 2.

כּוֹחַל, כּוּחֲלָא *fucus, stibium:* כוחלא רישקא stibii optimi species. Legitur et Esth. 1, 3. in Tg. sec. Legitur et pro *specie marmoris speciem stibii referentis, viridis* sc. *et colorati.* Vide Suc. 51b. et Bb. 4a.

כוחלי *focatum:* אזוב כוחלי hissopus fucata, Suc. fol. 13a.

כַּחֲלִי *lapidis pretiosi nomen, smaragdus,* juxta quosdam, Cant. 5, 14.

כָּחָל *uber, mamma jumenti:* הכחל קורעו ומוציאו את חלבו mammam lacerat et educit lac ejus, Chol. 109b. Vide et f. 97b.

מַכְחַלְתָּא, מַכְחֲלָא, מַכְחוֹל *auriscalpium ab una parte, ab altera acutum, ad fucandos et pingendos oculos, vel fodiendos dentes:* דלו ליה במכחלתא דכספא elevarunt ipsi auriscalpio argenti, Bk. 117a. Qua acutum est vocatur זכר vel זכרות. Vide Kel. c. 13. עד שיכנים כמכחול בשפופרת donec ingrediatur quasi stylus iu calamum, Bm. 91a. Stylus, i. e. pars illa, quam in calamum cavum inferunt, ad educendum fucum, quo oculos illinunt.

כָּחַשׁ *mendacem fieri vel esse: emaciari, marcescere,* hebr. Hiphil הִכְחִישׁ *emaciavit, tabefecit, corrupit, perdidit:* פן יכחיש יופיה ne corrumperet pulchritudinem suam. Notavit id Elias in Tisbi. Item *ementiri, abnegare:* unde מכחישים abnegantes fidem, apostatae, Aben Esra 24, 6. *Mendacem facere, mendacii arguere:* ומכחישים את העדים et mendaces reddunt testes, Ketub. 20. Hophal עדים שהוכחשו testes qui mendaces facti sunt: מוכחשים falsi, mendaces, rejecti testes.

כָּחוּשׁ *macilentus,* chald. כְּחִישׁ: unde תורתא כַּחִישָׁתָא boves macilentae, Gen. 41, 27. in Jon.

כַּחַשׁ, כְּחִישׁוּת, כְּחִישׁוּתָא *macies:* מן כחישותא prae macie, Eccl. 12, 5.

הַכְחָשָׁה *corruptio: negatio: refutatio, convictio de mendacio,* Bm. 3b. et 4a.

כִּי *quia, quoniam, quod, quamvis, nam:* הֲכִי *an quia?*

וְכִי *num fortassis, numquid? et quid? et quonam modo? an ergo?* Interrogative et admirative saepe apud Talmudicos: כי תאמר si forte dixeris: מִכִּי *ex quo, postquam:* Item כי apud Talmudicos saepe sic separatum ponitur pro simplici כ similitudinis: דקליל כי טביא qui levis est instar capreae, i. e. כְּטַבְיָא.

כי *Chi,* χ graecum: כמין כי instar literae χι, Talm. Kel. c. 20. Vide et infra in משח.

כַּיי hierosolymitane pro כהאי *secundum illud,* ut כיי דמר ר׳ זעירא secundum illud quod dicit R. Seira, TH. Ber. c. 1. 3a. Sic alibi.

כֵּיב vide supra in כאב.

כִּיבָּא vide supra in כבב.

כַּיֵּד[35] *pingere, picturas, figuras inducere.* In Gem.

---

[35]) *conferruminare,* zusammenkitten, verbum denom. a nomine كيد, (Kid germ. Kitt), quod persice *rem qua aurum argentumve conferruminatur* denotat, uti סַיֵּד, *calce obducere* quod a nomine סִיד *calx* derivatum.

בא אחר וסייד וכייד venit alius et obduxit parietem calce et figuravit, Bk. 51a. Et sic pag. sequenti. In Ar. citatur per ר in fine: סיידו וכידו לע"ז sic calce obleverint et figurarint ad idolum: et mox סיידה וכיידה לשם ע"ז נטל מה שסייד וכייד, As. 47b. in Misna c. 3.

כִּיּוּד *figuratio, figurarum effictio et inductio.*

כִּיחַ *sputum, exscreatio crassa, qualis per tussim, et cum vi ejicitur:* כיח בפני רבו חייב מיתה בכות qui exscreat in facie, i. e. coram magistro suo, reus est mortis, Erub. 99a. Turpe habebatur olim et ignominiosum in conspectu alterius spuere et excreare, ideoque erat prohibitum: longe autem ignominiosissimum, id facere in facie et conspectu magistri et praeceptoris. Hinc summa ignominia erat, quando Judaei Christo in faciem spuebant, Matth. 27, 30. etc. Vide et in רוק. Alibi כיחו וניעו sputum et mucus ejus, Bk. 3b. ubi gl. כיח רוק הפה i. e. כיח est *sputum oris,* וניע ליחות החוטם et ניע est humor, i. e. mucus narium, Nidda 55b. Ps. 22, 16. in R. D. פי׳ שקינח חוטמו אל ישליך כיחו מחוטמו qui emungit nasum suum, ne projiciat mucum suum e naribus suis.

כיל כַּלַי, כִּילַי *tenax, avarus,* sic dictus, quod semper cogitet כִּי לִי *meum est:* vel כָּל לִי *omnia mea sunt,* ut Aben Esra observavit. R. Sal. in Sota 41b. deducit a כלה, quod interdum significat *desiderio confici vel consumi.* Sic כילי est, *qui perpetuo desiderio se torquet,* quod avarorum proprium.[36]

כִּילוּת *tenacitas, avaritia, parsimonia sordida.* Rabb.

כילייי. In Br. s. 51. כיליי סיליי לימצא. Sunt tria nomina cochlearum: primum כיליי puto esse gr. χέλυς *chelys, testudo.* Tertium est lat. limax. Quid secundum sit, adhuc inquirendum.

כִּילְוָן *qui acuminatum caput habet*[37], *quod in primogenito vitiosum,* Bech. c. 7. in initio. Et ibidem in Gem. כילון דדמי רישיה לאכלא Kilevan dicitur primogenitum, cujus caput supra acutum, infra latum est. Contra לפתן, cujus caput supra latum et crassum est, infra in acumen tumescit instar raphani longi.

כים כִּימָה, כִּימָא, כִּימְתָא *Vergiliae, Plejades, signum caeleste,* Jobi 9, 9. et 38, 21. Am. 5, 8. Septem stellae sunt, quarum sex tantum videntur, de quibus Ovid. in Fastis:

Plejades incipiunt humeros relevare paternos,
Quae septem dici, sex tamen esse solent.

Oriuntur super latus tauri suntque veris nunciae, unde Vergiliae vocantur, quasi Veris vigilis: Ap. Tos. אלמלא חמה של כסיל לא נתקיים עולם מפני צנה של כימה ואלמלא צנה של כימה לא נתקיים עולם מפני חמה של כסיל nisi esset calor Orionis, non posset subsistere mundus propter frigus Plejadum: et nisi esset frigus Plejadum, non subsisteret mundus propter calorem Orionis. Et mox מאי כימה אמר שמואל כמאה ככבי quid est Cimah? dixit Schemuel „Cemeah" quasi centum stellae, Ber. 58b. Vide et Bm. 106a. ubi כימה dicitur esse *cauda Arietis.* Rh. 11b.

כים hebr., כִּיסָא *loculus, marsupium.* כיסא חד יהוי לכלן marsupium unum erit omnibus nobis, Pr. 1, 14. ובכים דביה מתקלין רברבין ודעדקין et loculus in quo sunt pondera magna et parva, Mich. 6, 11. לא יהי לך בכיסך מתקל ומתקל non erit tibi in loculo tuo pondus et pondus, h. e. diversum pondus, Deut. 25, 13. Ap. Ros. כים המרה *sacculus, vesicula fellis.* Sumitur etiam pro *matrice,* ut in More p. 2. c. 17. mox ab initio. Ap. Tos. בשלשה דברים אדם ניכר בכיסו בכוסו בכעסו in tribus rebus homo cognoscitur: in loculo suo, in poculo suo, et in ira sua, Erub. 65b. Dicunt et כיסתא, ut דעבדה כי כיסתא qui fecit eam (vestem) sicut marsupium, Sab. 105b. in princ. חסרון כים penuria loculi, i. e. nummorum, jactura pecuniae: ג׳ דברים קשין לגוף tria gravia sunt corpori: vulnus cordis durum est corpori: dolor viscerum gravior quam vulnus cordis, וחסרון כים קשה מכולן omnium autem molestissimum est defectus nummorum, MK. c. 7, 27. שרי כיכך פתח שקך aperi loculum tuum, deinde aperi saccum tuum, Pes. 113a. Sententia proverbialis, cujus sensus; si frumentum vel aliud quid vendas, accipe primo pecuniam ab emptoribus eamque in loculum tuum reconde, deinde aperi saccum tuum et dato ipsis frumentum tuum.

כיסי *lupulus sylvestris, qui crescit inter spinas, neque conducit ad cerevisiam,* Bm. 42b. et 43a.

כיף כֵּיפָא, כֵּף *petra, lapis:* כטלל כיף sicut umbra petrae, Jes. 32, 2. על כיפא super petram, Ps. 40, 3. כיפא דשחדא lapis muneris, Pr. 17, 8. Plur. כֵּיפֵי רוחצן לטפזיא petrae refugium sunt cuniculis, Ps. 104, 18. מן כיפי טבתא prae lapidibus pretiosis, Pr. 8, 11. Huc referendum וְכֵפֵי גררך et lapides sagittarum tuarum i. e. fulmina tua, Ps. 77, 18. Melius legeretur וְכֵיפֵי sine Dages: וסוגעא דְכֵיפֵי טבתא et multitudo lapidum pretiosorum, Pr. 20, 15. מתברין כֵּיפַיָּא confringunt petras, IR. 19, 11. כיפי דברדא lapides grandinis, כיפי דנורא lapides ignis, Mk. 25b.

Secundo כֵּיף, כֵּף *littus, ripa:* על כיף ימא in littore maris, hebr. על שפת Gen. 22, 17. Sic Exo. 14, 30. וִיהֵי כְּכֵיפֵיהּ et erit sicut littus ejus, Jes. 19, 7. Pl. cum aff. על כל כֵּיפוֹהִי super omnes ripas suas, Jos. 4, 18. et כֵּפּוֹהִי Jos. 3, 15. quod est a כפף deductum. Vide et כפף et כפת.

כיר כִּיּוֹר, כִּיּוֹרָא *labrum unde lavatur,* Exod. 30, 18. *lebes ad coquendum,* IS. 2, 14. Pl. כִּיּוֹרַיָּא labra, IR. 7, 40. Hinc Judaeis est *gutturnium, guttus*

---

[36]) Rectius ad hebr. כול *mensuravit, computavit, ponderavit* vocem vertas.

[37]) Supple: *cucumis tenuis* (pers. كلونك, vide Castelli lex. pers. p. 466) instar. Ita quidem et לפתן, quod oppositum legitur voci כילון, a forma rapi (pers. لفت), cujus caput videlicet supra latum est atque crassum, nomen trahit, unde facile videre potes Talmudicos ad describendas varias capitis formationes ex plantis sumptis

ein Gieß- oder Handfaß. De forma labri prisci Talmudici scribunt: בן קטין עשה שנים עשר דד לכיור כדי שיהיו שנים עשר אחיו הכהנים העסוקים בתמיד מקדשין ידיהן ורגליהן בבת אחת i. e. Ben Katin fecit duodecim mammas labro, ut duodecim fratres ipsius sacerdotes simul possent operam dare sacrificio jugi offerendo sanctificantes (i. e. aqua abluentes) manus suas et pedes suos momento uno, Joma 25b. et 37a. in Misna, ubi additur, quod antea habuerit tantum duas mammas, i. e. canales, epistomia, unde aqua effluebat. Fuit autem Katin iste sacerdos summus. Idem fecit etiam labro isti duas rotas attrahentes ipsi aquam perpetuam ex fonte, ne aquae labri putrescerent, idem in Seb. 20a.

II. כִּיּוֹר *tabula, trabs,* in Mid. c. 4. juxta Bartenoram, qui scribit; קור׳ התחתונה של תקרה לפי שהיתה טוחה בזהב ומצויירת ציורים נאים נקרא׳ כיור [38] h. e. trabs inferior contignationis, qua fuit obducta auro et figurata figuris pulchris, vocatur כיור quasi *figuratio, pictura.* Sic pertineret ad כַּיֵּר, de quo supra in כור. Alia gl. simpliciter explicat, ציור ופיתוח שמציירים הבנאים figuratio et caelatura quam figurabant architecti. Pl. כִּיּוֹרִין asseres, tabulae: די מטללין בְּכִיּוֹרֵי ארזיא quae tectae sunt tabulis cedrinis, Hag. 1, 4. Vide et Jer. 22, 14. IIS. 7, 2. 7. Alias communiter pro eo est נסרין, ut IR. 7, 3. et 6, 15. 18.

III. כַּיֵּיר vide supra in כור.

כִּירָה *focus, furnulus, locus in quo coquitur cibus.* In Kel. c. 6. et 7. Venit a כור *fornax:* furnuli enim figuram aliquam refert. Nam significat locum in foco elevatum et excavatum, infra ignem subjectum habens et superne orificium, cui olla imponitur. Si illud unicum sit, tum dicitur כופח: si duo, tum vocatur כירה: עטרת כירה cinctura foci, coronamentum superne focum cingens. Duale כִּירַיִם testus, furnulus vel focus duarum ollarum, Lev. 11, 35.

כִּירִים *vasis aut instrumenti ferrei nomen, pressioni olivarum inserviens,* Kel. c. 12.

כִּירִי *servus.* In Br. s. 89. כירי עבד קירי אדון Cheri est servus, Kiri (Κύριος) est dominus. Videtur esse a gr. χείρ, χείριος.

כירה idem quod מכירה μάχαιρα, *gladius,* Rh. 26a. Dixit R.: cum iter feci in urbibus maritimis vocabant מכירה μάχαιραν, כירה. Vel *negotiatio, emptio, venditio,* מְכִירָה: vocabant מְכִירָה venditionem כִּירָה.

כיש vide in קשש.

כִּישָׁא *fasciculus:* ההוא גברא דקדיש בכישא דירקא vir iste, qui desponsavit sibi (filiam) fasciculo oleris, Kid. 45b. Bb. 146b. דלא אכלי ירקא מכישא דאסר גינאה quod non comedendum esset ex fasciculo (olerum), quem ligarit hortulanus, Chol. 105b. Simile est in Sab. 82a. Item כישתא דירקא [39] Sab. 146b. Pl. כישי scribitur in Gemara, sed legitur in Ar. כיס׳.

כך, כָּכָה *sic, ita:* שֶׁכָּכָה *quod sic:* בין כך *interea:* בין כך ובין כך *sive sic, sive ita, sive hoc, sive illo modo.* כל כך *usque adeo, tam, tantopere, tanto magis:* לכך *idcirco, ideo, propterea:* לכך כן *idem,* Ps. 73, 6. לפיכך *idem,* composita ex litera servili Lamed et vacula addititia פי, quae et literae כ addi solet: על ידי כך eapropter, propterea: על ידי כך חולי אוחזו morbus corripit illum propterea.

כַּכָּא *dens molaris:* כַּכֵּי דרשיעי dentes improborum, Ps. 3, 8. ויתבטלון כַּכֵּי פומך et cessabunt molares oris tui, Eccl. 12, 3. Cum aff. במשך כַּכַּי in pelle dentium meorum. Jobi 19, 20. וּמִכַּכּוֹי et ex dentibus ejus, Jobi 29, 17. Et sine Dagesch, כַּכֵיה ושניה molares ejus et dentes ejus, Num. 21, 36. in Jon. Ap. Tos. איטא לי ככיך ושנך כמה הוה dic mihi, molares et dentes tui quot sunt? Sanh. 39a. ככא דאקלידא dens clavis Sab. 49. Citat B. Ar. exemplum etiam ex Bb. 178a. sed ibi nunc aliter legitur לגגיה.

ככב כּוֹכָב *stella:* et synecdochice *Mercurius,* apud Rabbinos: כוכב טעותכון stellam idolorum vestrorum, Am. 5, 26. Pl. וחד עשר כּוֹכְבַיָּא et undecim stellae incurvabunt se mihi, Gen. 37, 9. אם בינו כוכביא חשוי מדורך si inter stellas poneres habitaculum tuum, Obad. 1, 4. ודחזן בכוכביא et qui contemplantur stellas, Jes. 47, 13. מני סכום לכוכביא qui constituunt numerum stellis, Ps. 147, 4. Constr. כּוֹכְבֵי צפר stellae matutinae, Jobi 38, 7. ככוכבי שמיא sicut stellas coeli, Gen. 22, 17. Ap. Ros. גלגל כוכב sphaera Mercurii. כוכבי לכת stellae ambulationis, erraticae, planetae, R. Levi Job. 9. כוכבי הנבוכה idem: כוכבים מקיימים stellae fixae, כוכבי שבת idem. Septem planetarum nomina sunt; חמה sol, נוגה Venus, כוכב Mercurius, (synecdochice). לבנה Luna, שבתי Saturnus, צדק Jupiter, מאדים Mars. Apud Tos. כוכבא דשביט stella jaculans, vel cadens, unde illud insignis astronomi Samuelis: אמר שמואל נהירין לי שבילי דשמיא כשבילי דנהרדע מבר מכוכבא דשביט דלא ידענא מאי ניהו inquit Samuel: lucidae, i. e. notae sunt mihi viae coeli sicut viae urbis Nahardea, excepta stella jaculante, quae quid sit nescio, Ber. 58b. gl. כוכבא דשביט i. e. quae ejaculatur tamquam sagittas, fulgura ex uno loco in alium et longa est instar sceptri. Haec ibi. Alibi superbus quidam astronomus dixisse legitur: מני לי כוכבי א״ל איטא לי ככיך ושיניך כמה הוה שדא ידיה לפומיה וקא מני להו א״ל דאיכא בפומיך לא ידעת דאיכא ברקיעא ידעת numeratae mihi sunt stellae coeli. Respondit ipsi Rabbi: dic mihi,

usos esse exemplis. Romani quiescente Vav כִּילוֹן legisse videntur, unde iis natum est nomen *cilo onis,* quod Romae cognomentum erat *Magorum*; item *homines* denotat *quorum capita oblonga et compressa sunt.*

[38]) Vide quae scripsimus supra p. 522 nota 32.

[39]) Vox omni etymologia carens nisi per Beth, בישתא, et per apocopam בישא legere eamque vertere malis ad بستة, quod persice *fasciculum omneque ligatum atque vinctum* (cf. Cast. lex. pers. p. 130.) denotat.

molares et dentes tui quot sunt? Tum ille manum injecit ori et numeravit. Respondit Rabbi irridendo, **dixit**: quae in ore tuo tunt non scis, et scis quae in **coelo** sunt? Sanh. 39a. Eadem vanitas hodie multos occupat, qui supra quaerunt et non vident quae **ante** pedes.

כָּכָב *cacabus*, Pl. ככבין דנרד. Sic legitur in Ar. In Gem. scribitur ככרין. Vide infra in ככר.

ככד כַּכְדִיתָא *favus*. Sic adducit Elias ex Tg. et sic quoque in Aruch. Hodie in nostro Tg. legitur כבריתא. Vide ככר.

כָּכִּי[39a] *medulla calami*. עד שיוציא את כל הככיי donec educat omnem medullam, gl. ככיי i. e. מוח הלבן ***medulla alba, quae est intra calamum***, rara sc. et ***quasi ex filis aut textura tenuissima constans***, quae idcirco quodammodo opus araneae refert, Kel. c. 17. in fine. Hinc in Ar. dicitur, quosdam id *telam araneae* explicare. Vide et in Ohol. c. 13.

כְּבִיָא *radius textoris*, ut in Ar. exponitur. In Gem. unde citatur, legitur בוכיא, vide id in בכא.

ככל ככלא[40] *pallium*. Sic exponunt. Ar. adducit, sed non explicat. Vide infra in כלן.

כִּכְלִי[41] *genus coturnicis*. Sic scribitur in Ar. hoc loco et in שכל. In Gem. scibitur קיכלי per Koph, **Joma** 75b. ubi quatuor genera coturnicum enumerantur. Vide שלה.

כִּכְלִיָאר.[42] Sic scribunt hoc loco mendose. In Talmud legitur בְּכוּלְיָאר. Vide ergo mox infra in כלי.

ככלת. Sic et hic notant. In Gemara legitur בוכלת, de quo in בכל.

כִּכַּר *massa, frustum, tracta*: *planicies*. Aliter etiam apud Talmudicos: ואני אתן ליך ככרין דנרד et **ego** dabo tibi fasciculos nardi, Bm. 86a. Gl. ככרין, i. e. אגודות: ככר דבילה *massa ficuum*.

כַּכְרִיתָא vel כַּכְּרִיתָא *favus*, hebr. נפת. Sic per duo כ citat Ar. in ככר. Quaedam etiam loca in **Venetis** antiquis in libro proverbiorum et Syre Luc. **24, 42.** in editione Viennensi. Vide Fullerum l. 6. **c. 16.** Supra in ככר exempla posita sunt.

Deinde כַּכְּרָא ,כַּכַּר *talentum*: ככרא דדהבא talen**tum** auri, Exod. 25, 39. ככרא דכספא talentum argenti, **IR.** 20, 39. סב תרתין ככרין accipe duo talenta, **IIR.** 5, 23. Plur. עשר כַּכְּרִין דכסף decem talenta argenti, **IIR.** 5, 5. Exod. 38, 25. scribit Aben Esra; **scimus** ex hoc numero, Kikkar continuisse ter mille **siclos**. Vide Waser. in lib. de Numis.

ככת כּוּכִיתָא. Sic ponunt hic: in Gemara scribitur כוביתא. Vide id in כבה.

כַּל *comedit*. Vide in אכל.

כלא כְּלָה *clausit, inclusit, cohibuit, coërcuit, continuit, obturavit*. Praet. ית בניהן כְּלוֹ בביתא filios **earum** clauserunt in domo, IS. 6, 10. לא כְלִיתָא non cohibuisti, Ps. 21, 3. hebr. מנעת. Part. וְכָלֵי עינוהי et claudit oculos suos, Jes. 35, 15. וּדְכָלֵי סופחיה et qui cohibet labia sua, intelligens est, Pr. 17, 28. Part. Praet. הוה כְּלֵי בדרת בית אסיריא erat clausus in atrio domus vinctorum, Jer. 32, 3. Et ex forma hebr. elegantiae causa retenta כָּלוּא Ps. 88, 9. ut et ibidem מִיוּדָעַי: Ithpe. Praet. וְאִתְכְּלִי מטרא et cohibita est pluvia, Gen. 8, 2. לא תתכלי למעבד שפיר ne cohibearis facere bonum, Pr. 3, 27. כד יתכלון שמיא quum clausi fuerint coeli, IR. 8, 35.

Secundo אַכְלֵי[42a] *vocare, clamare, vociferari, tonare, intonare*. Praet. אַכְלֵי יי על מיין סגיאין intonuit dominus super aquas multas, Ps. 29, 3. hebr. ירעם et sic saepe verbo רעם respondet: אכלי מן שמיא tonuit de coelis, IIS. 22, 14. כד אכלי אלהא בקליה cum tonat dominus voce sua, Job. 37, 5. vide et IS. 7, 10. ואכלי נביא דיי et clamavit Propheta Domini, heb. ויקרא, Jes. 22, 12. Part. בתרוי מַכְלֵי קל אַכְלְיוּתֵיה post ipsum tonat vox clamoris, tonitrui ejus, Job. 37, 4. היך קל דְמַכְלֵי vox clamans, hebr. קורא, Jes. 40, 3. אריא מַכְלֵי sicut leo rugiens, hebr. שואג, Ps. 22, 14. Infin. אַכְלָאָה יַכְלֵי clamando clamabit, Jer. 25, 30. Imper. אַכְלֵי כען קדם עמא clama nunc coram populo, Jud. 7, 3. Fut. ויי מציון יַכְלֵי sed dominus e Tzijone clamabit, hebr. ישאג rugiet, Joël. 4, 16. Sic Am. 1, 2. יכלי ויניד vociferabitur et agitabit, sc. caput, prae admiratione et stupore, IR. 9, 8. Soph. 2, 15. In heb. ישרק sibilabit, et sic interpres latinus in Tg. reddit: יכלי ימא tonabit mare, Ps. 98, 7. Sic 96, 11. ובקל דכמתיה תַכְלֵי et voce sicut ejus est intones, Job. 40, 4. עלוהי יַכְלוּן מלכיא super ipso vociferabuntur reges, Jer. 2, 15. Talmud Infin. לאכלויי בעיא vociferari, clamare quaerit, Bb. 5a.

אַכְלְיוּתָא *clamor, vociferatio, rugitus, tonitru*: אכליותא דרברבי אַכְלְיוּת עשו clamor Esaui, Job. 4, 10. tonitru principum, Job. 39, 28. Cum aff. מלי אַכְלְיוּתִי a verbis rugitus mei. Ps. 22, 2. קל אכליותך vox tonitrui tui, Ps. 77, 19. et 104, 7. אַכְלְיוּתֵיה Job. 37, 4. Ex numero plurali legendum videtur אַכְלְוָתִי rugitus mei, Job. 3. 24. Nam in hebraeo est שאגתי.

Tertio כְּלֵי *fidere, confidere, sperare, exspectare* et respondet hebraeis בטח et יחל: Praet. ואנא על יי כְּלֵיתִי et ego in domino speravi, Ps. 31, 7. Partic. וּדְכָלֵי בײ et qui confidit in domino, Ps. 32, 10. Pl. כל דְכָלַיִן לְמֵימְרָא דיי qui confidunt in verbo domini, Ps. 31. ult. Futur. אַכְלֵי במימריה confidam in verbo ejus, Ps. 91, 2. לא תְכְלוּן בטלומא ne confidatis in oppressione, Ps. 62, 11.

כְּלִיוּתָא *spes, exspectatio*: ולא תבהת יתי מכליותי et ne confundas me ab exspectatione mea, heb. משברי, Ps. 119, 116.

Quarto כְּלָה *absolvi, finiri, perfici, consumi, deficere*. Praet. כְּלוֹ עינַי deficiunt oculi mei, Ps. 69, 4. Fut. תְּכְלֵי consumit, Thr. 1, 20. Sed melius ibi legas תְּכְלַת orbat, quia in hebr. est שכלה. Ex Part.

[39a]) κίκκος, *ciccus*. [40]) Gr. κύκλας *cyclas, vestis genus*. *) ביכלס (TH. Schek. c. 7.) κύκλος *orbis, circulus*.

[41]) Gr. κίχλη *turdus*. [42]) Cohen de Lara per Daleth, ככליאר, legit vocemque eandem habet atque gr. κοχλιώδης *cochleae similis*. [42a]) Conf. gr. καλέω.

מְכַלְיָא עינין consumentes, quae consumunt oculos, Lev. 26, 16.

כָּלוּ *ira consumens:* שיצי יתהון בכלו perde eos in ira, hebr. בחמה in aestu vel aestuante ira, Psal. 59, 14.

כּוּלְתָא *idem:* עד דתחזור כּוּלְתֵיהּ דאחוך מינך donec transeat ira fratris tui a te, hebr. חמת אחיך, Gen. 27, 44 in TgH.

כָּלִיתָא *idem,* Deut. 29, 22. in Jon.

כְּלָיָה *consumptio,* Rab.

כִּלּוּי *idem:* כל אחד מהם יבוא להם הכלוי unicuique ipsorum obveniet consumptio, Aben Esra, Ps. 49, 15.

תַּכְלִית *perfectio, consummatio, finis:* בתכלית היופי cum perfectione pulchritudinis, perfecte, extreme pulcher: תכלית הראשונה finis primus, תכלית האחרונה finis ultimus.

כִּלְאַיִם *diversa genera, heterogenea,* Lev. 19, 19.

כָּלְיָא, כּוּלְיָא[43] *ren.* Pl. כּוּלְיָן *renes:* גלין קדמוהי כּוּלְיָן ולב manifesta sunt coram ipso renes et cor, Jer. 11, 20. גרגרי חטיהון היך כולין דתורי grana tritici ipsorum erunt sicut renes boum, Deut. 32, 14. in Jon. ובחן לבבי וְכָלְיָן et probans corda et renes, Ps. 7, 10. Emph. ויח כּוּלְיָתָא et renes, Lev. 9, 10. Constr. כָּלְיָת רברבין renes principum, Jes. 34, 6. Cum aff. רדאן לי כּוּלְיָתָי castigant me renes mei, Ps. 16, 7. אעיל בְּכָלְיָתָי גירי תיקיה immisit in renes meos sagittas pharetrae suae, Thr. 3, 13. ורחיקא דחלתך מִכָּלְיָתְהוֹן et longinquus est timor tuus a renibus eorum, Jer. 12, 2.

כּוּלְיָא *testiculus,* per metaphoram, Lev. 21, 20 in TgH.

כְּלִי *instrumentum, vas:* כלי זכוכית vas vitreum: כלי חרס vas testaceum, כלי עץ ligneum etc. Pl. כֵּלִים vasa etc. כלים בעלי בתים vasa habentia domus, i. e. concavitatem, Kel. c. 17.

כָּלְיָיא *venter, tam corporis vivi quam artificialis, ut est venter furni,* quomodo accipitur in Bb. c. 2. initio. Est autem gr. κοιλία *venter, a cavitate.*

כּוֹלֶה עורב vel כָּלְיָא[44] *consumens, perdens, vel cohibens, arcens corvos:* ואמה כלה עורב et cubiti unius erat consumens corvos, Midd. c. 4. f. 37a. Gl. טס של ברזל חד כמו סיף *lamina ferrea acuta instar gladii, altitudinis cubiti, erat posita super loricam, ne corvi supra templum possent quiescere.* In Men. 107a. scribitur in gl. כוליה עורב מסמרות חדין תוחבי' h. e. כוליה בראש גג ההיכל לכלות העורבין שלא ישבו עליו עורב *sunt clavi acuti infixi in cacumine tecti templi, ad prohibendas aves, ne supra illud sedeant.* In Sab. 90a. טבלאות של אמה היו עושין tabulas vel asseres cubitales faciebant, quae acutae erant instar cultri in circuitu, et clavi acuti singulis infixi erant, hisque (tabulis) tegebant tectum templi, ad impediendos corvos ne ei insiderent.

כליא פרוחי *abigens volatilia,* i. e. *muscas et ejus generis:* vel *continens, constringens volantes capillos,* Sab. 57b. R. Sal. scribit, esse *tegumentum capitis muliebre, quo capillos constringunt et coercent, ne vagi fiant,* Sab. 57b. In Ar. scribitur esse *velum, quod faciei sponsae obducitur partim, ut non conspiciatur, partim ne a muscis molestetur.*

אכלא *operculum.* Vide in litera א.

כִּלָּה, כִּילְתָא[45] *thalamus:* כילת חתנים thalamus sponsi: מותר לישן בכילה בסוכה licitum est dormire in thalamo sponsali, in festo tabernaculorum, Suc. 10b. מקרקש זגי דכילתא pulsat tintinabula thalami, Nid. 17a. Gl.: tintinabula suspensa בכילה in thalamo, qui est circa lectum suum hora coitus. Id faciebant, vel ut domesticos averterent, aut muscas abigerent. Prohibitum enim Judaeis coire coram ullo vivente. In Bm. 101b. scribitur cum duplici Lamed, unde ad כלל pertinet, sicut et כלה sponsa: ואותיב בְּכִילְתָא et collocavit in thalamum, Exod. 2, 1. in Jon.

כָּלֶב, כַּלְבָּא *canis,* Exod. 11, 7. כמא דמלחך כלבא sicut lambit canis, Jud. 7, 5. הלא רישא דכלבא אנא annon caput canis ego sum? IIS. 3, 8. הַכַלְבָּא שטי אנא num canis rabidus ego sum? IS. 17, 43. היך כלבא דהפיך על תיוביה sicut canis qui redit ad vomitum suum, Pr. 26, 11. היך כְּכַלְבָּ sicut canis, Ps. 59, 7. לכלבא תרמון יתיה cani projicietis illud Exo. 22, 30. Plur. כַּלְבִין חרשין canes muti, Jes. 57, 10. Emphat. כַּלְבַיָא תַּקִּיפֵי נפשן canes robusti corpore, Ibid. v. 11. יכלון כלביא comedent canes, IR. 14, 11. Apud Ros., הזאב והכלב כלב הכופרי והשועל אעפ"י שדומין זה לזה כלאים זה בזה lupus et canis, canis venaticus et vulpes, quamvis sibi sint similes, tamen sunt heterogenea et diversi generis, Kil. c. 1. כלב הכופרי canis villaticus, i. e. כלב הציד canis venaticus, ut Rambam explicat. Forte intelliguntur *alopecides,* quos Xenophon facit canes venaticos. כלב שוטה canis rabidus: ejus signa quinque: פיו פתוח רירו נוטף os apertum, saliva stillans, aures foetidae, cauda reflexa ad femora, ambulans ad latera viarum: quidam addunt, latrans ut vix vox audiatur, Joma 83b. Morsus canis rabidi incurabilis est. Vide in חברבר, supra: Proverb. כלבא בכפנא אפילו גללי מבלע canis famelicus etiam stercus comedit, Bk. 92b. Optimum condimentum fames, der Hunger ist der beste Koch. Salomon, לנפש רעבה כל מר מתוק animae famelicae omne amarum dulce est, Pr. 27, 7. Socrates dicere solebat, cibi condimentum esse famem, potionis sitim. ut refert Cic. lib. 5. Tusc. Antiphanes dicere solitus: famem omnia dulcia reddere praeter seipsam.

---

[43]) Hebr. כְּלָיוֹת, q. v. in lexicis hebraicis.

[44]) Nonnulli ad gr. κωλύω *prohibeo, cohibeo* vocem vertunt. Opus non est, ipsi enim verbo hebr. כָּלָא, chald. כְּלָה haec inest significatio.

[45]) Cohen de Lara vocem lat. esse cella putat. Alii a כְּלָה *coarcere* eam derivant. Verisimilius autem videtur persicum esse خلوه quod *thalamum, torum nuptialem* denotat.

Darius in fuga cum aquam turbidam bibisset, negavit unquam se bibisse jucundius: meminit Cic. lib. 3. Tusc. Artaxerxes cum in fuga quadam direpto illius commeatu aridis ficis et hordeaceo pane vesceretur, Dii boni, inquit, cujusmodi voluptatis hactenus fui inexpertus: meminit Plutarch. Legitur in T. de quodam divite Hierosolymitano, qui quemlibet instar canis famelicum ad se venientem, שבוע saturum dimisit, unde dictus fuit כלבא שבוע canis satur, Ket. 62b. מכלבא בישא גוריא טבא לא נפיק ex cane malo bonus catulus non nascitur, Seder olam c. 25. Fem. כַּלְבְּתָא canis femina: שיני כלבתא dentes canis, Mk. 10a.

מַכְלַב *suturam caninam faciens*, i. e. *inaequalem, ut sunt dentes canum:* האומן מכליב sartor inaequaliter suens, Mk. 10a. vel, latas suturas faciens, weite Stiche, מרחיק תפירות.

כּוּלָב, כּוּלְבָא[46] *securis*, hebr. קַרְדּוֹם: Cum affix. לְחָרְפָא יַת כּוּלְבֵּיהּ ad acuendum securim suam, IS. 13, 20. Pl. וּנְסֵיב אֲבִימֶלֶךְ יַת כּוּלְבַיָּא et accepit Abimelech secures, Jud. 9, 48. B. Ar. adducit hoc exemplum per Kaph in medio כּוּלְכַיָּא: Amplius לְמִקְטַע בְּכַלְבַּיָּא ad caedendum securibus, Ps. 74, 5. Sic citatur in Ar. ex Br. s. 38. אייתי לי כולב adfer mihi securim; quod in nostris libris legitur קולב.

כָּלוּב, כְּלִיבָה[47] *canistrum, cavea avium*, Jer. 5, 27. hebr. Sic T. באין לכלובן veniunt in caveas suas, Beza 24a.

כליבה, כלובה *arca, capsa mortuorum*, קרן של כליבה Para c. 12. gl.: *in lecto, quem faciunt ad portandum in eo mortuum, faciunt veluti cornu quoddam ferreum, cui alligant mortuum ne decidat*, et vocatur כליבה, quia est ככלוב העוף sicut cavea avium. In Mk. 27b. scribitur per geminum Caph, כליכה.

כּוּלְבָא *idiota, simplex, vilis, stultus.* Hinc proverbium in terra Israëlis aliquando usitatum: באתר דמרי ביתא תלא זייניה כולבא רעיא קולתיה תלא in loco, quo herus domesticus suspendit arma sua, vilis pastor nunc suspendit pedum suum, Bm. 82b. Sanh. 103a. ubi scribitur per Koph קולבאי. Vide in ק. Vr. s. 4.

כלבודא vide infra in כלק, in כלקירא.

כולבוס[48] *bidens, instrumentum duorum curvatorum dentium:* כלבוס של ברזל מטילין תוך פיה bidentem ferreum injiciunt ori ejus, Sota 19b. gl. שני שנים יש לו duo dentes sunt ipsi. Quidam explicant *uncinum bifidum, de quo aliquid suspendi potest:* עשאו כמין כלבוס fecit illud instar unci bidentis, Sab. 60b. Est et *nomen vasis culinarii*[49], *instar sartaginis, cujus usus aliquando fuit in templo Hierosolymitano*, Men. 63a. Item *faeces quae in fundo ollo remanent*[50], in Bk. 100b. מאי כלבוס אמר רבא בר שמואל כפרא דודי quid est כלבוס? Dixit Rabba bar Schemuel, abstersio ollarum, h. e. id quod ollae adhaeret, reliquiae turbidae quae in fundo remanent. Ita sumitur illic pro faecibus colorum, reliquiis residuis inutilibus, vitiosis etc.

כְּלָבִית *nomen vermis, aquatilis, qui ingreditur aures piscium majorum:* כלבית על לויתן Kilbis balenae creatus est, ut eam infestet, Sab. 77a. Ar. scribit per geminum כ, כלכית. Alibi eodem sensu legitur כולבא טינא, Bb. 73b.

אַכְלְבָא[51] *granarium:* אתיא לטיפחה בבא דאכלבא venit ad aperiendum ostium granarii: חזת אכלבא דמליא חיטי vidit granarium plenum esse tritico, Tan. 24a. חיטי דקדחי באכלבאי tritica quae incaluerunt in granariis meis, Bm. 63b. In Ar. haec ad כלך referuntur, sed in Gem. per ב scribuntur.

כלד כְּלִידָא *calix, scyphus, poculum:* וית כְּלִידֵי כלידא דכספא scyphum autem meum scyphum argenteum, Gen. 44, 2. כלידי רויחא calix meus amplus est, Ps. 23, 5. Pl. תלתין כְּלִידִין מצויירין tres scyphi figurati, Exod. 25, 33.

כַּלְדָאִין *Chaldaei, astronomi, astrologi.* Nam Chaldaei astronomiae fuerunt peritissimi et ejus artis magistri: אמרי ליה כלדאי dixerunt ipsi Chaldaei, Sanh. 95a. Pro eo ponit R. Sal. Jes. 10, 32. שאמרו איצטגניניו dixerunt ipsi astrologi ejus. Sic in Sab. 119a. et 156a. explicatur חוזים בכוכבים inspectores stellarum: מנין שאין שואלים בכלדיים unde habemus, quod non interrogandi sint Chaldaei vel astrologi? Ex eo quod dicitur, „integer eris cum domino Deo tuo: Gentes enim istae, quas possessurus es, ariolos et divinos consulent: tu autem non sic etc." Deut. 18, 13. 14. Pes. 113b.

כלידין[52] *genus vestimentorum, vel armorum splendidorum:* אין עבד מולך ולא לובש כלידים non regnat servus neque induit Challidim, Br. 89. B. Ar. legit כלידרין. Quidam putant esse q. כלי ידים *chirothecas.* Sic adducit B. Ar. ex Br. s. 90. לא ירים איש את ידו ואת רגלו כלידרים pro quo in nostris libris legitur כלי ידים.

כלה. Quae hinc esse possint, vide paulo ante in כלא et mox in כלל.

כלו כָּלוֹזָא idem quod אוכלוסא *populus*, juxta B. Ar. et glossam talmudicam, in Bm. 108a. Sed in Bb. 8a. videtur exponi per הכרזה *promulgatio.* Prior expositio melior. Vide in אוכלוסא.

כלט כּוּלְטִית[53] *putredo:* לקיסא כולטיתא pro ligno putredinis, putrido, hebr. רקבון, Job. 41, 18. in Ven.

---

46) Vocabulum lat. clava *virga capitata*, germ. Kolbe. Alii ad hebr. vertunt כלפות mutatis labialibus ב et פ.

47) Cf. gr. χαλαφή. 48) Lat. clavus. 49) Gr. χελέβη, λέβης *lebes, pollubrum, caldarium.*

50) Videantur quae scripsimus supra p. 511 n. 2. 51) Gr. χαλύβη *cella.*

52) Gr. χλιδῶνες *brachialia.* Alii per Resch, כלירין legunt vocemque latinam habent collare. Lectio כלידרין, quae in Aruch, mendum mihi videtur ex variis his lectionibus compositum.

*) כלידין (TH. Pes. c. 3.) χλῆδος *sordes, squalor.* Conferri etiam potest cum chald. חלודא *rubigo* d. q. supra.

53) Ego per Beth, בולטיה vel בולטיתא i. e. blatta legere malim d. q. supra.

כלי כליונין. Citat Ar. ex Echa. rab. c. 1, 4. Sed pro eo in nostris exemplaribus legitur בולויטין[54] *consiliarii.*

כוליאר vide infra in כלר.

כלך כָּלָךְ *cortex, involucrum bombycis, quod ad nendum ineptum:* vel *certa species serici*, juxta Bartenoram, Kil. c. 9. initio, Sab. 2. initio, ubi gl. explicat פסולת של משי. In Gem. TH. explicatur voce quadam peregrina, אנבין קיסריי et in Sab. אנבין קיסריי. Rabbi Sal. id scribit in Kil. אצבין קצרי.[55]

כְּלִיכָה *arca, capsa, feretrum mortuorum*, Mk. 27b. Vide etiam supra in כלב.

כולכסין *herbae species.* Videtur idem esse quod קולקסייא. TH. Dem. c. 2.

כְּלְבִית כלבית vide supra.

כלל כָּלַל *perficere, absolvere, comprehendere, complecti aliquid generaliter, universaliter, totaliter et summatim.* Ri. ספר מכלל מצותיו liber complectens praecepta ejus, מכלל פעולותיו complectitur quoque opera ejus. More l. 1. c. 55. נכלל *comprehendi.* Ri. ובזה נכלל הפרק הזה et hic absolvitur hoc caput.

כּוֹלֵל *complectens, comprehendens, universale, collectivum: commune praedicatum:* שם כולל nomen universale, collectivum: שהוא יותר כולל ממנו quod est magis complectens, i. e. commune et generale, quam illud. In titulis virorum doctorum saepe usurpatur, החכם הכולל sapiens omnibus modis. Femin. כּוֹלֶלֶת.

כְּלָל, כְּלָלָא *complexio, complexum, canon, regula, summa* generaliter vel universaliter aliquid complectens: *universale, generale, commune, universalitas, universum* et adverbialiter *penitus, prorsus, in universum, universaliter.* Oppositum ejus est פרט particulare, speciale: כלל ופרט generale et particulare: כלל גבוה genus summum, generalissimum: בכלל *in genere, universim, summatim:* אמר ברכתא בכללא ולווטיא בכללא dicebat benedictiones summatim, et maledictiones summatim, Deut. 27. ult. in Jon. מכלל יוצא מכלל egreditur (i. e. excipitur) a regula. מכלל absolute positum, *omnino, prorsus, universe:* מִכְּלַל דְּ *posteaquam:* כלל וכלל *omnibus modis, omnino:* vel negative, *nullo modo, omnino non*, si adsit negatio: שם כלל, לשון כלל, על הכלל, דרך כלל, universaliter: nomen universale. Pl. כללים שפלים universalia inferiora, subalterna: כללים שמורים והפרטים אובדים universalia conservantur, particularia pereunt, Aben Esra Ps. 104, 30. Porro observandi hic sunt quidam ex tredecim illis modis Legem explicandi, hinc denominati, quorum in scriptis Talmudicis praecipuus est usus: I. כלל ופרט *generale et speciale*, i. e. cum locutio generalis de certis speciebus, alibi definitis, tantum intelligenda est. Veluti: quum offeret e vobis oblationem Domino, Lev. 1, 2. id non de omnibus in genere intelligendum, sed de speciebus mox nominatis, bobus, ovibus, capris: II. פרט וכלל *speciale et generale;* i. e. cum speciale de toto genere dicitur. E. G. cum primum Scriptura in specie de re amissa loquitur nominando bovem, asinum, ovem, vestimentum; id in genere de omni re amissa capiendum, unde mox scriptura seipsam explicat dicens: de omni re amissa, Exo. 22, 9. III. כלל ופרט וכלל אין אתה דן אלא כעין הפרט *generale et speciale et rursus generale: tunc non judicas, nisi juxta speciale;* i. e. cum bis Scriptura in genere loquitur et semel in specie, tunc sententia pronunciatur juxta speciale: ut „de omni re iniqua.“ Id generale est; „de bove, asino, ove, veste“; id speciale est. De omni re amissa; id rursus generale est, Exod. 22, 9. Sic Deut. 14, 26. In omnia quae desideravit anima tua. Et mox, in boves, pecudes vinum; rursus: in omnia quae desideravit anima tua. Speciale loquitur de mobilibus tantum et excludit immobilia et sic duo illa generalia quoque capienda. IV. כלל שהוא צריך לפרט ופרט שצריך לכלל *generale quod opus habet specificatione: et specificatio quae opus habet generali summa.* E. G.: recenseto omne primogenitum, Num. 3, 40. id generale est et comprehendere etiam posset foemellas. Opus ergo erat specificatione, unde mox dicit, marem. Excluduntur proinde foemellae. Cogitare quis possit, esse et eum primogenitum marem, quem foemella antecessit. Opus ergo rursus generaliori locutione, quae dicit, ex omni aperiente uterum masculo, Exod. 13, 15. Is ergo primogenitus mas dicitur, qui uterum primo aperit, non quem foemella antecedit. Et contra, speciale quod opus habet generali. Si dixisset masculum et non adjecisset primogenitum, potuisset intelligi tam de primogenitis, quam de non primogenitis et idcirco dicit primogenitum: V. דבר שהוא בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא *omnis res in generali summa comprehensa et alibi inde excipitur ad certi aliquid docendum, tunc non ut de seipso aliquid doceat, excipitur, sed ut doceat aliquid de generali summa*, V. G. De Molech dicitur: quisquis e filiis Israëlis etc. dederit de semine suo Moleco, morte afficitor, populus obruito ipsum lapidibus, Lev. 20, 2. Hic Molech speciale est et excipitur ex generali abominationum idololatricarum summa, non ut de se graviorem esse poenam doceat, sed ut de generali doceat, omnes istas abominationes debere lapidatione puniri; VI. דבר שהיה בכלל ויצא לטען טעם שהוא כענינו יצא להקל ולא להחמיר *res in generali summa comprehensa et alibi ab ea excepta ad arguendum aliquid simile isti negotio, excipitur levandi, aut minuendi causa, non gravandi.* V. G. „qui iverit cum proximo suo in

---

[54]) Gr. βουλευτής. *) כלי vel כילי. χίλια *mille:* כלי כליאדן מילי מליארן χιλιάς χιλιάδες mille milliaria, in Pesikta, quae incipit בחודש השלישי. Itidem in Jalkut יתרו hebr. כי לי in illo כי לי כל הארץ nam mihi est universa terra (Deut. 4, 4.), quasi una vox כילי, gr. χίλια sumitur et inde per מילי מילי mille millia explicatur; hinc locus ille (Jalkut ibid.) כי לי כל הארץ מילי מילי ארץ „χίλια universae terrae“ (i. e.) mille millia terrarum.

[55]) Item: כלך *vade, abi* i. q. לך לך vel אך לך.

sylvam etc. et irruerit in pr ximum suum, ut moriatur", Deut. 19, 5. Hic in generali summa occidentium comprehensus est, de quibus dicitur: Qui percutit aliquem ut moriatur, morte plectitor, Exo. 21, 12. Hic excipitur per fortuitum casum occidens, ut ejus poena minuatur et distinguatur a poena ejus, qui volens et praefracte aliquem occidit. VII. דבר שהיה בכלל ויצא לטען טעם אחר שלא כענינו יצא להקל ולהחמיר *res in generali summa comprehensa et alibi inde egrediens, ad arguendum aliquid diversum a generali sive summa, egreditur et ad imminuendum et ad gravandum.* V. G. „quum emeris servum hebraeum, sex annis serviet etc. Exod. 21, 2. Hinc postea excipit ancillam hebraeam, inquiens: „si vendiderit quis filiam suam in ancillam, ne exito ut isti servi", v. 7. Hic ancilla fuit in complexu servorum Hebraeorum, juxta illud: „si vendatur tibi frater tuus hebraeus vel hebraea, Deuter. 15, 12. Excipitur autem ad arguendum aliquid diversi a conditione servorum, nempe partim ad minuendum; quod possit ante sexum annum exire; partim ad gravandum, quod possit dominus etiam invitam eam desponsare: VIII. דבר שהיה בכלל ויצא לידון בדבר החדש אי אתה יכול להחזירו לכללו עד שיחזירנו לכללו בפירוש דבר *res in generali aliqua summa comprehensa et ex ea egrediens rursus, ad novum aliquid indicandum, non potes eam reducere in summam suam, nisi versus aliquis id expresse faciat.* V. G. „quum sacerdos emerit quempiam emptione pecuniae suae, is comedet eam; similiter: natus domus ejus, isti comedent de cibo ejus", Lev. 22, 11. Jam et filia ejus est inter natos domus ejus, sive vidua sive desponsata, postea excipitur, cum desponsata fuerit alienigenae, tunc non comedit de Truma sive separato munere frumentario, juxta illud: „filia sacerdotis cum fuerit viro alieno etc. vers. seq. Haec etiamsi vidua facta fuerit, non potest restitui in summam istam, nisi Scriptura expressa id faciat, juxta illud: „filia sacerdotis cum fuerit vidua etc. de cibo patris sui comedet", vers. seq. De caeteris modis alibi.

כָּלִיל *perfectum, absolutum, totum, integrum, absolute, integre, penitus, prorsus, in universum, universaliter:* כליל יופי perfectus pulchritudine. Sic fem. כלילת יופי perfecta pulchritudine, hebr. עד כליל penitus, omnino, Prov. 5, 14.

כְּלָלִי *universalis:* כלליות *universalia.*

כּוּלָּלוּת *universalitas.*

כֹּל, כָּל, כּוּלָּא, כְּלָּה, כּוּלֵּי *omne, totum, universum, omnes, omnia,* si plurali adjungatur: ut כל בעלי דבבי omnes inimicos meos, Ps. 3, 8. מהדק וחשל כֹּלָּא comminuebat et debilitabat omnia, Dan. 2, 40. וְכֹלָּא אמרין omnes dicunt, Eccl. 10, 3. כולי עלמא totus mundus, Eccl. 10, 12. Sic Esth. 6, 1. כולי ליליא tota nocte, Ibid. Cum adjuncta negandi particula est, *quicquam, ullum, nullum, nihilquicquam:* ולמסכינא לית כל מדעם et pauperi non erat quicquam omnino, hebr. ולרש אין כל IIS. 12, 3. לא תעבד כל עיבידתא non facies ullum opus, Exod. 20, 3. Cum aff. כֻּלָּךְ וְכֻלֵּיהּ לא תחוי שפירתא tota tu pulchra es, Cant. 4, 7. et totum ipsum non videbis, Num. 23, 13. כֻּלַּהּ tota ipsa, כֻּלְּהוֹן et כֻּלּוֹן omnes illi, כּוּלְּהֶן omnes istae, omnia ista, כֻּלְּכוֹן omnes vos: כֻּלָּנָא omnes nos etc. Rab. כל גדול מן החלק totum majus est parte. Hinc pl. talmudicum כּוּלֵּי vel כֻּלֵּי: unde locum Scripturae vel verba alicujus authoris citantes abrupte dicunt, וכולי *et omnia, et reliqua, et caetera.* Rabbini extra Talmud id tantum usurpant de prophani alicujus authoris verbis, et de loco Biblico decurtato dicunt וגומר et reliquum.

מִכָּל וְכָל vel simpliciter מִכֹּל *ex omni parte, omnino, in universum.*

כֹּל אֶחָד *omnis unus,* i. e. *unusquisque.*

כָּל דְּכֵן *quanto magis,* vel *quanto minus.* כל דכן רשיעיא quanto magis improbi? Job. 4, 19.

כָּל כָּךְ *usque adeo, tantopere:* Item *omnia ista:* ut וכל כך למה sed omnia haec vel ista quorsum? T. Sanh. c. 11. initio Gemarae, Br. s. 26.

כֻּלֵּי הָאי *tantopere,* idem quod כל כך: ut מאחר דחכימת כולי האי posteaquam tantopere sapiens es, quare etc.

כָּל כְּדֵן *nihilominus tamen.*

כָּל כַּמָּה שֶׁ *quamdiu? quanto magis.*

כָּל מַה שֶּׁ *quemadmodum:* Respondet ipsi כן *sic.*

מִכָּל מָקוֹם *nihilominus tamen, tamen, attamen.* Praecedere solet אף על פי etsi.

כָּל קֳבֵל דִּי *ex adverso, e regione: propterea quod, eo quod, quandoquidem, propter, propterea.* Sequitur et דנה.

כָּל שֶׁהוּא *quicquid sit, tantillum, quantumlibet, parum, modicum.* Et pl. כל שהן. Et aliter, cum sententia continuatur, pro *quo magis:* ut כל שהוא הולך קולו עמה quo magis vox alicujus continuatur et procedit, eo magis deprimitur, R. Sal. Exod. 19, 19.

כָּל שֶׁכֵּן *multo* vel *quanto magis, quanto minus,* pro ratione sensus et loci. Chaldaice effertur כל דכן, quod ante positum: אם ללמוד אסור ללמד לא כל שכן si discere vetitum est, quanto magis id non est docendum? מן המים צר מן הטיט לא כל שכן si ex aquis (ex gutta seminis) format (Deus hominem) ex luto nonne multo magis? Sanh. 91a. Item ווי לכון חייביא דאמריתון מיתי לא חיין דלא הוו חיי דהוו לא כל שכן vae vobis improbi (Saducaei) qui dicitis, mortuos non revicturos: cum illi, qui antea non vixerunt, facti sint vivi, annon illi qui vixerunt, multo magis? Sanh. 91a.

Secundo כְּלַל *coronare:* דְּכַלִּילוּ ית מלכא qua coronaverunt regem, Cant. 3, 11. Aphel אַכְלֵל *coronare, ornare:* respondet hebr. עטר. Praet. אַכְלֵלְתָּא שנת טוב ברכתך coronasti annum bono benedictionum tuarum, Ps. 65, 12. דאכלל יתיכי qui coronavit te, Ps. 103, 4. Fut. רעוא טבא תַּכְלְלִנֵּיהּ voluntate bona coronabis eum, Ps. 5, 13. איקרא ושבהורא תכללניה gloria et splendore coronabis eum, Ps. 8, 6.

כְּלִיל, כְּלִילָא *corona, corolla:* ותעביד כליל רב et facies coronam magnam, Zach. 6, 11. אתתא כשרתא

כלילא לבעלה mulier proba corona est marito suo, Pr. 12, 4. וכלילא דקודשא et corona sancta quae data fuerat ipsis in monte Sinai, i. e. Lex, Cant. 3, 1. ונסב ית כלילא דמלכהון et accepit coronam regis ipsorum, IIS. 12, 30. כליל דדהב corona aurea, Ps. 21, 4. לכלילא דחדוא in coronam gaudii, Jes. 28, 5. Plur. כְּלִילָן coronae, Job. 31, 36. אתרבי בארבעת כלילן טבן unctus est (Moses) quatuor coronis bonis: כלילא דאורייתא corona Legis, כלילא דכהונתא corona sacerdotii, כלילא דמלכותא corona regni, כלילא דשמא טבא corona nominis boni, Deut. 34, 5. in Tg. Jon. De his quatuor coronis vide et Medr. Samuel s. 23. Et masculine כְּלִילַיָא Jud. 8, 26. Ap. Tos. ינקותא כלילא דוורדא סבותא כלילא דחילפי puellae convenit corona rosae, vetulae corona urticae, Sab. 152a. יוצאה אשה בכליל של זהב בראשה egreditur mulier cum corona aurea in capite suo, sc. in Sabbatho, Maim. de Sab. c. 19. Lamina fuit aurea fronti alligata, transiens ab una aure ad alteram. כליל מלכא[56] *corona regis, rosa est sic vocata*, Ketub. 77b. hebr. הבצלת, germ. Königskronen. Sic in pl. חמשא כְּלִילֵי quinque rosas, gl. וורדים, Sab. 109b.

תַּכְלִילָא, מַכְלִילָא *corona, decus et ornamentum.*

תִּכְלַלְתָּא *idem:* תכילתא דבבל corona, decus Babyloniae, T. Kid. 72a. gl. מכילא והפא״ת.

כְּלִילָאֵי Calilaei, q. d. *coronarios:* In Megillat Tan. c. 2. בעשרים ושבעה ביה אתנטילו כלילאי מיהודה ומירושלים שבימי מלכות יון היו מביאין עטרות של וורד וחולין אותן על פתחי בתי ע״ז שלהם ועל פתחי החנויות ועל פתחי החצרות ושרין בשיר לע״ז וכותבין על מצחו של שור ועל מצחו של חמור שאין לבעליהם חלק באלהי ישראל כמו שהיו פלשתים עושין כמו שנ׳ וחרש לא ימצא וגומר והיתה הפציר הפים וגו׳ וכשגברה יד בני חשמונאי בטלום ויום שבטלום עשאוהו יום טוב hoc est: vigesimo et septimo (mensis Ijar) profecti sunt Celilaei ex Juda et Jerusalem, qui tempore regni Graecorum adferebant coronas rosaceas et suspendebant eas ad fores aedium Idololatricarum et ad januas tabernarum et ad januas atriorum et cantabant cantica Idolis suis et inscribebant fronti bovis et fronti asini, nullam Dominis ipsorum esse partem in Deo Israëlis, sicut Philistaei fecerant, uti dicitur, „et faber non inveniebatur", IS. 13, 19. etc. Verum cum praevaluisset manus Hasmanaeorum, ejecerunt eos et eum diem quo ejecerunt eos, festum fecerunt. Haec ibi.

מַכְלַלְתָּא *nomen urbis*, quasi *coronariam* dicas, quomodo et hebr. עטרות, Num. 32, 3. in Jon. et TgH.

כַּלְּתָא, כַּלָּא *sponsa*, respectu sponsi sui: vel *nurus*, respectu soceri vel socrus, sic dicta, quod vel virginitatem aut viduitatem, quando alterius fit, *perficiat et absolvat*, aut quod *perfecte ornata aut coronata sit*: כמא דחדיא חתנא עם כלתא sicuti laetatur sponsus cum sponsa sua, Jes. 62, 5. כלתא מקילא בחמתה nurus vilipendit socrum suam, Mich. 7, 6. וככלתא דמתקשטא et sicut sponsa quae ornata est, Jes. 61, 10. Cum aff. זניאת תמר כַּלְּתָךְ fornicata est Thamar nurus tua, Gen. 38, 24. וית שרי כַּלְּתֵיה et Saram nurum suam, Gen. 11, 31. Fem. כַּלְּתַהּ Ruth. 1, 22. Pl. קל חתנין וקל כַּלָּן vox sponsorum et vox sponsarum, Jer. 7, 34. למברונא חתנין וכלן ad copulandum sponsos et sponsas, Deuter. 34, 6. in Jon. Cum aff. ועל כַּלָּתְכוֹן et super nurus vestras, vel sponsas vestras, Hos. 4, 14. וְכַלָּתְהָא et nurus ejus, Ruth. 1, 6. Ri כלתא עלתה לגננא ולא ידעה מה מטי לה sponsa conscendit thalamum sed nescit quid sibi eventurum sit, Ben Syra. אם ידור גדי עם נמר תדור כלה עם חמותה si habitaverit hoedus cum pardo, habitabit nurus cum socru sua, Ri.

כְּלָלָא *thalamus nuptialis*, Bm. 101b.

כילתא, כִּילָא *idem.* Vide in כלה.

כלם Aphel, אַכְלֵם *pudefacere, pudore, ignominia afficere.* Praet. ארי אַכְלְמֵיה quod ignominia affecit ipsum pater ejus, IS. 20, 34. Sic IR. 1, 6. Ithpe. Part. ולא מִתְכַּלְמִין ac non erubescebant, Gen. 2, 25. הוו מתכלמין לחדא fueruut confusi vehementer IIS. 10, 5. Fut. ולא תִּתְכְּלֵם nonne erubesceret, pudore suffusa fuisset, Num. 12, 14. לא תִתְכַּלְמִין non pudebit te, Jes. 54, 4. יִתְכַּלְמוּן אִנּוּן ולא אתכלם אנא pudore afficiantur illi, nec pudore afficiar ego, Jer. 17, 18.

Secundo *veterascere, vetustate consumi:* לא כלמו כסותכון non inveteraverunt vestimenta vestra, hebraice בלו, Deut. 29, 4. in Jon.

כְּלוּם[57] *aliquid, quicquam, ullum:* ולית כלום פתגם et non est ulla res, Eccl. 1, 9. Saepius cum negandi particula, *nihil, nullus:* אם אין שלום אין כלום ubi non est pax, nihil est, nihil quicquam est: אין נחשב לכלום nulla ejus est existimatio. Pro nullo reputatur: אינו צריך לכלום nulla re opus habet. Sine negandi particula saepe etiam est, *num, an forte?* כלום אתם יכולים להכחיש את זאת num vos potestis refutare hoc? R. Sal. Am. 2, 11. כלום צריכים אנו לו num opus habemus ipso? Sanh. 108a. כלום יש לזה על זה כלום an forte huic est aliquid contra istum, an hic potest alteri litem movere, kan dann eins Anspruch an das ander haben? Sanh. 105a. כלום יש ילוד אשה aliquisne est natus muliere?

כְּלַמָּא *quasi nihilum, tanquam, fere nihil*, Ps. 39, 6. Vide amplius in למא.

כַּלְמִין *pediculi*, ut proverbiali sententia, quam vide in הדר, in voce מהדורא. Sed in Tg. eo significato scribitur per ק ab initio. Vide ergo קלם.

כלמוס χλάμυς *chlamys.* Vide in seq. radice.

כְּלָן *pallium, toga, laena:* ככלן דשער sicut pallium villosum, hebr. כאדרת שער, Gen. 25, 25. in Venetis, in Onk. et in TgH. Id supra in radice בלן de

[56]) Ar. אכליל אלמלך *melilotus herba, sertula campana, corona regia*, sic vocata, ait Castel. (II. p. 1725), quia inde fiunt coronae, quae regum capitibus imponuntur, quod in hac planta vis sit dolorem capitis levandi.

[57]) Quasi כל מאום. *) כלימך. Citat B. Ar. ex Sr. sec. החדש הזה לכם vocemque explicat Mussafia per מעלות השמש i. e. *gradus solis* gr. κλίμαξ.

mendo suspectum erat pro בִילָן, ut est in Jonathane. Nunc aliter videtur: potest enim esse gr. χλαῖνα *chlaena, laena, vestis quam tunicae injiciebant.* Vide Thesaurum Henrici Stephani, ubi etiam exemplum producit, in quo χλαῖναι sumitur pro *opertoriis crassioribus et villosis ex lana vel tomento* etc. Ergo lectio כִּכְלָן in Venetis in Onkelo non contemnenda. Huc videtur referendum quod in Ar. citatur ex Tanchuma sive Jelammedenu: ne legas שני גוים, Gen. 25, 25. sed שני גֵאים duo excellentes, excelsi, superbi. Nam uterque fuit superbus, עשו מלובש ככלא Esau fuit vestitus laena, sive pallio magnifico, Isaac fuit vestitus veste cum Tzizis: Esau fuit vestitus כלמוס chlamyde, Isaac veste tallis.

כְּלִנְסָא, כְּלִנְסָא, כְּלוּנְסָא[58] *vectis, pertica:* וחפן כלנסא et operiebant vectem, IR. 6, 4. et 7, 4. ubi R. D. scribit esse בדים ארוכים כמין קנה של רומח *vectes oblongas instar hastae* vel *lanceae.* Plur. או טלק עלוי כְּלוּנְסַן aut projecerit super eum vectes, Num. 35, 20. in Jon. Sic Jes. 62, 10. Nomen נס *signum, vexillum militare,* R. Sal. explicat per כלונס, gallice פורקא *perche*, ut puto, *pertica vexillaris, vexillum.* Apud Tos. frequens est per Vau כְּלוּנְסָא כְּלוּנָס. Pl. כְּלוּנְסוֹת: מביאין כלונסאות של ארז ארוכין ut adducebant perticas ex cedro oblongas, Rh. 22b. גפן של זהב היתה עומדת על פתחו של היכל ומודלא על גבי כלונסות vitis aurea erat super portam templi et erigebatur juxta perticas, an Räbstecken. Chol. 50.

כלנוס, כָּלִינוֹס *froenum*, gr. χάλινος: נתן הק"בה כלנוס בפיו indidit Deus froenum ori ejus, Jelammedenu in sect. בלק, f. 80c. רמכה דלא כלינס asina sine froeno, TH. Kil. c. 7. In Bem. rab. s. 20. prave legitur scriptum per Beth, בלינוס.

כלניתא[59] *herbae species*, ap. Tos. Pes. 35a.

כלס כְּלִיסִין[60] *genus fructuum arboreorum*: quidam putant esse *genus ficuum:* alii *genus leguminis.* Nam praecedit גרוגרות, quod significat ficus aridas, Truma. c. 11. Okez. cap. 1. In Chol. 67b. ואת היתושין שבכליסין et muscas quae sunt in כליסין. Gl. כליסין מין קטנית ציד"אש בלעז h. e. כליסין est species leguminis, *ciceres* in lingua vernacula.

כּוּלְסָא *lamina vitrea lata, quae solet frangi in alias partes, ad conficiendos orbes aut alias formas fenestrae aptas,* Sab. 154b. Graece ὕαλος. Aruch scribit כולסא.

כלף כְּלַפֵּי[61] *ex adverso, versus, e regione, adversus, contra:* כלפי לעיל sursum versus, Jobi 24, 15. למימר פתגמי סרבנותא כלפי שמיא ut dicas verba contumaciae contra caelum, i. e. Deum, Eccl. 7, 10. מסתכלא כלפי שמיא respiciebat versus caelum, Esth. 5, 7. in Venetis. Ap. Ros. כלפי מעלה sursum versus, contra supremum, i. e. contra, adversus Deum: et sensu contrario, versus Deum, ad Deum, zu, gegen Gott. כל מחשבותיו היו כלפי מעלה omnes cogitationes ejus fuerunt sursum versus, i. e. ad Deum directae: כלפי בר foras versus, כלפי חסד versus misericordiam: כלפי אליא versus caudam, Pes. 5b. Sic citatur in Aruch ex Sab. 93b. ubi nunc legitur כלפי לייא quonam? quorsum inclinat haec sententia? Nam contrarium videtur, ut Gl. explicat.

כְּלוּפְסִין *ficuum species.* In Gem. מאי כלופסין מינא דתאיני דעבדין מנהון לפדי quid sunt Keluphsin? species ficuum ex quibus faciunt ficulinaedulia, Ned. fol. 50b.

כלק כוליקום vide in קנק, in קינוקום.

כלקירא *cibi vel fructus cujusdam species*, TH. Peah. c. ult. In Erub. c. 3 legitur pro eo כלבורא, ubi gl. הוא מין מאכל שצריך בישול est cibi species qui coquendus est (ut sc. esui sit aptus). De Babyloniis autem illic dicitur, quod eum crudum comederint.

כלר כוליאר *sindon, peplum muliebre*, Sab. c. 6. in Misna s. 3. Bartenora: est *ornamentum, quo mulieres cingunt caput instar annuli.* In Gem. explicatur per מכבנתא. In Bb. 156. in gl. citatur כולירא. Glossator in Schir haschir. rabba citat per Beth, בוליאור.

כְּמָא כְּמַת, כְּמִי *sicut*, hebr. כְּמוֹ *quemadmodum.* Idem etiam quod כאשר et sic quoque post se habet ד: ut כמא דדישין sicut conculcant, Jes. 41, 24. כמא דרעוא sicut voluntas fuit, quemadmodum placuit, Jon. 1, 14. דִכְמַת אלין sicut isti, Job. 12, 3. דכמת אלהא sicut Deus, Job. 19, 22. et 28, 5. דִכְמִי sicut ego, Job. 8, 32. דִכְמֵיהּ sicut ille, Job. 1, 8. דִכְמֵיהוֹן sicut illi, Ps. 37, 1. אנא דִכְמָתָךְ ego sicut tu, Job. 33, 6. לי ליבא דִכְמָתְכוֹן mihi est cor sicut vobis, Joc. 12, 3. לית דִכְמוֹהִי non est sicut ille, Job. 2, 3. cum Cholem, ut hebraice.

כְּמוֹת *idem*, apud Rabbinos ut apud Chald. כְּמַת: unde יהיו זה כמות זה erunt unum sicut alterum, R. Sal. Exod. 30, 34. כְּמוֹתוֹ sicut ille, כְּמוֹתָנוּ sicut nos.

---

[58]) Formatum mihi videtur hoc nomen ex gr. ξύλον *lignum*, vectis *ligneus.*

[59]) Etymologia in medio relicta B. Ar. sub שצניה vocem כלניתא accuratius per פאפאב"יר *papaver* explicat.

[60]) Mussafia vocem eandem habet atque אכלסין (As. 14a.) i. e. ὤχρος. Alii ad gr. ἄχυλος eam vertunt, ut omnino frugem *esculentam* denotet.

[61]) Compositum ex כ compar. *sicut* et לאפי *coram facie*, quasi בְלאַפֵּי *respectu alicujus rei* diceres.

*) כלקטורין χαρακτήρ *nota, signum, character.* In Vr. s. 23: הריני צר כלקטורין שלו ברמותו ecce ego juxta formam ejus formabo charactera.

*) כלירכין. Citat Mussafia ex Midr. Koh. (12, 5.) vocemque per שרי אלפים i. e. *principes qui mille viribus praesunt* explicat. Spectare igitur videtur ad gr. χιλιάρχης.

*) כילרין. Legitur haec vox in Midr. Cant. ad versum אל יהי המשל mendose pro פולרין φολλάριον *nummus exigui pretii.*

*) כלה gr. χολή *fel, bilis.* Legitur metaph. pro hebr. חמה *ira* in TgH, Gen. 27.

כמה כָּמָה vide in מה.

כַּמָּה *quod, quamdiu?* כַּמָּה *tot, aliquot:* על אחת כַּמָּה וְכַמָּה quanto magis? Num. 22, 30. Deut. 31, 27. TgH. Vide מה: Item *quantum, quantitas:* כמה מתדבק quantitas continua, מתפרד discreta.

כַּמּוּת *quantitas:* כמות המשפט quantitas propositionis.

כַּמָּהִין[62] *fungi* Schwämme, Ber. 40b. ubi agitur, qua benedictione consecrandi sint, si comedantur. Qui vovit se non vesciturum fructibus terrae, is fungos comedere potest. Non enim habent nutrimentum suum ex terra, sed ex pituita arborum, Erub. 27. Nid. 20.

כמז כומז *cingula pendula vel bullata muliebris*, heb. Exod. 35, 22. Ap. Tos. כומז זה דפוס של בית הרחם h. e. כומז est figura, typus, seu ornamentum uteri: et mox, כומז כאן מקום זמה h. e. כומז sic dicitur, quasi כאן מקום זמה hic est locus libidinis, (scil. per Notaricon) Sab. 64a. Posteriora haec verba adducit R. Sal. in suis Commentariis in Exod.

כמך כַּמְכָּא *intinctum, cibi lactei genus cui panem intingunt:* אפילו כמכא והרסנא etiam intinctum et pisciculi frixi, Ket. 60b. Gl. כמכא i. e. כותח de quo infra: כדא דכמכא cadus intincti, Pes. 111b. Vide et in Git. 69b. As. 35b. Chol. 112a. etc.

כמן[63] *latere, insidiari, abscondere, recondere:* Praet. דלא כְמַן ליה qui non fuerit insidiatus ipsi, heb. צדה Exod. 21, 13. על תרע חברי כְמָנִית ad ostium socii mei insidiatus sum, heb. ארבתי Job. 31, 19. כְּמַנוּ לי insidias struxerunt mihi, Thr. 3, 52. Part. חזו דאתון כָּמְנִין לקרתא videte, vos insidiamini urbi, Jos. 8, 4. ושויאו כמנין et posuerunt insidiatores, Jud. 9, 25. Fem. כָּמְנָא insidiatur, Pr. 7, 12. et 23, 28. Infin. לְמִכְמַן תקלין ad abscondendum laqueos, hebr. לטמן Ps. 64, 6. Imper. וּכְמוֹן בחקלא et insidiare in agro, Jud. 9, 32. Fut. לא תִכְמַן רשיעא ne insidiator, o improbe, Prov. 24, 15. יִכְמוֹן בטומריא insidiatur in latibulis, Ps. 10, 9. נִכְמוֹן לדמא insidiemur sanguini, Prov. 1, 11. וְתִכְמְנוּן בכרמיא et insidiabimini in vineis, Jud. 21, 20. Ex Aphel Part. דובא מַכְמִין ursus insidians, Thr. 3, 10. Ex Ithpe. בְּאִתְכַּמּוֹנֵיהוֹן dum insidias excogitant, Hos. 7, 6. Ex hoc verbo etiam R. Sal. legit וְכַמְנִי et insidiatus est mihi, Gen, 27, 36. quod nunc legitur וַיַּעְקְבֵנִי.

Ti. מכמינין לאחורי הגדר insidiantur post sepem, Sanh. 67. Vide et mox in כמר.

כְּמָנָא *insidiae, insidiator:* אחקן לך כמנא dispone tibi isidias, Jos. 8, 2. וּכְמָנָא יתיב לה et insidiator sedebat ei, Jud. 16, 9. ותיתי חיתא בִכְמָנָא et veniet bestia per insidias, Job. 37, 8. Cum aff. משוי כמנתיה ponit insidias suas, Jer. 9, 8. Pl. יתיב בִּכְמָנֵי דרתיא sedet in insidiis atriorum, Ps. 10, 8.

Deinde כמנא *locus insidiarum, latibulum, spelunca.* Sic explicatur in Midr. Kohel. hebr. מצודים גדולים, c. 9, 14. et 15. Br. s. 33. per כמנן ועקמן latibula obliqua et abstrusa.

כָּמַן *idem quod supra* כַּמָּה. Hinc in Jalk. in Leg. f. 40c. כמן וכמן quanto minus? eo sensu, quo alias dicunt, על אחת כמה וכמה.

כַּמּוֹנָא[64] *cyminum*, Jes. 28, 27. Ap. Tos. תנור שהסיקו בכמון furnus, quem accenderunt cymino, Truma. c. 10. האורז והכמון oryza et cyminum, Dem. cap. 2.

כּוּמְנָא *equitatus muliebris*, Bb. 78a. ubi legitur: מאי כומני א"ר פפא מרכבתא דנשי quid est כומני? Dixit R. Papa; vehiculum aut ephippium muliebre, aut instrumenta, quae ad equitatum muliebrem requiruntur.

כמס[65], adducit Aruch ex Pesikta, ואחר כך הוא נותן להם כמס, sed non explicat.

כּוּמְסוֹת[66] *caudae vel partes inferiores spicarum.* Alii aliter explicant. Legitur in Pea. 7b. Vide et supra in כסס.

כמץ כּוּמְצָא, כּוּמֵץ[67] *fossa, fovea*, pro hebr. פַּחַת, Jer. 48, 43. 44. יפול לגו כֻמְצָא incidet in foveam, Jes. 24, 18.

כמר Niphal נִכְמַר *incalescere, flagrare, aestuare:* quod metaphorice transfertur ad *commiserationis affectum*, hebr. Hinc est chald. וְיִכְמוֹר עליכון רחמין וירחם עליכון et aestuet super vos miserationibus et misereatur vestri, hebr. ונתן לך רחמים et det tibi misericordiam, Deut. 13, 18. in Jon. Item אין סליק ברוגזיה מן לְמִכְמַר רחמוי לעלמין an cessavit in ira sua ab aestuando miserationibus suis in saeculum? Ps. 77, 10. hebr. אם קפץ באף רחמיו an conclusit in ira miserationes suas? Elias in Thisbi hoc exemplum refert ad sequentem hujus verbi usum et vult respondere hebr. קפץ: sed apparet סְלִיק pro eo poni.

Deinde exponunt ex Aruch pro *abscondere, occultare*[68]: vel *includere, concludere.* Videamus exempla: הסכמר באדמה פטור qui abscondit (sc. olivas non bene maturas) in terra (sc. fovendi ulterius et plenius maturandi causa) liber est, Mas. c. 4. Sic legit B. Ar. et sic quoque scribitur in Talm. Hieros. sed in Talm. Babyl. et in omnibus Mischnaj. הַמַּכְמֵן vel הַמַּכְמִין. Gl. R. Sal. הסכמן i. e. טומן abscondens olivas in terra, כדי שיתחממו ut incalescant, foveantur. Sic Rambam et Bartenora; abscondens fructus immaturos in terra ut plenius maturescant. Sic in Bm. 89b. לא יהבהב באור ויאכל ולא יכמור באדמה ויאכל non

---

[62]) Ar. esse כמאה, كمأة, observat B. Ar.

[63]) Ar. كَمَنَ, syr. ܟܡܢ.

[64]) Observante Castello hoc vocabulum in omnibus, tam Orient. quam Occident. linguis fere idem sonat.

[65]) כָּמֻס Part. Pahul verbi כָּמַס *recondidit:* ואחר כך הוא נותן להם כמס *et tum iis* (Israelitis) *dat reconditum* i. e. *poenam reconditam* juxta illud (Deut. 32, 34.) הלא הוא כמס עמדי ecce apud me est reconditum etc.

[66]) *Merges, manipulus*, gr. κόμυς.

[67]) Idem quod hebr. גּוּמָץ a verbo כמץ chald. et syr. *fodit, effodit.*

[68]) Verbum denominativum a nomine sequente, q. v.

torrebit ad ignem et comedet, neque abscondet in terra et comedet; Gl. R. Sal. יכמור i. e. יחמם calefaciet, abscondendo in pulvere vel terra calida. Haec exempla commode possunt ad praecedentem significationem reduci, prout etiam R. Salomon illa omnia eo refert. Hinc tamen esse potest illud, שני בני אדם מכמרין מכמורין בירדן duo homines abscondebant vel concludebant retia in Jordane, Jev. 121a.

כּוּמַר, כמרא[69] *calor, calefactio:* In Gem.: מאי נובלות בשולי כמרא quid sunt נובלות? maturata calefactione, Ber. 40b. h. e. fructus decidui et postea soli expositi et maturati ac siccati. Haec verba adducit R. Sal. ad vocem וכנבלת Jes. 28, 1. et exponit שנתבשלו בכומר fructus qui maturati sunt calore; posteaquam nempe colecti sunt fructus, solent coacervari, calefieri, atque ita maturari. Sic כומר של ענבים calefactio uvarum, uvae passae, כומר של זיתים olivae calefactae, fotae, passae, Bm. 74a. Bech. 31b. ubi R. Sal. scribit, כומר ענבים sunt uvae in vase quodam per septem aut octo dies collectae, ut comprimantur et coquantur vel maturentur; Jeb. 97a. ubi iterum R. Sal. scribit, כומר est vas ח in quo reponunt uvas ut calefiant et vinum tanto facilius exprimi possit.

מכמר *idem:* מחוסר מכמר carens calefactione, quod non calefactum et siccatum est, Bm. 74a. מכמר בשרא calefactio carnis, Pes. 58a. gl. חימום הבשר.

כּוּמַר, כּוּמְרָא[70] *sacrificulus, sacerdos gentilis et idololatricus; monachus, hierophanta, idolorum sacrificus et minister.* Nomen hebraeum כֹּהֵן, quando de sacerdotibus veris Israëliticis dicitur, tum transfertur in Tg. כָּהֵן sacerdos: quando de sacerdotibus gentilibus et idololatricis, tum redditur כומרא: ut והוה ליה לכוּמְרָא et fuit ipsi in sacerdotem, Jud. 17, 5. nempe, qui idolo serviret, quod Micha fundi curaverat. Sic. 18, 4. Plur. הוא ובנוהי הוו כוּמְרִין ipse et filii ejus fuerunt sacrificuli, Jud. 18, 30. Emphat. ובטל ית כּמְרַיָּא et abstulit sacrificulos, IIR. 23, 5. ארעא דְכוּמְרַיָּא לָא קְנָא terram sacerdotum non emit, Gen. 47, 22. Aff. עם כּמְרֵיהוֹן cum sacrificulis suis, Soph. 1, 4. hebr. כְּמָרִים. Sic dicti fuerunt, juxta quosdam, quod atrati et pullati incederent. Judaei Monachos Christianorum hodie sic vocant ab inclusione, quod in monasterio suo inclusi sunt: et interpretantur כומר ein verschlossener. Alios sacerdotes et sacrificulos vocant גַלָּחִים rasos. Fem. כּוּמָרִית *monacha, monialis.*

כּוּמָרָן *idem.* Pl. כּוּמְרָנַיָּא Gen. 39, 20. et 47, 22. in Jon.

מִכְמוֹרִין, מִכְמוֹרוֹת *retia*, Jeb. 121a. Kel. c. 23. Machs. c. 5. Ar. explicat הכין *hamos.*

כַּמְרוֹסָא καμάρωσις, *concameratio, camera, fornix, testudo*, Bem. rab. s. 12.

כְּמַשׁ *flaccidum esse, flaccescere:* Pahel כַּמֵּשׁ *flaccidum reddere:* Sal. Jarchi Jes. 34, 4. יבול exponit יִכְמוֹשׁ flaccesset: et ad וכנובלת מתאנה scribit, כמושה באילן קרויה נובלת ficus quae emarcescit in arbore, vocatur נובלת. Sic Exod. 18, 18. ad נבול תבול scribit לשונו לשון כמישה פליישטריר. Niph. נִכְמַשׁ *flaccidum fieri*, כָּמוּשׁ *marcidum, flaccidum.* Pl. כְּמוּשִׁים *marcida, flaccida.* Pes. 39b. de herbis. R. Sal. gallice explicat פלצדאו, quod corrupte scribitur pro *flestri, marcidus:* ערבה כמושה salix flaccida, Suc. 33b. in Misna: כמושים כשירין יבישים פסולים flaccida sunt licita, arida sunt prohibita, Suc. 31a, כמוש על ידי חמה flaccidum a sole.

כְּמִישָׁה, כָּמוּשׁ *flacciditas, marcor.*

כמת כּוּמְתָא[71] *pileus, galerus: biretum:* הב לי כומתאי da mihi galerum meum, i. e. כובעי, Sab. 147a. כומתא וסודרא pileus et sudarium, linteum, Erub. 84b. et 91a. Sic in Mk. 15a. שקל כומתיה שדה בה accepit pileum suum et projecit in eam, Git. 39b.

כְּמַת, כְּמוֹת vide supra in כמא.

כָּאן כַּן vide supra in כאן.

כַּן vide in כון.

כנב כַּנָּבוּס *cannabis:* היתה שדהו זרועה כנבוס si fuerit ager ejus satus cannabe, Kil. c. 2. Alias per ק scribitur.

כנג כַּנְגַר *colokynthis.* Sic in Aruch. In Gem., unde citatur, legitur per Beth, בנגר, quod vide suo loco.

כנר כַּנְרֵי *tumores, inflationes, ulcera, pustulae*[72] *magnae in pulmone*, Chol. 48b. Item *candes, ollae, vasa fictilia:* להנהו דמזבני כנרי istis qui ven-

[69]) Cohen de Lara ad Latinorum cumera, *vas ingens vimineum, vel etiam fictile* vocem vertit.

[70]) Varias nominis derivationes partim longius petitas, partim formae vocis minus convenientes recenset Ikenius in Dissert. de Cemarim, qui eos sic dictos putat a pers. كمر *sacro magorum ignicolarum cingulo.* Convenit sic chal. קמור et קמרא *cingulum, baltheus et* rad. קמר *accinxit alligavit.*

[71]) Pers. كمته *pileus, vitta, mitra.* Vide Cast. lex. pers. p. 469.

[72]) B. Ar. tria enumerat כנרי vel כנרא: כַּנְדָא quidem (Pes. 30.), quod, ut A. n. recte observat, idem est atque כד *cadus, vas fictile.* Alterum כַּנְדֵי (cujus usus in pl. tantum) *tumores, pustulae* (Chol. 48b.), quod, ut suspicor, ad gr. spectat κόνδυλα. Tertium denique כַּנְדָא, quod, ut ex loco ab illo citato (Bk. f. 24.) videndum est, *genus vestimenti* innuit. De ea voce scribit Mussafia: פירוש בלשון יון מין לבוש פרסי i. e. explicatio, seu significatio ejus in lingua graeca est *genus vestimenti persici.* Ego vocem quidem graecam investigare non potui, at vero persicam inveni (Cast. lex. pers. p. 472) كندورت, cujus significatio, *mantile in orbem accumbentes cingens*, in locum illum talmudicum (vide eum apud auctorem Ar., nam in nostris editionibus non extat) aptissime quadrat.

dunt vasa fictilia, h. e. אַגְּנֵי דפחר, ut Aruch explicat, Pes. 30a. Gl. Isid. *candes, vasa fictilia.* Martinius sic dicta putat, quod luto *candente* fiant. Etymologia ex hac lingua videtur petenda. Videtur autem כנדי dici, quasi כדי *cadi*, Dagesch forti resoluto in Nun, ut in סדה ,סנדה, item חטין חנטין et quibusdam aliis. Citat B. Ar. etiam ex Mk. f. 24a. sed ibi hodie non extat in nostris exemplaribus.

כנדא vide infra in כנר.

כנדוקא *vendens cupas, vasa lignea ad vina, olea, mella et similia,* Chol. 49b.

כְּנָה כְּנִי *cognominare, cognomine, titulo appellare, titulis uti,* hebr. In Tg. Ithpe. Praet. אִתְכְּנִיאוּ בזרעא רחימא cognominati sunt semen electum, Jes. 1, 4. Pahel Part. וּמְכַנַּיִן לטעותהון et cognominarunt idola sua nomine veri Dei, Gen. 4, 26. in Jon. Ap. Ros. אלא שכנה הכתוב sed cognominatione utitur scriptura, h. e. aliter loquitur scriptura, alio q. nomine vel titulo rem indigitat: המכנה שם לחבירו qui cognomine appellat socium suum, Bm. 58.

כִּנּוּי *cognomen, agnomen:* דירגז ויחרף שום כנוי אלקיה qui iratus probro affecerit cognomen Dei sui, Lev. 24, 15. in Jon. במקדש היו אומרים את השם ככתבו ובמדינה בכנויו in sanctuario proferebant nomen juxta scripturam suam: sed in provincia per cognomen ejus, Tam. c. ult. Theologi Hebraeorum dicunt, אדני et אלהים esse כנויים cognomina nominis יהוה: quia pro eo leguntur. Pl. כל כנויי נדרים כנדרים omnia cognomina, omnes periphrases votorum sunt sicut vota ipsa, Ned. in principio. Deinde etiam latus est, *epitheton, periphrasis, antiphrasis.* Unde Kimchi scribit Ez. 8, 14. מבכות „flentes", quosdam exponere per כנוי antiphrasin משמחות exhilarantes erant Tammuzum: ואמר בלשון אורה לכנוי et ait voce אורה lucis per antiphrasin. Kimchi in rad. יפע. Vide Aben Esram Exod. 14, 20. Sic Aben Esra Job. 1, 5. וברכו „et benedixerunt" לשון כנוי ובהפך locutio est per antiphrasin. Apud Grammaticos כנוי est *pronomen:* כנויים pronomina, affixa etc.

כָּנָה[73] *vermiculi genus frumenta rodens,* Parah cap. 9.

כַּנְיָא *species avis.* In T. legitur כותיא, Chol. 62b.

כנם כְּנֵמָא *hujusmodi, in hunc modum, in hanc sententiam:* וּכְנֵמָא פתגמא et hujusmodi sermone, Esr. 5, 11. כנמא אמרנא hujusmodi respondimus, v. 4. Volunt compositum ex servili כְּ *sicut* et נֵימָא quod Talmudice sic dicitur pro נֵאמַר. Ergo כנמא i. e. כנאמר sicut dicemus, quod deinde in particulae naturam degeneravit, pro *totaliter.*

כְּנִימָה *vermiculus fructuum et leguminum,* Chol. 13a. Ex significatione כנים *pediculi:* המעלה פירותיו לגג מפני הכנימה qui deponit fructus suos in tectum propter vermes, Machs. c. 6.

כַּנֵּן[74] T. *circumvolvere, torquere, circumdare, circumligare:* המכנן את החבל על ידו circumligans funem circa manum suam, Para c. 7. חבל שהוא מכונן על צוארה funis vel orbis qui circumdatus est circa collum ejus, Machs. c. 4.

כֵּן ,כִּנָּה *pediculus, pulex:* ההורג כינה בשבת כאילו הורג גמל qui occidit pediculum in Sabbatho perinde est ac si occideret camelum, Sab. 52a. כִּינָּה רוחשת pediculis serpens: כינה קופצת pediculus saltans, i. e. pulex.

כְּנוּנָא *forceps,* juxta quosdam. R. Sal. exponit *vas aereum, quo deferuntur prunae coram magnatibus ad calefaciendum se, focus, foculus mensalis.* Sic arabice כאנון est *focus,* ut notat Aruch. Alibi in Gem.: מטלטלין כנונא אגב קטמיה transportant focum cum cineribus suis, Jom. 21b.

כּוֹנָנִיּוֹת vide supra in כון.

כְּנַס *colligere, congregare, coacervare, comportare,* ut hebraice. Imper. כְּנוֹס ית כל יהודאי congrega omnes Judaeos, Esth. 4, 16. et sic hebraice. Fut. Pahel גלות ישראל יְכַנֵּס captivitatem Israëlis congregabit, Ps. 147, 2. Saepius per שׂ effertur. Vide כְּנַשׁ. Ex Aphel דְּמַכְנֵס היך זיקא מוי דימא congregans quasi uter, vel in utre apuas maris, Ps. 33, 7.

Ap. Ros. in Niphal, נִכְנַס *introire, intrare, ingredi, quod cum ad mulierem refertur, honeste dicitur de congressu carnali,* ut בוא hebraice in textu sacro. Usurpatur etiam nonnunquam in Kal pro *ducere in uxorem,* quasi *colligere,* vel *introducere:* sic autem fere tantum de virgine dicitur, quam quis antea jam compressit. Vide Ketub. c. 3. ad paragraph. 4. in Gem. et in Commentatoribus similiter adhibitum. Opponitur ipsi הוציא educere, dimittere. הכונס את הבתולה qui ducit virginem, Ketub. 6b. et sic saepius. Hiphil, הכניס *introducere, intromittere, ingredi facere.*

כְּנִיסָה ,כְּנֵסְיָא ,כְּנֶסֶת et כְּנוּס *introitus, ingressus, congressus, conventus, collectio, congregatio:* יום הכניסה dies congregationis, quando ordinarie congregantur in synagogis ad preces et sacra. Tales dies sunt secundus et quintus, i. e. Lunae et Jovis in qualibet septimana, vide Megilla ab initio: Item

---

[73]) Legitur hoc vocabulum in Talmude et Tg. plerumque conjunctim cum דיר vel דירה, quod teste Ar. (in דר decimo) in lingua Ismaelitica i. e. arabica (דרן) *insectum* denotat. Et revera, ut haec ex arab. ita et illa ad eam vicinalis vox כָּנָה ex affini lingua persica nomen trahit. Merum enim vocabulum pers. est كَنَه *insecti genus* d. q. vide Castelli lex. pers. p. 475.

[74]) Ar. كَنَّ *texit* rem, *servavit, custodivit.*

*) כַּנְתָא (Suc. 20a. Ketub. 105b.) χάνης ητος *canistrum, calathus.* Item כַּנַת pl. כְּנָוָתָא ,כְּנָוָן, (unde כְּנָווֹת Esr. 4, 7.) *socius, collega sodalis* (syr. ܟܢܘܬܐ) a. v., ut volunt כני ar. كَنَا *cognomine appellavit* alqm. qui eodem cognomine appellatur, h. e. *eodem munere fungitur.* Num vero forte originem dedit gr. χοινότης *societas?*

פועל בכניסתו משלו ביציאתו משל בעל הבית operarius in ingressu suo (quando vesperi se domum recipit et recolligit) suum (opus peragere debet), in egressu suo (mane ad laborem) id quod est patrisfamilias (qui ipsum conduxit) peragat, Bm. 83b. Vide Br. s. 72. בית הכנסת *domus congregationis, synagoga,* in qua Judaei precum et sacrorum causa conveniunt: **Maim.** in Tephilla c. 11. scribit; in omni loco, in quo habitant decem Israëlitae, oportet parare domum, in qua congregent se precum causa omni tempore precum, et locus iste vocatur בית הכנסת: Item אנשי כנסת הגדולה viri Synagogae magnae. De his vide nostram Tiberiadem. Plur. בתי כְנֵסִיּוֹת synagogae, ecclesiae. Tales 400 fuerunt in Bitter, Git. 58a. In Jerusalem 480. Jalkut Jes. 1. f. 40d. et Pesikta cujus et meminit R. Sal. Jes. 1, 21. Medr. Echa in Praefat.

כּוֹנָס *pala, ventilabrum frumenti,* eine Wurfschaufel, Bm. 105a. a *colligendo.* Nam cavitas illa, qua recipitur et colligitur frumentum, vocatur בית כינוס locus collectionis.

כּוֹנֵס מַשְׁקֶה *colligens liquorem.* Sic videtur vocari foramen vasis, per quod aqua ingreditur vel alius liquor, Kil. c. 8. et 10. Sab. 96a. Contrarium ejus est מוציא משקה *educens liquorem:* foramen illud per quod emittitur: illud communiter majus, hoc minus esse solet.

הַכְנָסָה *introductio, intromissio:* מדת הכנסת אורחים virtus hospitalitatis, Rab.

מִכְנָסַיִן *femoralia:* מכנסין דבוץ femoralia ex bysso Exod. 28, 42. Ezech. 44, 18.

כנע, Ithpehal אִתְכְּנַע *deprimere, abjicere, humiliare se, humiliari:* Praet. חלף דְאִתְכְּנַע pro eo quod humiliavit se coram me Achab, IR. 21, 29. וְאִתְכְּנַעְתָּא מן קדם יי et humiliasti te coram domino, IIR. 22, 19. וְאִתְכְּנִיעוּ תחות ידיהון et humiliati fuerunt sub manu ipsorum, Ps. 106, 42. Alias pro Hebraeo כנע in Tg. est תְּבַר.

II. *erubescere, pudore dejici, turpitudine* (patrati sceleris) *deprimi* quomodo hebraeo נכלם respondet: ut Praet. ואף אִתְכְּנַעְנָא etiamque pudore confusi fuimus, Jer. 31, 19. על כן לא אִתְכְּנַעִית idcirco non pudefactus sum, Jes. 50, 7. ואף אִתְכְּנַעוּ etiam erubuerunt vel humiliati sunt, Jes. 45, 16. Ez. 16, 27. Infin. מסרבת לְאִתְכְּנָעָא renuisti te humiliare, vel erubescere, Jer. 3, 3. Et alia forma, וְאִתְכְּנָעוּ ליה אנון ידעין et erubescere ipsi nesciverunt, Jer. 8, 12. Fut. וְתִתְכְּנְעִין מכל דעבדת et erubescas propter omnia quae fecisti, Ez. 16, 54. 61. תִּתְכַּנְעוּן מלאלפא pudebit vos docere, Mich. 3, 6. וְיִתְכַּנְעוּן et pudebit ipsos docere v. 7.

אִתְכְּנָעוּת, אִתְכַּנְעוּת et per apocopam, אִתְכְּנָעוּ *depressio, humiliatio, pudor, confusio:* לא מְקַבְּלִין אתכנעו non admittunt pudere, vel pudorem, Mich. 2, 6. הליכו בְאִתְכְּנָעוּ iverunt cum confusione, Jes. 45, 17. אִתְכְּנָעוּת עממיא ignominiam populorum, Ez. 34, 29. אִתְכְּנָעוּת עלם confusionem perpetuam, Jer. 23, 39. **Cum affix.** אִתְכְּנָעוּתְהוֹן יקבלון ipsi ignominiam suam accipient, Ez. 36, 7. קבילי אִתְכְּנָעוּתִיךְ accipe ignominiam tuam, Ez. 16, 52. תחפננא אִתְכְּנָעוּתָנָא operiet nos pudor noster, Jer. 3, 25.

כְּנִיעָה *idem,* Rabbini.

כְּנַף *colligere, congregare.* R. David in libro Radicum confert inter se כפן, Ez. 17, 7. et כנף per transpositionem literarum: עולא ליה יְכַנּוֹף congregabit iniquitatem sibi, hebr. יקבוץ Ps. 41, 7. Ithpe. Part. ואי מִתְכַּנְּפִין et si congregentur, congregent se, conveniant, Cant. 8, 7. Ap. Tos. per syncopem, האי מיכנף והאי לא מיכנף hoc congregatur, illud non congregatur.

כְּנַף, כַּנְפָא *ala, ora, extremitas, fimbria:* כנפא דכרובא ala Cherubi unius, IR. 6, 25. מן יתן לי כנפא היך יונתא quis dabit mihi alas, ut columba? Ps. 55, 7. כְּנַף לְכְנַף ala ad alam, IR. 6, 27. פסק ית כנף מעילא abscidit oram pallii, IS. 24, 5. ולא יגלי כנפא דאבוהי neque reteget alam patris sui, Deut. 23, 1. בִּכְנַף לבושיה in ora vestimenti sui, Hag. 2, 12. ויתקפו בִּכְנַף גבר יהודי et apprehendent oram viri Judaei, Zach. 8, 23. Pl. חפי כַּנְפִין tegens alas, Ez. 17, 3. על כַּנְפֵי כסותהון in oris vestimenti sui, Num. 15, 38. Et hinc legendum. על כַּנְפַת דגולתהון in alis vel extremitatibus vestium suarum, Numer. 15, 38. in TgH. Sic Deut. 22, 12. וְכַנְפֵיהוֹן et alae eorum, IR. 6, 27.

Ap. Tos. כנף שראה אביו לא יגלה alam, quam vidit pater ejus, non reteget, Jeb. 4. h. e. si pater compresserit mulierem aliquam et viderit alas ejus, filius ejus non deteget eam: מאה קרי במתא בזוזא תותי כנפייך לְהוו si centum cucurbitae vendantur in urbe pro uno asse, tamen sub alis tuis sunto, Pes. 113a. Merces ob vilitatem non contemnendae, sed potius colligendae: כנפי ריאה alae pulmonis, i. e. קצה extremitas pulmonis, Chol. 45a. סמפוניא אם יש בה בית קִבּוּל כנפיים symphonja, h. e. lyra in qua est locus receptionis alarum, Kel. c. 11. gl. כנפים *sunt instrumenta tenuia parva adinstar alarum, quae ponunt in medio lyrae et adjuvant auditionem modulationis:* הקטרב והכנפיים המקבלות את הרצועות lignum jugi et extremitates (illius scil. ligni) quae recipiunt lora Kel. c. 14.

כִּנּוּפְיָא vel כְּנוּפְיָא *congregatio, caetus solennis* vel *festivus:* איכא כינופיא est congregatio, i. e. dies festivus, quo conveniunt et congregant se homines in synagogis et scholis, Sab. 60b. משום דאתי בכינופיא eo quod venit in congregatione festiva, Joma 51a. B. Ar. hoc explicat, בבוא כל ישראל לחוג *quando totus Israel venit ad festum celebrandum.* Hinc Guido et alii scripserunt ex Aruch, significare etiam *tripudium.* At non hoc voluit Ar. dicere, sed id quod nos posuimus. Hinc et in gl. talm. בכינופיא explicatur לרגלים ad festa solennia. כל כינופיא דכסף in omni festo ex argento est, scil. cornu quod in principio novi anni inflari solet, Rh. 27a. Pl. לאכשורי בכנופיאתא דארמאי ad ratificandum in caetibus Syrorum, Git. fol. 11a.

כנר כִּנּוֹרָא, כִּנָּרָא *cinyra, cithara,* κινύρα: כנורא ונסיב ואבובא citharam et organum, Gen. 4, 21.

ונסיב דוד ית כנורא et accepit David citharam, IS. 16, 23. גברא דידע לנגנא בכנורא virum qui novit pulsare citharam, IS. 16, 16. Cum aff. כִּנָּרִי cithara mea, Job. 30, 31. Pl. בתופין וְכִנָּרִין cum tympanis et citharis, Ps. 149, 3. Emph. וְכִנָּרַיָּא ונבליא et citharas et nablia, IR. 10, 12. כְּכִנָּרַיָּא הַמַן sicut citharae perstrepunt, Jes. 16, 11. Cum aff. חלינן כִּנָּרָנָא suspendimus citharas nostras, Ps. 137, 2. וקל נגון כִּנָּרַיִךְ et vox concentus citharärum tuarum, Ez. 26, 13.

Ap. Tos. כנור היה תלוי למעלה ממטתו של דוד cithara fuit suspensa supra lectum Davidis, quam sub mediam noctem afflavit spiritus aquilonaris, ita ut a seipsa sonaret, Ber. 3b. Vide et Jeb. f. 72. et Bb. fol. 25.

כִּנָּרָא *nomen arboris, cujus umbra scribitur esse noxia,* in Pes. 111b. Sic adducit Aruch. In Talmud scribitur per Daleth טולא דכנרא. B. Ar. citat aliud exemplum ex Bb. 56. טבי תלא לפפי אכינרא: sed non reperio in loco allegato. Tertio adducit quoque Aruch exemplum ex Ber. 40b. רימון כינרא et scribit se illud jam explicasse in voce רימון: sed falsum est. Nam in ordine literae Resch non ponit hanc vocem. In Talmud autem iterum pro כינרא legitur כנדי. Glossator nihil annotat. Atheneus lib. 14. meminit arborum quos *Connaros* vocat. Descriptionem vide apud eum.

כנריות vide in כנר.

כִּנֶּרֶת *Kinnereth, nomen provinciae et lacus, alias* גְנוֹסַר, unde *Gennesareth lacus,* Luc. 5, 1. Matth. 14. Vide supra in גנס, in גנוסר.

כְּנַשׁ *colligere, congregare,* idem quod כנס hebraice nec aliud exemplum in Tg. universo est, ut inquit Elias, in quo Samech hebr. mutetur in Schin. Praet. כְּנַשִׁית לִי אַף אוֹצְרִין congregavi mihi etiam thesauros, Eccl. 2, 8. Part. אנא כָּנֵישׁ יתכון ego colligo vos, Ez. 22, 19. Plur. דהוו כָּנְשִׁין quae collegerunt, Hos. 7, 14. Infin. לְמִכְנַשׁ ממון ad congregandum divitias, Eccl. 2, 26. Imper. כְּנִישׁוּ ית כל ישראל congregate totum Israelem, IS, 7, 5. Fut. אֶכְנוֹשׁ טלטליא congregabo tranlatos, Mich. 4, 6. וְיִכְנְשׁוּנּוּן מכנש et congregabunt eos congregando, Jes. 24, 22. Ex Pah. כַּנָּשָׁא אֲכַנְּשִׁנְכוֹן congregando congregabo vos, Mich. 2, 12. Ex Aphel Fut. אַכְנִישׁ ית מצראי congregabo Aegyptios, Ez. 29, 13. Ithpe. וְאִתְכְּנִישׁ עמא et congregatus est populus, Exo. 32, 1. אִתְכְּנִישׁוּ כל עמא congregati sunt universus populus, Jos. 8, 16. היך מה דְאִתְכְּנִישׁ אהרן sicut congregatus est Aharon, sc. ad patres, h. e. mortuus est, Deut. 32, 50. Futur. וְתִתְכְּנִישׁ בטורא et congregator in monte, i. e. morere, Deut. 32, 50. in Jon. Sic in Ithpa. Praet. אִתְכַּנְּשׁוּ יהודאין congregarunt se Judaei, Esth. 9, 2. Infin. בְּאִתְכַּנָּשׁוּת עמין כחדא in congregando, dum congregabuntur populi simul, Ps. 102, 23. Imper. אִתְכַּנְּשׁוּ ושמעו congregate vos et audite, Gen. 49, 2. Futur. יִתְכַּנְּשׁוּן לְגַוִּיךְ congregabuntur ad te, Jes. 60, 7.

כְּנָשָׁא *collectio:* חגא דכנשא festum collectionis, sc. frugum, Exod. 34, 22.

כְּנִשְׁתָּא, כְּנִישָׁה *congregatio, caetus congregatus, synagoga,* Constr. כְּנִישַׁת מיא congregationem aquarum, Gen. 1, 10. אינשי כנישתא רבתא viri synagogae magnae, Cant. 7, 2. nempe, Esra sacerdos, Zorobabel, Jeschua, Nechemja, Mardochaeus, Bilschan et alii: Cum aff. ולא אקבל ברעוא קורבן כְּנִשְׁתְּכוֹן neque accipiam cum benevolentia oblationem congregationis vestrae, Am. 5, 21. ערעו כְּנִישָׁא convocate caetum, Joel. 1, 14. Pl. כְּנִישָׁתָא דבית יהודה synagogae domus Jehudae, Ps. 48, 12.

כְּנִישׁוּת *collectio, congregatio,* Gen. 1, 10. in Jon.

II. כְּנַשׁ Talm. *verrere, everrere,* quod fit convolvendo et *congregando* sordes scopis: כנשיה לימא everrebat eum in mare, Chol. 60a. הוה קא כנשא אמתיה דרבי ביתא fuit verrens ancilla Rabbi domum, Bm. 85a. Sic et Arabice.

כַּנּוֹשַׁאי *verrentes*: constructa forma pro absoluta. Ibidem.

מַכְנַשְׁתָּא *everritio, purgatio, scopatio, collectio,* Bm. c. 2. in principio.

כּוּנָשַׁר *umbilicus,* Prov. 3, 8. pro heb. לְשָׁרֶךָ umbilico tuo. Elias scribit, in quibusdam libris scribi לְכוּשָׁרָךְ. Guido notat, in Complutensi esse כּוּנְשָׁא, et sic Schindlerus vult כּוּנַשׁ, non כושר legendum. Haec si vera lectio, tum umbilicus sic dicitur a כנש *congregare:* nam, ut Aben Esra scribit, per eum in utero materno *congregatur* sanguis ad nervos, quorum ipse est fundamentum.

Deinde כּוּנְשָׁרָא ponitur pro hebraeo כישור *verticulum, verticillum,* Prov. 31, 19. Alii legunt hic כּוּשְׁרָא quod accedit ad hebraeum.

כְּנַת כַּנְתָּא vide supra in כון. Ap. Tos. הדרי כנתא[75] est etiam *pars intestinorum.* Id vide supra in הדר.

כּוּנְתָּא, כַּנְתָּא *spelta, zea.* Pl. tantum reperitur in Tg. וחטיא וְכֻנְתַּיָּא et triticum et speltam, Exod. 9, 32. כּוּנְתִּין Ez. 4, 9. Jes. 28, 25. hebr. כסמת. Elias *milium,* germ. Hirß, reddit. Ap. Tos. כונתא in singulari numero, Mk. 13b.

כְּסָא כְּסִי, כְּסָה *latere, occultum, absconditum esse.* Part. Pehil ופתגמא דיי הוה כְּסִי ביומיא האנון et verbum domini erat absconditum in diebus illis, heb. יקר *carum,* IS. 3, 1. Femin. וְכַסְיָא מעיני כל דחי et abscondita est ab oculis omnis viventis, Job. 28, 21. Pl. ארי תמן אנש ארם כְּסָן quia illic viri Aram sunt absconditi, IIR. 6, 9. Pah. Praet. כַּסִּיתָא כל חטאיהון texisti omnia peccata eorum, Ps. 85, 3. ארי

[75]) Nonnulli vocem כנתא ad gr. γέντα *intestina,* illam vero הדירא ad verbum חר *circumvolvere, obvolvere* vertunt, vocabula הדורא דכנתא ut *obvolutionem* i. e. tenues partes *intestinorum* denotent. Ego suspicor a Talmudicis aliquam intestinorum partem *sedem vel habitaculum* (הדורא a verbo חר, quod *habitare* significat) *insectorum* (כנתא, alia forma nominis כנא d. q. paulo ante) putatam esse; et haec, ni fallor, pars est, quam nominibus סהור דננת quasi *sedem insectorum* i. e. *lumbricorum, vermium* diceres, nuncupavere.

כַּסִּיאַת אַפַּהָא quia texerat faciem suam, Gen. 38, 15. Part. דִּמְכַסֵּה חוֹבוֹי qui occultat scelera sua, Pr. 28, 13. Pahul sive passivum, ויהי מְכַסָּא פתגמא fueritque occultum verbum, Lev. 4, 13. והוא מְכַסָּא בְּעֵינֵי אמנון et fuit occultum in oculis Amnon, IIS. 13, 2. Pl. כד מְכַסַּן סקיא operti saccis, IIR. 19, 2. Futur. אֲכַסֵּי שמיא obtegam caelos quasi caligni, Jes. 50, 3. נְכַסֵּי חטופא tegit violentiam, Prov. 10, 6. לא נְכַסֵּי מבניהון non occultabimus a filiis ipsorum, Ps. 78, 4. לא יכסי טבא non abscondet bonum, Ps. 84, 12. Ithpa. אִתְכַּסֵּי *operiri, celari, abscondi:* דְּאִתְכַּסָּא מן מלכא quod celatum fuerit a rege, IR. 10, 3. וְאִתְכַּסֵּי שקא et operuit se sacco, Jonae 3, 6. Partic. והוא מִתְכַּסֵּה בכסותא et ipse opertus erat tegumento novo, IR. 11, 29. Infin. לית לך רשו לְאִתְכַּסָּאָה non est tibi potestas abscondendi te, Deut. 22, 3. Fut. לית מא דְאִתְכַּסֵּי non est quo operiar, Jes. 3, 7. וְיִתְכַּסּוּן סקין et operient se saccis, Jon. 3, 7. ולא תִתְכַּסֵּי מצלותי et non abscondas te a precatione mea, Ps. 55, 2. לא יִתְכַּסֵּי מִן קדמך כל פתגם non occultum erit a te ullum verbum, Jer. 32, 17. 27. הֲיִתְכַּסֵּא מן קדם יי פתגמא an abscondetur, absconditum erit a domino verbum aliquod? Gen. 18, 14.

Ap. Ros. שבעה דברים מכוסים מבני אדם יום מיתה ויום הנחמה ועומק הדין ואין יודע אדם כמה משתכר ואין יודע מה שבלב חבירו ומלכות בית דוד מתי תחזור למקומה והחטאים מתי יכלו h. e. septem res sunt absconditae ab hominibus, dies mortis, dies consolationis, profunditas judicii: et ignorat homo quamnam compensationem sit accepturus? quid sit in corde proximi sui? quando regnum Davidis sit restituendum? et quando peccatores sint consumendi?

II. *arguere, increpare.* Unde Infin. וּמִכְסוֹא עם אלהא et arguere cum Deo, i. e. disputare, Job. 13, 3. in Regiis: Sic Ps. 118, 18. in Venetis.

כַּסֵּי *tectum, occultum:* לאתר כסי וטמיר in locum occultum et tectum, i. e. innominatum, IS. 21, 2. IIR. 6, 8.

כּוּסְיָא *idem:* דאחביד בְּכוּסְיָא quod perditum est clam, non observante custode. Exo. 22, 8. in Jon.

כָּסָא, כָּס vide supra in כוס.

כְּסוּ, כְּסוּת, כְּסוּתָא *indumentum, operimentum, vestimentum,* sic dictum, quia hominem *operit:* על כְּסוּ super vestimentum, Exod. 22, 9. וְלִכְסוּ דיקר et in vestimentum gloriae, Jes. 23. 18. כְּסוּתָא בליא vestimentum vetus, Jos. 9, 5. כְּסוּתָא חדתא vestimentum novum, 1 Reg. 11, 29. כסותא דחברך operimentum proximi tui, Exod. 22, 9. Cum aff. על ארבע כנפי כְּסוּתָךְ ad quatuor oras vestimenti tui, Deut. 22, 12. ארי היא כְּסוּתֵיהּ בלחודיה quia illud est vestimentum ejus tantum, Exod. 22, 26. וישכב בִּכְסוּתֵיהּ ut dormiat in vestimento suo, Deut. 24, 13. וכסקא אשוי כְּסוּתְהוֹן et sicut saccum ponam operimentum eorum, Jes. 50, 3.

כְּסוּיָן *occulta, secreta,* Job. 11, 6.

כְּסֵא כָּסָא *solium, thronus,* hebr. Pl. כָּסְאוֹת et כָּסְיוֹת ap. Ros. Sav. c. 4. כסא הכבוד solium gloriae, thronus majestatis divinae: et aliter ap. Ros. בית הכסא domus, vel locus sedis secretae, locus secretus et absconditus, in quo homo ventrem exonerat: כל הצנוע בבית הכסא ניצול משלשה דברים מן הנחשים ומן העקרבים ומן המזיקין qui verecundus est in loco secreto, liberatur a tribus rebus, a serpentibus, a scorpionibus et a daemonibus. Quidam addunt, quod somnia ejus quoque sint placida et tranquilla, Ber. 62a. קבלה דבית הכסא צניעותא traditio loci secreti est verecundia, ut nos verecunde in eo geramus, ibid. Vide ibi pluras regulas, quomodo quis in eo loco se gerere debeat.

כְּסוּי כִּסּוּי *operculum, tegmen: secretum:* כסוי מיחם operculum calefactorii, Para c. ult. Alia significata, quae hic ad כס adducunt, vel non sunt hujus loci, ut כוס *macta,* pertinet ad נכא: vel sunt falsa, Aruch ab illis non intellecto.

כַּסְּאָן *caenum, lutum,* Job. 41, 21. in Regiis, Veneta כַּסָּאָן. Aliter מן כַּסְיָאן טשטושא de luto turbido seu faedo, heb. מטיט, Ps. 40, 3. in Regiis. Vide hoc loco Castigationes nostras.

כסב כּוּסְבַּר[76] *coriandrum:* כזרע דְכוּסְבַּר sicut semen coriandri, Exo. 16, 31. in TgH. Idem in Jonathane. Ap. Tos. כוסבר וכוסבר שדה coriandrum et coriandrum agreste, sylvestre, Pes. 39a. Kil. c. 1. Alibi כוסבר של הרים coriandrum montium, Schevi. c. 9. Est et כוסבר של גנה coriandrum hortense, quod reliquis praestat. Scribitur et כְּסְבַּר. Femin. שדר ליה כּוּסְבַּרְתָּא misit ipsi coriandrum, ע״ז f. 10b.

כסד כַּסְדָּי. כַּסְדָּאֵי Chasdaeus. Pl. ארעא דְכַסְדָּאֵי terra Chasdaeorum, Jes. 23, 13. Vide ibi Kimchium: יגלי בְּכַסְדָּאֵי revelabit in Chasdaeis, Jes. 48, 14. מאורא דְכַסְדָּאֵי ex Ur Chaldaeorum, Gen. 11, 28. וְכַסְדָּאֵי שרן et Chaldaei habitabant, Jes. 52, 7. מדינת כַּסְדָּאֵי provinciae Chaldaeorum, Ez. 23, 15.

כְּסַח[77] *putare, amputare, succidere.* Saepe dicitur de uvis in vineis. In Tg. Fut. תִּכְסַח כרמך putabis vineam tuam, hebr. תזמור Lev. 25, 3. 4. Pah. Part. וּמְכַסְּחִין יתה et succidunt eam, vineam sc. vel, vindemiant, heb. וארוה et carpunt eam, Ps. 80, 13. Fut. כרמא דרשיעיא יְכַסְּחוּן et vineam improborum amputant, vindemiant, hebr. ילקשו, Job. 24, 6. Ap. Tos. הזיא להההוא גברא דהוה כסח בכרמי vidit virum quendam, qui erat putans in vinea, Sanh. 26a. או ניכש או כיסח aut evulserit herbam (jetten) aut amputaverit, sc. summitates herbarum, radice relicta, Kil. c. 2. B. Ar. scribit, ניכש esse proprie *evellere herbas radicitus:* כיסח *succidere in summitate.*

כִּיסּוּחַ *amputatio, excisio, succisio malarum herbarum, aut luxuriantium ramorum.*

---

[76]) Ar. كزبرة, gr. κοριάνδρον, κολιάνδρον vel, ut ipsa arab. vox sonat. κουσβόρας.

[77]) Hebr. כסח (aff. verbo כסה) ar. كسح vel كشح. Cf. praeterea gr. ξέω.

*) כסטריינה (MC. 6, 11.) Latinorum casterensiani.

כְּסָךְ *funis*[78], *vincula aulaei*, germ. Schnüre.

כְּסַל hebr. *stultescere, stultum, stolidum esse* vel *fieri.*

כְּסִיל, כְּסִילָא *stultus, stolidus*, Ps. 49, 11. ubi Veneta perperam pluraliter legunt כְּסִילַיָא: Item *Orion, sydus caeleste*, Am. 5, 8. Ti. dicunt כְּסִלָא, Ber. 58b. Vide supra in כימה.

כְּסִלוּת *fatuitas, stultia*, heb.

כִּסְלִין *ilia:* כִּסְלַי ilia mea, Ps. 38, 8. Reg. כִּסְלֵי, quod idem. Ri. צדי הכסלים latera ilium, *hypochondria:* עצם הכסל os ilii: יש להם חלב על הכסלים est ipsis pinguedo super ilia.

כָּסוּל *cujus femur unum est altius altero.* In Misna כסול שאחת מיריכיה גבוהה Kasul dicitur, cujus unum femorum ejus altius est, Bech. 40a. Erravit ergo Guido, qui *aequietum*, i. e. *habentem aequalia femora explicat.*

כִּסְלָא[79] *tumulus, agger* sive *aggesta terra ex fossa aut sulco, quae dicitur porca:* ככסלי לאוגיא sicut tumulus vel agger fossae, Ned. 6b. Ber. 6a. Circa vineas vel agros solent fossas fodere et earum terra aggesta dicitur כסלא.

כּוּסִילְתָא *scalpellum chirurgicum.* Ap. Tos. לבושא דאית ביה כזיעא כי כוסילתא vestimentum in quo erat foramen instar scalpelli chirurgici, Tan. 21b. רב יוסף שתי עד דנפיק מריבדא דכוסילתא Raf Joseph quando venam secabat, bibebat donec odor vini exiret e punctura vel incisione scalpelli, Sab. 129a. Cum Rabbi quidam defunctus alteri appareret, quaesivit ex eo. הוה ליה למר צערא fuitne domino dolor aliquis (nempe in egressu animae ex corpore)? Respondit כריבדא דכוסילתא qualis est incisionis vel punctionis scalpelli chirurgici, Mk. 28a. i. e. dolor levissimus et momentaneus, instar morsus pulicis, locutio proverbialis. Vide simile exemplum in Ket. 39b. רב ביבי בר אביי קפיד אפילו אריבדא דכוסילתא Raf Bibhe bar Abbaj curiosus erat etiam de incisione scalpelli, i. e. de punctione venae sectionis, Mac. f. 21a. In Sanh. 93b. מאי אשר אין בהם כל מום אמר ר׳ חמא בר חנינא אפילו כריבדא דכוסילתאא quid est Dan. 1, 4. „in quibus nulla esset macula?" Dixit R. Chama bar Chanina; ne quidem quanta est incisio scalpelli chirurgici. Vide et in ע״ז fol. 27a. R. Sal. exponit passim כלי שמכה בו instrumentum quo percutit venae-sector et vernacule פלימא פלמואה. Est *scalpellum, phlebotomum, instrumentum quo vena inciditur et cutis scarificatur.* Munsterus, Guido, Schindlerus male *cucurbitulam* explicant.

כִּסְלֵו *Kislev, November mensis*, Zach. 7, 1. hebr. et chald. Item ולא תחמנע מלמזרע אף בְּכִסְלֵו ne intermittas etiam seminare in mense Kislef, Eccl. 11, 12. In hebr. est וגם לשמנה in octavo; unde in Tg. legi deberet בְּמַרְחֶשְׁוָן in Octobri: eo enim mense seminabatur.

כסם. Inde ex Aphel דְמַכְסֵם ליה qui arguit eum, Prov. 15, 12. in Ven. quod legendum מַכְסֵן a כסן. Quod Munsterus etiam pro *roborare* exponit ex Jobi 16, 3. Error est: legendum enim illic בסם per Beth. Similiter erravit Pr. 21, 17. legens כְּסְמָא pro בְּכְמָא. Tertio erravit in כסמן Jes. 42, 16. 17. ubi כ legit pro radicali, cum sit a סמא.

כֻּסֶּמֶת *zea, spelta.* Pl. כֻּסְמִים Ez. 4, 9. heb. quod possit esse a sing. כֻּסֶּם.

כְּסַן[80] *arguere, disceptare, increpare, corripere, reprehendere.* Praet. הא כְּסַנְתְּ סגיעין ecce castigabas multos, Job. 4, 3. Infin. מִכְסַן אכסנני יה corripiendo corripuit me dominus, Ps. 118, 18. Fut. וְיִכְסְנוּן יתיה et corripiant eum, Deut. 21, 18. in Jon. Pah. Inf. וּמְכַסָּנָא עם אלוה אצבי et disceptare cum Deo volo, Job. 13, 3. לְמְכַסָּנָא יתכון באולפניה ad castigandum vos doctrina sua, Deut. 4, 36. Jon. Inf. cum Fut., ומן דכשר לְכַסָּנָא יְכַסֵּן מנכון et qui aptus est ad redarguendum, redarguat ex vobis, Job. 6, 25. לא ברוגך אל תְּכַסֵּן יתי ne in ira tua corripias me, Ps. 38, 2. ברגוך תְּכַסְּנַנִי ne in ira tua corripias me, Ps. 6, 2. וִיכַסְּנַנִי et corripiat me, Ps. 141, 5. דִיכַסְּנְנֵיה אלהא quem redarguit Deus, Job. 5, 17. דִתְכַסְּנִנֵּיהּ יי ut castiget eum dominus, Ps. 94, 12. די תְּכַסְּנִנֵּיהּ יה quem castigabis o Deus, Ps. 94, 12. Aphel אַכְסַנְתָּא corripuisti, Ps. 17, 4. וְאַכְסַנְתֵּיהּ et corripuisti cum, Ps. 41, 4. Part. דִמְכַסֵּן במלין ut disceptet verbis, Job. 15, 3. דמכסן בר נש עם אלהא ut disceptet homo cum Deo, Job. 16, 21. למן דמכסן ליה eum qui corripit ipsum, Pr. 15, 12. Fut. אורחתי קומוי אַכְסֵין vias meas coram ipso arguam, Job. 13, 15. Ithpa. vide post sequens nomen.

מַכְסָן *correptor, reprehensor:* Pl. וּלְמַכְסָנֵי יבסם et correptoribus amaenitas erit, bene erit, Prov. 24, 25.

מַכְסָנוּתָא *castigatio, correptio, reprehensio, redargutio, argumentum:* ואת סניתא מַכְסָנוּתָא et odisti castigationem, Ps. 50, 17. מַכְסָנוּתָא באומיא correptionem in populis, Ps. 149, 7. וּמַכְסָנוּתָא אשלי לבי et castigationem sprevit cor meum, Prov. 5, 12. ודמזדהר בְּמַכְסָנוּתָא ערומא הוא et qui admonetur vel, admonitionem recipit per castigationem, callidus est, Prov. 15, 5. Pl. ולא אית בפומיה מַכְסָנְיָתָא neque sunt in ore ejus argumenta, Ps. 38, 15. Hinc verbum litera formativa in radicalem conversa, אִתְמַכְסַן in-

[78]) A *torquendo* (chal. כסכך intorquendo elicere humorem) dictus, uti hebr. פתיל filum contortum, quod a verbo פתל *torsit, contorsit* derivatum.

[79]) Mussafia s. v. אגיא haec habet: אגיא בלשון יון שביל בשדה אשר בו ילכו ואין מקום לנטות ימין ושמאל כי בצדיו תקועים עצים והם הנקראים בלשון יוני כסלא. Vocem כסלא igitur ad gr. ξύλον vertit, ut *lignum* scil. *sepimentum ligneum* denotet.

[80]) Proprie: *fricare quid manibus* (impr. quod siccum sit, unde et nomen כיסנין *placentae siccae*) arab. كَسَمَ, dein ad notionem *arguendi, reprehendi* translatum est. Cf quae ad verbum בין (supra p. 147 n. 19.) scripsimus.

crepari. Part. וּמִתְמַכְסִין בכיבא et qui castigatur per dolorem, Job. 33, 15.

כַּסְנִין *placentae siccae vel ustulatae aut tostae:* In parvo Aruch exponitur germ Lebküchen, item *bis cocti*, Jos. 9, 5. 12. respondet hebr. נִקֻּדִים, quod Chaldaeus interpres sumpsit ac si esset significationis יָקַד, et idem quod מוּקַד adustum. Hinc exponit R. Sal. Jos. 9, 5. נִקֻּדִים gallice ארשיץ *arses*, h. e. מוקד et addit hoc sensu quoque exponere Jonathanem: טולמין דלחם וכסנין tortas panis et placentas, heb. נקדים, IR. 14, 3. R. Sal. Gen. 40, 16. Gallice explicat אובליש *oublies*, i. e. *crustula*, et inde interpres Tg. *obleae*. Ap. Tos. ארמלתא לית לה כיסני viduae non adhibenter tosta, Ketub. 17b. תרי שרגושי כיסני duo cochlearia tostae farinae, Erub. 29b. הני כסני מעלו לליבא ומבטלי מחשבתא haec tosta conducunt cordi et expellunt curas, Ibid. Vide in Ber. 42a. Autor Ar. inquit; *solebant coquere triticum et fabas injectis uvis passis, et sorbebant illud. Hoc in nuptiis faciebant virgini sponsae, sed viduae non faciebant, unde cognoscebatur, an sponsa virgo esset vel femina.* Gl. talm. ubique explicat קליות *tosta, placentulae tostae ex farina tritici vel leguminum.*

אַכְסָן vide in אכס.

לאכיסן.[80a] Adducit Ar. ex Vr. s. 30. et explicat לאלתר *statim, protinus.* Sed ibi in nostris exemplaribus non reperio.

כָּסַס *masticare, comedere, rodere, arrodere:* הכוסס את החטה masticans triticum, Ber. 44a. כס פלפלין masticabat piper, Ber. 36b. Gl. *quicquid non comeditur via communi*, i. e. *more consueto*, vocatur כסיסה: Vide idem in Meg. 7b. וכוססין אותו בבית המשתה et comedebant illum in loco compotationis, Kimchi Jos. 9, 5. Item העכברין כוססין ומקרטמין דברים שאין אדם ולא עוף ולא בהמה כוססין אותן mures rodunt et incidunt res, quas neque homo, neque aves, neque bestiae arrodunt. Ar. in voce גגמי. Aphel אכסוה שערין cibarunt eum hordeo, Ket. 77a.

II. כסס[80b] *arguere, increpare.* Aphel אַכֵּס *idem.* Part. דְמַכֵּס לבר נשא qui increpat hominem, Prov. 28, 23. Imper. אַכֵּס לסוכלתן argue prudentem, Pr. 19, 25. Fut. דלא יַכְסְנָךְ ne arguat te, Prov. 30, 6.

III. כָּסַס hebr. *supputare, in summam colligere.* מִכְסָה, מֶכֶס *summa, numerus supputatus, portio rata et certa, census.*

מֶכֶס, מִכְסָא *victigal*, τελώνιον, *telonium, mensa publicanorum, ubi vectigal et tributum colligitur:* item *collybus*, seu *pecuniae permutatio:* unde בית המכס locus collybi, ubi fit pecuniae permutatio (cambium vulgo et l'eschange gallice vocant, Wechselbank:) item *telonium, domus ubi vectigal colligitur.*

מי מיכסי *nomen loci*, in Jeb. 45a. Citat B. Ar. etiam ex Meg. 6a. Sed ibi nunc legitur בי כובי, Ketub. 112a.

מוֹכֵס *publicanus, telonarius: nummularius, collybista, nummos permutans:* מוכס שאין לו קצבה telonarius, cui non est determinatum, qui petit pro lubitu, Ned. 28a. Bartenora hic annotat, publicanos duplices fuisse; spontaneos, qui sponte sua ad telonium sedebant, et constitutos a rege. His necessario dandum erat vectigal, nec licebat eis illud vel remittere, vel viatoribus effugere etc. Publicani sunt inepti ad testandum aut judicandum, Sanh. 25b. Chosen hammischpat f. 11b. Maim. de Testibus c. 10. סתם מוכס גזלן telonarius simpliciter raptor est, Ar. in מכס. In Sanh. 44b, במוכס אחד de publicano quodam, exponitur in gl. per, ברשע אחד de homine quodam improbo. קשר מוכסין signatura publicanorum, Sab. c. 8. in Misna. Signatura erat duarum literarum majuscularum in chartula aut alia materia quae dabatur alicui, quum vectigal totum solveret ab una parte fluminis, quo ostenso ab altera parte fluminis, liber erat. Hinc etiam in Tg. Veneto, בית מחיבת מוֹכְסִין locus sessionis telonariorum, Jud. 5, 10. אין פורטין מחיבת המוכסים non permutant minutos-nummos ex arca publicanorum, Bk. 113a.

מוּכְסָסִין *genus fructuum praestantium, quos solebant suspendere ante idola odoris causa*, As. 14a. B. Ar. in litera מ citat per ב, מובכסין.

כַּסְכֵּס *fricare, confricare:* צריך לכסכס oportet confricare, Nid. 62a. שרא לכסכוסי קרמי permisit defricare vestes, Mk. 10b. לכסכוסי כיתניתא בשבתא confricare indusium in Sabbatho, Sab. 140a. Nempe indusium recenter lotum durum est: licet ergo parumper manibus confricare, לְרַכּוֹכֵי ad mollius reddendum: Alii reddunt *plicare, complicare*, ex mox seq. signif.

כִּיסְכּוּס *confricatio:* כיבוס דלית ליה כיסכוס לאו כיבוס הוא lotio cui non adhibetur confricatio, non est lotio, Seb. 97b.

כִּיסְכּוּסִין *plicaturae*, Falten. Sic citat B. Ar. ex Sab. 147a. מאי מרוב כסכוסי מאניה quid est מרוב canalis? sunt plicaturae vestimentorum. Sed nunc in nostris libris legitur כיסי בביילתא.

כְּסוּסְטְרָא idem quod גסוסטרא, quomodo communiter scribitur. Vide גוז. In parvo Ar. exponitur *ambitus*, ein Umbgang.

כסיסטאות[81] *mensura expansi utriusque brachii*, ein Klaffter, Br. f. 6d. In Jalkut legitur per ב.

כָּסַף hebr. *appetere, expetere, desiderare.* Niphal נִכְסַף *desiderio affici vel teneri.* Hinc in Venetis, יִכְסוֹף עולה ליה desiderabit iniquitatem sibi, Ps. 41, 7. quod pravum pro יכנוף.

II. כְּסַף Chald. *ignominia, probro, opprobrio, pudore, rubore suffundi, pudere, pallescere:* Futur. דְתִכְסוֹף ut robore suffundatur, Num. 12, 14. in Jon. ולא יִכְסְפוּן בי et non rubore perfundantur in me, Ps. 69, 7. יבהתון וְיִכְסְפוּן תבעי נפשי erubescant et confundantur quaerentes animam meam, Ps. 35, 4. vide et 40, 15. Aphel Praet. וְאַכְסֵפְתָּנָא et confudisti nos Ps. 44, 10. Part. activ. ולית דְמַכְסֵיף nec est qui pudore afficit, Job. 11, 3. Part. passiv. לא יהוב מסכן

[80a]) Gr. ἐξύς, praefixo ל ut in voce synon. לאלתר. [80b]) Ex signif. praeced. *rodere*. V. in כן. [81]) Gr. ξέστης *sextarius*.

מְכַסַּף non revertatur pauper confusus, Ps. 74, 21. Fut. עשר זמנין תְּכַסְּפוּנַנִי decem vicibus confudistis me, Job. 19, 3. Ithpa. Praet. וְאִתְכַּסִּיפוּ et confusi fuerunt, Job. 6, 20. Fut. לא יִתְכַּסְּפוּן בי ne confundantur in me, Ps. 69, 7. juxta Regia.

III. Ap. Tos. in Hiphil הִכְסִיף *pallescere, pallidum esse, livescere*, vel *ob pudorem et ignominiam*, vel *ob horrorem*. Inde כל שפניו מכסיפין cujuscunque facies pallidae sunt, Pes. 39a. כל שהכסיפו פניו כאדם שעמדו שערותיו cujus facies pallida est instar hominis, cujus erecti stant capilli ejus; nempe prae horrore, Pes. 48b. In TH. Ber. c. 1. כל זמן שפני מזרח מאדימין זהו יום הכסיפו זהו בין השמשות השחירו נעשה העליון דומה לתחתון זהו ליל omne illud tempus, quo facies Orientis rubet, vocatur dies: quando incipit pallescere, vocatur inter soles: quando nigrescit et superius (firmamentum) simile fit inferiori, tum est nox. Vide etiam Talm. Babyl. Sab. 34b. משיכסיף ראש החוטם ex quo inceperit pallescere vel livescere papilla, Nid. 47a. רוב שעות מתלבנת ומכספת plerisque horis albescit sive pallescit: אותה שעה כולה מכספת ista hora tota pallescit. Ithpe. אִיכַּסַּף (pro אִתְכַּסִיף) *pudore suffusus fuit*, Bb. 111a. Ex Pyhal מוּכְסָף *pallidum:* עליו כמושין ומוכספין folia flaccida et pallida.

IV. *perdi, corrumpi*: והכסיפה et corruptus fuerit, sc. ager: gl. נתקלקלה[82], Erach. 30a. שמא תכסיף ne forte corruptus sit ager, Ketub. 80a. et 94a. Hinc forte illud, modo non sit corruptum; מן ארעא כִיסוּפִין de terra perdentur, Prov. 2. ult.

V. אִתְכַּסִּיף *affligi*. Guido ex Zohar.

כְּסַף, כַּסְפָּא, כַּסְפָּא *argentum:* הא כספא en argentum, Gen. 44, 8. מנין דִכְסַף vasa argentea, Ibid. וְכַסְפָּא על דחלן דכסף idola argentea Exod. 20, 23. חד תרין סבו בידכן et argentum duplum accipite in manum vestram, Gen. 43, 12. בְּכַסְפָּא שלים יתננה לי pro argento perfecto det eam mihi, Gen. 23, 9. לא תזבננה בְּכַסְפָּא non vendet eam pro argento, Deut. 21, 14. כדהבא וּכְכַסְפָּא sicut aurum et sicut argentum, Mal. 3, 3. מִכְּסַף זבינוהי de argento emptionis sui, Lev. 25, 51. Cum aff. אתותב כַּסְפִּי restituta est pecunia mea, Gen. 42, 28. וּלְכַסְפִּי ולדהבי et argentum meum et aurum meum, IR. 20, 7. כַּסְפָּנָא argentum, pecuniam nostram, Gen. 31, 15. ית כַּסְפָּךְ לא תִתֵּן ליה בחבוליא argentum tuum non dabis ei in usuram, Lev. 25, 37. כַּסְפְּכוֹן אתא לותי argentum vestrum pervenit ad me, Gen. 43, 23. וית כל זביני כַּסְפֵּיהּ et omnes emptos argenti sui, Gen. 17, 23. כַּסְפְּהוֹן בשוקין ירמון argentum suum in plateas projicient, Ez. 7, 19. Pl. cum aff. כַּסְפֵּיהוֹן Gen. 42, 25. Apud Ros. כְּסָפִים *numi argentei, pecuniae*, ex significatione hebraea, quia ab omnibus *expetuntur*. Ap. Tos. כל כסף האמורה בתורה כסף צורי ושל דבריהם כסף מדינה argentum omne cujus in Lege fit mentio, intelligitur argentum Tyrium (ponderis et bonitatis ut in urbe Tyri:) sed Rabbinorum argentum intelligitur argentum commune provinciale, Kid. 11a. Tyriorum nummi omnes erant argentei, nulli aerei, argento etiam puriori cudebant nummos, R. Salomon hoc loco. כסף מדינה argentum provinciale absolute dictum sumitur pro numo octonario minimo Tyri argenteo. Quando dicitur de siclo intelligitur שמיני octonarius (nummus valens octavam) sicli Tyri: de דינר denario, intelligitur octonarius denarii Tyrii: Pruta erat ex aere: Tyri autem non erant aerei numi etc. R. Sal. ibid.

כַּסָּף, כספי כַּסָּפִין *argentarius, argentifex*. Plur. Suc. 51b.

כִּסּוּפָא *pudor, ignominia:* חפת כסופא אפי operuit ignominia faciem meam, Ps. 69, 8. כסופא לא סובר על קריביה et opprobrium non effert contra proximum suum, Ps. 15, 3. ואטמרת מן כסופא et abscondi me prae pudore, Gen. 3, 10. in Jon. Cum aff. כל יומא כִּסּוּפִי לקבלי tota die ignominia mea coram me est, Ps. 44, 16. מרדותא דִכְסוּפִי אשמע castigationem ignominiae meae audio, Job. 20, 2.

כִּסּוּפָא *voluptas, deliciae:* Guido ex Zohar.

כּוּסְפָא *fraces, faeces, residuum inutile:* ut אכוספא דתמרי in fraces dactylorum, Tan. 24b. Quidam hoc loco sumunt pro *vase*, vel *mensura certa*. כוספא דיסמין fraces jasmini, Sab. 50b. Alias etiam dicitur כוספן של גוים שהוחמו .גפת Pl. fraces Christianorum calefactae, As. 38b. Hinc Munsterus fecit כַּסְפָּן *residuum olei*.

כַּסְפְּתָא *arca, capsa, in qua reponitur* הכסף *argentum vel pecunia:* מנחי אינשי מרגניתא בכספתא reponunt homines margaritas in arcam, Bk. 62a. בטש בכספתא percussit arcam, Ibid. דיהיב אכספתא quam indidit arcae, Chol. 133c. hic א ab initio est Praepositio, pro ב vel על *in*. Non ergo formativa, ut alii posuerunt.

אַכַּסְפְּטִיאָס[82b], כַּסְפְּתִיאָס *piscium nomina persica sunt* Chol. 66b. Forte est *Xiphias*.

כסר כְּסוּרְיָא. Author Ar. adducit ex Vr. s. 16. sed non explicat. Alii *exilium*[82a] interpretantur. Ego in meo exemplari id non invenio.

אַכְסְרָא vide in litera א.

כֶּסֶת *pulvinar, pulvillus*. Pl. כְּסָתוֹת Ez. 13, 18. in Hebraeo. Est autem *pulvinar longius*, juxta Eliam in Tisbi, *quod transversum lectum occupat*, Pulster, Pfulb: כַּר *cervical* Hauptküssin. Sic כסת est *pulvinar oblongum scamnorum et sedilium*. In Ar. in כר scribitur: כֶּסֶת est pulvillus parvus, quem supponunt capiti: כר est id super quo cubatur. Item כסת הסבלים pulvillus bajulorum, quem scil. oneri supponunt, Kel. c. 28. Alia forma איש כסותו בארץ cujusque pulvinar erat in terra, i. e. in terra cubabat, Tam. c. 1.

כַּסְתָּא[83] *pabulum*, תבנא וְכַסְתָּא foenum et pabu-

---

[82]) *Albus* fiebat *sabuli* (זיבורית) instar. [82a]) Gr. ἐξορία. [82b]) Gr. κόσσυφος.

[83]) Literas aspiratas ת et ה ad pleniorem reddendum sonum cum sibilanti ס saepius commutari id satis notum, (Vide Boch. Hierz. P. I. p. 990.). Quem usum linguae etiam de aspirata litera א valere si concedas, vocem

lum, Gen. 24, 32. et 43, 23. hebr. מספוא. Ap. Tos. כדהוה רמי כיסתא לחיותא cum projiceret pabulum animali, Bm. 85a.

כסיתא[83a] *coralium*, idem quod אלמוגים IR. 10, 11. Legitur in Rh. 23a. אפקיד גביה כסיתא deposuit apud eum coralium. Ketub. 98a.

כַּעַךְ *placenta*. Pl. כעכין *placentae, quarum usus est in conviviis*. In Gem. אבל כעכין לא Pes. 48b. gl. כעכין sunt placentae longae et graciles, ut non in furno conjungantur, כברות של בבל placentae Babylonicae sunt latae et rotundae, et נושכות זו את זו mordent se invicem, i. e. conjungunt se in furno et cohaerentes habentur pro una, כעכין autem sunt placentae singulae et separatae: כעכין יבשין *placentae siccae*[84], Jos. 9, 12. in Kimchio.

כַּעְכַּע vide paulo post in כעע.

כְּעַן *jam, nunc, huc:* מִכְּעַן *hinc, deinceps*, IIS. 3, 8. עַד כְּעַן *hucusque, hactenus*.

כְּעֶנֶת vide in עְנת.

כְּעַס *irasci, indignari*, hebr. Sic in Tg. רשיעא יחמי וְיִכְעוֹס impius videbit et indignabitur, Ps. 112, 10. in Venetis. Elias notat verbum כעס alias in Tg. semper reddi per רגז. Ap. Tos. להכעיס ad irritandum, vel לכעס ad irritationem, zu Trutz, contrarium לתיאבון für den Lust.

כַּעַס *indignatio, ira*, hebr.

כַּעְסָן *iracundus:* איש הכעסן vir iracundus, indignabundus, R. Levi Prov. 15, 18. Pl. כַּעְסָנִים iracundi: השכינה בורחת מן הגאים ומן הכעסנים majestas divina fugit a superbis et iracundis.

כעע כַּעְכַּע[85] *screare, screatu sonum edere*, sich reuspern. In Aruch: Homo vulgaris ingrediens domum amici vel socii sui צריך לכעכע opus habet screare, sonum edere; quanto magis sacerdos ingrediens domum sancti sanctorum, juxta illud: „ut audiatur vox ejus cum ingreditur sanctum sanctorum, Exod. 28, 35.

כַּעַר *foedare, inquinare*. Part. Pahel ואשונך מְכַעֲרָא et disponam te foedissimam, Nah. 3, 6. Ex Hithp. והתכערתי בעיניו et foeda sive deformis habita sum in oculis ejus, Br. s. 17.

כָּעוּר, מְכוֹעָר *foedum, turpe*, ap. Ros. *tritissimum:* מעשים מכוערים opera, facta turpia: דאכלה גרגושתא הוו לה בני מכוערי quae comedit glebam terrae, ei erunt filii deformes, Ketub. 60b. Quidam notant, per antiphrasin significare aliquando καθαρὸν *mundum, purum*, Scaliger. contra Serar. אין כעור ממנה non est deformior illa: אשה מְכוּעֶרֶת mulier foeda, deformis, scheußlich, häßlich: דבר זר ומכוער מאד res peregrina et foeda admodum.

כִּיעוּר *foeditas, turpitudo*.

כְּפָה כְּפָה, כְּפָא[86] Talmudicis *curvare, incurvare, inclinare, flectere, inflectere, reflectere, invertere, re inversa aliquid tegere, operire, tanquam vase inverso*, stürzen: *cogere, adigere, subigere*: הכופה את אשתו לתשמיש adigens, cogens uxorem suam ad concubitum: כופין אותו מדת סדום subigunt eum more Sodomitico. Locutio desumpta ex illo Salomonis, מתן בסתר יכפה אף „munus in abscondito subigit iram", Prov. 21, 14. In Tg. וְכָפֵי לה cogensque erit illam, Esth. 1, 22. כלי כפוי vas inversum super os suum: כפה עליו גיגית inclinavit, reflexit super eum tinam, sc. inversam, ut aperta parte eum tegeret, Sanh. 77b. כלום כפית עלינו את ההר כגיגית fortasse reflexisti super nos montem tanquam cupam: עבדא כפייה למריא servus coegit, cohibuit dominum suum, Sanh. 107a. דאי בעאי למכפייה ליצרי si voluissem cohibere concupiscentiam meam, Ibid. כפאוהו פרסיים coegerunt eum Persae, Rh. 28a.

כְּפוּי *ingratus, quasi subactus et suppressus a bono, ut illud non agnoscat et praedicet*. Cum diceret Deus: „Quis det, ut hic sit animus ipsorum ad timendum me", etc. Deut. 5, 29. dixit ipsis Moses, כפויי טובה בני oppressi bono sunt filii mei, vel supprimentes bonum, i. e. ingrati sunt filii mei. Debebant enim dicere: חן אתה dato tu nobis cor, As. 5a. Gl.: Non agnoscebant bonum, neque ejus laudem dabant Domino suo, quod dignum judicassent, a quo peterent. Inde et scriptum: „anima nostra fastidit panem vilem hunc", Num. 21, 6. Sic אדם הראשון היה כפוי טובה Adam primus fuit ingratus, referens corruptionem suam in uxorem, non agnoscens eam fuisse donum Dei in adjutorium ipsi datum: שלשה כפויי טובה הן הארץ האשה והנפש tres ingrati sunt, terra, mulier et anima. Terra, sicut dicitur: Terra non satiatur aquis, Prov. 30, 18. Mulier, sicut dicitur: Comedit et abstergit os suum; inquiens, nihil mali feci, Ibid. v. 20. Anima, sicut dicitur: Etiam anima ejus non expletur, Eccl. 6, 7.

נִכְפֶּה[87] *subactus*: item *epilepticus*, sic dictus quasi subito casu *subactus et prostratus*: נכפה אפילו אחת לימים הרבה epilepticus etiam semel tantum diebus multis, scilicet cadens, Bech. 44b. in Misna; העומד בפני הנר ערום הוי נכפה qui stat coram lucerna

---

chald. כסתא in persica voce كياه respicere potes mutato א in ס. Innuit vero pers. كياه *foenum* et omnino *herbam siccam*, cujus incrementum videlicet jam consumtum est, aeque ac hebr. מספוא *pabulum, herba sicca* quod ad verbum כסה *consumsit, absumsit* vertendum est.

[83a]) Persae *corallium* بسذ vocant, unde Arabes بسد flexerunt. Recte igitur Relandus per ב, בסיתא, *legendum esse* admonet.

[84]) Spectare videtur ad vocem كعك, quod arab. *panem exsiccatum, biscoctum* denotat.

[85]) Verbum onomatop. ad imitandum sonum screandi. Vide in כוו.

[86]) Conf. radices כפף, כפש, כפת et hebr. כפן (gr. κύπτω, κάμπτω et per metath. ortum κνάπτω), quibus omnibus notio inest *curvandi*, comprimendi, *ligandi et constringendi*. His oppositum est ipsum etymon כפ cum litera formativa gutturali ע vel ־, כעפ videlicet atque כפר, quibus contraria significatio, *findere dissolvere* inest.

[87]) Proprie *convulsus*, convulsione *constrictus*.

וכספא בכפלא et argentum in duplicatione, i. e. duplum, duplicatum, Gen. 43, 12. in TgH.

כְּפִיל *idem:* אנא מהדר ליה כפיל ego reddo ei duplum, Cant. 8, 7.

כָּפֶלְתָּא *spelunca duplex*, hebr. מכפלה, Gen. 23, 17. vel est *nomen proprium* loci.

כִּפְלָא ,כַּפְלָא *ile*, vel pluraliter *ilia*, sic dicta a *duplicando:* ועבד רותבא עלוי כִּפְלָא et fecit arvinam super ilia, Job. 15, 27. Legitur et Ps. 38, 8. in Regiis, דעל כַּפְלֵי qui est super ilia, Lev. 3, 4. Jon. Sic v. 10. 15. et c. 4, 9. et 6, 27. Ap. Tos. חמשה חוטי אית בהו בכפלי quinque fibrae sunt in iliis, Chol. 93a. Item *tortuosum, locus tortuosus, salebrosus, quasi duplicatus dictus:* ויהי כפלא למישרא eritque locus tortuosus in planiciem, hebr. עקוב, Jes. 40, 4. Vide et Jes. 42, 16.

כֶּפֶל *duplicitas, duplum*, hebr. Sic ap. Ros. כפל הענין במלות שונות duplicatio sententiae verbis diversis, vel כֶּפֶל duplicat. וְהַכֶּפֶל לחזוק et duplicatio valet ad coroborationem rei.

כָּפוּל *duplicatum, duplex:* עניין כפול sensus duplicatus, geminatus, qui diversis verbis constat, sed idem significantibus. Pl. אלו נמדדין כפולין ista mensurantur duplicata, Kel. c. 27.

כְּפַן *esurire, famelicum esse.* Praet. וּכְפֵנַת כל ארעא דמצרים et famem passa est tota terra Aegypti, Gen. 41, 55. וּכְפַנוּ et esuriunt, Ps. 34, 11. Part. אין כָּפִין סנך si famelicus sit inimicus tuus, Pr. 25, 21. מטול דְּכָפֵן quia esurit, Pr. 6, 30. Fem. נפשא דְכָפְנָא anima quae esuriens est, Prov. 27, 7. Futur. תפשא רמיתא תִּכְפַּן et anima dolosa, i. e. pigra, remissa esuriet, Pr. 19, 15. וללחמא לא נִכְפַּן et panem non esuriemus, Jer. 42, 14. ואתון רשיעיא תִּכְפְּנוּן et vos impii esurietis, Jes. 65, 13. לא יִכְפְּנוּן ולא יצחון non esurient, neque sitient, Jes. 49, 10. Aphel Praet. cum aff. וְאַכְפְּנָךְ ואוכלך et esurire fecit te et cibavit te, Deut. 8, 3. Partic. לא מַכְפֵּן אלהא נפשיה דצדיקא non facit esurire Deus animam justi, Pr. 10, 3.

Talmudici: עד דכפנת אכול dum esuris, comede Ber. 62b. Proverbium, cujus sensus: dum appetitum habes, appetitum seda, ne, si tardes diutius, cibus non modo nihil prosit, sed ét noceat. Sic עד דצחית שתי dum sitis, bibe. Quando occasiones rerum agendarum ad manum sunt, agendum et occasio non negligenda. Ea neglecta, calva est et prehendi non potest. Simile vide in רחח. Alibi: כפין עניא ולא ידע esurit pauper et nescit (quod esuriat) Meg. 7b. Citatur ut proverbium vulgare. In compendio talmudico En Jisraël legitur id plenius? כפין ענייא ולא ידע אי כפין ואי לא כפין esurit pauper et nescit, an esuriat, vel an non esuriat. כלבא בכפנא וכו׳ vide in כלב.

nudus, fiet epilepticus: Item המשמש מיטתו לאור הנר הווין לו בנין נכפין qui ministerium lecti obit super lecto, in quo infans dormit, infans iste erit epilepticus, Pes. 112b. לא ישא אדם אשה ממשפחת נכפין ולא ממשפחת מצורעין non ducat homo uxorem, neque ex familia epilepticorum, neque ex familia leprosorum, Bech. 64b. משמשת בי ריחיא הוו לה בני נכפי quae coit intra molam, ipsi erunt liberi epileptici, Ketub. 60b. Alias Rabbinis, חולי הנופל *morbus caducus, epilepsia.*

כִּיפָה *cippus, lignum cui manus vel pedes captivorum includuntur:* כונסין אותה לכיפה congregant eam in cippum, R. David, Jer. 29, 26.

כִּפְתָא ,כִּפָּא *idem*, in Tg. Scribitur communiter כִּיפְתָא, unde ad כפת referunt. Vide illic.

כִּיפִין ,כַּפִּין[88] *fasciculi, manipuli:* דהוה שמיט כיפי אניצין דכיתנא qui erat rapiens fasciculos lini, i. e. vel אגרות, Ned. 48b. אמר להון רבא להנהו מהפכי כיפי dixit Rabba istis convertentibus, i. e. contorquentibus, colligantibus manipulos, כי מהפכיתו הכיפי לשום מצוה num contorquetis, ligatis fasciculos propter praeceptum? Pes. 40a. Gl. עמרים *manipuli.* Aruch aliter exponit, quem vide.

כִּפָּא vide supra in כיף.

אֲכַפָּא vide in אכף.

אַכְפָּא *ramus, baculus, pertica, palanga:* דדרו באכפא qui portant pertica vel palanga, Beza 30a. Est sine dubio ab hebr. כף, כפה *ramus.*

כּוּפִיתָא ,כְּפוּתָא[88a] *stercus, excrementum, fimus:* ואיתיב בטולא דכופיתא דחמריה ut sedeam in umbra fimi asini ejus, Sanh. 98b. Sic scribitur in textu, sed in gl. דכפיתא. Ibidem citatur ex Bb. ורמא כופתא וסכר לה לירדנא et projecit fimum et obstruxit vel obthuravit Jordanem, f. 73b. מיטלל לכו ככפותא removet vos quasi fimum, Sanh. 110a. Scribitur interdum כיפתא.

כפח כּוּפָח *furnulus, foculus unius ollae*, Kel. c. 7. Vide supra כירה in כיר. In Sab. 38b. in Gem. כופח מקום שפיתת קדרה אחת Kupach est locus dispositionis ollae unius, כירה מקום שפיתת שתי קדרות Kirah est locus dispositionis duarum ollarum.

כָּפָח *calvus.* Sic exponunt nostri: in Ar. legitur והננס הכופח ubi כיפח exponitur גבה *procerus, procerae et oblongae staturae.* Pro hoc illi procul dubio legerunt גבח per ח in fine. Sed in T. legitur קיפח. Vide ergo קפח.

כפל כְּפַל *duplicare, conduplicare.* Ithpe. אִתְכְּפַלוּ כמשכנא דרעי duplicati sunt sicut tabernaculum pastorum, Jes. 38, 12. Fut. וְתִתְכְּפֵל חרבא et duplicetur gladius, Ez. 21, 19. al. 14.

כּוּפְלָא ,כִּפְלָא ,כַּפְלָא *duplicatio, duplum:* כופלא לחוכמתא duplum sapientiae est ei, Job. 11, 6. בכפלא דפרומביה in duplicationem froeni ejus, Job. 41, 4.

---

[88]) Conf. hebr. אֲלֻמָּה *manipulus*, quasi *constrictum*, quod ad nomen אִלֵּם *mutus, lingua, vel sermone ligatus* vertendum. [88a]) Extrito ρ gr. est κόπρος.

*) כפא gr. κάππα litera decima in alphabeto gr. in numeris viginti denotans. Hinc illud in Midr. Echa (sect. רבתי גוים, ubi etymologia vocis כפחקיא Cappadocia quaeritur): כפא בלשון יון עשרים דוקיא בלשון יון קירות i. e. כפא (κάππα) in lingua graeca viginti, דוקיא (δόκος) in lingua graeca trabem significat.

כְּפֵין, כְּפַן *fame pressus, famelicus, esuriens:* עמא כָּפֵין populus famelicus est, IIS. 17, 29. יהי כָּפֵן ביר בוכריה sit esuriens filius primogenitus ejus, Job. 18, 12. כמא די יחלום כַּפְנָא sicuti somniat esuriens, famelicus, Jes. 29, 8. מלחמיה לְכָפְנָא יהב de pane suo esurienti dat, Ez. 18, 7. הלא תפרנס לְכָפְנָא מלחמך annon sustentabis esurientem de pane tuo? Jes. 58, 7. ומן כָּפַן תמנע לחמא et a famelico cohibes panem, Job 22, 7. Pl. ואשרי תמן כַּפְנִים et habitare fecit ibi esurientes, Ps. 107, 36. יהב מזון לְכַפִינִין praebens cibum famelicis, Ps. 146, 7. Fem. ונפשא כְּפִינָא מלי טובא et animam famelicam implet bono, Ps. 107, 9.

כְּפִינִי *idem:* Emphat. כְּפִינָאָה, cujus usus in illa Ben Syrae sententia, quae primum Alphabethum claudit, תהיהב לך יד כי הוח שביעאה ולא דהות כפינאה ושביעאה ad dandum propensa sit manus tibi, quasi fueris satur (semper), non autem quasi fueris famelicus et nunc primum exsatiatus. Sensus: liberalem te semper exhibeto, quasi ad saturitatem omnia possideas, etiamsi parum habeas, juxta illud Salomonis „est qui divitem se facit, cum nihil habeat", Pr. 13, 7. non autem sit restricta manus tua, qualis est divitum avarorum, qui semper putant se famelicos esse, ac nunquam exsatiari posse, aut se antea quidem in penuria constitutos, nunc vero adeptis parce utendum esse.

כְּפַן, כַּפְנָא *fames:* והוה כפנא בארעא et fuit fames in terra, Gen. 12, 10, שני כפנא anni famis, Gen. 41, 27. כפנא רבא fames magna, IIR. 6, 25. מיתו בְּכַפְנָא mortui sunt fame, Jes. 5, 13. דצחין בכפנא qui deficiunt prae fame, Thr. 2, 9. הב ית בניהון לְכַפְנָא da filios ipsorum fami, Jer. 18, 21. מחרבא מִכַּפְנָא ומסותא a gladio, a fame et a peste, Ez. 12, 16. כְּפַן תקיף fames vehemens, Ruth. 1, 1. Plur. עשרתי כַּפְנִין תקיפין אתגזרו מן שמיא למהוי בעלמא מן יומא דאתברי עלמא עד דייתי מלכא משיחא לאוכחא בהון דירי ארעא decem fames graves decretae sunt caelitus, ut in terra existant a die quo creatus est mundus usque dum veniat rex Messias, ad castigandum illis habitatores terrae etc. Ruth. 1, 1. ubi singillatim recensentur. Paulo autem prolixius recensentur in Br. s. 64. ab initio, addita ad quamque famem probatione.

כַּפְנִית, כַּפְנִיתָא *spathe,* sive *ramulus palmae,* Pl. אין מרכיבין כפניות של ערלה non inserunt spathas palmae praeputiatae, Orlah c. 1. in fine. Interdum est *dactylus parvus immaturus, qui primum post abjectum florem extuberat.* Hinc עד דאכלת כפנייתא בבבל dum comedisti dactylos in Babylonia, glossa תמרים Bech. 18a. רבי אילעא קץ כפנייתא דשביעית Rabbi Ila abscidit dactylos anni septimi, Pes. 55b. אבל לא בכפניות sed non cum dactylis immaturis, gl. כפניות תמרים רעות שלא בישלו כל צרכן. Sic in Oketzim c. ult., Orla c. 1.

כפוני *idem:* חד בר נש גנב חדא כפוני quidam homo furatus erat dactylum immaturum TH. Bk. c. 4.

כפס כְּפִיס *later dimidius,* i. e. *unius et dimidii sive sesquipalmi, qui et* אריח *dicitur.* Plur. כְּפִיסִין, Bm. 117b. Scribitur et cum ק ab initio, in Bb. 3a hebr. כפיס *tignum, trabs,* Hab. 2, 11.

כופסירא *compedes:* רישיה בקולרא רגלוי בכופסירא caput ejus (vinctum est) in collari, pedes ejus in compedibus, Zohar in Exod. 21d.

כפע Aphel אַכְפִּיעַ sive הַכְפִּיעַ *findere, diffindere.* Adducit Ar. ex Br. et explicat per פקע.

כָּפַף כַּף *curvare, incurvare: curvari, incurvare se.* Praet. כַּף אילנא לאילנא incurvavit arborem ad arborem, Esth. 1, 5. in Tg. sec. Femin. כַּפַּת עלוהי שרשוהי incurvavit super eam radices suas, Ez. 17, 7. Part. כָּיִף נפשי incurvat se anima mea, vel incurvat quisque animam meam, Ps. 57, 7. Et ex forma regulari כָּפִיף רישיה inclinat, incurvat caput suum, Jes. 58, 4. דְּכָפַף דונביה qui incurvat, contorquet caudam suam, Job. 40, 12. Pehil כאגמון כְּפִים sicut juncus incurvatus, Jes. 58, 5. Pl. יהוה זקף כְּפִיפִין dominus erigit depressos, Ps. 146, 8. Jes. 60, 14. Hebraice dicitur כָּפוּף *incurvatum, reflexum:* unde apud Grammaticos dicuntur literae quatuor כנפצ, quae sic infra reflexae et incurvatae sunt, אותיות כפופות literae curvae sive reflexae. Nam in fine vocum deorsum recta extenduntur. Pah. Infin. לְכַפָּפָא עוברתיה ליה ut incurvarent se propagines ejus sibi, Ez. 17, 6.

כַּף hebr., כַּפָּה כַּפָּא, ch. *curvatura, curvum, cavum, concavum.* Hinc ad varia cava refertur: et est *vola tam manus quam pedis:* synecdochice *manus: acerra, lanx librae sive Bilances: acetabulum femoris, in quibus omnibus quaedam cavitas est.* Item *manubrium,* sic dictum quia *manu* capitur. Sunt et כפות *spathae, ramuli,* sic dicti, quia facillime *flectuntur et incurvantur.* Vide lexica hebraica: נהרותא יםחון כַּפַּיָא flumina complodent manus, Ps. 98, 8. Haec etiam pleraque significat apud Rabbinos et Talmudicos, quibus insuper latius adhuc traducitur ad *varia instrumenta, in quibus aliquid est vel curvi vel plani, quod manus usum vel operam praestat.* Unde est *trulla caementaria, quia ea tamquam manu et projicitur caementum et complanatur tamquam manu:* ut כף הסיד trulla caementarii, Sab. 80b. סדין אותן בכפין של ברזל incrustant ea trulla caementaria ferrea, Mid. c. 3. Aduncum seu curvum cujusque instrumenti, quo aliquid prehenditur aut extrahitur, quasi manu, dicitur כף; veluti *hami unci focalis,* quo prunae ex furno extrahuntur, aut ex foco, ein Feuerhacken, et similium instrumentorum. Item *cochlear:* ut in illo proverbiali, כפא דחק נגרא בגויה נשרוף חרדלא cochlear quod exsculpsit artifex, in medio ejus urit sinapi, scilic. os artificis, Pes. 28. Docet, saepe opus suo artifici esse damnosum, ut et consilium malum suo authori. Adducit Kimchi in principio Commentarii sui in Obadiam, qui fuit proselytus Edomaeus et tamen suis Edomaeis gravissimas poenas denuntiavit. Citatur etiam et explicatur in Jalkut 61a. Alibi in Talm. scribitur cum inserto י; ut כיפא אכיפי למה לי Sab. 142b. Hinc *pars cava auriscalpii dicitur* כף, quia repraesentat *coch-*

learis formam. *Chirotheca:* כף של לוקטי קוצים chirotheca colligendium spinas, Kel. cap. 26. *Cranium, pars concava cranii:* מכפא דמוחא a cranio cerebri, Chol. 54a. *Scapula, humerus:* מכפא ועד אטמא a scapula usque ad femur, Ibidem. Item, *scutella.* Item *linteum, quo operiunt mulieres capita sua,* ein Schleier, *peplum,* Kel. c. 28. כפה שבראשה טמאה linteum, quod in capite ejus est, immundum est, Sab. c. 4. כפה i. e. צעיף peplum, quod Gen. 24, 65. in Onkelo dicitur עֵיפָה. Praeterea כף vocatur *locus pubis, locus elevatus in sexu virili et muliebri super pudendum.* R. Schimeon dixit, משנחמעך הכף quando compressa fit, vel subsidit pubes, judicatur sc. virgo esse nubilis, Nid. 47a. in fine. Item מאי כף אמר רב הונא מקום תפוח יש למעלה מאותו מקום כיון שמגדלת מתמעך והולך quid est Caph? Dixit Raf Huna, est locus inflatus vel tumidus supra illum locum (pudendum) posteaquam autem crescit (puella) vel majoronis, nubilis fit, deprimitur et evanescit, Nid. 47b. Vide B. Ar. in גב tertio. Item *ripa, littus.* Vide supra in כיף.

כִּפָּה, כִּפָּא *ramus summus, vertex: spathe, ramus palmae: manipulus: fornix, locus cameratus et concavus, convexitas coelorum.* Pl. ועבד כִּיפִּין et fecit fornices, ex incurvatione sc. ramorum, Esth. 1, 5. in Tg. sec. Item *c i p p u s,* R. David, Jer. 29, 26. Item *cucufa, cucullus ex lana vel serico texto, quales vel viri domi, aut sub galero, vel mulieres sub vittis aut peplis gestant:* כיפה של כובע cucullus galeri, ein Hauben, ein Kappen, vel Käpplein; כיפה של צמר cucufa, cucullus laneus, Sab. 57b. Gl. *cucufa sub vitta.* כדי לעשות כפה לראשה ut faceret cucufam, cucullum capiti suo. Bk. in fine.

כְּיִפָּא *depressio, humiliatio,* Prov. 16, 26.

כְּפִיפוּת *curvitas,* quae opponitur extensioni. In Masora Soph. 3, 8. scribitur, איח בפסוק א"ב בכפיפות ובפשיטות est in hoc versu Alphabethum in curvitate et extensione, i. e. cum omnibus literis curvis et extensis, sive quinque finalibus.

קְפִיפָה *corbis, canistrum:* תולה כפיפה בצוארי בהמה suspendit canistrum de collo jumenti, sc. in tritura, ut ex eo comedat, Truma c. 9. Columellae vocatur *corbis pabulatoria,* lib. 6. c. 3. אין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת homo non habitat cum serpente in canistro eodem. Ketub. 72a. מסננין את היין בסודרין ובכפיפה מצרית purificant vinum per lintea et per canistrum viminosum, Sab. 139b. Id olim fiebat in terra Israëlis מצורי דקל ex virgultis palmae, ut alibi ex virgultis salicum. Scribitur et cum ק ab initio, ut est suo loco.

כּוּפְתָּא, כּוּפִיָא, כּוּפִיתָא *idem:* אפילו קניא בכופתא רפיא etiam vimen in canistro fructuosum est, Git. c. 3. in fine.

כַּפְכַּף *idem.*

כַּפֵּר in Pahel *abstergere, removere immundiciem:* unde Part. וּמְכַפְּרָה פמה et abstergit os suum, Prov. 30, 20. hebr. ומחתה. Ex hac significatione est apud Talmudicos, קודשא בריך הוא בעי לחרובי ביתיה ובעי לכפורי ידיה cupit Deus vastare domum suam et cupit abstergere manus suas, Git. 56a. Abstersio sive lotio manuum signum erat innocentiae. Sic Pilatus lavit manus, Matth. 27, 24. כפרא דודי abstergens ollas, frustum lintei, vel simile quid, quo vasa culinaria et ejus generis absterguntur, Bk. 100b.

De peccatis dictum, est *expiare, expiationem facere.* Praet. וְכַפַּר עליהון אהרן et expiationem fecit super eos Aharon, Num. 8, 21. וכפר על עמא et expiationem fecit pro populo, Num. 17, 12. Part. מְכַפַּר עויתהון expians iniquitates ipsorum, Ps. 78, 38. Inf. לְכַפָּרָא על ליואי ad expiandum Levitas, Num. 8, 12. וישיצי מִלְכַפָּרָא et cum cessaverit ab expiando, Lev. 16, 20. Cum aff. בְּכַפָּרוּתָה עלוהי in expiationem faciendo super eo, Exod. 29, 36. Imper. כַּפַּר לעמך expia populum tuum, Deut. 21, 8. וְכַפַּר עלך et expiationem fac pro te, Lev. 9, 7. וכפר על חובנא et expiationem fac peccatorum nostrorum, Ps. 79, 9. Fut. במה אֲכַפֵּר quo expiabo? IIS. 21, 3. מאים אכפר על חוביכון forte expiabo peccata vestra, Exod. 32, 30. תְּכַפֵּר על מדבחא expiabis altare, Exod. 29, 37. אל תכפר על חוביהון ne expiationem facias de peccatis ipsorum, Jer. 18, 23. אנת תְּכַפְּרִנּוּן tu expiabis illa, Ps. 65, 4. ביומא הדין יְכַפַּר עליכון die hoc expiationem faciet pro vobis, Lev. 16, 30 וּתְכַפְּרוּן על ביתא et expiabitis domum, Ez. 45, 20. יכפרון על מדבחא expiabunt altare, Ez. 43, 26. Ithpa. Praet. די אִתְכַּפַּר בהון pro quibus expiatio facta fuit, Exod. 29, 33. Part. מִתְכַּפַּר סורחנא expiatur peccatum, Prov. 16, 6. Fut. לא יִתְכַּפַּר על דם זכי non fiet expiatio super sanguine innocenti, Num. 33, 35. וחטאך יתכפרון et peccata tua expiabuntur, Jes. 6, 7.

II. כְּפַר *negare, abnegare:* Praet. וּכְפַר בתחית מתיא et negavit vivificationem mortuorum, Gen. 25, 34. in TgH. וכפר בחיי עלמא דאתי et negavit vitam futuri saeculi, Gen. 25, 29. in Jon. וְכַפְרַת שרה et negavit Sarah, hebr. ותכחש et mentita est, Gen. 18, 15. in Jon. וּכְפַרוּ בדחלא תקיפא et abnegarunt Deum fortem, Deut. 32, 15. in TgH. Part. כָּפְרִין בטעותהון abnegarunt idola sua, Jer. 2, 27. מן דְּכָפְרִין בעקרא qui abnegant Deum, aut fidem in Deum, Ps. 12, 5. וְכָפְרִין במליהון et abnegant verba sua, Num. 23, 19. in TgH. Fut. דלא אשבע וְאֶכְפַּר ne si satiatus fuero abnegem et dicam, quis est Deus? Prov. 30,9. Ex Pah. ולא תְכַפְּרוּן neque negetis, Lev. 19, 11. in Jon. hebr. ולא תכחשו et ne mentiamini: וִיכַפּוּר בחבריה בפקדונא et negaverit proximo suo depositum, Lev. 5, 21. in Jon. Ap. Ros. כופר בעקר abnegans deum, apostata, haereticus: כופר פקדון negat depositum: unde illud, הכופר במלוה כשר לעדות בפקדון פסול לעדות qui negat (depositum) creditori, illegitimus ad testimonium. Bm. 4a. איני מנחך עד שתכפור בתורת משה ego non relinquo te, donec abneges Legem Mosis, Sanh. 106a. אחאב כפר באלהי ישראל לפיכך אין לו חלק באלהי ישראל Achab abnegavit Deum Israëlis, idcirco non est ei pars in Deo Israëlis, Sanh. 102b. על תכפריני בשעת הדין ne abneges me in hora disce-

ptationis, As. 46b. h. e. ne neges verba tua priora, ne obliviscaris doctrinae tuae prioris, quam docuisti me, vel non potes refutare me, quia ita a te sum edoctus.

כְּפּוּרָא *expiatio.* Pl. יוֹמָא דְכִפּוּרַיָּא dies expiationum, Lev. 23, 28. יָת כְּסַף כִּפּוּרַיָּא argentum expiationum, Exod. 30, 16. מדם חטאתא דכפוריא e sanguine sacrificii pro peccato diei expiationum, Exo. 30, 10. בר מדכר כפוריא praeter arietem expiationum, Num. 5, 8. ולבית כִּפּוּרֵי et domui expiationum, IR. 6, 5. hebr. ולדביר et adyto. ביומא דכפורי in die expiationum, Cant. 4, 3. Sic ap. Ros. יום הכפור dies expiationum, de cujus ritibus et statutis vide Maim. parte prima Schulchan Aruch etc. מחוסר כיפורים destitutus expiationis, qui sacrificium expiatorium non obtulit, Kel. c. 1.

כַּפָּרָה *expiatio, sacrificium expiationis:* הריני כפרת רבי חייא ובניו ecce me in expiationem R. Chijae et filiorum ejus, Suc. 20a. gl. ייסורין הבאין עלי לכפרתו של ר' חייא ובניו יהיו וכו' castigationes quae obveniunt mihi, sint in expiationem R. Chiae et filiorum ejus. Sic honoris causa, quando quis mentionem patris aut praeceptoris sui facit, post mortem ipsius loqui decet. כשהוא מתנחם מאחרים כל העם אומר לו אנו כפרתך והוא אומר להן תתברכו מן השמים quando ipse (sacerdos magnus sc.) consolationem accipit ab aliis, tum totus populus dicit; simus nos expiatio tua, et ipse respondet eis, benedicti sitis de coelo, Sanh. f. 18a. in Misna. Gl. בנו תתכפר אתה ואנו תחתיך לכל הראוי לבא עליך hoc est; in nobis fiat expiatio tua, nosque subeamus tuo loco, quicquid tibi evenire debet. בני ישראל אני כפרתן הרי הן כאשכרוע לא שחורים ולא לבנים אלא בינוניים filii Israëlis (sim ego expiatio ipsorum) sunt veluti אשכרוע, non sunt nigri, neque candidi, sed intermedii, Neg. c. 2. Rambam annotat, וענין אני כפרתן שיושם פריונן והוא מאמר יאמר אותו האומר לרוב אהבתו sensus hujus phraseos „sim ego expiatio eorum“ est, ut ipse ponatur redemptio, vel redemptionis pretium, λύτρον ipsorum, et est loquendi modus, quo loquens utitur ad testandum magnitudinem amoris sui. Huic affine quid habet, quod Apostolus Paulus Rom. 9, 3. ad testandam suam erga fratres suos Israëlitas charitatem, profitetur, se optare, ut anathema fiat pro ipsis: Iterum alibi: הרי הוא כפרתכם sit ipse expiatio vestra, Joma 23a. במותו כיצד היה אומר דבר שמועה מפיו לא יאמר כך אמר אבא אלא כך אמר אבא מרי הריני כפרת משכבו והני מילי תוך שנים עשר חדש מכאן ואילך אומר זכרונו לברכה לחיי העולם הבא h. e.; in morte ejus quomodo? (h. e. quomodo honorabit filius patrem defunctum?) quando recitat rem quampiam memorabilem ex ore ejus auditam, non dicet simpliciter, sic dixit pater meus, sed dicet; sic dixit pater meus et dominus meus, utinam ego sim expiatio obitus ejus! (h. e., utinam super me derivare possem omne malum, cui subjecta est anima ejus!) Atque his verbis utetur per duodecim menses. Inde et ulterius dicet; Memoria ejus sit in benedictione ad vitam saeculi futuri, Kidd. 31b. Vide etiam librum Jad chasaka in הלכות ממרים c. 6. B. Ar. in voce כר scribit; כל מקום שהוא אומר הריני כפרת זהו פירושו הריני במקומו לסבול עוונותיו ubicunque dicitur „ecce me in expiationem“, ibi ejus expositio est: en me in ejus locum, ut portem iniquitates ejus. Vide etiam exemplum in Jeb. 70a. Sic dicunt Judaei de reo ad mortem condemnato, תהי מיתתו כפרה עליו ועל כל ישראל sit mors ejus expiatio pro ipso et pro universo Israële. אין כפרה למתים non est expiatio mortuis. Sic etiam gallus gallinaceus, quem in festo expiationis offerunt, vocatur cappara, de quo vide Synagog. nostram Jud.

כפרא *abstersio:* כפרא דורי abstersio ollarum, faeces quae in fundo ollae remanent, Bk. 101a.

כְּפּוּרְתָּא *expiatorum,* hebr. כַּפֹּרֶת, quomodo vocatur *operculum, tegumentum arcae foederis:* כפורתא דדהב operculum aureum, Exo. 26, 17. על בית כַּפּוּרְתָּא super propitiatorio, Lev. 16, 2. ubi Jon. habet, על בית כַּפּוּרֵי. Sic ואמלל עמך מעלוי כפורתא et loquar tecum de propitiatorio, Exod. 25, 22.

כְּפִירָה *negatio, abnegatio:* כפירת העוון שתי עוונות negatio iniquitatis duae sunt iniquitates, i. e. duplex iniquitas, Rab. Opponitur ipsi הודאה confessio: כפירת דברים בעלמא היא negatio rerum communis est: כפירת ממון אשם sacrificium negationis facultatum est אשם, Bm. 36a. h. e.: si quis negaverit proximo facultates et falso juraverit, tenetur offerre Ascham: אין נשבעין על כפירת שעבודי קרקעות non jurant propter negationem obligationis fundorum, Bk. fol. 105.

כַּפְרָן *negator, abnegator:* לא הוחזק כפרן non confirmatur negator, negatio ejus non habetur pro negatione, rata, Bm. 4a.

כְּפּוֹר *pelvis,* sic dicta, quia in ea res *abluuntur et a sordibus absterguntur,* hebr. Item *crater.* Apud Tos. במאי מקנח in quonam abstergit, scil. sacerdos digitos suos? אמר אביי בשפת מורק כדכתיב כפורי זהב וגו' dixit Abhaj, in labro crateris, sicut scriptum est, „crateres aurei“ 1 Paral. 28, 17. q. d. In כפור sive pelvi vel cratere lavat: nam eam ob causam מורק crater vocatur כפור, quia abstergit in eo digitum suum etc. Nam כפר idem est quod קנח abstersit. Pl. זהב לכפורות aurum ad pelves, sc. templi, Joma 55b. Sic explicatur in gl. marginali. Alii aliter explicant, uti videre est in Aruch. Vide et in Schek. cap. 6.

כּוּפְרָא *pix,* hebr. כֹּפֶר: In Targ. ותחפי יתה מגיו ומברא בְּכוּפְרָא et obduces eam intus et extus pice, Gen. 6, 14. Hinc hebraice כָּפַר picare, pice illinere et obducere, ibid. Ap, Tos. חפייה כופרא obduxit eam pice, Ned. 51a. עצרא דכופרא expressum picis, i. e. פסולת דופתא faeces picis, resina: ושבעה כופרי מז' ארבי et septem pices, (h. e. frusta picis) e septem navibus, Sab. 67a. מאן דארתח כופרא qui fervere facit picem, h. e. fundit, liquefacit, Sab. 74b. משחא דכופרי oleum vel unguentum picis, ex faecibus picis confectum, Git. 69b. In gl. dicitur esse עיט"רא

de quo suo loco: בני כופרא picarii, i. e. nautae, tractantes picem ad oblinendas naves, Bm. 70a.

כְּפוֹרָא *pruina*, hebraeo כְּפוֹר. Usurpat Targum Jeruschalmi, Exod. 16, 14. Alias in Targum transfertur per גְּלִידָא .גְּלִיד. Ap. Tos. כפור et גליד conjunguntur, quasi differant, tract. Mikv. c. 7. et Ohol. c. 8. Est autem ipsis כפור pruina, גליד resolutio vaporis humidi ex aquis calore solis extracti.

כְּפוֹרִין *Cypri*, Cant. 4, 13. Aut herbae vel aromatis odorati nomen. Quidam *camphoram* exponunt. Ap. Tos. הוורד והכופר rosa et ciprus, Nid. 8a. Ar. *gariophyllum* explicat. In Schevi c. 7. legitur sine ו.

כּוּפְרָא ,כּוּפְרֵי *dactyli, parvi immaturi*, Ber. 36b. Bk. 59b. Pes. 52b. Est א loco י ex forma syra. Sic autem dicuntur, quando abjecto flore in corpusculum intumescunt, sed mox (ubi nimia copia) arescunt et decidunt. Competit dactylis, ut סמדר uvis, פגים ficubus immaturis. Deinde כופרא in Ar. ex Pes. adducitur pro ענף *ramo*, sed locus non recte est allegatus. Isto autem sensu legitur in Ket. 10a. אסבוה כופרי percutite eum ramis dactylorum, Mebharechta prostrata est ipsi. Gl. כופרי i. e. ramis dactylorum, in quibus sunt cuspides instar spinarum.

כְּפַר[89] *pagus, villa*. Pl. כְּפָרִים. Ap. Tos. איש כפר חנניא vir ex villa vel urbe Chanania, Avot. c. 3. איש כפר נבוריא vir ex villa vel urbe Navoria, Meg. 18a. et mox, איש כפר נבור. Sic איש כפר ברקאי vir ex villa vel urbe Barkai, Kerith. 28b. כשהלכתי לכפר פאני cum irem in Kephar-Phani, vel in urbem Phani, Meila 7a. כפר עזיז Kephar-Asis, Kil. c. 6. יעקב איש כפר סכניא Jacob vir villae vel urbis Sechania, As. 17a. Ex discipulis Jesu Nazareni fuisse scribitur, et medicus. Ibid. f. 28a. vocatur יעקב מינאה Jacobus haereticus. An forte quia ad Christi fidem conversus fuit! Aliquando pro סכניא est סאמם, ut in MK. 7, 27. et alibi. Huc etiam pertinere videtur כפר נחום Cepharnaum, Capernaum, urbs vel villa Nahum, ubi Christus, relicta Nazareth, habitavit: Hujus mentio quoque apud Hebraeorum scriptores. In MK. c. 7, 27. טוב לפני האלהים ימלט ממנה וחוטא ילכד בה bonus coram Deo, liberabitur ab ea, (scil. muliere mala), peccans autem capictur ab ea: טוב bonus, hic est Chananias filius fratris Rabbi Jehosuae: וחוטא et peccator אלו בני כפר נחום isti sunt filii Cephar-nahum, sive Capernaitae; qui scil. per haeresin fuerunt seducti. Nam quod de muliere mala ibi dicitur, id allegorice exponunt quidam de haeresi. Hinc est quod in MK. 1, 8. legitur, haereticos fuisse Capernaumi. Verba sunt: חנינה בן אחי ר׳ יהושע אזל להדי כפר נחום ועבדון ליה מינאי מילה Chanina filius fratris R. Jehosuae ivit Cephar-nahamum, et fecerunt ipsi haeretici aliquid (i. e. magicis artibus et incantationibus suis eum incantarunt) etc. Procul dubio ideo Capernaitae vocantur hic Peccatores et Haeretici, quia Christum receperunt.

כַּפְרָנִין *villae, pagi, vici:* דיליה כפרני יאיר cujus erant villae Jair, IR. 4, 13. Sic Jos. 13, 30. Jud. 10, 4. וכבש ית כַּפְרָנֵיהוֹן וקרא יתהון כפרני יאיר et subegit omnes villas ipsorum et vocavit eas villas Jair, Num. 32, 41. וית כַּפְרָנָהָא et villas ejus, v. 42. די הוו בכפרוניא qui erant in villis, Esth. 9, 19. in Tg. sec. Elias scribit כּוּפְרָנָאִין.

כַּפָּרִי vel כַּפְרִי *villicus, paganus*. Pl. כַּפְרִיִּים villici. כּוֹפְרִי *idem*: בצל כופרי *cepa pagana*, quae opponitur urbanae: ut הבצל רע ללב אמרו לו הלא הכופרי יפה ללב cepa mala est cordi: dixerunt ipsi, imo pagana optime conducit cordi, Ned. 66a. Truma c. 2. Vide בצל.

כְּפַשׁ[90] *deprimere*. Ex Hophal, כל זמן שהיא מוכפשת באפר omni tempore, quo depressa est (Eccl. Isralis) in cinere, Br. s. 75.

כָּפוּשׁ *pressum prae cumulo*: מדדו לו במדה כפושה metiuntur ei mensura depressa, Jeb. 107b. i. e. accumulata et depressa, superabundanti. Adducitur a R. Sal. Thr. 3, 16. ad explicationem vocis הכפישו. Graece dicitur μέτρον πεπιεςμένον. Mensura liberalis in aridis est accumulata, depressa, agitata et rursus cumulata, ut supra justam aliquid redundet. Inde Evangelista Lucas, μέτρον καλὸν πεπιεςμένον καὶ σεσαλευμένον, καὶ ὑπερεκχυνόμενον δώσουσιν εἰς τὸν κόλπον ὑμῶν mensuram bonam, pressam, agitatam et superabundantem dabunt in sinum vestrum, Luc. 6, 38.

כְּפִישָׁה *vasis genus instar canistri magni, continens quadraginta Seas*, ut scribitur in gl. Ohol. c. 5. Sic c. 11. explicatur per סל *canistrum*. Alii scribunt, *fuisse mensuram, quae continuit quadraginta tria ova:* כפישה מצרית canistrum viminosum, Tibbul jom c. 4. חפת וכפישה Chol. 107a. gl. מיני נודות מעור species utrum coriaceorum sunt. Alibi significat *corbem, qua conservantur olivae*, Nid. 7a. Sic rustici nostri habent corbes, quibus conservant poma Äpffelhurten, oporothecae. Vide et Git. 62a.

כּוּפְשָׁנִין *turtures*, Chol. 62b. Glossator ibi dicit, Aramice sic vocari חורין. Ego invenio in Lege שׁוּפְנִין et שְׁפָנִינִין, ut suo loco dicetur. Ar. legit per ב, כובשני.

כְּפַת *vincire, constringere, ligare*. Praet. וּכְפִית שיגדין et constrinxit amygdala, Num. 17, 8. al. 23. heb. ויגמול et educabat, matura produxit amygdala. Cum aff. דכד כַּפְּתֵיה אבוי nam cum ipsum ligaret pater ejus, Gen. 27, 1. in Jon. Sic Cant. 7, 5. ארום כַּפְתִּנּוּן quia legavit eos, Job. 36, 13. כַּפִּתוּ vinxerunt, Dan. 3, 21. Imper. כַּפִּתוּ טליא ligate puerum, hebr. אסרו Ps. 118, 27. Fut. וְיִכַפְּתִנֵּיהּ בּוֹמסין et ligabit vel constringet eum fraenis, Eccl. 10, 9. Pah. Infin. לְכַפָּתָה ad ligandum, Dan. 3, 20. Part. מְכַפְּתִין ligati, Dan. 3, 23.

Ap. Ros. et Tos.: לא היו כופתין את הטלה non ligarunt agnum, Tam. c. 4. כפתוה בחבל של מגג ligarunt eam fune junceo, Para cap. 3. כָּפוּת ligatus.

[89]) Domus *non-ligatae* (Vide not. praeced. 86.) disjunctae, oppos. πῶ כרך q. v.

[90]) Convenit cum heb. כבש gr. κυβιστάω i. q. καταδύω.

אִיכְּפַת ligatur, pro אִתְכְּפַת. Sic possit huc referri: מאי איכפת לך quid ligatur tibi hic? i. e. quid commodi vel incommodi tibi hic positum est [91]; ומאי איכפת ליה ליעקב et quid profuit Jacobo? Sic redditur in Pugione Raymundi, par. 2. c. 10. sect. Denique ad veritatem: לאא יכפת ליה nihil interest ipsius, nihil nocet ipsi: מיכפת לא איכפת ליה nocendo nihil nocuit ipsi, nihilne ipsius interfuit? לא איכפת לכון non nocebit vobis. ולא איכפת לי neque nocebit mihi quicquam, neque quicquam curo. אחרים מה מאי איכפת להן aliorum quid interest? איכפת לדם לעכברין quid interest muribus, Bm. 40a.

כִּיפַּת *ambra:* אף כיפת הירדן כל שהוא etiam ambrae Jordanis parumper, Ker. 6a. Glossator: *herba crescens in littore Jordanis.* B. Ar.: בושם *aroma crescens in littore Jordanis.* Quidam autem volunt esse *excrementum* [92] *piscis Jordanitici*, vernacule *ambra.*

כִּיפְתָּא *vinculum, cippus, lignum cui pedes captivorum inclusi sunt:* ויהב יתיה לְכִיפְתָּא et posuit eum in vincula, cippum, carcerem, Jer. 20, 2. Sic c. 29, 26. hebr. על המהפכת. Sic c. 20, 3. B. Ar. legit כופתא ex sequentis vocis forma. ואפיק מן כיפתא et eduxit ex carcere: נפק בר חורין מִכִּיפְתָּא egressus est liber ex vinculis, Job. 3, 19.

כּוֹפֶת, כיפת *frustum:* כיפת שאור frustum massae fermentatae, Pes. 45b. In gl. explicatur מט"ון. Sic כופת עץ frustum ligni, אבן lapidis: כופת שסירקו וכרכמו frustum ligni quod figurarunt et fecerunt ex eo imaginem, Kel. c. 22. Praeterea sic vocatur *certum quoddam lignum, quo architecti utuntur in aedificando* [93], *trabs*, Kel. c. 20.

כּוּפְתָּא *corbis, canistrum*, Git. 32a. Vide et supra in כפף.

כַּפְתּוֹר *pomum, malum, malogranatum: sphaerula instar pomi.* Pl. כַּפְתּוֹרִים. Item *nomen regionis, Cappadocia: Cappadoces:* פלשתים גבורים כפתורים ננסים Philistaei sunt Gigantes: Cappadoces sunt pumiliones, Br. s. 37.

כצד כֵּיצַד *quomodo?* quasi כאיזה צד *secundum quem modum?*

כצץ כצוצטרות *tabulata, conclavia tabulatis distincta.* Sic legitur in Maim. tractatu Erub. c. 4. Communius scribitur singulariter גוזטרא, de quo in גזז.

כצוצרא *tabula, asser cui aliquid imponitur:* זב שהקיש על כצוצרא fluxu laborans qui percutit sive pulsat tabulam, ut aliquid ab ea decidat, Sab. c. 4. Alias scribitur כסוסטרא et גסוסטרא[94]

כר כָּר *camelus velox:* שלחו כר miserunt camelos. Inde geminatis literis hebraice כִּרְכָּרוֹת veredarii equi vel cameli, Jes. 66, 20. ait illic Aben Esra.

כרב כְּרַב *arare:* חזו אנשי דקא כרבי חרעי videbant homines qui arabant et seminabant, Sab. 33b. כרב ביה כרבא aravit eo arationem, Bk. 96b.

כַּרְבָּא *aratio, ager aratus:* לא מסקי מינה אלא כד מסיק תעלא מבי כרבא non efferebant ab ea plus quam effert vulpes ex agro arato i. e. nihil: Nam ex agro arato nihil potest vulpes secum efferre, nisi pulverem in pedibus: quia nihil aliud ibi invenit, Nid. 65b., ubi מבי pro מבין de inter, vel מבית e loco: משכחת לה בכרבא invenit eam in agro arato, Ber. 38b.

כְּרוּב[94a] *brassica*, quae Plinio etiam simpliciter vocatur *caulis:* כרוב של שקיא עם כרוב של בעל אסור Trum. cap. 10. in fine. Bartenora, כרוב של שקי est brassica quae crescit in solo arido, ubi opus habet irrigatione: כרוב של בעל est quae crescit in terra humida, ubi non habet opus irrigatione. Putarim esse brassicam agrestem et brassicam hortensem. Vide et in Ned. c. 6. Misna ultima et in As. 29a. In Ketub. 111b. Dixit R. Tachalipha, קלח של כרוב הניח לנו אבא caulem brassicae reliquit nobis pater noster, in quem per scalam ascendebamus et descendebamus.

כַּרְבָּא *caulis.* Hinc sententia proverbialis: בהדי הוצא לקי כרבא propter folium vapulat caulis, Bk. 92a. Qui folium vult avellere saepe vulnerat aut avellit simul ramum, aut evellit caulem. Qui spinam herbae bonae adnascentem eradicare cupit, herbam bonam simul saepe extrahit. Sic probi cum improbis non raro castigantur. Huc applicat illud R. Salom. Jer. 2, 29. et Exod. 16, 28. ubi explicatur, על ידי רשעים מתגנים הכשרים propter improbos ignominiose tractantur probi. Hebraei dicunt alias, שכוני רשע עמו לוקין cohabitatores impii cum ipso vapulant. Sic etiam exponit glossator talmudicus. Vide Adagia hebr. Drusii. Pro לקי alii scribunt faeminine לקיא. Alibi: כרוי דבי כרבי אסירי locustae quae vivunt inter brassicas sunt prohibitae, Chol. 62b. Ar. in כר ultimo legit דבי כורי. Monet idem alios legere כירי et explicat חלי עפר *tumulos terrae.* Sic significat כרי infra in כרה. Affine est κράμβη, crambe, quae et ipsa *brassicae species* est.

כורברלבנק[95] *species herbae vel plantae*, TH. Kil. cap. 1.

---

[91]) Quibusdam ad syr. ܐܟܦ *operam dare alicui rei* vocem vertere placuit, quae sententia propter Lamed dativi, cum quo vox איכפת conjungi solet, et nobis probebilior videtur.

[92]) Hinc fortasse et nomen trahit כיפת, gr. κόπρος alludens, extrito ρ ut saepius. In Glossis Jatricis Graecorum recentiorum: ἄμπαρ μυρεψικὸν, κόπρος ἰχθύος καὶ φώκος ἀπόδευμα. Error unde apud veteres ortus sit clare demonstrat Salmasius in Exercit. de Homon. p. 162. Ceterum ipsa significatio *ambra*, quam Ar. et qui post eum fuerunt lexicographi voci כיפת apponunt, admodum suspicata mihi videtur admonente Abrahamo Mutinensi (in libro Schilte Gibborim c. 83. fol. 93), magisque ejusdem placet sententia vocem ad nomen כיפה vel כיפין quod talmudice (Sota 37a) *spumam* (impr. Jordanis: hinc כיפת הירדן) denotat, vertentis.

[93]) Gr. κῦφος *caudex.* [94]) Item legitur vox כצוצריות in MT. Ps. 1. pro קסטריות i. e. castra. [94a]) Ar. كرنب.

[95]) Mussafia per כ unicamque vocem legit כרוסלכנון *chrysolachanum* d. q. Plin. (Hist. nat. Lib. 27. c. 43.)

כְּרוּב[96] *milliare:* כרוב ארעא milliare terrae, Gen. 35, 16. Sic IIR. 5, 19. Milliare parvum intelligitur, unde quidam *jugerum*, alii *stadium*, alii *spacium exiguum* interpretantur.

כְּרוּב, כְּרוּבָא[97] *Cheruf.* Pl. כְּרוּבִין, emph. כְּרוּבַיָּא *Cherubim*, *species humanae alatae fuerunt, repraesentantes angelos*, Exod. 25. etc. Ti. מאי כרוב כרביא שכן בבבל קורין לינוקא רביא quid est Cherub? Idem quod כרביא sicut puer. Nam sic in Babylonia puerum vocant רביא, Chag. 13b.

כְּרוּבַת *clitellae*, vel *ephippia:* Alii *phalerae*, Zach. 14, 20. hebr. מצלות *tintinabula*.

כְּרוּבְיָא *grus.* Vide infra in כרך.

כִּרְבֵּל *tegere, operire:* מְכָרְבָּל opertus, 1 Par. 15, 27. hebr. Item cribrare: Hinc citat B. Ar. ex Jelam. והכברה בידו והיה מודד עפר ומכרבל et cribrum in manu ejus, metiebaturque pulverem et cribrabat.

כרבלין[98] *species instrumenti cujusdam musici*, Br. s. 50. Ibid. s. 23. legitur in simili loco בורבלין, per Beth. Vide in הרדולים.

כַּרְבְּלָא *tegumentum, paludamentum:* וְכַרְבְּלָתְהוֹן et cum tegumentis suis, Dan. 3, 21. Ap. Tos. חזייה להחיא כושית דהות לבישה כרבלתא בשוקא vidit gentilem istam vestitam paludamento in platea, Ber. 20a. Gl.: *karbelta* est שם לבוש חשוב *nomen vestimenti pretiosi*, ut in illo Danielis etc. Ar. scribit, fuisse vestimentum rubrum כגון כרבלתא דתרנגולא instar cristae galli. Gerson Germanice vertit, mit einem Hut.

כַּרְבַּלְתָּא[99] *crista:* כי חוורא כרבלתא דתרנגולא cum albescit crista galli, Ber. 7a. Sanh. 102. As. 4. Alibi: הרוצה שיסרס תרנגול יטול כרבלתו ומסתרס מאיליו h. e., qui vult ut eunuchus fiat gallus suus, auferat cristam ipsi et eunuchus fiet a seipso, Sab. 110b.

כַּרְבִּית *nom. propr. loci:* עיזא דכרבית capra istius loci. Sic citat B. Ar., sed in nostris libris legitur עיזא דכרכין, in Talm. Chol. 59b.

כַּרְבֵּק. *sibilare*, siquidem idem significat quod heb. שרק, pro quo usurpatur: ut וִיכַרְבֵּק עלוי מן אתריה et sibilabit super eum e loco suo, Job. 27, 23. At Thr. 2, 15. 16. verbum שרק in Tg. retinetur, unde et sine dubio hic quoque ita legendum. In Ar Manuscripto adducitur in litera ב, יברכק.

כְּרַג, כַּרְגָא, כְּרָגָא[100] *tributum, census capitalis:* למחן כרגא להון dare tributum ipsis, Thr. 1, 1. ושוי כרגא על ארעא et imposuit terrae tributum, Esth. 10, 1. אתיהיבו לי לְכַרְגָא data mihi sunt tributum, Eccl. 2, 8. heb. מס. Ti. לא יהיבנא אכרגא non dabo tributum, quia ex sapientibus sum, Ned. 62b. מאן דלא יהיב כרגא לשתעביד למאן דיהיב כרגא is qui non dat tributum, subjici debet isti qui dat tributum, Bm. 73b. כרגא i. e. כסף גולגולתא argentum capitationis: מובילנא כרגא לקיסר adfero tributum Caesari, Sanh. 109a.

כרד כַּרְדוּ *nom. propr. loci.* Talmudici scribunt, decem annis ligatus fuit Abraham patriarcha noster, tribus in כותי, septem in Kardu, Bb. 91a.

כַּרְדוּט chiridota, *pallium*, *amiculum:* אסיר כרדוט דבוץ accinctus pallio byssi, hebr. אפוד cingulo, IS. 2, 18. de Samuele, et IIS. 6, 14. de Davide. Pl. כן לבשו בנת מלכא בתולתא כַּרְדוּטִין sic vestiri solebant filiae regis virgines palliis hebr. מעילים IIS. 13, 18. Videtur esse gr. χειριδωτός *tunica* χειρίδας *habens* i. e. *manicas, tunica manicata vel manuleata chiridota.* A. Gell. lib. 7. c. 12. „Tunicis uti virum prolixis ultra brachia et usque in primores manus ac prope in digitos, Romae atque omni in Latio indecorum fuit. Eas tunicas graeco vocabulo nostri chiridotas

---

haec habet: „De chrysolachano nec satis dici scio nec plura repetio; namque et hoc vitio laboravere proximi utique herbarii nostri, quod ipsi notas velut vulgares strictim et nominibus tantum indicavere.“ Teste Talmude mistura est plantarum הריד atque ררכון, quas vide.

[96]) Germ. ein Acker. Transpositis literis haec vox hebr. כברה, כברת, sonat.

[97]) Sententiam ad ea annectentibus, quae supra (p. 112 nota 246) in explananda voce אופן diximus, haec ibi notanda nobis videntur. Totus ille locus ab Aut. nostro frustratim citatus hic fere est: כתוב אחד אומר (יחזק׳ א׳) ודמות פניהם פני אדם ופני אריה אל הימין לארבעתם ופני שור מהשמאל וגו׳ וכתיב (שם י׳) וארבעה פנים לאחד פני האחד פני הכרוב ופני השני פני אדם והשלישי פני אריה והרביעי פני נשר ואילו שור לא קחשיב אמר ר״ל יחזקאל ביקש עליו רחמים והפכו לכרוב אמר לפניו רבש״ע קטיגור יעשה סניגור, מאי כרוב א״ר אבהו כרביא וכו׳. Sensus est: Ex eo quod שור *bos*, de quo in Ezechielis visione prima (c. 1.), in altera ejusdem visione Cherubo (כרוב) restitutus est facile intelligi potest bovem eundem esse atque Cherubum i. e. idem inter utrumque versari symbolum, vel eandem utroque exprimi ideam philosophicam. Fuit vero bos nihil aliud nisi symbolum agriculturae, seu virium vitalium atque genitalium, Apis scil., quem Aegyptii numinis instar coluerunt. Revocat igitur nomen vel simulacrum bovis nefas illud Israelitarum in memoriam, quod fabricando vitulo aureo ad imitandum Apim Aegyptorum fecerunt, ac proinde quasi accusator fit populi coram Deo, qua de re Ezechiel Propheta, aevum sc. ejus vel omnino intelligentia in clariorem lecem provecta exstinguendae tristis illius memoriae causa pro שור, quod in visione prima, כרוב usus est etymologia hujusce vocis nitens, quae in notione *arandi* prima videlicet conditone *rem rusticam colendi* seu *agriculturae* sita est. Protinus Talmudici ad evitandam imo etymologiam ad radicem כרב *arare*, spectantem conservata notione i. e. idea philosophica in Cherubo imagine expressa ad רביא i. e. *puerum*, *vim* videlicet *efficacem* nomen כרוב verterunt.

[98]) Convenit cum gr. κρέμβαλα et κύμβαλα. Cohen de Lara ad gr. vertit χοραύλης, *qui tibias in choro inflat.*

[99]) Gr. κρωβύλος.

[100]) Est ipsamet vox pers. خراج, *quod de agro et animalibus penditur;* item *tributm, censio capitum.*

וכו׳ עוסק i. e. docet Scriptura haec, quod tenetur homo detestari idola nominando ea ignominiose: ut si fuerit nomen ecclesiae alicujus בית גליא domus excelsa, nominent eam בית כריא domum humilem. (Nam כריא i. e. fossa, notat locum profundum et humilem.) Alii explicant בית כריא *domum porcorum, haram.* quasi כריא sit ex graeco χοῖρος. Unde in Aruch בלשון יון קורין לחזיר כירו. Pro בית כריא dicunt alibi etiam בית כליא i. e. בית ע"ז שתכלה מהרה domus idololatriae, quae velociter destruatur, ut est in Ar. manuscripto. Sic etiam dicunt, כל ליצנותא אסורה חוץ מליצנותא דע"ז דשריא omnis irrisio prohibita est excepta irrisione idolorum, quae permissa est, juxta exemplum Jesaiae, qui ea irridens dixit, „procubuit Bel, reflexus est Nabo", Jes. 46, 1. Sic nomen libri ipsorum (Christianorum) in quem jurant, fuit lingua persica אנגלי angeli (אונגלי Evangelium vult dicere) שהוא לשון גל וגובה quod cumulum et elationem denotat. (Hic omissum est, quomodo id ignominiose alio nomine vocent, nempe און גליון et עון גליון q. d. iniquitatis aut vanitatis volumen sive liber, ut videre est in tract. Talm. Sab. 116. editionis Venetae. In Basiliensi omissum. In libro בית יעקב scribitur און et עון, relicto spacio pro altera voce גליון, quam metu Christianorum omiserunt. In Aruch Basileensi, in voce און, citatur locus talmudicus, ac scribitur און גליון, relicto spacio pro reliquis, quae tamen in Veneto exemplari sine dubio addita sunt.) Sic Marcolis מרקולים olim apud suos authores et cultores dicebatur קלוס i. e. laus: id Rabbini mutarunt in מרקולים, ubi מר *permutationem* significat, a תמורה permutatio, et קילוס laus, transpositis literis mutarunt in קולים, quod subsannationem et ignominiam significat, a קֶלֶס ludificatio, illusio, Jer. 20, 8. Hactenus R. Bechaj. Unde apparet, Judaeos de industria et singulari studio de Christianorum festis blaspheme et ignominiose loqui. Vide haec eadem in As. 46a., ubi exempli causa et hoc additur; si quis dicere velit פני המלך facies regis (sc. Christiani) ut pro eo dicat פני הכלב facies canis. Vide et Meg. 6a. Tem. 28b. ubi בית כריא explicatur בית הכסא: Jalkut in Leg. 269a. Sic festum Natale Christi vocant ניטל, Jore deah num. 148.: „Si miserit donum Christiano tempore hoc, die scil. octavo אחר ניטל qui est post *nittal*, i. e. quem vocant Neujahr." Paschatis festum, quod hebraice dicitur פֶּסַח, ipsi vocant קֶסַח, ut in calendariis ipsorum videre est. In libro עברונות pro נטאל scribitur נדאל. Ecclesiam, quae, Hebraice dicitur בית התפלה domus precationis, בית הַתִּפְלָה vel הַתִּפְלָה domum stultitiae aut fatuitatis: item בית התרפה domum turpitudinis, Elias in Thisbi, liber Ammude golah, f. 9b. Diem dominicum יום אידם diem calamitatis ipsorum. Munsterus observavit, מרים Mariam matrem Christi ab ipsis dici חריא excrementum, sterquilinium. Sanctos, qui hebraice, vocant קְדֵשִׁים קדשים cynaedos, sic sanctas

appellaverunt: faeminisque solis vestem longe lateque diffusam decoram existimaverunt" etc. Adducit ibidem ex P. Africano locum ubi Scipio, Gallo, homini delicato, objectat, quod cum Chiridota tunica accubuerit.

II. *placentae, liba:* ונשיא לישן לישא למעבד כַּרְדוּטִין et mulieres depsunt massam, ut faciant placentas, כתים Jer. 7, 18. Et cum י in medio, עבדנא לה כַּרְדִיטִין et facimus, i. e. libamus ei libamina, Jer. 44, 19.

כְּרָה כְּרָא *fodere, effodere, perfodere:* אודנין לאצתא פוקדנך כְּרִיתָא לי aures ad audienda praecepta tua perfodisti mihi, Ps. 40, 7. ארי כְרוֹ פחת quia foderunt foveam, Jer. 18, 20. וּכְרוֹ תמן בירא et foderunt ibi foveam, Gen. 26, 25. כְּרוּהָ רישי עמא effoderunt eum primores populi, Num 21, 18. Fut. ארי יִכְרֵה גבר גוב cum foderit aliquis foveam, Exod. 21, 33. Ithpe. Fut. עד דִיתְכְּרֵי לרשיעא שוחה donec fodiatur improbo fovea, Ps. 94, 13. Talmudice ענבין דכרין uvae quae fodiuntur, i. e. eroduntur a vermibus, gl. שהתליעו quae vermificant, vermes producunt. Nas. 34b. כרא בירא מתחי fodiebat foveam infra me, Medr. Ps. 68.

II. *dolere,*[108] *infirmari, debilitari, contristari,* ap. Syros: unde et chaldaice, מן דְכְרִיָא רוחיה is cujus spiritus aeger, tristis est, Pr. 14, 17. et 29. hebr. קצר *brevis, praeceps.* Ex Ithpa. מחונני ולא אִכְּרְהִית percusserunt me et non dolui, Pr. 23, 35. אִתְכְּרִית רוחי doluit, infirmatus. abbreviatus est spiritus meus, Dan. 7, 15. Ap. Tos.: ובענפוהי נייחן כל כריהי דמערבא et in ramis ejus quiescebant omnes aegroti occidentis, Sab. 21a. Sic legit Baal Aruch. Sed in nostro Talmud legitur בריחי. Glossa autem explicat per חולים: unde lectio Ar. melior videtur.

כְּרִי *cumulus:* אם יש בכרי הזה מאה כור si sint in hoc cumulo centum cori, Ned. 19a. כרי התאנים cumulus ficuum. Pl. כַּרְוִין acervi, hebr. חמרי חמרים Exod. 8, 10. in Tg. Jon. et Hier. Vide et Num. 11, 31. in Jon. et TgH.

כירה vide supra in כיר.

כַּרְיָא *fossio, fossa: puteus:* רב פפא רמא כריא איתמי חדתא Rabbi Papa projecit, exposuit fossam vel puteum novum pupillis, Bb. 8a. כריא דפחיא puteus urnae, i. e. urnam vel situlam habens, ut ex eo bibere queant viatores, Ibid.

בֵּית כַּרְיָא *domus fossae, latrina,* aut *domus quae in fossam casura est.* Guido hic notat בית כריא idem quod בית גליא *domus patens et reserata.* Ut intelligatur, quid Rabbini velint istis locutionibus, fusius id explicandum erit. Praeceptum divinum est de idolis et idololatria; „detestando detestaberis eam abominando abominaberis eam, quia anathema est, Deut. 7, 26. Item „perdetis nomen eorum de loco isto", Deut. 12, 3. scil. idolorum, quae Cananaei colebant. Hinc scribit R. Bechaj f. 198a. למרך הכתוב שחייב האדם לשקץ ע"ז להזכירה בלשון גנאי אם היה שמה בית גליא שהוא לשון גובה קורין אותו בית כריא שהוא לשון

[108]) Ex significatu arab. كَرِهَ vel كَرِهَ, quod idem.

קְדֵשׁוֹת scorta. Sic etiam ingeniose norunt pervertere nomina Christianorum vel Sanctorum, prout talia multa habeo in libro quodam Judaei manuscripto. Huc pertinet quod in TH. Ber. 13b. legitur: ראה אותם מזבלים לע"ז אומר זובח לאלהים יחרם qui videt eos mesabbelim (i. e. stercorantes; vult dicere מזבחים mesabbechim sacrificantes) idolo, dicat: qui sacrificat idolo, devovebitur, Exod. 22, 19. Tale est בעל זבול deus stercoreus, pro בעל זבוב deus muscarum: בר כוזבא filius mendacii, pro כוכבא filius stellae.

כֻּרְהָא, כּוּרְהָנָא[102] *morbus infirmatis:* רוחיה דגברא תסובר כּוּרְהָנֵיהּ spiritus viri sustentat infirmatem ejus, Pr. 18, 14. B. Ar. citat etiam ex Deut. 7, 15. Et auferet Deus a te כל כרהא omnem infirmitatem, pro hebr כל חולי. Sed id in nostris libris hodie non extat.

כרז,[103] Aphel אַכְרֵז *clamavit, proclamavit, promulgavit.* Praet. וְאַכְרֵיז ואמר et proclamavit et dixit, Jon. 3, 7. וְאַכְרֵז ועלי et clamavit ad me, advocavit me, hebr. ויזעק, Zach. 6, 8. וְהַכְרִיזוּ עלוהי et proclamarunt de eo, Dan. 5, 29. Part. בריש בירחא מַכְרְזָא in capite arcium proclamat, praeconizat, Pr. 1, 21. Ti. אכרוזי הוו מכריזין promulgando, proclamando proclamarunt. ג' הק"בה מכריז עליהן בכל יום tres sunt super quibus Deus singulis diebus clamat publice; super caelibe qui habitat in urbe et non peccat, super paupere rem amissam restituente et super divite fructus suos verecundo decimante, Pes. 113a. אין דבר בא לעולם שאין מכריזין אותו מלמעלה nulla res venit in mundum quam non promulgent caelitus, h. e. quae non a Deo hominibus declaretur, in Zohar.

כָּרוֹז, כָּרוֹזָא *praeco,* Dan. 3, 4. ואעברו כָרוֹז et transire jusserunt praeconem, Exo. 36, 6. Quidam *praeconium* reddunt.

הַכְרָזָה *promulgatio, praeconium, proclamatio.*

אַכְרָזְתָּא *idem:* Talm. מכי שלימו אכרזתא ex quo completi sunt (dies) proclamationis, Bm. fol. 35b. Quando debitor non erat solvendo, dabat judex creditori שטר אדרכתא literas persecutoriales, quibus persequeretur debitoris bona, quocunque tempore et loco ea reperiret, eaque post nonaginta dies libere occuparet. Id proclamabat judex per praeconem, et id est אכרזתא et ימי אכרזתא dies nonaginta proclamationis: מזבנינן בלא אכרזתא vendimus sine proclamatione, Bm. 108b.

כָּרוֹז[104] *matula, metalla, matellio.* In Vr. s. 10. in illud, ככלי אין חפץ בו sicut vas in quo nulla oblectio, Jer. 22, 28. R. Chamma dixit, ככרוז של מימי רגלים sicut matula aquarum pedum, i. e. urinae R. Ismael dixit, ככרוז של מקיז דם sicut pelvis secantium venam, emittentium sanguinem. Ita citat Aruch sed in nostris libris hodie legitur כרין pro כרוז.

כרזין דבי חילפי · כַּרְזִין, כַּרְזֵי *locustarum species*[105]*:* locustae quae inter urticas vivunt, Chol. 62b. Male alii posuerunt singulariter כַּרְזֵי.

כַּרְזוּבָא *grando major,* heb. חנמל Ps. 78, 47.

כַּרְזְבָא *species locustae.* Respondet hebr. חגב. Lev. 11, 22. in Tg. Jon. Elias et B. Ar. legerunt כַּרְזוּבָא.

כַּרְזְבָא *Karsitae:* חיטי כרזיים frumenta Karsitarum. Locus ubi optimum triticum crescebat, Men. 85a. Male alii notarunt כרזים. per simplex Joth.

כַּרְזְלָא aut כּוּרְזְלָא vel potius כַּרְזִיל. Scribitur hoc loco in Ar. et aliis. Sed in Talmud legitur per ב ab initio.[106] Vide ergo de eo in ברז.

כרזמין vide litera in ג, in ordine גרז.

כָּרַח *cogere, urgere aliquem, ut invitus quid faciat.* In Hiphil הִכְרִיחַ ap. Ros. usitatissimum, *adegit, coëgit.* Hophal הוּכְרַח *coactus fuit, necesse habuit,* מוּכְרָח *coactum, necessarium.*

כָּרְחָא *necessitas, vis, coactio:* ואם לא יסבון מנך בעל כָּרְחָךְ et si non accipient a te per coactionem tui, i. e. te invito, IS. 2, 16. heb. בחזקה per vim, vi. Ap. Ros. haec locutio usitatissima: בעל כָּרְחִי per coactionem mei feci istud, i. e. invitus, coactus: בעל כָּרְחוֹ invito illo: בעל כָּרְחָם invitis illis. Plur. על כָּרְחִין per coactiones, coacte, necessario.

הֶכְרֵחַ *idem:* בְּהֶכְרֵחַ necessario: אי הכרח non necessarium, contingens.

הֶכְרֵחִי *necessarius:* עסקים הכרחיים negotia urgentia, necessaria. Fem. תנועה הכרחית motus necessarius, violentus et coactus.

כָּרְחִי, כרחיי *idem.*

כְּרַךְ *involvere, convolvere, operire, cooperire, tegere.* Praet. וּכְרַךְ אפוהי et operuit faciem suam, IR. 19, 13. ומלכא כְּרִיךְ ית אפוהי et rex operuit faciem suam, IIS. 19, 4. וכריך במעפרא עינוהי et operuit velamine oculos suos, IR. 20, 38. כְּרִיכוּ גבר רישיה operuerunt quisque faciem suam, heb. חפו, IIS. 15, 30. Part. pass. Pahel ורישיה ליה מְכָרַךְ et caput ejus ipsi erat opertum, Ibidem. דִּמְכָרַךְ על צירתיה quae circumvolvitur, circuit circa cardinem suum, Pr. 26, 14. vel, quae circumdat. Fem. היא מְכָרְכָא בשושיפא opertus est pallio, hebr. לוטה, IS. 21, 9. Ti. אפילו נחש כרוך על עקבו לא יפסיק etiamsi serpens circumvolutus sit calcaneo ejus, non cessabit, sc. inter precandum, Ber. c. 5. in principio. In TH. Trum. c. 8. in fine: Cum R. Isaj captus esset et alii ipsum

[102]) Sunt qui hoc nomen ad verbum כרח *cogere, urgere aliquem ut invitus quid faciat,* vertant modumque loquendi cum locutione gr. μόγις φέρειν, aegre ferre, conferrant. Opus non est, ipsi enim verbo כרה, ut in nota praecedente diximus, haec inest notio *dolendi* et *infirmandi;* inter כרה vero atque כרח an aliquis versatur affinitas significatus in medio relinquendum est.

*) כריא. Citat de Lara ex tract. As. 29. vocemque per χάρον vel χάρος *herba quae officinis carvi, vulgo chervi* vocatur explicat. [103]) Gr. κηρύσσειν. [104]) Gr. κρωσσός. [105]) Aliter glossatores *speciem avium* esse confirmant.

[106]) Aliis כרזל legere placuit, ut *principem gregum, pastorum* denotet, ex סַר, quod pers. *principem* denotat et גְּלֵה pers. *grex.* Est Syrorum ܟܘܪܙܠܐ *opilio,* quod ad ar. كرز vel خرج *pera,* item كراز *aries qui peram pastoris gerit,* vertendum est. *) כרטיס (TH. Ketub. c. 9.) gr. χάρτης *charta.*

liberare vellent, dixit R. Jonathan, יכרך המת בסדינו involutus maneat mortuus in sindone suo. Sensus, linquite illum in periculo suo, ne vos una cum ipso in periculum incidatis. Dictum proverbiale.

II. *munire.*[107] Fut. ואדי תְּכְרוֹךְ כרכין תקיפין et si munierit arces fortes, Jer. 51, 53. Pehil ועלו לקרוין כְּרִיכָן et ingressi sunt civitates munitas, Jos. 10, 20. Sic Deut. 3, 5. דיכבוש שורך רמיא וּכְרִיכָיָא donec subigat muros tuos altos et munitos, Deut. 28, 52. Fem. בקרתא כְּרִיכְתָּא in civitate munita, Ps. 31, 32. קרויא דבית יהודה כְּרִיכָתָא civitates domus Judae munitae, Jes. 36, 21.

III. *ligare, alligare, colligare.* Imper. וּכְרוֹךְ אנון בצורך et liga ea in collo tuo, Pr. 6, 21. hebr. עָנְדֵם. Sic etiam legendum. אֶכְרְכִנֵּהּ ligabo, alligabo eum, Job. 31, 36. pro אֶרְכְּבִנֵּיהּ, ut prius legendum putabamus. B. Ar. adducit hic etiam ex TgH. מְכָרְכִין פִּירוּכִין colligantes manipulos, pro heb. מְאַלְּמִים אֲלֻמִּים Gen. 37, 7. In nostris libris hodie legitur מְפָרְכִין פִּירוּכִין: הוה כריך שיראי על ידיה alligabat catenas manibus suis, Ker. 28b.

IV. *comedere*:[108] יתיב וכרך ריפתא consedit et sumsit cibum, Tan. 23b. כרכו ריפתא בהדי הדדי comederunt panem simul, Ber. 22b. לא אמר להו תו כרוכו non dixit ipsis ut secum comederent: שיתין רהיטין רהטין ולא מטין לגברא דמצפרא כרך sexaginta cursores currunt et non pertingunt ad virum qui mane surrexit et comedit h. e. qui jentavit, Bk. 92b. Bm. 107b. Jalkut in Leg. 98b. Citatur ut proverbium vulgare. Pro מטין, Aruch in דר tertio, legit דוורוה currunt, cursu assequuntur.

V. *amplecti*, *amplexari:* כרכתיה amplexatus est eum, As. 18b. gl. חיבקתו.

כְּרִיךְ *convolutum: rotundum:* משום דקטין וכריכא eo quod parva esset et rotunda, sc. בור cisterna, fossa, gl. עגול, Bk. 50b. Item *colligatum, unitum*: Item *munitum*, vide supra: Item *comestibile*. Pl. כְּרִיכִין.

כֶּרֶךְ, כַּרְכָּא *ligatio, ligamen, ligatura:* שני ספרים כרוכין בכרך אחד duo libri ligati in ligamine uno, i. e. volumine, in quod duo libri ligati sunt, germ. in einem Bund. ב' או ג' כרכים duae aut tres ligaturae, compactiones, volumina compacta. Item *involucrum*. Sic dicit R. David Ez. 27, 24. גלומי a quibusdam exponi כרכי בגדים involucra vestimentorum, vernacule טרוסילש *trousselles*.

כורך *lignum quoddam obliquum in aratro*, Kel. c. 21, 9. 2. Scribendum per ב, בורך. Vide illic.

כְּרִיכָה *ligatio, ligatura, ligamen, fasciculus, manipulus: convolutio:* כריכת הנחש convolutio serpentis: כריכות ברשות הרבים manipuli in loco publico inventi, Bm. 21a. שדי כריכי דשיראי מנחיריה ejecit fasciculos lintei ex naribus suis, Sanh. 67b. de quodam mago. Gl. חתיכות *frusta convoluta*.

כרוכה *involucrum, intestinum, in quod e stomacho delabitur cibus, quale est duodenum;* כרוכה קטינא וכרוכה עוביא intestinum parvum gracile, et intestinum crassum, Vr. s. 3.

כְּרַךְ, כַּרְכָּא *munitio*[109], *arx munita, civitas munita et murata:* ואחנגך לכרך יקידא disponam te in civitatem combustionis, Jer. 51, 25. כַּרְכָּא מחבלא civitas perdens, Ibidem. כַּרְכָּא דסדום civitas Sodomae, Gen. 18, 17. in TgH. מן אוביל יתי עד כַּרְכָּא דרומי רשיעא quis deducet me ad civitatem Romam impiam? Ps. 108, 11. heb. עִיר מִבְצָר urbem munitam. Elias hic notavit se nullibi saepius reperisse in Targum, hebraeum עיר per כרכא redditum esse. Pl. אם בְּכַרְכִּין an in civitatibus munitis, Numer. 13, 19. Constr. כַּרְכֵּי כנשתא דבית יהודה civitates congregationis domus Jehudae dejecit in terram, Thr. 2, 2. Aff. אפגר כל כַּרְכֵּיהוֹן תקיפיא destruam omnes civitates ipsorum fortes, Mich. 5, 11. Rabbini כרכין המוקפין חומה civitates circumdatae muro, Meg. 2. תקפתא כל כַּרְכּוֹי destruxisti fortiter omnes munitiones ejus, Ps. 89, 40. כַּרְכֵּיהוֹן תוקיד בנורא civitates eorum combures igni, IIR. 8, 12. בתקוף כַּרְכָּהָא in fortitudine munitionum ejus, Jes. 34, 13.

כַּרְכְּתָא *munitio, munimentum, sepimentum quo aliquid munitur*, Bm. 22b. Vide ibi glossas, et B. Ar.

כּוּרְכְּיָא[110] *grus*, Jer. 8, 7. Veneta כורביא per Beth in medio; male. Nam et apud Tos. צווח כי כורכיא vociferatus est instar gruis: Kidd. 44a.

כְּרוּכָא *locusta*, vel *locustae quaedam species*, pro hebr. חָגָב Lev. 11, 22. in Jon. Sic in Elia et Aruch. In Veneta editione nunc legitur כְּרוּבָא. Quidam putant esse *vermem*, quem vocant *convolvulum, involvulum, involvulam*, qui vitibus et uvis infestus.

תַּכְרִיךְ *involucrum, operimentum, vestimentum, indumentum*, et synecdochice *indumentum quo mortui involvuntur et sepeliuntur:* et latius *pallium, stola, chlamys:* ותכריך בוץ et stola byssina, Esth. 8, 15. Hebr. quod in Tg. secundo redditur per גלימא דבוץ pallium byssinum. Pl. לא יהבית מניה תַּכְרִיכִין לנפש דמית non dedi ex illo vestimenta homini mortuo, Deut. 26, 14. in Tg. Jon. et Hier. בְּתַכְרִיכִין דארגון cum vestimentis purpureis, Ez. 27, 16. Apud Ros. תכריכי המת indumenta mortui, Kil. c. ult. תכריך הכלים involucrum vasorum, instrumentorum: תכריך נבלי בני לוי involucrum sive operimentum nabliorum filiorum Levi, Kil. c. 24.

כַּרְכּוֹב *ambitus, circuitus*, hebr. Exod. 27, 5. Ap.

---

107) Quasi muribus *involvere*, vel ex altera significatione: *muribus ligare* vel *colligare*. Vide notam 89m. supra p. 518.

108) Proprie *involvit manus sudario vel mappa*, quod *comedentes* facere solebant, ne panem cibumve pollurent; et hinc metonymice: *comedere*.

109) Ar. كَرَكٌ ex significatu secundo verbi כרך, ubi vide notam. Conf. etiam gr. χάραξ *sepimentum, vallum, agger*.

110) Ar. كُرْكِيّ, gr. γέρανος.

איזהו כרכוב רבי אומר זה כיור רבי יוסי ברבי יהודה Tos. אומר זה הסובב quidnam est כרכוב? Rabbi dicit, esse idem quod כיור suggestus: R. Jose F. R. Jehudae dicit, est circuitus, Seb. 62a.

כַּרְכֹּד *radius textoris*, gr. κερκίς, germ. ein Weberschiffle. Ita citat Ar. ex tractatu de Sabbatho c. 8. in Mischna. Sed legitur ibi per Resch כַּרְכֹּר. Maim. in lingua vernacula exponit *tourtour*, hebr. כישור *verticulum*.

כַּרְכְּמָא ,כּוּרְכָּם crocum, *crocus*, heb. כַּרְכֹּם: ut מורא וכורכמא myrrha et croco, Prov. 7, 17. juxta Eliam, pro quo legitur in Venetis כַּרְקְמָא. Ti. כורכמא רשקא crocus hortensis, orientalis scil. et optimus, הגדל בגנים crescens in hortis, ut Hebraei scribunt, Sab. 110a. Vide et Bm. 107b. שדה שהיא מליאה כורכמין ager plenus croco, TH. Ber. c. 2. שיבולת נרד וכרכום spica nardi et crocus, Kerith. f. 6a. Adhibebantur quoque olim ad confectionem suffitus sacri.

כַּרְכּוּמִי *croceus, flavus*: צבע כרכומי color croceus, flavus: כובעים כרכמים pilei crocei, flavi. Sic vocantur pilei, quos Judaei Veneti gestant.

כַּרְכֵּם *croceo, flavo colore tingere, inficere, colorare*: כופת שסירקו וכרכמו frustum ligni, quod figurarunt et croco colorarunt, Kel. c. 22. ופניו מכורכמות et facies ejus erunt flavae, i. e. pallidae: ונתכרכמו פניו et flavescebat, i. e. pallescebat facies ejus, prae pudore sc. vel metu, Br. s. 20. 33.

כַּרְכּוֹמִין *munitiones*, Deut. 20, 20. in Onk. Vide infra in כרק.

כַּרְכּוּמָא ,כַּרְכּוֹמָא *aes, chalybs*: קשתא דכרכומא arcus aereus, Job. 20, 24. היך קשת כַּרְכּוּמָא sicut arcum chalybeum, Ps. 18, 35. לקיסא סריחא כַּרְכּוּמָא pro ligno putrido aes, Job. 41, 18. ואבנא יתיך כַּרְכּוּמָא et lapis funditur in chalybem, Job. 28, 2. Graece χαλκὸς, χάλκωμα.

כַּרְכְּמִישָׁא *plumbum*, idem quod hebr. עפרת, cui respondet: ut בקולמוס מן פרולא וכרכמישא calamo ferreo et plumbeo, Job. 19, 24. ית קסטירא ויח כרכמישא stannum et plumbum, Num. 31, 22. in Jon.

כַּרְכֵּם *irritare, ad iram provocare*. Citat Ar. ex Jelam. והוא מכרכם פניו כנגדן, sed non explicat. Videtur esse ex significatione כרכש, quod mox sequitur.

כַּרְכֵּר *saltare, subsilire*, hebr. IIS. 6, 14.

כַּרְכּוּרִין *saltationes*: In Br. s. 20: Nunquam a saeculo aggressus est Deus loqui cum muliere, nisi cum illa justa (Sara) quando dixit ei „nequaquam, quia risisti"; et id quidem graves ob caussas. Rabbi Abba bar Cahana, nomine R. Isaac dixit כמה כרכורין כרכר בשביל להשיח עמה quot saltationes saltavit, ut loqueretur cum illa? Eadem locutio extat in TH. in Sota c. 7. ab initio, in Gem., ubi in gl. explicatur כמה גלגולין גלגל.

כַּרְכַּר *veruculum, sive ligneum sive ferreum, quod figendo comprehendit, virga, bacillus lanificum ad excutiendum lanam*: הכוש ואת הכרכר לתחוב בו fusum et veruculum accipiunt, ut figant eo, figendo aliquid comprehendant et accipiant, Sab. c. 17. in initio. אוחזין בכרכר ושובטין apprehendunt virgam et excutiunt lanam, Sab. 92b. Item *radius textoris*: המוציא זכוכית כדי לגרור בו ראש הכרכר producens vitrum, ut radat eo caput radii textoris, Sab. 81a. In Br. s. 20. in gl. scribitur: כרכר הוא קנה חלול שכורכין עליו הערב ואורגין אותו עם השתי h. e. כרכר est calamus concavus, circa quem circumvolvunt subtegmen et texunt illud cum tegmine.[111]

כַּרְכֵּשׁ *commovere, excutere, abigere*: ובעי לכרכושי בקי et cupit abigere muscas, Sab. 77b. כרכיש לי ברישיה commovebat ad me caput, annuebat mihi, nutu capitis consentire se significabat, Nid. 42a. Sic alibi, כרכיש רבה רישיה commovebat Rabba caput suum, annuebat capite suo, gl. הודה לדבריו approbabat verba ejus, Erub. 65b. Forte ש cum puncto sinistro legendum כרכשׂ.[112]

כַּרְכַּשָׁא *intestinum rectum, unde emittitur excrementum*, Sab. 82a. Chol. 49b. et 95b. et 113a. Ber. 62b. Gl. R. Sal. חלחולת שהרעי יוצא בו שקורין טבחייא h. e. *meatus per quem excrementum exit, quem vocant* טבחייא. Vide eundem IS. 5, 6.[113]

כַּרְכּוּשְׁתָּא[114] *mustela*, heb. חֹלֶד, Lev. 11, 29. in Jon. Ap. Tos. בני כרכושתא catuli mustelae, Bm. 85a. כרכושתא ושונרא עבדו הלולא מתרבא גרא בישא mustela et felis quando faciunt nuptias, augetur infortunium. Nunquam inter haec convenit, unde convenientia infortunium denotat aliis, ut cum Herodi et Pilato conveniret. Proverbiali est apud Talmudicos, in Sanh. 105a. nempe duo canes erant sibi invicem infensi. Venit lupus adortus est unum canem. Canis alter cogitavit, nisi succurram cani socio, lacerabit illum hodie et me cras.

כַּרְכַּשְׁתָּא *aries dux gregis, sono tintinabuli greges ducens*. In Gem. scribitur per Koph. Vide קרקש.

כַּרְכַּשְׁתָּא[114a] *peniculamenta, fila extrema telae*, Bm. 7a. sing. כַּרְכַּשָׁא, vel כַּרְכַּשְׁתָּא.

כֶּרֶם כַּרְמָא *vinea*: חקל או כרם agrum aut vineam, Exod. 22, 5. די נצב כרמא qui plantavit vineam, Deut. 20, 6. כרמא תצוב ולא תחללנה vineam plantabis, sed non profanabis eam, Deut. 28, 30. ארי תתגר בכרמא דחברך cum conduceris in vineam socii tui, Deut. 23, 25. כמטללתא בכרמא sicut tugurium in vinea, Jes. 1, 8. Cum aff. לא אתן לך ית כַּרְמִי non dabo

[111]) Nonnullus per ר, כרכר legere placet, gr. κερκίς ut fit, d. q. supra.

[112]) Verbum denom. a nomine sequente כרכשא κέρκος cauda: proprie *caudam commovere* scilicet blanditiae causa (cf. Syrorum חורכשא blanditiae et חורחא canis *caudae mutitatio*); dein ad omnem corporis motum translatum est sive sit blandiendi sive sit irritandi causa.

[113]) In Midr. Esth. c. 1. per ס, כרכס scribitur aperteque docetur graecam esse vocem. Est enim gr. κέρκος *cauda*. [114]) κέρκος *mus agrestis* apud Hesych. [114a]) κροκίς *floccus* seu *filamen veste extans*.

*) כרכסין (Midr. Esth. 1.) gr. καρχήσιον, *vasis genus*, d. q. vide Athen. XI. c. 49.

tibi vineam meam, IR. 21, 6. הב לי ית כַּרְמָךְ da mihi vineam tuam, Ibid. ארי תקטוף כַּרְמָךְ cum vindemiabis vineam tuam, Deut. 24, 21. תכסח כרמך putabis vineam tuam, Lev. 25, 3. ושפר כַּרְמֵיהּ ישלם et optimum vineae suae rependet. Exo. 22, 5. Pl. כַּרְמִין זיתין vineae et oliveta, Deut. 6, 11. Emph. יסכי שביל כַּרְמַיָּא respiciet viam vinearum, Job 24, 18. Constr. אזלין לְכַרְמֵי עין גדי ibant in vineas Engeddi, Cant. 1, 14. Cum aff. וית כַּרְמֵיכוֹן et vineas vestras, IS. 8, 14. קטפו ית כַּרְמֵיהוֹן vindemiarunt vindemias suas, Jud. 9, 27.

Deinde כֶּרֶם ap. Tos. *schola*, *academia*, *synagoga*, per metaphoram, quia sedent in scholis lineatim, ut vites plantantur: ut hanc doctrinam docuit R. Eliezer לפני חכמים בכרם ביבנה coram sapientibus in schola Jafnensi, Sab. 49a. in Mischna. מסתניתא דכרמא ex traditiones scholae Jafnensis, Jeb. 42b. וכי ביבנה כרם היה שם אלא אלו תלמידי חכמים שהיו עשויין שורות שורות ככרם num academia fuit ibi? (non dico quod academia vel schola fuerit ibi) sed discipuli sapientum lineatim instar vineae erant dispositi, Ber. Jeruschal. c. 4. in Gem.

כָּרַם Rab. *colligere:* שכרמתי לי quam collegi mihi: Item שכורמים עליו את הכלים super quam colligunt vestes, Sab. 88b.

כַּרְמִי *nom. propr. urbis*: דאטבע בכרמי qui submersus fuit in urbe carmi, Jeb. 121a.

כְּרוּם *fuligo:* כיון שנצטרך אדם לבריות פניו נשתנות ככרום quando indiget homo creaturis (hominum aliorum opera) mutantur facies ejus instar fuliginis[115], Ber. 6b. Ibidem legitur: est avis quaedam in urbibus maritimis, וכרום שמו et *Kerum* nomen ejus est, quae quando sol oritur, mutatur in varios colores. Praeterea est *lapidis pretiosi nomen*, *caeruleum vel aquae marinae colorem referentis*, unde vocatur כְּרוּם יַמָּא *turcicus marinus*, *thalassius*. *Chrysolitum* septuaginta reddunt. Legitur pro hebr. תרשיש Exo. 28, 20. Forte est *Amethystus*. Exstat et Esth. 8, 15.

אֻכְרוּם *fuligo:* כל אפיא אתחפיאו אכרום omnes facies operientur fuligine, Joel. 2, 6. Nah. 2, 10. Jer. 8, 21. et 14, 2.

כּוּרְמֵיזָא *baculus*, *fustis*: באבנא או בכורמיזא lapide aut fuste, hebr. באגרוף pugno, Exod. 21, 18. למטחי בכורמיזא דרשעא ad percutiendum baculo injustitiae, hebr. באגרוף רשע Jes. 58, 4. Inter proverbia Ben Syrae legitur: לחכימא ברמיזא ולשטיא בכרמיזא sapientem nutu (verbis) et stultum fuste (verberibus) corrige. Narren soll man mit Kolben lausen. Vide Adagia Hebraica Drusii.[116]

כַּרְמֶל *arvum: spica*. Vide lexicon hebraicum. Ap. Tos. כרמל רך ומל spica tenera et friabilis. Item כרמל כר מלא carmel dicitur quasi כַּר מָלֵא pulvinar plenum, i. e. significat spicam plenam granis, ut pulvinar est plenum plumis, Men. 66b.

כַּרְמְלִית *locus communis et publicus; sed inaccessus, qui publice transiri vel non solet, vel non potest.* Legitur in Sab. 6b. et in TH. Sab. mox ab initio. R. Ascher sic definit: כרמלית dicitur omne שאינו הילוך לרבים quod non est ambulationis publicae, veluti mare, vallis, porticus, intercolumnium columnarum in loco publico erectarum et sedilia ipsis praeposita, cornu anguli, locus angularis egrediens in publicum et similia. In fine קיצור R. Ascher post tractatum de sabbatho, s. 9.[117]

כרומנקיא adducit Ar. ex libro Pesikta, וילכדו את מנשה בחחים מהו בחחים אמ׳ רבי אבא בר כהנא בכרומנקיא „et ceperunt Menassem „בחחים", 2 Chron. 33, 11. quid est בחחים? R. Abba bar Kahana dixit בכרומנקיא. B. Ar. vult esse idem quod נחשת et derivari a graeco χάλκωμα, unde supra habuimus כרכומא, L et R permutatis.[118] Alii explicant בתי ידים *chirothecas*. Sic כרומנקיא possit esse corruptum pro כרותקיא eodem sensu legitur alibi כרקומניקיא. Vide id infra in כרק.

כְּרוּמְשָׁא *lupinus sylvester*. Adducit Ar. ex Pes. 110. sed non reperio illic.

כְּרַן[119] *ipse*, *idem ipse*, *ipsemet*. Usurpatur eodem sensu, ut עצם hebr., pro quo in Targum isto usu ponitur: ut עד כְּרַן יומא הדין ad ipsummet diem hunc, Lev. 23, 14. Ez. 2, 3. בִּכְרַן יומא הדין in eodem ipso die, Gen. 7, 13.

כַּרְנְבָאוֹת[120] *truae*, *trullae*. Arab. est. Ital. *baccile*. Adducit Ar. ex Siphra, Parascha אלה ראשי המטות. In Ar. parvo scribitur cum Beth in medio, כרנבאות.

כְּרַס כְּרֵיסָא, כְּרֵיסָה, כְּרֵיסִי *venter*, hebr. בטן, cui in Tg. in Jobo, Ps. et Prov. respondet: למנפחא כְּרֵיסָא ad inflandum ventrem, Numer. 5, 22. וּכְרֵיסָא דרשיעי תחסר et venter improborum egebit, Prov. 13, 25. בִּכְרֵיסָא דאמי in ventre matris meae, Ps. 139, 13. כלהון גוֹיא דִכְרֵיסָא omnia intima ventris, Prov. 20, 27. הלא בִכְרֵיסָא עבדני annon in ventre fecit me, Jobi 31, 15. אפיקתני מִכְּרֵיסָא tu eduxisti me e ventre, Ps. 22, 10. Cum aff. דהנון דשי כְרֵיסִי quae sunt ostia ventris mei, Jobi 3, 9. ווי בר כריסי et vae filio ventris mei, Prov. 31, 2. נפשי וכריסי anima mea et venter meus, Ps. 31, 10. נטר אנון בכרסך custodi illa in ventre tuo, Pr. 22, 18. וית כַּרְסָךְ מנפחא et ventrem tuum inflatum, Numer. 5, 21. in Jon. חסבע כַּרְסֵיהּ saturabit ventrem suum, Pr. 18, 20. יתמלון כַּרְסֵיהוֹן implebuntur ventres ipsorum, Ps. 17, 14.

---

115) Est ipsamet vox turcica krum vel korum *fuligo*.

116) Syr. ܩܘܪܡܝܙܐ gr. κεραμίς *imbrex*, *tegula*. Muss., qui vocem per אבן ליית בו explicat, ad gr. spectare videtur χερμάδιος *manualia saxa*.

117) Conflatum mihi videtur hoc vocabulum ex gr. χρῶμα *color* et chald. לית *non est*, quasi *rem nulius coloris, certi* videlicet signi diceres, i. e. *via quae nec publica nec privata dici potest*. Aut est comp. ex כרם colligere et לית.

118) Gr. χειρομανικόν vocabulum et gr. χειρ latinoque monica conflatum.

119) Gr. χρόνος *tempus*.

120) Pers. چنکاله inserto ר ut saepius. Auctor B. Ar. ut notum, confuse uti solet בלשון ישמאל et pro persicis, et pro arabibus vocabulis.

Proverbium talmudicum, מלי כריסיה כל זני בישי plenus venter omne genus malorum est, Bech. 32a. juxta illud, prout erant pascua eorum, saturati sunt: simulac saturati fuerunt, elatus fuit animus ipsorum et obliti sunt mei, Hos. 13, 6. Graeci dicunt τίκτει κόρος ὕβριν satietas parit ferociam. Sic Israëlitis accidit, juxta illud: „et impinguatus fuit Jeschurum et recalcitravit." Huc facit et illud talmudicum, אין הארי נוהם מתוך קופה של תבן אלא מתוך קופה של בשר leo non rugit (ferocitat, exultat) propter arcam plenam carne, Ber. loco citato. Carne enim saturatur et fit ferocior, faeno minime. Apud Ros. כרס גדולה venter magnus: כרס הפנימית venter interior, Chol. 42. העומד באמצע המטה כאילו עומד בכריסה של אשה qui stat in medio lecti, perinde est, ac si staret in ventre mulieris, Sab. 140b. Aliter: זיל מני עשרים שריי בכריסא דביתך vade, numera viginti trabes in ventre domus tuae, i. e. in medio, Br. s. 68.

כְּרֵיסְתָּן, כַּרְסְתָן *ventrosus, magnum ventrem habens:* שור כרסתן ופרסתן bos ventrosus et ungulosus, latas ungulas habens, Chol. 60a. חמי כרסוון vidit ventrosum.

כּוּרְסְיָא, כּוּרְסֵי, כָּרְסֵי *thronus, solium regis, cathedra.* Aliquando scribitur כּוּרְסְיֵה, quod Elias vitiosum esse existimat: כְּמִתְּבֵיהּ עַל כּוּרְסֵיהּ מַלְכוּתֵיהּ cum sederet ipse in solio regali suo, Deut. 17, 18. ubi ter affixum idem concurrit: לחוד כּוּרְסֵי מלכותא הדין אהי יקיר מנך tantummodo solio regni hoc ero honoratior te, Gen. 47, 40. כורסי יקרא thronus gloriosus, Exo. 17, 16. Sic ויהי לכורסי יקר eritque in solium gloriae, Jes. 22, 23. כורסי יקרך solium gloriae tuae, Ps. 89, 15. שתא דרגין לְכוּרְסְיָא sex gradus solio, IR. 10, 19. de solio Salomonis, in quam varia loca fuerit translatum, vide Targum Esth. 1, 2. Aff. וירבי ית כּוּרְסֵיהּ מִכּוּרְסֵיהּ מלכותא דרבוני מלכא דוד et magnificabit solium ejus prae solio domini mei regis Davidis, IR. 1, 37. כּוּרְסֵיהּ נהיר היך שמשא solium ejus splendet instar solis, Ps. 89, 37. Pl. כּוּרְסְוָן בבית מקדשא solia in domo sanctuarii, Ps. 122, 5. In Daniele עד די כָּרְסָוָן רמיו donec throni projecti fuerunt, Dan. 7, 9. Don Isaac Abarbenel intelligit hoc loco per „thronos" שרים העליונים *princeps superiores,* sive *angelos, regnis, imperiis illic commemoratis praefectos.* Sic ad v. 9. ejusdem capitis, ad haec verba, כָּרְסְיֵהּ שביבין די נור thronus ejus flammae ignis, scribit: הכסאות throni, quorum meminit, parabola sunt *angelorum spiritualium, qui praefecti sunt regnis.* Et illi appellantur in verbis Rabbinorum nostrorum p. m. כסא הכבוד thronus gloriae. Hoc sensu putat quoque dictum esse ab Haggaeo c. 2, 23. והפכתי כסא ממלכות et subvertam thronum regnorum. His aliquo modo illustatur locus Apostoli Pauli ad Coloss. 1, 16. ubi angelos quoque vocat ϑρόνους. Cum aff. אקימו מִכּוּרְסְוָתְהוֹן surrexerunt de soliis suis, Jes. 14, 9. יחתון מעל כּוּרְסְוָתְהוֹן descendent de soliis suis, Ez. 26, 16.

Ap. Ros. et Tos., כורסיא של ספר תורה solium, cathedra libri legis, super quo nempe ponitur, est officium alterius officii, Meg. 26b. בי כורסיא *thalamus, lectus nuptialis,* juxta quosdam, Jeb. 83b. et 110a.

כְּרִיסוֹן *aurum,* χρυσὸν, TH. Bk. c. 3.

כְּרוּסִיוֹן χρυσεῖον *aureum.*

כְּרַסְטַיְיתָא *trutinae,* Arabice. Sic citat B. Ar. ex Meg. Echa c. 1, 5. Sed ibi aliter legitur. Vide קרץ.

כַּרְסֵם[121] *catharrus capitis* Schnupfen, *destillatio ad fauces et nares:* מטול דקשי לכרסם quia grave est catharro, i. e. gravem catharrum producit: לכרסם דחמרא שיכרא catharro ex vino medetur cerevisia, Chol. 105b. Git. 69a. ubi in gl. scribitur per ב ab initio et sic in Aruch ponitur in litera ב, sed quater in Gem. legi per כ. Male alii *pleuritem,* vel *pleureticum* explicant.

כְּרוּסְפְּדָא κράσπεδον, *ora, fimbria, limbus:* ויתנון על כְּרוּסְפְּדָא דכנפא ponentque super oram vestimenti, Num. 15, 38. Plur. ויעבדון להון כְּרוּסְפְּדִין facientque sibi fimbrias, Ibidem.

כרוספלה *ornamentum aureum pedum,* hebr. אצעדה. Sic usurpatur in TH. Sab. c. 6, Videtur graecum esse, forte ex χρυσοπέδιλος. Scribitur autem ibi corrupte כדופסלה.

כְּרַע *flectere, inflectere, incurvare se, procumbere.*

Praet. וּכְרַע על ברכוהי et procubuit in genua sua, IIR. 1, 13. וכרע גברא et incurvavit se vir, Gen. 24, 26. וּכְרַעַת בת שבע et incurvavit se Bathscheba IR. 1, 16. וּכְרָעִית וסגדית קדם יי et incurvavi me et procubui coram Domino, Gen. 24, 47. וּכְרַעוּ וסגידו et incurvarunt se et procubuerunt, Exod. 4, 31. Part. כָּרְעִין וסגדין קדמוי incurvabant se et procumbebant coram eo, Esth. 1, 2. in Targ. sec. Pehil מדהוה כְּרִיעַ על ברכוהי ex quo esset curvatus in genua sua, IR. 8, 54. Fut. קדמי תִּכְרַע כל ברך coram me incurvabit se omne genu, Jes. 45, 23. Ex Aphel אַכְרָעָא אַכְרַעְתִּינִי curvando curvasti me, Jud. 11, 35.

II. *ponderare, praeponderare:* ויכרעון לזכותא ית זכאה et ponderant ad justitiam justum, Deut. 25, 1. Hiphil הַכְרִיעַ *praeponderare, lancem deprimere, praevalere,* quod et metaphorice est, *solvere argumentum:* is enim disputando praevalet et alterum deprimit, ut quando inter duos contendentes tertius intervenit et praeponderat ac solvit argumentum: אין מעיינין במקום שמכריעין ואין מכריעין במקום שמעיינין non intendunt oculos (ad trutinam, ut utrinque aequae sit, non examinant trutinam) ubi praeponderare solent, i. e. majus et depressum pondus dare et contra, Bb. 89a. אפע"פי שיש חולקין יכריע האמת etiamsi quidam dissentiant, tamen praeponderat veritas: שני כתובים המכחישין זה את זה עד שיבוא כתוב השלישי ויכריע ביניהם duo versus sibi invicem repugnantes si sint, veniet tertius et conciliabit eos. V. G. unus versus dicit, „et descendit dominus super montem Sinai", Exod. 19, 20. Alius versus dicit:

[121]) Pers. برسام *pleuritis.* Vide Freyt. Lex. arab. I. p. 108. Legendum igitur est ברסם per Beth.

„vidistis quod ex coelo locutus sum vobiscum, Exo. 20, 22. De monte et ex coelo locutum esse, diversa sunt de re eadem. Venit ergo tertius versus et conciliabit ista, inquiens; „e coelis edidit vocem suam, ut erudiret te: et in terris demonstravit tibi ignem suum maximum, cum verba ejus audires e medio ignis, Deut. 4, 36. Unde discitur, Deum inclinasse seu demisisse coelos in verticem montis et inde simul ex coelo et de monte locutum esse. Unde et alibi dicitur: „et demisit coelum et descendit, ac caligo erat sub pedibus ejus", IIS. 22, 10. Est hic modus decimus-tertius explicandi Legem judaicus: Vide R. Salom. Num. 7, 88. ubi alio exemplo eum illustrat et IIS. 24, 9. R. Sal. et R. Dav. Iterum ap. Tos.: אין הכרעה שלישית מכרעת praeponderatio tertia non praeponderat, vel distinguit, Pes. c. 1. in fine, et alias passim: ut quando duo de re quapiam contendunt, tertius tertiam opinionem affert, neutri assentiendo. Ejus sententia nihil obtinet. At si alterius sententiam confirmet, tunc duo consentiunt et sententia plurium semper praevalet. Vide in Sepher Halichoth olam, f. 36b.

הֶכְרֵעַ, הַכְרָעָה *depressio, praeponderatio, solutio argumenti, qua alterum deprimitur:* איח הכרע לכל שקל est praeponderatio omni rei: בהכרע הוא שוקל cum praeponderatione ipse accipit illud: הק"בה יודע ההכרעות deus novit pondera, ponderum rationes, Ker. 5a. Usum ejus in Masora vide in clave nostra Masorethica.

כְּרִיעָה *incurvatio.*

כְּרַע *crus, genu, pes.* Pl. כְּרָעַיָא, כְּרָעִין *crura, genua, pedes, tam naturales, quam artificiales:* תרתין כרעין duo crura, Am. 3, 12. וית כְּרָעַיָא חלל במיא et crura lavit aqua, Lev. 8, 21. Aff. וְעַל כְּרָעוֹהִי super crura ejus, Lev. 4, 11. Ri. כרעי דתרנגולת pedes gallinae, Ber. 6. ואסר ליה בכרעיה et ligabat eum (gallum) pede suo, Sanh. 105b, כרע שהיתה טמאה מדרס pes lecti immundus conculcatione, Kel. c. 18. כרעי המטה pedes lecti. Vide Esth. 1, 5.

כְּרָעַן *longos pedes habens.*

כרף אַכְרַף *extuberare, intumescere:* אַכְרְפוּ דדיך ביך לא הדרת quando inceperunt extuberare ubera tua, non conversa es, Nid. 48b. Author Ar. exponit *si remissae, languidae, molles fiant,* ac si esse a רפה.

כְּרוּפְיָתָא[122] *pharmacopolae, vendentes aromata,* Mk. c. 2. in fine.

כַּרְפַּס *carbasus, carbasinum,* Esth. 1, 6. hebr. Sic in Targum, כַּרְפְּסָא ותכלתא carbasino et hyacinthino, Esth. 8, 15.

כַּרְפַּס[123] *petroselinum:* vel *apium,* juxta alios: כרפס שבנהרות apium quod in fluminibus, hoc est aquaticum, Suc. 49b. Schevi. c. 9. In TH. Quid est כרפס שבנהרות? R. Jose bar Chanina dixit פיטרוסילינון πετροσέλινον: דאכלה כרפסא הוו לה בני זיותני mulier comedens petroselinum, habebit filios splendidos, Ketub. 61a.

כרץ כְּרָצָא[124], *lumbricus, vermis intestinorum:* לכירצא אנפקא דחמרא pro lumbricis quartale vini convenit, Git. 69b. Et mox לכירצא חיורא ליתי ביזרא גלגילא pro lumbricis albis afferat semen crucae herbae.

כרק כַּרְקוֹם *propugnaculum, munitio, vallum, machina:* ואבני עליך כַּרְקוֹם et extruam contra te propugnaculum, Jes. 29, 3. ובנו עלה כרקום et extruerunt contra eam munitionem, vallum, hebr. דיק, IIR. 25, 1. Sic למבני כרקום ad uxtruendum vallum, Ez. 21, 27. al. 22. ואתא לְכַרְקוֹמָא et venit intra plaustrarium, hebraice המעגל, IS. 17, 21. ושאול שכיב בְּכַרְקוֹמָא et Saul cubabat intra plaustrorum ambitum, intra castra munita, intra vallum, IS. 26, 5. Sic v. 7. Pl. ותבני כַּרְקוֹמִין על קרתא et exstrues machinas adversus urbem, Deut. 20, 20. Veneta כַּרְכּוֹמִין, Jon. קַרְקוֹמִין, hebr. מצור munitio. Est graecum χαράκωμα.

Ap. Tos.: איזהו כרקום quidnam est כרקום? Dixit Rabbi Abba כגון זוגין ושלשלאות וכלבים ואווזים ותרנגולים ואסטרטיות המקיפין את העיר tintinabula, catenae, canes, anseres, galli et milites circumdantes urbem, Git. c. 3. in TH. in Gemara. In Ketub. c. 2. pro זוגין legitur דוגין naves et pro כלבים est כבלים compedes, pro אסטרטיות denique est ואפרטוטות.

כּוּרְקְמָא *crocus,* Prov. 7, 17. Respondet Hebraeo אהלים, unde est quod alii reddunt *aloe.* In Venetis scribitur cum Beth ab initio בורקמא. Sed Elias legendum vult cum Caph, ac idem esse quod כרכם supra.

כרקומניקיא *manica aenea,* Guido. Legitur in Medr. Cant. c. 4, 8. Glossator explicat *catenas et compedes ferreas.* Est idem quod כרומניקיא, quod ex Ar. adductum fuit supra.

כרכר כרר vide supra in כרך.

כרש כְּרֵשׁ[124a] *porrum.* Pluraliter tantum usurpatum legitur כְּרֵישִׁין, Kil. c. 1. Porrum duplex est, כרישי שדה vel מדבריי porrum agreste, et כרישי גנה porrum hortense.

כרישה *gramen, foenum,* hebr. חציר, Machschir. cap. 1.

כַּרְשָׁא *piscis marini nomen,* Bb. 74a.

כַּרְשַׁן, כַּרְשִׁין *vicia, genus leguminis et jumentorum pabulum,* unde Latinis *pabularis vicia* dicitur: כרשינין לעשות מהן טחינין viciae ad faciendum ex iis molam, molituram, farinam: האכילה כרשינין cibabat

122) Nonnulli vocem conflatam habent ex gr. χώρα et πεζός pedes (-itis), ut eos denotet, qui pedibus ex una in alteram migrant terram negotiandi causa. Conjecturae.

123) Syr. ܟܪܦܣܐ, pers. كَرَفْس, arab. كَرَفْس *apium,* cujus plura suut genera, inter quibus etiam *petroselinum* s. *apium sativum* enumeratur. 124) *Vermis,* speciatim *qui intestina vexat, lumbricus,* كرتة pers. *mordens.*

124a) Ar. كرات mutato ت in ש. Usus ejus in plurale tantum, quia nomen generis est complures species porri complectentis.

eam viciis Ber. 32a. Rambam notat Arabice dici כרסנא, Mas. scheni c. 2.

כַּרְשִׁינִין *glebae:* כרשיני בבליתא glebae Babylonicae, hebr. רגבים, Sab. 81a. Hae molliores erant propter terrae Babylonicae humiditatem, at in terra Israëlis durissimae erant et siccissimae.

כְּרוּשְׁיָיתָא crustula, *lagana:* כרושייתא דחיטי crustula triticea, Git. 69b. Sic adducit Aruch. Sed in nostris libris legitur per ב.

כְּרוּשְׁתִּינָא *talpa:* דמא דכרושתינא sanguinem talpae, Sab. 78a. Gl. כרושתינא עטלף שקורין ט"לפא h. e. i. e. עטלף, quam vocant *talpam.*

כָּרַת *caedere, abscindere, exscindere, praecidere, succidere, amputare.*

כָּרֵת, כְּרִיתוּת *amputatio, excisio:* et in specie, *excisio ex hac vita.* Ejus 36. species fuerunt. Vide Kerithut in princip. אתה ענוש כרת tu teneris poena excisionis, supplicium excisionis meritus es, mortis reus es. „Exscindi e populo“ Hebraeis dicitur, a Deo plecti morte temporali intempestiva, unde illud: „Excidetur anima ejus e populo suo“, Gen. 17, 14. R. Sal. exponit, morietur solitarius (sine liberis ante tempus suum), tempus autem justum vitae statuunt annum sexagesimum: qui infra moritur, ex hac poena est ob specialia peccata: qui supra vivit, ex benedictione id habet. Inde senes sexagesimum annum attingentes, solent convivium eucharisticum instituere, quod ante tempus non sit a Deo excisi. Traditionis ejus exemplum vide in Sab. 75a. in Tosephos. Qui moritur anno quinquagesimo, est מיתת כרת, Mk. 28a. Vide R. David, Jes. 38, 10. Differentia inter מיתה et כרת est, חיוב המיתה עליו לא על זרעו ענוש הכרת הוא וזרעו נכרת reus mortis, ipse tantum non semen ejus: poena excidii comprehendit ipsum et semen ejus. Vide notas Fagii in Paraph. Chald. ad Exod. 12. sub num. 15. et Sixtini Ammae Antibarbarum Biblicum.

מוּכְרַתְּ, מוּכְרַת *praecisum.* Sic vocant Grammatici *nomen absolutum,* sive *formam absolutam,* cui opponitur נסמך, vel סמוך nomen conjunctum, sive constructum, quod alteri innititur, seu quod ab altero nomine regitur. Hinc Aben Esra scribit ad vocem אחת, Gen. 11, 1. בפתח קטון תחת האלף כשהוא מוכרת ואם הוא נסמך יבוא בפתח גדול est cum Pathach parvo (i. e. Saegol) sub Aleph, quando absolutum est: quando vero constructum est, venit cum Pathach magno, i. e. Pathach simpliciter sic dicto. Et Gen. 6, 18. ad vocem בריח notat: המלה בסמוך ובמוכרת שוה וכן שביח dictio in forma constructa et absoluta sibi aequalis. Sic שביח et aliae similes.

כַּרְתִין[125] *porri, porrum:* וּכְרָתֵי ובוצלי et porrorum et ceparum meminimus, Num. 11, 5. TH. hebr. חציר *gramen,* quod hic *porrum* significat, propter similitudinem quam cum gramine habet: שדר ליה כרתי misit ipsi porrum, As. 10b. עצרא דכרתין expressus succus porri.

כַּרְתִּי vel כְּרָתִי *prasinus, porrinus color, viriditatem porri referens,* ut et πράσον graecis est *porrum:* משיכיר בין תכלת לכרתי ex quo discernere potest inter hyacinthinum et prasinum, Ber. 9b. In Ar. scribitur כַּרְתָן: Vide et in Suc. c. 3. in Misna. סרבלא דכרתי pallium prasinum, Git. 31b.

כַּרְתָנִין *prasina, coloris prasini,* Esth. 1, 5. Abest ex Regiis.

כְּרִיתִית *saccus coriaceus parvus, sacciperium, vidulum,* Talm. Kelim. c. 20.

כישא כַּיְשָׁא vide supra in כיש.

כשדאי כַּשְׂדָּאֵי *Chaldaei,* Gen. 11, 28. in Jon.

כשט, Aphel אַכְשִׁיט *intelligenter, prudenter agere,* quomodo pro hebraeo השכיל ponitur: unde Futurum ובכן תַּכְשִׁיט et tunc intelligenter ages, Jos. 1, 8. hebr. תשכיל. Vel potius est, concinnabis, adornabis, pulchre institues viam tuam. Hinc sequentis nominis significatum. Convenit cum קשט, Caph et Koph permutatis.

תַּכְשִׁיט *mundus muliebris,* tam in vestitu, quam auro, argento et gemmis, *vestimentum preciosum et ornatum:* מזונה ותכשיטה alimentum et ornamentum ejus, Exod. 21, 10. in Tg. Jon. et Hier. ותשואי תַּכְשִׁיטִין עליך et pones ornamenta tua super te, Ruth. 3, 3.

כָּשַׁל hebr. *impingere, offendere, corruere, labi.*

כּוֹשֵׁל *debilis, infirmus:* Apud Tos. ינתנו לכושל שבהם dentur infirmiori inter ipsos, creditori illi, qui cautionem habet minus firmam, vel qui chirographum habet postremum, Ketub. c. 9. in Misna. B. Ar. explicat עני *pauperi:* sicut illic; „et non est in tribubus ejus כושל pauper, debilis, infirmus“, Ps. 105, 37.

כַּשִּׁיל *securis, bipennis.* Pl. דעלין בְּכַשִּׁילִין qui ingrediuntur cum securibus, Jer. 46, 22. hebr. בקרדמות, cui alias כולבא respondet: sic explicatur per קרדום in gl. talmudica Bk. c. ult.

כִּשָּׁלוֹן *offendiculum, lapsus.*

כְּשֵׁם *sicut,* vide in שם.

כַּשָּׁפִים, מְכַשְּׁפִים *praestigiatores.* R. Bechai in Legem f. 95d. scribit: כשוף est conjunctio rerum diversarum inter se, et quemadmodum conjunguntur res illae hic inferius una cum altera, sic conjunguntur et commiscentur virtutes illarum supra, unde prodit res admirabilis et peregrina. Et mox f. 96a. Quaerunt Rabbini nostri, למה נקרא שמם כשפים quare vocatur nomen ipsorum כשפים? שמכחישים quia mendacem reddunt filiam superiorem. Istud autem fit, quando homo hic inferius fecit conjunctionem rerum, quae sunt contrariae virtutibus simplicibus decretis per motum sphaerarum coelestium et per decretum vigilum (h. e. angelorum sphaeras moventium) qui sunt anima ipsarum. Et hi vocantur familia superior. Tenetur enim homo mundi cursum in consuetudine et natura sua relinquere, quae est voluntas creatoris, qui creavit illum. Quod si autem operam det praestigiis, tum aliquo

[125]) Idem atque כרש, de quo in nota praecedente.

modo mendacem naturam reddit. Et haec est sententia R. Majemonis. Vide cum ulterius. Petita sunt haec ex tractatu Sanh. c. 7. in Gemara. שני דברים אין מכשף יכול לעשותן ולא צייר יכול לעשותן ושניהן מקלסין להקב"ה ואלו הן הנפש והקרבים duae res sunt, quas nec praestigiator nec pictor potest facere, et ambae illae laudant Deum. Sunt autem hae, anima et intestina (הקרבים) vel intima hominis. Hoc est quod David ait; Benedic anima mea Domino et omnia intestina mea nomen sanctum ejus, Medr. Schemu. par. 5.

כַּשְׁפָן *praestigiator, maleficus:* Fem. אשה כַּשְׁפָנִית mulier praestigiatrix: הכיר שכשפנית היא agnovit quod praestigiatrix esset. Pl. נשים כשפניות mulieres praestigiatrices, maleficae. Hinc ap. Tos. legitur: אמרה לי רישתינהו דנשים כשפניות האי מן דפגע בהו בנשים כשפניות נימא הכי חמימי בדיקולי בזייא לפומייכו נשי חרשייתא i. e. dixit mihi principissa mulierum malificorum: qui obviam fit mulieribus maleficis, dicat sic: stercus calidum in canistris foraminosis in os vestrum, mulieres maleficae, Pes. 110a.

כַּשְׁפָנוּת *incantatio, proestigiae.*

כּוּשְׁפִין[126] *arculae, scriniola:* כושפין דארזא arculae cedrinae, Ez. 27, 24. Vide R. David.

כַּשְׁף *prunus,* ut communiter volunt: B. Ar. citat exemplum ex Sab. 23a.: כל השרפין יפין לדיו ושרף כשף יפה מכולן omnia gummi bona sunt ad atramentum: sed gummi pruni optimum est ex omnibus. Sed in nostris libris pro כשף legitur nunc קטף. Glossa autem explicat פרונייל של יער *prunum sylvestrem.* In Piske tosephos Meg. 32d.: דיו שלנו עושין מקליפת עץ ששמו כשף שקורין פרונש"לינש ושורין אותו במים או ביין atramentum nostrum faciunt ex cortice arboris cujus nomen est כשף, quam vocant *prunelens* et maccrant illam in aqua aut in vino.

כְּשַׁר *rectum esse, congruere, decere, conveniens esse, placere.* Praet. כמא דְכָשַׁר בעיני דפחרא sicut rectum fuit in oculis figuli, Jer. 18, 4. וּכְשַׁר פתגמא בעינוהי et rectum fuit verbum in oculis ejus, IS. 18, 20. Fem. ארי היא כַשְׁרַת ecce ea recta est in oculis meis, placet mihi, Jud. 14, 3. Sic v. 7. Part. plur. masc. ולא כָשְׁרִין בעינוהי et non erant rectae in oculis ejus, IR. 9, 12. מלין דלא כָשְׁרִין verba quae non sunt recta, IIR. 17, 9. וידא דְכָשְׁרִין et manus rectorum, Pr. 10, 4. Fem. אתתא כַשְׁרְתָא מַנוּ ישכח uxorem rectam quis inveniet? Prov. 31, 10. Futur. הֲיִכְשַׁר לעבידא an rectum est ad opus? Ez. 15, 4. Ex Ithpa. אלהן בתולתא מִיכַּשְׁרָא sed virginem rectam, recte, legitime natam, honestam, licitam, Lev. 21, 14. in Jon. Fut. לא יִתְכַּשַׁר לקרבא קורבן אלקיה non rectus, legitimus est ad offerendam oblationem Dei sui, Ibid. v. 17. ויטמע שמשא וְיִתְכַּשַּׁר et cum occumbet sol rectificabitur, mundabitur, mundus erit, heb. טהר, Lev. 22, 7. Ex Aphel, לא אַכְשְׁרוּ יתי non rectificarunt me, nondum habuerunt me pro recto, idoneo, IS. 17, 8. וְאַכְשַׁרְתַּנִי et dignam fecisti me, Ruth. 2, 13. Ap. Tos. in Hiphil, הכשיר *aptare, rectificare, rectum pronunciare, pro recto et licito habere,* etiamsi expressis verbis in Lege non sit mandatum. Unde peculiaris tractatus talmudicus est, qui dicitur מַכְשִׁירִין rectificant, i. e. vasa, instrumenta, supellectilem pollutam ad rectum et licitum usum aptant. Id Judaei germanice dicunt kaschren, rectificare: מכשירי מצוה rectificantia praeceptum, h. e. praeparantia, disponentia, praeparatoria, vel quae requiruntur ad recte praeceptum aliquod exequendum, Erub. 102b. et 103a. Men. 6a. מכשיר ומכפר rectum facit (i. e. mundum, purum, ut supra ex Lev. 22, 7.) et expiat, Sanh. 42b. Vide et Chol. 140a.

כָּשֵׁר, כָּשַׁר *rectum, aptum, congruum, conveniens, legitimum:* לא כִדְכָשַׁר ולא כדחזי non sicut rectum erat et sicut decebat, Ez. 16, 16. Opponitur ipsi פסול vitiatum, ineptum, non idoneum, illegitimum et hoc vetitum et illicitum est. Generale est, sed טרפה de cibo vetito et illicito tantum dicitur, ut suo loco videre est: וחוסרנך היך גברא כָּשִׁירָא et egestas tua veniet, sicut vir rectus, i. e. promptus, qui prompte venit, ad succurrendum domino suo, scribit R. Sal. Prov. 6, 11. hebr. איש מגן. Femin. משחא כשירתא oleum rectificatum, i. e. odoriferum ex mixtis aromatibus, Talm.

אַכְשָׁרוּת *rectitudo:* על מותר אכשרות propter abundantiam rectitudinis, Eccl. 10, 10.

כָּשׁוּרָא, כָּשׁוּר *trabs,*[126a] *tignum,* IIR. 6, 2. in Venetis. Pl. דחמיתון חיוין כְּכְשׁוּרִין ubi vidistis serpentes sicut trabes, Deut. 1, 19. in Jon. היך בנינא דכשורי sicut structura trabium, Ps. 104, 3. Aff. דְכָשׁוּרוֹהִי cujus trabes erunt ex cedris, Cant. 1, 17. Hinc legendum וְכָשׁוּרִין pro וּדְשַׁרִין Esth. 1, 6. Apud Tos. לאתויי ליבני שיבא מכשורא frustum, festuca ex trabe: ad adducendum lateres et trabes: רב ששת מיעסק בכשורי Raf Schescheth laborabat in trabibus ferendis, ut scil. incalesceret et sudorem excitaret, inquiens, גדולה המלאכה שמחממת את בעליה magnum est opus, quod calefacit dominos suos, Git. c. 7. in principio. Id in Ar. scribitur גשורי, et adducitur in litera Gimel. At hodie in Talmud legitur per Caph. כי כשורא לצלמא sicut trabs ad imagines. Locutio proverbialis, cujus usus patebit ex exemplo. In Ketub. 86a. כפייה רפרם לרב אשי ואגבי ביה כי כשורא לצלמא adegit Rafram Rabbi Assen et exegit ab eo quasi trabem ad imagines. Gl. exegit ab eo גבוי גמור exactionem perfectam totius damni, totum damnum, cujus causam ipsi praebuit, ab eo repetiit, quemadmodum is qui trabem vult seligere, ut in ea sculpat figuras et imagines, accurate observat, ut nihil ei desit et optimam selectissimamque sumit. Ita enarrat glossator talmudicus. B. Ar. scribit esse proverbium usitatum de re quavis dura et valida, prout ligna dura tantum imaginibus sculpendis sunt accomodata et idonea. Ita sensus esset, exegit ab

---

126) Gr. γαυσάπος *linteum villosum.*

*) Item vox כשר in Talm. (Sab. 108b.) latino respondet *caesura.*

126a) Praecipue magna atque crassa quales illae sunt in tegumento cubiculi duos domi parietes *ligantes* seu *colligantes,* ab arab. قسر *ligare, colligare.* Vide in גשר.

eo exactionem rigidam et duram, nihil remittendo, de jure suo cedendo. Vide et Bk. 98b.

כִּשְׁרָא *verticillus.* Vide supra in כנש, in כונשר.

כִּשְׁרְתָּא costus[127], vel *costum*, ut Glossator talmudicus explicat, Ber. 43a. Plinius lib. 12. c. 12.: Radix costi gustu fervens, odore eximio, frutice alias inutili.

כשש כִּישְׁכֵּשׁ *agitare, motitare, movere:* וכשכשה באוניה הרי זה פירכוס et motitat aure sua, et haec est trepidatio, Chol. 38a. עד שתכשכש בזנבה donec motitet cum cauda sua, Beza 20. Vide et קשש.

כִּישְׁכּוּשׁ *motus, trepidatio, agitatio.*

כֻּשְׁת [128] *species aromatis vel materiae, unde fiebat suffitus aromaticus,* hebr. שחלת, Onkelus, *onyx,* טופרא, Jon. כשת, Exod. 30, 34.

כשות [129] *pilositas, hirsutia, lanugo,* δασύτης: כשות של קטון lanugo vel pilositas infantis, Mikv. c. 9. כשות של קישות lanugo cucurbitae vel cucumeris, Okez. c. 2. gl. שעירות.

כשות, כְּשׁוּתָא *lupulus*, idem cum הַמְלוּן, et ad esum etiam olim adhibitus fuit, ut et hodie lupulus recens acetariis servit, Talm. Item ad cerevisiam coquendam valebat: מאן דתלש כשותא מהיזמי qui evellit lupulum ex sentibus, Sab. 107b. כשות וחזיז מערבין בהן ומברכין עליהן בורא פרי האדמה lupulum et segetem permiscent inter se[129a] et benedicunt super iis, „creans fructum terrae", Erub. 28a. Et alibi כל מיני כשות שרי למיכל בשבת omnes species lupuli permissae sunt ad comedendum in Sabbatho. Alibi glossator explicat, כשותא est המלון שגדל על ההגא lupulus qui crescit juxta sentes, Sab. 139a. אוכלין כשותא במלחא comedebant lupulum cum sale, Sab. 109b. הריאה דדמיא ככשותא pulmo qui similis est lupulo, sc. viridis, Chol. 47b. Huc refert etiam glossator talmudicus חומרתא דכשותא globulus (florum) lupuli, Git. 69a. Forte hic idem est quod קושט *costus, costum.*

כְּתַב *scribere, describere, perscribere.* Praeter. וית פתגמיא דִּכְתַב ברוך et verba quae scripsit Baruch, Jer. 36, 27. וּכְתַב להון אגרתא תנינות et scripsit ipsis epistolam secundo, IIR. 10, 6. וְכַתְבִנּוּן et scripsit illa, Deut. 5, 22. Fem. וּכְתַבַת אגרתא et scripsit epistolam, IR. 21, 8. וכתבת אסתר et scripsit Esther, Esth. 9, 29. מספרך די כְתַבְתָּא de libro tuo quem scripsisti, Exod. 32, 32. והא כְתַבַת אנון לך et ecce scripsi illa tibi, Prov. 22, 20. וּכְתַבוּ עלוהי et scripserunt super illam, Exod. 39, 30. וְכָתְבוּהָא לקרויא et descripserunt eam juxta civitates, Jos. 18, 9. Part. ואנא כָּתֵב בספרא בדיותא et ego scribebam ista in librum cum atramento, Jer. 36, 18. Part. Pehil כל דִּכְתִיב לחיי עלמא omnis qui scriptus est ad vitam aeternam, Jes. 4, 3. דִּכְתִיב וחתים qui scriptus erat et obsignatus, Jer. 32, 11. Plur. כְּתִיבִין באצבעא דיי scriptae digito Dei, Exod. 31, 18. דִּכְתִיבִין בשטרא זביני qui subscripti erant in contractu emptionis, Jer. 32, 12. Emph. ואנון בִּכְתִיבַיָּא et ipsi erant inter conscriptos, Num. 41, 26. Fem. והיא כְתִיבָא מאפהא eratque perscripta a fronte sua, Ez. 2, 10. Infin. כד שיצי משה לְמִכְתַּב ית פתגמי אוריתא הדא cum absolvisset Moses scribere verba Legis hujus, Deut. 31, 24. למכתב ית ארעא ad describendum terram, Jos. 18, 8. Imper. כְּתַב דא דוכרנא בספרא scribe hoc memoriale in libro, Exod. 17, 14. וּכְתוֹב אנון על לוח דלבך et scribe illa in tabula cordis tui, Prov. 3, 3. כְּתוּבוּ לכון ית תושבחתא הדא scribite vobis canticum hoc, Deut. 31, 19. Fut וְאֶכְתּוֹב על לוחיא et inscribam tabulis, Deut. 10, 2. ועל לבהון אכתבנה et cordi illorum inscribam eam, Jer. 31, 33. וְתִכְתּוֹב עלה et scribes in eo, Jer. 36, 2. וְתִכְתְּבִנּוּן על מזוזין et scribes ea super postes, Deuter. 6, 9. וְיִכְתּוֹב ית לוטיא האלין et scribet maledictiones istas, Num. 5, 23. ואתון תִּכְתְּבוּן ית ארעא et vos scribetis terram, Jos. 18, 6. וְיִכְתְּבוּן אותה et describent eam, Jos. 18, 4. Ex Pahel Part. די מְכַתְּבִין ביה חושבן כל עלמיא in quo descripserunt supputationem omnium saeculorum, Ps. 87, 7. Ithpehal et Ithpahel וְאִתְכְּתִיב ככל די פקיד et perscriptum fuit juxta omne quod mandavit Haman, Esth. 3, 12. וְאִתְכְּתִיב על שום מרדכי ut adscriberetur propter nomen Mardochaei, Esth. 2, 22. דְּאִכְּתִיב אמטלתי qui scriptus est propter me, Ps. 40, 8. Part. מִתְכְּתִיב בשום מימרא דמלכא quod scriptum est nomine regis, Esth. 8, 8. והוה קל דבירא מִתְכַּתֵּיב על תרין לוחי et fuit vox sermonis illius scripta in duabus tabulis, Deut. 5, 22. in Jon. Fut. וְיִתְכְּתֵב בגזירין דפרסאי et scribatur inter decreta Persarum, Esth. 1, 19. תִּתְכְּתֵב צלותא דא לדר בתרי scribatur precatio haec generationi posterae, Ps. 102, 19. ועם צדיקיא לא יִתְכַּתְּבוּן et cum justis non scribantur, Ps. 69, 29. יִכַּתְבוּן מלי ut scribantur verba mea, Jobi 19, 23.

כְּתִיב *scriptum.* Est Participium Pehil sive Pahul. Masorethae ad diversitatem scriptionis alicujus vocis Biblicae indicandam usurpant et vocem in margine scriptam vocant כְּתִיב scriptum: vocem autem, quae pro scripta in textu legenda, vocant קְרִי lectum. Hinc ap. Tos. מקרא סופרים ועיטור סופרים וקריין ולא כתיבן וכתיבן ולא קריין הלכה למשה מסיני i. e. lectio Scribarum, ornatus vel ablatio Scribarum, lecta et non scripta; scripta et non lecta, traditio Mosis sunt ex monte Sinai, Ned. 37b.

כָּתוּב *scriptum, scriptura: versiculus sacrae scripturae:* כמו שאמר הכתוב sicut dicit Scriptura: שני כתובים המכחישין זה את זה עד שיבוא הכתוב השלישי i. e. duae scripturae, duo versus negant se invicem (i. e. pugnant inter se), donec veniat versus tertius, qui scilicet eos conciliet.

כְּתָב, כְּתָבָא *scriptum, scriptura,* in Daniele saepe: די לא כתב cujus non est descriptio, Esr. 7, 22. ככתב ספר משה secundum praescriptum libri Mosis, Esr. 6, 18. Fem. די יקרה כְתָבָא דנה qui legerit scripturam hanc, Dan. 5, 7. לא כהלין כְּתָבָא לְמִקְרָא non poterant

---

[127]) Litera Resch inserta est ex more aramaeo.

[128]) Gr. κίστος *cistus.*

[129]) Gr. κισσός, cissos.

[129a]) i. e. apti sunt ad terminum *mixtionem*, quae עירובי תחומין vocatur.

scripturam legere, Dan. 5, 8. וּכְתָבָא כְּתָבָא דיי et scriptura erat scriptura Dei, Exo. 32, 16. כְּכְתָבָא קדמאה לקימא מה secundum scripturam priorem, Deut. 10, 4. כתבא דאמר ad firmandum id quod dicit Scriptura, sc. sacra, Gen. 12, 42. in TgH. וּכְתַב דליאו כתבין et qui scripturam perversitatis scribunt, Jes. 10, 1. ויח דיטגמא כתב גזירתא et exemplar scripturae decreti, Esth. 4, 8. Sic דיטגמא דִכְתָבָא exemplar scripturae Esth. 3, 14. וּבִכְתַב חיי עלמא et in scripto, libro vitae aeternae, Ez. 13, 9. כתב אוֹדאה scriptura confessionis, confessio, chirographum, Jes. 38, 9. Cum aff. כרושם כְּתָבְהוֹן juxta subsignationem scripturae suae Esth. 8, 9. Ap. Ros. בכתבי הקדש in scriptis sanctitatis i. e. libris sacris Scripturae sanctae: כתב עברי scriptura hebraea: כתב אשורי Assyria, Sanh. 21b. כתב עגול scriptura rotunda. Sic vocant scripturam, seu literas Rabbinicas, quibus in Commentariis communiter utuntur.

כְּתוּבִים *scripta*, sc. *sacra*, *sanctorum virorum*. Sic vocantur *libri Biblici, quae nostra Ecclesia appellat hagiographa*. Chald. כְּתִיבַיָא. Vide Clavem nostram Masorethicam.

מִכְתָּב *scriptura:* בְּמִכְתַּב רושם עבראי in scriptura signaturae Hebraeorum, Esth. 9, 27.

כְּתוּבָּה, כְּתוּבְּתָא *literae contractus matrimonialis, instrumentum dotis sive dotale: dos propter nuptias.* האשה בכתובה פלגש בלא כתובה uxor ducitur cum dote scripta, concubina absque dote scripta, apud Rabbinos: שמעון בן שטח תקן כתובה Schimeon ben Schetach ordinavit dotem, dotis propter nuptias summam, Sab. 14b. Nempe ab antiquitate constituti fuerunt virgini ducenti numi, viduae centum, Ketub. c. 8. in fine. Alibi מוהר explicatur per כתובה. Sunt ergo idem. Sic in Jalkut in Gen. num. 134. Item: Schimeon filius Schetach ordinavit, ut maritus negotietur cum dote uxoris, ut ea lucretur: Aruch in שלחן. De jure Dotium vide Maim. in הלכות אישות c. 11. In Tg. פּוּרן וּכְתוּבְּתָא dotem et literas matrimoniales, Gen. 34, 12. והא בעי למיתב לחוד כְּתוּבְּתָן et ecce vult dare tantum dotem usitatam literis matrimonialibus, Gen. 31, 15. in TgH. Hinc peculiaris tractatus in Talmud כתובות, qui agit de literis matrimonialibus et de dote, quae uxori nuptiarum causa datur.

כַּתָּב *scriba.* Sic Arabibus (teste Elia) olim dicebatur homo facetus, qui facetias aut dicteria injuriosa (pasquillos vocant) scribebat, in locis publicis, in valvis aedium publicarum, ad compita et alia similia loca, ubi turba hominum conveniebat, quae consuetudo adhuc Romae perdurat. Quidam Astronomi planetam Mercurium vocant כתב, quia scientiis et scripturae praeest.

כַּתְּבָן *scriba:* כתבן טב ומובחר scriba bonus et selectissimus, Midr. Kohel. c. 2, 18.

מַכְתֵּב, מַכְתְּבָא et מַכְתּוֹב *scalpellum, scalprum librariorum, stylus sculptorius.* Pl. מַכְתּוֹבִים *scalpelli, scalpra libraria:* במכתובים הללו אנו יוצאים עליהן ומנקרים את עיניהם cum scalpellis hisce nos aggredimur eos et effodiemus oculos ipsorum, TH. in Tan. 69a. Gl. סכינים *cultri parvi librariorum.* Item proverbium, היינו דאמרי אינשי מַכְתְּבָא גללא בזא רַגָּלָא בחבריה ידע hoc est, quod dicunt vulgo, scalpellum lapidem magnum findit et detractor sive calumniator socium suum novit, de Idololatria f. 22b. q. d. Lapis durus sibi a scalpro metuit, et calumniator a suo socio quem novit. Vide Ar. in גלל et in רגל. Nam pro רַגָּלָא legit דַגָּלָא.

כּוֹתֶבֶת *dactylus:* האוכל ככותבת הגסה והשותה מלא לוגמיו חייב quicunque (in die propitiationis, qui decimus Septembris) comederit, quantum dactylus crassus, et quicunque biberit plenitudinem maxillarum suarum, reus est, Joma c. 8. in initio Misnae, Kel. 28b. Quod addunt, significare etiam *mensuram instar grani aut olivae*, id nihil est. Non intellexerunt neque Arùch neque Talmud. Pl. שתי כותבות בלא גרעינתן duo dactyli sine ossibus suis, Joma 79b. מן יהיב לן מכותבות דיריחו quis dat nobis de dactylis Jericho? Bb. 147b. Nam Jericho urbs palmarum, sive dactylorum dicta. ומלך בבל אנטיקיסר שלו היה יושב ביריחו והיה זה משלח לוה כותבות וזה משלח לוה דורות vicarius regis Babyloniae residebat in Jericho et mittebat regi dactylos: hic vero remittebat ei δωρεάς, dona, h. e. stolas Babylonicas antidori loco, Br. s. 85. in fine.

כתח כּוּתָּח, כּוּתְּחָא *potus mixti genus ex variis rebus, cujus in Babylonia usus fuit.* Alii *intinctum* fuisse scribunt, de quo tria celebrantur apud Talmudicos: שלשה דברים נאמרים בכותח הבבלי מטמטם את הלב ומסמא את העינים ומכחיש הגוף i. e. tria dicuntur de kuttach Babylonico; obstruit cor, excaecat oculos, emaciat corpus. Cor obstruit, משום נסיובי חלבא propter serum lactis: Oculos excaecat, משום מלחא סלחא propter sal Sodomiticum, cujus ista proprietas fuit: Corpus emaciat, משום קומניתא דאומא propter putredinem sive corruptionem panis mucidi, ipsi immixti, Pes. 42a. initio capitis. Hinc alibi, טב גילדנא סריא למיכל מכותחא דרמי כיפי melius est piscem faetentem comedere, quam kuttach quod disjicit lapides, i. e. kuttach tam durum et forte, ut effusum in lapides eos frangat, Ker. 6a. Horaj. 12a. Item רבי יוחנן רייק מכותחא דבבלאי Rabbi Jochanan spuebat a kuttach Babylonico i. e. ab ejus conspectu vel commemoratione; quod sc. nauseam ipsi pareret, Sab. 145b. B. Ar. adducit hoc exemplum in כתא sine Cheth מַכּוּתָא, ut et aliud ex Erub. 65. sed in nostris exemplaribus non sic exstant. In Ar. parvo exponitur germanice הרבשט מילך Herbstmilch: In Ar. Manuscripto פְּרוֹקְיָא.

כתל כְּתַל[130] כּוֹתֶל, כּוּתְלָא, כּוּתְלָא *paries:* על גירא די כְתַל in calce sive tectorio parietis, Dan. 5, 5. על כּוֹתֶל מדבחא ad parietem altaris, Lev. 1, 15. ותתן יתה כותל ברזל et pones eam in parietem ferreum

[130] Vertendum est hoc nomen ad ar. كتل *cohibuit, coegit* in unum.

inter te et inter urbem, Ez. 4, 3. ומשח כּוּתְלָא דביתא et dimensus est parietem domus, Ez. 41, 5. עלית כְּתָלָא זעירא coenaculum parietis parvi, IIR. 4, 10. ביתה בְּכוֹתֶל שׁוּרָא domus ejus erat in pariete muri, Jos. 2, 15. א״י אבנא מִכְּתָלָא צוחא quia lapis ex pariete clamat, Hab. 2, 11. Pl. והא מכתשא בְּכָתְלֵי ביתא et plaga illa fuerit in parietibus domus, Lev. 14, 37. Emph. עד כּוּתְלַיָּא usque ad parietes, IR. 6, 16. כמא דגליף על כּוּתְלַיָּא sicuti sculptum erat in parietibus, Ez. 41, 25. Cum aff. וית כָּתְלוֹהִי et parietes ejus, Exod. 30, 3. Ap. Ros. אזניים לכותל aures sunt parieti, Ber. 8b.

כְּתַם כִּתְמָא *macula*: כרושם כתמא sicut nota, signum maculae, Jer. 2, 22. Pl. כְּתָמִים.

כְּתִים *maculatum, maculosum.* Plur. אם יהוין חובותיכון כְּתִימִין si fuerunt peccata vestra maculata instar tincturae, Jes. 1, 18.

נִכְתָּם, נִכְתְּמָא *operculum vasis:* חכסייה בְנִכְתְּמָא operiet illud operculo, Beza 30a. כר נייד נכתמא אפומיה דחצבא quum nutaverit operculum in ore vasis, Bb. 26a. Sic legendum juxta quosdam Num. 31, 23. in Jon. כְּנִכְתְּמָא pro כְּתַנְכָּתָא.

כְּתַן כִּתַּן, כִּתָּנָא[131] *linum, linteum, linteamen* בלבוש כִּתַּן in veste lini, linea, Lev. 13, 47. חוטא דְכִתָּנָא filo lineo, Jud. 16, 9. מדרע כִּתָּנָא de semine lini, Gen. 4, 3. וְכִתָּנָא ושערא לקו et linum et hordeum erant percussa, Exod. 9, 31. זרז דְכִתַּן cingulum lineum, Jer. 13, 1. וְכִתָּנָא גבעולין et linum in culmos creverat, Exod. 9, 31. כְּכִתָּנָא sicut linum, Jud. 15, 14. לְכִתָּנָא ולעמרא lini aut lanae, Lev. 13, 48. Ap. Tos. commendatur כתנא רומיתא linum Romanorum, Chol. 84b. Bm. 29b. R. Jochanan dixit, si alicui reliquerit pater numos et velit dilapidare illos, vestiat se בכלי פשתן vestimentis lini, utatur vasis vitreis et conducat operarios ac non sedeat cum ipsis; ילבש בכלי פשתן nempe בכתנא רומיתא ex lino Romano etc. Gl. pretium illarum (vestium) erat carum et cito consumebantur.

כַּתָּן *linarius, lintearius,* מנפץ פשתים excutiens linum, Kil. c. 26.

כִּתּוּנָא, כְּתוּנָא *tunica, indusium:* וטבלו ית כִּתּוּנָא et intinxerunt tunicam in sanguine, Gen. 37, 31. כתונא דפסי tunica polymita, ibid. v. 23. כיתונא דארגוון indusium ex lana purpurae, Esth. 8, 15. כתונא מרמצא tunica ocellata, Exod. 28, 4. הֲכִתּוּנָא דברך היא num tunica filii tui sit, Gen. 37, 32. Cum aff. אגב כִּתּוּנִי יזרזנני juxta indusium meum cingit me, Job. 30, 18. ואלבשניה כִּתּוּנָךְ et induam eum tunica tua, Jes. 22, 21. ואשלחו ית יוסף ית כִּתּוּנֵיהּ et exuerunt Josephum tunica sua, Gen. 37, 23. Pl. תעביד כִּתּוּנִין facies tunicas, Exod. 28, 40. כתונין דבוץ tunicas byssinas, Exod. 39, 27. Aff. ונטלונון בְּכִתּוּנֵיהוֹן et asportaverunt eos tunicis suis, Lev. 10, 5. Ap. Tos. לא תימא דהפכי כי כיתונא ne existimes, quod invertant (buccinam) sicuti invertitur indusium, Rh. 27b. כתונא דורדא tunica, membrana in qua situs est pulmo, Chol. 46a.

כִּיתְנִיתָא *indusium lineum:* מהו לכסכוסי כתניתא בשבתא לרכוכי כיתניתא quorsum defricandum indusium in die Sabbathi? ad mollius reddendum indusium. Nam post lotionem durius est et riget nonnihil, Sab. 140a. מאי כיתניתא כיתא נאה.

כְּתַף כַּתְפָא *latus, humerus:* למפלח קדמוהי כְּתַף חד ad serviendum ipsi humero uno, unanimiter, Soph. 3, 9. בְּכַתְפָא נטלין in humero portabunt, Num. 7, 9. על כתפא חטול super humero portabis, Ez. 12, 6. Cum. aff. כַּתְפִי מן שכמה תפול humerus meus de scapula sua decidat, Jobi 31, 22. Plur. תרתין כַּתְפִין duo humeri, Exod. 28, 7. Constr. כַּתְפֵי תרעא latera portae, Ezech. 41, 2. על כַּתְפֵי אפודא super humeralia amiculi, Exod. 28, 12. כתפי אולמא latera porticus, Ez. 41, 26. Aff. על תרין כַּתְפוֹהִי super duos humeros suos, Exod. 28, 12. נטלין ליה על כַּתְפֵיהוֹן portant eum super humeris suis, Jes. 46, 7.

Ap. Tos. metaphorice usurpatur pro *racemis uvarum, dense, spisse e scapo uvae pendentibus et oneris instar sibi invicem incumbentibus,* Pea c. 7. Binden germ.

כַּתֵּף *bajulare, humeris ferre:* מכתף ועייל מכתף ונפק humeris portavit ingrediens, humeris portavit egrediens, Sab. 119a. Bk. 31a. כי הוו מכתפי ליה בשבתא cum ferrent eum humeris in die Sabbathi, Joma 87a.

כְּתָף *bajulatio, portatio in humeris,* Bm. 68b.

כִּתּוּף *idem:* Item *onus quod bajulatur.*

כַּתָּף *bajulus,* Kel. c. 26. שכר כתף merces bajuli, Bm. 68.

כַּתַּר *exspectare, praestolari.* Imper. כַּתַּר לי זעיר exspecta me parum, Jobi 36, 2. Fut. ולאוריתיה נגון יְכַתְּרוּן et legem ejus insulae exspectabunt, Jes. 42, 4. Aphel Part. ולא מְכַתַּר et non praestolatur, Mich. 5, 7. Fut. יְכַתְּרוּן exspectabunt, Jes. 51, 6.

Secudo הִכְתִּיר hebr. *coronare.* Ap. Tos. נתייעץ במכתיר consulamus, quaeramus coronantem, h. e. principem Rabbinum, βραβευτὴν, promotorem, Erub. 53b. Appellabatur ita, quia dabat potestatem alios promovendi et Rabbini titulo donandi.

כְּתַר, כִּתְרָא *corona, cidaris, diadema:* וּכְתַר דתשבחא et diadema laudis, Jes. 62, 3. אעדו כִּתְרָא auferte coronam, Jer. 48, 9. Pl. כִּתְרִין, et emphat. וְכִתְרַיָּא et coronae, Jer. 48, 9. Rabbini *apices, virgulas supra literas notatas, maxime super septem* שעט״נז ג״ץ, vocant כְּתָרִים et כֶּתֶר virgulam unam ornatus causa notatam. Vide זון.

כּוֹתַרְתָּא *palma, figura palmae.* Pl. כּוֹתְרָן, כּוֹתַרְתָּא. Regia reddunt *capitella,* et sic quoque Kimchius. Resp. hebr. תמרה Ez. 40, 16. et 41, 18. 19.

כְּתַשׁ *contundere,* pro hebraeo כָּתַת, ita ut Chaldaismus in mutatione ש hebr. in ח chaldaicum, hic sit inversus: Part. Pehil וזיתא דְכִיָא כתישא oliva

---

[131] Ar. كتان. Cf. praeterea gr. χιτών *tunica,* quod teste Jos. Flavio (Ant. lib. 3. c. 8.) Graeci a Judaeis sumpserunt.

munda contusa, Exod. 27, 20. והוית כְּתִישׁ כל יומא et fui contusus tota die, Ps. 73, 14. Pl. כְּתִישֵׁי חמר contusi vino, Jes. 28, 1. Fut. וְתִכְתּוֹשׁ מינה et contundes ex illa, Exod. 30, 36. Jon. Ithpe. וְאִתְכְּתַשׁ מלכא דמצרים et fuit percussus, contusus rex Aegypti, Exod. 2, 23. in Jon. Part. לא מִתְכַּתְּשִׁין non contunduntur, percutiuntur, hebr. יְנֻגָּעוּ, Ps. 73, 5. Ap. Tos. זיתים הנכחשים olivae contusae, Terum c. 4.

II. *contendere, luctari, rixari.* Praet. וְאִתְכַּתַּשׁ et certavit, luctatus est, Gen. 32, 24. Inf. בְּאִתְכַּתָּשׁוּתֵיהּ עמיה dum luctaretur cum ipso, Ibid. v. 25. in Jon. Ap. Tos. אתתיה דר׳ יוסי הות מכתשא עם אמתיה uxor R. Josi erat contendens, rixans cum ancilla ejus, Br. par. 48. in princ. Gl. מריבות ומתקוטטות. Sic חמית תרין מכתשין דין עם דין ולא יהבית שלמא בינידהון vidi duos contendentes inter se et non feci pacem inter ipsos.

מַכְתַּשׁ *contusio, percussio, plaga:* מכתש סגירו plaga leprae, Lev. 13, 9. אתהפיך מַכְתָּשָׁא conversa fuerit plaga illa in album, Ibid. v. 16. Pl. אין מחית ליה לשטיא בְּמַכְתְּשֵׁי si percusseris stultum plagis, Prov. 27, 22.

כּוּתָּשׁ *vas, in quo primum leviter traduntur olivae, antequam ad torcular deferantur.* Vide Tah. c. 9. sect. 5. in Ar. כפש adducit כופש.

כָּתַת *tundere, contundere, conterere,* hebr. כָּתוּתָא, כָּתִית *contusum, vulnus aut tumor ex contusione aut compressione, ut solet fieri in dorso equorum camelorum ex oneribus.* Unde דבש כדי ליתן על הכתית mel, ut imponat illud super contusionem aut compressum vulnus, sc. cameli, Sab. c. 8. initio. דבש והדביש למאי הוי לכתותא דגמלא mel quod acescit ad quid utile est? ad contusionem cameli, Sab. 156.

כְּתוּתִין, כְּתִיתִין *frustula lintea mollia, quibus aliquid obstruitur,* Jeb. 102b. Item *deliciae minutae:* וראה אותם מוכרין מיני כתיתין, Glossa מיני תענוג. Jalkut Thil. 94, 4.

כַּתָּא *sponte-natum, vel crescens.* Vide sup. in כות.

כַּת *secta,* caetus, *caterva, turma.* Pl. כִּתֵּי מלאכיא turmae angelorum, Job. 1, 6. et 38, 7. et Ps. 29, 1. et Exod. 33, 23. Jon. ארבע כִּתִּין אתעבידו בני ישראל quatuor sectae factae sunt Israëlitae, in quatuor sectas divisi fuerunt, Exod. 14, 13. Jon. Ap. Ros. נכנסה כת הראשונה ingrediebatur caterva prima: dicunt etiam femin. כִּתָּה: plur. כִּתּוֹת: ut פסחי ציבור נשחטים בשלש כתות agni paschales ecclesiae mactabantur per tres catervas, sive caetus: ארבע כתות אין מקבלין פני שכינה כת הליצים וכת חניפים וכת שקרים וכת מספרי לשון הרע quatuor caetus non digni sunt majestate divina; caetus derisorum, caetus hypocritarum, caetus mendacium, et caetus calumniatorum, Sota 41a.

Abbreviaturae literae כ.

כ״א: כי אם *sed nisi.*

2. כל אחד *quisque, unusquisque, unumquodque.* Cum servilibus, וב״כא et in unoquoque, לכ״א ואחד unicuique.

3. כה אמר *sic dicit.* Pro כה potest etiam dici כן vel כך, et pro אמר pluraliter אמרו.

כא״לש: כל אשר לו שלום *omnibus ejus pax sit.* Pax i. e. salus, *omnes ejus domesticos, saluto.* In Epistolarum exordiis, tum etiam inscriptionibus, ea uti solent. In fine aliquando additur ר pro רב plurima, aliquando וי״ר pro וישע רב et salus plurima; ubi salus idem quod prosperitas. Vide nostras Epistolas Hebraicas.

כא״רזל: כה אמרו רבותינו *sic ajunt Rabbini nostri:* ז״ל saepe explicatum.

כ״ג: כהן גדול *sacerdos magnus, pontifex summus.* Interdum imponitur ה; ut בתו של כה״ג filia sacerdotis magni, Talm. Addunt, כנסת גדולה. synagoga magna. Dubito: nam id semper observavi cum articulo efferri, הגדולה.

כ״ד: כמא דאמר *sicut dicit,* sc. scriptura.

כל דבר *omnis res, omne verbum, omne.*

כד״א: כמא דאיתמר *sicut dicitur,* sc. in Scriptura. Sic aliquando notatur inserta litera כמ״דא Zohar, vel כדאמרין sicut dicunt aut כדאמרינן sicut diximus, et tunc notatur unica tantum virgula ad finem: vel כמא דאת אמר juxta hoc quod dicis.

כדא״רזל: כמא דאמרו *sicut dicunt,* sc. *Rabbini nostri, faustae memoriae.* ר״זל saepe expositae. כמא idem quod כמו.

כ״ה: כהן הדיוט *sacerdos vulgaris, plebejus, idiota.* הדיוט graeco ἰδιώτης, in Tg. et apud Rabbinos omnes, pluraliter הדיוטין et הדיוטות.

2. כן הוא *sic, ita est.* Elias in Fragmentum Tabularum scribit, Masorethas sic annotare ad vocem, quae specialem aliquam anomaliam aut formam irregularem habeat in vocali aliqua vel accentu. Adducit duo exempla, ad quae glossam Masorethicam, ut ipse citat, adjectam non video. Observavi autem saepe, integre scriptum כן הוא, ut ad vocem היו, Gen 18, 18. annotatum, כן הוא בדרגא sic est cum accentu Darga. Nam alias כ״ה valet numerum 25. ut ad vocem וישב Gen. 14, 16. ascriptum כ״ה, i. e. 25. locis reperitur.

3, כי היך *nam sic, quomodo enim:* Zohar.

4. כסא הכבוד *solium gloriae:* Cabal,

כה״א: כן הוא אמר *sic ipse dicit.* Pro כן dicitur et כך: cum servili וכ״הא et sic ipse dicit. Frequens in Medrasch Tillim et aliis Medraschim.

כה״ג: כהאי גונא *juxta hunc modum, et his similia, et id genus alia.* גונא ,גון, color, forma, modus, similitudo, in Tg. Vide et ante in כג. Pro כ inseparabili, etiam separate usurpant כי. Sic כי pro inseparabili כ et די inseparabili ד.

כה״רר: כבוד הרב רבי *gloria Domini, Domini N.* In titulis praestantium Rabbinorum usurpatur.

כה״תיה: כל הנשמה תהלל יה הללויה *omnis anima laudet Dominum.* In libris precum.

כ״וזו במ״וכסו: Non sunt abbreviaturae, sed voces secretae cabalisticae, quae idem valent, quod יהוה אלהינו, sumpta semper posteriore litera alphabethi, pro praecedente, nempe כ pro י, ו pro ה, ז pro ו, inde כוזו idem quod יהוה. Sic ב pro א et ita deinceps. Mentio hujus in libro Ikkarim orat. 2. c. 28. circa finem.

כ״וכ: כך וכך *sic et sic, sic, tali modo.*

כמה וכמה *tot et tot, tot, toties.*

כ״ים: Vide in עכ״ום.

כ״ז: כל זה *totum istud, universum hoc.*

כל זמן *omni tempore, quamdiu*: וכו et.

כ״י: כנסת ישראל *synagoga Israëlis.* Apud Cabalistas, et significatur per מלכות.

כ״כ: 1. כל כך *usque adeo, tantopere, omnino sic:* למה טרח כ״כ quare laboravit Dominus tantopere? אינו כ״כ יפה non est tam pulcher.

2. כל כדנן *omnia sicut ista, hujusmodi, ejusmodi, omnia talia:* וכ״כ et omnia ejusmodi.

3. כן כתיב *sic scriptum est:* plur. כן כתיבן sic scripta sunt. Masorethis frequens, quando vocis alicujus peculiarem formam indicare volunt, sic cum litera quiescente, plene vel defective scriptam esse.

4. כן כתב *sic scribit.*

5. כל כתב *omnis universa scriptura.*

כ״ל: כל לשנא *omne vocabulum, omnis dictio.* Masor. Si post ל sit virgula, tunc valet כלהון omnia ista, ut supra in imperfectis abbreviaturis positum.

כ״לח: כי לעולם חסדו *quia in aeternum misericordia ejus.* In libris precum, ex Ps. 106.

כ״לי: כהן לוי ישראל *sacerdos, Levita, Israëlita.*

כ״מ: כבוד מעלתך *gloria excellentiae tuae,* vel מעלתם *excellentiae ipsorum.* Si alia litera sequatur, tunc in constructione dicendum, כבוד מעלת, ut in sequentibus. Sic honoris causa loquuntur, pro tu, ipsi. Ad duos vel plures si quis scribat, usurpatur לכ״ם quod et proprie valet לכם vobis, sed quia id non est honorificum in hac lingua, ideo notatur apicibus et significat לכבוד מעלתכם gloriosis excellentiis vestris. Addunt aliquando ע in fine כמ״ע.

כמ״ד: כמאן דאמר *sicut is qui dicit, ac si quis dicat.*

כבוד מורנו ורבנו הרב כמ״והרר. כמ״הרר. כמ״הר. כמ״ר רבי *gloria Doctoris nostri Domini, Domini N.* Hinc reliquae formae patent. Ultimus titulus vilissimus et communissimus est, quippe qui plebeis etiam et indoctis tribuitur, pro כבוד מעלת רבי gloria excellentiae Rabbi. Pro מורנו dicitur et Chaldaica forma מרנא ורבנא. Praeponitur aliquando ב pro בן vel בר filius. Post כ interponitur et ג pro גדולת magnificentiae: aliquando ק pro קדושת sanctitatis, aliquando utraque. Ne autem abbreviatura fiat nimis longa, priores voces integre scribuntur, usque ad מהורר, vel omisso ו, מהרר, quae duo communissime abbreviate poni solent. Hinc in titulo lexici Talmudici Aruch, authoris nomen cum titulis his omnibus magnificentissimis, integre legitur. הגאון הרב רבי נתן הצדיק ז״ל בן כבוד קדושת מרנא ורבנא יחיאל ז״ל בן כבוד גדולת קדושת מרנא ורבנא אברהם ז״ל illustris Dominus Rabbi Nathan justus, benedictae memoriae filius honorificentissimi et sanctissimi doctoris et Rabbini nostri Jechiëlis faustae memoriae, filii honorificentissimi, magnificentissimi, sanctissimi doctoris et Rabbini nostri Abraham, faustae memoriae. Dicunt etiam de praestantioribus Rabbinis, המובהק הגאון הגדול מה״רר פלוני illustris, clarus et magnificus doctor noster Rabbi N. Praemittunt etiam omnibus his, אדוני מ״ו dominus doctor et praeceptor meus, si quis scil. ad praeceptorem scribat. En quomodo muli se mutuo scabunt. Non est gloriosior populus sub coelo, quam judaicus, quem Horatius, si nunc viveret, non sesquipedalia, sed decempedalia verba projicere diceret. Neque tamen semper ita fuit, ut dicam amplius in litera ר in titulo Rabbi. Morenu Latine est, doctor noster: nam מורה doctor. Hic titulus novus est, infra ducentos annos natus in Germania, inde in Italiam traductus, quod valde miratus fuit Don Isaac Abarbinel, ex Hispania in has terras veniens ut ipsemet scribit in Commentario in Pirke Abboth, cap. 6. Ferunt occasionem hujus tituli fuisse consuetudinem Christianorum, qui doctrinae laude excellentes viros suos promoverunt in doctores. Inde Judaei voluerunt etiam inter se doctores habere, qui supra alios Rabbanim seu Magistros eminerent. Sic מורה vel מורנו morenu creatus fuit, qui Rabbi antea erat, ut reliquorum Rabbanim sive Magistrorum caput esset et Synagogae Rector, Praetor ac judex summus, judicandi ac puniendi jus habens. Idem usus adhuc hodie inter ipsos durat. Alii dixerunt, caussam fuisse nimis laxam licentiam vulgarium Rabbinorum in dandis libellis repudii. Id ut impediretur, crearunt alios doctores supra Rabbinos, penes quos tantum esset jus concedendi libellos repudii, et si quis repudiasset uxorem non impetrato libello repudii ab hoc Morenu, ejus repudium illegitimum esset. Primi omnium titulo מ״רר sive Morenu creati, fuerunt מה״רש et מה״ריל Marasch et Maharil, i. e. Morenu harabh Rabbi Scholam et Morenu harabh Rabbi Jacob Levita, Weilensis. Maharil prioris fuit discipulus et scripsit librum Ritualem, qui vocatur מנהגי מהריל Minhage Maharil, liber rituum Rabbi Maharil. Hic Maharil נתבקש בישיבה של מעלה requisitus fuit coelestem academiam, anno ultimi hujus millenarii sexti, centesimo octuagesimo septimo, i. e. Christi 1427. Tzemach David fol. 60.

כמ״ר: Vide paulo ante in כמ״ו.

כמ״ש: כמו שאמר *sicut dicit:* וכ״מש *et sicut dicit:* vel שאמרו *dicunt, aut* שנאמר *dicitur,* quod postremum usurpatur, quando dictum Scripturae allegatur. Adjicitur et saepe א in fine. Aliquando כמו שכתב sicut scribit, vel כתוב scriptum est.

כמ״שר: כמו שדרשו *sicut exponunt,* sequi solet חכמים

sapientes, aut adjecta euphemia ח"ז quae saepius ante explicata.'

כמ"שה: כמו שאמרו החכמים *sicut dicunt sapientes.*

כמ"ת: כבוד מעלת תפארתך *gloria excellentiae decoris tui.* Titulus digniorum: ut כתבתי לכ"מת scripsi excellentiae tuae. Posterior haec aetas in hujusmodi fatuis honorum condimentis miras delicias quaerit. Judaei hodie literam ת exprimunt תורתו doctrinae ejus. Inserunt etiam ע, ut כמע"ת.

כנ"ל: כן נראה לי *sic videtur mihi.* Vide נ"ל.

כס"פ: כל סופי פסוקים *omnes fines versuum*, vel singulariter כל סוף פסוק omnis soph pasuk, accentus scilic. versum absolvens. Reperio כל saepius integre scribi. Si 'כ separetim cum virgula notatum praecedat, tum notat 20. vigesies scilicet versum sic finiri.

כ"ע: כל עולם, Talmudice, כולי עלמא *totus mundus:* אכ"ע toti mundo, ubi א prius Talmudicis valet, quod ל Hebraeis: דכ"ע quod totus mundus, ד pro ש. Talmud: כ"כע sicut totus mundus, sicut vulgo.

2. כל ענין *totus sensus, omnis significatio, totum negotium, tota materia, Rab.*

3. כח עליון *virtus suprema, divina et coelestis:* vel כתר עליון corona suprema. Inde apud Cabalistas, אין לך עסק בנסתרות הרצון בו בכ"ע ובא"ס i. e. nihil tibi negotii sit cum occultis, h. e. cum corona superiore et cum Infinito. Vide א"ס.

כ"פ: 1. כל פנים *omnes modi:* בכ"פ *omnibus modis:* מכ"פ *ab omnibus modis vel partibus:* מע"כפ i. e. מעל כל פנים super omnes modos: שע"כפ quod per omnes modos, omni ex parte, omnino.

2. כי פליגי *nam dissentiunt, contendunt, concertant.* Talm.

כ"צ: כהן צדק *sacerdos justitiae.* Subjici solet nomini sacerdotis pii et justi.

כצ"ל: כן צריך להיות *sic necesse est esse, sic debet, oportet esse.* Usurpant, quando errata librorum corrigunt, aut diversas lectiones notant. Praefigitur saepe ו copula, וכ"צל.

כ"ק: כל קריא *tota Scriptura.* Ea sic vocatur quasi lectura, a קרא legere: legi enim debet. Masor.

כ"ש: כל שכן *quanto magis* vel *quanto minus*, pro ratione sensus: וכ"ש et quanto magis.

2. כמו שאמר *sicut dicit* vel שאמרו dicunt, vel כמו שאמרתי sicut dixi. Sic saepius scribitur כמ"ש, ut ante positum.

כ"ת. וכ"ת: כבוד תפארתך *gloria decoris tui:* De pluribus, תפארתכם. Titulus honoris apud Rabbinos vulgares. וכי תימה *et si dixeris.* Talm.

כת"י: כן תרגם יונתן *sic interpretatur Jonathan.* Vide י"ת.

---

*) His adde: כ"א: כלל אחד *regula una, universalis:* כל איש *quispiam.* כבוד אלהים *gloria Dei.* כא"חזל: כן אמרו חכמינו זכרונם לברכה *sic dixerunt sapientes nostri, quorum memoria sit in benedictione.* כאל"שויר: כל אשר לך שלום וישע רב *omnibus tuis sit pax et salus multa.* כא"עי: כי אם על ידי *nonnisi per.* Sequi solet nomen personae, per quam aliquid efficitur vel traditur. כאר"לפ: כי אתה רחום לכל פעול *nam tu misericors es in omne creatum.* כ"ב: כל ם *nomen libri.* כלי ברזל *instrumenta ferrea.* כ"בב: כל בעל בית *omnis paterfamilias.* כל בני בית *omnes filii domus*, i. e. omnes ad domum vel familiam pertinentes. כב"ה; כבית הילל *secundum domus Hillelis.* כבנין הורדוס *sicut templum Herodianum.* כב"הט: כתבנו בספר חיים טובים *scribe nos in libro vitae beatae.* כב"ע: כופר בעקר *abnegans* (legem Scripturae) *principalem, abnegator Dei, atheista.* כב"ש: כסף ביאה שטר *argentum, concubitum, obligatio.* Tria sunt, quibus vir uxorem ducit, secundum illud in prima Mischna in Tract. Kid. האשה נקניה בכסף בשטר ובביאה uxor comparatur argento, concubitu et obligatione. כבית שמאי *secundum domum* (i. e. scholam) *Schamai.* כבנין שלמה *sicut templum Salomoneum.* כ"ג: כהאי גונא *juxta hunc modum.* כלל גדול *canon magnus, lex primaria.* כג"ד: כן גזר דינו *tale est judicium ejus.* כ"ד: כה דברי *tales sunt verba.* Sequi solet persona, cujus ista verba sunt. כד"א: כה דברי אביך, אמך vel אחיך *ista sunt verba patris tui, matris tuae* etc. Item כד"ב: כה דברי בנך vel בתך ista sunt *verba filii tui, filiae tuae.* כד"ע: כה דברי עבדך *verba tui servi.* כה"ד: כי ההוא דלעיל *sicut illud ante tractatum, sicut illud, de quo supra.* כהן הדיוט *sacerdos vulgaris.* כה"כ: idem quod כ"ה q. v. כה"ס: כן הסכים *sic consentit* (N. N.). כה"ת: כתר הראש תפילין *corona capitis* (sunt) *Tephillin.* כל הברואים תציל *omnes creaturas liberabis.* כו"דה: כפל וד' ה' (restitutio) *duplex, quadruplex* etc. quam restituere tenetnr fur. כו"זו במו"כסו. Non sunt abbreviaturae, sed voces secretae cabbalisticae, quae idem valent, quod יהוה אלהינו sumpta semper posteriore litera alphabeti pro praecedente: nempe כ pro י, ו pro ה, ז pro ו et ו pro ה; item כו idem quod יהוה et ita deinceps. כו"ם vide in עכום. כ"וק: כל ויעודיו קדושים *promissiones ejus omnes sanctae sunt.* כבודו ואמונתו קדוש *gloria et veritas ejus est, qui sanctus dicitur.* כ"ז: כלי זהב *vasa aurea.* כט"ד: כטופס דשטרי *sicut typus* (i. e. formula) *obligationis.* כי"ד: כתיבת ידך הנקייה *epistola manus tuae purae.* כי"ר: כן יהי רצון *sic sit buneplacitum.* ככ"ע vide in כ"ע. כל"י: כתרו לעד יתרומם *corona ejus perpetuo extollatur.* כבודו לישראל יכונה *gloria ejus Israelitis tamquam cognomen tribuitur.* כל"עז: כומר לעבודה זרה *sacerdos idololatriae.* כ"מ: כן משפט *hoc est judicium.* כן מצאתי *sic inveni.* כל מקום *ubique* כמ"אר: כבוד מעלה אדוני רבי *gloria excelsi domini mei Rabbi* (i. e. magistri). כמד"א: כמה דאת אמר *sicut tu dicis.* כמ"ההר: כבוד מעלת הקדוש הרב רבינו *gloria excelsa sancti magistri nostri.* כמ"ל: כל משאלות לבך *omnia, quae cor tuum desiderat.* כשא"רזל: כמו שאמרו רבינו זכרונם לברכה *sicut dixerunt magistri nostri, quorum memoria sit in pace.* כמש"ה: כמה שאמר הקרא *sicut dicit Scriptura.* כמש"ל: כמו שכתבתי לעיל *sicut scripsi supra,* כמ"שפ: כמו שפרשתי *sicut declaravi.* כמש"ק: כמה שקדים *ut illud, de quo ante.* כנ"ל: כנזכר לעיל *sicut memoratum est supra.* כנל"ער: כן נראה לפי עניות דעתי *sic meo judicio exiguo puto.* כע"ה: כענין הנזכר *secundum rem dictam.* כע"לפ: כולי עלמא לא פליגא *totus mundus non dissentit* i. e. omnes

fetentur. כע"ע: כן עְתִירַת עבדך *istae sunt preces servi tui, haec optat servus tuus.* כ"פ: כך פסק *sic judicavit.* כך פירש *sic explicavit.* כל פעם *quandocunque.* כמה פעמים *ut plurimum.* כפ"א: כן פסקו אחרונים *sic posterioris judicavere.* כר"פם: כבוד רום פאר מעלתו *gloria magnificentiae ejus.* כ"ש: כבוד שמו *gloria nominis ejus.* כל שהוא *omne, quod est*, i. e. quidquid quidpiam. כש"ט: כתר שם טוב *corona nominis honesti.* כת"א: כן תרגם אונקלוס *sic interpretatur Onkelos.* כת"ח: כתיקון חכמים *secundum statuta sapientum, juxta constitutionem sapientum.* כת"ר: כתקנת ראשונים *secundum constitutiones priorum.*

ל[1]

לָא לָאו hebr. לא *non, nec, haud, nequaquam:* לָא כרי לא כען עֲבַדו non fecerunt, Jer. 10, 11. לא ברי ניזיל כולנא non fili mi, non ibimus nunc omnes, IIS. 13, 25. וְלָא אבה למיזל et non voluit ire, Ibid. הֲלָא היא כתיבא nonne illud scriptum est? Jos. 10, 13. הלא קבלת annon audisti? Ruth. 2, 15. Et ad formam hebraicam הֲלֹא Dan. 2, 27. ואזלו בתר דְלָא יהנון להון et iverunt post ea quae non proderunt ipsis, Jer. 2, 11. Et cum ו in fine, דְלָאו בנוי דעשו ובנוי דישמעאל מקבלין אורייתא quod non accipiant filii Esau et filii Ismaël Legem, Deut. 33, 3. in TgH. ואליפו בְּלָא בדמין et discite absque pretio, Jes. 55, 1. וּבְלָא בממון et absque pecunia, Ibid. Cum ה, כְּלָה חשיבין quasi nihil reputabantur, Dan. 4, 32. לְדְלָא שאילו מן קדמי iis qui non interrogarunt me, Jes. 65, 1. Sic לְדְלָא תבעו דחלתי iis qui non quaesiverunt timorem meum, Ibid.

Talmudici addunt in fine ו, ut Hebraei in medio, ut; דאינהו נביאי ואיהו לאו נביא nam ipsi fuerunt Prophetae, iste vero non fuit Propheta, Meg. 3a. Praeterea לא Talmudicis saepe est pro הֲלֹא *nonne?* ut לא גבור בתורה אתה nonne potens in Lege es? quare ergo gloriaris in malo? לא חסד אל נטוי עליך כל היום nonne misericordia Dei extensa est ad te quotidie? Aliter השמחים ללא דבר qui hilares sunt propter rem nihili, Rab.

Deinde לָאו est *praeceptum negativum in Lege*, quod sic compendii causa dicitur, quia ipsi semper praeponitur לא non: ut כל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו omne non, i. e. praeceptum negativum sive prohibitivum, in quo non est opus, non vapulant de eo: לאו שבכללות אין לוקין עליו praeceptum prohibitivum quod est in generalibus, non vapulant propter illud: לאו שניתק לעשה לוקין עליו praeceptum negativum quod divulsum est in praeceptum factivum (quod facere aliquid jubet) vapulant propter illud. Rabbini vocant praecepta jubentia עשה *fac*, quia jubent hoc vel illud facere: praecepta prohibentia לא תעשה *non facies*, quia vetant hoc vel illud facere. Hinc illud: גדול כבוד הבריאות שדוחה את לא תעשה שבתורה magnus est honor hominum, qui potest etiam depellere (infringere) praeceptum prohibitivum Legis, Meg. 3b. Pl. לא מנו לאו זה בכלל הלאוין non numerant negativum hoc in numero negativorum, Rab. מוצא שני לאוין inveniens duo praecepta negativa, Mac. 14b. Sic et ab עשה formant plurale עשין *factiva, affirmativa, quae jubent aliquid facere.* Sunt autem לאוין prohibitiva praecepta 365. quot dies sunt anni solaris: עשין factiva sive jubentia opus 248. quot sunt membra corporis humani: quo significare voluerunt, nullo unquam die transgrediendum esse vel unicum praeceptum eorum, quae Deus fieri prohibuit, nullum etiam esse membrum in corpore humano, quod non sit obligatum ad praestanda praecepta ista, quae Deus fieri ab homine voluit.

Porro hinc in Aruch adducitur לאיי pro *non fili mi;* i. e. לא et υἱέ ex Hebr. et Graeco, ex Sab. 64a. et Ker. 12a. sed in Gem. scribitur לאי per unicum י et alibi לא, unde apparet, simpliciter esse *non.*

לְאָה *laborare, fatigari, moleste, aegre ferre:* Praet. עד דְלְאֵית ידיה donec defatigata fuit manus ejus, IIS. 23, 10. לְאֵית בסגיאות מלכך defatigaris in multitudine consiliorum tuorum, Jes. 47, 13. לְאֵיתִי ולְאִיו לסוברא defessus sum ferendo, Jerem. 6, 11. ולְאִיו לאשכחא תרעא et laborabant invenire januam, Gen. 19, 11. די לא לאיתון בה in qua non laborastis, Jos. 24, 13. Infin. מִלְאָה תלאי laborando laborabis, fatigando fatigabis te, Exod. 18, 18. Fut. לא יִלְהֵי ולא יִלְאֵי non defatigabitur, nec laborabit, Jes. 42, 4. ארי ילאי מואב cum defessus erit Moab, Jes. 16, 12. ולא יִלְאוּן et non fatigabuntur, Jes. 40, 31. וְיִלְאוּן מצראי et fatigabuntur Aegyptii, Exod. 7, 18.

לְאֵי *lassus, defatigatus:* משלהי וְלָהֵי lassus et defatigatus, Deut. 25, 18.

לֵיאוּ, לֵיאוּת *labor, defatigatio, molestia:* וית לֵיאוּת ידי et labor manuum mearum, Gen. 31, 42. בְּלֵיאוּת בשרא in fatigationem carnis, Eccl. 12, 12. על דסערין

---

[1]) ל Hebraeis et Chaldaeis, ܠ Syris et ل Arabibus duodecima litera alphabeti hebr. et chald. est in numeris *triginta* designans. In pronuntiatione graeco λ respondet, et inde cum liquido ר saepe commutari solet. Cetera de usu ejus multiplici vide gramm. chald.

לָאוּת super eos qui utuntur, adjuvantur labore, molestia, Jes. 31, 2. Per apocopam לא בעמל ולא בְּלֵיאוּ non per molestiam, neque per defatigationem, Jes. 40, 28. Cum aff. אבא דארעך וכל לֵיאוּתָךְ fructum terrae tuae et omnem laborem tuum, Deuter. 28, 33. וישבון ית כל לֵיאוּתִיךְ et capient omnem laborem tuum, Ez. 23, 29. וית כל לֵיאוּתֵהּ et omnem laborem ejus, Jer. 20, 5. וְלֵאוּתְכוֹן et laborem vestrum in id quod non saturare potest, Jes. 55, 2.

II. לָאָה Munsterus ait, in Commentariis Rabbinorum etiam esse *renuere, recusare, nolle.* Non puto sic unquam usurpari: sed Munsterum suspicor respexisse ad Chaldaic. sive Talmudicum לָאו i. e. *non:* unde מצוות לאוין *praecepta-non,* i. e. quae volunt aliquid *non fieri, praecepta negativa, prohibitiva,* ut *non occides* etc.

לאך מַלְאַךְ, מַלְאֲכָא *angelus, nuncius, legatus:* הא אנא שלח מַלְאֲכָא ecce ego mitto angelum, Exo. 23, 20. והא דין מַלְאֲכָא קריב ביה et ecce angelus tetigit eum, IR. 19, 5. ולא יחמי מַלְאֲכָא דמותא et non videbit angelum mortis, Psal. 89, 49. מן קדמוהי משתלח מַלְאַךְ מוֹתָא ab ipso mittitur angelus mortis, heb. דֶּבֶר pestis, Hab. 3, 4. Vide et Ruth. 4, 22. et infra in מות. ולא יהב רשותא לְמַלְאַךְ מחבל et non dedit potestatem angelo vastatori, perdenti, Cant. 2, 9. Sic IIS. 24, 16. כְּמַלְאֲכָא דיי sicut angelus domini, IS. 29, 9. Cum affix. יהך מַלְאֲכִי קֳדָמָךְ ibit angelus meus coram te, Exod. 23, 23. ישלח מַלְאֲכֵיהּ mittet angelum suum, Gen. 24, 7. Pl. ועלו תרין מַלְאֲכַיָּא et venerunt duo angeli, Gen. 19, 1. ומאר יי לְמַלְאֲכַיָּא דמשמשין קומוי דאתבריו ביום תנין לבריית עלמא et dixit dominus angelis qui serviunt coram eo, qui creati sunt in die secundo creationis mundi, Gen. 1, 26. in Jon, Cum aff. מַלְאֲכוֹי יפקד עלך angelis suis mandabit de te, Ps. 91, 11. Quod Prophetae vocentur angeli, vide Vr. s. 1. ab initio. In TH. Rh. ab initio scribitur; nomina mensium et angelorum ascendisse cum Judaeis ex Babylonia; ut ניסן, אייר, מיכאל, גבריאל. Caeterum decem numerant Hebraei nomina angelorum in Scripturis: חיות animalia, אופנים rotae, אראלים Arelim, potentes, חשמלים, שרפים, מלאכים, כרובים, בני אלהים, אלהים et אישים: Maim. in הלכות יסודי תורה cap. 2.

מַלְאֲכוּתִי *angelicum.* Fem. מעלה אלהית וּמַלְאֲכוּתִית dignitas divina aut angelica.

Rabbini: אין מלאך אחד עושה שתי שליחויות ולא שני מלאכים עושין שליחות אחת nunquam angelus unus obit duas legationes, nec unquam duo angeli obeunt legationem unam.

מְלָאכָה, מְלֶאכֶת *opus, ars, artificium:* מלאכת המחשבת opus ingeniosum. גדולה מלאכה וכו׳ magnum est opificium etc. Vide in גדל supra: אהוב את המלאכה diligito opus, Avoth. c. 1. Praeceptum quo honestus labor et opificium commendantur: בעל המלאכה dominus operis, i. e. opifex, artifex. Hinc ap. Ros. רבים מחכמי ישראל היו בעלי מלאכה multi ex sapientibus Israelis artifices fuerunt et artem aliquam exercuerunt, ne opus haberent donaria accipere ab hominibus vel ex fisco ecclesiastico ali. Vide Abarbenelem in Av. 35a. et Drus. Act. 18. היום קצר והמלאכה מרובה והפועלים עצלים והשכר הרבה ובעל הבית דוחק dies brevis est et opus multum (ars longa) et operarii pigri, merces magna et paterfamilias urget, Av. c. 2.

מְלַאכוּתִי *artificialis.* Femin. מציאותם טבעית לא מלאכותית substantia ipsarum naturalis est non artificialis, More lib. 1. c. 66.

מְלַאכִיִּי *idem:* צורה המלאכיית forma artificialis, More lib. 1. c. 1.

לבא לבאי *nom. propr. loci,* Mk. 11a. Aliud exemplum citat B. Ar. ex Kid. 72a. sed illic hodie non legitur. Alio sensu vide infra in לוי.

לבב לִבָּא *cor, animus:* ולבב אנש יהיב ליה et cor hominis datum fuit ei, Dan. 7, 4. וּבְלֵב שלם et corde perfecto, Jes. 38, 3. ובשעממות לִבָּא et stupore cordis, Deut. 28, 28. ובשפירות לבא et hilaritate cordis, Ibid. v. 47. ובתריצות לבא et in rectitudine cordis, IR. 3, 6. בקשיטות לבא in integritate cordis, IR. 9, 4. חכימא לבא sapiens corde, Jobi 9, 4. אנשי חכימי לבא viri sapientes corde, Jobi 34, 34. בּרירי לבא puri corde, Ps. 73, 1. לבא עוקמנא cor perversum, Ps. 101, 4. לבא חדיא cor gaudens, Pr. 17, 22. בְּלִבָּא דימא in cor maris, Jon. 2, 4. כְּלִבָּא דדוד אבוהי sicut cor Davidis patris ejus, IR. 11, 4. Aff. בקשיטות לִבִּי in integritate cordis mei, Gen. 20, 5. דונא בְּלִבְּבִי moerorum in corde meo, Ps. 13, 3. תברו ית לִבְּנָא fregerunt cor nostrum, Deut. 1, 28. בכל לִבָּךְ toto corde tuo, Deut. 4, 29. נטרנון בגויה דְלִבָּךְ custodi illa in medio cordis tui, Pr. 4, 21. ודלמא יעדון מִלִּבָּךְ et ne recedant e corde tuo, Deuter. 4, 9. ותימרין בְּלִבִּיךְ et dices in corde tuo, Jes. 49, 21. ותעדון ית טפשות לִבְּכוֹן et removebitis, auferetis stultitiam cordis vestri, Deut. 10, 16. בדיל דלא ירום לִבֵּיהּ ut non efferatur cor ejus, Deut. 17, 20. די הוה עם לִבַּהּ quod fuit cum corde ejus, IR. 10, 2. בכן יתבר לִבְּהוֹן טפשא tum frangetur cor eorum stultum, Lev. 26, 41. Pl. דאת בחר לִבְּבַיָּא quod tu probas corda, Jer. 12, 3. Cum aff. ולתריצין בְּלִבֵּיהוֹן et rectis in cordibus suis, Ps. 125, 4. Ap. Tos. לבן של ראשונים כפתחו של אולם ושל אחרונים כפתחו של היכל ואנו כמלא נקב מחט סדקית ראשונים cor priorum fuit sicut ostium porticus (quod erat 20. cub.) et cor posteriorum sicut porta templi (quae erat 10. cub.) nos autem sicut foramen acus sartoriae priorum, Erub. 53a.

אַלִּיבָּא *juxta mentem, juxta sententiam:* vel simpliciter, *juxta secundum.*

לָבוּב[2] *conjunctus, copulatus:* זכרים יוצאין לבובין arietes exeunt copulati, Sab. 52b. in Misna. Quidam explicant, *muniti circa cor, ne a lupis laedan-*

---

[2]) Ar. لَبَّ *adhaesit firmus, appactus fuit.* Item in Talmude pro *findere in regione cordis,* quasi denomin. a nomine לב *cor,* sumitur. Hinc pelles victimarum idolicarum עורות לבובין vocant, quia ethnici fissa pelle in regione cordis intestina victimarum evellere idolisque sacrificare solebant.

tur: עור לבוב pellis copulata, adjuncta, alligata cordi, As. 32a. Hinc alii hauserunt לַב vel לב esse *munimentum circa cor*. Sic hebr. לבבתני copulasti, adjunxisti me tibi, Cant. 4, 9. juxta quosdam.

לַבֵּב *animare, animum addere, animosum reddere*: המלך נוטל את בנו ומלבבו בארי rex accipit filium suum et animat eum contra leonem, sc. pugnandum, Br. s. 77.

לַבְלֵב[3] *germinare, vigere, florere*: Part. וכל לבלבוי דמלבלב et omne germen ejus quod geminat, Ps. 1, 3. יְלַבְלֵב פֵּירִין producet fructus, Ps. 92, 13. Neb. פּוּרִין germina, ramos. בדרת בית אלהנא יְלַבְלְבוּן in atriis domus Dei nostri germinabunt, florebunt, Ps. 92, 14. ומן עפרא אוחרן יְלַבְלְבוּן et ex terra alia progerminabunt, Jobi 8, 19. Huc forte revocandum, נְלַבְלְבָה לקובליהון ונערבבה יתהון vegetos, cordatos nos praebeamus contra eos, et confundamus ipsos, vel vociferemur, clamorem, tumultum bellicum excitemus, Exod. 14, 13. in Tg. Jon. ubi Tg. Jeruschalmi נְלַווּלֵי, quod idem per commutationem ב et ו. Ithpa. Partic. כד מִתְלַבְלְבִין רשיעיא quando germinant improbi, Ps. 92, 8.

לַבְלְבִין *germina, surculi, flores*, Ps. 1. ut ante. כְּלַבְלְבִין דפרחן sicut surculi qui florent, Jes. 53, 2. אפיקת לַבְלְבִין produxit germina, Gen. 40, 10. כְּלַבְלְבֵי עֲסַב sicut flores herbae, Jes. 44, 4.

לַבַּד[4] *conjungere, connectere*. Ithpahel אִתְלַבַּד *conjungi*.

לבוד *junctura, additamentum, appendix*, idem quod alias סניף, Erub. 4b. et 9a. Succa 7a.

ליברא *vinculum, ligamen, vitta, fascia*. In TH. Sab. c. 6. ab initio: רב הונא הורי לאתתיה דריש גלותא מיתן ליברא דדהבא על קפילטיה Raf Huna docuit uxorem Aechmalotarchae addere ligamina aurea capitio suo. Ibidem in Ber. cap. 2. ובין חורוי חבין קנקנוי ואתעביד זבין לבדין למיינקיא vendidit boves suos et aratra sua, factusque venditor fasciarum infantum. Sic in Midr. Echa c. 1, 16. ubi gl. dicit, לבדין sunt ea שמלפפים בהן התינוקות כשהן קטנים quibus involvunt infantes parvulos, *fasciae, cunabula, crepundia*.

לְבַד *genus panni* vel *vestis*, germ. Filz, Ital. *feltro*, ut est in Aruch. Hinc ap. Tos. הלבדין אסורין, Kil. c. 9. Gl. explicat צמר טרוף בלא טוויה ואריגה lana percussa sine netione et textura. In Targ. Jon. ברדדיה או בְלַבַּדִיהּ in glabritie aut villositate ejus, Lev. 13, 55.

לובדקים vel לוברקים *asinus Lydius, qui a magnitudine et fortitudine commendatur*. Ap. Tos. יוצא הגמל באפסר ונאקה בחטם ולובדקים בפרומביא egredi potest (sc. die Sabbathi citra ejus violationem) camelus cum capistro et dromas femina cum annulo et לובדקים cum fraeno, Sab. c. 5. in Misna. Bartenora scribit: לובדקים est *asinus e terra Lud: hi enim fortiores sunt et duriores, majorique custodia opus habent quam asini cueteri in terra habitabili*. Rambam: לובדקים est *species asinorum non mansuefactorum, intermedia inter asinum sylvestrem et mansuetum*. In Kil. c. 8. ולא את הלובדקים לגמלים non conjungunt את הלובדקים cum camelis; Bartenora et Rambam hic iterum notant, esse *speciem asinorum e terra Lud, similesque esse camelis*. In Gem. Talmudis Hierosolymitani scribitur, esse *asinos Lybios* i. e. *Aegyptiacos*, vide illic.[5] Baal Aruch citat etiam ex Tg. Hieros. Gen. 32, 15. לבדקין עשרא. Illic nunc in nostris libris legitur in Jonathane וּלְווּקְרִין עשרא: in TgH. וּלְוָדִין דקין עשרא. Respondet autem Hebraeo עדים pullos asinorum.

לַבָּה *flare, sufflare, flatu excitare ignem*: בא אחר וְלִבָּה המלבה חייב si veniat unus et sufflet ignem, sufflans reus est de incendio. לִבַּתָּה הרוח si sufflaverit ventus ignem, omnes liberi sunt de incendio, T. Bk. 59b.

לִבּוּי *flatus, exsufflatio*: אם יש בלבויו כדי ללבותה si in flatu ejus fuerit potestas ad exsufflandum vel accendendum eum, scil. ignem, fol. seq. in Gemara. Sic volunt esse בלבת אש in flatu ignis, i. e. igne exsufflato, Exod. 3, 2.

---

[3]) Proprie *adhaerens* (a verbo praec. לבב) *convolvulus*, arab. لَبْلَاب herba scil. arbori adhaerens eamque ascensu suo comprehendens, uti sunt hedera et quae ad genus convolvulorum (Schmarotzerpflanzen) pertinent herbae vel plantae. Cui generi vero quia est incrementum celerrimum hinc ad omnes plantas celeriter crescentes (לבלבין) translatum est; item verbum denomin. לַבְלֵב factum est pro *celeriter germinare*, *alacriter florere*.

[4]) Ar. لبد *adhaesit* (aff. verb. לב-ב) propr. *terrae*, quo in usu huic verbo saepissime occurrimus. Dein ad omnem adhaerendi vel cohaerendi modum translatum est, sive res aliqua terrae, sive alicui alii rei adhaeret, uti est in *vinculo* (ליברא) et in *additamento* quovis (לבוד), sive partes inter se cohaerent, („sine netione et textura") uti est in illo genere panni, de quo paulo post in לְבַד.

[5]) Hi Talmudici Hiers. scil., literae ד, illi Babylonici quidem literae ב rationem habere nequeunt, qua de re ego vocem לובדקים, ut est in TH. ad nomen terrae Lybiae vertere syllabamque דקים graecam existimare malim τόκος (Conf. nomen אבדקים gr. εὐτόκος) *partus* (in usu est de bestiis: apud Diog. L. 4. 35. Eur. Cycl. 162.), ut asinum stirpis Lybiacae (Lybische Race) denotet. Videantur quae ad vocem ברקים (supra p. 189. n. 78) scripsimus, quibus haec addenda nobis videntur: ut plerumque error comitatus erroris esse solet, ita et in voce לוברקים litera Jud mendose orta est ex Wav, quia lexicographi libellariive per Mem *lubdekum* legerunt, et inde quasi forma pluralis esset, per Jud, lubdekim scripserunt. Formativa enim syllaba ים (*is*) in Talmude nec nisi ririssima et me sciente omnino in usu non est.

לְבַט *defatigari, lassari:* נתלבטו בדרך defatigati sunt in via: R. Salom. Pr. 10, 8. Sic exponit יִלָּבֵט hebraicum. Aben Esra, *corruet.* R. Levi *conturbabitur:* מטרף ומתלבט consternatus et conturbatus, perculsus, R. Salom. Ps. 109, 11.

לְבַךְ[*] *apprehendere, comprehendere.* Partic. לָבְכִין מעולא apprehendunt fusum, Pr. 31, 16.

לַבְלַר Libellarius, *scriba.* Pl. ואת קריאו לַבְלָרִין דמלכא et vocati fuerunt scribae regis, Esth. 3, 12. et 8, 9. In libello Tanis, qui in quarto excusus circa finem legitur: אם היו כל הימים דיו וכל האגמים קולמוסין וכל בני אדם לבלרין אינם מספיקין לכתוב הצרות הבאות עליהם i. e. si essent omnia maria atramentum, omnes junci calami et omnes homines scribae non essent sufficiendum scribere omnes calamitates quae venerunt super eos. Eadem locutio legitur in Sab. 11a. Vide amplius in קלם in קולמוס.

לָבָן *album, candidum,* hebr. Unde ap. Tos. שדה הלבן ager albus, i. e. sativus, in quo nullae arbores, quae atram umbram faciant. Oppositum ejus est שדה האילן ager arborum, qui propter umbram est quasi tenebrosus, Schevi c. 2. Hinc Verbum in Pihel:

לַבֵּן *albare, dealbare: candens, ignitum reddere, candefacere:* הַמְלַבְּנוֹ qui albat eam, scil. lanam, h. e. lavando mundat, ut alba fiat. Illud est unum ex 40. אבות מלאכות operibus principalibus, quae prohibita sunt in Sabbatho, Sab. 73. in Misna. ליבן סכין באור albat cultrum in igne i. e. ignitum reddit, unde albescit in igne, Chol. 8. מְלַבְּנִין את חרעפים albant tegulas i. e. ignitas, sive candentes reddunt, Beza fol. 33. Hiphil הִלְבִּין *idem:* ברזל שהלבינו באש ferrum quod albificant in igne, i. e. igneum vel ignitum reddunt: Item *pallidum reddere, pudefacere.* Unde המלבין פני חבירו ברבים אין לו חלק לעולם הבא pudefaciens vultum socii sui publice, ei non est pars in futuro saeculo, Sanh. 107a. Item: melius est homini, ut projiciat sese in fornacem ardentem, ואל ילבין פני חבירו ברבים quam ut pudore afficiat proximum suum publice, Ber. 43b. Ketub. 67b. Hithpa. הִתְלַבֵּן *dealbari:* item *declarari, explanari,* qua ratione etiam Chaldaeum חוור usurpatur: ut שיתבררו ויתלבנו ut declarentur et explanentur, in Meor Enajim par. 3. cap. 2.

לְבִינָה *album, spacium vacuum inter duas lineas scripturae,* Meg. 16b.

לִבּוּן *candor, candefactio, ignitus color:* לבון פנים candor vultus: אומר אני על לבון פנים dico ego per candorem vultus, candide, syncere, sine pudore, intrepide.

לוֹבֶן, לִבְנוּת, לְבוּנִית *albedo, album,* Rab. Oppositum ejus שחרות nigredo: לובן ביצה album ovi: לובן הראש albumen viri, h. e. semen virile, quod est album, Sav. c. 2. Non creat Deus hominem אלא מטפה לבנה nisi ex gutta alba, Vr. s. 14.

לִבּוּן *albatio, mundatio:* Item *indumentum album, lintea alba.* In specie sic dicitur de *indusio et aliis linteis albis, quibus mulier Judaea se vestit post purgationem a fluxu menstruo:* בימי ליבוניך diebus albationis tuae, i. e. puritatis, quando, cessante fluxu, mundis induitur mulier et numerat septem dies puritatis. Sab. 13b.

לִבְנָן *populus alba, arbor:* חוטרין דלבן רטיבין virgae populi recentes, Gen. 30, 37. et Hos. 4, 13.

לְבֵנָה, לִבְנְתָא *later, lapis coctus:* והות להון לבנתא לאבנא fuitque illis later pro lapide, Gen. 11, 3. Pl. וסכום לְבֵנַיָא נרמי לבנין conficiamus lateres, Ibidem: ותנון et summam laterum dabitis, Exod. 5, 18. Cum aff. לא תמנעו מִלְּבְנֵיכוֹן non diminuetis de lateribus vestris, Exod. 5, 19.

לְבוֹנָה, לְבוֹנְתָא *thus:* ויתן עלה לְבוֹנְתָא et dabit super eam thus, Lev. 2, 1. עם כל קיסי לְבוֹנְתָא cum omnibus lignis thuris, Cant. 4, 14. לבונתא דכיתא thus mundum, Exod. 30, 34. Cum aff. על כל לְבוֹנְתַהּ cum toto thure ejus, Lev. 2, 2.

לִיבְנָן, לִבְנוֹנָא, לִיבְנוֹס *Libanus mons,* a praestantibus cedris laudatissimus, ex quibus Salomon templum exstruxit. Inde a Prophetis quandoque Templum ipsum vocatur לבנון: unde illud in Hebraeo פתח לבנון aperi Libane portas tuas, ut consumat ignis cedros tuas, Zach. 11, 1. In quem locum Talmudici notant: למה נקרא שמו לבנון שמלבין עוונותיהן של ישראל quare vocatur nomen ejus (templi) Lebanon? quia albat (abstergit et tollit) iniquitates Israelitarum, juxta illud: „si iniquitates tuae rubrae fuerint ut coccinum, sicut nix albescent", Joma 39b. Vr. s. 1. Nempe in templo fiebat expiatio peccatorum, quae propterea templo ipsi attribuitur. Quidam dictum putant a לבונה thure, quod in eo copiose fluxerit: sed thus ipsi attributum nullibi legitur. Melius ab *albedine* ex perpetuis nivibus, quae in altissimis montibus perdurare solent, ut etiam in alpibus conspiciuntur perpetuae. Inde nivosus Libanus vocatur a Jeremia, c. 18, 14. In Tg. Cant. 4, 11. scribitur אוּלְבָנִין. Num. 24, 5. in Targ. Jon. לִיבְנוֹס. Vide de hoc monte Masium in Jos. p. 15.

ליבונאה *libbonica; scriptura libbonica:* quaenam est scriptura hebraea? Respondit R. Chasda, כתב ליבונאה scriptura libbonica, Sanh. 21b. R. Sal. interpretatur *literas majusculas, qualibus in schedis membranaceis, collo appensis, aut superliminaribus* (מזוזות vocant) *inclusis,* utuntur. Vide et in Seb. 62a. in glossa. In Tosephos scribitur, Libbonicam dici a loco quodam sic nominato:

מַלְבֵּן *later:* metaphorice *forma, typus laterum: area quadrata instar lateris:* מלבנות התבואה שבין הזיתים areae frugum quae sunt inter oleas, Pea c. 3. Item *massae ficuum quadratae,* Truma cap. 4. מלבנות בצלים areae quadratae ceparum. Item *pars quadrata in manubrio serrae majoris,* Kil. cap. 21. מלבן של מסר גדול manubrium serrae majoris. Sunt et מלבנין *tabulae quadratae pedibus lecti suppositae*

[*]) Syr. ܠܒܟ.

ne putrescant ex humore terrae, Kel. c. 18. Item *instrumentum quo contunditur et purificatur hordeum*, Br. s. 38. in princ. Item מלבנות של פתחים explicatur in Bb. 69a. תיקון שעושין סביב המזוזות *ornatus quem faciunt circa postes januarum superius et inferius*: Sic mox מלבנות של חלונות: et paulo post, מלבנות של כרעין המטה tabulae pedum lecti, ut antea.

לבם. Hinc Pl. העושה בלבסים qui operatur in ficubus, Mas. c. 2. Glossa ait esse *speciem ficuum parvorum*, seu *vilium*.

לְבֵס lebes. Sic adducitur in Aruch: in Talmud hodie legitur cum ס.

לבק, hinc לבקן quod vide in לוקו.

לבר לִבְרְנַיָא λιβουρναῖοι, λιβουρνίχοι, *Liburnae, Liburnicae, naves levitate et celeritate praestantes*. Talibus Liburni populi in Illyrico olim usi, cum mare Ionium et insulas praedarentur: unde Romani naves veloces appellarunt Liburnicas. Hinc author paraphraseos Hierosolymitanae ea quoque voce usus Deut. 28, 26. בְּלִבְרְנַיָא. pro quo Jonath. בְּאַלְפַיָא, Onkelos בִּסְפִינָן in navibus. Legitur et Num. 24, 24. in TgH.

לִבּוּרְנְקַיָא[1] *ventralia*, siquidem idem est quod hebraeum מטפחות, pro quo ponitur, Jes. 3, 22.

ליבירים *princeps custodum, satellitum*: רמז לליבירים שלו ודקרו אותו annuit satellitibus suis, et confoderunt eum, gl. ראש השומרים, Jalkut in Leg. f. 309d. משל ללבריון שרגם איקונין של מלך simile hoc est satelliti, qui lapidavit imaginem regis, Jalkut in Esth. 9, 1.

לבש לְבֵשׁ *induere, vestire se, indutum esse*. Praet. בשרי מורני induta fuit caro mea vermibus, Jobi 7, 5. Femin. לְבִישַׁת יַת גִדְעוֹן induit Gedeonem, Jud. 6, 34. וּלְבִישַׁת לבושי ארמלותה et induit vestimenta viduitatis suae, Gen. 38, 19. וכותא לְבֵשִׁית justitiam indui, Jobi 29, 14. Part. ושרין גלבין הוא לְבִישׁ et lorica squamarum ipse indutus fuit, IS. 17, 5. לְבִישׁ לבושין indutus vestimentis, Ez. 9, 5. Plur. ועמר נקי אתון לָבְשִׁין et lana munda vestimini, Ez. 34, 3. Fem. כן לָבְשָׁן בנת מלכא sic induuntur filiae regis, IIS. 13, 18. Pehil plur. לְבִישִׁין הוו זהוריתא induti erant coccineis, Pr. 31, 21. Infin. וכסו לְמִלְבַּשׁ et operimentum ad induendum, Gen. 28, 20. Imper. ואת לְבַשׁ לבושך tu autem indue vestes tuas, IR. 22, 30. Fem. וּלְבוּשִׁי כען לבושי אבלא et indue nunc vestimenta luctus, IIS. 14, 2. לְבֻשִׁי תוקפך indue te robore tuo, Jes. 52, 1. Pl. לְבֻשׁוּ סריניא induite vos loricis Jer. 46, 4. Fut. לא תִלְבַּשׁ שעטנזא non indues heterogenea, Deut. 22, 11. ומכנסין דבוץ יִלְבַּשׁ על בסריה et femoralia byssina induet super carnem suam, Lev. 6, 3. Cum aff. שבעת יומין יִלְבְּשִׁנּוּן septem diebus induet illas, Exod. 29, 30. יִלְבְּשׁוּן בהתא וכסופא induentur pudore et ignominia, Ps. 35, 26. Aphel Praet. גיותנותא אַלְבֵּשׁ אַלְבֵּשׁ יי עֻשְׁנָא celsitate indutus est, induit dominus robur, Ps. 93, 1. Cum aff. אַלְבְּשַׁנִי לבושין דפורקן induit me vestibus redemptionis, Jes. 61, 10. וְאַלְבְּשִׁנּוּן et vestivit eos, Gen. 3, 21. Fem. אַלְבִּישַׁת על ידוהי induit super manus ejus, Gen. 27, 16. שבחא ושבהורא אַלְבַּשְׁתָּא laudem et decorem induisti, Ps. 104, 1. Cum aff. אַלְבַּשְׁתַּנִי vestivisti me, Job. 10, 11. וְאַלְבֵּישַׁת יתך זכון et indui te justitiis, Zach. 3, 4. Part. דהוה מַלְבִּישׁ לכון qui induebat vos, IIS. 1, 24. Fut. וכהניא אַלְבִּישׁ et sacerdotes ejus induam vestibus salutis, Ps. 132, 16. דְתַלְבִּישׁ צוריה תוקפא ut induas collum ejus robore, Jobi 39, 19. ובזעתא נַלְבֵּשׁ נִיוּמָא et vestibus laceris induet se dormitatio, Prov. 23, 21.

לבוש, לְבוּשׁ, לְבוּשָׁא *vestimentum, indumentum*: ארגונא vestimentum purpureum, Esth. 6, 8. hebr. לבוש מלכות vestimentum regium. Sic v. 9. 10. 11. לביש לְבוּשָׁא דשק vestitus vestimento sacci, Esth. 4, 2. כִּלְבוּשׁ דנור sicut vestimentum ignis inter ligna, i. e. foculus, vasculum in quo fovetur ignis, Zach. 12, 6. Cum aff. לְבוּשִׁי vestimentum meum, Jobi 30, 18. אמרי לִלְבוּשָׁךְ agnos pro vestimento tuo, Pr. 27, 26. יהי ארגון לְבוּשֵׁיהּ vestimentum ejus, Jobi 41, 4. טַב לְבוּשׁוֹהִי erit purpura bona vestimentum ejus, Gen. 49, 11. עושנא והדרה לְבוּשַׁהּ robur et decor vestimentum ejus, Pr. 31, 25. על לְבוּשְׁכוֹן super vestimento vestro, IIS. 1, 24. וארגונא לְבוּשְׁהוֹן et purpura est vestimentum ipsorum, Jer. 10, 9. Plur. וילבש לְבוּשִׁין אחורנין et induet vestes alias, Lev. 6, 4. Constr. לְבוּשֵׁי גְמִיר vestimenta absolutissima, Ez. 23, 16. Cum aff. מפלגין לְבוּשַׁי dividunt vestimenta mea, Ps. 22, 19. קריבו בִּלְבוּשֵׁיהוֹן tetigerunt vestimentis suis, Thr. 4, 14. Rabbini et Talmudici etiam feminino utuntur: unde לבושא dicitur quasi לא בושה non pudor: vestiendo enim et tegendo facit, ut hominem nuditatis suae non pudeat, Sab. 77b. Deinde metaphorice est *folliculus*, *theca* vel *siliqua leguminum et frumenti*: ופירוכן בלבושיה et spicas recentes cum gluma sua, vel folliculo, hebr. בצקלונו, IIR. 4, 42. Talm. השדרה של שבולת והלבוש שלה culmus tritici et folliculus sive vestimentum ejus, Okez. in princip.

מַלְבִּישׁ *vestiarius*: פנחס המלביש Pinchas vestiarius; qui scil. sacerdotem summum, cum sacra faciebat, induebat et exuebat, vestiumque curam gerebat, Schek. c. 5.

התלבשות הִתְלַבְּשׁוּת *indumentum, tegumentum*: התלבשות הבשר indumentum carnis. Sic loquuntur aliquando de humanae naturae Christi assumptione.

הַלְבָּשׁוּשׁ vide in litera ה.

לגא לְגַאי *tunicae species, qua primus Adam, juxta quorundam sententiam, fuit vestitus*, Br. s. 20.

---

[1] B. Ar ברנקי legit quasi Lamed sit praefixum. Num forte conferri potest cum pers. برنك *superponere* (vide Cast. lex. pers. p. 119), ut amiculum, vestem superiorem ceterisque vestibus *superpositam* denotet? Mussafia de voce ברנקי graecam esse dicit.

in fine. Forte est a gr. λάγως *lepus*, vel λαγῶος, aut λάγειος *leporinus*, quasi dicas, ex *pelle leporina*. In Jalkut in Leg. f. 293b. legitur לינא pro *specie restis*, et videtur ibi ל esse servile. Vide etiam infra in לגן.

לגג.[8] Inde verbum geminata prima radicali, לַגְלֵג *irrisit, subsannavit, jocatus est*. Part. praes. ולא יהוי מְלַגְלֵג בסיליה עלנא neque erit irridens nos in seipso, vel jactans se super nos, Gen. 34, 31. in Jon. Ithpa. Infin. לְאִיתְלַגְלָגָא בעליהון ad irridendum i. e. ut irriderentur mariti ipsorum, Esth. 1, 17. Originem ducit ex hebraeo לעג, litera ע in ג commutata. Ap. Ros. זיל והא מלגלג אומר ito et jocator dicens : ingressus sum os leonis pacifice et egressus sum pacifice, Br. s. 64. Ti. ליגלג עליו אותו חלמיד risit super eo iste discipulus, Sab. 30. לגלג עליו ההוא האפיקורוס irrisit eum iste Epicuraeus, Bb. 75.

לַגְלוּג *flos:* כאות ואוכלות לגלוגי חורדליי veniunt et comedunt flores sinapi mei, Bb. 25b. Gl. פרחי. Dicitur de apibus, quae ob id ab Ovidio dicuntur Florilegae. Author Aruch exponit *granum*, sed eo apes non vescuntur.

לְגַז *colligere*, Talm.

מַלְגָּז *furca bidens* vel *tridens*[9], *qua stramen accipitur et miscetur:* אוחזין במלגז ולתוין apprehendunt furcam et colligunt scil. spicas, Sab. 92b. Glossa מאספן השבולים. TH. Sab. c. 17. Hinc IS. 13, 21. in R. Sal legendum מלגז, pro quo in Venetis scriptum מלוג. Perperam alii explicarunt *decacuminare*.

לגם לְגָטִין legata. Vide in אנט.

לגי לִגְיוֹן לִגְיוֹן legio. Pl. לִגְיוֹנִין סגיין legiones multae, Gen. 15, 1. in Tg. Jon. et Hier. יפקון בִּלְגִיוֹנִין לאסתחרא egredientur cum legionibus, Ez. 30, 9. בִּלְגִיוֹנִין ut circumdetur legionibus, Job. 15, 24. Ti. לגיון העובר ממקום למקום legio transiens de loco uno ad alterum, Chol. 123a. יד המעצד של לגיונות manubrium securis legionum, militum, Kel. c. 29. מלך יוצא בדרך כל לגיונותיו יוצאין עמו si rex in viam se confert, omnes legiones ejus egrediuntur cum eo, Medr. Tehil. f. 14c. Sic vocatur etiam *una persona, pluribus tamen, veluti Legioni, praefecta, dux exercitus:* אזל ההוא בר נש להההוא לגיון ivit vir ille ad istum ducem: שמע ההוא לגיון audivit dux iste: יקטלנני ההוא לגיון occidet me dux iste, Zohar in Gen. col. 381. עבר עלוי חד לגיון transivit penes ipsum quidam legio, praefectus, ad exigendum tributum cujusdam provinciae: surrexit latro ille et spoliavit ipsum, accepitque ei quicquid habebat etc. Vr. s. 30. Gl. לגיון עבד מלך h. e. legio est servus regis. Hinc Spiritus ille malignus Marci 5, 9. dicit, λογεὼν ὄνομά μοι legio est non meum; quia nempe plures adhuc secum habebat.

לְגַם[10] *gustare, comedere*. Verbi exempla in Aruch nulla afferuntur.

לְגִימָה[11] *gustatio, commessatio:* החניפו לקרח על עסקי לגימה adulati sunt Koracho propter negotia commessationis, Sanh. 52a. Ex hoc exemplo Guido et caeteri existimarunt לגימה etiam idem esse quod עסק *res, negotium*. גדולה לגימה שהרחיקה שתי משפחות מישראל tanta est commessatio, ut amoverit duas tribus ab Israële, Sanh. 103b. Gerson vertit gastirei. R. Salom. אכילה commeatus, quo cibant viatores, Deut. 23, 4. Citatur a R. Davide IS. 25, 6.

לוּגְמָא[12] *bucca, latus oris unum*. Pl. השותה מלא לוגמיו חייב qui bibit plenitudinem buccarum suarum, reus est, nempe in die propitiationis, Joma c. 8. in initio. Vide et in Pes. 107a.

מְלוֹגְמָא *plenitudo buccarum, plenae buccae*. Compositum ex מלוא et לוגמא: ut עושך מסנו מלוגמא faciunt ex eo buccam, Mumpfel. Vide et infra in מלג.

לגן לָגִין, לְגִינָא, לְגִינְתָא λάγηνος[13] *lagena, hydria:* ארכיני כדון לְגִינָךְ ואשתי depone nunc hydriam tuam ut bibam, Gen. 24, 14. in Jon. heb. כדך cadum tuum: וּלְגִינְתָהּ על כתפהא et lagena ejus erat in humero ejus, v. 15. ומלת לְגִינְתָהּ וסליקת et implevit hydriam suam et abivit, Gen. 24. 16. Pl. אתחשבו לְלָגִינִין דחסף reputati sunt tamquam lagenae testaceae, Thr. 4, 3. Ap. Tos.: לגין טבול יום שמלאהו lagena lotionis diurnae, quam repleverunt etc. Erub. 36a. B. Ar. locum hunc adducens, ita eum explicat: לגין טמא lagena immunda quam abluerunt, sed nondum occubuit sol ejus, vocatur טבול יום. Hinc Guido et alii, posuerunt לגין etiam idem esse, quod *inquinatum, pollutum*. Exstat quoque in adagio veteri, אסחירא בלגינא קיש קיש קריא quod vide in אסת.

Deinde לגין est *species togae praestantis:* חוור

---

[8]) Nonnullis vocem ad gr. λαλαγέω vertere placuit. Est vero etymon merum semiticum لَجَّ, لَجْلَجَ, cujus origo observante Castello (p. 1864) in *vibrando, huc illuc versando;* unde لجلج *irrisit, subsannavit* qs. huc illuc versavit in ore suo rem, quam manducaret; item nomen לגלוג pro *flore* tenuissimo in aere *versante*.

[9]) Supple: qua res dissipatae *colliguntur*, a verbo praec. לגז *colligere*. Per metathesin literarum hoc nomen hebr. מזלג sonat, nec vero verisimilitudine caret, ipsum verbum talm. לגז per metath. ortum esse ex גזל *abstulit abripuit*. Cf. gr. ἅρπαξ ἁρπάγη *harpago* et pl. ἁρπάγια *genus vasis*, quod ad verbum ἁρπάζω *aufero*, rapio vertendum.

[10]) Ar. لَقِمَ *celeriter deglutivit, comedit* quid.

[11]) Ar. لَقِيمٌ *quod degluitur bucceae instar.*

[12]) Ar. لُقْمَةٌ. Pro consuetudine Mussafia vocem meram semiticam ad gr. vertit λυγμος.

[13]) Convenit etiam persico لگن *labrum ex aere, stano* vel argento.

ולבש לגין דידך revertere et indue togam tuam, TH. Sanh. c. 2. Gl. כתונת חשוב.

מאה לגינה ,לְגִינָה ager cultus, area sativa: לגנה של תרומה centum areae sativae ex oblatione de frumento, Truma c. 8. Gl. לגינה est שדה שנורע ערוגות ager consitus per areas.

לְגִנִין horrea: חטין על לְגִנִין tritica in horrea, Jes. 28, 25. in Regiis. Veneta על בייר super locum incultum. Juxta praecedentem interpretationem esset, super agrum cultum.

לגם.[14] Adducitur in Aruch, quod nostri explicant *titubare, balbum esse*. Sed in nostro Talmud pro eo legitur ההוא ינוקא היה מגמגם בלישניה iste puer erat titubans lingua sua, Chag. 15b.

לְגַשׁ.[14a] Sic adducitur hic in Aruch. In Talmud scribitur לכש. Sed in Talmud Hier. Sab. c. 2. ab initio in Gemara, explicatur לכש per לוגשא.

לדן לוּדְנָא *herbae nomen, quam R. Sal. gallice vocat* אליישינא, Kethub. 77b. Forte λῆδον, *ledum, ladum, lada, cisti genus, ladanum.* Vide Thes. Steph. in Indice.

לְדַן לְדְנָא *vagina.* Respondet hebr. חער estque idem quod נדן, unde factum, per commutationem נ in ל: אתכנשי לְלִדְנִיךְ recollige te in vaginam tuam, Jer. 47, 6. ותפוק חרבי מִלְּדְנָהּ et egredietur gladius meus de vagina sua, Ez. 21, 3. 4. 5. al. 8. 9. 10. בְּלִדְנָהּ in vagina sua, IIS. 20, 8.

לדק לדוקיא *Laodicea*, TH. ע"ז c. 3.

לדיקי *Laodicenus:* סנדל לדיקי calceus Laodicenus, Kil. c. 26.

לדר לודר *scurra, cavillator, illusor:* ושאל ללודר et interrogavit illum cavillatorem, illusorem, Schem. rab. s. 30. Glossator scribit, esse *hominem nequam* et esse Germanicum Lotter. Possit etiam esse graecum λοίδορος *convitiator, maledicus.*

לְהַב להוב *flamma*, Nah. 3, 3.

לְהַבָא ,לְהָבִי *idem:* בְּלַהֲבֵי אשתא in flamma ignis, Exod. 3, 3. in Tg. Jon.

לְהַבוּתָא *idem*, Ps. 106, 18.

הִלְהִיב *incendit, inflammavit*, apud Rabbinos: unde בקש יצ"הר להלהיבו ולהחטיאו quaesivit peccatum innatum incedere eum et facere peccare eum. In Hithpahel נתלהב לבו לאהבה inflammatus fuit animus ejus ad amorem.

לְהָה *laborare, defatigari*, idem cum לאה supra. Fut. לא יִלְהֵי non defatigabitur, Jes. 42, 4. Ex Aphel וְאַלְהֵי עלוהי et defatigavit se super eo, hebr. ויגהר et extendit se, IIR. 4, 34. 35. Consule hic notas nostras in Targum. אַלְהִיתוּן יי בפתגמיכון defatigastis dominum verbis vestris, Mal. 2, 17. Fut. במה אַלְהֵינָא in quo, in quanam re defatigavimus nos coram eo? Mal. 2, 17.

לְהֵי *defessus, defatigatus.* Plur. ואתון לְהַיִין ומשלהיין vos autem defessi et defatigati eritis, Deut. 25, 18. TH.

לֵיהוּת *labor, molestia, defatigatio.*

לְהַט *flammare, ardere*, hebr. In Pihel, לַהֵט *inflammare.*

לְהוּט *incensus, inflammatus: ardens, libidinosus:* לב לְהוּט cor incensum.

לְהַט *incantatio, magia:* חכמת הכישוף והלהט magia et necromantia.

לְהֵן *itaque, quamobrem*, Dan. 2, 6. et 6, 6.

לוּ לְוַי ,לְוַי *ah, utinam* et cum interposito א: לואי ut לְוַאי דהוי סופי utinam sit finis meus, Num. 23, 10. Tg. Jon. לְוַי פון utinam, Jos. 7, 7. Interdum praeponitur א vel ה, הֲלַוַאי ,אַלְוַוי. Vide Num. 23, 10. in TgH. Num. 24, 23. Deut. 5, 29. et 30, 12. 13. Gen. 17, 18. Jon. Exod. 16, 3. Jon. Interdum est *si*, ut hebraice, IIS. 18, 12. Ti. לואי שתהא ביאה כיציאה utinam sit exitus sicut introitus, Joma 87, 1. Vide etiam in seq. radice.

לו *sibi, ipsi.* Apud Logicos est *praedicamentum habitus:* מאמר לו praedicamentum sibi i. e. habitus. in More.

לוא לְוַאי vide in praeced. rad. et paulo post in לוה.

לוב *Lub, Lybia: Lybius.* לובאי ,לובים *Libii.* In Tg. לִוּבָאֵי הוו בסעדך Lybii fuerunt tibi auxilio, Nah. 3, 9. Ap. Tos. חמורים לובים asini Lybiani, Bech. 5b. Per Lybicos autem intelligunt Aegyptios. Vide TH. Kil. c. 8. ubi inter caetera; הוא לוב הוא מצרים Lybia est Aegyptus. Lybia est in occidua Aegypti parte et vocatur Latinis Africa.

לְבַלֵּב vide supra in לבב.

לוג לוּגָא *log, sextarius, mensura liquidarum*, Lev. 14, 12. Vide Lexica hebraica.

לוד *Lud, nom. propr. cujusdam ex filiis Seth*, Gen. 10, 22. Hinc sumitur etiam pro *Lydia*, regione Asiae minoris.

Deinde apud Tos. frequenter ponitur לוד pro *Lydda oppido, non procul distante ab Hierosolyma, cujus mentio Actor. 9.* Vide Schevi c. 9. In TH. Mas. scheni cap. 5. בנות לוד היו לשות עיסתן ועולות ומתפללות ויורדות עד שלא יחמיצו filiae Lyddae depsebant suas pastas et ascendebant Hierosolymam, orabantque illic, et iterum descendebant, antequam fermentarentur. Glossa hoc in dubium vocat, an sic fieri potuerit; דתנן דלוד מהלך יום מירושלם quod traditio sit, Lyddam iter diei Hierosolyma abfuisse. In Midr. Echa f. 67c. היו מריצין לה מירושלם ועד לוד currere fecerunt eam Hierosolyma Lyddam usque etc.

לוּדִי ,לוּד *Lydius: Lyddensis.* Pl. לוּדָאֵי *Lydii*, Ez. 27, 10. Ap. Tos. חביות לודיות vasa Lyddensia, urbis Lyddae, Kel. cap. 2. Aliter שעה ראשונה מאכל לודים שניה מאכל לסטים שלישית יורשין רביעית מאכל פועלין חמישית מאכל כל אדם hora prima est tempus prandendi Lydiorum, secunda latronum, tertia haeredum, quarta operariorum, quinta omnium promiscue hominum etc. Sab. 10a. Gl. לודים sunt populus

---

[14]) Conferri potest cum per لُكْنَة *balbuties.* [14a]) Gr. λύγος *salycis genus.*

*) לבא. Legitur in Tg. pro hebr. חמאה *butyrum*, estque pers. لبوه *cugulum lactis.* Muss. gr. esse dicit λίπος.

qui vocatur קנליגש, et sunt Anthropofagi. Sic scribit quoque Baal Aruch. Iterum aliter: ר' שמעון מתיר חטין לעשות מהן לודיות וכו' R. Schimeon permisit (sc. mittere in die festo amico) triticum, ad faciendum ex eo Lydiana, sc. fercula, vel Lydianas placentas, Beza 14b. B. Ar. scribit; coquebant triticum non contusum et miscebant cum eo nuces et malogranata, ac comedebant ea loco bellariorum.

לוּדִין vide supra in לובדקים.

לְוָה *comitari, conducere, deducere in viam, socium se praebere, adhaerere, adjungere se alicui.* Praet. לווֹ עם מלכהון conjunxerunt se cum rege suo, IIS. 20, 2. Part. והנון לָוַן יתיה et ipsi deducebant eum, Gen. 28, 12. in Tg. Jon. et Hier. In Aphel אַלְוִי *idem.* Praet. וְאַלְוִיאוּ ית רבקה et comitati sunt Rebeccam, Gen. 24, 59. in Jon. וְאַלְוִיאוּ יתיה et deduxerunt eum, Gen. 12, 20. Inf. ex forma talmudica, אזיל עמהון לְאַלְווֹאיהוֹן ivit cum illis ad deducendum eos, Gen. 18, 16. Et ex regulari forma, לְאַלְוָיוּתֵיהּ ית ירדנא ad deducendum, comitandum eum ultra Jordanem, IIS. 19, 31. Fut. והוא יְלַוְיֵהּ לשלם et ipse comitabitur, deducet eum in pace, Eccl. 8, 15. Rabbinis etiam in Pihel usitatissimum: ut מְלַוִּין אותו comitantur, conducunt eum: מלאך המלווה angelus deducens: דלואי ילוויה qui comitatur (funus mortui) eum vicissim comitabuntur, qui sepelit, eum etiam sepelient, Ketub. 72a. Hinc esse possit ex geminatis duabus radicalibus, נְלַוְלֵוִי conjungamus, consociemus nos contra eos, Exod. 14, 14. in TgH. pro quo in Jon. נִלְבְלְבָה.

לְוָיָה *comitatus, deductio, conductio, conductus,* Unum est ex tribus officiis et beneficiis, quae debentur hospitibus peregrinantibus, quorum primus author fuit Abrahamus patriarcha. Sunt autem אכילה, שתיה, לויה cibus, potus, commeatus, seu deductio in viam. Id colligunt ex illo, ויטע אשל „et plantavit Abraham nemus ad Beerscheba", Gen. 21, 33. ubi quidam per אש"ל intelligunt hospitium, domum, in qua peregrinantes exciperet, ipsisque tria ista praestaret, unde literae istius vocis ad tria ista significanda adhibentur. Hinc author paraphraseos Hierosolymitanae versum illum ita transfert; et plantavit Abraham hortum in Beerscheba et adornavit in medio ejus cibum, potum et terminos (deductionis sc. comitatus) etc. ההולך בדרך בלא לויה יעסוק בתורה qui iter facit sine comitatu, operam dabit Legi, Sota 46b.

לִוּוּי *adhaesio, adjunctio, comitatus:* שם לווי nomen adhaesionis, nomen sociatum, epitheton, adjunctum, cognomen, agnomen: ut אזוב hyssopus, est nomen simpliciter, אזוב רומי hyssopus Romanus, est nomen sociatum, cum epitheto, vide Neg. c. ult. Sic ירק olus, est nomen סתם absolutum: at ירק השדה est שם לווי. Unde qui vovet, se abstenturum מן הירקות ab oleribus et herbis, absolute omnes nominat: at cum dicit מן ירקות השדה ab oleribus agri, is dicit per nomen sociatum et speciale, cui certa species adjuncta est, Ned. c. 6. in Misna.

לא תעורר אשה לוויתה במועד non excitare debet mulier luctum suum in die festo, Mk. cap. 1. circa finem, in TH. Inde est et illud, העתידים עורר לויתן, Jobi 3, 8. i. e. אבלם luctum suum, et ן est loco ם. Meminerunt hujus Authur Aruch in לוית, et Aben Esra in Comment. in Jobum. [לְוָיָה *luctus:*]

לְוָאי, לְוֵי *butyrum,* sic dictum, quasi *lactis socius et ei inhaerens:*[14a] ונסיב לְוָאי שמן וחלב et accepit butyrum pingue et lac, Gen. 18, 4. Jon. B. Ar. hic legit לבא per Beth: נחליא דמדובשא ולְוָאי torrentes ex melle et butyro, Jobi 29, 6. יהב להון לְוָאי שמיני תורין dedit ipsis butyrum pinguium armentorum, Deut. 32, 14. in Jon. Vide et in לו.

לֵוִי *Levi, nomen unius ex filiis Jacobi,* cujus etymologia explicatur, Gen. 29, 34.

לֵוָאָה *Levita,* Exod. 4, 14. Pl. לֵוָאֵי *Levitae,* et לֵוָיֵא, Esr. 6, 16.

לִוְיָתָן *balaena, Leviathan* vulgo, Jobi 3, 8. et 40, 20. Ps. 8, 9. et 74, 14. et 104, 26. Jes. 27, 1. Cant. 8, 2. Esth. 3, 7. in Targ. sec. Gen. 1, 21. in Jon. De hac balaena mira sunt Judaeorum somnia ob admirandam ejus magnitudinem et potentiam, quae in Jobo potissimum ipsi adscribitur. Creatum esse scribunt die quinto in initio creationis mundi, una cum suo compari, vel sua faemella, Gen. 1, 21. in Jon. Esth. 3, 7. in Targ. sec. Masculum scribunt a Deo fuisse castratum et faemellam occisam et sale conditam, ut aliquando serviat convivio gratulatorio quo Messiam suum venturum excepturi sunt. Occisam probant ex Jes. 27, 1. Job. 40, 14. Quod in convivio apponi debeat, probant ex Jes. 25, 6. et Job. 40, 25. Id confirmat Targum Cant. 8, 7. Esth. 3, 7. Tg. sec. Vide Talm. Bb. 74b. et Synagog. nostram c. 36. Mentio hujus convivii quoque fit Zohar. 80b.

Secundo לָוָה *mutuatus est, mutuo accepit.* Hiphil הִלְוָה *mutuo dedit:* לֹוֶה *mutuo accipiens:* מַלְוֶה *mutuo dans.* De horum statutis vide Maim. et alios.

הַלְוָאָה *mutui datio, mutuum, debitum:* כל הלואה תחלתה אהבה סופה מריבה omnis mutui datio in principio amicitia est: finis ejus, contentio, Rab. שכיב מרע שאמר תנו הלואתי לפלוני aegrotus qui dicit, date mutuum meum isti N. i. e., id quod N. mihi debet, quod ei mutuo dedi, date huic N. Bb. 148a.

מַלְוֹות *idem.*

לוז *amygdala,* vel *amygdalum,* et sic respondet hebraeo שקד. Pl. ועבד לוזין et protulit amygdala, Num. 17, 23. in Jon. משח דלוזים oleum amygdalinum, Gen. 43, 10. in Jon.

II. לוז *corylus,* ut hebraice: ודלוז ודדליב et coryli et castaneae, Gen. 30, 37. Ap. Tos. כב"א תרנגולות יום וכנגדן באילן לוז gallina excludit ova 21. diebus: cui respondet inter arbores corylus; totidem sc. diebus post florem fructus suos maturans, Bech. 8a.

III. לוז *nom. propr. urbis,* Gen. 28, 19. quam putant quidam ab *amygdalarum* copia sic dictam: postea a Jacobo vocata בית־אל, Jud. 1, 23, 26. De etymo nominis vide Talm. Sota 46b. Br. s. 81. in fine.

[14a]) Vide notam praecedentem; aeque enim pers. لبوه Chald. לבא ac לואי scribi potest.

IV. לוז *Lus, nomen ossis cujusdam in corpore humano,* quod scribunt Hebraei esse incorruptibile, ac propterea ejus beneficio futuram totius corporis resurrectionem. In Br. s. 28. אפילו לוז של שדרה שממנו הק"בה מציץ את האדם לעתיד לבוא נמחה etiam Lus vertebrarum, unde Deus regerminare faciet hominem in futurum, deletum est, scil. in diluvio. In Zohar in Genesin col. 206. Tradiderunt sapientes: In illo tempore, quod destinavit Deus ad resuscitationum mortuorum, creabit Deus omnibus illis mortuis, qui reperientur extra terram Israëlis, in reliquis terris, corpora ipsorum sicuti decens erit, דהא גרמא חד דאשתאר ביה בברנש תחות ארעא ההוא גרמא אתעביד כעסה בחמירא ועליה יבנה קב"ה כל גופא ecce enim os quoddam, quod incorruptum remanet in homine etiam sub terra, illud, inquam, os factum est sicut massa fermenti: et per illud reaedificabit, restaurabit Deus benedictus omne corpus etc. Et col. 324. בת בתואל i. e. בתו של אל filia Dei. Raf Huna dixit, non ita est. Fui quondam in urbibus maritimis et audivi quod vocarint להוא גרמא דשדרה os illud vertebrarum, illud inquam, os, quod remanet incorruptum in homine etiam in sepulchro, ex toto corpore בתואל רמאה. Quaerenti de eo dixerunt, ipse (Bethuel scil.) in principio erat sicut רמאה deceptor, et os illud רמאה fallacissimum est ex omnibus reliquis ossibus. Traditio enim est: dixit R. Schimeon, os illud quare magis stabile permanet, quam omnia reliqua ossa? propterea quod est fallax, neque percipit gustum alimenti humani, sicut reliqua ossa, et propterea est fortius reliquis ossibus omnibus, et illud futurum est fundamentum corporis, ex quo nempe exstruetur. Haec posteriora citantur quoque in libro Adam Sichli (in explicatione articuli, de resuscitatione mortuorum) ex Capitulis R. Eliesaris, et ibidem de hoc osse haec leguntur: Lus est os spinae dorsi in homine, quod non comburitur, neque corrumpitur in perpetuum. Est autem radix hujus ossis ex ipso coelo et humectatur rore, quo Deus aliquando in vitam revocaturus est mortuos, tamquam fermento, quod est in massa farinae. Baal Aruch: Lus est os parvum in fine octodecim vertebrarum. Totum corpus hominis putrescit excepto isto osse, estque simile ללוז amygdalae. In Vr. s. 18. et Jalkut, in expositione c. 12. Ecclesiastis legitur: Adrianus Caesar interrogavit R. Josuam Chaninae filium, inquiens: Unde Deus eriget hominem in saeculo venturo? Respondit, ex osse Lus spinae dorsi. Unde id sciam, inquit Adrianus? Attulerunt coram ipso os tale et imposuerunt aquae, sed non fuit emollitum: imposuerunt igni, nec fuit adustum: molae, nec fuit attritum; incudi et percusserunt malleo, quo rupta fuit incus, os autem nullum defectum sensit. Idem illud extat in Br. loco citato. Vocatur etiam hoc os חרווד רקב, ut est in חרוד.

V. לוז *recedere, deflectere, avertere se.* Hiphil הֵלִיז *removere, avertere:* נָלוֹז *aversus, perversus,* hebr. Sic et rabbinice. דבר המליז את ישראל מאביהן שבשמים res quae avertit Israëlitas a patre suo coelesti i. e. מרחק. Item *irridere, subsannere, perverse loqui:* והיו ישראל מליזין עליו et Israëlitae subsannabant, irridebant eos. Ex eo quod dicitur, לזות שפתים Pr. 4, 24. מליזים עליה ומקטרגים עליה deridebant eam et accusabant, sive calumniis proscindebant eam.

לוּחַ לוּחָא *tabula:* כתוב אנון על לוּחַ דלבך scribe ea in tabulis cordis tui, Pr. 3, 3. Pl. לנסרי לוּחִין in minutas partes tabularum erit vitulus Samariae, Hos. 8, 6. למסב לוּחֵי אבניא ad accipiendum tabulas lapideas, Deut. 9, 9. Ap. Tos. לוחיים של סקיבס tabulae ballistae, Sab. 47a. Vide in סקב.

לוּט *maledicere.* Praet. לָט יח משיחא דיי maledixit uncto domini, IIS. 19, 21. Cum aff. לָטַנִי לוטן מרירן maledixit mihi maledictionibus amaris, IR. 2, 8. Part. praes. דְלָאֵט לאבוי ואמיה qui maledicit patri aut matri suae, Pr. 20, 20. מה אנא לָאֵיט quorsum ego maledicturus essem? Num. 23, 8. in Jon. Partic. Praet. Pehil חהי לִיט sit maledicta via, Jobi 24, 18. Plur. לִיטִין אתון maledicti estis vos, Jos. 9, 23. Fem. לִיטָא ארעא בדילך maledicta sit terra propter te, Gen. 3, 17. Infin. לא אוסיף לְמֵילָט non pergam maledicere, Gen. 8, 21. לְמֵילַט סנאי maledicendo inimicis meis, Num. 23, 11. Imper. לוּט לי יח עמא הדין maledic mihi populo huic, Num. 22, 6. Futur. וּמְלָטְטָךְ אֱלוּט et maledicentibus tibi maledicam, Gen. 12, 3. ורבא בעמך לא תְלוּט et principi in populo tuo ne maledicito, Exod. 22, 28. דִילוּט יח אבוי qui maledixerit patri suo, Lev. 20, 9.

לוּטָא, לְוָטָא, לְוָטְתָא *maledictio:* במומתא דִלְוָטָא juramento maledictionis, Num. 5, 21. חלף לְוָטְתֵיהּ pro maledictione ejus, IIS. 16, 12. Pl. ברכן וּלְוָטִין benedictiones et maledictiones, Deuter. 30, 1. דלא ייתון לְוָטַיָא עלך quod non venturae sint maledictiones super te, Gen. 27, 13.[15]

Ap. Tos. adagium antiquum: חהי לוטא ולא תהי לָאֵטָא esto maledictus potius, quam maledicens, Sanh. 49a. Patere potius alios tibi maledicere, quam ut tu aliis maledicas: nam סוף קללת חנם לשוב אל המקלל maledictio injusta solet tandem redire in caput maledicentis. Simile dictum vide in עלב.

לול[16] *cochlea, scala rotunda instar cochleae se in altum gyrans.* Pl. לוּלִים IR. 6, 8. Ti. לול פתוח מן הבית לעלייה cochlea aperta ex domo in superius conclave, Menach. 34a. לול פתוח מעלייה לפרוזדור cochlea aperta ex coenaculo in vestibulum, Nid. 17b.

לול *gallinarium, locus pernoctationis gallinarum:*

---

15) Item לוט, לוט, לחטין citat B. Ar. ex Jelamdenu par. Balak. vocemque Muss. per תשורה שלוחה למלך ומדינא אחרת explicat, quod graeco λαιτος convenit.

16) A radice inusit. לול, cujus origo in *vertendo, volvendo, in rotundum reflectendo.* Cf. εἰλέω, εἰλύω et ἑλύω.

Ap. Tos. כי לועא in gutture, Sab. 54b. Aruch legit בר לועא.

לוף[18] *genus ceparum*, ut Rambam explicat. In Peah c. 6. conjunguntur, לוף והשום והבצלים: Sic in Terum. c. 9. Ned. f. 58b. הלוף השוטה cepa stulta, Schevi c. 7. gl. מין בצל *species cepae*. Graece λοπὸς significat *tunicam ceparum*. Legitur et in Sab. cap. 18. ab initio, ubi quidam explicant *genus leguminis*.

לופיין vide infra in לפה.

לוץ hebr. *deridere*. In Hiphil הֵלִיץ *idem; item ornate et oratorie loqui, ornato sermone aliquid tegere: interloqui.* כל המתלוצץ ייסורין באין עליו quicunque irridet alios, castigationes viniunt super eum, As. 11.

מֵלִיץ *orator, interpres linguarum*, Plur. ראש המליצים princeps oratorum.

לֵיצָנוּת *irrisio*, Eccl. 2, 2. דרך ליצנות per modum irrisionis: כל ליצנותא אסורה בר מליצנותא דע"א omnis irrisio prohibita est, excepta irrisione idolorum.

הֲלָצָה *oratio prosa:* ואתחיל הדיבור בדבר הלצה et incipiam sermonem oratione prosa, Elias in praef. rhytm. in Thisbi. Sic ארחיב הדיבור בהלצה dilatabo sermonem oratione prosa, Elias. בעל ההלצה *dominus orationis, eloquens, peritus dicendi, orator.*

מְלִיצָה, מְלִיצוּת *eloquentia.*

לוק inde לַוְקָן *albus, candidus:* רואה את גיחור ואת הלווקן videns rufum aut candidum, Ber. 58b. Glossa לבן יותר מדאי albus magis quam decet. Videtur esse gr. λευκὸς, λευκὸν. In Bech. c. 7. in fine scribitur per ב: לבקן et explicatur לבן ביותר candidus nimis.

לוּקוס λύκος, *lupus*, Succa in fine.

לְווּקְרִין *pulli asinarum*, Gen. 32, 15. in Jonath. Vide supra in לבדקים.

לוש *depsere*, ut hebr. Praet. וְלָשׁת et depsit, IIS. 13, 8. IS. 18, 24. Part. pl. fem. ונשיא לָיְשָׁן לישא et mulieres depsunt pastam, Jer. 7, 18. Infin. מעדן מְלָשׁ לישא a tempore quo depserunt farinam, Hos. 7, 4. Imper. לוּשִׁי depse, Gen. 18, 6. ככסו דְמְלִישָׁא בדמא sicut vestimentum subactum, intinctum in sanguine, Jes. 9, 5.

לִישָׁא *massa, pasta*, ut in praecedentibus: ונטל עמא ית לִישְׁתְּהוֹן et accepit populus pastam suam, Exod. 12, 34. 39.

לְוָת[19] *ad, versus. Praepositio*, idem quod hebraice אל. Cum aff. לְוָתִי ad me, לְוָתָךְ ad te, לְוָתֵיהּ ad eum, לְוָתְהוֹן ad eos: מִלְּוָת a, ab: מִלְּוָתֵיהּ ab eo, a se. Et separatum מִן לְוָתָךְ a te, Esrae 4, 12.

לוב לִיזְבּוּ[20] *clausura, taenia, ora, cinctura, limbus, labium, tabulam aut aliud vas vel materiam planam cingens:* טבלא שאין לה ליזבז tabula cui non est cinctura, Kel. c. 2. claudens sc. eam et conservans,

העושה נקב בלול של תרנגולים faciens foramen in caverna gallinarum, Sab. 102b. sc. in Sabbatho, ut foetor excrementi extat, reus est violati Sabbathi. Sic ibid. f. 122b. et 146a. Item *fenestra, foramen rotundum, vel tecti vel pavimenti:* per tecti foramen ingrediebantur opifices ad restauranda necessaria superiorum partium domus: ut לולין היו פתוחין בעלייה בית קדשי קדשים fenestrae erant apertae in summo conclavi domus sancti sanctorum, Pes. 26a. Mid. c. 4. in fine. In pavimento erat foramen rotundum, juxta altare, ad partem Occidentalem, in quam projiciebantur sordes et rejectamenta avium in sacrificiis: unde לול קטון היה בין כבש למזבח במערבו של כבש ששם היו זורקין פסולי חטאת העוף foramen parvum erat inter clivulum vel gradus et altare, ad occidentem graduum, quo projiciebant sordes sacrificii ex avibus, Pes. 34a. Sic etiam vocatur certum quoddam foramen in utero muliebri. Vide Maim. in הלכות אסורי ביאה c. 5.

לוּלְיָינִית κοχλιώδης *cochleae speciem gerens, cochleae simile, tortile, tortuosum.* Ap. Tos.: Quid est (Ez. 44, 20.) „כסום יכסמו את ראשיהם tondendo tondebunt capita sua?" תנא כעין לוליינית מאי לוליינית אמר רב יהודה תספורתא יחידתא. היכי דמי אמר רבא ראשו של זה בצד עיקרו של זה והיינו תספורת של כהן גדול traditum est, esse tonsuram לוליינית (κοχλιώδης). Quid est לוליינית? Rasura singularis et pulcherrima. Quomodo se habet? caput pili unius pertingit ad radicem pili alterius et haec est rasura sacerdotis magni, Ned. 51a. et in Sanh. 22b. ubi pro כעין לוליינית completius legitur כמין תספורת לוליינית. Hoc est quod communiter ponunt hic, לוליינית *tonsura capitis.*

לוליתא. Hinc גירא דלוליתא *telum fulminis, cuneus, lapis fulminis*, Git. 69b. Sic legit Aruch: in Talmud est דליליתא. Glossa: est *lapis factus instar sagittae, deciditque cum grandine.*

לולניאות *hastae.* Vide infra in לונכא.

לוליון[17] vocabulum *in irrisione et sannis usurpatum*, cui simile מוליון, ע"ז f. 18b.

לולשפט. Sic adducitur hic in Aruch. In Talmud legitur per ו ab initio. Vide ויל.

לום לוּמָא *monetae species, denarius:* קיסטא דמוריים בלומא קיסטא דחמרא בד' לומי sextarius muriae pro Loma: sextarius vini, pro quatuor Lomis, As. 34b. Gl. בלומא i. e. בזוזא.

לון *pernoctare*, hebr. לִינָה *pernoctatio:* מקום לינה locus pernoctationis, Erub. 72b.

לוע *fauces, guttur, maxilla:* לוּעָא דחמרא maxilla asini, Jud. 15, 15. ולועא וקבתא et maxillas et ventriculum, Deuter. 18, 3. Cum aff. ותשים סכינא בְּלוֹעָךְ et pones cultrum in fauces tuas Prov. 23, 2.

---

[17] Gr. λάλος, λάλιος *loquax.*

[18] Ar. لوف *dracunculus*, gr. ἄρον. Dioscor. II. c. 196.: Ἄρον τὸ καλούμενον παρὰ Σύροις λοῦφα.

[19] Compos. ex יה et לְ nota dativi. Vide quae ad vocem בֵּוָת scripsimus.

[20] Muss. suspicatur esse gr. λαβίς.

ne quid ab ea decidat, vel defluat. Tabula sine cinctura est plana omnino: פורנה אם יש לה ליבו furnus cui est ora, Kil. c. 8. gl. שפת עבה. Plur. עובי ליבוין crassities cincturarum, Kil. c. 18. ein Leist oder Rant.

לחד לְחוֹד *tantum, tantummodo, solum, solummodo: seorsim, separatim: etiam, quinetiam:* Respondet hebraeo רק et בדד et denique גם: ut לחוד ביש tantummodo malum erat, hebr. רק, Gen. 6, 5. גבריהון לחוד viri ipsorum seorsim, Zach. 12, 12. הֲלְחוֹד num duntaxat, Num. 12, 2. לחוד חיל ידיהון etiam vires manuum eorum, Jobi 30, 2. גם hebr. וּלְחוֹד פשפש אתיב יחה etiamque pervestigabat eam, cap. 28, 27. לחוד אנא חולקי respondebo etiam ego partem meam, cap. 32, 17. vide et 33, 6. et 35, 14. Cum Pronominibus est *solus, sola, solum,* et saepe praefigitur ipsi praepositio ב non citra elegantiam: ut בִּלְחוֹדִי solus ego, IR. 19, 10. לך לְחוֹדָךְ tibi soli tibi, Prov. 5, 17. בִּלְחוֹדָךְ solus tu, Exod. 18, 14. דיהי אדם בִּלְחוֹדוֹהִי ut sit homo pro se tantum i. e. solus ipse, Gen. 2, 18. והוא בלחודוהי אשתאר et ipse solus remansit, Gen. 42, 38. אם בלחודוהי יעול בִּלְחוֹדוֹהִי יפוק si solus ingressus sit, solus egredietur, Exod. 21, 3. בִּלְחוֹדַהּ sola ipsa, Jud. 6, 37. בִּלְחוֹדֵיהֶן solas ipsas, Gen. 21, 28.

לַחֲדָא *valde vehementer, majorem in modum,* pro hebraeo מאד: ut תקין לחדא ordinatum valde, Gen. 1, 31. עד לחדא usque valde hebr. עד מאד, i. e. accuratissime, Ps. 119, 8. לַחֲדָא לַחֲדָא vehementissime, hebr. במאד מאד, Gen. 17, 20.

לחה לַחְיָאתָא[21] *maxilla:* ומוריך בלחיאתא et relaxat in maxillis eorum, Hos. 11, 4. Sic Regia. Veneta בִּלוֹחָיָאתָא. Prior forma melior et sic in manuscripto Complutensi esse testatur Guido.

לוֹחָא *idem:* לוחא ארעיא וְלוֹחָיָא דרקיתא maxilla inferior et maxilla superior, Deut. 18, 3. in Jon. sc. prope tempora capitis, quae dicuntur רקת.

לְחָיַיִם Talm. *orbiculi froeni,* Buckeln: עקרב של פרומביא טמאה ולחיים טהורים lupatum froeni pollutum est, orbiculi mundi, Kil. c. 11. Alibi sumitur pro *duobus lignis jugo boum insertis,* Kil. cap. 21. Item *genus ornamenti mulierum,* quod alias vocatur סנבוטון. Rambam in Comment. in Mischnajoth Schab. c. 6. in principio: וסנבוטון נקראים בלשון חכמים לחיים והם ממיני התכשיט ותלוין מן הציץ ועל הצדעים ועל הלחיים ולפיכך נקר׳ לחיים sanbuton vocantur in lingua sapientum לחיים, et sunt species ornamentorum, quae dependent ex frontali super tempora et super maxillas: unde etiam vocantur לחיים.

לְחָיַית *nom. propr. urbis Moabitarum,* pro hebr. ער, Num. 21, 16. 29. Jes. 15, 1. Videtur *pagos, villas* significare, ut in illo: בגו פציחיא וּלְחָיָיתָא דפלכיא in villis et pagis provinciarum, Esth. 9, 27. in Venetis. Forte ab hebr. חיות *villae,* Num. 32, 41. Sed Num. 32, 34. ponitur etiam pro ערער, in Tg. Jon. et Hieros.

לְחִי *tabula, asser, postis juxta parietem fixus:* או לחי או קורה aut asser aut trabs, Erub. 2b. et 5a. Gl. קנה או לוח נעוץ אצל כותל.

לחז לְחוּזָא[22] *vas olivarum:* תמרי בלחוזך לבי סדנא רהוט dactyli si fuerint in vase tuo, ad domum cerevisiarii curre etc. B. Ar. legit הילת. Vide הלו.

לחח inde לַח *virens, humens, recens:* Plur. לַחִים hebr.

לַח hebr., לֵיחָה, לְחוּת rab. *humiditas, humor, humidum radicale et vitale, vigor:* ליחה סרוחה humor faetens i. e. pus, sanies, Machs. cap. ult. Nidd. 55. ליחה לבנה humor albus, i. e. pituita: לחות שרשי humidum radicale. Aben Esra, Ps. 22, 16. appellat ליחת התולדת humorem ingenitum. Plur. מזג האדם מורכב מארבע ליחות temperamentum hominis compositum ex quatuor humoribus: עיפוש הלחיות corruptio humorum.

לְחַלְחֵת, לְחַלוּחִית *idem:* עדיין לחלוחית בית דוד קיימת adhuc humor Davidis durat: Sanh. 49a. Sic notant ad illum locum „et Joab post Absalomum non declinaverat", IR. 2, 28. Quare, inquiunt? R. Elieser respondit: quia adhuc humor domus Davidicae constans est.

נִתְלַחְלַח vel הִתְלַחְלַח *humectari, humorem radicalem recipere, recreari, virescere, revirescere.* Sic R. Levi hebr. רטפש Jobi 33, 20. explicat per נתלחלח ונטרב, quae synonima sunt. Sic Kimchi Ps. 37, 35. verbum מתערה explicat מתלחלח כעץ רענן crescens ut arbor viridis.

לחך *lambere, lingere,* Praet. וית מיא לְחֵכַת et aquas, quae erant in fossa, linxit, IR. 18, 38. באתרה דִּלְחִיכוּ כלביא in loco in quo linxerunt canes sanguinem Naboth, IR. 21, 19. Pahel Part. praes. כמא דְמַלַחֵךְ תורא sicut lambit bos herbam, Num. 22, 4. Fem. מיא מְלַחֲכָא אישתא aquas lambebat ignis, Jes. 64, 1. Futur. ועפר דרגלך יְלַחֲכוּן et pulverem pedum tuorum lingent, Jes. 49, 23. יְלַחֲכוּן כלביא ית דמך lingent canes sanguinem tuum, IR. 21, 19.

לחם לַחְמָא *panis, cibus:* בזיעתא דאפך תיכל לַחְמָא in sudore vultus tui vesceris pane tuo, Gen. 3, 19. פתא דִלְחַמָא frustum panis, Gen. 18, 4. גרצתא דִלְחֵם tortam panis, Exod. 29, 23. שוו לחמא apponite panem, Gen. 43, 31. תשבעון לחמא saturabimini pane, Exod. 16, 12. לאתגרא בִלְחֵם ut conducantur pro pane, IS. 2, 5. במיכלכון מִלַּחְמָא דארעא cum comederitis de pane terrae, Num. 15, 19. Cum aff. לַחְמָנָא panis noster, Jos. 9, 12. אכולו לַחְמִי comedite panem meum, Pr. 9, 5. טעום בחדוא לַחְמָךְ gusta in laetitia panem tuum, Eccl. 9, 7. ותיכלון לַחְמְכוֹן למשבע et comedetis panem vestrum ad saturitatem, Lev. 26, 5. ארי לַחְמֵיהּ הוא quia panis ejus est, Lev. 22, 7. מטול דיהיב מן לַחְמֵיהּ למסכינא quia dat de pane

21) Hebr. לְחִי arab. لحي.

22) Gr. χηλός transpositis literis χ et λ. Vide notam 40m. supra p. 312.

suo pauperi, Prov. 22, 9. מחקנא בקיטא לְחָמָה parat in aestate cibum suum, Prov. 6, 8.

לְחֶם *epulum, convivium:* עבד לחם רב instruxit convivium magnum. Dan. 5, 1. Ti. אמר במאי איכול לחמא לחמא סב מניה qui dicit: cum quo (edulio) edam panem hunc? panem aufer ab eo, non enim esuriens est, Sanh. 100b. Citatur ex Ben Syrae libro.

Tertio לחם apud Arabes est *caro.* Hinc explicat B. Ar. locum quendam ex Meila f. 7b. איסורי קדשים קלים שהעלו לפני זריקת דמים לא ירדו ונעשה לחמו של מזבח וכו׳.

לַחְמִי *Lehemita* i. e. *Bethlehemita:* unde חביות לחמיות vasa Bethlehemitica, Kel. c. 2.

לַחְמָנִיוֹת *crustulatae, crustula, placenta:* לחמניות מערבין בהן crustula immiscent ipsis, Ber. f. 42a. R. Sal. explicat *oublies.*

הִלְחִים *conjungere, conglutinare, compingere,* germ. pappen, zusammen pappen: כאדם שהוא מלחים שתי נסרים ומדביקין זה לזה sicut homo qui conglutinat duos asseres et adhaerent alter alteri, Vr. f. 168a. Author Aruch ex arabico deducit.

מִלְחָמָה *bellum:* כשאתה יוצא למלחמה לא תצא בראשונה אלא תצא באחרונה כדי שתיכנס בראשונה quando egredieris ad bellum, ne egrediaris in principio, sed in fine (exercitus), quo (in fuga scil.) ingredi possis in principio, Pes. 113a. מלחמ׳ של תורה bellum Legis: מלחמת מצוה bellum praecepti, praeceptum: quod ex mandato Divino geritur, quale fuit olim bellum Israëlitarum contra 7. gentes Cananaeas, Amalekitas etc. מלחמת רשות bellum liberum, quod rex gerit ad dilatandos terminos, augendam potentiam suam etc. Vide Maim. in Hilch. Melach c. 5.

לחן לְחֵנְתָּא[23] *concubina:* לחנתא דאבוהי concubina patris sui, Gen. 35, 22. Cum aff. לְחֵנְתִי concubina mea, Jud. 20, 5. וּלְחֵנָתָךְ et pellex tua, Dan. 2, 23. ובסרת עלוי לְחֵנְתֵיהּ et contempsit eum concubina ejus, Jud. 19, 2. Pl. וּלְחֵנָן et concubinae, IR. 11, 3. ולבני לְחֵינָתָא et filiis concubinarum, Gen. 35, 6. Cum aff. ונפש לְחֵנָתָךְ et animam concubinarum tuarum, IIS. 19, 6.

לחש *mussitare, susurrare, clam et silenter aliquid dicere:* unde apud Rabbinos: אם לחשך אדם si insusurraverit tibi aliquis, Meg. 6b. לחשה לו clam dixit ei, Ber. 22a. לוחשי לחישות בדין insusurrantes susurros in judicio, Sota 49b. Item *incantare verbis sacris,* segnen, quod fit *mussitando:* הלוחש על המכה qui mussitat super vulnus, der ein Wunden versegnet, Sanh. cap. 11. in princ. Mischnae. שיודע ללחש את הנחשים qui novit incantare serpentes, Beschweren. Pahel Part. ארי עבדוהי מְלַחֲשִׁין quod servi ejus mussitarent, IIS. 12, 19.

לַחֲשָׁא *incantatio:* דלית להון לחשא quibus non est incantatio, Jer. 8, 17. בְּלַחֲשֵׁיהוֹן incantationibus suis, Exod. 7, 11.

לְחִישׁוּת, לְחִישָׁא *idem:* ולחישתם לחישת שרף et mussitatio (reprehensio) ipsorum (sapientium) est mussitatio presteris, sive incantatio, Pirke abh. c. 2.

לְחוּשׁ *fuscum, nigrum:* וכל אמר לחוש באמריא et omne pecus rufum inter pecora, Gen. 30, 32. 33. in Tg. Jon et Hieros. et v. 40. melius esset לְחִישׁ, ex forma chald.

לוֹחֲשׁוֹת *candentes, ardentes,* et quasi *rubentes:* גחלים לוחשות carbones ardentes, i. e. בוערות, cujus oppositum עוממות i. e. כבויות extincti, Ber. 53b. Pes. 75b. גלים לוחשות stipulae ardentes.

לחת אַלְחִית,[23a] *cubare, incumbere, succumbere:* הטעין לחמורו ה׳ סאין ולכלבו ב׳ סאין והיה החמור מהלך והכלב מלחית imposuit asino quinque modios, cani duos: asinus perrexit, canis succubuit in ventrem, gl. רובץ, Vr. f. 179b. Alii *latrare,* male. Hinc legit etiam B. Ar. וְאַלְחַת עלוהי pro hebr. ויגהר עליו, quod explicari potest ex praecedenti significato, et incubuit ei, IIR. 4, 34. Vide Comment. nostrum chaldaicum.

ליחתא *inflexio:* מאן דמסגי על ליחתא דכרעיה qui incedit super inflexione pedum, h. e. qui non potest insistere super planta pedis, sed pedes inflexos et inversos quasi habet, ita ut ex parte super parte superiori pedis consistat, *loripes,* gr. Βλαισόπους, Κυλλοίπους, Jeb. 103a.

לטא *maledicere,* idem cum לוט et לטט. Praeter. די לַטְיָהּ יי cui maledixit dominus, Gen. 5, 29. דלא לַטְיֵהּ אל cui non maledixerit Deus, Numer. 23, 8. Part. Praes. דאוף אנת הויתא לָטֵי quod etiam tu fuisti maledicens populis aliis, Eccl. 7, 24.

II. *abscondere, occultare,* idem quod לוט hebr. ואחלטיא לעלמין et latet, abscondita est in saecula, Zohar in Deut. col. 515.

לְטָאָה *lacerta:* זנב של לטאה מפרכסת cauda lacertae se motitans, Ohol. c. 1.

הַלְטְתָא *idem,* Lev. 11, 30.

לטט *maledicere.* Praet. Kal, וּלְטִיטוּ ית אבימלך et maledixerunt Abimelecho, Jud. 9, 27. Pahel וְלַטֵּט ית יומיה et maledixit diei suae, Jobi 2, 14. וְלַטְטִית מדוריה et maledixi habitationi ejus, Jobi 5, 3. Part. וּמְלַטְטָךְ אילוט et maledicenti tibi maledicam Gen. 12, 3. Plur. כלהון מְלַטְטִין לי omnes illi maledicunt mihi, Jer. 15, 10. Pass. מיא מריריא וּמְלַטְטַיָא aquae amarae et maledictae, Numer. 5, 18. Infin. בְּלַטְטוּתֵיהּ cum malediceret ei, IIS. 16, 7. Imper. לַטֵּט ית דוד maledic Davidi, IIS. 16, 10. Fut. למא יְלַטֵּט quorsum maledicet? IIS. 16, 11. וכל בהון יְלַטְטוּן et in corde suo maledicunt, Ps. 62, 5. Ex Ithpahel Part. מִתְלַטְטִין maledicti. Ps. 37, 22.

---

[23]) Nonnulli ad arab. لحن, *inclinavit, deflexit ad aliquem,* vocem vertunt. Ego compositam eam habere malim ex חנה, quod in Targ. (IR. 17, 20.) pro hebr. חיק i. e. *sinus* ponitur, et ל nota dativi, quasi אשר היא לחק diceres. Extrito Nun haec vox gr. λέχος sonat. [23a]) Hebr. נחת mutatis ל et נ.

ר) לחן ar. اللحن *phthongus, melos, modulatio.* Usus ejus apud philosophos imprimis Hispanicos,

לטך לַטִיךְ vox germanica Lattich, qua utuntur in descriptione ceremoniarum paschatis: Latine, lactuca.

לטם לְטוֹם[24] *castanea:* alii *stacten:* alii *mastichen* reddunt, Gen. 37, 25. *Aromatis speciem* Elias esse dicit. Respondet hebr. לוט. Ap. Tos. וורד הכפר והקטף והלוטם rosa et cariophyllum et balsamum et castanea, Schevi c. 7.

ליטמא *fasciculus, manipulus:* והיה לו ליטמא אחת של מרגליות et erat ipsi fasculus margaritarum, Jalkut Proph. f. 50c. gl. אגודה.

מלטומה vide in מלט.

לטן לאטין *falx putatoria*, hebr. מזמרה, Talm. Hier. Schab. c. 16.

לטם מַלְטָם[25] *vestitura lignea fenestrarum et januarum:* unde illud, בית צלעות הבית substructiones domus, Ez. 41, 26. explicatur per המלטסין, quod gl. explicat *asseres circa fenestras et januas; ubi fissurae aut foramina trabium sunt*, Bk. 67a. Sic in Ar. magno legitur מַלְטוֹסִין. In Ar. parvo מַלְטָם *strues ligni in pariete, cui imponuntur capita trabium*, germ. Mauerlatten. R. Sal. in Comment. adducit locum ex Talmud, et מלטסין exponit ארזים tigna, quae ponunt in fronte parietum, ut ponantur in illis capita trabium. Sic et Kimchi in libro Radicum in עב legit et exponit *foramina in quibus ponuntur capita trabium*, In Talmud Basileensi legitur מלטטין duplex ט. Simile sensu habes infra in litera Mem המלטה.

לטר לִיטְרָא *libra, pondo*, idem quod alias מנה *mina*, ut notat Kimchius IR. 10, 17. et IS. 25, 18. Arias Montanus de Mensuris Sacris scribit; Chaldaeum nonnunquam pro *Mina* vertere suo idiomate *Litra*. Id falsum; nullibi haec vox extat in Paraphrasi Chaldaica. Graecum est λίτρα. Plur. לִיטְרִין librae: איך מאא לִיטְרִין quasi centum libras, Joh. 19, 39. Syre. Ap. Ros. ליטרא זהב libra auri: אין לך כל פורענות ופורענות שבאה לעולם שאין בה אחד מעשרים וארבעה בהכרע ליטרא של עגל הראשון non est ulla poena quae venit in mundum, in qua non sit una vigesima quarta pars (i. e. drachma) in depressione librae, de vitulo primo, Sanh. 102a.

Deinde ponunt hic Munsterus, David de Pomis Guido et alii ex Aruch; לְטֵר *genus monetae*, idem quod זין, vel דינר, vel זוז. Drusius etiam in Praeteritis, Matth. 17, 27. ad vocem „Staterem" scribit: Exemplar Merceri Hebraicum habet לְטֵר, quod est genus monetae, cujus meminit libri Aruch, de quo ita scribit, לטיר est זין, est זוז, est דינר. Meminit quoque Arias Montanus in lib. de Siclo. Sed pace tantorum virorum, non fuit ea mens authoris Aruch neque uspiam dicit, לטיר esse genus monetae. Verba ejus ad vocem לטר haec sunt: במס׳ תרומות בגמרא דבני מערבא וכמה לטירי עבדה מאה זימנין פירוש הוא זין הוא דינר הוא זוז h. e. in Massecheth Thrumoth in Gemara filiorum Occidentis (i. e. Hierosolymitana: nam in Talmud Babylonico hic tractatus nullam Gemaram habet) legitur; quantum facit לטירי? Centum זימנין. Explicatio est זין, est דינר, est זוז. Sic Aruch, ubi notandum, triplicem esse commissum errorem: primo לטירי est pro ליטרא libra: secundo זימנין positum pro זינין: tertio redundat primum הוא, quando dicitur פירוש הוא זין הוא דינר etc. Legendum פירוש זין הוא דינר הוא זוז explicatio vocis זין est דינר, est זוז. Et hinc errandi occasio nata, ut putarint, פירוש sive explicationem Aruch pertinere ad vocem לטירי, cum ad זין pertineat. Eam enim vocem, tamquam ignotam, et quae nullibi alias legitur, explicat author Aruch, praeterita voce לטירי, tamquam satis cognita et manifesta. Ut res evidentius liqueat videamus Talmud ipsum. Locus exstat in Talmud Hierosolymitano Thrumoth c. 10. In Mischna dicitur illic; דג טמא שכבשו עם דג טהור כל גרב שהוא מחזיק סאתים אם יש בו משקל עשר זוז ביהודה שהן חמש סלעים בגליל דג טמא וצירו אסור si condiant piscem immundum cum pisce mundo, et in amphora quae duo sata continet, sit pondus decem Zuzim Judaicorum, qui faciunt quinque siclos in Galilaea, tum piscis immundus est et salsamentum ejus prohibitum. Hactenus Mischna. In Gemara deinde explicatur, quantum sint duo sata et quantum decem zuzim sive denarii constituant, his verbis: כמה סאתא עבדא עשרים וארבעה לוגין. וכמה לוגא עביד תרתין ליטרין. וכמה ליטרא עבדה מאה זינין. נמצא כל זין וזין אחת מתשע מאות וששים h. e. quantum facit Satum? viginti (nota, hic in Gemara vitiose legi עשרה pro עשרים) et quatuor logos. Quantum facit Logus? duas libras. Et quantum facit libra? Centum Zinin. Proinde hi decem Zinin sunt una de 960. Hactenus Gemara. Sic intellige. Satum facit 24. logos: Logus 2. libras: Libra 100. Zinin. Ergo duo sata faciunt 48. logos: et Logi 48. faciunt libras 96.: Librae autem 96. faciunt Zinin 9600. Si ergo quaeratur, quantum faciant decem Zuzin in Mischna? deprehendetur, esse 960. partem duorum satorum. Ex his nunc liquet, ליטרא hic non poni pro moneta, sed pro pondere vel libra pecuniae. Nam ut hic dicitur, quod ליטרא faciat centum זינין seu denarios: ita alibi scribunt, quod מנה i. e. libra faciat מאה דינרין centum denarios. Et si maxime pro moneta usurparetur, non esset duntaxat unus דינר vel זוז, sed 100. דינרין vel זוזין. Deinde constat hinc, זין in Gemara Hierosolymitana esse idem quod זוז. Sic enim expresse scribitur in glossa Talm. Hierosolymitani, והזינין הם כמו זוזין בלשון משנה h. e. Zinin idem est quod Zuzin in Mischna. Alia proinde authoritas

[24]) Per aphaeresin ex arabico بَلُّوط (בלוט u. habet B. Ar.) pro شاهبلوط regia glans i. e. *castanea*, resoluta nanatione, ut sub voce ברקום demonstravimus, in Mem. Alii per Samech, לוטס legunt, ut sit gr. λωτός.

[25]) Gr. videtur μέλαθρον. Potest vero etiam ad μάλθα verti, unde fortasse et verbum מלטטין pro *malthare, maltha obducere.*

quaerenda erit pro voce לטר in Evangelio Matthaei Hebraeo Matth. 17, 27. ubi ea pro moneta usurpetur.

לְטֵירִים. Citant ex Pesikta Paraschae וזאת הברכה, et explicant צדדים *latera*.

לְטַשׁ *acuere, polire*, hebr. Sic Chald. וגברא לָטֵשׁ אפיה דחבריה et vir acuit faciem socii sui, פרזלא בפרזלא לְטִישׁ ferrum ferro acuitur, Prov. 27, 17.

Secundo: *spargere, aspergere*, ap. Tos.: unde in Mischna חפח תלטוש בצונן si intumescat (massa) aspergat eam aqua frigida, ut scil. rursus subsidat Pes. 48, 2. R. Sal. חלטוש ידיה במים צונן aspergat vel immergat manus suas in frigidam.

לְטִישָׁה *expolitio, defricatio*, Kel. c. 14. gl. הגרידה והיפוי.

לַיָּא לייא[26] *quo?* i. e. לְהֵיכָן, לְאֵי, לְאָן, Ti. כלפי לייא quonam, quorsum, in quam partem res inclinat? Bm. 58a. Sab. 93b. et 127a. Sota 44a. Pes. 5b. Vide et כנן.

לֵינָא vide supra in לגא.

לֵיל לֵילָא, לֵילְיָא *nox:* ולחשוכא קרא ליליא et tenebras vocavit noctem, Gen. 1, 5. מזיקי דאזלין בְּלֵילְיָא spectra, quae ambulant noctu, Ps. 91, 5. שוּ כְּלֵילְיָא טולך dispone quasi noctem umbram tuam, Jes. 16, 3. ביה בְּלֵילְיָא in eadem nocte, Dan. 5, 30. לֵיל פסחא nox Paschatis, לֵילָא קדמאה nox prima ליל נטיר nox observationis, Exod. 12. in Jon. et Hier. Pl. ותלתא לֵילָוָן et tribus noctibus, IS. 30, 12. וְלֵילָוָן דלעות חשיבו לי et noctes molestiae ordinatae sunt mihi, Job. 7, 3. וקושטך בלילון et veritatem tuam in noctibus, Ps. 92, 3.

לֵילֵי *noctu*, adverbialiter, Ps. 1, 2.

לַיְלָה *angeli nomen, qui conceptui praepositus est*, Jalkut f. 270a. Nid. 16b. מלאך שממונה על הריון לילה שמו angeli illius, qui conceptioni praefectus est, Lajelah nomen est. Is accipit guttam, eamque sistit coram Deo et dicit; domine mundi, gutta ista quidnam erit? fortis an debilis? sapiens aut stultus? pauper aut dives? sed non dicit; justus aut improbus?

לִילִית[27] *strix, avis nocturna querula et horrenda:* ut שם הרגיעה לילית illic quiescet strix, Jes. 34, 14. Tg. id pluraliter effert, תמן ישרין לִילִין illic habitabunt striges. Et לִילִית מלכת זמרגד Lilith regina samargadi[28], Jobi 1, 15. ויטרנך מן לִילֵי et custodiat te a spectris, daemonibus nocturnis, Num. 6, 24. in Jon.

Rabbini scribunt לילית sive strigem esse daemonissam sive lamiam nocturnam, quae infantes rapit et occidit. Unde Judaei, maxime per Germaniam, circa lectum puerperae et in quatuor parietibus cubiculi, in quo puerpera cubat, creta solent scribere לילית, חוץ, חוה, אדם Adam, Eva, foras esto Lilis. Ascribunt etiam nomina trium angelorum, medicinae et curationi hominum praefectorum סנוי, סנסנוי, סמנגלוף Senoj, Sansenoj, Sammangeloph. Fabula haec in libro antiquo Ben Syrae sic describitur. Nebuchadnezar videns nomina horum trium angelorum in pergameno sive pictatio inscripta, quaesivit, quid essent? Respondit R. Elieser; nomina angelorum qui medicinae praefecti sunt. Et deinceps: וכשברא הק"בה אדם הראשון יחיד אמר לא טוב היות אדם לבדו, ברא לו אשה מן האדמה כמותו וקראה לילית. מיד החחילו מתגרין זה בזה, אמרה היא אינו שוכבת למטה, והוא אומר איני שוכב למטה אלא למעלה שאתה ראויה למטה ואני למעלה, אמרה לו שנינו שוים לפי ששנינו מאדמה ולא היו שומעין זה לזה. כיון שראתה לילית אמרה שם המפורש ופרחה באויר העולם. עמד אדם בתפלה לפני קונו ואמר רבונו של עולם אשה שנתתה לי ברחה ממני. מיד שגר הק"בה שלשה מלאכים הללו אחריה להחזירה אמר לו הק"בה אם תרצה לחזור מוטב ואם לא תקבל על עצמה שימותו בניה בכל יום מאה בנים עזבו אותה והלכו אחריה והשיגוה בתוך הים במים עזים שעתידין המצרים למות שם וספרוה דבר יי ולא רצתה לחזור, אמרו לה אנו נטביעך בים אמרה להם הניחוני שלא נבראתי אלא להחליש התינוקות כשהן משמונה ימים מיום שיולד אשלוט בו אם היה זכר ואם נקבה מיום ילדותה עד עשרים יום, וכששמעו דבריה הפצירו לקחתה נשבעת להם בשם אל חי וקיים שכל זמן שאני רואה אתכם או שמכם או תבניתכם בקמיע לא אשלוט באותו התינוק וקבלה על עצמה שימותו מבניה מאה בכל יום לפיכך מתים בכל יום מאה מן השדים ולכך אנו כותבים שמותם בקמיע של נערים קטנים ורואה אותם וזוכרת השבועה ומתרפא הילד לאחר ימים. Caeterum de strige non dissimilia fere scribunt authores quidem latini. Plinius lib. 11. c. 39. „Fabulosum arbitror de strigibus, ubera eos infantium labris immulgere. Esse in maledictis jam antiquis strigem, convenit: sed quae sit avium constare non arbitror." Ovidius tradit, infantes sine nutricum custodia relictos, a strigibus e cunis rapi, sanguinemque omnem ab illis exsorbere. Ea lib. 6. Fastorum sic describit:

Sunt avidae volucres, non quae Phineia mensis
  Guttura fraudabant, sed genus inde trahunt.
Grande caput, stantes oculi, rostra apta rapinae,
  Canities pennis, unguibus hamus inest.
Nocte volant, puerosque petunt nutrices egentes,
  Et vitiant cunis corpora rupta suis.
Carpere dicuntur lactantia viscera rostris:
  Et plenum poto sanguine guttur habent.
Est illis strigibus nomen: sed nominis hujus
  Causa, quod horrenda stridere nocte solent.

Serenus Poëta:

Praeterea si forte premit strix atra puellos,
  Virosa immulgens exertis ubera labris.

Ap. Tos.: המפלת דמות לילית quae abortit similitudinem Lilis, gl. שד, שדה *daemonissam cum facie*

---

[26] Gr. λαιός i. e. *laevus, a, um.* כלפי לייא adversus laevum, i. e. *inepte.*

[27] Sic *Gorgonas* et *Proserpinam* de solio deturbatas Poëtae ad inferos detruserunt.

[28] Furias Poëtae fingunt esse noctis (ליל) filias. Et in Festo *strix* vocatur νυκτινόμα et νυκτιβύα, ut in Hesychio στρίγλος.

humana et alis, Nid. 24, 2. המגדלת שיער כליליח quae alit capillos ut Lilis, Erub. f. 100b.

ליך לִיכָּא vide in אכא.

לין לִיוֹן leo: ליונה leaena, Jobi 28, 8. in Regiis, quod melius in Venetis ליתא.

לִינָא *idem* quod ליח אנא *non ego*, ex dialecto Hierosolymitana: לינא אכול non comedo, Glossa, דלינא אין אני Talm. Hier. Schevi. c. 4. Beza c. 4. quod ego non, Sanh. c. 1. Sic לינן nos non, pro ליח אנן, TH. Orla c. 3. circa finem.

ליס לִיסָא vide in לסס.

לית לַיְתָא[29] כְּלִיתָא *leo vetus:* לא זאר עלוי לַיְתָא non recedit ad eam leo vetus. heb. שחץ, Job. 28, 8. כְּלַיְתָא כאריא שרי sicut leo vetus habitat, Deuter. 33, 10. וּכְלַיְתָא sicut leo et sicut vetus leo, Gen. 49, 9. Fem. לְלַיְתָא דמיא similis est leaenae, Ez. 19, 2. לביא.

לֵית non, vide איח.

ללכא לָכָא[30] *color pellis rubeae*, secundum R. Salom. In Gem. בעי ליה לרמיה ללכא si opus habeat sanguine ad tincturam Laca, Chol. 28a. Huc quoque refertur in Ar. MS. מיא דחיורי דצבעין בהון לכא in Pes. 42b. sed ibi nunc per Beth legitur in libris nostris. R. Sal. in priori loco explicat vernacule פר"קא: in posteriori סר"כא. In Aruch פערש.

לָכָא vide in כא.

לכד לָכַד *capere, apprehendere.* Part. דְּלָכֵד באדנוי דכלבא qui apprehendit aures canis, hebr. מחויק, Pr. 26, 17. דהוה לָכֵד quod capiebat, continebat quatuor aut quinque Heminas, Esth. 1, 8. Tg. sec. Ex Ithp. וְאִתְלְכֵד בזנותהא et capitur scortationibus ejus, Eccl. 7, 27.

לָכַד vide in כך.

לכלך לַכְלֵךְ *inquinare, polluere. contaminare*: מְלוּכְלָךְ *inquinatum, contaminatum, inquinamentum.* Legitur in R. Sal. Ps. 106, 20. ומלוכלך בה et inquinatus fit eo. מלוכלך בטיט ובצואה commaculatus luto et stercore. Ex Ithp. מתלכלכין היו inquinati erant.

לִיכְלוּךְ, לִיכְלוּכִיח *pollutio, inquinatio, sordes*: לכלוכי צואה שעל בשרו commaculationes stercoris quod est in carne ejus, Mikv. c. 9. טפה של לכלוכית guttam pollutionis, sordium, semen sc. humanum, Vr. 180c.

לכם לכים. Adducit Ar. ex Br. s. 7. ubi hodie aliter legitur. Sed in TH. Kil. c. 1. טייחי חוט וקטר באודניה דלכיסא ובאודניה דיריקא sumpsit filum et ligavit illud ad aurem (piscis) alibi et ad aurem viridis. Videtur esse graec. λευκὸς *albus*. Guido exponit *nigrum* et sic Aquinas שחור. Sic prior expositio videtur rectior.

אלכסין *genus fructuum praestantium, ex cedris, quos odoris causa coram idolis suspendebant*, As. fol. 14a.

לוֹכְסַן *obliquum, inflexum, transversum, incurvum.* Graecum est λοξὸς: שתי חביות לוכסן duo vasa obliqua vel transversim posita: שורה אחת לוכסן linea una obliqua, Dem. in fine c. 7. גרד כרעים לוכסן succidit duo crura oblique, sive per transversum, Kel. c. 18. לוכסון in Midr. Echa in praef. fol. 52c. Alias אֲלַכְסוֹן et בַּאֲלַכְסוֹן oblique, ut apud R. Sal. Exod. 25, 32.

Apud Geometras אֲלַכְסוֹן est *diameter*. Unde: אלכסון הוא קו הישר העובר באמצע העגולה על מרכזה וחולק אח העגול לשני חצאין, h. e. אלכסון est linea recta transiens in medio circuli per ejus centrum et dividens circulum in duas partes, diameter: אלכסון המרובע diameter quadrati. Schindlerus in Lexico ponit Arabice כסון diameter. Sic ל non esset radicale.

לבש לָבָשׁ[31] *muscus mollis instar lanae:* אין מדליקין לא בלכש ולא בחוסן non incendunt vel musco vel lino impexo, Sab. c. 2. initio.

לכת לַכְתָּא[32] *clitella, lignum clitellae asini, cui onera imponuntur*, Sab 102a. Interpretatio quam alii adferunt, loco talmudico non convenit.

ללב לוּלָב[33] *ramus, spathe, germen, folia palmae, quorum usus apud Judaeos fuit in festo tabernaculorum:* unde עלי תמרים folia palmarum, Neh. 8, 16. R. Sal. et Hebraei communiter explicant לולב: In Targ.: אברהם דדמי לְלוּלְבָא Abraham qui similis est frondi palmae, Cant. 7, 9. Plur. אתרוגין וְלוּלְבִין poma citrea et frondes palmarum, Lev. 23, 40. דמתילו לְלוּלְבֵי דתמר quae similes sunt frondibus palmae, Cant. 7, 8. et 2, 12. ושמטין לוּלְבָנָא et abjiciunt frondes palmarum nostras, Esth. 3, 8. in Tg. sec. Apud Majemonem in הלכות סוכה cap. 7. ab initio: כפות תמרים האמורות בתורה הן חריות של דקל כשיצמחו קודם שיתפרדו העלין שלהן לכאן ולכאן אלא כשיהיה כמו שרביט והוא הנקרא לולב h. e. כפת תמרים (quorum in Lege fit mentio, Lev. 23, 40.) sunt rami palmarum quando germinant, antequam a se invicem folia hinc inde separentur, sed dum adhuc sunt instar sceptri: et hoc est quod vocamus לולב. De his ramis et eorum usu in festo Scenopegiae vide ibi plura. Latius etiam apud Talmudicos usurpatur: לולבי ורדים germina ramorum: לולבי האלה germina quercus, Schevi cap. 7. האוכל לולבי גפנים qui comedit

---

[29]) Ar. لَيْث, hebr. ליש ad gr. λῖς.

[30]) Ar. لَكّ *lachryma plantae, qua tinguntur coria caprina, lacca* vulgo dicta. Conf. et gr. λάκκος apud Salmasium exerc. f. 1182; item gr. λαχὰ et λαχίον, de quibus idem (ad Plin. fol. 1152): Graeci recentiores, inquit, λαχὰν et λαχίον vocarunt genus coloris purpurei et obscuri, quod fit apud infectores ex flore nigro vel spuma purpura, quae supernatat cortinis tinctoriis. Indicum veteres appellarunt.

[31]) Gr. λύγος.

[32]) Vertendum videtur hoc nomen ad arab. لَكَّتْ *onere, molestia gravavit.*

[33]) Quasi לבלב a rad. לבב, ubi vide an. nostra.

frondes vel germina vitium, Bk. 59a. Gl. האשכולות botri vel germina, quae in protrusione vitium comparent et agnoscuntur, antequam floreant et uvae sint perfectae, sunt לולב.

לוּלִיבָא *medium, intimum, medulla,* cor: לוליבא דקרא בסילקא לוליבא דכיתנא בכותחא intimum cucurbitae cum beta, intimum lini cum intincto possunt comedi, gl. תוכו, Ned. 49a. Sic videtur ortum ex לב, ליבא cor. Ar. explicat *flores qui ascendunt in radice arboris.*

לוּלְבִין etiam sunt *scopae torcularis;* forte quia fiebant ex spathis *palmarum*, As. 75a. Nid. 65a.

ללן, לולנית vide supra in לול.

לְמָא לְמָה לְמָא *nihilum, nihil, vanum, vanitas, Inane.* Respondet hebraeis הֶבֶל ,אַיִן ,תֹּהוּ et utroque modo punctatum reperitur, sed prima in Venetis maxime usitata: דאנון למא quae (idola) sunt nihil, Jud. 5, 16. ארי למא אנון quia nihil sunt, IIS. 13, 21. ונשמי כלמא לקבלך ברם כְּלְמָא חשיבין et corpus meum quasi nihilum est coram te, cum omnia quasi nihil reputentur, Ps. 39, 6. יהון ללמא erunt in nihilum, Amos 5, 5. דמתח צפונא על לְמָא qui extendit septentrionem super nihilum, Jobi 26, 7. In Br. s. 2. זה אדם הראשון שהיה ללמה ולא כלום hic est Adam primus, qui fuit nihilum, et nihil quicquam.

למב לְמְבַּרְנְיָא Lombardia, Numer. 24, 24. in Tg. Jon.

לְמַד *discere,* hebr. Hinc Part. chald. מכאן אתה לָמֵד hinc discis, Esth. 1, 2. Pihel לַמֵּד docere: Ap. Ros. כל אדם זוכה ללמוד אבל אין כל אדם זוכה ללמד quivis homo dignus est ut discat, sed non ut doceat. Rabbi Chanina dicere solebat הרבה למדתי מרבותי וכו׳ ומתלמידיי יותר מכולם multa didici a praeceptoribus meis, sed longe plura a discipulis meis, Legitur in tractatu talmudico Tanith f. 7a. Vide Meor Enajim p. 28. הלומד על מנת ללמד מספיקין בידו ללמוד וללמד והלומד על מנת לעשות מספיקין בידו ללמוד וללמד לשמור ולעשות: qui discit ea conditione ut doceat, in ejus manum sufficienter traditur ut discat et doceat: et qui discit ea conditione ut faciat, in ejus manu affatim tradunt, quod discat, doceat, et faciat, Avoth c. 4. Debere autem hominem discere ut alios docere possit, probant ex illo Jobi; homo לע״מל ad laborem natus est: haec enim vox per Rasche tevoth exponitur ללמוד על מנת ללמד discendum docendi causa. הלומד מן הקטנים למה הוא דומה לאוכל ענבים קיהות ושותה יין מגתו והלומד מן הזקנים למה הוא דומה לאוכל ענבים בשולות ושותה יין ישן qui discit a junioribus cui similis est? Ei qui edit uvas immaturas et bibit vinum de torculari suo: qui vero discit a senioribus cuinam similis est? ei qui edit uvas maturas, et bibit vinum vetus, Avoth c. 4. Aliud dictum vide in supra: לעולם ילמד אדם תלמידו דרך קצרה semper doceat homo discipulum suum via brevi, Chol. 63b. Pes. 3b. Aliter: צאו ולמדום egredimini et docete illos, scil. lapides, Sab. 125b. Quidam exponunt עיינו בהן contemplamini illos. Glossa talm. סדרו disponite, ordinate illos, q. d. docte, erudite, disponite illos. Pyhal לֻמַּד: unde מְלֻמָּד *edoctus, peritus, eruditus, assuetus,* המלומד בנסין qui assuetus est miraculis, cui consuetum est miracula accidere, Sanh. f. 109a. Rabbini utuntur etiam in Hithpahel, pro *docere:* item *studere, docere seipsum:* התלמד במלאכת היגיון studet in arte logica, More lib. 1. c. 34. כותבין מגילה לתינוק להתלמד בה scribunt megillam puero, ut studeat in ea Joma 37b. Porro ap. Tos. דבר הלומד מענינו ודבר הלומד מסופו quae res discitur ex textu suo et res quae discitur ex fine suo. Modus est duodecimus explicandi Legem Talmud. V. G. de sacerdote summo dicitur: Et ex sanctuario non egredietur, Lev. 12, 12. cujus sensus non est, non egredi debere unquam, sed ne contaminetur ullo cadavere de quo totus iste textus loquitur. De negotio ergo suo, id est textu suo ejus sensus petendus est. Item dicitur: Nullus homo ad propinquum carnis suae accedito ad retegendam nuditatem, Lev. 18, 6. Hic videtur vetari omnis propinquus: sed sequentia mox definiunt, qui propinqui intelligantur, sensus ergo patet e fine textus sui.

לָמוּד ,לָמוּד *edoctus, peritus, assuetus.*

לִמּוּד *doctrina, quae discitur a docente, quam tradit docens:* אין למוד האדם מעצמו כלמודו מזולתו non discit homo tantum a scipso, quantum discit ab alio. Non tantum valet studium privatum, quam id quod cum alio quis habet commune.

לִימּוּדִים[34] *tabulae, asseres, quibus aliquid tegitur.* Ti. עושה לו למודים בשביל שלא יחמיץ facit ei (sc. cupae, in qua est vinum) asseres (quibus sc. tegatur) ne defervescat, Mk. c. 2. Alibi: תנור שבא מתוחך מבית האומן ועשה לו למודין furnus qui disjunctus venit ex domo opificis, et fecerit ei tabulas vel asseres, quibus scil. tegatur et gravetur ut partes ejus cohaereant, Kel. c. 5. Sic explicat Rambam. R. Sal. et Bartenora, מסגרות *clausuras, circulos, orbes, qualibus dolia vini cinguntur et continentur.* Iterum עשאן כעבין חייבין כלמודים פטורים si fecerit eos (scil. panes) crassos, tenentur (de Challa), si instar asserum (latos scil. et planos) liberi sunt, Ber. 38a. gl. כלמודים i. e. כנסרים sicut asseres. B. Ar. hoc explicat כגון עמודים ארוכים. Philippus Aquinas scribit יש אומרים שכל דבר ארוך שאינו רחב רק צר מאד נקרא לימוד sunt qui dicant, omnem rem, quae non est lata sed angusta valde, vocari לימוד.

תַּלְמִיד *discipulus, qui discit ex ore docentis,* quod dicunt Hebraei הלומד מזולתו *discens ab alio,* לא מעצמו *non a seipso,* qui dicitur שונה *discens,* et saepe errat et cogitur iterare vel mutare: Plur. תַּלְמִידַיָּא דמשה רבהון discipulorum Mosis praeceptoris ipsorum, Num. 3, 2. Jon. אפיסו תַלְמִידַיָּא אוריתך irritam reddiderunt discipuli legem tuam, Ps. 119,

---

[34]) Duo asseres in formam literae graecae *Lamda* (Λ) in angulo congruentes. Rectius igitur sine Jud cum pasachato Lamed, לְמֻדִים pronuncies.

126. תַּלְמִידֵי גבריא חיביא discipuli virorum improborum, Numer. 32, 14. תלמידי נביאיא discipuli Prophetarum, IIR, 2, 38. et 4, 38. et 8, 4. Apud Ros. תלמיד חכם discipulus sapientis, et pluraliter תלמידי חכמים discipuli sapientum. Sic olim dicebatur, non tantum qui discipulus esset sapientes et sapientiae studiosus, sed et vel maxime, qui ipse jam quoque sapientis nomen consecutus erat, sed modestiae causa et ad vitandam arrogantiam, non ipse חכם sapiens, sed תלמיד חכם, quasi תלמיד של חכם discipulus sapientis vocabatur, ut inter Graecos sapiens primum σόφος, postea φιλόσοφος dictus fuit. Inter septem res, quas R. Akiva praecepit filio suo, fuit unum אל תדור בעיר שראשה תלמידי חכמים ne habites in urbe, cujus caput sunt discipuli sapientum. Item תחת גוי ולא תחת חבר תחת חבר ולא תחת תלמידי חכמים praestat vivere sub Gentili, quam sub socio sive Rabbino recens creato, et sub socio, quam sub discipulis sapientum. Adducit hoc B. Ar. in אסי. Rationem ibi reddit שתלמידי חכמים אין להם אימת ממשלה. Vide in Sab. 11a. In libello ראשית חכמה f. 103a. enumerantur quindecim virtutes, quae requiruntur in discipulo sapientis. Et vice versa ea, quae reprehenduntur in eo, in Ber. 43b. ששה דברים גנאי לו לתלמיד חכם sex res sunt turpes in discipulo sapientis. 1. si egrediatur, quando unxit se, in plateam, 2. si egrediatur solus noctu, 3. si egrediatur cum calceis resartis, 4. si confabuletur, loquatur cum muliere (hac de causa mirati sunt discipuli Christi cum viderent eum muliere Samaritana loquentem, quod cum muliere loqueretur, Joh. 4, 27.), 5. si accumbat (ad comedendum) cum hominibus plebejis (hinc Christum reprehenderunt Pharisaei, cum publicani et peccatores cum ipso accumberent, quod cum illis comederet, Matth. 9, 11.), 6. si veniat ultimus in Synagogam. In Vr. s. 1. כל תלמיד חכם שאין בו דעת נבלה טובה הימנו omnis discipulus sapientis in quo non est scientia, cadaver melius est ipso. In gl. notatur, pro נבלה cadaver, legendum esse נמלה formica. Pro priori lectione est sententia R. Akivae; כל תלמיד חכם המגביה עצמו בדברי תורה הוא דומה לנבלה מושלכת בדרך omnis discipulus sapientis qui effert sese in verbis Legis, similis est cadaveri projecto in via.

תַּלְמוּד *doctrina, quae accipitur a docente, quae etiam* לְמוּד *dicitur*: עד ששכח תלמודו לא מת דואג non est mortuus Doeg, donec oblitus fuisset doctrinae suae, Sanh. 106b. Frequens apud Talmudicos תלמוד לומר doctrina ad dicendum, mens doctrinae vel loci est, notanter dicitur. Deinde synecdochice sumitur pro *libro qui omnem doctrinam et scientiam Judaeorum comprehendit et quicquid juris divini vel humani apud ipsos est*. Ejus duae sunt partes, משנה Mischnah, quae textum per formam thesium vel aphorismorum continet, et גמרא Gemara, quae textus explicationem, variarum opinionum discussionem, et tandem verae sententiae decisionem continet. Haec duo conjunctim TALMUD vocantur. Saepe tamen etiam sola Gemara Talmud appellatur: ut Benedictum sit nomen domini, qui dedit nobis Legem per manum Mosis, doctoris illius magni, quae inscripta erat duabus tabulis, ושתא סדרי משנה ותלמודא בגרסא et sex libros Mischnae et Talmudis cum explicatione, Cant. 1, 2. Sic in explicatione loci Pr. 15, 15. Elias ex Talmudicis citat: „omnes dies pauperis mali sunt;" אלו בעלי תלמוד illi sunt studiosi Talmud (in editione Basileensi legitur בעלי גמרא Bb. 145b.) „cor laetum convivium juge" אלו בעלי משנה illi sunt authores vel studiosi Mischnae. Item לעולם ישלש אדם שנותיו שליש במקרא ושליש במשנה ושליש בתלמוד ומי ידע כמה חיי semper dividat homo annos suos in tres partes, unam lectioni biblicae, alteram Mischnae, tertiam Talmudi: quis enim novit, quanta sit futura vita mea? De Idolat. cap. 1.

תַּלְמוּדִיִּים *Talmudici.*

הִתְלַמְּדוּת *studium, disciplina*, in Kimchi Joel. 2, 28. in Majemone.

לִמּוּדִי *discibile, disciplinabile, doctrinale, qui doctrinae capax est, vel accommodatus ad doctrinam capiendam:* Item *mathematicus, cum.* Fem. לִמּוּדִית μάϑεσις, *mathematica ars.* Pl. חכמות למודיות artes mathematicae.

מַלְמַד *stimulus, quo aguntur boves.* Sic dicitur שמלמד פרה לחרוש quod *docet* bovem arare, ut legitur in Vr. s. 29. Vide Maim. in Kel. cap. 9. in Comment.

לְמֵן לִמֵין *portus:* Graecum est λιμήν: כך היה תיבתו של נח משוקעת במים כספינה הזה שהיא עומדת בלמן sic fuit arca Noae submersa in aquis, sicut navis haec consistens in portu, Jalk. 14c. In loco quem Aruch citat ex Talmud, legitur נמל: Alibi אחת נכנסת ללמין ואחת יוצאה מן הלמין una ingreditur in portum et altera egreditur ex portu, Midr. Schem. s. 23.

למס *canis.* Talmud vult, sic Graecos vocare *canem*,[35] Sab. 63b. ex loco Jobi 6, 14. ubi ex alio sensu legitur לָמָּס a מסס. Sic in TH. Bk. 6a.

לַמְפָּד לַמְפָּר l a m p a s, *fax*, idem quod heb. לַפִּיד: Hinc לַמְפַּד דִּינוּר lampas ignis: למפד דאשא lampas ignis, Exod. 20, 2. in Jon. In TH. scribitur, vocem נברשתא Dan. 5, 5. ab Aquila transferri למפדס, vel λάμπαδος. Sic est in LXX.

לִימְצָא לִמִּין l i m a x, Br. s. 51. ab initio.

לנך לנבוּת vide infra in לנב.

לְנִטְיוֹן לונטית *linteum, ad abstergendum corpus post lotionem.* Sic adducitur hoc loco in Aruch, neque male, etsi exemplum, quod adducit, hodie sic in Talmud non legatur. Est autem corruptum ex vocabulo graeco λέντιον, quo Hellenistae inter Judaeos usi sunt, mutuato eo a Latino l i n t e u m. Unde καὶ λαβὼν λέντιον et accipiens linteum, καὶ ἐκμάστων τῷ λεντίῳ et abstergens linteo, Joh. 13,

[35]) Spectare videtur ad gr. λιμώσσω, ut canis propter *aviditatem* et voracitatem ea voce designetur.

4. 5. Hinc Talmudistae fecerunt לוּנְטִית et cum litera formativa ab initio אֲלוּנְטִית: ut מיחם אדם אלונטית ומניחה על בני מעיין בשבת calefacit homo linteum et ponit illud super ventrem in Sabbatho (si scil. dolores colicos sentiat) Sab. 40b. Item עשרה בני אדם מסתפגין באלונטית אחת decem homines abstergunt se linteo una, nempe in balneis, Sab. 147. in Mischna. Et pag. seq. in Gem.: היינו מעלים שמן ואלונטית מחצר לגג fuimus adferentes oleum et linteum ex conclavi super tectum. Item מסתפג אדם באלונטית ומניחה בחלק abstergit homo se linteo et ponit illud in fenestram. Plur. מסתפג אפילו בעשר אלונטיאות abstergit se etiam decem linteis, Ibidem in praeced. Mischna. Gl. סדינים. In TH. c. 22. scribuntur haec sine א, לונטית et לנטיות, ut. B. Ar. citat.

לנך לוּנְכָא *lancea, hasta, cuspis, mucro hastae.* Graecum est λόγχη. Ap. Tos. דמחו ליה בלונכי דפרסאי מיחייא לא חיי qui laeditur cum hasta Persarum, is non potest vivere, vel sanari; quia scil. cum veneno eas conflant, ut in glossa notatur, Git. 70a. In Talmud nostro scribitur באלונכי, unde adductum fuit hoc exemplum supra in litera Aleph: deinde in glossa marginali explicatur בנוכליות, quod putabamus esse a נכל, *per fraudes, astutias.* Hinc etiam eam significationem ibi adscripsimus. Sed nunc animadvertimus, בונכליות parvum esse pro בְּלוּנְכִיּוֹת cum hastis, quod ex seqq. verbis liquet, שמצרפין אותן במי סם המות quas conflant cum aqua vel liquore venenato: Alibi לא זזו משם עד שנעצו בו שלש מאות לונכיאות של ברזל ועשאוהו ככברה non recesserunt inde donec infixissent trecentas hastas ferreas in corpus ejus, illudque reddidissent instar cribri, Sanh. 14a. In libris nostris prave legitur לונביות per Beth: pravius in As. 8b. ubi eadem extat historia, לולניאות. Vide et IIS. 18, 14. in R. Davide Kimchio.

לסט לְסוּטָא *sidon, peplum,* TH. c. 6. de Sab. f. 8b. idem quod רדידים Jes. 3, 23. Bm. c. 4. in fine. Mk. cap. 2.

לִסְטִים *praedo, latro, sicarius,* gr. λῃστής: לעם לִסְטִים אשוניה in populum praedatorium ponam eum, Gen. 21, 13. in Jon. Pl. ובית מכונת לִיסְטִין et domus dispositionis latronum, Jud. 5, 11. בנוי לִסְטַיָא filii ejus praedones, Jobi 4, 11. Et servato Samech ultimo ויבסון לִסְטִיסִין נכסיהון et diripient praedones facultates ipsorum, Jobi 5, 5. Ap. Ros. לסטים מזויין latro armatus: משל אומר במקום שהלסטים מקפח שם הוא נתלה proverbium vulgare dicit: in quo loco praedo praedatur, ibi suspenditur. Ar. in צלם ex Jelammedenu. Extat in Jalk. Ps. 112d. et in Midr. Esth. 1, 12. Aliud: לקיש לסטים בקיר לצלואים postremus praedonum primus est suspensorum. Legitur in MK. 7, 27. et in gl. dicitur esse משל proverbium et exponitur המאוחר שבלסטים הוא ראשון לתלייה. Aliud שותף לסטים כליסטים socius praedonum est sicut ipsi praedones, TH. c. 1. Sanh. Hinc compositum, ארכיליסטים ἀρχιλῃστής archilatro, Br. s. 48.

לִסְטָאָה *idem:* לסטאה בלסטיותיה ידיע latro arma latrocinii sui cognoscit, Bm. 84a.

לְסְטוּת *latrocinium:* כל שאינו מלמד בנו אומנות כמלמדו ליסטות quicunque non docet filium suum opificium, perinde est ac si doceret eum latrocinium, Kidd. 30b. לסטיות latrocinia, R. Sal. Hos. 7, 1.

לַסְטֵם *latrocinari, latronum more praedari,* λῃστεύειν: ללסטם את הבריות ad depraedandum creaturas, R. Sal. Hos. 7, 1. כדי שלא יהיה גנב ומלסטם את הבריות ne fiat fur, aut interficiat creaturas, R. D. Jes. 58. in fine.

לסטיון, הלסטיון vide supra in הלי.

לִסְטְרָא vide in זמל.

לסת לִיסָא vel לִסָא, emphat. לִסְתָא *maxilla, gena.* Quidam deducunt a לְעַס *masticare,* quod maxillarum opera fiat masticatio, et sic eliditur gutturalis et ponitur pro ea dages forte: יושיט למחי ליה לִיסְתָא porriget percutienti ipsum maxillam, Thr. 3, 30. דהוו מחן בחטרא על לִסְתָא qui erant percutientes super maxillam judicum Israëlis, Mich. 5, 1. Constr. בְּלִיסַת עממיא in maxillam populorum, Jes. 30, 28. Cum aff. על לִיסַתֵיהּ super maxillam suam, IR. 22, 24. ולא נתרון ניבי לִסְתֵיהּ neque exciderunt dentes maxillae ejus, Deut. 34, 7. in Jon. מחית כל בעלי דבבי על לִיסְתְהוֹן percussusti omnes inimicos meos super maxillam ipsorum, Ps. 3, 8. כזממין בְּלִיסְתְהוֹן sicut fraena in maxillis eorum, Cant. 1, 10. לִיסְתַי maxillas meas, Job. 16, 10. ודמעהא זליג על לִיסָתָהָא et lachrymae ejus decidunt super maxillas ejus, Thr. 1, 2. Ap. Tos. in explicatione loci Eccl. 12, 2. והכוכבים אלו הלסתות et stellae; istae sunt maxillae, Sab. 151b. Juxta hanc formam ה esset radicale, לֶסֶת formae כֶּסֶת.

לעב unde in Ithpahel, אִתְלַעַב *subsannavit illusit, irrisit*: respondet hebr. לעג, et significat active in Hithpahel, ut התפלל orare, התעלל agere, operari. Praet. וְאִתְלַעֲבוּ בה et illudebant ei, irrisionem et dedecus peregerunt cum ea, Jud. 19, 25. heb. ויתעללו, pro quo alias in Targ. usurpatur אִתְעַלַּב, de quo in עלב: Sic וְאִתְלַעֲבוּ ביה et illudebant ei, IIR. 2, 23. hebr. ויתקלסו. Part. ואהי בעינוהי כְּמִתְלַעֵב et ero in oculis ejus quasi illudens, Gen. 27, 12. והוא על מלכיא מִתְלַעַב ipseque super reges ridet, Hab. 1, 10. Pl. לא יתעתדון מִתְלַעֲבִין non consistent irridentes, Ps. 5, 6. et 75, 5. ארום טננית בְּמִתְלַעֲבַיָא quum inviderem irrisoribus, insanis, Ps. 73, 3. Cum aff. מִתְלַעֲבַי irridentes me, Ps. 102, 9. Fut. תִּתְלַעַב לכל עממיא subsannabis omnes populos, heb. תלעג, Ps. 59, 9. יתלעב subsannabit, Job. 12, 17. אין היך כמתלעבא בר נש תתלעבון ביה an sicut quis illudit filio hominis, illudetis ipsi? Jobi 13, 9. יתלעבון ביך irridebunt te, Ez. 22, 5. Heb. יתקלסו.

לְעֵיב *risus, irrisio, sanna:* וּלְעֵב לכל מדינתא et irrisionem omnibus provinciis, Ez. 22, 4. הויתי לְלַעֵב fui subsannationi, Jer. 20, 7. לחסודין וללעיב in opprobrium et derisum, Jer. 20, 8.

תִּלְעָב *idem:* Emphat. ובלישן תּוּלְעָבָא הוו מלעגין et lingua irrisionis erant subsannantes, Jer 28, 11. תִּלְעָבָא בפומהון אנון עבדין irrisionem ore suo ipsi faciunt, Ez. 33, 31. תִּלְעָבָא וגוחכא sanna et irrisio

vicinis nostris, Ps. 79, 4. עובד חלעבא opus irrisionis, Jer. 10, 15. Heb. מעשה תעתעים.

תַּלְעוּבָא *idem*, Ps. 123. ult.

לְעַג *subsannavit, irrisit*, ut heb. Part. Aphel. על דהוו מַלְעִיגִין לקביל נבייא pro eo quod subsannaverunt Prophetas, Jer. 8, 18. Part. Pahel הוו מְלַעֲגִין erant subsannantes, Jes. 28, 11.

לְעַג *subsannatio, ludificatio, irrisio*, Jer. 20, 8.

לְעָה לְעֵי *fatigari, laborare*, idem cum לאה. Praet. בהיא זמנא לְעֵינָא eo tempore laboravimus, Thr. 5, 5. Part. לָעֵי דנהפכה לפומיה laborat ut ad os suum reducat eam, Prov. 26, 15. Fem. נפש דְלָעֲיָא לעותא חסובר anima quae laborat, laborem portabit sibi, Pr. 16, 26. Pl. הויתון לָעַיִין ומשלהין fuistis lassi et defatigati, Deut. 25, 18. in Jon. ליתיהון לָעַיִן non laborant, Ps. 73, 5. Infin. לְמִלְעֵי באוריתא ad laborandum in lege, Jobi 5, 7. Fut. אֶלְעֵי ללמא in vanum laborabo, Jobi 9, 29.

לֵיאוּת *labor, molestia*: בְּלֵעוּת גברין in labore virorum, Ps. 73, 5. ופלחי לֵעוּת et operantes molestiam Jobi 4, 8. וחבר בְּלֵיעוּתָא לבהון et fregit labore cor ipsorum, Ps. 107, 12. Cum aff. וְלֵעוּתָךְ תעל לביתא דאחריני et labor tuus veniat in domum alienorum, Prov. 5, 10.

לְעַז לוֹעֵז *barbarus, peregrini et ignoti sermonis*, Ps. 114, 1. Hebraice. Apud Tos. אבל קורין אותה ללועזות בלעז והלועז ששמע אשורית יצא sed si ligant eam barbaris barbare, et barbarus audiens syriace legi, excusatus est, Meg. cap. 2. in initio. Barbare, i. e. graece: nam eos vocabant barbaros et Hebraeis tunc magna cum Graecis fuit consuetudo. Sic in TH. f. 7b. לעז in gl. exponitur יונית lingua Graeca. Vocantur autem in genere sic Hebraeis, quicunque non loquuntur Hebraice. Hinc R. Salomonis glossa ad locum citatum, כל שאינו לשון הקודש נקרא לעז quicquid non est linguae sanctae, vocatur לעז. Sic et Chaldaei vocarunt Barbarum, quicunque non utebatur ipsorum lingua. Unde in praecedenti loco paraphrastes vertit, מעמא ברבראי a populo barbaro. Sic et Graeci fecerunt, unde illud Apostoli, et Graecis et barbaris, ad Rom. 1, 14. Sic et Romanis barbari dicti, qui alia, quam Latina, lingua uterentur. Unde Cic. Verrina sexta: lingua et natione barbarus. Porro Judaei Itali in specie vocantur ab aliis Judaeis לועזים, vel quod prosapiam suam ad civitatem Romam referant, vel quod primi illi qui post vastationem templi secundi Romam venerunt, linguae sanctae fuerint ignari et aliis Judaeis barbari habiti sunt, ut scribit Elias in Tisbi.

בְּלַעַז *lingua barbara*, i. e. vernacula, quae non est Hebraea. Sic Judaei Italiae, Galliae et Hispaniae, cum explicant vocem Hebraeam per linguam suae terrae vernaculam, apponunt בלעז, vel בלשון לעז lingua barbara, id est in lingua huic terrae vernacula, vulgata lingua. Quandoque hanc ipsam vocem duobus apicibus superne notant בל״עז et tunc ב valet בלשון, ut sic abbreviaturae speciem habeat, quae solet per appositos apices indicari. Vox ipsa barbara sive peregrina, quam explicationis loco afferunt. similiter duobus apicibus notatur, ut sic appareat, eam esse peregrinam, non hebraeam. Id in R. Salomone frequenter obvium. At Germaniae Judaei, explicantes vocem Hebraeam Germanice, apponunt בל״א, quae valent בלשון אשכנז lingua Askenas, id est Germanica. Nam Askenas Germanorum pater fuit, ut scribunt Gen. 10.

לָעַז *irridere, reprehendere ceu barbarum*: ולעזה עליהם המדינה irridebat vel reprehendebat eos tota provincia, quod sc. peregrino habitu incederent, Pes. 51a. אל תעשה דבר שילעיזו בו הבריות nihil facias, quod reprehendere vel irridere possint homines, R. Sal Prov. 4, 24.

לְעַט unde in Hiphil הִלְעִיט *comedendum, gustandum dedit*, idem quod הטעיב, juxta Chaldaeum Paraphrastem, Gen. 25, 30. הלעיטהו לרשע וימות sine comedere improbum, ut moriatur, Bk. 69a. Talmudici transferunt etiam ad *cibationem animalium, quando cibus vel pabulum ipsis in os ingeritur, ita tamen ut rejicere possint, si non sapiat.* Unde quaerunt, an id Sabbatho liceat? Statutum de eo hoc: אין אובסין את הגמל ולא דורסין אבל מלעיטין ואין ממרין את העגלים אבל מלעיטין non saginant camelum (pabulo copioso ipsi ventrem distendendo) neque calcant (pabulum in guttur infigendo) sed gustandum dant (manu pabulum offerendo et in os trudendo:) non impinguant vitulum (intrudendo vel infundendo in os, ut rejicere nequeat) sed gustandum dant, aut manu praebent ipsi, Sab. 155b.

הַלְעָטָה *cibatio*, propric *quae manu fit, cibum manu in os ingerendo.* Dicitur sic de animalibus tantum: aliud verbum avibus tribuitur, de quo infra in לקט. Et generalius אותה הלעטה נקראת אכילת קורצין ista cibatio (vel iste cibus) vocatur אכיל קורצין R. Sal Lev. 19, 16.

לְעַן לַעֲנָה *absynthium*, hebr. Sic chaldaice כְּלַעֲנְתָא דמותא sicut absynthium mortis, Deut. 29, 17. in TgH.

לְעוּנִין *species herbae vel oleris*, Kil. cap. 1. In

*) לענה, בן לענה nomen autoris cujusdam, quem legere, ejus videlicet librum concione tanquam librum biblicum publice perlegere atque docere, Judaeo prohibitum est, imo lectori nullam futuram esse partem vitae aeternae docetur. In enucleando hoc nomine, et quod ei adjunctum eodemque modo sancitum est, nomine תגלה (בן תגלה) Fuerstius conjecturam investigationis haud indignam hanc fere habet. Scribit (Der Canon des Alten Testaments S. 97): Arabes, ut notum, vocabula graeca, si hoc verbo uti licet, arabicari, in formam arabicam videlicet cogere et quasi vocem arabicam pronunciare atque tractare soliti erant. Itaque ex nominibus graecis Ἱπποχρατης, ἀποδειχτιχά (sc. Aristotelis), ποιητιχή et similibus cum vocali et labiali litera inchoantibus vocabulis iis אבוקרט, אבודקטיקא et אבוטיקא orta sunt nomina, ex quo arabicandi modo pro gr. nomine Ἀπολλώνιος

Aruch בלעז exponitur אטרינפי, quod in Aruch parvo scribitur אטריפגי: in Glossis Talmudicis scribitur, arabice vocari קטף, vernacule ארמולאש: In Gemara Hierosolymitane המעוין. Schindlerus explicant *bletam*. Sic Guido. Prave: ea est explicatio vocis תרדין in Aruch, quae cum hac conjungitur.

לעס *mandere*, quod vulgo *masticare* dicunt: עד לא יכלון למלעס מיכלא donec non possint amplius masticare cibum, Eccl. 12, 3. Ti. לא ילעוס חטין non masticabit triticum. Pes. 39. לא יצטרך ללעוס אותו non habet necesse masticare illud, Rab.

לעיסה *manducatio, masticatio:* לעיסת גריסין של פול masticatio fabarum contusarum, Nid. c. 9.

לפד לפדא[36] *cibus ex ficubus confectus*, Sab. 37b. עבדה ליה שתין מיני לפדא paravit ei sexaginta edulia-ficuum, Bm. 84b. Item מאי כלופסין מינא דתאיני דעבדין מנהון לפדי quid sunt Kelupsin? species ficuum ex quibus faciunt ficulina edulia, Ned. 50b.

לפדיא *cacabus, lebes:* מבשלין יתה בלפדיא coquunt illud in cacabis, Num. 11, 8. in TgH. Jonathan בלאפיסיא. Prius legerim בלפסיא[37], alterum באלפסיא. Vide mox in לפס.

לפיד *lampas, fax.* In Kel. c. 2. הלפיד טמא lampas impura est, gl. קערת חרס scutella testacea, inferius acuta, in qua ponunt segmenta lini at oleum et accendunt, inque loco alto collocant, ut de longe luceat.

לפיד in Br. s. 30. תמן אמרין כרוז ליה לפיד[38] ליה ibi dicunt pro כרוז ליה i. e. *voca eum*, לפיד ליה.

לפה Idem quod לפף *addere, adjungere, conjungere.* Unde Fut. וילפי עלה כהנא אעין et addet vel apponet ad eum, Lev. 6, 5. in Jon.

לופי vide in לפף.

לופין *palpebras majores habens*, quo vitiosum censetur primogenitum: hinc לופין דנפישי זיפיה luphian dicitur, cui *abundantes*[39] sunt palpebrae: vel potius, *pilosa nimis supercilia habens*, Bech. 45. Sic חומין dicitur pilis palpebris et superciliis carens, a חמם.

לפס[40] *lebes, cacabus:* vas in quo carnes et olera coquuntur. Gr. λέβης esse videtur: כסוי הלפס operculum lebetis, Kel. c. 2. להיות מוציא מלפסו ut sit educens ex lebete suo, Pea c. 8. gl. *vas est in quo coquuntur olera:* יקח לפסו accipiet cacabum suum, Chol. 84a. Pl. לפסין אירוניות lebetes urbani, Edajos cap. 5. ubi א ponitur loco ע. An forte huc reduci posset gr. λεπαστή, *lepasta*.

אלפס cum formativo א ab initio, ut saepe fit in nominibus ex alia lingua assumptis, *idem:* Item *frixorium, sartago, patella:* הרתיח באילפס elixavit in sartagine: עשאן באילפס fecit, i. e. coxit in sartagine: מעשה אילפס factum, i. e. coctum sartaginis, Pes. 37a. אלפסין חרניות scutellae urbanae, Beza 32a. ubi ח ponitur loco ע, juxta Glossatores.

לפסן[41] *herbae vel virgulti genus, cubiti altitudine super terram crescens*, scribit Rambam. B. Ar. explicat *marrubium*. Conjungitur ipsi חרדל sinapi, et disputatur, an sint kilaim i. e. heterogenea? Kil. c. 1.

לופסין *ficuum vilium species*, Ned. 50b. Vide et לבס. Nam ב et פ permutantur.

אבדליס, Ἐμπεδοκλῆς אבודקלס sequuntur. Respondet vero Arabum אבו *filius* plane Hebraeorum בן, qui vocem sejunctim pronunciantes בן הגלא vel בן דקלס, בן לענה vel בן ליט dixerunt. Haec ille. An vero Judaei, praecipue autores τοῦ Mischnae (ubi illa nomina leguntur) vocabula graeca seu nomina virorum graecorum ex Arabibus, vel lingua arabica sumserint, maxime adhuc est addubitandum.

[36]) Quidam ad gr. λάβδα *scitamenta*, *cupedia* vocem vertunt.

[37]) Aliter Relandus utramque vocem ita scribi existimat, quia Persae *cacabum* et لويد lawid et لويز lawiz promiscue appellant. „A priore pronunciatione est לפדיא per ד, a posteriore לאפיסיא per ס. ו mobile, scribere pergit, in פ mutari sexcenties notissimum est.“ Magis vero Mussafiae placet sententia, qui in gr. λοπάδιον i. e. *parva patella* vocem respicit.

[38]) Ita pro „promulga“ (כרוז) i. e. fac ut alius sententiam vel consilia sciat, „illustra“ (לפיד) dicunt i. e. clara ac tamquam admota *lampade* lustrata ut sint consilia cura.

*) לפי *quia, quoniam.* Proprie *secundum vocem oris* (ex פי *os, oris* et Lamed dat.) i. e. *traditiones*, vel *praecepta ore tradita.* Hinc illud in Talmude (Git. 60a.): ומה טעם *et cur* (non scribunt) i. e. quae causa est, vel quae intercedit ratio, quod non scribunt? לפי שאין כותבין (dixit ei) *quia non scribunt* i. e. nulla intercedit ratio nec ulla est causa, sed traditio est et praeceptum a prioribus traductum.

[39]) Vocem quidem Talmudici ad praec. verbum לפה *addere, facere*, ut aliquid re aliqua *abundet*, vertunt, cui oppositum est חמיר, quod ibidem per שתמו זיפין, cujus supercilia consumta sunt, explicatur. Opus igitur non est, ut quibusdam placuit, vocem ad gr. λοφιά *setosus* vertere, neque, ut vult Mussafia, eam verbum denom. habere vocis לפלוף, quae ut putat Latinorum est *lippus*.

[40]) Gr. λοπάς, ἄδος *olla*. [41]) Gr. λαψάνη *lapsana, olus silvestre*.

*) לפס gr. λοιπάς, λείψανον *reliquiae vectigalis, residuum tributi publici.* In Midr. Schemot. s. 15: משל לחכוס שזרקו לו הלגיונות פורפירה מה עושה פונה ליפס ושורף את השטר i. e. simile hoc est duci, cui legiones injiciunt purpuram (h. e. eligunt eum imperatorem). Quid facit (quaenam animi grati iis praebet argumenta?) vertit se ad λοιπάς i. e. curam habet ut residua tributi remittantur, et comburit syngraphas. Quem locum ex Midr. non inepte comparat Sachsius (Beiträge zur Sprach- und Alterthumsforschung I. p. 168) cum illis Spartian. in Adrian. (script. I. p. 65): ex reliquis ingentes summas remisit, syngraphis in foro divi Trojani, quo magis securitas omnibus roboraretur, incensis.“

לַפֵּף[42] *jungere, conjungere, componere, compingere: convolvere, infascicare, ut pueri infascientur pannis, involvere.* Praet. לַפֵּף חדא עם חדא conjunxit unam cum altera, Exod. 36, 10. דְלַפֵּפֶת בסדינין quos involvi sindonibus, Thr. 2, 22. Part. וּמְלַפֵּף יתן et fasciis involvit nos, Exod. 15, 2. Jon. Passiv. דהוו מְלַפְּפִין בסדינין qui erant involuti, vel involvebantur sindonibus, Thr. 2, 20. B. Aruch legit מִתְלַפְּפִין ex Ithp. מְלַפְּפָן חדא עם חדא conjuncta una cum alia, Exo. 26, 3. Infin. לְלַפָּפָא ית משכנא ut conjungat tabernaculum, Exod. 36, 18. Fut. וּתְלַפֵּף ית יריעתא et conjunges cortinam, Exod. 26, 6. Ithpahel Futur. וְיִתְלַפֵּף et conjungetur, conjunctum erit, Exod. 28, 7. Ap. Tos. לָיֵיף ליה חבריה copulat ei socium suum, Bb. 4a. לפופי ינוק בשבתא שפיר דמי infasciare infantem in Sabbatho, pulchrum est, Sab. 66b. et 142b. מחוסר לפופי ויבושי quod non convolutum et exsiccatum est, Bm. 74a. כל העובר עבירה אחת בעולם הזה מלפפתו והולכת לפניו ליום הדין quicunque transgreditur transgressionem unam in hoc mundo, ea adjungit eum sibi, et praecedit eum in die judicii, Sota fol. 3b.

לוּפֵי *conjunctio, commissura:* בית לופי locus commissurae, Exod. 26, 4. et saepius.

לְפוּפָא *idem,* Exod. 26. in Jon.

לוּפְתָא *idem,* apud Talmudicos, Bb. 6a.

מלפפין vide in מלף.

לְפְלוּף[43] *excrementum oculi:* לפלוף שחוץ לעין excrementum quod est extra oculum, Mikv. cap. 9. לפלוף שבעין לח אינו חוצץ יבש חוצץ excrementum in oculo humidum non dividit, siccum dividit, Nid. 67a.

לפר לוּפֵר[44] *satelles, lictor:* vel *praetor.* Guido *balivus.* Legitur in Bem. rab. s. 10. בא הלופר ותפסם ומסרם למלכות ונאבדו כולם venit lictor vel apparitor et cepit eos, tradiditque eos magistratui et supplicio affecti fuerunt omnes. Hinc compositum est, quod supra adduximus et Guidone et aliis, ארכוליפורין. Vide etiam supra in ordine אמף.

לִיפָּרוֹס λίπαρος, *pinguis, obesus.*

לֶפֶת, לִיפְתָּא[45] *rapum* vel *rapa:* אתרכיך בשריה כלפתא mollita est caro ejus instar rapae, Ruth. 3, 8. Ap. Tos. הטומן לפתו וצנונות תחת הגפן abscondens rapam et raphanos sub vite, Sab. 50b. חתיכת של לפת frustum rapae, Kel. c. 9. De magnitudine rapae in terra Israëlis legitur in Talm. Babyl. Ket. c. ult. f. 111b. quod vulpes in ea קינן nidificarit, i. e. eam excaverit et lustrum suum in ea fecerit, ac residuum adhuc 60. librarum Tzipporiensium pondus habuerit.

לוּפְתָּא vide supra in לפף.

לִפְתָּן *cujus caput rapam refert,* i. e. *quod superne latum, inferne decrescit,* quod in primogenito vitiosum: opponitur ipsi כילון, cujus caput superne acuminatum, inferne in latitudinem accrescit, Bech. c. 7. in initio Mischnae. Scribitur autem illic לפתם, sed in libro Mischnajos parva per Nun, לפתן.

לִיפְתָּן[46] *obsonium, edulium quodvis, quod pani adjungitur, sive ex rapis, sive aliis ciborum generibus.* Hinc R. Salom., Gen. 45, 23. exponit מזון per ליפתן: Vide in Chol. 71a. Suc. 6a. מיסב ואוכלה ליפתן assidet et comedit edulium, nempe cum pane, Neg. cap. 13.

לקה לְקָא *vapulare, percuti, caedi, castigationis aut poenae causa.* Praet. לְקָא היך עשבא percussum est sicut faenum cor meum, Ps. 102, 5. וּלְקוֹ סרכי et percussi sunt praefecti, Exo. 5, 14. רחטיא וכנתיא לא לְקוֹ triticum et spelta non fuerunt percussa, Exod. 9, 32. על מה לְקֵינָא עוד quorsum caedimur amplius, Jes. 1, 5. Sic Zach. 13, 6. Part. praes. לא לָקֵי ברא בחובי אבא non vapulabit filius propter peccata patris, Ez. 18, 19. לָקֵי בתרתין רגלוהי percussus ambobus pedibus suis, IIS. 4, 4. i. e. claudicans: לקי בחוטמיה percussus naribus, id est simus, Lev. 21, 18. in Jon. Plur. והא עבדך לָקָן et ecce servi tui percutiuntur, Exod. 5, 16. אבהתא חטן ובניא לקן patres peccarunt, et liberi vapulant, Ez. 18, 2. Infin. לְמִלְקֵי היא מחייבא vapulare digna, Lev. 19, 20. in Jon. אין יתחייב למלקי si dignus sit ad vapulandum, Deut, 25, 2. in Jon. Futur. דלמא תִלְקֵי בחובי קרתא ne forte percutiaris propter peccata urbis, Gen. 19, 15. Sic v. 17. וְיִלְקֵי בצרעתא vapulabit crabronibus, Ps. 101, 5. לא תִלְקוֹן בחובה ne percutiamini ob peccatum ejus, Jer. 51, 6. Aphel Praeter. וְאַלְקֵי יתהון בטחורין et percussit eos mariscis, IS. 5, 6. אַלְקִיתִיךְ percussi te, Jes. 60, 10. צדיקיא אַלְקוּ justos caedunt

---

[42]) Ar. لَفَّ *adjunxit, collegit, congregavit,* affine verbo לבב, quod vide.

[43]) Latinorum *lippus,* ut vult Mussafia. Vide notam praecededentem 39m, et conf. pers. لَفْج quod *sordes oculorum* (Cast. lex. pers. p. 494) denotat, ex quo suspicari licet לפ etymon quoddam semiticum esse, cui haec vel alia ejusdem notionis inest significatio quasi primitiva. Fortasse ipsum verbum לפ-ף vel לפ-ה, cui notio inest *conjungendi, compingendi* etymon hujusce nominis est, quo *sordes* vel omnino res aliae rei *conjuncta* denotatur.

[44]) Gr. ἐλαφρὸς *celer, cursor celer.* Confr. מקרולופרוס (Br. s. 65.) Makrolaphros μάκρος et ἐλαφρὸς, quod per antiphrasin quasi *longus* et *celer* sc. cursor.

[45]) Vox mera persica لفت. Vide supra notam ad כילון, ubi mendam typographicam corrigere rogo, pro „quod nomen est magorum," ut legas „quod nomen est Magiorum."

[46]) E *rapis* (לפת q. v.) paratus cibus, qui et arabice لفيتة vel لفتية vocatur. (Vide Spren. ad Diosc. II. c. 205.) Mussafia gr. esse ἄλφιτον, *puls farina* putat, et aliis gr. est λάπαθον *obsonium.* Iqsum vero vocabulum gr. λάπαθον a pers. لفت formatum mihi videtur.

Ps. 49, 15. אם בר חייב לְאַלְקָאָה חיבא si reus fuerit ad percutiendum peccator, Deut. 25, 2. Cum affix. דלמא יוסף לְאַלְקְיוּתֵיה ne pergat verberare eum, Deut. 25, 3. Futur. וְאַלְקֵי יתכון גם אנא et percutiam vos etiam ego, Lev. 26, 24. ארבעין יצליף וחסיר חד יַלְקְנֵיה לא ישלים דלמא יוסיף לְמַלְקְיֵיהּ על תלתין ותשע אלין מלקות יתיר quadraginta (ictus) percutiet, deficiente una, non perficiet (quadraginta) ne addat percutere eum ultra triginta novem percussione nimia etc. Deut. 25, 3. in Jon. וְיַלְקוּן יתיה et caedent eum, Deut. 22, 18.

Rabbini usurpant in Kal de *obscuratione solis vel lunae seu defectu et eclipsi illorum*, quod tunc videantur luminaria *percuti:* יהיה הגוף לוקה כלו erit corpus ejus percussum totum, i. e. ecclipticum, deficiens, obtenebratum: כשהמאורין לוקין סימן רע הוא לעולם quando luminaria percutiuntur id est ecclipsin patiuntur, signum malum est mundo, R. Sal. Gen. 1, 14. De ecclipsi solis et lunae, quid portendant, quibusque de causis accidant, vide quaedam in Suc. 29a. Si ecclipsis solis fiat in Oriente, signum malum est orientalibus: si in Occidente, malum portendit occidentalibus populis, si in medio coeli, signum malum est toti mundo, si tota facies ejus similis fiat sanguini, gladius venit in mundum; si sacco; sagittae famis veniunt in mundum; si utrique et gladius et fames venient: si percutiatur in ingressu suo, (hoc est occasu suo) vindicta tradius est ventura: si in egressu suo brevi veniet etc.

לְקוּי *lenis, mollis, tener, tenuis,* quasi *percussum* dicas,[*7] sicut quaedam res ex percussione molliores fiunt. Hinc ap. Tos. כל שאין לו זקן ושערו לקוי ובשרו מחליק quicunque non habet barbam et capillus ejus est tenuis, caroque ejus laevis; scil. signum est, eum eunuchum esse, Jeb. 80b. gl. לקוי i. e. רך *tener, tenuis.* Et paulo post: כל שקולו לקוי ואין ניכר בין איש לאשה cuicunque vox tenuis est, neque agnoscitur utrum vir vel mulier sit; sc. indicium est eum eunuchum esse. Et pag. praeced. כל שמשעי אמו לקוי quicunque a visceribus matris suae tener est, id est teneram et exilem vocem habet. Item בשער צהוב דק לקוי קצר cum capillo flavo, tenui, molli, brevi, Neg. c. 10. in princ.

לְקֵי ch. *idem:* Pl. שובליא נצן לְקְיָין spicae graciles, tenues, hebr. דקות Gen. 41, 23.

לְקוּי, לְקוּת *percussio:* metaphorice *ecclipsis, defectus solis vel lunae,* quae est ejus veluti quaedam *percussio:* ואני מתחיל בליקות הלבנה egoque incipiam ab ecclipsi lunae: להיות הליקות נמצא בלבנה בכל חודש ut existeret ecclipsis lunae in unoquoque mense: זהו העניין הגורם ללקות הלבנה ואין הליקות קורה אותה כי אם באמצעית החדש haec est res, quae causam praebet defectus lunae et non accidit defectus iste, nisi in medio mensis. De his solide et copiose in sphaera R. Abrahami Hispani. Alteram formam לקוי in hoc authore non inveni.

אַלְקָאָה *percussio.* Nomen ex infinito Aphel formatum. In proverbiis Ben Syrae, דהבא צריך לקמצאה ועלימא לאלקאה aurum opus habet tusione et puer percussione sive verberibus. Vide Adagia Drusii.

מַלְקוּת *percussio, plaga, flagellatio.* Familiare est apud Rabbinos de *poena judiciali quadraginta plagarum,* de quibus Deut. 25, 2. Vide Abbreviaturas nostras hebraicas in praefatione, item Synagogam nostram Judaicam c. 20. et Aruch in מרד. In Targum ואלקניה במלקות גברין et flagellabo eum flagellatione virorum, IIS. 7, 17. Deut. 25, 3. Jon.

לְקַח *accipere,* hebraice. Id fit etiam emptione: nam qui emit accipit. Hinc לוֹקְחֵי חטים tamquam acceptores tritici, i. e. emptores, IIS. 4, 6. Sic Chaldaeus כְּזָבְנַיָא חטין sicut emptores tritici.

קִיחָה *acceptio:* קיחה נקרא קניין acceptio vocatur acquisitio, Kid. in princ.

לִיקּוּחַ *idem.* Pl. ליקוחין *acceptiones.* Unde *acceptio uxoris* est *desponsatio.*

מֶקַח *idem,* 2. Par. 19, 7. Ap. Ros. correlatum ממכר venditio. Vulgus Judaeorum effert מֶקַּח: inde מקחי מקח טעות emptio mea emptio erronea, fraudulenta est, ac proinde invalida ac nulla.

לְקַט *colligere,* ut hebr. Praet. וּלְקַט יוסף ית כל כספא et collegit Joseph omne argentum, Gen. 47, 14. לְקַטוּ לחמא collegerunt panem, Exod. 16, 22. Part. מְלַקֵּט אעך a colligente ligna tua, Deut. 29, 11. Pl. ויהון לָקְטֵי אעין eruntque colligentes ligna, Jos. 9, 21. Infin. נפקו לְמִלְקַט egressi sunt ad colligendum, Exod. 16, 27. Imper. לְקוּטוּ אבנין colligite lapides, Gen. 31, 46. Futur. שיתא יומין תִּלְקְטוּנֵיה sex diebus colligetis illud, Exod. 16, 26. Pahel Partic. כִּמְלַקֵּט שובלין quasi colligens spicas, Jes. 17, 5. Pl. הוו מְלַקְּטִין לחמא erant colligentes panem, Jud. 1, 7. מְלַקְּטִין אעיא colligentes ligna, Jer. 7, 18. Infinit. ולקטא דחצדך לא תלקט et collectionem messis tuae non colliges, Lev. 19, 9. Vide Majemon. in Statutis מתנות עניים cap. 1. Quando metebant et manipulos faciebant, spicas decidentes non licebat eis tollere, sed pauperibus relinquere tenebantur: Sic quando vindemiabant, acinos deciduos non tollebant, sed peregrinis, pupillis et viduis relinquebant, qui ea colligebant. Et hoc est quod Rabbini ex Lev. 19, 9. vocant לקט. Vide eundem cap. 4. ab initio.

הִלְקִיט, הִלְקֵט *cibum in os intrudere animalibus,* apud Talmudicos. Part. ומהלקטין לתרנגולין et intrudunt cibum in os gallis, Sab. 155b. in Mischna. In Gem. deinde explicatur quid sit מהלקטין et quid מלקיטין. Quidam dicunt מהלקטין significare, cibum manu in os ipsis infigere: מלקיטין autem, cibum ipsis in terram objicere ad comedendum. Alii dicunt מהלקטין esse cibum eousque ipsis in guttur infigere, ut non amplius possint rejicere: מלקיטין autem, cibum ita ingerere, ut possit ab illis rejici. Aliter מהלקטין את המילה ואם לא הילקט ענוש כרת colligunt circumcisionem et si non collegerit, reus est excidii,

---

[*7]) Quidam cum gr. μαλακός *tener, mollis,* vocem conferunt.

Sab. 133b. i. e. colligunt, tollunt fila seu fibras praeputii remanentes et circumcisionem retardantes; si nempe praeputium non fuerit perfacte abscissum, sed quaedam reliquae remanserint, tum colligunt eas etiam in Sabbatho et quasi במלקט forcipe tollunt et praecidunt. Alias explicationes vide in Aruch litera He. Ista autem videtur genuina et recta.

לְקִיט *collectum:* עובד שושנתא לקיט opus liliaceum collectum, IR. 7, 19.

לֶקֶט, לְקָט, לְקָטָא *collectio, spicilegium,* ut antea ex Levit. ubi vide. Cum aff. ויעדי ית זלוקפיה בִּלְקָטֵיהּ et removebit vesiculam ejus cum collectione sua, i. e. cibo vel sordibus in ea collectis, Lev. 1, 16. in Tg. Jonath.

לִיקּוּט *collectum, res collecta:* ליקוטים *collectanea, explicationes, notae hinc inde ex diversis authoribus collectae,* Rab.

לְקִיטָה *collectio.*

לוקטא[48] *parum, pauxillum:* לא יהבת לי לוקטא לוקטא numquid daturus es (venditurus) mihi parum parum, gl. מעט מעט, Echa rab. c. 1.

הִלְּקוּט *saginatio,* talis, ut supra in verbo explicatur.

הִלְקֵט, הִלְקְטִי *vicus angustus,* h. e. שביל קטון juxta R. Salom. vel juxta Baal Aruch חל המתלקט והוא כקיר חוצץ בין שני בתים, *agger sive tumulus congestus, qui sit instar parietis distinguentis vel discrimantis inter duas domos.* Hinc alii explicarunt *parietem mediastinum:* הלקטי קטנה היתה בין שני בתים si vicus parvus fuerit inter duas domos, Sab. 157a. In textu scribitur הלקטי, in glossa הילקט, unde apparet Chirek ab initio. Alii scribunt הַלְקֵט, cui praecedens scriptio refragatur. Huc referunt ex Nas. 8a. הריני נזיר כמנין הלקטי קיץ ecce ego voveo me Nasiraeum futurum secundum numerum semitarum fructuum aestivorum. In Tosephos scribitur quando exsiccant ficus, disponunt eas per innumeras areas ut exsiccari possint et transitus per eos pateat. In Aruch explicatur quoque per ילקוט *pera, saccus.*

הַלְקָטִיּוֹת vide in קיט.

לוּקְטְמִין *larvae:* his die Sabbatho egredi Judaeis prohibitum, Sab. 66a. Quidam *grallas* exposuerunt. In quibusdam Misnajoth legitur pro hac voce אנקטמין de quo in אנק.

מַלְקְטָא, מַלְקֵט *forceps, emunctorium.* Plur. וית מַלְקְטַיָּא et forcipes, Num. 4, 9. Cum aff. מַלְקְטָהָא forcipes ejus, Exod. 25, 38. Apud Ros. etiam est *forfex:* לקטו במלקט colligunt forfice, Mac. c. 3. ubi gl. exponit מלקחיים. Fem. ועשאן למלקטות et fecerit ex eis forfices, Kel. c. 13.

מַלְקוּט *vas coriaceum, quod bovi trituranti appenditur ad recipiendum excrementum, ne triticum excussum eo corrumpatur:* מלקוט של בקר sacculus bovis, Kil. c. 16. Quidam volunt esse *operimentum quod oculis ejus apponitur, ut in tritura maneat et gradum vertat.*

לקטקא lectica: ולא יטלו לו בכסא ולא בלקטקא et non ferent eum in throno, nec in lectica, Jalkut Exod. fol. 84c.

לקן לְקְנָא[49] *lagena.* λάγυνος: in Targum: מלא לקנא דמיא plenitudo lagenae aquae, Jud. 6, 38. In Aruch scribitur etiam לקונא. R. David in libro Radicum, in radice ספל exponit *utrem pelliceum.* In Br. s. 13. יהבין ליה מלא לקינייאתא dabent ipsi plenam lagenam.

Deinde לקן est *nomen certae cujusdam monetae,* in TH. Mas. scheni c. 4. Gl. לקן, i. e. מטבע שנקרא כך. Sic etiam videtur sumi in Bm. Hier. c. 4. ab initio.

לקם לוּקוֹס λύκος *lupus,* hebr. זאב. In Gem. לוקוס לוקוס עד מתי אתה מכלה ממונן של ישראל o lupe, lupe, quamdiu tu consumis facultates Israëlitarum? Verba sunt Bilgae filiae Miriam, quae Legem Judaeam relinquens nupserat militi cuidam graeco, a quo graecari didicerat. Sic autem vocavit altare, in quo Israëlitae offerebant pecunias suas, Succa in fine.

לָקַק *lambere, lingere.* Part. Hiphil fem. מפני שהיא מלקה eo quod ipsa lambit lingua sua, Talm. Para c. 9. Idem cum לחך. Et geminatis literis, מים שליקלק בהן הכלב aquae ex quibus lambit canis, prohibitae sunt iis abluere se, scil. in Sabbatho, TH. Sab. c. 8. in princ.

לקש לְקִישׁ vel לַקִּישׁ *serotinum: pluvia serotina,* בעדן לקיש tempore serotino, Zach. 10, 1. בכיר ולקיש primogeniam et serotinam pluviam, Deut. 11, 14. Jer. 5, 24. ולְקִישָׁא בירח ניסן et pluviam serotinam in mense Martio, Joel. 2, 23. כלקישא דמרוי ארעא sicut pluvia serotina, quae irrigat terram, Hos. 6, 3. Plur. וכרסיסי לְקוֹשִׁין דמרווין צמחוני ארעא בירחא דניסן et sicut imbres serotini, qui irrigant germinantia terrae in mense Martio, Deuter. 32, 2. in Jonath. Item *serotini fructus, serotinae pecudes:* ut והוון לְקִישַׁיָא ללבן et erant serotinae oves Labani, Gen. 31, 42. Femin. ארום לְקִישָׁן הינין nam serotina fuerunt, hebr. אפילת, Exod. 9, 32. in Jon.

לְקִישׁוּת *serotinatio:* וּבִלְקִישׁוּת ענא et in seroti-

[48]) B. Ar. קטלפטא legit, i. e. κατάλεπτον *minutim.* Item vox לוקטא in Tg. Jon. pro hebr. נוצה (Lev. 1, 16. ubi pro מוראתו בנוצתה ille ולוקפיה בלוקטיה habet) legitur. Sic quidem hebr. נוצה ad verbum צא *emicare* (proprie *res emicans,* quae honesta *sordium* circumscriptio est) vertit, et inde metonymice pro intestinis vel *lactibus* (לוקטא lactes) habet. A. n. hanc vocem ad hebr. לקט vertit. Vide in לקטא.

*) לוקוטיננטוס, לוקונינטי in Midr. Till. Ps. 149. *vicarius.* vocabulum italicum *luoga tenente,* quod, ut videtur, a quodam ad explicandam vocem חסם i. e. dux, in margine adscriptum et tum per errorem in ipsum textum receptum est.

[49]) Conf. gr. λεχάνη et vide quae supra ad vocem לגן scripsimus.

natione ovium, i. e. dum coirent pro serotino partu, quod fiebat secunda admissura, Gen. 30, 42.

מַלְקוֹשׁ, מַלְקוֹשָׁא *pluvia serotina*, Jer. 3, 3. Job. 29, 23. Deut. 32, 2. in TH.

לרט לִירְטְיָא *genus vasis*. In Echa rab. cap. 1, 19. Dixit quaedam mulier ad suam amicam; עשי לי המין נטלה לורטיא של מלך ועשה לו המין fac mihi aquas calidas; accepit cucumam regis, et fecit ipsi calidas (aquas). B. Ar. legit ברנט et notat, in alio exemplari esse טורטוק.[50] Explicat autem קומקומא. Possit hoc לורטיא esse a graeco λουτήρ *labrum, pelvis*, per transpositionem literarum. In Jalkut legitur לברנטין.

לשך לִשְׁכָּה, לִשְׁכְּתָא *cubiculum, conclave, cella*: לִשְׁכַּת רברביא cubiculum principum, Jer. 35, 4. Pl. והא לִשְׁכָּן ורצפהא et ecce cellae et pavimentum, Ez. 40, 17. De variis conclavibus et cellis templi Hierosolymitani, videatur in tractatu talmudico Middoth.

לשל לִשְׁלֶשֶׁת vide infra in לשש.

לשן לָשׁוֹן hebr. לִשָּׁנָא, לִישָׁן, לְשָׁן *lingua:* metonymice *sermo*. Aliquando לִשָׁנָא, לְשָׁן scribitur: כל עם אמה וְלִשָּׁן omnis populus, natio vel lingua, Dan. 3, 29. ועמיק לִישָׁן אנא et profundus, gravis lingua ego sum, Exod. 4, 10. לִישָּׁנָא נכילהא lingua dolosa, Ps. 120, 3. וְלִישָּׁנָא דדהבא et linguam auri, i. e. lingulam, massam instar linguae, Jos. 7, 21. עני יעקב בְּלִישָׁן קודשא respondit Jacob lingua sancta, Gen. 31, 11. in TgH. ארום פומי בְּלִישָׁן בית קודשא ממלל עמכון quod os meum lingua domus sanctuarii loquatur vobiscum, Gen. 45, 12. in Jon. Sic ויעקב קרא ליה בְּלִישָׁן בית קודשא גלעד et Jacob vocavit eum lingua sancta Galed, Gen. 31, 47. in Jon. Vide et Gen. 32, 2. in Jon. et 35, 18. in TgH. et Gen. 42, 23. in Tg. Jon. et Hier. Deut. 25, 7. 8. in Jon. Observentur hic loca, in quibus „linguae tertiae" fit mentio, formula Chaldaeis usitata: דמשתעי לִישָׁן תְּלִיתָאי על חבריה qui loquitur lingua tertia contra proximum suum, Ps. 101, 5. Sic Eccl. 10. 11. Ps. 140, 12. דיחוי לִישָׁן תְּלִיתָי בחבריה qui effutit linguam tertiam contra proximum suum, Job. 36, 33. אמרין עלוי לישן חליתאי דקשי הי מגירין locuti sunt contra eum lingua tertia, quae gravis erat ipsis instar sagittarum, Gen. 49, 23. in Tg. Jon. et Hier. אשתעית סיהרא עילוי שמשא לישן חליתאי loquebatur luna contra solem linguam tertiam, Gen. 1. 16. in Jon. לא ההון אולין בתר לישן תְּלִיתָאי ne sitis ambulantes post linguam tertiam, hebr. לא הלך רכיל, Lev. 19, 16. in Tg. Jon. et Hier. מטול דלא ישתעי עלך סטנא לישן חליתאי ne loquatur contra te Satan linguam tertiam, Lev. 9, 2. in Jon. ליט דימחי חבריה בְּלִישָׁן תְּלִיתָאי בטומרא maledictus sit qui percutit socium suum lingua tertia in occulto, Deuter. 27, 24. in Jon. In libro Talmudico Erach. 15b. במערבא אמרי לשון חליתאי קטיל חלחא למספרי ולמקבלו ולאומרין עליו in occidente (i. e. Palaestina) dicunt, lingua tertia occidit tres: occidit ipsum loquentem, accipientem et eum de quo dicitur. Hinc in libro Musar c. 13. ubi agit author de לשון הרע calumniis et sycophantia, specie 5. קראו הרכילות לשון שלישי מפני שהוא הורג שלושה וכו' vocant delationem לשון שלישי linguam tertiam, quod tres occidat, deferentem, recipientem et eum de quo dicitur. V. G. Doeg Idumaeus ejectus fuit propter sycophantiam de sacerdotibus: sacerdotes ipsi necati, et Saúl, qui criminationem Doegi receperat, graviter punitus. Notavit hunc locum Drusius in quaestionibus suis lib. 1. c. 4. Eadem haec vide in Medr. Tehil. Ps. 12. in Deb. rab. sectione שופטים: Vr. s. 26. ubi alio insuper exemplo prophano illustratur cujusdam feminae, quae lingua mala, suum socerum, maritum et semetipsam occidit. Sic in libro Ecclesiastici c. 28, 15. Γλῶσσα τρίτη lingua tertia multos commovit et dispersit eos de gente in gentem. Cum aff. והושבחתיה חחת לִישָׁנִי et laus ejus sub lingua mea, Ps. 66, 17. וְלִישָׁנִי תרנן צדקתך et lingua mea cantabit justitiam tuam, Ps. 35, 28. מלמחטי בְּלִישָׁנִי ne peccem lingua mea, Ps. 39, 2. וְלִישָׁנָנָא תושבחא et lingua nostra cantico, Ps. 126, 2. בְּלִישָׁנָנָא נתגבר lingua nostra praevalebimus, Ps. 12, 5. טור לִישָׁנָךְ מביש custodi linguam tuam a malo, Ps. 34, 14. לִישָׁנְכוֹן נכלין מחשב lingua vestra dolos meditatur, Jes. 59, 3. ורמיותא חחות לִישָׁנֵיהּ et fraus est sub lingua ejus, Ps. 10, 7. על לִישָׁנֵהּ super lingua ejus, Prov. 31, 26. די שנינו היך סיפא לִישָׁנְהוֹן qui acuunt veluti gladium linguas suas, Ps. 64, 4. Pl. דהוה חכים לממלא בשבעין לִישָׁנִין qui erat peritus loqui septuaginta linguis, Esth. 2, 22. de Mardochaeo. Confer Talm. Meg. 13b. Sic Deut. 27, 8. in Jon. „Et scribetis super lapides omnia verba Legis hujus scriptura sculpta et explicata, lecta in lingua una, sed explicata linguis septuaginta." In totidem enim linguas statuunt Hebraei linguarum divisio-

---

50) „Sic quidem legitur in Aruch in ברנט: sed pro טורטוק nunc didicimus legendum נוורתק ex collatione cum iis quae habentur in Aruch in litera נ. Illic enim ponit נוורתק, et dicit. se illud jam exposuisse in ברנט." Verba sunt Autoris nostri in spicilegium hujus libri, quibus haec nobis addenda videntur: Lectio נוורתק ideo illi per טורטוק praeferenda nobis videtur, quia juxta sensum voci לורטיא vel, ut est in Jalkut, לברנטין, plane respondet. Commutatis enim dentalibus ת et ד mutatoque ה finale Persarum (ut jam pluries exposuimus) in ק vox נוורתק ortum nobis videtur ex pers. نورده, quod *gloriam*, (vide Cast. lex. pers. p. 537) denotat, idem videlicet, cujus signum vel symbolum laurea est, vel quod laureato (לורטיא vel, ut est Jalk. לברנטין, quod ut suspicor לאברנטין [lat. a u hebr. בא restituto] legendum) convenit Sensus igitur in utraque illa lectione sanus atque idem hic fere est: Simile est hoc matronae, cui amicus suus (nempe rex) dixerat, fac mihi aquas calidas, et illa נטלה לורטיא של מלך *laureata* (insignia) i. e. coronam lauream (quae ut in libris ab autore Aruch citatis est, symbolum τοῦ נוורתק gloriae est) cepit et calefecit iis. Tum rex: ex omnibus, inquit, lignis, quae in domo mea sunt non sufficiebant tibi ad calefaciendum nisi laurea vel insignia laureata mea? (א"ל מכל העצים שיש לי בבית לא היה לך לעשות חמין אלא בלורטיא שלי).

nem factam esse, sicut alibi videbimus. Emph. אמיא וְלִשָּׁנַיָּא nationes et linguae, Dan. 3, 4. Constr. מכל לִישָּׁנֵי עַממיא ex omnibus linguis populorum, Zach. 8, 23. לִלְשֹׁנֹתָם secundum linguas suas, Gen. 10, 20. Ap. Grammaticos, לשון est *locutio, loquendi modus, vocabulum, vox, significatum, significatio vocabuli:* ut לשון זכר vocabulum maris, i. e. masculinum sive, vocabulum generis masculini: לשון נקבה dictio feminae, i. e. generis feminini: Sic לשון יחיד vocabulum unici, i. e. numeri singularis: לשון רבים vocabulum plurimum, i. e. numeri pluralis: לשון הווה vocabulum existentis, i. e. tempus praeseus: לשון עתיד tempus futurum; לשון עבר tempus praeteritum: לשון כלל vox generalis: לשון המקרא vocabulum biblicum, locutio biblica: לשון משנה vocabulum talmudicum: בזה הלשון in hac significatione, vel locutione, aut loquendi modo. Utuntur et hoc nomine, quando vocis alicujus significationem indicare volunt. Significationem autem ipsam communiter per nomen efferunt, quae forma loquendi passim in Methurgeman Eliae obvia: ut אֶיְטִימוֹס vel אִיטוֹמוֹס, quod legitur in Targ. Jobi 15, 22. et alibi saepius, הוא לשון זימון והכנה est significati, vel habet significatum praeparationis et instructionis, i. e. significat promptum, instructum, expeditum, paratum. Est enim graecum ἕτοιμος. Sic R. Sal. Gen. 1, 28. ad vocem ורדו et dominamini: יש בלשון הזה לשון רידוי ולשון ירידה זכה רודה בחיות לא זכה נעשה ירוד לפניהם והחיה מושלת בו sunt in locutione hac significati dominationis et significati descensionis. Si dignum se exhibuerit homo, dominatur bestiis, si non dignus fuerit, fit subditus et bestia dominatur ipsi: i. e. vocabulum רדו interdum significat dominari, a רדה, interdum descendere, a ירד. Indeclinabiles voces explicant per particulas: ut כל טרם שבמקרא לשון עד לא הוא ואינו לשון קודם ואינו נפעל omne טרם significat cum nondum esset, et non significat ante existentiam neque ex eo fit verbum, ut dicere possis הטריב, sicut a קודם dicitur הקדים. Interdum significationem non exprimunt certo nomine aut vocabulo, sed integrum locum adducunt, unde vel idem vocabulum vel ejus derivatum aut conjugatum aliquod usurpatur, ex quo significatio patet. Ad citationem autem loci dicunt vel simpliciter מן ex, scil. loco vel locutione, vel מִלָּשׁוֹן ex locutione, vel לשון significati, sc. ejus, quod in hoc sequenti loco. Exempla passim in Commentariis obvia. Quandoque hoc in sensu etiam utuntur forma chaldaica לישנא. In plurali dicunt לשונות.

Deinde metaphorice לשון *lingua, pro re qualibet figuram linguae habente:* ut לשונות של ארגמן linguae purpurae, i. e. particulae lanae tinctae et carminatae ad netum, linguam referentes, Sab. 48a. Bm. c. 2. in princ. Sic לשון של זהורית lingua coccinea, i. e. particula lanae coccino tincta, Joma c. 4. in Misna. לישנא דדהבא lingua auri, i. e. lingula, massa instar linguae, Jos. 7, 21. Sic לשון אש lingua ignis, i. e. flamma ignis, hebr. Jes. 5, 21. Ad cujus imitationem in Aruch, in אורים legitur: Quando aurifabri obstruunt fornacem testis, tum sunt inter illas fissurae atque foramina, ולשון האש et lingua ignis, i.e. flamma, egreditur per illa. Quo referendum videtur Act. 2.: Apparuerunt illis dispertitae γλῶσσαι ὡσὶ πυρὸς etc.

הַלְשִׁין hebr. *lingua detraxit*, vel *detulit, prodidit:* unde לא תַלְשֵׁן עבדא Prov. 30, 10.

מַלְשִׁינָא *detractor*, Ps. 120, 3. In precibus Judaeorum quotidianis legitur, ולמלשינים אל תהי תקוה et delatoribus vel proditoribus ne sit ulla spes, sc. vitae aeternae. Sic precantur contra Judaeos apostatas, qui ad Christianam fidem deficientes, Judaicam perfidiam Christianis produnt.

מַלְשִׁינוּתָא *sycophantia, delatio, detractio, proditio, calumnia:* עביד מלי מַלְשִׁינוּתָא perficiens, verba delationis, Ps. 52, 4. מַלְשִׁינוּתָא דספוותהון יחפנון delatio vel detractatio labiorum ejus operiat eos, Ps. 140, 10. Elias in Methurgeman exponit germ. Verrätherei, *proditio.*

לֶשֶׁם *urbis nomen quam subegerunt filii Dan*, vide Meg. 6a.

לשש unde לִשְׁלֵשׁ[51] et nomen femin. לִשְׁלֶשֶׁת *stercus, sordes, inquinamentum:* היתה עליו לשלשת מקנחה בסמרטוט si fuerit super eo stercus, abstergit illud linteo, Sab. 142b. Seb. 94a. Aruch exponit *stercus gallinarum.*

לתא[52] *sydus, fortuna:* משום לתאי דידי פקע propter fortunam meam rupta est, gl. מזלי, Bm. 20b. Sic. f. 106a. משום לתך דידך הוא דאשתדפו כל שדותיך propter fortunam tuam est, quod uredine tacti sint omnis agri tui, gl. לתך i. e. מזלך. Et mox משום לתאי דידי הוה משתייר לי פורתא propter fortunam meam relictum mihi est parum. Hoc exemplum adducit Aruch in ordine לתך: unde Guido et alii posuerunt, לתך *occasio*, quamvis in Aruch nulla expositio addatur.

לֶתֶךְ *dimidium, dimidia pars Homer*, Hos. 3, 2. heb. Sic Talm. לתך קטנית dimidius modius leguminum. Sunt quindecim Seae, quinque Ephoth. Vide et in praeced. voce.

לָתַת *madefacere, macerare, emollire madefaciendo*, germ. weichen. Munsterus beitzen, einbeitzen: אין לותתין סעורין בפסח non macerant hordeum in Paschate, Talm. Pes. 40a. מותר ללתות licitum est macerare, אסור ללתות vetitum est macerare, אם ילתות si maceraverit, ibidem.

לְתִיתָה *maceratio, madefactio.*

---

[51]) Transpositio literarum est vocis שלשל q. v.

[52]) Latinorum est lito *litare* καλλιερέω *auspiciis prosperis sacrificare, prosperum exitum polliceri.* Vide lexica latina.

Abbreviaturae literae ל.

ל: לית *non est*, non exstat amplius. Sic loquuntur Masorethae, quae per se, vel certa tali forma non amplius quam semel in Scriptura occurrit. Ad eam notatur in Masora minori litera ל cum puncto superne. Quando autem vox aliqua triginta locis exstat, ad eam differentiae causa adscripserunt integre למד pro litera ל numerum denotans. לית vox aramaea est, composita ex לא *non* et אית *est*, quod idem est, quod Hebraeorum יש.

ל"א: 1. לשון אחר *sermo interpretatio*, significatio *alia*. Chaldaica לישנא אחרנא.

2. לשון אשכנז *lingua germanica*. Comminiter ב praefigitur בל"א in lingua germanica. Utuntur quando hebraeam vocem germanice explicant. Askenas filius Gomeri, filii Japhet. Gen. 10, 3. Hunc Hebraei faciunt patrem Germanorum, unde ארץ אשכנז terra germanica. אשכנזים Germani אליהו אשכנזי Elias germanus.

לא"א: לאדוני אבי *domini parentis mei*. Praecedere solet בן filius. Adjicitur quandoque ם in fine pro מורי doctoris mei.

ל"ג: לית גרסא *non est lectio*, doctrina, studium.

2. לא גרסינן *non legimus*, discimus.

ל"ד: 1. Est לדעתי *juxta sententiam meam*. In Concordantiis Rabbi Nathanis, in Rad. שוב, in sig. 1.

2. לית דכוותיה *non est*, *quod ipsi simile sit*, nullum aliud ipsi simile occurrit. Masor.

3. למבין די *intelligenti satis*. Saepius inverso ordine dicunt ד"ל. Vide illic.

לד"א: לדעת אונקלוס *juxta sententiam Onkelos:* Hic Legem Mosis paraphrastice in linguam chaldaicam transtulit, quae paraphrasis vocatur Targum Onkelos. Fuit proselytus, unde vocatur אונקלוס הגר. In libro Juchasin f, 52. scribitur, quod fuerit filius sororis Titi Vespasiani. Id displicet aliis. Post Jonathanem vixit, quem tamen putatur puer cognovisse. Synchronos ipsi fuit Rabban Gamaliel senex, Pauli Apostoli praeceptor, qui octodecim annis ante vastationem Templi obiit. Omnino et Onkelos creditur ejus incendium non vidisse.

לד"אע: לדעת אבן עזרא *juxta sententiam Aben-Esrae.*

לד"י: לדעת יונתן *juxta sententiam Jonathanis.*

לד"ק: לדעת קצת *juxta sententiam quorundam.* Sic intelligenda haec abbreviatura in Concordantiis Hebraicis, ubi occurrit, ut in radice דעה sig. 3. ad להרע ex Ps. 15, 3. et alibi. Volunt etiam esse לדעת קמחי *juxta sententiam Kimchi*, ut et nos antehac ponebamus. Sed nunc id improbamus. Quidam suspicantur, posse etiam quandoque esse לדעת קבלה *juxta Kabbalam.* Prima expesitio optima.

ל"ה: לימא הכי *dicendum, dicere sic.* Talm.

לה"ד: למה הדבר דומה *cui res haec similis est, cui assimilatur.* Frequentissimum apud Rabbinos, quando simile aliquod adducunt. Praecdere solet משל simile.

ל"ז: לשון זה *sermo hic, vocabulum hoc:* והוא הביא ל"ז ipse adducit verba haec. Usurpant, quando alterius verba illustrationis causa adducunt.

לז"א: לזאת אמר *propter hoc, propterea, idcirco dicit* vel אמרו *dicunt*: ולז"א et idcirco dicit.

ל"י: לשנא יתרה *sermo residuus, doctrina amplior.*

לי"קי: לישועתך קויתי יהוה *salutare tuum exspecto o Domine*, ex Gen. 49, 18.

לכ"א: לכן אמר *idcirco dicit*: vel לכך quod idem: cum servili ולכ"א et idcirco dicit.

2. לכל אחד *unicuique.*

ל"מ: לשון מקרא *sermo Scripturae, sermo biblicus*: vel לשון משנה *sermo rabbinicus.* Utuntur, quando vocis alicujus significatum vel ex sermone biblico vel talmudico aut rabbinico declarant, aut ibi sic usurpari significant.

למ"ד: למאן דאמר *ei qui dicit, is qui dicit*, praefigitur saepe ו, ולמ"ד. Talmudicis usitatissimum.

למ"נמ: למאי נפקא מנה *quid egreditur ex eo*, quid inde sequitur, quorsum id conducit, Talmud. idem מאי quod מה.

לנ': לכן נאמר vel לכך *idcirco dicitur vel dictum est:* ולנ" et.

לי נראה *mihi videtur:* ולנ" et mihi videtur.

לע"ד: לעניות דעתי, vel לפי עניית דעתי *pro paupertate sive tenuitate ingenii aut scientiae meae*, Rab. Extenuationis sui causa sic loqui solent. Postponitur quandoque נ: ut לע"דן, ubi נ valet נראה.

לע"ט: לב, עין, טחול *cor, oculus, lien.* Cum servili אספרגוס ללע"ט יפה לרמ"ת קשה asparagus, i. e. vinum asparagicum cordi, oculis, lieni conducit: capiti, visceribus, posterioribus, grave est. Apud Talmud. in Ber. 51. Altera abbreviatura est, לראש, מעיים, תחתוניות.

לע"ל: לעתיד לבא *ad futurum venire*, i. e. in seculo futuro. Cum servili ולע"ל.

לע"ע: לעת עתה *ad tempus nunc, ad praesens tempus*, hoc tempore. In Epistolis frequens.

לע"ש: לערב שבת *ad vesperam Sabbathi.*

לפ"ל: לית פליג ליה *nemo est contrarius ipsi.* nemo adversatur illi, nomo dissentit ab ipso, nemo contendit cum ipso, Talm.

לפ"ק: לפרט קטון *ad supputationem minorem.* Sic loquuntur, quando annos a condito mundo ponunt omisso numero majore, scilicet millenario: ut שנת תרי"ג לפ"ק anno 613. supputationis minoris.

ל"צ: לא צריך, hebr. לא צריכא *non est necesse*, Talm.

ל"ק: לא קרי *non legitur.* Masorethae utuntur, quando significant, literam aliquam in voce non legi, et tunc litera ista additur: ut לק"א non legitur א.

2. לא קשיא *non est objectio.* Apud Talmudicos, quando quaestionem aliquam aut dictum objectum re-

futant, quasi dicerent: Locus iste non facit contra nos, nihil ad rem facit.

לק״מ: לא קשה מידי *non adversatur quicquam*, nulla prorsus objectio est: Talm.

ל״ש: 1. לא שייך *non convenit*, non quadrat, inconveniens est.

2. לא שנו *non docent*, vel לא שנא *non docet*, vel non didicit, non observavit, pro ratione loci. Talm.

לש״ש: לשם שמים *ad nomen Dei*, ad nominis divini gloriam: Rab.

ל״ת: לא תעשה *non facies*. Sic aqpellant Rabbini praecepta Decalogi ac totius Legis Mosicae negativa sive prohibentia: מצות ל״ת praecepta prohibentia: בין עשה לל״ת inter praeceptum factivum et non factivum, id est jubens et vetans.*

מ[1]

מא מָה *quae, quod*, vel *quid?* Talmudice מא: מָאי מָא דָא עבדתון quid nam fecistis? Jud. 2, 2. vel מָה quid hoc rei est? מא הניא quae utilitas? מָאי טעם quae ratio? מָה דִין vel מָדִין *quare?* על מה propter quid? מאי האי quid hoc rei? Was soll das sein? באופן מה modo aliquo: לפירוש מה juxta explicatio-

---

*) His adde: לא״ו: לשם איום ונורא *Deo terribili ac timendo.* לראותו אדם וחי *ut videat eum homo et vivus meneat.* לשמו אדיר ומלוכה *unitas ipsi atque regnum competit.* לא אדר תהלה *ipsius est magnificentia et magnitudo.* לאורך ימים טובים *in longum tempus vitae beatae.* Formula voti est. לא״י: לאורך ימים *in longe tempus* (multorum) *dierum.* Itidem formula voti est, cui ו pro ושנים *et annorum* addere solent. לב״ע: לבריאת עולם *a mundo condito.* לבורא עליון *supremo creatori.* לבע״הש: לבעל השטר *possessori cambii.* ל״ג: לשון גמרא *lingua talmudica.* ל״ד: לאו דוקא *non praecise.* לפי דעתי *secundum meam opinionem.* לפי דרכו *secundum suum morem.* לד״א: לדעת אחרים *juxta sententiam alienorum.* לד״ח: לדעת חכמים vel לדברי חכמים *juxta sententiam* vel *verba sapientum.* לד״מ: לדברי משה *secundum verba Mosis.* לדעת מורה *secundum sententiam doctoris.* לד״נ: לדברי נביאים *secundum verba Prophetarum.* לד״ר: לדעת ראשונים *secundum verba priorum.* לדעת רבותינו vel ראשונים *juxta sententiam majorum* vel *magistrorum nostrorum.* ל״ה: למען השם *propter Dei nomen*, למען הרחמים *propter misericordiam* (Dei), לשון הוה *vocabulum existentis* i. e. *tempus praesens.* לה״דמ: לא היה דבר מעולם *res haec ab aeterno non facta est.* לה״ונ: לא היה ולא נברא *non fuit nec creatum est.* Usus eorum in judicialibus, si quis rem omnino negat, nec quid de ea verum esse obtingit. לה״ח: לעולם הוא חי *vitam agit finis exspectam.* לעולם הוא חסיד *in perpetuum est beneficus.* לו״ו: לעד ולעולם ועד *in aeternum, in perpetuum in omneque aevum.* ל״ז: לשון זכר *lingua* i. e. genus *masculi.* לה״טו: לחיים טובים ולשלום *ad vitam bonam et pacem.* לה״ל: לב חכם לימינו *mens sapientis ad dextram* i. e. recte et humaniter sentit. לח״עה: לחיים עולם הבא *ad vitam saeculi futuri.* לי״כ: ליל יום הכפורים *nox ante festum propitiationis:* ל״י: לשון יחיד *lingua* i. e. *forma singularis.* לשון יוני *lingua graeca.* ל״כ: לפי כבודו *dignitati suae convenienter.* לכ״ב: לנצח כבודו ברוך *gloria ejus in perpetuum sit benedicta.* לעולם כבודו בתחתונות *gloria ejus semper menet apud inferiores.* לכ״נל: לכך נראה לי *idcirco mihi videtur.* ל״ל: למה לי *quorsum* i. e. ad quid, cui usui, *hoc mihi est.* ליכא למימר *non est dicere*, dici non potest. לל״ה: לא לבדו הממשלה *ei soli* (Dei) *dominium competit.* ל״מ: לא משמע *non est ad audire faciendum* i. e. non est secundum sensum literarum. לא מבעיה *non locum habet quaestio.* לשון מזרחית *lingua orientalis.* למ״בי: למספר בני ישראל *secundum computum filiorum Israel.* למ״ג: למספר גדול *secundum supputationem majorem* i. e. quando anni a creato mundo numerantur. Vide in לפ״ק. למ״הד: למה הדבר דומה *cuinam haec res similis est.* למו״ל: למזל ולברכה *bonae constellationi et benedictioni.* למ״ט: למזל טוב *in sidus benignum.* למ״ש: למה שכתבתי *secundum id, quod scripsi.* ל״נ: לשון נקבה *dictio femininae* i. e. genus femininum. לא נהירא *nondum perspicuum est.* ל״ע: לא עליכם, vel עלי *non fiat id super vos* vel *me.* לשון עבר *tempus praeteritum.* לשון עתיד *tempus futurum.* לשון עברי *lingua hebraica.* לפי ערכי *pro sensu meo.* לע״כ: לפני עדים כשרים *coram fidis testibus.* ל״פ: לא פליגי *non sunt divisi* sc. in opinione. לפי פשוטו *juxta literalem sensum suum.* לפי פירושו *ex ejus interpretatione.* לפ״ד: לפי דעתי *ex sententia mea.* לפי דרכו *pro suis moribus, ratione* etc. לפ״ז: לפי זה *juxta interpretationem hanc*, לפ״מש: לפי מה שכתבתי *secundum id quod scripsi.* Addere solent ל pro לעיל vel למעלה *supra.* לפ״ר: לפום ריהטא *propter cursum, cursim, obiter.* ל״ק: לישנא קמא *lingua* i. e. expositio *prima.* ל״ר: לשון רבים *vocabulum plurimum* i. e. numeri pluralis. לשו״ש: לששון לשמחה *ad gaudium et laetitiam.* לש״ש: לשם שמים *ad nomen coeli* i. e. Dei.

[1]) מ Hebraeis et Chaldaeis ܡ Syris et م Arabibus decima tertia litera est alphabeti hebr. syr. atque chaldaei in numeris *quadraginta* valens. Pro more permutationis cum ceteris labialibus, item cum Nun permutari et ex quibusdam vocabulis omnino omitti solet. Quo plura exempla sunt, ubi litera Mem vocabulo quodam praefigitur, ut ex exemplis videri est. Usum ejus grammaticum chaldaica lingua in omnibus fere rebus communem habet cum hebr. lingua.

nem aliquam. אַמָּא *cur, quare?* וְאַמַּאי הוו קרין לה הדסה et quare vocarunt eam Hadassam? Esth. 2, 7. מאי קרא quae est scriptura hujus rei? quo Scripturae dicto hoc probatur? מאי תקנתיה quae aptatio, quae medela ejus? בְּמַאי קָאמִיפַּלְגִי propter quid altercantur? בְּמָה *in quantum, quatenus, in eo, de eo,* בְּמָה *in quo?* כְּמָא, כְּמָה *sicut, quemadmodum: quam,* כְּמָה תקיפין אתוהי כמה רברבין signa ejus quam multa? Dan. 2, 33. *quamdiu,* כמה את חמי quamdiu aspicies? Ps. 35, 17. Cum aff. די כְמִיהוֹן sicut illi, Ps. 37, 1. in Psalt. Neb. כמה quot, vide supra in litera Caph. לְמָא, לְמָה *ad quid? quorsum? quare?* Gen. 26, 27. Vide etiam supra in litera ל: למא דנן vel למא דין *idem.* למא תבתון quare reditis? Jud. 5, 16. מַהוּ quid illud est? מאי בינייהו איכא בינייהו quid interest inter illos? h. e. quid differentiae est inter eos? מאי הוי עלה quid tandem est super eo, scil. statuendum? מאי קראה quid vocat ea? quare sic dicit et explicat illud? de rebus, quae fundamentum suum non habent in Lege, sed in sententia hujus vel illius Doctoris. מאי קמ"ל תנינא quid audire facit nos, quid docet nos hic secundus? מהו דתימא quod autem dicis, dicere vel objicere possis. מאי לאו estne ergo id nihil? ist es dann nicht? estne is sensus, itane intelligendum? ist es dann nicht also zu verstehen?

מַהוּת *quantitas*: vocabulum logicum.

מאד *valde, vehementer.*

מְאוֹדִי *vehemens, durabile, validum:* ut ענינים המקריים אינם תמידים ולא מאודיים res accidentales non sunt perpetuae, neque durabiles aut validae, More lib. 2. cap. 20.

מאה *centum:* תמני מאה שנין octingenti anni, Gen. 5, 4. בר מאה שנין filius centum annorum, Gen. 11, 10. מאה ככרין centum talenta, Exo. 38, 25. במאה ותמנן יומין centum et octoginta dies, Esth. 1, 4. ונדבר חורפן centum agnis, nummis, Gen. 33, 19. עשרא גברין לְמְאָה et accipiemus decem viros a centum, Jud. 20, 10. Duale דכרין מָאתַן arietes ducentos, Esr. 6, 17. עזי מָאתַן capras ducentas, Gen. 32, 14. vide et Ez. 48, 17. Plur. עברין לְמָאוָן ולאלפין transeiverunt per centena et millena, per centurias et chiliadas, IS. 29, 2. Emph. רבני מָאוָתָא magistri centenorum sive centuriarum, IIR. 11, 9, 19. Et aliter נפקו לְמָאתָן ולאלפין egrediebantur per centenos et millenos, IIS. 18, 4. Ap. Tos. מאה ברכות חייב לומר האדם בכל יום centum benedictiones tenetur homo quotidie dicere, sicut scriptum est: Nunc Israël מה יי אלהיך שואל מעמך quid postulat dominus tuus a te? Deut. 10, 12. Ne legas מה quid? sed מאה centum.

מאחא מְאָחָא *butyrum:* נעימת פומיה איך מאחא suave est os ejus sicut butyrum, Esth. 1, 2. in Tg. sec. Videtur esse per transpositionem literarum pro חמאה.

מאך *attenuari, ad tenuitatem et paupertatem redigi.* Convenit cum מוך et ponitur saepe pro שפל et שחח. Praet. וּמָאךְ ישראל לחדא et attenuatus erat Israël valde, Jud. 6, 6. ויומא מאך לחדא et dies attenuabatur valde, i. e. רד descendebat, Jud. 19, 11. Item *deprimere, subigere, sternere, humiliare,* cum מכך conveniens: בחשוכא מְאָכֵת בית שווי in tenebris stravi locum strati mei, Jobi 17, 13. Part. וּבית שאול אזלין וּמָאכִין et qui de domo Saulis erant, ibant et attenuabantur, hebr. ודלים IIS. 3. 1. Fut. יְמָאךְ יקר יעקוב attenuabatur honor Jacobi, Jes. 17, 4. Sic Hos. 5, 5. ויִמָּאךְ אנשא et attenuabitur homo, Jes. 5, 15. Aphel וְאַמְאִיכְתְּ כארעא יקריך et depressisti tamquam humum gloriam tuam, Jes 51, 13. ארום אַמְאֵכְתָּנָא quia humiliasti nos, Ps. 44, 20. Part. מְמָאִיךְ רגוש ימיא compescens sonitum marium, Ps. 65, 8. Imper. אַמְאֵךְ יתהון humilia eos, Ps. 54, 7. אַמְאִיכִי humilia te, Jes. 51, 23. Futur. ותקוף תקיפין אַמְאִיךְ et potentiam potentum deprimam, Jes. 13, 11. דמתגברין עליהון תַּמְאִיךְ eos qui invalescunt super eos, attenuabis, humiliabis, hebr. תשפיל, IIS. 22, 28. Ithp. וְאִתְמְכִיאוּ et humiliantur, Jobi 24, 24. Ex Pahel אתרגושת תקיפין תְּמָאִיךְ strepitum potentium humiliabis, Jes. 25, 5.

מאם מָאִים *fortassis, forte, si fortassis:* ut מָאִים לא תיתי fortassis non ibit, Gen. 24, 39. מָאִים אכול fortassis potero, Num. 22, 6. Sic מָאִים יתרחים fortassis miserebitur, Jonae 1, 6. מאים אתאסא בהון fortassis sanabor per illa, Cant. 2, 5. Ex מה *quid,* et אם *si:* q. d. *quid si? dubitative, ut ante.* Item *si vel, utinam,* Jobi 6, 2. hebr. לו.

מאן[2] מָן *vas, instrumentum, vestimentum,* hebr. כלי. Vide infra in מָן.

מָאן *quis.* Vide infra in מָן.

מָאֵן *abnuere, renuere, denegare.* Dicitur apud Tos. in speciei *de ea quae in annis minorennitatis suae alicui desponsata, postea, cum ad annos maturitatis venit, renuit ipsi nubere.* Vide Schulch. Ar. par. 4. num. 155.

מיאון *denegatio:* מקודשת לְמיאון desponsata ad denegationem, filia minorennis, quae desponsata alicui, et postea ei cohabitare renuens, tenetur publice id abnuere, coram duob. testibus. Vide Maim. in הלכות אישות c. 4. Nam non omnes id tenebentur facere. שטרי מיאונין literae denegationis, renuentiae, quod renuit nubere, Bm. 20a

מְמָאֶנֶת *renuens, abnuens cum marito sibi desponsato habitare:* Vide Maim. ante citato loco:

מָאנִי *Mane, nom. propr. viri in Persia, qui haereticae doctrinae author fuit, cujus discipuli et sectatores Mannichae postea dicti fuerunt.* Graecis vocatus fuit Μάνης: inde ab Historicis Manes appellatus. Vide Suidam. Epiphanius author est, primo Cubricum fuisse dictum, postea sibi ipsi nomen Ma-

[2]) Haec in chald. et syr. lingua ܡܐܢܐ pl. (ܡܐܢܐ) usitatissima vox in pers. lingua, ex qua sumpta est (مان „possessiones, domesticae" apud Cast. lex. pers. p. 501.) rarissime, et plerumque in compositis tantum (praesertim cum خان quidquid ad aedes pertinet, vel in domo existit) occurrit.

nis imposuisse, non ex Graeca, sed ex Babylonica lingua, in qua מאן *vas, organum;* quod se *organum et vas selectum putarit ad doctrinae divinae propagationem.*[3] Sed eventus declaravit, a μανία insania et furore potius fuisse sic dictum. Viduae cujusdam servus fuit, a qua incredibilem auri argentique vim haereditario jure accepit. Eusebius Ecclesiasticae Hist. lib. 7. cap. 27. scribit: Quo tempore Manes quidam, secundum nomen suum insaniens et instinctu daemonis agitatus, invisam et execrabilem omnibus haeresin docet. Hic autem Manes gente Perses, vita et moribus barbarus fuit, tam acer ingenio, ut insanire videretur etc. Ex hoc ergo Manichaeorum haeresis usque in hodiernum diem diffunditur eo tempore exorta, quo FELIX I. in urbe Roma praeerat. Haec ille. Hoc eodem tempore Imperator Romanus fuit PROBUS, circa annum Christi 277. Rabbi Abraham in Kabbala 9b. ובימיו יצא מאני לעולם והיה טוען שהאלהות שנין יש בעולם אחד מחיה ועושה כל הטובות ואחד ממית ועושה כל הרעות ובדא לאמגושים תורה מלבו והיה לגוי גדול והרגו שבור מלכא בחכמתו i. e. in diebus ejus (sc. Schavur regis Persiae) prodiit Mane in mundum, arguens duos esse Deos, quorum unus vitam det, omniaque bona faciat, alter mori faciat, omniaque mala importet, et sic mentitus est Magis quibusdam suam doctrinam (id est mendaciter docuit et persuasit) evasitque in gentem magnam (id est discipulos plurimos habuit), quem tandem Schavur rex (Persidis) occidit per sapientiam suam. Haec ibi. Istius regis שבור Schavur frequentissima apud Talmudicos fit mentio. Historicis vulgo dicitur Sapor. Causa mortis fuit, non tam perniciosa ejus doctrina, qua multos seduxit, sed et cum, Medicam scientiam sibi quoque arrogans, regis istius filium periculose aegrotantem, curare instituisset, filius sub ista cura animam exhalavit. Hinc rex commotus, ex longa fuga ipsum recuperans, tandem excoriari jussit. Epiphanius: Hinc ubi cognovisset Rex Persarum Manis refugium, missis eo suis, captum illum, in praedicto castello, ignominiose in Persidem pertraxit, et cutem ipsius harundine excoriari jussit, et sic de ipso poenas sumpsit. Unde et excoriatum arundine, utrem ipsius paleis expletum, etiam hodie in Perside habent. Atque sic vitam finivit. Haec ibi. Vide Epiphanium contra Manichaeos, haeresi 66. prolixe: Schikhardum in Historia Persica f. 111. Elias in Tisbi in Rad. מין scribit: Invenitur in libris Graecorum, fuisse hominem quendam nomine מאני Mane, qui vixit sine Lege (Dei), a quo omnes qui eum in doctrina secuti fuere, מינים Minim appellati fuerunt. Haec ille. Hoc improbat Drusius in Notis in Lev. c. 30. quem vide. D. Augustinus Tomo 6. in Catalogo Haereseon: Manichaei a quodam Persa extiterunt, qui vocabatur Manin, quamvis et ipsum, cum ejus insana doctrina, coepisset nomen praedicari: nam ante hac Urbicus vocabatur. Sed in Graecia discipuli ejus vitantes nomen insaniae, quasi doctiores, et eo ipso mendaciores, geminata litera N, Manichaeum quasi Manna fundentem, pro Manichaeo, id est insano appellaverunt. Iste duo principia inter se diversa atque adversa etc.

מָאַס *spernere, respuere, rejicere, fastidire, nauseare.* Praet. מָאֲסִית עתרי sprevi divitias meas, Jobi 42, 6. לא מאסית יתהון non rejeci illos, Lev. 26, 44. in TgH. ubi Jon. אֶמְאֲסִנּוּן spernam eos, מְאַסוּ spreverunt v. 43.

מְאִיסוּתָא *nausea, fastidium:* משום מאיסותא propter nauseam, Talm.

II. מְאַס *liquefacere, madefacere,* idem nempe quod מסס, sicut paulo ante מאך idem cum מכך, altera geminatae in א commutata. Praet. מְאִיסוּ הלבשושי computruerunt, faetuerunt vulnera mea, Ps. 38, 6. Melius forte legeres מְסִיאוּ. Partic. היך זחיל חבללא דְמָאֵים אורחיה sicut reptile limacis, quod liquefacit viam suam, Ps. 58, 9. Possit hoc etiam esse a מסס, quia haec forma participii ex Syrismo est, quem posteriores paraphrastae amarunt. Rab. ממאים מטתו בתשמיש madefacit lectum suum coitu venereo.

מְיאוּם *foetor, putor, corruptio foetens:* כלי מיאום vas foetens.

מֵאסְפוֹטָמְיָא *Mesopothamia, Syria interamnis, Aram naharajim,* Br. s. 30. in princ.

מְאַר *deficere, diminui.*

מְאֵרָה, מְאֵירָתָא *defectus, diminutio, penuria.* Sic R. Sal. exponit hanc vocem in hebr. Deut. 28, 20. Aben Esra Mal. 3, 9. quomodo apud Rabbinos quandoque accipitur. Alias proprie deducitur ab ארר *maledicere,* et מארה *maledictio* i. e. *privatio et detractio benedictionis sive boni, unde defectus et penuria.*

מָאַר vide infra in מר.

מבנ מְבַנָּאי[4] nomen proprium. Vide in שכם.

[3]) Etymologia hujusce persici nominis ab Autore nostro tentata et mihi pro corollario sententiam referre licitum esto. Ortum quidem mihi videtur hoc nomen ex pers. مانو *echo* (Cast. lex. pers. p. 501), ut Propheta, in cujus videlicet animo vox coelestis quasi voluntatis divinae repercussio *echus* instar resonat, designetur. Ita quidem et Judaei temporibus illius Prophetae in Persia commorantes gradum aliquem spiritus sancti et prophetiae nomine בת קול vel ברת קלא i. e. *filia vocis, repercussio sonus, echo* appellant, ex quo intelligere potes, eandem apud utrosque Persiae incolas, indigenos Persas scil. aeque ac commorantes Judaeos, tunc temporis versatam fuisse notionem de prophetia coelestique oraculo.

*) מארופות vide in ארף.

[4]) Proprie *rusticus, hortulanus,* a pers. باغ *hortus* (vide notam 8m supra p. 141) ut vult B. Ar. Hinc interrogatus quidam (Mac. 64b) e quo loco sit, respondet באגנין אנכי habitator tugurii (i. e. custos, qui ad custodiendos hortos in tugurio habitat) ego sum. Iterumque cum ex eo quaereretur, quod nomen ejus sit, rusticus

מבע vide in radice בוא.

מבל, מובל, מובלתא vide in יבל.

מבן[5] מבינא, מבינא *everriculum, scopae:* כמא דמטמטין במבינא sicut scopant scopis, Jes. 14, 23. In Br. s. 79. שמע איתתא אמרת אשאיל לי מבנייך ואמרה שאילי לי מטאטך audivit mulierem quandam dicentem, i. e. dicere volentem, commodato mihi מבנייך et dixit, commodato mihi מטאטך.

מברא מבר vide in radice עבר.

מבת. Hinc citant מובת. Sed in Talmud legitur מובאת *adducta*, i. e. מכוונת *directa, disposita, rectificata, in qua neque minus neque redundans,* Neg. c. 6.

מגב מגוב. Quibusdam est *chirotheca:* aliis *instrumentum rusticum ad purgandum frumentum,* veluti *pala, qua ventilatur* Kil. c. 13.

מגבאי nom propr. viri, de quo proverbium abiit, quod vide in שכם.

מגג[6] *junci species:* כפהוה בחבל של מגג constrinxerunt eum fune junceo, Para c. 3. אין מודדין בחבל של מגג non mensurant fune junceo. שלשה חבלים הם של מגג ושל נצר ושל פשתן triplices funes sunt, ex junco, ex vimine, ex lino, Erub. 58a. Dicitur alicubi esse מין ממיני החלפין *species salicis.*

מגגי sic citatur in Aruch. In Gemara legitur מגני. Vide מגן.

מגד *pretiosum, res pretiosa;* sic vocatur *quicquid in re quapiam eximium et praestans est, et refertur saepius ad fructus.* Plur. דטעינן מגדיא quae oneratae sunt optimis fructibus, Jobi 9, 26. ומטוב מגדין et de optimo rerum pretiosissimarum, vel fructuum pretiosissimorum, Deut. 33, 14. in Jon.

מגדנין *idem:* ומגדנין יהב לאחוהא et pretiosos fructus dedit fratri ejus, Gen. 24, 53. ועבדא מגדנין et edidit praestantes fructus, Deut. 33, 14.

מגדין *nomen portae cujusdam coelestis,* Guido ex Zohar col. 375.

מגדונית *Macedonica foemina.* Jalkut Num. 255a.

מגד vide גוד.

מגו vide in גו.

מגוזין מגו[7] vide in גוא.

מגל[8] מגלא *falx messoria:* ומגלא לא תרים et falcem non elevabis, hebr. חרמש Deut. 23, 26. Plur. ומורניתיהון למגלין et lanceas suas in falces, Jes. 2, 4. Cum aff. ומגליכון למורנין et falces vestras in lanceas, Joel. 3, 10. Heb. ומזמרותיכם. Ti. מגל יד ומגל קציר falx manualis (putatoria et vinitoria) et falx messoria, Kel. c. 13.

מגלא vide in גלא.

מגלין[8a] *nomen proprium loci,* קבה מגלתאה. In Gemara legitur מלוגנאה, Pes. 48a.

מגן[9] *gratis, frustra, sine causa, immerito:* ותפלחנני מגן et servieris mihi gratis, Gen. 29, 15. יפוק לבר חורין מגן exibit liber gratis, hebr. חנם, Exo. 21, 2. האפשר די למגן איוב דחל מן קדם יי fierine potest, ut frustra Job timeat dominum? Jobi 1, 9. לא תימי בשמא דיי אלהך למגנא non jurabis in nomine domini Dei tui frustra, Exod. 20, 7. מגן אזדבנתון gratis venditi estis, Jes. 52, 3. Talm. אסיא קריבא דמגן במגן medicus propinquus est quasi medicus gratis curans, q. d. אסיא קריבא אסיא דמגן.

בית המגניא *nomen loci,* Kil. c. 6.

מגנין[10] *machinationes:* על אשר היפך מגנין שלך על צריך qui convertit machinationes tuas (i. e. contra te directas) contra hostes tuos, Br. s. 43. Sic explicatur ibi illud אשר מגן צריך בידך „qui tradidit hostes tuos in manum tuam," Gen. 14, 20. Aliter apud Tos. שדר ליה לרבי שיכרא בר תליסר מגני טעמיה והוה בסים טובא misit ei cerevisiam tredecim machinationum, i. e. infusionum, et gustavit eam, fuitque suavis valde, Pes. 107a. Id est, cerevisiam tredecies ex uno dolio in aliud super recentes herbas et fructus effusam. Baal Aruch legit cum duplici Gimel מגגי. Vide illum et glossatores Talmudicos.

מגניטס *magnes, magnetes lapis trahens ferrum.* Corruptum ex gr. μάγνης, μαγνήτης, μαγνῆτις. Sic

---

(מגבאי) inquit est nomen meum, i. e. nomen mihi indutum est a negotio meo, rusticus enim sum et rustico quasi nomine meo proprio me vocant. Rustici vero quia stupidi habebantur, idcirco in proverbio illo vulgari, ubi stupiditas eorum hominum designatur, qui alienae culpae poenas persolvunt, nomen מגבאי adhibitum est. Nec vero et Schoenhakii sententia contemnenda est, qui vocem מגבאי ad gr. vertit βαγώας (praefixo Mem ut saepius) i. e. *eunuchus*, unde proverbium illud vulgare שכם נסיב ומגבאי קטע quasi dicere vellet: exscindatur שכם, et qui ut ille uxores volunt ducere ex filiabus Jacobi, at vero *eunuchus*, qui nullam potest ducere uxorem, cur exscindatur? Vide eum in Hamaschbir II. p. 8.

[5]) Suspicor legendum esse per Chaf מכינא, forma quidem apocopata vocis مكينه, quae persice (vide P. Angeli Gazophyl. p. 378) *scopas* innuit.

*) מברבתא (Ketub. 10a) *puella*, gr. μεῖραξ αχος (ει gr. litera ב restituto), ut nonnulli volunt.

*) מגביא *alumen* (Sab. 110a. et Men, 126.) vide supra in גביא.

*) מגביתא *mulcta, taxa* (Jes. 3, 6.) vide supra s. r. גבא.

[6]) Affine esse videtur hebr. גמא, qua voce ipse B. Ar. hoc vocabulum explicat.

[7]) Supplere hic licet hanc vocem a Mussafia graecam haberi μαγαδιον, instrumentum quoddam musicale.

[8]) Vox hebr., quam vide in lexicis hebraicis. [8a]) Gr. μεγαλον ut vult Mussafia.

*) מגלב pl. מגלבין vel מגליבין (Vr. parascha אמר et Bamid. rab. s. 10.) μαγγλαβῖται *martiobarduli*. A. n. hanc vocem ad rad. גלב vertit, ubi vide.

[9]) Syr. ܡܓܢ arab. مَجّان *quod gratis* seu *gratuito* fit. [10]) Gr, μάγγανον, μαγγανεία.

dictus ab agro, sive urbe, sive loco in Asia, qui dicitur Μγνήσια. Inde Achilles Statius istum lapidem vocavit μαγνησίαν λίθον. Hinc אבן המגניסס חמשוך הברזל lapis Magnesius trahit ferrum, Ikkarim Orat. 4. cap. 35. ab initio.

מַגֶנְצָא *Moguntia.*

מגס מַגִיס, מְגִיסָא, מַגִיכְתָּא *scutella, paropsis: acetabulum, lanx, thuribulum:* מְגִיכְתָּא דכסף scutella argentea, Num. 7, 13. Pl. ויתנון עלוהי יח מַגִיסַיָא et ponent super eam scutellas, Num. 4, 7. Constr. מַגִיסֵי כספא scutellae argenteae, Num. 7, 84. Aff. ותעביד מַגִיסוֹהִי et facies scutellas ejus, Exo. 25, 29. Respondet hebraeo קערה, et est Graecum μαγίς. Plin. lib. 33. cap. 11.: Lances antiqui μαγίδας appellavere. Alias Graecis est mactra. Ap. Tos. נתנו במגים והקטירו על גבי המזבח imposuerunt lanci et suffitum fecerunt super altari, Pes. c. 5. in fine. דינא דמגיסתא vide in גסס.

מְגִיסָא vel מַגִיסָא[11] *cibus: ferculum:* כיון דהוה למה מגוסיא נפקין cum cibus afferretur: מגיסא עליל ולא מטעמין quare efferuntur cibi et non sunt gustati? Vr. s. 28. Videtur esse a גוס. Alibi אעליה ועביד ליה מגיס introduxit eum et apparavit ei prandium, Echa rab. c. 1. v. 1. ad רבתי בגוים.

מְגִיסְטֵי μέγιστος, μέγιστοι *magnates:* מגיסטי מלחמה magnates belli, proceres belli, docentes bellica, Br. s. 26. Item *almagestus, liber astronomicus Ptolemaei,* citatur in More lib. 2. c. 24.

מַגִיסְטֵר **magister:** מגסטר פלטין magister palatii, aulae praefectus, Vr. s. 28. in fine.

מגף מְגַפַּיִים[12] *tibialia ferrea,* Sab. 60a. Alii legunt מגיפין.

מַגַר *detrudere, deturbare, dejicere, depellere, impellere, praecipitare: exscindere.* Praet. וּמַגַר יח רתיכיא et dejecit, excidit currus, IR. 20, 21. Regia וּתְגַמַר et perdidit. Priorem lectionem sequitur R. David. מַגְרַת יתי קנאתי dejecit me zelus meus, Ps. 119, 139. hebr. צמתתני excidit me. Imper. מַגְרוּהָא ומגרוהא dejicite eam et dejecerunt eam, IIR. 9, 33. pro hebr. שמטוה deturbate eam. Futur. יתיה אֲמַגַר eum exscindam, Ps. 101, 5. אֲמַגַר כל רשעי ארעא exscindam omnes improbos terrae, ibid. v. 8. וגררך מיד ימינך אֲמַגַר et sagittas tuas e manu dextera tua dejiciam, Ez. 39, 3. תְּמַגַר כל בעלי דבבי exscindit omnes hostes meos, Ps. 143, 12. כרכי עממיא יְמַגַר civitates populorum dejiciet, destruet, Jes. 25, 12. Sic Esr. 6. 12. et sic hebr. וִימַגַר רוכביהון לאחורא et praecipitabit, dejiciet sessores illorum retrorsum, Gen. 49, 17. ומשמושך יְמַגְרִנָךְ et de officio tuo dejiciet te, Jes. 22, 19. Ithpah. Praeter. אִתְמַגַרוּ excisi sunt, Jobi 6, 17. hebr. נצמתו.

מְגוּרָה vide in גור.

מְגֵירָה vide in גרר.

מָגֵירוֹס μάγειρος *magirus, coquus:* הוליכה את בנה אצל המגירוס adduxit filium suum ad coquum: היו לו שני מגרוסין fuerunt ipsi duo coqui, Vr. s. 7. מגרסך אנא ולית את מטעים לי תבשילך coquus tuus ego sum et non gustandum mihi praebes cibum tuum, Vr. s. 28.

מַגֵירִיוֹן μαγειρεῖον, *culina.* In TH. Beza c. ult. in fine: קבלין גבי מגיריון דידך assume ea in culinam tuam. Glossa exponit בית מגורה *granarium, horreum.* Sed omnino videtur esse graecum μαγειρεῖον.

מגש אַמְגוּשָׁא, אַמְגוּשׁ, מְגוּשׁ *magus,* μάγος i. e. מכשף *incantator, praestigiator, qui Deum abnegavit, eum jugiter contumeliis et blasphemiis afficit, et ad magiam atque idololatriam homines alios allicit.* In Tg. Jon. „Exit (Pharao) ad faciendas divinationes super aquis הי כְאַמְגוּשָׁא sicut magus," Exod. 7, 15. et 8, 16. Ap. Tos. רטין מגושא raten idem est quod magus, Sota 22a. Gl. מגוש מכשף האוחז את העינים וגונב את הלבבות magus est incantator praestringens oculos et furans corda: ההוא אמגושא חייט שכיבי iste magus effodiens mortuos, scil. ad detrahendum spolia, Bb. 58a. הלומד דבר אחד מן המגוש חייב מיתה quicunque discit verbum unum a mago, reus est mortis, Sab. 75a. פרעה שהיה בימי משה אמגושי היה Pharao qui fuit in diebus Mosis, magus fuit, sicut dicitur, ecce egreditur ad aquam, Exod. 7, 15. Mk. 18a. Huc respexit Jonathan paraphrastes in locis supra citatis. Pl. מְגוּשִׁין, emphat. מְגוּשַׁיָא. Fem. אַמְגוּשְׁתָּא *praestigiatrix.* Addunt alii מְגוּשָׁה מְנִשׁ *nutus, innuere.* Id quaerendum.

מדב מַדְבּוּרָא *fax, candela.* Sic citat B. Ar. ex Mk. 12b. In nostris libris legitur per ד[13]: כיון דבליליא בעי גברי יתירי ובעי מדוכרי דנורא quia noctu opus habet viris multis et facibus vel candelis multis.

מָדַד hebr. *metiri, mensurare, dimetiri.* Rabbini perfecte saepe utuntur, ut cum dicunt: לא ימדוד המודד לאחד בימות החמה ולאחר בימות הגשמים באותו החבל non mensurabit mensurator uni in diebus solis (i. e. aestus et caloris, quando sol splendore suo calorem et siccatem excitat), et alteri diebus pluviarum eodem fune. Nam diebus serenis funis exiccatur et contrahitur, diebus autem pluviosis fit humidus et facilius extenditur, Bm. 61b. במדה שמודד אדם מודדין לו qua mensura mensurat homo, remetiuntur ei, Sota c. 1. in Misna Sab. 100a.

מְדִידוּ, מְדִידוּת, מְדִידָה et per apocopam מְדִידוּ *dimensio, mensuratio:* מדידות קרקע mensuratio agri.

מִדָּה *mensura, dimensio:* ap. Ros. etiam *mos, consuetudo, conditio, virtus, proprietas, affectio mensurata, conditio:* מדה כנגד מדה mensura pro mensura, par pari. Proverbiale dictum, passim obvium: vide Gen. 11, 7. in R. Salom. מדה מוספת mensura referta et accumulata: מדה שוה mensura aequalis. מִדַּת הדין proprietas judicii, Deus judex; in Tg. et apud Rabbinos, cujus oppositum מדת הרחמים proprietas misericordiae, misericors Deus: ענת מִדַּת דינא respondit proprietas judicii, Deus judex, Eccl. 10, 8. Thr. 1, 1. בְּמִדַּת דינא דאלהא אשבח במימריה in

---

11) Gr. μαγίς. *) מונגינוס (Pesicta sec. 10.) μονογενής *unicus* filius. 12) Per syncopen pro מאפיים ex hebraeo אנף (pl. אנפים) *miles loricatus.* 13) Gr. δᾳδοῦχος *gestator facis,* ut nonnulli volunt.

proprietate judicii Dei laudabo verbum ejus, hebr. באלהים, Ps. 56, 5. 11. בהדא מִדָּה cum hac conditione, Lev. 16, 3. in Tg. Jon. Porro celebre apud Rabbinos est: העוסקים במקרא מדה ואינה מדה, במשנה מדה ונוטלין עליה שכר, בגמרא אין לך מדה גדולה מזו i. e. qui operam dant in lectione Biblica (scil. tantum) proprietas est, quae proprietatis nomen non meretur: in Mischna, proprietas est, pro qua accipitur merces: in Gemara, proprietas est, qua nulla major, Bm. 33a. Sic studium Biblicum studio Talmudico longe vilius et inferius esse statuunt, propterea quod difficile sit, nec verus Scripturae sensus absque explicationibus Talmudicis haberi possit. Plurale מִדּוֹת *mores, virtutes, qualitates, proprietates:* מדות טובות mores boni: ספר המדות liber morum, sive ethicus, quomodo vocatur ethica Aristotelis, quam in sermonem Hebraeum convertit Don Meir. Regis Castiliae medicus, Anno Christi 1405. מדות אלהים proprietates Dei: העומד על מדותיו qui insistit proprietatibus suis, i. e. affectibus, passionibus suis, pertinax: hinc שלשה הקב"ה אוהבן מי שאינו כועס ומי שאינו משכר ומי שאינו מעמיד על מדותיו tres deus amat; eum qui non irascitur, qui non inebriat se et qui non insistit proprietatibus suis, h. e. qui non est pertinax, nimiumque indulget sententiae suae, aut vindictae cupidus, malum malo reddere cupiens: ולא עמדתי על מדותי neque indulsi affectibus meis, Meg 28a.

Deinde מִדָּה est *tributum, quod a facultatibus suis quisque regis vel magistratui dat,* quasi *demensum* dictum, Esrae 4, 20. et 6, 8.; et Dages in Nun resoluto מִנְדָּה, Esrae 4, 13. et sic 7, 24.

מוּדְיָא *idem* quod מִדָּה *mensura.* In dialecto Hierosolymitana frequens.

מִדּוֹתִי *moralis, ethicus:* הפעולות על שלשה מינים הם טבעיות, מדותיות, ולמודיות actiones trium generum sunt, naturales, aut morales, aut disciplinales: מעלות מדותיות qualitates, virtutes morales.

מַד, מַדָּא *vestis, vestitus, vestimentum:* מאן דלביש מדא ילבש מדא qui solitus est induere vestem induat vestem: שלח מדך ואנא אלבישה mitte vestem tuam, et ego induam eam, Ber. 28a. Sic Hebraice.

מָדַי *Madai, nom. propr. filii Japheti,* Gen. 10, 2. *qui pater fuit Medorum,* unde et regio illorum מדי dicta: ויהיבת לְמָדַי et dabatur Mediae, Dan. 5, 28.

מָדַי *Medus:* דריוש המָדִי Darius Medus. Dan. 11, 1. et Chaldaice מָדָיָא Dan. 6, 1. quod legitur מָדָאָה secundum communem formam gentilium et numeralium in forma emphatica: נשים מָדִיּוֹת mulieres Medae: מדוכה מָדִית mortarium Medum.

מִידִי[14] *quicquam, aliquid,* Syre מֶדֶם, quod contractum ex Chaldaeo מִדְּעַם, de quo mox.

מַדַל, מַדְלָא *substantia, opes.* In TH. אתפקד גביה מדלא דיתמין deposita fuit apud eum substantia pupillorum; gl. ממון, Schek. c. 4. s. 4. in Gem.: אפקיד בידיה מדליה deposuit apud eum opes suas, Echa rab. c. 1. 1. gl. עשרו. Et mox הב ליה מה דלי da ipsi substantiam meam; pro מַדְלִי, ut mox, הב לי מדלא דאפקד אבא גבך da mihi substantiam, quam apud te deposuit pater meus. Sic saepius ibidem. B. Ar. citat etiam locum ex Tg. Prov. 6, 31. כוליה מִדְלָא דביתיה universam substantiam domus suae. Libri editi pro eo in Tg. habent מַזְלָא: manuscripti מוּלָא, ut notavit Raphelengius ad Prov. 6. in notis diversae lectionis ad Regia.

מַדֵּל vide in דלל, in Aphel.

מֶדֶם *quicquam, aliquid,* ex dialecto syra, alias מִדְּעַם: כל מֶידֶם דמריר חלי לה omne amarum dulce ipsi est, Prov. 27, 7.

מדן מוֹדְנָא *statera, bilanx:* Tg. קימא בכף מודנא statbat in lance unius, et agnus הדא בכף מודנא in lance staterae altera, והות כרעא כף מודנא מטליא et fuit depressa lanx staterae ab agno, Exod. 1, 15. in Jon. Litera ו est pro א. Insolens autem est forma singularis. Heb. dicitur מאזנים, unde fit per commutationem ז et ד, ut saepe: מאדְנֵין דקשוט bilances justae, Eccl. 2, 8. Sic מאדְנַן דקשוט bilances justae, Lev. 19, 36. in Jon.

מדאני, מדנים vide in עדן.

מַדִּין vide supra in מא et in דין.

מדע מוֹדְעִית *Modaith, urbis nomen, quae quindecim milliaribus distabat ab urbe Hierosolyma,* Pes. fol. 39.

מַדּוּעַ *quare, quamobrem?*

מִדְּעַם *quidquam, aliquid.* Respondet heb. מאומה: לא ידבק בידך מִדְּעַם non adhaerebit manui tuae quicquam, Deut. 13, 18. לחוד לגוברייא האלין לא תעבדון מדעם tantummodo viris istis ne faciatis quicquam, Gen. 19, 8. שום מדעם quicquam omnino. Esth. 6, 3. כל מדעם omne aliquid, id est omnis res, quicquid quodcunque, hebr. כל דבר Num. 31, 23. לא תבעת צרוך לכל מִדְּעַם non petebat usum cujusquam rei, nisi etc. Esth. 2, 15. Elias notat in Methurgeman suo, in Targum Hier. Gen. 22. legi מִנְדְּעַם, sed id nostra exemplaria hodie non habent. Syriace dicitur מֶדֶם et sic Prov. 27, 7. unde per Apocopam מִידִי talmudice, quod et in Tg. legitur, כמה דלא מתאכיל מידי sicut non comeditur quicquam, Jobi 6, 6.

מַדַּף vide in נדף.

מדר הִמְדִּיר *declive facere.* Hinc citat Aruch ex Bb. 22b. במסדיר את כותלו de eo qui declivem facit parietem suum, ex significatione nominis מודרון vel מדרון, quod vide in ירד. Sed in nostris exemplaribus legitur במדיר.

מָדָר[15] *gleba terrae.* Citat Ar. ex Thorath Kohanim; אפילו מדר ואפילו חרסית etiam glebam, etiamque argillam. Hoc sensu legitur מַדְרָא in N. T. Syr. Matth. 13, 5. In Ar. traditur, arabice sic vocari *glebam terrae.*

[14]) Contractum ut mihi quidem videtur, ait Bernsteinius, ex مَنْ وَمَنْ pars partis, aliqua pars, quicquam sicuti hebr. מְאוּמָה ex מָה וּמָה.

[15]) Arab. مَدَر Cohen de Lara vocem gr. habet μαδαρός.

מדורתא מדורה vide in דור.

מִידְרְקָא vide in דרק. Forte tamen Mem radicale est.[16]

מָה vide supra in מא.

מהא *obstupescere:* אתמהא הוי ויתעצב אל לבו obstupescens erat et doluit in animo suo, Br. s. 18. אתמהא כיון ששמע obstupuit, quando audivit, Jalkut 11c. Videtur ad תמה referendum.

מהב inde מֲהִיבָא *donum*, Pr. 6, 35. in Regiis. Lege מוהבא.

מְהָה *veterascere, consumi vetustate:* קופה המהוהה שנמחה ממנה חוט אחד arca veterata, Kel. c. 24. in qua veteratum est filium unum, Kel. c. 28. טלית המהוהה pallium veteratum, Nid. 4a. ut citatur in Ar., sed in textu Talmudico legitur מהוהם, et exponitur ut praecedentia בלויה. Quae Aruch in *humectandi* significato hic adducit, ea in nostris libris Talmudicis hodie leguntur cum Cheth in medio.

מְהַט *emungere:* שמוהטין בה את הפתילות quo emungunt ellychnia, Sab. 90a. Sic legitur in Aruch in Gemara autem nostra, שמהטטין quo fodiunt; in Beza 32b. מוחטין את הפתילות per Cheth.

מְהַל *circumcidit*, apud Talm. יומא דעיבא ויומא דשותא לא מהלינן ולא מסוברינן ביה die nubiloso et die venti australis non circumcidimus, neque secamus venam, Jeb. 72a. תמהליה et circumcidet eum, Jeb. 71a.

מוֹהֵל *circumcisor, abscindens praeputium infantis.*

מָהוּל *circumcisus:* קטון שנולד כשהוא מהול parvulus qui natus est circumcisus, qui glandem membri habet nudam, ac si esset circumcisus λειπόδερμος. Vide R. Sal. Ps, 16a. ubi scribit ex Medrasch Davidem talem fuisse. Sic de Mose in Vr. sect. 4. Septem creati sunt circumcisi, Jelam. f. 4d. המשוך והנולד כשהוא מהול attractus et natus circumcisus etc. non comedunt de oblatione voluntaria, Jeb. TH. c. 8. Et mox „circumcidendo circumcidetur", Gen. 17, 13. מכאן לנולד כשהוא מהול שצריך להטיף ממנו דם ברית hinc probatur, quod, qui natus est circumcisus necesse est ab ipso extrahere sanguinem foederis circumcisionis, מפני שערלה כבושה היא quia praeputium subactum est.

מְהִילָא *circumcisio:* לא בר מהילא הוא non est filius circumcisionis, non debet circumcidi, Jeb. 71a.

מְהוּלְתָא *circumcisio:* בדמא דמהולתא הדין per sanguinem circumcisionis hujus, Exod. 4, 25. Ez. 16, 6. ודמא דגזרת מהולתא et sanguinem abscissionis praeputii, Cant. 2, 9. ubi alterutrum videtur redundare. Nam et גְּזֵרָה et גְּזַרְתָּא est circumcisio, aut מהולתא est praeputium, quia praescindi vel abscindi solet.

Secundo ap. Tos. מְהוּלְתָא est *subcerniculum, vannus, cribrum pollinarium:* קמחא אגבא דמהולתא farina super vel in cribro, Beza 29b. Sententia Proverbialis מהולתך חרשה אקיש עלה quando cribrum tuum vel vannus tuus silens est, percute illum, Br. s. 81. Silet i. e. agitatione nullum edit sonitum. Percute, dato signum, nec unquam cesset. In legum neglectu monenda juventus: in otio monendi ad laborem homines. In Pl. מהולייא, TH. Mk. c. 2.

II. מְהַל *miscere, diluere vinum aqua:* אמהיל ליה במים miscebo illud aqua, Jes. 1, 22. in Jalkut.

מוֹהַל *liquor, humor*, Saft. Vide in מחל.

מָהַר *festinare, accelerare, festinum, praecipitem esse.* Niphal נִמְהָר *festinus, praeceps:* quod ad animum relatum, *includit temeritatem et stultitiam.*

מְהִירוּת R. *acceleratio, festinantio, praecipitantia:* רץ במהירות currit cum festinatione i. e. festinanter. Hinc חושי Jobi 20, 2. Aben Esra explicat per מהירותי.

מָהִיר *promptus, expeditus, exercitatus:* מהיר בידעתא expeditus in scientia.

מוֹהַר *dos*, pl. מוֹהֲרִין ומתנן dotes et dona, Gen. 34, 12. כְּמוֹהֲרֵי בתולתא juxta dotes virginum, Exo. 22, 16.

מוֹהַרְקָא *sedile, sedes:* vel pluraliter, *sedelia*, Erub. f. 62a. Item *obsignatio, literae obsignatae*[18]: מוהרקיהו דהני בטפסא דמלכא מנח obligatio (i. e. contractus, literae obligationis) ipsorum in arca regis deposita est, Bm. 73b. Ned. 46a.

---

[16]) Ita est. Verti enim debet hoc nomen ad verbum مذر *corruptum fuit, computruit*, unde nomen arab. مذرة et chald., mutato ة finale in קא, מורקא *stercus, sordes.*

[17]) Hebr. מול. Cf. בוש et בהת.

[18]) Pers. مهر *annulus signatorius*, pec. *sigillum regis et judicis.* Vide Cast. lex pers. p. 516.

Magnopere laetor de occasione mihi data lacunae operis nostri (supra s. v. עלם הרק ubi vide notam) selectissimis explendae verbis Viri doctissimi Aharoni Hahn (Rabbini Novi-Eboraci), quorum sententia in epistola mihi missa haec fere est: Citato loco talmudico (Sanh. 95a.) comparataque cum eo interpretatione a lexicographis compluribusque interpretibus data acutissime ostendit, nec ullam harum interpretationum apte in sensum talmudicum quadrare, neque ab ullo hactenus lexicographo etymologiae vocis גולמהרק satisfactum esse. Tum ad comparandas inter se ipsas varias ad locum illum talmudicum spectantes lectiones pergit et praeter jam pridem (s. v. עלם הרג) citatas lectiones maxime deliberandas has enumerat. B. A. cui, ut recte existimat, prae ceteris lexicographis atque interpretibus in hac re habenda est fides, legit: למחר כל חד וחד מינייכו נייתי לי גולמהרג טינא מינה, R. Salomon, ut in nostris editionibus est, quasi duas voces neglectaque voce טינא habet: גלמי הרג מינה. Aliter in compendio talm. En Jacob conservata voce טינא vox גלמי omnino omissa est neque nisi למחר כל חד וחד מינייכו נייתי לי legitur. Plane diversa ab omnibus his lectionibus illa in Jalkut est: למחר כל חד מינייכו ליתו נייתי לי חרג טינא מינה

מוהרין, מוהרנקי[19] *festorum nomina* apud Persas ע״ז fol. 11b.

מג *liquefieri, solvi, dissolvi*, hebr. et in Hithpahel הִתְמוֹגֵג, unde et Chaldaice, Praet. אִתְמוֹגְגוּ יתבי ארעא liquefacti sunt habitatores terrae, Ps. 46, 11. Fut. נפשתהון בבישא תִּתְמוֹגַג anima ipsorum in malo colliquescet, Ps. 107, 26. Ap. Tos. ממיגין את מחתיך dissolvunt plagas tuas, i. e. curant, Br. s. 40.

מוֹז, מוֹזָא, מוּזָא *gluma, stipula*, hebr. מוץ, per commutationem literarum ejusdem organi. Sic tantum scribitur in Jobo et Psalmis: ut יהיון היך מוּזָא erunt sicut stipula, Ps. 35, 5. אלהן כְּמוּזָא sed sicut gluma, Ps. 1, 4. וּכְמוּזָא דיטלטלנה עלעולא et sicut gluma quam dispellet turbo, Jobi 21, 18. Ap. Ros. מוזא *pugillus:* במוא דמשכי cum pugillo ceparum, Kid. 52b.

מוֹחַ *cerebrum, medulla:* מפרסת רגליה ועד מוחיה a fissura pedis usque ad cerebrum, i. e. verticem ejus, IIS. 14, 25. Sic Deut. 28, 35. מוח קר ולח cerebrum frigidum et humidum, Ps. 102, 5. in Kimchio. כמדומה לי שאין לו מוח בקדקדו mihi videtur, illum non habere cerebrum in capite, Jeb. 9a.

מוט *moveri, nutare, vacillare, declinare.* Fut. וּתְמוּט ידיה עמך et nutaverit manus ejus tecum, Lev. 25, 35. Ithpahel אִתְמוֹטַטָא רגלי moti sunt pedes mei, Ps. 73, 2. et 94, 18. ארום אִתְמוֹטַטַת quia commota est, Ps. 60, 4. כד מִתְמוֹטְטִין טוריא quando commoventur montes, Ps. 46, 3. Inf. לא יתן לְאִתְמוֹטָטָא רגלך non permittet commoveri pedes tuos, Ps. 121, 3. Futur. דלא תִּתְמוֹטֵט ut non vacillet, Ps. 96, 10. Hiphil הֵמִיט *nutare facere, commovere.*

מוֹטָה, מוט *vectis, palanga:* לא יביאנה במוט non adducet palanga, Beza c. 3.

מוך *tenuem, attenuatum esse facultatibus*, ap. Heb. Praeter. מָכוּ רמתא attenuati, attriti, incurvati sunt montes, heb. שחו, Hab. 3, 6. Ap. Ros generalius sumitur pro *tenue, molle, lene esse: tritum, attritum esse:* מכא ליה ארעא מתותיה mollescebat ipsi terra sub eo, Sanh. 95a. Item *duplicare sternere, substernere:* ut באורתא הוו מייכי ליה שיתין נמטי vesperi duplicabant, vel substernebant ipsi sexaginta stragulas villosas, Bm. 84b. ומך להו בסתרקי et duplicavit, dupla imposuit ipsis tegumenta lanea, vel tapeta, Tan. 21b. במפתח בבי מטרא בר חמרא מוך שקיך וגני cum aperitur (mane) janua pluviae, o asine, duplica saccum tuum et decumbe in eo, Ber. 59a. Profertur illic tamquam proverbiale: Glossa quando aperis mane januam tuam et vides pluviam descendentem, dico tibi asine, qui is de loco in locum ad adducendum et coemendum frumentum, duplica saccum tuum sub te (i. e. duplicatum substernere illum tibi), et dormi super eo, neque hinc inde discurras, quia vile fiet triticum propter pluviam. Vide et in Tan. 6b.

מָךְ, מָכָא *tritum, attritum:* וזא מכא assis tritus, cujus signatura attrita, Bk. 37.

מוֹךְ *tenue, molle, lene.* Pl. מוכין *mollia*, ut sunt lintea, gossapina, lana, lectus, muscus, rasurae lintei, quae vulneribus imponuntur et similia: משמשת במוך mulier quae utitur linteo molli, vel gossypio, Nid. 3a. gl.: mulier replet locum illum rebus mollibus ad hauriendum semen, ne concipiat: במוך שבסנדלה ובמוך שבאזנה ובמוך שהתקינה לנדתה cum molli (lana) quae est in calceo ejus (ne scil. pedem laedat), cum molli quod est in aure ejus (ad exsorbendum humorem aurium) et cum molli, quod praeparat pro separatione sua (tempore menstruorum), egreditur scil. mulier in sabbatho, Sab. cap. 6. in Mischna: מוך שעל גבי מכה muscus qui est super plaga מוך יבש muscus aridus, Sab. 134b. ולא במוכין neque cum mollibus, Sab. c. 4. in Mischna. Gl. כל דבר רך קרוי מוכין *omnis res mollis vocatur* מוכין. Aliter מים מוכין aquae lenes, tepidae, Mikv. cap. 1. Glossa מלוחין או חמים salsae aut calidae. Sic Maim.: מוכים h. e. aquae salsae, aut amarae, aut calidae, aut alterius alicujus ingrati et mali saporis cum

---

לי טינא לחתמא גלמא. Habes igitur quatuor inter se diversas lectiones, quarum cuique si rationem habere vis nihil est, nisi גלמהרג conflatum esse dicas ex גלם *massa* et מהרק *sigillum*, ut *sigillum in massa impressum* i. e. *impressionem signaculi*, vel *imaginem cujusdam rei* significet. Sensus igitur loci talmudici juxta lectionem autoris Aruch est: *sigillum* (מהרק), *cujus massa* (גלם) *lutum* (טינא) est, de ea (מינה sc. de ea urbe) i. e. imaginem ejus (urbis) ex luto. Conservato sensu lectio R. Salomonis vocem טינא omittit, neque nisi גלמהרג מינה *sigillum de ea* (de ea urbe scil.) *massae impressum* i. e. imaginem ejus (urbis) ex quapiam materia, habet. Porro in En Jacob quasi in voce טינא subintellecta vox גלם omnino omissa est; nam si dicas מהרג טינא sigillum in luto impressum, jam per se intelligitur: sigillum cujus massa (גלם) lutum est. Quo aptius denique haec significatio vocis גלמהרג in lectionem in Jalkut conservatam quadrat. Ibi enim aperte vox מהרג, quae una est pars compositi גלמהרג, voce חותם i. e. sigillum restituta est, ita ut, ad verbum si hanc lectionem reddere vis „quisque vestrum adferat mihi lutum pro sigilli massa" (טינא לחותמא גלמא), eundem omnino sensum conservatum videbis atque est in Talmude et En Jacob. Itidem confirmare pergit sententiam suam Vir ille doctissimus ex Hilchot gedolot in fine tract. Sabbat, ubi aperte גלמהרק per טבעי טינא i. e. *fictilia ex luto* i. e. *signaculum* (מהרג) e luto vel *massa* quadam (גלם) fictum explicatnr (הני גלמהרג אסור לטלטלינהו בשבתא טבעי טינא).

[19]) „Si quid judico, ait Relandus, idem est quod Persae vocant مهرجان *mihrsjam*, id est *festum Mithra*. Recte itaque, scribere pergit, hoc ordine ea festa recensentur, ut טוריינקי, quod est *Neuruz* uti vidimus, et terra sinum aperiente celebratur, praecedat, et sequatur מוהרקני i. e. *Mihrsjam*, quod die decimo sexto mensis *Mihr* terra sinum claudente agitur. Suspicionem hanc firmat, quod Neuruz et Mihrjam sint duo celiberrima festa Persarum et antiquissima, quaeque in scriptis Persarum ordinario solent conjungi quum de festis agitur."

aliqua caliditate. In Para cap. 7. explicatur המויקין aquae noxiae, nocentes, quales sunt aquae salsae et tepidae.

נָמוֹךְ vide in litera נ.

מול *circumcidere, praecidere praeputium*, hebr. Ithpahel Chald. Praet. וְאִתְמוֹלַל et succiditur, heb. וימל, Jobi 14, 2. Part. לְרַמְשָׁא מִתְמוֹלַל vesperi succiditur et exarescit, Ps. 90,6. ומן לְעִיל יִתְמוֹלַל ואויה et superius succiditur ramus ejus, Jobi 18, 16.

מִילָה *circumcisio, praecisio praeputii:* חתימת מילה עַל בסרהון sigillum circumcisionis erat super carne eorum, Cant. 3, 8. ברית מילה foedus, sacramentum circumcisionis: אשה לא בת מילה היא mulier non est filia circumcisionis, non est idonea ad faciendum circumcisionem, As. 27a. Sic legitur in Schulchan Aruch in Jore deah, num 261. אין האשה חייבת למול את בנה mulieri non est permissum circumcidere filium suum. Ap. Tos reperitur quoque pro *incisione venae, venae sectione:* ut אבא אומנא כי עבד מילתא Abba Umana quando faciebat venae sectionem, i. e. quando venam secabat, Tan. 21b. Sab. 129. עביד ליה תבשילא דטחלי ביומא דעביד מילתא apparavit ei decoctum splenis in die, quo fecit venae incisionem. Chol. 111a.

מול *propter, pro:* למול החיים pro, vel propter vitam, in R. Levi, Prov. 10, 16.

מוּלְיָא, מוּלְיָתָא *mula:* ומוליתא תליתאה et mulam tertiam ad trahendum et persequendum addidit singulis curribus, Exod. 14, 19. in Jon. Et pl. מוּלָאוֹת *muli*, sive *mulae*, in TgH. אורחיהון דְמוּלְיָתָא הוון נגדין לגלגליא mos mularum erat, ut traherent rotas, at versim rotae et currus trahebant mulas et projiciebant in mare, Exo. 14, 25. prave illic legitur מולותא quod corrigendum. Ap. Tos. מולאות יוצאות באפסריהן mulae exeunt cum capistris suis in Sabbatho, Sab. 52a. In TH. Ber. c. 8. f. 12b. אין בעיתון מיזבון מליון תהון זבנין אלין דאודניהון דקיקן שאמו סוסה ואביו חמור si vultis emere mulas, emite illas, quae aures habent tenues, quarum mater est equa et pater asinus etc. Vide ibi plura.

מיל, מילא vide infra in מיל.

מום מוּמָא *vitium, macula, naevus:* דיהי ביה מומא in quo fuerit macula, Lev. 21. 17. מומא הוא ליה vitium hoc ipsi est, Prov. 9, 7. לא הוה ביה מומא non fuit in ipso vitium, IIS. 14, 25. Pl. מוּמִין. Ap. Tos. מום שבך אל תאמר לחבירך vitium quod est in te, ne exprobres proximo tuo, Bm. 59b. Nam, turpe est doctori cum culpa redarguit ipsum. Et carere debet omni vitio, qui in alterum paratus est dicere vitium. אין אדם רואה מומין לעצמו nemo videt sua propria vitia, Bech. 38b.

מוּמֵי vide in ימא.

מוץ *sugere:* ינוקא דלא מייץ infans qui non potest sugere, Sab. 134a. מַיְצָא. Vide in מצץ.

מוץ *gluma, stipula:* כמוץ טוריא sicut gluma montium, Jes. 17, 13. כְמוֹצָא חשור sicut stipulam ponet, Jes. 41, 15. כְמוֹצָא דנסבה רוח sicut stipula quam tollit ventus, Hos. 13, 3. דמן לְכְמוֹצָא similes sunt stipulae, Soph. 2, 2. וּכְמוֹץ et sicut gluma, Jes. 29, 5. Vide et supra מח.

מוק *tabescere, contabescere:* ריאה שנימוקה pulmo tabescens, Chol. 47b.

Secundo מוק *deridere, irridere.* Pahel Particip. מְמַיֵּק בדיניה deridet judicium ejus, Prov. 19, 28. Ex Aphel מֵמִיק ואם תהוי מֵמִיק et si fueris irrisor, Prov. 9, 12. Fem. מְמִיקָא עלך deridet te, 2 Reg. 19, 21. et Jes. 37, 22.

מְמִיקָן, מְמִיקָנָא, מְמַיְקָנָא, מְמַיְקָן[19a] *derisor*, in Proverbiis saepe: מְמַיְקָנָא הוא חמרא derisor est vinum, Prov. 20, 1. לא תכוס לְמַמְקָנָא ne reprehendas irrisorem, Prov. 9, 8. Pl. ובסיעת מְמִיקָנֵי et in coetu derisorum, Ps. 1, 1. מתקנין לְמַמִּיקָנֵי דיני ומחתא praeparata sunt derisori judicia et plagae, Prov. 19, 29. זידנין מְמִיקָנִין לי superbi irrident me, Ps. 119, 51. וּמְמִיקָנַיָּא מעסן עלי ככיהון et irrisores frendunt contra me dentibus suis, Ps. 35, 16.

מַמְקָנוּתָא *derisio:* וממיקני מַמְקָנוּתָא רגגו להון et derisores derisionem appetunt sibi, Prov. 1, 22. מַמְקָנוּתָא ותורפיתא לחזרנותנא irrisionem et opprobrium vicinis nostris, Ps. 44, 14.

מוקא[20] *soccus, crepida.* In Tg. מוּקֵי פרתיאין socci Persici, Esth. 8, 15. Ap. Tos. במוקין קאתי in soccis vel crepidis venit, Git. 68b. בסנדל ובמוק cum calceis et cum crepidis, Jeb. 102b. distinguitur illic ab אנפיליא soccis: דנפק בחמשא זוגי מוקי לשוקא qui egreditur cum quinque paribus soccorum vel crepidarum, Ibidem. Aruch inquit, Arabice אלמוק, Italice *pianella*, et lignum habet infra.

מור הֵמִיר *mutare, permutare, commutare*, hebraice.

תְמוּרָה *commutatio, permutatio* et inde *pro, loco, vice*, apud Rabbinos: ובא הר״יש בפתח הגדול תמורת הקטן et venit litera ר cum Pathach magno loco parvi, R. David IR. 1, 15.

מוּמַר *mutatus*, a religione scil. et fide sua, *apostata.* In Targ. מנכון ולא מן מוּמְרַיָּא פלחי אליליא ex vobis, et non ex apostatis colentibus idola, Lev. 1, 2. in Jon. Sic Deut. 28, 68. in Jon. Ap. Tos. איזהו מומר quisnam est apostata? qui comedit morticina, discerpta, reptilia, et qui bibit vinum gentilium. R. Jehuda dicit, etiam qui induit heterogenea. Mar dicit, qui comedit adipem, hic est מומר etc. Horaj. f. 11a. Minus videtur esse מומר quam משמד. Nam qui in uno tantum vel altero puncto ab ipsis discedit, vocatur Mumar et toleratur aliquo modo, excepta Idololatria.

מוֹר, מוֹרָא, מוֹרְיָא, מֵירָא *myrrha:* מֵירָא דכיא myrrha pura, Exod. 30, 23. Sic Ps. 45, 9. מורא וכורקמא myrrhae et aloes, Prov. 7, 17. שובלא מוֹרְיָא spica myrrhae, quae alias, spica nardi, hebr. שחלת, Exo. 30, 34. in TgH. Quidam ex Talmudicis explicant

[19a]) Gr. μιμικός unde et verbum formatum.

[20]) Arab. موق pl. أمواق syr. ܡܘܩܐ.

muscum, vide Mikv. c. 9. מור ראש לכל הבשמים myrrha praestantissimum est omnium aromatum, Midr. Esth. 2, 5. in fine.

מֻורוֹן *nigrum*. Videtur esse μαύρος, Br. s. 7.

מוש *palpare, contrectare*, idem quod hebraice מָשַׁשׁ. Praet. וּמְשֵׁיהּ et contrectavit eum, Gen. 27, 22. habet formam a quiescentibus tertia rad. ה. Simile ipsi לוט et לטא. Fut. וַאֲמוּשְׁנָךְ et contrectem te, v. 21. מאים יְמוּשְׁנַנִי forte contrectabit me, Gen. 27, 12. Aphel Imper. אֲמִישְׁנִי יח עמוריא palpare fac me columnas, Jud. 16, 26.

מְמוּשׁ *contrectatio*, Gen. 27, 22. TgH. ubi Jonathan מְמַשׁ et מִימַשׁ.

מות מִית *mori*. Praet. ואחוהי מִית et frater ejus mortuus est, Gen. 44, 20. הֲמִית רביא ואמרו מית an mortuus est puer? et dixerunt, mortuus est, IIS. 12, 19. מִיתַת עלי רחל mortua est mihi Rachel, Gen. 48, 7. לוי דְמִיתִית אנא חלופך utinam mortuus essem ego pro te, IIS. 19, 1. די ביבשתא מִיתוּ qui in arida, mortui sunt, Gen. 7, 22. דהא כבר מִיתוּ qui jam mortui sunt, Eccl. 4, 2. לוי דְמִיתְנָא utinam mortui essemus, Num. 14, 2. Part. praes. ארי מָאֵת אח nam morieris tu, Jes. 38, 1. Pl. כולנא מָיְתִין omnes nos morimur, Exo. 12, 33. וּמָיְתִן בקשתא et moriuntur arcu, Jer. 46, 9. Infin. הא אנא אזיל לְמֵמַת ecce ego vado ad moriendum, Gen. 25, 32. לְמֵמַת במדברא ut moriamur in deserto, Exod. 14, 11. חַיָּב לְמֵמַת reus est mori, Jer. 2, 3. הכממת רשיעין יְמוּת אבנר an sicut moriuntur impii, morietur Abner: IIS. 3, 33. Imp. וּמוּת בטורא et morere in monte, Deut. 32, 49. בריך מימרא דיי וּמִית benedic verbo Dei et morere, Jobi 2, 9. Fut. עד לא אֵמוּת antequam moriar, Gen. 27, 4. ממת תְמוּת moriendo morieris, Gen. 2, 17. דלמא יְמוּת אף הוא ne forte moriatur etiam ipse, Gen. 38, 11. תְמוּת נפשי מותא דקשיטוהי moriatur anima mea morte rectorum ejus, Num. 23, 10. וכען למה נְמוּת et nunc quare moriemur, Deut. 5, 25. ותמן תְמוּתוּן et illic moriemini, Jer. 42, 16. ממת תמותון moriendo moriemini, Gen. 3, 4. ולא ימותון et non morientur, Exod. 30, 20. דלא חזי להן דימותון quas non decet, ut moriantur, Ez. 13, 19. In Aphel sive Hiphil rarius usurpatur: unde illa: לא אֲמִית יתיה יהוה non occiderat, mori fecerat eum dominus, Gen. 5, 24. וַאֲמִית אף יתיה et interfecit etiam ipsum, Gen. 38, 10. וַאֲמִתֵיהּ et interfecit eum dominus, Gen. 38, 7. et sic saepius, quando de Deo dicitur. Partic. מְמִית בת־רוהי occidens post ipsum, IS. 14, 13. Regia habent ex Pahel מְמַתַּת. Infin. לְאַמָתָא נפשן ad occidendum animas, Ez. 13, 19. Fut. וִימִיתִנְכוֹן יי אלהים et interficiet vos dominus, Jes. 65, 15. Ap. Ros. מה יעביד איניש ויחיה אמרו לו ימית עצמו מה יעביד איניש וימות יחיה את עצמו quid faciet homo ut vivat? occidet, mortificabit seipsum. Quid faciet ut moriatur? Vivificabit seipsum, Tam. 32a.

מַת, מִית *mortuus:* מתאבלא על מִיתָא quae luget mortuum, IIS. 14, 2. על מִית propter mortuum, Deut. 14, 1. על בש־א מִיתָא הדין super carnem mortuam hanc, Num. 12, 12. אחת מִיתָא uxor demortui, Deut. 25, 5. דיקרב בְמִיתָא qui accesserit, tetigerit mortuum, Num. 19, 11. ולא יהביח מניה לְמִית et non dedi ex eo mortuo, Deut. 26, 14. Cum aff. ואקבר מִיתִי מן קדמי et sepeliam mortuum meum a conspectu meo, Gen. 23, 4. ויח מִיתָךְ קבר et mortuum tuum sepelito, Gen. 23, 13. מעל אפי מִיתֵיהּ a facie mortui sui, Gen. 23, 3. Pl. פגרין מֵתִין cadavera mortua, IIR. 19, 35. Emph. נכסי מִיתַיָא sacrificia mortuorum, Ps. 106, 28. וקם בין מֵתַיָא et stetit inter mortuos, Num. 17, 13. האפשר די לְמִיתַיָא תעבד פרישן an fieri potest, ut mortuis facias miracula? Ps. 88, 11. Fem. מִיתָא mortua, Gen. 35, 18. Ap. Ros. מת מצוה mortuus praecepti, qui mortuus est, nec habet qui sepeliant, ex praecepto tamen divino sepulturam dignam et debitam meretur; veluti peregrinus, alienus, occisus in agro vel sylva, neminem habent ex suis, qui sepulturam praestet, tum ei pietatis causa, et vi praecepti, vel quilibet pius, vel magistratus sepulturam legitimam debet praestare. Vide Erub. 17b. Deinde מת sumitur synecdochice pro *membro virili languido et q. emortuo*: Unde משמש מת qui congreditur cum mortuo, scil. membro, h. e. languido, Sanh. 55a. גיד בלא קושי נקרא מת scribit B. Aruch. De eo qui ita congreditur, disputant, an reus sit necne? Sic in Jeb. 55b. ubi gl. באבר מת בלא קישוי דאין ראוי להוריע. Sic in Schevu. 18a. נועץ עשר צפורניו בקרקע עד שימות infiget decem ungues suos in terram, donec emoriatur (sc. membrum donec languidum fiat ac potentia congrediendi pereat.) Similis est locutio ad Rom. c. 4, 19. Ου κατενόησε τὸ ἑαυτοῦ σῶμα ἤδη νενεκρωμένον etc." Ovid. Nostra tamen jacuere, velut praemortua, membra.

מוֹת, מוֹתָא *mors, pestis mortifera:* מותא וחיי בידא דלישנא mors et vita in manu linguae, Prov. 18, 21. חיבי מותא rei mortis, Ps. 13, 4. ואתפרע מניה בְמוֹתָא et vindictam sumam ab eo peste, hebr. בדבר, Ez. 38, 22. וימיתכון יי אלהים מוֹתָא תנינא et occidet vos dominus Deus morte secunda, Jes. 65, 6. 15. ימותון מוֹתָא תנינא morientur morte secunda, Jer. 51, 39. 57. Jes. 22, 14. Ps. 49, 11. in Regiis. Mors secunda est mors בעולם הבא in futuro seculo, scribit Kimchi: מלאכא דְמוֹתָא angelus mortis. Hujus aliquoties fit mentio in Targum, vide supra in לאך. In As. 20b. מלאך המות כולו מלא עינים angelus mortis totus plenus est oculis. Tempore decessus aegroti stat ad cervicale ejus, cum gladio districto in manu sua, in qua gutta fellis vel veneni dependet. Quamprimum aegrotus ipsum videt, trepidat et aperit os suum et tum inspergit ei guttam illam in os. Ab illa moritur, ab illa fit foetidus, ab illa flavescit ejus facies. In Jelammedenu, sectione קח את המטה scribitur, eum creatum esse secundo die, quia dicitur, וחשך על פני תהום et tenebrae erant super faciem abyssi, Gen. 1, 2. Hic nempe est angelus mortis, qui tenebrosos reddit oculos creaturam.

מִיתָה *idem:* Item *supplicium mortis, capitale*: אין מיתה בלא חטא non est mors absque peccato, juxta illud, „stipendium peccati mors est", ad Rom

6, 23. Legitur in More f. 141b. Sab. c. 5. fol. 55. מיתתן של צדקים מכפרת mors justorum expiat peccata, Mk. 28a. מת פתאום זו היא מיתה חטופה h. e. si quis repente moriatur est mors subitanea, repentina der gähe Todt: חלה יום אחד ומת זו היא מיתה דחופה si quis per diem unum aegrotet et moriatur, vocatur mors celera: si per duos dies et moriatur זו היא מיתה דחויה est mors impulsa: per tres dies, est גערה increpatio: per quatuor, vocatur נזיפה reprehensio: per quinque, est מיתת כל האדם mors omnium hominum communis: מת בחמשים שנה זו היא מיתת כרת si quis moriatur intra 50. annos, vocatur mors excisionis: intra 52. annos, est mors Samuelis Ramatensis: anno sexagesimo, est מיתה בידי שמים mors per manus coeli, coelitus, divinitus obveniens, anno septuagesimo, vocatur שיבה canities: anno octoagesimo vocatur גבורות Ps. 90. etc. Ibidem in Moed katon. De מיתה בידי שמים vide Bartenoram et Rambam in Sanh. c. 9. sect. ult. Porro habuerunt olim Hebraei ארבע מיתות quatuor genera suppliciorum capitalium, de quibus vide Sanh. c. 7. Mentio illorum quoque Targ. in Ruth. 1, 18. מיתת בית דין mors quae in domo judicii infligitur: מיתות קלות mortes leviores, מיתות חמורות mortes graviores.

מָמֹת *idem.* Infinitivus per se est, sed usurpatur etiam nominaliter: תמות מְמֹת מטעני חרבא morieris morte confossorum gladio, Ez. 28, 8. ממת רשיעין תמות morte improborum morieris, ibid. v. 10.

מְמוֹתָא *idem:* ובעירהון לְמְמוֹתָא מסר et jumenta ipsorum internecioni dedit, Ps. 78, 50.

מִיתוּתָא *idem:* יקיר קדם יי מִיתוּתָא דמשתלחא לחסידוי pretiosa est coram domino mors quae infertur sanctis ejus, Ps. 116, 15. דמסירין לְמִיתוּתָא qui traduntur morti, Ps. 102, 21. על מיתותא דגברא super morte viri, Ps. 9, 1. כְּמִיתוּתָא juxta mortem, Num. 16, 29. in Jon. ונשמתיה לְמִיתוּתָא et anima ejus ad mortem, Jobi 33, 22. Et per Apocopam, מִיתוּ Deut. 32, 1. in TgH. Hinc Rabbini dicunt או חברותא או מיתותא aut societas (vel amicitia) aut mors.

מוֹתָנָא *internecio, plaga mortifera, pestis:* ותקפת בהון מותנא et invaluit in eos mors, i. e. pestis lethalis, Ps. 106, 30. ואתכלית מוֹתָנָא et cohibita est mors, ibid. v. seq. ויקטל עממיא בְּמוֹתָנָא et occidet populos internecione, Ps. 74, 4. והות מוֹתָנָא בכנשתא דיי et fuit plaga illa in caetu Domini, hebr. המגפה, Num. 31, 16. Sic ויתכלי מוֹתָנָא מעל עמא et cohibebitur plaga a populo, IIS. 24, 21. Pl. מחת מוֹתָנָתָא plagas lethales, Lev. 26, 6, 16. in Jon.

Ap. Tos. שב שני הוה מותנא ואיניש בלא שניה לא שכיב septem annis grassetur licet pestis, nullus tamen absque annis suis (completis) moritur, Sanh. 29a. Sic dicitur alibi: מי איכא דאזיל בלא זמניה numquid abit aliquis non in tempore suo? Chag. 4a.

מָזַג[21] *miscuit, temperavit vinum affusa aqua.* Inde simpliciter pro *infundere* ponitur. Respondet hebr. מסך. Praeter. ושקיותי בבכיותא מְזָגֵת et potum meum fletu meo miscui, Ps. 102, 10. ואשתו חמרא דְמְזָגֵת et bibite vinum quod infudi, Pr. 9, 5. ומזגא דהוה חמרא et infudit vinum, Pr. 9, 2. Part. מָזֵיג להון et pincerna qui infundebat illis, Esth. 1, 8. in 2. Targ. Pl. וחמרא דְמָזְגִין לדצהיין et vinum quod infundunt sitientibus, Eccl. 10, 19. Part. ex Pahel וּמְמַזְגִין לדחלתהון אגנין et infunditis idolis ipsorum phialas, Jes. 65, 11. Ap. Ros. הוי מוזג ושותה infunde et bibe: עומד למזוג את הכוס stat ad infundendum poculum: מוזגין לו כוס שני infundunt ipsi poculum secundum: יין מזוג vinum mixtum et temperatum. מזוג לי infunde mihi. In Niphal נִמְזַג *mixtus, temperatus:* מְמוּזָג *idem:* אויר ממוזג aër temperatus: מזוג idem: אחד חי אחד מזוג sive vivum (i. e. purum), sive mixtum vinum, Pes. 108.

מֶזֶג hebr., מִזְגָא chald. *mixtio, infusio, vinum infusum,* Cant. 7, 2. in Hebraeo: ומעקבא בית מִזְגָא et investigant domum infusionis, i. e. oenopolium, ubi infunditur vinum, Pr. 23, 30. Item poculum infusum, Ti. ונקיט תרי מזגי דחמרא בידיה ומוריק מהאי להאי et accepit duo pocula vini in manum et evacuavit ex uno in aliud, Bb. 73b. Ap. Ros. etiam est *temperamentum corporis mixtum ex quatuor qualitatibus, frigido, humido, calido et sicco:* מזג האדם temperamentum hominis: רוע מזג malitia temperamenti.

מזגא חמרא *nomen proprium avis,* Chol. 62. in fine. Sic f. 63. בת מזגא חמרא.

מְזִיגָה *mixtio, infusio:* Constr. מלי מְזִיגַת מררתא plenum mixtione amaritudinis, i. e. plene infusum vino amaro, Ps. 75, 9. כדי מזיגת הכוס ad mixtionem poculi, ut eo poculum impleat et diluat mixta aqua, apud Rabbinos.

מְזָגִי *mixtum:* תכונה מזגית dispositio mixta, h. e. temperamenti hominis, q. temperamentalem dicas, More c. 34.

הַמְזָגָה *mixtio:* המזגת היסודות mixtio elementorum.

מְזוֹגָא *pincerna:* Esth. 1, 8. in T. sec. Plur. רב מְזוֹגַיָא praefectus pincernarum, Gen. 40. in historia Josephi.

מְמַזֵּג *mixtus,* vel מַמְזוֹג *mixtura:* unde עובד מַמְזוֹג opere mixtionis, i. e. apothecario, quo artificiose res misceri et temperari solent, Exod. 30, 35. in Jonathane.

מזח מְזֵי *crinis, capillus, coma:* ותספר ית מְזַיָא דרישה et tondebit comam capitis sui, hebr. שער, Deut. 21, 12. in Jon. Ap. Tos. frequens est: וסתרתיה מזיה et plicabat crines, Sanh. 110a. דגייז ליה למזייכו quod tondet crines vestros, ibid. עד דהוה קא מהפך במזייה dum crines plicaret: דשקיל מזייה ולא משי ידיה מפחיד תלתא יומי qui aufert, i. e. tondet capillos suos et non lavat manus suas, pavet per tres dies, et nescit quare paveat, Pes. 112a. הני רווקי דארמאי דמזיא isti

---

[21]) Arab. مزج et syr. ܡܙܓ specialiter *miscuit* vel *temperavit* vinum.

sacci colatorii gentilium qui sunt ex pilis, As. 75a. עינא יהב במזייכו oculum conjicit in capillos vestros, Sanh. 110. קא מנקיט ליה תבנא מן מזיה colligebat ipsi foenum de capillis ejus, Ned. 50a. Dormierant enim per noctem in foeno.

מזמז נִתְמַזְמֵז *diffluere, vacillare, tremulum esse, contremiscere.* Opponitur ipsi נִתְמַסְמֵס coagulatum esse, quod non est solidum, sed tactum dissilit et dissolvitur veluti fluidum, ut sunt mollia et tenuia, Chol. 45b. בהמה שנתמזמזה מוחיה טרפה bestia cujus cerebrum exstillat sive diffluit, polluta est, ibid. In Targ. אפשר דגבריא דְמִתְמַזְמְזִין יתבריין est ne possibile, ut gigantes, qui tremuli sunt, regenerentur? Jobi 26, 5. עשו בכא על צערא דשנוי דאתמזמזו Esau flebat ob dolorem dentium qui vacillabant, Gen. 33, 4. in Jon.

מזך, מְזוֹכְתָא vide in זוך.

מזל, מַזָּל vide in נזל.

מְזַר *nere, fila ducere:* Ap. Tos: Qui zelotypus est erga uxorem suam et ipsa (zelo ejus cognito) clandestine conversetur cum aliquo, idque maritus ejus vel ab ave praetervolante intellexerit, licitum est, secundum R. Eliesarem, marito statim ejicere eam et dotem ejus ipsi dare: R. Jehosua autem ait עד שישאו ויתנו בה מוזרות בלבנה donec de ea loquantur nentes ad splendorem lunae: h. e. donec impudicitia ejus publice sit cognita, atque in ore omnium versetur, adeo ut etiam in tonstrinis, et netricum conventiculis nocturnis de ea loquantur, Sota 6b. in Gem. et f. 31. in Misna. Videtur esse proverbialis locutio.

מוזָר vide in זור.

מזור, מזורא *pera, succus in quo commeatus per viam portatur.* Sic adducit hoc loco B. Ar., Guido et alii, ex Kel. cap. 20. Sed male. Legendum מַזְוְדָא a זְוַד. Vide ibi. מזרה vide in זרה.

מִיזְרָן *tapetum* vel *tapete, quo lecti sternuntur:* מיזרן מן המטה tapetum egrediens de lecto, Kel. c. 19. Alii aliter explicant. Arabice quoque מיזר est *tapetum.*

מַמְזֵיר *spurius, nothus:* לא ידכי מַמְזֵירָא non habebitur dignus spurius, ut ingrediatur domum Domini, Deut. 23, 2.

Nota hic, Judaeos aliquando blaspheme vocare Christum ממזר. Videat, qui habet, ספר תולדות ישו. Sic quidam Judaeus magnae authoritatis et doctrinae, rogatus ut Halacham aliquam ex Lectione Legali, quam Parascham vocant, quae eo die in templo lecta erat, diceret, respondit: Parascha hujus diei incipit, אם בחוקותי. Dictio prima אם per abbreviaturae modum ita explicatur: א"ומות מ"שאילים א"יה מ"לכיכם א"נו מ"שיבים א"להינו מ"לכנו א"להיהם מ"מזר o Christe rex et Salvator vindica tuam gloriam a populo tam perfido et impio. Ostende te verum esse Deum: istos autem spurios Abrahami filios ab haereditate exclude. Fem. מַמְזֶרֶת *spuria.* Porro quisnam in Lege vocetur ממזר vide apud Maim. in Hilchoth Issure biah cap. 15. Triplices sunt spurii: ממזר ודאי spurius certus: ממזר ספק spurius dubius: וממזר מדברי סופרים et spurius ex sententia Rabbinorum.

מַזָּרוֹת *planetae, signa coelestia,* Jobi 38, 32. In Br. s. 10.: Quid est מזרות? sidus coeleste est, sic dictum, שממזר את הפירות quod putrescere facit fructus; ex locutione ביצה מוזרת ovum putridum.

מחג מחוג vide in חוג.

מְחָה מְחָא *percutere, ferire, caedere, verberare, plagis afficere, pulsare, plaudere, complodere.* Praet. וּמְחָא ברדא et percussit grando, Exod. 9, 25. דִמְחָא עממין סגיאין qui percussit populos plurimos, Ps. 135, 10. Cum aff. ואם במן דברזלא מְחָהִי et si instrumento ferreo percusserit eum, Numer. 35, 16. דִמְחֵיתָא ביה ית נהרא qua percussisti flumen, Exod. 17, 5. ומא דין לא מְחִיתָהִי תמן et quare non percussisti eum illic? IIS. 18, 11. ארי מְחֵיתַנִי nam percussisti me, Num. 22, 28. וּמְחוֹ ית יואש et percusserunt Joasum, IIR. 12, 21. מחוהי percusserunt eum, Ibid. v. 22. מְחוּנַנִי ולא אכרדית percusserunt me et non dolui, Prov. 23, 35. לא מְחוּנוּן non percusserunt eos, Jos. 9, 18. וּמְחֵינָא יתיה et percussimus eum, Deut. 2, 34. וּמְחֵינְנוּן et percussimus eos, Deut. 29, 6. Part. praes. הא אנא מָחֵי ecce ego percutio, Exo. 7, 17. לְמָחֵי מצרים percutienti Aegyptum, Ps. 136, 10. ויהי זכאה מַחְיָא et erit innocens percussor, Exo. 21, 19. Cum affix. מיד מָחוֹהִי e manu percutientis ipsum, Deut. 25, 11. יושיט לְמָחֵי ליה ליסתא porriget percutienti ipsum maxillam, Thr. 3, 30. Plur. גבי יהבית לְמָחָן corpus meum exposui percutientibus, Jes. 50, 6. Infin. מִמְחָא תמחי ית יתבי קרתא ההיא percutiendo percuties habitatores civitatis istius, Deut. 13, 15. ולא אוסיף עוד לְמִמְחֵי et non pergam amplius percutere, Gen. 8, 21. בתר דתב מִלְמִמְחֵי postquam reversus esset a percutiendo, Gen. 14, 17. מִלְמִמְחֵי את ארם a percutiendo Aram, IIS. 8, 13. לְמִמְחֵיהוֹן מחתא רבתא ad percutiendum eos plaga maxima, Jos. 10, 20. ואוסף לממחה et perrexit percutere eam, Num. 22, 25. Imper. מְחֵי כען ית עמא הדין percute nunc populum istum, IIR. 6, 18. Cum aff. מְחֵינִי כען percute me nunc, IIR. 20, 35. מְחוֹהִי ברתיכא percutite eum in curru, IIR. 9, 27. Futur. אֶמְחֵי כל סוסות עממיא percutiam omnes equos populorum, Zach. 12, 4. אֶמְחִנּוּן במותא percutiam eos peste, Num. 14, 12. תִּמְחֵי ית אנש ארם percuties virum Aram, IIR. 13, 19. ארי יִמְחֵי גבר עבדיה si percusserit quispiam servum suum, Exo. 21, 20. יִמְחִנָּךְ percutiet te Dominus, Deut. 28, 22. וְנִמְחֵי ית יתבי גבעון percutiemus habitatores Gibeon, Jos. 10, 4. וְיִמְחוּנַנִי et percutient me, Gen. 34, 30. Ithpe. Fut. וְיִתְמְחֵי וימות ut percutiatur et moriatur, IIS. 11, 15.

Secundo *delere, tergere, abstergere, extergere, expungere.* Praet. וּמְחָא ית כל יקומא et delevit omnem substantiam, Gen. 7, 23. שומהון מְחֵיתָא nomen eorum delevisti, Ps. 9, 6. מְחֵיתִי כעיבא חובך delevi quasi nubem iniquitatem tuam, Jes. 44, 22. Inf. כי מִמְחָא אמחי ית דוכרנא דעמלק delendo delebo omnem memoriam Amalek. Exo. 17, 14. לְמִמְחֵי ית שמא דישראל

ad delendum nomen Israëlis, IIR. 14, 27. Imper. וכל עויתי מְחִי et omnes iniquitates meas dele, Ps. 51, 11. מְחֵנִי כען מספרך dele me nunc ex libro tuo, Exo. 32, 32. Fut. אֶמְחֵי ית אנשא delebo hominem, Gen. 6, 7. וְאֶמְחֵי ית שמהון et delebo nomen ipsorum, Deut. 9, 14. אֶמְחֲנֵיהּ מספרי delebo ipsum ex libro meo, Exod. 32, 33. תִמְחֵי דכרנא דעמלק delebis memoriam Amalek, Deut. 25, 19. וְיִמְחֵי דמעתא et delebit lachrymas, Jes. 25, 8. Ithpe. Praet. וְאִתְמְחִיאוּ מן ארעא et deleti sunt de terra, Gen. 7, 23. Part. כְּמָא דְמִתְמַחְיָא צלוחיתא sicut abstergitur scutella, IIR. 21, 13. Fut. יִתְמְחֵי שמהון deleatur in eo, Esr. 6, 11. יִתְמְחֵי עלוהי וחובת אמיה deleatur nomen ipsorum, Ps. 109, 13. לא תִתְמְחֵי et peccatum matris ipsorum non deleatur, Ps. 109, 14. וחטאיהון לא יִתְמְחוּן et peccata ipsorum non deleantur, Jer. 18, 23. Apud Ros.: הכניסו לו תבשיל ראשון ואכלו והיה ערב לו התחיל ממחה בקערה attulerunt ei ferculum primum, quod comedit et gratum fuit ipsi, adeo ut inciperet tegere patinam (digitis scil. mit den Fingern ausschlecken), Vr. s. 7.

Tertio, *texere*, quod fit *percussione* filorum, per metaphoram: Partic. מָחֵי texens, textor, עובד מחי opere textoris, Exo. 28, 32. Pl. וּמָחַן מניה et texentes ex illo retia, Jes. 19, 9. Fem. מָחְיָא דעכוביתא quas aranea texit, Jes. 59, 5. Pl. די נשיא מָחְיָן תמן ubi mulieres texebant, IR. 23, 7. Sic saepe apud Talmudicos.

Quarto, *impedire, cohibere, prohibere, avertere, coercere a malo*, wehren, abwehren, abhalten vom Bösen: Item *abolere, irritum reddere*. Hinc est in Daniele, די יִמְחֵא בידיה qui prohibeat, impediat manum ejus, qui obstet manui ejus, Dan. 4, 32. al. 35. Et in Tg. ומן הוא גברא דְמָחֵי בידיה et quis ille, qui cohibeat manum ejus? Eccl. 8, 3. Ap. Tos. היה בידו למחות ולא מיחה fuit in potestate ejus impedire et non impedivit, Sanh. 103a. ולא מיחה בהן et non prohibuit illis, Sanh, 93a. מי מוחה בידו quis avertet vel impediet manum ejus? על כבודי לא מחיתם על כבודו של בשר ודם מחיתם propter gloriam meam non avertistis illud, sed propter gloriam carnis et sanguinis avertitis, Sanh. 10a. et 103b. דמחי ליה לאיתתא דחבריה qui averterat, abstulerat uxorem proximi sui, Sanh. 109b. מיחויי קרביו abolere, removere intestina ejus, Pes. 65. ממחו ביד ולא ממחו בכלי avertunt, amovent manu sua, sed non amovent instrumento, Sab. 140. Hinc et paulo aliter, הסחהו אצל חנוני או אצל שולחני deponit illam (mercedem) apud hospitem vel numularium, i. e. transfert, transportat, amovet a se solutionem mercedis et committit eam alii, germ. überweisen, Bm. 111a. In libello repudii, ואינש לא ימחי בידיכי מן שמי et nemo avertatur, impediatur in manibus tuis propter nomen meum.

Quinto, *madefacere, humectare*: unde התחיל בוכה וממחה בדמעות מטתו incepit et flevit et humectavit lachrymis lectum suum, Ps. 6. in Medrasch. Ex hac significatione perperam accepit Munsterus illud, מְחִית מַיִין humorem aquarum, IIS. 22, 11. cum מחית sit participium Aphel ex Defectivis prima, *descendere faciens*, a נחת, descendere. Sic וממחה ושופך et humectat (scil. calcem) et effundit eam, Bk. 69a. Mas. scheni c. ult. Seb. 54a. B. Ar. haec exempla legit per geminum ה.

מחוי *humor*.

Sexto, הִמְחָה *probare, explorare*. Hinc explicant quidam: חנוני מקנח מדותיו פעמיי׳ בשב׳ וממחה משקלותיו פעם אחד בשבת tabernarius abstergit singulis septimanis bis suas mensuras et examinat pondera sua semel, in Bb. c. 5. in Misna. Glossa talmudica autem exponit per מקנח abstergit, a variis scil. humoribus qui ei adhaerere solent, ex significatione hujus radicis secunda. וממחה אם נמצא שם עצם et probat utrum inveniat ibi os (mortui) Ohol. c. 18. Bartenora explicat, עושהו דקדק בידו facit illum (pulverem) subtilem manu sua, minutim, accurate explorat eum. Hinc est,

מוּמְחֶה *probatus, excellens*: רופא מומחה medicus probatus, exercitatus. Dicitur etiam de judicibus, שופט מומחה: Sic שוחט מומחה lanius probatus, h. e. בקי בדיני המוסין Bech. c. 4. in Misna. מומחה בית דין אלא אם כן מומחה הוא nisi probatus a domo judicii: probatus vel summe excellens sit, R. Salom. Jud. 18, 22.

מַחְתָּא, מַחָא, מְחָא *deletio, ictus, plaga percussio*: ומחנון מַחְתָּא רבא et percussit eos plaga magna, Jos. 10, 10. ומחתא לית ביך et plaga non est in te, hebr. מום macula, Cant. 4, 6. מְחָא כְּמַחַת מדין plagam sicut plagam Midianitarum, Jes. 10, 26. כְּמַחָא מרססא sicut plaga ulcerosa, Jes. 1, 6. הַכְמַחְתָּא דהוה מחי מחוהי numquid juxta plagam, qua ipse percutiebat, percussit eum? Jes. 27, 8. Constr. וּמְחַת פגחוהי et ictum tormentorum ejus, Ez. 26, 9. Affix. ממרעא ומחתי תקיפא aegra est plaga mea, Jer. 10, 19. מַחֲתִי et plaga mea est vehemens, Jerem. 15, 18. מַחְתִּיךְ plaga tua, Jer. 30, 12. ומרע מַחֲתֵיהּ יסי et infirmitatem plagae ejus sanabit, Jes. 30, 26. ויפריש יי מַחֲתָךְ וית מַחַת בנך מָחַן רברבן et mirabiles efficiet Dominus plagas tuas et plagas filiorum tuorum, plagas maximas, Deuter. 28, 59. מַחְתָּא דארעא plagas terrae, Deut. 29, 21. וּמַחְיָתָא בגוה דכריסא et plagae in medium ventris ejus, Prov. 20, 30. Cum aff. וּמִמַּחֲתִיךְ אסיניך et a plagis tuis sanabo te, Jer. 30, 17. על מַחֲתֵיהוֹן ad plagas eorum, Ps. 64, 8. Et aliter מַחְתִּין Deut. 28, 59. in Jon.

מַחְיָתָא *textura*. In Aruch est מַחְיָתָא: unde חדא מחיתא מחתינהו una textura texui illam, Sab. 148a.

מַחֲוָותָא. Legitur in Psaltrio Nebiens. Ps. 104, 17. sed omnino mendosum est, pro hebraeo חסידה *ciconia*, positum. Veneta habent וְתָא. Regia וְתָיָא דְּיִיתָא חִיוָּרִיתָא milvus albus. Forte legendum חִיוָּרִיתָא milvus albus, quod pro חסידה ciconia, extat in Jonathane et TgH. Deut. 14, 18. Alias ותא reperitur etiam in TgH. Deut. 14, 13. pro hebraeo ראה, quod cornicem, non ciconiam significat.

מחו unde מחוו, quod vide in חוו.

מְחַט *emungere*. Vide supr. in מהט. In Aruch adducitur verbum pro *abortire*, ex Jelammedenu

שוורים ופרות שלהם מתעברות ויולדות בלא צער ולא היתה אחת מהן מהפכת boves et vaccae ipsorum ingravidantur et pariunt absque dolore, neque fuit una ex ipsis quae abortiverit, juxta illud: Bos ejus iniit etc. Jobi 21, 10.

מחך hinc מְחוֹךְ *cingula pendula* vel *bullata mulieris*, hebraice כומז Exod. 35, 22. Pl. מְחוֹכִין in Jonathane et emph. וּמְחוֹכַיָּא מבית חדיהן et pectoralia e loco mammarum, Num. 31, 50. in Jon. Hinc videtur, מחוך esse *ornamentum pectoris circa mammas*. Elias putat fuisse *ornamentum ad comprimendas mammas*. Nam TgH. habet מְעוֹכַיָּא, a radice מעך comprimere mammas.

מַחְכַּיָּא *acus, aciaria, fibulae a figendo*, Jes. 3, 22. pro hebraeo חריטים. Possit referri ad חכך.

מְחַל *condonare, remittere culpam, ignoscere, propitium esse*. Verbum est Rabbinis tritissimum. Rambam in Hilchos חובל ומזיק c. 5.: Vetitium est ei, qui laesus est ab alio, crudelis erga ipsum esse, ולא ימחול et non condonare ei: sed postea quam veniam ab ipso laedens petierit et supplex ipsi factus fuerit prima et secunda vice, ita ut certo sciat, quod ipsum poeniteat, ימחול לו tum condonabit ei: וכל הממהר למחול הרי הוא משובח ורוח חכמים נוחה הימנו nam qui festinat condonare is laudem meretur etc. הרב המוחל על כבודו כבודו מחול אבל המלך המוחל על כבודו אין כבודו מחול Rabbi condonans honorem suum (laesum) honor ejus condonatus est; at rex condonans honorem suum, honor ejus condonatus non est. In precibus obvium, מחל לנו condona nobis.

מְחִילָה *remissio, condonatio, venia*: מחילת העון condonatio iniquitatis: Hinc אלו לא היתה חטאת המעילה לא נודעה מעלת המחילה nisi esset peccatum praevaricationis, non nota esset praestantia condonationis. Elegans paranomasia in מעילה et מחילה.

מְחִלָּה vide in חלל.

מָחוֹל *locus remissus et vacuus:* מחול הכרם locus vacuus vineae, in quo nullae vites sunt, de quo disputatur, an et quatenus seri debeat aliquo semine? Kil. c. 4. Item R. Elieser inquit: עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים והוא יושב ביניהם בגן עדן וכל אחד ואחד מראה באצבעו ואמר וכו׳ futurum est, ut Deus sanctus benedictus paret locum vacuum justis, Deo ipso inter ipsos considente in paradiso et unusquique digito suo monstrans (Deum) dicet „ecce iste est Deus noster, in quem speravimus et servavit nos" etc, Jes. 25, 9. in fine Taanijoth. Explicatur in gl. סביב circuitus. Possit referri ad חלל.

Deinde מחל est *infundere, miscere*, idem quod מזג: ut מחל ושותה infundit et bibit, Dem. cap. ult. Alii legunt מיחל incipit et bibit. Alii מוֹהַל.

מוֹחַל *liquor, humor faeculentus, turbida et nigra aqua, quae egreditur ex praelo in principio pressionis olivarum:* והמוחל היוצא מהן טהור Tah. c. 6. in initio: נפל לתוכו יין ומוהל ושנו את מראיו פסול si inciderit in eam vinum et faeculenta aqua olivarum, ita ut mutet colorem, impura est, Mikv. c. 7. מוחל היוצא מעקל בית הבד humor olivarum egrediens ex corbe colatorio torcularis, Sab. 144b. In Ar. hoc loco scribitur מיחל: sed in Gemara per ו, et sic quoque scribitur in Aruch in radice נצל, ex Nas. 50a. At ibi in Gemara מוהל, quomodo Judaei semper legunt et pronunciant non cum ח.

מחלץ vide in חלץ.

מחם. Quae in Aruch ex hac forma adducuntur, non exstant hodie in nostris libris.

מחסיא *urbis nomen in Babylonia, et praecedit* מחא *urbs*, מחא מחסיא urbs Mechasia. Alias סורא Sora vocatur et celebrem habuit academiam. Inde illud אקילקי דמחא מחסיא ולא אפרני דפומבדיתא in fimo urbis Mechasia (melius est habitare) quam in palatiis urbis Pombeditae, Ker. 6a. Vide פמב.

מְחַץ *frangere, perfringere*, hebr.

מַחַץ *vas magnum, cujus usus in torcularibus:* אם היה זולף בשולי המחץ in fundo vasis, Para c. 5. חנה במחץ si fuerit stillans in cupam, Tahar. in fine. המחץ והמשפך torcular, tina et colum, As. 74. Bartenora et Aruch scribunt, esse *vas testaceum*, quod arabice dicitur אלמטגיר.

מְחִיצָה vide in חוץ.

מְחַק *radere, abradere, delere, expungere*. Futur. וְיִמְחוֹק לְמַיָּא מריריא et delebit aquis amaris istis, Num. 5, 23. pro hebr. מחה. Apud Rabbinos tritissimum est, tam de scriptura, quam de mensuris, quarum accumulatio radendo detrahitur: המוחק על מנת לכתוב qui delet ea conditione ut scribat: נייר מחק chartam abrasit: אחאב היה מוחק האזכרות Achab delevit nomina Dei. Hoc usu nunquam usurpant verbum מחה. Item אין מוחקין במקום שנודשין non abradunt (mensuram) in loco ubi coacervant vel accumulant, Bb. 89a. מדות מחוקות או גדושות mensurae rasae vel cumulatae: הממחק את הכרישה qui abradit gramen, h. e. qui manu sua rorem ab eo aufert et detergit, Machs. c. 1.

מְחַק *rasura, rasio, expunctio*. Talmudice מַחֲקָא. Hinc in Tg. בגדישותא וּבְמַחֲקָא in accumulatione aut abrasione mensurae, Lev. 19, 35. in Jon.

מְחִיקָה *idem*.

מָחוֹק *hostorium, lignum quo mensurae cumulatae raduntur et superfluum dijicitur*, Kel. c. 17.

מְחַר מחר *cras, crastinum, posterum tempus:* חגא קדם יי מחר festum est Domino cras, Exo. 32, 5. ישאלון בניכון מחר rogabunt filii vestri cras, i. e. in posterum, Jos. 4, 6. ביומא דלמחר die crastino, Prov. 27, 1. Compositum יוֹמָא אָחֳרָא vide in יום.

מְטָא[22] *advenire, pervenire, supervenire pertingere, contingere*, hebr. הגיע. Praet. וזמנא מְטָא et tempus advenit, Dan. 7, 22. וכד מְטָא סְדוֹר עולמתא ועולמתא et cum advenisset ordo uniuscujusque puellae, Esth. 2, 12. Fem. די מְטָת quod superventu-

---

*) מחט *acus* vide in חטט. מחט של מיתון vide infra in notis s. v. מיתון.

22) Hebr. מצא, arab. مضى *pergere, pervadere, ulterius penetrare*.

rum est, Dan. 4, 21. Et in Pathach, רבת וּמְטַת לשמיא crescebat et pertingebat ad coelum, v. 20. ורבני מלכא מְטוֹ et proceres regis adveniebant, Esth. 6, 14. והוה כד מְטֵינָא et fuit cum perveuissemus, Gen. 43, 20. in Jon. Part. מָטֵי לִגרר pertingens Geraram usque, Gen. 10, 19. דְמָטֵי לְהוֹן ביש ad quos pervenit, quibus evenit malum, Eccl. 8, 14. Plur. מָטַיָן לְמעלֵי מותא pertingunt ad portas mortis, Ps. 107, 18. Fem. אין את מָטְיָא לְמהסן מלכותא an tu perventura sis ad possessionem regni, Esth. 4, 14. Fut. ורישיה לְעננֵי יִמְטֵי et caput ejus ad nubes usque pertingeret, Jobi 20, 6. אימתי יִמְטֵי ירח עבורא quando adveniet mensis proventus, Am. 8, 5. ארום כדון תִמְטֵי עלך cum nunc pertingit ad te. Jobi 4, 5, לותיה לא ימטון ad ipsum non pertingent, Ps. 32, 6. וְיִמְטוּן עלך שנין et perveniant ad te anni, Eccl. 12, 1. Aphel אַמְטֵי *pervenire fecit applicavit, admovit.* Praet. אַמְטֵי לארעא pervenire fecit, deturbavit in terram. Thren. 2, 2. ארי אַמְטֵיתַנִי עד הלכא quod pervenire fecisti me hucusque, IIS. 7, 18. וְאַמְטִיאוּ ליה ית דמא et applicaverunt filii Israël ei sanguinem, Lev. 9, 12. Partic. ופומיה מַמְטֵי ליה et os ejus pervenire facit, adducit eum ad contentionem, Pr. 18, 6. Fut. ירמי יַמְטֵי לארעא dejiciet pervenire faciet in terram, Jes. 25, 12. ut paulo ante ex Thr. 2, 2. יַמְטִנַּהּ עד עפרא pervenire faciet eam usque in pulverem, Jes. 26, 5. Ithpehal אִתְמְטֵי *ire, abire.* Fut. ואנא אֶתְמְטֵי עד כא et ego ibo illuc, hebr. אקרה Num. 23, 15. וְנִתְמְטֵי עד גבעתא et perveniemus Gibeam usque, hebr. ועברנו, Jud. 19, 12. אתו וְנִתְמְטֵי עד חזיא venite et eamus ad videntem, hebr. ונלכה, IS. 9, 9. עד דְנִתְמְטֵי לותכון donec perveniamus ad vos, IS. 14, 9. In proverbialibus sententiis Ben Syrae טב לבישא לא תעביד ובישא לא מטי לך bonum malo ne exhibeas et malum non continget tibi. Nec cuilibet benefaciendum, nec quodvis beneficium praestandum quibusvis: דרי ואמטי בהדן דרא ואמטי בהדידהו porta et accede ad nos, portavit et accissit ad eos et ivit cum ipsis, Bk. 117a. מטון, במטון i. e. בהגעת in Zohar frequenter.

Deinde est *maturescere*[23] apud Talmudicos: Rabbi vidit quendam virum מנקיט תאיני שביק הנך דמטו ושקיל הנך דלא מטו colligentem ficus, qui reliquit eas quae erant maturae, et accepit eas quae non erant maturae, glossa מטו, i. e. נתבשלו, Chag. fol. 5a.

מָטוּ *obsecratio, petitio.* Usurpatur plerumque cum praefixa praepositione ב: ut במטו מנך רבוני cum petitione a te mi domine, i. e. *quaeso obsecro* domine, hebr. בי אדני, Gen. 43, 19. in Jon. et 44, 18. et Exod. 32, 31. pro quo alias בבעו מנך Talmudicis familiarissimum est, ex quibus apparet, esse per apocopam pro מטות, sicut et בעות: unde במטותא מנך sensu eodem. Esset ergo verbum מטה, quod et sic videtur usurpari. At Ps. 72, 12. legitur: liberabit pauperem דבעי מטו qui petit veniam, remissionem; modo sic interpretari illic liceat. Regia inclinationem.

אַמְטוּ *propter.* Idem quod אמטול. Vr. s. 27.

מטח *coxendix,* proprie *coxae pars superior:* In Gemara ונגרדיה שיתין זמני אהאי מטחתיה וס׳ זמנין להאי מטחתיה et volvet illud sexaginta vicibus in hanc coxam et totidem in alteram, Git. 69b.

מטט מֵיטָטוֹר *metator.* Latinum videtur esse: ולא עוד במדבר אני הולך לפניהם מיטטור neque hoc tantum; sed et in deserto ego ivi ante ipsos (velut) metator; Tanchuma. par. כי תשא circa finem. Citat etiam B. Ar. ex Num. 22, 36. e Medrasch quodam ששלח מיטטרין לפניו qui misit metatores ante se. Sed in Tanchuma, Jalkut et Br. pro eo est שלוחין *legatos.* Erunt ergo synonima. Ambrosius Hexaem. lib. 5. c. 10. Metatores itinera disponunt. Gloss. Isid. Metatores mansionum praeparatores.

מְטָטְרוֹן *Metatron, nomen angeli cujus passim mentio* apud Rabbinos. In Tg. Jon.: Et cultum exhibuit Enoch domino in veritate et ecce non fuit amplius cum habitatoribus terrae, quia abreptus fuit, et ascendit in coelum in verbo domini, et vocatum fuit nomen ejus מיטטרון Metatron ספרא רבא scriba magnus, Gen. 5, 24. Idem citatur ex Medr. Ruth in Zohar f. 181. in marginali nota. Vide Jeb. 16b. et Chol. 60. Tosephos, ubi disputatur, an Metatron sit Enoch, an vero sit שר העולם princeps mundi (angelus sic appellatus?). R. Levi scribit Pr. 1, 8. ad illud „ne deseras legem matris tuae": matris i. e. השכל פועל intellectus operantis, per cujus medium obtingit prophetia etc., ideoque vocarunt illum Rabbini p. m. Metatron, quod est in ligua Romana sive latina אם *mater.*[24] R. Sal. in illud „nam nomen meum in medio ejus est", Exo. 23, 21. scribit: Rabbini nostri inquiunt, ille est Metatron, cujus

---

[23]) Subintelligitur לבשולא, quasi מטו לבשולא *perveniunt ad maturitatem* dicas. Conf. syr. ܡܛܐ *pertingere ad metam.*

[24]) Etymologia quidem non solida nihilominus sensus sententiaque philosophica hujusce nominis Virum illum acutissimum non effugit. Obtinet enim מטטרון ap. Tos. primum in angelorum ordine locum, estque, ut sub voce אופן exposuimus, *suprema facultas, vis videlicet intellectualis, im qua conjunctae sunt species* seu *forma* (ἰδέα) *simul cum virtute actuosa facultateve in materiam valendi* (ἐνέργεια). Hinc etiam שר הפנים *princeps facierum,* i. e. quatuor illarum facierum (ארבעה פנים) quae, ut in notis supra commemoratis diximus, a Propheta Ezechiel (1, 6.) pro symbolo virium naturalium omnium seu angelorum adhibitae sunt, vocatur. Conficiunt vero vires naturales omnes universum mundum (עולם), unde pro שר הפנים interdum et שר העולם *princeps mundi* nuncupatur. (Perperam in Encyclopaedia Ersch und Gruber sub voce Juden vox פנים ad gr. πνεῦμα refertur). Itidem ספרא רבא *scriba magna* vocatur, i. e. vis suprema, qua actiones angelorum virium sc. naturalium omnium quasi idea literis descripta adspectabiles fiunt oculisque expositae, Porro Talmudici חנוך eundem esse atque מטטרון docent.

nomen est sicut nomen doctoris sui, nempe Dei שדי omnipotentis. Nam שדי gematrice 314 totidem מטטרון. Idem in libro Jalkut in hunc locum, et apud complures alios. Patres hujus traditionis sunt Talmudici in Sanh. 38b. Hi ulterius respexisse videntur, ad angelum nempe non creatum (nulli enim hoc competit) sed increatum, Messiam nempe, sive Christum. In R. Bechai in locum Exodi legitur: Metatron nominatur, quod in hoc nomine comprehenduntur duo significata, nempe ארון dominus et שליח nuncius, legatus. Domini significatum, ex sermone Rabbinorum, qui heram sive heroinam dominatricem vocant מטרתה matronam. Legati, ex sermone Graecorum, qui vocant legatum מנטטור (si recte conjicio respicit ad μηνυτὴς nuncius, nunciator, quod poëtice dicitur μηνύτωρ קטעטר). Immo etiam tertia potest in eo esse significatio custodiae sive custodis. Nam Targum pro hebraeo משמרת habet מטרת custodia a נטר. Et quia custodit mundum, appellatur שומר ישראל custos Israëlis. Ex his etymologiis patet, quod ipse est dominus omnium quae sub eo sunt et quod omnis exercitus superiorum et inferiorum in potestate ejus sunt, et sub ejus manu. Est et nuncius omnium qui supra eum et sub eo sunt, quia fecit eum dominari super omnia et posuit eum dominum domus suae et dominatorem omnium suorum. Est autem tibi observandum, quod ratione significati dominii, ט in eo duplicatum est, et duo ט faciunt 18. i. e. חי: iis sublatis remanet מרון, quod idem quod מרא, i. e. ארון dominus. Hactenus ille. Est ergo secundum Hebraeos triplex, aut quadruplex etymologia, quarum tamen nulla forsan est solida.[25] Omnino enim videtur esse ex origine praecedentis vocis מיטטור metator q. d. metator, *legatus Dei*. Hinc in Br. sec. 5. haec vox מיטטרון, eadem sensu legitur, quae praecedens מיטטור, quae pure Latina: נעשה קולו של הקב"ה מיטטרון למשה בשעה שאמר לו עלה אל הר העברים נעשה קולו של הקב"ה מיטטרון על המים הה"ד קול יי' על המים i. e. vox Domini facta est Metator Mosis eo temporo quo dixit ei, ascende in montem Abarim, Deut. 32, 49. Vox Domini facta est Metator super aquis, sicut dicitur, vox domini super aquas, Ps. 29. Gl. מנהיג ומקדים לפניו *ducens et praecedens eum;* quod est officium metatorum.[26] Porro Elias adducit in Tisbi, hunc angelum vocari שר הפנים principem facierum, quod Deo semper praesens sit, in ejus facie constitutus, et mandata ejus suscipiens, oberster Kämmerer, Präsesswärter. Talmudici scribunt porro, דאתיהיבא ליה רשותא למיתב למיכתב זכוותא דישראל quod data sit ei potestas, ut sedeat et conscribat merita Israëlitarum: rursus quoque ei sit potestas למימחק זכוותא delere merita ipsorum, Chag. 15a. Hinc vocatur cancellarius coelestis. Cabalistae scribunt, רבו של משה מטטרון praeceptor Mosis fuit Metatron, ut docet Reuchlinus lib. 1. Cabalae. In libro Zeror hammor cujus author R. Abraham Hispanus, litera ט 2c. dicitur „nomen Mosis abbreviate idem esse, quod מ"טטרון ש"ר ה"גדול et adjicitur והוא שדי etc." In libro Zerobabelis: אני הוא מטטרון שר הפנים ומיכאל שמי ego sum Metatron princeps facierum et Michael est nomen meum.

מטך מְטַכְסָא μέταξα, *metaxa, sericum, ornatus sericus:* חבלי מטכסין funes serici, Esth. 1, 6. מטכסין את טעין sericum portas, Br. s. 40. Gl. משי מובחר sericum praestantissimum. Legitur in Bk. f. 117b. ubi glossa חכשיט משי *ornamentum sericum.*

Deinde מטכסא *medium*, ex gr. μεταξὺ: ואקמון על מטכסא דמדינתא et constituerunt eos in medio civitatis, Br. s. 63. Ar. citat טכסא in טכס, sed non explicavit, neque intellexit. Glossa recte; juxta sensum ejus expositio est באמצע in medio. Male alii explicant *palatium*,

מטל מְטוּל, אֲמְטוּל, אֲמְטוּלָא *propter, pro*: sequente דִּי vel דְ est *propterea quod, eo quod, quoniam, quia:* sequente הֵיכְנָא, *propterea, quare, quamobrem, idcirco.* Forma postrema, nominis feminini naturam habet et cum affixis tantum usurpatur, mutato א in ת. Usus ejus est in Jobo, Psalmis et Proverbiis, pro hebr. כי ,לא כן ,על כן: ut מְטוּל כֵּן לא יקומון propterea non consistent improbi, Ps. 1, 5. מְטוּל דְּגְלֵי quia manifesta est, hebraice כי, ibid. v. 6. פרוק יתנא מטול טובך redime nos propter bonitatem tuam, Ps. 44, 27. מְטוּל הֵיכְנָא נפקית idcirco egressa sum, Pr. 7, 15. מְטוּל מָה propter quid, hebr. על מה, Ps. 4, 3. מְטוּל מָנָא propter quem, Ps. 39, 7. מְטוּל הֲכֵי גופיהון יהון

Est enim חנוך (arab. خنك *imbuit*), qui 365 annos totidem atque dies anni sunt vixisse narratur, summa totius anni, omnium videlicet virium naturalium intra annum circumvertentium, quorum princeps seu vis intellectualis, ut docuimus, Metatron habetur.

[25]) Tales praeter has sunt: etymologia recens, quae hanc vocem pro graeca habet μετάθρονος, quasi *ad solium (Dei) pertinens* dicas; item illa, quae ad nomen idoli Persarum *Mithras* eam vertere vult (hoc nomen vero in Talmude plane ut apud Persas מטררי sonat), porroque, fateri debeo, etymologia a me ipso ante hos sex annos (in historia philosophica Judaeorum, quam edere suscepi, sed ad finem perducere non adeptus sum) tentata, quae vocem מטטרון particip. act. habet verbi gr. μεταῤῥέω *transeo et degenero ab una specie ad aliam*, proprie, ut habet Henr. Stephanus, *fluendi modum muto, cursum muto:* ut certe fit *refluendo et reciprocando*, quasi τὸ μεταῤῥέον, τὸ μετα ῥεον, vel inserto articulo μετα-το-ῥέον *refluendo et reciprocando ab una in aliam speciem transiens* dicas, quae etymologia de motu reciprocando degenarandoque secundum sensum quidem in essentiam nominis Metatron aptissime quadrat, secundum linguam vero ipsi mihi auctori valde addubitanda videtur.

[26]) Similis locus in Sifre (adducitur in Kaftor uferach c. 10.): אצבעו של הקב"ה נעשה מטטרון למשה והראהו כל ארץ ישראל digitus Dei factus est *metator* Mosis et ostendit ei totam terram Israel.

בלין propterea corpora ipsorum consumentur in gehenna, Ps. 49, 15. אברא אַמְטוּל אברא membrum pro membro, אמטול נפשיה pro anima sua, Jobi 2, 4. Cum affix. אַמְטוּלְתִי propter me, מְטוּלְתָךְ propter te, אַמְטוּלְתֵיהּ propter eum, hebr. בעדו, Jobi 3, 23. לא מְטוּלְתָנָא non propter nos domine, Ps. 115, 1. מְטוּלְהוֹן propter ipsos, Ps. 106, 26. et אַמְטוּלְהוֹן Ps. 58, 8. אַמְטוּלְהוֹן צַלִי pro ipsis oravit Ps. 99, 6.[27]

מטולין *pilei.* Jalkut f. 3c. ex Br. s. 5. sed ibi legitur מגולין. Vide infra in מגל.

מְטְלָן vel מְטְלוּת ab hebraice מְטִיל *vectis:* היך לְמַטְלוּתָא מטלנא דפרולא sicut vectis ferreus, Reg. Jobi 40, 13.

Complura quae hinc esse possint, vide in טול, נטל, טלה et טלל.

מַטְלָנִיּוֹת[28] *frusta lintei, quibus in culinis vasa abluuntur,* Lumpen, Wäschfletz, et generalius, *veteramenta,* Lumpen. Vide Ar. in כלבום 3.

מטק מטקסין *idem* quod supra מטכסין, מטכסא *sericum:* מטקסין הוה מלא serico fuit plenus saccus, TH. Bk. c. 6. fol. 5c. Sic in Br. s. 77. מחיילא דמטקסין.

מטר מִטְרָא *pluvia:* ולא יהי מטרא neque erit pluvia, Deut. 11, 17. איך מטרא חביטא sicut pluvia percutiens, Pr. 28, 3. ואחן מְטַר ארעכון et dabo pluviam terrae vestrae, Deut. 11, 14. יחות היך מטרא דרעוא descendet sicut pluvia beneplaciti, placida, super herbam, Ps. 72, 6. יבסם כְּמִטְרָא אולפני suavis erit sicut pluvia doctrina mea, Deut. 32, 2. האית לְמִטְרָא אבא an est pluviae pater? Jobi 38. 28. Pl. אחית מִטְרִין demisit pluvias, Gen. 19, 24. in Tg. Jon. et Hier. Talm. מטרא ניחא לפירי pluvia quieta frugibus conducit; quae scil. sensim et placide labitur: מיטרא בעלה דארעא pluvia est maritus terrae, Tan. f. 6b. Dicitur enim; cum descenderit pluvia etc., inebriat terram et facit ut pariat, Jes. 56, 10.

אַמְטַר *pluere' depluere:* ויי אמטר על סדום et dominus depluit super Sodomam, Gen. 19, 24. לא אמטר על ארעא non pluerat dominus Deus super terram, Gen. 2, 5. in Jon.

מַטְּרָא vide in נטר.

מֵיטְרָא, מֵיטְרִין *uterus muliebris, matrix,* gr μήτρα. In Br. s. 47. de Sara, et sect. 33. de Rebecca; quare de ea dicitur כי עקרה היא nam sterilis erat, Gen. 25, 21. עיקר מיטרין לא היתה לה radix matricis non erat ipsi, sic in Medr. Ruth. s. 7. Ita עקרה est quasi eradicata, quod vis concipiendi et pariendi exstirpata in ipsa esset: חותך מיטרין שלה dissecat matricem ejus.

מַטְרוֹנָא, מַטְרוֹנִית, מַטְרוֹנִיתָא matrona, *femina honestior, dominii et imperandi authoritate praedita:* שאל מטרונית את רבי עקיבא rogavit matrona quaedam R. Akivam: מעשה במטרוניה אחת historia de matrona quadam: אמרה לה אותה מטרוניתא dicebat ei ista matrona. Pl. מַטְרוֹנוֹת matronae: מטרונות באות ושאלו בשלומה matronae veniebant et salutabant ipsam. In Targum נטיר מַטְרוֹנִיָתָא custos matrenarum, custodiens matronas, Esth. 2, 14.

מַטַּרְתָּא *saccus coriaceus* vel *molendinarius.* Forte est a נטר, ut dicatur מַטְּרָא, emphatice מַטַּרְתָּא legitur in Ketub. 110a. et As. 10b.

מֶטְרוֹפוֹלִין *metropolis,* μητρόπολις, i. e. אם של עיירות *mater urbium:* בת אדום שהיא היתה מטרופולין של מלכים „filia Edom" ipsa fuit metropolis regum, Meg. 6a. חשפל עיר מטרופולין של אדום humiliabitur urbs metropolis Edomaeorum, R. Sal. Jes. 32, 19. Sic Gath fuit מטרופולין metropolis Philistaeorum, R. Sal. IIS. 8, 1.

מיטרפסא *merces, retributio, compensatio.* Sumitur in malum, de retributione peccatorum, h. e. *poenis.* In Sanh. 21a. שקלת מיכל למיטרפסה accepit Michal mercedem suam, gl. פרעון חטאה. In Jalkut Samuel. f. 20. explicatur שכרה. In Pes. cap. 4. in fine: דשקליה לישׂשכר איש כפר ברקאי למיטרפכיה מניה בהאי עלמא benedictus sit Deus, qui accipere fecit Jissascharem mercedem, poenam suam a se in hoc mundo, gl. גמולו. Sic in fine Kerit. in Gemara. In Jeb. 105b. שקליה רבי למיטרפסיה accipere fac Rabbinum mercedem suam, gl. לגמולו. In Jalkut 127c. explicatur חלקו וגורלו.

מִי *quis. Pronomen interrogativum utriusque generis et numeri, de persona quaerens* apud Hebraeos. Rabbinis Talmudicis latius usurpatur, pro *quid? ubi? quando? num? et aliis interrogandi particulis:* ut עפרא מי קא חיי terra quomodo potest revivisecre? ומי סליק et quo ascendit Nebucadnezar Hierosolymam? ומי שמיע לך estne auditum tibi aliquando? unquamne audivisti? מי אית לך ubi habes? כסדרן מי הוה quid est, vel significat istud? מי היא juxta ordinem suum, i. e. ordinarie quando ista acciderunt? Haec c. 11. in Sanhed. Sic et מאן chaldaicum. Vide מן. אינהו מי אהדרו בו illi autem ubi converterunt se? Sanh. 102b. מי לא כתב nonne scriptum est? Ibid. מי כתיב quid vel ubi scriptum est? ומי איהוא מי איכא ספיקא ubi est dubium? et quidnam hoc est? מי לימא quis dicet? wer will sagen? מי כאן הלל num hic est Hillel? adestne Hillel? Sab. 31a.

---

[27]) Proprie quod *attinet* ad (unde etiam cum ל conjungi solet), germ. anlangend, in Betreff, a verbo praec. מטא attigit, pervenit. אמטו להכי quum ad hanc rem vel sententiam pervenerimus, i. e. propter ea, idcirco.

[28]) Ex significatu hebr. טלא *assuit, resarcivit, ex multis pannis consuit* (Jos. 9, 5.).

*) מטלין (Bem. rab. s. 7) μέταλλον *metallorum fodina.*

*) מטורדי (As. 11b.) Mithras *nomen idoli Persarum festumque huic idolo consecratum.* B. Ar. et post eum A. n. per Samech, מסורדי legunt. *) מטמטם vide in טום. מטפחת vide in טפח. מטרקא vide in טרק.

*) Schoenhakius ad gr. τρόπος, *modus,* vocem vertit, quasi *eodem modo* dicas. Non videtur.

*) מטרתא (As. 10a. Ket. 110b.) μετρητής *metreta,*

מִי. In Talmud Hierosolymitano legitur aliquando et puto idem esse quod מהאי, sicut dicunt כיי pro כהאי. In Ber. c. 6. f. 10c. מִי כדון מכתברא ex nunc, hinc opinor, vel intelligo. In Sab. c. 8. f. 10a. מִי כדון העיד ר' יהושע hinc docuit R. Josua; de sanguine cadaverum, quod mundus sit.

מִיהוּ *nihilominus, attamen.* Plerumque praeponitur ו, ומיהו et nihilominus.

מִיהָא *undenam? ex quanam?* sc. ברייתא: Item *hinc:* זיל השתא מיהא ותא למחר disce nunc hinc et redi in crastinum, Git. 34a.

מיד מִידֵי *quicquam, aliquid:* cum praecedente negatione, *nihil quicquam, nihil, nullum.* Quidam addunt, *causa, propterea quod,* Talmudicis frequentissimum: הוא דיתיב אמידי et is qui sedebat super aliquo, i. e. על שום דבר, Chol. 63a. הא לא קשיא מידי vel לא קשי nihil habet hoc difficultatis. In Tg. כמא דלא מתאכיל מִידֵי בשש sicut non comeditur quicquam pulmenti absque sale, Jobi 6, 6. Syri dicunt מִדֶּם, unde Talmudici per apocopam familiarem sibi ם finale resecuerunt. Videtur esse ortum ex מַדַּעַם, quod Chaldaeis eo sensu usitatum, ut supra positum, per elisionem gutturalis, similiter Talmudicis et Syris frequentem.

מיה מַיִין, emphat. מַיָּא, constr. מֵי *aqua, aquae.* Aliquando מִימִין et מֵימֵי, ut hebraice usurpatur: בירא דְמַיִין נבעין puteus aquarum scaturientum, Gen. 26, 19. Emph. על אפי מַיָּא in superficiei aquarum, Gen. 1, 2. Constr. מֵי טופנא aquae diluvii, Gen. 7, 10. Cum aff. מֵימֵיהוֹן locus congregationis aquarum, Exod. 7, 19. ואב מַיָךְ נשתי et si aquas tuas bibemus, Num. 20, 19.

מוֹי, מוֹהִין *idem,* Hierosolymitane: ביני מוי עלאי inter aquas superiores, Gen. 1, 6. in Jon. על טופי מוי ad rivos aquarum, Ps. 1, 3. נחלי מוֹהִין torrentes aquarum, Gen. 49, 4. in Jon. Cum aff. מוֹהִי קימין aquae ejus stabiles sunt; item לא פסקן מוהי non cessant aquae ejus, Jes. 33, 16. vide et Jer. 7, 15. et 15, 18. ועברין מוהי סין וטין et faciunt aquae ejus lutum et coenum, Jes. 57, 20. שַׁרְבָא בְמוֹהָא siccitas in aquas, Jer. 50, 38. In hac forma semper usurpatur in Jon. in Leg. in Jobo et Psalmis. In Proverbiis tamen semper est מַיָּא, etsi alias ibi sit Hierosolymitana dialectus adhibita. Rabbini dicunt etiam feminine מֵימוֹת; unde קבוץ מימות congregatio aquarum, i. e. fossa, in quam aquae collectae sunt: מי רגלים aquae pedum, i. e. urina, lotium: excrementum: מי רגלים בין גדולים בין קטנים aquae pedum tam magnae quam parvae, Machs. c. 6. gl. magnae sunt משקין היוצאים מפי טבעת excrementa quae egrediuntur ex ore podicis: parvae שתן היוצא מפי האמה urinae quae exit ex ore membri: מי פירות aquae fructuum, h. e. succus: חבוסר משרביא מים omphax, ex quo reddit succum, cum scil. exprimitur, Schevi. c. 4. Sic in Git. c. 3. מי רמון succus malogranatorum. In sententiis Ben Syrae: מימי אשה בתולה מתוקין ומוסיפין כוח ומימי אשה זקנה מרים כלענה ומתישים כח כבור שהיה בו מים ושאבם הרוח aquae mulieris virginis (juvenculae) dulces sunt, et augent vires: sed aquae mulieris vetulae amarae sunt ut absynthium et debilitant vires, ut cisterna quae aquas habuit, quas ventus hauriendo absorpsit.

In Cad hakkamach ad locum Ps. 134, 5. „tunc superarunt nos aquae superbissimae", scribitur: vocat regnum Edom (Romanum, Christianorum, ut ex seqq. patet) aquas superbissimas מי זדונים; quia fundamentum fidei ipsorum est, quod sunt baptizati in aquis, f. 62b. Sic Abarbenel in praefat. libri Sevach Pesach vocat impie aquam baptismi המים הזדונים.

מין מיומס. Legitur in Bem. rab. s. 10. Guido vult esse *nomen idoli.* Philippus Aquinas vult significare מרבק ומקום מרעה *saginarum et locum pascuorum.* Adducunt etiam ex Megillat Echa[29] et explicant *socius, comes.*

מימים *medicina.* Vide supra in הימום.

מיח מֵיחָא *farina:*[30] כיון דאית ביה מיחא מצטמק quandoquidem ei inest farina, contrahitur et flaccescit, Sab. 32b. Citat B. Ar. etiam exemplum ex Ber. f. 39. sed illic in nostris libris pro eo legitur קימחא.

מיך מיכאל *Michael, angelus praefectus exercitus Israëlitarum.* Mentio ejus in Tg. Esth. 4, 15. מיכאל רבה דירושלם Michael princeps Hierusalem Ps. 137, 7. Vide et Exod 24, 1. in Jon. ubi vocatur סרבן חכמתא praefectus sapientiae, et Cant. 8, 9. רבהון דישראל praeceptor Israëlitarum. Vide אור.

מיל מִיל *m i l, milliare.* Id duplex: minus et majus. Mil minus capit mille gressus, vel mille majores Hebraeorum cubitos. Majus, complectitur gressus bis mille, sive bis mille cubitos majores, aut bis mille passus minores, quale fuit iter Sabbathi. פרסה continet quater mille cubitos majores, sive totidem passus minores. Mil ergo est quadrans Parsae sive milliaris majoris, eine viertel Meile. In Talmud: יכול אני לרוץ שלוש פרסאות לפני הסוסי׳ בין בצעי המים נזדמן לו רגלי אחד רץ לפניו שלשת מילין ביבשה ונלאה וא"ל ומה שלשת מילין כך שלשה פרסאות עא"כוכ i. e. possum ego currere tria milliaria ante equos in locis palustribus. Incidit in ipsum pedes quidam, ante quem cucurrit tres quadrantes milliaris in terra sicca et defigatus fuit. Tunc dixerunt ipsi: si in tribus quadrantibus milliaris in terra sicca defatigatus es quanto magis defatigaberis in loco palustri in tribus mil-

---

[29]) Locus ille est: ומכניסין את המיומס לתיאטרין שלהן vel, ut in nostris libris est, את המאומס et traducunt *mimum* in theatrum ipsorum. Est igitur gr. μῖμος. Item (Br. s. 45) מיומס μαίευμα *partus.*

[30]) Quasi *medulla* (מוח) tritici. Ita quidem in Deut. 32, 14. ferina metaphorice חלב כליות חטים vocatur.

*) מיתון gr. μίτος *filum.* מחט של מיתון (Orla c. 1. in Mischna) acus in quam filum conjicitur, acus parva opp. מחט של סקיין שׂד acus saccorum, et מחט κατ' ἐξοχήν, quod acum sartoriam (a. v. חטט) denotat.

liaribus integris? Sanh. 96a. והויא ששה עשר מיל et erat sedecim milliarium minorum, Meg. 6a. Gl. ד' פרסאות quatuor milliarium majorum. Alibi מגרב לשילו ג' מילין a Garobh (ubi erat idolum Michae, de quo Jud. 17.) usque ad Schilo erant tres quartae milliaris, Sanh. 103b. Gerson drei viertel Meile: אם היה בינו ובין המים ארבעה מילין שהם שמנת אלפים אמה si fuerint inter ipsum et inter aquam quatuor milliaria, quae faciunt octo mille cubitos majores, Majemon par. prima Hil. Tephilla c. 4. In Tg. Jon.: Et aquae steterant ipsis הי כשורין דמן תלת מאה מִילִין instar murorum ex trecentis milliaribus, Exo. 14, 22. וקמו תריסר מילין מרחיק et steterunt duodecim milliaria retrorsum, Exod. 20, 18.

מִילָה *arboris nomen, cujus fructus vocantur* מילין *et usum praebent gallae ad atramentum:* unde מי מילין aqua in qua coctae sunt gallae tritae, Git. 19a. In Ar. dicitur, esse *gallas majores, quae crescunt in montibus.* Inde alibi סימן להרים מילים signum pulchrum montitum sunt gallae, sive quercus procerae, Pes. 53a. אטלתראות של מילה trabes querceae, Erub. 13a. Gl. מילה *arbor est cujus fructus dicuntur* מילין et sunt עפצים, vulgo גאלש *gallae.* Graece μελίαν *fraxinus.*

מִילָא *lana,* vide מלת.

מִילָן μέλαν, *atramentum.* Vide infra in מלן.

מִילָא *promissio, spes, fiducia veniae:* ייתי דמלכא בעי למיתן ליה מילא veniat: nam rex cupit ipsi dare spem veniae, gl. הבטחה spem et securitatem vitae, Echa rab. c. 2, 17. הב ליה מילא ושלח ליה עזקתך והוא אתי ויהב ליה מילא dato ipsi fidem vel spem veniae, scil. te nihil mali in eum statuturum, et mitte ipsi annulum tuum. Venit et dedit ipsi fiduciam, i. e. הבטחה, Br. s. 91. Quicquid sit, vox nullius originis est in isto sensu. Ego judicio esse vel corruptam, vel contractam vocem pro מחילא vel מחילה *venia, condonatio.*

מִילָא unde מִמֵּילָא *a seipso,* vox Talmudicis usitata pro מֵאֵלָיו: sic מִמֵּילֵיהֶם a seipsis, Esth. 6, 1. in Tg. sec. בְּמִילָהּ apud semetipsum, Gen. 34, 31. Jon. Huc forte referendum יתי אותיב בְמִילֵיהּ על סדר שמושי me constituit sponte sua (rex) in ordinem officii mei, Gen. 41, 13. in Tg. Jon. vel erit ex praeced. vocis significato, במילה venia sua, condonatione sua, vel erit כְּמִילֵיהּ juxta verbum ejus, scil. Josephi, juxta interpretationem ejus.

מִין *species,* hebraice. In Tg. Jon. וית אילין מִינַיָא תשקצון istas species abominabimini, Lev. 11, 13. In MK. c. 7, 12.: Rabbi Meir quaerebatur a regno (i. e. a rege vel imperatore, ut occideretur), et aufugit. Transiens hospitium quoddam gentilium, אשכח יתהון יתבין אכלין מן ההוא מינא invenit eos ibi sedentes et comedentes de illa specie. Gl. de illa specie, h. e. de carne suilla, quemadmodum alias eam appellant דבר אחר rem aliam. Apud Logicos, מין אמצעי species infima, specialissima: שני מינים duo species: מינים חלקיים species particulas.

מִינִי, מִינִיִּי *specificum:* לא מצד הכח אשר הוא הטבעי המיני non ex parte potentiae, quae est naturalis specifica, R. Levi Jobi 37. in fine. Fem. מינית, unde צורה המינית forma specifica. Plur. מִינִיּוֹת.

מִין מִינָאי emphat. מינאה Minaeus, *haereticus, qui vel sine lege Dei vivit, vel specialiter eam erronee intelligit et docet.* Elias Levita deducit vocem hanc a מאני Mane haeretico, de quo supra, quasi Minaeus idem esset quod Manichaeus vel Manaeus elisa gutturali. Hinc in libro Ammude Golah legitur fol. 123. מינים ר"ל מחזיקי אמונת מאני והוא היה פלוסוף מפלוסופי היונים i. e. minim sunt qui tenent fidem Mane, qui fuit philosophus ex philosophis Graecorum. Sic in TH. libro Ber. c. 9. Glossator scribit המינים הם אותם שמאמינים שהיו שני אלוהות minim sunt illi qui credunt duos esse Deos (quae Manichaeorum fuit haeresis). Et in libello מכתם לדוד f. 81b. scribitur; in dicto illo R. Akibhae, אף הקורא בספרים החיצונים etiam qui legit in libris extraneorum (non habebit scil. partem in saeculo futuro), per „extraneos" intellegi המינים Minaeos qui non credunt unitatem Dei. Et paulo post: וכתב הרב מישיר ליא"ון ז"ל כי ראש המינים שהיה כופר באחדות השם ית' היה נקרא בשמו מנו ועל שם אותו מנו קראו כל מי שכיפר באחדות השם ית' מין ולאלו המינין שכופרים באחדות השם ית' קראום רז"ל חיצונים וכו' h. e. et scribit eximius Vir Leon p. m. quod princeps Minaeorum, qui negavit unitatem Dei benedicti, fuerit appellatus Nanu, vel Mano et juxta nomen istius Mano vocarunt quemvis, qui unitatem Dei negavit Min etc. Alii Hebraeorum principium Minaeorum referunt ad Tzadok Bajethos, discipulos Antigoni, qui centum annis ante Christum appellati fuere ראשי המינים capita, principes haereticorum. Unde praecedens hujus vocis ἔτυμον non consistere potest; quia Manes ille Tzadoko et Bajethoso longe fuit posterior. Hinc scribit Rambam in Pirke avoth f. 26b. ומאז יצאו אלו הכתות הארורות של מינים et ab eo tempore (Tzadoki scil. et Bajetosi) exiverunt maledictae istae sectae Minaeorum, qui vocantur in his terris (h. e. in Aegypto) Karraei. Apud sapientes autem nostros nomen ipsorum est Sadducaei et Bajethosaei etc. Apud Tos. in Rh. 17a. אבל המינין והמסורות והאפיקורוסין sed Hamminim, proditores et Epicuraei etc. et socii ipsorum descendunt in infernum et puniuntur ibi in generationes generationum: ubi R. Sal.: המינין i. e. האישים אשר הפכו דברי אלהים חיים לרעה כמו צדוקים ובייתוסים homines, qui pervertunt verba Dei in malum, quales fuerunt Tzadukaei et Bajetosaei. Pro his verbis vidi, qui citarunt; Minim sunt discipuli Jesu Nazareni, qui perverterunt etc. Forte ita fuit in manuscriptis. In libro Juchasin 159a.: Discipuli ejus (Antigoni) fuerunt Tzadok et Bajetor, qui pessime degenerarunt, והחזיקו במינות et tenuerunt haeresin והם היו ראשי המינים והאפיקורוסים et illi fuerunt principes Minaeorum et Epicuraeorum, nomen impiorum putrescat. Sic fol. 130b. ועל המינין נאמר ושם רשעים ירקב et super Minaeos (haereticos) dicitur, nomen impiorum pu-

trescat", Pr. 10, 7. Contra super sapientes et probos dicitur: „memoria justi sit benedicta", ibidem. Divus Hieronimus in Epist. ad Augustinum Tres simul Epistolas, meminit Minaeorum his verbis: usque hodie per totas Orientis Synagogas inter Judaeos haeresis est, quae dicitur Minaeorum, et a Pharisaeis nunc usque damnatur, quos vulgo Nazaraeos nuncupant, qui credunt in Christum filium Dei etc. Secta ista procul dubio fuit Bajethosaeorum et Sadducaeorum vel Karraeorum, qui omnes traditiones rejiciebant, (quarum studiosissimi fuerunt Pharisaei) et Scripturam pro lubitu explicabant. Vide de illis infra in קרא. Quod dicit illos vulgo Nazaraeos fuisse nuncupatos, ideo factum esse possit, quod in Christum Nazarenum etiam crederent, sicuti etiamnum hodie nos נוצרים appellant. Nicolaus Fullerus deducit nomen hoc מין a radice מאן *renuere, negare, abnegare*, sicut a באש fit ביש; ita ut מין hebr. idem sit quod apud Syros כפורא vel כפרן abnegator, veritatis scil. agnitae. Vide eum in Miscellaneis lib. 2. c. 3. Caeterum in genere hodie haereticos appellant מינים, et haeresin מינות: in specie vero ita designant Christianos; vel quod unitatem Dei juxta ipsos negant, et sicut olim Manes duos Deos finxit, ita opinentur, Christianos quoque in SS. Trinitate plures Deos agnoscere; vel quod sine Lege, quippe quae Judaeis solis data, illos esse statuant; vel quod Traditionem ipsorum oralem, ut olim Sadducaei vel Karraei, rejiciunt. Videamus quadam loca. R. Salomon Ps. 21, 2. ad illa „domine in fortitudine tua laetabitur rex": Rabbini nostri explicant illud de rege Messia, sed rectum est, ut explicetur praeterea de Davide ipso, לחשובת המינים pro responsione ad haereticos, hoc est Christianos, qui errant in eo; quia posteaquam duxisset Bathsabam, dixit Psalmum hunc. Chaldaeus etiam de Messia explicat. Idem Deut. 32, 22. ad illa: „per gentem stultam": אלו המינין isti sunt haeretici, i. e. Christiani. Idem Jer. 31, 40. על כורחן של מינים invitis haereticis. Vide et Jes. 9, 6. in edit. Ven. ubi in Bas. pro eo substitutum החולקים. Aben Esra Exo. 12, 1.: et haeretici dicunt, אמרו המינים dicunt haeretici, ibid. v. 6. et 21, 26. R. D. Kimchi, Jes. 7, 14. ולהשיב למינים בזאת הפרשה מבואר בספר הברית שחבר א"א ז"ל בתשובת המינים quid autem respondendum sit haereticis, i. e. Christianis ad hunc locum, explicatum est in Sepher habberit, quem composuit pater meus, in responsione haereticorum. Sic alibi passim.

Porro habent Judaei certam precationem quam vocant ברכת המינים *precationem haereticorum*, i. e. *contra haereticos et apostatas institutam, qui scil, a Lege Judaica deficiunt ad Christianos vel Turcas.* Hanc singulis diebus recitant, et aeternum exitium illis imprecantur. Huic quoque maledictio contra regnum זדון adjuncta et omnes inimicos ac osores Judeaorum, quos vel maxime reputant esse Christianos. Vide eam in radice שמר. Vocant eam quoque ברכת למשומדים, item ברכת האפיקורוס, ut apud Majemon. in Hilch. Tephilla cap. 7. In Cad hakkemach f. 80a. dicitur, precationem illam in urbe Jafna, יבנה institutam et 18. illis orationibus (quas Schemone esre appellant) gravi consilio, et magna necessitate insertam esse. Et rursus: Institutam esse כדי לעקור מלכות הרשעה ut exstirpetur regnum impietatis, nempe Christianorum, ut proprietas judicii Divini extendatur contra illud, et omnes ipsorum inimicos. In Ber. 28b. vocatur ברכת צדוקים, sed in TH. c. 4. של מינין, et dicitur, longe post שמונה עשרה conscriptam esse, in urbe Jafne (nempe, circa tempora Jesu Nazareni). Sic enim legitur in exemplari Polonico Cracov. An. 1602. excuso: לאחר זמן מרובה קרוב לתרבותו של הנוצרי שלמד להפוך דברי אלהים חיים. In libro Taame mizvoth vocatur ברכת הרשעים fol. 43. et dicitur, illam conscriptam esse a R. Samuele juniore, tempore R. Gamalielis. In Tzemach David parte prima f. 36b.: Sanhedrin migravit ex Jerusalem Jafnam quadraginta annis ante vastationem templi, anno 4385. et ibi ordinavit Samuel (jun.) precationem haereticorum coram R. Gamaliele seniore, ut est in cap. 1. Sanhedrin. Ex hac circumstantia temporis iterum liquet, tempore Christi conscriptam esse primum hanc precationem: unde facile conjici potest, quibus de causis, et contra quos sit directa. Sed satis de his. Ab hoc nomine מין formant substantivum:

מִינוּת *haeresis:* הוא דרך המינות id habet speciem haereseos: חיישינן שמא נזרקה בו המינות soliciti eramus, ne haeresis inspergeretur ipsi, Mig. 24b. מיד נזרקה בו מינות statim sparsa fuit in eo haeresis, Kid. 66a. Sic legitur in edit. Veneta et Beth Jacob, pro quo in edit. Basileensi est אפיקורוסות Epicureitas, quod pro מינות accipiunt hic et alibi: כשנתפס ר' אליעזר למינות quando comprehensus fuit R. Elieser ad haeresin, gl. מיני רומיים תפסוהו לכופו לעֲבודה זרה haeretici Romanorum comprehenderunt eum, ad cogendum illum ad idololatriam, As. 16b. Vide quoque sequentia.

מִינָא *mina*, *libra:* שב מינאי תרבא septem librae adipis, Tal. Schab. 133b.

מְיַינְקָא *monile, brachiale ornamentum:* ut לביש מינקא דכרום ימא vestitus monili ex thalassio lapide marino, Esth. 8, 15. In praecedenti membro meminit catenae aureae, quae colli et pectoris ornamentum: hic mox subjicere videtur brachiorum ornamenta. Guido putat legi posse מָנִיקָא *manica.* Vide et infra in מנק. De כרום vide suo loco. Porro Judaei germanice redderunt, ein Heftel.

מיר מָיַר i. e. אָמַר *dicit:* מָיְירֵי *dicunt*: et cum praefixo ק servili קָמָיְירֵי, Talmudicis frequens: לעתיד קאמיירי de futuro loquuntur. Sic in Jonathane in Legem, עד מישר דהוו מָיְירֵי usque ad planieiem quam dixerant, Gen. 12, 6.

מַיְרוֹן *nigrum, obscurum*, μαῦρον, Br. s. 7. Aruch in אספרן scribit מוורן, et interpretatur חשוך *obscurum.*

מיש מַיישׁ *arbor quaedam*, sic appellata. Legitur in Tam. 29b. Sic in Br. s. 72. quidam Rabbi vocem הוראים dixit esse מַיישִׁן, i. e. fructum arboris מייש.[30a]

מכב מַכְּבִּי. Tessera militaris fuit Judae, unde Machabaeus dictus. Desumptum symbolum ex Exod. 5, 11. מ״י כ״מוך ב״אלים י״הוה. cujus primae literae notam istam constituunt.

מכה מְכָא *stillare, destillare:* אף שמיא מְכוֹ etiam coeli stillaverunt, hebr. נטפו Jud. 5, 4. Deinde in Ithpe. אִתְמְכָא *debilitari, attenuari.* Praet. פגיח וְאִתְמְכִית debilitatus sum et attenuatus, Ps. 38, 9. וְאִתְמְכִיאוּ בְּחוֹבֵיהוֹן et attenuati fuerunt in peccatis suis, Ps. 106, 43. Jobi 24, 24.

מְכָא *humilis, depressus*, Cant. 7, 5. al. 6.

מכך מְכַךְ *humiliari, submitti, deprimi: conteri, contritum esse, atteri:* Item *sternere, substernere*, ut supra מוך: unde ואין אֶמּוֹךְ et si stravero in sepulchro, hebr. ואציע, Ps. 139, 8. Psalt. Neb. וְאֵימוּךְ, quomodo ad מוך referri posset. Pahel מַכֵּךְ: unde דִּמְמַכְּכִין לי במליהון qui conterunt me verbis suis, Ps. 35, 15. Infin. לְמַכָּכָא טוריא ad deprimendos montes, Cant. 2, 6. Cum aff. לְמַכְּכוּנוּן humiliare eos, Cant. 6, 11. Imper. וּמַכְּכִינֵיהּ et humilia eum, Jobi 40, 6. Fut. לא תְמַכֵּךְ עניא בתרעא ne conteras pauperem afflictum in porta, Pr. 22, 22. Ithpa. עלי נפשי תִּתְמַכַּךְ in me anima mea deprimit, dejicit se, Ps. 42. 7. Et geminatis literis, נִתְמַכְמַךְ *atteri, attenuari, depauperari:* מיכה שנתמכמך בבניין Micha, qui contritus, vel depauperatus fuit in aedificio, Sanh. 101a. Gerson: der ist eingemauert worden. Ex Aphel est: ארום אַמְכְתָּנָא quia contrivisti, attenuasti nos, Ps. 44. 20. Part. דְּמַמִּיךְ עיניה qui submittit oculos suos, Ps. 113, 6. Ex altera significatione, יַמִּיךְ דהבא substernit aurum hebr. ירפד, Jobi 41, 21.

מַכִּיךְ, מָכִיךְ *humilis, submissus, depressus, contritus:* מכיך מן משכא humilior, depressior cute, Lev. 13, 20. וּמַכִּיךְ רוחא et humilis spiritu, Jes. 66, 2. ומכיך לבא et contritum spiritu, Ps. 109, 16. Plur. construct. מַכִּיכֵי אולצנא attritos fame, Jobi 5, 11. וּמַכִּיכֵי רוחא יפרוק et humiles spiritu liberabit, Ps. 34, 19. Fem. דְּמַכִּיכָא רוחיה cujus spiritus contritus est, Pr. 17, 27. et 29, 23. רוחא מְכִיכְתָּא spiritus contritus, Pr. 18, 14.

מַכִּיכוּת *humilitas, depressio, contritio:* ארי הלכנא בְּמכיכות רוחא quod ambulavimus in contritione spiritus, Mal. 3, 14. וּבְמַכִּיכוּת תפקדתא et in attritione praecepti, i. e. remissione, intermissione, negligentia, Eccl. 10, 18. וּבְמַכִּיכוּתָא יתבין et in contritione resident inter gentes, Eccl. 10, 6. sive, in humilitate, i. e. humiliter.

אִתְמַכְּכוּת *idem*, Ps. 136, 23.

מַכִּיכֵי *strata, stragula tenuia, subtilia*, Am. 6, 7. Kimchius tamen hic legit מַכְבִּין per Beth: מַכִּיכִין דיקר stragula pretiosa, Ez. 23, 41.[31]

מְכִילָא מכל vide supra in כול.

מכן מוּכְנִי, מִיכְנֵי *machina, fabrica, machina aquatilis, qua aqua educebatur ex mari templi in labrum:* אף הוא עשה מוכני לכיור etiam ipse fecit machinam ad labrum aeneum, Joma 37a. In Gem. explicatur גלגלא *rota.* Talmudici scribunt מוכני: ut השוחט במוכני שחיטתו כשירה qui mactat cum machina, ejus mactatio est legitima, Chol. 16a. Vide glos. et Aruch prolixe. Et sic כורסיא בְמוּכְנוֹי אזל תחותוי solium machinis suis ibat sub eo, Esth. 1, 2. in Targ., sec. graecum est μηχανή.

מוּכָס, מְכָס, מכס vide in כסס.

מַכְסַן vide in כסן inter nomina.

מכר מְכַר *emere, vendere*, hebr. Hinc per metaphoram Syris est, *desponsare:* unde est illud in Targum ומן אלהא מִתְמַכְרָא אתתא לגברא et a Deo desponsatur uxor viro, Pr. 19, 14. Elias putat legendum מִתְמַסְרָא traditur: sed prior lectio non rejicienda quia dialectus syra in Tg. Proverbiorum alias quoque non raro usurpatur.

מְכִירָא *machaera, culter, gladius*, graecum μάχαιρα, μαχαιρίς. Pl. מְכִירוֹת, vide R. Sal. Gen. 49, 5. et מכירין in Br. s. 88.

מלא מְלִי *implere, impleri, complere, perficere*, ut hebraice. Item *haurire*, quomodo nonnunquam respondet hebr שאב. Praet. יח מזיקתא מְלִי מיא et canales implevit aqua, IR. 18, 35. ונפשא כפינא מְלֵי טובא et animam famelicam replet bonis, Ps. 107, 9. Femin. וּמְלָת ית רוקבא מיא et implevit utrem aquis, Gen. 21, 19. וּמְלוֹ ית אתרא הדין et repleverunt locum hunc sanguine innocentum, Jer. 19, 4. וּמְלָאָה et impleverunt, Exod. 2, 16. וּמְלֵיתוּן et implevistis, Ez. 11, 6. די מלינא quos implevimus, Jos. 9, 13. Part. עד מְלֵי מימך usque ad haurientem aquas tuas, Deut. 29, 11. hebr. שאב. Pl. וּמָלָן מיא et haurientes aquas, Jos. 9, 21. בעדן דנפקן מַלְיָתָא tempore, quo egrediuntur haurientes, hebr. השאבות, Gen. 24, 11, Infin. לְמִמְלֵי מיא ad hauriendum aquas, Gen. 24, 13. Jud. 5, 11. Imper. וּמְלוֹ ית ארעא et implete terram, Gen. 1, 28. Fut. ואף לגמלך אֶמְלֵי etiam camelis tuis implebo, sc. hydriam, i. e. hauriam, Gen. 24, 44. Pahel מַלִּי *idem.* Praet. והוא מַלִּי בתיהון טובא et ipse implevit domos ipsorum bono, Jobi 22, 18. מלי בית גנזיה מטוב ארעי implevit domum thesauri sui de bonis terrae meae, Jer. 51, 34. די לא מליתא quas non implevesti, Deut. 6, 11. נבואה דלוט מַלֵּיתָנִי prophetia maledictionis implevisti me, Jer. 15, 17. נפש יצפא מַלֵּיתִי animam lassam implevi bono, Jerem. 31, 15. וארם מַלִּיאוּ ית ארעא et Aramaei repleverunt terram, IR. 20, 27. מַלּוּךְ repleverunt te, Jes. 23, 2. וּמַלְאוּהָא et impleverunt eam, IIR. 3, 25. Part. הא אנא מְמַלֵּא ecce ego impleo, Jer. 13, 13. Plur. דִּמְמַלְיָן קורטיהון

[30a]) Ar. ميس *nux* arbor.

[31]) Item ad rad. מכך *conteri* vertendum mihi videtur nomen ככא *dens molaris*, quo cibus *conteritur*. Pazendicum كاكا quod etiam *dentem* denotat (V. Vullersii lex. pers. p. 1548), num ad hanc radicum vertendum sit, judicent alii

סימא qui implent curias suas, (thesauros suos) argento, Jobi 3, 15. Infin. cum aff. ולְמַלְיוּתְהוֹן et ad implendum eas cadaveribus hominum, Jer. 33, 5. Imper. מַלִּי קַרְנָךְ imple cornu tuum oleo, IS. 16, 1. Fut. וסימתהון אֲמַלֵּא et thesauros ipsorum implebo, Pr. 8, 21. ומעך תְּמַלֵּי et ventrem tuum implebis, Ez. 3, 3. וִימַלֵּי כרסיה implebit ventrem suum, Jobi 15, 2. וּנְמַלֵּא בתנא בזתא et implebimus domos nostras spoliis, Pr. 1, 13. ומעיהון לא יְמַלּוּן et ventrem suum non implebunt, Ez. 7, 19. Ithpehal et Ithpahel אִתְמְלֵי יָת מַשְׁכְּנָא repletum fuit tabernaculum, Exod. 40, 14. ארי אתמליאת ארעכון nam impleta est terra vestra, Jes. 2, 6. בתקוף אִתְמְלֵיתִי furore repletus sum, Jer. 6, 11. גרמוי אִתְמְלִיו ossa ejus impleta sunt fortitudine sua, Jobi 20, 11. Part. מִתְמַלְיָן כל מלא replebuntur omni substantia, Pr. 24, 4. Fut. תִּתְמַלְיָן repleberis, Ez. 23, 33. וְיִתְמַלֵּי מזיו יקריה et implebitur splendore gloriae ejus, Ps. 72, 19. ופצידיא יִתְמַלְּיָן מנך et rivi implebuntur ex te, Ez. 32, 6. יִתְמַלְּיָן implebuntur, Zach. 1, 17.

מְלֵי, מַלֵּי *plenus, repletus:* מלי ברכתא plenus benedictione, Deut. 33, 23. Pl. בתין מַלְּיָן כל טוב domus plenae omni bono, Deut. 6, 11. Fem. אנא מַלְיָא אזלית ego plena abivi, Ruth. 1, 21. דהות מליא עבדי דינא quae fuit plena exercentium judicium, Jes. 1, 21. Pl. מַלְיָן אנשא plenae hominibus, Ez. 36, 38. Masorethae usurpant מלא plenum, de vocibus plene cum literis quiescentibus scriptis, et oppositum ejus est חסר defectivum.

מְלֵי, מְלֵי, מַלְיָא *plenitudo:* מלי מחתתא plenitudinem thuribuli, i. e. plenum thuribulum, Lev. 16. 12. מלי חפני מכלא plenitudo volae cibi cum quiete, Eccl. 4, 6. Cum affix. ימא וּמַלְיֵהּ mare et plenitudo ejus, Ps. 96, 11.

מְלָא *idem:* cum affix. וּמְלָאָהּ et plenitudo ejus Deut. 33, 16.

מַלְיָא, מַלְיָתָא *idem:* דילי ארעא ומליתה quia mea est terra et plenitudo ejus, Ps. 50, 13.

מְלֵאָה, מְלֵאתָא *idem:* et synecdochice, *vini, musti copia,* Num. 18, 27.

מַלִּיתָא, מְלִיתָא, מְלִיתָא *obstructio, vallum, agger,* hebr. מִלֹּא Millo, quod nomen proprium censent, IIS. 5, 9. בנא ית מליתא aedificavit aggerem, IR. 9, 24. וצברו על ירושלם מליתא et comportate aggerem contra Jerusalem, Jer. 6, 6. Sic IIS. 20, 15. et alibi. Plur. הא מַלְיָתָא עלו על קרתא ecce aggeres congesti sunt contra civitatem, Jerem. 32, 24. Vide R. Sal. Jes. 37, 33.

מְלֹא *plenitudo:* מלא פום plenitudo oris. Sic Grammatici vocant Cholem, ut Exod. 15, 8. in R. Salom.

מִלּוּי *plenitudo, repletio, complementum.*

מוּלְיָא *agger, tumulus:* שקל מוליא ושדא בבצא accepit tumulum, et projecit eum in foveam, scilicet ad explendam et aequandam eam, Bb. 54a. משום דאתיתו ממולאי אמריתו מילי מולייתא quia venitis de Mulaeis, (i. e. grandibus) loquimini verba grandia, q. d. tumulata, elata, tumida, gl. דברים גבנונים verba gibbosa, superciliosa, excelsa, Bm. 109a.

מוּלְיְתָא *pasteta, artocreas: implementum, fartura, quicquid carne alia expletum coquitur vel assatur:* האי מולייתא שריא talis impletio vel fartura licita est, si scil. agnus alio condimento infarciatur, Pes. 74a.

מוּלָאָה, מוּלְיָתָא *mula.* Vide in מול.

מַלַּאי *negotiatio, mercatura:* כל המטיל מלאי לכיס תלמידי חכמים זוכה ויושב בישיבה של מעלה quicunque imponit negotiationem crumenae sapientum, meretur sedere in academia superiori, Pes. 53, 2. Gl. נותן סחורה dat mercaturam, ut lucrentur ea aliquid: חנות של ישראל ומלאי של ישראל hospitium Israëlis est, et mercatura (cibi et potus) Israëlis est, Pes. 31b. מלאי הטילו על בעלי בתים mercaturum commiserunt patribus-familias, Sab. 56a. gl. פרקמטיא pragmatiam dederunt, ut ea lucrarentur, et lucrum darent ipsis.

מלאין *pili spicae, aristae, barba spicae:* שבשבלין מיטמאין pili sive aristae, quae in spicis, polluuntur et polluunt, Chol. 119b. In Aruch citatur et per ע. Vide illic.

מלב מַלְבָּנִיקִי *herbae species:* כרוך אגוד מלבניקי liga fasciculum herbae Malbanicae, TH. Sab. c. 6. Gl. מין עשב ששמו מלבניקי. Sic scriptum in meo exemplari Talmud: in Aruch מלכניקי per Caph, sed non explicatur. Munsterus explicavit, *perspicuum, clarum,* quod Guido retinuit. Decepti voce מוכן quae extat in Aruch, quam sine dubio legit מובן et putavit praecedentis esse Interpretamentum. Sed est vox textus Talmudici. Nam post priora verba sequitur, אגוד מלבניקי מן המוכן הוא fasciculus Malbanicae de parato est, i. e. conducit ad talem morbum. Graece Μαλάχη, *malva.*

מְלַג[32] *depilare, deplumare, evellere pilos, plumas, aut setas, et abradere adhibita aqua fervente,* brühen: מולגין את הראש ואת הרגלים ומחבהבין אותם באור macerant (in aqua fervente) caput et pedes, et ustulant in flamma, Beza 34a. Sic gallinae, pedes ovium, agnorum, vitulorum, vaccarum et similium, a pilis purgari solent: Item porci: מלגו תרנגולים deplumarunt gallinas.

מְלִיגָה *depilatio, deplumatio per aquam fervidam:* מליגת הראש depilatio capitis.

מְלוֹג *idem:* metaphorice, נכסי מלוג *facultates depilationis,*[33] i. e. usuriae, quas uxor in liberos suos

32) Affine est hebraeo מלק *ungue secuit.*

33) Verba sunt autoris Ar. פירוש מלוג כענין מליגת הראש. Eodem sensu Muss. vocem ad gr. ἀμέλγω *mulgeo* vertit. Commemorat vero B. Ar. ipse et aliam etymologiam vocem ad gr. λόγος vertentem quasi מְלוֹג ἐκ τοῦ λόγου dicas i. e. dos, quam *solo verbo* minime vero contractu scripto accepit maritus.

usus, extra dotem in contractu matrimoniali descriptam, sibi reservabat. In has potestatem aliam maritus non habebat, nisi ut usum-fructum, sive reditus ipsarum cum uxore communes haberet, easque sic quasi depilabat, sorte integra manente, veluti cum quis pilos capitis evellit aut radit, sed caput integrum manet. Vide Rambam in הלכות אישות cap. 16. Sic עבדי מלוג servi usuarii, quorum officiis et servitute dominus ipsorum fruebatur, vendere autem sive alienare eos non poterat, Jeb. cap. 7. in initio. Sic שפחת מלוג ancilla usuaria. Talis fuit Hagar Sarae, unde ad illud „et Sara uxor Abrahami non pariebat ipsi, sed erat לה ipsi ancilla Aegyptia nomine Hagar", Gen. 16, 1. scribunt in Br. sect. 45. שפחת מלוג היתה והיה חייב במזונותיה ולא היה רשאי למכרה, i. e. ancilla usualis erat et tenebatur (Abraham) alere eam, neque fuit concessum ei vendere ipsam. Interrogarunt quidam Resch Lakischum quid sit, quod Talmudici dixerunt עבדי מלוג servi usuales? respondit ipsis, כמה דתימא מלוג מלוג idem ac si diceres, depila, depila, id est servitiis tantum fruere, ipsos vero sibi relinque, neque alienato. Guido hoc adduxit in litera Lamed ponens: לוג *haereditas mulieris, quae ad ejus non spectat virum.* Talmudici ואשה שמכרו בנכסי מלוג uxor et maritus si vendant pro bonis usualibus, scil. servum Cananaeum, ut ejus servitio ad certum temporis terminum quis utatur, Bk. 90a.

מלוגא[34] *fasciculus:* vel juxta quosdam, *theca:* מלוגא דשטרי fasciculus vel capsula literarum contractus, Bb. 151a.

מוליגיא, מוליגא *lenitudo, lenitivum.* Videtur esse gr. μαλαχία *mollities, lenitudo.* Exemplum vide infra in מנק.

מלוגמא *malagma,* μάλαγμα, *emplastrum: medicamentum:* כל המיוחד למאכל אדם אין עושין ממנו מלוגמא לאדם quicquid appropriatum est ad cibum hominis, ex eo non faciunt emplastrum pro homine, Schevi c. 8. מלוגמא מקמח ומזולתו emplastrum ex farina et similibus: מלוגמא בבגד טהורה ובעור טמאה malagma in panniculo, mundum est: in corio, immundum, Kel. c. 28. Vide et in Bk. 102a.

מלז מלוזמא *pondus:* שיכיר בין מלחמא של טבריא למלחמא של צפורי ut distinguat inter pondus Tiberiadis et inter pondus Siporiae, Ber. 53b. gl. משקל. Autor Aruch exponit *monetae speciem.* Gr. μῶλος *pondus.*

מלח מֶלַח *sal:* מֶלַח קים אלהך sal foederis Dei tui, Lev. 2, 13. וּמְלַח די לא כתב et sal quod non est descriptum, Esr. 7, 22. Emphat. על קורבנך תקרב מִלְחָא ad omnes oblationes tuas adhibebis sal, Lev. 2, 13. ימא דִמִלְחָא mare salis, Gen. 14, 3. Ap. Tos. יוצאה אשה בשבת בגרגיר מלח egreditur mulier cum grano salis in ore suo in Sabbatho, Sab. cap. 6. in Mischna. Gl. quod scil. adhibet loco medicinae contra dolorem dentium.

מְלַח *salire, sale condire.* Fut. במלח תִּמְלַח sale condies, Lev. 2, 13. Part. וּמַלְחִין ליה במלחא et saliebant illum in sale, Gen. 31, 19. Jonath. Ithpehal Praet. במלח לא אִתְמְלַח sale non est conditus, Jer. 16, 4.

Deinde מְלַח *vastare:* די מְלַח היכלא מלחנא qui vastationem templi vastavimus, Esr. 4, 14. juxta Hebraeos interpretes. Sic נִמְלַח hebraice et מְלֵחָה: a terra salsuginosa petita locutio, quae vasta, sterilis et infrugifera est.

מְלִיחַ *salitum, sale conditum: salsamentum, muria:* מליח ישן salsamentum vetustum: כל סעודה שאין בה מליח אינה סעודה prandium in quo non est salitum, non est prandium. Nam sine sale cibus insipidus, et homo non comedit ad saturitatem, Ber. 75.

Ap. Ros. proverbium est: פוץ מלחא ושדי בשרא לכלבא aufer salem et projice carnem canibus, Nid. 31a. Caro sale destituta putrescit, et fit cibus vermium: sic corpus ablata anima. Salis privatio est carnis corruptio: sic mens ratione et sapientia privata, corrumpitur, et fit stulta, stolida, insipida. Apud Latinos „Nulla in tam magno est corpore mica salis", id est sapientiae. Inde jucundi sales, amari sales, faceti sales, librorum sales, sal humanitatis, sal dicendi, Attico lepore tincti sales et similia. Aufer hos sales, male olebunt reliqua. Adducitur hoc proverbium a Drusio in Adag. Decuria II. sed omissa voce בשרא, quia ex Aruch descripsit, ubi quoque desideratur. Sed in ipso Talmud, loco citato, habetur.

מִילְחָתָא *fodina salis, locus ubi sal conficitur:* ליזיל למילחתא וליתקיל מיתקלי מילחא eat ad salis fodinam, et appendat pondera salis, Sab. 76b.

מַלָּח, מַלָּחָא *nauta:* והיך מלחא דדמיך באלפא et sicut nauclerus, qui dormit in navi, Pr. 23, 34. Pl. emphat. מַלָּחַיָּא, Ps. 107, 23. Hinc Verbum:

מָלַח *remigare:* Apud Tos. רב פפא מימלח מלוחי Raf Papa remigando remigabat, Ketub. 85a. Sic Ar. explicat מנהיג הספינה במשוט כמו המלחים gubernabat navim remis, sicut nautae.

מַלּוּחַ *urtica.* Pl. משטט מַלּוּחִין locus-relictus urticarum, hebr. חרול Tzeph. 2, 9. Sic apud Talmudicos אבותינו היו אוכלים מלוחים patres nostri comederunt urticas, Kid. 66a. Gl. מלוחים sunt ירקות *olera sive herbae, quae Aramice vocantur* קקולי.

Quod Aruch et Guido hic quoque מלח adducunt pro *conjungere, connectere*, id prave fit. Exemplum quod adferunt pertinet ad לחם, ubi vide.

מלט[35] Niphal נִמְלַט *eripi, liberari, evadere,* hebr. Hinc in Targ. ex Ithpehal לא נִתְמְלַט non eripiet se, Pr. 19, 5.

---

[34]) Gr. μολγός, μαλάγας *bulga, saccus coriaceus.*

*) מליגלא (TH. Chal. c. 1.) μελιγάλα *placenta ex melle et lacte.*

[35]) Affine est verbo פלט.

מְלוּט *liberatio:* מילוט נפשות של צדיקים מגהינם liberatio animarum justorum ex Gehenna, Pes. 118a.

מִמְלָט *liberatio, defensio, excusatio:* על צד המִמלט excusationis causa, Rab.

מַלְטִיתָא[36] *putredo, vermis rodens et putrefaciens:* היך מלטיתא בקיסא sicut vermis aut putredo in ligno, Prov. 12, 4. et 25, 20. pro hebraeo כרקב sicut putredo. Variant hic. Vide nostras castigationes.

מַלְטִימַיָא vide supra in טמא.[36a]

מְלוּטְמִיָה *cibarii genus ex farina, placenta.* In Br. s. 48. Gen. 18. ad adventum trium hospitum angelorum, scribitur, Saram novem sata sive seas depsisse, tres לעוגות in placentas, tres לחביץ ad certa pulmenta, et tres של מיני מלוטמיה. In TH. de Sabbatho, c. 6. scribitur מלטומה. R. Jochanan transiens per forum videbat quendam vendentem מן אילין מלטומה ex istis placentis. Videtur esse graecum μελίτωμα *opus dulciarium ex melle, placenta mellita.*

מַלְטְסִין, מַלְטְטִין vide supra in לטס.

הַמַּלְטָא *incrustatio parietis,* ab hebraeo מלט *maltha, caementum, argilla:* ואף על גב דעבד בהו המלטה etiamsi fecerit in iis incrustationem, calce obduxerit trabes, Kimchi in Radice מלט. Eandem vult dici Arabice אל מלט. Idem in Rad. עב. Locus exstat in Bb. 6a. ubi hodie in Gemara legitur היםלטי, sed in glossa הםלטא, et exponitur *asseres crassi, qui ponuntur in lateribus foraminum seu fenestrarum, ut protegant capita trabium.*[37]

מלי מוּלְיָיר, מוּלְיָאר[38] *calefactorium, vas culinarium, cujus capacitas continet aquam et intra capacitatem ad latus est receptaculum carbonum ad calefaciendum aquam.* Vide Sab. c. 3. in Mischna.

מוּלְיוֹן[39] *vox fictitia, cujus usus in incantationibus serpentum,* cui similes לוּלְיוֹן, מוקיון, בוקיון et aliae plures ejus generis. As. c. 1.

מְלַךְ *regnare.* Praeter. יהוה מְלָךְ dominus regnavit, Ps. 93, 1. וּמְלַךְ באדום et regnavit in Edom, Gen. 36, 32. Femin. מְלָכַת על ארעא regnabat super terram, IIR. 11, 3. דְמְלַכְתָּא תחותוהי qui regnasti pro eo, IIS. 16, 8. די מְלַכוּ qui regnarunt, Gen. 36, 31. Part. praesens מָלֵיךְ על כורסוהי regnans in solio ejus, Jer. 33, 21. Pl. מטול אנא מלכי מָלְכִין propter me reges regnant, Pr. 8, 15. Infin. המלכו את מרמי לְמִמְלַךְ עלנא num regnando tu existimas regnare super nos? Gen. 37, 8. Imper. מְלוֹךְ עלנא regna super nos, Jud. 9, 14. cujus femininum מלוכי ibidem v. 10. Futur. ארי אנא אֶמְלוֹךְ ego regnabo, IR. 1, 5. ממלך תִּמְלוֹךְ quod regnando regnaturus sic, IS. 24, 21. יִמְלוֹךְ יי לעלם regnabit dominus in saeculum, Ps. 146, 10. Ap. Ros. איזהו אדם ראוי למלוך חכם או מלך שידרוש החכמה quisnam est dignus ut regnet? sapiens aut rex inquirens sapientiam, in Mibchar happeninim. Aphel אַמְלֵךְ *regnare fecit, regno praefecit, regem constituit:* et simpliciter, *regnavit.* Praet. אַמְלִיךְ ית שלמה regnare fecit Salomonem, IR. 1, 43. Cum aff. וְאַמְלְכֵיה et regnare fecit eum, IIS. 2, 9. את אַמְלִיכְתָּא ית עבדך tu regnare fecisti servum tuum, IR. 3, 7. וְאַמְלְכֵית עליכון מלכא et regnare feci super vos regem, IS. 12, 1. וְאַמְלִיכוּ תמן ית שאול et regnare fecerunt ibi Saulem, IS. 11, 15. וְאַמְלִיכְתּוּן ית אבימלך et regnare fecistis Abimelechum, Jud. 9, 18. Infin. לְאַמְלָכָא יתיה ad regnare faciendum eum, IR. 12, 1. Fut. לא נַמְלֵךְ גבר non regem faciemus quemquam, IIR. 10, 5. Hithpa. apud Rabbinos, עבדין מִתְמַלְּכִין servi fiunt reges, sumunt sibi potestatem regiam.

מֶלֶךְ, מְלַךְ, מַלְכָּא *rex:* מלכא דבבל rex Babyloniae Gen. 14, 1. ומלכא רבא et rex magnus, Ps. 95, 3. הֲמַלְכָּא אית ביך an rex non est in te? Mich. 4, 9. למלכא דאמוראה regi Emorrhaeorum, Num. 21, 30. Cum aff. ואנא רביתי מַלְכִּי ego autem inunxi regem meum. Ps. 2, 6. יתך וית מַלְכָּךְ te et regem tuum, Deuter. 28, 36. הא מַלְכִּיךְ אתי ecce rex tuus venit, Zach. 9, 9. ויתן תוקפא לְמַלְכֵּיהּ et dabit robur regi suo, IS. 2, 10. ית מַלְכַּהּ regem ejus, Jos. 6, 2. מַלְכָּנָא rex noster, IS. 8, 20. ויי אלהכון מַלְכְּכוֹן et dominus Deus est rex vester, IS. 12, 12. כלילא דְמַלְכְּהוֹן coronam regis ipsorum, IIS. 12, 30. Plur. וּמַלְכִין מנך יפקון et reges ex te prodibunt, Gen. 17, 6. Emph. וּמַלְכַיָא דעמיה et reges qui cum ipso erant, Gen. 14, 5. בְּמַלְכַיָא inter reges, IR. 3, 13. Constr. מַלְכֵי ארעא reges terrae, Ps. 2, 2. כְּמַלְכֵי ישראל sicut reges Israël, IIR. 17, 2. Aff. מַלְכָנָא reges nostri, Jer. 44, 17. מַלְכֵיכוֹן reges vestros, ibid. v. 21. מַלְכָהָא reges ejus, Jer. 25, 18.

Tradunt prisci Hebraei, triginta (ut Baal Aruch hoc loco numerat) fuisse dignitates regis Israëlitarum, quae describuntur in Tract. Sanh. c. 2. ubi vide. Proverbium antiquum vulgare, עבדא דמלכא מלכא servus regis etiam ipse rex est, Br. s. 16. et saepe apud Talmudicos. Vide עבד.

Fem. מַלְכָּא, מַלְכְּתָא *regina.* Absoluta forma non est in usu, ad differentiam emphaticae masculinae: ושתי מַלְכְּתָא רשיעתא Vasthi regina impia, Esth. 1, 9. Const. מַלְכַּת שְׁבָא regina Sebae, IR. 10, 1. Plur. נשין מַלְכָּן uxores reginae, IR. 11, 3.

מַלְכוּ, מַלְכוּת *regnum:* במלכות דריוש in regno Darii, Dan. 6. v. ult. ומלכו תליתאה et regnum tertium, Dan. 2. מלכו פליגה regnum divisum ibid.

[36]) Mutato Beth in Mem idem est atque בלטיתא d. q. supra.

[36a]) מלטימיא (Chol. 35) compositum ex מלא et טמיא ut habet Aut. nost. in טמיא. Mussafia, qui hanc vocem per נתוח אברי חמת explicat, conflatam eam habere videtur ex gr. μέλος (τό) *articulus corporis,* et τέμενος (εος τό) *abscissum.*

[37]) Spectare videtur haec explicatio ad gr. μέλαθρον.

[38]) Gr. μιλιάριον, *miliarium, vas quo aqua hieme calefiebat.*

[39]) Muss., qui hanc vocem per נחש פרדים explicat, eam latinam habet mulio. Vide infra בקיון in notis.

Emph. דבכורסיה מַלְכוּתָא quae in solio regni, Esth. 1, 14. Aff. עלי ועל מַלְכוּתִי super me et super regnum meum, Gen. 20, 9. איקר מַלְכוּתָךְ gloriam regni tui, Ps. 145, 11. שבהור מַלְכוּתֵיהּ decus regni ejus, ibid. v. 12. Plur. ותרין מַלְכָּוָן et duo regna, Gen. 25, 23. Constr. מַלְכְּוָת עממיא regna populorum, Ps. 68, 33. Emph. כל אלין מַלְכְּוָתָא omnia ista regna, Dan. 2, 44.

Secundo מְלַךְ *consilium inire, consultare, deliberare*. Respondet hebraeo יעץ. Praet. לא תקין מלכא דמְלַךְ non est rectum consilium quod consuluit, IIS. 17, 7. מַלְכָּתָא דמַלְכַּנִי qui consuluit mihi, Ps. 16, 7. בהתא לביתך consuluisti ignominiam domui tuae. Hab. 2, 10. כדין מַלְכִית sic consulo, IIS. 17, 11. די מַלְכוּהִי quod consuluerunt ipsi, IR. 12, 13. Part. Praes. דהוא מְלַךְ עליהון quod ipse consulit contra eos, Jes. 19, 17. Pl. דמַלְכִין מלך ביש qui consulunt consilium malum, Ez. 11, 2. Constr. אם מַלְכֵי מלכך אבדו num consulentes consilium tibi perierunt? Mich. 4, 9. Part. Praet. Pehil די מְלִיךְ על כל ארעא quod consultatum est super totam terram, Jes. 14, 26. Futur. אֶמְלְכִנָךְ consulam tibi, Ps. 32, 8. Fem. אֶמְלְכִנָךְ idem IR. 1, 12. Ex Pahel מה מַלְכְּתָא quid consuluisti, Job. 26, 3. Aphel ואַמְלְכְתֵיהּ et consuluit ipsi, hebr. ותסיתהו et incitavit ipsum, Jos. 15, 18. Jud. 1, 14. די אַמְלְכִנֵיהּ לבביה cui suadeat cor ipsius, Esth. 7, 5. Fut. אַמְלִיךְ בנפשי consultabo mecum, Cant. 6, 11. Ithpeh Praet. ואִתְמְלַךְ מלכא et consilium iniit rex, IR. 12, 6. ואִתְמְלַךְ בינקיא et consultavit cum juvenibus, ibid. v. 8. אתמליכו כחדא consultant simul, Ps. 71, 10. Part. מה אתון מִתְמַלְכִין quid vos consultatis? ibid. v. 9. מִתְמַלְכִין למִדְּח consultant impellere, Ps. 62, 5. vide et Ps. 83, 4. Pr. 13, 10. Infin. ולְאִתְמַלְכָא מלך et ad capiendum consilium, Jes. 30, 1. Imper. אִתְמַלְכוּ מלך inite consilium, Jes. 8, 10.

מְלַךְ, מְלִיךְ, מַלִּיכָא *consiliarius, consultus*, IIS. 15, 12. Ben Syra שיתין מליכין יהון לך ומליכות נפשך לא תשתביק sexaginta consiliarii si fuerint tibi, tamen consilium animi tui non deseras. Convenit illud Eccl. c. 37, 17. Consilium cape ex teipso: nihil est enim illo tibi fidelius, etc. Seneca: Consilium tuum sic apud alios sit, ut abs te auctoritatem accipiat etc.

מְלַךְ, מֶלֶךְ *consilium, consultatio*: emph. מַלְכָּא, ut in praecedentibus. Et femininum constructum, בְּמַלְכַּת רשיעין in consilio improborum, Ps. 1, 1. Aff. מַלְכִּי יתקים consilium meum persistet, Jes. 46, 10. בְּמַלְכְּתָךְ תדברנני in consilio tuo deduces me, Ps. 73, 24. ארי לא אתקים מַלְכֵיהּ quod non esset ratum consilium ejus, IIS. 17, 23. Plur. masc. constr. מִמַּלְכֵי עצתהון a consultationibus consilii sui, Hos. 10, 6. Aff. בסגיאות מַלְכָךְ in multitudine consiliorum tuorum, Jes. 47, 13. יתבטלון מן מַלְכֵיהוֹן depellantur a consiliis suis, Ps. 5, 11. Pl. fem. מַלְכָן, unde בְּמַלְכַּת רשעיהון in consiliis impietatum suarum, Ps. 81, 13. Affix. בְּמַלְכָתְהוֹן in consiliis suis, Ps. 106, 43.

מַלְכָּן, מַלְכְּנָא *idem*, Prov. 8, 14. et בסוגעא דמלכנא in multitudine consilii, Prov. 24, 6. כל מלכנך consilium tuum, Ps. 20, 5.

מְלִיכוּת *idem*, ut supra in dicto Ben Syrae.

אִתְמְלוּכָא *idem*. Pl. cum aff. אִתְמְלוּכֵיהוֹן consilia ipsorum, Jer. 18, 23.

מַלְכְּתְנוּתָא *idem*: בסגעא דמלכתנותא in multitudine consilii, Prov. 11, 14.

מַלְכְּנִיקִי. Sic scribitur et adducitur hic in Aruch. ex TH. Vide supra in ordine מלב.

מַלֵּל *loqui*. Praet. ארי יי מַלֵּל nam dominus locutus est. Jes. 1, 2. די מַלֵּילַת עמיה quae locuta est cum eo, Gen. 39, 19. די מַלֵּילְתָּא quod locutus es, Exo. 33, 17. הא מַלֵּלַת ecce locuta es, Jer. 3, 5. ולא מַלֵּלִית עמהון nec locutus sum cum eis, Jer. 14, 14. מַלִּילוּ אחוהי עמיה locuti sunt fratres ejus cum eo, Gen. 45, 15. ומלילא נשיא et dixerunt feminae, IS. 4, 20. כמא די מַלֵּילְתּוּן sicuti locuti estis, Exod. 12, 32. Part. מְמַלֵּל עם עשו loquentem cum Esau; Gen. 27, 6. Pl. אנון דמְמַלְּלִין ipsi loquebantur ad Pharaonem, Exo. 6, 27. Fem. לשנא דמְמַלְּלָא רברבנותא linguam loquentem grandia, Ps. 12, 4. Pl. מְמַלְּלָן ממלל דכנענאה loquentes sermone Canaan, Jes. 19, 18. Infin. מַלָּלָא יְמַלֵּיל הוא לְמַלָּלָא loquendo loquetur ipse, Exo. 4, 14. [illegible]שחצחן loqui elegantibus verbis, Jes. 32, 4. Affix. בְּמַלָּלוּתְהוֹן עמיה in loquendo ipsos cum eo, Gen. 50, 17. Imper. או מַלֵּיל לארעא aut alloquere terram, hebr. או שיח aut confabulare cum terra, Job. 12, 8. מליל עם בני ישראל loquere cum filiis Israël, Exod. 14, 2. מַלִּילוּ loquamini, Exod. 12, 3. Femin. מַלִּילִי ואנא אֲמַלֵּל תושבחא loquere laudem, Jud. 5, 12. Fut. ואנא אֲמַלֵּל עלך et ego loquar pro te, IS. 19, 3. מארעא תְּמַלְּלִין ex terra loqueris, Jes. 29, 4. למא יְמַלֵּל רבוני quare loquetur dominus meus, Gen. 44, 7. מה נְמַלֵּיל quid loquemur, Gen. 44, 16. ולא יְמַלְּלוּן כדבין neque loquentur mendacia, Soph. 3, 13. Ithpa. Praet מלין דאיקר אִתְמַלְּלוּ עלך verba honorifica dicta sunt de te, Ps. 87, 3 Part. יח דמִתְמַלֵּל עמי eum qui loquebatur mecum, vel id quod dicebatur mecum, Ez. 2, 2. דמִתְמַלֵּל עמיה quae loquebatur cum ipso, Num. 7, 89. Sic Ez. 1, 28. Exo. 33, 9. in Jon. Fut. ולא יִתְמַלֵּיל עמנא חוב מן קדם יי et ne sermo fiat nobiscum iterum a domino, ne moriamur, Exo. 20, 19. in Jon.

מִלָּה, מִלָּא *verbum, sermo*: et apud Rabbinos et Talmudicos *vox, dictio, vocabulum*: *res, negotium*: *aliquid, quicquam*. Idem hujus usus ut nominis דבר apud Hebraeos: מלה כדבה verbum mendax, Dan. 2, 9. Emph. מִלְּתָא: מלתה, Dan. 2. 5. 15. Construct. ומִלַּת מלכא et verbum regis, Dan. 3, 28. Plur. ראש מִלִּין caput verborum, Dan. 7, 1. Emph. מן קל מִלַּיָּא propter vocem sermonum, v. 11. Constr. מִלֵּי מלכא verba regis. Dan. 5, 10. Ap. Ros. מלה בסלע ומשתוקא באבן טבא si verbum ut siclus aestimatur, certe silentium aestimabitur ut lapis pretiosus. Sic legitur in Aruch in מל, sed in Gem. אמרי במערבא מלה בסלע משתוקא בתרין dicunt in occidente (Palestina): Verbum siclo (si carum est), silentium duobus (siclis aestimandum) Meg. 18a. Sic quoque adducitur in Jalkut in Lev. fol. 156c. מלתא גנאי דאית בך קדים ואמריה rem turpem, h. e. vitium quod in te est, tuipse primus dicas et confitearis, Bk. 92a. Pl. מִלִּין *verba*: et synecdochice quandoque *verba inania, su-*

Arabice vocatur אלחבר. Sic adducit Aruch, sed in Gemara legitur ממלא, Ketub. 67a.

מלמל מלב *sibilare*, vel *distorquere os subsannandi causa:* באותו הדור היו מטלמלין בפידם ומפריזין באצבעותיהם in illa generatione sibilabant ore suo, et dilatabant digitos suos. Glossa מטלמלין, i. e. שורקים ומעקישים את פידם דרך לעג וקינטור.

מלמלא *vestis linea tenuissima muliebris, veluti cinctorium exterius,* quasi בגד נמלל *vestis fricta in minutum et latum:* בלבושה מציעא ומלמלא, Talm Meila 18b. Git. 59a.

מלמולין *sordes manuum crassiores,* sic dictae quod *defricari* soleant. Sunt proprie illae, *quae ex massa subacta, luto aut argilla manibus adhaerent.* Hae defricandae et abluendae sunt antequam quis balneum ingrediatur: impediunt enim ne aqua eo penetret, Talm. Mikv. cap. 9. Videtur esse ex מלל, geminata prima radicali, ut סכסוך, לכלוך et similia.

מלניא מלן *melancholia, dolor, cura et perturbatio animi.* Legitur in Jalkut, קטע הדין מלניא מלבך exscinde hanc melancholiam ex corde tuo, fol. 21b. Et in Ps. sect. 737, et in Sam. f. 65c. ubi pro eo in Medr. Sam. s. 8. legitur הלניא. Citatur ex Br. s. 44. in quo legitur מונטיא, glossator מניטא et exponit *terrorem, perturbationem,* ex Tg. Jon. Lev. 26, 6. ubi pro hebraeo ואין מחריד legitur in Jon. וליה דמניט. Vide נוד. Aruch in קטע legit פטטיא *verba*, et citat aliam etiam lectionem מליא quod idem. Videtur esse ex graeco μελανία.

מילן μέλαν, *atramentum.* Hinc טלו מלנין וקלמרין accipite atramentum calamarium, Br. in principio s. 1. Citat etiam Aruch ex Jelammedenu; שחורה היא כמלינה nigra est sicut atramentum.

מליסא מלם *olla,*[41] IS. 2, 14. pro hebr. פרור. Citat Elias in Meturgeman quoque ex Num. 11, 18. ex TgH. Sed illic nunc aliter legitur.

מלוסא *spacium, locus vacuus, latitudo, area:* המוכר את החצר לא מכר אלא מילוסא של חצר vendens atrium, non vendit nisi spacium atrii, Bb. 67a. In Misna ibidem vocatur אוירא *aër, spacium,* in quo aër est.

מלעין מלע[42] *barba, pili aristae:* ומלעין של שבולין aristae spicae, Oketzin in princ.

מלפפוניא מלף *melones, melopepones,* Num. 11, 5. in Tg. Jon. Est ex graeco μελοπέπονες. Tg. Jeruschalmi habet contracte מלפניא. Apud Tos. הקישות והמלפפון מין אחד cucumeres et melopepones sunt una species, Terum. c. 2. Sic הקישות והמלפפון אינן כלאים cucumeres et melopepones non sunt diversa genera, Kil. c. 1. In Gemara Talmudis Hierosolymitani scribitur hic; אדם נוטל מעה אחת מפיטמה

perstitiosa, magica. Hinc אמר לי ר' חנינה מלין מלין dixit mihi R. Chanina; verba, verba sunt i. e. artes magicae, superstitiosae, Chol. 139b. Hujus usus vide quoque exemplum supra in כפרנחום ex Medr. Koheleth cap. 1, 8. Apud Grammaticos in specie sic vocatur *particula, dictio indeclinabilis:* et cum adjectione מלה הטעם *particula sensus,* praesertim apud Grammaticos veteres. Hinc Ephodi c. 4. Grammaticae suae, reprehendit eos, qui particulas simpliciter appellant מלות. Dicit enim, hoc esse vocabulum commune omnibus orationis partibus.

מלול, מלולא *verbum, sermo:* מקל מלולא propter sonum sermonis, hebr. מקול הקורא, Jes. 6, 4. לא גבר דמלול אנא non sum vir sermonis ego, Exod. 4, 10. במלול אף cum sermone irae, i. e. iracundo, Jes. 42, 13. Affix. עברי מלוליה למשמע קל מלוליה perficiunt sermonem ejus, ad obtemperandum voci verbi ejus, Ps. 103, 20. Ap. Tos. אשתקיל מלוליה ablatus est ipsi sermo: de taciturno, qui instar אלם muti nihil loquitur, Chag. 2b. nam אל quasi אשתקיל, et ם in fine quasi מלוליה, per notaricon, ut ipsi loquuntur.

מלל *idem*, Esth. 7, 10. in Targum secundo.

ממלל *idem:* ממלל עם ממלל מלילנא עמיה verbo ad verbum loquor cum ipso, Num. 12, 8. ממלל ספון eloquium labiorum, Jes. 57, 19. כממלל לישניה secundum sermonem linguae suae, Esth. 3, 12.

Secundo מלל *fricare, confricare:* מוללין את השבלין confricant spinas: מוללין את הקדרה fricant ollam: הרוצה שימלול נותן את קמח qui vult ut defricet (ollam) ponit farinam etc. המולל מלילות חטין qui fricat spicas tritici. אחמולל vide supra in מול.

מלילה *fricatio, confricatio: spica, a confricando.* Plur. וחקטוף מלילן בידך et avelles, decerpes spicas manu tua, Deut. 23, 25. Vide et in verbo.

Tertio מלל *plicare, complicare, duplicare:* רשאי לשוללן ולמוללן licitum resuere et complicare eas, Mk. 26a. מלל *duplicatura,* ibid. p. 2.

מלל *cirrus, limbus telae vel panni,* T. Kel. cap. 28. Alias etiam dicitur כרכשא, ut est suo loco.

נמלל *textum, implexum:* נז לשון דבר הנמלל ושזור זה עם זה i. e. נז significat rem textum et contortam inter se, R. Sal. Lev. 19, 19.

מללי, מללין *prunae ardentes:*[40] ולותבה בי מללי דנורא ponat eum super prunas ignis, Sab. 109b. Sic ולינח גחלים לוחשות, idem As. 28b. gl. אמללה דנורא.

מלילין *humiles, abjecti.* Sic adducunt hoc loco ex Aruch. At in Talmud, unde citatur, legitur, לא תקלל חרש non maledices surdo, Lev. 19, 14. nempe באומללים שבעמך languidis, infirmis, humilibus et plebejis in populo tuo, ab אמל, unde אמלל.

מללא *aurum rude,* ut ex fodina producitur, quod

---

[40]) Proprie *loquentes* (a מלל primo), *mussitantes,* plane, ut talmudicum גחלים לוחשות q. v.

*) מלמל (הפחי מילמלה TH. Maser. c. 1.) μελίμηλον *melimela, poma mustea,* i. e. *mustea mala, quae nimis dulcia sunt.*

[41]) Num forte verti potest ad gr. μιλλός, cui teste Hesychio notio inest *cavandi, cavum esse* (χαῦνος).

*) מלפפין. Legitur in Tanchuma Parascha יתרו mendose pro מלפפין q. v.

[42]) Synecdochice ortum, ut putat B. Ar., ex chaldaeo לועא *maxilla.*

של קישות ונוטעה והיא נעשית אבטיח. אדם נוטל מעה אחת מפיטמה של אבטיח ונוטעה והיא נעשית מלפפון hoc est: quando homo sumit semen unum de capite cucumeris et illud plantat, tum fit ex eo Pepo: quod si sumat semen de capite vel acumine Peponis, et illud plantet, tum fit Melopepon. Plurale מלפפונות Terum. c. 8.

מלק מְלַק *ungue-secare, rumpere* vel *discerpere*. Futur. וְיִמְלוֹק יָת רֵישֵׁיהּ et ungue-secabit caput ejus, Lev. 1, 15. et sic 5, 8. Quomodo id olim factum fuerit, traditur in Seb. 65b. et Chol. 21a.

מְלִיקָה *discerptio capitis per unguem.*

מלש מְלוּשׁ *olla*, idem quod מְלֵיסָא supra: בחוך מלוש שלה si projecerit in ollam ipsius, TH. Git. c. 8. f. 49b.

מלת מִילְחָא *phlebotomia:* Vide supra in מול.

מֵילָת, מֵילָתָא *melote, agnina lana purissima, tenuissima et mollissima.* Est graecum μηλοτὴ *ovina pellis:* nam μῆλον ovis: In Targum על כרין דמילת in pulvillis vel culcitris lanae mollissimae, Thr. 2, 21. ועמר מֵילַת כבינא et lana agnina munda, Ezech. 27, 18. Scribitur מֵילַת per Pathach, sed rectius מֵילָת per Kametz, quod ut Syre et Chaldaice pro Hebraeorum Cholem ponitur, sic etiam respondere hoc loco potest Graeco ω: Scribitur et sine ת: ut כסותיה מֵילָא מֵילָא צבע vestimentum ejus ex melota est, melota colorata, Gen. 49, 11. in Onkelo, juxta Veneta. Item כסות מילא ובוץ vestimentum melotinum et byssinum, Hos. 2, 5. hebr. צמרי ופשתי lanam meam et linum meum: Pl. עלוי ערסן דְמֵילָתִין super lectos melotinos, Esth. 1, 6. Interpres Latinus in Targum plerumque reddit *sericum, sericeum.* Sed omnino *lanam subtilissimam agninam* significat, ex graeca voce, ut et ante in Hos. pro צמרי *lana*, ponitur. Melota (scribit Erasmus in Epist. ad Hebraeos 11, 37.) non tam Pellem ovis significat, quam Exuvium, hoc est pellem corpori detractam cum lana. In locis ante adductis ex Ezechiele, et libro Esther dicitur de lectis vel cubilibus melotis. Unde apud Historicos legimus, Dauniis vel Calabris in more fuisse, pellibus incubare, quas Melotas dicunt, i. e. Ovillas (in Podalirii sepulchro) sicque per quietem oraculis instrui. Qui Amphiarao sacrificant, sacris peractis, arietis pellem substernebant, atque ita cubabant captantes somnia, ut autor est Pausanias. Ad id allusit Vergilius lib. 7. Aeneidos: Pellibus incubuit stratis, somnosque petivit. Meminit Gesnerus lib. 1. de Quadrupedibus viviparis, titulo de Capra, E. f. 279. Apud Talmudicos צמר נקי בן יומו שמכבנין בו למילת lana munda recens, quam circumligant pro melota, Schevuoth f. 6b. מילחא אלבישהו יקירא cujus vestimentum ex melota, id pretiosum est, magno pretio constat, דמיו יקירין ut Glossator habet, i. e. pecunia magni pretii constat, Sab. f. 10. מילחא לבנה melota alba, מקום שאין בו מילה locus in quo non est melota, Chol. 52b. ובודקין את מטותיהם במילא פרהבא scrutantur vel probant lectos suos per lanam candidissimam, Nidd. 17a. i. e. צמר נקי ורך lanam puram et tenuissimam, in qua sc. cum alba sit, facile videtur guttula, instar sinapi, sanguinis muliebris impuri: שייול איצטלא דמילתא לבר חורין דשלימו זוודיה sepulchrum est (instar) stolae melotae homini nobili, cujus alimenta sunt consumpta, Mk. 28b.

מילת[42a] *auricula, tenerum auris:* ap. Tos. כשהן רוצעין אין רוצעין אלא במילתא quando perforant (aurem servi) non perforant nisi in auricula, Kid. 21b. R. Sal. exponit אליה *caudam auris.*

מַלְתְּרָה, אַמַלְתְּרָא *trabs:* et specialiter: *trabs figurata, in qua figurae axsculptae sunt, trabs everganea, affabre facta.* Plur. חמש אמלתראות של מילה quinque trabes quercinae, Erub. 3a. Mid. 36a. Vr. s. 17. Videtur esse ex graeco μέλαθρον, quod Hesychio etiam est *trabs transversaria, quae contignationem sustinet.* V. Lexicon Henrici Steph. in Indice.

ממה מוּמְחֶה vide in מחה.

מַמַּל[43] *prelum torcularis, quo comprimuntur olivae:* In Mischna, המוכר בית הבד מכר את הים ואת הממל vendens domum torcularis, vendit etiam mare et prelum, Bb. 67b. In Gemara explicatur מפרכתא *fracorium.*

ממלא *nom. propr. loci:* R. Meir ibat לממלא Mammalam[44], ראה אותן כולן שחורי ראש et vidit eos omnes nigro capite, hoc est juvenes, non ex senitie canos etc. Br. s. 59. Vide etiam supra in מלל in מללא.

מִמֵּילָא *a seipso.* Vide supra in מיל.

ממן מָמוֹן, מָמוֹנָא *pecunia, opes, divitiae, substantia, facultates.* Drusius putat derivari ab אמן, facta contractione literae א, pro מאמונא, ut ממרא pro מאמרא, et hebraice מזין pro מאזין. Et sic dicentur Divitiae, quia homo in eis confidit ut et חיל dicuntur, quia in eis ponitur robur. Augustinus Justinianus Episcopus Nebiensis Ps. 73, 5. ubi vox אמונה fides, a LXX. Graecis transfertur πλοῦτος, scribit: Hebraeum verbum aeque fidem sicut divitias significat, quo datur intelligi, divitias in hoc mundo esse fidem Dei. Qui enim fide caret, pauperrimus et miser est. Scribunt et per duplex M. Graeci Μαμμωνᾶ et Latini Mammona. Id posset esse ממון, sicut dicitur מליף, pro מאליף vel מאלף. Quidam affine ipsi faciunt מום vitium, macula, quod Mammon dicatur de divitiis per sordidum lucrum acquisitis. Quidam adducunt Graecorum μαιμώω sollicite, vehementer cupio. studiose flagito, quasi μαμὼν sit pro μαιμῶ, quod pecunia avide desideretur et expetatur, quomodo Hebraeis כסף argentum, ab expetendo vocatur. Elias scribit, significare Germanis Hab und Güter. In libro כלי המדה scribitur: ממון dicitur quasi מה אחה מונה אינו כלום quod tu numeras id

---

*) מלפן (Jeb. 21b. Ket. 62a.) *magister, docens* ex hebr. אלף *docuit.*

42a) Lat. mollis.

43) Per syncopen pro מלמל (uti ממש a משש, מטל a מלל) a מלל secundo, quasi *fricans, confricans* dicas.

44) Pagus in Arabia felice d. q. apud Ptolemaeum.

nihil est. Sic est a מנה numerare, quia numerari solet. Suidas Graecus: μαμμωνᾶς, πλοῦτος γήϊνος, χρυσὸς, Mammona significat divitias terrenas, aurum. Intellige aurum et argentum, i. e. pecunias ex auro et argento. Est autem priscum Chaldaeorum et Syrorum vocabulum. In Targum usurpatur pro Hebraeis בצע lucrum, כפר lytrou pecuniarium, שחד munus pecuniarium, הון substantia: ut ממון דכסף לא קבילו divitias argenti non acceperunt, hebr. בצע, Jud. 5, 19. Sic דסנן לקבלא ממון qui odio habent accipere lucrum, scil. injustum, Exod. 18, 21. אם ממון ישוון עלהי si pecuniam imposuerint ei, hebr. כפר redempturam, i. e. כסף pecuniam, ut R. Sal. interpretatur, Exo. 21, 30. Tg. Jon. קנסא דְמָמוֹנָא mulctam pecuniariam. Sic pro eodem Num. 35, 31. לא בדמין ולא בממון non pecuniis, neque aliis facultatibus, heb. לא במחיר ולא בשחד, Jes. 45, 13. מגן בלא מָמוֹנָא gratis sine pecunia, hebr. בלא הון Ps. 44, 13. Aff. יקר לאלהך מן ממונך honora Deum de substantia tua, hebr. ממונך Pr. 3, 9. בדר מָמוֹנֵיהּ dispersit pecuniam suam, Ps. 112, 9. ובכל מָמוֹנְכוֹן et omnibus facultatibus vestris, heb. ובכל מאדך Deut. 6, 5. in Jon. וישבקון לצדיקיא מָמוֹנְהוֹן et relinquent justis facultates suas, hebr. חילם, Ps. 49, 11. In Bibliis Regiis scribitur semper מָמוֹנָא. Syri dicunt מָמוֹנָא, unde in Matthaeo לא משכחין אנתון לאלהא למפלח ולְמָמוֹנָא non potestis Deo servire et Mammonae, Matth. 6, 24. Lucae 9, 16. מָמוֹנָא דעולא divitiae iniquitatis, Lucae 16. 9. Id Hoseas Propheta dixit ממון דשקר divitiae fallaces, iniquae, Hos. 5, 11. Et Salomon מוביד ביתו מכנש ממון דשקר perdit domum suam, qui congregat divitias iniquas, Prov. 15, 27. Pluraliter feminine dicunt מָמוֹנוֹת: ut דיני ממונות judicia pecuniarum. Haec tribus constant judicibus, Sanh. in initio. His opponuntur דיני נפשות judicia animarum, id est criminalia, vitam spectantia. Haec viginti tribus judicibus constant. Apud patres Ecclesiae nostrae de hac voce legitur: „Mammona in lingua hebraea (i. e. syra et chaldaea) divitiae nuncupatur, non Aurum, ut quidam putant", Hieron. in Ps. 83. Item: Mammona divitiae interpretantur, Augustinus in quaestionibus Evangelicis, quaest. 34. Idem: Mammona apud Hebraeos divitiae appellari dicuntur. Congruit et Punicum nomen: nam lucrum Punice Mammon dicitur, lib. 2. de sermone Domini in monte. Poeni sive Phaenices vicini erant Syrorum, unde non mirum eodem hoc vocabulo ipsos usos esse. Et venerabilis Beda in illud Matth. 6. Non potestis Deo servire et Mamonae: audiat (inquit) hoc avarus et studeat divitias, quae Syriaco appellantur sermone, magis ut dominus distribuere, quam ut servus custodire. Apud Talmudicos et Rabbinos: צריך האדם למלוח ממונו opus habet homo salire divitias suas, scil. sale eleemosynarum, quibus si liberalis sit erga pauperes, tunc divitiae manent, ut carnes sale conspersae. Unde et ista: מלחן ממון צדקה sal divitiarum sunt eleemosyna: vel מלה ממון חסר sal divitiarum est defectus vel diminutio ipsarum, scil. per eleemosynas: vel מלח ממון חסר sal divitiarum est beneficentia, scil. erga pauperes, Ketub. 66b. כל הנושא אשה לשום ממון הווין לו בנים שאינן מהוגנים שנאמר ביהוה בגדו quisquis ducit uxorem propter divitias, erunt ipsi liberi, qui non futuri sunt probi, sicut dicitur: Contra dominum perfide egerunt, et filios extraneos pepererunt, Hos. 5, 7. in Kid. 70a. דבר הגורם לממון כממון דמי res quae causa est divitiarum, est instar divitiarum, Bk. 71b.

ממם מוּמוֹס *larva, facies personata*: שהם מביאים מומסין לבתי טרטיאות qui introducunt larvas sive larvatos in theatra, Br. s. 80. Mummerei. Sic in Medr. Thr. 3, 13. In praefat. Medr. Thren. corrupte pro eo legitur את מחים, f. 53a. Est ex graeco μῶμος.

ממק. Quae hinc deducunt, vide supra in מוק.

ממר מְמְרִי *herbae species*, apud Talmudicos, in Git. 69a. ubi medicinalia tractantur.

מומר vide supra in מור.

ממש מַמָּשׁ *aliquid, quidquam, solidum, substantiale, certum, firmum, palpabile*. Videtur esse a משש *palpare*. Sic chald. טְלַל a מְטַל: In Tg. דלית בהון ממש in quibus non est solidum, soliditas, substantia, Deut. 32, 17. in TgH., pro quo in Jonathane legitur מִדַּעַם quicquam, in Onkelo צְרוֹךְ utilitas, necessitas, pro hebraeo לא אלה Non-Deo. In Praefat. Echa rabbeta f. 56a. למה קנאה לע"ז שאין בה ממש quare invides idolo, quod nihil est? Sic Paulus 1. ad Cor. 8, 4. Rabbinis usitatissimum ולשון יצירה לא מצאנו אלא על דבר שיש בו ממש שהוא מוחש בחושין verbum יצר non reperimus, nisi de re in qua est soliditas et quae apprehenditur sensibus, R. D. Kimchi Zach. 12, 1. אין ממש בדבריו nihil solidi est in verbis ejus. Citatur in Aruch ex Gemara גששיה חוייה דאיח ביה ממשא palpavit eum, viditque quod esset in eo soliditas, Sab. 152b. Pro eo in Talmud legitur משׁשא, sic ut idem hoc sit cum ממש, et thema sit משש vel מוש. Aliquando: *vere, revera, proprie, simpliciter*, reddi potest: ומראה הנבואה אין בו ראייה ממשח ostensio vel visio prophetiae non est in ea visio vera, realis, sed tantum על דרך משל per modum similitudinis.

מַמָּשׁוּת *soliditas, certitudo, substantia, entitas:* אין בהם ממשות ויופי non est in iis soliditas et pulchritudo.

מן *a, ab, abs, de, e, ex, inde a: prae, propter,* ut hebraice: לְמִן עלמא ועד עלמא a seculo in seculum, Jer. 7, 7. Conjunctum: גרמא מִגַּרְמַי os ex ossibus meis, Gen. 2, 22. Dagesch compensato וּמֵאִילָן et de arbore, Gen. 2, 17. Cum aff. מִנִּי a me מִנָּךְ a te, masc. מִנִּיךְ ex te, fem. מִנֵּיהּ ab eo, מִנַּהּ ex ea, מִנְּהוֹן ab eis, מִנְּכוֹן masc. מִנְּכֶן fem. a vobis, מִנַּן, מִנָּנָא a nobis. מִדִּילִי prae me, magis quam mihi. Sic מִדִּילָךְ, מִדִּילְהוֹן, מִדִּילְכוֹן etc. Pleonastice adhibentur ipsi particulae quaedam: ut מן קדם a coram, a de: מן קדמי a me: מִן קֳדָם דְּ eo quod, Exod. 19, 18. in Onkelo, מִן קֳדָמַת דנה vel מִקַּדְמַת ab ante hoc, ante hac: מִן בְּגְלַל דְּ eo ut, propterea ut, eo quod: מן בגלל דארכין ליה שמיא eo quod inclinaverat sibi coe-

los, Fxod. 19, 18. מן בגלל למצערא propter affligere, ut affligerent eos, Exod. 1, 11. מן בגלל דתתחמי propterea ut videaris, Ps. 130, 4. Ti. saepe inserunt Joth in medio, ad indicandum Chirek, maxime cum affixis et scribunt etiam מִנָּא: ut מִנָּא לָן unde nobis? quod et conjunctim scribunt מִנלן. Sic מנא הני מילי unde habentur ista? Competit rebus, quae fundamentum suum habent in Lege, de quibus dicitur מנא לן unde nobis? sc. hae res confirmantur vel constant? מנא לך undenam tu? Vide Halich. olam cap. 1.

מִנַּיִן, מִנָּן *unde? ex quo loco.* Ex מִן et אַיִן sive אָן: ut מנן אתון unde vos estis? Gen. 29, 4. Sic ומנן את אתי et unde venis? Jud. 19, 17. Ap. Tos. מנין unde probamus, unde est probatio? unde habemus? est? unde habes?

מן יַצִּיב *de firmo, vero, vere, revera*, Dan. 2, 8.

אֵי מִדֵּין *undenam? ex quonam loco?*

מִן בָּתַר כֵּן *postea.*

מַן *quis, qui.* singul. et plur et in utroque genere, Talm. מַאן et idem est quod מאי, quae promiscue usurpantur: ומן הוא et quis ille, Dan. 3, 15. ומן די et is qui, quisquis, v. 6. In Targum Hagiographorum scribitur plerumque cum Kametz מָן vel מָאן, sed male: nam id aliter significat. Elias vult in Targum semper scribi sine א, et quae sunt cum א, ea prava esse: מַן אַתְּ quis es tu? Gen. 27, 32. Et pluraliter מַן אִלֵּין לך qui sunt isti tibi? Gen. 33, 5. Cum servilibus חורא דְמַן bovem cujus? IS. 12, 3. מַן וּמַן אולין qui et qui cant, Exod. 10, 8. וּלְמַן אלין cujus sunt ista ante te? Gen. 32, 17. מִמַּן אדחל a quo timebo? Ps. 27, 1. *de re*, ut hebraice; מן שמך quod est nomen tuum? Jud. 13, 17. Sensus, quis es nomine tuo? quis es, et quod nomen tuum? Sic לכל מן די את אזלא איל in omnem (locum in) quem iveris, ibo i. e. quocunque. Legitur et cum ו in medio מון ex dialecto Hierosolymitana: בר מון יולין cujus filius est iste? Esth. 7, 6. in Targ. sec.

מְנָא, מָנָא *idem*, ex syrismo: Syri enim dicunt מָנָא. Hinc מְנָא יליד יומא quid paritura sit dies, Pr. 27, 1. quae Guido censet legenda מָה. Sed hac correctione opus non est. Saepe enim autor istius versionis vocibus Syris utitur. Sic בְּמְנָא מתתקלין in quo impingunt, Prov. 4, 19. מְנָא סברית יי quid exspectavi dominum? Ps. 39, 8. מטול מְנָא propter quem, v. 7.

מַנּוּ *idem:* etiam ex dialecto Syra: וגברא מהימנא מַנּוּ משכיח et virum fidelem quis inveniet? Pr. 20, 6. מנו אלהא quis est Deus, Pr. 30, 9. אתתא כשרתא מנו ישכח uxorem probam quis inveniet? Pr. 31, 10. וּמַנּוּ קאם קדם קנאתא et quis consistet coram zelo? Prov. 27, 4.

Talmudica: ומאן נינהו מתים et qui sunt isti mortui? בהדי מאן נשדר per quem mittemus? הני למאן haec quorsum (spectant?) מאן אהנו לן רבנן quid prosunt nobis Rabbini? Sanh. 100a. pro quo folio praecedenti legitur מאי, lin. 4. a fine. נשים באהל מאן נינהו mulieres in tabernaculo quaenam sunt illae? Sanh. 105b. איכא מאן דאמר est qui dicit: ליכא מאן דפליג nullus est qui dissentiat, contradicat: כגון מאן cui similis est? כמאן קארו לנדה juxta quod, id est quomodo vocant menstruatam? מאן quomodo? admirative: כמאן אזלא דאמר ר' יוסי juxta quem procedit, id est cum quo consentit, id quod dixit R. Jose? Inseruerunt semper Aleph, ad indicandam lectionem Pathach, et ad differentiam Praepositionis מן cum Chirek.

מָן, מָאן *vas instrumentum: vestimentum*, hebr. כלי: ut כל מאן דחסף omne vas fictile, Num. 19, 15. כל מאן דברזל omne instrumentum ferreum, IR. 6, 7. מכל מאן דאע ex omni vase ligneo, Lev. 31, 12. או בכל מאן דמשך aut in omni instrumento pelliceo, i. e. veste pellicea, Lev. 13, 49. ואושיט דוד ית ידיה למנא extendit David manum suam ad instrumentum illud, IS. 17, 49. ושוי יתהון בְּמָאן רעיא et posuit ea in vas pastoris, i. e. peram pastoralem, IS. 17, 40. Plur. מָאנִין ככף או מָנִין argentum aut vasa, Exod. 22, 7. מָנִין דכסף vasa argentea, או מָנִין דדהב aut vasa aurea, Gen. 24, 53. Constr. מָאנֵי דדהבא vasa aurea, Dan. 5, 3. Emph. ואף מָאנַיָּא etiam vasa, Esr. 5, 14. Aff. ויח כל מָנוֹהִי omnia vasa ejus, Exod. 39, 33. ותפק מנך כמני גלותא et produces vasa tua, i. e. vestes tuas sicut vestes transmigrationis, Ez. 12, 4. Scribitur promiscue cum Aleph et absque eo. Rab. חשלח מאני abjecit vestimenta: ולא קטיל לבו כינה אמנייכו et nullus vestrum occidit pediculum in vestimentis suis, Sab. 82a.

מְנָא מְנָה *numerare, dinumerare, supputare, recensere.* Ponitur pro Hebraeis מנה, ספר et פקד numerandi significatione. Praet בתר כן דְמְנָא ית עמא posteaquam numerasset populum, IIS. 24, 10. Cum aff. וּמְנָנּוּן במדברא et numeravit eos in deserto, Num. 1, 19. יומי טלטולי מְנִיתָא dies vagationis meae numerasti, Ps. 56, 9. דמנו ית בני ישראל qui numerarunt filios Israël, hebr. פקדו, Num. 26, 64. Infin. חשרי לְמִמְנֵי incipies numerare, Deut. 16, 9. עד די פסק מלממני ut cessaret a numerando, ut numerari non posset. Gen. 41, 49. Imper. וּמְנֵי כוכביא et numera stellas, אם תכל לממני יתהון si possis numerare eas, Gen. 15, 5. מנו מגדלהא numerate turres ejus, Ps. 48, 13. Fut. אֶמְנֵנּוּן dinumerabo eos, Ps. 139, 18. וכל פסיעתי יִמְנֵה et omnes gressus meos numerabit, Job. 31, 4. וְתִמְנֵי לך et numerabis tibi, Lev. 25. 8. וְתִמְנֵי לה et numerabit sibi, Lev. 15, 28. וְתִמְנוּן לכון et numerabitis vobis, Lev. 23, 15. Ithpehal Praet. די אִתְמְנִיאוּ qui numerati fuerunt, Exod. 38, 21. Fut. דלא יִתְמְנוּן qui non possunt numerari prae multitudine, Gen. 32, 12. In Pahel מַנִּי *praefecit, constituit, praeposuit, commisit.* Praet. דמַנִּי נפשנא בחיי דעלמא qui constituit animas nostras in vita seculi venturi, hebr. הַשָּׂם, Ps. 66, 9. די מַנִּי מלכא quem constituerat rex, Dan, 2, 24. די מַנִּיתָ יתהון quos constituisti, Dan. 3, 11. דְמַנִּיתֵיהּ המן ubi constituisti eum, hebr. הפקדתו, IS. 29, 4. חזי דְמַנִּיתָךְ ecce quod constitui te, Jer. 1, 10. די מַנִּיאוּ עליהון qui constituerunt super ipsos, hebraice שמו, Exod.

5, 14. Part. מְמַנַּן עליהון יהודאין praeficiebant sibi Judaeos, Esth. 9, 3. Part. Praet. דְמְמַנַּן על עבידתא qui praefecti erant operi, IR. 5, 16. די ממנן על בית מקדשא qui praefecti erant domui sanctuarii, IIR. 12, 11. Infin. מַנָּאָה תמני עלך מלכא ponendo pones super te regem, Deut. 17, 15. Imper. ואת מַנֵּי ית לואי et tu constitue Levitas, Num. 1, 50. מַנִּי שפטין constitue judices, Esr. 7, 25. וּמַנּוֹ עליו גברין et constituite super ipsos viros, Jos. 10, 18. Futurum וַאֲמַנֵּי ינקיא פרנסיהון et constituam pueros gubernatores eorum, Jes. 3, 5. באידך אֲמַנֵּי רוחי in manus tuas depono spiritum meum, Ps. 31, 6. מגו אחך תְּמַנֵּי עלך מלכא e medio fratrum tuorum constitues super te regem, Deut. 17, 15. Cum aff. תְּמַנֵּינוּן לארכונין constitues eos principes, heb. תשיתמו, Ps. 45, 17. וִימַנּוּן להון ריש חד et praeficient sibi caput unum, Hos. 1, 11. יְמַנֵּי רבני משריתיה constituet praefectos exercitus sui, Jes. 10, 28. Ithpahel והיך אִתְמַנֵּי עם רוכסי מלכא et quomodo annumeratus sit ducibus regis, Esth. 5, 11. אִתְמַנָּא לדין על עממיא constitutus est in judicem super populos, Ps. 110, 7. Part. אנת מִתְמַנֵּי לרבא tu constitutus es in principem, Ibid. v. 4.

מְנֵי *praefectus, oeconomus.* Occurrit in proverbio quodam Talmudico: עד לא שכיב שיכבא קיימא מני ביתיה antequam moritur mortuus (vel aegrotus) jam constitutus est alius praefectus domus ejus. Sic dicunt, quod eo die Ruth venerit in terram Israëlis, quo uxor Boaz fuit mortua, qui Rutham deinde duxit. Hoc modo legitur proverbium istud in Bes Jacob f. 100b. In Talmud Bb. f. 91a. pro מני ביתיה legitur מנו ביתיה, ex quo Baal Ar. fecit unam vocem מנביות, quem secuti Munsterus et Guido, posuerunt, מנביות praeparata domi suae, vel lugens. Sed nec illi, nec Baal Aruch locum Talmudicum recte intellexerunt.

מְמַנָּא *praefectus, praepositus*, IIR. 25, 19. Jer. 52, 25. ותמן גברא ממנא et ibi vir praefectus, Jer. 37, 13. hebraice מְמֻנֶּה, unde pluralis מְמֻנִּים 1. Par. 9, 29.

מְמוּנֶּה *praefectus, antistes sacerdotum, vice-sacerdos, qui loco maximi praeerat*, Tamid cap. 1.

מִנְיָן *numerus: computatio, supputatio: reputatio, i. e. authoritas*: ut ארי לית מִנְיָין nam nullus erat numerus, Gen. 41, 49. Constr. לְמִנְיַן שבטי ישראל pro numero filiorum Israël, Esr. 6, 17. Plur. עַל מִנְיָנַיָּא super numeros numeratos, vel recensitos, Exod. 30, 13. Constr. אלין מִנְיָנֵי בני ישראל hi sunt numeri filiorum Israël, Num. 26, 5. Aff. לְמִנְיָנֵיהוֹן secundum numeros suos, Exod. 30, 12. Ap. Ros. גדול בְּמִנְיָן magnus numero, id est magnae authoritatis. Praeterea מנין saepe accipitur pro *numero denario decem personarum in sacris conventibus.* Multa enim sacra non peragunt, nisi numero personarum decem completo. Inde Fagius scribit in Pirke avoth cap. 3. Est certe numerus denarius admodum sacer Hebraeis, unde puerum non circumcidunt, nulla connubia stabiliunt, libellus repudii non datur et solenniores quasdam preces ad Deum non fundunt, nisi decem personae affuerint. Verba capitis istius sunt: decem qui sedent et discunt Legem, divinitas quiescit inter eos, sicut dicitur: Deus stat בעדת אל in congregatione Dei, Ps. 82, 1. עדה non comprehendit pauciores quam decem. Vide Sanh. c. 1. Misna ult. Hinc Fxo. 12, 4. „Si vero minor fuerit aliqua familia, quam ut sit par edendae parvae pecudi“ Jonathan paraphrastes ita transfert; Et si pauciores fuerint viri domus, quam numerus denarius etc.

אִתְמְנָיוּת *numeratio, numerus:* סגיאין בְּאִתְמְנָיוּתָא multi numero, Nah. 1, 12.

מָנֵי, מָנֶה *mina, libra:* מני כספא mina argentea: מני קודשא libra sancta, sacra: Pl. באלף מָנִין כסף pro mille libris argenteis, Jes. 7, 23. שבעא מנן septem minas, hebraice שבעה שקלים, Jer. 32, 9. תלתה מָנָן דהבא triginta minae auri, IR. 10, 17. ומאתן מנן דבילתא et ducentas minas ficuum, IS. 25, 18. Kimchius hoc loco scribit, המנא הוא ליטרא mina est libra. Rambam p. 3. f. 178a. Bk. c. 4. s. 1. המנה מאה דינרין mina centum sunt denarii. Glossa דינר הוא משקל מיתקאל שהוא דרמא והדרמא משקל ס״ד שעורו׳ בינוניות Idem Maim. in fine Peah; מנה משקל מאה דינרין mina est pondus centum denariorum. Vide Ez. 45, 12. et ibi R. David Kimchium; Bech. 7b. מנה צורי libra Tyria, vel signata, i. e. viginti quinque sicli sive centum asses: מנה מדינה libra provincialis sive popularis, glossa: octava pars librae signatae, Bk. 90b. Vide Waserum et alios.

מָנָא מְנָתָא *portio, pars numerata et certa.* IIS. 6, 19. Pl. וית מְנָוָתָהָא et portiones ejus, Esth. 2, 9. in Tg. sec.

מָנָא *man, manna, panis Israëlitarum coelestis in deserto*, hebr. מָן, Exod. 16, 15. R. Sal. explicat הכנת־המזון i. e. *praeparatio, dispositio alimenti, cibus praeparatus*, ex significatione verbi, וַיְמַן להם et constituit eis rex demensum, Dan. 1, 5. Sic est ab hac radice. Aben Esra: מן הוא פירושו אשר מנה את מאכלכם i. e. man est explicatio ejus ex derivatione verbi, „qui constituit cibum vestrum“, Dan. 1, 10. Et juxta hanc sententiam est a מנה. Dicebant autem „man est“, i. e. jam praeparatus, confectus et coctus panis est, ad esum dispositus: nesciebant enim quid esset; i. e. non poterant illud proprio suo nomine appellare. LXX. Graeci τί ἐστι τοῦτο quid est hoc? Hieron. Man hu, quod significat, quid est hoc? Hanc interpretationem etiam quidam Hebraeorum ex sermone Ismaëlitico sive Arabico voluerunt probare, sed Aben Esra eos irridet. Etiamsi vero מן chaldaice interdum sit, *quid*, sed abusive; tamen nemo facile probabit, Israëlitas tunc Chaldaice locutos fuisse. Haskuni scribit מן in linguae Aegyptiorum idem esse quod מה in lingua Hebraeorum. Quod si verum, probabilius esset illos Aegyptia lingua quam Chaldaea locutos fuisse.

מַנּוֹנָא *idem*, ex forma Syra, Deut. 8, 3. in TgH.

מנב מוֹנְבָז *Monbas*, vel *Mombas*, aut *Monobasus*, ut vocat eum Josephus, *rex fuit, filius Helenae,*

ex genere Hasmonaeorum sacerdotum, ut scribitur in libro Caphtor f. 119b. et in Meor Enajim f. 167b. De eo celebris historia legitur de Eleemosynae commendatione et collectione thesaurorum coelestium, apud Talmudicos in Bb. 11a. et in TH. Pea 9b. Historia de Monbazo, qui prodigebat thesauros suos et thesauros patrum suorum. Accesserunt eum fratres et amici, dixeruntque ipsi; patres tui collegerunt thesauros, et addiderant ad thesauros patrum suorum, tu autem prodigis illos. Respondit eis, patres mei recondiderunt thesauros infra (i. e. in terra, ut est in TH.) ego supra (i. e. in coelo, ut est in TH.): patres mei recondiderunt thesauros in loco, in quem manus (hominum) dominari potest, ego in loco, in quem nulla manus dominatur: patres mei collegerunt res, quae nullos edunt fructus, ego colligo rem, quae edit fructus: patres mei recondiderunt mammonam (pecunias), ego recondo thesauros animarum: patres mei recondiderunt aliis, ego mihi: patres mei collegerunt in hoc saeculo, ego in seculum futurum. Simile est dictum Christi, Matth. 6, 19. 20. Pauli, 1. ad Tim. 6, 19. Amplius in Joma 37a. in Mischna; Monbas rex fecit omnia manubria instrumentorum diei expiationum ex auro, Helena mater ejus fecit candelabrum aureum etc. B. Ar. scribit Molbas. Vide plura de eo apud Josephum Antiquit. Jud. lib. 20. c. 2. et de bello Jud. lib. 6. c. 7. Tzemach David par. 1. f. 37a. et par. 2. f. 141a. Meor enajim c. 52. prolixe.

מנביות quod Aruch hic adducit et ex eo Guido, vide in praeced. radice, in מְנִי *praefectus*.

מנג מַנְגְּנוֹן *machina, instrumentum ingeniose et artificiose factum, opus rotarum mobile.* Est gr. μάγγανον, *manganum*: ספקע בְּמַנְגְּנוֹן circumagebat machinam: סלקין במנגנון ascendebant per machinam, scil. rotariam, Esth. 1, 2. in Targ. sec. מַנְגְּנִין פקעין machinae circuibant, Ibid. Elias vult idem esse cum מוכני, מיכני sive, de quo supra in מכן.

Deinde *machinatio, astutia:* לא היה יודע מנגנון שלו דחילין אינון non sciebat machinationem ejus: מנגניא דידך terribiles sunt istae machinationes tuae, Jalkut f. 66a Medr. Esth. in fine. כמה מנגנאות עשיתי להביאן תחת ידיך quot machinationes feci ad adducendos eos sub manum tuam? Br. sect. 42. Glossa marginalis in Jalkut explicat המצאות *inventiones*.

מַנְדָּה מ״ר vide supra in מדר.

מַנְדַּע vide in ידע.

מנח מִנְחָא, מִנְחָתָא *munus, oblatio:* ut מנחה וניחחין munus et odoramenta, Dan. 2, 46. מסלתא דְמִנְחָתָא de simila muneris, Lev. 6, 15. al. 8. Affix. וּמִנְחָתְהוֹן et munus ipsorum, Esr. 7, 17. Est e Mincha, *tempus vespertinum, olim sacrificiis et cibus dicatum, ab hora tertia pomeridiana incipi* עד למסק מנחתא donec ascenderet tempus vesp num, IR. 18, 29. ad offerenda scil. sacrificia spertina. Vide Lex. nostrum Hebraicum.

מנט *terrere, perterrere.* Partic. דְמָנִיט וליח et erit qui terreat, hebr. מחריד. Lev. 26, Deut. 28, 26. in Jon. ubi Onk. legit דְמָנִיד. in מנט citatur etiam מָנִיט, quasi ס sit de Hinc et מוניטא vel מְנִיטָה *terror, anxietas, tudo:* unde קטע הדא מוניטא מן כדו. Vide מלן

מוֹנִיטָה, מוֹנִיטוֹן *moneta*: דם שיצא להם מוניטן בעולם quatuor sunt, quorum moneta in dum exiit, Abraham, Josua, David et Mardo Ber. rab. s. 39. De Mardochaei numo vel dicitur, illam ex una parte habuisse saccum verem, ex altera coronam auream. Sed in Esth. circa finem: moneta Mordechai ivit p tam terram; ומה מוניטה שלו et qualis nam er neta ejus? מרדכי מכאן ואסתר מכאן Mordech ex una parte, et Esther erat ex parte altera. קבע מוניטון שלו בתוך אהלו של מלך cudit mon suam in tentorio regis, Br. s. 36,

מַנְטֵר, מָנְטָר *pallium:* והעבר יח מנטר מעילא cies tegumentum pallii, Exo. 28, 31. et 39, 22 et alibi. Respondet ita conjunctim מנטר מעילא braeo מעיל. Videtur esse orta vox ex graeco ἀ τήριον *tutamen, munimen.* Sic teste Budaeo ἀ τήρια sunt *tutamina, arma tutoria,* φυλακτ *thorax, galeae,, ocreae.* Qua significatione pos deduci et sic מנטר נטר chaldaice idem erit graece ἀμυντήριον.

מנך הַמְנִיכָא, מְנִיכָא, אֲמְנִיכָא, pro cum א form ab initio[45], *torques:* הַמְנִיכָא די דהבא tor aureus, Dan, 5, 7. וש׳ מניכא דדהבא על צואריה posuit torquem vel catenam auream in collum Gen. 41, 42. hebr. רביד. Sic Esth. 2, 17. ולאחתא מניכא דדהבא על רישיה et descendere f i. e. injicere catenam auream capiti suo, Esth. in Venetis. Capiti i. e. per caput injectam coll pendere. והמניכה לצוארך et torques collo tuo, I 9. Pl. מְנִיכִין וכל מני דהב catenas et omnia in menta aurea, Gen. 49, 22. TgH. ין ולבושי מלכותא torques et vestimenta regia, Esth. 2, 9.

מנל מנול[46] *pileus*, aut aliud *tegumentum capiti* Br. s. 5. et 28. Simile regi qui aedificavit tium, ac constituit in eo mulos, qui inter se oc nientes, salutabant regem, ה באצבע ובמנולין nutu, digitis, pileis. Glossa בסודרים שעל ראשם

*) מנטרמין. Legitur in Br. s. 26. pro hebraeo זמזמים (Deut. 2, 20.) explicaturque per מניפטי מלחמה στοι belli. Mendosum igitur est, ut recte observat Sachs, pro מנטרסין, plur. vocis Μινώταυρος.

[45]) Ex graeco μανιάκης.

[46]) Gr. μόναυλον *monaulum*. In Midr. Echa pro eo סודרין sudarium legitur, unde error ortus est inte tatoribus, cum מנולין idem esse atque סודרין putaverint.

*) מנון (Br. s. 22.) μενοινάω *desidero, summo cum desiderio exspecto.* מנון quod *testimonium* significat in אטבח.

[illegible] quae sunt in capitibus [illegible] deponendo [illegible] honoris causa, secundum consuetudinem Graecorum et Idumaeorum h. e. Romanorum.

[illegible] sed probatum constat? Vide supra [illegible]

[illegible]

[illegible] ex Tanchuma [illegible] ad [illegible] et vocavit [illegible] ad [illegible] testamentum Gen. 49, 1 [illegible] non vocavit Esau quoque [illegible] testamentum [illegible] Gen. 2[illegible] 40.

[illegible]

quare subducetur nomen patrum nostrorum Num. 27, 4 [illegible] et cessaverit celebrare pascha, Num. 9, 13 [illegible] cessabunt tonitrua, Exod. 9, 29.

[illegible] prohibitum, impossibile [illegible] illud est de prohibito, i. e. impossibile, impossibile est. Vide More p. 2 c. 15.

[illegible] impossibilia.

[illegible] impedimenta, impedimenta.

[illegible] prohibitum, impossibilitas.

[illegible] vide in [illegible]

[illegible] generaliter, cui nihil aliquid [illegible] Nonnulli Talmudici aiunt pro eo qui [illegible] qui dicitur [illegible] accipiens a venditore panis. Demai c. 5.

[illegible] H. [illegible]

[illegible] verba Legis sunt [illegible]

[illegible]

מסאסא[48] *stimulus*, secundum Baal Aruch, Vr. s. 29.

מסה, מְסָא *liquescere, dissolvi: tabescere, tabefieri.* Quaedam calore liquescunt, quaedam compressione: hinc et pro *comprimere* apud Talmudicos sumitur, sive *exprimere liquorem.* Praet. מְסָיַת היך זחיל liquefactum est instar limacis, Ps. 39, 12. בריתן יהוה ית ירכיך מַסְיָא ut det Dominus femur tuum dissolutum, Numer. 5, 21. Infin. מִמְסָא יִמְסֵי liquescendo liquescet, IIS. 17, 10. juxta Regia: Veneta prave מסם, ex forma Praeteriti defectivorum secunda. Sed Praeteritum cum Futuro conjungi sic non solet. Ithpe. Praet. וְאִתְמְסֵי לבנא et liquefactum est cor nostrum, Jos. 2, 11. ואתמסא et dissolvetur, Ps. 112, 10. Hinc utraque forma videtur in unam confluxisse אִתְמְסִיָא ימא liquefactum est mare, Jes. 64, 1. וְאִתְמְסִיו אסורוהי et dissoluta sunt vincula ejus, Jud. 15, 14. אִתְמְסִיאוּ גרבי חמר liquefacta sunt dolia vini, Joel. 1, 17. i. e. diffluxerunt, et in nihilum redacta sunt. Interpres latinus in Targum „computruerunt." Sic in sequenti loco גושמיא דְאִתְמְסִיאוּ בעפרא corpora quae liquefacta sunt in pulvere, Ps. 88, 11. vel quae computruerunt. Part. לבי מִתְמְסֵי היך שעוה cor meum liquefactum est instar cerae, Ps. 22, 15. ubi Regia מִתְמַסְמַס, quod a מסם, vide illic. Pl. כד מִתְמַסִּין זכאין quando tabescent justi, ridebit, Jobi 9, 23. in Reg. ירכיניך מִתְמַסְיָין femora tua liquefacta sive dissoluta, Num. 5, 21. in Jon. Infin. כְּאִתְמְסָאָה כספא sicut liquefit argentum, Ez. 22, 22. Fut. וְיִתְמְסֵי כל לב et dissolvetur omne cor, Ez. 21, 7. היכמה דְיִתְמְסֵי שעוא sicut liquefit cera, Ps. 68, 3. כן תִּתְמַסּוּן בגוה sic liquescetis in ea, Ez. 22, 22. וְיִתְמַסּוּן et liquescent coeli coelorum, Jes. 34, 4. יתמסון בחוביהון colliquescent in peccatis suis, Lev. 26, 39. Ez. 4, 17. ועינוהי יִתְמַסְיָן et oculi ejus contabescent, Zach. 14, 12. Aphel Infin. וּלְאַמְסָאָה et facere ut liquescat, Numer. 5, 22. Cum affixo לְאַמְסָיוּתֵיהּ ad liquefaciendum illud, Ez. 22, 20. Fut. וְיַמְסֵנּוּן et liquefaciet eos, Ps. 147, 18. Pahel ex literis geminatis, vide infra in מסס. Niphal apud Talmudicos, הרמונים מִשֶּׁיִּמָּסוּ malogranata dum dissolvuntur, i. e. grana sive medulla ipsorum compressa liquorem destillant, Maser. c. 1. in principio. Ex significatione וְנָמֵס et liquefiebat, Exod. 16, 2.

מְסָא *coagulatum:* vide מסס.

מַסְיָא *tabes, dissolutio,* Jobi 6, 7.

מסח מַסְחָא, מְסָתָא, מַסְאתָא *statera bilanx*, idem quod hebraice מאזנים: ut מַסְתָא דנכלא statera dolosa, hebr. מאזני מרמה, Prov. 11, 1. ubi Veneta מַסְאכָא. Regia מַסְכָא, utrumque prave per כ. Deductum enim est hoc Nomen a משח, de quo vide infra suo loco: וּמַסְאתָא דתריצותא et statera justa, Pr. 16, 11. ubi rursus prave מַסָאתָא per ת loco ח: Emphatice בְּמַסְחֲתָא יתקלון in statera appendentur, Ps. 62, 10. Sic quoque debet esse, בְּמַסְחֲתָא יטלון כחדא in statera levarentur simul, Jobi 6, 2.

מַסְחֲתָא[49] *macellum, locus in quo venduntur carnes:* ואיתיבת אמסחתא וקבילת זוזך et sedisti in macello, et recepisti numos tuos, Schevi 42a. קבע מסחתא fixit macellum officinam carnariam, Chol. 132b. כהן דיתיב באמסחתא sacerdos sedens in macello.

מסט מִסְטִיקָא *mystica*, μυστικα, *res sacrae*, Guido adducit ex Zohar.

מסטכי μαστίχη *mastiche*, Maim. in Hilchos Ber. cap. 9.

מִסְטִירִין vel מִסְטוֹרִין *mysteria:* ut פרסימו מסטורין דילי divulgarunt mysteria mea, Num. 16, 26. in Jon. מתלא אמר בחקל דאית ביה איזורין לא תימר מלה דמסטירין proverbium dicit: In agro in quo sunt tumuli, ne dicas verbum mysteriorum, i. e. secretum. Vide אזור. Frustra est, quod quidam Rabbinus putat illic legendum מסתרין mysterium, absconditum, ab hebraeo סתר. Graecum omnino est, ut in sequentibus; אלא מי שמסטורין שלי אצלו הם בניי sed illi apud quos mysteria mea sunt, illi sunt filii mei, Tanchuma sectione חשא. Item שגילו מסטורין של הק"בה quia revelarunt mysteria Dei benedicti, Br. s. 78. et 50. Vide et מסת.

מסטריקון *secretum, arcanum:* כד חד מנהון בעי משלחה מילה מסטריקון לחבריה quando quis alteri voluit transmittere aliquid arcani etc. TH. Sab. c. 12.

מַסְטְרָנֵי dominatores. Vide in סטר.

מסי מוּסְיָא *Mysia.* Aruch scribit, sic Jonathanem transferre משך Gen. 10, 2., sed illic hodie legitur in editis exemplaribus אוסיא Asia, scil. minor. At apud Talmudicos legitur, ומשך זו מוסיא Meschech est Mysia, Joma 10a. Cic. pro Flacco: Namque ut Asia vestra constat ex Phrygia, Mysia etc. Vide Calepinum.

מסך[50] *miscuit, fudit, infudit,* hebr. et sic apud Talmudicos: יין נסך שמסכו גוי vinum libaminis, quod miscuit Christianus etc. ע"ז f. 58.

מִסְכֵּן vide in סכן.

מסמסא, מסמתא, מסמ vide in Radice סום.

מסמס vide in מסס.

מסן מֵיסוֹן *medium*, gr. est μέσον: לא משתינן במיסון דאורחא non mingunt in medium viae, Echa rab. c. 1, 1. במיסון דשוקא in medio foro, Ib. Dicitur et מֵיסוֹי per Apocopam, Br. sect. 82. de mulis,

---

[48]) Vertendum videtur hoc nomen ad ar. verbum سأسأ *asinum vocavit ad potum*, quasi *vocantem, impulsorem* ad faciendam rem dicas.

*) מסובלין συμβολή *conjunctio, copula.* מסובלין דתומי (Bb. 74.) conjunctio alliorum.

*) מסחפא vide in כתף.

[49]) *Mensa*, in qua carnes venduntur. שולחן שמוכרים עליו הבשר ut habet B. Ar.

*) מסטור (pl. מסטורין Br. s. 48.) μάστωρ (quae est lectio falsa ap. Suidam pro μαστήρ) *quaesitor et inquisitor.*

[50]) Convenit cum verbo מזג d. q. supra.

qui partim ex equa, partim ex asino sunt, aut contra.

מְסָאנָא *calceus*, vide in סין.

מָסַס *liquefieri, dissolvi*, idem quod מסה. Hinc potest esse, מָסֹס יִמַּסִי liquescendo liquescet, IIS. 17, 10. Pahel ex prima geminata, מַסְמֵס *liquefacere, dissolvere*. Ithpa. Part. לִבִּי מִתְמַסְמֵס cor meum liquefactum est, Ps. 22, 15. in Regiis. Plur. כד מִתְמַסְמְסִין וכאין quando dissolvuntur justi, Jobi 9, 23. in Venetis. Et מִתְמַסְמְסִין דירי ארעא liquefacti sunt incolae terrae, Ps. 75, 4. Forte melius ut antea מִתְמַסְמְסִין.

Secundo מַסְמֵס *confortare, consolari:* unde apud Talmudicos legitur: quid est illud, quod scriptum legitur „et cum difficultatem sentiret in pariendo?" dixerunt כך ממסמסין נפשה של חיה sic confortare solent animam parientis, ac dicunt ipsi tempore partus: „ne timeas, nam filium masculum paries", Gen. 35, 17. in Br. s. 82. ממסמסא לה בביצים ובחלב confortat eam ovis et lacte, nutriendo scil. cibo delicato, Jeb. 42b.

Tertio *comprimere, deprimere, quassare, conterere, contundere, ut liquor effluat, exprimere liquorem.* Nam, ut in מסה dictum, liquor vel ex calore vel ex compressione fit: שפניו מוסמסים cujus vultus depressus est: דמסמסם ליה ממסוסי quod comprimit illud comprimendo, Chol. 4a. Glossa ממעכו ומכתשו מלכלכו comprimit et contundit illud. Aruch maculat, inquinat illud, ne videatur in eo signum. Sic alibi כי ממסמס קועיה דמא quod foedatum esset collum sive guttur ejus (expresso) sanguine, Chol. 28a. המפלת מי שפניו מוסמסין abortus cujus vultus depressus est, gl. מועכין compressi, Nid. 24a. ממסמס ליה בפרתא inquinat eum (cultrum) in luto, Chol. fol. 18a.

Quarto נִתְמַסְמֵס *coagulatum, consistens, concretum esse, sic tamen ut tactum cedat ac dissolvatur.* Opponitur ipsi נתמרך et נתמוזו liquidum, quod sponte diffluit et exstillat, Chol. 45b.

מִסְמוּס *dissolutio, expressio.*

מְסִיסָה *liquefactio, dissolutio.*

מְסֻמֶּסֶה *coagulatum, coagulatio:* oppositum ejus המרכה fluidum, liquidum: ibidem apud Talmudicos.

מסמס *species monetae parvae, semissis.* In Talm. Kid. 12a. איסר שני מסמוסין Issar, assis valet duos semisses: מסמס שני קונטרונקין et mismes, vel semissis valet duos קונטרונקין. Videtur esse derivatum ex Latino. In TH. Kid. c. 1. scribitur מסומסין.

מסימס (ut in Aruch scribitur) vel מסמים (ut in Talmud) *genus ligni alicujus praestantis et pretiosi, vel vasorum ex eo ligno.* Hinc כלי מסמים, in Chag. 26b. In Aruch MS. explicatur, כלי מתכות שנרצף. In Aruch parvo כלי מסומן.

מַס, מַסָּא, מַסּוּ pro מְסוּת *coagulum:* unde הקערה שהיא מלאה חלב עד שלא מסו בתוכה החלב רופף כשינתן לתוכה מסו הרי החלב קופא ועומד i. e. scutella plena lacte, quamdiu non injicitur ipsi coagulum, lac movetur: quum autem imponitur ipsi coagulum, lac coagulatur et subsistit: atque illud est, quod Job dixit c. 10, 10. „Nonne sicut lac fudisti me, et tamquam caseum coagulasti me": Br. s. 14. Uterus muliebris est plenus sanguine, cui si incidit טפה של לבנות guttula albedinis (i. e. seminis virilis albi quod est instar coaguli) statim coagulatur, et inde formatur homo. Et alibi: Simile est lacti in vase עד שלא תרד לחוכו טיפה אחת של מסו הוא מרפף in quod dum non descendit guttula una coaguli, commovetur et liquidum est: sic concutiuntur coeli, et stant quando ניתן בהם את המסו inditur ipsis coagulum, Br. s. 4. Glossa: מסו *res est qua faciunt consistere lac, ut coaguletur,* i. e. *coagulum*, sic dictum, quia *liquefaciendo partitur et separat aquas lactis a puro lacte et caseo, tamquam materia crassiore.*

הַמְסִיסָא, הַמְסַס, מְסוּסָא, מֶסֶס *stomachus bestiarum*, quia *liquefacit, consumit* et *concoquit* cibum. Quod קורקבן ingluvies est in avibus, id המסס est in bestiis, Chol. c. 3. initio in Misna. Videatur Aben Esra et R. Salom. Eccl. 12, 3. ad בשפל קול הטחנה ubi Aben Esra, הוא הקרב העליון הוא המסס שהוא טוחן המאכל est intestinum supremum, sc. המסס, quod commolit cibum. R. Sal. est קורקבן והמסס. Medr. Til. Ps. 103. ab initio, Vr. f. 168b. ubi plurium viscerum nomina reperiuntur. In Br. s. 13. et MK. c. 1, 7. eodem sensu legitur מסוסא. Convenit Latinum *omasum.*

מסטולא *simpulum*, vel *situla, nomen vasis cujusdam.* In TH. Nedar. cap. 3. Dixit R. Juda Bar Pissi אנא חמית משך דחויי עבר עורי על תומני מסטולא vidi ego cutem serpentis, quae sufficiebat obducendis octo simpulis. In Schevi. c. 3. legitur מסוטלא. Glossator scribit: הוא כמין ספל גדול *est species simpuli cujusdem magni quod exuviis serpentis obducunt ornatus causa.* Sic videri possit esse a latino situla, unde etiam infra vide סטלא. Est vox peregrina et graeca procul dubio, quae ad στύλη, vel στολή forte quoque referri possit.

מְסַף מסיפס[51] *paries perforatus, plenus fenestris:* Ap. Tos.: מחלוקת במסיפס controversia est de מסיפס Erub. 72a Bb. 2b. ע"ז f. 70b. In Jalkut Exod. fol. 113b. ex Men. כמין מסיפסין היו עשויות sicut paries perforatus erant facta.

מסופוטמיא *Mesopotamia*, Br. s. 44.

מָסַק *destringere, decerpere olivas:* מוסק *strictor:* כמוסק זתים sicut destringens olivas, Neg. c. 2. אחר שנמסקו הזיתים postquam districtae sunt olivae. At מלקט legulus, oleas caducas aut decussas colligens. Verbum de olivarum collectione proprium, ut אצר de uvis, ארה de ficubus, קצר de frugibus, גדר de dactylis.

מְסִיקָה, מָסִיק *destrictio olivarum, quam posses-*

---

*) מסכתא (Tan. 10. Kid. 49.) *audita, ore tradita* ex hebr. הסכת ושמע ישראל.

51) Muss. dicit sic graece vocari *omne in medio perforatum.*

sores olearum faciunt: quam pauperes, ea dicitur ניקוף ut est in נקף.

מְסוֹקִין *praedones, raptores oppressores,* אונסים juxta glossam: נטלוה מסיקין rapuerint eum praedones, Bk. 116b. In TH. Sab. c. 16. in fine explicatur per גולנים. In Tg. ייריתון יתהון מְסִיקַיָּא possidebunt ea oppressores, praedones, Deut. 48, 42. TgH.

מוסקין *moschus,* vide infra in משק.

מְסַר *prodere, dedere, tradere.* Respondet hebraeis נָתַן, סִגֵּר, הִסְגִּיר, נִכַּר et אִנָּה, quando cum nomine יד usurpantur, pro *dare,* vel *concludere in manum vel potestatem alicujus.* Primum itaque dicitur de *rebus vel personis, quae proprie de manu unius in manum alterius traduntur:* Secundo de *doctrina, consiliis, secretis, unius fidei propriis, quae exponuntur ac divulgantur aliis.* Praet. מְסַר יתיה tradidit eum Dominus in manum meam, hebr. נכר, IS. 23, 7. דִּמְסַר ית גבריא qui tradidit viros istos, IIS. 18, 28. דִּמְסָרָךְ בידי qui tradidit te in manum meam, IS. 24, 11. דִּמְסָרַנִי יהוה בידך quod tradidit me Dominus in manum tuam, IS. 24, 19. ולא מְסַרְתַּנִי et non tradidisti me, hebr. הסגרתני Ps. 31, 9. Benoni, הא אנא מָסַר ליה בידך ecce ego trado eum in manum tuam, IR. 20, 13. Part. Pehil plur. מְסִירִין traditi, Num. 3, 9. Infin. אם מִמְסַר תמסר si tradendo tradideris populum hunc in manum meam, Num. 21, 3. לְמִמְסַר לאדום ad tradendum Edomaeis, Am. 1, 6. לְמִמְסְרֵיהּ בידך ad tradendum eum in manum tuam, Deut. 2, 30. Fut. וְאֶמְסַר קרתא et tradam civitatem, Am. 6, 8. וְאֶמְסְרִנֵּיהּ בידך et tradam eum in manum tuam, Jud. 4, 7. לא תִמְסַר עבד עממין ne tradas servum populorum in manus domini sui, Deut. 23, 15. וְנִמְסְרִנָּךְ בידיהון et trademus te in manus ipsorum, Jud. 15, 13. Ithpeh. Praet. אִתְמְסַר למיעל traditus est ad ingrediendum in urbem, IS. 23, 7. אִתְמְסַר לידיה traditus est in manum ejus, hebr. אנה occurrere fecit, Exo. 21, 13. דלא אִתְמְסַר לבני אנשא quia non traditum, indicatum est filiis hominum, Eccl. 5, 19. כד אִתְמַסְרַת בידוי דנבוכדנצר cum traderetur in manus Nebucadnezaris, Thr. 1, 19. וְאִתְמְסַרוּ עמי et traditi sunt populus meus, Ez. 34, 8. Part. דְּמִתְמַסְרִין למיתותא qui traduntur in mortem, Ps. 79, 11. Infin. לְאִתְמְסָרָא לגהנם ad tradendum gehennae Jes. 33, 14. Ez. 21, 11. Futur. בכן יִתְמַסְרוּן לעממיא idcirco tradentur gentibus, Jes. 28, 13. יִתְמַסְרוּן לבוזין tradentur raptoribus, Job. 12, 6.

Altero modo apud Rabbinos sumitur; ut in illo in principio Pirke avos: Moses accepit Legem (id est oralem et secretam Legis scriptae explicationem) de monte Sinai, et tradidit eam (וּמְסָרָהּ) Josuae etc.

מוֹסֵר *traditor, proditor, qui prodit et tradit aliquid quod prius proprium unius, vel alterius juris et potestatis fuit, in manum at potestatem alienum; ut hominem, urbem, et alias quaslibet res:* item *qui secreta et unius fidei propria, divulgat et reserat aliis.* Sic Judaei *apostatam suae gentis, qui fidem Christianam amplectitur,* vocant Moser, *proditorem,* quia secreta fidei ipsorum Christianis plerumque prodit: *aut qui quemlibet suum proximum prodit.* Pluraliter forma feminina המינים והמוסרות haeretici et proditores, et Epicuraei, et socii sive similes ipsorum, descendunt in infernum, Rh. 17a. Scribitur ibi literis transpositis, המסורות, quod pravum videtur, gl. R. Salomonis המוסרות i. e. מלשינים *accusatores, calumniatores, traditores,* שמוסרים qui tradunt pecunias Israëlitarum in manus alienigenarum sive Christianorum. Sic tamen etiam legitur in TH. Pea c. 1. Vetitum est docere liberos linguam graecam מפני המסורות propter proditores, vel proditiones, hoc est ne calumnientur et prodant, ac nemo sit qui intelligat. Rambam in הלכות תשובה cap. 3. scribit, שנים הם המוסרין duo sunt proditores; qui tradit socium suum in manus Cutheorum ad occidendum vel ad percutiendum: et qui tradit facultates socii sui in manum Cutheorum, aut cujuspiam praedonis, qui Cutheo similis est. Et ambobus istis nulla pars est in seculo venturo.

מוֹסֵירָה *capistrum, vinculum capitis, quod mulis, jumentis, bobus, equis,* et *aliis animalibus adhibetur ne fugiant,* Para c. 2. Talmudici dictum volunt a verbo מסר *tradere:* Hinc לא חפים במוסירה non apprehendit capistrum: מאי לשון מוסירא אסתברא לי כאדם המוסר דבר לחבירו quid significat Moserah? Ut mihi videtur, est sicut homo hammoser, qui tradit aliquid socio suo, id est dicitur sic a מסר, a *tradendo,* Bm. 8b. Ego potius deductum puto a verbo אסר *vincire, ligare.*

מְסוֹרָה, מַסּוֹרֶת, מַסּוֹרְתָּא *traditio:* traditio est *manualis* vel *oralis.* Utraque forma nominis apud Rabbinos frequens est à irregularis. Item *Masora, critice Hebraeorum sacra circa textum sacrum.* Vide Tiberiad. nost. cap. 1. In Tg. מִמַּסּוֹרְתָּא דאבהתהון a traditione patrum suorum, Jobi 15, 18. Rabbini היה הדבר מסורת ביד משה fuit res illa traditio in manu Mosis, h. e. custodiebat eam in corde suo, Sem. rab. s. 43.

Secundo מַסַּר *serrare, secare, dissecare serra.* Partic. מְמַסְּרָן במסרין serratis cum serris, IR. 7, 9. Idem quod נסר.

מְסַר, מַסְרָא, מְסָרָא, מַסּוֹרָא *serra:* אם יתרברב מַסְרָא an extollet se serra, Jes. 10, 15. Pl. ומסר יתהון בְּמַסְּרִין et tradidit eos in serras, heb. וישם במגרה, IIS. 12, 31. Vide praeterea in סור.

מַסְרֵית vide in סרת.

מֵיסַרְתָּא vide in אסר.

מסרדי *nomen festi cujusdam gentilium.* Sic legit Aruch. In nostris libris legitur מוטרדי[52], As. 11b.

מְסַת, מִסְתָּא et מִסְתְּיָא *sufficientia, satis, sufficiens, abundans: liberalis, liberalitas.* Pro hebraeo די saepe in Targ. ponitur: ut עד דתימרון מִסַּת donec dicatis, satis, hebr. עד בלי די, Mal. 3, 10. כמסת ידא דמלכא juxta liberalitatem facultatis regiae, Esth. 1,

---

[52]) Vide supra in notis.

7. מַסַּת חזינא satis vidimus, Jes. 66, 24. Quis poterit ferre כְּמִסַּת חוך דין abundantem risum hunc? Esth. 1, 18. כְּמִסַּת אמרא juxta sufficientem agnum, Lev. 5, 7. כמסת חסרוניה juxta sufficientiam defectus ejus, Deut. 15, 8. דלא אמרן מִסְּתָא quae non dicunt, satis est, Pr. 30, 15. hebr. הון. Affix. חבילו מִסַּתְהוֹן perdiderunt sufficientiam suam, Jer. 49, 9. עד דגנבו מִסַּתְהוֹן donec furati sunt sufficientiam suam, Obad. 5. זוני לחמא דְמִסַּתִי cibato me pane sufficientiae meae, Pr. 30, 8. pro hebraeo חקי statuti, demensi mei. Altera forma מִסְּתְיָא legitur in Targum, Jobi 6, 7. Ap. Ros., in MK. c. 4, 6. מתלא אמר לא מיסתיה מובד דידיה אלא דאחרונין מובד דידיה ולא דידיה proverbium dicit; cui non sufficit perdere suum sed aliorum, is perdit suum et alienum. Ego puto depravatum esse hoc proverbium et sensum esse; qui non contentus est suis, sed mutuo accipit etiam ab aliis, is perdit tum sua tum aliena. Nam in Vr. s.3. ita exprimitur: ברביתיה מאבד דיליה ודלא דיליה דיוזף. Legerim ergo, לא מסתייה דידיה אלא מוזיף דאחרונין מובד דידיה ודלא דידיה: Ap. Tos. חלמא בישא מסתייה עציבותיה חלמא טבא חדויה מסתייה somnio malo sufficit dolor ipsius, et somnio bono sufficit gaudium ipsius (quo scilic. somnians in somno afficitur) Ber. f. 55a.

מִסְתּוּ vide de eo in שפה.

מַסּוּתָא *balneum*. Vide in סחא.

מוסתקי *ficus compressae, massa ficuum*, idem sc. quod קציעות vel *vas ruptum aut confractum*, secundum authorem Aruch. Legitur in Beza 33b. R. Salomonis glossa hoc loco est: מוסתקי est הבית שבורה *vas confractum, cujus fragmenta conglutinantur cum resina arboris שף appellatae, qua conficiunt picem quae vocatur resina, et odorem habet thuris. In lingua Arabica vocant eam* מוסתקי, *et conglutinant ea scutellas testaceas ruptas. Ita retulit mihi R. Samuèl cognomento sanctus.* Haec R. Salomon. Si picis vel resinae nomen est, posset forte intelligi m a s t i c h e, vel quaedam ejus species, ob vocum affinitatem. In margine Aruch Manuscripti notatum reperi: מוסתקי זפת לבנה שקורין הא"רץ בלשון אשכנו hoc est מוסתקי est *pix alba, quam vocant* Harz in lingua Germanica.

מסתורין μυστήριον *mysterium, arcanum, secretum:* מסתורין זה אני מגלה לך mysterium hoc ego revelo tibi, Ps. 9. in Medr. Saepius scribitur cum Teth. ורבותינו ז"ל גילו כאן מסטורים גדולים et Rabbini nostri p. m. revelarunt hic mysteria magna. Est ergo et sing. et plur. Vide supra quoque in מסט.

מְעָא, מְעָא, מָעָה, מָעָה *obolus, numulus, pecunia.* Respondet hebraeis גרה et אגורה, quae obolus redduntur. Gerah sedecim grana hordei pendebat; totidem Meah vel Maa. Siclus viginti geras sive Mahin, Lev. 25, 27. Vide ibi R. Salomonem. Valuit quasi dimidium bazium. Rambam cap. 4. Maaser scheni: Sela continet quatuor דינרים seu denarios: דינר Dinarius, sex מעין Main: מעה quatuor Issarim i. e. אסרים. Vide Waserum de Numis Hebr. lib. 2. cap. 19. et Kid. 12a. Bech. 50a. In Targum לְמָעָא דכסף pro obolo argenteo, hebr. לאגורת, IS. 2, 36. Pl. עסרין מָעִין viginti obolos, hebr. גרה, Exo. 30, 13. Et וּמָעָתָא דצדקתא et pecunias eleemosynae, Esth. 9, 22. Ap. Ros. מעות רעות oboli mali, i. e. pecuniae, מעות היפות oboli pulchri, boni. Item לעולם ישלש אדם מעותיו שליש בקרקע שליש בפרקמטיא שליש תחת ידו semper homo tertiet, i. e. in tres partes dividat obolos suos: tertiam in fundum: tertiam in negotiationem: tertiam retineat in manu sua.

מְעָא *venter:* ולדי מעא fructus ventris, Ps. 127, 4. Pl. מְעִין viscera, intestina, venter: ועל ולד מעין לא ירחמון et super nato ventris non miserebuntur, Jes. 13, 18. Et מן מְעַן a ventre, hebr. מרחם ab utero, Ps. 58, 4. Emph. בִּמְעַיָא דנונא in visceribus piscis, Jon. 2, 1. ממעיא דאמי ex visceribus matris meae, Ps. 71, 6. Aff. מְעַי מְעַי כיבין לי viscera mea, viscera mea dolent mihi, Jer. 4, 19. ושפך מְעוֹהִי לארעא et effudit viscera sua in terram, IIS. 20, 10. וּמְעֵיהוֹן לא ימלון et viscera ipsorum non implebuntur, Ez. 7, 19. Apud Rabbinos, בני מֵעַיִם *intestina:* Unde היין קשה לבני מעים vinum molestum est visceribus, Ber. 51a. מעים קטנים intestina tenuia, מעים הגסים intestina crassa: חולי מעים dolor intestinorum, dolor colicus, colica: חסידים הראשונים היו מתייסרין לפני מיתתן בחולי מעים בעשרה או עשרים יום בשביל למרק את הכל כדי שיבאו זכאין לעתיד לבא sancti prisci correpti fuerunt ante mortem suam dolore colico per decem aut viginti dies, ut sic omnia abstergerentur, et mundi venirent in alteram vitam, Juchasin 47b. Ibidem: Tres non vivent faciem gehennae, דקדוקי עניות וחולי מעים והרשות extrema paupertas, dolor colicus, et magistratus (sic quidam exponunt vocem רשות per ממשלה: alii שיש עליו חובות cui sunt debita multa). Extat in Talm. Erub. c. 4. in princip. Item: tres moriuntur, dum adhuc loquuntur, vide supra in הדר, in הדרוקן.

מְעַיְנָא *idem:* בִּמְעַיְנָא דאמיה in ventre matris suae, Cant. 7, 2. מִמְּעַיְנָא מכריסה אמי ab utero, a ventre matris meae, Ps. 22, 11. in Venetis. In Regiis omissum est. Cum aff. מְעַיְנָנָא venter noster, Ps. 44, 26.

מעה. In Aruch in אספריטן et in Vr. s. 17. legitur, האשה הזאת טוה מעה אחת דקה ומעה אחת עבה mulier haec nevit netum vel filum unum tenue, et filium unum crassum. Pro מעה in Medr. Til. legitur מטוה.

מְעַד hebr. *vacillavit.* Hinc רגלא מוּעֲדָא pes luxatus, Prov. 25, 19. Alias semper אודעוע pro eo usurpatur.

Ap. Tos.: שני דודאי תאנים מועדים לפני היכל יי' duae ollae ficuum quae dispositae erant coram templo Domini, gl. מוכנים Erub. 21a.

מוֹעֵד vide in יעד.

מְעַט *paucum, parum esse* vel *fieri, minui, minutum esse.* Hithpa. הִתְמָעֵט, et Talm. איתמעיט *diminui, subtrahi, detrahi:* משללה איתמעיט de spolio ipsorum subtrahitur. מְמוּעָט, מוּעָט diminutum.

מִיעוּט *paucitas, parvitas, raritas: minor* vel *minima alicujus rei pars.* Oppositum ejus est רוב, vel

רוכא. Talm. אזיל בתר מיעוטא sequitur raritatem, id quod rarius fit vel accidit, Jeb. fol. 119a. אם שחט מיעוט הסימנין si mactaverit minorem tantum signorum partem, Ramb. in הלכות שחיטה cap. 3.

מְעַט *parum:* עַל מְעַט *raro.*

מְעָטָן vide in עטן.

מְעַךְ *comprimere, verbum venereum de libidinosa compressione mammarum* ואותו מקום et *istius loci*, ut loquuntur honestatis causa: Unde apud Talmudicos, תמר באצבע מיעכה Tamaram digito compresserat, in isto scil. loco, ad promovendam libidinem et conceptum. Nam vulgaris sententia Rabbinorum, אין אשה מתעברת בביאה ראשונה mulier non fit gravida accessu virili primo. Id autem Tamarae contigit: unde dicunt, istam praecedentem compressionem fuisse loco primi congressus, Jeb. 34b. מפני שמיעך לה בין דדיה פסלה לכהונה propterea quod compresserat mammas, inepta erat ad secerdotium, ut scil. nuberet sacerdoti. Et latius, ut hebr. וְדִמְעִיךְ et qui compressus est, hebr. מעוך Lev. 22, 24. in Jonath.

מְעוֹךְ *ornamentum pectoris muliebre, ad comprimendas mammas*, ut Elias censet: וּמְעוֹכַיָּאמִן בי תדיהן et monilia de medio uberum ipsarum, Num. 31, 50. in TgH. Est pro hebraeo כומז, quod *cingulam pendulam* quidam vertunt: alii aliter. Onkelos scribit מחוך, et sic in Jonathane, qui addit fuisse *ornamentum pectoris circa mammas muliebres.* Vide supra מחך.

מְעִיכָה *compressio uberum:* מעיכת השדים הוא מדרך זנות compressio uberum est modus scortationis, R. David, Ez. 23, 3.

מְעַל *praevaricari.* Hebr. *prave, faso agere.* Maim. הנהנה מקרבנות יי׳ מעל qui fructum capit ex oblationibus Domini, is dicitur מעל praevaricari, perfide agere. Quae enim Dei sunt, transfert in usum suum. Et R. Sal. Lev. 5, 15. scribit; non est מעילה praevaricatio in ullo loco aliud quid quam שינוי *mutatio* etc.

מְעִילָה *praevaricatio, falsitas, falsa, prava actio:* קרבן מעילה oblatio pro praevaricatione. Sic dicebatur transgressio mactationis pravae animalium ad sacrificia sacra; quando sc. quis non suo loco, tempore, et debito modo mactaret, is dicibatur מָעַל *prave, falso mactasse:* et pravitas ista מְעִילָה *falsitas*, quae oblatione pecuniaria expiabatur. Item si quis ex istis sacrificiis usum fructum aliquem privatim et clanculum caperet, is dicebatur commisisse מעילה. De his peculiaris liber Talmudicus est nomine מעילה.

מְעִיל, מְעִילָא *pallium tunica:* ומעיל זעיר et pallium parvum, 1 Sam. 2, 19. מעילא דאפודא pallium Ephodi, Exod. 28, 31. Afi. ובזע ית מְעִילֵיהּ et laceravit pallium suum, Jobi 1, 20. Pl. ויעדון ית מְעִילֵיהוֹן et removebunt pallia sua, Ez. 16, 26.

מְעוֹלָא. Prave sic legitur in Venetis, Pr. 31, 16. pro מְעִילָא, ut est in עול.

מְעַיִן מען, vide in עין.

מעס, מעיסה vide supra in חליטה.

מְעַר *adhaerere, cohaerere:* unde מעורין, מעורה, מעורות. Vide in ערה.

מַפָּא, מַפָּה mappa, *mantile:* מקנח ידו במפה abstergit manum suam mappa, Ber. c. 8. פורס עליו מפה expandit super eo mappam et consecrat. Pl. מַפּוֹת mappae. Sic vocant etiam *lintea, circumvoluta, libro legis sacro in synagogis.*

מפס מַפִּים Memphis, *civitas Aegypti ad Nilum* hebraice נוף Noph, Jes. 19, 13. Jer. 2, 16. Sic graeci Μέμφις. Hodie vocatur *Kayr* vel *Alkair;* a quibusdam *Babylon nova:* ab incolis *Messer.* Non procul ab hac urbe superius est Messer hadir, Alkair antiqua. Viginti mille Ecclesias habet, ut est in Itinerario Hierosolymitano.

מַפִּין מפוץ *matta, storea, teges*, idem quod מחצלת, Meila, cap. 4.

מוֹפֵת מפת vide in יפת.

מְצָא *invenire*, ut Hebraice: item *satis esse, sufficere.* Saepe ap. Ros. commutat formam cum quiescentibus tertia ה: unde מָצִינוּ invenimus: דבר מָצוּי res frequens, quae frequenter invenitur et accidit: מעות מְצוּיוֹת pecuniae inventae, i. e. praesentes, Bargelt, vel sufficientes.

Secundo מְצֵי. מְצָא *posse:* לא מצי ברו non potest cibare: אם תִמְצֵי לומר si potes dicere. Sic juxta quosdam איש אשר מצא quilibet quod potest, Num. 31, 50. Sic Jud. 17, 8. Vide et IS. 10, 7. Jobi 32, 3.

Tertio נִמְצָא *invenire, existere, esse.* Sic hebr. בכל אשר יִמָּצֵא לו in omni quod praesto est ei, Deut. 21, 17. Part. נִמְצָא *ens, existens, praesens.* Sic apud Davidem נמצא מאד praesens valde, praesentissimum, Ps. 46, 2. Huc referri potest ex Tg. דאִתמצי extitit superfuit, Jobi 4, 12. quod Regia reddunt redundavit Vide infra in מצה. Ap. Ros. אי אפשר לעמוד בפני עצמו בלתי נמצא אחר impossibile est subsistere per se sine existente alio: כל הנמצאים שבעולם הם נקשרים זה בזה אי אפשר להמצא מצוי שלם בלתי חבירו כמו שאי אפשר שתמצא יד או רגל מתנועע בפני עצמו בלתי שאר אברי הגוף כמו שהוא שלם i. e. omnia existentia quae sunt in mundo, colligata sunt unum alteri, impossibile est, ut existat ens perfectum absque socio suo, sicut impossibile est, ut existat manus aut pes sese movens per se, sine reliquis membris corporis, cum est perfectum, scribit R. Bechai Gen. 1. In precatione prima libri precum Judaicarum: יגדל אלהים חי וישתבח נמצא ואין עת אל מציאותו magnificetur Deus vivus, et laudetur existens, cujus non est tempus (ullum) existentiae ejus. Item הבורא נמצא מציאות גמורה creator Deus existit existentia perfectissima. In Physica R. Aben Tybbon: הנמצאים כולם יחלקו לשני מינים מהם נמצאים שאינם גשם ולא כח בגשם והם הבורא יתב׳ והשכלים הנפרדים ומהם נמצאים שהם גשמיים i. e. entia omnia (quae sunt) dividuntur in duas species: quaedam sunt, quae non sunt corpus (incorporea): quaedam sunt corporea. Apud Grammaticos, *persona secunda:* המדבר אל הנמצא loquitur ad praesentem: כ״ף הנמצא Kaph personae se-

cundae, pronomen scilicet effixum. Hiphil הַמְצִיא *existere fecit, produxit in actum, effecit ut praesto et praesens esset:* הק"בה ברא זה העולם והמציאו מן האפס המוחלט ואין הגמור deus eclogitos creavit hunc mundum, fecitque eum existere ex nihilo simplicissimo et nihilo perfectissimo. ממציא *existere faciens, creator.*

מְצוּי Rab. *ens, existens:* כל מצוי בפני עצמו הוא מצוי בכוח omne ens per se est ens potestate, מצוי בפועל ens actu, מצוי שלם ens perfectum. Item *inventus, praesens, frequens*, ut supra in verbo.

מְצִיאָה, מְצִיאוּת *inventio, res inventa:* Item *praesentia, existentia, entitas, esse:* ישות והמציאות האמתית essentia, et existentia vera: הבורא הוא עילת מציאות כל נמצאים deus creator est causa existentiae omnium entium.

הַמְצָאָה, הַמְצָאוּת *productio.*

תַּמְצִית *substantia:* תמצית הדבר substantia summa rei. Vide R. Sal. Deut. 12, 24. ubi ad haec verba, לא תאכלנו non comedes eum (scil. sanguinem) scribit: אזהרה לדם התמצית cautela est de sanguine substantiali, (i. e. de sanguine ex integro animali).

Quarto אִתְמְצֵי *exprimi*, ut hebr. נמצה. Vide infra מצה.

מצב מצוביתא. In Gem. מאי בקירוס אמר רב מצוביתא, Sab. 105a. De קירוס vide suo loco. Hoc explicatur in Aruch parvo, כלים שאורגים אותן מן הסיב vestimenta contexta ex musco.

מצג מְצוּג *propago vitis:* תלתי מצוגיא tres propagines, Gen. 40, 10. in Jon.

מצד מְצָדָא Emph. מְצַדְתָּא *munitio, arx:* דבנא מצדתא דציון qui exstruxit arcem Tzijonis, Cant. 7, 4. בִּמְצַדְתָּא עין גדי in arce Engedi, IS. 24, 1. Sic cap. 23, 14. 19. et alibi. Plur. בִּמְצָדָתָא in munitionibus Ez. 33, 22. Et masculine, בִּמְצָדַיָּא in munitiones, Ez. 19, 9. Constr. בִּמְצָדֵי טוריא in arcibus montium, Ez. 7, 6.

מְצוֹר, מְצוֹדָא, מְצוּדָא *idem.* Pl. מצודין רברבין munitiones multae, Eccl. 9, 14. Pl. וּמְצָדָתָא יתאחדן et munitiones capientur, Jer. 48, 41. Vide et צוּר. Et ויח מצודתא et munitiones, Jud. 6, 2.

מְצָה *premere, exprimere*, hebr. מָצָה. Ithpe. Praet. דְּאִתְמְצֵי מניה quod expressum fuit inde, Jobi 4, 15. Hebr. שֶׁמֶץ aliquid, particulam. Videtur id paraphrastes legisse שֶׁמִּיץ quod expressum. Futur. וְיִתְמְצֵי דמיה et exprimetur sanguis ejus, hebr. ונמצה Lev. 1, 15. יתמצי ליסודא דמדבחא exprimetur ad fundamentum altaris, Lev. 5, 9.

מַצָּה[53] *corium, pellis non aptata*, Talm. Vide דפתר. Fortasse ad aliam Radicem pertinet.

מי חמציות in Mikv, cap. 1. Explicatur מים שלא פסקו כל זמן שהגשמים יורדים *aquae quae non deficiunt, quamdiu pluviae descendunt.*

מצח מִצְחָא *frons:* וטבע אבנא בְּמִצְחֵיה et impegit lapidem in frontem ejus, Gen. 4, 8. in Jon.

מצט מִיצְטְרָא *cochleare;* vel pluraliter *cochlearia.* In Vr. s. 33. legitur ab initio: מות וחיים ביד לשון תרגום עקילס מיצטרא מכירין h. e. „mors et vita sunt in manu linguae," Prov. 18, 21. transfertur ab Aquila (graeco interprete) מיצטרא מכירין i. e. cochleare et culter vel gladius sunt in manu linguae. Sic scribit Aruch; תרווד h. e. cochleare vocatur in lingua Graeca מיצטרא, et סכין sive culter מכירין. Hoc notum est esse graecum μάχαιρα vel μαχαιρίς. Illud nonnihil obscurius. Est autem graecum μύστρον *mystrum, panis excavatus ad hauriendum pulmentum sive ejus, cochleare:* item *mensura duo cochlearia continens.* Vide Appendicem Henrici Stephani. Sensus ergo est, Aquilam transferre מות וחיים in illo loco Prov. 18, 21. μύστρα καὶ μαχαίραι cochlearia et cultri sunt in manu linguae. Cochlearia i. e. חיים vita; quia cochleari sumimus cibum, quo vita nostra conservatur. Cultri i. e. מות mors; quia culter, sive gladius est instrumentum occidendi. Sic lingua est instrumentum vitae et mortis. Eadem haec leguntur in Jalkut Ps. f. 107d. In Aruch manuscripto מיצטרא explicatur, כלי זיין *armorum genus.* Male: ut ex adducta etymologia liquet.

מצל מִצְלָא *furca dentata*, hebr. קלשון, IS. 13, 21.

מְצַע *medium, intermedium*, idem quod hebraice תוך, קרב, quibus in Targum respondet: בִּמְצַע זמניך in medio temporum tuorum, Ps. 74, 4. לא יתיב בִּמְצַע בית מוקדשי non sedebit in domo sanctuarii mei, Ps. 101, 7. Aff. בִּמְצָעִיכִי ירושלם in medio tui Jerusalem, Ps. 116, 18.

אֲמְצַע *idem:* באמצע כרמיא in medio vinearum, Num. 22, 24. in Targ. Hieros.

מְצִיעָא *idem:* ופסק יתהון בִּמְצִיעָא et divisit eos per medium, Gen. 15, 10. in Jon. וקרתא בִּמְצִיעָא et urbem per medium, Num. 35, 5. ubi Jonathan בִּמְצָעָא, quae antecedentis est forma emphatica. Aff. בִּמְצִיעֵיהוֹן per medium illorum, Jobi 15, 19. Femin. מחיצתא מְצִיעֲתָא paries medius, IR. 6, 6. Pl. וּמִמְּצִיעֲתָא et ex medianis, Ez. 4, 25.

מְצִיעוּת, מְצִעוּת *medietas, medium:* במציעות מיא in medio aquarum, Gen. 1, 6. במציעות לבבי in medio cordis mei, Ps. 36, 3. במציעות היכלך in medio palatii tui, Ps. 48, 10. די במציעות גנתא quae est in medio horti, Gen. 3, 3. כבת גלגל דמציעות עינא sicut pupillam, quae est medietas oculi, Ps. 17, 8.

מְצִיעַאי *medius, medianus:* emph. עברא מְצִיעָאָה transtillum medianum, Exod. 26, 28. hebr. תיכון. Plurale per Apocopam יח תרין עמודי מְצִיעָאֵי duas co-

[53]) Proprie ut Hebraeorum מצה *azynum, infermentum*, quod videlicet sale caret, neque in eo depsendo ferina adhibita est. Hinc ad *chartam membranam non omnibus exquisitis paratam* translatum est. Ita quidem in Talmude (Sab. 79a.) tres species chartarum membranarum enumerantur: מצה in qua conficienda nec sal nec ferina adhibita sunt, חפא quae sale, at non ferina, et דפתרא quae utroque, sale una cum ferina confecta est.

*) מצטר μιστύλλω *divido* in Talm. pro *rumpi, dirumpi* מצטרי זיקי. dirumpi (possent) utres. Sab. 154b.

lumnas medianas, Jud. 16, 29. Fem. ויתיבו בתרעא מְצִיעֲיתָא et sederunt in porta media Jer. 39, 3. באורח מְצִיעֲיתָא per viam medianam, IR. 6, 8.

מְצִעְיָא *idem:* מסכינא וגברא מצעיא pauper et vir medius, i. e. mediocris fortunae homo, Pr. 29, 13.

אֶמְצַע, אֶמְצָעוּת *medium*, ap. Ros. usitatissimum.

אֶמְצָעִי *medius, mediator.* Fem. אֶמְצָעִית.

מְצוּע *) מְצוּעַ *medietas, centrum:* דאשתנק בִּמְצוּעֵיהּ qui suffocatus est in medio ejus, Jobi 7, 12. Ap. Ros. כמו שהטבור באדם הוא מיצוע הגוף כן נקרא מיצוע הארץ quemadmodum umbilicus in homine est medium (centrum) corporis, sic etiam vocatur (טבור) centrum terrae.

מַצַּע *mediare, in medio se ponere, per medium transire.*

התמצע *mediari, per medium dividi vel distingui.* Ti. שלשה אין ממצעין ולא מתמצעין ואלו הן הכלב והדקל והאשה tria non mediant neque mediantur, nempe; canis, palma et mulier, Pes. 111a. Non mediant, i. e. non sistens se, vel transibunt in medio duorum virorum. Non mediantur, i. e. unus homo non sistet se inter duo istorum. Unus canis non stabit vel ibit inter duos viros, nec unus vir inter duos canes. Sic mulier. Palma una inter duas alias arbores, aut una arbor aliena inter duas palmas non crescit.

מצף pro *effundere* hic ponunt: radix est צוף.

מְצַץ *exsugere, exprimere.* Part. praesens: דְּמָצְצָא דמיהון דבני נשא quae exsugit sanguinem hominum, Ps. 12, 9. Et מן דְּמִיצָא חלבא ea quae exprimit lac, Prov. 30, 33. Pahel, Fut. יְמַצְּצוּן ישתון exprimient, ebibent, Ps. 75, 9. Apud Ros. מלין פורעין ומוצצין circumcidunt, denudant, et exsugunt sanguinem: מפני שהוא מוצצת eo quod ipsa exsugit: אחרי שימוץ הארבה הלחות posteaquam exsuxerit locusta humorem, Joel. 1, 7. in Kimchio.

מְצַר, מְצָרָא[54] *ponticulus, lignum quo transitur fluvius,* item *funis*, vel *sustentaculum ligno isti adhibitum:* ut אידמי ליה שטן כאיתתא בהאי גיסא דנהרא לא הוה מברא שקל מצרא וקא עבר כי מטא פלגא מצרא שבקיה apparebat ipsi Satan in specie mulieris cis fluvium, ubi non erat trajectus. Apprehendit ergo funem et transivit. Cum perveniret ad medium funis, deseruit ipsum, scil. concupiscentia mulieris, etc. Kid. 81a. Glossa: מברא pro מעברא trajectus, naves trajicientes, transvehentes ipsum, מצרא i. e. חבל funis extensus ab una ripa fluminis ad alteram, et continebant se eo ad transeundum per asserem strictum, extensum per latitudinem fluminis. Item דקא בתרי עברי נהר' והוא דליכא גמלא והוא דליכא מצרא qui stabat ad duos trajectus fluminis, ubi non erat pons, neque asser, neque funis, Mk. 6b. Gl. גשר pons ex pluribus asseribus: גמלא pons ex uno assere: מצרא ponticulus arctior, ex assere uno vel levi ligno, quod transire nemo potest sine sustentaculo adjuncti ligni vel funis: היכי עבדת אמר אנחי ידאי אמיצרא quomodo fecisti? respondit: sustentavi manus meas ad funem, scil. ponticulo adjunctum, Bb. 167a. Hinc forte חבל המצרי *funis pontanus*, Sota c. 1. in Misna. Sed alibi exponitur *funis vimineus*, ex vemine factus, ut sunt vites agrestes et similia, quae in longitudinem flexilem et tenacem excrescunt. Alii exponunt *funis Aegyptius.* Vide TH. Melius *funis parvus, subtilis*, a צור.

מֵצַר *terminus, finis, limes:* סוף מצר ארץ בני עמון finis termini terrae filiorum Ammon: שם היה מצר ממשלת ibi erat terminus dominii Sichoris, R. Sal. Jos. 11, 12. in princ. Hinc quidam exponunt, בין המצרים inter terminos, Thr. 1, 3. ut paraphrastes chaldaeus, כד היא מתחבאה בין תחומיא cum esset abscondita inter terminos. Sic quoque Aben Esra. המענג את השבת נותנין לו נחלה בלא מצרים qui delicate celebrat Sabbathum, dant ei possessionem sine terminis, i. e. immensam, infinitam, Sab. 118a. שדה המסויימת במצריה ager signatus in quatuor terminis suis, Bb. 54a.

מֶצְרָן *idem:* היה לשדה הנמכר ארבע מצרנים מד' רוחותיו יד כולם שוה בה si ager venditus habeat quatuor terminos in quatuor plagis suis, tum manus omnium aequalis est in eo etc. Schulchan aruch par. Chosen hammischpat f. 72c. בני מצרני qui terminos agrorum habent: דינא דבר מיצרא Bm. 118b. In Tg. Jon. לְמֶצְרָנֵי תחומהא juxta limites terminorum suorum, Num. 34, 12.

מֶצְרָנִי, מֶצְרָן *confines, confine.* Femin. מצרנית, More in praef.

מצרנות *terminatio, positio terminorum.*

מצרי *vimineum:* כפיפה מצרית corbis viminea, facta ex virgultis salicis, Bb. 22a.

מקד מוקדון *Macedo:* unde אלכסנדרוס מוקדון Alexander Macedo, rex Macedonum. Pl. בְּמוֹקְדוֹנִין דדהבא in Macedoniis (vestibus) auri, i. e. vestibus ex auro Macedonio contextis, Esth. 8, 15.

מַקְדוֹנְיָא *Macedonia*, Gen. 10, 2. in Jon et TgH. כלילא רבא דדהבא מוֹקְדוֹנְיָא catena magna auri Macedonici, Esth. 6, 10. in Tg. sec.

מוֹקְדָא *cerebrum*, Deut. 28, 29. Vide in יקד.

מֶקַח *emptio.* Vide in לקח.

מקט מַקְטוֹרֶן *genus vestimenti.* B. Ar. vocat hebr. מעיל, et arabice ברנוס, ac sic describit: habere בית ראש i. e. capitium sive cucullum, quo se obtegat homo, ligulas item et fibulas quibus connectatur. Videtur intelligi *cucullus* vel *cucullio.* Hinc in compendio Aruch explicatur מעיל או כסות הראש, et vernacule קֻתְלא, quod puto esse *cuculla.* Legitur in Sab. 120a. ubi inter octodecim vestimenta sacra numeratur. Et cum affixo in As. 58b. ארמקטורך עלך זיל הדר dum vestimentum tuum adhuc tibi adhaeret, revertere, i. e. sine mora revertere, dum ad-

[54]) Verti potest hoc nomen ad hebr. צר, צרה *angustia*, ut pons *angustus* designetur.

*) מקין μωκός *ludificator, irrisor, cavillator.* In T. As. 186. commemorantur בוקיון מקיין buccones et μωκοί, quibus in TH. adduntur מכיין (mendose pro פפיין) πάπποι *personae comicae.*

huc vestimentis tuis es indutus, neque vel ad quiescendum ex itinere morare. Hinc videtur fuisse *vestimentum quoddam viatorium.*

מַקֵּל *baculus*, hebr. Sic ap. Tos. מקל של זקנים baculus senum, Sab. 66. מקל שיש לו בית קבול baculus qui habet receptaculum, in quem aliquid recondi, reponi potest, Kel. c. 17.

מקילון ,מַקֵּילִין ,מַקּוֹלִין macellum, *locus ubi carnes appenduntur et venduntur.* Ap. Tos. ראה ששוקלין בשרו במקולין vidit quod appenderent carnes ejus in macello, Men. 29b. Pro שוקלין in Ar. legitur חותכין discinderent: dicitur id de R. Akibha, quem quidam historici scribunt in vinculis mortuum esse, sed juxta hunc locum potius post expugnationem Bither fidiculis excarnificatus est. Vide amplius in Talmud. Observavit Scaliger in Canonibus Isagogicis f. 216. מקולין וטבחי ישראל macella, sed laniones Israëlitae, Chol. 95a. In Br. s. 86. scribitur cum י in medio, quod propius accedit ad veram vocis formam, לפרה שהיו מושכין אותה למקילין ולא היתה נמשכת simile hoc est vaccae quam traxerunt in macellum, sed non fuit extracta: In TH. Chag. cap. 1. melius מקילון. Vox Latina est, qua etiam Apostolus Paulus usus est in Ep. 1. ad Cor. 10, 25. πᾶν τὸ ἐν μακέλλῳ πωλούμενον quicquid in macello venditur, edite. Annotant interpretes illic, etiam apud Plutarchum reperiri, qui explicet κρεωπώλιον carnium officina, domus in qua venduntur carnes. Sed et Syrus interpres reddit illic בְּמַקְלִין in macello. Latini latius eo usi sunt: unde apud Cicer. in lib. de Divin.: Putarem annonam in macello cariorem fore. Et apud Plautum: Venio ad macellum, rogito pisces, indicant Caros. Erat ergo locus, in quo vendebantur, quaecunque vescendi causa in urbem afferebantur, ὀψοπώλιον.

מקס מוּקְסָא[55] *pallii aut togae genus:* במוקסיהון cum togis suis, Br. s. 36.

מקק נְמַק heb. *liquescere, dissolvi, tabescere, contabescere, putrescere,* נימוק ap. Tos. עד שימוק הבשר donec contabescat vel liquescat caro, Nid. f. 69. בכוריו נמקו נבוזו ונגנבו primitiae ejus si putrescant, diripiantur, furto auferantur, Biccur. f. 84. Ithpe. אִתְמְקַק *sternutare:* וְאִתְמְקַק על רביא et sternutavit super puerum tribus vicibus, IR. 17, 21. in Regiis redditur, *coarctavit se:* hebraice ויתמודד et mensus est se, expandit se. Sic potest etiam legi, וְאִתְמְקַק רביא et sternutavit puer septem vicibus, IIR. 4, 35. pro quo Veneta habent וַיִּתְמוֹרֵק, quod forte est corruptum, hebr. ויזורר, quod explicant hebraei ונתעטש et sternutavit, unde et זרירין sternutationes, in Targum Veneto, Jobi 41, 9. Regia in posteriore loco Regum habent ex geminata prima radicali וְאִתְמַקְמַק, quod interpres reddit, et oscitavit.

מַקְמֵק *debilitari, infirmari: dissolvi, liquefieri,* quaeduo sibi affinia sunt. Fut. וגברא יִמוּת וְיִתְמַקְמַק homo moritur et debilis fit, Jobi 14, 10. per hypallagen, infirmatur et moritur, heb. ויחלש: vel *putrescit, dissolvitur in putredinem.* Item כד הוו מִתְמַקְמְקִין מן כיב גזורתהום cum essent debiles propter dolorem circumcisionis, Gen. 34, 25. Item יִתְמַקְמְקוּן מרוטבא liquefient prae humore, heb. ימיקו, Ps. 73, 8. unde videtur hoc geminatum a מוק vel מיק, sicut a כול dicitur כַּלְכֵּל. עד דיתמקמקון donec contabescant, Deut. 31, 18. in Jon.

מְקִיקָה *liquefactio, dissolutio, tabes: putredo.*

מַקָּקָא *sternutatio.* Pl. cum aff. מַקְּקוֹי sternutationes ejus, Jobi 41, 9. in Regiis, ubi Veneta habent זְרִירוֹי, quam lectionem citat Kimchi, IIR. 4, 35.

מָקָק *blatta:* מקק ספרים ומקק מטפחותיהם tinea librorum et tinea tegumentorum ipsorum, Sab. 90a. Glossator תולעין vermes explicat, libros erodentes.

נִימַק *dissolutum, putor, faetor putridus, tabes.* Ad locum, „pro aromate מק tabes", Jes. 3, 24. i. e. locus, quo se odoratis aspergebant, נעשה נמקים נמקים fiet merus putor. Ex significatione, המק בשרו tabefaciendo carnem ejus, Zach. 14, 12.

מקר ,מוֹקְרָא vide in יקר.

מַקְרוֹא לָפְרוֹס *makrolaphros. Nomen proprium pumilionis,* ex graeco μάκρος *longus,* et ἔλαφρος *levis,* per anthiphrasin *longus et celer.* In Br. sect. 65. Erat mulier quaedam, cui erat בן ננס Nanus, pumilio, et vocavit eum macrolaphros, dicens: Filium meum macrolaphros quare non annotatis in numerum virorum fortium? respondebant: si ille in oculis tuis est macrolaphros, in oculis nostris est ננס שבננסים pumilionum pumilissimus, nanorum brevissimus. Sic Esavum vocarunt parentes ejus גדול magnum, quem Deus vocavit קטון parvum.

מַר in TH. frequens est pro אָמַר *dixit,* ablata gutturali: ut מה דמר quod dixit: ארון דהוה זבין הוה מר ille qui emit, dixit etc. אית דמרין sunt qui dicunt.

Deinde מַר *mutatio, permutatio:* בְּמַר *in permutationem, pro, loco, vice,* a radice מור, et est idem quod alias בחלוף. Ap. Tos. תרנגולת טרפה הואי ויהבה ניהליה במר דשחוטה gallina discerpta fuit, et dedit eam ipsi pro mactata, Chol. 94a. Glossa explicat per בחלוף שחוטה et בחזקת שחוטה. Huc pertinet; ההוא טבחא דהוה חשוד לזבוני תרבא דאטמא במר דכנתא lanio quidam fuit, qui suspectus erat vendere adipem femoris (qui immundus erat) pro (adipe) intestinorum, Bech. 30a. Hoc exemplum adducit Aruch מרכנתא, quasi unam vocem, et ex eo Munsterus et Guido; sed male, et cum inepta expositione; quia Aruch non intellexerunt, et Talmud non inspexerunt. Adducitur in Tosephos aliud quoque exemplum ex Bk. 113. sed non potui reperire.

Tertio מַר ,מָרֵי ,מָרָא *dominus.* Vocabulum est Babylonicum, et pro hebraeo בעל, quandoque pro אדון, quandoque pro איש in Tg. ponitur. Daniel Propheta cum א in fine eo usus est, quod Targumistae communiter abjiciunt, et in medio saepe illud assumunt, indicandae vocalis longae kametz causa.

---

[55]) Muss. vult vocem graecam esse, sed quam intelligat, nescio.

Unde Elias miratur, quare illud quidam pronuncient quasi cum Cholem, ac si scriptum esset מֹר Mor. Id si rectum esset, inquit, deberet scribi cum inserto Vav מוֹר. Atqui ista pronunciatio vocis מָר non est O purum, sed kametz, cujus sonus crassus proxime accedit ad O, unde et, quae Hebraei scribunt per Cholem, ea Chaldaei et Syri efferunt communiter per kametz, unde קָל קוֹל, רָאשׁ ראֹשׁ, פָּקֵד ,פּוֹקֵד et millena alia. Babylonicum, i. e. Chaldaeum sive Syrum vocabulum esse, indicat Elias in suo Thisbi, dum scribit: אמרו רז"ל כל רב ומר מבבל וכל רבי מארץ ישראל ajunt Rabbini nostri p. m.: Omne Mor et Raf est ex Babylonia, et omne Ribbi est ex terra Israelis. Nempe, Babylonii Dominum vocabant מר Mor, et doctorem רב Rof; Judaei autem in sua terra doctorem appellarunt רבי Ribbi, quod hodierni Judaei pronunciant Rabbi. Apud Danielem in Babylonia scribentem, ומרא מלכין et dominus regum, Dan. 2, 43. ועל מרא שמיא et super dominum caelorum, c. 5, 23. Cum aff. מָרִאי domine mi, Dan. 4, 16. in quo א juxta Masorethas redundat. In Tg.: אין מָרֵא נפשך את si dominus animae tuae sis, Pr. 23, 2. h. e. appetitui tuo deditus, gulae: מרי ספון dominus labiorum, eloquens, orator, Jobi 11, 2. מרי דינא dominus judicii, Jobi 19, 29. היך מרי זנו sicut dominorum scortationis, i. e. scortatorum, Jobi 36, 14. לות מרי זדונא ad dominos superbos, Jobi 16, 11 מרי עצתי domini consilii mei, consiliarii mei, Ps. 119, 24. מרי נצחן dominus victoriae, victoriosus, Exo. 15, 3. ומרי מלכין et dominus regum, Deut. 10, 17. מרי עלמא dominus mundi, est epitheton Dei, Gen. 14, 13. in Jon. Exo. 12, 11. Cant. 2, 13. Eccl. 6, 10. et 7, 15. למרי שמיא domino caelorum, Cant. 7, 5. מארי קימיה domini faederis ejus, i. e. confaederati, Gen. 14, 13. in Jonathane: מרי חלמיא דכי dominus somniorum iste, Gen. 37, 18. ואין מרי אנתתא et si dominus uxoris sit, uxorem habeat, Exod. 21, 3. in Jon. Cum aff. רב מָרָנָא magnus est dominus noster, Ps. 147, 5. וּמָרֵיהּ דתורא et dominus, herus bovis, Exod. 21, 28. מרי דביתא herus domesticus, Exod. 22, 7. יתיב למרוהי restituet domino ejus, Exo. 21, 34. Ap. Tos. מרי דעובדא opifex, Sab. 37b. Chol. 110. Sic multi Rabbini vocantur, qui ab opificio ad Rabbinatum venerunt, veluti R. Isaac nappacha faber, R. Joseph hassandalar sutor, et alii. Pl. ad formam Syram, קלא דְמָרְוָתָי vocem doctorum meorum, Pr. 5, 13. Proverbium vulgare; אמרי אינשי בכיי ליה למר דלא ידע חייכי ליה למר דלא ידע ווי ליה למר דלא ידע בין סב לביש h. e. dicunt homines; sive fleant ei domino qui nescit, sive rideant ei domino qui nescit, vae ei domino qui nescit discernere inter bonum et malum, Sanh. 103a. Sensus est, cum homine stolido nihil profici, sed perinde esse, sive quis mitius cum eo agat, et ei qui rideat, sive asperius in ipsum animadvertat. Quod ibi duob. exemplis illustratur; Achasi, cum quo irate, et Amaziae, cum quo blande egerat Deus, sed frustra cum utroque. Convenit illud Salom. Prov. 29, 9.: Vir sapiens si contendat cum stulto, sive irascatur, sive rideat, nulla erit requies (vel ut Chaldaeus transfert, non frangetur stultitia ejus). Vide hic R. Salom. Adducit hoc proverbium Drusius in Adagiis hebraicis f. 105. sed sensum ejus non fuit assecutus. Fem. מָרְתָא *hera, domina.* Constr. מָרַת ביתא domina domus, hera demestica, 1 Reg. 17, 17. ואמרת לְמָרְתַהּ et dixit ad dominam ejus, IIR. 5, 3. hebr. אל גברתהּ: אמתא כמרתה ancilla sicut domina ejus, Jes. 24, 2. In Br. s. 47. רבנן אמרי מרתא לבעלה Rabbini Babyloniae heram vel dominam vocant Marta.

מָרְוָא ,מָרְוָתָא *dominium, dominatus, potestas: tyrannis:* ut ושלטון מעיק יסגי מָרְוָא et potestas prementis augebit dominatum, Jes. 28, 20. אסגא מָרְוָא auge dominatum, Nah. 3, 14. Regia Caementum. Emphat. דין יעדי מָרְוָתָא מעמי iste removebit dominatum a populo meo, IS. 9, 17. Constr. וּמַרְוַת אנש תהי עלוהי et dominium ullius hominis non sit super ipsum, 1 Sam. 1, 11. מתחות מָרְוַת מצראי a dominio Aegyptiorum, hebr. יד Exod. 18, 10. מנו דחוק מָרְוַת מצרים a tyrannide dominii Aegyptiorum, Cant. 2, 8. מרות מלכין dominium regnum et dominatorum, Hos. 8, 10. Cum affix. וּמָרְוָתֵיהּ תעדי מנכון et dominatus ejus recedet a vobis, Jes. 10, 26. 27. אתקפת מָרְוָתִיךְ לחדא durum fecisti dominium tuum vehementer, hebr. עלך jugum tuum, Jes. 47, 6. Interpres Latinus in Tg. vertit *subjectionem*, quia illa praesupponit Dominium.

מַרְוָא *hyssopus:* ap. Tos. אייתו לקמיה מרוא חיוורא אמר היינו אזוב Sab. 109b. Glossator exponit שלויא *salvia.*[56]

מָרָן *dominus*, idem quod מָר cum ן formativo, ut et dicitur רַב et רַבָּן. Dicitur autem de *politico* et *ecclesiastico domino*, i. e. doctore excellente reliquorum sapientum capite, qui simul judicandi habet potestatem. Quidam volunt ן esse Pronomen affixum, pro *dominus noster*. Id negat Elias, inquiens, a מרן dicendum esse cum duplici Nun, מָרָנָן dominus noster; nam sic Chaldaeis ן ָ est idem quod Hebraeis נוּ ֵ. Est tamen etiam terminatio pluralis feminina, quam masculinis saepissime tribuunt, ut et Hebraei, apud quos אָב pater, plur. אָבוֹת patres, Chaldaice אַב, plur. אֲבָהָן. Pariter Rabbini dicunt רַב magister, plur. רַבּוֹתֵינוּ magistri nostri, pro quo Talmudice רַבָּנָן, ut in רבב amplius dicetur. Possit et sic esse מָרָנָן marani, domini nostri. Fuit autem discrimen inter מַר sive מָר et מָרָן. Illud minoris dignitatis, hoc majoris et excellentioris. Mar de dominis, doctoribus, sapientibus, magistris promiscuis, Maran de summo, qui praeerat reliquis sapientibus, quem etiamnum hodie communes Rabbini vocant מורנו morenu (ut est in ירה) et Chald. מרנא ורבנא, ut legitur in titulo libri Aruch de patre R. Nathanis, autoris istius lexici. Inde et Christus vocatus

[56]) Alii *teucrium marum* exponunt gr. μάρον.

fuit per exellentiam מָרָן et emphatice מָרְיָא. Sic de **Deo,** מרן דבשמיא dominus qui est in caelis, dominus caelorum, Deus solium suum in caelis habens. **Hinc vox ista Syra** in Novo Testamento, מָרָן אֲתָא **Maranatha** dominus venit, I. ad Cor. 16, 22. qua **extremum anathema** indicabant, quo ex omni societate **homo** exclusus, et omnibus poenis humanis **major,** committebatur judicio severissimo anathematis **divini** et exilio aeterno, quasi dicere voluissent **prisci** illi pii: „Veniat Dominus, et cum aeterno **exitio** feriat: commissus sit ultimo Christi totius **mundi** judicis adventui, ut aeterna ipsius maledictione pereat." Post Christi servatoris nostri tempora **Talmudistae** alio nomine usi sunt, quod aequipollet, שַׁמְאֲתָא pro divisa שֵׁם אֲתָא Deus venit. Nam שֵׁם et השם dicunt pro tetragrammato divinissimo יהוה. Vide de eo amplius in שמת.

Secundo מְרָא *saginare, pinguefacere, quovis modo:* aut *pabulum in os ingerere:* sunt enim Rabbinis diversa saginandi verba: ואין מאמירין את העגלין neque saginant vitulos, sc. die Sabbatho, Sab. 155b. in Misna: מאמירין pro ממריאין. Ponuntur illic plura verba, quae saginandi actum significant, דרם, אבס, מרא, לעט, הלקט, quae singula inter se differunt, ut in qualibet radice traditur. Quidam exponunt, *in guttur ingerere, ut ejicere non possit.* Hinc מריאים pinguia, Jes. 1, 11. Amos 5, 22. Hebraice.

מְרִיא *bubalus,* secundum B. Ar. IIS. 6, 13. in Hebr.

הַמְרָאָה *saginatio, quando papulum vitulo in os ingeritur, ut illud ejicere amplius non possit:* הלעטה simplex cibatio. Kimchi in Rad. מרא. Vide Gemaram in Sab. 155b.

מָרָא **marra**, *ligo, instrumentum rusticum, pala:* לא צריכא דבעי מרא וחצינא Erub. 77b. Glossator gallice exponit פושייר. Alterum חצינא est *ascia, securis, dolabra.* Sic לא אמר אלא במרא ופסל וקרדום non dixit nisi de marra, dolabra et ascia, Bm. 82b. פנדא דמרא manubrium ligonis, Bk. 27b. τὸ μάῤῥον, gall. *une marre.* Ital. *marra:* ferrum ad exscindendas radices: דרא ציבי ומרא בחד כתפיה portabat ligna et ligonem in humero uno, Tan. 23, 2. ומרא לקבורה et palam ad sepulturam, Jalkut f. 5a.

מָרְיָא *daemon, spiritus malignus,* pl. מָרִיאִים. Adducitur in Ar. ex Br. s. 7. sed ibi in editione Cracoviana legitur pro eo שדים, quod daemones significat.

מרב מְרִיבָג *lapidis pretiosi nomen,* Cant. 5, 14. quidam *onychem* explicant.

מְרַג *propellere, impellere.* Praet. ארי מְרַגוּהִי תוריא nam propulerant eam boves, IIS. 6, 6. pro heb. שמטו declinaverant, vel dimiserant, sc. eam arcam. Pro eodem hoc verbo, sed in Pahel, usurpatur, IIR. 9, 33. literis inversis מַגַּר. Vide illic. Ithpehal Fut. וְתִתְמְרַג ידיה בברזלא et impellatur manus ejus in ferrum ad caedendum lignum, hebr. ונדחה, Deuter. 19, 5.

מוֹרַג *tribula,* ut hebraice: למורג חקיף in tribulam fortem, Jos. 41, 15. Pl. לְמוֹרְגֵי ברזלא tribulis ferreis, Jes. 28, 27. וּמוֹרְגַיָּא et tribulae, IIS. 24, 22.

מוֹרִיג, מוֹרִיגָא *palatum,* heb. חיך: ומורינא מיכלא יטעם ליה et palatum cibum gustat sibi, Jobi 12, 11. Aff. מלי מוריגוי מתיקן verba palati ejus dulcia sunt, Cant. 5, 17. מלילת לשני בְמוֹרִיגַי locuta est lingua mea in palato meo, Jobi 33, 2. quae duo sunt pluralia: ולשני אדביק לְמוֹרִיגַי et lingua mea adhaesit palato meo, heb. למלקחי Ps. 22, 16. אידבק לשון עולימא למוריגיה בצחותא adhaeret lingua pueri palato ejus prae siti, Thr. 4, 4.

מַרְגָל, מַרְגְלָא[51] *margarita, gemma, unio,* literis R et L commutatis: לא יעלנה מרגלא ירקא דאתי מכוש non aequabit eam margarita viridis quae venit ex Aethiopia, heb. פטדת כוש, Jobi 28, 19. Kimchi et alii quidam scribunt, פטדה esse lapidem viridem, smaragdum. In quem sensum in Venetis legitur ירקן, ירקתא viridis. Sic pro eodem in Onkelo ירקא Exo. 28, 17. et 39, 10. (Male ergo in Regiis יקרא.) Plurale masculinae formae, אשוי בְמַרְגְלִין עאך disponam in margaritas ligna tua, Jes. 54, 12. אבנין טבן וּמַרְגְלִין lapides pretiosi et margaritae, Ez. 27, 16. ubi Regia habent מַרְגְלָן forma feminina. Vide etiam in רגל.

מַרְגְלִית, מַרְגְלִיתָא et מַרְגְנִיתָא *idem,* cum commutatione ל et נ: ut על מַרְגְלִיתָא תנייתא super margaritam, gemmam secundam, hebr. על האבן השנית, Exod. 28, 10. in Jon. Et v. 20. וּמַרְגְלִיתָא, pro heb. וישפה. Sic c. 39, 13. Affix. גבר מַרְגְלִיתֵיהּ cujusque margarita, v. 21. Plur. אשלמות דְמַרְגְלִין טבן implementum gemmarum pretiosarum, v. 17. מַרְגְלָאוָן יח קדישין margaritae sanctae, Thr. 4, 1. Emphat. תרתין מַרְגְלִיתָא duas istas gemmas, Exod. 28, 12. יהוין מַרְגְלִייתָא erunt gemmae istae, v. 11. Constr. מַרְגְלִיית מדכרן margaritae memoriales, hebr. אבני זכרון v. 12. in Jon. Item pro hebr. מפנינים Targ. מן מַרְגְלִין prae margaritis, Jobi 28, 18. Et pro במאה

[51]) Conflatum mihi hoc vocabulum videtur ex מר *princeps* et גל cumulus (lapidum sc.) quasi *principem* i. e. *nobilissimum in cumulo* (lapidum), vel *nobilissimum lapidum* dicas. Talmudicis enim, ut in tract. Kel. c. 1. et Para c. 5. videri est, גל idem potest atque אבן, a quo juxta illos eo distinguitur, quod אבן quemlibet, גל vero nonnisi lapidem fulgentem (cf. גלהי דלילה *fulgor noctis* Tan. 36.) denotat. Hinc fit, ut nomen מרגל vel מרגלית, quod ex utroque Targum, Onkelos atque Jonathane Exod. c. 28. pluries videre potes, pro quoque lapide pretioso ponatur, imo etiam in TgH. (Gen. 33, 19.) vocem hebr. קשיטה restituit, cum haec hebr. vox a paraphraste hierosolymitano non, ut a plerisque interpretibus pro nomine numi, sed latius a verbo קשט (= כשט in תכשיט) *ornare* pro ornamento quoque sumatur, uti sunt lapides pretiosi et similia numum pretio aequantia. Graeci et Latini hanc vocem a Chaldaeis sumserunt. *) מרגז (Midr. Ps. 12.) μάργος *inconsideratus, temerarius.*

קשיטה TgH. מַרְגָלִיין pro centum gemmis, Gen. 33, 19. Ap. Ros. אי לאו דלינא חספא לא משתכחת מרגניתא si non elevassem lapidem, non inventa fuisset sub eo margarita, i. e. si non laborassem, non cepissem fructum: vel non invenisses tu margaritam. Sic legitur in Halichoth olam f. 13b. דאנא הא דלאי ואת חשכח מרגניתא ego sum qui laboro, et tu invenis margaritam. Ita usurpari potest, quando quis magnum laborem sustinet, et alius ejus utilitatem percipit. למרגליה דליח לה טימי כל שמשבח בה פגמה margaritam inaestimabilem quicunque laudat, dehonestat eam, Talm. Jerusch. Ber. c. 9. initio. אנא מובד מרגליתי גו ארעא מסאבתא ego perdo margaritam meam in terra immunda, TH. Kil., in fine, h. e. amitto vitam meam, reddo spiretum meum etc.

מַרְגָן *scorpio: spina aculeata, pungens instar scorpionum, kynosbaton, rosa canina.* Pl. ארדי יתכון בְּמַרְגָנִין castigabo vos scorpionibus vel spinis, heb. בעקרבים, IR. 12, 11. Graec. μάραγναν *flagellum, scutica.*

מְרַד *rebellare, contumacem, rebellem esse, rebellando deficere,* ut hebraice. Respondet etiam verbo פשע et קשר. Praet. וּמְרַד יהוא et rebellavit Jehu, heb. ויתקשר IIR. 9, 14. דִּי מְרַד qua rebellavit, IIR. 15, 15. IR. 16, 20. וּמְרַד עלוהי בעשא et rebellavit contra eum Baasa, IR. 15, 27. vide et IR. 16, 11. ארי מְרַדְתָּא בי nam rebellasti contra me, IIR. 18, 20. הא אנא מְרָדִית על רבוני ecce ego rebellavi contra dominum meum, IIR. 10, 9. מְרַדוּ במימרי rebellarunt verbo meo, Ez. 2, 3. ומרדו מירא et rebellarunt rebellionem, 2 Reg. 12, 21. et 14, 19. מְרַדְתּוּן במימרי rebellastis verbo meo, Jerem. 2, 29. מְרַדְתּוּן כלכון עלי rebellastis omnes contra me, IS. 22, 8. 13. מְרַדְנָא וכדבנא rebellavimus et mentiti sumus contra verbum Domini, Jes. 59, 13. Partic. fem. וּמָרְדָא ושלטא בכל עלמא et rebellans ac dominium exercens in totum mundum, Thr. 1, 7. Legerim potius מָרְדָה, dominans, a רְדָה. Infin. לְמִמְרַד מן אורייתא ad deficiendum a Lege, Hos. 7, 16. Sic Jer. 8, 5. Fut. לא תִמְרְדוּן non rebellabitis, Num. 14, 9. Ap. Tos.: השחין המכוה והקדח המורדין ulcus, adustio, et inflammatio rebellantia, Neg. c. 6. Glossator scribit: Quamdiu ulcera vel apostemata non curantur et crustam ducunt, vocantur מורדים rebellantia, q. d. עומדים במרדם persistentia in rebellione sua, quia curari nolunt. Sic c. 8. et 9. B. Ar. exponit מחחרין inflammata. In As. 28b. עין שמרדה מות־ לכוחלה בשבת oculum qui rebellat, licet stibio vel collyrio inungere in Sabbatho. Gl. שמרדה qui rebellat, i. e. שרוצה לצאת כאדם מורד ויוצא qui vult exire, sicut homo rebellans et exiens ac erumpens. Videtur in his locis commode exponi posse per *fluere, stillare, saniem eructare* etc., ex significatione Verbi רְדָה. Unde Syr. מרדיתא דדמא fluxus sanguinis, Mar. 5, 25. Ex Ithpehal איםרדה אולה לבית נשיא exacerbata fuit, et ivit in gynaeceum, Bm. 84b. In Ar. parvo in אמר legitur איםרא, ex seq. radice. In Ar. magno אמריא.

ומרוד ממעין מָרוֹדָא ,מָרוֹד *rebellis, contumax:* יתקרי לך et rebellis a visceribus nomen imponetur tibi, Jes. 48, 8. Pl. מָרוֹדִין באוריתא rebelles in Legem, Jobi 24. 13. Emphat. בְּמָרוֹדַיָּא inter rebelles, IIS. 15, 31. Femin. קרִיתא מָרָדְתָּא civitas rebellis, Esr. 4, 12. Ri. אשה מורדת mulier refractaria, quae marito officium conjugale denegat. Vide Maim. in הלכות אישות c. 14. s. 8.

מְרַד ,מֶרֶד ,מִרְדָא ,מָרוֹדָא et מַרְדָּא *rebellio, contumacia:* וּמְרַד et rebellio, Esr. 4, 19. מַרְדָּא תקיף rebellio fortis, IIS. 15, 12. ומצלי במרודא et qui orat in rebellione, Ps. 50, 16. אם במרדא ואם בשקרא שקרנא num per rebellionem aut falsitatem falso egerimus, Jos. 22, 22. וקרח מַרְדָּא מַרְדָּא et clamavit; rebellio, rebellio, IIR. 11, 14. Cum aff. וּמַרְדֵּיה et rebellio ejus, IR. 16, 22. Pl. cum affix. דשבקין ליה מָרוֹדוֹי cui remissae sunt contumaciae, Es. 32, 1. 5. מַרְדֵיהוֹן rebelliones ipsorum, Ps. 88, 13. על סגיאות מַרְדָהָא propter multitudinem rebellionum ejus, Thr. 1, 5. Ap. Tos.: בורח מחמת מרדין fugiens propter rebellionem, Bb. 38b. R. Sal. scribit מרדין esse לשון רציחה in lingua persica. Sic legitur in Bk. fol. 117a. עד האידנא הוו פרסאי דלא קפדי אשפיכות דמים והשתא דקפדי אשפיכות דמים ואמרי מרדין מרדין hucusque fuerunt Persae, qui non addicti erant effusioni sanguinis: nunc vero sunt addicti effusioni sanguinis, et dicunt מרדין מרדין occide, occide.[58]

מָרוֹד ,מָרוֹד *onager,* Gen. 16, 12. Jobi 6, 6. Pl. כְּמָרוֹדַיָּא sicut onagri, Jobi 24, 5.[59]

דמרדותא קשיא מַרְדוּתָא *rebellio, contumacia:* cujus rebellio gravis est, IS. 20, 30. Item *castigatio, eruditio, disciplina,* et eatenus pertinet ad רדא. Vide illic. Ap. Ros. מכת מרדות percussio rebellionis, contumaciae, eo quod rebellis quis fuit בדברי תורה ובדברי סופרים in verba Legis, et in verba Scribarum, caedunt eum plagis non ad numerum 39. plagarum neque sine ulla aequi aestimatione, sed sine mensura. B. Ar.: „Malkuth", h. e. vapulatio Legis (in Lege praecepta) infligitur propter transgressionem praeceptorum negativorum, cum certa mensura et praemonitione, et praeterea requirit numerum tripertitum, sicut dicitur, „quadraginta (plagis) percutiet eum", quod sapientes explicant de numero proximo quadragenario. Sed qui transgreditur praeceptum affirmativum, ut cum alicui dicitur, fac tabernaculum, fac ramum palmae, et is non obtemperat, percutiunt eum donec animam exhalet, sine aestimatione et sine numero tripertito. Sic eum, qui

[58]) „Credo, ait H. Relandus, voce مردن ,מרדן, morden, quae Persis notat *mori,* olim usos fuisse in praeliis, quasi dixissent *moriendum, moriendum vobis est.* Vox ميرانذن, miranden, *occidere,* longius a מרדין recedit."

ur ibi pro hebr. פרא, quod *onagrum* simulque vero et *hominem ferum* quasi *rebellum* denotat.

transgreditur verba sapientum, percutiunt sine numero et aestimatione. Quare autem vocant hanc paenam מכת מרדות? eo quod ejus reus מרד rebellavit contra verba Legis, et contra verba sapientum. Hactenus Aruch. Vide Maim. in Sanh. c. 16. s. 3. et cap. 18. s. 5. ubi scribit, illis qui admonitionem non recipiunt, infligitur poena contumaciae, quandoquidem peccarunt non obstante (admonitione): immo etiam qui transgrediuntur ea quae prohibita sunt a Scribis, percutiuntur מכת מרדות percussione contumaciae.

מַרְדָא Jes. 17, 6. Vide in רדד, et aliter in רְדָה.

מֹרדה *ventilabrum, vannus.* Sic scribitur in Aruch, sed legendum מְדִירָא de quo in דרה. Ponitur et pro *avis cujusdam specie* ap. Tos., ubi de avibus licitis et vetitis agunt, in Chol. 62b. ibi tamen in textu legitur מדרא.

מורדיא vide in רדה.

מרדכיתא vide in מרן, in מורניתא.

מַרְדַע[60] *stimulus, quo boves punguntur,* sic dictus, quasi מורה דעת לפרה *docens scientiam, ut sciant arare boves,* ut legitur in Vr. s. 29.

מַרְדַעַת *clitellae pulvinar, mulis, asinis equisque instratum, quibus onera imposita ferunt, ne iis rodantur,* Sab. c. 5. in princ. in Misna.

מְרָה *rebellis fuit, rebellavit,* hebr. Aphel אמרה *irritare, exacerbare:* מאן אמרייך quis exacerbavit te? ממרים את היונים irritant columbas invicem ut avolent, Sanh. 25b. Gl. מרגיזין irritant, incitant ad pugnam et morsum: שני בני אדם שהמרו זה את זה duo homines qui irritant se invicem, sc. spondendo, paciscendo, ſie wetten mit einander, Sab. 31a. Ex Ithpa. ואימרי בעל הבית et exacerbatur, irritatur paterfamilias, Bm. 77a. Sic adducit, et recte, Baal Aruch. In Talmud corrupte legitur איםר. Aliter, שב שני אימרא בקתא מבקא septem annis rebellis facta est, vel defecit culex (femina) a culice (masculo). Citatur ut Proverbium in Chol. 58b. Culex nempe masculus videns aliquando hominem pinguem et succulentum lavantem, et ex aqua egredientem, subito insedit ei, et sanguinem exsuxit, et culici foemellae nihil de praeda nacta significavit. Hinc ista diuturna simultas et rebellio. Videtur accomodari posse ad mulieres, quae levi et quavis de causa possunt materiam rixarum et simultatum arripere.

מַמְרֵא *rebellans, inobediens:* זקן ממרא senex rebellans, deficiens ad idololatriam, Sanh. 87a. et 16a. Sota 45a. Maim. Hilch. Mamrim c. 3. scribit; זקן ממרא האמור בתורה senex rebellans, de quo Lex loquitur, est sapiens ex sapientibus Israëlis, in cujus manu est Kabbala, et judicat atque docet de verbis Legis, secuti judicant et docent omnes sapientes Israëlis: sed incidens in controversiam in judicio cum domo judicii majore, non accedit ad verba ipsorum, sed dissentit ab ipsis, et docet facere id quod non consentit cum doctrina illorum. Contra talem pronunciat Lex sententiam mortis etc. Scaliger in Elencho Trihaeresii c. 27. scribit; apostatas voluntarios, qui non coacti verum cultum abdicant, vocari מַמְרִים et singulariter זקן מַמְרֵה γέρων ἀποστάτης. Videtur confudisse מוּמָר, de quo supra in מור, et מַמְרֵה, quod huc pertinet. De hoc sene rebellante videndus ulterius Maim. loco citato, ubi ab initio statim senem rebellantem ab Epicuraeis et aliis apostatis discriminat.

הַמְרָאָה *rebellio.*

מַרְוָא vide supra in מרא.

מְרַז *dissolvere:* vel *atterere, conterere, exulcerare:* משום דמיא מרזו מכה quia aquae dissolvunt, vel exulcerant plagam, Jeb. 47b. B. Ar. explicat per ממרסין. R. Sal. מכבידין את חולי המכה aggravant morbum vulneris.

מרזבני[61], מרזב vide in litera ר.

מוּרְזְמָא *nomen avis mundae* ap. Tos., Chol. 63a. quae fuit corpore rubro, pedibus longis sive altis. Autor Aruch vult esse vocabulum persicum, *quo omnis res rubea et longa* denominetur.[62] Formam habet quasi a רזם.

מְרַח hebr. *atterere, conterere, contusum in emplastro applicare: oblinere, illinere, inungere, emollire, emplastro obligare.* Ap. Ros. וימרחו בזפת et oblinunt pice: ואם מירח מן הצדדין si oblinat a lateribus: עד שימרח מלמעלה ומלמטה donec oblinat supra et infra. B. Ar. scribit סוך, משח, טוח, מרח et שוע unum idemque significare.

מֵירוּחַ *inunctio, perunctio, illitus, illinendi actus.*

Secundo מְרַח syriace *audere, audacem esse, audacia uti,* Matth. 22, 46. Hinc in Tg. מְרִיחַ *audax, arrogans, protervus:* מן דִמְרִיחַ לביה is cujus cor audax, perversum est, pro hebr. סוג לב aversus corde, Prov. 14, 14. ממיקנא מְרִיחָא irrisor protervus, heb. זד יהיר Pr. 21, 24. Interpres latinus, *tumidus,* i. e. *arrogans, superbus,* quasi *inflatus,* a רוח.

Tertio מְרַח *ventilare frumentum, a paleis ex-*

[60]) Vox arab. videtur esse a verbo مرد *cuspide teli percussit.*

[61]) Auctor Aruch ut peregrina praeter haec duo compluria hic enumerat vocabula, quae A. n. quasi originis chald. essent sub. rad. רזב tractat. Nobis auctorem B. Ar. sequentibus hic explicare opportunum videbatur: מרזב vel מרזבא per. مُرْزَاب quasi *foramen aquae,* ὑδροχόη *canalis, tubus per quem aquae fluunt.* Item מרזב, מרזבתא vel, ut rectius in Ar. per פ scribitur, מרזפתא *malleus,* arab. مِرْضَافَة. Pro eo A. n. per א formativum ארזבתא legit. Denique מרזבן مَرْزُبَان qs. *confiniorum custos, satrapa qui in regni extremis praefecturam agit.* Exempla vide Auct. nostrum s. v. רזב.

[62]) Innuit pers. مرجام quod notat animal *erecto collo incedens.* Origine arabicum est.

purgare. Ap. Tos. פטור מן המעשרות עד שימרח liber est a decimis, donec ventilaverit, Pea. c. 1. עד שלא מרחו antequam ventilentur, Bb. 94a. Sic videtur originem trahere a רוח. Alii explicant per החליק *complanare, aequare acervum frumenti pala, quod ultimum est in collectione frumenti opus*. Hinc scribit R. Sal. in Bech. 11b. lin. 1. מירוח גמר מלאכה של תבואה כשמשוה את כרי ומחליקן ברחת h. e. Meruach est ultimum opus circa frumentum, quando pala acervi aequantur et complanantur. Vide eundem in Menach. 66b.

מְרִיחָא, מֵירוּחַ *ventilatio*, ibid. vel *complanatio, aequatio*.

מַרְחֶשְׁוָן *Marchesvan, mensis octavi, Octobris nomen*, qui IR. 6, 38. in hebraeo dicitur בּוּל, Deuter. 32, 2. in Jon. Esth. 3, 7. in Tg. sec. Quidam deducunt a רחש *eructare, quod aquas iste mensis eructare et copiose producere soleat*, unde et Bul, a מבול diluvio et aquarum exundantia.[63] Vocatur et חשון.

מְרַט *depilare, glabrare, pilos evellere, decalvare, calvitium inducere*, hebr. et chald. Praet. Pehil Babylonicum, עד די מְרִיטוּ גַפִּיהּ donec depilatae essent alae ejus, Dan. 7, 4. Partic. ולסתי לְמָרְטִין et genas meas vellentibus-pilos, Jes. 50, 6. Regia לְמוֹרְטִין ex forma hebraica. Fut. ולא יִמְרְטוּן להון et non glabrabunt, calvitium inducent sibi, Jer. 16, 6. hebr. יקרח calvitium inducetur: לא ימרטון מרט בראשיהון non calvabunt calvitium in capitibus suis, Lev. 21, 5. Sic Ez. 27, 31. Ithpe. Praet. וכל כתף אִתְמְרַט et omnis humerus depilatus est, heb. מקרח, Ez. 29, 18. Pahel Part. ועל ידי רשיעי מְמָרֵט יתי et per manus improborum depilat me, Job. 16, 11. Interpres Latinus, *convellit*: Munsterus, *scalpens*: Sanctes, *divertens, inclinans*, quomodo hebraeum ejus ירטני explicant. Sic נִמְרַט *pilis nudari*: בגדים ממורטים vestes depilatae, tritae.

מְרַטֵּט *idem quod praecedens verbum* מרט. Hinc in Venetis, מְמַרְטֵט יתי, Jobi 15, 11. ut ante. Apud Tos. אימרטוטי אימרטט depilando depilata fuit, scil. ovis, Nid. 56b. et dissolvendo dissolvitur, As. 69a. כיבי ממרטט dolor meus conturbatus est, hebr. נעכר Ps. 39, 3. per metaphoram.

מְרָטָא, מְרָט *calvitum, depilatio*: לא תשוון מרט בין עיניכון non facietis depilationem inter oculos vestros, Deut. 14, 1. אסגי מרט auge calvitium, Mich. 1, 16. Ab hac forma emphatice diceretur מַרְטָא: sed emphatica est cum Kametz ex forma superiori, ובכל רישיהון מְרָטָא et in omnibus capitibus ipsorum erit calvitium, Jes. 15, 2. Ti. non tantum de pilis, sed et de lana animalium efferunt: unde מִמְּרָטָא דבֵיני אטמי de lana quae est inter femora, Sab. 49a.

מוֹרָט *pilitium*: עד שמורטו ממושך donec pilitium ejus sit extractum, Ab. Esra, Jes. 18, 2.

מַרְטוּטָא[64], מַרְטוּט *vestis, pallium, penula, villosa* proprie: דשקל מרטוטא מן חבריה qui accipit pallium a socio suo, hebr. מעדה בגד removens vestem, Pr. 25, 19. Aff. מתנסב מַרְטוּטֵהּ tollatur pallium ejus, qui fidejusserit pro extraneo, Pr. 27, 13. ubi prave in Venetis legitur מַרְעוֹטֵיהּ. Rabbini dicunt סְמַרְטוּט, per prothesin literae ס ex usu Chaldaeorum, de quo suo loco in lit. ס.

מרטיסה *species locustarum parvarum salsarum*, TH. As. c. 2. f. 42a.

מַרְטְקָא[65] *scutica, flagrum equorum*: ודלמא מסוסיא ומרטקא et forte ab equis vel scutica, Jom. 77a. Gl. שוט הסוס. Est etiam *morticinum, caro mortua in vulnere aut alio vitio corporis animalis*.[66] R. Sal. *arteriam* exponit, *quae scissa, nunquam sanari et conjungi potest*. Id volunt esse אלל apud Jobum c. 13, 4. Vide Chol. 12a. et Rad. אלל et in ordine ארט, ארטקא.

מוֹרְטִירוֹ mortarium. Vox ex Latino corrupta.

מְרִיוּטָאִין מרי *populorum nomen*, pro hebraeo לודים *Ludaei*, Gen. 10, 13. Elias putat esse, quos adhuc hodie vocant מרוניטין *Maronitas*, qui sunt ex regno Pretojohannis.* Schindlerus *Mauros*.

מוּרְיָיס *oleum, pinguedo, a piscibus axiens: muria, salmuria* ἁλμυρίς *salsugo piscium, embamma, intinctum*. Ti. הלוקח יין לתת לתוך המוריים accipiens vinum, ut indat embammati, Chol. 5a. As. 34b.

מר יולא *nomen herbae*, Pes. 39a. In glossa legitur מרירואי.

מרד מוּרְבָא[67] *canalis, fistula, tubus, aqualiculus*. Pl. emphaticus: תעץ ית חוטריא בְמוּרְבְיָתָא et imposuit virgas, quas decorticaverat, in canales, hebr. ברהטים, Gen. 30, 38. in Tg. Jon. ubi in Hier. מַרְבְיוּתָא sub forma singulari, quod sine dubio debet esse pluraliter בְמַרְבְוָתָא. Item alibi pro hebraeo, ומלאה ית מוּרְבְוָתָא et impleverunt canales ad potan-

---

[63]) Fortasse est compositum ex chald. מר *gutta* vel arab. مر, et حشو *impletio, repletio, abundantia*, mensis sic dictus a pluvia copiose eo mense delabente.

[64]) Conf. arab. مرط, q. e. *species indumenti ex lana vel serico grossiore* contexti.

[65]) Rectius B. Ar. transpositis literis מטרקא legit. Est enim nomen a verbo טרק *mordere, pungere* formatum, quasi *mordens, pungens* dicas.

[66]) Vide quae supra ad vocem מדרקא scripsimus.

*) מרטניא (Jeb. 63b.) *Mauritania provincia Africae*.

[67]) B. Ar. per duplex Vav מרכוות legit, ubi quidem primum Vav ad restituendum ar. Dhama indicandamque lectionem per Schurik inservit, alterum vero radicale est arab. vocis مركو *lacus aquae s. cisterna magna*, a quo, ut videtur, chald. vox מַרְכְוָתָא formata est.

dum greges, Exo. 2, 16. in Jon. ubi prave in libris est ב pro כ. At Cant. 7, 5. in Tg. retinetur רהטיא. Constr. ורוקינת לגינתא לְמוּרְכְוַת בית שקתי et evacuavit lagenam in canales loci aquarum, Gen. 24, 20. in Jon. ubi TgH. omnino videtur corruptum, in quo legitur ואחתת מוּרְכָה לגו שקיא et demisit hydriam suam in aqualiculum, hebr. כדה.

נִתְמַרֵךְ *emollescere, molle fieri, liquescere:* הַמְרָכָה *mollities:* שנתמרך פסול quod mollescit, liquescit, diffluit, illegitimum est: איזהי המרכה quaenam est המרכה? כל שנשפך כקיתון id quod effundi potest sicut poculum.

מוּרְךְ vide in רכך.

מַרְכֵּז vide in רכז.[68]

מרכל vide in אמר, in אמרכול.

מרכנתא. Sic ponit hoc loco Aruch. Vide supra in מר.

מרם מֵירָם unde apud Talmudicos, ספרי המירם אינם מטמאין את הידים libri haeretici non polluunt manus, Jadajin c. 4. gl., ספרי מירם sunt ספרי הצדוקים libri Tzadducaeorum. Glossa alia, ספרי מירם sunt libri qui adversantur Legi nostrae, et vocantur sic, quod eos Deus debeat expellere, et ex rerum natura tollere. Et in Chol. 60b. ספרי מירם ראויין לישרף libri haeretici digni sunt qui comburantur. Sic citatur in Aruch, at in Gemara talmudica ספרי הבלים libri vanitatum. In Aruch scribitur per Samech, ספרי המירוס libri Homeri, i. e. Graecorum vanitatem tractantes: Alii explicant *libri fatui, stolidi, inepti*, a graeco Μῶρος.

מַרְמְהִין[69] *arboris nomen, cujus lignum durissimum.* Ti. ונבחשיה בגוווא דמרמהין וכי בשיל גוווא דמרמהין בשיל ליה misceat illud frusto ligni Marmehin, et si tunc satis coquitur, frustum ligni marmehin coquit illud: Git. in materia medicinali 69b. In Aruch legitur מרמהוק.

מַרְמִיטָה[70] *horror.* In Br. s. 17. ad illud, „et injecit soporem," Gen. 2, 21. et s. 43. non 45. ut in Aruch notatum est: שלשה תרדמות הן תרדמת שינה ותרדמת נבואה ותרדמת מרמיטה tres sopores sunt: sopor somni, sopor prophetiae, et sopor stuporis: somni, ut „et injecit Dominus Deus soporem in Adamum, וישן et dormivit", Gen. 2, 21. Sopor prophetiae: ut „fuitque occumbente sole, incidit sopor altus in Abrahamum," Gen. 15, 12. Sopor stuporis: ut „nec fuit qui videret, neque qui nosset, neque qui evigilaret: omnes enim dormiebant, quia sopor altus Domini irruerat supra eos," IS. 26, 12. Commentator hic dicit, R. Sal. מרמיטה interpretari בהלה *horrorem, terrorem, obstupefactionem.* Autor Ar. vult significare *lapidem marmorem*, ex sequentis vocis significato, et sensum esse juxta id quod scriptum est: „sileant sicut lapis", Exod. 15, 16. Postellus reddit; et sopor carri, seu vehementiae, somni profundioris. Quid autem hic sit Carri, nescio, nisi respiciat ad graecum Καῤῥων. David de Pomis et Guido citant דוֹרְמִיטָא dormitatio, *sopor.* Sed hodie sic non legitur.

מַרְמַר, מַרְמִירָא vel מַרְמָרָא marmor: לוּחֵי מַרְמִירָא tabulas marmoreas, Deut. 9, 9. in Tg. Jon. Plur. מַרְמְרִין סמקין ירקין וברקין וסרוקין וחורין marmora rubra, viridia, fulgurantia, flava et candida, Esth. 1, 6. בְמַרְמְרִין פסילן lapidibus marmoreis dolatis, Thr. 3, 9. Ti. באבני כוחלא שישא ומרמרא lapidibus colorato, viridi et albo marmore. Bb. 4a. Gl. כוחלא marmor: צבוע coloratum, fucatum, diversis coloribus quasi fuco inductum; שישא marmor; ירוק viride.

מרן מוֹרָן[71] *arx, palatium:* Ti. אין חולקין וכו׳ לא את הטרקלין ולא את המורן non dividunt etc. neque triclinium, neque arcem, Bb. 11a R. Salom. scribit esse מיני פלטין *species palatiorum.* R. Moses Ben Maim. מיני ארמונים *arcium species* esse scribit.

מָרוֹן[72] *agnus, ovis:* In Rh. fol. 18a. in Misna: בראש השנה כל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון in principio anni omnes homines transeunt ante eum, sicut agni. In Gem.: quid est כבני מרון? interpretantur illud chaldaice כבני אמרנא sicut filii ovium, agnelli (gl. i. e. sicut oves, quas numerant ad decimationem, quae egrediuntur sigillatim una post alteram per ostium parvum, ne simul possint egredi, vide R. Salom. Lev. 27, 32.) Resch Lakisch dixit כמעלות בית מרון sicut gradus ovilis (gl. cujus via est angusta, ne duae simul possint ire una juxta alteram) R. Schemuel dixit כחיילות בית דוד sicut exercitus domus Davidis (gl. מרון לשון מרות וארנות i. e. מרון est idem quod מרות et ארנות dominium) exercitus enim cum lustratur, quoque requiritur, ut sigillatim transeant, unus post alterum.

מוּרְנָא, מוּרְנֵי *vermis:* Pl. מוּרְנִין וארחש et produxit vermes, heb. תולעים, Exo. 16, 20. נחיל דמורנין turba, examen, collectio vermium, Deut. 21, 8. in Jon. לבש בשרי מוּרְנֵי induta est caro mea vermibus, hebr. רמה, Jobi 7, 5. ובר נש דבמותוי מורני et homo in morte sua vermis, Jobi 25, 6. hebr. תולעה, germ. Maden, ut inquit Elias. Baal Ar. citat locum ex Chol. 67b. ubi nunc legitur דדני vel דרני. Sed in

---

[68]) Arab. مركز *centrum circuli aut rotundi.*

[69]) M. Landau quasi somnians hanc vocem germanice reddit Mahagonybaum. Fortasse divinavit.

[70]) Marmota, *mus Alpinus.* הרדמה מרמיטא dormitio marmotae, qualem scil. dormire solent marmotae, i. e. profunda.

*) מרמצי (Midr. Koh. 6, 11.) vox corrupta ut videtur pro מרמטי d. q. paulo ante.

[71]) Vox dubia, pro qua nonnullis טירן (ט et מ enim propter similitudinem figurae persaepe mendose commutata inveniuntur) legere placuit, ut sit gr. τύῤῥις *turris*, quae vox gr. etiam in Talmude legitur in tract. Mac. 10a.

[72]) Idem quod אִמַּר, אִמְּרָא *agnus* d. q. supra.

As. 26b. לשום מורנא propter vermes. In Aruch scribitur מוראנא.

מוֹרְנִיתָא, מוֹרְנִית[73] *lancea, hasta, scipio, baculus:* לא אשתכח חרבא ומורניתא non est inventus gladius, aut lancea, IS. 13, 22. סב ית מורניתא accipe lanceam, IS. 26, 12. באחורי מורניתא parte posteriore hastae, IIS. 2, 23. ונפקת מורניתא et exivit hasta, ibid. למטחי במורניתא percutere hasta, IS. 19, 10. ומורניתא בידיה et lancea erat in manu ejus, v. 9. ומהלך בשוקא על מוֹרְנִיתֵהּ et si ambulaverit in platea cum scipione suo, Exo. 21, 19. Jon. heb. על משענתו. B. Ar. in lit. ם legit מַרְדְּכִיתֵהּ. Schindler. in rad. דרך ponit; מַרְדְּכִיתָא *baculus quo quis incedens nititur.* Plur. absolutum ומגליכון לְמוֹרְנְיָין et falces vestras in lanceas, Joël 3, 10. מוֹרְנִין דקטול lanceae occisionis, Ps. 55, 22. hebr. פתיחות gladii stricti. Emphat. צחצחו מוֹרְנְיָיתָא polite lanceas, Jer. 46, 4. מורניות שלי מוכנות הן lanceae meae paratae sunt, Sr. s. 17.

מוֹרְנִין[74] *ulmi, arbores,* Jes. 41, 19. et 60, 13. hebr. תדהר, quod *taedam, arborem oleosam,* vertunt. Forte fuit arbor, unde hastarum oblongarum ligna fiebant.

מָרוֹנְיָא[75] *nomen proprium loci,* in Pesikta.

מְרַם[76] *atterere, conterere, comprimere, contundere.* Part. Pehil מְרִים פחדין attritus testibus, Lev. 21, 20. hebr. מרוח quod idem: וּדְמָרִים ודרסים et qui compressus est aut contritus, hebr. מעוך, Lev. 22, 24. Ti. ונמרסיה et contundat illud cum oleo, Git. fol. 69a.

Secundo מָרַם *miscere, circumagere, agitare, ut eum cochleari coctum ollae circumagitur:* הוו מָרְסָן ובחשן ית דמא fuerunt circumagitantes et miscentes sanguinem, sc. sacrificiorum, ne concresceret, Esth. 1, 14. in primo Tg. ונותנו למי שהוא ממרס בו et dat eum (sanguinem) isti, cujus officium est miscere eum, Joma 43. in Misna. Gl. מינס בו. Item ממרסין באורז בשביעית circumagitant oryzam anno septimo, i. e. מערבבין miscent, Schevi. c. 2. in fine.

מָרְסָא, מַרְסְתָא *contritio:* דמכסה סנואתא בְּמַרְסְתָא qui operit odium contritione, Pr. 26, 26. Item *pustula, ulcus saniosum:* מפיס מורסא aperiens pustulam, digitis scil. aufspützen, ad educendam saniem vel pus. Vide et רסס.

מוֹרְסָן *contritum, conquassatum, contusum, furfures posteriores farinae tusae:* שנלוש הקמח והסובין והמורסן ביחד ut depsatur farina, furfures et contusum simul, Am. 7, 14. in Kimchi.

מוֹרְסָנָן *plenum furfuribus crassioribus ex contusione,* Sab. c. 7. in fine.

מַרְסְנָא, מֶרֶס *nomina propria magnatum Persicorum,* Esth. 1, 15.

מוֹרוֹס μωρός *stultus.*

מִירוֹס, הַמֵּירִים vide paulo ante in מרם, etsi huc pertinere omnino videatur, juxta scriptionem Aruch.

מְרַע[77] *aegrotare, aegrum esse.* Praet. הא אבוך מְרַע ecce pater tuus aegrotat, heb. חולה, Gen. 48, 1. מרע חזקיה לממת aegrotavit Chiskija ad moriendum, i, e. ad mortem hebr. חלה, Jes. 38, 1. ארי מרע ואתאסי quod aegrotasset et sanatus esset, Jes. 39, 1. אף את מְרַעְתָּא כותנא etiam tu aegrotasti sicut nos, Jes. 14, 10. Ithpe. אִתְמְרַע בר אתתא morbo affectus, aegrotavit filius mulieris, IR. 17, 17. ארי אִתְמְרַעִית יומא דין nam aegroto die hoc, IS. 30, 13. Inf. ועקת לאמנון לְאִתְמְרָעָא et angustia erat Amnoni ad aegrotandum, IIS. 13, 2. Imper. שכב על שוויך וְאִתְמְרַע cuba in lecto tuo et aegrotum age, IIS. 13, 5. Aphel Praeter. וית מרעהא דְּאַמְרַע יי בה et morbos, quibus aegrotare fecit eos in ea, Deut. 29, 21. Ex Pahel Part. מחא מְמַרְעָא plaga aegra, Jerem. 14, 17. quomodo et legendum, Nah. 3, 19. pro מְמַרְעָה.

מְרִיעַ et contracte מְרַע *aegrotus, infirmus:* דחגיר דְּמָרִיעַ quod claudum et aegrotum est, Mal. 1, 8. 13. והא אבוך מרע et ecce pater tuus aegrotus est, Gen. 48, 1. שכיב מרע הוא cubans aegrotus est, IS. 19, 14. ארי מרע אנא nam aeger ego sum, IR. 22, 34. כל ריש מְרַע totum caput aegrotum est, Jes. 1, 5, Plur. וְלִמְרִיעַיָּא לא אסיתון et aegrotos non sanastis, Ez. 34, 4, Fem. ארום מְרִעַת חבתא אנא nam aegra amore sum, Cant. 2, 5.

מַרְעַי *idem.* Fem. מַרְעִית, unde emphat. בישותא מַרְעִיתָא malum aegrum, aegritudinem afferens, Eccl. 5, 12. 15.

מַרְעָא, מַרְעָא, מְרַע *morbus, infirmitas, aegritudo,* hebr. חלי: ut איתיתי עלך מרע adduxi super te morbum, Mich. 6, 13. ויהי לך לְמַרַע במעך eritque tibi in morbum viscerum tuorum, ibid. v. 14. להבלו וּלְמַרְעָא בישא in vanitatem et morbum pessimum, Eccl. 6, 2.

---

[73]) *Hasta ex ligno arboris* מורנין (vide notam sequentem) *confecta.* Cf. hebr. ברושים *abies,* quod synecdochice (Nah. 2, 4.) pro *hasta* legitur.

[74]) Gr. μύρον, μυῤῥίνη vel μυρσίνη i. e. *myrtus,* ut vult C. de Lara. Ex myrtis vero conficere non solent homines hastas (vide notam praecedentem), et praeterea in ipso versu, in quo haec vox legitur, arboris הדס jam mentio fit, quod certe myrtum denotat, minimeque dicere licet מורנית etiam myrtum significare. Puto igitur esse مرّانة quod arabice (vide Cast. lex. ar. II. p. 2146) et *arborem* quandam et *hastam* (verisimiliter ex ligno illius arboris confectam) denotat.

[75]) *Maronia* urbs Syriae prope Palmyram (vide eam apud Ptolem.), ubi sepultus erat Rabbi Schimon ben Jochai, qui auctor libri Zohar habetur. Pesikta in sect. בשלח.

[76]) Affine est verbo פרס vel פרש *fidit, fregit, divisit,* arab. فرص. فرس *findere lacerare.*

*) מרסינטין vel מורסינטין (TH. Schevi c. 7.) gr. μυρσινίτης *myrta in vino macerata.*

[77]) Syr. ܡܪܥ, arab. مرض *aegrotus fuit.*

Aff. אם איחי מִמַּרְעִי דֵין num victurus sim a morbo hoc, IIR. 1, 2. והוה מרעיה תקיף et fuit morbus ejus vehemens, IR. 17, 17. כד מרע ואתאסי ממרעיה quando aegrotavit et sanatus fuit a morbo suo, Jes. 38, 9. Pl. ויעדי יי מנך כל מַרְעִין et removebit Dominus a te omnes morbos, Deut. 7, 15. Sic Exod. 23, 25. וסומן לְמַרְעִין et dispositus ad morbos, Jes. 53, 3. Constr. מַרְעֵי מותא aegritudines mortis, Ps. 116, 3. Affix. דמסי לְכָל מַרְעַיְכִי qui sanat omnes infirmitates tuas, Ps. 103, 3. וית מַרְעָהָא et infirmitates ejus, Deuter. 29, 22.

מְרוֹעָא *idem:* או מא מרועא קשיא אסגיתי עלך aut quem morbum gravem multiplicavi super te, Mich. 6, 3. קַבִּילִי מְרוֹעָא suscipe infirmitatem, et ingredere servitutem, Jes. 47, 2. Ponitur pro hebr. רחיים molae, unde et Sanctes et Munsterus vocem chaldaicam explicant *molam.* Regia habent מָרְוָא dominium, suscipe dominium alienum, subjice te aliorum dominio, et ingredere servitutem: וּבִמְרוֹעָא קשיא יתערעון כחדא et in morbum gravem incurrent simul, Hos. 11, 7.

מַרְעוּת *idem:* Cum aff. בעדן מַרְעוּתְהוֹן in tempore infirmitatis ipsorum, Ps. 35, 13. מַרְעוּתִי היא morbus meus est, Ps. 77, 11.

מַרְעִית *idem:* מרעית עברא על נפשנא infirmitas transivisset super animam nostram, Ps. 124, 4.

מרעל vide in רעל.[78]

מְרַק *tergere, abstergere, extergere, eluere, expolire: defricare, affricare.* Imper. מְרִיקוּ וצחצחו זינא tergite et expolite arma, Jes. 21, 5. Ithpe. Part. מִתְמַרְקָא משח רבותא extersa oleo unctionis, Cant. 3, 6. Fut. וְיִתְמְרִיק וישתטיף במיא defricabitur et eluetur in aquis, hebr. ex Puhal מֹרַק, Lev. 6, 21. al. 28. על בשרא דאנשא לא יִתְמְרַק super carnem hominis non affricabitur, sc. oleum illud sanctum, Exo. 30, 32. in Jon. Et aliter וְאִתְמוֹרַק עלוהי pro hebr. ויזורר et sternutavit, IIR. 4, 35. Vide supra מקק. Aphel Fut. ולא תַמְרִיק במכסנותיה et ne abstergas correptionem ejus, i. e. ne contemnas, rejicias aut leviculam habeas, quae veluti macula levi aquae gutta, sic ea levicula excusatione elui possit, Prov. 3, 11. hebr. תקוץ fastidio habeas. Elias putat habere significationem רֵיק vacuum, quasi dicas, evacues a te.

Deinde est quoque *complere, perficere, finire, absolvere:* unde Fut. ואנון יְמַרְקוּן ית חוביהון et ipsi perficient iniquitates suas, hebr. יִרְצוּ, Lev. 26, 43. in TgH. Sic ap. Ros.: יסורין ממרקין כל עונותיו של אדם castigationes perficiunt omnes iniquitates hominis, Ber. f. 5a. juxta autorem Aruch, ex significatione מריקין *evacuant:* nam castigationes graviores et diuturniores sanguinem hominis exhauriunt, ac vires consumunt, ut inique agere desinat. Sic qui praeceptum vel opus bonum agere incipit, ei dicunt מְרוֹק כולה exhauri totum, h. e. השלם comple, perfice: הגיפה ולא מירקה clausit eam, sed non perficit eam, i. e. perfecte clausit, Ohol. c. 13. Gl. לא השלים הסגירה non perfecit, absolvit clausuram: הכלים לא גמר שהכניסן כדרכן לא מרקן vasa, instrumenta quae more solito inducit, sed non perficit illa, Mikv. c. 10. i. e. perfecte inducit, velut manubrium rei alicui indi coeptum, sed non perfecte et prorsus inditum. Item הממרק עצמו לעבירה חבורות ופצעין יוצאין בו qui perficit seipsum (vel expolit, acuit et dedit se) ad transgressionem, livores et vulnera exeunt in eum, juxta illud, „tumices et vulnera, תמרוק expolitio in malum", Pr. 20, 30. ei scil. qui se exacuit ad malum committendum, Sab. 33a. מירק את ההפשט si absolverit excoriationem, Tam. c. 4. Rambam scribit hoc loco מירוק הוא גמר הפעולה איזה פעולה שתהיה i. e. מרק significat completionem operis cujuscunque.

מֵירוּק, מְרִיקָה *abstersio, ablutio in aqua:* טעונין מריקה ושטיפה opus habent abstersione et immersione in aquam, Seb. c. 11.

מְרַק, מְרָק *jus, jurulentum, jusculentum, liquor cibi cocti.*

מַרְקָה *gluten, glutinum, lutum compositum ad conjungendas et consolidandas fissuras ollarum et similium:* טיט של מרקה[79] lutum glutinis, Ritt: Mikv. cap. 9.

מְרָקָא **meracum**, *merum, a faecibus abstersum:* ושתיא שכרא מרקא et bibit siceram meracam, fortem, Jeb. 80a. חמרא מרקא vinum meracum, Git. cap. 7. in initio. Glossator ibi exponit, *vinum aqua multa dilutum et quasi extersum.*

מְרוֹקָא *grana dactylorum*, שמחליקין בהן את הנייר או את הקלף quibus laevigant pelles pergameni, aut chartam: קונין למרוקא Bm. 47b. R. Sal. exponit כלי העשוי מגללי בקר.

מוֹרִיקָא *crocus,* hebr. כרכום, pro quo in Tg. ponitur: ut רשק ומוריקא nardus et crocus, Cant. 4, 14. Ap. Tos. מוריקא דחוחי crocus spinarum, Git. 70a.

מוֹרִיק *flavum, instar croci:* ומוריק הי כגון זעפרנא et flavum instar croci, Lev. 15, 19. in Jon. דיתבא מוריקא לאנשי ביתה quae sedet flavescens, aut livida maritis domus suae, Ps. 113, 9. moerore sc. tabescens et flavescens ob sterilitatem. Pl. יתעבדן אפהא מוֹרִיקָן fiet facies ejus flava, Num. 31, 18. in Jon. At Esth. 1, 6. scribitur מְרוֹקִין, quod legendum מוֹרִיקִין.

מְרַק *flavescere:* unde in Aben Esra, שמוריקות כל שראויה השבלים ut flavescant spicae, Amos 4, 9. לביאה פניה מוריקות apud Rabbinos.

---

[78]) Item in litera ר quaerenda sunt: מרפט, מרפסא, מרפק compluriaque vocabula, quae B. Ar. hic tractat.

*) מרצוף (Sab. 80b., Ohol. c. 17. et Kel. c. 20.) gr. μάρσοπος v. μαρσύπιον, *marsupium, saccus mercium.*

[79]) B. Ar. ad radicem מרך vocem vertit, cui, ut putat, notio inest *miscendi, admiscendi,* ut lutum alia substantia mixtum denotetur. Nec vero Schoenhakii sententia contemnenda, qui vocem מרקא latinam habet **merx**, ita ut טיט של מרקא nihil aliud significet nisi lutum, quo conglutinari solet merx, opp. טיט של יוצרים πηλός lutum figulorum, argilla sc. qua uti solent figuli ad conjungenda opera figlina.

תַּמְרוּק *abstersio, defricatio, mundatio*, Lev. 16, 29. et Num. 29, 7. in Jon. Pl. תַּמְרוּקִין Lev. 23, 27. in Jon. Ap. Ros. etiam sumitur pro medicina abstersiva.

מַרְקוּלִים *Markolis*, Mercurius, commutatis pro more ל et ר: *statua mercurialis. idolum Mercurii, cui cultus certus fiebat.* Nomen desumptum, ut vult Elias, a Planeta Mercurii, quem tamquam mediatorem et internuncium deorum coelicorum sive astrorum colebant. Dispositi fuerunt duo lapides magni, unus hinc, alter illinc, quibus tertius impositus, media sui parte utrumque tegens. Veteres etiam appellarunt בית קולים *domum Kolis*, de quo apud Talmudicus: מצא מעות מפוזרות הרי אלו שלו כאבני בית קולים חייב להכריז. ואלו הן אבני בית קולים אחת מכאן ואחת מכאן ואחת על גביהן i. e. inveniens pecunias dispersas, sunt ejus (qui eas inveuit): ad formam lapidum domus Kolis (dispositas) tenetur eas proclamare. Qui sunt lapides domus Kolis? unus hinc et alter inde (positus) et unus super eos, Bm. 25b. R. Sal. hic dicit, idem esse quod vulgo a Rabbinis vocatur מרקולים Markolis. Negat id R. Tam additionum Talmudicarum autor, inquiens, non esse idoli nomen, et מרקולים idem esse quod חילוף קולים *permutatio laudis*, i. e. *ignominia, idolum ignominiosum*. Nam מר commutatio a מִיר unde הֵמִיר permutare, mutare, et קולים idem quod קילוס, quod in contrarium sensum a Rabbinis traductum est לעג ludificatio, illusio. Idem probat R. Bechaj in Deut. 7, 26. In As. c. 4. in initio legitur: שלש אבני׳ זו בצד זו בצד מרקולים אסורות tres lapides unus juxta alterum, in latere Markolis, prohibiti sunt. Videntur enim esse quasi Mercurius parvus juxta Mercurium magnum positus, et ita facile ad cultum possent allicere. Ad dictos tres laqides projiciebantur alii lapides certo ritu et cultu: unde in Sanh. f. 60. sic legitur: הזורק אבן למרקולים זו היא עבודתו qui projicit lapidem ad Markolis (sc. committit idololatriam), quia hic est cultus ejus. R. Salomon: עובדין אותה בזריקות אבנים colebant illum missione lapidum. Hinc proverbialiter usurpatur „jacere lapidem ad Markolis" de re impia, et abominanda. In Medrasch super Pr. 26, 8. כל מי שחולק כבוד לכסיל כזורק אבן למרקולים quicunque impertitur honorem stulto, similis est projicienti lapidem ad Markolis. In Commentario Kafvenaki, et R. Sal. super eundem locum: המלמד תורה לתלמיד שאינו הגון הוא כזורק אבן למרקולים qui docet Legem discipulum inconvenientem, est sicut projiciens lapidem ad Markolis. Atque in eundem sensum ibid. in Vulg. versione; sicut qui mittit lapidem in acervum Mercurii: ita qui tribuit insipienti honorem. Vide Adagia hebraica Drusii Decur. VIII. et ejusdem Proverbia sacra, Clas. 1. lib. 2. proverbio 34. et Joseph. Scalig. de Emend. Temp. lib. 5. p. 486. et Seldenum de Diis Syris Syntag. 2. c. 14.

מְרַר *amarum esse.* Praet fem. ארי מְרַת נפשא דכל עמא nam amara erat anima omnis populi, IS. 30, 6. i. e. tristis, moerore et dolore affecta. Fut. יֵמַר עתיקא לשתוהי amarescet, amarum erit vetus vinum bibentibus illud, Jes. 24, 9. Pahel Fut. לא תְמָרְרוּן נפשי ne amaram reddatis vitam meam, Ruth. 1, 13. Geminatum מַרְמַר, unde Partic. וּמְמַרְמַר לאמיה et amaritudine afficit matrem suam, Pr. 17, 25. Aphel analogum Praet. ארום אַמְרֵיר לי שדי להדא nam amaritudine affecit me omnipotens valde, Ruth. 1, 20. ושדי אַמְרַר נפשי et omnipotens amaram reddit vitam meam, Jobi 27, 2. וְאַמְרַרוּ ית חייהון et amaram effecerunt vitam ipsorum, Exod. 1, 14. Legendum potius אַמְרַרוּ, pro quo legitur, וּמְמְרִירוּ Gen. 49, 23. in Jon. et prave אַמְרוּ in TgH. Ithpehal Praeter. וְאִתְמְרַרוּ עמיה et amaritudine, exacerbatione affecti sunt cum eo, Gen. 49, 23. Regia active ex Aphel אַמְרַרוּ amaritudine affecerunt eum, exacerbarunt eum, et sic in hebraeo.

מְרִיר *amarus, acerbus, asper*: מריר מימרי amarus est sermo meus, Jobi 23, 2. כל גבר מְרִיר נפש omnis vir amarus animo, IS. 22, 2. מריר לי יתיר מנכון amarum mihi magis est quam vobis, Ruth. 1, 13. סמא דקטל מְרִיר veneno mortifero amaro, Ps. 64, 4. Emph. גברא מְרִירָא בעי בישתא vir amarus quaerit malum, Pr. 17, 11. Pl. ארי מְרִירִין אנון quod amarae essent, Exod. 15, 2. 33. Emphat. מיא מְרִירַיָּא aquae maledictae, Numer. 5, 18. Constr. גברין מְרִירֵי נפשן viri amari animis, Jud. 18, 25. Fem. sing. צווחא רבא וּמְרִירָא clamore magno et amaro, Gen. 27, 34. Emph. ויעדי מחת מְרִירְתָּא מגוך et auferet plagam amaram e medio tui, Exo. 23, 25. in Jon. Constr. מְרִירַת נפשא amara animo, Ruth. 1, 20. Plur. לוטן מְרִירָן maledictionibus amaris, IR. 2, 8.

מְרִירָא, מְרִירָא *fel, bilis. amaritudo: venenum:* ואת מיתי מרירא לרשיעיא et tu adduces amaritudinem improbis, Jes. 38, 17. Sic Jes. 5, 19. ושיזב מִמְּרִיר נפשי et liberavit ab amaritudine animam meam, Jes. 38, 15. בישתא וּמְרִירָא malum et amaritudinem, Jer. 2, 19. Alii haec legunt absque י, מְרָרָא, מְרָר. Constr. מְרִירַת רישי חורמני fel (i. e. venenum) capitum serpentum, Ps. 69, 22. Affix. ותברקא בִמְרִירְתֵּהּ et fulgurat in fel ejus, Jobi 20, 25. ישדי לארעא מְרָרְתִּי effundit in terram fel meum, Jobi 16, 13. ותתבר מְרִירְתָּךְ et rumpatur fel tuum, Eccl. 12, 6. כִּמְרִירַתְהוֹן sicut amaritudo, i. e. venenum, Deut. 32, 33. in Jon.

מְרַר, מְרָרָא, מְרִיר *amaritudo:* אבכה בְּמְרַר flebo cum amaritudine, amare, Jes. 22, 4. יצוחון בשוקא בְמְרַר clamabunt in platea cum amaritudine, amare, Jes. 33, 7. Ven. et Bas. בְּמֶרֶד cum rebellione, hebr. כחצה foris, in plateis, בכן במריר נפש flebunt cum amaritudine animae, ibidem. Plur. על פטיר וּמְרָרִין ייכלוניה cum infermentatis et amaritudinibus, i. e. herbis amaris comedetis illum, Num. 9, 11. Exod. 12, 8.

מָרוֹר *idem:* מרור מותא amaritudo mortis, IS. 15, 32. juxta Regia: Veneta מְרִיר. Aff. על סגיאת מְרוֹרָהָא propter multitudinem amaritudinum ejus, i. e. acerbarum transgressionum, Thr. 1, 5.

מַר *amarum, amaritudo:* מר לי סגי amaritudo mihi multa est, Jes. 38, 17.

מְרִירוּת *idem?* מרירותא דנפשיה amaritudinem animae suae, Pr. 14, 10. ובכא בְּמְרִירוּת נפשא et flevit cum amaritudine animae suae, Esth. 4, 1.

מָרָה *amaritudo: bilis, fel, venenum,* hebr. חמת, Deut. 32, 33, Ap. Tos. שיעור המים כדי שתאבד בהן המרה mensura aquarum est, ut pereat in iis venenum, h. e. dissolvatur, et vim suam amittat, Truma c. 8. Gl. ארס venenum quod exspuunt ore serpentes. Ex altera significatione Bilis: אם התגבר המרה האדומה על תולדת האדם לעולם תהיה חולי בנערותו ויהי שלום בזקנותו si praevaluerit bilis rubra, i. e. atra in temperamento hominis, semper aegrotus erit in juventute sua, et salvus in senectute sua, Aben Esra. אשר בלשונו מרה אדומה יטעם הדברים המתוקים מרים in cujus lingua est bilis flava, is dulcia gustabit amara, More par. 1. cap. 73. propos. 12. מרה שחורה bilis atra, melancholia.

מרש מְרִישׁ, מְרִישָׁא *trabs magna, tignum:* מריש אעי ארזיא trabs lignorum cedrinorum, hebr. כרתות, IR. 6, 36. שיפא מגו מְרִישָׁא frustum ex trabe, Hab. 2, 11. Kimchi in Com. IR. 6, 36. scribit, קורות גדולות נקראים מרישים בדברי רבותינו trabes magnae vocantur Mareschim in lingua Rabbinorum nostrorum. Plur. מרישות et עבים (Ez. 41, 26.) sunt והעבים הם מרישות h. e. trabes magnae, ut Kimchi exponit, et R. Sal. Bk. 66b. מי שגזל מריש ובנאו בבירה גדולה מקעקע כל הבירה כולה ומחזיר מריש לבעליו is qui tignum rapuit et aedificio vel palatio magno aedificando adhibuit, totam arcem debet subvertere, et tignum domino suo restituere, Tan. 16a. Citatur a Kimchio Jon. 3, 10.

מרשותא *mola in qua serrantur trabes, et asseres,* eine Sägemühle. TH. Bb. c. 2.

מרת מְרֵית, מְרוֹת, vide in ירת.

מַרְתָא *Martha, nom. propr. mulieris:* מרתא בת בייתוס Martha filia Bajethosi sacerdotis, Joma 18a. Ketub. 104a. Sic Luc. 10, 38. Joh. 11, 27. Vide Drusium in Luc. Vide et supra in מרא.

משה מְשֵׁי מְשָׁא *lavare manus,* quod alias נטל dicunt דמסובר ולא משי ידיה qui venam secat et non lavit manus, Pes. 112a. In Ar. scribitur משא in rad. סבר. Sic משי ידיה וקרי ק״ש lavat manus, et recitat precationem audi Israël: ולא משית ידיה et illa non lavat manus suas: משו ידייכו מצפרא lavate manus a matutino tempore.

מֹשֶׁה *Moses.* Talmudici בשבעה באדר מת משה ובשבע׳ באדר נולד septimo die mensis Februarii mortuus est Moses, et septimo die mensis Februarii natus est, Kid. 38a. Quomodo id probent, vide ibid.

מַשֶּׁהוּ *quantulumcunque: compositum ex* מה שהוא *quantum, quantum sit:* unde טפח ומשהו palmus et quantulumcunque plus, ein klein wenig mehr. Frequens est, et alias etiam dicitur כָּל שֶׁהוּא, et Targumice כָּל דְּהוּ.

משח מְשַׁח *metiri, mensurare.* Ponitur pro hebr. מדד: Praet. מְשַׁח אורכיה mensus est longitudinem ejus, Ez. 40, 20. לארבע רוחיא מְשַׁחֵיהּ ad quatuor ventos mensus est eam, Ez. 40, 20. לארבע רוחיא מְשַׁחֵיהּ ad quatuor ventos mensus est eam, Ez. 42, 20. Infin. לְמִמְשַׁח ית ירושלם ad metiendum Jerusalem, Zach. 2, 6. Fut. אֶמְשַׁח משחתא metiar mensura, Ps. 60, 8. תִּמְשַׁח אורכא metieris longitudinem, Ez. 45, 3. וְתִמְשְׁחוּן מברא לקרתא et metiemini extra urbem, Num. 35, 5. ויםשחון ית טקוסיה et metiantur fabricam ejus, Ez. 43, 10.

מְשַׁחְתָּא vel מְשַׁחֲתָא, מִשְׁחָא *mensura, dimensio:* משחתא חדא mensura una, Ez. 40, 10. בקני משחתא calamo mensurae, Ez. 42, 16. חוט דמשחתא filum mensurae, Zach. 2, 1. Constr. כְּמְשַׁחַת תרעא secundum mensuram portae, Ez. 40, 21. Affix. מְשַׁחְתֵּהּ ופתיהא mensura ejus et latitudo ejus, Jobi 11, 9. Pl. בתין דִמְשַׁחָן domos mensurarum. Jerem. 22, 14. Emph. כְּמְשַׁחְתָא האלין juxta mensuras istas, Ez. 40, 28. Constr. מְשַׁחַת מַדְבְּחָא mensurae altaris, Ez. 43, 13. Affix. מן שוי מְשַׁחְתָהּא quis posuit dimensiones ejus, Jobi 38, 5. Deinde est *statera, bilanx:* וּמְשַׁחְתָא דרמיותא et statera dolosa, hebr. ומאזני, Pr. 20, 23. יתקלנני במשחתא דצדקא appendat me in lance justitiae, Jobi 31, 6.

מְשִׁיחָה *idem,* apud Rabbinos: Item *restis, funis, funiculus,* hebr. יֶתֶר non יוֹתֵר *amplius,* ut alii notarunt: משיחות של ארגמן fila, funiculi ex filis purpureis, Kil. in fine. כרכן במשיחה ligat ea filo; Sab. 50. סירגן בגמי או במשיחה internexuit junco aut aut funiculis, Kel. c. 22.

מְשׁוֹחָאָה *mensor, agrorum,* Bm. 107b. Pl. שאין המשוחות ממצין את המידות quia mensores non exacte, accurate signant mensuras, terminorum scil. Erub. c. 4. in fine, in Misna.

Secundo מְשַׁח *ungere, inungere,* ut hebraice. Praet. ומשח יתיה et unxit illum, IS. 16, 13. הלא ארי מְשַׁחָךְ nunquid certe unxit te Dominus, IS. 10, 1. אנא די מְשַׁחְתָּא תמן qui unxisti illic, Gen. 31, 13. ואף יתי מְשַׁחוּ מְשַׁחְתָּךְ ego unxi te, 2 Sam. 12, 7. etiam me unxerunt, IIS. 2, 7. דִמְשַׁחְנָא עלנא quem unximus super nos, IIS. 19, 10. Part. Pehil דִמְשִׁיחִין במשח quae inuncta, illita sunt oleo, Exo. 29, 2. Imper. קום מְשַׁחֵיהּ surge, unge illum, IS. 16, 12. Fut. וְתִמְשַׁח ית חזאל et unges Chasaelem, IR. 19, 15. וְיִמְשַׁח יתיה תמן et unget eum illic, 1 Reg. 1, 34. וְתִמְשְׁחִנֵּיהּ et unges eum, IS. 9, 16.

מְשַׁח, מִשְׁחָא *oleum, unguentum:* משח וכל פרנוסי unguentum et omne alimentum meum, Hos. 2, 5. משחא דרבותא oleum unctionis, Exod. 29, 7. דפילן בִּמְשַׁח quae inuncta sunt oleo, Exo. 29, 2. וּמִמִּשְׁחָא משחא דרבותא et de oleo unctionis, Exod. 29, 21. משחא דאפרסמא oleum balsaminum: טור משחא mons olei, i. e. olivarum, qui est prope Jerusalem, Cant. 8, 1. hebr. הר הזיתים, chald. טור זיתיא mons olivarum, Zach. 14, 4. Vide IIR. 23, 13. ubi idololatriae nomine hujus montis mentio fit, ideoque per paronomasiam vocatur non הר המשחה, sed הר המשחית mons corrumpens, sc. homines per idololatriam, aut mons corruptionis, aut mons corruptus. Plur. וריש מְשַׁחִין et praestantissimo unguentorum, Am. 6, 6. Aff. וסמחר מְשַׁחֵיהוֹן et medicinam unguentorum suorum, Esth. 2, 3,

מִשְׁחָן *idem*. Pl. מִשְׁחָנִין טָבִין olea pretiosa, Esth. 6, 11. et c. 1, 1. in Targ. sec.

מָשׁוּחַ hebr. מָשִׁיחַ, מְשִׁיחַ *unctus, Christus, Salvator promissus*, ab ordinaria *unctione* sic dictus, quod ad officium regium, sacerdotale et propheticum fuit ad morem antiquum unctus, qui inde a forma hac chaldaica etiam Christianis dictus est *Messias*, aspiratione duriore e medio elisa. Nam inprimis reges, et summus sacerdos, per unctionem sacram ad sua officia ordinabantur et inaugurabantur, etsi aliis magnatibus et prophetis id aliquando etiam fieret sine diverso. Unguenti sacri ratio describitur Exo. 30, 23. et ex quatuor speciebus fiebat. Sacerdotum unctio mandatur Exod. 29, 29. et 30, 30. et alibi. Hinc כהן משוח *sacerdos unctus*. Sic dicebatur *sacerdos summus in templo primo*, quia oleo sacro ungebatur: at a morte regis Josiae defecit oleum sacrum, unde deinceps in templo secundo pluralitate vestium discernebatur summus sacerdos a minori. Octuplex autem fuit vestimentum summi sacerdotis, quadruplex sacerdotis vulgaris, quem כהן הדיוט vocant. Hinc in Talmud אין בין כהן משוח בשמן המשחה למרובה בגדים אלא פר non est discrimen inter sacerdotem unctum oleo unctionis sacrae, et inter sacerdotem auctum vestibus, nisi juvencus etc. Meg. 9. Joma 73a. Item משוח מלחמה *unctus belli*, sive *ad bellum*, dicebatur *sacerdos proclamans in bello*, מי האיש הירא ורך הלבב וכו' quicunque est timidus et mollis corde, recedat a praelio, et redeat domum, Deut. 20, 8. et 3. Cum appropinquaveritis ad bellum, accedet sacerdos, et loquetur ad populum. Hic est *sacerdos unctus ad bellum.* Vide Massecheth Sota c. 8. et Maim. in Hilchos melachin umilchama cap. 7. scribit: Tempore belli praeficiunt Sacerdotem qui loquatur ad populum tempore belli, et eum ungunt oleo unctionis, et hic est qui vocatur משוח מלחמה etc. De ejus officio vide ibid. plura. Reges; Saul, IS. 10, 1. David, IS. 16. Salomon, IR. 1, 39. Jehu, IIR. 9. At vero filii patrum regum legitimi successores non solebant ungi, sed patres reges ungebantur pro suis etiam posteris. Unde quod Salomon, et alii similes, post patres suos etiam uncti fuerunt, id factum propter discordiam, quam cum suis fratribus de successione habuerunt. Vide Kimchium IIR. 23, 31. Hinc אין מושחין מלך בן מלך non ungunt regem qui est filius regis etc. Kerit. 5b. Ibidem: Tradiderunt Rabbini nostri, מושחין את המלכים כמין נזר ואת הכהנים כמין כי אמר רב מנשי' כמין כי יוני ungebant reges forma coronae, et sacerdotes instar χι; dixit Raf Menasses, instar Chi graeci etc. Vide de unctione plura ibid. Consule etiam Jus Regium Wilhelmi Schikhardi. Hinc משיח יהוה unctus Domini aliquando dicitur de regibus et Prophetis, aliquando de promisso Messia, i. e. uncto ad salutem mundi recuperandam, de Salvatore, qui ob id a Graecis dictus est χριστὸς Christus. De Saule ארי משיחא דיי הוא nam unctus Domini est, IS. 24, 7. Aff. וירבי מלכות מְשִׁיחֵיהּ et multiplicabit regnum uncti sui, 1 Sam. 2, 10. לִמְשִׁיחֵיהּ לכורש uncto suo Cyro regi, Jes. 45, 1. Pl. לֹא תקרבון בִּמְשִׁיחַי ne attingatis unctos meos, Ps. 105, 15. Per excellentiam autem מָשִׁיחַ vel מְשִׁיחָא Messias dicitur de illo promisso Salvatore, qui, ut dictum, salutem amissam debebat recuperare, oblato sui corporis sacrificio, et regnum spirituale administrare, unde Sacerdotes et Reges typum ejus gesserunt. Hic multoties sub veteri Lege fuit promissus, quandoque apertius, quandoque obscurius, quod Paraphrastes chaldaeus prudentissime animadvertit, et ubi Messiae promissionem subesse cognovit, ibi expresse nomen משיחא Messias posuit, quod diligenter est notandum et observandum, propter obcaecatos Judaeos, qui multa loca ex illis de Messia dici negant. Gloriatur Elias in suo Meturgeman, se omnia ista loca, in quibus Messiae vocabulum in Targum reperitur, in unum locum collegisse, et in Lexico suo annotasse. Ea et nos hic adducemus, et longe plura quam Elias.

Gen. 3, 15. ואתה תשופנו עקב et tu conteres ei calcaneum. Targ. Jonath. ועתידין אנון למעבד שפיותא בעיקבא ביומי מלכא משיחא ipsi autem (filii mulieris) facturi sunt contritionem (vel emplastrum, et sic quoque in TgH.) in calcaneo in diebus Regis Messiae. Targ. Hierosolymitanum: ברם עתידין הנון אלין לאלין למעבד שפויתא בעקבא בסוף עקב יומיא ביומוי דמלכא משיחא verum ipsi facturi sunt sibi invicem contritionem conculcationem in calcaneo, in fine calcanei dierum, in diebus Regis Messiae.

Gen. 35, 21. ויט אהלה מהלאה למגדל עדר et tetendet tentorium suum ultra turrim Eder. Jonathan paraphrastes addit, אתרא דמתמן עתיד דאתגלי מלכא משיחא בסוף יומיא qui est locus ex quo revelabitur Rex Messias in fine dierum.

Gen. 49, 1, in Jon. ומן דאתגלי איקר שכנתא דיי קצא דעתיד מלכא משיחא למיתי אתכסי מיניה et ex quo apparuerat ipsi gloria majestatis divinae, finis, quo venturus est Rex Messias, absconditus fuit ab eo, ideoque dixit; venite, et indicabo vobis quidnam eventurum sit in fine dierum.

Ibid. v. 10. עד כי יבא שילה usquequo venerit Schilo, Onkelos, עד דייתי משיחא donec veniat Messias, Jon. et Targ. Hieros. עד זמן דייתי מלכא משיחא usque ad tempus quo veniet Rex Messias: Jonathan addit זעיר בנוי parvulus filiorum ejus, quo alludit ad factum in secundinis contentum.

Ibid. v. 11. מה יאי מלכא משיחא דעתיד למיקם מדבית יהודה quam pulcher est Rex Messias, qui exsurget de domo Jehudah, accingit lumbos suos, et descendit, instruitque aciem contra inimicos suos, et occidit reges etc. Jon. et T. Hieros.

Ibid. v. 12. חכלילי עינים מיין rubicundus oculis ex vino, Targ. Jon. et Targ. Hieros. מה יאין אנון עינוי דמלכא משיחא quam pulchri sunt oculi Regis Messiae, sicut vinum purum etc.

Exod. 12, 42. in Targ. Hieros. משה יפוק מן גו

מדברא ומלכא משיחא מן ג רומא Moses egredietur e deserto, et Messias egredietur ex Roma etc.

Exod. 40, 9. וקדשת אתו ואת כל כליו והיה קדש et sánctificabis illud (tabernaculum) et omnia vasa ejus, et erit sanctitas. Targ. Jon. ותקדש יתיה מטול כליל דמלכותא דבית יהודה ומלכא משיחא דעתיד למפרק ית ישראל בסוף יומיא et sanctificabis illud propter coronam Regni domus Jehudae, et Regem Messiam, qui liberaturus est Israelem in fine dierum.

Vers. 11. ibid. Et propter משיחא בר אפרים Messiam filium Ephrajim, דנפיק מניה דעל ידוי עתידין בית ישראל למנצחא לגוג ולסיעתיה בסוף יומיא qui egressurus est ex eo, per cujus manus domus Israelis vincent Gogum, et turmas ejus in fine dierum.

Numer. 11, 26. ובידוי דמלכא משיחא אנון נפלין et per manus Regis Messiae ipsi corruunt, in Tg. Hier. (scil. Gog et Magog).

Num. 23, 21. ותרועת מלך בו et clangor regis est in eo. Targ. Jon. ויבבות מלכא משיחא מיבבא בינידון et clangor Regis Messiae clangit inter eos.

Num. 24, 7. ותנשא מלכתו et extolletur regnum ejus, Targ. Hier. ותתרברב מלכותיה דמלכא משיחא et magnificabitur Regnum regis Messiae.

Ibid. v. 17. דרך כוכב מיעקוב procedet stella ex Jacob, Targ. Jonath. כד ימלוך מליך תקיף מדבית יעקב ויתרבי משיחא regnabit rex fortis ex domo Jacob, et ungetur Messias, vel et magnificabitur Messias. Onkelos: surget Rex ex Jacobo ויתרבא משיחא et ungetur Messias ex Israele.

Ibid. v. 20. ואחריתו עדי אבד et finis ejus (Amaleki) ad perditionem, interitum. Targ. Jon. וסופיהון ביומי מלכא משיחא et finis illorum in diebus Regis Messiae etc.

Ibid. v. 24. סופהון דאלין ואלין למפל ביד מלכא משיחא finis vero horum et istorum erit, quod cadent per manus Regis Messiae.

Deut. 25, 19. לא תשכח non oblivisceris, Targ. Jonath. ואפילו ליומי מלכא משיחא לא תתנשי etiam diebus Regis Messiae non oblivisceris.

Deuter. 30, 40. ומשם יקחך et inde accipiet te, Targ. Jon. ומתמן יקרב יתכון על ידוי דמלכא משיחא et inde adducet vos per manus Regis Messiae.

1 Sam. 2, 10. וירם קרן משיחו et exaltabit cornu uncti sui, Targ. וירבי מלכות משיחיה et exaltabit regnum Messiae sui.

2 Sam. 23, 3. מושל באדם צדיק מושל יראת אלהים Targ. אמר למנאה לי מלכא דהוא משיחא דעתיד דיקום וישלוט בדחלתא דיי dixit 'se velle mihi constituere Regem, qui est Messias, qui surget et dominabitur in timore Domini.

1 Reg. 4, 33. ועד האזוב אשר יצא בקיר Targ. Et prophetavit de regibus domus Davidis, qui dominari debebant בעלמא הדין ובעלמא דאתי דמשיחא in mundo hoc, et in mundo futuro Messiae.

Jes. 4, 2. ביום ההוא יהיה צמח יהוה לצבי ולכבוד in die isto erit germen domini gloriae et honori, Targ. בעדנא ההוא יהי משיחא דיהוה לחדוה וליקר in tempore isto erit Messias Domini gaudio et honori.

Jes. 9, 6. שר שלום princeps pacis Targ. משיחא דשלמא Messias pacis.

Jes. 10, 27. וחבל עול מפני שמן et disturbabitur jugum propter oleum, Targum ויתברון עמיא מן קדם משיחא et confringentur populi per Messiam.

Jes. 11, 1. ויצא חטר מגזע ישי ונצר משרשיו יפרה et prodibit virga e trunco Jischaj, et surculus e radicibus ejus efflorescet. Targ. ויפוק מלכא מבנוהי דישי ומשיחא מבני בנוהי יתרבי et prodibit Rex et filiis Jischaj, et Messias ex filiis filiorum ejus inungetur.

Ibid. v. 6. וגר זאב עם כבש et habitabit lupus cum agno. Tg. ביומוהי דמשיחא דישראל יסגי שלמא בארעא in diebus Messiae Israëlitarum multiplicabitur pax in terra, et habitabit lupus cum agno.

Jes. 15, 2. יצא צפע prodibit soboles. Targ. ארי מבני בנוהי דישי יפוק משיחא nam ex filiis filiorum Jischaj egredietur Messias.

Jes. 16, 1. שלחו כר מושל ארץ mittite agnum dominatori terrae, Targ. יהון מסקי מסין למשיחא דישראל erunt afferentes tributa Messiae Israelis.

Ibid. v. 5. והוכן בחסד כסא et stabilietur benignitate solium, Tg. בכן משיחא דישראל יתקן בטוב כרסוהי tunc Messiae Israelis apparabitur in bono solium ejus.

Jes. 28, 5. ביום ההוא יהיה יהוה צבאות לעטרת צבי in die isto erit Dominus exercituum in coronam decoris, Tg. בעדנא ההיא יהי משיחא דיהוה צבאות לכלילא לחדוא in die isto erit Messias Domini exercituum in coronam gaudii.

Jes. 42, 1. הן עבדי ecce servus meus. Targ. הא עבדי משיחא ecce servus meus Messias.

Jes. 43, 10. ועבדי אשר בחרתי et servus meus quem elegi, Targ. ועבדי משיחא דאתרעיתי ביה et servus meus Messias in quo acquiesco.

Jes. 45, 1. כדנן אמר יי למשיחיה לכורש sic dicit Dominus ad Messiam suum ad Cyrum, ut in Hebraeo.

Jes. 52, 13. הנה ישכיל עבדי ecce prosperabitur servus meus, Targ. הא יצלח עבדי משיחא ecce prosperabitur servus meus Messias.

Jes. 53, 10. יראה זרע videbit semen. Targ. יחזון במלכות משיחהון videbunt regnum Messiae sui.

Jer. 23, 5. והקימתי לדוד צמח צדיק et suscitabo Davidi germen justum. Targ. ואקים לדוד משיחא דצדיקא et suscitabo Davidi Messiam justum, et regnabit Rex et prosperabitur etc.

Jer. 30, 21. Et erit magnificus ejus ex ipso, ומשלו מקרבו יצא et dominator ejus e medio ipsius prodibit. Targ. ויתרבא מלכהון מנהון ומשיחהון מבינידון יתגלי et ungetur rex illorum et ipsis, et Messias ipsorum ex ipsis revelabitur.

Jer. 33, 13. עוד תעברנה הצאן על ידי מונה adhuc transibunt greges per manus numerantis, Targ. עוד יתנהון עמא על ידי משיחא adhuc congregabuntur populus per Messiam.

Ibid. v. 15. אצמיח לדוד צמח צדקה germinare faciam Davidi germen justitiae. Targ. אקים לדוד משיח דצדקא suscitabo Davidi Messiam justitiae.

Hos. 3, 5. ואת דוד מלכם et Davidem regem suum,

Targ. וישתמעון למשיחא בר דוד מלכהון et obedient Messiae filio Davidis Regi ipsorum.

Hos. 14, 8. ישבו ישבי בצלו revertentur sessuri in umbra ejus. Targ. יתבון בטלל משיחהון sedebunt in umbra Messiae sui.

Mich, 4, 8. ואתה מגדל עדר et tu turris gregis. Targ. ואת משיחא דישראל tu autem Messia Israel, qui absconditus es propter peccata Israel, tibi obventurum est regnum.

Mich. 5, 2. ממך לי יצא להיות מושל בישראל ex te mihi prodibit, qui sit dominator in Israel. Targ. מנך קדמי יפוק משיחא למהוי עביד שולטן על ישראל ex te corom me prodibit Messias, ut sit exercens dominatum in Israel.

Ibid. v. 18. ואני ביי אעלזה ego autem in Domino exsultabo. Targ. בכן על נסיא ופרקנא דתעבד למשיחך itaque propter signa miraculosa et redemtionem, quam facies Msssiae tuo.

Zach. 3, 8. כי הנני מביא את עבדי צמח nam ecce ego adducturus sum servum meum germen. Targ. ארי הא אנא מיתי ית עבדי משיחא ויתגלי nam ecce ego adduco servum meum Messiam, qui revelabitur.

Zach. 4, 7. והוציא את האבן הראשה et proferet lapidem capitalem. Targ. ויגלי ית משיחיה דאמיר שמיה מלקדמין et revelabit Messiam, cujus nomen ab aeterno dictum est, et dominabitur in omnia regna.

Zach. 6, 12. הנה איש צמח שמו ecce virum cujus nomen est germen. Targ. הא גברא משיחא שמיה ecce virum, Messias est nomen ejus, qui revelabitur et magnificabitur, et aedificabit templum Domini.

Zach. 10, 4. ממנו פנה ממנו יתד ab ipso angulus, ab ipso clavus. Targ. מניה מלכיה מניה משיחיה ab ipso Rex ejus, ab ipso Messias ejus.

Ps. 2, 2. ועל משיחו et contra Messiam, vel unctum ejus. Targ. ולמנצי על משיחיה et ad certandum contra Messiam ejus.

Ps. 18, 32. ארום על נסא ופורקנא דתעביד למשיחך quia propter miracula et liberationem quam praestabis Messiae tuo etc.

Ps. 20,7. השתא ידעית ארום פריק יי משיחיה nunc cognovi quod liberet Dominus Messiam suam, ut in Hebraeo.

Ps. 21, 2. יהוה בעזך ישמח מלך domine in robore tuo laetetur rex. Targ. יהוה בעשנך יחדי מלכא משיחא domine in potentia tua laetabitur Rex Messias.

Ibid. v. 8. כי המלך בוטח ביהוה nam rex confidit in Domino. Targ. מטול דמליך משיחא סבר ביהוה propterea quod Rex Messias confidit in Domino.

Ps. 45, 3. יפיפית מבני אדם pulchrior effectus es prae filiis hominum. Targ. שופרך מלכא משיחא pulchritudo tua, rex Messias, major est etc.

Ibid. v. 8. in Nebiensis Psalterio. אנת מלכא משיחא ac tu o rex Messias.

Ps. 61, 7. ימים על ימי מלך תוסיף dies diebus regis adjicies. Targ. על יומי מלכא משיחא ad dies regis Messiae.

Ibid. v. 9. לשלמי נדרי יום יום persolvendo vota mea quotidie. Targ. וביום דיתרבי מלכא משיחא למהוי מליך et in die quo ungetur rex Messias ut regnet.

Ps. 72, 1. משפטיך למלך תן judicia tua regi dato. Targ. הלכת דיניך למלכא משיחא הב sententias juris tui regi Messia des.

Ps. 80, 18. ועל בן אמצת לך et super filio quem roborasti tibi. Targ. ועל מלכא משיחא דחילת לך et propter regem Messiam quem roborasti tibi.

Ps. 84, 10. ואסתכל פני משיחך et respice faciem Messiae tui, ut in hebraeo.

Cant. 1, 8. עד זמן דאשלח מלכא משיחא usque ad tempus, quo mittam regem Messiam.

Cant. 4, 5. תרין פריקיך דעתידין למפרקיך משיח בן דוד ומשיח בן אפרים duo liberatores tui qui liberaturi sunt te, Messias filius David, et Messias filius Ephraim (hoc sapit commentum Rabbinicum, et postremum vulgarius vocant משיח בן יוסף Messiam Josephi fillium). Sic Cant. 7, 3.

Cant. 7, 14. יאמר למלכא משיחא dicetur regi Messiae.

Cant. 8, 1. בההיא זמנא יתגלי מלכא משיחא in isto tempore revelabitur rex Messias.

Ibid. v. 2. אדברנך מלכא משיחא ducam te, rex Messias.

Ibid. v. 4. יאמר מלכא משיחא dicet rex Messias.

Ruth. 1, 1. עד דייתי מלכא משיחא donec veniat rex Messias.

Ruth. 3, 15. דוד ודניאל וחברוהי ומלכא משיחא David et Daniel cum sociis suis, et rex Messias.

Thren. 2, 22. תהי קרי חירותא לעמך בית ישראל על יד משיחא proclamabis libertatem populo tuo domui Israel per Messiam.

Thren, 4, 22. ותתפרקון על ידוי דמשיחא et liberabimini per manus Messiae.

Eccl. 1,11. עם דריא דיהון ביומי מלכא משיחא cum generationibus quae erunt in diebus regis Messiae.

Eccl. 7, 25. ורז יום דייתי מלכא משיחא et secretum dici, quando venturus est Rex Messias, quis est, qui inveniat illud per sapientiam?

Porro Messias duplex a Judaeis fingitur: Unus משיח בן יוסף Messias filius Joseph, alter משיח בן דוד Messias filius Davidis. Priori tribuunt quae humilia de Messia in Scriptura dicuntur: alteri, quae gloriosa. Prior bella geret et morietur: alter vivet in saeculum. Vide R. Sal. Jes. 24, 18. Messias ben Joseph vocatur etiam ben Ephrajim, qui fuit Josephi filius. Sic Cant. 4, 5. et 7, 3. in Talm. Succa 52a. Ps. 80, 18. in Aben Esra. Messias ben David vocatur etiam simpliciter בן דוד filius Davidis: ut אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף non venit filius Davidis, donec consumantur omnes animae quae sunt in corpore, As. 5a. Nid. 13. Jeb. 62. Vide Baal Aruch in גוף, et glossas Talmudicas. Item Messias ben Jehuda, R. Sal. Jes. 11, 13. De temporibus Messiae vide Rambam par 4. cap. ult.[80]

---

[80]) Ad evitandum errorem a plerisque quin etiam omnibus interpretibus adhuc commissum interpretanda po-

מְשַׁךְ *trahere, attrahere, extrahere, protrahere,* hebr. Et sic apud Rabbinos: unde, כח המושך vis attractrix ventriculi, Kimchi IR. 19, 9. In Tg. דְמוֹשְׁכֵיהּ נהרא quam traxerat, i. e. devexerat fluvius ex horto Edenis, Gen. 9, 20. in Jon. Ap. Tos. משכיה עד דאמטיה trahebat ipsum, i. e. sequebatur, persequebatur ipsum, donec eum assequeretur, Sanh. 95a. משך אחר תענוגים trahitur post voluptates, voluptatibus indulget. Hiphil הֶמְשִׁיךְ, ut in Kal: מַמְשִׁיכוֹת לה כסף protrahebant ipsi pecuniam, i. e. pecuniae solutionem, sie borgten ihm lange Zeit, Deut. 33, 25. in R. Sal. להמשיך אכילה ad attrahendum cibum, i. e. ad excitandum appetitum. Niphal נִמְשַׁךְ *trahi: sequi:* אות הנמשך litera sequens: נִמְשָׁךְ *usitatum, commune, solene*, in More.

מֶשֶׁךְ *tractus, protractus, protractio, duratio: consecutio, sequela:* במשך הזמן tractu temporis: במשך י׳ שנים intra spacium decem annorum.

הַמְשָׁכָה, מְשִׁיכָה *tractio, attractio: derivatio:* משיכת הידים tractio manuum, Luctatio, More par. 3. cap. 25.

מְשִׁיכוּת *tractio, protractio, successio continua.*

מְשַׁךְ, מַשְׁכָא vel **מִשְׁכָא** *pellis, cutis*, sic dicta, quod super corpus *tracta* est, et de corpore animalium *detrahatur:* על משך בשרהון super cutem carnis ipsorum, Gen. 3, 21. מכיכא ליתהא מן משכא depressior non sit cute, Lev. 13, 21. כל מאן דמשך omnis vestis pellicea, Num. 31, 20. Aff. יהי בְמַשְׁכֵיהּ כואה si fuerit in cute ejus adustio, Lev. 13, 24. משכי רטט pellis mea contremuit, Jeb. 7, 5. בְּמַשְׁכִּי in pelle mea, Jobi 19, 20. ארק מַשְׁכְהוֹן adhaesit pellis eorum, Thr. 4, 8. Pl. constr. מַשְׁכֵי דדכרי pelles arietum, Exod. 26, 14. Aff. מַשְׁכָנָא אתקדרו pelles nostrae denigratae sunt, Thr. 5, 10. Apud priscos Hebraeos in communi proverbio fuit: נפישי גמלי סבי דמטועני מַשְׁכֵי הוֹאתני multi cameli senes sunt, qui onerati sunt pellibus camelorum juvenculorum; qui scil. ante senes mortem viderunt, Sanh. 52a. Sic saepissime senes debiles, robustissimos e juventute ad funus deferunt, aut sepeliunt. Mors enim nulli aetati parcit.

מָשׁוּךְ *tractus, attractum praeputium habens, repraeputiatus, qui per artem sibi praeputium restituit, vel cui ex naturae quodam singulari vigore recrevit.* Multa de his passim in Hebraeorum scriptis leguntur, quorum praecipua hic attingemus, quia faciunt ad illustrationem loci cujusdam in Testamento Novo I. ad Cor. 7, 18. In Jeb. 72a. משוך אוכל בתרומה ומדבריהם גזרו עליו מפני שנראה כערל attractus (i. e. attractum praeputium habens) comedit de honoraria oblatione: at ex verbis ipsorum (scil. Rabbinorum) vetuerunt illud, propterea quod similis praeputiato sit. De praeputiato praecedit generale statutum, הערל וכל הטמאים לא יאכלו בתרומה praeputiatus et omnes polluti non comedant de honoraria oblatione, in princip. cap. in Misna. Glossa משוך, i. e. מהול שנמשכה ערלתו וכסתה את העטרה circumcisus, cujus attractum est praeputium, ita ut cooperiat coronam membri, i. e. caput, sive glandem membri istius. Et mox, משוך צריך שימול מדרבנן attractus opus habet ut denuo circumcidatur ex statuto Rabbinorum. At R. Jehuda dixit: לא ימול מפני שסכנה היא לו non circumcidetur, quia periculosum ipsi est. Item ibid. ואמר את בריתי הפר לרבות את המשוך et dicit (Scriptura) faedus meum irritum fecit, vel mutavit ut includat attractum, Gen. 17, 14. Qui attrahit sibi praeputium perinde habetur ac si faedus Dei de circumcisione irritum reddat ac profanet. Item ibid. משוך ונולד כשהוא מהול הרי אלו אוכלין attractus, et qui natus est circumcisus, ipsi comedunt de honorariis oblationibus. Natus circumcisus dicitur, qui nudatam habet glandem, ac si praecisum haberet praeputium. Vide supra in מהל. Et iterum משך לו אחר ערלה או שנמשכה מאליה attraxit ipsi alius quispiam praeputium, aut si attractum fuerit a seipso. Ergo et per se recrescebat. R. Moses ben Majemon, in Hilchos theschubha, recenset inter eos, qui nullam habent partem in saeculo futuro, etiam המושך ערלתו eum qui attrahit praeputium suum. In Jelammedenu fol. 8d. Apostatis, qui defecerunt ad idololatriam, et qui sunt circumcisi, הק"בה מושך להן ערלה Deus reducit ipsis praeputium, et deturbat eos in gehennam. Exempla talium repraeputiatorum varia producunt Hebraei. Primo scribunt Achanem, de quo Jos. 7. fuisse משוך בערלתו attracti praeputii, ut mox dicetur. Secundo in Jalkut Prophetarum f. 63a. ex libro Jelammedenu, scribitur ad locum Jer. 9, 25. ופקדתי על כל מול בערלה et visi-

---

lis videtur vox משוח in TH. in fine Kiliam, ubi minime, ut volunt, per Schin komzatoque Mem מָשִׁיחַ Messias, sed per Sin et Mem cum Schwa subscripto מְשִׂיחַ pronuncianda est. Est vero מְשִׂיחַ in dialecto hierosol. idem atque משוחה, Partic. Pahul verbi סחה (aff. נסח et סחו) *verrere, verrendo extergere, asportare*, ut metaphorice *patriae exsulem, exterminatum in exsiliumque ejectum* denotet. Verba in Talmude sunt: ר"מ הוה אידמוך ליה באסיא אמר אמורין לבני ארעה דישראל הא מְשִׂיחֲכוֹן דהכון ואפילו הכי אמר הבו ערסי על ימא יוו יש, quae explicare si vis, complures alios locos in utroque Talmude Hierosolymitano atque Babylonico comparare debes (TH. Mk. c. 3. ibid. Besae. 5. Hor. f. 13.), ex quibus videndum est, Rabbi Meir a sociis suis propter discordiam inter ipsum atque patriarcham R. Schimon b. Gamaliel ortam patria expulsum in oppidumque quoddam Asiae minoris quasi exsulem ejectum fuisse. Hinc moriens ad indicandum suum in patriam amorem his verbis, ut obitum suum sociis in terra Palaestina habitantibus nuntiarent, praecepit (אמרין לבני ארעה דישראל): *Ecce vestrum exsulem* i. e. quem vos in exsilium ejecistis; *nihilo minus praecepit, feretrum ipsius, ut ad litora maris poneretur*, i. e. tantus in eo vigebat amor patriae, ut ne mortuus quidem sejunctus esse a patria vellet conjunctumque cum ea se arbitraretur, si aquae terram Palaestinam undantes simul feretrum suum undarent.

tabo super omnem circumcisum cum praeputio: מהו מול שהיו מולים ומשכו להם ערלה quid est מול? Indicat, quod fuerint circumcisi, et attraxerint sibi praeputium. Eorum recensentur ibi quinque, Aegyptii, Jehuda, Edomaei, filii Ammon et Moab, et praecisi latere vel angulo, h. e. Ismaëlitae. Aegyptii, scribitur ibi porro, fuerant circumcisi tempore Josephi, sed eo mortuo reduxerunt sibi praeputium, sicut dicitur „filios alienos genuerunt." Jehuda, i. e. Jehojakim Rex Judae. Edom i. e. Esau. Filii Ammon, quos nempe pepererunt filiae Loth. Amputati latere, hi sunt Ismaelitae etc. In libro Jelam. in fine sectionis לך לך scribitur: יהויקים משך לו ערלה Jehojakim retraxit sibi praeputium, sicut dicitur „et reliquae res Jehojakimi, et abominationes ejus, et quod de eo invenitur etc. 2. Chron. 36, 8. quid invenitur de eo? שמשך לו ערלה, quod reduxerit sibi praeputium. Quam bene haec singula dicantur, jam non attingo. Tantum Hebraeorum sententiam affero. Tertio, tempore falsi Messiae Bencosibae, fuisse multos tales, qui tunc fuerunt denuo circumcisi, dicitur in utroque Talmud, maxime in Hierosolymitano, ubi in Jeb. c. 8. legitur per objectionis modum, ad id quod antea dictum est: Attractum praeputium habens non debet denuo circumcidi, quod periculosum ipsi sit: אמר לו ר׳ יוסי הרבה משוכים היו בימי בן כחיבא וכולן מלו וחיו והולידו בנים ובנות i. e. multi cum attracto praeputio fuerunt in diebus Bencosibae, qui omnes fuerunt denuo circumcisi, et vixerunt, et genuerunt postea filios et filias. Quarto refert Josephus Antiq. lib. 12. c. 6. de Menelao et Tobiae cujusdam filiis, quibus propositum fuerat, relictis patriis institutis ac legibus, religionem regis, ac Graecanicos ritus assumere, rogaveruntque regem, ut sibi permitteret gymnasium Hierosolymis instituere. Eo impetrato, adduxerunt sibi praeputia, ut nudi quoque non essent Graecis dissimiles et contemtis omnibus patriis (Judaicis) ritibus, imitabantur mores exterarum gentium. Hi iidem sunt, de quibus dicitur 1 Machab. 1, 15. Quamobrem aedificaverunt gymnasium Hierosolymis secundum Leges gentium καὶ ἐποίησαν ἑαυτοῖς ἀκροβυστίας et fecerunt sibi praeputia. Quomodo porro haec attractio praeputii facta fuerit, innuit R. Salomon in glossa quadam talmudica, super illud, ubi Gemara dicit: עכן משוך בערלתו היה Achan attractus praeputio suo fuit, i. e. habuit attractum praeputium, ideoque pollutus et impius, Sanh. 44a. Glossa R. Salomonis, משך את עור אמתו תמיד עד שנישתרבבה וכיסתה את ראש הגיד כדי שלא יראה מהול attraxit pelliculam membri sui jugiter, donec augeretur, i. e. recresceret, obtegeretque caput membri istius, ut non appareret (Achan) circumcisus esse. An vero attraxit digitis, an instrumento aliquo chirurgico? Hoc postremum docent quidam ex Christianis, nec hoc tantum, sed et aliis medicamentis ad id usos esse. Henricus Stephani in Thesauro Linguae Graecae, in Themate σπάω, in ejus composito ἐπισπάω, ubi locum Pauli adducit, scribit: μη ἐπισπάσθω ἀκροβυστίαν ne accersat sibi praeputium, vel etiam, ne attrahendum sibi curet chirurgi manu, cute nimirum ferro adducta, ut glandem rursum operiat. Theophylactus in Epist. ad Cor. 7. ad illud: Non adducat praeputium: Fieri poterat (inquit) ut multi, quos desectae pelliculae puduisset, medicamento apposito, et hanc niterentur iterato sancire, et obscaenum illud concisum, in pristinum statum redigere. Epiphanius in lib. De mensuris et ponderibus (fol. edit Basil. 611a.) scribit: At hoc adhuc gravius est, quod etiam a circumcisione praeputiati fiunt, arte quadam medica per instrumentum attractorium, σπασθητήρος appellatum, infernam membri cuticulam attrahi sinentes, suturamque admittentes, et glutinatoriis circumdatis, praeputium rursus superinducunt. Mirum autem unde habuerit, quod mox subjicit, hanc artem traditionem Diabolici inventi, Esau fratrem Jacobi reperisse ajunt, ad abnegationem Dei, et ad deletionem characteris patrum ipsorum. Quapropter, ajunt, Deum dixisse, Odio habeo ipsum Esau, Jacob vero dilexi, Mal. 1, 2. Hactenus de eo in Hebraeorum libris nihil observavi. Si quid tale apud eos extet, in Medraschim quaerendum. Ad superiora quoque facit, quod apud Dioscoridem lib. 4. cap. 157. legitur, ex interpretatione Ruellii, ubi de frutice Thapsia agit: Valet etiam ad integendam colis glandem iis, qui natura, non circumcisione curti sunt: tumorem enim excitat, qui pinguium fotu emollitus, praeputii jacturam resarcit. Quod dicit, ad integendam colis glandem, in Graeco est simpliciter, πρὸς ἐπαγώγια, ad praeputia, scil. adducenda: inde enim praeputia sic dicuntur, ἀπὸ τοῦ ἐπάγεσθαι ab adducendo, pro quo Paulus Apostolus dixit ἐπισπάσθαι. Iis qui natura, non circumcisione curti sunt: In Graeco est ἐπὶ τῶν μη ἐκ περιτομῆς λειποδερμῶν in iis, qui non ex circumcisione defectam pelliculam in isto loco habent. Si non circumcisione; ergo per se et natura, quod propterea ab interprete additum. Praeputii jacturam resarcit: τὸ ἐλλειπὲς τῆς πόσθης ἐκπληροῖ reliquum pellis, reliquam pelliculae curtatae partem explet, complet et redintegrat. Ad haec Aurelius Cornelius Celsus lib. 7. de re Medica c. 25. ab initio scribit: In cole si glans nudá est, vultque aliquis eam decoris causa tegere, fieri potest, sed expeditius in puero quam in viro: in eo cui id naturale est, quam in eo, qui quarundam gentium more, circumcisus est: in eo, cui glans parva etc. Mox artem et curationem describit, quomodo id fieri possit in iis, quibus nuditas ibi naturalis est, et quibus ex circumcisione. Ex his omnibus patet, quonam Apostolus respexerit, et undenam locutionem istam desumpserit, quando 1. ad Cor. 7, 18. scripsit, περιτετμημένος τὶς ἐκλήθη; μη ἐπισπάσθω circumcisus aliquis vocatus est, ne reducat, sc. praeputium. Res enim, uti vidimus, inter Judaeos et Pharisaeos tum satis nota erat, a multis temporibus inter eos

quidem usurpata, sed non approbata, ut et Apostolus eam vetat iis, qui ex Judaismo ad Christianismum convertebantur, quasi probrosum ipsis praeputium in Christianismo futurum esset. Circumcisio enim nihil est, et praeputium nihil est, sed observatio praeceptorum Dei, ibid. v. 19. nempe, sub Christo et Novo Testamento circumcisio vel praeputium per se ad salutem nihil conferunt: sub Vet. autem Testamento circumcisio observari debebat, ut praeceptum Divinum. Erat enim signum faederis inter Deum et homines, et signaculum salutis. Quod locutionem attinet μὴ ἐπισπάσθω, idem valet quod hebraice לא ימשך non attrahat, sc. praeputium.

הַמְשֵׁךְ *protractus, tractio:* חהמשך אל התאוות ימנע את האדם מהשתדל בהשכלות tractio ad concupiscentiam impedit hominem a studio scientiarum, R. Levi Prov. 2, 19.

משכוכית vide in שכך.

מַשְׁכֵּן *pignorare.* Vide in שכן.

משל *dominari, dominium habere,* vel *exercere:* item *parabolice loqui, parabolis proverbiis uti.*

מְשַׁל. *comparari, assimilari,* etc. Heb.

מְשַׁל *parabola, similitudo, simile, proverbium, sententia gravis, illustris et comparata:* על דרך משל per modum similitudinis, per metaphoram, *metaphorice, figurate: per modum exempli, exempli gratia vel causa.* Rabbini etiam in plurali משלות feminine: ut משלות כובסין ומשלות שועלין parabolae botrorum et parabolae vulpium, h. e. a botris, vel vulpibus desumptae, Suc. 28a. Bb. 134. Sic in Sanh. 38b. lin. ult.

מְשָׁלִי *parabolicum:* דבור משלי locutio parabolica.

מַשְׁלְיָא, מְשַׁלְיָא vide in שלה.

משום מִשּׁוּם vide in שום.

משך מוּשְׁקוֹן *moschus, animalculum, juxta cujus umbilicum apostema sanguinolentum nascitur, quod una cum pelle excisum siccatumque istum odorem spirat, qui in tantis hominum deliciis, et dicitur similiter Moschus* Bisam. Primum exemplum quod B. Ar. adducit ex Ket. 75a. nunc non extat in nostris libris. Dicitur et concise מושק: unde כל המוגמרים מברכים עליהם בורא עצי בשמים חוץ ממושק שמן חיה הוא שמברכין עליו בורא מיני בשמים omnia suffimenta odorata consecrant per „creans arbores aromatum", excepto Moscho, qui est ex animante, quem consecrant per, „creans species aromatum", Ber. 43a. Arab. אלמסך. Idem extat in TH. Ber. c. 6. ubi nota, prave scribi מוסכין pro מוסקין.

משקים vide in שקט.

מֶשֶׁר *areola, area, quadrata spacia hortorum, in quae semina jaciuntur,* Talm. הרוצה לעשות שדהו משר משר qui cupit facere agrum suum areas areas, Kil. c. 2. Glossa ערוגה. Pl. שב משארי septem areae, Git. 69b. רב זרע גנתא דבי רב משארי משארי Raf sevit agrum domus Raf areolas areolas, i. e. areolatim, Kid. 39a. Aleph in medio notat Kametz.

משורה vide in שורה in שור.

מַשֵּׁשׁ מַשְׁמֵשׁ *contrectare, palpare, contrectando explorare, scrutari, perscrutari.* Praet. ומַשֵּׁשׁ לבן et contrectavit Laban, Gen. 31, 34. ארי מַשֵּׁשְׁתְּ ית כל מני nam contrectasti omnia vasa mea, Gen. 31, 37. Part. ותהי מְמַשֵּׁשׁ בטיהרא כמא דממשש עוירא בקבלא erisque palpans in luce, sicut palpat caecus in tenebris, Deut. 28, 29. Pl. ויהון מְמַשְׁמְשִׁין בחשוכא eruntque palpantes in tenebris, Exod. 10, 21. in TgH. ידיהון ולא מְמַשְׁמְשִׁין manus suas habent, sed nihil palpant, Ps. 115, 7. Fut. יְמַשְׁמְשׁוּן בטיהרא palpabunt in tenebris, Jobi 5, 14. ימשמשון חשוך palpabunt tenebras, Jobi 12, 25. נְמַשְׁמֵשׁ כסמן contrectamus instar caecorum, parietes, Jes. 59, 10.

מַשְׁשָׁא, מְשַׁשׁ *contrectatio: substantia, soliditas contrectabilis, firmitas, utilitas:* מליא דליה מַשָּׁשָׁא בהון verba in quibus nulla est firmitas, hebr. ומלין לא יועיל בם et sermones in quibus nulla est utilitas, Jobi 15, 3. וליח מְשַׁשׁ לנבואתהון non est substantia vel soliditas prophetiae ipsorum, Thr. 2, 14. Punctatum est cum שׂ, ac si significaret *gaudium,* sed recte per שׁ ex hac radice legitur: עגל מתכא דלית ביה משׁשא vitulum fusilem, in quo nihil solidi, Exo. 32, 19. in Jon. Sic idem est cum מַמַּשׁ, de quo supra suo loco. Vide illic. מידי מששא אית ביה aliqua utilitas est in eo, Ps. 10. in Midr. in fine. Guido id *difficultatem* exponit.

מְמַשְׁמְשָׁנִית *contrectans manibus,* angreifig, *furandi causa.* In Br. s. 18. Deus non creavit Evam ex manu Adami, שלא תהא ממשמשנית ne fieret contrectans manibus, furatrix, juxta illud, ותגנוב רחל „et furata est Rachel", Gen. 31, 19.

מָתָא *urbs, locus,* hebr. עיר: ap. Tos. לְמָתָא דירקא ירקא שקול in urbem oleris olus importato, Men. 95a. Schem. rab. s. 9. Proverbialis sententia fuit apud Veteres. Mosi Magicas artes in Aegyptum ferenti, Jannes et Mambres magi proverbialiter objecerunt, תבן אתה מכנים לעפריים stramen tu infers in Aphrajim (urbem Aegypti, ubi straminis et frugum erat copia). Moses proverbialiter respondit, vulgo dicere homines, in urbem oleris olus importa. Quandoque enim copiae in aliquo loco, vel naturalis, vel ex industria hominum, fit inopia, et tunc quod importatur, care venditur. Sic in academiis et doctorum virorum abundantia studia literarum frigent, et doctrinae est defectus. Deinde, ubi rerum venalium copia, ibi quoque hominum ementium accursus, ut nisi aliunde etiam res venales importentur, quotidianae domesticae non sufficiant. Aliud במתא שמאי בלא מתא תותבאי in urbe patria, nomen meum, in urbe aliena, vestimentum meum, Sab. 145b. Proverbium vulgare, quo monebant, in patria non opus esse vestium luxu et splendore, ut iis vel notior vel celebrior fias, sed nomen honestum sufficere. In

*) משכוכית (Bk. 52b.) capella *ducens* gregem. *) משמתיא (Rh. 23a.) *regalis,* ex pers. שאהי quod idem.

urbe aliena et peregrina, ubi quis nomine ignotus est, vestium et aliorum externorum munditie et honestate nomen et notitiam sibi parandam esse. Aliud: לא תדור במתא דלא צניף בה סוסיא ולא נבח בה כלבא ne habites in urbe, in qua non hinnit equus, neque latrat in ea canis, Pes. 113a. Equus enim ad hostem depellendum prodest, et canis ad avertendum fures. Aliud: אל תדור בעיר דריש מתא אסיא ne habites in urbe, ubi caput urbis est medicus, ibid. Medicinam enim magis curabit, et privatum commodum, quam publicum. מתא מחסיא urbs Babyloniae celebris, ubi Academia fuit insignis, alias Sora dicta. Plur. emphat. מַתְוָתָא urbes: מתוותא דארעא דישראל urbes terrae Israelis, Erab. 21a.

כתב מְתִיבְתָּא *schola, academia.* Radix ejus est יתב. Vide illic.

מְתַג *fraenum, capistrum, retinaculum:* ופסג מתגא דחמריה et discidit fraenum asini sui, Gen. 26, 31. Jon. Inde accentus euphonicus (rhetoricum vocant) Metheg[81] apud Grammaticos, qui syllabarum retinaculum est, ne plurium conjunctio praecipitem et indecoram pronunciationem efficiat: מלה מְתוּגָה dictio cum Metheg notata, sive producta per Metheg. Apud Rabbinos, מתג האמה fraenum membri, scil. virilis.

מְתַח *tendere, extendere, expandere.* Praeter. מתח קשתיה tendit arcum suum. Thr. 2, 4. וּמְתַחוּ קשותהון et tetenderunt arcus suos, Ps. 37, 14. Part. דְמָתַח כזעיר שמיא qui extendit quasi minimum, caelos, Jes. 40, 22. דְמָתַח שמיא היך יריעתא qui extendit caelos quasi cortinam, Ps. 104, 2. Pehil על כל עובדוהי מְתִיחַ דיניה super omnia opera expansum est judicium ejus, IS. 2, 3. Fem. כקשתא מְתִיחָא sicut arcum extensum, Zach. 9, 13. Ps. 7, 13. Plur. וכל קשתתיה מְתִיחָן et omnes arcus ejus extensi sunt, Jes. 5, 28. Infin. לְמִמְתַּח דין על עמיה ad extendum judicium super populum suum, Ps. 50, 4. ולא יתמתח לארעא et non extendetur in terram, Jobi 15, 29.

מְתַח *extensio:* בכל ארעא נפק מתח עניניהון in omnem terram exivit extensio rerum ipsorum, Ps. 19, 5. Item *clavus, paxillus:* וכל מְתַחַיָא et omnes clavi, Exod. 38, 20. Jon. וכל מִתְחוֹי וכל מְתָחֵי דרתא et omnes clavi ejus, et omnes clavi atrii ex aere erant, Exod. 27, 19. Jon. Item *funes, nervi,* hebr. מיתרים: ut וּמְתַחֵיהוֹן et funes illarum, Num. 3, 37. in Jon. Sic Num. 4, 32.

מְתִיחָה *extensio, tensio.*

מְתִיחוּת, מְתִיחִי *expansio, amplitudo.*

מִיתּוּחַ *idem:* אם התקינה למיתוח טמאה si adhibuerit eam (acum) ad extensionem vestis, immunda est, Kel. c. 13. Vide ibi glossas. Alii enim aliter legunt, מיתוח, מיתח מיתוי, sed omnia sunt unius ejusdemque sensus, scribit Rabbi Salomon: מחט של מיתוח acus extensionis, quae nempe panno infigitur, ut extendi possit.

מָתַי *quando?* איֵמָתַי *ecquando?* איֵמתי אקום ecquando surgam? Jobi 7, 4. עד איֵמתי *usquequo?* עד איֵמתי תמלל usquequo loqueris? Jobi 8, 2. עד איֵמתי לא קבלתא צלותא דעמך usquequo non accipies orationem populi tui? Ps. 80, 5. לְאֵימָתַי אצלי עלך quando oraturus sum pro te, Exod. 8, 9. מֵאֵימָתַי a quando? A quo tempore? Quando? מאימתי קורין את שמע a quo tempore legunt lectionem Audi? Berach ab initio. Per apocopam: עד מה לְאֵימַת אנת דמיך usquequo quamdiu dormies? Prov. 6, 9. לאימת אתעיר quando experrecturus sum, Prov. 23, 35. Ti. אימת רתח quando irascitur. Compositum est cum particula interrogativa אי.

מתך מְתוּכִילְתָּא *obsonium liquidum, pulmentum, quod panis intinctu comeditur,* Sab. 77b.

מְתַל[82] *parabola, similitudine uti, parabolice loqui.* Part. מַתְלִין ית מתלא הדין parabolizatis parabolam hanc, utimini parabola hac de terra Israel, Ez. 18, 2. Pehil דְמַתִּיל לִשמשא qui comparatur soli, Eccl. 12, 3. דְמַתִּילִין לכוכביא qui comparantur stellis, ibid. Fut. ולא יְמַתְּלוּן יתיה עוד et non utentur parabola ista amplius, Ez. 12, 23. Ithpe. אִתְמְתַל et per syncopam, אִמְּתִיל *assimilari, comparari.* Praet. אִמְּתִיל לבעירא comparatus est cum jumento, Ps. 49, 13. 21. דְאִמַּתְּלָא לְקורבנא quae (precatio) similis est oblationi, Ps. 50, 5. ואבובי אִמְּתִיל לקל בכין et vox mea assimilata est voci flentium, Jobi 30, 30. וְאִתְמַתְלִית et assimilatus sum, Ps. 28, 1. Fut. אִמְּתִיל כעפרא comparatus sum pulveri, Jobi 30, 19. Aphel אַמְתֵּל *comparare, assimilare: parabolis uti, parabolas proponere.* Part. מַמְתִּיל מתלא הדין parabolizans parabolam hanc, utens parabola hac, Ezech. 18, 3. ממתיל מתלין הוא utens parabolis est, Ez. 20, 49. al. 21, 5. Fut. אַמְתִּיל לך תלתא מתלין proponam tibi tres parabolas, Esth. 1, 3. in Targ. sec.

מַתַל, מַתְלָא *parabola, similitudo, simile, proverbium:* לְמַתַל ולשועי in proverbium et in fabulam, Deut. 28, 37. מַתְלָא ut in antecedentibus. Aff. ונטל מַתְלֵיה et assumpsit parabolam suam, Num. 23, 18. Pl. וּמַתְלִין דסוכלתנו et proverbia prudentia, Eccl. 12, 9. מַתְלַיָא מלקדמין proverbia ab antiquo, IS. 24, 14. על כן יימרון מַתְלַיָא idcirco dicunt proverbia, Num. 21, 28. In Hebraeo est המושלים, quod esset Chaldaice מַתְלַיָא, ex forma Participii pluralis. Aff. מַתְלוֹי דשלמה proverbia (ejus) Salomonis, Pr. 1, 1. In Venetis quandoque punctatur מְתַל, emphat. מַתְלָא, pluraliter מַתְלִין: sed hebraea forma cum duplici Kametz communiter mutatur in Scheva et Pathach.

אַמְתְּלָא, אַמְתָּלְאָה *simile, ratio probabilis aut verisimilis:* ובלבד שלא יהי שם אמתלא et praesertim si non sit ibi ratio aliqua probabilis, qua fama falsa judicetur, Git. 88b. in Mischna, et fol. 89b. in Ge-

[81]) Aliter nonnullis hanc vocem cum gr. μεσηγύ comparare placuit.

[82]) Hebr משל arab. مثل propr. *pressit, expressit, figuravit; hinc similis fuit, retulit alterum.*

marà. אם נותן אמתלאה לדבריו si dẹt rationem probabilem verbis suis. Plur. או הורוהו לה זה אמתלאות aut docebunt hoc rationes quaedam probabiles, indicia, τεκμήρια, More Nevoch. par. 3. cap. 40.

מְתַן[83] *exspectare, praestolari, morari, tardare*, heb. חִכָּה, קִוָּה. Praet. ואליהו מְתַן אח איוב et Eliahu exspectabat Jobum, Jobi 32, 4. היכמא דְמַתִּינוּ sicut exspectarunt, Ps. 56, 7. מתינת נפשי exspectavit anima mea, Ps. 130, 5. Part. מְתִין, et ex forma hebraica מָתוּן *exspectans: tardus, lentus:* ובדיני נפשתא הוה מְתִין et in judiciis animarum, criminalibus erat exspectans, tardus, lentus, Lev. 24, 12. in Jon. Num. 27, 5. in Jon. Pl. וּמְתוּנִין בדיני נפשתא et tardi in judiciis animarum, Num. 15, 34. in Jon. וּמְתוּנִין בדינא et exspectantes in judicio, Cant. 5, 12. הֲלָמָא להון אתון מְתִינָן num forte illos exspectatis, Ruth. 1, 13. דין יומא דהוינא מְתִינָן hic est dies quem exspectavimus, Thr. 2, 16. Aphel ולא אַמְתַּנְתַּנִי לנשקא ברתי et non exspectasti me, ut oscularer filias meas, hebr. נטשתני et non permisisti mihi, Gen. 31, 28. in Jon. וְאַמְתֵּינֵת אַמְתִּינַת יי exspectavi Dominum, Ps. 130, 5. למרי מספדא et exspectavi dominos luctuum, i. e. luctum magnum exercentes, Ps. 69, 21. לותי אַמְתִּינוּ me exspectarunt, Ps. 119, 95. Part. וגברא הוה מַמְתִּין לה et vir ille exspectabat eam, hebr. משתאה לה stupebat super ea, Gen. 24, 51. in Jon. Futur. וְאַמְתִּין שמך et exspectabo nomen tuum, Ps. 52, 11. Apud Ros. in Hiphil, הִמְתִּין *exspectare*, usitatissimum est. Ap. Tos. proverbium est, מחון מחון ארבע מאה זוזי שוה exspectare exspectare quadringentis drachmis valet, Ber. 20a. Qui lente et provide agit, plus saepe lucratur, quam qui praecipitanter agit. Commendatur hoc proverbium a Scaligero in Epistola quadam ad Casaubonum. De origine autem proverbii consulendus est ipse textus Talmudicus. Raf Ada bar Ahavah videbat mulierem quandam Samaritanam, vel Aethiopissam in foro cum paludamento. Cum itaque existimaret illam esse Judaeam, surrexit, et abstulit ei illud. Quod cum innotuisset, mulctatus fuit quadringentis drachmis. Dicebat ad eam, quod tibi nomen? Respondit ea, מתון Matun. Dicebat מתון מתון Matun Matun quadringentas drachmas valet; מתון litera unica immutata idem est quod מתין 200. Nomen geminatum valet 400. deinde מתון significat quoque *exspectare*. Voluit itaque significare, primo, nomen ejus sibi ominosum fuisse, quod juxta ejus significationem drachmen ejus causa fuerit mulctatus: deinde voluit indicare, si alteram significationem probe considerasset, et diutius exspectasset, si tardius et magis considerate egisset, se 400. drachmas illas lucratum fuisse. Hinc sententia ista in generale proverbium tracta. Pro מְתוּן exspectare, potest quoque legi מָתוּן tardus, lentus, providus. Vide R. Salom. Extat idem hoc proverbium in titulo libri חכמת מנוח, hoc pacto: ולא בחפזון יצא להלחם במלחמה של תורה כי אם במתון מתון מאחן משוה neque praecipitanter et temerarie egressus est ad bellum Legis, sed cum exspectare exspectare, quod ducentis denariis valet, h. e. lente, considerate, gravi et maturo consilio. Geminum ei, „festina lente." Aliud קפוץ זבין ארעא מְתוּן נסיב איתתא festina, eme agrum: exspecta, duc uxorem, Jeb. 63a. Ager emptus vendi potest, unde tanto consilio non eget: uxor nonnisi morte dimittitur, nec animus et mores ejus cognosci possunt, ut agri proprietates, unde mora in deliberando opus.

מְתִינָה, הַמְתָּנָה *exspectatio, mora tardatio:* מְתִינָתִי exspectatio mea, Jobi 17, 15.

מְתִינוּת *idem:* בִּמְתִינוּת cum exspectatione, tarde, lente, pedetentim, cujus oppositum במהירות, Br. s. 10.

מָתוּן, מְתוּנִי *tardus, lentus.* Fem. תנועה מתונית motus tardus, cujus oppositum מהירה celer, rapidus. Vide etiam supra in verbo.

Secundo מְתַן *humectari, mollescere ex humore*, apud Talmudicos: המניה זיתים בכותש שימתונו שיהו נוחין לכתוש qui ponit olivas in vas tusorium ut mollescant, ut facilius contundi possint, Taharos c. 9. Ex mutua enim compressione oleum exsudant, et inde mollescunt. Glossa יתרככו: Item ארטייתניה כרעהא dum adhuc humidi sunt pedes ejus ex lotione, Pes. 111b.

מְתוּנְתָּא, מְתוּנָא *terra mollis ex nimio humore:* מתונתא קשה לכותל terra humidior vel mollior inepta est ad parietem, Bb. 18a. מתונתא בר זריעה היא terra humida apta ad sationem est, Pes. 47b. מ non videtur hic ullo modo radicale, sed thema est תְּנַן, quod idem cum טנן, aut potius ת est simpliciter pro ט, per mutuam harum literarum conversionem.

מִיתְנָא[84] *funiculus*, חבל קטון ut exponunt: כיון דסני ליה במיתנא בעלמא משאוי הוא quando nimium est cum funiculo vulgari, tunc pro onere censendum, scil. die Sabbatho: Sab. cap. 5. in principio: ומיתנא ליתיה בכוותיה et funiculus non sit in fenestra ejus, Erub. 34a. ומאן דאסר מיתנא רטיבא דכיתנא אהרציה et is qui ligat funiculum recentem ex lino ad lumbos suos, Bm. f. 113b. Affine vel idem est cum אטון vel אטון.

המתן, המתין vide in litera ה.

מְתַנְוָנָא. Sic ponunt Lexica. In Gemara Sota f. 26. legitur במתנונה דרך איברים, quod in glossa saepius illic scribitur cum duplici Vav, quasi מְתַנְוְנָא, de quo dicit glossa, מתנוונה דרך איברי' שאינה מתנוונה במעים וברכיים אלא ראשה ישאר איבריה כבידים עליה vox est feminina de muliere dicta. Autor Aruch exponit *debilem, macram, languidam. lassam membris.* Sic esset מְתַנְוֶנָה moratrix, tarda, tardigrada. Legitur et in Jalkut in Exod. f. 87b.

מְתָנָן *nomen proprium*, pro hebraeo בשן Baschan.

מתק *dulce, suave esse, dulcescere* heb. Id Chaldaice per בסם reddi solet.

מַתִּיק, מְתִיק *dulce, suave.* Plur. מלי מוריתי מְתִיקָן

---

[83]) Ar. متن *firmius, solidus et stabilis ac constans fuit.*

[84]) Eliso Resch affixoque Nun pro more chaldaeo idem videtur atque hebr. יתר *restis, funis.*

כרובשא verba palati ejus dulcia sunt, ut mel, Cant. 5, 16. et 2, 5.

מְתִיקוּת, מְתִיקָה *dulcedo, suavitas.*

מָתוֹק *colocynthis*, per antiphrasin, quod sit minime dulcis, sed amarissima, sicut עויר caecus dicitur סגיא נהור multus lumine, i. e. lumine carens: משייבש המתוק ex quo arescit colocynthis, Sab. c. 3. et 9. Glossa מתוק בערבי חנ"טל·ובלעז·קולקינ"טידא.

מְתוּקָן *dulcificatum, dulce, suave.* Quando Rabbini Pombeditani a se invicem discedebant, quisque vjam aut domum suam dicebant alter alteri, מחייה חיים יתן לך חיים ארוכים טובים ומתקנים autor vitae det tibi vitam longam, bonam et suavem, Joma f. 71a. Vel ומתוקנים et rectam, a תקן.

מתר מתארא *torris, titio*: הוח נקיטא מתארא acceperat torrem, glossa אוד, vernacule פורנון, Chag. fol. 33.

מתורא. Ponit hoc loco Baal Aruch ex Gittin f. 69b. pro דף *tabula.* Sed in Tal. legitur פתורא.

Denique ponit hic B. Ar. מיתורין ex Br. s. 50. ubi in nostris libris pro eo legitur לבית אוריין. Sed in Vr. s. 26. משל לאחד שנטל הגמוניא מן המלך עד שלא הגיע למתורין שלו היה מהלך כפנן וכיון שהגיע למתורין שלו היה מהלך כקלאמין. Glossa scribit, ratione sensus significare מקום הרגמוניא *locum praefecturae.* B. Ar. plane non explicat. Guido מְתוּרִין *locus suae auctoritatis.* Si מתורין genuina lectio, possit esse graecum μεϑόριον *confinium.* In Aruch in קלמין legitur pro eo, למדינה in provinciam suam. Vide in קלם.

Abbreviaturae literae מ.

מ"א: משקל אחד *pondus unum* i. e. *forma eadem.* משקל אחר forma alia.

מן אחד *praeter unum.* Precedit hoc usu 'ב, i. e. בר per pleonasmum: nam במ"א vel בר מ"א est excepto uno, בר מ"ב exceptis duoqus. Apud Masorethas, quando unum aut alterum exemplum excipi dicunt.

3. מדרש אגדה *commentatio mystica. Midrasch vel Medrasch commentarii genus allegoricum et mysticum est.* Aggada διήγησις narratio, enarratio, ἱστορικὸν sive διηγηματικον exponendi genus, ab הגיד narrare, enarrare. Id multis difficultatibus implicatum est, unde אגדה dicitur quasi דאגה cura, solicitudo, quam legenti parit. Saepe praecedit ו copula.

מ"אז: vide in א"ז.

מא"ל, מ"אלל: מאי איכא למימר *quid est dicendum?* Quando alterum ל additur, tunc prius significat לך tibi. א etiam explicari potest איח.

מנא אמינא ליה unde vel inde dicam ipsi. Talm.

מ"אס: מאין סוף *absque fine, infinite.* Aliquando אין סוף est nomen cabalisticum Dei, ut suo loco dictum est.

מאר"זל: מאמר רבותינו *oratio magistrorum nostrum* etc.

מ"ב: מעשה בראשית *opus creationis.* Sic vocant illud a prima voce libri Masis, בראשית.

מב"ו: מלך בשר ודם *rex caro et sanguis, carnalis, mortalis*, qui sic solet opponi regi immortali Deo. Aliquando pro מ scribitur א, ut suo loco dictum.

מ"בי א: מתן בסתר יכפה אף *donum in abdito, evertit iram*, scil. Dei, ex Prov. 21, 14. Id solent inscribere arculae eleemosynariae in Synagogis, quam appellant קופה של צדקה.

מ"בס: מנחם בן סרוק *Menachem Seroki filius.* Nomen doctoris cujusdam Hispani.

מב"ת: מנשים באהל תבורך *prae mulieribus in tentorio tuo benedicta sis.* Euphemia de mulieribus usurpata ex Jud. 5, 24. q. d. Sis domi tuae omnium mulierum felicissima. εὐλογημένη συ ἐν γυναιξὶ Luc. 1, 42.

מ"ג: 1. מחזור גדול *cyclus magnus:* apud Astronomos.

2. מסורה גדולה *Masora magna.* Cum servili, במ"ג, ובמ"ג et in Masora magna. Aliquando inseritur ס, ut מ"סג. Masora magna dicitur ea, quae Bibliis Venetis majoribus ad finem adjuncta est: Masora parva quae textui Biblico circumcirca aspersa.

מ"גש: מגרסת שמואל *ex lectione vel doctrina Samuelis.*

מ"ד: מאן דאמר *is qui dicit:* למ"ד ei qui dicit: דמ"ד quod כמ"ד sicut is qui dicit. Talm. Saepe praecedit איכא est, pro, est qui dicit, est author aliquis asserens.

2. מאי דכתיב *id quod scriptum est.* Usurpatur quando aliquid ex scriptura confirmatur, et dictum scripturae citatur.

3. מהו דתימא *id quod dicis, dixeris aut dicere vel objicere possis.* Talm.

מד"א: מה דאת אמר *quod autem dicis.*

מד"ח: מתחיל דבור חדש *incipit sermo novus*, vel *sermonem novum.*

מ"ה: מאור הגולה *lumen captivitatis.* Sic vocatur R. Levi Gersom, qui anathematis poenam constituit, alienas literas reserantibus, ut supra diximus. In Globo arcanorum scribitur מאורת, quod pravum.

2. משום הכי *propterea:* ומ"ה et propterea: דמ"ה quod propterea. Talm.

3. מדת העולם *proprietas mundi, mos hominum.*

4. מדת הדין *proprietas, modus, mensnra judicii.*

5. מלאך המות *angelus mortis.*

6. מלכי האומות *reges nationum, populorum, gentium, Christianorum.*

מ"הד: מתחיל הדבור *incipit sermonem vel textum, initium textus istius.*

2. מהו דתימא *quod autem dicis*, Talm.

מ״הם דת״ר: מנא הני מילי דתנו רבנן *unde sunt hae res, quas docent Rabbini?* apud Talmudicos frequens, quando ante dicta amplius confirmare volunt. Posterior abbreviatura saepissime integre legitur scripta. Pro priori מ non raro etiam plene est מנא. Altera abbreviatura saepe omittitur. Dicunt et contracte מנהני מלי.

מה״ראם: מורנו הרב ר׳ אליה מזרחי *morenu noster R. Elias Misrachi*, i. e. *orientalis*.

מה״ריל: Maharil. Vide supra in כמ״הדר.

מו״הרר, מה״רר: vide in litera כ, quae frequenter praecedit.

מהר״של: מורנו הרב ר׳ שלמה לוריא *morenu noster R. Salomon Luria*. Insignis Rabbi fuit, qui complures libros scripsit. Literae post ר plerumque nomen proprium significant, ut ל pro ליב Leo, מ׳ pro מרדכי Mordechai vel Mardochaeus, cujus nominis fuit quidam insignis, qui dictus מרדכי יפה Mardochaeus pulcher: א׳ pro אפרים Ephrajim: א״ם pro, אליהו מזרחי Elias Misrachi sive Orientalis: ן pro נתן Nathan, cujus nominis celebris fuit שפירא i. e. Spirensis: יב״ה pro יעקב בעל הטורים Jacob author libri Turim.

מ״ו: מורי ורבי *doctor et praeceptor meus.*

מ״זבח: Non est abbreviatura, sed vox significativa מזבח altera, quam notaricon constituunt quatuor sequentium vocum, מחילה *condonatio*, זכות *meritum vel justitia*, ברכה *benedictio*, חיים *vita*. Meminit author Aruch in litera מ in voce מזבח.

מח״זל: מאמר חכמינו ז״ל *oratio sapientum nostrorum*. saepe expositum.

מח״נ: משלם חצי נזק *persolvit dimidium damnum*. In Talmud, ubi de damnis agitur, usitatum.

2. מורייס חילתית גבינה, *salmaria*, *laserpitium*, *caseus* Talm.

מח״פז: מיתה חמש פדיון זרים. In Gemara, variarum rerum, quae hisce verbis indicantur, indices sunt: ut מי״תה ח׳ומש ואין לה פ״דיון ואסורה לז״רים i. e. *mors: quinta: sed non est ei redemptura, et prohibita est extraneis*, Sab. 25a. Mors, a Deo specialiter poenae loco illata: quinta, scil. pars ad cibum sacrum quem quis per errorem comedisset, addenda, Lev. 22, 14. etc.

מ״ט: מה טעם, talmudice מאי טעמא *quae est ratio, quis sensus?*

2. מעשים טובים *opera bona*. למ״ט ad opera bona.

3. מזל טוב *fortuna bona*.

מ״י: מנא ידעינן *unde scimus?* Talm.

מלחמות יהוה *bella Domini*. Libri nomen est authore R. Levi Gersom, qui eum ipsemet saepe citat in suis Commentariis.

מ״כ: מעלת כבודך *excellentia gloriae tuae*. Titulus, quo ni tertia persona aliquem compellant honoris causa. Vel מעלת כבוד exellentia ejus.

מכ״בי: מי כמוך באלים יהוה *quis sicut tu inter Deos, o Domine?* Fuit belli tessera Judae de familia Hasmonaeorum, felicis ducis bellici, qui inde postea dictus fuit מכבאי Machabaeus.

מכ״ת: מעלת כבוד תפארתך titulus paulo dignior, quam antea מ״כ.

מ״ל: מנא לן *unde nobis*, scil. *hoc provenit?* ומ״ל et unde hoc nobis, unde hoc habemus, unde hoc possumus scire. Talm.

מ״לה הָרִשְׁעָה: מלכות הָרִשְׁעָה *regnum impietatis*. Sic primo regnum Antiochi et Graecorum vocarunt, postea etiam ad regnum Romanum traduxerunt, et sic etiamnum hodie illud vocant. Exempla alias producam: nunc vide tantum Num. 24, 24. in Aben Esra, et Mich. 5. in principio in R. Salomone. Non observavi abbreviate sic poni: integre saepe. Elias mavult מלכות הָרְשָׁעָה regnum impium, adjective.

מ״להד: משל למה הדבר דומה *simile cui res haec assimilatur*, quando rem propositam a simili declarant.

מ״מ: מכל מקום *nihilominus tamen, attamen.*

2. מראה מקום *index loci*. Sic vocant indicem libri, et concordantes Scripturae locos in margine adductos.

3. מעשה מרכבה *opus quadrigae*, de quo in principio Ezechielis. In hoc opere multa mysteria, unde non omnes ad eorum investigationem admittuntur, et qui in eo versatus aut peritus, non debet id nisi senes, pios, prudentes docere. In מעשה בראשית et מעשה מרכבה opere creationis et opere quadrigarum, totam physicam et metaphysicam constituunt.

4. מאי משמע *quis simplex sensus? quomodo hoc simpliciter et secundum literam intelligendum?* Rab.

ממ״ה: מלך מלכי המלכים *rex regum*. בהיכלי הק״בה ממ״ה in palatiis regis regum Dei sancti benedicti. In Zohar.

מ״נ: מנא נפשך *unde est animus tuus, unde illud vis aut censes ita esse?* vel ממה נפשך, quod idem, Talm.

מנ״ל: מנא נפקא לן *unde egreditur nobis id? unde id colligimus?* Saepe adjungitur ן in fine, et cum servili ab initio, ומ״נלן. Talm.

מנ״ש: משלם נזק שלם *resolvit damnum integrum*. Quandoque prima vox integre scribitur. In Talmudicis frequens, ubi de illatis damnis agitur.

מ״ס: מר סבר *dominus existimat*. Mar honoris nomen, idem quod אדון. ומ״ס et dominus sensit, hujus est sententiae.

מס״ה. מס״ג: Vide ante in מ״ג. Quidam loco ג notant ה, pro הגדולה.

מס״ק: מסורה קטנה *Masora parva*. Vide supra מ״ג.

מ״ע: מצות עשה *praecepta fac*. Sic vocant praecepta Legis Mosaicae affirmativa sive jubentia, quorum sunt 248, quot sunt membra corporis humani. Vide ר״מח.

2. מאור עינים *lumen oculorum*. Nomen celebris libri historici, chronologica tractantis. Saepe citatur in libro Tzemach David, ut בעל מ״ע autor libri Meor enajim.

מע״ל: מעת לעת *de tempore in tempus, continuo.*

מע״שי ביצ״ו: מגדל עז שם יהוה בו ירוץ צדיק ונשגב *turris fortis est nomen Domini, ad ipsam accurret justus, et axaltabitur*, ex Pr. 18, 10.

מע״ת: מעלת תפארתך *exellentia tua*. Titulus quo honoris causa utuntur: למ״עת, ממ״עת, literam ת etiam communius hodie exprimunt per תורתך vel תורתו doctrinae tuae.

מ״פ: מצע פסוק *medium versus biblici*, Masor.

מפ״רת: מפרש רבנו תם *interpretatur Rabbi noster Tam*. Hic fuit ex celebrioribus Talmudicis doctoribus,

מ״צ: מורה צדק *doctor justitiae*. Insigniores Rabbinos et synagogarum rectores sic vocant. Sic cum servili ab initio, ר״ם ומ״צ caput academiae et doctor justitiae, i. e. legalis, Legum doctor, civilium scil. et canonicarum sive sacrarum.

מצ״פץ: Non est abbreviatura, sed nomen cabalisticum, per modum commutationis secretum את״בש Atbasch sic efformatum, respondens nomini יהוה. Vide את״בש et confer. Occurrit in precibus priscorum Hebraeorum, quod imperiti putarunt esse nomen alicujus angeli, ut videre est in libro Ikkarim Orat. 1. c. 28. Mentio ejus in Zohar, in Bereschith col. 97. editionis Cremonensis, et col. 155.

מ״ק: מקרא קדש *convocatio sanctitatis*, i. e. *sancta*, *coetus sanctus*, *celebris festi solennitas*.

2. מועד קטן nomen est tractatus Talmudici, qui abbreviate sic citari solet.

3. מספר קטן *numerus minor*: apud Cabal.

4. מחזור קטן *cyclus minor*. apud Astronomos.

5. מסורה קטנה *Masor parva*. Vide supra מ״ג.

מק״מל: vide infra in קמל.

מ״ר: מדבר רבא *glossa libri Numerorum magna*. Vide ב״ר.

2. מדרש רות *Medrasch*, i. e. *commentarius in historiam Ruth*.

3. מורת רוח *indicatio spiritus*. Id usurpant de spiritu familiari, qui homini cuncta revelat.

4. מרבי a Rabbi sive magistro ac praeceptore meo. Frequens in Tosephos, sive additionibus Talmudicis, in quarum fine poni solet, ad indicandnm, autorem eam doctrinam a suo magistro habere: istius doctrinae autoritatem non a se, sed ab isto Rabbi dependere: unde snbjici solet ז״ל faustae memoriae.

מר״ל: מה רצונו לומר *quae est voluntas ejus dicere*, *quae mens ejus*, *quid vult dicere?* In libro הואיל משה saepe obvium.

מר״עה: משה רבנו עליו השלום *Moses praeceptor noster*, *qui in pace quiescat*. Cum servili ומר״עה et.

מ״ש: 1. מוצאי שבת *exitus Sabbathi*. Usurpant, ubi de precibus aut aliis circa finem Sabbathi peragendis tractant: cum servili במ״ש in etc.

2. מי שאמר *ille qui dicit;* ומ״ש et ille qui dicit. Formula objectionis Talmudicae. Alias dicunt מאן דאמר. Item מה שאמר id quod dicit, scil. הכתוב Scriptura, vel שאמרו quod dicunt, scil. Sapientes vel Rabbini nostri: vel מה שכתוב quod scriptum est.

3. מאי שנא *quid docet?* Usurpant Talmudici, quando doctrinam certam ex praecedentibus eliciunt.

4. מאי שנא *quid alterat*, quid diversi docet, Talm. מ״ש הכא quid alturat hic, quid diversi docet hic? Frequens in Zohar.

5. מאיר שפירא *Meir Spirensis*. Nomen Rabbini cujusdam, cujus meminit Elias in Fragmentis Tabularum. Fertur habuisse emendatissimum exemplar Pentateuchi.

מש״ה: מהלך שבילי הדעת *aditus semitarum scientiae*. Nomen est Grammaticae Rabbi Mosche Kimchi, fratris Davidis, ubi etiam abbreviatura ipsa per se nomen authoris indicat.

מש״כ: מה שכתוב כאן *id quod hic scriptum est*.

מה שאין כן *id quod non est sic*.

מ״ת: 1. מתן תורה *datio Legis*: מיום מ״ת a die datas Leges. In memoriam datae Legis celebrant festum quotannis mense Septembri.

2. משנה תורה *repetitio Legis*, *Lex iterata*. Sic Deuteronomium vocatur, ut apud Masorethas Exod. 20. in decem Praeceptis, et alias saepius.

3. מכחישי תורה *abnegantes Legem*, *apostatae*.

---

*) His adde: מ׳: משנה *Mischna*. מט״ה *matrona*. מחמת *propter*. מאמר *phrasis*, *dictio*; *paragraphus*, *oratio libri*. מנהג *consuetudo*, *mos*, *usus*, *liturgia* scilicet in synagoga conservata. מסכת *tractatus* Mischnae vel Gemarae. מ״א: מנהג אשכנז *usus germanicus*, i. e. liturgia, quam in precibus adhibent, Judaei, Germani, cui oppositi sunt מ״פ usus Polonicus Judaeorum sc. Poloniae et מ״ס, מנהג ספרדים usus Judaeorum Hispanorum. מזה אמרו *inde dicunt*. מלכים א *Regum liber primus*. מאמר א *oratio prima*. מנחת אלוה *donum divinum*. מנהג אבותינו *usus patrum nostrorum*. מאב״י: מנהג אבותינו בידינו *usus patrum nostrorum est in manibus nostris* i. e. sequimur usum patrum. מאה״נ: משה אדון הנביאים *Moses princeps prophetarum*. מא״ל: מודה אני לפניך *confiteor ego coram te*. מ״ב: מלכות בבל *imperium Babylonicum*. מתן בסתר *donum clam datum*. מאה ברכות *centum benedictiones*. מבג״ע: מנוחתו בגן עדן *requies ejus sit in horto Eden*. Addi solet א pro אמן, amen. מב״ד: משיח בן דוד *Messias filius Davidis*. מלכות בית דוד *regnum domus Davidis*. מב״ה: מפואר בהדר המלאכים *ornatus est decore angelorum*. מושבו בכסא הכבוד *habitatio ejus (est) in solio gloriae*. מרומם בכל הברואים *sublimia inter res creatas omnes*. מברכין החדש *benedicunt Novilunio*. מב״הב: מברכין שני וחמישי ושני *benedicunt secundum quintum et secundum diem*. מב״י: משיח בן יוסף *Messias filius Josephi*. מב״ס: מנחם בן סרוק *Menachem Seroki filius*. מבע״י: מבעוד יום *dum adhuc dies est*. מג״ום: מלחמות גוג ומגוג *bella Gogi et Mogogi*. מ״ד: מהו דעתך *quae est sententia tua*. מדה״ר: מדת הרחמים *proprietas misericordiae*. מ״ה: מלאכי השרת *angeli ministrantes*. מלך העולם *rex mundi*. מה״צ: מראות הצובאות *nomen libri*. מח״ק: משל הקדמוני *proverbium antiquum*. מ״י: משה וישראל *Moses et Israel*. מו״ם: מלך וממליך מלכים *rex est regesque constituit*. משא ומתן *mercatura et negotiatio*. מו״ש: מורה שוה *judex aequus*. מז״ל: מאמרם זכרונם לברכה *verbum (sapientium) quorum memoria sit in pace*. מז״רח: מצד זה רוח חיים *ab hac parte est spiritus vitae*. מ״ח: מלאכי חבלה *angeli perniciem ferentes*. מי״כ: מי יעמוד כנגדו *quis stare potest coram illo* (Deo) i. e. quis ei antistare potest. מיל״ה: מי יעלה לנו השמים *quis ascendet nobis in coelum*. מלאך יורד לפני התיבה *angelus descendens ad arcam*. משתה יעשה לכל הקרואים *convivium faciet omnibus conviviis*. מכ״הכ: מלא כל הארץ כבודו *gloriae ejus plenus est universus mundus*. מלכב״ו: משל למלך בשר ודם simile (est hoc) *regi ex carne et sanguine* i. e. carneli. Ridicule Wolfius hanc locutionem lat. vertit: „Simile: rex est etiam homo.“ מל״ה: מלכותו לעולמי העולמים *regnum illius* (Dei) *cum aeter-*

ritate ipsa durat. ממ"ש: ממה שנאמר vel שכתוב *ex eo, quod dictum* vel *scriptum est.* מנ"ד: מלך נוצר דלים *rex servans tenues.* מחנה נורא דירתו *castra reverenda sunt habitacula ejus.* מנ"ח: מדליקין נר חנוכה *incendunt lucem festi Chanukah.* מנ"ק: מה נורא קדושתו *quam venerabilis est sanctitas ejus.* מ"ס: מוכר ספרים *bibliopola, librorum venditor.* מנהג ספרדיים vide in מ"א sub מנהג אשכנז. מס"א: מספרים אחרים *ex libris aliorum.* מס"ו: מלאך סמאל ולילית *angelus Samuël et Lilith.* מסל"ת: מסיח לפי תומו *narrans in simplicitate sua.* מ"ע: מתנות עניים *eleemosyna.* מלך עליון *rex supremus.* מע"ה: משה עליו השלום *Moses, cui sit pax.* מעלה עליו הכתוב *Scriptura ei tribuit* (aliquid). מ"פ: מנהג פולין vide in מנהג אשכנז sub abbr. מ"א. מפ"ב: מגלה פנים בתורה *nudans faciem in S. s.* i. e. sacratione eam privare verbaque ejus nuda quasi verba cujusdam libri essent tractare. מצו"ת: מילה ציצית ותפילין. Non est abbreviatura, sed vox significativa מִצְוֹת *praecepta*, cujus literae Cabbalistice designant, מילה *circumcisio*, ציצית *peniculamentum*, ותפילין *et phylacteria.* Dicunt, 'qui haec tria praecepta observat, idem habetur quasi omnia praecapta sacrae Scripturae observaret. מקי"א: משומדים, קראים, יונים, אפיקורסים. Non est abbreviatura, sed vox significativa מְקִיא *vomitorius*, quam notari constituunt quatuor nomina: משומדים *apostatae*, קראים *Karraei*, יונים *Graeci et* אפקרסים *Epicuraei.* Dicere volunt horum nihil aliud esse nisi vomitum. מ"ר: מלאכי רחמים *angeli misericordiae.* מים ראשונים *aquae primae*, quibus sc. ante coenam lavare solent, opp. τοῖς מים אחרונים, quibus post coenam utuntur. מרמ"י: מה רבו מעשיך יהוה, *quam magna sunt opera tua domine.* מ"ש: מלכות שמים *regnum coelorum.* מורא שמים *timor coelorum* i. e. Dei. משא"כ: מה שאין כן *quod non ita se habet.* מה שאמרו כאן *quod hic* (de ea re) *dixerunt* (sapientes). מש"ה: משום הכי *propter ea.* מה שאמר הכתוב *quod* (attinet ad id quod) *dixit Scriptura.* מטטרון שר הפנים *Metatron princeps facierum.* Vide anot. nost. in lex. ad hanc vocem. משר"זל: מה שאמרו רבינו זכרונם לברכה *quod dixerunt Rabbini nostri, quorum memoria sit in pace.* מת"ח: מתנת חנם *donum gratuitum.* מת"ל: מה תלמוד לומר *ad quod docendum hoc dicunt.* מת"ש: מתן שכר *retributio pretii.*

נ[1]

נאב נִיאוּב[2] *uter, lagena, vel simile quoddam vas.* In Br. s. 10. רועה הייתי בעירי והלכתי למלאת את הניאוב מן המעין pastor fui in urbe mea, et ivi ad replendum utrem ex fonte etc. Idem extat in TH. Nas. c. 1. in fine, ubi legitur הניאב.

נָאֶה *pulchrum, jucundum, amaenum, decorum, decens, congruum, elegans:* אתרוג נאה citrium pulchrum: לולב נאה palma elegans. Fem. אשה נָאָה femina pulchra: Apud Gram. נאה *congruum:* בלתי נאה *incongruum.* Sumitur et adverbialiter, pro *pulchre, bene, decenter, egregie:* In Br. s. 34. circa finem sententia: נאים דברים מפי עושיהם רב עואי נאה דורש ולא נאה מקיים pulchra sunt verba ex ore illorum qui faciunt ea. Raf Assai pulchre i. e. optime concionatur, sed non pulchre observat (quae dicit). Tales erant olim Pharisei, hodie, proh dolor! multi. Pulchrum est, si quis ipsemet observet, quae aliis praescribit, et exemplo praeeat. Contra, Turpe est doctori, cum culpa redarguit ipsum.

נֵאוֹת *pulchritudo, pulchrum*, et adjective, *pulcher, conveniens, congruum:* Pl. פירושים בלתי נאותים interpretationes non pulchrae: femin. סבות נאותות causae pulchrae, R. Levi, Prov. 19, 3. Vide etiam in יאת.

נוֹאִי *pulchritudo:* et apud Gram. *congruitas:* גמירת נואי ושופרא perfectae pulchritudinis et elegantiae, Thr. 2, 15.

נָאָה, נָאֲתָה[3] *caro cruda:* נאתא כריכתא i. e. בשר המת caro mortua, qualis in vulnere nasci solet, Bk. 85a. Est forte a נא, quod eo sensu legitur, Exo. 12, 9.

---

[1]) Decima quarta Alphabeti litera nominatur hebraice, syriace et arabice נון (ܢ, ن), graece νῦ per apocopen, latine *En.* Potestas ejus alia in ortographia est, alia in etymologia. In ortographia valet ν graecum, N latinem. In etymologia modo radicalis modo servilis, de quo vide apud Grammaticos. Talmudici vocabula graeca et latina in *s*, ις exeuntia persaepe literis ין restituere solent, quia magis ad etymon vocis peregrinae purum, quam ad casum nominativum cum σ formatum spectaverunt. In numeris haec litera valet *quinquaginta.*

[*]) נא per apocopen pro אנא *ego* in TH. frequentissimum.

[2]) Est ipsa vox persica نیاب niab, *vas.*

[3]) Recte B. Ar. per ע, נעתא legit. Deductum enim est hoc vocabulum a verbo נעא *germinare, florere, efflorescere,* פרח quae vox per metaphoram hebraice pro *lepra* et *ulcere* ex cute fissa erumpente sumitur, plane ut נעיא chaldaice, quod *carnem mortuam*, quales sunt lepra et ulcus caroque in vulnere nascens, denotet. Accuratissime igitur auctor Ar. vocibus בשר המת i. e. *caro mortua* vocem addit בחי quae *nascitur in corpore* vivo. Nam si jam mortuum est corpus tum de carne ex cadavere erumpente, verbo פרח, chald. נעה uti non licet. Haec ab auctore B. Ar. adhibita diligentia in explicanda voce נעתא Cl. Buxtorfium plane fugisse videtur.

נאל נָאֲלָא *insania, stultitia:* רוח נאלא באה עליו spiritus insaniae invadit ipsum, Bech. 44a. Forte hoc sensu legendum esset נוֹאֲלָא, a radice יאל, unde in Niphal, נוֹאַל *stultescere, stulte agere*, quod est pro נָאֲוִל ab אֱוִיל. Idem spiritus appellatur illic בן נפילים Ben nephilim. Elias et Baal Aruch hoc loco adducunt ex TgH. Deuter. 21, 3. דלא סליק בְּנָאֲלָא[4] שעבוד דניר, pro hebraeo, אשר לא משכה בעול: sed id hodie in nostris libris non invenitur. Videtur legendum, דלא סליק עלה שעבוד דניר super quam non ascenderit servitus jugi, ut est in loco parallelo, Num. 19, 2. in Onkelo, ubi in hebraeo est, אשר לא עלה עליה על.

נאם[5] *dicere:* יהי עלנו כנאמך sit nobis secundum dicere tuum, i. e. juxta verbum tuum, quod elocutus es, in precibus: Apud Ros. כל נאם או אמן או מאן omne dictum est vel verum vel falsum. Nota literarum hujus vocis transpositionem מאן, אמן, נאם.

נאף *adulterari, moechari.* Partic. ex Pahel מְנָאֲפִין ומזנן adulterantes et scortantes, Jes. 57, 3. Rarum Chaldaeis verbum.

נאץ *spernere, contemnere cum contumelia, irritare provocare.*

נִיאוּצָא *contumelia, contemptus ignominiosus, rejectio contempta*, IIR. 19, 3. Jes. 37, 3.

נַאקְתָה, נַאקָה נאק Vide infra in Rad. נקה.

נבא *prophetare, vaticinari.* In Ithpehal Chaldaeis usitatissimum. Praet. דְאִתְנַבִּי ירמיה quae prophetavit Jeremias, Jer. 25, 13. et cum ה, דְאִתְנַבִּי ה, Esr. 5, 1. מדין אתנבית quare prophetasti? Jerem. 26, 9. וְאִתְנַבֵּיתִי כמא דאתפקדית et prophetavi sicut jussus fui, Ez. 37, 7. דְאִתְנַבִּיאוּ לכון qui prophetarunt vobis, Jerem. 37, 19. Part. מדין את מִתְנַבִּי ut quid tu prophetas? Jer. 32, 3. Pl. ותימר לְדִמִתְנַבְּן et dices prophetantibus, Ez. 13, 2. Inf. שלחני לְאִתְנַבָּאָה misit me ad prophetandum, Jer. 26, 12. Cum affix. בְּאִתְנַבְּיוּתֵיה in prophetando ipsum, Zach 13. 3. Imper. אִתְנַבִּי עליהון propheta contra ipsos, Ez. 11, 4. Fut. ואת תִּתְנַבֵּי להון et tu prophetabis ipsis, Jer. 25, 30. דְיִתְנַבֵּי לשלמא qui prophetaverit ad pacem, Jer. 28, 9. לא תתנבון נבואה non prophetabitis prophetiam, Amos 2, 12.

נְבִיאָה, נְבִיא *propheta:* ארי נביאה הוא quia propheta est, Gen. 20, 7. ארי יקום בינך נְבִיָא quum surrexerit in medio tui propheta, Deut. 13, 1. Plur. נְבִיאִין prophetae, Num. 11, 29. מאה נביאין centum prophetas, IR. 18, 4. Emph. כד קטלת איזבל ית נְבִיאַיָא cum occidisset Isebel prophetas istos, 1 Reg. 18, 4. מִנְּבִיאַיָא דיהוה ex prophetis Domini, ibid. v. 13. Constr. וּנְבִיֵי אשירתא et prophetas lucorum, ibid. v. 19. וכנש ית נְבִיֵי שקרא et congregavit prophetas mendacii, i. e. mendaces, ibid. v. 20. Aff. בפום כל נְבִיָּיךְ in ore omnium prophetarum tuorum, IR. 22, 23. בפום כל נְבִיוֹהִי in ore omnium prophetarum ejus, ibid. v. 22. Fem. נְבִיאָה, emph. נְבִיאֲתָא prophetissa. Exod. 15, 20. ועלית לות נְבִיאֲתָא et ingressus sum ad prophetissam, Jes. 8, 3. ubi Regia habent ex altera forma emphatica נְבִיאִיתָא. Interdum נְבִיאֲתָא, ut Jud. 4, 4. Prophetae Hebraeis sunt Priores et Posteriores. De priores apud Talmudicos: מאן נביאים ראשונים אמר רב הונא זה דוד ושמואל ושלמה qui sunt Prophetae priores? dixit Raf Huna: David, Samuel et Salomon, Sota 48b. Et paulo post: Quare vocantur Prophetae priores? לאפוקי מחגי זכריה ומלאכי דאחרונים נינהו ad excipiendum illos a Chaggaeo, Zacharia et Malachia, qui fuerunt posteriores.

נְבוּאָה, נְבוּאֲתָא, נְבוּתָא *prophetia:* רוח נבואה spiritus prophetiae, נבואתא דשקרא prophetia mendacii, כדין נבואתה talis est prophetia, Jer. 23, 33. Constr. נְבוּאַת ישעיהו prophetia Jesajae, Jes. 1, 1. In Midr. Schir. cap. 3, 4. Decem nominibus appellatur נבואה prophetia: חזון נבואה הטיפה דיבור אמירה צווי משא משל מליצה חידה et ex his quodnam est gravissimum etc.

נְבִיאוּת *idem.* Emph. דקבל נְבִיוּתָא qui accepit prophetiam, Prov. 30, 1. Aff. ית רוח נְבִיאוּתֵיה spiritum prophetiae suae, Num. 11, 29. Ap. Tos. כל ששמו ושם אביו בנביאות בידוע שהוא נביא בן נביא cujuscunque nomen et patris ejus nomen est in prophetia, certum est, eum fuisse prophetam filium Prophetae.

נְבוּאִיי *propheticus:* שפע נבואיי influentia prophetica: כח נבואיי facultas prophetica, in R. Levi saepe. Fem. מדרגה המעלה הנבואיית gradus summus propheticus, Rab.

נְבוֹי, נְבִיוֹת *proprium nomen viri et regionis*, Gen. 25, 13. et 28, 9.

נבג נַבְגָא[6] *poculum majus, scyphus, quartale:* Apud Tos. שלח לה כל האי נבגא דברכתא misit ipsi totum poculum benedictionis, poculum scil. capacius et honoratius, in quo fit consecratio, et quod in ordinem circumbibitur, Ber. c. 7. in fine. Legitur et cum א ab initio, אנבג, ut videre est in litera א, in ordine אנב.

---

[4]) *Super quam juvencam* (νεαλής ες) i. e. propter juventutem *nulla adhuc ascendit servitus jugi.*

[5]) Proprie, ut quidam volunt, significat *dixit voce submissiore*, arab. نَأَمَ. In usu vero hoc verbum nonnisi est de Deo, item de impetu animi, sive sceleris sive virtutis, qua de causa ego vocem cum verbo נהם *fremuit, rugiit, vehementi altoque spiritu rugiit* conferre malim. [*]) נאני vide infra in נני.

[6]) Vide quae supra ad vocem אנפק nota 187a. scripsimus, quibus addendum est, vocem אנבג quod, ut ex pluribus locis videre potes, idem est atque אנפק, a nonnullis (vide Schoenhakii Aruch ha-chadasch s. v. אנבג) latinum habetur **ambiga**, *quod genus est poculi in formam pyramidatam*, quae sententia, fateri debemus, minime contemnenda. At vero et nos sententiam nostram in illa nota tractatam sanam, ut speramus, exposuimus argumentisque ex Talmude satis confirmavimus. Fortasse duo אנבג sunt, unum, quod lat. *ambiga* est, ut recte Schoenhakius observat, alterumque, ut nos exposuimus, quod idem est atque אנפק, quod *nomen est herbae.*

Secondo נבגא[7] *virgulā, virgultum, ramus*, idem quod נצר vel חוטר. Adducitur in Aruch exemplum ex Tal. Pes. c. 7. sed paginā non indicatur.

Tertio נְבַג *prodire, prorumpere:* קברה והדר נבת sepeliebat illud, et rursus prodiit ex sepulchro sc. cranium quoddam quod existimarunt esse regis Jehojakim, Sanh. 82a. Est pro נפק commutatis literis ejusdem organi. Hinc pro eo, quod B. Ar. citat נבגי מיא, ex Suc. fol. 53b. in Gemara nostra legitur, נפקי מיא.

נבו unde nomen נְבוּזְבָה, quod vide in בוה.

נְבַח *latrare*, ut Hebraice. Inf. לא יכלין לְמִנְבַּח non possunt latrare, Jes. 56, 10. לא ינזק כלבא בלישניה לְמִנְבַּח non nocebit canis lingua sua latrando, Exod. 11, 7. Ap. Tos. proverbium: נבח בך כלבא עול נבח בך גורייתא פוק si allatret te canis (masculus) intra: si faemella, exi, Erub. 86a.

נִבְחָן *idolum Havaeorum, canis latrantis figuram habens*, quasi כלב נובח, de quo IIR. 17, 31. Sic explicatur in Sanh. 63b.

נְבַט *prospicere: progerminare, repullulare, prodire:* דכיון דְּנָבֵט נבט quod prospicere, progerminare incipit, magis germinare pergit, Tan. 40a. Vide illud in קלא. Alibi דלא הדר נבט qui non amplius repullulat, Mk. 18b. Gl. explicat per צמח. Hiphil הַבִּיט *intueri*, heb.

נְבַט *Nebhat, nom. propr. regionis*, Jes. 60, 7. heb. נביות: Item וכל רברבי נְבַט et omnes principes Nebhat, heb. קדר Kedar, Ez. 27, 21.

נבך נָבוֹךְ hebraeum est, pertinens ad בוך.

נְבַל *faedare, faedum, turpe reddere, deturpare, dehonestare, rejicere, abominari ut faedum, abominabile reddere.* Part. ארי ברא מְנַבֵּל אבא nam filius turpitudine afficiens patrem, Mich. 7, 6. מנבל אנא ית בית מקדשא abominor ego domum sanctuarii, Amos 6, 9. Heb. מתאב, quod est pro מתעב. Fut. לא תְנַבֵּל אתר בית כורסי יקרך non deturpabis locum solii gloriae tuae, Jerem. 14, 21. לא תְנַבֵּל ית מימרא דפומך non deturpabis verbum oris tui, Eccl. 5, 5. Affix. ואֲנַבְּלִנָךְ et abominabilem reddam te, Nah. 3, 6. heb. נִבַּלְתִּיךְ. Prave in Venetis ואֲנַבְלִינָךְ Caph loco Beth. Ap. Ros. הַמְנַבֵּל פיו faedans os suum, faede et obscaene loquens: כל המנבל פיו כאלו מכנים חזיר לבית קדשי קדשים quicunque faede loquitur, perinde est ab si introduceret porcum in sanctuarium intimum.

נִתְנַבֵּל *abominabile, instar morticini fieri:* השוחט ונתנבלה si mactet et animal abominabile fiat, id est profanum, illegitimum instar morticini.

נִבּוּל *faeditas, turpitudo, obscaenitas:* נבול פה faeditas oris, i. e. turpis et obscaenus sermo: כשיש לנו יום טוב אין אנו עסוקים בנבול פה ובקלות ראש כל הגוים quando habemus diem festum, non utimur faeditate oris, i. e. obscaenis sermonibus, et levitatibus, R. Sal. Ps. 75, 3.

נַבְלוּת *idem:* נבלות הפה turpiloquium.

נְבָלָא, נָבָל, נוֹבֵל *deciduus fructus, qui vel maturus, aut tempestate impulsus, decidit:* ut כְּנַבְלָא מתינא sicut deciduum ex ficu, Jer. 8, 14. Sic etiam legendum, Jes. 34, 4. pro quo prave in Venetis וּכְדִבְלָא. Pl. נַבְלִין vide in נבל. Ap. Tos. נוֹבְלוֹת decidui fructus, in libro Ber., ubi quaeritur; an eos solenni benedictione consecrare debeant? et deciditur, esse dicendum super iis, benedictus sit Deus, cujus verbo omnia existunt, f. 40b. Vide R. Salom., Jes. 28, 1.

Secundo נְבֵל, נִבְלָא *nablium, instrumentum musicum.* Aben Esra scribit, Jes. 5. יש בו עשרה נקבים esse in eo decem foramina. R. Sal. ibidem scribit, citans ex Medr. Tehil. למה נקרא שמו נבל שמנבל כל מיני זמר quare vocatur nomen ejus Nebel? quia Menabbel, stultescere facit omnia instrumenta musica. Kimchi scribit, Jes. 22, 24. Nablia diversa esse cum clavis et chordis, et omnia tamen apellari Nablia. *Decachordum, utriculum, lyram, psalterium* etiam reddunt. In Aruch scribitur esse *utrem, utriculum*, qua musicam exercent inflando, Sackpfeife. Alii scribit idem, explicant esse *lignum rotundum cum nervis, sive chordis hinc inde extensis:* על ידי כנור ונבל per citharam et nablium, Jes. 5, 12. בזיני זמר ונבלא instrumentis musicis et nablio, Ps. 71, 22. Pl. נִבְלִין ותופין Nablia et tympana, IS. 10, 5. אחדי נבליא tenentes nablia, Jes. 22, 24.

נְבֵלָא, נְבֶלְתָּא *cadaver, cadivum, morticinum:* נבילא ותבירא cadaver et fractum, Lev. 22, 8. Notatur et cum Chirek in medio, quod Elias improbat. Cum Tzere notandum ut hebraice: נְבֵלְתָּא רמיא באורחא cadaver projectum in via, IR. 13, 25. Constr. בִּנְבֶלַת חיתא מסאבתא in cadavere bestiae immundae, Lev. 5, 2. נְבֵלְתָּא דִנְבִיא cadaver prophetae, IR. 13, 29. Affix. לא תְבִית נְבִילְתֵיהּ non pernoctabit cadaver ejus, Deut. 21, 23. ותהי נְבֵלְתָּךְ משגרא eritque cadaver tuum projectum in cibum, Deut. 28, 26. גרמי נִבְלָתְהוֹן ossa cadaverum ipsorum, Jes. 26, 19. Ti. פשוט נבלתא בשוקא ושקיל אגרא ולא תימא כהנא רבא גברא רבא אנא excoriato cadaver in platea (i. e. publice) et cape mercedem, (et merere aliquid) neque dicas, sacerdos magnus ego sum, vir magnus ego sum etc. Pes. 113a. Pro פשוט, legitur in Bb. f. 110a. נטוש. B. Ar. נשוט, in נשט. Sensus: quemque debere laborare, et ex labore victum acquirere, et utut magnus sit, potius illiberali lebore aliquid acquirere, quam mendicare, vel ex publico ali. Hoc sensu dicunt alibi, לעולם ישכיר אדם עצמו אפילו לעבודה שהיא זרה לו. Simile aliud vide in אגר.

נְבַלְתָּא *flagitium, turpitudo*, Job. 5, 16. hebr. עלחה nequitia.

מַבּוּל *diluvium:* ואיתי מבולא et adduxit diluvium super populum, Hab. 3, 5.

נְבַע *scaturire, ebullire, manare, emanare, promanare:* metaphorice *eloqui, proloqui.* Part. נחלא דְנָבֵע מבוע דחכמתא torrens scaturiens scaturigo est sapientiae, Prov. 18, 4. נָבֵע שטיותא eructat stulti-

[7] Persica vox est نوبک *sarmentum ramus a vite amputatus.* و excidit: plene enim scribendum fuisset נובגא.

tiam, i. e. eloquitur, Pr. 15, 2. Pl. כד נָבְעִין בה quando scaturiunt in ea, Ps. 126, 4. ומי מבוע נָבְעִין et aquas fontanas manantes, Jer. 18, 14. Fut. אַבַּע לכון רוחי eructabo vobis spiritum meum, Prov. 1, 22. תַּבַּעְיָן ספותי תושבחתא eloquentur labia mea laudem, Ps. 119, 171. Aphel Part. מַבִּיעַ בישתא eructat malum, Prov. 15, 28. Sic מַבִּיעַ מימרא eloquitur verbum, Ps. 19, 3. hebr. יַבִּיעַ. In Venetis prave sine dubio legitur מַבְעֵי, transpositis duabus literis. Contracte מַבַּע חכמתא eloquitur sapientiam, Ps. 90, 12. Regia מַבְּנֵי construit: נפיק ומַבַּע ושטף exiens, eructans, et inundans, Cant. 4, 12. Fut. אַבִּיעַ חדון eloquar aenigmata, Ps. 78, 2. סגעי טובך יַבִּיעוּן multitudines bonitatis tuae eloquentur, Ps. 145, 7.

מַבּוּעַ *fons, vena, scaturigo,* ut antea, Pr. 18, 4. דחלתא דאלהא מַבּוּעָא דחיי timor Domini est fons vitae, Prov. 14, 27. Pl. מַבּוּעִין דמיין fontes aquarum, Exod. 15, 27. Constr. ועל מַבּוּעֵין מיין et ad fontes aquarum, Jes. 49, 10. Aff. ואוביש ית מַבּוּעָהָא et exsiccabo fontes ejus, Jer. 51, 36.

נְבַר[8] *fodere, suffodere,* Fut. יְנוֹבְרִנַּהּ חזיר suffodiat eam porcus, Ps. 80, 14. Elias voluit deducere a בור, sed non bene. Nam et in Ar. adducitur ex Talmud חזיר שהיה נובר באשפה porcus qui fuit fodiens in fimo, wühlen, Bk. in princ. f. 17b. Huc etiam pertinet. יתקופו עלוי נָבְרַיָּא praevaleant super eum suffossores, i. e. latrones, qui domos, ut porci agrum, suffodiunt et vastant.

נִבְרָא *ramus:*[9] בדקלא דחד נבארא in palma unius rami, i. e. palma juvencula nondum incisa, Sab. f. 90b. in fine capitis. At alibi, מאי נרגילא דיקלא דחד נברא quid est nargila? palma unius rami, Erub. f. 58a. Glossa ibi, נִבְרָא est סיב *muscus crescens et se circumvolvens circa palmam, ut volvulus circa vitem.* Vide et Sab. 51b. in fine pag.

נֶבְרַשָׁא[10], emph. נֶבְרַשְׁתָּא *lychnuchus, lucerna:* לקבל נברשתא coram lychnucho, Dan. 5, 5. R. Saadias hic notat, juxta quosdam sic dici, quasi נר בר שתא *lucerna filia anni,* i. e. *per totum annum ardens.* Aben Esra exponit מנורה *candelabrum.* Plur. כמא דבלשין בְּנֶבְרַשְׁתָּא sicut quaerunt aliquid lucerna Soph. 1, 12. Rabbini dicunt נִבְרֶשֶׁת.

נְגָא[11] *fossa, fovea,* idem quod אֲגַן, de quo in litera א, per transpositionem literarum: ut נְגָאֵי דארעא foveae vel loca depressa agri, i. e. בקועי הקרקע fissurae agri, fossae in quibus aqua colligitur, ut gl. interpretatur, in Bb. 103a. In Misna et Gemara ibidem appellantur נקעים. At גגאנים autor Aruch deducit ab אגן, unde אֲגָנַיָּא fossae aquarum, Jud. 4, 11. interprete Kimchio et R. Salom. Et sic in Gemara Bk. בְּאֲגָנֵי דארעא in fossis terrae, fol. 61b. ex אגנות phialae.

ניגין *cingulum, zona,* חגור, TH. Erub. cap. ult.

נְגַב *exsiccari, desiccari,* idem quod hebr. חרב, pro quo hoc sensu in Targum ponitur. Praet. נְגִיבוּ מיא exsiccatae sunt aquae, Exod. 8, 13. נְגִיבוּ אפי ארעא exsiccatae erant superficies terrae, ibid. Sic Gen. 8, 11. in Jonathane. Pass. Ithpehal, Praeter. ונזף ימא דסוף וְאִתְנְגִיב et increpavit mare algosum, et exsiccatum est, Ps. 106, 9. וירדנא אִתְנְגִיב et Jordan exsiccatus est, Jobi 14, 11. al. 7. In Pihel נַגֵּב *exsiccare,* apud Rabbinos frequens, de manuum aut corporis exsiccatione post lotionem. In Tg. נפשנא מְנַגְּבָא anima nostra arida, Num. 11, 6. in Jon. Ap. Ros. אוכלין נגובין cibi sicci, exsiccati, Chag. c. 3. in Misna ויסתום ויגוב occludet, et exsiccabit, As. c. ult. in Misna. B. Ar. haec adducit in נב. מנוגב exsiccatus.

נִגּוּב *exsiccatio:* נגוב ידים exsiccatio manuum post lotionem. כל האוכל פת בלא ניגוב ידים כאילו אוכל לחם טמא quicunque edit panem sine exsiccatione manuum, perinde est ac si comederet panem immundum, Sota 4b.

נְגִיב femin. נְגִיבָא, נגובא, נְגוּבְתָּא siccum: בארעא נגובתא in terra sicca, Ps. 102, 7. וקרא יי לִנְגִיבְתָּא ארעא et vocavit Dominus aridam, terram, Gen. 1, 10. in Jon.

נוּגְבָא, נְגִיבְתָא *siccitas:* וגרמי חרך מן נוגבא et corpus meum adustum est prae siccitate, Jobi 30, 30.

נֶגֶב hebr. *auster, meridies.* Hinc הִנְגִּיב *meridiem versus ire, proficisci:* והגגיב למפיבשת et ivit in meridiem ad Mephiboschetum, Erub. 54b.

נְגַד[12] *trahere, attrahere, extrahere, protrahere, ducere, diducere, extendere, inclinare.* Cum de arcu dicitur, est *jaculari:* de aquis *fluere, stillare.* Dicitur etiam de morientibus, quum spiritum extremum *trahunt,* i. e. *exspirant,* quo verbo tunc reddi potest, et respondet etiam verbo hebraeo גוע exspiravit, sed praecipue in Ithpe. Praet. וּנְגַד גברא בקשתא et traxit vir arcu, i. e. jaculatus est IR. 22, 34. heb. משך, et sic saepe huic respondet: נגד לידיה עם סיעת שקרין traxit manum suam cum coetu falsorum, Hos.

---

[8]) Affine est verbis פרר *fidit, confregit, contrivit* et פור moveri, agitari, frangi.

[9]) Aliter Rabbenu Chananael vocem ad praec. verbum נבר *fodit, effodit* vertens eam per עיקר הדקל i. e. *radix palmae,* radix sc. *effossa,* ut habet Schindlerus, explicat. Aliis est *liber, lignum* videlicet nondum obduratum, quotannis inter lignum vetus indeque durum atque corticem nascens, germ. Baſt. דקלא דחד נברא palma unius libri i. e. tenerrima. Etymologia caret.

[10]) Etymon vocis situm videtur in verbo syr. ܢܨܪ (hebr. ברר *purus fuit) elatus est, emicuit, exsilivit,* inde ܢܨܪ *fecit ut emicaret,* et ܐܢܨܪ *inflammavit, accendit ignem,* ex quibus cum nomine אש vel אשתא syr. ܐܫܬܐ *ignis* ortum est nomen נברשת vel נברשתא.

[11]) Conf. syr. ܢܩܥܐ vel ܢܩܥܬܐ et arab. نَقْعٌ chald. נקע quod *locum depressum, specum et cavum* denotat.

[12]) Syr. ܢܓܕ *traxit, duxit,* et in Pa. ܢܓܕ *caecidit, percussit* chald. נגד et נַגֵּד.

7, 5. ונגד ליה חסדא et protraxit, extendit ad eum misericordiam, Gen. 39, 21. די לא נגדת בניר quae non traxerat jugum, Deut. 21, 3. Aff. נגדתנון traxi eos, Hos. 11, 8. Veneta pro Daleth habent Resch. ונגדו et traxerunt Josephum, Gen. 37, 28. אף שמיא נגדו מטרא etiam coeli extraxerunt, i. e. stillarunt pluviam, hebr. נטפו Jud. 5, 4. ונגדו מיא et fluxerunt aquae, Jes. 48, 21. נגדו טולי רמשא contraxerunt se, inclinarunt umbrae vespertinae, Jer. 6, 4. דלא נגדא בניר quae non traxerunt sub jugo, 1S. 6, 7. Participium נגד נהר די נור fluvius ignis manabat, Dan. 7, 10. לא יהי ליה נגד חסדא non sit ipsi ullus utens misericordia, Ps. 109, 21. ארעא נגדא נחלין דמיין terram trahentem fluvios aquarum, Deut. 8, 7. Plur. נגדין נגדין מיין fluentes aquis, Jes. 30, 25. נגדין חובין בחבלי לטא trahentes peccata funibus vanitatis, Amos 9, 18. דנגדין נפלא qui trahunt arcturum, Jobi 38, 21. Infin. במנגד שופרא qui protrahit buccina, i. e. tractim et diu sonuerit, Exo. 19, 13. גברין דאומנין למנגד בקשתא viri qui artifices sunt jaculandi arcu, 1 Sam. 31, 3. כמנגד בקשתא quasi jactum teli, Gen. 21, 16. במנגד קרן דכריא cum protraxerit sonum cornu arietinum, Jos. 6, 5. Cum aff. במנגדיה במצדתיה cum traxerit eum in rete suum, Ps. 10, 9. Et alia forma ביומי נגוד נגודיא in diebus ducere (i. e. gubernare) duces sive judices, Ruth. 1, 1. hebr. שפט השפטים. Est ergo נגד vel נגוד forma Hebraica. Imper. נגד טובך protrahe, extende bonitatem tuam, Ps. 36, 11. Cum aff. נגדנא בתרך trahe nos post, Cant. 1, 4. נגידו trahite, Exo. 12, 21. Fut. ובתרוי כל בר נש ינגוד et post eum omnem hominem trahet, Jobi 21, 33. לא תנגדני ne trahas me, Ps. 28, 3. עד דנגוד יתהון מן קרתא donec extrahamus eos ab urbe, Jos. 8, 6. ועננייא ינדון טובא et nubes stillabunt bonum, Jes. 45, 8. quod Elias citat ינדון a נדה, sed adducit in נד: ינדון inclinant, Ps. 55, 4. Ithpehal Praet. אתנגיד בר נש subtrahitur homo, hebr. ויגוע et exspirat, Jobi 14, 10. ואתנגיד ומית אברהם et subtractus est, exspiravit, et mortuus est Abraham, Gen. 25, 7. ואתנגידו מן קרתא et extracti sunt ex urbe, Jos, 8, 16. ארי אתנגידו פלשתאי על ארעא quia extenderunt se Philistaei super terram, IS. 23, 27. hebr. פשטו. Fem. אתנגידא פרסת רגלי כהניא extractae sunt plantae pedum sacerdotum, Jos. 4, 18. Part. מתנגד בלא דינא subtrahitur absque judicio, Prov. 13, 23. Plur. ומתנגדין et subtrahuntur, hebr. יגועון exspirant, Ps. 104, 29. Imper. אתנגידו extrahite, Exod. 12, 21. Futur. ותתנגיד et extende te in monte Tabor, Jud. 4, 6. יתנגיד exspirabit, Jobi 34, 15. ויתנגדון et subtrahentur, exspirabunt, Job. 36, 12. Apud Talmudicos imperativo נגד trahe. Hinc לית דינא דנגד או דינא דאנגד non est judicium trahe, aut judicium traham, Basra 13a. Si duo socii rem quandam habeant communem, quae non possit dividi; veluti ancillam, servum, vel aliud quidpiam, tum dicit unus alteri, נגד trahe, i. e. redime partem meam a me, aut ego אנגד traham, partem sc. tuam ad me pro aequo pretio. De ejusmodi negotiis et causis vide Maim. par. 4. in הלכות שכנים c. 1. Ithpe. אתנגיד est etiam *rapi in ecstasin:* Hinc יוסף בריה דרבי יהושע חלש ואתנגיד Joseph filius Rabbi Josuae aegrotavit, et in ecstasin raptus fuit, ist entzückt worden: dixit ad eum pater ejus, quid vidisti? Respondit, mundum inversum vidi; superos inferius, et infimos superius etc. Bava basra f. 10b. B. Ar. explicat אתנגיד i. e. נראה כאילו פרחה נשמתו וחזרה videbatur ac si evolasset anima ejus, sed redibat. Aliter אתנגיד ואיתנח suspiravit et ingemuit, Meg. 16a. Aliter נגד שמא אבד שמיה qui extendit (celebre reddit) nomen, perdit nomen, Avos c. 1. Qui honorem avidius quaerit, jacturam ejus facit.

Secundo נגד est *festinare, properare:* גוד דנמטי לויתא trahe teipsum, i. e. festina: mox enim attingemus comitatum, Er. c. 1, 1. i. e. מהר והמשך עצמך propera et trahe teipsum: גוד חמי לי accede, ostende mihi, i. e. לך ito, veni: אמר ליה לשמעיה גוד dicebat ad servum suum, festina, Bb. 111b. Deficit prima radicalis pro נגוד.

Tertio נגד *caedere, flagellare.* Usitatum est apud Syros, et respondet graeco ῥαβδίζω *virgis caedo*, et φραγελλόω *flagello*, et δέρω. Sic usurpatur in proverbio communi, טוביה חטא וזיגוד מנגד Tobias peccavit, et Sigod flagellatur, Mac. f. 11a. Simile in גזר. Vide adagia Drusii: ולחחיל מנגדו et incepit flagellare eum, Sr. s. 20. מאי טעם נגדתיה להאי propterquam causam flagellasti hunc? Ber. 58a. נגדיה רב יוסף flagellavit eum Raf Joseph, Pes. 52a. אלמלא נגדוהי לחנניה מישאל ועזריה פלחו לצלמא nisi castigassent Chananiam, Mischaëlem et Asariam, adorassent imaginem, Ket. 33b. In Targum ולמנגד מן די יתחיב בדינא לנגדא et ad caedendum eum qui in judicio condemnatus fuerit ut caedatur, Cant. 7, 4.

נגדא *flagellatio*, Talm. ההוא גברא דאיחייב נגדא בבי דינא iste vir qui condemnatus est ad flagellationem in domo judicii, Tan. 24b. במערבא מסמן אנגדא דבר בי רב ולא מסמן אשמתא in occidente condemnant eum qui est de domo Raf (h. e. discipulum rebellem, inobedientem) ad flagellationem, et non ad Schammatisationem, Pes. 52a. חלמא בישא קשה מנגדא somnium malum gravius est flagellatione, Ber. 55a.

מנגדנא *flagellator:* כמנגדנא sicut flagellator, i. e. כמכה ברצועה sicut caedens aut flagellans loro, Joma 55a. et 15a.

נגיד *tractile, ductile:* נגיד תתעביד מנרתא ductile fiat candelabrum, Exod. 25, 31. עובד נגיד opere ductili, Jer. 10, 5.

נגיד, נגידא et נגוד, נגודא *ductor, dux, princeps.* in libro Judicum nomen שופט sic transfertur: sed hebraeum נגיד aliter transferri solet: כל יומי נגידא omnes dies ducis, Jud. 2, 18. Regia habent נגודא, et sic saepius. Pl. ואקים יי נגידין et suscitavit dominus duces, Jud. 2, 16. et נגודין v. 18. in Regiis. Emphat. נגודיא, ut supra ad Infinitivum: ונגודיא טולי על נגדין יתלעב et duces subsannat, Jobi 12, 17. טולי על נגדין אליא eleva propter duces lamentum, Jer. 7, 29. quod melius legeretur נגידין. Ap. Tos proverbium כדרגת

רעיא על ענא עביד נגודא סמיתא quando pastor iratus est gregi, facit ducem (gregis) caecum, Bk. 52a. Ipso enim in foveam cadente, cadit etiam grex sequens. Sic Deus regno iratus, praeficit ipsi regem malum.

נְגְדָא *tractus:* דמסובר נגדא דבר זרעא qui portat tractum sementis, Ps. 126, 6. in Venetis.

נְגְדָא, נגדא *protractio, longitudo:* נוגדא דיומתא בימינה longitudo dierum in dextera ejus, Pr. 3, 16. יהבת ליה נגדא דיומיא dedisti ei longitudinem dierum, Ps. 21, 9. Ps. 23, 6.

נְגִידוּת *idem:* בנגידות רוחא *protractione, patientia spiritus,* Prov. 25, 15.

נְגוּד *protractio, caelatura*: בנגודי דכסא cum caeluturis argenteis, Prov. 25, 11. al. 10.

נְגְדִין, נֶגְדִין, נִגְדִין *fluenta, flumina, fluvii, rivi aquarum fluentes at se trahentes.* Pl. על נגדין דמיין super vel juxta fluenta aquarum, Jes. 44, 4. hebr. יבלי rivi: פוקו נגדין דמיא educite fluenta aquarum, Jes. 21, 14. quod legitur in Venetis נדונין, vide Commentarium nostrum Chald. ועל נִגְדִין ישלח שורשוהי et juxta fluvios mittit radices suas, Jer. 17, 8. Leguntur et quaedam hujus significati per Resch, ut videbitur infra. Ponitur etiam pro hebraeo שְׁפָיִם, quod Kimchi interpretatur, *loca eminentia,* i. e. *clivos, excelsa, colles,* R. Sal. *rivos:* זקפי עינך על נִגְדִין attolle oculos tuos super clivos, Jerem. 3, 2. קלא על נִגְדִין אשתמע vox super clivos audita est, ibid. v. 21. At על רישי נִגְדִין דמיין super capita fluentorum aquarum, Jer. 4, 11. ubi etiam pro hebraeo שפים ponitur. Sic 12, 12. et 14, 6. אפתח להון על נִגְדִין נהרין aperiam ipsis in collibus flumina, Jes. 41, 18. Sic Jes. 49, 9. etiam explicari possit: נגדוי דמדברא colles deserti vel fluenta, Exod. 14, 3.

מְנְגְדָא *tractio, tractus:* Constr. כְּמְנְגְדַת בנין רחימין נגדתנון secundum tractum filiorum dilectorum traxi eos, Hos. 11, 4.

נאגד *species oleris.* In TH. Erub. c. 3. ירק הנאגד נאגד olus מזון שתי סעודות est cibus duorum prandiorum. Idem legitur in Pea. c. ult. in Gem. Schindlerus ponit arabice, נאגד *papyrus.* Et Plin. lib. 13. c. 11. scribit de papyro: Mandunt quoque crudum decoctumque succum tantum devorantes.

אינגד[13] *parum,* Git. 58a.

נַגְּדָא *nauta, trahens navem fune:* זמרא דנגדי ודבקרי שרי cantus nauturum et agricolarum licitus est, Sota 48a. Nauturam; quia se cantu mutuo ad laborem excitant; agricolarum, ad se et boves dirigendos.

נְגִידָא[14] *necromantia,* apud Talmudicos: unde אסקיה לשמואל בנגידא produxit Samuelem per magiam, Sab. 152b. Sic in Git. 56b. Produxit Titum בנגידא per incantationem, gl. אוב, per pythonem. In praecedenti loco glossa scribit כן קורין מכשפות של אוב בלשון ארמי sic vocant magiam (vel incantationes) pythonis in lingua Aramaea. Vide quoque infra in נגר.

הַגָּדָה, et Talmudice אַגָּדְתָא, אַגָּדָא *narratio, enarratio, historia jucunda et subtilis, discursus historicus aut theologicus de aliquo loco Scripturae jucundus, animum lectoris attrahens.* Et ita est Hebraeo הגיד *narravit, nunciavit,* eine kurzweilige Rede. Quidam deducunt ab אגד *colligere in fasciculum,* et tunc אגדה est *complexus historicus, jucundus, subtilis, mysticus:* sic etiam dictus, quasi דְּאָגָה, per metathesin literarum, quod curam et solicitudinem animo injiciat ob arcanum sensum suum. Hinc הגדה של פסח historia Paschatis. Brevem formam, quae incipit Chaldaice כהא לחמא עניא „hunc panem afflictum", descriptam habent in libro precum quotidianarum, quam omnes et singuli legere tenentur prima nocte festi Paschatis, ex eo quod scriptum legitur והגדת לבנך „et enarrabis filio tuo die illo", Exo. 13, 8. Non nox Paschatis (ut alii volunt, Scal. de emend. temp. f. 534.) sed lectio illa historica paschalis, sic a Judaeis vocatur, et Fagius male Eliam in hac voce explicavit, ubi vertendum erat, in nocte paschatis legunt Aggada, historiam paschatis etc. Vide Maim. p. 1. de חמץ ומצה cap. 7. sect. 5. et 10. Exemplum hujus Haggadae sive lectionis aut enarrationis Paschalis mox post hunc tractatum de fermentato in Maim. integrum subjicitur. Dicunt etiam דברי אגדה מושכים הלב verba Aggadae attrahunt animum. In Talm. מלמדו מדרש הלכות ואגדות Ned. 35b. in Misna, ubi in Gemara, אגדות per א ab initio. Iterpres R. Ascher scribit ibi: Aggadoth, id est דברי חכמים שהסמיכום על הפסוקים verba sapientum, quae fundarunt super sacram scripturam, sive quae per discursum rationis subtilem fundant super scripturam, discursus ex sacris scripturis enarrative sive disputative deductus. מסדר אגדתא ordinabat scitedicta. Vide R. Asariam in Meor enajim f. 77a. et seqq. de Aggados.

נֶגֶד, לְנֶגֶד, כְּנֶגֶד *ex adverso, ex opposito, contra, coram, respectu, pro:* נגד ירושלם ad adverso Jerusalem, Dan. 6, 11.

נֶגְדִי *oppositus:* דברים נגדיים res oppositae.

מִתְנַגְּדִים *repugnantia, opposita.*

הִתְנַגְּדוּת *oppositio, pugnantia, contrarietas.*

מְנַגְּדִים *contrarii, adversarii, opponentes se:* מנגדי תורתנו contrarii legi, religioni nostrae.

---

[13]) Adverbium quantitatis transpositis literis ortum ut videtur ex pers. اَنْدَك *paucus, parum.* Aut est adverbium a pers. verbo اَنْجِيدَن *minutim frangere* formatum.

[14]) Proprie *tractio, tractus* mortuorum ex sepulcro aut manes ab inferis *trahere* i. e. *excitare* revocare. Glossa talm., quae hanc vocem Romanam esse dicit, ad gr. spectare videtur (in glossis nempe לשון רומי promiscue et pro lat. et pro gr. lingua in usu est) νεκάς ἄδος, quod a nonnullis pro ψυχή adhibetur. אסקי לפלוני בנגידא produxit aliquem in anima i. e. produxit animam vel manes ejus.

נְגַה *splendere, fulgere, coruscare, lucere,* Hebraice. Hiphil הַגִּיהַּ *splendidum reddere, illustrare, illuminare,* quod Rabbini etiam de *correctione librorum* dicunt, unde ואין מגיהין אות אחת neque corrigunt literam unam, Mk. 18b. ספר מוּגָּה liber correctus: הוּגָּה בעיון נמרץ correctus inspectione diligentissima. Sic Masora parva Obad. v. 17. ad חמיד notatur: בספר מוּגָה in libro correcto, sc. sic legitur. Nam quidam alii libri pro eo habent סביב, ut videre est in Concordantiis in Rad. סבב.

מַגִּיהַּ *corrector:* מגיהי ספרים correctores librorum, qui erant in Jerusalem, Ketub. 106a.

הַגָּהָה *correctio.* Item *animadversio, annotatio, admonitio, qua aliquid specialiter in textu libri illustratur.*

נְגַהּ, נָגְהָא *splendor, lux:* יקום בְּנָגְהָא surrexit cum luce, Dan. 6, 20. דמי לכוכב נוֹגְהָא דמוֹהר בינו כוכביא similis est lucifero lucenti inter reliquas stellas, Esth. 10, 3. ככוכב נָגְהָא sicut stella splendoris, splendens, lucida, Jes. 14, 11. i. e. lucifer, הילל Hebraice: Item apud Rabbinos et Talmudicos, *Venus, stella Veneris: Lucifer.* Hinc האי מאן דבכוכב נגה יהי גבר עתיר חנאי qui sub Venere natus est, fiet vir dives, et libidinosus, Sab. 156a.

נְגְהֵי *dies, lux diurna:* ap. Tos. מאי אור רב הונא אמר נגהי ורב יהודה א׳ לילי quid est Or, i. e. lux? Raf Huna dixit, Noghi dies, et Raf Jehudah dixit, nox, Pes. in principio Gemarae. Autor Aruch putavit, illic per antiphrasin significare noctem: sed erravit et errarunt alii cum ipso, sic explicantes. Nam ibi thesis est; „luce decima-quarta quaerendum est fermentum." Quaerit Gemara, quid per אור intelligatur? Alius dixit diem, alius noctem. Qui dixit noghi diem, intellexit diem simpliciter, quando aurora die 14. orta est: et qui dixit Lele noctem, intellexit noctem praecedentem, a qua dies naturalis incepit. Non quod or vel noghi ibi contrariam significationem habeant, de quo nulla quaestio, sed de initio diei disputatio.

נִיהַּ *coruscatio, splendor:* ולא ינהור גיה נורה et non splendebit splendor lucis ejus, Jobi 18, 5. In Regiis est ניץ scintilla, et sic in hebraeo שביב.

Secundo נְגַה *morari, tardare,* apud Talmudicos: נגה לצלויי morabatur precari, Sab. 10a. Gl. איחר. Sic juxta Aruch, אי הכי נגה ליה si tamdiu moratur, Joma 28b. i. e. נתאחר moram trahit. Item נגה לה׳ ולא אייתי לחו ריפתא morabatur et non afferebat illis cibum, sc. operariis: et paulo post לא תינקטו דעתייכו בדהאי דנגהנא ne suscipiatis ad animum vestrum, id est ne in malam partem interpretemini, quod tamdiu moratus sum, nempe vobis cibum affere, Tan. 24a.

Ex Aphel דמגהי בה טפי in quo immorantur diu, de quo diu multumque disputant, Nid. 65b. in Venet. Bas. est דמגבי male B. Ar. legit מגהי[15], in נה.

נְגַוָן *insulae*[16]*:* יחדון נגן סגיען laetentur insulae multae, Ps. 97, 1. Emph. נַגְוָתָא רחיקיא insulae longinquae, Jes. 66, 19. Constr. נַגְוַת עַמְמַיא insulae gentium, Gen. 10, 5. וְנַגְוַת ימא et insulae maris, Ps. 65, 6. וּמִנַּגְוַת ימא et de insulis maris, Ps. 65, 6. ומנגות ימא et de insulis maris, Jes. 11, 11. Respondet Hebraeo איים.

נְגַח *cornupetere, ferire cornibus.* Fut. וארי יִגַּח תור nam si cornupetierit bos, Exod. 21, 28. Pahel Part. היכנא דרימנא מְנַגַּח בקרנוי sicut monoceros ferit cornibus suis, Deut. 33, 17. in Jon. Fut. יְנַגַּח תורא cornuferierit bos, Exod. 21, 31. in Jon. מעיקנא נְנַגַּח hostes nostros cornu petemus, Ps. 44, 6. Aphel Praet. אַגַּחְתְּ במשריתך feriisti exercitu tuo, Ez. 32, 2. At יַגִּיחַ Jobi 6. vide in נוה. Ithpa. Futur. דְיִתְגַּח קרבא ut inferatur bellum, Exod. 17, 16.

נַגָּח *cornupeta, petulcus:* תור נגח bos petulcus, Exod. 21, 29.

נַגְחָן *idem,* Exo. 21, 36. in Jon. Fem. פרה נַגְחָנִית vacca cornupeta, Bm. 80a. דמתילין לתורי נַגְחָנִין qui similes sunt tauris cornupetis, Ps. 22, 13. in Regiis.

נְגִיחָה *cornupetitio.*

Secundo in Hiphil אַגִּיחַ *praeliari, bellare.* Saepius adjunctum habet nomen קרב *bellum, praelium,* et tunc reddi potest, *committere praelium, movere, incitare, inire bellum.* Quaedam notantur ex forma quiescentium secunda, a גוח, ubi vide. Praet. והוא אַגַּח קרבא et ipse gessit bellum, Num. 21, 26. ואם קרבא אַגִּיחַ בהון et si bellum prodire fecit, movit in eos, Jud. 5, 25. וְאַגַּחְתָּא במשריתך et praeliatus es exercitu tuo, Ez. 32, 2. אַגְחִית קרבא inii bellum, IIS. 12, 27. אַגִּיחוּ קרבא quando inierunt bellum, Jud. 11, 5. Part. כל יומא מְגִיחָא ידחקנני toto die oppugnans opprimit me, Ps. 56, 2. Plur. סגיען מעיקין מְגִיחִין לי multi sunt oppressorum praeliantium contra me, v. 3. Infin. לְאַגָּחָא קרב movere bellum; et cum affixo כיום אַגָּחוּתֵיה קרב sicut die quo praeliabatur praelium, Zach. 14, 3. כיום אַגָּחוּתָךְ קרבא sicut die quo infers bellum, Ps. 110, 3. בְּאַגָּחוּתְהוֹן קרבא quando ineunt praelium, Eccl. 9, 11. Fut. ויגיח קרבא עם et inibit bellum cum etc. IS. 17, 32. וְתַגִּיחוּן קרב et inibitis bellum, IS. 4, 9. Possent haec et similia, ad גוח referri, mutatis diversorum verborum formis, quod non infrequens.

אַגָּחוּתָא *praelium, bellum,* Jobi 38, 23.

נְגַט נְגוֹטָא[17] *calix, scyphus, poculum unde bibitur:* אשקיוה נגוטא דחלא ונח נפשיה potarunt ipsum poculo aceti, et mortuus fuit, As. 38b. B. Ar. explica t

[15]) Haec prae ceteris sana videtur lectio. Est enim hebr. נהג *ducere, trahere* synon. v. משך, quod, ut notum, pro tractu temporis adhibetur.

[16]) Commutatis labialibus hoc nomen ex verbum נגב *exsiccari, desicari,* formatum videtur, ut terra *sicca* in mediis aquis, i. e. insula, designetur. Beth non rara in lingua chald. per literam Vav restitui solet. (Cf. chald, קרוא quod est arab. قربة urceus.

[17]) Syr. ܢܓܘܛܐ.

כוס: alii בטיפה *gutta aceti*, quasi esset ex Latino gutta, ut est in Aruch manuscripto.

נַגֵּן *pulsare instrumentum musicum.* Paeter. כד נַגֵּן דמנגן cum pulsaret qui pulsabat, i. e. pulsator, IIR. 3, 15. Part. וּמְנַגֵּן בידיה et pulsavit manu sua, IS. 16, 23. Pl. דִמְנַגְּנִין קדמיהון qui pulsabant ante eos, Ps. 68, 26. Femin. מְנַגְּנָא בכנרין pulsabat in citharis, Esth. 5, 14. Infin. דידע לְנַגָּנָא בכנורא qui sciat pulsare in cithara, IIR. 3, 15. דמוטיב לנגנא qui bene-facit pulsare, i. e. qui optime pulsat, IS. 16, 17. Fut. וִינַגֵּן בידיה et pulset manu sua, IS. 16, 16. ננגן canemus, Jes. 38, 20.

נְגִינָה *pulsatio musica: instrumentum pulsatile.* Pl. נְגִינָן, emphatice לשבחא בִּנְגִינָתָא ad laudandum in pulsatilibus instrumentis, Ps. 67, 1. vel in, sive per pulsationes. Apud Grammaticos, *accentus, modulatio, lectio juxta accentus*, nam hi etiam notae musicae sunt.

נִגּוּן *melodia, concentus, cantus:* נגון כנריך et concentus citharum tuarum, Ez. 26, 13. ונגון תשבחתיה et concentus cantus laudis ejus, Jes. 38, 20. כלי ניגון instrumentum musicum. Apud Grammaticos, *accentus, et ipsa decantatio et modulatio juxta accentus.*

מְנַגֵּן *psaltes, pulsator musicus.*

נְגְנִין[18] *memoriae, historiae rerum gestarum:* אבקש בניגני שלהם quaeram in memoriis ipsorum, gl. ספר זכרון מעשיהן liber memoriae rerum gestarum ipsorum, ע"ז f. 4a. In Aruch scribitur נגני.

נִגְנִין[19] *fissurae:* נגני דארעא fissurae terra, Bb. 103b. Kid. 61a. Sic explicat Aruch מקום אשבורן.

נְגַם[20] *masticare, manducare, mandere, comedere*, rab. Legitur in Br. s. 14. in fine: ויהי האדם לנפש חיה ר' הונא אמר עשאו עבד מכודן בפני עצמו דאי לא לעי לא נגים i. e. „et fuit Adam in animam viventem", Gen. 2, 7. R. Huna dixit: Fecit ipsum servum mancipatum sibi ipsi, ut si non laboret, neque comedat. Repetitur in ME. c. 1, 15. et in MK. c. 2, 7. Vult dicere, Deus creavit Adamum sive hominem, ut esset sui-ipsius servus, in suam ipsius servitutem quasi venundatus, suo labore sive victum et necessaria vitae comparans; quod si autem non laboret, nihil quoque habeat, quod comedat. Drusius, vir in Hebraeorum lectione accuratissimus, vult hanc sententiam in populo Judaico tritam et proverbialem quasi fuisse, et ex communi ejus usu Apostolum 2. ad Thess. 3, 10. eam adduxisse, cum ait; quum essemus apud vos, hoc denunciabamus vobis, ὅτι εἴ τις οὐ θέλη ἐργάζεσθαι, μηδὲ ἐσθιέτω quod si quis non vult operari, nec manducet. At in loco adducto sententia ista non affertur in abstracto, quasi commune aliquod proverbium, sed dicitur in concreto, relationem ad hominem et ejus statum ratione creationis habens; nempe, quod si homo laboret, ad quod creatus est, Jobi 5, 7. habeat, quod edat: quod si non laboret, merito suo etiam careat necessariis vitae alimentis. Hinc tamen generalis sententia proverbialis esset, מאן דלא לעי לא נָגֵים qui non laborat, nec manducet, hebr. מי שלא מיגע אינו אוכל is qui non laborat, nec ipse comedat, vel מי שלא עומל sensu eodem. Alibi לית אח אויל לעי ונגים quare non is laboratum, ut habeas quod edas? Verba sunt divitis, ad pauperem mendicantem, Vr. s. 34. טהור שנגם מן האוכל ונפל על בגדיו mundus qui comedit de cibo, et ceciderit super vestem ejus, Tibbul jom c. 3. יתבין נגסין על פתורא דינאי מלכא sedebant et comedebant in mensa Jannaei regis, Br. s. 91. נְגִיסָה *comestio, manducatio.*

נגוסטרי.[21] Sic hoc loco citatur in Aruch, sed in Gemara legitur גנוסטרי transpositis primis literis. Vide גנם. Autor Aruch tamen hic prolixus est in hac forma explicanda.

נְגַע *tangere, attingere, pertingere, accedere, laedere, percutere, plagis afficere.* Ithpa. שתא דְאִתְנַגַּע בה מלכא in anno quo percussus fuit rex, Jes. 6, 1.

נְגִיעָה *accessio*, apud Rab. unde בית הנגיעה Beth accessionis, quod nominibus praefigitur, ut in illo ודבק באשתו et adhaerebit in uxore sua, Gen. 2, 24. Item *tactus.*

נְגַף *ferire, percutere.* Fut. ומשנאוי אֶגּוֹף et osores ejus percutiam, Ps. 89, 24. וארי יִגּוֹף תור דגבר nam si ferierit bos alicujus, Exod. 21, 35. Ithpa. עד לא יִתְנַגְּפָן רגליכון antequam percutiantur pedes vestri, i. e. impingant, offendant, Jer. 13, 16.

נְגִיפָה *laesio, percüssio.*

הַגָּפָה *percussio, concussio, collisio:* מפני הגפת התריסין propter concussionem scutorum, Sota 42a.

מַגֵּפָה *plaga, vulnus:* שדם מגפתה טמא quia san-

---

[18]) *Chronica*, χρονογραφία *liber annalis* ex pers. نَاجِم *tempus*, χρόνος. Ita quidem in libro Esther (6, 1.) ubi usum linguae pers. in chaldaica lingua maxime conservatum reperimus, pro historia rerum gestaram דברי הימים res, vel historia rerum dierum legitur.

[19]) Idem quod אֲגַנְיָא *fossae, lacus in agris ad recipiendas aquas superfluas* d. q. supra. Cf. ar. انجانة et اجانة.

[20]) Muss., qui nonnisi vocabula graeca in lingua talmudica reperire vult, vocem graecam esse dicit, quam nonnulli in νωγαλίζω, alii in γεύω. γεῦσις agnoscunt. Magis videtur esse etymon merum semiticum affine quidem persico ميايجشم (P. Angeli Gazophil. p. 146) *gustare, degustare.*

[21]) Gr. χνηστήριον.

*) נגמם. Citatur ab auctore Ar. ex T. Mikv. (64): ירד לתוכו אפר ונגמם si terra in eum (canalem) incidit et gypsi instar facta i. e. obdurata est. Est igitur verbum quod Talmudici pro more ex nomine graeco γύψος finxerunt planeque quasi esset vox semitica cum Num characteristico conjunxerunt.

guis plagae ejus est immundus, Machschir in cap. ultimo.

נְגַד *trahere, attrahere, protrahere: fluere*, quando de aquis dicitur. Sic quaedam scribuntur hujus significati in Venetis, quae potius revocanda ad נגר, ut etiam in Regiis ponuntur, ut במגרת בנין רחימין נְגַדְתִּנּוּן secundum tractum filiorum dilectorum traxi eos, Hos. 11, 4. הלא אנא נְגַדִית nunquid ego traxi, scil. terram, i. e. serravi, serra secui? Sic Partic.: Numquid magnificatse se rra על דְנָגֵד ביה super eum qui trahit eam? Jes. 10, 15. Infin. לְמִנְגַד בקשתא jaculari arcu, HS. 1, 18. בְּמִנְגְּדֵיהּ במצודתיה dum trahit ipsum in rete suum, Ps. 10, 9. Futur. וגלגלי עיננא יִנְגְדוּן מיא et orbes oculorum nostrorum fluunt aquis, Jer. 9, 18. Sic alia hujus significati. Nam et Syris sic sumitur: unde חובא נַגִּידָא היא רוחה charitas attrahit spiritum, vel longus est spiritus ejus, 1 Cor. 13, 14. דמן נוּגְדָא a longitudine, i. e. longo tempore Actor. 26, 5. נַגִּידוּת רוחא longitudo animi, μακροθυμία, longanimitas.

נְגַד, נְגְדָא *fluvius, flumen, torrens se volvens*. Sic adjunctum habebit מיא aqua. Ap. Tos. et quandoque in Bibliis Venetis. Vide Talm. Bm. 107b. תרתי ארעתא אתרי נגדי duae terrae (i. e. duo agri) ad duos fluvios vel rivos, Bb. 12b.

נִיגְדָא *gressus, gradus, incessus*, qui fit *tractu* et motu pedum: כיון דנקטו להו ניגדא בריתא בעי נטירותא יתירתא quamprimum apprehenderunt gressum foras (scil. jumenta juniora) requirunt custodiam amplam, Bk. 57a. Sic f. 118a. et Bb. 88a. לא תשוור ניגדא ne magnos passus facias, Pes. 113a. דוק בככי ותשכח בניגדי comminue dentibus (cibum) et invenies in gressibus, Sab. 152a. Proverbialis sententia, qua monent, cibo frugali et bono corporis vires sustentandas esse. Comminue dentibus, i. e. sufficienter comede, et fortiter incedes: מאן יהיב לן נגדי דפרזלא ונשמעינך quis dabit nobis pedes ferreos, et serviemus tibi, tecum scil. eundo perpetuo? Ber. fol. 41b.

הַגָּדָה *defluxio*, Kimchi, Joël 3, 18.

נִיגְדָא, נְגִידָא *magia, incantatio*, i. e. כשוף. Sic scribitur in Aruch, et quandoque apud Rabbinos. In Talmud notatur per Daleth in medio נגידא, ut supra in נגד dictum est. Graece νεκύα sumitur apud Herodianum pro evocatione mortuorum, qua futura ex eis evocatis sciscitantes rescimus.

נַגָּר *artifex, opifex, faber*, hebr. חרש: ut נַגָּרָא דאעין faber lignorum, Jes. 44, 13. נַגָּרִין דאומנין artifices opificum, HS. 5, 11. Emphat. לְנַגָּרַיָּא fabris, HR. 22, 6. Ap. Tos. לית נגר ולא בר נגר דיפרקניה non est artifex, neque filius artificis, qui solvere possit illam: Respondit R. Schescheth, אנא לא נגר ולא בר נגר ופריקנא לה ego non sum artifex, nec filius artificis, et tamen solvam eam (contradictionem) As. f. 50b. Simile illi; non sum Propheta, neque filius Prophetae, Amos 7, 14.

נַגָּרוּת *artificium, opificium*: וּבְנַגָּרוּת אעא et artificio ligni, Exod. 31, 5.

נַגַּר, נַגְּרָא *vectis, pessulus*, ita ductus, לפי שהוא נגרר quia *trahitur* ab una extremitate januae ad alteram, ut scribit Baal Aruch: נגרא מציעאה vectis medius, Exod. 26, 28. Pl. היך נַגְּרִין sicut pessulos, Jobi 38, 10. תרעין ונגרין januas et vectes, Deut. 3, 5. in Jon. et TgH. וית נַגְרוֹי et vectes ejus, Exo. 35, 11. Sic pro hebraeo בריח ponitur: Apud Tos. נגר הנגרר נועלין בו במקדש pessulus, qui trahitur, obserant eo in sanctuario, Erub. 102a. העביר את הנגר obduxit pessulum, Tam. c. 3.

נַגַּר *obserare, pessulo claudere, vectem obdere.* Praet. וארעא נַגֶּרֶת בתקפהא על מני terra obseraverat robore suo super me, Jon. 2, 7. i. e. validissimos suos pessulos mihi obduxerat, ut exeundi omnis spes esset praeclusa. In hebraeo verbum subauditur elliptice, sed nomen adest בריחיה pessulos suos, sc. obduxerat, quod nomen, cum antea per נגר transferri dictum sit, verisimile est et hic נַגֶּרֶת ipsi respondere. Veneta habent per Daleth נַגַּדַת attraxerat.

נַגַּר טוּרָא *gallus sylvestris vel montanus, urogallus*, ein Auerhahn, ut Elias et Judaei in versione germanica reddunt, hebr. דוכיפת Lev. 11, 19. Deut. 14, 18. Vocis hebraeae Rabbini quidam afferunt rationem, quod sit avis habens דו *duas* כיפות *cristas*, i. e. cristam duplicatam. Sed alienum, vocem graecam δύο vel latinam Duo, ad Mosis aetatem evehere et cum voce hebraea componere, nostri *upupam* communius reddunt, quae est *avis, cristis galeata, sed in fimo terrae conservari solita*. Quidam ex nostris vertunt *attagenam* ein Haselhuhn. Talmudice scribunt, דוכיפת dicitur, שהודו כפות, i. e. שכרבלתו עבה cujus crista crassa est, ut videatur duplex esse estque avis magna ut gallus, vocantque eam פוא"ק שלב"יא *pavonem sylvestrem*. Notant etiam ibidem, hanc avem habuisse שמיר adamantem, quo lapides in domo sanctuarii Hierosolymitani caesi et aptati fuerunt, ut ferro opus non fuerit, Chol. 63a. Inde in Targ. vocant eam נגר טורא artificem montis vel montanorum, Bergmeister, estque תרנגולא ברא *gallus sylvestris*, sic dictus, a singulari re gesta per adamantem, ut describitur in Git. 68b. Nam accepto adamante disrupit petras altissimas, et importavit in fissuras istas semen arborum, ut in iis haberet habitationem, et sic viveret. Inde in Targum reddiderunt naggar tura. Iste adamas tandem adductus ad Salomonem, quo ipse usus loco ferri ad secandos lapides in aedificio Templi. Aben Esra scribit in lege Lev. 11. de illis qui *gallum* interpretantur, טפשי עולם הם כי מי הגיד להם stultissimi hominum sunt: nam quis indicavit illis, esse gallum talem? Vide Nicol. Full. in Misc. lib. 6. cap. 4.

מְגִיר, מְגִירָא vide גור.

נְגַשׁ *ferire, cornu-petere*, idem quod supra נגח, pro quo ponitur: Praet. אין עבד כנעני נְגַשׁ תורא si servum Cananaeum ferierit bos, Exod. 21, 32. Jon. Fut. וארי יִנְגַשׁ תור את גבר nam si ferierit bos aliquem, Exod. 21, 28. in Jon.

נַגְשָׁן *petulcus:* אין תור נגשן הוא si bos petulcus fuerit, Exod. 21, 29. in Jon.

נְדָא vide infra in נרא.

נדב Ithpa. אִתְנַדַּב *sponte et voluntarie aliquid agere, sponte offerre et largiri.* Praet. הִתְנַדַּבוּ לאלה ישראל sponte offerunt Deo Israëlis, Esrae 7, 15. Part. כל מִתְנַדַּב במלכותי quicunque sponte offerens est in regno meo, Esr. 7, 13. Pl. מִתְנַדְּבִין sponte offerentes, v. 16. דְמִתְנַדְּבִין לאורייתא qui sponte se offerunt Legi, qui sponte incumbunt legis studio, Ps. 110, 3. Et sic Jes. 13, 2. pro quo in Ven. מְנַדְּבִין ex Pahel.

נִדְבְּתָא, נְדַבְתָא, נְדָבָא *munus spontaneum et liberale:* איתיו בני ישראל נִדְבְּתָא afferent filii Israëlis munus spontaneum Domino, Exo. 35, 29. או בִּנְדַבְתָּא aut per spontaneum, Exod. 36, 3. i. e. *sponte, voluntarie, benevole:* מיסת נדבת ידך sufficentiam muneris voluntarii manus tuae, Deut. 16, 10. Pl. cum aff. ולכל נִדְבָתְהוֹן et in omnibus voluntariis oblationibus suis, Lev. 22, 18. ובר מכל נִדְבָתְכוֹן praeter omnia spontanea vestra, Lev. 23, 38. Item *arca eleemosynaria, unde liberalitas exercetur in pauperes.* Talm. ויפלו דמיהן לנדבה et cadant numi ipsorum in arcam eleemosynariam, Sanh. 112b.

הִתְנַדְּבוּת *idem*, Esr. 7, 16.

נְדָבוּתָא *liberalitas, spontaneitas.* Ps. 51, 14. in Regiis, pro quo in Venetis נבואה.

נִדְבָּךְ vide in דבך.

נְדַד et geminata prima rad. נְדַנֵד *vagari, fugere, recedere.* Praet. ושנתיה נַדַּת עלוהי et somnus ejus recessit ab eo, Dan. 6, 19. וְנָדְדֵת et vagabar, inquietus eram, Jobi 7, 4. Pahel נַדֵּד *recedere facere, removere:* כמא דְמְנַדְּדִין בגלילין sicut qui removent stercus, IR. 14, 10. ubi prave in Venet. דְמְנַדְרִין, quod posset legi דְמְנַנְדְרִין. Ex Ithpahel עד דְאִתְנַדַּדוּ כל אנגלי מרומא ita ut commoti fuerint omnes angeli excelsi, Esth. 6, 1. in Targ. sec.

נְדִידָה, נִדְנוּד *vagatio, motus, nutus, jactatio:* ובכל מקום שיש שם נדנוד עבירה et in omni loco, in quo est nutus, indicium transgressionis, gl. רמז, Pes. 50b. B. Ar.: aliquid simile transgressioni. In Targum ושבעת נְדִדַת שנתא et satiatus fui jactationibus somni, Jobi 7, 4.

נוֹדֵד *vagans:* דובא נודד ursus vagus. Grammaticis sic vocatur *verbum activum, quod etiam dicitur* יוצא *egrediens, transitivum*, quia actio in alium transit.

נדנדה Talm. *menta*, ut in glossa explicatur Schevi. c. 7. Pro eo in TH. legitur הרנדנא, pro הדרנא, ut legit Aruch.

נְדָה *spargi, aspergi.* Est ab hebraeo נָזָה, mutato ז in ד, ut fieri solet. Praet. וּנְדָא מדמה et aspersus est de sanguine ejus, IIR. 9, 33. Aphel אַדֵּה *spargere, aspergere, inspergere.* Praet. וְאַדִּי מניה על מדבחא et aspersit de eo super altare, Lev. 8, 11. וְאַדִּי על אהרן et aspersit super Aharonem, v. 30. Part. דְמַדֵּי באזובא qui aspergit hyssopo super immundum aquas aspersionis, Ps. 51, 9. דמַדִּין qui aspergebant, Ps. 89, 45. Imper. אַדִּי עליהון מיא sparge super eos aquam, Num. 8, 7. Fut. וְתַדִּי על אהרן et sparges super Aharonem, Exo. 29, 21. ולא ידי עלוהי et non sparget super eos, Numer. 19, 13. וידי על משכנא et sparget super tabernaculum, Num. 19, 18.

אַדְיוּתָא *aspersio:* מי אדיותא apuae aspersionis, Num 19, 20. et Hieros. מוי אַדְיוּתָא Ps. 51, 9.

Secundo נְדָה *recedere*, idem quod praecedens נדד. Hinc רב אשי נאדי מן טעם דאביי Raf Asse recessit a ratione Abhaj, Ned. 16a. אלא נדדא קמי שיבבותיי ivit et recessit ad vicinas meas, Kid. 49a. Pihel נַדָּה *procul removere, excludere, expellere, segregare, separare:* עלה אביו לנדותו מנכסיו ascendit pater ad excludendum eum a facultatibus suis, Br. s. 41. a princip. Item excommunicare, excludere a caetu: מנדה excommunicans; מנודה excommunicatus, separatus a caetu. Hithpahel התנדה vel נתנדה excommunicari.

נִדּוּי *separatio a caetu Ecclesiae, excommunicatio,* Inter tres excommunicationis species haec est levissima, et dicitur Niddui. Est autem נדוי Niddui, *remotio, seclusio, excommunicatio ab aliorum societate, etiam uxoris et domesticorum, ad quatuor cubitos, duratque mensis spacium, triginta sc. dies, si resipiscat: sin minus, duplicatur ad sexaginta, aut triplicatur ad 90. dies.* Si nec tum resipuerit, secunda specie punitur, quae dicitur חרם Cherem, de qua in חרם. Sunt autem viginti quatuor primae hujus excommunicationis causae, ob quas tam vir quam mulier hac poena afficitur; unde in Ber. 19a. legitur, בכ"ד מקומות בית דין מנדין על כבוד רב in viginti quatuor locis (i. e. propter viginti quatuor causas) judices excommunicant propter honorem Rabbi sive Magistri et praeceptoris, quod ei debitum honorem non obtulerunt. Sic in TH. Mk. c. 3. in Gemara, על עשרים וארבעה דברים מנדין propter viginti quatuor causas excommunicant etc. Enumerantur sigillatim a Majemone in הלכות תלמוד תורה cap. 6. et 7. In Schulchan Aruch, parte Jore deah numer. 334. et Chosen Hammischpat num. 11. et ab autore libri ראשית חכמה abbreviati c. 7. Sunt autem hae:

1. המבזה את החכם אפילו לאחר מותו contemnens sapientem (Rabbinum, magistrum, doctorem legis) etiam post mortem ejus.

2. המבזה שליח בית דין spernens ministrum, legatum vel nuncium domus judicii.

3. הקורא לחבירו עבד vocans proximum suum servum, Kid. 70a.

4. מי ששלחו לו בית דין וקבעו לו זמן ולא בא is ad quem misit judex, et determinavit ipsi tempus comparationis, et non comparet. Vide TH. Mk. cap. 3.

5. המזלזל בדבר אחד מדברי סופרים ואין צריך לומר בדברי תורה qui sprernit verba Scribarum (Rabbinorum:) multo magis verba Legis Mosaicae.

6. מי שלא קבל עליו את דין is qui non recipit in se latum judicium, id est qui latae sententiae judicis non paret.

7. מי שיש ברשותו דבר המזיק ולא ירחיקהו is qui

noxium aliquid in sua potestate habet, et non removet illud. Veluti canem rabiosum vel mordacem, aut scalam fragilem et similia.

8. המוכר קרקע שלו לגוי vendens agrum suum Christiano aut gentili cuivis.

9. המעיד על ישראל בערכאות של גוים qui testimonium prehibet contra Israëlitam in judiciis Christianorum.

10. טבח כהן שאינו מפריש המתנות sacerdos mactator (ex genere sacerdotali) non separans dona mactationis, aut non dans ea sacerdoti alii, Cholin fol. 32b.

11. המחלל יום טוב שני של גליות אע"פי שהוא מנהג qui prophanat diem feriatum secundum in captivitate, etiamsi ex consuitudine illud sit.

12. העושה מלאכה בערב הפסח אחר חצות qui facit opera vespera paschatis post meridiem.

13. המזכיר שם שמים לבטלה או לשבועה בדברי הבאי commemorans nomen Dei frustra, aut per juramentum vanum, Ned. f. 7b.

14. המביא את הרבים לידי חילול השם adducens alios ad profanationem nominis Divini.

15. המביא את הרבים לידי אכילת קדשים בחוץ adducens alios ad esum rerum sacrarum extra templum sanctum.

16. המחשב שנים וקובע חדשים בחוצה לארץ supputans annos, et figens menses extra terram Israëlis, i. e. Calendaria scribens.

17. המכשיל את העיור labi faciens caecum.

18. המעכב את הרבים מלעשות את המצוה retardans alios a faciendo legis opere, Rh. f. 25.

19. טבח שיצאת טריפה מתחת ידו mactationem faciens profanam sua culpa.

20. טבח שלא בדק סכינו לפני חכם mactator non ostendes cultrum (mactationis) coram sapiente, ut scilicet constet, eum legitimum esse, et non vitiosum.

21. המקשה עצמו לדעת difficilem se praebens ad sciendum vel discendum.

22. מי שגירש את אשתו ועשה בינו ובינה שותפות או משא ומתן המביאין להן להיזקק זה לזה qui repudiavit uxorem suam, et postea instituit cum ea commercia emptionis et venditionis, quibus adducitur ad rem carnalem cum ea habendam.

23. חכם ששמועתו רעה sapiens malae famae et existimationis.

24. המנדה מי שאינו חייב נדוי excommunicans eum qui non est meritus excommunicationem.

Hae personae sunt, et hae excommunicationis causae, quae amplius declarantur in Majemone capite septimo. Veluti המנודה אסור לספר excommunicatus non debet se tondere aut lavare instar lugentis, quamdiu excommunicatus est. Si triginta dies in festo aliquo finiantur, et excommunicatus absolvatur, potest in festo se tondere, Mk. c. 3. in Misna. in princ. Non admittitur in consessum ordinarium decem personarum. Non sedent juxta eum ad quatuor ulnas. Docere tamen potest et discere cum aliis separatim. Conducit et conducitur. Propter pecunias sive debita pecuniarum neminem excommunicant, nisi judicii nomine prius ter moneatur, nempe, die secundo septimanae, die quinto, et rursus die secundo, qui dies semisacri sunt. Judices possunt, si velint, triginta dies diminuere. Si quis moriatur in excommunicatione ista, judices mittunt et imponi curant lapidem feretro ejus, indicantes, quod fuerit dignus lapidari, quod poenitentiam non egerit, et separatus fuerit a caetu Ecclesiae. Non lugent propter eum neque funus deducunt. Exemplum de quodam R. Eliesare, qui in excommunicatione mortuus fuit, habetur in libro Ber. 19a. ubi dicitur: כל המתנדה ומת בנדויו ב"ד סוקלין את ארונו excommunicatus moriens in excommunicatione sua, domus judicii lapidant feretrum ejus. Quod alibi legitur מנודה שמת ב"ד סוקלין את ארונו excommunicatus si moriatur, judices lapidant arcam ejus, Mk. 15a. Cum autem dicatur Gen. 5, 3.: Adamum fuisse centum et triginta annorum, quando genuit ad similitudinem suam, inde Rabbini scribunt, ipsum toto isto tempore fuisse excommunicatum; unde in Talmud legitur כל אותן השנים שהיה אדם בנידוי הוליד רוחין ושדין ולילין שנאמר ויחי אדם שלשים ומאת שנה וגו' omnibus istis annis, quibus fuit in excommunicatione, genuit spiritus, daemones, et nocturnos spiritus, sicut dicitur: „Et vixit Adam triginta et centum annos, genuitque ad similitudinem suam." In Ber. 19a. legitur de quodam, qui excommunicatus fuit, quod sperneret lotionem manuum. Tradunt Talmudici, olim licitum fuisse excommunicatis ingredi templum, sed diverso modo, ut agnoscerentur tales esse. Textus est in libro מדות Middoth cap. 2. his verbis: כל הנכנסין לדרך הבית נכנסין דרך ימין ומקיפין ויוצאים דרך שמאל חוץ ממי שאירעו דבר שהוא מקיף לשמאל. מה לך מקיף לשמאל שאני אבל. השוכן בבית הזה ינחמך. שאני מנודה. השוכן בבית הזה יתן בלבבך ותשמע לדברי חבריך ויקרבוך id est: quicunque ingrediebantur templum, ingrediebantur per viam ad dexteram, et circumeuntes egrediebantur per viam ad sinistram, excepto eo, cui obvenerat casus aliquis, ut teneretur versus sinistram ingredi, cui dicebant: Quare ingrederis ad sinistram? Quia lugens sum. Respondebant: Qui inhabitat hanc domum, consoletur te. Quia excommunicatus sum: (dicebant) qui inhabitat hanc domum, indat animo tuo, ut obtemperes verbis sociorum tuorum, et restituant te. Haec ibi. Idem paulo fusius legitur in Capitulis R. Eliesaris cap. 17. circa finem: Rex Salomon quando aedificavit domum sanctuarii, fecit duas portas, unam pro sponsis, et unam pro lugentibus et excommunicatis. Qui ingrediebatur per januam sponsorum, ex eo cognoscebant omnes, ipsum sponsum esse, dicebantque ipsi, qui inhabitat domum hanc, exhilaret te filiis et filiabus. Qui ingrediebatur per januam lugentium, ejus os erat obveletum, unde cognoscebant, eum in luctu esse, dicebantque ipsi, qui inhabitat domum hanc, is consolatur te. Qui autem ingrediebatur non obvelato ore, inde cognoscebant,

ipsum esse excommunicatum, dicebantque ipsi; qui inhabitat domum hanc, consoletur te, indatque animo tuo, ut obtemperes sociis tuis Porro excommunicatio haec fiebat vel בפניו in facie excommunicati, coram, vel לא בפניו non coram. Si coram excommunicatio sit alicui denunciata, coram quoque solvenda est. Si non coram, potest vel coram vel non coram solvi. Non coram autem, vel absenti significabatur excommunicatio, vel verbis per alium aliquem, cujus exemplum extat in TH. in Mk. c. 3. non longe a princip., vel publicabatur scripto in scheda, per scribam publicum, quae dicebatur כתב של נידוי vel פתחא של נדוי, Schulchan Aruch in Chosen hammischpat num. 11. s. 4. ומנדים את הכותים בשם המפורש et excommunicabant Cuthaeos per Schemhamphorasch, Capit. R. Eliesaris c. 38. Tanchuma sect. וישב. Alibi legitur שבעה ממנודין לשמים septem sunt caelitus, divinitus excommunicati etc. Pes. 113b. vide.

נְדִיין. Sic adducunt hoc loco, sed in Talmud scribitur גַּדְיָאן, et est *locustae species*.

נְדַח *impellere, dispellere, expellere*, heb. Hinc Praet. Ithpahel וחכמתא אִתְנַדְּחַת מִמִּני et sapientia expulsa est a me, Jobi 6, 13. in Reg. heb. נדחה.

נְדַל נְדַל[22] *scolopendra, vermis* sive *reptile multorum pedum, multipeda, centipeda:* hinc Talmudici, ad illud מרבה רגלים „multiplicans pedes", Lev. 11, 42. scribunt, זה נדל hoc est Nedel. Unde in Targ. Jonath. ועד נְדַל דמסגי רגלין usque ad Nedal, quod multiplicat pedes. Amplius apud Talmudicos מבוי העשוי כנדל aditus factus instar nedel, i. e. habens ab utroque latere gradus diversos, Erub. 8b. מעיין שהוא משוך כנדל fons cujus aquae fluunt instar centipedae, i. e. in varia loca, Mikv. c. 5. In Aruch parvo explicatur germanice eine Raupe.

נְדַן נְדַן, נִדְנֶה *vagina*, et metaphorice *corpus, quod est quasi vagina animi et spiritus:* בגו נדנה in vagina, i. e. corpore, Dan. 7, 15. Aff. חרב בְּנִדְנָהּ gladius in vagina sua, IIS. 20, 8. ושלפה מִנַּדְנָהּ et strinxit eum ex vagina sua, IS. 17, 51. De corpore ap. Tos., שלא תהא נשמתה חוזרת לנדנה ne revertatur anima ipsorum in vaginam suam, Sanh. 108a.

נְדַן, נְדוּנְיָא *dos muliebris, quam marito nuptiarum tempore affert, cum omnibus ornamentis, monilibus, et pretiosis sponsae*, apud Tos. ההוא גברא דיהיב זוזי לנדוניא דבי חמוה לסוף זל נדוניא iste vir qui dedit pecunias ad ornamenta sponsalia soceri sui, tandem sprevit ornamenta ista dotalia, Bm. 74b. הנכסים שמכנסת האשה לבעלה בין קרקע בין מטלטלין בין עבדים אע"פי שהן נכתבין בשטר הכתובה אין נקראין כתובה אלא נדוניא שמם h. e. facultates quas affert uxor ad maritum suum, sive sint bona immobilia, sive mobilia, sive servi, licet scriptae sint in instrumento dotis, tamen non vocantur כתובה, sed נדוניא, Maim. par. 2.

נְדוּנָא *species locustae*, Lev. 11, 22. in Jon.

נְדַף נְדִיף chald. נוֹדֵף Rab. *fragrans, spargens, diffundens se:* וריחהון יהי נדיף כריח דתפוחין דגינתא דעדן et odor ipsorum erit fragrans sicut odor pomorum horti voluptatis sive paradisi, Cant 7, 8. נדיף מכל בסמנין fragrantius omnibus aromatibus, Cant. 4, 10. 12. Elias deducit ab hebraeo נָדַף *dispellere*. Apud Ros. ומתוך כך ריחו נודף et propterea odor ejus fragrans est.

מְדַף *vasculum, in quo ponitur ignis et stercus bubulum ad abigendas apes, ut mel excipi possit*, Kel. c. 16. Ex significatione העלה נדף an folium impulsum franges, Job. 13, 25. a radice נדף. Vel *asser, tabella ante alveum, in qua recumbunt apes a pascuo venientes, ut ingrediantur commodius in suum alveum.* In Kel. c. 23. in fine explicatur in glossa לוח h. e. *tabula, sub qua ponitur esca, et cum aves veniunt ad comedendum, cadit super eos tabula, et sic capiuntur.* In Savim c. 5. scribitur; omnia quae neque apta sunt ad cubandum, neque ad sedendum, vocantur מדף. In Jalk. 162a. explicatur חמצע שתחת הזב stratum quod est sub profluvio laborante. Diversa ergo habet significata. V. Aruch in litera Mem.

נְדַר *vovere*. Praet. נְדַר לתקיפא דיעקב vovit forti Jacobi, Ps. 132, 2. ואם בית בעלה נדרת et si in domo mariti sui voverit ipsa, Numer. 30, 11. ונְדַרוּ נדרין et voverunt vota, Jon. 1, 16. נעביד ית נדרנא די נדרנא praestabimus vota quae vovimus, Jer. 44, 25. Part. praes. יד נָדְרָא manus voventis, Lev. 27, 8. Infin. לְמִדַּר נדר vovere votum, Num. 6, 2. Imp. נְדַרוּ נדרין vovete vota, Ps. 76, 12. Fut. גבר ארי יִדַּר נדר vir quum voverit votum, Num. 30, 3. ואתתא ארי תִדַּר נדר et mulier quum voverit votum, Num. 30, 4. דתדרון קדם יהוה quae voveritis coram Domino, Deut. 12, 11. Rabbini usurpant et in Hiphil הִדִּיר pro *vovere*, intransitive: et *vovere facere:* ut המדיר בנו qui vovere facit filium suum, vel qui devovet filium suum. Et in Hophal הֻדַּר *voveri:* נדר שהודר ברבים votum quod factum est publice.

נְדַר, נִדְרָא *votum*, ut ante in Infinit.: ונְדַר ארמלא et votum viduae, Num. 30, 10. ויבטל ית נִדְרָהּ et irritum facit votum ejus, Numer. 30, 9. ועבד לה ית נִדְרֵיהּ et praestitit ipsi votum suum, Jud. 11, 39. Plur. נִדְרִין vota, ut ante in Imper. Cum affix. נִדְרַי אשלם vota mea persolvam, Ps. 22, 26. ותהך תטול et vota tua tolles, Deut. 12, 26. ויקומון כל נִדְרָהָא et praestabuntur omnia vota ejus, Num. 30, 5. לכל נִדְרֵיהוֹן omnibus votis suis, Lev. 22, 18. Ap. Ros. proverbium: בשעת עקתא נדרא בשעת רוחא שיטפא tempore angustiae votum: tempore respirationis festinatio, i. e. festina oblivio reddendi voti Br. r. s. 81. נדרים סייג לפרישות vota sunt sepes separationis, hoc est separatae et sanctae vitae. Legitur in Mose par. 3. c. 48.

נְדַרְנִית *voto obstricta:* אי אפשר באשה נדרנית non est possibile in muliere voto obstricta, Ketub. 71a.

נְהַג *solere, assuescere, consuescere, consuetum, sueitatum esse.* Praeter. נְהַגוּ בה זלותא contemptim habuerunt eam, Thr. 1, 8. Structura et locutio haec

[22]) Gr. κνώδαλον rejecto κ ante ν, id quod in vocibus angelicis cum κν incipientibus saepe reperire potest

Rabbinis est usitatissima. Part. והכי נָהֲגִין לְמִקְנֵי nam sic solent emere vel comparare, Ruth. 4, 7. Cum de bestiis et jumentis apud Rabbinos usurpatur, significat, *agere, minare*: ut Thr. 3, 2. in Vulg. אותי נְהַג me minavit. Ithpeh. Part. דמלקדמין מִתְנַהֲגָא בישראל quod ab antiquis consuetum est in Israel, ibid. Rab. אין מתפללין אלא בזמן שהיובל נוהג non orant nisi dum annus Jubileus est in usu, Maim. in Hilch. Tephil. c. 2. צריך לנהג בו כבוד oportet honorem deferre ipsi. יתנהג בהם exercet, assuefacit se in illis. Hiphil הַנְהִיג *gubernare, regere, assuefacere: ducere: agere, minare:* המנהיג את הבהמה qui agit bestiam: המנהיג את הקרון qui ducit currum. Hophal הוּנְהַג *regi, assuefieri, duci.* המונהגים מאתו qui reguntur ab ipso.

מִנְהָג, מִנְהֲגָא, נְהִיגָה, נוֹהַג *mos, ritus, consuetudo, ductus:* ובהדא מנהגא et secundum hanc consuetudinem, Ruth. 4, 7. Ap. Ros. המנהג מבטל את ההלכה consuetudo tollit legem, TH. Bm. cap. 7. ab initio. במנהגא תליא מלתא a consuetudine dependet res. Sic legitur in TH. Pes. c. 4. in Gemara, כל הדברים תלוי במנהג omnes res dependant a consuetudine. הכל כמנהג המדינה omnia secundum consuetudinem regionis et loci; sc. fieri debent, Bm. c. 9. in Misna: et c. 7. f. 87a. אין מנהג מבטל הדין consuetudo non derogat Juri: וכנוהג שבעולם et pro consuetudine mundana, R. Salom. Mal. 1, 2. ספר מנהגים liber rituum, ritualis.

מְנַהֵג *dux, gubernator:* כח המנהיג vis ἡγεμονική: item *actor pecoris*.

מַנְהִיגִין *gubernacula, remi navium:* unde in Tal. המוכר את הספינה מכר את התורן ואת הנס ואת העוגין ואת כל המנהיגין אותה vendens navem, vendit etiam malum, et velum, et omnia gubernantia eam, sed non vendit servos etc. Bb. c. 5. in initio, ubi in Gemara explicatur מנהיגין משוטין i. e. remi.

הַנְהָגָה *actio, ductus, actus, gubernatio, assuefactio, mos, disciplina:* ההנהגה הישרה assuefactio bona, R. Levi, Prov. 29, 18. ההנהגה האנושית disciplina humana, R. Levi Jobi 6, 13.

נְהָה אִתְנְהִי *congregari.* Praeter. אִתְנְהִיאוּ כל בית ישראל et congregati sunt tota domus Israel, heb. יִנָּהוּ, IS. 7, 2. juxta R. Davidem: interpres Latinus in Regiis vertit, „et quieti fuerunt." Futur. וְיִתְנְהוֹן לְמִפְלַח בה et congregabuntur ad colendum in ea omnes populi nomen Domini, Jer. 3, 17. juxta Eliam, estque pro heb. נקוו, confluent, congregabuntur. Sic R. David in lib. rad. in rad. נהה. Regia habent וְיִתְנְהוֹן et discent, a תנה: Veneta וְיִתְנְהוֹן, quod parum, וְיִתְנְהוֹן לְפֻלְחָנִי et accendant ad cultum meum, hebr. וְנִגַּשׁ אֵלָי, Jer. 30, 21. יִתְנְהוֹן לְאוֹרַיְתָא accedent ad Legem, Jer. 31, 22. עוד יתנהון עמא adhuc congregabuntur, Jer. 33, 13. hebr. תעברנה transibunt: ויתנהון תמן למימרי et congregabuntur illic ad verbum meum, Hos. 2, 15. תִּתְנְהוֹן לפולחני congregabimini ad cultum meum, v. 16. Sic c. 3, 3. 5.

נְהַל *ducere, deducere,* hebr. Ap. Ros. *subcernere, cribrare:* קא נהלא קימחא cribrabat farinam, Ket. 62b. קימחא נהילא cinis cribratus, Ber. 30. Chol. 51b. נהילא מקמי מטרא אתי מטרא cribrata ab initio pluvia si sit, venit pluvia, i. e. pluvia lenta et tenuis ab initio, signum est pluviae copiosae; contra, tenuis a fine, signum est desinentis pluviae, Tan. 9.

ניהליה Talm. *ipsi,* ניהלין *ipsis:* ויהביה ניהליה et dedit illud ipsi. אהדריה ניהלן restitui ipsis: הבה ניהלי dato mihi: יהבנון ניהלה dedit ea ipsi, fem. scil. ניהלייהו ipsos.

נְהַם *rugire, fremere: mussitare, gemere.* Praeter. נְהֲמִית עד צפרא כאריא rugii usque ad mane instar leonis, Jes. 38, 13. וְנַהֲמֵת כיונה et fremebam (vel gemebam) ut columba, Jes. 35, 14. Part. אריא נָהֵם leo rugiens, Prov. 28, 15. נָהֵם היך אריא rugit ut leo, Prov. 20, 2. Fut. ותנהום בסופך et rugies in fine tuo, Prov. 5, 11. וינהום כבר אריון et rugiet ut catulus leonum, Jes. 5, 29. Pahel Part. מְנַהֲמִין כקל יונין fremunt vel gemunt instar vocis columbarum, Nah. 2, 7. דמצפצין וְדִמְנַהֲמִין qui mussitant et gemunt, vel pipiunt et mussitant, Jes. 8, 19. Fut. כאריון יְנַהֲמוּן instar leonum rugient, Jer. 51, 38. Ithpah. Futur. וְתִתְנַהֲמוּן גבר לאחוהי et rugietis alter ad alterum, Ez. 24, 23.

נִיהוּם *rugitus.* Pl. ניהומי ליה כאריא rugitus ipsi ut leonis, Jes. 5, 29.

נִיהֲמָא *idem:* נִיהֲמַתְהוֹן כבני אריון rugitus ipsorum quasi catulorum leonum, Zach. 11, 3.

נַחֲמוּת *idem:* בְּנַחֲמוּתִי כולא יומא in rugitu meo tota die, Ps. 32, 3.

נְהַם, נַהֲמָא Talm. *panis, cibus: prandium:* כנהמא אקושא בחיניכי sicut panis durus in gingivis (dolebat id mihi) Ket. 39b. בעינא דאיצבית ליה נהמא לאלהיכו peto ego, ut liceat mihi instruere prandium Deo vestro. Chol. 60a. אייתו לי נהמא afferte mihi panem, et attulerunt ipsi נהמא דדהבא panem aureum super mensa aurea, Tam. f. 32a. בבלאי טפשאי אכלי נהמא בנהמא Babylonii stulti comedunt panem cum pane, Beza 16a. לא יהבו ליה נהמא non dabant ipsi panem Sanh. 109b. מאן דציית ליה לאבא לאכיל נהמא דעיפושא qui auscultaverit domino patri, comedet panem mucidum, Pes. 40a. מקמי נהמא ante prandium, לבתר נהמא post prandium, Ketub. 10b.

נְהַק *clamare, vociferari,* heb. נהק, נאק. Part. מקרתא בני נשא נָהֲקִין ex civitate filii hominum vociferantur Jobi 24, 12. ביני אילניא נָהֲקִין inter arbores exclamabant, Jobi 30, 7.

נְהִיקָה *clamor, vociferatio:* ושמע קל נהיקה דחמרא et audivit sonum clamoris asini, Gen. 30, 16. in Jon.

נְהַר *splendere, illucere, illucescere.* Praet. צפרא נְהַר mane illuxit, hebr. אור, Gen. 44, 3. וּנְהַר לְהוֹן בחברון et illuxit ipsis in Hebron, IIS. 2, 32. וארעא נהרת et terra splenduit, Ez. 43, 2. וּנְהָרָא עיני et illuminati sunt oculi mei, IS. 14, 29. Part. Pehil, vel nomen, נְהִיר *illustris, splendidus,* Ps. 76, 5. in Venetis. Ithpeh. Praet. וְאִנְהָרוּ et illuminati sunt, Ps. 34, 6. in Venetis. Regia וְאַנְהָרוּ, ex Aphel, quod pravum: punctandum erat וְאִתְּהָרוּ per contractionem literae characteristicae Tau. Fut. בכן תחזין וְתִתְנַהֲרִין tunc videbis et illustraberis, Jes. 60, 5. Ex Pahel

Praet עד נְהַר צפרא donec luceat aurora, IS. 14, 36. quod Regia habent מְנַהַר, ut in Aphel. Part. ויהון מְנַהֲרִין eruntque lucem praebentes, lucentes, Exod. 25, 37. מְנַהֲרִין ברקוי חבל collustrant fulgura ejus orbem, Ps. 97, 4. דִמְנַהֲרִין מליהון quae illustrant verba ipsorum, Exod. 28, 30. in Jon. כְמְנַהֲרֵי זהריא sicut lucida, lucentia luminaria, Ez. 32, 8. Fem. מְנַהֲרָא עינין illuminans oculos, Ps. 19, 9. Aphel אַנְהַר *illuminare, illustrare, collustrare, lucidum reddere.* Praet. אַנְהַר לנא illuxit nobis, illuminavit nos, Ps. 118, 27. אַנְהַרוּ ברקין חבל illustrarunt fulgura orbem, Ps. 77, 19. Part ואלהא מְנַהַר עינוי דתרויהון et Deus illuminat oculos amborum, Prov. 29, 2. מטול דאנת מְנַהַר שרגי quoniam tu illuminas lucernam meam, Ps. 18, 29. עד מְנַהַר צפרא donec luceat aurora, IS. 14, 36. Regia נְהַר, ut in Pahel. Infin. לְאַנְהָרָא על ארעא ad illuminandum super terram, Gen. 1, 15. Imper. אַנְהַר עיני באוריתך illumina oculos meos in lege tua, Ps. 13, 4., et intransitive, קומי אַנְהָרִי ירושלם surge, luce Jerusalem, Jes. 60, 1. Fut. יַנְהִיר זיו אנפוי lucere faciat splendorem faciei suae, Ps. 67, 2. ולִיליא היך חשוכא יַנְהַר et noctem sicut diem lucere faciet, vel nox sicut dies splendebit, quomodo punctandum esset יִנְהַר, Ps. 139, 12. Apud Tos.: אמרי במערבא נהור ענני זעירן מוהי חשוך ענני סגיאין מוהי h. e. in Occidente (h. e. Palaestina) dicunt; Nubium lucidarum aquae sunt paucae; nubium atrarum aquae sunt multae, Tan. 10a.

Secundo נְהַר *recordari, meminisse.* In Br. s. 33. אתון לית אתון מנהרין ליה אנא מנהר ליה vos non recordamini ejus (pauperis), ego illius memor ero: נְהִירְנָא recordor ego, frequens apud Talmudicos: נהירין לי שבילי דשמיא memoratae, in memoria mihi sunt, notae mihi sunt viae caelorum, כשבילי דנהרדעא sicut viae urbis Nahardaeae, Ber. 58b. quae sunt verba stolidi astrologi Samuelis. נהירין אנן recordamur nos, clare nobis constat, Br. s. 91.

נְהִיר *memor,* μνήμων, *memoria valens:* האי מאן דבכוכב יהי גבר נהיר וחכים משום דספרא דחמה הוא qui sub Mercurio natus est (h. e. ea hora qua Mercurius dominatur) fiet vir memoria valens et sapiens: quia scriba solis est (sc. Mercurius) Sab. 156a.

נְהוֹר, נְהוֹרָא *lux, lumen, luminare:* בדיל נהור יקרך propter lumen pluriae tuae, Ps. 36, 10. יפקנני מחשכא לנהור educet me ex tenebris in lucem, Ps. 18, 29. in Ven. יהי נְהוֹרָא esto lux, Gen. 1, 3. וקרא יי לִנְהוֹרָא יממא et vocavit Dominus lucem, diem, Gen. 1, 5. Cum aff. לא מזהר נְהוֹרֵיה non facit splendere lucem suam, Ez. 32, 7. כשפרפרא נְהוֹרָךְ quasi aurora lumen tuum, Jes. 58, 8. מימרא דיי נהורי verbum Domini lux mea, Ps. 27, 1. נְהוֹרְהוֹן lux ipsorum, Jobi 38, 15. Pl. נְהוֹרִין רברבין luminaria magna, Ps. 136, 7. יהון נהורין ברקיעא sint luminaria in firmamento, Gen. 1, 14. תרין נְהוֹרַיָא duo luminaria, Gen. 1, 16. Ap. Tos. רבי יוסף סגיא et רבי יצחק סגיא נהור בן הראבד נהור multus lumine, per antiphrasin pro, carens lumine, caecus: כהדין סמייא דקריין ליה סגיא נהורא sicut caecus iste quem vocant Sagginehora, Vr. s. 34.

נְהוֹרָא, נְהָרָא *idem:* ותימוסא נהורא et lex lux est, Prov. 6, 23.

נְהַר, נְהָרָא *idem:* ואזיל נְהָרֵיה abitque lux ejus, Prov. 4, 18.

נְהִירוּ *splendor,* Dan. 5, 11. per apocopam, pro נְהִירוּת.

אַנְהָרוּת, אַנְהָרוּתָא *illumnatio, accensio lucis, lux:* ומשחא לְאַנְהָרוּתָא et oleum ad accensionem, ad luminare, Exod. 35, 6. quod et Exo. 35. 14., sed ibi pro ל est articulus ד. Quidam volunt esse verbum infinitum.

אַנְהוֹרִי *idem:* מנרתא דְאַנְהוֹרִי candelabrum illuminationis, Exod. 35, 6. pro אַנְהוֹרִית, per apocopam.

נְהוֹרַאי *Nehoraeus. Nomen doctoris talmudici celebris,* qui sic dictus, שמנהיר, quod *illustrat* oculos sapientum decisionibus sententiarum, Sab. 147b.

נְהוֹרִיתָא *suffusio, vitium oculorum, quando oculi extrinsecus pulchri, sed tamen nihil vident, quasi splendore aëris impediti, et obturati,* Bm. 78b.

נְהַר, נְהָרָא *flumen, fluvius,* ex hebr. נָהָר. Quaedam etiam scribuntur per ה in fine: נהר די נור fluvius ignis, Dan. 7, 10. Rabbini unica voce scribunt דינור, et vocatur fluvius Dinor vel Dinur, de quo scribunt, quod veniat ex sudore angelorum, qui portant solium majestatis Dei. Vide Br. s. 78. Jalkut in Job. f. 150c. Caphtor upherach f. 129. עבר נַהֲרָה trans flumen, Esr. 4, 10. ונהרא הוה נפיק et fluvius egrediebatur, Gen. 2, 10. ועד נהרא רבא נהרא דפרת usque ad flumen magnum, flumen Perath, id est Euphratis, Gen. 15, 18. בנהר פרת in flumine Perath, IIS. 8, 3. Aff. וּנְהַרְהוֹן יחרוב et flumen eorum arescet, Jes. 19, 5. Plur. רישי נַהֲרִין capita fluminum, Gen. 2, 10. נפקו נהרין manarunt flumina, Hab. 3, 8. ubi in Venetis scribitur נְהָרִין, et sic saepius, quod parvum: על נַהֲרַיָא super flumina, Exod. 8, 1. al. 5. Constr. דמעבר לְנַהֲרֵי הודו quae sunt trans flumina Aethiopiae, Jes. 18, 2. Aff. נַהֲרֵיהוֹן עמיקיא flumina ipsorum profunda, Jes. 19, 6. Forma fem. בצדיותא נַהֲרָוָן in deserto flumina, Jes. 43, 19. Emph. בטיפי נַהֲרְוָתָא in rivos fluminum, Job. 20, 17. ubi prave in Venetis נַהֲרְוָות tamquam constructum: על נַהֲרְוָתָא דבבל ad flumina Babyloniae, Ps. 137, 1. et 24, 2. Talmudici numerant quatuor flumina, quae circumdederunt terram Israelis, nempe ירדן וירמוך וקירמיון ופיגה Jarden, Jarmuch, Kirmijon et Phiga, Bb. 74b.

נְהַרְאַבָּא *Neharabba, nomen loci:* נְהַרְבְּלַאי *Neharbelaj, nomen proprium.*

נְהַרְדְעָא *Nahardeah. Nomen urbis in finibus Babyloniae, in qua celebris fuit Academia, in qua Amoraim disputarunt post Tannaim.* Fuit autem Nahardeah, et Sora, quae et ipsa praecipuam continebat academiam, ad Euphratem, sed Sora viginti circiter milliaribus infra Nahardeam, ut scribit autor Schalscheleth f. 22. editionis Cracoviensis. Plinius libro 6. c. 26. meminit fluminis Narraga, quod urbi nomen dederit.

נהרפפייתא *Naharpaphjetha, nomen loci ad flumen* פפא Papha, Erub. 82b.

נוּב *provenire, progerminare, fructum proferre*

vel producere: metaphorice, *eloqui copiose*, hebraice.

נוֹב *proventus, germen, flos, fructus:* נוב לא יעביד fructum non faciet, Hos. 8, 7. et 9, 16. ubi prave in Venet. נוֹב. Postremo loco in Aruch citatur יַעְבְדוּ, quod melius convenit hebraeo. Ap. Tos. שנבייה נושרת עליהן והוה להן לזבל quia germen ejus descendit super ea (olera) et fit illis fimus, As. 48b. מועלין בעצם ולא מועלין לא בשפוי ולא בנבייא transgrediuntur in lignis, sed non transgrediuntur in segmentis ligni, neque in germine sive foliis, Meila c. 3. f. 14a. Citatur Hos. 9, 16. in Kimchi.

נוּד *vagari, migrare, moveri, agitari.* Part. כמא דְנָאֵד קניא במיא sicut vagatur, agitatur calamus in aquis, IR. 14, 15. Plur. fem. לחוד ספותהא נָיְדָן tantum labia ejus movebantur, IS. 1, 13. Infin. cum Futuro מֵנַד תְּנוּד ארעא agitando agitabitur terra, Jes. 24, 19. Fut. תְּנֻד חֵיוְתָא vagabitur bestia, Dan. 4, 11. Aphel Part. וְלֵית דְמָנִיד et non est qui commoveat, Soph. 3, 13. Hebr. מַחֲרִיד exterreat. Sic Lev. 26, 6. et Deut. 28, 26. Utroque loco Jonathan habet מָנִיט, quasi a נוּט vel מְנַט, vide illic. Pl. רישיהון מָנִידִין capita sua movent, IIR. 19, 21. Jes. 37, 22. Fut. יכלי וְיָנִיד clamabit et agitabit caput, scil. prae stupore, IR. 9, 8. Interpres latinus, „sibilabit", ex hebraeo ישרק: יכלי וְיָנִיד ידיה clamabit et movebit caput suum, Soph. 2, 15.

Secundo, *condolere:* ut לְמֵנַד ליה ולנחמותיה ad condolendum ei, et ad consolandum eum, Jobi 2, 11. וְנָדוּ ליה et condoluerunt ipsi, Jobi 42, 11.

נְדָנוּד *vagatio frequens*, idem quod טלטול Br. s. 39. נוֹדֵד vide supra in נדד.

נָוֶה *pulcher, decens, amoenus*, hebr. quod quidam deducunt ab אוה, alii a נאה vel נוה. B. Ar. citat hic duo exempla ex Talmud, quae in nostris libris leguntur per Aleph in medio.

נוֹי *pulchritudo, decus*, ap. Ros. Sic R. Sal. illud וְאַנְוֵהוּ Exo. 15, 2. juxta quorundam sententiam ait esse significationis נוֹי pulchritudinis, pro אספר נויו ושבחו לבאי עולם enarrabo pulchritudinem et laudem ejus hominibus: קומה זקופה נוי באשה statura erecta decus est in muliere, R. Sal. Cant. 4, 4.

נוז *fila torquere, conduplicare*, id est שזר, vel juxta alios, ארג *texere*. Inde נוז *textum ex diversis filis*, veluti laneis et lineis, aut *tortum, duplicatum*, gezwirnet: שעטנז (de quo Lev. 19, 19.) דבר שהוא שוע טווי ונוז est res laevigata, neta et texta, in fine Kilajim. Alii addunt *elongandi* significationem: ea hic plane aliena est. R. Sal. scribit Lev. 19, 19. נוז לשון דבר הנמלל ושזור זה עם זה nus est res texta et contorta.

נוּחַ נִיחַ *quiescere, requiescere*, heb. נוח, שבת. Praet. ארי ביה נָח nam in illo quievit, heb. שבת, Gen. 2, 3. וְנָח ביומא שביעאה et quievit in die septimo, ibid. שבת ונח cessavit et quievit, hebr. וינפש, Exod. 31, 17. Fem. וְנָחַת תיבותא et requievit arca, Gen. 8, 4. ולא נְיָחִית et non quievi, Jobi 3, 26. די נָחוּ בהון in quibus quieverunt Judaei, Esth. 9, 22. Infin. לְמֵנַח עליהון ut quiesceret super eos, IIS. 21, 16. Futur. ביומא שביעאה תְּנוּחַ בדיל דִיְנוּחַ תורך septimo autem die quiesces, ut etiam quiescat bos tuus, Exod, 23, 12. יְנוּחוּן על אתר בית משכביהון quiescent in loco cubilium suorum, Jes. 57, 2. Aphel אֲנִיחַ *quiescere fecit, quietem dedit, attulit*, vel *largitus est.* Praeter. אֲנִיחַ יי אלהכון לאחיכון quietem dedit Dominus Deus vester fratribus vestris, Jos 22, 4. וַאֲנִיחִית לך et requiem dedi tibi, IIS. 7. 11. Part. praes. מְנִיחַ לכון requiem largitur vobis, Jos. 1, 13. Futur. עַד דַאֲנִיחַ חימתי ביך donec requiescere fecero iram meam in te, Ez. 24, 13. וְאֲנִיחַ לך et requiem largior tibi, Exod. 33, 14. כד יְנִיחַ לך cum requiem dederit tibi, Deut. 25, 19. Ithpe. Fut. נִתְּחֲנַח commorabitur, quiescet, Prov. 21, 16. cum gemino ח, more Syro: ut אתחניח refociller, Rom. 15, 32. Ap. Ros. et Tos. נָח נפשיה quievit anima ejus, i. e. mortuus est, emisit animam. In Hiphil הֵנִיחַ *placavit, sedavit:* ut להניח דעתי ואפי ad placandum animum meum, et iram meam, Jes. 27, 5. in Raschi.

נְיָחָא, נְיָח, *quies, requies:* ניח שמיטתא quies dimissionis erit terrae, Lev. 25, 4. Hebr. שבת שבתון, quod alias Chaldaeo retineri solet: וישכחן להן נְיָח et invenient sibi requiem, Jes. 34, 14. יהי לכון נְיָחָא erit vobis requies, heb. שבתון Lev. 23, 24. et sic v. 39. ואנא אדבר בְנְיָחָא et ego ducam lente, placide, Gen. 33, 14. in Jon.

נְיָחָא *idem:* ולא אשכחא ניחא et non inveniebat requiem, Thren. 1, 3. לא הות נְיָחָא לנא non erat requies nobis, Thr. 5, 5. Vide et mox infra.

מְנַח *idem:* לְמְנַח יומא ad quietem dei, heb. לרוח היום ad auram diei, Gen. 3, 8. quod quidam interpretantur de vespera, quando dies incipit quiescere: ולא אשכחת יונה מְנַח et non invenit columba requiem plantae pedis sui, Gen. 8, 9. et sic Deuter. 28, 65. Cum aff. לבית מְנָחָיְכִי in locum quietis tuae, Ps. 116, 7. juxta Veneta: Regia habent נוּחָיְכִי. Utraque forma pluralis est.

נוֹחַ, נַח *quies.* Ap. Ros. *placidum, tolerabile, bonum, facile*, quod quasi per *quietem* fit aut fieri potest. Hinc R. Sal. Jes. 33, 11. ad vocem חשש quisquiliae, interpretationis loco dicit, מין מוץ דבר שנוח לידלק species paleae est, res facilis ad incendendum et Jes. 10, 19. נוחים לספור faciles erunt ad numerandum, i. e. pauci, ut facile numerari possint et vel a puero: שיהיו נוחין לקלעם בקלע qui faciles sunt ad ejaculandum eos funda, IS. 17, 10. in R. Jeschaja: והחומה נוחה היתה להפילה et murus facilis erat ut dirueretur, quia antea combustus fuit. Ap. Tos. נוח לו לאדם שיפול עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חבירו ברבים melius est homini, ut projiciat seipsum in fornacem ignis, et non pudefaciat faciem proximi sui publice, Bm. 59a. et sic saepissime. מאן הוא דכלום ודבר בגרמיה כלום נוח ליה אם לא נברא qui nihil est, et putat se aliquid esse, ei satius esset, si non creatus vel natus esset, Medr. Kohel. c. 9, 10. Confer ad Gal. 6, 3. Si quis sibi videtur aliquid, quum nihil sit, hunc suus ipsius animus fallit. Phrasis autem

illa נוח ליה אם לא נברא, *convenit cum ea*, qua Christus utitur Matth. 26, 24.: Bonum erat ei, si natus non fuisset homo ille. In Br. s. 17. legitur: מפני מה האיש נוח להתפתות ואין האשה נוחה להתפתות אמר להן אדם נברא מאדמה וכיון שאתה נותן עליה טפה של מים מיד היא נשרית וחוה נבראת מעצם אפילו אתה שורה אותו כמה פעמים במים אינו נשרה quare vir facilior est ad persuadendum, vel ad placandum (להתפייס ut quaedam exemplaria habent) quam mulier? Dixit ipsis; vir creatus est ex terra, super quam si vel unicam aquae guttam effundas, liquefit et mollescit: Eva autem creata est ex osse, quod licet diu multumque in aqua maceres, nunquam liquescet.

נֹחַ *Noachus, Noë:* בני נוח filii Noae. Totum illud saeculum vel tempus, quod fuit ante datam Legem, etiam ipsi Israelitae, vocantur בני נח filii Noae. Sic notatur in glossa, in As. 51 a. Hinc מצות בני נח praecepta filiorum Noae, h. e. quae fuerunt ante datam legem. De iis vide in גור, in גֵר proselytus etc.

נִיחָא *gratum, acceptum, lubens, libens; quod placet, expedit* etc. שקול דניחא לך accipe quod libet, expedit tibi; לא ניחא ליה non est ipsi gratum, non placet ipsi: ניחא לך placetne tibi? ap. Tos.: מא ניחא ליה למר דלייתו ליה quid placet domino ut afferatur ipsi?

נִיחַ *lenitas, tranquillitas; בניח facile, tranquille, leniter, lente*, Gen. 33, 14. Cant. 1, 8. Jes. 8, 6.

נִיחוֹחַ *quies, gratum, res grata*, in qua quis *acquiescit*. Tertia radicalis geminata est. Pl. מהקרבין ניחוחין offerentes sacrificia grata, Esr. 6, 10. ומנחה וְנִיחֹחִין et oblationem ac res gratas, Dan. 2, 46.

נִיחוּתָא *lenitas, tranquillitas:* בניחותא *sedate, tranquille, placide.*

הֲנָחָה *quies, requies:* אי ניחא קמך si gratum est coram te, sive, tibi, Deut. 32, 50. in Jon.

נַחַת *quies:* כלי העשוי לנחת vas vel instrumentum factum ad quietem, i. e. ut in certo loco maneat et relinquatur, Chag. 26. In comparatione, *quietius* i. e. *melius:* נחת לזה מזה melius est huic, quam illi, Eccl. 6, 5. heb. Sic Rab. נחת היה לו כי לא melius fuisset ipsi, ut nunquam id fecisset.

נוט vide supra in מנוד.

נָוְטָא *nauta*, graece ναυτης, *qui navem ducit:* In Br. s. 12. עושה ספינה מעמיד עליה נווטים qui navem facit, constituit in eo nautas, gl. ספנים מוליכי הספינה. Sic sect. 48. ubi sermo de tribus angelis, qui Abrahamo apparuerunt האחד נדמה לו בדמות נוטי et unus apparuit ei sub specie nautae. B. Ar. putavit esse nomen loci.

נָוַל מִתְנַוֵּל *turpiter, foede agere, foedare, inquinare, deturpare*, ap. Ros.: ומלכותא אזלא ונולא et regnum ivit et turpiter egit; נִוְלָא id est מְנַוֶּלֶת quod idem: אין תבגרת רשאה לנוול עצמה בימי אבל אביה nubilis puella non habet licentiam deturpandi seipsam tempore luctus propter patrem suum, i. e. squalido vestitu se odiosam procis exponere, quibus potius placere studebit decenti ornatu, Tan. 13b. Ithpahel התנוול inquinare se: apud Talmud.

מְנֻוָּל *foedus, turpis, inquinatus:* אם פגע בך מנול זה si inciderit in te inquinatus iste, sc. Jetser harah, concupiscentia foeda: מקום מופקר ומנול locus publicus et inquinatus, Dan. 3, 29. in R. Saadiah. Fem. מיתה מנוולת mors turpis. טבא לשתא דטבת מנוולתא felix iste annus est, cujus December est inquinatus Tan. 6b.

ניוול *foedatio, inquinatio, turpitudo, foeditas:* ונוול בנתא דירושלם קרתי et propter foeditatem filiarum Jerusalem civitatis meae, Thr. 3, 51. זה מיתה ניוול יותר מהרוגי חרב ista mors est foedior (morte) occisorum gladio, R. Sal. Thr. 4, 9.

נְוָלָה *turpe, abominabile, foedum, foeditas.*

נְוָלִי per apocopam, pro נְוָלִית *stercus, inquinamentum, sterquilinium:* ובתיכן נולי יתשמון et domus vestrae in sterquilinium redigentur, Dan. 2, 5.

נְוָלוּ *idem*, similiter per apocopam: וביתיה נולו יתעבד et domus ejus sterquilinium fiet, Esr. 6, 11. Vide ibi R. Saadiam.

Secundo נְוַל *texere:* אשכחה יתבא ונולא invenit eam sedentem et texentem, Git. fol. 34a. וחדא נולא בסתרקי et una texebat tapetes, i. e. אורגת, apud Talmudicos: וחדא ידעא פילכא וגולא et una perita erat coli et texturae, Bb. 13b.

נְוַל *tela, textura:* אתקפדו כנול גרדאין succisi sunt sicut tela texentium, vita mea, Jes. 38, 12. ubi in Venetis corrupte legitur כְּנוּל.

Tertio נְוָלָה, נוּלָא *ipse* vel *ipsa:* את ונולא אחי tu et ipsa fratres estis, i. e. propinqui, i. e. אתם והיא קרובים אתם Bm. 67a. Gl. נולה vocabulum Aramaeum sive Syrum est, tam masc. quam femininum. At inquit R. Salomon, mihi videtur esse nomen proprium femininae istius.

נום *dormire, dormitare, obdormiscere.* Part. לא נָאִים לא נטרך non dormit custodiens te, Ps. 121, 3. לא נאים ולא ידמוך non dormitat neque dormit, v. 4. Pl. נָיְמִין dormitant, Jes. 56, 10. Fut. לא ינום ולא ידמוך non dormitabit neque dormiet, Jes. 5, 27.

נְמַנֵם *idem.* Ithpe. אִתְנַמְנְמוּ obdormiscunt in somnis suis, Ps. 76, 6. Sic Talm. חזייה דקא מנמנם vidit ipsum dermitantem, obdormiscentem, i. e. exspirantem, morientem, Mk. 28a. נתנמנם יוסי בן יועזר וראה מטתו פורחת באויר obdormivit Jose filius Joeser, viditque lectum suum volantem in aera, Br. 65. נתנמנמו יאכלו נרדמו לא יאכלו si dormiteat, comedunt (agnum paschalem:) sopiti non amplius comedunt, Pes. 120. in Misna.

נוּמָא ,נוּמְתָא vel נוּמִיתָא ,נוּמִית *dormitatio:* קליל נומתא parum dormitationis, Pr. 6, 10.

נִיוּמְתָא נִיוּמָא *dormitatio:* ניומא נלבש ובעורא et laceris induetur dormitatio, Prov. 23, 21. Emphat. בְּנִיּוּמְתָא על מדמכא in sopore super lecto, Jobi 33, 15. At Prov. 6, 4. legitur in Regiis נימתא ubi prius Scheva supervacuum, in Venetis נִיָמְתָא, quod pravum.

נומי νομή graece, *noma, ulcus carnem depascens aut pascendo serpens:* כנומי היא תלויה בגוף quasi noma fuit suspensa in corpore. Et mox בניך עלתה נומי בבשרן filiis tuis ascendit noma in carne ipsorum, Br. s. 46. In Glossa explicatur, יבלת verruca. Et

sic quoque alii. Sed sine dubio est graec. quod latine saepe usurpat Plinius; ut lib. 20. cap. 9.: Mala corporis, quae serpant, nomas vocant. Et lib. 23. c. 4. de flore Cypri: combustus in cruda olla nomas sanat, et putrescentia ulcera per se, vel cum melle. Vide et appendicem Thesauri Henrici Stephani. Confer quoque infra in נים, in significatione tertia. Aruch scribit נמי. Prior lectio approbatur etiam in Jalk. 22c. Hoc sensu 2. ad Tim. 2, 17. etiam a syro interprete retentam fuisse puto hanc vocem נומא, pro graeco νομή.

Secundo נוּם, נוּמִי dicere, idem quod נאם hebraice. Habet tamen formam etiam quasi ex quiescentibus tertia: נמי רבי שמעון dixit Rabbi Schimeon: נומיתי לו dixi ipsi, Jev. 122a. in Misna, in Glossa scribitur נומית, Medrasch koheleth נמתי, c. 11, 1. נומינו לשליח diximus nuncio, Git. 66b.

נון נוּנָא *piscis*[23]: נונא רבא piscem magnum, Jon. 2, 1. ואמר לנונא et dixit pisci, v. 11. שלי־נונא extrahens piscem, Lev. 11, 17. Mergus, avis in aquas se mergens, capiendi piscis causa. Vide שלה. Pl. ועל נוּנַיָּא et de piscibus, IR. 4, 33. Constr. כְּנוּנֵי ימא sicut pisces maris, Eccl. 9, 12. ונוני דבנהרא et pisces qui in mari erant, mortui sunt, Exod. 7, 21. Hebraice respondet nomini דג et דגה. נ"ון סמ"ך ע"יין נונא סמא לעינים ההוא סוף אכלא Nun, Samech, Ain. Nun i. e. piscis. Samech i. e. סמא aroma, Ajin i. e. laenajim oculis sc. in fine morbi, Ned. 54b.

נוס *fugere, aufugere*, heb. Huc refert quidam, דלמא תנוס Gen, 31, 31. sed in pertinet ad אנס.

נִיסָה *fuga.* Hinc חחלת נפילה ניסה principium cladis est fuga (in bello) Sota f. 44b.

נוסין. Sic citat Aruch ex Br. s. 16. quod exponunt alii, צורות אותיות figuras litterarum. Sed pro eo in nostris exemplaribus legitur בנימוסין in legibus: locus integer est: בג׳ דברים קדמה מלכות יון למלכות הרשעה בנימוסין ובפנקוסין ובלשון in tribus rebus praecedit regnum Graeciae regnum impium, h. e. romanum: In legibus, in libris, et in lingua. Pro בנימוסין in legibus, Aruch legit, uti vidimus בנוסין in literis, vel in templis, ut sit graecum ναός: pro פנקוסין legit ובפנקטין, in palatiis. Vocem הרשעה impium, omiserunt in editione Aruch Basileensi: et pro ea in Glossa est ארום. regnum Edom. Intelligi autem regnum romanum, ex circumstantiis loci patet.

נוע *moveri, commoveri, movere se, agitari.* Fut. ינועון היך רויא דחמר agitantur sicut ebrius ex vino, Ps. 107, 27. Hiphil הֵנִיעַ *movere, agitare*, hebr. Rabbini amplius in Hithpahel usurpant הִתְנוֹעַע *moveri.* Et geminatum נענע valde movere, commovere? צריך לנענע opus est movere, Men. 61. Suc. 37. נענע ראשו movit caput suum.

מֵנִיעַ *motor, movens:* מניע הראשון motor primus.

מִתְנוֹעֵעַ *mobile.*

נִעְנוּעַ *motus:* Sic dicit Raschi Ps. 45. Verbum נענע esse לשון נענע arabica vox[24], per quam explicatur in Misna vox מינתא menta, Okez. c. 1.

תְּנוּעָה *motio, motus:* vocalis, apud Grammaticos, quia literam per se non sonoram, per suum sonum inter pronunciandum movet. Proprie ipsum sonum denotat, qui una cum sermone factus, et fuit antequam figura soni, quae hodie נקודה dicitur.

הֲנָעָה *commotio:* ולהניעם בכל הגוים הנעה רבה ויתירה et commovere eos inter omnes gentes commotione maxima et amplissima, R. Sal, Am. 9, 9.

נִיעַ *mucus, mucor, excrementum narium:* הזוב והניע fluxus et mucus narium, Nid. c. 7. in princip.

נִיעָא *pectus*, a *motu* cordis sic dictum. Pro hebraeo חזה usurpatur in Targum Jeruschalmi: ח־רפא דעל ניעא adeps qui super pectus, Lev. 7, 20. 21. in Targ. Hieros.

נוף unde Particip. chald. נָיֵיף *ventilans*, in Talmud. Aphel אָנִיף agitare, ventilare, hebraice הניף. Imper. אָנִיפוּ יד agitate manum, Jes. 13. 2. Pihel נוֹפֵף *idem:* לינופפיה בנפוחא ut agitent eum cribro, et נפנף: unde טליח המנפנפת pallium agitatum, scil. a vento, ab aëre, cui expositum, Ohol. c. 8. Hithpa. איתנופף *agitari, ventilari, vento moveri.*

נוֹף, נוּף, נוֹפָא *ramus, frons, palmes*: Affix. ומרים נופיה et elevet ramum suum sursum, Jes. 37, 31. דנופה שפיר cujus palmes pulcher erat, Ez. 19, 10. דנופיה שפיר Ez. 31, 3. heb. ענף.

נַף, נֶפֶה *agitatio, ventilatio.*

הֲנָפָה *idem:* הנפת העומר agitatio manipuli novarum frugum. Haec fiebat decimosexto mensis Nisan Martii, et prohibitum erat eo die comedere de sancto. Aruch in נף. Praeceptum de agitatione manipuli, Lev. 23. 15.

נָפָה *cribrum, subcerniculum:* vel *farinarium, quod fit e setis equorum:* vel *pollinarium, quod fit ex lino.* Plur. chald. נָפְוָן, et emphat. נָפְוָתָא: unde ap. Talm. חזו לפרסי ונפוותא viderunt vela et subcernicula, Suc. c. 1. in fine. Aruch in נף. Item. פורתא דנפיתא farina subcerniculorum, i. e. cribrata, gebeutelt Mähl, cum י loco ו, Jeb. f. 114.

מְנִיפָה, מְנָפָה *ventilabrum*, ab *agitatione dictum: flabellum:* בתי הניפי לי במניפיך filia mea ventilato mihi ventilabro tuo, Bm. 86a. המדף של דבורים והמנפה Kel. c. 16. מותר לטלטל מניפה בשבת להבריח הזבובים licitum est portare in Sabbatho ventilabrum ad abigendas muscas.

נוץ Aphel אָנִיץ *florere, germinare, pullulare:* Fut. היך עסבא די בצפרא ינֵיץ sicut herba quae mane floret, Ps. 90, 6. הכדין ינֵיץ sic floret, Ps. 103, 15.

נור *ignis:* נור דלק ignis ardens, Dan. 7, 9. שביבין די נור scintillae ignis, ibid. די לא שלט נוּרָא בגשמהון non dominatur ignis in corpora ipsorum, Dan. 3, 27. Et fem. אתון נוּרָא יקדתא ad fornacem ignis ardentis, ibid. v. 26. יתוקד בְּנוּרָא comburetur igne, Jos. 6, 15. Hinc proverbium Ben Sirae: נור דלק מוקיד גדישין סגיאין ignis ardens succendit acervos multos.

---

[23]) Vox mera arabica نون, syr. ܢܘܢ vel ܢܘܢܐ.

[24]) نعناع *mentha sativa.*

Ignis exiguus magnum potest excitare incendium. Lingua maledica igni similis, incendium magnarum contentionum producit. Vide Fagium et Drusium in Proverbiis. Apud Tos. עבדא דנורא אנא minister ignis ego sum, calefactor, incendens ignem in culinis; in glossa in Aruch explicatur; *cultor ignis ego sum;* vel *cultor idoli quod vocatur* נורא: Sic Raf Asse habebat sylvam זבניה לבי נורא et vendidit eam aedi ignis; h. e. sacerdotibus ignem colentibus, Ned. 62b.

נַר *lucerna:* נר של זכוכית lucerna vitrea: נר לאחד נר למאה lucerna uni, lucerna pluribus. Lucerna sive lumen, quod uni lucet, potest ministrare pluribus. Sic recta et vera unius loci Scripturae illustratio, lucem affert quamplurimis aliis: אדם הראשון נרו של עולם היה Adam primus fuit lux mundi, TH. Sab. c. 2.

מְנָרָא, מְנָרְתָא vel מְנַרְתָּא *candelabrum, lucem ex apposito lumine praebens,* q. *lucibulum* dictum, Exo. 25, 32. 33. Num. 4, 9.

נוריתא νεῦρον, *nervus.* Citatur in Aruch ex Chol. 67. sed non reperio.

נִיר vide infra in suo loco.

ניות *Nivat, nomen proprium loci:* נְוָתִי *Nivtaeus:* אבימי ניותאה Abhimi Niftaeus.

נזה *increpare, objurgare,* Talm. Cum aff. נְזָהֵיהּ רבא objurgavit eum Rabba, gl. גער בו, Sab. c. 4. in principio.

נְזִיהוּת *objurgatio, increpatio durior:* מנזיהותיה דמר propter increpationem domini, Sanh. 41b.

נְזָהָא *objurgatio, increpatio:* נזהא דתורא הן הן objurgatio bovis, qua bos objurgatur et fugatur ne nos laedat, vel ad laborem instigatur, est הן הן: Sic נזהא דאריא זה זה increpatio leonis est זה זה: et נזהא דגמלא cameli דא דא: Item נזהא דארבא הילני הייא הילא והילוק, Pes. 112b.

Secundo נְזָה *aspergi, aspergere:* et in Hiphil, הִזָּה *aspergere, conspergere, spargere,* hebr.

הַזָּאָה *aspersio,* Rab.

Tertio נְזָה *mugire,* hebr. געה. Futur. Aphel אם יַנְזֶה תורא על אספסתה num mugiet bos super pabulo suo, Jobi 6, 5. Veneta hic corrupta. Sed Aruch et Regia legunt יַנְזֶה.

נְזִיתָא, נְזִיָּא *operculum cadorum et doliorum vini vel sicerae:* שומשמי למאי חזי חזי לנזיי דאית בהו sesamum ad quid conducit? conducit ad opercula doliorum, id sc. quod intus in illis est, Mk. 12b. Nempe גרעינין דאית בהו בשומשמי חזי למעבד בהו משחא grana quae sunt in sesamis, conducunt ad faciendum ex eis oleum, ad oblinenda ora, sc. cadorum, ut B. Ar. et R. Sal. explicant. Hinc Munsterus, Guido Schindlerus et alii putarunt, נזיי explicari in Aruch per גרעינין: unde posuerunt; נְזִיי *granum interius nucleus:* sed impertinenter; enarratur illis verbis sensus loci istius, et praecipue horum verborum דאית בהו: Alibi חזי לנזייתא conducunt ad opercula vasorum, Suc. 20b. gl. לכסות בה גיגיות שעושין בהן שכר ad operiendum vel occludendum iis vasa cerevisiaria: Alibi עייל ופחקיה לנזייתא ושתה שיכרא ingressus est et repulit operculum (a dolio sc.) et bibit cerevisiam, Bk. 35. gl. דחף כסוי הכלי שהשכר בתוכו. Sic explicat etiam Baal Aruch כיסוי קנקנים של יין: unde iterum decepti videntur alii: qui voluerunt significare ipsum *cadum,* vel *urceum.*

נזז *frangi, rumpi:* שנז לבו עליו cujus cor rumpebatur super eo; sic citat Baal Aruch ex Vr. s. 10. ubi nunc legitur שנתגאה לבו.

נזיז *fractum. ruptum:* זבין להו מאני נזיזי דפחרא vendidit ipsis vasa rupta figulina, Joma 78b. Sic iterum citat Aruch, sed in textu Talmudico legitur גזיזי, et exponitur סדוקין fissa, gespalten.

נְזַל *fluere, diffluere, effluere:* נחלין *fluenta, flumina:* ואפיק נוֹזְלַיָּא דמיא מכיפא et producam fluenta aquarum ex petra, Ps. 78, 16. Aff. וְנוֹזְלֵיהוֹן et fluenta ipsorum, Ps. 78, 44. Ex. 15, 8.

נְזִילָה *fluxio, defluxio, catarrhus,* der Schnupfen, apud Rabbinos.

מַזָּל *influenta coelestis, sydus, astrum, signum coeleste: planeta:* Hinc quia felicitatem vel infelicitatem inferiorum dependere existimarent, usurpatum fuit pro *fortuna, felicitate, prosperitate, fato, providentia:* מזל ביש fortuna mala, Eccl. 9, 3. כלא במזלא אתגזר למהוי קדמיהון omnia per sydera (fato divino) decreta sunt, ut sint coram eis, Eccl. 7, 16. et 9, 1. vide et v. 2. Hinc etiam est, *opes, facultates, substantia, divitiae,* respondens nomini הון in Targum: מזלא ועתרא substantia et divitiae, hebr. הון ועשר, Ps. 112, 3. כעלוי כל מַזָּלָא tamquam super omnes divitias, Ps. 119, 14. Aff. דמסגיע מַזָּלֵיהּ qui multiplicat substantiam suam, Prov. 28, 8. מַזָּלְהוֹן fortunam suam, prosperitatem suam, Ps. 62, 10. Pl. תריסר מַזָּלַיָּא duodecim signa coelestia, Esth. 3, 7. in Targ. sec. Cant. 5, 14. Et fem. ולסיהרא וּלְמַזָּלָתָא et lunae et syderibus, IIR. 23, 5. Constr. מַזָּלַת שמיא sydera coelestia, Jes. 47, 13. Apud Ros. מזל טוב fortuna bona: quae vox gratulantis est, et optantis alteri prosperitatem alicujus rei: מזל רע fortuna mala adversa: septem signa Zodiaci, מזל טלה signum arietis, מזל שור signum tauri, תאומים geminorum, סרטן canori, אריה leonis, בתולה virginis, מאזנים librae, עקרב scorpionis, קשת arcus sive sagittarii, גדי hoedi sive capricorni, דלי haustri sive aquarii, דגים piscium. Sumunt etiam pro *planetis:* unde מזל מחכים ומזל מעשיר planeta sapientem reddit, et planeta divitem facit, Sab. 156a. לא מזל יום גורם אלא מזל שעה גורם planeta diei nihil causatur (nullam virtutem habet), sed planeta horae (nativitatis sc.) ibid. Describuntur hic naturae eorum qui in singulis planetis nati sunt: qui sub sole nati sunt, erunt formosi et splendidi, ac praeterea aperti, nihil celare valentes; sub Venere, divites et libidinosi; sub Mercurio, memoria valentes et sapientes; sub Luna, valetudinarii et inconstantes; sub Saturno, infelices; sub Jove, justi; sub Marte, felices etc. אין מזל לישראל non est planeta Israëlitis, qui scil. eos regat, ibid. Ratio sequitur, quam vide: בני חד מזלא נינהו filii ejusdem planetae sunt, ejusdem temperamenti, naturae et

conditionis. Vide More par. 2. c. 10. Pl. מַזָּלִין et מַזָּלוֹת: unde חכמי המזלות astronomi, astrorum periti; גלגל המזלות orbis signorum coelestium, Zodiacus: הכוכבים ההולכים באיזור המזלות stellae euntes in cingulo, sive zona sphaerae signorum coelestium, i. e. Zodiaci, R. Levi, Jobi 9, 9.

מַזָּלוּתָא. Legitur Exo. 14, 25. in TgH. sed prave pro מַיְלָיָתָא muli, et sic legendum in eod. cap. v. 7. in Jon.

הִתְמַזֵּל *bona fortuna uti*, vel *bonam fortunam indicare*: התמזל מזל bonam indicato fortunam, in R. Salom.

II. נָזַל *nere, fila ducere*: חוייה לערפה אמיה דהוה נחלא videbat Orpam matrem ejus, quod fila duceret, spinnen, Sanh. 95a. Glossa טווה.

נְזַף *increpare, objurgare, reprehendere*: pro hebraeo גער in Targum usurpatur. Praet. די נְזִיף בארעא qui increpat terram, Amos 9, 5. וּנְזַף ביה אבוהי et increpavit eum pater ejus, Gen. 37, 10. למא לא נְזַפְתְּ בירמיה quare non objurgasti Jeremiam? Jer. 29, 27. נזפתא עממי increpasti gentes, Ps. 9, 6. Part. דְנָזִיף בימא qui increpat mare, Nah. 1, 4. הא אנא נָזִיף לכון בעללת ecce ego increpo vos propter frumentum malum ex semine, Mal. 2, 3. Infin. מִנְזַף נְזַף בה increpando increpaverit eam, Num. 12, 14. Imper. נְזוֹף בְּמַשְׁרִית חַיָּבִין increpa caetum improborum. Ps. 68, 31. Fut. וְאֶזּוֹף בֵּיהּ et increpabo eum, Jes. 17, 13. וְאֶזּוֹף לכון et increpabo vobis corruptorem, Mal. 3, 11. יִזְעַר יהוה בך increpet Dominus te, Zach. 3, 2. ולא תִנְזְפוּן בה neque objurgetis eam, Ruth. 2, 16.

נָזוּף *objurgatione dignus, reprehensibilis, culpabilis*. In Pirke avoth c. 6. מי שאינו עוסק בתלמוד תורה נקרא נזוף quicunque non dat operam studio Legis, vocatur Nasuph, culpabilis.

נְזִיפָה *objurgatio, increpatio*: נזוף גבר חכימא increpationem viri sapientis, Eccl. 7, 7. al. 6.

נְזִיפוּתָא *idem*, Eccl. 10, 12.

נְזִיפָה *idem*: אין נזיפה פחות משבעה ימים objurgatio publica non durat minus, quam septem dies, Mk. 16a. Objurgatio haec praecedebat separationem a coetu. De hac legitur in Jore deah 102a. נזיפה היא שאדם גדול גוער בו לומר כמה פלוני חצוף וכיוצא בזה Nesiphah increpatio est, quando homo quidam magnus increpat eum (qui excommunicandus esset) dicendo, quam impudens est N. vel simile quid. Hoc autem est judicium ejus, ut abscondat se, et domi consideat, ac pudore afficiatur, neque videat faciem ejus qui pudore ipsum affecit etc.

מְזוֹפִיתָא, מְזוֹפִיתָ *idem*: מן קדם מזופית חד propter increpationem unius, Jes. 30, 17. מזופיתא מן קדם יי increpatio a facie Domini, 23, 19. Sic Jer. 30, 23. וית מזופיתא בכל אושטות ידכון et increpationem in omnem extensionem manuum vestrarum, Deut. 28, 20. Aff. בתקוף רגזיה וּמְזוֹפִיתֵיהּ fortitudine irae suae et increpationis suae, Jes. 66, 15. מן מְזוֹפִיתָךְ propter increpationem tuam, Ps. 104, 7. במזופיתי in increpatione mea siccabo mare, Jes. 50, 2. formam habet נזף. Vide illic.

נְזַק *laedi, damno affici: nocere, laedere*. Part. לא להוא נָזִק ut non sit damno affectus, Dan. 6, 2. Infin לוחך לא יקרבון לְמִנְזַק ad te non appropinquabunt ad nocendum, Ps. 91, 7. Pahel Part. דְמְנַזְּקִין באחסנא qui nocent haereditati, Jer. 12, 14. Aphel אַנְזֵיק *laedere, nocere, damno afficere, damnum afferre*. Sic respondet verbo נגע *tangere*, quando in malum sumitur. Praet. ולא אַנְזֵיק et non intulit damnum, heb. ולא עמד, IIR. 16, 20. כמה דלא אַנְזֵקְנָךְ sicut nullo damno affecimus te, laesimus te, Gen. 26, 29. Part. וּמַהֲנְזְקַת מלכין et damnum afferens regibus, Esth. 4, 15. Infin. ולא יוסיף עוד לְאַנְזָקָא בך nec addet amplius nocere tibi, IIS. 14, 10. Imper. הַאנְזֵק בכל דיליה et noce omnibus quae ipsius sunt, Jobi 1, 11. Fut. לא יַנְזֵק כלבא non nocebit canis lingua sua, Exod. 11, 17. דִינְזֵיק בגברא הדין qui laeserit virum hunc, Gen. 26, 11. אפתב מלכים תַּהַנְזֵק thesauro regum damnum afferes, Esr. 4, 13. Rabbini dicunt, הַמַּזִּיק *damnum inferens, nocens*: et miratur Elias, quare non dicant הַמַּזִּיק: למזיק פרט particulare, speciale hoc est de eo, qui damnum infert, Joma 80b. Item הַנִּזָּק *damno affectus, laesus*. Ithpahel אִתְנְזֵיק *damno affici*, Esth. 1, 8. T. s.

נֶזֶק, נִזְקָא *damnum, nocumentum*: ומה נוקא et quantum damni, Eccl. 10, 5. לא הוה נִזְקָא לבני ישראל non erat nocumentum filiis Israël, Jos. 10, 21. בנזקא דלישן דבלעם in nocumento linguae Bileami, Job. 5, 21.

אַנְזִיקָא *idem*: באנזיקא דמלכא pro damno regis, Esth. 7, 4. Sic legit Elias. In textu biblico itaque pravum est בַּאנְזִיקָא.

הֶזֵּק, הֶיזֵק *idem*: מחמת רוב היזק שיגיע לו propter multiplex damnum quod accidet ei.

נְזִיקִין *damna*. *Pars talmudica* סדר נזיקין *ordo seu volumen damnorum*, in quo de variis damnis et eorum jure agitur: vocatur alias בבא קמא. In Masora reperi, Gen. 24, 8. ad ואם, talem notam: כל ר"פ דבראשית ודנזיקין ubi per נזיקין intelligitur *liber Exodi*, in quo etiam de damnis et eorum restitutione.

מַזִּיקִין, *daemones*, quasi *nocivi*, aut *nocentes* dicti, quod omne ipsorum studium sit *nocere* hominum saluti: כוכבין מזיקין stellae nocivae: דלית רשו למזיקא לחבלא בי ut non sit potestas daemoni maligno perdere me, Cant. 8, 3. Pl. וית בנתיהון לְמַזִּיקַיָּא et filias suas daemonibus offerunt, Ps. 106, 37. ובני מַזִּיקֵי et filii daemonum, hebr. בני רשף Jobi 5, 7. מן דלוחא דְמַזִּיקֵי דאזלין בליליא a pavore daemonum noctu ambulantium, Ps. 91, 5. וּמַזִּיקַיָּא לא יקרבון במשכניך et daemones non appropinquabunt ad tabernacula tua, ibid. v. 10. Hebr. ונגע et plaga. Libri nostri, וּמַזִּיקָא et damnum, noxium.

נְזַר *abstinere ab aliquo, separare separari*. Infinit. לְמִנְזַר קדם יי ut separet coram Domino, Num. 6, 2. Fut. מחמר חדת ועתיק יִזַּר a vino forti et novo separet se, abstineto, v. 3. Aphel Fut. כל יומין דְיַנְזַר omnibus diebus quibus se separaverit, separatum fore voverit, v. 6. Ithpa. אִתְנְזַר *separari*. Hinc יִתְנְזַר Num. 6, 3. in Targum Jeruschalmi, pro יַזִּיר, quod ante positum.

נְזִירָא *nasiraeus, qui abstinentiam certum Deo vovit:* לְמִדַּר נְדַר נְזִירָא ad vovendum votum Nasiraei, Num. 6, 2. Veneta נְזִירוּ nasiraeatus: ודא אוריתא דְנְזִירָא et haec est lex nasiraei. v. 13. Apud Tos. נזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב nasiraeus es, circum circum ito, ad vineam ne appropinques, Pes. 40b. Sententia proverbialis de vitandis occasionibus peccatorum. Pl. נְזִירָהָא nasiraei ejus, Thr. 4, 7.

נְזִירוּת, נְזָרָא *nasiraeatus:* כל יומי נְזָרֵיהּ omnibus diebus nasiraeatus sui v. 4. Item *coma, caesaries,* qualem *nasiraei* gestabant, Cant. 5, 2. Vide de nasiraeis Maim. par. 3. in הלכות נזירות.

נחב נַחְבִּי *nom. propr. viri*, Num. 13, 14. Talmudici scribunt, sic dictum, שהחביא דבריו של הק"בה quod absconderit verba Dei benedicti, in Sota 34.

נחל נַחַל *vallis, torrens*. Proprie *vallis, per quam aqua defluit aliquando, et interdum non*, quomodo a נהר distinguitur, quod semper significat fluvium, sive aquam fluentem. Vide Kimchium Joël. 3, 18. עד נחלא דאתכלא usque ad vallem botri, Num. 13, 24. quia absciderunt ibi filii Israël botrum, v. 25. vel ut Jonathan reddit, והוה חמרא נטיף מניה כְּנַחְלָא quod fuit ibi vinum fluens instar torrentis: אנת בזעת מעינא מן כיפא והוי לנחלא tu excidisti fontem ex petra, et fuit in torrentem, Ps. 74, 15. כנחל מגבר עד צואר sicut torrens invalescens sive inundans usque ad cervicem, Jes. 30, 28. Pl. לשבעה נַחְלִין in septem torrentes vel flumina, Jes. 11, 15. כל נחליא ומבועי מיא omnes torrentes et fontes aquarum, Eccl. 1, 7. Constr. מגזת נַחְלֵי ארנונא vada torrentium Arnon, Ps. 74, 15. Aff. נַחְלָהָא דרומי torrentes urbis Romae, Jes. 34, 9.

נְחִיל *confluxus:* metaphorice *collectio, examen apum vel vermium:* נחיל של דבורים examen apum, Bk. c. 10. in Mischna: הקוצץ שוכו של חבירו להציל נחיל שלו qui abscindit ramum socii sui, ad liberandum examen apum suum, Bk. 81b. In Aruch scribitur esse arabicum. In Targ. Jon. נחיל דְמוֹרְנִין collectio, examen vermium, Deut. 21, 8.

נחם *solari, consolari* aliquem. Praet. וְנַחֵם יתהון et consolatus est eos, Gen. 50, 21. וְנַחֶמְתַּנִי et consolatus es me, Ps. 86, 17. ונחמו יתיה et consolati sunt eum, Jobi 42, 11. Partic. אנא הוא מְנַחֶמְכוֹן ego sum ille qui consolatur vos, Jes. 51, 12. Pl. שלח לך מְנַחֲמִין misit tibi consolatores, IIS, 10, 3. Femin. דאמיה מְנַחֲמָא לה cujus mater consolatur eum, Jes. 66, 13. Infin. לְנַחָמָא כל אבליא consolandum omnes lugentes, Jes. 61, 2. Aff. לְנַחֲמוּתִי ad consolandum me, Jes. 32, 4. בְּנַחֲמוּתִיךְ יתהון quum consolaberis eas, Ez. 16, 54. לְנַחֲמוּתֵיהּ ad consolandum eum, Gen. 37, 35. לְנַחֲמוּתְהוֹן ad consolandum, ut consolentur eos, Jer. 16, 7. Fut. וַאֲנַחֲמִנּוּן et consolabor eos, Jer. 31, 13. כן מימרי יְנַחֵם יתכון sic verbum meum consolabitur vos, Jes. 66, 13. לית דִינַחֲמִיךְ non erit qui consoletur te, Jes. 51, 19. דין יְנַחֲמִנָּנָא iste consolabitur nos, Gen. 5, 29. ותחזור תְּנַחֲמִנַּנִי et rursus consolaberis me, Ps. 71, 21. הנון תְּנַחֲמִנַּנִי ista consolabuntur me, Ps. 34, 2. Ithpe אִתְנַחַם *consolationem accipere, se consolari, poenitere.* Praet. אִתְנַחַם על אמנון consolationem acceperat super Amnone, IIS. 13, 39. וְאִתְנַחֲמַת על בני et consolationem accipio propter filios meos, Jobi 42, 6. וְאִתְנַחֲמוּ בארעא ארעיתא et consolationem acceperunt in terra infima, Ez. 31, 16. Partic. מִתְנַחֵם עלנא poenitet eum super nos, Jer. 31, 19. Infin. מסרבא לְאִתְנַחָמָא renuit consolationem admittere, Jer. 31, 15. Fut. לא תִתְנַחַם non erit consolatio ei, Jes. 54, 11. בירושלם תתנחמון in Jerusalem consolationem accipietis, Jes. 66, 13. וְתִתְנַחֲמוּן על בישתא et consolatio erit vobis super malo, Ez. 14, 22. Ap. Ros. תנוחמו מן השמים consolationem accipiatis e coelo, i. e. a Deo. Formula, qua olim lugentes solebant consolari, q. d. Deus soletur vos, sit vestrum solatium, Maim. in Hilch. Ebhel cap. 13.

נֶחָמְתָא, נֶחָמָא *consolatio*. Construct. יחזון בְּנֶחָמַת ירושלם videbunt consolationem Jerusalem; Jes. 33, 20. Pl. ויקבל ברכן וְנֶחָמָן et recipiet benedictiones et consolationes, Joel. 2, 14. Emph. נֶחָמָתָא דאלה consolationes Dei, Job. 15, 11. Ap. Tos. אראה בנחמה אם לא הרגתי עד זומם videam consolationem, si non occidi testem falsum, Chag. 16b. Glossa לישנא קלילא הוי דשבועה בלשון קצר sermo celer est juramenti, verbis concisis, quasi diceret, ne videat consolationem Tzijonis, nisi hoc fecerit. Sic אראה נחמה אם לא ראיתי אחד שרץ אחר חברו וכו' ne videam consolationem, nisi vidi quendam persequentem proximum suum, Schevu. 34a.

נִיחוּם *idem:* ניחום אבלים consolatio lugentium.

נִחוּמִין *consolationes:* פתגמין דנחומין verba consolationum, i. e. consolatoria, Zach. 1, 13.

תַּנְחוּמְתָא, תַּנְחוּמָא *consolatio:* דא תנחומתי haec erit consolatio mea, Job. 6, 10. דא הות תנחומתי haec erat consolatio mea, Ps. 119, 50. Pl. ואשלם תנחומין להון et reddam consolationem ipsis, Jes. 57, 18. כסא דתנחומין poculum consolationum, Esth. 1, 3. in Tg. sec. אמלל תַּנְחוּמִין על לבהא loquar consolationes ad cor ejus, Hos. 2, 14. ולמרי תַּנְחוּמִין et dominos consolationum, Ps. 69, 21.

נַחְמָנִי *proprium nomen Rabbini*, qui alias etiam dicitur אביי Abhaj: vide illic.

נחץ unde, נָחוּץ *urgens, acceleratum, festinum:* דבר נחוץ negotium urgens, IS. 21, 8. in hebraeo.

נְחִיצָה *festinatio, celeritas:* בנחיצא רבא cum festinatione multa, *raptim*. Sic in fine Epistolarum familiarium scribere solent.

נחר נְחִירִים *nares:* נחירי להון naris ipsis sunt, Ps. 115, 6. קדשא דדהבא בְּנְחִירֵי דחזירא monile aureum in naribus porci, Esth. 3, 8. in Tg. sec. Aff. רוחא דאלה בְּנְחִירַי spiritus Dei in naribus meis, Jobi 27, 3. ונפח בְּנְחִירוֹהִי נשמתא דחיי et inspiravit in nares ejus animam vitae, Gen. 2, 7. in Jon. Ap. Tos. מאן דבעי דלא מתחכמא יהיב איספלני על נחיריו ולא מתחכם qui cupit ut non agnoscatur, imponat splenium naribus suis, et non agnoscetur, Talm. Hieros. Jeb. cap. ult. Hinc verbum:

נְחַר *nares discindere:* הנוחר והמעקר nares dis-

cindens et exstirpans nervos, i. e. si mactando nares cultro aperiat, et signa, quibus animal mundum cognoscitur, ista scissione dissipet, Chol. 81. et 85. in **Mischna:** עם הארץ מותר לנחרו plebejo licitum est illud denarificare, Pes. 49b. Sic usurpatur et in Tg. Jon. Num. 22, 40.

נְחִירָה *narium discissio:* דם נחירה ודם עיקור sanguis narium discissionis et exstirpationis, nempe signorum mundiciei, Kerit. c. 5. in principio.

II. נְחַר *naribus sonum vel rhonchum edere, fremere: tussire, screare,* sich räuspern: נחר ליה רב חסדא screabat ipsi Raf Chasda, Git. f. 68a. נחר ליה אבבא tussiebat ipsi ad januam, tussitu signum dabat, ut cognosceret, an aliquis intus esset: כי נחירנא לך חקע לי cum tussitum edidero tibi, clangito mihi, Rh. 34b. רב ספרא הוא יתיב בבית הכסא אתא רבי אבא נחר Raf Saphra sedebat in loco secreto: venit Rabbi Abba, tussivit: Ber. 62. et Tam. 58. ניחר דברים כלפי מעלה effremuit verbis contra excelsum, sc. Deum.

נְחִירָה *rhonchissatio, tussis.*

III. *rhonchum edere contra aliquem, increpare, objurgare graviter:* נחרו ביה rhonchum ediderunt in eum, rhonchissarunt super eum graviter commeti in eum, acerbe increparunt eum, Kid. 81b.

מְנַחֲרוּתָא *halitus, flatus, spiratio per nares ut fit ex intento labore:* עבדיו ושפחותיו למנחרותא עבידן servi et ancillae ejus ad spirationem facti sunt schnauben ex labore.

IV. נְחַר *stillare, destillare, fluere:* כל זמן שנוחרת toto tempore quo stillat ipsa, scil. ex sanguine menstruo, Nid. c. 10. in princ.

נְחִירָה *stillatio, fluxus sanguinis.*

נְחַשׁ *augurari, ominari:* וקסמו קסמין ונחשו et divinati sunt divinationes et augurati sunt, IIR. 17, 17. Pahel ועונן וְנַחֵשׁ hariolatus et auguratus est, 2 Reg. 21, 6. Part. מעונן וּמְנַחֵשׁ astrologus et augur, Deut. 18, 10. Fut. לא תְנַחֲשׁוּן non augurabimini, Lev. 19, 26.

נַחַשׁ, נַחְשָׁא vel נְחָשׁ *augurium:* נטרי נַחְשִׁין observantes auguria, Deuter. 18, 10. in TgH. et Jon. לא נַחְשַׁיָא non sunt auguria, Num. 23, 23. לקדמות נַחְשַׁיָא in occursum auguriorum, Num. 24, 1.

ניחוש *idem*, apud Rabbinos.

II. נְחָשׁ, נְחָשָׁא *aes, cuprum:* וירכתיה די נחש et latera ejus ex aere, Dan. 2, 32. Emph. נְחָשָׁא ופרזלא aes et ferrum, Gen. 4, 22. כבלין דִנְחָשָׁא compedes aereas, Thr. 3, 7. נְחָשׁ טב ex aere bono, IR. 7, 45. כעין נחש מצלהב instar aeris splendentis, Ez. 1, 7. **Affix.** ואובילו ית נְחָשֵׁיהוֹן et portaverunt aes eorum, IIR. 25, 13. Idem Jer. 52, 17.

נחש *aere obducere:* אנחש ליה aere obducam illum Jes. 1. in Jalkut, ex Pesikta.

נְחוּשְׁתָּן *Nechuschtan, aeneus: nomen serpentis aerei, quem diffregit rex Chiskia,* IIR. 18, 4.

נְחוֹשֶׁת *aerugo, adustio ollae aereae a fundo:* **inde** pro ipso *fundo alicujus rei* a Rabbinis usurpatum est; unde legitur חבית שהיא מליאה משקין טהורין ונתונה למטה מנחושתו של תנור vas plenum liquidis cibis mundis, et positum infra a fundo fornacis etc. Kel. c. 8. Usum hujus locutionis petunt ex illo Ezechielis, יען השפך נחשתך ut effundatur fundum tuum, Ez. 16, 36. i. e. pudendum tuum prae abundantia scortationis. Ista autem pars vocatur fundum, ima pars hominis, quia in ea se ponit et collocat, ut vas collocatur super fundum suum. Unde alii posuerunt, נחשת significare etiam *ignominiam*, seu *verenda mulieris.* נחשת קלוניתא aes tersum, politum, orichalcum, Joma 38a. קלוניתא puto hic idem esse quod in Bibliis קלל, Ez. 1, 7. Dan. 10, 6.

III. נְחָשׁ *serpens:* חלוון נחש vitium oculi, macula in oculo, מנומר כנחש variegata instar serpentis, Bech. c. 6. Vide in חלו. Aliter לא יאכל אדם בצל מפני נחש שבו non comedet homo cepam, propter serpentem qui latet in eo, Erub. 29b. Glossa explicat, propter succum venenatum quem habet. B. Ar. intelligit caulem vel culmum cepae, qui caput habet ad similitudinem capitis serpentis. Vide eum fusius.

נַחְשׁוֹל[25] *turbo, tempestas:* והוה נחשול רב בים et fuit tempestas magna in mari, Jon. 1, 4. בדילי נַחְשׁוֹלָא רבא הדין propter me tempestas haec magna super vos exorta est, Jon. 1, 12. Aff. וְנַחְשׁוֹלֵהּ תקף et tempestas invalescebat, ibid. v. 11. ונח ימא מִנַּחְשׁוֹלֵהּ et quievit mare a tempestate sua, v. 15. בעדן נַחְשׁוֹלֵהּ tempore tempestatis suae, Thr. 2, 13. Pl. כל נַחְשׁוֹלוֹהִי דימא omnes tempestates (ejus) maris, Jon. 2, 4. Nun videtur esse servile, quia Syri pro eo usurpant ם, Luc. 8, 24. Ap. Tos.; עמד עליו נחשול שבים insurrexit contra eum tempestas in mari, Bm. fol. 59. Joma 38a.

נְחִשׁ־רְכַן *otiosus:* גבר נחשרכן vir otiosus, Genes. 25, 27. pro heb. איש יודע ציד peritus venationis. Compositum volunt ex נח *tranquillus*, et שרכן *otiosus*,[26] quales fere sunt, qui otium venationibus fallunt. Hinc apud Tos. קינא דשירכי arbor otiosa et sterilis, vel locus otiosus, qui nihil fructuum producit, Bk. 92b. et שרכא i. e. בטל otiosus, Bb. 139a. In additionibus Talmudicis (Tosephos vocantur) scribitur divisim נח שירכן et exponitur a Rabbi Tam נח ובטל. Ergo שירכן idem quod בטל otiosus, vacuus, vacans. Aruch legit שדך per ד, quod in Targum respondet hebraeo שקט quietus, tranquillus fuit. Vide illic. Elias quoque in ea radice hunc locum exponit, similiter per ד legendo, נח שדכן i. e. איש מנוח ושקט vir quietus et tranquillus. Vide et שרך et שדך.

נְחַת *descendere.* Verbum Hebraeis ex parte notum, sed proprium Chaldaeorum, quibus usitatissimum, pro Hebraeo ירד usurpatum. Praet. ולא נְחַת לביתיה et non descendit domum suam, IIS. 11,

[25]) Syr. ם, [illegible] scribitur. [26]) Nugae. Ipse Ephraim voce syr. נחשירתנא pro heb. יודע ציד utens persicam eam esse dicit. Et quidam vertenda videtur ad pers. نخجير i. e. *venatio* vel ad v. شنكردن *venari* a. q. Ti. alio loco (Sanh. c. 8.) נפק לשכר *egrediebatur venatum* dicunt.

9 Femin. נַחְתַּת אשתא descendit ignis, IIR. 1, 14. נַחְתַת לאדרא et descendit ad arcam, Ruth. 3, 6. למא דנן נְחַתְתְּ quorsum huc descendisti? IS. 17, 28. לעקרי טוריא נְחָתִית ad radices montium descenderam, Jon. 2, 7. נְחַתוּ לעמקיא כאבנא descenderunt in profunda instar lapidis, Exo. 15, 5. מֵיחַת נחתנא descendendo descendimus, Gen. 43, 20. Part. Benoni עמא נָחִית populus descendit, Jud. 9, 36. מן שמיא נָחַת de coelo descendebat, Dan. 4, 10. דנחת מן טורא qui descendit de monte, Deut. 9, 21. Pl. נָחֲתִין מן בית אסחרותא descendentes ex domo consessus, ex consistorio, IS. 10, 5. Constr. נָחֲתֵי ימא descendentes ad mare, Jes. 42 10. היך נָחֲתֵי גובא sicut descendentes in sepulchrum, Prov. 1, 12. Fem. נָחֲתָא בכטר טורא, et descendit ad latus montis, IS. 25, 20. Plur. רגלה נָחֲתָן למותא pedes ejus descendunt ad mortem, Pr. 5, 5. Infin. מֵיחַת, ut paulo ante in Praeterito: אל תדחל מִלְמֵיחַת ne timeas descendere, Gen. 46, 3. לא נכול למיחת non poterimus descendere, Gen. 44, 26. Imp. חות אסהיד בעמא descende, contestare populum, Exo. 19, 21. חֻת לותי descende ad me, Gen. 45, 9. חֻתוּ לתמן descendite eo, Gen. 42, 2. Fem. חוּתִי ותיבי descende et sede, Jes. 47, 1. Fut. אנא אֵחוֹת עמך ego descendam tecum. Gen. 46, 4. הַאֵחוֹת num descendam IS. 14, 37. לא תֵחוֹת למצרים ne descendas in Aegyptum, Gen. 26, 2. Fem. וְתֵחֲתִין לאדרא et descendes ad aream, Ruth. 3, 3. ולא יֵחוֹת עמנא et non descendet nobiscum, IS. 29, 4. תֵחוֹת אשתא מן שמיא descendat ignis de coelo. IIR. 1, 10. לא נחות non descendemus, Gen. 43, 5. יֵחֲתוּן לשיול descendent in sepulchrum: לבי קבורתא תחתן in locum sepulchri descendent, Jobi 17, 16. Aphel אַחֵת *descendere fecit, demisit, deposuit, dejecit, deturbavit: detulit, deportavit, deduxit.* Praet. לא אַחֵת מטרא יי non descendere fecerat pluviam Dominus, Gen. 2, 5. Hebr. המטיר pluere fecerat: ויח ימא אַחִית et mare descendere facit, i. e. deposuit, IIR. 16, 17. ואחתיה et deduxit eum, IS. 30, 16. וְאַחֲתִנּוּן et deduxit eos Elias, IR. 18, 40. וְאַחִיתַת קולתה et deposuit hydriam suam, Gen. 24, 18. ubi in Regiis ex Kal וְנַחְתַת, quod parvum. וְאַחִתַת במשוטין כלהון et descendere feci cum remis omnes illos, Jes. 43. 14. אחיתו ית ארונא deposuerant arcam Domini, IS. 6, 15. וְאַחִיתוּ יתיה et fecerunt ut descenderet, Jud. 16, 21. וְאַחִיתוּנוּן מעל צליביא et deposuerunt eos de patibulis, Jos. 10, 27. Part. מַחִית לשאול demittit in sepulchrum, IS. 2, 6. Plur. מַחֲתִין קולסין ברישיהון imponunt galeas capitibus suis, Ez. 23, 15. Particip. Pehil מְהַחֲתִין תמה repositae erant illic, Esr. 6, 1. Sic סלי תינין מַחֲתִין calathi ficuum descendere facti, i. e. positi fuerant, Jer. 24, 1. Imp. אַחִית יתהון למיא fac ut descendant ad aquas, Jud. 7, 4. אחת המו deporta illa, Esr. 5, 15. וְאַחִיתוּ לגברא תקרובתא et deferte ad virum istum munus, Gen. 43, 11. Fut. מתמן אַחֲתִנָּךְ inde dejiciam te, Jer. 49, 16. וְאַחֲתִנּוּן et descendere faciam eos, Joël. 3, 2. וְתַחִית ית סיבתיה et deduces senectutem ejus, IR. 2, 9. וְתַחִית בבית אלהא et repones in domo Dei, Esr. 6, 5. הַתַחֲתִנַּנִי num duces me, IS. 30, 15. וְתַחֲתִנֵּיה קדם יהוה אלהך et depones eum, vel deduces eum coram Domino Deo tuo, hebr. וְהִנַּחְתּוֹ Deut. 26, 20. מן יחתנני quis dejiciet me in terram? Obad. 3. עבדי יַחֲתוּן servi mei deducent, IR. 5, 9. וְתַחֲתוּן ית שבתי et deducetis caniciem meam, Gen. 42, 38. Hophal Praet. הֻנְחַת מן כרסא depositus est de solio regni, Dan. 5, 20. Ithpe. Praeter. וְאִתְּחַת למצרים deductus est in Aegyptum, Gen. 39, 1. אתחת לשאול יקרך dejecta est in sepulchrum gloria tua, Jes. 14, 11. Fut. ברם לשאול תִּתְּחַת veruntamen in infernum detraheris, Jes. 14, 15. וְתִתְּחַת לארעא ארעיתא itaque detraheris, dejicieris in terram infimam, Ez. 31, 18.

נַחְתָּה ,נְחָתָה *descensus, descensio:* היך נְחָתוּת טלא sicut descensus roris, Ps. 110, 3. Veneta נְחָתַת vel נְחִיתַת, juxta Eliam, in forma constr. Sic Exod. 16, 14. quod melius esset מַחוּתִית, ut dicitur מַסּוּקִית a נסק.

מַחֲתָן ,מַחֲתָנָא *descensus, declivitas:* ומחונון במחתנא et percusserunt eos in descensu, Jos. 7, 5. בְמַחֲתָנָא בית חורון in descensu Beth choron, Jos. 10, 11.

מַחֲתִית ,מַחוּתִית *idem:* בְּמַחֲתִית חורונים in descensu Choronajim, Jer. 48, 5. Regia habent מַחוּתִית מְחוֹתִית ut Jes. 15, 5.

אַנְחוּת *idem:* הוה אנחות טלא fuit descensus roris, Exod. 16, 14. in Jon.

אַנְחוּתָא *tabula plana instar asseris:* vel juxta quosdam, *segmenta lignorum,* Spänlin. *quae inter dolandum vel complanandum ab assere vel ligno decidunt:* ומניחתה בכפישה או באנחותא et deponit ea in corbem aut tabulam, Nid. 7a. Git. 62a.

נַחְתּוֹם ,נַחְתּוֹמָא *pistor*, Gen. 40, 1. עובד נחתום opere pistoris, Gen. 40, 17. וְנַחְתּוֹמָא לרבונהון et pistor domino suo, Gen. 40, 1. דאוי ליה נחתומא quam accendit sibi pistor, Hos. 7, 4. ubi prave in Venetis sub unica dictione דאוילהן. Pl. משוק נַחְתּוֹמַיָּא de vico pistorum, Jer. 37, 21. Constr. רב נַחְתּוֹמֵי princeps, magister pistorum, Gen. 40, 2. Apud Ros. נחתומים לא חייבו אותם החכמים pistores non obligarunt sapientes ad separandam Terumam, Demai c. 2. Joma 8.

נחתומר *officina pistorum, pistrinum,* TH. Bb. f. 13b. cap. 2.

נְטָה *inclinare, declinare, extendere, deflectere, divertere* etc. Hebr. שם נוטה nomen declinans, i. e. obliquum, cujus oppositum ישר rectum: שמות נוטים או ישרים nomina obliqua aut recta. נוֹטֶה *eccentricus*, in Astronomicis: נטויה *inclinatus*: משפחה נטויה familia inclinata, i, e. פחותה vilis, contempta, in Pesikta.

נְטִיָּה *declinatio: inclinatio, extensio:* נטית השמות declinatio nominum, apud Grammaticos.

הַטָּיָה. In materia de conjugiis usurpatur de *certa specie copulationis carnalis, qua claustrum virginitatis vel non effringitur, vel saltem, cum aperitur, non animadvertitur.* Hinc apud Majem. in Hilch. Ischuth. c. 11. ex Ket. c. 1. legitur; ad eum, qui aliquam de amissa virginitate accusat, dici inter alia שמא הטיתה forte inclinasti eam. Et in Ketub. 6b,

לא כהללו בבליים שאין בקיאין בהטיה non sicut isti Babylonii, qui non sunt exercitati in inclinatione. Locus praecedens legitur etiam in R. Alphes, ubi in glossa annotatur: הטה כשהגיע לפתח ביתו הסגור ויש בו דבר המעכבו מלפתוח וכשמטין אותו נפתח. Vide **Aruch** in ט, post טחר.

מַטָּה, לְמַטָּה, לְמַטָּן *infra, inferne.*

מִטָּה *lectus:* מכבדין בית המטות verrunt domum lectorum, Beza 22b. i. e. *triclinium, coenaculum, refectorium*, conclave in quo cibus capitur, ubi antiquitus lecti in tribus lateribus repositi erant, in quibus discumbebant prandendi causa, unde *trinclinii* nomen.

נְטַל *levare, elevare: ferre, auferre, tollere, portare apportare, imponere*, pro diversa structura. Respondet hebr. נשא, quando propria significatione de onoris portatione aut elevatione sumitur. Praet. נְטַל רגלוהי levavit pedes suos, Gen. 29, 1. נטל ית גובא levavit locustam, levando asportavit, Exo. 10, 13. דלמא נְטַלֵיה רוחא fortasse abstulit eum spiritus a conspectu Domini, IIR. 2, 16. וְנַטְלִנּוּן et tulit eos, Jes. 63, 9. Femin. cum aff. ורוחא נְטָלַתְנִי et spiritus abstulit me, Ez. 3, 14. ארי נְטַלְתָּ nam portasti arcam Domini, IR. 2, 26. ארום נְטַלְתַּנִי וטלקתני nam elevasti me, et projecisti me, Ps. 102, 11. ועל כתפא נְטַלְת et super humerum sustuli, Ez. 12, 7. עיני לשמיא נְטַלְת oculos meos in coelum sustuli, Dan. 4, 31. ונטלו להון ריחיא נְטַלוּ molas tulerunt, Thren. 5, 13. נשין נוכראין et tulerunt (acceperunt, duxerunt) sibi uxores alienigenas, Ruth. 1, 4. Part. praes, חד נָטֵל תלתא גדיין unus portabat tres hoedos, IS. 10, 3. נָטֵל זיניה portans arma ejus, armiger, IS. 16, 21. ונטל תריסא et ferens scutum, IS. 17, 7. Pl. וליואי נָטְלִין et Levitas portantes eam, Jos. 3, 3. Constr. נָטְלֵי משכנא portatores tabernaculi, Num. 10, 17. נטלי מקדשא portantes sanctuarium, ibid. v. 21. על נָטְלֵיהון super portantes ea, Jes. 46, 1. Hinc sine dubio corruptum טָלְן ferentes, accipientes, pro נָטְלָן, Ruth. 4, 7. Veneta habent טָרְן. Infin. וּבְמִטַּל כרוביא ית גפיהון et cum elevassent Cherubini alas suas, Ez. 10, 16. לְמִטַּל ית ארונא ad portandum arcam, Exod. 25, 14. Aff. לא תכול לְמִטְלֵיה non poteris ferre illud, Deuter. 14, 24. Imper. טול ית חוטרך tolle, leva virgam tuam, Exod. 14, 16. טולו ידיכון levate manus vestras, Ps. 134, 2. טולו ית ארון קימא tollite arcam foederis, Jos. 6, 6. וטולי אליא et effer lamentationem, Jer. 7, 29. טולי ית רביא tolle puerum, Gen. 21, 18. טולי לותיה בצלו ידיך leva ad eum in precibus manus tuas, Thr. 2, 19. Futur. תִּטְלִנַּנִי על רוחא et elevasti me super ventum, Jobi 30, 22. ודיטול ית נבלתהון et qui portaverit cadaver eorum, Lev. 11, 28. יטלנך tollet te, IR. 18, 12. וְתִטְלִנּוּן מנה et auferes eas ab eo, Thr. 3, 28. אנון יִטְלוּן ipsi portabunt, Num. 1, 50. על תוקפיהון יטלונך fortitudine sua ferent te, Ps. 91, 12. ולא תִטְלוּן מטול et non portabitis onus in die Sabbathi, Jer. 17, 21. Pehil Babyl., Praet. נְטִילַת מן ארעא efferebatur e terra, Dan. 7, 4. Ithpeh. Praet. אִתְנְטַל עלוהי levatum est super eum, impositum est ei, 2 Reg. 9, 25. אִתְנְטַל סעיד מנהון ablatus est auxiliator ab illis, Jobi 4, 21. Veneta אַנְטֵלִית, quod parvum posset forte esse אַנְטֵלִית abstuli, sed in ea forma verbum in Aphel inusitatum est: דְּאִתְנְטִילוּ טחוליהון quibus ablati, exsicti erant splenes, Esth. 8, 10. אִתְנְטִילוּ יומי sublati sunt dies mei, Jes. 38, 12. Fut. וְיִתְנְטֵל כל et tolletur omne quod est in domo tua, IIR. 20, 17. Pahel Partic. praesens מְנַטְּלְהוֹן portans eos, Deut. 32, 11. Fem. על כל רמא מְנַטְּלָא super omnem collem exelsum, Jes. 30, 25. Pl. ועל כל רמתא מְנַטְּלָתָא et super omnes colles excelsos, Jes. 2, 14. Ithpah. Praet. עד דלא טוריא אִתְנַטַּלוּ antequam montes elevati, erecti essent, Ps. 90, 2. Part. וּמִתְנַטַּל על מנטליא et elevatus super excelsos, Exo. 15, 1. in Jon. Plur. וגבינין מְנַטְּלִין et palpebrae elevatae, Prov. 30, 13. Infin. אִתְנַטָּלָא יתנטלון protando portantur, Jer. 10, 5. Fut. וְיִתְנַטַּל מלכותיה et elevabitur, extolletur regnum ejus Num, 24, 7. על נססין תִּתְנַטְּלוּן ad latera portabimini. Jes. 66. 12. על כתפין יִתְנַטְּלָן super humeros portabuntur, Jes. 49, 22. Ap. Tos. in materia votorum: נטולה אני מן היהודים ablata ego sum a Judaeis, h. e. voveo, me nihil unquam commercii, me non habiturum rem cum Judaeis, Ned. cap. ultim. in Misna.

מַטוּל, מַטוּלָא *onus, pondus, sarcina: levatio: officium*, ab *onere* dictum: Vide et inf. in signif. tert. מטול בני קהת onus filiorum Kehat, Numer. 4, 15. במטול עמא in onere populi, Num. 11, 16. היך מַטוּל יקר sicut pondus grave, Ps. 38, 5. In Venetis saepe est מַטּוֹל prave. Aff. ולְמַטּוּלֵיה et super onus suum, Numer. 4, 19. לכל מַטוּלְהוֹן super omne onus suum, ibid. v. 27. Pl. constr. מַטּוּלֵי טעוותכון onera idolorum vestrorum, Jes. 46, 1.

מַטְלָא, מַטַּל, מַטַּל *onus, quod de Prophetiis plerumque dicitur, quae onus et gravitatem poenarum indicabant:* מַטַּל כס דלוט onus calicis maledictionis, Jes. 13. 1. מטל משרין onus exercituum, Jes. 21, 1. מטל נבואת onus prophetiae, Hab. 1, 1. Veneta haec notant מַטַּל prave, sine indicio literae primae radicalis deficientis.

נְטוֹל *pondus:* ונטול חלא et pondus est arenae, i. e. ponderosa est arena, Pr. 27, 3. hebr, נֵטֶל.

אַטְלוּת *levatio:* באטלות אבנין levatione lapidum occiduntor, Lev. 20, 12. in Jon. Exod. 22, 17.

נְטִלִיתָא *putredo, putrefactio.* Vide מלט.

II. נָטַל Rab. *lavare manus*, a significatione *levandi*, quia certa et distincta ceremonia inter lavandum manus levantur a Judaeis. Hinc nomen נְטִילָה *levatio:* et synecdochice, *lotio:* נְטִילַת ידים lotio manuum, graece, χειρῥοία. In T. Sota 4b. legitur כל האוכל לחם בלא נטילת ידיים כאלו בא על אשה זונה שנאמר כי בעד אשה זונה וכו׳ quicunque comedit panem absque lotione manuum, perinde est, ac si rem haberet cum muliere meretrice, sicut dicitur: „propter mulierem meretricem etc." Pr. 6, 26. Et mox R. Elieser dixit כל המזלזל נטילת ידים נעקר מן העולם quicunque vilipendit lotionem manuum, exstirpatur ex hoc mundo. Item tradidit Raf מים ראשוני׳ צריך שיגביה ידיו למעלה מים אחרונים צריך שישפיל ידיו למטה in

aquis prioribus necesse ut elevet manus suas sursum, in aquis posterioribus necesse est ut eas demittat deorsum: Idem tradidit sic הנוטל ידיו צריך שיגביה ידיו למעלה שמא יצאו מים חוץ לפרק ויחזרו ויטמאו את הידים qui lavat manus, debet elevare eas sorsum ne forte aqua a junctura revertatur, et iterum manus polluat. Glossa מים ראשתים aquae priores; nempe ante sumptum cibum: שיגביה ידיו ut elevet manus suas, h. e. summitates digitorum suorum, ut aquae defluant usque ad brachia ipsius, et ultra juncturam: ratio, ne forte exeant aquae extra juncturam, (h. e. ne forte non usque ad juncturam perveniant) et revertantur, ac manus polluant. Aquae autem secundae purificant (sc. aquam primam) sicut dicitur in Jadajim, quod necesse sit, ut effundatur aqua (nempe ante prandium) super manus duabus vicibus. Primae aquae purificant manus: secundae purificant aquam, quae extendit se (vel quae humida est) super manum ejus, quae immunda redditur primo propter manus. Traditur hic, manus immundas et mundas reddi, usque ad juncturam, hoc est proinde a junctura et infra etc. Vide ibidem plura et in Jadajim cap. 2. Vide etiam Scaligerum contra Serrarium c. 7. Drusium Marci c. 7. Reschis chochma f. 69a. Schulchan Aruch par. 1. אין נוטלין על גבי קרקע non lavant super terram, i. e. ut aquae decidant in terram, mane sc. sed in vas; אם צריך ליטול ידיו si necesse sit lavare manus suas, לא יטול non lavet nisi aqua munda.

נְטַל, נַטְלָא vel נְטִילָא *gutturnium, continens quartale, vas unde manus lavantur:* ויסבון רביעית מניה בנטילא דכיא et accipient ex ea (aqua) in gutturnium purum, Exo. 30, 19. in Jon. Vide et Num. 5, 17. Ab hoc vase volunt nomen נטילה dictum, pro *lotione manuum ex isto vase.*

אַנְטֵל, אַנְטְלֵי vide in אנט.

III. נְטַל *proficisci, levare se loco, migrare,* pro hebraeo נסע usurpatum. Praet. ויעקב נְטַל לסכות et Jacob profectus est in Succoth, Gen. 33, 17. נְטַלוּ מכא profecti sunt hic, Gen. 37, 17. Partic. praes. נָטֵל קדמיהון proficiscebatur ante eos, Num. 10, 33. Pl. נָטְלִין אנחנא לאתרא proficiscimur nos ad locum, quem etc. Num. 10, 29. Infin. בְּמִטַּל ארונא cum proficisceretur arca, Num. 10, 35. וּבְמִטַּל משכנא et cum proficisceretur tabernaculum, Numer. 1, 51. והוה בְּמִטַּלְהוֹן et fuit cum proficiscerentur ipsi, Gen. 11, 2. Imper. טוֹל ונהך proficiscere et eamus, Gen. 33, 12. טְלוּ ועברו proficiscimini et transite, Deut. 2, 24. Futur. וְיִטְּלוּן et proficiscentur, Exod. 14, 15. ואתון תִּטְּלוּן מאתריכון et vos proficiscemini ex loco vestro, Jos. 3, 3. Aphel Praet. אַטֵּל רוח קדומא proficisci fecit ventum Orientalem, Ps. 78, 26. ממצרים אַטֵּלְתָּ ex Aegypto transtulisti, Ps. 80, 9. Part fem. קלעא דְמַטְּלָא אבנא funda quae projicit lapidem, Jobi 41, 17. Inf. לְאַטָּלָא ית משריתא ad proficisci faciendum, ad movenda castra, Num. 10, 2.

מַטּוֹל *profectio:* קום אזל לְמַטּוֹל קדם עמא surge, ito ad profectionem coram populo, i. e. ad proficiscendum, Deuter. 10, 11. Et sic in hebraeo לְמַסַּע, nomine posito pro Verbo.

מַטְּלָן *profectio.* Pl. constr. אלה מַטְּלָנֵי בני ישראל istae sunt profectiones filiorum Israël. Numer. 10, 28. Aff. ואזל לְמַטְּלָנוֹהִי et abiit juxta profectiones suas, Gen. 13, 3. נטלין בכל מטלניהון proficiscebantur per omnes profectiones suas, Exod. 40, 36.

נְטִילָה *idem:* מועפא נטילה a tempestate profectionis, i. e. turbulenta, hebr. סעה Ps. 55, 9. Vide et paulo ante.

נִטַּל *Nittal.* Sic appellant *festum natale Christi*: ut in Jore deah num. 148. in comment. אם שולח דורון לנוי ביום ח' אחר ניטל si Judaeus mittat donum Christiano die octavo post Natale (festum).

נְטַע *plantare:* נְטִיעָה plantatio, Rab. נטיעה מקטע רגליהון לקצבים ודבועלי נדות plantatio praecidit pedes lanionum et eorum qui comprimunt menstruatas, Beza 25b. B. Ar. sic enarrat: Homo maximas facit impensas ut plantet vineam et simile quid et tamen exspectat annos praeputii (tres nempe primos a plantatione annos, quorum fructus erant prohibiti) et annum quartum (quo fructus licitus esse caeperat) propter observationem praecepti: Is autem cujus uxor est menstruata, non potest exspectare, donec purificetur, sed congreditur cum ea menstruata, neque accipit exemplum a plantatione. Sic lanius non exspectat donec licita fiat bestia, sed comedit de ea ante ejus explorationem.

נְטַע *planta:* נטע רבעי planta quarta, h. e. quarti anni, fructus de planta quarti anni, qui licitus erat: trium autem priorum annorum illicitus, Lev. 19, 23, 25.

נְטַף *stillare, destillare.* Part. דְּנָטְפִין על ארעא quae stillant super terram, Ps. 72, 6. Pahel Part. כבריתא מְנַטְּפָן favum destillant, Prov. 5, 3. Aphel Praet. שמיא אַטִּיפוּ טלא caeli destillant rorem, Ps. 68, 9.

נֶטֶף *stilla, stillicidium.*

נְטוֹפָא *gutta, stilla: opobalsamum,* Exod. 30, 34. heb. נטף *stacte.* Plur. נְטוּפִין guttae: et emph. תלת נטופיתא דחמרא נקידא tres guttae vini puri, Git. 69b. Gl. טיפות.

נוטפין *stillantes,* sc. *aquae, aquae pluviales, conceptacula aquarum ex aquis pluvialibus,* apud Talmudicos, Mikv. c. 5. Sab. f. 65.

נוטף *stillans:* חוטמו נוטף si nasus ejus sit stillans, Bech. f. 44a. In glossa explicatur ארוך ותלוי מלמטה משפתו longus et infra labia dependens. Vitiosum hoc in primogenito.

בֵּית נְטוֹפָה, נְטוֹפָה *Netopha, Beth netopha* (ut Bethlehem et alia similia) *oppidum in tribu Jehudae:* אנשי נטופה viri urbis Netopha, Esr. 2, 22. heb. Non procul fuit a Bethlehem, cui ibidem subjungitur. Sic in Tg. מן בית לחם ונטופה de Bethlehem et Netopha, Ruth. 4, 20. cum quo confer 1 Paral. 2, 53. Locus fuit humore abundans, unde diuturnus ibi graminis et herbarum viror: עד שיכלו סרניות מבקעת בית נטופה donec consumantur cardui domestici ex

valle **Bethnetopha**, Schevi. c. 9. Vide R. Sal. אפילו כזית הנטופה etiam sicut oliva Netophaea, Pea c. 7.

נטופתי *Netophataeus*, in hebraeo saepius.

נטף in Peah c. 7. s. 4. et explicatur in gl. גרגירי ענבים h. e. *grana vel baccae uvarum* מחוברים בסוף השרביט והאשכול *conjunctae in fine botri.*

נטר *servare, asservare, conservare, custodire.* Respondet hebraeo שמר, et per se, etiamsi rarius, in **textu** hebraeo usurpatur. Praet. נטר את פתגמא **observabat verbum illud, Gen. 37, 11.** ונטר יתנא et **custodivit nos, IS. 30, 23.** ונטר עשו שנא בלביה et **observavit Esau inimicitiam in corde suo, Gen. 27, 41. in Jon. Aff.** ונטרנא בכל ארחא et custodivit nos **in omnibus viis, Jos. 24, 17.** בדנטרנון eo quod ser**vaverit ista, Ps. 19, 12.** ונטרת ליה ית חסדא et cu**stodivit ipsi misericordiam, IR. 3, 6.** Fem. ודכרנך נטרת רוחי et memoria tua custodivit spiritum meum, **Job. 10, 12.** ולא נטרת פקודי et non servasti man**data mea, IR. 11, 11.** ומלתא בלבי נטרת et verbum **illud in corde meo servavi,** Dan. 7, 28. מטול דנטרת **quia custodivi, Ps. 18, 22.** ארי נטרו nam custodi**verunt, Deut. 33, 9.** ונטרו ליה בבו et servarunt ipsi **inimicitiam, Gen. 37, 4.** Vide et v. 5. 8. in Jon. אתון נטרתון vos custodivistis, Jos. 22, 2. ארי נטרנא **nam custodivimus, Mal. 3, 14.** Part. praesens נטר ישראל custodiens Israel, Ps. 121, 4. דנטר קשוט לעלמין **qui observat veritatem in perpetuum, Ps. 146, 6.** הנטר אחי אנא num custos fratris mei ego sum? Gen. **4, 9.** ומדנטר et quia servat juramentum, Deut. 7, **8. Plur.** נטרין מטרת מקדשא custodientes custodiam **sanctuarii, Num. 3, 38.** הנטרין אנון ית אורחן num cu**stodiant ipsi vias, Jud. 2, 22.** דנטרין quas observant **Ps. 130, 6.** Constr. נטרי מטרת משכנא custodienti**bus custodiam tabernaculi,** Num. 31, 30. כנטרי חקלן **sicut custodientes agros,** Jer. 4, 17. מנטרי פלטירא e **custodibus palatii,** Esth. 2, 21. אקימו נטריא susci**tate custodes,** Jer. 51, 12. Part. Praet. Pehil לזמנא נטיר לך ad tempus servatum est tibi, IS. 9, 21. ליל נטיר nox observabilis, Exod. 12, 42. Fem. ונטירא לעלמא דאתי et servatum in seculum venturum, IIS. **23. 5. Infin.** מטר תטרון servando servabitis, Deut. **6, 17.** למטר ביתא ad custodiendam domum, IIS. 16, **21.** ולמטר קימוהי et ad custodiendum mandata ejus, **Deut. 26, 17. Aff.** למטריה ולמקטליה ad custodiendum **eum et occidendum eum,** IS. 19, 11. למטרנך ad custo**diendum te,** Ps. 91, 11. ubi Regia לנטורך, ex forma he**braica, quae hic Chaldaismo repugnat:** למטריהון ad cu**stodiendum eos,** Jos. 10, 18. ולמטרה et ut custodiret **illum,** Gen. 2, 15. Imper. טר ית יומא דשבתא observa **diem Sabbathi,** Deut. 5, 12. טר ית גברא custodi vi**rum, IR. 20, 39.** וטור אורחתיה et custodi vias ejus, **Ps. 37, 34.** Et perfecte נטר יתי custodi me, Ps. 16, **1. Et** נטור יתי, Ps. 141, 9. Affix. נטרינון בגויה דלבך **custodi ea** in medio cordis tui, Pr. 4, 21. Plur. טרו דינא **observate** judicium, Jes. 56, 1. Futur. אטור לה טבי **servabo** illi benignitatem meam, Ps. 89, 29. ואטר דבורך et servabo verbum tuum, Ps. 119, 17. **Aff.** ואטרנה בכל לבא et observabo illam in toto corde, ibid. v. 34. ית קימי תטר pactum meum custodies, Gen. 17, 9. ותנטור כלהון אסרטי et observas omnes vias meas, Jobi 13, 27. התטר פקודוהי utrum custodires praecepta ejus, Deuter. 8, 2. Affix. אנת יהוה תנטרינון tu domine custodies eos, Ps. 12, 8. יטר מגהנם servabit a Gehenna, IS. 2, 9. יהוה ינטרנה Dominus custodiet eum, Ps. 41, 3. ינטרנך מכל ביש custodiat te ab omni malo, Ps. 121, 7. יברכנך יי ויטרנך benedicat tibi Dominus et custodiat te, Numer. 6, 24. ותנטרינך et custodiet te, Pr. 4, 6. דתנטרינך ut custodiat te, Pr. 6, 24. ינטרן לדבבו observant inimicitiam, hebr. ישטמוני odio prosequuntur me, Ps. 55, 4. אם יטרון בנך si custodierint filii tui, 1 Reg. 2, 4. תטרון למעבד observabitis ut faciatis, Deut. 12, 32. ננטרן אנון custodient illa, Pr. 14, 3. cum נ loco formativae י more Syro. Est autem fem. pluralis tertia. Ithpeh. Praet. ועל ידי נביא אתנטר et per prophetam custoditus fuit, hebr. נשמר, Hos. 12, 13. Partic. praet. ex Pahel לעלם מנטרין in aeternum custodientur, Ps. 37, 28. Posset et legi מנטרין ex Ithpahel, per defectum characteristicae Thau.

נטור *observator:* Plur. נטורי נחשין observatores auguriorum, Deut. 19.

נטיר *custodia:* בנטיר cum custodia, clam, secreto, Job. 4, 12.

נטירותא *custodia, conservatio:* נטירותא דארנקי custodia crumenae, Bm. c. 3. in fine.

מטרא, מטרתא *custodia, observatio, carcer:* ואסרוהי בבית מטרא et ligaverunt eum in loco custodiae, Lev. 24, 12. ותהי להון למטרא et eris ipsis in custodia, Ez. 38, 7. אנשי מטרתא viri custodiae, IS. 14, 13. Schildwache. אתקיפו מטרתא roborate custodiam, Jer. 51, 12. Constr. מטרת vide supra ad Participium: היך מטרת ליליא sicut custodia noctis, Ps. 90, 4. Aff. בבית מטרתכון in domo custodiae vestrae, Gen. 42, 19. ויטרון מטרתיה et custodient custodiam ejus, Num. 3, 7. ויטרון מטרתך et custodient custodiam tuam, Num. 18, 3. במטרתהון in custodiis suis, Num. 8, 26. Pl. מטרתא בצפר vigilias in mane, matutinas, Ps. 119, 148. במטרתא ארנן במימרך in custodiis (nocturnis) cantabo de verbo tuo, Ps. 63, 7.

מטרותא, מטרות *idem:* במטרות צפרא in custodia matutina, Exod. 14, 24.

מנטר vide supra in מנט.

נוטרין notarii, *scribae judiciales.* Singulariter possit dici נוטריום notarius: כיון שקרא את נוטרים שלו postquam advocavit notarios suos, Sr. sect. 31. שיגרו נוטרין שלהן mittunt notarios suos, Sota 35b.

נוטריקון *notaricum, notativum, scribarum symbolum artificiale.* Usurpant Rabbini hanc vocem, quando vocis alicujus significativae singulae literae denotant singulas alias dictiones, sive quando certa aliqua vox symbolum et mnemosynon est tot aliarum dictionum, quot in se continet literas: ut נפתלי symbolum est sequentium vocum נתקבלה פה תפלתי לפני יהוה accepta est hic oratio mea coram Domino. Item אנכי vox symbolica pro אנא נפשי כתבית יהבית ego ipse scripsi, dedi. Aut cum ex una dictione fa-

ciunt duas: ut כרטל dicitur quasi כר מלא, in Sab. 105a. Vide Abbreviaturas nostras in נ"נח. In Jalk. f. 100b. de tabulis Legis dicitur: הם כתובין נוטריגין erant scriptae notarice, glossa בכתב הסוד scriptura arcana.

נְטַשׁ *dimittere, permittere, omittere, relinquere, deserere.* Fut. ארום לא יִנְטוֹשׁ quoniam non derelinquet Dominus populum suum, Ps. 94, 14. Hebraeorum proprium est, et in Targum communiter aliis verbis exprimi solet. Ap. Tos. לא תנטוש גלדנא מאודניה non excoriabis piscem ab auribus suis, Sanh. 100b. gl. תפשוט excoriabis, cutem detrahes. Ejus initium in piscibus in auribus, ut in anguillis et similibus, Gerson, man soll den Fischen die Haut nicht über die Ohren ziehen: נטוש נבילתא בשוקא ושקול אגרא ואל תצטריך לבריות excoriato cadaver in foro, et accipe mercedem, [illegible]garis hominum opem implorare, Bb. 110a. Pro נ[illegible] alibi est פשוט quod idem. In eundem sensum [illegible]st, לעולם ישכיר אדם את עצמו לעבודה זרה ואל יצטרך לבריות semper elocet se homo ad opus sibi insolens potius quam indigeat hominum, ibid. Nec dicat quisquam, גברא רבא אנא וזילא בי מילתא vir magnus (magnae authoritatis) ego sum, et nimis vilis est res ista mihi. Monuerunt hisce, quidvis potius honesto labore tentandum, quam ut quis mendicet etc.

ניב[27] *dens molaris* vel *caninus*. Pl. נִיבִין *dentes molares:* ולא נתרון נִיבֵי ליסתה et non deciderunt molares maxillarum ejus, Deut. 34, 7. in Jon. וְנִיבֵי בני אריון et molares leunculorum, catulorum leonum, confringe Domine, hebr. מלתעות Ps. 58, 8. in Ven. ותברת נִיבֵי מקלקל et confregi molares vastatoris, Jobi 29, 17. Aff. וְנִיבוֹהִי כבר אריון et molares ejus ut catuli leonum, hebr. ומתלעות Joel. 1, 6. Ap. Tos. לא תדחלי דשקילי ניביה ne metuas, quia ablati sunt molares dentes ejus (sc. canis) ne mordeat te: Sab. 63b. Bk. 83a. Gl. ניבין sunt *dentes quibus mordent.* In Chol. 59a. legitur: Omnis bestia quae ruminat, certum est, quod non habeat dentes superiores, et munda est. Atqui camelus ruminat et non habet dentes superiores, et tamen immundus est: גמל ניבי אית ליה והרי בן גמל נמי ניבי לית ליה camelus habet molares, sed pullus cameli ne molares quidem habet etc. Gl. ניבי: Duos dentes habet superius, unum hinc et alterum illinc; qui etiam in equis dignoscuntur, quamvis multos dentes habeant. Plin. lib. 11. c. 37. „Camelus una ex iis quae non sunt cornigera, in superiori maxilla primores non habet." אפקו לניביה evulserunt molares ejus, Bk. 23b. פכרון ניביה confringite dentes ejus, Br. s. 86.

Secundo ניב *nervus*[28]: איפסיק ניביה si abscissus sit nervus ejus: אם נתאכלו ניביו si consumpsi sint nervi ejus, Maim. in statutis שחיטה c. 10.

Tertio adducit B. Ar. ex Erub. 76b. ניב של תבן, unde Guido fecit; ניב idem est quod *palea*. In T. legitur, בנוב של תבן de fossa straminis, i. e. de straminario, seu fovea, in qua stramen reponitur.

ניה ניהו *illi, ipsi,* idem quod נינהו, de quo infra: ומאי ניהו אנשים et quinam isti sunt viri? ניהא, ניהי *ipsa.*

ניהל, ניהלן vide in נהל.

נים נִימָא, נִימָה *filum, funiculus, nervus, chorda, pilus:* מתקנין גירידהון על נימא aptant sagittas suas ad nervum, hebr. על יתר Ps. 11, 2. Pl. דמגדלא תלת נִימִין quae contorta est ex tribus filis, Eccl. 4, 12. בנבלא דעשרתי נימין in nablio decem chordarum, Ps. 33, 2. Sic על פום כנורא דעשרתי נימין super cithara decem chordarum, Ps. 92, 3. Emphat. לא מן נִימַיָא non ex filis, Numer. 15, 38. in Jon. על כנרא דתמניא נִימַיָא super cithara octo chordarum, Ps. 6, 1. Constr. וְנִימֵי אטוני שרא et fila funis mei solvit, Job. 30, 11. in Venetis. Talmudicis etiam est *pilus, sive capitis, sive barbae:* עקבי נימהון i. e. זקנם barba ipsorum, Nas. 39b. נימא מצא באותו מקום pilos invenit in isto loco, Git. 6b. Ex priore significatione proverbiale tritissimum est ap. Tos. כמלא נימא quantum est plenitudo fili, latum filium. Minimum differentiae inter rem et rem ea locutione significatur. Vide Adagia hebraica Drusiii decuria nona Graecum est νῆμα.

Deinde נִימָא *sanguisuga*[29]: הבולע נימא של מים מותר להחים לו חמים בשבת i. e. qui deglutit sanguisugam aquestrem, licitum est ei calefacere aquam in Sabbatho, As. 12b. Glossa עלוקה sanguisuga.

Tertio נִימָא, νομή, *noma ulcus carnem depascens vel pascendo serpens:* מי שעלתה לו נימא ברגלו ירטענה ויחיה או יניחנה ויצטער cui ascendit noma in pede, an exscindet eam, et vivet, an vero relinquet, et dolorem patietur? Exscindet eam, As. 10b. Gl בשר מת ומצערו *caro mortua*, et dolore afficiens eum. In Jalk. 104d. ubi haec verba adducuntur, explicatur תולעת *vermis.* In Aruch parvo בשר חי או כמין יבלת *caro cruda, aut species verrucae.* In Aruch magno scribitur נמי. Idem est cum נומי supra in נום.

נין נִינְיָא[30] *menta herba,* quam מינטא vulgo vocant: ut חבילי נינייא fasciculi mentae, Sab. 12a.

נים נִיסָא *insula.* Graecum est νῆσος: יתב ניסא הדין sedet insula haec ἐν τῇ νήσῳ hebr. האי הזה Jes. 20, 6. יתבי ניסא habitatores insulae, Jes. 23, 2. Plur. constr. וְנִיסֵי ימא et insulae maris, Ps. 72, 10. Reliqua איים transferuntur נגון, authore Elia. Item בניסי ימא in insulis maris, hebr. בקרקע, Amos 9, 3.

---

[27]) Cf. pers. ناب, arab. نَابٌ *dens prominentior caninus, dentes majores* quivis ut elephantum, suum etc.

[28]) Supple: ex quo vita *provenit, progerminat* ex verbo praec. נוב q. v.

[29]) Magis videtur esse *gordius*, germ. Fadenwurm, aut *quivis vermis longior et tenuis fili* (vide vocem praec.) *instar se torquens atque in sese revertens.*

[30]) Est alia forma vocis נענע, d. q. supra.

At Gen. 10, 18. in TgH. pro נִיסֵי legendum puto נִיסֵי. Respondet enim hebraeo משפחת. Apud Tos. sine Jod. נסים שבים insulae maris, Git. 8.

נִיסָן *Nisan, nomen mensis Martii, qui primus est ex institutione Mosis,* Exod. 12, 1. Legitur Exod. 12, 8. 18, 40. Lev. 23, 5. Esth. 3, 7. in utroque Targum. Joel. 2, 23. ubi in hebraeo est בראשן in primo, sc. mense; Tg. habet בירח ניסן in mense Martio. Vide R. Salom.

ניסני *palmarum species:* vide in נסח.

נִיץ vide נוץ.

נִיק נִיקָא, נִיקוֹן *genus monetae parvae.* In Gemarae textu legitur אנקא et in gl. אניקון moneta sic nominata, Bm. 46b.

ניר *novellare, de novo agrum proscindere.* Infinit. לְמֵנַר נִירֵיה ad novellandum novale suum, IS. 8, 12. hebr. חרש. Apud Hebraeos, נירו novellate, Jer. 4, 3. Hos. 10, 12. Ap. Ros. נרה שנה ראשונה novellat anno primo, et serit anno secundo. שדות המנוירות agri novellati, nove proscissi, Men. 85a.

נִיר *novale.*

נְיָר[31] *charta, papyrus:* נייר טוב ולבן charta bona et alba: נייר כדי לכתוב עליו charta ut in ea scribatur, Sab. f. 78. דסופ״ים נמי מדבקין בהו נירותיהן quod scribae etiam conglutinant illis chartas suas, Pes. fol. 42b.

נַיְירוֹת *nomen loci:* unde חביות ניירות dolia Nejarina, in tali loco, ubi optimorum lignorum fuit commoditas et copia, confecta, Kel. c. 2.

נִיר, נִירָא[32] *licium:* נירא ברקא licium e pilis bestiarum, As. 28b. Pl. נירים fila liciatorio circumvoluta, stamen: הנוגע בנירים attingens fila, Kel. c. 21. Gl. החוטין הארתים על הקנה.

נִיר, נִירָא *jugum,* hebr. עול: ut ניר תקיף jugum forte, IR. 12, 11. דלא נגדת בְּנִיר quae non traxerit sub jugo, Deuter. 21, 3. בניר מלכא דבבל sub jugum regis Babyloniae, Jerem. 27, 12 דלא סליק עלה נירא super quam nondum ascendit jugum, Num. 19, 2. Aff. תעדי נִירֵיהּ removebis jugum ejus de cervicibus tuis, Gen. 27, 10. אקשי ית נִירָנָא aggravavit jugum nostrum, IR. 12, 4. וּמִנִּירֵהּ תקיפא et de jugo ejus gravi, ibid. אתקיף ית נירכון induravit jugum vestrum, ibid. 14. Ap. Ros. אין לוקחין מגרדי לא עירין ולא נירין Bk. 119b.[33] בר נירא filius jugi, i. e. jugum parvum, Sab. f. 54b.

נכה *percutere:* et cum praepositione מן construetum, *decutere, detrahere, subtrahere de summa,* germ. abschlagen, inquit Elias vel abziehen: unde apud Talmudicos; יותר משתות ינכה amplius quam sextam decutiet, detrahet, Bb. 106a. Elias in Thisbi מנכין לו מן המעות decutiunt, detrahunt ipsi de pecuniis: לנכות לו מן חוב כלום ad detrahendum ipsi de debito aliquid. In Vr., Lev. 25. הריני מנככם בייסורין בעולם הזה בשביל לזכותכם בעולם הבא ecce ego percutio vos castigationibus in mundo hoc, ut reddam vos dignos seculo futuro.

הִכָּה *percutere,* Hebraeis notissimum verbum. R. Elias Orientalis in sua Arithmetica usurpat pro *multiplicare,* numerum sc. in multas partes *discutere.*

הַכָּאָה *percussio: multiplicatio arithmetica.*

נִכְּיָתָא *decussio, detractio, subtractio,* Abschlag: משכנתא בלא נכיתא pignus absque detractione; veluti si quis vineam habeat pro pignore et colligat uvas ejus, nihil pro iis de debito detrahendo, Bm. f. 62a. לא ניכול אלא בנכייתא non comedat nisi per detractionem, ibid. 67b. לא פסק עמו בנכייתא non convenit cum ipso per detractionem.

נכח *coram, e regione, ex adverso, ante:* Item *persona secunda,* ap. Grammaticos: ut דרך הלשון לדבר פעם לנכח ופעם שלא לנכח mos hujus linguae est, ut aliquando loquatur ad praesentem, h. e. in persona secunda, et mox non in persona secunda, Kimchi Ps. 5, 6. Obad. 1, 7.

נָכְחִי *praesens:* נָכְחִיּוּת *praesentia,* opposita ex adverso.

נכל *machinari, callide, fraudulenter cogitare,* vel *agere.* Praet. בנכלידהון דִנְכִילוּ לכון machinationibus quas machinati sunt contra vos, Num. 25, 18. Alias transfertur in Targum per חשב *cogitare.* Ex Pahel Part. בלבביהון מְנַכְּלִין in corde suo dolos machinantur, Ps. 12, 3.

נְכִיל *fraudulentum, dolosum:* נכיל לבא מכולא fraudulentum est cor prae omnibus, heb. עקוב Jer. 17, 9. Fem. כקשתא נְכִילָא sicut arcus dolosus, Hos. 7, 16. Jer. 9, 3. Emph. לישנא נְכִילְתָא lingua dolosa, Ps. 120, 3.

נִכְלָא *dolus, fraus:* לא הוה ברוחיה נכלא non fuit in spiritu ejus dolus, Ps. 32, 2. לא קאים לנכלא non jurat ad fraudem, fraudulenter, Ps. 24, 4. Affix. נִכְלְהוֹן dolus eorum, Ps. 119, 118. Pl. ולישנהון נִכְלִין בפומהון et lingua ipsorum fraudes sunt in ore eorum i. e. summe fraudulenta, Mich. 6, 12. ולא ימללון נִכְלִין et non loquantur dolum in ore suo, Jes. 53, 9. ubi exemplaria habent נִבְלִין stultitias, quasi a נבל, sed

---

31) Originem trahere videtur hoc vocabulum ex ar. نار *luxit, splenduit,* propter colorem album splendentem, qui chartae gossypinae est, aut est ar. نير quae nota est *panni* vel *telae,* ut *charta bombycina, cotonea, damascena* vel *serica* designetur, quae species chartae minime ex cypero papyro, planta scil. biblina, sed, ut jam, ex lana vel bombyce conficitur. Omnino enim ex eo, quod in charta ניר atramento (דיו) et calamo scriptorio (קולמס) scriptum est, videri potest, eam chartam bombycinam, minime vero chartam papyraceam, in qua scribendi alius adhibebatur modus, fuisse.

32) Est ipsamet vox ar. نير *licium, subtegmen telae.*

33) Rectius hoc exemplum ad vocem praec. ניר, quod *licium* denotat, adhibeas.

nominibus רטיה et מרמה et reliquis a רמה solent in Targum respondere nomina a נכל derivata; unde puto hic legendam נִכְלִין, a singul. נִכְלָא. Et sic recte בתיהון מלן נכלין domus ipsarum plenae sunt fraudibus, Jer. 5, 27. מלי דִנְכְלִין חשבין verba dolosa cogitant, ubi Veneta prave נִכְלָאִין.

נְכִילוּת ,נְכִילוּ *idem:* בִּנְכִילוּ יהלך cum dolo, dolose ambulat, Jer. 9, 4. למקטליה בִּנְכִילוּ ad occidendum eum per fraudem, Exod. 21, 14. Emphat. יתאחדון בִּנְכִילוּתָא capiantur in dolo suo, Ps. 10, 2. ubi Regia בִנְכִלְתָא, Veneta בִּנְכִלוּתָא: melior prior lectio, quam Elias ponit in suo Meturgeman.

נְכַס *mactare, jugulare, mactatum immolare, occidere, trucidare.* Respondet hebr. שחט. Praet. וּנְכַס מלכא et mactavit, occidit rex Babylonis filios Zedekiae, Jer. 39, 6. וּנְכַס יח עגלא et mactavit vitulum, Bev. 9, 8. וּנְכְסֵיה et mactavit eum, Lev. 9, 15. ויח בני צדקיהו נכסו et filios Tzedekiae jugularunt in oculis ejus, IIR. 25, 7. Part. נָכֵס תורא mactans bovem, Jes. 66, 3. Pl. נָכְסֵי ינקיא mactantes, immolantes pueros, Jes. 57, 5. Partic. Pehil צפרא דִנְכִיסָא avis jugulata, Lev. 14, 6. Infin. לְמִכַּס יח בניה ad mactandum filium suum, Genes. 22, 10. Affixum וּבְמִכְּסִיהְהוֹן et cum immolassent aut jugulassent ipsi filios suos, Ez. 23, 39. Imper. וְכוֹסוּ פסחא et mactate pascha, Exod. 12, 21. Fut. וְתִכּוֹס נכסת קודשין et mactabis sacrificia sancta, Deut. 27, 7. וְיִכּוֹס יתה et mactet eam: Item דיכוס יח עלתא ubi mactaverit holocaustum, Lev. 4, 33. לא תִכּוֹס על חמיע non immolabis super fermento, Exo. 34, 25. באתרא דִ כְּסוּן in loco quo jugulant, Lev. 7, 2. וארי תִכְּסוּן nam cum immolaveritis, Lev. 22, 28. Ithpeh. Futur. יִתְנַכְּסוּן להון mactabuntur illis, Num. 11, 22. ביומא דִיתְנְכֵיס in die quo mactabitur, Lev. 19, 6. Ap. Tos. כוס לי טלה זה macta mihi hunc arietem, Pes. 61. לא אכלתי בשר כוס כוס מעולם nunquam per vitam comedi carnem macta, macta, Chol. 37b. h. e. carnem de animali moribundo, de vita periclitante, quod propterea festinanter mactare jubent dicendo, macta, macta, ne moriatur.

נִכְסָא emphat. נִכְסְתָא *victima, hostia, mactatio, sacrificium:* ונכסא רבא et mactatio magna, Jes. 34, 6. ונכס יעקב נִכְסְתָא et mactavit Jacob sacrificium in monte, Gen. 31, 54. Constr. ולנכסת קודשיא et hostiae sanctitatum, heb. ולזבח, Lev. 7, 37. Aff. דיקרב יח נִכְסְתֵיהּ quo offert hostiam suam hebr. זבחו, Lev. 7, 16. Pl. נִכְסַן, emph. נִכְסָתָא ונכוס נִכְסָתָא et mactato victimas, Exod. 34, 16. hebr. טבח, cui, rarius tamen, respondet. Constr. נִכְסַת קודשין hostias sacras, heb. זבחים, Exod. 18, 12. הֲנִכְסַת קודשין num sacrificia sancta, Amos 5, 25. Aff. חרב נִכְסָתְהוֹן adipem victimarum ipsorum, Deut. 32, 38. Et masculin. וקריבו נִכְסִין et obtulerunt victimas, Exod. 32, 6.

נְכָס ,נִכְס[34] *substantia, opes, facultates quaecunque, quas homo possidet:* In Tanchuma: למה נקרא שמא נכסין שהן נכסין לזה ונגלין לזה quare vocatur nomen ipsarum נכסים? quia נכסין occultantur ab hoc, et revelantur alii, Jalkut IS. 2. ובכל נכסך et in tota substantia tua, Deut. 6, 5. pro heb. מאדך. Alias vix numero singulari invenias. Pl. apud Esram, לענש נִכְסִין ad mulctam facultatum, Esr. 7, 26. Sic in Tg. בִּנְכְסִין סגיאין cum opibus multis, heb. נכסים, Jos. 22, 8. עוחר ונכסין divitiae et facultates, Eccl. 5, 18. Respondet etiam plerumque nomini חיל, quando pro *divitiis* sumitur: ut יצלח בנכסין prosperabitur facultatibus, Num. 24, 18. קנו לי יח נִכְסַיָא האלין compararunt mihi facultates istas, Deuter. 8, 17. Constr. וּמִנִּכְסֵי מלכא et de facultatibus regis, Esr. 6, 8. Aff. ובכל נִכְסוֹהִי et omnibus facultatibus suis, IIR. 23, 25. heb. מאדו: Sic et pro בצעם usurpatum semel legitur, ואגמר נִכְסֵיהוֹן et consumam facultates ipsorum, Mich. 4, 13. Ap. Tos. נכסי הגוים הם כמדבר כל המחזיק בהן זכה בהן omnes facultates gentilium, Christianorum, sunt instar deserti (i. e. ut publicum et commune) qui primus eas occupat, earum dominus est, Bb. 54b. על ארבעה דברים נכסי בעלי בתין נמסרין למלכות על משהי שטרות פרועים על מלוי ברבית ועל שהיה ספק בידם למחות ולא מיחו ועל פוסקי צדקה ברבים ואינן נותנין propter quatuor res, facultates patrumfamilias traduntur regno; 1. propter eos qui detinent obligationes jam exsolutas, 2. propter eos qui mutuo dant in usuram, 3. propter eos (patresfamilias) qui potuissent corripere, castigare (peccantes scil. ita ut ipsorum correptio propter divitias eorum authoritatem et pondus habuisset), et non castigarunt, 4. propter eos, qui decernunt, ut eleemosynae publice dentur, et ipsimet nullas dant, Suc. f. 29a. מרבה נכסים מרבה דאגה qui multiplicat opes, multiplicat curas, Hillel in Avot c. 2.

נְכַר hebr. *agnoscere: alienare, alienum, extraneum se gerere et ostendere.*

הֶכֵּר *agnitio, discretio,* ap. Ros. hebr. הכרה.

הֶיכֵּירָא *interstitium, discrimen:* בעינא דלהוי היכירא בין דילי לדילהו volo ut sit discrimen inter me et istos, Hor. c. 3.

מַכִּיר, מַכָּר *notus, cognatus,* heb. IIR. 12, 6. Hinc מכירי כהונה noti sacerdotii, i. e. sacerdotum, Bb. f. 123b. Git. 30a. In Tg. גבר מן מכריה quilibet a noto suo, IIR. 12, 6. מן מַכָּרֵיכוֹן a notis vestris, v. 8.

נָכְרִי ,נֻכְרַאי *alienus, extraneus:* גבר נכרי vir extraneus, Deut. 17, 15. ארי נכרי את nam extraneus, alienigena es, IIS. 15, 19. Emph. נֻכְרָאָה ולא שפוחך alienus, et non labia tua laudent te, Prov. 27, 2. אשלמתא לנכראה ידך promisisti extraneo manu tua, Pr. 6, 1. Quandoque scribitur נוּכְרָאָה ,נוּכְרַאי, maxime apud Hierosolymitanos: ut Exod. 2, 22, Pl. ונוּכְרָאִין עלו בקרוהי et extranei ingrediebantur civitates ejus, Obad. 11. לעמין נוכראין populis extraneis, Thr. 5, 1. Fem. בארעא נֻכְרָאָה in terra aliena, Exod. 2, 22. ולישנא דְנוּכְרִיתָא et a lingua extraneae mulieris, Pr. 6, 24. מִנּוּכְרִיתָא דמלהא חלין ab extranea cujus verba suavia sunt, Pr. 2, 16. Plur. הלא נוּכְרָן

[34]) A *colligendo,* per transpositionem literarum, a כנס *collegit.*

אתחשבנא annon extraneae reputatae sumus? Gen. 31, 15.

נָכַשׁ *evellere herbas, runcare.* Interdum scribitur per ס in fine, sed male et confuse cum ista Radice: הַמְנַכֵּשׁ והמקרסם evellens herbas et collucans arbores, proprie ramos aridos exscindendo, Sab. 103a. המנכש בשומין evellens allium, Bm. 89. ולא רצה לנכש neque voluit evellere herbas, Germ. jäthen. Legitur et Lev. 26, 20. in Raschi. Passiv. הקוצים הללו לא מתנכשין spinae istae non evelluntur, Br. s. 45. In Aruch legitur קייצונין.

Secundo הִכִּישׁ *percutere, caedere, pungere:* הכישה בה נתחייב si percusserit in ea (baculo) reus est, Bb. 88a. Bm. 30b. כיון שהכיש בה מכוש אחד קנה כולה posteaquam percussit in eo plagam unam, possidet totum, Bb. 54a. Idem quod hebr. Part. ומכישה בבית הרחם et percutit (pungit lingua) eam in vulva, R. Sal. Ps. 42, 2. ראוי להכישו נחש dignus est quem percutiat sive pungat serpens. Sanh. 110a.

מַכּוֹשׁ *plaga, ictus, percussio*, ut in praecedenti exemplo. Idem quod הכאה, מכה. Item *ropalus* vel *ropalum, malleus:* unde legitur Midr. Tillim Ps. 7. צדיק למה הוא דומה לפעמן של זהב ומכושו מרגלית justus cui similis est? tintinabulo aureo, cujus ropalum est margarita: ῥόπαλον clava, Graecis. מאן דאית ליה מכוש cui est malleus, Vr. s. 24.

נְכַת[35] *mordere.* Respondet Hebraeo נשך: Part. דְנָכֵית להון כחויא qui mordet eos instar serpentis, Eccl. 10, 8. Vide et Prov. 23, 32. Plur. נָכְתִין היך כאריא אידי ורגלי mordent instar leonis manus meas et pedes meos, Ps. 22, 17. Fut. וְיִכְּתִנֵּיהּ חויא et mordebit eum coluber, Amos 5, 19. Praeter. Pehil כל דְנָכִית יתיה חויא quemcunque momorderit serpens, Num. 21, 9. in Tg. Jon. דְנָכִית סוסיא בעקביה qui momordit equum in calcaneis suis, Gen. 49, 17. in Jon. וּנְכִיתוּ ית עמא et momorderunt populum, Num. 21, 7. Ithpeh. Part. כל מאן דהוה מִנְּכַת בחויא quicunque morsus fuerit a serpente, Num. 21, 10. in TgH. Futur. כל דְיִתְנְכֵית quicunque morsus fuerit, Num. 21, 9. Ap. Ros.: מתלא אמר מאן דנכתיה חויא חבלא מדחיל ליה proverbium dicit: qui morsus est a serpente, ei funis terrorem incutit (quia, nempe, serpenti similis est tortuositate) MK. c. 7, 3. et Midr. Cant. c. 1, 2. Quae nocent, docent. Ap. Tos. נשך איכא דקא נכית ליה ושקיל מיניה מידי h. e. usura est quae mordet eum (a quo sumitur) et aufert ei aliquid, Bm. 60b.

נוּכְתָּא, נִכְתְּתָא *usura, a mordendo* dicta, ut et Hebraeum נֶשֶׁךְ, cui respondet semel: דמסגיע מוליה בְנִיכְתְּתָא ובריביתא qui multiplicat substantiam suam usura et faenore, Pr. 28, 8.

נִכְתְּמָא vide in כתם. Si huc pertinet, tunc ם est Heemanticum: si eo, tunc נ ab initio est formativum ex Niphal.

נלם נִילוּס *Nilus, celebris Aegyptus fluvius:* לא יסק להון נילוס non ascendet ipsis Nilus, Zach. 14, 18. Et in Tg. Jonathanis in Legem. לבנך אתן ית ארעא הדא מנילוס דמצרים עד נהרא רבא נהרא פרת filio tuo dabo terram hanc, a Nilo Aegypti, usque ad fluvium magnum, fluvium Euphratem, Gen. 15, 18. Kimchi scribit Jes. 19, 5. נהר נילוס הוא משקה הארץ עד שלא יצטרכו לגשמים fluvius Nilus irrigat terram (Aegypti) adeo ut non opus habeant pluviis. R. Sal. scribit Amos 8. 8. Nilus ascendit singulis 40. annis semel, et irrigat terram. Cumque ascendit, educit lutum et caenum ad ripam suam etc. In Bereschit rabba s. 87. ad Gen. 39, 11. ad haec verba: ויהי כהיום הזה et fuit secundum diem hanc; scribitur יום נבול של נילוס והלכו הכל לראות והוא לא הלך dies festus Nili fuit, et ibant omnes spectatum: ipse autem (Joseph) non iverat. Glossa יום נבול dicitur hic per contemptum de die festo, quem celebrabant, quando Nilus ascendebat, ob idololatriam quam illic exercebant.

נְמָא *dicere*, vide supra נום.

נִימָא vide supra in נים.

נְמֵי *verruca:* vide supra in נום, et infra in נים, in significatione tertia.

נְמֵי *etiam*[36], apud Talmudicos frequens. Saepe praecedit אי, ut אינמי aut etiam.

נְמִיָה, נְמִיָא *martes, animalculum ex genere mustellino columbis et gallinis infestum:* unde מרחיקין את הסולם מן השובך ארבע אמות כדי שלא תקפוץ הנמיא removent scalam a columbario quatuor cubitos, ne assiliat martes, scil. ad occidendum columbas, Bb. 22b. in Misna: חתול ונמייה felis et martes, Chol. 52b. חימסה פניו כנמייה laceravit vultum ejus instar martis, cujus proprium kratzen, ut et felium. Plur. נְמִיוֹת Jes. 13, 21. in Kimchi et R. Sal. qui sic exponunt vocem ניים.

נמט[37] *stragula villosa*, idem quod לבד, Bm. 54b.

נמך *declive, depressum, humile esse:* לפי נעימות הכלי להגביה ולהנמיך propter suavitatem instrumenti musici, ad intendendum vel deprimendum sonum, R. Sal. Amos 6, 6. מנמיכין לו דוכתא deprimebant, i. e. humilem et inferiorum relinquebant ipsi locum.

נָמוּךְ[38] *declivis, depressus:* מקום נמוך locus declivis. *Nomen formae* גדול *magnus:* גדר שהוא נמוך sepes quae depressa est, Kel. c. 4. נמוכי הרוח depressi, humiles spiritu, Sota 5b. Locus integer habet: ראה כמה גדולים נמוכי הרוח לפני הק"בה vide quam magni sint depressi spiritu coram Domino: nam quando sanctuarium adhuc stabat, si quis offeret holocaustum, merces holocausti ascendit in manum ejus, si quis offerebat mincham, merces minchae ascendit

35) Arab. نكث *mordere, tundere*, cognatum כתת.

36) Propr. *dicamus, licet dicamus* pro נימא d. q. supra in נום.

37) Vox arab. نَمَط *stragulum* vel *peculiare ejus genus*, item *pannus, qui substernitur ephippio.*

38) Cognatum est verbis מוך et מכך.

in manum ejus: sed si quis erat mente humili, ei Scriptura id imputabat, ac si omnes oblationes obtulisset, sicut dicitur, sacrificia Dei sunt spiritus contritus, Ps. 51. חומה נמוכה murus humilis et depressus, R. Sal. Thr. 2, 8.

נְמִיכוּת *depressio, declivitas:* נמיכות הקול depressio vocis, Rab.

נמל נְמָלָה *portus, locus quietis navium ad litus terrae:* כיון שהגיע לנמלה של עכו quum appulisset ad portum Acco, Joma fol. 38a. לא נכנסו לנמל עד שהחשיכה non ingressi fuerunt portum, donec tenebresceret, Erub. c. 4. in princ. Graece per metathesin literarum λιμήν.

נמן *suffragia dare*, scribit Guido, nec alius praeter ipsum. Citat ex Midr. Ps. 25. ubi ita legitur, מה חדוש היה בבית המדרש היום נמנו[39] ותמרו quid novi fuit in schola hodie? suffragia dederunt et absolverunt. An ita significet hic, amplius cogitandum. Citat et ex Midr. Ps. 103. Sed ibi non inveni.

נמס נִימוֹס, נִימוֹס, נִימוּסָא vel נִימוֹסָא *ritus, mos, consuetudo: lex, statutum, jus.* Corruptum ex gr. νόμος. Saepe respondet nominibus hebraicis חק *statutum*, et משפט *jus, judicium*. In Psalmis et Proverbiis etiam pro hebraeo תורה ponitur: ut אלהן בְּנִימוּסָא דיי רעותיה sed in Lege Domini voluntas ejus, hebr. בתורתו, Ps. 1, 2. נימוסא דאמך a lege matris tuae, Pr. 1, 8. כְּנִימוֹס כל ארעא juxta consuetudinem totius terrae, hebr. כדרך Gen. 19, 31. in TgH. למחמי בנימוס בנת עמי ad videndam consuetudinem filiarum gentilium, Gen. 34, 1. נימוסא דמלכא statutum regis, IS. 8, 9. Pl. וְנִימוּסִין et judicia, Ez. 20, 25. Constr. בְּנִימוּסֵי עממיא in statutis populorum, Lev. 20, 23. Aff. וּבְנִימוּסֵיהוֹן לא תהכון et in statutis ipsorum non ambulabitis, Lev. 19, 3. Apud Ros. נכנסת בקרתא נכנסת בנימוסה ingressus es civitatem, ingressus es jus ejus. In Br. s. 48. idem sic legitur, עלת לקרתא הלך בנימוסה intrasti urbem, ambulato secundum jus ejus. i. e. vivito juxta ritum et jura ipsorum. Alibi הלך לקרתא הלך בנימוסה: Item מרדכי מוכתר בנימוסא הוה Mardochaeus coronatus erat lege, h. e. ornatus omnibus statutis Legis, veluti corona, Meg. 12. עשו לו כנימוס facite ei pro more, prout moris est vel juris, Git. c. 6. in Misna.

נִימוּסִי *legalis, judicialis.* Femin. דת טבעיית וְהַנִּימוּסִיִּית jus naturale et judiciale, legale et civile.

נמף נִמְפָּה, נִמְפֵי, נִנְפָה, נִנְפֵי et *nympha, sponsa.* Graecum est νύμφη: דמתילא לְנִנְפֵי די היא צניעא quae assimilatur sponsae quae est verecunda, Cant. 4, 8. 9. 10. כְּנִנְפֵי צניעא sicut sponsa verecunda, v. 12. נפה היה לי sponsa erat mihi, Br. s. 71.

נִמְפִּיוֹן *fons,* nympheum: דומה לנמפיון המשקה את כל המדינה similis est nympheo irriganti totam regionem, in Jelam. f. 33b. Pro hoc in Sr. s. 31. legitur cum Gimel דומה לניפיון. Guido ponit נִיפְנוֹ: *ripa.* Prava scriptio et interpretatio. Prior lectio est genuina. Est enim originis graecae, a νύμφη nympha. Suidas, νύμφη πηγή καὶ νεόγαμος γάμος. Sic apud Varronem Nympha Juturna, fontis nomen, inde dicti quia juvaret. Ita apud Athenaeum lib 11.: Fontes ipsi vocantur nymphae. Inde nymphaeum, quod Calep. Lavacrum exponit. Socrates in Tripartita historia: Praefectus urbis tunc Clearchus nymphaeum maximum tunc aedificavit, in platea quae nunc Theodosii vocatur, ubi aquae affluentia est emissa. Pro hoc in Basileensi editione est ὑδρεῖον i. e. tubum amplissimum. Vide locum.

נמק נִימּוּק[40] *observatio, annotatio, expositio, animadversio, ratio, doctrina:* משום דר' יוסי נמוקו עמו propter R. Jose, cujus rationes erant cum ipso, gl. טעמי ראיותיו מביא לו rationes demonstrationum suarum afferebat ipsi, Erub. 14. נמוקו עמו expositio ejus cum ipso, omnium suorum verborum dat rationem, Git. 67a. Epitheton fuit R. Jose. Pl. נימוקים animadversiones. Sic Elias vocat annotationes suas in librum R. D. Kimchi נמוקים.

נָמַק vide מקק.

נמר *variegare, variare, varium facere:* נמר מְנוּמָּר pardus variegatus, maculosus, Jer. 13, 23. in R. Sal. מנומר בשבע גוונין variatum septem coloribus: אתרוג כושי לבן ומנומר citrum nigrum, album aut variegatum, punctis maculosis respersum, Suc. 36a. משום דמיחזי כמנומ׳ quia videtur esse maculosus, punctis respersus, Git. 54b. בגד מנומ׳ vestis maculis respersa: שהיה עושהו מנומר quem fecit variegatum, Gen. 30, 37. in R. Sal. Aliter: המנמר את שדהו varians agrum suum. Peah c. 3. i. e. metens partes maturas, et relinquens immaturas, ut maneat ager sicut cutis pardi variegata. Quidam seminans agrum diversis seminibus, quo etiam ager quasi maculatus et varius redditur.

נְמוֹר *varius, maculis variis distinctus:* כל אמר רקעו ונמור omnem agnum varium, Gen. 30, 32. כל בעזיא maculosum et varium in capris, ibid. Pl. עזיא נְמוֹרְתָא omnes capras variatas, v. 35.

נְמַר, נִמְרָא *pardus,* quasi *maculosus, variis punctis respersus:* דחסינין כנמרא qui fortes sunt instar pardi, Jer. 5, 6. ונמרא עם גדיא ישרי et pardus cum haedo habitabit, Jes. 11, 6. Pl. דתקיפינן מן נְמֵרִין qui robustiores sunt pardis, Cant. 4, 8. ארי נמירון leopardus, Br. s. 77. vide in אמר in אימורון.

נמורקין[41] *genus strati, vel straguli* MK. c. 3, 9.

---

[39]) נִמְנוּ „numerati sunt", judices scil. vel docti de sententia quadam consultantes; i. e. investigatum est, quot consultantium sententiam prolatam comprobant et quot eorum eam improbant. Merum igitur verbum hebr. est מנה *numerare* praefixo Nun characteristico ex forma Niphal recteque praeter Guidonem nemo lexicographorum rad. נמן adducit, quo magis mirandum, quod hic Guidonis error Virum Cl. Buxtorfium fugit.

[40]) Gr. νομική ἡ, *jus, jurisprudentia.* Syr. ܢܘܡܝܩܐ.

[41]) Fortasse legendum est נמטקין a. נמט *stragula villosa*, d. q. supra.

נמש נְמוּשׁוֹת[42] *senes utentes scipione.* Ap. Tos. מאימתי כל אדם מותרין בלקט משילכו נמושות quando omnibus hominibus licitum est colligere (aristas in agro?) ex quo eunt collectum senes, Peah. c. 8. in princip. gl. סבי דאזלי אחיגרא. Vide Maim. in Hilchos mattanos anijm cap. 1.

נָן *nos*, hierosolymitane pro אֲנַן. Vide in אנא.

ננא נָנֵי, נָאנַאי *pater*, vocabulum persicum: בר מאה פפי וחד נאנאי filius centum (virorum) erat Pape sed unus (erat ejus) pater, Sota 42b. Nempe mater ejus complures una nocte viros scortatores admiserat, sed ex uno tantum conceperat, qui istius Pape pater erat: נאני est *pater* in lingua Persica scribit Glossator. In Jalkut Proph. fol. 17d. scribitur בר מאה פפי etc. In margine autem explicatur שבאו על אמו ק' אנשים וכלב אחד et sic quoque in Aruch. Unde Guido et alii ponunt, נָנֵי *canis*.

ננג נִנְגָא vide supra in נגן.

ננה נִנְהוּ vel נִינְהוּ *illi, illae, illa*, ap. Tos. נינהו סתרי בית המקדש ואנן בנינן illi destruunt domum sanctuarii, nos vero restauramus eam. Saepissime simpliciter per verbum substantivum explicatur, ut et pronomina hebraica, quando in fine sententiae membri ponuntur: כולהו גופי דריפתקי ננהו omnia corpora laboriosa sunt, Sanh. 99b. דכולה כנשתא קדשתא ננהו quod totus caetus sancti sunt: נשים באהל מאן נינהו mulieris in tabernaculo (Jud. 5, 24.) quaenam istae sunt?

נִינְיָא *menta, herba*, As. 29. Sab. 128a. מאי אמיתא נתייא quid est amitha? menta. Syriace נַנְעָא Matth. 23, 23. Luc. 11, 42. Adducit etiam B. Ar. pro *fune, chorda*, ex Br s. 65. et s. 93. sed in utroque loco legitur, וקשר בה נימה et ligavit in eo funem. Ex נימה ergo factum ניניא.

ננם נַנָּם vel נַנָּס *pumilio, nanus*, νάνος, *homo brevis staturae, quae parum supra terram, infra reliquorum hominum staturam, exstat.* In TgH. או דגביה או דְנַנִּיס qui est oblongus aut nanus, i. e. humilis et depressae staturae, Lev. 21, 20. pro hebraeo דק gracilis, ubi perperam legitur in libris גְבִיחַ per Cheth. Elias vult hebraice appellari גמדים ex Ez. 27, 11. Ad eum locum Kimchi scribit, היו אנשים ננסים אנשי מדה קטנה מן גמד ארכה fuerunt homines nani, mensurae parvae, ex illo; cubitus (Gammad) longitudo ejus, Jud. 3, 16. R. Sal. inquit, יש פותרין שהב ננסין ונכנסין במדת אמה quidam explicant, quod (Gammadim) sint nanasin, qui ingrediuntur mansuram cubiti. Et adjective, והיו עליו ה' עמודים ננסים fueruntque in eo quinque columnae nanae, i. e. breves, depressae, Mid. c. 3. ומן השלחנות לננסין ארבע אמות et a mensis ad (columnas) nanas, erant quatuor cubiti Joma 16b. Glossa ננסין i. e. נמוכין depressae columnae, קצרים breves, in quibus erant unci ferrei, ad quos suspendebant sacrificiorum animalia ad detrahendum ipsis pellem. Describitur illic locus lanionum, qui sacrificiis mactandis vacabant: רוחין ננכין spiritus nani; citat Drusius in Observat. lib. 8. cap. ult. ex Menahem de Racanati Gen. 1. f. 11a. Fem. הַנַּנֶּסֶת כשרה depressa (scil. פרה vacca) recta est, scil. ad sacrificium, Parah fol. 93b. ננס לא ישא

[42]) Deductum videtur hoc nomen ex pers. بَاسُو *baculus qui manibus gestatur; scipio*, commutatis labialibus ב et מ praefixoque נ ex forma Niphal. quasi *sustentati baculo* vel *scipione* diceres.

[43]) „Persica vox; at de cujus significatione non constat. Quidam *canem*, alii *patrem* eo denotari volunt. Lubet ipsum textum talmudicum citare, qui extat cap. 6. Sota, ubi disputatur quare Goliath appelletur איש בינים vir mediorum (IS 17, 4.), et post aliorum sententias haec saquuntur verba ר' יוחנן אמר בר מאה פפי וחד נני (ita leguntur haec verba in Ar., in voce נני, vulgo נאנאי, at ego Aruch sequor, quod multo rectius exotica Talmudis exhibet, quam hodiernae Talmudis editiones, in quo tamen et נאנא invenitur in voce בן) quod Cl. Buxturfius in Lexico talmudica ita vertit: *Filius centum* (virorum) *erat Pape, sed unus erat ejus pater. Scilicet*, addit idem, *mater ejus una nocte complures viros scortatores admiserat, sed ex uno tantum conceperat, qui istius Pape erat pater.* Ego ut verum fateor, labi hic Virum Eruditissimum et de re Orientali optime meritum puto, nec ipsum locum talmudicum ab eo inspectum esse, sed tantum citatum fol. 42. uti in Aruch, quod passim sequitur, invenerat. Nam alias vidisset פפי *Pape* non esse nomem proprium. Id sensus non patitur hujus loci, in quo de Goliatho disputatur, et quid significet איש בינים, quod per verba mox prolata a R. Jonathane explicatur. Duos invenio Rabbinos nomine פפי *Pape*, inter Amoraeos (אמוראים), a R. *Zaculo* in *Sepher Juchasin* memoratos, unum cujus uxor filia erat R. Isaaci, fabri ferrarii; alterum, praeceptorem Raf Asse; neutrum, de quo aliquid simile ex Talmude, in quo erat versatissimus, vel aliis antiquis monumentis, tradit R. Zacutus. Quae Judaei ad explicationem hujus loci conferunt oppido pauca sunt et sibi nonnumquam contraria. In Aruch, ad vocem בן, per נאני *canis* dicitur innui. At glossae talmudicae affirmant נאנאי *patrem* persice significare, in quo manifesto falluntur. Dicamus ergo, quod res est et explicemus hunc textum linguae persicae praesidio. ننه, נני nane *matrem*, بابا, פפא (Malaei باڤا bapa scribunt) *patrem* notat; et sensus verborum concidet cum Judaeorum interpretatione, licet in vocum etymologia aberrent eritque: *filius centum patrum, at unius matris.* חד fateor femini generis non est, quod oportebat; verum quis nescit, generis enallagen Rabbinis esse usitatissimam, ut quum נני non intelligenter, nec scirent cujus generis esset, facile generis femini notam potuisse absorberi?" Verba Cl. Viri Hadr. Relandi sunt in Diss. II. p. 312, quibus pauca nobis haec addenda videntur: Ii, qui teste Aruch vocem נני *canem* denotare affirmant, verisimiliter per Caf כני (כ et נ propter literarum figuram simillimam perfacile inter se commutantur) gr. κυνή vel כאני lat. canis legerunt.

[44]) Oblitus esse videtur A. n. hanc vocem ab ipso jam supra sub נין tractatum esse. Vide illic.

ננס שמא יצא מהם אצבעי nanus non ducat (uxorem) nanam, ne proveniat ab illis digitalis (homo), Bech. fol. 45b.

נַנְפֵּי נַנְף, vide supra in נַנְף.

נְסָא *exaltare, attollere*, ut et hebraice bis sumitur. Ithpah. Infin. לְאִתְנַסָּאָה בַּהּ ut attollant se cum eo in militia, Ps. 60, 6. Vide נסס in nomine נֵס.

נְסַב *accipere, capere, sumere, assumere, tollere, auferre*. Respondet in Tg. hebraeo לקח. Praet. יַת בְּכֵרוּתִי נְסַב primogenituram meam accepit, Gen. 27, 36. Aff. וְאוֹשִׁיט יְדֵיהּ וּנְסַבֵיהּ et extendit manum suam et accepit eum, IIR. 6, 7. וְנַסְבַהּ מָרְדְּכַי בְּבֵיתֵיהּ et susceperat eam Mardochaeus in domum suam, Esth. 2, 7. Femin. וְרָחֵל נְסֵבַת et Rachel acceperat, Gen. 31, 34. וְרִבִּיתָא נְסֵבְתְּ et usuram accepisti, Ez. 22, 12. נְסֵבְתְּ לָךְ לְאִתּוּ accepisti tibi in uxorem, IIS. 12, 9. יַת עֶגְלָא נְסֵבִית vitulum accepi, Deuter. 9, 21. נְסֵיבִית אַפָּךְ suscepi faciem tuam, honoravi te, Gen. 19, 21. אֲנָא נְסֵבְתֵּיהּ ego accepi illud, Jud. 17, 2. וּנְסִיבוּ גַּבְרַיָּא et acceperunt viri isti munus illud, Gen. 43, 15. יַת דַּחֲלְתִי נְסֵבְתּוּן idolum meum accepistis, Jud. 18, 24. דְּלָא נְסֵבְנָא מִנְּהוֹן quam non accepimus ab eis, Deut. 3, 4. Part. וְנָסְבִין אַפִּין בְּאוֹרַיְתָא et accipitis vultus in Lege, i. e. personas honoratis, earum majorem quam Legis rationem habetis, Mal. 2, 9. Part. Pehil נְסִיב אַפִּין acceptus vultu, honoratus, Jes. 3, 3. Femin. אֲרֵי מִבַּעְלַהּ נְסִיבָא דָא nam ex viro suo sumpta est illa, Gen. 2, 23. Pl. נְסִיבָן לִגְבַר nuptae viro, Thr. 5, 11. Infin. דְּלָא לְמִסַּב כַּסְפָּא ad non accipiendum argentum, IIR. 12, 9. Aff. בְּמִסְבֵיהּ יַת רִבְקָה in accipiendo ipsum, cum acciperet Rebeccam, Gen. 25, 20. in Jon. לָא תְחוּב לְמִסְבֵיהּ non reverteris ad accipiendum illum, Deut. 24, 19. לְמִסְבַהּ ad accipiendum eam, Deut. 24, 4. כָּל מִסְבְהוֹן omne accipere, i. e. acceptio eorum, Jes. 9, 4. Imper. סַב יַת שְׁטָרַיָּא הָאִלֵּין tolle literas contractus istas, Jer. 32, 14. סַב תּוֹר חַד accipe juvencum unum, Exo. 29, 1. סַבוּ יַת סִפְרָא דְאוֹרַיְתָא accipite librum Legis, Deut. 31, 26. סַבוּ נְשִׁין accipite, ducite uxores, Jer. 29, 6. Femin. סַבִי לִי כְעַן זְעֵיר מַיָּא accipe mihi hic parum aquae, IIR. 17, 10. וְסַבִי שְׁעֵיף et tolle resinam, Jer. 46, 11. Fut. וְאֶסַּב פִּתָּא דִּלְחֶמָא et accipiam buccellam panis, Gen. 18, 5. אִן אוֹחֲרַנְתָּא יִסַּב לֵיהּ si aliam acceperit sibi, Exod. 21, 10. וְיִסְבַהּ לָנָא et accipiet eam nobis, Deut. 30, 13. וְתִסַּב חֲמֵשׁ סִלְעִין et accipies quinque siclos, Num. 3, 47. יִסַּב יְיָ אַפֵּיהּ לְוָתָךְ tollat dominus vultum suum ad te, Num. 6, 26. וְיַת בְּנָתֵיכוֹן נִסַּב לָנָא et filias vestras ducemus nobis, Gen. 34, 16. וְיַת בְּנָתָנָא תִּסְבוּן לְכוֹן et filias nostras accipietis vobis, Gen. 34, 9. מִתַּמָּן תִּסְבוּנֵּיהּ inde accipietis illam, Exod. 21, 14. וְאִנּוּן יִסְבוּן et ipsi accipient, Exod. 28, 5. נסבון חשויתך auferent lectos tuos tubtus te, Prov. 22, 27. Ithpeh. Praet. דְּאִתְנְסֵב מִתַּמָּן unde sumptus erat, Gen. 3, 23. per syncopam דְּאִנְּסֵיב לָךְ אֲרוּם quod ablatum erat tibi, Jud. 17, 2. Fem. אֲרוּם מִגְּבַר אִתְנְסִיבַת דָּא nam ex viro sumpta est illa, Gen. 2, 23. in Jon. Part. דְּמִתְנְסֵב בִּידָא quod manu capitur vel tollitur, Num. 35, 17. 18. Plur. דְּמִתְנַסְבִין לְמוֹתָא qui capiuntur ad mortem, Pr. 24, 11. Fem. וּנְשָׁךְ דְּמִתְנַסְבָן et uxores tuae quae ductae sunt viris, Cant. 4, 12. Infin. cum aff. בְּיוֹם אִתְנַסְבוּתֵיהּ in die capi ejus, quo capiebatur, IS. 21, 6. Fut. וְיִתְנְסֵב מִנְּהוֹן et auferetur ab eis, Ez. 24, 25. Ex Aphel Partic. וּמַסֵּיב אַפִּין אִית בְּדִינָא et accipit personam in judicio, Gen. 4, 8. in Jon. Hinc etiam est לְאַסְּבָא ad dandum ei Leam, cum א in medio pro לְאַסְּבָא, Gen. 29, 22. in Jon.

In sententiis Ben Syrae, צריך אח לִמסב ולמתן יהא חלקך עם בר טבין si necesse est tibi accipere et dare (emere et vendere), esto sors tua cum bonis. Apud Tos. אמר בִמאי איכול לחמא סב מניה qui dicit, cum quo (cibo) edem panem? panem aufer ab eo, Sanh. 100b. Qui non contentus pane famen tollere, fame laborare non putabitur. Ex Aphel דאנסיב ברתיה qui facit ut accipiat alius filiam suam, i. e. qui elocat, despondet.

In dialecto Hierosolymitana hoc verbum perdit quandoque literam ב: ut מה דנסתון quod accepistis, TH Bk. c. 6. f. 5c. Gl. דנסבתון i. e. שלקחתם. Sic אשכח גוזלין ונסתון invenit pullos avium et accepit illos, Bm. cap. 1. in TH. ונסתיה חד מסכן et accepit eam pauper quidam, TH. Sanh. c. 13. f. 24c. Sic in Erub. 20d. B. Ar. citat duo exempla ex Br. s. 67. et 75. נְסָתֵיהּ accepit eum, et נְסָתַהּ accepit eam: sed in nostris libris legitur נסבה, נסביה, quod sic forte ab imperitis dialecti correctum. Addit B. Ar. פירוש נסבתה לקחה ב׳ מובלעת h. e. נסתה idem est quod נסבתה, h. e. לקחה accepit eam. Beth absorpto. Id Guido non recte assequens posuit; נסתא esse idem quod לקח vel בלע cepit vel deglutivit.

Deinde נְסַב וִיהַב idem est quod alibi נשא ונתן negotiari: conferre, disceptare: נסבין ויהבין בפרגמטיא בהדין מטכסא negotiabuntur cum serico, Br. s. 77.

נְסִיבָה *acceptio:* לשון נסיבה sermo acceptionis, i. e. significat accipere.

נְסִיבָא . *acceptum, census, vectigal, pars vel portio rata et certa, quae accipienda alicui offertur et datur*. Sic pro hebr. מכס ponitur: ut ותפריש נסיבא ליי׳ et separato portionem Domino, Numer. 31, 28. והוה נסיבא קדם יי׳ eritque portio census Domino ex ovibus, Ibid. v. 37. סכום נסיבא numerus census separationis, i. e. separati, v. 31. Jonath. Affix. סכום נְסִיבַתְהוֹן summa census ipsorum, v. 38. in Jon. Sed Onkelos id ex forma masculina effert נְסִיבְהֹין.

נְסִיבְתָא, נְסִיבָא *receptum, promissum, oblatum donum voluntarium*, pro hebraeo נדבה, in Jon. et TgH. או בנסיבתא או בזמן מועדיכון aut in dono voluntario, aut in tempore solennitatum vestrarum, Num. 15, 3. נסיבא תעביד יתיה donum oblationem voluntariam facies eum, Lev. 22, 23. נדרא או נְסִיבְתָא vo-

[45]) Syr. ܢܣܒ. Ponitur pro hebr. לקח, נשא. Hebr. נשא אשה vel לקח אשה chaldaice et syr. per ܢܣܒ ܐܢܬܬܐ redditur.

tum aut oblationem voluntariam, Lev. 22, 21. Aff. לכל נדריהון ולכל נְסִיבָתְהוֹן omnium votorum aut donorum spontaneorum, Lev. 22, 18. וּנְסִיבָתְכוֹן et donis spontaneis vestris, Num. 29, 39.

נְסִבָתָא voluntaria sacrificia oris mei, Ps. 119, 108. juxta Eliam et quosdam codices.

נְסַג *avertere se, retrocedere.* נסיגה *retrocessio.* Affine verbo סוג.

נְסָה נַסִּי *tentare, probare. experiri, periculum facere*, idem quod hebraice. Praet ויהוה נַסִּי ית אברהם et dominus tentavit Abrahamum, Gen. 22, 1. Aff. ותמן נַסִּיֵהּ et ibi tentavit eum, Exo. 15, 25. Femin. דלא נַסִּיאַת פרסת רגלא quam non tentaverat planta pedis, Deuter. 28, 56. דְנַסִּיתוֹהִי בנסתא quem tentasti tentatione, Deut. 33, 8. דְנַסִּיוּ יתי quia tentaverunt me patres vestri, Ps. 95, 9. ועל דְנַסִּיאוּ eo quod tentaverunt, Exod. 17, 7. כמא דְנַסִּיתוּן sicut tentastis, Deuter. 6, 6. Partic. ארי מְנַסֵּי nam tentat Dominus Deus vester vos, Deut. 13, 3. מא אתון מְנַסַּן קדם יי quid vos tentatis Dominum, Exo. 17, 2. Ap. Ros. בדיל בחון וּמְנוּסֶּה probatum et expertum. Infin. לְנַסָּאָה יתכון ad tentandum vos, Exod. 20, 20. Sic Jud. 2, 22. ואתת לְנַסָּיוּתֵיהּ במתלין et venit ad tentandum eum parabolis, IR. 10, 1. לְנַסָּיוּתָךְ ad tentandum te, Deut. 8, 2. Impor. וְנַסִּי יתי et tenta me, Ps. 26, 2. Fut. לא אֲנַסֵּי non tentabo Dominum, Jes. 7, 12. Ex Aphel Praetor. וְאַנְסִיאוּ et tentarunt, Ps. 78, 56. Part. cum ה characteristico, מְהַנְסֵי tentans, Gen. 22, 1. in TgH.

נִסָּא, נִסְתָא vel נִסֵּיתָא *tentatio, experientia. Et proprium nomen loci, in quo tentaverunt Israëlitae Dominum*, Deuter. 33, 8. Exod. 17, 6. כמא דנסיתון בְּנִסֵּתָא sicut tentastis eum in Nisseta, hebr. Massa, Deut. 6, 16. ארי לית בהון נסא quia nulla est in eis experientia mihi, IS. 17, 39.

נִסָּיוֹן, נִסְיוֹן, נִסְיוֹנָא *tentatio, periculum, experientia:* ut העל נסיון פתגמא num propter periculum, tentationem rei, Jobi 4, 2. בְּנִסְיוֹנָא עשירתא tentatione decima. Exo. 15, 25. Ap. Ros. בנסיון מצאנו in experientia reperimus, quod etc. אין חכם כבעל הנסיון nullus est ita sapiens, ut dominus experientiae, qui ipsemet rem expertus est. Proverbialiter dictum. Simile vide in טעם: Pl. עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו ועמד בכולם להודיע כמה חבתו של אברהם אבינו decem tentationibus tentatus fuit Abraham pater noster, et perstitit in omnibus, ut innotesceret, quanta esset dilectio Abrahami, Avoth c. 5. עשרה נסיונות נסו אבותינו את המקום במדבר שנ׳ וינסו אותי וכו׳ decem tentationibus tentarunt Deum patres nostri in deserto, sicut dicitur, „et tentarunt me jam per decem vices", Num. 14, 22. etc. Ibid. vide et in נסס infra.

נְסַח *amovere, avellere, evellere, exstirpare, transferre.* Praet. וְנַסְחֵיהּ בידיה et amovit illud manu sua, amotum accepit, hebr. וירדהו, Jud. 14, 11. Part. Pehil, ארי מפגרא דאריא נְסִיחַ דובשא nam ex cadavere leonis amotum (acceptum, translatum) esset mel, ibid. Part. Praet. ex Pahel יהי מְנַסַּח erit exstirpatus, ejectus, sc. a servo suo, Pr. 29, 21. Vel מְנַסַּח et sic est syncopa literae ה ex Ithpahel. Hinc heb. וְנִסַּחְתֶּם et evellemini, Deut. 28, 63. reddit ותתעקרון et eradicabimini. Futur. Ithpeh. יִתְנְסַח עא מביתיה transferatur, avellatur lignum ex domo ejus, Esr. 6, 11.

נְסִיחָה *translatio.*

נוּסַח, נוּסְחָא *exemplar, transcriptum, quod ex alio scripto translatum et descriptum est:* נוסח הגט exemplar libri repudii: בנוסחא אחרינא in exemplari alio. Pl. נוּסְחָאוֹת.

הֶסַּח, היסח *translatio:* הסח הדעת translatio, abreptio mentis: שלשה באין בהיסח הדעת ואלו הן המשיח ומציאה ועקרב tria veniunt per motam mentem, quae sunt; Messias, res inventa, et scorpio, i. e. inopinato, ex improviso, et mente quasi ad aliam rem translata. Scorpio, i. e. ictus scorpionis, Sanh. 97a.

נסחני *species dactylorum parvorum et immaturorum, palmarum mascularum, quales etiam sunt* כפניות et כופרי.[46] In Erub. 28b. et Pes. f. 53a. In Aruch scribitur ניסני, quem vide prolixe.

נסי נְסִיוּבָא *serum, aqua lactis:* פליגי בנסיובי ותוחרי disceptant de sero lactis et floccis lanae, Bm f. 68b. מטמטם את הלב משום נסיובי דחלבא obstruit cor propter serum lactis, Pes. c. 3. in princ. R. Sal. exponit מישגא i. e. *mesque*, quod idem.

נְסַךְ *libare, fundere, perfundere.* Praet. וּנְסַכוּ נסכיהון et libarunt libamina sua, Jer. 19, 13. וּנְסִיכוּ נסכין et libarunt libamina, Jer. 32, 9. Pahel Praet. וְנַסֵּךְ עלה נסכין et libavit super libamina, Gen. 35, 14. וְנַסִּיךְ ית נסכיה et libavit libationem suam, IIR. 16, 13. Part. וּמְנַסְּכִין לה נסוכין et libant ei libamina, Jer. 44, 19. Infin. לְנַסָּכָא יתהון libare eas, IIS. 23, 16. Sic Dan. 2, 46. Futur. ונסכין לא תְנַסְּכוּן et libamina non libabitis, Exo. 30, 9 לא יְנַסְּכוּן קדם יי non libabunt coram Domino, Hos. 9, 4. Ithpahel Futur. דְיִתְנַסַּךְ בהן in quibus libabitur, Exod. 2, 29. יִתְנַסַּךְ נסוך libabitur libamen, Num. 28, 7.

נְסַךְ, נְסַךְ, נִסְכָּא *libamen:* Aff. וְנִסְכֵּהּ רבעות הינא et libamen ejus quarta Hinae, Exo. 29, 40. Pl. קרבנין וְנִסְכִּין sacrificia et libamina, Joel. 1, 9. Aff. מנחתהון וְנִסְכֵּיהוֹן oblatio eorum et libamen eorum, Num. 6, 15. וּלְנִסְכֵּיהוֹן et de libaminibus vestris, Numer. 29, 39. Hinc יין נֶסֶךְ vinum libaminis. Sic appellant Hebraei omne vinum, quod idololatriae inservit, et inde quoque, quo Christiani in sacra coena Domini utuntur. Hoc qui bibit, vapulat, juxta, Deuter. 32, 38. In genere etiam, et in universum, sic appellant vinum Christianorum, quia dubium est annon de eo libatum sit idololatriae. Vide Eliam in Tisbi, Maim. in הלכות מאכלות אסורות c. 11. et Schulchan Aruch par. 2. in הלכות יין נסך.

---

[46]) Supple: quae species dactylorum propter immaturitatem non ut matura sponte decedit, sed *avelli*, *amoveri* (נסח) debet. B. Ar. ניסני legit a mense Nisan (ניסן), in quo haec species ex arbore collegi solet.

נְסוּךְ *idem:* נסוך דחמר עתיק fusio, libamen vini veteris, Num. 28, 7. Aff. וְנִסּוּכֵיהּ et libamen ejus, ibid in Jon. Pl. נְסוּכִין Num. 4, 7.

נִיסְכָא *ornamentum fusile, aureum vel argenteum muliebre.* ואניסכא כולי עלמא פליגי דאסור, Sab. 59b. B. Ar. in קטר tertio scribit: נסכא sunt חוטין *fila, quae faciunt opere denso, instar catenae et balti, et infigunt ei particulas auri et argenti, et assimilant illud, vel simile faciunt illud balteo regum,* licitumque est illud gestare in Sabbatho. Item *filum staminis textorii,* Sab. 96b. Item *lamina auri vel argenti fusa, ex qua fit moneta.* In Bb. 128a. explicatur in glossa התיכות כסף או זהב *frusta argenti vel auri.* Et in Men. 107a. נסכא חתיכה אחת של זהב שקורין פלטא h. e. Nischa est frustum auri quod vocant Blatten. Sic in Ketub. f. 32b. חתיכת כסף מותך frustum argenti fusum. In Bk. 96b. מאן דגזל ניסכא דחבריה ועבדיה זוזי qui rapit laminam argenti'a socio suo, et facit ex ea nummos.

מַסֶּכֶת, מַסַּכְתָּא *jugum textoris, liciatorium.* Ap. Ros. *liber tractatus, codex talmudicus, non totum corpus, sed quilibet separatus ejus liber* sic vocatur, quod variae et diversae res in eo *confundantur.*

נִיסָן נסן vide supra in נים.

נְסַס[47] *turbari, conturbari, perturbari. Includit iram maestitiam, dolorem, vel metum.* Respondet hebraeo עצב. Praet. ונסס ובנס מרדכי et indignatus et perturbatus fuit Mordechaeus, Esth. 4, 17. Pahel נַסֵּס *turbare, perturbare.* Fut. לא תְנַסֵּס יתי ne turbes me, IIR. 4, 28. Ithpeh. ארי אִתְנְסִיס על דוד quia perturbatus fuit super Davidem, IS. 20, 34. אִתְנְסִיס מלכא על בריה conturbatus fuit rex super filium suum, hebr. נעצב dolore, tristitia affectus, 2 Sam. 19, 2. וְאִתְנְסִיסוּ גבריא et perturbati fuerunt viri isti, heb. ויתעצבו et dolore affecti, Gen. 34, 7. Futur. דלמא יִתְנְסֵיס forte turbaretur, IS. 20, 3. לא תִתְנַסְּסוּן ne conturbemini, Gen. 45, 5. hebr. תעצבו. Vide et mox in nomine נס.

נְסִיס *perturbatus, sive dolore, sive tristitia, sive ira et indignatione:* נסים ודוי turbatus et maestus, IR. 20, 43. et 21, 4. Et substantive *indignatio: afflictio, perturbatio, dolor:* ובנסים סגי et in indignatione multa, Eccl. 5, 16. Pl. והא אנון נְסִיסִין et ecce erant perturbati, hebr. זעפים maesti, Gen. 40, 6. Fem. כד נְסִיסָא quasi perturbatam, Esth. 5, 2. Ap. Tos. הריני הולך בנסיסי לשאול ecce vado in perturbatione mea in sepulchrum, Tem. f. 16a. B. Ar. legit דאת פני להחוא גברא מן תלת נסיסין cum Resch: ברסיסי quia immunem reddis ejusmodi hominem a tribus afflictionibus, MK. 2, 18.

נֵס *vexillum, signum militare:* Item *miraculum, signum miraculosum:* יהבת נֵסָּא לדחליך לאתנסאה בה dedisti timentibus tui vexillum ad vexillandum cum eo, ut eo utantur militandum, ut sub eo militent, hebr. להתנוסס eodem significatu, Ps. 60, 6. Vel ad exaltandum, ut exaltent se eo in bello, et sic verbum est a נְסָא pro נְשָׂא, commutatis ס et שׂ, ut saepe. Priori significatu habet formam irregularem a defectivis secunda radicali. Pl. נִסִּין רברבין דחזאה עינך signa magna quae viderunt oculi tui, Deut. 7, 19. heb. מסות tentationes: נסין וגבורן miracula et potestates, fortia facinora, Hos. 2, 15. עשרה נסים נעשו לאבותינו במצרים ועשרה על הים decem miracula contigerunt patribus nostris in Aegypto, et decem ad mare, Avoth c. 5. Item עשרה נסים נעשו לאבותינו בבית המקדש decem miracula facta sunt patribus nostris in domo sanctuarii etc. Ibidem vide. Item *velum, vexillum nauticum:* מוכר את התורן ואת הנס vendit malum et velum, Bb. c. 5. in Misna.

נִסְיוֹן *idem:* והוו לנסיון et fuerunt in signum, heb. לנס, Num. 26, 10. in Jon.

נִסִּיי *miraculosum:* דבר נסיי res miraculosa.

נְסַע *profectus est, recessit,* hebr. Hiphil הִסִּיעַ *transtulit, amovit.* Ap. Ros. להסיע על קיצותן mutare decisionem suam, recedere a decisione, pactione sua, Bb. 8b. צריך להסיעו necesse est removere illud, Kel. cap. 5.

נְסַק *ascendere,* pro hebr. עלה. Monet Elias, Praet. et Partic. hic non reperiri, sed a verbo סלק. Sic et a ילך hebraice non reperitur Praet. et Partic. At reliqua tempora hinc sunt. Infin. וסלקין מִסַּק et ascenderunt ascendendo, IIS. 15, 30. עד מִסַּק צפרא usque ad ascendere auroram, donec ascenderat aurora, Gen. 32, 24. והוה כמסק צפרא et fuit juxta ascendere auroram, cum ascenderet aurora, IS. 9, 26. ואוסיפו לְמִסַּק et perrexerunt ascendere, IIS. 5, 22. מִלְּמִסַּק לירושלם ab ascendendo, i. e. ne ascendatis Hierosolymam, IR. 12, 28. Aff. בְּמִסְּקֵיהּ ממצרים cum ascenderet, exiret ex Aegypto, Jud. 11, 13. בְּמִסְּקָךְ cum ascenderis tu, Exo. 32, 24. בְּמִסְּקַהּ עם בעלה cum ascenderet ipsa cum marito suo, IS. 2, 19. בְּמִסְּקִי לטורא cum ascenderem in montem, Deut. 9, 9. בְּמִסַּקְהוֹן ממצרים quando egrederentur ipsi ex Aegypto, Jud. 11, 16. Imp. סַק לטורא ascende in montem, Num. 27, 12. וְסַק לקדמי לטורא et ascende coram me in montem, Deut. 10, 1. סַקוּ לשלם לות אבוכון ascendite in pace ad patrem vestrum, Gen. 44, 17. וסקו לות אבא et ascendite ad patrem, Gen. 45, 9. Fem. סַקִי בירא ascendito, o putee, Num. 21, 17. Fut. אֶסַּק ואחוי ascendam et nunciabo Pharaoni, Gen. 46, 31. הַאֶסַּק num ascendam, IIS. 2, 1. לא תסק non ascendes, IIS. 5, 23. לא יִסַּק עמנא non ascendet nobiscum, IIS. 29, 9. באורח כבישא נִסַּק per viam tritam ascendemus, Num. 20, 19. אתו ונסק venite et ascendamus, Jes. 2, 3. לא תִסְּקוּן ne ascendatis, Num. 14, 42. וְיִסְּקוּן מן ירדנא et ascendent ex Jordane, Jos. 4, 16. Aphel אַסִּיק *ascendere fecit, eduxit, produxit, protulit, obtulit, attulit.* Praet. אַסִּיק דוד ascendere fecit, eduxit IIS. 2, 3. ולא אסיק תקרובתא neque attulit vel obtulit munus, 2 Reg. 17, 4. וּדְאַסִּיק ית אבהתכון et qui

[47]) Ex notione *tremendi, agitandi;* hinc de animo agitato *turbari, conturbari,* et de signo quodam in aëre agitato, uti sunt *vexillum* et *signum militare.*

eduxit patres vestros, IS. 12, 6. דְּאַסְּקָנָא qui eduxit nos, Exod. 32, 1. והיא אַסְּקָתְנוּן et ipsa ascendere jussit eos, Jos. 2, 6. דְּאַסֵּקְתָּ מארעא דמצרים quem eduxisti ex terra Aegypti, Exod. 33, 1. למא דנן אַסֵּקְתָּנָא quare eduxisti nos? Exod. 17, 3. Femin. אַסֵּקְתְּ קָרְבָּנִין obstulisti sacrificia, Jes. 57, 6. ואנא אַסֵּיקֵת יתכון et ego eduxi vos, Amos 2, 10. ארי אַסֵּקְתָּךְ quoniam eduxi te. Mich. 6, 4. אַסִּיקוּ עלתא obtulerunt holocaustum, IS. 6, 14. Et cum ה loco א in Daniele, הַסִּיקוּ Dan. 3, 22. דְּאַסִּיקוּךְ qui eduxerunt te, Exod. 32, 4. ולמא אַסֵּקְתּוּנָא quare eduxistis nos? Num. 20, 5. Part. מַסִּיק עלתא offerens holocaustum, 1 Sam. 7, 10. ומסיק עלידון et ascendere faciam super eos, Jes. 8, 7. מַסֵּק פשרא ascendere faciens rumen, Lev. 11, 4. Pl. מַסְּקִין ית ארונא ascendere faciebant, attollebant arcam Domini, IIS. 6, 15. Constr. מַסְּקֵי **פשרא** ex attollentibus rumen, Lev. 11, 4. Femin. ומַסְּקָא להון בסמין et offerebat eis aromata, heb. הקטיר adolebat, Hos. 2, 13. Part. Pehil sive Praeter. מַסַּק עלוהי oblatus super eo, Jud. 6, 28. Infin. analogus, לְהַנְסָקָה educere, Dan. 6, 23. et ה utrobique est loco א, quod Danieli frequens: בְּאַסָּקוּת יהוה cum ascendere faceret Dominus, IIR. 2, 1. וּלְאַסָּקָא עלוהי עלתא et ad offerendum super eo holocaustum, Jos. 22, 23. מִלְּאַסָּקָא עלתא ab offerendo holocaustum, IIS. 6, 18. לְאַסָּקוּתְהוֹן ad educendum eos, Exo. 3, 8. Talmudici dicunt אַסּוֹקֵי. Imper. אַסִּיק ית עמא הדין educito populum istum, Exod. 33, 12. וְאַסִּיק ית עורדעניא et ascendere fac ranas, Exod. 8, 5. וְאַסְּקֵיהּ קדמי et offer ipsum coram me, Gen. 22, 2. אַסִּיקוּ יתיה בערסא attollite eum in lectum, IS. 19, 15. Femin. ית שמואל אַסִּיקִי לִי Samuelem adducito mihi, IS. 28, 11. Fut. אַסִּיק יתכון educam vos, Exod. 3, 17. ואנא אַסְּקִנָּךְ et ego ascendere faciam te, Gen. 46, 4. ותסיק ית ירמיה et educes Jeremiam Prophetam ex fovea, Jer. 38. 10. לא תַסְּקִנָּנָא מכא ne educas nos hinc, Exod. 33, 15. תסקנה offeras illud, Jud. 13, 16. וְיַסֵּק יתכון et educet vos, Gen 50, 24. יַסְּקִנּוּן adducet eas Dominus super te, Deut. 28, 61. וְיַסְּקוּן עפרא et ascendere facient, imponent pulverem in capita sua, Ez. 27, 30. לא תסקון עלוהי non offeretis super eo, Exo. 30, 9. A Daniele semel usurpatum Hophal ex Hebraismo וְהֻסַּק et eductus est, Dan. 6, 23. Ithpeh. vel Ithpah. vide mox in seq. signif.

II. אַסִּיק[48] *adolere, accendere, incendere, succendere*, et respondet hebr. הקטיר, קטר. Hinc quoque est hebraeum הִשִּׂיק eodem significato. Praet. אַסִּיק לְמַדְבְּחָא adolevit in altari, Lev. 9, 10. וְאַסִּיקוּ בוסמין et adoleverunt aromata, IIR. 23, 5. 8. בסמניא דְּאַסֵּקְתּוּן aromata quae obtulistis, Jer. 44, 21. Partic. praes. וּמַסִּיק בסמין et adolet aromata, Hab. 1, 16. Pl. הוו מַסְּקִין בוסמין ליה fuerunt adolentes aromata ipsi, IIR. 18, 4. ומסקין בוסמין quod adolerent aromata, Jer. 44, 15. Infin. לְאַסָּקָא בסמין ad adolendum aromata, Jer. 44, 17. בדיל דלא לאסקא ut non adolerent, Jer. 44, 5. וּלְאַסָּקוּתָא et ad comburendum, Gen. 1, 29. in Jon. Fut. כל תרביה יַסֵּק omnem adipem ejus adolebit, Lev. 4, 26. ית תרבהון תַּסֵּק adipem ipsorum adolebis, Num. 18, 17. וכל דבש לא תַסְּקוּן et nullum mel adolebitis, Lev. 2, 11. Ithpeh. sive Ithpah. ואשתא אִתְאַסְּקַת et ignis accensus est, Ps. 78, 21. Fut. גמיר תִּתַּסַּק totum adolebitur, Lev. 6, 15. al. 22. יִתַּסְּקוּן לְרַעוּא offerentur cum benevolentia, Jes. 56, 7. עד לא יתסקון antequam offerantur, IS. 2, 15. עד דְיִתַּסְּקוּן תרביא donec offerantur pinguia, IS. 2, 16. Ap. Ros. נחתום מסיק את התנור pistor accendit fornacem. ומסיקין אותו לאפות et accendunt eum (furnum) ad coquendum panum: צריך להבעירו ולהסיקו הרבה necesse est inflammare et accendere eum (furnum) multum, Hos. 7. in Com.

III. אַסִּיק talmudice, *concludere, inferre, epilogum facere*, q. d. *summam rei facere ascendere*. Part. מַסְּקִינָן concludimus, inde inferimus. Et nomen מַסְּקָנָא *epilogus, illatio, consequentia.* Elias radicem facit סָקַן, quam confert cum סכם, pro consentire, convenire.

מַסִּיק *concludens, summam rei collidens:* ומסיק et concludit vel concluditur tandem, et inde מסקנא.

מַסְּקָנָא, מַסְּקָן *ascensus, gradus:* באורח מסקנא in via ascensus versus Bethoron, Jos. 10, 10. למסקנא דעקרבים ad ascensum Akrabbim, Num. 34, 4. Ap. Ros. *epilogus, conclusio, summa rei*, ut paulo ante dictum.

מַסּוּקִית *idem:* מסוקית לוחית ascensum Luchith, Jer. 48, 5. Jes. 15, 5. לְמַסּוּקִיתָא דעקרבים versus ascensum Akrabbim, Num. 34, 4. in Jon. quomodo et ibidem legendum in TgH. Plur. שירא דאתאמר על מַסּוּקִין canticum quod dicitur super gradus, hebr. שיר המעלות Ps. 120, 1. et in reliquis, quod in Regiis legitur מַסּוּקִין. Sic legendum in Jonathane מַסּוּקִין על מסוקין gradus super gradus, Deut 28, 47, ubi scribitur מ.

מַסִּיקִין vide in מסק.

נְסַר et נַסַּר[49] *incidere, secare, dissecare, serrare:* Praet. וּנְסַר ית גלגלי רדותיה דפרעה et dissecuit rotas curruum Pharaonis, Exod. 14, 25. in Jonath. Part. praesens מְנַסַּר שלהובין דנור dissecat flammas ignis, hebr. חוצב, Ps. 29, 7. Alias verbo חצב respondet in chaldaeo פסל. נְסַר אפין Deut. 28, 50. in TgH. vitiosum est pro נְסַב. Apud Tos. דקא מנסרין אבנים טובות qui secabant lapides pretiosos. In Vr. ונסרו ונעשה שנים גבים גב לזכר וגב לנקבה et dissecuit ipsum et factus est duo corpora, corpus unum in masculum, et corpus alterum in feminam, sect. 14. in princ. De Adamo id scribitur, quem quidam putarunt initio fuisse creatum androgynum, et postea per sectionem, sive serrationem per medium, distinctum in duo diversa corpora: ונוסרין מהם נסרים et serrant ex ipsis asseres: מביא נסרים ומנסרן adducit asseres et disserrat, dissecat eas. De serrato Pro-

[48]) Proprie: fecit ut *ascenderet* flamma vel thus et sacrificium.

[49]) Cognatum verbo נשר q. v.

pheta Jesaja a Manasse, vide traditionem in Talm. Babyl. Jevam. 49b. et Sanh. 103b. TH. Sanh. 28c. Schalschelet hakkabbala 19a. Jalk. lib. Reg. 38d.

נֶסֶר *asser, tabula, serrando* sic facta. Ap. Tos. המוכר את המרחץ לא מכר את הנסרים qui vendit balneum, non vendit simul asseres, i. e. tabulas ligneas, quibus balneum aut sudatorium stratum est, Bb. c. 4. Chald. נִסְרִין: unde נסרין דארזיא tabulae cedrinae, IR. 6, 15. 18. נסרין דנחש tabulae aereae, IR. 7, 30. לְנִסְרֵי לוחין in segmenta tabularum erit vitulus Samariae, Hos. 8, 6. hebr. שבבים. Vitiose hinc legitur בְּנִיסְרוֹי Esth. 3, 8. in secundo Targum, quod Elias dicit se ignorare quid sit. Est qui putat legendum בְּנִיסְדוֹי i. e. cum consiliariis suis a סוד consilium, secretum. Verba sunt כמידעם דעבד מלכא בנסדוי אנחנא עבדין quemadmodum agit rex cum consiliariis suis, sic nos agimus.

נְסוֹרֶת *scobs, segmentum, fragmentum, quod a serra, terebra vel lima decidit:* אף הנסורת של בעל הבית etiam serratura est patrisfamilias, heri domestici, Bk. 119a. בנסורת של חרשים etiam segmentis opificum, Sab. 49.

נְסִירוּ pro נְסִירוּת *serratura, sectio, excisio, sculptura.*

מַסָּר *serra.*

נסת. Hinc notant, נְסַתֵּיה cepit eum, pro נסביה a נסב. Sic legitur in Br. s. 67. Vide supra in נסב.

נִיסַת vide in סות.

נעא נְעָה *germinare, florere, efflorescere.* Ab hebr. הניץ sive נוץ deductum, צ et ע pro more commutatis, etsi pro hebraeo פרח ponatur. Praet. והא נְעָא חוטרא דאהרן et ecce floruit virga Aharonis, Num. 17, 23. Fut. חוטריה יִנְעֵי virga ejus florebit, Num. 17, 20. הכדין ינעי sic germinabit, Ps. 103, 15. in Regiis.

נַעְוָא[50] *torcular,* vel *lacus torcularis:* Aff. בכורי חמר נַעְוָךְ primogenia vini torcularis tui, Exod. 22, 28. in Jon. Pl. ויטופון נַעְוַיָּא חמרא et stillabunt torcularia vino, Joël. 2, 24. Aff. יטופון נַעְוֹהִי בחמר stillabunt torcularia ejus vino, Gen. 49, 12.

נעל hebr. *clausit,* sera scil vel pessulo, *obseravit, pessulum obdidit.* Item *calceavit:* unde in Tg. Jon. ויהי נְעִיל ברגלא ... יבמה סנדלא et sit calceatus in pede leviri ejus ...lceus, Deut. 25, 9.

נְעִילָה *obsera..o:* Ap. Tos.: Tribus temporibus in anno elevant sacerdotes manus suas quater in die, mane scil. in musaph, h. e. epimetro vel auctario temporis matutini, vesperi ובנעילת שערים in obseratione portarum, Tan. c. 4. in Mischna; in TH. Ber. c. 4. f. 7c. legitur, אימתי היא נעילה רבנן דקיסרין אמרין אתפלגון רב ור׳ יוחנן רב אמר בנעילת שערי שמים ור׳ יוחנן אמר בנעילת שערי היכל quando est obseratio? Rabbini Caesarienses dixerunt; dissenserunt de hoc inter se Raf et R. Jochanan, Raf dixit (intelligi hoc) de obseratione portarum templi etc. Vide illic ulterius, et in Taanijos c. 4. Vocatur etiam concise sic *precatio quam eo tempore recitant,* et integre תפלת נעילה *precatio obserationis.* Hinc scribit Maim. in statutis תפלה c. 1.: Sic ordinarunt precationem aliam post precationem vespertinam, prope occasum solis, in die Jejunii, et haec est precatio illa, quam vocant תפלת נעילה precationem obserationis, q. d. obseratae sunt portae coeli soli, et absconditur est (sol) propterea quod non orant eam, nisi prope occasum solis.

מַנְעוּל *pessulus, sera,* hebr. et sic quoque apud Talmudicos.

הַנְעָל vide in עלל.

נַעְלָא. Adducitur in Ar. ex TgH. Lev. 11, 22. pro hebraeo חרגול, sed ibi nunc legitur נפולא.

נעם hebr. *amaenum, jucundum, suave esse.* נְעִימָה *suavitas, jucunditas.* Hinc in Targ. נְעִימַת פומיה suavitas oris ejus, Esth. 1, 2. in Targ. sec.

נַעֲמִיתָא *ulula,* nomen avis, pro hebr. יענה Lev. 11, 16. Jobi 30, 29. Et plurale masculinum, בנת נַעֲמִין pulli ulularum, Jer. 50, 39. כְּנַעֲמְיָא במדברא sicut ululae in deserto, Thr. 4, 3. Ascribitur illis ululatus, quod pulli, a matre deserti, propter famem ululent. Inde et ipsi adjungitur בת, in hebraeo, et plurale בנת in chaldaeo, *filiae, pulli foemellae,* quod illis homines vesci soleant, scribit Kimchi in libro Radicum. Ascribitur etiam illis desertum. Quidam *struthiocamelum*[51] vertunt. Porro in Venetis legitur Jes. 34, 13. לבח נעמנין vitiose, pro לבנת נעמין, ut recte legitur in iisdem, Mich. 1, 8. Ap. Tos. ביצת נעמית ovum struthionis, in Kel. c. 17. num. 14.

נַעֲמָה *Noema, soror Tubal Cain,* Gen. 4, 22. Mater daemonum, Zoh. col. 777. occidit infantes angina, ibid.

נעץ *figere, defigere, infigere.* Praet. וְנַעֲצַת בארעא et infixit in terra, hebr. ותצנח, Jud. 4, 21. וְנַעַץ ית חוטריא et infixit virgas, hebr. ויצג, Gen. 30, 38. Part. Pehil נְעִיץ בארעא fixa erat in terra heb. מצב,

---

[50]) Latinorum navia, d. q. Vossius (Etymol. f. 339): „Navia est uno ligno exsculpto, ut navis, qua utuntur alveo in vindemia, Graecis dicitur σκάφη."

[51]) Complures de ea voce etymologiae inveniuntur in ea convenientes, qnod vocem ad arab. نعم, cui pro libito diversissimas significationes apponunt, vertunt. Quid? quod in lexico pro „Targumim" nuperrime in lucem prolato נעמיתא struthiocamelus a forma *amoena* vel *jucunda,* hebr. נעם, nomen sumpsisse legitur. Et revera, cui conjecturae etymologicae, quales in eo lexico docentur, placent, etiam struthiocamelus, illa naturae conjectura inepta placere potest. Ego suspicor deductam esse hanc vocem ex ar. نعف, quod *locum areneum ubi incipit desertum* denotat, mutato labiali ف in מ. Trahit igitur struthiocamelus nomen ex loco araneo et deserto, in quo, ut notum, degere solet. Hinc fit, ut sola prae ceteris avibus נעמית (hebr. יענה) cum בנה vel בת conjungatur, quasi *filia deserti, in deserto degens* (Cf. בת ציון, בת ירושלים) dicas.

Gen. 28, 12. Fem. ומורניתיה נְעִיצָא בארעא et hasta ejus infixa fuit terrae, IS. 26, 7. הכדין אנא נעיצא ובזיעא sic ego perforata et rupta sum, Cant. 2, 2. Pl. דִנְעִיצָן עפידהא cujus folia perforantur, ibid. Pass. Ithpeh. אִתְנְעַץ *infigi.* Rabbinis similiter usitatissimum est; נעץ צפרניו בחומה fixit ungues suos in muro, Men. 64b. דקר נעוץ palus infixus, Beza 7b.

נְעִיץ *foramen, quod extracto ligno vel clavo relinquitur,* unde pro *latiore foramine sumitur, quod supra latum, infra angustius est:* מטבילין בחריצין ובנעיצין immergunt vel lavant in fossis et foraminibus sive foveis aquarum, Mikv. c. 5.

נְעֲצוּצַיָּא *virgulta,* Jes. 7, 19.

נָעַר *excutere, dejicere, commovere, movere ultro citroque, et de loco in locum transferre:* השוכר את הצאן אסור לנערה qui conducit gregem ovium, prohibetur ducere eum de loco uno in alium; sequitur enim, מהו לנערה quid est לנערה? i. e. מוליכה ממקום למקום, TH. Schevi. c. 3. הנוער אגודה של ירק excutiens fasciculum oleris, ut scil. aquam ab eo dispergat, Machschir. c. 1. In Pihel plurimus est ejus usus: המנער טליתו excutiens humerale suum, sc. a pulvere, Sab. 147a. לנער בו הקדירה ut agitet eo ollam, i. e. aquam, vel decoctum in olla vel aheno, sicut cochleari fieri solet, Kel. c. 28. Sic in Tah. c. 2. Item *rudere*, ut et hebr. sed Rabbini id etiam camelis tribuunt, ut in sequenti nomine.

נְעָרוּת *ruditus asini vel cameli, clamor, vociferatio asini:* שקיל ספסירא ונוידיה לגמליה ולא אפסקתיה לנערותיה accepit ensem suum, et concidit camelum suum, et non permisit ipsi ruditum suum, i. e. clamorem, Jeb. 120b. Item *juventus, pueritia, adolescentia.* Haec in virgine puella est usque ad duodecimum annum et sex menses, et puella ipsa vocatur נערה: post illud tempus vocatur בוגרת pubes, adulta, ut hoc loco in Aruch scribitur. Item אין בין תחילת נערות לתחילת בגרות אלא ו׳ חדשים בלבד non est inter principium adolescentiae ad principium pubertatis nisi sex menses duntaxat. Aben Esra Eccl. 12, 10. hebraeum שחרות exponit per נערות, quod tunc שֵׂעָר capillus fiat שחור niger.

נַעֲרָה *puella.* Haec Rabbinis sic dicitur, usque dum complevit duodecim annos et diem unum et amplius. In Ar. hoc loco scribitur, משתביא שתי שערות ex quo produxerit duos pilos (in pube sc.) vocatur נערה puella, usque ad sex menses: post sex menses et duodecim annos, vocatur בוגרת. Tamdiu etiam dicitur קטנה minorennis. Hinc in Talmud: קטנה מן בת יומא חד ועד שתביא שתי שערות יש לה מכר ואין לה קנס ומשתביא שתי שערות ועד שיתבגר יש לה קנס ואין לה מכר i. e. minorennis (dicitur) a filia diei unius, et usquedum produxerit duos pilos (quod fieri judicatur post completum duodecimum annum adjectis sex mensibus) est ipsi venditio (i. e. potest eam pater vendere in servam) et non est ipsi mulcta (i. e. is qui eam minorennem compresserit, non tenetur patri ejus solidam mulctam quinquaginta florenorum dare). Ex quo autem produxerit duos pilos, et usque dum adulta fuerit (isti sunt sex menses qui intersunt inter נערות pueritiam et בגרות adultam aetatem, post completum duodecimum annum) est ipsi mulcta, et non est ipsi venditio, Ketub. cap. 3. in principio. Si tamen nullam pubem post sex illos menses produxerit, nondum vere judicatur בוגרת adulta: etenim לא בזמן תליא מילתא אלא בהבאת שתי שערות non in tempore pendet res ista, sed in productione duorum pilorum, scribitur in Ar., in Radice בגר.

נַעַר *puer.* Hic judicatur esse talis usque ad decimumquartum annum, et dicitur קטן minorennis, post enatam pubem intrat jura adultae aetatis. In Ecclesiasticis post decimum-tertium annum fit בר מצוה filius praecepti, i. e. tenetur observare Leges Mosaicas et traditiones patrum in religione Judaica.

נְעֹרֶת *stupa, excussum lini:* כנעורת כתנא sicut stupa lini, Jes. 1, 31. Regia habent נְעֹרַת.

נעת נְעֶתָא. Sic scribitur hic in Aruch: in Gemara hodie legitur נאחה, de quo in נאה.

נָפָה *agitare, ventilare, cribrare,* idem quod נוף: unde ap. Tos. מנפה מיד ליד agitat de manu in manum, Maaseroth c. 4. Quidam legunt מְנַפֵּחַ sufflat, sufflando amovet glumam a granis tritici: אם בא לנפותו מנפה את כולו, Bb. 94a. קמח מנופה farina cribrata: גלוסקיא אחת מנופה ומעולה torta panis cribrata et excellens, Cant. 1, 1. in Raschi.

נְפַח *spirare, inspirare, sufflare, inflare, insufflare, efflare,* Praet. וּנְפַח באפוהי et inspiravit in nares ejus, Gen. 2, 7. Part. וְנָפַח בשחורין et sufflat in in prunas, Jes. 54, 16. Partic. Pehil היך דודא נְפִיחַ sicut lebes sufflatus, i. e. ex igne sufflato fervens, Jobi 41, 11. נור גהנם דלא נפיח ignis gehennae qui non sufflatus est, Jobi 20, 26. Pl. וית מעייכי נְפִיחִין et viscera tua insufflata, tumida, Num. 5, 21. Constr. נְפִיחֵי כפן inflati fame, Thr. 4, 9. Fut. וְיִפְּחוּן מערא et inflata reddent viscera ejus, Num. 5, 27. Deut. 32, 24. Aphel Praet. ותפשא דמרהא אַפַּחֵת et animam domini ejus exspirare feci, Jobi 31, 39. Part. מַפַּח נור בשיחוריא exsufflat ignem in carbonibus, Jes. 44, 12. Pahel Part. Pehil וית כרסיך מְנַפְּחָא et ventrem tuum inflatum, Num. 5, 21. in Jon. Sic Infin. ex usu Syrorum, לְמְנַפָּחָא ad inflandum, Num. 5, 22. in eodem Jon. Fut. וּתְנַפַּח כריסיה et inflabit ventrem ejus, Num. 5, 27. in Jon. Ithpah. וְיִתְנַפְּחוּן אסחורי רגלך et inflabantur tali pedum tuorum, Eccl. 12, 5. Defectivum דְאִתְּפַח משכי cum inflata fuerit pellis mea, Jobi 19, 26. Ap. Tos. תִּפַּח רוחם של מחשבי קצין infletur spiritus eorum qui numerant tempora, sc. Messiae, Sanh. c. 11. i. e. flatu rumpatur: Sic תפח רוחיה דההוא גברא infletur spiritus illius viri, Echa rab. c. 1, 1. Maledictionis forma.

נְפִיחַ *inflatum, tumidum.*

נְפַח, נַפְחָא *inflatio, tumor.* Vide Bm. cap. 6. in Misna.

נַפָּח, נַפְּחָא *faber ferrarius,* quasi *sufflator* dictus: אנא בריח נפחא ego creavi fabrum, Jes. 54, 16. נפחא מפרולא faber ex ferro, i. e. ferrarius, Jes. 44,

12. Plur. כמשב נַפָּחִין sicut sufflatorium fabrorum, Jer. 6, 9. Ap. Tos. fuit *cognomen cujusdam Rabbini:* רבי יצחק נפחא Rabbi Isaac Faber: טבא דנפחא מדבר נפחא melior est sententia fabri (R. Isaaci) quam sententia filii fabri (Rab. Jochananis, qui בר נפחא appellatus fuit), Sanh. 96a.

Deinde בר נפחא *nomen avis, de qua dubium, utrum munda sit, an immunda.* Citat Ar. ex Chol. 62. sed non reperio.

מַפָּח *sufflatio, inflatio, spiratio, anhelitus:* מפח כפנא inflatio famis, Thr. 5, 10. מפח נפש sufflatio animae, i. e. nihilum, levissimum, quod anhelitu difflatur, Jobi 11, 20. Sic Fem. לְמַפְּחַת נפש in expirationem animae, Joël. 1, 7. Deut. 28, 65. Quidam, *in moerorem,* quo anima tandem efflatur. Pl. מַפְּחִין דאשתא sufflationes ignis, i. e. laqueos piceos, ignem facile capientes, Ps. 11, 6. hebr. פחים a פוח.

נְפוּחַ *inflatio, tumor:* נתבקעו מהמת הנפוח rumpentur propter tumorem.

נְפִיחָה *flatus, inflatio, sufflatio: flatus, crepitus ventris:* נפיחת אש במפוח sufflatio ignis per follem.

מַפּוּחַ, מַפּוּחָא *follis, uter:* למפוחא דמלי זיקא folli vel utri pleno vento, in Aruch in מפח.

נְפַט, נַפְטָא *naphtha, pix:* ורמא עליהון נפטא ואשתא et projecit in eos naphtham et ignem, Exod. 14, 24. in TgH. Vide etiam in secundo Tg. Esth. 1, 3. Legitur et in LXX. Graecis et in Vulgata versione Dan. 3, 46. ubi D. Hieronymus scribit: Salustius scribit in historiis, quod naphtha sit genus fomitis apud Persas, quo vel maxime nutriantur incendia. Alii ossa olivarum quae projiciuntur cum amurca arefacta, naphtha appellari putant. Unde et graece πυρίνη dicitur, ab eo quod πῦρ, i. e. ignem nutriat. Hebraei intelligunt eo genus olei, quod autor Aruch vocant *petroleum,* cujus usus prohibitus Judaeis in Sabbatho, quod sit odoris tetri. Ap. Talmudicos: משל לאדם שהיה מוכר נפט ואפרסמון בא למדוד נפט אומר מדוד אתה לעצמך בא למדוד אפרסמון אומר לו המתן לי עד שאמדוד עמך כדי שנתבסם אני ואתה simile est homini qui vendidit naphtham vel petroleum et balsamum: veniens ad mensurandum naptham, ait: mensurato tu pro te ipse, (glossa quia est odoris mali, propter quem omnes fugiunt ab eo). Veniens ad mensurandum balsamum, inquit ipsi: exspecta donec mensurem ipse tecum, ut bonum odorem acquiramus ego et tu. Joma cap. 3. in fine Gemarae. Item וחכמים מתירין בכל השמנים בשמן שומשמין בשמן אגוזים וכו׳ בעטרן ובנפט et Sapientes (doctores nostri) concedunt (incendere lucernas sabbathi) cum omnibus oleis, cum oleo sisamorum, cum oleo nucum etc. cum faecibus picis, et cum naptha sive petroleo, Sab. c. 2. in Misna. Glossa R. Majemonis ad hunc locum: נפט הוא מין זפת אלא שהוא לבן naphtha est ex specie picis, nisi quod alba est. Bartenora in eundem locum: נפט מין זפת הוא ולבן וריחו רע naptha species picis est albae et odoris mali. Sic in Gem. 26a. אין מדליקין בנפט לבן non accendunt cum naphtha alba. Et in Gem. TH. distinguitur hic inter נפט אוכמא naphtham nigram, et חיורא albam. Hinc et apud Diosc. l. 1. c. 102. legitur: Naphtham esse βαβυλωνίου ἀσφαλτοῦ περιήθημα, τῷ χρώματι λεύκον. Et Plin. l. 2. c. 105. locutus de Maltha, sive fragranti limo, inquit: Similis est naturae naphtha: ita appellatur circa Babyloniam, et in Austagenis Parthiae profluens bituminis liquidi modo. Hinc magna cognatio ignium, transiliuntque protinus in eam undecunque visam. Et Plutarchus in Alex. scribit, Alexandrum, cum Babyloniam obiret, cum admiratione spectasse inter caetera καὶ τὸ ῥῶμα τοῦ νάφθα λιμναζοντος διὰ πλῆθος. Suidas dicit, vocabulum esse τριγενὲς, nempe ἡ νάφθα, ὁ νάφθας, et τὸ νάφθα: esse autem medicum vocabulum, a graecis vocari μηδείας ἔλαιον. Unde et Plutarchus citato loco appellat τὸ τῆς μηδείας φάρμακον. Petroleum, ut vocant, graece πετρέλαιον ex saxis sudat, de quo Henricus Stephani in Thesauro Graecae linguae sic scribit: πετρέλαιον petroleum dicitur a quibusdam bitumen liquidum, quod effluat e saxis, vel quod eo ad lucernarum lumina, olei vice, antiqui uterentur. Scribit Platearius fieri, quum pinguedo terrae et aquae actione caloris in igneas partes convertitur, et inveniri super lapides, quia per eos resudet et ex eis, et supra muros inveniri, sed nigri coloris, postea vero per excoctionem fieri album, Gorr. Haec Stephanus. Petrolei mentionem etiam facit R. Benjamin in Itinerario suo, ubi scribit, se Roma Capuam venisse, ומשם לפוצול הנקראת סוריינטו העיר הגדולה et inde ad Puzuoli (ut vulgo illic vocant) i. e. Puteolos, (quod Campaniae oppidum maritimum, non procul a Neapoli distans) olim Surrentum dictum, urbem maximam etc. וימצא שם השמן הנקרא פיטרולין ומלקטין אותו על פני המים ומשימין אותו רפואות et invenitur illic oleum, quod vocatur petroleum, et colligitur in superficie aquarum, et reponitur ad medicamenta.

נַפְּטוֹי *naphthaeus,* i. e. *vendens naphtham aut petroleum:* הלין נכרין נפטויי דהוו הכא isti peregrini naphthaei qui fuerunt hic, Ned. in fine: gl. מוכרי נפט vendentes naphtham. In TH. scribitur נַפְּתַיי per Thau: חד נפתי הוה במגורה דר׳ יונה נפילת דליקה במגורה אזל ההוא נפתייה בעי מטפייתיה ולא שבקיה quidam ναφθοπώλης erat in granario R. Jonae. Ortum est incendium in granario. Abiens itaque naphthaeus seu ναφθοπώλης voluit extinguere illud, sed non permisit ei (ne sc. violaret Sabbathum), Sab. cap. 16.

נְפִי נְפִיוֹרָא *dominator primarius, cardinalis:* נפיורא נקט נורא קמי פפיורא cardinalis acceptam portavit facem ante papam, ע״ז fol. 11a.

נָפֵּךְ. Quae hinc formam habent, in Regiis maxime, ut אַפֵּיק et alia ejus formae, ea vide in אֲפַק, quod simpliciter est pro hebraeo הֵפֵק.

נְפַל *cadere, decidere, procidere, concidere, dejicere se, ruere, corruere, irruere.* Praeter. נפל קדם מלכא procidit coram rege, IIS. 19, 14. Fem. נְפַלַת ואף עתידא למפל cecidit etiamque amplius casura est,

Jes. 21, 9. נְפַלַת עלוהי irruit super eum, Gen. 15, 12. נְפַלְתָּ cecidisti, IIS. 3, 34. די נְפַלֶת quod ceciderim, Mich. 7, 8. בחרבא נְפַלוּ gladio ceciderunt, Ps. 78, 64. Part. וברשעיה נָפֵל רשיעא et per impietatem suam cadit impius, Prov. 11, 5. Infin. דשריח לְמִפַּל qui caepisti cadere, Esth. 6, 13. בְּמִפַּל רברבין cum ceciderint principes, Jes. 30, 25. et regulariter, למנפל Eccl. 11, 3. Imper. וּפִילוּ et cadite, Jer. 25, 27. Fut. שליחא בישא יִפֵּל בבישתא nuncius malus corruet in malum, Pr. 13, 17. וְתִפּוֹל עלך עקא et cadet super te angustia, Jes. 47, 11. הֲתִפֵּל nunquid cadet? Amos 3, 5. יִפְּלוּן במדברא הדין cadent in deserto hoc, Num. 14, 32. Aphel Praet. אַפִּיל מלחא projecit rem, i. e. sortem, Esth. 3, 7. Rectius in Regiis פּוּרָא, ut et in hebraeo, cujus interpretatio עדבא, et hebraice גורל sors: וְאַפֵּל במצע משריתיה et dejecit in medio castrorum ipsorum, Ps. 78, 28. Fem. אַפִּילַת dejecit, Pr. 7, 26. Fut. וְאַפְּלְנֵיהּ בחרבא et prosternam eum gladio, IIR. 19, 7. ubi vitiose in Venetis וְאַעֲלְנֵיהּ. Nam הפלתי est in hebraeo: או שנא דאמתיה יַפִּיל aut dentem ancillae ejus excusserit, ejecerit, Exod. 21, 27. Cum aff. בנורא דגהנם יַפְּלִנּוּן in ignem gehennae praecipitabit eos, Ps. 140, 11. Ap. Ros. et Tos., הפיל *abortire:* unde in Tg. Jon. וְאַפִּילַת ית עוברא et abjecit (i. e. abortivit) embryonem, factum, Exo. 24, 10. מַפֶּלֶת abortiens, Nid. cap. 3.

נְפִילָה *casus:* נפול *idem.*

נְפָלָא, נְפוּלָא *abortus, abortivum:* היך נפולא ואשותא כי סמיך sicut abortivum et talpa quae caesa sunt, hebr. נפל Ps. 58, 9. In Psaltrio Nebiens. exponitur, *sicut sorex.* Melius forte נְפוּלָא legeretur: או היך נפלא aut sicut abortivum, quod absconditum est in ventre, Jobi 3, 16. De abortibus variis, et quae sit eorum ratio, vide Talm. Nid. c. 3. Maim. par. 2. in הלכות אסורי ביאה cap. 10. In Sanh. 96. בר נפלי ponitur pro *nomine Messiae.*

מַפָּלָא, מַפְּלָא *ruina, casus:* Constr. ביום מַפְּלַת קטילך in die casus occisorum tuorum, Ez. 32, 10. על מפלת קטילוהי super ruinam occisorum ejus, Ez. 31, 13. Aff. מקל מַפַּלְתֵּיהּ a voce ruinae ejus, Ez. 31, 16. יחמון במפלתהון videbunt ruinas eorum, Prov. 29, 16.

מַפּוֹלֶת *deciduum, cadivum,* ut gluma frumenti.

נְפָלָא[52] *Orion,* vel *Arcturus, sydus coeleste:* נפלא וכימתא oriona et hyadas, Jobi 9, 9. דנגדין נפלא qui trahunt orionem, Jobi 38, 31. Pl. נְפִילִין oriones, vel *signa coelestia, planetae:* כוכבי שמיא ונפיליהון stellae coelorum et sydera ipsorum, Jes. 13, 10.

נפילים *bufonis vel testudinis species.* Apud Tos. in Chol. 27a. tamquam species הצב i. e. testudinis vel bufonis ad Lev. 11, 29. recensentur; סלמנדרא et הערוד הנפילים. Videtur autem esse *reptilis aquatilis species,* non terrestris. Nam in Sr. s. 15. legitur, זעזע את הימים והראהו את בן הנפילים שנ׳ קול יי על המים commovit (Deus) maria, et ostendit ei (Mosi) את נפילים, sicut dicitur, „vox Domini super aquas", Ps. 29, 3. Integrum hunc locum vide in סלמנדרא. Ego ex vocum affinitate et animalium similitudine נפילים puto esse *Nauplium,* cujus meminit Plin. lib. 9. c. 3. his verbis; Navigeram similitudinem et aliam in Propontide visam sibi prodidit Mutianus: concham esse acatii modo carinatam, inflexa puppe, prora rostrata: in hac condi Nauplium, animal sepiae simile, ludendi societate sola etc. Gesnerus in Hist. animal lib. 4. putat Nauplium hunc a Plinio descriptum, non alium esse quam Nautilum, Polypi testacei speciem, quem accurate describit.

נִיפּוּלָא, נִיפּוּל *locustae species,* hebr. חרגול, Lev. 11, 22. in Jon. legitur et in T. Chol. 65a. Item *deciduum, cadivum:* Item *pullus avium,* ap. Tos.: ניפול הנמצא בתוך חמשין אמה pullus (columbinus) inventus infra quinquaginta cubitus, est heri proximi columbarii, Bb. 23a.

נָפּוֹלִין, נִיפּוֹלִין, vel נִיפּוּלִין *Neapolis urbs Samariae, eadem quae olim Sichem dicta.* Plin. lib. 5. c. 13.: Intus autem Samariae oppida, Neapolis, quod antea Mamorta dicebatur etc. D. Hieron. Quaest. in Genesin: Sicima juxta Graecam et Latinam consuetudinem declinata est. Alioquin hebraice Sichem dicitur: et est nunc Neapolis urbs Samaritanorum. Guilelmus Postellus in Syriac descriptione: Sichem vero Neapolis aut Napoloza dicitur a Samaritanis Judaeis, solo Mosis Pentateucho in sua lingua Adamina utentibus, et a caeterorum Judaeorum commercio abhorrentibus. Sic Benjamin in Itinerario: ומשם שני פרסאות לנבילש היא שכם בהר אפרים et hinc (a Samaria) duabus parasangis distat Neapolis, olim dicta Sichem, in monte Ephraim etc. Idem hoc nomen reperitur quoque in veterum Hebraeorum monumentis. In Bemidbar rabba sect. ultima, ubi de urbibus refugii agitur, dicitur: הרי ג׳ במזרח ג׳ במערב חברון משל יהודה ושכם בהר אפרים זהו נפולין וקדש בגליל משבט נפתלי ecce tres fuerunt in Oriente, et tres in Occidente, Chebron in tribu Juda, Sichem in monte Ephrajim, quae est Neapolis (hodie scil. sic dicta) et Kadesch in Galilaea de tribu Naphtali etc. Sic in Tanchuma 84d. in fine paraschae מסעי. In Deut. rab. sect. עקב f. 292b. ר׳ יונתן היה מהלך אצל ניפולין של כותיים R. Jonathan proficiscebatur per Neapolim Samaritanorum etc. Haec historia plenius et planius, quamvis paulo aliter, legitur in Bereschith rab. s. 32. R. Jonathan ascendit Hierosolymam ad adorandum, cum transivisset Plantanum (montem, quem putant esse ipsum montem Gerisim), conspiciens eum Samaritanus quidam, dixit ei, quonam vadis? Hierosolymam, inquit, ad orandum. Dicit ei, nonne satius est ut adores in monte hoc benedicto, quam in domo illa stercorea? Respondet ille, quare benedictus est? Quia, inquit, non inundatus fuit in aquis diluvii. Nescivit tum R. Jonathan, quidnam respondere debeat, nec quicquam respondit ei etc. Eadem leguntur in Midr. Schir haschir.

[52]) Nescio an sit gr. Νεφέλη d. q. vide lexica et commentationes mythologicas.

c. 4, 4. Amplius in TH. Massech. As. 5. ר׳ ישמעאל בן ר׳ יוסי אול להדא ניפולים R. Ismael filius R. Jose transibat Neapolim: אתון כותייא לגביה venerunt Cuthaei ad ipsum (ut sc. persuaderent ei, ne Hierosolymam iret ad adorandum, sed in monte ipsorum sancto). Dixit eis; ego monstrabo vobis, quod nequaquam adoretis istum montem, sed simulachra abscondita sub eo, sicut scriptum est: „et abscondit eos (Deos alienos) sub quercu, quae prope Schechemum est", Gen. 35, 4. etc. Eadem haec historia legitur quoque in Ber. rab. s. 81. sed hic iterum pro ניפולין est פלאטנוס. Ex his patet, perpetuam fuisse tum temporis concertationem inter Samaritanos et Judaeos de praerogativa sanctitatis montis Garizim, seu templi in eo monte exstructi, et templi Hierosolymitani; atque adeo exempla sunt ejus, quod Joseph. scribit lib. XII. c. 1.: Seditiones continuae fuerunt inter eorum (Judaeorum) posteros, et Samaritas, instituta patria pervicaciter retinentes; pugnabantque inter se jugiter, dum Hierosolymitani suum templum sacrosanctum esse affirmant, et victimas non alio mittendas: Samaritae contra in montem Garizim eas mitti debere contendunt. Hinc etiam non mirum, hanc primam fuisse quaestionem, quam Christo olim movit mulier Samaritana, Joh. 4, 20. Οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν τούτῳ ὄρῳ προσεκύνησαν, καὶ ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἐν Ιεροσολυμοις ἔστιν ὁ τόπος ὅπου δεῖ προσκυνεῖν. Quod vero de absconditis simulachris sub monte Garizim in supra adducto loco Talmudico dictum fuit; ad id facit, quod scribit Epiphanius lib. I. cont. haeres. c. 9.: Et haec haeresis (Samaritanorum scil.) reprobans quidem mortuorum resurrectionem, in ipsa vero per ignorantiam simulachra colens reperitur, propterea quod abscondita sunt simulachra quatuor gentium, in monte apud Garizim per calumniam vocato. Et mox: taque simulachra colunt ignari, ex eo quod undiquaque intenti sunt ad montem, dum orant, videlicet quia sanctificatus est. An forte huc respexit Christus, cum in historia Samaritanae diceret? Ὑμεῖς προσκυνεῖτε ὃ οὐκ οἴδατε, vos adoratis quod nescitis. Obiter addo alium locum, qui ibidem in Talmud Hieros. continetur, et aliquid facit ad illustrationem ejus, quod in eadem Samaritanae historia Evangelista dicit Joh. 4. Οὐ γαρ συγχρῶνται Ιουδαῖοι Σαμαρεῖταις: כותייא דקיסרין בעו מר׳ אבהו אבותיכם היו מסתפקין בשלנו. אתם מפני מה אינכם מסתפקין ממנו. אמר להן אבותיכם לא קלקלו מעשיהם אתם קלקלתם מעשיכם Cuthei (i. e. Samaritae) Caesarienses interrogaverunt R. Abhu: Patres vestri (Judaeorum sc.) usi sunt patribus nostris, vos igitur quare non etiam utimini nobis? Dixit ipsis, patres vestri non corruperunt opera sua: vos corrupistis opera vestra. Haec ex occasione vocis נפולין.

נַפֵּס *excutere*, idem quod נפץ: ut ומנפסן עמר וכתן et excutiebant lanam et linum, Esth. 1, 11. in Venetis. Abest ex Regiis. Elias ponit in נפץ, et legit מְנַפְּצָן, quod idem. Sic ומנפסן יתהין כד הנין חיין et excutiebant illos cum adhuc essent vivi; nempe pilos caprarum, cum adhuc vivi in capris existerent, Exod. 35, 26. in Jon.

נַפָּסָא *lanarius*, vel *linarius*, *excutiens lanam* vel *linum*: דנפסא גברא תיקרייה בסיפי בבא ותיתיב quae lanarium habet pro marito, vocat eum in limine domus, et assidet ei, Ketub. 75a. Proverbium cujus sensus; mulier quae vilissimi quoque opificii maritum habet, tamen non pudet eum pro marito publice agnoscere, prae foribus domus ei assidere, et cum eo confabulari. Sic explicatur in glossa. R. Ar. ex seq. vocis significato exponit *custodem olerum, ut raparum, raphanorum, brassicae* etc. Alii *tritorem* explicant, qui frumentum excutit et purgat. Alii per מאום *abominabile, abjectum* explicant, eo quod מאום in lingua graeca vocent נפס, ut in Aruch scribitur. Puto eum hic respicere ad gr. νήπιος *infans, stolidus, stultus.* Simile dictum vide in שומשמנא.

נָפּוּס napus, *napa rotunda*, מין צנון species raphani, ut scribunt Hebraei. Ap. Tos. scribitur etiam per צ in fine: unde הלפת והנפוץ rapa et napus, Kil. c. 1. initio. At alibi שרשי החזרים צנון והנפוס radices lactucae, raphani et napi, Okezim cap. 1. ab initio. Quidam interpretantur *pastinacam*, ait Aruch. Sic quod mox in Aruch hoc loco scribitur דנפסא, id hodie in T. legitur דנפצא qui excutit, Ned. 118. in fine capitis. Rursus in Aruch, הַמְנַפֵּס, id in T. legitur הַמְנַפֵּץ excutiens linum, Sab. 105b. in Misna. Hae duae literae sunt ejusdem organi, unde inter se commutantur.

נַפֵּץ *spargere, dispergere: effundere: exprimere, excutere, contundere cum dispersione.* Convenit cum hebraeo נפץ et פוץ. Praet. וּנְפַץ טלא et expressit rorem, heb. וימץ, Jud. 6, 38. Femin. וּנְפַצַת קולתיה et effudit hydriam suam, hebr. ותער et effudit, evacuavit, Gen. 24, 20. וּנְפַצוּ כדיא et disperserunt hydrias suas, hebr. ונפוץ, Jud. 7, 19. Part. נגר אעין נָפֵץ בחוטא faber lignarius excutit cum filo, sc. lignum, filo mensorio illud metitur, Jes. 44, 13. Pahel Praeter. נַפְּצַנִי כמן ריקן dispersit, comminuit me quasi vas vacuum, Jer. 51, 34. Part. כפטישא דְמְנַפֵּץ כיפא sicut malleus qui dispergit petram, heb. יפצץ, Jer. 23, 29. Pl. מְנַפְּצָן עמר excutiunt lanam, Esth. 1, 11. et passivum, כאבני גיר מְנַפְּצָן sicut lapides calcis dispersos, Jes. 27, 9. Ithpah. Imperat. אִתְנַפְּצִי מעפרא excute te ex pulvere, Jes. 52, 2. heb. הִתְנַעֲרִי. Ap. Tos. הא דנפצי נפוצי דסרקי סרוקי sive excutiant excutiendo, sive pectant pectendo, Bk. 93. Et proverbium פוץ מלחא etc. Vide in מלח supra. גזז ולבן ונפץ וטוה וארג totondit, mundavit, excussit, nevit et texuit, Ber. f. 58a. חזא רבנן דקא מנפצן גלימייהו vidit Rabbinos excutientes pallia sua, Sab. 147a.

מַפֵּץ *malleus bellicus verutus equitum*, Rab.

נָפוּץ *raphani species, similis rapae*, Talm. הלפת והנפוץ rapa et raphanus non sunt heterogenea, Kil. ab initio.

נפק *exire. egredi, prodire.* Respondet hebraeo יצא.

Praet. נְפַק אתוראה egressus est Assyrius, Gen. 10, 11. Fem. ודתא נֶפְקַת et lex egressa erat, Dan. 2, 13. quod Targumice dicitur, כאשא נְפַקַת sicut ignis egressus est, Num. 21, 29. די נְפָקְתְּ מתמן unde egressus es, Gen. 24, 5. נְפָקִית למסטן egressus sum ad adversandum, Num. 22, 32. נְפַקוּ מן תיבותא egressi sunt ex arca, Gen. 8, 19. Fem. נְפָקָא נשיא egressae sunt mulieres, IS. 18, 6. נְפָקוּ אצבען egressi sunt digiti, Dan. 5, 5. quod scribitur cum Vav in fine, sed legitur נְפָקָה ex plurali feminina forma: דִנְפַקְתּוּן ממצרים qui egressi estis ex Aegypto, Exod. 13, 3. נְפַקְנָא ממצרים egressi sumus ex Aegypto, Num. 11, 20. Part. praesens נגר וְנָפֵק profluebat et prodibat, Dan. 7, 10. Pl. אתון נָפְקִין vos egredimini, Exo. 13, 4. Sic Dan. 3, 26. Fem. דְנָפְקָא מהתצפא quod egreditur festinanter, Eccl. 10, 5. ברתיה נָפְקָא filia ejus egrediebatur in occursum ejus, Jud. 11, 34. Infin. ונפק מִפַּק ותאיב et egressus est egrediendo et reversus est, Gen. 8, 7. בְּמִפַּק ישראל in egrediendo Israel, cum egrederetur Israel, Ps. 114, 1. לְמִפַּק ולמיעל egredi et ingredi, Deut. 31, 2. Aff. בְּמִפְּקֵיה in egrediendo ipsum, Exo. 28, 35. זמן מִפְּקָךְ tempore egressus tui ex Aegypto, Deut. 16, 6. בְּמִפְּקִי ממצרים in egredi me, cum egrederer ex Aegypto, Exo. 13, 8. בְּמִפַּקְהוֹן in egrediendo ipsos, Exod. 5, 20. בְּמִפַּקְכוֹן egredientibus vobis, Num. 23, 5. ביום מִפַּקְנָא in die egredi nos, Jos. 9, 12. Imper. פּוּק exi, IIS. 16, 7. פוקו חלתיכון egredimini vos tres, Num. 12, 4. ופיקו לותי et exite ad me, IIR. 18, 31. Fut. מפק אֶפּוּק אף אנא egrediendo egrediar etiam ego, IIS. 18, 2. וְתִפּוּק לחילת בר הנם et egredieris in vallem filii Hinnom, Jer. 19, 2. Femin. תִּפְּקִין מקרתא egredieris ex urbe, Mich. 4, 10. יפוק כען אבא egrediatur nunc pater meus, 1 Sam. 22, 3. מחר נִפּוּק לותכון cras exibimus ad vos, IS. 11, 10. אם תִּפְּקוּן מכא si egrediamini hinc, Gen. 42, 15. יפקון בקנינא סגי egredientur cum substantia multa, Gen. 15, 14. Aphel אַפֵּיק *exire, egredi fecit, eduxit, produxit, protulit, exportavit.* Praet. ארי אַפֵּיק שום ביש nam protulit nomen malum, Deut. 22, 19. די הַנְפֵּק quae exportavit, Dan. 5, 2. אַפְּקָךְ eduxit te, Deuter. 16, 1. אַפְּקִנּוּן לקטלא eduxit eos ad occidendum, Exod. 32, 12. אַפְּקָנָא eduxit nos, Exod. 13, 14. דְאַפֵּקְתָּא ממצרים quem eduxisti ex Aegypto, Deut. 9, 12. מן רחמא אַפֵּקְתַּנִי ex utero eduxisti me, Jobi 10, 18. דְאַפֵּקְתָּנָא מתמן qui eduxisti nos inde, Deuter. 9, 28. דְאַפֵּקִית יתהון qui eduxi eos, Exod. 29, 46. דְאַפֵּקְתָּךְ qui eduxi te, Gen. 15, 7. דְאַפֵּקְתִּנּוּן qui eduxi eos, Ez. 20, 14. אַפֵּקְתַּהּ eduxi eam, Zach. 5, 4. דְאַפִּיקוּ quam eduxerunt, Exo. 12, 39. אַפֵּקְתּוּן יתנא eduxistis nos, Exo. 16, 3. Part. Benoni, דְמַפֵּיק זעפא qui profert procellam, Ps. 135, 7. Infin. לְאַפָּקָא ad educendum, Exo. 6, 13. Aff. בְּאַפָּקוּתֵיה in educere ipsum, cum educeret ipse, Deut. 29, 25. לְאַפָּקוּתֵיה ad educendum eum, Jer. 39, 14. בְּאַפָּקוּתָךְ cum eduxeris tu, Exod. 3, 12. בְּאַפָּקוּתִי cum educerem ego, Exod. 16, 32. לְאַפָּקוּתְהוֹן ad educendum eos, Exo. 12, 32. לְאַפָּקוּתָנָא ad educendum nos, Exod. 14, 11. Imperat. אַפֵּיק educito, Exod. 24, 14. אַפֵּיק יתי educ me, Ps. 25, 17. אַפְּקִנּוּן לותנא educ eos ad nos, Genes. 19, 5. אפיקו educite, Gen. 45, 1. Fem. אַפִּיקִי גבריא educ viros istos, Jos. 2, 3. Fut. אַפֵּיק יתהון educam eos, Ez. 20, 38. וְתַפֵּק מנך et efferes vasa tua, Ez. 12, 4. הוא יַפֵּיק ipse educet, Ps. 25, 15. ותְהַנְפֵּק מפומך מליא et profers ex ore tuo verba, Jobi 15, 13. יַפְּקִנַּנִי educet me, Mich. 7, 9. נַפֵּק לכון מיא proferemus vobis aquas, Num. 20, 10. יַפְּקוּן מלין proferent sermones, Job. 8, 10. Item *expendere*, ut apud Hebraeos הוציא: ut דְמַפְּקִין כלעא qui expendunt siclum, Deut. 1, 12. in Jon. Ithpeh. vel Ithpah. Praet. אִתַּפַּק עמא eductus est populus ejus, Ez. 24, 6. Part. מִתַּפְּקִין educuntur, heb. הַמּוּצָאִים, Ez. 47, 8. Sic Ez. 14, 22. Sed Jer. 38, 23. respondet activo מוֹצִאִים, unde paraphrastes videtur legisse מוּצָאִים. Fem. היא מִתַּפְּקָא ipsa educta est, Gen. 38, 25. Ti. אפוקי גלימי דתכלתא producito pallia hyacinthina, Gl. קח accipe.

נָפֵק *egrediens, exiens:* נפק מן דכלל egreditur, excipitur a regula, apud Rabbinos.

נָפֵק בַּר (quod vulgo effertur et punctatur נְפַק) *egrediens foras*, i. e. *meritorius*, *cynaedus*, hebr. קָדֵשׁ, quod interpretatur Aben Esra הוא הנשכב *cum quo concumbitur, ad concubitum masculum prostitutus*, i. e. ut R. Sal. ait, מזומן למשכב זכור vel ut alius interpres ait, בן ישראל מיוחד ומופקר לזנות. Hinc in TgH. ולא יהי נפק בר מן בני ישראל neque erit egrediens foras, meritorius ex filiis Israel, hebr. קָדֵשׁ, Deut. 23, 17.

נָפְקָא *egrediens, discurrens, vaga, vagatrix: femina scortatrix, scortum, cujus proprium vagando varietatem libidinis quaerere, cum contra casta domi resideat, domestica curans.* Simili sensu sumitur ut praecedens, sed forma constructa, et respondet fere hebraeo זונה *meretrix*, et קדשה *scortum, prostibulum*, et interdum masculino קדש *cynaedus:* ut לא תהוי נַפְקַת בָּרָא מבנתהון דבית ישראל non sit meretrix e filiabus domus Israel, hebraeice קדשה Deut. 23, 17. הַכְנַפְקַת בָּרָא יתעבד ית אחתנא an sicut meretrix fiet soror nostra? heb. הַכְזוֹנָה, Gen. 34, 31. כחשבחת נפקת ברא sicut canticum meretricis, hebr. הזונה, Lev. 23, 15. בית נפקת ברא domus meretricis, lupanar, Jer. 5, 7. ואף נפקת ברא הוא בארעא etiam prostibulum (masculum) fuit in terra, IR. 14, 24. In hebr. est קָדֵשׁ masculinum, itaque vel נפקת ברא utrumque prostibulum significat, aut dicendum fuisset נפק, ut ante in TgH. Verbum autem masculinum הֲוָה videtur significare, priorem locutionem etiam de prostibulo masculo usurpari, aut dicendum fuisset הֲוַת. Sic ושאר נפקת ברא דאשתאר et reliquum scortorum, quod remansit (gen. mascul.) in diebus Asa, heb. ויתר הקדש, IR. 22, 47. Plur. ופלי נַפְקַת ברא et exstirpavit scorta, heb. קדשים, IR. 15, 12. Hinc scribit Elias in suo Thisbi, esse commune masculo et feminae. Hebraice dicitur יוצאת לחוץ, Kel. c. 24.

נַפְקָנִית *vagatrix, discurrens per plateas mulier*, Rabb.

נִפְקָא ,נְפָקָא *exitus, egressus:* דעביד ליה נפקי אפומה qui facit ei exitus ad ora vel ostia ejus, Erub. 87b. Item *sumptus, impensae:* ונפקתא מן בית מלכא תתיהיב et impensa ex domo regis dabitur, Esr. 6, 4. Item *projectura, prominens aedificii pars:* ארי נִפְקְתָא עבד לגיו לברא quia projecturam fecit in medio forinsecus, IR. 6, 6. in Reg. al. נִפְקְתָא. Item *excrementum, egestio, egestus:* נפקא דכלבא חיורא excrementum canis albi. Git. 69b.

נפקין. B. Ar. ex Jelammedenu, sectione קרח adducit: אמר[53] משל לשושבינא של בת מלך שביקש בניפקין אם אינך תובע בניפקין שלי אף אני אומר שלא מצאתי בתולין לבתך. Quid autem significet hic, non explicat. Philippus Aquinas exponit חסם ובזיון *contemptum et ignominiam.* In meo exemplari omnio alia est lectio. In Vr. s. 26. „Et induit (Saul) vestimenta alia", IS. 28, 8. explicatur; מאנין נפיקא i. e. בגדי בזיון vestimenta contemptibilia, vestes viles et abjectas, ut est in Glossa.

נִפְקוּתָא *egressus, egressio, consequentia, consectarium,* Ri.

אֲפוּקָא ,אפוּקָא *productio, productum, prolatio: exitus, egressus:* באפוקי שבתא in exitu Sabbathi, Pl. קטפא יערעא לְאַפּוּקֵי בר זרעא vindemia attinget productiones sementis, Lev. 26, 5. Jon. alia forma singulari reddit אַפְּקוּת. Est et *Infinitivus formae talmudicae ex Aphel* sive *Hiphil,* ut est in Grammatica nostra Chaldaica, et לאפוקי ad educendum, ad excludendum, ad excipiendum, explodendum, quod alias etiam dicunt, למעוטי ad minuendum. Inde est *praeter, extra, e diverso, e contrario, contra:* לאפוקי רוב הנוסחאות contra multa exemplaria: לאפוקי מאי לאפוקי הא דתנא ר' contra quid? contra id quod tradidit, Ned. 41, 1. אפוקי מדרבי הלל contra R. Hillelis sententiam, contra id quod R. Hillel dixit: אפוקין exceptiones a regula, ap. Ros.

אַפָּקוּת *productum, productio, prolatum:* על כל אפקות מימר per omnem probationem verbi Domini vivit homo, hebr. מוצא, Deuter. 8, 3. Sic כל אפקות ספוותהא omne prolatum labiorum ejus, Num. 30, 13. Ap. Tos. אפקותא *ramus ramorum luxuries circa radicem arboris:* אפקותא דדיקלא rami palmae, Suc. 13. In Ar. exponitur *summitas, vertex,* quasi *exitum* dicas. Unde in Tg. ואתברת אַפְקוּתֵיהּ et fracta est cervix ejus, IS. 4, 18. Sed ibi varietas lectionis. Veneta corrupte habent פְּקוּתֵיהּ: Regia פַּרְקוּתֵיהּ, quod hebr. voci vicinum, quae est מפרקת. R. Sal. legit אַפַּרְקוּתֵיהּ, quod rectum.

דנפק vide in litra ה.

מַפִּיק *producens. proferens: Mappik, punctum grammaticum literis Jod et He impressum, docens eas proferendas, quae sine eo quiescerent.* Plur. מַפְּקִין proferunt. Hoc usurpant Masorethae de א, quando illud in media voce profertur, cum alias in eadem voce quiescat, ut נָאֲוָה, quod alia legitur נָאוָה decorum est, decet.

מַפְּקָא *eductio, productio, egestio: excrementum, stercus:* שויה לבית מַפְּקַת אנשא redegerunt illam in locum egestionis hominum, i. e. in latrinam, IIR. 10, 27. על גלי מַפְּקַת אנשא super orbiculos excrementi humani, Ez. 4, 12. Aff. ותכסי ית מַפְּקָתָךְ et operies excrementum tuum, Deuter. 23, 14. למיכל מַפְּקָתְהוֹן ad comedendum stercora sua, Jes. 36, 12. Ap. Tos. האי ינוקא דלא ידיע בי מפקתיה לשיפיה מישחא infans iste, cujus non dignosci potest locus egessionis excrementorum, ungendus est oleo, gl. שאין ניכר בו נקב פי הרעי in quo non agnosci potest foramen podicis, Sab. 134a. In Ar. utroque legitur literis transpositis בי מפחקי. Sed haec lectio genuina est, quae etiam extat in Aruch manuscripto. Alii explicant, נקב שבגיד.

מַפְּקָן *exitus, progressus, egressus:* ונפק לְמַפְּקָנָא דמיא et egressus fuit ad exitum aquarum, i. e. scaturiginem, IIR. 2, 21. Aff. מַפְּקָנֵיהּ egressus ejus, Ps. 19, 7. Pl. constr. בכל מַפְּקָנֵי מקדשא per omnes exitus sanctuarii, Ez. 44, 5. כד נבעין מפקני מיא sicut scaturiunt exitus aquarum, Ps. 126, 4. Affix. וּמַפְּקָנוֹהִי et exitus ejus, Ez. 43, 11. וכתב משה ית מַפְּקָנֵיהוֹן et scripsit Moses progressus ipsorum, Numer. 32, 2. לְמַפְּקָנֵיהוֹן in progressibus ipsorum, Num. 33, 2. וכל מַפְּקָנֵיהֶן et omnes exitus ipsorum, Ez. 42, 11.

מַפְּקָנוּת *prolatio, prolatum, productio:* מפקנות דתאה productio germinis, Job. 38, 27. היך מפקנות פצדי נחליא sicut productio, egressus alveorum torrentum, Job. 6, 15. ומפקנות ספותי et prolatum labiorum meorum, Ps. 89, 35. במפקנות עבדין secundum egressionem servorum, Exo. 21, 7. למפקנות מיא in productionem aquarum, Ps. 107, 33.

נפר נִפְרְזָא[54] *serpens femina:* In Gem. מאי ברדלס נפרזא מאי נפרזא אפא quid est bardeles: nephresa. Quid nephresa? Serpens, Bk. 16. In parvo Aruch adjicitur esse *serpentem feminam,* et masculum dici צבוע, quasi serpentem coloratum.

נְפַשׁ *augeri, crescere, in abundantiam erumpere.* Praet. ובני ישראל נפישו et filii Israel aucti fue-

[53]) Vide ann. nostra supra p. 169.

[54]) *Pardalis.* Cl. Buxtorfius in eodem perseverat errore sub vocibus אפא, ברדלים et צבוע commisso, quem vero in spicilegio hujus libri, ut s. v. ברדלים demonstravimus, emendavit. Etymologia vocis נפרזא latet. Fortasse lat. est sparsa, quasi pardalis maculis sparsa, gefleckte Hyäne, diceres, id quod cum explicatione ab auctore Ar. data, quae נפרזא pardalem feminam sc. (אפא נקבה), צבוע vero masculum pardum (אפא זכר) denotare admonet, convenit, quia femella hujus ferae maculosior i. e. pluribus *sparsa* est maculis quam masculus. Litera S propter sequentem P vocis sparsa abjecta esse videtur. Legendum igitur esset נְפַרְזָא *ne-parsa* vel נִפְּרְזָא *nip-parsa* (minime ut plerumque נִפְרְזָא nifresa legitur) per Nun formae passivae, quod Talmudici, ut s. v. נמישות et נגפם arguimus, vocibus peregrinis, quasi aramaeae essent originis, praeponi solet.

runt, **Exod. 1, 6.** במדברא נפישו וסגיאו in deserto creverunt et multiplicati sunt, Esth. 5, 14. ונפישו וסגיאו לחדא et aucti multiplicatique sunt plurimum, **Gen. 47, 27.** Infin. formae talmudicae ex Aphel לְאַפּוֹשֵׁי לחדא multiplicare valde, Jobi 38, 15. In **Zohar** והוא רעי לאנפשא et ipse cupit multiplicare vos; אתנשיאו ואנפישו extulerunt se et multiplicarunt, in **Gen. 120.** Convenit cum פוש.

נְפִישׁ *multus, abundans: multum:* נפישי גמלי סבי וכו׳ vide in גמל supra: נפיש הוה אתי אבתריה multum ivit ad illum, saepe, quod non reperiret eum semper domi: נְפִישִׁין אנון multi sunt: רוקא נְפִישָׁא sputum multum, Deut. 25, 9. in Jon. Exemplum hujus vocis, quod adducit B. Ar. ex Talm. Bb. 121a. et Ned. 78a. in nostris libris nunc aliter legitur.

נְפַשׁ, נֶפֶשׁ, נַפְשָׁא *anima, animus: vita, corpus:* על נפש דמית super anima quae mortua fuerit i. e. homine, corpore, Lev. 19, 28. וית כל נפשא חיתא et omnem animam viventem, Gen. 1, 20. Constr. יח נְפַשׁ דאנשא animam hominis, Gen. 9, 5. Aff. בשרא בְנַפְשֵׁיהּ carnem cum animam sua, Gen. 9, 4. ורחמיה יהונתן כנפשיה et dilexit eum Jehonathan sicut animam suam, i. e. sicut seipsum, IS. 18, 1. וטר נַפְשָׁךְ et custodi animam tuam, Deut. 4, 9. ותחקים נפשי et vivat anima mea, Gen. 12, 13. בְּנַפְשְׁהוֹן in animam ipsorum, Ps. 106, 15. בְּנַפְשְׁכוֹן cum animo vestro, Gen. 23, 8. נַפְשָׁנָא anima nostra, Num. 11, 6. נַפְשֵׁהּ anima ejus, Gen. 35, 18. נפשיך animam tuam, IR. 1, 12. Pl. מחרשין יח נַפְשָׁן incantamus animas, Ez. 13, 20. ואישזיב יח נַפְשָׁתָא et liberabo animas, ibid. Constr. כל נַפְשָׁת ביתיה omnes animas domus ejus, Gen. 36, 6. Aff. נַפְשָׁתְהוֹן animae ipsorum, Prov. 1, 18. בְּנַפְשָׁתְכוֹן in animabus vestris, Jer. 17, 21. על נַפְשָׁתָנָא super animabus nostris, Num. 31, 50. Ap. Ros.: In homine sunt שלש נפשות שונות חלוקות זו מזו tres animae diversae, distinctae a se invicem; הנפש החכמה anima sapiens, rationalis, והצומחת לעצמה et vegetativa, והבהמית et sensitiva etc. Vide de his fuse R. Bechaj in Legem 11a. Alias etiam animam rationalem vocant המדברת, Aben Esra Eccl. 7. sensitivam נפש בעלת ההרגשה, vel נפש המתאוה animam appetitivam: בעל הנפש animatum: דיני נפשות judicia animarum, i. e. vitae, criminalia, R. David Jes. 1, 21. Chaldaice דיני נַפְשָׁן, vel דיני נַפְשָׁתָא, Lev. 24, 10. in Tg. Jon. et Hier. In Br. s. 14.: Quinque nominibus vocatur anima נפש, רוח, נשמה, יחידה, חיה. Vide ibi plura. הנפש בגוף כגר בארץ נכריה שאין לו עוזרים וסומכים anima est in corpore sicut peregrinus in terra aliena, ubi nullos habet adjutores etc. Kimchi Ps. 19, 9. בעל נפש homo animosus, cordatus: pius, sanctus: בעל נפש לא יבעול וישנה homo cordatus, sanctus non coibit, et iterabit, Aruch explicat, חסיד המתרחק מרוח עבירה ומדקדק על עצמו sanctus qui elongat se a transgressione, et accurate sibi cavet. Alibi explicatur גרגרן gulosus. Vide in בעל. Aliter נפש מאזנים *anima staterae*, i. e. ferrum concavum, cui lingula est infixa, ut in glossa explicatur, Bb. 89a. נפש המסכת anima liciatorii, i. e. חוטי הערב fila subtegminis, quae transeunt per medium totius panni, sicut anima per totum corpus, scribit B. Ar., Kel. c. 21.

Ponitur etiam נֶפֶשׁ cum affixis pronomibus pro, *ego ipse, tu ipsemet,* quomodo et עצם sumitur: אנא נפשי ego ipse: בנפשך per te ipse: בנפשו per seipse etc.

Item נֶפֶשׁ *monumentum sepulchrale,* ap. Tos.: בונין לו נפש על קברו aedificant ipsi monumentum super sepulchrum suum, Schek. c. 2. in fine. Haec includebantur aliquando sacellulo: unde נפשות שיש בהן בית דירה monumenta in quibus est locus habitationis, Erub. 53a. Hebr. dicitur צִיּוּן, IIR. 23, 17. In Br. s. 82. אין עושין נפשות לצדיקים דבריהם הן זכרוניהם non facienda sunt monumenta justis: verba ipsorum sunt μνημεῖα ipsorum. Legitur et in TH. Schek. c. 2.

מְתַנַּפֵּשׁ *animatum:* גוף מתנפש corpus animatum: לא מתנפש inanimatum.

נִיפָשׁ *spacium:* וניפש חשוון et spacium ponetis, Gen. 32, 16. in Jon.

נוֹפֶשׁ *respiratio, quies:* בו אמצא תמיד נופש in eo inveniam perpetuo quietem: in lib. precum.

נַפְשִׁי *animalis:* כחות הנפשיות virtutes, facultates animales.

נפחי, נפחייה, נפח vide supra in נפט.

נְצָא *fovea, fossa.* Apud Tos. שקל מוליא ושדא בנצא accepit tumulum terrae et projecit in foveam, Bb. 54a. In Ar. scribitur נציא, et explicatur נמוך declivis, depressus locus.

נְצָא *nisus, accipiter,* vel נָצָא, Job. 39, 26. Esth. 1, 2. in Targ. sec.

נְצַב *plantare.* Respondet hebr. נטע. Praeter. נְצַב ארנא plantavit ornum sive pinum, Jes. 44, 14. דנצב כרמא qui plantavit vineam, Deut. 20, 6. Fem. נִצְבַת כרמא plantavit vineam, Pr. 31, 16. כרמין וזיתין דלא נְצַבְתָּא vineas et oleas quas non plantasti, Deut. 6, 11. וּנְצַבְתִּנּוּן et plantasti eos, Ps. 44, 3. ונציבו כרמיא et plantaverunt vineas, Ps. 107, 37. וזיתין די לא נְצַבְתּוּן et oleas quas non plantastis, Jos. 24, 13. Part. Pehil אילן נְצִיב arborem plantatam, Eccl. 3, 2. Ps. 1, 3. דאת נְצִיבָא נצבא בחירא quae plantata es plantatione electa, Jes. 17, 8. Infin. עדן בחיר לְמִנְצַב tempus commodum plantandi, Eccl. 3, 2. Imperat. וּצִיבוּ כרמין et plantate vineas, IIR. 19, 29. Fut. לא תִצּוֹב לך non plantabis tibi, Deut. 16, 21. Fem. עוד תִּצְבִין כרמין adhuc plantabis vineas, Jer. 31, 5. לא יִצְבוּן ויתבון non plantabunt, Jes. 65, 22. וְתִצְּבוּן כל אילן דמיכל et plantabitis omnem arborem cibi, Lev. 19, 23. Ithpeh. Praet. Femin. דְאִתְנְצִיבַת אודנא ביה per quem plantata est auris, Ps. 94, 4. Part. דְמִתְנְצִיב qui plantatus erat, Jobi 5, 3. heb. משריש.

נְצַב, נִצְבָא *plantatio, planta:* נִצְבָא דחדותיה plantatio laetitiae ejus, 5, 7. Sic נִצְבָא דְחֶדְוָתִי planta laetitiae meae, Jes. 60, 21. pro quo mendose in Ven. דְחֶדוּתִי: ויעביד זאוא היך נצבא et faciet ramum instar plantationis, Jobi 14, 9. Affix. יסוף נִצְבֵיהּ defecerit plantatio ejus, Jobi 14, 8. Femin. מעוגית נִצְבְתַהּ ex areolis plantationis ejus, Ez. 17, 7.

נִצְבְּתָא, נִצְבָּא *firmitas, stabilitas, duricies:* ומן נִצְבְּתָא די פרזלא et de firmitate ferri, Dan. 2, 41. Hinc et hebr. נְצִיב *statio, stationarius miles:* item מַצָּב IS. 13, 21. et IS. 14, 1. pro quibus Chaldaeus habet אסטרטיגי *strategi, capitanei:* זרעא דקודשא נִצְבְּתְהוֹן semen sanctitatis stabilitas eorum, Jes. 6, 13.

נְצִיב *idem:* Pl. כִּנְצִיבִין דדקלין sicut plantationes dactylorum, Ps. 144, 12.

מַצָּב *idem:* כמצב גפן בחירא sicut plantationem vitis electae, Jes. 5, 2. Fem. constr. מַצְּבַת כרם plantationem vineae, Mich. 1, 6.

נְצִיבִין *Nesibin, Nisibis. nom. propr. urbis Mesopotamiae*, Ez. 27, 23. pro hebr. כנה, quam quidam *Calnem urbem* esse existimant. At Gen. 10, 10. ponitur in Jon. et TgH. pro hebraeo אכד, non pro כלנה, quod ibidem sequitur. Accad autem in ea parte Mesopotamiae sita est, quam vocant Acabenem, pro Acadenem, et ibi Nisibis urbs. Ap. Tos. פעם אחת הלכתי לנציבין vice quadam ivi in urbem Nisibin, Jeb. fol. 102a.

נְצָא נְצַח *jurgari, rixari, concertare, contendere:* Respondet hebraeis verbis נָצָה et רִיב. Praet. וּנְצָא בלבן et contendit cum Laban, Gen. 31, 36. נְצֵיתָ יהוה לעבדין מצותא contendisti Domine cum agentibus litem, Thr. 3, 58. Regia habent נְצֵיתָא ex Pahel: מא דין לותיה נְצֵיתָא quare cum illo rixatus es? Jobi 33, 13. ולא נְצוֹ עלה et non litigaverunt propter illum, Gen. 26, 22. ונצו רעותא et litigarunt pastores, Gen. 26, 20. Part. praes. אפשר דְנָצֵי עם שדי forte contendet cum omnipotente, Jobi 33, 35. מה אתון נָצַן עמי quid vos litigatis mecum? Exo. 17, 2. והא תרין גברין יהודאין נָצַן et ecce duo viri Judaei contendebant invicem, Exo. 2, 13. Fem. אתתא תגרניתא דְנָצְיָא mulier contentiosa quae rixatur, Pr. 27, 15. Infin. לְמִנְצֵי עם עבדי שקר ad litigandum cum peragentibus falsitatem, Ps. 94, 16. Imper. נְצֵי מצותי litiga litem meam, Ps. 119, 154. Fut. לא תִנְצֵי עם בר נשא מגן ne litiges cum homine frustra, Prov. 3, 30. מטול מה תִנְצֵי עמי propter quid contendes mecum? Jobi 10, 2. וארי יִנְצוֹן גברין quum contenderint invicem viri, Exod. 21, 22. אן לאלהא תִנְצוֹן num cum Deo litigabitis? Jobi 13, 8. Ithpeh. Praet. וְאִתְנְצִיאוּ במשריתא et rixati sunt invicem in castris, Lev. 24, 10. ואתנציאו תרויהון בחקלא et rixati sunt ambo in agro, IIS. 14, 6. Part. נצי וּמִתְנְצֵי contendit et rixatur in lite non sua, Prov. 26, 17.

מַצּוּת, מַצּוּתָא *lis, rixa, contentio:* והות מצותא בין רען et erat contentio inter pastores, Gen. 13, 7. בזדנותא אתיא מצותא per superbiam venit contentio, Pr. 13. 10. במצות כנשתא in contentione congregationis, Num. 27, 14. Per apocopam, דאית ליה דין וּמַצּוּ cui est judicium et lis, IIS. 15, 4. ואיש מצו et vir contentionis, Jer. 15, 10.

נְצַח *vincere, praevalere, superare,* Part. ואתא חבריה וְנָצֵיח ליה et venit socius ejus et vincit eum, Pr. 18, 17. Plur. לא קל גברין דְנָצְחִין בקרבא non est vox heroum vincentium in praelio, Exod. 32, 18. Constr. כחדות נָצְחֵי קרב sicut gaudium victorum praelii, Jes. 9, 2. Fem. אידא משרי נָצְחָא manus exercitus vincens in praelio, Jud. 5, 16. Pl. אי חרפי נָצְחַן אי אפילי num praecocia victura, praevalitura sint, an serotina. Eccl. 11, 2. Pahel Part. וּמְנַצְּחִין בקרבא et vincunt in praelio, Cant. 4, 4. Fut. וּתְנַצַּח יתהון et vinces eos, Num. 16, 14. Ithpeh. Praet. וְאִתְנַצַּח בסומכותהא praevaluit auxiliatoribus suis, Ez. 31, 7. לא אִתְנַצָּחוּ לקבלה non praevaluerunt adversus eum, Ez. 31, 8. Part. הוא מִתְנַצַּח erat vincens, superans, Dan. 6, 3. Infin. Ithpah. בְּאִתְנַצָּחוּתֵיהּ quando vincit, Ez. 31, 5.

Rabbini: מעולם לא נצחני אלא בעל מלאכה אחת nemo unquam me vicit, nisi dominus operis unius.

נִצְחָנָא, נִצְחָן *victoria, triumphus:* וגבר נצחן et vir victoriae, i. e. victoriosus, victor, Job. 22, 8. ונצחנא על ידי גדעון et victoria per manus Gedeonis, Jud. 7, 18. Aff. מרי נִצְחָנִי auctor victoriae meae, Ps. 35, 25. מן קדם מרי נִצְחָנֵיהּ דישראל a domino victoriarum (ejus) Israelis, IS. 15, 29. Pl. מיתין לי אגרת נִצְחָנִין afferebant mihi epistolam victoriarum, Jud. 5, 16. Constr. די עבד לכון נִצְחָנֵי קרביכון qui fecit vobis victorias bellorum vestrorum, Exod. 14, 12. 25. in Jon. et TgH.

נִצְחָנוּת *idem:* מתעביד לכון נצחנות קרביכון perficitur vobis victoria bellorum vestrorum, Exod. 14, 14. in Jon. ונצחנות אדרע מרממא et victoriam brachii excelsi, Deut. 7, 19. in Jon.

נִצָּחוֹן *idem*, apud Ros.: חשוקת הנצחון ישים בעליו מנצח aviditas victoriae reddit hominem victoriosum.

אִתְנַצָּחוּת *idem.*

נִצַּחַת *vincens, insuperabilis, irrefutabilis:* תשובת נצחת השיבו responsum irrefutabile dederat ei.

נִצְחִי *aeternus*, ap. Ros.: כי בה ישיג חיים הנצחיים והחיים הגופיים nam per eam consequetur vitam aeternam et vitam corporalem, R. Levi, Pr. 10, 16. Fem. שתורתנו היא נצחית quod Lex nostra est aeterna, Rab.

נֶצַח, נִצְחִיּוּתָא, נִצְחִיּוּת *aeternitas:* להביא ראיה לנצחיות תורת משה ad adducendum rationem de aeternitate Legis Mosis, Ikkarim Orat. 3. c. 16. initio: וזה השם מעיד על קדמותו ונצחיותו hoc nomen testatur de prioritate et aeternitate ejus, nempe nomen יהוה.

נִצּוּחַ *victoria.* Apud Logicos hebraeos vocatur sic *topica*, sive *topicorum libri:* הקש הנצוח syllogismus topicus: מלאכת הנצוח ars topica, in logica R. Schimeonis c. 8. ספר הנצוח liber topicorum, legitur id in R. Levi Pr. 1, 4. et 24, 7.

נִצּוּחִי *victoriosus.*

נְצַל et in Aphel אַצִּיל *liberare, eripere, eruere.* Part. משיזב וּמַצִּל liberans et eripiens, Dan. 6, 27. Infin. די יכל לְהַצָּלָה qui possit eripere, Dan. 3, 29. הוא משתדר לְהַצָּלוּתֵהּ erat studens liberare ipsum Dan. 6, 15. In Hithpah. הִתְנַצֵּל *se eripere.* Hinc Rabbinis est, *se excusare, defendere, purgare ab accusatione aut columnia illata.*

הִתְנַצְּלוּת *excusatio, defensio, apologia, refutatio,* Verantwortung. Hinc dixit sapiens quidam, קבל

התנצלות מי שבא להתנצל אמת או שקר accipe excusationem ejus, qui venit ut se purget, sive ea vera sit sive falsa. Significat proprie הסרה *remotionem, separationem*, ex usu verbi in isto Exodi, ויתנצלו et abstraxerunt filii Israel ornatum suum, quod Tg. reddit, ואעדיאו et removerunt, Exo. 33, 6. Elias in Thisbi.

נְצַל vel נֵצֶל *caro cadaveris avulsa et separata*, ex significatione ויצל אלהים Gen. 31, 9. Tg. ויפריש et *separavit*. Sic v. 16. Ap. Tos. ועל כזית נצל et propter olivae quantitatem carnis mortuae, sc. Nazireus polluitur et tondetur, Nas. 50a. In Gem. ibid. איזהו נצל בשר המת שקרש quid est nezel? caro cadaveris coagulata et concreta corruptione. Pro קרש in TH. est נתוק avulsa. Gl. נצל המשקה היוצא מן המת כמין לחה. Alia gl. נצל מוהל היוצא מן המת כמין ליחה היוצאה מעפוש הבשר. Vide et Ohol. c. 2. in initio.

נְצוֹל, נְצוֹלָה *tenue, extenuatum, minimum, ab alio separatum:* הלא אצלת לי ברכה מן הניצולות numquid separasti mihi benedictionem ex tenuissimis? Br. s. 67. Gl. מן הריקנות והגרועות ex vacuis et minutis, Ar. החסוכים attenuatis: כזה שהוא מציל מן הנצולות s. 74.

נְצַף et נְצַף *pipire, mussitare, garrire*, idem quod hebr. צפצף. Praet. כסוסיא דאחיד ומנצף כן נְצִיפַת sicut hirundo quae comprehensa est et garrit, sic garriebam, Jes. 38, 14. Fut. ומעפרא מליך יְנַצְּפַן et ex pulvere verba tua mussitabunt, Jes. 29, 4. Pahel Partic. ut ante: item קל עופא דְמְנַצֵּף בכוא vox avis garrientis in fenestra, Soph. 2, 14. Plur. מן זכורו דְמְנַצְּפִין ודמנהמין a divinis qui pipiunt et mussitant, Jes. 8, 19. וקוריהון יְנַצְּפוּן בטולא et perdices ipsorum pipient in umbra, Jes. 34, 15. וִינַצְּפוּן חתולין et mussitabunt cati in palatiis ipsorum, Jes. 13, 22.

נִצְפָּה *capparis, arbor et fructus:* בנות שקמה הופנין ונצפה ficus immaturae, uvae hyemales, et capparis, Ber. 40b. Mox ibidem exponitur פרחא, quod autor Aruch exponit arborem, quae alias dicitur צלף, et fructus ejus nominatur קפרא cappcris. Item in Vr. מה עשה הק"בה זימן אילן של נצפה תעמד וגדרה והיה מתפרנס ממנו כל ימיו quid fecit ipsi Deus? praeparavit ipsi arborem capparis, quae substitit et circumsepsit eam, et fuit ex ea sustentatus omnibus diebus suis, s. 34. in fine.

נְצַץ נְצִיץ נְצַץ *florere, germinare: splendere, scintillare.* Part. וְנָצְצִין כל עבדי שקר et florent omnes operantes iniquitatem, hebr. ויציצו, Ps. 92, 8. Pahel Part. geminatum, ומְנַצְנְצָן כעין נחש et splendentes sicut aes candens, heb. ונוצצים Ez. 1, 7. Fut. וִינַצְּצוּן מן קרתא et germinabunt ex urbe Jerusalem sicut herba agri, Ps. 72, 16. Aphel וְאַנִּיץ נץ et emisit florem, hebr. ויצץ, Num. 17, 8. al. 23. Veneta וְאָנֵיץ. Possit et legi אֲנֵיץ ex quiescentibus secunda. Vide נץ.

ניצוץ נִיצוֹץ *scintilla, splendor, coruscatio:* כניצוץ נורא sicut scintilla ignis, hebr. לניצוץ, Jes. 1, 31. ניצוץ החמה splendor solis, radii solares: בית הניצוץ locus erat domo sanctuarii, in quo sacerdotes quoque excubias agebant, Mid. c. 1. נותנין כלי תחת הנר לקבל ניצוצות ponunt vasculum sub lucerna ad recipiendum scintillas, Sab. cap. 3. in fine: בשעה שחמה זורחת ניצוצות יוצאין ממנה in hora qua sol oritur, radii scintillantes egrediuntur ex eo, Joma 37b. Item *guttae:* נצוצות נתזין על רגליו guttae sparguntur super pedes ejus, Nid. 13a.

נֵץ, נִצָּא *flos*, ut paulo ante: *scintilla:* היך נצא דחקלא sicut flos agri, hebr. ציץ, Ps. 103, 15. Aff. ואתרת נִצַּהּ נתר decidit flos ejus, Jes. 40, 7. נִצַּהּ et dejecerat florem ejus, Exo. 9, 31. in TgH. Pl. היך נִצִּין sicut scintillae, Jobi 5, 7. in secundo Tg. Constr. נִצֵּי דנור scintillae ignis, Job. 41, 10. Veneta נוּצִּין, de quo in נוץ. Aff. נִצַּיי florum vel germinum meorum, Job. 31, 8. Vide de eo etiam mox in נצר. Ap. Tos. נץ של רמון flos malogranati, Okez. c. 2. Est etiam *scintillatio, emicatio, splendor:* unde עד הנץ החמה usque ad splendorem solis, dum sol prodit, et splendere incipit, ac radios emittit, Ber. 2. Quod B. Ar. hic ex Br. adducit נץ שרדה, pro eo legitur illic et alibi לח של שרדה, ut est in לח.

נֵץ הֶחָלָב *flos lactis, herba sic appellata, quae succisa emittit lac:* Schevi. c. 7. in quo agitur de decimatione herbarum.

נִיצוּץ *scintillatio.*

נִצְצָא *accipiter*, Lev. 11, 16. in Targ. Jon. Sic Deut. 14, 15.

נוֹצִיצִיתָא *idem*, Job. 39, 10. al. 13.

נצוק נצק vide in צוק.

נְצַר *surculus, germen, virgultum:* Plur. cum Affix. ולכלבי נִצְרִי יתלשון et germina surculorum meorum avellentur, Job. 31, 8. juxta Regia.

נְצָרִים *salices, virgulta salicum decorticata, vimina ex quibus corbes fiunt:* סלי נצרים של ערבה corbes viminei ex salicibus: עקלין של נצרים idem, As. 75. חבל של נצרים funis vimineus, Erub. 58a.

צוֹרִים *vimina, virgulta, certa species viminum, quae accrevit ad radices palmae in circuitum, tenacissima et ad funes apta:* unde צורי דקל vimina palmae, Sab. 90b. בחבלי רצורי funes viminum ex viminibus lentis et flexilibus facti et contorti, As. 75a. Sic dicitur de virgultis ex quibus canistra fiunt.

נְצוֹרִין *subscudes, retinacula seu vincula lignea, quibus duae tabulae inter se compinguntur et vinciuntur:* ובנצורין מאחד ליה et subscudibus unit illud, Jes. 44, 13.

בֶּן נֵצֶר *Ben Nezer, nom. propr. insignis cujusdam latronis aut praedonis.* Ejus mentio in T. Ket. 51b. de quo R. Sal. in gl. scribit; בן נצר ליסטים היה ולכד עיירות ומלך עליהם ונעשה ראש לסטים וכו' i. e. Ben Nezer fuit latro, et cepit urbes, regnavitque super eas, ac factus est caput seu princeps latronum. Nam in Gem. vocatur לסטים latro, et מלך rex. Hunc locum adduxit Ar. in litera Beth. Sed et alibi mentio fit cujusdam בן נצר Ben Nezer. In Br. s. 76. „Libera me de manu fratris mei, de manu Esavi," Gen. 32, 11. Libera posteros meos tempore futuro de manu posterorum ejus, qui venient contra eos מכחו של עשו ex potentia Esavi. Hoc est quod scri-

ptum est; „considerabam cornua, et ecce cornu aliud parvum ascendebat inter ea," Dan. 7, 8. זה בן נצר hic est Ben Nezer. Et tria ex cornibus prioribus avulsa fuerunt a conspectu ejus: זו שנתנו להם מלכותם מקדין וקרוס וקרדידוסי. „Et ecce oculi velut oculi hominis in cornu isto, et os loquens grandia": זו מלכות הרשעה hoc est regnum impium etc. Eadem extant in Jalkut in Danielem. Isaac Abarbenel in מעיני הישועה fol. 66b. verba ista Danielis explicans, hanc quoque Rabbinorum suorum expositionem adducit, et malitiose hunc Ben Nezer dicit esse Christum, his verbis ראה גם ראה איך פירשו אותו הקרן אחרי זעירא על בן נצר שהוא ישוע הנוצרי וצרפו בענינו כפי המשך הכתוב מלכות הרשעה שהיא אדום כי הוא אומתו attende, qua ratione exponant „cornu illud aliud parvum" de Ben Nezer, qui est Jesus Nazarenus, et juxta seriem contextus cum eo conjungant regnum impium, quod est regnum Edom. Nam illud (scil. regnum) est ipsius populus. Hactenus Abarbenel. Confirmat haec etiam id, quod in Ar. manuscripto hoc loco observavi, ubi sub ordine נצר haec verba subjiciuntur: נצר נצרי המקולל h. e. Nezer est etiam Nozeri maledictus ille: vel a נצר vocatur נוצרי המקולל.

נוֹצְרִי *Nazaraeus. Epitheton Christi Salvatoris nostri est, qui sic dictus, quod educatus sit in urbe* נָצְרַת *Nazareth, quae sita est in Galilaea, in tribu Zabulon, in monte versus septentrionem, et distat a Jerusalem sedecim plus minus milliaribus, sive trium dierum spacio.* Hinc a Judaeis vocatur ישו הנוצרי Jesus Nazaraeus. Deinde in genere נוצרי est Christianus. Pl. נוצרים Nazaraei, Christiani, qui fidem habent in Jesum illum Nazaraeum. Drusius ad locum Actor. 11, 26. Ita ut discipuli nominarentur primum Antiochiae Christiani, scribit: Prius nominabantur Nazoraei, sive Nazaraei, vel Nazareni. Appellant enim הנוצרים τοὺς χριστιανούς. Unde Hieron. de Judaeis loquens, Jes. 5, 18. scribit: Et ter per singulos dies in omnibus synagogis sub nomine Nazarenorum, anathematizant vocabulum Christianum. Posterior aetas, quae proxime Apostolos consecuta est, accommodavit peculiariter ad eos, qui Legem cum Evangelio ita copulabant, ut etiam circumciderentur, et alias omnes ceremonias Legis observarent. Sic accipies apud Hieronymum, ubi sic scribit: Evangelium, quod secundum Hebraeos lectitant Nazaraei et Matthaei authenticum esse putant. Hactenus Drusius. Vide eundem Act. 24, 5. Caeterum in Aruch hoc loco, in נצר secundo, adducitur locus ex Gem. Tan. c. 3, 27. בראשון אין מתענין cum hac expositione, יום טוב שלהם הוא dies festus ipsorum est. Apparet facile locum esse mutilum et quaedam esse omissa, quia vocabulum principale deest. Extant autem in compendio Aruch Cracoviensi, et locus integer ita habet, בראשון אין מתענין מפני הנוצרים in primo die septimanae non jejunatur propter Christianos; ratio, quia dies ille est festus apud Christianos; nempe, dies Dominicus, ne ita in die festo ipsorum jejunare videantur. Verba ista exsecta sunt in editione Talmudis Basileensi, extant autem procul dubio in Veneta. In Compendio talmudico עין ישראל etiam legitur, בא׳ בשבת מ״ט לא מתענין א״ר ר׳ יוחנן מפני הגוים in primo die septimanae quare non jejunant? Propter gentes, i. e. Christianos.

נִתְנַצֵּר, הִתְנַצֵּר *Christianus fieri:* היהודים שהתנצרו Judaei qui Christiani fiunt: אם בהתיהד או בהתנצר an in Judaisando, an in Christianisando? utrum rectius faciat, si Judaeus, an si Christianus fiat.

נָקַב *pungere, perfodere, perforare.* Praeter. וּנְקַב חרכא ברשיה et perforavit foramen in janua, i. e. operculo ejus, 2 Reg. 12, 9. Part. Pehil נְקִיב נחיריה perforata erat naris ejus, Jobi 40, 19. Fut. תִּנְקוֹב ליסתיה perforabis maxillam ejus, Jobi 40, 21. יִנְקוֹב נחיריה ibid.

נֶקֶב, נְקַב *foramen:* דאתעביד חללין וּנְקָבִין quod factum est plenum concavitatibus et foraminibus, Ez. 28, 13. Ap. Ros. נקב המחט foramen acus: unde אין נקב המחט צר לשני אוהבים ואין רוחב העולם די לשני שונאים non est foramen acus angustum nimis duobus amicis: neque tota mundi capacitas sufficit duobus inimicis, Mifchar happenin. f. 19. Plur. נְקָבִים *foramina:* Synecdochice *nates:* metonymice *excrementa foraminum:* unde נקבים גדולים excrementa majora, i. e. crassa, stercus, sic dictum, quod ex foramine majori egrediatur: R. Sal. Jud. 3, 24. ad illud, ומסיך את רגליו et tegit pedes suos, i. e. עבד צורכיה facit necessitatem suam, (juxta Chaldaeum) והם נקבים גדולים i. e. sunt excrementa majora. Vide et IS. 24, 4. et Joma in princ. c. 2. Sic Exo. 7, 15. ad illud, „ecce egreditur ad aquas", i. e. לנקביו ad excrementa, scil. egerenda etc. Vide. Dicunt etiam Rabbini: כל המשהה נקביו עובר משום אל תשקצו quicunque detinet foramina sua (i. e. necessitates naturales), transgreditur praeceptum אל תשקצו, Lev. 11, 43. Praeterea Rabbinis etiam est *meatus, porus.*

נוּקְבָא, נוּקְבְתָא *foramina, tam in hominibus quam in brutis:* אם דכר אם נוקבא sive mas sive femina fuerit, Lev. 3, 1. דכר ונוקבא ברא יתהון masculum et feminam creavit eos, Gen. 1, 27. ואם נֻקְבְתָא היא et si foemella fuerit, Lev. 27, 4.

נְקֵבָה hebr. *femina:* unde apud Grammaticos, לשון נקבה vocabulum vel significatum feminae, i. e. generis feminini: סימן נקבה signum generis feminini.

נַקְבוּת. Opponitur זכרות virilitas.

נְקוּבָה *foramen*: synecdochice, *foramen posterius ventris, anus.* Ti. תוחבו מתוך פיו עד בית נקובתו figit illud (veru sc.) per medium os ejus usque per annum ejus, Pes. c. 7. in princ.

מַקָּבָא, מַקָּב vel מַקּוֹב *malleus,* proprie *una parte acutus, ad perforandum accommodatus, altera ad percutiendum et conterendum.* Pl. וּבְמַקּוֹבִין מתקף ליה et malleis roborat illud, Jes. 44, 12. Sic Jer. 10, 4. ubi Regia בְּמַקָּבִין. Hebr. מַקֶּבֶת, unde plur. מַקָּבוֹת.

מַקְבָן *tuditanus* (ut Festus appellat) i. e. *homo cujus caput tuditi simile, oblongum sc. instar mallei,*

qui una parte acutus, altera obtusus est. Hoc in primogenitis fuit vitiosum, Bech. 43b.

נָקַד ***punctare, punctis notare, puncta vocalia ascribere:*** ספר נָקוּד liber punctatus: מְנֻקָּד punctis respersum. החרובין משינקדו siliquae donec punctatae fiant, puncta emittant, Mascr. c. 1. in initio.

נְקוּד ***punctatio:*** נְקוּדָה ***punctum, punctum vocale,*** apud Grammaticos: נקודת הראש punctum capitis, verticale: הארץ היא כנקודה בתוך העגולה terra est instar puncti (centri) in circulo. De decem vocibus punctatis in Lege, vide hoc loco in Aruch, et in Abhoth R. Nathanis, c. 33.

נוֹקְדָן ,נַקְדָן ***punctator, qui puncta vocalia ascripsit,*** quomodo quidam Rabbi Moses hannakdan, i. e. punctator fuit dictus. Hinc נוקדנים ***subtilisantes, subtilitatis scrutatores et studiosi,*** qui etiam dicuntur דייקנין.

נקודים ***orbiculi parvi panis instar dimidii ovi,*** Terum. c. 5.

נוֹקֵד ***pastor pecudis, pecunarius,*** sic dictus, quod plerunque pecudes parvas *punctis* sive *maculis* notat, ut ab invicem discernantur. Unde in libro Tanchumah כי חשא legitur: מלך מואב היה נוקד מאי נוקד רועה rex Moab erat noked, IIR. 3, 4. Quid est noked? pastor.

נָקְדוֹר ***pecuarius, pastor vel dominus pecorum:*** אין גנאי למלך לדבר עם נקדורו non est turpe regi, loqui cum pecuario suo, Vr. s. 1. gl. בעל מקנה רועה צאן. Erravit hic Guido cum Munstero. In Jalkut Lev. ab initio exponitur רועה הצאן.

נַקֵּד ***expunctare, emaculare, mundare, expurgare,*** per antiphrasin: מנקד חצרו expurgat conclave suum: בעינא דְּתִינַקַּד ארעאי cupio ego ut mundetur ager meus, i. e. שתהי נקייה ut sit purus, nec opus habeat fimo, Bm. 103b.

נְקִיד ***Nekid, mundus, purus: nomen angeli, qui cibis et panis custodiae praefectus est:*** unde apud Tos.: איסרא דמזוני נקיד שמיה principis ciborum Nekid est nomen ejus, Pes. 111b. Nekid, q. d. purus, ex significatione נקיות mundiciei, qui idcirco non vult, ut panis micae et fragmenta decidant in terram, ac pedibus conculcentur. Hinc etiam, חמרא נקידא vinum purum, limpidum, Git. 69a.

מְנַקְּדוּתָא ***expurgatio, emundatio, mundicies:*** האי דכנשי נשורי משום מנקדותא illi qui colligunt (everrunt) reliquias (micas panis et ciborum) mundiciei causa, Chol. 105b. Sic in Aruch. In textu talmudico Gemarae legitur per ר non per ד. quasi a נקר. Et sic in superiori loco ex Bm. Sed in Pes. legitur per ד. Citat etiam B. Ar. ex As. 30a. אמנקדותא קפדי ubi iterum per ר legitur in Talmud. Glossa autem explicat per נקיון.[55]

נקדים ***podagricus,*** ut in glossa explicatur, TH. Ber. 3c.

נַקְדִּימוֹן ***Nicodemus,*** vel ***Nakdimon filius Gorionis, homo honoratus et dives.*** Ejus pietas et miracula describuntur in Tan. 19. et 20. et Ketub. 66b. Vide et Juchasin a f. 19. ad 23.

נָקָה ***mundum, purum esse:*** metaphorice ***immunem, innocentem esse*** etc. Vide Lexicon hebraeum. Ithpahel ובמיא לא אשתטיף לְאִתְנַקָּאָה et aquis non fuit immersus, ut mundaretur, Ez. 16, 4. pro quo in Venet. לְאִתְנַקָּרָא. Ex Pahel כמא דְמְנַקֵּן בבוריתא sicut purificant cum sapone, Jes. 1, 25.

נָקֵי ,נְקִי ***immunis:*** לית דנקי non erat qui immunis esset, IR. 15, 22. hebr. נָקִי. Alias semper, juxta Eliam, hoc vocabulum in hoc sensu in Tg. redditur זכאי justus. Legitur tamen et in TgH. נְקִין כחלבא puri sicut lac, Deut. 6, 3. Et in Daniele, כעמר נְקֵא ut lana munda, Dan. 7, 9. Apud Ros. נקי mundus, purus: לשון נקי sermo mundus, honestus, ut; Gen. 39, 6 Reliquit igitur omnia, quae erant sibi, in manu Joseph, neque quicquam cum illo noverat, כי אם הלחם nisi panem quem comederat. Gl. R. Salomonis: היא אשתו אלא שדבר בלשון נקייה intelligitur uxor ejus: sed loquitur munde, honeste. Per „panem" hic Hebraei intelligunt uxorem, quod eliciunt per artem cabalisticam gematriam. Vide Baal Turim. Deinde etiam est ***vacuus, inanis:*** ut יצא נקי מנכסיו exivit ille purus a facultatibus suis, i. e. vacuus, exhaeres, sine haereditate: נקבה נקייה באה femina vacua venit in mundum, gl. חסרה, Nid. 31b. Pl. נְקִיֵּי הדעת nitidi animo, bene conscii sibi, immaculatam habentes conscientiam, Sanh. c. 3.

נְקִיּוּת ***puritas, mundicies.***

נָאקָה ***camelus femina.*** Ap. Tos.: במה בהמה יוצא' ובמה אינה יוצאה הגמל באפסר ונאקה בחטם cum quo bestia egreditur et cum quo non egreditur (scil. in die Sabbatho?) camelus cum capistro, camela cum annulo narium, Sab. cap. 5. in initio Mischnae. In Mischnajoth parvis glossa est: Naka est גמל נקבה camelus femina, sic appellata in lingua arabica, quae quia opus habet major cura et custodia, ideo perforant nares ejus et indunt illic annullum ferreum cum fune, quo retinetur. Iste annulus dicitur חטם a חֹטֶם naribus. In Ar. hoc loco legitur: לגמ' ג' שמות בלשון ערבי כשנולד קורין לו אלקעוט וכשגדל קורין לזכר בכיר ולנקבה בכרה. כשראויה למשאוי קורין לזכר גמל ולנקבה נאקה ופירוש נאקא חיורתי גמלא חיורא בחורה id est, camelo tria nomina sunt in lingua arabica: quando nascitur, vocant eum Alkaut: quando crescit seu adultus est, masculum vocant בכיר Bechir, feminam בכרה Bichra. Quando aptus est oneri ferendo, tunc masculum vocant גמל camelum, feminam נאקה Naka. Explicatio nominis *Naka* est ***albus:*** et camelus albus electus est. Haec ibi. Patet ergo hinc, Naka nomen arabicum. Significatio accedit ad נָקָה ***purum, mundum, nitidum, limpidum, clarum esse,*** et

[55]) Item vox נקד legitur in Para cap. 1. ubi arab. est نَقَد ***genus ovium deforme, et brevipes*** (Cast. lex. ar. II. 2396). Ceterum complures inveniuntur voces ad radicem נקד spectantes, quae autem, ut suo loco arguemus, mendose sunt pro נקר per Resch.

talia sunt alba; et inde arabice نَقِيَ quod expurgatur ut nitcat, مُنَقِّي purgans, مُنَقَّى purificatum, mundatum, ut notat Schindlerus in suo Lexico Pentaglotto. Hinc et in supra adducto loco ex Talmud subjicitur in Gemara: אמר רבה נאקתה חורתי inquit Rabba, Naketha idem est quod albus. אוכף של נאקה טמא ephippium camelae pollutum est, Kel. c. 23.

נְקַט *molestum, taediosum esse: molestia, taedio afficere, affligere.* Part. ומן תתבא דְנָקִיט ליה et propter fastidium quod molestum est ipsi, Jobi 33, 20. Possit et explicari; quae occupavit, comprehendit, invasit eum, ex altera significatione, quae sequitur: די נָקֵט יתיה רוחא דנקטא למלכי quae taedio afficit, affligit eum spiritus, qui afficere solet reges, Esth. 6, 1. Possit et illud explicari; comprehendit, invasit. Pahel Fut. עד אימת תְּנַקְטִין נפשי quousque molesti eritis animae meae, hebr. תגיון Jobi 19, 2. Forte melius legeretur תְקוּטְטוּן, vel scriptum fuit חיקטון pro תקיטון ex Aphel a קוט. Haec significatio oritur ex hebraeo קוץ, commutatis pro more ט et צ.

II. נְקַט *capere, accipere, recipere, tenere.* Part. דהוה נָקִיט בידיה quod tenebat manu sua, Esth. 5, 2. Pl. וכהניא נָקְטִין בידיהון חצוצרתא et sacerdotes tenebant manibus suis tubas, Esth. 8, 15. in Venetis. Apud Tos. porro hoc significato usitatissimum est: unde apud Eliam, נקוט האי כללא בידך accipe hanc regulam in manum tuam: לישנא מעליא נקט linguam sublimem, excellentem accepit, i. e. praeclare locutus est, sublimi orationis genere usus est: נקטינן recipimus, ratum, confessum, fixum habemus, pro דקא נקיט גנבי: נקטין אנן qui capit fures.

נקוטאי *Nekutaei, homines* שנתלקטו *qui collecti sunt ex variis locis, ac proinde varios mores habent: turba, colluvies variorum hominum, quales in portis urbium majorum plerunque convenire solent, ut conducantur ad operas, vel quales in urbibus novis conveniunt ad sedes ibi figendas.* De horum juribus disputant in Talm. Bm. 83b. Huc pertinet, נקיטא ברבראי colluvies barbarorum, MK. c. 5, 8. Vide Aruch.

נְקִיטָה *acceptio.*

מַנְקְטָא *pallium scapulare, collare muliebre ornatus, quo die Sabbatho exire ipsis illicitum,* Sab. fol. 59b.

נִיקְטְמוֹן *instrumentum musicum simile formae pedis,* Kel. c. 15. in fine.

נקל ניקלי *vestimenti genus,* in TH. Sab. c. 16. quod in Talm. Bab. eodem cap. fol. 120a. vocatur אונקלי. Vide de eo in litera א.

ניקלוגוס נִיקְלוֹגוֹס *advocatus:* אם אתה מבקש לזכות בדין מנה לך ניקולגוס פקן si tu cupis vincere in judicio, constitue tibi advocatum N. Aruch adducit ex libro Pesikta. Sic legitur in Jalkut Num. f. 250c. et exponitur in margine מליץ *orator advocatus.* Corruptum est ex gr. aliquo a λέγω derivato, q. d. νικόλογος. Est autem Graecis δικαιόλογος *causidicus.* Unde videtur esse pro דיקולוגוס.

נקלב ,נקלס ,נקליבס et נקלווס *dactyli* vel *palmulae species, Nicolaus.* In T. As. 1. in Misna, אף דקל טב וחצב ונקליבס אסור למכור לע"א etiam dactylos bonos et חצב, et nicolaos non licet vendere idololatris. Glossatores hic scribunt, esse *speciem herbae alicujus praestantis.* Sed in Gemara explicatur per קורייטי i. e. *caryota.* Vide locum in ordine קרי, in קורייטא. In TH. Ber. 10. דנשייא משלחין ליה נקלווין cui mulieres mittebant nicolaos. In Bemid. rab. s. 3. ab initio, חמר הזה עושה תמרים רוטבים נקלווסים נובלות ועושה סולין palma haec producit dactylos recentes, nicolaos, deciduos, et producit spinas. In Vr. s. 30. ומה עלינו לעשות ליקח לולב ואתרוג ונקלס[56] et quid nobis est faciendum? accipere debemus ramum palmae et citrum, et nicolaum. B. Ar. adducit quoque ex hac significatione in litera ק, in קלון secundo ex Pesikta, אעליה אהד קילון אותביה תחות חד אילן attulit nicolaum, et collocavit eum sub arbore quadam. Scribit tamen, in aliis exemplaribus pro eo legi אחד דקל. In Midr. Tehil. Ps. 92. prave pro hac voce legitur מקלסים. Nullus, nec Hebraeorum nec Christianorum, hactenus originem hujus vocis est assecutus. Est latinum *Nicolaus,* de quo Plin. lib. 13. c. 4. ubi de palmis agit: Sicciores in hoc genere Nicolai, sed amplitudinis praecipuae, quaterni cubitorum longitudinem efficiunt. Atheneus lib. 14.: De palmulis, quas Nicolaos vocant, et quae advehuntur e Syria. hoc tantum vobis possum dicere, ab Augusto Imperatore hoc nomen inditum fuisse, qui admodum eo cibo delectaretur, quod Nicolaus Damascenus ejus amicus, palmulas saepius illas ad ipsum mitteret. Fuit quidem is Nicolaus Peripateticus, et historiam luculentam condidit. Haec Atheneus. Inter varias itaque scriptiones optima videtur esse נקלווס.

נְקָלִיטִין[57] *postes lecti duo oblongi, quorum unus capiti, alter pedi apponitur, et injicitur ipsis superne lignum per longitudinem, super quo expanditur linteum pro tegumento lecti, ut sit instar tentorii:* פורס על גבי נקליטי המיטה expendens (velum) super postes lecti, Suc. f. 10a. המיטה שנקליטיה יוצאין lectus cujus postes egrediuntur, Sanh. f. 20b. At quatuor lecti postes in quatuor angulis vocantur קינופות, ut di-

[56]) Sequuntur hic voces לה' אלהינו domino Deo nostro (ליקח לולב ואתרוג ונקלס לה' אלהינו), ex quibus elucet legendum esse וְנְקַלֵּס (Fut. verbi קַלֵּס *laudare, celebrare,* καλῶς *alicui acclamare) et celebrabimus, acclamabimus* Deo nostro, minime, ut A. n. וְנֶקֶלֶס legit. Vir ille Cl., ut suspicor, eo in errorem ductus est, quod post verbum לעשות, ut est in verbo ליקח (ליקח) וּלְקַלֵּס esse deberet, ipsisque illis, qui de eo errore Buxtorfium ludibrio habent, fatendum est, locum illum in Midrasch maxime usui linguae talmudicae repugnare.

[57]) Formatum esse videtur hoc nomen ex gr. ἀνάκλιτον, τό (θρόνος ἀνάκλιτος apud Plut. Rom. 26.) quod *sellam brachiatam* denotat.

cetur in rad. קנף. In Targ. על דרגשין דְנִקְלְטֵיהוֹן דדהב טב in lectis, quorum postes sunt ex auro bono, Esth. 1, 6.

נְקַם *ulcisci, vindicare.* Fut. לא תִקוֹם ולא תטר דבבו לבני עמך non ulcisceris neque servabis inimicitiam filiis populi tui, Lev. 19, 18. Jon. reddit per Participium, לא תהוון נָקְמִין non eritis ulciscentes. Elias vult alias semper verbum hebr. נקם in Tg. reddi per פרע. At in TgH. אִתְנַקָּמָא יִתְנַקֵּם ulciscendo ulciscetur se, Exod. 21, 20.

נִקְמְתָא, נִקְמָא *ultio, vindicta:* ונקמתא יתויר et vindictam restituet, rependet inimicis ejus, Deut. 32, 43. in TgH. At Jon. habet, נִקְמָא דפורענותא vindictam poenae: דידי היא נִקְמְתָא mea est ultio, Deut. 32, 35. in TgH.

נַקְמָן *vindictae cupidus:* הנחש הוא נקמן serpens est vindictae cupidus, Br. s. 99.

נקן ניקון[58] *hasta, lancea,* Kel. c. 11. idem, juxta Ar., quod hebr. קַיִן, unde קֵינוֹ hastae ejus, IIS. 21, 16. quod Tg. reddit שופיניה hastae ejus.

ניקָנוֹר *Nikanor, nom. propr. viri, cui contigerunt miracula in mari, cum voluisset ex Alexandria Aegyptiorum afferre januas ad portam orientalem urbis Jerusalem,* Joma 37, 38. Vide eo etiam TH. Tan. c. 2. fol. 66a.

נוקניקא idem quod קנקן per transpositionem literarum, *cantharus,* TH. Joma c. 7.

נֶקַע[59] *fovea, fossa, fissura terrae:* בנקע שהוא עמוק י׳ טפחים in fovea profunda decem palmos, Suc. 25a. ולא ימלא נקעים מים neque impleat fossas aquis, Maschkin c. 1. נקעים עמוקים fossae profundae.

נְקַף *percutere, contundere, confringere cervicem bovis, ac percussione ad lapsum impellere, ut mactetur,* schlagen, et sic respondet hebr. ערף *decollare, cervicem percutere.* Praet. נְקַפְתַּנִי percussisti me, cervicem contudisti mihi, hebr. ותקמטני rugas obduxisti mihi, Jobi 16, 8. Part. praes. כְּנָקֵף כלבא tamquam percutiens, caedens canem, Jes. 66, 3. Part. Pehil fem. דִנְקִיפָא בנחלא quae percussa est in valle, Deut. 21, 6. Futur. וְתִנְקְפִיה percuties eum. Exo. 13, 13. ubi Jon. divisim, תִּנְקוֹף יתיה. Sic Exo. 34, 20. וְיִנְקְפוּן תמן et percutient ibi vitulam in valle. Deut. 21, 4. Ap. Ros. מי שלבו נוקפו אומר כן אל תתחר במרעים וכו׳ is quem cor suum percutit (scil. ob admissa peccata) dicat sic: ne accendaris ira (o Deus) propter maleficos, Pr. 24, 19. et: Ne zelosus sis adversus facientes iniquitatem, Ps. 37, 1. Megil. 6a. Sic in Kerit. 24a. Item juxta Aruch עד דהוה מינקפן כרעיה donec percuterent, colliderent se invicem crura ejus, Joma 53a. ubi legitur דמנגפן, quod idem: אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה homo non percutit (laedit, vulnerat) digitum suum infra (i. e. in terra) nisi proclament hoc (decretum sit hoc) super ipso supra (i. e. in coelo), Chol. f. 7a. נוקף זית שני decutit olivam secundanam. Id faciebant pauperes, raritatem olivarum relictarum decutiendo, non distringendo: אם כן לבו נוקפו quod ita sit; cor ejus percutit eum, i. e. laesam vel malam conscientiam habet; citat hoc B. Ar. ex Nid. 3. sed illic non reperio. Hinc pro *impellere, supplantare ad lapsum,* ponitur. Infin. לְמִנְקוֹף אסתורי ad impellendum, supplantandum gressus meos, heb. לדחות, Ps. 140, 6. Pahel Fut. יְנַקְפִנֵּיה לגהנם impellat eum in infernum, Ps. 140, 12.

נוֹקְפִים *percussores,* Schläger, *laniones,* Maser scheni c. ult.

נְקוּפָא *impulsus ad lapsum, lapsus:* הלא רגלי מנקופא nonne et pedes meos a lapsu, ab impulsione, Ps. 56, 14. Hebr. מִדֶּחִי. Hinc, ut puto, Schindlerus posuit formam absolutam מַנְקוֹף, quasi מ sit formativum.

נִקְפָה, נֶקֶף *percussio, plaga:* unde ad illud ותחת חגורה נקפה et pro cinctura percussio, Jes. 3, 24. in Talmud notatur; מקום שהיו חגורות בצלצול נעשה נקפים נקפים quo loco erant accinctae cingulo pulchro, is erit plagae plagae, i. e. plenus plagis et vulneribus, Sab. 62b.

ניקוּף *idem:* דם ניקוף sanguis percussionis, Chol. 7b. Item *decussio olivarum secunda:* unde זיתי ניקוף olivae decussionis, quae decutiuntur, non manu destringuntur. Sic enim vocabantur reliquae olivarum quae post primam et legitimam destrictionem in arbore remanebant, erantque pauperum, a quibus decutiebantur juxta praeceptum; Ouum excuties olivas tuas, ne ramos sigillatim scrutator post te, peregrini, pupilli et viduae esto, Deuter. 24, 20. i. e. pauperum omnium, qui proprias olivas non possident: Hinc ap. Tos.: זיתי כסיק שנתערבו עם זיתי ניקוף olivae stricturae quae commixtae sunt cum olivis decussionis, Challa c. 3. Vide et in Pea cap. ult.

מַקִּיף *lignum, manubrium securis:* קרדום שנשבר מקופו securis cujus fractum est manubrium, Kelim cap. 13.

Deinde נְקַף syr. est *conjungere, conjungi, cohaerere, adhaerere.* Hinc juxta quosdam:

מַקָּף *Makkaph, virgula duabus aut tribus vocibus transversim interjecta, eas conjungens et scriptura et pronunciatione:* מַקֵּף *cunjungens:* מֻקָּף *conjunctum.* At virgula ista dicitur potius conjungens: et voces ipsae conjunctae. Quidam deducunt a יקף. Vide illic.

נְקַץ נִקְצָא *fragmentum:* היך נקצא דטסא בקלעא sicut fragmentum laminae in funda, Pr. 26, 8. Sic hodie in nostris exemplaribus: in Ar. legitur ביזקא, de quo vide in בזק.

נְקַר *effodere, perfodere, perforare.* Praet. cum aff. נַקְרֵיהּ perforavit eum, Numer. 21, 36. in Jon. וְנַקַּרוּ ית עינוהי et effoderunt oculos ejus, Jud. 16, 21. Infin. בְּמִקַּר לכון כל עינא דימינא effodiendo vobis omnem oculum dexterum, IS. 11, 21. Ex Ithpahel

---

[58]) Gr. νίκων *machina maxima,* cujus mentio fit apud Joseph. lib. 6.

[59]) Arab. نقع *locus depressus, specus, cavum.* Vide supra in נגאין sub נגא.

hinc legitur Infin. לְאִתְנַקָּרָא, mendose pro לְאִתְנַקָּאָה ad emundandum, ut mundareris, Ez. 16, 4. Elias tamen istam lectionem est secutus. Ex Aphel Part. Praet. כטלל כיף מַקַּר sicut umbra petrae effossae, Jes. 25, 5. Ti. תרנגול המנקר באשפה gallus gallinaceus fodiens in fimo.

נִקְרָא ,נִקְרְתָא ,נְקִירָא foramen, caverna. Plur. בִּנְקִירָתָא דעפרא ואבניא in cavernis pulveris et lapidum, Jobi 30, 6. Ap. Tos. עבדי להון נקירתא ויתבי בהון fecerunt sibi cavernas et sederunt in eis. Hinc etiam legendum נְקָרַת, pro בְּקָרַת, Num. 24, 21. in TgH.

נִקּוּר effossio, foramen: perforatio, erosio: ניקור עיניים effosio oculorum: Pl. נקורי תאנים וענבים foramina ficuum et uvarum, a serpentibus sc. vel aliis noxiis reptilibus erosa, Terum. c. 8. אם אית ביה נקורי si sint in ea foramina, vel erosiones, ע"ז f. 30b. Vide et f. 35a. לא חייש אבא לנקורי non curat Abba erosiones serpentis, Chol. 57. In Ar. parvo exponitur germ. biđen. Aliter ההוא צנא דאינקורי canistrum (avium) perforatarum, h. e. quarum pedes supra vel infra genu sunt fracti vel rupti; juxta alios אינקורי aves sunt aquatiles nigrae, maculas in fronte habentes instar foraminum vel punctorum, ut R. Sal. notat in Chol. 57a. B. Ar. legit צנא דנקורי. Metaphorice inquisitio, scrutatio subtilis et curiosa.

נִקְרָא fossio: נקרת תרנגולין fossio gallinarum, Tahor. c. 3.

נְקִירוּתָא fossio, effossio, confossio, perfossio.

נַקְרָן ,נוֹקְרָן fossor, effossor: metaphorice scrutator rei, magis ex curiositate nimia, ut gallus in fimo fodiens, quam justa necessitate, scrupulosus: הנקרנין חופסין אותו scrutatores capiunt, carpunt illum, Ber. 50a. Arabice אלמנקאר, ut in Aruch scribitur: והיו הנקרנים אומרים et fuerunt scrutatores dicentes.

נִיקְּרָא vermis: או ניקרא מקילקתא aut vermis e fimo, As. 28a. quales sc. gallinae e fimo effodiunt. Usus ejus commendatur in medicina, et exponitur in gl. תולעת. B. Ar. aliter explicat, et adducit alium locum ex ע"ז fol. 28a. ubi nunc pro ניקרא legitur כתיתין.

נקורות terebratores, qui molas manuarias, quibus mulieres solent domi molere, perforant et terebrant, secundum Hebraeos, Kid. 82a.

מַקּוֹר ,מַקּוֹרָא terebrum, terebra, a perforando, Kel. c. 29. Rambam explicat כלי אשר ינקרו בו הרחים instrumentum quo perforant molas. Sic Bartenora. Item rustrum, sic dictum, שמנקר בו העוף quod avis eo fodiat: אתא קורה מצראה דמקוריה אריך venit avis Aegyptiaca, cujus rostrum oblongum erat, Br. s. 63.

מנקרותא vide supra in נקר.

נקש

collidere, complodere, concutere se invicem: percutere, pulsare, illidere, incutere. Praeter. femin. וּנְקִישַׁת יַת סכתא בצידעיה et illisit clavum in tempora ejus, Jud. 4, 21. וְנָקְשַׁת בסכתא et incussit clavum, Jud. 16, 14. Hebraice respondet hic verbo הקע figere, infigere. Part. וארכבתיה דא לדא נָקְשָׁן et genua ejus se invicem collidebant, Dan. 6, 5. Sic etiam legitur in Targum Veneto, Ez. 3, 13. al. 2, 23. Sed in Regiis נָשְׁקָן osculantium, i. e. se contingentium et complectentium, et sic in hebr. משיקות osculantes. Ithpeh. Fut. וְיִתְנַקְשׁוּן אדרעך et collident se invicem brachia tua, Eccl. 12, 13. Ap. Ros. et Tos. הקיש על שערי רחמים ונפתחו לו pulsavit fores misericordiae, et apertae fuerunt ei: ומקיש בקורנס et percutit malleo: מקיש בפתח pulsat ostium: המקיש הקיש על בקרסוליו collidens talos suos, Bech. f. 45a. הקיש על הדלת pulsat ostium, Zabim cap. 4. Proverbium: כמשלם שערי מכדא נקיש ואתי תגרא quando absumptum est frumentum ex medio, pulsat (illud uxor) et venit contentio, Bm. 59a. Sententia proverbialis in maritos et similes curatores publicos negligentes, qui quamdiu de victu et necessariis prospiciunt, pax est in domo: propter defectum autem contentio, et rixae uxoris, fletus puerorum, et mala quaevis oriuntur. Pro נקיש legi alibi נקיט.

נְקִישָׁה ,נקשה collisio, complosio, pulsatio: percussio, ictus.

הַקָּשָׁה idem: בהקשת קורנס ictu mallei.

נוֹקְשָׁה aceti fortis genus, Pes. 43a.

קִישְׁן collidens talos, vel genua, Bech. 41a.

נְקִישׁוֹת nolae, a collidendo sic dictae, tintinabula. Ita explicat Raschi vocem heb. מצלות, Zach. 14, 20.

נָרָא

hyacinthus, hyacinthinus, violaceus. Ap. Tos. לייתי אודרא דנרא דלא משקף sumat particulam lanae hyacinthinae non percussae, As. 28b. Commendatur contra dolorem aurium. Sic citat Aruch: in Talmud legitur per Daleth, דנרא, et explicatur in glossa, מוכין הצבועין בצבע שקורין פווליד lana tincta in colore quem vocant פווליד i. e. violet, violaceum. In Git. 19b. בדקינן ליה במיא דנרא probamus eum aqua hyacinthina vel violacea; glossa hic iterum explicat פוולי violet. B. Ar. מי צבע של תכלת aqua coloris hyacinthini, qua lanam et lintea tingunt. Videtur esse ex lingua arabica: nam Schindlerus in suo lexico inter arabica ponit, נִיר color caeruleus: מַנִיר caeruleus: et נוארה ,נַוָאר hyacynthus.

נרג

נַרְגָא ballista, juxta quosdam: vel tormentum, aut instrumentum majus, quo lapides projiciuntur ad diruendos muros. Pl. נַרְגִין דפרזל secures ferreae, Esth. 1, 3. in Tg. sec. היך נלי אתחשיבו ליה נַרְגַיָּא ut stipulae reputantur ipsi ballistae, i. e. lapides ballistae, vel tormenta bellica, Job. 41, 20. hebr. תותח. Machina bellica omnino hic est. Elias vult esse idem quod נרזן securis, in verbis Rabbinorum. Inde in Gem. legitur, Jesaiam, cum sibi a Judaeis metueret, deglutitum fuisse ab arbore, eique inclusum. Servi regis Manassis, ipsius vitae infesti, forte ad hanc arborem pervenientes, כי מטא נרגא ונסרוה. להדי פומא דישעיה נסרוה לפומיה ונח ליה נפשיה. ומשום הכי איענש לנסורי פומיה משום דקרינהון לישראל עם טמא

*) נקריסא (Midr. ad IR. 8, 54.) νεωκόρος, custos templi, qui operam dat aedibus sacris. Ita etiam in Sr. s. 1. pro נקחת legendum videtur נקרוסו; item in TH. (Ber. c. 2.) pro נקדים lege נקרוס.

שפחים dissecuerunt eam. Cum pervenisset securis usque ad os Jesaiae, secuerunt per os ejus, et quievit anima ejus (mortuus fuit). Propterea autem punitus fuit serrando per os ejus, quia vocaverat Israëlitas, „populum immundum labiis", Jes. 6, 5. Sic paraphrastice explicat ibi textum Gemarae, de morte Jesaiae, in Jeb. 49b. circa finem istius capitis. Item שקל נרגא בר עשר אמין שוור עשר אמין ומחייה בקרסוליה וקטליה accepit securim longam decem cubitos, ac percussit eum in talis-pedum, et occidit eum, Ber. 54b. אתא ר׳ חנינא ושדא ביה נרגא venit R. Chanina et projecit in eam (arborem) securim, Rh. 13a. i. e. impegit securim in arborem, et dissecuit eam: חמרי מקמי נהמא כנרגא לדיקלא dactyli ante prandium sunt sicuti securis ad palmam, Ket. 10b. נרגא דפרזלא דשליט בפרזלא שדר ליה securim ferream quae dominatur ferro, misit ipsi, i. e. secures chalybeas, quibus aliud ferrum dissecari potest, Sanh. 96b. R. Sal. *malleum* exponit.

נרגיל נַרְגִּילָא *genus junci aut viminis, unde funis fit.* Apud Tos. אין מודדין אלא בחבל של אפסקימא מאי אפסקימא נרגילא מאי נרגילא דיקלא דחד גברא, Erub. fol. 58a.

נֵרְגַל *Nergal, idolum*, sic appellatum, quod fecerunt Cuthi, IIR. 17, 30. Ti. נרגל dici volunt per transpositionem literarum, quasi תרנגול. Hinc „et homines Cuthei fecerunt sibi Nergal;" ומאי ניהו נרגל תרנגול et quid est Nergal? Tarnegol, i. e. gallus, Sanh. 63b. Kimchi citat, esse תרנגולת הבר gallinam sylvestrem, i. e. ejus formae imaginem fuisse Cutheis pro idolo. Aliter in TH. ע"ז c. 3. Homines Cuthei fecerunt Nergal; nempe ריגליהו pedes Jacobi et pedes Josephi.

נַרְגִּים narcissus: ita scribitur in Maim. in הלכות ברכות c. 9. In T. pro eo legitur נרקום.

נרד נִרְדָּא nardus: דמקדמת דנה הוה נפק ריחיהון נדיף בעלמא ובתר כן סריו כנרדא quoniam odor eorum exibat diffusus per orbem, et postea foetidi, maleolentes facti sunt ut nardus, Cant. 1, 12. Nempe ubi nardus situm contraxit vel supputruit, amissa suaveolentia, graviter olet, scribit Matthiolus.

שִׁיבּוֹלֶת נֵרְדְּ *spica nardi*, Kerit. 6a.

נַרְדְּשִׁיר[60] *tessera, lusus tesserarum vel latrunculorum*: דמיטללא בגורייתא קיסנייתא ונרדשיר quae ludit cum catulis parvis et tesseris, Ketub. 61b. Glossa בשחוק שקורין אישקקש lusum quem vocant schachium, Schachspiel, latrunculorum lusus. Arabice נרד *tessera, taxilli.*

נרוד נרוד *lectus mortui, feretrum.* Sic adducit Ar. ex Ohol. c. 7. Sed illic non extat.

Deinde adducitur in Ar. נרווד pro *nomine proprio loci*, ex Neg. c. 7. Illic autem nunc in quibusdam exemplaribus legitur נדווד: in aliis נדווד.

נרם נרמקי *genus calceamentorum*[60a], *socci*: B. Ar. citat hinc רב יהודה נפק בה׳ זוגי נרמקי Raf Jehuda exivit cum quinque paribus נרמקי, ex Jeb. 102b. Sed illic legitur nunc מוקי, de quo supra in מוק.

נרק נַרְקִים ,נַרְקוֹם *narcissus*, juxta quosdam: vel *lilium, rosa*: אנא מחילא לנרקים רטיב ego assimilata sum narcisso virenti, Cant. 2, 1. Respondet hebraeo חבצלת lilium vel rosa. Scribitur in fine per ם, sed legendum per ס, ut sit graecum ναρκίσσος, quod Galatinus et Munsterus notarunt. In Venetis aliud ab initio mendum: nam scribitur ברקים per ב. Ap. Tos. נרקום דגנוניתא narcissus vel rosa hortensis, Ber. 43b. In Ar. parvo scribitur, quosdam explicare *salviam*.

נרש נֶרֶשׁ *nom. propr. urbis.* Ti. בשמתא נרש תרביה משכיה ואליתיה in Schammata sive excommunicatione est Neresch, cum adipe cute, et cauda sua, Chol. f. 127a. h. e. omnes et singuli ejus incolae, summi et imi. Germ. mit Haut und Haar, propter summam sc. impietatem suam. Ejus mentio quoque in Sota 10a.

נרת נַרְתֵּיק narthecium, *theca, vagina, chirotheca*: *sacculus, arca, res quaelibet cui aliquid includitur*: טלע גבר ית נרתק יד ימיניה extraxit quisque chirothecam manus dexterae suae, Ruth. 4, 7. Sic v. 8. לא יהוי לכון בְּנַרְתְּקֵיכוֹן מתקלין דנכלין non erunt vobis in thecis vestris pondera fraudulenta, Deut. 25, 13. in Jon. Ap. Ros. et Tos.: בשעת הכנסת כלים בנרתק שלהם hora reductionis vasorum in thecam suam, Joma 54a. לכשתצא חמה מנרתיקה quando egreditur sol e theca sua, i. e. quando oritur, Git. 76b. Sic apud R. Sal. Gen. 18, 1. הוציא הק"בה חמה מנרתיקה eduxit Deus solem e theca sua. In Br. s. 6. גלגל חמה יש לו נרתק שנ׳ לשמש שם אהל בהם sphaerae solis est theca, sicut dicitur: Soli posuit tabernaculum in eis, Ps. 19, 5. Estque piscina aquarum coram eo (sole), et quando egreditur (oritur) tunc Deus debilitat vires ejus (calorem ejus) in aquis, ne egrediatur et incendat totum mundum. Sed tempore futuro Deus sanctus benedictus מערטלו מנרתקו nudat eam ex theca sua, ac inflammabit eo impios, sicut dicitur „et inflammabit eos dies ille venturus", Mal. 3, 19. al. 4, 1. ותיק של ספר תורה ונרתיק של תפלין theca libris Legis, et sacculus tephillin, Meg. 26b. Gl. תיק dicitur de re longa, נרתיק de re brevi: חלץ נרתיק חצים theca sagittarum, R. Sal., Jes. 49, 2. שדיו מתוך נרתיקו extraxit mammas suas ex theca sua, R. Sal. Thr. 4, 3. Est ex Latino, narthecium. Cicero lib. 2. de finibus: Jam doloris medicamenta illa Epicurea tamquam de narthecio premunt.

נש נָשָׁא *homo*, per aphaeresin sic dicitur ab hebr. אנש. Vide in אנש.

Secundo נְשָׁא *pulvis* vel *aroma faciens effluere capillos.* Vide infra in נשם.

Tertio נָשָׁא *socer.* Sic ponunt hoc loco ex Ar., qui ex Bb. 12b. adducit ההוא גברא דזבן ארעא אמצרא

60) Pers. نردشیر *species lusus*, Falluntur Judaei, ait Relandus, qui putant esse ludum *scachicum*, quum sit ludus κυβείας vel ἀστραγάλων, vulgo a suno *tictac* dictus, uti pluribus ostendit Thomas Hyde in libello de Ludis Orientalium p. 4.

60a) ex pelle *molli* (ar. نرمک) confectum.

סמוך לשדה של חמיו juxta agrum soceri sui, et explicat דבי נשיה. Deinde adfert alliud exemplum ex Jeb. 35a. נפסלו מן התרומה דבי נשיהו, quod explicat מתרומה דבית אביהן.

נְשָׂא *ferre, auferre, portare, sumere: accipere.* Praet. וּנְשָׂא המון רוחא et abstulit eos spiritus, Dan. 2, 35. Imper. נְשָׂא עלנא נהור סבר אפך attolle super nos lucem benignitatis vultus tui, Ps. 4, 7. et defecte, שָׂא sumito, Esr. 5, 15. Ithpah. Part. fem. על מלכין מִתְנַשְּׂאָה supra reges extollens se, Esr. 4, 19. Hiphil הַשִּׂיא ap. Ros. *portare fecit.* Ad conjugium translatum נשא est, *nubere, uxorem ducere;* כל הנושא אשה לשום ממון הווין ליה בנים שאינם מהוגנים ut quisquis uxorem duxerit propter divitias, ei erunt liberi improbi, Kid. 70a. In Hiphil הַשִּׂיא *despondere filium vel filiam.* Id parentum est, qui *faciunt ut portet,* i. e. *ducat filius uxorem,* vel *nubat filia marito:* מכאן שאין משיאין האשה אלא מדעתה hinc (ex Gen. 24, 57. „et interrogabimus os ejus") habetur, quod non elocant filiam, nisi ex consensu suo. בקש אביו להשיאו cupiebat pater ejus despondere ipsum, sc. filium. Niphal נִשָּׂא *accipi: nubere.* Uxor enim debet peti et accipi a viro, non petere aut accipere virum: הרוצה להנשא quae vult nubere.

נָשׂוּי, נשוא *uxoratus, conjugatus, connubio junctus et sociatus.* Fem. נשואה *nupta.* His opponuntur פנוי otiosus, caelebs, פנויה innupta. נשואה dicitur statim post consecrationem sub חופה, etiamsi cum illa nondum fiat congressus, qui nunc primum licitus est, non ante.

נִשּׂוּאִין *desponsationes, consecrationes, quae fiunt sub* חופה (vide de ea voce in חפף) q. d. acceptiones, quando mutuae promissiones in conjugium solenniter et publice confirmantur.

נָשִׂיא *princeps:* כדור כן נשיא qualis generatio, talis princeps. Qualis rex, talis grex, et qualis grex, talis lex. Proverbiale. Legitur in Br. s. 80. נשיא בכל מקום princeps in omni loco, princeps universalis. Sic vocabant olim Judicem summum synedriii magni, qui erat caput omnium 70. judicium, Maim. in Sanh. c. 1.

נְשִׂיאוּת *elatio, elevatio: prolatio, prolatum:* נשיאות כפיים elatio manuum: נשיאות שפתיו prolatum labiorum: Item *principatus, dignitas:* נהוג נשיאותך ברמים aestimato dignitatem tuam inter excelsos, praestantes, h. e assuefac te ut converseris cum viris magnis, Ketub. f. 103b. Aruch in רם 2. legit ברמים duc, aestima dignitatem tuam pretiosam, noli eam prostituere etc.

מַשָּׂא, מַשּׂוֹי, מַשְׂאוֹי *onus,* ap. Ros. et Tos. frequens: דומה עליו כמשאוי perinde est ac si esset ipsi onus.

משאים *peripatetici philosophi,* More par. 2. in praef. ab initio.

Deinde apud Logicos, נָשָׂא est *praedicare:* נוֹשֵׂא *portans, sustinens,* i. e. *subjectum:* נָשׂוּא *praedicatum, adjunctum:* ut ראובן עומד Ruben stat. Hic Ruben est נושא subjectum: stat, est נשוא praedicatum. Item ראובן בבית Ruben est in domo. Ruben est נושא subjectum: In domo נשוא praedicatum. המקרים לא ישאו קצתם את קצתם accidentia non praedicantur de se invicem, More p. 1. c. 73.

Praeterea נָשָׂא וְנָתַן *accipere et dare,* i. e. *negotiari:* Item *agere de re aliqua, deliberare, sententias inter se conferre:* אם נמצאו דבריהם מכוונים נושאין ונותנין בדבר si verba ipsorum (testium) consententia deprehendantur, negotiantur, tractant, deliberant de causa, sie handeln von der Sache, Sanh. c. 3. in Misna, לישא וליתן עם חכמים ad negotiandum, id est exercendum se, conversandum cum sapientibus.

מַשָּׂא וּמַתָּן *acceptum et datum, creditum et debitum, emptionis et venditionis commercium.*

נְשַׁב *flare, afflare, perflare, sufflare.* Praeter. רוחא דמן קדם יהוה נְשַׁבַת ביה spiritus Domini sufflavit in eum, Jes. 40, 7. Part. כרוחי מטרא דְנָשְׁבִין על דתאה sicut venti pluviosi qui perflant herbam, Deut. 32, 2. Tg. Jeruschalmi ex Pahel דִמְנַשְּׁבִין. Sic מנשבא על אפי מיא flabat in superficie aquarum, hebraice מרחפת Gen. 1, 2. Aphel אַשְׁבַתְּ ברוח flavisti vento, Exod. 15, 10. in Jon. pro hebr. נשפת, per commutationem ב et פ.

מַשַּׁב *sufflatorium, follis:* כמשב נפחין sicut follis fabrorum, Jer. 6, 29.

נְשַׁב, נִשְׁבָּא[61] *laqueus, rete, pedica:* נִשְׁבָּא ופחי בארחא עקימתא rete et laquei in via profunda, Pr. 22, 5. היך טביא מן נשבא sicut damula de pedica, Pr. 6, 5. ubi legitur prave נִשְׁכָּא per כ. Nam et Rabbinis per ב usurpatum legitur.

נָשׁוּב *idem:* אין פורסין נישובין ליונים non pandunt retia columbis, T. Bk. 79b. Item *flatus:* קש שניתרה בנישוב palea quae dispellitur flatu:

נִישׁוֹבֶת *palea, gluma:* המקבל עליו רובע נישובת לסאה suscipit in se quartam palearum, vel sordium, aut pulveris, ad modium frumenti, Bb. 94a. Haec duo habent ב pro פ, idem cum נשף.

נשג הִשִּׂיג *apprehendere, comprehendere, assequi.*

Hebraeis et Rabbinis usitatissimum verbum est: הִשִּׂיגוֹ apprehendit eum, carpit, refutat, reprehendit: מַשִּׂיג *apprehendens, assequens:* מַשִּׂיגִים *eventa, accidentia, quae aliquem comprehendunt:* מוּשָּׂג *apprehensum, apprehensibile:* חכמה המּוּשֶּׂגֶה sapientia apprehensa, acquisita: הַשָּׂגוֹת *apprehen-*

[61]) Hanc vocem cum arab. נְסָבָה *rete laqueus* conferens eam nomen traxisse putat Schindlerus a notione *spirandi* et *sufflandi,* quia capti in eo (laqueo) spirent et sufflent prae dolore. Magis autem videtur radici נשב, arab. نشب, primitiva inesse notio *infingendi, inhaerendi* imprimis *vi* et *tenacitate* (affin. verbo ישב *sedit,* quasi *infixus* fuit loco), unde ad *flatum,* spiritum scil. translatum est, qui dum e pectore vel animo evolat aëri *infingitur.* Originem igitur trahit nomen נשב quod rete vel laqueum denotat, a notione primaria *fingendi.* (Cf. verb. نشب in IV. conj. *fixit praedae laqueum, eo praedam cepit* venator), minime a secundaria notione flandi, ut vult ille.

siones: השגות החושים apprehensiones sensuum. Dicitur et השגות החושיות perceptiones sensiles.

נשדר[a] .נִשְׁדוּר. Ap. Tos. in Gemara: בפיסתקא הנשדור quantum est pistacium salis ammoniaci, T. Git. 69a. Gl. כשיעור גלנט של ארז מסם שקורין אמואניאקא h. e. quantitatem glandis de aromate, quod vocatur *ammoniacum*. David de Pomis pro אמתיאקא dicit ארמתיאקא *armeniaca mala, chrysomala*.

נְשָׁה *oblivisci*. Infin. cum Fut. ויהי אין מִנְשָׁא תִּנְשׁוּן eritque si obliviscendo obliviscamini, Deut. 8, 19. in Jon. ארכר לא תִנְשֵׁי recordare, neque obliviscaris, Deut. 9, 7. Ithpahel אִתְנְשִׁי *oblivisci, et oblivioni tradi vel dari*. Praet. אִתְנְשִׁי דִּכְרָנְהוֹן oblivioni data est memoria ipsorum, Eccl. 9, 5. די ברך אִתְנְשִׁיתָ ejus qui te creavit oblitus es, Deut. 32, 18. ולא אִתְנְשִׁיתִי neque oblitus sum, Deut. 26, 13. אתנשיתי היך שׁכיבא oblivioni datus sum sicut decumbens sive aegrotus, Ps. 31, 13. אִתְנְשִׁיו אלהא obliti sunt Dei, Ps. 106, 21. אִתְנְשִׁיתוּן יָת פּוּלְחַן טורא דקודשי obliti estis cultus montis sanctitatis meae, Jes. 65, 11. הַאִתְנְשִׁיתוּן nunquid obliti estis, Jer. 44, 9. אין אִתְנְשֵׁינָא si obliti sumus, Ps. 44, 21. Part. דלמא לא מִתְנְשֵׁי forte non obliviscetur, Jes. 49, 15. Pl. דְמִתְנַשְׁיָן qui oblivioni traduntur, Jobi 28, 4. Infin. אם אִתְנְשָׁאָה תתנשי si obliviscendo obliviscaris, Deut. 8, 19. Fut. אִתְנְשֵׁי מלי obliviscar sermonum meorum, Jobi 9, 27. לא תִתְנְשֵׁי דחלתי ne obliviscaris timoris mei, Jes. 44, 21. ויתנשי כל שׂובעא oblivioni dabitur omnis saturitas, Gen. 41, 30. ולא יתנשי neque oblitus est, Ps. 9, 13. Fem. האפשר דְתִתְנְשֵׁי an possibile est ut obliviscatur, Jes. 49, 15. לא תתנשי מפום בניהון non dabitur oblivioni ex ore filiorum ipsorum, Deut. 31, 21. דלמא תתנשון ne obliviscamini, Deuter. 4, 23. דלמא יִתְנַשׁוּן עמי ne obliviscatur populus meus, Ps. 59, 12. כל רחמך יִתְנַשְׁיוּךְ omnes amici tui obliviscentur tui, Jer. 30, 14. אף אלין לא יִתְנַשְׁיָן etiam illa non tradentur oblivioni, Jes. 49, 15. יתנשין עקתא oblivioni traditae sunt angustiae, Jes. 65, 16. Aphel Praeter. אַנְשֵׁי חדות יומא טבא fecit ut in oblivionem venerint dies festi, Thr. 2, 6. אַנְשֵׁי לך obliscitur tui Deus propter iniquitatem tuam, Jobi 11, 6. אַנְשְׁיַהּ אלה חכמתא oblivisci fecit eam Deus sapientiae, Jobi 39, 17. אַנְשְׁיַנִי יהוה oblivisci fecit me Deus omnis laboris mei, Gen. 41, 51. Et intransitive למה אַנְשִׁיתַנִי quare oblitus es mei, Ps. 42, 10. אַנְשִׁיתִי טיבותא oblitus sum bonitatis, Thren. 2, 17. וְאַנְשִׁיתוּן מימרא דאלהא et obliti estis verbi Domini, Deuter. 32, 18. in Tg. Jon. et Hier. ולא אַנְשֵׁינָא neque obliti sumus, Ps. 44, 18. Part. אין מַנְשֵׁינָא ליך si oblitus fuero tui, Ps. 137, 5. Fut. אַנְשְׁיֵיהּ לימיני obliviscar dexterae meae, ibid.

אִתְנַשְׁאָה *oblivio*, Jes. 49, 15.

נְשִׁים *mulieres*, ut hebr. ארבע מדות נאמרו בנשים גרגרניות צייתניות עצלניות קנאניות quatuor proprietates praedicantur de mulieribus: sunt luxuriosae, auscultatrices, pigrae. zelosae, Br. s. 45. Vide et Deut. rab. s. כי תצא. Item אין סוד בנשים non manet secretum in mulieribus: נשים דעתן קלה עליהן mulieres habent animum levem, Sab. f. 33b. מרבה נשים מרבה כשפים qui multiplicat mulieres, multiplicat veneficia, Hillel in Avot c. 2. Nam in TH. Kid. in fine legitur, הכשירה שבנשים בעלת כשפים. In Jelam. Gen. 48, 15. ad illud ותכחש שרה et mentita est Sarah, notatur מיכן פסלו רבותינו את הנשים לעדות hinc illegitimas judicarunt Rabbini nostri feminas ad dicendum testimonium.

נשט. Quae B. Ar. hinc adducit, ea in Talmud hodie aliter leguntur; nempe פשוט, et נטוש non נשוט.

נְשַׁךְ *mordere*, hebr. Ap. Tos. עד שישוכו donec mordeant, h. e. donec ita arcte et spisse cohaereant ut se invicem mordere videantur, Challa c. 2. Sic נשכות mordentes, sc. botri; eodem sensu, Sab. 17a.

נֶשֶׁךְ *faenus, usura pecunaria*, juxta Talmudicos: איזהו נשך המלוה סלע בחמשה דינרין סאתים חיטים בשלש אסור מפני שהוא נושך quidnam est neschech? quando quis mutuo dat siclum pro quinque denariis, duo sata pro tribus, prohibitum hoc est, quia mordet etc. Bm. c. 5. initio.

נַשְׁכָן *mordax:* פרה נשכנית vacca mordax, Bm. fol. 80a.

נשל, Hiphil הִשִּׁיל *decutere fructus de arbore*, idem quod השיר per commutationem ר et ל, ut in aliis multis. Unde in Aruch in של tertio legitur, משילין, משירין, משלשלין pro eodem habentur. Item *excutere, ejicere:* וְיַשֵּׁל יתה מביתה et excutiet eam ex domo sua, hebr. ושלחה, Deut. 24, 1. in Jon.

נְשִׁילָה *excussio, dejectio*: vel *lapsus, casus:* יפתח מת בנשילת איברים Jephtach mortuus est excussione vel lapsu, collapsione membrorum, paralysi: nam quocunque iverat, ibi membrum aliquod נישול הימנו decidit, decussum fuit ab eo, et illic sepultum. Et hoc est quod dicitur: „et sepultus est in urbibus Gilead", Jud. 12, 7. Br. s. 60. Kimchi in Com. ait, היה נופל איברים. Vide et MK. c. 10, 12. נשול איברים paralyticus, in Evangelio Matth. hebraico.

נשם נִשְׁמָא, נִשְׁמְתָא *anima humana rationalis et immortalis:* item *halitus, flatus, afflatus, respiratio:* לא תקים כל נשמתא non servabis in vita ullam animam hominis, Deut. 20, 16. נשמתא דחיי anima vitae, i. e. vivens, vitalis, Gen. 2, 7. כל דִנְשְׁמְתָא רוחא דחיי באפוהי omnis in cujus naribus est halitus spiritus vitae, Gen. 7, 22. ונשמתא דמן et anima cujus, Jobi 26, 4. דִנְשְׁמַת רוח חיין באפוהי in cujus naribus est anima spiritus vitae, Jes. 2, 22. Aff. רוחיה וְנִשְׁמְתֵיהּ spiritum ejus et animam ejus, Jobi 34, 14. נִשְׁמְתָךְ anima tua, Dan. 5, 23. עד כדון כולא נִשְׁמְתִי בי adhuc tota anima mea est in me, omnis halitus, Job. 27, 3. Pl. וְנִשְׁמָתָא אנא עבדת et animas ego feci, Jes. 57, 16. De differentia נפש anima, רוח spiritus,

[a] نشادر vox in pers. et arab. lingua usitata significans *sal amoniacum*.

et נשמה. vide Aben Esram Eccl. 7, 5. Ap. Ros. talmudicos, maxime in dialecto hierosolymitana, dicitur in plurali etiam נשמתין.

נְשַׁם *spirare, spiritum, halitum ducere, halare:* אִנְּשֵׁם vel הִתְנַשֵּׁם *respirare: animari, animatum reddi: recipere spiritum, reviviscere, convalescere:* לחש ליה בשמיה דישו בן פנדירא ואינשם benedixit ei in nomine Jesu filii Pandirae, et respiravit, i. e. et convaluit, TH. ע"ז c. 2. מה עבדת בשניך אמר ליה מן עונתא דיהבת ידך עלוהי אתנשימת, quid fecisti dentibus tuis? respondit ipsi: ex quo tempore imposuisti manum tuam illis, respiravi, i. e. convalui, s 33. In Vr. רוקי באפיה ה' זמנין והיא מתנשמא spuit in faciem ejus septem vicibus, et ipsa respiravit, i. e. revixit, spiritum vitalem recepit.

נְשִׁימָה *flatus: halitas, respiratio:* Hinc ap. Ros.: על כל נשימה ונשימה שאדם נושם צריך לקלס לבוראו מ"ט כל הנשמה תהלל יה כל הנשימה תהלל יה i. e. ad unumquemque halitum aut spiritum, quem homo spirat, opus habet laudare Deum creatorem suum. Qua ratione? „Omnis נשמה anima laudet Dominum“, Ps. 150, 6. i. e. omnis נשימה halitus laudet Dominum, Br. s. 14. Item פן תפרח נשמתו ממנו באותן נשימות שמנשם בעת השינה ne evolet anima ejus ex eo in istis halitibus, quos exhalat tempore somni. אותיות הנשימה literae flatus: sic dicuntur literae quatuor quiescentes אהוי: R. Moses in sua Gram.

נֶשֶׁם *unguentum*, vel *pulvis*, vel *herba quam qui comedit, vel ea se inungit, ei nulli crescunt pili*, Neg. c. 10. In Jalk. 210a. explicatur *unguentum, quod effluere facit capillos.* Alibi scribitur eodem sensu נשא: ut סך נשא qui se inungit unguento נשא, Nas. 40a. ut sc. pili ipsi effluant.

נְשַׁף *flare, sufflare, difflare:* אבק וקש שנשוף וזז ממקומו pulvis et palea quae difflatur et recedit a loco suo: מאתמול אינשפא ab heri sufflata est. Ex Ithpah. per transpositionem literarum, דמינשתפא qui difflati sunt, devoluti de loco suo, Bm. 23a. Vel referendum est ad secundum hujus verbi significatum.

נֶשֶׁף *crepusculum: tenebrae subobscurae vespertinae vel matutinae:* עינא דגיופא נטרא נשף oculus adulteri observat crepusculum, Jobi 24, 15. Apud Tos. תרי נשפי הוו נשף ליליא ואתה יממא נשף יממא ואתא ליליא i. e. duo crepuscula sunt; crepusculum noctis et venit dies: crepusculum diei, et venit nox, Ber. fol. 3b.

Secundo *salire, exsilire, resilire, recedere:* לינשוף מדוכתיה, gl. לדלוג ad saliendum, recedendum e loco suo quatuor ulnas, Meg. 3a. Sanh. 94b.

נישוף *flatus cum sibilo, qualis serpentum iratorum*, Sab. 121b.

נְשׁוּפָה *palea, quae flatu dispellitur.* Sic citatur hoc loco in Aruch, sed in Gem. legitur נישובה. Vide נשב.

נְשַׁק *osculari.* Praet. ונַשֵּׁק ליה et osculatus est eum, IIS. 15, 5. Veneta habent נַשֵּׁק ex Pahel. Sic Gen. 27, 27. וְנַשְּׁקֵיה et osculatus est eum, Gen. 33, 4. Fem. ונְשִׁיקַת להון et osculata est eas, Ruth. 1, 9. וְנַשְׁקַת ידי לפמי et osculata est manus mea os meum, Jobi 31, 27. ונַשְׁקְתֵיה et osculata est eum, Prov. 7, 13. ונְשִׁיקוּ גבר ית חבריה et osculati sunt quisque socium suum, IS. 20, 41. Part. דְנָשֵׁק לחברה qui osculatur socium suum, Cant. 1, 2. Pl. נָשְׁקָן חד לחד osculabantur se invicem, Ez. 3, 13. ubi in Venetis est נָקְשָׁן, quod sine dubio parvum, quia in hebraeo est משיקות osculantes, complectentes. Infin. לְמִנְשַׁק ליה ad osculandum eum, IIS. 20, 9. Imper. וְשַׁק לי ברי et osculare me fili mi, Gen. 27, 26. in Jon. Fut. אֶשׁוֹק כען לאבא ולאמא osculer nunc patrem meum et matrem meam, IR. 19, 20. שפותה יְנַשְׁקוּ labia ipsorum osculabuntur, Pr. 24, 26. cum נ loco formativi י. Pahel Praet. וְנַשֵּׁיק להון et osculatus est eos, Gen. 48, 10. וְנַשְּׁקֵיה et osculatus est eum, IS. 10, 1. Inf. לְנַשָּׁקָא לבני ad osculandum filios meos, Gen. 31, 28. Imper. וְנַשֵּׁיק לי ברי et osculare me fili mi, Gen. 27, 26.

נוּשְׁקָא *osculum:* Plur. בישן נושקתא דסנאה mala sunt oscula osoris, Prov. 27, 6.

נְשִׁיקָה *osculatio:* In Br. s. 70. ad verba; „et osculatus est Jacob Rachelem“, legitur: כל נשיקה לתפלות בר מן תלת. נשיקה של גדולה. נשיקה של פרקים. נשיקה של פרישות. נשיקה של גדולה ויקח שמואל את פך השמן ויצוק על ראשו וישקהו. נשיקה של פרקים וילך ויפגשהו בהר אלהים וישק לו. נשיקה של פרישות ותשק ערפה לחמותה ורות דבקה בה. ר' תנחומא אמר אף נשיקה של קריבות שנ' וישק יעקוב לרחל שהיה קרובתו i. e. omnis osculatio est ad fatuitatem exceptis tribus quae sunt: osculum magnificentiae et dignitatis, ut „et accepit Samuel lenticulam olei et effudit super caput ejus, et osculatus est eum“, IS. 10, 1. Osculum compitorum, i. e. occursus, ut „et ivit, et occurrit ipsi in monte Dei, et osculatus est eum“, Exod. 4, 27. Osculum separationis vel discessus, ut „et osculata est Orpa socrum suam, et Ruth adhaerebat ei“, Ruth. 1, 14. R. Tanchuma addit etiam osculum propinquitatis, sicut dicitur; „et osculatus est Jacob Rachelem; quia erat propinqua ejus“, Gen. 29, 11. Haec in Br. quae etiam habentur in Tanchuma f. 23d. et in Sr. s. 5, ubi nota נשיקה לְתִפְלוּת esse osculum fatuum, lascivum; nam תִּפְלוּת est fatuitas, stoliditas, stultitia; unde in gl. explicatur per פריצות protervia, lascivia. Drusius in Gen c. 118. scribit; Inter oscula Hebraei numerant oscula precum sive precationum etc. et in Exod. 12. Reperio et osculum precationis sive precum etc. Ego apud Hebraeos nihil reperio. Unde suspicor, D. Drusium in hac voce תִּפְלוּת impegisse, et pro ea legisse תְּפִלּוֹת osculum precationum. Deinde נשיקה של פרקים transfero, osculum compitorum vel biviorum, quo intelligitur osculum, quo se complectebantur, qui in via sibi invicem obviam fiebant, ut ex subjecto exemplo liquet. Drusius in Exo. 12. per hoc intelligit osculum propinquorum: sed procul dubio falsus est. Nam osculum propinquorum aperte ab eo distinguitur, dum tamquam quartum honestum osculum

adjicitur. Quod ideo procul dubio fugit virum alias accuratissimum, quod ultima illa verba de osculo propinquitatis vel propinquorum, in libro Tanchuma unde illa sua desumpsit, non habentur. In R. Mose ben Nachman fol. 26b. נשיקה בלמ"ד איננה בפה אלא על ראש או על הכתף h. e. quando verbum osculandi נשק construitur cum ל, tum non significatur osculatio super os, sed capitis, vel humeri. Deinde, נשיקה quoque est *genus mortis placidissimae*, *et suavissimae*, de qua vide elegantia quaedam in More nevochim p. 3. c. 51. Ita dicunt mortuum esse Mosen, eo quod de eo dicitur: „mortuus est על פי ad os Domini", Deut. 34, 5. Unde in Devarim rabba quoque legitur: באותה שעה נשקו הק"בה ונטל נשמתו בנשיקת פה ea ipsa hora osculatus est cum Deus, et accepit animam ejus per deosculationem oris. Mentio ejus quoque in Ber. 8a. et in Mk. 28a. נשיקה דמיא כמשחל בניתא מחלבא neschikah est velut extractio pili ex lacte, h. e. ita levis, placida.

נָשַׁר *decidere, excidere, defluere:* עלין הנושרין מהסכך folia decidentia a ramis arborum: עיכבן המים הנושר מן השמים detinuit eos aqua decidens caelitus: פרט הם הגרגרים האחדים הנושרים בעת הבצירה peret sunt grana singula decidentia tempore vindemiae, Peah c. 6. Hiph. הִשִּׁיר *decutere fructus.* Ap. Tos. והיו בתולותיה נושרות erantque virginitates ejus diffluentes, Sab. 63b.

נְשִׁירָה, נֶשֶׁר *deciduum:* פורס עליה סדין מפני החמה או תחתיה מפני הנשר extendit supra tabernaculum velum, propter solem; aut infra illud, propter decidua, scil. folia, festucas etc. Succa c. 1. in Misna. אוכלין מתחת הנשרים comedebant de deciduis fructibus sub arboribus, Pes. c. 4. in Misna. B. Ar. hoc legit הנשירה.

נְשַׁר, נִשְׁרָא *aquila:* נשרא חד רבא aquila una magna, Ez. 17, 7. כנשרא דמחיש לקניה sicut aquila properans in nidum suum, Deut. 32, 11. Pl. כדעל גדפי נִשְׁרִין sicut in alis aquilarum, Exo. 19, 4. Emphat. מִנִּשְׁרַיָּא קלילן aqualis velociores, IIS. 1, 23. Constr. יתיר מִנִּשְׁרֵי שמיא magis quam aquilae caelestes, Thr. 4, 19. Ap. Tos. נשרא שבערביא aquila in arabica, ע"ז f. 11b. B. Ar. scribit; in arabica est aedes idololatrica, et in ea figura aquilae lapidi insculpta, quam adorabant.

נְשׁוּרִין[62a] *decidua, micae panis deciduae a mensa:* נשורי בביתא קשי לעניותא micae in domo, grave est paupertati, Pes. 111b. Sententia, qua monent, non esse micas pedibus conculcandas, alioquin secuturam paupertatem. דכנשי נשורא qui colligunt micas deciduas: דקא זהיר אנשורא טובא quoniam cautus erat in micis colligendis plurimum, Chol. 105b.

נשתן נִשְׁתְּוָן[63] *diploma, decretum, epistola aut scriptum publicum:* וכתב הנשתון et scriptura diplomatis, Esr. 4, 7. נִשְׁתְּוָנָא די שלחתון עלינא diploma, epistola, quam misistis ad nos, ibid. v. 18. R. Sal. simpliciter אגרת epistolam interpretatur. Aben Esra ספר השוה בכתיבה epistolam quae *aqualis* est in scriptura, i. e. epistolae duplum, copia, ut vocant, exemplar.

נַאשְׁתִּיק *chirotheca,* juxta quosdam: vel *annulus tinnulus, tintinabulum quod sacerdos in capite gestavit, ut ejus adventus exaudiri posset,* ut R. Sal. vult. Hinc בכל היום לא היה לו נשתיק והיום היה לו נאשתיק quovis die non erat ei (sacerdoti) chirotheca, sed hoc die erat ipsi chirotheca, sc. aerea, ut tractare vasa calida vel ignita posset, ne manum adureret, Joma 44b. R. Salomonis explicatio nititur loci Exo. 28, 35. „Hoc erit super Aharonem quum ministrabit, ut audiatur sonus ejus, quum ingredietur ipsum sanctum coram Domino" etc. In TH. legitur pro hac voce גרתק, de quo supra, et ratio additur, כדי שלא תכוה ne ea aduratur.

נְתַב *flare, perflare, sufflare,* idem quod נשב, commutatis inter se ש et ת. Praet. נְתַב ביה ואתיבש perflat in illud et arescit, Ps. 129, 6. Fem. ארום זעפא נְתַבַת ביה nam procella sufflavit in eum, Ps. 103, 16. ubi Veneta corrupta. Pahel Part. דִּמְנַתְּבִין על דתאין qui perflant in herbas, Deut. 32, 2. in Jon. מְנַתְּבָא על אנפי מיא flabat in superficie aquarum, Gen. 1, 2. Aphel Fut. יַנְתֵּיב רוחיה flare faciet ventum suum, Ps. 147, 18.

נְתַז *diffluere, diffundi, dissipari, spargi, dispergi.* Partic. ורדפו יתכון כמא דְנָתְזָן דבריתא et persequuntur vos sicut sparguntur apes, Deut. 1, 44. sc. ad colligendum mel, fervide nimirum et agminatim. Alii aliter explicant: וְנָתְזָן היך מוי אכליותי et diffluunt instar aquae rugitus mei, hebr. ויתכו et diffluunt, Job. 3, 24. unde Mercerus putat hic legendum וְנָתְכָן et effunduntur. Ap. Ros. נצוצות נתזין על רגליו guttae sparguntur super pedes ejus, Nid. 13a. Hithpah. הִנַּתֵּז vel הִתְנַתֵּז *spargi, dispergi, diffundi:* בשעה שהיתה החמה זורחת היו הניצוצות נתזין ממנה quo tempore oriebatur sol fuerunt radii se spargentes ab illo.

נתזה *nomen proprium viri cujusdam magni, in cujus cubiculo erat schola,* Sanh. 74.

הַתַּח vide in חתח.

נָתַח *dividere, discindere, dissecare in frusta et membratim.* Hiphil הִנְתִּיחַ *idem:* נִתּוּחַ *dissectio, sectio:* נתוח אברים dissectio membrorum, anatome: בעלי הנתוח domini dissectionis, anatomici, in Meor Enajim f. 79b.

נֵתַח *membrum abscissum, pars, frustum.*

נְתַךְ. Hinc videtur esse Infin. לְמִתַּךְ, quod vide in חכך. Aphel אַתִּיךְ *fundere, conflare,* ut in metallis fit, quae fusa rursus consistunt. Respondet verbis יצק, נסך, צרף, quando hac significatione usurpantur: alias aliter transferuntur. Praet. וצלמא אַתִּיךְ et imaginem fudit, Jes. 44, 10. ואתיך להון et fudit ipsis, Exod. 36, 36. וצלמי ומתכי אַתְכְנִוּן et imaginem meam et conflatile meum fudit illa, Jes. 48, 5. Sic IR. 7, 46. אַתְכְתָּנָא היך קינאה conflasti nos

---

[62a] Pertinet ad rad. שאר q. v.

[63] Vox origine persica per transpositionem pro נִוְשְׁתָן, a v. نوشتن scribere.

sicut agentarius, Ps. 66, 10. heb. צרפתנו idem. Part. דְּמַתִּיךְ סימא qui conflat argentum, Ps. 66, 10. Part. praet. יַמָּא מַתִּיךְ mare fusile, IR. 7, 23. מַתִּיךְ נחשא fusum, fusile aeris, IR. 7, 16. Pl. כתפין מַתִּכִין humeri fusi sive fusiles, IR. 7, 30. Infin. לְאַתָּכָא סמכי קודשא ad conflandum bases sanctuarii, Exod. 38, 27. Fut. וְתַתִּיךְ ליה et fundes ei, Exo. 25, 12. ואבנא יַתִּיךְ כרכומא et lapidem fundit chalybs, vel lapis funditur in chalybem, Jobi 28, 2.

מַתְּכָא ,מַתַּךְ *fusio, fusura, fusum, fusile, conflatile:* עֵגֶל מתכא vitulus fusionis, fusilis, Exo. 32, 4. Aff. וּמַתְּכִי et fusile meum, Jes. 48, 5. Fem. מַתְּכָא *idem:* Constr. חקון מַתְּכַת דדהבכון ornatum fusionis auri vestri, Jes. 30, 22. Pl. ויח כל צלמי מַתְּכָתְהוֹן et omnes imagines fusiles ipsorum, Num. 33, 52.

מַתִּיךְ *fusor, conflator.*

מַתְּכוֹת *fusilia, metalla, mineralia, quae funduntur in certas et distinctas formas.* Sing. מַתֶּכֶת.

אַתְּכוּת ,אַתְּכוּתָא *fusio, fusura, infusio:* באתכות אבר לפומהון fusione plumbi in os ejus, Lev. 20, 13. in Jon. בְּאַתְּכוּתָא in fusionem, Jobi 37, 10. Affix. בְּאַתְּכוּתֵיהּ in fusione illius, IR. 7, 24.

הַנְתּוֹכִין *cantherii, ligna*, IR. 6, 9. ubi respondet hebr. גבים, quod sic explicant. R. Sal. dicit, se ignorare quid proprie fit, opinari autem significare *tegulas concavas, quibus tecta domum operiri solent*, fieri potest, ut fuerint *laminae fusae*, et ה sit pro א, ut in המניכא pro אמניכא torques, ut est in מנך. Vide et Kimchium.

נְתַל *dare*, idem quod נתן. Futur. אין תַּתֵּל הלכתא לְחַגִּירָא si dederis ambulationem claudo, Prov. 26, 7. לא תַתֵּל פתגמא לסכלא ne reddideris verbum stulto, i. e. respondeas, ibid. v. 4. Syriacum est.

נְתַן *dare, tradere: ponere, imponere.* Praet. Part. et Imp. in Tg. plerunque redduntur per verbum יהב: relinqua hinc. Infin. מִתַּן תתן ליה dando dabis ei, Deut. 15, 10. Et servato Nun, לְמִנְתַּן ad tradendum, Esr. 7, 20. et defecte, לְמִתַּן חילה לך dare robur ejus tibi, Gen. 4, 12. מִלְמִתַּן a dando, ne det, Deut. 28, 55. Aff. בְּמִתְּנָךְ ליה quum dederis tu illi, Deut. 15, 10. וּלְמִתְּנָךְ עלאה et ut ponam te excelsum Deut. 26, 15. בְּמִתְּנְהוֹן ponentibus ipsis, Ez. 43, 8. לְמִתְּנַהּ dare eam, Exod. 22, 16. כל מסבהון ומתנהון omne accipere et dare eorum, acceptio et datio, negotiatio, Jes. 9, 4. Futur. די אֶתֵּן לך quod dabo tibi, Exod. 25, 16. וְאֶתֵּן ליך et dabo tibi terram desiderabilem, Jer. 3, 19. אֶתְּנִנֵּיהּ עלאה ponam eum excelsum, Ps. 89, 28. אתננך dabo te, Jes. 49, 8. אֶתְּנִנַּהּ dabo eam vobis, Lev. 20, 24. תִּנְתַּן trades, Esr. 7, 20. ולא תתן et non dabis, Deut. 21, 8. תִּתְּנִנַּהּ dabis illud, Deut. 14, 21. אגר לא תִתְּנִי עוד mercedem non dabis amplius, Ez. 16, 41. יתן לכון רחמין det vobis misericordias, Gen. 43, 14. יִתְּנִנֵּיהּ dabit illud, Eccl. 2, 21. יִתְּנִנָּךְ dabit te Dominus percussum, Deut. 28, 25. מִתַּן נִתֵּן dando dabimus, Jud. 8, 25. יִנְתְּנוּן dabunt, Esr. 4, 13. אם לא יתנון לך si non dederint tibi, Gen. 24, 41. וְיִתְּנוּנַהּ et dent illud, IIR. 22, 5. בנתכון תתנון לנא filias vestras dabitis nobis, Gen. 34, 9.

נְתִינָה *datio*, Rab.

נתן דצוציתא *nom. propr. celebris cujusdam viri a paenitentia*, in Sab. 56b. In Aruch: quare vocarunt eum נתן דצוציתא? quia indusium habebat ex pilis caprarum, qui incidebant carnem ejus; poenitentiae sc. causa. Sed Talmudici aliam rationem adferunt.

מַתָּן ,מַתְּנָא ,vel מַתַּן ,מַתְּנָא *donum, munus, donatio:* מוהרא ומתנא dotem et donum, Gen. 34, 12. in Jon. אתן לך מתנה dabo tibi munus, IR. 13, 7. Constr. לכל מַתְּנַת קודשיהון omni muneri sanctificationum ipsorum, Exo. 28, 38. Pl. מוהרין וּמַתְּנָן dotes et munera, Gen. 34, 12. Aff. אפרשות מַתְּנָתְהוֹן separatio munerum ipsorum, Num. 18, 11. מכל מַתְּנָתֵיכוֹן ex omnibus muneribus vestris, Numer. 18, 29. מתנתך dona tua, Dan. 5, 17. Ap. Ros. משא ומתן acceptum et datum vocatur negotiatio, commercium. Vide huc Tg. Jes. 9, 4. Vide etiam supra in נשא: Rab. מתנות כהונה dona sacerdotii, dona quae in V. T. sacerdotibus gestinata, et decreta fuerunt. Horum fuerunt viginti quatuor. Vide de illis R. Mos. Maim. in הלכות בכורים c. 1. Mentio eorum quoque in Tg. Jon. Deut. 18, 2. מתנות עניים dona pauperum, quae pauperibus dabantur. Horum in vinea erant quatuor species: פרט ועוללות פיאה ושכחה tres in fructibus, לקט שכחה פאה: duae in arboribus, שכחה ופאה. Vide Maim. in Hilchos mattanos anijim p. 3. Item *donatio, in materia testamentorum:* מתנת בריא donatio hominis sani, מתנת שכיב מרע donatio aegroti.

נְתִינַיָּא ,נְתִינִין *Nethinaei*, heb. נתינים, Esr. 7, 24. *ministri, servi communes ad secanda ligna et hauriendas aquas, aliaque similia munia obeunda, quos Jehosua in castris toti populo adjunxit*, ut est Jos. 9, 27. et quia illic dicitur ויתנם, idcirco vocati fuerunt נְתִינִים Nethinim, q. d. *dati, constituti ad certa munia, addititii, adjuncti.* Erant enim Gibeonitae, et, faedere per astutiam cum Israelitis inito, ipsis in servos adjuncti a Josua fuerunt. A Davide deinceps ad ministerium Levitarum consecrati sunt, ut est Esr. 8, 20. Vide Esr. 2, 58. Neh. 3, 26. Ap. Tos. ממזרין ונתינין אסורין spurii et Nethinaei prohibentur, Jeb. 78b. Gl. Nethinaei sunt Gibeonitae, qui proselyti facti sunt tempore Josuae, et constituti sunt ab ipso servi ad hauriendum aquas et secanda ligna.

נְתַק *avellere, evellere, divellere, disrumpere*, hebr. Aphel Imper. אַתְּקִנּוּן כענא לנכסתא evelle eos tanquam oves ad mactationem, heb. התיקם, Jer. 12, 3. Ithpah. Praet. דלא בבהילו אִתְנַתַּק quod non cito disrumpitur, Eccl. 4, 12.

נִתְקָא ,נֶתֶק *porrigo, leprae species capillos evellens:* נתקא הוא porrigo est, Lev. 13, 30. ית מכתש נתקא plagam porriginis, v. 31.

נְתִיקָה ,נִתּוּק *evulsio, avulsio, amotio*, Rab.

נְתַר *defluere, excidere, decidere, ut marcidum* proprie. Praet. יבש עשבא נתר נצה arescit herba, decidit flos ejus, Jes. 40, 8. נתר decidit, hebr. קמל, Jes. 33, 9. כל סער ריש נתר omnis pilus capitis excidit, heb. In omni capite est קרחה calvitium, Jer. 48, 37. Ez. 29, 18. נתרו זיתיא decidunt olivae, Joel.

1, 10. ואילני לבנן נתרו et arbores Libani defluunt, marcescunt, Nah. 1, 4. heb. אמלל languescit. וּנְתַרְנָא כמתר טרף כלנא et decidimus, ut decidit folium omnes nos, Jes. 64, 6. Part. וטרפוהי לא נָתְרִין et folia ejus non decidunt, heb. יבול, Ps. 1, 10. ולא נָתְרִין ניבי ליסתיה neque excidunt dentes maxillae ejus, Deut. 34, 7. Jon. Infin. מִתַּר תנתר אוף אנת decidendo decides etiam tu, hebr. נבול תבול, Lev. 19, 19. כמתר טרף מגפן sicut decidit folium ex vite, heb. כנבל, Jes. 34, 4. Fut. תִּנְתַּר ut paulo ante: ארי יִתַּר שער רשיה quum deciderit pilus capitis ejus, heb. ימרט depilabitur, Lev. 13, 40. היך ירוק תחאה יִנְתְּרוּן sicut olus vel viror herbae decident, Ps. 37, 2. Pahel Partic. דְּמְנַתַּר טרפוהי quae decidere facit, abjicit folia sua, hebr. כאלה נבלת sicut quercus marcescens, Jes. 1, 30. דמנתר ית סערא quod excidere facit capillos, Esth. 2, 12. Aphel Imper. אַתַּרוּ עפיה decidere facite, dejicite frondem ejus, Dan. 4, 11. Infin. cum Fut. ואף מַתַּר תַּתִּירוּן לה quin etiam decutiendo decutietis ei, Ruth. 2, 16. hebr. של תשלו, quod Paraphrastes sumpsit, ac si esset a נשל. In Hiphil hebraice, הִתִּיר *solvit, expedivit, dimisit liberum*, quod antea fuit constrictum et vinctum, ut in illo, מתיר אסורים solvens vinctos, Ps. 146, 7. Hinc Rabbinis est, *solvit, dissolvit dubium: permisit, liberum et permissum fecit*, cui opponitur אסר ligavit, i. e. vetuit, prohibuit: אלו מתירים ואלו אוסרים hi permittunt, et illi vetant: לא לאסור ולא להתיר non ad vetandum, neque ad permittendum: אלא שהתיר זה הספק nisi quod solvit hoc dubium: לא השתדל להתיר הספק non est sollicitus ad solvendum dubium sive objectionem istam. Hophal הוּתַּר *solvi: permitti, liberum fieri:* הותרה השאלה soluta est quaestio: מוּתָּר *licitum, permissum, concessum*, cujus oppositum אסור prohibitum. הקערה והרנגולת מותרות scutella et gallina permissae sunt: מותר לאפות licitum est coquere.

הֶיתֵּר *permissio, concessio*, cujus oppositum איסור prohibitio.

הַתָּרָה *dimissio, liberatio: solutio, argumenti* sc. vel *quaestionis dubiae:* התרת הסנהדרה dimissio, liberatio excommunicati: צריך התרה opus habet dimissione, ut liber dimittatur: התרת הנדר solutio voti.

נִתְרָא *deciduum:* נתרא דכרמך deciduum vineae tuae, i. e. grana singularia decidentia inter vindemiandum, heb. פרט, Lev. 19, 10.

נְתַר, נִתְרָא nitrum: דרמי חילא על נתרא qui projicit acetum super nitrum, Pr. 25, 20. ubi in Venetis duplex mendum: כמא דמנקן בנתרא sicut qui mundant nitro, Jer. 2, 22. heb. בנתר. Apud Tos.: Septem sunt species, quae auferunt maculas, רוק תפל ומי גריסין ומי רגלים ונתר ובורית קמוניא ואשלג sputum jejunum, aqua fabarum, aqua pedum (urina), nitrum, sapo, cimolia et aschleg, Nid. c. 9. in Misna. Bartenora exponit *alumen*. Sic in Sab. c. 9. In Gemara: נתר אלכסנדריות ולא נתר אנטיפטרית nitrum Alexandrinum, et non nitrum Antipatrinum: Alibi כלי חרס וכלי נתר vasa testacea et vasa ex nitro, Kel. c. 10. et c. 2. ubi Maim. prolixe de hac voce agit, eosque refutat, qui נתר *alumen* esse volunt; est inquit, *lapis mollissimus, momento in aquis liquescens, quo capillos et vestimenta lavant. Atque ita numerant eum sapientes nostri in Nidda inter emundantia et purificantia. Vasa autem istius modi frequentia sunt apud nos in finibus Arabiae, estque ipsorum opificium difficile* etc. Vide eum fuse. Plin. lib. 31. c. 10. de Nitro agens; „Nitrariae, inquit, egregiae Aegyptiis. Nam circa Naucratim et Memphin tantum solebant esse, circa Memphin deteriores. Nam et lapidescit ibi in acerbis, multique sunt tumuli ea de causa saxei. Faciunt ex his vasa.“

נְתַשׁ *evellere, exstirpare, eradicare*, hebr. Hinc Fut. ארום אֶתְּשִׁנּוּן nam exstirpabo, exscindam eos, hebr. אמילם, Ps. 118, 10. 11. 12. Regia אֶתּוֹשְׁשִׁנּוּן, quod plane irregulare est. et sic adducit illud etiam Elias. Veneta אֶתּוֹשְׁנּוּן, sed Cholem ultimae syllabae solet mutari in Scheva.

Abbreviaturae literae נ.

נ׳: Nun finale sive extensum cum puncto vel virgula superne, nomini alicujus proprio postpositum, est אֶבֶן vel אַבֶּן, quod sic Arabum more est pro hebraeo בן filius. Notat autem non proximum filium, sed nepotem ex familia superiore. Sic R. Abraham Aben Esra, non Esrae filius, sed nepos est. Nam pater ejus dictus fuit Meir, ut supra in א״ע declaratum. Veteres aspirate legisse videntur literam ב, unde אבן רשׁ״ד Averros, אבן סני Avicenna.

נ״א: נוסחא אָחֳרָנָא *exemplar aliud*. Scribitur et

*) נתרה gr. νοσηρός *causarius, parum sanus, tenui valetudine utens.* Ad illud (Gen. 30, 36.) „et Jacob pascebat pecudes Labani ha-nosaroth הנותרות i. e. relictas“ in Br. s. 73. legitur: פנהון בישין בנהון עקרין מנהון קחבין i. e. (legerunt enim tamquam sine Waw נתרה νοσηρός scriptum esset) complures earum (i. e. pecudum Jacobo ad pascendum traditarum), erant exiguae, complures steriles, complures causariae.

אַחֲרִינָא. Masorethae utuntur, quando ex alio exemplari diversam lectionem citant. נסח hebr. *evellere:* נְסַחָא, נְסַחָא נסח, exemplar, transcriptum, translatio, dicta quasi ex alio *evulsa*.

2. נא אדני *nunc Domine, quaeso Domine.* In epistolis saepe usurpatur.

נ"ב: נכתב בצדו vel בצד *scriptum erat ad latus ejus, ad marginem ejus, juxta scriptum erat.* In libello ירועת שלמה et aliis criticis subinde occurrit. Cum ו copula ונ"ב.

נד"ה: נגינה, דגש, חירק *accentus, dagesch, chirek* Masor. et Grammat. Tres causae sunt, propter quas scheva potest venire in media dictione sub litera gutturali, Elias in Cap. Cant. Cant. 7.

נ"ה: נמי הכי *etiam sic.* Talm. תניא נמי הכי traditio etiam sic habet, quod reddunt Judaei, discimus ex alia traditione etiam sic.

נ"ח: נר חנכה *lucerna festi-dedicationis:* מותר להדליק נ"ח מנר חנכה licitum est accendere candelam dedicationis templi ex candela alia ejusdem festi. Superstitiosa admodum hujus lucernae cura est.

נח"ש: נדוי, חרם, שמתא. Tres sunt excommunicationis species, de quibus jam antea.

נ"ט: נותן טעם *dat saporem, dat rationem:* שגם המלח נ"ט לשבח נ"ט בבשר quod etiam sal dat saporem carni. dat saporem ad laudem, i. e. laudabilem. In materia ciborum usurpatur.

נ"כ: נביאים, כתובים *Prophetae Hagiographa:* Cum servili, בנ"כ in Proph. et Hag. Sic ponit Elias. Ego observo etiam integre has voces saepe exprimi: vide Exod. 25, 14. et 28, 36. Gen. 41, 3.

נ"ל: 1. נזכר למעלה *memoratum supra:* cum servilibus, הנ"ל qui vel quod: כנ"ל sicut. Pro למעלה dicunt etiam chaldaice לעיל vel לעילא. De pluribus נזכרים.

2. נראה לי *videtur mihi:* ונ"ל et videtur mihi.

3. נוכל לומר *possumus, poterimus dicere*, vel נראה לומר *videtur dicendum*, vel לפרש *exponendum.*

4. נפקא לן, sed tum praecedit מנא. Vide מנ"ל.

5. נשמט להם *exciderat ipsis.* In Masora, ut Jes. 30. ad רהב.

נ"לער: נראה לפי עניות דעתי *videtur juxta tenuitatem ingenii*, vel *sententiae meae.* Sic extenuandi causa loquuntur, quando aliorum interpretationibus suam sententiam adjiciunt.

נ"מ: נפקא מנא *egreditur, consequitur inde:* ונ"ם et sequitur inde. Talm.

נ"נ: נעשה נבילה *facta est cadaver*, i. e. tanquam caro cadaveris, quae ad esum prohibita. Utuntur, ubi de carnibus licitis vel illicitis agunt.

2. נבוכדנצר *Nebuchadnetzar*, in Commentariis in Danielem.

נ"ע: נחו עדן *requies ejus sit paradisus.* De mortuis: vel נשמתו עדן *anima ejus sit in paradiso.*

נצ"בה: Sic legitur in Juchasin f. 134b. Vide תנ"צבה.

נר"ו: נטרה רחמנא ופרקיה *custodiat eum Deus misericors et liberet eum.* Euphemia de viventibus, in titulis librorum usitatissima, maxime Judaeis Italis, pro qua magis communiter usurpatur ab aliis יצ"ו, quam vide suo loco.

נ"ש: נזק שלם *damnum integrum*, Opponitur ipsi חצי נזק dimidium damni. Vide מנ"ש.

2. נוה שלום *habitaculum pacis.* Libri celebris nomen est, qui saepe citatur in libro Caphtor. Autor ejus R. Abraham Schalom.

נשג"ז: נדה, שפחה, גויה, זונה *menstruata, ancilla, gentilis sive Christiana, meretrix.* Cum tali prohibitum Judaeo miscere concubitum. Pro ג scribunt interdum כ pro כותית Cuthaea, Samaritana, qui nihilominus, גויה gentilem et Christianam intelligunt. Pro ג scribitur etiam א, i. e. אשת vel א"א, i. e. אשת איש adultera. Vide Sanh. f. 82a.

נש"ר: נפתלי שבע רצון *Naphtali satur benevolentia*, sc. Dei, Deut. 33, 23. In vexillo tribus Naphtali signum militare fuit.

נ"ת: נתינת תורה *datio Legis:* בנ"ת in datione Legis. Idem per מ"ת indicant, ut supra positum.

נת"בע: נוחתו תהיה בגן עדן requies ejus sit in Paradiso. Pro prima voce dicunt etiam נפשו anima ejus. De piis defunctis sic loquuntur. Extat in titulo libri עמורי עולה.

---

*) Addenda sunt: נ"א נר אלהים *lux Dei.* נשמת אדם *anima hominis.* נתיב א' *semita prima.* נ"ב: נתיב ב' *semita secunda.* נאמן בית *fidelis domus.* נב"נ: נביא בן נביא *propheta filius prophetae.* נב"ת: נרו בוער תמיד *lucerna ejus semper accensa sit.* נגרי"כש: נא גבור דורשי יחודך כבבת שמרם *quaeso o heros* (Deus fortis) *ut, qui tuam unitatem quaerunt, custodias tamquam pupillum.* נ"ה: נוגה החמה *splendor solis.* נר הבדלה *lumen separationis.* נשמה הטהורה *anima pura.* נו"ן: נעשה ונשמע *faciemus et audiemus.* נה"ל: נחזור לענינינו *revertamur ad institutum nostrum.* נותן חסד ליראיו *gratiosus est cum timentibus.* נ"ט: נטילת ידים *lotio manuum.* נט"ל: נותן טעם לדבריו *dat rationem verbis suis.* נטילת לולב *apprehensio palmarum.* נרו יאיר *lumen ejus luceat.* נצח ישראל *triumphus Israelis.* נ"כ: נשיאת כפים *elatio manuum* benedicendi causa. נושא כתבים *litteras adferens.* נ"ל: נראה לפרש *videtur exponendum.* נוכל לפרש *potuerimus exponere.* נל"ך: נכתר למעלה כבודו *abscondita est supremo loco gloria ejus.* נל"פ: נראה לפי פירושו *videtur secundum ejus explicationem.* נמ"ק: נערץ מכל קדושיו *fortior est prae sanctis suis.* נ"ע: נר עליון *lumen supremum.* נאמן עדה *notarius coetus.* נ"פ: נכתב פה *scriptum est hic.* נר"נ: נפש רוח נשמה tria nomina animae. נרנ"יח: נפש רוח נשמה יחידה חיה voces fere synonima, quibus anima appellari solet. נש"א: נשיא אלהים *princeps domini.* נת"ל: נתבאר לעיל *explicatum est supra.*

ס [1]

סָאֵב Pahel, *immundum, pollutum reddere, polluere, prophanare, contaminare, inquinare, pollutum pronunciare.* Respondet hebraeo טמא. Praet. ארי סָאֵב יַת דִינָה quod prophanasset (vitiasset) Dinam filiam ejus, Gen. 34, 5. וְסָאֲבַהּ et prophanavit, polluit eam, IIR. 23, 16. וְסָאֵבֶת et pollui eos, Ez. 20, 26. וְסָאִיבוּ יתה et polluerunt eam, Ez. 23, 17. דְסָאִיבוּ אחתהון eo quod prophanassent (vitiassent) sororem suam, Gen. 34, 27. Et intransitive, וְסָאִיבוּ בעובדיהון et inquinati fuerunt operibus suis, hebr. ויטמאו, Ps. 106, 39. סָאֲבוּהָ polluerunt eam, Ez. 36, 18. וּגבר יַת אתת חבריה סָאֵבְתּוּן et quisque uxorem proximi sui violastis, Ez. 33, 26. וְסָאֵבְתּוּן et polluistis, Jer. 2, 7. Inf. סָאָבָא יסאבניה contaminando contaminabit eum, i. e. pollutum pronunciabit, Lev. 13, 44. לְסָאָבָא ad polluendum, Lev. 20, 3. item, ad pollutum pronunciandum, Lev. 20, 25. Aff. לְסָאָבוּתֵיהּ ad polluendum illud, Lev. 13, 59. כְּסָאֲבֵיהוֹן polluentibus ipsis, Lev. 15, 31. כְּסָאֲבֵיכוֹן יתה cum pollueritis eam, Lev. 18, 28. לְסָאָבוּתְהוֹן ad contaminandum eos, Exod. 32, 25. Imper. סָאִיבוּ יַת בֵּיתָא contaminate domum, Ez. 9, 7. Fut. וִיסָאֵב יתיה כהנא et pollutum pronunciabit eum sacerdos, Lev. 13, 25. וִיסָאִיב רֵישׁ נזריה et polluerit caput nazireatus sui, Numer. 6, 9. Affix. וִיסָאֲבִנֵּיהּ et pollutum pronunciabit eum, Lev. 13, 8. וּתְסָאֲבוּן et contaminabitis, Jes. 30, 22. Ithpahel Praeter. אִסְתָּאַב נזריה contaminatus est nazireatus ejus, Num. 6, 12. in Venet. Regia מְסָאַב ex Pahel: דְאִסְתָּאַב בחובין qui contaminatus est peccatis, Jobi 14, 4. וְאִסְתָּאֲבַת ארעא et contaminata est terra, Lev. 18, 25. וארי אִסְתָּאֲבְתְּ et ecce polluta es, Num. 5, 20. לָא אִסְתָּאֲבֵת non sum polluta, Jerem. 2, 23. אִסְתָּאֲבוּ עַמְמַיָא polluerunt se gentes, Lev. 18, 24. Part. אתון מִסְתָּאֲבִין vos polluimini, Ez. 20, 30. Inf. לְאִסְתָּאָבָא בה ad contaminandum te cum ea, Lev. 18, 20. Fut. לָא יִסְתָּאַב ne contaminator, Lev. 21, 1. הֲיִסְתָּאַב an polluetur, Hag. 2, 13. pro heb. היקדש an sanctificabitur, sic v. 14. pro hebr. היטמא an polluetur. Sic Deuter. 22, 9. hebr. פן תקדש redditur דלמא תִסְתָּאַב ne polluatur: ותסתאבון פון בהון et polluamini forte per ea, Lev. 11, 43. ולא תִסְתָּאֲבוּן עוד et non polluantur ultra, Ez. 14, 11.

מְסָאַב *pollutus, immundus:* כמסאב ut pollutus, Jes. 66, 6. בכל מרעם מסאב in ullum aliquod immundum, Lev. 5, 2. בנבלת רחיש מסאב in cadaver reptilis immundi, ibid. ויהי מסאב eritque immundus, Lev. 11, 27. Pl. מְסָאֲבִין אנון לכון immunda erunt illa vobis, Lev. 11, 28. Fem. חיתא מְסָאֲבָא bestia immunda בעירא מסאבא jumentum immundum, Lev. 5, 2. רוח מסאבא spiritum immundum, Zach. 13, 2. Emphat. עם מְסָאַבְתָּא cum immunda, Lev. 15, 33. Rabbini dicunt מְסוֹאָב: ut ידים מסואבות manus pollutae, Challa cap. 2.

סוֹאָבָא, סוֹבְתָא *pollutio, immundicies, immundicia.* Constr. בְּסוֹאֲבַת אנשא immundiciam hominis, Lev. 5, 3. כסואבת אתתא juxta pollutionem mulieris immundae, Ez. 36, 17. Aff. מִסּוֹאֲבָתְהוֹן ab immundicie sua, Lev. 15, 31. יְמֻתוּן בְּסוֹאֲבָתְהוֹן morientur in immundicie sua. Lev. 18, 19. דמדכי מסובתיה qui mundatur ab immundicie sua, Lev. 14, 19. מִסּוֹאֲבָתִיךְ ab immundicie tua, Ez. 24, 13. Pl. מִסּוֹאֲבַת בני ישראל ab immundiciis filiorum Israël, Lev. 16, 16, heb. מטמאת, quod plurale. Affix. מכל סוֹאֲבָתְכוֹן ab omnibus immundiciis vestris, Ez. 36, 25.

סְאוֹבָא, סְאוֹבָא *idem:* לכל סְאוֹבְתֵיהּ juxta omnem immundiciem suam, Lev. 5, 3. בנו סְאוֹבְתְהוֹן in immundicia sua, Lev. 16, 16. Jon.

סוֹאָבוּת, סְאָבוּת *idem:* מִסּוֹאֲבוּתֵיהּ ab immundicia sua, Lev. 14, 9. in Jon.

סְאָה, סָאתָא *satum, mensura, modius aridorum:* סאה סולתא בסאתא דהויתא satum similae, IIR. 7, 1. כאיל בה יכילון לך mensura qua mensus fueris, remetientur tibi, Jes. 27, 4. Aff. תחמלי סָאתֵיהּ implebitur mensura ejus, Jobi 20, 27. Duale וְסָאתָן סערין et duo sata hordeorum, IIR. 7, 1. Pl. תְּלַת סָאוִן קמחא tria sata farinae, Gen. 18, 6. Et masculine, וחמש סְאִין et quinque sata, Regia סָוִן, IS. 25, 18. Dicitur et Hierosolymitane סְוִין, in Jonathane passim. ותטבול יתהון בארבעין סָאוִין דמיין חיין et lavabis eos quadraginta mensuris aquae limpidae, hebr. ורחצת אתה במים, Exod. 29, 4. Lev. 15, 5. 6. 7. et 16, 28. in Jon. Ri. אין הק"בה נפרע מן האדם עד שתתמלא סאתו Deus non capit ultionem ab homine, donec impleta fuerit mensura ejus, Sota f. 9a. Probatur id ibi ex Jobi 20, 22. במלאות ספקו יצר לו cum impleta fuerit sufficienta ejus, angustia erit ipsi, quod chaldaeus Paraphrastes ita reddit; תתמלי סאתיה יתפרע מניה cum impleta erit mensura ejus, ultio sumetur de ipso. Ita ait Christus Matth. 23, 32. „Implete mensuram patrum vestrorum." Amplius apud Tos.:

[1] Decima quinta alphabeti litera dicitur Hebraeis et Chaldaeis *Samech* ס, Syris *Semchat* ܣ, Arabibus *Sin* س. Quae enim Hebraeis est litera שׂ, ipsi ש figura similis, eam Arabes pro ס usurpant, unde fit quod ש Hebraeorum Chaldaei, Syri et Arabes in ס ubique fere mutant. Potestas alia in orthographia, alia in etymologia. In orthographia valet σ gr. (σὰν Dorice), S latinum. In etymologia plerumque quidem radicalis habetur, at vero, ut ex enucleatis compluribus radicibus triliteris cum ס incipientibus videre est, litera ס in antiquiore quadam forma *Safel* servilis erat, qua forma ex usu remota ea litera, quasi radicalis sit, conservata est. Habes enim radices גלל ,סגלגל et עוד ,סהד et נאה ,סנא compluresque alias. Item nonnullis vocibus pleonastice praefingi solet; סרטוט et כסרטוט. In numeris valet 60.

החורה היתה באה חמש :אין ירושלמיות שהן חמש מדבריות sacrificium laudis veniebat ad quinque sata Hierosolymitana, quae sunt quinque deserti (i. e. qualia erant Mosis tempore in deserto) Men. c. 8. ab initio. Et in Erub. 83a.: Tradiderunt Rabbini סאה ירושלמית sea Hierosolymitana amplior erat sea deserti sexta parte: et sea Tzipponensis Hierosolymitana, sexta parte.

סְיָאה[2] *herbae species*, פודנג arabice, ut scribunt Maim. et Bartenora, in Schevi c. 8. Okez. c. 2. Sab. 128a. Nid. 51a. B. Ar. explicat פוליאו, quod potest esse *folium*, vel *polium*, vel *pulegium*, quae omnia sunt herbarum nomina. Idem scribit, quosdam explicare סוסימברו, quod puto esse *sisymbrium*.

בית סיאה et בית סאתים quid sit, vide apud Maim. in הלכות שבת c. 16.

סאט vide infra in סוט.

סאם סָאמָא *argentum*: מן סאמא גביא prae argento electo, Pr. 16, 16. confer c. 10, 20. צרפא בקי לְסָאמָא conflator purgat argentum, Pr. 17, 3. Veneta corrupte לְסָאסָא. Vide infra סים.

סאם סָאסָא *arista:* vide ססא. At quod in Tg. Pr. 17. legitur, in praeced. voce positum.

סאר *fermentum*, idem quod hebr. שאר: unde ה׳ רביעים קמח חייבין בחלה הם וסאורן וסובן quinque quartalia farinae tenentur de challa, ipsa et fermentum, et furfures illorum, Challa cap. 2. החמרים משיטילו סאור palmae vel dactyli (tenentur de decima) ex quo elevarint fermentum, i. e. ex quo inceperint intumescere instar massae farinae fermentatae, Terum. c. 1. Vide etiam שאר.

Deinde סְיאוּר *fermentatio:* metaphorice *pravitas, stultitia, stoliditas.* Hinc legitur in Targ. ולא יחזרון לְסִיאוּרָא et non revertentur ad stultitiam, heb. לְכִסְלָה, Ps. 85, 9. Ita habent libri omnes, et sic quoque legunt Elias et B. Ar. In Basiliensibus pro eo substitutum לכסלא. Restituendum לְסִיאוּרָא: nam hoc sensu alibi quoque frequenter apud Hebraeos scriptores occurrit. In MK. c. 7, 8. ואלולי כן חזר הפרסי לסיאורו nisi ita (scil. longanimis fuisset Rab. Samuel) reversus fuisset Persa ille (quem in Lege erudierat) ad stultitiam vel pravitatem suam (pristinam). In Br. sect. 70. pro eo legitur סורו in simili phrasi; אלולי אריכות פנים שהאריך ר׳ יהושע עם עקילס היה חוזר לסורו nisi fuisset longanimitas, qua usus fuit Jehosua erga Aquilam (proselytum), reversus fuisset ad stultitiam suam, i. e. ad pristinos suos mores. Glossator ad priorem locum scribit; in omni loco ubi legitur לסורו, explicandum id est לכסלותו ולאולתו, estque קצור לשון locutio contracta pro סיאורו. Iterum in TH. As. c. 2. גר שחזר לסיאורו proselytus qui revertitur ad stultitiam suam. His exemplis locus Targumi confirmatur et illustratur. Vide etiam infra in סור.

סואר vide infra in סור.

סְבָא *Seba, filius Cuschi, filii Chami, filii Noae,* Gen. 10, 7. Ab hoc Sabaca dicta est, regio Arabiae desertae: מלכיא דשבא וסבא reges Scheba et Seba donum afferent, Ps. 72, 10. כוש וסבא תחותך Aethiopiam et Sabacam sub te, sc. dedi, Jes. 43, 3. Scheba in Arabia felice fuit. Plur. סְבָאִים Sabaei, quod chaldaice effertur אנשי סבא viri Sabae, Jes. 45, 14.

סְבָא *potare,* hebr. אל תהי בסובאי יין ne sis in potatoribus vini, Pr. 23, 20. Sic Chaldaice וליל בסר וְסָבֵי חמר commessans carnem, et potans vinum hebr. זולל וסבא, Deut. 21, 20.

סוֹבֵא et Chaldaice סַבּוֹיָא *caupo,* מוכר היין *vendens vinum, et homines potare faciens,* ut scribit Kimchi in libro Radicum: unde ex quodam Poëta adducit illud, אמת כל האנוש נמצא בעולם לבד מסבאים הם הנבלים veritas omnis hominis reperitur in mundo, praeter cauponum, qui sunt utres etc. Horat: Perfidus hic caupo, Sat. 1. Cauponibus atque malignis, Sat. 5. Hinc סָבְאֵךְ merum tuum, Jes. 1, 22. LXX. reddiderunt, οἱ κάπηλοί σου, q. סֹבְאָךְ. Apud Tos. אמר רב להנהו סבואתא dixit Raf istis cauponibus, οἰνοπόλοις, ע״ז fol. 71a.

מְסוֹבֵיתָא *caupona mulier, tabernaria, mulier vinum vendens:* ההיא מסוביתא דמסרה אקלידא לנויה ista cauponaria quae tradidit clavem gentili feminae, id est Christianae, As. 70b.

סְבוּא *humidus, humectatus.* B. Ar. citat ex Nid. f. 24b. השותה יין מזוג עצמותיו סבויין qui bibit vinum aqua nimis dilutum, ejus (mortui scil.) ossa sunt valde humida, i. e. מלוחלחין הרבה: sed in Gemara legitur per Caph סכויין.

סָבַב heb. *circuire, ambire, circumdare: in orbem, circulariter moveri: vertere, inclinare se, divertere.* Item *causam praebere, causam dare vel quaerere, in causa esse:* ut אנכי סַבֹּתִי ego causam praebui, 1S. 22, 22. chaldaice גרמת. Hiphil הֵסֵב *accumbere, discumbere cibi capiendi causa, quod accubitus iste fieret in circuitum:* והוא מיסב דרך חירות et inclinat, discumbit more liberorum, Maim. par. 1. Est enim securitatis argumentum. הסבו אחד מברך לכולן si accumbant, unus orat loco omnium, sc. tam ante quam post, Ber. 42a. נכנסין להסב ingrediuntur ad accumbendum mensae, Mahlzeit zu halten: מְסֻבִּים *accumbentes, discumbentes.* Hinc explicant illud

[2]) Apperte in Nid. l. c. סיאה per צתרי explicatur, quod cum illis convenit, quae de cedri quadam specie admonet Salmas. (hyl. f. 43.): „Male interpres Avicennae arabicam vocem سعبر reddit origanum, cum thymbram significare lectio capitis ostendat ea maxime parte, qua dicit paris esse cum thymo potestatis. Alibi etiam scribitur صعبر. Apud Dioscoridem arabicum exponitur θύμβρα alsatar et οἶνος θυμβρίτης serab alsatar. Corrupta vox est lat. satureja.“ Conveniunt igitur סיאה et צת־י vocibus arabibus سعبر et صعبر. Hoc etiam notandum est: Quibusdam admonet B. Ar. סיאה in lingua vernacula est סטוריגיא, quae vox corrupta videtur pro סטוריא, vel ut habet R. Sal. (Sab. l. c.) שדריאה i. e. satureja.

IS. 16, 11. לא נסב non accumbemus, scil. לאכול ad comedendum, R. David et. R. Sal. qui scribit, כל מושב סעודה קרויה היסבה omnis sessio in convivio, vocatur היסבה, Ex Pihel ולסבב סבות et ad quaerendum causas, Aben Esr. Ps. 26, 10.

הֲסִבָּה *accubitus: inclinatio in latus*, Anlehnung: שותין בהסבת שמאל bibunt cum inclinatione in latus sinistrum. אשה אינה צריכה הסיבה. ואם אשה חשובה היא צריכה הסיבה mulier non opus habet inclinatione, sed si fuerit femina praestans, necesse est ut inclinet. Filius coram patre suo, et famulus coram domino suo accumbunt. Sed discipulus in praesentia magistri sui non accumbit, nisi facultatem a magistro acceperit: והסיבת ימין אינה הסיבה et inclinatio in latus dexterum non est inclinatio. Item: Qui inclinat se in cervicem, aut in faciem, id nequaquam habetur pro inclinatione etc. Maim. in הלכות חמץ ומצה c. 7.

מְסוּבִּין *accumbentes: Item inclinantes se, inclinati, in latus sc. sinistrum, instar dominorum.*

מֵיסַב, מְסַב et fem. מְסִבָּה *ambitus, circuitus: accubitus ad mensam*, qui fiebat olim in solo per circuitum, subjectis sibi lectulis, sive pulvinaribus, vide Sab. 63a. במסבת ההיכל in circuitu templi.

מְסִבָּא, מְסִבְּתָא *gyrus, ambitus, circuitus: gradus circulares, cochleae:* ופותיא מסבתא et latitudo cochleae, Ez. 41, 7. Pl. וּבִמְסִבָּתָא סלקין et per circuitus, cochleas ascendent, hebr. בְּלוּלִים, IR. 6, 9. Sic Ez. 41, 7.

סוֹבֵב, סוֹבְבָא, סְבִבָא *circuitus, circumferentia, ambitus, apsis rotae:* חחות סובבא דמדבחא sub ambitu altaris, heb. כרכב, Exo. 27, 5. Aff. חחות סובביה sub circulo ejus, Exo. 38, 4. סובב של גלגל ambitus rotae, canthus, ferrum quo rotae vinciuntur, Kel. c. 11. et 14.

סְבִיבָה *circumactio in orbem, motus circularis:* זמן סביבת הגלגלים tempus circumactionis sphaerarum.

סִבּוּב *circuitio, circumdatio:* סבוב העולם circuitio mundi: המתנועע בסבוב quod movetur in circulum: Item *vertigo*, der Schwindel.

סִבּוּבִי *circularis:* Femin. שתנועת הגלגלים סבובית quod motus sphaerarum est circularis, Kafvenaki, Prov. 8, 30.

סִבָּה *causa*, heb. ut in illo, כי היתה סבה מעם יהוה erat enim causa a Domino, IR. 12, 15. Apud Ros. סבת הסבות causa causarum. Ea Deus est, quem sic periphrastice vocant. סבה ראשונה causa prima, principalis. סבה פועלת causa efficiens, חומרית materialis, צורית formalis, תכלית finalis.

מְסוּבָּב *causatum, effectum:* בסור הסבה יסור המסובב sublata causa, tollitur effectum.

סַבְבַיָּא *fustes*, ut habet Paraphrastes Latinus in Tg., Jes. 7, 20. Jungitur gladio et serrae, unde sine dubio aliud armorum genus denotat. Elias legit סַבְכַיָּא.

סוּבִּין, סֻבִּין *furfures, purgamentum farinae crassius et posterius*, sic dicti, ab *agitando et circumjactando* inter molendum: סאה סולת וסאה סובין modius similae et modius furfurum, Ketub. 112. Vide R. Sal. Amos 9, 9.

סוּבָּן *furfuraceum:* סובן ומורסנן furfuraceum et glumosum, Sab. c. 7. in fine.

סבה. Hinc formam habet סַבְהָיֵי, Prov. 2, 7. pro hebr. תושיה, quod sic nunquam alias in Targum redditur. Inde Elias putat vocem esse pravam. Guido conjicit, esse corruptam a סוב, et significare *longaevitatem, senectutem*, etsi nec sic unquam transferatur, sed fere semper מדעא scientia מלכתא vel מלכנא consilium, חוכמתא sapientia, תשיותא substantia. Exemplar Complutense, בַּהְיֵי, quod quidam scribunt, apud Arabes significare *honorem, gloriam*. Posset legi שְׁבָהוֹר, quod proxime ad formam vocis accedit, vel סכלתא, ut alias transfertur חכמתא.

סְבַהֲלוֹם *adamas, lapis pretiosus*, pro heb. יהלום, Exod. 28, 18. et 39, 11. Ez. 28, 13.

סבט סִיבְטָא *clavus:* דתלי בסיבטא ac si penderet a clavo, Sanh. 112a. Idem cum סיכתא, de quo in סכך.

סַנְבַּטְיוֹן, סַמְבַטְיוֹן, סַבַּטְיוֹן, סַבָּטוֹן *nomen fluvii, ultra quem decem tribus Israelitarum captivae detentae sunt.* Fluvius iste a שבת Sabbatho nomen habet, quod per sex dies hebdomadis rapidissimo feratur decursu, ingentes lapides secum convolvente, ut nemo transire possit, die autam Sabbatho quiescat, quando Judaeis quies imperata, ut transire ipsis eo die non liceat. Elias in suo Tisbi vult esse arabicum, ab hebraeo שבת, ת et ט, ש et ס inter se, ut saepe, commutatis. Terminatio יון sit addititia et formativa nominis. Quod si ita est, Sabbatjon erit Sabbathicus, sc. fluvius. מ et נ interjecta sunt euphoniae causa, ut Germani dicunt Sabbathtag et Samstag. Idem Elias notat, R. Mosen Majemonidem asserere, hunc fluvium esse eum, qui in sacris dicitur גוזן, nempe IIR. 17, 6. ubi scriptum est: Anno nono Hoscheae (regis) cepit rex Assyriae Schomronem, et deportavit Israelem in Assyriam, collocavitque eos in Chalacho et in Chaborem, et in נהר גוזן Nehar gosan (flumine Gosan), et in civitatibus Mediae. Hujus fluvii diversi scriptores diversis sententiis meminerunt. In TgH. Jonathanis, Exo. 34, 10. אעביד פרישן להון בזמן דיהכון בשביתא על נהרות בבל ואסלקנון מתמן ואשרנון מן לגיו לנהר סמבטיון faciam miracula ipsis (Israëlitis) eo tempore quo abibunt in captivitatem ultra flumina Babyloniae, educam ipsos inde, et habitare eos faciam ultra ipsum flumen Sambatjon. In Br. s. 11. הרי נהר סמבטיון יוכיח שמושך אבנים כל ימות השבוע ובשבת הוא נח ecce fluvius Sambatjon arguit, (nempe, Sabbathum differre a reliquis diebus) qui trahit secum lapides omnibus diebus septimanae, die Sabbatho autem quiescit. Et sect. 73. לא למקום שגלו עשרת השבטים גלה שבט יהודה ובנימין. עשרת השבטים גלו לפנים מן נהר סמבטיון שבט יהודה ובנימין מפוזרים בכל הארצות i. e. non ad locum, in quem deportatae sunt decem tribus, deportata quoque est tribus Juda et Benjamin. Decem tribus

deportatae sunt antea ultra fluvium Sambatjon, tribus Juda et Benjamin dispersae sunt in in omnes terras. R. Salomon Jarchi ad illud Jesajae, qui perierant in Aegypto, cap. 27, 13. scribit: לפי שנפוצו מארץ רחוקה לפנים מן הנהר סבטיון קראם אובדים eo quod dispersi fuerunt olim ex terra longinqua ultra fluvium Sabbatjon, vocat eos perditus. Ap. Tos. in Sanh. 65a. מי יימר דהאדנא שבתא אמר לו נהר סבטיון יוכיח quis dicet hodie Sabbathum esse? respondit ei, fluvius Sabbatjon id arguit. Glossa R. Salomonis: נהר סבטיון יוכיח נהר אחד של אבנים ובכל ימות השבת שוטף והולך וביום השבת שוקט ונח fluvius Sabbatjon arguit: fluvius quidam lapidum est, qui omnibus diebus septimanae exundat et fluit, sed in die Sabbatho tranquillus est et quiescit. In TH. Sanh. c. 10. circa finem: In tria exilia missi sunt Israelitae אחת לפנים מנהר סנבטיון primo ultra fluvium Sanbatjon, deinde in Daphnem Antiochiae: tertio, quando nubes super ipsos descendens texit eos. Haec etiam, sed nonnihil aliter, leguntur in Jalkut Prophetarum 52b. ex Pesikta. In libro Tanchuma, s. כי תשא, quae incipit Exod. 30, 11. legitur: אלא נהר סבטיון מעיד שבכל ימים הוא מושך אבנים וחול ובשבת נוח i. e. sed etiam fluvius Sabbaticus attestatur, (scil. Sabbathum Judaicum esse observandum) qui omnibus diebus (septimanae) circumtrahit lapides et arenam, sed in Sabbatho quietus est. R. Gedaljah in libro suo שלשלת scribit f. 36. edit. Cracoviensis, 37. edit. Venetae: באותה הלילה היה רעש גדול ובבוקר ראו חיל גדול והשיב האל סביבם נהר שגולל אבנים וחול במקום שלא היה שם נהר מעולם ועדין גולל אבנים וחול בלי מים ברעש וקולות שאילו היה שם אפילו הר של בחל היה מנפצו. וזה בכל ימי חול ובשבת נח ולזה נקרא נהר שבתיון. ויש מקומות באותו הנהר שהוא רחב ס׳ אמה ולכן אינם יכולים לבוא אלינו ולא אנו אליהם וכו׳ i. e. in ea nocte erat terrae motus maximus, et mane facto conspexerunt (decem tribus sive Israelitae) exercitum magnum. Sed Deus adduxit circa eos fluvium volventem lapides et arenam, in loco ubi antea non fuerat fluvius unquam, et adhuc usque volvit lapides et arenam sine aqua, per terrae-motum duntaxat et strepitum maximum, ita ut si essent ibi etiam montes ferrei, dispergerent eos. Id vero omnibus diebus prophanis, sed in Sabbatho quiescit, unde vocatur fluvius sabbathicus. Quibusdam locis latus est fluvius iste sexaginta cubitos, qua de causa ipsi nequeunt venire ad nos, neque nos accedere ipsos possumus etc. R. Abraham in libro יוחסין Juchasin fol. 155. refert: וכן נבאר מוצא נהר סמבטיון בגלילות האינדיאה הזאת העליונה בין נהרי גאניא״ום אשר בלשוננו גוזן כאמרו ויגל את ישראל אשורה וגו׳ נהר גוזן וערי מדי והמקומות האלה הם למעלה ביבשה על לאמ״יק ועל קאלי״קוט. ונהר סמבטיון למעלה בקליקוט מוצאו ומפסיק בין האינדיאני ההם וכו׳ i. e. sic etiam explicatur ortus fluvii Sambatjonis in tractibus Indiae istius superioris inter flumina Ganiae, quae lingua nostra est Gosan, juxta id quod dicit Scriptura: Et deportavit Israëlem in Assyriam etc. flumen Gosan, et civitates Mediae, IIR. 17, 6. Loca ista sunt in superiore terra sicca inter Lamek et Calicut: fluvius autem Sabbathicus supra Calicut oritur, et desinit inter Indianos istos etc. Huc pertinet etiam quod legitur in Epistola Presto Johannis, hebraice Constantinopoli impressa, ad Papam Romanum: ודעו כי מזו הים של אבנים בא נהר אחד שיוצא מגן עדן והולך בינינו ובין הארץ הגדולה של המלך הגדול דניאל מלך היהודים וזה הנהר הולך כל ימי השבוע ובשבת אינו זז ממקומו עד יום ראשון ששב לאיתנו וכו׳ praeterea scitote, quod ab isto mari lapidum (quod in praecedd. describit) oritur fluvius quidam, qui egreditur ex horto Edenis, et decurrit inter nos et inter terram magnam regis potentissimi Danielis, regis Judaeorum. Iste fluvius singulis diebus septimanae fluit: sed in Sabbatho non movetur de loco suo, usque ad diem primum, quo revertitur ad cursum suum. Et cum plenus est ultro omnes ripas suas, adducit lapides valde graves, nullaeque plane in eo sunt aquae, sed quicquid invenit, deducit in mare: nec quisquam potest per eum transire, nisi in Sabbatho. Nos autem custodias collocamus in transitu. Nam si Judaei possent transire, maximum facerent damnum in toto mundo, Christianis pariter et Israëlitis, omnique nationi et linguae, quae sub coelo est. Nulla enim est lingua, nulla natio, quae coram eis posset subsistere etc. Haec ex illa epistola, atque adeo ex illo ipso exemplari, quod Sebastiani Munsteri olim fuit et quod ad se ex Cairo Aegypti Basileam allatum esse, testatur in fine Cosmographiae suae Latinae, ubi partem illius quoque produxit. In ספר אלדד הדני libello Eldad Danitae, impresso quoque Constantinopoli, cum Epistola modo citata, in quo narrat autor ille, qua ratione mirabili fato aliquando per naufragium ad Aethiopes delatus sit, hujus fluvii quoque mentionem facit: Praeterea inquit, hi (loquitur de populo Judaico quodam quem שבט משה tribum Mosis nominat habitante etiam in parte quadam Aethiopiam), nullos vident homines alios, neque homines alii vicissim ipsos, nisi quatuor istae tribus (Ruben, Naphtali, Gad et Ascher, quas in praecedentibus mansisse dixit in Havila illa antiqua, ubi aurum est optimum), quae habitant trans flumina Aethiopiae. Est enim locus ubi se mutuo vident, et invicem, vociferando, colloquuntur: sed fluvius Sabbation interjacet inter illos. Narrant autem illis omnia quaecunque ipsis accidunt, sed cum negotium aliquod arduum et alicujus momenti adest, habent certam speciem columbarum, quibus utuntur. Scribunt enim tum literas, et alligant eas alis aut pedibus columbae, quas illae deferunt ultra fluvium Sabbation, et regibus aut principibus illorum offerunt. Insuper magnam habent copiam lapidum pretiosorum, argenti atque auri. Serunt quoque linum, et habent coccineum, unde pulcherrima vestimenta conficiunt. Quintuplo autem plures sunt illorum, quam Israëlitarum qui ex Aegypto exiverunt: Immensae enim magnitudinis et latitudinis

est locus ille. Porro הנהר מאתים אמה כמטחוי קשת והנהר מלא מאבנים גדולים וקטנים וקולם ירעם ברעש גדול כרוח סערה בים ובלילה נשמע קולו מהלך יום ויש אצלם שש מעיינות ויקבצו כולם לאגימא אחת וישקו מהם ארצם ושם ישרצו בה דגים טהורים והנהר הולך והאבנים והחול ירעימו ששת ימי המעשה וביום השביעי ישבות וינוח עד מוצא שבת וכו׳ fluvius iste latus est ducentos cubitos, quasi jactum arcus, et est plenus lapidibus magnis et parvis, qui sonum et strepitum edunt instar terraemotus magni, aut instar procellae magnae in mari. Sonus ejus noctu auditur itinere totius diei. Habent autem illic sex fontes, quos congregant in unum stagnum, unde terram suam irrigant, et ubi pisces mundos magna copia alunt. Fluvius vero ille fluit, et arena perstrepit sex diebus septimanae: sed die septimo cessat et quiescit usque ad exitum Sabbathi etc. Hactenus Eldad Danita. Haec apud Hebraeos scriptores inveni. Latini autores aliquot hujus fluvii quoque meminerunt. Plinius lib. 31. c. 2. In Judaea rivus Sabbathis omnibus siccatur. Rivum quidem non nominat, sed procul dubio idem ille est, de quo Hebraei. Putavit in Judaea esse, quod Judaeos ad istum fluvium habitare, et ab istis hanc historiam profectam, didicerat, et nimis cupide crediderat. Meminit etiam Fulgosus exemplorum libro 1. cap. 6. Agricola de natura eorum quae ex terra fluunt, lib. 3. p. 114. scribit: Quidam ad aliquod tempus cessant, deinde rursus fluunt, ut Symethus in Sicilia, qui per Catanam fluit, et amnis qui medius inter Arcacam et Raphanaeam Syriae urbes cursum tenet, modo, ut autor Josephus, pleno defertur alveo, repente deficit, et sex diebus continuis siccum transituro praebet alveum. Septimo die iterum exortus abundat aquis, atque ex eo die, sacro Judaeae gentis, Sabbathicus nominatur. Haec ille. Sequitur, ut ipse fatetur, Josephi de hoc fluvio sententiam, quae Hebraeorum sententiae plane contraria est. Verba Josephi extant lib. 7. de bello, Jud. c. 24. in hunc modum: Conspicit (Titus Imperator Antiochiam proficiscens) in itinere fluvium cognitione dignissimum. Is fluit medius inter Arcen Agryppae regni civitatem, et Raphanaeas (sic haec vertenda esse annotavit Nicolaus Fullerus Britannus, in Miscellaneis suis Theologicis). Habet autem quoddam peculiare miraculum. Nam cum sit, quando fluit plurimus sive largus, neque meatu segnis, tamen interpositis sex diebus a fontibus deficiens, siccum exhibet locum videre. Deinde quasi nulla mutatione facta, septimo die similis exoritur, atque hunc ordinem semper eum observare, pro certo compertum est. Unde etiam Sabbathicus appellatus est, a sacro Judaeorum septimo die sic nominatus. Haec Josephus. De situ vide Fullerum. Posteriorum sensus debet esse, post sex dies septimanae eum a fontibus deficere et exsiccari: septimo die sub finem ejus, similis fluendo exoritur etc. Haec omnia fabulosa esse, docet Paulus Fagius in Deut. 31. Paraphrasis Chaldaicae, Galatinus lib. 11. c. 9. Vide etiam 4. Esr. 13, 40. et deinceps, et ibi notam Junii. Item librum מאור עינים cap. 13.

סָבַךְ *implexum, perplexum esse.* סְבִיךְ *perplexum, perplexitas:* בסביך קיסיא in perplexitatem lignorum vel arborum, Ps. 74, 5. Ap. Ros. צמר מסובך lana implexa. Hophal הוּסְבַּךְ בעלים implexum foliis, Pea c. 7.

סְבָכָה, סִבְּכָא, סִבְכְתָא *vitta*, ab *implexo* opere sic dicta: חוּטֵי סבכה fila vittae: סבכה מוהבת vitta aurea, Sab. 57b. Scribitur etiam saepe per שׂ. Pl. סְבָכוֹת et chaldaice סְבָכְתָא.

מְסַבַּךְ *ramus implexus, ramus cum suis frondibus:* מקל ומסבך בראש החבל ligant bacillum et ramum in capite funis, Para c. 3.

סוֹבֵךְ *talus pedis*, sic dictus, quod ibi nervi *implicentur:* juxta alios *sura*. In Misna: שוק מן הפרק של ארכובה עד סובך של רגל Schuk, crus dicitur ab articulo genu usque ad talum pedis, Chol 134b. Gl. סובך היינו פרק מבין הקולית ועצם האמצעי. Alia glossa סובך מקום שמסתבכים ומשתרגים הגידים. R. Salomon Lev. 7, 22. ad vocem שוק scribit; ab articulo genu, quod venditur una cum capite, usque ad articulum medium, שהוא סובך של רגל qui est talus pedis. In Aruch explicatur vernacule *polpa*, i. e. *sura*. Et sic quoque David de Pomis.

סַבְכַיָּא *torques*, ab opere *implexo* sic dicti, Jes. 3, 18. Kimchi vult, esse *vittas, reticula ornata capitis.* Hauben, quae etiam sunt operis implexi: pro hebraeo שהרנים lunulata.

סַבְּכָא, שַׂבְּכָא *sambuca, instrumentum musicum,* Dan. 3. 5. 7.

סְבַל *ferre, portare, perferre.* In TgH. interdum usurpatur pro hebr. נשא. Praet. וּסְבַל על תקוף אברוי et pertat in robore alarum suarum, Deut. 32, 11. quod per Participium expressit, וְסָבִיל יתהון על אברוי et portat etc. וְסַבְלִנּוּן et portavit eos, ibid in Jon. וּסְבָלִית יתכון et portavi vos, Exod. 19, 4. Part. ut antea: et ומן בגין אגרא הוא סָבֵל ליה ית נפשיה et propter mercedem ipse effert ad ipsum animam suam, Deuter. 24, 15. Infinit. היך אנא יכיל בלחודוי לְמִסבּוֹל quomodo ego possum solus ferre? Deut. 1, 12. סגין אנון חובי למסבול plura sunt peccata mea, quam ut ferre possim, Gen. 4, 13. in TgH. quod Jon. מִלְמְסוֹבְלָא ex Pahel, cum מ formativo ex more Syro. Cum affix. לְמִסְבְּלֵיהּ ferre illud, ibid. in Jon. Imper. סְבָלוּ יתי sustinete me, Jobi 21, 3. Pahel מְסוֹבְלִין portantia, i. e. firma, ut magnum onus portare possint, vel onusta, i. e. oneri ferendo apta, robusta, fortia, Esr. 6, 3. Est ex forma Pohel, cum Cholem loco Dagesch characteristici.

סֵבֶל *onus* quod *portatur:* אבני סבל lapides oneris, graves.

סַבָּל, סַבְלָן *bajulus*, qui onera *portat:* Item *tolerans, patiens.* Inde R. Sal. Num. 12, 3. vocem ענו exponit שפל וסַבְלָן humilis et patiens.

סַבְלָנוּת *patientia, tolerantia:* וכפרו עוד מסבלנות יאשיהו et recensent insuper de tolerantia Josiae etc.

סוּבַּלְתָּא *spica*, hebr. שבלת, Jud. 12, 6.

סְבוֹלֶת *communio, societas, aequum communionis onus symbola.* אפילו חמשה ועשו סיבלות רשאין לומר לו טול חלקך etiam quinque qui fecerint societatem licitum est illis dicere ipsi, tolle partem tuam, etc. Pes. 89b. Gl. סבולת תערובת סעודה של כל ימות השנה sibboleth est commixtio conviviorum per totum annum. B. Ar. exponit; בני חבורה ההולכים ממקום למקום ואוכלין יחד. Videtur esse ex graeco συμβολή, unde et Latini dicunt symbola. Huc propius accedit scriptio סִיבְּוֹל, quae reperitur in TH. Pes. c. 8.

סִבְלוֹנוֹת *munera, dona nuptialia, quae sponsus sponsae et socero suo altero die nuptiarum et conjugii, amicitiae novae causa transmittit, sic dicta, quod hinc inde portentur et transferantur.* Id docet Elias in suo Tisbi his verbis: סבלונות. כן קורין הדורון ששולח החתן לכלה והוא לשון סבל ומשא Sibhlonoth; *sic vocant donum, quod mittit sponsus sponsae, estque significationis oneris,* h. e. derivatum est vocabulum a verbo סבל, quod est, *ferre, portare onus.* Sic R. Maim. in explicatione Mischnajoth: סבלונות משאות ונורתן מעניין נושא סבל שנושאים אותם מיד זה ליד זה Sibhlonoth, i. e. Massaoth, *munera.* Derivatio ejus est ex significatione נשא סבל portantes onus, IR. 5, 15. Portantur enim (ista munera) ex manu hujus in manum illius. Paulus Fagius interpres Eliae, punctavit per Pathach ab initio סַבְלוֹנוֹת, sed Hebraei scribunt סיבלונות interposito י, quod lectionem cum Chirek indicat. Porro de his donis traditio est in Jure Hebraeorum his verbis: השולח סבלונות לבית חמיו שלח שם מאה מנה ואכל שם סעודת חתן אפילו בדינר אינן נגבין. לא אכל שם סעודת חתן הרי אלו נגבין. שלח סבלונות מרובים שיחזרו עמה לבית בעלה הרי אלו נגבין. סבלונות מועטין שתשתמש בהן בבית אביה אינן נגבין i. e. qui mittit dona-nuptialia ad domum soceri sui, mittatque centum portiones, et comederit illic prandium sponsale, etiam pro denario duntaxat, non repetuntur illa: si non comederit illic prandium sponsale, tunc repetuntur. Si miserit dona amplissima, ut redeant cum ea (sponsa) in domum mariti (sponsi) sui, ea repetuntur. (Si miserit) dona exigua, quibus tantummodo utatur (sponsa) in domo patris sui, illa, non repetuntur. Bb. 146a. Gl. R. Salomonis: מנהג חתנים לאחר קידושין למחרת שולח לבית חמיו לכבוד אשתו תכשיטין ומיני פירות וכדי יין וכדי שמן ופעמים אוכל שם עמה i. e. consuetudo sponsorum est, post desponsationem per datam arrham, ut crastino mane mittant ad domum soceri sui in honorem uxoris (sponsae) suae monilia sive ornamenta muliebria, species fructuum, vascula vini aut olei, quandoque etiam comedit illic cum ea.

סבן סִיבְנָא, סַבְנִיתָא *sabanum, linteum, quo caput in balneo vel post illud, operitur, vel fricatur et siccatur, sindon,* Sab. 147b. Legitur quidem ibi per Kaph סכניתא; sed cum Beth legendum esse docet B. Ar. qui locum hunc in ordine סבן adducit, et ipsa vocis etymologia. Est enim gr. σάβανον latin. sabanum, *linteum ad tegendum, tergendum* vel *fricandum.* Sic in TH. Sab. c. 6. Hebraeum מטפחות *pepla, sudaria,* apud Jes. 3, 22. explicatur Hierosolymitane סַבְנִיִין רברבן sabana magna. In eodem Talmud in Massecheth Schevu c. 6. circa finem; חד בר נש קם עם חבריה ואריס סבינתיה insurrexit quidam contra socium suum, et abstulit ei sabanum ipsius, dicens; לית הדין סבינא נפיק מן ידי non exibit sabanum hoc e manu mea, donec restituas mihi meum quod est penes te. Devenit negotium ad Samuelem, qui dixit ei, הב ליה סבינתיה היל דון עמיה redde ipsi sabanum ejus, et ito ab litigato cum eo. In glossa explicatur per סדין. Huc pertinet quoque ex Talmud Git. 59a. שיגר לו בוניים בר נוניים לרבי סיבני וחומס סלסלה וסלמלא סיבני וחומס כאגוזא ופלגיה דאגוזה, Buniam filius Nuniam (vir dives quidam) misit Rabbino Sabanum et חומס, סלסלה et סלמלה: Sabanum et חומס, instar nucis et dimidiae nucis etc. Ad hujus loci explicationem scribit B. Ar. inter alia; ופי' סובני בגד דק מאד שמקפלין אותו ומכניסין אותו בקליפת אגוז h. e. sobbne est *vestimentum subtilissimum, quod duplicatum, cortici nucis includi potest.* Hinc alia posuerunt, סיבני significare *corticem nucis.* In Tg. Jon. דרגשא דדהבא מיתקנא בבסתרקי מילת וְסוּבְנִין דארגוון ואוצטילין חיוורין lectus aureus ornatus tapetibus melotae, et sabanis purpureis, stolisque albis, Deut. 34, 6.

סבס סבים *herbae odoratae, vel floris species,* idem quod dudaim. Hinc citat B. Ar. ex Sanh. 99b. מאי דודאים אמר רב יברוחי ר' לוי אמר סיגלי רבי יונתן אמר סבים quid sunt Dudaim? Raf dixit, יַבְרוּחִין, Rabbi Levi dixit סיגלי, Rabbi Jonathan autem, סבים. In nostris libris legitur nunc סביסוך.

סַבַסְטֵי Σεβάστη, *Sebaste, nomen urbis in regno Israël, quam volunt fuisse olim Schomronem, metropolin Samariae:* פרדסות סבסטי horti, vineae Sebastae urbis, quae admodum commendatae, Sanh. 14a. In Bem. rab. 10. illud Amosi c. 6, 1. והבוטחים בהר שומרון qui confidunt in monte Schomron, explicatur אלו י' השבטים שיושבים לבטח בסבסטי hae sunt decem tribus, quae habitant secure in Sebaste. In Aruch scribitur סווסטי.

סְבַע *saturari, exsatiari.* Sic in Venetis occurrit quandoque per hebr. שבע, quod ipsum in Tg. saepius retinetur. Praeter. cum Infinitio, כד זנתנון סְבַעוּ מִסְבַּע quando alui eos, satiati sunt satiando se, Hos. 13, 6. Infin. וּלְמִסְבַּע et ut satietur, Jobi 38, 27. quod melius legeretur ex Pahel וּלְמְסַבָּעָא, vel ex Aphel וּלְאַסְבָּעָא ut satiet, pro hebr. וּלְהַשְׂבִּיעַ. Fut. אֶסְבַּע חסודא satiabor ignominia, Jobi 10, 15. מן ארחתיה נִסְבַּע de viis suis saturabitur, Prov. 14, 14. cum נ formativo loco י. יִסְבְּעוּן לחמא satiabuntur pane, Ps. 132, 15. Aphel Futur. אוריכות יומין אסבעניה longitudine dierum satiabo ipsum, Ps. 91, 16.

סָבְעָ *satur.* Pl. סָבְעִין לחמא saturi pane, Ezech. 16, 49.

סוּבְעָא *saturitas:* סבעא דחדותא saturitas laetitiarum, Ps. 16, 11.

סבק סַבָּקִין sebacei, *candelae sebaceae.* In Sr,

s. 36. Quid sibi vult quod scriptum extat Prov. 6, 23. כי נר מצוה „quia lucerna est praeceptum," i. e. eleemosyna? מה הנר הזו כשהוא דולק אפילו אלף אלפים קרויינין וסבקין מדליקין הימנו אורו במקומו כך כל מי שיתן למצוה אינו מחסר את נכסיו quemadmodum lumen lucernae ardentis in quantitate sua manet, licet centum millia cereorum et sebaceorum accenderentur de eo: sic dans eleemosynam de facultatibus suis, nihil quicquam de illis imminuit. Est ergo סבקין ipsa vox latina, ut et קרויינין c e r e i, quibus utitur Apulejus Metamorph. lib. 4. „Taedis, lucernis, cereis, sebaceis, nocturni luminis instrumentis, clarescunt tenebrae."

סְבַר. Diversas significationes habet, partim tamen cognatas.

I. *Portare, apportare, ferre, efferre, sufferre, sustinere, sustentare.* Infin. לא יכלא לְמִסְבְּרָא non potest portare, sistinere, Pr. 30, 21. Habet plerumque hoc sensu formam Pohal סוֹבַר, quae est anomalia Conjugationis Pahel, ob ejectum Dagesch, et substitutam vocalem longam. Respondet verbo hebraeo נשא, quando *portandi* significatum habet, et inde pro *sustentare, alere*, deinceps sumitur, quod Hebraei dicunt כלכל. Praet. והוא סוֹבַר ית מלכא et ipse sustentaverat regem, hebr. כלכל IIS. 19, 32. דְסוֹבְרָךְ יי אלהך quod portavit te dominus Deus tuus, Deuter. 1, 31. וְסוֹבַרִנּוּן et sustinuit eos, Jes. 63, 9. Fem. ולא סוֹבְרַת יתהון ארעא nec sustinebat eos terra, Gen. 13, 6. סוברית בעטפי portavi in sinu meo, Ps. 89, 51. וְסוֹבְרוּנוּן et asportaverunt ea, Lev. 10, 5. in Tg. Jon. וְסוֹבְרוּהִי באסלא et portarunt eum pertica, Num. 13, 24. in TgH. Part. כמא דְמסוֹבַר גברא sicut portat vir, Deuter. 1, 31. כמא דמסובר תרבינא sicut portat nutrix, Num. 11, 12. Pl. מְסוֹבְרִין sustentant, IR. 4, 7. Infin. לְסוֹבָרָא יתהון portare eos, Gen. 36, 7. היכמא דאנון יכלין לסוברא quomodo ipsi possunt portare, Gen. 44, 1. in Jon. לְמְסוֹבָרָא ad portandum, Num. 4, 15. cum מ formativo ex more Syro. Sic ולא יכילנא בלחודי לְמְסוֹבָרָא יתכון nec possum ego solus portare vos, Deuter. 1, 9, in Tg. Jon. Imper. סוֹבַרְהִי בתוקפך porta eum robore tuo, Exo. 15, 13. Sic Num. 11, 12. וסובר יתהון et porta eos, Ps. 28, 9. Fut. איכדין אֲסוֹבַר בלחודי quomodo portabo solus, Deut. 1, 12. ולמרעיא אֲסוֹבַר et infirmos sustentabo, Ez. 34, 16. אנת תְּסוֹבַר עדבי tu portabis sortem meam, Ps. 16, 5. in Ven. וִיסוֹבַר צפירא עֲלוי et portabit hircus, Lev. 16, 22. Jon. וּתְחוֹבְרוּנוּן et portabitis eos, Lev. 10, 4. Jon. וִיכוֹבְרוּן עמך et portabunt tecum, Exod. 18, 22. Ithpah. Part. וּמִתְהוֹבְרִין Ez. 39, 9. Vox prava est. Elias scribit; nescio quid sit: Aruch quidem adducit illud, sed non explicat. Legendum pro ea, ומוקדין et comburunt, ut Ps. 46, 10.

II. סְבַר *exspectare, praestolari, sperare, confidere,* quia quae speramus, ea *solicite* exspectamus. Sic respondet hebr. קוה et quandoque verbo בטח et חכה. Praet. ארום סְבָרֵית עלך quia confido in te, Ps. 25, 51. מסבר סְבָרֵת יהוה exspectando exspectavi dominum, Ps. 40, 2. לאורח דינך סַבַרְנָא viam judicii tui exspectamus, Jes. 26, 8. Partic. אם אנא סָבַר si ego exspectavero, Jobi 17, 13. Pl. דְסָבְרִין במימרך qui sperant in verbo tuo, Ps. 25, 3. לסברין לפרקניה exspectantibus redemptionem ejus, Thr. 3, 25. Pehil עלך סְבִירִין in te sperant, Ps. 104, 27. Infinit. מִסְבַּר, ut ante in Praeterito. Imperat. סְבַר באלהא spera in Deo, hebr. בטח, Pr. 3, 5. וּסְבַר לפרקנא et praestolare redemptionem, Hos. 12, 6. סבור על יי confide in Domino, Ps. 27, 14. סְבָרוּ במימריה sperate in verbo ejus, Ps. 62, 9. Futur. וְנִסְבַּר קדמך et exspectabimus coram te, Jer. 14, 22. וְתִסְבְּרוּן לנהור et exspectabitis lucem, Jer. 13, 16. In Pahel סַבַּר *idem* et interdum ex prima significatione, *ferre, sufferre,* quod ad *faciem* seu *vultum* relatum est, *acceptare benevole.* Praet. לפרקנך סַבָּרֵית יי redemptionem tuam exspecto Domine, Gen. 49, 18. יתך סברית כל יומיא te exspectavi omnibus diebus, Ps. 25, 5. וּדְסַבָּרוּ לפרקנא et qui exspectarunt redemptionem tuam, Jes. 40, 31. אפי כהניא לא סַבָּרוּ vultum sacerdotum non acceptarunt, i. e. honorem ac benevolentiam dignam ipsis non exhibuerunt, Thr. 4, 16: Sic 5, 12. Sic Rabbini ex Hiphil dicunt נַסְבִּיר לו פנים honorifico, sereno, benigno vultu ipsum acceptabimus, dignum ejus respectum habebimus: נסביר פנים לדבר ר׳ יוחנן acceptabimus, amplectemur sermonem R. Jochanan: לא אסבר להו אפיה non vertit ad eos vultum suum, non aspexit illos, non dignatus est eos aspectu: כי יהיבנא למר שלמא לא אסבר לן מר אפיה cum salutaremus dominum, non vertit dominus vultum suum ad nos: סַבַּרְנָא לשלם exspectavimus pacem, Jer. 8, 15. סברנא לדינא exspectavimus judicium, Jes. 59, 11. דין דְסַבַּרְנָא ביה iste in quem speravimus, Jes. 25, 9. Part. וכמא די מְסַבַּר אנש et sicut exspectat homo, Hos. 6, 9. Plur. דהוינא מְסַבְּרִין למימריה qui fuimus confidentes in verbum ejus, Jes. 25, 9. דמסברין לפרקני qui exspectant redemptionem meam, Jes. 49, 23. Fem. דְמְסַבְּרָא quae exspectat in diebus aestatis, IIS. 23, 5. Imper. וְסַבָּרוּ על יי et sperate in Domino, Ps. 4, 6. Fut. למימרי נגון יְסַבְּרוּן verbo meo insulae confident, Jes. 51, 5. Aphel Praet cum aff. אַסְבַּרְתַּנִי sperare fecisti me, Ps. 22, 10. Part. דְמַסְבַּר בעתרה qui confidit in divitiis suis, Pr. 11, 28. Sic Pr. 14, 16. Fut. יַסְבַּר יי סבר אפוי לך בצלותך convertat Dominus elationem vultus sui ad te in precatione tua, Num. 6, 26. Jonath. hebr. ישא: יַסְבַּר לי אפין attolat ad me vultum, i. e. benevolus erit mihi, Jobi 32, 22.

סְבוּר *spes exspectatio:* סבור ישראל exspectatio Israëlis, hebr. מקוה, Jer. 14, 8. וסבור אבהתהון יהוה et ab exspectatione patrum ipsorum Domino, Jer. 50, 7. סְבוּרָא דרשיעי spes improborum, Pr. 11, 24. Affix. וְסְבוּרְהוֹן דאלין et spes illorum, Prov. 11, 7. אבד סְבוּרָהּ periit exspectatio ejus, Ez. 19, 5.

סְבוּרָא *idem:* סבורא דענותני spes humilium, Ps. 9, 19. ubi Veneta habent סוֹבְרָא: Aff. פסק סְבוּרָנָא succisa est spes nostra, Ez. 37, 11. alii סברנא.

סְבַר, סִבְרָא, סַבְרָא *idem:* וסבר דילטור תהובד et spes delatoris peribit, Jobi 8, 13. איח לאין סְבַר est

arbori spes, Jobi 14, 7. והות למסכנא סַבְרָא fuit adhuc pauperi spes, Jobi 5, 16. Veneta סַבָרָא ex forma Pahel. Sic מדלית סַבְרָא ut non supersit spes, Jobi 7, 6. נשׁרי בְסַבְרָא habitabit in spe, i. e. secure, confidenter, hebr. בטח, Pr. 1, 33. בסברא תותבנני cum fiducia habitare facies me. Ps. 4, 9. Aff. יוביד סַבְרֵיהּ peribit spes ejus, Pr. 11, 7. טלוק על יי סַבְרָךְ projice in Dominum spem tuam, Ps. 55, 23. והאן דיכי סַבְרִי et ubi est ista spes mea, Jobi 17, 15. וְסַבְרְהוֹן et spes ipsorum, Jobi 11, 20. Veneta סִיבַּרְתְּהוֹן, ex forma feminina.

סַבְרוּתָא *idem:* ויסתכלון בְּסַבְרוּתָךְ et respicient in fiduciam tui, qua tibi tuto confiditur, Ps. 9, 11. Psalterium Nebiensis pro וְיִסְתַּכְּלוּן habet וְיִתְּכְּלוּן et confident, quomodo etiam legunt B. Ar. et Elias, et recte. Pro בְּסַבְרוּתָךְ Regia habent במימרך in verbo tuo, quae usitata est locutio et melior priore.

III. סְבַר *opinari, cogitare, putare, existimare, arbitrari, judicare.* Praeter. וּסְבַר דויד ארי מית רביא et cogitavit David, puerum mortuum esse, IIS. 12, 19. מחזי אפך לא סְבָרִית videre faciem tuam non putaveram, hebr. פללתי judicavi, arbitratus sum, Gen. 48, 11. Sic R. Sal. verbum hebr. exponit, unde et Jon. reddit חֲשִׁיבִית putavi. סְבָרוּ cogitarunt, putarunt, Jes. 28. 10. ולא סברו et non cogitarunt, attenderunt, ibid. Part. דְּסָבְרִין בני נשא תריצא quam arbitrantur homines esse rectam, Pr. 14, 12. Futur. וְיִסְבַּר להשניה זמנין et cogitabit mutare tempora, Dan. 7, 25. רבנן סָבְרֵי Rabbini putant: סָבְרֵי מרנן formula loquendi ante consecrationem vini, sive in prandiis, sive extra ad potum vini: המברך על היין אומר סברי מ״נן והן אומרין לחיי ואומר בא״י אמ״ה בורא פרי הגפן ועונין אמן ושותה תחלה ואחר כן שותין כל בני חבורה qui benedictionem dicit super vinum, dicit סברי מ״נן et ipsi respondent, ad vitam: tum ipse ait; benedictus Dominus Deus noster rex mundi, qui creat fructum vitis; ad quod ipsi respondent, amen etc. in Sepher Musar f. 125. Quid hae voces sibi velint, adhuc disputant critici Judaeorum, scribit Scaliger in lib. de emend. Temp. f. 537. Pro iis in libro Minhagim, in ritibus coenae sabbathinae et Paschatis, habetur סברי מורי ורבותי. In libro Musar loco citato ex Masseccheth Sanh. allegatur: נגמר הדין מוציאין אותו ליהרג ונותנין לו כוס של יין ונותנין לו קורט של לבונה כדי שתטרף דעתו והוא נוטל הכוס ואומר סברי מ״נן והן עונין אחריו למיתה i. e. confecto judicio educunt eum (qui condemnatus est) ut occidatur, et dant ei poculum vini, cum grano thuris, ut abripiatur mens ejus. Ipse accipiens poculum dicit סברי מ״נן; illi autem respondent; ad mortem etc. Mox ibidem phrasis haec varie exponitur: primo, quando sc. in prandio ante consecrationem vini usurpatur; מורי domini mei, de poculo isto, quod bibiturus sum, quidnam vobis videtur? ad vitamne cedet, an ad mortem? ad benedictionem, an ad maledictionem? aut fortassis, quod Deus avertat, similis ero ei, cujus judicium est confectum, quique ad supplicium egreditur? Ipsi respondent, לחיי i. e. ad vitam et non ad mortem, ad benedictionem, et non ad maledictionem etc. Afferuntur ibi expositiones aliae. In genere tamen phraseos et verborum hunc volunt esse sensum, מה דעתכם מה אתם סוברין domini mei, quaenam est sententia vestra? quidnam putatis, censetis? quid vobis videtur de poculo isto quod bibiturus sum? Ithpahel הכי נמי מִסְתַּבְּרָנָא sic etiam ego opinor, sic et ego puto esse, sic opinio mea est. Talm.

סָבוּר *persuasus, opinans, putans, existimans ex concepta imaginatione:* סבור אני puto ego, persuasus sum: אינני כמו שאתה סבור non est ita ut tu putas: סבור הייתי putavi, Gen. 16, 13. in R. Sal. סבורים היו putarunt, existimarunt.

סְבִיר *idem,* ex forma chaldaica: את סביר למשלט בנא tu putas dominari nobis, Gen. 37, 8. Pl. סְבִירִין. Haec vox frequens apud Masorethas, de vocibus, quae ex convenientia textus, vel usu aliorum locorum, existimantur primo intuitu aliter debere legi, quam ibi expressae sunt. Vide clavem nostram Masorethicam c. 10.

סְבָרָה ,סְבָרָא *opinio, sententia:* מסגיאות חכמתא וסברא prae multitudine sapientiae et sententiarum, Cant. 5, 10. Hic *scientiam firmam* significat: alias apud Rabbinos est *sententia probabilis et disputabilis, quae aliter se habere potest, conjectura:* על דרך הסברה secundum modum opinionis, probabiliter, Am. 5, 25. in Aben Esra.

סְבוֹרָאִים *doctores fuerunt Talmudici sic appellati, quod ipsorum doctrina tantum opinionibus et disputationibus in utramque partem constabat.* Vide in תנא. De his scribit autor libri Schalscheleth fol. 34b. edit. Cracov. in hunc modum: לפי דעתי נקראו סבוראי לפי שנתגלגלו לישראל צרות משונות ולא היו יכולין הישיבות ללמד על מי מנוחות והיו מפלפלים על הבנת המשניות כפי הסברות i. e. secundum meam sententiam vocantur סבוראים opinistae, quia obtigerunt tum Israëlitis tribulationes variae, ut non possent academiae docere quiete, et ipsi disputarunt de compositione Mischnajoth (traditiones primae sunt, super quas Talmud exstructum est) per modum סברות opinionum probabilium ac disputabilium. Haec ibi. Hi venerunt post אמוראים et tempus ipsorum duravit vix ultra sexaginta annos, secutique sunt eos alii, qui גאונים dicti, de quibus dictum in גאה.

IV. סַבַּר *intelligere, prudenter, accurate statuere, judicare, vel distinguere.* Part. et Infin. ותתן לעבדך לב סָבַר למדן ית עמך וּלְמִסְבַּר בין טב לביש et des servo tuo cor intelligens, sive prudens et acre ad judicandum populum tuum, et ad distinguendum inter bonum et malum, IR. 3, 9. למסבר חוכמה ad intelligendum sapientiam, Jes. 28, 9.

סַבָּר ,סְבִיר *acer, acutus in cogitando, peritus, prudens, intelligens ex re bene considerata,* quasi dicas *cogitatus:* מן קדם דְסַבָּר באוריתא תקום coram eo, qui intelligens est in Lege, consurges, Lev. 19, 32. Jon. versio מן קדם סבין דִסְבִירִין באוריתא coram senibus cogitatis, prudentibus, intelligentibus in Lege: אף לא סַבָּרִין מלפי אוריתא neque periti docen-

tes Legem, Gen. 49, 10. in TgH. Glossa quaedam: סברין בעלי סברא ובינה ללמד תורה Sabbarin sunt praediti opinionibus et intelligentia ad docendum Legem.

סְבָרוּתָא *prudentia, intelligentia in rerum conceptibus et considerationibus:* ושאלתא לך סברותא et petiisti tibi intelligentiam in discernendis judicis, IR. 3, 11.

תִיסְבָרְיָא vide in חסב.

סְפַרְקִין ,סַבְרִיקִין ,סַבְרָקִין[3] ,סְבַרְקִין. Alii *chirothecas*, alii *femoralia* exponunt, Kel. c. 29.

סְבַר *elatio*, *conversio*, et conjungitur semper cum nomine אף vultus, facies; quasi *vultus benevoli aspectus*. Rabbini dicunt סְבַר: ut וחזא יעקב ית סְבַר אפי לבן et vidit Jacob elationem vultus Labani, hebr. את פני לבן, Gen. 31, 2. למחמי סבר אפי videre elationem vultus mei, Gen. 44, 23. in Jonathane: נשא עלנא נהור סְבַר אפך attolle super nos lucem conversionis vultus tui. hebr. אור פניך, Ps. 4, 7. ואנהר זיו סבר אפך lucere fac splendorem conversionis vultus tui super nos, heb. האר פניך, Ps. 80, 4. Apud Ros. מראה בסבר פנים יפות לחברו ostendit aspectum vultus benigni sodali suo: הוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות esto recipiens quemvis hominem cum aspectu vultus pulchri, i. e. sereni, hilaris, benigni. Dictum illud Schammaeo ex priscis Hebraeorum sapientibus celebri ascribitur, quo suis discipulis humanitatem et beninigtatem erga quosvis homines commendare voluit, in libro Avoth c. 1. Sic et verbum Hiphil in hunc sensum accommodant, dicentes, מסביר לו פנים attollit ipsi vultum, benignum vultum ipsi ostendit. Vide sup. in sig. I.

סְבִיר *elatus, spectabilis, aspectabilis,* quando cum nomine אף conjungitur: ut סביר אפין יתב בה aspectabilis vultu habitabit in ea, heb. נשוא פנים elatus vultu, i. e. honoratus, cujus vultum omnes respiciunt, Job. 22, 8.

V. סוֹבֵר[4] *venam secare,* φλεβοτομεῖν, ap. Tos., sed in forma Pohal tantum, ut in principio hujus radicis: ut דמסובר ואכל בשרא של ציפרא פרח לביה כציפרא qui venam-secat et comedit carnem avicularum, evolat cor ejus ut avicula, Ned. f. 54b. ביומא דעיבא וביומא דשותא לא מהלינן ולא מסוברינן die nubis et die Euri non circumcidimus, neque venam-secamus, Jeb. 72a. Kimchi id adducit Jos. 5, 2. Scribitur hic מסוכרינן per Kaph, et sic saepe ap. Tos. Vide ergo quoque סכר.

סִיבוּרָא *venaesectio:* חלא לסיבורא acetum venaesectioni, sc. non convenit: אישתא וסיבורא סכנתא febris et venaesectio, periculosum: כאיב עיניא וסיבורא סכנתא dolens oculo et venaesectio, periculosum ע"ז fol. 29a.

מסוּבריא, quod Baal Aruch hic adducit, vide infra in סכר.

סְגַד[5] *incurvare se, procumbere honoris exhibendi vel adorandi causa, adorare cum incurvatione.* Praet. ולדניאל סְגִד et Danieli incurvavit se, Dan. 2, 46. לצלמא סגד in imaginem, cui se incurvavit, Jes. 44, 17. Femin. וּסְגִידַת למלכא et incarvabat se illa regi, IR. 1, 16. וּכְרַעִת וּסְגִדֵת et genua-flexi, et incurvavi me, Gen. 24, 48. וּסְגִידוּ et incurvarunt se, Gen. 33, 7. Part. וְסָגֵיד et incurvat se, adorat, Jes. 44, 15. Pl. סָגְדִין לצלם adorantes statuam, Dan. 3, 7. סגדין אף משתעבדין incurvant se et serviunt ipsi Jes. 46, 6. Infin. לְמִסְגַּד לך על ארעא procumbere coram te in terram, Gen. 37, 10. Aff. בְּמִסְגְדִי בבית רמון in adorare me, dum adoravero in domo Rimmon, IIR. 5, 18. Imper. סְגוּדוּ קדם יי procumbite coram Domino, Ps. 96, 9. Fut. ליבלי אע אֶסְגֵּד ramis ligni incurvabo me, Jes. 44, 19. לא תִסְגּוֹד להון non adorabis illa, Exo. 20, 5. וְתִסְגְּדִין ליה et incurvabis te illi, Ps. 45, 12. נִסְגּוֹד לכבשת רגלוי adorabimus scabellum pedum ejus, Ps. 132, 7. ולא תִסְגְּדוּן להון et non incurvabitis vos illis, Jos. 23, 7. ותִסְגְּדוּן לצלם et adorabitis statutam arcam, Dan. 3, 5. ויסגדון לך et incurvabunt se tibi, Gen. 27, 29.

סְגִידוּת *adoratio:* ונעביד ביה בית סְגִידוּ et faciamus in ea nobis domum adorationis, i. e. templum, in quo adoremus, Gen. 11, 4. in TgH. ubi in Jonathanis translatione simpliciter est סְגִדוּ, sed corrigendum juxta prius Targum.

סְגוּד ,סְגִידָה *idem* apud Rabbinos.

סְגִדְתָא ,סְגִדָא *idem:* ואבן סגדא et lapidem adorationis, Lev. 26, 1. Jon. habet סְגוֹדָא. Cum affix. וכל בית סְגִדְתְהוֹן et omnem locum adorationis ipsorum comburetis igne, Num. 31, 10. et 33, 52. heb. משכיתם effigies, simulachra ipsorum: בית סְגוּדֵיהוֹן domum adorationis ipsorum, Exo. 23, 24. Jonathan.

סְגָא ,סְגַה[6] *multiplicari, multum esse, crescere.* Praet. סְגָא זיו יקר אפיהון multiplicatus est splendor

[3]) Haec prae ceteris sana videtur lectio. Est enim ar. أَسْوِرَة, forma pluralis vocis سِوَار *armilla, pericarpium*, mutato ה finale in ק ex more persico neglectoque א initiali ut saepius. Ceterum de duplici nota characteristica formae pluralis (ipsa enim vox أَسْوِرَة forma pluris est, cui praeterea ין, nota plur. in lingua chald., addita est) mirari non debes. Talmudici enim, id quod jam pluries demonstravimus, vocabula peregrina, quasi aramaeae essent originis, tractavere, ipsius linguae peregrinae ratione non habita.

[4]) Mussafia admonet, hanc radicem, et quae ad ea vertenda sunt nomina, in omnibus fere editionibus nostris per Chaph inveniri.

[5]) Arab. سَجَدَ *adoravit.*

[6]) Hebr. שגא, quod affine est verbo נאה crevit, *auctus* est, propr. *in statu augendi, crescendi perseveravit*, ut hebr. הלך, cui in significatu secundo respondet. Cf. et verbum סגע.

gloriae vultus ipsorum, Cant. 1, 5. וּסְגִי עַמָּא et multiplicatus est populus, Exod. 1, 20. Fem. ארי סְגִיאַת quia multus est, Gen. 18. 2. וּסְגִיאַת חכמת שלמה et amplior fuit sapientia Salomonis, IR. 4, 30. וּסְגִיאוּ מיא et creverunt aquae, Gen. 7, 17. וּסְגֵיתִין et multiplicati estis, Ez. 16, 7. Partic. praesens כד סָגְיָא טיבותא quando multiplicatur bonum, Eccl. 5, 10. כן סָגַן sic multiplicantur, Exod. 1, 12. Infin. כד שריאו בני אינשא לְמִסְגֵי quando caeperunt homines multiplicari, Gen. 6, 1. Imper. פוש וּסְגִי augesce et multiplicare, Gen. 35, 11. פושו וּסְגוֹ crescite et multiplicamini, Gen. 1, 22. Fut. ותחי וְתִסְגֵי ut vivas et multipliceris, Deuter. 30, 16. וכל דילך יִסְגֵי et quicquid tibi est multiplicetur, Deut. 8, 13. חובא נִסְגֵי peccatum multiplicatur, Pr. 29, 16. דלמא תסגי עלך ne forte multiplicetur contra te, Deuter. 7, 22. דתחון וְתִסְגוּן ut vivatis et multiplicemini, Deuter. 8, 1. וּתִתְסְגוּן לחדא et ut multiplicemini valde, Deut. 6, 3. דלמא יִסְגוּן ne forte multiplicentur, Exod. 1, 10. וְיִסְגוּן כמא דאמיר עליהון דיסגון et multiplicabuntur sicut dictum est de eis, eos multiplicatum iri, Zach. 10,8. נִסְגְיָן יומתך multiplicabuntur dies tui, Pr. 9, 11. Aphel אַסְגֵי *multiplicare, augere.* Praeter. אַסְגֵי יתכון multiplicavit vos, Deut. 1, 10. וְאַסְגֵי הלבשושי et multiplicavit plagas meas, Jobi 9, 17. דאסגי qui multiplicaverat colligere, Exod. 16, 18. Feminin. מִדְאַסְגִיאַת לצלאה ex quo multiplicavit illa precari, IS. 1, 12. ולא אַסְגִיתָא קנינא et non multiplicasti possessionem, Ps. 44, 13. ובמימרך אַסְגִיתָנִי et verbo tuo multiplicasti me, IIS. 22, 36. וכספא אַסְגִיתִי לה et argentum auxi ipsi, Hos. 2, 8. אַסְגֵיתוּן קטיליכון multiplicastis occisos vestros, Ez. 11, 6. Part. ווי דְמַסְגֵי נכסין vae ei qui multiplicat divitias, Hab. 2, 6. Pl. מַסְגָן עמא multiplicant populus offerre, Exo. 36, 5. Infin. אַסְגָאָה אסגי צעריך multiplicando multiplicabo dolores tuos, Gen. 1, 16. בדיל לְאַסְגָאָה ליה סוסון ad non forte multiplicandum sibi equos, Deut. 17, 16. Imper. אַסְגֵי מלכיא multiplica reges, Ez. 24, 10. אַסְגוּ עלי multiplicate super me, Gen. 34, 12. Fut. וְאַסְגֵי ית בנך et multiplicabo filios tuos, Gen. 26, 4. וְאַסְגִנָךְ et multiplicabo te, Gen. 48, 4. וְאַסְגִינִּון et multiplicabo eos, 30, 19. תַּסְגֵי זבינוהי multiplicabis emptionem ejus, Lev. 25, 16. דעתיר לא יַסְגֵי qui dives est, non augeat, Exod. 30, 15. אפשר דְיַסְגֵי לך nunquid multiplicabit tibi preces, Jobi 40, 22. וְיַסְגִנָךְ et multiplicet te, Gen. 28, 3. תַּסְגוּן ית אחסנתהון multiplicabitis possessionem suam, Num. 33, 54.

סַגִּיא, סַגִּי *multus, copiosus:* et adverbialiter *multum, satis, valde, vehementer:* סגי נפל מן עמא multum cecidit de populo. i. e. multi ceciderunt, IIS. 1, 4. וְסַגִּי עמיה פרקנא et multa apud eum est redemptio, Ps. 130, 7. זעיר מִסַּגִּי paucus ex multo, Jer. 42, 2. סגי לכון satis est vobis, Num. 16, 3. Pl. לות עממין סַגִּיאִין ad populos multos, Ez. 3. 6. בתין סַגִּיאִין domus multae, Am. 3, 15. ביומיא סַגִּיאַיָּא in diebus multis, Exod. 2, 23. Femin. בישתכון סַגִּיאָה malitia vestra plurima est, IS. 12, 17. Pl. נשין סַגִּיאָן uxores plurimae, Jud. 8, 30. Apud Ros. סַגִּי נְהוֹר vel נְהוֹר multus luce, i. e. caecus, luce oculorum carens, per antiphrasin. Inde Aben Esra Num. 12, 1. inquit, גם אנחנו נקרא עור סגי נהור etiam nos vocamus coecum saggi nahor. Hoc nomine celebris est R. Joseph saggi nahor, qui fertur autor translationis chaldaicae in Hagiographa: על דרך סגי נהור juxta modum saggi nahor, i. e. per antiphrasin: אשכח הנהו תרי סגי נהורי דהוו קמנצו invenit illos duos coecos litigantes inter se, Ber. f. 56a. In Aruch manuscripto explicatur haec ratio loquendi ex secundo verbi hujus significato; סגי נהור פי' הלך האור ממנו h. e. סגי נהור idem ac הלך abiit, discessit lux ab eo. In TH. frequentur usurpatur in plurali adverbialiter סגין *multum, valde, vehementer:* הוות מעיקה ליה סגין fuit eum affligens vehementer etc.

סְגֵי *multitudo:* ככוכבי שמיא לְסְגֵי sicut stellae coelorum multitudine, Deut. 1, 10. דלא יתמנון מִסְּגֵי quae non numerantur prae multitudine, Gen. 32, 12. ubi in Venetis prave legitur מִלְּמִסְגֵי, ex forma Infinitivi Kal.

סוּגֵי *idem:* בסוגי חילא in multitudine exercitus, Jobi 37, 23. Contractum id videtur pro סוּגְעֵי, ut habent Regia. Sic enim Hierosolymitane dicitur in Jobo, Proverbiis et Psalmis. Inde etiam, לפום סכום סוגי juxta numerum multitudinis annorum, Lev. 25, 16. in Jon. Sic etiam legendum in eodem Jonathane, Gen. 27, 28. בְּסוּגֵי טובך in multitudine bonitatis tuae, Ps. 5, 8. Et cum Aleph, וּבְסוּגְאֵי דשטיותיה et in multitudine stultitiae suae, Pr. 5, 23.

סְגִיאָה *idem:* Constr. על סְגִיאַת מרודהא propter multitudinem transgressionis ejus, Thr. 1, 5.

סְגִיאִית *idem:* סגיאות עדי ובז multitudo spolii et praedae, Jes. 33, 23. וסגיאות עבור וחמר et multitudinem frumenti et vini, Gen. 27, 29. בסגיאות נכסת קדשיכון in multitudine victimarum sanctarum vestrarum, Jes. 1, 11.

סְגִיוּת *idem:* מִסְּגִיוּת חובהא prae multitudine peccatorum suorum, Ez. 24, 12.

סֻגוּ, סְגוּ *idem*, pro סגות, et סוגי: ut סגו שניא אית ליה multitudo pavoris est ipsi, Prov. 13, 3. ומלתא בעדנא סגו טבא verbum in tempore suo multitudo boni est, Pr. 15, 23. Plur. וְסוּגְוֵיהוֹן et multitudines, sive copiae ipsorum, Jes. 5, 13.

סֻגְאָה, סְגָאָה *idem:* בסוגאה דמלי לא פסק חובא in multitudine verborum non abest peccatum, Pr. 10, 19. Vide et paulo ante: Ap. Ros. הכא סוגייה בישין hic maxima pars sunt mali, Br. s. 50.

Secundo סְגָא[1] *ambulare, incedere*, idem quod hebr. הלך. Hinc est in Tg. כלהון מסגן ברעות נפשהון כסוסיא דגור בקרבא omnes ambulant in voluntate animae suae, sicut equus exscindens in bello, i. e. in conflictu discurrens, et aciem exercitus scindens, Jer. 8, 6. Ap. Ros. et Tos. פרצוף הי מניהו סגי ברישא cujusnam facies ambulavit in capite, i. e. anterius?

[1] Vide notam praecedentem.

Gl. מהלך, Ber. 61a. דכיון דיהיבא ליה רשות מסני להדיא quandoquidem ipsi data est potestas, ambulat publice, Bk. 60b לא אימצי נכרי לסגויי בהדי ישראל non potuit alienigena incedere juxta Israelitam, vel cum Israelita, Ketub. 62a. Pro נכרי in Aruch est גוי gentilis, Christianus, et sic in Manuscripto: הוה סגי באורחא ambulabat in via, i. e. iter faciebat, TH. Sanh. c. 13. f. 23c.

סוּגְיָא *incessus, gressus: natura, via, consuetudo, stylus,* Ap. Tos. לתרוצי סוגיא עבידא ad dirigendum incessum factus est, gl. לתקן פסיעותיו ad ordinandum gradus, passus suos, Sab. 66b. סוגית התלמוד stylus, mos, natura, via Talmudis, i. e. הילוכו ומרוצתו via et cursus ejus, ut exponit Aruch et Elias, der Lauf, die Art. Idem ergo sunt, סוגיית הגמרא et דרך הגמרא et אורחיה דגמרא, ut videre est in libro Halichoth olam. Judaei dicunt, er hat ein böse sugja an sich, id est ein böse Weise und Art, oder Gewohnheit.

Tertio adducit Baal Aruch לא סגי[8], pro אי אפשר *non est possibile, fieri non potest, impossibile.* Primum locum adfert ex Ketub. f. 95b. אנשי גליל לא סגי דלא יהבי לה viri Galilaeae non possunt non ei dare; h. e. in Galilaea coguntur pupilli matri viduae alimenta subministrare, non habent potestatem id ei denegandi. Alterum locum adducit ex fine Suc. f. 56a. כיון דהני לא סגי דלא מיתארחי והני לא סגי דלא קדמי quandoquidem hi non possunt non postponere, et illi non possunt non praeponere: Sed in hoc loco nunc simplicitur in Gemara, דהני מקדמי והני מאחרי. Ita סְגֵי idem esset quod מְצֵי *potuit:* vel רשה *potestatem, facultatem, licentiam habere.*

Quarto סוּגְיָנִין[9] *folia:* סוגייני דערבתא folia salicis, juxta Aruch: at glossa talmudica explicat קסמין *festucas,* vel *fragmenta, frustula lignorum de salice,* Erub. 29b.

סגל סְגוֹל[10], סְגוּלָא, סְגוּלָא *botrus:* וביה סגול דענבין et in eo botrus uvarum, Num. 13, 24. ואתו על נחל סְגוּלָה et venerunt ad vallem botri, sive botrorum, ibid. Pl. ואנון מתילין כְּסַגוּלַיָא et isti comparantur botris, Gen. 40, 10. in TgH.

סְגוּלָא, סְגוּלְתָא, vel סְגוּלְתָא[11] *peculium, proprietas, proprium, substantia, bonum proprium et peculiare alicujus:* לעם חביביא היך סגולא populo qui dilecti sunt sicut peculium, Deut. 26, 17. וסגולא דבר לך et substantiam propriam cape sive retine tibi, Gen. 14, 21. Aff. ית כל סְגוּלֵיהּ totam substantiam suam, hebr. רכושו, Gen. 31, 18. Ap. Ros. philosophos, שם סגולה nomen proprium, uni peculiariter et semper competens; veluti, צחוק סגולה לאדם risus est proprium hominis. Sic סגולה est *proprium, unum ex quinque Praedicabilibus Logicis.*

סְגוּלִי *proprius:* Fem. תנועה סְגוּלִית motus proprius.

סֶגוֹל *saegol, vocalis trium punctorum, quae formam botri referunt* apud Grammaticos (̈).

סְגוּלְתָא, סְגוּלָא *segolta, accentus grammaticus,* a vocalis *saegol* figura dictus, quae hic inversa est, nempe (̈).

סִיגֵּל *peculium facere, lucrari, acquirere, congregare, colligere substantiam:* סיגל כל ממונו collegit, acquisivit omnes divitias suas, i. e. אצר, אסף, Esth. 1, 4. Medras et Medr. Tillim Ps. 7. סיגל וקנה לו צאן collegit et acquisivit sibi greges ovium, Echa rab. c. 1, 17. שסגל מצות ומעשים טובים qui congregavit praecepta et opera bona in thesaurum, Veelle Schemoth rabba s. 1. כל מה דאנא מסגל את נסבא quicquid ego colligo, tu recipis: איש יחידי ומסוגל בחכמה vir singularis peculiari et insigni donatus sapientia, vide zeror hammor Paras. Veetchannen, col. 4. quae incipit השם.

סִיגְלִין[12] *mandragorae,* juxta quosdam: alii dixerunt, esse *violas:* alii *lilia.* In Gemara חילתא סיגלי, glossa סיגלי עשב שקורין ויול ויש בו שלושה עלין Siglin herba est, quam vocant Violam, et sunt ipsi tria folia, Sab. 50b. Sic de דודאים disputantes Talmudici, quidam dixit, esse סיגלין violas, Sanh. 99b. סיגלי מברכין עלייהו בורא עישבי בשמים violae (si offerantur alicui) benedicunt super iis: (Benedictus sit Deus) creator herbarum odoriferarum, Ber. 43b. Legitur et in Targ. Jon. Num. 21, 13. ubi Scholiastes explicat per דודאים.

סְגַלְגַּל[13] *rotundum, orbiculare, orbis:* סגלגל סחור rotundum in circuitu, heb. עגול, IR. 7, 23. ופומה סגלגל et os ejus rotundum est, ibid. v. 31. כאידר סגלגל sicut area rotunda, Cant. 7, 2. Plur. מרבעין ולא סְגַלְגְּלִין quadratae et non orbiculares, IR. 7, 31. צירין סגלגלין cardines rotundi, IR. 6, 34. ריגלין סְגַלְגְּלָן pedes rotundi, Ez. 1, 7. דלין עלוי סְגַלְגְּלִין דכסף pendentia in orbibus, vel annulis argenteis, Esth. 1, 6. Apud Tos. מפני מה ראשן של בבליים סגלגלות quare sunt capita Babyloniorum rotunda? Sab. 31a. ראשה סגלגל caput ejus est rotundum, Ned. fol. 66b.

---

[8]) Proprie *non sufficit, non est sufficiens* (qs. כגאי, vel לא כגאי) ex significatu primo, cui notio inest sufficiendi. Convenit igitur locutioni לא די, qua pro illa uti solent Rabbini.

[9]) Per metathesin idem esse videtur atque סיגא *sepes, sepimentum* d. q. infra. סוגייני דערבתא igitur nihil aliud nisi *sepimenta ex salice confecta* innuit. Cf. et סגניות של עלין (Kel. c. 16) sepimenta ex foliis confecta, et בשיחין ובסגנין fossis et sepimentis (Tanch. s. כי תשא).

[10]) Hebr. אשכול, cujus origo admonente Coccejo in *ligando* (arab. سكل *ligavit*), quod in eo baccae acinique varii inter se naturae nexu firmiter devincti sint et *colligati.*

[11]) Radix in linguae hebr. frequens, ubi vide lexica.

[12]) Vocabulum gr. σίγηλος *sigelus, narcissa.*

[13]) Idem quod גלגל, עגל. Vide notam ad literam ס.

סַגְלָרִיוֹן[14] *vox ficta risus causa*, quales etiam ibidem sunt בוקיון et מוקיון et alia: ע"ז f. 18b.

סַגְמְטִין סגם *lecti augusti et pretiosi:* In Bemid. rab. ab initio, והרבצתי אתכם בסגמטין et cubare feci vos in tapetibus pretiosis. In Jelam. libri Num. ab initio legitur, והרבצתי אתכם בסבסטין et additur, alia exemplaria habere בסגמטין. Videtur esse a graeco σάγμα, *sagmata, clitellae*, vel *strata jumentorum*. Vulgatus interpres Lev. 15, 9. ponit *sagma*, pro hebraeo המרכב. B. Ar. adducit in hoc ordine ex Jelam. כותב על גבי אסגמטום, quod explicant לוח *tabulam:* sed locus non recte indicatur, unde nec recte de eo judicari potest.

סגן[15] *secundarius, vicarius,* τοποτηρητής *locum-tenens vel servans, suffraganeus, vicesacerdos.* Hebraice legitur tantum pluraliter סְגָנִים, unde quidam singulariter dicunt סָגָן, sed Rabbini efferunt סְגַן, et in genere explicatur *antistes, praefectus, dominus primarus;* unde et Jes. 41, 25. in Tg. redditur שלטוני *dominatores*, et Jer. 51, 23. טורנין *reges, principes.* Fuit autem סְגַן Sagan (sic Scheva communiter expressum fuit priscis hebraea vocabula proferentibus) Babyloniorum sive Chaldaeorum vox, a quibus ad Hebraeos transiit. Hinc Judaei in translationibus germanicis סגנים vertunt die Herren von Babel, domini Babyloniae. Et Berosus scriptor chaldaicae historiae lib. 2. scribit: Primum itaque dixerunt Ogygisan Sagan, id est illustrem sacrorum pontificem, Noam. Elias scribit in Tisbi; *secundum a sacerdote magno* dici, סְגַן vel סְגַן. Hinc in Tg. ויח צפניה סגן כהניא et Sophoniam praefectum sacerdotum secundarium, Jer. 52, 24. hebr. כהן המשנה: Sic IIR. 23, 4. ויתחנון יתה לאלעזר סגן כהניא et tradetis eam Elesaro antistiti sacerdotum, hebr. לאלעזר הכהן Num. 19, 3. in Jon. Apud Jeremiam respondet hebraeo נגיד: ut סגן כהניא antistes sacerdotum, i. e. primarius sacerdotum post summum, Jerem. 20, 1. Item ממנא סגן כהניא constitutus praefectus sacerdotum, heb. פקדים, Jer. 29, 26. תרין מותבין דדהבא חד לכהנא וחד לסגן כהניא duae sellae aureae, quarum una fuit pro sacerdote summo, altera pro antistite sacerdotum reliquorum, Esth. 1, 2. in secundo Targum. Ap. Tos in proverbio olim trito legitur: מסיגני ושליטי הואי אייזן לגברי נגרי a principibus et dominatoribus fuit scortans cum viris opificibus, Sanh. f. 106a. de nobili quodam scorto, quod a magnetibus transiit ad opifices. Sic Bilham primo fuit נביא propheta, postea factus est קוסם divinator. Sic multi „ab equis ad asinos." Item in Mischna: בא לו למזרח העזרה לצפון המזבח הסגן מימינו וראש בית אב משמאלו i. e. progrediens (summus sacerdos) ad orientem atrii et septentrionem altaris, vice sacerdos erat ad dexteram ejus, et caput domus patrum ad sinistram ejus, Joma f. 37a. In TH. Joma c. 3. חמשה דברים היה הסגן משמש. א' הסגן אומר לו אישי כהן גדול הגבה ימינך. ב' סגן מימינו וראש בית אב משמאלו. ג' הניף הסגן בסודרים. ד' אחז הסגן בימינו והעלהו. ה' לא היה כהן גדול מתמנה להיות כהן גדול עד שהוא נעשה סגן in quinque rebus ministrabat vel serviebat sagan sacerdoti summo: Primo, dicebat sagan (ad sacerdotem summum) domine mi sacerdos magne attolle dexteram tuam: Secundo, stabat ad ipsius dexteram, et princeps domus patrum a sinistra ejus: Tertio, ventilabat, agitabat cum sudariis: Quarto, tenebat manum ejus, et ascendere fecit eum (adjuvit eum in ascendo per gradus:) Quinto, non poterat sacerdos magnus praefici ut esset sacerdos magnus, nisi prius fuisset sagan. Eadem adducuntur in Aruch.

סִינָן ,סִימָנִים ,סִינְנִים *signum*, *vexillum, sigillum, signaculum, symbolum: tenor, stylus, argumentum:* ספר משנה תורה היה סיגנון ליהושע liber exemplaris Legis erat signum Jehosuae, Br. s. 6. in fine. Autor Ar. exponit דגל *signum, vexillum*, sed R. Sal. et autor libri עבודת הקודש c. 23. exponunt חותם *sigillum, signaculum.* In Ar. legitur סִינָנִם *signum.* Pro *signo, vexillo*, videtur sumi in Sr. sect. 45. שר צבא[16] שלו נטל סיגנום של מלך וברח dux exercitus sumpsit signum regis et aufugit. Porro: סיגנון אחד עולה לכמה נביאים ואין שני נביאים מתנבאים בסיגנון אחד i. e. argumentum unum obvenit pluribus prophetis, neque tamen duo prophetae prophetant tenore uno, Sanh. 89a. Vide ibi exemplum. Adducitur a Kimchio 1R. 22, 7. Gl. לשון אחד lingua, stylo, sermone uno; sed unus hoc, alter alio: הנבואה באה בפיו היום בסיגנון אחד ולאחר זמן בסיגנון אחר prophetia venit in os ejus (Prophetae) hodie tenore uno, et alio tempore, tenore alio, R. Sal. Jes. 21, 1. בלשון דסיגנון של פרשה זו prophetia quam prophetavit Jesajas de Cyro tota est secundum stylum textus hujus, R. Sal. Jes. 41. sub finem: יש מאמר זה קצת סגנון אחר est oratio haec nonnihil alterius argumenti. In plurali dicitur סִגְנִיוֹת.

סִגְנִיוֹת[17] *sportulae, quales ficuum et uvarum siccatarum, quae fiunt ex certis foliis aut calamis:* סגניות של עלין טהורות של נצרין טמאות sportulae ex foliis mundae sunt, ex ramis, immundae, Kel. c. 16.

סָגוֹס סגם *sagum,* σάγανον, *vestis lanea crassa, vestis stragula:* נימי סגוס fila, flocci sagi. Autor Ar. dicit, quosdam explicare *stragulam laneam lecti.*

---

[14]) Latinorum *sigillaria, dies festus* Romanorum ita dictus a *sigillum*, quod ultro citroque sigilla sive imagunculas et munuscula alio missicularent. Sigillaria continuo erant post Saturnalia, quorum quoque mentio fit apud Talmudicos.

[15]) Vocabulum sequioris hebraismi. Deductum videtur a verbo praecedente סגא *magnus* fuit vel evasit. Aut est persicae originis شحنه *praetor, praefectus.*

[16]) סגנור pl. סגנורין *signiferi.* Legitur haec vox in Jelam. in sectione, quae incipit שתי חצוצרות pro שר צבא quod in loco citato.

[17]) Eliso ל idem esse videtur atque סלגנית quod vide.

Legitur in Kel. c. 29. et exponitur בגד צמר עב: Sic יוצאין בשק עבה ובסגום עבה egrediuntur cum sacco crasso, et cum sago crasso, Ned. 55b. סגום שנראה בו נגע sagum in quo conspicitur plaga, Neg. c. 11.

סְגֵע[18] *augeri, adaugeri, multiplicari, abundare, crescere.* Sic saepe legitur in Tg. Jobi, Ps. et Prov., pro heb. רבה. Praeter. סְגִיעוּ multiplicantur, Ps. 4, 8. Veneta סְגִיאוּ. Fut. מן חלא יִסְגְעוּן prae arena multiplicabuntur, Ps. 139, 18. Mendose legitur in Venetis סְגְעָן, pro פְּגְעָן occurrunt, Pr. 22, 2. Aphel Praet. ובמימרך אַסְגֵעְתָּנִי et verbo tuo adauxisti me, Ps. 18, 36. Parter. דְמַסְגִיעַ מוליה qui auget divitas suas, Pr. 28, 8.

סַגִיעַ *multus, plurimus.* Pl. סַגִיעִין דאעיקו לי plurimi sunt qui tribulant me, Ps. 129, 1. Fem. סַגִיעָן מחשבתא multae sunt cogitationes, Pr. 19, 21.

סְגָעָא, סוּגְעָא *multitudo, copia:* בסוגעא דצדיקי in multitudine justorum laetatur populus, Pr. 29, 2. בסגעא מרדהון in multitudine peccatorum ipsorum, Ps. 5, 11. יהב מיכלא לסגעא dat cibum multitudini, Jobi 36, 31. Pl. וְסוּגְעֵי אברוי תקיפין et multitudines, i. e. pleraque membra ejus valida sunt, Jobi 33, 19. et 37, 23. in ת"א.

סוּגְעַת *multum, plurimum:* סוגעת סבעת לה multum saturata est sibi anima nostra, Ps. 123, 4.

סַגֵף[19] *affligere.* Respondet heb. עָנָה et עָנָּה. Praet. וְסַגְפָהּ et afflixit eam Sara, Gen. 16, 6. Jon. סַגֵפְתָּא לעלמין afflixisti in saeculum, Psalm. 88, 8. ובקשטא סַגֵפְתַּנִי et in veritate afflixisti me, Ps. 119, 75. היך יומין דְסַגֵפְתָּנָא sicut diebus quibus afflixisti nos, Ps. 90, 15. סַגֵפֵת בצומא נפשי afflixi in jejunio animam meam, Ps. 35, 13. Part. מְסַגְפִין נפשתנא affligimus animas nostras, Jes. 58, 3. Ri. המסגף עצמו ונפשו ברעב qui affligit seipsum fame. Partic. Pehil ונפש מְסַגְפָא et animam afflictam, Jes. 58, 10 Infin. אין סַגָפָא תסגף si affligendo afflixeris, Exo. 22, 23. Jon. לְסַגָפָא נפש ad affligendum animam, Num. 30, 14. אין תְּסַגֵף ית ברתי si afflixeris filiam meam, Gen. 31, 50. Jon. עד אימתי תְסַגְפִינָנָא quousque affliges nos? Ps. 90, 13. לא יְסַגֵף non affliget, Job. 37, 23. Aff. לא יְסַגְפִנֵּיהּ non affligat eum, Ps. 89, 23. ויתום לא תְסַגְפוּן et pupillum non affligetis, Exod. 22, 22. וִיסַגְפוּן יתהון et affligent illos, Gen. 15, 13. Jon. Itpeh. vel Ithpah. Praet. אִכְתְּגַף חילי afflictum est robur meum, Ps. 102, 24. עד לא אִסְתְּגִיף אנא antequam affligerer ego, Ps. 119. 67. אִכְתַּגְפֵת עד להדא afflictus sum vehementer, Ps. 119, 106. Futur. עד לא אֶכְתְּגַף antequam affligerer, Ps. 119, 67. ubi mendum in Regiis: כמה יומין יִכְתְּגַף quot diebus affligetur, Eccl. 5, 19. Infin. לְאִסְתַּגָפָא ביה ut affligerentur eo, Eccl. 1, 13.

סְגַר[20] *claudere, includere, secludere, excludere.* Praet. יִסְגַר פם אריותא et occlusit os leonum, Dan. 6, 22. Part. Pehil אורח סְגִירָא via clausa, Cant. 1, 9. Aphel אַסְגַר *idem.* Fut. וְיַסְגַר כהנא ית מכתשא et includet, secludet sacerdos plagam illam septem diebus, Lev. 13, 4. כל יומין דְיַסְגַר יתיה omnibus diebus quibus secluserit ipsum, Lev. 14, 46. Affix. וְיַסְגְרִנֵּיהּ כהנא et secludet eum sacerdos, Lev. 13, 5. Ithpeh. Praet. וְאִסְתְּגֶרֶת מרים et seclusa fuit Mirjam extra castra, Num. 12, 15. וְאִכְתַּגַרוּ מבועי תהומא et clausi sunt fontes abyssi, heb. יסכרו, Gen. 8, 2. Fut. תִּסְתְּגַר שבעא יומין secludetur septem diebus, Num. 12, 14. Extra hanc materiam de lepra, verbum hebraeum סגר redditur in Targum per אחד claudere.

סְגִירוּתָא, סְגִירוּת, סְגִירוּ *lepra,* sic dicta, quod hac plaga affecti *secluduntur* et *separantur* ab aliis hominibus: מכתש סגירו plaga leprae, Lev. 13, 9. סְגִירוּתָא v. 3. לקי בסגירותא percussus lepra, IIR. 5, 1. סגירות עתיקא היא plaga antiqua est, v. 11. Aff. יסי יתיה מִסְגִירוּתֵיהּ sanabit eum a lepra sua, IIR. 5, 3.

סְגִיר *leprosus:* גבר סגיר vir leprosus, Lev. 13, 44. והא אתסי מכתש סגירותא מן סְגִירָא et si sanata fuerit lepra a leproso, Lev. 14, 3. וסגירא דביה מכתשא et leprosus in quo plaga fuerit, v. 45. דא תהי אוריתא דִסְגִירָא haec est lex leprosi, Lev. 14, 56. Fem. והא סְגִירָא et ecce leprosa erat Mirjam, Num. 12, 10. והא ידיה סְגִירְתָּא et ecce manus ejus leprosa erat, Exo. 4, 6. in Jon.

מַסְגְרָא *clausura, custodia, carcer:* הנפק ממסגרא נפשי educ e custodia animam meam, Ps. 142, 8.

מְסַגֵר *faber ferrarius,* ein Schlosser, apud Rabbinos.

סוֹגָר *capistrum equi aut aliorum jumentorum:* אין חיה יוצאה בסוגר bestia non egreditur cum capistro, sc. in die Sabbatho, Sab. 51b.

סוֹגֵר *clausura.* In prosodia metrica vocatur sic Hemistichium secundum, rhythmum claudens. Hebraei inquiunt, סוגר הוא החצי השני מהשטה Soger est hemistichium secundum. Sebastianus Munsterus scribit סָגוֹר, sed Hebraei סוגר.

סגריות *herbae nomen, quae aceto condiri et macerari solet,* Schebhiith c. 9.

סַגְרִיר[21] *imber, pluvia vehementior, quae facit ut homines se secludent,* et *sub tecto contineant:* ביומא דסגרירא in die imbris, Prov. 27, 15.

סדא סַדְיָא *cervical, pulvinar:* אבי סדיא ad cervicale suum, Ketub. 61b. מאי פרנסת לינא פוריא ובי סדיא quid est sustentatio noctis? (quae sc. peregrinantibus pauperibus judaeis debetur a Judaeis) lectus et cervical, Sab. 118a. Pl. כדותא *cervicalia, pulvinaria mollia,* Sab. 124b. Dicitur אָפַר, ut videre est in litera א.

---

18) Vicinum est בגא רֹּוּד, ubi vide notam.

19) Syr. ܫܓܦ *laesit, offendit, vexavit,* hebr. נגף.

20) Affine est verbo סכר.

*) סגרון. Legitur haec vox in Bem. rab. sect., quae incipit איש איש כי יעשה מכל חטא his verbis: כל מי שכותב את עצמו סגרון למלך quisque seipsum scribens סגרון (סקרין sacrum) regi i. e. se regi sacrat.

21) Ex significatione rad. ar. شجر (Cor. 11, 6.) *intumuit* pluvia, aquam effudit.

סַדְיָא *cippus, praelum:* שדיה חותי בי סדיא projecit illum sub praelum, Sanh. 95a. Vide et mox in סדן.

אַסְדָה vide in אסד.

הסדינרון *species herbae,* TH. Kil. c. 1.

סֶדֶן סַדְנָא[22] *sella, rota figuli:* עבד עבידתא על סדנא facit opus super sella, Jer. 18, 3. hebr. אבנים.

סְדִין, סְדִינָא[23] sindon, *linteum tenuissimum:* מתעטף היך סדינא amicitur luce tamquam sindone, Ps. 104, 2. Pl. דהוו מלפפין בִּסְדִינִין qui fuerunt involuti sindonibus, Thr. 2, 20. Ap. Tos.: סדינא לקיטא וסרבלא לסתוא sindon convenit aestati, saraballum hyemi, Men. 41a.

סֶדֶן[24] *polus:* סדן צפוני polus septentrionalis, arcticus, Aben Esra Amos 5, 8. Pl. סְדָנִים.

סֶדֶן, סַדְנָא Talm. *truncus, stirps:* אין נוחנין ירקות בתוך סדן של שקמה non plantant olera intra truncum ficus sylvestris, Kil. c. 1. החם גופים מוחלקים הכא סדנא דארעא חד הוא illic corpora diversa sunt, hic truncus terrae unus est, Kid. 27a. Bb. 67a. Veluti: Vendit quis decem agros in locis diversis: emptor possidens unum, possidet omnes, quia corpus terrae unum est. At offerens decem equos inter se copulatos, emens unum, non fit possessor omnium quia corpora diversa sunt. רבי שמעון בן חלפתא הוה ליה פרדס והוה ביה חד סדיין R. Schimeon ben Chalaphta habebat hortum, in quo erat truncus arboris, MK. c. 5, 8. Glossa, סדיין i. e. אילן עב. Item *incus:* המכה בקורנס על הסדן percutiens malleo super incudem, Sab. c. 12. in princ. נחנו על הסדן והכהו בפטיש imposuit eum incudi, et percussit cum malleo, Br. s. 28. Item *sella, rota figuli,* ut supra. Ap. Tos. in in Jer. 18, 2. „Descendi in domum figuli" etc. מה יוצר זה ירך מכאן וירך מכאן וסדן באמצע quid facit figulus? pedem unum habet hinc, alterum illinc, et sellam in medio, quando opus suum facit. Gl. סדן עץ עב שעליו יושב ומגלגל הבצים לעשותן בדפוס הכלי h. e. Seden est lignum crassum, super quo sedet (figulus) et convolvit lutum, ut ex eo faciat formam vasis, Sota 11b. Item סדנא דפחרא וסדנא דמיא rota figuli (quam homo agitat) et rota aquarum (quam aquae volvunt), Chol. 16a. סדנא דריחים rota molarum. Item *cippus, compes:* אין מוכרין להן סדן ולא קולרין ולא כבלים non vendunt ipsis cippum, neque collaria ferrea, neque compedes, ע"ז c. 1. f. 15b. Legitur et in proverbio quodam: נגרא בסדניה יחיב מדויל ידיה משתלים artifex in cippo suo sedet (captivus), quem manu sua perfecit, Pes. 28a. Consilium malum consultori pessimum: sic opus ad nocendum paratum, proprio autori et factori noxium saepe existit. Simile vide in גיר. Autor Aruch monet, quosdam legere סְדָאָה, ex significatione אַסְדָא de quo in אסד. Paulo ante fuit סַדְיָא pro *cippo,* et hebraice dicitur סד.

סַדְנִין *currus, plaustra:* In Tg. Jon. סַדְנֵי דמנגדן בתורתי currus qui trahuntur bobus, Gen. 45, 19. וחמא ית סַדְנַיָא et vidit currus, ibid. v. 27. בְּסַדְנֵי in curribus quos miserat Joseph, Gen. 46, 5. hebr. עגלות. Ap. Ros. ונמשכו אחר הסדנים et trahuntur equi post currus.

סוּדְנִי, סַדְנָא, סוּדְנָא *cerevisia,* vel *cerevisarius, qui sechar, cerevisiam, aut similem potum factitium conficit.* In Gemara: חמרי בלחוך לבי סודנא רהוט dactyli si fuerint in vase tuo, ad domum cerevisiae curre, Pes. 113a. i. e. si dactyli fuerint in vase, in quo poni aut colligi solent, quando maturi sunt, statim curre ad domum ejus qui facit ex illis potum Sechar, ne si diu exspectes eos interea comedas et perdas. Proverbialis locutio, qua dicitur, praesentibus gaudendum et utendum esse, antequam pereant, aut inutiliter absumantur. Et mox מאי סודנא סוד נאה quid est Sodna? (i. e. quare cerevisia dicitur Sodna?) quasi סוד נאה consilium bonum, per allusionem scilicet, quod utile et bonum ejus consilium primo fuerit, qui docuit sechar conficere; inde enim ditantur homines cerevisiarii.

Deinde סוּדְנִי, secundum Baal Aruch est *timens, Deum,* vel *sapiens, sapientia praeditus,* a סוד *secretum, arcanum,* et ex illo dicto, סוד יהוה ליראיו secretum Domini timentibus eum, scil. revelatur, Ps. 25, 14. Hinc adducit tria exempla: primum, ex Ber. f. 44b. אמר ליה אביי לרב פפא סודני dixit Abhai ad R. Papam pium vel sapientem: sed in gl. talmudica exponitur ex praecedenti significato, et probatur ex Massechet Pesachim, quod Raf Papa *cerevisiam* vendiderit. Scribitur etiam in Gemara per Resch: sed male. Alterum exemplum est ex Men. f. 71a. אמר ליה סורני dixit ei Sodani: in glossa hic utraque expositio adfertur. Tertium est, אמר ליה סודני dixit ipsi Sodani; gl. תלמיד חכם, Nid. 12b.

סָדַק[25] *scindere, discindere, findere.* Praet. וְסַדְקָהּ לדרי עשר סדקין et scidit eam in duodecim scissuras, i. e. partes, IR. 11, 30. וְסַדְקִנּוּן לתרין סדקין et scidit ea in duas scissuras, IIR. 2, 12. et sic respondet his locis hebraeo קרע, quod idem significat:

[22]) Significare videtur omnem rem, quae alia re fulcitur (hebr. סעד) in eaque circumagitur, ut sunt: *rota figili, tudicula* metonymice sc. *aedificium coquendae cerevisiae* (בי סודנא), ubi dactyli ad conficiendam cerevisiam in tudiculis contunduntur; item *currum, plaustra* denotat, cujus proprie est, vehi rotis circa axem se vertentibus; denique *polum* denotat, axem scilicet, circa quem terra se convertit.

[23]) *Subtilius lintei genus, cujus magna copia ex India* (quae arabice et هند et سند Sind appellatur), *exportatur.*

[24]) Vide notam praecedentem vicesimam. Neque carens est verisimilitudine, decurtatam esse hanc vocem ex arab. سمت Semt, quae vox in Astronomorum schola *tractum* seu *punctum verticis* denotat, sicuti ipsa vox *Zenith,* quae observante J. Gollio (Notae in Alferg. p. 71) divisa litera M vocis Semt in duas N et I orta est.

[25]) Proprie rem *minutam, tenuem* (hebr. דק) *reddere.*

וְסָדַקְתָּהּ יתה et discidisti eam, Ps. 60, 4. pro hebraeo פְּצַמְתָּהּ. Niphal נִסְדַק *findi, scindi.*

סֶדֶק, סְדַק, סִדְקָא *scissura, fissura, rima, pars abscissa:* Pl. סִדְקִין, ut in praecedentibus, et סְדָקִין: Ap. Tos. בצק שבסדקי עריבה massa quae est in fissuris mactrae, Pes. 45.

סְדִיק *scissus, fissus:* ארי סדיק פרסתא nam fissus est ungulis suis, Deut. 4, 8. Pl. constr. וּסְדִיקֵי פרסתא et fissi ungula, Lev. 11, 4. Jon. ubi Onkelos וּמְסַדְּקֵי et ex fissis. Fem. כל בהמה דִסְדִיקָא פרסתא omnis bestia fissa ungulis, Lev. 11, 3.

סדקי, סידקי[26] *forum frumentarium:* שהיה עומד בסדקי qui stabat in foro frumentario, Midr. Echa c. 1, 1. Midr. Ruth. c. 1, 1. gl. שוק שמוכרין שם תבואה. Item, *venditor frumenti, frumentarius.* Sic exponunt in TH. Schekalim c. ult. in Gemara: זה שהוא לוקח מן הסידקי hic est qui accipit (triticum) a frumentario.

סדקארים vide infra in סרק.

סידקית[27] *instrumentum muliebre, ut est colus, fusus, rhombus,* ein Spinnrad, Garnwinde, et similia: אחד מוכר אבנים ואחד מוכר מיני סידקית unus vendit lapides pretiosos, alius vendit species instrumentorum muliebrium, i. e. res viles, Sota fol. 40a. In Aruch scribitur סחקית per ח, ut et סחק pro סדק: Aliter מחט סידקית acus sartoria, qua scissurae vestium resarciuntur, Erab. 53a.

סַדַּר *ordinare, disponere, dirigere.* Respondet in Tg. hebr. ערך. Praet. ולא סַדַּר לותי מליא et non disposuit ad me sermones, Jobi 32, 14. וְסַדַּר ית אעיא et disposuit ligna, Gen. 22, 9. Fem. וְסַדֶּרֶת פתורהא et ordinat mensam, Pr. 9, 2. ית שבעא מדבחין דְסַדַּרוּ סַדְּרִית septem altaria disposui, Num. 23, 4. וְסַדַּרוּ קרבא ubi disposuerunt aciem, Jud. 20, 22. וְסַדַּרוּ עמהון קרבא et ordinarunt adversus eos bellum, Gen. 14, 8. Part. דְמְסַדְּרִין לטעון פתורין qui ordinatis idolis mensas, Jes. 65, 11. Pehil ארי מְסַדְּרָא nam ordinata est, Jes. 30, 33. Inf. לְסַדָּרָא קרבא ad ordinandum bellum, Jud. 20, 22. Imp. סַדַּרוּ פתורין ordinate mensas, Jer. 21, 5. סדרו ענירין ordinate clypeos, Jer. 46, 3. Fut. אֲסַדַּר ordinabo coram te, Ps. 5, 4. וּתְסַדַּר ית סדרוהי et ordinabis ordinationes ejus, Exod. 40, 4. יְסַדַּר יתיה ordinabit illa, Exo. 27, 21. et וִיסַדַּר כהנא יתהון et ordinabit sacerdos ista, Lev. 1, 12. לא נְסַדַּר ליה non disponemus illi, Job. 37, 19. יְסַדְּרוּן לי disponunt contra me aciem, Job. 6, 4. וִיסַדְּרוּן אעיא et disponent ligna, Lev. 1, 7. Ithpah. Part. דְמִסְתַּדַּר בעותך ut ordinetur petitio tua, Job. 36, 19. צְלוֹתִי מִסְתַּדְּרָא oratio mea ordinatur in malitiam ipsorum, Ps. 141, 5.

סֵדֶר, סִדְרָא *ordo, dispositio, acies:* סדרא קדמאה ordo primus, hebr. טור, Exod. 28, 17. סדרא לקדמות סדרא aciem contra aciem, IS. 17, 21. ומחו בְסִדְרָא et percusserunt in acie, IS. 4, 2. מִסִּדְרָא ex acie, IS. 4, 12. Pl. תרתין סִדְרִין duos ordines, Lev. 24, 6. ותתן על סִדְרַיָּא et impones istis ordinibus, ibid. v. 7. סִדְרֵי קְרָבָא acies belli, Joel. 2, 5. Affix. סִדְרוֹהִי, ut ante ad Futurum. Porro Rabbini Parascham sive sectionem, quam tria majuscula פ et ס indicant, vocant סדר et סדרה. Sex etiam partes generales talmudicas nominant ששה סדרים sex ordines, dispositiones, partes, scil τοῦ Talmud: Vide Targ. Cant. 1, 2. סדר התפלה ordo, i. e. formula precationis: Sumitur etiam pro *schola, academia:* סדרא רבה gymnasium magnum, Br. s. 63. ריש סדרא *caput ordinis,* i. e. ראש הישיבה. In Chol. 137b. מאן ריש סדרא בבבל quis est caput academiae in Babel? In Juchasin f. 120a.: Ab initio, in diebus Raf, qui fuit ultimus Tannaeorum, et primus ex Amoraeis, nondum fuerat Academia in Babylonia: sed principes, qui illic erant, non aliter vocabantur, quam רישי סדרא.

סִדּוּר, סִדּוּרָא *idem:* בוציני סדורא lucernas ordinationis, Exod. 39, 37. Pl. סִדּוּרִין et סִדּוּרַיָּא, Lev. 24, 6. 7. in Jon.

סוּדָר, סוּדָרָא *linteum, pannus linteus, sudarium: velum, velamen:* הבי סודרא די עליך da linteum quod est super te, heb. המטפחת cinctorium lineum, Ruth. 3, 15. ויהב על איקונין דבית אנפוי סודרא et imposuit super imaginem vultus sui velum, heb. מסוה, Exo. 34, 33. מעדה ית סודרא removit velum, v. 34. in Jon. et TgH. יתקטל בשנוקא דסודרא occidetur strangulatione cum sudario, Exo. 21, 15. et Lev. 20, 10. in Jon. Ap. Tos. et Ros. פרים סודרא על רישיה expandit linteum super caput suum. וסודר שבצוארו et sudarium quod est in collo ejus, Sab. 120a. Pro eo est in TH. שבזרועותיו, quod est in brachiis ejus. והסודרין בידו et vela erant in manu ejus, Tam. c. 7. Sacerdotis summi primarius minister, סגן dictus, juxta sacerdotem gradus altaris conscendens, parva vela habebat in manu, quorum agitatione dabat signum Levitis ad canendum. קנין סודר possessio sudar, i. e. quae per pannum vel linteum ac comprehensum emptori acquiritur. Nam hodie apud nos moris est, inquit Elias in Tisbi, cum emimus vel contractum inimus cum aliquo, adhibere solemus pannum, quem Sudar vocant. Eum apprehendunt duo testes, et diserte coram contrahentibus explicant verba conditionis eorum, et quisque testium expandit oram pallii sui, quam contrahentes manu prehendunt, eo ipso testantes, se ratum habituros, quicquid contractum fuit. Hoc vocatur hodie apud Judaeos קנין סודר emptio, acquisitio, possessio per sudar. Olim fiebat id calcei extracti et traditi ceremonia, ut testatur historia Ruth. c. 4. Ad calcei traditionem quidam volunt Davidem alludere, quum dicit: „Ad Edom projiciam calceum meum", Ps. 107, 10. i. e. meo juri eum subjiciam, tamquam quem calcei traditione emerim. Fiebat etiam chiro-

[26]) Gr. σιτοδόχη (ης, ἡ) *ciborum herreum.* Alias haec sequens vox per כ (vide in כיטין) scribitur.

[27]) Gr. σιτικός (ή, όν) *frumentarius.* מיני סידקית species frumenti. (Vide notam praec.) At vero מחט סידקית ad radicem aramaeam סדיק *scissus, fissus* vertendum est, confuseque ab A. n. sub voce peregrina σιτικός tractatur.

thecae manus dexterae traditione, ut Targum innuit, Ruth. 4. Vide et Succa 51b.

סהד[28] Aphel אַסְהֵיד *testari, testificari, contestari, obtestari.* Praet. אַסְהָדָא אסהיד בנא contestando contestatus est nos, Gen. 43, 3. דְאַסְהֵיד בְּהוֹן quibus obtestatus fuerat eos, IIR. 17, 15. Femin. וְאַסְהֲדַת עֲלַי et testabatur contra me, Job. 29, 11. אַסְהֵדְתָּא בנא contestatus es nos, Exo. 19, 23. אַסְהֲדֵית בכון testor contra vos, Deut. 4, 26. וְאַסְהֲדֵית בָּךְ et contestatus sum te, IR. 2, 42. וְאַסְהִידוּ et testati sunt, IR. 21, 13. Part. דאנא מַסְהֵיד בכון quae ego testificor vobis, Deut. 32, 46. Pl. לא תהוון מַסְהֲדִין non eritis testificantes, Exod. 20, 16. in Jon. Infin. אַסְהָדָא אסהיד testificando testificabor, Gen. 43, 2. ubi Jon. ex forma Pahel habet מְסַהֲדָא cum formativo מ, more Syro. Imper. שמעו וְאַסְהִדוּ audite et contestamini, Am. 3, 13. Fut. וְאַסְהֵיד בְּכוֹן et contestabor vos, Deuter. 31, 28. לא תַסְהֵיד בחברך non testificaberis contra proximum tuum, Exod. 20, 16. אסהדא תַסְהֵיד בהון obtestando obtestaberis eos, IS. 8, 9. וְיַסְהֲדוּן סהדין et testificabuntur testes, Jer. 32, 44. וִיסַהֲדוּנֵיהּ et testentur contra eum, IR. 21, 10. Ithpeh. Futur. וְיִתְסְהַד במריה et testimonium datum fuerit domino ejus, Exod. 21, 29.

סָהִיד *testis:* סהיד ביני ובינך testis est inter me et inter te, Gen. 31, 48. והא סהיד שקר et si testis falsus fuerit, Deut 19, 18. לסהיד in testem, Deut. 31, 21. Pl. על מימר תרין סָהֲדִין juxta verbum duorum testium, Deut. 17, 6. Emph. ידא דְסָהֲדַיָּא manus testium, Deut. 17, 7. Aff. תחדת סָהֲדָיךְ innovas testes tuos, Jobi 10, 17. יתנון סָהֲדֵיהוֹן dent testes suos, Jes. 43, 9. Ap. Ros. proverbiale est, סהדי שקרא אגורייהו זילי testium falsorum merces vilis est, Kimchi, Mal. 2, 9. Extat in Sanh. 29a. Vide Drus. in Adag. Heb. p. 70. ubi applicat ad eos, qui munus sibi commissum fallaciter exequuntur.

מְסַהֵד *idem:* האיח בשמיא מְסַהֲדִי num est in coelis testis meus? Jobi 16, 19.

סָהֲדָא *testimonium:* סהדא שקרא אסהיד testimonium falsum testificatus fuerit, Deut. 19, 18. וסהדא קמתא et testimonium erit statua haec, Gen. 31, 52.

סָהֲדוּ, סָהֲדוּת, סָהֲדוּתָא *testimonium, obtestatio, testificatio:* סהדותא דשקרא testimonium falsitatis, falsum, Exo. 20, 6. יגר שהדותא tumulus testimonii, Gen. 31, 47, in hebraeo, et est cum ש loco ס: לסהדו in testimonium, Deut. 31, 21. in Jon. Pl. מה סָהֲדְוָתָא quae testimonia, Deut. 6, 20. Aff. וְסָהֲדְוָתִי et testimonia mea, Ps. 132, 12. בְּאוֹרַח סָהֲדְוָתָךְ in semita testimoniorum tuorum, Ps. 119, 14. וּבְסָהֲדְוָתֵיהּ et obtestationes ejus, IIR. 17, 15.

סהר[29] סִהֲרָא *luna*, hebr. ירח: Tg. סהרא וכוכביה solem et stellas, Gen. 37, 9. אוגנא דְסִהֲרָא circulus lunae, Cant. 7, 3. וּלְשִׁמְשָׁא וּלְסִהֲרָא soli et stellae, Deut. 17, 3. Corrigenda hic biblia Veneta secundae editionis, in quibus Am. 8, 9. legitur בְּסִיהֲרָא pro בְּטִיהֲרָא in meridie, quomodo habet prima editio, sensus hic postulat ex Hebraeo.

סַהֲרוֹנִין *lunulae, ornamenti genus a lunae similitudine dictum:* בר מן סַהֲרוֹנַיָּא praeter lunulas, Jud. 8, 26. etsi R. Sal. pro eo citet עונקיא. In TH. c. 6. de Sabbatho exponitur ענקיא catenae, torques. Sic Jud. 8, 21. ויקח את השהרונים, Tg. ונסיב ית עינקיא et accepit catenas, quae erant in collis camelorum. Sic ibid. v. 26. ולבד מן הענקות, Tg. ובר מן עינקיא et praeter torques.

אִסְתְּהַר vide in litera Aleph, in ord. אסת.

סְהַר *maceria, septimentum caulae ovilis in agro.* Apud Tos.: חמדייר שדהו עושה סהר בית סאתים qui caulam facit in agro suo, facit maceriam ad locum duorum satorum, Schevi c. 3. Erub. c. 2.

סוא סִיוָאָה *Sivaeum:* לבושה סיואה vestimentum Sivaeum, a loco sic dictum in quo utebantur semper nigris vestibus, Nid. 20a.

סוב סִיב *senescere, consenescere.* Praeter. כד סִיב יצחק cum senuisset Isaac, Gen. 27, 1. ויהושע סיב על ביומין et Jehosua senio confectus, venerat in dies, Jos. 13, 1. vide etiam סיב inter nomina: את סיבתא עלתא ביומיא tu senuisti et venisti in dies, Jos. 13, 1. אנא סבית עלית ביומיא ego consenui et veni in dies, Jos. 23, 2. ארום סִיבֵית quia senui, Ruth. 1, 12. קשית וְסִיבֵית decrepitus factus et senui, IS. 12, 2. Fem. tertia מטול דסיבת אמך eo quod senuit mater tua, Pr. 23, 22. בתר דְסִיבַת cum senuisset Sarah, Gen. 24, 36. Pl. אברהם ושרה סיבו Abraham et Sara senuerunt. Fut. כד יְסוּב quum senuerit, Prov. 22, 6. Ithp. Part. אין מִתְּסִיב בארעא si senuerit in terra radix ejus, Job. 14, 8.

סָבָא, סָב *senex, senior:* ומשתאל וְסָב et conjectorem et senem, Jes. 3, 2. עולימא בְּסָבָא puer contra senem, Jes. 3, 5. גברא סבא שלם לך vir senex salve, Jud. 19, 20. סבא דביתיה senem domus suae, Gen. 24, 2. Pl. סָבִין וסבן senes nostri et matronae seniores nostrae, Zach. 8, 4. כנושו סָבַיָּא congregate senes, Joël. 1, 14. ואמר לְסָבַיָּא et dixit senioribus, Ruth. 4, 9. Constr. ית סָבֵי ישראל seniores Israelis, Exod. 3, 16. מסבי עמא ומסבי כהניא de senibus populi et de senioribus sacerdotum, Jer. 19, 1. Aff. וְסָבוֹהִי et senes ejus, Jos. 8, 33. ויפקון סָבָךְ egredientur senes tui, Deut. 21, 2. וְסָבֵי בְּגוֹ קרתא et senes mei intra urbem, Thr. 1, 19. סָבֵיכוֹן senes vestri, Deut. 29, 10. סָבָנָא senes nostri, Jos. 9, 11. Fem. סָבְתָא, סָבָא *matrona senex, vetula.* Pl. סָבָן, ut paulo ante. In sententiis Ben Syrae legitur: סבא בביתא סימנא טבא בביתא senex in domo, signum bonum in domo. Nam apud senes prudentia, rerum usus et consilia, quibus oeconomia recte administratur et familia regitur. Sic et politia per senes consiliarios. Vide Drusii notas in hunc librum. Apud Tos. paulo aliter legitur: סבא בביתא פאחא בביתא סבתא בביתא סימא בביתא senex in domo, testa fracta in domo, vetula in domo,

[28]) Cf. verbum עוד et vide quae in notis ad literam ס scripsimus.

[29]) Affine est verbo זהר *splenduit, luxit.*

thesaurus in domo, Erach. c. 3. in fine. Gl. פאחא i. e. שבר fragmentum, quod tantummodo oneri est. Monet eadem, quosdam legere pro hac voce פַּחְתָא, i. e. ערום nuditas. In Jalk. 198a. legitur פחתא, et exponitur מכשול offendiculum et laqueus. Senes enim laboribus ferendis impares sunt. At mulier annosa laboribus adhuc assueta, recte domesticos labores perfert, et est סימא i. e. אוצר thesaurus in domo. Sic ibi.

סִיב *senex:* סיב ושבע יומין senex et satur dierum, Gen. 25, 8. Vide et infra pro radice propria.

סֵיב, סֵיבָא et fem. סֵיבָתָא, סֵיבְתָא *senectus, senium, canicies.* Aff. מְסֵיבֵיהּ prae senectute ejus, heb. משיבו, IR. 14, 4. ותחת ית סֵיבְתֵיהּ et deduces caniciem ejus in sepulchrum, IR. 2, 9. ולכלכלא ית סֵבְתָּךְ et ad sustentandum senectutem tuam, Ruth. 4, 15. בר לְסֵיבְתוֹהִי filium in senectute ejus, Gen. 21, 2.

סֵיבוּ, סֵיבוּתָא, סֵיבוּת *idem:* בסיבו טבא in senectute bona, Gen. 15, 15. יקרן מסיבו graves erant prae senio, Gen. 48, 10. לסיבותא in caniciem, Job. 41, 23. Aff. ולעדן סֵיבוּתָךְ et tempore senectutis tuae, Eccl. 11, 6. לעדן סֵיבוּתֵיהּ tempore senectutis suae, IR. 15, 23. Plur. cum aff. יומי סֵבְוָתַיְכִי dies senectutis tuae, Ps. 103, 5.

סוּבִין vide supra in סבב.

סִיב, סִיבָא *muscus, lanugo,* quasi *canicies* arborum aut petrarum dicta: כורכן בסיב ובלען si circumdet vel involvat ea (panem scil. infermentatum et herbas amaras in paschate) musco, et deglutiat simul, Pes. 115b. In Sota 18a. השקהו בסיב si potaverit eam (scilic. mulierem de adulterio suspectam) cum musco; h. e. si muscum, qui humorem instar spongiae excipit, in aquam immerserit, et ori ejus indiderit, atque expresserit, quaeritur, an rite et legitime eam potaverit? Hoc modo fere milites petulantes Christo, spongiam aceto repletam, et ὑσσώπῳ (vel ὀισύπῳ ex Clariss. Heinsiii conjectura) circumligatam, in Cruce propinarunt, Joh. 19, 29. Matth. 27, 22. סִיבִים לחבלים virgulta (palmae) ad funes adhibent, Br. s. 40. Vr. ad illud: „Et emolumentum terrae in omnibus est," Eccl. 5, 9. אפילו דברים שאתה רואה אותם יתרון לעולם אף הן בכלל הויתו של עולם הן סיבא למעבד חבלא i. e. etiam res quae tibi videntur superfluae esse in mundo, sunt de usu fructu mundi; veluti muscus (palmae) ad faciendum ex eo funes, s. 22. et in MK. c. 5, 9. האוחז מגל בסיב tenens falcem putatoriam cum musco, sc. circa capulum voluto, ne manus polluat, Ohol. c. 18. שורש צנון גדול מצטרף והסיב שלו אינו מצטרף radix raphani magni cohaeret, sed muscus ejus non cohaeret, Okz. c. 1. *Muscus* i. e. *filamenta, fibrae, nervi, quibus radix in terra continetur. Raphanus parvus, qui ex majore radice inferne excrescit.* Hinc alii fecerunt significare *caput raphanorum.*

סוג[30] סַיֵּג *sepire:* metaphorice *ordinare, constituere ut sepem.* Praeter. דְּסַיְּגוּ להון עזרא כהנא quae ordinarunt ipsis Esra sacerdos et Zerobabel etc. Cant. 7, 2. Part. כמא דְסַיְּגִין בכוביא sicut qui sepiunt spinis, Hos. 2, 6. Ex Pyhal מסויגת בגדר שושנים septa septo liliorum, R. Sal. Cant. 7, 2.

סְיָג, סְיָגָא *seps, sepes, sepimentum, maceria:* מִסְּתְיוּת סְיָג ביש prae sepimento sepis malae, Mich. 7, 4. ואדחקת לִסְיָגָא et comprimebat ad parietem, Numer. 22, 25. in Jon. Hinc in capitulis Patrum, מסורת סייג לתורה Massoreth est sepes Legis: מעשרות סְיָיג לעושר decimae sunt sepes divitiarum; si sc. decimae diligenter dentur: נדרים סייג לפרישות vota sepes separationis, id est separatae et sanctae vitae: סייג לחכמה שתיקה sepes sapientiae est silentium, tempestivum sc. quod importunae garrulitati oppositum est: לפי צורך שעה וסיג הפריצה juxta necessitatem temporis et sepimentum rupturae, R. Sal. Jud. 18, 22.

סְיָג, סְיָגָא *idem:* וּסְיָגָא דכיפוי et maceria lapidum ejus destructa erat, Pr. 24, 31. וסיגא מדין וסיגא מדין סטרא et maceriam ab hoc, et maceriam ab illo latere, Num. 22, 24. in TgH. Jeruschalmi.

סוּגְיוּת *idem,* ut paulo ante in סיג.

סוּגְיָא vide supra in סגא.

סִיג *scoria, purgamentum, rejeclamentum cujusvis rei,* à *recedendo.* סיג של ירקות pulvis olerum, oleribus aspersus, Okez. c. 1.

II. סוּג *arca magna, in qua frumentum vel farina reponitur, arca pollinaria, cupa magna:* אפילו מאותו הסוג etiam ex isto vase, ex ista cupa, id est מאותה הקופה, Dem. c. 5. Pl. סוגין גדולים, Kel. c. 16. i. e. קופות הגדולות מאד אשר יניחו בהן הקמח. Alibi סוג שנתון בפתח החנות cupa magna posita in ostio tabernae, TH. Bk. c. 2.

III. סוּג[31] *genus, quod de pluribus specie differentibus praedicatur,* quod Hebraei dicunt, הסוג הוא דבר כולל דברים רבים חלופי הצורות המיניות Sug sive genus est vocabulum complectens res multas differentes formis specificis: מסודר תחת הסוג subordinatum generi: סוג העליון, vel סוג הסוגים genus generum, id est generalissimum. Talia sunt decem juxta Aristotelem, et vocantur מאמרות praedicamenta, nempe, העצם substantia, הכמה quantitas, איכות vel האיך qualitas, הסמיכות vel הצטרפות relatio, המתי quando, האנה ubi, המצב situs, לו suum, i. e. habitus: שיפעל quod operatur, actio: שיתפעל quod fit, passio. הם כולם מקרים מסוג הכמות omnia ista sunt accidentia ex genere quantitatis, More lib. 1. c. 57.

IV. סוּגָא *avis quaedam, de qua dubium, utrum munda sit, an immunda,* Chol. 62b.

סוּד *incrustare, oblinere parietem calce, calce dealbare.* Praet. וְסָדוּן בגירא בביתא et obduxerunt illis pro calce parietes domi, Am. 2, 1. Fut. וְתָסוּד

[30]) Cognatum est verbo שוך q. v.

[31]) Quantitatis individuorum, quae proprietate quadam singulari, quasi *sepe* vel *sepimento* (סיג) essent cincta, se a ceteris individuis distinguunt.

יחהון בסידא et obduces eos calce, Deut. 27, 4. Ap. Tos. וסד בהון סיוד אחד et crustavit illis incrustationem unam, Bb. 53b. סיידה וכיידה לשם ע"ז calce dealbaverit et figuris, sive picturis ornaverit ad idololatriam, As. f. 42b. in Misna. חצר מְסוּיֶּדֶת atrium calce obductum.

סִיד, סִידָא *calx*, ut in praecedenti exemplo.

סִיּוּד *incrustatio, obductio parietis*, ut ante.

סַיָּד *incrustator, caementarius:* סנדל של סיידים calceus caementariorum.

סוּהַ, סְוֵי[32] *laetari, exsultare prae gaudio:* סוי לבה ופרח רוחה exultavit cor ejus, adeo ut efflaret spiritum suum, Ketub. 62b.

סוּחַ[33] *natare.* סַיָּחָא *natator.* סוּחָא *natatio:* unde יעבירנו בסוחי traducit eum natatione, vel nando, Joma 77a. קורין לשייטא סייחא vocant natatorem Sajacha, ibid.

Secundo סוּחַ *narrare, enarrare: confabulari, colloqui*, hebr. שׂוּחַ. Ti. סח לו כל אותו המאורע narrabat ipsi omne quod acciderat, Erub. fol. 21b. אין מסיחין על כוס של ברכה non confabulantur super poculo benedictionis. Ber. 51. אין רשאין להסיח non est licitum ipsis confabulari: שלשה דברים סח לי סוריאל שר הפנים tres res enarravit mihi Suriel praefectus apparitorum angelorum, Ber. 51a. והיתה מסיחה כל אותו מאורע et narrabat totum illud accidens, universum istum casum, Sab. 13b. Vide et שׂוּחַ.

סוּחָא *confabulatio, loquacitas*, Pr. 23, 29. quomodo ibi legendum pro סוירא.

סיח *pullus asini, asellus:* מוכר את החמור מוכר את הסיח vendens asinum, vendit quoque pullum, Bb. 78b. הרבה סייחים מתו multi pulli mortui sunt Br. s. 67. אין מוכרין להם בהמה גסה עגלים וסייחים שלמים non vendunt ipsis (Christianis) jumenta crassiora, vitulos, et asellos integros, As. fol. 14b. מדדין עגלין וסייחין בר"ה manuducunt vitulos et pullos asinorum in loco publico; nempe, in die festo, Sab. 128b. in Misna. Vide et in Bm. c. 5. in Misna. Idem quod עַיִר.

סוּט *ferre, afferre, portare, agitare, movere, commovere.* Part. סָאט משקולתא apportat perpendiculum, hebr. נטה קו extendit lineam, Thren. 2, 8. ubi analogia postularet סָאֵט. Aphel Fut. וכל דְיוֹסֵיט מנבלתהון et quicunque portat de cadavere ipsorum, hebr. הנושא, Lev. 11, 25. 28. 40. in Tg. Jon. Item Lev. 15, 10. Apud Tos. וַהֲסִיטָן et portat ea, Chol. המסיט את הזב או הזב מסיטו portans fluxu laborantem, aut fluidus portaverit ipsum, Savin c. 5. אחר הנוגע וא' המסיט אחר הנושא ואחר הנשוא perinde est tangens et motitans, portans et portatus, ibid. Elias scribit in Meturgeman, esse significationis ערנור *commotionis*, germ. rütteln, schütteln. Et inde forte סִיטָא סִיטָא terror, horror, pavor, quae ponuntur infra seorsim in סיט. Sic quidam glossatores talmudici exponunt ex cap. 5. Chol. המזיז ממקומו qui movet e loco suo, etiamsi nec tetigerit, nec portarit. Alibi explicant per התנועע.

היסיטא, היסיט *gestatio, portatio:* vel *motio, agitatio.* Vide Meg. 8b. Tah. c. 10. et Num. 19, 22. in Tg. Jon.

סוּךְ *ungere se, inungere, inungi:* Futur. ומשחא לא תְסוּךְ et oleo non inunges te, Deuter. 28, 40. וּתְסוּכִי בוסמנין et inunges te unguentis, Ruth. 3, 3. Ithpeh. Praeter. לא יִתְּסַךְ non ungetur, hebr. ייסך, Exod. 30, 32.

סִיכָה *unctio, inunctio:* התרומה ניתנת לאכילה לשתייה ולסיכה oblatio de fructibus data est ad esum, ad potum et ad unctionem.

סוּךְ, סוּכָא vide infra in סכך. Hic tamen quasi alia significatio retineri possit, ut hebraice.

סוּל[34] *spinae genus:* vel *lignum aculeatum instar spinae*, Num. 19, 2. in Tg. Jon. Sic in Talmud, לרבות הסול והסירא והמחט והמקדח והמכתב, Bech. 37, 2. Kid. 21b. Schevu. 4b. Rabbi Salom. exponit *frustulum ligni aculeatum, festucam*, gall. בורקא, quod puto esse *broche, obelus.* B. Ar. idem facit cum סילוא, de quo infra.

סוּם *ponere*, pro hebraeo שׂוּם, sed rarissimum in Tg. Part. ובגויה סָאֵם רמיותא et in medio sui ponit fraudem, Pr. 26, 24. et 6, 27. Mirum, Eliam scribere, se nescire quid sit hoc. Pl. דסימין סברהון באלהא qui ponunt spem suam in Deminum, Pr. 11, 15. סִים vide in סים.

סוּמָא[35] *tumor, positio tumens et elevata*, hebr. שאת, Lev. 13, 2.

סָמָא *positio*, summa: ואמרינן כל סמא לטלחא et didicimus omnem rei summam, in Talm. Glossa, עיקר: Sic סמא דמלחא summa rei, TH. Tan. 69b. Gl. עיקר הדבר.

סִימָא vide infra in סים.

מְסָמָא, מְסַמְּתָא *stratum, solum, pavimentum.* Ponitur pro hebraeo עזרה *atrium*, quod Chaldaeus a solo ex lapidibus posito et strato vocat מסמא: ut ממסמתא ועירתא עד מסמתא רבא a pavimento minore

---

[32]) Rectius vocem ad quiescentia secunda סוי verteres, ut idem sit atque hebr. זיו *splendor*, de faciei hilaritate.

[33]) Admonentibus Talmudicis verbum סוח proprie significat *agilis, celer fuit, velociter ivit.* Ita quidem in Talmude (Rh. 3a.) סיחון (rex) a celeritate in campo appellatum fuisse docetur. Hinc ar. شاح (hebr. שחה) de *fluxu* aquarum *celeri, fluxit* per superficiem terrae, et talmud. סוח *natare* i. e. se fluxu aquarum celeri commovere. Dein ad locutionem, quae *celeritate* fit, translatum est, unde notio secunda *garrire, confabulari;* itidem ad incrementum celere plantarum adhibetur, unde שיח hebr. herbas tenerrimas denotat, illas quidem, quae celeriter crescunt. Denique pullus asini סיח appellatur, de *agilitate*, qua ultro citroque se commovet.

[34]) Ar. سل *spinae in ramis palmarum.*

[35]) Gr. σῆμα, ατος, *signum, nota*, germ. ein Mal.

מי לְאַסָּפָא ad consumendum, Jes. 10, 8. Apud Ros. יכול לסייף את עפר ארץ quis potest consumere pulverem terrae, לסייף חיית השדה consumere bestias terrae, לסייף את הכוכבים consumere stellas? Br. s. 100. Male alii hic exponunt verbum *purificare*.

סוֹפָא, סוֹף *finis, extremitas:* סוף לב כל אנשא finis cordis omnis hominis, Eccl. 7, 3. עד דליה סוף ut nullus sit finis, Eccl. 12, 13. לסוף כל ארעא ad extremitatem universae terrae, Dan. 4, 8. עד סופא usque ad finem, Dan. 6, 26. למהוי בסופא ut sit in fine, Eccl. 3, 11. Aff. מִסּוֹפֵיהּ ab extremitate ejus, Gen. 19, 4. בסופיה in extremitatem ejus, Exod. 19, 12. לְסוֹפֵיהוֹן ad fines eorum, Exod. 26, 27. Apud Ros. לסוף, סוף סוף tandem: סוף הדבר summa rei, summa huc redit. Et סוף העניין מוכיח על תחלתו fines rei arguit de ejus principio. Exitus acta probabit. In fine videbitur cujus toni etc.

סִיף, סַיְפָא, סֵיפָא *idem:* מסיפא ab extremitate, Gen. 19, 4. in Jon. Sic ap. Tos. רישא דמשנה וסיפא דמשנה principium Mischnae et finis Misnae sive traditionis.

סוּף *Suph, alga.* Tantum usurpatur cum nomine maris: ut ימא דסוף mare Suph*sive algosum, Ps. 19, 5. מִסְּיָפֵי שמיא ub extremitatibus coelorum, Ps. 19, 5.

סְיָיפוֹת, סִיוּפִין *extremi fructus.* Constr. מן מלא סִיוּפֵי קיטא vas plenum extremis fructibus aestatis, Am. 8, 2. Sic apud Ros. et Tos. בבכורות ובסיפות in primitivis et serotinis seu extremis fructibus, Ter. c. 4. משל לאריס רע שהיה אוכל את הבכורות ומכבד למלך את הסייפות simile hoc est hortulano malo, qui comedit fructus primos, et offert regi ultimos, Br. s. 22. סופי תאינים extremi fructus ficuum, qui post collectionem adhuc remanent, Pes. 6b.

סור *recedere, discedere, divertere, abire, adire, circuire.* Hiphil הֵסִיר *recedere facere, auferre,* quod Philosophi Hebraeorum in arithmetica usurpant pro *subtrahere, numerum,* scil. *de numero:* et inde הֲסָרָה *subtractio, arithmeticae numerationis species.* Vocatur etiam הסור defectio, qua fit, ut numerus deficiat et minor sit.

סוּר *recessus: mos, consuetudo, conversatio:* כל שעסקו עם הנשים סורו רע cujus commercium est cum mulieribus, ejus recessus malus est; gl. מנהגו consuetudo ejus est mala, et malum est quoque ipsum accedere, vel ad domum ejus declinare. B. Ar. explicat per שאורו, ex significatione סיאור de quo supra, Kid. 82a. Tales sunt aurifabri, pectinatores lini, balneatores, et alii similes.

Secundo סור, סַר, סייר *lustrare, perlustrare, disquirere, visere, inspicere, visitare,* ap. Tos.: רבינא סר סכינא כבבל Rabbina inspiciebat cultrum in Babylonia, gl. בדק probabat, Erub. 63a. דסיירה לארעיה quae visitat fundum suum vesperi Bm. 76b. למיסר מעונה ad inspiciendum onus, sc. jumentorum, ne nimio onere opprimantur, Ibid. 97a. כל מאן דסייר נכסיה

ad pavimentum majus, Ez. 43, 14. et saepius eo capite. R. Sal. scribit מסחמתא, et dicit, vocem hanc chaldaeam significare רצפה; quia area strata erat diversis lapidibus et calce. B. Ar. legit מסמסתא.

סוס *equus,* emphat. סוּסְיָא: ut שקרא סוסיא fallax est equus, Ps. 33, 17. רכב סוסיא insidens equo, IIR. 9, 18. Sic tantum singulare הַסּוּס cum He hajediah, in Tg. transferri, Elias observavit, alias pluraliter. Est enim nomen speciei magis quam individui. Plurale terminationis femininae, סוּסָוָן ורתיכין currus et equos, Gen. 49, 17. וסוּסָוָן דאשתא et equi ignei, IIR. 2, 11. Emph. ומחא ית סוּסָוָתָא et percussit equos, IR. 20, 21. Aff. וסוסותי כְּסוּסָוָתָךְ et equi mei sicut equi tui, IR. 22, 4. בְּסוּסוֹהִי in equis ejus, IIR. 5, 9. quod est ex forma masculina, sed ex femin. וית סוּסָוָתְהוֹן et equi ejus, Cant. 1, 9. וְסוּסָוָתוֹי et equos ipsorum, IIR. 7, 7. Rabbini etiam dicunt סוּסְיוֹת equae, ut Aben Esra, Esth. 8, 10. Talmud. סוסיא חיורא מהני לחלמא equus albus bonus est in somno, Sanh. 93a. שבעה דברים נאמרים בסוס septem res dicuntur de equo; amat bellum, amat scortationem, spiritum habet superbum, negligit somnum, comedit multum, et egerit parum, Pes. 113b.

סְוּוּס *nomen herbae vel oleris amari,* Pes. 39a. B. Ar. legit עסוס, hic et in טרא.

II. סוּסְיָא *hirundo:* כסוסיא דאחיד ומנצף sicut hirundo quae capta garrit, Jes. 38, 14. heb. סוס.

סוע *caemento obducere,* hebr. שוע. Fut. ויסוע ביתא et obducet caemento domum, Lev. 14, 42. Vide in שוע.

II. סַיְע vide infra in סיע.

סוף *finire, consumere, consumi, compleri, deficere, cessare.* Praet. סָף יי ית חימתיה consummavit Dominus furorem suum, Thr. 4, 15. סף תקוף חיביא defecit fortitudo peccatorum, Jes. 14, 4. סף עבורא defecit frumentum, Jes. 32, 10. עד דסף כל דרא donec consumeretur tota generatio, Numer. 32, 13. Deut. 2, 14. סף יהוה ית חמתיה consummavit Dominus excandescentiam suam, Thr. 4, 11. Fem. מלתא סָפַת verbum completum fuit, Dan. 4, 30. Partic. סָיְפִין מן ארעא consumentur de terra, Prov. 11, 31. סָיְפָן deficiunt, consumuntur, Thr. 4, 17. potius סָפָן. Fut. יְסוּף כל יקרהון finietur omnis gloria ipsorum, Jes. 16, 14. וִיסוּף לריקנו et consumetur frustra, Lev. 26, 20. במדברא הדין יְסוּפוּן in deserto hoc consumentur, Num. 14, 35. וִיסוּפוּן et consumantur, Ez. 24, 11. עד דִיסוּפוּן פגריכון donec consumantur cadavera vestra, Num. 14, 33. מן ארעא נְסוּפִין de terra consumentur, Pr. 2, 22. Pahel Part. וּמְסַיְּפָא נפש et consumens animam sive vitam, Lev. 26, 16. in Jon. Pl. עד דְמַסַּיְפִין donec finiant, IR. 14, 10. Aphel Fut. אסיף אנשא ובעירא אָסֵיף עופא דשמיא consumam hominem et jumenta, conficiam aves coelorum, Soph. 1, 3. וְאָסֵיף מסאבותיך et consumam immundiciem tuam a te, Ez. 22, 15. וְתָסֵיף כל אלין מלכותא et consumet universa haec regna, Dan. 2, 44. Infinitiv.

*) סון (Mich. 7, 10. Zach. 10.) idem quod סין q. v.

כל יומא משכח אסתירא quicunque lustrat fundos suos quotidie, invenit staterem, Chol. 105a. B. Ar. legit מרוח אסתירא lucratur staterem: אבא היה סייר נכסיה תרי זמני ביומא ואנא לא סיירנא אלא חדא זמנא Abba visitat fundos suos duabus vicibus singulis diebus, ego vero non visito eos, nisi vice una, Ibid. Sic citat etiam B. Ar. מניין שהק"בה סר את החולה unde habemus quod Deus visitet aegrotum? Sab. 12b. In nostro Talmud legitur סעד. Alibi דסיירי נכסייהו בשבתא qui praedia sua visitant in Sabbatho, Git. f. 38b. סייר ליה לגושפנקא inspexit sigillum, Git. 68a. הוה ליה ההיא גינתא וכל יומא הוה אזיל וסייר לה habebat istum hortum, et unoquoque die ivit lustratum eum, Tan. 9b. Autor Aruch vult esse a סער absorpta media gutturali, quod in Tg. est pro פקד visitare.

סוּרְיָא, סוּרָא, סוּרָה *Sora*, nomen urbis celebris in Babylonia, in qua vivente adhuc Rabbi Jehudah, quem sanctum indigitant instituta fuit insignis academia, eodem nomine Sorana vel Soriana vocata, circiter annum Christi ducentesimum, cujus primus Rector fuit Raf Hone, et disputatae ibi fuerunt, more scholastico, Mischnajoth sive traditiones et constitutiones juris a R. Jehuda compilatae, eodem modo ut Hierosolymis. Quinquaginta annis postea instituta fuit altera academia Pombeditana, sic dicta ab urbe, et tertia in Nahardea, in quibus tribus academiis studia Judaica aliquot centenis annis insigniter floruerunt. Soriensis academia multis modis dignitate Pombeditanam superabat. Doctores utriusque convenientes, rector Soriensis cum suis collegis dextram, alii sinistram tenebant, quem ordinem quoque in prandiis servarunt: item in ingressu et egressu Soriensis primas partes semper habuit. Pombeditensis rector Soriensi scribens, vocavit eum גאון illustrem: non sic contra Soriensis Pombeditanum. Quando caput captivitatis (aechmalotarcha) legit in libro Mosis hebraice, Soriensis rector id explicavit Chaldaice sive Babylonice. Pombeditanus autem sedit, auscultavit etc. ut prolixe describitur in Schalscheleth f. 37. et deinceps. Vocatur haec urbs alias מחא מחסיא. Hinc in Kabala historica R. Abraham f. 29a. והלך לסוריא היא מחא מחסיא et profectus est Soriam, quae alias vocatur urbs Mechasia.

סוריא *Syria*. Majemon in Hilchos Thruma c. 1. scribit: הארצות שכבש דוד הן נקראין סוריא terrae quas subjugavit David, sunt illae quae vocantur Syria. Et ibid. s. 9. איזהוא סוריא מארץ ישראל ולמטה כנגד ארם נהרים וארם צובא כל יד פרת עד בבל כגון דמשק ואחלב וחרן ומגבב וכיוצא בהן עד שנער וצהר הרי היא כסוריא quaenam est Syria? a terra Israëlis et inferius versus Mesopotamiam et Aram Tzoba, et totum tractum Euphratis usque ad Babyloniam, veluti Damascum Achlabh, Charan, Magbab, et similia, usque ad Sinhar et Tzohar, quae sunt sicut Soria etc. In Gemara אסור ב"אי ובסוריא מותר in terra Israëlis vetitum, at in Syria (Aram Tzoba et illis partibus) licitum, Ber. fol. 31a. בשלשה דרכים שוותה סוריא לארץ ישראל ובשלשה לחוצה לארץ in tribus viis vel consuetudinibus aequalis est Syria terrae Israëlis etc. Git. f. 8a. ubi R. Salomon: Syria est Aram Tzobha, quam subegit David, et adjunxit terrae Israëlis. Et mox: Syria est ad septentrionem terrae Israëlis, inde ab Acco. Vide glossam ejusdem in Ber. 36a. Vide et Bb. 90b. et ibi Tosephos.

סַוָּר. סָוָּאר, סוור[26] *congeries trabium ad aedificium conjunctarum*, i. e. קורות ערוכות זו אל זו ועומדות לבנין vocatur סואר et congeries lapidum vocatur מרבך vel מרבך, Ohol. cap. 3. in fine. Quidam legunt צברי i. e. צבורות sensu eodem. Forte huc respexit interpres Latinus in Targum in sequenti voce.

סְוִירָא *malorum congeries*, Pr. 23, 29. juxta interpretationem latinam in Targum. In Hebraeo est שיח *loquacitas*, unde recte in Complutensibus est סוחא, quod idem cum hebraeo שיח, ut supra declaratum.

מְסַרְתָּא vel מְסָרְתָא, מְסָרָא *semita, diverticulum viae communis et latae*, Jes. 30, 11. in Venet. pro hebr. מני ארח.

סוּרִיאֵל *Suriel, nomen angeli, quem vocant* שר הפניב *principem faciei*, quod coram Deo continue versetur, et sit חשוב לבוא לפני המלך dignus versari in conspectu regum; ut legatus ad reges et principes, ut scribitur in Ber. 51a.

סוּרְקִין vide supra in סבר.

סות Hiphil הֵסִית *incitavit, persuasit, seduxit*, hebr. Hinc in Niphal תינוקת שניסת puella quae seducta est, Nid. c. 10. ab initio. Vide.

הֲסָתָה *persuasio, incitatio, seductio, aversio*, R. Levi, HS. 24, 1.

מְסוּתָא vide in סטה.

סחא סְחָה *lavare, abluere se*. Fut. יִסְחֵי במיא et abluat se in aqua, Lev. 14, 8. וְיִסְחוּן במיא et lavent se in aqua, Lev. 15, 18. hebr. רחץ. Aphel Praet. אַסְחֵי בשריה במיא lavet carnem suam in aquis, Lev. 22, 6. ואסחי אפוי et abluit faciem suam, Gen. 43, 31. אין אַסְחָיִית במי תלגא si lavarem me aquis nivis, Jobi 9, 20. וְאַסְחוֹ רגליהון et lavarunt pedes suos, Gen. 43, 24. ואסחיו et lavarunt pedes illorum, Jud. 19, 20. Infin. לְאַסְחָאָה רגלוהי ad lavandum pedes suos, Gen. 24, 32. Imper. וְאַסְחוֹ רגליכון et lavate pedes vestros, Gen. 18, 4. Fut. וְתַסְחֵי יתהון במיא

[26]) In lingua pers. vox شوار *juncum, papyrum omneque denotat, ex quo storeas conficiunt*, ex qua amplitudine significationum videre est, in hac voce magis ad modum conficiendi i. e. ponendi ligna vel materia, quam ad materiam ipsam rationem haberi, id quod de trabibus in ordine quadam depositis in Talmude docetur, aptissime quadrat.

et lavabis eos aqua, Exod. 29, 4. הַסְחֵנִי lavato me, Ps. 51, 9.

II. סְחָה *natare*, pro hebraeo שחה. Part. סָחֵיא עַל אפי מיא natabat in superficie aquae, Gen. 7, 18. Jon. Ap. Tos. הוה סחי בירדנא natabat in Jordane. Significatio priori cognata.

סַחֲוָא *natatio:* מי סחוא aquae natationis, Ez. 47, 5. quas sc. pede transire non poterant, sed natando trajiciebant.

מְסַחְיָא Esth. 1, 3. in Tg. secundo mendose legitur pro סביא.

סְחִית, סְחִיתָא, סָחִיתָא *stercus, lutum:* ונבלתהון כְּסְחִיתָא et cadaver ipsorum ut stercus, Zeph. 1, 17. כְּסְחִיתָא בגו שוקיא sicut stercus in medio platearum, Jes. 5, 25. Regia כְּסוּחִיתָא, quae forma parum usitata est. Veneta prave כַּסִּיחֲתָא. Hebr. סוּחָה, quod a סָחָה everrere sordes. Eodem sensu hebraice dicitur סְחִי purgamentum, sordes, quo et Ti. utuntur, ut scribit R. Sal. Jes. 5, 25. cum dicunt סחי ומאוס.

מַסּוּתָא *balneum:* מובילנא מאניה בתריה לבי מסותא affero vestes ejus post ipsum in domum balnei, Bm. 41a. ההיא מסותא דהוו מינצו עלה istud balneum de quo rixabantur, Bb. 7a. ומעלייה ליה לבי מסותא ומוקמא ליה במאי דבי מסותא שמהפכי מיא דבי מסותא והוו דמא וקאי בשריה פשיטי פשיטי i. e. introduxit eum in domum balnei, et constituit eum in aquis balnei, ac conversae sunt aquae balnei in sanguinem, unde caro ejus scatuit pustulis, Git. c. 7. in principio Gemarae. Sic autor Aruch revocat hoc nomen ad סחה, per absorptionem gutturalis, pro מסחותא.

סָחַט *comprimere, exprimere, humorem proprie:* הסוחט זיתים על בשרו exprimens olivas super carnem suam, sc. ad inungendam eam, Maser. c. 4. סחטה ענבים compressit uvas, Zohar col. 112. Br. s. 19. Eva sc. et dedit humorem gustandum Adamo.

סְחִיטָה *expressio.* Notant alii hic etiam סחיטא pro *praelo, torculari*, sed Aruch id non ponit.

סחם סְחוּס *cartilago:* unde ap. Tos. in Misna, כל הנאכל בשור הגדול בגדי הרך וראשי כנפים והסחוסים quicquid comeditur in bove magno, comedetur in agno molli, et principium scapulae et cartilagines, Pes. c. 3. f. 84. Significat *cartilaginem quamlibet:* ut סחוס האזן cartilago auris, quae תנוך dicitur: סחוס כף הכתף cartilago scapulae humeri: סחוס החזה והצלעות cartilago pectoris et costarum. Sic hoc loco constanter scribitur. Alibi tamen etiam scribunt הסחוס, de quo in חסם.

סְחַף[37] *depellere, impellere, propellere, expellere.* Part. Pehil נפקו זריזין סְחִיפִין egrediebantur expediti et impulsi, i. e. festinantes admodum, heb. דחופים Esth. 8, 14. Futur. וקנינא דרשיעיא נִסְחַף et substantiam improborum expellet, Pr. 10. 3. ולממקני בבישותיה נסחף et illusores depellet, Pr. 3, 34. Ithpeh. מִסְתְּחֵף רשיעא per malitiam suam expellitur improbus, hebr. ידחה impellitur ad lapsum, Pr. 14, 32. Hebraice est *raptari, trahi, converri*, ut inundatione fit, et sic Rabbinis quoque usitatum est: ut in illo, הנושא את האשה ולא מצא לה בתולים היא אומרת משארסתני נאנסתי ונסתחפה שדך qui ducit uxorem, et non invenit in ea virginitatem, illa excusans, inquit, ex quo desponsasti me, vim passa sum, et raptatus est ager tuus, i. e. quasi inundatione vastatus, Ketub. 12.

מְסַחֲפָא *hasta, lancea,* vel *clypeus*[38]*:* ומסחפה דנחשא et clypeus aereus, hebr. כידון, IS. 17, 6.

II. סְחַף[39] Talm. *applicare, conduplicare, apponere:* diciturque de vasis, quae ore et capacitate sua rei vel applicantur, vel superponuntur, überstürzen, ut cum corbis super pullos gallinae ponitur, aut aliud vas invertitur ore deorsum posito, quod eminere debebat. Idem etiam significat כפה, הפך, item כפף conduplicare, ut poculum argenteum conduplicatum: סחופי כסא אטיבורא בשבתא שפיר applicare poculum (cucurbitulam) ad umbilicum in die Sabbatho, bonum, i. e. licitum est, nempe ei, qui dolore colico laborat, Sab. fol. 66b. ליסחוף דיקולא ארישיה ולידהדקיה מניה applicet corbem capiti ejus et is deprimet eum ab eo, ibid. fol. 110a. אייתי מאנא סחיפו עליה afferebant vas, et obtegebant illud super eo, ibid. fol. 121b. חצבא דאבשונא סחיפא si vas hordeorum inversum fuerit (sc. ore deorsum) tunc licitum est, Pes. 40a. סחופי כסא אשיראי ביומא טבא אסור imponere vasculum (aromaticum) vestimentis sericis in die festo, prohibitum est, Beza 23a. אוכלא דקצרי סחף על רישיה corbem fullonum (Laugenkorb) versim-imposuit capiti suo, Sanh. f. 104a. כתרי כסי דסחיפי אהדדי limbi poculorum conduplicati invicem, Chag. f. 15a.

סִיחוּפָא *impetus, impulsus:* איכא דקטיל בסיחופיה est quod occidit impetu suo, ע"ז f. 16a. מחייה לרשא בסיחופיה percussit eum ad januam impetu suo, Chol. f. 52b.

סחק. Quae huc pertinentia in Aruch adducuntur, ea vide in שחק. Scribuntur enim omnia per ש, et deducuntur ab Hebraeo שחק.

סְחַר[40] *circuire, circumdare.* Saepius in Aphel, rarius in Kal usurpatum legitur Targum. Fut. וְיִסְחַר לכון תחומא et circuibit vobis terminus iste, Numer. 34, 4. 5. quae in Venetis ex Aphel notata sunt: וְנִסְחַר למשכן et circumdemus tabernaculum, Cant. 3, 2. Pael Part. דִּמְסַחֲרִין בשוקא qui discurrunt per vicos, Eccl. 12, 5. היכמא דִּמְסַחֲרָן איליא sicut circumeunt cervi in deserto, Thr. 1, 6. Ithpeh. אִסְתְּחַר *circumvertere, avertere, vertere se, redire, reverti: versari, conversari cum aliquo; sedere, assidere, accumbere,* comedendi vel consulendi causâ *per cir-*

[37]) Eliso dentali ד ortum videtur hoc verbum ex forma Safel verbi דחף.

[38]) Quo ictus vel impetus *depellitur*.

[39]) Per metathesin ortum ex hebr. כפה q. v.

[40]) Arab. سحر *gyrare, rotare, ambire*.

cuitum. Praet. ובסיעת מסקני לא אִסְתְּחַר et in coetu derisorum non assidet, hebr. ישב Ps. 1, 1. Femin. וְאִסְתְּחֲרַת מלכותא sed vertit se regnum, IR. 2, 15. לא אִסְתְּחֲרִית עם גבראי שקרא non versatus sum cum viris falsis, Ps. 26, 4. אסתחרו והוו לאחרנא aversi sunt et fuerunt retrorsum, Jes. 1, 4. Part. דמסתחרין לאלפא qui circumeunt ad docendum pravitatem, Ps. 141, 10. הוו רברבנהא מִסְתַּחֲרָן על מיכלא fuerunt principes ejus in circuitum assidentes ad sumendum cibum, Thr. 1, 6. Imper. אִסְתְּחַר לאחוריהון circumcurre post eos, IIS. 5, 23. אסתחר ואכל מצידי accumbe et comede de venatione mea, Gen. 27, 19. Fut. ועם רשיעיא לא אֶסְתְּחַר et cum impiis non circumibo, conversabor, Ps. 26, 5. יסתחר לביתיה revertatur domum suam, IIS. 14, 24. יסתחר עלך revertetur ad te, Hab. 2, 16. Aphel אַסְחַר *circumivit, circuire fecit, circumdedit, circumduxit: assidere, accumbere, discumbere: reverti facere, avertere.* Praet. אַסְחַר לבית מקדשא avertit ad domum sanctam Domini, heb. הסב, IIR. 16, 18. In Hebraeo praepositio omissa, obscurum sensum facit: est enim „introitum regis exteriorem" הסב בית יי, quod Hebraei intelligunt הסב מבית יי avertit a domo Domini, ne sc. rex Assyriae posset per eum ingredi in templum, et illud secretio spoliare. Chaldaeus לבית quasi „in", vel „ad domum Domini reverti fecit." Sed iste sensus praecedentibus in eo textu repugnat, et introitus iste jam adhuc erat ex arce Davidis in templum. ואסחר יהוה ית עמא et circumduxit Dominus populum per viam deserti, Exo. 13, 18. ואסחר ארונא דיי ית קרתא et circuivit arca Domini urbem, Jos. 6, 11. ואסחר מלכא ית אפוהי et circumvertit rex faciem suam, IR. 8, 14. ואסחר מלכא על לחמא למיכל et assedit rex ad prandium ad comedendum, 1 Sam. 20, 24. וְאַסְחֲרַנִי בארחא et circumduxit me per viam exteriorem, Ez. 47, 2. אַסְחַרוּ לותנא reverti fecerunt ad nos arcam Domini, IS. 5, 10. ואסחרו וכמנו ליה et circuierunt, et insidiati sunt ei, Jud. 16, 2. ואסחרו ית קרתא et circumiverunt civitatem die una, Jos. 6, 14. ואסחרו למיכל לחמא et accubuerunt ad sumendum prandium, Gen. 37, 25. Part. הא אנא מַסְחַר ecce ego aversurus sum instrumenta bellica, Jer. 21, 4. Pl. עד דאנון מַסְחֲרִין על פתורא dum illi adhuc circumsederent ad mensam, IR. 13, 20. Infin. אַסְחָרָא אסחר עם מלכא למיכל accumbendo accumbam cum rege ad prandendum, IS. 20, 5. לאסחרא עמהון למיכל ולמשתי ad discumbendum cum illis ad comedendum et bibendum Jer. 16, 8. Fut. וְתַסְחֲרוּן ית קרתא et circuibitis urbem, Jos. 6, 3.

סְחוֹר סְחוֹר *circuitus, in circuitu, per circuitum, circumcirca, undiquaque:* Sic geminum poni solet pro hebraeo סביב: ut וסחור סחור למשכנא et in circuitu tabernaculi, Num. 1, 50. מסחור סחור למשכנא a circuitu tabernaculi, Num. 16, 24.

סְחַר, סַחְרָא *idem:* unde סַחְרְתְהוֹן circuitus ipsorum, Ez. 32, 22. Ven.

סְחוֹרָא, סְחוֹרְתָא *merx, mercimonium, negotiatio. mercatus, mercatura:* ומיתן סחורא et apportantes mercimonia, Ez. 27, 9. 15. 18. והות סחורא לעממיא eratque mercatus populorum, Jes. 23, 3. דמתקבל בסחורתא quae accipiebatur pro mercibus, Gen. 23, 16. Constr. וּסְחוֹרַת תגריא et negotiationem mercatorum, IR. 10, 15. Aff. והוי סְחוֹרְתַהּ et erit negotiatio ejus, Jes. 23, 18. בהון הות סְחוֹרְתִיךְ in illis erat negotiatio tua, Ez. 27, 21. לִסְחוֹרְתְהוֹן ad mercaturam suam, Jer. 14, 18.

סוֹחֵר, סַחְרָן *negotiator, mercator,* qui mercium et negotiationis causa ultro citroque *circuit.* In Sententiis Ben Syrae, לא תמצא תורה לא בסחרנים ולא בתגרים non invenies Legem neque apud negotiatores, neque apud mercatores. Legem i. e. verbi divini studium aut peritiam, et pietatis aequam rationem, quam nimium quaestus, lucri aut mammonae studium plerumque se ponit vel excludit. Nam Syracides graecus ait, μόλις ἐξελεῖται ἔμπορος ἀπὸ πλημμελίας vix eximitur negotiator a delicto, capite 29, 35.

סַחֲרָנִין *circuitus, homines et quicquid in circuitu est.* Respondet plurali סביבים et סביבות, unde et pluraliter usurpatur. Constr. וּבְסַחֲרָנֵי ירושלם et in circuitibus Jerusalem, Jer. 32, 44. די בְּסַחֲרָנַי qui sunt in circuitibus meis, Deuter. 17, 14. סַחֲרָנָךְ eos qui in circuitu tuo sunt, Jer. 46, 14. מכל סחרנך ab omnibus qui in circuitu tuo sunt, Jerem. 49, 5. כל סַחֲרָנוֹהִי omnes qui in circuitu ejus estis, Jer. 48, 17. ית כל סַחֲרָנָהָא omnia in circuitu ejus sunt, Jer. 21, 14. די בְסַחֲרָנֵיהוֹן quae sunt in circuitu ipsorum, Num. 35, 2. די בסחרניכון qui sunt in circuitu vestro, Lev. 25, 44. ית כל סַחֲרָנָנָא omnia quae in circuitu nostro sunt, Num. 22, 4.

סַחֲרָנוּת, סַחֲרָנוּת *circuitus, locus circumjacens:* סחרנות נהרא circuitum fluminis, Exo. 7, 24. סחרנות משכנא (in) circuitu, per circuitum tabernaculi, Num. 11, 24. hebr. סביבות per circuitus: סחרנות אלישע (in) circuitu Elischa, IIR. 7, 17. סַחֲרָנוּתְהוֹן in circuitu ipsorum, Ez. 32, 22.

אַסְחֲרוּתָא *consessus, accubitus, discubitus in circuitum, triclinium, coenaculum prandii causa:* לבית אסחרותא למיכל in domum accubitus ad comedendum, IS. 10, 13. i. e. in triclinium. Sic IS. 9, 14. et 19, 22. ואסחרות עבדוהי et discubitus servorum ejus, hebr. ומושב et consessus, 1 Reg. 10, 5. בבית אסחרותא in coenaculo, IS. 9, 12.

סטד סְטָדָא *Stada, nomen mulieris sic dictae,* quasi סטת דא *declinavit ista,* vel סטיא דא *aversa ista,* quasi dicas אשה סוטה *mulier declinans ad scortationem,* juxta illud; אם לא שטית טמאה תחת אישך si non declinasti ad immunditiem sub viro tuo, Numer. 5, 19. Hujus et filii ipsius, in quibusdam locis talmudicis mentio, quae quia non in omnibus libris extant, nec mysterio carere videntur, hic producemus. In Talmud Babylonico Sanh. cap. 7. sub finem f. 67a. editionis Venetae, Beth Jacob f. 127b. כל חייבי מיתות שבתורה אין מכמינין עליהן חוץ מזו. כיצד עושין לו מדליקין לו את הנר בבית הפנימי ומושיבין לו עידים בבית החיצון כדי שיהו רואין אותו ושומעין את קולו

והוא אינו רואה אותן והלה אומר לו אמור מה שאמרת לי ביחוד והוא אומר לו והלה אומר לו היאך נניח את אלהינו שבשמים ונעבוד ע"ז אם חוזר בו מוטב ואם אמר כך היא חובתינו וכך יפה לנו העדים ששומעין מבחוץ מביאין אותו לבית דין וסוקלין אותו וכן עשו לבן סטדא בלוד ותלאוהו בערב הפסח בן סטדא בן פנדירא הוא אמר רב חסדא בעל סטדא בועל פנדירא פפוס בן יהודה הוא אלא אימא אמו סטדא אמו מרים מגדלא נשי הוא כדאמרי בפומבדיתא סטת דא מבעלה: nulli ex omnibus, qui rei mortis sunt ex Lege, insidiae collocantur nisti isti (seductori, qui alium ad idololatriam et cultum alienum cupit seducere). Quomodo faciunt id ei? Accendunt ipsi candelam in conclavi interiori, et testes collocant in cubiculo exteriori, ut hi ipsum videre, et vocem ejus audire possint: sed ipse non videt illos. Tum ille quem antea conatus erat seducere, dicit ei; repete quaeso id, quod antehac dixisti hic privatim. Tum, si id dicat, hic regerit ei; quomodo relinqueremus Deum nostrum in coelis, et serviremus idolis? Ad hoc si convertatur, vel resipiscat, bene; si vero dicat; hoc est officium nostrum, atque ita omnino decet nos facere; testes exterius ipsum audientes, eum ad domum judicii abducunt, et lapidant. Sic fecerunt filio Stadae in Lud, et suspenderunt eum in vespera Paschatis. Hic filius Stadae autem fuit filius Pandirae. Dixit quidem Raf Chasda: Maritus (sc. fuit matris ejus) Stada, Pandira, Pappus filius Jehudae est, (hoc est ut in glossa habetur, vocatur hic Ben Stada sic a patre, non a matre, quamvis spurius fuerit). Sed tamen dico matrem ejus fuisse Stadam, Mariam videlicet illam plicatricem capillorum mulierum, sicut dicunt Pombedita; declinavit ista a marito suo (hoc est, atque hanc Mariam appellatam fuisse Stadam hoc est meretricem, quod secundum Pombeditanos declinaverit a marito suo ad adulterium). Hactenus Talmud Babylonicum, ubi nota, historiam istam Stadae ex editione Basileensi esse exsectam. Legitur vero etiam in TH. in Massech. Sanh. c. 7. sub finem, et in Jeb. capite ultimo: sed paulo aliis verbis, quae, quia suum quoque momentum habere videntur, hic etiam apponemus: שכן עשו לבן סטדא בלוד שהכמינו לו שני תלמידי חכמים והביאוהו לבית דין וסקלוהו quia sic fecerunt filio Stadae in Lud, id est Lydda, cui duo discipuli sapientum (tamquam testes, sc.) insidias struxerunt, eumque ad judices abductum lapidarunt. Haec ibi. Quod Mariam illam attinet, cujus facta mentio, de ea legitur quoque in Talmud Babylon. Chag. 4b. רב ביבי הוה שכיח גבי מלאך המות אמר ליה לשלוחיה זיל אייתי לי מרים מגדלא שער נשייא אזל אייתי ליה מרים מגדלא דרדקי וכו׳ Raf Bibhaj (pro hoc nomine in En Jisrael fol. 163. col. 4. est רב דמי) cum esset quondam apud angelum mortis, dixit (sc. angelus mortis) ad legatum vel servuum suum, abi et adduc mihi Mariam plicatricem (capillorum) mulierum (id est occide eam). Abiens ille, adduxit ei Mariam plicatricem parvulorum (pro altera sc. Maria etc.) In Tosephos sive additionibus ad hunc locum: האי עובדא דמרים מגדלא נשיא בבית שני היה דהיתה אמו של פלוני כדאיתא בשבת haec historia Mariae plicatricis capillorum mulierum accidit in domo secunda. Fuit enim mater τοῦ N. sicut habetur in tractatu de Sabbatho f. 104. Hactenus Tosephos. In Sab. f. 104b. mentio quidem fit Ben Stadae, sed non Mariae hujus, unde locum illum castratum esse opinor: videntur autem illa innui, quae supra adducta sunt ex Sanhedrin. Locus ille sic habet: אמר להן ר׳ אליעזר לחכמים והלא בן סטדא הוציא כשפים ממצרי׳ בשריטה שעל בשרו אמרו לו שוטה היה ואין מביאין ראיה מן השוטים dixit R. Elieser sapientibus; annon filius Stadae eduxit magias ex Aegypto per caesuram in carne sua? responderunt ipsi; stultus fuit, et non petitur probatio a stultis. Post haec verba inseritur in Beth Jacob f. 127a. בן סטדא בן פנדירא הוא וכו׳ Ben Stada filius Pandirae est etc. et Glossator; Magi antequam ex Aegypto exirent, perquirebantur penitius, ne magiam in scripto exportarent, et sic alios populos eam artem docerent. Ideoque hic novam artem excogitavit, ut cuti eam inscriberet, aut scissae cuti includeret, quae rursus sanata artem minime proderet. Legitur quoque istud de hoc Ben Stada, in TH. Sab. c. 12. f. 13d. Ex his, quisnam Ben Stada fuerit, vel quisnam per eum hic intelligatur, consideratis circumstantiis, haud obscure videtur lucere. Utut enim Rabbini in additionibus talmudicis contendant, non intelligi Jesum Nazarenum, et malitiam suam conentur tegere, tamen fraus ipsorum multipliciter pellucet, et de illo ipso eos haec omnia scribere et intelligere, varia evincunt. Nam *primo* vocatur quoque Ben Pandira. Sic autem vocatur quoque ab ipsis Jesus Nazarenus, ut aliquot testimoniis infra in פנדירא ostendetur. *Deinde* haec Stada dicitur fuisse Maria, et haec Maria mater „Ploni τοῦ N.“ quo sine dubio Christus intelligitur. Sic enim nomen ejus reticere solent, quia exprimere verentur. Manuscripta exemplaria, si ad manus essent, forte ejus rei fidem facerent. Et hoc quoque fuit nomen matris Jesu Nazareni. *Tertio* dicitur fuisse seductor populi. Pro tali habitum fuisse olim Christum a Judaeis, testatur historia Evangelica; et hodieque adhuc ab ipsis haberi, scripta hodierna, vide Sanh. 107b edit. Venetae. *Quarto* dicitur fuisse suspensus, quod manifeste refertur ad crucifixionem Christi; praesertim cum circumstantia temporis addatur „in vespera Sabbathi,“ quae cum tempore crucifixionis Christi convenit. Et sic scribunt in Sanh. 43a. בערב פסח תלאוהו לישו in vespera Paschatis suspenderunt Jesum. *Quinto*, quod in TH. de duobus discipulis sapientum, tamquam testibus sc. in insidias ipsi collocatis, et deinde contra ipsum productis, scribitur; id refero ad duos illos ψευδόμαρτυρες, quorum mentionem facit Evangelista Matthaeus c. 20, 60. 61. vel ad illud, quod Lucas dicit c. 20, 20. Καὶ παρατηρήσαντες ἀπέστειλαν ἐγκαθέτους ὑποκρινομένους ἑαυτοὺς δικαίους εἶναι, ἵνα ἐπιλάβωνται αὐτοῦ λόγους etc.

Sexto, quod de eodem Ben Stada scribunt, eum in caesura carnis suae eduxisse magicas artes ex Aegypto. Simile quid enim de Christo scribunt in virulentissimo scripto תולדות ישו. Vide infra in radice שחה, in שחיה ,שתיא. *Septimo* denique tempus quoque convenit. Nam dicitur hic Ben Stada vixisse diebus Pappi filii Jehudae, qui fuit contemporaneus R. Akivae. Akiva autem vixit tempore ascensionis Christi, et adhuc postea: Maria etiam ista dicitur vixisse sub templo secundo. Ex quibus omnibus patet, tecte et blaspheme eos hic per filium Stadae intelligere filium Mariae, Jesum Christum; quam ipsorum fraudem et malitiam hoc loco, ex occasione vocis hujus סטדא, in transitu prodere et detegere voluimus: in primis cum historia Evangelica per illam potius illustretur quam obscuretur. Quod aliae quaedam circumstantiae discrepent, nihil obest. Nihil enim novi hoc est in libris Judaeorum: sed studio id faciunt, ut tanto minus a Christianis impostura animadvertatur.

סְטָה סְטָא *inclinare, declinare, divertere, recedere, deflectere*, hebr. שָׂטָה. Praet. וּסְטָא לוּת גברא et divertit ad virum, Gen. 38, 1. וּסְטָא לוּתהּ לאורחא et declinavit ad eam in viam, Gen. 38, 16. Femin. וּסְטָת מן קדמי et declinavit a facie mea, Numer. 22, 33. ואם לא סְטִית et si non declinasti, Num. 5, 19. ואת ארי סטית et tu ecce declinasti, Num. 5, 20. סְטוֹ בפריע recesserunt cito, Deut. 9, 12. Fem. וְלא סְטָאָה לימינא et non diverterunt ad dexteram, IS. 6, 12. סְטֵיתוּן בפריע recessistis cito, Deut. 9, 16. Partic. בנגא דין סָטֵי filius noster iste declinans est et rebellis, Deut. 21, 20. הא בתר סגיאי דינא סטי hic post multos judicium inclinat, Exod. 23, 2. Jon. Plur. וְסָטְיָן מפקודיא et declinantes a praeceptis, Ps. 101, 3. וּדְסָטְיָן בתר עקמנותהון qui autem declinant post pravitates suas, Ps. 125, 5. Fem. די אנא סָטְיָא quo ego declino, Cant. 2, 2. מה דין רוחך סטיא quare spiritus tuus declinavit, quare averso es animo? IR. 21, 5. Infin. דליח אורח לְמִסְטֵי ubi non erat locus declinandi, Num. 22, 26. Imper. סְטֵי ועבר מנהון declina et transito ab illis, Pr. 4, 15. Fut. ולא תִסְטֵי מן מאמריה neque declines a sermonibus ejus, Pr. 4, 5. לא יִסְטֵי לימינא non declinabis ad dexteram, Pr. 4, 27. לא יסטי לבך nec deflectat cor tuum, Pr. 7, 25. דלא יסטי מניה ut non declinet ab ea, Prov. 22, 6. דְנִסְטֵא מן שיול תחתיתא ut declinet ab inferno inferiore, Pr. 15, 24. ubi Nun formativum tertiae personae est ex usu Syro. ארי תסטי אתתיה quod si declinaverit uxor ejus, Numer. 5, 12. לא נסטי לימינא non declinabimus ad dexteram, Num. 20, 17. וְתִסְטוּן et declinetis, Deut. 11, 16. Aphel אַסְטֵי *inclinare, declinare facere, pervertere, evertere, avertere*. Praet. אַסְטֵיתָא אסתורנא inclinasti gressus nostros, Ps. 44, 19. Part. לְדְמַסְטֵי מן פחא דמותא ei qui declinat a laqueo mortis, Pr. 14, 27. et 13, 14. Plur. ודין חשיכיא מַסְטָן et judicium obscurorum pervertunt, Amos 2, 7. ומסטן דין גיורא et pervertunt judicium peregrini, Mal. 3, 5. Infin. לְאַסְטָאָה מדין מסכנין ad avertendum a jure pauperes, Jes. 10, 2. Affix. לְאַסְטָיוּתָא באורחא ad inclinandum eam in viam, 22, 23. לְאַסְטָיוּתֵיהּ מן אורחן ut inclinare faciat illud a viis, Eccl. 9, 14. Imper. אַסְטוּנָא מאורחא avertite nos a via, Jes. 30, 11.

סְטְיָא *aversio, perversio, perversum: stultitia, insania*: ארי סטיא מללת nam perversionem locutus es, Jer. 28, 16. לאסהדא ביה סְטְיָא ad testificandum contra eum perversum סרה, Deut. 19, 16. די אתון ממללין סטיא quod vos loquimini aversionem, Cant. 7, 1.

סְטוּת ,סְטוּתָא *idem*: דסט בסטותיה qui declinavit in perversione sua, Eccl. 2, 16. in Ven.

סוֹטָה *declinans*: אשה סוטה mulier, uxor declinans, sc. ad scortationem vel adulterium, adultera, ex Num. 5, 12. De hac peculiarem librum Talmudici scripserunt, qui vocatur Sota.

אַסְטְיוּת *perversitas, perversio*: אתמליאת אסטיות דין plena perversione judicii, Ez. 9, 9. Jes. 58, 9.

מַסְטוּנָא *recessus, semita*, quasi, viae *declinatio*: אבטלונא ממסטונא cessare nos facite a semita, Ez. 30, 11. Aliter est in Venetis.

סְטָיו *pavimentum, solum*: שרין על סטיו כביש קרוסטלינין depositi in pavimento strato crystallinis, Esth. 1, 6. respondet hebr. על רצפת, quod idem. Ap. Tos. est *stoa, porticus, atrium, circumcolumnium, locus consessus ad portas palatiorum, principum et magnatum, ubi advenientes consident et exspectant*. A graeco στοά: המוציא מחנות לפלטיא דרך סטיו חייב exportans ex hospitio in plateam versus stoam, reus est, Sab. 5b. et 91b. Glossa מקום מוקף אצטבאות לישב locus circumdatus scamnis ad sedendum. Item הר הבית סטיו כפול היה. ר' יהודה אומר אסטווניה היתה נקראת סטיו לפנים מסטיו Pes. 13b. R. David Kimchi scribit IIR. 11, 14. ופי' סטיו שהוא ספסל שיושבים בו השרים הגדולים explicatio vocis סטיו est, quod sit scamnum in quo sedent magni principes.

סטט איסחטט *furere, furiis agi*, Nedar. 41a. in glossa R. Nissim, ex שָׂטָה vel סטה.

סטטא *furor* vel *furiosus*: סטטא הוא furor vel furiosus est.

אִסְטְטָנִית vide in litera א, in ordine אסט.

סְטִיטָבָא vide in אסט.

סְטַטְיוֹנַר stationarius, *stationalis, manceps, custos*: הק"בה עושה מלאך המות סטטיונר שלהם Deus facit angelum mortis stationarium ipsorum, Br. s. 26. Gl. שליט dominator. Sic citatur in Aruch ex Jelam. אסטטיונר בראתי אותך על אומות העולם אבל על בני אין אתה שולט dixit Deus ad angelum mortis, stationarium creavi te super populos mundi, sed in filios meos nullam habebis potestatem.

סטך סְטַכְתֵּי stacte, *balsamum*. Ap. Tos. מה שמן המור רב הונא אמר סטכתי quid est oleum myrrae? Raf Hone dixit, stacte, Sab. 80b. Men. 86a.

*) סטטירין (Midr. Schir hasch. 64) gr. στηθάριον *imago dimidiata*; *thoracatae*, vel *thoracidae*.

Pes. 43a. Plin. lib. 13, 1. „Myrrha et per se ungentum facit sine oleo, stacte duntaxat“ etc. et lib. 12. cap. 15. ubi de arboribus myrrhae agit: „Sudant autem prius quam incidantur, stacten dictam, cui nulla praefertur.

סטכטון *stactinum oleum.* Citatur in Ar. ex Vr. sect. 28. sed illic nunc non legitur in libris nostris. Vide ordinem אסת.

סטל סטלא *simpulum,* hebr. ספל. Sic citat B. Ar. ex TH. Sab. c. 3. Sed in nostris libris nunc legitur נטלא. Videtur esse Latinum situla. Et Henricus Stephanus in appendice Thesauri sui adducit ex Tralliano σίτλας pro situlis, quod de situlis tradunt intelligendum, quibus aqua in balneum affunditur iis qui lavantur.

סְטַם *obsignare, claudere sigillo:* Imperat. וּסְטֻמוּ בעזקת סטומתא et obsignate annulo obsignationis, Esth. 8, 8. 10. Hinc corrigendus ejusdem capitis versus secundus. Apparet autem hinc ט esse loco ח, ut eodem v. 8. scribitur מְסַתְּחָם בעזקת סיטומתא et signatum etc. Sic v. 9.

סְטוּמְתָא, סְטוּמָא[41] *obsignatio, sigillatio: sigillum,* ut in praecedentibus; Et in Targ. Jon. למאן אנון סִיטוּמְתָא חוטיא cujusnam sunt haec, obsignatio (id est sigillum, annulus obsignatorius) fila, id est linteum etc. Gen. 38, 25. Sic ap. Tos. in Bm. 74a.

סְטַן *adversari, odisse.* Praet. סְטֵנוּ לִי adversantur mihi, Ps. 109, 4. vel oderunt me; opponitur enim amandi verbo. Part. plur. constr. סָטְנֵי נפשי adversarii animae meae, Ps. 71, 13. Aff. דא עובדא דְשָׂטְנַי hoc est opus adversantium mihi, Ps. 109, 20. Infin. אנא נפקית לְמִסְטַן ego egressus sum ad adversandum, Num. 22, 32. Aphel Part. plur. מַסְטְנָן לִי odio habent me, Ps. 38, 21. Quae scribuntur hic cum שׂ, in aliis exemplaribus indifferenter scribuntur cum Samech. Infinit. לְאַסְטָנָא ליה ad adversandum ipsi, Zach. 3, 1.

סָטָן, סָטַן, סִטְנָא, שָׂטְנָא *adversarius, Satan, Satanas:* לית סָטָן ולית פגע ביש non est adversarius aut alius occursus malus, IR. 5, 4. ואקים יי ליה שָׂטָן et suscitavit Dominus ipsi adversarium, IR. 11, 23. ואתא לחוד שטנא ביניהון venit etiam seorsim Satan inter eos, Job. 1, 6. ואמר לשטנא et dixit Satanae, v. 7. ואתיב שטנא et respondit Satan, v. 9. וסטנא יקום על ימיניה et Satan stet ad dexteram ejus, Ps. 109, 6. Ap. Ros. השטן in numeris valet 364. ad indicandum, quod 364. diebus potestas est Satanae לאסטוני adversari Judaeis eosque accusare: ואיומא דכפורין לית ליה רשות לאסטוי at in die festi propitiationis non est ipsi potestas accusandi, Joma f. 20a. Midr. Tehil., Ps. 27.

שִׂטְנָה *Sitna. Nomen fontis* a litibus et controversiis, ac mutuis pastorum *adversationibus* desumptum, Gen. 26, 21.

כְּטוּן[42] *lorica,* juxta interpretem Latinum. Pl. cum aff. קל משרין אתין בְּסְטוּנֵיהוֹן vox turmarum venientium cum loricis suis, Jes. 21, 8. Elias scribit se ignorare quid sit. In Venetis scribitur בְּסִיטוֹנֵיהוֹן quasi sit „cum commeatu suo.“

סִיטוֹן *frumenti emptor, annonae coemendae praefectus.* Est gr. σιτώνης, sitones, ex σίτον, σίτος cibus, frumentum, et ὠνέομαι emo: הסיטון מקנח מדותיו אחת לשלשים יום sitones abstergit mensuras suas semel intra 30. dies Bb. 88a. in Mischna. Gl. סיטון est *tabernarius, mercator magnus, qui multa simul emit, ac deinde tabernariis parvis sigillatim, minutim vendit,* סיטון *autem est triticum in lingua graeca.* Hinc quia magnam tritici copiam emit et vendit, vocatur סיטון σιτώνης. Sic in Bm. 48a. Pl. כגון סיטונות ומוכרי תבואה sicut sitones, et vendentes frumentum, Dem. c. 2. שלשלת של סיטונות טמאה catena (mensurarum) sitarchorum est immunda, Kel. c. 12. vide glossam. Quod autem in Midr. Tehil. legitur Ps. 23. צא ולמד מן הסיטון הזה שאינן מתגהצין אלא על ידי האור סלמנדרא id vide infra in ordine סלם in סלמנדרא.

סטם סְטִים quod etiam scribitur אסטים, et אסתים, vide in litera א, in ordine אסט.

סיטוסימה. B. Ar. citat hic ex Jelam. s. וישב יעקב (quae tamen in mea editione illic non extant:) אמר דוד אפילו יהו לי פטומות וסיטוסימה בחוצה לארץ לא יהי לי סיפוף של חרובין בחרתי הסתופף בבית אלהי. Munst. et Guido inepte סוטוסימה exponunt per voces sequentes סיפוף של חרובין, et has iterum, meo judicio, non bene reddunt, „umbraculum contra aestus.“ Melius David de Pomis דבר שמן שנותן טעם טוב ותענוג rem pinguem, quae saporem habet bonum et delectabilem. Nam ego ratione sensus puto סיטוסימה esse a graeco σιτεύς, σιτευτός *saginatus, pinguefactus, altilis,* et סיפוף של חרובין esse collectanea siliquarum, vel סיפסוף fructus immaturos siliquarum, ut sensus sit; dixit David; etsi fuerint mihi extra terram (Israëlis) saginata et altilia: in ea autem non nisi siliquae immaturae, tamen eligerem sedere in limine domus Domini, Ps. 84, 9. Judicent, qui locum inveniunt, et inspicere possunt.

אַסְטָנִית *adversaria, contraria, aversa, rebellatrix.* Pl. שתים אסטניות duae adversariae, Deuter. rab. sect. כי תצא. Vide et supra in סטט.

סטף טוּסְטְפוֹת *ficus praematurae*[43], *praenimia maturitate fissae:* unde בנות שקמה פטורות חוץ מן הטוסטפות Dem. cap. 1.

סטיפה[44]. In TH. Sab. c. 9. in fine, אשה סטיפה, gl. מין חולי *species morbi.*

סְטַר *destruere, demoliri.* Futur. ביתא דגיותנא נסטר אלהא domum superborum destruet Deus, heb.

[41]) Gr. σύνθημα, συνθήματος *signum, nota.*

[42]) Gr. σθένος, τό *robur, vis, potentia.*

[43]) Quae cito ad maturitatem perveniunt, quasi maturescere *festinant,* ex talm. v. שטף (heb. שטף) *festinavit.*

[44]) *Profluvium sanguinis, haemorrhagia,* ex hebraeo שטף q. v.

יסח, quod idem, Prov. 15, 25. Elias citat per ח in medio, quod melius, vide סחר.

II. סָטַר *percutere, caedere aliquem manu plana, non pugno, in maxillam, alapam impingere*, ap. Ros. et Tos. Hin maledicum illud, הסוטר לועו של ישראל כאילו סוטר לועו של שכינה שנ׳ מוקש אדם ילע קודש i. e. caedens maxillam Israëlitae, perinde est ac si caederet maxillam Dei, sicut dicitur; laqueus hominis est deglutire sanctum, Pr. 20, 25. Sanh. f. 58b. in editione Veneta: in Talmud Basileensi omissa sunt et expuncta. Dicuntur enim de גוי Goi seu Christiano aut gentili Judaeum caedente. Alibi de Judaeo Judaeum caedente, החוקע לחבירו נותן לו כלע וכו׳ סטרו נותן לו מאתים זוז pugno caedens proximum suum, dat ipsi siclum etc., alapam ipsi impingens (palma) dat ipsi ducentos asses; Bk. 90. cap. 8. in Mischna: בא מלאך וסטרו על פיו venit angelus et percussit ipsum in os, id est, impegit ipsi alapam.

סְטַר, סִטְרָא *latus, ora, extremitas*. Sic respondet in Tg. vocibus צד, צלע et quandoque קץ vel קצה *latus, finis:* סטר משכנא latus tabernaculi, Exod. 26, בִּסְטַר חבריה in latere socii sui, hebr. בצר, IIS. 2, 16. בִּסְטַר טורא in latere montis, hebr בצלע, IIS. 16, 13. ולסטר משכנא et ad latus tabernaculi, Exod. 26, 20. בסטרא דשאול in latere Saulis, IS. 6, 25. Aff. על סִטְרֵיהּ חד in latere ipsius uno, Exo. 25, 12. מִסִּטְרֵיהּ a latere ejus, IS. 6, 8. מִסִּטְרָךְ לסטרך de latere tuo in latus tuum, Ez. 4, 8. בִּסְטְרָהּ in latere ejus, Gen. 6, 16. Plur. חרבא אכלא מתרין סִטְרִין gladius consumens ab utroque latere, Gen. 3, 24. Jon. Constr. על סִטְרֵי ארונא in lateribus arcae, Fxo. 37, 5. בסטרי ארעא in extremitatibus terrae, Jobi 38, 13. Affix. מתרין סִטְרוֹהִי a duobus lateribus ejus, Exod. 37, 8. על סִטְרֵיהוֹן ad latera eorum, hebr. על קצותם, Ps. 19, 7. מִסִּטְרָהָא a lateribus ejus, Exo. 25, 32. Ap. Tos. סטר החלוק ora, fimbria vestimenti, Sab. 134a. בסטרא נמי בדיקו in ora vel latere indusii etiam explorant, Nid. 56b.

סִטְרִי *lateralis*. Pl. סִטְרָאִין laterales, speciales, separatae: הנהו סטראי נגהו istae (pecuniae) particulares fuerunt, non illae quas tu petis, q. d. מצד אחד ex latere alio, ex parte alia Schevu 42a.

סוּטַר, סוּטְרָא *merces, stipendium:* ולא חבית סוטרא דאגירא neque pernoctabit merces mercenarii tecum, Lev. 19, 13. in Jon. Aff. היך אגירא דמוריך סִטְרֵיהּ sicut mercenarius qui exspectat mercedem suam, Jobi 7, 2. עד דיקבל סוטריה donec accipiat stipendium suum, sicut mercenarius, in die suo, Jobi 14, 6. תרמון יתיה בסוטריה projicietis eam pro mercede sua, Exod. 22, 30. in Jon. Caro discerpta cani destinata est pro mercede, quod in Aegypto nullus canis latrarit contra Israëlem, Exod. 11, 7. scribit R. Sal. Exod. 22.

סְטְרוֹנָא[45] *custodia:* בי סטרונא carcer, Zohar in Deut. col. 531.

אִיסְטוּרִין *m y s t e r i a, res occultae et absconditae:* איסטורין זה נתן משה ליהודה mysteria haec dedit Moses Jehudae, quando ex hoc mundo erat discessurus, Midr. Till., Ps. 102.

מַסְטְרָנִין *dominatores, praefecti*, idem quod heb. שוטרים, unde videtur defluxum, etsi illud aliter in Targum solet reddi. Et Elias putat esse ex illo hebraeo. משטרו בארץ praefecturam ejus in terra, Job. 38, 33. Pl. וּמַסְטְרָנֵי ורברבניא et dominatores et magnates, Esth. 9, 3. in Tg. sec.

סטרומטין *s t r o m a t a, strata, stramenta, stragula.* Est gr. στρώματα: אית דאייתי סטרומטין quidam adferebant stromata, MK. c. 3, 9. Haec variis coloribus erant distincta.

סַטַרְנָלְיָא Saturnalia, *festa scilicet Saturno olim dicata, ac mense Decembri celebrata septem vel quinque diebus, quibus gaudebant ac laeti erant omnes, ac munera invicem transmittebant.* Suetonius in Augusto, c. 75. et alii plures horum meminerunt. Hebraei et horum mentionem faciunt, sed vocem valde corruperunt in scriptione. In Ar. scribitur ut hic positum, et recte. In Talmud in libro ע"ז cap. 1. in Misna, editionis Veneta f. 1a. scribitur: ואלו אידיהן של גוים קלנדא וסטרנורא וקרטיסים ויום גנוסיא של מלכים i. e. ista sunt festa gentilium sive Christianorum, Calendae (sc. novi anni), Saturnalia, Quadragesima, et dies natalitius regum etc. De his et aliis festis scribunt, quod Judaei, triduo ante festa ipsorum, nihil debeant habere commercii cum ipsis. Mox in Gemara scribitur סטרנל׳א: in glossa סטרנייא. Vide TH. ubi explicatur in Gemara שנאה טמונה.

סִיב *finire, absolvere, complere*, idem quod סיף et סים. In Br. s. 78. שיצת סייבת לא אשלחך absolvisti, finiisti, non dimittam te.

סִיב, סִיג, סִיד, סִיח et quae plura harum formarum sunt, vide supra in סוב et reliquis.

סִיוָן סיון[46] *Sivan, nomen mensis Maji*, qui tertius est, facto initio a Nisan, juxta institutionem Mosis, Exo. 12, 2. unde in Hebraeo, בחדש השלישי הוא חדש סיון in mense tertio, qui est mensis Sivan, Esth. 8, 9. Sic in Tg. בירחא תליתי הוא ירח סיון. Et alibi בסיון לא in mense Sivan non, propterea quod in eo data fuit Lex in monte Sinai, Esth. 3, 7.

סִיט *spithama*: juxta Majemonem, שתות הורת sexta pars spithamae: juxta alios, *interstitium quod est inter pollicem et indicem:* Aliis *interstitium quod est inter medium digitum et indicem.* In Orla cap. 3. הצובע מלא הסיט בקליפי ערלה qui tingit (filum) plenitudinis (i. e. longitudinis) spithamae cum corticibus Orla, id comburendum est: Sic האורג מלא הסיט qui texit plenitudinem spithamae, ibid. הטווה כמלא רחב הסיט כפול qui net quantum est plenitudo latitudinis spithamae duplicatae, Sab. cap. 13 in Mischna. Sic Hebraei. Quid si deduceretur a Latino

---

[45]) Spectare videtur ad rad. סתר q. v.

[46]) Quasi זיון *splendens* mensis dicas, de splendore solis in eo mense nitidissimo sic dictus.

seta? Sic כמלא הסיט quantum plenitudo latitudinis setae vel pili, esset quod alias dicunt כמלא החוט vel כמלא נימא quantum est plenitudo fili; cum rem minimam indigitare volunt, germ. eines Fadensbreit.

סִיוּטָא *pavor, terror, horror:* חזא סיוטא בחלמיה vidit pavorem in somnio suo, quem sc. angeli ipsi per somnium injecerant, Joma f. 22b. סיוטא בעלמא הוא terror vulgaris vel leviculus est, Bm. 38a. i. e. ביעותא, פחד. Vide et supra in סיט.

אִסְתַּיֵּיט *perterreri:* רכיב גירדונא זוטרא מטא תיתורא אסטויט שדייה equitabat super mulum parvum, perveniens ad pontem, perterrefactus mulus, dejecit eum, Ned. 41a. Quidam deducunt a סטט, et legunt אִסְתַּטֵּט.

סַיֵּם *excaecare.* Praeter. וְסַיִּמוּ יַת עַיְנוֹהִי et excaecarunt oculos ejus, Cant. 5, 7. Idem cum סמה, quod vide infra.

II. סַיֵּם *finire, complere, terminare, absolvere,* frequens ap. Ros. et Tos.: פתח באשרי וסיים באשרי incipit ab Aschre, et finit in Aschre, nempe Psalmus primus et secundus, Ber. 10a. לא סיימוה קמיה non absolverunt eam coram eo, Bm. 76. Bb. f. 10. שדה המסויימת במצריה ager definitus terminis suis, id est qui habet terminos in quatuor angulis suis dispositos Bb. 54a.

סיּוּם *finis, completio, absolutio, complementum.*

III. סַיֵּם *induere:* לא סיים מסאני non induebat calceos, Tan. 22a. et 23b. כי מטי למים סיים מסאניה cum perveniret ad aquam, induebat calceos suos, ibid. מעיילי כי מסיימי אפנתא ingrediebantur induti calceis, Tan. 12c.

IV. *Signare, designare, notare:* וסיימו אותן et signabant, notabant eas, Br. s. 1. Idem quod סמן.

סִימָא, סִימְתָא[47] *argentum, pecunia, thesaurus.* Saepe dicitur סָאמָא, ubi medium א vocalis index est. Respondet hebraicis כסף et אוצר. Usus ejus praecipue est in Jobo, Psalmis et Proverbiis: ut היך סימא סנינא sicut argentum purgatum, Ps. 12, 7. וסימא זכאי יפלג et argentum justus dividet, Jobi 27, 17. איח לסימא מפקנא est argento egressus, id est, vena unde effoditur, Job. 28, 1. Emphatice סִימְתָא רגינתא argentum desiderabile, Pr. 21, 20. Aff. סִימֵיהּ pecuniam suam, Pr. 15, 5. Cum א in medio, סָאמָא גביא argentum electum, Pr. 10, 20. בקי לְסָאמָא probat argentum, Pr. 17, 3. Vide et Pr. 25, 11. et 2, 4. et 3, 14. et 25, 4. Job. 3, 14. et 28, 1. 15. Ps. 15, 5. et 66, 10. et 68, 14. 31. et 105, 37. et 119, 72. et 135, 15. Pl. סִימָן dedit vobis pecunias, heb. מטמן thesaurum absconditum, Gen. 43, 22. TgH. וסימן argentum, pecuniam, numero singulari: סימא ודטמרן בחלא et thesauri qui absconditi sunt in arena, Deut. 33, 19. TgH. סימניא emphatice; male. והיך סִימָתָא חבציה et sicut thesauros elegeris illam, Pr. 2, 4. מן סימתא רברבתא quam thesauri multi, Prov. 15, 16. מעברנותא דסימתא opus thesaurorum, Prov. 21, 6. Cum aff. וסִימָתְהוֹן אמלא et thesauros ipsorum implebo, Pr. 8, 21. Vide etiam infra in סמן. In Br. s. 33. אשכחת ביה סימתא inveni in eo thesaurum etc.

סִין, סְיָן, סָאן *lutum, caenum:* היך סין אשקקי sicut lutum platearum, Ps. 18, 43. ועבדין מוהי סין וטין et faciunt aquae ejus caenum et lutum, Jes. 57, 20. כסין שוקין sicut lutum platearum, Mich. 7, 10. in Venetis, Zach. 10, 5. B. Ar. scribit כְּסוּן. Huc etiam pertinet, עלוי סָאין super luto, Job. 41, 21.

סִין, סִינָא[48] *calceus, calceamentum.* Hebr. נעל: בית שרי סינא ut domus soluti calceo, Deut. 25, 10. Aff. חשרי סִינֵיהּ exuet calceum ejus, ibid. v. 10. שרי סִינָךְ solve calceum tuum, Exo. 3, 5. Sic Jos. 5, 15.

מְסָן *idem:* ועד ערקת מְסָנָא usque ad corrigiam calcei, Gen. 14, 23. ומסנך et calceum tuum, Deuter. 29, 5. טלקת מְסָנִי projeci calceum meum, Ps. 60, 10. ערקת מסניה corrigia calceamenti ejus, Jes. 5, 27. Pl. ומסנך שוי ברגלך et calceamenta tua pone in pedibus tuis, Ez. 24. 17. Vide et Exo. 12, 11.

סִין, סִינָא[49] *galerus, pileus:* אותבה בסיניה imposuit eam (margeritam) pileo suo, Sab. f. 119a. האי סיאנא שרי hic pileus licitus est, Sab. f. 138b. Quod etiam *nigrum* interpretantur, de eo vide supra in סוא: non enim in Talmud legitur, ut in Aruch scriptum.

סִינִי, סִינִין vide infra in סנה.

סִיאַנְקִי *nomen proprium loci,* unde; דינרי סיאנקי nummi Siankini, Ket. 67. Olim moneta nota fuit.

סֵיס *tinea, blatta, curculio, vermis corrodens ligna, frumentum et alia.* Ex gr. σής.

סִיסִין, סִיסְיָא *glomi filorum:* Numer. 15, 38. in Tg. Jon. Loquere cum filiis Israelis, ut faciant sibi ציצייתא לא מן נימיא ולא מן סיסיא ולא מן גרדיא. Confer Talmud Men. 42b. Suc. 9a. ubi in glossa exponitur פקעיות כדוריות של חוט glomi fili rotundi.

סיסין, סיסנא *herba medicinalis,* quam glossator gallice vocant פולייול. Hinc in T. As. 29a. inter sex res, quae aegrotum sanitati suae restituunt, et vim sanandi habent, numeratur מי סיסין יבישה aqua, sive decoctum sisin aridi: In Git. 69b. ubi medicinalia continentur, mentio quoque fit סיסין רטיבא sisin viridis: Et mox נשתין אסיסנא יבשתא mingat super sisan aridum. Hinc videtur ן esse radicale. Forte est σίσων, *sison*, de quo scridit Dioscor. lib. 3. cap. 63. „Sison exiguum semen est, in Syria natum, apio simile, nigrum, fervens, oblongum. Contra lienis vitia bibitur, urinae difficultates potu emendat, remoratos menses ciet“ etc.

כי סיסין *nomen loci:* ארעא דבי בר סיסין, Bb. 30a. et 159b. B. Ar. legit per Resch בי סרסין.

סַיַּע[50] *auxiliari, juvare, adjuvare, opitulari, opem, auxilium ferre,* hebr. עזר. Praet. ומימרא דיהוה סַיְעָנִי et verbum Domini auxilio fuit mihi, Ps. 118,

[47]) Est ipsissima vox pers. سیم *argentum.* [48]) Cf. verbum hebr. סאן *calceavit, calceavit se.*

*) סינא *niger.* בלבושא סינא veste nigra (Nid. 20b.). Alii per ב, סיבא legunt; prave. Est enim pers. سیاه apposito נ ex more syriaco. [49]) Hebr. סאון d. q. vide lexica hebraea. [50]) Ar. شاع *comitari, prosequi.*

13. וְסַיְעִנּוּן יהוה et auxilio fuit ipsis Dominus, Ps. 37, 40. והיא סַיְעַת יתי et ipsa auxiliabitur mihi, Eccl. 2, 9. מַה סַיְעַתְּ quid auxiliatus es? Job. 26, 2. סַיְעְתַּנִי ונחמתני auxiliatus es mihi, et consolatus es me, Ps. 86, 17. Part. מְסַיְעִין לאבאשא opitulantur malefacere, Zach. 1, 15. מְסַיְעִין עַל ידיהון auxiliantur manibus ipsorum, Jer. 5, 31. קום סַיַּע לנא surge, opitulare nobis, Ps. 44, 27. Futu. ומציון יְסַיְעִנָּךְ et ex Tzijon opem feret tibi, Ps. 20, 3. יְסַיְעִנֵּיהּ אלהא juvabit eum Dominus, Ps. 46, 6. וימינך תְּסַיְעִנַּנִי et dextera tua auxiliabitur mihi, Ps. 18, 36. ודינך יְסַיְעוּנַנִי et judicia tua adjuvabunt me, Ps. 119, 175. Ithpah. Praet. וְאִסְתַּיְעֵת et adjutus sum, Ps. 18, 7. Partic. מִסְתַּיַּע מלעילא adjuvatur caelitus, Eccl. 3, 9. Plur. מִסְתַּיְעָן adjuvantur, Eccl. 9, 11. Ti. לא מסתיע מלתא non juvat, i. e. profuit quicquam.

סִיּוּעַ *auxilium:* סיוע בעקתא auxilium in afflictione, Ps. 46, 2. Aff. סִיּוּעִי הויתא auxilium meum fuisti, Ps. 27, 9. זריז לְסִיּוּעִי accinctus esto ad auxilium meum, Ps. 38, 23. לְסִיּוּעָנָא ad adjutorium nostrum, Thr. 4, 17. יהי סִיּוּעָךְ sit auxilium tuum, Gen. 49, 25, Jon.

סִיּוּעָת vel סִיָּעוּת *idem:* לסיעותי in auxilium meum, Ps. 119, 173.

סִיַּעְתָּא, סִיָּעָא *auxilium:* בסיעתא דשמיא auxilio caelorum, id est Dei.

II. אִסְתַּיַּע *congregari, convenire, congregare se.* Partic. דאתון מִסְתַּיְעִין בהון in quibus conveniebatis, hebr. אשר בחרתם quos eligebatis, Jes. 1, 29. ובית נפקת ברא מסתיעין et in domum meretricis congregantur, heb. יתגודדו Jer. 5, 7. מסתיעין עלה congregatis vos ad eam, Mich. 2, 10. עם זניתא מִסְתַּיְעָן cum scortis congregantur, Hos. 4, 14.

סִיְעָא *congregatio, caetus, turba, turma, consensus, societas:* סיעא חדא societate una, heb. פה אחד, Jos. 9, 2. סיעא בתר סיעא turba post turbam, Jes. 66, 17. והוו לסיעא חדא et fuerunt in caetum unum, heb. לאגדה, IIS. 2, 25. Constr. וְסִיעַת מרחמוהי et caetus amicorum ejus, Gen. 26, 16. ובסיעת ממקני et in caetu derisorum, Ps. 1, 1. Pl. וְסִיעָן יצטרחן מרומאי et caetus venient a Romanis, Num. 24, 24. in Ven. Regia habent צִיעָן naves: לסיען נטלן זין in turmas assumentes arma, Num. 33, 55. בגו סִיעָתָא in medio caetuum, publice, Pr. 27, 22. pro heb. בגו הריפות in medio molarum. Sic Graeci ἐν μέσῳ συνεδρίῳ. Ap. Tos. הורה ולא הודו לו כל סיעתו docuit, sed non assenserunt ei omnes collegae ejus, id est non iverunt in ipsius sententiam, Git. 76b.

סַיִף סַיְפָא[51] *gladius, ensis:* שלפי סיפא stringentes gladium, Jud. 20, 2. למתן סיפא בידיהון ad dandum gladium in manus ipsorum, Exod. 5, 21. Jon. יתקטיל בסיפא occidetur gladio, Exo. 32, 27. Affix. בְּסַיְפִּי ובקשתי gladio meo et arcu meo, Gen. 48, 22. ועל סַיְפָךְ et gladio tuo, Gen. 27, 40. גבר סַיְפֵּיהּ quisque gladium suum, Gen. 34, 25. סַיְפֵּהוֹן gladius eorum, Ps. 37, 15. Pl. אחקינו סכיהון לְסַיְפִּין aptate vomeres vestros in gladios, Joel. 3, 10. בְּסַיְפֵּיהוֹן gladiis suis, Ez. 23, 47. Apud Tos. proverbiale; אי ספרא לא סייפא אי סייפא לא ספרא si liber, non gladius: si gladius, non liber, As. 17b.

סִיּוּף vide supra in סוף. סיפא vide ibidem.

סִיק *lignum, arbor:* metonymice *vas ligneum:* Pl. וּבְסִיקַיָּא et in lignis, i. e. ligneis vasis, quibus ad hauriendam aquam utebantur, Exod. 7, 19. in TgH. Sic Onkelos ובמאני אעא et in vasis ligneis. Forte est per metathesin literarum a קיס, aut est a נסק per abject. primae radicalis. Eo respicit interpres quidam, qui סיקיא reddit, הכלי׳ מעצים העומדים להסקה ad *incendendum.*

סִיר *spina.* Pl. ויסקון ברניתהא סִירִין et prodibunt in palatiis ejus spinae, Jes. 34, 13.

סִירָא vide infra in סרא.

סייר vide in סור.

סְכָה *spectare, intueri, contemplari, aspicere, respicere, prospicere, speculari.* Praet. סכי לאורח מערבא וסליק וּסְכָא prospice ad viam occidentis: et ascendit et prospexit, IR. 18, 43. סְכֵיתֵיהּ prospexi eum, Num. 24, 17. סְכִיַת נפשי spectat anima mea, Gen. 49, 18. in Targ. Hierosolymitano. Imper. סְכֵי, ut modo positum: סְכָא לאלהא spera in Deo, Pr. 20, 22. Pl. קומו וּסְכוֹ state et contemplamini, Jes. 48, 19. Fut. יְסַכֵּי ביני ובינך dispiciat verbum Domini inter me et inter te, Gen. 31, 49. Sic ibi legendum: nam יְסַךְ vel יִסַּךְ per Apocopam Chaldaeis omnino inusitatum est. Pahel Part. מְסַכֵּי prospicit, IS. 4, 13. Scribitur מְסַכֵּי contra analogiam. Cum pronomine, וּמְסַכֵּינָא אנא et speculaturus ego sum, Hab. 2, 1. Sic in Regiis. Veneta habent וַאֲסַכֵּינָא, ex forma Futuri, et cum Kametz contra analogiam, ut antea. Deinde נא non Futuro, sed Participio jungitur, unde prior lectio vera, aut legendum ex Aphel מַסְכֵּינָא, ut in plurali מַסְכָן דבית ישראל prospiciunt Israelitae, Hos. 9, 8. דמסכן למזלת שמיא contemplantes sidera caelorum, Jes. 47, 13. Ithpeh. Praet. וְאִסְתְּכֵי ואסתכי פלשתאה et respexit Philistaeus, IS. 17, 42. על אפי סדום et aspexit contra faciem Sodomae, Gen. 19, 28. Fem. וְאִסְתְּכִיאַת אתתיה מבתרוהי et respexit uxor ejus post se, Gen. 19, 26. דְּאִסְתְּכֵינָא לאדומאי cum contemplaremur Idumaeos, Thr. 4, 17. Part. מִסְתְּכֵי רשיעא contemplatur impius justum, Ps. 37, 32. דְּמִסְתְּכֵי qui spectat, IS. 13, 18. נפשנא מִסְתַּכְיָא anima nostra exspectat redemptionem, Ps. 33, 20. ומסתכיא et respicit, Num. 21, 21. Infin. מִלְּמִסְתְּכֵי a respiciendo, Exod. 3, 6. Jon. Imper. אִסְתְּכֵי כען לשמיא suspice nunc versus caelum, Gen. 15, 5. אִסְתְּכֵי מן שמיא aspice de caelo, Jes. 63, 15. Futur. לא תִסְתְּכֵי לאחורך non respicies post te, Gen. 19, 17. יסתכי לנהורא speculatur, exspectat lucem, Job. 3, 9.

סכי שמש *lusciosus, qui oculos claudit, quando*

---

[51]) Ar. سَيْف, syr. ܣܰܝܦܳܐ unde gr. ξίφος decurtatum videtur.

vult intueri solem, scribunt Hebraei, Bech. c. 7. in Misna.

סְכָיָא *speculator, videns, Propheta*. In Vr. in principio: In Arabia vocant Prophetam סכיא.

סֶכְוִי *gallus*, ab *observatione* horarum sic dictus, hebraice סכוי, juxta hebraeos doctores, Job. 38, 36. Vide Lexicon meum Hebraeum in שכה.

סְכוּאָה, סַכְוַי *speculator, spectator, observator*: עלימא סכואה adolescens spectator, IIS. 13, 34. אקים סכואה statue speculatorem, Jes. 21, 6. Plur. אקימו סְכוָאִין statuite speculatores, ibid. Emph. וחזו סַכְוָאַיָּא et viderunt speculatores, IS. 14, 16. ubi crassum in Venetis mendum. Aff. סַכְוָאֵיהוֹן סמן speculatores ipsorum caeci sunt, Jes. 56, 10.

סְכוּת, סָכוּתָא *specula, speculatio, contemplatio*: וסכותא et speculam appellavit eum, Gen. 31, 49. לחקל סכותא in agrum speculae, Num. 23, 14. בסכות עינין in speculatione oculorum, i. e. in bivio, hebr. בעינים, Gen. 38, 21. in Jon. ועל סכותא אנא קאם et super specula ego sto, Jes. 21, 8. Aff. בְסְכוּתָנָא in specula nostra, Thr. 4, 17.

סְכוּיָא *exspectatio, spes, speculatio*: מטול דאית סכויא quoniam est adhuc spes, Pr. 19, 18. heb. תקוה. Aff. וסכויך לא נגמר et spes tua non consumetur, Pr. 24, 14. Rabbini אבד סברם ובטל סכויים periit spes ipsorum, sublata est exspectatio ipsorum, Erub. 21. Joma 72.

סָכַךְ heb. *tegere, obtegere, protegere*: item *sepire, obsepire*, juxta Hebraeos. Pah. Chald. Partic. אקמתא דְמְסַכְּכָה בידיה aranea quae obtegit manibus suis vel sepit, sepem facit id est telam, texturam, qua se tegit, vel quae sepi similis es, Prov. 30, 28. Ap. Tos. כל המיסך את רגליו טעון טבילה qui tegit pedes suos, (i. e. ventrem exonerat) opus habet lotione, Joma c. 3. in Misna.

II. Ap. Tos. est *numerare, summare, summam numeri colligere*: אסוכי מסכן להו numerando numerant ipsa, Bb. 166b. glossa סוככין לשון מניין.

III. *ordiri telam*: ut הצובעו והטווהו והמיסך qui tingit eam (sc. lanam), qui net eam, et qui orditur telam, Sab. c. 7. in Misna. Sic explicat R. Sal. gallice אורדיר *ourdir*. In Ar. scribitur מסיך, et dicitur esse ex significatione מסכת Jud. 16, 13. 19.

סִכְסֵךְ heb. *miscere, confundere*: *intricatum, perplexum reddere*. סִכְסוּךְ *mixtio, commixtio, perplexitas, perturbatio*.

Deinde סִכְסֵךְ *incendere, adurere, comburere*: unde במסכסכת הבירה כולה si incenderit, aut comburat palatium totum, gl. מדלקת, Bk. fol. 22a. עמדה וסכסכה si steterit et incenderit, ibid. וסכסכה אבניו et inflammaverit lapides ejus, Bk. 6. scil. האש ignis. Aliter פגימה של סכין מסוכסכת ruptura cultri unius aciei, Chol. 17b.

סִכְסוּךְ *adustio, incensio, inflammatio*.

סַךְ *summa, collectio, complexio, complexus numerorum*: סך הכל summam omnium, summa summarum: סך זבינתא summa emptionis: סך המעות summa pecuniarum: סך הדינרין summa denariorum. Sumptus usus ex illo Davidis, אעבר בסך transibo in turma, i. e. magna hominum summa, Ps. 42, 5. ubi Hebraei interpretes notant, סך esse לשון חשבון significationis numeri i. e. significare numerum, sive diversorum numerorum summam et complexum.

סַכָּא, סִכְּתָא[52] *clavus, paxillus*: וְסִכָּא תהוי קביעא לכון et clavus erit fixus vobis, hebr. יתד, Deut. 23, 14. Jon. et Onk. habet סִכְּתָא ex forma emphatica: וקשת ית סכתא et incussit clavum in tempora ejus, Jud. 4, 21. Constr. ית סִכַּת משכנא clavum tabernaculi, ibid. Pl. formae masculinae, וכל סִכַּיָּא et omnes clavi, Exo. 38, 20. Constr. וכל סִכֵּי דדרתא et omnes clavi atrii, Exod. 27, 19. Aff. וכל סִכּוֹהִי et omnes clavi ejus, ibid. וְסִכָּהָא et clavi ejus, Exod. 39, 40. Ti. סכתא בדפנא רפיא clavus tabulae laxatus est, Git. 32a. נקיט בסיכי apprehendit clavos, Bb. 69a. אנן כסיכתא בגודא nos sumus sicut clavus in pariete, Erub. 53a. Deinde usurpatur pro *forma numismatis*, quia figuram *clavi* refert, gallice, ut R. Sal. notat, קוין i. e. *coin de la monnoye*, in Bk. 99b. German. Stämpfel.

סַכִּין *columnae*, i. e. עמודים, ut glossa explicat, Sab. 123a.

סִכּוּת *tugurium, tabernaculum*: ית סכות פת כומריכון tabernaculum sacrificulorum vestrorum, Am. 5, 26. quidam volunt esse *nomen proprium Idoli* sic appellati. Inde et סכות בנות idolum Babyloniorum sic appellatum, IIR. 17, 30. Ti. dixerunt, fuisse *gallinam* sive *idolum gallinae*, quae vocatur forma feminina סכות, ut masculine dicitur סכוי gallus, et בנות pulli gallinae. Sic Cuthaei ibidem coluerunt נרגל id est תרנגול gallum, et Chananaei אשימא id est hircum. Vide Selden. de Diis Syris Syntagm. 2. c. 6.

סוּךְ, סוּכָא, שׂוֹכָה *ramus, frons*, et quasi a סוך, ut hebraice: תחות סוכא sub ramo, IIS. 18, 9. Constr. וקץ שׂוֹכַת בעין et abscidit ramum arborum, Jud. 9, 48. Aff. גבר סוכיה quisque ramum suum, Jud. 9, 49. וְסוֹכֵיהּ מטלן et ramus ejus umbrosus est, Ez. 31, 3. Sic autem dicuntur *rami* ab *obtegendo*, et se invicem, et fructus suos, et terram. Analogia postulat Dagesch in Caph, sed quiescentia secunda, et defectiva secunda, saepe formas inter se permutant. Ap. Tos. לא יקוץ את סוכו non abscindet ramum ejus, Bk. cap. 10. סוכי תאינים ובהם תאינים rami ficorum, in quibus sunt ficus, Suc. 13b. שוכה שכוחה רע ramus cujus robur est malum, qui est debilis, fragilis, Bm. 105b.

סכל *intelligere*. Infin. פסק לְמִסְכַּל destitit intelli-

[52]) Vox ar. سكّ, quae *clavum*, item *typum chalybeum, quo signatur moneta* (forma numismatis, ut habet A. n.) innuit. Vide Cast. lex. ar. s. v. סכך. At vero סכתא quod in tract. talm. As. f. 38b. legitur, gr. est σκατὸν vel σκατός i. e. *merda*.

gere, Ps. 36, 4. Ithpa. אִסְתַּכַּל *intueri, aspicere, respicere,* et saepe pro hebraeo הביט ponitur: metaphorice *intelligere, considerare, attendere, animadvertere.* Praet. לא אִסְתַּכַּל non intelligit reverti ad me, Jes. 1, 3. heb. ידע scit, cognoscit: אִסְתַּכַּל לות כל יתבי ארעא respexit ad omnes habitatores terrae, Ps. 33, 14. Fem. וְאִסְתַּכְּלַת אנתתיה et respexit uxor ejus, Gen. 19, 26. Jon. אִסְתַּכְּלִית על ימינך respexi ad dexteram tuam, Ps. 142, 5. אסתכלית וחזית contemplatus sum et vidi, Eccl. 9, 11. אִסְתַּכַּלוּ לוּתֵיה respexerunt ad eum, Ps. 34, 6. ולא אִסְתַּכַּלְתּוּן et non respexistis, Jes. 22, 11. Part. ויהי מסתכל ביה eritque quisquis aspexerit eum, Numer. 21, 9. Jon. דְּמִסְתַּכַּל לארעא qui respicit terram, Ps. 104, 32. Pl. וּמִסְתַּכְּלִין אחורי משה et respexerunt post Mosen, Exo. 33, 8. לא מסתכלין non attendunt, animadvertunt, Jes. 1, 5. Infin. לְאִסְתַּכָּלָא ביה ad intelligendum per eam, Gen. 3, 6. heb. לְהַשְׂכִּיל quod idem. אוסיף לאסתכלא pergam aspicere, Jon. 2, 5. דחיל מִלְּאִסְתַּכָּלָא timuit aspicere, Exo. 3, 6. Imp. אִסְתַּכַּל מן שמיא respice de coelo, Ps. 80, 15. ואסתכל אנפי משיחך et respice faciem uncti tui, Ps. 84, 10. אסתכלו וחזו attendite et videte, Jes. 42, 18. Fut. ושטיי יִסְתַּכְּלוּן et stulti intelligent, Pr. 8, 5. Aphel אַסְכֵּל *intelligere fecit, intelligentem reddidit.* Imper. אַסְכִּילוּ לי intelligere facite me, Job. 6, 24. heb. הבינו, quod idem.

Ap. Tos.: כל המסתכל באשה בכוונה כאילו בא עליה quicunque aspicit mulierem cum intentione, perinde est ac si rem habuisset cum ea, Talm. Kalla ab initio. Plane simile dictum Christi Matth. 5, 28. πᾶς ὁ βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. Item: כל המסתכל בעקבה של אשה הויין ליה בנים שאינם מהוגנים quicunque aspicit calcaneum mulieris, erunt ipsi liberi inhonesti, Ned. 20a. Alibi: כל המסתכל באצבע קטנה של אשה כאלו מסתכל במקום החורפה quicunque aspicit minimum digitum mulieris, perinde est ac si aspexisset locum pudendum ejus, Sab. c. 5. En Israel f. 65d.

II. אַסְכֵּל *stulte, insipienter agere, stultum esse.* Praet. אַסְכֵּילְתָּ לְמֶעְבַּד stultus fuisti agendo, stulte egisti, Gen. 31, 28. Ithpa. אִסְתַּכַּל *idem:* Praet. ארי אִסְתַּכַּלִית nam stulte egi valde, heb. נסכלתי IIS. 24, 10. הא אִסְתַּכַּלִית ecce stultus fui, IS. 26, 21.

סַכְלָא vel סִכְלָא, סַכְלָא, סָכַל (melius scribuntur cum Pathach ab initio loco Kametz, quam cum Chirek, quod substantivo sequenti proprie convenit:) לא צבי סכלא et filius insipiens, Pr. 10, 1. וברא סכלא בסכלתנא non cupit stultus intelligentiam, Pr. 18, 2. לא יאי לסכלא פנוקא non decent stultum deliciae, Pr. 19, 10. Pl. סועי דְסַכְלֵי terror stultorum, Pr. 1, 32. וְסַכְלִין סנין ידיעתא et stulti odio habent scientiam, Pr. 1, 22. Fem. אתתא סַכְלְתָא mulier stulta, Pr. 9, 13. Ap. Tos. בוכרא סַכְלָא primogenitus stultus, i. e. illegitimus, qualis est matris, non ab utroque parente. Talis judicatur adulterinus et illegitimus ad capiendas duas partes haereditatis pro jure verorum primogenitorum, Bb. 126b.

סָכְלָא *intelligentia, intellectus:* סכלא טבא לכל עבדיהון intellectus bonus omnibus facientibus ea, Ps. 111, 10. Saepius scribitur cum ש, ut ibi videbitur.

סוּכְלְתָן vel סָכְלְתָנָא, סָכְלְתָן *intelligens, prudens:* דפלח בקיטא ברא סכלתנא הוא qui operatur in aestate filius prudens est, Pr. 10, 5. גבר סוכלתן וחכים vir prudens et sapiens, Gen. 43, 33. hebr. נבון intelligens: וסכלתן ואכים לסוכלתן et corripe prudentem, Pr. 19, 25. בעיצה et prudentem consilio, IS. 16, 18. Et substantive, וּבְסָכְלְתָנֵיהּ דחכימא et in prudentia sua sapiens assumet scientiam, Prov. 21, 11. Pl. גוברין חכימין וְסוּכְלְתָנִין viros sapientes et intelligentes, Deut. 1, 13. Aff. וסכלתנותא מסכלתניהון מטמר et prudentia a prudentibus ipsorum abscondetur, Jes. 29, 14. Fem. סוּכְלְתָנִית prudens femina.

סוּכְלְתָנוּת, תָנוּ, נוּתָא *intelligentia, intellectus, prudentia:* בחכמתא ובסוכלתנו sapientia et prudentia, Exo. 31, 3. יוסיף מדעא וְסָכְלְתָנוּתָא augebit scientiam et prudentiam, Pr. 1, 5. Aff. בפמא דסכלתנותיה juxta intelligentiam suam, Pr. 12, 8. וְסָכְלְתָנוּתְכוֹן et prudentia vestra, Deut. 4, 6. בסכלתנותהון in prudentia sua, Eccl. 9, 11.

סְכוּלָא *intellectus:* דתעי מן ארחא דסכולא qui errat a via intellectus, Pr. 21, 16. דשיט לסכולא דמליך quia spernit intellectum verborum tuorum, Prov. 23, 9.

סָכַם *numerare,* ap. Ros.: מנין שהוא סוכם numerum quem ipse numerat.

סְכוּם, סְכוֹם *numerus, summa numerata,* pro heb. מספר: ut לפום סכום סוגי שניא juxta numerum multitudinis annorum, Lev. 25, 15. וית סכום לבניא et numerum laterum, hebr. מתכנת, Exod. 5, 8. וסכום לבניא תתנון et numerum laterum dabitis, heb. ותוכן, Exod. 5, 18. מני סכום לכוכביא ponit numerum stellis, Ps. 147, 4. סכומי כלהון numeros omnium, i. e. juxta numeros omnium eorum, Job. 1, 5. in Venetis est cum Cholem, sed praestat Schurek in medio. Aff. לפום סְכוּמְהוֹן juxta numerum ipsorum, Numer. 15. in Jonathane. Ap. Ros. סכום מקח summa accepti, Beza 29b. Sic in fine singulorum librorum poni solet numerus versuum a Masorethis סכום פסוקי דספרא numerus versuum libri.

II. סכם in Hiphil apud Rabbinos, הִסְכִּים *convenire, consentire simul:* הסכימו פלוני ופלוני consentiunt inter se ille et ille: אני מסכים עמו ego consentio cum ipso: מוסכם ביניהם conventum est inter eos, consensus initus inter ipsos. שמות המוסכמים nomina univoca, apud Grammaticos et Logicos Rabbinos. Usurpatur et reciproce הסכמתי לעשות כך וכך consensi, conveni mecum sic agere, i. e. proposui mihi, statui apud me, q. d. inii rationem apud me, עשיתי חשבוני feci computum meum, ut sic significatio ex priori derivata sit. In Tg. ואהי מסכים לכל מה דאת עבדת et ero consentiens omni ei quod feceris, Cant. 8, 13.

הַסְכָּמָה, אַסְכָּמָה *consensus, convenientia, concordia, univocatio:* הסכמת המפרשים consensus inter-

pretum: השם הנאמר בהסכמה nomen dictum per univocationem.

אִיסְכָּמָא vide in litera א.

III. אִסְתְּכַם *coarctatus, deprehensus est*, Guido ex Zohare.

סְכַן *periclitari*, i. e. *tentare, experiri*: Infinit. cum aff. הַלְמִסְכְּנוּתָנָא num ad periclitandum nos vocastis nos huc? Jud. 14, 29. Pihel סַכֵּן *periculo se exponere:* סיכנתי בעצמי periculo me exposui, Ber. c. 1. in Misna. Ithpa. אִסְתַּכַּן *periclitari, in periculo versari*. Part. והיא מִסְתַּכְּנָא לממת ipsaque periclitatur ad mori, i. e. ad mortem, Ps. 18, 5. נפשי מִסְתַּכְּנָא anima mea periclitatur, Ps. 119, 109. Sic heb. Fut. בוקע עצים יִסָּכֶן בם findens ligna periclitatur in eis, Eccl. 10, 9. Ti אסתכנית in periculo fui: מסוכן *periculosus, de vita periclitans, morti proximus: periculosum:* בהמה מסוכנת jumentum periclitans de vita, השוחט את המסוכנת mactans moribundum animal, Chol. 37. מקום מסוכן locus periculosus.

סַכָּנָה *periculum*. Citatur ab Elia ex Thr. 5, 9. sed hodie in exemplaribus Biblicis non reperitur. Ap. Ros. vero usitatissimum est, unde illud: סכין ביד שוטה סכנה culter in manu stulti periculum est. Stultis et imperitis, etiam optima rerum occasio et opportunitas, periculosa et perniciosa est. Nesciunt enim ea uti, et quando uti tentant, per imprudentiam in perniciem suam eam convertunt. Sic Graeci μὴ παιδὶ τὴν μάχαιραν ne puero gladium, sc. committas.

סַכִּין *culter, gladius:* ותשים סכינא בלועך et pones cultrum in gutture tuo, Prov. 23, 2. hebr. שַׂכִּין et hujusmodi ש Rabbini in ס convertunt: ונסב ית סכינא et accepit gladium, Jud. 19, 29. hebr. מאכלת, quod proprie significat *cultrum cibarium*. Pro eodem ponitur Gen. 22, 6. 10. Aff. די סַכִּינֵיהּ בידיה in cujus manu culter est, scil. mactatorius: nam de lanione ibi sermo, Zach. 11, 17. hebr. חרב gladius: Apud Ros. סכין של רצענין culter sutorum sive cerdonum, סכין של שחיטה culter mactationis: סכינא שיש בה פגימות הרבה תידון כמגירה culter in quo sunt multae rupturae, judicatur quasi serra, ideoque ad mactandum ineptus.

II. סכן Aphel אַסְכֵּן *assuescere, addiscere*. Praet. וכל ארחתי אַסְכֵּנְתָּא et omnes vias meas didicisti, cognovisti, hebr. similiter הסכנתה, Ps. 139, 3.

III. סכן Ithpa. אִסְתַּכַּן *proficere, utilitatem capere*. Fut. לא יִסְתַּכַּן בר נש nihil proficiet homo, Jobi 34, 9. in Tg. sec hebr. יִסְכָּן eodem sensu.

IV. מִסְכֵּן *pauper, egenus, tenuis, inops*, hebr. et chaldaice: טב הוא דִי הוא מסכן bonus est pauper, in quo sapientia, quam etc. Eccl. 4, 13. אתעבר מִסְכֵּנָא factus est pauper, Eccl. 4, 14. אניסות מסכנא violentia in pauperes, Eccl. 5, 7. ויהב למסכנא et dat pauperi, Prov. 13, 11. Aff. לענִיך וּלְמִסְכֵּנָךְ afflicto tuo et pauperi tuo, Deut. 15, 11. Plur. לא פסקין מִסְכֵּנִין non deficient pauperes in terra, Deut. 15, 11. עתירא במסכני נשׁלט dives in pauperes dominatur, Pr. 22, 7. עינוי למסכניא יטשון oculi ejus ad egenos abscondunt se, Ps. 10, 8. in Venetis. Regia singulariter habent: Constr. אטמרו מִסְכְּנֵי ארעא absconduntur inopes terrae, Job. 24, 4. ויכלון מסכני עַמָּךְ et comedent pauperes populi tui, Exod. 23, 11.

מִסְכֵּנוּת *paupertas, egestas, inopia:* ואוכמי נסבע מסכנותא מִסְכֵּנוּתָא et nigri paupertate, Job. 5, 11. satiabitur paupertate, Prov. 28, 19. מסכנותא ועתרא paupertatem et divitias ne des mihi, Prov. 30, 8. Aff. ותדרך מִסְכֵּנוּתָךְ et incedet egestas tua, Prov. 6, 11. Sic quoque legendum, ונטעון מִסְכֵּנוּתְהוֹן et obliviscantur paupertatis suae, Prov. 31, 7. Ap. Ros. celebre est, יאיא מסכנותא ליהודאי כערקתא סומקא דעל לביה דסוסיא חיורא pulchra est paupertas Judaeis, sicut lorum rubrum in pectore equi albi, Jalk. 144d. et in Aruch in ערק. Pro ערקתא alibi legitur עוקתא, ut illic videre est.

מִסְכֵּן *pauperem reddere; ad paupertatem redigere*. Transit hic litera servilis מ in radicalem, quod et in aliis fit. Part. וּמְמַסְכֵּן נפשיה et pauperem reddens animam suam, Pr. 13, 7. דאתון מְמַסְכְּנִין ית עמי quod ad paupertatem redigitis populum meum, Jes. 3, 15. Futur. עממיא תְּמַסְכֵּן populos ad paupertatem rediges o Deus, Ps. 56, 8. Ithpa. אִתְמַסְכֵּן *pauperari, pauper, inops fieri, inopia affici*. Praeter. אִתְמַסְכְּנֵית לחדא pauperatus, pauper factus sum vehementer, Ps. 142, 7. אִתְמַסְכַּנוּ pauperes fiunt, Ps. 34, 11. אִתְמַסְכְּנְנָא pauperes facti eramus, Mal. 1, 4. Part. דרוי ואסיט מִתְמַסְכַּן qui ebriosus est et vorax, pauper efficitur, Pr. 23, 21. Fut. ודלא אֶתְמַסְכַּן et ne paupertate affectus, Prov. 30, 9. דלמא תִּתְמַסְכַּן ne pauper fias, Pr. 20, 13. ויתמסכן אחוך et pauper fiat frater tuus, Lev. 25, 47. Ap. Tos. כל העוסק בבנין מתמסכן quicunque occupatus est structura aedificiorum, pauper fit, Jeb. 63a. Sota 11a. Inde illud: „aedificare domos, et pascere corpora multa, ad paupertatem proximus est aditus," vide Drus. f. 73. in Adag. Alibi: quare dicitur (Exod. 1.) Pharaonem aedificasse ערי מסכנות civitates thesaurorum frumenti? quidam responderunt, שמסכנות את בעליהן quod in periculum adduxerunt dominos suos: alii dixerunt שממסכנות את בעליהן quod ad paupertatem redegerunt dominos suos, sc. ablato spolio, et submersione in mari, Sota 11a.

סכיתא vide in סכן supra.

סכניא *nom. propr. loci:* unde אתא יעקב איש סכניא לרפאותו venit Jakob Isch Scanja ad curandum eum, As. 27b. Tale forte est Judas Ischkarjotes, Matth. 10, 4. etc. Vide hic Drus.

סְכַנְגְּבִין *oximel*. Legitur in More lib. 2. cap. 1. his verbis: כשימצא הסכנגבין וימצא גם כן הדבש לבדו יתחייב בהכרח הִמצא החומץ לבדו.

סכם סַכְּכָא[53] *stultus, fatuus, insipiens:* כל בר בר

[53]) Mussafia dicit, sic in lingua gr. appellari *ludificatorem, cavillatorem*. Ego ad quam vocem gr. ille spectat intelligere non potui.

חנה סכסא omnis bar bar Chana stultus est, Bb. 74a. Vide et דקן.

סַכְסַן *idem*, ut in illo proverbiali, ילדקן קירטמן עבדקן סכסן raribarbarus astutus: densibarbarus bardus, Sanh. 100b. In Ar. scribitur סכים, et sic alibi quoque citatum reperi.

סַכַף *idem*, quod סגף, per commutationem literarum ejusdem organi. Hinc סַכּוּפִים *afflictiones, tribulationes*, in Echa rab. c. 2, 5. Sic יש בדם דוים וסכופים sunt inter ipsos languidi et afflicti, Br. s. 88. in princip. quod Guido *famelicos* explicat. Sic mox סכר et סגר.

תַּסְכּוּפִין adducit id hoc loco Guido. Vide infra סקף.

סַכַר et Aphel אַסְכִּיר *claudere, obturare*. Convenit cum סגר, literis homogeneis commutatis inter se. Part. Pah. דִמְסַכַּר אדניה qui occludit aurem suam hebr. אטם, Prov. 21, 13. et ex Aphel דְמַסְכִּיר Prov. 28, 9. Ithpa. Praet. וְאִסְתַּכַּרוּ מבועי תהומא et clausi sunt fontes abyssi, Gen. 8, 2. Ti. נסכרינון לנקבין דיליה obturat foramina sua, id est nares, Sab. 109b.

סִכְרָא *clausura, excipulum:* דהוו עבדין סכרא ubi faciebant clausuras, receptacula, lacunas ad recipiendum aquas, Jes. 19, 10. Heb. שכר commutatis ש et ס. Inde ap. Tos. מצודות הסכרים retia excipulorum, Kel. c. 23.

סִכְּרָא, סוּכְּרָא *repagulum*, a *claudendo* sic dictum: היך סוּכְּרָא דחסנא sicut repagulo roboris, i. e. forti, robusto, heb. כבריח sicut vecte, Pr. 18, 19. Prave in Venetis סוּבְרָא cum Beth. Ap. Tos. שבעה עפרי משבעה סוכרי septem pulvisculos ex septem repagulis, vel cardinibus, h. e. foraminibus, in quibus cardo januae vertitur, vel in quibus pessulus januae reconditus, Sab. 67a. Vide Aruch. Alii „ex septem sepulchris." Hinc Guido posuit, סובר sepulchrum.

סִיכְרָא *Sichra, nomen loci* ap. Tos., Bm. 42a. et 83a.

אַסְכָּרָא *angina*, συνάγχη, *synanche*, unde vulgus Medicorum dicit *squinantia*, genus morbi acuti, quo fauces anguntur et obturantur. Hinc apud Rabbinos legitur, המקדים רגליו לדבר עבירה מיתתו באסכרא qui antevertit pedes suos ad transgressiones, mors ejus est angina: Item ברביעי היו מתענין מפני האסכרה die quarto jejunabant propter anginam, ne scil. ea infantes invaderet, Sab. fol. 27b. Scribunt Rabbini, hunc morbum primitus familiarem fuisse infantibus die quarto nativitatis ipsorum, unde eo die jejunium instituerunt parentibus, de quo locus praecedens intelligendus. Hunc autem diem infaustum esse colligunt ex operibus creationis diei quarti, ubi מארת semper scribitur defective, ad indicandum, quod sit יום מְאֵרָה dies maledictionis, angina accidente infantibus. Vide hic R. Salomonem. Post volunt etiam adultos occupasse, maxime in sternutatione, unde mos inolevit, ut sternutanti benedicant dicentes אסותא medicina, salus sit tibi vel רפואה, quod idem. Hinc sunt, qui dicant Achitophelem mortuum esse angina, propterea quia scriptum est „et strangulatus est," 11S. 17, 23. i. e. angina suffocatus. Nam absurdum judicant, virum tam prudentem seipsum strangulasse. Sic exponunt quidam καὶ ἀπήγξατο Act. 1. de Juda proditore, quod non laqueo seipsum strangulaverit, sed hoc morbo correptus, suffocatus fuerit, et considens ex vi interclusi spiritus crepuerit medius, visceraque ejus effusa fuerint. Porro ap. Tos.: אכל כל מאכל ולא אכל מלח שתה כל משקין ולא שתה מים ביום ידאג מן ריח הפה ובלילה ידאג מפני אסכרה i. e. qui comedit omnem cibum suum absque sale, et bibit omnem potum suum absque aqua, interdiu periclitatur de malo odore oris et noctu periclitatur propter anginam, Ber. f. 40a. Item הרגיל בעדשים אחת לשלשים מונע אסכרה מתוך ביתו i. e. qui assuescit esui lentium semel in mense, cohibet anginam e domo sua, ibid. Alibi: Tradiderunt Sapientes אסכרה בא לעולם על המעשר angina venit in mundum propter decimas. Nempe qui comedit fruges non decimatas, is moritur manu Dei. Alius dixit, על לשון הרע propter linguam maledicam, juxta illud, יסכר obthurabitur os loquentium falsa, Ps. 63, 12. Sab. 33a. Vide et in Ber. 8a.

מְסִיכְרְיָא *obstructiones, obturamenta*: Ti. מסוכריא דנזייהא obturamenta orificii cuparum cerevisialium, h. e. linteamina, panni laceri, stupa, vel similia, quibus operculum doliorum circumvolvitur, vel os vasis obstruitur, Ketub. 6a. Sab. 111a. Bech. 25a. R. Ar. scribit per Beth מסובריא: sed in Gemara ubique per Kaph scribitur.

II. סכר *venam secare*. Promiscue ap. Tos. scribitur hoc sensu cum ב, ut suo loco dictum, et cum כ. Autor Aruch tantum scribit סבר cum Beth, sed saepius in Talmud cum Caph: דמסוכר ולא משי ידיה qui venam secat, et non lavat manus, Pes. 112a. ביומא דעיבא וביומא דשותא לא מהלינן ולא מסוכרינן in die nubiloso aut in die procelloso (ventoso) non circumcidimus praeputium, neque secamus venam, Jeb. 72a. הרפהא דסכורי incisio, caesura scalpelli phlebotomici.

סַלָּא ,סוּלַיְתָא *corbis*[54] *panarius*: לא דמי ההוא דחמי סולגיתא פניא וכפן להוא דחמי סולגיתא מליא ושבע non est similis is qui videt corbem vacuum, et esurit, ei qui videt corbem plenum, et saturatur, Br. s. 65. MK. c. 5, 16. Sensus est, aspectum ciborum quoque satiare, ac proinde, eum qui corbem panarium videt vacuum, famelicum et esurientem manere: qui vero eum videt plenum aspectu ipso satiari.

סַלַד *aduri, contrahi, retrahi, retroducere ut fit ex adustione*. Ti. שמן אף על פי שיד סולדת בו מותר oleum, etiamsi manus aduratur eo, licitum est, scil. die Sabbatho adhibere ad ungendum infantem, Sab. 40b. Propter metum ustionis vel adustionis, solemus manum retrahere retrorsum, et hoc est סולד

[54]) Saligneus i. e. *ex salice confectus*.

Item: לובן ביצה סולד מן האור albumen ovi adustum igne, id est ex calore coagulatum, Git. 57a. אלא שאין היד סולדת בו nisi donec manus non aduratur eo. Chol. 105. מפני שהיא סולדת לאחוריה propterea quod retrahitur, recedit retrorsum, contrahitur humore ablato, Machsch. c. 5. חוטמו סולד[55] nasus ejus retractus est, i. e. justo brevior, et sursum quasi retractus. Id in primogenito vitiosum habetur, Bech. f. 43a. Et Br.: מפני מה אדם מריח ריח גפרית ונפשו סולדת עליו i. e. quare homo odoratur odorem sulphuris, et anima ejus contrahitur, retrocedit in eo? quia scit animas impiorum in futuro mundo sulphure cruciandas, s. 51. יש שסולד מרתיחה est quod adurit ex ebullitione.

II. סְלַד rogare, orare, supplicare. Sic quidam interpretantur illud, ואסלדה et supplico, Job. 6, 10. Sic in quadam epistola, ואסלדך במלתי et supplex rogo te hoc sermone, hac epistola mea. In libris precum, אנקת מסלדיך לפני כסא כבודך תעל gemitus supplicantium te ascendat coram solio gloriae tuae.

סלה[56] Aphel אַסְלֵי rejicere, reprobare, aversari, respuere, abominari, spernere, hebr. מאס, נאץ. Praet. ומכסנותא אַסְלֵי לבי et correctionem respuit cor meum, Prov. 5, 12. Regia אַסְלִי. Fem. ובשבע אַסְלְיַת נפשיה et septimum abominata est anima ejus, heb. תועבת נפשו abominatio animae ejus, Pr. 6, 16 ואַסְלִיו כל מכסנותי et spreverunt omnem correctionem meam, Pr. 1, 30. Regia ואסליו. Partic. שטיא מַסְלֵי מרדותא stultus reprobat disciplinam, Prov. 15, 5. מסלי נפשה aversatur animam suam, Prov. 15, 32. Fut. לא תַסְלֵא ne averseris, Pr. 3, 11. Alibi in hebraea נאץ et מאס per alia chaldaica exprimuntur.

מְסַלְיָא reprobum: היך כספא מסליא sicut argentum scoriarum, Prov. 26, 23. Est Participium Peil sive passivum Pahel.

סְלָאן, כְלָאנָא reprobum, rejectitium, scoria: גבו כלאנא מן כספא colligite scoriam ab argento. Prov.

סִלּוֹא spina, pro heb. חוח. Sed et hebraice dicitur סִלּוֹן spina: ובסלוא תנקיב ליסתיה et spina perforabis maxillam ejus, heb. ובחוח, Job, 40, 21. Plur. יפקון כַלְיֵי egredientur spinae, Job. 31, 40. דמלבלבא ביני כַלְיָא quae germinat inter spinas. Cant. 2, 2. Ap. Tos. שבעה סילוי משבעה דקלי septem spinas de septem palmis, i. e. ramulis et summitatibus spinas referentibus, Sab. f. 67a. מחינא לכו בסילוא דלא מבע דמא percutiam vos spina quae non prolicit sanguinem, Ketub. 91a. h. e. feriam vos minore et leviore anathematis specie: לא שביק ליה לבריה למשקל סלווא non permisit filio suo extrahere spinam, scil. ex digito. Sanh. f. 84b.

סִילְתָא idem, ap. Tos.. Chol 95b. מחייה בהבירתה ולא בסילתא percutiat eam socia, non spina; qui sc. malam habet uxorem, superducat alteram, id ei gravius dolebit, quam si spinis eam pungeret, aut feriret, Jeb. 63b. Allegatur ut dictum vulgare, et proverbiale.

סְלָיו coturnix, idem quod heb. שליו, Exod. 16, Ti. quatuor genera coturnicum ponunt, nempe שכלי קיכלי פסיוני וסליו. ושליו מעליא דכולהו שיכלי גריעא דכולהו ex quibus שליו praestantissima omnium, שיכלי minima omnium species, Joma 75b.

כַלְיָא ,כַלְיְתָא secundina infantis: לייתו לסליתא דאימיה afferent secundinam matris ejus, Sab. 134a. heb. שליה. In Ar. scribitur סלהא quod parvum.

סוּלְיָא ,סוּלְיַיב ,מסוליים solea calcei: Item solea, genus calceamenti, cui non est calcaneus, ut Hebraei scribunt, crepida suber: סולים שנפסק solea deficiens, Kel. c. 26. פרט לסנדל הטסולייב שאין לו עקב excepto calceo soleato, qui non habet calcaneum, Jeb. 103b. et Kid. f. 14b. Hic nempe calceus prohibitus est in solenni ista discalceatione, quae fit in divortiis. Aruch legit in fine per Samech, uti scribitur in TH. et explicat in lingua vernacula, אסקרפיטי, quod puto esse corruptum ex crepida. In glossis Talmudicis scribitur per א, סולויא. Vide et infra סלם.

סיליי vide in סיל.

סְלְיוֹן fatuum: זרעא סליון של לוף semen fatuum raphani, i. e. שוטה stultum, quod fatuos raphanos producit. Sic citat Aruch, ex Maser. in fine. In Talmud legitur hodie העליון. Aruch scribit etiam in graeca lingua שוטה stultum dici סלי[57], quod apud eos quaerendum.

סִילוֹן vide infra in סלן.

סַלָּה aestimare, aequiparare, comparare. Sic Rabbinice: Zimri filius סלוא Salu (Num. 25, 14.) sic dictus est על שהסליא עונות של משפחתו eo quod aestimavit, i. e. ad aestimationem et commemorationem revocavit, extulit, magnifecit, iniquitates familiae suae, Sanh. 82.

סְלַח condonare, remittere peccatum aut delictum, propitium esse, hebr. Pahel Infin. ארי מסגי לְסַלָּחָא nam multiplicat condonare, Jes. 55, 7. Fut. תְּסַלְּחוּן על חובי מקדשא propitii eritis super peccatis sanctuarii, Num. 18, 1. Alias semper hebr. סלח per שבק redditur.

סְלִיחָה condonatio, remissio. Pl. סְלִיחוֹת condonationes. Ri. etiam sic vocant preces pro condonatione, quae peculiarem librum collectae, vocantur סליחות preces propitiatoriae, liber precum propitiatorium: סליחות שנדפסו מקדם preces selichos quae impressae sunt jam antea: סליחות מסודר (liber) precum ordinatus.

סְלִיחוּתָא condonatio, remissio: לעדן סליחות חובין ad tempus condonationis peccatorum, Jer. 8, 15.

סלל סוֹלֵל[58] fricare, scabere, scalpere: titillare, viliter scabere, vel ad risum et jocum scaberere

---

55) Nonnullis placet hanc vocem latinam hebere silus, siludis?

56) Syr. ܣܠܐ, unde nomina ܡܣܠܝܐ (מסליא) et ܣܠܝܐ כלאנא. Affine est verbo זלל.

57) Spectare videtur ad gr. σκύλα.

*) סילי (Br. s. 51) σέσιλος genus cochleae.

58) Conferri potest cum gr. συλλειόω.

et tangere, kitzeln: Ti. המסוללת בבנה קטן והערה ביה titillans filium suum parvulum et denudans se ei, Sanh. 69b. נשים המסוללות זו בזו פסולות בכהונה mulieres titillantes se invicem, illegitimae sunt ad sacerdotium, i. e. ne sacerdoti summo nubant. Debent enim tales esse purae et castae virgines: at signa libidinis talia edentes, non judicantur esse tales, Sab. 65a.

סְלִיל *panus textorum, lignüm cavum cui filum circumvolutum est*[59], ein Spülen: המעלה מן הפקעה לחברתה מן הסליל לחבירו traducens (netum) ab uno glomo in alium, ab uno pano in alium, Neg. c. 11. gl. סליל עץ חלול מין קנה שמחברים עליו המטוה selil est lignum cavum instar calami, cui circumvolvunt netum.

סַלְסֵל *concinnare, complanare, leniter tractare pilos aut barbam*. Hinc de homine, qui videt ante se naziraeum, et dicit הריני מסלסל הריני מכלכל הרי עלי לשלח פרע הרי זה נזיר ecce ego concinnabo, ecce ego alam, ecce ego promissurus sum comam, is tenetur voto naziraeatus, Nazir in principio, מסלסל id est מחליק den Bart oder das Haar streichen: עד מתי אתה מסלסל בשערך quousque tu concinnas capillos tuos? כדי שיכנס מסולסל נאה ומתקשט לפני השר ut ingrediatur concinnus, pulcher et ornatus in conspectum principis.

סִלְסוּל *tractatio, concinnatio, aptatio capillorum:* Item *elatio, dignitas, dominium*, ex significatione verbi hebraica: unde מיום שנחרב בית המקדש נהגו הכהנים סלסול בעצמן a quo tempore vastata est domus sanctuarii, usurparunt sacerdotes elationem in seipsis, Bech. 30b.

סלסלה *genus vestimenti linei tenuissimi et praestantissimi*, Git. 59a.

סַלְסִלִּין *canistra, quali vindemiatorii:* כרקטף על סלסלין sicut vindemiator ad qualos, Jer. 6, 9. hebr. סלסלות.

סַל, סַלָּא *canistrum, sporta, sportula ex viminibus contexta:* מן סלא מעלוי רישי ex canistro super capite meo, Gen. 40, 17. ובסלא עלאה et in canistro superiore, ibid. Pl. תלתא סַלִּין tria canistra, v. 18. Emph. בְּסַלַּיָא in canistris, IIR. 10, 7.

סְלוּלָה *idem*, ע"ז cap. 2. in Mischna.

סַלָּא, סִלְתָא *idem*, ap. Tos.: אותביה בסילתא collocavit ea in corbe, ע"ז f. 38. שקלת לסלתאי accepi canistrum meum, Bb. 74a. תלא סילתא תלא מזוניה qui suspendit corbem panarium, suspendit alimentum suum, Pes. 111b. Proverbium in eos, qui ad paupertatem rediguntur, qui micas tantum suspendunt et asservant. Vel qui micas suspendit, ut a pauperibus abscondat, is pauper erit.

סֻלָּם סֻלְמָא *scala:* והא סלמא נעץ בארעא et ecce scala fixa erat in terra, Gen. 28, 12. Pl. סֻלְּמוֹת. De latitudine scalae Jacobi vide Talm. Chol. f. 91b. et More lib. 2. c. 10.

סוּלָּם *lignum duplicatum in formam* שתי וערב i. e. *crucis, quod applicatur collo jumenti, ne caput flectere possit, ac vulnus lingere*. Cum eo ligno in Sabbatho prodire ipsi illicitum; unde אין חמור יוצא במרדעת ולא בזוג ולא בסולם שבצוארו asinus non egredietur (die Sabbatho) cum loro, neque cum tintinabulo, neque cum ligno, quod est in collo ejus, Sab. 54b. in Misna.

סַלְמַנְדְּרָא *salamandra, bestiola sive reptile*, de quo Plin. lib. 10. cap. 67. sic scribit: Salamandra animal lacerti figura, stellatum, nunquam nisi magnis imbribus proveniens, et serenitate deficiens. Huic tantus rigor, ut ignem tactum extinguat, non alio modo quam glacies. Ejusdem sanie, quae lactea ore vomitur, quacunque parte corporis humani tacta, toti defluunt pili, idque quod contactum est colorem in vitiliginem mutat. Hactenus ille. Aristoteles in historia animalium lib. 5. c. 29. de eadem scribit: Nonnulla corpora esse animalium, quae igne non absumantur, salamandra claro documento est, quae, ut ajunt, ignem, etiam perambulando eum, extinguit. Ejus mentio quoque apud Hebraeos. In Tg. Lev. 11, 30. pro hebraeo תנשמת, quod Hebraei talpam explicant, legitur סלמנדרא. Apud Tos. in Massecheth Chol. 127a. ad Lev. 11, 29. והצב למינהו scribit Gemara: להביא הערוד ובן הנפילים וסלמנדרא (scriptura dicit למינהו juxta speciem suam) ad includendum הערוד et הנפילים et salamandram (tamquam species הצב). Glossa סלמנדרא שרץ הנוצר מן האור מעצי הדס על ידי כשפים והסך מדמו אין האור שולט בו i. e. salamandra est reptile, generatum ex igne lignorum myrti: et qui ungit se sanguine ejus in eum non dominatur ignis. In Sr. s. 15. ad Exo. 12, 2. „Mensis iste vobis erit caput mensium:“ hoc est unum ex quatuor rebus, quas Deus Mosi digito suo monstravit, quia videlicet haesitabat circa eas. Ostendit ipsi rationem conficiendi oleum unctionis, sicut dicitur; „oleum unctionis sanctitatis erit *hoc* mihi,“ (Exod. 30, 31.) Ostendit ei opus candelabri, sicut dicitur; „et *hoc* est opus candelabri, (Num. 8, 4.) Ostendit ipsi reptilia, sicut dicitur; „et *haec* vobis immunda erunt,“ (Lev. 11. 29.) Denique ostendit ei lunam, sicut dicitur, „Luna *ista* erit vobis,“ etc. Commovit maria, et ostendit ei את בן הנפילים, sicut dicitur; „vox Domini super aquis,“ (Ps. 29, 3.) Commovit terram firmam, et ostendit ei את הצב sicut dicitur; „vox Domini parere facit desertum,“ (v. 8.). Commovit ignem, et ostendit ei את הסלמנדרא salamandram; sicut dicitur; „vox Domini exscindit flammas ignis,“ (v. 7.). In Tanchuma s. וישב: Sunt quaedam creaturae quae crescunt in mari, et non crescunt in arida, et vicissim quaedam quae in arida,

[59]) De *strepitu* quem edit dum in eum filus circumvolvitur. Vertendum igitur est ad heb. צלל strepidum edidit. Item vox סליל vel סלילה in tractatu talmudico As. 39b. pro *vase* quodam legitur, in quo sale conspergunt pices vel locustas. Latinum est salillum.

non autem in mari etc. Sunt item quaedam creaturae, quae crescunt in igne et non crescunt in aëre, et vice versa, quaedam quae crescunt in aëre, et non in igne etc. Et mox בריות הגדלות באור ואינן גדלות באויר ואי זו זו סלמנדרא h. e. creaturae crescentes in igne, et non crescentes in aëre quaenam sunt? Est salamandra. כיצד quomodo (sc. crescit vel generatur in igne?) Vitriarii qui conficiunt vitra, quando accendunt fornacem שבעה ימים ושבע׳ לילות septem diebus, et septem noctibus continuis, tum ex vi ignis egreditur inde creatura quae similis est לעכבית araneae; (ס״א לעכבר aliud exemplar habet לעכבר) et vulgo vocatur סלמנדרא salamandra. Si homo sanguine ejus ungat manum suam, aut aliud quoddam ex membris suis, tum ignis non dominatur in eum locum. למה quare? quia principium generationis ejus est ex igne etc. Eadem haec leguntur quoque apud Talmudicos; sed glossatores ibi pro septem diebus et noctibus, quarum mentio fit in Tanchuma substituunt שבע שנים septem annos continuos. In Chag. f. 27. in fine, תלמידי חכמים אין אור של גיהנם שולטת בהן קל וחומר מסלמנדרא ומאי סלמנדרא שתולדת אש היא הסך מדמה אין אור שולטת בו i. e. in discipulos sapientum (i. e. sapientes, doctores) ignem gehennae non dominari, probari potest argumento a minori ad majus, a salamandra. Qui est salamandra? Quia principium generationis ejus est ex igne, idcirco, qui sanguine ejus ungit sese in eum ignis nullas vires exercere potest. Cum igitur discipuli sapientum operam dent Legi, quae est ignis, et data est ex manu ejus, qui est ignis consumens, et qui discunt eam „domus Jacobi sint ignis;" quanto magis immunes erunt illi a vi et potestate ignis? Gl. hic סלמנדרא חיה הנבראת מן האור כשבוערין אש במקום אחד שבע שנים תמיד בלי הפסק salamandra est animal creatum ex igne, quando ardet ignis in loco uno septem annis continuis sine cessatione. In Sanh f. 63b. אף חזקיה מלך יהודה ביקש אביו לעשות לו כן אלא שסכתו אמו סלמנדרא etiam Chiskiao regi Jehudae voluit pater ipsius sic facere (h. e. igne eum comburere, ut Sepharvaei fecerunt filiis suis, IR. 17, 31.) sed inunxit eum mater ejus (sanguine) salamandrae. Gl. סלמנדרא חיה קטנה שיוצאה מתנור אש בוערה בשבעה שנים והסך מדמה אין האור שולט בו. ובאחז מצינו כתיב גם את בנו העביר באש ולא מצינו לו בן אלא חזקיהו i. e. salamandra est bestiola parva, quae egreditur ex fornace ignis ardentis, septimo anno, et qui inungitur sanguine ejus, in eum non dominatur ignis. Sic de rege Achas invenimus scriptum; „etiam filium suum traduxit per ignem." Atqui non reperitur eum habuisse filium alium, quam Chiskiam. Haec ibi. Inde Gemara dicit, quod quando voluerit eum injicere in ignem, non potuerit comburi, quod mater eum isto sanguine inunxerit. Amplius in Jalkut Ps. 23. Quaesivit R. Elieser ex R. Simeone, undenam fuerunt vestiti Israëlitae in deserto per 40. illos annos? Respondit ei; ex eo quo angeli ministeriales vestiverunt eos, sicut dicitur, ואלבישך רקמה Ez. 16, 9. Quid est רקמה? Purpura. Dixit ei? Annon autem veteraverunt? Respondit, annon legisti „vestimentum tuum nequaquam veteravit super te," Deut. 8, 4. Dixit ille; annon parvi facti sunt majores? Respondit; abi et disce a testudine, cum qua simul crescit concha vel testa ejus. Sed annon commaculata et sordida facta fuerunt? nubes gloriae purificabant ea. Annon autem comburebantur? Abi et disce מסלמנדרא המיטון הזה a salamandra המיטון הזה, quae non purificatur nisi per ignem. Haec ibi. Desumpta sunt haec ex Midr. Till. Ps. 23. ubi vox מסלמנדרא abest, et pro המיטון legitur per Samech, מן הסיטון הזה. Quid autem המיטון vel הסיטון sit, non explicatur. Rabbi Bechai in Legem, adducens hoc Midrasch f. 198c. legit מן הסיטין הללו שאינן מתגהצין אלא באור, et explicat פירוש סיטין בגדים והבגד שיעור זרת נקרא סיט ובפרק ר׳ אליעזר סיט כפול ופירושו זרה i. e. explicatio vocis סיטין est בגדים vestimenta: nam vestimentum mensurae spithamae vocatur סיט. Sic in capite quod incipit רבי אליעזר (in Sab. c. 13.) legitur סיט כפול i. e. זרת spithama. Hactenus R. Bechai. Prava sunt omnia, lectio, scriptio et explicatio. Pro המיטון vel הסיטון legendum אמיינטון amiantus. Sic enim et recte, locus hic legitur in Medr. Schir hasch. c. 4, 11. צא ולמוד מן אמיינטון הזה שאינו מתגהץ אלא באור ito et disce ab amianton isto, qui non purificatur nisi per ignem. Glossator non explicat. אמיינטון est amiantus lapis, qui in ignem conjectus nec absumitur, nec inquinatur, sed splendidior evadit: unde etiam ἀμίαντον dictum esse quidam volunt. Dioscor. lib. 5, 156. „Amiantus lapis in Cypro nascitur, scisso alumini similis: quo, utpote flexili, telas et vela spectaculi gratia texunt, quae ignibus injecta, ardent quidem, sed flammis invicta splendidiora exeunt." Plin. 36. c. 19. „Amiantus alumini similis, nihil igni deperdit." Ad hunc itaque lapidem respicit ibi Midr. et vult dicere; quemadmodum amiantus lapis, et telae ex eo confectae, ignibus injectae non solum non consumuntur, sed splendidiores etiam et puriores evadunt: ita Israëlitarum vestes in deserto, igne ducente eos, non tantum non consumptas, sed purificatas fuisse etc. Haec occasione vocis סלמנדרא salamandra.

סַלְמַנְטוֹן[60] *vermis frumentum erodens, curculio.* Ap. Tos. in Lev. 26, 10. ubi legitur: Et comedetis vetus inveteratum (frumentum) et vetus propter novum producetis. ואכלתם et comedetis מן התבואה ישן בלא סלמנטון. מאי בלא סלמנטון רב נחמן אמר בלא רצינתא ורב ששת א׳ בלא שריפא de frumento scil. veteri absque salmanton. Quid est absque salmanton?

[60]) Gr. ἕλμινς, ν᾿ϑος *tinea*. Talmudici, id quod jam pluries demonstravimus, vocabula a radice pura graeca (ἑλμινϑ) fixere, item spiritum asperum graecum sibilante ס restituere. Jonathan (Num. 26, 10.) de eo nomine verbum fixit תסלמנטין.

Raf Nachman dixit, absque verme. Raf Scheschet dixit; absque uredine, i. e. quod neque a curculione erosum, aut uredine tactum vel corruptum est, Bb. c. 5. in fine. Hinc corrigendus et illustrandus est textus Jonathanis in paraphrasi loci praedicti, ubi legitur: ותיכלון עתיקא דמעתק ולא תַבְלְמַנְטוֹן et comedetis vetus inveteratum absque curculione, hoc est בלא סלמנטון. Est autem curculio, quasi gurgulio, quia pene nihil est nisi guttur. De eo Virgilius 1. Georg.

Populatque ingentem farris acervum, curculio. Inde etiam Plauti comoedia „curculio."

סוֹלִים vide paulo ante in סלה.

סלן סִילוֹן *canalis, fistula, imbrex:* Videtur esse ex gr. σωλὴν, inversis vocalibus, Ti. דביאו סילון של צונן לתוך אמה של חמין adducunt canalem aquae frigidae intra fossam aquae calidae, Sab. 38b. Item עמוד החוזר מביא אדם לידי הדרוקן סילון החוזר מביא אדם לידי ירקון i. e. columna retrocedens adducit hominem in morbum colicum: canalis retrocedens, adducit hominem in morbum auriginis, Bech. 44b. Ber. 25b. et 62b. Columna i. e. נקבים גדולים excrementum induratum, consistens instar columnae: Canalis i. e. נקבים קטנים excrementum fluidum, de quibus vide in נקב. Haec retenta, causa sunt morborum. Sic fistula fontis si habeat figuram capitis humani, לא ישים אדם פיו על סילון וישתה ne apponat homo os suum ad fistulam et bibat; ne scil. videatur osculari imaginem aut idolum.

סֵילוֹן sella, Rab. חתנון כילון דדהבא date sellam auream, Vr. s. 25. i. e. כסא solium.

סֵלִינוֹן selinum: פיטרוסילינון petroselinum, TH. Kil. c. 1.

סלם סַלְיָם, סוליסה solea, soleae, *genus calceamenti, quod plantae pedis tantum adhaeret, et supra carpum ansulis coeuntibus revincitur,* alias *suber, crepida.* Earum usus non in publico, sed domi tantum et in triclinio aut cubiculo, praesertim aegrotantibus. Hinc ר׳ יצחק בר נחמן סלק לגבי ר׳ יהושע בן לוי בלילי צומא רבא נפק לגביה לבוש סוליסה. א״ל מה הוא דין א״ל איכחנים אנא i. e. R. Isaac filius Nachmanis ascendit ad Rabbi Jehosuam filium Levi, vespera jejunii magni (quo non licebat esse calceatum), exivit (R. Jehosua) ad ipsum indutus soleis (crepidis). Dixit ipsi, quid hoc sibi vult? respondit: infirmus, aegrotus sum etc. vide ibi plura, TH. Joma cap. 8.

סלע סִלְעָא *siclus, moneta Judaica antiqua.* Respondet in Tg. hebr. שקל. Duplex erat, sacer et prophanus, sive vulgaris aut politicus. Sacer erat עשרים גרה, vel chald. עשרין מעין viginti obolorum, ut legitur. Exo. 30, 13. גרה vel מעה obolus tenebat sedecim grana hordei in pondere, quae per viginti multiplicata, faciunt 320. grana hordei, sicli integri pondus. In argento continebat quatuor drachmas, quae chaldaice vocantur זוזין denarii, unde dictus fuit τετράδραχμον tetradrachmum, vide supra in זוז. Siclus vulgaris sive civilis dimidium valebat, et aestimatur quadrante taleri imperialis: sacer igitur dimidio talero, id est semiuncia argenti. Nam argentei sicli exempla biblica tantum meminerunt. Siclus sacer hebraice dicitur שקל הקדש siclus sanctitatis, id est sacer, chaldaice סלעא דקודשא quod idem. Ejus valor describitur Exo. 30, 13. Num. 3, 47. et 18. 16. et alibi. Siclus communis vocatur a Rabbinis שקל של חול siclus prophanus, vulgaris sive communis, item שקל דמדינה siclus provincialis, et שקל המלך siclus regius, civilis sive politicus. In scriptura sacra מחצית השקל dimidius siclus, scilicet respectu sacri, ut Exod. 30, 13. Graece δίδραχμος didrachmus, cujus mentio Matth. 17, 24. Vide de omnibus Majemonem par. I. de Statutis שקלים ab initio. B. Ar. scribit in זוז: Siclus Legis est סלע. Sic enim Tg. vocis שקל est סלעא. Et hic continet quatuor denarios. Nam דינר et זוז idem sunt. Siclus Rabbinorum est חצי סלע, et habet duos tantum denarios. Vide ב״ם f. 45. Et Mas. scheni c. 2. Nunc de voce; דין יתנון כל דעבר על מניינא פלגות סלעא בסלעי קודשא עשרין מעין סלעא illud dabunt quisquis transibit per numerum, dimidium nempe sicli in siclis sacris, viginti obolorum est siclus sacer, Exod. 30, 13. Pl. ארבע מאה סַלְעִין דכסף quadragintos siclos argenteos, Gen. 23, 15. His Abrahamus sepulturam emit, communibus sc. siclis, quasi centum imperialibus taleris: תלתין סלעין יתן לרבוניה triginta siclos dabit domino ejus, Exo. 21, 33. Elias conjicit, hinc forte esse germanicum monetae nomen Schilling. Apud Tos. עין יפה בסלע עין רעה בשקל בינונית בדגיא Bech. 11a. Ergo videtur discrimen esse inter סלע et שקל. Vide infra in רעה. Ti. faciunt etiam saepe mentionem סלע נרונית sicli Neronis, Kel. c. 15. In TH. Ket. c. 1. סלעים כבירניות מדניות ירושלמיות. Proverbium quoddam in quo occurrit, vide in שחק. Pro *quavis moneta vel numo signato:* יוצאה בסלע שעל הצינית egreditur (mulier in Sabbatho) cum numo imposito plagae, postulae scilicet sub pede, Sab. c. 7. in Misna. Gl. מטבע שיש בה צורה moneta quae habet figuram. Maim.: Cum numo מפותח sculpto ex argento vel cupro: nam proprietas utilitatis vel virtutis consistit in sculptura.

סַלְעֵם[61] *absorbere, absumere, consumere, deglutire, perdere, disperdere.* Respondet hebr. בלע, quando metaphorice sumitur. Praet. נכסין דסלעם facultates quas absumpsit. Job. 20, 15. וְסַלְעֶמְתָּ יתי et perdis me. Jobi 10, 8. כד חיין סַלְעֲמוּ יתנא quasi vivos deglutivissent nos. Ps. 124, 3. Part. ורברבנוהי מְסַלְעֲמִין et principes ejus deglutientes, Jes. 9, 15. ומסלעמין לדטבין מנהון et deglutiunt eos qui meliores sunt quam ipsi, Abac. 1, 13. ויתרחקון מְסַלְעֲמָיךְ et procul erunt qui absorbeant te, Jes. 49, 19. Infin. לְסַלְעֲמוּתֵיה מגן ad perdendum eum immerito, Jobi 2, 3. Imper. סַלְעֵם יי עצתהון disperde o Domine con-

[61]) Affine est verbo בלע. Vide notam ad literam ס.

silium ipsorum, Ps. 55, 10. Fut. וחכימיהון אֲסַלְעֵם et sapientes ipsorum perdam, Jes. 19, 3. ולא יְסַלְעֵם יתי neque perdet me. Ps. 69, 16. אין יְסַלְעֲמִנֵּיהּ מאתריה si absorbuerit eum de loco suo, Jobi 8, 18. Ithpah. Praet. ובעתיקא אִסְתַּלְעֲמוּ et vino veteri absorpti sunt, Jes. 28, 7. Partic. femin. וכל חכמתהון מִסְתַּלְעֲמָא et omnis sapientia ipsorum absorpta est, Ps. 107, 27. Futur. ויסתלעמון בטורא הדין et perdentur in monte hoc, Jes. 25, 7. Sic Obad. 16.

סַלְעֲמִיתָא, סַלְעֲמִיתָא *perditio:* רחמת כל מלי סלעמותא dilexisti omnia verba perditionis, Ps. 52, 6. i. e. quae in exitium alterius proferebantur.

סַלְעָם[62] *species locustae*, hebr. Lev. 11, 22. B. Ar. adducit ex Joma fol. 77b. מעין היוצא מבית קדש הקדשים בתחלה דומה כמין קרני סלעם fons qui egrediebatur e sancto sanctorum, erat ab initio similis cornibus locustae istius סלעם: sed in nostris libris legitur. דומה לקרני הגבים.

סלף[63] אִסְתְּלִיף *perverti, distorqueri.* Praet. אִסְתְּלִיף et os ejus fuit distortum, Esth. 6, 10. in Tg. sec.

סַלִּיף, סְלִיף *perversus, perversae mentis:* וּסְלִיף בשפוותיה et perversus labiis suis comprehendetur, Prov. 10, 10.

סֶלֶף *perversitas.*

סַלְפִּינָא, סַלְפִּינְגָא, סלפירס *tuba.* Corruptum gr. σάλπιγξ. Magis corrupte in Br. אלו תוקעי קרנים ואלו תוקעי בסולפירי hi clangunt cornibus, et isti clangunt tubis, sect. 99. Sic וכמה סלפירס יש להן quot tubae sunt ipsis? Jalk. f. 186b. In Vr. s. 29. pro eo legitur כמה סלפינגס, quod melius, si pro ר substituatur נ.

סלק *ascendere, conscendere* Hebr. עלה per hoc Verbum transfertur in Praeterito et Benoni. Reliqua ejus tempora per נסק. Praeter. סְלִיק תננא דארעא ascendit fumus terrae, Gen. 19, 28. Femin. וּסְלִיקַת קבילתהון et ascendit clamor ipsorum, Exod. 2, 23. ורפאות לא סְלִקַת לך et sanitas non ascendit tibi, i. e. contigit, evenit, accidit, Jer. 30, 13. Sic et ap. Ros. כל דהוה סלקא ליה quicquid ascendebat, i. e. eveniebat. accidebat ei, Sanh. 108b. לשווי ברי סליקתא cubile meum, fili, ascendisti, Gen. 49, 4. סְלֵיקֵת לאתרא הדין ascendi in locum hunc, 2 Reg 18, 22. וּסְלֵיקִית לטורא et ascendi in montem, Deut. 10, 3. סליקו בני ישראל ascenderunt filii Israël ex terra Aegypti, Exod. 13, 18. למא סְלֵקְתּוּן עלנא quorum ascendistis ad nos? Jud. 15, 10. כד סְלֵיקְנָא לות עבדך quando ascendidimus ad servum tuum, Gen, 44, 24. Partic. הא חמוך סָלִיק en socer tuus ascendit, Gen. 38, 13. דאת סליק לתמן quo tu ascendis, Deut. 32, 50. Pl. סָלְקִין ונחתין ביה ascendebant et descendebant per eam, Gen. 28, 12. דסלקין על ענא qui ascendunt super hircos, Gen. 31, 12. Femin. דְסָלְקָא מן מדברה quae ascendit ex deserto Cant. 3, 6. וסלקא ונפקא רתיכא et ascendebat et exibat currus, 1R. 10, 29. Pl. סָלְקָן שבע תורן ascendebant septem vaccae, Gen. 41, 2. Pahel סַלֵּיק *ascendere facere, tollere, auferre, amovere, transferre, subducere.* Praet. מדין קטלא ברי נפשך סליקתא ex judicio mortis, fili mi, animam tuam abstulisti, Gen. 49, 9. i. e. eripuisti: כבר סַלֵּקִית שכנתי jam abstuli majestatem meam, Cant. 5, 3. Partic. ואיהו מְסַלֵּיק שכינת קדשיה et ipse aufert majestatem sanctam suam, Cant. 2, 2. Infin. סַלָּקָא אסלק שכנתי מנהון auferendo auferam majestatem divinam meam a vobis, Deut. 31, 18. Fut. דלמא אֲסַלֵּק שכנתי מניה ne forte subducam majestatem meam ab eo, Hos 2, 3. לא תְסַלְּקִנַּנִי מעלמא הדין ne tollas me ex mundo hoc, Ps. 102, 25. וטעם סביא יְסַלֵּק et consilium senum tollit, Jobi 12, 20. Ithpah. אִסְתַּלַּק *elevari, efferri, tolli, auferri, subduci vel subducere se, discedere, recedere.* Praet. אִסְתַּלַּק גבר מבתר אחוהי discedit vir a fratre suo, IIS. 2, 27. ואִסְתַּלַּק מתמן et discessit inde, Gen. 12, 8. Femin. דְאִסְתַּלְּקַת מני quae recessit a me, Cant. 3, 3. ואִסְתַּלְּקוּ מעלוי משכנא et recesserunt a tabernaculo, Num. 16, 27. ואִסְתַּלְּקוּ ענני יקרא et sublatae sunt nubes gloriae, Cant. 2, 17. Fem. דְאִסְתַּלְּקָא מנהון qui (exercitus) recesserunt ab ipsis, Jer. 34, 21. Prave vulgo punctatur לְ Lamed cum Scheva, prave etiam ab interprete Latino explicatur singulariter: est enim tertia pluralis feminina, respondens antecedenti nomini feminino משריה exercitus, et hebraeo plurali העולים. Part. ואם לא מִסְתַּלֵּק ענגא et si non elevaretur nubes, Exod. 40, 37. Infin. ולפום אִסְתַּלָּקוּת ענגא et juxta elevari nubem, cum elevata esset nubes ab eis, Num. 9, 17. Aff. וּבְאִסְתַּלָּקוּתֵיה נטלין et in elevando eam, quum elevaretur ipsa nubes, tum proficiscebantur, Num. 9, 22. עד יומא דְאִסְתַּלָּקוּתֵיה usque ad diem elevationis ejus, Exod. 30, 37. Imper. אִסְתַּלָּקוּ מסחור סחור למשכנא recedite a circuitu tabernaculi, Num. 16, 24. Fut. וטינר יִסְתַּלֵּק מן אתריה et lapis transferetur de loco suo, hebr. ויעתק Jobi 18, 4. וְיִסְתַּלֵּק מעלוהי et discessit ab eo, Gen. 35, 13. ויסתלק מננא et discedet a nobis, Jer. 21, 2.

Rabbinice et Talmudice סולקין אותן על צדי המזבח subducunt ea ad latera altaris, i. e. מסלקין, Tam. c. 2. סליק ויתיב ארישא דדקלא ascendit, id est discessit, fugit, et sedit in summitate palmae, Meg. 28a. קא סלקא דעתך ascendit in mentem tuam, estne mens tua? fortasse putas, quod si existimes, si forte putes. Utuntur eo, quando per praeoccupationem aliquid amoliri volunt. Vide in Halich. olam capite 1. Ithpeh. נִסְתַּלֵּק, אִסְתַּלֵּק vel אִסְתַּלַּק *recedere, deficere, submoveri, submovere se.* In sententiis Ben Sirae, פתורא פרש מחלוקת נסתלקה mensam para, et mox contentio erit sublata. Qua sententia significavit autor iste, dissentientes et rixantes facile ad consensum et pacem revocari, per amica convivia, vel ordinarium convictum, et mitia colloquia. Aut certo confirmari pacem, si fieri caepta sit. Distractio

[62]) Quasi *absorbens* dicas, genus locustae frumenticibus maxime noxium.

[63]) Convenit cum verbo לפת.

autem personarum, animos quoque distrahit et magis separat או בר ישראל דְאִסְתְּלַק aut Israëlita, qui recesserit, defecerit a fide, Exod. 12, 43. Jon.

II. סְלֵיק *cessare, desinere, finem habere, finiri.* Hinc illud, ubi quidam ad regem veniens, dixit, est mihi aliquid arcani, quod tecum loquar, o rex. Is respodneus dixit, סְלֵיק cessa, contine, Jud. 3, 19. pro hebr. הס tace, sile. Et apud Amos: nunquid adhuc penes te aliquis? et dicet: perierunt omnes. Tum ille, סְלֵיק cessa, הס tace, Am. 8, 3. Hinc ap. Ros. סליק ספר finit liber, finis est libri, סליקו expliciti sunt, finiunt, finem habent.

III. Adducit B. Ar. סְלַק, pro שְׁלַק, *elixare, in aqua coquere.* Sed ea in Talmud leguntu per שׁ.[64]

סְלִיקָה *ascensus, discessus, recessus,*

סִילּוּק *finis, absolutio, completio.* Hinc *accentus* sic vocatur apud Grammaticos, qui ultimae cujusque versus voci appositus, finem versus constituit. Judaei etiam sic vocant *carmen quoddam, quod in die festo communi precationi interponunt*, quam שמונה עשרה Schmon' esre vulgo, id est octodecim, ab 18. benedictionibus in ea comprehensis, appellant. Et id quidem ante קדושה id est, antequam dicant preculam illam sanctitatis divinae, quae incipit יתגדל ויתקדש magnificetur et sanctificetur nomen ejus magnum etc. qua nunc istarum precum finis est, et ideo vocant eam סילוק.

סְלִיקוּת *remotio.*

סִילְקָא[65] *blitum, genus oleris:* vel *beta* Mangold: ירקא וסילקא lactuca et beta; Bm. 109a. ע"ז fol. 28b. Pes. 114b. Est et genus *pulmenti dulcis*, quod comedunt vespera novi anni, in memoriale יסתלקו אויבינו tollantur inimici nostri. Vide Orach chajim s. 583.

סְלִיקָא, סְלִיקוּס *nom. propr. loci, Seleucia.* In Ket. 10b. אשור זו סליקא Assur (Gen. 2, 14.) est Seleucia. In Mac. 10a. סליקוס ואקרא דסליקוס. In Tg. Jon. Deut. 3, 10. עד סְלֵווּקְיָא ואדרעא ad Seleuciam et Edrei, hebr. עד סלכה ואדרעי.

סַלְקוֹנְדְּרִית. In Misna: ומלח סלקונדרית et sal Salkondrinum. In Gem. ad illud: מאי מלח סלקונדרית מלח שכל סלקונדרי רומי אוכלין אותה quid est sal Salkonderis? sal, quod omnes magnates Romae comedunt, ע"ז f. 39b. B. Ar. scribit סלקנרית: alii סלקונטית: et in Gem. שכל סלוקתי רומי אוכלים בה, quod Rabbi Gerson explicat; cum quo (sc. sale) omnia elixa Romae condiunt et comedunt.[66]

סְלִיקוּסְתָּא[67] *fraces vel faeces potus, qui fit ex dactylis,* Bk. 31a. Item *herbae pulchrae et odoratae nomen,* Sab. 50b. *crocum* exponunt.

סלר סלירא[68] *sella, sedes:* יהבו ליה סלירא ויתיב עליה dederunt ei sellam et sedit in ea, Vr. s. 9. Gl. כסא. In Jalkut ubi haec verba adducuntur, explicatur שכר h. e. salarium.

סלת סוּלְתָּא *simila, similago, farina purissima, panis similae:* קמחא דסולתא farina similae, heb. סולת Gen. 18, 6 סולת דחטין simila tritici, Exo. 29, 2. סולת דפילא במשח simila mixta oleo, Lev. 2, 5. Aff. מִסּוּלְתַּהּ de simila ejus, Lev. 2, 2. Ap. Tos. סלת נקייה simila pura, munda, Kid. 71b. In Vr. s. 20. קמח דקמחית סולת farina farinae est simila; nempe farina cribrata per cribrum pollinarium. Pl. סַלְתוֹת. Hinc derivatur verbum:

סַלֵּת *similam expurgare, eligere:* המסלת קב או קביים לסאה qui ex sea (quae sex cabos continet) colligit vel seligit tantum cabum unum aut duos cabos (ad purissimum nempe frumentum faciendum), Terumoth cap. ult.

II. סְלַת *findere, secare:* דְסָלֵת סילתי qui findit fissa, secat segmenta, i. e. parva frusta lignorum, Spänlein, ad incendendum ignem, Sab. fol. 74b. זבן דיקלא לסלוסי vendit palmam arborem ad findendum, Bb. 113. ומסלתין סילתי et findunt ligna, segmenta, Späne, Sab. 150b. סלותי מסלתינן findendo findimus, Beza 19b.

סִלְתִּין *segmenta ligni, frustula ligna,* Bk. 60a.

סִילְתָּא vide supra in סלל.

סוּלְתָּנִית *piscis parvi squamosi genus, vulgo tunitia,* Chol. 66a. As. 39a.

סם סַמָּא *arsenicum, auripigmentum, cujus usus etiam ad scribendum:* הכותב בדיו בסם בסיקרא וכו׳ scribens atramento, auripigmento, minio etc. Sab. 104b. In Gem. סמא: in Glossa אוריפימנט, i. e. auripigmentum, Operment. Porro סמא quod legitur, Pr. 25, 20. in Ven. vide infra in סמא.

II. *aroma, pharmacum*[69] *tam bonum, quam malum, pulvis aromaticus vel apothecarius, venenum, toxicum:* סם המות pulvis mortis, venenum lethale:

---

64) Legitur in Th. Bb. 4, ubi est: vendens balneam vendit quoque בסלקי i. e. בי סלקי aedificium serviens lavando.

65) Vox arab. سَلْقَة *betam* significans. At vero סילקא quod est in Talm. Bm. c. 6. (בקפנדריא אין חייב בסילקא חייב להעמיד) mendose est pro בבסילקא i. e. βασιλική sc. οἰκία vel στοά.

*) סלקיטירים. Legitur haec vox in Jalkut (Exo. s. 191) mendose pro פילקטירים φυλακτῆρες *custodes.*

66) Compositum enim habet vocem סלקינדרים ex lat. *sal* et *condire*, quasi *sale conditum* dicas.

67) Illa pars dactylorum, ad quam perventum *cessatum* est exprimere, i. e. *scoriae*, vel faeces dactylorum פסולת עצורי התמרים ut R. Sal explicat. At vero סליקסתא quod A. n. ex tractatu talm. Sab. citat, ego juxta lectionem autoris Ar. חליקוסתא per Chet legere malim. Puto enim esse gr. χύστιον genus trichni s. solani, d. q. Hesych.: χύστιον, το ἀλιχαχχαβον, neque verisimilitudine carens est, utramque vocem a Talmudistis quasi una, ἀλιχυστιον tractatam esse.

68) Lat videtur *sellaris* sc. gestatio.

69) Syr. ܡܣܡܡܐ venenatus ex verbo arab. سم *veneno inficere.*

סמא דנפצא אשקנהו pulvere qui dissipat (faetum) potavit eas, Nid f. 30b. סם ההוא יפה לו pulvis iste conducit ipsi: סמא דחיי vel סם החיים pulvis vitae, pharmacum vitale. In Tg. נרמי סמא דמותא במיכליה immittamus pulverem lethalem, venenum mortiferum in cibum ejus, Jer. 11, 19. vide et Gen. 39, 21. in Jon. לאשקאה סמא דמותא ad propinandum venenum mortiferum, Esth. 2, 21. סמא דשינתא aroma soporiferum. Pl. סַמִּים *aromata*, proprie *confecta et mixta opere apothecario, ad odorem, suffitum, remedia, medicinas, refectionem et confectionem, sive corruptionem et mortem:* at בשמים aromata, quorum in cibo usus et ad delicias, juxta Eliam: כל העוסק בתורה לשמה תורתו נעשית לו סם חיים quicunque operam dat Legi propter ipsam Legem, ei fit Lex ejus aroma vitae, sicut dicitur; lignum vitae est apprehendentibus eam, (Pr. 3, 18.) וכל העוסק בתורה שלא לשמה נעשית לו סם המות et qui non operam dat Legi propter ipsam, ei fit odor, vel aroma mortis, sicut dicitur, יערף כמטר לקחי (Deut. 3, 2.) ערף enim hic nil aliud significat, quam הרג occidere, Jalkut in Leg. f. 306a. Similis locutio Apostoli 2. ad Cor. 2, 15. ὀσμὴ θανάτου et ὀσμὴ ζωῆς. Et conveniunt inter se ὀσμὴ et סמא.

סַמֵּא סַמֵּי *excaecare*, hebr. עִוֵּר. Part. שוחדא מְסַמֵּי עינוי munus excaecat oculos ejus qui illud accipit, Exod. 23, 8. Sic Deut. 16. 19. in Jon. Plur. דִמְסַמְּיָן חיזוא quae excaecant visum, Deut. 28, 27. in Jon. Fut. ויסמון יתיה בני נשרא excaecabunt eum filii aquilae, Prov. 30, 17. hebr. ויאכלוה et comedent eum. Ithpah. אִסְתַּמֵּי *excaecari:* חמרתא דר' ינאי אכלת עסבא ואסתמית asina R. Jannai comedebat herbam aliquam, et caeca facta fuit, Vr. s. 22. עד לא יסתמון antequam caeci fiant, Eccl. 12, 2.

סַמֵּי, סַמְיָא, סַמְיָא, Rab. סומא *caecus:* דְּסָמֵי או דתביר quod caecum aut fractum est, Lev. 22, 22. Jon. או פתיחא או סַמְיָא aut videntem aut caecum, Exod. 4, 11. חגיר או סמא claudus aut caecus. Deut. 15, 21. היכמא דממשמש סמיא בקבלא sicut palpat caecus in tenebris, Deut. 28, 29. Jonath. עינין הויתי לסמיא loco oculorum fui caeco, Jobi 29, 15. Pl. דאינון כְּסַמְיָן qui sunt quasi caeci, Jes. 42, 18. כְּסַמְיָן נמשמש כותלין palpavimus instar caecorum parietes, Jes. 59, 10. עיני סמין oculi caecorum vel caeci, Jes. 29, 18.

סַמְיוּתָא, סַמְיוּת *caecitas:* אמחי בסמיותא percutiam caecitate, Zach. 12, 4. בטפשותא ובסמיותא amentia et caecitate, Deuter. 28, 28. ובסמיות עינא et caecitate oculi, Eccl. 10, 17. חוטרא דסמיותא baculus caecitatis, i. e. caeci, quo explorat viam.

סַמּוּי *idem:* סמוי עינים caecitas oculorum, Rab.

סִימָן *idem:* vide infra in סמן.

סַמָּאֵל[10] *Sammael, angelus malignus, qui et angelus mortis, et princeps aëris*, i. e. *volans in aëre*, vocatur, unde in Targum שביל אילן חיי דלא חכמיה סמאל דפ־ח היך עופא ולא סקרתיה עינה דחוה semita arboris vitae, quam non novit Sammael, volans instar avis, quem non observavit oculus Evae, Jobi 28, 7. in secundo Targum. At Gen. 3, 6. in Tg. Jon. scribitur וחמת אתתא ית סמאל מלאך דמותא et vidit mulier Sammaelem angelum mortis. R. Moses ben Majemon scribit in More lib. 2. c. 30. Sammaelem inequitasse serpenti antiquo, et seduxisse Evam. Dicit etiam, nomen hoc absolute usurpari de Satana, et Sammaelem nihil aliud esse, quam ipsum Satanam, idque exemplis adductis probat. Vidi ibi Commentatores. Medr. illud, quomodo Sammael per serpentem Evam deceperit, vide in Pirke R. Elieser c. 13. ubi vocatur סמאל השר הגדול שבשמים Sammael princeps maximus qui est in caelis; et in Zohar f. 28b. ubi vide. Alii dicunt, esse spiritum אשמדאי, de quo in אשם. Hinc etiam, tamquam judicii advocato, dant seu offerunt munus in festo Propitiationis, ne Judaeos propter peccata accuset. Unde illud: תנו שוחד לסמאל ביום הכפורים date munus Sammaeli in die Propitiationis. Et in libro Schaare orah, lit. 17. f. 1. Caput caetuum malignorum (spiritum malorum) est Sammael, et illi omnes sunt autores litium et odii etc. R. Bechai, in Legem in fine Paraschae מקץ, vocat eum סמאל הרשע שרו של רומי Sammaelem impium principem Romae: Alibi סמאל גרים מותא לכל עלמא Sammael causatus est mortem toti mundo. In Deb. rab. Parascha Vesoth habberacha: סמאל הרשע ראש כל השטנים Sammael impius princeps omnium diabolorum.

סמבטיון סַמְבַּטְיוֹן vide supra in סבט.

סמד סְמִידָא[11] *farina*, hebr. קמח: ut סמידא דסולתא farina similae, Gen. 18, 6. סמידא תעביד יתהון ex farina tritici facies illa, Exod. 29, 2. סמידא יהי קורבניה farina erit sacrificium ejus, hebr. סלת, Lev. 2, 1.

סמידתא. B. Ar. citat ex Git. 69. סמידתא דכשותא. Sed in nostro Talmud nunc aliter legitur.

סְמָדַר *uva prima post florem apparens, aut in flore latens*, Jes. 18, 5. In Talmud Orla c. 1.

סמדרקום. In Sr. s. 46. משל לבן ארכיאטוס שפגע בסמדרקום. Glossator scribit, se nullibi hanc vocem reperisse: juxta sensum autem exponendum esse שפל אנשים *hominem vilissimum, abjectissimum*, ut est *lictor, carnifex*. Philippus Aquinas explicat צואה. Legendum puto סַמְרְדְקוֹס et esse latinum sive

[10]) *Vis lethalis* ex nomine praec. סם venenum, et אל vis s. potentia.

[11]) Vocabulum mere semiticum arab. سَمِيذ, et pers. سميد syr. ܣܡܝܕܐ *simila similago*, quasi *flos* (סמדר) farinae triticae dicas, cujus origo, ni fallor, in verbo ar. سمد sustulit caput prae superbia, quae notio metaphorice ad florem sive omnem rem, quae dignitate vel pulchritudine ceteris rebus praestat, translata est. Minime igitur opus est, id quod plerique lexicographi talmudici fecerunt, vocem talm. סמידא ad gr. vertere σεμίδαλις, quae an affinis sit voci semiticae peritorum est judicare.

graecum Σαμάρδακος. D. Chrysostomus in Epist. ad Ephesios Homil. 17. Οὐχ ὁρᾷς τοὺς λεγομένους γελωτοποιοὺς, τοὺς σαμαρδάκους, οὗτοί εἰσιν οἱ αὐτράπελοι i. e. (ex interpretatione Gentiani Herveti) non vides moriones. qui γελωτοποιοὶ dicuntur, quod risum moveant, et vulgo vocantur Σαμάρδακοι? Isti sunt εὐτράπελοι, i. e. urbani, dicaces et faceti etc. Vetus interpres musculus retinet; non vides eos, quos moriones vocant. samardacos illos?

סמט סַמְטָא[12] *ulceris*, vel *apostematis genus*, secundum Hebraeos: סמטא ההוא פ״ונקא דאשתא apostema istud nuncius est febris, ע״ז 28a. Glossator exponit vernacule קלוב, et dicit esse *tumorem, inflationem in homine exsurgentem*. Alibi לסימטא לימא הכי ad apostema curandum dicat sic etc. nempe, incantationis verba talia et talia, Sab. 67a. Glossa שחין ulcus, vernacule קרוג, quod, ut et praecedens קלוב, non intelligo. In Ar. exponitur vernacule בונו, in Ar. manuscripto בון סלנט, quae itidem non assequor.

Deinde סימטא est semita, *vicus*. In Aruch parvo exponitur germanice Winkel, i. e. *angelus*. Sic in Aruch MS. scribitur, esse *angelum juxta viam publicam, qui neque sit in publico, neque in privato loco:* לא בסימטא לאו ברשות הרבים neque in semita, neque in loco publico, Bb. 84b. תגרי סימטא mercatores vicorum, qui in plateis merces suas exponunt. Hi numerantur apud Tos. inter eos, qui nunquam sunt felices, vel ut ipsi loquuntur, שאינא רואים סימן ברכה לעולם Pes. 50b. היו הפירות בסימטא si fuerint fructus in vico.

סמיטרא mitra, *cidaris:* בסמון דסמיטרא למברי עלמא cum nutu mitrae ut crearet mundum, Zohar in Gen. col. 3. Item aliter זה חותם שלי זה סימטרין שלי illud sigillum meum est, et ista mitra mea est, Cant. 4, 12. in Midr. rabba, ubi etiam alia adhuc forma scribitur סִימַנטורין, quam vide infra.

סָמַךְ *niti, inniti, incumbere, recumbere, sustentare, fulcire: sustentari, confirmari, apponere, imponere: vicinum, propinquum, conjunctum esse, conjungi, accedere, appropinquare.* Praet. וּסְמַךְ משה ית ידוהי עלוהי et imposuit Moses manus suas super ipsum, Deut. 34, 9. סמך מלכא דבבל על ירושלם appropinquavit rex Babel contra Jerusalem, Ez. 24, 2. מטול דיי סמך יתי quoniam Dominus sustentavit me, Ps. 3, 6. Fem. עלי סָמְכַת חמתך mihi incumbit furor tuus, Ps. 88, 8. עלך סְמֵכַת super te me sustento, tibi innixus sum ab utero, Ps. 71, 6. וּסְמַכוּ ית ידיהון et imposuerunt manus suas, Lev. 8, 18. Part. סָמִיךְ על מורניתיה innixus erat hastae suae, IIS. 1. סָמֵךְ לי sustentans me, IIS. 22, 19. Pl. constr. בִּסְמְכֵי נפשי inter sustentantes animam meam, Ps. 54, 6. Part. Pehil סְמִיךְ לביה sustentatum, confirmatum est cor ejus, nec timebit, Ps. 112, 8. Pl. סְמִיכִין לעלמי עלמין confirmata in secula seculorum, Ps. 111, 8. Imper. סְמוֹךְ יתי במימרך sustenta me verbo tuo, Ps. 119, 116. Fut. וְתִסְמוֹךְ ית ידך עלוהי et impones manum tuam super eum, ורוח נדבותא תִסְמְכִנַּנִי et spiritu munifico sustentato me, Ps. 51, 14. יִסְמְכוּן ית ידיהון imponent manus suas, Num. 8, 12. וְיִסְמְכוּן et imponent, Exo. 29, 15. Ithpehal vel Ithpahel Praet. וְאִסְתְּמִיךְ עליהון et innitebatur illis, Jud. 16, 29. וְאִסְתְּמַכְתּוּן עלוהי et ei innixi estis, Jes. 30, 12. Part. מִסְתְּמִיךְ על ביתיה innititur super domum suam, Jobi 8, 15. מסתמיך לתחום מואב vicinum, conjunctum est termino Moab, Num. 21, 15. Pl. ועל סוסותא מִסְתַּמְכִין et equis innitimini, Jes. 31, 1. ועל מימרא דיהוה מסתמכין et super verbo Domini sustentant se, Mich. 3, 11. Infin. לְאִסְתְּמָכָא על עממיא inniti populis, Jes. 10, 20. Imper. וְאִסְתְּמִיכוּ תחות אילנא et recumbite sub arbore, Gen. 18, 4. Futur. וְאֶסְתְּמַךְ עליהון et sustentabo me eis, incumbam eis, Jud. 16, 26. ועל ביונתא דלבך לא תסתמיך et prudentiae cordis tui ne innitaris, Prov. 3, 5. דאם יִסְתְּמִיךְ quod si innitatur quispiam ei, IIR. 18, 21. לרחץ ויסתמיך ad confidendum et ut confirmaret se, Jobi 24, 23. וְיִסְתַּמְכוּן על מימרא דיהוה et innitantur verbo Domini, Jes. 10, 20. ולא יסתמכון neque sustentabuntur, sustentabunt se, hebr. לא יעדר non sarrietur, Jes. 5, 6. Niphal נִסְמַךְ *conjungi, cohaerere, conjunctum, vicinum esse*, Rab. למה נסמכה פרשה זו לזו quare conjuncta est sectio haec cum illa? נִסְמָךְ *conjunctum, syntacticum, constructum ab altero substantivo, rectum*, apud Gram.

סָמוּךְ, סָמִיךְ *vicinum, conjunctum, juxta, prope, proxime, proximum:* apud Ros. hoc usu frequens: סמוך לחשכה prope tenebras, adventante nocte, paulo ante noctem: בסמוך in proximo, mox, continuo, paulo ante, paulo post, כאשר תראה בסמוך sicut mox videbis: Item *syntacticum, constructum, in regimine positum*, apud Grammaticos. סמיכין conjuncta, de vocibus quae certa forma conjunctae reperiuntur in textu Biblico, apud Masorethas. בסמוכין cum affixis, ut in Aben Esra, Exod. 21, 4. Vide et mox.

סְמִיכוּת, סְמִיכוּת *conjunctio, cohaesio, constructio*

II. סָמַךְ *promovere, creare aliquem in magistrum sive Rabbinum per manuum impositionem:* שסמכו ר׳ יהודה בן בבא quod creasset eum Rabbinum R. Jehuda ben baba: סמוך נסמך promotus in Rabbinum sive magistrum, aut candidatus magisterii, mellodoctor, ut Scaliger p. m. eum vocavit. סומך promotor, ὁ χειροθέτης, ut Moses Josuam creasse dicitur, Deut. 34, 9.

[12]) Vertendum est hoc nomen ad rad שְׁמַט *decidere, exilire*, chald. *avellere ev. divellere* plane in significatu respondens verbo hebr. נָתַק, unde nomen נֶתֶק porrigo *avulsio* capillorum, pro quo nomen סמטא (quasi שמטא) in Tg. ponitur. Habes etiam syr. ܫܡܛܐ, quod chartam Pergamenam, membranam videlicet ex qua capilli *evulsi* sunt, denotat. Ceterum verbum סָמַט quasi per Schin esset שְׁמַט in Zohar ad Gen. legitur, ubi hebr. ותקע (32, 26.) per אסתמיט (Ithpe. verbi שמט vel סמט) explicatur,

סְמִיכָה χειροθεσία *manuum impositio:* metonymice ***promotio, creatio in magistrum, doctorem seu Rabbinum, et Judicem***, quia manuum impositione **fiebat: unde celebris cujusdem Promotoris memoria, de quo legitur,** ר׳ יהודה בן בבא הסומך שאלמלא הוא בטלו דיני קנסות מישראל וכן הסמיכה והסמיכה לא דווקא ביד כמו שעשה משה ליהושע אלא אפילו בדבור בלבד די שיאמר אני סומך אותך תהיה סמוך i. e. Rabbi Jehuda **ben Babae** χειροθέτης vel promotor nisi fuisset, **sublata fuissent** judicia criminalia ex Israële (quia **tantum per** סמוכים sive Promotos Rabbinos exercebantur: pecuniaria non item, R. Sal. in Sanh. 13b.) **similiter et** χειροθεσία promotio magistrorum. Nec **Promotio solum cum manu fiebat, sicut fecit Moses Josuae** (Deut. 34, 9. Num. 27, 43.) sed etiam cum **sermone** (sive verbis conceptis) duntaxat: sufficit **si dicat, EGO PROMOVEO TE RABBINUM, ESTO PROMOTUS** scil. Magister vel Rabbi, Juchasin f. 60. **Promotionum harum rationem describit Maim. in Statutis** de Synedrio, cap. 4. unde quaedam apponemus: Olim quidem omnes promoti promovere quoque poterant alios: sed a temporibus Hillelis **principis**, nemo potest promovere, nisi facultate accepta a principe synedrii magni: (desumptum hoc est ex TH. Sanh. c. 1. sed ibi non fit mentio Hillelis) **Princeps item** Synedrii non potest promovere, **nisi praesente** patre domus judicii, et hic vicissim **non nisi praesente** principe. Qui vero facultatem **promovendi** accepit, non poterat illud facere nisi **adhibitis duobus** testibus. Nam Promotio non potest **peragi a paucioribus**, quam a tribus. Non poterat **hic ritus** exerceri extra terram Israëlis ulla ratione: **sed tantum** in terra Israëlis, unde requirebatur, ut **et promotor** et promotus fuerint in terra (vide de **hoc quoque** R. Sal. in Avoda sara f. 8b.). In terra **autem si utrique** fuerint, praeter duos supra dictos **modos per** manuum impositionem, et nudum sermonem, **poterat** etiam quis absens promoveri, per **nuntios vel per** epistolam et scriptum testimonium. **Qui jus promovendi** acceperunt, possunt una vice **centum vel plures** simul promovere. Promotis Rabbinis **dabatur** et potestas judicandi, sive dignitas **judicum.** (Sanh. fol. 13b. in fine vide et Majem. in **princip. Sanh.** sive Misna 3.) Potest etiam quandoque **promotio** restringi ad certas res, vel ad certum **tempus.** Ad certas res, ut ad judicandum, sed non **docendum** de licitis et vetitis, vel facultatem docendi de vetitis et licitis, sed non judicandi causas **pecuniarias**: vel facultatem judicandi de his, sed **non de causis** criminalibus etc. Ad certum tempus, **ut facultatem** habeto ad judicandum vel ad docendum, **donec** veniat huc princeps, vel quamdiu nobiscum **versaris** in hoc loco etc. Vide et Abarbin. **in Pirke avos** cap. 1. Porro qui sic fuit promotus **et proclamatus** Rabbi, non statim Rabbi appellabatur, **sed** quamdiu vixit promotor ejus, nominabatur חבר **collega**, discipulus, familiaris γνώριμος, ratione **sui promotoris** et praeceptoris, non quod disceret in inferioribus subselliis, sed quod esset discipulus sapiens, ad docendum aptus judicatus et promulgatus a suo promotore et praeceptore, cum quo parem honoris titulum ferre indecorum judicabant. Semper autem promotoris nomen ipsi erat adjunctum: ut R. Schimeon ben Elieser חבר discipulus R. Jehudae sancti, R. Jochanan Sandalar, חבר discipulus sapiens Rabbi Meier; R. Jochanan חבירו של רבי יאשיה discipulus familiaris R. Josiae. Aliquando etiam תלמיד חבר discipulus collegalis sive familiaris dictus est, ut in Ber. 27b. דתלמיד חבר הוה ליה. In Gemara tamen חבר absolute etiam usurpatur pro quovis docto. Elias in Tisbi in voce חבר scribit: אדם הוא נסיך לרבנות אבל אינו ראוי עדין להיות מורה הוראה להקרא מרנו הרב קורין אותו חבר הרב i. e. homo promotus ad Rabbinatum, sed nondum dignus ut doceat doctrinam publice, utque vocetur Morenu, id est dominus, doctor noster. Novus Rabbi praesente ac docente suo Promotore, aut sedebat inferior in pavimento, aut stabat honoris causa etc. Vide et 1 Tim. 4, 14.

סְמִיכָה *approximatio, applicatio, adjunctio, adhaesio, vicinitas.* Item apud Grammaticos, ***constructio, subjunctio, conjunctio nominis cum nomine***, ut fit, quando unum regit alterum in casu Genctivo.

סְמִיכוּת *idem:* et apud Logicos, ***relatio, categoria relationis:*** ut pater et filius. Hic enim unum alteri *adhaeret*, et non dicitur nisi respectu alterius. Item *sustentaculum, scipio, fulcrum brachiorum:* סמיכות הרגלים scipiones pedum, Krufen, quibus brachiis homo innititur vel pedibus. Scribitur et סמוכות.

סֶמֶךְ ***sustentaculum, firmamentum, fulcimentum, fulcrum cui aliquid innititur, subsidium, adminiculum.*** Hinc ap. Ros. הוא כמך לדבר id fulcrum rei est i. e. auxilium, subsidium quo firmari potest. **Est** autem minus firma ratione et probatione, sicut paries ruinosus qui sustentaculo suffulcitur, nec in suo robore et aedificii firmitate continetur et subsistit. Unde dicunt, אף על פי שאין ראיה לדבר סמך לדבר etiamsi non est firma ratio rei tamen ejus est quoddam sustentaculum et adminiculum. Pro סמך hic aliquando etiam dicunt זכר memoriale.

סָמַךְ, סַמְכָא *idem:* Item *basis, stylobates,* pro hebraeo אדן: ut כל סמך מיכל וכל סעד משתי omne fulcimentum cibi, et omne sustentaculum potus, Jes. 3, 1. אתרחיצתא לך על סמך קניא confisus es in sustentaculo arundineo, hebr. משענת, IIR. 18, 21. אעביד ליה סמך לקבליה faciam ei adminiculum coram eo, hebr. עזר, Gen. 2, 18. וככרא לסמכא et talentum pro base, Exo. 38, 27. Pl. מאה סַמְכִין centum bases, Exod. 38, 27. לאחכא ית סמכי קודשא ad fundendum bases sanctas, וסמכי פרוכתא et bases propitiatorii, ibid. Affix. וית סַמְכוֹהִי et bases ejus, Exod. 35, 11. וְסַמְכֵיהוֹן et bases eorum, Exo. 38, 10. על מה סַמְכֵיהָא אטמעא super quo bases ejus defixae sunt, Jobi 38, 6. Ti. ר׳ אביתר בר סמכא הוא Rabbi Abhjather vir authenticae fidei est, cui quis inniti potest, Git. 6b.

סַמְכָא ***accubitus, discubitus convivalis, convivium,***

epulum, ab *innitendo* in discubitu sic dictum: עבידו להון סמכא instruite ipsis convivium, Esth. 1, 4. in 2. Targum.

סוֹמֶךְ vel סוּמַךְ *annulus quidam in jugo* sic dictus, Kel. c. 14. Vide.

סוּמְכָא *crassitudo*,[73] *crassities*. Aff. וסומכיה פושכא et crassitudo ejus erat palmus, IR. 7, 26. וסומכיה ארבע אצבעין et crassitudo ejus erat quatuor digitorum, heb. עביו, Jer. 52. 21.

סוּמְכָן *subsidia, praesidia, auxilia, sustentationes:* ויתחברון להון סומכון et conjungent, associabunt sibi auxilia, Jer. 11, 26. לבית סָמְכָן in locum sustentationum, ut scil. tibi innitantur. Emphat. וכל מלכי סוּמְכָוָתא et omnes reges praesidiorum, IR. 10, 15. heb. כל מלכי הערב omnium regum Arabiae. Sic Jer. 25, 20. Aut simpliciter *Arabia* sic appellata fuit a ferendis subsidiis: unde כוש סוּמְכָוָתא ומצרים Aethiopia, Arabia et Aegyptus, Nah. 3, 9. ubi tamen in hebraeo עצמה robur, fortitudo, quasi sensus sit; Aethiopia praesidia tua sunt et Aegyptus: טקס בסומכותא instrue auxilia, Ez. 24, 10. אחקף סומכותא auxiliis fortissimus est, Ez. 31, 4. Affix ואתנצחו סוּמְכָוָתֵיה et vicerunt praesidia ejus populos multos, Ez. 31, 5. וגברין לא יכלו בסומכותיה et viri potentes nihil poterant contra praesidia ejus, ibid. v. 8. ואתנצח בסומכותיה et praevaluit auxiliis suis, ibidem v. 7. ואתבדרו סומכותיה et dispersa sunt auxilia ejus, ibid. v. 12.

סומכוס *Somchos, Symmachus, nom. propr. viri*, Ketub. 52a.

אַסְמַכְתָּא *ratio, probatio, fulcrum, fulcimentum, sed leve, ex accidenti quodam desumptum, quod plene non probat:* וזה הפסוק הוא כדמות אסמכתא et hic versus est quasi fulcimentum ejus, Aben Esra Gen. 16, 3. ושמו זה הפסוק לאסמכתא et posuerunt hunc versum loco probationis, idem Lev. 22, 7. אסמכתא לא קניא levis probatio nihil obtinet, nihil probat, Sanh. f. 24b. Abarbinel in c. 53. Jes.: Intentionem generalem prophetiae hujus assequemur, si sciamus intentionem prophetae veram, לא דרך דרש ואסמכתא non allegorice et superfunctorie; sed secundum sensum literalem. Ita alibi quoque haec conjungit, דרך דרש ואסמכתא.

סמל סְמָאל, סְמָלָא *sinistra manus:* ליםינא ולסמלא ad dexteram vel ad sinistram, IIR. 22, 2. Vide et in שמל. Nam pleraque cum ש scribuntur, ut Hebraice.

סְמַלְיוֹן *Semaljon, nom. propr. sapientis vel angeli*, Sota 13.

סִמְלוֹן[74] *lorum jugi, quod capiti boum alligatur:* שבר העול וקצץ סימלונים שנאמר ה׳ צדיק קצץ עבות רשעים fregit jugum et amputavit lora, sicut dicitur: „Deus justus concidit funes impiorum,“ Ps. 129, 4. Aruch. Vel juxta alios, *clavi jugi utrinque:* בעול הלך אחר סימלוניו cum jugo procedit post lora ejus, Sab. 59b. in fine. Gl. inquit: Jugum veterum non erat incisum sicut nostrum, sed laeve, ac perforabant in eo duo foramina juxta crassitiem cervicis bovis, ac ibi figebant duos clavos, qui dicuntur סימלונין. Sic in R. Salomone Hos. 10, 10. ויאסרוה בעול המחרישה וסימלוני העול נוקבין ac alligant eam (vaccam) jugo arationis, et clavos jugi figunt, descendentes hinc inde ad utrumque oculum bovis: קפץ ושבר את העול ופסק את הסמלונין exsiliit, fregitque jugum, et succidit lora ejus.

סמלק סְמַלַּק *jasme*, secundum Glossatorem Talmudicum, et Baal Aruch: סמלק מברכין עליה בורא עצי בשמים jasme, benedictionem super eo dicunt, „benedictus etc. creans ligna aromatica sive odorifera,“ Ber. 43b. Gl.: סמלק est יסמין *jasminum* in lingua arabica, estque herba cui tres ordines foliorum, ac unicuique ordini tria folia. Nescio quare Guido exposuerit allium. Affine est gr. σμῖλαξ.

סמם סַמְמָנִין[75] *colores*. Respondet hebraeo ששר *indicum, cinnabaris, minium:* ומציר בְּסַמְמָנִין et depingit coloribus, colore indico, Jer. 22, 14. et 46. 46, 11. מצירין בסממנין depictas coloribus, Ez. 23, 14. Scribitur et contracte, צובע נותן סמנין ליורה וכלן עולין לצבע אחר pictor dat colores varios in catillum, et omnes illi fiunt color unus. Vide et mox.

סַמָּא *arsenicum:* vide supra סם.

סַמָּנִין *aromata odorata:* מרביא בושמין ועקרי סמנין producens odorata et res aromaticas, Gen. 49, 20. in Targ. Jon. Idem quod סם de quo supra.

סַמָּמִית[76] *araneus, aranea:* אימת סממית על עקרב terror aranei contra scorpionem, Sab. 77b. Aranea terrori est scorpioni, quia ingreditur aures ejus, et occidit eum. Item סממית לעקרב aranea scorpioni, sc. prodest; nempe quassata, et ictui scorpionis imposita, sanat eum, ibidem.

סמן *signare, consignare, designare*, a gr. σημαίνω:

[73]) *Compactum*, in quo particulae ad se et inter se *appropinquatae* (a. v. סמך appropinquare, quam notionem primariam in heb. et syr. lingua conservatam invenimus) sunt, opp. τῷ קלישות attenuatio, in qua particulae disjunctae alteraque ab altera propter tenuitatem remotae sunt.

[74]) Propr. *conjunctio*: בעול הלך אחר סמלונא in (judicando) jugo (num habeatur vas nec ne) imus secundum conjunctionem, i. e. si duo illa ligna, ex quibus jugum constat, conjuncta sunt inter se, tum vas judicatur si non non. Vertendum igitur hoc nomen est ad verbum שבל cui, ni fallor, notio inest primitiva *conjungendi*, unde hebr. שֹׁבֶל (Jes. 47, 2.) conjunctio, et שביל quod semitam denotat, viam quidem brevem, qua duo loca in via longa posita *conjunguntur*; item syr. ܫܘܒܠܐ, quod schalam, qua locus altius situs cum loco humiliore conjungitur.

[75]) Plur. vocis סם quod mutatis nasalibus ם et נ ex pers. سن i. e. *color* ortum videtur.

[76]) Hebr. שממית, stellio. Nomen a praec. סם, quod *venenum* denotat, trahit, ut illa species stellionum denotetur, cujus morsus venenatus est.

ג' דברים סימנת לך tres res signasti tibi, apud Rabbinos: לא מסמנא מלתא non est signata res, id est signum bonum et auspicatum, Talm. Kid. 59a. Kimchi ad illud Tg. על דרג שעיא in gradu horarum, IIR. 9, 13. scribit: הוא האבן שמסמנין אותה לדעת השעות iste est lapis quem signant ad cognoscendum horas. Sic Jes. 40, 12. ad vocem בפלס scribit idem, הוא מטה הברל שהוא מסומן בנקודות לדעת בהם המשקל est baculus ferreus, qui signatus est cum punctis, ut cognoscatur inde pondus: משום דמסמני quia designant, portendunt aliquid. In Tg. ועינהא אַסְּמֵין מן דמעתהא et oculus ejus signatus est lachrymis ejus, Esth. 5, 1. in 2. Targ. Vel: et oculi ejus excaecati fuerunt prae lachrymis, a סמא.

סוּמָּנִין *signa, signata, designata loca:* ושערין על סומנין et hordea ad designata loca, Jes. 28, 5.

סַמָּנִין *designatores, delineatores*, Br. s. 1.

סִימָן *signum*, σημεῖον. Citat Elias ex TgH. Gen. 4, 15. sed ibi in nostris exemplaribus hodie non legitur. At Num 17, 3. in Tg. Jeruschalmi. ויהון לְסִימָן eruntque in signum, hebr. לאות, quod idem. Plur. וּבְסִימָנַיָּא et cum signis, i. e. cum signa pubertatis producet, Exo. 21, 7. in Jon. De his signis pubertatis in virginibus vide Maim. in הלכות אישות c. 2. Est סימן העליון et סימן התחתון. Ap. Ros. usitatissimum est, et pluraliter dicitur סִימָנִין et סִימָנִיּוֹת signa: סימן יפה signum pulchrum: סִימָנִין מוכיחין עליו signa argument, produnt illum סימנין דאוריתא signa Legis. Est etiam סימן *caput, sectio, numerus libri.* Sic Grammatici, Masorethae, Kabalistae faciunt sibi סִימָנִין *signa, notas, characteres, symbola memorialia certarum rerum.* Sumitur et pro *litera*, ut Deut. 33, 16. in Aben Esra.

סִימָא *idem:* סימא נפקא באנפוהי signum egrediebatur in facie ejus, Exod. 32, 20. Jon. Pl. חזי סִימָן video signa, Jer. 4, 21. Emph. זקפו סְמוּתָא elevate signa, Jer. 6, 1. et 4, 21. Aff. ומסק בסמין לְסְמוּתהּ et adolet aromata signis (idolis) suis, Hab. 1, 16. Gr. σῆμα.

סְמִיוֹן *idem:* Plur. Constr. על סְמִיוֹנֵי רגלי תרשם super signa (vestigia) pedum meorum signabis, Jobi 13, 27. Aff. וְסִמְיוֹנֵיהוֹן לא תשתמודעון et signa eorum non cognoscetis, Jobi 21, 29. Posset legi סֵימֵיוֹן, quod propius accederet ad formam graecam, unde haec vox videtur mutuata.

סִימוֹנָא *algu, ulva, juncus, carex*, Ried= oder Meergras, gramen acutum, scindens, et durum, illud proprie quo viatores utuntur ad obstruenda vasa: בסימונא דאגמא אין מחתכין בה בשר junco stagnorum non scindunt carnem, Chol. 16b. R. Salom. vulgo לישׁ"קא. In Ar. scribitur סימוניא, sed in Talmud, ut positum. Videtur esse *symonianum*, vel *symoniacum*, aut *simonianum trifolium, herba, quam ab odore bituminis* ἀσφάλτιον Graeci, Latini *acutum trifolium* propter figuram vocant. Vide Colum. lib. 6. c. 17.

סימוניא *nomen loci*, Ber. rabba s. 81.

סִימַנְטְרָא, סְמַנְטֵירָא *mitra, cidaris*, secundum Hebraeos: כל אחת מהן נוטלת חותם של בעלה וסימנטורין שלו unaqaeque illarum capiebat sigillum mariti sui et cidarim ejus, Midr. Cant. 4, 12. Sic חותמי וסימנטרין sigillum meum et cidarim meam, ibid. 1, 2. Item אם אינו מראה לכם חותם שלי וסמנטרין שלי אל תאמינו לו nisi ipse ostenderit vobis sigillum meum et mitram meam, ne credatis ei, TH. Ber. cap. 1. Sic Hebraei Glossatores exponunt per מצנפת i. e. *cidaris.* Ego vero puto esse originis graecae, σήμαντρον *sigillum, signum, quo aliquid obsignatur.* Sic duo forte fuerunt annuli, unus communis et quotidianus in gestatione, alter signatorius. Vide et supra סמט. Ponunt alii, etiam significare *ignem artificialem.* Sic videtur sumi in Medr. Tehillim f. 16b.

סמנים *nom. propr. loci.* In Ar. citatur טורי סמנים ex Git. 8a. Sed in nostris libris legitur טורי אמנון.

סמם סמסיריקון semisericum, Medr. Kohel. cap. 1, 7.

סמף סִמְפּוֹן *pactum, contractus utrinque initus et scripto comprehensus.* Aliter id dicunt תנאי. Graecum est σύμφωνον. אם יש עמהן סמפוֹנות יעשה מה שבסמפונות si est cum illis pactum, faciat id quod est in pacto, Bm. c. 1. in fine: סמפון שיש עליו עדים יתקיים בחותמיו pactum cui adsunt testes, confirmabitur per subsignationem ejus, ibidem: סדר סמפון כך הוא ordo vel tenor pacti talis est TH. Git. c. 7. סמפון בעבדים ליכא pactum cum servis nullum est, Ketub. f. 57b. ubi vide glossam, et Tosephos, et glossam in Bm. 20b.

II. סמפון[77] *vitium, defectus, macula, labes, propter quam res aliqua rejicitur, irrita redditur et aboletur:* ולא חיישת לסמפון neque solicita fuit de vitio aut defectu, Kid. 10b. ne forte reperiret vitium, propter quod oblationes sacrae prohibitae essent ad esum. Glossa כל דבר המבטל דבר סמפון שלו *omnis res impediens rem aliquam vocatur Simpon* ejus; ut ruptura est vitium abolens literas contractum: סמפון בעבדים ליכא vitium in servis nihil est, i. e. ad impediendam, aut irritam reddendam ipsorum emptionem, aut operas ipsorum, nihil potestatis vel juris obtinet. Item עבד כהן שלקחו מישראל לא ליכול בתרומה משום סמפון סימפון בעבדים ליכא servus sacerdotis quem accepit ab Israele, non comedet de oblatione trumae propter defectum? defectus utique in servis nullus est, id est ejus vitium vel defectus non est sufficiens ad tollendum actum vel contractum: Kethub. f. 57b. Glossa לשון סימפון הוא ביטול כגון שובר המבטל שטר קרוי סימפון ומום שבאשה או בבהמה שמבטל המקח קרוי סימפון vocabulum Simpon idem est quod ביטול *cassatio, impeditio;* veluti ruptura impedit contractus literas, et labes sive vitium in muliere aut animalia, impedit actionem; ita et hic decernitur, ne forte inveniat in oblatione labem, ut res sacra fiat prophana et irrita, ac videatur, quasi alienus comederit sacra, quod prohibitum: III. סמפון est *fistula pulmonis:* סומפונות הריאה fistulae pul-

[77]) Gr. σύμπτωμα *defectus cum morbo conjunctus, qui in morbo oritur; calamitas quaelibet.*

monis, vide Suc. 36a. עד שחינקב לבית הספפונות donec perfixus sit (pulmo) usque ad fistulas, Ohol. c. 3. in Mischna. Haec significatio possit esse ex gr. πνέω, συμπνέω, quod respirationis sit instrumentum, σύμπνοος et σύμπνους conspirabile. Vel potius est σίφων *tubus*, *canalis*, interposito ם.

סוּמְפּוֹנְיָה, סוּמְפֹּנְיָה *symphonia*, συμφωνία *musica*, *instrumenta musica*, Dan. 3, 5. 15. Scribitur et ibidem v. 10. סִיפֹּנְיָא, quod Masorethae legendum ponunt סוּמְפֹּנְיָא. Ti. usurpant etiam pro *certo quodam instrumento musico*, germ. eine Leyer, *lyra*, inquit Elias, Kil. c. 11. et 16.

סַמְפּוּרָא[18] *acies*, *acumen*. Pl. למורג חקיף חדת מלי סַמְפּוֹרִין in tribulam fortem novam, plenam aciebus sive dentibus, sc. ad excutiendum frumentum, hebr. בעל פיפיות, habens duo ora, i. e. duplicem aciem, Jes. 41, 15.

סַמְפִּירִינָא *sapphirus*, pro hebraeo ספיר, unde corruptum, Exod. 28, 18. in TH. In Pentateucho cum triplici Targum mendose legitur סַמְפּוּלִינָא. Elias et antiqua exemplaria per ר legunt. V. et infra in ספר.

סַמְפִּירִינוֹן *adamas*, quomodo scribunt tabulas Legis fuisse סַמְפִּירִינוֹן adamantinas. Hinc in MT. Ps. 87. (sed per נ loco ם, etiam sine utroque, ut videatur esse a ספיר sapphirus:) quidam accepit lapidem quendam ספירינון, et dixit ad eum alius: da eum nobis, ut percutiamus eum in partes. Accepit, ac percussit eum malleo in incude, sed fractus fuit malleus, et fissa incus, lapis סנפירינון non fuit fractus. Haec de adamante dici, manifestum est. In Targ. Jon. בזמן דקביל תרין לוחי אבן סַמְפִּירִינוֹן in tempore quo accepit (Moses) duas tabulas lapidis adamantis, Exod. 34, 12. In Sr. s. 38. dicitur nomen tribus Issachar fuisse inscriptum lapidi סנפירינון.

סְמַק[19] *rubere*, *rubescere*, *rufum esse*. Praet. סְמַקוּ חיזו יתיר מן זהרין rubent aspectu magis quam margaritae, Thr. 4, 7. Partic. activum סָמֵק נהריא מדם קטיליהון rubefacit flumina sanguine interfectorum, Gen. 49, 11. in TgH. et passivum et pl. תריסי גבריהון מְסַמְּקִין scuta fortium eorum rubea sunt, heb. מאדם, Nah. 2, 3. משכי דדכרי מְסַמְּקֵי pelles arietum rufae, Exod. 25, 5. Fut. אם יִסַּמְּקוּן כזהוריתא si rubescant instar coccini, Jes. 1, 18. יִסַמְּקוּן טוורוי rubescunt montes ejus, Gen. 49, 11. ubi Jon. et TgH. ex Kal יִסְמְקוּן, hebr. חכלילי. Vide et Jes. 63, 2. Hiphil אַסְמֵיק, הַסְמִיק *idem*, ap. Ros.

סָמוֹק, סָמוּק *ruber*, *rubens*, *rubicundus*, *rufus*: ונפק קדמאה סמוק et egrediebatur primus rufus, heb. אדמוני, Gen. 25, 25. יניק וסמוק puer et rufus, IS. 17, 42. על סוס סמוק super equo rufo, Zach. 1, 8. לא חחמי חמרא די סמוק ne aspicias vinum cum rubescit, Prov. 23, 31. Emph. מן סְמוּקָא סְמוּקָא הדין de rufo rufo isto, Gen. 25, 30. Plur. סוסון סְמוּקִין equi rufi, Zach. 1, 8.

סָמֵק, סוּמָק *idem*. Pl. יח מיא סומקין כדמא aquas rufas instar sanguinis, IIR. 3, 22. Femin. חורתא סוּמַקְתָּא vacca rufa, Num. 19, 2. Jon.

סוּמַקְתִּי *idem*, Bb. 84a.

סַמְקָא *idem*, Lev. 13, 43. in Jon. Pl. in Onkelo ירקן או סַמְקָן virides aut rufae, Lev. 14, 37. ubi Jon. habet סומקן.

סוּמְקָנוּת *rubedo*, Prov. 23, 29. in Bas.

סַמְקָן *sardius*, *sardonyx* vel *sardonychus*, *lapis pretiosus coloris subrufi*; סמקן ירקן וסבהלום sardonyx, topazius et adamas, Ez. 28, 13. Vide et Exod. 39, 10. et 28, 17. Heb. אדם.

סוּמְקָא[20] *splen*, *lien*, Talm. שבעה סומקי מגוא דחותא septem splenes e corpore animalium, glossa טחולים, Git. f. 69a. Item *rufum*, *rubedo*: חזינא דאזיל סומקא ואתי חורא video recedere rubedinem, et accedere albedinem, nempe in homine pudore suffuso, Bm. fol. 58b.

סַמּוּקְרֵי, סַמּוּקְרֵי *ruber*, *rufus*: ונפק קדמאה סמוקרי et egressus est primus rufus, hebr. אדמני, Gen. 25, 25. in Jon. et TgH. חור סמוקרי alba subrubida, Lev. 13, 42. Heb. אדמדם.

סמר Ithpah. אִסְתַּמַּר *servare sese*, *cavere*, *cavere sibi custodiri*, *conservari*, *custodire se*. Usurpatur pro hebr. נשמר. Praet. לא אִסְתַּמַּר בחרבא non custodivit se a gladio, IIS. 20, 10. ואסתמר תמן et cavit sibi illic, IIR. 6, 10. Imper. אִסְתַּמַּר ונוח cave tibi et quiesce, Jes. 7, 4. אסתמר מן קדמוהי cave tibi ab illo, Exo. 23, 21. אסתמרו לכון cavete vobis, Exo. 19, 12. אִסְתַּמַּרִי כען cave tibi nunc, Jud. 13, 4. Fut. וְתִסְתַּמַּר et custodies te, Deuter. 23, 9. תסתמר custodiet se, Jud. 13, 13. יסתמר custodietur, Jobi 34, 17. secundum Regia. וככל דאמרית לכון תִּסְתַּמְּרוּן et ab omnibus quae dixi custodietis vos, Deut. 2, 4. ותסתמרון לחדא לנפשתיכון et custodietis valde in animis vestris, Jos. 13, 11.

II. סְמַר *clavo firmare vel compingere*: שסמרו לחוקו cui clavos infixit ad roborandum eum, Maim. in Statut. de Sab. cap. 19. מסומר clavo conjunctum: סנדל המסומר calceus clavo firmatus, calcei lignei erant, quorum superior pars inferiori clavo jungebatur firmitatis causa, Sab. 60a.

מַסְמְרָא *clavus*: כמסמרא בקיסא sicut clavus in ligno, Num. 25, 3. in Jon. Pl. מַסְמְרִין clavi: ותקיף ליה בְּמַסְמְרַיָא et roborat illud clavis, Jes. 41, 7. במסמרין ובמקבין clavis et malleis, Jer. 10, 4.

---

[18]) Num forte pers. est سُمْبَار *lapis durus*, *quo gladios*, *cultros et similia expoliunt?*

[19]) Vox in chald. et syr lingua usitatissima, unde et سماق (סמאק apud Maim. Dem. c. 1.) gr. σουμάχιν lolii genus de *rubris* uvis parvis sic dictum.

[20]) Frustum carnis macerae (חתיכה בשר כחוש ut B. Ar. explicat), i e. caro *rubra*, opp. בשר שמן שָׂד quae propter pinguitatem alba est. At vero vox טחל i. e. splen, ab autore Ar. emolumenti gratia (minime ut putat A. n. explicandi causa) adhibetur, quia inter viscera pecudum (בתוך הבהמה) praeter illud nulla fere invenitur caro rubra.

מִסְמַר *scalpellum chirurgicum*[81] *ad secandam venam:* מסמר הגרע scalpellum venaesectoris, Kel. c. 12.

סַמְרָטִין nomen gentis barbarae.

סְמַרְטוּט[82] *veteramentum, vestis lacera et abjecta, frustum panni laceri,* Lumpen: מקנח בסמרטוט abstergit illud frusto panni: כורך עליה סמרטוט involvit illud panniculo, Sab. 133a. in Misna. בצבת ולא בסמרטוטין cum forcipe et non veteramentis panni, sc. accipit carbones, Midr. Ps. 114. Ap. Tos. legitur in proverbio quodam, quod vide in הדר, in voce מהדור. Legitur et absque ס ab initio, ut in litera מ.

סְמְרוֹן *hodie,* σήμερον: אתמול אמרה טמאה אני סמרון טהורה heri dixit, immunda sum: hodie munda, TH. Ket. c. 2.

סמת סַמְתּוֹר[83] סַמְתָּר *unguentum odoriferum: unctio, inunctio boni odoris causa:* למהוי יהיב סמתר משחהון ut daretur unguentum unctionis ipsarum, hebr. תמריקיהון, Esth. 2, 3. סמתר רבותהא unguentum unctionis ejus, ibid. v. 9. Pl. וּבְסַמְתּוּרֵי נשיא et unctionibus muliebribus, hebr. תמרוקי, Esth. 2, 12. Aff. כד שלמין יומי סַמְתּוּרֵיהון quando completi essent dies unctionum suarum, ibid. heb. ימי מרוקיהן.

סַמְתְּרָא *unguentum medicinale, emplastrum, medicina:* הוא מיתי מכאה ומעל סַמְתְּרָתא ipse adducit plagam et imponit emplastrum, hebr. ויחבש et obligat. Job. 5, 18. R. Ar. citat hujus vocis duo exempla ex Talmud: prius ex Bm. 107b. עבדי להו סמתר וחיי faciunt illis emplastrum, et convalescunt: sed in nostris libris legitur סמא. In glossa explicatur, סם המחבר בשר חתוכה pharmacum consolidans carnem discissam. Alterum extat in Bb. 74b. f. ההוא עישבא סמתרי הוה herba illa medicinalis fuit; glossa עשב שמחבר herba conjungendi, consolidandi, conglutinandi vim habens.

סַמְתַּר *unguentare, obligare,* proprie vulnus aut plagam: hinc, *curare, sanare* quovis modo. Futur. הברם דסני דינא יְסַמְתַּר num eum qui odit judicium sanabit, sc. ab iniquitate, ut insons et justus habeatur, Job. 34, 17. cui opponitur mox, Num justum magnum יחיב condemnabit? hebr. יחבוש obligabit, curabit. Sic pro eodem verbo usurpatur, Job. 5, 18. Unde minus bene in Regiis legitur יְסַתְּמַר custodietur.

סנא סְנֵי[84] *odisse, odio habere* vel *prosequi,* hebr. שנא, et inde chaldaice quopue interdum per ש effertur. Praet. cum aff וְסַנְאַהּ et odit eam, Deuter. 22, 16. Regia וּסְנְנָהּ, quae forma haec affixo et hoc tempore inusitata est. Sic IIS. 13, 15. accipiendum: וּסְנֵיתָא רשעא et odisti improbitatem, Ps. 45, 8. היכנא מִדִּסְנֵיתָא להון eo quod odisti ipsos, Ez. 35, 11. היכנא סְנֵית מרדותא quomodo odi disciplinam, Prov. 5, 12. Aff. שְׂנֵיתִנּוּן odio prosequor ipsos, Ps. 139, 22. על דסנו ידיעתא eo quod oderunt scientiam, Prov. 1, 29. Part. שית אנון דְּסָנֵי אלהא sex sunt quae odit Deus, Pr. 6, 16. וְסָנֵי מכסנותא בורא הוא et qui odit correptionem insipiens est, Prov. 12, 1. וְסָנְיָא לגברא et odio habet virum, Pr. 14, 17. ומִדְּסָנֵי יתהון et ideo quod odit eos, Deut. 9, 28. Pl. וסכלי סָנַיִן ידיעתא et stulti odio habent scientiam, Pr. 1, 22. דסנן qui odio habent, Exod. 18, 21. Aff. וכלהון סָנְאַי et omnes osores mei, Pr. 8, 36. ומשלם לְסַנְאוֹהִי et retribuens osoribus suis, Deut. 7, 10. יתננון בכל סנאך et imposuit ea omnibus osoribus tuis, Deut. 7, 15. על סַנְאָנָא super osores nostros, Exod. 1, 10. Fem. דחלתא דיי סָנְאָה בישתא timor Domini odit malum, Pr. 8, 13. Part. Pehil אף לחבריה סְנֵי מסכנא etiam socio suo exosus est pauper, Prov. 14, 20. Femin. ארי שְׂנִיאָתָא לאה quod exosa esset Lea, Gen. 29, 31. בר שְׂנִיאָתָא filium exosae, Deut. 21, 17. Jon. habet סְנֵיתָא. Infin. ארי מִשְׂנָא סניתה quod odiendo odisti eam, Jud. 15, 2. ואוסיפו עוד לְמִסְנֵי יתיה et addiderunt amplius odisse eam, Gen. 37, 8. ubi Veneta סְנוֹ sine מ formativo, quod in Onkelo alias inusitatum est: לְמִשְׂנֵי עמיה ut odio haberent populum ejus, Ps. 105, 25. ולמסני ית רחמך et odio habeas qui diligunt te, IIS. 19, 6. Imper. שְׂנוֹ ביש odio habete malum, Ps. 97, 10. Fut. דלא יִסְנְנָךְ ne odio habeat te, Pr. 9, 8. וְיִשְׂנְנָהּ et odio habuerit eam maritus posterior, Deuter. 24, 3. לא תִשְׂנֵי ית אחוך ne odio habeas fratrem tuum, Lev. 19, 17. Ap. Ros. כל אומנא סָנֵי בר אומנותיה omnis artifex odit socium artificii sui, vide Gen. 3, 4. in Tg. Jon. Ap. Tos. ההוא צורבא מרבנן דהוו סנו שומעניה iste discipulus sapientum, cujus famam odio habebant, id est qui sinistra fama laborabat, qui male audiebat, Mk. 17a. Sic האי מאן דסנאי שומעניה Meg. 25b. תנו רבנן שלשה שונאין זה את זה tradiderunt Rabbini, tria se invicem odio prosequuntur, canes, galli et socii sive collegae: quidam dicunt, etiam scorta: alii addunt etiam discipulos sapientum, qui sunt in Babylonia, Pes. f. 113b. Item שלשה הק"בה שונאן tres Deus Opt. Max. odio prosequitur, qui aliud ore

---

81) De forma *clavi* sic dictum. Cf. etiam gr. σμιλίον.

82) Idem atque מרטוט q. v.

83) Vox composita ex chald. סם quod *aroma, pharmacum* denotat, et pers. تر *humidus, madidus, recens* quasi *aroma liquidum, pharmacum liquefactum,* aut pharmacum ex *recenti* herba extractum dicas, unguentum videlicet et emplastrum, quod ut corpori adhaereat, humidum esse debet. Cf. syr. ܣܡܬܪܘܢ quod *sanguinem draconum,* venum scilic. *liquidum,* item *succum Achilleae* i. e. *humidum* ex planta officinali Achillea extractum innuit. Potest etiam dici syllabam תר pers. esse Particulam تر, quae adjectivo in eadem voce postposita (ut gr. τερος) Comparativum efficit. Respondet igitur סמתר hebraeo ראש בשמים i. e. praestantissimum aromatum.

84) Syr. ܣܢܐ a quo omnia fere ut a chald. verbo formata sunt nomina.

*) סנארתא vide in סנורתא, quae lectio ceteris est praeferenda.

loquitur, aliud corde sentit, qui testimonium aliquod pro socio suo scit, et non testatur illud, et denique eum, qui proximum suum solus in scortatione deprehendit et solus contra eum testatur, ibid. סניא דיבי odium luporum. Sic quoddam intestinum vocatur, quod lupi illud oderint, et ab ejus usu abstineant, ut vult Baal Aruch. Citatur ex Chol. f. 47. sed illic non reperio. Legi autem in Vr. s. 3. et in Chol. 50b. Quid est venter interior? סניא דיבי, R. Sal. Gallice exponit קרש"טיא בו"דיל. Vide ejus glossam.

סְנֵי *odiosum:* Ap. Tos.: Gentilis quidam veniens ad Hillelem senem, petiit ab illo, ut quam compendiosissime se doceret totam Legem. Respondit Hillel: דעלך סני לחברך לא תעביד זו היא כל התורה כולה ואידך פירושה הוא quod odiosum est tibi, proximo tuo ne feceris. Haec est Lex tota: caetera nil sunt nisi ejus explicatio, Sab. 31a. Christus ait: Πάντα οὖν ὅσα ἂν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς. Οὗτος γάρ ἐστιν ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται, Matth. 7, 12.

סָנֵי *osor.* Vide supra in Part. et infra סנן et סנה.

מְשַׂנֵּא ,מְסַנֵּא *idem:* Aff. ולא מְסַנְאִי neque osor meus, Ps. 55, 13. מסנאך osores tuos, Ps. 139, 21. ממעיקנא וּמְשַׂנְאָנָא ab afflictoribus et osoribus nostris, Ps. 44, 8.

סַנְיָא ,סַנְיְתָא ,שְׂנֵיתָא *odium:* עד שיציאות סניתא usque perditum odium, extremo odio et maximo, Ps. 139, 22.

סְנָאָה ,שִׂנְאָה *idem:* ואב בסנאה דחהי et si ex odio expulerit eam, Num. 35, 20. סְנָאֲתָא רבתא לחדא odio magno valde, IIS. 13, 15. ושנאתא חלף דרחמת et odium pro eo quod dilexi, Ps. 109, 5. וְשִׂנְאַתָא דחטוף שנו יתי et odio violentiae odorunt me, Ps. 25, 19. Aff. אף שִׂנְאַתְהוֹן אף קנאתהון etiam odium, etiam invidia ipsorum, Eccl. 9, 6. quidam שְׂנִיאוּתְהוֹן.

סְנוּתָא *idem:* ממללי סנותא loquentes odium, vel odiose, Ps. 109, 3. Ap. Tos. משום סנוית מלתא propter odium illius rei, quia odiosa res erat, Ned. 62a.

סְנָא ,סְנָא *idem,* Gen. 50, 15. et 27, 41. Jon. Deut. 19, 4.

סְנִיאָה ,סְנוּאָה *idem.* Emphat. סנואתא תגרג תגרי odium excitat rixas, Prov. 10, 12. אף סְנִיאֲתָא דסנגון etiam odium quo odit eos, Eccl. 9, 1. מן תּוֹרֵי פטמי בסניאתא prae tauris pinguibus cum odio, Pr. 15, 17

סנב סַנְבּוּטִין *ornamenti* vel *monilis genus,* quo in die Sabbathi ornari solent: ולא בסנבוטין neque cum monilibus, egreditur sc. in Sabatho, TH. Sab. c. 6. in Misna, pro quo in T. Babyl. legitur סרביטין. Vide supra in לחה in לחיים.

סַנְבַּטְיוֹן vide supra in סבב.

סִינְבּוּל vide supra in סבל, in סבולת.

סנג סְנִיגוֹר סניגרון[85] *advocatus, procurator causam alicujus agens* et *defendens.* Gr. est συνήγορος, unde I in A converterunt, ut mox in סַנְהֶדְרִין ex gr. συνέδριον. Oppositum ejus קטיגור κατήγορος accusator. Hinc erravit Munsterus, et cum eo Guido, quod hoc significatum etiam apposuerunt priori. Apud Ros. et Tos. אין קטיגור נעשה סניגור accusator non potest esse procurator vel defensor, Rh. f. 26a. Kid. 5a. et vice versa סניגור יעשה קטיגור procurator fit accusator, ibid. אוי לזה שנעשה סניגורו קטיגורו vae ei, cujus procurator fit accusator, Vr. sect. 30. Usurpatur sic proverbialiter de variis: veluti Deus jussit sacrificia justa et legitima offerri: si vero quis avarus aut profanus offerat claudum, caecum, discerptum et vitiosum, tunc advocatus fit accusator etc. Item אין הדיין יעשה סניגור לדבריו judex non constituit advocatum sententiae suae, Schevu 31a. Non revocat sententiam latam, nec opus habet eam contra reum defendere, aut ejus rationes semper reddere.

סַנֵּיגוֹרְיָא συνηγορία, *defensio, patrocinium causae:* עד כאן היה לך רשות ללמד סניגוריא מכאן ואילך אין לך רשות hactenus fuit tibi licitum proponere patrocinium, hinc et deinceps non est tibi potestas defensionis, Jalkut in Gen. s. 44. ex Br. s. 26. Vide R. Sal. Gen. 19, 12. et 20, 2. Item Exod. 20, 1. falso ab aliis explicatur *accusatio, delatio,* quod significat oppositum ejus קטיגוריא.

סנד סַנְדְּיוֹת *herbae sic dictae.* Sic legitur in Ar. in רגילא. In Talm. Bas. סנריות:[86] in aliis libris סנריות. In TH. סנריות.

סַנְדָּל ,סַנְדְּלָא *calceus, calceamentum, sandalium,* σανδάλιον. Respondet quandoque hebraeo נעל, maxime in Jon. in Legem, et TgH.: עד רצועא דסנדלא usque ad corrigiam calceamenti, Gen. 13, 23. in TgH. et sic quoque ibidem legendum in Jon.: בי שליף סנדלא domus soluti calceo, Deut. 25, 10. מסנדלא ותשמיש a calceamento et concubitu, Numer. 29, 7. Jon. ותשמיש ערסא וסנדלא a concubitu lecti et calceamento, Lev. 23, 27. Jon. Aff. וחשלוף סַנְדְּלֵיהּ et exuet calceum ejus, Deut. 25, 9. Pl. ויהכון ביה בסנדלין et ibunt in eo cum calceamentis, Jes. 11, 15. בסנדלין דסכגונא cum calceamentis taxeis, Cant. 7, 1. Affix. וְסַנְדְּלֵיכוֹן לא אתלעו et calcei vestri non fuerunt extracti a pedibus vestris, scil. rupti aut triti ob vetustatem, Deut. 29, 5. שלוף סנדלך solve calceos tuos Exod. 3, 5. TgH. Ap. Tos. proverbium עד דסנדלא ברגלך דרוס כובא dum calceus est in pede tuo, conculca spinas, Jalkut in Leg. fol. 279a. לא יצא איש בסנדל המסומר non egredietur vir (in Sabbatho) cum calceo ferrato, id est clavis ferreis munito, Sab. 60. in Misna. עור הסנדל corium calcei, h. e. obstragulum, Kil. c. 26. סנדל הנוטה calceus inclinans, qui inclinat in unam partem, ubi solea tenuior est, aut in incessu ab una parte declinat ultra soleam, quod soleae pars crassior sit ab altera parte, Sab. 60b. סנדל של סיידים calceus caementariorum, Edajoth c. 2. Hic ligneus erat, quo utebantur, quando calcem

85) Syr. haec vox סנאגורא sonat, voce peregrina συνήγορος quasi aramaeae esset originis tractata.

86) Haec prae ceteris sana videtur lectio. Est enim lat. cinara *hortensis et sativa,* s. cachtus.

tractabant, ne coriaceos adurerent. Autor Aruch ***trullam caementariam*** explicat, quod soleam calcei **referat:** סנדל של עריסה calceus lecti. Solebant cu**nas et lecti**`os **puerorum ferramentis munire circa pedes, ne ab humore soli putrescerent: ea vocabant calceos lecti:** Ohol. c. 12. סנדלי בהמה של מתכת so**leae bestiae ex metallo:** solcae equi, Kil. c. 14. עשה לה סנדל **si fecerit ei (vaccae)** calceum, Para cap. 2. **ne sc. ob viae lubricitatem cadat.** Ita nunquam ali**ter** סנדל, quam de calceamento pedis, usurpatum legitur, ut totus liber Jevammoth de Jure leviratus, **manifeste** docet, et quicunque alii de ista materia scripserunt. Graecum σανδάλιον Vulgatus Act. 12, 8. vertit **Caligas**, ubi haec vox non pro tibiarum te**gumento, sed pro** calceamentis aut calceis sumitur. **Unde et** D. Hier. Jes. 20, 2. (ubi et haec vox in **LXX. Gr. legitur)** scribit: Et calceamentis e pedi**bus, quae LXX.** σανδάλια, i. e. caligas vocant. Scribitur quandoque apud Rabbinos שנדלא: unde ר' יעקב זבן שנדלא R. Jacob vendebat calceos, ע"ז f. 13b.

סַנְדְלָר *calcearius, sutor.* Hinc quidam R. celebris appellatus fuit ר' יוחנן הסנדלר R. Jochanan sutor. Elias in Thisbi scribit, se non invenisse aliud nomen huic simile, quod in ר formativum desinat, commune vero id esse Italis et Germanis. Nos vero plura observavimus: הליטר supra in חלט: item נחתומר, פיילרא et quaedam alia. Forte simile quoque est, quod supra positum סמוקר rubicundus.

סנדלריאות vide in בנר.

II. סַנְדָל *est species abortivi,* habens formam planam instar *calcei; mola.* המפלת סנדל quae abortit sandalium, Nid. c. 3. in Misna. Glossa Bartenorae ad hanc vocem: Sunt frusta carnis facta adinstar linguae bubulae. Et quia ei inest figura soleae, vel calcei, ideo vocatur Sandal: solet autem venire cum infante. Idem scribit quoque Rambam, quem vide insuper in הלכות אסורי ביאה c. 10. In Gemara quidam volunt ideo sic dici, quod referat figuram piscis cujusdam marini sic appellati, et multa praeterea de eo disputantur. R. Salom. scribit: Sandal nunquam est sine infante alio: et hic propter sandalium fit mas et femina, ut dubium sit utrum mas fit an femina? etc. vide ibi plura. In Vr. s. 14. Deus conservat conceptum שלא יעשה סנדל ne fiat sandalium. Glossa מעוך כמין סנדל depressus instar sandalii. Alibi מארבעים יום עד שלשה חדשים יבקש רחמים שלא יהא סנדל a quadragesimo die (conceptionis) usque ad tertium mensem orat, ne fiat Sandal, Ber. 60a. Glossa: ne gravida fiat uxor ejus infante alio, et ita imminuatur forma prioris, similisque fiat pisci marino, cujus nomen est סנדל Sandal. Sic legimus in Nid. 25b. סנדל דומה לסנדל Sandal (abortus) similis est sandalo pisci marino: ab initio quidem infans est verus, sed rumpitur postea; veluti si quis alteri colaphum impingat, ita ut faciem suam convertat retrorsum. Hactenus glossa. Erit ergo

III. סַנְדָל quoque *piscis quidam marinus,* a plana forma, qua *sandalium* vel *soleam* refert, forte sic appellatus. Apud Athenaeum lib. 4, 1. ex Matrone, σάνδαλα δ' αἱ παρέθηκεν ἀειγενῆ ἀθανατάων, apposuerunt et Sandalia aeterna Deorum immortalium, ad quae verba Casaubonus: Planos pisces, cujusmodi est solea, vocat Sandala immortalium, Nereidum videlicet, et aliarum nympharum marinarum. Et Dalechampius in margine ad hanc vocem: Sandalia, scribit; sic vocat planos pisces.

סַנְדַלְכִין *gemmae nomen:* respondet hebr. ראמות, quod alii *coralia,* alii *sandastros* explicant: Sandastrus gemma ardens sive scintillans, de qua Plin. lib. 37, 7. In Tg. סנדלכין ובירולין לא ידכר coralia et margaritae non commemorabuntur, Job. 28, 18. Interpres latinus vulgatus hic *smaragdos* reddit: ובורלין וסנדלכין margaritis et smaragdis, Esth. 1, 4. Veneta hic habent סַנְדַלְבוֹן quod videtur mendosum.

סַנְדַלְפוֹן *nomen angeli,* cujus officium describitur in Zohar in Exodum, col. 102. R. Sal. scribit Ez. 1, 15. זה סנדלפון העומד בארץ וראשו מגיע לבין החיות iste est Sandalphon, qui stat in terra, et caput ejus pertingit inter animalia ista. Guido deducit ex gr. συνάδελφος.

סַנְדַק *compater, susceptor, qui infantem in sinu continet, cum circumciditur.* Judaeis est domesticum vocabulum. In Aruch non adducitur: tantum Elias id adducit in suo Thisbi, etsi apud scriptores non legerit. In quadam Epistola inveni, גם תהיה סַנְדֵיק לבני etiam eris susceptor filii mei. (σύντεχνος Editor.)

סִינְדְרָא, סַנְדָר *sindon, linteum, sudarium.* Guido citat ex Zohar.

סַנְדְרִין vide in סנהדרין in seq. rad.

סְנֶה סַנְיָא *rubus:* אתגלי על משה בסניא revelatus est est Mosi in rubo, Deut. 33, 16. in Jon. et Tg. Hier. notatum habet סַנְיָא, quae forma quiescentibus tertia insolens est. Sic Exod. 3. Ap. Ros. סניא דאפיק ורדא rubus producit rosas, Jalkut Proph. f. 19c. Sic improbi nonnunquam generant bonos et probos. Sic in Schir rab. מן סניא נפק ורדא c. 1, 1. Ex spinis nascitur rosa. Pl. חולדת הסניים mustela ruborum, in rubis degens, Kil. c. 8. pro quo in MK. c. 6, 11. scribitur חולדות הסנאין. Vide Bk. 80a.

אֲסִינְתָא, אֲסִינָא, אַסְנָא *idem.* Prima forma est in Onkelo, quae melius ad analogiam linguae esset אַסְנֵא. Sic locis praedictis. Altera extat apud Talmudicos: unde גורדא דַאֲסִינְתָא cortex rubi, Sab. f. 109b.

סִינַי *Sinaj, montis noti nomen, in quo Lex Dei tradita est Mosi.* Hinc quidam Rabbi Joseph סיני Sinaiticus dictus est, quod Legem Divinam, et omnes traditiones patrum ad unguem sciverit, ac si eas, ut Moses, in monte Sinaj a Deo accepisset. Inde idem dictus fuit עוקר הרים evellens montes, in fine Ber. fol. 64. Mons autem ille sic dictus fuit a סְנֶה rubo. Vide Lexicon nostrum hebr., et Drusium in Deut. cap. 1.

סִיבִין *cortices, pelliculae tenues* של סנה *rubi, quibus vasa obstruebantur,* Kel. cap. 10. Aruch scribit סנין, et sic R. Sal. quod melius convenit.

סַנְהֶדְרִין *synedrium, consessus judicium aut senatus, vel doctorum, docentium jura divina et humana; judices, senatores, seniores.* In Novo Testamento vocantur inde πρεσβύτεροι seniores, Matth. 16, 21. Sic ubi hebraice dicitur consessus senum, ibi Tg. dicit Sanhedrin, ut infra adducitur. Ortum est ex graeco συνέδρος, unde Josephus eos vocat συνέδρους: vel ex συνέδριον, unde I in A conversum, quod et in aliis saepe factum, ut paulo ante in סניגור, ex συνήγορος. Scribitur quandoque סנדרין, quod ad graecam vocem propius accedit, Sanh. 14b. Nugantur Rabbini, graecae vocis ignari, in explicanda etymologia. In Pesikta, Parascha בהעלותך legitur: סנהדרין dicitur quasi סן et הדרין; nempe סן idem quod תורה lex, quae data in monte Sinai, הדרין repetentes, versantes, quia מהדרין repetunt, versant, explicant, Legem commentariis. In לקוטים collectaneis Maharil legitur; סנהדרין dicuntur propterea quod סונאים הדרת פנים בדין odio habent acceptationem vultus sive personarum in judicio. Sic Bartenora in lib. Sota cap. 9. In Aruch manuscripto, שונאי דורונות i. e. quasi odio habentes munera. Graecam originem probat Elias. Usurpatur autem singulariter genere feminino, et per apocopam dicitur סַנְהֶדְרֵי. pluraliter סַנְהֶדְרִיּוֹת. Synedrium duplex fuit, magnum et parvum: סנהדרין גדולה synedrium magnum residebat Hierosolymis tantum בלשכת הגזית in aula judiciaria ex lapidibus caesis et politis exstructa (Mid. c. 5.), et constabat ex uno et septuaginta viris senibus, (qui rotundo vocantur septuaginta, Num. 11, 16. illis Moses praefuit, et sic 71.) prudentioribus et primariis in populo, qui majores causas, ac graviora regni judicia dijudicabant, veluti de bello et pace, de commodis et juribus publicis, de communibus tribuum negotiis, de falso propheta, de summo sacerdote, de judicibus et magistratibus tribuum, et similibus. סנהדרין קטנה synedrium minus residebat in singulis urbibus et locis, ubi centum et viginti cives sive oeconomiae essent, et plures, non autem pauciores, et constabat ex viginti tribus judicibus, qui minora sui loci negotia dijudicabant. His subjunctum erat judicium triumvirale, constans ex tribus viris, qui leviculis dejudicandis erant praefecti, veluti de debitis pecuniariis, de furtis, raptis, damnis illatis, calumniis, infamiis, plagis, et similibus, ut prolixe describitur in principio libri Sanhedrin, et in Majemone, libro de Constitutionibus Judicum Sanhedrin, parte quarta et in libro Arba turim, Tur sive libro חושן המשפט, num. 1. Vide etiam Abbreviaturas nostras in abbreviatura אב"ד. Synedrium magnum sublatum est 40. annis ante vastationem templi secundi, Sab. 15a. Rh. 31a. As. 8a. Sanhedrin sive synedrii majoris crebra etiam mentio apud Targumistas posteriores: veluti in sequentibus, quae ab Elia observata: ושבעין דקלין כל קבל שבעין סביא סנהדרין דישראל et septuaginta palmae contra septuaginta seniores Sanhedrin in Israël, Exo. 15, 27. in TgH. סוכלתני עלמא סנהדרין שובעתי חכימיא דמפרשין prudentiores in mundo judices-sanhedrin, septuaginta sapientes qui explicabant etc. Numer. 21, 18. in TgH. על יתבי סנהדרין דמשה pro assessoribus Sanhedrin Mosis, Ps. 45, 1. Sic Ps. 80, 1. על גלות סנהדרין de exilio Sanhedrin, Ps. 69, 1. in Venetis. ובסנהדרין דחכימיא משבחין יתיה et in consessu judicum sapientum laudabunt eum, Ps. 107, 32. hebr. במושב זקנים in consessu seniorum: וחכימיא יתבי סנהדרין et sapientes assessores synedrii, Cant. 4, 1. בגין זכותא יתבי סנהדרין propter meritum assessorum synedrii, qui occupati sunt in Lege, et illuminant judicium, Cant. 5, 12. ונחת לבבל לסנהדרין et descendit in Babyloniam ad concilium sapientum, Cant. 6, 1. Id non fuit synedrium judicum et magistratus summi, sed collegium doctorum: ויתבא בבית מדרשא עם חברי סנהדרין et sedet in domo doctrinae (schola) cum sociis collegii et reliquis populis, qui auscultant vocem principis scholae, et discunt ab ore ejus verbum Legis, Cant. 8, 13. גלי קדם כל יתבי תרע סנהדרין רבא דעמי notum est omnibus assessoribus portae synedrii magni, populi mei, Ruth. 3, 11. ובועז סליק להרע בית דין דאתרא סנהדרין ויתיב תמן עם סביא et Boas ascendit ad portam domus judicii, in locum synedrii, et consedit illic cum sapientibus, Ruth. 4, 1. סביא מתרע סנהדרין אתבטילו senes ex porta synedrii sublati sunt, Thr. 5, 14. וכל דבעו מני רבני סנהדרין et quicquid petebant a me doctores collegii, Eccl. 2, 10. אנא ורבני סנהדרין ego et doctores collegii magni, ibid. v. 4. in Venetis: ורבני סנהדרין מרי הלכתין ומדרשין דאתיהיבו על ידוי דמשה et doctores sanhedrin collegii magni, periti jurium et doctrinarum, qui dati sunt per manum Mosis, Eccl. 12, 12. in Venet. ומרדכי יתיב בסנהדרין et Mardochaeus sedebat in consessu, quem aptaverat ipsi Esthera in porta regis, Esth. 2, 21. in Venetis: וכד חזא המן ית מרדכי וית טפליא דעסקין בפתגמי אוריתא בסנהדרין cumque vidisset Haman Mordechaeum et pueros operam dantes Legi in consessu quem apparaverat ipsis Esther in porta regis, Esth. 5, 9. in Venet. Et in ejusdem libri Targum secundo, די עליהון יתבין שבעין דינין דינא קדם מלכא שלמה in quibus sedent segtuaginta judices, judicantes judicium coram rege Salomone, Esth. 1, 2. Haec loca Elias annotavit. Sed plura sunt absque dubio: ut Ps. 140, 10. אחיתופל ריש סנהדרי Achitophel caput Synedrii discipulus meus: Item קם מגו סנדרי די ליה surrexit e medio synedrii sui, hebr. מתוך העדה, Num. 25, 7. in Jon.

סנו סַנֵּור[87] *excaecare.* Futur. העיניהון דגובריא האנון דבארעא ההיא תְּסַנֵּור nunquid oculos virorum istorum, qui sunt in terra hac, excaecabis? Num. 16, 14.

[87]) Denomin. a nomine נור lux, quasi *luce privare* dicas. Est igitur obsoleta forma Safel, cui, ut videtur, uti [illegible] Piel et Hithpa. vis inerat notionem nominis in oppositam notionem transvertendi.

סְנוּרְתָּא[88] *cassis, galea:* R. Sal. in glossa talmudica scribit, esse כובע עור תחת כובע המתכת galeam coreaceam sub galea ferrea. In Misna vocatur קסדא cassis, Sab. 62a. Prohibitum in die Sabbatho cum ea exire. Sic Syre וסימו סנורתא דפרקנא et imponite (capiti) galeam salutis, ad Ephes. 6, 17.

סְנַט[89] *vilipendere, despicere, despectui, contemptui habere: irridere, deridere:* והיו הכל סונטין בה et omnes deridebant eam, glossa מליזים אחריה Br. s. 71. אופזים בו קופזים בו סונטים בו ומקטרגים עליה plaudebant super eo, exultabant super eo, ridebant super eo, Br. s. 68. glossa לשון ציחוק וקינטור.

סתטמא, quod in Aruch hic citatur ex Vr. s. 12. id hodie aliter legitur in libris nostris. Si alicubi legitur, erit graecum σύνϑημα.

סִנְטוֹמוֹס συντόμως *breviter, in summa:* כך אמר לי הקב"ה סנטומוס sic dixit mihi Deus συντόμως, in Midr. Cant. 1, 12. et 3, 7. Bemid. rab. s. 11.

סַנְטַר[90] *custos urbis, custos portarum:* המוכר את העיר מכר את הסנטר qui vendit urbem, simul vendit custodem portarum, Bb. 68a. Glossa Santar est העבד הממונה בשער לשמור העיר servus constitutus in porta ad custodiendum urbem. Alii dicunt esse *inspectorem, curatorem, custodem limitum et terminorum agri, item fructuum et damnorum,* Bannwart. Sic in Gem. ibidem explicatur, מאי סנטר בר מחוזיתא quid est Santar? homo denunciationum, i. e. להגיד ולאחויי תחומי השדות של מי זה ושל מי זה ad denunciandum et indicandum limites agrorum, cujus sit hic, et cujus sit iste. In Sanh. 98b. explicatur ex Bb. בר מחוזייתא filius terminorum, qui novit terminos et limites agrorum. Gerson reddit germ. Feldvogt. Sic לשם סנטר שבעיר propter terminorum-curatorem in urbe, Git. 80b. ואתנסבת לסנטרא דקרתא et nupta fuit custodi urbis, i. e. לשומר העיר, Br. s. 17. Vr. s. 34. Item *praetor, judex urbanus.* In Zohar קרא לסנטירא ההוא דעבד דינא בבני נשא תדיר advocavit praetorem istum, qui dicebat jus hominibus jugiter, sect. תצוה in Exod. i. e. שנטר העיר. Et alibi למיהב פתקין לסנטירא ומסתיימי דינין ut dentur literae ad praetorem, et finiantur judicia, Zoh. in Lev. fol. 14b. Scribitur et per ת in medio aliquando. Forte et quaedam ex praecedentibus sic possunt explicari. Sumitur et pro *principe, dominatore:* ut בלשאצר סנטרא דבבל Belschazar princeps Babyloniae MK. c. 4, 8. Guido explicat *signator, cancellarius, secretarius urbis.* Alii putant s e n a t o r e m significare.

סנטיר[91] *hostis, inimicus:* q. שונא נוקם ונוטר. In Br. s. 67. סנטרוי דרומי hostes Romaeorum. In Jalkut legitur סנטיראי דרומאי, et in gl. explicatur לשון שנאה.

סְנְטִרוּת *praemium, merces custodiae:* סנטרך אנא וליח את יהיב לי דסנטרות custos tuus sum, et non das mihi mercedem custodiae, שכר שמירתי, Vr. s. 28. MK. c. 1, 1.

סַנְטוֹר *vestimentum integrum, non scissum: pallium:* נפק לגביה לביש סנטרוי מאי סנטרוי מאנין דלא בזיען egressus est ad eum vestitus integris vestibus. Quid est סנטרוי? Sunt vestes non scissae, i. e. בגדים שאינן קרועין. Sic vertendum מאן, non vas, ut alii: Br. s. 10. Idem extat in TH. Mk. f. 83c. In libello Reschis chochmah, סנטירו בצדדיו qui pallium suum gestat in latere etc., is est ex elatis spiritu, f. 103c. Hoc sensu legitur alibi סנטר.

סַנְטַר *mentum:* כשהוא מפהק היה מניח ידו על סנטרו cum oscitaret, ponebat manum suam super mentum suum, tegendo sc. os, Ber. 24b. Autor Ar. vult esse Nun epentheticum, ut dicitur חנא et חנגא, item קיסא et קינסא. Graece ἀνϑερεών est *mentum,* unde possit esse derivatum, praeposito ס.

סַנַן[92] *colare, percolāre, purgare, perpurgare, depurgare:* Praet. מימרא דיי סַנֵין יתיה verbum Domini repurgavit eum, heb. צרפתהו, Ps. 105, 19. הלא כחלבא סַנֵינְתָּא יתי nonne sicut lac percolasti me? Jobi 10, 10. סַנֵינְתָּא לי conflasti me, hebr. צרפתני Ps. 17, 3. Imper. סַנֵן כליתי perpurga renes meos et cor meum, Ps. 26, 2. Part. ואתר לדהבא מְסַנְנִין et locus auro, in quo conflant illud, Job. 8, 1. Ti. ומסננין את היין בסודרין et colant vinum per lintea, Sab. 139b. in Misna. המסנן את היין או את החומץ או את השכר ואכל את היבחושים או את היתושין והתולעות שסנן לוקה qui percolat vinum, aut acetum, aut siceram, et comedit culices aut muscas et vermes, quos percolavit, vapulat, Maim. in הלכות מאכלות אסורות cap. 2. §. 20. ex Cholin. Hoc est quod Christus objicit Judaeis Matth. 23, 24. Οδηγοὶ τυφλοὶ, οἱ διυλίζοντες τὸν κώνωπα duces caeci, qui percolatis culicem. Vide Talm. Chol. 67. Ithpah. הִסְתַּנֵן *colari, purificari.*

סִנּוּן *colatio, conflatio, purgatio.*

מְסַנֶּנֶת *colum, per quod colatur, qualus,* Sab. c. 20. in Mischna.

סְנִין *purgatum, purum, percolatum:* מן דהבא סנינא היך סימא סנינא prae auro purificato, Pr. 8, 19. סנינא סימא כסף sicut argentum repurgatum, Ps. 12, 7. סנינא מימרך לחדא purum est verbum tuum valde, Ps. 119, 140.

סְנוּנִיתָא, סְנוּנִית[93] *hirundo:* כורכיא וסנונית נטרו ית עדן מיעלהון grus et hirundo observant tempus

[88]) Arab. سنور *militare indumentum ex loris contextum, quod usurpatur pro lorica,* gener. *arma, armatura.* Nonnulli סנוארתא legunt, ubi א vocalis index est. Prave alii סנארתא sine ו.

[89]) Propr. *barbam* (ar. سناط), labra *distorquere* ridendi causa, i. e. maligne ridere, germ. sich etwas in den Bart lachen. Vide Freyt. Lexicon.

[90]) Nonnullis haec vox idem est atque סטנור ὀψωνιάτωρ *obsonator.*

[91]) Gr. est σίντωρ, ορος ὁ *noxius.*

[92]) Arab. سن *defricando mundavit.* Affine est verbo שנן q. v.

[93]) Arab. سنونية syr. ܣܢܘܢܝܬܐ.

adventus sui, Jer. 8, 7. hebr. עגור. Ap. Tos. להביא סנונית לבנה ad adducendum hirundinem albam, Sab. 62a. Chol. 62a. סנוני דבתי hirundines domesticae, דאוכמתי quae nigrae sunt, ibid.

מְסַנָּנָא *aurum purgatissimum:* ממסננא דאופיר prae auro purgatissimo Ophir, Jes. 13, 12. Melius מְסַנְּנָא. Regia מְמַסָּנָא, ubi deest una radicalis.

סַנְיָא *argentum,* sic dictum a *purgando:* מן סניא נביא prae argento electo, Prov. 8, 19. et 16, 16.

סְנַף[94] *conjungere, adjungere, addere, applicare, apponere:* וסנפו בין המומים et ponit eum inter vitiosos, qui sc. vitiosus est. In Pihel סַנֵּף *idem.* הִסְנִיף *idem.* מסוּנָּף appositum, adjunctum.

סְנִיף *furcula.* Dicitur de peculiaribus furculis aureis, quarum usus ad conjungendos panes facierum, Men. c. 11. in princ. היכי סמכי ליה סניפין ללחם quomodo sustentant furculae panem? Vide R. Sal. Exo. 25, 29. ad vocem מנקיתיו, ubi scribit; Targum ejus est מכילתיה.. Sunt autem סניפין furculae, instar clavorum vel paxillorum aureorum, stantes in terra, et in altitudinem ascendentes multum supra mensam, usque ad altitudinem nempe ordinis panum etc. Item *lignum, quod in medio funis, qui manibus serrae alligatus, eam constringit,* Kel. capite 21. Item *junctura, additamentum, appendix:* סניפין עשאום appendices fecit ipsis. Taanijoth 25a. Mentio illic de trabibus brevioribus, quam ut latitudini domus convenirent. Videns hoc quidam Rabbi pius per miraculum effecit, ut חתיכות קטנות frusta quaedam parva ipsis adjuncta continuo exstiterint, et sic justam longitudinem habuerint: אף בבית המשתה עושים אותם סניפים etiam in conviviis faciunt illos appendices, Hor. f. 13b. Scilicet, filios et discipulos sapientum honoris causa assidere faciunt senibus, ut sint ipsorum quasi additamenta: אין עושין אותו סניף עשרה non faciunt eum additamentum ad decem Ber. 47b.

סַנְפִּירִינוֹן, סַנְפְּרִין *adamas,* vide supra in ספף.

סְנַק *lassari, defatigari, lassum esse.*

סָנוּק *lassus, defatigatus.* Hinc sententia proverbialis, גד גדי וסנוק לא quam vide in גד.

סִינּוּק *lassitudo,* i. e. עיפות.

מְסַנְקָן *lassus:* גדי מסנקן sicut hoedus lassus. i. e. עיף; Pes. 3b. Alii aliter explicant.

II. סַנֵּק *subtrahere, subducere, submovere, removere,* idem quod סלק, per commutationem ל et נ. Inde המסנק את הטיט לצדדין qui subducit lutum ad latus seorsim, Mikv. c. 2. Glossa המסלק. Sic סנקין אותן לצדדי המזבח removent ea ad latera altaris, Tam. cap. 2.

סַנְקְלִיטִין σύγκλητος *convocatus: coetus, senatus judicium, consistorium: judices,* σύγκλητοι. Scribitur et סנקליטון et סנקליטוס. In Schir rabba Cant. 3. in fine, אני מניח סנקליטון שלי של מעלה ego constituo senatum meum superiorem, i. e. coelestem. In Vr. s. 13. in fine, גחין ואמר לסנקליטין incurvavit se et dixit ad judices. In Br. s. 8. משל למלך שהיו לו שני סנקליטין ולא היה עושה דבר חוץ מדעתן simile est regi, cui fuit duplex consistorium judiciale, nec fecit quicquam absque scitu ipsorum. In Jalkut 57a. וכל ויי׳ סנקליטין שלו גזרו שירד הברד dominus, et omnes judices ejus decreverunt, ut descenderet grando. Gl. בית דינו domus judicii, consistorium.

סַנְקְלְטוֹרִין *idem:* סנקלטורי פרעה היו מחנקין את ישראל בקירות הבית judices Pharaonis strangulabant Israëlitas ad parietes domus, Pirke R. Elieser cap. 48. Forte melius hic legeretur ספקלטורי **s p i c u l a t o r e s.**

סנקליטיקוס συγκλητικὸς *consiliarius, senator,* Tanchuma f. 74b.

סנקלוס *idem:* In Midr. Tehil. Ps. 80.: Princeps quidam judicabat aliquando veneficos, adulteros, ac homicidas, ואמר לסנקלוס שלו et dixit ad consiliarium suum; tria ista perpetravi ego nocte una. Posset hoc quoque esse ex σύγκελλος *syncellus.*

סַנּוֹקֶרֶת *sella muli,* juxta R. Salomonem in Bk. f. 27b. Ar. exponit *ictum pugni, alapam pugni,* vel *palmae aversae,* ein Maultesch mit der letzten Hand. Pro ea solvebantur judici tredecim sicli poenae loco.

סַנְקֶתֶדְרִין συγκάθεδρος, *assessor consistorii:* משל למלך שהיה לו סנקתדרין simile regi, cui fuit συγκάθεδρος, sine cujus scitu nihil faciebat, Br. s. 8 et s. 49. scribitur סנקתדרים.

סנר סִינָר[95] *succinctorium, femorale: cingulum, cinctura.* Apud Tos.: Decem res ordinavit Esra etc. ושתהא אשה חוגרת בסינר et ut sit mulier accincta succinctorio, Bk. 82a. Vide et Sab. c. 10. in Misna. סינר מפסיק בינו לבינה cingulum distinguit inter ipsum et ipsam, Sab. 13b. Gl. פורצ״יינט שהיא חוגרת בו ומגיע ממתנים ולמטה i. e. succinctum quo ipsa cincta est, et pertingit a lumbis deorsum.

סנריות[96] *cardui dmestici,* juxta Aruch. Legitur in Schevi c. 9. inter herbas coctiles. In quibusdam libris legitur per Gimel סגריות.

סִינוֹרְיָא.[97] Autor Aruch citat ex Jelammedenu, et scribit esse graecum, idem quod שיירה *turma, exercitus.* Ego id in meo exemplari loco citato non reperio.

סנת סוּנִיתָא *mos, consuetudo.* Est corruptum ex Graeco συνήθεια. In Br. אף הדא סוניתא בישא את בעי מילפא הכא etiam hanc consuetudinem malam tu cupis docere hic, sect. 50.

סַנְתִּירָא vide supra in סנט.

סמא[98] *arista, spica aspera:* דמיא לסאסא similis est

[94]) Arab. سنف *vinculo constrixit,* syr. ܣܢܦ *vestem succinxit,* hebr. צָנַף circumvolvit, obvolvit.

[95]) „Convenit cum ζωνάριον et זונרא, sed quum Persae زنار Zenar aliquando pronuncient, hinc aptius סינר per Jod ab hac voce deduci putem.“ Relandus. *) סניס (Kel. c. 10.) σανίς *tabula, asser.*

[96]) Vide notam praec. 86[ui]. [97]) Gr. συνωρίς *bigae,* ut vult C. de Lara.

[98]) Verba autoris Ar. sunt: פירוש הענף שבראש השבולה הנראין כמו מחטין ארוכין עוקצין ועינן חלקים אלא בולטות מהן כעין

aristae, scil. asperitate sua, Chol. fol. 17b. כסאסא רשבולתא sicut arista spicae, Sota 5a. Scribitur cum inserto Aleph סאסא, ad indicandum A primae syllabae.

סָסָא *tinea, vermis vestes erodens*, idem quod סיס ex gr. σής. Huc revocandum et corrigendum, quod in Tg. Ven. legitur, היך ססא למנא sicut tinea vesti est, Pr. 25, 20. quod prave scriptum ססא.

סַסְבִּיל ססב *locustae species*, ע"ין fol. 37a.

ססגן סַסְגּוֹן[99] *taxus*, sic dictus, כי שש ומתפאר בגונים הרבה quia gaudet et superbit in coloribus multis, ut scribit R. Sal., Exod. 25. ex Talm. Sab. 28. Alius, quia sunt ipsi שש גוונים sex colores: sed hic ש et ס sibi mutuo non respondent. Usurpatur pro hebr. תחש: חופאה דמשך ססגונא operculum ex pelle taxi, Num. 4, 6. sic v. 8. וחפאה דְסַסְגּוֹנָא et operculum taxi, ibid. v. 25. וּמשכי דססגונא et pelles taxi, Exo. 25, 5. B. Ar. adducit hoc loco ex Talm. Jeb. 64b. רב אחא בר הונא אחדתיה ססגניתא et explicat; Raf Achae corpus figuratum fuit variis coloribus ex morbo, factus fuit versicolor instar taxi. Sed in nostro Talmud legitur סוסכינתא; et explicatur חולי מעוצר השתן *morbus ex retentione urinae, dysuria*, vel *stranguria*.

סםם סיסמא *signum*. Videtur esse a graeco σύστημον, (q. σύστημα) quod significat *signum consignans:* In Medr. Schemuelis s. 9. ab initio: Rabbi Pinchas nomine Rabbi Ruben dixit; vidistine unquam a diebus tuis, ut homo unus egrederetur ab Aquilone, et alius ab Austro, et conjuncti fuerint inter se invicem (convenerint), אלולי שעשו סיסמא בינידן nisi fecerint commune signum inter se (σύστημον) ubi se convenire debeant? Sic legitur usurpatum hoc vocabulum graecum Marci 14, 44. δέδωκε δε ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν σύστημον αὐτοῖς, quod exponunt: dederat autem eis iste, qui eum tradebat, commune inter ipsos signum. Legitur et apud LXX. Jes 5, 26. et 49, 22. et 62, 10. et Jud. 20, 40. Vel etiam possit esse σεῖσμα.

סַסְמָגוּ *genus cedri corruptioni obnoxiae*, Joma 9. R. Sal. scribit esse genus *tineae* vel *teredinis*, cedro infestae, cedrum quasi serrans, a סס et מגר.

סםן סִיסְנִין *corbes, canistra:* ואי אגבנהו בסיסני si elevaverit ea in corbibus, Bm. 67b. In Sab. 110a. scribitur סיסאני, et exponitur כלי שנותנין בו תמרים *vas in quo ponunt dactylos.*[100]

סיסנא, סיסין vide supra in סיס.

ססף סוספיתא *scoria:* סוספיתא דדהבא scoria auri, in Zohar frequenter. Guido ponit ex Zohar, ססםיתא *velamen, tegumentum:*[101] Legi etiam ססםינא.

ססר סִיסַרְטוֹן *genus vestis vel tegumenti, sisyra, sisurna*, Br. s. 20. In Ar. scribitur ססרנן, quod forte melius. Nam videtur esse graecum σίσυρα, σισύρνα, vel σίσυρνον, quod etiam significat *vestimentum* vel *tegumentum quoddam*. Vide Lexicon Henr. Steph. Et sic lego in TH. Ned. c. 7. סיסרנה eodem sensu.

סעד סְעַד *sustentare, roborare, fulcire, stabilire, confortare, auxiliari*, heb. עזר, סעד, סמך. Praet. עד הכא סְעַדָנָא hucusque auxiliatus est nobis, IS. 7, 12. ובמימר רעותיה סְעַדִינּוּן et verbo voluntatis suae auxiliatus est eis, Jes. 59, 17. אפרא היך מזונא סְעַדִית cinerem quasi cibum comedi, Ps. 102, 10. וחמר סְעַדְתֵּיהּ et vino sustentavi eum, Gen. 22, 37. סעדתנון sustentavi eos, Jes. 63, 5. סעדו לחמא comedunt panem, Ps. 14, 4. Part. סָעֵד בידיה sustinet eum manu sua, Ps. 144, 14. Pl. סָעֲדֵי מצראי sustentantes Aegyptum, Ez. 30, 6. Pahel Part. מְסַעֲדִין להון juvant illos, Esr. 5, 2. Imper. סַעֲדוּ יתי fulcite me, Cant. 2, 5.

Deinde *reficere, fulcire se cibo, edere, comedere, cibum sumere*. Sic respondet heb. אכל: ut סָעֲדֵי עמי סְעַדוּ לחמא comedentes populum meum ac si comederent panem, Ps. 14, 4. Imperat. סעודו וסגודו כל דהיני ארעא comedite et inclinate vos, omnes pingues terrae, Ps. 22, 30. Item סְעַד לִבָּךְ פתא דלחמא fulci cor tuum frustulo panis, Jud. 19, 5. ואסב פתא דלחמא וּסְעָדוּ לִבְּכוֹן et accipiam frustulum panis, et confortate cor vestrum, Gen. 18, 5.

סְעַד, סַעֲדָא et fem. סַעֲדָתָא, סְעָדָא *auxilium, sustentaculum, sustentatio, robur, fulcimentum panis:*

שנים דקות מאד ונקראין סלעין וכבר פירשנו במקום i. e.: „explicatio (vocis כאסא est) frons, quae in superiore parte aristae est, speciem habens *acus* longae erectaeque; neque est adhaerens (ipsi aristae), sed erigens (ab ea) dentium instar. Sunt tenuissimae (illae frondes) vocanturque סלעין. Ceterum (vocem) jam explicavimus suo loco." Quem locum si requirere velis nullibi invenies nisi s. v באבא. In explicanda enim illa voce verba autoris Ar. maxime cum iis conveniunt (praec. cum eam per קנה ut hic explicet) quae hic s. v. כאסא protulit: neque dubium est, quin כאסא et זאזא ab autore Ar. idem habeatur, secundum quam sententiam כאסא vel זאזא forma geminata est cujusdam etymi cum sibilante ב vel ז incipientis. At ego neutram lectionem sanam esse suspicor. Virum enim amplissimum autorem Aruch, me quidem judicante, sana conservata explicatione origo vocis plane latuit. Decurtata enim videtur vox אסאס ex pers. سوزن quod *acum*, מחט ut habet ille, innuit, ut frons tenuissima arboris vel spicae asperae designentur. Scribendum igitur est אזאס vel סוזא, quod eliso נ pro more chaldaeo ex סוזנא vel סוזא ortum est.

[99]) Gr. ὑσγινος *hysginus;* initiali aspiratione mutata in sibilum. Bochartus.

*) סיסטרא, שיסטרא *sericum* δράστις per Metath. Zoh. Gen. 403. דסיסטרא mihi plane videtur i. q. praec. רשי per exeges. שיסטרי דמלכים serica regum. Verba sunt Castellii.

[100]) Vertendum enim est hoc nomen ad ܫܡܫܐ quod syr. *dactylos* (flores dactylorum, fortasse hebr. שושן) denotat.

[101]) Lat. *hispidus, a, um*, i. e. *asper, incultus*. סוספיתא דדהבא aurum hispidum vel *hispida* sc. pars auri i. e. scoria. Hinc etiam pro *tegumento villoso* i. e. *hispido* usurpatur.

סעד לבית מקדשא sustentaculum domus sanctuarii Domini, IR. 10, 12. וכל סעד משתי et omnem sustentationem potus, Jes. 3, 1. אבן סעדא lapis auxilii, IS. 7, 72. וטמישי סעדיך בחבשילא et intinge panem tuum in decoctum, Ruth. 2, 14. R. Sal. scribit Gen. 18, 6.: In Lege, in Prophetis, et in Hagiographis reperimus, דפתא סעדתא דלבא quod panis sit fulcimentum cordis etc.

סְעִיד *idem:* סמך וסעיד fulcimentum et sustentaculum, Jes. 3, 1. סעיד מיכלא sustentaculum panis, Lev. 26, 26. כל סעיד לחמא תבר omne fulcimentum panis fregit, Ps. 105, 16.

סְעוּדְתָא, סְעוּדָה *prandium, convivium, epulum, cibus:* סעודתא דמלכא prandium, cibus regis, IIS. 11, 8. hebr. משאת המלך ferculum regis: ותעביד בעיני ית סעודתא et apparet in conspectu meo cibum aut prandiolum, IIS. 13, 5. hebr. את הבריה cibum: לעת סעודתא tempore prandii, Ruth. 2, 14. hebr. לעת האוכל tempore cibi. Aff. ויהבו בִסְעוּדְתִי et indiderunt cibo meo fel, hebr. בברותי in cibum meum, Ps. 69, 22. Ap. Tos. כל סעודה שאין בה מלח אינה סעודה omne prandium in quo non est sal, non est prandium; alius dixit שאין בה שריף in quo non est offa, Ber. fol. 44a. דברים הבאים מחמת הסעודה בתוך הסעודה אין טעונין ברכה לא לפניהן ולא לאחריהן שלא מחמת הסעודה בתוך הסעודה טעונין ברכה לפניהן ולא לאחריהן שלא מחמת הסעודה לאחר הסעודה טעונין ברכה בין לפניהן בין לאחריהן res quae veniunt propter ipsum prandium in medio prandii, eae non requirunt benedictionem nec ante nec post; quae non sunt propter ipsum prandium, in medio prandii, requirunt benedictionem antequam comedantur; quae non sunt propter ipsum prandium, post prandium, requirunt benedictionem tum ante tum post, Ber. 43. כל המקיים שלש סעודות בשבת ניצול משלש פורעניות quicunque diligenter servat tria prandia in Sabbatho, liberatur a tribus poenis, a doloribus Messiae, a judicio gehennae, et a bello Gog et Magog, Sab. 118a. בעל הסעודה dominus convivii, convivator. De iis quae in prandio observanda sunt, videatur, Majemon in הלכות ברכות cap. 7.

סְעַר *visitare: recensere, numerare exercitum.* Imper. סְעָרוּ כען וחזו recensete nunc et videte, IS. 14, 17. Inf. לְמִסְעַר ית קרויא ad visitandum urbes, heb. לְמִסְעַר לראות ad videndum, unde prave in Venet. IR. 9, 12. למסער בשלם ad visitandum in pace, IIR. Aphel אַסְעַר *visitare, animadvertere.* Praeter. כמא דְאַסְעָרַת sicut visitavi, Jer. 44, 13. ואסערת חובה עלה et visitavi scelus ejus in ea, Lev. 18, 25. Partic. מַסְעַר חובי אבהן visitans peccata patrum, Exod. 20, 5. ומסער חובא על עמא et visitans peccatum, Job. 34, 29. Inf. לְאַסְעָרָא חוב ad visitandum peccatum, Jes. 26, 21. Affix. וביום אַסְעָרוּתִי et in die visitare me, id est visitationis meae, Exod. 32, 34. Futur. אַסְעַר עויתך visitabo iniquitatem tuam, Thr. 4, 22. ואסער עליהון חוביהון et visitabo super eos peccata sua, Exod. 32, 24. Et aliter ואסער עליכון ביהולתא et praeficiam, constituam super vos terrorem, Lev. 26, 16. בעדן דאסער tempore quo visitavero, Jer. 10, 15. וית אחך תִסְעַר לשלם et fratres tuos visitabis in pace, IS. 17, 18. וְתִסְעֲרִנֵּיהּ לצפריא et visitabis eum ad matutina singula, Jobi 7, 18. מן יסער עלוי quis visitabit super eum viam ejus? Jobi 36, 23. Ithpah. Fut. יִסְתְּעַר עליהון visitabitur super eos, Num. 16, 29. Et juxta aliam significationem, וְיִסְתְּעַר לבא דמלכא et perturbatum fuit cor regis, hebr. וישער, IIR. 6, 11. לא יסתערון non visitabuntur, Jes. 5, 6.

סְעָרָא ,סְעַר *visitatio:* וסערא דכל אנשא et visitatione cujusque hominis visitabitur super eos, Num. 16, 29. Vide שְׂעַר.

סְעוּרָנָא ,סְעוּרָן *idem:* עדן סעורן בישתהון tempus visitationis malitiae ipsorum, Jer. 46, 21. Sic Jer. 49, 8. אתו יומי סְעוּרָנָא venerunt dies visitationis, Hos. 9, 7. Regia סְעָרְנָא, quod posset et punctari סְעָרְנָא.

סְעוּרָא *idem:* עדן סְעוּרַת חובוהי tempus visitanis peccatorum ejus, Jer. 49, 8.

Deinde סְעַר ,סְעַר[102] *difflare, turbine, flatu propellere, dispellere, abripere.* Hinc הזורע וסיערתו הרוח qui seminat, et ventus procellosus illud abripiat, dispellat, Kil. c. 5.

אַסְעָרוּת *tempestas.*

סְעָרָא ,סְעָרְתָא *hordeum:* וחחת סערתא הוטי et loco hordei sentes, Jobi 31, 40. Plur. על חטין ועל סְעָרִין super tritico et super hordeo, Joël. 1, 11. ארעא חטין וסערין terra tritici et hordei, Deut. 8, 8. חצד סעורין messis hordei, Ruth. 2, 23. שית סאין דסעורין sex sata hordei ista, Ruth. 3, 17. Vide etiam in שער. Per crasin סִרְתָא, Exod. 9, 31. Jon.

סְעַר *pilus, capillus.* Vide et hoc in שער.

סעת סעותא[103] *stercus, fimus.* Sic adducit Ar. ex Pesikta et explicat per זבל.

סְפַג et in Hiphil הִסְפִּיג *tergere, abstergere spongia: spongia haurire, attrahere.* Convenit graecum σπογγίζω. עד שמספיגין אותו donec abstergant eum, Br. s. 94. מספגין אותו בספוג abstergunt illud spongia: ספוג שהוא סופג את הכל spongia quae tergit omnia, ad se scil. attrahendo et imbibendo: sic quaedam sunt ingenia, quae oblatam quamque doctrinam attrahunt, et instar grati succi imbibunt, etiamsi sint venenata et noxia, Pirke avoth cap. 5. לסופגם במלח ad abstergendum ea sale: sic citat B. Ar. ex Sab. 145a. ubi nunc legitur לסופתם: sed in Seb. c. 6. ולא ספגו במלח. Ithpah. עלה ונסתפג ascendit ex lavacro et abstergit se, Joma 31b. עדיין לא נסתפג דמו hucusque nondum est abstersus sanguis ejus, Ps. 34. in Midrasch, quod *spongiosum* explicat, prave. In Targ. וְיִסְתְּפַג בגרגשתא et abstergatur gleba, Lev. 6, 21. Jon.

II. סְפַג *percuti, vapulare:* סופג את הארבעים vapulare

---

[102]) Denominat. a סְעַר *procella.*

[103]) Commutatis gutturalibus ע et ח idem est atque סחותא hebr. סחה vel סחי *purgamentum, sordes.*

pulat quadraginta plagis, Chol 82a. Tem. c. 11. Kil. c. 8. q. d. *imbibit instar spongiae, devorat* 40. plagas. Vel est idem cum ספק, commutatis literis ejusdem organi ג et ק.

סְפָג *abstersio, abstersorium:* טבילה וסיפוג balneum et abstersio.

סְפוֹג *spongia,* sic dicta, quia ejus usus in *abstergendo* est, graece σπόγγος. ספוג הוא צמר הים שבולעת הכל spongia est lana marina, quae absorbet omnia, ut inquit Rambam, in Avoth c. 5. ספוג שבלע ספוג אם משקין spongia absorbens liquida, Kel. c. 9. ספוג אם יש לו עור בית אחיזה מקנחין בו spongia si habeat corium, quo apprehendi et teneri possit, abstergunt eo, Sab. c. 21. in Misna. ספוג יבש spongia arida, Sab. f. 134. ספוגים של צמר spongiae ex lana, Sab. f. 129b. Sic in ע"ז fol. 18.

סְפוֹגָנִית, סְפוֹגִית *spongiosum, rarum:* הרכות והספוגיות mollia et rara, More lib. 2. cap. 21. Male Guido *densitatem* exponit. פת ספוגנית panis spongiosus, rarus instar spongiae, gl. עיסה שנילושה כמין ספוג Okez. c. 2.

סוּפְגָנִים *lagana, placentae molles et rarae instar spongiae, placentae spongiosae:* כדי לאפות בו סופגנים ad coquendum in eo placentas: סופגנים והדובשנים placentae et mellita crustula, frixa scil. in oleo et melle, Pes. 119b.

אִסְפוֹג, אִסְפּוֹגָא *laganum, collyra, placenta:* ואספוג חד et laganum unum, hebr. רקיק, Exod. 29, 23. Lev. 8, 26. ואספוג פטיר חד et placentam infermentatam unam, Num. 6, 19. Pl. אִסְפּוֹגִין פטירין lagana azyma, Exod. 29, 2. hebr. ורקיקי et placentae tenues. Sic Lev. 2, 4. Num. 6, 15.

סְפַד *plangere, lamentari.* Praet. וְסָפְדַת על בעלה et planxit super marito suo, 2 Sam. 11, 26. וּסְפַדוּ תמן מספד רב et planxerunt illic planctu magno, Gen. 50, 10. וספדו עלוהי et planxerunt super illum, IIR. 14, 18. Part. על חדין סָפְדִין super ubera plangentes, Jes. 32, 12. וספדין בחמשה et plangunt in die quinto, Zach. 7, 5. כמא דספדין על יחידא sicut plangunt super unico, Zach. 12, 10. כְּסָפְדַיָּא sicut lamentantes, Eccl. 12, 15. Infin. לְמִסְפַּד על קטילא ad plangendum super occiso, Eccl. 3, 4. לְמִסְפְּדָא לשרה ad plangendam Saram, Gen. 23, 2. Imperat. וּסְפֻדוּ קדם אבנר et plangite coram Abner, IIS. 3, 31. סְפֻדוּ ואתהמסו plangite et lacerate vos, Jer. 49, 3. Fut. לא תִסְפַּד ולא תבכי non planges nec flebis, Ez. 24, 16. יִסְפְּדוּן ויללון plangent et ejulabunt, Jer. 4, 8. וְיִסְפְּדוּן עלוהי et plangent super eum, 1 Reg. 14, 13. לא תספדון ולא תבכון non plangetis, nec plorabitis, Ez. 24, 23. Ap. Tos. דיספד יספדוניה דיקבר יקברוניה דיטען יטענוניה דידל ידלוניה qui planxerit (mortuum) vicissim plangent eum, qui sepeliverit sepelient quoque eum: qui portaverit, portabitur: qui vocem extulerit (cum ejulatu) idem quoque referetur ei, Mk. 28b.

מִסְפַּד *planctus, lamentum:* וכמספד יאשיה et sicut planctus Josiae, Zach. 12, 11. וּכְמִסְפְּדָא דאחאב et sicut planctus Achab, ibid. Pl. וְעָבֵד מַסְפְּדַיָּא et facit planctus, Am. 5, 16. juxta Veneta. Regia habent singulariter. ואמתינית למרי מספדיא et exspectavi dominos planctuum, heb. ואקוה לנוד et exspectavi ut condoleat aliquis, Ps. 69, 21.

סִפְדָא *idem,* Esth. 4, 3. in Targ. soc.

סְפֵידָא *idem,* Esth. 6, 11. in Targ. sec.

אַסְפְּדָא *idem,* Thren. 1, 18.

הֶסְפְּדָא, הֶסְפֵּד *idem:* אגרא דהספדא דלוי optimum in planctu est exaltatio, scil. vocis, ejulatus ingens, Ber. 6b. ההספד כבוד המת planctus honor est defuncti, Maim. in Hilchos evel cap. 12.

סַפְדָן, סוֹפְדָן *lamentator, qui conductus est ad planctum mortuorum, siticen,* Ber. f. 62a. והקרוב כי אוררי יום הם הספדנים et verosimile est quod אוררי יום sint lamentatores, Aben Esra, Jobi 3, 8. Femin. סַפְדָנִית *lamentatrix.* Istiusmodi lamentatores conducebantur olim ad mortuos plangendos, et publicum ac statum videtur officium fuisse. Celebres ספדנים apud Talmudicos erant בר קפוק et בר אבין, quorum mentio in Mk. 25b. vel בר אובא et בר קיפוף, ut est in Jeb. 103a. vel בר אביו ובר קפוי, ut legit B. Ar. in litera ב, in בר אביו. Planctus autem iste fiebat non clamore et ejulatu, sed praecipue cantionibus et epicediis, ad honorem defunctorum et consolationem lugentium institutis. Ita cum mortuus esset Rabbena, quidam siticen in hunc modum exorsus est suum planctum: תמרים הניעו ראש על צדיק כתמר נשים לילות כימים o palmae commovete caput super justo qui similis erat palmae, insumamus dies et noctes (sc. in luctu). Bar Kippuk interrogatus a Raf Asse, quidnam ipse eo die dixisset, respondit; dixi אם בארזים נפלה שלהבת מה יעשו איזובי קיר לויתן בחכה הועלה מה יעשו דגי רקק בנחל שוטף נפלה חכה מה יעשו מי גבים hoc est: si cedros flamma corripuit, quid fiet de hyssopo prodeunte de pariete; si Levijathan hamo captus est, quid facient pisces in paludibus? si in torrentem inundantem cecidit hamus, quid facient aquae lacunarum? At Bar Abbin, alius siticen, haud decorum putans vocem flammae et hami de justis usurpari, hoc pacto suum planctum incepit: בכו לאבלים ולא לאבידה שהיא למנוחה ואנו לאנחה h. e. deflete lugentes, non vero defunctum: ipse enim est in requie, nos vero in luctu et gemitu. In quo dicto, praeter sensum insignem, observanda quoque est verborum elegantia, in paronomasia vocum אבלים et אבידה, item מנוחה et אנחה. Alius cum funus Rabbae per aquam portaretur: באו רב שלישי' במי' זכור ורחם תעינו מאחריך כאשה מבעלה אל תזניחנו כאות מי מרה ingressa est praecipua pars Israëlis (qui שלישית vocatur) in aquas, recordare et miserere, erravimus a sequendo te, sicut mulier a marito suo, ne rejicias nos, sicut mulierem per aquas amaras (exploratam, et ream deprehensam Num. 5.) Plura videantur in loco allegato ex Mk. In Ber. f. 62a. כשם שנפראין מן המתים כן נפרעין מן הספדנים quemadmodum ultio sumitur de mortuis (si scilic. fuerint peccatores:) sic ultionem sumunt de siticinibus (si scil. dixerint illos fuisse justos). Ex his

patet aliquo modo, quae antiquitus plangendi apud Judaeos fuerit ratio, quae forte serviunt illustrando loco Evangelistar. Matth. 9, 23. Marc. 5, 22. Luc. 8, 41. Vide etiam in חלל in חליל tibia.

סְפָה *colligere*, idem quod אסף. Infin. לְמִסְפֵּי קטמיה ad colligendos cineres ejus, Exo. 27, 3. Forte melius legeretur לְמֵיסַף per transpositionem literarum.

II. ספה, in Ithpah. אִכְּתְּפֵי *metuere, timere*. Praet. אִסְתְּפֵת ודחלת metui et timui, hebr. זחלתי ואירא, Jobi 32, 6. Part. ליח אנא מִסְתְּפֵי מן עשו non timeo ego ab Esavo, Gen. 30, 25. in Jon. Vide et Lev 8, 15. Ap. Tos. frequens est: מִסְתַּפֵּינָא vel מִסְתְּפֵינָא metuo ego: ההוא גברא דהוה מסתפינא מניה vir ille a quo metuebam: מהאי לא תסתפי אלא אסתפי מנבוכדנצר ab hoc non metues, sed metue a Nebucadnezare, Sanh. fol. 94b.

מַסְפֵּי, מַסְפְּיָא *metus, timor, terror*: מִמַּסְפְּיֵהּ ידחלון a terrore ejus pavebunt, Jobi 41, 16. ומן מַסְפְּיֵהּ et prae metu ejus, Jobi 31, 23. Exemplaria sub פ habent Kametz, quasi a forma מַסְפָּא, quae si absoluta statuatur, tunc cum affixo א mutatum est in י.

סְפָה, שְׂפָה, סִפְתָא *labium: ora, fimbria*, i. e. *cujusvis rei extremitas*. Legitur et in TgH. סִפְוָא, Exo. 28, 32. על ספתא דיריעתא in ora cortinae, Exo. 36, 17. quod 26, 4. legitur per ש ab initio: ספתא דלא חכימית labium quod non novi, Ps. 81, 6. In hebraeo est שפת, quod singulare, unde et recte chaldaea vox in singulari numero est legenda, pro qua in Venetis legitur סִפְוָתָא ex fma plurali: מִסִּפְתָא דשקרא a labio mendacii, hebr. משפת, Ps. 120, 2. quod Veneta rursus habent ex forma plurali. Aff. על סִפְתֵיהּ in ora ejus, Exod. 28, 26. מלרע לְסִפְתֵיהּ subter labium ejus, IR. 7, 24. Pl. לפרשא בְּסִפְוָן ad efferendum labiis, Lev. 5, 4. Constr. בלא שִׂפְוָתֵי דנכלו absque labiis doli, Ps. 17, 1. Affix. ובממלל שִׂפְוָתֵיהּ et eloquio labiorum suorum, Jes. 11, 4. בְּשִׂפְוָתֵיהּ בְּסִפְוָתוֹהִי דסכלתנא in labiis prudentis, Pr. 10, 13. labiis suis, Jobi 2, 10. ודעתא שִׂפְוָתָךְ ננטרן et scientiam labia tua conservent, Pr. 5, 2. ושפותך et labia tua, Ps. 34, 14. סִפְוָתַי labia mea, Ps. 51, 17. בְּשִׂפְוָתַי cum labiis meis, Ps. 119, 13. וממלל סִפְוָתְהוֹן et sermonem labiorum suorum, Ps. 59, 13. Ex forma masc. שִׂפְתּוֹי Cant. 4, 3. Ap. Tos. legitur etiam pluraliter, ג׳ סְפָיוֹת tria labia, tres orae, hebr. שפתות, Kel. c. 4.

III. סְפָה, et in Aphel אַסְפֵּי *cibare*, hebr. האכיל. הלעיט. Ti. ספו לי מאליה cibate me ex cauda, Pes. 3b. ספו ליה כתורא cibarunt eum quasi bovem, Ketub. 50a. pro quo alibi legitur אספו Bb. 21a. ספית לבראי ולא משית ידיך cibasti filium meum, et non lavasti prius manus, Chol. f. 107b. מי לא ספיי לך משור של פטם דעברי אתמל an non cibassem te de bove saginato quem apparavi heri, Ibid. 95a. חד ספי מכל מינא ומינא וחד ספי מחד מינא unus cibavit de unaquaque specie, alter cibavit de una duntaxat, Ketub. 61a. ולא ליספו להו בידים ne cibum dent eis cum manibus, Jeb. 114a. In Aruch parvo exponitur germanice ätzen.

ספח סְפוּחַ *calvities*.

סְפִיחִין *sponte ex se vel semine deciduo renascentia*, ut hebr. Pes. 51. Schevi. c. 9.

סְפַט סִפְטָא *arca, scrinium, cista*: שרינהו לסיפטיה solvunt arculas ejus, Sanh. fol. 109b. אותבה בשיפטא ponebat eam in cistam, Sanh. 104a. שדרו בידיה מלא סיפטא דאבנים טובות ומרגליות miserunt per manum ejus plenam arculam lapidum pretiosorum et margaritarum, Tan. 21a. שקלינהו לספטיה accipiunt arcam ejus, ibid. Prave alibi legitur in Talmud טפסא, ubi legendum בספטא in scrinio regis depositum est, Bm. 73b. Ar. scribit arabice quoque dici ספט[104] cista.

סופיטו *supputator, calculator*, gl. בעל חשבון, Jalkut Tehill. f. 111b. Vox corrupta.

סֵפֶל *pelvis, labrum, situla, simpulum*: Apud Tos. המוכר את המרחץ לא מכר את הנסרים ולא את הספלים qui vendit balneum, non vendit simul asseres, neque pelves, Basra 67b. ספלים של כסף pelves argenteae, Suc. c. 4. in Misna. In Targum תלתות הינא תקריב בסיפלי לנסוכא tertiam partem Hin offeres in simpulo pro libamine, Num. 15, 7. in Jon. B. Ar. citat quoque ex TgH. Exo. 24, 10. pro hebr. באגנות: sed id hodie non extat in nostris libris.

סוּפְלִין *grana, nuclei dactylorum*: לצמרא ליתי תלתא גריבי סופלי ad febrim sanandam afferent tres mensuras nucleorum dactylorum, Git. fol. 69b. הני סופלי לחיותא היכי שדינן haec grana dactylorum quomodo bestiis projicimus in die festo, Beza 21b.

סְפְלְנִי *splenium*, idem quod alibi אספלנית, d. q. in litera א. In TH. in fine Kil. יהב ספליני דמרטוט דעמר על חדא וספלני דמרטוט דכיתן על חדא qui imponit splenium ex frusto lanae uni, sc. plagae, et splenium ex frusto lini alteri, plagae.

סְפַם *labrum oris superius, aut ejus barba, quae dicitur mystax*. Cum aff. ולא ספר סִפְמֵיהּ et non rasit mystacem suum, IIS. 19, 24. Vide שפם.

סְפַמְיָא *Sephamia*, Obad. v. 20. Respondet hebr. ספרד, quo Judaei *Hispaniam* hodie nominant. At sic a Propheta acceptum non esse, res ipsa loquitur. Nec certum est, an Chaldaea illa vox Hispaniam denotat, cujus nomen per נ in medio scribitur, et sic Syre, מא דאזל אנא לְאַסְפַּנְיָא quum proficiscar in Hispaniam, ad Rom. 15, 24. graece εἰς τήν ἱσπανίαν. Quia vero Rabbini sentiunt, Vespasianum, et postea Adrianum, captivos Judaeos in Hispaniam traduxisse, inde vocem ספרד, et similiter ipsi respondens nomen Chaldaeum, de Hispania interpretantur. Commentatores scribunt אספמיא, addito א ab initio, ut vulgatae appellationi magis conveniat: In Br. tamen etiam legitur ואסיא ואספמיא et Asia et Ispa-

104) Spectat ad vocem سَفَطٌ, quae *quasillum, canistrum*, in quo vestes collocantur; item *vascula cui imponuntur condita* significat.

mia, quod pro Hispania illic accipiunt. In Medr. Ps. 24. enumerantur septem maria, super quae terra Israël fundata est, inter quae etiam recensetur ימא דאספמיא והיא ימא דחמין mare Ispamiae, quod est mare Chammin, pro quo tamen alibi legitur אפמיא, unde videtur non dici illud de mari His panico.

סְפַן[105] *tegere*, *operire*, ut hebraice. Talm. בדספנא מארעא quando obtectum est terra, Chol. 58a. Beza 7a. אין כל בריה סופנה et nulla creatura tegit eam, sc. terra, h. e. sepelit eam, Ketub. 72a.

סְפָנָא *conclave*, *tabulatum*, *tabulis ligneis tectum*: דגני בספנא qui jacebat in conclavi suo, Sanh. 108b. R. Sal. בחדר ספון. Gerson „in limine," ut sit idem quod hebr. סף.

סְפִינָא, סְפִינְתָא[106] *navis*, proprie magna et *tecta*, hebr. אני: ut ספינא עבד מלכא navem fecit rex, IR. 9, 26. עם ספינתא דחירם cum nave Chiram, IR. 10, 22. Constr. ארי סְפִינַת אפריקא ecce navis Aphricae, ibid. Pl. חלפון עם סְפִינַן transiverunt cum navibus, Jobi 9, 26. juxta Regia, in quibus tamen pro עם legitur הֵין, quod vitiosum. Est autem legendum הֵיךְ quasi, quomodo Vulgata latina habet, „quasi naves," et sic mox in sequenti membro כנשר quasi aquila, Targ. היך נשרא. Veneta habent אַלְפַיָא, quod idem: שויאו נכסיהון בספינן posuerunt divitias suas in navibus, Jud. 5, 17. ויחבנך בספינן et reducet te navibus, Deut. 28, 68. Emph. בִּסְפִינָתָא in navibus, IR. 22, 50. Constr. עבד סְפִינַת אפריקא fecit naves Aphricae, IR. 22, 49. Aff. משוטי סְפִינָךְ remos navium tuarum, Ez. 27, 6. Et forma masculina, בִּסְפִינֵי חשבחתהון in navibus laudis vestrae, id est laudatis, Jes. 43, 14. Aff. ויחתון מִסְפִינֵיהוֹן et descendent de navibus suis, Ez. 27, 29. Ap. Ros. חבל לה לספינה שהלכה לה ולא נתנה המכס vae navi, quae abit, et non dedit tributum, in Debar. rab. s. ואתחנן. Vae homini qui abit ex hoc mundo sine tribulationibus. Id in Talmud ע״ז f. 106b. ita exprimitur; ווי לה לאילפא דאזלא בלא מכסא vae navi quae abit sine tributo.

סַפָּן *nauta*. Plur. סַפָּנִין וכל פרנסי ימא nautae et omnes gubernatores maris, Ez. 29, 29. גברין סַפָּנִין viri nautae, IR. 9, 27. Emph. ודחילו סַפָּנַיָא et timuerunt nautae, Jon. 1, 5. רב ספניא magister nautarum, Jon. 1, 6. Constr. נחתי סַפָּנֵי ימא descendentes in naves maris, Jes. 23, 1. סַפָּנֵיהוֹן הוו ביך שיטין et nautae tui fuerunt inter te remiges, Ez. 27, 9. Talmudice ואתו הנך סַפּוֹנָאֵי et venerunt isti nautae, Bm. 84b. cujus singulare esset סַפּוֹנֵי. Alibi: רוב ספנים חסידים plerique nautae sunt pii, TH. Kid. in fine. Propterea nempe, quia continue sunt in periculis magnis.

II. סַפֵּן *honorare*, *in honore et respectu habere*: ולא סַפֵּנַת יתהון et non honorabat, respect abatipsos, non honorifice, sed contemptim eos habebat, sc. regina Vasti consiliarios regis, Esth. 1, 12. in Targ. sec. גברי עלמא לא ספנית potentes hujus mundi non in honore habui, Esth. 7, 10. in Tg. sec. Hinc Guido *contemnere*, *despicere* exponit, perperam. ולא ספנוהו neque honorabant ipsum, Bemid. rab. fol. 231d.

ספין, ספון[107] *reputatus*, *in honore*, *existimatine et dignitate habitus*, *honorabilis*: כשהיה בנו של מלך אצלי שהיה המלך כותב אגרת לי והיה זקוק לי והייתי ספון בפניו quamdiu erat filius regis apud me, rex scribebat ad me literas, atque erat mihi conjuctus, et ego eram reputatus apud ipsum, Sr. s. 20. Sic quidam explicant illud, בבתיכם ספונים in domibus vestris honoratis, Hag. 1, 4. מאן חשיב ספין מאן רקיע quis habetur aestimatus, quis resartus? Mors nullam differentiam facit inter homines, abripit omnes aequaliter, in quacunque dignitate sint constituti, Mk. f. 28a. שלא היו ספונים וחשובים quae non fuerunt reputatae et aestimatae, praestantes, Gen. 37, 1. in Raschi.

סוֹפִינָא[108] *hasta*, *lancea*, *ferum* scil. *ligno infixum*: Affix. ומתקל סוֹפִינֵיה et pondus lanceae ejus, hebr. קינו, IIS. 21, 16. Kimchi notat, et arabice lanceam dici אלקנה, origine hebraca.

ספון[109] *sapo*. Citat B. Ar. ex Bk. 93b. et Nid. 91. In priori loco invenio scriptum צפון. In posteriori non reperio. Addit Ar., arabice quoque vocari צבאון.

ספוני[110] *nomen piscis marini*, idem quod חלזון, Meg. f. 6a. Sic citat Ar. In Talmud legitur per ש. Vide in חלזון, in sig. 4.

סַפַּם סִפְסָא *scelus*, *nefas*, *pollutio*: In Zohar in Gen. מי יעלה בהר יי וגו׳ ולבתר אהדר ופירש נקי כפים וגו׳ דלא עביד בידוי ספסא „quis ascendet in montem Domini etc.?" Ps. 24, 3. et postea repetit, et exponit illud (dicendo), „insons manibus etc." qui non facit manibus suis scelus vel pollutionem, Col. 266.

סְפִיסְטָה, סוֹפִיסְטָן σόφος *sophista*, *homo callidus*

---

[105]) Convenit cum hebr. צפן q. v. in lexicis hebraeis.

[106]) Hebr. ספינה ar. سَفِينَة syr. ܣܦܝܢܬܐ A. n. qui hanc vocem ad verbum praec. ספן vertit, in ea talem navem respicit, qualem Caesar et Plin. *tectam*, Cic. *constratam*, et Graeci κατάφρακτον vocant.

[107]) Nonnulli hanc vocem ad gr. vertunt σπάνιος *rarus*, *paucus*.

[108]) Gr. σιβύνη *telum*, *jaculum*, *spiculum*.

[109]) Vox gr. σάπων plane conservata. Syri ea adjecto א ex more aramaeo utuntur dicentes ܣܦܘܢܐ.

[110]) Gr. ζωόφυτα, τά, *ostrea*, quae mediae sunt naturae inter animalia et plantas. Ita et de חלזון, quod, ut in Talmude (Meg. 6b.) docetur, idem est atque ספוני, in libro יצירה (in praefat. fol. 18a.) legitur: הנה חלזון הלזון אי אפשר לעמוד עליו אם הוא מכלל הדגים או מכלל הצומח כי הוא חי ומתנועע אינו מחליף מקומו כי הוא נעוץ ותקוע בארץ i. e. de חלזון (ostrea) non potest certo statui, an ad pisces, an vero ad plantas sit referenda; nam est vivens, mobilis, neque tamen locum suum mutans, quia terrae infixa et affixa manet.

et prudens, consiliarius, a sapientia dictus: אמרו ליה סופיסטה dixerunt ipsi sophistae ejus, id est principes et consiliarii ejus, TH. Schevi c. 9. Sic quoque legendum, אתצידון יהודאי בהדין ספסטא capti sunt Judaei per istum sapientem: in MK. c. 11, 1. Pl. סוֹפִיסְטָנִין sophistae.

סַפְסָל[111] *sedes, sella, sedile:* Pl. סַפְסְלִין אסתדרו sedilia fuerunt ordinata, Gen. 15, 17. in TgH. Ap. Ros. יושב על גבי ספסל insidet sellae.

סַפְסַף vide mox in ספף.

סיפוסקא. Adducit Aruch hinc duo exempla: primo ex Pes. 42. sed illic non reperio: deinde ex Git. 56b. אשקיה מיא דפארי למחר מיא דסיפוסקא למחר מיא דקמחא potarunt eam aquis furfuris, crastino die aquis Sipuska, perendie aquis farinae. Aruch explicat פסולת הסולת *rejectitium similae,* quod alias vocatur פת קיבר panis crassus et impurus, furfuraceus. In textu talmudico pro eo nunc legitur סיפקא in glossa סיפוקא, et explicatur סובין גסין קמח מעורב בהן *furfures crassi mixti cum farina.*

סַפְסַר[112] *ensis, gladius:* וְסַפְסְרָא מדאה et ensis persicus pendebat a latere ejus, Esth. 8, 15. Plur. דְסַפְסְרֵי אנון שנוי quorum dentes sunt gladii, Prov. 30, 14.

Deinde סַפְסַר[113] *institor, propola, qui emit et statim iterum vendit:* בתגר ספסר שנו de mercatore, qui emit et statim vendit, differunt Doctores, Bm. 51a. *proxeneta,* idem quod סרסור, Ibid. f. 63b.

סַפְסְרוּת *licitatio,* ibid.

ספף סַף, סִפָּא *limen, postis:* ומשח ית ספא דתרעא et mensus est limen portae, Ez. 40, 6. ויח ספא חד et limen unum, ibid. ספא לספא de limine ad limen, IIR. 20, 21. i. e. ab uno limine domus plena erat usque ad limen aliud, ab uno angulo in alium, hebr. פה לפה, ab ore ad os, id est tanta copia, ut ora hominum vultusque se invicem contingerent. Plur. על תרין סִפַּיָא super duos postes, hebr. המזוזות Exod. 12, 7. Constr. בְסִפֵּי ביתך in postibus domus tuae, Deut. 6, 9. Aff. במתנהון סִפֵּיהוֹן cum ponerent limina sua, Ez. 43, 8.

סִיפּוּף *umbraculum,* juxta Guidonem. Hinc citat Ar. ex Jelam. וישב יעקב, sed non explicat ולא יהיה לי סיפוף של חרובין בארץ ישראל. In Aruch manuscripto exponitur germanice פושן, quod non assequor. Vide supra in ordine סטס.

סַפְסֵף[114] *pilos evellere,* Talm. נזיר שגילח וכו׳ או שספסף כל שהוא חייב naziraeus qui radit etc., aut evellit tantillulum pilorum, reus est, Naz. 39a. in Misna. מירט תלש סיפסף כל שהוא glabrans, evellens perdens pilos quantuloscunque, ibid. pag. 2.

סיפסוף *fructus serotini, viles, exiles.* In TH. in Sota 24b. in Gemara: Dixit Rabbi Jonathan: יפה ספסוף שאכלנו בנערותינו מפנקרסין שאכלנו בזקנותינו melior fuit ספסוף, quae comedimus in pueritia nostra, quam פנקרסין, quae comedimus in senectute nostra. Glossa dicit esse פירות *fructus.* Idem legitur ibidem in Pea c. 7. mox ab initio, ubi gl. הוא הגרוע שבפירות האילן הנשאר להתבשל בסוף. Videtur idem esse, quod supra סייפות in סוף.

סְפַק *plaudere, complodere, percutere,* et de manuum complosione dicitur tantum. In Beza c. ultimo, ubi conjunguntur מטפחים ומספקין, scribunt Hebraei; טפח dici de complosione manuum inter se: ספק *de percussione manus super femur.* Praet. חלף רשיעי סַפְקִנוּן loco improborum percutit eos, hebr. ספקם, Jobi 34, 26. וְסַפְקִנוּן לידוהי et complodit manus suas, Num. 24, 10. Legitur hic per literas transpositas סַקְפִּנוּן, sed cum hebraice sit וַיִּסְפֹּק, praestat sic similiter in Chaldaeo legere: סַפְקוּ עלך ידיהון complodunt super te manus suas, Thr. 2, 15. Futur. יְסַפֵּק עליהון plaudet super eos manibus suis, Jobi 27, 23. Part. ביננא מְסַפֵּק inter nos complodit, Jobi 34, 37. quae duo posteriora sunt ex forma Aphel.

סִפּוּק *complosio manuum.*

II. *absolvere, finire,*[115] *deficere, consumi, desinere, cessare,* pro כָּלָה: ut סַפְקוּ בדמען עיני defecerunt prae lachrymis oculi mei, Thr. 2, 11. Vide et in seq. sign.

III. סַפֵּק vel ex altera forma Pohal סוֹפֵק *sufficere, sufficiens esse, sufficienter, sufficientiam largiri, suppeditare.* Praeter. סַפֵּק צרכיהון suppeditavit necessaria ipsorum, Deut. 32, 10. Exemplaria habent סַפֵּק, quae forma Hebraeorum est: סַפֵּק לך צורכך sufficienter suppeditavit tibi necessaria tua, Deut. 2, 7. Jon. סופיק ex altera forma: אנא סוֹפֵיקִית צרכיכון ego suppeditavi necessaria vestra, Hos. 13, 5. סוֹפֵקַת ידי plausi manu mea,[115a] Job. 31, 25. ואנון סַפִּיקוּ למיכל illi autem sufficienter comederant, vel absolverant comedere, ex praecedenti significatione, in Hebraeo enim est כלו, IR. 1, 41. Sic כד סַפִּיקוּ גמליא למשתי cum sufficiens fuisset camelis bibere, id est cum sufficienter bibissent, Gen. 24, 22. heb. כאשר כלו cum absolvissent, Jon. ex forma Part. Kal סָפְקָן. Sic enim legendum, non סַפִּיקָן, ut punctatum est, quod aliud significat, ut sequitur infra: Part. מזוניה מְסַפֵּק cibus ejus sufficiens est, Jes. 33, 16. וּמְסַפְּקָא להון אם אנון קימין et sufficit illis, si modo ipsi vivant vel, complodit quaeque super ipsos (manus) num adhuc vivant vel, dubia est quaeque de ipsis, num etc. Thr. 5, 3. Vide et Eccl. 9, 10. Ez. 27, 3. Lev. 14, 21. Jon. מְסַפְּקֵי מיכלי suppeditantes victum meum. Hos. 2, 5. Infin. מִלְסַפְּקָא צָרְכָךְ a suppeditando necessaria tua, Jes. 58, 13. Fut. לָא יְסַפֵּק לנא non sufficiet nobis mons Ephraim, Jos. 17, 16.

---

111) Lat. subsellium. Alii vocem per transpositionem literarum ס et פ ex gr. σφέλας, i. e. scabellum ortam esse putant.

112) Extrito μ gr. esse volunt σαμψήρας.

113) Vox mere ar. سمسار syr. ܣܦܣܪܐ.

114) Propr. *extremam partem,* quasi *finem* (סוף) *pilorum abscidere.*

115) Transpositio literarum est pro פסק *abscindere,* i. e. *finem* rei facere.

115a) Pertinet ad ספק I.

Ex altera forma אם יְסוֹפֵּק עפרא דשומרון si suffecerit pulvis Samariae, IR. 20, 10. ולא יסופק להון et non sufficiet ipsis, Zach. 10, 10. עד דִיסַפְּקִין למשתי donec sufficiens fuerit ipsis bibisse, donec sufficienter biberint, Gen. 24, 19. הֲיִסַפְּקוּן להון num sufficient ipsis, Num. 11, 22.

Rabbini frequenter hoc sensu utuntur eo in Hiphil הִסְפִּיק. Hinc illud החוטא ומחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה qui peccat et peccare facit plures, non suppeditant in manus ejus facere paenitentiam, Sanh. 107b. man gibt ihm nicht Raum oder Platz. Ex Ithpah. שאנו משתפקין מהן quibus sufficientia suppeditatur nobis, quibus sufficienter frui possimus, Sanh. 108a.

סוּפְקָנָא *sufficientia:* וספקנא דחלבא et sufficientia lactis, hebr. ודי חלב Prov. 27, 27. דבשא משכחת אכל סִפְקָנָךְ mel inveniens, comede sufficientiam tuam, Pr. 25, 16. ubi in Venetis mendose legitur הוּפְקָנָה.

סֶפֶק, הַסְפָּקָה, הִסְתַּפְּקוּת *idem*, Rab.

סִפּוּק *idem:* ספוק צרכיהון sufficientiam necessitatis vestrae, Jer. 31, 2.

סַפִּיקָא *sufficientia, sufficiens potestas:* איח ספיקא בידי est sufficiens potestas in manibus meis, hebr. לאל ידי, Gen. 31, 29. Jon.

IV. סָפֵק, סַפֵּק, הִסְתַּפֵּק[116] *dubitare, dubium esse, haesitare, in dubium vocari.*

סָפֵק *dubium:* adverbialiter *dubie, fortasse.* Pl. fem. סְפֵקוֹת *dubia, quaestiones dubiae et controversae:* כשיתחדשו לו הספקות quando renovantur, seu nova obveniunt ipsi dubia: ותמלט מספקות גדולות et liberaberis ex dubiis maximis: ספק נפשות dubium animarum, i. e. res, sive morbus, vitam in dubio ponens, periculum vitae: כל ספק נפשות דוחה את השבת omne dubium vitae pellit Sabbathum, id est licet ipsi in Sabbatho mederi, etiam cum violatione Sabbathi, Joma 83a. בזה גם כן ספקות עמיקות in hoc etiam sunt dnbia profunda.

סִפּוּק *analogia.*[117]

מְסוּפָּק *analogum, amphibolon, ambiguum, anceps:* שם המסופק nomen analogum, quod dicitur de duabus vel pluribus עצמיות entitatibus, propter rem aliquam in qua communicant, et tamen res illa non concurrit ad veram constitutionem unius illarum: ut, Petrus dicitur de certo aliquo et noto, item de certo Petro mortuo, item de figura aut imagine alicujus Petri picta, aut facta ex ligno vel lapide.

מִסְתַּפֵּק *dubie dictum, dubium, amphibolon:* שם משתתף או מסתפק nomen aequivocum vel amphibolon.

הִסְתַּפְּקוּת *amphibologia.*

V. סָפַק[118] Talm. *ligare, alligare:* ספקה בחבל או בגמי תחת הסיפוק מותר (vitis) ligata fune aut junco, sub ligatione ista licitum est, id est, si palmites vitis breviores sint, quam ut ab una arbore ad alteram se extendant, tunc fune aut vimine alligäre alteri arbori licet, et sub ista ligatione in terra aliud quid seminis serere licitum est: Kil. c. 6. ושניהם מספקין את הקנים et ambo ligant ridicas sive statumina vitium, Räbstecken, Bm. 103. מספקו בחוט ligat illud filo, Parah c. 12.

סִפּוּק *ligatio*, ut in praeced. exemplo.

סיפקא, סיפוקא vide supra in ספס in סיפוסקא.

ספיקטורין. Legitur in Jalkut f. 58b. ex Pesikta. B. Ar. in ordine סקף citat סקפטורין, et exponit פקידים *praefectos.*

סְפִיקוּלָא, ספיקלא, אספיקולא *s p i c u l à*, *spiculatio, occisio,* quod aliquando satellitum, qui spiculatores erant, erat officium: וכד הוה שמע ברת קלא אמרה ספקולא הות מתצדא ונלכדה, i. e. quando autem audiebat oraculum dicens, spiculatio: tunc venatione fuit capta avis, Br. s. 79. Et alibi מלך בשר ודם יושב בדין בזמן שהוא נותן דימוס כל העם מקלסין אותו ובזמן שהוא נותן ספיקלא אין כל בריה מקלסת אותו i. e. rex carnalis quando praesidet in judicio et dat sententiam gratiae, omnes homines laudant ipsum: quando autem dat spiculationem (senteutiam mortis) nec ulla quidem creatura laudat ipsum, TH. Ber. cap. ult. Vr. s. 24. מלך בשר ודם יש לו ספקולא rex carnis et sanguinis habet spiculationem, Bem. rab. s. 7. Gl. עונש מיתה poenam mortis.

Deinde ספיקלא s p e c u l u m, *lucerna:* אפילו נתון בספיקלא etiamsi positum sit in lucerna. Gl. עששית, TH. Sab. c. 1.

סְפִּקְלָטוֹר, סְפִיקְלָטוֹר s p i c u l a t o r, ξυστοφόρος, *spiculum gestans.* Sic dicti sunt satellites principum, quibus etiam sontes tradebantur occidendi. Cornelius Tacitus: „Dilapsis spiculatoribus caetera cohors non aspernata concionantem.“ Dicitur et speculator, a speculando: unde autor Glossarii veteris; speculator ἐπόπτης, κατάσκοπος. Julius Firmicus lib. 8. cap. 26. „Speculatores faciet, qui nudato gladio hominum amputant cervices.“ Illi hodie dicuntur Carnifices. Seneca lib. 1. de Ira, c. 16. „Tunc Centurio supplicio praepositus, condere gladium speculatorem jubet.“ Et lib. 3. de Benefic. cap. 25. de servo, qui pro domino suo mortem oppetiit, inquit: Speculatoribus occurrit, nihil se deprecari, quo minus imperata peragerent, dixit et deinde cervicem praebuit. Vide Just. Lips. ad I. Histor. Pl. רב סַפּוּקְלָטוֹרַיָּא praefectus speculatorum, Gen. 37, 36. in Jon., pro quo Onk. habet רב קטוליא praefectus occisorum sive carnificum, hebr. שר הטבחים principi satellitum, quorum sc. officium erat etiam sontes capitali supplicio afficere, ut Onkelos innuit.

[116]) Forma intensiva verbi ספק *claudi obturari, operiri;* hinc *dubitare* i. e. rem *opertam* non satis agnoscere.

[117]) Confuse ab A. n. haec et sequens vox sub ספק IV. tractantur. Pertinent enim ad ספק III., cui notio inest *sufficiendi* vel *augendi,* unde ad *analogiam* translatum est, qua sententia vel experientia exemplis confirmatur i. e. *augetur*, ut ad persuadendum *sufficiat.*

[118]) Conferri potest cum gr. σφηκόω *e lato et crasso in angustum contraho; constringo, cingo.*

TgH. habet סְפִיקוּלְטוֹרְיָא. Legi posset סְפִיקְלַטְרְיָא. Rabbini dicunt סְפַקְלָטוֹרִין. Vide et in lit. א.

סְפָקְלָר specular, *speculare, speculum:* סְפַקְלַרְיָא טהורה speculare mundum, clarum: inde illud, כל הנביאים נסתכלו בספקלריא שאינה מאירה משה רבנו נסתכל בספקלריא המאירה omnes Prophetae viderunt per speculum illucidum, at Moses doctor noster vidit in speculum lucidum, Jeb. 49. ספקלריא מלוכלכת speculum inquinatum, מצוחצחת nitidum. Pluralis סְפַקְלַרְיוֹת specularia.

סְפַר[119] *numerare, annumerare, dinumerare, enumerare: narrare, enarrare, recensere,* hebr. Ap. Tos. sequente אחרי, in malam partem fere usurpatur: ut כל המספר אחרי המת כאילו מספר אחרי האבן quicunque narrat aliquid post mortuum (h. e. qui convitiatur mortuum) perinde est ac si insectaretur lapidem, Ber. 19a. Sic ibid. כל המספר אחרי מטתן של תלמידי חכמים נופל בגהנם quicunque insectatur, vel conviciatur discipulis sapientum post obitum ipsorum, descendit in gehennam. Significat sic *conviciari mortuis,* vel *mortuos flagellare.*

סְפַר, סִפְרָא *liber,* ab *enarrandis* et *recensendis* rebus dictus: כִּכְתָב ספר משה secundum scripturam libri Mosis, Esr. 6, 18. בִּסְפַר דכרניא in libro memoriarum, Esth. 4, 15. כתיבין על סֵפֶר פתגמי יומיא scripta sunt in libro verborum dierum regum Israel, IIR. 14, 28. ספרא דאוריתא אשכחית librum Legis reperi, IIR. 22, 8. ספרא יהב לי librum dedit mihi, v. 9. יתמחון מִסְפַר דכרן חיא deleantur ex libro memoriali vitae, Ps. 69, 29. Aff. מחני כען מִסִּפְרָךְ dele me nunc ex libro tuo, Exod. 32, 32. אמחניה מִסִּפְרִי delebo eum ex libro meo, Exod. 32, 33. Plur. וְסִפְרִין פתיחו et libri aperti sunt, Dan. 7, 10. בְּבֵית סִפְרַיָּא in domo librorum, Esr. 6, 1.

ספר, ספיר *numerus, numeratio.* In Talm. Kel. ab initio, inter patres pollutionum recensetur quoque, המצורע בימי ספרו leprosus in diebus numerationis suae. Id B. Ar. et caeteri Hebraei exponunt de septem illis diebus, quibus leprosus, post curationem et mundationem suam, extra tabernaculum suum habitare cogebatur, ut est Lev. 14, 8, 9.

סָפֵר, סָפְרָא, סַפְרָא *librarius, librorum peritus, literator, literatus, legis peritus, scriba, notarius,* hebr. סוֹפֵר. In Tg. saepe etiam respondet Hebraeo נביא Propheta. Esra Propheta et scriba vocatur a rege Artaxerxe, ספר דתא די אלה שמיא גמיר scriba Legis Dei caelestis perfectissimus, Esr. 7, 12. ושמשי ספרא et Schimschai scriba, ὁ γραμματεὺς, Esr. 4, 8. ושריה ספרא et Seraja scriba, hebr. סופר, IIS. 8, 14. ספרא דמלכא scriba regis, IIR. 12, 10. ביד כל ספר וכל מליף per manum omnis scribae et omnis doctoris, IIR. 16. 13. hebr. נביא Prophetae. Sic דין וספר judicem et scribam Jes. 3, 2. Item וספר מליף שקר et scriba docens mendacium, Jes. 9, 14. i. e. Legis divinae peritus eamque publice docens. על ידוי משה ספרא רבא per manum Mosis scribae magni, Cant. 1, 2. Pl. היכא סָפְרַיָּא ubi sunt scribae? Jes. 33, 18, hebr. ספר scribae: סיעת ספריא caetus scribarum, hebr. חבל נביאים liga prophetarum, IS. 10, 10. האף שאול בספריא num etiam Saul inter scribas? hebr. בנביאים inter prophetas, ibid. v. 11. כהניא וספריא sacerdotes et scribae, heb. והנביאים, Jer. 26, 7. Ap. Tos. ספר מתא scriba civitatis, notarius, Bb. 21b. glossa לבלר. Deinde apud eosdem סופר scriba, saepissime idem est quod מלמד תינוקות praeceptor puerorum, qui docet eos legere et scribere. Plur. סוֹפְרִים scribae, apud Rabbinos. Elias scribit, hoc nomine significari sapientes, qui specialiori nomine vocantur רבנים Rabbini, magistri, doctores Legis. Unde idem est, quando dicunt מדברי סופרים ex verbis scribarum, et מדרבנן ex Rabbinorum autoritate, a Rabbinis. Hinc etiam apud Masorethas תקון סופרין aptatio, ordinatio scribarum, vel Rabbinorum de quo vide in תקן. In tractatu talm. Kid.: Quare prisci vocati sunt סופרים? etc. Vide locum in Tiberiade nostra cap. 8. קנאת סופרים תרבה חכמה aemulatio scribarum, (i. e. studiosorum) auget sapientiam, Bb. 21 a.

ספרא וספרי duo libri sunt. Siphra alias vocatur תורת כהנים comment. in Leviticum. Vide Bibliothecam nostram Rabbinicam.

סִפּוּר *narratio, enarratio, historia.* Plur. סִפּוּרִים historiae, Rab. Apud Logicos est *praedicatio:* הספור והמסופר praedicatio et praedicatum, vel id de quo aliquid narratur, enunciatur, vel praedicatur.

סִפּוּרִי *enunciativum:* מאמרים ספוריים orationes enunciativae.

סְפִירָה *numeratio:* ספירת העומר numeratio manipuli, in precib. Judaeorum. Sic autem vocatur *intervallum dierum quinquaginta inter Pascha et Pentecosten,* ex Lev. 23, 15.: וספרתם et numerabitis vobis dies a postero die Sabbathi, a die qua obtuleritis עמר omer elevationis, septem hebdomades plenae erunt, adde et v. 16. Pl. סְפִירוֹת numerationes. Apud Cabalistas, עשר ספירות decem numerationes. Sunt decem positiones primae, et mysticae, de proprietatibus, notionibus sive attributis divinis, suntque generalia fundamenta, super quae tota theologia cabalistica aedificata est, per quorum rectam cognitionem, ad intima theologiae cabalisticae, ejus studiosi penetrant. Sic quidem hic communiter reddunt ספירות numerationes. Sed autor Praefationis in librum Schaare ora vult eas sic dici a *luciditate* et *splendore.* Sic enim scribit: Cabalistae tradiderunt, et ordine disposuerunt nobis proprietates divinas, vocaruntque eas ספירות על שם הזכות והבהירות מלשון לבנת ספיר Sephiroth a *puritate* et *claritate,*

[119]) Affine est τῷ ספר *frangere minutim, confringere;* nam si *enumerare* vis complures partes alicujus quantitatis *minutim* eam quantitatem *frangere* i. e. singulas res, quasi res per se existentes essent, tractare debes. De ea notione frangendi vel confringendi significatio secunda verbi ספר deducta est *radere, abradere, tondere,* quasi *frangere* i. e. abscidere pilos a corpore dicas.

ex significatione, „opus lapidis sapphirini", (Exo. 24, 10.) Quemadmodum enim in re lucida conspiciuntur formae: sic Sephiroth sunt typus et forma omnium entium; et quemadmodum res conspiciuntur in re lucida sine ulla additione: sic conspiciuntur omnia in istis Sephiroth sine additione etc. Vide eum ibi ulterius. Reuchlinus lib. 3. Cabalae de illis hunc in modum scribit: Eae (decem istae Sephiroth) sunt decem divina nomina, quae nos mortales de Deo concipimus, vel essentialia, vel personalia, vel notionalia, vel communia, et nominantur sic: כתר corona, חכמה sapientia, בינה prudentia sive intelligentia, חסד clementia seu bonitas, גבורה gravitas sive severitas (aut potentia), תפארת ornatus, נצח triumphus, הוד confessio laudis, יסוד fundamentum, מלכות regnum. Supra coronam vero ponitur אין סוף infinitudo, et est abyssus. Haec ille, quem vide ibi latius. In libro טעמי מצות in praefat. ואלו העשר ספירות הם נקראו מדותיו של הק"בה והם דבקים בהק"בה כשלהבת קשורה בגחלת ונאצלים ממנו ובאמצעותם נברא העולם הדא הוא דכתיב בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה בדעתו תהומות נבקעו etc. Extat Caesaris Evoli Neapolitani liber de divinis attributis, quae Hebraei Sephiroth vocant, Venet. apud Francisc. Zillet, 1573. in 8.

סְפִירוּ, סְפִירוּת *idem.*

אספיר vide in litera א.

סְפִיר *cicercula, cicer minutum, leguminis genus,* Kil. in princ. Sic explicat Ar. in rad. פול. Convenit gr. ὄσπριον *legumen.*

אָסְפַּרְנָא *cito, celeriter, festinanter,* quasi *numero dicas:* אספרנא מתעבדא cito perficitur, Esrae 5, 8. אספרנא נפקתא תהוא מתיהבא cito sumptus sit datus, Esr. 6, 8.

II. סְפַר *radere, abradere, tondere,* hebr. גזז, גלח. Praet. ולא ספר ספמיה et non rasit superius labium suum, IIS. 19, 24. וְסַפַּר ית רישיה et totondit caput suum, heb. ויגז, Jobi 1, 19. דְסַפְּרֵיהּ למרדכי qui rasit Mordechaeum, Esth. 6, 12. in Targ. sec. Particip. וּמְסַפַּר ליה et tondebat se, IIS. 14, 26. לעדן דמספר tempore quo tondebat, ibid. Infin. סַפָּרָא יספרון tondendo tondebunt, Ez. 44, 20. Affix. וּבְסַפָּרוּתֵיהּ ית רישיה et quando tondebat caput suum, IIS. 14, 26. Fut. וית כל שעריה יְסַפַּר et omnem capillum suum radet, Lev. 14, 9. וִיסַפַּר et tondebit, ibid. v. 8. in Tg. Jon. וּתְסַפַּר ית מויא et radet comam suam, Deut. 21, 12. יְסַפְּרוּן ית שער רישיהון tondebunt capillum capitis sui, Ez. 44, 20.

סַפָּר *tonsor, barbam et capillos tondens:* לא לספר ולא לספן non tonsori neque nautae, Schevi c. 8. זוג של ספרים forfex tonsorum, Kil. c. 13.

מַסְפַּר *novacula, forfex tonsoria vel sartoria,* ap. Ros.: מספר לא יעבר על רישיה forfex vel novacula non transibit super caput ejus, hebr. תער, Num. 6, 5. ויעברון מספר על כל בשרהון et inducent novaculam super totam carnem suam, Num. 8, 7. Ponitur et pro hebr. מורה novacula, Jud. 13, 5. Ap. Tos. זיל אייתי לי מספרא ito, afferto mihi forficem: Pl. מַסְפְּרַיִם forfices.

מַסְפּוֹרֶת *forfex,* ap. Tos. חיק מספרת ומספריים theca forficis, Kel. c. 16.

ספירא *ramentum, rasura, abrasum, veluti pili ex colio et cauda equi, unde panni pilosi texi solent.* Sic in Suc. c. 1. in fine.

תִּסְפּוֹרֶת *rasura, rasio, tonsio: forfex:* תספורתא יתירתא rasura singularis, Sanh. 22b. למה כתיב בתער ולא בתספורין quare scriptum est, cum novacula, et non, cum forficibus, Zohar in Lev. col. 86. ואין נוזין את הירק בתספורת שלו non tondent vel radunt olus forfice ejus, Beza 34a.

III. סְפַר[120] *littus, portus, tractus.* Respondet hebr. חוף, et interdum nomini חבל, quando *tractum* significat: ut ובכל ספר ימא et in omni littore maris, Jos. 9, 1. דיתבין בִּסְפַר ימא qui habitant in tractu vel littore maris, Soph. 2, 5. וּבִסְפַר ימא et in littore maris, Deut. 1, 7. אשר על ספר ימיא שרו qui ad littus maris habitant, hebr. ועל מפרציו ישכן, Jud. 5, 17. Ap. Tos. עיר הסמוכה לספר urbs vicina littori, urbs maritima, Jeb. fol. 48. פעמים מדבר עמהם אחת בספר ואחת במלחמה bis alloquitur eos, semel in portu, et semel in bello, Sota 42a.

IV. סַפִּיר *sapphirus, lapis pretiosus,* heb.

סַפִּירִי *sapphirinus: lucidus, pellucidus.* Pl. שחקים ספירים caeli sapphirini: הגלגל ספירי והככבים אינם ספריים sphaera est pellucida, sed stellae non sunt pellucidae, More par. 2. cap. 19. Fem. מראה סַפִּירִית speculum sapphirinum, lucidum, apud R. Levi, Jobi 37, 18. Vide et in More par. 2. cap. 30.

אַסְפּוֹר idem quod ספיר, Cantic. 5, 14. In Lat. Versione redditur *achas.* Elias pro *sapphiro* accipit in Meturgeman.

סַפִּירִינוֹן *sapphirinum,* σαπφείρινον.

סַפִּירוּת *pelluciditas:* לא אלמוד הראיה מן הספירות non disco probationem ex pelluciditate, More p. 2. cap. 19.

סַמְפִּירִינוֹן, סַמְפִּירִינָא vide supra in ספף.

סַפְרָגוֹס *sigillum:* ונתן ספרגוס שלו עליו et dedit, id est, impressit sigillum suum ipsi, Br. s. 49. Est gr. σφραγίς, ideoque melius Rabbini per י in ultima syllaba scriberent.

סְפָרַד *Sepharad, nom. propr. loci,* Obad. v. 20. Hieron. *Bosphorum* reddit: Chaldaeus אספמיא quam *Hispaniam* interpretantur, et inde Hebraeis ספרד *Hispania:* ספרדי *Hispanus.* Alludit gr. ἑσπέρια Hesperia: unde illud Virgilii 2. Aeneidos: „Est locus Hesperiam Graji cognomine dicunt." Hispania sic dicta, quia in extremo occidentis, quae ἑσπερίς dicitur.

[120]) Syr. ܣܦܪܐ *sphaera* (σφαῖρα) *ultima* maris i. e. *littus* vel terra ejusdem i. e. *limen.* Itidem vox illa gr. σφαῖρα in Pesikta (sect. ויהי ביום השמיני) pro *forma sphaeralem* in usu est. Locus est: כדרבנות כדור בנות כוא ספירא דטניקתא i. e. דרבנות (compositum est) ex חר, globus, et בנות filia, sicuti *shpaera* globus sphaeralis nempe, quo ludere solent infantes.

סְפַרְכִיתָא. Legitur in Venetis Pr. 2, 12. mendose pro מְפַרְכִיתָא. Vide פרך.

סְפַרְקִין, סַפְרְקִין *chirothecae:* vel juxta quosdam, *subligacula*, aut *fasciae crurales*, ושני ספרקין et par etc. Sab. 120a. R. Sal. vernacule reddit פיישולש. In TH. Sab. c. 16. scribitur per Beth סבריקין. B. Ar. scribit, graece sic vocari מכנסים.[121]

סָפַת *incidere, succidere, abscindere:* Ti. לא יספות ממנה לכסות בה את הכלי non abscindet ab eo frustum, ad operiendum eo vasculum, Sab. 124a. סופת ואוכל abscindit et comedit, Maaser. c. 2. Item *intingere:* וסופת במלח ואוכל et intinget in sale et comedet, Bm. c. 7. לסופתן במלח לא הוכשר intingere ea in sale non est aptum, (ad capiendum immundiciam) Sab. 145a.

סִפְתָּא *divisio, dissensio, dissidium: damnum.* Guido ex Zohar.

סִיפְתְּקָא vel potius סוּפְתְּקָא *forte, acre:* אשתכח חלא סופתקא inventum fuit, i. e. extitit acetum forte, h. e. חוקה, T. Bb. 96a.

סַקָּא סַק *saccus:* לבשית סקא indui saccum, Ps. 35, 13. ואסק על כל חרצין סק et imponam omnium lumbis saccum, Am. 8, 10. ושכיב בסקא et dormivit in sacco, IR. 21, 27. Pl. גבר לְסַקִּין quisque in saccos, Gen. 42, 25. Aff. מריקין סַקֵּיהוֹן evacuabant saccos suos, ibid. v. 35. Scribitur et per ש, ut est eo loco.

סַקָּי *saccarius, qui conficit saccos:* מחט של סקיין acus saccariorum, Kel. c. 11.

סַקָּאָה *rubigo*, vel *sideratio*, Deuter. 28, 42. pro hebr. צלצל. R. Sal. scribit esse *speciem locustae.* Ap. Tos. in Tan. 6a. ומעלה הסקאין et ascendere facit locustas. Gl. מין ארבה *species locustae* est.

סַקֵּב[122] *vulnerare, ulcerare*, Ti. משום דמסקב ליה לחמרא propterea quia vulnerat asinum suum, scil. ephippium, compressione sua, Bm. 27b.

סַקָּב *ulcerosus, vulneratus.* In Sanh. 98. in materia Messiae, ubi quaeritur, ubinam sit Messias? respondetur, esse in urbe Roma. Ecquod signum ejus? יתיב בין סקבי דרומי sedet inter ulceratos Romae, i. e. leprosos. Sic in Aruch adducitur, sed hodie legitur in Talmud, יתיב בין עניי סובלי חולאים sedet inter pauperes portantes morbos.

סִקְבָא, סַקְבָא *ulcus, vulnus:* Ap. Tos. proverbium: סקבא דשתא רגלא ulcus anni festum est. Homines enim tunc feriantur et otium agunt; otium autem voluptatum causa est, ut edant, bibant, ludant, et sic peccent, quae fere in festis post sacra fiebant, aut fiunt, Kid. 81a.

סְקַבְטָרִין.[122] Sic adducit B. Ar.: sed in nostris libris hodie legitur per duplex ו, סקווטרים *statuta:* In Vr. s. 21. בזאת אני בוטח in hoc ego confido (Ps. 27, 3.), „in hoc," dixit R. Levi, בסקווטרים שהכתיב לנו משה בתורה in statutis quae descripsit nobis Moses in Lege. Bis ibi legitur. In MT. Ps. 27. legitur pro eo אכסיטורין.

איסקבטירין[122] *secretarii, scribae:* אליחורף ואחיה תרין איסקבטיריי דשלמה Elichoreph et Achijae duo scribae Salomonis, gl. סופריו, TH. Kil. in fine. Huc pertinet etiam, quod in MK. legitur, c. 9, 18. „et egressi sunt ad eum Eljakim filius Chilkijahu, qui erat super domum," (IIR. 18, 18.) ספקלי id est spiculator, lictor, „et Sebna scriba" סקיווי פטריי (protoscriba, cancellarius. Sic in glossa explicatur ראש הסופרים): „et Joach filius Achas commentarius," סבא senior sc. domus. Vox corrupta, cujus origo adhuc indaganda.

סַקְבֵּל[124] *occurrere, obvenire.* Fut. לא נִסְתַּקְבֵּל non obveniet, Pr. 12, 27. ex usu Syro.

סקיבם[125] *ballista:* לוחיים של סקיבם tabulae ballistae. Explicatio Aruch in לח est אר"קו בליס"טרו *arcobalestro.* Sic R. Sal. in T. Sab. 47a. קשת שקורין ארבלסטרו arcus est quem vocant (Galli) *arbalestro.*

סקד[126] *pungere, stimulare, ducere, incitare ad eundum:* כמסאסא מסקד להדא פרתא sicut stimulus pungens istam vaccam, scil. ad eundum: Vr. s. 29. Bis legitur illic, semel per ד, et semel per ר. Ita legitur in Jon. Deut. 8, 5. היכמא דִמְסַקֵּר גבר ית בריה יי אלקך מסקר יתכון sicut pungit, ducit vir filium suum, sic Deus ducit vos, hebr. ייסר castigat, Onk. מליף docet. Et sic in superiori loco e Vr. exponitur hebr. מלמדך docens te, ex Jes. 48, 17. per מסקיד לך.

מְסַקְּדָא, מַסְקֵד *stimulus* quo *qungitur* bos: Vide R. Sal. Thr. 1, 14.

סְקַל *lapidare.* hebr. Ap. Ros. etiam est *elapidare, removere lapides, agrum lapidibus ejectis purgare:* מסקלין עד ראש השנה auferunt, removent lapides (ex agro) usque ad novum annum, Sevi. c. 2. נסקל *lapidari, lapidibus jactis occidi.* Unum erat ex quatuor mortis generibus apud Hebraeos, de quibus in Sanh. c. 7. Gallus gallinaceus lapidatus fuit, quod occidisset puerum, Edajoth c. 6. De bove est in Lege. בית הסקילה locus lapidatonis altus erat שתי קומות duas staturas hominis, de quo dejiciebatur lapidandus, et tunc testes primum lapidem injiciebant, R. Sal. Exo. 19, 3. V. Maim. in Hilch. Sanh. c. 15.

סְקִילָה, סְקוֹל *lapidatio:* לא כלל יחד סקילת בעלי חיים עם סקילת עכן non comprehendit simul lapidationem animantium cum lapidatione Achanis, R. Levi Jos. 7. in fine.

סקל.[127] In Aruch adducitur hic ex TgH. פן

---

[121]) Spectare videtur ad lat. braccae praeposito ס more syriaco. (B. Ar. enim permiscue יוני i. e. graece et pro latino adhibet.) Rectius vero per ו, סורקין legas, d. q. vide an. nost. ad סברקין.

[122]) Affine est verbis קבב, נקב et קוב.

[123]) Vox corrupta videtur ex lat. *sequester.*

[124]) Convenit cum verbo קבל *advenit, accessit;* ar. قبل *obviam ivit.*

[125]) Gr. σκοτός, ut vult Castellus.

[126]) Idem quod ar. شقف in IV. conj. *propulit.* Cf. etiam heb. שקד.

[127]) Affine est chald. תקלא q. v.

יקראנו אסון סקל. Pro hebraeo וקראהו אסון, Gen. 42, 38. sed id hodie non extat in nostris libris.

סַקְּלִי[128] Prave hic adducitur et explicatur. In Talmud legitur סלקי ascendendi vel egrediendi significato.

סַקְלִיטִין *palatium, basilica,* idem quod פלטירין et est forte pro סנקליטין, quod vide supra.

סַקְמִיוֹן. Prave adducitur: in Talmud legitur ציטוקין, ubi vide.

סכן Hiphil הִסְכִּין *convenire, consentire,* idem quod השכים juxta Eliam. Est a נסך. Vide ibi.

סְקוֹנְדְּרִין vide supra in ordine אסק.

סְקוּנִיתָא *ligni species, ad asseres pontium apta,* Talmud.

סקם סִיקוֹס *mensura, finis, terminus, extremitas: nodus.* In Vaj. rab. s. 12. אמר הק"בה לקרבנות נחתי סיקוסים dixit Deus: oblationibus constitui certas mensuras, ולך לא נחתי סיקוסים tibi autem non. In Br. s. 10. לכל יש סיקוסים שמים וארץ יש להן סיקוסים חוץ מדבר אחד שאין לה סקוסים ואיזו זו היא התורה id est: omnibus rebus sunt sui termini. Caelo et terrae sunt mensurae, excepta una re cui non sunt mensurae. Quaenam illa est? est Thora sive Lex sacra, sicut dictum est: „longior terra mensura ejus, et latior mari,“ (Job. 11, 9.) ubi sermo de sapientia Dei verbo ejus descripta. Huc pertinet ex Medr. Esth. 1, 14. והיכן היתה איסקיוסות של כולן מתוקנת et ubi fuit finis (i. e. sententia finalis) omnium illorum determinata? scriptio corruptissima. Iterum in Br. s. 40. Scriptum est: justus ut palma florebit, ut cedrus in Libano crescet, (Ps. 92, 13.) מה התמרה הזו וארז אין בהם לא עקומים ולא סיקוסים כך הצדיקים אין בהם וכו' i. e. quemadmodum palma haec et cedrus non sunt in ipsis tortuosa neque nodi: sic et in justis non sunt tortuositates aut nodi. Videtur esse a gr. σηκός, quod varia significat. Vide Steph. Vel ζυγὸς mensura, libra, trutina: item, jugum, vinculum, lorum calcei. Inde Rabbini sumpserunt pro nodo, id est קשר in ligno, quo ramus ligatur et radicescit cum arbore. Hinc Tortuosi significatio apud Munsterum. Postellus in loco primo vertit σύχωσις ablatio. Apud Tos. סקיסחן נוייחן termini interiores, scil. montium, וסקיסחן ברייתא et termini exteriores, Joma 10a.

סקף[129] Ithpah. אִסְתַּקַּף *causam, occasionem dare, captare vel quaerere: murmurare: irruere, obruere, dejicere se in aliquem quaesita occasione.* In malum sumitur plerumque. Ithpeh. Praet. אִסְתַּקַף עלוי occasionem quaesivit contra eum, Num. 5, 15. in Jon. דאסתקף בי qui irruit in me, Thren. 1, 12. אִסְתַּקְפַת למרע נפשי occasio fuit ut male haberet anima mea, Thr. 3, 51. למן אִסְתַּקַּפְתָּא in quem occasiones captasti, Thr. 2, 20. Part. pl. כד מִסְתַּקְפִין בישׁ quasi murmurantes mala coram Domino, hebr. כמתאוננים, Num. 11, 1. Infin. לְאִסְתַּקָּפָא בכל נפש ad quaerendam occasionem mortis contra omnem animam domus patris tui, IS. 22, 22. לאסתקפא תקוף רוגזא דיי עלי ut irrueret fortitudo irae Dei super me, Cant. 1, 6. וּלְאִסְתַּקָּפָא עלנא et ut occasio quaeratur contra nos, Gen. 43, 17. vel, ad irruendum super nos. Fut. וְתִסְתַּקַּף להון היכמא דאסתקפתא et quaeres occasiones contra eos, sicut quaesivisti occasiones contra me, Thr. 1, 22. ולא יִסְתַּקַּף עליהון דימותון ut non quaeratur occasio contra eos ut moriantur, Lev. 15, 31. in Jon.

הוּסְקָפָא *causa, occasio:* תוסקפא הוא בעי occasionem ipse quaerit, hebr. תאנה, Jud. 14, 4. Sic IIR. 5, 7. Emph. והוא תְּסְקָפְתָא מהפך et ipse occasiones invertit, Jobi 37, 12. ubi prave in Venetis est הוּסְקָפְתָא ex numero singulari; nam in hebraeo est plurale, סבות causas.

תְּסְקוּפִין *idem:* תסקופין אתמלית occasionibus repleta est, Ez. 24, 12. hebr. תאנים, quod idem: מרי תְסְקוּפִין autor causarum sive adinventionum, hebr. תַּסְקוּפֵי נורא עלילה terribilis opere, Ps. 66, 5. Constr. וּבְתַסְקוּפֵי מלין occasiones verborum, Deut. 22, 14. נסיך et de causis mirabilium tuorum loquar, Ps. 77, 13. Et in Zohar שוי תסקופי מלין על אנתתיה disponit occasiones verborum contra uxorem ejus, col. 508. אתא בתסקופין venit per occasionem.

סְקוּפָא, סְקוּפְתָא[130] *limen, trabs.* Constr. על סְקוּפַת לקבל סקופת ביתא super limen Dagon, IS. 5, 5. ex adverso liminis domus, Ez. 9, 3. Emph. על סְקוּפְתָא וּסְקוּפְתָא על לחוד super limine tantum, 1 Sam. 5, 4. אפידון et trabs erat ante faciem ipsarum, IR. 7, 6. heb. עב, quod ibi trabem interpretantur. Sic וּסְקוּפְתָא דאעא et trabs lignea, Ez. 41, 25. Pl. masc. וּסְקוּפַיָּא et trabes vel superliminaria, hebr. והעבים, Ez. 41, 26. IIR. 18, 16.

אִסְקוּפָא vide in אסק.

סקפטיות vide in אסק.

סקיפסטי. In Jalkut in Legem fol. 78d. משל לסקיפסטי של מטרונה שהיא עוברת בשוק. B. Ar. adducit, sed non explicat. In Ar. parvo, עגלות צב *currus camerati.* Sic est gr. σκέπαστα, qua voce Aquila utitur Jes. 66, 20. pro heb. ובכרכרות, et significat lecticas opertas pellibus, ut Hieron. scribit. Deinde citat Ar. ex Vr. s. 14. בהמה הולכת רבוצה והוולד נתון לתוך מעיה כמין סקיפסטי. Nec hoc explicat. In meo exemplari pro eo legitur שק, et sic etiam in Jalkut. Sed in Medr. Tehil. Ps. 103. inveni (ubi eadem habentur sed verbis nonnihil immutatis), כאדם שנתון בתוך האיסקפסטת שהיא מהלכת על ארבע sicut homo qui est in medio currus, qui it super quatuor (rotis). Hic manifesta satis est ista expositio. Aquinas explicat *glomus,* Gall. *ploton.* Minus recte, ut docet Medrasch.

[128]) Lat. *scala* nautica sc. ut habet C. de Lara.

[129]) Convenit cum hebr. נקף et קוף (הקיף) *circumvit,* ex quibus eadem ratione hoc nomen descendit, ut nomen סבה, quod etiam *causam* innuit, a verbo סבב.

[130]) Convenit cum hebr. משקוף.

סְקִיפְּטוֹרִין *praefecti*, *inspectores*. Forte est a σκέπτομαι. Citat Ar. ex Pesikta. In Jalkut 58c. pro eo logitur ספיקטורין.

סְקַר[131] *intueri*, *conspicari*, *aspicere*. Respendet heb. שׁוּף. Praet. cum aff. עֵינָא סְקַרְתֵּיהּ oculus intuitus est eum, Job. 20, 9. ולא סְקַרְתֵּיהּ עין neque conspexit eum oculus, Job. 28, 7. Vide etiam supra in סקר.

II. סָקַר[132] *fucare*, *colore inficere*, *colorare*: סוקרן בסקרא colorat eas minio: מסקרת עיניה בסקרא fucans oculos suos colore sive stibio. R. Sal. scribit Lev. 27, 35. Quando veniunt (pecudes) ut decimentur, educunt illas per ostium unam post alteram, et decimam percutit virga intincta in minio (צבועה בסיקרא) ut cognosci possit, quod sit decima etc. וכולן נסקרין בסקירה אחת et omnes signati sunt colore uno, Rh. 18a. vide glossam.

סִקְרָתָא, סִיקְרָא[133] *minium*, *color rufus ad scribendum*, *rubrica*: הכותב בסם ובסקרא scribens auripigmento vel minio, Sab. c. 12. in Mischna, Meg. c. 2. חוט של סיקרא filum rubrum Mid. c. 3. Item *fucus*, *stibium*, *ad oculos* vel *faciem pingendam*, *rubriceta*.

סקרתא, מסקרתא *rubricatio*, *coloratio cum rubrica*, Chag. 8a. Nasir 39a.

סְקִירָא *saltus*, *saltatio*: בסקירא per saltum, saltuatim, subsultim. Sic citat B. Ar. ex Bk. 22a., ubi nunc per Sajin legitur בזקירא, a זקר, quod melius.

סַקְרָנִית[134] *spectatrix*, *observatrix omnium*. Inde: non creavit Deus mulierem ex capite Adami, ne caput ejus nimium ornaret et efferet: neque ex oculo, ne esset סקרנית oculis omnia observans, Br. s. 18. Tanch. s. וישב.

סְקוֹרְיָא, סִיקוֹרָא securis: ויתקוף בה בסיקורא et comprehenderit securim, Deuter. 19, 5. in TgH. et Jon., pro hebr. גרזן. Apparet esse latinum.

אִיסְקַרְיָא[135] *malus navis*, heb. תורן, Bb. cap. 5. in principio.

סִיקָרִים sicarii, *latrones*, *tyranni*, *fures*: שטמנו דבילתן במים מפני הסיקרים qui abdiderunt massas suas caricarum in aquis propter sicarios; Glossa גנבים fures, Machschir. c. 1.

סִקְרִיקוֹן *tyrannis* vel *tyrannus*: לא היה סקריקון ביהודה non erat tyrannus in Jehuda, cui, cum haberet agrum ab alio pignoris loco, alius diceret, retine tibi agrum, nec me occidito, Git. 55b. Gl. כותי רוצח Cuthaeus sive Samaritanus latro, sicarius.

סַקְרִידִין secreta: vel *statuta*, *decreta*: שכך מוכתב בסקרידין של פרעה quia sic scriptum est in secretis Pharaonis, Br. s. 89. Secretum dicebatur locus, ubi cum alia instrumenta, tum jura quoque urbis asservabantur. Hinc secretarius, cui secretum commissum est, seu, scriba in secretario.

סקרודק[136] *crepida*, quod B. Ar., et ex eo alii, hic adducunt, vide in litera ק, in קורדקסין.

סְקוֹרְטְיָא *pellis*, *corium*, *colobium scorteum*, ein läderen Göller, *tunica coriacea sine manibus*: scorteum, *praecinctorium opificum*, ein Schoosfäll. Sic latine „penula scortea." Est ergo latina vox. Graece σκύτινος coriaceus, σκυτίνη corium, pellis quae praecingitur. Hinc Scorteum, scil. praecinctorium: עור סקורטיא pellis scortea, Kel. c. 26. יריעה וסקורטיא cortina et pellis, Ohol. c. 8.

סיקריקין *condimenta*, *conditurae cum saccharo*: קונדיטון וכל מיני סיקריקין vinum conditum, et omnes species conditorum cum saccharo, TH. Beza c. 1. f. 60d. Est a σάκχαρον, q. d. *saccharica*, *saccharata*, Zuckerwerk.

סרא סֵירָא sera, *claustrum*, *carcer vincula*: ut ואברהם יצא חוץ לסירא et Abraham exivit e carcere, id est מבית הסוהר, Br. s. 40. נתנו אותו בסירא imposuerunt eum carceri, s. 41. Possit esse ab אסר *vincire*, *ligare*, per aphaeresin primae radicalis.

סִירָא *iris oculi*, i. e. *circulus nigrum sive pupillam ambiens*, Bech. c. 6. in Misna. Vide et infra in סרה.

סְרַב[137] *abnuere*, *renuere*, *repugnare*, *denegare*, *nolle*, *rebellare*, *refractarium esse*, *refragari*. Respondet hebr. מֵאֵן. Praet. סָרֵב לשלחא renuit dimittere populum, Exo. 7, 14. סָרֵיב בלעם renuit, noluit Bilham venire nobiscum, Num. 22, 14. וסריב לקבלא תנחומין et renuit accipere consolationes, Gen. 37, 35. סָרְבוּ לקבלא אלפן renuerunt accipere doctrinam, Jer. 5, 3. מרדנא סרבנא rebellavimus, contumaces fuimus, Thr. 3, 42. Fem. סְרִיבַת לאתנחמא נפשי renuit consolari anima mea, Ps. 77, 3. Part. אם מְסָרֵב את si nolueris tu, Exo. 9, 2. כל גבר דמסריב quicunque renuerit, IS. 15, 23. Cum Pronomine מְסָרֵבְתְּ לאתכנעא noluisti humiliare te, Jerem. 3, 3. quod in Venetis מְסַרֵבַת prave. Pl. מְסָרְבִין למתב renuunt redire, Jer. 3, 3. ארי מסרבין nam rebellant, Ez. 2, 6. יומא דין מסרבין הויתון usque ad hunc diem rebelles fuistis, Deut. 31, 27. Fem. מְסָרְבָא לאתאסאה renuit curari, Jer. 15, 18. ubi Veneta prave ab initio adjunctum habent ל, sic Jer. 31, 15. Fut. ואם תְסָרְבוּן et si nolueritis, Jes. 1, 20. וּתְסָרְבוּן על מימרא דיי et rebella-

---

131) Commutatis gutturali ח cum sibillante ס pro more idem est atque hebr. חקר.

132) Denomin. a nomine sequente q. v.

133) Ar. سَاقُور. Cf. etiam chald. סמק.

134) Vertendum est ad סקר I.

135) Illa pars navis, quae propter altitudinem *conspici* potest.

*) סיקריא. In TH. Schek. c. 7. אמר ר' ירמיה יתבמון סיקריא עבידתהון dixit R. Jirmia requirant *lanii* opus suum. Vertenda igitur haec vox ad gr. σάρξ, ut larius *carnem* vendens designetur.

136) Lat. scordiscus, *corium crudum*, juxta quosdam.

137) Affine est verbo רב *litigare*, *contendere*.

veritis verbo Domini, Is. 12, 14. Rabbini: מסרבין לקטן ואין מסרבין לגדול **denegant minori, sed non denegant majori. Beneficium a divite, non a paupere accipiendum. Et** אין מסרבין לגדול יותר מדאי **non decet repugnare majori magis quam par est.**

סָרְבָן *rebellis, refractarius, pertinax, contumax:* לא עם סרבן אנון **populus contumax sunt, Ez. 2, 5.** לא תהי סרבן כעמא סרבנא **non eris rebellis sicut populus rebellis iste, Ez. 2, 8. Pl.** וברם סָרְבָנַיָא די מתגירין **verum rebelles qui proselyti fiunt, Ps. 68, 19.** לות עממיא סרבניא **ad populos rebelles, Ez. 2, 3.**

מְסָרְבָן *idem:* לְעמא מְסָרְבָנָא **ad populum rebellem, hebr.** סורר**, Jes. 65, 2.** דר מסרבן **generatio rebellis, Ps. 78, 8.**

סָרְבָנִית *rebellis femina:* בר סָרְבָנִיתָא **filius rebellis, 1 Sam. 20, 30. Veneta et sic Elias, substantive** סָרְבָנוּתָא **rebellionis.**

סָרְבָנוּתָא *rebellio, contumacia.* ut in praecedenti loco: ולמימר פתגמי סרבנותא **ad proferendum verba contumaciae contra Deum, Eccl. 8, 1. Aff.** ידענא ית סָרְבָנוּתָךְ **novi ego contumaciam tuam, Deut. 31, 27. heb.** מריך **rebellionem tuam.**

סירוב *rebellio: repugnantia, denegatio, noluntas;* unde apud Rabbinos: הרצון והסירוב הם שני קטבים שכל הפעולות סובבות עליהן **voluntas et noluntas sunt duo poli, circa quos omnes actiones vertuntur, Akeda fol. 195a.**

II. *pervertere, subvertere:* אורחי סָרַב vias meas pervertit, heb. סורר vagas reddit, recedere et declinare facit, Thr. 3, 11. Punctatur סְרַב cum Scheva in exemplaribus, sed cum Kametz ex Pahel melius legeretur propter significationem activam, ut mox in Infinitivo. Sic etiam legi possit, שבילי סָרַב vias meas subvertit, ibid. v. 9. pro hebr. עִוָּה, quod singulare. Libri editi habent illic סְרַבוּ. Infin. לְסָרְבָא אנש מסכן ad pervertendum hominem pauperem, Thr. 3, 36. Partic. Pehil גבר די סְרִיבָן אורחתיה vir cujus perversae sunt viae, Eccl. 1, 15.

סוריבטא *syrismus, dialectus syra:* דלא הוות הכמה למשמע סוריבטא quia non poterat intelligere dialectum Syram. Sic exponitur in glossa, q. סורי בטא *syriacus sermo,* בטא a בטא.

סַרְבִּיטִין *ornamentum muliebre capitis, ad maxillas dependens,* Sab. 57b.

סַרְבֵּל *tegere, operire.* Partic. passivum מְסַרְבְּלִין בצבעין operti (i. e. vestiti extrinsecus et tecti) vestibus coloratis, Nah. 2, 3. pro hebraeo הָרעלו, quod R. Salomon exponit מעוטפין obtecti: מְסַרְבְּלֵי בשר operti carne, hebr. גדלי בשר magni carne, Ez. 16, 26. id est pingues, obesi. Hinc apud Rabbinos et Talmudicos מסורבל est *carnosus, pinguis, obesus,* q. d. *opertus carne et pinguedine, veluti chlamyde,* ut מסורבלין כדוב obtecti (carne) ut ursus, i. e. praepingues, ע״ז f. 2b. et Kid. 72a. et inde in R. Saadia, Dan. 7, 5. קטן המסורבל בבשר parvulus qui tectus est carne, hoc est qui pinguis et obesus est, Sab. 137b. כטעם ביזא דְמְסַרְבְּלָא בשומנא sicut sapor uberis obtecti pinguedine, Num. 11, 8. in Jon.

סַרְבָּל **sarabállum,** *chlamys, pallium,* sic dictum quod hominem *tegat* et *operiat.* Et ita Saraballum ex hac lingua etymologiam suam habebit: לגו מן סרבלא intus a chlamyde, id est sub chlamyde vestitus erat etc. Esth. 3, 15. Plur. כפיתו בְסַרְבָּלֵיהוֹן vinxerunt cum chlamydibus suis, Dan. 3, 21. Aben Esra scribit, esse vestem superiorem, ab obtegendo. R. Saadia exponit *calceos:* alii *caligas, femoralia:* סרבלא דסיתוא pallium hyemale: זוגא דסרבלא forceps pannorum, qua pannos, unde pallia fiunt, tondent, abscindendo סרבלין floccos, ut R. Sal. exponit, in Bb. f. 52a. et in Schevu. f. 46b. סרבלא דצריפא Chlamys Babylonica, Sanh. 44. ופריס עליה סרבלא דכרתי et expansum erat super eo pallium coloris porri, Git. 31.

סַרְבַּק *fucare, stibio illinere:* ומסרבקן עינין et fucabant oculos, hebr. משקרות nictantes, Jes. 3, 16.

סְרַג [128] *intersecare, interstinguere, interrumpere, per intervalla aliquid agere: intricare, implectere, internectere, connectere funibus, restibus aut viminibus cruciatim et intersectim, cancellare:* מטה שמסרגין אותה בחבלים lectus quem internectunt funibus distensis, scil. per formam crucis, quadratis interjectis spaciis, quae vocantur בתים; unde משיסרג בה שלשה בתים ex quo fecit in eo tria spacia, Kel. c. 16. מסרגין שתי וערב plectunt per formam crucis, Mk. 10a. סירגן בגמי או במשיחה internexuit ea juncis aut funiculis, Kel. c. 22. והחבלים המסורגים בו et funes interplexi, distensi sunt in eo, R. Levi Prov. 6, 16. מסורגה כמעשה מצודה implexum instar operae retiariae.

סְרִיג *perplexum, implexum, intricatum: reticulum, retiaculum: sagena, rete, opus implexum instar retis ramorum arboris.* Extat in Tg. pro heb. שבך: Item *clathrus,* vel *clathrum, cancelli.* Cum aff. סְרִיגֵיה עלי הקיף et rete suum super me circumegit, hebr. מצודו, Job. 19, 6. Pl. סְרִיגִין יומי implexi sunt dies ejus, Job. 14, 5. סריגין עובד סריגו reticula opere perplexitatis, IR. 7, 17. Fem. סְרִיגְתָא, סְרִיגָא *idem:* על לְעִבַר סריגתא super reticulum, IR. 7, 18. לְעִבַר סְרִיגְתָא רימוניא e regione reticuli, ibid. v. 20 וסְרִיגְתָא ורמוניא et reticulum et malogranata, IIR. 25, 17. ועל סְרִיגְתָא יטיל et super perplexitatem ambulat, Jobi 18, 8. heb. שבכה rete, reticulatum, implexum. Aff. ויתאחד בִּסְרִיגְתִי et capietur in sagena mea, Ez. 12, 13. et 32, 3. בִסְרִיגְתְהוֹן אתאחד in sagena eorum captus est, Ez. 19, 8. Pl. emphat. לתרתין סְרִיגָתָא duobus reticulis, IR. 7, 42. וּסְרִיגָתָא תרתין et retia duo, ibid. v. 41. Apud Tos. הסריגות שבחלונות retia fenestrarum, i. e. *clathri, cancelli,* Ohol. c. 8. et masculine, סריגי חלונות Chol. f. 125b. סריגי המטה retia lecti, id est funes distensi instar retis, cui lectus imponitur.

סְרִיגוּ, סְרִיגוּת *perplexitas, intricatio:* עובד סריגו

[128]) Convenit cum verbis שׂרג et שׂרך.

opus perplexitatis, perplexum et reticulatum, 1R. 7, 17.

סֵירוּג *idem:* item *cessatio, interspiratio, pausa, partialis opera, interruptio operae, spatium, intervallum:* Hinc סֵירוּגִין et בְּסֵירוּגִין *cancellatim, interrupte:* ut קְרָאָהּ סירוגין ומתנמנם יצא qui legit eam (historiam Esther) per pausas, et obdormiscit interea, excusatus est, Megilla cap. 2. in principio: עד מתי אתם נכנסין סירוגין סירוגין quamdiu vos ingredimini partes partes, id est particulariter, nunc hi nunc illi, ibid. f. 18a. Git. f. 60a. Vide et in Bb. f. 62a.

סוֹרֵג *paries reticulatus, intersectus instar retis,* Mid. c. 2.

II. סְרָגָא ,סֶרֶג *ephippium, sella equi:* החפוס של סרגא tenaculum ephippii, arcus ephippiarius, Lev. 15, 9. in R. Sal. Vide Aruch in אכפא, et Kimchi, in Rad. רכב.

סָרַג[139] *ephippiare, ephippium imponere vel insternere equo:* מסרגן ליה תרתי כודנייתא insternebant ipsi duas mulas, Bb. c. 5. in princ.

מְסוֹרָג ,מְסָרַג *ephippiatum, ephippiis stratum, gesattelt:* הא דמסרג הא דלא מסרג sive ephippio instratum sit, sive non sit, Ber. 57a.

סָרָג *ephippiarius:* מטות של סרגים lecti, sedilia ephippiariorum, Kel. c. 24.

סַרְגִּיד idem quod חף *dens clavis,* TH. Sab. c. 8. in fine.

סִרְגֵּל *lineare, lineas ducere, sulcare:* מסרגלין את הספרים lineant libros: ספר מסורגל liber lineatus. In Tg. Jonathan, מְסַרְגַּל lineatum, respondet hebr. מחספס, Exo. 16, 14.

סִרְגּוּל[140] *lineatio, linea, sulcus,* quod sit quasi linea agri. In Br. s. 24. אפילו סרגולו של ספר אדם הראשון לימדו etiam lineationem libri Adamus primus docuit ipsum. Traditur ibi Adamum primum omnium artium auctorem esse, et probatur ex verbis (Jes. 44, 11.) וחרשים המה מאדם et fabri vel artifices sunt ab Adamo, sc. primo.

סרגלא[141] in Schem, rab. s. 15. Summi videtur pro *columnis* aedificium sustinentibus.

סַרְגְּנָס *cilicium, pallium* vel *velum certum, quod Judaei induunt die expiationis,* quem יום הכיפור vocant, cum duobus praecedentibus, quos tres vocant ימים נוראים dies terribiles. Materia ejus est, quam Galli vocant **sarge**, et Germani *arres.* Sic Elias in Tisbi.

סְרָד ,סַרְדָּא[142] *cribrum,* pro hebr. מכבר: ut ותעביד ליה סרדא et facies ei cribrum, Exo. 27, 4. וית סרדא דנחשא et cribrum aeneum, Exod. 35, 16.

סְרָדִין *cortinae, vela, tapetes ocellati:* סרדין לדרתא tapetes atrio facies, hebr. קלעים, Exod. 27, 9. סְרָדֵי חמשין אמין cortinas quinquaginta cubitorum, Exod. 38, 11. Jonath. hic reddit וילון *vela:* כל סרדי דרתא omnia vela atrii, ibid. v. 16. Sic autem dictae fuerunt hae cortinae, quod *cribri* seu retis formam haberent, ingressum prohibentes, sed non aspectum. Quidam addunt, poni etiam pro hebr. רשת: hoc falsum est. Nam semper illud transfertur מצרא.

סַרָּד *artifex cortinarum vel cribrorum.* Sic quidam dictus fuit לוי הסרד Levi cortinarius vel cribrarius, aut quod sartor esset vestium השרד ministerii sacri, de quibus, Exod. 39, 41.

סְרִידָה .סְרוּדָה *operculum, tabula fictilis* foraminosa instar *cribri:* סרידה שהיא נתונה על פי התנור operculum impositum ori fornacis, Kel. c. 8. Ohol. c. 12. סרידה שאין לה גפיים operculum cui non sunt alae, i. e. ansae, Ohol. c. 5.

סְרוּד *mactra parva:* סרוד של נחתומים טמא mactra pistorum polluta est, Kel. c. 15. Volunt esse ex hebraeo סרד, Exo. 31, 10.

סריד[143] B. Ar. adducit ex TgH. מגן סעדיכון וחריס חילכון וּסְרִיד זיניכון, pro heb. מגן עזרך ואשר חרב גאותך, Deut. 33, 29. sed in nostris libris legitur, וּשְׁרִיד סייף גיותנותיכון et firmus gladius excellentiae vestrae. Frustra ergo Guido, Schindlerus et alii hinc extruxerunt, סרד idem esse quod מגן *clypeus.*

סְרִידוֹת *sacci pellicei, ex pellibus animalium:* וימלאו סרידות תבן et impleant saccos aliquot foeno: Tanch. in s. ויהי בשלח ad vers. ויסע משה, (Exo. 15, 22.). Quidam libri habent סרירות. Adducitur et in Jalkut hoc loco. Vide et Talm. Schevu. 29b.

---

139) Vocabulum mere arab. سرج, unde omnia fere derivata ut in lingua chaldea.

140) Vocem ar. esse admonet B. Ar.

141) *Substructio* aedificii. Locus ille in Sr. est: Rex carnalis substructionem (סרגלא) confirmat ferro omnibusque rebus, quae ad confirmanda (fundamenta) requiruntur, ut perferre possit molem *suam* (משאו) i. e. aedificium, quod super ea (substructione) exstruendum est (minime molem *ejus* i. e. pondus regis vel regem, ut putant Ar. et qui post eum fuerunt lexicographi atque interpretatores); aliter Deus O. M., solium suum, quae sunt coela atque sidera, super nubibus fundamentis quidem debilibus substructioneque labefacta construxit etc. Mutato aspero in ס, ut saepius, gr. igitur videtur ἄργιλλα *habitatio subterranea,* quae plerumque *substructio* aedificii est. Huc fortasse et syr. vox verti potest ܣܪܓܠܐ quae *cryptam, cavernam* vel *antrum* denotat.

142) Heb. שרד ar. سرد *contexuit, conseruit. Cribrum* enim et *rete* (רשת vide vocem sequentem) nihil aliud nisi *texturae* laxae sunt.

143) *Timor, tremor, trepidatio,* ex syr ܣܪܕ (aff. טרד טְרַד) *trepidavit, timuit.* סריד זיניכון timor armorum vestrorum, vel סריד סייף גיותנותיכון timor gladii, qui est excellentia vestra, i. e. timor, quem gladius vel arma vestra hostibus injiciunt.

סַרְדְיוֹט[144] *praefectus executioni judicii, lictor, carnifex, executor judicii:* הנתפש לסרדיוט שמירה נעשת לו (qui somniat) quod sit comprehensus a lictore, ei accidet custodia, Ber. 57a. אדם יוצא לשוק יהי דומה בעיניו כמי שנמסר לסרדיוט homo egrediens in forum, erit in oculis suis quasi traditus sit lictori ut scil. ducat eum ad judicem. Sunt enim ibi multae causae rixarum, Sab. 32a. שנשאת לסרדיוט אחד quae ducta erat sive nupserat lictori cuidam, Suc. 56. Pl. שלחה מלכות שני סרדיוטות misit rex duos lictores vel carnifices. Et masc. סַרְדְיוֹטִין. R. Sal. IS. 10, 5. ad נציבי פלשתים scribit; סרדיוטות שמינו על ישראל שהיו רודים בהם.

סְרָה סְרָא ,סְרִי *faetere.* Respondet hebr. באש. Praet. וסרי נהרא ולא סְרִי et non faetuit, Exo. 16, 24. et faetebat aqua, hebr. ויבאש, Exod. 7, 21. סְרִיאוּ כגדא faetuerunt ut absynthium, Cant. 1, 2. וסְרִיאוּ על ארעא et faetuerunt super terram, Exod. 8, 14. quod Jon. genere feminino reddit וסְרִיַת ארעא et faetuit terra: וּסְרִיאוּ מאיסו הלבשושי et computruerunt, tabuerunt cicatrices meae, Ps. 38, 6. Veneta סְרִיו. Part. praes. אתתא דשפירא וְסָרֵי טעמא mulier quae pulchra est, sed faetentis rationis, Pr. 11, 22. Fut. וְיִסְרֵי נהרא et faetebit flumen, Exo. 7, 18. יִסְרוּן נוניהון מבלי מיא faetebunt pisces eorum destituti aqua, Jes. 50, 2. Aphel Praet. וְאַסְרִיאוּ עובדיהון et faetidas reddiderunt actiones suas, Cant. 1, 12. Part. מַסְרֵי חכימא fastidum reddit sapientem, Eccl. 10, 1.

סַרְיָא *faetens, faetidum, mucidum:* תבנא סריא faenum mucidum.

סְרוּחַ *faetor:* ואסקת סרוח משריתהון et ascendere feci faetorum castrorum vestrorum, Am. 4, 10.

סַרְיוּתָא *idem:* עד דתפוק סריותא מנחיריכון donec exeat faetor ex naribus vestris, Num. 11, 20. in Jon.

סִירָא *lorica:* כפום סירא יהוי לו juxta os loricae erit ei, Exod. 28, 32. in Targ. Hieros.

סִרְיָן *idem,* pro hebraeo סריון: cum aff. ולא יסק בְּסִרְיָנֵיהּ ne ascendat cum lorica sua, Jer. 51, 3. Pl. לבשו סִרְיָנַיָא induimini loricis, Jer. 46, 4. Dicitur et שִׁרְיָן, ut est in שרה.

סְרַהֵב *festinare, accelerare, urgere.* Praet. סַרְהִיבוּ אתנשיו festinarunt obliti sunt, Ps. 106, 13. Imper. סַרְהֵב לי דינא accelera mihi judicium, Ps. 7, 7. סרהב עני יתי festina exaudi me, Ps. 69, 18. Pl. סַרְהִיבוּ כתובו festinate scribite, Esth. 8, 8. Ithpah. Part. וּמִסְתַּרְהֵב בלשנא סהדא דשקרא et festinans lingua testis falsus fit, Pr. 12, 19. Sic legendum illic: nam verba transposita sunt. Mirum, inquit Elias, quod Paraphrastes hic in hebraeo legit עַד, quod verterit סהדא testem: וּמִסְתַּרְהֵב et festinat, Pr. 7, 23. דמסתרהב למולא qui festinat ad divitias, Pr. 28, 22. ורגלא דְמִסְתַּרְהֲבָיָא et pes qui festinat, ad defectum tendit, Pr. 21, 5. al. דְמִסַרְהֲבָיָא. Plur. masc. וּמִסְתַּרְהֲבִין למשפך דמא et festinant effundere sanguinem, Pr. 1, 16. Fem. דְמִסְתַּרְהֲבָן למרהט לבישתא qui festinant currere in malum, Pr. 6, 18. Futur. יִסְתַּרְהֲבוּן לך ad te properabunt, Ps. 110, 3. Ti. דרבו מסרהב בו לצאת quia praeceptor ejus urgebat eum ut exiret, Bk. 32b. והוה קא מסרהב ואכיל et fuit festinans ac comedens, Ber. 46.

מְסַרְהַב *festinans, festinus, velox;* Plur. מְסַרְהֲבִין festinantes. Item *rebelles,* Ps. 66, 7. et sic idem est quod מְסָרְבִין. Sic Ps. 78, 8.

סַרְהוּבְיָא vel סַרְהוֹבָא (nunc cum Schurek, nunc cum Cholem est) *festinatio, acceleratio.* Sumitur adverbialiter pro *cito, festinanter:* ut עד סרהובא usque ad festinationem, i. e. festinanter, heb. עד מהרה, Ps. 144, 15. עדו בסרהוביא recesserunt velociter, Ps. 90, 10. נהלך בסרהוביא ambulabimus cum festinatione, Ps. 55, 15. בסרהוביא פצא יתי velociter libera me, Ps. 31, 3.

מְסַרְהֲבָאִית *cito, velociter, festinanter:* אל תפוק בדינא מסרהבאית ne egrediaris in judicium cito, Pr. 25, 8. ubi Veneta mendosa sunt. Est autem forma communis Syra adverbiorum.

סָרְהָבָן ,סוּרְהָבָן *rebellis, contumax:* ביר סורהבן filius rebellis, Deut. 21, 18. 20. in Jon., pro hebr. סורר. Pl. והוין סַרְהֲבָנִין et fuerunt rebelles, Gen. 26, 35. TgH.

סְרַח[145] *inique, perverse agere, peccare.* Sic respondet hebr. חטא et העוה. Praet. כד סְרַח בשלו quando peccarit per errorem, Num. 15, 28. דִסְרַח הא עבדך quod inique egit servus tuus, IIS. 19, 19. אנא חבית ואנא סְרָחִית ecce ego peccavi et ego inique egi, IIS. 24, 17. אטפשנא סְרַחְנָא insanivimus, inique egimus, IR. 8, 47. וּסְרַחוּ שקיא דמלכא et pecarunt pincerna regis, et pistor, Gen. 40, 1. hebr. חטאו peccarunt. Fut. דאם יִסְרַח quod si peccarit, IIS. 7, 14. Hinc apud Rabbinos amplius est סרח *rebellare:* משל לבן מלך שסרח על אביו simile est regis filio, qui rebellat patri suo: שסרחה עליו מדינה adversus quem rebellat provincia.

סוּרְחָן ,סוּרְחָנָא *iniquitas, perversitas, peccatum:* יח כל סורחן בידיה ullam iniquitatem in manu ejus, Gen. 39, 23. ארום ליח בידי חוב וסורחן ecce non est in manu mea peccatum et iniquitas, IS. 24, 12. והיא סורחן פריש et ea est iniquitas maxima, Job. 31, 11. מדלית סרחן eo quod nullum est peccatum, Job. 34, 6. מתכפר סרחנא expiatur iniquitas, Pr. 16, 6. Aff. מה סוּרְחָנִי quae est iniquitas mea? Gen. 31, 36. ארחק מננא יח סורחננא removet a nobis iniquitatem

---

[144]) Idem atque סטרטיוט στρατιώτης, ut vult Mussafia. Ego ad gr. χειριστής *dispensator administrator, procurator* vocem vertere malim. Gutturalibus χ et heb. ה, uti spiritus asper, per ס restitutis saepius jam occurrimus.

*) סירה (Sr. s. 41.) *catena* sive *vinculum.* Gr. est σεῖρα.

[145] A סרח secundo *foetere, putrescere* metaphorice ad peccatum et perversitatem translatum, quasi *vita foetida* et putrefacta dicas, convenienter hebr. באוש malus, malignus, quod a verbo באש petuit foetuit formatum.

nostram, hebr. פשעינו, Ps. 104, 12. יאלף סורחנך edocebit iniquitatem tuam, Jobi 15, 5. ובסורחניה יבהתון et in offensa ejus pudefient, Pr. 14, 35. heb. ועברתו.

סַרְחוֹן *idem:* ולהלקותה על סרחונה et verberare eam propter perversitatem suam. Vide et mox infra.

סַרְחָנוּת *idem:* למשרי על סרחנות כנשתא ad solvendum iniquitatem caetus, Lev. 10, 17. in Tg. Jon. Aff. יתנון סַרְחָנוּתְהוֹן reddent iniquitatem suam, Ps. 94, 14. ולא תאיב מן סורחנותיה et non reversus fuerit ab iniquitate sua, Numer. 15, 30. in Jon. Vide et Deut. 9, 27. in Jon.

Secundo[146] סְרַח *faetere, putrescere*, unde Hebraice נִסְרְחָה חכמתם faetida est sapientia ipsorum, Jer. 49, 7. Rabbinis frequentissimum est, et in Hiphil הִסְרִיחַ *foetere fecit, faetidum reddidit.* Sic Chaldaice, דְאַסְרַחְתּוּן ית ריחנא quod faetidum redidistis odorem nostrum, hebr. הבאשתם, Exo. 5, 21. in Jon. אומנות מסרחת opificium faetidum.

סָרוּחַ, סְרִיחַ *faetidum, putridum:* טפה סרוחה gutta foetida, semen humanum, apud Ros.: קיסא סריחא lignum putridum, Jobi 41, 18. in Tg.

סְרוּחַ *faetor, putor:* Aff. ותסק סְרוּחֵהּ et ascendet faetor ejus, Joel. 2, 20.

סַרְחוֹן *idem:* באין לידי סרחון veniunt in manus putredinis.

Tertio סְרַח *redundare, superfluum, abundans esse.* Fut. תִּסְרַח על אחורי משכנא redundabit ad posteriora tabernaculi Exo. 26, 12. Ti. ומסרחי גביניה et redundabant supercilia ejus, i. e. majora justo erant, ut tegerent oculos, Bk. 116.

סָרִיחַ *redundans:* יהי סריח erit redundans, Exo. 26, 13. וסריח et amplius, i. e. ויותר, Tal.

סִרְחָא *redundantia, residuum:* וסרחא דיתיר et residuum quod supererit, Exod. 26, 12.

Quarto סְרַח *incidere, laedere, leviter vulnerare:* מפני שהיא סורחת את היד quia incidit vel laedit manum, Kel. cap. ultimo.

סרט[147] *lineare, lineas ducere: incidere, caesuras facere.* Part. וּמְסָרֵיט על דשי תרעא et lineas signabat super janua portae, hebr. ויתו et signabat, designabat aliquid, IS. 21, 13. Ap. Ros. המסרט על בשרו caesuras faciens super carne sua, Sab. 104b. עוף המסרט בשר avis incidens carnem, scalpendo sc. unguibus, Chol. 62a. כדי שלא יסרטו דדיהן ne incidantur, vulnerentur ubera ipsorum, Sab. 53b.

סֶרֶט[148] *funiculus:* לא יקשור סרט של צמר non ligabit funiculum ex lana, Kil. cap. ult.

סְרִיטָה *linea, lineatio: caesura, incisio.* Kid. 98.

סִרְטֵט *lineare, lineis aliquid delere, destruere:* ככתב מסורטט sicut scriptura lituris inducta, deleta, destructa. Aruch in הטס secundo.

סִרְטוּט *lineatio:* ספר צריך סרטוט liber opus habens lineatione, Rab.

אִסְטְרָטָא, אִסְרָטָא, סְרַטְיָא *strata, via, semita, platea.* Vox corrupta a lat. *strata*, pro *via publica*, quod apud jureconsultos in usu est. Lucretius primum Strata dixit pluraliter, quod alii in singulare femininum deinde converterunt. In Targum ובלשו בְּסַרְטְיָתָא ובפלטיתא et scrutati sunt in stratis et plateis, Gen. 42, 6. Jon. Ap. Tos. סרטיא ופלטיא גדולה strata et platea magna, Sab. 6a. Dicunt et Talmudici אִסְרָטָא, ut in Sab. f. 151a. quo et Targumistae utuntur, vel אִסְטְרָטָא, praeposito Aleph, propter duas consonas, quae per duplex Scheva connecti non poterant; sic dicunt etiam corrupte פְּלַטְיָא pro פְּלַטְיָא platea. Est autem אסטרטא *via publica, in qua multi quotidie eunt*, veluti דרך המלך via regia: פלטיא platea, via magna, sive forum pro mercatu. Vide אסטרט.

סַרְטָן[149] *cancer, signum coeleste cancri.*

סרטנא *virga, baculus*, idem quod מטר. In Tanchuma, sect. קח את המטה.

סוּרְטָא[150] *sors, conditio:* בסורטא יוצר כולא in sorte creatoris omnium, Zohar col. 314. i. e. in secreto mysterio.

סרך *pervertere, evertere: perplectere, implectere,* quomodo est affine verbo סרג. Praeter. אורחי סָרַךְ vias meas pervertit, heb. סורר, Thr. 3, 11. חזית יי סרוך דסריכו לי vidisti, o Domine perversitatem, qua pervertere conantur me, heb. עותתי Thr. 3. 59. Part. Pehil בארחא סְרִיכָא in via perversa vel perplexa, Eccl. 10, 3. Pl. די סְרִיכָן אורחתיה cujus viae perversae sunt, Eccl. 1, 15. heb. מעות. In Venetis סְרִיכָן. Respondet hebraeo עות pervertere.

סְרוּךְ, סִרְכָא, סְרַךְ *perversitas, iniquitas:* משום סרך בתה propter perversitatem filiae ejus, vel eo quod perverse egit filia ejus, Rab.

Secundo סְרַךְ *adhaerere, cohaerere, conjunctum esse:* חלב סרוכי סריך pinguedo cohaerendo cohaeret, Chol. 111a. הנך אזלו לעלמא והנך סרוכי סרוך וסליקו istae avolant in mundum, et istae conjunctae manent et recedunt, Beza 11a. דלמא מסריך וניים פורתא ne haereat ibi et dormiat parum, Jeb. 121b.

סִרְכָא *adhaesio, conjunctio, colligatio, ligatum:* אין סרכא בלא נקב non est cohaesio sine foramine: מפני סרך תרומה propter adhaesionem oblationis thrumae, quae nondum separata fuit a toto. Vide Aruch in שמן.

מְסָרֵךְ *antilena, cingulum pectorale:* שלא יקשור

---

[146]) Origo vocis in *extendendo, in longum exporrigendo* (aff. τῷ שרע); hinc I. *redundare, superfluum, abundans esse*, et per metonymiam II. *foetere, putrescere*, quia putredini semper caries, i. e. dissolutio quasi extenuatio particularum antecedit.

[147]) Propr. *incidendo* (heb. שרט) lineas duxit.

[148]) Gr. σύρτης *funis, habenae.*

[149]) Ar. سَرَطَان, syr. ܣܪܛܢܐ.

[150]) Sors, *sort-is.* Talmudici, ut jam saepius demonstravimus, vocabula a radicibus vocabulorum peregrinorum formavere.

לו מסרכו ne alliget ei antilenam suam, TH. Sab. cap. 5.

סרכא *species ficus:* סרכא דאקים תאניתא sarcha profert vel producit ficum, Medr. Schir c. 1, 1. Proverbiale esse videtur, q. d. מטוב יצא טוב.

סריכא. Ap. Talmudicos כלב בוקירא וגדיא בסריכא Bk. 22a. Gl. שנועץ צפורניו בכותל או בארץ קופץ. Alia hic lectio olim fuit, ut videre est in Aruch, in radice סקר.

סָרְכָא ,סָרֵךְ vel סָרְכָא ,סְרַךְ *eparchus exarchus, moderator, gubernator, praefectus, princeps.* Respondet plerumque hebr. שׁוֹטֵר: ut ולא סרכא ולא שליטא neque moderator, neque dominator, Pr. 6, 7. Pl. סָרְכִין תלתה eparchi tres, Dan. 6, 2. וְסָרְכִין לשבטיכון et praefectos tribubus vestris, Deut. 1, 15. Emph. הוא מתנצח על סָרְכַיָּא erat praefectus eparchis istis, Dan. 6, 3. וימללון סרכיא et loquentur moderatores isti, Deuter. 20, 5. Constr. כל סָרְכֵי מלכותא omnes eparchi regni, Dan. 6, 7. Aff. וית סָרְכוֹהִי et praefectis ejus, Exo. 5, 6. סביכון וְסָרְכֵיכוֹן seniores et moderatores vestri, Deut. 29, 10.

סָרְכָן[151] *idem:* יח כל רב וסרכן omnem magnatem et praefectum, Esth. 2, 13. וסרכן על גניזי דהמן et praefectum super facultates Haman, Esth. 8, 2. דמנית יתך סרכן qui constitui te gubernatorem super totam terram Aegypti, Gen. 41, 41. Jon.

סרם סַרְמִיטִים ,סַרְמִיסִים. Leguntur hae duae voces in Ketub. f. 17a. Sanh. f. 14b. לא חסמכו לנו לא מסרמיטין ולא מסרמיסין non promovebitis in magistros nobis, neque ex סרמיטין, neque ex סרמיסין. In gl. deducitur סרמיטין ex סמרטוטין, germ. Lumpen, *homines viles, sordidi, similes pannis laceris et abjectis.* B. Ar. vult esse corruptum pro סַרְטוּטֵי ex סרטוט. Alterum סרמיסין explicatur per הפכנין ,מסרסין *pervertentes (scripturam),* et benedicta in alienum sensum *torquentes:* vel *implicantes, turbantes* scripturas, secundum Aruch. Voces videntur peregrinae, a quibus non abludunt duae Latinae, quae in simili sensu leguntur, sarmentitius vel sarmentarius et semissarius, Coelius Rhodiginus lib. 30. Antiq. Lect. c. 21.: Illud vero auctarium fuerit, insectatione eadem ab importunis hominibus Christi cultores *semissios* nuncupatos et *sarmentarios,* de leti genere, quod ad assis dimidii stipites destinati, superjectis accumulatisque sarmentitiis fascibus, concremari consuevissent. Semisses vero dici homunciones, palam est vel imperitioribus. Vide eundem libro 10. capite 9. Apud Tertull. in Apologet. „Licet nunc sarmenticios et semaxios appelletis etc."

סרימיסין *quinta pars.* Compositum ex סרי *decem,* et מיסון μέσον *dimidium,* secundum glossatorem talmudicum, in TH. Git. c. 5.

סרן סרנא[152] *rota, apsis:* סרנא דמיא rota aquaria quam aqua circumagit: סרנא דפחרא rota figuli, Chol. 16a.

סורני vide supra in סרן.

סְרוֹנְכֵי *angina,* sive *angina-laborans.* Corruptum videtur ex gr. συνάγχη *synanche:* מקיזין דם לסרונכי בשבת emittunt sanguinem (veneam secant) contra anginam in Sabbatho, Joma c. 8. מת סרונכי mortuus est angina, Ketub. 30b.

Alias dicitur אַסְכָּרָה *obstructio.* Sic citat B. Ar. ex Jobi 7, 15. ובחרת סִרְנְכָא נפשי: pro quo in nostris libris legitur שרנוקא.

סרונגיא *nomen loci:* כל קבל תרעא מציעא כנשתא דסרונגיא ex adverso portae mediae synagogae antiquae Serongiae. Sic citat Ar. ex Vr. s. 22. sed pro eo ibi legitur דטבריא Tiberiadis. In Medr. autem Eccl. c. 5. vers. ויתרון ארץ legitur סרונגיא. In Br. s. 1. „Lux sata est justo," (Ps. 97, 11.) אמר ר' אבא סרונגיא dixit R. Abba, Serongia. Glossa dicit esse שם מקום nomen loci. Postellus reddit συραγόγκος quae trahit secum moles, (h. e. lux efficacissima.) Sic in loco praeced. hoc nomen epitheton foret synagogae Tiberiadis, quamvis hoc vocabulum apud scriptores Graecos non reperiatur.

סְרַנַק[153] *obstruere, obturare, suffocare.* Futur. ארום יסרנק פומהון quia suffocabit os eorum qui loquuntur mendacium, Ps. 63, 12. hebr. יסכר obstruetur.

סְרָנוּקָא *suffocatio:* ומפקנות נשמתא בסרנוקא et exitus animae in suffocationem, Ps. 68, 21.

סרס סַרֵס *castrare, evellere, exstirpare, evertere, pervertere.* Pahel in Tg. Jon. ובארעכון לא חְסָרְסוּן et in terra vestra non castrabunt, Lev. 22, 24. Et ap. Ros.: סרס המקרא ודרשהו pervertit (i. e. transposuit) scripturam, et explicavit eam: יצא מסורס egressus est inversus, Nid. f. 28a. De infante, qui non modo recto et ordinario, sed inverso, ex utero materno egreditur, veluti pedes primum emittendo, aut oblique manum emittendo, aut aliter. Hinc מקרא מסורס scriptura inversa, i. e. transposita, quando verba non sunt juxta simplicem ordinem et structuram posita. Sic Jes. 45, 24. ad verba אך ביהוה לי אמר צדקות ועוז Rabbi Sal. scribit, המקרא זה מסורס versus hic est inversus et transpositus, pro אך לי ביהוה etc. Vide et Ps. 87, 7. Hos. 8, 2. IS. 3, 3. in R. Jeschaja, Sota 38a. etc. Passivum אִסְתָּרַס *castrari,* Gen. 39, 1. in Jon. Apud Tos. הרוצה שיסרס תרנגול יטיל כרבלתו ומסתרס מאליו qui vult castrare gallum, tollat cristam ejus, et castrabitur a seipso, Sab. 110b. Item נסתרסה עבודה זרה בימיהם extirpata est idololatria in diebus ipsorum, Sanh. 93.

סירוס *castratio: inversio, transpositio:* קראה סירוסין si legerit eam per inversiones, inversim, transponendo, invertendo, non sequendo legitimum or-

[151]) Idem atque ארכון, ut vult Mussafia.

[152]) Ego per ר, סרנא legere malim.

[153]) Mutata gutturali in ס insertoque ר, ut saepius, convenit verbo חנק.

dinem, Meg. f. 18b. Usurpatur et pro intersectione sententiae, quam Parenthesin dicimus.

סָרִיס *castrus: eunuchus, spado:* Ti. distinguunt inter spadonem factum, et spadonem natum; hunc vocant סריס חמה, illum סריס אדם, Sav. c. 2. Hinc סריס אדם חולץ וחולצין לאשתו מפני שהיתה לו שעת הכושר סריס חמה לא חולץ ולא חולצין שלא היתה לו שעת הכושר i. e. eunuchus hominis exuit calceum, et exuitur calceus uxori ejus, eo quod fuerat ipsi hora rectitudinis (aliquando aptus ad conjugium): eunuchus solis non exuit calceum, neque exuitur calceus uxori ejus, eo quod nunquam fuit ipsi hora rectitudinis, Jeb. 79b. Gl. סריס אדם est qui castratus est manu hominis, ex quo natus fuit integer: סריס חמה qui eunuchus est ממעי אמו ab utero, a visceribus matris suae, qui munquam vidit solem nisi eunuchus. Sic in TH. Jeb. c. 8. in Gemara. Ar. dicit שנסתרס על ידי קדחת qui eunuchus fit ex ardenti aliqua febri. Alii volunt sic appellari, quod החמה sol dominetur in nativitate ejus. Ego puto סריס חמה esse eum quem *frigidum* nostri Medici appellant, q. d. castratus calore, id est privatus omni calore etc. Ad distinctionem hanc manifeste respexit Christus Matth. 19, 11. εἰσὶ γὰρ εὐνοῦχοι, οἵτινες ἐκ κοιλίας μητρὸς ἐγεννήθησαν οὕτω, καὶ εἰσὶν εὐνοῦχοι, οἵτινες εὐνουχίσθησαν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, sunt enim eunuchi qui ex matris utero nati sunt ita: et sunt eunuchi qui castrati sunt ab hominibus. Caeterum de signis utriusque eunuchi vide Majem. in הלכות אישות cap. 2. et Jeb. f. 80b.

סַרְסְיָא *minister, servus, famulus:* רבי אידי סרסיא דרב ששת Rabbi Idi famulus Raf Schescheth, Bech. 31b. Gl. שמעיה: sic א״ל ליה לסרסיה dixit ad ministrum suum, Bm. 42b.

סרסין בי vide in סים.

סְרִיסוּת *castratio.*

סוּרְסִי *syriacus:* לא תהי לשון סורסי קל בעיניך ne sit lingua Syriaca vilis in oculis tuis, Br. s. 74. Et ap. Tos. לשון סורסי הוא linguae Syriacae est hoc, i. e. ארמי Aramicae, Syriacae, Chaldaicae, Pes. 61a. ubi glossator scribit חכמי האומות קורין לשון ארמי לינגא שורייא sapientes gentilium populorum vocant linguam aramaeam, linguam Syriacam: בארץ ישראל סורסי למה in terra Israël lingua Syriaca quare (sc. prohibita est?) Bk. 83a. Gl. una לשון סירסי נלעג הוא lingua Syriaca est lingua ridicula, vel impolita. Glossa altera; videtur, quod לשון סורסי sit lingua Aramaea, sicut dicitur „ne sit lingua Syriaca vilis in oculis tuis etc." Et paulo post: mihi autem videtur, quod lingua, qua locutus est Laban, sit lingua Syriaca, et quod a Syria nomen Sursi obtineat. Syria enim est Aram naharajim, et Aram Tzoba, quam subegit David. Et quia vicina est terrae Israëlis, hinc non est lingua ejus ita pura et nitida. In Bb. f. 90b. in glossa: Syria est Aram Tzoba et Aram naharajim. Et a nomine סוריא Syria, vocatur lingua Aramaea סורסי Syriaca, sicut dicitur, ne sit lingua Syra vilis in oculis tuis; nam ecce in Lege, in Prophetis, et in Hagiographis impertitus est ei Deus honorem: in Lege, sicut dicitur, יגר שהדותא (Gen. 31, 47.) In Prophetis, sicut dicitur, כדנה תימרון להון (Jer. 10, 11). In Hagiographis Daniel et Esra. Ergo סורסי Syriacum, idem est quod ארמי Aramacum. Nam Laban fuit ex Aram naharajim, et Danielis lingua quoque fuit Aramaea; sicut scriptum est „et alloquuti sunt Chaldaei regem aramice; (Dan. 2.) Quod si dicas; atqui in Bk. 83a. Lingua Syriaca et Aramaea discernuntur, tamquam duae distinctae linguae! Respondet Rabbenu Tam; esse linguam unam, sed divisam in plures dialectos, sicut lingua vernacula nostra variat secundum diversitatem provinciarum. Sic עד הגל Onkelos transtulit סהיד דגורא, Laban vero יגר. Vide et Sota f. 49b. ubi in gl. scribitur: לשון סורסי קרוב היא ללשון ארמי ואו׳ אני שזה לשון גמרה ירושלמי ואומות העולם קורין אותו לינגא שורייא lingua Syriaca vicina est linguae Aramaeae, et ego dico, quod sit lingua Gemarae Hierosolymitanae, quam gentiles vocant linguam Syram. Mentio hujus linguae quoque in TH. Megil. cap. 1. fol. 71b.

סַרְסוּר, סִרְסוּר[154] *proxeneta,* προξενετής, *conciliator, mediator, licitator, interventor aut actor inter ementes et vendentes, aut ineuntes alium quemvis contractum.* Unde et *proxenetria conjugii, nuptiarum conciliatrix,* eine Kupplerin. Apud Ros. ליבא ועינא סירסורי דחטאי נינהו cor et oculi sunt proxenetae peccatorum: vide R. Davidem, Ez. 20, 7. שעשה סחורה על ידי סרסור qui exercet mercaturam per mediatorem, Br. s. 8.

סַרְסוּרִיתָא *licitatio, mediatio contractus.*

סרף סְרָפָא vel סְרָפְיָא *Seraphim, angeli ministeriales,* dicti quasi *igniti et flammei,* a שרף. Plur. emph. על גפני סְרָפַיָא super humeros Seraphim, Ez. 1, 8. בין סְרָפַיָא האלין inter Seraphim istos, Zach. 3, 7. Scribitur et per שׂ ab initio.

Deinde סְרָף *gummi, resina.* Quae B. Ar. hic adducit, scribuntur per שׂ. Vide illic.

סרק סְרַק[155] *evacuare.* Hinc citat B. Ar. סרקינהו לספטיא ומלונהו עפרא evacuarunt capsulas, et repleverunt eas terra, ex Tan. f. 21a., sed in nostra Gemara legitur שקלינהו acceperunt eas. Prior lectio non rejicienda quia verbum hoc ita usitatum est apud Syros.

סְרִיק ,סָרִיק *vacuus, inanis: nauci, nihili, nequam:* סריק הוא שפרא et inanis ess pulchritudo, hebr. הבל vanitas, res vana, Pr. 31, 30. וגבא סריק לית ביה מוי et cisterna erat vacua, nec erat in ea apua, hebr. רק. Gen. 37, 24. in Jon. Femin. אסבע נפש סְרִיקָא saturabo animam vacuam, hebr. שקקה appetentem, Ps. 107, 9. Pl. masc. גברין סְרִיקִין viros inanes, nihili,

---

[154]) Idem est atque סרסר, ex quo ortum est modo سمسار, quae ar. vox ex pers. سه‌مسیر formata.

[155] Convenit cum hebr. ריק vel ריק.

nequam, Jud. 9, 4. ומתגלי חד מן סְרִיקַיָּא et revelat se unus ex vanis hominibus, 2 Sam. 6, 20. בוזין דחשבין מחשבין וּסְרִיקַיָּא praedones et inanes, Ps. 25, 3. סְרִיקִן qui cogitant cogitationes inanes, hebr. סעפים, Ps. 119, 113. Constr. וּסְרִיקֵי מנדעא et vacui scientia, Eccl. 12, 11.

סְרַק, סַרְקָא *vacuitas, inanitas, sterilitas:* ביני אילני סרק inter arbores inanitatis, h. e. steriles, Cant. 2, 3. כל אילני סרקא omnes arbores steriles, Gen. 49, 22. in Tg. Jon. Sic et Gen. 1, 21. in Jon. Ap. Tos. איזהו אילן סרק כל שאינו עושה פירות quaenam est arbor inanis? quaecuque non profert fructum: Rabbi Meir dixit: quaevis arbor vocatur inanis, excepta vite et ficu. R. Jose dixit: quibus non plantantur integri campi, omnes eae vocantur steriles, Kil. c. 6. Oppositum ejus אילן פירי ut in illo proverbiali: קול אילני סרק נשמע יותר מקול אילני פירי strepitus arborum infrugiferarum major est, quam arborum frugiferarum. Citat R. Sal. Jes. 7, 2. ex Br. Simile illi אסתירא בלגינא קיש קיש קריא quod vide in אסתיר׳.

סְרִיקָא *idem:* cum aff. בִּסְרִיקָתְהוֹן מחדן מלכא inanitatibus suis exhilarant regem, heb. ברעתם, Hos. 7, 3.

סְרִיקוּתָא *idem:* מרננין סריקותא decantant inanitatem, vanitatem, hebr. ריק, Ps. 2, 1. תרחמון סריקותא diligetis inanitatem, Ps. 4, 3. לִסְרִיקוּתָא ליעותה in inanitatem sive vanum est opera ejus, Job. 39, 16. Vide et mox.

II. סְרַק[156] *pectinare, pectere, pectine radere, frangere* vel *explicare:* פשתן סָרוּק linum pectinatum, gehechelt: שסורק הצמר במסרק qui pectit lanam pectine, streichen: הא דנפריה נפורי הא דְּסַרְקֵיהּ סרוקי sive excusserit illud excutiendo (schwingen), sive pexuerit illud pectendo (gehechelt). Bk. c. 9. in princ. לסרוקי סוסיא ad pectendum equos, striegeln, Mk. 10b. Apud Eliam in Tisbi: היו סורקין את בשרו במסרק של ברזל fuerunt pectinantes carnem ejus pectine ferreo. Significatio deducta ex שריקות *pectinata serica,* quae optime adornata sunt, Jes. 19, 9. Sic in Tg. פלחי כתנא דסריקין operantes lina pectinata, ibid.

סוֹרֵק *pectinator.* Pl. סָרִיקִים, סוֹרְקִים pectinatores lini, Kid. 7a. Et ex terminatione feminina מאזנים של סרוקות bilances pectinatorum, Kil. c. 12.

מַסְרֵק *pecten,* sive ad *capillos explicandos,* ein Strahl, aut *linum,* eine Hechel, aut *lanam:* Item *strigilis ad equos pectendos,* eine Striegel: מסרק של פשתן pecten lini, Kel. c. 13. מסרק של צמר pecten lanae, carminatorium: מסרק של ראש pecten capitis. Tibbul jom cap. ultim. תשדר לי מסרקאי mittas mihi pectinem meum, Ber. 18b. Metaphorice *dentes, caesura instar pectinis vel strigilis in qualibet re:* מסרק של צרצור incisio, striatio vasis istius: מסרק של רמון pecten, id est striatio malogranati, Okezim c. 2.

סְרִיקוּתָא *idem:* ושדר לה סריקותא דמקטלא כלמא et misit ei pectinem qui interficiebat pediculos, Nid. fol. 20b.

סָרִיק *pecten,* sive *modulus pectinatus: panis, placenta infermentata isto modulo figurata: lineae pectinatae:* סריקי סומקי lineae rubrae, rothe Striemen: ויקבעניה בסריק et pungat eum pectine, id est modulo dentato sive pectinato, quo utuntur ante Pascha ad panes infermentatos pungendos et figurandos, ne fermententur: אין עושין סריקין מצויירים בפסח non faciunt pectines sive panes figuratos in Paschate. Ratio, quia mulieres in istorum impressione moras trahunt, ut sic panis facile fermentetur: כל סריקין אסורין וסריקי בייתוס מותרין omnes pectines-panis vetiti sunt, Bajethosi liciti sunt: הביאו לפניו סריקין מצויירים attulerunt ante ipsum placentas figuratas, certis nempe modulis, Pes. f. 37. In Aruch MS. scribitur, esse placentas tales, figuratas, quales apud nos panes dulciarii, Lebkuchen.

סִירְקִי *ars phrygionica:* והלך אביו ללמדו סירקי, gl. מלאכת הרקמה Jalkut Tehil. f. 92b.[157]

סרקארים *acupictor,* q. d. sericarius, Seidensticker: הוליכו אצל סרקארים ללמדו אומנות duxit eum ad acupictorem, ut doceret eum artem suam, Midr. Schir c. 8, 11. Legitur ibi סדקארים per Daleth, et sic quoque adducit Aquinas. Sed tum etymologia, tum collatio cum praecedenti loco docent, legendum per ר, quia eadem est historia, verbis nonnihil immutatis quibusdam.

סִירִיקוֹן sricum: לבושים סיריקון induti serico, gl. vestimentis regiis, Chag. 16b. non legitur ibi סריקון של זהב, ut citatur in Aruch, et inde in Kimchio et Thesauro Pagnini, in rad. שָׂרַק. Nec ibi figuratum significat, sed est vox latina *sericum.* Et סריקון של זהב est sericum ex auro intertexto figuratum: הכלך והסיריקון, Sab. 20b.

III. סִירֵק, סָרַק[158] *minio colorare, pingere,* vel *figurare:* סירקן או כירכמן si illa minio pinxerit vel croco, Kel. c. 15. B. Ar. explicat ייפה בסירקון ornaverit minio; et sic quoque Bartenora. Alibi כיפה שסירקו וכירכמו, Kel. c. 22. Hoc sensu supra quoque habuimus סקר, et infra שרק.

סירקון, סרק *minium,* idem quod ששר in Bibliis, et arabice זרקון. Videtur esse συρικόν, syricum, color factitius ex synopide et sandice mistis. Plinius lib. 35. c. 6. „Inter factitios (colores) est et syricum, quo minium sublini diximus. Fit autem sinopide et sanoice mixtis."

סַרְקָאָה, סַרְקָאִי *Saracenus, Ismaëlita, Arabs, qui hodie Turcae appellantur, sub quibus et Arabes, qui vocantur Saraceni.* Hinc in TgH. סיעא דְּסַרְקָיין caetus Saracenorum, i. e. ערבאין Arabum, quorum pars vocantur Saraceni, Gen. 37, 25. pro hebr. ארחת ישמעאלים caterva Ismaëlitarum. Male punctatum est in Venetis סַרְקְיָין. Recte in Aruch סַרְקָאִין. Sca-

156) Syr. سرق *pexuit, dividit, deliniavit.*

157) At vero סירקי, quod in Jalk. ad Ps. legitur, lat. est circus.

158) Denom. a nomine sequente, q. v. Cf. etiam סיד et ביד.

liger non vult esse a שרה Sara quasi ab uxore Abrahami nomen habeant, sed ab arabico סרק, quod furaces, praedones et latrones sunt quales Cosaki (colluvies hominum mixtorum in Polonia.) עלל חד סרקיי ingressus est quidam Saracenus, TH. in Thrum. c. 8. circa finem: אחד נדמה בדמות סרקיי unus (trium angelorum) assimilatus fuit quasi Saracenus, Br. s. 48. Vide Full. Misc. lib. 2. cap. 12.

סרר. B. Ar. adducit hic מחו בְּסַרְוֶרַיָא percusserunt caecitatibus, pro heb. בַּסַּנְוֵרִים, Gen. 19, 11. in TgH. In nostris libris est בחי־בריא.

סרת מַסְרֵת *sartago, patella:* ונסיבה ית מסריתא et accepit patellam, hebr. המשרת, IIS. 13, 9. על מַסְרִיתָא in sartagine, Lev. 6, 14. al. 21. סב לך מסרת ברזל accipe tibi sartaginem ferream, Ez. 4, 3. pro hebr. מחבת.

סתה סִתְוָא ,סִתָו *hyems:* עלוהי יעברון סתוא super eo transigent hyemem, Jes. 18, 6. וקיטא וְסִתְוָא et aestas et hyems, Gen. 8, 22. דדמי לְסִתְוָא quod simile est hyemi, Cant. 2, 11. היך הבל פומא בסתוא sicut halitus oris in hyeme, Ps. 90, 9. Apud Ros. שלהי דסתוא קשה מסתוא finis hyemis est gravior ipsa hyeme. Ultimum frigus in fine hyemis molestius est homini, quam in media hyeme frigus intensissimum.

סִתְוָנִי *hybernum:* Pl. סִתְוָנִיּוֹת hyberni fructus, qui non maturescunt, uvae hybernae, Schevi. c. 9. חומץ סתוניות acetum hybernarum uvarum, Ned. 53a. Terum. cap. ult.

סתם[159] *claudere, obturare, obsignare.* Part. Pehil pl. וכוין סְתִימָן et fenestrae clausae erant, Ez. 41, 16. Fut. וכל מבועי מיא תִסְתְּמוּן et omnes fontes aquarum obturabitis, IIR. 3, 19. Ithpeh. et Ithpah. Praet. וְאִסְתְּתַם בעזקת סיטומתא et obsignatum annulo obsignatorio, Esth. 8, 10. אִסְתְּתַם בית צלותי occlusa est domus precationis meae, Thr. 3, 8. Part. וּמִסְתְּתַם בעזקת סיטומתא et obsignatum annulo obsignationis, Esth. 8, 8. Fut. בסריה עד לא יִסְתְּתַם caro ejus antequam obturetur, Jobi 14, 22. in altero ejus versus Targum.

סְתִים *clausum, absconditum, occultum.* Pl. emph. סְתִימַיָּא abscondita, occulta, Gen. 49, 1. in Jon.

סְתִימוּתָא ,סְתִימוּ *sigillatio, obsignatio.*

סְתוּמָה *clausa:* unde פרשה סתומה sectio clausa, quae in media linea incipit. Sunt sectiones et paragraphi in Lege, quae per literam Samech minusculam indicari solent, et habent ante se spatium aliquot literarum vel vocum. Vide Men. 32. in Tosephos.

סְתָם ,סְתָמָא *absolute, simpliciter.* Sic quando nomen commune ponitur pro certo et speciali; veluti סתם נהר nomen נהר simpliciter positum sumitur pro Euphrate: Item משורר cantor, סתם absolute positum, notat Davidem. Antonomasiam vocant Grammatici. בִּסְתָם ,מִסְתָּמָא *idem.* Apud Tos. סתם מתניתין quando absolute ponitur מתניתין ר׳ מאיר tradunt, docent, traditio est; tunc intelligitur id de Rabbi Meir, qui istam doctrinam vel sententiam tradidit: סתם תוספתא רבי נחמיה quando absolute dicitur תוספתא, intelligitur id de R. Nehemia etc. Sanh. 86. Apud Logicos, משפטים סתמים propositiones absolutae, simplices, indefinitae: גזרה סתמית decretum, mandatum absolutum.

סְתוּמְתָאָה *epitheton est quorundam insignium Talmudicorum,* veluti ר׳ עקיבא סתומתאה R. Akiva absolutus, qui sic dicuntur, quod ipsorum traditio et sententia absolute recepta fuerit, q. d. authenticus, canonicus, Meg. in principio. Sic Rabbi Menachem filius Rabbi Jose סתומתאה, Meg. cap. 4. in princip.

סתק. Adducunt hic ex Elia pro סדק *findere,* ubi de ungula animalium dicitur, Lev. 11. Deut. 14. sed in nostris exemplaribus non legitur per ת. Sic סתקית vide in סדקית.

סתר *latere, abscondere se.* Elias scribit, se verbaliter duntaxat reperisse semel in Targum pro hebraeo נסתרו, nempe, וארי מסתרן מן קדמי nam abscondita sunt coram me, Jes. 65, 16. Vide et Jer. 16, 17. Ithpah. היכמה דְמִסְתַּתַּר sicut absconditur vir in umbra sapientiae, Eccl. 7, 14. Rabbinis Grammaticis, נסתר est *persona tertia,* quod ea absens nobis abscondita est: נִסְתָּרִים *pronomina tertiae personae;* quod in illis verum nomen latet; ut in Concord. in הוא ipse: לא יורה רק כנוי לנסתר non significat nisi pronomen absconditi (id est ejus qui non nominatur, sub pronomine occulte indigitatur.)

בְּסֵתֶר ,סתר ,סִתְרָא *secretum, arcanum, absconditum, latibulum:* בסתרא למימר in secreto dicens, Deut. 13, 6. וישוי בְּסִתְרָא et ponit in occulto, Deut. 27, 15. דימחי חבריה בסתרא qui percusserit socium suum in occulto, Deut. 27, 24. מואב הוי סתרא להון Moab fuit latibulum ipsis, Jes. 16, 14. Ap. Ros. בית הסתרים locus secretorum, i. e. locus pudendus, pudendum, quod eam partem natura secretam et latentem esse voluerit: בית הסתרים האשה pudendum mulieris, Mikv. c. 9. in princ. סתרי תורה mysteria Legis. אין סתרה כגלויה non est occultum ejus, sicut manifestum ejus, Br. s. 45. Dicunt id alias אין תוכו כברו.

הֶסְתֵּר *absconsio:* הסתר פנים absconsio faciei.

מַסְתּוֹרִין vide in מסת. Nam מ radicale est.

II. סַתַּר *demoliri, destruere, diruere.* Praeter. וביתה דנה סַתְרֵיהּ et domum hanc destruxit, Esth. 5, 12. לבית בעלא וְסַתְרוּהִי in aedem Baal, et destruxerunt eam, IIR. 11, 18. pro hebr. נתץ. Fut. אגוריהון תְּסַתְּרוּן altaria eorum destruetis, Deut. 7, 5. in Jon. Elias etiam ex hac forma citat illud, ביתא דגיותנא נסתר אלהא domum superborum destruet Dominus, Prov. 15, 25. quod in nostris exemplaribus scribitur cum ט in medio, et est ex Kal. Melius notaretur ex Pahel et cum ת, juxta Eliam. Hinc ulterius apud Rabbinos est, *frangere, confringere: oppugnare, impugnare alicujus sententiam, contradicere, pugnare inter se, repugnare sibi ut unum alterum destruat:*

159) Propr. *rem ad consummationem et complementum* (heb. תמם) *perducere.*

בלתי סותר non repugnat, non adversatur, non destruit hanc sententiam; דבריו סותרים דברי תורה verba ejus repugnant verbis Legis, Dan. 5, 12. in Aben Esra. וְסָתְרִינָן לֵיהּ et impugnamus, infringimus eam. Aliter: ויתבא בשוקא וסתרא דוללי et sedebat in foro, et frangebat linum, Chol. 60a. Quidam „et nebat" linum, spinnen, ducebat fila lini: וסותר את שערה et destruebat capillos ejus, scil. plicatos, dissolvebat plicas capillorum, Sota 7a. וסתרתא למזיה et dissolvebat capillos suos, vel plicabat capillos, Sanh. fol. 106a.

סוֹתֵר, סְתִירָה *repugnantia*, *contrarietas*, *contradictio*, quasi alterius sententiae *destructio*: שאין בהם סתירה כספר קוהלת שבקשו חכמים לגנוז אותו מפני שדבריו סותרות זו את זו ut non sit in ipsis contrarietas, sicut in libro Ecclesiastis, quem propterea cupiverunt sapientes abscondere, quod verba ejus invicem destruerent, aut sibi invicem repugnarent, Pr. 8, 7. in Comment. Kafvenaki: שני קצוות הסותר duae extremitates contradictionis. De contradictionibus et earum caussis, quae apud autores occurrunt, vide egregium discursum apud Maim. in Praef. libri מורה נבוכים.

מַסְתּוֹרִיתָא *frangibulum, quo frangitur linum crudum, et excutitur stupa*. Ap. Tos. אותבה בשוקא דרומי ויהבי ליה מסתוריתא דהוו נהיגי דכל דמנגע ברומי יהבו ליה מסתוריתא ויתב בשוקא וסתר דוללי sedebat illa (lepra affecta) in platea Romae, et dabant ipsi frangibulum lini, quod solerent sic omni leproso Romae dare frangibulum, ut sederet in platea et frangeret linum crudum etc. Chol. 60a.

סָתַת *caedere, aptare lapides*: Ti. המסתת והמכה בפטיש caedens lapidem, aut percutiens malleo, Sab. c. 12. in princ. Gl. מסתת i. e. מ־בע quadrans, aut מתקן aptans in quamlibet formam pro ratione loci aut aedificii: הגוזל אבנים וסותתן qui diripit lapides et caedit eos, Bk. c. 9. in principio. R. Sal. ad אבני גזית, i. e. נפסלות ומסותתות dolatos et caesos, IR. 5, 17.

סַתָּת *latomus, lapidicaesor*: ישיבת הסתת sedile, scamnum latomorum: יד מקבת של סתתים manubrium mallei latomorum, Kel. c. 22. et 29.

Abbreviaturae literae ס.

ס': סתומה *clausum*. Id denotat ס in V libris Mosis, quod ibi minus spatium esse debeat, quam ubi ponitur פ. Vide פ"ס.

2. סימן *signum*,

3. ספר *liber*, quando plures libri de eadem materia sunt scripti, quos tamen communius vocant חלקים partes.

ס"א: 1. ספר אחר *liber alius*: בס"א *in libro alio*. Pluraliter ספרים אחרים. Usurpant, quando diversam lectionem ex aliis libris adducunt. Cum ב servili, בס"א in libris aliis. Et cum ו copula ובס"א et in libris aliis.

2. סבה אחת *causa prima*. Sic א est litera numeri, et ס"ב causa secunda.

3. סימן אחר *signum aliud*. Apud Masorethas, ut in fini libri Numerorum.

סא"א: ספרים אחרים אינו *libri alii id non habent*. Cum ב servili, בסא"א in libris aliis illud non est. Critici utuntur.

ס"ג: סוף גמרא *finis Gemarae*: בס"ג in fine Gemarae. Talmud judaici partes duae sunt: prima dicitur משנה, et Talmudice מתניתא id est Lex iterata. Nam Lex Mosis hic repetita et plenius per traditiones orales explicata est, quas nostri patres vocarunt δευτερώσεις. Haec pars fundamentum et textus est totius Talmud. Cum autem de his Mischnajoth variae in Babylonia essent sententiae, disputationes, altercationes et rixae, eae etiam tandem fuerunt scriptis comprehensae, et in unum corpus relatae. Mischnajoth semper praecedunt, disputationes doctorum unicuique Mischnae sive traditiones sunt subjectae, quae dicuntur גמרא, et hinc altera pars Talmudis. Est autem Gemara, quasi dicas *complementum*, *decisio*: quae enim in Mischnajoth videbantur manca, obscura, dubia, ea a doctoribus variis fuerunt completa, explicata, decisa.

2. סוד גדול *secretum magnum*, 1 Sam. 3, 10. in Masora.

ס"גל: סגן לויה *antestis Leviticus*. In titulis usurpant.

ס"ד: סלקא דעתך *ascendit in mentem tuam?* putasne? estne mens tua? fortasse putas? Praecedit saepe litera ק, et separatim קא, quod si existimes, si forte putas. Alioqui קא fere expletiva tantum particula est Utuntur autem Talmudici, quando per praeoccupationem aliquid amoliri volunt. Cum servili, וק"סד.

2. סוף דבר *finis rei*, denique, postremo.

3. סייעתא דשמיא *auxilio Dei*. Cum litera servili ב sic esse solet בס"ד, per, cum auxilio divino. Coelum pro Deo apud Rabbinos familiare.

סד"א: סלקא דעתך אמינא *ascenditne tibi in mentem*, *quasi dicam*: putasne me dicere? Talm.

ס"ה: סם המות *venenum mortis*, mortiferum, lethale. סך הכל *summa omnium*, summa summarum.

ס"הב: ספר הבהיר. Liber Cabalisticus, qui manuscriptus tantum inter Judaeos habetur, antiquitatis primae. Auctor ejus Rabbi Nechunia ben Hakkana, qui circa tempus Jonathanis Usielidis vixit, ante natum Christum non admodum multis annis. Sic abbreviate citari, non memini me legere.

ס"הד: סוף הדבור *finis sermonis* vel *textus hujus.*

ס"הז: ספר הזהר *liber Zohar*. In Zohar Mantuano reperi absque ז in fine, ובס"ה et in libro Zohar, pag. 1. Non male additur ז.

ס"ח: סם חיים *aroma vitae*, vitale, salutare.

ס"י: ספר יצירה *liber creationis.* Liber Cabalisticus omnium celeberrimus, cujus auctor effingitur Abraham patriarcha.

2. ספר ישן *liber antiquus.* Cum ב servili ב"סי in libro antiquo.

ס"ל: סבירא ליה *videtur ipsi, opinio est ipsi, opinatur*, vel סבור ליה vel לי mihi: דס"ל quod, quia opinatur. Pro ליה pluraliter etiam dici potest, לן nobis, להון ipsis.

ס"מ. ס"מג: ספר מצוה גדול *liber praeceptorum magnus*. Autor ejus R. Mosche mikkotzi, qui floruit circa annum Christi millesimum ducentesimum quadragesimum.

ס"מי: ספר מלחמות יהוה *liber bellorum Domini*. Vide supra in מ"י.

ס"מק: ספר מצות קטון *liber praeceptorum minor*. Proprio titulo vocatur עמודי גולה columnae captivitatis. Author ejus R. Isaac Corbelensis.

ס"ס: סוף סוף *finis, finis:* Rabbini utuntur, pro *tandem: nihilominus.*

2. ספק ספיקא *dubium dubii, dubium ex altero dubio illatum, instantia ad objectionem dubiam.* In libro Schaare dura obvium.

3. סוף סימן *in fine capitis*. Sequi solet numerus capitis: apud Masorethas.

ס"ע: סדר עולם *Seder olam*, ordo mundi. Liber est complectens chronologiam sacram Hebraeorum. Est autem duplex; unus סדר עולם רבא chronologia major, alter סדר עולם זוטא chronologia minor. Citari solet, ubi chronologica tractantur.

ס"פ: סוף פסוק *Sophpasuk, finis versus*. Masorethae sic etiam vocant *accentum*, qui quemlibet versum Biblicum finit, et grammaticis etiam Silluk vocatur. Pluraliter סופי פסוקים. Priori usu legitur Jes. 57, 3. ubi ad vocem ותזנה notant, ב' א' ר"פ וא' ס"פ i. e. Bis extat: semel est initium versus, et semel finis versus. Pluraliter ad אני יהוה אלהיכם Lev. 18, 4. ascriptum, כ"ב ס"פ בספ' id est, viginti duo finis versuum sunt, hoc est, viginti duobus locis haec vocabula conjuncta versum in hoc libro finiunt.

2. סוף פרק *finis capitis*: בס"פ in fine capitis, וס"פ et etc.

ס"פק: סוף פרק קמא *finis capitis primi:* ובס"פק et in fine capitis primi.

ס"ר: סבה ראשונה *causa prima.*

ס"רנך: סמיכות, רבוי, נקבה, כנוי *regimen, pluralis numerus, femininum genus, affixio pronomium.* Quatuor sunt causae mutationis vocalium apud Grammaticos, quae sic abbreviate indicari solent.

ס"שר: ספר שמות רבא *glossa magna in librum Exodi*. Vide ב"ר.

ס"ת: 1. ספר תורה *liber Legis:* בס"ת in libro Legis, לס"ת ad, מס"ת ex, כס"ת juxta. Pluraliter מפקין כל ס"ת producunt omnes libros Legis, ubi כ exprimendum ספרי.

2. סתרי תורה *arcana, mysteria Legis.*

3. ספר תרומה. *Nomen celebris libri est, qui agit de ritibus, de licitis et vetitis, aliisque similibus.*

4. סוף תיבה *finis dictionis*: plur. סופי תיבות. Fines dictionum: Masor.

ס"תר: סוף, תוך, ראש *finis, medium, principium*. Cab.

*) Addenda sunt: 'ס, סעיף *ramus, folium* libri. סדר *ordo, dispositio, series.* סדרא *sectio Legis.* סבה *causa.* סוד *arcanum.* ס"א: סבא אחרת *ratio alia.* סדרי אותיות *ordo literarum.* סברא אחרה *conjectura alia.* ס"אב: ספר אלה הדברים *liber Deuteronomium.* ס"אל: סוף אין לאחדותו *nullus est finis unitatis ejus.* סוד אחני ליראיו *arcanum Domini est apud reverentes eum.* ס"אש: ספר אלה שמות *liber Exodus.* ס"ב: סדר vel ספר בראשית *liber Genesis vel ordo Breschith.* סימן ברכה *signum benedictionis* i. e. auspicia bona. סדר ברכות *series benedictionum.* ס"ג: סימן גאולה *signum redemptionis.* ס"גל: סוף גנב לתליה *finis furis ad suspendium.* ס"דה: סדר היום *ordo diei.* ס"דהנ: סוף דבר הכל נשמע *finis omnium rerum est audiri.* ס"י: סתם יינם *absolutum vinum ipsorum,* i. e. omne vinum gentilium quamvis non constat de eo an absconditum sit idolis. סמיכות ירים *promotio* ס"וט: סוד וסימן טוב *arcanum et signum bonum.* ס"יל: סוד יי' ליראיו *arcanum Dei est timentibus eum.* סימן יפה לבנים *auspicium felix est leberis.* ס"כה: סך vel סכום *summa tota* vel *status* (gr. σχῆμα) *universatis* i. e. summa summarum. ס"מוה: סור מרע ועשה טוב *recede a malo et fac bonum.* ס"מי: סדר מלכי ישראל *series regum Israel.* סוף מלכות ישמעאל *finis regni Ismaelitarum.* ס"נ: סכנות נפשות *periculum vitae.* ס"ס: סוף ספר *finis libri.* ס"ע: ספירת עומר *numeratio Omer.* ס"עא: סוף עמוד א *finis columnae primae.* ס"עד: סרטן עקרב דגים *Cancer, Scorpio. Pisces,* signa coelestia. ס"על: סעודת לויתן *prandium Leviathan.* ס"עמ: סעודת מצוה *prandium operis boni.* ס"ק: סעיף קטן *ramus parvus* i. e. paragraphus. ס"קש: סדר קריאת שמע *dispositio precis Schema.* ס"תמ: ספרים תפילין מזוזות *libri* (Legis), *Tephillin* i. e. lorum coriaceum duplex quod precaturi sibi aligant, et *schedas*, quas in postibus januarum abscondunt. Ceterum litera ס persaepe ante alias abbreviaturas inveniri solet, ubi vocem ספר i. e. liber restitit, ut: ס"טה, ספר טעמי המצות liber Taame hamizwoth. ס"תה: ספר תרומות הדשן liber Thrumoth ha-deschen etc etc.

ע[1]

עָאָה, עָאֲחָא, עָחָא vide in עוה.
עָאן vide infra in עון.

עֲבַב *obnubilare.* In Br. s. 13. Quinque sunt nomina nubium, חזיז ,נשיאים ,ענן ,אד ,עב. Primum עב sic dicitur שהוא מעבב את פני הרקיע quia obnubilat faciem firmamenti eamque denigrat. Sed nomen hebr. עב ab עוב formam habet.

עֲבָא ,עִיבָא ,עִיבָא *nubes, obnubilatio, nebula.* Prima forma genuina est a forma praecedente: alterae duae sunt ex forma quiescentium secunda, ut hebraeum עָב, cui interdum succedit: ut מבשקרי עִיבָא investigationes nubium, Jobi 37, 16. בְעִיבָא דעננא in obnubilatione nubis, hebr. בעב הענן in densitate nubis, Jobi 36, 29. מחיתי כעיבא חובך delevi tamquam nubem peccatum tuum. Jes. 44, 22. Pl. usurpatur ab ענן. Ap. Tos. יומא דעיבא dies nubilosus, Tan. fol. 20b.

עֲבַד *facere, efficere, operari, colere terram, agere, peragere, parare, apparare,* et communiter respondet hebr. עשה, rarius verbo עבד. Praet. והוא עֲבַד יתיה et ipse fecit illud, Ps. 95, 5. ית כל דַעֲבַד omne quod fecerat, Gen. 1, 31. ובר תורי דעבד et filium bovis, i. e. vitulum, quem apparaverat, Gen. 18, 8. דְעַבְדָךְ qui fecit te, Jes. 44, 2. אלהא דְעַבְדֵיהּ

[1]) *Ain* (syr. ܥ ar. ع) sexta decima litera alphabeti est in numeris 70 valens. Pronunciatione atque usu haec prae ceteris alphabeti literis omnibusque fere elementis linguarum semiticarum diversissima est et subinde mutationi cum aliis literis diversissimorum organorum maxime obnoxia. Pronunciatur enim a) idque vulgariter ut א spiritus lenis instar, in qua pronunciatione omnes fere vocales graecas ac latinas in Talmude restituit (unde et nos in enucleandis vocabulis graecis et latinis ad literam א delegamus). Ab interpretibus graecis sumitur. b) pro spiritu aspero, ut pro hebr. עלי, עברי Ἡλί, Ἑβραῖος dicant. c) Restitui solet ab LXX. interpretibus per γ, cum eam candem habeant atque arabicam literam ע puncto diacritico subscriptam (ע̇, غ); itaque hebr. עזה (ar. غزة), צוער (ar. زغر) per Γάζα, Σόγορα exprimunt. Ceterum affinitati literae ע cum palatinis ג et ק in ipsa dialecto aramaea occurrimus; habes enim d) mutationem ע et ק in vocibus ארעה et ארקא, שמע et שמק, פשע et פשק, atque in ipsa ar. lingua غلة et قلة, quorum utrumque *palmam* denotat. Quo difficilius est ostendere, quaenam intercedat affinitas pronunciationis inter ע et צ, quae e), ut ex vocibus צאן et ענא, ארץ et ארעא, צמר et עמרא videre est, persaepe inter se commutantur. („Ob figurae similitudinem“, ut putat Schindlerus, id maxime addubitandum). Mihi quidem dubium non est, quin vertenda sit haec commutatio ad pronunciationem literae ע instar spiritus asperi, qui tum in dialecto semitica tum in indogermica in sibillantem ס et inde in צ, quae composita litera est dentalis cum ס, transire solet; neque supervacuum videbitur, si ad confirmandam illam pronunciationem demonstrandumque, eam primariam fuisse ceterarum pronunciationum omnium, sententiam prolatam fusius tractamus. Dico equidem: Alphabetum Phoenico-hebraicum a Cadmo in Graeciam traductum esse satis notum; neque est, quod in ipsa terra Canan illud alphabetum locupletius fuisse dicamus (Cadmus enim si scivisset cur non docuisset?) — Et hoc, ut expectare licet, eruditorum cuique fatendum, alphabetum illud priscum apud Hebraeos et Phoenices nulli tunc temporis subjectum fuisse mutationi, sed eodem ordine, quo a Cadmo in Graeciam traductum est, etiam in patria Canan usurpatum est; nam si de alphabeto graeco quinam primarius ejus ordo fuerit non satis constat, certumque est diversis pemporibus diversum quoque fuisse ordinem, id iccirco tantum factum est, quia alphabetum nuperrime traductum vix incolis Graeciae satis cognitum jam pro necessitate novis literis locupletatum ejusque sonis accommodatum est, ita ut elementa tantum alphabeti phoenico-hebraici, minime vero efficacitas et ordo ejus integer valeret: aliter apud Hebraeos et Phoenices, ex quorum ingenio atque vita illud alphabetum una cum lingua indoleque organi enatum est, nam illic dubium non est, quin eodem ordine, quo natum quasi res sacra gentis conservatum sit.

Sunt vero literae sedecim alphabeti hebraico-phoenicii ab א, sono maxime submisso spiritu quidem leni, usque ad ע, sonum asperrimum, spiritum asperum, id quod ad sententiam nostram, priscam pronunciationem literae ע spiritum asperum fuisse, confirmat. Affirmatur haec sententia et ex eo, quod apud Phoenices ad elevandam pronunciationem spiritum asperum ע ab initio vocum passim abjicitur, ut בדעשתרת *Bodaster* pro pleniore עבדעשתרת (עבד עשתרת *servus Astartes*) בדאשמן pro עבדאשמן (עבד אשמן), cujus rei exempla in Hebraismo sunt בכן pro עבכן, בית ברה pro בית עברה. Adjuvatur denique sententia nostra ex ipso ordine alphabeti usque ad nostra tempora conservati. Sunt enim omnes literae ab ע ad finem alphabeti ת (praeter צ, quae composita litera ex dentali ד vel ט cum sibillante ס est) nihil nisi aspiratae, literae scilicet τῷ ע praecedentes cum spiritu aspero compositae. Ita quiden פ, ק, ר, ש, ת idem sunt atque: labialis ב una cum ע spiritu aspero, (gr. φ); gutturalis ג vel כ una cum ע̇ spiritu aspero; (pers. ژ); liquidum ל una cum ע spiritu aspero; sibillans ס vel ז una cum ע spiritu aspero (cf angl. sh, quod ut ש germ. sch pronunciatur), dentalis denique ט una cum ע spiritu aspero (gr. ϑ). Habes igitur compluria exempla, ex quibus omnibus elucet, priscam pronuniationem literae ע spiritus asperi instar fuisse, unde. ut diximus, mutatio jus cum sibillante צ exlicanda.

Deum qui fecit ipsum, Deut. 32, 15. ארי עֲבַדְתְּ דא quia fecisti hoc, Gen. 3, 14. היך טינא עֲבַדְתַּנִי sicut lutum fecisti me, Jobi 10, 9. אף עֲבָדִית להו נסין etiam feci eis miracula, Jes. 43, 7. ית כל יקומא דעבדית omnem substantiam quam feci, Gen. 7, 4. אידך עֲבַדוּ ית ידי manus tuae fecerunt me, Ps. 119, 73. וַעֲבַדוּ ית פסחא et fecerunt, i. e. appararunt pascha, Jos. 5, 10. די עבדתון quod fecistis, Gen. 44, 5. כמא דעבדנא עמך sicut fecimus tecum, Gen. 26, 29. Fem. עֲבַדַת משתא apparavit convivium, Esth. 1, 9. מה דא עבדת quare hoc fecisti, Gen. 3, 13. Part. praes. עָבֵיד פירין faciens fructum, Gen. 1, 11. אנא יהוה עָבֵדְנָא חסדא ego Dominus facio misericordiam, Jer. 9, 24. לְעָבֵד פרישן facienti mirabilia, Ps. 136, 4. על פלחן עָבְדֵיהּ ad cultum factoris sui, Jes. 17, 7. Plur. אם איתיכון עָבְדִין טיבו si vos facturi eritis misericordiam, Gen. 24, 29. דְעָבְדִין qui faciunt, Exo. 36, 4. Constr. וְעָבְדֵי עבידתא et facientes opus, Esth. 9, 3. בְּעָבְדֵי בישא in facientes malum, Ps. 34, 17. Aff. לכל עָבְדֵיהוֹן omnibus facientibus ea, Ps. 111, 10. Fem. לארעא עבדא ad terram facientem, i. e. producentem lac et mel, Exod. 3, 8. Partic. Pahil ית כל מניא דַעֲבִידִין omnia vasa, quae facta erant, 2 Reg. 23, 4. Infin. לְמֶעְבַּד כיומא הדין ad faciendum juxta diem hanc, Gen. 50, 20. מִלְמֶעְבַּד a faciendo, Gen. 18, 25. Aff. לְמֶעְבְּדְהוֹן ad faciendum ea, Deut. 5, 1. לְמֶעְבַּדְכוֹן יתהון ut faciatis ea, Deut. 4, 14. לְמֶעְבְּדַהּ ad faciendum illud, Deut. 11, 22. Imper. עֲבֵיד לך תיבותא fac tibi arcam, Gen. 6, 14. וַעֲבֵיד טיבו et fac benignitatem, Gen. 24, 12. Fem. עֲבִידִי דתקין בעיניכי fac quod bonum est in oculis tuis, IS. 1, 23. דא עבידו hoc facite, Gen. 42, 18. ועבידו להן et facite illis, Gen. 19, 8. Fut. אַעְבֵּיד ליה סמך faciam ei adjutorium, Gen. 2, 18. וְאַעְבֵּיד יתהון תבשילין et faciam eos edulia, Gen. 27, 9. Aff. וְאַעְבְּדִנָךְ לעם סגי et faciam te in populum magnum, Gen. 12, 2. לא אַעְבְּדִנֵיהּ non faciam illud, IR. 11, 12. ותעביד ניהור תַּעְבֵּיד lumen facies arcae, Gen. 6, 16. תַּעְבְּדִנֵּהּ חושן et facies pectorale, Exo. 28, 15. תַּעְבְּדִנֵּהּ facies illud, ibid. Fem. דְתַעֲבִידִין עמי quam facies mecum, Gen. 20, 13. ויעביד פסחא et faciet Pesach, Exo. 12, 43. וְנַעְבֵּיד לנא שום et faciemus nobis nomen, Gen. 11, 4. לא תַעְבְּדוּן מדעם non faciatis quicquam, Gen. 19, 8. דיעבדון quod faciant, Eccl. 2, 3. Fem. ולא יַעְבְּדָן et non facient, Eccl. 23, 48. Passiv. Ithpeh. Praet. אִתְעֲבֵיד לשלו factum fuerit aliquid ad errorem, Num. 15, 24. וית דְאִתְעֲבֵד לכון et id quod factum est vobis, Exo. 3, 16. Fem. דְאִתְעֲבִידָא בטורא quae facta i. e. parata est in monte, Num. 28, 6. Pl. fem. כל תועבתא דְאִתְעֲבִידָא בגוה omnes abominationes, quae factae sunt in medio ejus, Ez. 9, 4. Partic. כל מה דְמִתְעֲבֵד למהוי omne quod fit in mundo, Eccl. 9, 6. מתעבד ut sit facta, ut fiat, Eccl. 8, 2. Fem. מִתְעַבְדָא בבהילו fit celeriter, Eccl. 8, 4. Pl. מִתְעַבְדִין fiebant, Numer. 33, 4. Jon. Infin. דלא כשרין לְאִתְעֲבָדָא quae non sunt recta ut fiant. Gen. 20, 9. Affix. ביום אִתְעֲבִידוּתֵיהּ in die quo factum fuerit, Ez. 43, 18. Futur. לא יִתְעֲבֵיד כדין non fieri debet sicut istud in loco hoc, Gen. 29, 26. וְתִתְעֲבֵיד et fiet, Esth. 7, 2. Plur. תִתְעַבְדוּן fietis, Ps. 62, 4.

עוֹבָד vel עוֹבָדָא ,עובד ,עוֹבְדָא *opus, factum.* Respondet hebr. מעשה, quod idem: כל עובד גבורתא דיי omne opus potentiae Domini, Eccl. 8, 17. כְּעוֹבָדָא הדין הוה juxta opus istud erat, IR. 7, 8. Aff. וְעוֹבָדֵיהּ et opus ejus, Ps. 64, 10. מֵעוֹבָדָנָא ab opere nostro, Gen. 9, 29. Plur אלהן עוֹבָדִין טבין nisi opera bona, Eccl. 9, 10. Emph. ית כל עוֹבָדַיָּא האלין omnia opera ista, Num. 16, 28. Constr. כְּעוֹבָדֵי חיביא juxta opera peccatorum, Eccl. 8, 14. Aff. ארום תדכר עוֹבָדוֹי quia recordaris operum ejus, Ps. 8, 7. מה דחילין אנון עוֹבָדָךְ quam tremenda sunt ista opera tua, Ps. 66, 3. ומתבונן לכל עוֹבָדֵיהוֹן et intelligit omnia opera eorum, Ps. 33, 15. מה עוֹבָדֵיכוֹן quae sunt opera vestra, quod est opificium vestrum, Gen. 46, 33. תשבחנה עוֹבָדָהָא et laudent eam opera ejus, Prov. 31, 31. Item *operis merces,* metonymice: דא עובדא דשטני haec est merces adversariorum meorum, Ps. 109, 20. Fem. sing. לרגל עוֹבַדְתָּא ad pedem operis hujus, i. e. substantiae hominum et pecudum, Gen. 33, 14. Jon. ex forma sequenti עֲבִידְתָּא. Ap. Tos. sumitur quoque ut heb מעשה pro *historia, re gesta:* עובדא הוה בחד historia est de quodam, accidit cuidam.

עֲבִידְתָּא ,עִיבִידָא ,עֲבִידְתָּא vel עֲבִידָא, ut in Venetis punctatur, quod tamen rectius punctaretur עֲבִידָא vel עֲבִידָא: nam sic י saepe index est vocalis brevissimae, et expresse sic in Esra punctatum est: וכל עֲבִידָא לא תעבדון et ullum opus non facietis, Lev. 16, 29. Emph. וַעֲבִידְתָּא דך et opus istud, Esr. 5, 8. Targumice לא תעביד כל עיבידתא non facies ullum opus, Exod. 20, 10. Constr. כל עיבידת קודשא omne opus sanctum, Exod. 36, 4. Babylonice עֲבִידַת בית אלהא opus domus Dei, Esr. 4, 24. Cum affix. כל עיבידְתָךְ omne opus tuum, Exo. 20, 9. מכל עיבידתיה ab omni opere suo, Gen. 2, 3. אתקן לברא עבידתך praepara foris opus tuum. Prov. 24, 27.

עֲבַד ,עַבְדָא *servus,* ab hebr. עָבַד *servire:* עבד פלח servus serviens erit, Gen. 9, 25. ואמר ליה עבדא et dixit ipsi servus, Gen. 24, 5. Aff. ואמר לְעַבְדֵּיהּ et dixit ad servum suum, Gen. 24, 2. פצי עבדך libera servum tuum, Ps. 19, 14. יתה זמנת לְעַבְדָּךְ eam praeparasti servo tuo, Gen. 24, 14. Pl. וְעַבְדִּין ואמהן et servi et ancillae, Gen. 24, 35. Emph. אחסנת עַבְדַיָּא haereditas servorum, Jes. 54, 17. Constr. מֵעַבְדֵי שאול ex servis Saulis, IS. 21, 7. Affix. וקרא לכל עַבְדוֹהִי et vocavit omnes servos suos, Gen. 20, 8. יתבון כען עבדך sedeant nunc servi tui, Gen. 47, 4. ארי עַבְדַי אנון quia servi mei sunt, Levit. 15, 42. עבדיכון אנחנא servi vestri sumus, Jos. 9, 11. etc. Proverbium vulgare dicit עבדא דמלכא מלכא, vel Rab. עבד מלך מלך הדבק לשחוור וישתחוו לך servus regis est rex, i. e habet aliquid majoris dignitatis et excellentiae, quam servus vulgaris, propter conversationem cum rege et juxta regem. Sic quilibet, clarioribus et excellentioribus viris se adjungens, aliquid ab illorum conversatione claritatis et excellentiae

commune accipit, ut ab aliis vel aequalibus suis aut inferioribus colatur. „Noscitur ex comite, qui non cognoscitur ex se.“ Qui vult coli, colat colendos, iisque adhaereat. Cum vilibus conversans et ipse vilis habetur. R. Sal. hoc adagium adducit Gen. 15, 18. occasione a flumine Euphrate sumpta. Illud flumen in ordine quatuor fluviorum paradisi ultimum est, et tamen Gen. 15. vocatur flumen maximum; nempe, quia Nilo conjungitur ibi, et quia terram Israelis circumdat. Hinc datur ipsi hic titulus, juxta vulgare illud adagium etc. Legitur etiam in Chaskuni, Exod. 23, 22. Aruch adducit illud in שחן. Vide ibi latius, עבדא זבן ובן אמתא טובן בן חורין יהי עבד לתרוויהון servus si emat, et filius ancillae si vendat, tunc nobilis erit servus amborum, Jalkut in Gen. fol. 44b. Br. s. 86. In MK. cap. 10. pro עבד לתרוויהון legitur מֹרבן. Asperius nihil est humili, cum surgit in altum.

עַבְדוּתָא, עַבְדוּת *servitus:* מבית עבדותא e domo servitutis, Exod. 13, 3.

עֲבוֹדָה, עֲבָדָה *servitus, cultus, cultura, ministerium, opus: agricultura.* In Tg. וַעֲבִידָה סגי et agricultura multa, et famulitium multum, Gen. 26, 14. Ap. Tos. et Ros.: עבודה זרה cultus alienus, peregrinus, nempe a cultu Divino, quem Lex Dei praescribit, hoc est cultus idolorum, idololatria, quam etiam vocant עבודת אלילים, item עבודת כוכבים ומזלות cultum stellarum et planetarum: עובד עבודה זרה idololatra. Fuit etiam apud Talmudicos *formula* sive *vox juramenti,* העבודה *per cultum Dei, per fidem;* ut אמר לה העבודה שאין בקופה של צדקה כלום dixit ipsi: per cultum Dei (i. e. per Deum), si in arca eleemosynaria quicquam amplius est, Bb. f. 11a. אמר להן העבודה שהן קודמין לבתי dixit ipsis: per cultum, per fidem, anteversurae sunt filiam meam, Tan. f. 24a. העבודה הרי הן הקדש עליך per fidem sunt sacra tibi, ibid. Pl. חמש עבודות הן quinque ministeria sacerdotis fuerunt in die propitiationis, Joma 32a.

מַעְבָּדָא, מַעְבַּד *opus, factum.* Hebr. מעשה. Plur. cum affix. יהודע מַעְבָּדֵיהוֹן nota faciet opera eorum, Job. 34, 25. מַעְבָּדוֹהִי facta eorum, Dan. 4, 34.

מַעְבְּדָן *operator, factor.*

מַעְבְּדָנוּתָא *operatio, opus:* מעבדנותא דסימתא opus thesaurorum, Prov. 21, 6. Syrum est.

בָּתַר דַּעֲבַד *quum, posteaquam factum est, quum ita sit, posteaquam.* Usurpatur et absque ב apud Rabbinos, בין לכתחילה בין לדיעבד sive ab initio, sive post factum.

II. עָבַד *aptare pelles,* ut fiant corium usuale, germ. gerben: המולח והמעבד את עורו sale conspergens et aptans pelles suas, vel corium suum, Sab. 73a. in Misna.

עַבְּדָן *coriarius, aptator corii,* βυρσοδέψης, ein Gerber: אין נותנין עורות לעבדן non dant pelles coriario.

עֲבִדְקָן *crassus barba.* Vide in דקן.

עֲבָה הִתְעַבָּה *crassum, laxum, largum, amplum, densum, opacum esse vel fieri.*

עָב *crassum, amplum, latum, densum, opacum.* Pl. עָבִים *densa, crassa.* Fem. עָבָה, unde illud, קטני עבה minor meus digitus crassior est, 1 Reg. 12, 10. Apud Ros. העפר הוא העב והעכור שבכולם terra est crassius et impurissimum omnium, sc. elementum: ספל אחר שקילוחו עבה pelvis quaedam cujus fistula crassa, id est ampla. Oppositum ejus דק tenuis stricta. Pihel עִבָּה densum, crassum facere.

מְעוּבֶּה *idem:* אחד דק ואחד מעובה unum tenue, alterum crassum, Suc. c. 4. in Misna.

עוֹבִי *crassitudo, crassities: amplitudo, densitas:* בעובי גרגשתא in densitate argillae, hebr. במעבה, IR. 7, 46.

עִיבָא *idem:* בעיבא דעננא in densitate nubis, heb. בעב, Exod. 19, 9.

עָבַט heb. *pigneratus est, pignora cepit, mutuatus est dato pignore.*

עֲבִיט *pignus:* שרי עביטך solve pignus tuum, i. e. פדה redime, Bk. 115a.

עֲבִיטָא[2] *sella, pulvinus mulorum et camelorum, clitellae, quibus onera imposita ferunt,* unde *mulus clitellatus sive clitellarius, qui ad onera portanda tantum adhibetur:* ושויתנון בעביטא דגמלא et posuit eas sub clitellis camelorum, hebr. בכר, Gen. 31, 34. Elias scribit, esse idem quod אוכף, germ. ein Sattel: vel distinctius, ein Saumsattel, quibus muli onera ferunt. Rabbi Salomon scribit, hebraeum כרים idem esse quod כסתות pulvini. Rabbini etiam vocant מרדעת. Sic ap. Ros. עביט של גמל clitellae cameli, Kel. c. 23. Gl. *species ephippii ad onera ferenda, non ad equitandum vel insidendum:* הקיפוה באוכפות ובעביטין circumdent eam ephippiis et clitellis, Erub. fol. 16a.

עֲבִיט, עֲבַט *matula, matella, vas in quod urinam reddimus:* עביט של מימי רגלים matula aquarum pedum, id est urinae, Beza 36b. Bb. 89b. Item *cupa calcatoria,* ein Tretzüber, *vas in quo calcantur uvae:* עביט של ענבים vas calcatorium uvarum, Bm. f. 72b. in Misna. Quidam dicunt, esse *vas in quo deferuntur uvae ad torcular, fiscella.* Ita explicatur in gl. Tahar. c. 10. כלי שנותנין בו ענבים להוליכן לגת vas in quod reponunt uvas, ad deferendum eas in torcular.

עָבֵף עֲבוֹף, עֲבִיף *viride, frondosum:* תחות כל אילן עבוף sub omni arbore frondosa, Jes. 57, 5. אילן דזית עבוף arbor olivae frondosae, Ps. 52, 10. עוביה לא תהי עֲבִיפָא ramus ejus non erit frondosus, Job. 15, 32. heb. רענן.

עֲבַץ *confundi, erubescere.* Praet. ואפיהון לא עֲבַצוּ et facies eorum ne erubescant, hebr. לא יחפרו Ps. 34, 6. Sic adducitur in Ar., sed non explicatur, et inde Elias citat. Exemplaria biblica variant. Re-

---

[2]) Syr. ܥܒܝܛܐ *sella minor* et rotundior ar. غبيط *clitellae muliebres s. sala sagna in quo firmatur pilentum camelinum.*

gia habent עֲבָאנוּ. Veneta עֲצָבוּ, quod esset, doleant, tristes, maestae sint.

עֲבַץ *stannum:* idem quod אבץ, Ezech. 27, 12.

עֲבַר *transire, transgredi, praeterire, praetergredi.* Praet. והוא עֲבַר קדמיהון et ipse transivit ante eos, Gen. 33, 3. ועבר לצפונא et transivit ad septentrionem, Jud. 12, 1. מה דין עֲבַרְתָּ quorsum transivisti ad pugnandum, Jud. 12, 1, וַעֲבָרִית לות בני עמון et transivi ad filios Ammon, Jud. 12, 3. אף עֲבַרוּ etiam praetergressi sunt verba Legis, Jer. 5, 28. על כן עֲבַרְתּוּן idcirco transivistis ad servum vestrum. Gen. 18, 2. ארעא דַעֲבַרְנָא בה terra, per quam transivimus, Num. 13, 33. Part. praes. את עָבֵר יומא דין tu transis hodie, Deut. 2, 18. Pl. למה דנן אתון עָבְרִין quare transgredimini vos decretum verbi Domini, Numer. 14, 41. דעברין מתמן qui transeunt inde, Ps. 129, 8. Constr. כל עָבְרֵי דרך omnes transeuntes per viam, Ps. 80, 13. Inf. מֶעְבַּר תעבר transeundo transibis, IIS. 17, 16. למעבר קימיה transire foedus ejus, Deut. 17, 2. Cum aff. בזמן מֶעְבְּרוּהִי tempore transire ejus, i. e. quo transibat, IIR. 4, 8. בְּמֶעְבְּרֵיהּ בירדנא dum transiret ipse Jordanem, 2 Sam. 19, 18. דלא לְמֶעְבְּרִי ad non transeundum me, quod non transirem, Deut. 4, 21. בְּמֶעְבְּרְהוֹן cum transivissent ipsi, IIR. 2, 9. בְּמֶעְבַּרְכוֹן in transeundo vos, Deut. 27, 4. Imper. עֱיבַר קדם עמא transi coram populo, Exo. 17, 5. עֱבַרוּ ותובו transite et revertimini, Jes. 62, 10. Futur. ברגלי אֶעְבַּר pedibus transibo, Num. 20, 19. Scribitur communiter אעיבר, quod punctari solet prave citra omnem analogiam אֶעִיבַּר, vel sine dagesch in ב, et sic per totum Futurum. Est autem posita litera י ad indicandum Chatephsaegol in medio pro אֶעֱיבַר. Sic ואם את לא תֶעִיבַּר לותי et si non transiveris tu ad me, Gen. 31, 52. וְתֶעְבַּר עליך כס דלוט et transibit super te calix maledictionis, Thr. 4, 21. עד דְיֶעְבַּר עמך donec transeat populus tuus, Exod. 15, 16. נעבר כען בארעך transeamus nunc per terram tuam, Numer. 20, 17. בתר כן תַעְבְּרוּן postea transibitis, Gen. 18, 5. Femin. לא תַעְבְּרִי מכאן non transibis hinc, Ruth. 2, 8. etc. Ithpah. Infin. דלא אפשר לְאִתְעֲבָרָא quae non est possibile ut transeantur, Ez. 47, 5. Aphel אַעְבַּר *transire fecit, traduxit, transtulit, transvexit, transmisit.* Praeter. וית עמא אַעְבַּר et populum transire fecit, transtulit de civitate una in alteram, Gen. 47, 21. וְאַעְבְּרַנִי עליהון et traduxit me super illa, Ez. 37, 2. אַעְבַּרְתָּ אעברא ית עמא traduxisti traducendo populum, Jos. 7, 7. אַעְבַּרוּ ית מלכא traduxerunt regem, 2 Sam. 19, 40. Part. מַעְבַּר ברה traducens filium suum, Deut. 18, 10. Infin. אַעְבָּרָא, ut paulo ante: בְּאַעְבָּרָא יתהון in traducendo eos, Ez. 16, 21. לאעברא מלכותא ad transferendum regnum, IIS. 3, 10. Aff. לְאַעְבָּרוּתֵיהּ ad transmittendum illum, 1 Sam. 20, 30. Imper. אַעְבַּר חסודי transfer opprobrium meum, Ps. 119, 39. Fut. אַעְבַּר כל יקרי transire faciam omnem gloriam meam, Exo. 33, 19. ותעבר ית עויתי et transferes, auferes iniquitatem meam, Job. 7, 21. לא תַעְבְּרִנַּנָא ית ירדנא nec transire facias nos Jordanem, Num. 32, 5. ולא יעבר nec auferet, Ez. 48, 14. ולא יעבר יתיה neque transferet illud, scil. animal bonum pro malo, aut malum pro bono commutando, hebr. ימיר mutabit, Lev. 27, 10. Hinc alii *mutandi* significatum huic verbo annumerant: ותעברון ית אחסנתיה et transferetis haereditatem ejus, Num. 27, 8. בנורא תַעְבְּרוּנֵיהּ per ignem traducetis eum, Num. 31, 23. Ap. Ros. עבורי דרעא אטוטפתא אסיר transmittere, i. e. applicare (tephilin) brachii post (tephillin) capitis prohibitum est, Joma 38b. כל העובר על דברי חכמים חייב מיתה quicunque transgreditur verba Sapientum, reus est mortis, Ber. 4a. In lingua Hierosolymitana sumitur etiam pro *remittere, condonare:* ut עבור על דבריהם transi super verba ipsorum, i. e. remitte, ignosce ipsis propter verba ipsorum. Sic saepe usurpatur in TH. עבור על חטייא שלהם transi super peccata ipsorum, ignosce peccatis ipsorum, Sr. s. 26. Sic heb. Mich. 7, 18. עבר על פשע transiens super praevaricationem.

II. עַבַּר in Pihel hebr. *gravidare, impraegnare, praegnantem, gravidam reddere:* unde שורו עבר bos ejus gravidavit, Job. 21, 20. Apud Ros. עוּבֶרֶת vel אשה עוּבָרָה et אשה מְעֻבֶּרֶת mulier gravida. Item ex Hithpa. אין אשה מתעברת מביאה ראשונה mulier non fit gravida ex accessu primo, Br. s. 51. Chaldaice in Kal עֲבַר *gravida fieri, concipere.* In TgH. et Jon. ejus praecipuus usus est, et quandoque apud posteriores Paraphrastas. Praet. fem. ובחובא עַבְרַת מני אמי et in peccato gravida facta est de me mater mea, Ps. 51, 8. De me i. e. conceptu mei. Scribitur in Venetis עֲבָרִית prave, quasi ex prima persona. In Regiis aliter est. Vide Castigationes nostras in Targum: וחמת ארום עַבְרַת et animadvertit, quod gravida esset, heb. הרתה, Gen. 16, 5. in TgH. et Jon. Item: האנא עַבְרֵית ית כל עמא האילין num ego concepi omnem populum hunc? hebr. הריתי, Num. 11, 12. Pah. Part. Praet. sive pass. וכדון חמית דלא הוינא מְעַבְּרָא et cum viderem, quod non essem gravida, Gen. 16, 5. הא אנת מְעַבְּרָא ecce tu praegnans es, ibid. v. 11. מניה אנא מְעַבְּרָא ab eo ego gravida sum, Gen. 38, 25. Ithpah. Praet. ארום מאבוהא אִתְעַבְּרַת nam ex patre suo conceperat, Gen. 19, 37. וְאִתְעַבְּרַת et concepit, Gen. 21, 2. et sic fere semper pro hebr. ותהר ponitur: וְאִתְעַבְּרָן תרתין בנת לוט et conceperunt ambae filiae Lot, Gen. 19, 36. in Nun loco Aleph ex dialecto Hierosolymitana.

III. עַבַּר *intercalare*, quasi dicas *intervocare*, ab antiquo Calo, i. e. voco, *praegnantem* annum reddere: annus enim intercalaris gestat mensem, ut mulier *gravida*, factum. Verbum astronomicum de die intercalari, id est interposito, insito, immisso. Graece ἐμβάλλω, ἐμβολίζω, insero, immitto surculum in truncum arboris fissum. Unde Cicero id „infindere“ dixit. Sic dies unus mensi inseritur quarto quoque anno. Nota res apud Astronomos Hebraeos, Graecos, Latinos. Inde in Tg. ומעברין שנין et intercalant annos, Cant. 7, 4. Ap. Ros. חזקיה עבר ניסן בניסן Chiskija intercalavit mensem Nisan, id est Mar-

tium in Martio. De ratione intercalandi copiose in Talmud, in libro Sanh. capite primo, ad Mischnam secundam. Vide Notas Johannis Coch Bremensis, ad Titulum Talmudicum Sanhedrin c. 1. שנה מעוברת annus intercalatus, cui opponitur שנה פשוטה annus simplex et communis. Sic חדש מעובר mensis intercalaris.

IV. עַבַּר metaphorice *gravidare*, ad aedificium transfertur, *cui appendix aliqua adjungitur*, ut videatur quasi *gravidum* factum. Inde apud Talmudicos: כיצד מעברין את העיר quomodo gravidant urbem, id est appendices faciunt urbi? id est quid juris est de prominentiis urbis extra muros, vel intra muros בעירוב התחום in mixtione terminorum, Erub. c. 5. initio. Veluti turres, munitiones, aliaeque fortificationes, quae quandoque extra murum egrediuntur, aliquando intrinsecus contrahuntur. Prominentiae istae vel contracturae miscent terminos extra murum, de quorum jure ibi disputatur.

V. pro *mutare* vide supra in primo significato ad Futurum Aphel.

VI. אַעְבַּר *repagulare*, *pessulo cludere*. Praet. וְאַעְבַּר בְּשַׁלְשְׁלָן דִּדְהַב et repagulavit catenis aureis, IR. 6, 21.

עֲבַר *praeteritum tempus*, apud Grammaticos.

עוֹבֵר *transiens*, *transitivum*, *verbum activum*, *cujus actio transit in alium:* פועל עובר verbum transitivum. Item עובר *transiens*, *mutabile*, cujus oppositum קבוע fixum, permanens.

עוּבָּר apud Rabbinos, vel Chaldaice עוּבְּרָא, *embryo*, ἐμβρύων, *faetus in utero adhuc inclusus*, sic dictus, quod *transiit* in ventrem per conceptum, et *transit* ex eo per partum: והפילה עוברה et ejicit faetum suum, abortum facit, R. Salom. Gen. 16, 5. Item הרי שהושיט ידו למעי שפחתו וסימא עובר שבמעיה פטור qui extendit manum suam ad viscera ancillae suae, et excaecaverit faetum, qui in visceribus ejus est, liber habetur. Glossa ratio, quia ejus intentio non fuit ad oculum ullo modo. Item כל המונע הלכה מפי תלמיד אפילו עוברין שבמעי אמו מקללין אותו quicunque avertit explicationem lectionis Talmudicae ab ore discipuli, etiam embryones sive factus, qui sunt in visceribus matris suae, maledicunt ipsi, T. Sanh. 91b. עוברי דגים embryones piscium, Chol. 64a. i. e. ביצי הדגים ova piscium. In Tg. היכמה דְעוּבְּרָא מתפרנס מן פרתיה במעינא דאמיה sicut faetus nutritur per umbilicum in visceribus matris suae, Cant. 7, 2. Pl. רוממו יי עוּבְּרַיָּא במעי אמהן exaltate Deum embryones in visceribus matris vestrae, Ps. 68, 27.

עוֹבֵר, עֲבוֹרָא *transitor*, *viator*, *hospes*, *ultro citroque transiens:* עובר ושב transiens et rediens: Pl. עוברין ושבין viatores, hospites. Hinc in Tg. לְעָבוּרַיָּא ולתאובא transeuntibus et redeuntibus, id est viatoribus, hospitibus, Gen. 22, 33. in Jon.

עֲבַרְיָן *transgressor*, *iniquus*, *scelestus*, *praevaricator:* unde apud Rabbinos הרחמנות על העבריינים היא אכזריות על כל הבריאים misericordia super transgressores est crudelitas super omnes creaturas. In eundem sensum etiam dicunt, החמלה על הרשעים היא אכזריות misericordia super improbos est crudelitas, scil. erga pios.

עֲבֵירָה *transgressio*, *iniquitas*, *peccatum*. Constr. עֲבֵירַת פתגם transgressio, iniquitas rei alicujus, heb. ערות דבר, Deut. 23, 15. Sic 24, 1. Emphat. מטול מֵעֲבֵירְתָא מיתי ליה quia ex iniquitate offerunt illud, heb. בזמה cum scelere, Pr. 21, 27. Elias notat, saepius in Targum non reperiri. Frequens ejus usus est apud Rabbinos, עבירה גוררת עבירה transgressio una trahit alteram: ut et e contrario, מצוה גוררת מצוה opus bonum unum trahit alterum: הרהור עבירה קשה מעבירה cogitatio de peccato gravior est ipso peccato: עבירה מכבה מצוה transgressio extinguit praeceptum, in Sota 21a. Respondet illi sententiae Jacobi „qui in uno peccaverit, factus est omnium reus.“ Et „qui non manserit in omnibus etc.“ אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות non committit homo transgressionem, nisi ingressus fuerit in ipsum spiritus insaniae, Sota 3a. Sic de Juda Joh. 13, 27.: Et post sumptam offulam, εἰσῆλθεν εἰς ἐκεῖνον ὁ Σατανᾶς.

עֲבָרָה vel potius הַעֲבָרָה *excessus in loquendo*, *translatio:* דרך העברה per modum translationis, i. e. *translate*, *metaphorice*, quando propria locutio in aliam transfertur per similitudinem loquendi: vel *per modum excessus*, *per hyperbolem*.

עֵבֶר, עֲבַר, עִבְרָא, עִבְרָא *trans*, *ultra*: *contra*, *e regione*, *ex adverso*. Interdum habet formam et usum nominis, quasi sit *transitus: latus:* בכל עבר פרת in omni latere Euphratis, vel in omni loco trans Euphratem, IR. 4, 24. על עִיבַר ביתא ad latus domus, IR. 7, 39. Elias scribit עִבְרָא. Possit et punctari עִיבַר, ut י indicet punctum raptum, ut saepe. עֲבַר נהרה ultra flumen, Esrae 4, 10. בַּעֲבַר נהרה in trans-flumen, i. e. in locis transfluvialibus, ibid. v. 16. בְּעִבְרָא דירדנא trans Jordanem, Deuter. 4, 46. לעברא דאפודא e regione Ephod, Exod. 28, 26. ולא מעברא לימא היא neque trans mare est, Deut. 30, 13. מעברא מכא ex adverso hinc, i. e. hujus loci, IS. 14, 4. ומשחא חדא ועברא חדא et mensura una et latus unum, IR. 7, 34. i. e. aequale, hebr. קצב incisio. Pl. constr. בְּעִבְרֵי נהרא in transitibus, i. e. ulterioribus locis fluminis, trans flumen, Jes. 7, 20. Affix. מכל עִבְרוֹהִי סחור ab omnibus lateribus ejus circumcirca, 1 Reg. 4, 24. ומכל עִבְרֵיהוֹן et ab omnibus lateribus ipsorum, Jer. 49, 32. כתיבין מתרין עִבְרֵיהוֹן scriptae a duobus lateribus suis, Exod. 32, 15. B. Ar. citat etiam ex TgH. Num. 11, 12. טולי יתהון בְּעִיבַר porta eos in latere, pro hebraeo בחיקך in sinu tuo: sed hodie non sic legitur in libris nostris.

עִבְרַאי, Emph. עִבְרָאָה *Hebraeus*, *patronymicum*, ab *Heber* oriundus. Hoc nomine Abrahamus primum in Scriptura legitur vocatus a quodam Chananaeo, post captum fratrem Lotum, quod quidam deducunt ab עבר *trans*, quod *transfluvianus* fuerit, ex locis trans Euphratem in Chananaeam migrarit: alii a patriarcha עבר Heber, qui et ipse trans Euphra-

tem habitavit. Vide Br. s. 41. לאברם עבראה Abrahamo Hebraeo, Gen. 14, 13. רושם עִבְרַאי signatura, scriptura hebraica, vel עִבְרָאֵי Hebraeorum, Esth. 9, 27. איתי לנא גברא עִבְרָאָה adduxit nobis virum Hebraeum, de Josepho, Gen. 39, 14. Jon. עִבְרַאי quae est forma absoluta nominum gentilium: עבדא עִבְרָאָה conservus hebraeus, ibid. v. 17. Plur. מארע עִבְרָאֵי de terra Hebraeorum, Gen. 40, 15. לא יכלין מצראי למיכל עם עִבְרָאֵי non possunt Aegyptii comedere cum Hebraeis, Gen. 43, 31. At vero illud אחיך העברי frater tuus filius Israel, Deuter. 15, 12. i. e. Israelita, quod nomen a Jacobo, qui et Israel, Hebraeis fuit inditum. Sic Jer. 34, 9. Fem. עִבְרָאָה et עִבְרֵיתָא hebraea: לילדתא עבריתא ad obstetricem Hebraeam, Exo. 1, 15. in TgH., ubi Onk. לחיתא יהודיתא ad obstetrices Judaicas. At הָעִבְרִיָּה Hebraea, Deut. 15, 12. Jer. 34, 9. Targum reddit בת ישראל filia Israelis, Israelitis.

עִבְרִית *hebraice:* מדבר עברית loquitur hebraice, vel lingua transfluviali, quae trans Euphratem fuit usitata, i. e. Chaldaice, sive Syriace.

עֲבַר, עַבְרָא *vectis, repagulum, pessulus:* respondet hebraeo בריח: ut ועברא מציעאה et vectis medius, hebr. והבריח התיכון et vectis medianus, Exod. 26, 28. ונטלנון עם עברא et portavit eas cum vecte, Jud. 16, 3. Pl. עַבְרִין דנחשא vectes aerei, IR. 4, 13. דשין וְעַבְרִין portae et vectes, Jer. 49, 31. Constr. עַבְרֵי דאעי שיטין vectes ex lignis Sittim, Exod. 26, 26. ועברי פרזלא קצץ et vectes ferreos confregit, Ps. 107, 16. Aff. וְעַבְרוֹהִי ועמודוהי vectes ejus et columnas ejus, Exo. 39, 33. אתברו עַבְרַהָא confracti sunt vectes ejus, Jer. 51, 30. Ap. Tos. הוייה להההוא דהוה חלי בעיברא דדשא vidit quendam, qui pendebat in vecte januae, i. e. שנשען qui innitebatur ei, Erub. 102a. רב ששת כל תלתין יומין מהדר תלמודיה ותלי וקאי בעיברא דדשא Raf Scheschet repetebat singulis 30. diebus doctrinam suam, et sustentabat se in vecte vel repagulo januae, Pes. 68b. Sic תלא נפשיה בעיבורא דדשא והוה מצטער טובא fulciebat seipsum in repagulo januae, et afflictus erat valde. Suc. 52a. תלא בשרא בעברא דדשא suspendebat carnem ad pessulum januae, Beza 40a. Sic in Chag. 15b. Git. 32b.

עֲבִירִים *tabulae, asseres, ligna quae in torculari olivis vel uvis superponuntur, quando exprimuntur:* ut: vendens domum torcularis, vendit etiam mare torcularis et praelum etc. sed non vendit את העבירים Bb. 67b. Ar. legit עכירים.

עִבּוּר *transgressio. peccatum:* בשעת העיבור tempore transgressionis.

עִבּוּר *conceptus, graviditatio:* ומלאכא די ממנה על עבור ליליא et angelus qui praefectus est super conceptum noctis, Job. 3, 3. Et in Jon. ושליםו מאתן ושובעין יומי עִבּוּרְהָא et completi fuerunt 270. dies conceptionis ejus, Gen. 25, 24.

עִבּוּר *intercalatio,* ἐμβολισμὸς, *embolismus,* et generaliter, *Computus Astronomicus.* Intercalatio est quasi intervocatio alicujus extraordinarii ad usum ordinarium, ut mensis decimus tertius, Februarius geminatus, quem ואדר vocant in computo hebraico. Ductum nomen a versibus intercalatis, id est revocatis. repetitis, et certis locis interpositis, hoc est carmine succentivo, quod colis et strophis absolutis iterabatur: סוד העבור mysterium intercalationis: בעלי העבור magistri intercalationis: Autores computi, computistae, embolistae. Et in Targum דהוה עבור ירחא תנינא quo fuit embolismus mensis secundi, IS. 20, 24. ולא אכל ביום עבור ירחא תנינא et non comedit in die embolismi mensis secundi panem, IR. 20, 34. באדר בתראה בזמן עִבּוּרָא in Februario secundo, tempore embolismi, Esth. 9, 31. ואין הוי שתא דעבורא et non fuit annus intercalaris, Esth 9, 29. in Tg. sec. עִבּוּרֵי ירחין ועבורי שנין embolismos mensium, et embolismos annorum, Gen. 1, 14. in Jon.

עַבְרוֹנִי *computista, embolista, qui condit computum et embolismos.* Pl. עַבְּרוֹנַיִים.

עִבְרוֹנָה *supputatio, calculatio astronomica anni.* Hinc ספר עִבְרוֹנוֹת liber calculationum, embolismorum, et omnium, quae ad dierum, mensium, annorum noviluniorum rationem spectant. Autor ejus דוד מרקריה David Markaria, impressus Rivae.

עִבּוּר, עִבּוּרָא *proventus, annona, frumentum,* proprie anni *praeteriti.* Respondet hebraeis דגן et עבור et aliis hujus sensus locutionibus: ut וסגיאות עבור וחמר et multitudinem frumenti et musti, hebr. דגן, Gen. 27, 28. Sic v. 37. ועבור שמיא et frumentum caelorum dedit eis, Ps. 78, 24. יטלטל עבור ביתיה transferetur proventus domus ejus, heb. יבול, Job. 20, 28. סף עבורא deficit proventus, Joel. 1, 10. ואכלו מעבורא דארעא et comederunt de proventu terrae, heb. מֵעֲבוּר, Jos. 5, 10. et 12. כְּעִבּוּרָא מן אדרא sicut frumentum ex area, Num. 18, 26. Cum aff. עִבּוּרָךְ וחמרך frumento tuo et vino tuo, Deut. 7, 13. דִּעִבּוּרֵיהוֹן quo frumentum ipsorum et vinum ipsorum multa proveniunt, Ps. 4, 8. אם אתן ית עִבּוּרִיךְ si dedero frumentum tuum amplius, Jes. 62, 8.

עוֹבְרָא, עוֹבַרְתָּא, עוֹבְרָא *ramus, propago, surculus:* וְעוֹבְרָא די נציבת ימינך et palmitem sive surculum quem plantavit dextera tua, Ps. 80, 16. hebr. כנה propaginem: וקצו מתמן עוברתא et succiderunt inde palmitem, heb. זמורה, Num. 13, 24. ubi TgH. עוֹבְרָא ex forma absoluta: על עיסק עוֹבַרְתָּא propter negotium palmitis, v. 25. עוברתא דארזא ramum cedri, Ez. 17, 3. Aff. וּבְעוֹבְרָתְהָא et palmitibus suis subigit omnes arbores steriles, Gen. 49, 22. in Tg. Jon.: לכפפא עוֹבַרְתַּהּ ut incurvaret se palmes ejus, Ez. 17, 6. Pl. ושלחת עוֹבְרִין et emittebat palmites, hebr. פארות, Ez. 17, 6. Veneta עוֹבְרָן, quod rectius: כאילן לבנן דמשלח עוֹבַרְתֵּיהּ sicut arbor Libani, quae emittit ramos suos, heb. כלבנון, Hos. 14, 6.

מַעֲבַר *vadum, transitus:* כל מעבר רברביהון omnis transitus principum eorum, Jes. 30, 32. Apud Astronomos etiam est, *excessus, residuum numeri alicujus, reliquum quod a computo superest.* Idem dicitur etiam מותר et יתרון.

מַבְרָא *navis transitoria, ratis, pons,* idem quod hebr. עברה. IIS. 19, 18. ubi dicitur, עברה העברה

transsivit navis. Est autem מַבְרָא pro מַעְבְּרָא per elisionem gutturalis, quod Talmudicis usitatum. Hinc חדא כרעא בְּמַבְרָא una incurvabat se in navi, glossa בספינה, Talm. Kid. 70b. דעבר במברא ניהיב חד זוזא qui transit navi, dabit unum assem, Sanh. f. 109b. Interdum etiam est *vadum, trajectus*, idem quod מעבר hebraice: הוו קיימי אגודא דנהר אמברא דהצדד erant stantes ad littus fluminis, ad vadum Hatzdad, id est e regione Hatzdad, Joma 77b. שמואל הוה עבר במברא אתא ההוא גברא יהב ליה ידיה אמר ליה מאי עבידתיך Samuel transibat pontem: obvenit vir iste ac porrigebat ipsi manum dicens ipsi, quae negotiatio tua est? Gl. גשר pons, Ketub. 105b. עבר במברא דיחיב ביה כותי transibat in navi, in quo sedebat gentilis iste, Sab. 32a. Gl. ספינה שעוברים בה את הנהר navis qua transeunt flumen: איתמר דשמואל הוה קא עבר במברא אמר ליה לשמעיה פייסיה למבוריה i. e. dictum est, quod Samuel transibat navi. Dixit servo suo: Contentum reddito ipsum propter naulum suum, Chol. 94a. Gl. ספינה רחבה navis lata qua trajicitur flumen. Vide et in Kimchio IS. 14, 9. Vide etiam in דקן, in proverbio quodam talmudico.

מַבּוּרָא *naulum, pretium quod datur nautae pro trajectu*, ut est in praecedenti exemplo. Est autem contractum pro מַעְבּוּרָה quod sequitur.

מַעְבּוּרָה, מַעְבּוֹרֶת, מַעְבַּרְתָּא *navis lata, qua trajicitur:* היתה מעבורת לפניו si fuerit navis coram eo, Bk. f. 116a. Item *trajectus, pretium trajectus:* בעל המעבורת trajiciens, transvehens, nauta qui transvehit per flumen: vel, dominus navis trajectoriae. Vocatur etiam *foramen in loco sacro precum*, per quod ligula *trajicitur*, מַעְבֶּרֶת vel מַעְבַּרְתָּא: unde in Gem. מעברתא דתפלי הלכה למשה מסיני foramen tephillarum est traditio Mosis de monte Sinaj, Men. 35a. Vide Maim. in Hilchos Tephillin c 3.

תְּעֲבוֹר *excandescentia, furor irae, indignatio gravis:* בתעבור מן קדם יהוה צבאות propter excandescentiam Domini exercituum, hebr. בעברת, Jes. 9, 18. אתי אכזרי וְתְעֲבוֹר veniet crudelis et excandescentia, Jes. 13, 9. יום תעבור dies excandescentiae, Soph. 1, 15. Male interpres Latinus ibi reddidit; dies transibit.

עוברתא *idem:* Beresch. rabba sect. 67.

עגא vide infra in עוג.

עגב עֲגָבוֹת *nates, posteriora.* Hinc Kimchi שתותיהם IIS. 10, 4. exponit per עגבותיהם. Sic in Talmud מושיבין אותו על עכוזו, R. Sal. exponit על עגבותיו super nates suas. Forte *pudenda* intelliguntur a significatione עגבים amores. Sic Chaldaeus in adducto loco Samuelis.

עֲגָבַאי *nomen proprium*, Ez. 47, 16.

עגל עֵגֶל, עֶגְלָא *vitulus:* עגל מתכא vitulum fusionis, fusilem, conflatilem, Exod. 32, 4. עגל בר תורי vitulum filium bovis, Lev. 9, 2. i. e. subrumum, lactentem: וְעֵגֶל ואמר et vitulum et agnum, ibid. v. 3. כְּעֵגֶל לא מליף ניר sicut vitulus non assuetus jugo, Jer. 31, 18. Emph. וחזא ית עֶגְלָא et vidit vitulum, Exod. 32, 19. Pl. תרין עֶגְלִין duos vitulos, IIR. 17, 16. לדבחא לְעֶגְלַיָּא sabrificando vitulis, IR. 12, 32. Constr. לְעֶגְלֵי דדהבא vitulis aureis, 2 Reg. 10, 29. כעגלי רבקא sicut vituli saginati, Jer. 46, 21. Fem. עֶגְלָא ברת תלת שנין vitulam filiam trium annorum, Exo. 15, 9. in Jon. Onk.: triplicatam, triplicem, tres vitulos: על עֶגְלְתָא דנקיפא super vitula percussa, Deut. 21, 6. Constr. עֶגְלַת תורין vitulam boum, i. e. subrumam, ut ante, Deut. 21, 3. עגלת תלתות רבתא vitulam triennem grandem, Jes. 15, 5. Hinc nomen proprium lapidis pretiosi עין עגלא q. d. oculus vituli, pro hebraeo אחלמה, Exo. 28, 19.

עֶגְלָא, עֶגְלְתָא *plaustrum, currus plaustralis;* ועבידו עגלתא חדתא et facite plaustrum novum, IS. 6, 7. ותתנון יתיה בְּעֶגְלְתָא et imponetis eam currui, IS. 6, 8. Aff. בגלגלי עֶגְלָתֵיהּ rotis plustri sui, Jes. 28, 28. Plur. שית עֶגְלָן sex plaustra, Numer. 7, 3. עגלן לטפליכון currus pro parvulis vestris, Gen. 45, 19. Emph. וחזא ית עֶגְלְתָא et vidit currus, Gen. 45, 27. בְּעֶגְלְתָא in curribus, Gen. 46, 5.

עֲגָלָה *plaustrum, signum caeleste Ursae:* Vide Aben Esram Amos 5, 7. et in T. Pes. 94a.

עַגָּל *carpentarius, plaustrarius*, ap. Ros.

עֲגִיל *scutum* vel *parma:* אחקיף תריס ועגיל apprehende clypeum et scutum, heb. צנה, Ps. 35, 2. תריסא וְעֲגִילָא clypeus et parma fides ejus, Ps. 91. 4. Pl. תריסין וְעֲגִילִין יוקיד בנורא clypeos et scuta comburet igni, Ps. 46, 10. דמזינין בַּעֲגִילִין qui armati sunt scutis, Ez. 23, 24.

עֲגַל, עֲגָלָא *cito, velociter*, apud posteriores paraphrastas duntaxat in usu est: בַּעֲגָלָא נתחבר cito contereretur, hebr. פתע mox, momento, Prov. 29, 1. דִּבְעֲגָלָא תתגרל שציית בַּעֲגַל finitur cito, Job. 20, 5. מלכותא עליה super quo cito magnificabitur regnum, Esth. 1, 1. in Tg. sec. in initio: דתתעקר בעגלא quod extirpabitur cito, ibid. v. seq. Talm. לפיש ליה זמורות כי היכי דלישרוף לעגל multiplicando ei sarmenta, ut comburatur cito, Sanh. 52.

עָגִיל *rotundum*, Jer. 31, 39. Vel est *nomen proprium loci.*

עָגִיל heb. *inauris.* proprie *rotunda et circularis*, Num. 31, 50. Pl. עֲגִילִין, Ez. 16, 12. Ti. aliter explicant. In Talm. Bab. Sab. 64. עגיל דפוס של דדין i. e. Agil est ornamentum mammarum. Sed in TH. Sab. c. 6. עגיל, i. e. קודשייא *inauris, monile*, et adducitur probationis loco ex Ez. 16. ועגילים על אזניך.

עֲגַל, הֶעֱגִיל *rotundare:* מעגלין אותה בידים rotundant eam manibus, volvendo scilic. in rotundum. Hithpah. הִתְעַגֵּל *rotari, rotundari.*

עָגוֹל *rotundum, orbiculare:* כלי עגול vas rotundum.

עִגּוּל *circulus, globus, massa conglobata et rotunda, orbis, orbiculus:* עיגולי דבילה massae orbiculatae ficuum, Bm. c. 2. in Misna. עיגול דרפתא orbis panis, ein Ringle Brot, ein rond Läible Brot, Br. s. 49. עיגולין דפיתא orbiculi panis. Unde in Tg. ועגול דפתא חד et tractam panis unam, Exod. 29, 23. Paginus vertit „tortam panis," i. e. panis integer rotundus: מה תישאל עיגולא קופר חמר ביעין quid petis?

Panem, carnem, vinum, ova, Br. s. 54. in fine: ומלקט לה׳ן שני עגולין אחד של שמן ואחד של דבש et colligit eis duos orbiculos, unum ex oleo, et unum ex melle, Sota 11b. Hinc transfertur ad *varia rotunda et orbiculata vasa:* עגולי החבית circuli doli, Reif. עגולי הגת orbes torcularis, i. e. asseres crassi et rotundi torcularis, Sab. cap. 1. in Misna. Hoc sensu legitur et in Tahor. cap. ult. בין העיגולין לוגין inter orbes et acinos.

מַעְגִילָה *cylindrus, lignum teres, vel lapis, qui super area aliqua volutus, eam planam reddit:* ומעגילין אותן במעגילה et complanant eas cylindro, Mk. 11a. Cylindrum volutant super pavimento ad complanandum. Vide et in Mac. cap. 2. ab initio.

עַגְלְגוּלֶת *rotunditas, rotundum.* עגלגול idem.

עֲגַם *tristari, contristari, angi.* Praeter. עֲגָמַת נפשי לחשיכא contristatur, anxia est anima mea propter pauperem, Job. 30, 25.

עֲגִים *tristis, anxius.* Pl. fem. הבדילהון אתון יתבן עֲגִימָן num propter eos vos sedebitis tristes, Ruth. 1, 13.

עֲגִמָה *tristitia, anxietas:* מפני עגמת נפש propter anxietatem animi, Meg. 28b.

עֲגַן *morari, retardari, detineri, retineri.* Part. Praet. ובבתי אסירין עֲגִינִין et in domibus vinctorum detenti, hebr החבאו, Jes. 42, 22. Regia עֲגִנִיהוֹן cum affixo nominali, Veneta עֲגִנִהוֹן. Neutrum cum grammatica: דאנון עֲגִינִין כאסירי קבל qui detenti sunt quasi vincti in tenebris, Jes. 42, 7. וְלַעֲגִינִין ביני מלכותא iis qui detenti sunt inter regna, Jes. 49, 9. Hic in Regiis legitur עֲנִיגִין per transpositas literas, qua significatione et forma legitur simile in Gemara שלא ישהא את העגונה ut non detineat posterioratam, i. e. המאוחרת retardatam, Bk. 60a. Male id citatur in Aruch in ענג. Pahel Futur. ויעגנונון לבית עגנה et detinebunt eos in domo detentionis, i. e. carcere, hebr וסגרו על מסגר et claudentur in clausura, Jes. 24, 22.

עֲגָנָה *detentio:* בית עגנה domus detentionis, carcer, ut in praecedenti exemplo.

עִיגּוּן *idem:* item *anchora*, sic dicta, quod navem sistat ac *detineat*, Julkut Proph. f. 72c.

עוֹגִין *idem:* apud Tos. מוכר את הספינה מכר את התורן ואת הנס ואת העוגין vendens navem, vendit etiam malum, et velum, et anchoram, Bb. c. 5. in initio. Pl. עוֹגִינִין. Eodem sensu alibi legitur הוגן.

עֲגַשׁ *cornupetere, ferire*, idem quod נגש, de quo supra: עַגָּשׁ *cornupeta, feriens, impetens cornibus.* Fem. לית תורתא עגישא עד דברתה בעיטא non cognoscitur cornupeta, nisi dum filia ejus calce feriat. Sic enim in eundem sensum, אין אינתתא זניא עד דברתה זניא non scitur mulierem scortatam fuisse, nisi dum et filia ejus scortatur, juxta illud, כאמה בתה qualis mater, talis filia, (Ez. 16.) Br. s. 80. Glossa עגישא i. e. נוגחת.

עֲדָא *unum.* Idem est quod חדא, juxta Aruch. In Gem. עדא דהא unum est, hoc est, perinde est, sive hoc an illud fiat, Pes. 53b.

עֲדַב עַדְבָא *sors:* עדבא חד sortem unam Domino, heb. גורל, Lev. 16, 8. עדבא תליתאה sors tertia, Jos. 19, 10. דתחסנון יתה בְּעַדְבָא quam possidebitis per sortem, Num. 34, 13. Constr. מֵעֲדַב אכזיב a sorte Achsibi, hebr. מחבל a tractu, sorte in haereditatem attributa, Jos. 19, 29. Aff. בְּעַדְבִי in sorte mea, בְּעַדְבָךְ in sorte tua, Jud. 1, 3. יתרמי עַדְבֵיה projicietur sors ejus, Gen. 49, 21. Pl. ויהון עַדְבִין et imposuit sortes duobus hircis, Lev. 16, 8. רמו עדבין projicite sortem, IS. 14, 42. ירמון עדבין projicient sortem, Ps. 22, 19.

עֲדָה *transire, discedere, recedere, praeterire.* Praet. דַּעֲדָא בין פלגיא האלין quae transibat inter divisiones istas, Gen. 15, 17. מלכותה עֲדָת מנך regnum transiit a te, Dan. 4, 28. לא עדו מגו משריתא non recesserunt e medio castrorum, Num. 14, 44. לא עֲדוֹ מעל רגלך non recesserunt à pedibus tuis, hebr. בלתה veteravit, Deut. 29, 5. Part. praes. כמדברא מבלי עָדֵי sicut desertum absque transeunte, Jer. 9, 12. דעדי מן קדם רוחא quae pertransit a facie venti, Jer. 13, 24. Pl. כשוק לְעָדָן sicut via transeuntibus, Jes. 51, 23. ועדי ארחא דְעָדָן בארעא et transeuntes per viam, qui transeunt per terram, Ez. 39, 15. למהוי עדן בארעא ut sint transeuntes per terram, Ez. 39, 14. Infin. בזמן מֶעֱדוֹהִי tempore quo transibat, IIR. 4, 8. Fut. לא יעדי די לא יֶעְדֵּה qui non transibit, Dan. 7, 14. לא יעדי עביד שולטן non recedet dominator, Gen. 49, 10. כען תֶּעְדֵי מכאן ne nunc transeas hinc, hebr. חמש, Jud. 6, 18. די לא תֶעְדֵא quae non transit, id est intercidit, aboletur, irrita fit, Dan. 6, 8. אמאכי וְנֶעְדֵי deprime te, ut pertranseamus, heb. ונעברה, Jes. 51, 23. עלך יֶעְדוּן ad te transibunt, Jes. 45, 14. Ithpah. Praet. כמא דְאִתְעֲדָא sicut aufertur, Lev. 4, 31. Part. מִתְעֲדְיָא ממלכו abolebitur a regno, ne sit regnum amplius, Jes. 17, 1. In Aphel אַעְדִי *amovere, removere, auferre, transferre.* Praet. כסא דלוטא שתית אַעְדִית calicem maledictionis bibisti, transtulisti, Jes. 51, 17. דְאַעְדֵיתִי מנך חובך quod abstuli a te iniquitatem tuam, Zach. 3, 4. ויקרא הֶעְדִיו מניה et gloriam ejus abstulerunt ab eo, Dan. 5, 20. Partic. praes. מַעְדֵי מירושלם ablaturus est a Jerusalem, Jes. 3, 1. דְמַעְדָן מן קדם יהוה quem removebant a conspectu Domini, IS. 21, 6. Infin. לְאַעְדָאָה יתה ad amovendum eam, Gen. 48. 17. Cum affix. אלהן בְּאַעֲדָיוּתָךְ חטאיא nisi in removere te, removeris peccatores, IIS. 5, 6. Imper. אַעְדִי מעלי מכתשך remove a me plagam tuam, Ps. 39, 11. אַעְדוּ ית טעות עממיא auferte idola populorum, Gen. 35, 2. Fut. וְאַעְדֵי מרעין בישין et auferam morbos pessimos, Exod. 23, 25. וְתַעְדֵי ית כסות שביה et auferet vestimentum captivitatis suae, Deut. 21, 13. עד דְהַעְדוּן donec auferatis, Jos. 7, 13. ושלטניה יְהַעְדוּן et dominatum ejus auferent, Dan. 7, 26. וִיעְדוּן ית כל שקוצהא et auferent omnes res detestandas ejus, Ez. 11, 18.

עֲדְיָא *abscessus, apostema:* או עדיא או בהרא aut abscessus aut papula, Lev. 13, 2. heb. ספחת. Quidam *scabiem tenacem* interpretantur. Emph. עֲדִיתָא

היא abscessus est, Lev. 13, 3. Vulgo punctatur עֲדִיתָא.

II. עֲדָה *spoliare, praedari, diripere.* Significatio ex priori nata, cui *vim et injuriam adjicit.* Infinit. וּלְמֶעְדֵי עֲדָאָה et ad dispoliandum spolium, hebr. לִשְׁלֹל שָׁלָל, Jes. 10, 6. Sic Ez. 38, 12. הַלְמֶעְדֵי עדאה num ad spoliandum spolium congregasti exercitum hunc? ibid. v. 13. Part. ויהון עָדָךְ לעדי et erunt praedantes te in praedam, Jer. 30, 16. Pah. Inf. ושללהון לְעַדָּאָה et spolia eorum ad praedandum, hebr. לָבֹז, Esth. 8, 11.

עֲדֵי, עֲדָא *spolium, praeda:* סגיאות עֲדִי multitudinem praedae, Jes. 33, 23. punctatur עָדֵי, quod potius est praedator ex forma Participii. Forma עֲדֵי communis pro abstracta: וַעֲדֵי קרתא et spolium urbis istius, heb. שלל העיר Jos. 8, 27. Sic legendum Jos. 11, 14. הוו לַעֲדֵי fuerunt in praedam, Jes. 42, 22. hebr. לָבַז. Sic מאן מסר לעדי יעקב quis tradidit in praedam Jacobum? Jes. 42, 24. hebr. לִמְשִׁסָּה. Sic Tzeph. 1, 13. Hab. 1, 7. Cum aff. למהוי ארמלן עֲדֵיהוֹן ut sint viduae praeda eorum, Jes. 10, 2. heb. שְׁלָלָם.

עֲדָאָה *idem:* ושבו ית כל עדאה et abduxerunt omne spolium, Num. 31, 11. לא נתן לחון מֵעֲדָאָה non dabimus illis de praeda, IS. 30, 22.

עֲדִיתָא *idem:* דמפלג עדיתא qui dividit praedam, hebr. שָׁלָל, Prov. 16, 19.

III. עֲדָה *concipere, gravida fieri.* Respondet heb. הרה. Praet. fem. וְעַדִּיאַת וילדת ית קין et concepit et peperit Kainum, Gen. 4, 1. דְּעַדִּיאַתְכוֹן quae conceperat vos, Jes. 51, 2. Pl. fem. וְעַדִּיאָן תרתין בנת לוט et conceperunt ambae filiae Lot, Gen. 19, 36. cum ג paragogico. Fut. וְיַעְדֵּי עמלא et concipiet molestiam, Ps. 7, 15. Ex Aphel ארי תַעְדֵּי ותליד דכר cum conceperit et pepererit masculum, Lev. 12, 2. וְתַעְדִּין ותלדין et concipies, et paries filium, Jud. 13, 3.

מְעַדְיָא, מְעַדְּיָא *gravida, praegnans:* ואף הא מעדיא מזנותא etiam ipsa gravida est ex fornicatione, Gen. 38, 24. עקא כִּמְעַדְיָא angustia sicut praegnantis, Jes. 26, 18. Pl. בזעו מְעַדְיַת גלעד dissecuerunt praegnantes Gilhadis, Am. 1, 13. נשיא מְעַדְיָתָא mulieres praegnantes, Thr. 1, 16. Cum aff. וְעַדְיָתְהוֹן יתבזען et praegnantes ipsorum discinduntur, Hos. 14, 1. וּמְעַדְיָתְהוֹן תבזע et praegnantes ipsorum dissecabis, IIR. 8, 12. Vide et Joel. 1, 14.

עִדּוּי *conceptus:* ויהב יהוה לה עדוי et dedit Dominus ei conceptum, Ruth. 4, 12. Pl. בתר די סיבית הוי לי עִדּוּי postquam senui, erit mihi conceptus, Gen. 18, 12. in Jon. ubi tamen legitur עִדּוּיִין. Sed in TgH. est עִדּוּי, et sic in hebr. עדנה voluptas. Affix. אסגי צעריכי וְעִדּוּיַיְכִי multiplicabo dolores et conceptos tuos, Gen. 3, 16.

IV. עֲדָה *ornare se, ornari,* heb. Hinc Chaldaice:

עִדִּית, עֲדִית *ornatus, ornamentum:* ית כל עדית אלהא omnem ornatum Dei, hebr. נאות habitacula: Graeci ἁγιαστήριον sanctuarium: Vulgata Latina, „pulchritudinem," i. e. sanctum et pulcherrimum Dei templum, Ps. 83, 13. Idem quod hebr. עֲדִי, unde Chaldaicum עֲדְיָא et constructe עֲדִית. Sic כל עֲדִית יעקב omnem ornatum Jacobi, Thr. 2, 2. iterum pro נאות, Vulg. „omnia speciosa Jacob."

עֲדֶל *oleris genus* instar צנון *raphani:* ללבי וורדים ושל עדל folia ramusculorum et raphani, Okets. cap. ultim. B. Ar. scribit, juxta quosdam esse *saturejam.*

עֲדִילָרִין. Sic adducitur in Aruch. Hodie legitur in Gemara ערדילין. Vide ערד.

עֲדַן *oblectare, voluptate afficere:* מְעַדֵּן עצמו oblectat seipsum: מעדן את הבשר oblectat carnem, curat cuticulam. הִתְעַדֵּן *oblectare se, voluptate affici,* Neh. 9, 25. in Hebraeo.

עֵדֶן *Eden, nom. propr. horti, in quem Adamus primus, veluti colonus, a Deo creatore collocatus est,* qui sic Hebraice et Chaldaice vocatur a *voluptate,* ut volunt: בגנתא דעדן in horto Eden, Gen. 2, 15. Hoc oppidi fuit nomen in Coelesyria.

עִדּוּן *oblectatio, delectatio, voluptas, deliciae:* עדון ועינוג quae synonima sunt, Gen. 18, 12. in Aben Esra.

עִדָּן, עִדָּנָא *tempus, occasio, opportunitas:* עדן בחיר tempus electum, commodum, Eccl. 3, 2. עדן תברא tempus confractionis, Ez. 7, 7. בְּעִדָּן in tempore, Jer. 15, 11. לְעִדָּן רמשא juxta tempus vespertinum, Gen. 8, 11. Emph. והוה בְּעִדָּנָא ההיא fuitque in tempore isto, Gen. 21, 22. Aff. בְּעִדָּנֵיהּ in tempore suo, Deuter. 28, 12. בְּעִדָּנְהוֹן in tempore suo, Lev. 26, 4. Pl. שבעה עִדָּנִין septem tempora, Dan. 4, 13. Emph. מהשנא עִדָּנַיָּא mutat tempora, Dan. 2, 21. לא אתטישו עִדָּנַיָּא non sunt abscondita tempora, Job. 24, 1. בְּעִדָּנַיָּא וזמניא in temporibus et opportunitatibus, Esth. 1, 13. Constr. בְּעִדָּנֵי עקתא in temporibus angustiae, Ps. 9, 10. Ap. Ros. in eadem sententia repetitium עִדָּנָא est *nunc nunc, quandoque.* Ti. pro eo scribunt אִדָּנָא cum א loco ע. Vide radicem אדן. Aliter ap. Tos. דאנסי ליה רבנן בעדניה בעל כרחו quem Rabbini coegerunt in tempore suo, scil. ad retinendum necessitatem suam, להשהות נקביו Sab. f. 33a. אנסיה ליה ערניה ursit eum tempus suum (i. e. naturae necessitas) ut non extenderet manus suas, Chol. 133a. Vide Aruch in אנס.

מַעֲדָנִים *vincula, ligamina, fasciculus, nodus,* Talm. המתיר ראשי המעדנין qui solvit capita ligaminum, Kel. c. 20. Et elisa gutturali, נקיש תרי מדאני אסא accepit duos fasciculos myrti, Sab. 33b. ראשי מדנים שלהן capita fasciculorum suorum recta sunt, Suc. 13b.

עֲדַף *excellere, abundare, praecellere, praestare:* Hinc;

עֲדִיף *excellens, praestans:* שופ־ך עדיף מבני נשא pulchritudo tua praestantior est pulchritudidine filiorum hominum, Ps. 45, 3. Ap. Tos. מי מיניהו עדיף quisnam ex illis est praestantior? Schevu. 6b. אנהו עדיפי מניה ואיהו עדיף מניהו illi praestantiores fuerunt ipso, et ipse praestantior ipsis, Sanh. f. 94a. חכם עדיף מנביא sapiens praestantior est propheta; דאנא עדיפנא qui vir excellens ego sum.

תַּעְדָּפָה *abundantia, superabundantia*, heb. מותר, Bk. 87b.

עֲדַק *divellere, dividere, separare.* Aphel Particip. ודרחנא מַעֲדִיק רחמיה et susurro divellit amicum suum, Prov. 16, 28.

עֲדַק. Sic scribitur in Aruch, sed in Gemara עוק. Vide illic.

דְּעֲדַק vide in דעק.

עֲדַר *sarrire, sarculo fodere:* כְּעוֹדֵר ומוסק sicut sárriens et stringens olivas, Nid. f. 67a. Sic ex **Pahel** מזבלין ומְעַדְּרִין stercorant et fodiunt, Schevi. c. 2. Niphal נֶעְדַּר *sarriri, pastinari.*

Deinde ap. Ros. עֲדַר ,נֶעְדַּר *deesse, deficere, desiderari, privari: privari vita et suo esse:* עדור *mortuus, privatus vita:* יביא עדורה לבית דין adducit mortuum, id est cadaver ad judicium, Bk. 11a. In Aruch adducitur in litera Aleph, in אדר et in אר sexto cum duplici ר ,ארורה.

עִדּוּר *sarritio, sarritura:* מַעְדֵּר *sarritor.*

מַעְדֵּר *sarculum*, hebr. et chaldaice: די במעדר יתפלחון qui sarculo coluntur. Jes. 7, 27. Vide et Prov. 13, 12.

הֶעְדֵּר ,הֶעְדֵּר *privatio, defectus, interitus, corruptio:* הסכלות היא העדר קניין חכמה stultitia est privatio habitus sapientiae: ההויה וההעדר existentia et privatio: העדר הגמור privatio mera, pura puta. Hinc etiam ad *mortem* transferunt, quia mors est *privatio* vitae. Inde in literis sponsalibus, על דבר העדר propter privationem vitae, si scil. vel ipse vel ipsa moriatur. Pl. העדרים privationes. Apud Philosophos הרעות כלם העדרים mala omnia sunt privationes.

עֶדְרָא ,עֲדַר *grex, tam minorum, quam majorum animantium:* עדרא עדרא בלחודוהי gregem gregem, i. e. unumquemque gregem seorsim, Gen. 32, 16. ונסיב אמרא מעדרא et accepit agnum de grege, IS. 17, 34. Aff. דְּעֶדְרֵיהּ רעי qui gregem suum pascit, Jes. 40, 11. Pl. עֶדְרִין דען greges ovium, Gen. 29, 2. Emph. משקן עֶדְרַיָּא potabant greges, ibid. Constr. אף עדרי ענא צדיאה etiam greges ovium vastati sunt, Joel. 1, 18. Aff. מֵעֶדְרָךְ ברחי de gregibus tuis hircus, Ps. 50, 9.

עוּדְרָא[1] idem quod אודרא, *lana, pluma, muscus:* נפל עודריה דאודניה excidit ipsi muscus auris ipsius, TH. Sab. c. 6. f. 8b. lin. ult.

עֲדַשׁ *lens, lentis:* עֲדָשִׁים lentes, Linsen, hebr. Sic etiam passim apud Rabbinos: העדשין המצריות lentes Aegyptiae. Maaser. cap. ult.

עֲדָשָׁה *lentigo, macula instar lentis.* Vide R. Salom. Lev. 13, 39.

עַדְשָׁן *lentiginosus:* כאיש עדשן sicut vir lentiginosus R. Sal. Lev. 13, 39.

עַדְשִׁין *mare, lectus torcularis, cavitas rotunda instar lentis, in qua ponuntur olivae tundendae, vel exprimendae uvae.* Alias dicitur ים mare: alias טלופחא, a forma rotunda lentis, Bb. 67. vel עדשים: ut הדפים והלולבין והעדשים asseres, scopae et torcular, Nid. 65a. As. 75a.

עֲדָשָׁה. Citatur hic in Aruch ex Sab. 59. et explicatur vernacule *statera:* sed illic nunc non extat. Adducitur etiam pro *vase, lenticula,* ut apud Latinos, ex Br. s. 80. עדשה של חמים: sed illic et in TH. Sab. 19. pro eo legitur עריבה של חמים.

עוּב עוּבָא vel עֻבָּא *sinus.* Respondet hebraeo חיק. Forma dagessata poneret radicem עָבַב: Veneta sine Dagesch semper notatum habent: מן עובא יסב ex sinu capit, Prov. 17, 23. ושוחדא בְּעוּבָא et munus in sinu, Pr. 21, 14. בְּעוּבָא דאחריתא in sinu alienae mulieris, Pr. 5, 20. Aff. בְּעוּבָא דעצתא in sinum consilii cadit sors, Prov. 16, 33. על עוּבִי חתוב in sinum meum revertetur, Ps. 35, 13. שלימו כליתי בְּעוּבִי consumpti sunt renes mei in sinu meo, Jobi 19, 27.

עיב *obnubilare:* איכה יעיב באפו יי את בת ציון quomodo obnubilat in ira sua Dominus filiam Tzijonis i. e. calamitatibus opprimit? Thr. 2, 1. Chaldaeus interpres reddit יקוץ spernit. Sed in Medr. Echa R. Chama Bar R. Chanina, איך חייב ברתויה quomodo ream facit? etc. eo quod alicubi חיבא reum vocent עייבא etc. Alius איך כייב quomodo afficit dolore? etc.

עָב *nubes densa,* hebr. Ap. Tos. העבים והרוחות שניות למטר nubes et venti sunt secundariae pluviae, Tan. f. 3b. i. e. proximae post pluviam, quae fere tantundem faciunt, ac pluvia ipsa.

עוּב *ramus,* proprie *densus et crassus,* ab affine verbo עבב. Cum aff. וְעוּבֵיהּ לא תהי עבופיא et ramus ejus non erit virescens, hebr. וכפתו, Jobi 15, 32.

עֵיבָא ,עִיבָא *nubes,* vide supra in עבב.

עוּג עוּגִית *area, areola, sulcus areae vel agri consiti,* idem quod hebraice ערוגה, pro quo in Targum ponitur. Pl. על עוּגְיָת נצבתה חיבש in areis plantationis suae arescet, hebr. על ערגת, Ez. 17, 10. מֵעוּגְיָת נצבתה de sulcis plantationis suae, ibid. v. 7. Sic alibi pro hebr. ערוגה ponitur שיטא linea, sulcus agri. Ap. Tos. אין עושין עוגיות לגפנים non faciunt areas vitibus Mk. f. 3a. Gl. בורות fossas, sulcos, in quibus aqua congregatur.

עוּג *circulum ducere,* idem quod חוג, gutturalibus literis commutatis: עג עוגה ועמד בתוכה duxit circulum, et constitit in eo, T. Tan. 23a. Hab. 2, 1. in gl. R. Dav.

עוּגָה *circulus,* ut in praecedenti voce, *linea rotunda* instar עוגה *placentae,* scribit R. Sal. Nam עוגה hebr. placenta: ut in illo, עוגה בלי הפוכה placenta non versa, Hos. 7, 8. et pl. Chaldaicum, ועבדין יתה עוּגִין et fecerunt eam placentas, heb. עגות, Num. 11, 8. in TgH.

עוּגָה ,עֻגָּה *sánna, facetiae, jocus, levis et inanis sermo:* בלשון עוגה sermone otioso, inani, qualis esse solet eorum, qui *placentae* causa aliis adulantur, vel alios eludunt, Rabb. Hinc vetitum pronunciare nomen Dei tetragrammaton per literas suas quatuor,

[1]) Nonnulli per ר ,עודרא lepunt, lat. ut sit **orarium** idem syr. ܥܘܕܪܐ *ornamentum, quod collo injicit sacerdos.*

quibus scribitur; nempe בנבולין בלשון ענה in terminis extra sanctuarium facetiae et joci causa, Sanh. 101b. vel petius, בלשון ענה i. e. lingua peregrina, non hebraea, B. Ar. legit per א, אנא.

עְגַעַג *intingere, immergere, intingendo maculare vel colorare.* Part. לבושוי מְעַגְעֲגִין באדמא vestimenta ejus intincta sunt in sanguine, Gen. 48, 11. in Tg. Jon. et Jeruschalmi. Glossator מלוכלכין *maculata.* Pro hoc alibi legitur מנענעין, ut est in נוע.

עוֹד *adhuc, amplius, deinceps, porro, ultra, post,* ut hebraice: לזמן יומין עוד שבעה ed tempus dierum adhuc septem, Gen. 7, 4. ואוריך עוד et exspectavit amplius, Genes. 8, 10. בעוד כרוב ארעא dum adhuc esset milliare terrae, Gen. 48, 7. העוד כען an adhuc Gen. 31, 14. etc. Ap. Ros. etiam est, *tantum, duntaxat:* ולא עוד אלא להכרית neque hoc tantum, sed etiam ad exscindendum.

עוד *testari, testificari,* hebr. Hophal הוּעַד. Unde שור מוּעָד bos super quo contestatio facta est domino, quod sit cornupeta, de quo Exod. 21, 29. Vide de ejus juribus Bk. c. 4.

עֵד *testis.* In commentariis, quando probationem aliquam afferunt, vel locum Scripturae ad probandam sententiam adducunt, saepe dicunt. וְהָעֵד et testis, testimonium hujus rei est hoc etc. In materia conjugii vocantur *lintea, quibus se abstergunt et explorant ante et post coitum,* עדים, et quidem בגד שמקנחת בו vocatur עד שלו, sed בגד שמקנח בו האיש vocatur עד שלה, scribit Maim. in הלכות אסורי ביאה c. 4. Vide in Nid. c. 1. et 8.

עוּדָה *fasciculus.* Ap. Tos. הניה עליה עודה של שקין si imposuerit ei fasciculum saccorum, id est saccos plures vacuos in fasciculum colligatos, ע"ז f. 23a. In Sota 46a. legitur per Resch עורה.

עָוָה hebr. *inique, perverse agere.* Ex Aphel chald. אַעֲוֵינָא inique egimus, Ps. 106, 6. Ex Ithpeh. דְמִתְעֲוֵי qui deficit, Prov. 18, 19. Qui perversus fit.

עֲוָיָא, עֲוָיָא *iniquitas, perversitas:* הב עויא על עֲ֯תְהוֹן adde iniquitatem super iniquitatem eorum, hebr. עון על עונם, Ps. 69, 28. i. e. poenam temporalem iniquitatis ipsorum, aeterna poena accumula: הא בְעֲוָיָא אתילידית ecce in iniquitate genitus sum, Ps. 51, 7. Regia aliter habent. Cum aff. ותעבר ית עֲוָיָתִי et aufers iniquitatem meam, Job. 7, 21. מֵעֲוָיָתִיךְ propter iniquitatem tuam, Job. 11, 6. Plur. כמה לי עֲוָיָן quot sunt mihi iniquitates? Jobi 13, 23. אין עֲוָיָן תנטר si iniquitates observaveris, Ps. 130, 3. עד לא עוין antequam sint iniquitates, Ps. 59, 5. Nun finale male per affixum explicatur ab aliis. Constr. עֲוָיַת טליותי iniquitates pueritiae meae, Jobi 13, 26. Aff. וכלהון עֲוָיַי מחי et omnes iniquitates meas dele, Ps. 51, 11. ויתפרע עֲוָיָתְהוֹן et ulciscetur iniquitates eorum, Hos. 8, 13. וּמֵעֲוָיָתְהוֹן et propter iniquitates suas affliguntur, Ps. 107, 17.

עוּתָא, עֲוָא et עָאָה, עָאתָא, עָתָא, עֲאָתָא *iniquitas, perversitas.* Emph. צית לספותא דְעָאָתָא attendit ad labia perversa, Prov. 17, 4. וְעָאָתָא בהון et perversitas est in eis, hebr. מהומה perturbatio, Prov. 15, 16. Est ab עות, et א in medio loco Vau: מפיק עָאָתָא profert iniquitatem, hebr. און. Prov. 19, 28. דעבדין עָאתָא qui faciunt iniquitatem, Pr. 21, 15. Cum Vau in medio דעבדין עָוָתָא Pr. 10, 29. et 22, 8. et 4, 24. et 11, 8. et 12, 21. Item *objurgatio, increpatio:* ממיקנא לא מקבל עָתָא irrisor non accipit objurgationem, hebr. גערה Pr. 13, 1. 8. Sic legit Ar. in rad. עתה. Veneta et Regia בְּעָתָא. Vide Castigationes nostras. Occurrit et Prov. 17, 10.

עֲוִית, עֲוִית vide infra in עות.

II. עָוָה *respirare, spiritum ducere, anhelare,* ap. Tos. Hinc אם האי ינוקא דקא מעוי ליתו סליתא דאמיה ולישרקיה עילויה ומעוי si iste infans non respiret, afferent secundinam matris suae, et ea illinient ipsum, et respirabit, Sab. 134a.

III. עָוָה *rugire:* איהו קא מעוי ipse rugiebat, i. e. נוהם, Chol. 53a. B. Ar. legit מצוי, in litera מ.

עוּזָא עז vide עזז.

עֲוָל *iniquus, perversus:* גברא עֲוָלָא vir iniquus, Pr. 6, 12. et 29, 4. משרית עולא castra perversi, Jobi 18, 21. Al. עֲוִילָא. Pl. ולא ידעין עֲוָלַיָא בהתא et non sciunt improbi pudorem, hebr. עול iniquus, Soph. 3, 5. עֲוָלֵי תעין perversi errant, Prov. 14, 22.

עֲוָלַאי *idem:* בסוגעא דְעֲוָלָאֵי propter multitudinem iniquorum, improborum, Pr. 29, 18.

עֲוָלְתָא, עֲוָלָא *iniquitas, perversitas:* מידא דמרי עולא e manibus domini iniquitatis, i. e. hominis iniquissimi, hebr. מעול inique agentis, Ps. 71, 4. ולא אית עֲוָלְתָא ביה et non est iniquitas in eo, heb. עֹלָתָה, Ps. 92, 16. ubi Regia עִילְתָא.

עִילָא, עִילְתָא *idem:* בלבא עילא תעבדון in corde iniquitatem perpetratis, Ps. 58, 3. ובאזגדוי ישוי עילא et in nunciis suis ponit iniquitatem, Jobi 4, 18. דשתי היך מוי עילתא qui bibit quasi aquam iniquitatem, hebr. עולה, Jobi 15, 16. עבדת עילתא operatus es iniquitatem, Jobi 36, 23. היך קיסא עילתא sicut lignum iniquitas, Jobi 24, 20. מן ידא דמרי עילא וחטוף de manu domini iniquitatis et rapinae, Ps. 71, 4. למשכח עִילִין ad inveniendum iniquitates, heb. עולות, Ps. 64, 7.

עִיוּל *pulvis tenuissimus:* וכעיול מאוניא et sicut pulvis tenuissimus bilancis, hebr. כשחק sicut contusum, i. e. pulvis levissimus, qui bilancibus adhaeret, Jes. 40, 15. Dicitur, quasi *iniquum,* i. e. *rejectitius et corruptus pulvis, qui bilancibus ex aerugine adhaeret, et ex pulveribus appensis nascitur,* ut R. Sal. exponit.

עוּל *ingredi, intrare, venire.* Vide עלל.

עול *temo, lignum currui affixum, et inter duos boves exiens:* העול של מתכות והקטרוב, Kel. c. 14.

עוּל, עִיל *pullus.* Hebr. עול est *infans, parvulus, lactens:* Chaldaice ulterius traducitur: ut וְעִילָא מרודא et pullus onagri, hebr. ועיר, Jobi 11, 12. Pl. רכיבין על תלתין עוּלִין equitantes super triginta pullis, sc. asinarum, hebr. עירים, Jud. 11, 12. et 12, 14. וְעִילֵי עסרא, et pullos decem, sc. asinorum, Gen. 32, 15. על כתף עִילִין in humeris pullorum, Jes. 30, 6. Ap. Tos. עילי זוטרי pulli parvi, Sab. 155a.

עון עַן, עָנָא, עָאן *ovis, oves, grex, pecus.* Collectivum semper est, et unam ovem nunquam significat. Saepe exprimit א quiescens in medio, ut hebr. Non solet autem א in medio quiescere, nisi loco ו positum, unde recte ad formam הון referri potest, ut et Kimchi צאן ad צון refert. Respondet hebr. צאן, cujus צ hic, ut saepe alias, in ע mutatum est: ut עָאן תלתא אלפין oves vel pecora ter mille, IS. 25, 2. Emphat. והוה הבל רעי עָנָא eratque Hebel pascens oves, Gen. 4, 2. וְעָנָא ותורי et oves et boves, Exo. 12, 38. בענא דלבן in grege Labanis, Gen. 30, 40. לית רעיא לְעָנָא non est pastor ovibus, Gen. 47, 4. Cum aff. למיגז ית עָנֵיהּ ad tondendum oves suas, Gen. 31, 19. מֵעָנֵיהּ ומתוריה ex ovibus suis et ex bobus suis, IIS, 2, 14. ועָנא עָאנָךְ אטר oves tuas custodiam, Gen. 30, 31. וענא עָנִי et pecus, pecus meum est, Gen. 31, 43. Sic deinceps, עָנְנוּ, עָנְכוֹן, עָנְהוֹן. Regia habent plerumque insertum א ex forma hebraica.

מְעוֹן *habitaculum*: Sic vocatum fuit *templum Hierosolymitanum, quod Dei esset habitaculum.* Per hoc jurare solebant, המעון הזה לא אלין הלילה per habitaculum hoc, non dormiam hac nocte, donec etc. Ker. f. 8a. et 25a. et Ketub. 27b. in Misna, et Bb. f. 166a. ubi gl. בבית המקדש נשבע per domum sanctuarii jurat. Vide Drus. Matth. 5.

מְעוֹנָה *idem*, Deut. 33, 27. in Targ. Hieros.

עוֹנָא, עוֹנְתָא *tempus determinatum et statutum certae rei*, Exod. 21, 10. Vide Lexicon Hebr. In specie sumitur pro *officio conjugali, quod maritus uxori debet.* Apud Tos. כמה היא עונתן quoties est tempus ipsarum? operarius duas habens uxores, unicuique semel reddit debitum in septima etc. Maim. in הלכות אישות c. 14.

עוף עוֹפָא *avis, volucris, volatile:* גפין ארבע די עוף alae quatuor volucris, Dan. 7, 6. ועוף שמיא et volucres coeli, Dan. 2, 38. Collectivum est, et notat *totam speciem volatilium:* וְעוֹפָא דפרח et avis quae volet, Gen. 1, 20. בְּעוֹפָא ובבעירא in volatilibus et in bestiis, Gen. 7, 21. אף מֵעוֹפָא דשמיא etiam de volatilibus coeli, Gen. 7, 3. Pl. למיצוד עוֹפִן ad capiendum aves, Gen. 25, 27. in Jon. Ap. Ros. בן עוף filius i. e. pullus avis.

עוּף *volare, advolare, evolare, avolare:* In Sab. 26a.: Non accendunt lucernas sabbathinas cum resina, מפני שהוא עף quia avolat, et facile domum posset accendere: עפו עומרין לחוך שרהו si avolarint (i. e. vento ablati fuerint) manipuli in agrum alterius: Sic citatur in Ar. ex Sota 45a. in nostris libris legitur צפו.

עוֹפְפוּת *volutas:* במהירות עוֹפְפוּתוֹ per celeritatem volatus sui, Rabb.

עוּף *duplicare.* Usurpatur pro hebr. כפל. Fut. וְתָעִיף ית יריעתא שתיתאה et duplicabis cortinam sextam, Exo. 26, 9. Ap. Tos. עיפינהו ושדרינהו ניהליה duplicabat eas (pecunias duplas mittebat) et misit ad eum, Ketub. 67b.

עָיִף *duplicatum:* מרבע יהא עיף quadratum erit duplicatum, Exo. 28, 16. et 39, 9. hebr. כפול. Vide infrà עיף.

עוץ *consuluit, consilium iniit:* עֵיצָה *consilium.* Vide supra in יעץ.

עוק *arctari, coarctari, angustiis premi vel affici, angi, taedere, distaedere.* Variis Hebraicis respondet. Praet. עָקִית בחיי distaedet me vitae meae, hebr. קצתי, Gen. 27, 46. Fem. וַעֲקַת נפשיה למטת et angebatur anima ejus ad moriendum, hebr. ותקצר, Jud. 16, 16. Sic Numer. 21, 5. וַעֲקַת למצראי et distaedebat Aegyptios propter Israëlitas, hebraice ויקצו, Exo. 1, 12. Sic Num. 22, 3. וַעֲקַת ליה et taedebat ipsum, Gen. 32, 7. ועקת לדוד et angebatur (anima) Davidis, IS. 30, 6. Fut. כד יֵיעוּק לך cum angustia fuerit tibi, Deut. 4, 30. Sic 28, 52. Ithpa. Praet. אִתְּעַק נפשי coarctata est anima mea, Ps. 31, 10. Partic. ביומא דעקתא מִתְּעִיק חילך in die angustiae arctabitur robur tuum, hebr. צר, Pr. 24, 10. cum duplici ת ex forma Syrorum, qui in hac verborum forma solent ת characteristicum geminare: ut אפתי וּמִתְּדִּישׁ et conculcatur, Matth. 5, 13. Fut. דלא יִתְּעַק באתרה dilatavit, ne esset angustia in loco ejus, hebr. לא מוצק non angustum, Jobi 36, 16. לא תִטְעַק ארחך non arctabitur via tua, hebr. לא יצר צעדך non erit angusta via tua, Pr. 4, 12. Scriptum per ט, sed legendum ex forma praecedenti תִּתְּעַק, quod praestat, quam novam facere radicem טעק. Ex Ithpah. יִתְעַיְקָן פסיעת תוקפיה arctabuntur gressus roboris ejus, Jobi 18, 7. Aphel Praet. אֲעִיק *molestare, premere, arctare, coarctare, angustiis afficere:* כד אֲעִיקַת נפשיה בפתגמהא cum premeret cum verbis suis, hebr. כי הציקה לו, Jud. 16, 16. אֲעִיקַתְנִי רוחא coarctavit me spiritus ventris mei, Job. 32, 18. מאחוראי ומאפי אֲעִיקְתָּא יתי a posterioribus et anterioribus pressisti me, hebr. צרתני, Ps. 139, 5. דְּאֲעִיקוּ לי qui molestias intulerunt mihi, Ps. 129, 1. 2. Part. מְעִיק כל יהודאין arctans, premens omnes Judaeos: vel nominaliter, arctator, hostis omnium Judaeorum, heb. צרר, Esth. 9, 24. Sic מְעִיקָא דיהודאי hostis Judaeorum, Esth. 3, 10. אן היא חמת מעיקא ubi est furor tribulantis? Heb. המציק angustia afficientis, Jes. 51, 13. Pl. וּדְמְעִיקִין לדבית יהודה et qui angustia afficiebant eos, qui sunt de domo Jehuda, Jes. 11, 13. ויהון לכון לִמְעִיקִין eruntque vobis in tribulantes, in hostes, Jud. 2, 3. וַאֲעִיק לדמעיקין לך et arctabo eos qui arctant te, hebr. וצרתי את צרריך et hostiliter premam hostes prementes te, Exo. 23, 22. Aff. אתנשיו דברך מְעִיקַי obliti sunt verbi tui hostes mei, qui me angustiis afficiunt, heb. צרי, Ps. 119, 139. פרקתנא מִמְּעִיקָנָא redemisti nos ab hostibus nostris, Ps. 44, 8. Part. praet. sive pass. כי את מְעִיק מן קדם תרין מלכהא quia tu in angustias redigeris a duobus regibus ejus, hebr. קץ taediose affligeris, Jes. 7, 16. מְעִיק רוח arctatus, afflictus spiritu, heb. מר נפש amarus spiritu, IS. 22, 2. Inf. לַאֲעָקָא להון ad angustiis afficiendum eos, Jes. 8, 23. al. 9, 1. לאעקא לה ad agendum eam, Lev. 18, 18. Imper. אָעִיק ית מדינאי affligito Midianitas, hebr. צרור, Num.

25, 18. Fut. וְאָעֵיק לְהוֹן et tribulabo eos, Jer. 10, 18. וְאָעֵיק לְקַרְתָּא et angustia afficiam civitatem, hebr. והציקותי Jes. 29, 2. לא תעיק ית מואבאי non arctabis Moabitas, Deut. 2, 9. ובעקתא דְיָעֵיק לך et angustia qua affecerit te inimicus tuus in omnibus urbibus tuis, hebr. יציק, Deut. 28, 55. ולא תְעִיקוּן ליה et non affligetis eum, hebr. תלחצנו, Exod. 22, 20. לא יְעִיקוּן לבית אפרים non tribulabunt domum Ephrajim, heb. יצר, Jes. 11, 13. ויְעִיקוּן לכון et angustiis afficient vos, hebr. וצררו, Num. 33, 55. ובעקתא דִיעִיקוּן לכון et tribulatione qua affixerint vos, hebr. יציקו, Jer. 19, 9.

עָק, עֲיק *angustus, arctus:* אתרא עק לנא locus angustus est nobis, hebr. צר, IIR. 6, 1. ארי עק לכון טורא דבית אפרים quia augustior est vobis mons Ephrajim, Jos. 17, 15. וקם באתר עק stetitque in loco angusto, hebr. במקום צר, Num. 22, 26. Fem. אתתא עֲיקַת רוח אנא mulier angusta spiritu sum ego, heb. קשת רוח, IS. 1, 15.

עָקָא, עָקְתָא *angustia, pressura, tribulatio:* בארח עָקָא ועיוק in via tribulationis et angustiae, hebr. צרה וצוקה, Jes. 30, 6. ביומא דעקא in die angustiae, Ps. 30, 2. Emphat. ביומא דְעָקְתָא in die tribulationis, Pr. 24, 10. בצירא וּבְעָקְתָא in obsidione et angustia, Jer. 19, 9. Constr. בַּעֲקַת נפשיה in angustia animae suae, hebr. צרת נפשו, Gen. 42, 21. Aff. ביומא דְעָקְתִי in die tribulationis meae, heb. ביום צרתי, Gen. 35, 2. מֵעָקְתֵיהּ לא יפרקנה de tribulatione sua non eripiet eum, Jes. 46, 7. בעדן עָקַתְכוֹן in die angustiae vestrae, hebr. צרתכם, Jud. 10, 14. Plur. בישן סגיאן וְעָקָן mala plurima et tribulationes, Deut. 31, 17. Et alia forma, עָקְתִין דלבבי פתין angustiae cordis mei dilatatae sunt, Ps. 25, 17. עקתין דשיול angores inferni, hebr. ומצרי, Ps. 116, 2. בְּעָקְתִין דנפשי angustias animae meae, Ps. 31, 8. Aliter דהיא עבדת עָקָן סגיאן quae creat tribulationes multas marito suo, Eccl. 7, 27. Aliter וְעָיקְתִין דשיול et angores inferni, Ps. 116, 3. Aff. מכל עָקְתוֹהִי ex omnibus tribulationibus suis, Ps. 25, 22. ומכל עָקָתְהוֹן פצאנון et ex omnibus tribulationibus ipsorum liberavit eos, Ps. 34, 18.

עיוק *idem*, ut ante in feminino: יום עקא וְעִיוּק dies angustiae et tribulationis, Soph. 1, 15.

עֵיק, עֲיָק *idem:* מֵעֲיָק רוח ab angustia spiritus, hebr. מקצר, Exo. 6, 9. ארום עיק לי nam angustia est mihi, heb. כי צר לי, Ps. 31, 10. כד עיק להון quando angustia erit ipsis, Ps. 107, 6. Veneta בדעיק, quod idem.

מְעִיקָא *idem:* עקא ומעיקא angustia et pressura invenerunt me, Ps. 119, 143. פצאנך מפום מעיקא liberavit te de ore angustiae, hebr. מפי צר, Job. 36, 16. ובזת מעיקא et praedam angustiae, heb. לחם צר panem angustiae, Jes. 30, 20. Aff. מִמְּעִיקָתְהוֹן a tribulationibus ipsorum liberavit eos, Ps. 107, 6. 13. Pro *hostae*, vide in Participio Aphel.

עוּקָה *fovea angusta:* השמן משירד לעוקה oleum, ex quo defluxit in foveam, qua scil. ex praelo suscipitur, Mas. c. 1. אלא אם כן עשו לה עוקה nisi fecerint ei foveam, gl. גומא, Erub. c. 8. in Misna. עוקת המערה fovea speluncae, Mikv, c. 6.

עֲוָק *gradus scalae:* עולה ע' עוקים ascendit 70. gradus, Vr. s. 29. Alias etiam ducuntur חוקים, per commutationem gutturalium literarum.

עֲוֵיק *torquere*, Sic in Aruch, sed in Talmud legitur ערק quod suo loco vide.

עוּר עוֹרֵר *excitare, suscitare, exsuscitare.* Respondet hebraicis העיר et הקיץ. Partic. היך נשרא דִמְעוֹרֵר sicut aquila quae axsuscitat nidum suum, Deut. 32, 1. in Jon. מעורר למשריתהון excitat exercitus suos, ibid. Pl. מְעוֹרְרִים *excitantes, excitatores.* Sic olim dicti fuerunt *Levitae, qui cum preces et cantica dicerentur* singulis duobus ad oblationem sacrificiorum, ipsi *alta voce exclamabant,* עורה למה תישן ארני „evigila, quare dormires Domine?" (Ps. 44, 24.) uti legitur in Mas. scheni. Hos abrogavit R. Jochanan sacerdos summus. Imper. עוֹרֵר ית כח גבורתך excita robur fortitudinis tuae, Ps. 80, 3. Fut. ית בעל דבבוהי יְעָרֵר inimicos ejus excitabit, Jes. 9, 11. Aphel אֲעַר *idem.* Praet. וַאֲעַר יהוה ית רוח זרבבל et excitavit Dominus spiritum Sorobabelis, Hag. 1, 14. Aff. וַאֲעַרַנִי כגברא et excitavit me quasi virum qui excitatur ex somno suo, Zach. 4, 1. Fem. אֲעִירַת לך גברין suscitavit tibi potentes, Jes. 14, 9. Futur. intransitive, ועל גדישן נְעִיר et super tumulos vigilabit, hebr. ישקוד assiduus erit, vigilabit jugiter, Jobi 21, 32. Melius notaretur ex Kal נְעוּר, ex usu hebraico. Et transitive, ארום יְעִירְנֵיהּ quia excitabit eum, Job. 41, 1. Ithpeh. אִתְּעַר *excitari, evigilare, expergisci, expergefieri.* Praet. לא אתער רביא non est excitatus puer, IIR. 4, 31. דאתער איקר פרצופך quo excitata est gloria vultus tui, Ps. 17, 15. ואין אִתְּעָרֵת אתערת et si excitatus sum, Jobi 21, 29. וחזית אתערו דמכי expergefactus sum et vidi, Jer. 31, 26. אתערו דמכי suscitati sunt dormientes, Cant. 7, 9. Part. דְמִתְּעַר משנתיה qui excitatur ex somno suo, Zach. 4, 1. וּמִתְּעַר et expergefactus, Jes. 29, 8. Plur. ולא מִתְעָרִין מבית דמכיהון neque excitabuntur ex domo somni sui, Jobi 14, 12. Infin. cum affix. בְּאִתְעָרוּתְהוֹן cum excitati fuerint, Ps. 73, 20. Imper. אִתְּעַר אלהא expergiscere o Deus, Ps. 44, 24. אִתְּעַר איקרי expergiscere o gloria mea, Ps. 57, 9. אִתְּעָרוּ רויא expergiscimini ebrii, Joel. 1, 5. Fut. אֶתְּעַר לצלותא דקריץ expergiscar ad orationem matutinam, Ps. 57, 9. לאימת אֶתְּעִיר ecquando evigilabo, Pr. 23, 35. לא יִתְּעָרוּן רשיעיא non evigilabunt improbi, Job. 14, 12. Ap. Tos. הוא ביטל את המעוררין Jochanan sacerdos magnus abrogavit expergefacientes, Mas. scheni cap. ult. et Sota cap. ult. i. e. Levitas, qui quotidie pro suggestu dicebant, עורה expergiscere, quare dormis Domine, ex Ps. 44, 24. quia inconveniens est, Deo somnum attribuere. Abrogavit itaque, ne inposterum ita dicerent.

עַרְעֵר *excitare, movere lites, contendere, litigare:* Rab. אם יבוא אפיקורוס לערער כי אין אלהים si veniat Epicurus, contendendo, non esse Deum. Verbum fere forense est: מְעַרְעֵר *litigator, actor.*

II. עַ־עַר *frangere, confringere, comminunre,* se-

cundum Baal Aruch. Hinc citat ex Ber. 36a. החושש בגרונו לא יערערנו בשמן qui gutture dolet, non franget illud cum oleo, id est fricabit vel inunget. In nostro Talmud nunc legitur יערענו. Hinc explicat etiam, מערערין אותה ומשקין אותה בעל כרחה frangunt eam, et potant eam invitam, in Sota c. 3. in Misna.

III. ponit Guido עַרְעֵר pro *gargarizavit*, ex Midb. rab. s. 9. Dubito. Vide Jalkut f. 207b. et Midb. rab. f. 230b.

עור *minera, minerale:* Munsterus in Logica R. Simeonis, cap. 11.

עוֹר *pellis, corium, cutis:* עור החמר corium agasonis, עור הכהן corium (i. e. praecinctorium ex corio) linariorum, עור הכתף corium bajulorum (quod oneri supponunt), עור הרופא corium medicorum i. e. chirurgorum, quo se praecingunt, cum vulnera saniosa obligant, עור העריסה pellis cunae (parvulorum), עור הלב של קטן pellis cordis parvulorum, id est pectorale ex corio, עור סורק corium pectinatorum, Kel. cap. 26.

עִיר *vigil:* ואלו עיר et ecce vigil, Dan. 4, 10. Pl. בגזרת עִירִין decreto vigilum, Dan. 4, 14.

עָר *inimicus, hostis,* in alterius incommodum et perditionem semper *vigilans.* Plur. ופשריה לְעָרָךְ et interpretatio ejus inimicis tuis accidat, Dan. 4, 16.

אִתְעָרוּתָא, הִתְעוֹרְרוּת *excitatio, exsuscitatio.*

עוּר *gluma:* כעור מאדרי קיט sicut gluma ex area aestiva, Dan. 4, 35.

עַוֵּר *excaecare, obcaecare,* ut hebraice. Praet. ואת עיני צדקיה עַוֵּר et oculos Tzedekiae obcaecavit, Jer. 52, 11. Partic. שוחדא מְעַוֵּר עיני חכימין munus excaecat oculos sapientum, Exod. 23, 8.

עַוֵּר, עַוִּיר *caecus, excaecatus:* גבר עויר או חגיר vir caecus aut claudus, Lev. 21, 18. עויר או תביר caecum aut fractum, Lev. 22, 22. או פתיחא או עוירא aut videntem aut caecum, Exod. 4, 11. כמא דממשש עַוִּירָא בקבלא sicut palpat caecus in tenebris, Deut. 28, 29. Pl. אתטלטלו עַוִּירִין vacillant caeci in plateis, Thren. 4, 14.

עַוֵּת *pervertere, subvertere.* Praet. עַוְּתוּ יתי perverterunt me, Ps. 119, 78.

עַוְּתָא *perversus,* hebr. נלוז, Prov. 3, 32.

עַוְּתָן *idem:* אורח דְעַוְּתָנָא via perrversi, Prov. 12, 28.

עַוִּית, עִוּוּת *perversitas, perversio:* עוות הדין perversio judicii, vide Sab. 33a. שימוטו מוסדי ארץ בעבור עוות הדין ut commoveantur fundamenta terrae propter perversionem judicii, Aben Esra, Ps. 82, 5. Item *spasmus, convulsio.* יאחזם עווית comprehendet eos spasmus, R. Sal. Eccl. 12, 3. המשמש מטתו מעומד אוחזתו עוית qui servit lecto suo, i. e. qui Venere utitur stans, cum comprehendit spasmus, Git. 70a.

מְעוּוָּת *perversum, obliquum:* המעוות והישר obliquum et rectum.

עֲזַב *relinquere, derelinquere, deserere,* hebr. עֲזִיבָה *derelictio, desertio.* Ap. Tos. מלין דעזיבה res derelictionis, i. e. res turpes et sceleratae, דבר זמה, ut glossator inquit, a quibus pulchrum et decens est abstinere, easque derelinquere, Ned. 22a.

מַעֲזִיבָה *pavimentum,* ex significatione ויעזבו et pavimentarunt, restaurarunt, (Neh. 3, 8.) vide Bm. 116b. in Misna, et Bb. 20. in Misna. Vir clariss. Constant. l'Empereur in Mid. cap. 4. f. 158. et 159. exponit *contignationis crustam superiorem, nucleum,* ex Vitruvio. Vide eum.

עזג עִזְגַּד *nuncius, tabellarius:* נפתלי עזגד קליל Naphtali nuncius celer est, hebr. אילה שלוחה, Gen. 49, 21. in Tg. Jon. et Hier. Idem quod אזגד. Plur. ושדר ישראל עִזְגְּדִין et emisit Israël nuncios, Num. 21, 22.

עֲזַז *roborare, corroborare, roborare se, roborari, indurari,* hebr. In Targum redditur per תקיף et עשן.

עֲזִיזָא *forte, durum:* ומלתא דעזיזא et sermo qui durus est, hebr. ודבר עצב et sermo doloris, tristis, Prov. 15, 1. Hinc apud Tos.: כי רחימתין הוה עזיזא אפותיא דספסירא שכיבן השתא דלא עזיזא רחימתין פוריה בר שיתין גרמידי לא סגי לן i. e. quando erat amicitia nostra fortis, in latitudine ensis decumbebamus: nunc cum amor noster non est fortis, lectus sexaginta cubitorum non sufficit nobis, Sanh. 7a.

עַז *robustus, obfirmatus: impudens: vehemens, durus, saevus, acris:* עז פנים obfirmatus facie, impudens, perfrictae frontis. Pl. עַזֵּי פנים. Femin. בהרת עזה כשלג papula alba fortis instar nivis, Rab. Ap. Tos.: שלשה עזין הן ישראל באומות כלב בחיות תרנגול באופות ויש אומרים אף עז בבהמה דקה ויש אומר אף צלף באילנות tres impudentes sunt: Israëlita sive Judaeus inter populos, canis inter animantia, gallus inter aves. Quidam dicunt, etiam capra inter pecudes: alii etiam addunt; etiam Tzelaph inter arbores, Beza 25b. Encomium Judaeorum. עז פנים לגהינם ובושת פנים לגן עדן qui est impudenti facie, gehenna: qui vera modestus est et verecundus, paradiso, scilicet dignus est, Av. c. 5.

עַזּוּת *durities, obfirmatio, impudentia, protervia, pervicacia:* שתצילני מעזי פנים ומעזות פנים ut liberes me ab impudentibus et ab impudentia, ne scil. alii impudentes et pervicaces homines mihi molesti sint, aut, ne ego impudentia mea aliis molestiam exhibeam, Sab. f. 30b. Elias notat, עזות פנים semper in malum sumi, et designare proterviam: at חזק לב obfirmationem animi, in bonum accipi, de eo scil. qui in re bona constantis est animi.

עֵז, עִזָּא *caper, capra:* ויקרב עזא בת שתא et offerat capram genitam unius anni, Num. 15, 27. ועזא ברת תלת שנין et capram genitam trium annorum, Gen. 15, 9. in Tg. Jon. Pl. תרין גדיי בר עִזִּין duos hoedos genitos caprarum, Gen. 27, 9. Emphat. מן בני עִזַּיָּא ex hoedis caprarum, Lev. 3, 12. ותמור בְּעִזַּיָּא et punctatum in capris, Gen. 30, 32. Aff. רחלך וְעִזָּךְ oves tuae et caprae tuae non abortiverunt, Gen. 31, 38. Ap. Tos. עז בת שנתה ודאי לכהן capra filia anni extra controversiam ad sacerdotem spectat, hoc est si quis emerit capram ab alienigena, et illa intra annum

peperit, tunc ille partus extra controversiam est sacerdotis, Bech. c. 3. in Misna. עיזי דבאלא caprae sylvestres, Chol. 80a.

מַעְזְיָא, מַעְזֵי *caprinum, pilus vel lana caprina:* ובוץ וּמַעְזֵי et byssum et pilos caprinos, hebr. ושש ועזים, Exod. 25, 4. יריען דְמַעְזֵי cortinas pilorum caprinorum, Exo. 26, 27. וכל עובד מַעְזֵי et omnis opera de caprinis. hebr. מעשה עזים, Num. 31, 20. Veneta aliter punctant.

עָזְיָא, עוּזָא, עָזְיָא, עָזָה *haliaeetus, aquilae marinae species,* idem quod hebraice עזניה, Lev. 11, 13. Deut. 14, 12. Prima forma עזה apud Talmudicos legitur, חוץ מכנף העזה exceptis alis haliaeeti, Kel. c. 17. In Lev. pro hebraeo פרס *ossifraga, quae aquilae species alia est,* legitur in Jon. עוּזָא et pro עזניה redditur בר נזא.

עֻזִּיאֵל *Usiel, nomen angeli,* cujus socius שמחזאי Samchasai, qui deciderunt ex coelis, et commixti hominibus, genuerunt gigantes, Gen. 6, 4. in Jonathane.

עֲזַל *nere,* ponitur pro hebraeo טוה. Part. fem. בידהא עָזְלָא manibus suis nebat, Exod. 35, 25. Plur. עָזְלָן ית מעזיא nebant lanam caprinam, Exo. 35, 26. Part. Pehil כד עֲזִיל quando netum erat, v. 25.

עִזְלָא *netum, tela:* למגמר עזלא ad perficiendam telam, Ps. 57, 3. in Regiis. Veneta hic corrupta sunt.

מַעְזְלָא *colus:* וידהא לבכין מעזלא et manus ejus apprehendunt colum, hebr. פלך, Pr. 31, 19. Veneta corrupte מַעְזְלָא, pro מַעְזְלָא.

עֲזַם *ungue-secare, digitis evellere vel avellere.* Respondet hebr. מלק, quo hic exponunt de jugulatione columbae ad sacrificium. Futur. וְיַעְזֵם רישיה et digitis avellet caput ejus, hebr. ומלק, Lev. 1, 15. in TgH. Jon. habet וְיַחְזוֹם, per commutationem primae gutturalis. Judaei germanice exponunt erwürgen, suffocare. Interpretes hebraei scribunt, esse לשון כריתה, significare abscindere, abrumpere.

עֲזַק *sepivit, circumsepsit, circumdedit,* hebr.

עִזְקָא *annulus, annulus signatorius, sigillum, signaculum.* Respondet hebraeis חותם et טבעת: כגלוף דְעִזְקָא sicut sculptura sigilli, Cant. 8, 6. Sic Exod. 28, 11. Emph. דמן עִזְקְתָא cujus est annulus signatorius iste? Gen. 38, 25. כגלף דעזקא על יד ימיני quasi sculptura annuli in manu dextera mea, Jer. 22, 24. Constr. וּבְעִזְקַת רברבנוהי et annulo procerum suorum, Dan. 6, 17. Affix. ויעדי פרעה ית עִזְקְתֵיהּ et amovit Pharao annulum suum, hebr. טבעתו, Gen. 41, 42. וּבְעִזְקְתֵיהּ et annulo suo, Dan. 6, 17. Pl. עִזְקָן ומחוך annulos et cingula, Exod. 35, 22. עזקן דדהב annulos aureos, Exo. 25, 12. Emph. תהוין עִזְקָתָא erunt annuli, Exo. 25, 26. בְעִזְקָתָא per annulos, v. 14. Constr. בְעִזְקַת ארונא in annulis arcae, v. 15. לעזקת אפודא ad annulos superhumeralis amictus, Exod. 28, 28. Aff. מֵעִזְקָתֵיהּ ex annulis suis, Exo. 28, 28. וְעִזְקָתְהוֹן et annulos earum, Exod. 26, 29.

Apud Rabbinos metaphorice aliquando est, *podex, foramen ani,* quod rotundum sit instar *annuli:* ומפטרוכא לעזקתא ומעזקתא לברא et ex intestino recto (scil. venit cibus) in annulum (i. e. podicem) et ex podice foras, MK. c. 7, 20. Alias communiter dicunt טבעת, eodem sensu.

Secundo עִזְקָן *compedes:* והוא אסיר בעזקתא et ipse vinctus erat compedibus, hebr. אסור באזקים, Jer. 40, 1. שריתך מן עִזְקָתָא solvi te ex compedibus, ibid. v. 4. hebr. מן האזקים. Est ergo ע pro א hebraeo. Veneta ex masc. עִזְקַיָא. Hinc ulterius apud Rabbinos, עִזְקְתָא *lorum, vinculum,* ut in illo celebri: יאי מסכנותא ליהודאי כעזקתא סומקתא דעל לביה דסוסיא חיורא pulchra est paupertas Judaeis, sicut lorum rubrum in pectore equi albi. Sic legitur עניותא quod idem. Vide in מסכנות in סכן.

עָזָק *spongia,* juxta Aruch: טומנין לה עזק בשמן ומניחין לה על פדחתה כדי שלא תצטנן abscondunt ipsi spongiam cum oleo, et imponunt fronti ejus ne frigescat, Sab. f. 54b. Glossa עזק צמר גפן או כל דבר רך. In Aruch scribitur ערק per ד.

עִזִּיקָה *circummunitio, septum, sepimentum:* פירות של עזיקה הן fructus septi sunt, Jeb. 122a. id est ex horto sepe circummunito, ex hebr. ויעזקהו et sepe circummunivit eum, Jes. 5, 2. Hinc Rabbini saepius utuntur hoc verbo, עוזק תחת הזיתים circulat, id est fodit foveam in circuitu olearum, Men. 85b.

עזר עֲזָרָה et chald. עֲזָרָא *atrium templi Hierosolymitani:* ועל עזרתא דבירושלם et contra atrium in Jerusalem, Jes. 10, 32. Constr. בַעֲזָרַת ליואי in atrio Levitarum, IS. 3, 3. Aff. בסטר עֲזָרְתִי in latere atrii mei, Ez. 43, 8. Pl. cum aff. לאיתדרשון עֲזָרָתִי ad conculcanda atria mea, hebr. חצרי, Jes. 1, 12. Atrium illud templi, juxta Hebraeos, triplex fuit, עזרת הכהנים atrium sacerdotum, IR. 6, 36. 2. Par. 4, 9. quod erat החצר הפנימי atrium interius, IR. 6, 36. עזרת ישראל atrium Israelitarum, quod erat ante porticum; et vocatur atrium magnum, 2. Par. 4, 9. propter populi multitudinem: עזרת נשים atrium mulierum, de quo apud Rabbinos. Vide R. David. Ez. 42, 13. R. Sal. 1 Reg. 7, 2. De portis atrii vide R. David. Jer. 7, 2. Talm. Mid. c. 1. Dictum fuit עֲזָרָה, quod sit עֶזְרָה בצרות *auxilium* in augustiis, si invocetur ibi Deus ex toto corde. Maim. scribit כל המוקף במחיצה שהוא כעין חצר אהל מ״ע הוא הנקרא עזרא quicquid cinctum est septo, ut atrium tentorii conventus, id vocatur עזרא.

עזריאל *Asariel, nomen angeli, praefecti aquis, ne transeant terminum suum, et terram operiant.*

עוּזְרְדָא *sorbus arbor, et sorbum fructus ejus.* Pl. עוּזְרְדִין virgulta dura et fortia sorbi, Erub. 34b. Kil. c. 1. Maser. c. 1. TH. Sab. 38. De Sorbo Plinius lib. 15. cap. 21.

עֵט *stylus, calamus:* כתיבין בעט דברזל scripta sunt stylo ferreo, Jer. 17, 1.

עֲטַל עַטְלָא *piger,* ab hebr. עצל mutato צ in ט, ut saepius fit: לשמשמנא עטלא similis esto formicae o piger, Prov. 6, 6. לאימת אנת דמיך אנת עַטְלָא quamdiu tu dormies o tu piger? ibid. v. 9. שליחא עטלא nuncius piger, Pr. 10, 26.

עַטְלוּתָא *pigritia, segnities:* עטלותא יהבא שנתא pigritia dat somnum, heb. עצלה, Prov. 19, 15.

עִטְלוֹן *forum:* עטלוזא של עזה forum urbis Azae: idem quod אטלין. Vide illic.

עֲטַלֵּף, עֲטַלְפָא *vespertilio:* נגר טורא ועטלפא gallus sylvestris et vespertilio, Lev. 11, 19. Deuter. 14, 18.

עטם עִטְמָא *latus*, idem quod אטמא, Esth. 1, 2. in in Targ. secund.

עיטם *nom. propr.:* עין עיטם fons Etham. Nomen fontis in terra Israelis, in quo sacerdos magnus se lavabat in die expiationum. Vide Joma 31a. Bech. 44b. Sab. 145b. et glossatores in istis locis.

עטן עֲטִין *mulctrale, vas in quo recipitur lac ex bestiis*, heb. Job. 21, 24.

מַעֲטָן *vas oleare, cupa olivarum, vas in quo reponuntur olivae minus maturae, ut mollescant ad emittendum oleum.* Quidam faciebant foveam, in quam tales olivae deponebantur, עד שיתעפשו donec putrescerent, i. e. mollescerent: מעטן של זיתים cupa olivarum, Bm. 72b. משיזיעו זיעת המעטן ex quo exsudaverint sudorem cupae oleariae, Tah. c. 9. Hinc Verbialiter עוטנו בתוך הבית infert, imponit, deponit illam (oleam) in domum, scil. torcularis, ubi vas olivarum istarum fuit paratum, Men. 86a. in Misna. עטינה *repositio olivarum in cupam.*

עטף *operire, obtegere, obvelare: amicire.* Respondet hebraeo עטה. Praet. וְעַטֵּף ית ארעא דמצרים et amiciet terram Aegypti, Jer. 43, 12. מעיל דזכו עַטְּפַנִי pallio salutis operuit me, Jes. 61, 10. עַטֶּפְתָּ עלוי בהתא operuisti eum pudore, Ps. 89, 46. Part. והוא עֲטִיף מעילא et ipse amictus erat pallio, hebr. עוטה, IS. 28, 14. Sic scriptum est, ut sit conforme hebraeo in tempore, sed quia significatio non est conformis, praestat legere עֲטִיף ex Participio Pehil. Fut. ברכן יַעֲטוֹף benedictionibus operiet, Ps. 84, 7. Et intransitive וְיַעַטְפוּן כמעילא et cooperiantur quasi pallio pudore suo, Ps. 109, 29. Legerim ex Ithpahel וְיִתְעַטְּפוּן: nam ea significatione semper in Ithpahel usurpatur, ut sequitur. Praet. Ithpah. ובסית ברדידא וְאִתְעַטְּפַת et tecta fuit peplo et obvelata, heb. ותתעלף, Gen. 38, 14. in Tg. Jon. Part. דְמִתְעַטֵּף נהורא qui amicitur luce tamquam sindone, Ps. 104, 2. Sic est in Venetis. Regia perperam ex Pahel מְעַטֵּף. sed si legatur ex Partic. Passivo מְעַטַּף, tolerari potest: וּמִתְעַטֵּף על רישיה כאבילא et obvelatus est capite suo ut lugens, Esth. 6, 12. Fut. ולא תִתְעַטֵּף על שפם neque opertus sis super labio superiori, Ez. 24, 17. היך לבושא יִתְעַטֵּף sit ei sicut vestimentum quo amicitur, Ps. 109, 19. ועל שפם כאבילא יתעטף et super mystace instar lugentis obvelatus sit, Lev. 13, 45. על שפם לא תִתְעַטְּפוּן super mystace non obvelabitis vos, Ez. 24, 22. יִתְעַטְּפוּן קלנא amiciantur ignominia, Ps. 71, 13. ויתעטפון על שפם et obvelati sint super mystace instar lugentium, Mich. 3, 7.

עֲטִיפָה *opertura, obvelatio, obtectio:* כל עטיפה שאינה כעטיפת ישמעאלים אינה עטיפה omnis obvelatio (in luctu), quae non est sicut obvelatio Ismaelitarum (qui totam faciem obvelant), non est obvelatio, Mk. 24a. כעטיפתנו בחול כך עטיפתנו בשבתא sicut vestimentum nostrum est quotidianum, ita quoque vestimentum nostrum est in Sabbatho, Medr. Ruth. 3.

עֲטִיף *idem.*

עֲטָפִים *operimenta, vestimenta:* היו לו שני עטפים אחד לחול ואחד לשבת erant ipsi duo vestimenta, unum quotidianum, et alterum sabbathinum.

II. עֲטַף, עִטְפָא, עֲטִיף *sinus*, pro hebr. חיק: ut לגו עטיף אמהון in sinum matrum ipsorum, Thr. 2, 12. בַּעֲטִיף שטין in sinu stultorum, Eccl. 7, 10. Aff. בְּעִטְפָךְ in sinum tuum, בעטפיה in sinum suum, Exo. לְעִטְפֵּיהּ in sinum suum, מעטפיה ex sinu suo v. 7.

עטר *coronare, corona, diademate cingere, circumdare.* Praet. עַטַּרְתִּנּוּן גיותנותא circumdedit eos superbia, hebr. ענקתמו torquis modo cinxit eos, Ps. 73, 6. Ithpah. Praet. אִתְעַטַּרוּ דרות מדברא coronata sunt habitacula deserti, scil. herbis, hebr. דשאו herbascunt, Joel. 2, 22. Ap. Ros. ו עוטרת Vav coronans, scil. dictiones, i. e. Vav copulativum.

עֲטָרָה, עֲטֶרֶת *corona. coronamentum operis vel structurae alicujus:* עטרת כירה corona vel cinctura foci. Kel. c. 5. העטרות והפיתוחים coronamenta et caelaturae, januarum scil. vel fenestrarum, ad ornatum facta, Ohol. c. 14. item *glans sive caput penis, ejus quasi corona et cinctura:* בשר החופה את העטרה caro operiens glandem penis, Sab. 137b. Jeb. 74b. Item *pili circa locum pudendum mulierum et virorum*, Nid. 52b. et 47a. Sanh. 68b. De Corona triplici Hebraeorum, Legis, sacerdotii et regni, vide in Tiberiade cap. 10. et supra in כלל, in כלילא.

עִטּוּר *ambitus, circuitus, circumdatio, circuitio:* עטור ועטוף cinctura et opertura: sunt inter requisita poculi benedictionis, quod debet esse cinctum convivis et discipulis, et panno sacro tectum, Ber. 51a. Vide et mox.

II. עֲטַר *recedere, abire.* Praet. זודין עטרו ממנא viatica abiverunt ex vasis nostris, heb. אזל, IS. 9, 7. להוד במתא לא עטרא tantummodo excelsa non recesserunt, hebr. סרו, IR. 15, 14.; 22, 44. IIR. 15, 35. Futur. וְתֵעְטְרוּן בכליא et abibitis cum corbibus, sc. plenis primitiis, Deut. 26, 3. Jon. Imper. Pahel עַטַּרוּ ית טעוות עממיא recedere facite, auferte idola populorum, pro hebr. הסרו, Gen. 35, 2. in Tg. Jon. Apud Tos. פטיר ועטיר dimissus vel liber, et ablatus, Git. 86a.

עֲטִירָה *recessus, discessus.*

עִטּוּר *ablatio, amotio.* Hinc ap. Ros. עטור סופרים ablatio scribarum; de qua diversae Hebraeorum sententiae sunt. Schindl. reddit, *discessio scribarum*. At qualis illa fuerit, non addit. Munst. et Guido praeterierunt. Ap. Tos. legitur: אמר ר׳ יצחק מקרא סופרים ועיטור סופרים וקריין ולא כתיבן וכתיבן ולא קרין הלכה למשה מסיני id est; inquit R. Isaac; lectio scribarum, et ablatio scribarum, et quae leguntur et non scribuntur, et quae scribuntur et non leguntur, sunt constitutio Mosis a monte Sinai: Ned. 37b. „Lectio

scribarum", i.e. modus legendi singulas voces et totum contextum sacrae Scripturae, quem tradiderunt scribae, id est prisci et primi Legisperiti, qui appellati sunt Sopherim, i. e. scribae: veluti ubi sit legendum אֶרֶץ et ubi אָרֶץ: Item quod legendum שָׁמַיִם, et non שָׁמַיִם, item מִצְרַיִם, et non מִצְרַיִם. „Ablatio scribarum", i. e. ablatio literae ו, otiose et superflue ab imperita plebe vocibus quinque additae, quae, cum juste a Legisperitis ablata fuisset, vocabantur עיטור סופרים. Exempli causa, ubi scriptum fuit, וסעדו לבכם אַחַר העברו et fulcite cor vestrum, postea transite, (Gen. 18, 5.) plebs legit וְאַחַר et postea transite. Hic Masora parva notat, quinque esse עיטור סופרים, sed loca non adducit. Est autem secundus, תשב הנערה אתנו ימים או עשור אַחַר תלך maneat puella nobiscum dies aliquot, aut decem saltem, postea abeat, (Gen. 24, 55.) plebs legit וְאַחַר et postea. Tertius אַחַר תאסף postea aggrebabitur, (Num. 12, 14.). Hoc exemplum in supra notato loco talmudico adducitur (etiam in Masora Ps. 36, 7.), quod et ibi ablatum sit ו ab אחר, sed in nostris exemplaribus biblicis scriptum est cum ו, quod mirum, non fuisse ab autoribus editionis observatum ex nota Masorethica. Quartus קדמו שרים אַחַר נוגנים praecesserunt cantores, postea fidicines, (Ps. 68, 26.) quod legerant וְאַחַר et postea. Quintus צדקתך כהררי אל מִשְׁפָּטֶיךָ תהום רבה justitia tua sicut montes Dei, judicia tua (sunt ut) abyssus maxima, (Ps. 36, 7.), ubi legerunt וּמִשְׁפָּטֶיךָ et judicia tua. Hinc in Aruch, in Radice עטר legitur: נראים הדברים שבתחלה אנשי כפרים לא היו דייקי במקרא והוו קרי וסעדו לבכם ואחר תעבורו. קדמו שרים ואחר נוגנים, צדקתך כהררי אל ומשפטיך תהום רבה והיו משתבשים באלו מלים בההוא זמן וסברין דהכי דקדוק משום דהכי מסתבר ואתו סופרים וסלקו להני ווי והוו קרי אחר העבורו. אחר נוגנים. משפטיך תהום רבה. וכד חזו סופרים קא עטרי להון להלין ווי והוו קרו להו להלין מלי עיטור סופרים ואתו ר׳ יצחק ואורי דקבלה אנון הלכה למשה מסיני. ועד דורות קרובים להשתא הוו משתבשי וקראו ולא ישמע על פיך וסופרי מגמרי דלא מקרי בו"יו i. e. videntur res, quod a principio homines pagani (idiotae et plebs) non fuerunt attenti ad Scripturam, legeruntque: *et* fulcite cor vestrum, *et* postea transite: Praecesserunt cantores, *et* postea fidicines: Justitia tua ut montes Dei, *et* judicia tua sunt abyssus amplissima: et fuerunt perplexi in his dictionibus isto tempore, putaruntque sic esse ipsorum grammaticam, quod talis esset opinio. Sed venerunt Scribae, et abstulerunt ista ו, et legerunt, post transibitis, post fidicines, judicia tua abyssus maxima. Videntes autem scribae, quod jam recessent ista ו, vocabant eas dictiones עיטור סופרים ablationem scribarum. Post venit Rabbi Isaak, et docuit: quod Kabala essent, (id est acceptio vel traditio majorum) et constitutio Mosis de monte Sinai. Immo etiam ad tempora haec proxima fuerunt perplexi quidam et legerunt: et non audiatur in ore tuo, Exod. 23, 13. sed Scribae docuerunt, non esse legendum istud ו. Hactenus Aruch. Est autem haec verissima, de hac Masoretharum nota, sententia, ex qua Rabbi Jacob ben Chajim, in Praefatione sua in magna Biblia Veneta, argumentatur, nequaquam culpandos esse Scribas istos, quasi aliquid ex textu sacro Scripturae abstulerint, aut quicquam mutarint, sed tantum correxisse pravam lectionem vulgi, qui quinque istis locis literam ו majoris perspicuitatis causa inter legendum solebat addere. Aliter alii Rabbini de Ittur sopherim sentiunt, quorum sententia aliena et falsa est, ut R. Salomonis, Rabbi Nissim et Harosch, qui commentati sunt in supra-dictum locum Talmudicum: ab istis diversus praeterea est autor libri בית יעקב in eundem locum, quorum opiniones referre nihil opus est, cum nihil solidi habeant.

III. עֲטַר *fumare*, siquidem idem significat quod hebr. עָשַׁן, pro quo in Targ. Jeruschalmi legitur: וטורא דסיני עטר כוליה et mons Sinai fumabat totus, Exod. 19. 18. Sic Syr. עֶטְרָא fumus, Act. 2, 19.

עִטְרָא *instrumentum, literae contractus*: דלא כתוב עיטרא quod non est scriptus contractus, Bb. 29b.

עִטְרָן *pix*, vel *resina*, ap. Talmudicos: אין מדליקין בעטרן מפני כבוד השבת non accendunt (lumen sabbathinum) ex resina propter honorem Sabbathi, Sab. c. 2. in Misna 24b. Gl. פסולת דזיפתא faeculentum, rejectitium picis, odoris pessimi. Et initio capitis ejusdem in Gemara, עטרנא פסולתא דזפתא שעוה פסולתא דדובשא resina est faex picis, cera est faex mellis: אין דרכן של ישמעלים להיות טוענים אלא עורות ועטרן non solent Arabes ferre nisi pelles et picem, gl. זפת.

עטש נִתְעַטֵּשׁ vel הִתְעַטֵּשׁ *sternutare*. Dicitur Rabbinis de *sternutatione superiore, quae fit per os et nares, et de sternutatione inferiori per ventrem*, et tum est *pedere, crepitum vel spiritum ventris emittere*. In Chaskuni fol. 68. ad Gen. 48, 1. מיום שנבראו שמים וארץ לא היה אדם עוטש וחיה מחליו אלא בכל מקום שהיה או בדרך או בשוק והיה עוטש היה נפשו יוצאה עד שבא יעקב וכו׳ hoc est; ab eo die quo creata sunt caelum et terra nunquam homo, qui sternutavit, convaluit a morbo suo: sed in quocunque loco fuit, in itinere, aut in foro, si sternutavit, exivit anima ejus; donec venit Jacob, et petiit misericordiam a Deo hujus rei causa: Dixit coram Deo benedicto; domine mundi, ne auferas animam meam a me, donec praeceperim domui meae, filiisque et nepotibus meis. Et exoratus est ei Deus, sicut dicitur, „et fuit post verba ista etc." (Gen. 48, 1.). Audientes hoc omnes reges terrae contremuerunt et commoti sunt, eo quod nunquam ita fuerit a creatione mundi. Propterea tenetur homo tempore sternutationis suae gratias agere Deo, quod transtulerit ipsum de morte in vitam, sicut dicitur: עטישותיו תהל אור (Job. 41, 9.). Hactenus Chaskuni. Desumpta sunt haec ex capitulis R. Eliesaris c. 52. ubi paulo aliter quaedam in fine leguntur, sic videlicet: Idcirco tenetur homo dicere in sternutatione sua חיים, ut convertatur mors ista in lucem etc. Sic citatur ex Tanchuma ad Gen. 27. „Et cum senuisset Ja-

cob etc." עד ימי יעקב היה אדם עוטש ומת usque ad tempora Jacobi fuit homo sternutans et moriebatur: postea dixerunt homini sternutanti, חיים טובים vita bona sit tibi, et vivus mansit. Ex Pahel מפהקת וּמְעַטֶּשֶׁת ructans et sternutans, Nid. 63a. Ex Hithpahel כל זמן שמתעטש ואין חברו שומעו quocunque tempore sternutat, et socius ejus non audit illum, Ber. f. 57. Ex altero usu: היה עומד בתפלה ונתעטש ממתין עד שיכלה הרוח וחוזר ומתפלל si quis stet in oratione et pedat, exspectare debet, donec consumatur spiritus, et tum revertetur et precabitur.

עִטּוּשׁ, עֲטִישָׁה *sternutatio, sternutamentum: peditus, crepitus ventris*, ap. Tos. ששה דברים סימן יפה לחולה אלו הן עטוש זיעה שלשול קרי ושינה וחלום sex res sunt signum pulchrum aegroto: sternutatio, sudor, solutio ventris, seminis fluxus nocturnus, somnus, somnium, Ber. 57b. עטוש מלמעלה sternutatio de supra, superna: עטוש מלמטה sternutatio ab infra, inferna, Ber. 24. Sic R. David exponit זמרה, Ez. 8, 17. In libro Ben Syrae cum Comm. Constantinopoli excuso f. 27a. למה נבראו עטושים quare creatae sunt sternutationes (crepitus, peditus?) dixit ei; nisi illae essent, homo egereret necessitates suas in vestimenta sua. Cum autem homo sentit שעטושין באין sternutationes, flatus venientes, abit et satisfacit naturae, ne pudefiat, et vestimenta sua coinquinet.

עיב עֵיב, עֵיבָא *nubes, caligo nubilosa.* Vide supra עוב.

עיד עידית vide supra in עדה.

עיל עילא, עילחא, עילחא vide supra in עול et in עלל.

עיל, לעיל vide ibidem.

עין עַיִן, עֵינָא, עֵינָא *oculus:* עינא חלף עינא oculum pro oculo, Lev. 24, 20. Deut. 19, 21. וחפא יח עין שמשא דארעא operuitque oculum solis terrae, Exo. 10, 15. i. e. radios, lumen, quo sol terram intuetur et collustrat: וְעֵינָא דחזיא et oculus qui videt, Prov. 20, 12. ועינא דגיופא et oculus adulteri, Job. 24, 15. Aff. ואף עֵינֵיהּ etiam oculus ejus non saturatur divitiis, Eccl. 4, 8. לא תחוס עֵינָךְ non parcet oculus tuus, Deuter. 7, 16. דמעת עֵינִי lachryma oculi mei, IS. 16, 12. לא תחוס עֵינְהוֹן non parcet oculus ipsorum, Jes. 13, 18. וְעֵינְכוֹן et oculus vester, Gen. 45, 20. תבאש עֵינֵהּ malus sit oculus ejus, Deut. 28, 56. Duale כסות דיקר עֵינַיִן operimentum honorabile oculorum, Gen. 20, 16. מנהרא עינין illuminans oculos, Ps. 19, 9. ארי אסו הוא לְעֵינַיִן quod salutaris esset oculis, Gen. 3, 6. Constr. עֵינֵי תרויהון oculi amborum, Gen. 3, 7. הַעֵינֵי גבריא האנון num oculos virorum istorum mittes in caecitatem? Num. 16, 14. מֵעֵינֵי קהלא ab oculis congregrationis, Lev. 4, 13. Affix. יחמון עֵינוֹי תבריה videbunt oculi ejus interitum suum, Job. 21, 20. וְעֵינוֹהִי על עינוהי et oculos suos super oculos ejus, IIR. 4, 34. לְעֵינוֹהִי in oculis ejus, Num. 19, 5. זקף כען עֵינָךְ leva nunc oculos tuos, Gen. 13, 14. עֵינַי מסתכלין oculi mei respiciunt jugiter, Ps. 25, 15. עֵינֵיהוֹן oculi ipsorum, עֵינֵיכוֹן oculi vestri, עֵינָנָא oculi nostri, עֵינָהָא oculi ejus, עין יפה oculus pulcher, i. e. benignus, benevolus, liberalis. Oppositum ejus, עין רעה oculus malus, id est parcus, invidus, invidia: עין הרע ויצר הרע ושנאת הבריות מוציאין את האדם מן העולם oculus malus, et concupiscentia mala, et odium hominum, educunt hominem ex hoc mundo, R. Josua in Avoth c. 2. Ibidem: quaenam est via bona, cui adhaerere debet homo? R. Elieser dixit, עין טוב oculus bonus etc. Et contra; quaenem est via, a qua homo se elongare debet? R. Elieser dicit, עין רע oculus malus. טוב עין benignus oculo. Oppositum ejus, רע עין contractus oculo, Sota 38b. כל מי שהוא מעמיד בן רשע או תלמיד רשע סופו שעיניו כהות quicunque constituit filium, aut discipulum impium, ejus oculi tandem fiunt caligantes, Medr. Schem. 54c.

בַּת עֵינָא *foramen lapidis molaris, per quod transit frumentum.* Mk. 10a.

עֵין טַב *nom. propr. loci*, in T. Rh. 25a.

עֵין עֶגְלָא *oculus vituli, lapis pretiosus*, Exo. 28, 19. pro אחלמה.

II. עַיִן, עֵינָא *fons*, aquas effundens, ut *oculus* lachrymas: על עינא דמיא juxta fontem aquarum, Gen. 16, 7. et 49, 22. Pl. מבועי עֵינָן scaturigines fontium, Deut. 8, 7. לְעֵינָון דמין in fontes aquarum, Ps. 114, 8. Rabb. תינוקת שירדה למלאות מים מן העין puella quae descenderat ad hauriendum aquam ex fonte.

מַעְיָן *idem:* מעין וגוב fons et cisterna, Lev. 11, 36. Pl. דמשלח מַעְיָנֵי qui emittit fontes in fluvios, Ps. 104, 10. quod est constructum pro absoluto: מַעְיָנֵי תהומא fontes abyssi, Prov. 8, 28. Aff. נשפעון מַעְיָנָךְ redundabunt fontes tui, Pr. 5, 16.

III. עין *pannus ex lana, vel corium, quod collo bovis sub jugo circumligatur, ne a ligno jugi laedatur*, Kel. c. 21. Item עין של מחכת i. e. טבעת annulus fusilis vel ferreus aratri, ibid.

IV. עין *foramen furni, praefurnium*, quod quandoque operiatur, quandoque claudatur, ut *oculus*. Hinc: עין של תנור עין של כירה עין של כופח, in Kel. cap. 8.

עֵינָן *oculosus, magnos habens oculos:* דאכלה ביעי הוו לה בְּנֵי עִינְנֵי quae comedit ova multa, ipsi erunt liberi oculosi, Ketub. 61a.

עַיֵּן *oculare*, i. e. *oculis intueri, inspicere, respicere, videre: oculis vel mente attentum vel intentum esse, advertere.* Infin. לְעַיֵּן באוריתא ad videndum in Lege i. e. diligentius studere, meditari in Lege Domini, Gen. 3, 15. in TgH. Deuter. 33, 29. in TgH. Fut. יְעַיֵּן domum lapidum respicit, id est loco lapidoso crescit, heb. יחזה, quod quidam *perplecti, intricari*, exponunt. Veneta יְעַוֵּין, Job. 8, 17. Rabbinis in usu frequenti est. In Jeb. 22. ad illud (Deuter. 25, 5.) ובן אין לו, additur, עיין עליו considera super eo; nempe non simpliciter intelligitur filius, sed filius aut filia, aut filius filii, aut filia filii, aut filia filiae. Hinc est quoque nota R. Salomonis ad hunc locum. Vide et in Kid. 4a. Bb. 115a. עין למעלה vide supra: utuntur eo, quando remittunt lectorem ad locum aliquem supra dictum: contrarium **עין לקמן**

vide infra: אין מעיינין במקום שמכריעין non ad oculum vendunt in loco ubi ponderant, ואין מכריעין במקום שמעיינין et non ponderant in loco ubi ad oculum vendunt, Bb. 89a. id est ubi fructus vel similia ad oculi mensuram et aestimationem vendunt, ibi non debent pondere et libra vendi, et contra: להקל על המעין למצוא חפצו ut facile sit inspectori vel lectori invenire quae cupit.

עַיֵּן *ocellare, ocellis intextis variegare.* Hinc R. Saadia hebr. ושבצת exponit תעין ocellabis, tessellatam facies, Exod. 28, 39.

עִיּוּן *inspectio, contemplatio, consideratio, attentio, animadversio:* צריך עיון opus habet inspectione vel consideratione: נדפס והוגה בעיון רב ויפה impressum et correctum cum attentione sive diligentia maxima et pulcherrima: in titulis librorum: Apud Tos.: ג׳ עבירות אין אדם ניצל מהן בכל יום הרהור עבירה ועייון תפלה ולשון הרע tres transgressiones sunt, a quibus homo nullo die liberatur: cogitationes peccati, contemplatio vel attentio orationis, et lingua mala, Bb. 164b. Quidam per עיון התפלה intelligunt praesumptionem meriti, quod homo devote orans semper sibi imagenitur, se exauditionem a Deo mereri: alii attentionem, quod nunquam ea attentione et intentione homo, ut deberet, orare possit. Item *ocellatio, tessellatio, variegatio.*

עִיּוּנִי *theoricus, speculativus:* Fem. ידיעה הָעִיּוּנִית scientia speculativa: Pl. חכמות העיוניות disciplinae, scientiae speculativae sive theoricae, philosophia theorica, cujus oppositum מעשיית practica.

כְּעֵין *juxta aspectum, colorem vel speciem,* i. e. *sicut, in speciem, in morem:* כעין מקוה מים sicut congregatio aquae: כעין בירכתא דברכנון יעקב secundum benedictionem, quâ benedixit illis Jacob, Deut. 33, 28. Jon. in TgH. מֵעֵין.

מֵעֵין *ex specie, ex aspectu, colore vel forma alicujus rei,* quod speciem duntaxat aliquam rei habet, id est *species, summa, specimem, pars, compendium, synopsis, ex parte et breviter totum suum referens.* Sic in Targum ארי פתגמיא דכתיבן עלהא מֵעֵין כל פתגמיא דיי nam verba quae scripta sunt in eo, summa sunt omnium verborum Domini, quae locutus est nobiscum, Jos. 24, 27. Ap. Tos. רבי גמליאל אומר בכל יום ויום יתפלל אדם שמנה עשרה ברכות רבי יהושע אומר מעין י״ח R. Gamaliel inquit, unoquoque die orabit homo octodecim benedictiones, R. Johosua dixit, summam octodecim: R. Elieser dixit, si expedita sit precatio in ore ejus orat octodecim, sin minus summam ejus, Ber. 28b. Gl. ad Gem. 29a. מעין, i. e. אומר בקוצר recitabit breviter et summatim, qualem summam istarum 18. eucharisticarum precum ibidem R. Samuel ipsis dictavit. Kimchi IIS. 16, 12. בְּעֵינִי scribit esse quasi בְּעִנְיָנִי *in statu meo,* quo nunc sum, sicut in illo Rabbinorum, מעניין i. e. מעין כל ברכה וברכה de re cujusque precationis, id est particulam, compendium, summam: מעין שמו של הק״בה specimen, pars nominis Dei, Sota 10a. et mox: חמשה נבראו מעין דוגמא של מעלה וכולן לקו בהן quinque creati sunt cum compendio speciminis divini, et vapularunt iis: Samson viribus, Saul collo, Absalom capillis, Zidkija oculis, Asa pedibus. Alibi ap. Tos. שופריה דרב כהנא מעין שופריה דרבי אבהו pulchritudo Raf Cahana fuit specimen quoddam pulchritudinis Rabbi Afhu, pulchritudo Rabbi Afhu fuit specimen pulchritudinis Jacobi patriarchae nostri, pulchritudo Jacobi patris nostri fuit specimen pulchritudinis Adami primi, Bm. 84a.: Item: aleator, usurarius, columbarius etc. non possunt esse judices vel testes in judicio. Gl. כי כולן מעין גזלנין הן nam omnes illi species raptorum sunt, Sanh. f. 24b. מעין קאמר ליה partem duntaxat dixit illi, Sanh. 105b. שהטעימם מעין העולם הבא quod gustandum dedit eis partem seculi futuri, ut cognoscerent, quantum bonum denegaverit eis, Sanh. 108b.

עֵינוּתָא *angulus;* עבר בשוקא לקבל עינותא transiens per plateam contra angulum, hebr. אצל פנה juxta angulum, Prov. 7, 8.

עים עִיסָה *massa farinacea subacta:* עיסה בלוסה pasta mixta, impura et furfure adhuc permixta, vide infra in עסם.

עיף עִיפָא *peplum:* ונסיבת עיפא et accepit peplum, et operuit se, hebr. צעיף, Gen. 24, 65. ואתכסיאת בְּעִיפָא et operuit se peplo, Gen. 38, 14. Aff. ועדיאת עִיפַהּ et removit peplum suum, Gen. 38, 19. Vide et supra עוף.

עָיֵף *lassus, fessus,* hebr. עיפות *lassitudo:* עֵיפוּי *idem,* apud Talmudicos, et id habet formam ab עפה, nisi forte legendum עֲיֵפוּ, per apocopam literae ח, Chag. 15a.

עיר *pullus,* ut hebr. על עיר בר אתן super pullum natum asina, Zach. 9, 9.

עִיר *civitas, urbs:* Pl. עָרִים, עֲיָרִים et עֲיָרוֹת *civitates:* הרוכלים המחזרים בעיירות aromatarii circumeuntes per civitates: עיר של זהב urbs aurea. Corona erat aurea sponsarum virginum, et mulierum honoratissimarum, quam in nuptiis aliisque festivitatibus gestabant. Facta fuit ad formam urbis Jerusalem, aut ejus forma in ea fuit effigiata, sculpta aut picta, ut R. Salomon inquit, ומציירין בה כמין עיר. In Sabbatho temen eam gestare fuit illicitum, juxta expressam traditionem: „Cum quibus rebus mulier in Sabbatho egreditur, et cum quibus non? ולא בעיר של זהב neque cum civitate aurea," Sab. c. 6. in principio. Ad quod Gemara notat; Quid est „cum civitate aurea?" R. Jochanan dixerat, ירושלם דדהבא Jerusalem aurea. Rabbini tamen postea statuerunt, posse eam gestari, quatenus est ornamentum: at Talmud prohibet, quatenus est onus aut pondus, quod Sabbatho gestare omnino est prohibitum: רמינא ליך ירושלם דדהבא facerem tibi civitatem auream, id est coronam auream, Ned. 50a. בפולמוס של טיטוס גזרו על עטרות כלה in bello Titi prohibuerunt coronas sponsarum, sc. gestare, ubi Gemara: Quid sunt coronae sponsarum? עיר של זהב civitas aurea, Sota in fine. In TgH. Num. 31, 48. vocatur dialecto Hierosolytana וקוריא דדהבא מן רישיהון, קורייא דדהבא, quod idem: et civitatem auream de capitibus ipsarum. Fuit ergo

ornamentum capitis, non בת נפש pectorale ornamentum, ut quidam voluerunt.

עירוני, עִירָנִי, עִירוֹנִי *civilis, urbanus, urbanum, quod in urbibus usitatum est: homo in urbe habitans,* qui opponitur pagano, in pagis et villis agrorum habitanti. Femin. עירונית: unde דין עירונית jus civitatis. Pl. עִירָנִיּוֹת feminae urbanae. Vide Beza 32a. Sab. fol. 80a.

עיר *licium.* Pl. עִירִין Kel. c. 21. Glossator explicat הוטין הארוגין על הקנה שבו הולך הארוגה בחוט. R. Sal. exponit vernacule ליציש.

עירה *frustum parvum, quod intexunt ventrali ad ornatum,* ut glossator explicat, ibidem. Ar. in ארא secundo.

עֲכַב *morari, tardare, differre, cunctari, impediri.* Praet. ואנא לא עֲכֵבִית ego autem non sum cunctatus, Jer. 17, 16. Femin. ואחתא לחברתה לא עֲכֵבַת et una alteram non morabatur, Jes. 34, 16. Fut. תְּעַכֵּב tardabis, Eccl. 5, 3. לא יְעַכְּבִנָּךְ מטרא non retardabit te pluvia, IR. 18, 44. Rabbini אם לא נתן לא עכב si non dederit, nihil impedit. Ithpah. Praet. וְאִתְעַכַּב et cunctatus est, Gen. 19, 16. זהות ולא אִתְעַכֵּבִית expedivi me, et non tardavi, heb. התמהמהתי, Ps. 119, 60. אלולפון כדא אתעכבנא nisi moram hic traxissemus, Gen. 43, 10. וְאִתְעַכָּבוּ ארבעין שנין et morati sunt 40. annis in deserto, Cant. 2, 7. Part. דאנא מִתְעַכַּב quod ego moror, IIS. 15, 29. חד מסדריה לא מתעכב quisquam in suo ordine non impeditur, Jes. 40, 25. Infin. ולא יכלו לְאִתְעַכָּבָא neque potuerunt cunctari, Exod. 12, 39. Cum aff. עד אִתְעַכָּבוּתְהוֹן donec morarentur ipsi, Jud. 3, 26. Exemplaria aliter habent, sed haec vera est lectio. Futur. חות לותי לא תִתְעַכַּב descende ad me, ne moreris, hebr. לא תעמוד ne subsistas: Gen. 45, 9. ייתי ולא יִתְעַכַּב veniet et non tardabit, Hab. 2, 3. המימרא דיהוה יתעכב num verbum Domini tardabit? Num. 11, 23. וְתִתְעַכְּבוּ et morabimini, Jud. 19, 8.

עכוב, עַכָּבָא *mora, impedimentum, retardatio,* Deut. 23, 22. Jon.

עַכְבַּר, עַכְבְּרָא *mus,* Lev. 11, 29. Jon. hic trium specierum diversarum meminit; עכברא אוכמא וסימוקא וחיורא mus ater, ruber, et albus. Sic scribit Gesnerus, trium horum colorum mures reperiri: ושקצא ועכברא et reptile et murem, Jes. 66, 17. Pl. constr. וצלמי עַכְבְּרֵי דהבא mures aurei, 1 Sam. 6, 4. Affix. עַכְבְּרֵיהוֹן et figuras murium vestrorum, ibid. v. 5. Ap. Ros. עכברא דשכיב אדינרי mus incubans nummis, Sanh. 29b. Dictum in avarum, qui insidet divitiis, quibus nec ipse utitur, nec cum aliis egenis communicat: האוכל ממה שהעכבר אוכל משכח תלמודו האוכל עכבר עצמו לא כ״ש comedens de eo, de quo comedit mus, obliviscitur doctrinae suae; comedens ergo murem ipsum quanto magis? As. c. 3. In praecedentibus quaesitum fuit; quare canis agnoscat dominum suum, catus autem non? responsum; quia cati obliviosi nimis sunt, propterea quod comedunt mures, quorum caro, immo quorum arrosa, si comedantur, turbant cerebrum et memoriam. Vide et in Bes Jacob. 181a.

עַכּוּבִיתָא, עַכּוּבִית *aranea:* כקוין דעכוביתא sicut telae araneae, Jes. 59, 6. חמן עכוביתא qui praeparavit araneam, Ps. 57, 3. vel די פקיד לעכוביתא.

Secundo עַכּוּבִיתָא *myrica, virgultum humile,* juxta illud Virgilii „humilesque myricae,“ Eccl. 4. Usurpatur pro hebraeo ערער: ut כְּעַכּוּבִיתָא במישרא sicut myrica in planicie deserti, hebr. כערער בערבה, Jer. 17, 6. quod myricam vertunt. Kimchi scribit, esse *virgultum, cujus fructus est exterius spinosus, interius edulis.* Pl. עַכָּבִיּוֹת *cardui, herbae amarae:* חוץ מן העכביות exceptis carduis, Okez. cap. ult. ubi Bartenoras scribit, esse *herbam aculeatam, plenam spinis, quae in bibliis vocetur* דרדר, vernacule *carduus.* Maim quoque scribit esse *speciem spinarum,* et arabice vocat אל מקלוב. Alibi מתקנין את העכביות praeparant carduos, scil. ad cibum, Beza 34a. Unde apud R. Sal. Gen. 3, 18. Quando terram conseres speciebus seminum, ipsa germinabit spinas, sentes, carduos, ועכביות quae comeduntur praeparatae. Sic in Br. 24d. scribitur דרדר אלו עכביות ויש מחליפין קוץ אלו עכביות Dardar sunt עכביות: quidam invertunt, et dicunt, Kotz sunt עכביות. Huc pertinet ex Medr. Echa c. 4, 9. בחורבן ראשון היו מתיב מריח עוכבניין אבל בחורבן האחרון לא היה עוכבניין in vastatione (Hierosolymae) prima moriebantur ex odore herbarum עוכבניין: sed in vastatione postrema non fuerunt עוכבניין. Hinc videtur fuisse *herba venenata.*

עַכְבּוּרְיָא *nom. propr. loci,* apud Tos. בני עכבוריא cives Achburja, Bm. 84b. B. Ar. explicat שכונה *vicus, platea:* et adducit alium locum ex Vr. s. 16. על להדיא עכברא והוה מכריז וכו׳ ingrediebatur in quendam vicum et clamabat etc. Sed ibi in nostris libris nunc alia est lectio.

עַכּוֹ *Acco, Acc, urbs Phoeniciae.* Praecis Πτολεμαΐς dicta. Plinius lib. 5. cap. 19. inquit: Juxta coloniam Claudii Caesaris Ptolemais, quae quondam Acc. Syrus interpres vocat עַכּוֹ Acho, Stephanus, Ptolemaida, Actor. 21, 7. Vide ibi interpretes.

עָכוּ עָכוּז *nates, posteriora:* מושיבו על עכוזו ponit illud (primogenitum) in nates suas, Bech. cap. 6. in Misna f. 40a. Scribitur et cum א ab initio, vide אכז. Gl. על עַכּוּזוֹתָיו. B. Ar. adducit in litera ה, et legit הרגוזו.

עֲכַל *consumere, concoquere, digerere cibum,* quod officium est stomachi: passive אִתְעַכַּל *consumi, concoqui:* frequens ap. Ros. Commutatum videtur ex אכל. Ap. Tos. עד אימתי הוא מברך עד כדי שיתעכל המזון שבמעיו quandiu benedicet? Donec cibus sit concoctus in ventre ejus, Ber. cap. 8. in Misna. Et apud medicos hebraeos, כל דבר מעכל קשה להתעכל quicquid concoquit, difficile est concoctu: כוח המעכל vis concoctrix.

עִכּוּל *concoctio, consumptio, pars consumpta:* unde ap. Tos. עכולי עולה אתה מחזיר partes cosumptas holocausti tu reportas, Joma 45b. Seb. 83. ex Lev. 6, 3. ubi jussit Deus cineres, i. e. partes consumptas

holocausti removere ab altari. Sic עכולי קטורת partes consumptae suffimenti, cineres suffitus: עיכולי בשר et עיכולי זיחים Chol. 90a.

עוּכְלָא *mensurae genus*: Unde ap. Tos. וכמה היא עוכלא אחד מחמשה ברביע id est; quantum continet Ochla? unam quintam quartalis, scil. cabi: Bb. 90a. Cabus continet 24. ova: istius quarta sunt 6. ova, totidem et Log mensura. Est ergo Ochla ovi mensura et una quinta ejus. Alibi עוכלא תבלין וליטרא ירק ochla cocturae et libra oleris, Erub. f. 29a. Gl. hic habet, Ochla esse *octavam librae*, id est Logi. Et aliter מחו ליה מאה עולי בעוכלא percusserunt eum centum verberibus verbere, Ketub. f. 53a. i. e., ut glossator explicat, percutiunt eum centum plagis loro sive flagello, in cujus summitate est ferrum instar משקולת קטנה ponderis parvi, cujus nomen est עוכלא.

עֲכַן עֲכְנָא *serpens, vipera*: convenit cum חכנה, חכנאי. Ap. Tos. אישכחוה לעכנא דהדירא ליה למערתה invenerunt viperam, quae revertebatur in foramen suum, Bk. 117b. Bm. 84b. Affine est Graecorum ἔχις *vipera mas*, et ἔχιδνα *vipera femina*. Hinc metaphorice עַכְנֵי לחם spirae panis, panes orbiculati instar serpentis, Ringle, Brezeln. In R. Kimchi כַּעֲכָנִין יבשין sicut spirae siccae, Jes. 9, 4. ubi juxta priorem formam legendum עֲכָנִין.

עַכֵּן *intorquere, involvere, convolvere in gyrum*, ut facit *serpens*. Hinc de עכן Hachane (Jos. 7.) Talmudici scribunt: ולמה נקרא שמו עכן שעיכן עוונותיהן של ישראל quare vocatur nomen ejus Hachan עכן? ideo שֶׁעִיכֵּן quia in gyrum convolvit iniquitates Israelitarum, Sanh. 44b.

עכס *venenum serpentis*, juxta R. Salomonem Jes. 3, 16. Vide et Vr. sect. 16. ab initio, et ibi glossam.

עֲכַר *turbare, conturbare, perturbare*, ut hebraice. Praet. עֲכַר אבא ית עמא דארעא turbavit pater meus populum terrae, IS. 14, 29. מה עֲכַרְתָּנָא quid conturbasti nos? Jos. 7, 25. לא עֲכָרִית ית ישראל non turbavi Israelem, 1 Reg. 18, 18. עֲכַרְתּוּן יתי conturbastis me. Gen. 34, 30. Part. עָכַר ביתיה conturbans domum suam, possidebit ventum, Pr. 11, 29. עָכְרֵיהּ דישראל conturbator (ejus) Israelis, IR. 18, 17. Pl. ואת הוית בְּעָכְרַי et tu fuisti inter turbatores meos, Jud. 11, 35. Futur. יַעְכְּרִנָּךְ יהוה conturbet te Dominus die hac, Jos. 7, 25. וְתַעְכְּרוּן יתיה et turbetis ea, Jos. 6, 18. Ithpah. Fut. ועללתהון דרשיעי תִּתְעַכַּר et proventus improborum conturbabitur, Pr. 15, 6. Apud Ros. מעלה דטיט ומעכיר המים effert lutum, et conturbat aquam.

עֲכִירוּת *turbulentia, turbatio:* עכירות האויר turbulentia aeris, עכירות המים turbatio aquarum: בקר שאין בו עכירות אלא בהיר matutinum in quo nulla est turbulentia, i. e. quod non est turbidum, sed serenum, Kim. IIS. 23, 4.

עָכוּר ,נֶעְכַּר *turbidum, turbulentum:* הלח נעכר humidum est turbidum, Menach. cap. 9.

עֲכִירִים. Sic adducit hic Aruch et alii. Vide id in עבר.

עכש עַכְשָׁיו *nunc, modo*, idem quod hebr. עתה. Scribitur et sine י: ut אם לא עכשו אימתי si non modo, ecquando? מעכשיו deinceps, posthac, hebr. מעתה.

עֲלַב *injuria, contumelia, ignominia afficere*. Hinc ap. Ros. אל תהי מן עולבים אלא מן הנעלבים ne sis inter eos, qui injuriam faciunt, sed ex iis qui injuria afficiuntur: Item הנעלבין ואינן עולבין שומעין חרפתן ואין משיבין עושין מצוה מאהבה ושמחין ביסורין עליהן הכתוב אומר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו qui injuriam patiuntur et non injuriam inferunt, qui opprobria vel convitia audiunt et non regerunt, qui praecepta (Dei) observant ex amore (Dei), qui denique gaudio afficiuntur in castigationibus, de iis dicit scriptura, „et diligentes te erunt sicut egressus solis in fortitudine sua," (Jud. 5, 31.) Ithpah. אִתְעֲלַב *injuriosum se praebere, insultare, injuriose illudere alicui*. Hinc in Tg. אם יומא דין תִּתְעֲלַב לעמא הדין si hodie illusorem te praebueris populo huic, IR. 12, 7. i. e. si illudas ipsis indulgendo et blanda verba dando, tunc lucraberis eos tibi in servos. Id hebraice dicitur; si servus ipsorum fueris, ac ipsis servieris, blande eos alloquendo: וְיִתְעַלְּבוּן בי et insultent mihi injuriose, hebr. והתעללו בי IS. 31, 4. Sic Jer. 38, 19.

עָלוּב heb., עֲלִיב ,עֲלִיבָא Chald. *afflictus, injuria, contumelia, ignominia affectus:* והמרחם על עליבא qui miseretur afflicti, hebr. אביון egeni, Pr. 14, 31. Pl. constr. וַלְעֲלִיבֵי מן בני נשא et afflictos e filiis hominum, hebr. ואביונים, Prov. 30, 14. Femin. ברא דְעָלוּבְתָא filius afflictae vel miserae istius, Br. s. 56. Ap. Ros. עלובה מדינתא דאסיה פודגרים afflicta est civitas, cujus medicus est podagricus: Quandoque etiam est *impudens:* ut עלובה כלה שזינתה בקרב חופתה impudens est sponsa quae scortatur in thalamo nuptiali suo, gl. חציפה, Gen. 36b.

עֲלִבְנָא ,עֶלְבָּן *injuria, contumelia, afflictio*: ומקבל עלבן et recipientem afflictionem, patientem injurias, hebr. עם עני ודל populum afflictum et tenuem; Sophon. 3, 12. Sic מקבלא עלבן recipiens injuriam, Jes. 54, 11. עלבנא דציון injuriae Tzijonis, Jes. 34, 8. גלי קדם יהוה עֶלְבָּנִי manifesta est coram Domino injuria mea, hebr. בעניי afflictionem meam, Gen. 29, 32. Ap. Tos.: פרוסבולא עולבנא דדייני הוא haec προσβολή (vide de hac voce suo loco) est impudentiae judicum, Git. 36b. Et mox, האי עולבנא לישנא דחוצפא הוא h. e. עולבנא hic significat חוצפא impudentiam.

עֲלָה *ascendere*, Hebraeis usitatissimum verbum est. Chaldaei pro eo utuntur נְסַק et סְלֵק. Derivata tamen quaedam habent, raro verbum ipsum. Ithpa. vel Ithpeh. אִתְעֲלֵי vel אִתְעַלֵּי *elevari, exaltari, extolli*. Praet לחדא אִתְעֲלָא vehementer exaltatus est, Ps. 47, 10. לחדא אִתְעֲלֵיתָא plurimum exaltatus es supra omnes deos hebr. נעלית, Ps. 97, 9. Part. כמה דְמִתְעֲלֵי quando exaltatur, Prov. 19, 9. Fut. יִתְעֲלֵה שום אלהנא בִּיבָבָא exaltabitur nomen Dei nostri in jubilo, Ps. 47, 6.

Ap. Ros. עָלָה *laudare, collaudare, laudibus efferre vel extollere.* Virtutes faciunt, ut homo *ascendat* sursum, et *extollatur* ad celsa dignitatum fastigia, atque sic haec significatio ex *ascendendi* significato oritur: מי שֶׁעָלָה יתעלה is qui laudarit, laudabitur: אינש מעליא vir exaltatus, laudatus. Ex Pyhal מְעוּלֶּה *laudatum, praestans, excellens:* הכל יותר מעולה מן החלק totum praestantius est sua parte: אומנות מעולה opificium laudabile: שירים מעולים cantica, carmina laudatissima: מעולה שבנכסיו optimum, praestantissimum ex facultatibus suis: מעולים שבמשפחה praestantissimi, excellentissimi in familia, Bk. 16b. Ithpah. אִתְעַלֵּי *laudari, extolli.* Hinc Rabbini, quoties Dei aliquod nomen nominant aut scribunt, solent subjicere 'ית i. e. יתעלה laudatum sit, vel יתברך benedictum sit nomen ejus. Euphemia pia, quae etiam Christanis imitanda esset.

Secundo אַעֲלָה in Aphel *aequiparare, adaequare, aestimare ex aequo*, quae est rei *elatio* aequa ad alteram, et sic respondet verbo hebraeo ערך, hoc significato usurpato: veluti וִיעַלֵּי כהנא יתיה et aestimabit eum sacerdos, Lev. 27, 12. Jon. היכמא דיעלי כהנא sicut aestimabit sacerdos, ibid. לא יַעַלְּנַּהּ non adaequabit eam quisquam auro, hebr. לא יערכנה Job. 28, 17. Sic ibid. v. 19. וִיעַלֵּיהּ כהנא et aestimabit eum sacerdos, Lev. 27, 8. in Tg. Jonath. Sic ibid. v. 14. Hoc sensu etiam apud Talmudicos frequenter occurrit.

עִלָּאָה, עִלַּי *excelsus, supremus, summus:* respondet hebraeo עליון: ut קדם אל עלאה coram Deo excelso, Gen. 14, 18. בריך אל עלאה benedictus sit Deus excelsus, ibid. v. 20. ואת רמא ועלאה בעלמא הדין tu autem altus et excelsus es in mundo hoc, et mundo altero, Ps. 92, 9. Dan. 4, 14. et alibi, scribitur עִלָּיָא, sed juxta Masorethas legendum עִלָּאָה, juxta communem istorum formam: ואית מנדעא בְּעִלָּאָה et num est scientia in altissimo? Ps. 73, 11. Pl. בבית גנזי עִלָּאֵי in domo thesaurorum superiorum, Ps. 104, 13. בין מיא עִלָּאֵי אַרְעָאֵי inter aquas superiores, et aquas inferiores, Gen. 1, 6. in TgH. Femin. מן ארעיתא דעל אינר לְעִלָּיְתָא ex inferiori ad superius, Ez. 41, 7. עִילִּית quae juxta tectum superius, IIR. 23, 12. Pl. ולשכתא עִלָּיָתָא דחיקן et conclavia superiora erant strictiora, Ez. 42, 5. Male in exemplaribus punctatum עִילִּיתָא et עִלִּיתָא, quae est forma singularis. Apud Tos. עלאי בעו מיא תתאי לא בעו superiores petierunt aquam, inferiores non petierunt, Tan. 3.

עִלּוּיָא, עִלּוּי *aestimatio,* hebr. ערך: ut בְּעִלּוּי נפשתא pro aestimatione animae sunto Domino, id est personae, Lev. 27, 2. in Jon. ויהי עִלּוּיֵיהּ et sit aestimatio ejus ibid. vers. 17. In Jon. punctatum est עַלּוּי, in TgH. עִילּוּי: utraque forma aliena et inusitata in nominibus hujusmodi. Ap. Tos.: הקדש עלוי sanctificatio aestimutionis, Erch. c. 8. Tem. c. 7. et alibi. Vide glossatores. Ap. Ros. etiam est, *laudatio: praestantia, excellentia.*

עֲלִיָּה *ascensus, ascensio.* Oppositum ejus ירידה descensus. Item *optimum, praestantissimum,* idem quod מעולה supra: שלם נזק מן העלייה persolvit damnum ex praestantissimo et optimo, id est מן המעולה, aut המוטב, Bk. c. 1. in Mischna

עֲלָתָא, עֲלָא *holocaustum,* ab *ascendendo,* quia totum combustum in fumum et aerem *ascendit.* Respondet hebraeo עולה, unde analogia requireret formam Chaldaicam עֲלָא, emphat. עֲלָתָא. Nam Cholem Hebraeorum solet in Kametz Chaldaeis mutari: ותקרבון עֲלָתָא et offeretis holocaustum, Numer. 28, 27. כעלתא juxta holocaustum, Ez. 45, 25. Constr עֲלַת שבת holocaustum Sabbathi, Num. 28, 10. בר מעלת צפרא praeter holocaustum temporis matutini, Num. 28, 23. Aff. וית עֲלָתֵיהּ et holocaustum ejus, Num. 6, 16. וית עֲלָתָךְ et holocaustum tuum, Lev. 9, 7. עֲלָתְהוֹן holocaustum ipsorum, Lev. 10, 19. Pl. עֲלָוָן שמינין holocausta pinguia offeram tibi, Ps. 66, 15. בַּעֲלָוָן cum holocaustis persolvam vota mea, ibid. v. 13. לַעֲלָוָן in holocausta, Esr. 6, 9. Emph. ועל רבא יהי עֲלָוָתָא et super principem erit offerre holocausta, Ez. 45, 17. Aff. אמרי עֲלָוָתָךְ arietes holocaustorum tuorum, Jes. 43, 23. עֲלָוָתְהוֹן holocausta ipsorum, Jes. 56, 7. עֲלָוָתְכוֹן holocausta vestra, Deut. 12, 6, בַּעֲלָוָתָנָא cum holocaustis nostris, Jes. 22, 27. וַעֲלָוָתֵיהּ et holocausta ejus, IR. 10, 5.

עִלִּית, עִלִּיָּה *caenaculum, tabulatum,* proprie *altius,* in quod *ascenditur,* hebr. עֲלִיָּה: ut ואחד דשי עליתא et clausit januas caenaculi, Jud. 3, 23. Constr. וסליק על עִלִּית תרעא et ascendit in coenaculum portae, IIS. 18, 33. Regia habent עֲלִיַּת, ex forma hebraica: עֲלִיַּת כתלא זעירא coenaculum parietis parvum, IIR. 4, 10. בעלית בית קיטא in coenaculo domus aestivae, Jud 3, 20. Aff. בְּעִלִּיתֵיהּ די בשומרון in coenaculum suum quod erat in Samaria, IIR. 1, 2. Sic Dan. 6, 10. Plur. וַעֲלִיָּן מרוחין et coenacula spaciosa, Jer. 22, 13. Aff. ועליתיה et coenacula sua, Jer. 22, 13. Ap. Tos. metaphorice sic vocatur *locus in utero mulieris, ubi coquitur semen ejus,* scribit Maim. in הלכות אסורי ביאה c. 5. Vide Talmud in Nid. c. 2. in Misna.

Ap. Tos.: ראיתי בני עליה והן מעטין vidi filios coenaculi, et erant pauci, Suc. f. 45b. Adducitur in More par. 1. cap. 34.

עִילִּיתָא, עִלִּית, עֲלַת *amphora, cantharus, vasculi genus, quo ascendere fit,* id est *petitur vinum ex cado:* עלת נקפת בכדא cantharus percussit, decollavit cadum, Erub. 53b. i. e. canthario axhaustus est cadus usque ad fundum, ut vinum deficiat: זבניה בתליסר עיליתא דדינרי דדהבא vendidit eum tredecim amphoris, sive vasculis, sive tonnis denariorum auri, Sab. 119a. הוה ליה עיליתא דדינרי erat ipsi amphora plena pecunia, Basra 133b.

עֲלוּתָא, עֲלִיתָה *nomen rei, in quam ignis nullas vires habet,* Sanh. 108b. B. Ar. legit אליתא, et scribit, esse *speciem animalis, ignem extinguentis.*

עַל, עִלּוֹי, עִילָּוֵי *super, supra, contra, adversus, coram, pro, propter, eo quod.* Et interdum pro אל *ad, apud, juxta, secundum: in;* על אפי תהומא super faciem abyssi, Gen. 1, 2. דסמיך על מדברא quae vi-

cina est ad desertum, i. e. למדברא, Gen. 14, 6. על עינא דמיא juxta fontem aquarum, Gen. 16, 7. ואתרעמו על משה et murmuraverunt contra Mosen, Num. 14, 2. על אנפי זעפא coram facie tempestatis, Ps. 18, 43. וסליק על גזזי עניה et ascendit ad tonsores gregis sui, Gen. 38, 12. ומיתן גבריא על נשיא et obtulerunt viri cum mulieribus, Exo. 35, 22. Sic abusive dicitur, unde et Regia habent עִם cum. Sic Jes. 7, 2. על יתבהא propter habitatores suos, Mich. 7, 13. ותתן יתהון על סלא et pones ea in canistrum, Exod. 29, 3. כתיבין על ספר scripta sunt in libro, 2 Reg. 15, 26. ויקרב על חובתיה et offeret pro delicto suo, Lev. 4, 3. Adjunguntur ipsi nonnunquam quaedam particulae; עַל אִלֵּין, עַל דִּין, עַל דָּא *propter hoc, propterea, propter:* עַל כֵּן *propter sic, idcirco, propterea.* עַל שֵׁם *propter, propterea, ideo.* Cum Pronominibus, מֵעֲלַי a me, IS. 13, 11. עֲלָךְ ad te, עֲלוֹהִי et Hierosolymitane עֲלוֹי contra, super, ad eum, עֲלֵיהוֹן ad eos, עֲלֵיהֶן eas, עֲלָנָא nos etc., עֲלַי super me, scil. est, mihi incumbit, mei officii est, teneor, obligatus sum. Sic cum aliis affixis. Apud Tos. על יד על יד i. e. מעט מעט *paulatim*, secundum B. Ar., Sab. 156a. Citat idem aliud exemplum ex Ketub. 100. sed istud non reperi.

עִיל, עֵילָא, לְעֵיל, מִלְעֵיל (quod est ex מִן לְעֵיל) *super: desuper, superne:* עיל מן אעיא supra a lignis, id est super ligna, hebr. ממעל לעצים, Gen. 22, 9. וביני מיא דלעיל et inter aquas quae supra sunt, Gen. 1, 7. in Jon. יקרא לאנגלי מרומא מלעיל ולצדיקי ארעא מלרע vocabit angelos superne, et justos terrae infra, Ps. 50, 4. סליק עיל מנך לעילא לעילא ascensurus est super te sursum sursum, i. e. summe, Deut. 28, 43. ומטלא דשמיא מלעילא et rore coelorum desuper, Gen. 27, 39. et 49, 25. מבר עשרין שנין ולעילא a filio viginti annorum et supra, Exo. 30, 14. כמחזי אדם עלוהי מלעילא sicut aspectus hominis super eum desuper, Ez. 1, 26. בשמיא מלעילא in coelis desuper, 1 Reg. 8, 23. דמן לעיל quod supra est, Jobi 18, 16. Hinc apud Grammaticos, vox מלעיל Milhel, i. e. *vox penacuta, accentum habens desuper, supra ab ultima*, i. e. *in penultima*. Ei opponitur מלרע ab infra, id est accentum habens in ultima.

מַעֲלָא, מַעֲלֵי *praestans, excellens:* מעלי הוו קטילי סיפא praestantiores fuerunt interfecti gladio, hebr. טובים meliores, Thr. 4, 9. Ap. Tos. frequentissimum; אי מעלי הב לי si bonum est, dato mihi, Pes. 74b.

מַעַלְיָא *dignitas, honestas, praestantia:* לישנא מעליא הוא sermo honestatis est, id est honestus, honorificus.

מַעֲלָה *superioritas, praestantia, excellentia, dignitas, celsitudo.* מעלת כבודך excellentia gloriae tuae: quae verba honoris sunt de viro excellenti, quem nomine suo appellare erubescunt. Sic et Latini, „excellentia tua", pro tu: Item *virtus* ספר המעלות liber virtutum, ethica.

מַעַלְיוּתָא *idem*, ap. Tos.: דמר למעליותא propter excellentiam domini: מלי דמעליותא verba honorifica, verba dignitatis: מאי מעליותא quae praestantia? מפשר למעליותא explicabat honorifice, Ber. 56a. i. e. in bonum, in bonam partem.

עַל, עֲלַל *ingredi, intrare, introire.* De sole dictum, est *occumbere*. Usurpatur promiscue ex quiescentium secunda, et defectivorum secunda, formis. Respondet hebraeo בוא, cum hoc sensu sumitur, et quandoque verbo קרב, cum ad concubitum refertur. Praet. על לקדמי venit coram me, Gen. 6, 13. ועל ובעה מן מלכא ingressus est et petiit a rege, Dan. 2, 16. ארי על שמשא nam occubuerat sol, Gen. 28, 11. ועל לות הגר ועדיאת et ingressus est ad Hagar, et concepit, Gen. 16, 4. i. e. coivit cum ea. מה דין עַלְתָּא ut quid intrasti ad concubinam patris tui? IIS. 3, 7. הַעֲלְתָּא עד מערב num ingressus es usque ad occidentem? Jobi 38, 16. וְעָלִית לותה et ingressus sum ad eam, hebraice ואקרב et appropinquavi ad eam, Deut. 22, 14. Sic ועלית לות נביאתא et ingressus sum ad prophetissam, i. e. concubui, Jes. 8, 3. וְעָלוּ כל עמא דארעא et ingressi sunt universus populus terrae, IIR. 11, 18. עד דְעָלוּ donec ingrederentur, Exo. 16, 35. ועלו כל עמא et ingressi sunt universus populus, IIR. 11, 18. Fem. וְעָלַת רות ברז et ingressa est Ruth secreto, Ruth. 3, 6. לבית משתיא עללת in domum convivii ingressa est, Dan. 5, 10. quod scribitur ex forma perfecta, sed legitur ex forma defecta. Plur. כל נפשתא דְעָלָא omnes animae quae ingressae sunt cum Jacobo, Gen. 46, 26. Partic. ולא יהי עָלִיל ut non sit ingrediens, id est ingrediatur, Lev. 16, 2. כל דעליל למשכנא omnis qui ingreditur in tabernaculum, Num. 19, 14. ארי נפק וְעָלִיל nam egreditur et ingreditur in capite ipsorum, IS. 18, 16. Pl. defectum, באדין עָלְלִין tunc ingressi sunt harioli, Dan. 4, 4. quod scribitur cum ל redundanti, ut ante in fem. praeteriti. Emph. וְעָלַיָּא דכר ונוקבא et ea quae ingressa sunt masculus et femina, Gen. 7, 16. ולנפקיא ולעליא et egredientibus et ingredientibus, Zach. 8, 10. לכל עָאלֵי omnibus ingredientibus portam tabernaculi, Gen. 23, 10. Infin. וּמֵעַל בתרעי ירושלם et ingredi per portas Jerusalem, Jer. 17, 27. למפק ולמעל egredi et ingredi, Deut. 31, 2. כד קריב למעל quum appropinquaret intrare Aegyptum, Gen. 12, 11. כמעל שמשא juxta occumbere solem, ad occasum solis, Deut. 16, 6. מִלְּמֵעַל ab ingrediendo, ne ullus ingrediatur, Jes. 24, 10. Hinc irregulariter, ועד מֶעֱלֵי שמשא et usque ad occasum solis, Dan. 6, 14. Sic ועם מֶעֱלֵי שמשא et cum occasu solis, Num. 25, 4. in Tg. Jon. cum י paragagico. Cum aff. בריך את בְּמֶעֱלָךְ benedictus eris in ingressu tuo, Deut. 28, 6. בְּמֶעֱלְהוֹן יעול cum ingressi fuerint ipsi, ingredietur, Ez. 46, 10. ויהי כמעלך eritque intrante te, IS. 10, 5. כְּמֶעֱלְכוֹן לקרתא quum ingredimini urbem, IS. 9, 13. Imper. עוֹל את, ingredere tu, Gen. 7, 1. עול כען לות אמתי ingredere nunc ad ancillam meam, Gen. 16, 2. id est concumbito cum illa. וְעוּלוּ לטורא et ingredimini in montem Emorrhaeorum, Deuter. 1, 7. עוּלִי ingredere, 1R. 17, 13. וְעוּלִי שכבי עמיה et ingredere concubitura cum ipso, Gen. 19, 34. Fut. אֵעוּל לביתך ingrediar domum tuam, Ps. 5, 8. וְאֵעוּל לותה et ingre-

praesenti anno, non qui collectus est anno praeterito, qui dicitur עבורא, ut supra positum: כמא דאסניתי להון עללא sicut multiplicavi eis proventus, Hos. 4, 7. עלל טוריא יסוברון ליה proventum montes ferent ei, Jobi 40, 15. ותעבד עֲלַלְתָא et edet proventum pro tribus annis, Lev. 25, 21. במכנשכון ית עללתא דארעא quum congregaveritis proventum terrae, Lev. 23, 39. Constr. עשר תעשר ית כל עֲלַלַת זרעך decimando decimabis omnes proventus seminis tui, Deut. 14, 22. ועללת כרמא et proventum vineae, Deut. 22, 9. כַּעֲלַלַת אדרא וּכַעֲלַלַת מעצרתא quasi fructus areae et quasi fructus torcularis, Numer. 18, 30. ואכלו מֵעֲלַלַת ארעא et comederunt de proventu terrae Canaan anno illo, Jos. 5, 12. Cum. affix. לאוספא לכון עֲלַלְתֵּיהּ ut addatis vobis proventum ejus, Lev. 19, 25. ותכנוש ית עֲלַלְתַּהּ et colliges proventum ejus, Lev. 25, 3. וַעֲלַלְתְּהוֹן דרשיעי et proventus eorum, improborum scilicet, conturbabitur, Pr. 15, 6. ולא נכנוש ית עֲלַלְתָּנָא nec colligemus proventus nostros, Lev. 25, 20. Pl. emph. כמנין שני עֲלַלָתָא juxta numerum annorum proventuum, Lev. 25, 15. ארי מנין עללתא nam numerum proventuum ipse vendit tibi, Lev. 25, 16.

מַעֲלָנָא *introitus: occasus*, de sole: *porta:* respondet hebr. מבוא: ut מעלנא מדנחא introitus ab oriente, Ez. 42, 9. ועד מעלנא דמנית et usque ad introitum Minnith, Jud. 11, 3. למעלנא תליתאה ad introitum tertium, Jer. 38, 14. ואעלנני במעלנא et introduxit me in introitum, Ez. 46, 19. Cum affix. ממדנח שמשא ועד מַעֲלָנֵיהּ ab ortu solis ad occasum ejus, Ps. 50, 1. Pl. constr. רחם יהוה מַעֲלָנֵי מקדשא diligit Dominus portas sanctuarii, hebr. שערי, Ps. 87, 2. למעלני ביתא ad introitus domus, Ez. 44, 5. ועד ימא רבא מעלני שמשא usque ad mare magnum occasuum solis, Jos. 1, 4. id est totius occidentis tractus.

II. עֲלַל *racemare*. Fut. וכרמך לא תְעַלֵּל et vineam tuam non recemabis, hebr. תעולל, Lev. 19, 10. Deut. 24, 21.

III. עוֹלֵל, הֲעֲלִיל et הִתְעַלֵּל *machinari, causam, occasionem quaerere* vel *praebere, moliri facinus: agere, facere, operari.*

עֲלִילָה *machinatio, facinus, scelus, astutia, fallacia, dolus*, quando in malum sumitur, *opus, factum:* באו בעלילה venerunt machinationis alicujus causa, ut certi quid machinarentur.

עָלִיל *palam, manifeste*. In Misna. בין שנראה בעליל בין שלא נראה בעליל sive videatur (luna) manifeste, sive non videatur manifeste, Rh. 21b. Gl. בגלוי לכל *manifeste omnibus*. In Gemara ibidem מאי משמע דהאי [1]עליל לישנא דמיגלי הוא quis sensus est hujus עליל? significat manifestum: Sic in Sab. fol. 133b. בעליל העיר צריך לעסוק במדידה in conspectu totius urbis (i. e. coram omnibus) metiendum est, Sanh. fol. 14b.

וְתֵעוֹלֵי diar ad eam, concumbam cum ea, Gen. 29, 21. ותעולי et intrabis, Ruth. 3, 4. ועמי תֵעוּלִי et mecum ingrederis, Cant. 4, 8. sic ibi legendum: ארי לא יֵעוֹל עלך nam non ingredietur ad te, hebr. יקרב, Jes. 54, 4. הוא יעול לתמן ipse ingredietur illuc, Deut. 1, 38. ודייעול et qui intraverit, IIR. 11, 8. נֵעוֹל לקרתא intremus in urbem, IIR. 7, 4. וְתֵעֲלוּן et ingrediamini Deut. 8 1. אין יֵעֲלוּן לניח si ingrediantur in requiem, Ps. 95, 11. Aphel אַעֵיל *ingredi facere, introducere, adducere, afferre;* Praeter. אַעֵיל יתי יהוה introduxit me Dominus in domum gymnasii doctrinae Israël, Cant. 2, 4. וְאַעֵיל גברא ית גבריא et introduxit vir iste viros illos in domum Joseph, Gen. 43, 17. Cum aff. אַעֲלַנִי לארעא דישראל introduxit me in terram Israël, Ez. 40, 2. ואעלני et introduxit me in vestibulum domus, 40, 48. וְאַעֲלִנּוּן לאסחרותא et introduxit eos in consessum, 2 Sam. 9, 22. Et cum נ ad compensationem ejecti Dagesch ex prima radicali, quod requirebat forma conjugationis, הַנְעֵל לדניאל introduxit Danielem, Dan. 2, 25. הַעֲלְתָּ יתנא במצדתא introduxisti nos in laqueum, Ps. 66, 11. וְאַעִילוּ ית לוט לותהון et introduxerunt Lotum ad se in domum, Gen. 19, 10. Part. וּמַעֲלִין אתון לה לביתא et vos introducitis illud in domum, Hag. 1, 9. Infin. לְהֶעָלָה ad introducendum magos, Dan. 5, 9. quod est cum ה paragogico: לְהַנְעָלָה קדמי ad introducendum coram me, Dan. 4, 3. ubi נ est compensativum ejecti Dagesch, ut antea. לְאַעָלָא לנביא ad adducendum prophetae, IS. 9, 7. Cum aff. לְאַעָלוּתָךְ לאתרא ad introducendum te in locum, quem praeparavi, Exod. 23, 20. לְאַעָלוּתְהוֹן ad introducendum eos in terram, Deut. 9, 28. Imper. אַעֵיל ית גבריא לביתא introduc viros istos in domum, Gen. 43, 16. הַעֲלְנִי קדם מלכא introduc me coram rege, Dan. 2, 24. אַעִילוּ חזותכון admovete visiones vestras, hebr. הגישו Jes. 41, 21. Fut. כד אַעֵל יתכון quum introduxero vos, Ez. 20, 42. ואעלנך et introducam te in domum sanctuarii mei, Cant. 8, 2. תַּעֵל לתיבותא introduces in arcam, Gen. 6, 19. וּלְוַת עמיה תעלניה et ad populum suum introduces eum, Deut. 33, 7. in Tg. Jon. וְתַעֲלִנַּהּ et introduces eam intra domum tuam, Deuter. 21, 12. וְתַעֲלִנּוּן לבית מקדשא et introduces eos in domum sanctuarii Domini, Jer. 35, 2. ארי יַעֲלִנָּךְ cum introduxerit te in terram Cananaeorum, Exo. 13, 5. מה נָעֵיל לנביא quid afferemus viro isti, hebr. נביא, IS. 9, 7. Ithpeh. vel Ithpah. Praet. דְאִתְּעַל מדמהון ex quorum sanguine illatus est ad expiandum, Lev. 16, 27. ארי אִתְּעֲלוּ לבית יוסף eo quod introducti essent in domum Joseph, Gen. 43, 18. Part. אנחנא מִתְּעֲלִין nos introducimur, Gen. 43, 18. Fut. במיא יִתְּעַל in aquas immittetur, Lev. 11, 32. לקבורן יתעל in sepulchra adducetur, Jobi 21, 32. ליום רגוזא יִתְּעֲלוּן in die commotionum introducentur, Job. 31, 20.

עֲלַל, עֲלָלָא et feminine עֲלַלְתָא, עֲלַלְתָּא *proventus, fructus*, hebr. תבואה, *qui provenit et introducitur*

[1]) Erravit Vir Cl. Buxt. in explicando loco illo talmudico. Omnia enim ab eo citata verba talm. ad quaestionem pertinent sensusque est: Ex quo audiendum est, sub voce עליל intelligi manifestum? Responsionem vide in Talmud.

עָלוּל *factum: causatum, effectum,* apud Philosophos. Ap. Tos. המשקון שהן עלולין לקבל טומאה liquores qui facti sunt ad recipiendam immundiciem, Pes. 18b. i. e. affecti, dispositi. Item apud Grammaticos, עלולי הפא quiescentia Pe, sive prima radicali Jod: עלולי הלמד quiescentia Lamed, h. e. tertia radicali, More par. 1. cap. 67.

Deinde עָלוּל *aeger, infirmus, debilis:* דעת עלול scientia infirma, More par. 1. cap. ult. vide et par. 2. cap. 40. Est ex lingua arabica, ut videre est in Schindlero.

עִלָּא, עִלָּה *causa, occasio:* הוו בעין עלה fuerunt quaerentes, quaesiverunt occasionem, Dan. 6, 4. אשכחו עלא invenerunt occasionem, heb. עלילה, Ps. 14, 1. יכנף עִילָא לה colliget occasionem iniquam sibi, Ps. 41, 7. אשתכח בהון עילא inventa est in eis causa iniquitatis, vel simpliciter, iniquitas, Ps. 53, 2. heb. עָוֶל iniquitas et sic pertinebit ad עול. Elias *causam* exponit. Sic מרא עילא autor iniquitatis, Ps. 71, 4. hebr. מכף מְעַוֵּל e manu inique agentis. Haec possunt ad עול referri, unde עִילָא iniquitas. Vide illic. Rabbinis Deus vocatur עלת העלות causa causarum. Item עד שימצא לו קצת עילה להמיתו donec inveniat aliquam occasionem occidendi eum, Kimchi IR. 2, 28. in Com. מְעוּלָּה causatum.

עוֹלְלָן *racemi:* הלא משארין עוללן nonne reliquos fecissent racemos? Obad. 1, 5.

מַעְלָלִין *opera, actiones:* וכבישות מַעְלְלֵיהוֹן et secundum malitiam operum ipsorum, Ps. 28, 4.

עַלְעוּל, עַלְעוּלָא *turbo, tempestas, procella.* Respondet hebraicis סופה, et סער, sive סערה. Scribitur et promiscue עַלְעוֹלָא cum Cholem: ועלעול מתכנש et tempestas conturbans, Jer. 23, 19. בעלעול ביום רוח cum turbine in die venti, Am. 1, 14. חוּעף עלעולא לחדא aestuabit turbo vehementer, Ps. 50, 3. Cum aff. תרדפנון בְּעַלְעוּלָךְ persequeris eos in tempestate tua, Ps. 83, 16. Plur. ורוח עַלְעוּלִין תבוע et ventus tempestatum intempestus, disrumpet, Ez. 13, 11. ברוח עַלְעוּלִין vento tempestatum sive turbinum, procelloso, turbulento, Hab. 3, 14.

עַלְעֵל *perturbare, turbine, procellis agitare vel dejicere.* Fut. וִיעַלְעֲלִנֵּיה מאתריה et turbine agitabit eum de loco suo, hebr. וישערהו Job. 27, 21. הרוח שעלעלה את הגפנים ventus dejiciens vites, Kil. c. 7. דמעלעלין בגימגומא פסילוסין איקיק qui turbulenti sunt, vel turbulenter loquuntur cum balbutie, balbi vocantur, Zohar in Lev. col. 473.

עֲלַם *roborari, roborare se, fortem esse,* quo significato dicitur etiam אלם. Praet. חייא עֲלִימוּ vivi corroborati sunt, heb. עצמו, Ps. 38, 20. Imper. חקיף וַעֲלַם fortis esto et robora te, hebr. חזק ואמץ, Jos. 1, 6. Sic Deut. 31, 7. חקיפו וַעֲלִימוּ fortes estote et roboramini, Jos. 10, 25. Pahel Imper. תקף וְעַלֵּם לבך confirma et corrobora cor tuum, Ps. 27, 14. Ithpeh. Fut. וְיִתְעֲלַם לבכון et roborat se animus vester, Ps. 31, 25. Ti. ונתעלמה ממנו הלכה et ronfirmata de ipso fuit sententia juris, Sanh. 107a.

Deinde עָלַם et in Niphal, נֶעְלַם *latere, absconditum esse,* hebr. Apud Grammaticos ה הַנֶּעְלָם He absconditum, i. e. quiescens. Oppositum ejus הנראה apparens, id est mobile, quod pronunciatur. Hinc Gen. 45. in Aben Esra, ידוע כי פה מוכרת וכאשר יהיה פָּה סמוך ישוב ההא הנעלם ליו"ד נעלם notum est, quod absolutum nomen est: quando vero est constructum, vertitur He quiescens in Jod quiescens. Quandoque dicitur נח נעלם quiescens: ut מצאנו האלף שיבוא נח נעלם אחר כל תנועה invenimus quod litera א venit quiescens post omnes vocales. עלומי ע"ין occultantia Ajin, i. e. verba quiescentia secunda radicali, Aben Esra, Ps. 74, 12. Vide et Hos. 8, 4. in eodem.

העלם, העלמה *absconsio:* למעלה אמר כאור בהעלם היו"ד supra dixit כָּאוֹר (pro כְּיָאוֹר) cum occultatione Jod, Am. 9, 5.

עֲלִים, עָלִים *fortis, robustus.* Pl. ועלימין חבעו נפשי et fortes quaerentes animam meam, Ps. 54, 5. heb. ועריצים, praefacti, tyranni.

עֲלִימוּת *robur, fortitudo:* cum aff. חלשותי חקיפא מֵעֲלִימוּתֵיה דאבא debilitas mea fortior est robore patris mei, IR. 12, 10.

עוּלֵם, עוּלֵמָא *puer, puerulus, adolescens.* Dicitur de puero adhuc lactente et infante, ut Mose, ac de adulto ad *ministeria* apto. Respondet hebraicis עֶלֶם et נער: ut ותמן עמנא עולם עבראה עבדא לרב קטוליא et ibi nobiscum erat puer hebraeus, servus praefecti militum, Gen. 41, 12. de Josepho in Aegyptum vendito: שלח עוּלֵמָא עמי mitte puerum mecum, Gen. 43, 8. de Benjamine juniore filio Jacobi, in Aegyptum postulato: והא עולימא בכי et ecce puerulus flebat, Exod. 2, 6. de Mose in arcula incluso et in aquam projecto; בר מן דין עֲלֵימָא cujusnam filius est hic adolescens? 1 Sam. 17, 55. de Davide in occursum immanis Philistaei prodeunte: ואתי עֲלֵימָא דכהנא et venit puer sacerdotis, scil. ministrans ei, 1 Sam. 2, 13. ולא שלף עֲלֵימָא חרביה et non extraxit adolescens gladium suum, Jud. 8, 20. בְּעֻלֵּמָא באבשלום in adolescente Absalomo, 2 Sam. 18, 12. שלם לְעֲלֵימָא לאבשלום estne pax, i. e. rectene valet adolescens Absalom? ibid. vers. 29. מֵעֲלֵימָא ועד סבא a puero usque ad senem, Gen. 19, 4. Cum aff. ופורה עֲלֵמֵיהּ et Phura puer ejus, Jud. 7, 11. עֲלֵימָךְ puer tuus, ibid. v. 10. לְעֲלֵימֵהָא puero suo, IIR. 4, 24. Plur. עשרה עֲלֵימִין decem adolescentes ferentes arma Joab, 2 Sam. 18, 15. מדאכלו עֲלֵימַיָּא exceptis istis quae comederunt pueri, Gen. 14, 24. בענא וּבְעֲלֵימַיָּא in grege et in pueris, Jobi 1, 16. ואמר דוד לְעֲלֵימַיָּא et dixit David ad pueros, IS. 25, 5. Constr. ואמרו עֲלֵימֵי מלכא et dixerunt adolescentes regis, ministri ejus, Esth. 2, 2. מֵעֲלֵימֵי יואב de adolescentibus Joab, IIS. 20, 11. Cum aff. ית תרין עֲלֵימוֹהִי duos pueros suos, Gen. 22, 3. שאל ית עֲלֵימָךְ interroga adolescentes tuos, IS. 25, 8. ביומי עוּלֵמַי in diebus puerorum meorum, Jobi 29, 5. בְּעוּלֵימָנָא cum pueris nostris, Exo. 10, 9. ואמרת לְעוּלֵימֵהָא et dixit adolescentibus suis, IS. 25, 19.

עֲלֵמְתָּא *puella, adolescentula, juvencula, aetatis nomen:* ותהי עלמתא eritque puella cui dixero, Gen.

24, 14. וְעַלִּימְתָּא שפירת חזו et puella pulchra aspectu, ibid. v. 16. נִקְרֵי לְעלמתא advocemus puellam, ibid. v. 59. Plur. עֻלֵּמָן בחולחן puellas virgines pulchras aspectu, Esth. 2, 2. עֻלֵּמָן דאסתר puellae Estherae, Esth. 4, 4. ubi Regia habent עֻלֵּימָתָן, quae est forma composita ex absoluta et emphatica. Cum affix. ואתדבקת בְעוּלֵּמְתּוֹי et adhaesit puellis illius, Ruth. 2, 23. עם עֻלֵּמָתִי cum puellis meis, Ruth. 2, 8. חמש עֻלֵּמְתָהָא quinque puellae ejus, IS. 25, 42.

עלימות עֲלֵימוּת *pueritia, juventus, adolescentia:* ויומי אוכמות adolescentia et dies nigredinis capillorum, vanitas est, hebr. הילדות, Eccl. 12, 1. Cum Apocopa, בתר דסיבית תהי לי עוּלֵּימוּ postquam senui, erit mihi juventus, Gen. 18, 12. Aff. בהתת עֲלֵימוּתִיךְ תתנשין confusionis adolescentiae tuae oblivisceris, Jes. 54, 4. חדי עלמא ביומי עלמותך lactare adolescens in diebus adolescentiae tuae, Eccl. 11, 9.

עוּלֵּימִין *idem:* Cum aff. קצרתא יומי עוּלֵּימוֹי abbreviasti dies adolescentiae ejus, hebr. עלומיו, unde Veneta עֲלֵימוֹי, non male; cum hae duae formae sibi respondeant, Ps. 89, 46.

עֵילָם *Elam, nom. propr. regionis*, Jes. 11, 11. Hinc ap. Tos. היו כתובין גיפטית מדית עברית עילמית יוונית si scripti fuerint Aegyptice, Medice, Hebraice, Elamitice, aut Graece, Sab. 115a.

עָלַם, עָלָם *seculum. aeternum, aeternitas, perpetuum, sempiternum: mundus.* Notat plerumque tempus homini incertum et absconditum ex hebraica etymologia, nunc aeternum, nunc longissimum, nunc longius, nunc brevius et definitum, veluti jubilaeum et quinquaginta annorum. In Venetis plerumque in Targum scribitur עָלַם, emphatice עָלְמָא, sed Babylonice apud Dan. עָלַם, emphatice עָלְמָא, quod rectum. Nam prius Kametz respondet hebraeo Cholem, ex forma עוֹלָם, quod sic communiter mutari solet, et inde ultimum Kametz transit in Pathach: קים עָלַם faederis sempiterni, Gen. 9, 16. ויחי לעלם et vivat in perpetuum, Gen. 3, 22. ויהי ליה עבד פלח לעלם eritque ipsi servus serviens in perpetuum, Exod. 21, 6. i. e. usque ad jubilaei annum, ut patet ex Lev. 25, 40. לעלם לא אנשי פקודיך in perpetuum non obliviscar praeceptorum tuorum, Ps. 119, 93. i. e. tota vita mea: לדרת עלמא in generationes seculi, Gen. 9, 12. חסדיא דיהוה לעלם אשבח misericordias Domini in seculum laudabo, Ps. 89, 2. עד עלמא usque in seculum IS. 1, 22. מן עלמא a seculo, ab omni aetate, Jer. 28, 8. כולי עלמא totus mundus, Cant. 2, 3. Pl. מלכא לְעָלְמִין חיי rex in seculum vive, Dan. 5, 10. לבית שכנתך עלמין in domum majestatis tuae in secula, Dan. 2, 44. די לְעָלְמַיָא ירחק ut in secula aspernetur Dominus, Ps. 77, 8. Constr. וּלְעָלְמֵי עלמיא et in secula seculorum, hebr. עד עולמי עד, Jes. 45, 17.

עָלְמָא *vulgare, leve, facile, commune, tritum,* quod vulgo fit in *mundo* inter homines. Cum literis servilibus sic tantum usurpatur. Hinc ad illud, יפיח בהם sufflat in eos (Ps. 10, 5.), quidam scribit; בנפיחא בעלמא הם נופלין flatu vulgari ipsi cadunt, id est leviculo: נחמא בעלמא hyperbole vulgaris: עץ דבור בעלמא הוא lignum sive arbor vulgaris est: בעלמא דברתי verbum vulgare dixi, joci causa, non serio, ista locutus sum: כיון דאייתיה גלטורין בעלמא postquam adduxerit illud in amuletis vulgaribus, Sab. 103b. כדאמרין בעלמא sicut vulgo dicunt: לטעינא בעלמא ad onus vulgare sive commune, nempe portandum fuisti asina mea, Sanh. 105b. de asina Bileami. Sic מֵעָלְמָא e mundo, i. e. aliunde, ex bivio ex communi et trito: סברא מעלמא opinio, conjectura levis, vulgata et e bivio petita, quae non est fundata aut scripta in Lege seu verbo Dei: אפילו דעלמא נמי etiam vulgo ita est, ist es doch sonst auch also. קאעלמא טהורין vulgo sunt pura, Pes. 19b.

עוֹלָם hebr. *seculum: mundus.* Rab. עולם הזה mundus hic, habitabilis scil. et non habitabilis, seculum hoc, cui opponitur עולם הבא mundus venturus, seculum venturum sive futurum: עולם הזה mundus hic, vel est התחתון sive עולם השפל inferior (qui etiam dicitur עולם הגדול mundos magnus, macrocosmus, et עולם הקטון mundus parvus, microcosmus, id est homo) vel התיכון medius. vel העליון supremus. Mundus inferior continet ים mare et flumina, מדבר desertum, vastitates, solitudines, loca inhabitabilia, ישוב terram habitabilem, quae est vel Asia, a שם Schem filio Noae primum habitata: vel Africa, a חם Cham altero Noae filio: vel Europa, a יפת Japhet, tertio ejus filio, post linguarum divisionem, et hominum dispersionem occupata. Mundus medius continet הגלגלים sphaeras, stellas, signa coelestia, et regionem aëream. Mundus supremus, est mundus המלאכים angelorum, et נפשות animarum, et עולם הרוחני mundus spiritualis. R. D. Kimchi scribit Ps. 19, 9.: Sapientes tabernaculum Mosaicum quoque appellare עולם האמצע mundum medium, eo quod mundi superioris et inferioris similitudinem referret. Mundum futurum, sive עולם הבא quidam intelligunt mundum, qui futurus est post destructum hunc mundum inferiorem, et post resurrectionem hominum mortuorum, quando animae cum corporibus suis rursum conjungentur. Alii עולם הנשמות mundum animarum, quem animae possident statim post solutionem a corpore per mortem. Quidam per עולם הבא intelligunt ימות המשיח dies Messiae, quibus scil. venturus Messias, quem Judaei adhuc exspectant, quod in hoc mundo temporaliter regnaturus sit. Vide Abarbinelem in Pirke Avoth c. 4. fuse de his disputantem. Ap. Ros. Cabalistas legitur in illud, „et regnum tuum est regnum כל עולמים" (Ps. 145, 13.) vocem כל ratione Gematrica, id est numerali denotare 50. quasi Deus regnum possideat quinquaginta, immo quinquaginta mille mundorum, quorum quisque duret milla annos. Legitur id in libro טעמי מצוות f. 32. Porro pluraliter etiam forma feminina dicunt עוֹלָמוֹת. In libro Apophthegmatum Hebraeorum c. 4. legitur: ר' יעקוב אומר העולם הזה דומה לפרוזדור בפני העולם הבא התקן עצמך בפרוזדור כדי שתכנס לטרקלין i. e. Rabbi Jacob inquit: mundus hic

similis est vestibulo respectu mundi venturi: Praepara teipsum in vestibulo, ut possis ingredi in triclinum: שית אלפי שני להוי עלמא וחד הרוב sex mille annos durabit mundus, et uno erit vastita etc. Afkas rochel lib. 2. cap. 4.

עוֹלָמִי *aeternus, perpetuus, sempiternus:* הפסד עולמי perditio, corruptio aeterna. Femin. עוֹלָמִית *aeterna:* et adverbialiter, *aeternum, perpetuo,* ut apud R. Sal. Jes. 25, 8. ad בלע המות.

עלמין *nomen loci,* Sanh. 94a.

עלע עִלְעָא *costa.* Derivatum ab hebr. צֵלַע, mutato צ in ע ut alias: ותלת עִלְעִין בפמיה tres costae erant in ore ejus. Dan. 7, 5. עלע מבית אבא costae ex domo patris, i. e. semen domus paternae, Gen. 44, 19.

עִלְעִיתָא *causa, occasio,* idem quod עִלָּה supra, Esth. 1, 16. in Targ. sec.

עלק עֲלוּקָא *sanguisuga:* לַעֲלוּקָא תרתין בנן sanguisugae sunt duae filiae, Prov. 30, 15. כַּעֲלוּקָא דמצצא דמהון sicut sanguisuga quae exsugit sanguinem hominum, Ps. 12, 9. In Talmud סכנת עלקה periculum sanguisugae, As. fol. 12. cap. 1. in Gemara, sine ו, quasi עֲלָקָה vel עֲלֻקָּה. Id in Ar. legitur עִרְקָה, ut est in עָרַק. Et alibi עלקא שתא forte sanguisugam bibit: משום עלקא propter sanguisugam Bech. 44b.

הַעֲלָאקָה *pera pastoralis,* arabicum est, ut ponit Kimchi, 1S. 17, 40. idem quod hebr. ילקוט. Proprie *pera pastorum et viatorum, in qua portant viaticum.*

עלש עוּלְשָׁא *intybus, herba amara,* quae comedebatur cum agno paschali, Endivien: In Targ. והמא לעמיה דאכלין ית נכסת חגא טוי נורא על חמבה וְעוּלְשִׁין ופטירין et videbat populum suum, qui comedebant victimam festi (Paschatis) assatam igni, cum raphano majori, intybo et azymis, Cant. 2, 9. על חסבה תולשין יכלתיה cum raphano et intybis comedent eum, Exod. 12, 8. in Jon. hebraice על מררים cum herbis amaris. Ap. Tos. vide idem in Pes. 39a. in Misna. Et ibidem in Gemara עולשי שדה ועולשי גנה intybus agrestis, et intybus hortensis. In Aruch parvo explicatur germ. Körbleinkraut, i. e. Chaerephyllum, vel ut vulgo in officinis, Chaerofolium. In Aruch magno scribitur, quaedam id explicare כריספיני, quod est italicum *crispigno,* latine *cicerbita, sonchus.* In Gemara hieros. explicatur per טרוקסימון τρώξιμον.

עלת. Hinc citat B. Ar. ex Medr. Echa cap. 3, 42. עולתיא מרירן pro *herbis certis amaris:* et עוּלְתָא vult idem esse quod praecedens עוּלְשִׁין, עִילְשָׁא. In meo exemplari pro eo reperio אית כרנבי מריין בסימא. Quid autem כרנבי sit ignoro, nisi forte legendum כְּרַנְבֵּי, et sit graecum κράμβη, latine *crambe.*

עלת, עלית, עליתא vide in עִלָּה.

עמד עָמַד *stare, consistere, persistere, subsistere.* Apud Tos. etiam est *surgere:* דרך מלכים לעמוד בשלש שעות mos regum est surgere hora tertia, Ber. f. 3b. עד שעה שעומד usque ad tempus quo surgit, Ber. 2b. Ap. Grammaticos פעל עומד verbum stans, intransitivum, neutrum: מלה עומדת vox absoluta, in forma absoluta, cui opponitur נסמכת constructa. Vide Aben Esram, Ps. 45, 5. Hiphil הֶעֱמִיד *stare, subsistere, consistere facere, conservare, constituere:* העמידו תלמידים הרבה constituite discipulos multos, Pirke avoth c. 1. המעמיד בשרף העלין qui consistere facit (caseum vel simile quid) cum gummi foliorum, Orla cap. 1. Juxta alios est המדבק qui conglutinat aliquid.

עֲמִידָה *surrectio: statio,* cujus oppositum ישיבה sessio: item *subsistentia, duratio, conservatio:* צרכי עמידתו res ad subsistentiam suam, ad conservationem sui necessariae, in More. Ti. ad illud „et recepit se Abraham mane ad locum ubi steterat", (Gen. 19, 27.) אין עמידה אלא תפלה non est hic „statio" aliud quam precatio. Et Chaldaeus illic pro עמד transfert, „ubi incumbebat precibus."

מַעֲמָד, מַעֲמָדָה *status.* In Tg. וּמַעֲמַדְהוֹן דצדיקי יברך et statui justorum benedicet, Prov. 3, 33. *statio:* מעמד ומושב statio et sessio: Item *coetus delectus, ministerio sacro oblationum et precum praefectus,* ut ista legitime fierent nomine populi totius. Tales stationes seu coetus erant 24. et dicebantur אנשי מעמדות viri stationum, sacris publicis adstantes et vacantes. Singulis erat unus summus praefectus, qui dicebatur ראש המעמד caput stationis: Unde in Tamid c. 5. legitur, ראש המעמד היה מעמיד את הטמאים בשער המזרח caput stationis seu liturgias subsistere jubebat immundos in porta orientali. Traditio de his stationibus extat in Talmud Massechet Tanijos cap. 4. in Mischna אלו הן מעמדות hae sunt stationes. Quia dictum est „praecipe filiis Israël, et dic eis, oblationem meam, panem meum etc. offeratis in tempore suo," (Num. 23.) fieri autem non potest, ut oblatio ab homine offeratur, et ille ei non assistat; ideo ordinarunt Prophetae priores כ"ד משמרות 24. φυλακὰς seu custodias, ועל כל משמר ומשמר היה מעמד et unicuique custodiae erat (adjuncta) statio Hierosolymis ex sacerdotibus, Levitis et Israëlitis. Cum appropinquabat tempus custodiae ut ascenderent (Hierosolymam), sacerdotes et Levitae ascendebant, Israëlitae autem illius custodiae congregabantur in civitatibus suis, et legabant in historia creationis etc. Rambam ad hunc locum scribit: אנשי המעמד viri stationis hujus fuerunt omnes legati Israëlitarum, quorum mens et intentio tota erat occupata in cultu Divino et precibus; neque ullatenus vacabant negotiis. Appropinquante autem tempore stationis seu liturgias, tum unusquisque ex viris illius stationis, qui prope Hierosolymam erat, in sanctuario reperiebatur, quando oblatio offerebatur, cum sacerdotibus et Levitis illius custodiae: qui autem procul erant ab Hierosolyma, illi congregabantur in Synagogis suis, et orabant ac legebant, occupabanturque in cultu Divino per totam illam septimanam, qua custodia illorum perdurabat in precatione, lectione, et jejunio, ac legabant historiam creationis, quia perfectio existentiae est

cultus divinus etc. Obadias de Bartenora: Unicuique custodiae erat adjuncta מעמד statio nomine Israëliticarum tribuum, quae dividebantur in 24. partes. Hi mittebantur a toto Israële, ut assisterent oblationibus cum sacerdotibus et Levitis qui erant in illa custodia. Israëlitae autem illius custodiae congregabantur in civitatibus suis: qui vero longinqui erant, nec ascendere poterant, ut adstarent oblationi in custodia sua, congregabantur in Synagogis civitatum suarum, ibique jejunabant, orabant ac legabant in Lege quotidie in historia creationis, ad ostendendum, quod mundus subsistat per cultum qui peragebatur in sanctuario. Sic Bartenora. Hinc etiam libellus est dictus סדר מעמדות ordo stationum i. e. ordo precum et lectionum, quas tales homines singulis septimanae diebus tenentur dicere. Vide Bibliothecam nostram Rabbinicam. Scaliger מעמד hic transfert Liturgium. Vide eum in fine de Emendatione temporum, et in Canon. Isagog, 297. et deinceps.

מְעוֹמָד *stans, erectus, constitutus in pedes*, cujus oppositum מיושב sedens, in sella vel subselliis positus: דן את ישראל מעומד judicat Israëlem stans, ולאומות דן מיושב sed gentes judicat sedens, Br. 82.

הַעֲמָדָה *consistentia, firmitas, firmitudo.*

עַמּוּד, עַמּוּדָא *columna, statua:* עמודא דעננא columna nubis, עמודא דאשתא columna ignis, Exod. 13, 22. רומיה דְעַמּוּד חד altitudo columnae unius, Jer. 52, 21. וּכְעַמּוּדָא דְפַרְזֶל sicut columna ferri, Jer. 1, 18. Plur. ולית להון עַמּוּדִין et non erant ipsis columnae, Ez 42, 6. Emphat. עַמּוּדַיָּא תרין columnas duas, IR. 7, 41. אולמא דעמודיא porticum columnarum, IR. 7, 6. Constr. כל עַמּוּדֵי דרתא omnes columnae atrii, Exo. 38, 17. כעמודי דרתא sicut columnae atrii, Ez. 42, 6. Aff. ויח עַמּוּדוֹהִי et columnae ejus quinque, Exo. 36, 38. עַמּוּדֵיהוֹן עסרין columnae ejus viginti, Exod. 38, 20. יח עַמּוּדָהָא columnas ejus, Exo. 39, 40.

עֲמָה עֲמָא *obscurari, obscurum esse, extingui.* Praet. היכדין עֲמָא דהב quomodo obscuratum est aurum? hebr. יועם, quod est ab עמם, et idem est, Thr. 4, 1. Fut. וְתֶעְמֵי כל רוח et obscurabitur, caligabit omnis spiritus, Ez. 21, 7. al. 12. Item *humiliari, deprimi:* קולו עמה vox ejus deprimitur, gl. נשפל, Jalkut Exod. f. 80a.

עֲמֵי, עֲמְיָא *obscurum,* cui opponitur חור album, candidum: דככתנין עמי qui sunt quasi linum obscurum, hebr. כהה quod vulgo vertunt *fumigans, non lucens, obscurum,* Jes. 42, 3. והא עֲמְיָא מכתשא et ecce obscura fuerit plaga, Lev. 13, 6. 56. Regia עֲמָא, ex forma defectivorum secunda, ab עמם, de quo infra, hebr. כהה contracta, corrugata: Sic והיא עמיא sed ipsa fuerit obscura, Lev. 13, 21. חלף רוחהון דהות עמיא pro spiritu ipsorum, qui erat obscuratus, id est moerens, tristitiae nube obductus, Jes. 61, 3. Pl. בהרן עֲמְיָן חורן papulae subobscurae albicantes, Lev. 13, 39.

עֲמַל *laborare.* Praet. דלא עֲמַלְתָּ ביה in quo non laborasti, Jon. 4, 10. Autor est Elias, „non reperiri saepius pro hebraeo עמל, pro quo alias est טרח." Ap. Ros. הִתְעַמֵּל *defatigare se, movere, exercere se,* ut quis calefiat. Ap. Tos. אבל לא מתעמלין sed non defatigant se, Sab. 147b. Ut scil. inde calefiant, vel sudorem excitent.

עֲמַל, עַמְלָא *labor, molestia: laboris merces:* בְּעָמָל תיכלנה in labore comedes eam, Gen. 3, 17. hebr. בעצבון in dolore: ית כל עמלי omnem laborem meum, Gen. 41, 51. וגלי קדמוהי עַמְלָנָא revelatus est coram eo labor noster, Deut. 26, 7.

הִתְעַמְּלוּת *calefactio: exercitium, motus corporis:* לכוונת התעמלות exercitii causa, vel ad incalescendum: התעמלות הגוף exercitum corporis, More par. 3. c. 25.

עֲמִילָה *amylus,* ἄμυλος, *non molitus, molam non expertus,* ἄμυλον amylum, de quo Plin. lib. 18. c. 7. scribit: „Amylum ex omni tritico et siligine fit etc. appellatum ab eo, quod sine mola fiat." Apud Ros. פת עמילה panis amylus. Talis legitur fuisse לחם הפנים panis facierum. Non facile fermentescebat, Sab. 62b.

עֲמִילָן *massa farinacea, qua coqui solebant obtegere ollas ad exsorbendas sordes;* unde עמילן של טבחים Gen. 26, 6. in R. Sal.

עַמְלָא *census pro conductione aedium aut aliarum rerum.* אפילו מעמלא דביתי etiam de censu aedium, gl. משכירות, Bb. 67a. Ketub. 69a.

עמילה *matula,* vide Br. s. 39. et supra in הרה, in הרהין. (Fortasse עמידה, gr. ἀμίς, ιδος. Editor.)

עֲמָלֵק *Amalek, nom. propr. viri,* Gen. 36, 12. *et gentis, Israelitis infestissimae,* sic dictae, quasi עם לק vel עם ילק *populus lambens sanguinem Isrëlitarum,* in Pesikta.

עמם Ithpeh. אִתְעֲמַם *caligare, obscurari, exstingui,* idem quod עֲמָה, de quo supra. Futur. עד לא יִתְעַמְמוּן ריסי עינך antequam caligent palpebrae oculorum tuorum, Eccl. 12, 2. וְיִתְעַמְמוּן עינך et caligabunt oculi tui, Eccl. 12, 3. Geminatum עַמְעֵם *obscurare.* Imper. ועינוהי עַמְעֵם et oculos ejus obscurato ne videant, heb. ועיניו השע et oculos ejus oblinito, Jes. 6, 10. Ap. Ros. גחלים עמומים prunae extinctae, Exo. 9, 8. in R. Salomone. Ap. Tos.: עמעמו עליהן ואסרום turbati fuerunt circa illa, et prohibuerunt ea: Sic עמעמו עליה והתירוה. Aquinas explicat עמקו ועיינו *profunde considerarunt illud.* B. Ar. adducit, sed non explicat. Extat in TH. Sab. c. 1. et Schevi c. 8. Alibi ולא שיהא בעל רואה ומעמעם non ut maritus videat, et caliget, i. e. dissimulet se videre, conniveat, Bemidb. rab. 9. Sic in praecedentibus quoque potest explicari; et conniverunt circa ea.

עַם, עַמָּא *populus.* Metaphorice dicitur etiam de *locustis, formicis et cuniculis,* ut hebraice: ut עם סגי ותקיף populus multus et fortis, Joel. 2, 2. de locustis. Sic de formicis, שומשמני לא עשין עַמְּהוֹן formicae non est fortis populus ipsarum, Pr. 30, 25. De cuniculis וחגסי דְעַמְּהוֹן לא תקיף et cuniculi, quo-

rum populus non est fortis, ibid. v. 26. ולכל עמא ועמא et ad populum unumquemque., Esth. 1, 22. מה לְעַמָּא ארי בכן quid populo est, quod fleant, IS. 11, 5. לעמא דארעא populo terrae, Gen. 23, 7. Aff. וכל עַמֵּיהּ et omnis populus ejus, Num. 21, 33. חוי לעמיה annunciavit populo suo, Ps. 111, 6. Sic deinceps עַמָּךְ, עַמִּיךְ, עַמִּי, עַמְּהוֹן etc. Pl. integrum יפלחונך עַמְמִין servient tibi populi, Gen. 27, 29. Emphat. עַמְמַיָּא אומיא ולשניא populi, nationes et linguae, in Daniele saepius: וליה ישתמעון עממיא et ipsi obedient populi, Gen. 49, 10. Constr. ויחזון כל עַמְמֵי דארעא et videbunt omnes populi terrae, Deuter. 28, 10. Porro Hebraeum גוי etiam interdum transfertur per עם: ut ואעבדנך לעם סגי et faciam te in populum multum, hebr. לגוי גדול Gen. 12, 2. אם איח עם ומלכו an sit populus et regnum, heb. גוי וממלכה, IR. 18, 10. למחדי בחדוי עמך ad gaudendum gaudio populi tui, hebr. גויך, Ps. 106, 5. Ap. Ros. עם הארץ, chaldaice עַמָּא דְאַרְעָא vel עַם דְּאַרְעָ populus terrae, i. e. *vulgus, plebs imperita.* Judaei etiam de uno homine id efferunt. pro *idiota, ignaro, imperito, vulgari, vili et infimae sortis homine:* unde גדול תלמיד חכם ממזר מכהן גדול עם הארץ major est discipulus sapientis spurius, quam sacerdos magnus imperitus; מנוח עם הארץ היה Manoach homo plebejus fuit, Erub. 18b. חמתיה חד כותי עם דארע vidit eum quidam Samaritanus populus terrae, id est idiota, plebejus, Br. s. 79. Rambam in Pirke avoth c. 5. עם הארץ הוא איש מעלות המדות אבל אין לו מעלות שכליות populus terrae (plebejus) est vir, in quo sunt gradus quidam morum, sed non sunt ipsi gradus intellectus, ut scil. cognoscat Legem, et sapientiam veram assequatur. לא עם הארץ חסיד non est populus terrae, (idiota, plebejus) sanctus, pius. Pl. עַמֵּי הארץ populi terrae, prophani, gentiles, unde ו׳ דברים נאמרים בעמי הארץ sex res dicuntur de populo terrae: non accipiunt ab eo testimonium: non tradunt ei secretum: non tradunt ei testimonium: non proclamant rem ejus amissam: non comitantur cum in via, neque denique faciunt ex eo tutorem.

עַם *cum*, ut hebraice. Sed cum praefixo praepositione מֵ, significatum proprium vel perdit vel immutat, ut hebraice. Interdum *prope, juxta:* דְעַם שכם quae erat juxta Sichem, Gen. 35, 4. Hinc Jonathan, דסמיכא לקרתא דשכם quae vicina erat civitati Sichem: עם בירא juxta fontem, Gen. 25, 11. הא אנא נפק מֵעִמָּךְ ecce ego egredior abs te, Exo. 8, 29. Sic מֵעַל מן קדם ab. Cum affix. עִמֵּיהּ cum eo, עִמַּהּ cum ea, עִמָּךְ tecum, עִמִּי mecum, עִמְּהוֹן cum eis, עִמְּכוֹן vobiscum, עִמָּנָא nobiscum, מֵעִמָּנָא a nobis, Gen. 26, 16. Sic et pro אתי mecum, אתך tecum etc. chaldaice est עמי, עמך etc.

עמם עָמוֹס *Amos propheta.* In Vr. sectione צו legitur: למה נקרא שמו עמוס על שם שהיה עמוס בלשונו quare vocatur nomen ejus עמוס Amos? ideo quia fuit עמוס gravis lingua sua, id est impediti sermonis. Inde etiam vocarunt eum פְּסִילוֹסָא (i. e. ψελλός) balbum, blaesum.

עוֹמֶס *pugnus, pugillus:* מלא עומסו plenum pugillum suum, Sanh. 100a. glossa מלא חפניו.

עֲמַץ *claudere, obstipare, obturare:* Citat Aruch ex Sanh. 110. עַמֵּיץ עיניו ואזיל occlusit oculos suos et discessit. Vult idem esse quod עוֹצֵם עיניו, (Jes. 33, 15.) sed nunc non ita legitur. Alibi המעמץ עם יציאת הנפש qui claudit (oculos scil. mortui in Sabbatho) cum exitu animae, est quasi effusor sanguinis, Sab. 151b. שיתעמצו עיניו ut claudantur oculi ejus, ibid. vide. B. Ar. haec adducit per Aleph ab initio, quomodo leguntur in Majemonide, in הלכות אבל cap. 4. ubi inter officia mortuo exhibenda recensetur tamquam primum, quod מאמצין עיניו של מת occludunt oculos mortuo. Exstruunt id ex eo: „Et Joseph ponet manus suas super oculos tuos," Gen. 46, 4.

עֲמַק *profundum esse*, heb., עֲמִיק *profundus, a, um:* ומחוי מכתשא עמיק et aspectus plagae profundior fuerit, heb. עמוק, Lev. 13, 3. דהוה עמיק ממ׳לְהון quorum erat profundus sermo, Jes. 33, 19. Pl. לחדא עֲמִיקִין מחשבתך valde profundae sunt cogitationes tuae, Ps. 92, 6. מיא עֲמִיקֵי aquae profundae, Pr. 18, 4. מתלוי דשלמה עמיקי proverbia Salomonis profunda, Pr. 25, 1. vel 24. ult. Fem. וארעא עֲמִיקָא et terra profunda est, Pr. 25, 3. Emph. גומצא עֲמִיקְתָא fovea profunda, Pr. 22, 14. Pl. עֲמִיקָתָא profunda, Dan. 2, 22.

עִמְקָא *profunditas, fossula, cicatrix,* ut Hieronymus interdum vocem hebraeam שאת, cui respondet, vertit: עמקא או עדיא profunditas aut abscessus, Lev. 13, 2. pro hebr. שאת tumor elatus: עמקא חורא fossula alba, v. 10.

עוֹמֶק, עֻמְקָא, עוּמְקָא *profunditas:* Pl. מן עוּמְקַיָּא קריתך יי de profunditatibus invocavi te o Domine, hebr. ממעמקים, Ps. 51, 10. עוּמְקֵי ימא profunditates maris, Jes. 51, 10. ורמיתני בְעֻמְקַיָּא et projecisti me in profunditates, hebr. מצולה, Jon. 2, 4. בְעֻמְקֵי ימא in profunditatibus maris, Ez. 27, 34. מטית בעמקי perveni in profunditates, Ps. 69, 3.

עִמְקָא *idem:* לעמקא ולאפתאה in profunditatem et latitudinem, Jes. 30, 33. בְעִמְקֵי דשיול in profunditatibus inferni, Prov. 9, 18.

עוּמְקִין *profundi:* וְעוּמְקִין בערסתהון et profundi sunt, vel jacent in lectis suis, Am. 6, 4. Sic habent libri omnes. Posset eo sensu legi עֲמִיקִין. Kimchi ועמקין.

עוּמְקָנָא. Legitur in Venetis Ps. 101, 4. Regia habent עִקְמָנָא, et id rectum. Nam in hebraeo est עקש, quod in Tg. redditur עקם. Vide illic.

עמקות *profunditas:* מֵעַמְקוּת לישנהון propter profunditatem linguae ipsorum, Hos. 7, 16. heb. מזעם לשונם ab indignatione linguae ipsorum. Profunditas linguae, est haesitatio, balbuties linguae, supra ex Jes. 33. Regia habent מֵעַקִּימוּת propter perversitatem.

עֵמֶק *nom. propr. loci a valle peculiari appellati:* כפר עמיקו, Tan. 21. Hinc סנדל עמקי calceus Imkanus, sive vallensis, Kel. c. 9.

עמר I. עוֹמֶר, עֻמְרָא *manipulus:* ותחנשי עומרא בחקלך

et oblitus fueris manipulorum in agro tuo, Deuter. 24, 19. בתר חצד עומרא post messem manipulorum, Deut. 16, 9. in Jon.

עֲמִיר, עֲמִירָא, *idem:* דטעינא עמירא quod onustum est manipulis messis, Am. 2, 13. כבעור דאשא בַעֲמִירָא sicut ardorem ignis inter manipulos, Zach. 12, 6. וּכַעֲמִירָא מבתר חצודאה et sicut manipulus post messorem, Jer. 9, 22. Hinc est Verbum:

עַמֵּר *manipulos facere.* Part. וחצנו מְעַמֵּר et sinum suum replet manipulans, id est manipulos faciens, hebr. eodem modo מְעַמֵּר, Ps. 129, 7.

II. עֲמִיר, עֲמִירָא est *gramen, faenum:* ושוח עמירא et exortum est gramen, heb. גלה חציר, Prov, 27, 25. Significatio haec est ex usu Syro; ut כל בסר עֲמִירָא omnis caro faenum, 1 Pet. 1, 29. Vide et 1 ad Cor. 3, 12. Matth. 6, 30. etc. Hinc puto esse apud Talmudicos, המוציא עמיר כמלא פי טלה qui effert (in Sabbatho) faenum vel gramen quantum est plenitudo oris agni (scil. reus fit) Sab. c. 7. in Misna. Glossa. עמיר i. e. קשין של שבלין *stipulae spicarum,*

III. עוֹמֶר, עוּמְרָא *Homer, mensura aridorum,* de qua in Lexicis Hebraicis: עומרא לגלגלתא Homer in singula capita, Exod. 16, 16. והייתון ית עומר et adferetis Homer, Lev. 23. וכלו בְּעוּמְרָא et mensi sunt cum Homer, Exod. 16, 18. עומרא Homer decima pars Ephae est, Exod. 16, 36. Pl. תרין תרין עֻמְרִין לחד binos Homeres pro unoquoque, Exod. 16, 22.

IV. עֲמַר, עַמְרָא *lana.* Deductum ab Hebraeo צמר, pro quo etiam usurpatur, commutatis צ et ע, ut saepe: בלבוש עמר או בלבוש כתן in veste lanae aut lini, Lev. 13, 47. וַעֲמַר מילת et lana melota, Ez. 27, 18. חבעת עמרא וכתנא quaerit lanam et linum, Pr. 31, 13. וּכְעַמְרָא דאחיד ביה רוקבא et sicut lana quam apprehendit putredo, Jes. 51, 8. גותא דַעֲמְרָא vellus lanae, Jud. 6, 37. Ap. Ros. adagii locum obtinet, אתגרת ליה פוץ עַמְרֵיהּ si mercede conductus es illi, excute lanam ejus, Joma 20b. Vide illud in אגר.

עַמְרָנִיתָא *lanugo, tenera pilatio lanae similis.* Talmudici usurpant etiam de *lanugine fructuum quorundam, arborum et lignorum, quae mollitiem lanae refert.* Hinc in Misna, אין מדליקין לא בלכש ולא בחוסן non incendunt (lucernas sabbathinas) neque musco, neque lino impexo, Sab. c. 2. in principio. Ibi Gemara vocabulum לכש explicat, inquiens: לכש שוכא דארזא שוכא דארזא עץ בעלמא הוא בעמרניתא דאית ביה i. e. לכש est muscus vel lanugo cedri. Muscus cedri lignum vulgare est? Propter lanuginem, quae est in eo. Gl. עמרניתא est *quasi lana, inter corticem et lignum ejus.*

עַמְרָאֵי, עַמְרָאִין *lanarii, venditores lanae:* עמראי דאייתי עמרא לפום נהרא lanarii, qui afferunt lanam ad ripam fluminis, ut scil. in foro urbis vendant, Bb. 22a.

IV. עֲמַר[4] *tinea:* respondet hebraeo עש, quod tineam significat: ומסית היך עמר דאתגרדים גושמיה et liquescit sicut tinea, cujus corpus disruptum est, hebr. כעש Ps. 39, 12. in Venetis. Regia יחיל, quod idem et alias quoque hebraeo עש respondet. Interpres Latinus ibi *limacem* reddit.

עַן, עָאן, עָנָא *ovis, pecus, grex:* Vide supra in עון.

עֲנָב *uva: bacca, granum uvae,* Weinbeer. Plur. והוו עִנְּבִין et fiebant uvae, heb. ענבים, Gen. 40, 10. ועִנְּבִין רטיבין et uvas recentes non comedet, Num. 6, 3. Emph. ונסיבית ית עִנְּבַיָּא et accipiebam uvas illas, Gen. 40, 11. Constr. וית עִנְּבֵי שבקך et uvas dimissionis tuae, Lev. 25, 5. Regia habent Dagesch in litera Nun, quod etiam in hebraeo עִנְּבֵי legitur, Deut. 32, 32. Est autem Dagesch euphoniae causa adhibitum: היו ענביו מרובים מעליו si fuerunt grana vel baccae ejus plures foliis, Suc. 32b. in Misna. Ti. etiam dicunt עֲנָבָה, et usurpant de *aliis granis sive baccis:* unde עֲנָבָה של שעורים grana hordei, Pea cap. 6. Textus talmudicus habet עונה per ו, sed interpretes exponunt per ענבה, quod idem cum ענב. Et in TH. אלא שהיו ענבה שלהם כשל שעורים nisi quod fuerunt grana ipsorum sicut grana hordei, Sanh. c. 2. Baal Ar. explicat קמח של שעורים farinam hordeaceam.

עינב *vitium oculi, macula in oculo* instar *grani* vel *baccae,* Bech. c. 6. in Misna.

עינבתא *tumor, pustula lethalis, baccam uvae referens:* Hinc עינבתא פריונקא דמלאכא דמותא היא haec pustula, quae עינבתא vocatur, est nuncius angeli mortis, h. e. signum lethale, ע״ו fol. 28a.

עַנֵּב[5] *conjungere, connectere, annectere, copulare:* חבל דלי שנפסק לא יהא קושרו אלא עונבו funis situlae ruptus. non religat eum, sed connectit eum, Pes. 11a. In Aruch citatur etiam ex Tg. Jeruschalmi וִיעַנְּבוּן pro hebr. וירכסו Exo. 28, 28. et 39, 21. sed id hodie in impresso Tg. non extat: כדי לעונבן ad connectendum omnia ista simul: אלימי דלא מיענבי ואי הוו קטיני מיענבי si fuerint fortia sive crassa, non connectuntur: si parva sive tenuia, connectuntur, Men. 38b.

עֲנִיבָה *connexio, conjunctio:* עניבה בקשירה לא מיחלף connexio cum ligatione non mutatur: עניבה גופה קשירה היא connexia ipsa, ligatio est, Pes. 11a.

עִנְבָּל[6] *clavus, plectrum, ropalum, malleus interior tintinabuli aut campanae, qui illisus, sonum edit:* זוג דאית ליה ענבל tintinabulum cui est malleus: נטלו ענבליהון abstulerunt malleos ipsorum, ne scil. sonum edant, Sab. f. 57b. Item in Gemara אין חמור יוצא בזוג אע״פ שהוא פקוק asinus non egreditur (in Sabbatho) cum tintinabulo, etiamsi obturatum sit; gl. sc. lana vel linteo, שאין העינבל שלו מקשקש להשמיע קול ne plectrum ejus pulset ad edendum sonum, Sab. 54b. Scribitur et cum inserto ו in fine. הזוג והעינבול חיבור tintinabulum et malleus compositio eadem sunt, id est unum conjunctum corpus reputantur, et si aqua aspersionis ad unum perveniat, totum corpus mundatum habetur, Para cap.

---

[4]) Proprie: in *lana* degens. [5]) Hinc botrus, in quo baccae inter se, conjunctae sunt nomen trahit, uti אשכול quod a شكل *ligavit.* [6]) Vox ar. est teste Aruch. Muss. gr. esse putat ἔμβολον *paxilla.*

ultimo. In gl. עינבל explicatur לשון lingua, vel ברזל ferrum interius משמיע קול sonum edens in motu suo.

עַנָּא *retardare.* Sic in Aruch, et adducitur locus ex Gemara הענונה, sed ibi hodie legitur הענונה, ut dictum in ענן. Vide illic.

עֲנַד *alligare, colligare, annectere, connectere.*

עִנּוּד *connexio, conjunctio.*

עֲנָה *respondere: exaudire.* Rarus ejus in Tg. usus est, sed hebr. עָנָה plerumque redditur per אתיב id est השיב. Praet. עֲנָה יתהום ראובן respondit illis Ruben, Gen. 42, 22. in Jon.: עֲנָת respondit illa, Dan. 5, 10. את עֲנֵיתָא להון tu respondisti eis, Ps. 99, 8. quod in Venetis עֲנִית prave: עֲנוֹ responderunt, Dan. 2, 7. Part. והוא עָנֵי יתהון et ipse respondebat eis, Ps. 99, 6. והוא עָנֵה loquens, respondens, Dan. 2. Pl. עָנַיִן respondebant, Dan. 3, 24. וְעָנַן כל עמא כחרא et respondebant totus populus simul, Exod. 19, 8. in Tg. Jeruschalmi. Imper. סרהב עֲנֵי יתי festinanter exaudi me, Ps. 102, 3.; 134, 7. Fut. ולא אֶעֱנֶה et non exaudiam, Pr. 1, 28. וְתַעֲנֵנּוּן מלין טבון et responderis eis verba bona, IR. 12, 7. Pahel Part. וּמְעַנְיָא להן מרים et respondebat eis Mirjam, Exod. 15, 21. Ithpeh. Part. ומן קדם יי מִתְעֲנֵי ליה בקל et a Domino respondebatur ei per vocem, Exo. 19, 19. Futur. נקרא לאלהא ולא נִתְעֲנֵי clamabit ad Deum, et non exaudietur, Pr. 21, 13. ubi prave legitur וְיִעֲנוֹ, quod nullam formam pro tertia singulari futuri habet. Nam in hebr. est יֵעָנֶה, ex futuro Niphal, cui Ithpehal in Chaldaismo respondet. Ap. Tos. עני מורי respondit mihi dominus, Bk. 49b. עני מרי מ' בכתפיה respondit mihi dominus, quadraginta (scil. plagae) sunt in humeris ejus, 40. plagarum reus est, Men. 81a. עני מרי משמיה דרב respondit mihi dominus nomine Raf, Men. 17a. Gloss. עֲנֵנִי. Ex Niphal נעניתי לך קום אכול exoratus sum tibi, responsavi tibi, surge et comede, Ketub. f. 67b. Gl. דברתי יותר מדאי. Sic נעניתי לכם, Joma 22b. Aliter נשים מענות ולא מטפחות mulieres canunt, vel lamentantur, sed non complodunt manus, Mk. in fine.

II. עַנִּי *afflixit:* quod aliquando syncedochice dicitur de concubitu, pro *comprimere, stuprare:* aliquando de jejunio, pro *jejunare, jejunio affligere se:* vide infra in ענוי. Praet. לא עַנֵּי גבר ית נפשה non affligit quispiam seipsum, Thr. 3, 33. מיומא דְעַנֵּי ית אחתה חמר a die quo afflixit, id est compressit Tamaram sororem suam, IIS. 13, 32. Aff. וְעַנְיָךְ et afflixit te, Deut. 8, 3. וְעַנְּנוּן et afflixit eos, IIR. 17, 20. וְעַנְּיַהּ et afflixit eam, Gen. 34, 2. Fem. וְעַנִּיתָהּ et afflixit eam Sara, Gen. 16, 6. חלף דְעַנֵּיתָהּ pro eo quod afflixisti eam, i. e. compressisti, Deut. 21, 14. עַנִּיאוּ afflixerunt compede pedes ejus, Ps. 105, 18. וכמא עַנִּיוּנָא afflixerunt nos, Deuter. 26, 6. Partic. דִמְעַנַּן להון et prout affligebant eos, Exod. 1, 12. Part. praet. מחן מן קדם יי וּמְעַנָּן percussi a Domino et afflicti, Jes. 53, 4. Infin. אם עַנָּאָה תעני יתיה si affligendo afflixeris eum, Exo. 22, 23. Aff. ונסרניה לְעַנָּיוּתֵיהּ et ligabimus eum ad affligendum eum, Jud. 16, 5. לְעַנָּיוּתָךְ ad affligendum te, Jud. 16, 6. Nah. 1, 12. לְעַנָּיוּתְהוֹן ad affligendum eos, IIS. 7, 10. Huc revocandum illud irregulare nimis, vel potius pravum, בדיל לְעַנּוֹאֵיהוֹן ad affligendum eos, Exo. 1, 11. Cum aff. solet Infinitivus ex terminatione ות formari, unde ad praecedentem formam corrigendum. Imper. וְעַנּוּ יתהן et affligite eas, id est concubitu comprimite, Jud. 19, 24. Fut. וַאֲעַנֵּי ית זרעא דדוד et effligam semen Davidis, IR. 11, 39. אם תְּעַנֵּי ית בנתי si afflixeris filias meas, Gen. 31, 50. לא תְעַנֵּנִי ne affligas, id est comprimas me, IIS. 13, 12. תְּעַנּוּן ית נפשתכון affligetis animas vestras, i. e. jejunabitis, Lev. 16, 29. 31. ויתום לא תְעַנּוּן et pupillum non affligetis, Exod. 22, 22. וִיעַנּוּן יתהון et affligent eos quadringentis annis, Gen. 15, 13. Ithpah. Praet. וארי אִתְעַנֵּיתָא בכל דאתעני אבא nam afflictus es in omnibus quibus afflictus fuit pater meus, IR. 2, 26. טב לי דְאִתְעַנֵּיית bonum mihi est, quod afflictus fui, Ps. 119, 71. אִתְעַנִּיו מן רומאי afflictae sunt a Romanis, Thren. 5, 11. הצום תעני אתון מִתְעַנַּן קדמי numquid jejunio afflictionis vos affligitis coram me, Zach. 7, 5. Futur. כל אינש דלא יִתְעַנֵּי בכרן יומא הדין omnis homo qui non afflixerit se (jejunio) in eodem ipso die, Lev. 23, 29. לא תִתְעַנּוּן תענין כאלין ne jejunetis jejunia talia, Jes. 58, 4.

עֲנִי, עַנְיָא *afflictus, pauper, miser:* לא תעשוק אגירא עניא non opprimes mercenarium pauperem, Deut. 24, 14. ארי עַנְיָא הוא nam pauper est, v. 15. אם כספא תוזיף בעמי ית עַנְיָא si pecuniam mutuo dederis alicui in populo meo pauperi, Exod. 22, 24. ubi in Regiis לעמי מִעַנְיָא quod melius. Cum affix. לאחוך לְעַנְיָךְ fratri tuo pauperi, Deut. 15, 11. Plur. לְעַנְיֵי ולגיורי תשבוק יתהון pauperibus et peregrinis relinques ea, Lev. 19, 10. וצעקתהון דְעַנְיֵי ישמע et clamorem pauperum exaudiet, Job. 34, 28. Emphat. לאוטבא לְעַנְיַיָּא דאלהא ad benefaciendum pauperibus Dei, Ps. 68, 11. Aff. וְעַנְיָיךְ בהלכת דינא et pauperes tuos in sententia judicii, Ps. 72, 2. עלך יסוברון ענייך in te confident pauperes tui, Ps. 10, 14. Fem. בְּעַנְיָא ענתות in paupercula Anathoth, Jes. 10, 30. In Vr. s. 34. ז' שמות נקראו לו לעני septem nominibus appellatur pauper: אביון מסכן דל מך רש דך עני, quorum ratio est haec: אביון, quia מתאב cupit et desiderat omnia q. desiderans: מסכן, quod ab omnibus contemnatur, juxta illud, „sapientia pauperis contempta est," (Eccl. 9.) etc.

עוֹנִי, עֳנִי *afflictio, paupertas, miseria:* לחם עוני panem afflictionis, Deut. 16, 3.

עִנּוּי *idem:* ענוי הדין afflictio judicii, quando judices affligunt, id est suspendunt judicium, Sab. 33a. כל ענוי דבק עם נפש לעולם הוא צום omnis afflictio (h. e. verbum ענה) quando conjungitur cum „anima" semper significat jejunium, jejunare, Aben Esra Ps. 35, 12.

עַנְיָא *idem:* אדכר ענוי נפשי memento afflictionis animae meae, Thr. 3, 20. *Planctus, lamentatio:* ואחתא לחברתה עניא quaeque sociam suam planctum scil. doceat, hebr. קינה lamentum, Jer. 9, 20.

עֲנִיוּתָא *idem:* יחדונני יומי עניותא comprehenderunt me dies afflictionis, Job. 30, 16. Ti. לא בעניותי אכלי ירקא ולא בעתירותי non in paupertate mea comedi olera (acetaria) neque in divitiis meis etc. Sab. 140b. Sententia proverbialis, בתר עניא אזלא עניותא post pauperem ambulat paupertas: afflictum sequitur afflictio. Nulla calamitas sola. Magnificus magnifice largitur, pauper tenuiter, veluti sacerdos offerebat in vasis argenteis et aureis, pauper in corbe, Bk. 92a. Chol. 105b. R. David Jer. 52.

עֲנִיוּת *idem,* apud Rabbinos: unde לעניות דעתי pro paupertate, tenuitate scientiae meae: הוי אוהב את העניים כדי שלא יבואו בניך לידי עניות amato pauperes, ne liberi tui veniant in potestatem paupertatis, Rab. כעניותנו pro paupertate nostra, pro tenuitate nostra, i. e. מתוך עניות דעתינו שאין אנו יודעים פי׳ המקרא propter tenuitatem scientiae nostrae, quia nescimus interpretationem scripturae, Talm. Jeb. 92b.

עֲנִיתָא *idem:* מן עניתא prae afflictione, Ps. 88, 10.

עִנְיָן[1] *res, ens, negotium, materia, argumentum: occupatio, molestia:* מתח עִנְיָנְהוֹן extensio rerum ipsorum, nempe caeli et corporum caelestium, Ps. 19, 5. Regia aliter. לְעִנְיְנֵי מסכנא ad res pauperis, Ps. 41, 2. דסכום עִנְיָנִין דמתפרשין בהון quarum rerum, explicatarum in illis, numerus, Cant. 1, 11. Alibi vix in Tg. reperitur: ap. Ros. frequentissimum: ענין משולל ens abstractum: ענין טבעי ens naturale. Apud Grammaticos et Lexicographos etiam est *significatum, significatio, sensus alicujus vocabuli.*

עֲנַיָא *fons,* Exod. 15. ult. in Jon. pro עינא, per metathesin literarum י et נ.

עֲנָוָה *farina,* vide supra in ענב.

עֲנוֹת. B. Ar. adducit ex TgH. Exo. 16, 13. ענות טלא, pro hebraeo שכבת הטל: sed pro eo in Jonathane nunc legitur אנחות טלא.

עֲנָוָה *humilitas, mansuetudo:* ענוה דאביח humilitas vulpina, i. e. simulata, qua fraus et crudelitas tegitur, ut quando lupus blanditur humiliter ovi, externe simulat se ovi similem: interne est lupus rapax.

עִנְוְתָן, עַנְוְתָן ,עִנְוָן *humilis: mansuetus, mitis.* Respondet hebraeo עָנָו, et quandoque nomini עָנִי: ut ודמתיקר יהוי עִנְוָן qui gloriosus est, fiet humilis, Pr. 15, 33. ואשאר בגוך עם עִנְוְתָן et relinquam in te populum mansuetum, Soph. 3, 12. הוא ענותן ורכיב על חמרא humilis est, et equitans super asino, Zach. 9, 9. hebr. עני. Sic alibi: וגברא משה ענותן לחדא et vir Moses erat humilis valde, Num. 12, 3. Pl. ולא שלי קבלת עִנְוְתָנִין et non obliviscitur clamoris humulium, Ps. 9, 13. וְעִנְוְתָנִין ירתון ארעא et mites possidebunt terram, Ps. 37, 11. Constr. סוברא דְעִנְוְתָנֵי spes humilium non peribit in seculum, Ps. 9, 19. כל ענותני ארעא omnes mansueti terrae, Soph. 2, 3. וּלְעִנְוְנֵי יתן חסדא et mansuetis dabit gratiam, Prov. 3, 34. cum Saegol, ut fere semper in Proverbiis in Venetis. Emph. ישמעון עִנְוְתָנַיָא ויחדון audient humiles et laetabuntur, Ps. 34, 3. Aff. ועל עִנְוְתָנוֹהִי ירחם et super mansuetos suos miserebitur, Jes. 49, 13.

עִנְוָן *idem:* הוה ענוון סגין fuit mansuetus valde, TH. Kil. c. 9.

עִנְוְתָנוּתָא *mansuetudo, humilitas:* תבעו ענותנותא quaerite mensuetudinem, Soph. 2, 3. וקדם יקרא ענותנותא ante gloriam (praecedit) humilitas, Pr. 18, 12. עקבא דְעִנְוְתָנוּתָא praemium mansuetudinis, Pr. 22, 4. in Venetis ע cum Saegol punctatur, quod est ex forma Syriaca: אזיל בְּעִנְוְתָנוּתָא ambulato in mansuetudine, i. e. mansuete, Eccl. 11, 9.

תַּעֲנִית, תַּעֲנִיתָא *jejunium,* ut et Hebraice: *afflictio:* per apocopam, גזרו תַּעֲנִי decernite jejunium, Joel. 1, 14. et 2, 15. הצום תַּעֲנִי num jejunium afflictionis vos jejunatis mihi, Zach. 7, 5. הלא דא היא תַעֲנִיתָא nunquid hoc est jejunium? Jes. 58, 6. Aff. ביום תַּעֲנִיתְכוֹן in die jejunii vestri, Jes. 58, 3. Plur. לא תתענון תַּעֲנִין כאלין ne jejunetis jejunia talia, Jes. 58, 4. Rabbini dicunt תַּעֲנִיּוֹת jejunia. Joseph. Scal. in De emendat. Temporum p. 377. vertit *angurias.*

עוֹנְתָא *sulci,* hebr. עונות, Hos. 10, 10. על תרתין עונתיה ad duos sulcos suos.

עֲנַמֶּלֶךְ ענם *nom. propr. idoli Sepharvaeorum,* IIR. 17, 31. Ap. Tos. legitur habuisse figuram equi et sic dictum, דעני ליה למריה בקרבא quod exaudiat dominum suum in bello, i. e. quod adjuvet ipsum, quando fuga sibi vult consulere, ut autor Aruch scribit, Sanh. 63b. In TH. ע״ז c. 3. scribitur, Adrammelech et Anammelech idola Sepharvaeorum fuisse טווסא ופסיוני pavonem et phasianum.

עֲנַן *nubes:* עֲנַן רַב nubes magna, Ez. 1, 4. ואם לא מסתלק עננא et si non recesserit nubes, Exod. 40, 38. עמודא דַעֲנָנָא columna nubis, Exod. 13, 22. וַעֲנָנָא אסתלק et nubes recessit, Num. 12, 10. ית קשתי יהבית בַּעֲנָנָא arcum meum dedi in nube, Gen. 9, 13. וְכַעֲנַן עדי et sicut nubem transeuntem delevi omnia peccata tua, Jes. 44, 22. Constr. עֲנַן יקרא דיי nubes gloriae Domini, Exo. 40, 39. כַּעֲנַן צפרא sicut nubes matutini temporis, Hos. 6, 4. Aff. וַעֲנָנָךְ מטיל עלויהון et nubes tua obumbrat eos, Num. 14, 14. Pl. מרכפת עֲנָנִין de multitudine nubium, IIS. 22, 12. וַעֲנָנַיָא ינדון טובא et nubes distellent bonum, Jes. 45, 8. Constr. עם עֲנָנֵי שמיא cum nubibus caeli, Dan. 7, 13.

עַנֵּן *obnubilare, nubem obducere.* Inf. ויהי בעננותי ...ה, eritque cum obduxero nubem, Gen. 9, 14.

מְעוּנָן *nubilus, nubilosus:* יום המעונן dies nubilosus, Joma f. 28b.

מְעוֹנַן vel מְעַנֵּן ,עוֹנֵן ,עָנֵן *augur, hariolator, ex nubibus futura bona vel mala praedicens.* Pl. וְעָנְנִין כפלשתאי et augures sicut Philistaei, Jes. 2, 6. Aff. ומן עוֹנְנֵיכוֹן et ab auguribus vestris, Jer. 27, 9. מְעוֹנֵן ומנחש augur vel praestigiator, Deuter. 18, 10. ubi Regia מְעַנֵּן, ex forma dagessata. Plur. מן מְעַנְּנַיָא ab auguribus, ibid. v. 14. וּמְעַנְּנִין לא יהון לך et augures non erunt tibi, Mich. 5, 12.

עַנֵּן *augurari ex nubibus.* Praet. וְעַנֵּן ונחש et

---

[1] Cum terminatione augmentativa: *afflictio magna,* metonymice, *res, qua quis valde affligit*

augurates et hariolatus est, IIR. 21, 6. Futur. לא תנחשון ולא תְעַנְּנוּן non praestigiabimini, et non augurabimini, hebr. תעוננו, Lev. 19, 26. Quidam ab עַיִן deducunt, quasi sit *oculos detinere*, ne videant rei veritatem. Vide Lexica hebraea.

עינתיתא. In Gemara עינוניתא דוורדא *membranula* rosacea, i. e. rubens instar rosae rubeae, Chol. 47a. ע est loco א, idem quod אינוניתא i. e. אונה קטנה membrana parva sive tenuis.

ענף עַנְפָּא עֲנַף *ramus, palmes, surculus, frondes*, ut hebraice: למעבד עֲנַף ad faciendum ramum, Ez. 17, 8. Punctatum est in exemplaribus עֲנָף, sed istam formam Chaldaismus respuit. Non saepius in Targum reperitur. In Daniele, plurale cum affixo וקציצו עַנְפּוֹהִי et succidite ramos ejus, Dan. 4, 11. וּבְעַנְפּוֹהִי ידרן צפרי שמיא et in ramis ejus habitabunt volucres caeli, ibid. v. 9.

עָנוֹף *ramosum, frondosum*: וחחות כל אילן ענוף et sub omni ligno frondoso, heb. רענן, Deut. 12, 2. in Venetis. Regia עָבוֹף per ב in medio, et recte. Vide עבף.

ענץ עֲנִיצִין *manipuli lini pectinati*, Reisten, idem quod אניצין. Ap. Tos. שערה נאה דומה לעניצי פשתן pilus ejus pulcher, similis manipulis lini, Ned. c. 9. in fine.

ענק עֲנָקִין, עֲנָקַיָּא *torques, monilia*, ut Hebraice: וּבר מן ענקיא praeter torques, qui erant in collis camelorum ipsorum, Jud. 8, 26. Hebr. הענקות. Et alibi ענקיא ושירי ידיא torques et armillae manuum, heb. נטפות, Jes. 3, 19.

עוּנְקָא *collum, faux*. Apud Tos. כל הקרוב לנפש משיב את הנפש אמר רב אחא בר יעקב עוקא quicquid proximum est animae, reficit animam. Dixit R. Acha filius Jacobi, faux, sc. facit id, Ber. 44b. Gl. עונקא i. e. עונקא צואר מקום השחיטה סמוך ללב ולמעים idem est quod צואר collum, locus mactationis proximus cordi et visceribus: Item ליזבין עונקא דאית ביה תלתא מיני בשרא ut emat collum, in quo sunt tres species carnis, Sab. 140b. Nempe pinguis caro, macilenta et nervosa, ut glossa addit. In Tg. אתחרחר עֲנָקִי exsiccatum est guttur meum, hebr. גרוני, Ps. 69, 4. In Venetis punctatum est עֲנָקִי, sed per Kibbutz aut Kametzchatuph punctandum esse docet forma Talmudica. Cum aff. ולא מרננין בְּעֻנְקֵיהוֹן neque clamant faucibus suis, hebraice בגרנם, Ps. 115, 7. Sic תושבחן דאלהא בְּעוּנְקְהוֹן laudes Dei sunt in gutture eorum, Ps. 149, 6. Aruch addit et arabice *guttur* vocari ענק.

עֲנָק *Anak, nom. propr. celebris gigantis*, unde et alii *gigantes* dicti sunt עֲנָקִים Anakaei: בני ענק מן גבריא filios Anak ex gigantibus, Num. 13, 34. in Tg. Onk.: reliqua ענק redduntur per גבריא, ut Elias monet. Reperi tamen et in Tg. Jon. ואוף מרביני דַעֲנָק גבריא חמינא תמן etiam filios Anak gigantes vidimus illic, ibid. v. 29. Alias ענק et ענקים redditur גבריא, monente Elia.

עֲנְקְלִין *uncini, de quibus aliquid suspenditur*: In Tg. וְעוּנְקְלִין נפקין פשך חד et uncini egrediebantur palmo uno, heb. השפתים, Ez. 40, 43. Clavi erant, a quibus suspendebant sacrificia, ad mactandum ea. Alias dicuntur אתקלין et אונקלין, ut est in אנק. Ar. citat cum א ab initio, quod rectius est. Nam saepius sic in Targum et apud Rabbinos legitur.

עֲנְקוּקְלוֹת *uvae immaturae, vel vento urente aut grandine tactae, ut ad maturitatem pervenire non possint*. Ap. Tos. ענקוקלות והחרצנים והזגים וכו' אסורים בערלה uvae immaturae, grana et pelliculae uvarum etc. prohibitae sunt ad esum, propter praeputiationem sive profanationem, Orla c. 1. in fine. In TH. hoc loco scribitur, esse notaricon seu symbolicum vocabulum, quasi ענבין דלקו תלתיהון uvae quae percussae sunt tertia sui parte, vel juxta Rabbi Seiram, ענבים שלקו עד שלא הביאו שליש uvae quae percussae sunt adeo, ut non proferant tertiam partem. Non ergo significat *pampinos* vel *capreolos vitis*, ut alii scribunt.

עֲנְקְמִין *Anakai, viri proceri et fortes ut gigantes*, juxta Hebraeos. In Br. s. 65. ad illud „et vocavit Esavam filium suum maximum," (Gen. 27.) אמ' ר' אלעזר ב"ר שמעון למדינה שהיתה מכתבת ענקמין למלך dixit R. Elieser filius Rabbi Simeonis, simile hoc est provinciae quae describit, consignat Anakaeos (id est catalogum virorum maximorum) regi etc. In Jalkut legitur ענקמין, et explicatur אנשים גדולי הקומה פיר' שמות ענקים sed in Br. ענקמן, et sic in Aruch. Alii scribunt, ענקמון significare כתב epistolam. In Medr. Cant. c. 2, 15. alia lectio est למדינה שמגדלת איספתרין למלך. Sunt voces corruptae.

ענש *mulctare, mulcta afficere, mulctam imponere*, ut hebraice. Rabbini utuntur etiam verbo in Hiphil הֶעֱנִישׁ *punire, mulctare*.

עוֹנֶשׁ *mulcta*, chald. עֲנָשׁ, ut in Esra: הן לַעֲנָשׁ נכסין ולאסורין sive in mulctam facultatum sive ad vincula, Esr. 7, 26.

ענת עִנְתָּא *tempus*, Esr. 4, 10. בענתא דאריסטון tempore prandii, Br. s. 11. ארעת ענתה דישראל סלקין לריגלא advenit tempus, quo Judaei ascendebant ad festum Hierosolymam, MK. c. 11, 1. ענתא דמיכלא tempus prandii: ענתא דנשיאות כפים tempus elationis manuum, TH. Ber. 6a.

עסב עִסְבָּא *herba, faenum, gramen*: מאים נשכח עסבא fortassis inveniemus herbam, IR. 18, 5. pro heb. חציר. Sic Jobi 8, 12. Ps. 37, 2. 90, 5. 104, 14. 147, 8. Jes. 40, 7. 44, 4.

עסה עֲסֵי *frendere, stridere, fremere, infremere*. Respondet Hebraeo חרק. Frendor fit dentium compressione, unde prima significatio videtur esse, *comprimere, coarctare dentes cum frendore*, die Zähne zusammen beißen. Praet. עֲסֵי עלי בככוי frendet contra me dentibus suis, Jobi 16, 9. וְעַסִּיאוּ בשניהון infremuerunt dentibus suis, Thr. 2, 16. עֲסֵינָא מן קדם בעלי דבבנא fremimus propter inimicos nostros, Jes. 59, 11. heb. נהמה. Part. וּמְעַסֵּי עלוי ככוי et stridet contra eos dentibus suis, Ps. 37, 12. Pl. מְעַסַּן עלי ככיהון frendent contra me dentibus suis, Ps. 35, 16. וּדְמְעַסַּן יתי et qui fremunt contra me non quies-

cunt, Jobi 30, 17. Infin. לְעַסָּאָה יתהון premere, calcare eos, sicut vir qui premit uvas suas in torculari, Esth. 1, 11. Fut. שנוי יְעַסֵּי dentibus suis stridet, Ps. 112, 10. In Br. fol. 89a. Mulier quaedam arabs dixit, מה את מכסה בי volens dicere, מה את מְעַשָּׂה בי quare comprimis, conculcas me? sicut dicitur ועסותם רשעים et conculcabitis impios, Mal. 4, 3.

עסוס עסו vide in סוס.

עסם עֲסִסִיּוֹת *legumina certa et dura, ut ampliori coctura indigeant:* לא תמלא אשה קדרה עססיות וחורמסין Sab. 18b. et in TH. Beza 61a. *Leguminum species sunt.*

עִסָּה, עִסָּא, עִסְּתָא *massa farinacea, commixta ex carnibus, pullis, aut similibus, quae appellatur pasteda, artocreas:* העני אוכל פתו בעיסה בלוסה pauper comedit cibum suum cum massa mixta, id est cum pane ex farina et furfuribus commixto, ut quasi pollutus censeatur, Sab. c. 7. in fine: כל ארצות עיסה לארץ ישראל וארץ ישראל עיסה לבבל i. e. omnes terrae sunt ut massa mixta ad terram Israelis, et terra Israel massa mixta ad terram Babyloniae, Kid. 71a. Ket. f. 111a. Massa commixta ex diversis, ut non amplius appareat, quae ejus propria sint contenta: sic aliae terrae sunt commixtus populus respectu terrae Israelis, in qua familiae distinctae: et terrae Israelis est quasi massa commixta respectu Babyloniae; nempe respectu sepulturae, quod multi in ea alieni sepulti sunt: אפילו על פלכא ועסתא etiam per colum et massam farinaceam; nempe eam subigendo, Ket. 86. (Extrictio heb. ר est עריסה. Ebitor)

עֲסִים *succus, mustum:* חמר עסים vinum mustum, Esth. 1, 7.

עֲסַק *operam dare vel navare, occupatum esse, vacare, incumbere, studere rei alicui.* Usus ejus est apud posteriores Paraphrastas et Rabbinos. Part. praes. וְעָסֵק בארבעה ועשרין ספרין דאוריתא et studet in viginti quatuor libris Legis, Cant. 5, 10. i. e. in Bibliis sacris, quae jam ab hujus autoris tempore distributa fuerunt in viginti quatuor libros, ut etiamnum hodie vocantur עשרים וארבעה. Locus notandus contra eos, qui ponunt viginti duos tantum libros: ובליליא הוא עסק בשתא סדרי משנה et noctu studet in sex ordinibus Mischnae, i. e. sex partibus sive voluminibus Talmudicis, ibidem. Ineptiae judaicae. בגין דאנון עָסְקִין בפתגמי דאוריתא eo quod ipsi operam navant verbis Legis, id est praeceptis et verbo Dei, Cant. 4, 15. דְעָסְקִין בהון quibus operam dant, Cant. 5, 15. עָסְקִין בפתגמי ספריא operam dant verbis scribarum, et verbis Legis, Cantic. 7, 14. In Venetis semper scribitur עָסִיקִין, quasi ex participio pehil sive praeterito, sed id parvum est. Infin. לְמֵיעַסַק באוריתא דיי ad operam dandam Legi Domini, Eccl. 6, 8. et 7, 1. דיצבי לְמֶעְסַק באוריתא qui vult studere in Lege, Eccl. 8, 16. Imper. עֲסוּקִי במשנה בליליא da operam studio in nocte, Thr. 2, 19. Pahel Partic. היכמא דִמְעַסֵּק בה בעלמא הדין sicut occupatus est in ea in mundo hoc, Eccl. 5, 11. Ithpah. Praet. וְאִתְעַסַּקוּ בצלותא et incubuerunt precibus, Ps. 50, 5. וְאִתְעַסַּקוּ ביה תרין שנין et laborarunt in eo duos annos, Esth. 1, 2. Part. מה מותר לגבר דִמִתְעַסֵּק בהון quod emolumentum est homini qui occupatus est in illis? Eccl. 6, 11. Pl. די מִתְעַסְּקִין ברעותא באוריתא qui occupati sunt cum beneplacito in Lege, Ps. 68, 31. די מתעסקין בסהדות אוריתא qui student sive incumbunt testimonio Legis, Ps. 80, 1. ואלין דמתעסקין בה טוביהון et illi qui occupantur in ea, beati sunt, Pr. 3, 18. Futur. וְיִתְעַסְּקוּן בה ולא יתעסקון בפתגמין בטילין ut occupati sint in ea, neque occupentur in verbis ociosis, Exo. 5, 9. in Onkelo. Ap. Ros. et Tos. כותי שעוסק בתורה חייב מיתה gentilis operam dans Legi reus est mortis, Sanh. 59a. כל העוסק בתורה בלילה הק"בה מושך עליו חוט של אהבה שנ' יומם יצוה יהוה וגו' quicunque studet in Lege noctu, super eum Deus sanctus benedictus protrahit filum amoris interdiu, sicut dicitur: interdiu mandabit Dominus benignitatem suam, dum noctu canticum ejus est mecum, (Ps. 42, 9.) As. f. 3b. המתעסק באכילה ושתייה לא יחכם לעולם indulgens comessationibus et potationibus, nunquam erit sapiens, Aben Esra Eccl. 7. אין מתעסק כמתעסק non est unus qui operam dat alicui rei, sicut alius, Pes. 33a. Duo cum faciunt idem, non est idem: מתעסק בחלבין ובעריות qui operam dat lacticinis, et rei uxoriae (et in iis aberrat) reus est, Ker. 19b. מתעסק בעלמא אנא occupatus sum in re levi, Sab. 157b hoc est leviter et animi duntaxat recreandi, non necessitatis causa laboro.

עֵסֶק, עֲסַק, עִסְקָא *studium, opera: res, negotium.* Hoc sensu respondet hebraeo דבר. In Vnnetis etiam scribitur עֵסֶּק, sed rectius sine Dages est. Praecedente על est *propter, causa, ratione*, et עסק redundat, ut דבר in hebraeo: על עסק הימנות propter negotium veritatis vel fidei, id est propter veritatem, hebr. על דבר, Ps. 45, 5. על עסק כספא propter pecuniam, pecuniae causa, de pecuniae negotio, Gen. 43, 18. על עסק עורדעניא propter ranas, Exod. 8, 11. על עסק מומתא propter rem juramenti, Eccl. 8, 2. על עסק אולפן אוריתא propter negotium doctrinae Legis, Eccl. 9, 1. in Venetis: בחלשות עסק אוריתא in debilitate studii Legis, Eccl. 10, 18. טב סוף עסקא מן שרויה melior est finis negotii, quam initium ejus, Eccl. 7, 9. עדנא לכל עסקא tempus est omni rei sub sole, hebr. לכל חפץ, Eccl. 3, 1. Plur. בְּעִסְקֵי עלמא הדין in negotiis mundi hujus, Eccl. 7, 19. ית כל עסקי קרבא omnia negotia belli, 2 Sam. 11, 18. Ap. Tos.: רצה ממעט בעסקו רצה אינו ממעט si velit, diminuit negotia sua, si velit, non diminuit, gl. סחורה negotiationem, Mk. 22a. האי עסקא פלגא מלוה ופלגא פקדון haec negotiatio ex parte habet rationem mutui, ex parte depositi, Bm. f. 104b. עיסקא רבא negotiatio magna: עסקא זוטא negotiatio parva, Ketub. 66b.

הִתְעַסְּקוּת *occupatio, labor, studium, diligentia.*

עַסְקָנִי *operativus:* fem. עַסְקָנִית. Unde plurale מפני שהידים עסקניות propterea quod manus operativae sunt, Suc. 26b.

II. אִתְעַסַּק *litigare, rixari*, ut hebraice התעשק. Praeter. ארי אִתְעַסַּקוּ עִמֵּיה nam litigarunt cum eo,

Gen. 26, 20. Ap. Tos. ויצאו עליה עסיקין et exierunt super eo litigantes, i. e. עוררין, ut glossator explicat Bk. f. 9a. Ketub. f. 93a. lin. 1. שדה שיש עליה עסיקין ager super quo sunt litigantes, Schevu. 31a. במאי עסיקינן de qua litigamus? de quo disceptamus?

עֵסֶק *lis, jurgium.* Pro nomine *fontis* ponitur *ad quem rixati sunt pastores Gerar et Isaaci,* Gen. 26. 10.

עֲסַר עַסְרָא *decem,* ex Hebräeo עשר, commutatis ס et שׂ ut saepe. Est autem עַסְרָא masculinum, ut hebr. עֲשָׂרָה, et עֲסַר fem., ut עֶשֶׂר Hebraeis: עסר אמין decem cubiti, Exod. 36, 21. עסרא חמרין ועסר אתנן decem asinos et decem asinas, Gen. 45, 23. דחתן לי חד מן עסרא ut des mihi unam partem ex decem, i. e. decimam, Gen. 28, 22. in Jonathane: ותמני עסר et octodecim, Gen. 14, 14. in Onk.: חד מן עסרא מכולא unum ex decem ab omnibus, Gen. 14, 20. מאים ישתכחון תמן עסרא si forte inveniantur illic decem, Gen. 18, 32. עסרא ירחין decem menses, Gen. 24, 55. תְּרֵין עֲסַר רברבין duodecim principes, Gen. 25, 16. חַד עֲסַר undecim, Gen. 32, 22. תְּרֵי עֲסַר duodecim, Gen. 35, 22. שְׁבַע עַסְרֵי septemdecim, Gen. 37, 2. אַרְבַּעַת עַסְרָא quatuordecim, Exo. 12, 6. Notanda est compositio cum alio numero, qua litera ע absorbetur, et apud Paraphrastas Hierosolymitanos et Talmudicos usitata. Dicitur autem promiscue עֲסַר et עַסְרֵי: si antecedens vox desinat in ע, tum et illud eliditur, ut in ארבע et תשע: ut מהלך חַדְסַר יומין iter undecim dierum, Deut. 1, 2. לְחַדְסְרֵי יריען undecim cortinis, Exo. 26, 8. תְּרֵיסַר duodecim, Gen. 49, 28. quod masculinum: תַּרְתֵּיסְרֵי idem, Gen. 5, 8. et 14, 4. תְּלֵיסַר et תְּלֵיסְרֵי et תְּלָתֵיסַר tredecim, Gen. 14, 4. אַרְבְּסְרֵי שנין quatuordecim annis, Gen. 31, 41. בְּאַרְבֵּיסַר יומא decimoquarto die, Num. 9, 3. et alibi וּבְירְבֵּיסְרֵי, in quo י primum ponitur loco א, modo proba scriptio sit, Gen. 14, 5. Jonath. חֲמֵיסַר quindecim, Gen. 7, 10. et חֲמִסַר Exod. 12, 18. et שִׁיתְסְרֵי, Exo. 26, 25. שְׁבַסְרֵי septendecim, Gen. 47, 28. תְּמָנֵיסַר octodecim, Gen. 14, 14. שְׁתְסְרֵי novendecim, Gen. 11, 25. quod est per transpositas primas literas, ne ש et ס concurrerent, a תְּשַׁע עַסְרֵי eliso utroque ע, ut et in aliis: עַסְרִין viginti, Gen. 11, 24. et 18, 31. חַד וְעַסְרִין unum et viginti.

עַסַּר *decimare.*

עֲסִירָאָה, עֲסִירָאי *decimus.* In compositione חֲדַסְרַאי undecimus, Num. 25, 8. in Jon. תְּרֵיסְרַאי duodecimus: תְּלֵסְרֵי decimustertius. Fem. עֲסִירִיתָא decima, תְּלֵסְרֵיתָא decimatertia, Gen. 2, 21. Jon.

עֲסְרוֹן, עֶסְרוֹנָא *decima pars:* ועסרונא סולתא decima pars similiae, Lev. 14, 21. Pl. ותלתא עֶסְרוֹנִין et tres decimas, Lev. 14, 10.

מַעַסְרָא *decima:* ארי תסבון מן בני ישראל ית מעסרא nam accipietis ab Israelitis decimam, Num. 18, 26. Plur. איתו ית כל מַעַסְרַיָא adducite omnes decimas in domum thesaurorum meorum, Mal. 3, 10. juxta Veneta. Aff. מכל מַעַסְרֵיכוֹן ab omnibus decimis vestris, Num. 18, 28. Sic Deut. 12, 11.

עפה עֲפִיָא *ramus:* cum aff. עֲפִיַהּ שפיר ramus ejus pulcher est, Dan. 4, 9. Sic Ez. 31, 3. in Regiis: דנעיצן עֲפִיָהָא cujus frondes perpunguntur, Cant. 2, 2. Hinc in hebraeo מבין עפאים e medio ramorum dabunt vocem, Ps. 104, 12. Vicinum nomini ענף.

מַעְפֵי *ramosum, frondosum, densum:* ארי מעפי וחחות טוליה nam densa est umbra ejus, Hos. 4, 13, כל בטמא מַעְפְיָא et sub omni quercu ramosa, hebr. אלה עבתה, Ez. 6, 13.

עֲפִיאָן *genus piscis parvi liciti:* העפיאן הרי זה מותר Chol. 66a. Forte est aphya, cujus mentio apud Atheneum.

עיפוי *lassitudo:* vide עיף.

עֲפַף *conflare igne vel prunis, contundere ignita,* siquidem idem significat, quod hebraeum כתת, cui bis respondet. Fut. וִיעַפְפוּן סיפיהון לסכין et conflabunt gladios suos in vomeres, heb. וכתתו, Jes. 2, 4. Idem Mich. 4, 3. Partic. חררא מְעַפְפָא placenta igne conflata, prunis cocta, heb. עגת רצפים placenta prunarum, subcineritia, IR. 19, 6. Regia *perforata.*

עֲפַץ עַפְצָא *galla, cujus usus inter caetera in aptandis coriis, et atramento:* הלא פרעתיך מאה קבי עפצי nonne persolvi tibi centum cabos gallarum? Schevu. 42a. ולא עפיץ et non cum galla macerata, Meg. 19a. Dicitur etiam אַפְצָא, commutatis ע et א, ut est suo loco. Porro quod ex hac forma legitur, דלא עָפְיָין (Prov. 21, 25.), mendosum est, et nullius sensus, unde in Regiis pro eo legitur, דלא צָבְיָן qui non volunt, pro hebraeo מאנו renuunt, nolunt.

עֲפַר עַפְרָא *pulvis terrae, terra.* Proprie *terra comminuta et contrita, corpori terrae conjuncta,* quomodo differt ab אבק, quod significat pulverem minutissimum a terra in aerem elevatum: עפרא מן ארעא pulverem ex terra, Gen. 2, 7. ארי עפרא את ולעפרא תתוב nam pulvis es, et in pulverem reverteris, Gen. 3, 19. וְעַפְרָא תיכל et pulverem comedes, ibid. v. 14. ויכסניה בְּעַפְרָא et operiet eum pulvere, Lev. 17, 13. מקים מֵעַפְרָא מסכינא excitans e pulvere pauperem, IS. 2, 8. כעפרא דארעא sicut pulverem terrae, Gen. 13, 16. Cum aff. ורמית ית עַפְרֵיהּ לנחלא et projeci pulverem ejus in torrentem, Deut. 9, 21. ואוביל ית עַפְרְהוֹן et detulit pulverem eorum, IIR. 23, 4. ורמא ית עפרה et projecit pulverem ejus, IIR. 23, 6. ועפרך et pulverem tuum, Ez. 26, 12. Ap. Ros. עפרא לפומיה terra, h. e. stercus super os ejus. Utuntur eo in gravioribus reprehensionibus, ob ineptum alicujus responsum. Adducit illud Rambam in More par. 3. cap. 23. Rabbini vulgares pro eo dicunt פרש על פניו: Item יסוד העפר elementum terrae: עפר לבונתא pulvis thuris: hunc immiscebant saponi ad expurgandas manus a sordibus, ut autor Ar. notat ex Sab. f. 50b. עפר פלפלי pulvis piperis, ibid. Plur. עֲפָרִים.

עפריים *loci nomen, ubi graminis et foeni fuit copia.* In proverbium תבן אתה מכנים לעפריים, vide Br. s. 88. ad finem.

עַפְרָן *genus margaritae vel lapidis pretiosi,* Cant. 5, 14.

עַפְרוּרִית *pulvisculus, pulvis minutissimus:* עפרורית

של לבונה pulvisculus thuris, ap. Ros.: עפרורית שמתכנס לאדם בראשו שאינו רוחץ pulvis, sordities, quae colligitur homini in capite suo, qui nunquam lavat caput.

עַפְרוּרִין *pulveres, terrae:* עפרורין דדהבא ליה pulveres auri sunt ei, vel terrae auri, quae aurum proferunt, hebr. עפרות זהב לו et pulveres sunt aurum ipsi, Job. 28, 6.

מַעְפּוֹרֶת, מַעְפַּרְתָּא, מַעְפָּרָא *velum, linteum, sindon, cujus usus praecipue fuit obtegendo capiti:* וכרך במעפרא על עינוהי et involutus vel opertus erat velo super oculos suos, hebr. בָּאֵפֶר, quod quidam reddunt, *cinere*, IR. 20, 38. ואעדי ית מַעְפָּרָא et removit velum ab oculis suis, ibid. v. 41. Interpres Latinus in Targum vertit *pannum.* Kimchi ad hebraeum scribit, אפר idem esse quod צעיף *peplum*, per metathesin ex פאר: unde פארי פשתים tiarae lineae, Ez. 44, 18. פארי המגבעות tiarae galerorum e bysso, Exo. 39, 28. Ap. Tos. אפיליון ומעפורת pallium et pileus, Sab. 120a. ubi numeratur inter octodecim vestimentorum genera, quae in Sabbatho induere et exuere licitum est. Et latius משיניח מעפורת של ספריך על ברכיו ex quo deposuerit linteum tonsorum super genua ejus, Sab. 9b. אפילו שייר ביה כדי מעפורת etiamsi reliquerit in eo quantum est linteum, Chol. 123b. glossa סודר, *sudarium, linteum.* Plur. מכל מעפראות שיש לך ex omnibus linteis quae sunt tibi: Vr. in princip.

עָפַשׁ, et in Hithpah. הִתְעַפֵּשׁ *mucescere, mucidum fieri, putrescere:* אויר מְעוּפָּשׁ aër putrefactus, corruptus, tempestas putrida et pluviosa: הזרע יהיה נשחת ומעופש semen erit corruptum et putrefactum Kimchi Joel. 1, 17. פיתן מִתְעַפֶּשֶׁת panis ipsorum mucidus factus est, ap. Tos. in Joma 38a. יתעפשו גרגרי הזרע מפני הגשמים putrefient grana seminis propter pluvias. Hujus significati vult Kimchi esse עבשו *computruerunt*, Joel. 1, 17. in Hebraeo, per commutationem ב et פ, sicut et in aliis fit, ut הבקר et הפקר commune, publicum.

עִפּוּשׁ *mucor, putrefactio:* עפוש האויר putrefactio, corruptio aëris: לחם עיפושים panis mucorum, mucidus. Id Talmudice dicitur נהמא דעיפושא, in Pes. fol. 40a.

עֵץ *lignum: synecdochice arbor:* עץ של זית lignum oleae, עץ של גפן lignum vitis, עץ של אגוז nucis, עץ של שמן lignum olei, Tam. c. 2. „lignum olei", id est balsami. Bartenora scribit, se audivisse, esse *arborem, quae vernacule vocatur* פינו *pino, pinus, pinaster*, arabice צינובור.

עָצַב *dolore affici vel afficere, dolere, dolorem afferre*, Part. ובכא במרירות נפשא בקל עָצֵב et flevit cum amaritudine animae, et voce dolenti, tristi, Esth. 4, 1. ועצב על גלות בית ישראל et dolore afficitur propter captivitatem domus Israëlis, Eccl. 7, 5. In Dan. בקל עָצִיב זעק voce dolorifica clamavit, Dan. 6, 20. quod vulgo redditur, voce lachrymabili.

II. עָצַב *formare, conformare, complanare, elaborare.* Hac significatione hebraice sumitur in eo, ידיך עצבוני ויעשוני manus tuae formarunt me et perfecerunt me, Job. 10, 8. et sic Chaldaice צירוני formarunt me. Aben Esra notat, hoc usu et Arabice sumi, pro *crearunt nervos corporis, figurarunt nervis, quasi lineamentis.* Hinc ap. Tos. אין מעצבין את הקטן non formant infantem, Sab. 147a. i. e. in sabbatho non efformant, complanant manu infantis membra, ut mulieres curatrices infantum facere solent: habet enim speciem aedificantis et operis servilis, quod sabbatho prohibitum. Hinc et volunt עֲצַבִּים dici idola, quasi formas et figuras sanctorum, aut quarumvis rerum, quae coluntur.

עֲצַב, עֲצִיבוּת, עֹצֶב *dolor, labor, molestia.*

עַצְבָּא *operimentum ex corio vel panno, operculum, sive ad currum cameratum, sive ad mensam, sive ad lectos, sive ad equos.* Ap. Tos. כל מקום שיש חסרון מלאכה אין מחשבה מטמאתן אלא העוצבה in quocunque loco est defectus operis, ibi cogitatio non polluit ista, sed operculum, Kel. c. 26. עוצבא שחישב עליה לקצעה corium (sive pannus) quod cogitat discindere, Seb. f. 91a. Glossa עור corium, sive בגד pannus, super quo comeditur loco mappae mensalis, vel cui incumbitur, sive in quo jacetur cubandi causa. עצבא אינה קיצוע operculum vel mappa non habet opus discissione, Bk. 66b.

עצבים[8] *musculi:* המקל הניעתו היד והיד הניעוה המיתרים והמיתרים הניעום העורקים והעורקים הניעום העצבים baculum movet manus, manum movent nervi, nervos movent arteriae, arterias movent musculi etc. More nebhochim lib. 2. c. 1.

עַצְבּוֹנִית[9] *spinae genus;* unde משל להדס ועצבונית שהיו זה על גבי זה parabola est de myrtho et spina, quae creverunt una super altera, Br. s. 63.

עצד מַעֲצָד *ascia, securis:* vel juxta alios, *dolabra*, hebr. Ap. Tos. המכה בפטיש ובמעצד, Sab. c. 12. Erch. c. 6. ubi Bartenora quoque *dolabram* exponit: מעצד של לגיונות securis legionum, bepennis, Kel. 29.

עָצָה *opprimere, vi vel fraude, defraudare, dolo intervertere.* Explicant etiam *calumniari, injuriis afficere*, quomodo Syris in usu est, ut ad Rom. 2. et alibi. Respondet in Targum Jeruschalmi hebraeo עשק, quod alias in Targum redditur per טלם. Praet. או עָצָה ית חבריה aut oppresserit proximum suum, Jon. דיטלום, Lev. 5, 21. או עציא די עָצָא aut fraudem, (i. e. rem fraude aut dolo interversam) quam fraudavit, quam dolo surripuit, ibid. v. 23. in Jon. Fut. לא תָעֲצוּן אגרא דאגירא מסכינא non opprimetis (oppressione detinebitis) mercedem mercenarii pauperis, Deuter. 24, 14. Jon. חטלומון, quod idem.

---

[8] Quasi *formantes et elaborantes* dicas, qui scil. omnem actionem proferunt, causaque sunt, ut quidquid efficiatur.

[9] Vertendum est ad עצב primum, quasi *dolorem afficientes* dicas.

עֲצֵי *oppressus:* ותהון ברם עֲצִין ואניסין eritisque tantum oppressi et in extremam necessitatem redacti, vel direpti omnibus diebus, nemine liberante, hebr. עשוק, Deut. 28, 29. in Jon. At ibidem v. 33. idem redditur טלימין.

עֲצֵי *constrictus:* ex significatione hebr. illius, עוֹצֶה עיניו constringens oculos suos, i. e. connivens oculis, (Pr. 16, 30.) השמנין אנון פירין או עֲצִין pinguesne fructus sint an constricti, i. e. macri, macilenti, in quibus omnis succus pinguis constrictus et obturatus est, Num. 13, 21. in TgH. Est Hebraeus, qui putat derivari ab עץ, quasi dicas *lignei*, i. e. duri, mali, omni humore, quo fructus emolliuntur, destituti.

עֲצֵי, עֲצְיָא *spina dorsi*, ut Hebraice עָצֶה: unde לקביל עֲצְיָא e regione spinae-dorsi, Lev. 3, 9. in TgH. hebr. לעמת העצה quod idem. Male vulgo punctatum עֻיצְיָא: est enim עִיצְיָא forma emphatica, pro הֶעָצֶה hebraeo, cum י, loco tertiae radicalis ה.

עֲצוֹה *mactra;* וּבְעֲצְוָתְכוֹן et in mactris vestris, Deuter. 28, 5. in Tg. Jon. et Jeruschalmi. Sic ibid. v. 17. שירוי עֲצְוָתְכוֹן primitiae mactrarum vestrarum, Num. 15, 20. i. e. עריסותיכם massarum farinacearum, quae in mactris subiguntur, per Metonymiam. Sic v. 21. in Jonathane. Scribitur et אֲצְוָה, ut est suo loco.

עצה *stramen sive foenum leguminum, ut fabarum, pisorum et similium,* Talm. המוציא עצה כמלא פי הגמל efferens (in Sabbatho) stramen quasi plenum os cameli, Sab. c. 7. in Misna.

עָצֵל *piger:* עַצְלָה, עַצְלוּת *pigritia, inertia, negligentia:* נֶעֱצַל *pigrari, pigrescere, pigrum esse vel fieri*, hebr. Rabbinis etiam in Hithpah. usitatissimum, הִתְעַצֵּל vel נִתְעַצֵּל *pigrum esse:* כשהאדם מתעצל quando homo pigrescit: אל תתעצל בזה ne sis in hac re piger.

עַצְלְתָנִית *pigra:* נשים עַצְלְתָנִיּוֹת feminae pigrae.

עַצְלָנִית *idem:* עַצְלָנִיּוֹת *pigrae.* Una ex quatuor proprietatibus mulieribus, juxta illud, „propera, tria farinae sata accipe," (Gen. 18, 6.). Reliquas vide in עות.

עָצַם *roborari, roborare se, robustum esse, multum, plurimum, numerosum esse: invalescere, validum esse* etc. hebr. Rabbini etiam in Hithpahel utuntur הִתְעַצֵּם, vel נִתְעַצֵּם: unde, נִתְעַצְּמוּ בדין roborant se in judicio vel lite, i. e. rationibus validis firmisque suam causam astruunt et confirmant.

עֶצֶם *os;* Talm. כל ברייה שאין לה עצם אינו מתקיים י״ב חדש omnis creatura quae nullum habet os, non superstes manet 12. menses, Chol. 58a. מי שיש לו עצם בגרונו cui os in gutture haeret, sumat de illa specie, ac imponat vertici et dicat, חד חד נחית בלע בלע נחית חד חד. Superstitio. Aruch in חרחר quarto legit חרחר. Item *substantia*, cui opponitur מקרה accidens: מאמר העצם praedicamentum substantiae. Inde additis pronominibus transit in naturam ipsorum Pronomium: ut עַצְמִי ego ipse, בְּעַצְמִי per meipsum, מֵעַצְמִי ex meipso, לְעַצְמִי mihi ipsi, עַצְמְךָ tu ipse, עַצְמוֹ ille ipse, עַצְמָם illi ipsi, עַצְמְכֶם vos ipsi, et sic deinceps cum literis servilibus, ut ante: שם העצם nomen substantiae, id est nomen proprium, Abraham, Isaac: בעצם proprie: ומתכסים בכסות עצמן et operiunt se vestimentis propriis, nempe quotidianis, non sanctis, quorum in festis usus est, Tam. c. 1. Verbum,

נִתְעַצֵּם *substantiari:* Majemon in More p. 1. cap. 1. צלם competit formae naturali, ר״ל על העניין אשר בו נתעצם הדבר והיה מה שהוא h. e. rei illi, per quam substantiatur res, et est id quod est.

עיצום *substantia:* בעיצומו של יום in substantia diei, die ipso.

עַצְמִי *substantialis, essentialis.* Fem. עַצְמִיָּה vel עַצְמִית; unde חלקה עצמיה pars essentialis, שמות עצמיים nomina essentialia, i. e. propria: דברים עצמיים res essentialis, בלתי עצמיים non essentiales.

עַצְמוּת *robur: substantia, essentia:* בעצמות per se, suapte natura.

עַצְמוּתִי *substantialis, essentialis.* Plur. תוארים עַצְמוּתִיִּים formae essentiales vel העצמיים.

עַצָּמוֹת *rationes, probationes, argumenta valida.*

II. עָצַם Hiphil הֶעֱצִים *claudere:* אין מעצמין את המת בשבת non claudunt mortuum in Sabbatho, i. e. oculos morientis, Sab. 151b. Juxta illud Jes. 33, 15. et Jes. 29, 10. Vide Pagn. Thesaur. in Rad. עצם, in Benoni Kal. לא יעצים עיניו non claudet oculos suos.

עֲצִימָה *clausio, occlusio:* עצימת עיניים occlusio oculorum. Hinc ap. Ros. אין לך דבר חוצץ בפני התאוה כעצימת העין non est ulla res quae ita discriminet concupiscentiam (hoc est quae tam certo eam impediat) ut occlusio oculorum.

עָצִיץ עָצִיץ *vas hortense inferne perforatum, in quo, terra repleto, si semen aliquod injiceretur, et cresceret*, tunc tenebantur oblationem Trumae de eo dare, non secus ac si in nuda terra crevisset: unde עציץ נקוב הרי זה כארץ vas perforatum, est instar terrae, Dem. c. 5. עציץ נקוב מקדש בכרם vas perforatum sanctificat in vinea, id est facit ut semen injectum, aut fructus ejus, sanctus sit, et teneatur de decimis, Kil. c. 7.

עֲצִיץ, עֲצִיצָא *matula, scaphium, vas immundum sive immundis destinatum:* מקלקלא בריעא עצוצא conspurcabat stercore matulam, Esth. 5, 1. Elias scribit; nescio quid sit. Aruch adducit illud. Est *matula, scaphium, lasanum.* Sic ap. Tos. שקלה עציצא דבית הכסא accepit scaphium loci secreti, et projecit illud super caput patris sui, Meg. 16a. Gl. כלי חרס vas testaceum. עציצא דהרסנא vas piscium frixorum Bb. 144a. B. Ar. haec legit per א ab initio אציצא[10]. In tractatu Ket. cap. 3. in Mischna: qui seducit virginem aliquam, dat ei tria: qui vim infert, quatuor etc.

---

[10]) **Haec nostrae per ע praeferenda est lectio. Est enim ar. أصيص *testa, seu hydriae similisve fictilis pars, in qua, terra impleta, feruntur odoratiores plantae.***

Vim inferens statim dare cogitur: sed seducens, quando exire facit eam, (h. e. eam dimittit et non vult ducere) האונס שותה בעציצו המפתה אם רצה להוציא מוציא vim inferens bibere cogitur ex scaphio suo (quod scil. sibi elegit, hoc est cogitur eam ducere cui vim intulit:) seducens, si vult eam dimittere, dimittit.

עֲצַר *premere, exprimere, calcare.* Praeter. וַעֲצַר יַת גִּזְתָּא et expressit vellus, hebr. וַיָּזַר, Jud. 6, 38. וַעֲצָרֵית יָתְהוֹן לְכָסָא דְפַרְעֹה et expressi illas in calicem Pharaonis, heb. וָאֶשְׂחַט, Gen. 40, 11. וּקְטַפוּ יַת כַּרְמֵיהוֹן וַעֲצָרוּ et vindemiarunt vineas eorum et calcarunt, hebr. וַיִּדְרְכוּ, Jud. 9, 27. מַעְצַרְתָּא עֲצָרוּ torcular expresserunt, Job. 24, 11. Fut. לָא יַעֲצְרוּן non calcabunt, Jes. 16, 10. וְתַעֲצַר עִנְבִין et calcabis uvas, Mich. 6, 15. יעצרון משח exprimen oleum, Job. 24, 11.

מַעְצָרָה, מַעְצַרְתָּא, מַעֲצָרֶת *torcular, lacus torcularis,* quasi *expressorium* uvarum dicas. Respondet hebraeis גת et יקב: ut כְּנָחְתֵי מַעְצְרָא sicut qui descendunt in torcular, Jer. 25, 30. וּכְמַלְאָתָא מִן מַעְצַרְתָּא et sicut plenitudo musti ex torculari, Num. 18, 27. כחמר מן מעצרתא sicut vinum ex torculari, Thr. 1, 15. כחמר במעצרתא sicut vinum in torculari, Jes. 63, 2. 3. וממעצרתא לא יתזנון et de turculari non alentur, Hos. 9, 2. דמתבעיט במעצרתא quae calcatur in torculari, Jes. 10, 33. Aff. מֵאִדְּרָךְ וּמִמַּעְצַרְתָּךְ ex horreo tuo et e torculari tuo, Deut. 15, 14. Pl. ותמר בְּמַעְצְרַיָּא לא יעצרון עצירין et vinum in torcularibus non exprimient vel calcabunt calcatores, hebr. ביקבים, Jes. 16, 10.

עָצַר *calcator,* hebr. דֹּרֵךְ, ut in praecedenti loco, etsi pro עָצְרִין ibi legatur in textu עֲצוּרִין, quod est nomen rei, ut sequitur, sed legi etiam posset עָצוּרִין. Hac forma legitur apud Talmudicos; Raf Pape exstruxerat tentorium, הוו הנך עצורי בשיבבותיה דכי הוו דייקי שומשמי הוה נײדא אפדניה et erant calcatores in vicinia ejus, qui cum contundebant sesamum (ad oleum eliciendum) contremiscebat tentorium ejus, Bb. 25b.

עֲצוּר *calcatio, actus calcandi,* cujus actor dicitur עָצַר: ut עצור אבטילית calcationem cessare feci, hebr. הידד השבתי celeusma (calcantium) cessare feci, Jes. 16, 10. Item *cortex, cutis uvarum:* מפורצנין ועד עצורין לא ייכול ab acinorum nucleis ad corticem uvarum non comedet, hebr. מחרצנים ועד זג quod idem, Num. 6, 4. Vide Lexicon Hebraeum in זג.

עֲצָרָא *expressum, succus aut faeces expressae:* עצרא דכפרא expressum picis, i. e. resina seu faeces ex pice expressae, Git. 69b. Sic legitur in Aruch: at in textu talmudico est איצרא per א. Sed est ex hac radice per ע. Sic עצרא דכרתין expressus succus porrorum, ibid.

עֲצֶרֶת *festum, feria, festi solennis* quasi *clausura,* ab עצר claudere, hebr. Sic Chaldaice בַּעֲצַרְתְּכוֹן in festo vestro, Num. 28, 26. hebr. בשבעותיכם in septimanis vestris, in fine sive clausula septem septimanarum, et tunc celebrabatur חג שבועות festum septimanarum, scilicet septem, quae faciunt dies 49. et quinquagesimus erat festum ipsum, unde a Graecis dictum fuit festum Pentecostes. Attamen hebraeum שבועה ista voce saepe non transfertur, et nomen hebraeum עצרת redditur in Targum per כנישה congregatio, caetus congregatus.

מַעֲצוֹר *prohibitio, impedimentum,* IS. 14, 6.

עֲצִירָה *constrictio, cohibitio:* עצירה גדולה cohibitio magna, scil. pluviarum, unde ariditas sequitur, et sic per *ariditas* etiam explicari potest, Kimchi Joel. 1, 17.

עיצור *constrictio, obstipatio alvi:* אבימלך לקה בעיצור Abimelech percussus est stipatione alvi, Br. s. 40. i. e. עצירת נקבים.

עַצְרָן *tenax, avarus, parcus,* cui opponitur וַתְרָן liberalis, prodigus.

עָקֵב, עִקְבָא, עֲקַב *calx, calcaneus: finis, merces.* Raschi, Ps. 19, 12. עקב לשון סוף ויש לו חבר בלשון משנה עקבות משיח i. e. עקב est significationis סוף finis. Et simile ei est in Misna: עקבות משיח: In Targum עקבא דענותנותא finis mansuetudinis, Prov. 22, 4. למעבר שפיותא בעקבא ad faciendum contritionem in calcaneo, Gen. 3, 15. in Jonathane. Sic et in TgH. ubi praeterea adjicitur, בסוף עקב יומיא in fine extremitatis dierum, in diebus regis Messiae, ubi prave in editione Veneta in octavo est עקל. Cum aff. ונכית יתהון בְּעִקְבֵיהוֹן et mordens eos in calcaneis suis, ibid. Constr. עִקְבֵי סוסותא calcanei equorum, Jes. 10, 32. Ap. Tos. כל המסתכל בעקב של אשה הוין לו בנים שאינן מהוגנין quicunque aspicit calcaneum mulieris, erunt ipsi liberi inhonesti, Ned. 20a. Item בעקבות משיחא חוצפא יסגא in calcaneis, i. e. fine dierum Messiae impudentia multiplicabitur; item: בן מנוול אב בת קמה באמה כלה בחמותה ואויבי איש אנשי ביתו tempore Messiae filius turpitudine afficiet patrem, filia insurget contra matrem, et nurus adversus socrum, et inimici hominis erunt domestici ejus. Talm. Sota cap. ult. in fine. Sic Christus Matthaei 10, 35. 36. Meminit prioris R. Sal. Ps. 89, 52. ubi hebr. עקבות exponit סופי.

עָקֵב, עֲקֵב *solea, calx, postrema vel inferior pars calcei:* סנדל שיש לו עקב sandalium cui est solea, Jeb. c. 12. initio. סנדל שנפסק עקבו sandalium cujus calx ablatus est, Kel. cap. 26. Superior pars calcei vocatur פנחה.

עֲקִיבָה *idem,* Deut. 25, 9. in Jon.

עָקַב *vestigia sequi, vestigiis insistere: insidiari, clam inquirere vel investigare:* היו עוקבין להרוג נפשות fuerunt insidiantes ad occidendos homines. עוקב אחר מנאף sequitur, imitatur, insequitur clam adulterum. In Targum וּמְעַקְּבָא בית מוגא et insidiantes vel insequentes domum potionis, Prov. 23, 30. pro hebraeo לחקור ad investigandum.

עִקֵּב *quadravit, aptavit in cubum:* חשבון מעוקב numerus cubicus: גוף מעוקב corpus quadratum, cubicum: צורות מעוקבות figurae quadratae: משולשים מעוקבים triangula aequilatera, qua lineae sunt aequales, ut in quadrangulis: המרובע מעוקב quadratum aequilaterum. Vide Tzemach David in initio.

עקביות idem quod עכביות. Vide עכב.

עָקוֹב *spongiae species absorbens aquam*, *vel quasi* עכוב *impediens, depellens aquas*, Sanh. 108b.

עֲקַד *ligare, colligare, vincire.* Praet. וַעֲקַד יַת יִצְחָק בְּרֵיהּ et ligavit Isaacum filium suum, Gen. 22, 9. Ithpah. Praet. חדכר עקידת יצחק דְּאִתְעֲקַד על גבי מדבחא recordare nobis ligationis Isaaci, qui ligatus est super altari, Mich. 7, 20. vide et Cant. 1, 13. Ex Talmudicis patet, esse proprie *ligare manus cum pedibus, non manus simul, et pedes simul, sed unam manum uni pedi, et sic conjunctim.* Sic in agnis qui ad holocaustum juge mactabantur (Num. 28.) anteriores pedes, qui sunt loco manuum, colligabantur cum posterioribus. Hinc traditio de agni jugis mactatione, לא היו כופתין את הטלה אלא מעקדין אותו non fuerunt vincientes agnum, sed colligabant eum, Tam. c. 4. כופתין vincientes, scil. duas manus simul et duos pedes simul, sed (ut habet Gemara) יד ורגל כעקידת יצחק manum cum pede, juxta ligationem Isaaci. De modo ligationis ibidem sequitur in Misna, וכך היה עקידתו ראשו לדרום ופניו למערב והשוחט עומד במזרח ופניו למערב sic autem erat ligatio ejus: caput ejus (agni) fuit versus meridiem et vultus ejus versus occidentem. Mactans autem stabat in oriente, et vultus ejus versus occidentem etc.

עֲקֵידָה *ligatio artuum*, ut in praecedentibus.

II. עֲקַד *procumbere in genua, inclinare se ad terram honoris causa.* Significatio priori conjuncta; nam qui procumbit in genua, videtur ac si pedibus *ligatus* esset, ait quidam Hebraeus. Praet. וַעֲקַד על ארעא et inclinavit se in terram, hebr. ויקד ארצה, Exod. 34, 8. ubi in editione in octavo prave legitur ועקר per ר: וַעֲקַדוּ et inclinarunt se, hebr. וישתחוו, Exod. 4, 31. in TgH. Citat etiam Baal Aruch ex TgH. Gen. 24, 48. וַעֲקָדֵת ואודית ושבחת et inclinavi me, et confessus sum, et laudavi; sed id hodie non extat in libris nostris.

עֲקַל *pervertere, obliquare, intorquere, obtortum reddere.* Hinc citat Elias Part. ex Tg. וּדְמַעֲקֵל ארחתיה et qui pervertit vias suas, pro hebr. מעקש, Prov. 10, 9. Sed Regia habent דמעקם, ex radice sequenti: Veneta corrupte וּדְמַעֲק מן ארחתה. Vide radicem sequentem.

עֲקָל *corbis colatorius olei olivarum*, vel *saccus ex funibus instar retis contextus, in quo premebantur olivae:* Item *funis torcularis contextus.* Item *lignum torquens*, Wendholz: מוחל היוצא מעקל בית הבד humor aqueus exiens e corbe torcularis, pollutus est, Sab. 144b. Dicitur sic ab intortis et implexis viminibus instar retis. Alibi כשעקל בית הבד כרוך עליה quando funis torcularis circumvolutus est circa eam, Bk. 15b. Vide et Sanh. 26a. Maser. cap. 1. Pl. עקלין של נצרין ושל בצבוץ funes viminei et cannabini, Nid. 65a. R. Sal. Gallice vocat *retortes.* Item *sentina navis, pars inferior, in quam colligitur aqua:* המים העולים בספינה ובעקל aquae quae ascendunt in navem et in sentinam, Machschirin c. 5. In Aruch scribitur hoc עוקל.

עִיקֵל *tortuosum, parvum*, ut qui *tortuosos* pedes habet. In Gem.: איזהו עיקל כל שהוא מקיף פרסותיו ואין ארכובותיו נושקות quisnam est עיקל? quicunque conjungit plantas, ungulas suas, et genua ejus se invicem non collidunt, Bech. f. 45a. Id in primogenito vitiosum habebatur.

עִקּוּל *tortuositas, tortuosus locus in flumine, vertex aquarum, contorta in se aqua:* דארבא בעיקולי הוה קימא quod navis in tortuosis consistebat, Ket. 97a. החם עיקולי ופשורי איכא illic sunt tortuositates (i. e. aquas tortuosae) et aquae nivis dissolutae, ע"ז f. 34b. Vide et Bb. 24a.

עֶקְלַיָּא *armillae:* ועקליא מאדרעהון et armillas de brachiis suis, Num. 31, 50. in Tg. Jeruschalmi. Est pro hebraeo עגיל, commutatis ג et ק literis ejusdem organi.

עקילס *Aquila, paraphrastes graecus.* Ejus crebra mentio apud Hebraeos. Vide Drus. in Epist. c. 41. An Onkelos et Aquilas unus et idem sit? vide Meor enajim c. 45. et apud Christophorum Helvicum in tractatu de chaldaicis Bibliorum paraphrasibus c. 2. Schikh. in Bechin. happeruschim Disp. 2.

עֲקַם *perversum, parvum, curvum, contortum, obliquum esse, incurvari.* Respondet hebr. עקש. Praet. שבילידהון עֲקִימוּ להון semitae ipsorum sunt pravae eis, Jes. 59, 8. עֲקִימֵת שְׁהִית עד לחדא incurvatus, inclinatus sum quam maxime, hebr. נעויתי, Ps. 38, 7. Pahel עַקֵּם *perversum, pravum, curvum, obliquum reddere.* Partic. וּדְמַעֲקֵם ארחתיה נתידע et qui pervertit vias suas, cognoscitur, hebr. מעקש Prov. 10, 9. Sic in Regiis. Veneta prave habent דְּמַעֲק מן ארחתיה quod corrigendum in וּדְמַעֲקֵם et cujus viae perversae sunt. Plur. ולדמליל כונתא מְעַקְּמִין et eum qui loquitur rectum pervertunt, i. e. perversum esse pronunciant, perversitatis arguunt, hebr. ויתעבו abominantur, Am. 5, 10. וית כל כונתא מְעַקְּמִין et omne rectum pervertitis, hebr. יעקשו, Mich. 3, 9. Part. Praet. pl. דארחתיהון מְעַקְּמָן quorum viae perversae sunt, Prov. 2, 15. מן הו דִּמְעַקְּמָן ארחתיה prae illo cujus viae perversae sunt, Pr. 28, 6. ubi rursus Veneta corrupte habent מן הו דְּמַעֲמִיק מן, quae corrigenda ut positum, et paulo ante. Recte habent eodem capite v. 18. דִּמְעַקְּמָן, quomodo et v. 16. fuerat scribendum.

עֲקִים *perversus, parvus, obliquus:* מן דַּעֲקִים לביה is cujus cor perversum est, Pr. 17, 20. Pl. constr. מרחק אלהא לַעֲקִימֵי לבא abominatur Deus perversos corde, hebr. עקשי לב, Prov. 11, 20. Femin. בארחא עֲקִימְתָּא in via perversa, Prov. 22, 5.

עוּקְמָן, עוּקְמָנָא *idem:* לבא עוּקְמָנָא יעדי מני cor pravum recedet a me, Ps. 101, 4. Id in Elia prave legitur עוּקְמְתָא, quod est femininum, discrepans a praecedenti substantivo masculino: דרא עוקמנא generatio perversa, Deut. 32, 5. in Jonathana. Pl. ומלכת אסטגנינוי עוּקְמָנַיָּא et consilium astrologorum ejus perversorum reduxit super eos, Job. 5, 13.

עָקוּם *obliquus:* קוים עקומים lineae obliquae. Quod autem Lexica habent עקומא *aculeus, cuspis, apex;* pro eo legendum עוקצא, ut ibi videre est.

עקומא *perversitas, pravitas, obliquitas, tortuositas:* אעבר מנך עקומא דפמא remove abs te perversitatem oris, hebr. עקשות, Prov. 4, 24. וליח בהון פחולא ועקומא et non est in eis tortuositas aut perversitas, Prov. 8, 8. אין בהן לא עיקומים ולא סיקוסים non sunt ipsis vel tortuositates vel nodi, Br. s. 40.

עַקְמוּת ,עֲקִימוּת *idem:* מהלך בַּעֲקִימוּת פמיה ambulat in perversitate oris sui, hebr. עקשות, Pr. 6, 12. מֵעַקְמוּת לישנהון propter pravitatem linguae ipsorum, Hos. 7, 16.

עוּקְמָנוּת ,עַקְמָנוּת *idem:* ודסטין בתר עַקְמָנוּתְהוֹן et qui declinant post obliquitates suas, hebr. והמטים עקלקלותם, Ps. 125, 5.

עַקְמוּמִית *idem:* שריאי היך מיא עקמומית לביך effunde ut aquas perversitatem cordis tui, Thr. 2, 19. Item *convexitas, gibbus,* apud Rabbinos.

עֲקִימוּת *idem:* עקימות שפתים perversitas labiorum, Prov. 4, 24. Ap. Tos. לפשוט עקמומית שבלב ad extendendum obliquitatem cordis, Ber. 59a.

עֲקִימָה *perversio, contorsio:* עקימת שפתיו perversio labiorum ejus, Sanh. 65a. Ketub. 45b. עקימת פה contorsio oris, Bm. 90b.

עקם. Quae ex hac Radice lexica habent, pertinent ad עקץ; exempla enim in Aruch adducta scribuntur in fine cum ץ.

עֲקַף *callide, dolose agere:* עֲקִיף ,עֲקָף *dolus, fraus, astutia:* גלגול דברים ועקפים revolutio rerum (id est machinatio) et doli concordant. Hebr. in Rad. עלל sig. 2. באו עליו בעקיפין veniunt ad eum per dolos, R. David Jes. 5, 8. Exemplum in Aruch adductum loco citato non invenitur.

עֲקַץ *pungere.* In Tg. Jon. ועקרבין עָקְצִין et scorpiones pungentes, Deut. 8, 15. Ap. Tos. עוקצים כדבורים pungunt instar apum: מאן דעקיץ ליעקציה עקרבא is qui pungit, punget eum scorpius, Bech. f. 31b. Qui pungit et offendit Rabbinos, eum punget scrorpio, summum scil. anathema. Id scribitur in Aruch per ס in fine.

II. עקץ *abscindere, amputare:* עוקץ את האשכול הוסבך בעלים abscindens botrum implexum foliis, Pea c. 7. כגון שעקץ תאנה בשבת sicut qui abscindit, avellit ficum in Sabbatho, Sanh. 41a.

III. עקץ *acuminari:* כשיתחילו הדדין לגדל ולעקוץ quando incipiunt mammae crescere et acuminari. Hinc et *papilla mammae* dicitur עוקץ.

עֲקִיצָה *punctura.* In Pirke avoth c. 2. de Sapientibus Hebraeorum: ועקיצתם עקיצת עקרב et punctura ipsorum est punctura scorpionis, i. e. anathema et maledictio ipsorum est insanabilis.

עוֹקֶץ ,עֻקְצָא *cuspis, acumen, aculeus, apex cujus rei: papilla mammae: petiolus, quibus pendent fructus,* der Stiel am Obs: Item *anguli acuminati:* חוץ מקליפתן וגרעיניהן ועוקציהן excepto cortice, granis et petiolis ipsorum, quae sc. comedi non solent, Sab. 76b, in fine capitis: עוקצי תאנים petioli ficuum: עוקץ מחט cuspis acus, Sab. f. 52b. עוקץ הדד capitulum mammae, papilla, Nid. 47a. עוקצים נסים papillae magnae: כדי שיהי נותן ידו על העוקץ והוא שוקע ושוהא לחזור ut possit imponere manum suam papillae, et ipsa subsidat, et moretur redire, Nid. 47a. Hoc inter signa pubertatis virginis ibi recensetur: בא לו לעוקץ חתכו veniens ad cuspidem (spinae dorsi), abscindit eam, Tam. c. 4. Ibi de spina dorsi in agni sacrificii jugis mactatione agitur, unde non spinam dorsi per se (ut Lexica habent) sed ejus extremitatem circa caudam significat: חוטין שבעוקץ fibrae vel nervi qui in spina dorsi, Chol. 93a. Tales nervi dicuntur esse quinque, et עוקץ os quod vulgo vocant Hanche: אי לאו עוקצא דעקרבא דמנח בנהר דינור הנ״קא כל מאי דהוה טריקא ליה עקרבא לא הוו חיי nisi esset cauda scorpionis, quae collocata est in fluvio Dinor, nemo eorum qui a scorpione icti sunt, vivus superesse posset, Ber. 52b. Gl. explicat זנב העקרב. Pro hoc in Ar. legitur עקוצא. Pro *angulo* legitur in Beza 24a. Sab. 106b. כל היכא דאיכא עוקצי עוקצי ubicunque sunt anguli, gl. זויות.

עקק עֲקִיק *genus lapidis pretiosi, cui inscriptus Schimeon sub nomine suae tribus,* Cant. 5, 14.

עֲקַר *evellere, exstirpare, eradicare, enervare, nervos succidere vel contundere: evertere, dissipare, distruere.* Praet. וַעֲקַר רישי עממיא et evulsit capita populorum, Thr. 3, 5. עֲקַרוּ exstirparunt, IIR. 3, 25. Part. וגברא עולא עָקַר לה et vir iniquus eradicat eam, i. e. dissipat, hebr. יהרסנה, Deut. 29, 4. Fem. ושטיתא בידהא עָקְרָא לה et stulta manibus suis destruit eam, hebr. תהרסנו Prov. 14, 1. Inf. לְמֶעֱקַר לנתוש ולתרעא ad evellendum et destruendum, Jer. 1, 10. Idem Jer. 18, 7. Pahel Praet. ויח סוסותהון עַקַּר et equos eorum enervavit, heb. עִקַּר, Jos. 11, 9. Fut. וַאֲעַקַּר שתילי עממיא et eradicabo plantas gentium, hebr. ונתשתי, Mich. 5, 14. יח סוסותהון תְּעַקַּר equos eorum enervabis, Jos. 11, 6. וִיעַקַּר יח ישראל et evellet Israëlem de terra bona, quam dedi etc. 1 Reg. 14, 15. Ithpah. Praet. וסיגא דכיפוי אִתְעֲקַר et maceria lapidum ejus radicitus evulsa erat, hebr. נהרסה destructa erat, Prov. 24, 31. וְאִתְעֲקַרַת בתקוף et evulsa est fortiter, hebr. ותתש, Ez. 19, 12. ופרשין אִתְעֲקַרוּ et equites enervati, subversi sunt, Ps. 76, 7. אִתְעֲקַרוּ מן קדמה evulsa sunt a facie ejus, sc. cornua, Dan. 7, 8. quod scribitur per ו in fine, ex forma masculina, sed juxta Masorethas legitur אִתְעֲקַרָא per א, ex tertia plurali feminina, et est ex Ithpehal sine Dagesch. Futur. ובפמהון דרשיעי תִּתְעֲקַר et ore improborum subvertetur, hebr. תהרס, Prov. 11, 11. וְתִתְעַקְרוּן מעילוי ארעא ex evellemini, exstirpabimini ex terra, hebr. ונסחתם, Deut. 28, 63. in Jon.

Talmudici saepe usurpant pro *transferre,* q. d. *rem aliquam ex loco suo evellere, et in alium transferre.* Vide infra in עקירה. Sic usurpatur in proverbiali illa locutione, עוקר הרים transfert montes; de eo qui in certa quapiam re magna et incredibilia praestat. Unde obsignem eruditionem quidam doctores ap. Tos. hoc elogio decorantur: ut רב סיני Raf Sinai, et ורבה עוקר הרים Rabba transferens montes, Ber. 64a. Horaj. in fine. Sic in Erub. 29a. de Ben Assai dicitur in glossa marginali, לא היה בימיו

עוקר הרים כמותו non fuit in diebus ejus transferens montes sicut ipse, hoc est ejus tempore nullus erat, qui tanta ac ipse praestaret. Sic ad alia quoque applicari potest. Usurpatur haec locutio simili sensu ab Apostolo 1 ad Cor. 13, 2. Καὶ ἐὰν ἔχω πᾶσαν τὴν πίστιν, ὥστε ὄρη μεθιστάνειν etc.

עֲקַר *radix, stirps:* ועקר מלתא נשכח בה et radicem rei inveniemus contra eum, i. e. causam principalem, hebr שרש דבר, Jobi 19, 28. עֲקַר שרשוהי stirpem radicum ejus, Dan. 4, 15. Cum affix. עִקָּרִי פתיח למבועי מיא radix mea aperta est ad fontes aquarum, hebr. שרשי, Jobi 29, 19. ועִקָּרְהוֹן דצדיקי לא נזוע et radix justorum non commovebitur, Pr. 3. ועִקָּרְהוֹן דצדיקי נתקים radix autem justorum firmiter perstabit, ibid. v. 12. Pl. ועִקָּרַיָא מיסודי ארעא et radices-fundamentorum terrae, Mich. 6, 2. Ap. Ros. porro late sumptum, est *fundamentum, principale, principium, praecipuum alicujus rei:* עיקר הבית fundamentum domus: כלל ועקר universale et principale, omnis rei summa, commune et praecipuum rei fundamentum. ע"ז היא עיקר כל העונות idololatria est radix omnium iniquitatum, h. e. fundamentum, origo, R. D. Kimchi Jes. 27, 9. Sic ait Apostolus 1. ad Tim. 6, 10.: Radix omnium malorum est avaritia. Item: Deus, omnium rerum praestantissimum fundamentum et radix: כופר בעקר abnegat fundamentum, i. e. Deum, fidem et religionem in Deum, quae locutio et in Tg. legitur, דכפרין בעקרא qui abnegant Deum, sive religionem, fidem et salutis fundamentum, Ps. 12, 5. in Venetis. Sic de atheo qui fidem ac Deum abnegat, loqui solent. Hinc in Midr. Tehil. Ps. 52. ראה כמה קשה לשון הרע שאין אדם מוציאו מתוך פיו עד שהוא כופר בעיקר שנאמר אשר אמרו ללשוננו נגביר שפתינו אתנו מי אדון לנו וגו׳ h. e., ecce quam grave peccatum sit lingua mala, hoc est calumnia; quia non profert eam homo ex ore suo, donec Deum abnegavit, sicut dicitur; qui dicunt, lingua nostra praevalebimus, labia nostra nobiscum, quis Dominus noster, (Ps. 12, 5.) etc. Apud Theologos עקרים sunt *articuli, capita principalia fidei de Deo et rebus divinis,* unde R. Joseph Albo Hispanus scripsit librum apud Judaeos celebratissimum de tredecim articulis fidei, et appellatur ספר עקרים. Vide illos quoque apud Majem. in Sanh. in Comm. cap. 10. Apud Grammaticos עקר est *radix,* id est *primitiva vox, thema,* idem quod שרש, quod communius eo usu utuntur. Ap. Tos. מֵעִקָּרָא, quod scribunt מעיקרא *a principio, antea, a prima radice,* cui opponitur ולבסוף *ad finem, postremo, tandem, postea.* מעיקרה משמע ex seipso intelligitur, per se patet, nec indiget explicatione. כל עיקר *omnino, prorsus:* לא יקרינה כל עיקר non legat vel recitet eam (precationem) ullo modo, omnino, prorsus: לא ירד בו כל עקר non descendit in eo (die) quicquam prorsus, Br. s. 11.

עִקָּרִי *fundamentale, praecipuum, principale.*

עֲקִירָה *evulsio, exstirpatio, translatio:* עקירה והנחה evulsio et collocatio. Occurrit in tractatu de Sabbatho. Sic verba עקר והניח evellit et collocat. Evellere, hoc est rem quampiam ex aliquo loco tollere et in alium transferre, collocare, vel jumento imponere. Hoc die Sabbathi prohibitum. Vide Talm. Sab. 153b. Maim. in Tract. de Sabbatho c. 12. et 13. item c. 20. עקירת חפץ ממקומו evulsio, hoc est translatio rei pretiosae de loco suo, Sab. 2b,

עִקּוּר *idem.* Deinde in ritibus mactationis, est *unus ex quinque articulis, quibus mactatio redditur illegitima.* Vide Maim. in הלכות שחיטה c. 3. et libellum שחיטות. Est autem cum fistula gutturis vel gula ante finitam et perfectam mactationem evelluntur et exiliunt.

עֲקִיר, עֲקִירָא *eunuchus, spado, cui testes evulsi vel exsecti sunt.*

עֲקַר, עֲקָרָה, עֲקָרָא *sterilis,* quasi *enervatus membris aut facultate generandi, aut cui vis ista evulsa est:* לא יהוי בך עקר ועֲקָרָא non erit in te sterilis vir aut mulier, Deut. 7, 14. ואתתיה עֲקָרָה et uxor ejus sterilis fuerit, Jud. 13, 2. לא תהא מתכלא ועקרא בארעך non erit perdens (abortiens) aut sterilis in terra tua, Exo. 23, 26. והות שרה עקרה et fuit Sara sterilis, Gen. 11, 30. דמתילא לעקרא quae comparatur sterili, Ps. 113, 9. Ap. Tos. כוס עקרים poculum sterilium, contra sterilitatem. Vide Sab. 109b. et 110a. Gemara.

עַקְרַב *scorpio.* Pl. וחיון קלן ועַקְרַבִּין et serpentes ignitos et scorpiones, Deut. 8, 15. in Onkelo, ubi Jon. addit עקצין pungentes, quod scorpionum proprium: למסקנא דְעַקְרַבִּין ad ascensum scorpionum, Num. 34, 4. Locus erat *Akrabbim,* terminus terrae Canaan a meridie orientem versus. עקרבא שב חומרי vide in חמר. Apud Rabbinos etiam est *Scorpio, signum coeleste:* item *lupatum, ferrum fraeni, quod equi ori immittitur:* עקרב של פרומביא lupatum fraeni, Kel. c. 11. Item *ferrum curvum instar scorpionis, infixum praelo torcularis:* unde עקרב בית הבד scorpio torcularis, Kel. c. 12.

עַקְרַבָּנִים *oleris genus amari, cujus folia similia sunt scorpionibus,* Erub. c. 2. Quidam libri habent ערקבלין.

עָר *gryphus, avis immundae et vetitae species,* Lev. 11, 13. Respondet hebr. פרס, quod sic multi interpretantur, quidam etiam *ossifragam, aquilae speciem.* Judaei germani exponunt, ein Blaufuß, *falco caeruleus.*

עֲרָא *laurus:* לכרצא אנפקא דחמרא באטרפא דערא lumbrico (ad lumbricos expellendos convenit) quartale vini cum foliis lauri, Git. in materia medicinae, fol. 69b.

עֲרָאי vide infra in ערע.

עָרַב hebr. *miscere, commiscere, confundere, conturbare: spondere, fidejubere: negotiari: oppignerare: amaenum, dulce, suave, gratum, jucundum esse: advesperascere, obtenebrari.* In his omnibus quaedam est ex diversis *commixtio,* quae primaria verbi est significatio, ut videre est in Lexicis Hebraicis. Hinc apud Chaldaeos et Rabbinos quaedam similiter usurpantur. Praeter. מטול דְעָרִיב לחלוני eo

quod fidejussit pro extraneo, Prov. 20, 16. דעריב לנוכראה qui spondet pro extraneo, Pr. 27, 13. Cum aff. ולא עֲרְבִנּוּן עם ענא דלבן et non miscuit eas cum ovibus Labanis, Gen. 30, 40. בּרי אן ערבת לחברך fili mi, si spopondisti pro socio tuo, Prov. 6, 1. Part. וְעָרֵב ערבותא et spondet sponsionem, Prov. 27, 18. Pahel Part. ארי עבדך מְעָרֵב בעליםא nam servus tuus spopondit, sponsor factus est pro puero isto, Gen. 44, 32. Cum aff. אנא מְעָרְבְנָא ביה ego spondeo pro ipso, Gen. 43, 9. Ex alia significatione, מְעָרַב בחסף וחמריך טינא commixtum cum testa luti, Dan. 2, 43. מערב במיא et vinum tuum mistum fuit aqua, hebr. מהול, Jes. 1, 22. מערב דכי mixtum mundissimum, heb. ממלח טהור, quod R. Sal. simpliciter explicat commixtum, Exod. 30, 35. Ap. Ros. ערב לו קילוםן grata fuit, placuit ei laus ipsorum: ראה אותה ולא ערבה לו vidit eam (domum) et non placuit ei.

עַרְבֵּב *commiscere, confundere, conturbare, perturbare*, apud Rabbinos communes et Talmudicos. Geminatio tertiae radicalis significationem auget: ut וּנְעַרְבֵּב יתהון et confundamus eos, Exod. 14, 14. in TgH. וַאֲעַרְבֵּבָה יתך et confundam, perturbem te, Gen. 22, 10. in TgH. וּמְעַרְבֵּב מלין זכאין et confundit, perturbat verba justorum, Deut. 16, 19. in Jon. In TgH. est ומקלקל et corrumpit, heb. מסלף pervertit: ולא עַרְבֵּבִנּוּן et non commiscuit eas cum ovibus Labanis, Gen. 30, 40. יום יבבא יהי לכון לְמְעַרְבָּבָא סטנא dies clangoris erit vobis, ad aonfundendum, perturbandum Satanam, Num. 29, 1. in Targ. Jon. Sic ברם סטנא מִתְעַרְבֵּב לקל יבבותכון Satanas confunditur ad sonum clangoris vestri, Num. 10, 10. in Tg. Jon. Confer Talm. Rh. c. 1. דלא ליערבבו ut non commisceantur. In Ithpah. utraque forma etiam usitata est. Praeteritum ואתערבבו בעממיא et commixti sunt populis, Ps. 106, 35. Partic. ובחדותיה לא מִתְעָרֵב נוכראה et in gaudio ejus non immiscetur extraneus, Prov. 14, 10. היך כדי פרולא לא מתעיב עם חספא sicut ferrum non commiscetur cum luto, ibid. ותהי אוריתי מתערבא בגופיהון et erit lex mea commixta in medio ipsorum, Cant. 3, 5. Infin. בדיל דלא לְאִתְעָרָבָא בעממיא ne misceamini cum populis istis, Jes. 23, 7. Imper. אִתְעָרַב עם רבוני sponde nunc cum domino meo rege Assyriae, IIR. 18, 23. Sic Jes. 36, 8.

עָרֵב, עָרֵב, עָרוֹב *sponsor, fidejussor:* מטול דהוא ערב חלוני propterea quia fidejussor est extranei, Pr. 11, 15. שוי כען ערוב יתי עמך pone nunc fidejussorem vel sponsorem me tecum, Jobi 17, 3. Ap. Tos. ערבא וערבא דערבא sponsor, et sponsor sponsoris, Sota 37b. ערבך ערבא צריך sponsor tuus sponsore indiget; proverbiale de infirmo argumento, quod ampliore probatione opus habet. Utitur eo Majemon in More par. 1. cap. 74. hoc modo: Verum mirabilis est ista via (argumentatio), quae ignotum probat per magis ignotum, ובזה אמר באמת המשל המפורסם אצל הערביים et de ea dici poterit proverbium illud vulgatum apud Arabes, „fidejussor tuus fidejussore eget:" המלוה את חבירו על ידי ערב mutuum dans amico suo per fidejussorem, Bava basra c. 10. in Misna לא יפרע מן הערב non accipit solutionem a fidejussore, ibidem.

עַרְבוּת, עַרְבוּתָא *sponsio, fidejussio:* וערב ערבותא על חבריה et spondet sponsionem pro amico suo, Pr. 17, 18. בערבותא על חברך per sponsionem pro amico tuo, Prov. 22, 26. Apud Ros. ובזה האופן תמלט מזה הערבות et hoc modo liberaberis ab ista fidejussione, R. Levi Prov. 6, 1.

עַרְבְנוּתָא *idem*, Gen. 39, 1. in Jon. Confer Br. s. 86. ad illustrationem Jonathanis. Quando servos olim vendebant, cogebantur emptori dare sponsionem, quod illos non furati sint, scribit Scholiastes Hebraeus. Sub ejusmodi sponsione emit quoque Potiphar Josephum ab Ismaëlitis: Unde dicitur מיד a manu, id est pollicitatione, fidejussione etc.

עָרֵב, עָרִיב *dulcis, suavis:* ערב לגברא בלחמא רגלא suavis est homini panis mendax, vel suave est homini in pane furtivo, Prov. 20, 17. ארום קליך עריב בצלותא nam vox tua suavis est in precibus in domo sanctuarii, Cant. 2, 14.

עֲרִיבוּת *dulcedo.*

עֲרוּבִין vide infra in ערך, in עריך.

עָרוֹב, עֲרוֹבָא *colluvies, mixtura animalium mixtorum:* הא אנא משלח בך ית עֲרוֹבָא ecce ego immissurus sum in te colluviem animalium, Exo. 8, 21. דלא למהוי תמן ערובא ut non sit ibi colluvies animalium, Exod. 8, 22. ואתא ערובא et venit colluvies, v. 24.

עֵירוּב *mixtura, mictio, commixtio:* עירוב תבשילין mixtio ciborum, ערוב חצרות mixtio conclavium. De his certa jura sunt et statuta ap. Tos.: עירוב תבשילין mixtio ciborum dicitur, quando cibus diei festi et sabbathi commiscentur. Veluti, quando festum incidit in vesperam Sabbathi, tunc in isto die festo non licet coquere cibum ad usum Sabbathi. Idcirco vespera diei festi praeparat et destinat cibos distinctos ad festum et ad Sabbathum, dicens, hic cibus est Sabbathinus. At sic statim coqueret, posset corrumpi ad Sabbathum. Istum ergo licet coquere in festo, et perinde habetur, ac si coctus fuisset in vespera festi. Id vocatur עירוב תבשילין, Maim. par. 1. c. 6. in principio. Pl. עֵירוּבִין *mixta, mixturae ex diversis, heterogenea:* בעירך לא תרכיב עירובין jumentum tuum non facies coire cum mixtis, id est diversi generis animantibus. חקלך לא תזרע עירובין agrum tuum non seminabis heterogeneis seminibus ולבוש עירובין et vestimentum ex mixtis, id est lana et lino, heb. כלאים, Lev. 19, 19. לא תזרע כרמך עירובין non seminabis vineam tuam mixtis, diversis seminibus, Deut. 22, 9. עד עֵירוּבֵי רמשא ad mixturas vesperae, Ps. 104, 23 In opere talmudico peculiaris liber est, qui inscribitur מסכת עירובין tractatus mixtorum. In eo agitur de terminis, limitibus, conclavibus, domibus diversis, et longius a se distantibus commiscendis et conjungendis, ac si inter se unum essent corpus, ut in die Sabbatho liceat deferre cibum ex uno in aliud. Id fit variis modis, ut in eo libro describitur. Inde עירובי תחומין mixtio terminorum sive limitum. Vide Majm. par. 1. f. 198,

עֲרָבָא, עֻרְבָא *corvus:* ושלח ית ערבא et emisit corvum, Gen. 8, 7. Veneta hic et alias plerumque עוּרְבָא, hebr. עֹרֵב, quod Cholem Chaldaeis in O vel U breve resolvitur, cujus index solet esse litera Vau: אוכמין כאגפי עורבא nigri ut alae corvi, Cant. 5, 12. נַחְצְנֵיהּ עֻרְבָא דנחלא effodient eum corvi torrentis, Prov. 30, 17. ית כל עורבא לזניה omnem corvum juxta speciem suam, Lev. 11, 15. inter aves vetitas est. מן יתקן לעורבא מזוניה quis praeparat corvis escam suam? Jobi 39, 3. וְעוּרְבִין ישרון בה et corvi habitabunt in ea, Jes. 34, 11. וית עוֹרְבַיָּא פקדית et corvis praecepi ut alant te, IR. 17, 4. Ap. Tos., in Chol. 63a. ad Lev. 13. את כל ערב למינו omnem corvum secundum speciem suam; mentio fit trium specierum corvorum; עורב אוכמא corvus niger, עורב העמקי corvus vallensis, qui dicitur esse חיוורא albus: et עורב הבא בראשי יונים corvus veniens cum capitibus columbarum. h. e. דדמי רישיה לדיונה cujus caput simile est capiti columbae. עורב פרח corve avola, i. e. nigerrime instar corvi apagesis, Talm.

עֲרָב, עֲרָבָא, עֵרֶב *trama, subtegmen:* או ית ערבא aut subtegmen cum lana vel lino, Lev. 13, 52. או בשתיא או בערבא aut in stamine aut in subtegmini, ibid. v. 48. et 53. או שקרוע שתי וערב aut si ruptum sit et laceratum ad formam crucis, prout scil. stamen et subtegmen se intersecans. Rab. Hinc et *crucem, in qua pependit Christus,* vocant occulta appellatione שתי וערב.

עוֹרֵב *nom. propr. regis,* Ps. 83, 12. Jud. 7, 25.

עֲרָב *Arabia:* וית כל מלכי ערב et omnes reges Arabiae, Jer. 25, 24.

עֲרָבִי, עַרְבִי *Arabs:* ולא יפרוס תמן עֲרָבִי משכניה neque tendet ibi Arabs tentorium suum, Jes. 13, 20. Veneta habent עֲרָבִי, quae forma est hebraea, et a Chaldaeis solet mutari in י‍ַ, ut יְהוּדִי Judaeus, Chald. יְהוּדַי, in qua forma propter Pathach solet interjici א; ut יְהוּדָאֵי. Pl לאשקאה ית עֲרָבָאֵי ad propinandum Arabibus, Jes. 21, 13. ויסוף כל יקרהון דַעֲרָבָאֵי et consumetur omnis gloria Arabum, ibid. v. 16. כערבאי דשרן בשכונין במדברא sicut Arabes qui habitant in tabernaculis in deserto, Jer. 3, 2. Apud Ros. נשים ערביות mulieres Arabicae, Ohol. in fine.

עֲרָבָה, עַרְבָה *salix:* Pl. וְעַרְבִין דנחל et salices torrentis, Lev. 23, 40. Maim. par. 1. f. 262a. ערבי נחל in Lege, non sunt salices crescentes ad torrentem, sed est species certa, quae appellatur salices נחל: folia ejus sunt protracta instar torrentis, os ejus est laevum, et calamus ruber, et hoc vocatur ערבה." Vide ibi plura de diversis speciebus salicum, et earum usu in festo tabernaculorum. ערבה יסוד נביאים salices (i. e. earum usus in festo tabern.) est fundamentum Prophetarum. Vide Talm. Suc. cap. 4. על ערבין super salices suspendimus citharas nostras, Ps. 137, 2. יחזרוניה ערבין דנחלין circumdant eum salices torrentium, Jobi 40, 17. חג ערבה festum salicis, dies octavus festi tabernaculorum, in quo salicum, aliarumque arborum ramos, et fasciculos frondium gestantes, circumeunt Judaei.

עֲרָבוֹת *coeli,* quasi *amoenissimi dicti,* aut quod sint lati et expansi instar loci *campestris:* ליתיב על כורסי יקרא בערבות sedentem in solio glorioso in coelis, Ps. 68, 5. et sic hebraice. Aben Esra scribit ad vocem Hebraeam בערבות, esse שם לשמים nomen coeli. Citat idem Rabbi Mosen, qui scribit, נקרא כן שמים בעבור שהוא רחב vocatur sic coelum, eo quod est latum, nempe ut planicies vel locus campestris latissimus, qui vocatur ערבה. Quidam *sphaeram*[11] nonam interpretantur. Vide Maim. in More par. 1. cap. 70.

עֲרִיבָה[12] *mactra, pelvis, alveus, labrum: mortarium murariorum: cimba, scapha:* אדריך לעריבה Lethech (mensura) ad cimbam, gl. ספינה קטנה navicula parva Bm. 80b. עריבות הגומא cimbae junceae, Jes. 18, 2. in Kimchi, quem vide: עריבת הירדן scapha Jordanis, Medr. Koh. c. 1, 15. in fine, gl. ספינה עשויה כעריבה navicula facta instar mactrae. עריבת העבדנין mactra coriariorum, Kel. c. 15. עריבת הפיסיונות alveus, pelvis lapillorum, i. e. vas quo deferunt calcem, caementum, aut lapillos: vel est mortariorum murariorum, Pflasterpfanne, Kel. c. 20. עריבת הרגלים pelvis pedum, pollubrum, pelluvium, unde pedes abluuntur, Jadajim c. 4. עריבה מלאה חמים labrum plenum aquis calidis, Züber.

עַרְבִית *tempus vespertinum, ab occasu solis;* quod ultimis diei precibus destinatum est, unde et pro ipsis *vespertinis precibus* usurpatur in libris ritualibus et precum. ערבית precatio vespertina, שחרית precatio matutina.

עֲרוּבְתָא *vespera Sabbathi, dies Veneris sive sextus septimanae,* sic dictus, quia est ערב שבת *vespera Sabbathi.* In Br. s. 11. חד בשבתא. תרי. תלתא. ארבעתא. חמשתא. ערובתא. שבתא לית לה בן זוג prima (dies) septimanae, secunda, tertia, quarta, quinta, vespera (Sabbathi), Sabbathum, cui non est compar. Nempe, sex dies septimanae constituunt tria paria conjugalia, sed Sabbathum est solitarium, et viduatum, unde Deus ipsi addixit Israelitas quasi conjugem, ut eum precibus, cantionibus, sacris lectionibus et concionibus, honorent, ipsique toti adhaereant, ut uxor marito, sive maritus uxori. Mirum, quare Guido ex hoc loco scribat, significare *pistrinum.*

עֲרִיבְתָא *senium.*[13] Sic pouit Schidlerus ex lingua Syriaca. Forte quod sit vitae *vespera:* Huc perti-

---

[11]) Ita est: et quidem volumen aëris denotat, quod intra circulum coeli sphaerati forma invenitur, unde fit, ut semper cum ב *in, intra* construatur, opp. חוּג שָׂדֶה, quod etiam sphaeralem locum sed extra circulum jacentem innuit, ut ex praepositione על *super,* cum quo hoc nomen construi solet, videre est. Item *desertum* omnemque planitiem עֲרָבָה nominant, quia ex intervallo consideranti vacua sphaeralia videntur.

[12]) Omnem rem denotat, cui forma est vacua *sphaeralis.* Vide notam praecedentem.

[13]) Quasi senium *curvatum* diceres, ubi propter senectutem hominis corpus curvatur et hemi-*sphaerae* in-

het; כדקם מנשה היה עריבחא ישעיה cum surrexisset Manasses, senex fuit Jesajas. glossa, היה זקן Jalkut Regum f. 38d. ex TH. Sanh. Sed ibi f. 28c. nunc aliter legitur, הוה פרי חורי ישעיה fuit valde canus Jesaias etc. Vide ibi historiam de occiso a Manasse Jesaia, quae etiam extat in Talmud Babylon. Jeb. fol. 49b.

עִרְבּוּב *mixtio, miscella turba:* ערבוב חיות ברא mixta turba animalium sylvestrium, Exod. 8, 12. ויעדי ערבוב et removit mixtum turbam, ibid. v. 25. Pl. לאיתויי עִרְבּוּבִין ad adducendum mixtiones, scil. insectorum, Ps. 105, 31. Constr. עִרְבּוּבֵי חיות ברא commixtiones bestiarum sylvestrium, Ps. 78, 45. לחוד עִרְבּוּבִין tantummodo mixtae turbae, hebr. ערב Exod. 12, 38. in TgH.

עִרְבּוּבְיָא *mixtura, mixtio, confusio:* כרם דל שהוא נטוע ערבוביא vinea tenuis plantata (per) mixtionem, id est rara, ex paucis vitibus et mixtim sive inordinate, non secundum lineas sive ordines plantata, Kil. cap. 5. בני ערבוביא filii vel liberi mixtionis, ex mixtis et diversis parentibus nati, ex scortatione, ad quam plures admittuntur, progeniti. Ned. c. 2. in fine Gemarae: וקריבחון לוחי בערבוביא כולכון et accessistis ad me cum mixtione omnes, i. e. mixtim, confuse, inordinate, Deut. 1, 22. in Jon. Vide ibi R. Salomonem. Sic נכנסו בערבוביא ingressi sunt confuse.

עִרְבּוּבִיתָא *sordities mixta:* ערבוביתא דרישא מיתיא לידי עוירא עירבוביתא דמאני מיתיא לידי שעמומיתא עירבוביתא דגופא מיתיא לידי שיחני וכיבי sordities capitis adducit ad caecitatem, sordities vestium adducit ad vesaniam, sordities corporis adducit ad ulcera et alios dolores, Ned. 81a.

עִרְבְּרְבִין *promiscuae turbae, colluvies:* וערברבין דביניהון et promiscuae turbae quae inter ipsos, heb. והאספסף, Num. 11, 4. Et aliter וְעִירְבְרִיבִין, Cant. 1, 12. Elias putat, posse legi עִרְבּוּבִין, ut posterius ר irrepserit pro ו. Aut literae sunt geminatae ad formam vocis hebraicae.

מַעֲרָב, מַעַרְבָא *occidens, occasus:* בְּמַעֲרַב יומא in occasu diei, Pr. 7, 9. ממדנחא ועד מערבא ab oriente usque ad occidentem, Ps. 75, 7. וחחום מערבא et terminus occidentis sive occidentalis, Jos. 15, 12. לְמַעַרְבָא ולמדנחא ad occidentem et orientem, Gen. 28, 14. היכמא דרחיק מדנח מִמַּעַרְבָא quantum distat oriens ab occidente, Ps. 103, 12. Terra Israel Babyloniae fuit occidentalis, unde in Talmud Babylonico, במערבא אמרין in Occidente dicunt, i. e. in terra Israel.

מַעַרְבַי *occidentalis, occiduus:* Emphat. על ימא מַעַרְבָאָה ad mare occidentale, Jes. 15, 7. ולסיפי משכנא מערבאה et ad latera tabernaculi occidentalis, Exod. 26, 22. Jon.

תַּעֲרוּבוֹת *mixta, mixtiones, mixturae.*

עַרְבֵּל *perplexum, perturbatum esse, coarctatum et anxium esse animo:* Respondet hebraeo נבוך, quod id proprie significat. Part. מְעַרְבְּלִין אנון בארעא perplexi sunt in terra, hebr. נבכים, Exod. 14, 3. Ithpeh. Partic. מִתְעַרְבְּלָן בקרן דתורין perplexa, coarctata sunt jumenta boum, hebr. נבכו, Joel. 1, 18. Femin. וקרתא דשושן הות מִתְעַרְבְּלָא et civitas Susan erat perplexa, hebr. נבוכה, Esth. 1, 15.

עַרְבּוּל *perplexitas.* Cum affix. כען יהי עַרְבּוּלְהוֹן nunc erit perplexitas eorum, hebr. מבוכתם, Mich. 7, 4.

מַעַרְבֵּל *fluentum perplexum, perplexitas:* אפשר דעלתא מערבלי סגור ימא estne possibile, ut ingressus sis perplexitates clausurae maris heb. נבכי, quod vertunt, *fluenta*, vel *profunditates*, ubi mare primum emanat et guttatim provenit, ut lachryma ex oculo, a בכה, Job. 38, 16.

עַרְבְּלָאִין *confusi, confusae turbae:* אמרו רשיעיא וערבלאין ונוכראין dixerunt improbi, miscellae turbae, et alieni, qui inter ipsos erant, Cant. 1, 9. in Venetis.

עַרְבְּלָא[15] *cribrum*, in quo omnia *commiscentur:* דמחורין בערבלא qui convolvunt (triticum) in cribro, Am. 9, 9.

עֲרַגֵּל[16] ערג *volvere, devolvere.* Part. וּדְמַעֲרְגֵל כיפא עלוי הפכא et qui volvit lapidem, super eum convertetur, hebr. גולל, Prov. 26, 27. Hinc עִירְגְלָא *volutatio*, Syr. 2. Pet. 2. v. ult.

עֲרַד[17] עֲרוֹד, עֲרוֹדָא *onager, asinus sylvestris:* כערד מרוד sicut onager ferus, heb. פרא, Hos. 8, 9. והוא יהי ערוד באנשא et ipse erit onager inter homines, hebr. פרא אדם, Gen. 16, 12. כערודא דמרודה במדברא sicut onager cujus habitatio est in deserto, Jer. 2, 24. ושולשלי ערודא מן שרי catenas onagri quis dissolvit, heb. ערוד, Jobi 39, 8. Plur. וַעֲרָדִין קמו על נגדין et onagri steterunt juxta torrentes, Jer. 14, 6. Emphat. יתברון עֲרוֹדַיָּא צהותהון frangent onagri sitim suam, hebr. פראים, Ps. 104, 11. Et in Daniele, ועם עֲרָדַיָּא et cum onagris habitatio ejus, Dan. 5, 21. R. Levi in Jobo exponit, חמור הבר asinus sylvestris. Ap. Tos. ערוד מין חיה onager species bestiae ferae est, non מין בהמה species jumenti, Kil. c. 8. in fine. Deut. 22, 14. et 17. in Tg. Jon. legitur עֲרוֹד עלילות מלין et respondet hebraeo מלין occasiones verborum. Hebraeus quidam putat legendum per Resch ערור contentionem verborum.

---

star flectitur. Ceterum quod ad significationem ערב attinet, cui, ut ex praecedentibus notis videndum, notio inest *gyrandi, in circulum flectendi*, deducta videtur ex notione primaria *miscendi*, quia fines baculi in circulum flexi se invicem attingunt et quasi mixti essent apparent.

[14]) A *permixtione* lucis cum tenebris dictum.

[15]) Vox apud Persas et Arabes in usu eodem sensu, غربيل ערביל ab illis, his ערבאל, غربال pronunciatur.

[16]) In formam *rotundam* (עגל) facere.

[17]) In desertis, quasi in *horrore* (חרד) habitans.

Deinde ערוד est etiam *serpentis species, hydra:* משל לאחר שנשכו הערוד והיה רץ ליתן רגליו במים simile hoc est cuidam a serpente morso, et currenti ad aquas etc. Sr. s. 1. Sic in Talm. Babyl, Ber. 33a. R. Sal. scribit, ex serpente et bufone eam procreari. Vide et Chol. 127a.

עֲרְדְּבָלִין *instrumensi musici genus*, Gen. 4. Sic adducitur in Aruch et Guidone. Legitur autem in Br. s. 23. per Aleph ab initio ,ארדיכלין et explicatur in glossa, esse מין כלי זמר *species instrumenti musici*. Est idem quod ,חרדלין de quo vide suo loco.

עַרְדִּילִין *pedilia, socci*, Soden: ערדילין אין בהם משום כלאים in soccis non est metus heterogeneorum, Beza 15a. In Aruch legitur ,ערדלין et additur, arabice vocari .גורב

עַרְדִּיסְקִים *nom. propr. provinciae*, apud Talmudicos, ubi legitur, ערדסקים אסיא ואספמיא Ardiskis, Asia et Aspamia, Bb. f. 56a. In Aruch citatur nomine ,ערדסיא sed in Gemara legitur, ut ante positum.

עַרְדְּסְקִיאוֹת *acerrae, thuribula, vasa ex cupro vel ferro superne perforato, ad suffumigandum:* מביאין ערדסקאות של ברזל ומעשנין אותן adducunt acerras ferreas, et fumo replent eas, Beza 22b. R. Sal. Gallice exponit ,אנציינשיירש i. e. *encensoirs, incensoria, acerrae.*

עוּרְדְּעָנַיָּא *ranae:* וסליקו עורדעניא et ascenderunt ranae, Exod. 8, 3. ואסיקו עורדעניא et produxerunt ranas, v. 4. ויעדי עורדעניא et amoveat ranas, v. 4. לשיצאה עוּרְדְּעָנַיָּא ad perdendum ranas, v. 5. etc. Respondet hebraeo .צפרדעים

עָרָה *nudari: evacuari, effundi* In Pihel עָרָה *nudare, evacuare, deplere, effundere*, heb. Hinc in Targum מַעֲרָן ית מיהון effundunt aquas suas, Eccl. 11, 3. Ap. Tos. עירה דם הפר לחוך דם השעיר qui effundit sanguinem juvenci in sanguinem hirci, Joma c. 5. in Misna. מערה מים effundit aquas, Nidda c. 10. in Misna. Hiphil הֶעֱרָה *nudare, denudare: denudare pudenda:* המערה כגומר denudans (aliquam) est sicut actum ipsum perficiens, Kerit. c. 2. אחד הגומר ואחד המערה in uno gradu sunt denudans tantum, et actum perficiens, Jeb. c. 6. in Misna. Rambam et Bartenora scribunt hic; המערה *denudans;* i. e. שלא גמר ביאתו אלא הכניס עטרה בלבד ונגיעת עטרה בלא הכנסה .קריה נשיקה

עֶרְוָה, עֶרְיָא *nuditas, nudatio, pars nuda, verenda, pudenda, pars corporis, quam in homine nudam esse pudor est, turpitudo et opprobrium;* unde et *turpitudo:* לכסאה עריה ad obtegendum carnem turpitudinis vel nuditatis suae, id est pudendorum, Exod. 28, 42. et ה est loco א, ex imitatione Hebraismi, ut saepe: לגלאה עריא ad revelandam nuditatem sive turpitudinem, Lev. 18, 6. Constr. עֶרְיַת אבוך ועריה אמך nuditatem patris, et nuditatem matris tuae non revelabis, Lev. 18, 7. vel ex forma emphatica, עֶרְיְתָא והיא דאבוך היא nuditas patris tui est, v. 8. Cum aff. והיא תחזי ית עֶרְיְתֵיהּ et ipsa viderit nuditatem ejus, Lev. 20, 17. עֶרְיְתָהּ nuditatem ejus, fem. ibidem, עֶרְיָתְהֶן nuditatem ipsarum, Lev. 18, 8. In Esra וְעַרְוַת מלכא et nudationem regis, Esr. 4, 14. vel probrum regis, si scil. tributo suo ordinario nudetur et privetur. Ti. דמנסינא לך בדבר ערוה tentaturus sum te in re nuditatis, i. e. scortatoria, Sanh. 107a. In Br. s. 51. ad illud Gen. „et conceperunt duae filiae Lot a patre suo." Dixit R. Tanchuma, שלטו בעצמן והוציאו ערותן dominatae sunt in seipsas, et exire fecerunt nuditatem suam (i. e. privarunt semetipsas virginitate, ut tanto facilius conciperent) et gravidae factae sunt ex congressu secundo.

עֲרָיוֹת *nudatio pudendorum*, i. e. *scortatio impura et impudica:* רוב נכרים פרוצים בעריות plerique alienigenae (gentes et populi non Judaei) insiguiter libidinosi sunt, Pes. 13b. Alibi dicunt חשודים בעריות suspecti sunt de scortatione. אין אפוטרופוס לעריות non datur tutor libidini, ibidem. Nemo potest esse sponsor pro castitate aut pudicitia mulieris aut virginis, שלא נבעלה quod a nullo fuerit tacta. Ne sanctissimum quidem משימין אפוטרופוס על העריות constituunt tutorem super castitate, scribit Aruch in .אפוטרופוס Deinde עריות vocantur *omnes illae feminae, quarum consuetudo consanguinitatis ratione in Lege est prohibita.* Hinc scribit Maim. in הלכות אישות cap. 1.: Omnis (femina) cujus congressus est prohibitus in Lege, et cujus causa quis reus fit excisionis, quaeque recensentur in Parascha ,אחרי מות illae vocantur ,עריות et unaquaeque illarum vocatur ,ערוה ut mater, soror, filia, et similes.

הַעֲרָאָה *denudatio, retectio pudendorum*, ut supra in verbo.

הַעֲרָה *nudatio, retectio.* In R. Levi in Proverbiis Salomonis usurpatur pro *nuthesia, aphorismo, doctrina*, quae breviter et summatim rem principalem *denudat*, revelat, et proponit. Vel legendum עור a הַעֲרָה.

II. עָרָה *adhaerere, cohaerere, ut cutis carni* עָרָה *adhaerere facere, adjungere, applicare, conjungere*, ut Jes. 22, 6. in Hebraeo: המעורה בלויה שלו adhaerens uxori suae, R. David in Rad. ערה: Ap. Tos. יחור של תאינה שנפשח ומעורה בקליפה palmes ficus qui avulsus est, et cum cortice adhuc cohaeret Chol. f. 129b. Oketz. in fine. תבואה שנעקרת ומעורה אפילו בשרש קטן frumentum eradicatum et cohaerens adhuc in radicula parva, ibid. נדלדלה הכבד ומעורה בטרפשיה si luxatum sit hepar, et adhuc conjunctum sit reticulo suo, Chol. 46a. Alibi; quid est כאיש ולויות כמער איש ולויות (IR. 7, 36.)? Dixit R. Schila, המעורה בלויה שלו sicut vir qui adhaeret uxori suae, i. e. qui amplectitur uxorem brachiis suis, ut glossator explicat, Joma 54a. כרובין מעורין זה בזה Cherubin fuerunt cohaerentes invicem, complectebantur se invicem, ibid. דמערה quia cohaeret, Git. 20b. אם היו מעורות בגידין אסורות si cohaereant nervis, prohibita sunt, scil. ova, Beza 7a. אוכל שנפרס ומעורה מקצתו cibus divisus vel fissus et cohaerens adhuc ex parte, T. Tibbul jom c. 3. gl. .מחובר

ערה, ערולא vide in ערם.

עריי *instrumentum quoddam latomorum, quo comminuunt glebas terrae: vel, pas quaedam in aratro similis formae, vel similis usus*, Kel. c. 21.

ערטל ערטיל, עַרְטִילִי, עַרְטִילָאי *nudus*: ארי עַרְטִילָאי אנא quod nudus essem, hebr. ערום, Gen. 3, 10. ערטילי נפקת nudus egressus sum ex ventre matris meae, וְעַרְטִילִי אחוב et nudus revertar ad domum sepulturae meae, Jobi 1, 25. עַרְטִלַי יביתו nudus pernoctabunt, i. e. nudi, sine vestibus, Job. 24, 6. עַרְטִילָאי ובלא זין nudus sine armis, id est inermis, Am. 2, 16. Pl. והוו תרויהון עַרְטִלָאִין et fuerunt ambo nudi, Gen. 2, 25. ארי עַרְטִלָאִין אנון quod nudi essent, Gen. 3. ולבושין דְעַרְטִלָאִין et vestes nudorum abjicies, Job. 22, 6. Legitur et עַרְטִילִין Esth. 8, 10. in Targ. sec. Fem. אתגזר עלה לאתקטלא עַרְטִילְתָא decretum est super ea, ut occideretur nuda, Esth. 1, 1. in Venetis. Pl. עַרְטִילָן nudas, v. 11. Ap. Tos. שליח ערטיל וסיים מסאניה exutus nudus, et indutus calceis suis. Legitur tamquam proverbiale in T. Sota f. 8b. Dicitur autem *de re absurda et indecora, vel ignominiosa*; prout absurdum est, hominem totum nudum et exutum, calceatum esse. Vide Ar. in שלח secundo. In Ketub. 65b.

עַרְטוּלָנִין *nudi*: ורכבי רכשא עַרְטוּלָנֵי et equitantes equitatum celerem nudi, Esth. 8, 10. Ponitur pro hebraeo אחשתרנים, de cujus explicatione interpretes variant. Sic v. 14.

עַרְטְלָיוּת *nuditas*: ובערטליותא ובחסירות כולא et in nuditate ac defectu omnium, Deut. 28, 46.

הִתְעַרְטַל, נתערטל *nudari, denudari*. Praeter. כד אִתְעַרְטִיל מן שרויא cum nudatus fuit ab initio, serpens sc. Exo. 7, 9. in Jon. Fut. וְתִתְעַרְטַל et nudaberis, Hab. 2, 16. Imper. אִתְעַרְטָלוּ et nudamini, Jes. 32, 11. pro hebr. ועֹרה, quod diversimode interpretes explicant.

עַרְטִיר, עַרְטִירָא *nudus*, frequens in Zohar: רוחא דאזלא בערטירא spiritus qui invasit nudum, Zohar in Num. col 322. דהוו ערטיראין quae erant nudae, col. 398. Idem quod antea ערטיל.

עַרְטֵר *impellere*. Hinc in Zohar libri Numerorum, col. 364. ונהג לכל ארבין דימא דערטירן ברוחא בישא לאטבעא לון בעומקא דימא et gubernat omnes naves maris, quae impelluntur tempestate mala, ad submergendum eas in profundum maris.

ערך *ordinare, disponere: aestimare, taxare: comparare, aequiparare*, heb. In Tg. וכפהרא דְעָרִיךְ ית טינא et sicut figulus qui disponit lutum, Jes. 41, 25. pro hebr. ירמס conculcat. Ap. Tos. הכל מעריכין ונערכין omnes aestimant, et aestimantur, Erch. c. 1. ab initio, vide glossam. אל תעש עצמך כְעוֹרְכֵי הדיינין ne facias teipsum similem ordinantibus judices, hoc est advocatis, rabulis forensibus, qui alios in judiciis instruunt, et quasvis causas, etiam iniquissimas, ordinandas, et defendendas suscipiunt, Avoth c. 1. vel, sicut disponentes judices, hoc est corrumpentes eos, et in suas partes per amicos et internuncios pertrahentes etc. Sic exponitur in glossa talmudica in Ketub. 86a. Rabbi Moses ben Nachman in Legem, ad Deuter. 21, 14. vult ערכי idem esse quod ארכי, per commutationem literarum א et ע, ut ארכי הדיינים sint principes, primarii, primi, supremi judices: Hujus exemplum vide in ארכי.

ערוּךְ *ordinatum, dispositum*. Sic vocatur *lexicon talmudicum, cujus autor R. Nathan Jechielides*, qui fuit rector Synagogae Romae, anno Christi 1106. juxta Chronicon Tzemach David. Sic autem dicitur Lexicon illud, quia ordine alphabetico voces in eo dispositae sunt. Rabbinis autor iste communiter vocatur בעל ערוך autor Aruch.

עֵרֶךְ *ordo, dispositio: aestimatio: comparatio, proportio*, apud Rabbinos.

ערוּךְ, עָרִיךְ *laganum, placenta tenuis tereti ligno complanata*: ועריך חד et laganum unum, Exod. 29, 23. in Tg. Jon. et Lev. 8, 26. hebr. ורקיק אחד. Sic ועריך פטיר חד et placentas panis fermentatam unam, Num. 6, 19. Pl. וְעִירוּכִין דלחם פתר et placentas panis frumentati, Exod. 29, 2. in Jon. ubi prave legitur ועירובין cum Beth. Sic וְעָרִיכֵי פטיר, Lev. 2, 4. in TgH. וְעָרוּכִין פטירין, Lev. 7, 2. et Num. 6, 15. in Jon. ubi iterum prave וְעָרוּבִין.

ערוכות *tabulae, in quibus lagana fiunt*. Scribitur et per א ab initio, sed hinc originem habet: ארוכות של נחתומים tabulae pistorum, Kel. c. 15. ubi Glossator monet, scribi etiam in aliis exemplaribus per ע ab initio.

עַרְכָאוֹת *tribunalia, consistoria judicialia, judicum consessus ordinarii, judicia*: Hinc כל הדן בדייני כותים ובערכאות שלהן אף על פי שהיו דיניהם כדיני ישראל הרי זה רשע וכאלו חרף וגדף והרים יד בתורת משה רבנו שנא' ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם לפניהם ולא לפני כותים לפניהם ולא לפני הדיוטות h. e. quicunque causam agit coram judicibus Cuthaeorum (gentilium Christianorum) et coram tribunalibus ipsorum, licet judicia ipsorum fuerint sicut judicia Israelitarum; ecce talis habetur pro impio, et pro eo, ac si blasphemasset et contumeliis affecisset, manumque sustulisset contra Legem Mosis, sicut dicitur „et ista sunt judicia, quae pones coram eis,“ (Exo. 21, 1.) „Coram eis;“ non coram Cutheis: „Coram eis;“ non coram idiotis dicitur etc. Maim. in Hilch. Sanh. c. ultimo. De hac re vide prolixe R. Bechaj in Kad Hakkemach fol. 21d. ubi inter alia: מי שהולך ודן בערכאות של גוים הרי זה מחלל את השם ית' ומיקר שם ע"ז qui it et disceptat coram tribunalibus gentilium, is prophanat nomen Dei, et honore afficit nomen idoli. Mox dicit, esse gravius longe peccatum, quam homicidium: Item, rapinam et prophanationem nominis Dei comprehendi sub hoc peccato. Sic interdicit Apostolus Paulus 1. ad Cor. 6. Christianis, ne litigent coram infidelibus.

[18]) Gr. ἀρχεῖον, τό, *collegium senatorum vel judicum, magistratuum conventus.*

מַעֲרוֹךְ *lignum teres ad complananda lagana*, ein Waalholz, Kelim cap. 15.

מַעֲרֶכֶת *ordo, dispositio:* מערכת מזל dispositio planetarum et signorum caelestium.

עָרַל *obturatum esse.* Hinc synecdochice ad *membrum hominis genitale, praeputio seu pellicula obturatum et obductum* transfertur: et ulterius per Metaphoram ad *rem quamlibet superfluam et gravem, quae, ceu inutilis aut impedimentum afferens, abjicienda, aut abscindenda est.* Sic de arboribus novitiis dicitur, quarum fructus tribus prioribus annis ceu impuri, insalubres et vetiti abjiciebantur, quarto anno Deo consecrabantur, quinto cedebant possessori, ut Lev. 19, 23. Vide illic interpretes. Dicitur etiam de labiis, corde, et auribus, quae, quasi pelle obturata. nihil percipiunt, aut impuros fructus proferunt.

עֲרַל, עָרֵל, עַרְלֵי *obturatus, praeputiatus, praeputium habens, seu, membrum genitale pellicula obductum, quam Deus abscindi jusserat:* cui non erat abscissa, dictus erat עָרֵל *praeputiatus,* sive *incircumcisus:* ut וַעֲרַל דכורא et praeputiatus masculus, Gen. 17, 14. Jon. עַרְלַאי: Item וכל עַרְלָא לא ייכול ביה et omnis praeputiatus non comedet ex eo, Exo. 12, 48. in Venetis. Complutensia et Regia habent חלוני profanus: מן פלשתאה עֲרַלָא הדין quis est Philistaeus incircumcisus hic? IS. 17, 27. In hoc analogia postulat עַרְלָא, ut Veneta habent in praecedenti loco. Nam Tzere ultimae syllabae mutatur in Scheva, quod etiam patet ex plurali. Aut potius retinenda esset forma hebraica עָרֵל, unde emphatice עַרְלָא, et plur. עַרְלִין. Sed plur. עַרְלִין ומסאבין praeputiati et immundi, Jes. 52, 1. in Venetis, ubi Regia עֲרֵלִין, Tzere contra analogiam manente, aut dicendum עַרְלִין. Sic ארי עֲרֵלִין הוו nam praeputiati seu incircumcisi erant, Jos. 5, 7. ארי כל עממיא עֲרֵלִין בבסרהון וכל בית ישראל עֲרֵלִין בלבהון nam omnes populi incircumcisi sunt in carne ipsorum, et domus Israel incircumcisi sunt in corde ipsorum, Jer. 9, 26 Emph. מפלשתאי עֲרֵלַיָא a Philistaeis incircumcisis, Jud. 14, 3. בידא דערליא per manus incircumcisorum, Jud. 15, 18. Constr. עַרְלֵי בסרא incircumcisi carne, Ez. 44, 7. Ex altera forma, עם עַרְלָאין דירי ארעא cum incircumcisis habitatoribus terrae, Esth. 1, 5. Rabbini sic aliquando vocant per contemptum Christianos: ut Kimchius Ps. 22. אם נצא מרשות הישמעאלים נבוא ברשות הערלים si egredimur e potestate Ismaëlitarum, venimus in potestatem incircumcisorum, h. e. Christianorum.

עָרְלְתָא, עָרְלָא *praeputium, pellicula glandem colis tegens.* Scribitur et עָרְלָא et עָרְלָא: hae enim vocales inter se permutantur: דליה עוּרְלָא cui est praeputium, Gen. 34, 14. Regia et Complutensia emphatice עָרְלְתָא, quod huic loco non convenit. Nec in hebraeo forma emphatica est. Constr. וגזרת ית עורלת ברה et abscidit praeputium filii sui, Exod. 4, 25. Cum affix. דלא יגזר ית בסרא דעוּרְלְתֵיהּ qui non circumciderit carnem praeputii sui Gen. 17, 14. ותגזרון ית בסרא דעוּרְלַתְכוֹן et circumcidetis carnem praeputii vestri, Genes. 17, 11. וגזר ית בסרא דעוּרְלַתְהוֹן et circumcidit carnem praeputii ipsorum, vers. 23. Plur. עָרְלָן, et constructe, אלהן במאה עָרְלַת פלשתאי sed centum praeputiis Philistaeorum, IS. 18, 25. Emphat. גבעת עָרְלָתָא collis praeputiorum, Jos. 5, 3. Apud Rabbinos ערלה כבושה praeputium suppressum; nempe in eo qui natus est circumcisus, hoc est cujus pellicula in membro retracta est, et caput nudum ac si circumcisus esset. Illi leviter pellicula inciditur ad eliciendum sanguinem verae circumcisionis. Vide Br. s. 46. משך לו ערלה attraxit sibi praeputium. Vide supra in rad. משך: הפורש מן ערלה כפורש מן הקבר qui separat se a praeputio, est sicut separans se a sepulchro, Pes. 92a. Praeterea ערלה apud Rabbinos dicitur *fructus, qui in arboribus provenit tribus primis a plantatione annis.* Hic impurus et prohibitus est Judaeis. Unde illud ספק ערלה בא"י אסור ובסוריא מותר dubium praeputium (arborum) in terra Israelis prohibitum est: Ber. 36a. Si dubium praeputium prohibitum fuit, quanto magis verum? Sed praeceptum illud expressum est Lev. 19. In Tanchuma f. 8a legitur חמש ערלות הן ארבע באדם ואחד באילן quinque sunt praeputia, quatuor in homini, et unum in arbore: ערלת אזן praeputium auris, de quo scriptum est, „ecce praeputiata est auris eorum,“ (Jer. 6, 10.) ערלת הלב praeputium cordis, sicut scriptum est „et circumcidetis praeputium cordis vestri,“ (Deuter. 10, 16.) ערלת לשון praeputium linguae, sicut scriptum est „praeputiatus labiis,“ (Exo. 6, 12.) ערלת בשר praeputium carnis, sicut dicitur „et circumcidetis carnem praeputii vestri,“ (Gen. 17, 11.) etc.

עֲרַם *astutum, callidum esse, astu, calliditate uti,* apud hebraeos. Hinc Chald. in Ithpeh. Part. ושברא מִתְעֲרִים et insipiens astutus fiet, Pr. 19, 25.

עֲרִים, עֲרִימַאי *astutus, callidus:* וחויא הוה ערים et serpens erat astutus, Gen. 3, 1. דַעֲרִים ונפק הוא qui astutus est egredietur, 1 Sam. 23, 22. בר נש עֲרִימָא מכסה ידיעהא homo sapiens operit scientiam, Prov. 12, 23. כל עריםא עבידתיה מדעהא astuti opus est ex scientia, Pr. 13, 16. Pl. כלילהון דַעֲרִימַאי ידיעתא corona callidorum est scientia, Prov. 14, 18.

עֲרִימוּתָא *astutia, calliditas:* למתן לשברי ערימותא ad dandum insipientibus astutiam, Pr. 1, 4. אחבינו שברי ערימותא intelligite insipientes astutiam, Pr. 8, 5.

עָרְמוּת *idem:* בְּעָרְמוּתֵיהּ in calliditate sua, IR. 2, 5.

עַרְמִימוּת *idem.* Hinc legitur בְּעַרְמִימוּתֵיהּ in Regiis, in loco praecedenti. Sic usitatum est apud Rabbinos. Vide R. Salom. Num. 24, 8.

עַרְמָנוּת *idem.* Aruch in עקף.

עַרְמַיָא *basiliscus,* i. e. שפיפון, Gen. 49, 17. in TH. ut citat Guido, sed in nostris libris legitur per ח. Alias ערמנה est *castanea.* Plur. עַרְמָנִין.

עֲרִימְתָא *acervus:* לדמכא בסטר עריםתא ad dormiendum sive cubandum in latere acervi, Ruth. 3, 7. Constr. לַעֲרִימַת עסרין ad acervum viginti modiorum, Hab. 2, 16. Plur. constr. עֲרִימַת עבורא acer-

vos frumenti, Jes. 50, 26. Absolutum est עֲרִימָא, ex Hebraeo.

עוּרְמָא *idem*. Plur. עוּרְמָן, Exod. 15, 8. in Jon.

עֲרוֹנִים ערן *lauri*, Bb. 83a. Alibi scribitur cum Aleph ארונים, ut in Rh. 23a. etc.

עֲרַס[19] עֲרִיסָה, עַרְסָא *lectus, sponda lecti: cunae, cunabula:* Item *feretrum, lectus mortui:* עַרְסֵיהּ עַרְסָא דפרזלא lectus ejus lectus ferreus, Deut. 3, 11. ושויאת על ערסא et posuit super lectum, heb. על המטה IS. 19, 3. ומלכא דוד אזל בתר ערסא et rex David procedebat post feretrum, hebr. אחרי מטה, IIS. 3, 31. Cum affix. ut in praecedenti loco: item שויח עַרְסִי composui, stravi lectum meum, Pr. 7, 16. Pl. fem. על עַרְסָן דמכבשן בְשַן in lectis stratis ex ebore, Am. 6, 4. Aff. ex forma masc. ועומקין על עַרְסֵיהוֹן et profundi decumbunt in lectis suis, ibidem. Ap. Ros. אל תניח התינוק מוטל בעריסה infans jacens in cunis: התינוק בעריסתו יחידי ne relinquas infantem in cunis in domo solum: Aliter ap. Tos. עַרְסייתא ערסייתא[20] lecti, lecti, id est שכונות שכונות viciniae, viciniae vel vicus, vicus, domus viciniae, conjunctae, ut lecti in cubilibus, Erub. 26a. Alibi מערסא לערסא de vicinia in viciniam, Git. 6a. Gl. explicat per שכונה. B. Aruch explicat vernacule דיוני (quod non intelligo) et dicit esse majorem quam שכונה, quae vernacule appellatur קונטרדא i. e. contrada.

עָרַס[21] *commiscere, implicare, implectere, mixtim conjungere:* אם עירסן מלמעלה הרי אלו מצטרפין si implicet illos (ramos vel surculos vitium) superne, tunc conjuncta habentur, Kel. cap. 5. Ex significatione nominis Hebraei עריסה *massae farinaceae pinsendo commixtae*. Gl. עירבן.

עַרְסָן[22] *contusum, mola, far, in quinque partes, id est minutiores contusum*. Ap. Tos.: אילו הן מעשה קדרה חילקא טרגים סלת זריז וערסן, Ber. 37a. Quinque species sunt frumenti crassius vel tenuius contusi, quae in olla coquuntur. Item ערסן יפה לחולה לרפאותו far conducit aegroto ad sanandum eum; מאי ערסן אמר רבי יותנן חושלא דשערי עתיקתא quid est עַרְסָן? inquit R. Jonathan, far hordei vetusti, Ned. 41b. Gl. *far hordei vetusti decorticati*. In Ar.: educavit eos (liberos) בערסן farre hordeaceo, quod roborat vires aegrotorum, et quanto magis sanorum?

עֲרִסִים *area, lectus in vineis: nempe quatuor vel quinque vites plantatae in ordinem, ut conficiant quasi areolam in hortis*. Vide Kil. c. 6. Ex significatione ערשי דוי (Ps. 41, 4.). Deinde adducit Baal Aruch. ערסי בתי אבות hortulani aedium paternarum, ex Bb. 46b. Sed ibi nunc legitur per Aleph, אריסי.

עַרְסַל *lectulus, cubile vagum, quod de loco in locum movetur et transportatur, ut cunae vel cunabula puerorum, lectuli tuguriorum aut peregrinantium:* כערסל מבתותא במקשיא sicut lectulus diversorii vel tugurii in cucumerario, Jes. 1, 8. Vide hic nostras castigationes: ותהי אזלא ואתיא כערסלא erisque abiens et veniens (id est vagus) sicut cunabula, Jes. 24, 20. Sic in Elia et Regiis, ubi latinus interpres pro hac voce „lectulus unius noctis," i. e. (ut puto), quod ad singulas noctes alio transportatur. Veneta אַרְזְלָא, per א ab initio, per commutationem harum gutturalium alias etiam usitatum, et in medio per ז, quod Elias scribit esse vitiosum. Sic tamen et ap. Tos. דעבדא כערזילא quae facta est instar cubilis, Erub. 25b. quod in Tosephos ibidem scribitur ערסלא et explicatur מטה lectus. Ibidem scribitur, custodes hortorum solitos fuisse extendere funes ab arbore una ad alteram, ut funes in lecto extenduntur, et in iis sub umbra densorum ramorum cubuisse.

הִתְעַרְסַל *aduri, amburi*. In Ber. rab. דוב בא ליכנס לתיבה והיו רגליו מתערסלות ursus venit ut ingrederetur arcam, et fuerunt pedes ejus adusti, s. 31. Gl. ibid. נכוות *adusti*, et sic R. Salom. exponere, scribit idem Glossator. Adusti sc. aquis diluvii ferventibus, quibus impii perierunt: Noach autem cum suis non fuit adustus, quia id erat ipsi signum faederis, vide R. Sal. Ez. 14. 13. Guido Fabricius exponit, *immergi*.

עֲרַע *accidere, incidere, offendere, evenire, contingere, obviam fieri, occurrere, incurrere*. Resp. hebraeis פגע, פגש, קרה. In Hagiographis plerumque scribitur per א ab initio, ut in אֲרַע ostensum.[23] Praet. כד ערע יתהון quando occurrisset ipsis, hebr. כפגש, Jer. 41, 6. ערע מימרי להון occurrit verbum meum ipsis, hebr. אפגשם, Hos. 13, 8. וַעֲרַע מימר et evenit vel occurrit verbum a Domino, Num. 23, 4. Cum aff. כל די עֲרָעֵיהּ omne quod acciderat ipsi, heb. קרהו, Esth. 4, 7. דְעָרְעָךְ באורחא quod accidit tibi in via, Deut. 25, 18. דלוחא עַרְעַנִי pavor evenit mihi, hebr. קראני Job. 4, 14. דְעָרְעָנָנָא quod accidit nobis, i. e. quod eventurum est nobis, hebr. תקרינה, Jes. 41, 22. Fem. כל דא עֲרַעַת יתנא totum hoc obvenit nobis, Ps. 44, 18. וערעת יתהון et accidit eis malum hoc, hebr. יתקרא, Jerem. 32, 23. Haec punctatio est ex Pahel, pro et accidere fecit ipsis, et sic hebraeum est ex Hiphil. Sic 1 Sam. 25, 20. די עַרְעִית

---

[19]) Idem quod hebr. עֶרֶשׂ.

[20]) Vertendum est hoc nomen ad verbum sequens ערס, cui notio inest conjungendi, ut domus inter se *conjunctae*, *series* scilicet *domuum* denotetur. Hinc pro דיוני, i e. italice *regione*, qua vernacula voce talm. ערסא in Ar. explicatur, ego ריי"גי i. e. *rangé series*, legere malim.

[21]) Convenit cum hebr. אָרַשׂ desponsavit, metaphorice *conjunxit*.

[22]) Commutatis gutturalibus ג et ע idem est atque גרס, cui haec inest significatio.

[23]) Haec, ut puto, praeferenda est lectio. Vertendum enim hoc verbum videtur ad nomen ארע, quod terram innuit, quia terrestres homines videlicet in *terra* habitantes obnoxii sunt casui fortuito isque solis quid *accidere* i. e. casu fortuito *occurrere* potest.

quam offendi, in quam incurri, quae mihi obviam facta est, hebr. פגשתי, Gen. 33, 8. די לא עַרְעוּ יתכון quia non occurrerunt vobis, Deuter. 22. וְעַרְעוּ ביה מלאכיא et inciderunt in ipsum angeli, hebr. ויפגעו Gen. 32, 1. וְעַרְעוּ ית משה et inciderunt in Mosen, Exod. 5, 20. Cum aff. וְעַרְעוּנּוּן על בריכתא et offenderunt ipsos ad piscinam Gibeon, IIS. 2, 13. Fem. ית כל דְעַרְעָא יתהון omnia quae acciderant ipsis, heb. הקרת Gen. 42, 29. וְעַרְעָא יתי עקן et acciderunt mihi angustiae, hebr. ותקראנה, Lev. 10, 19. Futur. ית די יְעַרַע יתכון quod eveniet vobis in fine dierum, hebr. אשר יקרא, Gen. 49, 1. מאים יְעַרַע forte obviam veniet, Num. 23, 3. al. 7. יְעַרַע ית כלהון accidet omnibus vobis, Eccl. 9, 11. quae habent formam ex Pahel. Cum aff. דלמא יְעַרְעִנֵּיה מותא ne forte accidat ei mors, aut mortis periculum, Gen. 42, 4. sic Gen. 44, 29. et 42, 38. et Am. 5, 19. ארי יְעַרְעִנָּךְ עשו אחי quum obvenerit tibi Esau frater meus, hebr. יפגשך Gen. 32, 17. אם יְעַרְעִנָּךְ חובא si contigerit tibi culpa aliqua, hebr. אם יקרך עון, IS. 28, 10. אף אנא יְעַרְעִנַּנִי etiam accidet mihi, hebr. יקרני, Eccl. 2, 15. דלמא יערעננא ne occurrat nobis morte aut peste, hebr. יפגענו, Exod. 5, 3. וּתְעָרַע ית סיעת ספריא et offenderis coetum scribarum, hebr. ופגעת, IS. 10, 5. Sic Exod. 23, 4. ארי תְעָרַע קנא דצפרא si offenderis nidum avium, hebr. כי יקרא, Deut. 22, 6. Tertia feminina, וּתְעָרַע יתכון בישתא et evenerit vobis malum, Deut. 31, 29. Aff. דלמא תְעַרְעִנַּנִי בישא ne accidat mihi malum, hebr. תדבקני, Gen. 19, 19. ומן דִיעַרְעִנַּנִי quis occurret mihi, quis se mihi opponet? Jer. 49, 19. דלמא יערעון בכון רדפיא ne incidant in vos persecutores, hebr. יפגעו, Jos. 2. 16. בימם יְעַרְעוּן חשוך interdiu offendent tenebras, hebr. יפגשון Job. 5, 14. וִיעַרְעוּן פורקן על שורך et offendent redemptionem super muros tuos, hebr. וקראת, Jes. 60, 18. ויערען חמון בחתולין et occurrent ferrae felibus, Jes. 34, 14. quae omnia sunt ex forma Pahel, in qua tamen conjugatione aliter significat, ut sequitur. In Pahel *convocare, indicere coetum aut conventum aut diem festivum*, in quo usu est Verbum קָרָא et קִדֵּשׁ apud Hebraeos. Item *pertingere, contingere, attingere.* Praet. עָרַע זמן עלי indixit tempus contra me, hebr. קרא עלי מועד, Thr. 1, 15. Part. וּמְעָרַע בזבולן et pertingit usque ad Sabulon, Jos. 19, 34. ומערע תחומא בתבור et pertingit terminus usque ad Tabor, ibid. v. 22. Infin. לְעָרָעָא כנשתא ad convocandum coetum, heb. למקרא העדה, Num. 10, 2. Imper. עָרַעוּ כנישא convocate coetum, hebr. קראו עצרה Joel 1, 14. Sic 2, 15. Fut. ובאשר יְעָרַע et in Ascher pertinget ab occidente etc. Jos. 19, 34 juxta Veneta: in Regiis מְעָרַע per Participium, ut ante: וִיעָרַע לכון דישא לקטפא et attinget vobis tritura vindemiam, Lev. 26, 5. heb. והשיג et assequetur. די תערעון יתהון quos convocabitis eos, hebr. תקראו, Lev. 23, 2. Sic ibid. v. 4. Ithpah. Praet. אתערעא אִתְעָרְעִית בהר גלבוע incidendo incidi in montem Gilboae, heb. נקרא נקריתי, IIS. 1, 6. Part. מִתְעָרַע מימר קימי לקבלי obviam fit mihi, occurrit mihi verbum pacti mei, Hos. 11, 8. Infinit. ut ante in Praeterito. Futur. ובמרועא קשיא יִתְעָרְעוּן כחדא et in morbum gravem incident simul, Hos. 11, 7.

עֲירוּעַ *accidens, eventus, casus inopinatus et fortuitus*: עירוע הוא דהוה לנא casus est, qui accidit nobis, hebr. מקרה, IS. 6, 9. דלמא עירוע הוא ליה forte casus accidit ei, IS. 20, 26.

אַרְעוֹן vide in ארע.

עַרְעִיתָא *idem*: וערעיתא יערע לכלהון eventus accidet omnibus illis, Eccl. 9,11.

II. עַרְעִיתָא[24] *crabro:* ואשלח ית ערעיתא קדמך et mittam crabrones ante te, hebr. צרעה, Exo. 23, 28. ואף ית ערעיתא etiam crabrones excitabit Dominus Deus in te, Deut. 7, 20. ושלחית קדמיכון ית ערעיתא et immisi in vestrum occursum crabrones, Jos. 24, 12. R. Bechai ad Deuteronomii locum scribit: צרעה הוא מין זבוב ומטיל ארס hoc est צרעה est muscae genus portans secum venenum. Et mox למה נקרא שמה ערעיתא שעומדת לקראת אדם quare vocatur nomen ejus ערעיתא? quia stat in occursum hominis. Nam Targum pro hebraeo קרה dicit ערע.

עַרְעוּרָא *idem*, ut citat Guido ex Zohar.

עֲרַאי *contingenter, accidentaliter:* שנת עראי somnus accidentalis et fortuitus, qui obrepit, et studio non capitur. בנין עראי aedificium accidentale. Non immerito miratur Elias, quare Rabbini sic scribant per א, cum nullum tale exemplum sit in Targum, bene quidem cum א in principio. Imperitia ergo ejus scriptionis mater. Ab aliis etiam observatum est, דרך עראי i. q. per extenuationem.

ערף מַעֲרַף, מַעֲרִיף[25] *notus, familiaris, cum quo quis commercium habet*, et a quo lucrum, germanice, ein guter Kund. Sic causidici, medici, mechanici suos notos habent, haben ihre Kunden, a quibus lucrantur pro studio, labore et opera, quam ipsis impendunt. Hinc Judaei dicunt, יש לו מערף טוב habet socium optimum, familiarem bonum, er hat einen guten Kunden, a quo subinde lucratur. Sed Judaei in Germania dicunt et scribunt, מערב quasi mixtum et socium in commercio, quod perperam fieri Elias asserit. Apud פוסקים id est, Causidicos Rabbinorum legitur: מותר בחול המועד להלוות לגוי מכירו ומעריפו

---

24) Scribitur communiter cum א ab initio, unde suspicari licet, derivatam esse hanc vocem a chald. ארע *terra*, ut animantem quandam *terrestrem*, insectum videlicet aut speciem quandam crabronum designet, quae in terrae foraminibus degit. Quae sententia adjuvari posset ex eo, quod nomen ארעיתא vel ערעיתא vicissim cum nomine זבורתא apud paraphrastam chald. poni solet pro hebr. דבורה i. e. apis. Est vero זבורתא derivatum a lat. sabulosus a um, illamque speciem apium denotat, quae in sabulo vel terra sabulosa degit.

25) Arab. مَعْرُوف a verb. عَرَفَ *novit, cognovit.*

עֲרָקִים *ossiculum quoddam articulos membrorum conjungens.* In Gem.: דעילוי ערקוסא. Gl. עצם קטן המחבר את הפרקים *os parvum conjungens nodellos membrorum*, Chol. 76.

מערער, ערער, ערר vide supra in עור.

עַשׁ *arcturus, ursa major, plaustrum, sydus septem stellarum:* דעבד עש qui fecit arcturum, Jobi 9, 9 Sic hebraice. Ap. Tos. מאי עש אמר רב יהודה יותא מאי יותא אמרו לה זנב טלה ואמרו לה רישא דעגלא quid est עש? dixit Raf Jehuda יותא. Quid est יותא? dicebant ipsi, cauda arietis. Alii dicebant ipsi, caput tauri. Stellae vicinae sunt: etenim sunt aries, taurus, gemini etc. Ber. 58b.

II. **עַשׁ** *tinea, vestium vermis:* ובעשא אכיל ליה et sicut tinea corrodit illud, heb. עש יאכלם, Jes. 50, 9. ארי כלבושא דאכיל ליה עָשָׁא nam sicut vestis est, quam absumit tinea, Jes. 51, 8. כְּעָשָׁא לדבית אפרים sicut tinea domui Ephraim, Hos. 5, 12. Hebraei deducunt ab עשש,

עֲשַׂב עֲשַׂב *herba tenera, semen producens:* כעשב חקליא sicut herba agrorum, כעשב אגריא sicut herba tectorum, IIR. 19, 26. עִשְׂבָּא לבעירי herbam jumentis, Ps. 104, 14. ואכל כל עשבא דארעא et absumpsit omnem herbam agri, Exo. 10, 15. היך עשבא דחקלא sicut herba agri, Job. 5, 25. ואתכניש עִשְׂבָּא דטורי et collecta est herba montium, Prov. 27, 25. Scribitur et cum ס.

Ap. Tos.: בני האדם דומים לעשבי השדה הללו נוצצין והללו נובלין filii hominum similes sunt herbis agri: hae florent, illae marcescunt, Erub. 54a. Ita dicitur Ecclesiastici c. 14, 18.: „Ut foliorum in condensa arbore virentium, alia decidunt, alia nascuntur: ita quod carne sanguineque procreatur, aliud obit, aliud gignitur."

עֲשָׂה *facere, efficere, conficere: parare, apparare;* late sumitur: עֲשָׂה צפרניה fecit ungues suos, i. e. praecidit eos, ex Deut. 21, 12. vel תְּרַבֵּי alet, crescere sinet, ut habet Targum. Rabbini saepe ה in א convertunt, ex imitatione Chaldaeorum.

עֲשֵׂה *fac.* Hinc ap. Ros. מצוות עשה praecepta fac, i. e. quae jubent aliquid facere, praecepta jubentia, affirmantia: מצות לא תעשה praecepta non facies, i. e. prohibentia, negativa. Horum praeceptorum in universum sunt sexcenta tredecim, quorum symbolum est תרי"ג, continens per numeros literarum 613. Jubentium sive affirmantium sunt רמ"ח 248. quot membra dicunt esse corporis humani, et prohibentium sunt שס"ה, id est 365. quot dies sunt in anno. Itaque si unumquodque membrum suum praeceptum faciat et servet quotidie, et homo quotidie ab uno prohibitivo abstineat, sic tota Lex Mosis, quae in haec praecepta distinguitur, anni spacio bene praestita et conservata fuerit.

עֲשִׂיָּה *factio, effectio, operatio:* עשית הדבר effectio rei.

מַעֲשֶׂה *opus, factum, effectum, res gesta, historia rei gestae vel facti, praxis:* ספר מעשה liber historicus rerum gestarum: מעשה היה res gesta, historia, factum fuit vel accidit: מעשה במלך accidit in rege quopiam: vel exemplum habemus in rege etc.

מַעֲשִׂי *practicus:* שכל מעשי intellectus practicus. Fem. מַעֲשִׂית, cujus oppositum עיונית theorica, speculativa: מצות מעשיות praecepta practica, quae in opere et praxi consistunt, quibus opponitur מצות שכליות praecepta intellectualia, quae in animo et intellectu consistunt et praestantur.

עֲשַׁן[34] *roborari, confirmari.* Usus ejus tamen est in Jobo, Ps. et Prov. pro hebr. עזז et ejus derivatis. Fut. דמסבר באלהא נֶעֱשַׁן qui confidit in domino, roborabitur, heb. ישגב exaltabitur, Prov. 29, 25. Ithpah. Praet. אִתְעַשַּׁן במסונה fortis factus est in opulentia sua, Ps. 52, 9. in Regiis. Imp. אִתְעַשַּׁן אלהא roborare, robora te, fortis esto Deus, heb. עוזה Ps. 68, 29. Futur. לא יִתְעַשַּׁן בר נש non roboret se homo, hebr. אל יעז, Ps. 9, 20. Aphel Praet. כד אַעֲשֵׁין מעיני תהומא quando roborovit fontes abyssi, hebr. בעזוז in roborando, Prov. 8, 28. Fut. תַּעֲשֵׁן ידך roborabis manum tuam, Ps. 89, 14.

עֻשְׁנָא *robur, fortitudo, firmitas:* איקר ועשונא gloriam et fortitudinem, hebr. כבוד ועז, Ps. 29, 1. בקושטא עֻשׁוּנָא in veritate roboris, Ps. 61, 4. in quibus duobus locis Regia habent עֻשְׁנָא. Plur. constr. עֻשׁוּנֵי דמיא robora aquarum, i. e. vires, moles graves, Pr. 8, 24.

עֻשָׁן, עוּשָׁן, עֻשְׁנָא *idem:* בצואריה יבית עשנא in collo ejus manebit fortitudo, Jobi 41, 13. וְעֻשְׁנָא דמלכא et fortitudo regis, Ps. 99, 4. מגדלא דעשנא turris fortitudinis, hebr. מגדל עז, Pr. 18, 10. עושנא רתוקפך robur irae tuae, Ps. 90, 11. Cum aff. דלא שוי מימרא דיי עֻשְׁנֵיהּ qui non posuit verbum Domini fortitudinem suam, Ps. 52, 9. מילה דעתירא קריתא דְעֻשְׁנֵיהּ substantia divitis urbs roboris ejus, Prov. 18, 11. Sic קנינא דעתירא כרכא דעושניה idem, Prov. 10, 15. פקד יי עֻשְׁנָךְ praecipe domine fortitudinem tuam, Ps. 68, 29. בעשנך ימלוך מלכא in fortitudine tua regnabit rex, Ps. 21, 2. יי עוּשְׁנִי ותריסי dominus fortitudo mea et clypeus meus, Ps. 28, 7. שבחו קדם יי עֻשְׁנָנָא laudes dicite coram Deo fortitudine nostra, Ps. 81, 2.

מַעֲשְׁנָא *idem:* מעשנא לתמימי ארחיה דאלהא robur rectis est via Dei, hebr. מעוז, Pr. 10, 29.

עֲשִׁין *fortis, robustus:* יי עשין וגבר Dominus fortis et potens, Ps. 24, 8. עשין בממוניה fortis in divitiis suis, Ps. 52, 9. חמר עשין vinum forte, Ps. 75, 9. Pl. masc. ארום עֲשִׁינִין הנון quia potentes sunt, Ps. 18, 18. וַעֲשִׁינֵי רהטין בתר עותרא et fortes currunt post divitias, hebr. עריצים, Prov. 18, 16. Plur. fem. רמתא עֲשִׁינָתָא collium fortium, Pr. 9, 3. ועתירא נמלל עֲשִׁינָתָא et dives respondebit fortia, i. e. dura, Pr. 18, 23.

II. **עֲשַׁן** *fumare, perfumare, fumum facere vel excitare:* מעשנין עד ראש השנה fumum faciunt (sub

[34]) Syr. [Syriac] *viribus, robure valuit.*

arboribus) usque ad initium anni, scil. ad necandos vermes in arboribus, Schevi. c. 2. מעשנין עלינו בית perfumant contra nos domum, in fumum conjiciunt, incendunt, Jeb. 115a. מעשנין את הבגדים perfumant vestes, המטה lectum, החדר conclave.

מְעוּשָּׁן *perfumatum, fumo induratum vel exsiccatum:* לא מתוק ולא מעושן ולא מבושל non dulce nec fumo exsiccatum, neque coctum, Men. c. 7. Fem. המעושנת perfumata, Chol. c. 4. in Misna.

עֲשַׁף עוּשַׁף. עוּשְׁפָא, *rutrum, sarculus.* Cum aff. כולביה ויח עוּשְׁפֵיה securim suam et rutrum suum, heb. מחרשתו, IS. 13, 20. Vide hic Comment. R. Davidis. Pl. לְעוּשְׁפַיָּא in rutra, ibid. v. 21. Ap. Tos. *oculus securis, caput instrumenti latum et obtusum, percussioni serviens:* קרדום שניטל עושפו securis cujus ablatus est oculus, sive pars lata aciei opposita, ad percutiendum apta, Kel. c. 13.

עֲשַׁק *opprimere, per vim vel per fraudem, defraudare, per vim vel oppressionem detinere.* Praet. ארי עֲשַׁק עשקא quum oppresserit oppressione, heb. עשק, et sic deinceps pro hoc verbo usurpatur, Ez. 18, 18. או עשק ית חבריה aut oppresserit socium suum, Lev. 5, 21. או ית עושקא די עשק aut oppressionem qua oppressit, ibid. v. 24. לא עֲשַׁקְתָּנָא non oppressisti nos, IS. 12, 4. ויח מן עֲשַׁקִית aut quem oppressi, IS. 12, 3. עֲשַׁקוּ עושקא opprimunt oppressione, Ez. 22, 29. Part. דְעָשֵׁק למסכנא qui opprimit pauperem, Prov. 14, 31. דְעָשֵׁיק למסכני qui opprimit pauperes, Pr. 28, 3. Pl. וְעָשְׁקִין גבר וביתיה et opprimunt virum et domum ejus, Mich. 2, 2. דעשקין מסכניא qui opprimunt pauperes, Am. 4, 1. Partic. Praet. sive pass. עֲשִׁיק ואנים oppressus et direptus Deut. 28, 29. Fut. לא תֶעְשׁוֹק אגירא non opprimes mercenarium, Deut. 24, 14. לא תעשוק ית חברך non opprimes proximum tuum, Lev. 19, 13.

עוֹשֶׁק, עוּשְׁקָא *oppressio*, ut ad Praeterit. אתרחקי מֵעוּשְׁקָא procul amove te ab oppressione, Jes. 54, 14. Cum aff. סגיען עֻשְׁקוֹי plurimae sunt oppressiones ejus, Pr. 28, 16.

עֲשִׁיק *defraudator, perversus,* נלוז hebr. Prov. 14, 2.

עֲשִׁיק *pretiosum, carum, pretii magni:* עשיק לגביך ושוי לכריסך pretiosum dorso tuo, et vile ventri tuo, sc. applica vel subministra, Bm. 52a. Proverbialis sententia est, qua monere voluerunt, plus impendendum esse in vestitum, quam in victum. Vestitus enim non tantum necessario corporis tegumento et munimento adversus tempestates servit, sed et ejusdem honestamentum est, quod publicum subit testimonium, et plurimum judicium. Victus autem corporis tantum est alimentum, quod si excedat, fit nocumentum. Glossator talmudicis inquit: quae necessaria sunt ad corpus tegendum et vestiendum, ea קנה ביוקר comparato tibi pretiosius: ad victum autem בשוויו, quantum aequum est, neque nimium. Item עשיק לשון יוקר הוא i. e. עשיק pretiosum et carum significat. Sic alibi in Gemara, עשיק עפרא pretiosa est terra ista, sive pulvis iste albus, Bm. 74a. Gl. יקר ואינו מצוי pretiosus neque facilis inventu. Mercerus legit in Imperativo: שוי עשיק oppressionem quandam fac facultatibus tuis, carius emendo vestitum: at aequum dispone ad victum: עשיק עבקך כרומנא pretiosum erit opus tuum instar malogranati, Ber. 56a.

עֲשַׁר *divitem esse,* hebr. הֶעֱשִׁיר *idem:* Item *divitem facere, ditare.*

עֹשֶׁר, עֲשִׁירוּת *divitiae,* Rabb. אין עניות במקום עשירות non est paupertas in loco divitiarum: דעת בלי עושר כרגלים בלא מנעלים scientia sine divitiis, est instar pedum sine calceis: et divitiae sine scientia, sunt instar calceorum sine pedibus, Mifchar happen. f. 24b.

עָשִׁיר *dives:* איזהו עשיר המשמח בחלקו quisnam est dives? qui gaudet in portione sua. qui sorte sua est contentus, Ben Soma in Avoth c. 4.

עַשַּׂר *decimare, decimas dare.* Infin. עשרא תְעַשַּׂר ית כל עללת זרעך decimando decimabis omnem proventum seminis tui, Deut. 14, 14. 22. ארי תשיצי לְעַשָּׂרָא quum absolveris decimare, Deuter. 26, 12. Ap. Ros. per Paranomasiam; עַשֵּׂר בשביל שֶׁתִּתְעַשֵּׁר decimato ut dives fias. Qui libenter dat Deo decimas, ei liberalius Deus benedicit.

עֲשַׂר, עַשְׂרָא, עַשְׂרֵי, עַשַׂרְתֵּי *decem*, et quandoque *decimus.* Ex Hebraeis formis עֲשָׂרָה, עֶשְׂרֵה, עֶשֶׂר nata sunt: עשר זמנין decem temporibus, hebr. עשרת מונים, Gen. 31, 7. 41. וַעֲשַׂר אתנן et decem asinas, Genes. 45, 23. עשר נשין decem mulieres, Levit. 26, 26. עשרא masculinum, et respondet hebraeo עֲשָׂרָה, aliisque formis: ויהב ליה חד מן עשרא מכולא et dedit ipsi unam partem de decem ab omnibus, Gen. 14, 20. i. e. מעשר decimam. Sic Exod. 16, 36. ubi pro hebr. עֲשִׂרִית decima pars ponitur: יסב חד מן עשרא accipiet unam ex decem i. e. decimam, IS. 8, 15. עשרא אלפין decem millia, IIS. 18, 3. בעשרא לירחא הדין in decimo mensis hujus, hebr. בֶּעָשׂר לחדש Exod. 12, 3. מֵעֲשַׂר בנין prae decem liberis, hebr. מעשרה בנים masculine, IS. 1, 8. וַחַד עֲשַׂר כוכביא et *undecim* stellae, Gen. 37, 9. מהלך חד עשר יומין iter undecim dierum, Deut. 1, 2. חדא עֶשְׂרֵי יריען undecim cortinas, Exod. 26, 7. חדא עשרי שנין undecimo anno, hebr. אחת עשרה, IIR. 9, 29. בִּתְרֵי עֲשַׂר פדנין דתורא in *duodecim* juga boum, IR. 19, 19. ותרתא עשרי שנין et duodecim anni, Gen. 5, 8. et 14, 4. תְּלָת עֶשְׂרֵי *tredecim,* Gen. 14, 4. אַרְבַּע עֶשְׂרֵי *quatuordecim,* Gen. 14, 5. et 31, 41. חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵי *quindecim,* Gen. 5, 10. שִׁתָּא עֲשַׂר נפשן *sedecim* animae, Gen. 46, 18. שבע עֶשְׂרֵי *septemdecim*, Gen. 47, 28. תַּמְנֵי עַשְׂרֵי *octodecim,* Jud. 3, 14. תְּשַׁע עַשְׂרֵי *novendecim,* Gen. 11, 25. עֶשְׂרִין *viginti,* Gen. 31. 41. etc. בנבלא דַעֲשַׂרְתֵּי נימין in nablio decem chordarum, Ps. 33, 2. על פום כנורא דעשרתי נימין in ore citharae decem chordarum, Ps. 92, 4. כל קבל עשרתי אחוהי coram decem fratribus suis, Eccl. 7, 20. in Venetis.

עֲשַׂרְיָתָא *deni, denae classes hominum:* ורבני עשריתא et praefecti denis, magistri denorum, decuriones, Exod. 18, 21. 25.

עֲשִׂירַי, עֲשִׂירָאָה *decimus:* עד ירחא עשיראה usque

ad mensem decimum, hebr. עֲשִׂירִי, Gen. 8, 5. אף דרא עשיראה etiam generatio decima, Deuter. 23, 3. Fem. בשתא עֲשִׂירֵיתָא in anno decimo, Jer. 32, 1.

עֲשָׂרוֹן, עִשְׂרוֹנָא *decima pars:* עשרונא סולתא decima pars similae, Exo. 29, 40. מנחתא סלתא עֶשְׂרוֹנָא pro oblatione similae decima, Num. 15, 4. Pl. תרין עֶשְׂרוֹנִין סלתא duas decimas similae, Numer. 15, 6. תלתא עשרונין tres decimas, ibid. v. 9.

עִשּׂוּרִית *idem:* Pl. עִשּׂוּרְיָתָא decimae partes.

עִשּׂוּר *decimatio, decima:* עישור נכסי decima pars facultatum, Ketub. 52b.

מַעֲשַׂר, מַעְשְׂרָא *decima, decimae:* וכל מעשר ארעא et omnis decima terrae, Lev. 27, 30. מעשר עבורך decimam frumenti tui, Deuter. 14, 22. ית כל מעשר עללתך omnes decimas frugum tuarum, Deut. 26, 12. ארי תסבון מבני ישראל ית מעשרא cum acceperitis a filiis Israël decimas, Num. 18, 25. מעשרא מן מעשרא decimam de decima, ibid. Cum aff. מִמַּעְשְׂרֵיהּ de decima sua, Lev. 27, 31. Pl. מִכֹּל מַעְשְׂרָתֵיכוֹן ab omnibus decimis vestris, Num. 18, 28. Rab. מעשרות סייג לעושר decimae sunt sepes divitiarum, si scil. diligenter dentur, Avos c. 3. מעשר ראשון decima prima quae Levitis dabatur: מעשר שני decima secunda, quam Levitae de decimis sibi oblatis dabant, et consumebantur Hierosolymae: מעשר עני decima pauperis. De his sunt duo integri tractatus talmudici. Praeter eos consule etiam de decimis Majemon. in parte tertia, Schylchan Aruch in Jore Dea fol. 98. etc. Josephum Scaligerum in diatriba de decimis in Lege Dei, Sixtinum Amamam de decimis Mosaicis, Baal Aruch in עשר.

עשש עַשְׁשִׁית *lucerna:* נהירין כְּעַשְׁשִׁית lucent, splendentes sunt ut lucerna. Cant. 5, 14. in Targ. Ap. Tos. עששית שהיתה דולקת והולכת כל היום lucerna quae ardet et procedit toto die, Ber. 53a. gl. לאנטרנא *lanterna.* Item צואה בעששית מותר לקרות ק"ש כנגדה stercus si sit in lucerna, licitum est legere lectionem „audi Israël" etc. e regione ejus, Ber. f. 25b. Sacra non sunt tractanda in loco sordido, aut ubi sordes sunt in conspectu. Tamen si sint sordes in lucerna, licitum est legere lectionem ex Deut. 6. „audi Israël, Dominus Deus tuus, Dominus unus est," etc. Nam paries lucernae, sive ex vitro sive ex cornu, distinguit sordes ab homine, ut lectionem vel preces non impediant: ראינוהו בעבים ראינוהו מעששית vidimus eam (sc. lunam) per nubes, vidimus eam per lucernam, Rh. 24a. עששית הדולקת משנה לשנה lucerna ardens de anno in annum, R. Saadia Dan. 5, 5. נר הקבוע באמצע עששית candela fixa in medio lucernae. Mercerus in Thesauro Pagnini ad Rad. עשת scribit: עששית Hebraei perspicillum chalybeum vocant, vel quodvis corpus diaphanes.

עֲשָׁשִׁיּוֹת *laminae, massae:* בהמתו טעונה טבל ובעששיות jumentum ejus si oneratum sit tabulis aut laminis, Sab. 154b. עששיות של ברזל laminae ferri, ע"ז f. 16. Joma 34b. של זכוכית vitri, apud Rabbinos. Hujus significati potest etiam esse עששית. Vide et mox in עשת.

עֲשַׁת *cogitare.* Praet. ומלכא עֲשִׁית et rex cogitabat, Dan. 6, 3. Ithpah. Praet. אִתְעַשַּׁתִּין לכון cogitastis vobis, hebr. חרשתם, Hos. 10, 13. Vide et Jes. 33, 11. Part. ובלבהון מִתְעַשְּׁתִין אונס et in corde suo cogitant rapinam, Jes. 32, 6. מתעשתין לחבלא cogitant perdere, Jer. 5, 26. Hinc hebraice אולי יתעשת fortasse cogitabit Deus, Jon. 1, 6.

עֶשְׁתּוֹנִין *cogitationes.* Scribitur et promiscue ע cum Chirek, quod pravum: עלי חשיבו עֶשְׁתּוֹנִין בישין contra me cogitarunt cogitationes malas, Jer. 11, 19. Constr. עֶשְׁתּוֹנֵיהוֹן עֶשְׁתּוֹנֵי אונס cogitationes ipsorum sunt cogitationes rapinae, heb. מחשבות, Jes. 59, 7. et 41, 29. Cum aff. אבדו עֶשְׁתּוֹנוֹהִי perierunt cogitationes ejus, Jes. 40, 8. וגבר אנס עשתנוהי et vir direptor (relinquat) cogitationes suas, Jes. 55, 7. בתר עֶשְׁתּוֹנֵיהוֹן post cogitationes suas, Jes. 65, 2. בתר עֶשְׁתּוֹנָנָא נהך post cogitationes nostras ambulabimus, Jer. 18, 12.

עֶשֶׁת *lamina, massa,* Talm. העושה כלים מן העשת faciens vasa ex laminis ferreis, Kel. c. 11. Gl. חתיכה של ברזל frustum ferri. Item מנורה היתה באה מן העשת מן הזהב candelabrum quod venerit ex lamina sive massa ferrea, ex argento etc. Men. 28b. Significatio deducta ex hebraeo ברזל עשות ferrum nitidum, Ez. 27, 19.

עַשְׁתָּרוֹת *Asteroth, nom. propr. urbis in sacris literis celebris,* Deut. 1. Jos. 9. et 13. Sita fuit inter duos altissimos montes, cujus extrema cacumina referebant cornua, unde etiam dicta fuit עשתרות קרנים Asteroth duorum cornuum. Gen. 1, 4. teste R. Sal. in Talm. A montium altitudine non habebat multum splendoris et lucis a sole, unde prisci Talmudici disputarunt de jure Tabernaculorum, quae Judaei ibi fecerunt in festo scenopegiae, et ab aliis tabernaculis aliquid diversi habebant, ob defectum lucis et umbrositatem continuam istius vallis, in tractatu de סוכה Succa, sive Scaena, c. 1. in principio. Hinc intelligitur, quod alii scribunt in Lexicis, עשתורת esse nomen loci, ubi sol non oritur nec splendet. In istis montanis etiam gigantes fuerunt, ut liquet ex Genesi.

עתד Ithpah. אִתְעֲתַּד *stare, consistere, se sistere.* Respondet sic hebraeo נצב, in Niphal et Hithpahel. Item *paratum, praeparatum esse, futurum, venturum esse ut sit vel fiat.* Praet. וְאִתְעֲתַּד מלאכא דיי באורחא et stabat angelus domini in via, Num. 22, 22. אִתְעֲתַּד על יד ימיניה constitutus fuit, stetit ad manum dexteram ejus, Thr. 2, 4. Femin. וְאִתְעַתְּדַת אחתיה et stabat soror ejus, Exod. 2, 4. דְּאִתְעַתְּדַת למהוי נפלא עֲלֵיהוֹן quod paratum vel futurum est ad essendum cadens super eos, i. e. quod ruiturum est super eos uno momento, Eccl. 9, 12. אתתא דְּאִתְעַתְּדַת עִמָּךְ הכא mulier quae stabat tecum hic ad orandum, IS. 1, 26. אִתְעַתַּדְתָּא לטוריא עושנא stitisti te montibus robur, hebr. העמדתה, Ps. 30, 8. וְאִתְעַתַּדוּ במשכן זמנא et steterunt in tabernaculo conventus, Deut. 31, 14. וְאִתְעַתַּדוּ בשפולי טורא et steterunt in declivitate montis, Exod. 19, 17. דאתעתדו לצדיקיא quae

parata sunt justis in horto Eden sive voluptatis, Cant. 8, 2. די אתעתדו לינורין quae parata erant in acervos, Jobi 15, 28. Part. pl. וּמִתְעַתְּדִין גבר בתרע משכניה et stabant quisque in ostio tabernaculi sui, Exo. 33, 8. Infin. מִלְאִתְעַתְּדָא קדם רבון כל ארעא a consistendo coram Domino totius terrae, Zach. 6, 5. Imper. אִתְעַתַּד הכא על עלתך consiste hic juxta holocaustum tuum, Num. 23, 3. al. 7. וְאִתְעַתַּד קדם פרעה et consiste coram Pharaone, Exod. 9, 13. אִתְעַתַּדוּ קדם יי state coram Domino, 1 Sam. 10, 19. Fut. וְתִתְעַתַּד לקדמותיה et stabis coram ipso, Exod. 7, 15. ואת התעתד מקבל et tu stabis e regione, IIS. 18, 13. ומן הוא קדמוהי יתעתד et quis ille qui coram eo stare possit, Job. 41, 1. קומו וְנִתְעַתַּד עלה לקרבא surgite ac paremus nos contra eam ad praelium, Obad. 1. וְיִתְעַתְּדוּן היך כסו זהים et stabunt sicut vestimentum sordidum, Job. 38, 14. In hebraeo est ויתיצבו, cui recte tertia pluralis respondet. In Venetis est וְאִתְעַתְּדוּן, ubi Aleph redundare puto. In Regiis מִתְעַתְּדִין, per Participium: ויתעתדון תמן עמך et stabunt illic tecum, Numer. 11, 16. Pahel עַתֵּד *statuere, collocare: parare, praeparare.* Praet. וְעַתְּדַת ביה שבעה עמודין et statuit in ea septem columnas, hebr. חצבה excidit, Prov. 9, 1. ועתדני היך פלגליסא לגירא et statuit me ut scopum sagittae, Thr. 3, 12. וְעַתְּדֵית לצדיקיא et praeparavi justis in paradiso animantia pura, Ps. 50, 10. Part. praet. מְעַתַּד עלוהי constituta erat juxta ipsum, Gen. 28, 13. מעתד באורחא constitutum in via, hebr. נצב Num. 22, 23. דאת מעתד quod tu constitutus es, stas, ibid. v. 34. בזמן דמעתד ספר אוריתא in tempore quo constitutus, positus aut situs est liber Legis in manu dextera tua, Ps. 45, 10. דמעתד לאסחחרא qui stat. ut circumdetur legionibus, Jobi 15. 24. Imper. וְעַתְּדָהּ לך בחקלא et statue eam tibi in agro, Pr. 24, 27 .Fut. וִיעַתֵּד תחומא דארמלתא et statuet terminum viduae, hebr. ויצב, Prov. 15, 25.

עֲתִיד *paratus: futurus, futurum.* על מטרתי אנא קָאֵם עתיד super custodiam meam ego sto paratus, Hab. 2, 1. ומבע דַעֲתִיד להון et festinabit quod futurum est eis, Deut. 32, 35. מה דעתיד למהוי בעלמא quod futurum est esse, i. e. ut sit vel fiat in mundo, Eccl. 9, 12. עתיד לאתבזעא טור משחא futurum est ad scindendum, i. e. ut scindatur mons olivarum, Cant. 8, 5. Pl. וכען הן איתיכון עֲתִידִין et nunc si parati estis, Dan. 3, 15. וכל מתיא דישראל עתידין למפק תחותוהי et omnes mortui Israëlitae futuri sunt egredi i. e. egressuri sunt de sub eo, scil. monte olivarum etc. Cant. 8, 5. Ap. Ros. כמו שאנחנו עתידין לפרש sicut nos futuri sumus explicare, i. e. sicut explicaturi sumus. Apud Grammaticos עתיד *tempus futurum.* Apud Theologos לֶעָתִיד לָבֹא ad futurum venire, i. e. in saeculo venturo, in altera vita. Elias curiosus fuit in scrutando, quae differentia sit inter עתיד simpliciter, et לעתיד לבוא. Inquit, se plus non observasse, quam hoc in fine membri sententiae dici, illud in sermone continuato. Porro semper post se Infinitivum habet. Femininum עתידות futura: השם יודע העתידות בלי ספק Deus novit futura sine dubio.

עתה, עתא *pravitas, perversitas.* Vide supra in עוה.

עֲתַק *veterascere, vetustescere, inveterascere.* Paraphrastes chaldaeus Jobi 21, 7. hebraeum עתקו reddit אתקפו roborati, confortati sunt, et sic hanc significationem quoque interdum huic verbo attribuunt: ut בצואר עתק collo forti, duro, Ps. 75, 6. in Hebraeo. Praet. עֲתַק בשרי ממכתשין veterascit caro mea a plagis, hebr. בלה, Thr. 3, 4. Ithpahel Fut. וְתִתְעַתְּקוּן בארעא et inveterascetis in terra, heb. ונושנתם inveterati fueritis, veteres habitatores facti fueritis, Deut. 4, 25. וְיִתְעַתְּקוּן בחרשיא et inveterascent in saltibus, Ez. 34, 25. Partic. מרעין בישין ומהימנין דְמִתְעַתְּקִין על גושמיכון morbos pessimos et constantes, qui inveterascent in corporibus vestris, Deut. 28, 59. in Jon. hebr. נאמנים.

עַתִּיק *vetus, inveteratum:* ועתיק יומין יתיב et antiquus dierum sedit, Dan. 7, 9. ותיכלון עתיקא דעתיק et comedetis vetus quod inveteratum fuerit, hebr. ישן נושן, Levit. 26, 10. חמרא עתיק vinum vetus, hebr. שכר, Jes. 5, 11. מחמר חדת וְעַתִּיק יזר a vino novo et veteri separabitur, hebr. מיין ושכר a vino et sicera, Num. 6, 3. בירחא דעתיקיא קרן ליה ירחא קדמאה in mense quem veteres vocabant mensem primum, hebr. בירח האיתנים IR. 8, 2. mensis septimus is est, quem veteres ante exitum ex Aegypto vocarunt primum. Nam a mense Septembri annum civilem inchoabant, ut et hodie adhuc servant: Moses autem docuit a mense Martio esse inchoandum. Et secundum aliam significationem וְעַתִּיקַיָּא סחור סחור et peristilia circumquaque hebr. אתיקים, Ez. 14, 16. Fem. סגירות עַתִּיקָא lepra vetus, hebr. צרעת נושנת, Lev. 13, 11. ברכתא עַתִּיקְתָּא piscina vetus, hebr. ברכה הישנה, Jes. 22, 11.

II. עֲתַק *transferre, removere,* ut in illo; ויעתק צור ממקומו et transferetur lapis e loco suo, Jobi 18, 4. Hinc *transferre, transcribere librum, describere, transferre et explicare ex una lingua in aliam:* ut אשר הֶעְתִּיקוּ אנשי חזקיה quae transtulerunt viri Hiskijae, Pr. 25, 1. i. e. כתבו, transcripserunt ex libro originali, ita ut originalis scriptura in loco suo manserit. Hinc מעתיק *translator, descriptor, qui ex uno exemplari aliud exemplar describit, aut unam linguam alicujus libri in aliam transfert et conscribit:* מעתיקי הדת translatores Legis. Sic Aben Esra vocat sapientes talmudicos, quorum verba adducit, Thr. 1, 3. כדברי המעתיקים juxta verba translatorum, i. e. talmudicorum, Aben Esra, Deut. 25, 5. המעתיקים אמרו translatores ajunt, i. e. talmudici, Lev. 19, 19. apud eundem.

הַעְתָּקָה *translatio, transcriptio, transcriptum, exemplar quod copiam vulgo vocant.*

עֲתַר *ditescere, ditari, locupletari.* Respondet heb. עשר, per commutationem literae ש in ת. Perperam adducitur etiam ab aliis significatio *parandi, praeparandi,* et quae ad id citant exempla pertinent

ad עתר. Praeter. וַעֲתַר ישראל ובעט et ditatus fuit Israël et recalcitravit, Deut. 32, 14. וַעֲתַרְתְּ ותקפת dives et potens factus es, Ez. 28, 25. עתרו וקנו נכסין divites facti sunt, comparatis sibi divitiis, Jer. 5, 28. על כן סגיו וַעֲתַרוּ idcirco multiplicati sunt et locupletati, Jer. 5, 27. ברם עֲתַרְנָא utique ditati sumus, Hos, 12, 8. בריך יי דַעֲתַרְנָא benedictus sit Dominus, quod divites facti sumus, Zach. 11, 1. Fut. לא נֶעְתַר non ditescet, Pr. 21, 17. ubi נ est loco י, ex Syriasmo. Pahel עַתַּר *ditare, locupletare.* Praet. אנא עַתְּרֵית ית אברם ego ditavi Abrahamum, Gen. 14, 23. Part. יי מְמַסְכֵן וּמְעַתַּר dominus pauperat et ditat, 1S. 2, 7. Fem. ויד דכשרין מְעַתְּרָא להון manus autem rectorum ditat eos, Pr. 10, 4. ברכתא דאלהא היא מְעַתְּרָא benedictio Dei ditat, Prov. 10, 22. Fut. וִיעַתַּר יתי et ditat me, Jobi 6, 9. Aphel Praet. אַעְתַּרְתְּ מלכי ארעא ditasti reges terrae, Ez. 27, 33. Partic. אית דִמְעַתַּר נפשיה est qui divitem facit seipsum, Prov. 13, 7. Sic Veneta. Regia habent ex Pahel דִמְעַתַּר. Futurum כוני עללתה תַעְתְּרִנָּהּ multo frumento ditabis eam, Ps. 65, 10. ubi rursus Regia habent תְּעַתְּרִנָּהּ ex Pahel: יעתרניה מלכא עותר סגי ditabit eum rex divitiis multis, 1S. 17, 25. Ithpah. Praet. ארום אִתְעַתַּר קרח quia ditatus est Korach, Ps. 94, 17.

עַתִּיר, עַתִּירָא *dives:* עתירא ומסכנא סגען dives et pauper multi sunt, Pr. 22, 2. עתירא במסכני נשלט dives in pauperem dominabitur, ibid. 7. לעתירא הוו עאן diviti fuerunt oves, 1S. 12, 2. לגברא עַתִּירָא ad virum divitem, ibid. v. 4. וְעַתִּירָא נמלל עשינתא et dives loquetur dura, Pr. 18, 23. Pl. ונכסי עַתִּירַיָא et facultates divitum, Zach. 11, 16. Constr. עַתִּירֵי עממיא divites populorum, Ps. 45, 13. עתירי נכסין מתמסכנין divites opum ad paupertatem redigentur, Eccl. 10, 6. Cum aff. דַעֲתִּירָהָא מלן אוצריהון חטוף cujus divites replent thesauros suos rapinis, Mich. 6, 12. Ap. Tos. עתיר נכסין dives opum, עתיר פומבי dives publice, Bb. 145b.

עוֹתַר, עֻתְרָא, עִתְרָא *divitiae, opes, facultates:* עותר סגי divitiae multae, 1S. 17, 25. עם עותר רברבניהון cum divitiis magnatum ipsorum, Deut. 32, 13. לְעוֹתַר ולחכמא divitiis et sapientia, 1R. 10, 23. מולא וְעֻתְרָא בביתיה facultates et divitiae sunt in domo ejus, Ps. 112, 3. שמא טבא מן עתרא סגיעא nomen bonum praestat divitiis multis, Pr. 22, 1. Cum aff. קנינא דעתירא כרכא דְעֻתְרֵיהּ possessio divitis est civitas munita divitiarum ejus, Pr. 10, 15. דמסבר בְּעֻתְרֵיהּ qui confidit in divitiis suis. Pr. 11, 28. Sic Ps. 52, 9. בסגי עֻתְרִיךְ ונכסיך in multitudine divitiarum tuarum et facultatum tuarum, Ez. 27, 33. כל עֻתְרְכוֹן לא יתקיב לכון omnes divitiae vestrae non erunt stabiles vobis, Hos. 12, 8. כלילא דחכימי עֻתְרְהוֹן corona sapientum sunt divitiae ipsorum, Pr. 12, 24. ובסגיאות עֻתְרְהוֹן et in multitudine divitiarum suarum laudant se, Ps. 49, 7.

עֲתַר *pala, furcilla frumentaria, qua vertitur frumentum.* Ap. Tos. למה נמשלה תפלתן של צדיקים בעתר מה עתר זה שמהפך [35] התבואה ממקום למקום כך תפלתן של צדיקים מהפכת מדותיו של הק"בה ממדת רגזנות למדת רחמנות quare assimilantur preces justorum palae? quid est pala? quae vertit frumentum de loco in locum: sic preces justorum vertunt proprietates Dei sancti benedicti ex proprietate iracundiae, in proprietatem misericordiae, Jeb. f. 64a. ראויות להופכן בעתר convenientes sunt ut vertantur pala, Suc. 14a. עתרא דהפיך אדרא pala vertens granarium. Sic vocatus fuit Isaacus, quod precibus suis vertit fatum divinum, juxta illud, ויעתר, (Gen. 25, 21.) Br. s. 63.

עתת

עֵת *tempus.* Pl. dicitur עִתִּים et עִתּוֹת *tempora:* העושה תורתו עתים מפר ברית qui facit Legem suam ad certa tempora, irritum facit foedus, R. Sal. Ps. 119, 126. Ratio, quia foedus postulat, ut homo כל שעות quovis tempore et continue sit Legis studio occupatus. Interdum עת vel in plurali עתים Rabbini repetunt, et tunc valet adverbialiter, *aliquando, interdum, nunc, quandoque, per intervalla, per vices:* עתים שלום עתים שוטה interdum sanus est interdum insanus aut stultus, Rh. 28a. עת שוטה עת שפוי si sit interdum stultus, interdum mentis sanae, Maim. in הלכות מכירה c. 29. עתים לטובה עתים לרעה nunc in bonum, nunc in malum: עתים חייב עתים פטור quandoque reus est, quandoque liber. Pes. fol. 91a.

עַתָּה *nunc.* Apud Philosophos τὸ νῦν, *instans, monumentum temporis praesentis.* Hinc Rambam in More par. 1. cap. 73. ex sententia certae cujusdam sectae Philosophorum dicit; „tempus compositum esse ex עתות, h. e. multis *nunc*, instantibus, vel momentis."

---

[35]) Admonere volunt, verbo עתר notionem inesse *vertendi,* (aff. τῷ חתר) et *avertendi.* Et revera, ubicunque in s. S. hoc verbum legitur, modum illum precandi innuit, quo fatum divinum vel consilium malum ut in melius *vertatur*, deprecamur; opp. τοῖς synonimis בקש, פלל, חנן, quae quemque modum precandi indicant, quamvis nullum adhuc consilium in nobis constitutum sit. Confirmatur haec etymologia a Talmudicis data usu chaldaico, ubi pro heb. ויבצעני (Job. 6, 9.) „et abrumpat me" in Targ. legitur ויעתר יתי „et *vertat* me", quasi dicere velit: si Deo me abrumpere placet, tum non paulatim, et inde dolorosissime, sed uno ictu me (in nihilum) *vertat.* Ceterum verbo עתר, cui haec inest significatio vertendi, etiam in lingua ar. occurrimus. Significat enim ar. غثر 1) cessavit fortuna, 2) mentitus fuit, 3) pulsavit arteria; qui significatus diversissimi in notione *vertendi* tantummodo conveniunt: quasi *vertit* fortuna; *versae* sunt res, status rerum verus sc. i e. mentitus fuit; *vertitur* sanguis in arteriis, quo pulsatio arteriae fit. Huc, ni fallor, et verbum עֲשַׁר chald. עֲתַר referri potest, quasi „in divitias *conversa* est paupertas" dicas, i. e. ditatus, dives factus est; item numeralis עֶשֶׂר decem, quia in numerandis numeris, qui post decem sunt, ad primos numeros *vertere* debemus.

Abbreviaturae literae ע.

ע: עמוד *columna*, pagina libri.

ע"א: 1. ענין אחר *res, significatio alia*, וע"א *et significatio alia*. Saepe sic in libro radicum R. Davidis, et in Commentariis.

2. עבדת אלילים *cultus idolorum*, idololatria, Est et in Talmud tractatus integer inscriptus ע"א, interdum est עבדי אלילים *cultores idolorum*, idololatrae. Eo titulo solent Christianos intelligere, quod inter ipsos, quasi solos, qui Deum verum cognoverunt, idololatria vigeat. Legitur et in Targum Jonathanis et Hierosol. Gen 15, 11.

עא"כו: על אחת כמה וכמה *quanto magis*. Argumentandi locutio est a minori ad majus, q. d. si de uno id verum est, quanto magis de tot et tot, id est de pluribus. Interdum apud Talmudicos simpliciter legitur על אחת כמה, ut in Sanh. f. 107a.

ע"ג: על גב, על גבי *in superficie*, super, supra; ע"ג קרקע *supra pavimentum*.

ע"ד: 1. על דרך *per viam, modum, rationem:* ע"ד הפשט juxta simplicem et literalem sensum.

2. על דבר *propter:* ע"ד הכתוב propter id quod scriptum est.

3. על דא *super hoc, propter hoc, propterea:* in Zohar. Cum litera servili וע"ד.

4. ענית דעתי vide supra לע"ד.

עד"ה: על דרך האמת *per rationem veritatis, vere, proprie sic loquendo.*

2. על דרך המדרש *juxta sensum Medrasch*, i. e. allegoricum.

עד"ז: על דבר זה *propter rem hanc, propterea*. Rab. Cum servili, וע"ז et propterea.

עד"ם: על דרך משל *per viam parabolae, exempli causa.*

2. על דבר מה *propter rem aliquam, de re quapiam, propter quam rem?*

עד"ש: על דרך שלום *pacis causa.*

ע"ה: עליו השלום *super eum sit pax, in pace quiescat*. De pluribus, עליהם. De hominibus sanctis, prophetis, patriarchis et regibus Israëlitis communiter usurpatur. At R. David Kimchi in libro שרשים Schoraschim, in radice אוה, de patre suo usurpat, dicens: ואדני אבי ע"ה פירש et dominus pater meus, qui in pace quiescat, sic explicat. R. Abraham, autor libri Zeror hammor, in Parascha ויקח קרח in principio, Rabbinis suis attribuit, scribens: רבותינו ע"ה אמרו Rabbini nostri, qui in pace quiescant, ajunt. In principio libri Numerorum, רבותינו ע"ה נתנו טעם Rabbini nostri ע"ה dant rationem. In libri Reschith chachma saepe de R. Schimeone ben Jochai dicitur. Majemon. l. 1. cap. 2. אונקלוס הגר ע"ה Onkelos proselytus bonae memoriae. Haec tamen non sunt de communi usu.

2. ענין הזה *negotium hoc, materia haec:* apud Grammaticos et Commentatores.

3. עולם הזה *mundus hic*, seculum hoc. Si ita sumatur, tunc praecedere solet integre עולם הבא seculum venturum. E contrario, si integre praecedat עולם הזה, tunc ע"ה valet עולם הבא. Alias distinctionis causa literae ז et ב in fine addi solent, ut mox videbitur.

4. עולם הנפשות *seculum animarum.*

5. עין הקורא *oculus lectoris*. Libri nomen est, ut supra positum in יה"בי.

6. עם הארץ *populus terrae, idiota, plebejus*, unde dicunt, ת"ח אל ישא בת ע"ה discipulus sapientis ne ducat filiam idiotae.

עוה"ב. עה"ב: עולם הבא *seculum venturum aut futurum:* cum articulo הע"הב; item שהע"הב quod seculum futurum, בהעהב in sec. futuro etc.

עוה"ז. עה"ז: עולם הזה *mundus hic, seculum hoc:* מהע"הז ex seculo hoc.

ע"ז: 1. עבודה זרה *cultus alienus sive extraneus, idololatria*. Est et tractatus talmudicus sic appellatus. Synonima sunt עבודת אלילים et עבודה זרה.

2. על זה *de hoc, super hoc, propter hoc, propterea.*

3. עם זה *cum hoc.*

4. ענין זה *res haec:* ut לרמוז על ענין זה שכתוב ut indicium daret super rem hanc de qua scriptum.

ע"זא: על זה אמר *propter hoc dicit*, scil. scriptura: שעז"א quod super hoc dicit scriptura.

ע"זנ: על זה נאמר *super hoc, hoc dicitur aut dictum est*, scil. in scriptura.

עוד זה נקרא *praeterea hoc vocatur*, Cabal.

ע"ח. ע"זא. Legitur in notis Masorethicis in fine libri Levitici. Priores duae literae *numerum* tantummodo significant, nempe 78. quot sunt versus ultimae istius libri Paraschae sive sectionis. Eundem numerum solent aliquo nomine proprio exprimere, tanquam symbolo notiore. Pro eo prave in una editione Veneta scriptum est עזה, per ה, quod debebat esse א. Nomen enim illud proprium dupliciter in Bibliis scriptum legitur, עזא Uzza, I Paralip. 13, 9. et עזה, 2 Sam. 6, 3. Legi ergo hic debet עזא, et sic idem numerus, qui literarum praecedentium עח. Uzza autem iste fuit is qui arcam tetigit per imprudentiam, unde morte affectus fuit a Domino.

ע"י: על ידי *per manus, opera, per*. Manus vocabulum frequentissime in hac locutione usurpant, quod manus commune sit agendi instrumentum. Cum servilibus וע"י et per, מע"י quam per manus, שע"י quod per etc.

2. עין יעקב *libri nomen est*, qui et עין ישראל et saepe sic citatur in Caphtor.

ע"יט: ערב יום טוב *vespera diei festi*. Cum servilibus, בע"יט in, לע"יט ad, מע"יט a vespera diei festi.

ע"ים: על ידי מוקדם *per manus primi*, scil. nuncii, tabellarii, *per primum, per primam occasionem*. In epistolis frequens.

ע"כ: 1. על כן *ideo*, igitur, idcirco.

2. עד כאן *hucusque, hactenus*. Vide mox עכ"ד.

3. עבודת כוכבים *cultus stellarum, idololatria*. Hinc in Mischna Talmudica, ברוך שעקר ע"כ מארצנו benedictus sit qui exstirpavit idololatriam ex terra nostra: Berachoth c. 9.

4. על כרחו *per coactionem ejus, invito eo, nolit velit*. Praecedere solet, ב, ut בע"כ. Vel כרחי invito me, ut כרחך invito te.

עכ"ד: עד כאן דבריו *hactenus verba ipsius*. Post citata alterius auctoris verba usurpare solent, et ד compendii causa saepe omittitur.

2. על כלא דא *praeter haec omnia, super omnia haec, de omnibus his*: Zohar.

עכ"ום: עובדי כוכבים ומזלות *cultores stellarum et planetarum*. Sic olim gentiles, omni veri Dei cognitione destitutos, vocarunt, nunc etiam eodem Christianos intelligunt, non ut stellarum, sed idolorum cultores. Pro eodem dicunt ע"א, ut supra positum, item ע"ז, ut mox sequitur. Cum servilibus, שיבדילם ע"י התורה מהע"כום quos distinxit per Legem ab idololatris: בע"כום, לע"כום, etc. Aliquando primae literae vox integra ponitur, hoc modo עובדי כ"ום.

עכ"ז: עם כל זה *cum toto hoc, etsi totum hoc ita sit, tamen, attamen, nihilominus*. Frequenter praecedit ו, ועכ"ז.

עכ"ל: עד כאן לשונו *hucusque, hactenus verba ejus*. Sequitur saepe nomen ejus, cujus verba citata sunt, et tunc sine pronomine legendum לשון.

עכ"פ: על כל פנים *per omnes modos, omnibus modis, omnino*.

2. עד כאן פירושו *hucusque expositio ejus*. Si sequatur nomen interpretis, tunc legendum פירוש vel פירש.

ע"ל: עיין לעיל *vide supra*. לעיל Chaldaicum est, pro quo etiam dicitur למעלה. Usurpant, quando lectorem alio ablegant.

ע"מ: על מנת *per conditionem, ea lege vel conditione, propterea, eo ut*: ut ע"מ ללמד ללמוד discendum, propter docendum, discendum nobis est, eo fine ut aliquando alios doceamus.

2. על משקל *ad pondus*, id est *modum, formam rationem*.

3 עול משקץ *perversus abominabilis*, vel *perversitas detestanda*. Unde Mercerus hanc habeat, nescio. Ego putarim explicandum עול puer, et nisi fallor, in ipsorum Mnchsor hanc locutionem legi, in qua detestanda latet fraus Judaica, quam detegam alias, si D. v.

עמ"א: על משקל אחר *juxta formam aliam*: Grammatice.

ע"מי ע"שו: עזרי מעם יהוה עשה שמים וארץ *auxilium meum a Domino, qui fecit coelum et terram*, (Ps. 121, 2.) in initiis librorum poni solet.

ענ"ג: עדן נהר גן *deliciae, fluvius, hortus*. Est Notaricum vocis ענג voluptas, qua periphrastice significatur Paradisus, ubi vera voluptas.

ענ"ל: ענין נזכר למעלה *res commemorata supra*.

ע"ס: עט ספר *stilus scribae*. Nomen libri est, cujus autor R. David Kimchi, in quo de Masora et Accentibus. Meminit ejus Elias in fragmentis tabularum.

2. עשר ספירות *decem numerationes*: Cabbal. Vide supra in ים.

ע"ע: עבד עברי *servus hebraeus*. Usurpant, ubi de servorum jure agunt.

עע"א: עובדי עבודה אלילים *cultores cultus idolorum, idololatriae*.

עע"ז: עובדי עבודה זרה *cultores cultus extranei, idololatrae*. Utraque hac locutione Christianos inprimis intelligunt.

ע"פ: על פי *juxta os, juxta praescriptum, sententiam, mandatum, modum, formam*. Si praecedat אף tum conjunctim sumuntur. Vide supra in אע"פ.

2. עשרת פעמים *decem vicibus*.

2. ערב פסח *vespera Paschatis*, בערב פסח in vespera Paschatis.

ע"צ: על צד *ad latus, juxta, per, prope*, ex parte: ע"צ החיוב per consequentiam, ע"צ השאלה per interrogationem.

עובדי צלמים *cultores imaginum*.

ע"ק: עוד קשה *praeterea difficile est, alia objectio est, amplius quaeri vel objici potest*: וע"ק.

ע"קל: עוד קשה לי *amplius difficile mihi est, alia objectio oritur mihi*.

ע"ש: ערב שבת *vespera Sabbathi*: בע"ש in, לע"ש, מע"ש.

2. עיין שם *vide illic*. Usurpant, quando lectorem alio remittunt.

3. עם שלום *cum salute*. Vide Epistolas nostras Hebr.

4. על שם *propter, propterea, eo quod, ob id*. Id Chaldaice dicitur על שום: ut ע"ש מה propter quod, qua de causa?

5. עוד שם *praeterea ibi*, scilic. כתיב scriptum est, נאמר dicitur, quae verba sequi solent, aut ipsis similia

עשה"ה: על שמע הפסוק *juxta sensum versus Biblici istius*. Rab. Utuntur, quando aliquid loco expresso Scripturae probant.

ע"שן: עולם, שנה, נפש *mundus, annus, anima*: Rab.

ע"ת: על תנאי *cum conditione, conditionaliter*.

*) Additamenta: ע: ענין *notio, significatio, res*. ע"א: עמוד א' *columna prima*. על אודות *propter*. עד אחד *testis unus*. ע"ב: עמוד ב' *columna secunda*. עבודת בורא *cultus creatoris*. עב"ע: עבר במקום עתיד *praeteritum loco futuri*. עם ב' עדים cum testibus duobus. ע"ג: עמודי גולה *columnae captivorum*. עבודה גדולה *servitus magna*. עג"מ: על גב מזבח *in altari*. ע"ד: עשרה דברות *decem verba*, i. e. praecepta Dei, decalogus. על דעת *juxta sententiam*. עד"א: על דא אסמיך *hoc fultus ero*. על דרך אחר *alio modo*. על דרך אמת *modo fideli*. על דרך אחד *modo uno*. עד"ה: על דרך השאלה *per modum mutuandi* i. e. metaphorice. עד"ז: על דרך זה *hac via* i. e. hoc modo. עד"י: על דרך ישר *via recta*, i. e. justo modo. ע"ה: עם הארץ *populus terrae*, homo vulgaris sc. ex populo terrae, i. e idiota, plebejus. עמוד השחר *columna matutina* i. e. aurora. עמוד הגולה *columna captivitatis*. עמוד העולם *columna mundi*. Titulus abundans est, quo in libris vel epistolis de aliquo adhiberi solent Judaei. עין הרע *oculus malus* i. e.

invidus. עוקר הרים *montes eradicans;* item abundanter dicere solent de homine acuto ac ingenuo. על החתום *ad subscriptionem.* Praeterea abbr. ע״ה saepissime *nomen* libri restituit; ut עבודת הלוי, עמק הברכה, עמק המלך etc. עה״ד: עץ הדעת *arbor vitae.* על הדרך *in via,* i. e. ratione, modo. עהט״ור: עץ הדעת טוב ורע *arbor cognitionis boni et mali.* עה״מ: עשרה הרוגי מלכות *decem occisi regni.* עיר המלוכה *urbs regni,* metropolis. עול המלכות *jugum regni.* עה״ק: עיר הקדש *urbs sancta,* Hierosolyma. עבודת הקודש *cultus sanctus.* עה״מ: עדים החתומים מטה *testes subscripti.* עט״ת: עטרת תפארת *corona decoris.* ע״י: עתיק יומין *antiquus dierum.* ע״י: עדת ישרים *coetus justorum,* vel ישראל *Israëlitarum.* עדים ישרים *testes recti, habiles.* ע״כ: על ידי כך *propter hoc.* ע״ל: עוד יש לומר *adhuc* praeter, illud et hoc *dici potest,* i. e. explicari potest alio modo. עיין לעיל *vide supra* vel להלן *illic.* עיל״ד: עוד יש לדקדק *adhuc inquirendum est.* ע״מ: על ידי מיוחד *per manus destinati* (ad perferendum epistolam). ע״נ: על ידי נאמנים *per manus fide dignorum.* ע״ש: על ידי שליח *per manus nuncii.* עיין שם *vide ibi.* ע״ש״ץ: על ידי שליח צבור *per nuncium societatis.* ע״ת: עשרה ימי תשובה *decem dies poenitentiales.* עכ״א: על כן אמר *propter hoc, ideo ille dixit.* עד כאן אמרו *hucusque dixerunt.* עכי״ח: עם כל יוצאי חלציו *cum omnibus ex lumbis ipsius egredientibus* i. e. liberis. ע״ל: עובר לסוחר *transiens ad mercatorem* i. e. moneta et probata et gemina. על״ם: עליון לנו מלך *Supremus, Deus nobis est rex.* עוז לעד מקיים *robur ejus* (Dei) *in aeternum manet.* ע״מ: על מדה *secundum consuetudinem.* על משפט *secundum jura.* על מחצה *ad medium.* עמ״כ: על מנת כן *hoc pacto, hac conditione.* עמ״ם: עושה משפט ממעונו *jus reddens de habitaculo suo.* עמר״א: עפר, מים, רוח, אש, *pulvis, aqua, ventus, ignis,* quatuor elementa. עמ״ש: על מלכות שמים *jugum regni coelorum.* עיין מה שכתבתי *vide, quae scripsi,* adjungi solet ל pro לעיל *supra.* עמ״שע: עיין מה שאכתוב עוד *vide, quae ulterius scripturus sim.* ע״נ: עשרת נסים *decem miracula,* vel נסיונות *tentationes.* ענ״ד: ענין נזכר דנא *res illa commemorata.* ע״ע: על ענין *propter negotium.* עד עולם *in aeternum.* עע״א: עובדי עבודת אלילים *cultores cultus idolorum.* עפ״א: על פי אונס *vi coactus.* על פי אחרים *jussu aliorum.* עפ״ז: על פי זה *juxta hoc.* עפ״ח: על פי חכמים *jussu sapientium.* עצ״ה: על צד העבר *in pagina superiore.* עש״ב: עושה שלום במרומיו *is, qui in altis pacem facit.* עש״ג: ערכאות של גוים *judicia gentilium.* Praeterea multae inveniuntur abbreviaturae ע incipientes, ubi ע ערב *vesperum* ante diem festum denotat: ut ע״פ ערב פסח vesper ante festum Paschatis. ע״ס ערב סכות vespere tabernaculorum etc.

פ[1]

פֵּאָה hebr. פָּאתָא, פָּתָא chald. *angulus, extremitas, extremus locus, pars extrema, latus.* Dicitur primo de *angulo sive extremitate agri, qui olim ex Lege non demetebatur, sed pauperibus relinquebatur.* In Tg. לא תשצי פאתא דחקלך non absolves (metere) angulum agri tui, id est non prorsus demetes, sed in extremitate aliquid relinques pauperibus Lev. 19, 9. 26. et 23, 32. Ap. Tos. de hac materia integer tractatus extat hoc nomine פיאה Peah. Rambam in Hilchos Mattanos anijim scribit: „Qui metit agrum suum, non demetet agrum totum, sed relinquet parvam segetem pauperibus in fine agri, sicut dicitur, „non absolves metere angulum agri tui etc." (Lev. 19, 9.) et id quod relinquit, vocatur פאה. Hinc metaphorice etiam ad alia transfertur: ut אין משיירין פיאה באילפס אלא משיירין פיאה בקערה non relinquendus est angulus in olla, sed relinquendus est angulus in scutella, (Erub. 53b)." Quando coquus cibum ex olla effundit in scutellam, nihil residui debet relinquere in olla, sed relinquendum est aliquid in scutellis in mensa, ne nimis voraces videamur.

Deinde פֵּאָה dicitur de *extremitate capitis, quae frontem, tempora, et partem post aures circumscribit;* nam tempora sunt *anguli capitis: capillus, pilus extremus capitis, coma.* In Tg. לא תקפון פאתא דרישכון non circumdabitis angulos capitis vestri, ut hebr. Lev. 19, 27. Jon. habet צדדי latera capitis vestri, i. e. extremos pilos non circumtondebitis: ועל כל מקפי פתא et super omnes circumtonsos latere, heb. קצוצי פאה praecisos latere vel angulo, Jer. 9, 25. i. e. super Arabes, qui solebant pilos extremos capitis in circumitum praecidere, cujus consuetudinis meminit Herodotus in Thalia. Vide et Jer. 25, 23. et 49, 33. ופאתא דדקנהון et latus barbae suae non radent, Lev. 21, 5. i. e. extremos pilos in lateribus barbae. Ap. Tos. פאה נכרית angulus alienus, coma aliena, capillamentum, pilus sive crinis alienus angulorum capitis et frontis, quibus nobiles virgines et feminae se ornare solent. De hoc disputant in Talm. Sab. c. 6. f. 64b. Vide et Nas. 28b. Erch. 7b. Autor Aruch scribit hic: „mulier quae non habet multos capillos, sumit capillos de aliis mulieribus, eosque ita capiti suo imponit et adaptat, ac si sui essent." Vulgo vocatur falsa perruqua. Huc respicit Tg. Jes. 3, 16. אזלן ופחזן מקפן eunt, et angulos (capitis sui) circumdant, alienis scil. crini-

[1]) פ, gr. φ aspirata scil. litera ב (vide notam ad literam ע), ar. ف, syr. denique ܦ. In ordine alphabeti aramaei septima decima litera est, in numerorum notis *octoginta* designans. Semper radicalis est.

bus; pro hebraeo, הלוך וטפוף תלכנה. B. Ar. id scribit cum duplici Vau in medio, פוותהון, quod Guido legit בְּפַיְתְהֶן מקפן, et reddit, cum applausu suo circumeuntes: alii, cum pedissequis suis circumeuntes. Prima expositio recta. Hinc enim scribit R. Sal. היו קושרות פיאות נכריות קליעת שערות חלושין כורכות עם קליעותיהן שיראו נסות וטפופות alligabant comas alienas; id est plicationem sive cirrum capillorum evulsorum circumligabant cirris suis, ut viderentur crassi et aequales vel complanati. Iterum scribit B. Ar.: „quicquid aliquid circumdat, sed non plene tegit et operit, illud vocatur פיאה, quia simile est angulo scil. לפיאה agri. Cum enim ager totus est calvus quasi et abrasus, sed parumper in eo residuum relinquitur, id vocatur פיאה. Sic פאה נכרית angulus alienus, sive capillamentum circumdat quidem caput, sed nequaquam obtegit."

Tertio, adducitur hoc loco in Aruch קשרי פיאה; quasi hae duae voces conjunctim significent *genus aliquod leguminis, ad colorem rubrum tingendum.* Aliter se res habet. In libro talmudico שבת c. 6. in Misna penultima, legitur: הבנים יוצאין בקשרים filii egrediuntur (in Sabbatho sine ejus violatione) cum קשרים. Quid hac voce intelligatur, Gemara mox explicat, inquiens: מאי קשרים quid sunt קשרים? dixit Raf Ada: קשורין פואה i. e. קשרים sive קשורין idem sunt quod פואה. Quid hoc loco פואה sit, interpretes non satis diserte explicant. Quid alias Talmudicis sit, explicatur infra in פוא. Nam ה non est de radice. Hinc apparet, non conjunctim has voces unum quid significare, sed פואה esse interpretamentum vocis קשרים, quod interpretandi genus Talmudicis est familiarissimum. Ea autem vox, quae pro interpretatione adhibebatur, tunc in vulgus erat nota, quae posteris ex terra expulsis, facta fuit saepius ignota. Porro R. Sal. ad superiorem locum scribit; קשרים fuisse alligamenta quaedam, quam sanitatis causa pectori vel de collo fuerint alligata, ab hebr. קשר. Alius interpres putat קשרים fuisse *grallas*, Stelzen, quas pueri pedibus *alligare* solent altioris incessus causa, quae gallice, inquit, dicuntur אש"קצש eschasses.[2]

מִפְּאַת *propter: ratione, respectu,* idem quod alibi מצד: familiare est Abarbeneli.

פאג. Hinc scribitur בית פאגי Beth phage: Vide eo infra in פגג.

פאם.[3] Hinc ap. Tos. פאים *gleba, frustum terrae:* אבל לא את הפאים מאי פאים אמר ר׳ זירא כרשיני בבלייתא sed non glebam (scil. sumit in sabbatho ad abstergendum). Quid est פאים? Dixit R. Sira: gleba Babylonica, Sah. 81a. Glebae Babylonicae molliores erant et fragiliores, unde ad abstergendum incommodae censebantur. Glossa exponit, פאים esse פיסת רגב *frustum glebae.* Aruch in פרפס legit פיים sine א. Ortum videtur ex פְּסָא, פַּס.

פֵּאֵר hebr. *ornare, decorare, glorificare.* Hithpah. הִתְפָּאֵר *gloriari, gloriose se efferre vel efferri.*

פְּאֵר *ornatus, ornamentum, decus tiara, tegumentum capitis ornatius.*

תִּפְאֶרֶת *idem.* Ap. Tos. לשון תפארת lingua sive locutio ornatus causa. Sic loquuntur, quando aliquid Euphoniae, ornatus vel elegantiae causa in voce commissum indicare volunt. Apud Cabalistas est *ramus unus arboris Cabalisticae,* quam vocant אילן הקבלה arborem cabalae, et saepissime abbreviate per ת"ת iudicari solet, ut est in Abbreviaturis nostris.

פָּאֲרִין[4] *furfures: micae panis,* Rab. Apud Tos. פארי בביתא קשי לעניותא furfures in domo, grave id est paupertati, Pes. f. 111. i. e. etiam furfures paupertati et fami obstant, eique remedio sunt. In eundem sensum ibidem dicitur נשוארי בביתא קשי לעניותא fragmenta panis in domo cum sint, grave id est paupertati, i. e. paupertati obstant, eamque mitigant. Alibi ממרי רשותיך פָּאֲרֵי אפרע a domino crediti tui, (a debitore tuo) furfuribus persolvitor, h. e. etiam furfures et rem minimam, in solutionem accipe, ne totum perdas, Bm. 118a. et Bb. 92b. Locutio proverbialis est. Item אשקיוה מיא דְפָאֲרֵי bibendum dederunt ipsi aquam furfurum, i. e. quae cum furfuribus decocta fuit, Git. f. 56b. לייתי פארי דריש נפייא afferat furfures de summitate cribri, i. e. crassiores, qui in summo cribro agitantur, Git. 69a. Aruch de

[2]) Nonnulli קשרי פואה fasciculos esse putant ligni medici, quod *paeoniam* (παιωνία syr. ܦܐܘܢܝܐ) vocant. Judicent alii.

[3]) Quodque igitur *fragmentum* (a פסס, פוס, פצן פרן fregit diffregit) denotat sive est terrae i. e. gleba, ut est in loco citato, sive lapidis, ut est in Synh. 64b, sive cujusque rei, ut est in Bk. 92a. Confirmatur haec etymologia et ex eo, quod. ubi in Synh. l. c. est פאם vel פים, in Pes. 62b. pro eo קלא legitur. Est vero קלא, ut suo loco dicemus, nihil aliud nisi nomen a gr. κλάω *frango, defringo, confringo* formatum, *fragmentum* igitur *quodvis* denotans. Est igitur פאם forma apocopata pro פסים inserto א indice vocalis, et convenienter atque in voce syr. ܦܐܣܐ quae *sectionem* i. e. frustum quasi *fragmentum* rei innuit, ubi forma integra פסים una cum indice vocalis A conservata est. Perperam in libro Hamaschbir et in Aruch a Landavio edito talm. פאם cum gr. πεσσός confertur; haec gr. vox enim *calculum* quidem, at non quemlibet, sed illum tantum significat, quo in tabula ad ludum quendam destinata luditur. *) פיכן (Br. s. 31.) phasianus.

[4]) Et ipsissima vox lat. far, *farris,* genus frumenti omnium durissimum, cujus genera quatuor recenset Colum. l. 2. c. 6. Pultio ex eo facta salubris habebatur, quod cum usu ejus medicinali in tract. talm. Git. 56b. 69a. plane convenit. Neque vero et illa significatio per *furfures* falsa. Ita enim Colum. l. 8. c. 4. de farri: Possunt, ait, etiam objici gallinis *furfures* modice e farina excreti.

his scribit, לשון לעז הוא פורפרי lingua vulgari esse *furfures*. Sic illud accipiendum est, non *purpura*, ut Munsterus et alii post ipsum posuerunt. Ex altera significatione, מאי קטלא מיקטא פארי quid est catella? colligens micas, Sab. 59b. קטלא palliolum fuit, quod micas vel decidua cibi reciperet, ne vel vestes mundiores commacularentur, vel micae in terram deciderent, ac pedibus tererentur, quod profanum habitum est.

פגנ[5] Ithpeh., אתפגנ *oblectare, exhilarare se*, Rab. לא אתא אלא לאתפגנא עם בנוי non venit nisi ad oblectandum se cum filio suo, Vr. s. 27. Glossa להשתעשע.

פַּגָּה *grossus*, *grossulus*, *ficus immatura*, Rab. Tal. ראויה היתה בת שבע לדוד אלא שאכלה פגה conveniens fuit Bathscheba Davidi, nisi quod comedit grossulum, i. e. immaturo et intempestivo concubitu usa fuit, Sanh. f. 107a. Hinc et illud Rabbinorum, פגה בוהל, cujus explicationem vide in בהל וצטל. Item עד דהיא פגה אפקת כובין dum adhuc esset grossus (i. e. dum terra adhuc esset immatura et inculta) protulit spinas, Br. s. 2. פגים משיזריהו grossuli, ex quo orti fuerint, scil. comeduntur anno septimo, qui erat annus intermissionis culturae, Schevi. cap. 4.

פגי[6] *lupatum, ferrum ori equi inditum:* חמרא לובא בפגי דפרזלא asinus Lybius cum lupato ferreo, scil. in Sabbatho egredi potest licito, Sab. c. 5. in princ.

בֵּית פַּאגֵי *Bethphage, nomen loci extra Jerusalem.* א est vocalis A index: nam scribitur etiam פגי. Talm. חוץ לחומות בית פאגי extra muros Bethphage, Pes. f. 63b. et 91a. et alibi. Gl. מקום חיצון שבירושלם locus exterior sive extra Jerusalem. Ar.: Bethphage nomen loci חוץ לירושלם extra Jerusalem. Sunt qui volunt hunc locum dictum a *fonte* quodam. At fontem Talmudistae Graecorum voce appellant פיגי πηγή, ut infra in פיג dicetur, non autem פאגי, ubi א est index vocalis A, et inde derivatio est a פגין *grossulis:* לפנים מחומת בית פאגי intra muros Bethphagae, Pes. 91a שרש לפנים מחומת בית פאגי quod trituravit intra muros Bethphage, Bm. 90a. Glossa בית פאגי היקף חיצון של ירושלים Bethphage est ambitus vel circuitus exterior urbis Jerusalem. Alibi: מצאו זקן ממרא בבית פגי invenerunt senem rebellem (i. e. apostatam) in Bethphage, Sota f. 45a. Gl. כל שהוא בתוך היקף ההיצון של ירושלים קרי בית פאגי quicquid est intra circuitum exteriorem urbis Jerusalem, vocatur Bethphage. Addit idem glossae autor: Mihi autem videtur, quod Bethphage est לשון הבישה[7] locutionis *cincturae* etc. Vide et Sanh. f. 14b. In Menach. f. 95b. in Misna: וכשירות בבית פגי et recti sunt in Bethphage. Bartenora hic notat, Rambam sive Majemonem scribere, Bethphage fuisse locum vicinum monti templi extrinsecus, ubi soliti sint coquere oblationes vespertinas cibarias. Ex his omnibus patet, fuisse locum extra Jerusalem. Evangelistae in historia Evangelica Matth. 21, 1. Marc. 11, 1. Luc. 19, 29. docent, fuisse locum urbi vicinum ad radices montis olivarum. Hic autem mons urbi fuit vicinus, inter quem et urbem interfuit duntaxat vallis Josaphat. Hinc Christus, pullo asinae vectus, ingressus est urbem, et visitans templum, ejecit ex eo ementes et vendentes. D. Hieron. Matth. 21.: Bethphage, domus maxillarum. Sic Chrysost. in Marcum homil. 11. Beda in Matth. 21. Origen. in Matth. homil. 14. Bethphage domus maxillarum, villa sacerdotum, quoniam maxilla propria pars erat sacerdotum ex Lege. D. Bernhard. in sermone ad milites Templi c. 12. Bethphage domus buccae interpretatur. Respexisse videntur ad vocem syriacam פכא, quae maxillam significat. Sed haec scribitur cum כ in medio. Tremellius in notis ad versionem Syriacam Matth. 21. scribit ad vocem Bethphage: Fortasse a fonte, qui ibi erat, nomen accepit. Ut enim Graeci fontem πηγή, ita Syri, Chaldaei, et Talmudistae eum vocant פיגי vel פאגא, unde conflatum nomen est בית פאגא, quod sonat locum fontis. Haec ibi. Prior appellatio vera est, ut liquet infra in פיג. Altera minus est probabilis et longius petita. Ad fontis etymologiam sine dubio respexit Origenes dicto loco, inquiens: Quoniam in his erat fons, qui vocabatur fons maxillae, de quo biberat Samson cum sitisset. Haec ille. De fonte isto vide Jud. 15, 19. An autem ista historia Samsonis contigerit in Bethphage, quaerant quibus plus otii est. Mercurus in notis ad Lexicon Santis Pagnini, ad radicis פג scribit: Hinc puto, ביתפגי Bethphage locum Hierosolymae vicinum dictum, quasi locum *grossorum*. Schindlerus in Lexico pentaglotto, in rad. פגג notat: בית פאגי Beth fage, *domus grossorum*. Vicus erat extra Jerusalem in monte oliveti situs, stadio distans a via, quae a Bethania ducit Hierosolymam, a qua distat itinere sabbathi. Haec ille. De etymologia a grossis nihil apud Hebraeos legitur. Santes in Libello interpretationis nominum propriorum: Bethphage, Matth. 21. h. e. domus oris vallis, ex בית Beth domus, et פה Phe os, et גי Ge vallis.

פְּגַן *multiplicari*. Fut. וְנִפְגְּוּן שׁנִיא דחיך et multiplicabuntur anni vitae tuae, hebr. וירבו לך Prov.

---

[5]) Etymon valde suspiciosum, quod ego mendosum habere malim pro פגג, ut idem sit ac פנק *oblectari, delectari*. Scribendum igitur in Midr. l. c. אתפנקא; Gimmel enim et Nun propter formam simillimam facile in typis inter se permutantur.

[6]) Gr. παγίς (ἴδος) *retinaculum*. Syri ad nomen purum πηγιδ vocem formantes ܦܓܝܕܐ dicunt. At vero פגי quod in Midr. Cant legitur, mendosum est pro פרני q. v. in notis supra p. 510 s. v. כאמי.

[7]) Vertere videtur vocem פאגי ad gr. παγῶ (πηγνῦμι) *pango*, *figo*, *infigo*, ut pagum, seriem sc. domorum inter se conjunctarum denotet.

10, 4. Sic habent libri: non dubito quin legendum sit וְנִסְגְיוֹן vel וְנִסְגְעוֹן a סגה vel סגע, quae duo verba pro hebraeo רבה poni solent, ut Prov. 28, 28. et 9, 11.

פִּיגָה *nomen fluvii in terra Israel:* vide ירדן.

פַּגְיַית vide infra in פוג.

פגז פָּגוֹז *tormentum bellicum:* ומחת פָּגוֹזְהִי יתן בשורך et explosionem tormentorum suorum dabit in muros tuos, heb. ומחי קבלו Ez. 26, 9. Quidam legunt פגרשוהי.

פגח פְּגַח *obviare, occurrere:* פגחו חד בחד occurrerunt alter alteri, heb. נפגשו Pr. 29, 13. Elias legit פְּגִיעו, quod rectum. Nam hebraeum פגש per פגע in Proverbiis transferri solet. Confer Prov. 17, 12. et 22, 1.

פגי פְּגִיוֹן pugo[8], vox Rabbinis peregrina et ascititia. Ap. Tos. תיק הסייף הסכין והפגיון theca sive vagina gladii, cultri et pugionis, Kel. c. 13. et 16. Gl. סכין של ב' פיות culter duplicis oris sive aciei. Plur. dicunt etiam פגיות pugiones.

פְּגִיּוּם *idem,* Tal. Vox corrupta: scribitur et פְּגִיוּס per Samech in fine: נטל פגיום accepit pugionem, Bech. 35a.

פגל פִּגּוּל *faetor, faetens, faetidum, putre et abominandum.* Hebraeis et Rabbinis usitatum nomen est. Dicitur autem proprie de *carne faetente, quae in sacrificiorum usu jacuit ultra oblationis competens tempus, ac propterea faetere incepit, et inde indigna ad offerendum:* ורטף פגול במניהון et jus faetens sive abominabile est in vasis ipsorum, Jes. 65, 4. פגול משריח פלשתאי factorem castrorum Philistaeorum, hebr. פגר, IS. 17, 46. in Venetis: בגו פגול טעוחכון in medio faetoris idolorum vestrorum, Ez. 6, 13. Faetoris indicia Rabbini statuunt colorem et odorem corruptum.

פַּגֵּל *faetidum reddere:* הִתְפַּגֵּל *faetidum reddi.* Sanguis in mactatis animalibus remanens, dicitur מפגל faotidam reddere et corrumpere carnem: caro ipsa רחפגל corrumpitur et faetens redditur, Talm. Bechor. 28b.

פוּגְלָא[8a] *raphanus,* Rab. עיקר פוגלין רברבין ושתל דקיקין evulsit raphanos magnos et rursus plantavit parvos, Br. s. 67. Ap. Tos. עיקר פוגלא ממישרא extrahe raphanum ex area, Chag. 15a.

פגם פְּגַם *frangere, rumpere, incidere:* et *frangi, rumpi, fractum, ruptum, incitum esse, veluti cum acies cultri vel gladii incisuras vel rupturas accipit.* In Tg. Praet. פְּגַמֵת confractus sum, Ps. 38, 9. Id in Regiis legitur פַּגְמַיִית, ubi primum Jod redundat. Veneta פַּגְיַית ex terminatione feminina, quod plane mendosum: melius פָּגֵת debilitatus sum, a פוג, quomodo et in hebraeo est נפגותי. Part. עד דפְּגָמָא סיהרא dum incisa fit luna in latere orientali, Job, 25, 5. i. e. dum decrescit, et cornua duo habet, ac si incisa esset. Ap. Tos. נפגמה אונו מן הסחוס si incisa sit auris ejus ab auricula, Bech. cap. 6. in Misna, ubi Bartenora scribit; הפגימה אינה בלא חסרון אבל סדק בלא חסרון i. e. פגימה non est absque defectu, סדק autem est absque defectu; vult dicere; verbum פגם significare *rupturam cum defectu,* veluti cum particula ex acie cultri effracta est, et in substantia ejus aliquid deest: סדק autem significare fissuram nudam sine defectu substantiae: הנהנה מן ההקדש שוה פרוטה אע"פי שלא פגם מעל qui fruitur de re sacra pro unico obolo, etsi nihil in ea rumpat, praevaricationem committit; et mox כל דבר שיש בו פגם לא מעל עד שיפגום in omni re quae rumpi potest, non praevaricatur, donec ruperit vel lacerarit, Meila c. 5. in Misna. הפוגמת כתובתה לא תפרע אלא בשבועה quae incidit, vel rumpit instrumentum dotale suum, ea non solvitur, nisi sub juramento, Ketub. cap. 9. נעשה כמי שהשביח ולבסוף פגם est sicut is qui aliquid bonum facit, et tandem id incidit, i. e. deterius reddit, corrumpit, ע"ז f. 67a.

Deinde פָּגַם, פִּגֵּם *dehonestare, deturpare,* quasi *laudem vel decorem alicujus infringere vel incindere.* Hinc est illud למרגלית דלית לה טימי כל שמשבח בה פגמה margaritam inaestimabilem quicunque laudat, dehonestat eam, laudes ejus imminuit, incidit, TH. Ber. c. 9. ab initio.

פָּגוּם, פְּגִים *fractum, ruptum, fracturam, rupturam aut incisuram habens,* Rab. לשתות מכוס פגום bibere ex scypho rupto: מגרה הוא חרב פגום מאוד serra est gladius incisus valde: קפיד אכסא פגימא attentus erat ad poculum rupturam vel fissuram habens: חביתא פגימתא dolium rupturam habens. Item *inhonestum, turpe, obscaenum:* ut filius progenitus ex menstruata, פגום הוא לא ממזר inhonestus est, non spurius aut illegitimus, Maim. in הלכות אסורי ביאה c. 15. פגום הוא מאוד ומעשה בורים obscaenum hoc nimis est, et rusticum, ibid. cap. 21. אינו פוגם annon turpe et obscaenum est? Br. s. 1. אומנות פגומה opificium inhonestum, illiberale, sordidum: oppositum ejus, אומנות מעולה opificium laudabile.

פְּגָם, פְּגָמָא et פְּגִים, פְּגִימָה, פְּגִימוּת *incisio, grena, ruptura, scissura,* germ. Schart. In Tg. לחרפא ביה פְּגַמַת כל מאן דפרזל ad acuendum rupturam vel incisionem cujusvis instrumenti ferrai, IS. 13, 21. Ap. Tos. פגימת הלבנה incisio lunae, h. e. cornua lunae deficientis. Hinc פגימתה לפני החמה או לאחר החמה incisio ejus fuitne coram sole, an post solem? id est, an cornua lunae respiciebant versus solem, aut alio? Rh. f. 23. מעולם לא ראתה חמה פגימתה של לבנה ולא פגימתה של קשת nunquam vidit sol incisionem lunae, aut incisionem iridis, T. Rh. 23b. ראשי הפגימה capita incisionis, i. e. cornua lunae crescentis vel decrescentis, ibid. in R. Salom. הברזל פוסל בנגיעה ובפגימה ferrum vitiat contactu et incisione qualibet quam facit, Midd. c. 3. נותן טעם לפגם dans saporem ad incisionem, ad incidendum, frangendum

---

8) A Talmudicis vocabula juxta nomen purum (pugion) formari, jam pluries demonstravimus.

*) פירגמטא (Pesikta 2, 21) mendosum est pro פרגמטיא.

8a) Est vocabulum arab. q. v. in lexicis ar.

vel corrumpendum saporem cibi vel vasis priorem, ע״ש f. 67a. Pes. 44b. Nas. 37.

פיגם[9] *ruta*, Talm. אין מרכיבין פיגם על הקדה non inserunt rutam super casiam, Kil. c. 1. שרשי המינתא והפיגם radices mentae et rutae Okez. in princ. arabice vocatur פיגאל.

פָּגוֹם[10] *turris rotunda in muris urbium.* Ap. Tos. כיצד מעברין את הערים בית נכנס בית יוצא פגום נכנס פגום יוצא quomodo gravidam faciunt urbem? quando est domus ingrediens et domus egrediens; turris ingrediens et turris egrediens (i. e. quomodo judicatur urbs habens prominentias extra murum instar gravidae mulieris, cujus venter ad exteriora tumet, et quid juris est de prominentiis istis in constituendo et dimetiendo termino sabbathino, qui est duorum millium passuum ab urbe?) Erub. c. 5. ab initio. Si murus intrinsecus sit contractus, tunc videtur esse חומה פגומה murus rupturam habens: quando foras prominent, tunc est חומה מעוברת murus gravidus. et quaeritur in principio dimensionis, an ab aequalitate muri, an a tumore, an a contractura fieri debeat? etc. B. Ar. dicit esse כגון שובך instar *columbarii, factumque esse ex calamis.* Huc refert etiam משישברו את פגמיהן ex quo fregerint columbaria; nempe domini columbarum, qui alunt columbas ad volatum, Sanh. 25b.

פְּגַן *clamare, vociferare.* Praeter. בכא יפגן flevit et clamavit, Thr. 1, 12. פְּגִינַת עולמתא clamaverit puella, hebr. צעקה Deut. 22, 27. in Jon. פגינת וליח דמליל תנחומין exclamavit, sed non fuit qui loqueretur solatia, Thr. 1, 17. Part. דְּפָגְנִין וליח מקבל qui clamant, nemine audiente, Eccl, 9, 17. Veneta hic habent דְּפָגִין, quod est singulare, debet autem esse plurale. Ap. Tos. בואו והפגינו בלילה venite et clamato noctu, הלכו והפגינו iverunt et clamarunt, Rh. f. 19a. Sic in Tan. 18a. Bk. 114b. B. Ar. haec adducit in litera Beth.[11]

פְּגִינָא *clamor, vociferatio:* קבל יי׳ פְּגִינְתִי audi o Deus, orationem meam, Ps 17, 1. Ar. citat, ופגינתי, Veneta, ופגיעתי ex seq. rad.

פְּגִינוּת *idem.* ופגינותי לקדמך חעול et clamor meus in conspectum tuum veniat, hebr. ושועתי Ps. 102, 2.

פָּגָן **paganus**, *rusticus, idiota incivilis,* vel ut loquuntur Rabbini, הדיוט שאינו יודע נימוסי *idiota ignarus civilitatis:* מהלך כפגן incedens ut paganus, Br. s. 50. פולח ופגן agricola et paganus.

פגניקא *idem:* מאנין פגניקא vestes paganas, rusticas, Medr. Schem. s. 24.

פוּגְנִין *pagani.* ובפוגני נגמי אנון Esth. 4, 1. in secundo Tg. Hae voces videntur omnino ibi otiosae et de superfluo esse.

פִּיגָן *ruta herba.* Sic adducitur in Ar., quasi idem cum פיגם. Ita legitur פגנא syr. Luc. 11, 42. Graece πήγανον.

פְּגַע *occurrere, obviam fieri.* Praet. פגעו חד בחד obviam fiunt alter alteri, hebr. נפגשו Prov. 29, 13. Sic adducit illud Elias: libri hodie habent פגיחו, ut supra dictum. Part. פָּגַע דב occurrit ursus, Pr. 17, 12. פָּגְעָן חד בחד occurrunt alter alteri, Pr. 22, 2. Pro hoc prave in Venetis legitur סגען. Aphel Put. ולא תַפְגִיעִי על יהודאי neque intercurras, intercedas pro Judaeis. Esth. 4, 14. Ap. Tos. הציץ ונפגע respexit (versus divinam majestatem) et abreptus mente fuit, Chag. 14b.

פֶּגַע, פְּגַע *occursus, eventus, accidens, impetus:* וליח פֶּגַע ביש et non est occursus aliquis malus, IR. 5, 4. פגע רע occursus malus, daemon malus, Jos. 5, 8 in Kimchi.

פְּגִיעָה *idem,* ap. Ros. פגיעת החרב occursus gladii, i. e. impetus.

פְּגִיעָא *intercessio, oratio, precatio:* קבל יי פגיעתי suscipe o Deus precationem meam, Ps. 17. 1.

פְּגָעִים, פְּגָעִין *occursus, casus et eventus mali et infausti, quales sunt malignorum spirituum:* שידין ופגעין daemones et occursus, scil. malignorum spirituum, Esth. 1, 2. in secundo Tg., non procul initio: שיר פגעים canticum occursuum. Sic vocatur a Majemone Ps. nonagesimus primus, in More par. 3. c. 51 Vide TH. Sab. 8b.

פִּינְעִין *pruna, fructus arboris pruni,* Talm. סוחטין בפינעין ובפרישין exprimunt (in sabbatho) pruna et mala cydonia. Sab. 144b.

מַפְגִיעַ *animal quoddam parvum, quod voce sua magna leoni terrori esse scribunt.* Sab. 77b.

פְּגַר[12] *demoliri, destruere, diruere, vastare.* Praet. פַּגַּר ברוגזיה vastavit in ira sua, heb. הרס Thr. 2, 2. וקרוהי פגר et civitates ejus destruxit, Jes. 14, 17. יח מדבחך פגרו altaria tua destruxerunt, IR. 19, 10. וקרויא פגרו et urbes ipsas destruxerunt, IIR. 3, 25. דלא פַּגְּרוּהָא quam non destruxerunt, IIR. 3, 25. Part. מְפַגְּרָךְ ומחרבך destruentes et vastantes te, Jes. 49, 17. Part. Pehil דהוה מְפַגַּר quod erat dirutum, IR. 18, 30. Pl. צדיתא וּמְפַגְּרָתָא vastae et destructae urbes, Ez. 36, 35. Infin. פַּגָּרָא תפגרנון nam destruendo destruet ea, Exod. 23, 24. וּלְפַגָּרָא et ad destruendum, Jer. 1, 10. Imper. וּפַגְּרָהּ et destrue eam, IIS. 11, 25. Futur. הא די בניתי אנא אֲפַגַּר ecce quam aedificavi, ego rursus destruam, Jer. 45, 4. וַאֲפַגַּר כל כרכיהון et destruam omnes munitiones ipsorum, Mich. 5, 11. ותפגר יח אגורא et dirues altare, Jud. 6, 25. תְּפַגְּרִנּוּן ut paulo ante: תְּפַגְּרִנּוּן ולא יבננון destruet eos, et non aedificabit eos, Ps. 28, 25. וִיפַגְּרוּן שוריך et diruent muros tuos, Ez. 16, 39. דלמא יְפַגְּרוּן ne forte destructionem faciant in populo, Exo. 19, 21. Ithpeh. Praet. כחדא אִתְפַּגָּרוּ simul destructa sunt, Thr. 2, 8. אִתְפַּגָּרָא שורהא destructi sunt muri ejus, Jer. 50, 15. Fut. וְיִתְפַּגְּרוּן שורהא et diruantur fundamenta ejus, Ez. 30, 4.

II. פְּגַר *laxum, remissum, pigrum, otiosum esse,*

---

9) Syr. ܦܓܢܐ gr. πήγανον. 10) Gr. πῆγμα *pegma, machina lignea.*

11) Ita et syriace hoc verbum per ב ܦܓܥ (Act. 21, 28.; 22, 23.) sonat.

12) Ar. فَجَر *depravatum, corruptum fuit negotium.*

*) פריא, פרייה (TH. Git. c. 5.) παῖς, δὸς, *puer* vel *puella.*

otium agere, feriari. Talm. יומא דמפגרי ביה רבנן dies erat, quo otium agebant Rabbini sive Doctores, i. e. otiosi, feriantes a laboribus suis et consueto docendi munere, Sab. 129b. לא אפגר non ero otiosus, piger aut deses: מאי טעמא אפגר מר quare dominus est otiosus? Br. s. 93. in fine. מקרי דרדקי דרב לקיש הוא איפגר ולא אתא תלתא יומי praeceptor parvulorum Resch Lakisch feriabatur per tres dies, et non venit in scholam, Ket. 111b. Sic hebraice אשר פִּגְּרוּ qui lassi erant, IS. 30, 10. 21.

פֶּגֶר, פְּגַר, פִּגְרָא *destructio, destructum corpus, cadaver:* בְּפֶגֶר מדשדש sicut cadaver conculcatum, heb. כפגר מובס Jes. 14, 19. בפגרא דאריא in cadavere leonis, hebr. בגוית האריה Jud. 14, 8. Pl. והא כולהון פגרין מתין et ecce omnia erant cadavera mortua, hebr. פגרים מתים IIR. 19, 35. Constr. פִּגְרֵי משריח cadavera castrorum, Jer. 31, 40. Vide et Lev. 26, 30. Am. 8, 3. Jes. 66, 24. Affix. וּפִגְרֵיהוֹן et cadavera ipsorum, Jes. 34, 3. יפלון פִּגְרֵיכוֹן cadent cadavera vestra, Num. 14, 29. Prov. 10, 13. legitur de corpore vivo ex usu syro, qui in isto Tg. frequens est. Veneta autem ibi mendosa sunt.

פִּגְרָא *destructio,* Talm. אגרא ופגרא merces et destructio, Bm. f. 69b. Qui conducit aliquid pro mercede, et sua culpa vastatur, debet dare, et אגרא mercedem conductionis, et פגרא pretium destructionis sive damni illati.

פִּגּוּר *idem* קדם פגור טעותכון ante cadavera idolorum vestrorum, hebr. חלליכם Ez. 6, 4. בפגור תרעין in destructione portarum, Jes. 24, 12.

מַפְגְּרָא *destructio:* וארע מפגרותיך et terra destructionis tuae, Jes. 49, 19.

פגש. Citatur hinc exemplum ex TH. pro *impinguari,* ex Deuter. 32. 15. id hodie in nostris libris non extat.

פְּגוּשׁוֹת *sagittae latae,* Ti. בית החצים ובית הפגושות theca sagittarum et telorum, Kel. c. 16. Gl. חצים ר. חבים. Quidam legunt הפגיות *pugionum.*

פ״ר פרא vide infra in פגר.

פדג פַּדְגוֹגָא *paedagogus, nutritius puerorum.* Graecum est παιδαγωγός: היכמא דטעין פדגוגא לינוקא sicut portat paedagogus puerum, hebr. האמן, Num. 11, 12. Elias interpretatur, germ. ein Zuchtmeister. Fem. ומיתת דבירא פַּדְגוֹגְתָא דרבקה et mortua est Debora paedagoga, i. e. nutritia Rebeccae, hebr. מינקת Gen. 35, 8. in Jon. Hinc corrigendum in eodem Jonathane פַּרְגְוָתָהּ, quod legendum פַּדְגוֹגְתָהּ nutritia ejus, heb. מֵנִקְתָּהּ Gen. 24, 59. R. Sal. Nah. 3, 8. אמון לשון פדגוג הוא Amon significat paedagogum, nutritium. Ap. Ros. משל למלך שהיה לו בן ועשה לו פדגוג simile est regi cui erat filius, dedit ei paedagogum.

פּוֹדַגְרָא podagra, *morbus, pedum.* De rege Asa legitur, quod senex aegrotaverit ex pedibus, 1 Reg. 15, 23. Ti. de eo scribunt, שאחזתהו פודגרא quod comprehenderit eum podagra, Sanh. 48b. Sota 10a. Ap. Ros. שלשה מביאין לידי פודגרא מנעל דחוק ומטה קצרה ותשמיש ביותר tria adducunt in potestatem podagrae, calceus angustus, lectus brevior, et Venus immodica.

פּוֹדַגְרִיס, פּוֹדַגְרוֹס ποδαγρός, *podagrosus:* עלובה מדינתא דאסיא פודגרוס afflicta est civitas, cujus medicus est podagrosus, Vr. s. 5.

פָּדָה *redimere,* hebr. cum aliis derivatis, quae sunt in Lexicis Hebraicis.

פִּדְיוֹן *redemptio:* פדיון הבן redemptio filii, scil. primogeniti. Hic, ut omne aliud primogenitum, sacerdotis erat, Num. 18, 15. Filium primogenitum pater a sacerdote redimebat, et etiamnum hodie redimit, datis quinque siclis sacris, Num. 18, 16. Siclus sacer valebat quatuor dinarim sive denarios. Dinar erat drachma argenti, et quatuor dinarim sive denarii drachmales, constituebant semiunciam, i. e. dimidium talerum imperialem. Redemptio ergo filii primogeniti fit duobus imperialibus taleris cum dimidio. Poterant dari integri vel solidi sicli quinque aut pro eis viginti denarii drachmales. Si daret pater siclum aureum, sacerdos reddebat patri quinque siclos argenteos. Nam siclus aureus valebat viginti quinque siclos argenteos. Vide R. Sal. in glossa talmudica in Bm. 44b. Tempus redemptionis definitur mensis, Num. 18, 16. Mensis aestimatur trigenta diebus. Ergo trigesimo primo die a nativitate, statim fiebat et fit redemptio. Si iste dies incidat in Sabbathum, redemptio differtur in diem sequentem. Si filius moriatur ante trigesimum diem, pater non tenetur dare pretium redemptionis sacerdoti. Si pater moriatur ante redemptionis diem, mater eum redimere non potest, sed filio appenditur scheda in testimonium, quod nondum est redemptus, et filius annos pubertatis ingrediens, redimit seipsum. Filius primogenitus dicitur is, qui a patre et matre est primogenitus: secus, nec primogenitus est, nec redemptione opus habet. Sacerdotes et Levitae immunes sunt a redemptione. Gemellorum primus, censetur primogenitus. Si gemellorum primus caput utero efferat, et postea retrahat, ac moriatur, et alter feliciter prodeat et nascatur, is jus primogeniturae non subit. Illud enim primogeniti nomen habet, quod uterum primo aperit etc. Vide Jore dea sect. 30, 5. Tal. Bech. c. 8. Maim. par. 3.

פדח פַּדַּחְתָּא *frons:* ויהי על פדחת דבית אפוי eritque super frontem faciei ejus, Exo. 28, 39. in Jon.: ויהי על פַּדַּחְתָּא תדירא eritque super frontem jugiter, ibid. R. Sal. Eccl. 12, 2. ad illud „tantisper dum obtenebrescit sol": זו פדחת שהיא מאירה ומצהבת באדם בחור ista est frons, quae splendet et nitet in homine juvene, at quando homo senescit, היא מעלה קמטין ipsa contrahit rugas: פדחת קמוט frons rugosa.

פַּדָּן[11] *par, jugum:* ונסיב פדן תוריא et accepit par boum, heb. צמד בקר 1 Sam. 11, 7. IR. 19, 21.

[11]) Ar. فَدَّان et فِدَان *biga arantium boum, aratrum,* syr. ܦܕܢܐ.

מהלך פרן תוריא בחקלא iter jugi boum in agro, IS. 14, 14. כמיסר פַּדְנָא על דרחין עולחיה sicut ligatur jugum boum ad duos sulcos suos, Hos. 10, 10. אכר וּפַדְנֵיה agricolam et par boum ejus, Jer. 51, 23. Pl. בחרין עשר פַּדְנִין דתורא cum duodecim jugis boum, IR. 19, 19. מאה פרנין דתורין quingenta juga boum, Job. 1, 3.

פַּדַּן *ligo, onis, vel vomer:* וית ככת פַּדְנֵיה et paxillum ligonis sui, hebr. אתו IS. 13, 20. Interpres latinus in Regiis reddit, jugi sui. Pl. ולסכת פַּדְנַיָא et ad paxillum ligonum, IS. 13, 21.

פרס פדסין vide in פטס.

פְּדַע[14] *vulnerare:* Targ. מחהי וּפַדְעֵיה percussit eum vulneravit eum, hebr. ופצע IR. 20, 37. Sic citat Elias, sic etiam habent Regia. Veneta וּפַרְעֵיה, quod mendosum est. Ap. Tos. דפרע ליה לחבריה qui vulnerasset proximum suum, Sanh. f. 109b. אתרמי התם פדיוהי pervenit eo, et vulnerarunt eum, ibid. Irregulariter sic dicitur, quasi a פדה, sed usitatum fuit Babyloniis, literas gutturales absorbere, vel in leniores literas convertere. Analogum esset פַּדְעוּהִי. Sic mox ibid. פדייה איהו לדיינא vulneravit ipsemet judicem istum, pro פדעיה.

פִּדְעָא, פְּדָעָא *vulnus*, Tg. פדעא חלף פרעא vulnus pro vulnere, hebr. פצע Exod. 21, 25. Jon. פִּידְעָא. Plur. שוחני ופידעתא ulcera et vulnera, hebr. חבורות פצע Pr. 20, 30. Veneta hic mendosa sunt. שפירן אנון פידעתיה דרחמא pulchra sunt vulnera amici. id est ab amico inflicta, hebr. פצעי Pr. 27, 6. Apud Tos. פרעתא היא ומחללין עליה את השבת vulnus periculosum est, et violant propter illud Sabbathum, As. f. 28a. Nempe obligant illud ad sistendum sanguinem, ne eo exhausto vita abeat.

פְּדִיעָא[15] *malleus:* היך פדיעא וסיפא וגירא שנינא sicut malleus et gladius et sagitta acuta, heb. מפיץ Pr. 25, 28.

פדר פִּדְרָא, פְּדָרָא, פוּדְרָא *marmor, tabula marmorea:* כגון ששרפו לגבי פידרא veluti quod comburunt vel accendunt super lapide marmoreo, Nid. 28a. gl. אבן שיש lapis marmoris. In Ar. aliter explicatur.

פַּדְרָנִית *vagatrix, discursitans femina.* In Medr. Tanchuma, s. וישב legitur: לא בראה מן הרגל שלא תהא פדרנית עמדה לאה והיתה פדרנית שנ' ותצא לאה וכן ותצא דינה i. e. non creavit eam (Evam) ex pede Adami, ne fieret vagatrix. Fuit Lea, et facta est vagatrix, sicut dicitur „et egressa est Lea", (Gen. 30, 16.) Item „et egressa est Dina", (Gen. 34, 1.) Sic in s. וישלח f. 14d. Pro פדרנית legitur in Br. s. 18. פַּרְסָנִית, qui locus citatur in Jalkut Gen. 2. et legitur פּוּרְסָנִית. Convenientius pro פדרנית legi possit פרדנית a פרד separare se, quasi *separatrix, separans* se a domo sua et hinc inde *discursitans.*[16]

B. Ar. citat hic etiam ex Midr. Thren. c. 2, 10. אף הוא פדרת ליה ואמר חמיתיה דאכיל בישרא דארנבתא. In meo exemplari legitur pro eo מפרח, et mox iterum מפרחין. Ar. non explicat: sed glossa מגנה ומחחל ignominia afficiebat et irridebat eum.

פֶּה *os, oris.* Hoc nomen in Tg. inusitatum est: dicitur autem pro eo פום, ut infra videre est. Ap. Ros. et Tos. להתיר פה של מעלה ad laxandum os superius, sc. ad loquendum: alius dixit, להתיר פה של מטה ad laxandum os inferius, nempe ad expurgandum os inferius, nempe ad expurgandum ventrem per podicem, Sanh. 100a. ad illud, „et folium ejus ad sanationem", (Ez. 47, 12). פי טבעת os annuli, id est podex, qui sic dicitur a foramine formae annularis. Non dissimili metaphora Plautus in Aulul. dixit: „Etiamne obturat inferiorem gutturem, ne quid animae emittat dormiens: פי שבכה os vittae; est rotunda forma superior, unde fit initium texturae: חוששת בפי כרסה dolet circa os ventris, i. e. circa umbilicum, ubi est medium ventris et os per quod nutritur infans in utero materno, Nid. c. 9 פי התנור os, orificium fornacis, Sab. c. 8. et plurima: פי כוש quod Ar. hic adducit, pro eo legitur in Gemara nostra פי כור. Sic quod iterum in Aruch adfertur פי רשע pro abiete, vel puxo, ex Kel. c. 12. pro eo legitur in Talmud אשכרוע.

פֶּה *vermiculus ficuum.*[17] Ap. Tos.: מקק דספרי דשיראי ואילא דענבי ופה דתאיני וכו' id est מקק est, vermis librorum, חכך byssi, אילא uvarum, et פה ficuum etc. Sab. 90a.

פְּהָה[18] *immorari, inhuerere rei alicui, occupari, distrahi re aliqua:* Tg. אלא בשטיותא פָּהֵי לביה sed in stultitia occupatur, distrahitur animus ejus, Prov. 18, 2. Syrorum verbum est, Luc. 2, 29. ולא נָפְהֵא neque distrahatur animus vester in illis. Vide ad hunc locum notas Ludivici de Dieu.

פָּהֵי, פָּהְיָא *distractus, occupatus:* לרגתא בעי פהיא desiderium (animi sui) quaerit distractus, Pr. 18, 1. Hebr. נפרד separatus, scil. ab aliorum consiliis et sententia, et in suis animi consiliis tantum occupatus.

פְּהַק *oscitare,* Ti. ראיתי את רבי שגיהק ופיהק ונהעטש ורק vidi praeceptorem quod ructaret, oscitaret, sternutaret et exspueret, Ber. 24a. כשפיהק ומת cum oscitaret et moreretur: מפהקת ומעטשת oscitans et sternutans, Nid. c. 9. in Misna. Quidam exponunt

---

[14]) Arab. فصع *fregit cum contusione.* Affine est verbo פצע.

[15]) Quasi *frangens* dicas.

[16]) Opus non est emendare. Est enim פדר commutatis ז et ד idem atque פזר chald. בזר, et hoc permutatis literis ז et ר idem atque ברז, cui. ut s. l. demonstravimus, notio inest *egrediendi, prodeundi* praecipue pressu aliquo, id quod ad *vagatricem*, quae libidine, i. e. motu vel *pressu* animi foras egreditur, quadrat. Plane igitur nomen פדרנית juxta sensum et etymologiam nomini יצאנית convenit.

[17]) Metonymice sic dictus, quia in *ore* i. e. in apertura parva ficorum degit.

[18]) *Aberravit, evagatus est* animus. Affine est ar. بهو *vacuus et inanis fuit,* בהו vacuitas, inanitas. Syrice per א in fine ܦܗܐ scribitur (Luc. 12, 29.) *aberratio, evagatio* animi.

pandiculari, membra extendere, ut oscitando fieri solet. in Ar. parvo exponitur germ. Gynen.

פִּיהוּק *oscitatio: pandiculatio.*

פוא[19] פּוּאָה *rubia tinctorum, herba ad tingendum rubrum,* germ. Ferberröte. Ti. אסטים ופואה לצבוע בהן crocus et rubia ad tingendum illis, Sab. f. 89b. Gl. scribit פועה. In Majemone אסטים ופואה ושאר הצבעין crocus et rubia et reliquae colorum herbae, de Sabbath. c. 18. פואה של עידית rubia agri optimi, T. Schevi. c. 5. Haec ad tingendum judicatur optima: פואה של צלעות rubia costarum, id est quae multis fibris ceu costis alte radicata est, ibid. In TH. explicatur vocabulo peregrino פוטרה, quod in Aruch scribitur פטרא. Hinc פּוּתָא pro פּוּאָתָה, ut Aruch in פאת adducit. LXX. Graeci hebraeum ותרבי לך בריח reddiderunt, καὶ πλυνοῦ σεαυτῇ πόαν, Jer. 2, 22. ὡς πόα πλυνόντων, Mal. 3, 2. pro heb. וכברית מכבסים.

פוג[20] *debilitari, languescere, debilem, remissum esse, intermitti, quiescere, cessare ex debilitare, languidum, remissum reddere, cessare facere, avertere, amovere.* Praet. וריחיה לא פג et odor ejus non languescit, hebr. לא נמר Jer. 48, 11. כד פג חמרא מנבל quando cessabat vinum a Nabale, heb. בצאת in egrediendo, quando recesserat, IS. 15, 37. כד פג ואשתדך מרויח חמריה cum cessaret et requiesceret a potu vini sui, Esth. 2, 1. Libri habent פח, quod parvum videtur: פָּגַת אוריתא remissa est, cessat, intermittitur Lex, i. e. Legis studium et observatio, hebr. תפוג Hab. 1, 4. פָּגִית ואתמכיית עד לחדא debilitatus et humiliatus sum valde, hebr. נפוגתי Ps. 38, 9. Regia pro eo habent פַּגְמִיית, Veneta פְּגִיית, quod omnino parvum. Part. מדלית פָּאֵג עקתי eo quod non est, qui remissam reddat angustiam meam, hebr. מאין הפגות propter non esse cessationes, Thr. 3, 48. Sic active redditur in Regiis. Quidam *cessat.* Sic est discrepantia generis a sequenti nomine substantivo. Pl. והוו מליא פָּיְגָן על לביה erantque verba ista debilitantia vel debilitatem inducentia in animum ejus, heb. ויפג Gen. 45, 26. Fut. ולנת עיני דמעתא ולא תפוג stillat oculus meus lachrymas, neque cessat, hebr. תפוג, Ps. 77, 3. Pahel Infin. לְפַיָּגָא צלותא די לך ad cessare faciendum precationem tuam, heb. לא תתני Thr. 2, 18. פוגת לך non dabis intermissionem tibi, Thr. 2, 18. Aphel Fut. הלא תְּפִיגָן ית חמריך מניך nonne cessare facies vinum tuum a te, hebr. הסירי remove, 1S. 1, 14. Ap. Ros. in Hiphil frequens est, מחמין לו חמין ומטילין לתוך הצונן כדי שתפיג צנתן calefaciunt aquas calidas, et effundunt in aquas frigidas, ut remittat frigus illarum, Joma 31b. Sab. 40b. מים שאין מפיגין טעמן aquae quae non remittunt, non mutant saporem suum, Pes. 41a. דרך מיל ושינה כל שהיא מפיגה את היין iter miliaris et somnus quantuluscunque facit transire vinum, Sanh. 22b. Tan. 17b. שלא תפוג ריחה ne mutetur odor ejus, Kerith. f. 4. אתה מפיג חמתך בלוחות הברית tu facis ut transeat ira tua in tabulas faederis, et in iis quiescat et consumatur, Deb. rab. s. עקב. Alibi כל התבלין מפיגין טעמן ומלח אינו מפיג טעמו omnia condimenta faciunt transire, remittunt saporem suum, sed sal non remittit saporem suum, Beza 14a. פחד קשה יין מפיגו metus gravis, fortis est, sed vinum facit transire eum, i. e. abigit, fugat eum, Tal. Bb. 10a. גוף קשה ויין מפיגו corpus forte est, sed vinum debilitat illud. R. David Jer. 48, 11. טייל להפיג שינתו ambulat ad cessare faciendum, pellendum somnum suum.

פוח et in Hiphil הֵפִיחַ *flare, flatum emittere.* Chald. ex Ithpehal בתר דְאִתְּפָּח משכי postquam inflata fuerit cutis mea, Job. 19, 26. Et ex praecedentis verbi signif. כד פָּח ואשתדך מרויח חמריה cum respiraret et quievisset ab ebrietate vini sui, Esth. 2, 1. Ap. Tos. significat etiam, *respirare, convalescere ex morbo:* ut איתפח עבד סעודתא convaluit et fecit convivium omnibus Rabbinis, Bech. 46a. Vide תפח. Rabbinis etiam de *flatu ventris inferioris* dicitur: הפלין צריכין גוף נקי מאי טעמא אביי אמר שלא יפיח בהן ligamenta precum requirunt corpus purum. Propter quam rationem? Avai dixit: ne quis flatum cum iis emittat, sed debet se continere מלהפיח ab emittendo flatu, donec alligamenta ista deposuerit, Talm. Sab. 49a. Dormiturus deponere eadem alligamenta debet, משום שלא יפיח בהן בשעת שינה propterea ne flatum emittat cum eis tempore somni.

II. *colorare*[21], *coloribus depingere et ornare,* Talm. אין מסיידין ואין מכיירין ואין מפיחין בזמן הזה non obducunt calce, neque figuris ornant, neque coloribus pingunt hoc tempore, scil. domus, propter luctum ob vastationem templi Hierosolymitani, Bb. fol. 60b.

פִּיחַ *favilla,* sic dicta, quod levi *flatu* dispellitur. Tg. פיח דאתונא favilla fornacis, Exo. 9, 8. ונסיבו ית פיח דאתונא et acceperunt favillam fornacis, ibid. v. 10.

פּוּחָא *ventus, flatus:* חטלני לפוחא extollis me in ventum, Job. 30, 22. hebr. לרוח. Hinc legendum, ירית פּוּחָתָא possidebit ventum, heb. רוח Pr. 11, 29.

פִּיחָא *laqueus, rete:* היך צפריא לות פיחא sicut aves in rete, hebr. אל פח, Pr. 7, 23. Quidam libri פוחא.

פּוּחִין *laquei:* חזרנותך פוחין circuitus tuus laquei sunt, Job. 21, 10.

פַּחָא *laqueus, rete:* פחא אתבר rete rumpitur, hebr. הפח נשבר Ps. 124, 7. סדרו רשיעיא פחא לי disposuerunt improbi rete mihi, Ps. 119, 110. כמנו

---

[19]) Arab. فوه ἐρυθρόδανον apud Dioscoridem. Mutato ה in ת haec vox syr. ܦܘܬܐ sonat.

[20]) Aff. est verbo פיק q. v.

[21]) Proprie *fuligine, fuligine obducere.* Formatum enim est verbum פִּיחַ de nomine פִּיחַ, quod *fuliginem* denotat, uti verba סַיֵּד et כַּיֵּר quae de nominibus סיד i. e. *calx* et كير *ferrumen* formata sunt. (Vide notam p. 524 ad כיר.) In exemplo citato pro מכיירין legendum est מכיידין per Daleth.

נותנין פחא לי absconderunt superbi laqueum mihi, Ps. 140, 6. יאחד בחקלא דפחא prehendit offendiculum laquei, Job. 18, 9. מִפַּחָא ותקלא ex laqueo et offendiculo, Ps. 91, 3. Plur. מִפַּחֵי תקליא ex laqueis offendiculorum, Ps. 124, 7.

פַּחָא *flutus, suspirium*, Ti. הלך לביתיה בפחי נפש ivit domum cum suspirio, moerore animi, Sab. 127b. gl. בראבן.

הֲפָּחָה *efflatio, flatus, flatus ventris*, ut supra verbum.

פּוּל[22] *faba:* ופּוּלִין וטלופחין et fabas et lentes, IIS. 17, 28. ופּוּלָא וטלופחין et fabas et lentes, Ez. 4, 9. Apud Ros. פול לבן faba alba: פּוּל מצרי faba Aegyptiaca: עשתה לי פולין parabat mihi fabas: גרים של פול vide in גרם.

פּוּלִין *apostoli, legati*[23]*:* ותשדר לותה פולין et mittes ad eam legatos, Deut. 20, 10. in Jon.: ושדר משה פּוּלִין et misit Moses legatos, Num. 16, 12. ושדר פולין למקרי למשה et misit legatos ad vocandum Mosen Exod. 10. 16. in Jon.

פּוּלְיוֹן .פּוּלוֹן pavillon, *papilio*. Vide infra in פפל.

II. פּוּל[24] *misceri, conspergi.* Part. דְּפִיל במשח למנחתא quae conspersa vel mixta est oleo pro oblatione, hebr. בלול Lev. 14, 21. Num. 15, 9. Fem. כל מנחתא דפילא במשח ודלא פִּילָא omnis oblatio quae mixta est oleo, et quae non est mixta, Lev. 6, 33. Pl. דְּפִילָן במשח quae mixtae sunt oloe, hebr. בלולות Exod. 29, 2.

פִּילוֹן vide infra in פיל.

פַּלְפֵּל *conspergere:* וּפַלְפְּלִית בעפרא איקרי et conspersi pulvere gloriam meam, Job. 16, 15. וּמְפַלְפַּל בקטמא et conspersus cinere, Esth. 4, 1. in secundo Targum.

III. פַּלְפֵּל *acute, subtiliter et ingeniose disputare et disserere*[25] *de re aliqua;* ut in scholis fieri solet.

פִּלְפּוּל *dispatatio subtilis et acuta: subtilitas, acumen, acrimonia ingenii et rationis in disputando et dijudicando:* פילפול התלמידים disputatio subtilis discipulorum, acumen studiosorum in disputando. Hinc ubi Jos. 15, 16. dicitur occupasse urbem קריית ספר (a librorum, literarum et doctrinae studiis sic dictam) id Talmudici allegorice exponunt, ipsum Legis studium, tempore luctus Mosis intermissum aut oblivioni traditum, בפלפולו acumine ingenii sui et subtilitate disputandi, restituisse, ut R. Salomon in Comment. meminit, et petitum id est ex Talm. Temura 16a.

מְפַלְפֵּל *disputans.*

מְפַלְפַּל ,מְפַלְפֵּל *subtilitatum magister, subtilitatibus exercitatus, acutus, ingeniosus et subtilis disputator.* Hinc in Tg. בר נש מפלפל יזיק homo ingeniosus considerabit, pro hebr. איש נבוב ילבב vir vacuus fiet cordatior, Job. 11, 12. Idem versu praecedenti vocatur חריף acutus, subtilis.

IV. פִּלְפֵּל ,פִּלְפֶּלֶת ,פִּלְפַּלְתָּא *piper*, ab *acrimonia* sic dictum, vel a *conspergendo*, quod cibus eo conspergatur, vel cibo immisceatur. Ti. בפילפל ובגלגל מלח cum pipere aut grano salis, Sab. 64b. in Misna. Nempe prohibitum est in Sabbatho gestare granum piperis vel salis in ore, ad sedandum dolorem dentium vel odorem gravem oris, ut folio seq. dicitur in Gemara, פילפל לריח הפה piper ad odorem oris: וגלגל מלח לדורשיני et granum salis ad dolorem dentium. Et alibi: פלפלת כל למאי לריח הפה piperis quantulumcunque ad quid (prodest)? ad odorem oris, Sab. 90a. Et sententia proverbialis: טבא חדא פילפלתא חריפתא ממלא צנא דקארי melius est unum granum piperis acris, quam plenum canistrum cucurbitarum, Chag. 10a. Meg. 7a. Usurpant de magistro quodam status humillimi et depressi, sed ingenii acumine alios omnes superante. Sic unus sapiens, multis imperitis est praestantior: unus humilis et modestus, doctrina laudatus, multis doctrinae inanitate tumidis, praestantior est: פילפלתא אריכתא piper longum, Pes. 42b.

פוּם פּוּמָא *os oris; sermo ore prolatus*, Scribitur et sine dages in Mem. Usurpatur pro heb. פה: ut חגר פּוּם וחגר ממלל אנא claudus ore et claudus sermone ego sum, heb. כבד פה gravis ore, Exod. 4, 10. in Jon. מן הוא דשוי ממלל פומא בפום אדם קדמאי quis est ille, qui posuit sermonem oris, in ore Adami primi? ibid. v. 11. על פומא דבירא super ore putei, Gen. 29, 2. לא תתנשי מפום בניהון non dabitur oblivioni ex ore filiorum ipsorum, Deut. 31, 21. Cum aff. ושוי פּוּמֵיהּ על פומיה et posuit os suum super os ejus, IIR. 4, 34. ומימרי יהי עם פומך et verbum meum erit cum ore tuo, Exo. 4, 15. ופומי יחוי תושבחתך et os meum annunciabit laudem tuam, Ps. 51, 17. פּוּמְהוֹן os suum, Ps. 79, 3. ואידא ישוון לְפּוּמְהוֹן et manum suam ponent super os suum, Jer. 44, 25. דנפק מִפּוּמַנָא quod egressum est ex ore nostro, Jer. 44, 17. ואף על פּוּמַהּ etiam super os ejus, IR. 7, 31. Pl. ולה תרין פּוּמִין ipsique erant duo ora, id est duae acies, hebr. פיות Jud. 3, 16. Sic כן סיפא דתרין פּוּמִין prae gladio duplicis oris, id est bicipiti, Prov. 5, 4. Ap. Ros. et Tos. עפרא לפומיה terra super os ejus,

[22]) Vox in ar. (فُول) et pers. lingua (فول) usitatissima.

[23]) Praec. qui *scrutandi, investigandi*, item *videndi* i. e. principis venerandi caussa mittuntur. Formatum quippe hoc nomen videtur ex verbo pers. پاليدن *scrutari, ivestigare;* item *videre* i. e. *praesentem adesse venerandi caussa.*

[24]) Affine est verbo heb. בלל, pro quo in Tg. ponitur.

[25]) Origo in *findendo, secando* et *separando* heb. פלל, ut pleraque verba sciendi, intelligendi et agnoscendi, (cf. בין et בקר) quibus haec notio inest.

vel in faciem ejus. Utuntur eo in gravioribus reprehensionibus ob ineptum aliquod responsum. Idem cum eo quod Germani dicunt „stercus super nasum ejus vel tuum.“ Vulgares Rabbini pro eo dicunt, פרש על פניו ex Mal. 2, 3. ubi dicitur, וזריתי פרש על פניכם פרש חגיכם et spargam stercus (vel fimum) in faciem vestram, fimum festorum (id est sacrificiorum) vestrorum. In secunda persona dicunt, פ״ש על פניך stercus super nasum tuum.

כְּפוּם, לְפוּם *juxta, secundum, pro ratione.* Sic chaldaice dicitur pro eo, quod Hebraei dicunt, כפי, לפי: ut גבר כפום מיכליה quisque pro ratione cibi sui, Exod. 16, 21. כפום נדריה juxta votum suum, Num. 6, 21. לפום טפלא pro ratione parvuli, id est parvulorum, Gen. 47, 12. גבר לפום מיכליה quisque pro ratione cibi sui, Exo. 12, 4. Cum sequente Infinitivo ולפום אִסְתַּלָּקוּת עננא et juxta efferre se nubem, prout efferebat se nubes, Num. 9, 17. Cum affix. לְפוּמְהֶן יתיב פורקניה juxta eos restituet redempturam ejus, Lev. 25, 51. Huc referri potest, גברא משתבח בפומא דסכלתנותיה vir laudatur pro ore, id est, ratione intellectus sui, heb. לפי שכלו Pr. 12, 8.

אַפּוּמָא, אִיפּוּמָא *ad, versus os*[26], *e regione, ex adverso,* Ti. הוא חושלא באיפומא vidit hordeum e regione, scil. fenestrae, Chol. 51a.

פון פון *certe, utique: nunc, quidem.* Vocula est chaldaeis familiarissima, nulli certae hebraeae voci in Targum respondens. Quandoque expletivum vocabulum est, et emphasin quandam praecedenti voci addit. Per se et absolute non usurpatur sed semper cum alia, ut apud graecos ποτὲ et πῶς. Cum nominibus. כְּעַדָּן פון juxta hoc vel illud tempus certe, hebr. כעת Jud. 1, 21. Sic Jud. 13, 23. Cum Particulis sive vocibus indeclinabilibus frequentissime: ut כִּזְעֵיר פון parum certe nunc abfuit, hebr. כמעט Gen. 26, 10. וּלְוַי פון et utinam certe, Jos. 7, 7. מן צפרא ועד כְּעַן פון a mane usque nunc certe vel quidem, Ruth 2, 7. בְּכֵן פון nunc certe 2 Reg. 13, 19. IIS. 2, 27. אִלּוּלָפוֹן nisi certe, heb. לולי, Gen. 31, 42. quod videtur esse pro אִלּוּלֵאפון, ut et in litera א ostensum: עוד זער פון adhuc certe parum est, parum certe abest, heb. עוד מעט, Exo. 17, 4. ואלופון אכלית si certe comedissem, Lev. 10, 19. ואלופון לא כטת si certe non declinasset, hebr. אולי, Num. 22, 33. אִלּוּפון איח חרבא si certe esset gladius in manu mea, ibid. v. 29. ומן פון דאנא מחויך et ex quo quidem ego ostendero tibi, Jer. 12, 5. Cum verbis ושלחתך פון dimitterem, vel dimisissem te certe cum gaudio, Gen. 31, 27. דאשלח פון ut emittam certe plagam, Exod. 9, 15. אתעכיבו פון זעיר exspectate quaeso parum, Cant. 8, 4. ותסתאבון פון בהון nam certe pollueremini eis, Lev. 11, 43. רעינא פון vellem certe, Num. 11, 29. והוי פון esset utique, Jes. 48, 18. והות לי פון אמי קברי fuissetque certe mihi mater mea sepulchrum, Jer. 20, 17. דכאנש סדום פון אבדנא sicut homines Sedom sane periissemus, Jes. 1, 9.

פוס qui hinc esse possint, vide infra in פים.

פוע Hinc verbum geminatum, פַּעְפַּע *lucere, splendere.* Part. וּמְפַעְפְּעָא היך קבל et si splenduerit maxime (sc. terra) est sicut caligo. Job. 10, 22. heb. ותפע, a יפע splendere, unde chaldaeum ortum videtur. Nam et sine geminatione legitur ולא תֹפַע et non splendeat, Jobi 3, 4. וְאוֹפַע et splendere fecerit, Jobi 37, 15. quae sunt a יפע.

פַּעְפּוּעָא *lux, splendor:* Jobi 11, 17.

פּוּעֲתָא unde plurale emphaticum, פּוּעֲתָתָא *vulnera,* Pr. 20, 30. pro hebraeo פצע, pro quo Exod. 21, 25. legitur פּוּדְעָא vel פְּדָעָא converso צ hebr. in ד, ut alias saepe. Legendum ergo omnino videtur פּוּדְעָתָא quomodo et id ap. Ros. Tos. usitatum est. Vide פדע.

פּוּעָה *gummi juniperi,* germ. Berneiß. Vide supra פואה.

Apud Rabbinos פַּעְפַּע est *molle, lene, tenue reddere:*[27] אסיר לפעפועי ביעי percutere ova (in scutellam) prohibitum est (in Sabbatho) Sab. 109a. חלב מפעפע adeps emollit, vel mollescit, liquefit et diffunditur per omnia membra, Chol. 97a. פ״ל קשה א״ר מפעפעו ferrum durum est, sed ignis mollificat illud, glossa R. Salomonis, מרככו *molle reddit illud,* quod alii dicunt, *conterit, quassat, confringit, dispergit, dissipat.* Bb. 10a. שהמין מפעפעין את הידים aquae calidae molles reddunt manus, Chol. f. 105a. יין העמוני הוא קשה שהוא מפתה את הגוף לזנות והיה ריחו מפעפע vinum Ammoniticum est forte, ac incitat hominem ad libidinem, et odor ejus est delicatus.

פַּעְפּוּעִין[28] *fungi, boleti,* Pfifferling, ap. Tos.: ut מערבין בפעפועין ובחלוגלוגות miscent fungis et fragis prandia, TH. in fine libri Pea, et Tal. Babyl. libro Erub. 28a.

פוץ. Hinc legitur וְתָפֵיץ Eccl. 12, 5. in Venetis, quod mendosum est pro וְתָנֵץ et germinabit. Vide et נפץ.

פוק הַפִּיק *protulit, produxit, eduxit, exprompsit,* hebr. Sic ap. Tos. פה שהפיק מרגליות ילחך עפר os quod profert margaritas, linget pulverem, Kid. 39b. Hoc est, quod profert in lucem, publicat divulgat arcanos sensus Legis, qui sunt pretiosiores margaritis etc. Convenit aliquo modo cum dicto Christi, Matth. 7, 6.

פוּקִין. In Midr. Tillim, Ps. 103. האשה הזאת עשויה פוקין פוקין. Vide infra פיק.

פור Hiphil הֵפִיר *fregit, irritum fecit.* Hinc formant Rabbini nomen verbale, הֲפָרָה *retractatio, destructio, abolitio:* נדר שיש לו הפרה votum quod habet abolitionem, retractationem, Git. 35b.

פּוּר *sors.* Pl. פּוּרִין, פּוּרַיָּא. Usus ejus duntaxat est in historia Esther, et scribunt interpretes esse

---

[26]) Vide notam ad literam א.

[27]) Ex significatu verbi בעה *inflavit, intumescere, ebullire fecit* (cf. heb. אבעבעות *pustulae, ebullitiones*), unde et *fungi* propter formam *inflatum* פעפועין dicuntur.

[28]) Vide notam praecedentem.

vocabulum persicum. In Jalkut ex Jelam.: אלא פורין שהטילו עליהן nisi sortes, quas projecerunt super eos, Jalkut Num. f. 253d.

פּוּרָה *torcular*, hebr. Jes. 43, 3. Ap. Ros. in libello משל הקדמוני f. 32b. et f. 33. legitur pro *muscipula*. Ea significatio videtur esse ex lingua arabica, in qua פאר *mus*, ut ponit Schindlerus.

פוש *crescere, augescere, multiplicari: abundare, redundare*. Part. אלולי פָשַׁן וסגן num crescant et multiplicentur, Cant. 6, 10. Imper. פּוּשׁ cresce et multiplicare, hebr. פרה ורבה, Gen. 35, 11. Pl. פּוּשׁוּ וסגו crescite et multiplicamini, heb. פרו ורבו, Gen. 1, 28. Fut. וְנִפּוּשׁ בארעא et crescemus in terra, heb. ופרינו. Sic citat R. Salom. in suis Commentariis, et recte. Hodie libri in textu ex Aphel habent וְיַפְשִׁנָּנָא et crescere nos faciet. At cum in Hebraeo sit verbum in Kal, Elias praefert lectionem R. Salomonis. Aphel אַפִּישׁ *crescere fecit, auxit, multiplicavit, magnificavit: fructuosum reddidit:* Praet. וְאַפִּישׁ ית עמיה לחדא et crescere fecit populum suum valde, Ps. 105, 24. ארי אַפְשַׁנִי יהוה nam multiplicavit me Dominus, heb. הפרני fructuosum reddidit me, nempe prole et posteritate generis, Gen. 41, 52. Part. הא אנא מַפִּישׁ לך ecce ego crescere facturus sum te, heb. הנני מפרך, Genes. 48, 4. מפיש לעממיא multiplicans populos, hebr. משגיא, Jobi 12, 23. Pl. מַפְשָׁן רבבותא באשקקנא multiplicantes myriadas in plateis nostris, Ps. 144, 13. Infin. לְאַפּוּשֵׁי קטמא multiplicare cinerem, Numer. 19, 6. Jon. Fut. ואַפִּישׁ לך et multiplicabo te, hebr. והפריתי, Gen. 17, 6. ארום תַּפִּישׁ עובדיה quod magnifices opera ejus, hebr. תשגיא, Jobi 36, 24. וְיַפְשָׁךְ ויסגנך fructuosum reddat te, et multiplicet te, Gen. 26, 3. Ap. Tos. דלא הוו פיישי quod non fuerunt multi.

Secundo *redundare, remanere, residuum esse*, et sic oppositum habet sibi דלל vel דל subtrahere, detrahere, diminuere: דל עשרין דלא ענשת ופשו להו חמשין detrahe viginti annos, quibus non punivisti, et remanent quinquaginta, Sab. 89b. Sic ופשו לדון תלתין ותלת et remanserunt triginta tres, Sanh. 103a.

Tertio פּוּשׁ *respirare:* לפוש פטור respirare permissum est, Sab. 5b. עומד לפוש subsistit ad respirandum, Bk. 31a. הניח משאו לארץ כדי לפוש deponit onus suum in terram respirandi causa. Sic idem est cum נפש.

פִּשְׁפּוּשׁ vide in פשׁשׁ.

פִּישׁוֹן ***Pischon**, nomen fluvii primi in paradiso, quem scribunt esse Nilum Aegypti fluvium foecundissimum*. De hujus etymologia in Br. s. 16. פישון שהוא מגדל פשתן ומימיו מהלכין בשפי Pischon dicitur, quia producit pischtan, linum, et quod aquae ejus fluunt leniter. Vide et R. Salomonem. Scalig. de emend. temporum graece vocat πλυμμύραν, et ita vocari dicit propter paludes ingentes, quas efficit.

פות, פּוֹתָה[29] *cardo femina, ferramentum cavum in quo cardo circumvertitur*, Kel. c. 11. הפותה שתחת הציר ferramentum quod est sub cardine. B. Ar. scribit, esse idem quod in Gemara אבקתא.

פזז פּוּז *idem*, quod heb. פּז *aurum solidum et purgatum:* unde plurale מאני פִּיזַיָּא vasa aurea, Jobi 28, 18. in sec. Tg. Elias judicat, id ibi erroneum esse, et pertinere ad versum praecedentem, pro hebr. כלי פז. Immo totus versus iste pertinet ad v. 17. qui habet triplex Targum.

פּוּ, פִּיזָא, פִּיזָה *aurum, purgatissimum:* מחפן בפזא obducta auro, Git. 58a. תרתי מתקלי איסתירי פיזה נחות בעלמא חד ברומי וחדא בכולי עלמא duo pondera siclorum auri purgatissimi descenderunt in orbem, unum Romae, alterum in mundum universum, ibid. היו מגנין את הפז ביופיין dehonestabant aurum purgatissimum pulchritudine sua, ibid. וזוא דפיזא Zus auri purgatissimi, ע"ז f. 11b.

פְּזִיז, פְּזִיזָא *festinans, praeceps*, ab heb. פז *roborari, confirmari, confirmare se*, quod qui festinat, vires intendit et roborat. Hinc ap. Tos.: עמא פזיזא דקדמיתון פומיכו לאודניכו populus praeceps estis, qui praemittitis os vestrum ante aures vestras, i. e. judicatis antequam audiveritis, Sab. 88a. Ket. 112a.

פְּזִיזוּת *festinantia, praeceptantia:* אכתי בפזיזותיכו קימיתו adhuc vos in praecipitantia vestra persistitis, ibid. In Sab. autem pro hoc nomine legitur בִּפְחֲזוּתַיְכוּ ut videatur etiam pro פזיזא legendum פחיזא. Nam פחז ista significatione notum est. Sic et alibi (Sab. 55b.) legitur in Talmud פִּיַּחְתָּה, i. e. מהרת festinasti, pro פחזתה, quod inepte plane in Aruch et aliis Lexicis explicatur.

פזם פּוּזְמָא *liberalitas, largitio*. In libro Jalkut, IIS. 22, 20. ad verba יחלצני כי חפץ בי legitur; פוזמא דידיה היא סלקא למיתן לי אוריתא liberalitas ejus ascendit ad dandum mihi Legem. Sic Exod. 19, 1. Corrupte haec videntur legi in Aruch. πάσμα Graecis est *sparsio*.[30] Hinc alii reddiderunt hoc vocabulum *largitio*, per metaphoram.

פִּזְמוֹנִים *carmina* sive *cantiones certae sunt* sic appellatae. Tale extat in libro היכל ה' f. 44b. פזמון להר"שבי ז"ל לקבלת שבת. Scribit Elias, quosdam ad-

[29]) Ex hebr. והפותי לדלתיה (IR. 7, 50.) d. q. vide lexica hebraica.

[30]) Aliis gr. φάσμα *phasma, visum;* aliis denique vox פזמה mendosa videtur pro פזיזמא i. e. ψήφισμα (in Pesikta quam edidit Buber mendosum est ψήψισμα) *decretum, consultum, scitum*. Nihil vero his omnibus commune est cum notione *desiderandi, volendi* vel *bene cupiendi* heb. חפץ cum ב, cui, ut ex l. c. videre est, vox פוזמא respondet. Haud dubie autem gr. est πεῖσμα (a v. πείθω) *persuasio, fiducia adgrediendi* aliquid, sensusque erit: non merita mea, sed *persuasio ipsius ascendebat* i. e. gubernabat *in eo, ut daret mihi Legem*, i. e. persuasum sibi habuit, me prae ceteris populis, qui donarer Lege, dignum esse. Rectius igitur plene per י, פיזמא פִּיזְמָא, legas. Item post סלקא supplendum est ביה *in eo*, quam utramque lectionem in editione Buberi conservatam reperimus.

ducere verbum פום ex Job. 3, 2. se autem in nullis libris id reperisse. Legitur autem in Regiis ibi פָּיִם *cecinit*, quod sine dubio ex complutensibus sumptum, quae illud ex Judaeorum libris habere, non est dubitandum.

פּוּזְמְקִין[31] *calcei lanei, socci*, apud Talmudicos: unde רמי פוזמקי ומצלי dat ipsi calceos laneos et orat, Sab. 10a. glossa אנפילאות, de qua voce suo loco: item *calcei ferrei, tibiae ferreae*, unde: non egreditur homo in die Sabbatho cum calceis clavatis sive cum clavis firmatis, neque cum galea. neque cum thorace ferreo, neque בנפיסים, quod in Gemara explicatur בפוזמקי, i. e. אנפילאות של ברזל calceis seu tibiis ferreis, Sab. 60a.

פּיטריקון. Legitur Ps. 18. in Medr. פיטריקון שלי הוא. In Jalkut pro eo legitur פיטיקון, et exponitur ex praeced. signif. מנעל, f. 50b. in fine libri Geneseos. et IIS. 22. Munsterus ponit פיטריק idem esse quod פוסא *donatio, donum*.

פזר *dispergere*. Part. מפזר מן קדמוהי dispergit a se omnia ista mala, Pr. 20, 8. Alias semper verbum hebr. פזר redditur in Targum per בדר, inquit Elias. Ap. Tos. בשעת המכניסים פזר בשעת המפזרים כנס tempore collectionis sparge: tempore dispersionis collige, Ber. f. 63a. Quando annona collecta est in thesauros, et nullibi prostat, tu eam distribue: sic quando doctrina et literarum studia suppressa sunt, tu doce. Quando omnes annonam vendunt, legem docendo ut collige ad te. Nam cito contrarium evenit.

פִּזּוּר *dispersio*, Hab. 3, 6. in Kimchi.

פְּזוּרָא[32] *baculus:* לינקוט פזורא וליתיב accipere baculum, et sedere, nempe ad abigendum transeuntes, ne agrum aut vineam transeant, Bk. 28a. et Bb 89b. Glossa מקל. Hinc פזר paser *accentus quidam grammaticus*, quod sit זקוף כשבט erectus instar virgae vel baculi, scribit hic B. Ar.

פחא hinc פַּחְיָא *gallinae*, sic dictae a *clamando*, cum ovum pepererunt, quasi פעיא. a פעה exclamare, vociferari, per commutationem literarum gutturalium: unde ap. Tos. ביעי פחיא ova gallinarum, Beza 7a.

פַּחָא *laqueus*. Vide supra in פוח.

פחד *pavere, expavescere, metuere:* Part. ותהי פָחִיד erisque pavens die ac nocte, Deuter. 28, 66. Alias semper in Lege et Prophetis heb. פחד, transfertur per alia verba.

פַּחְדָא *pavor:* ארום נפל פחדא דיהודאי עליהון nam ceciderat pavor Judaeorum super eos, Esth. 8, 17. et sic 9, 3. נפל פַּחְדְהוֹן על כל עממיא ceciderat pavor eorum super omnes populos, Esth. 9, 2.

פַּחְדוּת *idem:* מגורת רשע ופחדותו timor improbi et pavor ejus, Pr. 10, 24. in Com.

פַּחְדָן *pavidus, timidus, meticulosus*.

פַּחְדִין *testiculi*, quos Rabbini ביצים, Ti. ביעין *ova* vocant: מריס פחדין attritus testiculis, Lev. 21, 20. Cum aff. וחניא דְפַחְוֹי nervi testiculorum ejus, Jobi 40, 12.

פחה פַּחָה *dux princeps, praeses:* די פחה שמה quem constituerat principem, Esr. 5, 14. פחת עבר נהרה princeps trans flumen, ibid. v. 3. Plur. פַּחֲוָן, et emphatice וּפַחֲוָתָא הדבריא duces et principes, Dan. 6, 7.

פְּחַז[33] *subsilire, exsilire, insilire:* Praet. ועתרו בית ישראל וּפַחֲזוּ et divites facti sunt domus Israël, et subsilierunt, Deut. 32, 15. in Jon. pro quo in TgH. legitur ומרדו et rebellarunt. Ap. Tos. ופחז עלי יצרי et insiliit in me mala concupiscentia mea, Ned. f. 9b. Idem quod קפץ. Deinde adducit hic Baal Aruch, ואידך אפחזיהו, ex Sanh. 57a. pro quo in nostris libris nunc legitur אורחיהו.

פחח פָּחִיחַ *nudus*, i. e. *tenuiter vestitus et laceris indutus:* אזל פחיח ויחיף ivit nudus et discalceatus, hebr. ערום nudus, Jes. 20, 2. לא ערום ממש non nudus simpliciter, inquit R. Salom. sed indutus בבגדים קרועים vestibus laceris.[34] Sic v. 3. Pl. פְּחִיחִין ויחיפין nudos et discalceatos, v. 4. Ap. Tos.: פוחח פורס את שמע nudus dividit lectionem „audi“, Meg. 24a. פוחח, i. e. laceris vestibus indutus, ut brachia ejus nuda conspiciantur. In Masseches Sopherim cap. 14. פוחח שנראין כרעיו או בגדיו פרומים nudus ita ut conspiciantur crura ejus, aut vestes ejus sint lacerae. B. Ar. haec legit cum He in fine פוחה.

פחל פּוֹחָלִין *tegumentum reticulatum, quo cameli insternebantur:* unde והפוחלין של גמלים Kel. c. 24. In TH. Ned. c. 3. et Schevu. c. 3. אייתון פחלין של גמלין ומלו יתהון בחבן attulerunt pelles camelorum, et impleverunt eas stramine. Sumitur hic pro *pelle* vel *exuviis cameli*. Sic posset derivari a חלץ. In Aruch explicatur כלי שמשליכין בו זבל *instrumentum quo fimus projicitur*.

פחם פַּחַם *nigrescere instar carbonum, denigrari, obfuscari*, Rab. Hinc in Br. s. 18.: Quo tempore Israëlitae ascenderunt ex captivitate Babylonica

---

[31]) Mutatis labialibus ו et פ ipsum vocabulum pers. est وشمك *calceus ex corio*.

[32]) *Ventilabrum*, quo frumentum expurgandi causa adversum ventum *spergitur*. Huc sententia R. Salomonis spectare videtur vocem per vernaculam פורקא i. e. gallice *fourche* explicantis.

[33]) Ex significatione hebr. פחז כמים (Gen. 49, 4.), ubi vide lexica.

[34]) Fort conferendum cum pers. فخت vel پخت *latus, dilatatus*. ut vestes, quae propter dilatationem laceratae, aut contra. quae propter lacerationem dilatatae sunt, designentur. Qua de causa lectio auctoris Aruch פוחה praeferenda mihi videtur, quia ה finale et ח in lingua aramaica et persica vicissim se restituere solent. Lectio פוחח cum ar. فخ conferi potest, cui notio inest *expandendi* et *attenuandi*.

נחפחמו פני הנשים מן השמש denigratae sunt facies uxorum a sole, ita ut deseruerint eas, duxerintque uxores alienigenas. Et s. 19. אם מתפחמים קמעא si obfuscatae sunt parum. Et s. 36. שיתפחמו פניו ut denigrentur facies ejus. Item ibid. איש כעור ומפוחם vir deformis et denigratus.

פֶּחָם *carbo, pruna:* heb. Item *fuligo:* Hinc לא יטבול את הקומקום בפחמין non abluet cucumam cum carbonibus vel fuligine ei adhaerescente, Mikv. c. 9.

פַּחְמִי *carbonarius:* unde ap. Tos. מכותלי ביתך ניכר שפחמי אתה ex parietibus domus tuae cognoscitur te esse carbonarium, Ber. 28a.

II. פְּחַם *aequare, aequiparare, conferre, comparare,* ex usu Syro: ut לא פָּחִים ליה non aequiparatur ei, hebr. ישוו, Pr. 3, 15. Sic quoque legendum c. 8, 11. Verbum Syrorum est: ut וּמְפַחְמָא בלבה et conferebat in corde suo, Luc. 2, 19. או דְנִפַּחֵם נפשן aut ut comparemus nos ipsos, 2 Cor. 10, 12. פּוּחָמָא comparatio, 2 Cor. 3, 10.

פְּחִימָא *similiter, pariter:* ואמרו לי פחימא et dicite mihi pariter, Esth. 3, 3. in Targ. sec.

פְּחַס[35] *comprimere, contundere, conquassare:* פחסה אף על פי שלא חיסרה quassat eam, etiamsi non mutilet eam, nempe malleo contundit imaginem, ut figuram ejus transformet, non ut in partes conterat, in As. 42a. et 53a. Item נוטל קרבנם ופוחסו לפניהם accipit sacrificium ipsorum (quod obtulerunt vitulo) et contudit illud ante eos, Vr. s. 7.

Deinde *exundare, superfluere,* vel *prae plenitudine ejicere et effundere:* unde שפחסתו בורו quod effuderit illud (mustum) lacus ejus, As. 56b. Autor Aruch exponit נתמלא והקיאתו *prae plenitudine evomuerit illud.*

פַּחָר[36] *figulus:* חסף די פחר luto figuli, Dan. 2, 41. In Targum notatur פַּחָר, et emphatice פַּחֲרָא: ut כמא דטינא ביד פחרא sicut lutum in manu figuli, Jes. 29, 16. ותחות לבית פחרא et descendes in domum figuli, Jer. 18, 2. צלמי פחרא imagines figuli, Jes. 49, 9. הֲכְפַחֲרָא הדין nonne sicut figulus iste, Jer. 18, 6. item *testa figulina:* ut ונסיב ליה פחר et accepit sibi testam, heb. חרש, Job. 2, 8. Haec alias dicitur חסף, unde מאן דחסף דפחרא vas testae figuli, Jes. 30, 14. item יבש היך פחר חילי exaruit velut testa virtus mea, Ps. 22, 16. טעוות פחרא idola figulina, Exod. 12, 12. מאן דפחר vas figulinum, Exod. 12, 22. Ps. 31, 13.

פחש. פָּחִיש[37] Citatur in Aruch ex Targ. Jeruschalmi, או חרם או שרע pro hebraeo או פָּחִיש או פסיע Lev. 21, 18. At ista verba in hodiernis libris impressis non inveniuntur.

פְּחַת *minuere, minus facere aliquid:* et in Niphal, נִפְחַת *minui,* apud Rabbinos: unde הקורא במגלה לא יפחות משלש פסוקים legens in Megilla (libro Esther) non minuet a tribus versibus, i. e. non minus leget, quam tres versus: אם מוסיף מוסיפין לו ואם פוחת פוחתין לו si adjicit, adjiciunt ipsi: si minuit, minuunt ipsi, id est si multum dat pauperibus, Deus multum rependit ipsi: si autem parum dat, Deus parce reddit ipsi. Sic qui in studium Legis divinae, in praeceptores, in cultum Sabbathi, et pietatis etc. Vr. s. 30. Ex Ithpahel איפַּחִית דרגא מתותיה imminuta fuit scala sub eo, i. e. diffracta, Sab. 30b. Sic in Echa rab. cap. 1. וחדא מנהון פחיתא et una (scil. sponda) ex illis fuit imminuta, i. e. fracta, gl. שבורה.

פָּחוּת *minus:* לא פחות ולא יותר non minus et non magis. Item *homo vilis, humilis, nullius authoritatis, plebejus.* אנשים פחותים homines plebeji, quibus opponuntur גדולים magnates, Kimchi in Comment. Jud. 9, 13. לפחות ad minimum, saltem. Fem. פְּחוּתָה.

פְּחִיתָה *diminutio, vilitas.* פחת idem, quod aliter supra in פחה.

פְּחִיתִיָּה *idem:* Item *vilitas, parvitas scientiae et dignitatis:* hinc הפתי הוא אשר לא נקבעו הפחיתיות לגמרי simplex, fatuus est, in quo non sunt fixae vilitates totaliter, sed est spes correctionis ejus, Aben Esra Prov. 9, 4.

פְּחִיתוּת *parvitas, tenuitas, diminutio:* מצד פחיתותו וחסרונו propter minutionem et defectum ejus, R. Levi Job. 10. in fine.

פַּחַת *fossa, fovea:* כרו פחת לְקַטְלִי foderunt foveam ad occidendum me, hebr. שוחה, Jer. 18, 20. 22. Pl. פַּחְתָן ירקן fossulae virides, Lev. 14, 37.

פטא Aphel אַפְטִיא[38] *dilatare, prorogare:* דמפטיא ליה תריסר ירחי שתא quod dilatabit ipsi duodecim menses anni, Sab. 140b. ubi in glossa scribitur דמפתיא per ת, quasi a פתה. Autor Aruch exponit יספיק *suppeditabit, sufficiet.*

פּוּטִיתָא *piscis immundi species,* juxta Baal Aruch: אכל פוטיתא לוקה qui comedit פוטיתא vapulat, Erub. f. 28a. In glossa notatur, esse *reptile aquaticum minimum.* Sic in Pes. 24a. Mac. 16b.

פטיות *lumina, lucernae.* פטיות מאירות ליונה lumina lucebant Jonae, Jalkut Proph. f. 80d. Est ex gr. φῶς, φωτός. In Jelam.: et vocavit Moses Hobabum פוטיאל, quia luxit operibus bonis. In lingua enim graeca נר vocatur פוטיא φωτία.

פטט פִּטְפֵּט[39] *garrire, blaterare, clamose colloqui instar ebriorum, obloqui:* שהיה מפטפט כנגדו qui obloquebatur contra eum, Men. f. 65a. שמפטפטים תמיד בצפצוף קול quae garriunt semper cum garritu

[35]) Conferendum est cum ar. فحص *fidit, partes a se invicem separavit, ut conspectui pateant.*

[36]) Arab. فَخَّار vel فَخَار, syr. ܦܚܪܐ a rad. syr. פחר *formavit, finxit, plasmavit.*

[37]) Mutato ס in ש idem esse videtur atque פחיס *compressus, contusus* a פחס *comprimere, contundere* d. q. paulo ante.

[38]) Cogn. arab. بَطُؤ *tardus fuit,* lente *processit;* et in conj. II. *tardum fecit.*

[39]) Verbum onomatop. de sonu gallinarum sumptum. Ita et nos ad gallinas allicendas sonu *putput* uti solemus. Cf. lat. *pipare.*

vocis, R. Sal. Lev. 14, 4. de avibus. R. David Jes. 8, 19. ad המצפצפים scribit: לשון גנאי הוא שאף הדיבור אין צפצף אלא כעופות הללו שמפטפטין בקולם h. e. verbum in malum sumitur: significat enim, quod etiam non aliter loquantur (harioli) quam sicut aves istae quae garriunt, pipiunt voce sua: שפטפט ביצרו qui oblocutus fuit pravae concupiscentiae suae, Bb. 109b. R. Sal. Num. 31, 6. de Josepho, vel qui sprevit malam concupiscentiam suam: Sic פטפט ביצרו יותר מיוסף oblocutus est, restitit concupiscentiae suae magis quam Joseph, Git. 57a. פטפט בדברי תורה contemptim garrit de verbis legis. Hinc Schelomith (Lev. 24, 11.) filia דברי dicta fuit, דהות פטטא בשלמא שלם לך שלם לכון eo quod garrula esset in salutando, dicens cuique, Pax tibi, Pax vobis, Vr. s. 32. vel, ut R. Sal. loquitur, דהוה פטפטה שלם עלך quod loqueretur, pax tibi, pax vobis, מפטפטת בדברים garriens verbis, et unumquemque salutans.

פָּטִיט *garrulus, oblocutor, blatero:* הוא עושה מעשה פטיט לפיכך אמרה תורה יביא קרבן פטיט quia fecit opus blateronis, idcirco dixit Lex; adducat oblationem garrulam, i. e. duos passeres, Erch. 16b.

פְּטַט, פִּטְטָא *locutio, garrulitas, loquacitas:* ואין פטטין אחה בעי et si verba postulas, ecce Rachel venit cum pecore: Cum ista scil. poteris colloqui. שהדיבור מצוי בנשים quia loquacitas existit in mulieribus, Br. s. 70. In TH. in fine libri Ber.: כל פטטיא בישין ופטטיא דאוריתא טבין וכל הרשיא טבין והרישא דאוריתא בישין omnes garruli sermones mali sunt, sed sermones de Lege boni sunt: contra omnes taciturnitates bonae sunt, sed taciturnitates de lege, malae sunt.

פוטיטי vide infra in פטן.

פַּטְפְּטָנִית vel פַּטְטָנִית *garrula, loquax:* לא בראה מפה שלא תהא פטפטנית non creavit eam (Evam) ex ore (Adami) ne fieret loquax, Tanchuma sect. וישב. Vide Deut. rab. s. כי תצא.

פִּטְפּוּט *loquacitas, garrulitas, vociferatio:* פטפוטי דברים vociferationes, strepitus verborum, R. Sal. Lev. 14, 4.

Deindee פִּטְפּוּט[40] *tripus luteus culinarius, cui ollae vel lebetes imponuntur:* כדי לעשות פטפוט ad faciendum tripodem, Sab. f. 78b. in Misna. העושה שלשה פטפוטין בארץ וחברן בטיט להיות שופת עליהן את הקדרה qui facit tres pedes (tripodem) in terra, et conjungit eos luto, ut imponat eis ollam, Kel. c. 6. עני עושה פטפוטי כירה קטנה לשפות עליו כירה קטנה pauper facit tripodem furni parvi, ut imponat ei furnulum, Sab. 102b.

פְּטוֹטָרוֹת[41] *petioli, pediculi fructuum, quibus pendent:* ne vendunt ficus albas בפטוטרותיהם cum petiolis suis, ne scil. eas suspendant juxta idola, As. f. 13.

ומסניא דיבי פטטרכא[42] *intestinum rectum:* לפטטרכא ומפטטרכא לברא ex colo in intestinum rectum, ex intestino recto foras, Vr. s. 3. ubi omnia nomina intestinorum, per quae cibus traducitur recensentur. Pro eo in MK. c. 7, 20. legitur cum uno ט, פטרוכא et פטרונא.

פטל פְּטִילְיָה **s p u r t u l a**[43] פטילייה טמאה: sportula immunda est, Kel. cap. 16. gl. explicat *canistrum, sporta ad asservandas ficus aridas:* פטילייא של תמרים sportula dactylorum, TH. Sab. c. 15.

פַּטְלוֹן *massa, folium, frustum auri.* In Venetis scribitur פִּיטְלָן, פִּיטְלִין, Regia פַּטְלִין et פִּטְלוֹן. Haec diversitas arguit, esse vocabulum in lingua Chaldaea peregrinum. Videtur autem esse gr. πέταλον sive πέτηλον, פַּטְלִין, פַּטְלוֹן *folium latum* sive *amplum*, unde *folium auri*, pro *massa auri:* In Glossario arabico lat. *patelum, aurea lamina in fronte pontificis:* לא תשתלהף בפטלון דמן אופיר non permutabitur pro massa auri ex Ophir, heb. בכתם אופיר et sic in sequentibus pro כתם usurpatur, Jobi 28, 16. בפטלון דכי לא תשתלהף cum massa auri puri non permutabitur, Jobi 28, 19. Hic nomen sing. דכי ostendit, antecedens nomen esse singularis numeri cui terminatio ון non competit: ולפטלון אמרית רחצני et massae auri dixi, fiducia mea est, Jobi 21, 24. Regia פַּטְלוֹן, Veneta וּלְפִיטְלִין. His tribus locis respondet hebraeo כתם. Quid ergo causae, quod pro eodem legitur, אשתני זיו פַּלְטִין בחיר mutatus est splendor palatii electi, Thr. 4, 1. pro Hebraeo ישנא הכתם הטוב mutatum est aurum optimum? Regia פַּלְטִין. Elias in Methurgeman, פַּטְלִין, ut in praecedentibus, pro פַּטְלוֹן per transpositionem duarum literarum et recte: nam praecedit auri mentio, cui recte alia auri electi species, veluti quod est ex Ophir, subjicitur.

פטליילוס *nom. propr. loci,* Echa rab. in fine. In glossa monetur in Tal. Mac. scribi פטולוס, quod puto esse *Puteoli*, *Puteolos oppidum maritimum octavo lapide distans a Neapoli.* Locus ita habet: R. Jehosua et R. Akiba ibant Romam, et audiverunt vocem tumultus ejus מפוטליילוס Puteolis ad centum et viginti milliaria. Prius ל videtur redundare.

פטיליק *cibus vel edulium, ferculum, missus.* In Echa rab. c. 3, 16. בדי פטיליק דאת מייתי לן חד זמן קדמי לא תייתי לן זמן אחורי fili, ferculum quod nobis adferes semel, ne iterum adferas tempore alio: Et mox אייתון קדמיידון תמנין פטילקין אכל מכל פטיליק חד פת ומכל פטים חד כס attulerunt eis edulia vel fercula octoaginta, et comedit de unoquoque ferculo buccam unam, et de unoquoque dolio poculum unum etc. Vel פטיליק est **p a t i n a**, **p a t e l l a**, *in qua cibi apponuntur.* Sic legit etiam Baal Aruch in

---

[40]) Nonnullis placuit hanc vocem ad lat. *pes*, pedis referre. Dubito.

[41]) Quasi *paxillum* (gr. πάτταλος), quo suspendere solent fructus, dicas. Alii hanc vocem cum lat. *petiolus* conferunt.

[42]) Vocem graecam esse affirmat Mussafia, quam ego reperire non potui.

[43]) S initiali rejecto insertoque ר, ut saepius, ipsa lat. vox citata est.

Br. s. 74. אין הוה חמי קווקי טבא הוה נסיב פטילקין טב הוא נסיב לה. In nostris libris legitur literis inversis פטיקלין. Philippus Aquinas explicat זווים מזהב טוב, respiciens ad praecedens פטלון: sed locis adductis non congruit ista expositio.

פַּטֵּם, פַּטֵּם[44] *pinguefacere, saginare.* Partic. מְפוּטָם, מְפַטַּם *saginatum, pingue:* בליל מְפַטַּם ייכלון pabulum pingue comedent, Jes. 30, 23. Plur. מן תורי מְפַטְּמֵי prae bobus saginatis, Pr. 15, 17. Ithpahel Praet. דְּאִתְפַּטַּם שבע שנין qui saginatus est septem annis, Jud. 6, 25. כתורא דאתפטים sicut bos, qui saginatus est et recalcitrat, Hos. 4, 16. Part. דמן אולא מִתְפַּטְּמִין qui a principio saginati sunt, Ps. 37, 20.

פַּטִּים *pinguis, saginatus:* גבר פטים לחדא vir pinguis valde, Jud. 3, 17. ולאתתא עיגל פטים בביתא et muleri erat vitulus pinguis in domo, 1 Sam. 28, 24. ונכיס תור ופטים et mactavit bovem et pingue quodque IIS. 6, 13. וּפַטִּים יאלים לבהון et pingue forteque cor eorum, Ps. 73, 4. Plur. ותרב פַּטִּימִין et adipe pinguium, Jes. 1, 11. ואכלין פטימין מענא et comedunt pinguia e grege, Am. 6, 4. Emph. ועופיא פַּטִּימַיָּא et volucres, aves pingues, IR. 4, 23. ושמיניא וּפַטִּימַיָּא et pinguia et saginata, IS. 16, 9. Fem. plur. פַּטִּימָן וטבן pingues et bonae, Gen. 41, 5. וּפַטִּימָן בסר et pingues carne, Gen. 41, 2. Emph. שובליא פַּטִּימָתָא spicas pingues et plenas, Gen. 41, 7. שפירן ומליתא למחזי ופטימתא pulchras visu et pingues, v. 4.

פִּטְמָא *saginatio, pinguedo:* כבית פטמא sicut domus saginationis, saginarium, Jer. 5, 27. יתמקמקון מן פטמא liquefient, dissolventur prae pinguedine, Ps. 73, 8. ubi Regia habent מרוטבא prae humore.

פַּטָּם *saginator, qui altilia saginat et pinguefacit:* שוק של פטמים forum saginatorum, saginarium, Erub. c. ult. in Misna: הולך אדם אצל פטם si iverit homo ad saginatorem, Beza c. 2. in Misna.

II. פַּטֵּם *miscere, conficere, condire, praeparare aromata ad suffitum, vel miscere olea:* המפטם את הקטרת praeparans suffitum: המפטם את השמן miscens oleum, balsama: היו המפטמין לחצאין miscuerunt dimidias partes.

פַּטָּם *miscens aromata, ut pharmacopolae,* Jalkut fol. 78c.

פִּטּוּם *mixtura, conditura, confectura aromatica:* unde פטום הקטרת conditura aromatica suffitus, sc. cujus usus olim in sacris fuit, hebr. רקח. Hic suffitus constabat ex undecim aromatibus, quae describuntur a Talmudicis in libro כריתות cap. 1. et in libro officiorum, quae מעמדות vocantur, in officio diei primi, et libro precum, inter preces matutinas (שחרית vocant) diei Sabbathi. Glossatores: עירוב הבשמים mixtio aromatum et contusio ipsorum, et praeparatio suffitus vocatur פטום pittum. Item פטומי מילי בעלמא הוא conditurae verborum vulgares sunt, i. e. verba condita et suavia, rei nihil aut parum, Bm. 66a. ובוסמיא לפטומא דמשח רבותא ולפטומא דקטרת בוסמיא odoramenta ad mixturam olei unctionis puri, et ad condituram suffitus aromatici, Exo. 25, 6. in Tg. Jon.

פִּטְמָא, פִּטּוֹמֶת, פִּטּוּמָה[45] *corona, caput, circumferentia papillae rubra vel nigricans.* Hinc inter signa maturae aetatis virginum refertur, משתשחיר הפטומת ex quo nigrescit corona papillae, R. Jose dixit, כדי שיהא נותן ידו על העוקץ והוא שוקע והוא שוהא לחזור cum quis imponit manum papillae, eaque subsidit, et tardat reverti, Nid. 47. in Misna. Papilla sive capitulum mammae, quod ori infantis inditur, vocatur עוקץ acumen mammae, et corona rubens dicitur פיטומה, id est סביבת העוקץ circuitus papillae. In Aruch scribitur פטמא, et exponitur de ipsa papilla, sed Talmud haec distinguit: Item *acumen ceparum, malogranatorum* etc. פטמא של רמון acumen mali punici, i. e. caput citri, instar papillae, Oketz. c. 2. Sic פטמא של בצלים acumen ceparum, פטמא של כרישין caput parri: item נטלה פטמתו ablatum si est caput ejus, scil. mali citrei, Suc. 34b. in Misna c. 3.

Deinde פטום[46] est *nervus,* virilis sc. *veretrum:* חמי לי פטומיה ostende mihi nervum ejus, gl. גיד שלו, TH. Tan. 69a.

פטן פּוֹטִינוֹן *pecorosus, dives pecorum.* In Br. s. 86. de Potiphare eunucho Pharaonis: פוטיפר dicitur, quasi מפטם פרים לע"ז saginans vitulos idolis: פוטיפ־ע quia fuit פו־ע עצמו denudans se coram idolis: Quamprimum autem descendit eo הַפָּר bos (i. e. Joseph, qui vocatur בן פרת) factus est פויטנון i. e. עשיר dives, hoc est בעל מקנה pecorosus, possessor pecudum, ut est in glossa. In Jalk. 44b. pro eo legitur פוטיטי, et in margine explicatur עשיר dives. Dubito an huc significet. B. Ar exponit *castratus.* Hoc sensu exponitur אפוטניות in MK. cap. 1, 8. in glossa: עבד בן אפוטניות fecit capones, castravit, eviravit aves et bestias. Voces sunt peregrinae et corruptae.

פּוֹטְנָק vel פּוֹטְנַג[47] *pulegium,* Sab. 109b.

פטם פִּיטָם *cadus, vas, dolium magnum.* Graecum est πίθος: או לחוך הפיטם aut intra dolium: ומחדא פטים אישתי et ex uno dolio bibit, Echa rab. c. 3, 16. ad ויגרס. Pl. בעלי פיטסין magistri doliorum magnorum, qui habent dolia magna, et multum bibunt, Beza 15b. שטופלין בה את הפטסין quo oblinunt dolia, Kel. c. 3. sect. 6. B. A. legit hoc cum Daleth פידסין. עשר פיטסין decem dolia mala, Bb. 93b.

פטק פִּטְקָא[48] *liber, epistola, literae:* אחכתבת מגלתא

---

[44]) Ar. فَطَمَ, syr. ܦܛܡ *idem.*

[45]) Gr. est πυθμήν, ένος, ὁ *fundus, ima pars* rei.

[46]) Commutatis literis ejusdem organi idem est atque וזן q. v.

[47]) Vocabulum ar. est idem significans.

[48] Gr. πιττάκιον *pittacium,*

בפטקא scriptum fuit volumen in libro, Esth. 9, 32. ופטקא דכתב אנש חגרי et epistolam scribit vir litis meae, i. e. adversarius meus, Jobi 31, 35. Pl. ולשדרא פטקין et misit literas, Esth. 1, 22. ושלח פִּטְקִין et mittere literas, Esth. 3, 13. Emphat. למהוי תיבין פִּטְקַיָא ut revocent literas, Esth. 8, 5.

פטיקלין. Sic legitur in Br. s. 74. vel פטוקלין, et in Aruch פטיקין. Exponitur in Br. מנה יפה *pars, portio bona.* Tale quid Graecis significat פטלון, ut supra in פטל dictum.

פְּטַר *liberum demittere, permittere, liberum facere vel pronunciare, expellere, repudiare, discedere, migrare ex hac vita* Praet. ופַטְרֵיה ואזל et expulit eum et abiit, hebr. ויגרשהו, Ps. 34, 1. די פַטְרַהּ quam dimisit, repudiavit, Deuter. 24, 4. ופטרו דהוו אניסין et dimittite eos qui vim passi sunt, Jes. 58, 6. די פטרתון בני חורין לנפשהון quos dimisistis liberos sibi ipsis, Jer. 34, 16. Inf. לְמִפְטַר מן עלמא discedendi, migrandi e mundo, Cant. 1, 7. בְּמִפְטְרָךְ יתיה בר חורין מעמך cum dimitis eum liberum a te, Deut. 15, 18. לית ליה רשו למפטרה non est ei potestas dimittere eam omnibus diebus suis, Deut. 22, 19. ולא צבי למפטרה neque voluit dimittere eam, Hos. 3, 2. Futur. יִפְטַר גבר יח אחתיה si dimiserit vir uxorem suam, hebr. ישלח, Jer. 3, 1. וְיִפְטַר לכון יח אחוכון et dimittet vobis fratrem alterum, Gen. 43, 14. לבר חורין יפטרניה liberum dimittet eum, Exod. 21. 26. וארי תפטרניה בר חורין לא תפטרניה ריקן quum dimiseris eum liberum, non dimittes eum vacuum, Deut. 15, 13. ותפטרנה לנפשה dimittes eam sibi ipsi, Deut. 21, 14. Ex Aphel די יַפְטִיר יתה בגט פטורין qui dimiserit eam cum libello repudii, Eccl. 7, 27. Ithpehal Praet. וְאִתְפְּטַר מן קדם שאול et discessit a Saule, heb. ויפטר, IS. 19, 10. וגבריא אִתְפְּטַרוּ et viri illi dimissi sunt, hebr. שלחו, Gen. 44, 3. Part. אחתא וּמִפַּטְרָא vidua et dimissa, repudiata, Lev. 21, 14. in Jon. Ap. Ros. האונס רחמנא פטריה qui vim patitur, Deus misericors eum dimittit, excusatum habet. Necessitatem vel coactionem Deus remittit et excusat, Bk. f. 28b. In Niphal נִפְטַר usitatissimum est pro *dimitti, liberum esse vel fieri, discedere, migrare ex hac vita, mori.* In Pihel לא פטרנוהו בלי לויה non dimisimus eum absque comitatu: ברוך שפטרני benedictus sit qui dimisit me, liberavit me. In Hiphil הִפְטִיר *liberum facere, dimittere:* אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן non faciunt liberum, permittunt post esum agni paschalis, placentam aphicomen: מפטיר *dimittens,* quod nomine vocatur *qui in synagogis ultimam lectionem legit, qua absoluta populus dimittitur.* Ex Ithpah. ליפטר מתוך סעודתו discedere a prandio suo.

פָּטוּר *liber, dimissus, immunis, cujus oppositum* חיב reus, obligatus אסור.

פִּטּוּר, פְּטוּר *dimissio, repudiatio:* ויכתוב לה גט פטורין et scribet ei libellum dimissionum, i. e. repudii, Deut. 4, 13. Eccl. 7, 27. אגרת פִּטּוּרִין epistola repudii, Jes. 50, 1. Jer. 3, 8.

פְּטִירָה *discessus, migratio: discessus ex hac vita, mors, obitus:* בשעת פטירתו in hora discessus, id est mortis ejus.

הַפְטָרָה *dimissio.* Sic vocant *lectionem propheticam, quam in synagogis legunt.* Vide Eliam in Tisbi.

פִּיטּוּרִין *rudentes, funes crassiores:* קשה יציאת נשמה מן הגוף כפיטורי בפי ושט gravis est exitus animae ex corpore, ut rudentum per foramen angustum, Mk. in fine. Sic פְּטוּרֵי IR. 6, 18. in Tg. redditur אטונין, ubi R. Sal. פטורי לשון חבלים בלשון תלמוד h. e. פטורי significat funes in lingua talmudica. Sic in Vr. כפיטורין היוצאין מן הושט, s. 4. ושט est gula, metaphorice foramen rotundum instar gulae; si funis crassior sit, aut nodum habeat, difficillime per foramen augustum transit: sic anima ex corpore. B. Ar. legit ut duas voces, פי טורי.

פִּטְרָא *libertas, occasio libera:* דלא יהא לון פטרא ne esset ipsis libertas, occasio loquendi vel calumniandi, quasi Deus cum incircumciso locutus esset, Zohar in Gen. col. 243. Et mox ולא יהא לון פטרא דק"בה אתגלי על בר ערל ne haberent occasionem loquendi, quod Deus manifestasset se incircumciso. Et mox ולמימר פטרא אחרא et proferre occasionem calumniae aliam.

פִּטְרָא[49] *boletus, fungus.* Pl. פִּטְרִיח boleti: התולש פטרא evellens boletum, Sab. 108a. ויצאו העם לשדה והביאו להם כמהין ופטריות egressi sunt populus in agros, et attulerunt ipsis fungos et boletos, Tan. f. 23a. שמרקעין ופטריות, Okezim c. 3.

פַּטִּיר[50] *azymum, infermentatum:* ולחם פטיר et panem azymum, Exo. 29, 2. ופטיר אפה להון et azyma coxit illis, et comederunt, Gen. 19, 3. שבעא יומין פַּטִּירָא תיכלון septem diebus azymum comedetis, Exo. 12, 15. Pl. ואספוגין פַּטִּירִין et lagana azyma, hebr. רקיקי מצות, Lev. 2, 4. Emphat. יח חגא דְפַטִּירַיָא festum azymorum, Exo. 23, 15. מסלא דפטיריא ex canistro azymorum, Exo. 29, 23. Fem. גריצתא פַּטִּירְתָא חדא placentam infermentatam unam, Lev. 8, 26. Pl. גריצן פַּטִּירָן placentas azymas, Exo. 12, 39. Sic Exod. 29, 2.

פַּטִּיר *liberum,* vel *infermentatum:* unde metaphorice, טין פטיר lutum liberum sive infermentatum, Ez. 13, 10. 11. i. e. purum, non mixtum palea vel arena, ideoque fatuum, infirmum, et minime tenax, facileque decidens.

פְּטִירְתָא *primogenita, quae matricem primo aperuit,* et heb. dicitur פטר רחם: hinc ap. Tos. כנתא דפטירתא intestinum primogenitae, Git. 69a.

פִּטְרוּזָא *agnus parvus et macer,* Talm. בר פטרוזא דנקא agnus macer obularis, valens obolum, Bech. f. 11a.

פִּיטְרָהסִילִינוֹן *petroselinum.* In TH. Kil. c. 1. Quid est פיטרוסילינון? כרפס שבנהרות petroselinum. TH. Schev. c. 9.

---

[49]) Arab. فُطْر vel فُطُر. [50]) Arab. فَطِير a verbo فَطَرَ *sine fermento subegit massam mulier.*

פטרפולין [50a] *cives, incolae urbis:* יצאו פטרופולי הטרינה exiverunt cives urbis, et laudarunt ipsum, in Jalkut f. 187d. ex Medrasch pesikta.

פטרכולי[51] *exercitus:* ראש פטרכולי dux exercituum, id est חיילות, TH. Pea c. 1.

פוטירין ποτήριον, *poterium* (unde „samiolo poterio vivimus", apud Plautum) *poculum:* conjungitur cum nomine פִּיָלִי phiala, ut videatur quasi hoc epitheto distingui ab aliis vasis: פיילי enim significat etiam scutellam. הביאו פיילי פוטירין של יין לשתות adduxerunt phialam poteriam vini ad bibendum illud, Br. s. 10. Item in R. Salom. Gen. 40, 1. נמצא זבוב בפיילי פוטירי שלו in hujus (praefecti a poculis) phiala potatoria (ut ita dicam) inventa fuit musca. Idem legitur in Br. s. 88. In Jalkut legitur פושרין, quod corruptum. In Jalkut Ps. f. 39c. explicatur סם טר. Vide quoque TH. Pes. 37c.

פַּטְרוֹן patronus: בשר ודם יש לו פטרון caro et sanguis, i. e. homo carnalis habet patronum, Medr. Ps. 4. דייך שאני אלהיך, דייך שאני פטרונך sufficit tibi, quod ego sum Deus tuus, sufficiat tibi, quod ego sum patronus tuus, Br. s. 46. ועמד על פתח פטרונו et stat ante fores patroni sui. Pl. פַּטְרוֹנִין, Br. s. 50. Hinc apud R. Sal. Gen. 45, 8. לאב in patrem, id est חבר ופטרון amicum et patronum. Vide etiam supra in פטט, in פטרכא.

פַּאטְרִמוֹנְיָא patrimonium, *haereditas,* R. David Ez. 16, 61.

פַּטְרִיקוֹן patricius, *patronus:* vel *patrium bonum, patrimonium* ואלו מן פטריקון שלו הייתי מבקש et si de patrimonio vel haereditate ejus petiissem aliquid, non denegasset mihi, Br. s. 49. Jalkut 24b.

פטיש פַּטִּישׁ *malleus,* ut hebraice, proprie *magnus*[52], juxta Kimchium: מחי בְּפַטִּישָׁא percutiens malleo, Jes. 41, 17. וּכְפַטִּישָׁא דמפנע כיפא sicut malleus conterens petram, Jer. 23, 29. Ap. Tos. פטיש החזק malleus fortis, Ber. 28b. Dicitur id ibi metaphorice de Rabban Jochanan F. Zachaei: כל ימיו היה פטיש מכה בירושלם omnibus diebus ejus erat malleus percutiens in Hierusalem, id est peragebant fabri operas suas, Mas. scheni in fine: בן פטיש filius mallei, i. e. malleolus. Kel. c. 29.

פַּטְשִׁין *subligacula:*[53] כפיתו בסרבליהון פַּטְשֵׁיהוֹן vincti fuerunt chlamydibus suis et subligaculis suis: Dan. 3, 21. Vide et infra in פשש.

פִּי syllaba adjectitia: לפי *ut,* כפי *juxta,* אף על פי *etiamsi,* לפי כך *idcirco, propterea, ob id.* Vide et in פה.

פִּיג. Hinc פִּינִי *fons.* Est gr. πηγή, Judaeis Graecissantibus usurpatum: unde כפיני שהיא נתונה בגנה ומשקה את כל הגנה sicut fons positus in horto et irrigans totum hortum, Br. s. 15. Jalk. f. 6d. In Ar. adducitur TgH. פינין ex Exo. 15, 27. vel Num. 33, 9. Id hodie in nostris libris non legitur.

פִּיד[54] *rostratio gallorum vel gallinarum:* אני אפרע מהן כפיד של תרנגולת ego ultionem sumam ab ipsis secundum rostrationem gallinae, i. e. paulatim, sicut gallinae rostro grana singula sigillatim captant, ע"ז f. 4a. אפי' אין ישראל עושין מצוה לפני כי אם מעט כפיד של תרנגולין שמנקרין באשפה etiamsi Israëlitae non faciant coram me praecepta, nisi paucissima, secundum rostrationem gallorum fodientium in fimo (id est quantum galli rostro captant et comprehendunt) אני מצרפן לחשבון גדול להן ego id reputo ipsis pro summa magna, ibidem.

פִּיחַ *favilla:* פיח דאתונא favilla fornacis, Exod. 9, 9.

פִּיט *supplicare, deprecari,* idem quod פיס. Et nomen פיוט *deprecatio, obsecratio.*

פַּיְטָן, פייטנא poëta, *cramina et cantiones ligata et rhytmica oratione scribens:* הדין פייטנא כד עביד אלפא ביתא iste poëta quando facit Alphabeticum carmen, MC. c. 1, 1. Pl. פייטנים poëtae, Eccl. 8, 10. in Aben Esra.

פיוט *poësis, carmen, cantio rhytmica.* Pl. פִּיוּטִים et sic vocantur certae quaedam cantiones et preces rhytmicae, quas Judaei in diebus festis ad ordinarias preces adjiciunt.

פִּיל[55] פַּיֵּיל *findere, dissecare:* שלשלוהו ופיילוה catena demiserunt ipsum, et diffidit eum, Br. s. 94.

[50a]) Mutato ב in פ idem videtur esse atque sequens פטרכולי q. v.

[51]) Compositum, ut putat Mussafia, ex gr. πατήρ et βουλή quasi *patrem consilii* i. e. *judicem primarium* dicas. De Lara vocem graecam habet πετρόβυλος i. e. *jactor lapidum,* quod vero in sensum loci citati non quadrat. פטרכולי per Caph, ut est in Buxtorfio, certo mendum typographicum est.

[52]) Supple, quo ferrum *dilatatur* et *extenditur* פשט, opp. מַקֶּבֶת, qui non, ut ille ad complanandum planus, sed ad foramen (נקב) faciendum acutus est. Significationem a verbo ar. فطس, cui ut verbo affini بطس chald. בטש *percutiendi notio inest,* trahit, satisque de Viro amplissimo Freytagio mirari non possumus, qui in lexico suo arabico ad vocem فَطِيس, quae malleum innuit, eam graecam aut syriacam esse scribit, quamvis ipse sub radice فطس quam plurima adducat vocabula, quibus omnibus notio inest *quatiendi* et *percutiendi.*

[53]) Aliter Bynaeus (de calceis Hebraeorum p. 261) *pedum integumentum* intelligit. Aliis denique vocem cum gr. πέτασος i. e. *petasus* conferre placuit.

[54]) Nomen actionis verbi فَاد *dissipandi* et *dispergendi.* פיד של תרנגולת *dispersus gallinae, quantum gallina dispergit.*

[55]) Jam pluries demonstravimus quanti sit lingua chald. et talmudica in enucleandis vocibus semiticis erundaque primitiva vocabuli significatione. Neque supervacuum videbitur, si occasione data ad rem quam plurimum considerandam identidem attentos facimus lexicographos eosque admonemus, ut in eruendis dubiis

in fine. Idem quod פלא ,פלי, unde rectius forte legeretur וּפִלְיָה.

פִּלָא *elephas* sive *elephantus:* ut וביח שנא דפיל et domum e dente elephantis, id est eburneam, IR. 22, 39. Sic fere in Tg. redditur heb. שֵׁן, ubi *ebur* significat: כשן דפיל sicut dens elephanti, id est ebur, habr. עשת שן, Cant. 5, 14. מגדלא דשן דפיל turris eburnea, Cant. 7, 4. מכבשין בשן דפיל obducta ebore, Ez. 27, 6. Sic Am. 3, 15. et Am. 6, 4. Ps. 45, 9. Sic שנהבים in Tg. redditur שן דפיל, IR. 10, 22. Ap. Tos. פיל שבלע הוצין והקיאן elephas qui deglutivit sentes et revomuit eas, Men. f. 69. Hinc etiam est proverbialis locutio: nemo vidit unquam, neque palmam auream, ולא פילא דעיל בקופא דמחטא: neque elephantem intrantem foramen acus, Ber. 55b. Dicitur sic de re impossibili et contra fidem, aut incredibili. Et in Bm. 38b. דילמא מפומבדיתא את דמעילין פיל בקופא דמחטא forte ex urbe Pumbedita es, qui possunt rem inauditam et incredibilem praestare. In Commentariis Raschi explicatur in hunc sensum, כמבקש להכנים פיל שהוא חיה גדולה בנקב מחט sicut qui studet introducere elephantem (quod animal est permagnum) in foramen acus. Item in praefatione prima libri Zohar, Mantuanae editionis scribitur: אנחנו בשם אלהינו ראינו להכנים פילא בקופא דמחטא nos in nomine Dei nostri commodum judicavimus introducere elephantem in foramen acus, id est rem maxime arduam praestare, vastam hujus libri opus in formam minorem et breviorem contrahere. Hoc proverbium immitatus est Christus, pro פיל elephanto ponendo גמלא camelum, ubi dixit: דדליל הו לגמלא למעל בחרורא דמחטא quod facilius est camelo intrare foramen acus, quam diviti in regnum Dei, Matth. 19, 24. מאכל לפילין cibus elephantorum. Pl. רכבין על פִּלְיָא equitabant super elephantis, Cant. 6, 7.

Secundo פִּלָא *porta, janua.* Gr. πύλη: ולוט יתב בפילי דסדום et Lot sedebat in porta Sodomae, hebr. בשער, Gen. 19, 1. in TgH. Et pl. fem. וחפתוח לכון פִּלְוָתָא et aperuerit tibi portas, Deuter. 20, 11. in TgH. et Jon. Sic ap. Tos. דמטון לפילא qui pervenerunt ad portam: שנולדה בפילי מצרים quae nata est in portis Aegypti: סגרון פילי claudite portas: ואקימהון קדם פילי דפנים et statuerunt eos ante portas Panjas, Br. s. 63. אזיל יומא חד בפילי טיבריא ambulabat die quadam in porta Tiberiadis, Zohar col. 183. in Gen. Postellus reddidit; in villa.

פילון *idem:* אי זה פילון מפולש לחיי העולם הבא quaenam porta sit aperta ad vitam aeternam, Vr. s. 30. Alii פִּלְיָן.

Tertio פִּלֵי[57] *faces, taedae,* siquidem idem est, quod suum Hebraeum, cui respondet: ut באשתא פילי רתיכיהון זמינין cum igne faces curruum ipsorum paratae sunt, Nah. 2, 3. heb. באש פלדות, ubi פלדות Hebraei accipiunt pro לפידות, per metathesin literarum. In Ar. non adducitur, et Elias scribit, se ignorare quid sit.

Quarto פִּלָא ,פִּלֵי *foramen, caverna, fissura, ruptura.* ap. Tos.: סתומי פילי שרי obturare fissuras licitum est, Suc. f. 44a. דהוו ביה פילי בגופיה in cujus corpore erant fissurae, Sab. 33b. דשרא ליפתא בי פילי דארעא qui projecit semen-rapae in fissuras terrae, Bb. 54a. Est a פלה, de quo infra.

Quinto פִּיל ,פִּיָלא p h i a l a , φιάλη,[58] *crater, patera: scutella.* Scribunt et פִּיָּלא et פִּלָא, cum duplici Jod in medio: פִּילָא דרוגזא phiala irae, Gen. 40, 12. in Jon. בְּפִלֵי גבריא in phiala heroum, heb. בספל, quod idem, Jud. 5, 15. Interpres Latinus, „in Phialis," quasi sit plurale constructum, sed terminatio ֵי potest esse pro terminatione singulari graeca: ית פִּלֵי כסא דלוטא phialam calicis maledictionis, heb. קבעת faecem, quam vocem videtur accepisse pro גביעת, Jes. 51, 17. ית פילי כסא דחמתי phialam calicis furoris mei, ibid. v. 22. פילי דכסף חד scutella argentea una, heb. קערת scutula, Num. 7, 13. in TgH. Fem. emph. מתקלא דְפִלְתָא חדא דכספא pondus scutulae unius aureae, heb. הקערה, Num. 7, 85. Plur. masc. constr. פִּלֵי דכסף תרתיסרי scutulae argenteae duodecim, heb. קערות Num. 7, 84. Plur. fem. דשתן בְּפִלְוָן דכסף חמר qui bibunt in phialis argenteis vinum, heb. במזרקי, Am. 6, 6. Emph. פִּלְוָתָא' Num. 4, 6. in Jon. Cum aff. ותעבד פִּלְחוי et facies scutulas ejus, Exod. 25, 29. in Jon. Ap. Tos. פיילי של חרס חדשה phiala testacea nova, Sota cap. 2. in Misna. Neg. c. ult.

פיילרא *figulus, conficiens* p h i a l a s, q. d. p h i a-

---

vocabulis linguam illam vetustam ac in statu naturali accuratissime conservatam minime contemnant. Habes quippe verbum ar. فَالَ, cui significationes attribuit Freytagius: „*debilis, infirmus fuit, plane adulta fuit et floruit planta; incrementum cepit* adolescens." Quae omnes significationes originem trahunt ex significatione in lingua chaldaeo-talmudica conservata in ipsaque notione *findendi* conveniunt, unde de *infirmitate* ac *debilitate* viribus scilic. *dilapsis*, item de *fissis* gemmis plantae *florentis*, denique de aetate corroborata, in qua singuli corporis articuli, quasi *fissi* essent et per se constantes formam plenam adepti sunt, in usu est; vide praeterea in פלל et פלא tertio.

[56]) Vox in ar. (فِيل) et pers. lingua (پيل) usitata.

[57]) Notio a *findendo* (vide notam praecedentem) deducta est. Taedae ardentes enim dum vibrantur (quod taedis fieri solet) propter picem, qua oblitae sunt, floccos faciunt et perinde quasi dispersa et *fissa* flamma esse videtur. Plane igitur pl. forma פילי plurali formae vocis heb. פלדות convenit.

[58]) Itidem in lingua pers. haec vox پياله sonat, quae utrum in Persia an in Graecia (a verbo πίνω?) indogena sit, judicent alii.

larius, MK. c. 1, 9. Glossa אומן עושה כלי חרס artifex qui facit vasa testacea, figulus.

בר פיילי *nomen proprium viri*, Chol. 69a.

פילון *species balsami:* חומרתא דפילון globulus, pyxis balsami vel moschi, Sab. 62a. gl. חומרתא דפילון קשר שקשור בו סם ששמו פילון וריהו ע״ב ובלעז בלס״מו ואשה שריחה רע טוענת עליה h. e. חומרתא דפילון est alligamentum vel globus cui includitur aroma certum, cujus nomen פילין. Odor ejus est suavissimus, et vocatur vernacule balsamum. Hunc mulieres, quae male olent, gestare solent. Legitur et in Git. 69b. ubi glossator ita describit: חומרתא דפילון est *bouton*, i. e. globus quem mulieres de collo gestant ex auro vel argento, et includunt ei oleum cum aromate certo, quod פילון vocatur, et similitudinem refert foliorum vitis. Ego puto פילין esse gr. φύλλον, quatenus synecdochice significat *malabathri seu malobathri folium*. Nam id a suavitate odoris commendatur. Plinius lib. 12. c. 26. „Dat et malobathron Syria, arborem folio convoluto, arido colore, ex quo exprimitur oleum ad unguenta, fertiliore ejusdem Aegypto. Laudatius ex India venit etc.“ Et mox. „In pretio quidem prodigio simile est, a singulis ad ccc pervenire libras oleum autem ipsum in libras LX.“ Et lib. 23. c. 5. „Oris et halitus suavitatem commedat linguae subditum folium, sicut et vestium odorem, interpositum.“ Vide et Dioscor. lib. 1. c. 11. Huc referendum quoque puto פיליטון *foliatum, unguentum foliatum*, in Sanh. 108a. Sab. 62a. de quo vide Plin lib. 13. c. 1.

פים פימאי *publicum, propatulum.* Sic explicat Guido et videtur idem quod בפומבי, de quo infra. Hinc הכי אשכחנא בפימאי sic invenimus in publico, publice, Zohar in Exod. col. 140.

פין פין[59] *pessulus dentatus januae*, Kel. c. 11.

פַּיֵּס *placare, sedare, reconciliare, placatum, securum, quietum, contentum reddere: supplicare, supplex rogare, deprecari aliquem.* Praet. וּפַיֵּס דוד ית גברוהי et placavit David viros suos verbis, hebr. וישסע et compescuit, 1 Sam. 48, 8. ופיס בהון לחדא et supplicavit apud eos vehementer, Genes. 19, 3. Jonath. וּפַיְּסַת ליה et supplex rogavit eum, hebr. ותחתנן לו, Esth. 8, 3. Part. כד הוה מְפַיֵּס לנא quum supplex rogaret nos, Gen. 42, 21. Jon. Inf. לְפַיָּסָא ליה ad rogandum eum, hebr. להתחנן, Esth. 4, 8. Ithpeh. Part. ולא מִתְפַּיֵּס et non erit placatus, contentus, hebr. ולא יאבה et non acquiescet, Pr. 6, 35. Possit etiam legi ex quiescentibus secunda מִתְפִּיס. Fut. לא תִתְפַּיֵּס ne contentus sis, ne acquiescas, heb. אל תבא, Prov. 1, 10. ubi Veneta vitiosa sunt. Hinc R. Sal., illud ות־צני puia benevolus fuisti erga me, Gen. 33, 10. exponit, וְנִתְפַּיַּסְתָּ לי quia placatus, reconciliatus fuisti mihi. Sic Graece πείθω accipitur pro *persuadeo, placo, securum et quietum reddo, paco:* ἔπεισαν τοῖς ὄχλοις persuaserunt turbis, Matth. 27, 20. Syre אפיסו. Sic Act. 12, 20. ἔπεισαν, Syre מפיסין, Act. 13, 43. ἡμεῖς πείσομεν αὐτὸν nos persuadebimus ei, placabimus eum, Matth. 28, 14. πείσομεν τὰς καρδίας ὑμῶν secura reddemus corda vestra, 1 Joh. 3, 19. Sic Syre ibidem מפיסינן. Unde apparet Graeci et Syri verbi convenientia. Ap. Tos. צא ורפס עלי מנת המלך ito et solve pro me portionem regis, id est tributum regis, As. f. 71a.

פִּיוּס *placatio, satisfactio, quietatio, reconciliatio: precatio, deprecatio:* הגשה לפיוס accessus deprecationis causa, R. Sal. Gen. 18, 23. Sic idem R. Sal. Ps. 19, 15. haec verba יהיו לרצון sint in beneplacitum, explicat, לפיוס לרצותך in placationem, ad placandum te. Aben Esra ad vocem אל in אלקום scribit: אל איננו לשון פיוס id est אל non est hic vocabulum precationis. In Tg. Jon. ומלל פִּיּוּסִין על לבא דריבא et locutus est blanda et grata ad cor puellae, Gen. 34, 3.

פִּסְיָאית *persuasorie, suppliciter, sedate*, Pr. 25, 11. Sic praestaret פִּיסָאית: vide infra in פסא.

II. פִּיס, פִּיְסָא *sors:*[60] צבע פיסא projecit sortem, Esth. 9, 24. ק־ו ליומיא האלין פוריא על שום פִּיסָא vocarunt dies istos diem sortium, propter sortem, Esth. 9, 26. פִּיסָךְ ארמה בינתנא sortem tuam projice inter nos, heb. גורלך, Prov. 1, 14. pro quo prave legitur in libris editis כיסך crumenam tuam. At sortem et crumenam hic distingui, patet ex sequenti membro in quo distincta crumenae mentio fit. Patet expresse ex Aruch in פס, ubi citatur פיסך. Pl. ארבע פיסות היו שם quatuor sortes erant illic, nempe in atrio sacerdotum, quarum prima erat de expurgando altari a cineribus, altera de mactando sacrificio jugi, tertia de suffitu faciendo, quarta de portandis partibus agni a gradibus ad altare: Vide Talmud lib. Joma cap. 2. initio et ibi Bartenoram. Item, *tributi genus*, In Br. s. 1. Deus custodiet te מן הפיסין a contributionibus, exactionibus, gl. מיני מסים הם. Ego vero puto gr. πεῖσις *laesio*, et verto *a quibusvis laesionibus*. Sic Postellus vertit, „ab incursionibus.“ Citat Ar. quoque ex Vr. s. 33. sed ibi nunc pro eo legitur מסים. Vide etiam TH. Pea. 9b. Vide et infra in פסס.

פִּיס, et in Aphel הַפִּיס *sortiri, sortem projicere, sorte decidere*, ap. Tos.: unde in lib. Tamid c. 1. מי שטבל יבוא ויפיס הפיסו מי שזכה זכה בו is qui lavit se, veniat et sortiatur: sortiebantur, quem dignum de-

[59]) Fortasse propter similitudinem formae. quae ei cum pinnis (alis piscium) est, sic dictus. Item Vetruv. 13. tabellas in organo hydraulico junctas regulis pinnas vocat, quia sunt veluti alae quibus illae regulae eunt redeuntque. Suspicari igitur licet, pessulo illo dentato, quem Pin in Talmude vocant, talem fuisse constructionem talique inservisse proposito, ut illae tabellae, unde fortasse nomen traxit. Cf. etiam pers. پانه quod *pessulum ligneum foribus occludendis* denotat

[60]) Quasi *persuadentem* (πείθοντα) dicas. Sors enim veluti summum Dei judicium, litigantes placat et cuique eorum de lite juste judicata persuadet.

prehendit sors. dignus erat, ut scil. primus ingrederetur ad expurgandos cineras ab altari, מפים עם בניו ועם בני ביתו על השלחן sortiens cum liberis suis et liberis filiae suac super mensam, scil. de capiendis partibus haereditatis, Sab. f. 148b. נאספו לְפַיֵּס congregati fuerunt ad sortiendum, לא היו מְפַיְּסִים non fuerunt sortientes. In Br. s. 84. כתונת פסים „tunicam passim" (ideo sic dicta fuit tunica ista) quia projecerunt sortem שהפיסו עליה איזה יוליכה לאביו super ea, quisnam ex ipsis deberet eam ferre ad patrem De tunica ista Josephi docent, patrem non debere destinctis vestibus vestire liberos, cum ista distincta vestis Josephi male ipsi cesserit. Quidam volunt פסים esse notaricon sive notativum quatuor harum vocum פ"וטיפרע ס"וחרים י"שמעלים מ"דינים a quibus plurimum mali passus est Joseph.

פִּיּוּס *sortitus, sortitio.*

III. פִּים idem cum פסס *violare, profanare,*[61] et respondet in Tg. hebraeo חלל. Praet. כהניא פַּסוּ sacerdotes polluerunt se, profanarunt se, vel profane egerunt, Hos. 4, 8. Et in Aphel, Praet. אֲפֵיסְתְּ מקדשך violasti sanctuarium tuum, Ez. 28, 18. אֲפִיסוּ דבית יהודה prophanarunt viri domus Jehudae animam suam, Mal. 2, 11. Part. הא אנא מֵפִים ecce ego profano, Ez. 24, 21. Pl. מְפַסִּין קודשא profanant sanctum, Soph. 3, 4. וּמְפַסִּין קדשי et profanant sanctuaria mea, Ez. 22, 26. Infinit. לְאַפָּסָא קימא profanando pactum, Mal. 2, 10. לאפסא קדשיכון ad profanandum sanctitates vestras, Hos. 4, 9. לְאִיפַּסָא קודשתהון profanare sanctitatem suam, Num. 25, 1. in Jon. Ithpeh. הוא מִתְפַּס ipse profanatur, hebr. מתחולל dolet, doloribus conficitur, Jobi 15, 20. Vide amplius in פסס: nam hae duae formae inter se permutantur.

פִּיף[62] *vinculum, cingulum, funis*, Ti. פיף של צמר בשל פשתן vinculum laneum pro lineo, Kil. in fine.

פִּיק, פִּיקָה, פיקא[63] *uva, gurgulio, caruncula palati ad fauces dependens*, das Zäpflin. Hinc apud Hebraeos Rabbinos, איזהו לחי מן הפרק של לחי עד פיקה של גרגרת i. e. quae est maxilla? a junctura maxillae usque ad uvam faucis, Talm. Chol. 134b. Mentio de superiori maxilla a temporibus usque ad juncturam, ad faces, ubi ista caruncula est. Glossa una טבעת גדולה שעשויה עגולה כפיקה annulus magnus, qui factus est instar verticuli. Sic איזהו זקן מן הפרק של לחי עד פיקה של גרגרת quaenam est barba? a junctura maxillae usque ad uvam faucis, Negaim c. 10. in Misna. Glossa Bartenorae et Majemonis, ראש השפוי כובע וזה בשר המקיף בשפוי כובע מחוץ קרוי פיקה: i. e. חתיכת בשר frustulum carnis exiens e pollice ejus, Bech. 45a. בעל הפיקן magno calcaneo praeditus. Alii legunt פיקן, alii בעל הפיקס ibid. פיקה של צואר vertebra prima colli, Neg. c. 10. Glossa חוליא הא' של צואר. Item *verticillus, verticulum:* פיקה של מתכת verticulum fusum, Kel. c. 11. הנוגע בפיקה qui tangit verticillum, ibid. c. 21. Bartenora vocat Italice פוסר"ולו h. e. *fusajolo:* עד שיעגילו ראש כפיקה donec rotundum habeant caput instar verticilli, Bech. 22a. Ohol. c. 7. Hinc explico etiam illud in Vr. s. 14. מעיה של אשה עשויה קינן קינן פיקין פיקין חבילין חבילין venter mulieris factus est plenus cellulis cellulis, verticillis verticillis (h. e. carunculis, frustulis carneis foramina rotunda instar verticilli habentibus) fasciis fasciis. Pro hoc in Medr. Tehil. Ps. 103. legitur פוקין פוקין. Ex his exemplis videtur, primam significationem hujus vocis esse *verticulum, verticillum:* deinde metaphorice *aliud quid quod similitudinem verticilli aliquo modo habet.* Aliter sumitur in Sab. f. 147b. משום פיקא: quidam, propter vacillationem, nutationem, submersionem: alii legunt ביקה, et putant idem esse quod בקעה, absorpta gutturali; propter vallem, h. e. quia lutum finditur, et tum in illud quasi in profundam vallem decidit, ac submergitur. Sic author Aruch parvi in פלם.

פִּיר, פִּירָא *fossa:* פירא דכורי fossa piscium, Kid. 72a. לא מצינו שועל שמת בעפר פירו non invenimus vulpem qui mortuus sit in terra fossae suae, Ket. 79b. פיר של גפריח fossa sulphuris, ex qua sulphur foditur, Ket. 79b. Est ex חפירה, ablata gutturali ab initio, ut docet Kimchi Jes. 2, 20. ubi adducit etiam, פירא דשופלי fossa, in quam projiciunt grana dactylorum, ex Bb. 11.

פֵּירָא *fructus*, vide in פרה.

פְּכַח[64] *attenuari, imminui, rarefieri.* Infin. לפכוחי פחדיה קא שתי ad imminuendum moerorem suum bibit vinum, Bm. 66b. Tan. 13b. דקא מפכח הוא ואזיל quia attenuatus est et abiit, scil. sanguis impurus, Nid. 20b. יין קשה שנה מפכחתו vinum forte est, sed somnus attenuat illud, Bb. 10a לפכוהי פחדך ad fugandum metum tuum, Ber. 56a. כד פכח מניה חמרא cum attenuatum esset ex eo vinum, cum remisisset ab eo, Meg. 7b.

פַּכְחוּתָא *attenuatio, imminatio:* פכחותא דדיותא

---

[61]) Vide notam 17m ad vocem גחף supra p. 205.

[62]) Gr. esse אפף ait Mussafia, ad quam vocem ille spectet, ego investigare non potui.

[63]) Proprie, scribit Aruch, *globum, glommum* significat (לשון כדור), idem atque talmudica vox פקעת; ex qua vox פיק formata videtur absorpta gutturali ע.

*) פירנס. In Br. s. 68 dicitur: רבי ברכיה בשם רבי לוי אמר אותן האבנים שנתן יעקב אבינו תחת ראשו נעשו תחתיו כמטה ופירנס Rab. Berachia nomine Rab. Levi ait, lapides illos, quos capiti suo supposuit Jacob pater noster, evasisse instar lecti et פירנס. Videtur esse gr. φορμός, ου, ὁ *teges, storea*, unde melius פורמא vel פירמא per Mem scriberetur. In libro Tanchuma pro eo פסריוח legitur, quae pers. vox وسادة i. e. *cerviceal.*

[64]) Affine est ar. فكّ *dissolvit.*

attenuatio atramenti, id est pallor, color dilutus; nempe quando in vase crassior et nigrior materia subsidit, et superior attenuatur et a nigrore deficit, Nid. 20a. Idem etiam dicitur קלישותא.

פַּכַךְ. Hinc, אִתְפְּכַךְ *comprehendi, contineri*. Futur. ובחבלי דחטאוי נִתְפְּכַךְ et funibus peccatorum suorum comprehenditur, hebr. יתמך, Pr. 5, 22. in Venetis. Regia נִתְפְּכַר, et sic Ar. in פכר, et Elias in Mothurgeman. Vide illic in פכר.

פַּךְ *lenticula:* Ap. Tos. הפכים קטנים lenticulae parvae, Bk. 25. Gr. φακός.

פכס פַּכְסְמִין *genus panis.* Videtur esse πάξαμας, *paxamas* vel *paximas.* Suidas: παξαμᾶς ὁ δίπυρος ἄρτος i. e. paxamas est panis ignem bis expertus, bis coctus. Addit idem: ἔστι δε ἡ λέξις Ῥωμαϊκή est autem vox Romana. Matth. Martin. citat ex Columban. de Regul Monach. cap 5. „Olera, legumina, farinae aquis mixtae cum parvo pane paximate, ne venter oneretur, et suffocetur.“ In Gl. Isidor. „paxamatum panis subcinericius.“ In Bem. rab. s. 7. היו זכורין אותן הימים שהיינו במצרים בשעה שהיינו מבשלין קדירות של בשר ויושבין ואוכלין פכסמין ופותין בתוך הזום של בשר לואי מתנו שם וכו׳ memento dierum illorum quibus fuimus in Aegypto, quando nil nisi ollas carnis coquebamus, et paxamatem ac buccellatum panem comedebamus in jusculo carnis; utinam mortui fuissemus illic! etc. Glossator deducit vocem hanc ex lingua hebraea, quasi sit composita ex פת et כסמין, ac si diceres פַּכְּסְמִין panis e spelta: פותין deducit glossator a פתת, unde id reddidimus buccellatum.

פַּכַּר, *destruere, diruere, evertere, exstirpare,* et ita convenit cum פַּגַּר, literarum similium commutatione. Praet. וברוגזהון פַּכַּרוּ שור et in ira sua everterunt murum, hebr. עִקְּרוּ שׁוֹר, Gen. 49, 6. in Jon. Infin. עדן לְפַכָּרָא בניגא tempus ad destruendum aedificium, heb. לִפְרוֹץ juxta Eliam, Eccl 3, 3. Veneta aliter. Futur. ארום מפכרא תְּפַכַּר בית סגודיהון sed destruendo destrues domum adorationis, id est templum, fanum ipsorum, Exo. 23, 24. Jon. תְּפַכַּר שורי בעלי דבביהון destrues muros inimicorum populi tui, heb. תהרס, Exod. 15, 7. in Jonathane. B. Ar. adducit quoque ex TgH. Exod. 32, 2. פַּכַּרוּ קדשיא abrumpite monilia aurea, quae in auribus vestris: sed id hodie non extat in libris nostris. Ithpah. Praet. וְאִתְפַּכַּר במוי דטובענא et destructum est in aquis diluvii, Gen. 22, 9. in Jon. Ap. Ros.: לב׳ אילנות יפיהו כמובין זה לזה פכרה רוח את אחד מהן ונפל על חבירו ופכרו si duae arbores sint conjunctae, et ventus unam prosternat, tum cadit super alteram, et prosternit quoque illam, Br. s. 23. פכור תרעיא היך תרעך פכור destructor portarum, quomodo destructa est porta tua? Ibidem, sect. 67. פכרון ניביה destruite, frangite dentes ejus, ibid. s. 86.

II. פַּכַּר[65] *implicare, vincire, ligare, constringere.* Huc referunt ובחבלי דחטאוי נִתְפְּכַר et funibus peccatorum suorum constringitur, Prov. 5, 22. Vide supra in פכך. Ap. Ros. ופכר ידיה ומצלי et complicabat manus et orabat, Sab. 10a.

פלא פלה Pahel פַּלֵּי *exurere, expurgare, tollere, auferre, amovere, removere, separare,* et hac significatione respondet hebraeo בער. Praet. ושאול פַּלֵּי ית בידין et Saul removit pithones et ariolos ex terra, IS. 28, 3. פלי בעלי דבביך amovit hostes tuos, heb. פנה, Soph. 3, 15. פלי מן ארעא separavit a terra, IR. 22, 47. ופַלֵּי נפקת ברא et abstulit scorta ex terra, IR. 15, 12. פַּלֵּיתִי מעשר קודשא מן ביתא abstuli decimam sanctam ex domo, Deut. 26, 10. Fut. וַאֲפַלֵּי יתכון מן ארעא et auferam vos ex terra, IIS. 4, 11. ואת תְּפַלֵּי אשדי דם זכאי מבינך tu autem removebis fundentes sanguinem innocentem e medio tui, Deut. 21, 9. לא תְּפַלֵּי בתרך non separabis post te, scil. olivas, non decuties, auferes eas secundo, heb. תפאר, Deut. 24, 20. ותְפַלֵּי עבדי דביש מבינך et removebis facientes malum e medio tui, Deut. 13, 6. ונְפַלֵּי עבדי בישתא et tollemus facientes malum ex Israele, Jud. 20, 13. Ap. Ros. et Tos., לא יפלה את כליו non expurgabit vestes suas, scil. a pediculis in Sabbatho, Sab. f. 11a. אין פולין לאור הנר non expurgant vestes ad lumen lucernae sabbathinae.

II. פַּלֵּי *dijudicare, discernere, disquirere:* unde Fut. וִיפַלֵּי בינידהון et dijudicabit inter eos, hebr. פללו אלהים judicabit eum magistratus, IS. 2, 25, q. d. tollet, removebit ab eo culpam per judicium. Aliae editiones habent ex Aphel וְיַפְלֵי.

פְּלָא *miraculum, prodigium.* Pl. ואעבד פְּלָאִין et faciam prodigia, Exod. 18, 8. in Jon. Vide et cap. 15, 18. in TgH.

מַפְלִיא *mirificans, mirificus, admirabilis,* Jes. 9, 6.

מוּפְלָא *admirabilis: summus, maximus, excellentissimus:* רופא מופלא medicus admirabilis, quo nullus magis probatus: במופלא מנך אל תדרוש altiora a te ne inquirito, ובמכוסה ממך אל תחקור et quod absconditum est a te, ne investiges, Chag. 13a. quod ibi dicitur scriptum esse in libro Ben Sirae i. e. Syracide. Sic quoque in Br. s. 8. Sententia haec in Syracide graeco sic legitur explicata c. 3, 20. χαλεπώτερά σου μὴ ζήτει, καὶ ἰσχυρότερά σου μὴ ἐξέταζε. Difficiliora quam pro te ne quaere, et fortiora viribus tuis ne scrutare. Sic v. 21. ἃ προσετάγη σοὶ ταῦτα διανοοῦ, οὐ γάρ ἐστι σοι χρεία τῶν κρυπτῶν, in eodem loco talmudico sic expressus legitur במה שהורשה התבונן ואין לך עסק בנסתרות. Vide Maim. in More par. 1. c. 32. et Br. s. 8. Ita alibi quoque reperiuntur ejus dicta citata et allegata in Talmud utroque, sub nomine בן סירא, uti ostendit R. Asarias in Meor Enajim c. 2. חכם מופלא sapiens excellentissimus: מופלא שבבית דין summus judex, a quo omnes discunt, Sanh. 87. Horaj. 4b.

פְּלָאָה emphat. פְּלָאֲתָא *interpretatio,* Prov. 1, 6. modo respondet hebr. מליצה, quod sic quidam illic explicant. Intelligitur autem proprie ista voce *ora-*

[65]) Convenit cum ar. فكر *volvit, obvolvit.*

*) פלא (TH. Kil. c. 8.) πῶλος *pullus equinus.*

tio sive *sententia allegorica et parabolica*, quomodo praecedit מתלא proverbium, proverbialis locutio. Est nomen Syriacum, quod in ipsorum lingua ab initio effertur cum vocali E, פְּלֶאתָא, ut Matth. 24, 32. A ficu autem ילפו פלאתא discite parabolam.

III. פְּלִי *findere, discindere, dividere, dissecare*, Rab. פלי קורטא דדיותא discindebat grumos atramenti scil. exsiccati, Nid. 20a. קא פאלי רמונא discindebat malogranatum, Sanh. 10b. דלמא דפלי ליה ובדיק ליה forte diffidit illud (cerebrum) et inspexit, Chol. 11a. R. Sal. explicat gallice *partir*. פלייה וחזייה discidit, aperuit eum (libellum divortii) et vidit eum, Bb. f. 160b. דפלי פלויי quod fissum est findendo, Nid. 21b. אי מתפלי אתפלויי an findendo fissum sit, an habeat fissuras, Ber. fol. 25a. Idem est quod פלח hebraice, unde autori Aruch deductum videtur, gutturali mutata.

IV. פְּלֵי *irridere, illudere:* מה את מפלה בי quare irrides me? id est מלעיג, Br. s. 38. למה אפליית בי אמר ליה לא אפליית בך אלא את ממונך i. e. quare irrisisti me? respondit ipsi: non irrisi te, sed divitias aut pecunias tuas, TH. Ber. c. 7. Br. s. 91.

פיליאה vide inf. in פרן, in פורני.

פְּלַג פְּלִיג et in Pahel פַּלֵּג *dividere, distribuere, partiri, impertiri, dispertiri, dimidiare sive in duas partes per medium secare et dividere*. Respondet praecipue hebraeo חצה, חלק et בתר. Rarius ex forma Kal notatum est, et praecipue in Pahel usurpatur. Praet. פליג להון בחוטא divisit eis funiculo, scil. terram, Jes. 34, 17. ולא פלג לה בביונתא neque impertitus est ei intelligentiam, Job. 39, 17. al. 20. ופַלֵּג יתהון בשוי et divisit ea aequaliter, heb. ויבתר, Gen. 15, 10. ופלג ית עמא די עמיה et distribuit populum qui erat secum, heb. ויחץ et dimidiavit, in duas partes distribuit, Gen. 32, 7. ופלג לכל עמא et distribuit toti populo, hebr. ויחלק partitus est, IIS. 6, 19. ופלג ית תלת מאה גברא et distribuit trecentos viros, heb. ויחץ, Jud. 7, 16. ופַלְּגִנּוּן לתלת משרין et divisit eos in tres exercitus, heb. ויחצם, Jud. 9, 43. פַּלֵּגִית לכון ית עממיא distribui vobis populos, heb. הפלתי feci ut caderent vobis in haereditatem, Jos. 23, 4. דלא פַּלִּיגוּ ית אחסנתהון qui non diviserunt haereditatem suam, heb. חלקו partiti sunt, Jos. 18, 2. וית ארעי פַּלִּיגוּ et terram meam distribuerunt, heb. חלקו, Joel. 3, 2. Sic Jos. 14, 5. ופליגו להון et diviserunt sibi, IR. 18, 6. Part. Kal דְּפָלֵיג עם גנבא qui dividit cum fure, hebr. חולק partiens, Prov. 29, 24. Ex Pahel יהון מְפַלְּגִין מותר חולקהון erunt dividentes reliquum portionum suarum, Gen. 49, 27. מפלגין בזחא divident praedam, hebr. יחלקו Jud. 5, 30. מפלגין לבושי להון divident vestimenta mea sibi, Ps. 22, 19. Fem. וכנשתא דישראל מְפַלְּגָא עדאה et synagoga Israel dividet spolium, Ps. 22, 19. Infin. לְפַלָּגָא אחסנתא ad dividendam haereditatem, hebr. לחלק, Jer. 37, 12. מִלְּפַלָּגָא ית ארעא a dividendo terram, Jos. 19, 51. Cum aff. בְּפַלְּגוּתְהוֹן בזחא in dividendo ipsos, cum divident spolium, heb. בחלקם, Jes. 9, 3. Imper. פַּלֵּג לישנהון divide linguam ipsorum, hebr. פַּלַּג, Ps. 55, 10. alias rarissime huic verbo respondet: פַּלִּיגוּ בזת בעלי דבביכון partimini praedam inimicorum vestrorum, Jos. 22, 8. Fut. אֲפַלֵּג בזתא dividam praedam, Exod. 15, 9. אֲפַלֵּג ליה בזת עממין dividam ipsi praedam populorum, Jes. 53, 12. אֲפַלְּגִנּוּן ביעקב dividam eos in Jacobo, Gen. 49, 7. ותְפַלֵּג דברתא et divides praedam, Num. 31, 27. ותְפַלְּגִנּוּן et divides eos, Ez. 5, 1. יְפַלֵּג עדאה dividet praedam, Jes. 53, 12. Et cum formativo נ loco י more Syro, נְפַלֵּג ירותתא dividet haereditatem, hebr. יחלק נחלה, Pr. 17, 2. נפלג יקרא dividet gloriam, Pr. 29, 23. תְּפַלְּגוּן ית אחסנתא dividetis haereditatem, IIS. 19, 29. ותפלגון ית ארעא הדא et dividetis terram hanc, Ez. 47, 21. ויהי דתפלגון יתה eritque cum dividetis eam vobis in haereditatem, Ez. 47, 22. כהדא יְפַלְּגוּן pariter partiuntor, IS. 30, 24. יפלגון נכסי עממיא divident facultates populorum, Jes. 33, 23. ויְפַלְּגוּן ית כספיה dividant argentum ejus, ואף דמי מיתא יפלגון etiam pecunias mortui dividant, Exod. 21, 35. ויפלגון יתה לשבעא חולקין et divident eam in septem partes, Jos. 18, 5. יְפַלְּגוּנֵּיהּ בין תגריא divident eum inter mercatores, Job. 40, 25. Aphel Part. מן הו דְּמַפְלִיג בלישן magis quam ille, qui dividit se lingua, Pr. 28, 23. i. e. qui blanditur, et quasi divisa lingua loquitur. Ithpeh. Praet. אִתְפְּלֵג לבהון מן אוריתא divisum est cor eorum a Lege, heb. חלק, Hos. 10, 2. ואִתְפְּלֵג עליהון ליליא et divisit se super eos nox, i. e. obruit eos nox. Gen. 14, 15. ארי ביומוהי אִתְפְּלִיגַת ארעא nam in diebus ejus divisa est terra, Gen. 10, 25. ומנין ירחוי אִתְפְּלִיגוּ et numerus mensium ejus divisus est, heb. חצצו decurtabantur, Job. 21, 21. מן קדם אפי יי אתפליגו a conspectu Domini divisi sunt, Thr. 4, 16. ואִתְפְּלִיגוּ לכא ולכא et divisi sunt hinc illinc, 2 Reg. 2, 8, 14. Part. גברא דְּמִתְפַּלַּג על חבריה vir dividens se a socio suo, Prov. 29, 5. i. e. blanditur, et quasi bifidam linguam habet, ut supra in Aphel. Fut. יִתְפְּלֵג נהורה dividetur lux, Jobi 38, 24. תתפלג ארעא dividetur terra, Num. 26, 53. תתפלג אחסנתהון dividetur haereditas ipsorum, Num. 26, 56. ולא יתפלגון עוד לתרתין מלכון et non dividentur amplius in duo regna Ez. 37, 22.

II. פְּלַג, פְּלִיג *contendere, disceptare, litigare, disputare, dissertire, dividere se sententiis, divisis esse animis et oponionibus*, ap. Ros.: פלגו בית רבנן dissentiunt, disputant de eo magistri. פליגין dissentientes sunt, controvertunt: פליגי אהדדי: et disceptant de eo inter se: ופליגא דשמואל dissentit R. Samuel, contrarium est sententiae R. Samuelis: במאי קאמיפלגי in quo, vel quare, propter quid dissentiunt? Usurpatur, quando indicare quis vult fundamentum et praecipuum controversiae statum, de quo litigent doctores isti, dum unus id ait alter negat, unus ratum habet, alter irritum, unus concedit, alter vetat, unus mundum pronunciat, alter pollutum. Videamus ergo במאי קא מיפלגי id est באיזו סברא פליגי in quanam opinione dissentiant? Vide Halichoth olam cap. 1.

פְּלַג, פַּלְגָּא *pars, media pars, dimidum, medium:* פלג לקבל חבריה partem quamque e regione alterius,

heb. בחרו cujus absolutum בֶּתֶר, Gen. 15, 10. וּפְלַג עדן et dimidium temporis, Dan. 7, 25. תרתין אמין ופלגא duorum cubitorum et dimidii, Exod. 25, 10. עד פַּלְגֵיה usque ad medium ejus, heb. עַד חֶציוֹ, Exo. 38, 4. פלגיה דטורא לצפונא ופלגיה לדרומא media pars montis ad septentrionem, et media pars ad austrum Zach. 14, 4. פַּלְגְהוֹן לקבל טורא דגריזין ופלגהון לקביל טורא דעיבל dimidium earum ad montem Gerisim, et dimidium earum ad montem Ebal, Jos. 8, 33. Zach. 14, 8. Pl. ויהב פַּלְגַיָא et disposuit partes, Gen. 15, 10. ונחת עופא על פלגיא et descenderunt aves super partes illas, v. 11. Constr. דעברו בין פַּלְגֵי עגלא qui transiverunt per medias partes vituli, heb. בין בתרי Jer. 34, 19. Cum aff. עברו בין פַּלְגוֹהִי et transiverunt inter partes ejus, v. 18.

פַּלִּיג, פְּלִיגָא *divisio, divisum:* ואנון יהבו ית לבהון פליג ipsique posuerunt cor suum divisum, hebr. אחרניח retrorsum, IR. 18, 37. לא זר פְּלִיג וּזְחוֹחִית לבנא non retrocessit divisione et elatione cor nostrum, Ps. 44, 19. Regia legunt, פְּלִיג זְחוֹחִין divisum elationibus, et sic est Participium Pehil: מטורא פְלִיגָא a monte divisionis, Jos. 11, 17. sed sic rectius diceretur דִּפְלִיגָא: emphaticum enim nomen construi solet intercedente ד. Unde possit melius esse Pehil, a monte diviso. Plur. אימתי אתון פְּלִיגִין quamdiu vos divisi estis in duas partes? IR. 18, 21.

פְּלִיגָה *divisum, diversum:* מלכו פלגה תהוא regnum diversum erit, Dan. 2, 41.

פְּלוּג *pars, distributio:* ופלוג חד et partem unam, scil. bovis sive carnis, heb. אשפר, IIS. 6, 19. למישר פלוג ד נא in vallem distributionis judicii, Joel. 3, 2. 12, 14. Sic appellatur ibi vallis Josaphat, a decisione judicii divini, ejusque distributione inter gentes, vide Gen. 14, 7. et ibi Junium. Apud Talmud. אהדרוה פלגי וגעי circumdederunt eum frustis carnis, et scutellis, Joma 83b. secundum B. Ar. In nostra Gemara legitur בלגי.

פְּלוּגָא, פְּלוּגְתָא *divisio, distributio, partitio: dissensio, discordia, discrepantia, controversia, contentio:* ולא בעא למהוי בעיטת דרא דפלוגתא non cupivit interesse consilio tempore divisionis, sc. linguarum, Gen. 10, 11. in Jon.: פתגמי פְלוּגַת דִינָא res contentionis judicii, i. e. de quibus in judicio contenditur, et de quibus discrepantes sunt sententiae, Deut. 17, 8. וית פלוגת קרתא דדוד חזיתון et divisionem civitatis Davidis vidistis, hebr. בקיעי fissuras, Jes. 22, 9. מפלוגת עממיא a contentione populorum, Ps. 18, 44. Pl. והקימו כהניא בפלוגתהון et constituerunt sacerdotes in distributiones suas, id est distributas decurias et classes, Esr. 6, 18. אמרי בעלי פְלוּגְתֵנוּ dicunt viri dissensionis nostrae, i. e. adversarii nostri in fide a nobis dissentientes, nempe Christiani, Aben Esra Jes. 53, 13.

פַּלְגוּת, פַּלְגוּתָא *dimidium, medium, pars dimidia, divisio:* פלגות יריעתא dimidium aulaei, heb. חצי Exo. 26, 12. עד פלגות מדבחא usque ad medium altaris, Exo. 27, 5. פלגות סלעא dimidium siclum, heb. מחצית Exo. 30, 13. פלגות דמא dimidium sanguinis, Exod. 24, 6. והות פלגותא et fuit dimidium, Num. 31, 36. כיף פלגותא petra divisionis, locus ubi divisum est cor regis ad divertendum alio, IS. 23, 28. ופלגות טורא et dimidium montis, Deut. 3, 12. בפלגות ליליא in medio noctis, Exod. 12, 29. Exod. 11, 4. לפלגות שבטא דמנשה dimidiae tribui Menassis, Deut. 3, 13. vide et Num. 32, 32. מפלגות סלעא de dimidio siclo, Exo. 30, 15. ומפלגות בני ישראל et de dimidio filiorum Israel, Num. 31, 42. דלא הוה בלבי פְלוּג quod non fuit in corde meo divisio, Gen. 22, 14. TgH. Cum aff. פַּלְגוּתֵיה dimidium ejus, Exod. 30, 23. כְּפַלְגוּתְהוֹן בצפרא dimidium ejus mane, Lev. 6, 13. secundum divisiones eorum, hubr. כמחלקתם, Jos. 11, 23. מפלגותהון e media parte ipsorum accipitote, Num. 31, 29. Pl. לתרין פַּלְגָן in duas partes, 1 Reg. 18, 21.

פַּלְגַאי, פַּלְגָאָה *contentiosus, rixosus, adversarius, disceptator,* qui alteri contradicit et cum eo in causa aliqua litigat, quem alias vocant בעל מריבה, Erub. 61b. ומקמיה פלגאה ניקום et coram disceptatore assurgemus? nempe honoris causa, Git. 62a.

מַפְלִיג *dividens se, dissentiens, diversus, qui diversae est sententiae:* על כל דבר חולק ומפליג super omni re partiens et dividens se, qui de omnibus rebus controversias movet: אל תהי מפליג לכל דבר ne sis dividens te ab omni re, ne omnibus te opponas.

מוּפְלָג *divisus, divisum, separatum, remotum,* et sic opponitur ei סמוך propinquum, conjunctum, vicinum: בין סמוך בין מופלג sive propinquum sive remotum.

הַפְלָגָה *divisio, separatio:* דור הפלגה seculum divisionis. Sic vocant Hebraei tempus, quo divisae et confusae sunt linguae in aedificatione turis Babylonicae. Est autem הפלגה nomen ex Hiphil, neque ה ab initio est ה hajediah, sive articulus. Vide et paulo post.

Tertio הִפְלִיג *excedere, excellere, excellenter, in excessu vel summo gradu aliquid agere, summam diligentiam adhibere in re aliqua:* או להפליג בהסתיר העניין הנמשל aut ad diligentiam adhibendam in absconsione parabolae argumenti, More in praef. מרה והפליג בעול rebellavit et excessum fecit in iniquitate i. e. summam iniquitatem, enorme commisit flagitium, More par. 1. cap. 2. וכשהפליגו בתשובה et cum excelluissent in poenitentia, excellenter, serio egissent poenitentiam, ibid. c. 41. כי אלו הפליג להתחשב ולהזהר לא באה שגגה לידו nam si diligentiam adhibuisset in continendo se et cavendo sibi, non incidisset in errorem, More p. 3. cap. 41. etc. Hinc מופלג *excellens, praestans, praeclarus:* לא הוה מניהו מופלג מחבריה non fuit ullus ex illis praestantior altero, sed omnes aequales, Ber. 43. כיון דאיפליג אפליג quia ad summam aetatem pervenit, Git. 28a. מופלג בחכמה excellentissimus in sapientia: מופלג בזקנה excellentissimus in senectute, quem nemo senio superat: דעהו כי מופלג הוא scito, notato, observa hoc, quia praeclarum est. Huc referendum forte, הפליגה

ספינתם בים et excelluit navis ipsorum in mari, hoc est in altum mare abiit, Erub. c. 4. in princ. Gl.: Quando navis elongatur a littore maris, et ingreditur in medium ejus, dicitur והפליגה, et est barbarum vocabulum. Vocant enim fossam maris Pelagum. Sic erit ex graeco πελαγίζω.

הַפְלָגָה *hyperbole, modus loquendi a communi usu divisus ac separatus:* דרך הפלגה hyperbolice. על צד הפלגה *idem:* דרך גוזמא והפלגה excessive et hyperbolice, veluti; turris exstructa usque ad coelum, et similia. Vide in More par. 2. cap. 47. הפלגת השקידה בלימוד excessus invigilationis in studio, indefessum studium.

פַּלְגוּנִין[66] *diliciae.* Sic interpretantur locum in Aruch.

פלגם[67] *species serici, vel lini, vel lanae:* אורגי פלגם TH. Tan. f. 69a. Glossa explicat פרנדא, quod vide infra.

פַּלְגְּלִיסָא, פַּלְגִּיסָא *scophus, signum ad jaculandum propositum:* ut ושוני לפלגיסא et posuit me sibi in scopum, hebr. למטרה, Jobi 16, 12. היך פלגליסא למטחי לגירא sicut scopum ad sagittam, Thr. 3, 12. לי לְפַלְגְּלִיסָא ad quatiendum mihi ad scopum, IS. 20, 20. Elias לְפַלְגִּיסָא, quam lectionem genuinam puto. Respondet hebr. מטרה, quod est a נטר, quod Chaldaeis et Hebraeis significat *custodio, observo,* et a LXX. Graecis per verbum φυλάσσω redditur. Unde existimo, hoc nomen originem suam ducere a quopiam ejus derivato: ut φύλαξ, φυλακίς, aut simili quopiam. Sic Cant. 1, 6. „Posuerunt me מטרה custodem", LXX. reddunt ψυλάκισσαν, quod fere convenit. IS. 20, 20. retinuerunt septuaginta hebraeum מטרה. quod expresserunt ἀματταρὰ. Aquila autem τὸν σκοπὸν ἤ φυλακήν.

פִּילָגוּס pelagus, *aequor:* בפילגוס דימא רבא in pelagus maris magni, Ps. 46, 3. heb. בלב ימים in cor i. e. medium maris. Similis locutio Matth. 18, 6. ἐν τῷ πελάγει τῆς θαλάσσης.

פַּלְגִּים[68] *vervex:* היך יקר פַּלְגִּיכִין sicut optimum vervecum a prima aetate impinguatorum, Ps. 37. 20. Hebraei dictum volunt sic, quod sit quasi פלג *medius inter arietem et ovem:* alii quasi פלג גם *pars crassa, pinguis.*

פלד אפלודג. Baal Aruch hac voce utitur in דבר primo, et dicit esse vocabulum Arabicum, et significare *cibum praeparatum ex ovis, amygdalis et melle.*

פַּלְדָם *sindon, linteum:* אתן לכון תלתין פלדסין dabo vobis triginta lintea, hebr. סדינים, σίνδονας, Jud. 14, 12.

פַּלְדְּכִין[69] *marsupia, loculi:* וצר תרתין ככרין דכסף בתרין פלדסין et ligavit duo talenta argenti in duobus marsupiis, heb. חרטים, IIR. 5, 23.

פַּלְהֲדְרִין, פלהד vide infra in פרה.

[66]) Mussafia vocem graecam esse vult significantem *delicias et indicia amoris* (שעשועים ואותות אהבה), quam vocem investigare mihi non contigit, ipseque B. Ar. hoc verbum deductum putat ex verbo פנג, cui, ut s. l. dicit, haec inest significatio. At nos nec ipsum verbum פנג sanum, sed potius mendo typographico ortum putamus, neque analogum verbum novimus, cui ל in medio inseratur. Liceat igitur ad explorandum sensum investigandamque significationem hujusce verbi totum illum locum, qui extat in Tanchuma parascha ואתחנן citare. Verba sunt. אלפים שנה קודם בריאתו של עולם היה הקדוש ברוך הוא פלגוגין בה ואהיה שעשועים יום יום. duo millia annorum ante creatum mundum Deus sanctus benedictus erat פלגוגין ea (Lege), sicuti scriptum est (Prov. 8, 30): „et fui (verba sunt sapientiae, vel Legis, quae comprehendens est summam sapientiam) deliciae apud Eum (Deum ludens coram eo (*metaphora* de *prole* lusu suo parentes delectante sumpta) per omnes dies" Hactenus Tanchuma, in cujus verbis disciplinam philosophicam Plotini, qui mundum ex Deo emanasse Eoque contemplante ortum esse docet, significari opus non est copiose exponere. Omnino enim, quod Plotino ἡ ἰδέα vel ἡ σοφία Talmudicis, Rabbinis atque Cabbalisticis Lex divina est, quae absoluta vel perfecta forma summaque sapientia habetur. Ea a Deo spectata mundum creatum esse docent, ipsumque mundum ex Deo emanasse et quasi *prolem* ex genitore descendere putant. Dubium igitur non est. quin pro פלגוגין legendum sit פלגונין per Nun (Nun enim et Gimel propter simillimam formam persaepe in typis mendose permutantur) essetque gr. φιλογονία *amor prolis,* quasi dicere velint: Lex divina τὴν φιλογονίαν in Deo excitavit, unde creatus est mundus. Hinc fit, ut haec vox in illo loco cum Beth instrumentali construatur (פלגוגן בה), quae si plane verbo שעע responderet, cum עם construi deberet.

[67]) Landavius suspicatur esse gr. φλίος, ου, ὁ (φλοός) *cortex, stirps* germ. Bast. Aliis gr. πλέξις, εως, ἡ *ipsa plectendi* actio. Dubito num alterutra conjectura sana sit.

[68]) Trajectis literis Cl. Castellus vocem cum gr. confert φαγηλός, quod mendum in typis videtur pro φάγιλος *agnus cum edulis esse incipit.* Quum vero trajectio literarum in vocibus peregrinis non nisi rarissima sit, ideo magis eorum placet sententia, qui ad gr. πάλλαξ i. e. *perectatus* vocem vertunt. Omnino vero spernenda est etymologia per פלג שה quasi sit *ovis dimidia.*

[69]) Fortasse est gr. φλιδόνες, ων, αἱ, *rugae* et *sinus vestium,* quibus priscis temporibus homines loco *marsupiae* usi sunt. Neque verisimilitudine est carens ipsum vestimentum חריטים a multis *rugis,* quibus ornamenti gratia (Jes. 3, 23.) abundavit, nomen traxisse, quippe *rugae* oculo quasi *incissurae* (a. v. חרט, פרה incidere) apparent, quae a nobis data etymologia forma vocis חריטים confirmatur.

פלז פְּלִיזָא[70] *aurichalcum*, i. e. נחושת מוצהב, *aes inauratum*. Citatur in Aruch locus ex Bk. 113. Sed non reperio.

פלח[71] *servire, colere, operari, laborare*. Praet. פְּלַח לטעותא ופלח יעקב coluit idola, Ez. 18, 11. ברחל שבע שנין et servivit Jacob pro Rachele septem annis, hebr. ויעבד, et sic plerumque huic verbo respondet, Gen. 29, 20. ופלח ית טעותא דפלח אבוהי et coluit idola, quae pater ejus, IIR. 21, 22. Cum aff. ולא פַלְחֵיהּ neque servivit ei, IIR. 18, 7. פלחך שית שנין servivit tibi sex annis, Deut. 15, 18. חלף די לא פְלַחְתָּא pro eo quod non coluisti Dominum Deum tuum cum laetitia, Deut. 28, 47. הלא ברחל פַלְחִית עמך nonne pro Rachel servivi apud te, Gen. 29, 25. די פְלַחִית יתך בהון pro quibus servivi tibi, Gen. 30, 26. cum accusativo, ut et hebraeum שרת construitur: sic כמא פלחית ית אבוכן servivi patri vestro, Gen. 31, 6. דִפְלַחִית קדם אבוך sicut servivi coram patre vestro, IIS. 16, 19. די פלחתך quo servivi tibi, Gen. 30, 26. 29. פלחיתך ארבע עסרי שנין servivi tibi quatuordecim annis, Gen. 31, 41. פלחו ית כדר לעומר servierunt Kedorlaomero, Gen. 14, 4. בין דפלחו קדם יהוה לדלא פלחו קדמוהי tam qui coluerant Dominum, quam qui non coluerant eum, Mal. 3, 18. ופלחונון et servierunt illis, IIS. 10, 19. דִפְלַחוּנוּן et quibus servierunt, Jer. 8, 2. ופלחתון לטעות עממיא et servivistis idolis gentium, Jud. 10, 13. על דִפְלַחְתּוּן eo quod serviistis, Jer. 17, 3. ופְלַחְנָא ית בעליא et coluimus Baalim, Jud. 10, 10. Part. גבר פָלַח בארעא vir laborans in terra, id est colens terram, agricola, Gen. 4, 2. דאנת פלח לה בתדירא cui tu servis jugiter, i. e. quem colis, Dan. 6, 17. דפלח בארעיה יסבע לחמא qui colit terram suam, saturabitur pane, Pr. 12, 11. דפלח בקיטא qui laborat in aestate, ibid. 10, 5. Pl. לאלהך לא פָלְחִין deum tuum non colunt, Dan. 3, 12. דהויתון פלחין לטעותא qui fuistis colentes idola, Jer. 17, 3. וּמִדְפָלְחִין et ab iis qui colunt, Jes. 28, 21. Constr. וּפָלְחֵי בית אלהא דנה et cultores domus Dei hujus, Esr. 7, 24. פלחי טעותא cultores idolorum, Deut. 28, 36. כל פלחי בעלא omnes cultores Baal, IIR. 10, 21. פלחי כתנא operatores lini, Jes. 19, 9. כל פלחי פסלא omnes cultores sculptilis, Ps. 97, 7. ואמר לפלחי בעלא et dixit cultoribus Baal, IIR. 10, 23. Cum affix. וכל פָלְחוֹהִי et omnes cultores ejus, IIR. 10, 19. Infin. לְמִפְלַח ית אדמתא ad colendum terram, Gen. 2, 5. למפלח ית נבוכדנצר ad serviendum Nebucadnezari, Jer. 28, 14. וּלְמִפְלַח קדם יהוה אלהך et ad colendum Dominum Deum tuum, Deut. 10, 12. מִלְמִפְלַח לכסדאי ne serviatis Chaldais, Jer. 40, 9. Cum aff. מִלְמִפְלְחָנָא ne servirent nobis, Exod. 14, 5. לְמִפְלְחָךְ servire tibi, Job. 39, 12. לְמִפְלְחֵהּ ad serviendum ipsi, Jer. 27, 6. לְמִפְלְחְהֵהּ ad colendum ea, scil. טעות idola populorum sive gentium, Deut. 28, 14. Imper. אזילו פְלַחוּ ite, servite, Exod. 5, 18. פלחו קדם יהוה בדחלא servite coram Domino cum timore, Ps. 2, 11. Fut. קדם מן אנא אֶפְלַח coram quo ego serviam, IIR. 16, 19. ואפלח קדם יהוה et colam Dominum, IIS. 15, 8. אפלחנך שבע שנין serviam tibi septem annos, Gen. 29, 18. וית אחוך תפלח et fratri tuo servies, Gen. 27, 40. דתפלח עמי quo servies apud me, Gen. 29, 27. ותפלח תמן לעממיא et servies ibi populo, Deut. 28, 36. כרמין תצוב ותפלח vineas plantabis, et coles, Deut. 28, 38. ותפלח ית בעלי דבבך et servies hostibus tuis, Deut. 28. 48. דתפלח עמי quo servies mihi, Gen. 29, 27. וְתִפְלְחַנַּנִי et servies mihi gratis, Gen. 29, 15. ולא תפלחנון מגן neque coleas ea, Exod. 20, 5. ותסגד להון וְתִפְלְחִנּוּן et incurves te illis, et colas ea, Deut. 4, 19. ופולחנא לא יפלח et servitutem non serviet, Num. 8, 26. id est ministerium ipsis non amplius praestabit. ולא יפלח עוד neque serviet amplius, Num. 8, 25. ויפלח קדמי et serviat mihi, colat me, Exod. 4, 23. ויפלחנך שית שנין et serviat tibi sex annis, Deuter. 15, 12. יהוא יפלחניה כגי Jehu serviet ei plurimum, IIR. 10, 18. וְיִפְלְחַהּ ויתיב בה et colet eam et habitabit in ea, Jer. 27, 11. מה נִפְלַח קדם יהוה quomodo colemus Dominum, Exod. 10, 26. ונפלח ית מצראי et serviamus Aegyptiis, Exod. 14, 12. וְנִפְלְחִנָּךְ et serviemus tibi, IS. 11, 1. ומא דין נִפְלְחִנֵּיהּ אנחנא quorsum serviremus ipsi, Jud. 9, 28. וְנִפְלְחִנִּין et colemus ea, Deut. 13, 3. בהון תִפְלְחוּן iis servietis, Lev. 25, 46. לא תפלחון ית מלכא דבבל non servietis regi Babyloniae, Jer. 27, 9. וְתִפְלְחוּן ית טעות עממיא et coletis idola gentium, Deut. 11, 16. ולא תִפְלְחוּנוּן neque coletis ea, Jos. 23, 7. די לא יפלחון qui non colunt, Dan. 3, 28. ויפלחון בנכסת קדשין et colent eum sacrificiis sanctis, Jesaj. 19. 21. דיפלחון בהון quibus servient, Gen. 15, 14. יפלחונני colent me, IIS. 22, 44. יפלחונך עממין servient tibi populi, Gen. 27, 29. ויפלחונך et servient tibi, Deut. 20, 11. ויפלחוניה et servient ei, Jer. 28, 14. Ithpah. Praeter. די לא אִתְפְּלַח בה qua nondum servitum vel laboratum est, Deuter. 21, 3. דאתפלח בך qua servitum est per te, Jes. 14, 3. Part. juxta significationem habraicam, מִתְפַּלְחָן dissecant, diffindunt se, hebr. תְפַלַחְנָה, Job. 39, 6. Futur. ex prima significatione, דלא יִתְפְּלַח ביה in quo nihil laboratum est, ager qui antea non fuit cultus, Deut. 21, 4. וארעא דהות צדיא תִתְפְּלַח et terra, quae fuerat vasta, coletur, Ez. 36, 34. וְתִתְפַּלְחוּן ותזדרעון et colemini et seminabimini, Ez. 36, 9. Pahel Part. דהוא מְפַלַּח ביה quo serviebat ei, Jes. 9, 5. ודמפלח בקרתא et qui servit vel ministrat in urbe, Ezech. 48, 19. Plural. דִמְפַלְּחִין בהון qui serviunt per ipsos, id est qui servitutem exigunt ab ipsis, ex ipsorum manu liberabo eos, Ez. 34, 27. לִדְמְפַלְּחִין בקרתא servientibus, ministrantibus in urbe, Ez. 48. Construct.

---

[70]) Decurtatum est hoc nomen ex ar. فُولَاذ *ferrum mas et praestantissimum* seu *Damascenum, chalybs*. Persae neglecto puncto diacritico vocem per د (فولاد) pronunciant, unde Syrorum ܦܠܙ formatum est.

[71]) Proprie *secuit, fulcavit*, terram *culturae* cr..o.

וּמְפַלְחֵי צדקתא ישקטון et operantes justitiam quiescent, Jes. 32, 17. Aphel Praet. אַפְלַח יַת מַשִׁרְיָתֵיה פלחן רב servire fecit exercitum suum servitutem magnam, Ez 29, 18. על פלחנא דְאַפְלַח עלה de servitute quam imposuit ei, ibid. ואפלחו מצראי ית בני ישראל בקשיו et servire fecerunt Aegyptii filios Israel durissime, Exod. 1, 13. דְאַפְלַחוּ בהון בקשיו qua servitute usi sunt in eos durissime. Exo. 1, 14. Part. כי הוא מַפְלַח בכל עבר פרת nam ipse servitutem imposuerat in omnem regionem trans Euphratem, heb. רדה dominabatur, quomodo et verbum Chaldaeum interpres Latinus explicat, 1 Reg. 4, 24. די מצראי מפלחין בהון quod Aegyptii servire faciunt eos, Exo. 6, 5. מן קדם מַפְלְחֵיהוֹן ab iis qui servitutem exigunt ab eis, hebr. מפני נגשיו propter exactores ipsorum, Exo. 3, 7.

פּוּלְחָנָא, פּוּלְחָן *servitus, cultus, ministerium, opus:* ית פולחן משכן זמנא ministerium tentorii conventus, Num. 18, 21. פולחן רב servitute magna, Ez. 29, 18. ובכל־פולחנא בחקלא et in omni opere agri, hoc est agresti, in omni servitute rustica, Exo. 1, 14. ויהבו עלנא פולחנא קשיא imposuerunt nobis servitutem duram, Deut. 26, 6. ואפלחו ית חייהון בפולחנא קשיא et servire fecerunt vitam ipsorum servitutem duram, Exod. 1, 14. לפולחנא ad ministerium tentorii conventus, Num. 4, 35. מעיק רוח ומפולחנא prae angustia animi et prae servitute dura, Exo. 6, 9. Cum aff. גבר גבר על פּוּלְחָנֵיהּ unumquemque ad ministerium suum, Numer. 4, 19. שלימו יומי פולחני impleti sunt dies servitutis meae, Gen. 29, 21. את ידעת ית פולחני tu nosti servitutem meam, Gen. 30, 26. ואתון שבקתון פולחני vos autem deseruistis cultum meum, Jud. 10, 13. עמא דין אתקינית לְפוּלְחָנִי populum hunc aptavi ad cultum meum, Jes. 43, 21. חלף פּוּלְחָנְהוֹן pro ministerio ipsorum, Num. 19, 21. לענאיהון בפולחנהון ad affligendum eos in servitute sua, Exo. 1, 11. וחזא בְּפוּלְחָנְהוֹן et vidit servitutem eorum, Exo. 2, 11. heb. בסבלותם onera eorum: ואשיזיב יתכון מִפּוּלְחָנְהוֹן et liberabo vos ex servitute ipsorum, Exo. 6, 6. חלף פּוּלְחָנְכוֹן pro ministerio vestro, Num. 18, 31. לא אתמנע מפולחנכון non prohibitum est de servitute vestra vel tantillum, Exod. 5, 11.

פַּלְחָנוּת *idem:* פולחנות ארעא cultura terrae, Eccl. 5, 8.

פּוֹלֵחַ *agricola, rusticus, cultor terrae:* דרכן של פולחים לובשין סנדלין מסומרין mos agricolarum sive rusticorum est, portare calceos clavatos, Aruch ex Jelam.: פולח ופגן rusticus et paganus.

II. פְּלַח *dissecare, findere, diffindere,* et sic affine est verbo פלג, unde Jud. 9, 53. hebr. nomen פלח *fragmen,* Chaldaice transfertur פלגות, et sic IIS. 11, 21. Part. כמת גבר דְפָלַח ומבזע במרדיא בארעא sicut vir qui findit (ligna) et scindit palis terram, heb. פֹּלֵחַ, Ps. 141, 7. Part. Ithpeh. בניהון מִתְפַּלְחִין propter pullos diffindunt se, ut scil. eos edant sive pariant, Job. 39, 6. al. 3.

פַּלְחָא, פַּלַח *fragmen, segmentum, frustum: meta, lapis molaris inferior:* היך פלחא ארעיתא sicut lapis molaris inferior, hebr. כפלח תחתית, Jobi 41, 15. Quod alii scribunt, etiam *colum* significare, id vitiosum videtur: nam in Br. s. 56. unde citatur legitur פלך per Caph in fine, quod ejus significati est. Pl. כל פַּלְחֵי ולדא omnes sectiones uteri, heb. פטר רחם apertura uteri, i. e. primogenitum, quod uterum primo secat et findit, Exod. 34, 19. in TgH. Apud Tos. פלחי דבילה frusta ficuum, Demai c. 5.

פְּלַט *vomere, evomere, expuere. ejicere,* quomodo respondet hebraeo קיא: Praet. וּפְלַט ית יונה ליבשתא et exspuit Jonam in aridam, hebr. ויקא et evomuit, Jon. 2, 11. ופלטת ארעא ית דיירהא et evomuit terra habitatores suos, Lev. 18, 25. היכמא דפלטת ית עמא דקדמיכון sicut evomuit populum, qui fuit ante vos. Lev. 18, 28. Part. והוה עננא פָּלִיט יתיה et fuit nubes exspuens eam, Deuter. 25, 18. in TgH. nempe tribum Dan, posteriore loco proficiscentem, quae cum idolum secum transportaverit, nubes eam non protexit, sed exspuit, et caedi hostium exposuit, ut Targum ibi tradit. Fut. יִפְלַט יתיה evomet illam, heb. ויקיאנו, Job. 20, 15. In Venetis notatum est ex Pahel יְפַלֵּט, sed videtur melius esse ex Kal. ולא תִפְלוֹט ארעא יתכון et non evomat terra vos, Lev. 18, 28. in TgH. Sic Lev. 20, 22. in Tg. Jon.

Ap. Tos.: נדה שפלטה שכבת זרע menstruata quae ejicit semen, Ber. c. 3. in Misna. Sic נכרית שפלטה שכבת זרע, Mikv. c. 8. Vide et R. Sal. ad Exo. 19, 15. כל מדעם לא תפלוט קמי רבך nihil quicquam ejicies (i. e. exspues ex ore tuo) coram praeceptore tuo, Ned. 49b. Nam in Erub. 99a. scriptum est הרק לפני רבו חייב מיתה שנ׳ וכל משנאי אהבו מות qui exspuit coram magistro suo, reus mortis est, sicut dicitur: omnes odio habentes me, diligunt mortem, Prov. 8, 36.

II. פְּלַט *liberari, eripi, evadere.* Partic. וּפָלֵיט צדיקא מן עקתא et evadens est, sive evadit, liberatur justus ex angustia, Pr. 12, 13. Hinc accipi possit et illud, ומודרקא דְפָלְטָהּ סכינא et caro mortua, quam eripit culter, sc. ex vulnere. Job. 13, 4. quod abest ex Regiis. Possit et legi דְפַלְחֵיהּ quam exsecuit vel exscidit. Vix alias in Targum hoc usu invenias.

פַּלְטְיָא, פַּלְטֵיתָא, פְּלַטְיָתָא[72] *latitudo: platea,* a *latitudine* dicta: ופלטיות מיא et latitudo aquarum, heb. רחב, Job. 37, 10. ארום בפלטיות קרתא נבית nam in platea urbis dormiemus, Gen. 19, 2. in TgH. heb. ברחוב in platea: מן פַּלְטֵיתָהּ de platea ejus, hebr. מרחבה, Ps. 55, 12. Graece πλατὺς *latus, amplus.*

פַּלְטִיתָא *idem,* quod melius legeretur פַּלְטְוָתָא, ut praecedens: vel פַּלְטְוָתָא emphatice a פַּלְטְיָא: ut

[72]) Gr. πλατεῖα *platea.*

*) פילוטמנן, ὁ φιλότιμος *honoris studiosus,* generosus. משל לבן פילוטמנן שגנב בבית המרחץ simile est hoc filio generosorum (parentum), qui furatus est aliquid in balneo. Bemid. rab. s. נשא.

פְלַטְיַת גללי ימא latitudinis fluctuum maris, Jobi 30, 14. בְמִצַע פַלְטִיתָא in medium plateae, hebr. לא חוך רחבה in medium plateae ejus, unde rectius esset פְלַטְיָתָהּ cum affixo, Deut. 13, 17. in Jon. Pl. וחזרו בקרוין וּבִפְלַטְיָא et digressi sunt per urbes et plateas, Cant. 3, 2. לְפַלְטִיָן קרתא רבתא ad plateas urbis maximae, Num. 22. 39. in Tg. Jon. וּבִפְלַטְיָתָא et in plateis, Gen. 42, 6. in Jon. בְּפַלְטִיָתָנָא in plateis nostris, hebr. ברחבתינו, Ps. 144, 14. טלסיהך לרוחצן בְּפַלְטִיָתָנָא ne eamus secure in plateis nostris, Thr. 4, 18, Hinc pro רחבת urbis nomine, פְלַטְיָתָא in TgH. et Jon. Ap. Ros. פלטיא זו רחבה ד׳ אמות platea haec lata est quatuor cubitos.

B. Ar. adducit hic quoque פלטיא pro מנוחה *requie*, ex Pesikta et addit, alios libros habere אספלטיא.

פלוטוטיא[73] *coetus, conventus, consistorium*, Sr. sect. 30. Sic explicatur in glossa, quamvis dubie. Philippus Aquinas explicat *certamen, pugnam ferarum quae joci causa instituitur*.

פַלְטִין, פַּלָּטִין palatium, *palatia:* אשתני זיו פלטין בחיר mutatus est splendor palatii electi, Thr. 4, 1. ואדברת אתתא לְפַלָּטִין דפרעה et ducta fuit mulier ista in palatium Pharaonis, Gen. 12, 15. in TgH. ubi Jon. habet לבית מלכותא in domum regiam Pharaonis: ואותיבת יתהון בְּפַלָּטִין et collocavit eas in palatio, hebr. בית מלכות in domo regia, Esth. 1, 9. in secundo Tg.: לבית מלכותא לְפַלָּטִין in domum regiam in palatium, Esth. 2, 16. in eodem Tg. דיתבא בפלטין דמלכא quae manebat in palatio regis, Esth. 2, 16. in eod. Tg. hebr. בשער המלך in porta regis: et sic saepius in hoc Tg. et apud Rabbinos: בתי מדרשין ופלטין scholas et palatia, Gen. 47, 27. Jon. מנסטאר פלטין magister palatii, Vr. s. 28. Scribitur et cum א in medio פלאטין.

פַלְטְיָאנִי palatinus. Pl. פַלְטְיָאנֵי *palatini, aulici, magnates in palatiis habitantes*. Ruth. 1, 2. in Vr. s. 2. In Medr. Sam. s. 1. פלאטיני. Postellus explicat πλατύνη, h. e. *dilatationem*.

פליטון vide in פלי.

פְלַטָאנוּס *Platanus, montis in Samaria nomen quem montem Gerizim quidam esse putant*, Br. s. 32. MC. 4, 4.

פוֹלִיטִיקוֹן politicum: unde מפני שהוא מאכל פוליטיקון propterea quia est cibus politicus, hoc est urbanus, civilis, quo homines delicatiores in urbibus habitantes vescuntur, non rustici, Truma c. 2. Alii legunt פוליטיקים politicorum.

פַלְטֵירִין, פַלְטֵיר *palatium*, et ap. Ros. pl. פַלְטְרִיוֹת palatia: מנטרי פלטירא ex custodibus palatii, Esth. 2, 21. עד קדם פלטירא דמלכא usque ante palatium regium, Esth. 4, 2. vide et v. 6. אטלטלו מלפטריהון transportati sunt ex palatiis suis, Ps. 68, 13.

פַלְטוֹרִין *palatia:* ואתקנת שוקין ומנית פלטורין disposuisti vicos, constituisti palatia, Ez. 23, 40. Gr. πολητήριον dicebatur *locus, palatium, ubi considebant magistratus Athenis*.

פַלְטַר *proxeneta panis, emens panem a pistore et rursum vendens*, Talm. Damai c. 5. מוליכין עמו פת לפלטר deferunt cum eo panem ad pistorem minorem, qui sc. non coquit, sed emit ac vendit panem. Talm. De idololatria fol. 55b. Videtur esse graeco πρατὴρ *venditor*, R et L, ut alias, inter se commutatis. Legitur et in Talmud Jerusch. Schek. cap. ult. Schevi. c. 7.

פוליטריכון *species herbae*, TH. Sab. c. 14. Est polytrichon vel polytricha, de qua vide Plin. lib. 22. c. 21. et lib. 25. c. 11.

פלי פַלְיָא בַיְאָרֵי *aviculae* vel *locustae nomen*, quae alias vocatur צפורת כרמים *avicula vinearum*, Sab. c. 9. in fine. Glossa aliter ibi legit, transpositis literis, פַיְלֵי בירי avicula vel locusta sylvestris. Ar. citat hic, et Elias in ordine פל, ex TgH. Lev. 11, 30. pro hebraeo והאנקה, quod locustae speciem denotat וּפַלְיָתָא,[74] vel juxta alios libros, וּפַיְלָא, quam lectionem et R. Sal. in ante citato loco talmudico adducit.

פליטון *balsamum, foliatum, unguentum* foliatum: צלוחית של פלייטון vasculum balsami, Sab. 62a. Sanh. 108a. Kel. cap. ult. Jalkut 244c. Vide supra פילון in ordine פיל.

---

[73]) Gr. φιλοτιμία, ας, ἡ, *erogatio publice facta, largitio, munificentia*, veluti in ludis, quos principes oblectandi causa populo parare solent. Hinc in loco illo citato: משל לאדם שנכנס למדינה ושמע פלוטוטיא נעשית simile est hoc homini, qui provinciam ingressus est audivitque, munificentiam ibi esse constitutam.

[74]) Conjunctim semper cum alia voce in Talmude, nempe cum בארי, in TgH vero, ubi pro hebr. אנקה ponitur, cum חויא i. e. *serpens* legitur. Est vero פליית חויא admonente Viro Clarissimo Bocharto nihil aliud nisi *genus scarabaeorum, quod cum serpentibus et scorpionibus degere solet in latibulo crocodili terrestris;* Arabes فالية الافاعى i. e. *scrutatricem viprarum* vocant. Nam פליית deductum est ex arab. فالية *scrutatrix* a. v. فلى *scrutari*, unde פליית חויא *scrutatrix serpentis*. Sed quia فلى verbum non solum *scrutari* significat, sed et *nutrire* (heb. ינק) et educare, hinc Jon. pro פליית חויא habet מינקת חויא i. e. *nutrix serpentis*. Haec Bochartus de animalculo פליית חויא, quam sententiam Viri praestantissimi injuste pro sua ad forum doctrinae profert Fleischerus in appendice lexici ad Targumin a Levi editi. (Utinam saltem probam mercem in proba ac decora corbe ad forum protulisset!). Procul dubio et voci פליית, quae conjunctim in Talmude legitur cum בארי, ea inest significatio *scrutandi*, ut animalculum, vel, ut haec vox alia voce צפורת כרמים i. e. *avis in vineis degens* restituitur, aviculam denotet τὸν בארי (verisimiliter erucam vel aliquod insectum veniis hostile a v. ar. بَارَ *perdidit, exitio dedit*) scrutantem.

*) פלי, פליברונסין gr. πολύς, πολλή, πολύ *multus, frequens, copiosus* et compositum cum βροχή, ἡ *irrigatio*,

פַּלְיוֹן *pallium, calyptra, velum capitis muliebris,* T. Kil. c. 29. אנפליא ופליניא socci et pallia ex sindone, Ned f. 55b. In Aruch scribitur per Samech פליוס, quasi sit *pileus.* Sic legitur in Medr. Tehil. alicubi. Et in TH. Sab. c. 16. פיליון πιλίον.

פְּלַךְ, פְּלַךְ, פֶּלֶךְ[75] *tractus, regio, provincia:* כל בית פלך טרכונא omnem regionem provinciae Traconae: Deut. 3, 4. 13. Sic IR. 4, 13. לְפֶלֶךְ וּפֶלֶךְ ad unamquamque provinciam. hebr. אל מדינה ומדינה, Esth. 1, 22. Pl. תלתא פלכין tres tractus, heb. שלשה הנפת Jos. 17, 11. מאה ועשרין ושבע פלכין centum et viginti septem provinciae, Esth. 1, 1. et 8, 9. Emph. על כל פלכיא ופלכיא super omnes et singulas provincias, Esth. 3, 11. שבוק כרגא לפלכיא remissionem tributi provinciis fecit, Esth. 2, 18. Constr. לכל פלכי מלכא in omnes provincias regis, Esth. 4, 11. ובפלכי דור מערבא et in tractibus Dori versus occidentem sive mare, hebr. ובנפות דור, Jos. 11, 12. בינ פלכי עממיא inter provincias gentium, Cant. 2, 2. Aff. רבני פלכהא principes provinciarum ejus, hebr. פנת שבטיה, Jes. 19, 13. Apud Tos. מושיבין מלמדי תינוקות בכל פלך ופלך constituunt paedagogos in singulis provinciis, Bb. f. 21. Sic אתה מושיב בתי דינין בכל פלך ופלך constitues δικαστήρια in unaquaque provincia. Mac. 7.

II. פֶּלֶךְ, פִּלְכָּא *loculus, scipio: colus, de qua mulieres fila ducunt.* ap. Ros. Item *fusus,*[76] ein Spindel: מחזיק בפלך sustinet se scipione, IIS. 3. 29. in hebraeo: אין חכמה לאשה אלא בפלך non est sapientia mulieri nisi in colo. Quippe extra colum et domestica, si vulgaris mulier alia tractet, errat et labitur pessime, aut ineptit. Sic hebraice. וכפיה תמכו פלך et manus ejus tractant colum, Pr. 31, 19. Ap. Tos. אפילו על פלכה ועל עיסתה etiam apud colum et massam ejus. h. e. colum tractat. aut massam subigit, Ket. c. 9. in Misna: חדא ידעא אפיא ובשולי וחדא ידעא פילכא ונולא una sciebat exquisite coquere et cibos praeparare: altera erat perita coli et telae, Bb. 13b. הב לי פלכאי da mihi colum meam, Sanh. 95. לאה תפסה פלך הודיה Leah apprehendit colum gratiarum actionis vel celebrationis. h. e. convertit se ad laudes gratiarum actionis, ita ut hae fuerint ejus quasi opificium, Br. s. 71.

פְּלַךְ *fila ducere de colo, nere,* Spinnen. Apud Tos. אתתא בדדי שותא פילכא mulier cum sermone colum tractat, Meg. 14b.

פַּלְכִּין *securis.* Corruptum est πελέκυς, unde מהו בחנמל יורד כפלכין וקוצץ את האילנות quidest quod dicitur בחנמל, (Ps. 78, 47)? descendit ut securis, et caedit arbores, in Jelam. Scribendum פַּלְכִּין per Sajin. aut Sameeh in fine. Vide et infra in פלק.

פלכין *rotae,* גלגלים. Sic ponit Aquinas, et citat ex Zohar. Sed illic reperio pro eo פולסין.[77]

פִּלְפֵּל, פִּלְפַּל, פִּלְפֵּיל vide supra in פול.

פְּלַל, הִתְפַּלֵּל *precari, orare,* Hebr. quod Chaldaice transfertur per צלה, ut suo loco videre est.

תְּפִלָּה, הפלא *precatio, oratio.* Ap. Ros. ulterius est *precatorium, oratorium:* Pl. תְּפִלִּין gen. fem. Est autem *lorum coriaceum duplex, quod precaturi sibi alligant, unum circa caput, alterum brachio sinistro. Illud appellatur* תפלין של ראש *hoc* תפלין של יד. *In ejus medio est* בית *cellula, cui inclusa est membranula, continens inscriptos hos quatuor versiculos Scripturae:* Sanctifica mihi omne primogenitum, quicquid aperit vulvam inter Israëlitas, ex hominibus et ex jumentis, meum enim est (Exo. 13, 2.) Item: eritque cum introduxerit te Dominus in regionem Chanaan etc. (ibid. v. 5.) Item: audi Israël Dominus Deus noster Dominus unus est, (Deut. 6, 5.) Item: erit itaque si auscultando auscultaveris praeceptis meis, quae ego praecipio vobis hodie, diligendo Dominum Deum vestrum et colendo eum ex toto corde vestro, et ex toto animo vestro etc. (Deut. 11, 13. 14 13.) Cellula ista in oratorio capitis distincta est in quatuor בתים cellulas alias, quibus singulis una membranula convoluta includitur. Haec cellula arcte consuitur. Lora utrinque ex hac cellula exeuntia, vocantur רצועות. Haec Tephilla alligatur circa caput, ita ut cellula sit in media fronte, ubi pili desinunt, ut sit quasi ante oculos. Altera, quae manui applicatur, alligatur brachio sinistro, ubi manui jungitur, quod ea pars vicinior est cordi, et sic preces judicentur magis ex corde proficisci, cor in precibus magis afficiatur et ardeat. In Veteri Testamento Exod. 13, 16. Deut. 6. 8. heb. vocantur טטפת, pro qua voce Onkelus habet תפלין. Sic Jonathan ibidem. Locus capitis et manus, ubi ligatur, designatur a Jonathane Exod. 13, 9. ubi scribit: ויהי לך נכא הדין חקיק ומפרש על תפלת ידא בגובהא דשמאלך ולדוכרן חקיק ומפרש על תְּפִלַּת רישא קביעא כל קבל עינך בגובהא דרישך eritque tibi signum miraculosum hoc sculptum et explanatum in Tephilla (oratorio) manus, in altitudine (superiore parte) sinistrae tuae, et in memoriale-sculptum et

pluvia q. פליברוכסין id est πολυβρέχη *pluviam frequentem* vel *copiosam* dicas In TH. Schevu. 1. inter juramenta falsa i. e. vacua, quae sc. evitari possint, enumeratur, אהן דחזי מטרא נחית ואמר קירי פלי ברוכסין vel ut in aliis editionibus conjunctim scribitur פליברוכסין, si aliquis pluviam delapsam videt, et exclamat κύριε (formula jurisjurandi) o copiosam pluviam!

[75]) Proprie, *circulus dioecesis* germ. ein Kreis, Kreisbezirk. Origo enim vocis in *gyrando* et *circumvolvendo* ar. فَلَكَ heb. פֶּלֶךְ, quod in genere *rotundum* quid denotat.

[76]) Qui cum fila ducuntur inque cum glomerantur *gyrari* sive *rotari* solet.

[77]) Mihi quidem lectio per ס: פלכין ideo praeferenda videtur, quia sanam habet etymologiam, ut in notis praecedentibus dictum.

xplanatum in Tephilla capitis, ligata e regione ocu-
rum tuorum in superiore parte capitis. Et v. 16.
Et erit in signum sculptum et explanatum super
ianum sinistram tuam, ולתפלין בין ריסי עינך et in
'ephillin inter angulos oculorum tuorum". Et Deut.
, 8. in Onkelo: Ligabis ea in signum super ma-
um tnam, ויהון לתפלין בין עינך eruntque in Tephil-
n inter oculos tuos. Jonathan: Et ligabis ea in
igna scripta in manu tua sinistra, eruntque in Te-
hillin super cerebro tuo, e regione oculorum tuo-
um. Item די אנא קטרא תפלין ביד שמאלי וברישי quae
go Tephillin in manu sinistra mea et in capite
ieo, Cant. 8, 3. ולאחתא תפלין על ידיהון ועל רישיהון
t demittere Tephillin super manus ipsorum et su-
er capita ipsorum, Esth. 8, 16. מן לעילא דתְפִלָּא
דריש a superiore parte Tephillae capitis, Exo. 39,
1. Jon. Rursus in Jonathane: Et ponetis verba
iea ista super cor vestrum et super animam ve-
tram, et alligabitis ea, כד הנון כתיבין על תפלא cum
ierint scripta super Tephillam, in signum super
ltitudinem manus vestrae sinistrae, ויהון לתפלין
runtque in Tephillas e regione cerebri inter ocu-
s vestros, Deut. 11, 18. In Novo Testamento, quae
raece dicuntur φυλακτήρια syre vocantur תפלין:
nde מפתין גיר תְּפִלַּיְהוֹן dilatant enim phylacteria
ua, Matth. 23, 5. Quod Tephillae capitis super
uatuor membranulas distinctas scribantur, et di-
tinctis cellulis includantur, tradit Majemon Parte
rima, de Tephillin, capite 2. his verbis: כיצד כותבין
את התפלין של ראש כותבין ארבע פרשיות על ארב
קלפין וגוללין כל אחד ואחד לבדו ומניחין אותם בארבע
בתים שהן מחוברין בעור אח i. e. quomodo Tephillae
apitis scribuntur? Scribunt quatuor istas sectio-
es Scripturae sacrae super quatuor membranas et
onvolvunt singulas separatim, imponuntque eas
uatuor cellulis consutis in corio uno. At Tephillae
ianuum aliter; nempe של יד כותבין אותן הד' פרשיות
בארבעה דפין על קלף אחד וגוללין כמין ספר תורה מסוֹ
לתחלתו ומניחו בבית אח tephillas manuum quod at-
inet, scribunt istas quatuor sectiones in quatuor
aginas in membrana una, convolvuntque in mo-
um libri Legis a fine ad initium ejus, et impo-
unt cellulae uni. Haec ibi. „Intellige, quamque se-
tionem scribendo distingui ad formam paginae li-
ri, ut una membrana distinctis paginis scribatur".
'luraliter utroque genere dicitur תפלין פסולין et
תפלין פסולות Tephillae prophanae, illegitimae. Vide
niversam de his doctrinam in Majemone, et Schul-
han Aruch parte prima Orach chajim, Synagog.
Jud. 4. Caeterum de precatione legitur in Deut. rab.
s. 23. in principio: Decem nomina precum sunt etc.
תפלה בלא כוונה כגוף בלא נשמה precatio sine inten-
tione est sicut corpus absque anima. Sic עיקר
התפלה כוונת הלב praecipuum in precatione est in-
tentio, Aben Esra. Ps. 78. Item כל המרבה בתפלתו
נענה quicunque multiplicat orationem suam, exau-
ditur. Item טוב מעט תחנונים בכוונה מהרבות בלא כוונה
meliores sunt orationes paucae cum intentione, quam
multae sine intentione, Orach chajim num. 1. s. 4.
גדול כוח התפלה אפילו לשנות הטבע ולהנצל מן הסכנה
ולבטל הגזור magna est vis precationis etiam ad mu-
tandam naturam, ad liberationem ex periculis, et
ad irritum redendum decretum, Cad hakkemach f.
79d. הוו זהירין בתפלה שאין לך מדה אחרת יפה הימנה
שהיא גדולה מכל הקרבנות estote cauti in precatione:
nulla quippe est pulchrior virtus hac ipsa, utpote
quae major est omnibus oblationibus, sicut dicitur
„ad quid mihi multitudo sacrificiorum vestrorum
etc." (Jes. 1.) Ibid f. 80b. In Tanchuma f. 85d: Mul-
tis nominibus vocatur התפלה precatio: תפלה preca-
tio, תחנה supplicatio צעקה vociferatio, זעקה clamor,
שועה exclamatio, רננה cantus, פגיעה intercessio,
נפילה casus, seu prostratio, עמידה statio. Vide de
precatione Majem. parte prima in Hilchos Tephillah.

פלולינא[78] פת ניפול שנופל מאליו לפירורין, id est,
Talmud Hier. Pes. c. 3. f. 30a.

פלוליה. In TH. Ned. f. 40b. ponitur pro *specie cujusdam herbae.*[79]

פלם. Hinc מְפוּלָּם[80] *recens, virens, humens:* אבנין
מפולמין lapides recentes, Jobi 28, 3. Regia
reddunt, *fortes.* Vox est Talmudicis usitata: unde,
בהו אלו אבנים המפולמות המשוקעות בתהום שמהן יוצאין
מים שנ' ונטה עליו קו תהו ואבני בהו i. e. Bohu (Gen. 1.)
eo intelliguntur lapides recentes demersi in abyssa,
juxta illud quod dicitur „extendit super eo lineam
inanitatis, et lapides vacuitatis", (Jes. 34, 11.) gl.
מפולמות vox מפולמות לשון ליחלוח significat *id quod recens et humidum est.* Chag. 12. Item ומביא הלוקי
אבנים מפולמות בין גדולות בין קטנות et affert laeves
lapides recentes, et fructus unius diei, id est recen-
tes, eodem die decerptos, Beza 24b.

פִּלוּמָא[81] *palus, locus palustris.* Sic adducitur
in Aruch: sed pro eo in Talmud hodie legitur קורדימא,
quod *fluvii caenosi nomen,* Sab. c. 22. in Misna fol.
147. Sed in Mischnajoth in fol. cum notis Barteno-
rae legitur sic, אין יורדין לפולימא et sic quoque in
TH. Rambam scribit esse *cisternam, in qua aquae congregatae sunt, ut si quis ingrediatur, sudorem*

[78]) Deductum igitur est ex verbo פור *frangere,* mutato ר et ל ut saepius.

[79]) Et quidem gr. est παλίουρος *paliurus* q. v. apud Plin. l. 16. c. 30. et l. 24. c. 13.

[80]) Verbum denom. ex gr. nomine πλήμη *aestus maris accedens, augmentatio fluminum* formatum. Hinc *e omni re* dicitur, *quae ex uno loco avulsa in aliumque locum volutata est,* uti esse solent lapides (אבנין מפולמים) t pisces (דגים מפולמים Beza 24b) aestu maris aut augmentatione aquarum avulsi.

[81]) De Lara gr. esse vult πηλός *lutum, limus,* ipseque auctor Aruch nonnullorum adducit sententiam qui am latinam habent flumen. Denique Fleischerus in appendice paulo ante commemorato gr. esse dicit πήλωμα, uam tamen vocem ego in lexicis graecis reperire non potui.

emittat, quod in die Sabbatho prohibitum. Bartenora explicat *locum palustrem.*

פְּלוּמָה pluma: כמטה וכפלומה sicut lectus, et sicut pluma, Midr. Cant. 1, 17.

פַּלְמוּדָא[82] *piscis nomen aut genus,* Talm. ע"ז f. 40a.

פלמניא *femoralia,* id est מכנסים. Sic adducitur in Jalk. s. וישב, ex Br. s. 84. sed ibi aliter legitur. Vide פמל.

פּוֹלְמוֹס πόλεμος *bellum, exercitus, miles:* ופולמוסין במאני זיינא ידברוניה et exercitus instrumentis armorum abducent eum, Job. 5, 5. Plur. אשבוק כדון עמך מן פּוֹלְמוֹסִין דעמי relinquam nunc apud te de militibus meis, Gen. 33, 15. Apud Tos. דאתא פולמוסא דמלכא למתא quod veniret exercitus regis ad urbem, Ber. 30b. Dicunt et פולמוסיות, ut in Para c. 8.

פולמוֹסְטוֹס *bellator,* ex gr. πολεμιστής, Talm. מינו להן פולמוסטוס אחד constituerunt sibi bellatorem, ducem belli quendam, Men. 85b. Bb. 144b. In Aruch prave est פלמיטוס, omisso ס in medio, quod falso explicatur a Guidone *nuncius, legatus.* Rectius scriberetur פולמיסטים. Alibi legitur פולוסמוסטוס.

פלמנטור[83] *legatus, nuncius publicus.* Sic scribitur in Aruch, et citatur ex Jelammedenu ex sect. ואתחנן, sed non reperio illic. At in eodem libro sect. במדבר in fine legitur: ואף אני מקרבו ועושה אותו פלמנטרין etiamque ego adduco eum, et facio eum legatum. In Jalkut 203d. legitur corrupte עלטנטירין, et explicatur in margine, ממונות על ביתי *praefectos, curatores domus meae, oeconomos.* Et in TH., libro Ber. c. 1. legitur: דומין למלך ששולח שני פילמטרין similes sunt regi qui mittit duos legatos: Glossa שלוחים.

דפלמנטרין vide in ordine דפל.

פּוֹלֵימַרְכוֹס *polemarchus,* πολέμαρχος, *capitaneus, princeps, dux exercitus:* שלח המלך פולמרכוס אחד misit rex polemarchum quendam, R. Sal. Hos. 14, 2. גוברין פּוֹלֵימַרְכִין viri bellatores, duces belli, Gen. 32, 6. in TgH. Sic Gen. 33, 1. in Jon. דאנון פולמרכין על פלכיא qui erant capitanei super provincias, Esth. 5, 11.

פְּלָן פְּלָנְיָא *aliquis, talis,* ὁ δεῖνα *vox qua innominatum significamus, cujus nomen supprimitur:* dicitur et de inanitatis: בטורא פלן in monte N. Fem. פְּלָנִיתָא de muliere: אנא פְּלָנְיָא בר פְּלָנִיתָא ego N. filius mulieris N. Hebraei dicunt פְּלוֹנִי, ut traditur in lexicis hebraicis in radice פלה, cujus fem. apud Ros. פְּלוֹנִית: unde פלתי בר פלתיהא N. filius mulieris N. Quod Aruch, et inde alii, nutant פלוני etiam significare *viam, locum, introitum,* id error est, et loca, quae in Aruch adducuntur, prave lecta et intellecta sunt. Nam in Br. s. 48. quod citatur legitur, אהל פלן[84] של אברהם אבינו היה מפולש tentorium N. Abrahami patriarchae nostri patens erat, scil. undequaque, ut omnibus ad illud patens esset via. Et in s. 66. פוליונו של יצחק אבינו מפולש היה tentorium Isaaci patriarchae nostri patens erat omnibus. Glossator, אהלו tentorium ejus. Haec postrema vox legenda פָּוֹלְיוֹנוֹ i. e. *papilio ejus,* ubi pronomen more Hebraeo pleonasticum est. Papilio apud Plinium tentorium significat, ut notant lexica latina, et inde gallice pavillon. Pro פלונו ergo in Aruch legendum פפליונו vel פוליונו, ut ante positum, et pro פילן hoc sensu פָּוֹלְיוֹן. Vide et supra in פיל.

פַּלְנְיָא[85] *femoralia,* T. Ned. 55b. Alibi pro ista voce scribitur פמלניא, quod videtur accedere ad vocem Latinam. Hinc מכנסי הכהנים למה הן דומין כמין פמלניא של פרושים subligacula sacerdotum cui assimilantur? subligaculis Pharisaeorum, Nid. 13b.

פַּלַנְדַרְסִין *nomen loci maritimi:* שבאו מפלנדרסין והפליגה ספינתם בים qui venerunt ex Flandarsin, et divertebat navis ipsorum in mare, Erub. f. 41b. B. Ar. legit פרנדסין.[86]

פְּלֵינִין *pedilia, impilia, socci,* Rab.

פְּלוֹנְקְיָא. Sic scribitur in Aruch: melius פִּילוֹנִיקְיָא, *lis, contentio, dissensio.* Est enim gr. φιλονεικία. Pro eo pravissime legitur in Sr. s. 9. פלינקרא. Verba

[82]) Gr. πηλαμύς, ύδος, ἡ *pelamys.*

[83]) Mussafia scribit esse vocabulum graeco-latinum πολεμο — notarius, quasi *descriptorem belli, scribam rerum bellicarum* dixeris.

*) פלימופילון primipilus. In Sifri in parascha Balek: משל למה הדבר דומה לקטרון שהשלים שניו ולא שימש פלימופילון שלו אלא ברח cui haec res similis est? Centurioni, qui annos quidem militiae toleravit at primipilo suo non servivit, sed eum effugit.

[84]) Ex significatu vocis gr. πυλών, ῶνος, ὁ, *atrium* seu *exterius vestibulum.* Item sumitur pro gr. φύλον, ου, τό *folium, frons,* quod vero, cum in Talmude absolute commemoratur, *folium nardi* innuit, quod teste Pl. (l. 12. c. 12.) ad conficiendum unguentum foliatum adhibetur et inde magni aestimatur. Ita quidem in Sifri, in sectione משפטים, ubi de judicialibus agitur, fraus censetur, si quis cui פילון folia nardi vendidit et tam ei folia vitis dedit; nam si pretio vendidit, eo ipso intelligendum est, sermonem fuisse de foliis, quibus pretium inest, minime vero de foliis quibuslibet, quamquam istis foliis nardi figura est.

[85]) Gr. φελόνιον.

[86]) Brundisium, urbs Calabriae ad mare sita cum portu.

*) פלונס gr. φελόνης *involucrum membranaceum loculus, theca librorum.* Ned. 86.

*) פלנים pl. פלני πλανής, ῆτος, ὁ *erro, vagus* sc. *stella planetes.* In Pesicta sectione quae incipit ואת קימתך legitur: כיצד נעשה להם האור רבי אליעזר אומר כמין פלנים ורבי שמעון אומר כמין אחני quomodo iis (Chananja, Mischael et Asaria in fovea coarctis) facta est lux? Rabbi Elieser dicit, proprio planete, et Rabbi Schimes dicit proprio splendore (אחני gr αὐγή, ῆς, ἡ). Item in Jelamdenu sectione צו docetur: פלני והכוכבים מאירים ואינם שורפים planetae

sunt, שמא יש פל ינקרא למעלה forte est dissensio in superis. Ar. adducit idem ex Jelommedenu.

פָּלַם[87] *liberare, appendere, ponderare*, Hebraice, et Rabbinice *frangere*, quod, si fiat dentibus, est *mandere, masticare:* ההוא חמרא דאכל נהמא פלסיה לסלא asinus ille, qui comedit panem, et fregit cophinum, id est masticavit, mandendo comminuit, contrivit, Bk. 19b. אורחיה נמי לְפַלּוֹסֵי סלא mos ejus est etiam frangere sive masticare cophinum: Et mox, והדר פָּלֵים et rursus masticat, ibid.

פִּילֵם, פָּלַם *libra, pondo:* ויהבו ליה פילם דבלתא et dederunt ipsi libram palathae ficuum, IS. 30, 12. quod in Elia prave per Mem in fine legitur.

פֶּלֶם *statera, trutina, bilanx: pondus.* Hinc est apud Rabbinos, forma vocum, ad quam aliae similes referuntur, et quasi appenduntur: ut Jes. 30, 2. in Kimchio: החסות שם בפלם גלות id est חסות est nomen formae גלות. Vide et Am. 5, 11. in Kimchio.

פִּילַם *siclus*, ab *appendendo* dictus: עשרין פילם ליום decem siclos in diem, hebr. עשרים שקל, Ez. 4, 10.

פוּלְסָא *idem:* ut נסב אלין י׳ פולסין accepit decem istos siclos, Vaj. rab. s. 37. Glossa שקלים siclos.

פּוּלְסָא *moneta rudis.*[88] Talm. מאי אסימון פולסא quid est ἄσημον moneta non signata? idem quod פולסא, Bm. 47b. et 87b. ubi Glossator, פולסא מחוסר צורה pulsa, i. e. carens figura. Quidam putant, alludi ad gr. φόλλις *follus, obulus*, de quo multi scripserunt, Alciatus ad lib. 12. Cod. Tit. 1., Cujacius, Brissonius, Hotomannus Casaubonus in notis ad Ael. Lampridium. Sed Asimon est massa argentea carens omni monetae forma. Polsa est massa argentea ad monetam jam rotundata, sed absque figura signata. Hinc alibi, ליעבד לה פולסא ut faciat sibi monetam sive massam argenteam rotundam, ad formam numi, Sab. 65a. In Aruch hic scribitur פילסא per Jod, quasi sit forma emphatica ex פילם Ezechielis, de quo ante, cujus locum etiam adduxit. Sed in litera ב, in בת secundo פולסא, et explicatur מטבע של נחשת *moneta aenea, cuprea*, שכן בלשון ישמעאל קורין למטבע פלוס sic enim in lingua Ismaelitica vocant monetam פלוס.

פּוּלְסִין pulsus, *ictus, plagae, percussiones: flagra, flagella: scintillationes, coruscationes, radii:* מחיוהי שתין פולסי דנורא percusserunt eum sexaginta ictibus vel flagris ignis, Chag. 15a. ubi gl. מכת מקל plagis baculi, bastonade Italico: הוא מפיק לאפיך פולסי דנורא produxisset in faciem tuam ictus igneos, Bm. 87a. gl. scintillas rotundas ut פולסא, de quo ante: שתין פולסי דנורא דאתלבש בהו sexaginta radii ignis, quibus vestitus est, Zohar col. 118. in Exod. Posset deduci a gr. πάλος *vibratio, concussio, agitatio.*

פִּילוּסָא *balbus, lingua haesitans.* Hinc Hebraei Prophetam Amos dictum volunt, quasi עמוס oneratum, onustum lingua, gravem linguam habentem, ac proinde haesitantem in sermone. R. David in principio Commentarii sui in hunc prophetam ista adducens, scribit והיו קורין אותו פילוסא et vocarunt eum balbum: nam Deus dixerat: quem mittam, et quis ibit nobis? dixit Jesajas: en me, mittas me. Regessit Deus: imo quem mittam? misi מיכה Micham, et dederunt ipsi alapam: misi Amosum, et vocarunt eum פילוסא balbum, id est קטיע לשנא incisum lingua. Hactenus. Caeterum vox ista corrupta est ex graeco ψελλὸς, unde melius scriberetur פסילוסא, ut notavit Mercerus in Commentario suo.

פִּילוּסִין *Pelusii, Pelusium:* לובש פילוסין induit se Pelusinis, scil. vestimentis, linteo Pelusino nobilissimo, Talm. Joma f. 34b. In Tg. בארעא דפילוסין in terra Pelusiorum, Gen. 47, 11. pro hebraeo בארץ רעמסס in regione Rameses. Hanc Josephus patri Jacobo, et fratribus suis possidendam in Aegypto dedit jussu regis sui Pharaonis. Sic Exod. 1, 11. in TgH. Num. 33, 3. Item פִּילוּסָאֵי Pelusii, pro hebraeo ואת פתרסים, Gen. 10, 14. in TgH. Pathrosi mentio, Jes. 11, 11. B. Ar. adducit etiam ex ע״ז f. 39a. ספילוסא ומאספסייא: pro eo in nostris libris legitur ספלמוסא.

פַּלְסוֹן *minister, famulus, custos.* In Br. s. 60.: Ecce dominus somniorum iste הלזה advenit, (Gen. 36, 19.) dixerunt Rabbini, הוא ופילסונו ipse et famulus ejus venit. R. Sal. de angelo ministro eum comitante exponit. Nam הַלָּזֶה per notaricon valet אלון זה i. e. ἄλλος iste, iste alter. Unde colligunt, adhuc unum cum ipso venisse. Sic dicit Rebecca Gen. 24, 65. מי האיש הלזה quis est vir iste? Puto esse graecum φυλάσσων *custos.*

פַּלְסְטוֹן *fictum, falsum, commentitium, adulterinum:* unde תורתן של אלו פלסטון היא lex ipsorum commentitium, falsum quid est, falsa ast, Bemid. rab. s. 8. ubi gl. כוב, שקר recte. Graecum est, a πλαστὸς.

פַּלְסְטִינִי *Palaestina*, Vaj. rab. s. 5.

---

et stellae (quae a sole lucem suam accipiunt) lucent at non calefaciunt, opp. soli, cui vis lucendi una cum vi calefaciendi inest.

[87]) Affine est verbo פלץ *divisione* concussus est, unde significatio talmudica *frangere*. Hoc enim synonyma שָׁקַל et פָּלַם inter se differunt, dum שקל actio est, qua gravitatem rei alicujus i. e. quanti ponderis res sit, inquirimus re ipsa incolumi conservata lat. *trutinare*, hinc forma ejus in Kal; verbum פלם vero latino *ponderare* respondet, ubi, gravitas rei ut ponderi aequiparet, aucta vel comminuta re curamus, (unde forma ejus in Piel tantum), quae actio augendi et comminuendi *confringendo* fieri debet. Opus igitur non est significationem talmudicam *frangere* ad gr. φλάω *contundo, contero* (φλάσις, εως, ἡ *fractura*) vertere. In sermone talm. enim vigori linguae ac primitivae significationi verbi saepissime occurrimus.

[88]) Quae, quia signo pretium indicante caret (אסימון), *appendi* debet.

פְּלַסְלוֹם *lupinus, sylvestris leguminis genus*, Tal. Hieros. Kil. c. 1.

פְּלָסְמִין balsamum: מביאה דבר מעולה או קנמון או פלסמון adfert aliquid eximium, vel cinnamomum, vel balsamum, Br. s. 33.

פְּלְסוֹף, פִּילוֹסוֹף, פִּילוֹסֹפָא, פילוסופוס *philosophus*, sic dictus in lingua graeca, quasi דוד החכמה *amor* vel *amicus sapientiae*. Quidam Hebraeorum scribunt, sic dictum, quasi פילא סבא *risum* vel *irrisionem senilem*, vel *senem risu dignum, stultum senem*. Nam פְּלֵי *ridere, irridere*, ut supra ex Br. traditum. Mentio hujus interpretationis in Glos. Talm. Sab. f. 116a. Pl. פִּילוֹסוֹפִים.

פִּלְסוֹפְיָא vel פִּילוֹסוֹפְיָא *philosophia:* פילוסופיא המדינית philosophia politica: האלהית divina: הראשונה prima, metaphysica: כמו שהתבאר בפלסופיא הראשונה sicut explicatur in metaphysicis, R. Levi Prov. 11, 19. אם בפילוסופיא האלהית אם בפילוסופיא המדינית sive in philosophia divina (theologia) sive in philosophia politica (humana) R. Levi Prov. 6.

פִּילוֹסוֹפִי *philosophicus:* Femin. פִּילוֹסוֹפִית. Plur. ההקדמות הפילוסופיות praemissae, vel principia philosophica, More lib. 1. c. 76.

הִתְפַּלְסֵף *philosophari:* vel נִתְפַּלְסֵף more Rabbinico sumpto נ ex Niphal, loco ה Hithpahel: אצל כל מי תנתפלסף apud quemvis philosophantem, More l. 1. c. 76. כמו שנוהגים המתפלספים sicut solent philosophantes, philosophi: liber Akeda f. 125a.

פְּלַסְתַּר *falsum adulterinum* idem quod פלסטון paulo ante positum. Hinc ap. Tos.: בשביל ארבעה דברים מאורות לוקין על כותבי פלסתר ועל מעידי עדות שקר ועל מגדלי בהמה דקה בארץ ישראל ועל קוצצי אילנות טובות i. e. propter quatuor res luminaria eclipsin patiuntur: propter scriptores falsorum, scilicet contractuum, et propter testificantes testimonium falsum, et propter educantes sive pascentes pecudem tenuem in terra Isrēlis (quae scil. sine damno agri proximi pasci non potest) et propter caedentes arbores bonas, Suc. 29a. Glossa פלסתר שטרות מזויפים Plaster, i. e. contractus adulterini: ותעשה תורתך פלסתר et facies sive constitues legem tuam falsam, adulterinam, Ps. 52. in Midrasch. Scribitur et per ט in medio: ut עקרני שלמה ועשאני פלסטר exstirpavit me Salomon, et fecit me adulterinum, Vr. s. 19.

פלף פּוֹלִיפּוּס polypus, *anhelitus narium faetens:* et latius pro *faetore oris etiam accipitur;* unde בעל פוליפוס faetens, olens ex ore aut naribus, qui faetidum halitum habet. In Gem. מאי בעל פוליפוס אמר רבי יהודה ריח החוטם ובמתניתא תנא ריח הפה quid est Baal polypus? dixit Raf Jehuda *faetor narium:* sed in Mischna, *faetor oris*, Ketub. 77a. Horatius: „Polypus an gravis hirsutis cubet hircus in alis". In Midr. Tehill. Ps. 7. דומה לאשה כעורה וחוטמה מעלה פוליפוס similis est mulieri deformi, cujus nasus etiam emittit polypum: יד לפה או לחוטם מעלה פוליפוס manus (illata mane) ad os vel nares (admota) causatur polypum, Sab. 109a.

פִּילִיפּוֹס *Philippus*, Ps. 9. in Midrasch.

פִּלְפְּלְתָא *piper*. פלפל vide supra in פול.

פלץ מְפוּלָּץ[89] *divisum:* דרך מפולצה לפרשת דרכים via divisa in separationem viarum, R. Salom. Ez. 21, 19.

פְּלַצּוֹר[90] *corbis ex viminibus, sive rete ligneum, quo capiuntur aves*, Talm. Kil. c. 23.

פלק פִּלַּקְתָּא vel פִּילַקְתָּא *concubina:* idem quod hebraice פִּילֶגֶשׁ, unde ortum[91]: וּפִלַּקְתֵּיהּ et concubina ejus, Gen. 22, 24. in Tg. Jon. et Hier. ובלבל מצעא דבלהה פלקתיה et miscuit stratum Bilhac concubinae ejus, Gen. 35, 22. in Jonath. Plur. וּלְבְנֵיהוֹן דְּפִלַּקְתִּין et filiis concubinarum Abrahami, Gen. 25, 6. in Jon.

פליקטא[92] idem quod אפליקתא, de quo in litera א, in ordine אפל. Nam pro eo quod ibi adducitur ex Medr. Schir haschir. 4, 11. legitur in Medr. Echa ab initio, אפקלטורין פליקטא. Voces corruptae.

פִּילְקִי *carcer, custodia*. Gr. est φυλακή: אתחבש בפילקי et ligatus fuit in carcere, Vr. s. 30. Pl. חבשן בְּפִילְקִיּוֹת ligavit eos in carcerem. Vide MK. 7, 11.

פְּלַק[93] *custodire, vincire, ligare:* ואי לא הדרו ופלקו ליה si non juvet, redeunt et ligant eum. Sic citatur ex Git. f. 69. sed hodie non legitur in libris nostris.

פילקים, פילקין πέλεκυς, *bipenis:* כפילקים הזה ירד הברד עליהם sicut bipennis descendit grando super eos, Midr. Ps. 105. et mox, היה יורד כפילקין, quod idem. Sic in Sr. s. 12. יורד כפילקין וקוצץ את האילנות descendit instar bipennium, et abscidit arbores. Supra fuit in medio scriptum cum כ. Vide in פלץ.

פְּלִיקַנְדָּא. Id adducunt hoc loco, sed vox est omnino mendosa. Debet esse פילונקיא, de quo supra in פלן.

פלר פּוֹלָר *monetae parvae species:* ut *folleralis, teruncius:* אנא שלחית לך מילה דלית לה טימי ואת שלחת לי מילה דטבא חד פולר ego misi tibi rem inaestimabilem, et tu misisti mihi rem, quae valet unicum folleralem vel teruncium, TH. Pea. cap. 1. ליטרא דקופר בי׳ פולרין libra carnis ferinae pro decem phularin, Br. s. 49. Convenit lat. folleralis de quo Marcell. comes in Chronico: „*Nummis quos Romani Teruntianos*, Graeci folleralcs vocant, Ana-

[89]) Affine est verbo פלט, d. q. paulo ante, et in פלש q. v.

[90]) Affixo ר formativo deductum videtur hoc nomen ex verbo gr. πλάζω *facio errare, in errorem conjicio*, quasi *in errorem seducens* dicas. Est enim cavea dolosa, transenna, in quam aves dolose quippe in errorem conjectae illiciuntur et capiuntur.

[91]) Alludit etiam ad gr. παλλακίς, ίδος, ἡ pelex, *concubina*.

[92]) Gr. τό πλεκτόν *plexa, gerrae*. Vide in אפליקתא.

[93]) Verbum purum φυλάξ, quod inserto ι in φυλάσσω pro φυλλακ-ι-ω mutatur.

stasius, eo nomine figuratis, placabilem plebi commutationem distraxit".

פלש אִתְפַּלַּשׁ *conspergi:* Fut. יִתְפַּלְּשׁוּן בעפרא pulvere conspergent se, Mich. 1, 10.

מְפוּלָּשׁ[94] *apertum, patens undequaque:* מבוי מפולש introitus patens, Sab. 117a. Hinc Maim. in tractatu de Sabbatho: Locus cui sunt duo parietes tantum, alter scilicet alteri oppositus, et qui ingreditur hinc et egreditur illinc, vocatur מבוי המפולש. c. 17. בית מפולש לחבירו domus patens utrinque socio suo, profana est: עיר מפולשת מארבע צדדין urbs patens a quatuor lateribus. Hinc illud, מאצליה Jes. 41, 9, in Br. s. 43. exponitur, ממפולשין בה ex urbibus publicis, i. e. celebrioribus, selectioribus ejus terrae.

פלח פַּלְחָא *squama:* דמיין לְפַלְחָא דנוני similes sunt squamis piscium. Citatur in Ar. ex Pesikta. Graece φολὶς *squama;* quod affine.

פמב פּוֹמְבֵּי πομπὴ *spectaculum et apparatus publicus:* hinc בְּפוֹמְבֵּי in pompa, i. e. publice: כשרין דאתיהיבו בפומבי recti fuerunt publice, Ps. 68, 6. בפומבי בחקלא quae data fuerunt publice in agro, Jobi 5, 23. Apud Tos. עשה עמו בפומבי ובקש לעשות בצנעה egit cum illo publice, et cupiverat agere clam, Bb. f. 145b. gl. בגלוי aperte. Et sine ב, עתיר פומבי dives publice; veluti qui multas aedes, agros, pecudes, equos, jumenta et similia habet, quae omnibus indicant, eum esse divitem, ibidem. Item לא דיין לרשעים שעושין סלע שלי פומבי non sufficit impiis, quod faciant monetam meam publicam (i. e. quod publice et in propatulo sine rubore peccant:) sed cogunt me, ut eam obsignare cogar etc, As. 54b.

פּוּמְבְּדִיתָא *Pumbedita, urbs Babyloniae celebris, ubi insignis schola fuit post destructionem templi secundi.* Inter duo flumina sita fuit, Euphratem et Tigrim.

פּוּמְבְּדִיתָאָה *Pumbeditanus.* Ob latrocinia fuerunt celebres aliquando: unde illud, פומבדיתאה אלוייך אשני אושפיזך Pumbeditanus si conducat te, muta hospitium tuum, Chol. 127a. Erant enim גנבים מומחים fures exercitatissimi: אקלקי דמחא מחסיא ולא אפדני דפומבדיתא melius est sedere in fimo urbis Machasiae (quae alias Sora dicta), quam in palatiis Pumbeditae, Ker. 6a. Quia enim fures et latrones fuerunt, non tutum erat apud eos hospitium. In Sora vigebant maxime studia literarum ac Legis divinae: Pombeditae malitia superabat.

פמט פָּמוֹט[95] *candelabrum,* Tal. פמוט שהדליקו עליו candelabrum super quo lucem accendunt, Sab. 44a. gl. מנורה של מתכת *candelabrum fusum.* Autor Aruch scribit, פמוט proprie esse *candelabrum simplex unius trunci: quod autem habet calamos, quale fuit Mosis,* dici מנורה. Vide Talm. Men. 28a. Plur. פמוטות candelabra, Sab. 121b.

פמי פַּמְיָס *Phameas, nom. propr. loci,* unde in Tg.: Et duxit secum vitulum fusilem, quem posuit Jarobeam improbus in לשם דן Leschem Dan, quae vocata fuit פַּמְיָס, Cant. 5, 5. Veneta habent פַּמְיָם prave. Leschem urbs fuit a tribu Dan capta, Jos. 19, 47. R. Sal. scribit, (Deut. 33, 22.) Jordanem ex tribu Dan profluere, ממערת פמייאס ex spelunca Pamias etc. Inde Tg. hoc loco; terra ejus irrigatur a fluminibus quae profluunt ex Matnan, id est Basan monte. R. David ad Jos. 19, 47.: „Tradiderunt Rabbini: R. Isaac dixit: Leschem est פמיים Phamias. Tradunt amplius: Jarden fluvius egreditur ex spelunca Phamias. Dixit R. Jochanan: Quare vocatur fluvius iste ירדן Jarden? שיורד מדן quia descendit ex Dan." Alibi ירדן יוצא ממערת פמיים ומהלך בימה של סיבכי ובימה של טבריה Jordan egreditur ex fossa Pamias et ingreditur mare Sibhchaeum, et in mare Tiberiadis, et devolvitur descendens in mare magnum, Bb. 74b. Amplius ap. Tos. אם כך יהפכו מי מערת פמיים לדם si sic, convertantur aquae speluncae Pamias in sanguinem, Sanh. 98a. In libro בכורות Bech. 55a. זכרותיה דירדנא ממערת פמיים principium Jordanis est ex spelunca Pamias. Eodem hoc loco extant, quae antea ex Kimchio adducta sunt. In Br. s. 83. ויהיב ליה בהדא פניים et sedit juxta Panias; et mox ואקימהון קודם פילי דפניים et constituit eos ante portas Panias. Bartenora in comentariis in librum talmudicum Para, scribit: ומערת פמיים מערה הסמוכה לעיר דן שמשם הירדן יוצא ובלשון ישמעאל קורין לדן בנ"יים spelunca Pamias, spelunca est vicina urbi Dan, unde Jordanis fluvius egreditur, et in lingua arabica vocant urbem Dan Banias. Hinc alicubi Josephus Scaliger: πάνιον est mons, in cujus radicibus sunt fontes Jordanis.

פמל פַּמַלְיָא familia: משבח יתהון בפמליא בםלאכיא קדישיא laudat eos in familia, nempe angelorum sanctorum, Cant. 1, 15. ubi pro בםלאכיא melius legeretur דמלאכיא. Nam ד inter duo substantiva, est nota Genitivi casus. Apud Tos. אין הק"בה עושה דבר אלא אם כן נמלך בפמליא של מעלה Deus sanctus benedictus non facit rem aliquam, nisi prius consultaverit cum familia suprema, nempe angelorum, sicut dicitur: „decreto עירין vigilum," (Dan. 4, 14.) Sanh. 38b. Hos vigiles etiam R. Sal. de angelis exponit, et R. Bechai in sect. משפטים scribit: בגזרת עירין הם הנקראים פמליא של מעלה „decreto vigilum." illi sunt, qui vocantur familia suprema vel coelestis. Item כל העוסק בתורה לשמה משים שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה quicunque studet Legi divinae legis causa, disponit pacem in familia

[94]) Quasi *divisum* (פלג, פלס) dicas, ubi sc. series domuum, i. e. domus inter se conjunctae, interrupta est, ac quasi divisa esse videtur. Hinc etiam (in Jes. l. c.) pro fine vel termino terrae ponitur, quippe cum termino terra ab altera *dividitur.*

[95]) Decurtatum videtur ex gr. φανότης, quod lucernam innuit. Scribitur et per א in initio אפומטא q. v. supra.

suprema, et in familia infima, id est in coelo et in terra facit ut sit pax, sicut dicitur: si prehenderit robur meum (i. e. Legem) faciet pacem mecum: pacem faciet mecum, (Jes. 27, 5.) Sanh. 99b.

פְּמוֹלְנְיָא *femoralia*, aut *peculiaris femoralium species:* quidam interpretum vult esse femoralia magna et lata. Apud Tos. אלו נמדדין כפולין אנפליא ופמולניא ומכנסים haec mensurantur dupla: socci, femoralia laxa, et femoralia stricta, Kel. c. 27. In Br. s. 84. scribitur פמלניא, quod alibi etiam citatur פלמניא, quod parvum: sect. 99. פמלליא. Videtur corruptum esse ex latino **feminalia**, per transpositionem literarum.

פמס פימוסקא. Sic adducitur hic in Aruch et aliis, sed alterius hodie est scriptionis apud Talmudicos. Vide פרם.

פמף פומפא *radula*, ein Reibeisen. Pl. כאילין פומפייא TH. Mk. c. 2. f. 81b. כלי עשוי מטס של ברזל מנוקב בנקבים בולטים ושוחקים עליו לחם.

פנד פּוּנְדָא[96], פוּנְדָה, אֲפוּנְדָא, *cingulus, cingulum corporis:* et metaphorice, *cingulum cavum, loculi usum praestans, loculus, marsupium oblongum;* Ap. Tos.: Non ascendet homo in montem templi cum scipione in manu sua, neque cum calceis qui sunt in pedibus suis, ולא במעות הצרורים לו בסדינו ובפונדתו neque cum pecuniis ligatis in sindone suo, aut cingulo suo, Ber. 62b. Similis locutio Christi Matth. 10, 9. etc. Gl. in loco Talm. אזור חלול שנותנין בו מעות *cingulum cavum est in quo recondunt pecunias:* כורך עליו פונדא או פסקיא alligat ipsi, vel colligat ipsum cingulo, aut fasciis cruralibus, Sab. 113a. Pes. 11a. בין פונדתו לחלוקו inter cingulum et indusium suum, Sab. 92a. Ibid. f. 120a. Numeratur inter octodecim vestes, quas in Sabbatho exuere et induere licet. Glossa hic אזור חלול מעל לסדיו *cingulum cavum super vestimentis.* Vide et Ned. 55b. Kel. c. 29. s. 1. Pl. פונדאות vel פונדיות cingula, Sav. c. 4. s. 4.

פַּנְדָּא *manubrium:* שקל פנדא דמרא מחייה accepit manubrium ligonis et percussit eum, Bk. 276. B. Ar. legit פרא.

פּוּנְדְיוֹן **pondion**, *obolus, antiquae monetae species;* unde ap. Tos. כפונדיון האיטלקי וכסלע נרתיה sicut pondio Italicum et siclus Neronis, Bech. f. 37b. Kel. c. 17. R. Sal. Lev. 27, 18. scribit והשקל ארבעים ושמונה פונדיונין siclus continet 48 obolos etc. Vide totum locum: ופונדיון הוא חצי זוז et pondion est dimidius zuz, Maim. cap. ult. Peah.

פּוּנְדָק[97] *avellana nux:* Pl. פנדקין, Talm. In TH. Nas. c. 1. in fine legitur פונדקרין. Hebr. לה.

פּוּנְדָק *hospitium, diversorium, caupona.* Graecum est πανδόκιον vel πανδοχεῖον. Diversorium publicum, in quo quilibet excipitur: מצאו פונדק אחת invenerunt cauponam quandam: נכנס בפונדק זה ונאכל ingrediamur hospitium hoc, et comedamus, Midr. Ps. 4. Et aliter בבתי פּוּנְדְּקָתָא in dominibus hospitiorum, Gen. 4, 26. Jon. Pl. וישרון קדם פּוּנְדְּקֵי חירתא et castrametabuntur ante hospitia Chirotarum, Exo. 14, 2. ותורו לפונדקי חירתא et reversi sunt ad hospitia Chirotharum, hebr. פי החירות, Numer. 33, 7. in TgH. זמין פּוּנְדְּקִין paravit, constituit hospitia, Num. 24, 14. in Jon. Ap. Tos. הביאוהו לפונדק duxerunt eum in diversorium, Jeb. cap. ult.

פּוּנְדְּקִי *caupo, hospes, vinum et esculenta vendens:* אותו רשע אמר לפונדקי improbus iste dicebat ad hospitem, da mihi aviculas, condita, et alias delicias, Midr. Ps. 4. ונתן לפונדקי מעות et dedit hospiti pecunias, ibid. Graece πανδοχεύς.

פּוּנְדְּקִית, פּוּנְדְּקִיתָא πανδοκεύτρια, *caupona, hospita, esculenta vendens, et quoslibet hospitio excipiens:* ועלו לבית אתתא פונדקיתא et ingressi sunt in domum mulieris cujusdam cauponae, heb. בית אשה זונה, Jos. 2, 1. וחזא תמן אתתא פונדקיתא et vidit illic mulierem cauponam, apud quam scilicet Schimschon divertit, hospitandi et pernoctandi causa, cujus amore captus, et ab ea admissus fuit, Jud. 16, 1. והוא בר אתתא פונדקיתא et ipse (Jiphtach) erat filius mulieris cauponae, Jud. 11, 1. Hanc concubinam, non cauponam publicam, aut scortum fuisse Hebraei tradunt: unde R. Davidis in Commentariis ad hunc locum, tale monitum: ista olim in Israel consuetudo fuit, ne devolveretur haereditas ab una tribu ad aliam, ideo non licebat cuiquam ducere uxorem, quae non esset ex sua tribu. Unde si forte puis amasset quandam ex tribu alia, exibat illa absque haereditate, et vulgo appellata fuit פונדקיתא ein Wirthin, eine Köchinne, non uxor, hospita, curatrix, aut cibatrix, et talis fuit mater Jephtae. Haec ille. Pl. בכן אתאה תרתין נשין פּוּנְדְּקָן tunc venerunt duae mulieres cauponae, hebr. נשים זונות, IR. 3, 16. Rabbi David ad locum Josuae scribit; mentem Jonathanis esse, quod honesta appellatione mulieris cauponariae intelligat etiam meretricem, quod meretrix sit instar cauponae, se cuilibet prostituens, ut caupona omnibus cibum ministrans. Apud Tos. הנותן לפונדקית מעשר qui dat cauponae decimas, Dem. c. 3. אמרו לפונדקיתא איה חבירינו dixerunt hospitae, ubi est socius noster? Jev. c. ult.

פונדקרין vide paulo ante.

פַּנְדַּר *Pindarus*, in Beresch. rabba.

פַּנְדִּירָא *nomen proprium viri*, Esth. 7, 10. in secundo Targ.

פנדורה *flagellum* vel *simile quid quo aguntur pecudes.* In TH. Bk. c. ult. in fine: Quid est ברחא (de eo supra in ברח)? Respondetur איח דמרין חוטרא איח דמרין פנדורה quidam dicunt esse virgam: alii dicunt esse flagellum vel lorum. Sic in Bb. cap. 3. quaeritur: Quid est משכוכית (de quo in שכך)? Respondetur iisdem verbis. Iterum in Bb. f. 156. נתן

[96]) Est vocabulum lat. **funda**, quod (in Marrob. Sat. 2, 4.) pro *loculo* et *marsupio* sumitur.

[97]) *Nux* **pontica**, i. e. evellina, ut apud Plinium videri potest. Nomen a terra Pontus traxit, ubi haec nux copiose crescit.

לו כמין פנדור. Sic explicat ibi glossator per רעותה *lorum*. Forte est a p a n d u r a et intelligitur *instrumentum aliquod musicum pastorale*.

פַּנְדִּירָא *nomen propr. viri, qui a Judaeis statuitur pater, vel ex majoribus Jesu Christi*, unde ap. Tos. mentio ישו בן פנדירא Jesu filii Pandirae. Vide TH. ע"ז c. 2. et Sab. c. 14. Beth Jacob f. 127a. In En Israel 174b. scribitur in medio per Thau פנתירא. MK. 10, 5. qui incipit יש רעה. Ex Christianis scriptoribus apud neminem haec nomina leguntur, praeterquam apud Damasc. ubi meminit in genealogia Christi Pantherae et Bar Pantherae. Causa hujus rei legitur apud Judaeos in virulento illo contra Christum scripto תולדות ישו quam, ut et alias ipsorum contra Christum blasphemias, alibi forte producemus.

פְּנָה פְּנִי *aspicere, respicere, vertere se, divertere, declinare, inclinare*. Praet. ארי פְּנָא יומא nam declinavit dies, hebr. פנה, Jer. 6, 4. Sic Jud. 19, 9. די לביה פָּנֵי יומא דין cujus cor respicit hodie, i. e. divertit a cultu Domini, Deut. 29, 18. heb. פּוֹנֶה, per Participium, unde praestaret etiam Chaldaeum punctari פָּנֵי ex Participii forma. Inf. לְמִפְנֵי רמשא dum inclinaret vespera, vel dum adveniret, hebr. לפנות ערב, Gen. 24, 63. למפני צפרא dum aspiceret, vel accederet matutinum tempus, aurora, Jud. 19, 16. Fut. וְאֶפְנֵי על ימינא ועל שמלא et respiciam ad dexteram vel ad sinistram, Gen. 24, 49. Ithpeh. Praet. כד אִתְפְּנִי למיזל מלות שמואל quando respexit ut discederet a Samuele, IS. 10, 9. אתפני לצלותיה respexit ad orationem vastati, Ps. 102, 18. וְאִתְפְּנִי לכא ולכא respexit huc et illuc, et vidit, Exod. 2, 12. ואתפני לאחרוהי et respexit post se, IIS. 1, 7. Fem. וְאִתְפְּנִיאַת ואזלת לארעה et vertit se (reversa est) et abiit in terram suam, 1 Reg. 10, 13. ארי אתפניתא על גבר הדיוט דכותי quod respexisti ad virum simplicem qualis ego sum, IIS. 9, 8. ארי אתפניאו בתר טעות עממיא quod verterunt se ad idola gentium, Deut. 31, 18. ארום כל יומנא אִתְפְּנִיאוּ quia omnes dies nostri diverterunt, declinarunt coram te, Ps. 90, 9. אתפניאו ערקו כחדא verterunt se, fugerunt pariter, heb. הפנו ex Hiphil, Jer. 46, 21. וְאִתְפְּנִיאוּ מתמן et verterunt se, reversi sunt inde viri iste, Gen. 18, 22. ואתפניאו למשכן זמנא et verterunt se ad tabernaculum conventus, Num. 17, 7. וְאִתְפְּנֵינָא ונטלנא למדברא et respeximus, vertimus nos, et profecti sumus versus desertum, Deut. 2, 1. Part. מִתְפְּנֵי לגלגלא divertit Gilgalem, Jos. 17, 7. מִתְפְּנֵי לותנא תדירא divertens ad nos semper, heb. עבר עלינו transit ad nos, IIR. 4, 9. דמתפני לדרומא qui respicit meridiem versus, Jos. 15, 2. Pl. ולא מִתְפְּנַן neque vertunt se, hebr. ולא הפנו ex Hiphil, Jer. 46, 5. ואנון מתפנן et ipsi vertunt se post idola gentium, heb. פנים, Hos. 3, 1. Femin. משריתא חדא מִתְפַּנְיָא turma una respiciebat, vertebat se versus viam Ophra, IS. 13, 17. Infin. מדלית עוד אִתְפְּנָאָה לקורבנא ita ut non sit amplius respicere ad oblationem, id est ut non amplius respiciam, Mal. 2, 13. Imper. מחר אתפנו cras vertite vos, et proficiscimini, Num. 14, 25. sic Deut. 1, 7 אתפנו למימרי respicite ad verbum meum, Jes. 45, 22. Fut. וְאֶתְפְּנֵי במימרי et respiciam in verbum meum, Lev. 26, 9. ולמן מן קדישיא תתפני et ad quem sanctorum respicis, Job. 5, 1. לא תתפני לשקרא ne respicias vanitatem, Job. 36, 21. ותתפני בצפרא et vertes te, reverteris mane, Deut. 16, 7. ותתפני לך לקדומא et vertes te, divertes versus orientem, IR. 17, 3. ותתפני לצלותא דעבדך et respicies ad orationem servi tui, IR. 8, 28. דתתפני לתמן quo respicies, IR. 2, 3. די יתפני בתר בידין quae respexerit ad pythones, Lev. 20, 6. ואם יתפני לבך et si respexerit cor tuum, Deut. 30, 17. לא תִתְפְּנוּן בתר טעון non respicietis post idola, Lev. 19, 4. גבר לעַמֵּיה יתפנון quisque ad gentem suam respicient, Jes. 13, 14. ויתפנון et respicient post idola gentium, Deut. 31, 20. ויתפנון למפלח עלוהי et vertent se, ut cultum praestent super eo (idolis) omnia regna, Jes. 2, 2. Pahel פַּנִּי *evacuare, amovere, removere, expedire, praeparare*. Praet. פַּנִּיתָא מן קדמיהון כנענאי amovisti e conspectu eorum Cananaeos, Ps. 80, 10. ואנא פַּנִּיתִי ביתא et ego evacuavi, expedivi, expurgavi domum, Gen. 24, 31. Part. praet. למישר מְפַנָּא in valle expedita, hebr. אל עמק שוה, Gen. 14, 17. Imper. פַּנּוֹ אורח מן קדם עמא דיהוה expedite viam ante populum Domini, Jes. 40, 3. Fut. וִיפַנֵּי ארחא קדמי et expediet viam coram me, Mal. 3, 1. וִיפַנּוּן ית ביתא et expurgabunt, evacuabunt domum illam, Lev. 14, 36. In Aphel אַפְנֵי *abducere, amovere, avertere*, quando cum מן construitur: *inclinare, präeparare, declinare*. Praet. כד אַפְנְיֵהּ מן כבשא quando amovit ipsum a via, IIS. 20, 13. Regia legunt אפניה avertit ipsum: ואפניה יואב לגו תרעא et abduxit eum Joab intra portam, ut loqueretur cum eo, heb. ויטהו, IIS. 3, 27. Sic IIS. 6, 10. Vide et IS. 18, 13. Part. וליה דְמַפְנֵי למקם et nemo est qui respiciat ut subsistat, Nah. 2, 8. Infin. לְאַפְנָאָה לותיה abducere ad se arcam, Domini, heb. להסיר, IIS. 6, 10. לאפנאה לבנא לדחלתיה inclinando animum nostrum ad timorem sui, heb. להטות, IR. 8, 58. Imper. אַפְנוֹ לב עמא praeparate cor populi hujus in via recta, Jes. 57, 14. אפנו ית לבכון inclinate cor vestrum, Jes. 24, 23. Ap. Tos.: מפנין אפילו ד' וה' קופות של תבן expurgant etiam quatuor aut quinque arcas frumenti etc. Sab. cap. 18.

II. פְּנָה et נִפְנָה in Niphal ap. Ros., *evacuare se, exonerare ventrem, egerere, cacare, ejicere excrementum:* ut נכרי נפנה לדרך וישראל נפנה לצדדין alienus egerit in via publica, Israelita autem egerit ad latus sedens, nempe להיותו צנוע quia verecundus est, Talm. Sanh. 104b. R. David in Commentariis ad vocem למחראות, pro qua legitur למוצאות (IIR. 10, 27.) scribit הענין שהיו נפנין שם sensus ejus est, quod evacuarent se vel ventrem ibi: הנפנה בשדה qui egerit in agro: נפנין אחורי הגדר egerunt post sepem. Jud. 3, 13. מסיך את רגליו tegit pedes suos, explicat R. David היה נפנה. Sic vult Elias tantum in Niphal reperiri. At reperio etiam in Kal apud Talmudicos:

ut שבניהם יוצאים חוץ לפתח בית הבד ופונים לאחורי הגדר quando pueruli ipsorum egrediuntur extra ostium domus torcularis, et egerunt post sepem vel parietem, Tah. c. 10. Glossa ibidem כשבניהם רוצים לפנות quando liberi ipsorum volunt egere. Et in Hiphil להפנות הנקבים הגדולים evacuare excrementa majora, R. David et R. Sal. IS. 24, 4.

III. פָּנָה *otiosum esse, vacare*, ap. Ros.: unde illud in Pirke avoth seu Capitulis patrum: אל תאמר כשאפנה אשנה ne dicas, cum otiosus ero discam, fortasse nunquam eris otiosus: פונה אני מכל עסקי vacuus suum ab omnihus negotiis meis.

פַּנְיָא *vesper, vespera, quando sol sub terram* declinat: בצפרא ובפניא mane et vesperi, heb. ולערב Gen. 49, 27. Lev. 7, 6. Jon. ובפניא סמיך למשכבכון et vesperi prope decubitum vestrum, Deut. 11, 19. in Jon. Legitur et in Regiis Ps. 19, 6. sed ex Venetis abest. Ap. Tos. דשתי כסא בצפרא וכסא בפניא qui bibit poculum vini mane, et poculum vesperi: item בהדי פניא juxta vesperam.

פַּנְיָא *fluvii nomen*, Juchasin f. 75b.

פָּנוּי *otiosus, vacans: vacuus: viduus, caelebs:* מקומות פנויות loca vacua. Quando viduum significat, tunc ei opponitur נשוי, q. d. acceptus, portatus, maritatus, quem uxor in maritum accepit. Fem. פְּנוּיָה vidua, cui opponitur נשואה maritata, q. d. accepta, quam vir in uxorem accepit: פנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות עשאה זונה viduus rem habens cum vidua, non conjugii causa, facit eam scortum, Jeb. 76a.

פְּנַאי *otium:* אין לי פנאי non est mihi otium, quo frequenter in literis scribendis utuntur. Et in Targum, ארום הוה לי פְּנַאי nam erat mihi otium, Eccl. 2, 10.

פְּנֵי ,פָּנֵי *vacans, immunis:* פני יהי לביתיה שתא חדא immunis erit domi suae anno uno, hebr. נקי, Deut. 24, 5.

פְּנִיוּתָא *vacatio, otium:* ואחן ית פניותא למעסוק et impendam otium ad agendum cum viro illo, i. e. a reliquis meis negotiis vacabo, et meum otium huic viro impendam, ad vindictam meam contra eum exercendam, hebr. ונתתי את פני et ponam faciem meam, Lev. 26, 17. et 17, 10. et 20, 3. 5. in Jon., quod R. Sal. exponit, פנאי שלי פונה אני מכל עסקי ועוסק בו in otio quod habeo, cesso, vaco ab omnibus negotiis meis, et occupatus sum cum eo, id est otium meum impendam illi viro. Vide eundem Lev. 26, 17.

פָּנִים hebraice *facies, vultus aspectus:* נשוא פנים efferre vultum, honorare, in honore habere, honorem deferre: לא נשא פנים לתורה non habuit in honore Legem: המגלה פנים בתורה qui detegit vultum in lege, hoc est qui detecto q. vultu, publice et praefracte Legis praecepta transgreditur, quae est species quaedam abnegationis Legis. Vide in Pirke avoth c. 3. interpretes. Ap. Tos. aliquando etiam dicitur de *partibus naturalibus pudendis:* ut חזיתיה לר' אבהו שהניח ידיו כנגד פניו של מטה vidi R. Abhu, quod poneret manum suam super faciem suam inferiorem (verecundiae nimirum causa cum lavabat) i. e. super partes obscaenas: Item כל המניח ידיו כנגד פניו של מטה כאילו כופר בבריתו של אברהם אבינו quicunque ponit manus suas e regione faciei suae inferioris, perinde est ac si negaret faedus Abrahami, in Sab. 41a. כדי שתרד מן המטה ותדיח את פניה dum descendit e lecto et abstergit faciem suam, Nid. c. 2. in Misna i. e. מקום התורף. Item *persona:* ut והוא שבאו פנים חדשות et id quando veniunt (sc. ad convivium) facies novae, i. e. personae novae, quae antea non adfuerunt, Ketub. 7b. Apud Grammaticos פנים dicitur *persona secunda*, quod ea sit in conspectu et praesens, tertia autem dicitur שלא בפנים non praesens, absens: ut מדבר בפנים ושלא בפנים loquitur in persona praesenti, et non praesenti, i. e. secunda et tertia. Ap. Ros. etiam, פנים *modi, formae, respectus varii:* מכל פנים omnibus modis: על כל פנים per omnes modos vel formas; Hinc est forte illud in Talm. וו אינה צריכה לפנים אמר ליה אביי צריכה לפנים ולפני לפנים haec quaestio non opus habet modis multis (i. e. curiosa et accurata consideratione). At Avaj dixit, opus habet modis et modis modorum, i. e. omnimoda, diligentissimaque consideratione, Bm. 16a. לְפָנִים ante, in conspectu, mox, paulo post: מלפנים ante antea, olim: מבפנים intrinsecus, cujus oppositum מבחוץ extrinsecus.

מוּפְנֶה *evacuatus, vacuus:*[98] במקום המופנה in loco vacuo et mundo: Item *otiosum, non necessarium:* מופנה משני צדדין otiosum uno modo, מופנה מצד אחד otiosum duobus modis, Nid. 22b. Sab. 64a.

פנח פַּנְחַיָּא[99] *custodes, conservatores*, Talm. אי נמי לפנחיא שבקיה etiam custodibus reliquerit eam, Jeb. 115b. Gl. לשון שימור significat, *custodiam.*

פנט פנטי אפנטי *occursus*, ἀπάνθησις, idem quod supra: נפק לפנטי דר' יודן הנשיא exivit obviam R. Judae principi, TH. ע"ז f. 41b.

פֶּנְטָגוֹן πεντάγωνος *pentagonum*, Talm.

פַּנְטוֹן vox Graeca πάντωτ: מעביד דומין פנטון ex quo factus est dominus πάντων omnium, Midr. Esth. c. 9. אסקו נבוין ביניכון פנטון projicite sortem inter vos omnes, TH. Sanh. c. 6. f. 23b.

פּוֹנְטוֹס *Pontus, provincia Asiae minoris, unde fuit ortis Apuila, veteris Testamenti interpres Graecus.* Hinc ואשכחו בקעא בארעא דפונטוס et invenerunt vallem in terra Ponti, pro hebr. בארץ שנער in terra Sinar, i. e. Babyloniae, Gen. 11, 2. in TgH. Sic קטיספון בארעא דפונטוס Katisbon in terra Ponti, heb. שנער.

פֶּנְטַסְכִּינָאֵי *Pentaskenaei populi*, pro heb. כסלחים, Gen. 10, 14. in TH.

פֶּנְטַפּוֹלִיטָאֵיא *Pentapolitani, nomen populorum*, Gen. 10, 13. in TgH. pro heb. ענמים, et in Tg. Jon. פֶּנְטַפּוֹלוֹטֵי pro hebraeo כסלחים, ex quibus Philistaei

[98]) Quasi *versus* ad vel *inclinatus* in aliquod negotium dicas.

[99]) Est vocabulum pers. پناه.

prodierunt, v. 14. Pentapolis, regio est inter Palaestinam et Arabiam, a quinque civitatibus sic appellata, in ea parte, ubi Sodoma et Gomorrha fuit. Fuit et alia Pentapolis, de qua Plin. l. 5. c. 5.

פַּנְטֵירִי pantherius, *Jaspis, lapis pretiosus*, Exod. 28, 20. ubi Jon. אַפַּנְטוֹרִין, pro hebraeo ישפה. Vide infra in פנח.

פַּנַּג *plaudere, salire, saltare, subsilire.* De equis tantum dicitur, quorum qui generosiores sunt, sonitantes saltus et plausus faciunt. Partic. דהוה מְפַנֵּג quo erat saliens ante currus fortium bellatorum ejus, Jud. 5, 22. Plur. סוסותהון מְפַנְּגִין equos suos salientes instar locustae coruscae, Jer. 51, 27. וסוסון מפנגי et equi saliunt, Nah. 3, 2. Respondet Hebraeo דהר *plaudere, quatere terram cursu, salire, subsultim decurrere, et de equorum citato cursu dicitur.*

פַּנּוּגָא *plausus, cursus equi, insultus:* מפנוגא propter plausum, Jud. 5, 22.

פִּינָךְ, פִּינָכֵי, פִּינָכָא *scutella, lanx parva,* proprie *lutea sive figulina.* Graecum est πιναχίς, quod sic aliquando ipsis significat: מלחך פינכי ligens scutellas, quem Germani dicunt ein Tellerschlecker. Ti. dicunt in discipulum sapientum, conviviis nimis indulgentem, Pes. f. 49a. Item ההיא פנכא דמלח ביה בשרא ista scutella in qua saliebant carnem, Pes. f. 111b. פינכא דדיסא scutella pulmenti triticei, Pes. 24b. טעינא לה חדא פינך דסולת portans scutellam simila plenam, Br. s. 38.

פנב פְּנִים *interius, intimum:* item *textus libri, qui dicitur interior,* respectu commentarii sui, qui est in circuitu ejus. Hinc Aben Esra ad vocem לא, Exod. 21, 8. ודע כי לא לו קרי וכתוב הוא בפנים בא"לף ובחוץ ו" scito quod vocula לא legitur לו, et scripta est in textu cum Aleph, et extrinsecus in margine cum Vav. לפנים *intra, intrinsecus:* לפנים משורת הדין intra mensuram judicii: לפנים מכן interim, interea.

פְּנִימִי *idem.* Fem. פְּנִימִית. Pl. פְּנִימִיּוֹת *interiora.* החצר הפנימית atrium interius. הרגשות פנימיות sensus interiores.

פְּנִימִיּוּת *interioritas, intimum:* בפנימיותם בקדוש מחשבותיהם in interioritate sua sanctae sunt cogitationes ipsorum.

פנ פִּנָּא, פִּנְתָא *angulus, extremitas:* לקביל פנתא contra angulum, Prov. 7, 8. 12. פנות הדת fundamenta, articuli legis, i. e. religionis.

פַּנּוּן *soccus, calceus laneus, genus calceamenti antiqui.* Talm. ומנלות הַפַּנּוּן et calceamenta soccorum, Kil. c. 9. Quid si esset lat. *pannus*[100], et מנעלות הפנון calcei ex panno, i. e. lanei, socci?

פְּנִינָתָא. Sic ponit hic Guido, sed prave. Legendum פִּנִיתוּתִי, de quo supra in פנן.

פָּנָס *laterna.* Gr. est φανὸς. Apud Tos. טול פנס מפניהם והושיבם בחשך aufer laternam ex conspectu ipsorum, et pone eos in tenebris, Suc. 29a. Pl. הדליק נרות ופנסין incendit lucernas et laternas, Br. s. 3. מכבה את הפנסין extinguit laternas, Echa rabba in principio.

פינס *tunicula; una ex vestibus Josephi, quas fratres ipsi extraxerunt,* Br. s. 84. Aliter: עד שמכר פינס שלו donec vendidit equum suum, Jalk. f. 40a. Gl. סוס. Et sic in Br. s. 88. pro ista voce legitur, הסוס שלו. Prior significatio possit deduci a gr. πήνος, quod *textum, telam* significat: vel a πίνος, q. d. *sordidas et squalidas vestes.*

פִּינוּסִין. In Midr. Ps. 19.: Quatuor sunt principales revolutiones (תקופות) solis, duo solstitia et duo aequinoctia. A solstitio hyberno usque ad aequinoctium vernum nox persolvit diei: ab aequinoctio verno usque ad solstitium aestivum dies mutuo accipit a nocte: a solstitio aestivo usque ad aequinoctium autumnale dies persolvit nocti: ab aequinoctio autumnali usque ad solstitium hybernum nox mutuo accipit a die. In aequinoctio verno et autumnali, alter alteri (dies nocti et contra) nihil quidquam debent, נוטלין זה מזה בפינוסין ופורעין בפינוסין accipiunt alter ab altero in instanti sive in puncto, et solvunt in instanti sive in puncto; nec adhibent ullos testes, ut homines in suis solutionibus. Hinc Guido reddit *punctualiter*, i.e. in puncto sive momento.

פַּנַּע *conterere, dispergere.* Partic. וכפטישא דִמְפַנַּע כיפא et sicut malleus qui conterit petram, heb. יפצץ, Jer. 23, 29. Nec Aruch nec Elias hoc verbum adducunt. Regia habent מְנַפַּע. Sed nec illud amplius in Chaldaismo reperitur. Inde legendum mihi videtur דְמְנַפֵּץ, quod verbum satis usitatum est et pro hebraeo פוץ non raro in Targum poni solet.

פַּנַּק et ex terminatione Cholem, פַּנּוֹק *delicate habuit vel nutrivit, oblectavit, oblectavit se.* Praet. כן פַּנְקִנּוּן sic delicate nutrivit eos, Cant. 6, 1. quod prave in Regiis scriptum est. פַּנֵּקִית בחולן delicate nutrirem puellas Jes. 23, 4. Part. מְפַנֵּק מן טליותה לעבדא delicate

---

*) פנטסיא φαντασία, ας, ἡ *visio, species animo concepta.* TH. Bb. c. 1.

*) פנטיקקיא (TH. Tan. c. 1.) vocabulum comp. ex πάντη *omnino, prorsus, penitus,* et κακός, ἡ, ὸν *malus, vitiosus, vitio aliquo laborans.* Glossator, qui hanc vocem per בעל ה' רעות i. e. *vir pravus quinque vitiis laborans* explicat, ad gr. πέντε spectare videtur.

[100]) Sachs in opusculo Beiträge zur Sprach- u. Alterthumsforschung, vocem ad gr. πῖλος vertit. Perperam. Pergit idem scribere: Mussafia scheint an pannus zu denken, quasi sententiam Mussafiae investigare velit, quamquam ipse Muss. sententiam ex Buxtorfio sumpserit, ubi vox *pannus* aperte scripta est.

*) פנס pl, פונסין fenus, oris. Midr. Tih. Ps. 19. Item De Lara vocem פנס pl. פינסין citat ex Sifri pro *caede, homicidio* gr. φόνος.

*) פנכר. Legitur haec vox in Jelam. s. שופטים, ubi est: והיה הפנכר שלה עומד על פתח מדינה. Curruptum videtur ex lat. finitor, qui fines vel terminos provinciae constituit.

nutriens a juventute sua servum, Pr. 29, 21. מְפַנֵּק ויחידא קדם אמי delicatus et unicus coram matre mea, hebr. ורך et tener, Pr. 4, 3. ומפנק יח בסרא et delicatam reddit carnem, Esth. 2, 12. ואתא לותיה אגג מְפַנְּקָא et venit ad eum Agag delicate nutritus, heb. מעדנות in deliciis, IS. 15, 32. Plur. רכיכין וּמְפַנְּקִין teneri et delicati, Jes. 44, 4. Fem. דרכיכא בָךְ וְדִמְפַנְּקָא quae tenera est in te et delicatula, heb. והענגה, Deut. 28, 56. Emph. וכען שמעי דא מְפַנַּקְתָּא et nunc audi quae adeo delicata es, hebr. עדינה, Jes. 47, 8. יאתא ומפנקתא pulchra et delicata, hebr. המענגה, Jer. 6, 2. Ithpahel אִתְפַּנַּק *deliciis affluere, in deliciis esse, oblectare se.* Praet. ובתר דאכלו ושתו וְאִתְפַּנַּקוּ postquam comedissent et bibissent et delicate vixissent, Esth. 1, 4. Part. בסגי טוב ותפנוקין את מִתְפַּנַּק in multitudine boni et deliciarum tu oblectas te, Ez. 28, 13. וביה מתפנקין בני אנשא et eo delicias sibi faciunt filii hominum, hebr. יכבדו honorant, Jud. 9, 9. Pl. על מן אתון מתפנקין propter quem vos in deliciis estis, heb. תתענגו, Jes. 57, 4. Fut. בכן תִּתְפַּנַּק קדם יהוה tunc oblectabis te coram Domino, Jes. 68, 14. ותתפנק על יהוה et oblectabis te in Domino, Ps. 37, 4. Fem. tertia וְתִתְפַּנַּק בדהן נפשכון et oblectabit se pinguedine anima vestra, Jes. 55, 2. ubi prave in libris omnibus est בדדהן, primo ד redundante: ותתפנקון et oblectebitis vos, Jes. 66, 12. בדיל דתתפנקון ותסבעון ut oblectatis vos, et saturemini de praeda consolationum ejus, Jes. 66, 11. ובבזת מלכיהון יתפנקון et spolio regum suorum oblectabunt se, Num. 24, 8. וייכלון ויסבעון ויתפנקון et comedent, et saturabuntur, et oblectabunt se, Num. 24, 8. וייכלון ויסבעון ויתפנקון et comedent, et saturabuntur, et oblectabunt se, Deut. 31, 20. ויתפנקון על סגיעות שלמא et oblectabunt se in multitudine pacis, Ps. 37, 11. ויתפנקון בטובא et oblectabunt se bonis, Jer. 31, 12.

מְפוּנָּק *delicatus, tener.*

פִּנּוּקָא *oblectatio, deliciae:* לא יאי לסכלא פנוקא non conveniunt stulto deliciae, Pr. 19, 10.

תַּפְנוּקִין *deliciae, oblectationes:* דהוו אכלין תפנוקין qui comederunt delicias, Thren. 4, 5. מליא תַפְנוּקִין plena deliciis, oblectationibus, Jes. 58, 11. ויתן תַּפְנוּקֵי לנפשך et dabit oblectationes animae tuae, Pr. 29, 17. דפרנס יח בריה רחימא בתפנוקין qui alit filium suum dilectum rebus delicatis, Cant. 6, 1. תערע לשבתא בתפנוקין veneris ad Sabbathum cum oblectationibus, Jes. 58, 13. דמין באנפיך כתפנוקין habentur in conspectu tuo tamquam deliciae, Cant. 7, 7. וְתַפְנוּקֵי בני אנשא et deliciae hominum, Eccl. 2, 8. ויתרבי בתפנוקי מלכין et nutrietur deliciis regum, Deut. 33, 24. ורמא על בני תפנוקיך et projice super filios deliciarum tuarum, Mich. 1, 16. בבית מישרי תפנוקיהון in domo habitationis deliciarum ipsorum, heb. בהיכלי ענג, Jes. 13, 22. דמתינן בתפנוקיהון quae morantur in deliciis suis, Esth. 2, 12.

מִפַּנְקְטִיהוֹן *tabernacula, palatia:* פַּנְקְטִין ייתון לך מלכיא קורבניא ex palatiis suis offerent tibi reges oblationes, Ps. 68, 30. מתוך פניקטיהון ex palatiis suis Vr. s. 1. glossa היכליהם.

פִּנִיקִי *Phaenice:* פניקי דסוריא Phaenice Syriae.

פֵּנִיקְיָאה *Phaenicia.* Alibi scribitur, בפנקיא in Phaenicia, Br. s. 90.

פּוּנְקְלִין[101] *peniculamenta telae,* Talm. Sic scribitur in Bk. cap. ult. in fine, sed in Ar. legitur פונקין.

פִּנְקָס *tabella, tabula, codex, libellus, pugillares: catalogus, index.* Est gr. πίναξ: על שני דפי פנקס in duabus paginis pugillarium, Sab. c. 12. הפנקס פתוחה tabellae apertae, Avoth c. 3. פנקס הגייסות catalogus militum, Kriegsrodel: בפנקסי חושבניה in tabulis rationum suarum, Gen. 39, 11. Jon. Hinc in Tg. etiam est *atramentarium:* ופנקס ספרא בחרציה et atramentarium scribae erat in lumbis ejus, hebr. קסת atramentarium, quod a cingulo versus lumbos pendere solet, Ez. 9, 2. Item וּפִנְקְסֵיהּ בידיה et atramentarium ejus erat in manu ejus, Esth. 4, 1. in Tg. secundo. Pl. dicitur פינקסאות, Kel. c. 24.

פַּנְקְרִיסִין *fructus species,* Ti. וטעמן יפה כפנקריסין et fructus ipsorum bonus est, instar פנקריסין, TH. de Sab. c. 3. Scholiastes confert cum illo יין קפריסין vinum Capparinum; quasi sit fructus capparum.

פנר פּוּנְרְיָא *dissensio, discordia, discrepantia:* alii, *ira, iracundia:* Sic explicatur in glossa talmudica, et scribitur esse vox composita ex פונה et ראייה. Nugae. Est gr. πονηρία *malitia, nequitia, improbitas:* ג' כפרו בנבואתן מפני פונרייה tres negarunt prophetias suas ex malitia, improbitate, TH. Sanh. 28a.

פנת פַּנְתָּא *obstragulum,* גב הסנדל *superior pars calcei,* Talm. Oppositum ejus est גלדא solea, vel עקב, Ber. 43b. Dicitur et אפנתא cum א ab initio.

פּוּנְתָּק[102] *herba,* quam alias vocant יועזר, et vernacule, scribit R. Salomon gallus, פולאל vel פוליו. In Gemara מאי יועזר פונתק למאי אכלי לה לארקתא quid est herba Joeser? pontok. Ad quid comedunt eam? pro vermibus hepatis, Sab. 109b.

פַּנְתֵּירִין *pantherius, jaspis, lapis pretiosus:* בורלא ופנתירין beryllus et pantherius sive jaspis, heb. שהם וישפה, Ez. 28, 13. Sic ובורלא וּפַנְתֵּירֵי Exod. 39, 13. At Exod. 28, 20. in Onkelo scribitur וּפַנְטֵירֵי, et in Jon. אַפְנְטוּרִין, et sic 39, 13. quae idem valent. Pantherius sive pantherinus, forte jaspidis variegatae species est, a panthere animali maculoso.

פַּנְתֵּירִין *pantherium,* vel *panther, panthera, nomen bestiae immanis.* Hinc legitur in Midr. Ps. 78. ad haec verba v. 45. ישלח בהם ערב et misit in eos ערב, R. Chama et R. Jehosua dixerunt, esse speciem animantis cujusdam, ושמו פנתרין cujus nomen est pantherium, vel panther.

פסא פְּסָה *expandere, diffundere se,* heb. פשה.

[101]) Gr. πανοὺκλιον *radius textorius vel glommus subtegiminis radio textorio involutus.* Usus vocis etiam in lingua syriaca ܦܢܘܩܠܐ. R. Sal. vocem per gall. טריי"מא i. e. *trame* reddit.

[102]) Idem est atque פטנג d. q. supra.

פְּסִיוֹנָא, פְּסִין *extensio, expansio, diffusio:* לא הלך פסין מכתשא non ivit diffusio plagae, Lev. 13, 32. פסין נתקא extensio porriginis, v. 34. פסיונא דקלופי diffusio abscessus vel scabiei, v. 8. פסיוניה expansio ejus, v. 55. in Jon. Vide et mox in פסי. Sic ap. Tos., in Neg. c. 1. עץ שהוא פוסה על פני כל החיים arbor quae diffundit se in facie omnium viventium, Ber. rab. s. 15. Vide infra in פסע.

פְּסִינִיתָא *idem,* Lev. 13, 28. Jon.

פְּסִיאִית *diffuse,* Pr. 25, 11. Forma hinc est, sed significatio non videtur conveniens. Vide פסע.

פְּסַג[103] *dividere, dissecare, partiri.* Praet. וית עופא לא פְסַג et aves non dissecuit, heb. בתר, Gen. 50, 10, ופסג יתהון במציעא et divisit ea per medium, ibidem. Fut. וית דכרא תְּפַסֵּג לפסגוי et arietem divides in partes suas, heb. תנתח, Exo. 29, 17. in Jon. et TgH. ubi tamen partim ex Aphel, partim ex Pahel verbum notatum est. Una forma verbi retineri potest: וְיִפְסַג יתה לפסגוהי et dividet illud in partes suas, heb. ונתח, Lev. 1, 6. Ap. Ros. in Pahel *caedere, abscindere:* אזוב שיש לו ג׳ קלחים מפסגו ואוגדו hyssopus si habeat tres caules, discindit eum, et in manipulum colligat eum, Para c. 11. מפסגי אילנות caesores arborum, Bk. f. 119b. אין מפסגין באילן non exscindunt in arbore, sc. ramos superfluos, quod est *collucare.* Alibi exponitur *fulcire, sustentare arborem teneram supposito pedamento et sustentaculo,* Mk. 3a. Alibi exponunt *perrepere,* germ. Klettern, ut fere sit idem ac פסע, in Bk. 81b. sed et hic prima significatio potest retineri.

פְּסוּגָא, פְּסָגָא, פִּסְגָא *pars, segmentum:* וסדר פסגא דחד et ordinavit partem unam ex adverso alterius, Gen. 15, 10. Cum aff. גבר פִּסְגֵיהּ לקדמות חבריה cujusque partem e regione socii sui, id est alterius partis, Gen. 15, 10. in TgH. Pl. ופסג יתהון לְפִסְגִין et divisit ea in partes, ibidem: ויסדרון ית פִּסְגַיָּא et ordinabunt partes illas, Lev. 1, 8. Jon. ביני פסוגיא inter partes sectas, Exo. 12, 40. pro quo legitur melius פִּסְגַיָּא, Gen. 15, 17. in Jon. לא הוה קרב לְפִסְגַיָּא non accessit ad partes illas, Gen. 15, 11. TgH. Cum aff. לְפִסְגוֹי in partes suas, Exo. 29, 17. אקריבו יתה לְפִסְגָהָא obtulerunt illud per partes suas, Lev. 9, 13. et 1, 6.

פְּסִיגָה *sectio, segmentum:* פסיגה של אשכול segmentum botri, Okezim c. 1.

פְּסַד[104] נִפְסַד *perdi, corrumpi, destrui.* Hiphil הִפְסִיד vel אַפְסִיד *perdere, corrumpere, damnum inferre:* נִפְסָד *corruptum, quod formam suam amisit,* ההוה והנפסד existens et corruptibile, או ולא נפסד aut incorruptibile, Rab. In Tg. חברת עממיא וּפְסַדְתִּנּוּן contrivisti gentes, et perdidisti eos, hebr. ותשלחם Ps. 44, 3. אין פְסַד כספא si deficit argentum, heb. אפס Gen. 47, 16. in Tg. Jon.

פְּסִידָא, הֶפְסֵד *corruptio, damnum:* הפסד גדול damnum magnum, Rab. רווחא ופסידא lucrum et damnum: הוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה computa damnum operis boni cum mercede ejus, et mercedem transgressionis כנגד הפסדה cum damno ejus, Pirke abh. c. 2.

פסדיות[105] *cervicalia, pulvinaria,* Aruch ex Jelammedenu. Forte debet esse אסדיות.

פסה vide supra in פסא.

פסו פסוורוס *angulus:* כגון אהין פסוורוס sicut iste angulus, TH. As. c. 1. in fine. Gl. קרן זווית היא. In Ber. 13. ubi eadem historia recitatur, pro eo est פוספרס, et glossa, בית שהדרך מסבב בשני צדי הקרן. Voces corruptae. B. Ar. scribit פווסרוס.

פְּסַח פִּסְחָא *phase, pesach, pascha, transitus,* ut hebraice, Exo. 12. Num. 9. Deut. 16. חגא דְפִסְחָא festum paschatis, Cant. 1, 1. אמרי פסחיא agni paschales, IS. 15, 4. ערב הפסח vespera paschatis, parasceve paschatis. Pesach sive Pascha duplex fuit, פסח ראשנה Pesach primum, verum sc. et solenne, Lege praescriptum ad diem 15. Martii: alterum, פסח שני Pesach secundum, quod et פסח קטון Pesach parvum, ut in Rh. c. 1. s. 3. in Misna. Hoc fuit ex statutis Rabbinorum in mensem Aprilem rejectum, et duravit unum tantum diem, pro pollutis et peregrinis remotioribus, qui tempestive ad primum venire non poterant. De differentiis inter Pascha primum et secundum, vide Majemonem par. 1. in הלכות קרבן פסח cap. ultimo in fine.

פסט פסטון[106] *insidiae militares:* עשו לו סיעה של פסטון fecerunt ipsi turmam insidiarum, id est insidiis positam, Br. s. 46. et in Jalkut f. 22c. gl. מארב. Philippus Aquinas explicat מצור *munitionem,* gall. *bastion.*

פסטלים, פסטלין *pastillus, pastilli.* In Jalkut Samuel. f. 15b. כהדין פסטלוס ושרשי תאינה שהם רכים ובוקעין בצור ובאבן sicut iste pastillus et radices ficulneae, quae sunt molles, et finduntur si jaciuntur in petras et lapides. In Sr. scribitur cum Tzade, s. 41. איני מבקש אלא מן הפיצטלין שבתוך פיך non peto nisi de pastillis quae sunt in ore tuo. Pro eo legitur איפסטלין eodem sensu in MC. c. 1, 2. Philippus Aquinas exponit *artocreata.*

פיסטליות *epistylia.* Legitur in TH. Peah c. 4. אתא עובדא קומי ר׳ ירמיה בד׳ עמודין ועליהן ארבעה פיסטליות delatum fuit negotium quoddam ad R. Jeremiam de quatuor columnis, et quatuor epistyliis

---

[103]) Cogn. est verbo פסק q. v.

[104]) Ar. فَسَدَ *corrupta fuit et vitiata* res.

[105]) Est ipsum vocabulum pers. وسادة *cervical,* ו in ס literam ejusdem organi mutato. Legitur haec vox in Jelamedenu s. ויצא, pro qua in Br. est פירנס, q. v. in notis supra p. 860.

[106]) Decurtatum videtur hoc nomen ex lat. *pes, pedis* quasi *pedestres.* Mussafia deductum putat hoc nomen ex gr. πεζέταιροι *milites quidam apud Macedonas praecipuae fortitudinis.* סיעה של פסטון cohors pedestrium, vel ut habet Mus. τῶν πεζεταίρων.

super illis. Glossator non intellexit: apparet autem ex sensu, esse ipsam vocem graecam ἐπιστύλια. Legitur etiam in Jalkut f. 30b. ubi in glossa marginali exponitur כתבים *epistolae:* sed et hic aliter videtur sumi. Locus ille desumptus est ex TH. Sota c. 7, ubi pro פיסטליות legitur איסטליות: Verba sunt שלשה מיני אבנים הן. אבני המלון. ואבנים שהניח יהושע תחת כפות רגלי הכהנים ואיסטליות שנתן להן משה tres species lapidum sunt: lapides diversorii, (Jos. 4, 3. et 8.) et lapides quos posuit Josua sub plantis pedum sacerdotum (ibid. v. 9.) et epistolae quas dedit eis Moses. Sic Hebraei: ego expono, et columnae quas dedit eis Moses, ex Graeco στύλος, vel στήλη.

פסטמא *mos, consuetudo, ritus:* הדא פסטמא דילך טבא mos iste tuus bonus est, Vr. s. 9. Forte est a graeco ἐπιστήμη. Aquinas explicat הפה *os.* Sic esset a graeco στόμα.

פיסטקין vide in ordine פסת.

פסי פְּסְיוֹנֵי *coturnix.* Pl. פסיונין *coturnices,* pro hebraeo שלו: ut וסליקו פְּסְיוֹנִין et ascenderunt coturnices et operuerunt castra, Exod. 16, 13. ואיתי פסיונין et adduxit coturnices, Ps. 105, 40. In Ar. etiam et ap. Tos. exponitur pro *phasianis,* quandoque pro *perdicibus:* כמה פוסיוני אית לי quot coturnices adhuc sunt mihi? Br. s. 70. Quatuor species coturnicum sunt, שיכלי קיכלי פיסיוני שליו postrema omnium optima prima vilissima, Joma f. 75b. קיכלי est gr. κίχλη *turdus.* Gesnerus in Historia Avium, ubi de turdis agit, scribit: sunt qui turdi nomen Graecis hodie vulgare esse mihi affirmarint κύχλα, alii τζίχλα." Ubi videtur utrumque esse שיכלי et קיכלי. Plin. l.10. c.23. nullas species coturnicum facit. Nec Targ. videtur inter שליו et פיסיונין distinguere. Munsterus ponit etiam פסיוני pro *placenta,* ex Midr. Tehil. Ps. 6. sed illic quoque prior significatio potest locum habere.

פְּסַךְ *incidere, abscindere, excidere.* Partic. Pahel כובין מְפַסְּכִין spinae excisae, heb. קוצים כסוחים, Jes. 33, 12. Affinitatem habet cum פסק.

פְּסַכְתְּרָא *olla, lebes,* heb. סיר. Plur. פְּסַכְתְּרִין, et emph. וית פְּסַכְתְּרְוָתָא et lebetes, Exod. 38, 3. Cum aff. ותעבד פְּסַכְתְּרְוָתֵיהּ et facies ollas ejus, Exod. 27, 3. Ap. Ros. ובשבת היה כופה עליהן פסכתר et in Sabbatho operiebat super eas (prunas) ollam: כופין עליו ופסכתר ponunt super eo ollam, Erub. in fine: פסכתר היתה כלי גדול מחזקת לחך psachtar erat vas magnum, capacitatis dimidii Chomer, Tam. c. 5. Usus ejus fuit triplex. Vide ibi. In MK. c. 1, 3. legitur cum Nun, פסנטורך אנא ואין את טעם לי מתבשילי[107] olla tua sum, et non praebes mihi gustandum cibum meum. Pro hoc legitur in Vr. s. 28. טגירסך coquus tuus. Graece ψυκτήρ קְסַכְתֵּר *psycter genus vasis, in quo vinum et aqua miscentur, et refrigerantur:* Item *poculi genus,* apud Athen. In Aruch scribitur פסקטר.

פְּסַל *sculpere, exsculpere, excidere, dolare, effodere.* Praet. וּפְסַל תרין לוחי אבניא et sculpsit duas tabulas lapideas, heb. ויפסול, Exod. 34, 4. דלא פְסַלְתָּא quae non excidisti, heb. חצבת, et sic fere huic verbo respondet. Deut. 6, 11. וּפְסַלוּ ארדכלי שלמה et dolabant structores Salomonis, IR. 5, 18. Part. praes. וּלְפָסְלֵי אבניא et in sculptores vel dolatores lapidum, lapicidas, IIR. 12, 3. Praet. sive Pehil וּכִבין פְּסִילָן et in cisternas effossas, heb. וברת חצובים, Deut. 6, 11. ואבנין פסילן et lapides caesos vel caeduos, IIR. 12, 13. Infin. דלא לעית לְמִפְסַל in quibus non laborasti effodere, ut eas effoderes, Deut. 6, 11. in Jon. Imper. פְּסַל לך תרין לוחי אבניא sculpe tibi duas tabulas lapideas, Exo. 34, 1. Deut. 10, 1. Fut. ומטורהא תִּפְסוֹל נחשא et ex montibus ejus effodies aes, hebr. תחצב, Deut. 8, 9. Ithpehal Praet. כפסולא דגוב ריקן אִתְפְּסַלְתּוּן et sicut est effossio cisternae vacuae excisi estis, Jes. 51, 1. Futur. בכיפירא יִתְפַּסְלָן in petra exsculpantur, hebr. יחצבון, Jobi 19, 24. Apud Tos. פְּסַל *excindere,* מפסלי עד ראש השנה excindunt (vitiosa) usque ad initium anni, scilic. ab arboribus, Schevi. c. 2.

פְּסַלָּא, פְּסִילָא *sculptile, idolum sculptum,* hebr. פֶּסֶל: ופסלא ומתכא et sculptile et fusile, Jud. 18, 14. כל פלחי פסלא omnes colentes sculptilia, Ps. 97, 7. Cum aff. פְּסִלֵיהּ דמיכה idolum Michae, Cant. 2, 15. Pl. וּבְפְסִילֵיהוֹן et per sculptilia sua, Ps. 78, 58. Sic vocant quoque imagines Christi, quas Christiani faciunt. Vide lib. precum Cracoviae impressum cum Comment. in Jozeros f. 36.

פְּסַל *dolabra,*[108] בפסל וקרדום dolabra et ascia, Ber. f. 57. Item *postis, trabs:* נפל בפסלא incidit in trabem, Git. 77. פסל היוצא מן הסוכה postis exiens e tugurio.

פְּסוּלָא *excisio, effossio,* ut paulo ante ad Praeterit. Ithp.

מַפְּסַלְתָּא *securis, ascia, dolabra, planula:* וּמַפְּסַלְתָּא דיוסטר et ascia duorum laterum, id est utrinque scindente, Ps. 74, 4.

מַפְסוֹלְת, מַפְסַלְת *idem,* ap. Ros. Kel. c. 13.

II. פְּסַל *prophanare,*[109] *prophanum, illegitimum, ineptum quovis modo, veluti improbitate, prophanatione, impuritate, falsificatione, vitio, defectu et imperfectione aliquem reddere, corrumpere, vitiare.* ap. Ros.: כל הַפָּסוּל פוֹסֵל omnis prophanus prophanat, i. e. quicquid prophanum, impurum et illegitimum est, tale quoque reddit aliud, cum quo miscetur: כל הפוסל פסול במומו omnis profanans, profanus est macula sua: qui vitio infectus est, in alterum vitium dicit. Vitio careat, qui in alterum paratus est vi-

[107]) ὀψωνάτωρ (coëmtor obsonii tui) ego sum etc.

[108]) qua lignum vel trabes asciantur vel *sculpuntur.* Item de ipso *poste trabe* sc. asciata vel *sculpta* in usu est.

[109]) Conf. verba נדף, פלג et פסס, quibus omnibus notio inest *proscindendi, amputandi* simulque *profanandi,* convenienter ac in locutione germ. die Ehre abschneiden

tium dicere: וחכמים פוסלים sed sapientes vitiosum esse pronunciant: כל מקום שנאמר אלה פסל את הראשונים ואלה מוסיף על הראשונים in quocunque loco dicitur *Elle*, imperfectionem arguit praecedentium, *Veelle*, adjicit praecedentibus, Jalk. in princ. Exodi. Niphal נִפְסַל ap. Ros. *non probum, non probatum, non rectum, non legitimum, falsum fieri vel haberi*: נפסלה מטבע זו prophana est moneta haec, id est non proba, illegitima, adulterina, falsa. Ithpeh. אִתְפְּסַל *rejici, repudiari, reprobari ut vitiosum aut prophanum, prophanaria, prophanum haberi.* Praet. טור תבור וכרמל אִתְפְּסִילוּ mons Tabor et Carmel repudiati, prophani habiti sunt, Ps. 68, 16. Part. ולא מִתְפְּסַל במנא et non fuit prophanatus in vase, IS. 21, 5. Eliso Tau בין בעירא דמתכשרא למיכל לִדְמִתְפַּסְּלָא למיכל ובין עופא דְמִיפְּסַל למיכל מדמיכשר למיכל inter bestiam quae recta, licita est ad comedendum, et illam quae prophana, illegitima est ad comedendum: et inter avem quae recta, et eam quae illicita est, Lev. 20, 25. in Jon.

פְּסוֹל *prophanus, illegitimus, non aptus aut idoneus, ineptus, impurus, inconveniens, vitiosus.* ἀδόκιμος: פסולים לכהונה illegitimi ad sacerdotium, פסולים שבכהונה profani qui in sacerdotio sunt. Sic spurii, servi et similes, dicuntur פסולים vitiosi, rejectitii ad honesta officia. Opponitur ei כשר rectus, aptus, idoneus, legitimus. Hinc in Tg. פְּסוֹל יהי prophanum erit, hebr. פגול abominatio, res prophana et prohibita, Lev. 7, 18. al. 8. פסול הוא לא יהוי לרעוא prophanum est, nec erit ad placitum, Lev. 19, 7. וישתכח קורבנך פְּסִיל et inveniatur, fiat oblatio tua prophana, Gen. 22, 10. in TgH.

פְּסוֹל, פְּסוּלָא *idem:* ibid. in Targ. Jon. דאתילידא פְּסוּלְיָא quae genita est ex profanis parentibus, veluti spuriis aut incestuosis, Lev. 21, 14. in Tg. Jon. Ti. כהן שנמצא בו פסול לובש שחורים sacerdos in quo reperitur vitium profanum, vestit se nigris.

פִּסְלָא *idem:* דהוה פסלא עמהון quae (tribus Dan) erat tunc prophana inter eos, nempe inter alias tribus ob improbitatem suam, Num. 11. in Jon.

פְּסוּלָא *scoria, rejectitium et reprobum argenti.* Ponitur pro hebraeo סיג in Tg.: אפרשתא זרעיה מכל פסולא separasti semen ejus (Jacobi) ab omni scoria sive impuritate, IS. 22, 27. ככסף פסולא מרחקין veluti argentum scoria plenum, rejectos vocate eos, heb. כסף נמאס argentum reprobum, abominandum, Jer. 6, 30. כספך הוה לפסולא argentum tuum reductum est in scoriam, heb. לסיגים, Jes. 1, 22. הוו קדמי בית ישראל לפסולא facta est coram me domus Israel in scoriam, Ez. 22, 18. Constr. הוו כספא לִפְסוּלַת in scoriam argenti redacti sunt, ibid. Pl. פְּסוּלַיָּא פסקתא veluti scorias excidisti et sustulisti omnes improbos terrae, heb. סיגים, id est כסיגים, Ps. 119, 119.

פְּסוֹלֶת, פְּסוֹלֶת (formae בְּקוֹרֶת) idem quod פְּסוֹל vitiosum, profanum, corruptum, reprobum, rejectitium alicujus rei, ut sunt faeces, furfures, scoriae, et similia. Rabbini eleganter de inepto et inutili scriptore vel libro dicunt, habet רב הפסולת ומעט הסולת multum furfuris, et parum similae.

פְּסִילוֹס *balbus, blaesus:* Gr. est ψέλλος. Hinc R. David Jes. 6, 7. ex Medrasch: שלחתי את עמוס והיו קורין אותו פסלוסא misi Amosum, et vocarunt eum balbum, dictus enim fuit עמוס, quia fuit עמוס בלשונו oneratus lingua sua. Idem legitur in Raschi Jes. 50, 5. Extat autem in Vaj. rab. s. 10, in Koh. rab. in princ. Amosi 1. legitur פילוסא, sed prave, ut jam antea notavit Mercerus. דמעלעלין בנמגומא פסילוסין אקרון qui balbutiunt, balbi vocantur, Zohar in Lev. col. 473.

פסן פִּיסוֹנוֹת *fabri lignarii, architecti: murarii:* עריבת פיכונות mactra murariorum, in qua sc. caementum parant, Kel. c. 20.

פְּסַנְתְּטוֹן *absynthites,* vinum absynthio conditum Tanch. s. וישב: In TH. As. 41a. חמר פסינתטוין vinum absynthites.

פְּסַנְתֵּרִין, פְּסַנְטֵרִין *psalteria.* Vox corrupta ex gr. ψαλτήριον: וני זמרא פסנטרין וכל psalteriorum et omnis generis musicae, Dan. 3, 7, 5. scribitur cum ת in medio. Vide et supra in פסנטרא.

פסם אַפֵּס *polluere, prophanare se,* Hos. 4, 8. Aphel *violare, prophanare.* Significatio eadem cum פים quae duae formae hic confunduntur, ut et apud Hebraeos quandoque fit in quiescentibus et defectivis secunda. Praet. אַפֵּס קימיה violavit faedus ejus, hebr. חלל בריתו, Ps. 55, 11. et sic hebraeo חלל communiter respondet: אַפֵּסִית אחסנתי profanavi haereditatem meam, Jes. 47, 6. אַפִּיסוּ משכן profanarunt habitaculum, Ps. 74, 7. אַפִּיסוּ תלמידיא אוריתך profanarunt discipuli legem tuam, Ps. 119, 126. Part. דְמַפְּסִין שמא דקירים qui prophanant nomen Domini, Ps. 53, 1. Fem. אתתא זנו וּמַפְּסָה mulier meretrix et profana, hebr. חללה, Lev. 21, 7. in TgH. Infin. לְאַפָּסָא יקר כל חדותא ad profanandum gloriam omis laetitiae, Jes. 23, 9. לאפסא קימא ad profanandum faedus, Mal. 2, 10. Hinc לְמַפְּסָה, quod Veneta לְמִיפְּסָה ad profanandum, Lev. 21, 44. in TgH. cum מ ex more Syro, et ה paragogico loco א. Praestaret לְאַפָּסָא. Fut. לא אֲפִיס קימי non violabo faedus meum, Ps. 89, 31. אין קימי יפסון si faedus meum violaverint, Ps. 89, 32. ולא יפסון neque prophanent, Lev. 21, 6. Ex Ithpah. הוא מִתְפַּס ipse praphanatur, Jobi 15, 20.

פַּס, פַּסָּא, פַּסָּא *pars, particula, frustum, gleba, minutum,* ex illo Hebraeo, פסו אמונים imminuti sunt defecerunt veraces, (Ps. 12, 2.) Ad manum relatum, est *palma, vola, vel anterior manus digitorum;* ad pedes, est *planta:* פס ידא pars manus, Dan. 5, 5. Sic פסא די ידא particula manus, Dan. 5, 24. כַּפְּסַת

*) פסילאייא ψωλοί pl. vocis ψωλός *sine praeputio.* Legitur in Midr. Thr. ad verba סחי ומאוס, quae per gr. מאכייא פסילאייא i. e. μυσοί ψωλοί redduntur.

*, פסיליא (As. 38.) gr. φασίολος *phasiolus.*

יד גבר sicut pars manus viri, heb. ככף איש, IR. 18, 44. i. e. vola, palma. Pl. masc. כתונא דְפַסֵי tunica particularum, id est ex variis particulis versicoloribus consuta. Hebr. כתנת פסים, IS. 13, 18. Gen. 37, 3. Femin. ותרתין פַּסַּת ידוהי et duae partes manuum, hebr. כפות palmae, IR. 5, 4. Apud Tos. שקל פיסא שדא ביה accepit glebam (frustum terrae durum) et projecit in eum, Sanh. 64a. דשדא פסא לדיקלא qui projecit glebam in palmam, Mac. 8a. שקיל פיסא ablata est particula, Bech. 43b.

פִּסָּא, פִּסְּתָא[110] *panis* · קופדא משלים לפסתא caro perficit panem, Sab. c. 7. in fine.

פַּסִּין *asseres, tabulae ligneae:*[111] עושין פסין לביראות faciunt asseres ad fontes, Erub. cap. 2. in initio: לפסי העיר pro asseribus urbis, nempe ad roborandas partes urbis, Bb. 8.

פַּס[112] *furca fimaria*: מן דאית ליה פס מן דאית ליה מגרופי יפקון cui est furca, cui sunt scopae, egrediantur, Vr. s. 24. Gl. כלי שחופרין בו האשפה instrumentum quo fodiunt fimum.

פּוֹסֵס *amovere, removere:* פוסםן מן הצד removebat ea seorsim, Br. s. 31.

פָּסִים φάσις, *apparentia:* שטר פסים contractus apparentiae, i. e. falsus, qui speciem habet, non veritatem. Veluti, uxorem ducere cupiens, rogat aliquem, ut scribat literas, quod agrum talem ipsi vendiderit, hoc fine tantum, ut is videatur sponsae esse dives, venditio autem vera facta non est. Sic obligatio debiti falsi, dicitur שטר פסים, Ket. 79a. Bb. f. 154b. Hebraei deducunt a פִּיֵּס q. d. שטר פִּיוּסִים contractus persuasorius, cum quis alicui persuadet ut sibi tradat contractum venditionis, antequam pretium acceperit.

פַּסְפֵּס, פְּסַפֵּס *comminuere, minutum reddere, frangere, conterere, discerpere:* ומפספסין את הכיפין et comminuunt summitates, sc. manipulorum frugum, Sab. 155. לפספסא comminuere: יושבין עלי לפספסני sedent super me ad discerpendum me, Medr. Ps. 7, 22. יושב על טרפתו ומפספסו insidet rapto suo, et comminuit, discerpit illud, ibidem. Quidam exponunt פזר *spargere, prout manipuli vel stramen manipulorum frugum jumento in pabulum datur.*

פִּסְפּוּס *comminutio.*

פְּסִיפָס *lapillus, calculus.* Hinc forte est: ואם מקנחת ידיה בפסיפס פסיפס מתפחם וידיה אין מתנקות et si abstergat manus suas in lapillo, lapillus denigratur, sed manus ejus non mundantur, Deut. rab. s. 1. In Jalkut 259c. explicatur מסך המטיל mantile. Pl. פְּסִפָּסִין *calculi, latrunculi lusorii:* המשחקין בפספסין ludentes calculis, Sanh. 25b. Vel juxta Aruch, *fritillus, tabulae lusoriae,* ein Brettspiel. Est ex gr. ψῆφος vel ψηφίς *calculus.* Unde melius legitur פְּסִפְּסִין. Sic pro אבני גזית (1 Reg. 5, 17.) Aruch hoc loco adducit Tg., אבן פסיפס lapidem minutum instar calculorum. Sed nostra exemplaria hodie habent פסילן. Hoc posset ad ordinem פסף referri.

פְּסִפְּסִין *particulae, segmenta, frustula:* קיטא שיש בה פספסין צבועין vestis aestiva, in qua fuerint frusta colorata, versicoloria, Neg. 86b. Gl. פספס est significationis פס ידא, de quo ante: ראשי פספסין capita frustorum ligni, discernentia inter sacrum et prophanum, Joma 15b. In Mid. cap. 1. quod scribitur per שׁ, sed ex collatione liquet, legendum שׂ. פספס יחידי frustum unicum.

פְּסַע *gradi, ingredi, incedere, incedendo labi et impingere.* Praet. והוא אזל וּפְסַע ipse autem ambulabat, et incedendo cadebat, hebr. ונפל et cecidit, impegit, IIS. 20, 8.

פְּסָעָא, פְּסִיעָא *gressus, gradus, incessus:* כפסעא חדא ביני ובין מותא quasi gressus vel gradus unus est inter me et inter mortem, hebr. כְּפֶשַׂע, IS. 20, 3. Aff. אסגיתא פסיעתי תחותי dilatasti gressum meum sub me, heb. צעדי, et sic in sequentibus hoc nomini respondet, IIS. 22, 37. ומתקן ית פסיעתיה et disponit gressum suum, hebr. צעדו, Jer. 10, 22. Pl. constr. מקל פְּסִיעָת גברוהי a sonitu incessuum fortium ejus, heb. מצהלות hinnituum, Jer. 8, 16. ארום כדון פְּסִיעָתַי תמני nunc enim gressus meos numerabis, heb. צעדי, Jobi 14, 16. Sic Jobi 31, 4. מנין פְּסִיעָתַי אחוניה numerum gressuum meorum indicabo ei, Jobi 31, 37. וכולהון פְּסִיעָתוי יחמי et omnes gressus ejus videt, Jobi 34, 21. פסיעתוי דגברא מתקנין a domino gressus viri disponuntur, Ps. 37, 23. Ap. Ros. פסיעה גסה ניטלת אחד מת"ק ממאור עיניו של אדם incessus crassus, sive amplus gressus aufert quingentesimam partem luminis oculorum hominis, Ber. 43b.

מַפְסוֹעִית *idem:* מקל מפסועית a sono incessus, Jer. 47, 3. et sic Jer. 8, 16. in Regiis.

Apud Tos. aliquando eliditur ע, ut saepe apud illos gutturales quaelibet: unde תתא אוכמתא כדפטימתא דמשתכחא ביני עצרי דלא מציא פסיא קניא gallina nigra saginata, quae reperitur inter torcularia, quae non petest transgredi calamum; nempe prae pinguedine, ea scil. inter aves optima est, de quo illic'quaeritur, Bm. 86b. Sic esse potest illud in Tg. מלתא דמתמלל פְּסִיָאִית, pro פְּסִיעָאִית verbum quod loquitur aliquis *gradatim*, i. e. *oppertune, commode, apposite*, Pr. 25, 11. *perfecte:* דפסעי פסועי quae eunt eundo, i. e. deficiunt, consumuntur, corrumpuntur, Bk. 23b. In Ar. hic aliter explicatur: ולא פסעתי על ראש עם קדוש neque incessi super capita populi sancti, Meg. f. 27b. Quando in scholis

---

[110]) Eodem modo a verbo פסס, cui notio inest *frangendi*, formatum est, ut hebr. פת *frustum, buccella*, a verbo פתת *fregit, comminuit.*

[111]) Supple: *in formam literae graecae* ψ פסי *formata.* Quae sententia Schoenhakii ideo spernenda non est, quia Talmudici ad describendam formam alicujus rei haud raro ad figuram literae cujusdam alphabeti graeci ostendere solent.

[112]) Nonnulli ad lat. fossum vocem vertunt. Perperam.

discipuli per distributos ordines in pavimentis ad pedes doctorum et praeceptorum suorum sedebant, tunc serius veniens et classes illas circumiens, aut mediam aliquam invadens, videbatur per capita condiscipulorum suorum incedere, quod in culpa magna censebatur, cujus se nunquam reum factum, gloriatur. Et cum ש, unde illud: לא יכנס אחרונה לבית המדרש משום דקרו ליה פושע ne ingrediatur quis postremus in scholam, quia vocant eum cunctantem, pigre incedentem, Ber, 43b.

פסף פסיפון *calculus*, gr. ψῆφος. Adducit Aruch ex Pesikta.

פסיפס vide supra in פסס.

פְּסַק *abscindere, exscindere, discindere, disrumpere, incidere, decidere, decernere, statuere* Respondet variis Hebraicis, veluti כרת, נחק et aliis. Inde ulterius, *cessare, desinere, deficere, desistere, finiri, finem habere*, quod quae abscinduntur et deciduntur, *cessant*, a forma sua prima. Praet. עד לא פְּסַק antequam cessaret, vel excisa esset, scil. caro ex dentibus ipsorum, heb. טרם יכרת antequam exscinderetur, Num. 11, 33. עד די פסק למִמני ut cessaret nnmerari, hebr. חדל, h. e. ut non posset numerari prae multitudine, Gen. 41, 49. ובבנימין פסק et in Benjamine desiit, hebr. כלה, Gen. 44, 12. Jon. ולא פסק et non cessabat, Deuter. 5, 22. hebr. ולא יָסָף, quod explicant, „et non addebat sive pergebat", sc. ulterius loqui. Haec inter se pugnant: unde Chaldaeus hebraeam vocem accepit pro futuro סָף a סוּף desinere, deficere. Ideo reddit, „et non desinebat Deus loqui ex medio ignis et caliginis." Sequitur enim statim versu seq. „eritque cum audiveritis vocem e medio caliginis": פסק למשכל לאוטבא desiit intelligere ut benefaceret, hebr. חדל, Ps. 36, 4. פסק מלמהוי desiit esse Sarae juxta viam mulierum, Gen. 18, 11. Fem. פְּסַקַת מלמללא לה et desiit loqui cum illa, Ruth. 1, 18. Cum literis servilibus וּפְסַק עמא מלאיתאה et cessabat populus ab offerendo, hebr. ויכלא, et inhibebatur populus, Exod. 36, 6. ופסק ית כנף מעילא et abscindebat alam pallii, heb. ויכרת, IS. 24, 5. ופסק ית יתריא et discidit, disrupit restes, Jud. 16, 9. וּפְסִיק ית חויא דנחשא et disrupit serpentem aeneum, hebr. וכתת et contudit, 2 Reg. 19, 4. הכמא דְפָסַק תננא sicut cessat vel dissipatur fumus, hebr. כלה ענן consumitur nubes, Jobi 7, 9. וּפַסְקִנּוּן מעל דרעוהי כחוטא et disrupit istos a brachiis suis quasi filum, Jud. 16, 12. דנתא דינך וּפְסַקְתָּ judicasti judicium tuum et decidisti, hebr. חרצת, IR. 20, 40. פְּסַקִית תניקיכון discidi vincula vestra, hebr. נתקתי מוסרותיך, Jer. 2, 20. וּפְסַקִית עלוי גזרתי et rescidi de eo decretum meum, Jobi 38, 10. heb. ואשבר et fregi: שליטו פסקו consumptae, excisae sunt, hebr. נכרתו, Jos. 3, 16. די פסקו מי ירדנא quod excisae vel discissae sunt aquae Jordanis a praesentia arcae faederis Domini, Jos. 4, 7. פסקו עדי ארחן defecerunt transeuntes per vias, viatores, Jud. 5, 6. Sic Jes. 33, 8. פסקו רגז גהנם desistunt a commotione Gehennae, Jobi 3, 17. פסקו קריבי defecerunt amici mei, hebr. חדלו, Jobi 19, 14. ופסקו מדליח סברא defecerunt ut non superesset spes, hebr. ויכלו et consumpti sunt, Jobi 7, 6. ופסקו תלתא גבריא האלין et destiterunt tres isti viri respondere Jobo, hebraice וישבתו, Jobi 32, 1. עגלא דְפַסְקוּ לתרין vitulum quem disciderunt in duas partes, hebr. כרתו, Jer. 34, 18. Part. בסוגאה דמלי לא פָסֵיק חובא in multitudine verborum non deficit peccatum, hebr. יחדל, Prov. 10, 19. לא פסיק קטול non disinit occisio, hebr. לא ימוש non recedet, Nah. 3, 1. Plur. דלא פָסְקִין מוהי cujus non deficiunt aquae, hebr. מימיו נאמנים aquae ejus fideles sunt, Jes. 33, 16. הלא קלילין יומי וּפָסְקִן nonne pauci sunt dies mei et deficientes, Jobi 10, 20. Imper. פְּסַק מני desiste a me, hebr. חדל ממני, Job. 7, 16. פְּסִיק מניה desine ab eo, hebr. שעה מעליו, Jobi 14, 6. פסוקו ית רביא חיא discindite puerum vivum in duas partes, hebr. גזרו, IR. 3, 25. 26. Fut. וחנקיכון אֶפְסַק et vincula vestra disrumpam, hebr. אנתק, abrumpam, Jer. 30, 8. ואפסוק כמא דמפסקין בכחליא et abrumpam (vias tuas) sicut interrumpunt vias interjecto muro, Hos. 2, 6. לא יִפְסוֹק מסכנא non deficiet pauper ex medio terrae, hebr. לא יחדל non cessabit, Deut. 15, 11. אין אמלא לא יפסוק כיבי si locutus fuero, non desinet dolor meus, וְאֶפְסוֹק מה מני ייזל et si destitero loqui, quid a me abit? Job. 16, 6. וְיִפְסוֹק מחתיה et cessabit plaga ejus. hebr. ויחדל, Job. 14, 6. ויפסוק וינקותיה בישותיה et cessabit malum ejus, Ps. 49, 9. לא תפסוק et tener ramus ejus non desistet, Job. 14, 7. לא תפסוק בישתא מן ביתה non cessabit malum de domo ejus, hebr. לא תמוש non recedet, Pr. 17, 13. מי ירדנא יִפְסקוּן aquae Jordanis exscindentur, hebr. יִכָּרתון, Jos. 3, 13. ולא יפסקון מנכון עבדין et non exscindentur ex vobis servi, heb. ולא יכרת et non exscindetur a vobis serviens, Jos. 9, 23. נפסקון מומתא decident exsecrationes, Prov. 29, 24. ubi נ est formativa tertiae personae, mere Syro. Ithpeh. Praet. על תרנהון דְאִתְפְּסִיק in malonautico suo, qui discissus est, Jes. 33, 23. אִתְפְּסַקוּ תנקי צואריכון succisi sunt funes colli vestri, hebr. הִתְפַּתְּחוּ, Jes. 52, 2. Vox hebraea scripta in fine per Vau, ex forma plurali, quam Chaldaeus expressit, sed legitur הִתְפַּתְּחִי solve te a vinculis. דְאִתְפְּסִיקוּ חבלהא cujus abscissi sunt funes, Jes. 33, 23. גשרי נהרותא אתפסקא pontes fluviorum succisi sunt, Nah. 2, 6. Part. כמא דְמִתְפְּסֵק חוטא דכתנא sicut disrumpitur filum lineum, Jud. 16, 9. Fut. ולא תִתְפְּסִיק ערקת מסניה nec rumpetur corrigia calcei ejus, hebr. ולא נִתַּק, Jes. 5, 27. וכל אטונוהי לא יתפסקון et omnes funiculi ejus non rumpuntur, Jes. 33, 20. Aphel Partic. כמא דְמַפְסְקִין בכחליא sicut interrumpunt vias per muros instructos, Hos. 2, 6. Fut. וחנקידהון אַפְסֵיק et vincula vestra abscindam, Nah. 1, 13. לא אַפְסִיק לך non cessare faciam tibi, heb. אכרית et scindam, IS. 2, 33. ולא תפסיק ית טיבותך et non cessare facies bonitatem tuam, heb. תכרית, IS. 20, 15. ויפסיק יקר כל מלכותא et cessare faciet, auferet, abolebit gloriam omnium regnorum, Jes. 53, 3, Ap. Ros. כל הפוסק מדברי תורה ועוסק בדברי שיחות מאכילין לו גחלי רתמים quicunque

cessat a verbis Legis, et occupat se in verbis loquacitatis, cibant eum prunis juniperorum, sicut dicitur, „qui carpunt herbas sanguinis cum stirpibus, radices juniperorum erunt ipsi cibo, (Jobi 30, 4.)

Ap. Ros. praeterea est *pacisci:* הנושא אשה ופסקה עמו qui ducit uxorem, et ipsa transigit vel paciscitur cum eo, ut filium ejus alat per annos quinque: תן מה שפסקת dato quod decrevisti, sc. dare, quod promisisti: פוסק מצות לצדקה decernens pecunias pro eleemosyna: פוסקים משנתם abrumpebant studium suum: החתן והכלה פוסקין תנאין sponsus et sponsa paciscuntur pactiones, pactiones ineunt: פסיק רישיה amputavit, abscidit caput, decollavit eum: פסקין להדין פסוקא לתלתא פסיקין discindunt, distinguunt hunc versum in tres versus, Ned. f. 38a. אנן פסקינן nos statuimus, decernimus: דבר פסוק הוא res decisa, dijudicata est. Niphal נִפְסַק *abscindi, abrumpi.* Ex Hophal מוּפְסָק *abscissum:* חבל דלי שנפסק funis situlae si ruptus sit. Hiphil אלו מפסיקין לפיאה ista distinguunt angulum agri, ut scil. videatur duplex ager, cujus quoque duplex angulus constituendus, de quo (Lev. 19, 9.) „Ne prorsus metito angulum agri tui."

פְּסִיק *concisus, mutilus membris,* hebr. חרוץ Lev. 22, 22.

פּוֹסֵק *arbiter, judex:* פוסקים arbitri, judices, causidici, qui sententiam in rebus controversis fuerunt, et litigantes dirimunt.

פָּסוּק, פְּסוּקָא *versus biblicus: textus biblicus, late:* unde בעל פסוק expeditus, versatissimus in textu biblico, qui prompte novit textu biblico uti vel in loquendo vel in scribendo: הרבה פסוקים multi versus, Talm. בין פסוקא לפסוקא inter versiculum et versiculum.

פִּסּוּק, quod scribunt פיסוק ad differentiam vocis praecedentis *cessatio:* et in Grammatica, *pausa, distinctio major per accentus:* פיסוק טעמים pausae accentuum, distinctio sententiae, quae fit per accentus.

פְּסַק, פִּסְקָא *decretum, sententia, decisio:* פסקא דדינא sententia judicii sive judicialis.

פְּסִיקָא, פְּסִיקְתָּא *decisum, statutum, pactum:* שטרי פסיקתא literae pactorum: ואנן עבדין לך פסיקא בצבורא et nos constituamus tibi decisum in ecclesia, id est decisam eleemosynam, de qua ibi sermo, Vr. s. 32. Item *frustum, pars:* ut היתה פסוקות si fuerit (glomus) mera frusta: אפילו פסיקה אחת וקשרה אינה מטמאה etiam frustum unum si fuerit et colligatum non polluit: Neg. c. 11.

פִּסְקָא, פִּסְקְתָּא *frustum, pars decisa:* Talm. הוה ליה פסקתא דפרדיסא erat ipsi pars horti: פסקתא דקרקע pars fundi sive agri.

פְּסִקְיָא vel פְּסִיקְיָא fascia, *fasciae crurum, cingulum ventris.* Affine Latino est: קושרין דלי בפסקיא אבל לא בחבל ligant situlam (ruptam) fasciis cruralibus, sed non fune, sc. in Sabbatho; Talm. Sab. f. 151a. Quidam *cingulum* exponunt, et sic in Targ. ואתר דהואה אסרן פסיקיא et in quo loco ligabant cingula, pro hebr. תחת חגורה pro cingulo, Jes. 3, 24. מתותי פסיקיהון de sub cingulis, ventralibus suis, Num. 25, 1. הוציאה דמות של פעור מתחת פסקיא שלה produxit simulachrum Peor de sub cingulo ventrali suo. Rab. Glossa הגורחה, Jalkut Tehil. 123d.

פִּסְקָנִית, פִּסְקוֹנִית *decisorius, decretorius.* Hinc angelus Gabriel Talmudicis dicitur רוח פסקונית spiritus decisorius, qui judiciis, decretis et sententiis ferendis praeest. Tria scribunt huic esse nomina, פסקון איטמון סיגרון decernens, obturans, claudens; Piskon decernens, שפוסק דברים כלפי מעלה quia decernit sententias contra superos: Itmon obturans, שאוטם עונותיהן של ישראל quia obturat peccata Israelitarum: Sigron claudens, quod כיון שסוגר quando semel claudit (portas judicii) non iterum aperit, id est semel latam sententiam non revocat aut retractat, Sanh. 44b.

פסיקות *piscinae.* Hinc in Mk. הפסיקות והברכות, f. 4a. ubi glossator annotat, haec duo esse synonima.

פסקינוס *idem.* In MK. c. 2, 6. עשיתי לי ברכות מים פוסקינוס להשקות feci mihi piscinas aquarum, מהם יער i. e. piscinas ad irrigandum ex eis sylvas. Est ipsa vox latina.

הַפְסָקָה, הֶפְסֵק *pausa accentuum, accentus pausans sive distinguens,* quomodo *accentus reges sive regentes* a Grammaticis appellantur: *cessatio,* וירושה אין לה הפסק Bb. 133a.

מַפְסִיק *pausans, pausam et cessationem faciens, distinguens,* apud Grammaticos. טעם מפסיק accentus distinguens. Aliquando etiam sic vocatur autor accentuum, qui accentuum et distinctionum rationem conficit.

פסקטר. Sic scribitur in Aruch: et in Targum פסכתר. Vide supra in פסך.

פּוּסְקְתִין *grana fructuum:* קטורא דפוסקתא ligamen, vel fasciculus granorum, id est גרעינין grana fructuum superiorum coelestium, Zoh. in Gen. col. 402. Quidam libri דפוסקרא.

פסת פּוּסְתָּא[113] *folium libri,* quod Rabbini dicunt דף: unde in Talmud, כמה ארחיקנא מדוכתא פלן אמ׳ ליה אינגר פוסתא ופלגא quam longe absum a loco isto (Scripturae?) dixit ipsi: parum folium scil. et dimidium, Git. 58a.

פסתיין[114] *genus stratorum, vel stragulorum,* Medr. Kohel c. 3, 9.

פִּסְתְּקָא, פִּסְתְּקִין, et cum Teth פִּיסְטְקִין pistacium: ליתי בפיסתקא דנשדור sumat quantum est pistacium salis ammoniaci, Git. 69a. gl. כשעור גלנט quantitatem glandis, vel juglandis: Et in TH. Kil. c. 1. אדם נוטע לווין בוטמין מה נפק מניהון פיסטקין si corylus vel amygdalus quercui vel terebyntho inseratur, quid prodit ex illis? pistacium. Huc puto referendum esse, quod in litera א adductum, איפסטקין ואיסטרובלין pistacia et Strobili, vel pinei nuclei. TH.

---

113) Vox pers. پوست. 114) Gr. ψιάθιον storea, teges ex junco aut papyro confecta.

aas. cap. 1. Demai cap. 2. ab initio. B. Ar. exponit נלנר *glandem*, aut potius *juglandem*. Guida פִּסְקְתָא *ucleus, fructus avellanae, chrysomela.* Ego ex vo-um affinitate et convenientia puto esse pistacium. lin, l. 13. c. 5.: Syria peculiares habet arbores. 1 nucum genere pistacia nota. Et lib. 23. cap. 8. Pistacia eosdem usus et effectus habent, quos pi-ei nuclei etc." Apud Atheneum lib. 14. legitur et sittacia: Verba sunt: Reprehensus ita Syrus, et ehementer compunctus, vobis, inquit, allata sunt sittacia. Tu si dixeris, apud quem legatur haec ox, donabo, non aureis decem stateribus, ut ait onticus garrulus fabulator, sed hoc poculo. Ubi nem dicendi fecit, quoniam de hac re dubitas, in-uit Democritus, ex me disces. Nicander Colopho-ius eorum sic meminit in Theriacis; Psittacia ra-is amygdalae similia. Scribitur et alio loco: Pi-acia esse videntur amygdalae. Poseidonius Stoi-is libro tertio historiarum: Gignit, inquit, Arabia ersion, Syria quod Bistacion vocant, racemoso uctu, albo cortice vestito, oblongo, glandibus si-ili, acinorum instar sic coacervato, ut alium in-umbens, alius contingat. Quae intus abduntur, sa-ore quam in nucis pineae strobilis et nuncleis sunt inus grato, sed odoratiora. Autores Georgicorum atres libro tertio ita scribunt: Et Fraxinam, et erebinthum, et quae Syri nunc vocant Pistacia. ta profecto Syri nominaverunt cum litera π. Ni-ander vero cum aspirata φ. Poseidonius autem cum tera β, Bistacium. Haec Atheneus. Vide et Diosc. b. 1. cap. 179.

פְּעָה *clamare, exclamare, vociferari, balare, de ovibus.* Praet. ולִילְיָא לְלִילְיָא פְּעֵיתָ ומחוי מנדעא et ox ad noctem clamat et annunciat scientiam, Ps. 9, 3. Sic legit illic Elias in פע et in פחח, quo vi-etur et Aruch respicere. Sic ליליא hic erit femini-um, cum alias sit masculinum. Veneta habent פְּחֵי, nec ex significatione aliqua, nec ex forma rammatica. In Psalterio Aug. Nebiensis legitur פָּחֵי minuit, quia praecedit in antecedenti membro מוכין addit. Eliae lectio melior est. Part. אמרין פָּעֲיָן ves clamant, balant, Esth. 1, 2. in sec. Targ. Haec, nquit Aruch, sunt ex illo hebr. כיולדה אפעה sicut arturiens exclamabo, Jes. 42, 14.

Apud Ros. et Tos. ad nomen obstetricis פועה, Exo. 1, 14.): Quare vocatur nomen ejus פועה Puah? שהיתה פועה ומוציא את הולו quod exclamaret et edu-ceret infantem, Sota 11b. Vide Medr. Schem. s. 23. בשכר פעייה אחת שפעו בסיני pro mercede clamoris unius, quo clamamarunt in monte Sinai, nempe quando dixerunt: Quidquid dixerit Deus, faciemus t obtemperabimus, Exo. 24, 7. Vr. s. 27. מפעי פעי vociferando vociferatur, Erub. f. 75b. Chol. f. 133a. ושט שאכלא ביה ופעיא ביה faux vel oesophagus quo omedit, et quo exclamat, Chol. 43a. אכיל ולא מיחוי פעי ומיח comedit et non apparet (vitium oris in pri-mogenito) exclamat et apparet, Bech. 35a. gl. צועק vociferatur fortiter ore distento. הרי מפעה אחריך ecce clamat post te, Ber. rab, s. 22.

פְּעִיָּה *vociferatio, exclamatio: balatus.*

פְּעָיְתָא *clamosa, vociferabunda, strepera mulier:* פעיתא היא דא clamosa ista mulier est, Talm. Succa f. 31a.

פְּעָפֵּע vide supra in פע.

Quae Baal Aruch ex significatione Frangendi, Conterendi, Dissipandi, ex Targum hic adducit ho-die non sic leguntur.

פעט פְּעוּטוֹת *parvi, minorennes, septem, octo, novem vel decem annorum, qui jam in commerciis agere possunt,* de quibus in jure Hebraeorum, הפעוטות מקחן מקח ממכרן ממכר במטלטלין parvulorum emptio est emptio, et venditio eorum est venditio in rebus mobilibus, i. e. possunt commercia tractare, emere et vendere, Git. 59a. in Misna.

פָּעַל *operari, agere,* hèb. פּוֹעֵל *agens, efficiens operarius, opifex:* פּוֹעֲלָא טבא opifex, operarius bonus. כפועל בטל sicut operarius otiosus, cessans ab opificio suo, vide in Bm. 68b. et 31.

פּוֹעַל *opus, opificium, operatio, actio, actus:* פועל אנושי opus humanum, פועל השכל operatio mentis; להוציא דבר מכח אל הפועל ad producendum rem ex potestate in actum: שם הפעל nomen actionis, i. e. verbale, quod a verbo actionem significante descen-dit. Aliquando etiam sic Infinitivus vocatur, quod saepe in usum nominis verbalis transeat: בְּפֹעַל actu, בכח potestate. פֹּעַל הַפּוֹעֵל actio agentis.

פֹּעַל, פָּעַל *verbum, pars orationis grammaticae:* פעל בודד verbum solitarium, vel פעל עומד verbum stans, vel פעל בלתי יוצא verbum intransitivum, cu-jus actio manet in agente: veluti, ההלך ambulans, agit, sed non efficit aliud quam פעל ההליכה actio-nem ambulationis, quae manet in ipso agente: פעל יוצא verbum transitivum, activum, cujus actio trans-it in aliud subjectum patiens. R. D. Kimchi Nah. 1, 8. הוא פעל יוצא לשלישי est verbum egrediens ad tertium, sc. subjectum. Vide. פועל יוצא לשנים פעולים verbum egrediens in duo subjecta patientia; veluti Ruben האכיל fecit ut comederet Simeon panem, Exod. 21, 8. Aben Esra. Idem dicunt etiam פעל הנודד verbum vagans: פְּעָלִים שלמים verba perfecta, נחים quiescentia, חסרים defectiva, יוצאים transitiva, עומדים stantia, intransitiva.

פָּעוּל *actum, factum, effectum, subjectum, patiens.*

פְּעוּלָּה *actio, operatio, functio:* item *verbum, species vocis grammaticae:* סוף פעולה finis verbi est Pathach, ut in אָמַר etc. פעולות השניים verba binata, duarum literarum radicalium, quae secundam radi-calem abscondunt, quae etiam dicuntur עלומי עין abscondita secunda radicali: פעלת נפש הצומחת fun-ctio animae vegetativae, נדמה פעולתנו כפעולותיו as-similatur actio nostra actionibus ipsius.

הִתְפַּעֲלוּת, הַפָּעֲלוּת *passio: affectio, zelus erga rem aliquam:* pluraliter הִתְפַּעֲלִיּוֹת passiones. No-

men ex Infinitivo formatum. Vide in More par. 3. cap. 46. 47. saepius.

מִתְפָּעֵל *patiens:* unde in libro More lib. 1. c. 55. וכן כל הפעלות ירוחק ממנו כי כל ההפעליות יחייבו שנוי ושהפועל להפעליות ההם בלתי המתפעל בלא ספק ואלו היה הוא יתעלה מתפעל בשום פנים מאופני ההפעלות היה זולתו עושה בו ומשנה אותו et sic omnis passio removebitur ab eo (Deo): nam omnes passiones obnoxiae sunt mutationibus, et quod agens ad passiones istas erit absque patiente sine dubio, quod si etiam esset ipse Deus patiens ullo aliquo modo ex istis modis passionum, ageret et alia mutabiliter.

נִפְעַל *agi, effici, fieri:* התפעל *pati, affici:* התפעל מאד מחלומו passus est, affectus est graviter a somnio suo. Et apud Grammaticos, *verbascero, verbum fieri, conjugari:* unde apud R. Sal., Gen. 2. 5. ad vocabulum טרם scribitur, כל טרם שבמקרא לשון עד לא הוא ואינו לשון קודם ואינו נפעל לומר הטרים כאשר יאמר הקדים id est: omne vocabulum טֶרֶם, quod in Scriptura occurrit, significat cum nondum, antequam, neque idem est quod קודם, neque verbascit, ut ab eo dicatur הטרים sicut diciter (a קודם) הקדים. Sic התפעל *flecti in conjugationem Hithpahel.* Raschi Gen. 44, 16.: Verbum quod incipit a Samech, כשהיא מתפעלת quando flectitur in conjugationem Hithpahel, litera ת separat literas radicales, ut a סכל fit הסתכל. Vide eundem Jos. 9, 4.

פעם פַּעַם *vice:* פַּעַם אֶחָד vice una. Pl. שֶׁבַע פְּעָמִים septem vicebus. Ap. Ros. פעמים sine additione numeri, et repetitum, est *aliquando, quandoque nunc,* Quandoque cum litera servili לפעמים.

פען פַּעְנֵחַ *revelare, indicare, manifestare.* Hinc nomen Josephi a Pharaone vocatum צפנת פענח occultorum revelator. R. Bechai in Gen. citat ex quadam precatione, המפענח נעלמים revelans occulta. Vocabulum Aegyptiacum putatur.

פעפע, פעע vide supra in פוע.

פער פָּעַר *aperire, solvere, laxare, retegere, nudare.* פוער עצמו לפני בעל פעור retegens se coram Baal pehor, i. e. ventrem laxans ignominiae et contemtus causa coram Baal peor, reus est, Sanh. f. 60. Gl. מתריז רעי בפניו. In Tg. ולמפער גרמיהון לטופסא דפעור et retegere se coram imagine Pehoris, Num. 25, 1. in Jon.

פִּיעוּר *retectio, denudatio:* כלום מבקשין ממך אלא פיעור an aliud quid a te postulatur, quam denudatio, scil. posteriorum, qui erat cultus Baal pehor, Sanh. 106a.

פְּעוֹר *Peor, Phegor, idolum Moabitarum.* Vide More par. 3. cap. 46.

פפי פַּפִּיר, פִּיפִּיר et plur. פִּיפִּירוֹת, et cum Aleph servili, אפיפיירות p a p y r u s sive *papyrum, arbuscula nascens in Aegypti palustribus, cujus cortex in tenuissimas plagas solvebatur, quae usum habebant chartae pro scriptura, et ad alia varia adhibebantur.* Vide Plin. l. 13. c. 11. In Br. s. 37. לובשים כלי פפייר vestiuntur veste papyracea. Ex cortice in tenuissimas plagas soluto fiebant tegumenta, quae imponebantur mortuis, ut ibidem dicitur, ומכסים למיתה בכל יום. Cum Aleph ab initio in TH. Sota cap. ult. in fine: עושה הוא אפיפיירות faciebat ipse papyraceas, scil. vestes. Gl. מין עשב יש לו קליפי ועושין ממנו מלבוש לנוי *species herbae est, quae cortices habet, et faciunt ex ea vestimentum ad ornatum.* Fiebant et inde vasa texta, instar corbium, quorum usus fuit in vineis, Kel. c. 17. Sic in Tg. Jon. וּבְפִיפְרַיָּא et in cophinis papyraceis, Deut. 26, 3.

פִּיפְיוֹר, פיפיורא *papa,* pontifex Romanus: נקיט נורא קמי פיפיורא accipit lucem sive facem, portans coram papa, As. 11a. Dicitur et אַפִּפְיוֹר.

פפל פַּפִּילְיוֹן p a p i l i o, ut Plinio vocatur lib. 5. *tentorium,* gallice *pavillon:* עשו לה פפיליון facite ei tentorium, ואהא מדבר עמה מתוך פפליון eroque loquens cum illa e medio tentorii, MC. 3, 8. Bemid rab. s. 12. ubi scribitur פאפיליון cum Aleph ad indicium vocalis. In Jalkut in Leg. f. 99d. pro eo legitur אפוליון: et fol. 34b. פולתו tentorium ejus. Sic f. 23b. פוילונו. Pl. אנו עושין לך פפיליונין nos faciemus tibi tentoria, neque ullus hominum te videbit. Aruch.

פַּפִּילְסְמוֹן o p o b a l s a m u m: ומצא צלוחית של פפולסמון et invenit urceolum opobalsami, Br. s. 34 et s. 39. Est autem opobalsamum *succus balsami:* vide in ordine אפף.

פפס פפוסיא. In Sr. parascha 5. הוא נותן פפוסיא לתוך סמניו et ipse ponit in medio instrumentorum suorum calceos, ut Postellus vertit. Dubito an recte.[115]

פיפסודוס, פופסודס *via obliqua, tortuosa, bivium,* TH. Ber. c. 9. fol. 13c. Forte est ex graeco ἐπισοδος.

פפק פיפקין, vel פיפקון *velum,* Medr. Ruth. 1, 17. נטל פיפקון accepit velum, et expandit supra se, ne descenderet sol etc. Glossa וילון. Forte legendum פיפלון πέπλον.

פצד פְּצִיד, פַּצִּיד, פְּצִידָא, פַּצִּידָא *fovea, fossa aquarum, rivus, alveus aquae, puteus:* ולמשלח מין מפציד et ut fluant aquae ex fossa, hebr. מגבא, Jes. 30, 14. Pl. יתעבד נחלא הדן פְּצִידִין פצידין fiet vallis haec merae fossae, nempe aquarum, hebr. גבים, IIR. 3, 16. Emph. וּפַצִּידַיָּא יתמלון מנך et rivi implebuntur ex te, hebr. ואפיקים, Ez. 32, 6. et sic ulterius pro hebraeo אפיק hoc sensu communiter usurpatur: ובפצידיא ובחיליא et alveis et vallibus, Ez. 34, 13. ולפצידיא ולחיליא et alveis et vallibus, Ez. 6, 3. Constr. בתקוף פַּצִּידֵי נחליא in robore rivorum torrentium, Jobi 30, 6. בכל פצידי ארעא in omnibus alveis terrae, Jes. 31, 12. פצידי מיא exsiccabuntur alvei aquarum, Joël. 1, 20. Sic Ps.

---

115) Ad haec verba Buxtorfii scribit eruditissimus Relandus: „Ego non dubito, quin [illegible] [illegible] persice *calceum* notat.“ Pergit idem scribere: Vide, lector, an non et in פפוס vel פפוש debeat mutari illud [illegible], quod idem sonat. et פפיש aliquando scribitur.

12, 2. ubi Veneta prave habent פְּרָצִידֵי, quod alterius significati est: היך מַפְקְנוּת פצידי נחליא sicut egressus rivorum ex fluminibus, Jobi 6, 15. Aff. ויסק על כל פַּצִּידוֹהִי et ascendet super omnes alveos suos, hebr. על כל גדותיו super omnes ripas suas, Jes. 8, 7. בצוהי ופצידוהי paludes ejus et fossae ejus non sanabuntur, Ez. 47, 11. והדרו על בית פַּצִּידֵיהוֹן et revertuntur in locum alveorum suorum, Jobi 14, 11.

פַּצִּידִין *firmitates, laminae firmae:* איברוי תקיפין היך פצידי נחשא membra ejus robusta sunt, sicut firmitates aeris, Jobi 46, 13. hebr. אפיקי נחשה, id est חתיכות חזקות מנחושה frusta valida aeris, juxta R. Levi. גיותנות פַּצִּידַיָא תריסין ליה excellentia, elatio laminarum, Jobi 41, 6. hebraice אפיקי מגנים, quod R. R. Levi חזקים interpretatur. Veneta prave מַתְרִיסִין, quod Regia non male legunt מַתְרִיסִין scuto-protegunt eum.

פְּצָה[116] *liberare, eripere, eruere.* In Psalmis et Proverbiis communiter respondet heb. נצל. Praet. ומכל דחלתי פְּצֵי יתי et ab omni pavore meo liberavit me, Ps. 34. 5. מכל עקא פצי יתי ab omni angustia eripuit me, Ps. 54, 9. ומן כלהון פְּצָא ליה יי et ex omnibus illis liberat eum Dominus, Ps. 34, 20. ומכל עקתהון פַּצְנוּ et ex omnibus angustiis ipsorum liberavit eos, Ps. 34, 18. ארום פציתא נפשי nam liberasti animam meam, Ps. 56, 14. ופְּצֵיתָא נפשי משיול et liberasti animam meam ex sepulchro, Ps. 86, 13. Part. פָּצֵי עניא liberans afflictum, heb. מציל, Ps. 35, 10. ולית מן ידך פצי et non est ex manu tua eripiens, Jobi 10, 7. Sic Jobi 5, 4. דפצי ית דוד qui liberat Davidem, hebr. הפוצה, Ps. 144, 10. Imper. פְּצֵי יתי libera me, hebr. פצני, Ps. 144, 7. Sic v. 11. ופְצָא ית et libera me, Ps. 7, 2. et 69, 15. פְּצוּ יתהון liberate eos, Ps. 82, 10. Fut. יִפְצֵי אנון eripiet illos, Ps. 37, 10. Sic Ps. 106, 43. ולית דיפצי et non est, qui eripiat, Ps. 7, 3. בשית עקתין יִפְצִנָּךְ in sex angustiis liberabit te, Job. 5, 19. ארום הוא יפצנך nam ipse eripiet te, Ps. 91, 3. צדקתא דתריצי תפצי אנון justitia rectorum liberabit eos, Prov. 11, 6. Ithpeh. Part. לא מִתְפְּצֵי בסגעי חיליה non liberabitur multitudine exercitus sui, Ps. 33, 16. Imper. וְאִתְפְּצָא et erue te, Prov. 6, 3. Fut. אֶתְפְּצֵי מן סנאי liberabor ab osoribus meis, Ps. 69, 15. דְתִתְפְּצֵי מן אתתא חלוניתא ut libereris a muliere extranea, Pr. 2, 16. Sic דתתפצי היך טביא ut eripias te sicut cervus, Pr. 6, 5. Pahel Praet. ופַצֵּית יתך et liberavi te, heb. ואחלצך, Ps. 81, 8. Part. וצדקתא מְפַצְּיָא מן מותא בישא et justitia liberat a morte maligna, Prov. 10, 2. Infin. לְפַצָּאָה יתנא ad liberandum nos, Ps. 70, 2. ubi Veneta לְפַצָּאָה prave. Aphel Part. מַפְצֵי לְהוֹן liberat eos, Pr. 12, 6. מַפְצָא נפשא liberat animam testis verax, Pr. 14, 25. Ap. Tos. דינא הוא דמפצי ליה מניה aequum est ut illum ab eo liberet. Bb. 45a. לא מפצינא לך non libero te, Ketub. 91b.

II. פְּצָה *aperire,* ut Hebraice: ואיוב למא פָּצֵי פומיה Jobus autem in vanum aperit os suum, hebr. יפצה, Jobi 35, 16. Alias Hebraeum פָּצָה aperiendi sensu per פתח reddi solet. Ap. Tos.: חד פצי לפיתחא דע"ז וחד הוה פצי אפתחא דבי זונות una (sc. via) aperta erat versus ostium fani, altera aperta erat versus ostium lupanaris, hoc est una tendebat versus idolejum, altera versus lupanar, As. 17a.

פְּצִיהוּת *apertio,* Rab.

פִּצְתָּא, פִּצָא *sors,* sic dicta, quia *aperit dubium,* aut *liberat* contendentes a re controversa: על פצתא דצדיקיא super sorte justorum, hebr. גורל, Ps. 125, 3. בעובא דעצתא נפלה פצתא in sinum consilii cadit sors, Pr. 16, 33. תגרי מבטלא פצתא lites cessare facit sors.

פצח פְּצִיחַ *clarum, serenum, nitidum:* כשחין פציח על שמש sicut aestus serenus propter solem, heb. כאור צח, Jes. 18, 4. Vel, sicut calor scintillans, quod scintillae sint in igne, quasi maculae grandineae in equo, ex significatione sequentis vocis. Ti. ופצוח עינא et claritas oculi vel visus, Abho. f. 28b.

פְּצִיחִין[117] *maculosi, maculis vel punctis respersi:* סוסון פציחין equi maculosi, hebr. ברדים grandinati, punctis grandini similibus hinc inde respersi, Zach. 6, 3. ופציחין v. 6. נמורין ופציחין varii et maculosi, Gen. 31, 10. 12.

פַּצְחִין, פְּצִיחִין[118] *villae, pagi, vici:* פצחין תתב ירושלם per vicos, vicatim habitabitur Jerusalem, heb. פרזות, Zach. 2, 4. הבפצחין אם בכרכין num in villis, an in urbibus munitis, hebr. הבמחנים, Num. 13, 20. ובתי פצחיא דלית להון שור מקף et domus villarum, quae non habent murum in circuitu, hebr. ובתי החצרים, Lev. 25, 31. קרוי פצחיא urbes villarum, Jud. 5, 11. בר מקרוי פַּצְחַיָא absque urbibus villarum, id est non muratis, vel per hypallagen, absque villis urbium, hebr. מערי הפרזי Deut. 3, 5. Sic Esth. 9, 19. Cum aff. כפרנהא ופַצְחָהָא pagi et villae ejus, Jud. 15, 47. בְּפַצְחֵיהוֹן ובכרכיהון in villis ipsorum et urbibus eorum hebr. בחצריהם, Gen. 25, 16. קרויא ופַצְחֵיהֶן urbes et villae ipsarum, Jos. 13, 23. 28. שויתא פציחוי תבירא posuisti villas ejus contritionem, hebr. מבצריו munitiones ejus, Ps. 89, 41.

פְּצִיחָאֵי *pagani, villici:* יהודאין פציחאי Judaei pagani, Esth. 9, 19.

פצט פִּיצְטְלִין vide supra in ordine פסט.

פְּצַל[119] *decorticare, corticem detrahere findendo, findere, bifidum, bifurcatum reddere:* שראש הזנב מפציל את העצם si caput caudae findat os, Bech. 39. in Misna: עמרא איפצולי מיפצלא כיתנא נמי איפצולי מיפציל lana findendo finditur, linum similiter fin-

[116]) Mutatis ד et צ idem est atque hebr. פדה *redemit.*

[117]) Vox pers. پیسه pisah, mutato ה finali in ח. Syri eam literam in כ mutant dicuntque ܦܣܟܐ

[118]) Quasi *patentem, apertum* hebr. פתח dicas, opp. τῷ כרך, *quod* urbem munitam i. e. involutam denotat.

[119]) Convenit cum rad. פתל *torquere, applicare;* hinc in forma Piel *detorquere, replicare.* Cf. et ar. فصل.

dendo finditur, Joma 71b. Finditur, nempe frangibulo et pectine in varia filamenta: מְפוּצָל *fissum, bifidum, bifidatum:* קנים מפוצלים calami bifidati, bifurci. Aliquando *decorticatum.* Item ad illud Ps. 22. על אילת השחר notatum; מה איילת זו קרניים מפצילות לכאן ולכאן אף שחר זה מפציל לכאן ולכאן quid est cerva? habet cornua bifurcata, etiam aurora dividit se huc et illuc, Joma 29a.

פְּצִילִין *partes fissae vel bifidae aut decorticatae, cortices, filamenta, ut sunt lini fracti et pectinati, et similia quae ex fissione fiunt.* Hinc de cornibus cervorum, איילת קרניים מפצילות cervi cornua bifurcata sunt, id est ut habet glossa, singulis annis נוסף בה פיצול אחד adjicit ei fissum unum, h. e. ramum unum bifurcatum Joma 29a.

פיצולייא *cepae,* idem quod בצלים, TH. in יום טוב cap. 4. ab initio.

פְּצַם[120] *perfringere, discindere, diffringere,* ut Hebraice. Praeter. וּפְצַים ליה חרכין et perfringit sibi fenestras, heb. וקרע, pro quo alias בוע usurpari solet, Jer. 22, 14.

פְּצִים *folium, pagina libri*[121]. Hinc Elias legendum judicat illum locum, כד קרי יהודי תלת פְּצִימִין cum legisset Jehudi tres paginas, hebr. דלתות ostia, quod pagina libri referat ostium aut januam, Jer. 36, 23. pro quo in libris impressis legitur פצין. Vide Eliam in פץ et פצם. Confirmata ista lectio ex alio Targ. ואתגוללו פְּצִימַיָא מאיליהם et circumvoluta sunt folia a seipsis, והוו מתקרין מליא מן גו פצימיא et fuerunt lecta verba ista e medio foliorum, Esth. 6, 1. in Tg. sec. הוה מהפך ית פְּצִימֵי ספרא ולא הוה אבי למקרי vertit folia libri, sed non voluit legere, ibidem.

פְּצִים *postis januae,* per Synecdochen: nam proprie est *ostium, janua, concavitas illa parietis, quae januam continet, quasi parietis ruptura dicta:* Juxta alios, *asser, tabula*[122]; פרץ את פצימיו rumpit, avellit postes ejus, Sab. 146a. חרס כדי ליתן בין פצים לחברו testa sive lapis ponetur inter unum et alterum, ut scil. sint ad aequam mensuram dispositi, Sab. 82a. מפני שאין לה פצימין propterea quod non sunt ei postes, Suc. 34a. בית שאין לו אלא פצים אחד domus cui non est nisi postis unus, ibid. Vide et in Men. 33b. 34a.

פְּצַע *vulnerare, disrumpere, contundere, comprimere, findere.* Praet. פְּצַעַת מוחיה contundebat cerebrum ejus, hebr. מחצה contudit, Jud. 5, 26. ופצע קיסין לעלתא et findebat ligna pro sacrificia, Gen. 22, 3. Jon. Ap. Ros., הצד חלזון והפוצעו qui capit cochleam et comprimit eam, sc. manibus, Sab. 75a. Niphal, נפצע *contundi, comprimi:* זיתים פצועים **olivae pressae:** בגדים פצועים vestes scissae, lacerae: נוטל אדם קורנס לפצע בו אגוזים accipit homo malleum, ut contundat eo nuces, Sab. 122. Ap. Tos., הִפְצִיעַ *bifidum, bifurcatum reddere, findere se:* unde, של הללו מפציע לכאן ולכאן istorum autem (suffitus) findebat se hinc et illinc, Bech. 38a. suffitus, qui fiebat Hierosolymis, faciebat columnam fumi sursum, rectam et altam, quae vocatur תמרה, ab altitudine palmae. Talem suffitum Alexandrini parare non poterant, qui columnam fumi sursum emitteret, sed ipsorum fumus bifidam columnam fecit, hinc inde se dividente fumo. Id dicit hoc loco מפציע, quo alibi est מפצל. Sic, תימור של חמה מפציע לכאן ולכאן columna fumi solis findebat se hinc et illinc, Joma 28b.

פְּצִיעָה *compressio, contusio:* פציעה בכלל דישה compressio est species triturationis, Sab. 75a.

פַּצְעִילִין *dactyli immaturi*[123]: פצעילי תמרה dactyli immaturi palmae, Talm. Beza 40a.

פְּצַר *multiplicare.* Praet. מן חובת כל אנש דִּפְצַר ומוסיף sic est peccatum omnis hominis, qui multiplicat et addit ad verba Prophetarum, IS. 15, 23. Hoc sensu hebraeum verbum interpretatur R. Sal. hoc loco, esse scil. לשון תוספת significationis *additionis et multiplicationis verborum.* Sed in Targum inusitatum est.

פְּצִירִין[124] *antra,* Schindlerus. Sic videtur sumi in Zohar in Gen. col. 205. טמירו גרמייהו תחות נוקבי פצירין et absconderunt se sub foraminibus antrorum: Nam praecedit: Simile hoc est regi, qui aedificavit palatium, ועבד תחות ארעא טמירין פצירין et fecit sub terra occulta latibula, antra, vel specus.

פְּקַד *praecipere, jubere, mandare:* respondet hebr. צוה. Praet., פְּקַד אלהא עושנך praecepit deus robur tuum, Ps. 68, 29. ופקד מלכא ית יואב et praecepit rex Joabo, IIS. 18, 5. כמא דפקד יהוה ית נח sicut praecepit Dominus Noacho, Gen. 7, 9. Cum Aff. די פקדיה יהוה quod praecepit ei Dominus, Gen. 7, 5. ופקדיה et praecepit ei, Gen. 28, 1. דפקדיה quo praecepit ei, Lev. 7, 38. די פקדך quae praecepit tibi, Deut. 4, 23. כמא די פקדני sicut praecepit mihi, Deut. 4, 5. פקדנא praecepit nobis, Deut. 6, 25. פַּקְדִּנּוּן praecepit eis, Gen. 59, 12. Tertia fem., ככל די פַקְדַת עלוי אסתר juxta omnia quae praeceperat ei Esther, Esth. 4, 17. פקדת ליה praecepit ei, Esth. 4, 5. וסרהב לי דינא די פַּקֵּדְתָּא et accelera mihi judicium quod praecepisti, Ps. 7, 7. דפקדתא להון quod praecepisti eis, Jer. 32, 23. די פַּקֵּדְתַּנִי quod praecepisti mihi,

---

[120]) Vox hebr. in Ps. 64.

[121]) *Ruptura* scil. τοῦ כֶּרֶךְ involucri i. e. totius libri.

[122]) Vocem quidem eandem habent atque פס pl. פסין d. q. supra.

[123]) Qui recentes indeque duriores sunt, quam ut sua sponte flaccescant i. e. fiant צמוקין, sed *findi* (פצע) debent, ut antequam putrescant arescant et flaccescant. Germanici Schnitz vocant.

[124]) Primitiva, ut placuit Schultensio (Opp. min. p. 168), verbi פצר significatio est *rupit, ruptionem* vel *fissuram fecit,* unde haec vox פצירין formata videtur, ut indicet *antron artificiosum* i. e. adjectione hominum ortum (hinc עבד פצירין *fecit* antra), opp. τῷ מערה, quod antron κατ' ἐξοχὴν i. e. naturale innuit.

*) פצתה. Legitur in Tg. Ps. 125 pro hebr. גורל, idemque est atque פיסא ,פיס *sors,* d. q. supra.

Deut. 26, 13. כל דפקדתנא omne quod praecepisti **nobis, Jos. 1, 16.** ויח יהושע פַּקְדֵית et Josuae praecepi, **Deut. 3, 21.** ופקדית ברוך et praecepi Barucho, Jer. **32, 13.** פַּקְדְתֵּיהּ praecepi ei, Deut. 18, 20. פקדתך **praeceperam** tibi, Gen. 3, 11. פקדתה praecepi ei, **Jud. 13, 14.** פקדתנון praecepi eis, Deut. 24, 8. ופקדו ועל לוח יוסף et praeceperunt Josepho, Gen. 50, 16. נבייא פַּקֵּדְתּוּן et prophetis praecepistis, Amos 2, 12. **Part.** די אנא מְפַקֵּד יתכון quae ego praecipio vobis, **Deut. 4, 2. Fem.** די אנא מפקדא יתך quae ego praecipio tibi, **Gen. 27, 8. Infin.** לְפַקָּדָא ית בנוהי ad praecipiendum filiis suis, Gen. 49, 23. Cum aff.. בְּפַקְּדוּתֵיהּ cum praeciperet ipse, Ez. 10, 6. Imper. פַּקֵּד ית כהניא **praecipe sacerdotibus, Jos. 4, 16.** ופַקֵּד et praecipe **Josuae, Deut. 3, 28.** ופַקִּידוּ ית עמא et praecipite populo, **Jos. 1, 11. Fut.** וַאֲפַקֵּד ית ברכתי לכון et praecipiam ut sit benedictio mea super vos, Lev. 25, 21. כל דאפקד יתכון quam praecepero vobis, Jer. 7, 23. די אפקדניה quicquid praecepero ei, Deut. 18, 18. ואפקדניה et praecipiam ei, Deut. 31, 14. דַּאֲפַקְדִנָּךְ **quod praecepero tibi, Jer. 1, 7.** ואת תפקד tu autem **praecipito, Exo. 27, 20.** וּתְפַקֵּד יתיה et praecipies ei **Numer. 27, 19.** דִּתְפַקְּדִנֵּיהּ quae praecipies eis, Jos. **1, 18. ubi vulgo est ex forma Aphel, sed ea in Tg. plane est inusitata:** יפקד עלך praecipi super te, **Ps. 91, 11. sic quoque legendum Ps. 42, 9. ubi vulgo est forma Kal hebraica, at ea in Tg. inusitata:** וְיִפְקֵד כהנא et praecipiet sacerdos Lev. 14, 4. דיפקד רבוני ויפקדנה quae praeceperit Dominus meus IIS. 9, 11. יהוה et praeceperit tibi Dominus, Exo. 18, 23. תְּפַקְּדוּנּוּן praecipietis, Deut. 32, 46. cum duplici Nun **paragogico:** תְּפַקְּדוּנַּנִי praecipite mihi, Jes. 45, 11. **Ithpahel et Ithpebal, Praet.** בכן אִתְפְּקִיד idcirco mandatum est, Cant. 1, 14. כמא דְאִתְפַּקַּד sicut jussus **erat, hebr.** צֻוָּה, Num. 3, 16. Sic 36, 2. מן אִתְפְּקַד למסבר חוכמא et quis jussus est portare sapientiam, **Jes. 28, 9.** פקדנא דאתפקד עמיה depositum, quod **commendatum fuit apud ipsum, Lev. 6, 4. hebr.** הָפְקָד **depositum:** כמא די אתפקדית sicut jussus sum, Lev. **8, 31.** ארי כֵן אִתְפְּקֵדִית nam sic jussus sum, Lev. **8, 35.** ארי אתפקדו למעבד אוריתא nam jussi sunt **praestare Legem,** Jes. 28, 10. ומה דאתפקדו et quod **jussi sunt,** noluerunt praestare, ibid. **Part.** ית די מִתְפַּקַּד quod jubebitur, Exo. 34, 34. **Ex Aphel,** אַפְקִיד בלושין praecipiam exploratoribus Am. 9, 3. 4.

פִּקּוּדָא *praeceptum, mandatum, jussum.* Respondet **heb.** מצוה et פקודים: ut פקודא דיהוה ברירא praeceptum Domini mundum est, hebr. מצות יהוה, Ps. **19, 9. Pl. emph.** פִּקּוּדַיָּא דיהוה תְּרִיצִין praecepta Domini recta sunt, Ps. 19, 9. Cum aff. ויח פִּקּוּדוֹהִי אשני et praecepta ejus mutavit, Num. 15, 31. Sic, פִּקּוּדָךְ **praecepta tua,** מִפִּקּוּדָךְ a praeceptis tuis, וּפִקּוּדַי et **praecepta mea** etc. Rabbini numerant 613. מצות, **quae Chaldaice vocantur** פִּקּוּדַיָּא, quorum mentio **etiam in Tg. Ruth. 1, 16.**

פִּקְדָנָא פּוּקְדָנָא *idem:* item *commissum, depositum:* ut, מטול שרגא הוא פוקדנא nam lucerna est **praeceptum,** hebr. נר מצוה Pr. 6, 23. דחכים לביה יקבל פוקדנא qui sapit animo, suscipiet praeceptum, Pr. 10, 8. או ית פקדנא דאתפקד עמיה aut depositum quod depositum fuerit apud ipsum, Lev. 5, 23. בְּפִקְדָנָא in deposito, heb. בפקדון, Lev. 5, 21. Cum aff., וּפוּקְדָנִי חטשי גבך et praeceptum meum abscondes apud te, Pr. 2, 1. ודדחיל מִפּוּקְדָנָא et qui metuit a praecepto, Pr. 13, 13.

פִּקְדָן *idem,* Esth. 1, 15. in Tg. sec.

פִּקּוּדָה *idem:* שער פקודה pilus depositi, vide Negaim cap. 5.

תַּפְקֵדְתָּא *idem:* ודא תַפְקִידְתָּא et hoc est praeceptum, heb. מצוה, Deut. 6, 1. ותטרון ית כל תפקידתא et observabitis omne praeceptum, Deut. 11, 8. ואוריתא ותפקידתא et legem et praeceptum, Exo. 24, 12. וכאוריתא וכתפקידתא et juxta legem et juxta praeceptum, IIR. 17, 34.

פְּקִידָה *visitatio, inquisitio, scrutatio, exploratio,* Rab. idem quod בדיקה, Edaj. c. 1.

תַּפְקִידָה *idem:* quando descendit pluvia, jumentum quaerit, appetit visitationem, Br. s. 13. Gl. תפקידה, h. e., animus ejus appetit commisceri cum compari sua.

הֶפְקֵר *defectus*[125], Rab.

פְּקַח *aperire.* Praet. עינוי פקח וליתוי oculos suos aperit et amplius non est, hebr. פָּקַח, Jobi 27, 19. et sic in sequentibus pro hoc verbo usurpatur: על דין פְּקַחְתָּ עינך super hunc aperuisti oculos tuos, Job. 14, 3. Part. יהוה פָּקַח אכסנין דמתילין לסמין dominus aperit (oculos, videre facit) hospites, qui similes sunt caecis, Ps. 146, 8. Ithpeh., Particip. היך גברא דְמִתְפְּקַח מן חמרא sicut vir qui aperitur a vino, i. e., cui oculi aperiuntur, qui evigilat a vino, Ps. 78, 65. hebr. מתרונן cantans. Pahel Infin. לְפַקָּחָא דגור אבנין ad aperiendum cumulum lapidum, i. e., להשליך ad disjiciendum, dissolvendum, Eccl. 3, 5. Ap. Ros. אין מפקחין עליו את הגל non aperiunt, i. e., solvunt, disjiciunt propter eum comulum, Rh. c. 4. חוץ מן המפקח בגל excepto eo, qui disjicit cumulum, Pes. 91a. Homo lapidibus vel ruderibus obrutus, si ab alio vespera paschatis eruatur cumulo dissoluto et disjecto, is non tenetur ea vespera pascha mactare, sed alius pro eo mactat, ne pascha polluatur: Vide et in Ohol. c. 16. Sanh. 72b. חמרא וריח פקחין vinum et odorata aperiunt; sc. celebrem, i. e., prudentem reddunt et sagacem, R. David Jud. 9, 13. Item פקח[126] *curare, procurare, curam habere, solicitum esse:* הולכין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות לפקח על עסקי רבים בשבת eunt in ecclesias et scholas, ut curam habeant negotiorum publicorum in Sabbatho, Ket. 5a. מפקחין פיקוח רבים ibidem.

פִּקֵּחַ *sagax, prudens, industrius, solicitus*[127], cujus oppositum טפש fatuus, bartus, stultus, insipiens.

---

[125]) Convenit cum forma Niphal in Hebraeo, cui haec inest significatio.

[126]) Per elisionem pro פקח עין *aperire* oculum. i. e. *curare alicui.*

[127]) Propr. *apertus* sc. *oculis* (v. notam praec.) *fuit.* Cf. nomen טפש, cui hoc nomen oppositum est.

Pl. פִּקְחִין prudentes: מלך פיקח rex prudens, מלך טיפש rex imprudens, stultus, fatuus: פיקחין שבהם קישטו את עצמם prudentes qui inter eos erant, ornabant se, Sab. 153. Opponitur et surdo, unde est *bene audiens:* שני אחין אחד פקח ואחד חרש duo fratres, quorum unus audiens, alter surdus; vel, unus loquens, alter mutus, Jeb. 114b. Fem. פִּקַּחַת *loquax,* vel *audiens*, cui opponitur חרשת surda vel muta: unde: חרש שנשא פקחת ופקח שנשא ח־שת surdus vel mutus qui ducit audientem vel loquacem etc. Jeb. c. 14. initio.

פִּקּוּחַ *apertio: cura, solicitudo:* פיקוח נפש apertio animae, i. e. ea quae ad vitae conservationem pertinent: פיקוח נפש דוחה את השבת conservatio vitae repellit Sabbathum, Sab. 131a.

פקט פקטן [128] *ejicere, exspuere:* hinc corrupte תוריה מבטין ולא יְפַקְטַן bos ejus ingravidat et non exspuit, sc. semen frustra, hebr. שורו עבר ולא יגעל. Jobi 21, 10. Ar. in ordine אפק pro eo habet יְפַקְטִיר avomit. Inde אפקטויזין *vomitaria*, quod in Ar. scribitur אפקטפיסין. Vide eum in hac voce. Vox incerta et corrupta, pro qua vox nota substitui potest יפלט.

פיקטינון *cedri species:* תאשור פיקטינון h. e. תאשור theaschur cedri species est, פיקטינון hoc est, ut puto πύξινον. Nam תאשור Jes. 41. 19. communiter interpretantur buxum. Sic rectius scriberetur פיקסינון, prout legitur in Br. 15. vel est a πεύκη *picea*, πεύκινος *piceus:* unde, ξύλα κέδρινα, καὶ πεύκινα, IR. 19, 5.

פקטין vel פקטים [129] *faeces, faeculenta, fraces, amurca:* דורדיהא ופקטיהא faeces ejus et fraces ejus sugent, Ps. 75, 9. Ap. Ros. שמן מזוקק בלא פקטים oleum purificatum absque fracibus. gl. פקטין פסולת הגרעינין הצפין על פני שמן pekatin est *vitiositas quaedam granorum natantium in superficiei olei.* Hinc distinguuntur a שמרים faecibus vel amurca: unde, הרי לוקח מקבל עליו לוג ומחצה שמרים בלא פקטים nam accipiens, emens (vas olei) suscipit in se logum cum dimidio faecum absque fracibus, Br. 40b. Ar. exponit, *turbidum supra faeces.* שמא יתנו שמן פקטי בקנדילים ויקלקלו את הסעודה forte indent oleum faeculentum in candelas, et turbabunt convivium, Medr. Esth. 1, 3.

פקל פַּקֵּל *decorticare, corticem detrahere* [130]: הבצלים משיפקל caepae, donec se decorticaverint, corticem malum abjecerint, T. Maser. 61a. התחיל לפרק באגוזין ולפקל בבצלים incipiens frangere nuces, et decorticare caepas, Okz. c. 2. Idem quod קלף.

פוקייל *pileus*, hebr. כובע. In TH. Beza c. ult. אפרח רוחא פיקייליה על קדליה abstulit ventus pileum de cervice ipsius. Glossa explicat per כובע. Graece φάκελλος et φακιόλιον Suidae est τὸ τῆς κεφαλῆς φόρημα gestamen quoddam capitis.

פְּקוּלִין *gossypium:* אין בודקין את המטה אלא בפקולין או בצמר נקי ורך non scrutantur lectum nisi gossypio aut lana munda et molli, Nid. 17a. Glossa קו"טון *cotton* gallice. Hinc ר' שמעון הפיקולי Rabbi Simeon gossypiarius, a vendendo gossypio dictus, ut notat gl. in Talmud Ber. 28b.

פִּיקְלִין [131] *calami, culmi:* וכתנא עבד פוקלין et linum faciebat culmos, Exod. 9, 31. in Jonath.

פקם פַּקֵּם [132] *fraenare:* תקע בפיו ופקמו transfixit os ejus (Bilhami) et fraenavit illud: היה פוקם את פיו כאדם שנותן כלימס fuit fraenans os ejus sicut homo qui indit fraenum (χαλινὸς) ori jumenti et constringit illud, Jelam. in Num. s. בלק.

פיקם *species purpurae vel lanae rubrae natura sua, non tinctura.* Sic adducit B. Ar. ex Torath Kohanim.

פַּקֵּם *concinnare, rectere, discernere, pandere capillos:* גודלת כוחלת ופוקסת plicans capillos, fucans oculos, discernens capillos in Sabatho, rea est: plicans, quia videtur texere: fucans, quia videtur pingere: discernens, quia videtur nere, Talm. Sab. 64b. ופוקם את פיה et pandit, distendit os ejus, Sab. 155b. שלא אכחול ושלא אפקום ne fucem oculos, neque discernam capillos. In Tg. Jon. וכחלן ופַּקְסַן et fucantes et pectentes se, Gen. 6, 2. Affine est gr. πείκω, πείξω.

פיקס ,פיקוס *lanugo cucumerum, et similium fructuum antequam maturescant.* Graece πεικὸς *lana carminata*, vel *carminanda:* בעל הפיקס vide supra in פיק.

פַּקֵּס *lanuginem abjicere.* Istius abjectio signum erat olim maturitatis, et tunc tenebantur de iis dare decimas. Hinc illud, איזהו גורנן למעשרות הקשואים והדלועים משיפקסו ואם אינו מפקס quando fructus horrei (qui in horreum colligi solent ut fruges) tenentur de decimis? cucurbitae et cucumeres, ex quo lanuginem abjiciunt, et si non abjiciunt etc. Maser. c. 1. Glossa, שיער *pilus qui progerminat in illis instar plumae, dicitur* פיקוס, *et quando excrescunt et maturescunt, decidit sponte.* Amplius de his disputant in Bm. 88b. et Beza 13b.[133]

פִּקּוּס pro hebr. מִמגדל חננאל a turri Chananel, Tg. habet מִמגדל פקוס, Jer. 31, 38. Zach. 14, 10.

---

128) Mus., qui ad vocem אפיקטויזין scribit, eam in linguae gr. קיא אוכל הנבלא significare, ad gr. πτύσις, ἐμός. ἡ *excreatio sputi ejectio* spectat, unde et v. פקטן decurtatum videtur.

129) Gr. πηκτόν.

130) Aliis est *in fasciculos colligere* gr. φακελοῦν.

131) Gr. φάκελος *fascis, fasciculus*, ut scribit Mus.

*) פוקלטין. Aquila paraphrastes pro hebr. רקמה (in initio Thr.) habet פוקלטון i. e. ποικιλτός *variatus, varie pictus*, aut, ut alii legunt, פלקטון τὰ πλεκτά *plexa, textilis.*

132) Mutatis gutturalibus ג et ק idem videtur atque פגם *incidere, fraeno in ore incisuram facere.*

133) Item v. פקס in Talm. (Sab. 155) sumitur pro hebr. פשק *pandere, aperire.*

Porta erat urbis Jerusalem, cujus et mentio Nehem. 3, 1.

פְּקוּסְנָא *stercus bovinum, vel bubulum:* מאני דפקוסנא vasa stercorea, gl. מאדמה ומצפיעי הבקר ex terra et ex egestis boum, Av. 33b.

פַּקְסִינָן *buxus, arboris nomen,* pro hebr. תאשור, in Br. s. 15. Videtur esse πυξινὸν *buxeum, ex buxo,* aut pro πυξὸς buxus.

פָּקַע *findere, scindere, rumpere, frangere: rumpi, frangi.* Convenit cum hebraeo בקע, per commutationem ב et פ, ut et in aliis: פקע ארזא דבי רב rupta est cedrus, i. e. trabs cedrina scholae Raf, Bm. 20, 2. Gl. נשבר. Ex Hiphil, ולא יפקיענה בסודרים neque franget illud linteis, Sab. 38b. gl. ישברנה franget illud, sc. ovum, linteis calefactis involutum: ומהמיניהן היו מפקיעין et balteos suos disciderunt, Sab. 21a. שלא להפקיע השערים ut non rumpant pretia, sc. aggravando illa, et caritatem inducendo, Tan. 15b. כנגד מפקיעי שערים contra frangentes pretia, i. e. augentes, Meg. 17b. Hinc, שהפקעתם עליהם השערים quod aggravastis ipsis pretia, vendendo frumentum cum faenore, R. Sal. Amos. 5, 11, להפקיע דין שמטה ad rumpendum jus intermissionis, quod scil. fiebat anno quoque septimo. Aliter: רבנן דבקיאין סימניהו מעיקרא במאי אפקעינהו Rabbini qui periti erant signorum ipsorum (i. e. aliorum Rabbinorum, quibus nonnunquam in subscriptionibus literarum loco nominis sui utebantur,) quomodo a principio vel primum rumpebant, i. e. exercitatos eos reddebant? quomodo illa primum eis significabant? Git. 36a. In simili significatione adducit hoc loco B. Ar. פקיע, pro בקי *probatus, exercitatus,* ex Bb. 164. Judaei German. dicunt Bebawen. Hophal, שלא יופקעו נחלתם מהם ne abrumpantur possessiones eorum ab eis, Lev. 25, 33. R. Sal.

II. פְּקַע *circumire:* מגנין פָּקְעִין machinae circumibant, Esth. 1, 2. in sec. Tg. In Pahel, פַּקַּע, Hiphil, הַפְקִיעַ *conglomerare, circumagere:* מפקע במגנין Circumagens rotis. ibid. Elias scribit in Methurgeman, ista esse, לשון היקף וסיבוב significationis *circuitus,* i. e. significare *circumagere et circumire.*

פְּקוּעַ, פְּקִיעָה, פְּקוּעָה, פִּיקְעָה *scissio, fissio, fissura:* פקועה דבקעתא fissura vallis: פיקעה עילאה fissura superior, פיקעא תתאה fissura inferior, i. e. fistula superior faucis, et inferior ventris, As. 28. בן פקועה. Sic vocatur bestia, in qua, dum mactando finditur venter ejus, foetus reperitur, Chol. 69.

פִּיקְעָא *nates, fissura natium:* חש בפקעא doluit in natibus, laboravit mariscis, ע"ז fol. 28b.

פְּקִיעָא *glomus, convoluta fila, fasciculus convolutus vel colligatus:* פקיעי עמיר fasciculi manipulorum: Licitum est hero domestico relinquere fasciculum manipulorum coram jumento triturante, ne comedat multum ex tritura, Bm. 90b. הושיט לי פקיע עמיר זה porrige mihi fasciculum manipuli hujus, ein büschlin, ein bündlin, Bk. 117a. Glossa פקיע i. e. קשר *ligamen:* Item *lorum scuticae, flagellum, scutica:* לוקה מן המטונה בפקיע vapulat a satellite flagello vel scutica, Joma 23a. Hic פקיע est lorum scuticae ex corio, quo Judaei se invicem flagellant, quae poena ipsis dicitur מלקות vapulatio, plaga scuticae. Lorum illud sic appellabatur, quod *conglomerari* soleret, aut quod *fissum* esset in tria lora, aut in extremitate attenuatum, non latum: Sic בן בבי על הפקיע Ben Bafi praefectus erat loro, Schekal. c. 5. Glossa: Ad percutiendum sc. sacerdotes et Levitas, qui dormire deprehendebantur in custodia sua.

פְּקַעַת *involucrum, globus, glomus:* הכדור והפקעת של גמי שנתן על פי החבית globus et involucrum ex junco, quod imponitur ori vasis, Kel. c. 10. נטל פקעת של גמי accepit globum ex junco et alligavit januae, Br. 12. Pl. פקעיות של שתי glomi staminis, Chag. 12a. Hel. c. 17. Scribitur et cum י in medio: ut, נטל שתי פקיעיות accepit duos glomos sive globos, unum ignis, alterum nivis, et commiscuit istos invicem, Br. 10. פקעיות של טווי glomi neti vel filorum.

פקעתא *decisio, decretum, praeceptum,* Talm. אפקעתא דמלכא ad decretum regis, i. e. מצות המלך.

פקע, פקועה *colocynthis, cucurbita sylvestris.* Pl. פַּקְעִין *colocynthides.* פַּקְעֵי חקלא colocynthides agrestes, IIR. 4, 39. שמן פקעות oleum colocynthidum, Schab. c. 2. in Misna. In TH. Schev. c. 3. מחוק explicatur פקועה.

פָּקַק אִתְפַּקַּק *claudi, obturari, obstrui, operire.* Fut. תִּתְפַּקְקָן כפותי שקרא obturabuntur labia mendacia, Hebr. תאלמנה obmutescent, Ps. 31, 19.

Ap. Ros. in usu frequenti est in Kal et Hithpahel: פוקק לה זוג בצוארה ומטייל עמה obturat ipsi (asino) tintinabulum in collo ejus, et ambulat cum eo: ולא בזוג אע"פ שפקוק neque cum tintinabulo, etiamsi obturatum sit, ne scilic. sonitum edat, Sab. 64b. ופוקקין לה זוג בצוארה et obturant ipsi tintinabulum in collo ejus, Sab. 53a. פקק החלון obstruit fenestram, obturat rimas ejus linteo, lana, stupa, aut aliis rebus, Sab. 125. שהתקינו לפקוק בו את המרחץ quod appararunt ad obstruendum eo balneum, Kel. c. 28. פוקקין הנקבים obstruunt foramina: כיון שנשא אדם אשה עונותיו מתפקקין posteaquam duxit homo uxorem, iniquitates ejus obturantur, sicut dicitur, qui invenit uxorem, invenit bonum, et educit benevolentiam a Domino, Pr. 18, 22. in Jeb. 63b. המתפלל צריך שיכרע עד שיתפקקו כל חוליות שבשדרה qui precatur, opus est ut se incurvet tantum, usque dum obstruantur omnes ejus vertebrae, quae sunt in spina dorsi, hoc est, ut promineant et conspiciantur, quod fit extrinsecus ipsarum quasi resolutione, et intrinsecus ipsarum obstructione, Berach. fol. 28b.

פְּקַק *operculum, obturamentum:* שהוא מעביר פקק מעל פי צלוחית quod removet operculum ab ore lecythi, Br. s. 70.

פִּקְפּוּק *obturatio, obstructio, obstaculum:* דבריו ישארו בלי פיקפוק verba ejus relinquuntur sine obturatione, i. e. objectio ejus nihil praedictae sententiae officit: יש קצת ספק ופיקפוק על זמן הזה est aliquod dubium et obstructio de tempore isto, quando

scil. inceperit regnum ejus: והיתה בידו בלא שום פקפוק fuitque in manu ejus sine ullo obstaculo, R. David IS. 14, 47.

Deinde פקפק contraria significatione est *solvere, luxare*, q. *deobstruere, aperire.* Hinc est, מפקפק ונוטל אחד מבינתים luxat, solvit et aufert unum ex illis, sc. asseribus, Succa cap. 1. in Misch. Hinc etiam exponuut quidam locum ante citatum ex Ber. Significatio haec videtur esse a פוק, vel נפק, q. d. *eximere, educere, expromere.*

Tertio פקפק *fodere, perfodere, perforare*, Ithpah. Part. גרמי מִתְפַּקְפְּקִין מני ossa mea perfodiuntur, h. e. quasi perfossa decidunt a me, hebr. נקר perforatur, Jobi 30, 17. Ap. Ros. ulterius per Metaphoram est *inquirere, perquirere, scrutari*, ut qui *fodiendo* scrutantur aurum et thesauros: גזירה חדשה ואין מפקפקין בה decisio nova est, nec inquirunt in eam, gl. לשון חטיטה בדבר סתום significat fossionem in rem occultam, As. 35a.

Quarto פקפק *vilipendere, spernere, despicere:* שפקפק בנטילת ידים qui vilipendit lotionem manuum, gl. זילזל, Ber. 19a. אתי לפקפוקי בלולב venit ad vilipendendum spatham sive frondes palmae, Suc. 43b. הברכות היו מפוקפקות בידו benedictiones habehantur viles in manu ejus, Br. s. 67 et 78. ואחה מפקפק בדבר et tu spernis rem: אל תפקפק בפיך ne vilipendas ore tuo, ut dicas etc. Ps. 53. in Midrasch.

פִּקְקִין *nodi in calamo: vertebrae, spondyli spinae dorsi:* Vide R. Sal. in Ber. fol. 28b.

פְּקוּקְלְתָא, פְּקוּקְלָא *ramus nervi.* R. Salomon vult esse *pinguedinem nervorum:* פקוקלתא דנידא שרי ramus vel pinguedo nervi licita est, Br. s. 78. De nervo femoris luxato, de quo Gen. 32. Pl. זה חלב שעל הפקוקלות ea est pinguedo, quae est super nervos: item, חלב שבין הפפוקלות pinguedo quae inter nervos seu ramos nervorum est.

פָּקַר *sectarium, haereticum, schismaticum esse, errare in doctrina, erroneam doctrinam propagare.* Est verbum derivatum a nomine ἐπίκουρος אפיקורוס, sumpto א quasi servili aut formativa litera. Ap. Ros. et Tos. לא שנו אלא אפיקורוס נכרי אבל אפיקורוס ישראל כל שכן שפקר טפי non docent id nisi de haeretico alienigena (gentili, Christiano) sed de haeritico Israelita, quanto id magis, cum is erret vehementius: Sanh. 38b. Ibidem, כל מקום שפקרו הצדוקים תשובתן בצדן ubicunque errant Tzadducaci, responsio ipsorum est in latere ipsorum. Pro צדוקים in TH. libro ברכות cap. 9. ab initio est המינים haeretici, nempe Christiani vel gentiles, qui plures credunt esse Deos, sacram scripturam false interpretantes: veluti; scriptum est: „faciamus hominem ad imaginem nostram" (Gen. 1, 26). Ergo plures sunt Dii. Responsio in latere ejus est, i. e. prope exstat, ubi juxta scriptum „et creavit Deus hominem ad imaginem suam" (v. 27). Sic „descendamus et confundamus" (Gen. 11, 7), scriptum juxta „et descendit Dominus" (v. 5). Vide locum citatum ex TH. פוקרין המינין errant haeretici, falso docent haeretici: ויש פוקרין quidam errant, erronee docent, R. Sal. Jos. 7, 14. לתשובת המינים שפקרו בו ad responsionem haereticorum, qui errant in eo, Ps. 21. in R. Sal. אומה מופקרת populus haereticus. Item *stolide, praefracte agere, arroganter despicere vel calumniari aliquem*, quomodo et in Ithpehal usurpatur: דאי מתפקר בשליחא דבי דינא quod si praefacte egerit in nuncium sive ministrum domus judicis: ההוא טבחא דאתפקר ברב טובי iste lanio qui probrose egit in Rabbi Tobiam, Mk. 16a. שמפקר את התורה qui arroganter despicit Legem.

אַפְקֵירוּתָא vide in אפק.

אַפְקֵיר in Aphel, *profanum, commune, liberum reddere, prostituere ut publicum:* וְתַפְקַר פירהא et liberos, communes facies fructus ejus, nempe anni septimi, Exo. 23, 11. in Jon. אֲרוּם יַפְקַר גבר חקל או כרמא cum communem fecerit aliquis agrum aut vineam, Exo. 22, 4. Jon. Ap. Ros. in usu frequenti est, et in Hiphil tantum: הפקירו בנותיהן לזנות prostituerunt, communes fecerunt filias suas ad scortationem, Num. 25, 18. in R. Salomone: המפקיר את כרמו communem faciens vineam suam, Preiß geben: מפקיר את עבדו communem faciens servum suum: Hophal, הוּפְקַר *prostitui, commune fieri:* שמא הופקרנו למיתה forte prostituti sumus ad mortem, R. Salom. Num. 17. v. ult. מקום מופקר locus communis, publicus, liber omnibus: אלא מן המופקר sed ex publico et communi, R. Salom. Lev. 25, 5. בוצר אחה מן המופקרים vindemians ex publicis et communibus, Lev. 25, 11. in R. Sal.

הֶפְקֵר *commune, liberum, publicum omnibus:* לא תהוי אחת שכיבא הפקרא בשוקא לגבר חילונאי non erit uxor demortui libera in foro viro extraneo, Deut. 25, 5. הפקר יהיה לכל publicum, commune erit omnibus: נשי הכושים הפקר ואין איש יודע מי אביו uxores Aethiopum communes sunt, nec quisquam scit, quis pater suus sit, Aben Esra et R. David Amos 9, 7. ארעא דרבנן הפקר לתלמידים ager magistrorum debet esse communis discipulis, i. e. schola, doctrina ipsorum debet esse commune pascuum discipulorum: לא הביא אלא מן ההפקר non attulit nisi de communi et libero: בשדה של הפקר in agro libero et publico: לא מנהג הפקר נהגו בה non pro communi et libero habent illud.

פוּקְרִין *linum pectinatum et molle:* vel, *lana detonsa, vellus:* באותה שעה נטל אבינו יעקוב פוקרין ונתן לו בתוך צוארו in ista hora accepit Jacob patriarcha noster linum, et indidit collo suo, Br. s. 77. In Gemara legitur: יוצאין בפוקרין ובציפא egrediuntur cum lino pectinato et lana excussa, Sab. 50a. Gl. פשתן סרוק linum pectinatum. Aliter, ומנחינן ליה אבית פוקרי et imimponimus ei in locum fissurae, Jeb. 76a. Sic Aruch: Gl. בית הרעי: Alibi, אלו הייתי שם פוקרין הייתי נותן על צוארו si fuissem illic, lanam circumposuissem collo ejus, Medr. ad Ps. 72. Hoc Guido et alii expouunt *catenam.* Sed in Medr. Koh. cap. 10. versu אי לך ארץ, in glossa exponitur גיזי צמר *lana secta*, hoc sensu, strangulassem eum lana vel lino

פרן פרא פרנן vide in פרן.

פִּירָא *fovea, fossa.* Concisum videtur ex hebr. חפרה, elisa gutturali, aut esse possit a פרר: hinc, פירא דכוורי fossa piscium, piscina, Ketub. 79. פירא דסופלי fossa granorum dactylorum, in qua lapides et alia rejectitia dactylorum asservantur in usum jumenti, Bb. II. פירא של גופרית fossa sulphuris.

פרב פרוֹבִינְרוֹן[137] *vectigal, tributum capitale*, Br. s. 64. idem quod מנדה sive מדה in Esra. In Jalk. fol. 33a. legitur פריגורון.

פרוֹבַטְיָא[138] *balneae*, i. e. מרחצאות. Sic accipiendum videtur in isto Medr. in c. 2. Eccl. v. 7. ubi dicitur: Comparavi mihi cantores et cantatrices, et delicias filiorum hominum. In hunc locum legitur in Medr. Cant. 3, 8. עשיתי לי שרים ושרות זכרים משוררים ונקבות משוררות, ותענוגות בני אדם פרובטיא i. e. „feci mihi cantores et cantatrices"; nempe masculos cantores, et faeminas cantatrices: „et delicias filiorum hominum"; nempe balneas. Sic has delicias etiam explicat autor Targum in Ecclesiasten, qui transfert: „thermas et loca balnearum", siphones effundentes aquas tepidas, et siphones effundentes aquas calidas. Sic etiam in Medr. Eccl. in hunc locum, „delicias filiorum hominum," i. e. דימוסיות ומרחצאות thermas et balneas.

פרִיבָּטְאוֹת *idem:* ועדיין לא בנה לה פריבטאות nondum exstruxit ei balneas, Br. s. 1. ומהן אומרין פריבטאות et quidam dixerunt, Balneas, Br. s. 8. Postellus in priori loco vertit, „peribata, h. e. *substernenda saxa maxima*". Videtur respexisse ad gr. βάθος. In gl. scribitur per פ in medio, פריפיטאות, quod mihi in memoriam revocavit gr. περίπατος, ambulacrum. Sic in loco posteriori exponitur in gl. מושבות נאות בחצר המלך. Postellus autem „Si in exercitus salarium reponatur". Quicquid sit, voces sunt corruptae et peregrinae.

פַּרְבִּיטָא *balneator:* unde in Jalk. in principio sectionis Toledoth Jizchak: כהדין פרביטא שהוא משטף את המרחץ ואחר מרחיץ בנו של המלך sicut balneator iste, qui inundavit balneum, et postea balneare fecit filium regis. Desumptum ex Br. s. 63. Ex forma praecedentis vocis videtur legendum פריבטא.

פרבטיה *fraenum*, juxta interpretes. Corruptum est. Vide infra in פרם.

פַּרְבָּר *pars exterior, foras spectans*, hebr. IChr. 26, 18. Sic ap. Tos. in Tamid 27a.

collo ejus circumdato. Item, באותה שעה נטל פוקרין וכרכו על צוארו eadem hora accepit lanam et circumvolvebat collo suo, Medr. in Cant. Cant. cap. 3, 6. Baal Aruch scribit esse vocem Romanam. Fieri potest ut sit ex graeco ποκάριον *parvum vellus.*

פֶּקְרָס[134] *indusium, vestis carni proxima*, ut explicat autor Aruch: משל למלך שהיה לו פקרס parabola est de rege, cui erat indusium: Et mox, מכל הפקרסים שיש לך ex omnibus indusiis tuis, Jalkut in principio ויקרא. In Vr. sect. 2. legitur פרקסין, et in s. 24. אפיקרסין, et sic saepius cum א ab initio. Alibi, קשרי שבפקרסים ligulae indusiorum, Mikv. c. 10. f. 134b. מתיר את פורקסו התחתונה solvit indusium suum infimum, Derech erez cap. 9. Vide etiam infra in פרקר.

פקת פְּקָתָא *vallis.* Contractum vocabulum est ex forma absoluta פְּקְעָה, unde emphatice פקעתא (sicut Syriace פקעתא Luc. 3, 4. 5. et 6, 17.) et contracte פְּקָתָא, litera gutturali exclusa, ut saepe. Est autem ab hebr. בקעה literis homogeneis inter se permutatis, ה non est de radice: הוו קאולי בפקתא דערבות fuerunt euntes per vallem Arbhoth, Talm. Sab. 20b. Glossa בקעה. Sic in Ber. 54a. Est ergo פ loco ב, quomodo alibi scribitur: מצלי בְּבִקְתָא orabant in valle, i. e. בְּבִקְעָתָא, per elisionem gutturalis. Vide בקת. Et alibi, דכולה פקתא totius vallis, Chol. 31a. Vide etiam infra in פחק, in פחקא.

פְּרָא[135] *currere:* חזא דחויא פרי בתריה vidit, quod serpens curreret post eum: dixit ipsi, חויא פרי בתרך serpens currit post te, TH. in c. במה אשה in fine. Gl. רץ. Et in Bem. rab. s. 12. חמא חד פרי בתר חבריה vidit quemdam currentem post socium suum: חמא מזיק פארי בתריה vidit spiritum malignum currentem post ipsum: הא מזיקא פארי בתרך ecce spiritus malignus currit post te etc. כי פרי cum cucurrisset, Vr. s. 22. ubi in glossa scribitur, esse לשון ירושלמי vocem Jerosolymitanam.

פְּרָא[136] *parum, exiguum, minus.* Oppositum ejus יתיר amplius. In Br. s. 20. in fine legitur: R. Levi dixit: Docet te scriptura mores terra: לפום חילך אכול, ופרא ממה דאחה לביש ויתיר ממה דאת שרי i. e. pro viribus tuis comede (juxta illud „ex omni arbore horti comedes"); exiguo vestitor (juxta illud „et fecit Dominus Deus Adamo et uxori ejus tunicas", Gen. 3, 21); ample habitato: Nam erant duo homines et inhabitabant totum mundum. Hinc פורתא, de quo infra in פרת. Conjunctim פרא צבחר paulo minus, TH. Ket. c. 6. f. 30d.

[134]) Legitur etiam cum א in initio אפיקריסין (TH. Ber. c. 1), quod a nonnullis conflatum habetur ex ἐπί et κρέας, quasi *super carne, carni proximum indusium dicas.*

[135]) Alludit pers. پریدن *volare.* Spieg. Chr. 10. 42.

[136]) Gr. παῦρος. Aliis est contrarium, *amplius, ultra*, gr. πέρα.

*) פראלוקין (Sr. s. 38) *chalybs praestantissimus* pers. پولاد.

[137]) Conflatum, ut nonnulli volunt, ex gr. φόρον ἀργύριον i. e. *census in capita, exactio capitum.*

[138]) Gr. „προβατεία pecuaria piscina, ex qua potari, et in qua mersari pecudes solebant". De Lara.

[139]) Item vox פרובטא in Jelam. (p. נשא) legitur pro hebr. צאן *pecus*, gr. πρόβατα.

פְּרַג [140] *mutare, commutare, permutare.* Praet. פְּרַג יַת יְדוֹי mutavit manus suas, hebr. שִׂכֵּל, Gen. 48, 14. in Tg. Jon. et Hier. וּפְרַג יַת אַגְרִי et mutavit mercedem meam, hebr. הֶחֱלִף, Gen. 31, 7. וּפְרַגוּ יַת אִיקַר רִבּוֹנְהוֹן et mutarunt gloriam Domini sui, hebr. וַיָּמִירוּ, Ps. 106, 20. Infin. ואם מִפְרַג יִפְרַג בְּעִירָא בִּבְעִירָא et si mutando permutaverit bestiam cum bestia, hebr. הָמֵר יָמִיר, Lev. 27, 10. Jon. ubi Tg. Hier. לְמִפְרְגָא cum א paragogico, quod in hac forma inusitatum. Fut. וְלָא יִפְרַג יָתֵיהּ neque commutabit illud, Lev, 27, 10. Jon. Cum aff. וְלָא יִפְרְגִנֵּיהּ neque commutabit illud, hebr. יְמִירֶנּוּ, Lev. 27, 33. ואין מִפְרַג יִפְרְגִנֵּיהּ et si commutando commutaverit illud, ibid.

B. Ar. adducit hic etiam ex Ps. 119, 16. בגזירתך אֶתְפָּרַג in statutis tuis oblectabo me, pro hebr. אשתעשע. In nostris libris est אֶתְפָּרַנַק. In lingua arabica verbum פרג [141] habere significationem *oblectandi, delectandi*, notat Schindlerus: unde haec lectio forte non prorsus contemnenda.

פְּרוּג *commutatio, permutatio, pretium:* ארום שִׁקְרָא תְּהֵי פְּרוּגֵיהּ nam falsitas erit permutatio ejus, hebr. תְמוּרָתוֹ, Jobi 15, 31. וּפְרוּגֵיהּ יְהֵי קוּדְשָׁא et permutatio ejus erit res sancta, hebr. וּתְמוּרָתוֹ, Lev. 27, 10. וְלָא יִתְקַל סִימָא פְּרוּגָהּ neque appendetur argentum pro pretio ejus, hebr. מְחִירָהּ, Jobi 28, 15. ופרוגה מני אובריזין et permutatio ejus vasa aurea, Job. 28, 17. וְלָא אַסְגִיתָא קִנְיָנָא בִּפְרוּגֵיהוֹן neque multiplicasti possessionem pretiis ipsorum, heb. בִּמְחִירֵיהֶם, Ps. 44, 13. וּבִפְרוּגֵיהוֹן תְּבִית עַיְנִי et in permutationibus ipsorum pernoctabit anima mea, heb. ובהמרותם in exacerbatione ipsorum, a מרה, Chaldaeus autem deduxit a מיר, Job. 17, 2.

פַּרְגּוֹד, פַּרְגּוֹדָא *cortina, velum, aulaeum:* In Tg. וְתַעְבֵּד פַּרְגּוֹדָא דִּתְכַלָא et facies velum hyacinthinum, hebr. פרכת, Exod. 26, 31. in Jon. מלגיו לפרגודא ab interiore parte veli, ibid. v. 33. פְּרַס הֵיךְ פַּרְגּוֹדָא עֲנָנָא דִיקָרֵיהּ expandit quasi cortinam super eum nubem gloriae suae, Jobi 26, 9. Item *pallium*, quod instar *veli* est, vel, *tunica lata:* יַת פרגוד מצויר tunicam figuratam, heb. כתנת פסים tunicam particularum versicolorum, Gen. 37, 32. תַּסְבוּ יַת פרגודא דיוסף et acceperunt tunicam Josephi, וטבלו ית פרגודא באדמא et intinxerunt tunicam in sanguine, ibid. v. 31. Jon. et sic ibidem saepius. Vide mox inter Talmudica. Ap. Ros. מאחורי הפרגוד *post velum,* i. e. *secreto, clanculum:* ut, מה ששמעת מאחורי הפרגוד quod audivisti de post velum, i. e. clanculum, Ber. 18b. כבר שמעתי מאחורי הפרגוד jam audivi post velum, i. e. secreto, Chag. 15a. Vide et in Sanh. 89b. Locutio frequens. Apud Talm. legitur quoque pro *veste* quadam, ut antea in Targum. Ego puto פרגוד hoc sensu esse *paragauda* παραγαῦδις, qua voce Latini et Graeci autores utuntur, sive hi ab Hebraeis, sive Hebraei ab illis eam sint mutuati. In Talm. Sab. c. 16. f. 120a. inter octodecim vestimenta sacra numerantur quoque שני פרגודין duae paragaudae. R. Sal. exponit vernacule גנוליש (quod puto esse *genualia*) et germanice Kniehosen. In Br. s. 84. וכתנת פסים זה הפרגוד i. e. et כתנת פסים tunica versicolor (Josephi, Gen. 37, 32.) erat paragauda. Glossator hic explicat vernacule *camisiam.* אין החורם נכנס לא בפרגוד חפות ולא במנעל וכו׳, siclos separans et reponens non ingredietur (in illud conclave) cum paragauda manicata, vel duplicata, aut cum calceamentis etc. Jeb. 102b. Schek. c. 3. De latina voce Paragauda vide Lexicon Matthiae Martini, ubi vehementer se torquet in ejus etymologia investiganda. Iterum pro *cortina, velo, aulaeo,* ap. Tos: שלשה אין הפרגוד ננעל לפניהם אונאה וגזל וע״א tria sunt, ante quae aulaeum non clauditur, deceptio vel defraudatio, rapina et idololatria, Bm. 59a. i. e. quae nunquam occultantur vel absconduntur a Dei conspectu, sed perpetuo in oculis ejus manent, donec ea ulciscatur.

פַּרְגְּיוֹה, פַּרְגְּיִין *pulli avium* [142], *gallinarum, aut columbarum, pullastri:* ut, ואשכחן בגוה פרגיין invenimus in ea pullos, Br. s. 17. אשכח פרגיות שחוטות invenit pullos mactatos, Bm. 24b. In Talm. Ber. 39a. explicatur *perdix.* Vide et Medr. Echa 1, 1. f. 59. Legitur et apud Paraphr. Syrum in N. T. Luc. 2, 24. et Matth. 23, 37.

פרגותא *species vestimenti vel ornamenti,* in TH. Sab. c. 6. ab initio. Sic, כל אותן הפרגוית omnia ista ornamenta, quae fecit tibi mater tua, Ismaelis erunt, Br. s. 56. In Aruch explicatur per כעסים, quod pravum est pro עכסים [143] quod legitur Jes. 3, 18. Id non animadvertentes alii, exposuerunt, פרגותא *furores, irae, indignationes* i. e. כעסים.

פרוגיתא. Unde, חמרא דפרוגיתא *vinum Prugjathinum.* Vide in ordine דיו, in דיומס.

פַּרְגִּין *leguminis genus, papaveris capita vel semen:* האורז והדוחן והפרגין, Talm. Schev. c. 2. et Rh. f. 13b. Graece μήκων.

פַּרְגּוֹל *circinus:* יד הפרגול manus sive pes circini, Kel. cap. 29. Gl. מחוגה *circinus,* quo faciunt עיגולים circulos. Graecis περίγρα est *circinus.*

פְּרַגּוֹל *flagellum:* מה לך לוקה בפרגול quid tibi est,

---

[140]) Vocabulum merum semiticum affine verbo פרק, minimeque opus est, ut gr. habeatur παράγειν.

[141]) فَرِجَ, verbum etiam in lingua syr. ܦܪܓ usitatum.

[142]) Pers. فَرُّوج *pullus* avis, syr. ܦܪܘܓܐ.

[143]) Fateri debeo mihi explicationem per כעסים magis arridere quam illam per עכסים, quae ipsa vox dubia est. Potest igitur vox פרגוות verti, ut habet de Lara ad gr. φρίξ. Sin vero propter verbum עשה, quo vox פרגוות (malim legere פרגיות) in Midr. construitur, per *genus vestimenti* explicare lubet, tum referre eam potes ad ar. فَرَجِيَّة, cujus descriptionem vide in lex. ar. persico Theodori Zenker p. 659.

quod verberatus es flagello? Vr. s. 32. In Medr. Tehill. Ps. 12. legitur pro eo, מה לך לידקר בפוראגון. Est ex φραγέλλιον, quod legitur Joh. 2, 15. ubi Syrus similiter habet פְּרַגֶּלָא.

פְּרִיגְמָא πρῆγμα, *res, negotium.* Rabbini eo utuntur ad significandum *spacium, quod in medio versus occurrit, sententia imperfecta, ubi circulus quandoque notatur*, veluti Gen. 4, 8. Extat vocabulum in Pentateucho cum triplici Targum Deut. 2, 8. in margine. Quatuor tales versus sunt in Lege. Itali Judaei omnia talia spacia, quae sunt inter sectiones clausas et apertas quae sunt in Lege, vocant pregma, cum Tzere. Hinc videtur omnino esse gr. πρῆγμα, quod idem est quod *res, negotium*, quod in talibus locis negotium lectori exhibeatur.

פְּרַגְמָטוּט, פְּרַגְמָטוֹטוֹם *pragmaticus, negotiator, mercator.* Corruptum est ex gr. πραγματευτής: שמע הפרגמטוטום audivit mercator ille, Sr. s. 19. Plur. פְּרַגְמָטוֹטִין.

פְּרַגְמַטְיוֹטָא *idem:* דמתקרי פרגמטיוטא qui vocatur negotiator, Vr. s. 3. gl. עושה פרגמטיא *exercens mercaturam.*

פרַגְמָטִים *idem,* πραγματεύς: Pluraliter abjicitur ם, ut in aliis similibus multis: שנין פרגמטין duo mercatores.

פְּרַגְמַטְיָא πραγματεία *mercatura, negotiatio:* ומרי פרגמטיא לא ישבע למצבור כסף et dominus negotiationis, i. e. negotiator, non saturatur colligere argentum, Eccl. 5, 9. וית ארעא תתגרון בפרגמטיא et per terram exercebitis negotiationem, Gen. 42, 34. Jon. יהוה ינטור מפקך לפרגמטיא dominus custodiet egressum tuum ad negotiationem, Ps. 121, 8. במפקכון לְפְרַגְמַטְיַיכוֹן cum exitis ad negotiationes vestras, Deut. 28, 19. in Jon. Ap. Ros. communiter scribitur per ק loco ג. Vide ergo infra פרק.

פרינורון. Vide supra in פרב.

פָּרַד פְּרַד *separare, abstrahere, disjungere, solvere: secare, dissecare in partes.* Verbum in Targum rarum. Part. Pehil, וּפְרִידָא שנתהון et donec solvatur somnus eorum, hebr. נגולה rapiatur Prov. 4, 16. Imper. פרדו כנישת רשעא solvite caetum improbitatis, hebr. פתח solvendo Jes. 58, 6. Part. Pahel כטביא מְפָרַד sicut dama abstracta, hebr. מדח expulsa, Jes. 13, 14. Aphel Part. דמפרדא לבא דעלימי quae disjungit cor juvenum, Prov. 7, 10. Part. Ithpehal, מתאחדין ולא מִתְפָּרְדִין uniuntur et non disjungunt se, hebr. יתפרדו, Jobi 41, 8. Item פרד *separare,* i. e. *in partes separatas secare:* הרמון שפרדו malogranatum quod in duas partes secuerit, Okez. c. 2. הרמונים שנתפרדו malogranata dissecta.

נִפְרָד *separatum, abstractum, singulare, individuum.* Apud Grammaticos, שם נפרד *nomen absolutum*, i. e. absolutae et primae formae nomen, extra structuram positum. Item, *nomen singulare*, sive numeri singularis. Hinc verbaliter נפרד et התפרד separari, i. e. in numerum separatum vel singularem deduci: unde apud Aben Esram in libro מאזני statera linguae sanctae, sect. הרבים et Lev. 21, 8. ad vocem בבתוליה legitur: יש שמות בלשון הקדש שלא יתפרדו לעולם כמו נעורים וזקונים sunt nomina in lingua sancta, quae non separantur (i. e. separatim vel singulatim usurpantur, sive in singularem numerum deducuntur) in perpetuum; veluti נעורים adolescentia, sive pueritia, זקונים senectus, פנים vultus et alia. Sic Gen. 1, 2. ad vocem מים. שכל הנפרד intelligentia abstracta, Pl. שכלים הנפרדים intelligentiae abstractae, scilic. a corpore, quomodo de Deo et angelis loquuntur Hebraei.

מְפוֹרָד *separatum, disparatum, disjunctum:* מלה מפורדת dictio separata, id est, collectiva, quae sub forma singulari plura separata significat; veluti צאן ovis, oves, בקר bos, boves.

פְּרָדִי *singularis, abstractus, individuus:* עצם פרדי substantia singularis vel individua. Pl. עצמים פרדים substantiae individuae. De his in More lib. 1. c. 73.

פֵּרוּד *abstractio, separatio, disjunctio:* oppositum ejus קבוץ aggregatio, conjunctio, collectio, compositio: פרודים abstracta, separatae partes, particularia.

פְּרִידָא *lapillus, scrupus, separatum et disjunctum quid:* ומליאו יתהון מן פרידא דעל ספר פרת et impleverunt eos lapillis, qui sunt ad littus Euphratis, Thr. 5, 5. Pl. ורצץ בְּפְרִידָן שני et confregit scrupis dentes meos, hebr. בחצץ, Thr. 3, 16. ובני בנך כִּפְרִידוֹהִי et filii filiorum tuorum sicut lapilli ejus, scil. maris, Jes. 48, 19. Scribitur hoc כִּפְרִידוֹהִי ex forma superiori, quae tantum Rabbinis usitata, unde praestaret per י in medio legi. Rab. שתי פרידות עפר duo scrupi terrae, Nid. 27a.

פְּרִידְתָּא *separata, separans se, obstrepens, rebellis:* מרדתא היא ופרידתא rebellis est et obstrepens, hebr. המיה וסררת, Pr. 7, 11. אתתא סכלתא ופרידתא mulier stulta et obstrepens, heb. המיה, Pr. 9, 13.

פַּרְדָנִית[144] *obstrepera, rebellis mulier, in cunctis se a marito sejungens, eique obloquens:* item *vagabunda:* unde, ולא מן הרגל שלא תהא פרדניתא neque ex pede (Adami creavit Evam) ne fieret vagabunda, Deut. rabba, s. כי תצא.

פֶּרֶד *granum sive grana malorum punicorum, quae* solent *separari* et exsiccari ad certos usus, Maser. c. 1. Uvae compactae et exsiccatae vocantur צמוקים: ficus compactae et arefactae vocantur גרוגרות: mala punica in partes scissa et exsiccata vocantur פרד vel פרדים, quomodo et loquuntur נתפרדו הרמונים, ut supra positum.

פְּרִידָה *pullus turturis vel columbae:* צריכה עוד להביא פרידה אחת opus habet amplius offerre pullum unum, Kinim cap. ult. פרידא אחת יש לי להוציא מכם columba una est mihi, ut eam educam a vobis, Sanh. 108a. lin. ult. Sic, פרידה אחת יש לי ביניכם pullus columbinus unus est mihi inter vos, Bm. 84b. Gl. גוזל, et sic ubique. Pl. masc. חמש פרידין quinque pullos turturum, Kinim. c. ult. et fem. שתי פרידות

[144]) Scribitur etiam פרדנית, ubi vide notam.

טובות יש לי להוציא מהן duae columbae bonae adhuc mihi sunt ex eis educendae, nempe Rutha Moabitis, et Noemi Ammonitis, Bk. 38a.

פְּרִידָא *herbae genus:* חמשה בוני פרידא quinque pugillos herbae istius, Git. 69a. In glossa explicatur vernacule פרייריש״ש, quod non intelligo. In Aruch magno פרישה נררא, pro quo in Aruch parvo legitur פרושה פירא. Id puto esse Germanicum Brust-beer, zizyphum.

פרדוכום velut Aruch legit פרדוכסוס, quod videtur esse Graecum παράδοξος *admirabilis, incredibilis.* In Br. s. 60. „Et Rebeccae erat frater, cujus nomen לבן Laban". R. Isaac dixit (eum sc. sic vocatum esse) לשבח פרדוכום propter laudem admirabilem, h. e. propter summam et admirabilem albedinem. Sic legitur in textu. Sed lectio Aruch praeferenda (quamvis non intellexerit originem et etymologiam vocis). Non enim dubito quin sit vox graeca, quam indicavimus. In Jalkut legitur פרדיכום. In Medr. Schemuel s. 1. פראדוכסים, quod legendum פראדוכסוס. In Bem. rab. s. 10. אפראדוכסים, eodem sensu, et de eodem Labane.

פַּרְדַּכְשָׁא [145] vel ut Aruch legit, פַּרְדִּשְׁכָּא *praefectus lictorum, lictor.* Glossator talmudicus exponit סרדיוט, de quo vide suo loco, Sab. 94a. Prima forma legitur in Aruch, altera in Gemara dicto loco.

פַּרְדַּכְת [146] *otiosus, a literis et opificiis et ab omni negotiatione civili vacans, et ecclesiasticis operam dans,* Bb. 55a.

פרדיסם [147] *currus triumphalis.* Sic Munsterus, David de Pomis et alii. Legitur in Vr. s. 19. נטלו והחזירו בכל ערי יהודה וישב עליו בפרדיסם והרגו וקרע את החמור והכניסוהו לתוכו ה״הד קבורת חמור יקבר accepit (sc. Nebucadnezar) eum (nempe Jehojakimum) et circumduxit eum per omnes urbes Judaeae, insidens ei in curru triumphali, et occidit eum, dississoque asino, inclusit eum illic. Atque hoc est, quod dictum est, „sepultura asini sepelietur" (Jer. 22, 19). In Jalkut libri Regum fol. 39a. absunt haec duo verba וישב עליו et simpliciter dicitur, והחזירו בכל ערי יהודה בפרדיסם et circumduxit eum per omnes urbes Judaeae in curru triumphali. Vox peregrina, cujus origo adhuc quaerenda.

פַּרְדֵּס, פַּרְדֵּיסָא *hortus, pomarium: paradisus,* παράδεισος. Ap. Ros. singulariter, לקנות פרדס ad comparandum hortum. In Targ., plur. גנת שקין ופרדסין horti irrigui et pomaria, hebr. ופרדסים, Eccl. 2, 5. למישר פַּרְדְּסַיָּא in vallem hortorum, hebr. עמק השדים, Gen. 14, 2. Jon. et Tg. Hier. חמון יח אילני פרדסיהון viderunt arbores hortorum ipsorum, Jobi 2, 11. Et fem. שומרי גנות ופרדסות custodes hortorum et pomariorum, apud Rabbinos. Pro *Paradiso, seu loco beatorum in coelis,* legitur in Talm. Chag. 14b. ארבעה נכנסו לפרדס quatuor ingressi sunt in paradisum, sc. על ידי שם per manus Dei, in Gemara. In Tosephos additur, ולא עלו למעלה ממש אלא היה נראה להם כמו שעלו non quod ascenderint realiter, sed videbatur ipsis ac si ascendissent. Aruch hic notat, locum in coelis, ubi animae colliguntur, vocari paradisum.

פַּרְדְּסִי *hortensis.* Ejus oppositum מדברי sylvestris.

פַּרְדְּסָאוֹת, פרדסייאות *custodes:* יום שבטל בו הושע בן אלה פַּרְדְּסָאוֹת die quo abolevit Hoseas filius Elae custodes, quos constituerat Jarobeam in viis, ne ascenderent Israelitae ad festum Hierosolymam, Bb. 121b. Git. 88a. Alibi pro eo legitur פרוסדיות. ut est in פרס. Glossa שומרים. Vide interpretes IIReg. 17, 2. et infra in פרו in פרוזאות. Sic Hos. 5. ab initio in Comm.

פַּרְדַּסְקִין *columnae excavatae cum fenestellis,* Tal. Ohol. c. 6. Vide et in Tal. Hier. Jom tobh c. 2.

פרדסקי [148] *nuncius, legatus:* שדר פרדסקי בהדיה misit nuncium ad eum, Br. s. 94.

פראדורן. Est vox peregrina et corrupta [149]. Legitur in Sr. s. 33. החתן כל זמן שלא נשא ארוסתא הוא הוה פראדורן לבית חמיו משנשאה הרי אביה בא אצלה sponsus iste, quamdiu non duxit desponsatam suam, subinde itat ad domum soceri sui; posteaquam autem eam duxit, pater illius venit ad ipsam: Sic explicatur in glossa, מהלך תמיד.

פַּרְדְּשְׁנָא [150] *donum, munus, honorarium:* הני פרסאי משדרי פרדשני להדדי isti Persae mittebant munera sibi invicem, As. 72a. שדר פרדשני misit honoraria, Meg. 13a. להאי רישנא האי פרדשנא huicae principi tale donum offertur? Sanh. 94a. Glossa R. Sal. דורון *munus.*

פְּרוֹדְתַּקְיוֹן idem quod פרוטגמא πρόσταγμα *edictum, mandatum,* Esth. 6, 10. in Targ. sec. Sic ibidem in plurali numero פְּרוּתְקִינָן. Vox corrupta.

145) Conflatum videtur ex פרדכ et שאה, quorum primum vocabulum cum huzv. consentit *fradahta* i. e. *promotio* (Justi p. 19ˣ), alterum vero pers. est شاه i. e. *rex*. Significat igitur פרדכ שאה *rege promotum*, quemlibet sc. *jussu regis munere publico fungentem*, פקיד המלך ut habet Ar., aut est *promotus ad regem* i. e. *a rege proximus*, משנה למלך, ut alibi nuncupatur.

146) Pers. پردخته part. praet. verbi پرداختن *negligere, vacare labore, otiosum esse.*

147) Ego פרדרמם, περίδρομος, legere malim. וישב עליו בפרדרמם et sedebat super eo (in judicio) in *aperto loco*.

148) Idem atque פריסתקא q. v.

149) Fortasse ex pers. پردهدار *famulus cubicularius, servus ostiarius, qui in domibus magnorum vela coram ingredientibus amovet, removetque postquam ingressi sunt.* (Vide Zenker p. 189.) Nun in fine possit esse formativum ex more chaldaeo.

150) Inserto ר, id quod in pluribus vocabulis peregrinis fieri solet, idem est atque pers. پاداشن *remuneratio beneficiorum, retributio sive boni sive mali.* De Lara vocem ad gr. παράδοσις refert.

פְּרַח *fructuosum esse, fructum edere, foetare, foetificare, fructum proferre, crescere fructificando*, Hebr.

פְּרַיָּא *pueri, parvuli, a crescendo* sic dicti, Tal. Hieros. Gittin 47b. c. 5.

פְּרִיָּה *fructificatio, foetificatio, foetus, soboles, fructus, productio.* Socius ejus, רְבִיָּה *multiplicatio*, quae duo apud Rabbinos plerumque conjunguntur, ex illo פרו ורבו foetificate et augescite, vel, crescite et multiplicamini, ut vulgo illud exprimunt. De hoc multa apud Hebraeos praecepta, quod quisque tenetur producere suae stirpis fructum, et qui illud non facit vinculo legitimi conjugii, sit instar homicidae: unde, כל יהודי שאין עוסק בפריה ורביה כאילו שופך דמים quicunque Judaeus, qui non dat operam liberorum fructificationi et multiplicationi, perinde est ac si effunderet sanguinem, sicut dicitur, „effundens sanguinem" etc. (Gen. 9, 6.) et mox „vos autem fructificate et multiplicamini" (v. 7.) Jev. 63b.

פֵּירֵי *fructus*, hebr. פְּרִי. Est instar חֵיוֵי a חַיָּה, Jod insertum ad indicandam vocalem Tzere: די ביה פירי אילנא in quo est fructus arboris, Gen. 1, 29. כְּפֵירֵי עוֹבָדֵיכוֹן juxta fructum operum vestrorum, Jer. 21, 14. מְפֵּירֵי אִילָן גִנְתָא de fructu arboris horti, Gen. 3, 2. Pl. אילן פיירן עביד פֵּירִין arbor fructuum faciens fructus, Gen. 1, 11. Cum aff. טבין פֵּרַיי מן דהבא סנינא meliores sunt fructus mei, quam aurum purgatissimum, Prov. 8, 19. פֵּרֵיכֶן fructus vestros, Ez. 36, 8. Ri. frequenter etiam dicunt פירות. Ap. Tos., פירא רבא ופירא זוטא fructus magni et fructus parvi, Bb. 36b.

אִיפוֹרְיָיא *fructus*. Pl. כל מיני איפוריא omnis generis fructus, Ber. rab. s. 72.

פּוּרְיָא, פּוּרְיְתָא[151] *lectus, cubile, sponda*, שפרין ורבין ליה quod *fructificent* et multiplicent se in ea, ut est in Ketub. 10b. אשלא דפוריא עתיקא funis lecti antiqui, T. Gitt. 69a. הויא להו פוריתא דהוו מגני עלה אורחי כי מאריך גייז כי גוץ מתחין ליה erant ipsis (Sodomitis) cubilia, in quibus cubare faciebant hospites viatores: si quis longior, decurtabant ipsum: si quis esset brevior, extendebant ipsum, donec longitudini cubilis responderet, Sanh. 109b. גני אַפּוּרְיָא cuba in lecto, לא גנינא אפוריא non cubo vel cubare soleo in lecto, ibidem. Sic in Tg. cum aff. דאת משרי בְּפּוּרְיָנָא חבתא qui facis ut habitet in lectulo nostro amor, Cant 1, 6.

Deinde פּוּרְיְתָא *operculum*, Num. 19, 15. in TgH. Vox suspecta. Forte pro כַּפּוּרְתָא.

פְּרִיוֹן *fructificatio, fructus:* cum aff. ועל פְּרִיוֹנֵיהּ et in fructificatione sua, Jobi 8, 16.

אַפְּרְיוֹן *lectus, torus nuptialis*, a *fructificando* dictus: הושיבה באפריון collocavit eam in torum nuptialem, et Aharon et Miriam saltarunt coram ea, Sota 12a. אפריון נמטייה[152] torum nuptialem exhibebimus ipsi, uxorem dabimus ipsi, q. d. gratiam referimus ipsi, Bm. in fine. Usurpant etiam hanc phrasin אפריון נמטייה in clausulis epistolarum, quando alii salutem adscribunt, אפריון נמטייה לאדוני קוניג.

פַּרְהֲגָבְנָא[153] *exactor tributorm et teloniorum:* vel *apparitor, lictor*, Erub. 36a. Glossa גבאי המס. Et cum ו in medio, ut et alias hae literae communtantur; אשכח להחוא פרונגא דקא חפיס גנבי invenit exactorem istum, qui comprehendebat fures, Bm. 83b. פרהגבנא דמלכא exactor regis, Bk. 117a.

פרהדיא *mola*. B. Ar. citat ex Ber. 56a. וטחני בך קשייתא בפרהדיא דדהבא et molent tecum lapides dactylorum in mola aurea. In nostris libris legitur בְּרֵיחְיָא in molis, quod Guido male legit בְּרִיחְיָא vectes.

פַּרְהֶדְרִין *paredri, assessores, commissarii, consiliarii regii, qui regi assident:* מפרישין כהן גדול מביתו ללשכת פרהדרין separant sacerdotem summum ex domo sua in conclave sive cameram assessorum regiorum, Tal. Joma in principio, Misna 1. Graecum est πάρεδροι *assessores*, qui dabantur ἄρχοντι, qui et postea συνκάθεδροι dicti fuerunt. In Gemara ibidem, fol. 8b. „Quid לשכת פרהדרין? nunquid ab antiquo dictum fuit לשכת בולווטי conclave τῶν βουλευτῶν consiliariorum? principio dictum fuit לשכת בולווטי: ex quo autem sacerdotium pecuniis fuit venale, mutarunt illud singulis duodecim mensibus, sicut assessores hi quoque mutati fuerunt singulis annis, et tunc vocarunt illud לשכת פרהדרין camera assessorum. Scribitur et פלהדרין.

פַּרְהַנְג[154] *gubernator, praefectus gentilis*, idemque *hostis et angustator*, id est, מציק, *vi, dolo ac machinationibus alios opprimens:* המוכר עבדו לפרהנג נכרי יצא לחירות vendens servum suum gubernatori gentili, ipse exit in libertatem: Gitt. 44a. In Aruch scribitur אפרנג.

פַּרְהֶסְיָא παῤῥησία: unde, בפרהסיא *publice, palam, manifeste*, Num. 11, 10. in Aben Esra. Oppositum ipsi, בצנעא *secreto, occulte.*

פרן **פַּרְוָרִין**[155] *suburbana, urbes, pagi et loca vicina urbi alicui:* הלכה כאנשי גליל בכל וכל פרודהא נהוג כרב נהרדעא וכל פרודהי נהוג כשמואל consuetudo Galilaeorum servatur in omnibus et omnia oppida vicina eorum sequuntur consuetudinem R. Jehudae: Urbs Nahardea et oppida vicina ejus sequuntur consuetudinem R. Samuelis etc. Ketub. 54a. Sic per ד

---

[151]) Gr. φορεῖον *solium, sella, lectulus.* [152]) Vide notam 67mam supra p. 324.

[153]) προηγεμών juxta plerosque. Ego vero conflatam haberem vocem ex pers. فرهنگ i. e. *morum elegantia* et بان i. e. *dominus*, ut *magistrum morum* indicet, id quod in locum citatum aptissime quadrat.

*) אבעי ליה לפרהזי נפשיה. פרהז opus ei erat, ut sibi ipsi *temperaret*. Pro *temperantia* Theod. Zenker in lexico suo (p. 194) habet فرهيز, quae vox cum talm. verbo פרהז consentit.

[154]) Forte est pers. فرهنگدار. Conferri etiam potest cum פרהנג, de quo paulo ante.

[155]) Pl. vocis פרור d. q. paulo post.

adducit etiam Elias in suo Methurgeman ex Targum, quod hodie legitur per ר, ut mox in פַּרְוָרִין Num. 34, 6. in Jon. legitur פַּרְכִידוֹי, quod legendum פַּרְבִידוֹי vel פַּרְוִידוֹי. Alias etiam hae duae literae commutantur, ut Rodanim, Dodanim.

פַּרְוָה *nomen magi cujusdam, qui ad structuram templi Hierosolymitani aedificaverat conclave aliquod, quod a suo nomine denominaverat* לשכת בית הפרוה T. Joma 30a. et saepius.

פַּרְוָן *humeri:* על פרון יתנטלן humeris portabuntur, Jes. 49, 22. hebr. על כתף.

פְּרוֹנְקָא vide infra in פרן.

פְּרוֹנְקָא *nuncius, legatus, tabellarius*[156] קרינא דאגרתא איהו ליהוי פרונקא lector epistolae sit tabellarius, Bm. 83. quod proverbiale esse notat ibidem R. Salomon: Judaei hoc sensu usurpant; tabellarius ferens epistolam, debet quoque ejusdem esse lector, et scire, quid in illa contineatur: האי ענבתא פרונקא דמלאכא דמותא היא haec pustula est nuncius angeli mortis. Pustula vel tumor sic dicitur a similitudine botri vel acini: nam ענב uva, chaldaice ענבתא, As. 28a. Sic, האי אסיטטא פרונקא דאשתא hic tumor est nuncius febris, Ibid. חד יומא שבקוך ושויך פרונקא quodam die constituerunt te tabellarium, Suc. 48b. Gl. רץ *cursorem.*

פַּרְוָר[157] *suburbium, suburbanum, oppida et loca vicina urbi.* Pl. פַּרְוָרִין, פַּרְוָדַיָא *suburbia:* יזועון פרוריא commovebuntur suburbia, Ez. 26, 15. 15. Dicitur et פַּרְוִיל vel פַּרְוָל, literis ר et ל commutatis, ut alias. Pl. פַּרְוִילִין, Lev. 25, 34. et Num. 35, 2. in Jon. דְבְפַּרְוָרַיָא quae erant in suburbiis, IIR. 23, 11. Sic hebr. פרורים ibidem. Ap. Tos.: הקונה שדה בסוריא כקונה בפרוארי ירושלם qui emit agrum in Syria, est perinde ac si emeret in suburbiis Jerusalem, Gitt. 8b. gl. בהפרכיא in praefecturis. Elias citat haec per ר, et sic legitur quoque apud Talmudicos, ut paulo ante dictum.

פַּרְוָתָא *nuncius, legatus:* פרותא דגוים הואי nuncius gentilium fui, Pes. 95b. Videtur corruptum ex gr. πρεσβευτής, de quo et mox aliud erit.

Deinde aliter: אול אפרוותא דוולשפט, Bm. 73b. In parvo Aruch exponitur etiam הילוך המים, Germ. Bort.

פרז[158] unde in Hiphil הִפְרִיז *ampliare, magnificare, augere, superaddere:* מפני שהפריז על מדותיו של הקבה eo quod amplificat super proprietates Dei, Ned. 32a. מפריז על שדהו superaddit agro, sc. proventum annuum auget, veluti qui antea accepit duos coros sive modios, meliorato et stercorato agro postea elocat pro tribus modiis, Bm. 69b. אבל אין מפריז לא על חנות ולא על ספינה at non auget neque hospitii neque navis annuum tributum, ibid. Veluti si hospitium elegantibus imaginibus, figuris et signo pingat et ornet, aut navem suspensis pretiosis velis, ut hospites tanto magis invitentur, tunc licitum est nonnihil augere conductum pretium Item, ולא כדברי הילל שמפריז על מדותיו et non juxta verba Hillelis, qui superaddit moribus suis, id est, cujus mos est semper aliquid ad res adjicere, ne quid unquam minus fecisse videatur.

פירוז *Pyrrhus:* פירוז רשיעא Pyrrhus impius, Cholin 62b. Glossa, nomen est proprium hominis, qui impius habitus fuit in oculis ipsorum.

אַפְרַזְתָא, אַפְרִיזָא vide in lit. א.

פְּרוֹזְבִין, פְּרֶזְבִין *nuncii, legati:* ושלח פרזבין לפניו et misit legatos ante se, juxta illud, et emisit Jacob מלאכים nuncios ante se ad Esavum, Gen. 32, 3. Br. s. 74. in fine. Est gr. πρέσβυς, פְּרֶזְבִיז, unde pluraliter abjicitur ultima litera, sicut et in aliis fit, לסטים latro, pl. לסטין.

פְּרוֹזְבִיוֹן *interpres,* hebr. מליץ. In Medr. Schir hassch. c. 1, 2. תעשה את פרוזביון שליח בינותינו agas tu interpretem et legatum inter nos.

פְּרוֹזְבוּטִים, פְּרֶזְבֶטְיָא, פְּרֶזְבֶטִין *nuncii, legati, oratores, interpretes:* שאם יבואו פרזבטין של מלך יהיו משיחין עמו בלשונו quod si venerint legati regii, loquantur cum iis lingua ipsorum; sic citat Ar. ex Tanch. in princ. Deuteronomii: משל למדינה ששלחה פרזבוטים לעטר למלך parabola de provincia, quae mittit legatos ad coronandum regem Sr. s. 42. ההוא היום יום פרזבוטי היה fuit tum dies legatorum regis, i. e. comitia legatorum tum fuerunt, qui veniebant et regi de imperio gratulabantur etc. Sr. s. 5. Gr. πρεσβευτής legatus.

פְּרוֹסְבּוֹל, פְּרוֹזְבוֹל *statutum, constitutio de solvendo.* Sic appellatum fuit *statutum peculiare Hillelis senis* (qui vixit tempore templi secundi) *de solvendo mutuo, nihil obstante jure divino de eo remittendo in anno septimo.* Hinc in jure Hebraeorum Talmudico legitur: פרוסבול אינו משמט זה אחד מן הדברים שהתקין הלל הזקן שראה את העם שנמנעו מהלוות זה את זה ועברו על מה שכתוב בתורה השמר פן יהיה דבר עם לבבך בליעל, עמד והתקין פרוסבול וזה הוא גופו של פרוסבול מוסרני לכם פלוני דיינין שבמקום פלוני שכל חוב שיש לי אצל פלוני שאגבנו כל זמן שארצה והדיינין חותמים

---

[156]) „Ex glossa talmudica ibidem adducitur, quod sit רץ *cursor.* Videtur ergo mihi esse gr. προύνικος, quod Suidae etiam est δρομαῖς cursor. Plurale προύνικοι *mercenarii, bajuli.* Item *cursores, celeres, agiles.* Sic rectius punctaretur פְּרוּנְקָא. Judaei autem ita afferunt ut positum". Verba sunt Buxtorfii in spicilegio hujusce operis. At nos pronuntiationem Judaeorum sanam esse judicamus. Est enim 'פר vox pers. پرونک ar. فرونق *animal quoddam leoni praecedens, ut cetera animalia vicinitatem leonis animadvertentes se abscondere possint.* Hinc metaphorice pro *duce, legato* et quopiam *nuntio* in usu est.

[157]) Admonuit me Vir Cl. Fridericus Mueller radicem *pairi* in lingua vet. pers. *circacircum* (Spieg. tr. Lit. p. 414), item vocem *vara finitionem* significare, ex quibus vocem פרור conflatam putat, ut indicet *pagos finitimos circa urbem sitos.*

[158]) Affine est verbo ברז, quod vide.

לממה או העדים Prosbol non remittit (debitum). Hoc unum est ex rebus illis, quas constituit Hillel senex, cum videret populum detrectantem mutuo dare sibi invicem, ac transgredi id quod scriptum est in Lege: „Cave ne sit in animo tuo ulla res nequam“ (Deuter. 15, 9). Extitit itaque (Hillel) et ordinavit prosbol: Trado sive testificor vobis NN. judicibus in loco N. quod omne debitum, quod est mihi apud N. exigere velim, quocunque tempore voluero. Judices deinde subscribunt et obsignant, aut testes. Leguntur haec in libro Talm. Gitt. c. 7. fol. 36. et repetuntur in libro שביעית de anno septimo c. 10. ubi scribitur פרוזבול per ז. Ibidem, אין כותבין פרוזבול אלא על הקרקע non scribunt prosbol nisi super fundo [159], i. e. immobilibus: Item, פרוזבול המוקדם מותר והמאוחר פסול prosbol antecedens rectum est: consequens profanum: scriptum de solvendo, ante mutuum datum exaratum, valet: quod post mutuum datum confectum, invalidum ac profanum est. Interpretum alter scribit, esse שם מורכב nomen compositum, et significatum ejus esse חקון הענין i. e. *aptatio*, *accommodatio*, *constitutio*, *dispositio* rei alicujus, *statutum* de re aliqua. Hinc R. Obadias de Bartenora inquit, esse compositum ex פרוז i. e. תקנה *ordinatio*, et בול i. e. עשירים *divites*, quod sit statutum scriptum pro divitibus, ne quid pecuniarum mutuo datarum perdant, etiam facilius eas pauperibus mutuo dent, quando sciunt se a jure remissionis anno septimo liberos esse. Amplius ap. Tos. legitur: מאו פרוסבול אמר רב חסדא פרוסבולי ובוטי [160] אלו עשירים דכתיב ושברתי את גאון עזכם ותני רב יוסף אלו בולאות שביהודה בוטי אלו העניים דכתיב העבט תעביטנו quid est prosbol? Dixit Raf Chasda: Prosbuli. Bule et Bute. Bule sunt divites, sicut scriptum est: „Et frangam excellentiam roboris vestri“ (Lev. 26, 19). Docuit Raf Joseph: sunt בולאות divites Judaeae: Bute sunt pauperes, sicut scriptum est: Mutuando mutuabis ei (Deut. 15, 8). Dixit Rabba ad quendam barbarum: Quid est prosbol? respondit פרוסא דמלתא dispositio rei, Gitt. 37a. gl. פורזא i. e. תקנה constitutio, dispositio. Vide Choschen hammischpat s. 67. Forte est gr. προβουλή *provisio, praeconsultatio*: aut προσβολή *adjectio ad legem Dei*. Philippus Aquinas addit, sic etiam vocari *ovum, quod alicubi reponitur, ut gallinae certum locum habeant ubi ponant ova.*

פְּרוֹזָג[161] *lapidis pretiosi nomen, cui tribus Ascher insculpta fuit*, Cant. 5, 14. in Targum.

פְּרַוְדָאוֹת ,פְּרַוְדָן *custodes, militum custodiae, milites praesidiarii.* Prima forma adducitur hic in Aruch, et inde apud alios. Alterum extat in Targum editionis Venetae: ומני פְּרַוְדָן על שבילא et constituit custodes in via, Eccl. 3, 11. דבטילו בנוי פרזדאן cujus filii aboleverunt custodes, quos constituerat Jarobeam impius super vias, Ruth. 4, 20. Sed in Echa rabbeti in praefat. fol. 57b. legitur פרוזדאות. Talmudici legunt hodie פרדסאות, et sic in Commentariis Hebraeorum IIReg. 17, 2. Vide supra in פרד.

פְּרוֹזְדוֹר *porticus, vestibulum, antetriclinum.* Interpretes Hebraei notant, esse vocabulum graecum. Habet ergo affinitatem cum gr. πρόθυρον *vestibulum*, i. e. *locus ante januam, stationi vel etiam deambulationi datus.* In Pirke avoth c. 4. R. Jacob dicere solitus est: העולם הזה דומה לפרוזדור בפני העולם הבא התקן עצמך בפרוזדור כדי שתכנס לטרקלין i. e. mundus hic similis est porticui coram mundo futuro: praepara ergo te in porticu, ut possis ingredi in triclinium: טרקלין i. e. τρίκλινος est ipsum היכל palatium: פרוזדור est בית שער, i. e. πρόθυρον vestibulum, porticus mundi futuri, i. e. vitae aeternae. Comparanda ergo sunt in hac vita, quae nos conducant in vitam futuram. Nam mundus hic הוא דרך ומעבר לעולם הבא est via et vadum ad mundum futurum, in quo aeternum vivemus, scribit Majem. Vide Abarbinelem in hunc locum fuse. Raschi Gen. 43, 26. ad „et venit Joseph הביתה domum“, notat; מפרוזדור לטרקלין ex vestibulo in triclinium. Item metaph., *collum uteri*, Nid. c. 2. in Misna: ואם הוציא ראשו חוץ לפרוזדור si protulerit caput suum extra vestibulum, sc. uteri, Schylchan Aruch in Jore deah de circumcis. num. 26, 2. s. 4. Vide Majem. in הלכות אסורי ביאה c. 5.

פְּרוֹזְדִיגְמָא *diploma, epistola, rescriptum, decretum diplomate comprehensum.* Videtur esse ex παράδειγμα: hinc, לא יהיו דברי תורה בעיניך כפרוזדגמא ישנה ne sint verba legis in oculis tuis, ut decreti inveterati, sive literarum obsoletarum, אלא כפרוזדוגמא הרשה sed ut mandati recentis, Jalkut 78b. ex Pesikta Exod. 19. Scribitur melius פרוסטגמא, ut est infra in פרס. Pl. פורס פרוזדיגמאות במדינה divulgat diplomata per regionem: ג׳ פרוזדוגמאות שלח הושע אצלב tres epistolas misit Jehosua ad eos, Vr. s. 17. משל למלך ששלח פרוזדוגמא שלו למדינה parabola est de rege, qui misit diploma mandati sui in urbem, Vr. s. 27.

פַּרְזָל ,פַּרְזְלָא *ferrum*: פרזלא בפרזלא לטיש ferrum ferro acuitur, hebr. ברזל, Pr. 27, 17. שקוהי די פרזל

[159]) Sufficit vero si est fundus quantuslibet, קרקע כל שהוא *agellus* videlicet, *gleba* gr. βῶλος, unde, ut Vir doctissimus Dan. Ehrman (in epistola mihi scripta) affirmat, illa Hillelis constitutio nomen פרוזבול traxit, quasi πρὸς τὴν βῶλον *(translationem sc. debiti a debitore) ad fundum ejus*, dicas.

[160]) Non inepte Sachs (Beitr. II. p. 70.) suspicatur, veterrimam explicationis formulam fuisse פרוז בולי פרוסבוטי gr. πρὸς βουλῇ πρεσβευτῶν i. e. *in curiam senium* (ferendum est scriptum illud obligationis). Quae formula, pergit, non satis intellecta a nonnullis Talmudicorum vox פרוסבוטי sejunctim legebatur פרוס בוטי, et inde vox פרוס quatenus semel scripta, plane omissa est.

[161]) Ar. فيروزج.

crura ejus ex ferro, Dan. 3, 33. על רגלוהי די פרזלא super pedes ejus ferreos, v. 34. תקיפא כפרזלא durum sive forte ut ferrum, v. 40. וכפרזלא די מרעע et sicut ferrum quod comminuit omnia ista, ibidem. In TH. plerumque est פּוּרְזְלָא.

פְּרַזַם *comprimere, stringere.* Citatur in Aruch ex Git. 69. sed nunc ibi non extat.

פְּרוּזְמָא *amiculum, pallium, quo Hebraei in sacris involvunt caput,* quod alias vocant טלית. Hinc in Gem., רמא תכלתא לפרזומא לאינשי ביתיה projecit fila hyacinthina in amiculum sacrum domesticorum suorum, T. Suc. 11a. Men. 83. Pl. שירי פרזומיות אסור לטלטלן בשבת loculamenta amiculorum vetitum est transferre in Sabbatho, Sab. 125a. Videtur esse a Gr. περίζωμα. Sic legitur in TH. Sab. c. 6. fol. 8b. פירזומטא pro hebr. המחלצות, Jes. 3, 22. Id possit esse plurale περιζώματα.

Deinde פירזומא[162] *cerevisia ex hordeo:* פירזומא שיכרא תאיני ואסני cerevisia ex hordeo, et sicera ficuum et mororum, Pes. 107a. Alii hinc scripserunt, esse *siceram ex ficubus confectam,* quasi שיכרא תאיני essent explicatio vocis פירזומא: sed exponitur in glossa, שכר שעורין. Alibi videtur sumi pro *vase cerevisiario:* דקדיש בפרזומא דשיכרא qui desponsat aliquam vase cerevisiae, poculo cerevisiario, Kid. 52b. In nostris exemplaribus legitur hic פירזמא, quam lectionem Aruch quoque adducit in פרם, ubi explicat *cerevisiam dulcem*[163]. Sic forte exponi quoque posset in praecedenti loco. Glossator annotat, hoc sensu extare quoque in Bm. c. 3.

פרזק *nom. propr. principis cujusdam tyrannici,* Bm. 49b.

פְּרַח *florere, efflorescere,* ut Hebraice, sed rarius in Targum usurpatur. Aphel, אַפְרַח *idem.* Praet. fem. והיא כד אַפְרַחַת eratque quasi florens, hebr. כפרחת, Gen. 40, 10. ומשכנא דחריפי מפריח et habitaculum justorum floret, Prov. 14, 11. Veneta מַפְרִיע per verbum Syrum.

II. פְּרַח *volare, avolare, evolare.* Part. פרח וטים באויר שמיא volabat et evolabat in aërem coeli, Exo. 20, 2. Jon. די שלח וּפָרַח quae se emittit et avolat, hebr. ויעף, Nah. 3, 16. כחורמנא דְפָרֵיחַ sicut serpens qui volat, Pr. 24, 32. כל עופא דפרח omnem avem quae volat, Gen. 1, 21. Fem. מגלא פָּרְחָא volumen volans, Zach. 5, 1. כפירחתא דפרחא sicut volatile quod volat, Prov. 26, 2. In Aphel, אַפְרַח *idem:* vel *avolare fecit, abegit, fugavit, dispulit, ventilavit.* Praet. אַפְרַח שליו מן ימא et avolare fecit coturnices a mari, hebr. ויגז et abripuit, Num. 11, 31. ואפרח יתהון אברם et abegit eas Abram, hebr. וישב et difflavit, Gen. 15, 11. Part. וּמַפְרַח ית דוקא et ventilabit paleas, Jes. 28, 28. דְמַפְרִיחַ גירא בכבדיה in cujus jecur volat sagitta, hebr. יפלח secat, Pr. 7, 23. Pl. חורמנין מַפְרְחִין basilisci volantes, Jes. 30, 6. כמא דמפרחין אבנא בקלעא sicut volare faciunt, dispellunt lapidem funda, hebr. יקלענה funda ejiciet, IS. 25, 29. Fut. יַפְרְחִנַּהּ volare faciet eam, IS. 25, 29. Ap. Tos. דפרח לביה cujus cor avolat, i. e. qui deliquium patitur, Gitt. 69b. Vide mox פרחא. Praeterea adducit B. Ar. ex Bk. 30. לא שנו אלא במפריח, quod explicat per מייחר: sed hodie non sic legitur in nostra Gemara.

Ap. Tos. per metaphoram, אָרְחֵי וּפָרְחֵי *iter facientes et volantes,* i. e. הולכים ועוברים *euntes et transeuntes,* Ketub. 61. Gl. notat, אורחים esse qui aliquandiu subsistunt in loco aliquo: פרחי esse eos, qui recta pergunt.

פֶּרַח *flos:* et metaph. *suprema pars candelabri sacri lumen continens* sic dicta, quod *florum* figuras contineret: unde, פרח של מנורה, ap. Rabbinos, Kel. c. 13. et inde, פִּרְחֵיהָ flores ejus, Exod. 25, 31. in Hebraeo. Item *pubes in juventute:* unde, קטון פורח minorennis pubescens, שנראה עליו צמר שיער in quo conspicitur prima lanugo, ut B. Ar. scribit. Vide in Ber. 47b. Item, פרחי כהנה germina vel puberes sacerdotii, filii adolescentes sacerdotum, in quibus sacerdotium efflorescit, sacerdotes juvenes: פרחי כהונה מוציאין אותו חוץ לעזרה ומפציעין את מוחו juvenes sacerdotes educunt eum extra atrium, et contundunt ipsi cerebrum, Sanh. 81b. Gl. כהנים בחורים שמתחיל זקנם לפרוח sacerdotes juvenes, quibus incipit barba progerminare, et proximi sunt fungendo sacerdotio: ופרחי כהונה איש כסתו בארץ et juvenum sacerdotum quisque habebat pulvinar in terra, Tam. c. 1. in Misna: Praecedit illic, הרובים שומרים שם et juvenes custodias agebant ibi. Unde in Gemara legitur, התם קרי להו רובים הכא קרי להו פרחי כהונה illic vocavit eos pueros, juvenes, hic vocat eos juvenes sacerdotes etc. Glossa in Mischna explicat שהגיעו לעבודה qui pertigerunt ad cultum divinum, scil. exercendum.

פִּרְחָא *bruchus, melolontha, locustae species:* אכל פרחא ומותר פרחא comedebat bruchus, et reliquum bruchi etc. hebr. ילק, Joel. 1, 3.

פִּרְחָא *capparis,* ap. Tos. Ber. 36a.

פַּרְחָא *defectio, deliquium:* פרחא דלבא deliquium animi, Ohnmacht. Talm. Gitt. 69b. Sic exponit R. Sal. שלבו פורח cujus cor avolat, Gallice *pasmer.*

פַּרְחָא, Emph. פַּרַחְתָּא *volatile, volucris, volucres:* פריסא מצודתא על פרחתא דגפא expanditur rete volatili alarum, i. e. quod alas habet, hebr. בעל כנף, Pr. 1, 17. היך פרחתא דפרחא sicut volatile, volucris quae volat.

פָּרוֹחִין *capilli muliebres circa tempora capitis vagi et v o l a n t e s, quae ligamine comprehenduntur:* unde ap. Tos., כליא פרוחי vitta constringens capillos vagos, Sab. 57b.

מַפְרַחְיָתָא *ligamenta brevia, vel, laqueoli, quales in palliis haberi solent, ut collo alligari queant,* R. Sal. exponit Gallice, פינדצא, Sab. 59b.

אֶפְרְחִין, אֶפְרוֹחִין *pulli, avium* proprie a *volatu:* ומשחן אפרוחין et fovet, calefacit pullos, Jer. 17, 11.

162) Gr. προζύμιον s. προζύμι *frementum.* 163) Spectat ad gr. φύραμα.

אפרוחין או ביעין pulli aut ova, Deut. 22, 6. Cum aff. תנחא על אַפְרָהָהָא et gallinam cum pullis suis, i. e. plejadas, hebr. עיש arcturum, Jobi 37, 32. ואפרוחין נמען אדמא etiam pulli ejus sorbent sanguinem, Jobi 39, 33. al. 30.

פָּרַט *particulatim, speciatim, singulatim aliquid agere*, quod ad varia accommodari potest. Oppositum ejus est בלל. Hinc illud de musicis, הפורטים modulantes, minurientes, vocem quasi in minimas particulas frangentes, Amos 6, 5. in Hebraeo. Sic ap. Ros., פורט ואוכל sigillatim legit et comedit, veluti in vindemiis singulos acinos; de malis Punicis, singula grana intus contenta, Talm. Maaser. c. 2. מגרגר באשכול ופורט ברמון grana vel acinos singulos colligens botri et comedens et grana mali Punici, ibid. c. 3. Item, וּפָרַט בשורא דירושלם, et partes fecit, in partes rupit murum Jerusalem, IIR. 14, 3. in Regiis, Veneta, וַּפָּרָץ, juxta Hebraeum. Item, יש פרשה שכולל בתחלה ופורט בסוף est sectio Biblica, quae generaliter loquitur in principio, et specialiter in fine. Rursus ap. Tos., פרטיה נואף להוצא particulavit, i. e. rupit adulter parietem in partes, Ned. in fine: פריטא ספותיה particulatim, in duas partes fissum fuit labium ejus, Bb. 117a. Item de monetis, הפורט סלע in minutos nummos mutans siclum, Talm. Maas. scheni c. 2. Eleemosynarii, quando non habent pauperes, quibus distribuant nummos, פורטים לאחרים ואין פורטין לעצמן transmutant (monetas parvas argenteas) aliis, sed non transmutant sibi ipsis, Bm. 38a. et Bb. 8b. ne judicentur vilius sibi permutare: אין פורטין לא מתיבת המוכסים ולא מכיס של גבאין non commutant (Siclos) ex arca publicanorum, neque ex loculo exactorum publicorum, Bk. 113a. Habent enim plerumque varios et malos nummos.

Deinde exponitur in Aruch פרט per שחק *ludere, jocari*. Adducuntur exempla duo: primum ex Bk. 117a. פריטן ספוותה ludebant labia ejus: in Gemara legitur, חזא דפריטא ספוותיה, et exponitur in glossa, נקרעה ruptum erat labium ejus ex vulnere. Sic idem esset quod פרת. Alterum est in Echa rab. c. 2, 10. יתבין ומפרטין בנבוכדנצר sedebant et jocabantur de Nebucadnezare. In meo exemplari legitur per Thau, מפרתין. Sic mox, אף הוא מפרתיה etiam ipse deludebat eum, deridebat eum.

פְּרַט, פֶּרֶט *particulare, singulare, individuum, speciale*. Item, *aera minor, numerus annorum mundi infra millenarium:* לְפְרַט קָטֹן ad supputationem minorem, omisso sc. millenario, quem brevitatis causa plerumque solent omittere. בִּפְרַט *in specie, particulariter, speciatim, praesertim*. Ap. Tos., פֶּרֶט *particularitas, acini decidui, qui ex lege pauperibus erant relinquendi*. Hinc, איזהו פרט הנושר בשעת הבצירה quod est particulare (in Bibliis sic appellatum, Lev. 19, 10.)? quod decidit tempore vindemiae, Peah c. 7. Nempe grana singula, quae decidunt ab uvis tempore vindemiae, quin etiam duo grana habentur pro particularibus, juxta illud: שני גרגרין פרט שלשה אינן פרט duo grana particulare sunt: tria autem non sunt particulare; tria scil. conjuncta adhuc pediculo. Ibid. Acini decidui et singulares relinquendi erant pauperibus, juxta praeceptum divinum, ופרט כרמך לא תלקט et particularitatem vineae tuae non colliges, sed pauperi et advenae relinques illam, Lev. 19, 10. Sic in TgH. ופרט כרמכון et particulare, grana singula decidua vineae vestrae, Ibid.

פְּרִיטְתָא *idem:* פריטתא דרמונא particularitas mali punici, Bem. rab. s. 12. Jalkut Ex. f. 57a. ubi explicatur, כקלפת sicut cortex malogranati; sc. interior, ubi grana conspiciuntur.

פְּרָט *excepto:* החרם אותה וכל אשר בה פרט לנכסי צדיקים שבחוצה לה devoveto eam et omnes qui sunt in ea (Deut. 13, 15.); exceptis facultatibus justorum, qui extra eam sunt, Sanh. 112a. ושללה et spolium ejus, (Deut. 13, 16.) פרט לכסף הקדש ולכסף מעשר excepto argento sancto, et argento decimarum, ibid. pag. 2.

פְּרָטִי *particularis, singularis, specialis, individuus:* ספור פרטי praedicatio particularis, apud Logicos: ענינים פרטיים res particulares. Fem. השגחה פְּרָטִית providentia particularis. Disputant Hebraei an detur in Deo providentia specialis de rebus particularibus et singulis? Vide Maim. in More.

פרטין vide infra in פרט.

פְּרָטִיּוֹת *particularitas, singularitas.*

פְּרוּטָה *nummus minor, numulus, moneta parva quaevis, quae pro majori et meliori commutari solet.* Pruta fuit duplex: alia ex argento, alia ex aere. Ad alia particularia et minima deinceps transfertur. Ap. Tos.: Mulier vel uxor acquiritur tribus modis: pecunia, literis, congressu. Pecunia; secta Schammaei dixit, בדינר ובשוה דינר denario, aut quod aequivalet denario: secta Hillelis dixit, בפרוטה ובשוה פרוטה numulo, aut quod aequivalet numulo. Quantum valet pruta? וכמה היא פרוטה אחד משמנה באיסר האיטלקי est octava pars Assarii Italici, Kid. in princ. gl. פרוטה של נחשת numulus hic intelligitur aereus. De Assir vide in אסר. Vide et Schulchan Aruch par. 4. num. 31. כל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול quando multi oboli coacervantur, tandem etiam fit summa magna, Sota 8b. כל מי שנותן פרוטה לעני quicunque dat obolum pauperi unum, Deus reddit ei פרוטות obolos multos, Vr. s. 34. גזל שוה פרוטה rapina quae valet obolum, i. e. minimi pretii, minima pecunia aestimanda. פרוטה היא אחד מל"ב במעה כסף שהיא אשפ"ירו אוט"ומאני ששוקל י"ו גרעיני שעורה h. e. pruta est (numulus) unus ex triginta duobus numi argentei, asperi videlicet Otomanici, qui ponderat sedecim grana hordei, Jore deah num. 294. s. 6. Ergo pondus Prutae erit dimidii grani hordeacei. Et sic scribit Rambam in הלכות שקלים c. 1. הפרוטה חצי שעורה pruta est dimidii grani hordeacei. Pl. פרוטות numuli: מטבע שאינה מתחלקת לפרוטות moneta quae non dividitur in partes minores. Item *partes, particularia:* מפני שהוא כמוציא פרוטות quia

est quasi emittens particularia Talm. Kel. c. 2. De vase hortensi nomen, quo fit irrigatio, et infra latum est, plenum foraminibus, supra oris angusti, quod cum patet, exeunt aquae inferius guttatim, quod dicit פרוטות.

פְּרוּטְטוֹת *nummi minuti aerei vel cuprei*, idem quod פְּרוּטוֹת, Bm. 46a. proprie non signati numuli, דליכא עליהו צורתא in quibus nulla est figura impressa, ut ajunt ibi Hebraei.

פְּרִיטִין *particularia, minutiae, minuti nummi:* פריטין דכספא minuti nummi argentei, דדהבא aurei, Bb. 165b. et 166a. Legitur et in Tg. Jon. Deut. 14, 25. ויהון פריטי צרירין בידך et erunt nummi ligati in manu tua.

פְּרוּטִיּוֹת[164] *mulae, specialis mularum species, signis mundiciei vel immundiciei carens,* T. Kil. c. 8. Conjungitur ipsi רמכים, etiam mularum species.

פִּירָטוֹן *piratae:* וספינות של פירטון מקיפות אותו et naves piratarum circumdabant ipsum, Sr. s. 17. Praestaret legi פִּירָטִין pluraliter, a singulari פִּירָטִים πειρατής, quomodo dictus fuit primus praedo marinus, unde deinceps omnes tales dicti sunt piratae.

פּוּרְטִיתָא *testamentum, ultima hominis voluntas scripto comprehensa:* שדא פורטיתא לביתיה projecit testamentum in domum ejus, Sanh. 96b. B. Ar. legit פירטא.

פְּרָטוֹטִין *primi, primores, primarii:* יצאו פרטוטי לקראתו egressi sunt primores in occursum ejus. Corruptum gr. πρῶτον, quasi dicas פְּרוֹטָטִין πρῶταστοι. Sic citat Aruch ex Vr. s. 30. Sed illic, ut et in Jalkut, legitur pro eo, גדולי magnates. In TH. autem legi, ואפרטוטות מקיפין את העיר, quod hinc exponi potest, et primates, duces, capitanei cingentes urbem, Ketub. 26d. Et in Br. s. 1. פלן פראטאטא quod in Jalk. scribitur פרטטא. In Vr. s. 28. פרטי דיהודאי primores Judaeorum, πρῶτοι.

פרוטגמיא. Vox corrupta videtur, pro פְּרוֹטְגָמְיָא vel פְּרוֹגָמְיָא i. e. προγαμεῖα *pronuptialia dona, quae ante nuptias dabantur, donationes ante nuptias.* Pl. ואותן שבע שנים הן הן פרוטגמיא של צדיקים et isti septem anni sunt pronuptialia justorum in futuro saeculo, Vr. s. 11. in principio: דאכיל פרוטגמיא אכיל משתותא qui comedit pronuptialia dona, jam consumpsit convivium ipsum nuptiale, TH. in Schevi. c. 4. Qui deliciis omnibus in hoc mundo fruitur, carebit deliciis saeculi futuri.

פְּרוֹטִימוֹס, πρότιμος *praehonorabilis, dignissimus, praestantissimus vir,* Schem. rab. s. 15.

פּוּרְטְעָנֵי[165] *culices.*

פְּרוֹטִיקְטוֹר *protector.* Sic Guido ex Sr. s. 37. Legitur illic, ועשאו פריטיקאטור שלא יהי זן מפלטין et fecit eum protectorem, ne esset alens profugos, et absumerent reliquum regis. Glossator inquit, videri legendum פראקוראטור *procurator,* interpres agens et curans negotium alterius. Philip. Aquinas explicat היושב הראשונה *qui primus accumbit, sedet.*

פּוֹרְטֵירָא *janitor, ostiarius,* Italice, *portiere, portinaro:* יתיב קמי פורטירא ועביד גרמיה מתנמנם sedebat ante janitorem, et fecit seipsum quasi dormientem. Sic citat Ar. ex Br. s. 22. Sed ibi legitur nunc פלטירא.

פרוטרוט *minutum, minutiae, particularitas cujusque rei.* Hinc scribit R. Sal. ad vocem הפורטים, Amos 6, 5. שהמשורר על פי כלי זמר מחתך את הדבור בפרוטרוט הכל לפי נעימות הכלי להגביה ולהנמיך quod cantor juxta praestitutum instrumenti musici incidit sermonem (vocem) in minutias plane juxta suavitatem instrumenti, exaltando et deprimendo: Item *minutum monetae, minuta moneta vulgaris, quae pro majori transmutatur.* In Medr. Tillim Ps. 23. Quantum est פרוטרוט? unum de quadringentis et octoginta novem, quasi פרטר, quae literae totidem in numero continent. In Echa rab. in praef. fol. 57c. legitur, ומוציאין עצמן חמשה עשר אלף בפרוטרוט et educebant seipsos (egrediebantur) quindecim millia cum minutiis (i. e. et adhuc nonnulli pauci ultra illa quindecim millia).

פרי פְּרִיפְּרִין *ligna polita et elegantia, apta ad lectos et thalamos nuptiales:* להביא פריפרין ad adducendum ligna, Bm. c. 6. in principio Misnae. Gl. עצים משופים ונאים לעשות לו אפיריון.

פְּרִיוֹן, פּוּרְיָן, פּוּרְיְתָא vide supra in פרה.

פְּרַךְ[166] in Pahel, *frangere, rumpere, abrumpere, disrumpere,* et ita habet affinitatem cum verbo פרק. Item *diruere, exscindere, succidere.* Part. Pehil, sive Pass. מתוקדא בנורא וּמְפָרְכָא succensa est igne, et dirupta, diruta, hebr. כְּסוּחָה, Ps. 80, 17. Infin. לְפָרָכָא בנינא ad diruendum aedificium, Eccl. 3, 3. Elias, לְפַכָּרָא. Ithpehal sive Ithpahel, Praet. אִתְפָּרִיכוּ גופניא fractae, excisae sunt vites, heb. אמללה languebit, Jes. 24, 7. Part. היך עסבא דְמִתְפָּרְכָא sicut herba quae exsciditur, Ps. 90, 6.

Ap. Ros., אגוזין שנפרכין ביד nuces quae franguntur manu: שתהא נפרכת ut sit rupta, Tal. Bechor. cap. 6. ab initio.

Talmudicis ulterius est, *quaerere, interrogare, opponere, objicere quaestionem contrariam,* qua alterius sententiam *infringere* quis conatur: לפרוכי ad opponendum: יש למיפרך vel איכא למיפרך est objiciendum, objici, quaeri potest contra illud: פָּרֵיךְ quaerit, opponit. מְפָרְכִינַן, quaerimus, objicimus, pro מפרכין אנן.

פִּרְכָא *quaestio, objectio contraria.*

פְּרִיךְ *fractum, fragile:* פריך היה כקיסא disrupta, fracta fuit, ut lignum, hebr. יבש exaruit, nempe

---

[164]) Mutatis dentalibus ט et ד hebr. est פרידה.

[165]) Syr. ܦܪܛܥܢܐ, ar. بَرْغُوث, hebr. פרעש pulex, ut confirmat Bochartus (Hieroz. II. 584), non *culex*, ut plerumque male redditur.

[166]) Affine est verbo פרק q. v.

cutis ipsorum, zerrissen, gespalten, Thr. 4, 8. Ap. Ros., דהבא פריכא aurum fragile, Ketub. 67a.

פְּרוּכָן *tusa, contusa, confracta grana aristarum, far tusum:* פרוכן ורכיכן contusa et tenuia, hebr. גרש, Lev. 2, 14. ופירוכן לא תיכלון et tusa non comedetis, hebr. וכרמל et spicas virentes, Lev. 23, 14. Aff. מִפֵּרוּכָהּ de contuso ejus, Lev. 2, 16. ותקטוף פֵּירוּכָין et decerpes spicas manu tua, Deut. 23, 26. Jon.

מפרכתא *frangibulum, lignum vel lapis, quo olivae franguntur in torculari*, Bb. 67b.

מַפְרְכִיתָא *fractiones, rupturae, ruinae:* ומן גברא דממלל מפרכיתא et viro qui loquitur fractiones, verba scil. quae in proximi damnum et excidium tendunt, hebr. תהפכות subversiones, perversiones, perversitates, verba perversa, a recto et justo declinantia, Pr. 12. Singulare possit esse מפרכית. Prave in Venetis legitur סַפְּרְכִיתָא, et in Regiis, מַפְרְכִיתָא singulariter. Melius plurale, ut respondeat Hebraeo.

II. פָּרַךְ in Pahel, *ligare, colligare in manipulum.* Part. והא אנחנא מפרכין פרוכין בגו חקלא ecce nos ligamus manipulos in agro, hebr. מאלמים אלמים, Gen. 37, 7. in Tg. Jon. et Hier. B. Ar. legit מְכָרְכִין כירוכין, in כרך secundo, quae lectio forte melior. יתפרכון ligentur, constringantur, Br. s. 1.

פְּרוּכִין *manipuli, fasciculi*, Gen. 37, 7. ubi tamen praestaret legi פְּרוּכָן, forma feminina, ut apparet ex sequentibus: קמת פְּרוּכְתִי substitit manipulus meus, מחזרן פְּרוּכְתֵיכוֹן circuibant fasciculi vestri, וגחנן לפרוכתי et inclinabant se coram fasciculo meo, quae leguntur etiam ex forma פורכא, quod pravum videtur.

פְּרוּכְתָּא *velum aulaeum*[167] ותעבד פרוכתא דתכלא et facies velum hyacinthinum, heb. פרכת, Exo. 26, 31. מגו לפרוכתא ab interiori parte veli, v. 33. מברא לפרוכתא ab exteriori parte veli, v. 35. Ap. Ros., פרכיות שחורות vela nigra, פרכיות לבנות vela alba, juxta B. Ar., Pirke R. Elieseris c. 41.

III. פָּרַךְ *scabere, scalpere, abradere, abrumpere scabiem.* Vicina est significatio primae: nam scabendo rumpitur cutis aut scabies: apud Tos. סכין ומפרכין לאדם ואין סכין ומפרכין לבהמה ungunt et scalpunt hominem, non autem ungunt et scalpunt pecus, scil. in Sabbatho; hominem, oblectationis et voluptatis causa, quae homini in Sabbatho mandata est, non autem pecori aut bestiae, Sab. 53b. Gl. מפרכין abradunt, scil. גלדי מכה crustas plagae.

פֵּרוּךְ *scalptura, fricatio:* סיכה ופרוך unctio et fricatio.

פֶּרֶךְ *nom. propr. loci:* אגוזי פרך ורמוני באדן, Talm. Orla in fine. Horum locorum nuces et mala punica in pretio erant, et carius aestimabantur. Hinc Guido notavit, פרך significare *nucem.* Autor Aruch scribit, nuces istas sic dictas fuisse, quod *fragiles* essent, et manu facile *frangerentur*, a prima hujus radicis significatione.

פִּרְכִין *rupturae, minutiae ruptae:* מתוך שעשויין פִּרְכִין פרכין quod essent factae minutiae minutiae, Rh. 13b. De leguminibus quibusdam mentio, quae quotidie conteruntur et absumuntur, neque in horrea colliguntur, ut frumentum, ut decimae de iis dari possint.

פִּרְכִין *nomen vasis vel instrumenti culinarii*, Tal. Kel. c. 12. Autor Aruch vult esse *fragmentum lintei, quo ollas et scutellas abluunt:* alii aliud.

פַּרְכְדִיגְמָא[168] *numus adulterinus*, κίβδηλον νόμισμα, vel juxta Aruch, *numus prohibitus, non quod falsus vel adulterinus, sed ut moneta principis prohibentis propria, melius distrahatur.* Legitur in Parah cap. 1.

פַּרְכְוִי *nomen provinciae aut populi*, Gen. 10, 3. in TgH. Sic פרכואי Thr. 4, 22. quod autem videtur esse pro פרסאי ex vers. seq.

פַּרְכִיטָא, sic adducitur in Aruch, sed in libro citato legitur פרביטא per ב in medio. Vide supra in פרב.

פרכוטס , פרכונים. In Echa rab. 3, 17.: Mulier quaedam duxit filium suum אצל חד פרכוטס. Gl. לפי הענ׳ קפילא אומן המתקן מאכלים juxta sensum est caupo, qui praeparat cibos. In MK. 1, 8. legitur pro eo פרכונים.

פַּרְכִּיל[169] *uva cum racemo, sive etiam parte palmitis:* יד הפרכיל manus racemi, pars qua uva a propagine absciditur et tenetur, der Kamme, Okz. c. 1. פרכילי ענבים racemi uvarum, die Kammen, vel, pars palmitis, qua ferri et suspendi solent, Suc. 100. et alibi: ובידו פרכיל ענבים et in manu sua habebat palmitem uvarum, Schemoth rab. s. 15.

פְּרוֹכִימָטוֹס *dux, antesignanus in bello.* Graece πρόμαχος, in Jelam. Ar. scribit, sic vocari *advocatum* in lingua graeca.

פַּרְכֵּס[170] *movere, motitare se, trepidare, tremere, ut fit in corpore moribundo.* Elias exponit Zabelen vel Zappeln: כפות ידי יאות דלא בשעת צערי אֲפַרְכֵּס liga manus meas bene, ne tempore doloris mei trepidem, Gen. 22, 10. de Isaaco. Prave illic in Jon. legitur נִפַּרְכֵּס. Ap. Ros. מפרכס לצאת tremebat, timebat egredi, Br. s. 63. R. Sal. Gen. 25, 22. עוף המפרכס avis trepidans, ut galli vel gallinae faciunt, abscissa gula: ap. Tos. הותזו ראשיהם אע״פי שמפרכסין טמאין כגון הזנב של הלטאה שהיא מפרכסת si abscissa

---

[167]) A *frangendo* s. *disjungendo* dictum, quia Sanctuarium a Sanctissimo disjungit.

[168]) Nisi ab ordine probatum mendam in typis esse dixissem. Certissime enim per Resch legendum est פרכריגמא i. e. παραχάραγμα.

[169]) Mus., qui vocem latinam esse dicit, ad lat. *flagellum*, gr. φραγέλλη *palmes* spectare videtur. Opus non est, ipsi enim chal. radici פרך notio inest *rumpendi, abrumpendi*, unde פרכיל ענבים *ruptura* uvarum i. e. *racema* vel pars vitis. Cf. et pers. فُرْكَالَه *pars, frustum.*

[170]) Nonnullis hoc verbum ad nomen gr. φρῖξις (φρίττειν) vertere placet. Dubito.

sint capita ipsorum, etiamsi trepident adhuc, immunda sunt, ut cauda lacertae, quae (abscissa) adhuc trepidat, Ohol. c. 1. עד שתפרכס donec tremorem edat, scil. inter mactandum, Chol. 37a. והרוג מפרכס et occisus trepidabat adhuc, Sanh. 37b. Sic ibi legendum, כיון שפירכסה postquam trepidaverit, Chol. 38b.

פִּרְכּוּס *agitatio, trepidatio, commotio:* וכישכשה באזנה הרי זה פירכוס et motitat aure sua, quae est trepidatio.

II. פִּרְכֵּס *fucare, fuco ornare capillos, colore aut alio modo:* לא כחל לא שרק ולא פרכס non fucavit oculos, neque fucavit faciem, neque fucavit capillos, Sanh. 14a. Item, אין מפרכסין לא האדם ולא את הבהמה ולא את הכלים non fucant vel hominem, vel bestiam, vel vasa, Bm. 60a. et b. כוחלה ופירכסה quae fucat oculos, et ornat capillos, Ketub. 54a. זונות מפרכסות זו את זו scorta fucantia capillos invicem, Sab. 34a.

פִּרְכּוּס[171] *fucus, fucatio,* פרכוס האדם מאי היא fucatio hominis qualis est? veluti qui canos capillos fucat colore, ut fiant nigri. Item *plicatio capillorum.* Sic explicatur in Ketub. 54a.

פְּרוֹכְסִים, פְּרַכְּסִים *praxis:* לא אתית אלא מיחמי פרוכסין דידכון non veni nisi ut viderem praxin vestram, quomodo judicetis etc. TH. Bm. c. 2.

פרל פִּירוּלִין *berylli, lapides pretiosi,* idem quod בֵּירוּלִין, Exod. 25, 7. in Jon.

פָּרַם *dissuere, discindere suturam, lacerare,* Hebraice. Hinc ap. Ros., פרימה *scissura, laceratio vestium versus suturam,* et קריעה *scissura, laceratio vestium extra suturam.* Id fiebat in luctu et aliis gravioribus calamitatibus. Ap. Tos., וכהן אוחז בבגדיה אם נקרעו נקרעו ואם נפרמו נפרמו sacerdos apprehendit vestes ejus, si lacerantur, lacerantur: si vero dissuuntur, dissuuntur, Sota 7a. in Misna: Autor Ar. dicit ad hunc locum, קריעה fieri בגופו של בגד in ipso corpore vestis, פרימה vero במקום החפר in loco suturae: בגדיו יהיו פרומים וראשו פרוע vestes ejus erunt laceratae, et caput ejus denudatum. Hinc deinceps latius extenditur, pro *secare, incidere, succidere,* et in-primis de oleribus et herbis dicitur: פרמינהו פרימא רבא incidit ea scissione magna, scilicet olera ad esum, T. Ber. 39a. האי מאן דפרים סלקא is qui incidit betam, Sab. 74b. ופרומה משני צדדיה et dissuta ab utroque latere suo, id est, distentis et patentibus circa collum et pectus vestibus, כדרך ארומיות שבצרפת juxta morem mulierum Idumaearum, quae in Gallia sunt, inquit Glossator in Git. 90b.

פְּרִימָה *discissio, dilaceratio, disruptio,* ut ante in exemplo. Item *dilaceratio vestis secundum suturam,* cui solet conjungi קריעה dilaceratio vestis in solido extra suturam: אין בין מצורע מוסגר למצורע מוחלט אלא פריעה ופרימה non est differentia inter leprosum inclusum et absolutum, nisi retectio (capitis) et laceratio (vestis secundum suturam) Meg. 8b. Leprosus absolutus his duobus opus habebat: at leprosus dubie, et ideo ad examinandum inclusus, iis opus non habebat.

פרומאי *artifices, qui norunt contignationes q. discindere, dissolvere,* Gl. שוברי החקרה, Bm. 42a.

פִּירְמָא[172]. Ap. Tos. in Gemara: מאי קיפה אמר רבה פירמא, Chol. 120a. unum per alterum explicatur, קיפה exponunt interpretes תבלין condimenti speciem. Vide infra suo loco in קיף. Autor Aruch deducit ex priori significatione, ut sit *incisum et minutum carnis, quod in coquendo fundum ollae petit.* Vide Git. 69a. שבעה בוני מפירמא דסילקא septem pugillos caulium betae, ושבעה בוני מפרמא דכרתי et septem pugillos caulium porri, gl. קני calamos.

פּוֹרְמֵי *larva, forma vultus ficta ad terrendum pueros et ludendum:* In Gem. מאי לוקטמין רבא בר רב הונא אמר פרמי: Gl. פרמי טלמוסקא הנקשרת על הפרצוף לשחוק או להבעית הבנים קטנים h. e. פרמי est larva alligata super faciem ad ludendum, aut terrendum pueros parvos, Sab. 66b. In Medrasch Psalmorum, Ps. 17. et 55. scribitur פְּרָאמָא: ut, פראמי נתון לפני עיניהן של מזיקין larva datur ante oculos spirituum nocivorum istorum. Quod si peccata hominis promereantur, אותה הפראמה נגלית מעל פניו של מזיק ista forma vel larva retegitur a facie spiritus mali, ac aspicit hominem, et laedit ipsum. Desumpta sunt ista ex Deb. rab. sect. ראה, ubi vide. Scribitur et פרואמה, gl. מסוה *velum.* B. Ar. adducit cum Daleth, פדאמי.

פרווטא vide supra in פירוטא.

פְּרוּמְבְיָא *fraenum:* בזממא ופרומביא camo et fraeno, hebr. במתג ורסן, Ps. 33, 9. בכפלא דפרומביה מן יעול in duplicationem fraeni ejus quis ingredietur? Jobi 41, 4. Eliae videtur esse corruptum ex Latino. Convenit gr. φορβεία. Ap. Ros., חן פרומביה בפיהם כחמורים של טוחנין inde fraenum ori ipsorum sicut asinis molitorum, Ps. 9. in Midr. In Gem. ולובדקים בפרומביא et Lybiani asini cum fraeno, egredi die Sabbatho licitum, Sab. c. 5. in initio. Hi scribuntur fuisse majores et fortiores, in laude et pretio. Proverbium quoddam, in quo occurrit, vide in ארן.

פַּרְמוּסְקָא[173] *dominatus, primatus:* התם גברי דפרמוסקא הין ibi viri primatus fuerunt: gl. אנשי השלטון viri domini, Bm. 93b.

פַּרְמָקוֹס *pharmacus,* φάρμαχος, *veneficus, magus:* אמר לו פרמקוס פרמקוס dixit ipsi, magus, magus est, Br. s. 77. Alii citant פרקמוס.

---

[171]) Forte ipsissima vox *fucus*, gr. φῦκος inserto Resch ex more chaldaeo.

[172]) Gr. φύρμα *massa farinae subactae et humore maceratae ad panificium.*

*) פרמא gr. πάρμη *parma, scuti genus breve.* Midr. Echa s. דרך קשתו.

[173]) B. Ar. legit פימוסקא et explicat גנדי דמלכא *cohors regis.* Est vox corrupta persica, quae adhuc quaerenda.

פַּרְמַשְׁתַּק *membrum viri*[174]: ופרמשתקו אמה וזרת membrum ejus cubitus et spithama, Mk. 18a. Gl. אמתו. In textu ut et in Aruch, scribitur פרמשתקו, sed in gl. sine ק et sic in Tanchuma in Exo. s. 182.

פְּרַן[175] *dotare, dotem dare.* Inf. cum Fut. מִפְרָנָא יִפְרֵין יתה ליה לאנתו dotando dotabit eam sibi in uxorem, Exo. 22, 15. in Jon. et sic TgH. מפרנא יפרן ליה לאתא pro hebr. מהר ימהרנה. Sic ap. Ros., ולא היו מפרינן אלא בפה neque fuerunt dotantes, i. e. neque dotem dederunt nisi ore; verbis sc. nude promissam, et non reipsa praestitam, Br. s. 60. et s. 74. exponitur מפייסים *placebant, demulcebant.* Sic Glossator in hunc locum exponit, et sic R. Moses ben Nachman in s. ויחי. Aruch aliter. Hinc legendum, כִּמְפָרְיָנֵי בתולתא sicut dotant virgines, ibid. in Jon. v. 16. pro quo legitur כְּמִפְרוֹנֵי, juxta dotes, et sic in Onkelo, כמוהרי.

פּוֹרַן, פּוֹרְנָא *dos:* פורן וכתובא dotem et literas dotales, Gen. 34, 12. in TH. pro hebr. מהר. Sic apud Ros., פורנא רב עלו dos magna incumbit mihi, i. e. magnum incumbit mihi donum propter nuptias ipsi dare, si deseram eam, nec tantum est in facultatibus meis, Br. s. 17. לית לי מן הן ליתן לה פורנה non est mihi, unde dem ipsi dotem: אנן יהבינן לה פורנא שבקה מנך nos dabimus ei dotem, tu dimitte eam: כן פסיק לה פורנא ותבק יתה sic constituit ipsi dotem, et dimisit eam, ibid. Corrupta haec sunt ex Graeco φέρνη, unde et verbum apud LXX. Graecos, φερνῇ φερνιεῖ αὐτήν, Exo. 22, 15. Hinc ulterius est *lucrum*: ut, פורנא ליתמי i. e. הריוח ליתומים lucrum pupillis datur, Talm. Ketub. 54a. Item גמלים של ערביא אשה נוכה פרנא מהם de camelis Arabiae mulier levat lucrum, Ketub. 67a.

פראפרנון παράφερνον, παράφερνα *bona, quae sponsa praeter constitutam dotem secum fert, dotalia dona,* in TH. Git. c. 5. f. 47b. נכסים שהכניסה לו פרה פרנון bona quae adfert (uxor) ei (marito) παρὰ φερνήν praeter dotem etc. Sic, מפ־א פרנון דידה ex parapherno ipsius, Ketub. TH. f. 30b. c. 5. Vide et Nasir c. 5. Bb. cap. ult. In glossa explicatur recte, תוספות כתובה. In Br. s. 80. corrupte pro hac voce legitur פרא פורן et s. 65. פרפורנין.

פְּרַן *aedificii regii genus, instar* בסילקי *basilicae,* Tal. Tahar. c. 6.

פּוּרְנִי *furnus:* שהרהין פת פורני qui pignori dedit panem furni, id est, panem majorem in furno coctum, Pes. 31b. אין אופין בפורני חדשה non coquunt in furno novo, Beza 34a. הביא לפניו פת פורני adduxit ante eum panem furni, As. 35, 2.

פּוּרְנִיתָא *furnaceum, panis furnaceus:* שפורניתא אפויה לך quod furnaceum coctum est tibi, Br. s. 67.

פּוּרְנָה[176] *foramen, in quod pessulus januae ingreditur:* הפין והפורנה טמאין pessulus et foramen immunda sunt, Tal. Kel. c. 11.

פּוּרְנָא, פּוּרְנִי πόρνη, πορνεία, *scortatio,* Br. s. 40. In Vr. s. 33. scribitur: Aquilam locum illum Ez. 23, 43. ואמר לבלה נאפים, transtulisse, פיליאה פורני i. e. παλαιὰ πόρνη vetula meretrix. Unde melius scribitur פליאה, sine Jod priori.

פְּרִינְגָן[177], unde, שירא טבא פרינגן sericum optimum Pariganum, Esth. 5, 1. et 6, 10. in Targ. sec. Quidam legunt פרנדא.

פְּרַנְדָא[178] *epitheton serici, a loco sic dicti.* Vide in שיר שירה.

פַּרְנֵס[179] *pascere, sustentare, nutrire, alere, gubernare.* Respondet hebr. רעה, sed ibi tantum, ubi ad homines refertur, non ad oves aut pecora. Pascuntur autem homines et politice et ecclesiastice.

[174]) Vocabulum persicum esse ipsa pronunciatio suadet. Nec tamen desunt, qui vocem graecam esse velint. Itaque factum est, ut miseratione dignum vocabulum per *parma tegente*, ex gr. πάρμη et στέγω, per *pilis in labro superiore natis,* gr. μύσταξ, imo etiam per *intestino recto*, zend. *frashumaka* explicatum sit. Nugae. Mihi quidem omnes illae interpretationes ipsaque ab autore Ar. et R. Sal. data significatio suspectae magisque arridet sententia Bernhardi Schneckendorff Hungari (in epistola mihi missa), qui פרמשתק nomen dignitatis esse affirmat, sive sit *nomen ministri aut cujusdam munere regali fungentis.* Alludit quippe, ut putat, hoc nomen ad n. p. פרמשתא, cui procul dubio notio inest dignitatis. Pergit Vir ille doctissimus scribere, sibi ipsam lectionem vocis praecedentis וּזְקָנוֹ i. e. barba ejus sc. Pharaonis suspectam magisque videri legendum esse per Zere וּזְקֵנוֹ i. e. avus ejus. Dicere enim vult (Rabbi Abitul in loco illo talm. quem totum vide in MK. 18b.), Pharaonem descendentem fuisse a stirpe exigua ministrumque ejus parvum quidem, attamen ipso rege majorem fuisse. Talmudici quippe in exiguo corpore exiguam quoque indolem agnoscunt. Error, ut putat, apud interpretatores eo natus est, quod in praecedenti loco talm. de tondenda *barba* agitur, unde factum est, ut dictionem τοῦ R. Abitul contextam haberent cum his de barbis simulque זָקָן pl. זְקָנִים legerent. At vero inter hanc dictionem et illa, quae de tondendis barbis aguntur, nullus deprehenditur connexus, id quod in tractatu talm. Sab. 22b. compluribusque aliis locis talmudicis reperiri potest. Haec ille.

[175]) Verbum denom. a seq. nomine פורן q. v.

[176]) Vertendum videtur hoc nomen ad gr. πόρος *meatus*, per quem pessulus (פין) transgreditur.

[177]) „Est Persicum پرنیان פרניאן quo sericum mollius appellant.“ Relandus.

[178]) Pers. پرند *sericum simplex non variegatum*, gr. πράνδιοι, cum quo Sachs (II. p. 185) gall. *frange* et germ. Franſen confert.

[179]) De Lara, cui, ut Mussafiae compluribusque lexicographis Judaeorum, vocabula semitica graecae originis habere placet, gr. esse vult πύρνος i. e. *cibus.* Magis vero videtur esse vocabulum merum aramaicum, cujus vestigia in nominibus magnatum in Oriente (Orophernes, Tissaphernes, Pharnabazus etc.) investigari potest.

Politice, legibus, jure, justitia, per reges, magistratus, gubernatores quoslibet summos: ecclesiastice, doctrina ad salutem pertinenti, per doctores. Hi propterea in utroque statu pastores, et pascere populum dicuntur. Praet. וּפַרְנִיסוּ פרנסיא ית נפשהון וית עמי לא פרניסו et paverunt pastores illi seipsos, sed populum meum non paverunt, i. e. gubernarunt, Jes. 34, 8. Part. וּמְפַרְנֵס יתיה וית מריה et sustentat se et dominum suum, scil. bos arans, Cant. 1, 10. Pl. ועמא ליתיכון מְפַרְנְסִין et populum meum non pascitis, Ez. 34, 3. דמפרנסין ית עמי qui pascunt populum meum, Jer. 23, 2. Infin. דאחטניאו לְפַרְנָסָא עמא qui prohibentur pascere populum, Zach. 11, 4. Sic Ez. 34, 2. מִלְפַרְנָסָא עמא a pascendo populo, Ez. 34, 10. Cum aff. וחד לְפַרְנָסוּתִי בירחא דעבורא et unus ad sustentandum me in mense embolismico, Eccl. 2, 7. Imper. פַּרְנֵס עמך במימרך pasce populum tuum verbo tuo, Mich. 7, 14. Fut. בפרנוס טב אֲפַרְנֵס יתהון in pascuo bono pascam eos, Ez. 34, 14. וַאֲפַרְנֵס עמי בדינא et pascam populum meum jure, Ez. 34, 16. וַאֲפַרְנְסִנּוּן בטורי ישראל et pascam eos in montibus Israel, Ez. 34, 13. הלא תְּפַרְנֵס לכפנא מלחמך nonne sustentabis esurientem de pane tuo, hebr. פרוס nonne franges, Jes. 58, 7. את תפרנס ית עמי tu pasces populum meum Israelem, erisque rex in Israele, IIS. 5, 2. הוא יפרנס יתהון ipse pascet eos, nempe David, Ez. 34, 23. וִיפַרְנֵס et pascet, ibid. ולא יְפַרְנְסוּן עוד פרנסיא נפשהון et non pascent amplius pastores seipsos, Ez. 34, 10. וִיפַרְנְסוּן יתכון במדע ובחוכמה et pascent vos scientia et sapientia, Jer. 3, 15. וִיפַרְנְסוּנּוּן et pascent eos, Jer. 23, 4. Ithpah. Partic. דפרנוס טב אתון מִתְפַּרְנְסִין quod pascuo bono vos pascimini, Ez. 34, 18. Infin. לְאִתְפַּרְנָסָא תמן ut nutriremur illic, Thr. 5, 6. Fut. יִתְפַּרְנְסוּן על טורי ישראל pascemini in montibus Israel, Ez. 34, 14. וְיִתְפַּרְנְסוּן צדיקיא מניתיהון et pascentur justi de pecoribus suis, id est: sustentabuntur, nutrientur, Jes. 30, 23. ויתפרנסון בארעא מתנן et pascentur in terra Matnan et Gilhad, Mich. 7, 14. ואת ובניך תִּתְפַּרְנְסוּן ut tu et liberi tui sustenteris, IIReg. 4, 7. hebr. תחיי vivas.

פַּרְנָס *pastor, gubernator, princeps, dominator:* ותתבדרון מבלי פרנס et dispergemini absque pastore, Ez. 34. 5. איזל לות פַּרְנָסָא הדין ito ad gubernatorem hunc, hebr. אל הסכן ad thesaurarium, vel, aulae praefectum Jes. 22, 15. פרנסא דישראל pastor Israelis, hebr. רעה, Ps. 80, 2. והוא יהי להון לפרנס et ipse erit eis in pastorem, Ez. 34, 23. Pl. בכן פַּרְנָסִין idcirco o pastores, Ez. 34, 7. Emph. וי על פַּרְנָסַיָּא vae pastoribus, ותימר להון לפרנסיא et dices ipsis pastoribus; constr. אתנבי על פַּרְנָסֵי ישראל propheta contra pastores Israel, Ez. 34, 2. Cum aff. מתחבר פַּרְנָסֵיהּ atteritur gubernator ejus, Pr. 14, 28. ואמני ינקיא פַּרְנָסֵיהוֹן et constituam pueros principes ipsorum, hebr. שריהם, Jes. 3, 4. Apud priscos et modernos Hebraeos, פרנס *gubernator Synagogae sive politiae Judaicae, gubernans politice coetum*, ut consul inter Christianos. In magnis coetibus tales plures possunt esse, in quibus requiritur doctrina et sapientia, ut in sacris et politicis possint jus dicere, et vocantur פרנסין gubernatores, seniores: פרנס המתגאה על הצבור gubernator, praetor, extollens se super coetum, Chag. 60. כל פרנס המטיל אימה יתירה על הצבור שלא לשם שמים אינו רואה בן תלמיד חכם omnis gubernator judaicus projiciens terrorem majorem super coetum non gloriae Dei studio, non est visurus filium ex se sapientem, Sab. 17a. כשנתמנה אדם פרנס מלמטה נקרא רשע למלמעלה homo quum fit gubernator hic inferius, vocatur impius superius (in coelo). Dictum quo homines volunt deterrere ab ambitione honorum et dignitatum.

פַּרְנוּס, פְּרְנוּס *pastio, pastura, pascuum, alimentum, sustentatio:* ויהי פרנוס לדמשמשין בבית מקדשי ut sit sustentatio ministrantibus in domo sanctuarii mei, Mal. 3, 10. פרנוס לאנשי ביתיה pro sustentatione hominum domesticorum suorum, heb. מַכֹּלֶת, quod est pro מַאֲכֹלֶת victum, IR. 5, 11. ופרנוס טב יתפרנסון et pascuo bono pascentur, hebr. ומרעה שמן et pascuo pingui, Ez. 34, 14.

פַּרְנָסוּת *sustentatio:* אושיט לחם פרנסותך לעניי porrige panem sustentationis tuae pauperibus, Eccl. 11, 1. נייתי לחם פַּרְנָסוּתָנָא afferemus panem sustentationis nostrae, Phr. 5, 9. ופרנסותא דאריותא et alimentum leonum, Jobi 38, 39.

פַּרְנָסָה *sustentatio, victus, alimonia:* לן נותנין לו פרנסת לינה si pernoctare cupit, dant ipsi alimentum pernoctationis; veluti lectum, linteamina, pulvinaria, Talm. Pea in fine. In Tg. ובר פַּרְנָסָא et filius gubernationis, sive sustentationis, i. e. gubernator domesticus, Gen. 15, 2. Jon. habet, בן פַּרְנָסַת ביתי.

פרנום[180] *pulvinus, pulvinar, cervical:* In Br. s. 68. Lapides, quos supposuit Jacob capiti suo, facti sunt ei כמטה וכפרנום sicut lectus et pulvinar. Gl. monet, R. Salomonem legere כפרכום, et exponit, כסת pulvinus. Sic in Jalkut fol. 35b. explicatur in margine כר וכסת. In Medrasch Schir haschirim 1, 17. pro eo legitur כמטה וכפלומה sicut lectus, et sicut pluma. B. Ar. legit וכתרנום sicut thronus, in litera ת, in תרנם.

פַּרְנֵק *oblectare*, et respondet hebr. שעשע, idemque cum פנק. Fut. יְפַרְנְקוּן נפשי oblectabunt animam meam, Ps. 94, 19. In Ithp. אִתְפַּרְנַק *oblectare se.* Fut. בגזירתך אִתְפַּרְנַק in statutis tuis oblectabo me, Ps. 119, 16. על שדי תתפרנק in omnipotente Deo oblectabis te, Jobi 22, 28. אין על שדי יתפרנק si in omnipotente oblectaverit se, Jobi 27, 10. Et in TgH. Jonathanis, וְדִמְפַרְנֵק לחדא et qui oblectat se nimis, Deut. 28, 54. וְדִמְפַרְנְקָא et quae oblectat se, quae delicata est, hebr. הענגה, Deut. 28, 56. B. Ar. legit ודמפרנקיתא. Pl. והוינן חמיין בנתיהון מְפַרְנְקָתָא et vidimus filias eorum delicatas, Num. 31, 50.

פְּרְנוּקָא *oblectatio, oblectamentum, voluptas.* Pl. פְּרְנוּקִין oblectationes. Aff. סהדותך פְּרְנוּקַי testimonia

---

[180]) Num forte sit gr. φορμός, οῦ, ὁ *teges, storea.* Vide quae scripsimus supra p. 860.

tua sunt oblectamenta mea, Ps. 119, 24. heb. שעשעי. Sic. v. 70. 77. 91. 143. 173.

פַּרְנִיקָא *idem*, Deut. 28, 56. in Targ. Jon. et Hierosol.

פְּרוּנְקָא *pannus, panniculus, quo operitur dolium.* T. Sab. 48a. פרונקא אפלגיה דכובא panniculus ad medium dolii, licitus est, Sab. 139b. פש להו חמרא בכובא וצרותהי בפרונקא diffluxit illis vinum in cupam et operuerunt eam panno, ע"ז fol. 30a.

פְּרַס[181] *pandere, expandere, tendere, extendere, explicare.* Respondet plerumque hebr. פָּרַשׂ, et quandoque verbo נטה. Praet. די פְּרַס ליה דוד quod tetendit ipsi David, hebr. נטה, IIS. 6, 17. פרס ית משכניה extendit tentorium suum, hebr. תקע fixit, Gen. 31, 25. ופרס יתה קדמי et explicavit illam (epistolam) coram me, Ez. 2, 10. ופרס ידוהי בצלו et expandit manus suas in oratione, IR. 8, 22. וּפְרַסִנּוּן חזקיה et explicuit illas Chiskija coram Domino, IIR. 19, 14. pro quo legitur וּפְרַסֵיהּ et explicuit illam, Jes. 37, 14. וּפְרַסִנּוּן כמשכן et extendit illos (caelos) quasi tabernaculum, heb. וימתחם, Jes. 40, 22. פַּרְסֵיהּ לעננֵי היך וילתא expandit sibi nubes sicut velum, Ps. 105, 39. דפרסיה חמן למשכניה ubi tetenderat sibi tabernaculum suum antea, Genes. 13, 3. Tertia fem. כד פַּרְסַת אידהא quando expandit manus suas versus mare in precibus, Ps. 68, 15. ופרסת ית פרסא et explicuit tegumentum super os putei istius, IIS. 17, 19. וּפַרְסַתֵיהּ לה על טינרא et expandit eum sibi super petram, hebr. ותטהו et extendit illum, IIS. 21, 10. פרסית אידי expandi manus meas, Ps. 143, 6. ופרסו ית כנפי et expanderunt alas, IR. 6, 27. ופרסו עלוהי מצדתהון et expanderunt contra eum rete suum, Ez. 19, 8. Part. פָּרַס עלוי מטרא expandit super eum pluviam, Jobi 36, 30. וסכלא פָּרֵיס ליה לשטיותא et stultus expandit sibi stultitiam, Pr. 13, 16. מצדתא פריס על הלכתיה rete expandit gressui suo, Pr. 29, 5. Pl. פָּרְסִין מצדתא expandunt rete, Ps. 140, 6. פרסין גדפיהון expandunt alas suas, IR. 8, 7. Sic Exo. 25, 19. et 37, 9. ubi Veneta prave punctata. Fem. וּפָרְסָא ידהא et expandit manus suas, Jer. 4, 31. Part. Pehil sive pass. כמצדא דִפְרִיסָא על טור רם sicut rete expansum super montem excelsum, Hos. 5, 1. Pl. וידוהי פְּרִיסָן בצלו et manus ejus expansae erant in oratione, IR. 8, 54. Infin. לְמִפְרַס עלוהי קלע extendere super eam velum, Jes. 33, 23. Fut. אֶפְרוֹס עליהון מצדתי expandam super eos rete meum, Hos. 7, 12. וְתִפְרוֹס לותיה בצלו ידיך et expanderis ad eum in oratione manus tuas, Jobi 11, 13. ויפרוס ידוהי בצלו et expanderit in oratione manus suas, IR. 8, 38. יפרסון לבוש תכלא expandent vestimentum hyacinthinum, Num. 4, 7. ויפרסון et expandent, ibid. v. 8. ויפרסון שושיפא et expandent sindonem, Deut. 22, 17. Ex Pahel, Praet. פָּרְסַת ציון ידהא extendit Tzijon manus suas, Thr. 1, 17. Part. fem. היכמה דִמְפָרְסָא sicut distendit mulier pedes, Thr. 1, 17. masc. כמא דִמְפָרֵס שטא למשט sicut extendit natans (manus) ad natandum, Jes. 25, 11. Ex Aphel, אַפְרֵיס ית רגליה extendit pedem suum, Esth. 1, 2. in Tg. sec. Fut. אַפְרַס עלך et expandam super te rete meum, Ez. 33, 3.

פְּרַס, פְּרָסָא *tentorium, aulaeum, velum, tegumentum latum et e x p a n s u m.* Sic respondet heb. מסך, et quandoque nomini אהל: ut, ופרס ית פרסא על משכנא et expandit aulaeum super tabernaculum, Exo. 40, 19. hebr. האהל tentorium: וחשוי ית פרסא דתרעא et pones tegumentum portae, Exo. 40, 5. פרוכתא דִפְרָסָא operculum tegumenti, hebr. מסך, Exo. 40, 21. Sic Num. 4, 5. ופרסת ית פרסא et expandit tegumentum super os putei, IIS. 17, 19. לפרסא על משכנא pro tentorio super tabernaculum, heb. האהל, Exo. 26, 7. et 36, 14. Cum aff. ית פְּרַסֵיהּ tentorium ejus, Exo. 35, 11. הוה פרסיך erat velum tuum, heb. מפרשך, Ez. 27, 7.

בית הַפְּרָס *locus expansionis: locus sive ager cultus, in quo ante fuit alicujus hominis sepulchrum, qui idcirco immundus est, et vetitum Naziraeo per eum transire,* Talm. Nasir 54a. החורש את הקבר הרי זה עושה בית הפרס arans sepulchrum, is facit agrum immundum, Ohol. 17. Rabbi Sal. ibi notat, sic dici, quasi *locum expansionis,* quod arando terra sepulchri per totum agrum expandatur. Bartenora scribit: *est locus in quo immunditia* פרוסה ומתפשטת *diffusa et extensa* est. Rabbini vero nostri פרס explicant דבר פרוס ושבור *rem confractam et contritam,* quod ossa mortuorum illic *dispersa et confracta* sint. Rabbi Moses ben Majemon in libro Jad parte 3. in הלכות טומאת מת c. 10. איזהו בית הפרס זה המקום שנחרש בו קבר שהרי נתרקדקו עצמות המת בתוך העפר ונתפרסו בכל השדה quidnam est בית הפרס? est locus, in quo aratum est sepulchrum: nam sic comminuuntur ossa mortui in terra, et *dividuntur* in totum agrum etc. Vide ibi plura: שדה בית הפרס ager sepulchri expansi et dispersi: כיצד מטהרין בית הפרס quomodo mundum reddunt agrum sepulchro immundum? שלשה בית פרסות הן tres sunt ejusmodi agri, primo, שדה שנחרש בה קבר ager in quo aratum est sepulchrum: secundo, שדה שאבד בה קבר ager in quo interiit sepulchrum: tertio, שדה בוכים ager flentium, Mk. 5b. Ohol. c. 18. Dicitur et de vinea: unde, כיצד בוצרין בית הפרס quomodo vindemiant vineam sepulchro immundam? Ohol. c. 18. הרוצף בית הפרס באבנים pavimentans locum sepulchralem lapidibus, ibid.

II. פְּרַס *dividere, discindere, partiri, frangere in partes dimidias, dimidiare.* Praet. פְּרַס פריסת מלכותך divisit, i. e. divisum est regnum tuum, Dan. 5, 28. Sic Aben Esra per חלק hoc loco verbum exponit: Rabbi Saadias per שבר *frangere:* ואתא וּפְרַס venitque et discidit, sc. cucurbitas agrestes, hebr. ויפלח IIR. 4, 49. Part. וּפָרְסִין et dividunt, ibid. v. 25. Et in Tg. פָּרֵיס מזונא ipse distributurus est cibum, hebr. יברך benedicet: nam cum fractione et distributione panis semper conjuncta est benedictio,

*) פרנתא (Sr. s. 12) *nucleus, bacca,* gr. πυρήν, ῆνος.

181) Hebr. פרש, ar. فرش.

IS. 9, 13. Interpretes, פְּרִים, i. e. בוצע discindit. Sic, פרם לחמך distribuendo, frangendo panem tuum pauperi, Jes. 58, 7.

Ap. Ros: המפטיר בנביא הוא פורס על שמע qui dimittit (populum) in lectione prophetica, is dividit lectionem Schemah, Meg. 24a. אין פורסין על שמע non dimidiant lectionem Schema, Ibid. 23b. Lectio שמע est textus ex Deut. 6. „Audi (שמע) Israel, Dominus Deus tuus Dominus unus est" etc. Hanc singulis diebus precibus matutinis et vespertinis Judaei addunt, nec dimidiare, i. e. dimidiam tantum recitare debent: אוכל שנפרס cibus divisus et comminutus, Tibbul jom. cap. 3. לא יפרוס אדם פרוסה לאורחין אלא אם כן אוכל עמהן אבל פורס לבניו non frangit, sive dividit homo partem-panis viatoribus, nisi etiam comedat cum eis: dividit autem liberis suis et domesticis suis, ut assuefaciat eos ad precandum. Fractio panis non fit nisi adhibita benedictione et laude sacra, unde viatoribus pauperibus nemo debet panem frangere cum precibus, nisi una comedat: consecratio enim ista usum comedendi respicit, Rh. c. 3. in fine. Sic antea ex IS. 9, 13. ubi R. David: Benedicens pani, sive, precibus consecrans panem ab initio prandii, vocatur בוצע, chald. פרים, quia *frangit* panem, et benedictionem dicit super eo.

פַּרְסָא, פַּרְסְתָא *ungula, scissa* proprie, a *divisione* sic dicta: *planta pedis.* Sic respondet hebraeo פרסה et כף, quando de pedibus dicitur: כל דסדיקא פַּרְסְתָא quicquid divisum est ungulis, i. e. quicquid dividit, juxta hebr. מפרסת, Lev. 11, 3. Sic v. 4. ומסדיקי פרסתא et ex dividentibus ungulas. Sic cum aff. וּפַרְסָתְהוֹן לא סדיקא et ungula ipsorum non est divisa, Deut. 14, 7. וּפַרְסָתֵיהּ ליתוהי מסדיק et ungulam suam non dividit, hebr. ופרסה singulariter, ibid. Libri habent וּפַרְסָתֵיהּ ubi Kametz esset ex forma plurali, at sic potius dicendum fuisset וּפַרְסְתוֹהִי: nam aff. ה proprie singularibus convenit. Constr. לְפַרְסַת רגלה plantae pedis sui, heb. לכף רגלה, Gen. 8, 9. ופרסת רגליהון כפרסת רגלין et planta pedum ipsorum sicut planta pedum rotundorum, Ez. 1, 7. מפרסת רגלך a planta pedis tui, hebr. מכף, Deut. 28, 35. Pl. constr. כמנח פַּרְסַת רגלי כהניא cum quiescerent plantae pedum sacerdotum, hebr. כפות, Jos. 3, 13. פרסת סוסותיה ungulae equorum ejus, Jes. 5, 28. פרסת גברוהי ungularum fortium (equorum ejus) Jer. 47, 3. ופרסת בעירא et ungulae jumenti, Ez, 32, 13. בפרסת סוסותיה ungulis equorum ejus conculcabit omnes plateas tuas, Ez. 26, 11. Emphat. תרתין פַּרְסָתָא ambae ungulae, Deut. 14, 6.

פַּרְסְתָן *ungulosus, magnas ungulas habens:* שור כרסתן ופרסתן bos ventrosus et ungulosus, Chol. 60a.

הִפְרִים *ungulas dividere:* הפרים על גבי קרקע si dividat ungulas super pavimento, i. e. si possit super ungulis suis stare aut incedere, Chol. 75b.

פְּרוּסָה *fragmentum, divisum sive divisa pars, pars, particula, frustum:* אם יאכל פרוסה אחר פרוסה לא שנייה דוחה את הראשונה si homo comedat frustum unum post alterum, nonne secundum pellit prius? Vr. 180d. העני שנתנו לו פרוסות פת pauper cui dant frusta panis, Demai c. 5. Item *numulus, obolus.*

פְּרָכָה *fractura:* עור פרסות, vel, עור בית פרסות pellis fracturarum, i. e. pellis quae incipit a fractura pedis, nempe a genubus et infra, non vocatur pellis, ut detrahatur in animalibus instar reliquae pellis, sed abscinditur una cum pedibus, et comeditur, sicut caro ipsa, propter teneritudinem, Chol. 55b. et 122a.

פַּרְסָה[182] *milliare:* ארץ ישראל ארבע מאות פרסה terra Israel quadringenta milliaria habet in latitudine, et totidem in longitudine. Pl. פַּרְסִין milliaria, Jes. 10, 32. in Tg. et ap. Ros. etiam פַּרְסָאוֹת. Parsa autem continet quatuor מילין, id est octo mille cubitos sive passus minores, sive 4000 passus majores. Vide מיל, et Joh. Drusium lib. 1. Animadvers. cap. 44. Terra Babel continet ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה quadringenta milliaria in longitudine et latitudine, Tan. 10a. Hinc ששה עשר מיל sedecim milliaria (Sab. 6a). Glossa exponit ד׳ פרסאות quatuor parsas: שתא אלפי פרסי הוי עלמא sex mille parsas continet mundus, Pes. 94a. Sic in circuitu cursus solis: אנא מטריח שלש פרסאות ego molesto illos ad tria milliaria, Joma 75b.

פַּרְסָנִית *ungulas dividens, quod fit incessu,* unde quae id facit, dicitur *vagatrix.* Hinc in Br. s. 18. quaeritur, quare mulier in principio creationis non sit facta ex capite, vel ore, aut lingua, vel manu, pectore, corde etc. viri? et subjicitur: ולא מן הרגל שלא תהי פרסנית neque ex pede, ne esset ungulas dividens, vagatrix, et hinc inde extra domum per plateas discurrens, ut fecerunt Lea et Dina.

פּוֹרְסִין[183] *exactores publicorum tributorum aut vectigalium:* מנייה בפורסי בבל constituit eum inter exactores Babyloniae, qui scil. ab Israelitis tributum exigeret, Jev. 45b.

פּוּרְסָא *terminus, articulus temporis,* quasi *divisio*[184] vel *fractura ejus* dicta: פורסא דדמא כל תלתין יומין terminus sanguinis (i. e. הקזה venae-sectionis, commodum est) omnibus triginta diebus mensis, Sab. 129b.

פְּרוּס *idem:* בפרוס הפסח in termino Paschatis.

פְּרִיסָה, פְּרִיסָא *fractio, divisio, discissio: extensio, expansio: velum, cortina:* האי פריסא תשמיש קדושה היא istud velum sive ista cortina suppellex sacra est, quae sc. ante arcam sacram, in qua liber

[182]) Pers. فرسنگ, Παρασάγγης, apud Herodotem, iter 3750 *passuum.*

[183]) Mus. gr. esse ἔφορος putat. Magis videtur originem trahere a verbo פרס tertio cui notio inest *aestimandi,* quod munus est exactorum.

[184]) Aliter de Lara gr. esse πέρας affirmat.

Legis in synagoga Judaeorum continetur, suspensa est, Meg. 26b.

פְּרִיסוּתָא *separatio:* ויח פריסותא דתרבא et separationem adipis, Lev. 1, 8. in Jon.

פְּרָס, פֶּרֶס *dimidium, dimidia pars, res divisa in duas partes, quarum una sic dicitur.* Sic ubi de monetis sermo, intelligitur *dimidia* cujusque monetae pars: ut, פרס של מנה dimidium talenti, פרס הדינר dimidius assis: De *tempore*, פרס החדש dimidium mensis; nempe quindecim dies ante festum vel terminum certum: בפרס פסח ad dimidium paschatis, i. e. quindecim dies plus minus ante pascha: בפרס עצרת ad dimidium festi pentecostis, בפרס חג הסוכות ad dimidium festi tabernaculorum, Schek. c. 3. Ibidem in TH.: כל היכא דתנינא פרס פלגא פלגא שלשים יום קודם למועד ubicunque legimus פרס, est dimidium, veluti dimidium triginta dierum ante festum solenne: אכילת פרס comestio dimidii; esus, absumptio dimidii cibi, dimidii panis, dimidiae tortae panis, Erub. 29a. Kerith. 13 etc. In Ar. exponitur חצי חלה. In Mischnajoth in Mikv., c. ult. ביצה ומחצה ovum et dimidium. Vide et Maim. in Com. in Mischna in Tah. c. 1. s. 3. Secundum Raschi sunt duo ova, ut notat Bartenora in Mikvaos.

פָּרָס *Persia:* In ME. s. 1. circa finem: Quare vocatur פרס? שקיבלה את המלכות פרוסות פרוסות quia accepit regnum frustulatim.

פַּרְסָאָה, פַּרְסִי, פָּרְסִי *Persa, persicus:* דקלא פרסאה dactylus persica, de arbore: תמרי פרסייתא dactyli persici. Hi meliores erant communibus, Sab. 29a. פרסאי *Persae*, Ez. 27, 10. Ap. Tos.: Rabban Gamaliel dixit: בשלושה דברים אוהב אני את הפרסיים הן צנועין באכילתן וצנועין בבית הכסא וצנועין בדבר אחר propter tres res amo Persas; sunt verecundi in cibo, sunt verecundi in loco secreto, verecundi in re alia, i. e. בתשמיש in lecto, Ber. 8b.

פרסאות *species ficorum*, Schev. c. 5.

III. פְּרַס *aestimare*[185], hebr. העריך. Fut. ויפרוס כהנא יתה et aestimabit sacerdoces eam, Lev. 27, 12. vide et v. 8. כמא דיִפְרוֹס יתיה prout aestimaverit eum, v. 14. יִפְרְסִנֵּיהּ כהנא aestimabit eum sacerdos, v. 8. וִיפָרְסִנֵּיהּ, v. 14.

פּוּרְסָן *aestimatio:* בפורסן נפשתא pro aestimatione personae erunt Domini, Lev. 27, 2. כפורסן כהנא juxta aestimationem sacerdotis sic erit, v. 12. Cum aff. פּוּרְסָנֵיהּ דדכרא aestimatio masculi, Lev. 27, 3. ויהי פּוּרְסָנַהּ et erit aestimatio ejus, v. 4. בְּפוּרְסָנֵיהּ cum aestimatione ejus, Lev. 5, 15. 18. כפורסניה יקום secundum aestimationem ejus stabit, Lev. 27, 17. מפורסניה prae aestimatione ejus, Lev. 27, 8. ויתמנע מפורסניה et diminuetur de aestimatione ejus, v. 18.

פְּרָס[186] *donum, munus, praemium voluntarium et liberum, compensatio, beneficium corporale et temporale tantum, non ex debito, sed libera voluntate;* veluti cum dicitur servo, filio, parvulo, uxori: Fac mihi hoc vel illud, et dabo tibi nummum unum vel duos: שכר autem est merces ex debito. Abarbinel scribit. significare *epulum, convivium liberale et honorificum*, sic dictum, quod sit *divisum* in prandium et caenam. Vide cum in אבות: ut, נטלי פרס adducentes munus, id est tributum annuum, hebr. נושאי מנחה, IIS. 8, 2. Hinc Antigoni Sochei dictum in Capitulis patrum c. 1. אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס ne sitis tamquam servi, servientes magistro eo fine, ut recipiant praemium. Nemo debet servire Deo lucri et mercedis causa, sed ex amore et timore. Ex amore, ut sponte et libenter faciat, quae praecipit: ex timore, ne faciat quod prohibuit: דומה לעבד שמבקש פרס מרבו similis est servo, qui petit praemium a magistro suo, Ber. 34. כעבד שנוטל פרס מרבו sicut servus qui accipit praemium a magistro suo, Bb. 25.

פְּרוֹסְדָא[187] *porticus, vestibulum domum:* פרוסדא לְבֵית דינא porticum domus judicii, hebr. אולם, IR. 7, 7. Idem quod פרוזדור, de quo supra. Quidam libri habent פרוסדור, ut monet R. David. graec. πρόστωον.

פְּרוֹסְדָיוֹת, פַּרְסְדָאוֹת[188] *custodes, custodiae militum:* פרוסדיות שהושיב יָרָבְעָם על הַדְּרָכִים custodes quos disposuit Jarobeam in viis, Tan. 30b. TH. Tan. c. 4. In gl. legitur פרוסדאות. Alias saepius dicuntur פרדסאות, ut est supra in פרד.

פְּרוֹסְטַגְמָא, פְּרוֹסְטִיגְמָא πρόσταγμα, *jussus, imperium, edictum, mandatum publicum regium:* הדא פרוסטיגמא דידי hoc mandatum meum est, Vr. s. 27. ששלח פרוסטגמא שלו במדינה מה עשו לה בני המדינה נטלו אותה וקרעו אותה qui misit mandatam suum in urbem. Quid fecerunt cives? acceperunt illud et lacerarunt illud, et combusserunt illud, Br. s. 41. Pl. פרוסטגמאות.

פרסטיגיות *idem*, TH. Schevi. c. 6.

פְּרִיסְדִיקִין[189] *pelves, vasa vacua:* דמייתו פריסדקי בהדייהו qui afferebant pelves ipsis, ע"ז fol. 65b.

פְּרוֹסְטְקוֹלִין *ornamentum muliebre capitis*, quod alias Talmudicis dicitur עיר של זהב *civitas aurea*, quod urbis Jerusalem formam repraesentaret. Isto in Sabbatho exire illicitum fuit, ne onus portare viderentur. Alias scribitur etiam פרוסטוקטולין, ut

[185]) *Pretium declarare et nominatim exprimere*, פרש q. v.

[186]) Gr. φορός, *tributum s. vectigal.* *) פרסא (Sab. 129) περισσεία *superfluidas, abundantia.*

[187]) *Aliis est ingressus*, gr. πρόσοδος. [188]) Lat. *praesidium.*

*) פרסטיה (Deb. rab. s. 5) προστατεία *praefectura, imperium* ut vult de Lara. Sachs mendosum esse putat pro פיסטיה, πιστεια.

[189]) Muss., qui vocem graecam esse affirmat significantem כלי מוכן לקבל i. e. *vas ad recipiendum aliquid aptum*, compositam eam habere videtur ex πρός et θήκη.

in Aruch ponitur, vel פרשטוקטקלין [190] ut in TH. legitur, c. 6. de Sabbatho.

פְּרוֹסְטְקוֹסְרִין[191] *exactores tributorum:* אם השלח להם פרוסטקוסרין למדינה שיגבו מהם מאה ליטרין של זהב si mittas illis exactores in urbem, qui elevent ab eis centum libras auri, Ps. 17. in Midr.

פורסי שנמנ *sententia judicialis.* Persicum vocabulum, quod Glossator explicat פסק דין decretum judicii; בתר דמיחתם פורסי שנמנ postquam obsignata est sententia judicialis, Chol. 28b. In Ar. exponitur הדיין הגדול judex summus.[192]

פַּרְסֵם[193] *publicare, manifestare, divulgare, revelare in publicum.* Praet. ולא פַּרְסִימוּ יַת פורענותא et non publicarunt vindictam, hebr. ולא גלו, Thr. 2, 14. Part. וּמְפַרְסֵם בדוחקא et relevat in oppressione, hebr. ויגל, Jobi 36, 15. מפרסם לכל עממיא manifestatum omnibus populis, hebr. גלוי, Esth. 3, 14. Infin. ועתיד לְפַרְסָמָא et manifestaturus est, Eccl. 12, 14. לְפַרְסָמוּתְהוֹן ad manifestandum eos, Cant. 5, 11. quod vulgo scribitur לְפַרְסוֹמְהוֹן, ubi ו contra analogiam est. Fut. יְפַרְסְמוּן אנגלי מרומא סורחניה revelabunt angeli excelsi peccatum ejus, hebr. יגלו, Jobi 20, 27. דִיפַרְסְמוּן יומי נסיא ut publicent dies signorum horum, Esth. 9, 26. Ithpah. Praet. אִתְפַּרְסַם פתגמא manifesta facta est, innotuit res, Exo. 2, 14. in Jon. ארום אתפרסם קדם יהוה על חובתיך nam revelata est coram Domino iniquitas tua, Thr. 4, 22. Infin. כולא עתיד לְאִתְפַּרְסָמָא omne futurum est ut reveletur, Eccl. 12, 13. Fut. לא תִתְפַּרְסְמִי לגברא non manifestaberis viro, Ruth. 3, 4. שלא יתפרסם דבר ne divulgetur res, ap. Ros.

מְפוּרְסָם *publicum, manifestum, notorium, probabile:* המפורסם אין צריך ראיה manifestum non habet opus probatione: מקומות מפורסמים loca publica: אנשים מפורסמים viri publici, celebres, famosi.

פִּרְסוּם *manifestatio, publicatio, probabilitas:* כבר ידעת בְּפִרְסוּם *probabiliter, publice, manifeste:* פרסום זה המאמר jam nosti manifestationem hujus orationis, i. e. expositionem, declarationem: בפרסומי עניא publice punitur, vel affligitur, Gen. 19, 26. Jon. ובפרסומי עיריא et in retectione nuditatis, Lev. 18, 6. in Jonathane.

פַּרְסוּף *custos, satelles:* נתן לפרסוף אם בורח ממנו חי tradidit eum satelliti, si fugit ab eo, vivit. Quidam libri legunt פרצוף, de quo infra. Citatur a B. Ar. ex Tanchuma.

פרוספיא *facies,* πρόσωπος: *persona,* πρόσωπον, *species, larva.* Sic dicunt Syri פרסופא, Ps. 4, 8.

פרספא *marmor, vel alia quaedam species lapidis,* Jalkut 33d. Brachia patris nostri Abrahami fuerunt כתרין עמודין דפרספא sicut duae columnae marmoreae, gl. שיש. In Br. s. 65. scribitur דיפראסיפה.

פְּרוֹסְפִיטוֹן. Corruptum videtur pro פְּרִיפּוֹסִיטוּס *praepositus, praefectus, magnas et primarius aliquis:* נכנס פרוספיטון לרחוץ וכל עבדיו ingressus est praepositus ad lavandum et omnes servi ejus, Sr. s. 15. Paulo post in eodem textu scribitur הפרופיסטון.

פַּרְסַק[194] *persicum pomum:* אגוז ושקד תפוח ופרסק nux, amygdala, pomum et persicum, Br. s. 41. Sic, הפרסקים והשקדים persica et amygdalae, Kil. c. 1.

פְּרִסְתְּקוּן[195] *dominae, herae:* חכימת פְּרִיסְתְּקָתְהָא עני sapientes dominarum ejus respondebant, hebr. שרותיהם, Jud. 5, 29.

פְּרַסְתְּקִין *retia*[196]: אהדר ליה רבא פרסתקי ותפסה restituit ei Rabba retia, et cepit eam, avicnlam sc. Chol. 140b. In Aruch legitur פרסקי.

פְּרִיסְתְּקָא[197] *nuncius, cursor, legatus:* אתא פריסתקא עליה venit legatus ad eum, Git. 56b. שדר עליה פריסתקא דמלכא legatus regius: misit ad ipsum legatum, Ber. 58a. ויביא שני פרסתקין מן השוק et adducat duos cursores a foro, Br. 40. דלמא פרסתקי שדור fortasse nuncius missus est.

[190]) Corruptum videtur ex gr. προστετηκώς, ut ornamentum quodvis significet alio ornamento *adhaerens,* germ. ein Auffatz. Hinc in die Sabbato illud portare prohibitum, dum ornamento ipso exire licitnm est.

*) פרכלה (TH. Sab. c. 6) περισκελίς, *periscelis, ligula crualis.*

[191]) Vox corrupta latina *proquaestor.*

[192]) Proprie, ut putat Relandus, *vir potentia praeditus,* pers. برزمند. Nam برز potentiam, et مند (id quod Arabum ذو *instructum, praeditum, ornatum*) notat hominem cui illa re subjungitur. Joannes Malala (Chronog. p. 353) illos Persarum potentatores mox βαρσαμαράτας, mox βαρσαμανάτας appellat, quae lectio per ν ipsi vocabulo pers. *bertsemend* propinquior.

[193]) Affine est verbo פרש, פרס, cui notio inest *expandendi,* et metaphorice *exponendi et explicandi* inde. *publicandi.*

[194]) Usus ejus tum de malo persico fructu videlicat persicae arboris, περσικὸν μῆλον, tnm de ipsa arbore persica malo, περσικὴ μηλέα.

[195]) Pers. پرستار *serva, incilla.* Vox quidem פריסתקן in Tg. pro hebr. שרות, quae *dominas, heras* ut habet A. n. notat, ponitur. Sermo enim ibi de שרות reginae, quae in respectu ad vulgus dominae quidem et herae habentur, in respectu ad reginam vero, cujus numere fungi iis opus est, nec nisi servae vel incillae aestimandae sunt. Muss. Buxtorfium in explicanda voce sequens errori errorem addit graecamque vocem esse dicit προστάτις. Syri ex more Nun inserunt, ܦܘܣܬܢܩܐ.

[196]) Ex *hirundine* (pers. فرشتك) confecta. R. Sal., qui (Br. s. 59) vocem per אטפים reddit, graecam eam hebere videtur παρασιτικός *parasitus.*

[197]) Est indubie vox persica si ulla فرستة *nuncius, legatus.* He finale pers. ut saepius demonstrativimus. chaldaice in ק mutatur, id quod in plur. forma (فرستكان) ipsius vocis pers. reperitur.

פְּרַע *solvere, persolvere, rependere, retribuere, reddere.* Respondet verbis hebr. גמל ,שלם, quae tamen etiam aliter pro diverso usu transferuntur. Praet. מטול דִפְרַע עלי טבתא quia rependit mihi bonum, hebr. גמל, Ps. 13, 6. Tertia feminina cum aff. פְּרַעְתֵּיהּ טבתא rependit ei bonum, hebr. גמלתהו, Prov. 31, 12. אין פְּרַעִית si rependi inferenti mihi malum, hebr. גמלתי, Ps. 7, 5. Part. פָּרַע טבתא איש חסידא retribuit bonum vir benignus, hebr. גומל, Prov. 11, 17. מוזיף רשיעא ולא פרע mutuat improbus, et non persolvit, hebr. ישלם, Ps. 37, 21. ופרע על דורבני et persolvit superbis, hebr. ומשלם, Ps. 31, 24. ופריע לבר נשא היך עובדוי et rependit homini secundum opera sua, Prov. 24, 12. אין ליח לך דפריע si non est tibi unde persolvas, hebr. לשלם, Prov. 22, 27. Pl. פָּרְעִין לי בישתא חחת טבתא retribuunt mihi malum pro bono, hebr. ישלמוני, Ps. 35, 12. ופרעין בישא et rependentes malum, Ps. 38, 21. Infin. לְמִפְרַע להון אגר טב persolvere ipsis mercedem bonam, Ps. 31, 20. Imper. פְּרַע להון יי היך עובדיהון redde ipsis Domine secundum opera ipsorum, hebr. תן, Ps. 28, 4. Fut. וְאֶפְרַע להון et reddam ipsis, hebr. ואשלמה, Ps. 41, 11. Ithpeh. אתפרע *ulcisci, vindicare,* quo sensu respondet hebr. נקם ,ריב ,דון ,שפט: Item *rependi, persolvi, retribui.* Praet. אתפרעא אִתְפְּרַע יח עולבנהון ulciscendo ultus est injuriam eorum, hebr. ריב יריב, Jer. 50, 34. עד דאתפרע עמא ישראל denec ultus sit populum Israel ab inimicis ejus, Jos. 10, 13. ואתפרעו מנהון et vindictam sumserunt de eis, hebr. נקמו, Ez. 25, 12. Part. וכל בר נש היך טובן אידוי מִתְפְּרַע et omni homini juxta bona manuum suarum rependitur vel persolvitur, hebr. ישיב לו, Prov. 12, 14. מתפרע הוא לכל בשרא ulciscitur ipse omnem carnem, hebr. נשפט judicio disceptat, Jer. 25, 31. ומתפרע פורענותהון דנפשהון et sumit vindictam animae ipsorum, hebr. וקבע את קבעיהם, Prov. 22, 23. ומתפרע יח פורענותיך et ulciscor ultionem tuam, hebr. ונקמתי, Jer. 51, 36. Inf. לְאִתְפְּרַע מבעלי דבביהון ad vindictam sumendam ab omnibus inimicis ipsorum, hebr. להנקם, Esth. 8, 13. אנא עתיד לאתפרעא מנכון ego sumpturus sum vindictam a vobis, hebr. אריב judicio contendam, Jer. 2, 9. Imper. אִתְפְּרַע פורענות בני ישראל ulciscere ultionem filiorum Israel, hebr. נקם, Num. 31, 2. ואתפרע לי מרדפי et ulciscere me de persequentibus me, Jer. 15, 15. אתפרעו מנה ulciscimini eam, Jer. 50, 15. Fut. לא לעלמא אֶתְפְּרַע ברין non in aeternum ulciscar judicio, hebr. אריב, Jes. 57, 16. כד אתפרע מנכון quando ultionem sumam de vobis, Jud. 15, 7. ואתפרע פורענותא חדא et ulciscar ultionem unam, Jud. 16, 28. עד דאתפרע donec ulciscar me ab inimicis meis, hebr. ונקמתי, IS. 14, 25. יתפרע מניה ultio sumetur de ipso, hebr. יקם, Gen. 4, 15. ארי פורענות עבדוהי יתפרע nam ultionem servorum suorum vindicaturus est, hebr. יקום, Deut. 32, 43. וְיִתְפְּרַע et ulciscetur, hebr. וישפט, Exo. 5, 21. ויתפרע לנא מלכנא et vindicet nos rex noster, hebr. וישפטו, IS. 8, 20. ויתפרע עלבני ממך et vindicet contumeliam meam a te, hebr. וישפטני, IS. 24, 15. ונתפרע פורענותנא מניה et vindicemus vindictam nostram ab illo, hebr. ונקחה נקמתנו, Jer. 20, 10. יִתְפַּרְעוּן מנכון פורענותא et vindicent a vobis vindictam, Lev. 26, 25. Sic Ez. 25, 15. Ap. Tos.: דפרע קיניה מחריב ביתיה qui ulciscitur, i. e. sumit vindictam suam, vastat domum suam, Sanh. 102b. Aliud vide supra in סאה.

II. פְּרַע *nudare, detegere, retegere, aperire, discooperire.* Praet. ארום פריעין אנון ארום פריעו על ידוי דאהרן quod nudati essent: nudati enim erant per manus Aharonis, hebr. פרע, Exod. 32, 25. in Jon. et TgH. רישיה יהי פְּרִיעַ caput ejus erit retectum, Lev. 13, 45. Fut. יִפְרַע יח רישא et nudabit caput, Num. 5, 18. Hinc ap. Ros., ראש פרוע caput apertum, i. e. pileo, vel alio tegumento nudatum: שחיטה פרועה mactatio aperta, i. e. bestia, cujus venter mactando apertus: Dicitur et de *nudatione membri in circumcisione:* unde illud axioma, מל ולא פרע את המילה כאלו לא מל qui circumcidit, et non denudat circumcissionem, perinde est ac si non circumcideret, R. Alphes in de Sabbatho, c. 19. Item pro, *solvere debitum,* usitatissimum est: פרעתיך persolvi tibi debitum: פורעין מס solvunt tributum: שטרות פרועים chirographa, literae debitorum exsolutae. Hinc Talmudici, בשביל ארבעה דברים נכסי בעלי בחים נמסרים למלכות על משהי שטרות פרועים וכו׳. Vide supra in נכס.

פְּרוּעַ *coma*[198]: מרבי פרוע nutriens comam, Num. 6, 5. Sic Lev. 10, 6. et 21, 10.

פְּרִיעָה *denudatio, retectio:* פריעת הראש denudatio, retectio capitis, Mk. 27. Sic in specie vocant etiam *retectionem membri infantis, quae fit post praepotium abscissum, quando* sc. *remanens cutis, per ungues pollicis acuminatos, a circumcidente retrorsum trahitur, ut caput membri denudetur.*

פֵּרָעוֹן ,פֵּרְעוֹן *solutio,* ap. Ros.: לאו בני פרעון נינהו non sunt filii solutionis, non sunt solvendo, non habent unde solvant, Talm.

פּוּרְעָנוּת *ultio, vindicta, poena:* פורענות דין ultio judicii, per judicium instituta, Jes. 34, 8. יום פּוּרְעָנוּתָא dies vindictae, ibid. ישלם פורענותא לסנאוהי rependet vindictam inimicis suis, hebr. ישלם חמה, Jes. 59, 18. פורענותא טבתא משתלם ליה retributio bona persolvetur ei, hebr. וגמלו, Prov. 19, 17. Cum aff. ואתן יח פּוּרְעָנוּתִי et dabo ultionem meam in Edom, hebr. נקמתי Ez. 25, 14. ויח פּוּרְעָנוּתִיךְ et ultionem tuam ego ulciscar, hebr. יריבך, Jes. 49, 25. ונתפרע פּוּרְעָנוּתָנָא et ulciscemur ultionem nostram ab illo, Jer. 20, 10. אתיב פּוּרְעָנוּתְהוֹן להון reddam retributionem ipsorum ipsis, hebr. גמולם, Ps. 28, 4. ומתפרע פורענותהון דנפשהון et ulciscitur ultionem animae ipsorum, Prov. 22, 23. Pl. ואעבד פּוּרְעָנָן רברבן et faciam ultiones magnas, Ez. 25, 17. ארבע פורענון בישן quatuor ultiones sive poenae malae sunt, gladius, fames etc. hebr. שפטי judicia mea,

[198]) Proprie *dissoluta.*

Ez. 14, 21. alias פּוּרְעָנִין, quae terminatio tamen, a nominibus in וּת finitis, provenire non solet: מָרֵי פּוּרְעָנְוָתָא dominus ultionum, hebr. אל נקמות, Ps. 94, 1. alias פּוּרְעָנוּתָא: sed quia in Hebraeo est plurale, recte quoque in Chaldaeo sic reddi potest, cum eadem forma vocis id patiatur. Apud Ros., מרובה מדה טובה ממדת פורענות amplior est proprietas bona (gratiae) quam proprietas vindictae et poenae, scil. in Deo. Pluralis numerus, פורענות.

פּוּרְעָן *ultor, vindex:* אלה קנאן ופורען ומתפרע בקנאה deus zelotes et ultor, et ulciscens cum zelo, Exo. 20, 5. in Jon. Pl. דינין ופּוּרְעָנִין תמני לך judices et vindices constitues tibi, hebr. שֹׁטְרִים, exactores, executores, et vindices sententiae judicialis, Deut. 16, 18.

פְּרִיעָא *malleus:* היך פריעא וסיפא sicut malleus et gladius, hebr. מפיץ, Prov. 25, 18.

בִּפְרִיעַ *cito, celeriter, festimanter, subito, statim:* לא תכול לשציותהון בפריע non poteris perdere eas celeriter, hebr. מהר, Deut. 7, 22. ואוביל בפריע et deducito cito ad ecclesiam, hebr. מהרה, Num. 17, 11. סטו בפריע מן ארחא declinarunt cito a via, Exo. 32, 8. אוחי בפריע לא תתעכב festina cito, ne moreris, IS. 20, 38. דלא לתרכותהון בפריע ad non expellendum eos celeriter, Jud. 2, 22.

לְמַפְרַע *retro, retrorsum, praepostere, inverso ordine*[199]*:* הקורא את המגלה למפרע qui legit librum retrorsum, inverso ordine; sive scripturae, ut graece a sinistra ad dextram, sive temporis, praepostero tempore. Sic quidam explicant, ואל תפרעו „et ne faciatis praepostere, contrarie, inverso ordine" (Prov. 8, 33). Item, לא אפרע non retrocedam, non ibo retrorsum a decreto meo, Ez. 24, 14. Hinc, למפרע *retrorsum*, scribit R. David in Commentario in hunc locum.

מפרעתא *locus inferior ventris in animalibus.* In Gem. מאי מפרעתא היכא דפרעי טבחי quid est מפרעתא? ubi denudant, i. e. aperiunt (ventrem) lanii, Chol. 50b.

פַּרְעוֹשׁ *pulex.* Hebraice scribitur פרעש.

פרף פּוּרְפָּא *ansa, ansula, fibula:* Pl. פּוּרְפִּין דִּדְהַב ansulas ex auro, hebr. קרסי זהב, Exo. 26, 6. פּוּרְפִּין דנחשא ansulas ex aere, ibid. v. 11. ותעל ית פּוּרְפַּיָּא et introduces ansulas, ibid. בפורפיא in ansulas, ibid. v. 6. Cum aff. ית פּוּרְפוֹהִי ansulas ejus, Exo. 35, 11. Graece πόρπη idem.

פְּרַף *annectere, conjungere, componere, connectere:* החיצונה היתה פרופה exterius velum erat conjunctum sive connexum, Joma 52b. gl. פרופה, i. e. כפולה duplicatum. פורפת על האבן applicans (palliolum טליח) per lapidem; ובלבד שלא תפרוף לכתחלה בשבת modo ne ulla ratione applicet in Sabbatho (scil. cum moneta) Sab. c. 6. in Misna: ומדיות יוצאות פרופות et filiae Medae (i. e. Israelitides habitantes in Media) exeunt (in Sabbatho) compositae, i. e. cum composito velo sive palliolo, quod טליח vocant, ibid.

פרופי. Citat B. Ar. ex Br. s. 85. אמר הק"בה הוא בני בכורי ואני מורידו פרופי. Sed in nostris libris nunc legitur pro eo, בבזיון. Glossator annotat, R. Salomonem legere מורידו פופילא, et explicare id בבזיון, ex ex linguae graeca[200]. Sed nec haec lectio hodie extat.

פַּרְפְּחִינֵי *portulaca.* Vide in חלגלגות.

פרפלי *piper*, idem quod פלפלי. B. Ar. citat ex Sab. 141a. ubi nunc legitur פלפלי.

פַּרְפִּיסָא ***leguminis species***, juxta quosdam. Juxta alios *vas perforatum hortense, in quo aliquid seritur*[201], Sab. 81b. Vide ibi Glossam, item Aruch hoc loco, et in חחל.

פְּרֵיפּוֹסִיטוּס *praepositus, praefectus:* ואמור לפריפוסיטוס et dic praeposito, praefecto, Midr. rabba s. 1. Pl. מלך בשר ודם יש לו פְּרִיפּוּסִיטִין regi qui est caro et sanguis, sunt praepositi: etiam Deo sunt praepositi. Quandoque scribunt ab initio פרו.

פְּרוֹפְסְלָה *armilla*[202], TH. de Sab. c. 6. In Aruch scribitur פרפסולה. In praecedentibus paulo verbis legitur כרופסלה, et in marginali glossa, כרוספלה.

פּוּרְפִּירָה *purpura, vestis purpurea et regia:* אית ברנש לביש פורפירא דמלכא est homo vestitus purpura regia, Vr. s. 28. Bemid. rab. s. 12. Sic explicant אדרת שנער (Jos. 7, 21), per פרפרא בבלאה purpura Babylonica. Vide quoque infra in פרר.

פַּרְפּוּר vide infra in פרר.

פַּרְפֶּרֶת ibidem.

פְּרַץ ***perfringere, perrumpere, disrumpere***[203]. Praet. וּפְרַץ בשורא דירושלם et perrupit in muro Jerusalem, hebr. ויפרץ IIR. 14, 13. quod verbum alias aliter transferri solet. Hinc tamen etiam legendum videtur היך קרתא דפריצה sicut urbs quae disrupta est, neque est ei murus, Prov. 25, 28. pro quo legitur חריצה, quae vox aliam significationem habet, ac legi posset חריעה, quod verbum hebr. פָּרַץ hoc sensu saepe respondet.

פָּרִיץ ***protervus, impudens, lascivus.*** Fem. פְּרִיצָה *praefracta, petulans, lasciva, impudica puella vel mulier.* Opponitur ei צנועה modesta verecunda. Vide R. Dav. IIS. 13, 19.

פְּרוּץ, פֶּרֶץ, פִּרְצָה, פְּרִיצוּת ***ruptura, foramen: protervia, perversitas, lascivia proterva:*** פרצה קוראה לגנב foramen advocat furem, Suc. 26a. Pro-

199) *Serie resoluta.* Valet et hoc de voce praec. בפריע *cito, celeriter*, etc. i. e. *ordine dissoluto.*

200) Spectat ad gr. ἀπρεπῶς *indecenter, indecore.*

201) Gr. παροψίς paropsis, quam in fundo perforare eaque loco vasis hortensis uti solebant.

202) Gr. ψέλιον, ex quo vox talmudica prave decurtata videtur.

203) Praecipue *expandendo* (פרס, cujus forma intensiva verbum פרץ est). Res enim in *expandendo* perseverans rem obstantem *perrumpere* debet.

verbium vulgare, idem cum illo, „occasio facit furem“: פְּרִיצוּתָא דעברי perversitas servorum.

פָּרִיץ *effractor, latro, fur: metaphorice ap. Ros.,* פריצי זיתים וענבים *improbae olivae et uvae,* i. e. immaturae, quae non maturescunt, nec comminuuntur sub praelo, Bm. 105a. גמלא פריצא camelus insanus, obvia perrumpens et perfringens, Ber. 54a.

פְּרֵצִיד, פְּרַצַּד *alveus aquae:* על פרצידי מיא ad alveos aquarum, hebr. אפיקי, Ps. 42, 2. והדרו על בית פרצידיהון et reversae sunt in locum alveorum suorum, Jobi 14, 11. Sic et Elias adducit, נותנות פְּרְצִידַיָא Jobi 41, 6. al. 7. At hic locus in Bibliis legitur פְּצִידַיָא, et sic Jobi 40, 13. et 6, 15. unde et sic Jobi 14. legendun videtur. Omnino pro אפיקים in Tg. communius est פְּצִידִין, ut est supra in פצד, unde ר hic irreptitium et alienum videtur, nisi quis velit haec esse ut פרנק et פנק.

פְּרַצִידָא *bacca, granum:* עורפילא אפילו לפרצידא דחותי קלא מהניא ליה pluvia tenuis etiam grano sub gleba prodest, Tan. 4a. פרצידיא דרומנא סומקא grana mali Punici rubentis, Bm. 84a. ומפרצידוהי עבדין משחא et ex granis ejus faciunt oleum, Sab. 21a. nempe de kikajon Jonae, quod vocatum fuit שמן קיק oleum kik: האי צורבא מרבנן רמי לפרצידא דחותי קלא כיון דנבט נבט iste sapiens similis est grano sub gleba, postquam incipit virescere, virescit, nihil sc. obstante gleba; sic sapientes inclarescunt, nihil obstante invidia malorum: Tan. 4a.

פְּרַצְטְקִין sic adducitur in Aruch ex Br. sed ibi s. 40. legitur פרסתקין, de quo in פרס.

פּוּרְצְמָא *vinum languidum ac fugiens*[204], *invalidum, aut acescens, quod colorem et saporem amisit:* פורצמא דמזדבן אקרנתא vinum languidum quod venditur in compitis urbis, Bb. 95b.

פּוּרְצָן *acinus: granum:* Pl. מְפּוּרְצָנִין עד עצורין ab acinis uvarum usque ad cortices non comedet, Num. 6, 4. hebr. חרצנים. Quando in praelo separantur, dicuntur פסולת ענבים faeces, fraces uvarum. Talm. ומפרצנוהי עבדין משח et ex granis ejus faciunt oleum, Sab. 21a. Kimchi explicat גרעינין, Jonae 4, 6.

פַּרְצוּף *persona, vultus, facies, effigies.* Corruptum ex gr. πρώσοπος: פרצופא דיהוה רגיזין vultus Domini irati sunt, Ps. 34, 17, ubi melius legeretur פַּרְצוּפֵי propter sequens plurale, et conveniret, heb. פני, quod etiam plurale: והיך פרצופי דלא דמין חד לחד sicut vultus, qui non assimilantur sibi invicem, Prov. 27, 19. Cum aff. דאתער מן איקר פַּרְצוּפָךְ cum evigilavero a gloria effigiei tuae, hebr. תמונתך, Ps. 17, 15. בנהורא דפרצופיה in lumine vultus ejus, Prov. 16, 15. וכשבזיא פַּרְצוּפֵיהוֹן et sicut sapphirus, vultus eorum, Thr. 4, 7. Hinc ap. Tos. אין מעידין אלא על פרצוף פנים עם החוטם non testantur (de homine mortuo) nisi viderint personam faciei ipsius una cum naso, Jeb. 120a. דו פרצופין ברא הק"בה באדם הראשון שנאמר אחור וקדם צרתני duplicem vultum creavit Deus in Adamo primo, sicut dicitur: „Ante et retro formasti me“ (Ps. 139, 5.) Ber. 61a. Huc respiciunt R. Sal. et Aben Esra Gen. 1, 27.

פְּרַק[205] *redimere, vindicare, liberare, servare, eripere.* Respondet hebr. גאל, הושיע, פדה, פרק, hoc sensu usurpatis. Praet. די פְּרַק ית נפשי מכל עקא qui redemit animam meam ab omni angustia, hebr. פדה, IIS. 4, 9. ארום פְּרַיק יהוה משיחיה nam servavit Dominus unctum suum, hebr. הושיע, Ps. 20, 7. ומכל עקתוהי פַּרְקֵיהּ et ex omnibus angustiis ejus servavit eum, hebr. הושיעו, Ps. 34, 7. פַּרְקָךְ ממותא redemit te a morte, hebr. פדך, Job. 5, 20. ודפרקך et qui redemit te e domo servitutis, Deut. 13, 6. פרקנון דפרקנון מן מעיקא redemit eos, hebr. גאלם, Jes. 63, 9. qui redemit eos ab hoste, hebr. פדם, Ps. 78, 42. ופרקנא מן מעיקנא et redemit nos ab hostibus nostris, hebr. ויפרקנו, Ps. 136, 24. Tertia fem. ידנא פְּרָקַת לנא manus nostra servavit nos, hebr. הושיעה, Jud. 7, 2. Sic, לא פרקת להון non servavit eos, Ps. 44, 4. די פרקתא לך quem redemisti tibi ex Aegypto, hebr. פדית, IIS. 7, 23. פְּרַקְתָּא באדרע דלא עשין servasti brachio quod non est forte, Job. 26, 2. פְּרַקְתְּנָא servasti nos e manu Midianitarum, Jud. 8, 22. אנא פְּרָקִית יתכון ego servavi vos, hebr. הושעתי, Jes. 43, 12. וּפְרָקוּ עמא et redemerunt populos Jonathanem, hebr. ויפדו, IS. 14, 45. ולא פרקתון et non servastis me e manu ipsorum, Jud. 12, 2. Part. ולית בר מני פְּרֵיק non est praeter me servans vel servator, hebr. מושיע, Jes. 43, 11. פריק לית מידהון redimens nemo est e manu ipsorum, Thr. 5, 8. hebr. פרק asserens, liberans: ופריק הוא et servator est, Zach. 9, 9. פריקך אנא redemptor tuus ego sum, Ps. 35, 3. hebr. ישעתך salus tua, sic Jes. 43, 3. אתנשיאו אלהא פרקהון obliti sunt Dei redemptoris sui, Ps. 106, 21. Part. Pehil, ויהכון פְּרִיקִין et ibunt redempti, hebr. גאולים, Jes. 35, 9. וּפְרִיקַיָא דיי יתובון et redemti domini revertentur, hebr. ופדויי, Jes. 35, 10. על פריקי לואי super redemptos Levitarum, hebr. פדויי, Num. 3, 49. Infin. מִפְרַק חפרוק redimendo redimet primogenitum hominis, hebr. פדה תפדה, Num. 18, 15. לְמִפְרַק ליה לעם ad redimendum ei in populum, hebr. לפדות, IIS. 7, 23. לי חמי למפרוק me vidit ut redimeret, Ps. 116, 6. ארום לי חמי לְמִפְרוֹק etenim ego non potero vendicare, hebr. לגאול, et sic in loco Ruth hoc verbum transfertur, Ruth. 4, 6. למפרקך ad servandum te, Jer. 15, 20. למפרקיך vendicare te, Ruth. 3, 13. למפרקה ad servandum eam, Jes. 37, 35. לְמִפְרַקְהוֹן

---

204) Quod ultimum atque proinde ex ipsis *acinis*, nucleis quidem *acinorum* (פורצן) exprimitur. Ceterum conferri potest haec vox cum פרוטא d. q. supra.

205) Notio in *solvendo* et *dissolvendo* (פרק, פרך, פרע; פרז, פרש, פרר) germ. lösen sive res in porticulas dissolvitur (unde signif. II. *rumpere* et metaph. *explicare*, ἀναλύειν) germ. auflösen, sive obligatio alicui rei vel personae adhaereas dissolvitur (signif. III. *debiam solvere*) germ. auslösen, sive denique sollicitus de potestate sollicitatoris solvitur i. e. *redimitur* vel liberatur, germ. erlösen.

servare eos, Jer. 11, 12. לְמִפְרְקְכוֹן servare vos, Jud. 10, 14. לְמִפְרְקָנָא ad servandum nos, Jes. 38, 20. Imper. פְּרוֹק יהוה serva domine Israelem ex omnibus angustiis ejus, Ps. 25, 22. פְּרוֹק יַת עַמָּךְ serva populum tuum, hebr. הוֹשִׁיעָה, Ps. 28, 9. ופרוק יתנא מטול טובך et redimi nos propter bonitatem tuam, hebr. ופדנו, Ps. 44, 27. פְּרוֹקְנִי serva me ex ore leonis, Ps. 22, 22. ופריקני מיד מלכא דארם et serva me e manu regis Syriae IIR. 16, 7. פְּרוֹקְנָא כְעַן מִן יְדֵיהּ serva nos e manu ejus, II. Reg. 19, v. 19. רְחֵם עֲלָנָא וּפְרוֹקְנָא miserere nostri et serva nos, Jer. 2, 27. פְּרוֹקוּ יָתִי redimite me, hebr. פדוני, Job. 6, 23. Fut. ויח בית יוסף אֶפְרוֹק et domum Joseph servabo, Zach. 10, 6. מִנָן אֶפְרְקִנָךְ unde servarem te? IIR. 6, 27. ואפרקנך et redimam te, Jer. 15, 21. ואפרקינון et servabo eos, Hos. 1, 7. ובעירא תפרוק יהוה et jumentum servabis Domine, Ps. 36, 7. ותפרוק יח ישראל et liberabis Israëlem, Jud. 6, 14. יפרוק יח ביתיה redimet domum suam, heb. יגאל, Lev. 27, 15. ויפרוק בפורסניה et redimet pro aestimatione ejus, Lev. 27, 27. לא יִפְרְקִנֵּיהּ non servabit eum, Jes. 46, 7. ואם מפרק יִפְרְקִנַּהּ et si redimendo redimeret eam, Lev. 27, 13. sic Exo. 21, 8. תמן יִפְרְקִנָךְ illic redimet te, hebr. יגאלך Mich 4, 10. ויפרקנך בכל קִרְוַךְ et servabit te in omnibus urbibus tuis, Hos. 13, 10. ויפרקינון et servabit eos, Ps. 145, 19. ויפרקנכון et servabit vos, Jes. 35, 4. יִפְרְקִנָּנָא servabit nos, Jes. 33, 22. וסיפי לא תִפְרוֹק יָתִי et gladius meus non servabit me, Ps. 44, 7. וְתִפְרְקִנַּנִי יְמִינָךְ et servabit me dextera tua, Ps. 138, 7. וְיִפְרְקוּנִיךְ et servent te, Jes. 47, 13. Ithpeh. Praet. ואתפרקא לא אִתְפְּרֵקַת בְּכַסְפָּא et redimendo non redempta fuerit argento, Lev. 19, 20. Part. לית מלכא מִתְפְּרֵק non rex servatur multitudine exercitus sui, hebr. נושע, Ps. 33, 16. Pl. לית אתון מִתְפָּרְקִין non vos servamini, Jes. 59, 1. ואנחנא לא מתפרקין et nos non servamur, hebr. נושענו, Jer. 8, 20. Infin. אִתְפְּרָקָא ut ante in Praeterito: לְאִתְפְּרָקָא מגלותהון ut liberentur ex captivitate sua, Cant. 7, 12. Imper. וְאִתְפָּרִיקוּ et salvamini, Jes. 45, 22. Fut. פרוקני וְאֶתְפְּרֵק serva me et servabor, Jer. 17, 14. בדיל דְּתִתְפָּרְקִין ut serveris, Jer. 4, 14. לא יתפרק עוד non redimetur amplius, hebr. יגאל, Lev. 27, 20. ישראל יתפרק Israël servabitur, hebr. נושע, Jes. 45, 17. ציון תתפרק Tzion redimetur, hebr. תפדה, Jes. 1, 27. וְנִתְפְּרֵק et servabitur, hebr. ונושעה, Ps. 80, 4. וְתִתְפָּרְקוּן מסנאיכון et servabimini ab osoribus vestris, hebr. ונושעתם, Num. 10, 9. תנוחון ותתפרקון quiescetis et servabimini, Jes. 30, 15. ביומוהי יתפרקון in diebus ejus servabuntur, Jer. 23, 2. ולא יתפרקון בקשתא et non servabuntur per arcum et gladium, Hos. 1, 7.

פָּרוֹקָא, פָּרוֹק *servator, liberator, redemptor, vindex.* ואמר פרוקא et dixit vindex, hebr. גואל, Ruth. 4, 6. ופרוקא אהא et vindex ero, Ruth. 4, 4. ואמר לפרוקא et dixit vindici, ibid. v. 3. Cum aff. די פָרוֹקְהוֹן חַקִּיף quod redemptor ipsorum fortis est, hebr. גאלם, Prov. 23, 10.

פָּרִיק, פָּרִיקָא *idem:* פריק אנת vindex es, Ruth. 3, 9. והא פריקא חלף et ecce vindex transibat, Ruth. 4, 1. וליח בר מני פריק et non est praeter me servator, hebr. מושיע, Jes. 43, 11. Cum aff. יהוה תוקפי ופריקי dominus robur meum et redemptor meus, hebr. גאלי, Ps. 19, 15. פריקכון קדישא דישראל servator vester sanctus Israëlis Jes. 41, 41. Sic supra in Participio.

פּוּרְקָן, פּוּרְקָנָא *redemptio, liberatio, salus, auxilium: redemptionis pretium, lytron:* ויח פורקן et redemptionem, i. e. eos qui redimendi sunt, Num. 3, 46. פורקן עלמיא redemptione aeterna, vel, salute aeterna, hebr. תשועת עולמים, Jes. 45, 17. מן קדם יי פורקנא a Domino est salus, Ps. 3, 9. קל תשבחתא ופורקנא vox ladis et salutis. hebr. וישועה, Ps. 118, 15. בפורקנא דיהוה redemptionem Domini, Ps. 50, 23. Cum aff. פּוּרְקָנִי redemptio, salus mea, Ps. 51, 16. בקשוט פורקנך in veritate salutis tuae, Ps. 69, 14. פּוּרְקָנֵיהּ redemptionem suam, redempturam, lytron, Ps. 49, 8. כסף פורקנהון argentum redemptionis ipsorum, Num. 3, 49. אלהא פורקננא deus redemptio nostra, Ps. 79, 9. Quod autem legitur מפורקנא הוא Ruth. 2, 20. pro hebr. מגאלנו הוא e vindicibus nostris est, id legendum מְפָרוֹקָנָא, vel מְפָרִיקָנָא, quae vindicem, redemptorem significant.

פּוּרְקָנוּת *idem:* פורקנות משיחיה הוא salus uncti sui ipse est, Ps. 28, 8. פקד פורקנות דבית יעקב praecipit salutem domus Jacobi, Ps. 44, 5.

פִּרְקוֹן *redemptio, lytron:* וחייב במזונותיה בפרקונה ובקבורתה obligatur de alimento ejus, de redemptione ejus (si sc. captiva fiat) et de sepultura ejus, Ket. 46b.

II. פְּרַק *rumpere, abrumpere, disrumpere, perrumpere, avellere, divellere, abstrahere, separare.* Atque haec forte primaria ejus est significatio, unde late pro *eripere, servare,* ulterius sumitur. Imper. וחטאיך בצדקה פְּרֻק et peccata tua justitia abrumpe, Dan. 4, 24. R. Saadias תפדה, Aben Esra, גאל redime, ex praecedenti significatione: פָּרִיקוּ קדשי דדהבא abrumpite inaures aureas, avellite, abstrahite, heb. פרקו, Exo. 32, 2. פריקו ויהבו לי abrumpite et date mihi, ibid. 24. Fut. יִפָּרְקוּן יתיה לואי abrumpent illud Levitae, scil. a cervicibus suis, i. e. deponent, hebr. יורידו descendere facient, deponent, Num. 1, 51. וְיִפָּרְקוּן יח פרוכתא et deponent velum, hebr. והורידו Num. 4, 5. Pahel, Part. מְפָרֵק רחמא separat amicum, hebr. מפריד, Prov. 17, 9. מְפָרְקִין טוריא qui disrumpebant montes, hebr. מפרק, IR. 19, 11. Fut. וְיִפָּרֵק יתיה בגדפוהי et diffringet eam cum alit suis, hebr. ושסע et findet, Lev. 1, 17. Ithpeh. וְאִתְפָּרִיקוּ כל עמא יח קדשי דדהבא et avulsi sunt universus populus ab inauribus aureis Exo. 32, 3. Sic ibidem heb. ויתפרקו כל העם את נזמי הזהב, ubi R. Salom. explicat „exoneramini, solvimini ab inauribus vestris“: nam quando avulserunt eas ab auribus suis, inventi sunt מפורקים מנזמיהם avulsi, soluti, exonerati ab inauribus suis: Fem. וכל רמתא אִתְפָּרָקָא et omnes colles disrumpebantur, Jer. 4, 24. Sic Nah. 1, 5. hebr. התמגגו liquefacti, dissoluti sunt: וטינריא אתפרקא et rupes disruptae sunt, Nah. 1, 6. hebr. נתצו dirutae. Part. כמשכנא דלא מִתְפְּרֵק sicut taber-

naculum quod non avellitur, loco dimovetur, Jes. 33, 20. ומתפרק משכנא et avulsum fuit tabernaculum, scil. a cervicibus portantium, h. e. הורד depositum, Num. 10, 17. Fut. ולא יִתְפַּרַק חושנא מעלוי אפודא et non divellitur pectorale ab Ephod, Exo. 28, 28. et sic Exo. 39, 21. פְּרוֹק תִּתְפָּרַק ארעא ruptura disrumpetur terra, hebr. הִתְמוֹטְטָה commovebitur. Jes. 24, 20.

Ap. Ros., מתחין ליה עד דמתפרקי אברוי extendebant ipsum, donec divellerentur membra ejus: אין מפרקין באילן non avellunt, removent lapides ab arbore, die profesto, qui scil. sunt circa radices et iis nocent, Mk. 3a. התחיל לפרק באגוזין incepit avellere corticem in nucibus, Oketzim c. 2: מפרקין בהן קליפה החיצונה avellunt, detrahunt ab eis corticem exteriorem: לפרק טעינה בשבת abrumpere, abjicere onus in Sabbatho: מפרק עול שמים abrumpit, abjicit jugum Dei: מפרק דבר מגידולו avellens rem a nutrimento suo, quo scil. crescit et augetur. Ap. Philos. כמות המתפרק quantitas discreta, More 38b.

Methaphorice etiam est *rumpere, solvere argumentum aut quaestionem dubiam objectum*, id est, *explicare, declare:* אשכח טעמא לפרוקנהון invenit rationem solvendi ea: והדר ובעי לפרוקי פירוקא אחרינא: reversus est et cupivit explicare (i. e. afferre, proponere) explicationem aliam: היה מפרק ליה כ"ד פרוקי: attulit ipsi viginti quatuor explicationes sive solutiones: ולא מפרקינן מניה et nihil explicamus inde, nihil inde inferimus sive concludimus, nullam doctrinam inde exstruimus: קושיא ופירוקה objectio et solutio ejus.

פֶּרֶק, פִּרְקָא *ruptura, fractio, fragmentum, disruptio: compositum, bivium*, ubi via *disrumpitur et se dividit: cervix, junctura cervicis, vertebrarum compages:* על פרקת צוראנא אטעננא super juncturam colli nostri onerati eramus, Thr. 5, 5. על פִּרְקַת קדל גברי אדום super juncturam cervicis fortium Edom, Ps. 60, 10. Sic, *articulus digitorum, manuum, pedum:* ועל פרקא דידיה ימינא ועל פרקא מצעא דרגליה ימינא et super articulum medium manus dexterae ejus, et super articulum medium pedis ejus dexteri, Lev. 14, 25. in Jon.

Ap. Ros. ad varia transfertur, pro diversitate materiae, de qua sermo. De membris ubi sermo, est *nodus, articulus, junctura membrorum*, veluti *articuli digitorum, vel ubi digiti manui junguntur, vel ubi manus brachio*, unde: נטילת ידים עד הפרק lotio manuum intelligitur, quae fit usque ad articulum, nempe manus cum brachio. Sic *articuli digitorum pedis, tali, malleoli pedis vocantur* פֶּרֶק, Pl. פְּרָקִים. Item, פרק של הזרוע junctura, articulus brachii, ubi scil. corpori jungitur, scapulae. Sic in calamis vel in culmis פרק est *geniculum, nodus:* Sic *in artificialibus quae juncturas et articulos habent*, hoc nomine appellantur. Praeterea פרק est *tempus certum, articulus, terminus, momentum temporis:* שני נביאים נתנבאו נבואה אחת בפרק אחד duo prophetae prophetarunt prophetiam unām tempore uno, R. Sal. Ez. 38, 17. בו בפרק מתה שרה eo ipso tempore vel momento mortua est Sara. Id diversimode intelligitur pro diversitate materiae, nempe tempus maturitatis, vel tempus menstruae impuritatis, tempus juventutis etc. unde: Simile est regi habenti filium, והוא עמד על פרקו qui stabat in aetate matura sua, cupiebatque pater despondere ipsum: והבנות עומדות על פרקן et filiae stabant super aetate matura sua, aptae conjugio, Elias in praefat. rhyt. libri Masoreth. בתו עומדת על פרקה filia ejus stabat in tempore suo, scil. conjugio idonea erat: בנות ישראל שהגיעו לפרקן filiae Israëlitarum, quae attigerunt tempus suum, scil. maturitatis, quod incipit post annum duodecimum et diem unum Mk. 9b. הרוצה שילבין את בתו יאכילנה אפרוחים וישקנה חלב סמוך לפרקה qui cupit candidam sive albam reddere vel educare filiam suam, nutriet eam pullis, et potet eam lacte circa tempus ejus, scil. adolescentiae, Ketub. 69b. בארבעה פרקים בשנה quatuor temporibus vel partibus anni: זקן ופרקו נאה qui est senex, et cujus tempus est pulchrum, i. e. שלא יצא לו שם רע בילדותו qui in juventute nulla sinistra fama laboravit, Tan. 16b. לִפְרָקִים *ad tempora, certis temporibus, quibusdam temporibus:* הלומד תורה לפרקים qui discit Legem, operam dans studio Legis certis temporibus, divisis scil. et interruptis, non assidue vel quotidie. Denique in doctrina scholastica est *sectio, caput, capitulum libri*, quo materia in libro tractata in certas partes *frangitur et distinguitur: lectio, professio:* חלש ולא אתא לפרקא דרב יוסף aegrotus erat, ut non veniret ad lectionem R. Josephi, Ber. 28b. מאי טעמא לא אתא מר לפרקא quae causa fuit, ut non veniret dominus ad lectionem, ibid. בפירקא *in lectione*, i. e. *publice:* דרשינן ליה בפירקא profitemur illud in lectione, i. e. ברבים publice, pro lectione: מותיב פרקי constituens, habens lectiones, profitens publice, Erub. 36b. Hinc et בני פירקי discipuli, qui discunt capitula, i. e. lectiones suas in scholis, Talm. ראשי פרקים summa capita.

פִּרְקָא, פְּרִיקָא *cervix*, ea pars quae a trunco *abrumpitur*, vel quae multis modis *perrupta* est: ואת על פְּרִיקַת צוארי מלכיהון תדרוך tu autem super cervicem colli regum ipsorum calcabis, Deut. 33, 29. juxta Regia, ubi Venet. פְּרִיקֵי ex forma masculina, et Jon. פִּירְקַת. Sic, על פְּרִיקַת קדל super juncturam cervicis, Ps. 60, 10. in Regiis: על פרוקת צואריה in cervicem colli ejus, Gen. 46, 29. in Jon.

פְּרִיקָא *avulsio, abstractio, recessus:* פריקא מן בישתא recessus, abstractio a malo, hebr. סור מרע Pr. 13, 19. Sic in Regiis juxta Hebraeum: alias מן ידיעתא a scientia. Id mendosum plane videtur. Nam abstractio a scientia non abominatio, sed desiderium stultorum est.

פְּרוֹק *ruptura*, Jes. 24, 20. Ap. Ros. metaphorice est *explicatio, solutio quaestionis dubiae vel difficilis* quasi ejus *fractio* et *disruptio*. Vide exempla supra in Rabbinico usu verbi: לא אשתכח לה פירוקא בהאי שעתא non invenitur ei solutio hoc tempore.

פַּרְקוּת *cervix, compages, junctura vertebrarum cervicis:* ואתברת פַּרְקוּתֵיהּ et fracta est cervix ejus, hebr. מפרקתו, IS. 4, 18.

מַפְרֶקֶת *idem:* unde antecedens מפרקתו.

פרקד אַפַּרְקִיד, פַּרְקְדָן *supinus, qui in dorso cubat, facie sursum versa:* דגנו אפרקיד qui cubuerunt supini, Bb. 74a. פרקדן לא יקרא קרית שמע supinus non recitabit lectionem „audi Israël" (ex Deut. 6.) Nid. 14a. Ber. 13b. et Verbum, פרקודי הוה מִפַּרְקְדָא supinando erat supinatus, i. e. supine omnino positus, Men. 96b. Dicitur אַפַּרְקִיד quasi אפורייה קדל in lectum cervix, scil. posita, in Nid. 14a. in Tosephos. מתפרקדות supinae. Sic adducitur in Aruch ex Br. s. 45. sed ibi hodie legitur מתדפקות pulsantes corda maritorum suorum pulchritudine sua. Item, ורכביה מִתְפַּרְקֵד לאחוריה et currus ejus in lapsum eversus retrorsum, Gen. 49, 17. ubi pro eo TgH. habet אתהפיך subversus.

פּוּרְקְדָן *leguminis parvi genus*, quod arabice scribunt vocari נלבאן vel גולבינא: Talm. principio Kil. B. Ar. explicat vernacule *pisa.*

פּוּרְקְדָל *plaga, ictus:* פגע ביה חד ליצן ויהב ליה פורקדל חד incidit in eum quidam irrisor, deditque ei ictum unum, TH. Ber. c. 2. in fine, ubi gl. explicat, מכה על ערפו[206] ictum super cervicem.

פרקדס vide infra in פרקד..

פרקט פַּרְקְטִינִין[207] *piscinae, fossae aquarum:* כפרקטינין דמיא sicut piscinae aquarum, Cant. 7, 4. ועבדית לי פרקטינין דמיא et feci mihi piscinas aquarum, hebr. ברכות, Eccl. 2, 6. הוא אתר דמסיק פרקטינין דמיין est locus producens piscinas sive fossas aquarum, easque effundit in mare salis, Gen. 14, 3. in Jon. Alias פְּרָקְטוֹנִין.

פרוקטו[208] videtur esse nomen proprium, TH. As. 39c.

פרקל פַּרְקִילָה פַּרְקוּלָה *redemptio, lytron*[209]: ואחר כך הוא נתן לה פרקולה et postea dat ipsi lytron, i. e. פדיון, ut autor Ar. explicat. Sic idem est quod supra פרקון, per commutationem ל et נ. Legitur in Jalkut Tehil. 121a.

פרוקלא *praefectus.* In TH. Sanh. c. 3. Gl. ממונה על המלך.

פְּרַקְלִיטָא, פְּרַקְלִיט *advocatus, procurator, intercessor, interpres.* Gr. est παράκλητος, *paracletus:* מלאכא חדא פרקליטא angelus unus advocatus vel interpres, hebr. מליץ, Jobi 33, 23. Pl. פְּרַקְלִיטַי חברי advocati mei sunt socii mei, hebr. מליצי, Jobi 16, 20. Ap. Ros.: העושה מצוה אחת קונה לו פרקליט אחד והעובר עבירה אחת קונה לו קטיגור אחד quicunque facit praeceptum unum, comparat sibi advocatum unum: qui autem transgreditur transgressionem unam comparat sibi accusatorem unum, Pirke avoth c. 4. Gl. פרקליט המליץ טוב על האדם למלך paracletus est interpres bonus hominis apud magistratum vel regem: אם יש לו פרקליטין גדולים נצול si habuerit advocatos insignes, eripitur a morte, Sab. 32a. Gl.: Sic in judicio coelesti hominis, advocati sunt תשובה ומעשים טובים poenitentia et opera bona. כל צדקה וחסד שישראל עושין בעולם הזה שלום גדול ופרקליטין גדולים בין ישראל לאביהן בשמים omnis justitia, (i. e. eleemosyna et beneficentia) quam Israelitae faciunt in hoc mundo, sunt pax magna et advocati maximi inter ipsos et patrem ipsorum coelestem, Bb. 10a.

פְּרַקְלִימִין[210] *vittae, quibus crines frontis ligantur,* Kel. c. 26.

פְּרַקְלִינִין[211] פרקלינין של צדי חיה chirothecae: chiroticae venatorum vel aucupum, quas induunt, cum accipitres, falcones et similes aves manibus prehendunt Kel. c. 24. Rambam scribit, arabice vocari אלקסאט. Id scribit Schindlerus significare *chirotecam.*

פרוקלוס *Proclus, nom. propr. gentilis cujusdam philosophi,* ע"ז 44b.

פרקם פְּרַקְמַטְיָא πραγματεία *negotiatio, negotium, mercatura:* ומתקבלין בכל פרקמטיא et accipiuntur in omni mercatura, Gen. 23, 16. Jon. ועבידו בה פרקמטיא et exercete in ea mercaturam, Gen. 42, 34. in Jon. Ti. אינו מועיל בפרקמטיא שלו כלום non prodest ad negotiationem ejus quicquam, i. e. ad propositum negotium, Sab. 6a. שמא פרקמטיא בזול נזדמנה לך forte negotiatio vilis pretii obtigit tibi Sab. 127b. Vide supra in פרג.

פְּרַקְמַטוֹטָא *pragmaticus, negotiator.* Plur. פרקמטוטין.

פְּרְקָם *indusium, interula: subligaculum:* ואחר כך מתיר את פורקסי התחתונה postea solvit subligaculum inferius, Derech eretz c. 9. Antea meminit indusii et superiorum vestium, ut hic videatur signi-

206) Simulque etymologiam una cum explicatione dedisset, si pro ערפו synonymis מפרקת vel פרקת usus esset.

207) Schoenh. suspicatur legendum esse פרקטינין, quod inserto ר transpositisque ס et ק idem est atque פסקין vel פשקין d. q. infra.

208) Sive permutatio literarum sive menda in typis est. Id enim ex loco illo talm. quam certissime videndum, sermonem ibi esse de *conversione solis* gr. τροπή, ῆς, ἡ, ex cujus adjectivo τροπικός vox talm. decurtata est.

209) Sachs vocem habet latinam *proloquium* i. e. *damnatio capitis*, quae explicatio aptius in sensum illius loci talm. quadrat.

210) Gr. προκάλυμμα *tegumentum, quod praetenditur ad tegendum.* Enumerantur ibi שחלין, אנ, ברכייר et פרקלימין, quae omnia graeca sunt: βραχιονιστήρ torques, armilla; ζώνη balteus, cingulum; σαράβαλλα tibialia persica, et προκαλύμμα.

211) *Tegumentum* venatorum, quo videlicet venatores praecipue se abtegere solent, i. e. *chirotheca.* Est igitur eadem vox ut praecedens.

ficari vestis inferior. Pl. פרקסין *indusia, lintea.* Vide supra פקרס in פקר.

אַפַּרְקְסוּתָא *idem:* צורר אדם תפלין עם מעותיו באפרקסותיו ligat homo phylacteria sua cum pecuniis suis in indusio suo, Ber. 23b. gl. סודר של ראשו linteo capitis sui, quod scil. est quasi indusium exterius. In Jore deah. f. 104a. אפרקסותו אינו צריך לקרוע h. e. Apharkesuto non opus habet lacerare. Quidam explicant, quod sit *vestis sudoris quae carni adhaeret.* Alii exponunt *vestimentum superius,* quod vocatur *cappa* etc.

פרקף פרוקופי *honor, gloria, dignitas, excellentia, praestantia,* הרני נותן לו פרוקופי שלא תזה ממנו לעולם ecce ego tribuo ipsi dignitatem, quae nunquam recedet ab ipso, Br. s. 12. מי שהוא תופש אני נותן לו פרוקופי quicunque captivum ceperit eum, ipsi tribuam honorem, ibid. s. 48. בשר ודם נותן פרוקופי וה"קבה נותן פרוקופי שנ' שאו את ראש caro et sanguis (i. e. homo) impertit dignitatem, sic et Deus impertit dignitatem, sicut scriptum est „tollite caput" etc. (Num. 1, 2.) התחיל מחלק להן פרוקפאות incepit conferre ipsis dignitates, Tanchuma 20c. Autor Ar. scribit significare כבוד προκοπή *progressus, progressio, antecessus.*

פרקר פרקרוס פרקריסין *vendens fructus pretiosos: fructus, pretiosi,* hebr. מגדים. Inde in Jalkut Exo. 19. ראה אותה אצל פרקרוס ומילא חיקה פרקריסים invenit eam apud vendendem fructus pretiosos, et implevit sinum ejus fructibus pretiosis. B. Ar. legit פרקדוס, פורקדוסין, et פקריסין, et פקרוס, in ordine פרקדס.

פרד פַּרְפֵּר *comminuere, frangere minutim, confringere:* ויפרפרני et minutim confregit me, Jobi 16, 12. in hebraeo. Sic, פור התפוררה ארץ rumpendo disrumpetur terra, Jes. 24. 19. hebr. Ithpehal ex geminata prima radicali אִתְפַּרְפַּר *frangi, conteri, comminui.* Part. וּמִתְפַּרְפְּרָן כולהון גרמי et comminuta sunt omnia ossa mea, hebr. והתפרדו et divulsa, disjuncta, Ps. 22, 15. Ap. Ros. דרכו של תינוק לפרר mos pueruli est comminuere, panem in micas frangere, Pas. 11b. אף מפרר וזורה לרוח etiam comminuens et spargens in aerem, Pes. 21b. סמידא דמיפריר simila quae comminuitur, Pes. 74b. שאם פרפר ביצה quod si confregerit ovum, Betza 17b.

Deinde adducit B. Ar. פִּרְפֵּר pro *movere, motitare se, palpitare*[212]*:* in Aruch parvo germ. Zabeln: Adfert duo exempla: prius ex Talmud Joma f. 23a. בא אביו של תינוק ומצאו כשהוא מפרפר venit pater infantis, et vidit quod adhuc trepidaret, moveret se: et mox; עדיין בני מפרפר adhuc filius meus motitat se. Posterius ex TgH. Gen. 42, 21. מְפַרְפַּר קדמינן cum trepidaret coram nobis, pro heb. בְּהִתְחַנְנוֹ אלינו. Sed hoc Tg. hodie non extat in libris nostris. Sic idem esset, quod supra פרכס.

פֵּרוּר *fragmentum, frustulum, mica, atomus, pulvisculus.* Pl. פֵּרוּרִין: unde R. Levi ad vocem נקדים micae (Jos. 9, 5.) הוא הפת היבש שמתפרך מצר יבשו לפירורים דקים nikkuddim est panis siccus, qui frangitur propter siccitatem suam in micas tenuissimas. Pro *atomis sive pulvisculo in aere ex sole radiante conspicuo,* legitur apud R. Saadiam Dan. 4, 32. ad vocem כלה quam sic explicat: כלא הוא הפירפור הנראה בעין זריחת השמש כאלו פורחין בו באוירו פירורין דקין Kelo (quasi nihilum) est pulvisculus qui conspicitur in ortu solis, ac si volarent in aere ejus atomi minutissimi instar pulveris, quae est res non subsistens, sed transiens et cessans cum sole, in cujus substantia nihil solidi est: מעבירין מלפני שולחן פירורין removent a mensa micas, Sab. 143a. ומצא פירורין et invenerit micas panis, opus habet ulteriore inquisitione Pes. 10b.

פְּרִירִין *lapilli minuti, fragmenta lapidum, scrupi:* תחותי פְּרִירִין דחדדין היך חספא sub eo sunt lapilli acuti, ut testa, hebr. חדודי acuta, Jobi 41, 21. ubi Regia habent פְּרִידִין, de quo in פרד. Emph. ושויתי פְּרִירַיָא היך נגרין ודשין et posui lapillos veluti pessulos et januas, scil. mari, Jobi 38, 10. Vel *littora,* sic dicta quasi *fragmenta terrae,* quod terra aquis interlabentibus utrinque fracta sit, vel quod ab aqua facile diffringantur.

פְּרוּרָא *gluten, glutinum:* פרורא דאושכפי glutinum sutorum, pix, Pes. 42b.

פְּרוּרְיָא vide supra in פרור.

פָּרוּר *olla:* עץ הפרור lignum ollae, i. e. cochlear oblongum, quo coctile ollae miscetur, Kochlöffel, Pes. 30b.

פִּרְפּוּר *fragmentum, pulvisculus,* ut paulo ante in פרור.

פּוּרְפִּירָא vide supra in פרף.

פַּרְפֶּרֶת[213] *deliciae, cupediae, edulium vel obsonium ex rebus m i n u t i s et delicatis, quod vel ante cibum sumitur, excitandi appetitus causa, vel post cibum voluptatis causa.* Pl. פַּרְפְּרָאוֹת et פַּרְפְּרִין ,פַּרְפְּרוֹת *partes, particulae, micae, frustula, minutiae variae:* ברך על פרפרת שלפני המזון פטר את הפרפרת שלאחר המזון qui benedictionem dicit super cupediis ante cibum, liberas facit (a benedictione) cupedias post cibum, Ber. 42a. Gl.: Ante cibum afferebant פרפראות delicata, ad excitandum appetitum edendi; veluti pullos, pisciculos, et similia, postea ordinarios cibos. Post prandium absolutum rursus afferebant פרפראות delicias secundas, veluti placentas frixas, tostas, aromatarias, crustula mellita, condita, et similia. Super his non opus fuit benedictionem dicere, si ea prandium praecesserint. Item, מונה אדם אורחיו ואת פרפרותיו numerat homo hospites suos et delicias suas, Sab. 148b. Gl. מיני מעדנים species deliciarum: פרפראות לחכמה deliciae ad sapientiam. Sic vocant subtiles et jucundas quaestiones, quae animum excitant ad comparandam sapientiam. Hinc in Pirke Avoth, sententiis Patrum c. 3. legitur:

[212]) Quasi motum *comminutum* dicas, se scil. *minutim* commovere.

[213]) Gr. περιφορά *ferculorum missus, qui conviviis apponuntur, aut singulis conviviis aut quaternis.*

R. Elieser ben Chasma dixit: תקופות וגמטריאות פרפראות לחכמה quatuor revolutiones anni, et geometricae supputationes, deliciae sunt ad sapientiam[214]. Per quatuor revolutiones intelligunt duo solstitia et aequinoctia, ipsorum causas et effecta. Per geometrica intelligunt hic res coelestes et nomina divina et ipsorum effecta, quae sunt פרפראות מהתורה deliciae ex Lege, i. e. ex medulla verbi divini et theologiae scientia. Alii interpretes, *partes minutae ad sapientiam sunt, non ipsum sapientiae corpus.*

פרפריא, פורפריא[215] *tabulae, tabellae memoriales, in quibus minutiae scribuntur:* ה"קבה כותבו בפרפריא שלו deus scribit ipsum in tabellis suis: מוציא פורפרייא שלו ודן אותם deus producit tabellas suas, et condemnat ipsos, Ps. 9. in Medr. In Jalkut scribitur פורפיר.

אֶפְרוּרָא *aries, machina bellica,* sic dicta, quod muros *diffringeret,* et in particulas *comminueret.* Pl. אֶפְרוּרָן. Quidam volunt esse vocabulum peregrinum, et א radicale. Vide אפר.

פְּרַשׁ *separare, segregare, discernere, distinguere, dividere: explicare, exponere, explanare, declarare, exprimere nominatim, expresse et decise nominare sive designare.* Variis verbis hebraicis respondet, in quibus aliqua *separandi* et *distinguendi* significatio est. In Kal rarum est. Part. praes. ומסכינא פְּרִישׁ חבריה מניה et pauper separat socium suum a se, hebr. יפרד, Pr. 19, 4. כמא די פְּרַשׁ sicut quis separationem facit inter paleam et triticum: כן פרש sic ego separationem facio inter justos et improbos, Jer. 23, 28. Fem. ובינת תקיפי פָּרְשָׁא et inter fortes dividit, sive dirimit, Pr. 18, 18. Part. Pehil, לא פְּרִישׁ אנא מנכון non sum discretus ego, non differo ego a vobis, i. e. non sum vobis minor vel inferior, Jobi 12, 3. פריש יתיבית separatus sedebam, hebr. בדד, solus, solitarius, Jer. 15, 17. ולגברא פְּרִישָׁא דאחוהי et super virum segregatum fratrum suorum, hebr. נזיר אחיו, Gen. 49, 26. R. Sal. פרישא, i. e. שנבדל מאחיו qui segregatus est a fratribus suis. Sunt autem נזיר et פרישא in forma constructionis. Aliam significationem vide infra. Pl. פְּרִישִׁין מלעילא divisae erant superne, hebr. פרדות, Ez. 1, 11. Pahel, Praet. ארום פְּרֵישׁ יהוה זכאה ליה quod separavit Dominus justum sibi, hebr. הפלה, Ps. 4, 4. ופָרֵישׁ ית שמא וארגיז et expressit nomen illud Dei, et blassphemavit, i. e. cum blasphemia, vel, inter blasphemandum et maledicendum nomen illud magnum et reverendum Dei proprium et essentiale יהוה expresse protulit et pronunciavit, hebr. ויקב, Lev. 24, 11. Hic mox ex sententia divina lapidatus fuit, non quod nude et simpliciter nomen illud pronunciaverit, sed inter blasphemandum, ut Aben Esra explicat, inquiens: בעת שיקלל אם יפרש השם יומת in tempore quo plasphemaverit, si pronunciaverit nomen illud, occidetur. Hebr. ויקב quidam pro „execrari" exponunt etiam ex Hebraeis, ut monet Aben Esra: alii juxta Chaldaeum. „expresserit, pronunciaverit", ut alibi eodem sensu dicitur, „quod os Domini יקבנו expresserit, protulerit" (Jes. 62, 2.) Item, אשר נקבו בשמות qui expressi sunt nominibus suis (Num. 1, 17.). Haec expositio Hebraeis magis probatur, quod mox in specie dicit ויקלל et blasphemavit: ההוה ליה למפרש יתהון ולא פירש quod separare eos debebat, sed non separavit, Num. 25, 8. in miraculo primo: פָּרֵישׁ ית אולפן אוריתא הדא explicavit doctrinam Legis hujus, hebr. באר, Deut. 1, 15. Part. Pass. כתב מְפָרַשׁ scriptura explanata, Exo. 28, 11. מפרש קרי קדמי explanatum lectum est coram me, i. e. clare, explicate, diserte, Esrae 4, 18. מפרשן declaratae, Ez. 18, 25. et 33, 17. Inf. לְפָרָשָׁא נדרא exprimendo votum, hebr. לפלא, i. e. להפריש בדבורו proferendo, nuncupando sermone suo et verbis expressis, juxta R. Salom. et Aben Esram, Lev. 22, 21. Cum aff. בְּפָרָשׁוּתֵיהּ שמא יתקטל in expresse proferendo illum, i. e. cum expresserit sive diserte pronunciaverit nomen illud divinum, occidetur, hebr. בנקבו, Lev. 24, 16. בפרשותיה בני אנשא quum separavit filios hominum, hebr. בהפרידו, Deut. 32, 8. Imp. פָּרֵשׁ אגרך עלי exprime, designa mercedem tuam super me, et dabo, hebr. נקבה, Gen. 30, 24. פרש ברי ושמע מרדותא separa te mi fili, et audi castigationem, hebr. חדל, cessa, scil. facere, de quibus castigationem audire tenearis, Pr. 19, 27. Fut. ארי יְפָרֵישׁ למדר נדר נזירא qui pronunciaverit sive nuncupaverit vovere votum nasiraei, hebr. יפלא, Num. 6, 2. Hoc sensu et pro hoc verbo Lev. 26, 2. dicitur יְפָרֵשׁ ex forma Aphel: וְדִיפָרֵשׁ שמא דיהוה et qui expresse profert nomen illud Domini, scil. proprium et essentiale יהוה, occidendo occidetur, Lev. 24, 16. nempe, ut paulo ante: די במימריה יהוה יְפָרְשִׁנֵּיהּ, quod verbo suo Dominus expresserit, heb. יקבנו, Jes. 62, 2. Aphel, Praet. ארי אַפְרֵישׁ יתכון quod separavit vos Deus Israëlis e coetu Israël, hebr. הבדיל, Num. 16, 19. Sic 7. ואמריא אפריש יעקב agnos autem separavit Jacob, hebr. הפריד, Gen. 30, 40. וְאַפְרֵישׁ יי בין נהורא et distinxit Dominus inter lucem et inter tenebras, hebr. ויבדל, Gen. 1, 4. Sic v. 4. ארי את אַפְרַשְׁתָּנוּן לך nam tu separasti eos tibi in haereditatem, hebr. הבדלתם, IR. 8, 53. די אפרשית יתכון מן עממיא qui discrevi vel segregavi vos ab omnibus populis, heb. הבדלתי, Lev. 20, 24. די אפרשית לכון לכאבא quae discrevi vobis ad polluendum, heb. לטמא, ad polluendum, ut sciretis, ea vobis immunda et polluta esse debere et haberi, ibid. v. 25. אפרשת עלם מן ביני עמא segregavi adolescentem de medio populi, hebr. הרימותי בחור מעם extuli electum expopulo, Ps. 89, 20. חלף דאפרשתך מגו עמא eo quod segregavi te ex populo, hebr. הרמתך, exaltavi te, IR. 14, 7. בין קודשא לחולא לא אפרישו inter sanctum

[214]) Aliter de Lara vocem cum gr. περιφέρεια *circumferentia, superficies* confert.

[215]) Vox corrupta ex gr. πάπυρος *liber* vel *cortex papyri.*

et prophanum non discreverunt, hebr. הבדילו, Ez. 22, 26. וְאַפְרִישׁוּ בין חרויהון et separationem fecerunt inter utrosque, hebr. ויפרידו, IIR. 2, 11. Part. ויהי מְפָרֵישׁ בין מיא למיא et sit distinguens inter aquas et aquas, hebr. מבדיל, Gen. 1, 16. ארום מותא יהא מפריש ביני ובינך nam mors separationem faciet inter me et inter te, hebr. יפריד, Ruth. 1, 17. ומפרש להון et separat eas, scil. oves, hebr. בתוך צאנו נִפְרָשׁוֹת in medio ovium suarum separatarum, Ez. 34, 12. ומפרש יח עבורא et separat frumentum, Jes. 28, 28. Part. praet. ארי אפרשא מְפָרְשִׁין אנון לי quoniam separando separati sunt illi mihi, hebr. נתנים dati, Num. 8, 16. Fem. וקרויא דִמְפָרְשָׁן et urbes quae separatae sunt filiis Ephrajim, hebr. והערים המבדלות, Jos. 16, 9. Inf. אַפְרָשָׁא יפרשנני separando separavit me Dominus a populo suo, hebr. הבדל יבדילני, Jes. 56, 3. לְאַפְרָשָׁא בין יממא ad distinguendum inter diem et inter noctum, hebr. להבדיל, Gen. 1, 14. וּלְאַפְרָשָׁא בין נהורא et ad distinguendum inter lucem et inter tenebras, ibid. v. 18. בְּאַפְרָשׁוּתְכוֹן in separando vos, quum separaveritis optimum ejus ab eo, hebr. בהרימכם in tollendo vos, Num. 8, 30. Sic v. 32. Fut. וְאַפְרֵישׁ ביומא ההוא et separabo in tempore illo terram Gosen, hebr. והפליתי, Exo. 8, 22. i. e. separatum, peculiare et mirabile in terra ista agam, ut praeservetur a mixtunra insectorum: תלת קרוין תַּפְרֵישׁ לך tres urbes separabis tibi, hebr. תבדיל, Deut. 19, 7. וְתַפְרֵישׁ יח לואי et separabis Levitas, Num. 8, 14. לא יפרש non separabit, Lev. 1, 17. גבר ארי יַפְרֵישׁ נדר vir cum separaverit, sive nuncupaverit votum, hebr. יפלא, Lev. 27, 2. Sic antea in Fut. Pahel: ארי יַפְרֵישׁ יהוה quod discrimen ponat Dominus inter Aegyptios et Israëlitas, hebr. יפלה, Exo. 11, 7. ויפרש יהוה בין בעירא דישראל et discernet, discrimen ponet dominus inter pecus Israëlitarum et pecus Aegyptiorum, hebr. והפלה, Exod. 9, 4. וְיַפְרְשִׁנֵּיהּ et separabit eum dominus in malum, heb. והבדילו, Deut. 29, 21. ותפריש פרוכתא לכון ut distinctionem faciat velum illud inter sanctum et inter sanctum sanctorum, hebr. והבדילה, Exo. 26, 33. כן תַּפְרְשׁוּן אף אתון אפרשותא sic separabitis etiam vos separationem coram Domino, hebr. תרימו elevabitis, i. e. offeretis oblationem separatam, Num. 18, 28. תַפְרְשׁוּן מניה et separabitis ab eo seperatam partem Domino, ibid. v. 26. ותפרשון יח בני ישראל et separabitis filios Israël ab immunditia sua, hebr. והזרתם, Lev. 15, 31. Vide et Lev. 20, 25. די יפרשון quum separaverint filii Israël, hebr. תרימו elevaverint, Num. 18, 19. יח די יפרשון quod separaverint, separatim obtulerint coram Domino, hebr. ירימו, Lev. 22, 15. וְיַפְרְשׁוּן מקודשיא et separent se a rebus sanctis filiorum Israël, hebr. וינזרו, quod ex conjugatione Niphal, unde rectius in Targum legeretur וְיִתְפָּרְשׁוּן, Lev. 22, 2. Ithpehal et Ithpahel, Praet. ארי לא אִתְפָּרַשׁ להון non enim erat explanatum illis, quid cum illo facerent, hebr. פרש declaratum, Num. 15, 34. וחבר שלמאה אתפרש et Cheber Schalmaeus separaverat se a Schalmaeis, hebr. נפרד, Jud. 4, 11. כד אתפרש מנהון cum separaret se ab eis, i. e. cum discederert, Gen. 42, 8. Jon. די אתרם ודי אתפרש quod elevatum et quod separatum fuerit, hebr. אשר הונף ואשר הורם quod agitatum et quod elevatum esset (caeremoniae oblationum erant,) Exo. 29, 27. בתר דאתפרש לוט מניה postquam separasset se Loth ab eo, hebr. הפרד, Gen. 13, 14. Pl. מאלין אִתְפָּרָשׁוּ ab illis divisae sunt insulae populorum, hebr. נפרדו, Gen. 10, 2. ובמותהון לא אתפרשו et in morte sua non separabantur, hebr. נפרדו, IIS. 1, 23. די אתפרשו בשמהן qui expressi erant nominibus, hebr. נקבו, Numer. 1, 17. אִתְפָּרַשׁוּ מן אורחין תריצן separarunt se, recesserunt a viis rectis, hebr. יתפרדו, Jobi 4, 11. וְאִתְפָּרַשׁוּ גבר מלות אחוהי et separaverunt se quisque a fratre suo, i. e. discesserunt a se invicem, hebr. יפרדו, Gen. 13, 11. Fem. דְאִתְפָּרָשָׁא quae expressae sunt, Jos. 21, 9. Part. מתמן מִתְפָּרַשׁ inde dividebat se, hebr. יפרד, Gen. 2, 10. כמא מתפרש sicut separatur a bove, hebr. יורם tollitur, Lev. 4, 10. עמא חדא מבדר ומתפרש populus unus dispersus et separatus, hebr. ומפרד Est. 3, 8. ומתפרש לארבעה רישי נהרין et dividitur in quatuor capita fluviorum, Cant. 4, 12. ומתפרשין מסיעתהון דצדיקיא et separabantur a congregatione justorum, hebr. יתפרדו, Ps. 92, 10. Imper. אִתְפָּרַשׁ כען מלותי separa te nunc (discede) a me, hebr. הפרד, Gen. 13, 9. אִתְפָּרַשׁוּ מגו כנשתא הדא separate vos a coetu hoc, hebr. הבדלו, Num. 16, 21. Sic. 17, 10. ubi respondet hebr. הרמו tollite vos: אתפרשו אתפרשו פוקו מתמן separamini, separamini, egredimini inde, hebr. סורו recedite, Jes. 52, 11. Fut. עד דְיִתְפָּרַשׁ להון donec explicatum fuerit illis, hebr. לפרש explicando, Lev. 24, 12. ותרתין מלכון ממעיכי יִתְפָּרְשָׁן et duo regna ex visceribus tuis separabunt se, hebr. יפרדו, Gen. 25, 23.

Ap. Ros. in usu frequenti est, פרש *separare se, discedere, recedere:* הפורש מן הערלה כפורש מן הקבר qui separat se a praeputio, est sicut separans se a sepulchro, sc. propter immunditiem et pollutionem, Pes. 92a. בעא דיפרוש cupiebat, volebat discedere per mare: באילין פורשין an istis diebus solent (homines) discedere? Br. s. 6. כי הוו פרשי מהדדי quum discederent ab invicem: אשה פרושה mulier separata. Sic etiam vocatur mulier se frequenter a domo separans, vicinas visitans, et hinc inde discurrens et garriens. Propter hanc, et alia quaedam similia, scribunt consenescere mundum, in Sota f. 20. Hoc usu frequentius in Pihel ipsis usurpatur, mirante id Elia, cum conjugatio isto soleat esse activa. Formam Pihel denotat Jod insertum: nam scribunt hoc sensu פירש, ubi Jod index est vocalis Tzere: פירש מן האשה discessit separavit se ab uxore 130. annis, scil. Adam primus, genuitque interea lemures, lamias etc. Erub. 18b. כשפירש יעקב מאביו quando separaret se sive discederet Jacob a patre suo: מפרש בים discedit in mare: זה פירש למיתה וזה פירש לחיים hic discedit ad mortem, iste discedit ad vitam, Chol. 38b. veluti quando mater in partu moritur, partu vivente, aut contra. Item *explicare*, *expo-*

nere, *interpretari:* כבר פירשתי jam explicavi: ורבותינו פירשו et Rabbini nostri interpretantur. Id in commentariis plerumque intelligunt de Talmudicis Doctoribus: מְפָרֵשׁ *interpretans*, *interpres:* יש מפרשים sunt interpretantes, quidam interpretantur, quidam interpretes: והוא מפורש et hoc explicatum est: כמפורש למעלה sicut explicatum est supra: שם המפורש nomen explicatum. Id vocant vulgo Schem hamphorasch (de quo Lutherus libellum scripsit) et intelligunt de nomine sancto et laudato Dei יהוה, quod explicatum fuit apud priscos per mysticas voces ex duodecim literis constantes, tum etiam ex quadraginta duabus literis. Vide Lexicon nostrum Hebraicum in Radice הוה, et infra in שם. In Hiphil, הִפְרִישׁ *separare, seponere, tollere, auferre, removere:* והפריש אחרת תחתיה et separavit aliud pro eo, i. e. separavit et substituit vel reposuit in locum ejus aliud: להפריש בדיבורו ut separet sermone suo, i. e. separatim exprimat, expresse pronunciet. Item *pungere*, ut hebr. פָּרָשׁ dicitur eques, propterea שהוא מפריש הסוס quod pungit equum calcaribus, qui sunt in pede ejus, scribit Kimchi in lib. Rad.

פֵּרוּשׁ *prolatum, prolatio, effatum: expositio, declaratio, explicatio, interpretatio:* ופרוש ספותיה et pronunciatum labiorum ejus, hebr. וארשת שפתיו, Ps. 21, 3. וּפֵירוּשׁ מליא et explicatio verborum, Cant. 5, 11. ופרוש רבות מרדכי et explicatio amplitudinis Mordechai, hebr. ופרשת, Esth. 10, 2. Ap. Ros. hoc sensu scribitur cum inserto י vocalis Tzere indice, פֵּירוּשׁ ad differentiam פָּרוּשׁ separatus, estque formae כִּפּוּר, דִּבּוּר. Pl. פֵּירוּשִׁים *commentarii, glossae, explicationes.*

פָּרוּשׁ *separatus: abstinens*, *continens*, *temperans: Pharisaeus, vitae sanctitate, cultu et moribus ab aliis hominibus separatus:* R. David Soph. 1, 8. ad verba, „vestientes se veste peregrina", scribit: וי"מ אנשים שמראים עצמם פרושים וחסידים ולובשים מלבוש נכרי וכו' quidam explicant, esse homines qui ostendunt scipsos separatos (pios) et sanctos, ac vestiunt se veste peregrina, diversa ab aliis hominibus, ut agnoscant eos ex vestibus, quod sint פרושים separati", (i. e. pii, ab aliis hominibus externa sanctitate separati) „cum tamen viae ipsorum sint malae". Pharisaei autem tempore Christi inter Judaeos fuerunt plurimi, et celebres in oculis populi, at errore crasso reprehensibiles, ut Christus passim in Historia Evangelica ostendit. Pl. פְּרוּשִׁים *Pharisaei, separati*, scil. *sanctimonia vitae.* Hinc autor Ar. in hujus vocis explicatione scribit: פרוש הוא שפירש עצמו מכל טומאה ומן מאכל טמא ועם הארץ שאינו מדקדק במאכל Pharisaeus est, qui separat seipsum ab omni immunditia, et ab omni cibo immundo, et a populo tarrae (i. e. plebejis) qui non habet accuratam rationem ciborum. Elias Germanus in Tisbi suo: פרושים והם הפרושים מדרכי העולם הזה כמו שהיו הנזירים Peruschim sive Pharisaei, sic dicti quod essent separati a viis (moribus) hujus mundi, sicut fuerunt Nasiraei. Post Christum ob nimiam superstitionem et arrogantiam, odio, risui, et ludibrio fuerunt aliis, unde septem ludibris nominibus appellati fuerunt, ut legitur ap. Tos., libro סוטה, f. 22b. שבעה פרושין הן פרוש שיכמי · פרוש נקפי · פרוש קיזאי · פרוש מדוכיא · פרוש מה חובתי ואעשנה · פרוש מאהבה · פרוש מיראה septem Pharisaei sunt: 1. פרוש שכמי i. e. העושה מעשה שכם Pharisaeus Sichemaeus, qui facit opera שכם Sichemaeorum. Hi circumcidebantur in gratiam Israelitarum, non ad gloriam dei: Sic hoc genus Pharisaeorum opera sua faciebat, ut viderentur et colerentur ab hominibus, non ut ab iis coleretur Deus. Hi ergo fuerunt Pharisaei arrogantes. 2. פרוש נקפי i. e. המנקף את רגליו impingens pedes suos. Hi quasi reptantes (Schleicher) dicti, quod ex nimia humilitate pedes in incessu non elevarent, ac proinde ad obvios lapides et obstacula facile pedes impingerent et percuterent. 3. פרוש קיזאי i. e. המקיז דם לכתלים venam secans ad parietes. Hi quasi φλεβότομοι venae-sectores dicti, quod ex inani humilitate et castitate oculis connniventibus et ferme clausis incederent, ne unquam mulierem aut virginem obviam aspicerent, ac impuris afficerentur affectibus, ideoque fronte ad parietes occursabant, et cruenti fiebant, quasi venam capitis secuissent. A clausis oculis dicti fuere caecutientes, Blindschleicher. Hae plagae dicuntur in Misna istius loci, מכות פרושים plagae Pharisaeorum, et numerantur inter ea, quae senectutem inducunt mundo. 4. פרוש מדוכיא i. e. דמשפע כמדוכיא qui est depressus et incurvatus instar pistilli, quod scilic. superne retusum et quasi duplicatum est. Hi incurvati dicti fuerunt, quod capite et dorso versus terram inclinato, quasi duplicati incederent, Krümlinge. Forte propterea fecerurt, ne capite erecto illiderent et impellerent pedes Dei, prout alibi dicunt, המהלך בקומה זקופה אפילו ד' אמות כאילו דוחה רגלי השכינה דכתיב מלא כל הארץ כבודו qui incedit statura erecta, etiam quatuor cubitos, perinde est ac si depelleret pedes praesentiae divinae, sicut scriptum est: „plena est universa terra gloria ejus" (Jes. 6, 3.) 5. פרוש מה חובתי ואעשנה i. e. מה חובתי עוד ואעשנה quod est debitum meum amplius, et faciam illud ממעליותא ex superabundantia? Hi fuerunt operarii superabundantes, gloriantes se omnia Legis opera praestare, et amplius adhuc praestituros, si doceantur. 6. פרוש מאהבה Pharisaeus ex amore, i. e. מאהבת שכר ex amore praemii, quod Lex observatoribus suis promittit, non ex amore timoris Domini et honoris Legis: 7. פרוש מיראה Pharisaeus ex timore, sc. של עונשין paenarum, quas Lex neglectoribus et contemptoribus minatur. Haec ibi. Ibidem: אל תתיראו מן הפרושים ולא ממי שאינן פרושים אלא מן הצבועין שדומין לפרושין ne metuas a Pharisaeis, neque ab illis qui non sunt Pharisaei, sed a pigmentatis, sive tinctis aut coloratis (i. e. hypocritis) qui similes sunt Pharisaeis. Hinc apparet, fuisse quosdam bonos Pharisaeos, pie viventes, et

a vanitatibus mundi separatos, alios extrinsecus tinctos et hypocritas, שתוכם לא כברם quorum interius non erat sicut ipsorum exterius, vel, שמראיתם לא כתולדותם quorum externus aspectus non fuit sicut interna natura ipsorum. Vide amplius de Pharisaeis librum Joh. Drusii de tribus sectis Judaeorum.

פָּרָשׁ *eques*, sic dictus hebraice a pungendo, quia equum calcaribus pungit. Unde Aben Esra scribit Prov. 23, 22. ad verbum יפרש, quod exponit per ישך pungit, inquiens: Ex hac significatione dicitur פרש eques, בעבור הפרישין שברגליו propter calcaria quae sunt in pedibus ejus, quibus scil. pungit equum, ut incitet ad currendum: vel, equitatus, equitum multitudo, equites, collective: ut, פרש מסיק equitatum, equites ascendere facit, adducit, Nah. 3, 3. Pl. פָּרָשִׁים עם רגלאין equites cum peditibus, Gen. 49, 17. פָּרָשִׁין רכבי סוסון equites equitantes in equis, Ez. 23, 6. מקל פרשין a sonitu equitum, Ez. 26, 10. סוסון וּפָרָשִׁין equi et equites, Ez. 27, 14. וחפו ית רתיכיא ויח פרשיא et operuerunt currus et equos, Exo. 14, 28. ומשרית פרשיא ארבקוהי et exercitus equitum assecuti sunt eum, IIS. 1, 6. וּכְפָרָשַׁיָא כן רהטין et sicut equites sic discurrunt, Joel. 2, 4. וּפָרָשׁוֹהִי et equites ejus, Exo. 14, 9. ברתיכוהי ובפרשוהי cum curribus et equitibus suis, Exo. 14, 17. ועל פָּרָשֵׁיהוֹן et super equites ipsorum, Exo. 14, 26.

פְּרָשׁ *stimulus, quo inter arandum vel vehendum punguntur boves*, ex significatione יפרש *pungit*, Prov. 23, 32. בפרש תוריא stimulo boum, Jud. 3, 31. לחרפא גבר ית פְּרָשֵׁיה ad acuendum quisque stimulum suum, hebr. מחרשתו vomerem suum, IS. 13, 20. Ap. Ros., דנקיט פרשא qui accepit sive habet stimulum, Sab. 80a.

פֶּרֶשׁ, פַּרְשָׁא, פִּרְשָׁא *fimus, stercus, excrementum, tam intestinorum, quam vesicae gutturis in avibus:* פרש עבה excrementum crassum, פרש רכה, פרש דקה excrementum tenue vel liquidum: פירשא בעלמא הוא excrementum vulgare, commune est, Bech. 7b. Chol. 116b.

פְּרִישָׁה *separatio: secessus, recessus*. R. Sal. Lev. 15, 31. ad vocem והזרתם scribit: אין נזירה אלא פרישה verbum נזר hic non significat aliud nisi separationem, i. e. separare. Sic Lev. 22, 2. פרושת העיבור recessus ad transgressionem.

פְּרִישׁוּת *idem:* item *sanctimonia, secessus a rebus prophanis et immundis: abstinentia, continentia* פרישות מן העולם separatio a mundo: Ap. Tos., רוצה אשה בקב וחפלות מט׳ קבין ופרישות magis expetit mulier cabum unum (tritici) et sit conjunctio, quam novem cabos, et sit separatio, Sota 20a. i. e. magis delectatur uxor tenui cibo et alimento, et frui concubitu mariti, quam habere magnas divitias et maritum separatum et absentem, et rarissime ipsi conjunctum; הפלות hic habet significationem a טפל per commutationem ט et ת, litterarum affinium in pronunciatione. Alias aliter significat, ut in radice חפל videre est. In libro Juchasin de Essenis f. 140a. Sunt inter eos homines praedicentes futura, וזה לפרישותם ולקדושתם ולשמרם עצמם מטומאה idque ob separationem, et sanctitatem ipsorum, et quod conservent seipsos ab immunditia.

פְּרִישִׁין *calcaria*, a *pungendo* dicta, qua significatione verbum hebr. sumitur, יפרש pungit (Prov. 23, 32.) ubi R. Abraham scribit: פרש eques sic dicitur בעבור פרישים propter calcaria, quae sunt in pedibus ejus, quibus equum pungit: et R. David Jud. 3, 31. ad vocem מלמד notat: Malmad est instrumentum quod alias vocatur דרבן stimulus, שמפריש בו quo pungit arator bovem, et sic dicitur, quasi docens bovem ad arandum (a Rad. למד). Ex hac significatione etiam dicuntur qui vehuntur equis, פרשים equites, שמפרישין בפרישין שברגליהם quia pungunt calcaribus, quae sunt in pedibus eorum etc. Hinc et ante פרש stimulus, a pungendo.

פְּרִישׁ *malum cotonium*, vel *cydonium:* לא יביא לא פריש ולא רמון non afferet neque cotonium, neque granatum, Suc. 31a. Pl. הפרישין והעחרדין cotonia et sorba ex quo calvescunt, scil. decimari debent, Maser. c. 1. הפרישים והעחרדים אינם כלאים זה בזה cotonia et sorba non sunt sibi heterogenea, Kil. c. 1. In TH. etiam est *asparagus:* unde legitur in Kil. c. 1. פרישין א״ר יונה אספרגלין ולמה נקרא שמן פרישין שאין לך מין אילן פריש לקדירה אלא מין זה בלבד Perischin, dixit Rabbi Jona, esse Asparagos. Quare autem vocatur nomen ipsorum פרישין? quia nulla tibi est species fruticis פריש *separati* ad ollam, nisi species haec sola.

פָּרָשָׁה *separatio, sectio, divisio:* דכרי שוחא בפרשת ארחא qui fodit foveam in divisione viae, in eam ipse incidet, Eccl. 10, 8. Sic Jud. 5, 16. Sic apud Ros., היה יושב בפרשת דרכים sedebat in divisione viarum. Sic vocatur *bivium, compitum, ubi se viae dividunt, et intersecant:* Item *sectio, caput Biblicum:* ut, וכן עשה ישעיה בפרשת קרבו הגוים sic fecit Jesaias in sectione „accedite gentes", i. e. cap. 34. quod ita incipit, Kimchi Joel. 3, 19. In specie, *distinctio, sectio totius Legis Mosis, quae est vel major vel minor.* Major indicatur per tria majuscula פ פ פ in medio paginae posita, et interdum per tria ס ס ס, ut Gen. 28, 10; 47, 28. et alibi. In quibusdam libris pro his literis scribitur integre פרשה, ut in libro חזקוני. Sectio minor indicatur per פ vel ס literas minusculas solitarie in spacio vacuo linearum positas. Notat autem פ vocem פתוחה i. e. aperta sectio, ס vocem סתומה i. e. clausa sectio, vel סמוכה conjuncta sectio. Vide de his quae in Abbreviaturis nostris scripsimus in litera פ, in Abbreviatura פ״ס, et Joh. Mercerum Gen. 1, 6. et 3, 16. et 6, 8. item Talm. Men. 32a. in Tosephos. Quandoque etiam Rabbini per פרשה intelligunt *versum biblicum*, ut Kimchi Amos 1, 1. Pluraliter dicunt פָּרָשִׁיּוֹת: ut, פרשיות דבוקות versus cohaerentes, פרשיות פתוחות sectiones apertae. Chaldaice dicitur פָּרָשְׁתָּא, ut in Ber. 8b.

פְּרָשַׁת *sectio, divisio,* בריש פרשות אורח in capite

divisionis viae, i. e. bivio, compito, Ez. 21, 19. (al. 24.). Vide et 16, 25. בְּפָרָשׁוּת עינין divisione fontium, Gen. 38, 14.

הֶפְרֶשׁ *discrimen*, *differentia:* איו הפרש ביניהם non est differentia inter illos, Rab. יש מעט הפרש est parum differentiae inter ea.

הַפְרָשָׁה *separatio.* Est ex forma Conjugationis Hiphil.

אַפְרָשׁוּת, אַפְרָשׁוּתָא *separatio, oblatio fructuum, frumenti, olei, vini.* Respondet hebr. תרומה: ut, אפרשות מתנתם oblatio donorum ipsorum, Num. 18, 11. ויפרשון קדמי אפרשותא et separent mihi separationem, separatam partem, quam mihi offerant, Exo. 25, 2. וְאַפְרָשׁוּתָא יהי et separatio erit a filiis Israel, Exo. 29, 28. שקא דְאַפְרָשׁוּתָא armum separationis, ibid. 27. היא באפרשות קדשיא לא תיכול ipsa de oblatione rerum sanctarum non comedet, Lev. 22, 12. Simili locutione et structura ibidem dicitur, אנון ייכלון בלחמיה ipsi comedent de pane vel cibo ejus, et sic hebr. יאכלו בלחמו, ver. praecedenti. לאפרשות קורשא ad oblationem sanctitatis, sive rerum sanctarum, Exo. 36, 6. מאפרשות ארעא de oblatione terrae, Ez. 48, 12. Cum aff. תסבון ית אַפְרָשׁוּתִי accipietis oblationem meam, Exo. 25, 2. ותתחשב לכון אפרשותכון et reputabitur vobis oblatio vestra, Num. 18, 27. אַפְרָשׁוּתְהוֹן קדם יהוה oblatio ipsorum coram Domino, Exo. 29, 28. Pl. אַפְרָשָׁן, et emphatice, כל אַפְרָשְׁוָת קורשיא omnes oblationes rerum sanctarum, Num. 18, 19. ubi in hebr. תרומת, unde praestat in Chaldaeo quoque forma plurali illud efferri, pro qua vulgo est אַפְרָשׁוּת ex forma singulari: ית מטרת אַפְרָשְׁוָתִי observationem oblationum mearum, hebr. תרומתי, Num. 18, 8.

לְאַפְרֵשׁ, לְאַפְרֵשׁ *in perpetuum, in seculum.* Respondet hebr. נצח vel לנצח: ut, אם תתקף עלך מחא לאפרש num roborabitur super te plaga in aeternum. Jer. 3, 5. למה הוה כיבי לאפרש quare factus est dolor meus in perpetuum? Jer. 15, 18. ולא לאפרש יהי רוגזי neque in perpetuum durabit indignatio mea, Jes. 57, 16. וחמתיה נטרא לאפרש et excandescentiam suam observet in aeternum, Am. 1, 11. ולא נפק לאפרש דינא neque egreditur in aeternum jus, i. e. unquam, Abac. 1, 4. הלאפרש תקטול חרבא num in perpetuum occidet gladius? IIS. 2, 26.

II. פְּרַשׁ *mirum, mirabile, admirabile esse, fieri vel videri: arduum, occultatum occultum esse.* Affinia haec sunt significationi praecedenti: nam quae admiranda, illa *separata* sunt a communi usu, et occulta *separata* sunt a notitia nostra. Praet. ארום דדחילן פְּרִישִׁית nam mirificis modis mirifice factus sum, i. e. supra modum mirifice, hebr. נפליתי, Ps. 139, 14. Regia פְּרַשְׁתָּ mirifice egisti, et sic Graeci in persona secunda. Part. Pehil, sive nomen participiale, והוא סורחן פְּרִישׁ et haec est iniquitas admiranda, id est summa, hebr. פלילי, quod accepit a פלא per geminationem secundae radicalis, Job. 31, 11. Fem. היא פְּרִישָׁא קדמנא illud mirabile est coram nobis, hebr. נפלאת, Ps. 118, 13. Pl. פְּרִישָׁן עובדך admiranda sunt opera tua, Ps. 139, 14. פרישן מני ולא אנדע ardua sunt a me, ut non cognoscam, Job. 42, 4. ובפרישן מני et in occultis a me, hebr. נפלאות, Ps. 131, 1. In Pahel, פָּרֵשׁ mirabile, mirificum reddere, exhibere vel ostendere. Praet. ארום פָּרֵישׁ טיבותיה לי quia mirificam exhibuit bonitatem suam mihi, hebr. הפליא, Ps. 31, 22. Part. praet. והוא מְפָרַשׁ et illud est mirabile, vel, occultum, arcanum, hebr. פלאי, Jud. 13, 18. Posset forte melius legi מְפַרַשׁ ex forma sequentis conjugationis. Imper. פָּרֵשׁ טבוחך mirificas exhibe vel ostende benignitates tuas, heb. הפלה, quod et „segrega", exponi potest, Ps. 17, 7. Aphel, Part. וּמַפְרַשׁ למעבד et mirificus est agendo, hebr. ומפליא, Jud. 13, 19. Fem. וּמַפְרְשָׁא רחמתך לי et mirabilis mihi factus est amor tuus prae amore duarum mulierum, hebr. נפלאתה, IIS. 1, 26. Pl. מחן מַפְרְשָׁן plagis admirandis, hebr. הפלא ופלא, Jes. 29, 14. Fut. וְיַפְרֵשׁ יהוה ית מחתך et mirificas efficiet dominus plagas tuas, hebr. והפלא, Deut. 28, 59.

פְּרִישָׁן *miracula, mirabilia:* ויתעבדן לנא פרישן et fient nobis miracula, Exo. 33, 16. אעבד פרישן faciam miracula, Exo. 34, 10. והות פרישן et fuit mirabilia, i. e. mirabile summe, Thr. 1, 9. פרישן עד דלית מנין mirabilia innumerabilia, Job. 5, 9.

פְּרִישׁוּת *miraculositas, mirabilis operatio, mirabile opus, mirabile:* די תודע בחשך גיהנם פְּרִישׁוּתָךְ ut cognoscatur in tenebris Gehennae mirabilis operatio tua, Ps. 88, 13. In Hebraeo hic est פלאך, quod singularis numeri, unde et tale Chaldaeum esse possit. In Venetis autem corrupte legitur פְּרִישׁוּתָא sine pronomine. Deinde ibidem in Venetis legitur verbum antecedens תְּוַדַּע, quod esset, notum facies. At verbum ידע in Pahel non commutat י in ו, sed tantum in Ithpehal sive Ithpahel, ut ex Grammaticis Hebraeis notum. Deinde in Hebraeo non est verbum activum, sed passivum ex Niphal יִוָּדַע, pro quo recte poneretur תִּוַּדַע, in persona tertia feminina, propter sequens nomen femininum. Non male quoque poni possint haec pluraliter תִּוַּדְעוּ, et nomen פְּרִישְׁוָתָךְ mirabilia tua. Sic, אדכר מן לקדמין פְּרִישׁוּתָךְ commemorabo ab antiquo mirabile opus tuum, hebr. פלאך, Ps. 77, 12. ויודון שמיא פרישותך et celebrabunt coeli mirabile tuum, mirabilem operationem tuam, hebr. פלאך, Ps. 89, 6. Hinc pluralis forma פְּרִשָׁן, constr. פְּרִשְׁוָת, emph. פְּרִשְׁוָתָא; unde sequentia: ואתבין פְּרִשְׁוָתָא דאלהא et intellige mirabilia Dei, hebr. נִפְלְאוֹת אל, Jobi 37, 14. פרשותא דשלים מנדעא mirabilia ejus qui perfectus est scientia, ibid. v. 16. Cum aff. בכל פְּרִשְׁוָתִי per omnia mirabilia mea, hebr. נפלאתי, Exo. 3, 20. אשתעי כולהן פרשותך enarrabo omnia mirabilia tua, Ps. 9, 2. ופרשותיה די עבד et mirabilia ejus, quae fecit, Ps. 78, 4. ולא הימינו בפרשותוי et non crediderunt mirabilibus ejus, ibid. v. 32.

פַּרְשֶׁגֶן פַּרְשֶׁגֶן[216] *exemplar, exemplum:* דְּנָה פַּרְשֶׁגֶן אִגַּרְתָּא hoc est exemplar epistolae, Esrae 4, 11. Sic Jer. 10, 11. וזה פרשגן הנשתון et hoc est exemplar diplomatis, Esr. 7, 11. ubi sermo rursus heb. est: פרשגן על יד דוד לאלפא exemplar per manum Davidis ad docendum, Ps. 60, 1. pro hebr. מִכְתָּם, quod sic amplius non redditur: פרשגן אוריתא exemplar Legis, Deut. 17, 18. juxta quosdam libros.

פְּרַשׂ *pandere, expandere, extendere.* Est idem quod פרס: nam ס et שׂ invicem commutantur. Praet. וּפְרַשׂ ידוהי בצלו et expandit manus suas in precatione. hebr. וַיִּפְרֹשׂ, Exo. 9, 33. וּפְרַשׂוּ ית כסותא et expanderunt vestem, Jud. 8, 25. וּפְרִישְׂנָא בצלו ידנא et extendimus in precatione manus nostras, Ps. 44, 21. Part. Pahel, מְפָרֵשׂ גדפוהי expandit alas suas. Deut. 32, 11. Fut. אֶפְרוֹשׂ ית ידי extendam manus meas, Exo. 9, 29. יִפְרוֹשׂ גדפהא לדרומא expandet alas suas versum austrum, Job. 39, 29. יפרשון לבוש תכלא expandent vestem hyacinthinam, Num. 4, 11. Sic alia similia retinent שׂ hebraeum.

פְּרִישָׂן *extensiones, expansiones:* פרישתא דעיבא expansiones nubis, Jobi 36, 29. In libris scribitur per שׁ, sed praestat per שׂ, ut respondeat heb. מִפְרְשֵׂי, quod etiam est a פרשׂ.

פְּרַת *rumpere, perrumpere, disrumpere.* Part. כביעי חיוי חורמנין מְפָרְתִין sicut ova serpentum aspidum disrumpunt, hebr. בקעו, Jes. 59, 5. i. e. excludunt testa perrupta, ut pulli solent. Sic mox in eodem versu. Sic Syriace ואתפרת מן מצעתה et disruptus est per medium sui, Actor. 1, 18. de Juda proditore: et מן פרתותא de micis, fragmentis Mtth. 15, 27.

Ap. Tos.: אוכלא דאפרת הוא cibus separatus est, Beza 2a. glos. אוכל הנפרד. Alibi, חבורי אוכלין כמאן דמיפרתי דמו conjuncta cum cibis habentur pro separatis, Chol. 73a. Sermo in priori loco de ovo, quod quidem in gallina est, et tamen est cibus separatus, peculiaris. Vide etiam supra in פרט.

פִּרְתָּא, פּוּרְתָא *ruptura, fragmentum, frustum:* ארום לא אחד פַּרְתֵּי דליסתי quare non occlusit rupturas maxillarum mearum? Jobi 3, 10. דשי דהנון כריסי quae sunt ostia ventris mei. Idem diversis verbis dicit. Pro דליסתי tertia editio habet דלחתי. Ap. Tos. איחמם נפל פורתא פורתא מניה calefactus fuit: cecidit (pallium) frusta frusta, i. e. frustulatim ab eo, Sab. 110b.

פורתא[217] *parum, paucum, modicum.* In Zohar in Lev. 16, 21. col. 113. ad verba, ושלח אותו ביד איש עתי et emisit eum (hircum) per virum tempestivum, i. e. idoneum, et ad id destinatum: דהוה זמין להאי ורשים להאי וכהנא הוה אשתמודע ביה חד עינא יתיר סאחרא פורתא דעל עינא אתחפיא בשערים ומכחלא עינא וכו' i. e. qui fuit praeparatus et designatus ad illud agendum, fuitque sacerdos, qui animadvertit in eo oculum superfluum, retrorsum parum, qui erat supra oculum obductus pilis, et fucatus erat oculus etc. Hinc judica Lector, an פורתא sit *idoneus, tempestivus*, ut Guido notavit. Ap. Tos. frequens ejus usus est: שבק לי רוחא פורתא permitte mihi respirationis nonnihil, Pes. 112b. לא שנא פורתא ולא שנא טובא non differt parum, neque differt multum: תיים פורתא et dormitet parum, Ketub. 121b. טובא גריר פורתא סעיד multum attrahit, parum corroborat, Ber. 35b. הבו לי פורתא דתיבנא טפי פורתא valde parum: date mihi parum faeni, Ned. 50a. בשר שמן טובא לולבי גפנים פורתא carnis pinguis multum, folia vitis pauca, Joma 97b. שדא פורתא effudit parum ex poculo in terram, Sanh. 67b.

פְּרַת *umbilicus*, sic dictu quasi, *ventris ruptura:* ותוקפיה בפרת דכריסיה et robur ejus est in umbilico ventris ejus, hebr. בשרירי[218], Job. 40, 11. היכמא דעוברא מתפרנס מן פרתיה במעינא דאמיה sicut infans alitur ex umbilico suo in visceribus matris suae, Cant. 7, 3.

פַּרְתָּא, פְּרַת *stercus, fimus,* hebr. פֶּרֶשׁ: ut, מן יד נפקין נחיל דמורנין מגו פרתא דעגלתא statim prodeunt examen vermium ex stercore vaccae, Deut. 21, 8. in Jon. Ap. Tos., מסמסם ליה בפרתא inquinat illum in stercore, Chol. 18a. נקרבינהו בפרתייהו offeremusne illa (intestina) cum fimo ipsorum? Seb. 85a. דם ופרתא sanguis et excrementum, Sanh. 67b.

פְּרָת *Euphrates, fluvius Mesopotamiae ex Scriptura notus.* Fluvius quartus est פרת Euphrates, Gen. 2, 14. עד נהרא רבא נהרא פרת usque ad fluvium maximum, fluvium Euphratem, Deut. 1, 7. Hinc, ארם נהרים Aram sive Syria duorum fluminum (Gen. 24, 10.) transfertur in Targum, ואזל לארם דעל פרת et profectus est in Syriam, quae sita ad Euphratem. Syria duorum fluviorum, i. e. Mesopotamia, quasi Interamnis dicta, sita inter Euphratem et Tigrim. Sic plerumque vocabulum נהר fluvius, quando absolute ponitur, in Targum Synecdochice de Euphrate explicatur: ut, כגנת עלי נהר, Tg. כגנת שקיא דעל פרת sicut hortus irriguus ad Euphratem, Num. 24, 6. על הנהר, Jes. 11, 15. Tg., על פרת, et sic deinceps.

Deinde פרת *nom. propr. loci.* In Talm. Joma 10.

216) Vocabulum pers. compositum ex *çenghana*, quod docentibus peritis in lingua pehlv. *edictum, permulgationem* notat, et *fra prae, contra* in eadem lingua. Praepositione *fra* alia praepos. *paiti*, cui eadem inesse significatio traditur, restituta vocabulum פתשגן ortum est, d. q. infra.

217) Gr. παῦρος juxta quosdam. Perperam. Merum enim vocabulum aram. est a פרש, פרת *separare, frangere*, ut *fracturam*, partem videlicet a toto *separatam* i. e. *paululum, modicam partem* totius significet.

218) Siquidem hanc vocem hebr. A. n. per *umbilico* explicat, unde fit, ut vocem פרת simulque pro umbilico habeat. Rectius autem eorum videtur sententia, qui vocem שר, pl. שרירים *nervum* vel *chordam* (in corpore) notare existimant, synon. ut sit hebr. יתר, ar. وَتَر, cui plane respondet chald. אתר mutatis labialibus ו et פ.

Rochobhoth ir (Gen. 10, 11.) est פרת דמישן, et Kalach (ibid.) est פרת דבורסיף.

פרותיזמיאה[219] *terminus, articulus temporis.* In libro Pesikta: למלך שקידש מטרונה וקבע לה פרותיזמיאה כיון שהגיע פרותיזמיאה אמרו הרי השעה שתכנס מטרונה לחופה i. e. simile est regi, qui desponsavit sibi matronam, et constituit ei terminum: cum advenisset terminus, dixerunt ei: Tempus est, ut ingrediatur matrona thalamum nuptialem. Corruptum graecum est.

פַּרְתְּוֹנָאֵי *proceres, praefecti, dominatores,* Esth. 1, 3. pro quo in hebr. פרתמים[220], quam interpretes scribunt esse vocem persicam, idem quod שלטונים.

פשג idem quod פסג supra.

פְּשַׁח[221] *findere, diffindere, diffringere, discindere, dissecare, dilacerare, discerpere, dilaniare.* Praet. ופשח שמואל et dissecuit Samuel Agagum, IS. 15, 33. pro hebr. וישסף et dilaniavit. Regia ex Pahel וּפַשַּׁח. Fut. יְפַשַּׁח ולית דיפצי dissecat, et nemo est qui eripiat, hebr. פרק dilacerans, Ps. 7, 3. Pahel Part. וּמְפַשְּׁחִין חלפננא et discindunt salices nostras, Esth. 3, 8. in sec. Tg. nempe ramos salicis, quibus in festo tabernaculorum utebantur ex Lege, Lev. 23, 40. Aliter citat hunc locum Elias in Methurgeman, sed sensus eodem redit. Ithpehal Praet. דְּאִתְפְּשַׁח מנהון quod discissum fuerit ex illis, Lev. 11, 32. in Tg. Jon.

Ap. Ros. Tos. אילן שנפשח קושרין אותו ramus arboris fissus vel diffractus, religant ipsum, ne scilic. amplius findatur, Schevi c. 4. יחור של תאנה שנפשח ומעורה בקליפה ramus ficus qui diffissus est et nudatus cortice, Okez. c. 3. דפשח דקלא אדעתא דחיותא שרי אדעתא דדיקלא אסיר qui abscindit ramos dactyli, causa bestiae, licitum est; causa dactyli, prohibitum, Mk. 10b. Nempe, si diebus festi intermediis (qui semifestivi erant) discerperet quis ramusculos et folia, ut iis bestias pasceret, licitum erat: si arboris causa, ramos aridos aut folia decerpendo in bonum arboris, id illicitum fuit: ונתלה ביחור תאנה ופשחו et suspensus fuit in ramo ficus, et diffregit eum, Jeb. 122b. כי מטא לפלגא דרגא איפשח cum pervenisset ad dimidiam scalam, diffracta fuit, Kid. 81a.

אפשיחא, תפשיחא *fissura:* מפני אפשיחא דדקלא propter fissuram dactyli, Sab. 109b. דאכלא דקלא בתפשיחא quae comedit dactylos cum fragmentis, discerptis foliis, Bb. 54a. Gl. תפשיחא בדקל כזימור בכרם.

פְּשַׁט *extendere, inclinare.* Praet. ופשט אברהם et extendit Abraham manus suas, hebr. וישלח, Gen. 22, 10. in TgH. ידהא פשטא בכושרא manus suas extendit ad verticulum, hebr. שלחה, Prov. 31, 10. ידה פשטא לעניא manum suam extendit pauperi, hebr. פרשה, Prov. 31, 20. Infin. עיניהון משון לְמִפְשַׁט בארעא oculos suos disponunt ut inclinent in terram, hebr. לנטות, Ps. 17, 11.

Ap. Ros. praeterea sumitur, ut hebraice, pro *exuere, abstrahere, detrahere cutem, excoriare: irruere, grassari, diffundi:* פשוט נבילתא בשוקא ושקיל אגרא excoriato cadaver in foro (publice) et accipito mercedem, Pes. 113a. Proverbiale dictum, quo monuerunt prisci, potius sordida officia peragenda esse cum fructu, quam otiosum esse sine fructu, et egere vel mendicare: הפשיט צורתו מחומר abstraxit formam ejus a materia: הצורה מופשטת forma abstracta, More lib. I. c. 68. Item *studere, discere, repetere,* quod fit mentis quodam discursu, et rei propositae *extensione* per diligentem meditationem: הוה יתיב וּפָשֵׁיט בחדא כנשתא fuit sedens et discens in quadam schola, Midb. rab. s. 12. היה למד תורה ביום ופושט אותה בינו לבין עצמו בלילה et discebat Legem interdiu, et repetebat eam noctu apud semetipsum, Sr. s. 47. חד זמן הוו יתבין פשטין הוא ור' אליעזר quodam tempore sedebant et studebant ipse et R. Elieser, Br. s. 17. gl. חוזרין תלמודן repetebant lectionem suam: נתפשט בכל מקום diffusus, publicus ubique locorum. Item פָּשֵׁט *simpliciter, literaliter et proprie juxta literam scriptam explicare vel interpretari:* דאי מפשטיה quod si literaliter vel secundum literam capias vel explices, Sanh. 100b. Sic in Ithpahel, על דרך מתפשטים secundum viam literaliter exponentium, Am. 6, 4. in Raschi. Item, *explicare, decidere sententiam, solvere quaestionem dubiam:* פַּשְׁטִינָן explicamus, solvimus.

פָּשׁוּט *extensum (rectum, aequum) simplex, cujus oppositum* עקום curvum, tortuosum, sive כפול duplex, sive מורכב compositum: פשוטי כלים extensa vasorum, i. e. partes extensae, rectae, nullam capacitatem vel concavitatem habentes, Kel. c. 2. et 15. et alibi: מנהג פשוט consuetudo simplex, i. e. vulgaris, quae ubique locorum observatur: sic, דין פשוט mos simplex et vulgaris. Et substantive, *simplicitas, simplex, literalis sensus scripturae:* unde illud Rab. אין מקרא יוצא מידי פשוטו scriptura non egreditur ex simplicitate sua, i. e. simplici et literali sensu: cui opponitur מדרש allegoricus et mysticus sensus: בפשוטו של ענין in simplici intellectu textus: סבות פשוטות causa simplices.

פְּשָׁט[222] *simplicitas, simplex et literalis explicatio vel sensu alicujus loci, doctrinae, vel textus:*

[219]) Gr. προθεσμία sc. ἡμέρα *dies finitus, dies statutus.* [220]) Teste Spiegelio (trad. Lit. p. 416) *fratem* in lingua huzv. τὸν πρῶτον *primarium* notat, ex quo vox chald. decurtata est.

[221]) Cognatum est cum verbo פשק *expandere, extendere,* quae notio *expandendi* et *extendendi* omnibus fere verbis aramaicis labiali ב vel פ et sibillante ש, ה vel ס incipientibus inest. (Cf. פשט, בהר, בסר.) Hinc pro *findendo* in usu est, ubi quidem pars a toto non prorsus dissolvitur, sed ita expanditur, ut quasi dissoluta esset videatur.

[222]) Quasi *expansum, extentum,* ut perspicuum sit oculis, dicas. Plane igitur verbis latinis convenit explicare, sim-plicare i. e. *extendere* scil. sententiam, ut sine plicatura simplex videatur. Cf. etiam gr. ἁπλόος ex ἅπαξ et πλέω.

לפי הפשט juxta simplicem sensum. Pl. פשטים explicationes. Alias literalis sensus et explicatio dicitur etiam משמע auditus, ut secundum literam auditur.

פוֹשְׁטִים *judices, decisores sententiarum.*

פְּשׁוּט *extensio, expansio:* פשוט ידים expansio manuum, ein Klaffter.

פְּשִׁיטָא[222] *obolus, numulus, denarius, pecunia.* Pl. פשיטין denarii: אַפְּשִׁיטֵי דספרא זיר ליה propter denarios scribae detinet eum, i. e. propter mercedem pecuniam pro scriptione contractus expositam, detinet contractum, donec ea exsolvatur, Bm. 16b. מאן דאוזיף פשיטי מחבריה qui mutuatur denarios (pecuniam) a proximo suo, Bm. 63b.

פְּשִׁיטָא[224] *certum, clarum, perspicuum: certo, perspicue, firme:* פשיטא לך estne certum tibi? certusne es? פשיטא לי certum mihi est, certus sum.

פְּשִׁיטוּת *simplicitas, in qua nihil compositi est.* Sic Judaei credunt in Deo esse פשיטות הגמורה simplicitatem absolutissimam, in qua non sunt תארים רבים, ut docet Maim. lib. 1. c. 50. in More. Item פשיטות *solutio, explicatio quaestionis dubiae, responsio:* דרך הפשיטות ratio, modus solutionis, responsi.

אִתְפַּשְׁטוּתָא, פְּשִׁיטוּתָא *distensio, diffusio, productio.*

הֶפְשֵׁט, הַפְשָׁטָה *abstractio, destractio:* הפשט צורה abstractio formae.

פשיטנא, פשטינא *nomen herbae*, non quidem magnae, sed late se *diffundendis* super terram, Sab. 110b. Baal Ar. legit פשישנא.

פְּשַׁךְ פְּשָׁךְ, פּוּשְׁכָא *palmus*[225], *spacium palmae per transversum:* ועונקלין נפקין פשך חד et uncini egrediebantur palmum unum. Ez. 40, 43. אמה ופשך cubitus et palmus, ibid. v. 5. Ex hac forma debebat emphatice dici פִּשְׁכָא. Sequentia ergo sunt ex altera forma: רומיה פּוּשְׁכָא altitudo ejus erat palmus, Exo. 25, 26. וסומכיה פושכא et crassitudo ejus palmus, IR. 7, 26. Pl. ומשכללין בְּפוּשְׁכַיָא et fundati palmis, IR. 7, 9. Respondet hebr. טפח. Ap. Tos., משכן כמה הוי שיתין פושכי tabernaculum quantum erit? sexaginta palmorum, Suc. 5.

פשל. In Hiphil[226], הַפְשִׁיל *suspendere:* הפשיל כליו לאחוריו suspendit vestes suas post se, scilic. in dorso per humeros, Sab. 127b. אין מפשילין לחוכו חבלים non suspendunt in eo funes, Meg. cap. 4. in Misna: והצנועין מפשילין לאחוריהם במקל et modesti (probiores) suspendunt eas in tergo suo in baculo; nempe, vestes heterogeneas emptas, non humero vel brachiis portant, sed de baculo humeris imposito eas suspendunt, ne corpus attingant, Kilaim cap. ult. היתה קופתו מופשלת לאחוריו fuit arcula ejus suspensa in tergo ejus, Bk. 20a. לא יפשיל את הקופה לאחוריו non suspendet arcam in dorso suo, Beza c. 4. in princ. Misnae: אפשילו לי חבלי מפארי suspendite, componite mihi funes ex forfuribus, et faciam, Bechor. 8b. לאחר שסיים מלאכתו הפשיל כליו לאחוריו posteaquam absolvit opus suum, suspendit instrumenta sua in tergo suo, Men. f. 85b.

פְּשַׁע *defecit, rebellavit, praevaricatus est*[227], hebraice. Ap. Tos., ההוא מקרי דרדקי דהוה פשע בינוקי praeceptor ille parvulorum, qui praevaricatus est in pueros, i. e. חובטן יותר מדאי percussit eos, castigavit eos nimium, ut Glossa habet, Git. 36a.

פשק פִּשְׁקִין[228] *fossae, lacunae aquarum:* ואבי פשקי רבי et in lacunis, vel, ad fossas aquarum crescit, R. David Jon. 4, 6. Gl. בבצעי המים in stagnis aquarum, vel ad fossas aquarum. Ex Talm. de Sab. 21a.

פִּישְׁקַנְצָא *corvus faeminae.* Legitur ap. Tos. in celebri et hyperbolica fabula: Vidi ההיא אקרוקתא istam ranam, quae erat tam magna, ut Akra pagus Hagaroniae. Pagus hic quam magnus erat? sexaginta continebat domos. Venit serpens, et deglutivit ramum: אתא פושקנצא ובלעה לתנינא venit corvus, et deglutivit serpentem, et consedit in arbore quadam. Vide quantum fuerit robur istius arboris. Tunc dixit Raf Papa: Nisi fuissem illic, non credidissem, Bb. 73. Quid haec hyperbole docuerit, vide in libro Caphtor f. 124.

פְּשַׁר *interpretari, explicare*[229]. Respondet heb. פתר, raro exemplo, quod ת hebraeum convertitur in ש chaldaeum, cum contra communiter fieri soleat. Aut est a פרש, per transpositionem literarum. Praet. ארי יאות פְּשַׁר quod bene interpretatus esset, hebr. פתר, Gen. 40, 16. ופשר לנא יח חלמנא גבר כחלמיה פשר et interpretatus est nobis somnium nostrum, cuique juxta somnium ejus interpretatus est, Gen. 41, 12. כמא דִפְשַׁר יוסף sicut interpretatus erat ipsis Joseph, Gen. 40, 22. Part. וליח דְפָשַׁר יתהון לפרעה et non est qui interpretatur illa Pharaoni, hebr. ואין פותר, Gen. 41, 8. וּפָשַׁר ליח ליה et qui interpretetur illud, nullus est, Gen. 40, 8. Sic c. 41, 15. Part. ex Aphel, וּמְפַשַׁר יתיה et interpreteris

222) Proprie numus simplex, qui scil. taliter comminutus, *expansus* est, ut amplius expandi i. e. comminui nequeat. Cf. etiam nomen פרוטה, cui observante Danielo Ehrmano eadem subest notio.

224) Vide notam praecedentem 222.

225) Manus *extensa* videlicet, uti hebr. טפח, pro quo in Tg. ponitur. Vide notam 67 supra p. 460.

226) Propr. *fecit*, ut res se *expanderet*, quod fieri solet dum eam suspendimus.

*) פשון (TH. Kil. c. I.) πίσον *pisum*, legumen.

227) Magis verbo lat. respondet de-sciscere, cui eadem inest notio scindendi, separandi simulque *expandendi.*

228) Ar. فسقية, syr. ܦܣܩܝܐ quae observante Freytagio latina sunt *piscina.* Scribitur etiam per Samech, ut supra videndum.

229) Vide notam praec. 222.

illud, Gen. 41, 15. Inf. וּפִשְׁרִין לְמִפְשַׁר et interpretationes interpretari, Dan. 5, 16. Pahel, Part. וּמְפַשַּׁר חֶלְמִין et interpretans somnia, Dan. 5, 12. Fut. וְתִפְשַׁר יָתֵיהּ et interpreteris illud, Gen. 41, 15. juxta quosdam libros.

פְּשַׁר, פִּשְׁרָא *interpretatio, explicatio:* וּלְמִדַּע פְּשַׁר מִלַּיָא בִּנְבִיאַיָא et scire interpretationem verborum in prophetis, vel פְּשַׁר, Eccl. 8, 1. ולא כהלין פשר מלתא להחויה neque poterant interpretationem verbi istius indicare, Dan. 5, 15. ופשרא נחוא et interpretationem indicabimus, Dan. 2, 4. Bis hoc modo legitur cum ה in fine, ופשרה נהחוה, Dan. 2, 7. et 5, 12. Cum aff., חֶלְמָא וּפִשְׁרֵהּ somnium et interpretationem ejus, Dan. 2, 5. Pro hoc bis scriptum legitur פִּשְׁרָא, nempe c. 4, 15. et 5, 8. וית פִּשְׁרֵיהּ et interpretationem ejus, Jud. 7, 15. hebr. שִׁבְרוֹ. Pl. דִּי הַכוּל פִּשְׁרִין לְמִפְרַשׁ qui possit interpretationes afferre, Dan. 5, 16. Et ex terminatione feminina, הלא מן קדם יהוה פִּשְׁרָן nonne a Domino sunt interpretationes, hebr. פִּתְרֹנִים, Gen. 40, 8. מלקטין פִּשְׁרֵי טבתא colligunt interpretationes beneficiorum, Esth. 3, 8. in sec. Tg.; nempe promissiones Dei de redemptione ipsorum ex Prophetis colligunt, et iis superbiunt, nec volunt se humiliare coram rege.

פִּשְׁרָן *idem:* גבר כְּפִשְׁרָן חלמיה חלמנא quisque juxta interpretationem somnii sui somniavimus, Gen. 41, 11. Cum aff., דין פִּשְׁרָנֵיהּ haec est interpretatio ejus, Gen. 40, 12. Respondet hebr. פִּתְרוֹן.

מַפְשַׁר *interpretatio,* Cant. 2, 5.

II. פְּשַׁר[230] *calefieri, tepescere* vel *tepidum fieri,* ap. Ros.: ut, מביאה אשה פך של שמן ומניחתו כנגד המדורה לא בשביל שיבשל אלא בשביל שיפשר affert mulier lenticulam olei, et ponit eam juxta focum, non ut coquatur, sed ut tepefiat, Sab. 40b. In Hiphil, הִפְשִׁיר *calefacere, tepefacere:* מפני שמפשיר מים שעליו propterea quia tepefacit aquam super se: הפשירו זהו בשולו calefacere ejus, sive calefactio ejus, est ejus coctio, ibid. כדי להפשירן ut tepefaciat eas, fol. seq. להפשיר מים לצורך שתיה ad tepefaciendum aquas potus causa. Hithpah., עשיתי תשובה ונתפשרתי egi poenitentiam, et tepidus factus sum, i. e. subsidit nonnihil contra me fervor et rigor judicii, propter poenitentiam, Vr. s. 10. מים פושרין aquae tepidae: ביומות הגשמים העולם כולו צונן ומעיינות פושרין tempore pluviarum totus mundus frigidus est, et fontes tepidi, Br. s. 6. Sic in Tg., ומרזבין דשדין מיא פּוֹשְׁרֵי et siphones qui effundebant aquas tepidas, et siphones, qui effundebant מיא חמימי aquas calidas, Eccl. 2, 8. Forma chaldaica magis hic postulat פְּשַׁרֵי, ut et Veneta Kametz ab initio habent, sed male Cholem in medio. פְּשׁוֹרֵי, quod Talmudicis, unde forma petita, aliud significat, ut sequitur.

III. פְּשַׁר *liquescere, liquefieri, dissolvi:* כד חם עלוהי שמשא פשר quando calebat super eo sol, liquescebat, hebr. נמס, Exo. 16, 21. Sic ap. Ros., מטא לאשקויי מיא : נתפשר השלג liquefacta est nix: מטא לאשקויי מיא פשר venit ad bibendum aquam, et dissoluta fuit, scil. magia, i. e. detecta, Sanh. 67b. ubi scribitur, magiam, quae fit retentione et praestrictione oculorum, adhibita aqua, detegi: אפילו נפשרה etiamsi liquefiat vel dissolvatur, Bk. f. 28b. מי שלגים נפשרים aquae nivium dissolutarum. Has vocant Ti. פְּשׁוֹרֵי, de Idololatria f. 34b. vel פְּשׁוֹרִין, Kid. 73b. Hinc et פְּשָׁרָה *liquefactio:* פשרת שלגים liquefactio nivium.

פשרא *stagnum, aqua ex imbribus*[231]*, aut nivibus dissolutis collecta,* Kid. 73b.

IV. פְּשַׁר *ruminare*[232], et פִּשְׁרָא *rumen:* ut, ופשרא לא פשר et rumen sive ruminatione non ruminat, hebr. גרה לא יגר, Lev. 11, 7. מסקא פשרא evehens, revocans rumen, ibid. v. 3. sic v. 5.

V. פְּשַׁר *reconciliare, componere discordiam, ad concordiam reducere:* מצוה לפשר praeceptum est inire concordiam: אחר שנתפשרו postquam reconciliati, concordes facti essent.

פְּשָׁר, פְּשָׁרָה *reconciliatio, compositio, concordia.*

אֶפְשַׁר *possibile*[233]. Vide in litera א, in qua illud Lexica ponunt.

פשש

פִּשּׁוּשׁ[234] *soccus, pedilium:* המיתי בחלמא דלית פשוש ברגלי vidi in somnio, quod non esset in pedibus meis soccus. Sic citat B. Ar. ex Medr. Echa c. 1, 1. sed in meo exemplari legitur פטיש, quod glossator putat esse ex significatione פטשיהון, Dan. 3, 21.

Deinde adducitur hic in Ar. פשוש pro *ave,* ex Vr. s. 22. חמא תרין פשושין מתכתשן דא עם דא vidit duas aves certantes invicem: sed in meo exemplari legitur, תרתין צפרין מתנציין.

פשיטנא vide supra in פשט, in פשיטנא.

פַּשְׁפֵּשׁ[235] *scrutari, indagare, perquirere, perscrutari, contrectare, palpare.* Respondet praecipue hebr. חקר, et interdum aliis *perscrutandi* verbis. Praet. ולחור פַּשְׁפֵּשׁ יתה atque etiam investigabat eam, Jobi 28, 27. ופשפש ית כל משכנא et contrectando perquirebat totum tentorium, hebr. וימשש, Gen. 31, 34. in Jon.: ופשפש et perscrutabatur a maximo ad minimum, hebr. ויחפש Gen. 45, 12. in TgH. ארום פַּשְׁפַּשְׁתָּא ית כל מני nam contrectasti

---

230) *Extendere* calefaciendo.

231) Super terram se *extendens*, opp. puteo, cisternae vel lacui, quorum aquae secundum altitudinem vel profunditatem aestimantur.

232) Notio, ut in ceteris significationibus hujusce verbi, in *extendendo* cibo scil. quod ruminando fieri solet.

233) Forma syncopata pro אִתְפַּשַּׁר *res se explicat, extenta* i. e. plana fit et inde possibilis. Rectius igitur per Chirik אִפְשַׁר punctaretur, uti revera plerumque per Jod (אִיפְשַׁר, cf. אִיקְלַע v אִתְקְלַע quod pro), indice lectionis Chirik, scribitur.

234) Ar. فَشُوس *vestimentum crassum, densum, tenuiter netum,* quo verisimiliter loco socci vel pedilii usi sunt apud Judaeos. Muss., vocem ad gr. vertit πέζα, ης, ἡ. Prave.

235) Cognatum est cum hebr. חפש elisa gutturali litera ח.

omnia vasā mea, hebr. משׁשׁת, Gen. 31, 37. in Jon.: פַּשְׁפַּשְׁתַּנִי וידעת pervestigasti me et cognovisti, hebr. חקרתני, Ps. 139, 1. פַּשְׁפַּשְׁנָא יתה pervestigavimus hoc, hebr. חקרנוה, Jobi 5, 27. Part. לכל סופא הוא מְפַשְׁפֵּשׁ omnem finem ipse perscrutatur, Job. 28, 3. Fut. אֲפַשְׁפְּשִׁנַּהּ perscrutabar eam, hebr. אחקרהו, Jobi 29, 16. ארום יפשפש יהכון ut perscrutetur vos, hebr. יחקר perquiret, Lev. 13, 36. in Jon. Sic c. 27, 33. עד תפשפשון donec pervestigetis, hebr. תחקרון, Jobi 32, 11. Ap. Tos., נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא עכשיו שנברא יפשפש במעשיו satius fuisset homini si non creatus esset, magis quam quod creatus est: nunc vero postquam creatus est, diligenter scrutabitur et examinabit opera sua, Erub. 13b. Peccata scil. quae commisit, ut ea agnoscat, confiteatur, et paenitentiam agat.

פִּשְׁפּוּשׁ *investigatio, perscrutatio, pervestigatio:* ופשפוש תהומא aut pervestigationem abyssi perambulasti, hebr. ובחקר Jobi 38, 16. אפשר דפשפוש אלהא תשכח estne possibile, ut scrutationem Dei invenias, hebr. החקר, Jobi 11, 7. i. e. penetralia abyssi, secreta Dei, quae scrutatione exquisitissima opus habent: וכון לפשפוש אבהתהון et attentus esto ad pervestigationem majorum ipsorum, Jobi 8, 8. Pl. פִּשְׁפּוּשֵׁין דארעא scrutationes terrae, hebr. מחקרי, Ps. 95, 4. i. e. תחתיות infima penetralia.

פִּשְׁפֵּשׁ *ostiolum, janua, porta parva:* היאך הוא עושה חדרים והיאך הוא עושה פשפשין quomodo faciat conclavia et quomodo faciat januas, Br. in principio. Gl. שערים קטנים. Alibi, נטל המפתח ופתח את הפשפש accepit clavem et aperuit ostium, Tam. c. 1. ושני פשפשין היו לו לשער הגדול duo ostiola erant portae magnae templi, Mid. c. 4. Vide et in פסם.

פִּשְׁפֵּשׁ[236] *cimex, animalculum, quod in spondarum lignis invenitur:* פשפש זה ארכו כרחבו וטעמו כריחו בריח כרוחה לו שכל המוללו מריח בו cimicis longitudo est sicut ejus latitudo, et sapor ejus est sicut odor ejus; faedus pactum est ei, ut quisquis confricaverit eum, odore ejus inficiatur, Nid. f. 58b. שטעם טעם פשפש לפיו quod habet saporem cimicis in ore ejus, הרי זה פלוט en is id evomet, Terum. c. 8.

פשת פִּשְׁתָּה, פִּשְׁתָּן *linum:* פשתן יפה linum pulchrum, פשתן רעה linum malum.

פִּשְׁתָּנִי *linarius, linum praeparans, pectinans et aptans ad netum,* Br. s. 32.

פת *duo* in lingua Africana: פתכומרין duo sacrificuli, Amos 5, 25. Vide טט.

פתא פִּתְאוֹם *repente, subito.* Hinc apud Rabbinos, פתאומי *repentinus:* et fem. הביא עליו מות פתאומית adduxit super se mortem repentinam. Pl. רעות נפלאות פתאומיות male stupenda repentina, Rabbi Levi Prov 24, 22.

פִּתְחָא vide in פאה.

פתג פִּתְגָא, פֻּתְגָּא[237] *sindon, linteum, vestimentum ex tali materia confectum:* פתגא עבדת vestimentum conficit, hebr. סדין sindonem, linteum subtilissimum, Prov. 31, 24. Plur. cum aff., ועל פִּתְגַי et super vestimenta mea projecerunt sortem, hebr. לבושי, quod est singulare, at scriptio vocis chaldaicae פתאגאי, ut in Venetis est, indicat formam pluralem: nam א, utrobique vocalis A index est, et adjectis vocalibus, in scriptione redundat. Pathach autem in fine notat formem pluralem, ut notum.

פִּתְגָם[238] *verbum; res, causa, negotium, opus, aliquid, quidpiam:* על דנה פִּתְגָם super hoc negotio, Dan. 3, 16. כנמא פִּתְגָמָא התיבונא hujusmodi verbum respondimus, Esrae 5, 11. פתגמא שלח מלכא verbum misit rex, i. e. responsum, Esrae 4, 17. פתגמא שלחו עלוהי verbum miserunt ad eum, i. e. epistolam, narrationem, Esrae 5, 7. די יהשנא פתגמא דנה qui mutaverit rem hanc, Esrae 6, 11. In Tg. similiter late sumitur, ut hebr. דבר: ut, היתכסא מן קדם יהוה פתגמא an absconditum est a Domino verbum, i. e. quidpiam, Gen. 18, 14. לא תקן פתגמא non est bona haec res, quam tu facis, Exo. 18, 17. פתגמא אנא מלליח verbum ego locutus sum, Jer. 34, 5. פתגם קשי rem difficilem, פתגם זעיר rem parvam, Exo. 18, 26. ופִתְגָם לית להון עם אנש et rei nihil erat ipsis cum quoquam, Jud. 18, 28. הַפִּתְגָם לא תקוף מלליח an quicquam locutus sum, Jud. 7, 7. אל בפתגם ביש ne persistito in re mala, Eccl. 8, 3. תצלי לבי לְפִתְגָם ביש ne inclines cor meum ad verbum malum, Ps. 141, 4. כפתגמא הדין juxta verbum hoc, Gen. 32, 19. מפתגם de hac re, Josuae 22, 24. פתגם דיהוה verbum Domini, Gen. 15, 1. Cum Pronom., עבדא פִתְגָמֵיהּ faciens verbum ejus, Ps. 48, 8. למשאל בפתגמיה ad interrogandum verbum ejus, IIR. 1, 16. לא הימינו בפתגמיה non crediderunt verbo ejus, Ps. 106, 24. פִּתְגָמָךְ קים בשמיא verbum tuum permanet in coelis, Ps. 119, 89. אנא אעבד כפתגמך ego faciam secundum verbum tuum, Gen. 47, 30. לפתגמך אוריכית in verbo tuo speravi, Ps. 119, 47. sic v. 114. ודִפִתְגָמַי עמיה ימלל פתגמי et cum quo est verbum meum, eloquatur verbum meum, Jer. 23, 28 etc. Pl. בתר פִּתְגָמַיָא האלין post has res, Gen. 15, 1. ולא כפתגמיא האלין juxta verba haec, Gen. 24, 28.

---

236) Vocabulum mere arab. فسفس *cimex.* B. Ar., qui פשפש idem esse scribit atque ar. אלבק, ad البقّ spectat, quae vox est aequivoca cimicem et culicem significans. Nam בקא Talmudicis culicem, פשפש vero cimicem significare ex locis talmudis allatis satis probatum.

237) Vertendum est ad rad. פתך *miscuit,* syr. ܦܬܟ *variavit* (de coloribus dicitur), planeque syr. ܦܬܟܐ *vestis polymita, discolor* respondet mutatis ג et כ. Huc fortasse et hebr. פתיגיל verti potest, ubi tamen propter ג sequentis vocis גיל finale כ extritum est.

238) Syr. ܦܬܓܡܐ, neo-pers. پيغام *sectio, paragraphus; novum, nova res* (Zenker p. 237). Decurtatum esse vocem persicam, ut periti hujusce linguae docent, ex huzv. *patigama,* cui juxta sonum vox chald. et syr. propinquior. Mich. vocem cum gr. φθέγμα confert.

המנית לְפִתְגָמַיָא et non credidi res has, IR. 10, 7. In regimine, יח פִּתְגָמֵי אחתיה verba uxoris, Gen. 39, 19. Cum Pron. פִּתְגָמוֹהִי verba ejus, פִּתְגָמָךְ verba tua, פִּתְגָמַי verba mea etc. Et aliter, לפתגם דחרב acie gladii, hebr. לפי חרב ore gladii, per metaphoram, Num. 21, 25. Deut. 13, 15. Ut ore mordetur et scinditur cibus, sic acie gladii caro. Sic Jos. 6, 21. At verbum pro *acie*, est abusivus quidam loquendi modus.

פחוּגְתָא *nom. propr. loci, ubi boni vini fuit copia:* Vr. s. 5. Bemidb. rab. s. 10.

פְּתָה[239] *dilatari:* פְּתָא, פְּתַי, vide infra inter nomina. Fut. וְיִפְתֵּי לִבָּךְ et dilatabitur cor tuum, hebr. ורחב, Jes. 60, 5. Aphel אַפְתֵּי *dilatare*, et respondet hebr. הרחיב. Praet. אַפְתֵּי יהוה לנא dilatavit Dominus nobis, i. e. ex angustiis nos expedivit et explicuit, Gen. 26, 22. וְאַפְתֵּי יח תחומך et dilatavit terminos tuos, Exo. 34, 24. דאפתי כשאול נפשה qui dilatat sicut infernus animam suam, Hab. 2, 5. Fem. בכן אַפְתִּיאַת שאול נפשה propterea dilatavit sepulchrum animam suam, Jes. 5, 14. בעדן עקתא אַפְתֵּיתָא לִי in tempore angustiae dilatasti mihi, Ps. 4, 2. אפתיתא פסיעתי dilatasti gressum meum, Ps. 18, 37. Infin. וּלְאַפְתָּאָה et ad dilatandum, ut scil. esset latissimus, Jes. 30, 33. לאפתאה יח תחומהון ad dilatandum terminum suum, Am. 1, 13. Imper. אַפְתִּי פומך aperi os tuum, Ps. 81, 11. Fem. אַפְתָּא אתר ביח מישרך dilata locum domus habitationis tuae, Jes. 54, 2. Fut. ארום תַּפְתֵּי לִבִּי quia dilatabis animum meum, Ps. 119, 32. יפת יהוה ליפת dilatabit Dominus Japhetum, Gen. 9, 27. ubi et in Hebraeo idem verbum: יַפְתֵּי יהוה אלהך יח תחומך dilatabit dominus Deus tuus terminum tuum, Deut. 12, 20.

פְּתֵי *latum, spaciosum:* ימא רבא וּפְתֵי תחומין mare magnum et latum terminis, hebr. ורחב ידים, Ps. 104, 25. In Regiis scribitur פָּאתֵי, ubi Aleph litera protractionis est, vocalis A index; Veneta פתאי, quod refert formam פְּתַי vel פְּתֵי formae זַכַּי, quae solent addito א scribi זַכַּאי. Fem. שורי בבל פְּתַיָא muri Babylonis latae, Jer. 51, 58. פתיא תפקדתך לחדא latum est praeceptum tuum valde, Ps. 119, 96. לארעא טבא וּפְתַיָא in terram bonam et latam, Exo. 3, 8. ופתיא יתיר מני ים et lata magis quam mare, Job. 11, 9. Pl. עקתן לִבִּי פְּתַיִן angustiae cordis mei latae sunt, Ps. 25, 17.

פְּתוֹי *latus:* פתוי ראש latus capite, latum nimis caput habens, quod deforme; Ber. 58b.

פּוּתְיָא *latitudo:* פותיא דדפא חד latitudo asseris cujusque, Exo. 26, 6. וּפוּתְיָא et latituto, ibid. v. 2. בפותיא in latitudine, Exo. 38, 18. Cum aff. פּוּתְיֵהּ latitudo ejus, Exo. 25, 10. fem. Pron. חמשין אמין פּוּתְיַהּ quinquaginta cubitos latitudo ejus, Gen. 6, 15. וּפוּתְיַהּ עשר אמין et latitudo ejus decem cubitorum, Zach. 5, 2. לאורכה וּלְפוּתְיַהּ in longitudinem ejus et in latitudinem ejus, Gen. 13, 17. כן פּוּתְיָהֶן sic latitudo ipsarum, Ez. 42, 11.

פְּתָוָא *idem:* קבל צלותי בִּפְתָוָא יה acceptavit orationem meam in latitudine Dominus, hebr. במרחב, Ps. 118, 5, In Venetis scribitur בפתאוא, ubi Aleph medium protractionis est, vocalis A index, punctatio autem inconveniens. In Regiis פְּתַיָא, sed illud proprie adjectivum est, ut ante propositum. Plur. עד פְּתָוֵי ארעא usque ad latitudines terrae, heb. עד רחבי Jobi 38, 18. Regia פּוּתֵי, quae forma nullibi alias in hoc significato legitur, neque hic convenit ullo modo. Huc referatur, לִפְתָאֵי ארעא, Hab. 1, 6. nam א et ו et י sunt literae in hac classe permutabiles.

פַּתְיָא *vas*[240] *testaceum:* פתיא דמותני vas plenum pisciculis, Git. 69b. פחיא אוכמא urceus, urna nigra, Pes. 88a. Metaphorice id ibi dicitur de Rabbino quodam brevi, crasso et nigro. Pl. פַּחְוָתָא vasa testacea, As. 33b. Hinc R. Sal. Jes. 3, 17. פתהן explicat, כליהן, et dicit esse לשון ארמי vocem aramaeam seu chaldaeam. Sic כריא דפתיא puteus urnae vel haustri, i. e. fossa aquarum publica, in qua est urna vel haustrum, ex quo bibant viatores transeuntes, Bm. 108a. In gl. notatur, פתיא vocari aramice vas sive urnam, ex qua bibimus.

פְּתָיוּת, פְּתָיוּת *latitudo:* לארעא פתיות ידין in terram latitudinis spaciorum, i. e. latam spaciis, hebr. רחבת ידים, Jes. 22, 18. נהרין שטפין פתיות ידין flumina inundantia latissima spaciis, i. e. latissima, Jes. 33, 1. Sic Gen. 34, 21. ופתיות לבא et latitudinem cordis, heb. ורחב לב, IR. 4, 29. ואהך בפתיות אוריתא et ambulabo in latitudine Legis, Ps. 119, 45.

פְּתָאָה *vicus, platea, a latitudine*[241] *dicta*, ut et heb. רְחוֹב vel רחבה quibus aliquando respondet: ut, בִּפְתָאָה דקרתא per plateam urbis, heb. ברחוב העיר, Esth. 6, 11. בִּפְתָאָה אתקין מותבי in platea parabo sedem meam, Jobi 29, 7. לִפְתָאָה קַרְתָּא ad plateam urbis, Esth. 4, 6. Pl. וּבִפְתָאִין ולא אשכחו et per vicos, et non invenerunt, Cant. 3, 2. Constr. בִּפְתָאוֹת קרתא in plateis civitatis, Thr. 2, 11. 12. Hoc melius esset a singulari פְּתָאָה. Posset etiam dici פְּתָוָאת ex forma פְּתָוָן, et א sit litera protractionis. Ex forma mascu-

239) ܦܬܐ *latus -fuit*, Pah. *dilatavit*, vic. פתח et פתע. Cf. etiam gr. πετάω. Mendose Michaelis (lex. syr. p. 745) ad hanc radicem vocem syr. ܦܬܐ *mystax* vertit. Plane enim haec syr. vox chaldaicae voci פַּתָא *(angulus capitis, pilus extremus capitis* pro פַּאתָא*)* respondet, et inde ad nomen hebr. פֵּאָה, quod *angulum* denotat, vertenda.

240) De forma compressa atque *lata* sic dictum. Cf. nom. טלפיח et vide quae ad טפיח (cum quo B. Ar. vocem פתיא confert) scripsimus.

241) Haec explicatio magis arridet, quae illa a De Lara compluribusque lexicographis judaeis data vocem ad gr. πάτος vertentibus. Senes LXX. וארא בפתאים (Prov. 7, 7.) per εἰς τὰς πλατείας (minime εἰς τοὺς πάτους, quae ipsissima vox gr. fuisset) reddentes ad vocabulum chald. פתאה quod *plateam* notat, spectasse videntur.

lina, וּבְפַתָּיֵי טִיפֵי דמיא et in plateis rivi aquarum, Prov. 5, 16. Cum aff. בְּפַתָּיָהָא in plateis ejus, heb. ברחבתיה, Zach. 8, 5. Libri omnes habent בְּפַתָּהָא, quae forma a singulari aliqua analoga commode deduci nequit: unde ante affixum melius inseritur י vel ו, ex formis פַּתְיָן vel פַּתְוָן. Literae autem quiescentes hic promiscue permutantur.

פַּתְיָא *puer, infans*, heb. פתי. In Ber. s. 87: In Arabia vocant infantem פתיא[242]. Sic in Sanh. 110b.

פְּתוּר[243] *infringere, incidere, attenuare:* פְּתוּרֵיהּ באוצרי תהומא infregit eam (aquam) in thesauris abyssi, ne scil. ascenderet et inundaret terram, Esth. 3, 3. in secundo Tg. Videtur esse significationis פתרן *macilentus, attenuatus*, de quo infra.

פְּתַח *aperire*. Respondet aliquot hebraeis *aperiendi* verbis. Praet. לא פְתַח תרעא non aperuit januam, Jes. 14, 17. heb. פָּתַח, et sic plerumque pro hoc verbo ponitur: ופתח נח ית כות תיבותא et aperuit Noa fenestram arcae, Gen. 8, 6. וּפְתַחַת ארעא ית פומה et aperuit terra os suum, Num. 16, 32. ופתחת פומה et aperuit os suum, heb. ופערה פיה, Jes. 5, 14. Sic, דִפְתַחַת ית פומה, heb. פצתה, Gen. 4, 11. פְתַחְתָּא פומך aperuisti os tuum, hebr. פציתה, Jud. 11, 36. פְּתַחִית פומי בנדר aperui os meum in voto, heb. פציתי, Jud. 11, 35. פומי פתחית aperui os meum, heb. פי פערתי Ps. 119, 131. Sic pro פְּתַחְתִּי ponitur Jobi 33, 2. בפומהון פְּתַחוּ os suum aperuerunt, heb. פערו, Jobi 29, 23. פתחו עלי פומהון aperuerunt super me os suum, heb. פצו, Ps. 22, 14. ופתחו גבר טוענה et aperuerunt quisque saccum suum, heb. ויפתחו, Gen. 44, 11. Sic Jud. 3, 25. וּפְתַחְנָא ית טועננא et aperuimus saccos nostros, Gen. 43, 21. Part. והא ליתוהי פָּתַח et ecce ipso non aperiente fores, heb. איננו פֹּתֵחַ, Jud. 3, 25. פָּתַח ית אידך aperis manum tuam, heb. פותח, Ps. 145, 16. ופתח פומא et aperiens os, heb. ופצה Jes. 10, 14. ולית דפתח et nemo est qui aperiat, hebr. ואין פתח, Jer. 13, 19. Pl. פָּתְחִין עלי פומהון aperiunt super me os suum, heb. פערו, Job. 16, 10. Sic Ps. 109, 2. Part. Pehil, וכל מן דחסף פְּתִיחַ et omne vas testaceum apertum, heb. פתוח, Num. 19, 15. Fem. קרתא כד פְּתִיחָא urbem apertam, hebr. פתוחה, Jos. 8, 17. Infin. מִפְתַּח תפתח ית ידך aperiendo aperies manum tuam, heb. פתח תפתח, Deut. 15, 8. Imp. פְּתַח כוא למדנחא aperi fenestram ad orientem, hebr. פתח, IIR. 13, 17. פתח עינך aperi oculos tuos, heb. פקח, Pr. 20, 13. פְּתַחוּ ית פומא דמערתא aperite os speluncae, hebr. פתחו, Jos. 10, 22. פְּתַחִי פומיך aperi os tuum, Cant. 5, 2. Fut. כד אֶפְתַּח ית קבריכון cum aperuero sepulchra vestra, Ez. 37, 13. ואפתח להון et aperiam illis, Jes. 41, 18. תִּפְתַּח ית ידך לאחוך aperies manum tuam fratri tuo, Deut. 15, 11. ותפתח רשא et aperies januam, IIR. 9, 3. יפתח יהוה aperiat Dominus thesaurum bonum coelorum, Deut. 28, 12. וארי יפתח גבר גוב quum aperuerit aliquis foveam, Exo. 21, 33. ויפתח כפוהי et aperiat labia sua tecum, Jobi 11, 5. ותפתח לך et aperuerit tibi, Deut. 20, 11. ונפתח אוצרין et aperiemus thesauros, Am. 8, 5. Ithpeh. vel Ithpah. Praet. אִפְּתַח פומי apertum est os meum ad loquendum grandia, IS. 2, 1. Sic possit legi melius, quam אֶפְתַּח in Futuro, quia in hebr. est רחב dilatatum est os meum: אִתְפְּתַחַת ארעא aperta fuit terra, Ps. 106, 17. אתפתחו שמיא aperti fuerunt coeli, Ezech. 1, 1. וכוי שמיא אתפתחא et fenestrae coeli fuerunt apertae, Gen. 7, 11. ואִתְפַּתְּחָא עיני תרויהון et aperti fuerunt oculi amborum, Gen. 3, 7. Fut. ולא יִתְפַּתַּח neque aperietur, Ez. 44, 2. sic Jobi 12, 14. וְיִתְפַּתְּחוּן תרעך et aperientur portae tuae, Jes. 60, 11. מאים יתפתחן אודני חיביא si forte aperiantur aures peccatorum. Jes. 50, 5. וְיִתְפַּתְּחָן עיניכון et aperientur oculi vestri, heb. ונפקחו, Gen. 3, 5. Pah. Inf. לְפַתָּחָא קדמוהי דשין ad aperiendum coram eo portas, Jes. 45, 1. לפתחא עיני בית ישראל ad aperiendum oculos domus Israël, Jes. 42, 7. Ithpah., vide paulo ante. Ap. Ros., פָּתַח, vel ex Chaldaica forma פְּתַח, est etiam *incipere:* נפתח ברבותינו incipiemus a Rabbinis nostris: לפתוח ראשון בכל דבר ut incipiat primum in omni negotio. Id dignitatis est, nec cuilibet licitum: ונפתח תחלה et incipiemus principio. Hinc R. Sal. Ps. 119, 130. illud, פתח דבריך explicat, תחלת principium verbòrum tuorum: למחר ליפתח בחברין cras incipiendum nobis est de sociis nostris, Sanh. 102b. In Hithpah. vel Ithpeh. *aperire:* שמן דצפרתא דלא איפתח adeps caprae, quae nondum aperta fuit, i. e. quae nondum peperit, Pes. 42b. As. 28b.

פְּתוּחַ *apertus:* מאמר פתוח ומאמר סתום dictum apertum (i. e. facile, perspicuum) et dictum clausum (difficile, obscurum) Sab. 104. Fem. פתוחה aperta: פרשה פתוחה sectio aperta.

פְּתַח, פֶּתַח, פִּתְחָא *janua, ostium:* לִשְׁכְתָא וּפִתְחַהּ cella et ostium ejus, Ez. 40, 38. Elias scribit, heb. פֶּתַח nunquam alias in Tg. sic reddi, unde hic locus possit esse falsus: Item *initium, principium, exordium.* Ap. Ros. etiam est *ostium ventris muliebris, quod a pudore nomen habet, cujus causa et natura illud vestire et tegere voluit.* Hinc ap. Tos., ad illud Jes. 3. ופתהן יערה scribitur: Quidam dixit יערה effundet, שנשפכו כקיתון quod effundentur (pudenda earum) ut scyphus aquae: alter dixit, יערה id est, sylvescet (a יער) כיער שנעשו פתחיהן, de Sabatho,

242) فتية (Cor. 12, 62) coll. nom. فتى.

243) Ar. فتور nom. act. verbi فتر (פתר, ut recte observat Buxt.) *solutus, dissolutus fuit.* Targumistae ו, quod signum est nom. act., quasi radicalem literam tractavere et inde verbum פְּתַר formavere; aut, quod verisimilius videtur, pro פְּתוּרֵיהּ legendum est פְּתוּרֵיהּ. Mus., qui verbum gr. esse dicit significans הורידו לעומק, ad ῥίπτω spectare videtur. Aliis denique פתחוריה legere placet, ut sit gr. στηρίζω, omnino igitur contraria significatio

f 62b. Item: Inter vitia virginitatis numerant, si sponsus post primum concubitum dicat, פתח פתוח מצאתי ostium apertum inveni. Tunc agit contra eam de non solvendo dono propter virginitatem, Sab. 36b. Vide et Ketub. 10a. Aben Esra Hag. 2, 13. R. Sal. Gen. 20, 18. heb. רחם exponit per פתח.

פַּתַח *Pathach, vocalis*[244] *A brevis* apud Grammaticos. Miratur Elias hic duo: primo, quare dicatur Pathach פַּתַח cum ח leni, quod debebat dagessari: secundo, quod multi Judaei pronuncient *Pathach* cum accentu in ultima. Cum Dagesch certe esset formae שַׁדַּי, פַּנַּג, פַּדָּן, quae etiam accentum habent in ultima. Hinc etiam dicunt נִפְתַּח, פָּתוּחַ Pathachatum, cum Patach notatum: פָּתַח cum Pathach notare: unde, פָּתְחוּ notant illud cum Pathach, Aben Esra Exo. 15, 18. נפתחה הנו"ן מפני הע"ין Pathachatum est Nun propter Ajin, R. David Jes. 7, 2. פִּתּוּחַ *pathachatio, notatio cum Pathach.* Hinc etiam R. David Ps. 9, 14. ad vocem חָנְנֵנִי scribit: פתחות הח"ית pathachatio literae ח indicat, quod est ex Conjugatione dagessata, et lene est absque Dages in Nun.

פְּתִיחָה *apertio: initium: praefatio, prologus in initiis librorum: declaratio vel publicatio sententiae per scriptum vel edictum:* כתבינן פתיחא עלויה scribimus publicationem super eo, Bk. 112b. שקול פתיחא עליה accipe schedam super eo, i. e. scribe schedam excommunicationis super eo, Mk. 17a. Item *apertus, videns, aut visus,* Exo. 4, 11.

פִּתְחוֹן *apertio: initium:* פתחון פה apertio oris, i. e. causa, occasio loquendi vel calumniandi aut accusandi: היה פתחון פה לאומות העולם habuissent occasionem dicendi populi mundi: בכל מקום שאתה מוצא פתחון פה למינין אתה מוצא תשובתה בצדה ubicunque invenis occasionem pro haereticis, semper invenis responsionem in latere ejus, Br. s. 8. Sumitur etiam aliquando in bonum, pro *fiducia, confidentia loquendi:* פתחון דברים apertio verborum, i. e. ingressus, initium sermonis.

פִּתּוּחַ *caelatura, sculptura,* quasi *apertio* variarum formarum dicta: והעטרות והפתוחים coronamenta et caelaturae januarum, Ohol. c. 14.

פּוֹתֵחַ *apertura, foramen intromittens vel emittens* aliquid. Est autem formae טֶפַח palmus. Hinc ap. Tos., ב״ב שהוא קמור תחת הבית יש בו פותח טפח ויש ביציאתו פותח טפח fossa sive cloaca obtecta sub domo, si sit in ea foramen magnitudinis palmi, Ohol. c. 3. et ita saepe in isto libro.

פּוֹתַחַת *janua, ostium, aditus, sera, claustrum, clausura:* ונותנין אותה בפותחת לפתוח indunt eam in claustrum ad aperiendum: העביר הנגר ואת הפותחות removit vectem et pessulos, Tam. c. 3. Item *clavis:* פותחת של מתכת ושפין שלה של עץ clavis ex metallo cum dentibus ligneis, Kel. c. 13. Gl. מפתח. Vide et in Bb. c. 6. in Misna.

מִפְתָּח *apertio, apertura:* ולך אתן מפתח פומא בנבואה tibi autem dabo apertionem oris in prophetia, hebr. פתחון פה Ex. 29, 21.

מַפְתְּחָא *clavis,* ab *aperiendo* dicta: ואתן מפתח בית מקדשא et dabo clavem domus sanctuarii, Jes. 22, 22. ונסיבו ית מַפְתְּחָא et acceperunt clavem, Jud. 3, 25. Amplius in TgH. ארבעה מפתחין דאינון מסירין ביד רבון כל עלמא יי ולא מסר יתהון לא למלאך ולא לשרף מפתח מטרא מפתח פרנסה מפתח קבריא מפתח עקרתא i. e. quatuor claves sunt in manu Domini mundi, quas non tradidit, neque ulli angelo, neque Seraphino: clavis pluviae: clavis sustentationis: clavis sepulchrorum: clavis sterilitatis etc., postea singula locis scripturae probantur, Gen. 30, 22. Pro עקרתא in Tg. Jon. Deut. 28, 12. est דחייתא partus, vel parturientis: et pro פרנסא, est ורמווני. Desumpta sunt haec ex Talmudicis libro Tan. c. 1. ab initio, et Sanh. 113a. Vide et Br. s. 73. Midr. Tehil. Ps. 78.

תַּפְתִּיחָא *ager ex nimia siccitate fissuris scissus et apertus, ac proinde fructus suos digne non producens,* Bb. 36a.

פְּתַךְ[245] *miscere, commiscere.* Part. פָּתְכִין אשתא ומיא miscebant aquam et ignem, Job. 25, 2. in 2. Targ. Pehil, quod respondet heb. בלול: ut, סמידא פְּתִיךְ במשח decima similae mixta oleo, Exo. 29, 40. Sic Lev. 14, 21. וגריץ דלחם פְּתִיךְ במשך et placenta panis mixta olea, Exo. 29, 23. in Jonath. Pl. דִפְתִיכִין במשח זיתא quae mixta erant oleo, Exo. 29, 2. Fem. סמידא פְּתִיכָא במשח simila mixta oleo, Lev. 2, 5. Pl. וּפְתִיכָן במשח et mixtas oleo, Lev. 2, 4. Imper. פְּתוֹכִי ועבידי גריצן misce et facito placentas, heb. לושי depse, Gen. 18, 6. in Jon.

Ap. Ros., נטל ה"קבה אש ומים ופתכן זה בזה ומהן נעשו שמים accepit Deus ignem et aquam, et miscuit ea inter se, et ex illis facti sunt coeli, Br. s. 4.

פְּתִיךְ *mixtum, mixtus color ex albo et rubro, veluti si lacti immixtum sit parum sanguinis.* Hic est unus ex coloribus plagae leprae, Neg. c. 1. Schevu. 6a.

פַּתְכָא *mixtura*[246]*; onus, sarcina, fasciculus:* הוה דרי פתכא דאופי fuit portans fasciculum fissorum lignorum, Bm. 30b. Chol. 105a.

פַּתְכִּיתָא *stannum:* ההוא גברא דהוה קא מזבין חוטרי פתכיתא vir ille qui vendebat globulos stanni, scil. in filum collectos, quos tamquam torquem ornatus causa de collo gestabant, Kid. 9a. Glos. de בדיל stanno exponit, etsi etiam aliorum generum sint, ut auri, argenti, coralii, gemmarum, crystalli etc. Guido et Schindl. exponunt, *decoratio, fucus.*

פַּתְכּוּמְרִין *idola, imagines certae idololatriae* sic

[244]) De *apertione* oris sic dicta, opp. vocal. Kamez, a claudendo ore dicta.

[245]) Vic. videtur ar. فتك, فتك, cujus origo observante Willmetio in *findendo et* rumpendo, quia res *miscenda,* quo rectius misceretur, antea comminui et quasi *findi* et *rumpi* debet.

[246]) Carente omni analogia juxta alios pers. est پشته *acervus, cumulus, onus dorsi* (Vul. p. 364) extrito ש. Forte sit lat. *fascis.*

aliquando vocatae: בִּמְן מְחַפְּיָן פַּתְכּוּמְרִין excelsa obtecta idolis, Ez. 16, 16. Dictio aut peregrina, aut de errore suspecta: nam diversimode legitur. Scribitur in libris divisim פת כומרין. R. David sic etiam legit Am. 5, 26. ועבדין פת כומרין על ריש כל קוסה et faciunt idola in capite omnis loci excelsi, Ez. 13, 18. ואפסק ית פת כומריכון et abscindam, abrumpam idola vestra, ibid. v. 21. Quaedam exemplaria legunt פתכרין, ut sequitur, quaedam פת גומרין.

פַּתְכַּר[247] *idolum, imago, simulachrum*, idem quod nomen antecedens: ויבזי שום פַּתְכָּרֵיה וטעותיה et despiciet nomen imaginis suae et idoli sui, Jes. 8, 23. pr. heb. וקלל במלכו et maledicet regi suo. R. David monet, פתכר esse nomen ע"ז idoli: סכות פַּתְכַּרְכוֹן tabernaculum idoli vestri, Amos 5, 26. ויימון בשום פתכריהון et jurabunt in nomine idolorum suorum, heb. והנשבעים במלכם jurantes per regem suum, Soph. 1, 6. R. David citat etiam hic alteram lectionem פת כומריהון. Idem itaque valent haec duo, et ad hanc postremam accedunt Syri, qui dicunt פלח פַּתְכָּרָא cultor idolorum, idololatra, I. Cor. 5, 11. פלחי פַּתְכָּרָא idololatrae, vers. praecedenti: פולחנא דְפַתְכָּרָא idololatria, I. Cor. 10, 4.

פְּתַל, et in Pihel פַּתֵּל *contorquere, pervertere, duplicare torquendo, ut fila et funes fiant.* Ithpeh. Part. מִפַּתְּלִין שבילהון et perversae sunt viae ipsorum, heb. נלוזים, Pr. 2, 15. Ap. Ros., הפותל חבלים qui contorquet funes: ופותליהון et contortuplicat illa, sc. fila: ופתלהו et contorquet illud.

פִּתּוּל *perversitas, perversum:* ולית בהון פִּתּוּלָא ועקימא et non est in eis perversitas aut pravitas, hebr. נפתל ועקש, Prov. 8, 8.

פְּתַלְּן *perversus:* דרא עוקמא ופתלנא generatio prava et contorta, Deut. 32, 5. in TgH. pro hebr. פתלתל.

פְּתִילָה, פְּתִיל *ellychnium, funiculus candelae vel lampadis, qui incenditur et ardet:* et generalius, *funiculus duplicatus et contortus, fascia filata, ex filis implexis contorta*[248]. פתילת הבגד fascia vestis implexa et reticulata: ומדליק את הפתילה et incendit ellychnium: פתילה דאספסתא funiculus pabuli, Bk. 20a. B. Ar. explicat, קשירה של אספסתא שהיא ארוכה. Pl. פְּתִילִין et פְּתִילוֹת fila.

Deinde פתילה etiam vocant Ti. *plumbum et stannum liquefactum*[249], *quod infundebatur ori ejus, qui ad combustionem erat contemnatus, et sic moriebatur.* Corpus autem integrum non fuit combustum, ut traditur c. 7. in Sanh.

III. ap. Medicos פתילה est *balanus, suppositorium,* vulgo ein Zäpflin.

פתם פיתום *Pithom*, πύθων, *Python, divinator, qui, adminiculo mali spiritus, vaticinia edit*, heb. dicitur אוב, et Rabbinis בעל אוב, de quibus Lev. 19, 31. et 20, 27. et alibi. Ap. Tos., בעל אוב זה פיתום המדבר משיחיו Baal obh est qui alias dicitur Pythom, et loquitur ex axillis suis, Sanh. 65a. Gl.: Pythom nomen est magi loquentis ex axillis suis. Educit sive evocat mortuum ex terra, et collocat eum sub axillis suis et brachiis suis, et facit loqui mortuum istum arte magica. Bartenora in hunc locum addit; quosdam ex pythonibus accipere cranium hominis mortui absumpta ejus carne, eique suffitum facere. Postea quaerit ex eo futura, et cranium illud respondet, nempe per spiritum in cranium illud arte magica adductum. Sed Majemon in libro יד parte prima, lib. de עכ"ום Idololatria, cap. 6. prolixius ista describit: האוב זה שהוא עומד ומקטיר קטורת ידועה ואוחז שרביט של הדס בידו ומניפו והוא מדבר בלאט בדברים ידועים אצלם עד ששמע השואל כאילו אחד מדבר עמו ומשיבו על מה שהוא שואל בדברים מתחת הארץ בקול נמוך עד מאד וכאילו אינו ניכר לאוזן אלא במחשבה מרגיש בו׳ וכן הלוקח גולגולת המת ומקטיר לה ומנחש בה עד ששמע כאלו קול יוצא מתחת שיחיו שפל עד מאד ומשיבו כל אלו מעשה אוב הן והעושה אחד מהן נסקל i. e. Python fuit, qui stabat et adolebat suffitum certum et notum, tenebatque virgam ex myrto in manu sua, et agitabat eam. Ipse vero murmurabat submisse verba quaedam nota apud ipsos, donec audiret ea interrogans, quasi aliquis loqueretur cum ipso, et responderet ei ad id, quod quaerebat ipse verbis, quasi ex terra voce depressa admodum, ut fere auribus percipi non posset, sed cogitatione sentisceret et perciperet eam. Similiter qui accipiebat cranium mortui, ac suffitum faciebat ei, mussitabat eo donec audiretur, voce quasi ex axillis prodeunte submisse admodum, et respondebat ei. Omnia haec fuerunt opera pythonis, et qui unum faciebat ex illis, lapidabatur. Haec ibi.

פיתום *Pithom, nomen urbis Aegyptiacae*, Exod. 1, 11. Ap. Tos., כי פי תהום בולעו quod os abyssi absorbuit eam[250], Sota 11a.

---

[247]) „Persice est بت *bot*, quod idolum notat et omne, quod adoratur. Nos in eadem voce B in P (uti Hebraei בת in פת) mutavimus, dicentes *Pagode*, i. e. templum in quo idolum collocatum est, ex بتكده *botkada*. Est ea vox usitatissima in coloniis nostris quas in India Orientali habemus. Conjunxerunt vocem פת cum כומרים, quo nomine sacerdotes idololatricos appellant, et ordinario, פתכמרים scribunt. Vocabulum פתכרין nil aliud est, quam פתכמרים, et sunt codices, ubi pro illa haec vox legitur." Verba sunt Cl. Hadr. Relandi. De syllaba כר vocis פתכר Lorsbachius (II. Arch. p. 324) eam persicam esse suspicatur كر, خر vel خار ut vicissim *deum surdum, deum luti*, vel *deum vanum* denotet. Recentiores denique lexicographi (Kunde des Morgenlandes IV. p. 212) vocem פתכר cum neo-pers. پیکر, quod *imaginem* denotat, conferunt. Judicent alii.

[248]) Convenit praeterea cum pers فتيله quod *ellychnium* denatat.

[249]) Supple: in formam *ellychnii* confectum.

[250]) Suspicor labyrinthum Aegyptiacum, cujus major pars infra terram sita erat et ita quasi ab ea absorpta erat, a Talmudicis illam haberi molem, quam Judaei in Aegypto aedificaverunt.

פֶּתֶן ,פִּתְנָא ,פַּתְנָא *serpens, aspis vel regulus:* על חור חיוי פתן super foramine serpentis reguli, Jes. 11, 8. על גור בר אריון ופתנא תבעוט super leonem catulum leonum et aspidem calcabis, heb. ופתן, Ps. 91, 13. וכפתנא יכמון על שבילא et sicut aspis insidiabitur juxta viam, heb. שפיפן cerastes, Gen. 49, Pl. וכרישי פתני חיוין et sicut venenum regulorum serpentum, heb. וראש פתנים, Deut. 32, 33. ubi Jon. פִּתּוּנַיָא, quod milius legeretur פִּתְנַיָּא, et TgH. פִּתְמָנַאי, quod similiter videtur mendosum, cum nunquam alias ista forma reperiatur.

פִּתְיָן *genus lateris, juxta quosdam:* vel, *caput trabis vel lapidis extra murum*[251] *prominens*, apud Tos. in Neg. c. 13.

פַּתּוּנַיָא nom. propr. viri, Esth. 6, 9. in Tg. sec.

פִּתְקָא[252] פִּתְקָא *liber, libellus, epistola, literae, scheda, diploma*, idem quod פטקא, de quo supra. Nam ט et ת sunt literae commutabiles: בְּפִתְקָא ויתרשמון in libro (verba mea) ut scriberentur, heb. בספר, Jobi 19, 23. Vide et mox iterum. Ap. Ros., פתקא דהזמנה libellus citationis: שיצא מפתקא של ירושלם quod egressus esset ex diplomate urbis Jerusalem, quod scil. de ejus libertate et salute scriptum erat, Sanh. 101b. נפל פתקא מרקיעא decidit diploma caelitus. קאים מקבל פתקים stabat et recipiebat literas, Br. s. 91. Sic, מכאן לנשים צדקניות שלא היו בפתקה של חוה hinc habemus de mulieribus justis, quod non sint (scriptae) in diplomate Chavae sive Evae, primae hominum matris, Sota 12a. Scil. in diplomate decreti divini, „In dolore paries liberos" (Gen. 1, 16). Quod autem scriptum est, „conceptique mulier illa (mater Mosis) et peperit filium" (Exo. 2, 2.) voluit illic comp...are Scriptura conceptionem cum partu. Conceptio sine dolore, et sic partus. Quia autem fuit mulier justa et pia, ideo colligimus inde etc. Item ***pittacium***, *quod medicinae causa de collo suspenditur*, Kid. 73b.

II. פְּתַק *ejicere, projicere, emittere, jaculari, impellere, depellere, repellere.* Infin. לְמִפְתַּק גירין ejaculando sagittas, Gen. 49, 8. in Jon. ubi vitiose in libris impressis est בירין. Ex hac forma verbi legitur etiam in TgH. Gen. 8, 22. לא פָּתְקִין pro „non cessant", ut in heb. לא ישבתו, et in Jon. לא יתבטלון, quod idem. Unde ibi pro פָּתְקִין legendum omnino פָּסְקִין, quod verbum hoc sensu usitatissimum. Ap. Ros. Talmudicos verbum frequens est: פחק ביה גירא ejaculabatur in ipsum sagitta, Sanh. 95a. פתקיה בריש מוחיה וקטליה projecit eum (baculum) in principium cerebri ejus, et occidit eum, ibidem. פתקיה ארבע מאה פרסי impulit sive depulit eum ad quadraginta milliaria, Git. 68b. פותקין מים לגנה emittunt aquas (per rivulos) in hortos, Sab. 18a. שקל קלא פתק ביה accepit glebam et projecit in eum etc. Pes. 62b. פתק גירא פתקה לחלתא ejecit sagittam, et ejaculatus est eam in favum mellis, Sanh. 107a.

III. *obturare, obstruere:* אתה מפתק נהרות שלהן tu obstruis flumina ipsorum, Jalk. in Leg. 26a. Glossa, סותם.

פִּתְקָא *nomen poculi magni apud Persas*[253], Esth. 1, 8. in Targ. sec. In Medr. hujus libri literis transpositis vocatur פקתא, et sic dicit glossator se reperisse in quodam libro antiquo. In Jalkut hoc loco scribitur, poculum istud appellatum fuisse פוסקא.

הַפִּתָּק. Ap. Tos., גיזי צמר של הפתק אין מטלטלין אותן tonsuras lanae in onus ligatas non circumferunt, Sab. 50a. החגבים הבאים מן הפתק מותרין locustae quae veniunt (venduntur) ex vase, licitae sunt: De Idololatria cap. 2. f. 39b. Sericum, lana, linum, et similia in fasciculos, aut sarcinas ligantur et ordine disponuntur: carnes salitae, pisces, locustae et similia vasis includuntur et comprimuntur, et saliuntur: illud *vas sive sarcina aut fascis* vocatur הפתק.

בי מפתקי. Vide in נפק.

פְּתַר *interpretari.*

פִּתְרוֹן ,פֶּתֶר *interpretatio:* מלתא דא אין לה פתר huic rei nulla est interpretatio.

פִּתְרָנָא *idem.*

פָּתוֹרָא[254] ,פָּתוֹר *mensa.* Respondet heb. שלחן: ut, ותעבד פתורא et facies mensam, Exo. 25, 23. עברין בכל פתור transeuntes per omnes mensas, scil. numulariorum, am jeden Wechselbanck, Gen. 23, 16. in Targ. J. et H. Cum Pron. ומיכל פְּתוֹרֵיהּ et cibum mensae ejus. IR. 10, 5. ופתורך מלא דיהנא et mensa tua plena est pinguedine, Jobi 36, 16. חזור לְפָתוֹרָךְ circa mensam tuam, Ps. 128, 3. תחות פְּתוֹרִי sub mensa mea, Jud. 1, 7. יהי פְּתוֹרְהוֹן sit mensa eorum, Ps. 69, 23. וסדרת פָּתוֹרְתָהּ et instruxit mensam suam, Pr. 9, 2. Pl. ופתורין מלן כל טוב et mensas plenas omni bono, Ez. 23, 41. ועל פָּתוֹרַיָּא בשר קורבניא et super mensis erat caro sacrificiorum, Ez. 40, 43. Cum aff. ופתוריהון מלן מיכל מגעל et mensae eorum

---

[251]) Supple: *reguli instar.*

[252]) Vide notam 48mam supra p. 755, cui addendum censemus: Vocabulum ipsum gr. πιττάκιον, ut docet Boch. (Hieroz. II. 16), arabicae originis est a nomine بِطَاقَة i. e. *epistolium, quod columba alae alligatum perfert.*

[253]) بطلك quod propr. *anulem parvam* et metaph. *lagenam vinariam* denotat. Syriace haec vox, ut chaldaice ܦܘܬܩܐ sonat, minimeque confundi debet (id quod in compluribus lexicis fit) cum ܦܘܬܩܐ quod *cauponam* innuit. Hoc enim gr. est ἀποθήκη chald. אפותיקי, itaque juxta sensum, sonum atque originem plane gallico respondet *boutique.*

[254]) Syr. ܦܬܘܪܐ. Sachs suspicatur esse gr. πέταυρον. Prave. Est ipsissima vox ar. فَاثُور *scutella*, vel *paropsis magna et plana, cui scutellae imponuntur*, vel *mensa ex marmore auro vel argento facta.*

plenae sunt cibo abominabili, Jes. 28, 8. Talmudici quandoque sumunt pro *mensalibus tegumentis, ut sunt lintea, mappae.* Sic explicatur in Talm. Nid. 20a.

פָּחוּרָאָה *mensarius, trapezita, numularius, collybistes.* Hinc quidam dictus ר׳ חנא פחוראה R. Channa numularius, Chol. 54b. Alias hebraea voce dicitur שלחני, ut est in שלח.

פַּתְרָן[255] *macilentus:* ובסרי פַּתְרָן et caro mea macilenta est, Ps. 109, 24. heb. ובשרי כחש et caro mea emaciatur. Pl. השמנין אנון פריה אין פַּתְרָנִין num pingues sint fructus ejus, an macri, Num. 13, 21. in Jonathane.

פַּתְרָנוּתָא *macies:* ושדר פתרנותא בנפשהון et immisit maciem in corpora ipsorum, hebr. רזון, Ps. 106, 15.

פתש פַּתְשֶׁגֶן[256] *exemplar, exemplum.* Idem quod פרשגן, de quo supra: ut, פתשגן אוריתא דמשה exemplar Legis Mosis, heb. משנה, Jos. 8, 32. Sic Deut. 17, 18. Sic in hebr. פתשגן הכתב exemplar scripti, Esth. 3, 14.

פַּתְשֶׁגֶר *capitaneus, dux belli:* פתשגר דמלכא capitaneus regis, Esth. 10, 3. Quaedam exemplaria, teste Elia, habent אלקפטא, quod videtur esse Arabicum.

פָּתַת *frangere, concidere in frusta,* heb. שפתתה פתים מרובה quod fregit in frusta multa: וכולן פותתן et omuia ista frangit in frusta magnitudinis olivae, i. e. עושה אותן פתיתין כזיתים, Ber. 37b. וחדא מנהון דהוה דמיך על פתיתא et unum ex illis erat fractum: ערסא פתיתא qui dormiebat in lecto fracto.

פְּתִיתִין *frusta, segmenta, fragmenta, particulae:* R. Elieser dixit: כל המשייר פתיתין על שולחנו כאלו עובד ע״א quicunque relinquit fragmenta in mensa sua, perinde est ac si serviret idolis, sicut dicitur: Qui instruitis etc. (Jes. 65, 11). המים מגלידים ונעשין פתיתין פתיתין aquae congelantur, et fiunt multa frusta, R. Sal. Ps. 147, 17.

פַּת, פִּתָּא, פִּתְּתָא *frustum, bucella, et* synecdochice *frustum, orbis, massa panis, panis integer:* פתא דלחמא frustum panis, hebr. פת לחם, Gen. 18, 15. Jud. 8, 5. ופִתָּא דלחם et massam panis unam, Exo. 29, 23. תלתא סלין דְפִתָּא נקיא על רישי tres corbes panis purissimi erant super capite meo, Gen. 40, 16. מִפִּתֵּיהּ אכלת de pane ejus (i. e. cibo) comedebat, et de poculo ejus bibebat, heb. מפתו, IIS. 12, 3. Sic heb. פתך, Prov. 23, 8. in Tg. redditur ולחמא et panem. Pl. תלתא פִּתִּין דלחם tres orbes panis, IS. 10, 4. Ap. Ros., אינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו non est similis is qui habet panem in corbe suo, ei qui non habet panem in corbe suo, Joma 18b. qui uxorem habet, non ita aestuat desideriis, sicut is qui nullam habet. פת עמילה panis amylus, vide in עמל. Aliter tamen id, et sub specie jocularis proverbii usurpatur alibi ap. Tos., ubi dicunt: אנשי ירושלם אנשי שחץ היו אדם אומר לחברו במה סעדתה היום בפת עמילה או בפת שאינה עמילה ביין גורדלי או ביין חרדלי i. e. cives Hierosolymitani cives efferati erant: quisque dicebat socio suo, quomodo hodie pransus es? an panem laboratum vel non-laboratum? an vinum Gardalinum bibisti vel Chardelinum? an in lecto lato vel angusto cubuisti? Sab. 62b. Scortatorum hae fuerunt voces: „Panem laboratum", i. e. mulierem subactam et fornicariam. „Non laboratum", virginem. „Gordelinum", id album et limpidissimum erat; „Chardelinum"; id atrum et turbidum erat. An itaque candidam vel nigram habuisti? „An in lecto lato"; i. e. an cum pingui; „An vero in angusto"; i. e. cum macra concubuisti? Item R. Elieser dixit: כל שאינו משייר פת על שולחנו אינו רואה סימן ברכה לעולם quicunque non residuum facit panem in mensa sua, non videt signum benedictionis unquam, sicut dicitur: non est residuum pani ejus, non etc. (Jobi 20, 21. item Ruth. 2, 14. et 2. Paral. 31, 10.) מקום פיתא locus cibi, conclave ubi cibus sumitur, Erub. 73a. האוכל פת כותי כאילו אוכל בשר חזיר qui comedit panem Cuthaei (i. e. Cristiani) perinde est, ac si comederet carnem suillam; Talm. Schevi. c. 8. בריך מריה דהאי פתא benedictus sit dominus hujus buccellae, Ber. 40b. Id in Ar. et Munstero scribitur אפתא, et ponitur in litera Aleph. Proverbiale est de quovis dono, quod Deo grato animo acceptum ferendum est.

פַּת *duo:* פת באפריקי שתים path in lingua Africana duo significat, Sanh. 4b. In Glossa dicitur Aphrike hic esse nomen peculiaris loci, ubi quando volunt dicere duo, dicunt פת.

---

255) Ex verbo فَتَرَ *solutus, dissolutus* fuit; hinc *remissior, debilior* fuit res.
256) Vide notam 216. supra p. 923.

Abbreviaturae literae פ.

פ׳: פרק *caput,* libri scil. בפ׳ ג׳ *in capite tertio:* ובפ״י *et in capite:* plur. פרקים *capita.*

2. פעם *vice:* פ״א i. e. פעם אחת *vice una:* pluraliter ג׳ פ׳ i. e. שלש פעמים *tribus vicibus.*

3. פסוק *versus Biblicus,* textus Scripturae sacrae.

4. פרש *interpretatur.*

5. פרשה *Parascha.,* i. e. *distinctio, sectio.* quae per tria majuscula פ in Bibliis Hebraicis designatur, et a prima voce communiter nominari solet: בפ׳ בראשית in *Parascha Bereschith,* et sic deinceps.

6. פתוחה *apertum;* vide infra in פ״ס.

פ״א: 1. פירוש אחר *expositio alia.*

2. פרקי אבות *capitula patrum.* Nomen est libri Talmudici, in quo sententiae illustres, dicta, et apophtegmata piorum Rabbinorum collecta sunt. Is separatim excusus hebraice, cum brevi commentario R. Abarbanelis. Latine explicatus, et scholiis illustratus a Paulo Fagio, et recenter a Johanne Drusio.

3. פעם אחרת *vice alia,* quod et aliter interdum etiam sumitur, ut paulo ante in פ positum. Ea sensus facile distinguet.

פ״אפ: פה אל פה *ore ad os.*

פנים אל פנים *facie ad faciem.* In epistolis frequens est: ut לדבר עם אדוני פא״פ *ad loquendum cum domino meo coram.* [Phrasis haec occurrit Deut. 33, 10]

פ״בפ: פלוני בר פלוני *N. filius N.* Praecedere solet ר׳ pro רבי *Rabbi.* Usus ejus est in formulis contractuum et instrumentorum, ubi ponendum est alicujus nomen proprium.

פ״ג: פלוגתא גדולה *controversia; dissensio magna* Talm.

פ״גין vide supra in litera ו (in ופ״גין).

פ״ד: פתח דספרא *Pathach libri.* Masorethae sic solent notare ad eas voces, quae Pathach vel Saegol cum accentu Athnach vel Sophpasuk in singulis libris servant, cum alias propter eos accentus mutentur in Kametz. Vide Eliam in Tab. 2. Orat. 2.

2. פסקא דספרא *Piska libri.* Piska vel פסיק virgula recta est, quae inter duas dictiones ponitur. Hanc inter accentus referunt, unde et ipsius usus a Masorethis observatus. Quoties autem illud Pesik in unoquoque libro occurrat, id notarunt, et vocarunt *Piska desiphra.* Vide etiam in Tab. 2. Orat 4.

פ״ה: פסוק הוא *versus Biblicus est.* Usurpant, quando in commentariis super aliquem auctorem notant, verba ista vel ista esse verba textus Biblici.

פירוש הקונטרים *explicatio quinternionis.* Sic loquuntur in commentariis Talmudicis, quando vox aliqua eodem folio explicatur. Pluraliter קונטרסין *quinterniones, folia.*

פ״הי vide infra in ש״הי.

פ״כין: פרק כצד צולין *caput kelzad tzolin.* Caput Talmudicum est sic incipiens, quod exstat in libro פסחים *de paschate;* et ita saepissime capita Talmudica abbreviate citant, cui rei et nos, ad finem hujus tractatus, medelam adferemus.

פ״ל: פסח לעתיד *Pesach in futurum.* In precibus de paschate.

פ״ם: פסח מצרים *Pesach Aegypti.* In precibus festi paschatis.

פ״ס: פתוחה, סתומה *apertum, clausum.* Dicitur de spaciis istis, quae in quinque libris Mosis vel ab initio lineae, vel in media linea relinquuntur. Textus vel sectio, ab initio lineae incipiens, vocatur פרשה פתוחה sectio aperta, quia ab aperta linea incipit, et indicatur per פ minus, eo loci positum. Sectio in media linea incipiens vocatur סתומה *clausa,* quia utrimque eadem linea clauditur, et significatur per ס minus. In impressis tamen libris haec differentia non est adcurate observata. Diversa de his doctorum est sententia. Elias in fragmentis tabularum sic describit: פרשה פתוחה periodus vel sectio aperta duas habet formas: prima, quae in mediam lineam incidit, et constituit spacium plus minus novem literarum. Secunda, quando in finem lineae incidit, tunc relinquitur spacium totius illius lineae. פרשה סתומה sectio clausa est, quae relinquit spacium in medio lineae quasi trium literarum, et postea lineam istam finit. Quando autem (praecedens sectio) absolvit lineam, tunc sequens sectio inchoatur circa medium lineae secundae. Haec ille. Porro Rambam, sive Majemon, parte prima tractatu de libro Legis, c. VIII. plenius haec explicat, his verbis: פרשה פתוחה יש לה שתי צורות אם גמר באמצע השיטה מניח שאר השיטה פנוי ומתחיל הפרשה שהיא פתוחה מתחלת השיטה השנייה במה דברים אמורים שנשאר מן השיטה ריוח כשיעור תשע אותיות אבל אם לא נשאר אלא מעט או אם גמר בסוף השיטה מניח שיטה שנייה בלא כתב ומתחיל הפרשה הפתוחה מתחלת שיטה השלישית i. e. sectioni apertae duae sunt formae: prima, si finiat (scriba) in medio lineae, tunc relinquit reliquum lineae vacuum, et incipit sectionem apertam a principio lineae secundae, hoc est relinquit de linea spacium quasi novem literarum. Secunda, si reliquum sit in linea non nisi exiguum spacium, aut si finiat in fine lineae, tunc relinquit lineam secundam totam absque scriptura, et incipit sectionem apertam a principio lineae tertiae. De Parascha setumah sive clausa sic scribit: פרשה סתומה יש לה שלש צורות אם גמר באמצע השיטה מניח ריוח כשיעור ומתחיל לכתוב בסוף השיטה תיבה אחת מתחלת הפרשה שהיא סתומה עד שימצא הריוח באמצע ואם לא נשאר מן השטה כדי להניח הריוח כשיעור ולכתוב בסוף השיטה תיבה אחת יניח הכל פנוי ויניח מעט ריוח מראש שיטה שנייה ויתחיל לכתוב הפרשה הסתומה מאמצע השיטה שנייה ואם גמר בסוף השטה מניח מתחלת שטה שנייה כשיעור הריוח ומתחיל לכתוב הסתומה מאמצע שטה נמצאת אומר שפרשה פתוחה תחלתה בתחלת השטה לעולם ופרשה סתומה תחלתה מאמצע השטה לעולם h. e. sectioni clausae tres sunt formae: prima, si finiat (scriba) in medio lineae, relinquit dictum spacium, et incipit scribere in fine lineae dictionem unam ex principio pa-

raschae clausae, ita ut appareat spacium illud in medio. Secunda, si non supersit de linea, ut possit spacium illud relinquere et scribere in fine lineae dictionem unam, relinquet totum illud spaciolum vacuum, et parumper etiam spacii in linea sequenti, et incipiet deinceps scribere sectionem clausam a medio lineae secundae. Tertia, quod si finiat in fine lineae, relinquet de principio lineae secundae dictum spacium, et incipiet scribere parascham clausam e medio lineae istius. Dico summatim, paraschae apertae initium semper debet esse a principio lineae: paraschae clausae principium perpetuo a medio lineae. Hactenus Rambam. Ab hac Mojemonis sententia dissentit nonnihil הר״אש id est Rabbi Ascher, qui vult sectionem clausam semper debere finiri in medio lineae, ac apertae sectionis initium fieri a principio lineae sequentis: Sectionem apertam finiri in principio lineae, et relicto spacio, sectionem clausam inchoari circa finem ejusdem lineae, ut traditur in Schulchan Aruch, parte secunda, quae vocatur Jore deah, sect. 275. Vide Mercerum Gen. 1, 6. et 3, 16. Superstitiosa haec scribendi ratio observatur tantum in libro Legis sacro manuscripto, quo in Synagogis suis utuntur, quando sacra peragunt. In libris impressis spacio tantum qualicumque distincta sunt.

פ״פ: פתחון פה *apertio oris*, i. e. *excusatio*, defensio, ולא יהיה להם פ״פ *et non erit ipsis una excusatio.*

פ״ק: פרק קמא vel פרקא *caput primum:* בפ״ק *in cap. primo.* Interdum inseritur ר, ut פ״רק, בפ״רק *in cap. I.*

פירוש קונטרים *expositio folii:* vide פ״ה.

פר״דם: פרדס *Paradisus.* Hac voce quadruplicem signant sensum, quem in Scripturae interpretatione mystici commentatores utcumque imitantur. Vide Bechai, praefat. in Pentateuchum; in primis librum *Pardes Rimmonim.* Est autem פ פשט *simplex* vel *litteralis* sensus; ר est רמז *analogicus;* ד דרש vel מדרש *allegoricus;* ס denique סוד *mysticus.* Eo collineant commentatores apologi in Chagiga de Asai ben Soma, Ascher et R. Akiba, intrantibus לפרדס i. e. occupatis in expositionibus citatis.

פר״דק: פירוש רבי דוד קמחי *expositio R. Davidi Kimchi:* כפ״רדק *juxta expositionem* etc.

פ״רח: פירוש ר׳ חננאל *expositio R. Chananaelis.*

פ״רשי: פירוש רבי שלמה ירחי *expositio R. Salomonis Jarchi.*

פ״רת: פירוש רבנו תם *expositio doctoris nostri Tam.* Plurimis Rabbinorum nominibus litera פ hoc usu praefigitur. Vide communiora nomina in lit. ר, (et abbreviaturam supra adlegatam מפ״רת).

פת״ל: פן תמצי לומר *ne possis dicere.* Talm.

---

*) Notandum est; Litera 'פ in plerisque abbreviaturis vocem פרק *caput* restituit, cui adjungi solent literae initiales capitis; ut פז״ב i. e. פרק זה בורר caput III. in tractatu talmudico Sanhedrin. פכ״ה i. e. פרק כל הבשר caput VIII. in tract. talm. Chulin, etc. Facillime igitur tales abbreviaturas enucleare potest, omisso פ si ad interpretandas ceteras literas abbreviatas „catalogum alphabeticum" a nobis in praef. p. XIV. datum consulas. Praeter hanc usitatissimam abbreviaturam litera 'פ vocem פירוש i. e. *interpretatio* restituit, ubi sequi solet nomen interpretatoris: ut פ״רת i. e. *interpretatio, expositio* Doctoris nostri Tam etc. Ceterum num per פרק, aut per פירוש restituenda sit litera פ, ipse sensus loci suadet. Occurrunt praeter annotatas haec fere abbreviaturae: פג״ין: פורץ גדר ישכנו נחש *perrumpentem sepimentum* (Legem, vel institutiones quibus Sapientes Legem veluti sepimento cinxerunt) *mordebit serpens.* Hoc sensu etiam dicunt פג״ח: פורץ גדר חכמים *perrumpens sepimentum Sapientum* i. e. a Sapientibus exstructum. פ״ד: פסק דין *decretum, decisio.* פ״ה: פרנס החדש *aedilis mensis illius.* פרשת החדש *sectio de mense*, est praelectio in Exod. c. 12. פרשת המן *sectio de manna* in cap. 14. Exodi. פה״ל: פודה הוא לנו *ille (Deus) nobis est redemptor.* פאר הצדקה לבושו decus justitiae est vestimentum ejus (Dei). פו״י: פודה ומציל ישראל *redemptor est et liberator Israelis.* פו״מ: פרנס ומנהיג *praeses et dux.* פ״ה שמ״ן א״ין: פותח כתב שלא מדעת נכתב אליו ישכנו נחש *aperientem epistolam nesciente illo, cui scripta erat, mordeat serpens.* Formula in exteriore parte epistolae scripta. Talis formula est: פ״לא הפ״לא: פותח לאגרת אחרים הארס פתן לשרוף אותו *aperientem aliorum literas serpens venenosus urat.* פמ״שמ: פמליא של מעלה *familia coelestis*, sc. angelorum. פ״נ: פה נקבר vel נטמן: *ibi sepultus* vel *conditus est:* פ״ע: פועל עמד *verbum intransitivum*, cui oppositum פ״י: פועל יוצא *verbum transitivum.* Item litera פ apud grammiticos in usu est pro פעל in illis abbreviaturis: פי״ל, i. e. פעל יוצא לשלישי *verbum egrediens ad tertium* sc. subjectum, et פי״לפ: פעל יוצא לשני פעולים *verbum egrediens in duo subjecta patientia* (Vide Kimchi Nach. 1. 8). Denique conjuctim cum alio פ (פ״פ) grammaticis est פ׳ הפעל, *Pe verbi* i. e. *prima radicalis litera.* פר״מ: פאר רום מעלתו *decus altitudinis excellentiae suae.* פר״נם: פה רחמן נאמן סבלן *os, misericors, fidelis, patiens.* Vox פרנס proprie apud Judaeos *pastorem* i. e. antistitem significat. Is vero, quatuor his virtutibus ut ornatus sit, opus est. Debet nempe esse: *os*, i. e. florere debet elequentia; *misericors, fidelis* et *patiens.*

צ[1]

צאן *ovis, pecus.* Hinc in Jure veterum Hebraeorum legitur צאן ברזל pecus ferrea: נכסי צאן ברזל facultates pecudis ferreae: עבדי צאן ברזל servi pecudis ferreae. Forma loquendi deducta a pastoribus ovium, qui quandoque susceperunt summam ovium, ea conditione, ut bona fide in pascendis et custodiendis iis uterentur, et, si quid ex illis periret, se domino restituturos et soluturos. Quandoque receperunt summam ovium sine conditione restitutionis, et si quid periret, domino periret. Priori modo dicebatur pecus ista suo domino צאן ברזל, quod instar ferri domino suo firma et salva maneret. Inde locutio ad facultates, servos, ancillas traducta, quorum usum-fructum maritus vel herus tantum possidebat, ipsam autem capitalem summam aut personas restituere tenebatur, quando necesse erat. Veluti, אלמנה לכהן גדול הכניסה לו עבדי מלוג ועבדי צאן ברזל vidua (quaedam ditissima una cum dote) affert sacerdoti summo servos depilationis et servos pecudis ferreae: illi non comedunt de oblationibus sacerdotalibus, hi vero comedunt. Illi si moriuntur, moriuntur viduae: si vixerint, vivunt eidem. Hi si moriuntur, moriuntur sacerdoti: si vivunt, vivunt eidem etc. Jeb. c. 7. in initio. Servi depilationis vocantur עבדי מלוג, qui depilantur sive deplumantur ut gallinae a coquo, i. e. quos uxor in liberum ministerium marito dabat, ut eorum ministerio duntaxat frueretur, personas autem dimittere tenebatur, si uxor vellet, aut si morerentur, sine ipsius damno id fieret, et uxori morerentur. Vide de illis in מלג. Servi pecudis ferreae erant, quos maritus sic suscipiebat, ut, si morerentur, ipse teneretur certa pecuniae summa, in literis matrimonialibus designata, eos redimere, et uxori pro iis istam persolvere. Sic erant נכסי מלוג facultates depilationis, quas uxor liberas sibi servabat, et propterea eas in literis matrimonialibus non consignabat, usum-fructum autem marito concedebat, unde si capitale periret, maritus de eo persolvendo non tenebatur. At נכסי צאן ברזל facultates pecudis ferreae erant, quarum capitale maritus in literis matrimonialibus se restituturum premittebat, ideoque ut ferrum durabile uxori incorruptae permanebant: hinc, אם יאמרו בנכסי מלוג יאמרו בנכסי צאן ברזל si loquuntur de facultatibus usualibus, loquuntur de facultatibus capitalibus? Bk. 89, 1. Vendebantur etiam servi seu eorum servitia ad certum tempus, quo evoluto, servi erant rursus in potestate primi domini, qui eos vendiderat, et de novo vendere poterant, et ista dicebantur נכסי מלוג, ut est in מלג. Hinc et illud; אין מקבלין צאן ברזל מישראל מפני שהוא ריבית אבל מקבלין צאן ברזל מן הנכרים Bm. 69b. et 70b.

צאת Vide in יצא.

צָבָא *testudo, reptile,* Lev. 11, 29. Hebraice est a צָבָה *intumescere.*

צְבָא *militare,* heb. Hinc, יהוה צבאות, et אלהי צבאות Deus exercituum, quae omnia sic in Tg. manent, ut nomen divinum: In Jalk. 5b. ex Br. s. 10. ג׳ צבאים הן triplex est exercitus, צבא לשמים ולארץ exercitus coeli et terrae, sicut dicitur: et perfecti sunt coelum et terra, et omnis צבאם exercitus eorum (Gen. 2, 1).' צבא לתלמידים exercitus discipulorum: ut, כל ים צבאי איחל cunctis diebus exercitus mei exspectabo (Job. 14, 14). צבא לייסורין exercitus castigationum; ut „Annon צבא exercitus, militia est homini super terram“ (Job. 7, 1).

צְבָה[2] *velle, acquiescere.* Praet. וּצְבִי משה למתב עם גברא et acquievit Moses ut habitaret cum viro isto, heb. ויואל, Exo. 2, 21. צְבֵי יהוה בכון acquievit Dominus in vobis heb. חשק amavit, amore propendit, Deut. 7, 7. In exemplaribus communiter est צָבֵי, ex forma Participii, sed praestat esse Praeteritum juxta hebraeum, et historiae contextum. Sic c. 10, 15. ubi est Praet.: ארום צְבֵי בברת יעקב nam volebat filiam Jacobi, i. e. benevolentia propendebat, benevolo affectus erat erga eam, Gen. 34, 19. in Jon., hebr. חפץ, eodem sensu: ארום צְבֵיתִי לזכאותך nam volui justificare, justum pronunciare te, Jobi 33, 32. ולא צביתון למסק et non voluistis ascendere, heb. אביתון, Deut. 1, 26. Jon. Part. כל צָבֵי למילף quicunque cupit discere, hebr. כל צמא omnis sitiens, Jes. 55, 1. די הוה צבי הוה קטל quem erat volens (volebat), erat occidens, Dan. 5, 19. וצבי באלין דתמימין et acquiescit in illis, qui integri sunt, hebr. ורצונו et voluntas, beneplacitum ejus, Prov. 11, 20. Cum Pron. צְבֵינָא דיתבחן איוב cupio

[1]) צ, syr. ܨ, octava decima Chaldaeorum litera est arithmetica nota *nonaginta* valens. Juxta pronuntiationem, ut sub litera ע demonstravimus, dentalis est composita cum sibilante ס. Hinc fit, ut cum literis cognatis dentalibus videlicet ד et ט mutetur, simulque sibilantem ס restituat, id quod in vocabulis ex gr. lingua sumtis praecipue fieri solet. Plane igitur Arabum ظ convenit, quamquam generaliter homogena est literis ص et ض. Quatenus literae ס cognata, ut illa (vide ibi notam) quasi formativa radici praefigi solet, id quod in voce צלהבת (heb. שלהבת) a. v. להב, compluribusque aliis vocabulis videri potest.

[2]) Syri per Olaph in fine, ܨܒܐ, scribunt, qui modus scribendi propinquior est primariae significatione in notione *micandi* (ar. صَبَا) sitae. Translata enim est notio *micandi* ad *animi agilitatem*, vel voluntatem. Vide Willm. Lex. s. v.

ego, volo ego ut probetur Job in aeternum, hebr. יבחן, Jobi 34, 36. Libri habent יִתְבְּחַר, sed praestat retineri hebraeum, quod quater alias in hoc libro in Tg. manet, ut et alibi. Pl. ולא צְבוֹ למללא עמיה שלם neque voluerunt loqui cum eo pacifice, Gen. 37, 4. Jon. Inf. אם מִצְבָּא לא יצבי אבוהא si volendo non voluerit pater ejus, hebr. אם מאן ימאן si renuendo renuerit, Exo. 22, 17. Cum Pron. וּכְמִצְבְּיֵהּ עבד et secundum velle suum agit, Dan. 4, 32. Fut. ולמן די יִצְבֵּא יתנניה et cui vult, dat illud, Dan. 4, 14. או דלא יצבי אבוהא aut si non voluerit pater ejus, Exo. 22, 17. in Jon. Sic paulo ante in Infin. על די יִצְבֵּי לאסטיותיה eo quod cupit avertere ipsum, Eccl. 9, 14. אפשר דיצבי potestne fieri, ut velit unicornis servire tibi? hebr. היאבה, Jobi 39, 12. ולא תצבון למשמע et si nolueritis audire doctrinam Legis meae, heb. ולא תאבו, Lev. 26, 21. in Jon. לא תצבון להון ne acquiescatis eis, Deuter. 13, 9. in Jon.

צְבוּ, צְבוּת *voluntas:* צבות מסכניא voluntatem pauperum, id quod volebant et cupiebant pauperes, hebr. חפץ דלים Jobi 31, 16. Veneta צְבָאוּת, quod praestat legi צְבָאוּת, vel צְבָאוּת, quae formae usitatissimae sunt: די לא תשנא צבו ne mutaretur voluntas a Daniele, Dan. 6, 18.

צְבְיָנָא, צְבְיוֹנָא *idem:* ידעון צביונא cognoscent voluntatem, hebr. רצון, Prov. 10, 32. בעי צבינא quaerit benevolentiam, Prov. 11, 27. וכמתקלא תריצא צְבְיוֹנֵיהּ et sicut pondus justum voluntas ejus, Prov. 11, 1. וצביותיה et voluntas ejus sicut nubes serotina, Prov. 16, 15.

צְבִי *decus, ornamentum:* ארץ צבי terra decoris sive desiderii: Rabbinis sic vocatur *terra Israel*, quia decus et corona est omnium aliarum terrarum, scribit Aben Esra, Dan. 8, 9. ad vocem הצבי.

צְבִי *capreolus, caprea,* הניח מעותיו על קרן הצבי deponit pecunias suas in cornu capreae, i. e. perdit eas, Ketub. c. ult., in Misna.

צְבָאָה, צְבְיָא *mundities, mundatio, ornatus.* Plur. cum aff. ואוחי ית צִבְאָתְהָא et acceleravit mundationes ejus, heb. תמרוקיה, Esth. 2, 9. יומתא דְצִבְיָתְהֶן dies mundationum ipsarum, hebr. תמרוקי הנשים mundationes, ornatus mulierum, Esth. 2, 12. Significatio petita ex hebr. צבי.

צִבְיוֹן *idem.* Ap. Tos.: Omnia apera creationis לקומתן in justa sua statura creata sunt; לדעתן in natura sua creata sunt, לצביונן נבראו in ornatu suo creata sunt, Rh. 11a. Sic וכל צבאם, LXX. et Hieronymus exponunt „omnis ornatus eorum“, Gen. 2. Inde et Ti. hoc loco dicunt, ne legas צבאם, sed צִבְיוֹנָם, i. e. ornatus ipsorum. Item illud, ונתתי צבי בארץ חיים et dabo ornatum in terra viventium (Ez. 26, 20) Rabbini exposuerunt, ארץ שצביותי בה terra in qua decus meum est, ejus mortui vivunt, Ketub. 111a.

צְבִיתָא *quali viminei, per quos colatur mustum aut alius potus:* לא לישפי אניש שיכרא בצביתא באורתא non colabit homo siceram per qualos ad lumen sive lucernam, Chol. 67a. B. Ar. explicat *muscum mollem, gossypium, vel tale quid.* Glossator Talmudicus, עצים וקשים דקים *ligna et stipulas tenues,* idem scil. quod infra צִיבְ, צִיבְתָא.

צבח צְבְחַר[3] *parum, parumper, paulisper, pauxillum, pusillum,* למחטי צבחר peccare parumper, Jes. 5, 18. עוד צבחר כזעיר adhuc parum est et perpusillum, Jes. 10, 25. Sic Hos. 1, 4. כזעיר צבחר הוה דיתבא quasi perquam pusillum erat, Cant. 3, 4. צבחר בביתא quod sedit paulisper domi suae, Ruth. 2, 7. אמתן לי צבחר exspecta me paulisper, heb. כתר לי זעיר, Jobi 26, 2. Praecedentia respondent hebr. מעט: Rabbinis frequens est, הלך צבחר וקם ליה ivit paulisper, et mox substitit, Br. s. 78.

צבט *porrigere, tradere:* unde, וַיִּצְבָּט לה et porrexit ei, Ruth. 2, 14. quod Tg. reddit ואושיט.

הַצְבָּטָה, צְבִיטָה *porrectio:* בית הצביטה locus porrectionis, i. e. בית אחיזה locus apprehensionis, ansa, manubrium, quo vas prehenditur et porrigitur, Chag. c. 3. in princ.

צבע heb. et צְבַע *tingere, intingere, lavare intingendo et immergendo.* Particip. ובטל שמיא לך מְצַבְּעִין et rore coeli te tingent, Dan. 4, 22. Fut. יְצַבַּע לבושוהי lavabit vestimenta sua, heb. יכבס, Lev. 11. 40. et sic saepius: וִיצַבַּע כהנא אצבעיה et intinget sacerdos digitum suum in sanguine, hebr. וטבל, Lev. 4, 6. in TgH. ויצבע לבושוהי et lavabit vestimenta sua. Lev. 13, 6. Ithpah. Fut. ובטל שמיא יִצְטַבַּע et rore coeli tingetur, Dan. 4, 12. וְיִצְטַבַּע תנינות et lavabitur secundo, Lev. 13, 58. Ap. Ros., צובעין אוכלין בחרדל או בחומץ intingunt cibos in sinapi vel acetum: בגד שצבעו בקליפי ערלה אסור vestimentum tinctum in corticibus praeputii (i. e. fructuum praeputiatorum, vide ערלה) prohibitum est, Orla c. ult. אל תתיראי מן הפרושים ולא ממי שאינן פרושים אלא מן הצבועין שדומין לפרושין ne metuas a Pharisaeis, neque ab iis qui non sunt Pharisaei: sed ab iis qui pigmentati sunt, qui similes sunt Pharisaeis, quorum facta sunt sicut facta Zimri, et qui quaerunt mercedem, sicut Pineas, Sota 22b.

צַבָּע *tinctor,* Rab.

צֶבַע *tinctura, color: aspectus:* וצבע זהורי et color coccineus, heb. ותולעת שני, Lev. 25, 4. דליציל צִבְעֵיהּ ut limpidus sit color ejus, i. e. aspectus, Talmud.

צְבוּעַ[4] *draco, basiliscus:* צבוע זכר basiliscus mas-

---

[3]) Forte sit compositum ex ציב d. q. infra, et pers. خار, quod docente Lorsbachio II. Arch. p. 324. (Ego enim vocem in lexicis investigare non potui) *vanus, um* innuit, ut *ramentum, abscissum vanum* denotet?

[4]) Maxime laetor de occasione mihi data ad fatendum corrigendumque errorem a memet ipso bis in hoc opere commisso. Scripsi enim ad voces ברדלס et אפא animantem quadrupedem subintelligi, quae sententia quodammodo quidem, minime vero omnino et generaliter comprobanda est. Ita quidem in Talmude ברדלס et אפא per נפריא i. e. νέβρισσα *genus serpentis a maculis sic dictum* (corrigenda igitur etiam etymologia 54. supra

culus. Ap. Tos. dicitur etiam אפא, pro אפעה, ut est in אפא. Hinc heb. על גי הצבעים versus vallem Tzeboim, IS. 13, 18. in Tg. redditur, לחילת אפעיא ad vallem draconum vel serpentum. In Br. s. 7. הצבוע הזה מטפה של לובן הוא ויש לו שס"ה מיני צבעונין כמנין ימות השנה של חמה h. e. צבוע iste est ex gutta alba (semine albo) et tamen habet 365 colores, quot nempe sunt dies anni solaris.

צִבְעוֹנִין *colores, colorata, versicoloria:* בזת צבעונין צִיוּרֵי praedam vestium versicolorum, Jud. 50, 30. לבושי צבעונין vestibus coloratis, IIS. 1, 24. אם יהון חוביכון כחיטין כצבעונין si fuerint peccata vestra maculata, ut versicoloria, heb. כשנים ut coccinea, Jes. 1, 8. ועל לבשי צבעונין et in indutos versicoloribus, Jer. 4, 30.

בֵּית צְבִיעָה *ansa, capulus, locus quo vas digitis capimus:* כל הכלים יש להם בית צביעה omnia vasa habent locum prehensionis, i. e. ansam, Tal. Kel. c. 25.

אֶצְבַּע *digitus:* מרמז באצבע indicat digito, Jes. 58, 9. כתיבין בְּאֶצְבְּעָא דַיהוה scriptas digito Dei, Exo. 31, 18. Pl. ארבע אֶצְבְּעָין quatuor digitorum, Jer. 52, 21. Et forma fem. אֶצְבְּעָן, unde constructum, אֶצְבְּעָת ידוהי ואצבעת רגלוהי digiti manuum ejus, et digiti pedum ejus, IIS. 21, 20. Cum Pron. לדאתקינא אֶצְבְּעָתֵיהוֹן ei quod fecerunt manus ejus, Jes. 2, 8. ורמז בְּאֶצְבְּעָתֵיהּ et indicat digitis suis, Prov. 6, 13. עובדי אֶצְבְּעָתָךְ opera manuum tuarum, Ps. 8, 4. אֶצְבְּעָתַי לאגחא קרבא docens digitos meos ad committendum praelium, Ps. 144, 1. וְאֶצְבְּעָתֵיכוֹן בחובין et digiti vestri peccatis, Jes. 59, 3. Ap. Ros. et Tos. dicitur etiam אצבעתא: ut, אצבעתא בקירא digitus in cera, Erub. 53a. מפני מה אצבעותיו של אדם דומות ליתידות propter quid digiti hominis similes sunt clavis? i. e. acuminati ut clavi? שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון יניח אצבעותיו באזניו ut cum audit homo verbum inhonestum, imponat digitos suos auribus suis, ne scil. audiat illud, Ketub. 5b. Ibidem nomina digitorum recensentur, זרת minimus, קמיצה quartus, qui annularis Latinis dicitur, אמה medius, אצבע secundus a pollice, index Latinis, גודל, גדל pollex. Item, אין כל אצבעות שוות non omnes digiti sunt aequales. Proverbiale a digitis manus ad membrum quod a viro denominatur, et ejus inaequalem actum, Pes. 112b. Nid. 66a. Saepe prioris mariti membrum uxori gratius quam secundi mariti, unde causa sumitur eum contemnendi: פחות מכן כנותן אצבע בעין qui concumbit cum puella infra tres annos, perinde est ac si quis indiret digitum in oculum, Nid. c. 5. in Misna, h. e. non habetur reus laesae virginitatis: quia judicatur recrescere, quemadmodum oculus ad momentum quidem lacrymatur, cum quis digitum in illum ingerit, sed mox priorem statum recuperat. Locutio videtur proverbialis, de damno levi et momentanea: אצבע הכבד digitus hepatis, i. e. particula illa, qua haeret, et qua absciinditur ex ventre. In Aruch explicatur reticulum hepatis, Tam. c. 4.

אֶצְבָּעִי *digitalis* sc. statura vel longitudo: ננס לא ישא ננסת שמא יצא מהם אצבעי nanus non ducet nanam, ne prodeat ab ipsis homo digitalis, Bech. 45b. B. Ar. legit אוצבתא.

צְבַע, הַצְבִּיעַ *micare, digitis sortiri, digitorum extensione sortem dubiam indicare,* quomodo Varro dixit: „Micandum erit cum Graeco, utrum ego illius numerum, an ille meum sequatur." Apud Hebraeos, durante templo secendo et sacrificiis, certabant saepe de expurgando altari a cineribus. Cursu gradus altaris ascendebant, qui primus superiores quatuor gradus attingeret, hic palmam obtinebat: si qui essent pares, sors fiebat. Tunc plures in orbem ponebantur, et praefectus sortium dicebat, הצביעו micate, i. e. digitos extollite, quisque numero qui placet. Tunc praefectus unius cujusdam sustulit pileum, et ab eo numerare caepit, et in quem numerus digitorum desinebat, hic expurgabat. Hinc textus: בראשונה כל מי שרוצה לתרום את המזבח תורם וכזמן שהן מרובין רצין ועולין בכבש כל הקודם את חבירו בארבע אמות זכה ואם היו שניהם שוים הממונה אמר להן הצביעו ומה הן מוציאין אחת או שתים ואין מוציאין אגודל i. e., a principio quicunque volebat decinerare altare, decinerabat. Cum autem multi accurrerent, et ascenderent gradus, tunc, qui socium suum praecedebat quatuor cubitis, praeferebatur: quod si duo essent aequales, praefectus dicebat, הצביעו micate digitis. Quomodo id? proferebant unum aut duos digitos, pollicem autem non proferebant: Joma c. 2. in princ. Vide hic Maim., Bartenoram, et Gem. Hier. Hinc ludi genus enatum, quod etiamnum hodie apud Italos durat. Hujus significati Elias quoque judicat illud esse, צבע פיסא digitis sortitus est, pro hebr. הפיל פור projecit sortem, Esth. 9, 24. et 3, 7. in sec. Tg.

צְבַר *colligere, congregare, coacervare, congerere.* Praet. וּצְבַר מליתא et coacervavit aggerem, hebr. ויצבור עפר et congessit pulverem, Hab. 1, 10. וּצְבִירַת שבלין et collegit aristas, hebr. ותלקט, Ruth. 2, 17. דִּצְבִירַת quas collegerat, ibid. לאן צְבַרְתְּ יומא דין ubi collegisti hodie, Ruth. 2, 19. וּצְבַרוּ מליתא et congesserunt aggerem, hebr. וישפכו סללה et effuderunt aggerem, IIS. 20, 15. Sic צְבַרוּ, Jer. 6, 6. ex Pahel. Part. praes. תהי צָבְרָא erit colligens, Ruth. 2, 15. למהוי צברא ut colligens sit, colligere possit,

p. 694 a nobis data) explicantur, simulque idem habentur atque צבוע, quod docente Bocharto, et hyaenam quadrupedem et hyaenam serpentem sonat. Videtur igitur ברדלס et צבוע Talmuldicis animal quodpiam esse multicolor, sive pardalis, sive hyaena, sive serpens maculis conspersus. De singulis significationibus consule Bochartum (Hieroz. I. p. 830 et II. p. 395), quem solum parem habemus, qui difficilem hanc rem solvat. Haec tamen verbis Viri Cl. Bocharti nobis addenda videntur vocem צבוע in Tanchuma sect. תזריע et pro *pavone multis coloribus fulgente* sumi.

Ruth. 2, 16. hebr. ולקטה. Inf. בְּמִצְבַּר מליתא congerendo aggerem, Ez. 17, 17. לְמִצבר מליתא, idem, Ez. 21, 27. למצבר שובלין ad colligendum aristas, hebr. ללקט, Ruth. 2, 8. Fut. אֶצְבּוֹר כען colligam nunc, heb. אלקטה־נא, Ruth. 2, 7. ותצבור עֲלַהּ מליתא et comportabis contra eam aggerem, Ez. 4, 2. ולא יצבור עלה מליתא et non comportabit contra eam aggerem, Jes. 37, 33. Sic ex forma Aphel, יַצְבַּר, IIR. 19, 32. וְיַצְבּוֹר et coacervabit contra te aggerem, Ez. 26, 8. quae omnia cum aggere respondent heb. שפך. Ap. Tos.: צבר הקטרת על גבי גחלים congregat suffitum super prunis, Joma c. 5. צבר את הגחלים על גבי הרצפה coacervat prunas super pavimento, Tam. c. 1.

צִבּוּרָא, צִבּוּר *congregatio, coetus, ecclesia:* שליח צבור nuncius ecclesiae sive synagogae, minister qui pulsando convocat coetum, et negotia demandata denunciat et expedit. Elias citat צִבּוּרָא ex Prov. 5, 14. sed ibi in libris nunc aliter legitur. Apud Tos. שליחא vel שלוחא דצבורא. Item, בעדנא דמצלי צבורא in tempore quo orat coetus: תענית צבור jejunium ecclesiae.

צְבַת I. *instruere, parare, apparare, ordinare:* צְבִיתוּ ליה זוודא ordinate, parate illi viaticum, i. e. necessaria ad mortem et sepulturam, Rh. 17a. Sic, צביתי לי זוודא para mihi viaticum, Nid. 37a. בעינא דְאַצְבִּית ליה נהמא לאלהיכו cupio ut instruam prandium Deo vestro. Chol. 60, 1.

II. צְבַת *ligare, colligare, conjungere, copulare, consociare.* In Aruch citantur exempla, quae hodie leguntur in Talmud per ו loco ב, ut infra in צות. Citant etiam exemplum ex Vr. s. 17. ubi legitur צבותים עונות, quod diversimode glossator ibi exponit, et diversimode legit.

III. צְבַת *mordere:* ואחריתה היך חויא צבת et postremum ejus ut serpens mordet, hebr. ישך, Prov. 23, 32. Regia habent נְכַת, quod hoc sensu usitatum, et quomodo rectius omnino legi videtur, quod צבת nec chaldaice nec rabbinice sic alias reperiatur.

צֶבֶת *manipulus segetum, vel aliarum rerum:* ap. Tos., לא יעשה אותן כריכות אבל מניחין צבתים non faciet istos (fasciculos segetum) ligatos, sed relinquet manipulos, scil. solutos: Men. 71a. in Misna, In Aruch citatur forma chald. צִבְתִּין, sed in T. legitur forma hebraica.

צְבָתָא, צְבַת *forceps,* vel heb. צְבַת: ut, פותח את פיו בצבת aperit os ejus forcipe, Sanh. 52a. ושקיל בצבתא וקלי ליה et prehendit forcipe, et adurit illud, Ketub. 77b. Pl. in Tg. וְצִבְתַּיָא דדהבא et forcipes erant ex auro, heb. והמלקחים, IR. 7, 49. Cum aff. וְצִבְתָהָא et forcipes ejus, Exod. 25, 38. Apud Ros.: Rabbi Jehuda solitus fuit dicere: צבתא בצבת מתעבדא forceps per forcipem facta est: וצבתא קמייתא מאן עבד et forcipem primam quis fecit? certe בריא בידי שמים היא creatura est manibus Dei facta. At fortasse fecit eam homo ברפוס per formam, i. e. fundendo ferrum in formam forcipis, ut aerea vel argentea vasa fundi solent, et sic sunt opus humanum. Disputatum in Talmud Pes. 54a. שקלינן צבתא ושקלינן ליה לדרקון וקטלינן ליה accipimus forcipem, et apprehendimus ea serpentem, sicque interficimus eum, Git. 56b.

צִבְתָא *species junci,* ע"ן f. 75b. Vel est idem quod superius ציבין, ציבתא.

צדד צְדִידָא *stibium, fucus, quo pinguntur oculi et facies:* item *lapis pretiosus, stibii colorem referens, alabastrites:* וכחלת בצדידא עינתא et fucabat stibio oculos suos, hebr. ותשם בפוך עיניהא et posuit in fuco oculos suos; per hypallagen, pro, imposuit fucum oculis suis, IIR. 9, 30. ארי תכחלין בצדידא עינך nam fucabis stibio oculos tuos, Jer. 4, 30. הא אנא כבש בצדידא אבני רצפתיך ecce ego straturus sum alabastrite lapides pavimenti tui, hebr. בפוך, Jes. 54, 11. In Venetis legitur per literam Resch, צרירא, et צרידא: sed Regia, Elias et Ar. constanter habent per duplex Daleth.

צַד *latus: modus.* Elias scribit, hebr. צד in Tg. semper transferri סטר, excepto uno loco, לא תקרבון לְצִיד אתתא non appropinquabitis ad latus mulieris, Exo. 19, 15. quod melius legeretur לְצַד, pro quo Regia habent לְצַת: Huc referri possit, ולביה נכל צְדָיךְ et cor ejus dolosum est ad latus tuum, i. e. apud te, heb. עמך tecum, Pr. 23, 7. Lectio suspecta. Et in Daniele, ומלין לצד עלאה ימלל et verba contra latus excelsi loquetur, i. e. adversus, contra excelsum, Dan. 7, 25. מִצַּד מלכותא e latere regni, vel, a parte regni, contra regnum, Dan. 6, 5. Ap. Ros., חולי הצד morbus laterum, pleuritis: על כל צד ex omni latere, i. e. parte: בצד in latere, juxta: באיזה צד modo quodam, quodammodo, quomodocunque: כְּצַד sicut, nempe: מִצַּד eo quod, ob id, propter, ratione, a parte: מִצִּדִּי a parte mea, nomine meo.

צְדָדִים *latera, modi,* Rab.

צִדָּדִי *modalis, modificatus:* משפט צדדי enunciatio modificata vel modalis, apud logicos.

צַדֵּד, צָדַד *seponere, collocare seorsim, secedere, recedere, respicere ad latus:* מצדד ידו למטה collocat manum suam infra, Joma 55a. המצדד את האבן collocans lapidem, nempe in muro, instar murarii: Sab. 102b. בעי צדודי cupiens ponere lapidem, etiam cupit עפרא מציעא calcem intermediam, ibidem. דמצדדי אצדודי qui ad latus unum se invicem respiciunt: ומצדדים פניהם כתלמיד הנפטר מרבו et ad latus vertunt faciem suam, ut discipulus discedens a praeceptore suo. Br. 99a. Traditio: המהלך כנגד רבו הרי זה בור אחורי רבו הרי זה מגסי הרוח דמצדד אצדודי qui incedit e regione (juxta, recta ad latus) Rabbini sui, est rusticus sive bardus: qui incedit post Rabbinum suum, est ex crassis spiritu sive stupidis: quia ad latus secedere debet secedendo etc., i. e. ex parte ad latus ire debet, et ex parte post eum, ut neque recta juxta eum eat, neque etiam omnino post eum, Joma 37a.

צְדָה *vastari, desolari: obstupescere,* quod stupor sit *vastatio* quaedam animi. Respondet hebr. שמם et quandoque verbo נתץ. Praet. ובחוביהון צְדִיאַת et propter peccata ipsorum vastata est, heb. ושממה

et vastata est, et sic hebr. שמם in sequentibus respondet, Jes. 1, 7. צדיאת כמדברא vastata est instar deserti, Jer. 9, 11. כל יומין דצדיאת omnibus diebus quibus desolata fuit, Lev. 26, 34. 35. בִּדְצְדִיאַת מנהון cum vasta fuerit ab eis, Lev. 26, 43. צְדִיאוּ כבשיא vastae sunt semitae, Jes. 33, 8. וכל קרוהא צדיאה et omnes urbes ejus vastatae sunt, heb. נתצו Jer. 4, 26. צדיאה ברניתהון vastata sunt palatia ipsorum, Soph. 3, 6. Libri habent אַצְדִיאָה, ex Aphel, quae conjugatio cum sit activa, legendum erit vel צְדִיאָה ex Kal, ut mox in eodem versu sequitur, צדיאה קרויהון desolatae sunt urbes ipsorum, et 4, 26. vel אצטדיאה ex Ithpeh. et tertia plurali fem. propter sequens nomen feminium. Part. למדבר צָדֵי in desertum vastum, Jer. 12, 10. Pl. הוו בני צָדְיָן fuerunt filii mei desolati, Thr. 1, 16. צָדְיָן Thr. 4, 18. vide infra in צוד. ובשוק ירושלם דְּצָדְיָן et in vicis Jerusalem desolatis, Jer. 33, 10. Fem. וארעא הות צָדְיָא וריקניא et terra erat vasta et inanis, heb. תהו ובהו, Gen. 1, 2. דלמא אשונך צדיא ne ponam te desolatam. Jer. 6, 8. Pl. בגו מדינן דְּצָדְיָן inter urbes desolatas, Ez. 30, 7. Constr. צָדְיַת קדמאי יקוממון vastata priorum erigent, Jes. 61, 4. Emph. ולחרבתא צָדְיָתָא et ad desolationes vastas, Ez. 36, 4. וקרויא חרבתא וצדיתא et ad civitates vastatas et desolatas, Ez. 36, 35. Fut. וארעא תֶּצְדֵי בתריהון et terra desolabitur post eos, Zach. 7, 14. וְתֶצְדֵי אַרְעָא et vastabitur terra, Ez. 32, 15. בְּדִיל דְּתֶצְדֵי ארעא propterea quod vastabitur terra, Ez. 12, 19. יצדון ויסופון כחדא vastabuntur et consumentur pariter, Jes. 42, 14. ויצדון כהניא et obstupescent sacerdotes, Jer. 4, 9. ויצדון עלך et obstupescent super te, Ez. 26, 16. עד דְּיִצְדוּן קרויא מבלי יתיב donec desolentur urbes ut non sit habitator, Jes. 6, 11. קרוהי יִצְדְּיָן מבלי יתיב civitates ejus desolabuntur ut non sit inhabitator, Jer. 2, 15. וְיִצְדְּיָן ארחתכון ut vastae sint viae vestrae, Lev. 26, 22. Pael, Praet. צַדִּיתָא כל סיעתי desolasti totum coetum meum, Job. 16, 7. וקרויהון צדיתא et urbes ipsorum vastasti, Ps. 9, 7. Inf. cum aff. ועתיד לְצַדָּאוּתְהוֹן et vastaturus est eos, Esth. 1, 10. Aphel, Praet. וְאַצְדְּנוּן ואלקי יתהון et vastavit eos et percussit eos, 1S. 5, 6. ויח בית מקדשיה אצדיאו et domum sanctuarii ejus vastarunt, Ps. 79, 7. Inf. וּלְאַצְדָאָה יתכון et desolare vos, Ez. 36, 3. Fut. וְאַצְדֵּי יח מקדשיכון et desolabo sanctuaria vestra, Levitic. 26, 31. ואצדי עלך עממין סגיאין et faciam ut obstupescant super te populi multi, Ez. 32, 10. אַצְדְּנָךְ על דחטיתא desolabo te eo quod peccasti, Mich. 6, 13. בדיל דאצדנון ut vastarem eos, Ez. 20, 26. יצדנני חזור חזור vastabit me circumquaque, hebr. יתצני Job. 19, 10. Ithpeh., Praet. על דין בית מוקדשא דְּאִצְטְדֵי propter hanc domum sanctuarii, quae desoluta est, Thr. 5, 18. Veneta דְּאִתְצְדֵי, forma in hoc genere verborum prorsus inusitata, quam Regia resolverunt in דהוא צָדֵי, quae lectio etiam bona est: אִצְטְדִיאַת ירושלם vastata est Jerusalem, Thr. 1, 4. Scribitur in libris, ac si legendum אִצְדִיאַת, per syncopen literae characteristicae, propter quam perit metathesis, in hac conjugatione fieri solita: אצטדיאו בתראי desolati sunt posteriores, Job. 18, 20. אִצְטְדִיאָה vide ante ad Praet. Kal. Part. לוח צלותא דְּמִצְטַדְיָן ad orationem desolatorum, hebr. אל חפלת הערער, Ps. 102, 18. Inf. ועתיד לְאִצְטְדָאָה quod futurum est ut vastetur, Jer. 2, 12.

צְדוּ ,צְדוּת *vastitas, desolatio:* צדו תהי כל ארעא vastitas erit universa terra, Jer. 4, 27. צדו עלם אחננך vastitatem perpetuam disponam te, Ez. 35, 9. ואשוי יתיה לְצָדוּת עלם et redigam eam in vastitatem perpetuam, Jer. 25, 12. sic לְצָדוּ Jer. 10, 22. בצדו תשתי in desolatione bibes, Ez. 12, 18.

צַדְיוּת ,צַדְיוּת ,צַדָּאוּת *idem:* בצדיוות in vastitate, Deut. 32, 10. in Jon. ומשקולתא דְּצַדְיוּתָא et pondus vastitatis, i. e. inane, leve, quod aequitatem librae vastat, hebr. ואבני בהו Jes. 34, 11. בְּצַדָּאוּתָהּ דבבל in vastatione Babel, Esth. 1, 4. וְצַדְיוּתִיךְ et vastitatis tuae, vel וְצַדְיָתִיךְ et vastationum tuarum; nam in heb. est pl. וְשֹׁמְמֹתַיִךְ, Jes. 49, 19.

צַדְיָא *vespertilio,* pro heb. חנשמת, Deut. 14, 16. in Jon.

II. אַצְדִּי *subsannare, irridere:* דמצדי במסכנא qui irridet pauperem, hebr. לעג, Prov. 17, 5. עינא דְּמַצְדְּיָא לְאַב oculus qui irridet patrem, hebr. חלעג, Pr. 30, 17. Veneta דְּמַצְרְיָא per literam Resch, et ex Pahel. Duplex itaque lectio: utra verior, ex pleniori usu inquirendum. Elias legit per ר.

III. אִצְטְדִי *immiscere se, immisceri.* Bis legitur in Proverbiis pro heb. יתגלע, quod Hebraei per התערב exponunt. Part. ובכל מלכנא מצטדי et in omne consilium immiscet se, Pr. 18, 1. וכל דשאטי מִצְטְדֵי et omnis stultus immiscet se, sc. litibus, Pr. 20, 3. In Venetis legitur מִצְטְרֵי per ר, sed Ar., Elias et Regia habent per ד. At illud, ולפני התגלע et antequam commisceat se contentio, Tg. reddit, וקדם קַדְיָא et antequam exardescat, Pr. 17, 14. quod legi possit ex forma praecedentium duorum צַדְיָא misceat se. Nam קדה pro exardescere non est Chaldaeum.

הַצְדָא *num vere, an certo, serione, num de industria?* sic ה est interrogandi, et צדא idem quod heb. צדיה *industria, consilium, propositum et studium, quo aliquid fit.* Ab. Esra האמה, *vere,* R. Saadia בְּוַדַּי certe, exponunt: R. Sal. „an nihilum et inane vobis est"?

צְדַע צִדְעָא *tempus, tempora, pars capitis:* הַקִּישַׁה יח סכתא בְּצִדְעֵיהּ et infixit clavum in tempora ejus, hebr. ברקתו, Jud. 4, 21. אעברת סכתא בצדעיה permeare fecit clavum per tempora ejus, Jud. 5, 26. Ap. Tos. בת צדעא filia temporum, h. e. locus temporum vel frontis, ubi capillos, quos non plicant cum caeteris, relinquunt mulieres, et in frontem propendere sinunt, vel, capilli illi ipsi, antiae, capronae, Sab. 80b. Sic explicant B. Aruch et Aquinas.

צְדַק *justificari, justum esse, haberi vel asserere se,* hebr. In Tg. pro eo dicitur זְכָה, et in Pahel, זַכָּה justificare, justum asserere et pronunciare: Semel verbum legitur in Aphel, עניא ומסכנא אַצְדִּיקוּ afflictum et pauperem justificate, hebr. הצדיקו, Ps. 82, 7. Nominum in Tg. frequens usus est.

צוֹדֶק *justum, certum, verum, necessarium*, apud Ros.; demonstrationis nota, quam Aristoteles appellat ex veris et certis, inquit Genebrardus: ויקח הצודק מהם ויניח הבלתי צודק et accipiet certius ex illis, et relinquet minus certum, R. Levi Pr. 1. ab initio: Idem, ואחר תברר צודקת מהבלתי צודקת et postea eliges certum, prae eo quod minus certum, Pr. 2. in princ. הקדמה צוֹדֶקֶת praemissa certa et vera. Pl. הקדמות צוֹדְקוֹת praemissae, propositiones verae et certae.

צֶדֶק *Jupiter planeta*, sic dictus, quia *justitiae* praeest.

צָדוֹק *Tzadocus, discipulus Antigoni Sochaei, qui doctrinam praeceptoris sui male intelligens, sectae nomen dedit, qui vocantur* צדוקים *Tzadducaei vel Tzaducaei*. Collega ejus fuit ביתוס Bajethus. ואת תחלת המינות hoc fuit principium schismatis inter Judaeos, scribit R. Abraham Levita in Kabala sua historica f. 27a. De his in Pirke abh. c. 1. ubi videantur interpretes Maim., R. Sal., Abarbinel, Bartenora et alii: Item Drusii et Scaligeri liber de Tribus sectis Judaeorum. Frequens horum apud Talmudicos mentio: מפני חרעומת הצדוקים propter calumnias Tzaducaeorum, Ber. 12a.

צַדִּיק, צַדִּיקָא *justus:* וצדיק מחים ויהב justus autem miseretur et dat, Ps. 37, 21. חשב רשיעא ביש על צדיקא cogitat improbus malum adversus justum, Ps. 37, 12. מטול דצדיקא יהוה צדקותא רחים nam quia justus est Dominus, justitiam diligit, Ps. 11, 7. סגיאן בישן מערען לצדיקא multa mala obveniunt justo, sed ab omnibus illis liberat eos Dominus, Ps. 34, 20. Pl. בסיעת צַדִּיקַיָּא in coetu justorum, Ps. 1, 5. כי אנת תברך לצדיקיא nam tu benedices justis, Ps. 5, 13. Constr. pro absoluto, וישתכללון צַדִּיקֵי et stabiliantur justi, Ps. 7, 10. בדרא רצדיקי in generatione justorum, Ps. 14, 5. Aff. בכנישת צַדִּיקָךְ in coetum justorum tuorum, Ps. 69, 28. Fem. במצע נשיא צַדִּיקָתָא in medio mulierum justarum, Ps. 68, 26.

צִדְקָא masc. *justitia:* כנכסת צדקא sicut sacrificium justitiae, Ps. 4, 8. קבל יהוה פניעתי בצדקא suscipe Domine deprecationem meam in justitia, Ps. 17, 1. קרתא דצדקא civitatis justitiae, Ps. 118, 19. Cum aff. תבעי צדקי quaerentes justitiam meam, Ps. 35, 27. ויפוק היך נהורא צדקך et producet sicut lucem justitiam tuam, Ps. 37, 6.

צִדְקָא, צִדְקְתָא *idem:* item *eleemosyna:* In Venetis saepe est צִדְקְתָא, cujus forma absoluta esset צְדָקָא, et sic מְצָדָא, מְצַדְתָּא recte: למעבד צִדְקְתָא facere justitiam, Gen. 18, 19. וחטיך בְּצִדְקָה פרק et peccata tua justitia redime, Dan. 4, 25. quod etiam eleemosynam interpretantur: sic, ומעתא לְצִדְקְתָא et pecunias pro eleemasynis, Esth. 9, 22. צדקתא מאלהא et justitiam a Deo redemptore suo, Ps. 24, 5. דזריע לצדקתא qui seminat ad justitiam, Pr. 11, 18. Cum Pronom. ויתנון צִדְקְתֵיהּ et annuncient justitiam ejus, Ps. 22, 32. כְּצִדְקְתֵיהּ secundum justitiam ejus, Ps. 7, 18. תרנן צדקתך meditabitur justitiam tuam, Ps. 35, 28. וצדקתך et justitiam tuam, Ps. 36, 11. בצדקתך שיזב יתי per justitiam tuam eripe me, Ps. 31, 2. וּבְצִדְקְתָךְ יתרומםון et per justitiam tuam exaltabuntur Ps. 89, 17. צִדְקָתְהוֹן דחסימי justitia (ipsorum) rectorum, Pr. 11, 6. Pl. עביד צִדְקָתָא faciens justitias, heb. צדקות, Ps. 103, 6.

צִדְקוּת *justitia:* צִדְקוּתָא רחים justitiam diligit, Ps. 11, 7. בצדקותא אנון כל מימרי פומי in justitia sunt omnia verba oris mei, Pr. 8, 8. Cum Pron., צִדְקוּתָךְ רמא justitia tua alta est, Ps. 36, 7. אלה צִדְקוּתִי deus justitiae meae, Ps, 4, 2.

צְדִיקוּתָא *idem:* נחני צדיקותא annunciabit justitiam, Pr. 12, 17.

צְדָקָה *eleemosyna:* Rab. מלח ממון צדקה sal divitiarum est eleemonsyna. Hac si divitiae salitae sint, constantes permanent, ut caro sale conservatur a corruptione: גדולה צדקה שמקרבת גאולה tam magna est eleemosyna, ut appropinquet redemptionem. Hoc si verum est, sequitur paucas eleemosynas jam mille sexcentis annis Judaeos dedisse: גדול העושה צדקה בסתר יותר ממשה רבינו major est dans eleemosynam in occulto, Mose Doctore nostro. Vide de necessitate, utilitate, et praestantia eleemosynae, R. Bechaj in Cad hakkemach in litera Tzade, et Maim. in lib. Jad par. 3. in הלכות מתנות עניים, Sepher musar c. 1. In Chag. 5b. legitur de R. Jannaeo, quod cum vidisset quendam eleemosynam dantem pauperi בפרהסיא publice, dixerit ei, מוטב דלא יהבת ליה satius fuisset tibi, ut nihil dedisses ei. Convenit id aliquo modo cum doctrina Christi, Matth. 6. In Tg. אין לא יעביד מנהון צִדְקְתָא nisi fecerit ex illis eleemosynam, Eccl. 5, 9. 18. et 7, 13. et 9, 10. Esth. 9, 22.

צִדְקָנִיּוֹת *justae, probae, piae mulieres.*

צַדָּר *scrutarius, venditor vestium vilium et tritarum.* His olim pretium destinatum, ut quatuor haberent de centum, ut in Gemara: בצדרויי דיהבי ארבע למאה scrutarii, quibus dabant quatuor de centum, Bm. 51b. Gl.: *Venditores* בגדים *vestium sive lintei ex cannabe*[5]. Cannabis alias vocatur צררא vel זרדא, unde in צדר videntur literae transpositae, modo non sit pravum omnino.

צידרייא *species navigiorum*[6], TH. Sab. c. 4. in fine. In textu quidem scribitur נידריא sed in glossa צידרייא.

[5]) Videtur potius significare quemlibet *rebus viaticis* (זודא) sive escis sive vestibus *mercaturam facientem*. Debent vero isti in via publica negotiari imo etiam ab uno loco in alterum migrare exilis negotii causa, qua de re majus pretium iis prae ceteris negotiatoribus destinatum fuit. Deduci igitur possit a זָוַד *viaticari* (affine verbo צוד) affixo ר finali, ut est in סגולר compluribusque aliis in ר desinentibus. Huc, ni fallor, et verbum denom. syr. ܙܰܘܕ *cauponarium exercuit* (Mich. lex. syr. p. 752) vertendum est.

[6]) Fortasse est navigium ex lignis *cedreis* constructum.

צדרא vide infra in צרד.

צְהַב *fulgere, splendere instar auri, coruscare:* צהבו פניו של ר׳ יהודה fulgebat facies R. Jehudae, Gl. שמח hilaris erat, Men. 68b. Sic in Chol. 7b. Pes. 113b. היום פניך צהובים hodie vultus tuus est splendidus, serenus, Ned. 49b. פניו צהובים ואדומים סימן יפה si facies ejus sit fulgens et rubens, est signum bonum, Ketub. 103b. שער צהוב pilus fulvus, Neg. c. 3. Hiphil, הַצְהִיב *idem:* מאימתי התורים כשרים משיצהיבו בני יונה פסולים משיצהיבו quando turtures sunt recti ad oblationem? ex quo fulgere incipiunt. Quando pulli columbarum sunt inconvenientes? ex quo fulgent, Chol. 22b. נחושתן מוצהבת aes eorum fulgens est, Mid. c. 2. R. Sal. ad illud „Dum non obtenebrescit sol" (Eccl. 12, 3). זו פרחת שהיא מאירה ומצהבת באדם בחור intelligitur eo frons, quae lucet et splendet in homine juvene: quando autem senescit, מעלה קמטין ואין מצהבת obducit rugas, et non splendet amplius.

צָהוּב *fulgens, fulvum, splendens.* Vide ante in verbo.

צִיהוּב, צְהִיבוּת *fulgor, splendor, ut auri.* Sic etiam dicitur *fulgor ille aureus, qui circa collum turturum et columbarum conspicitur:* לתחלת הציהוב שבזה ושבזה in principio fulgoris in his et in illis, sc. aptae sunt ad oblationem, Chol. 22b.

Deinde צְהַב *irritare, ad iram provocare*[7]. Hinc in Tg., וּמְצַהֲבָא לַהּ צרתה et ad iram provocabat eam aemula ejus, heb. וכעסתה, IS. 1, 6. Ap. Ros. et Tos.: היו צהובים זה לזה fuerunt irritati contra se invicem, i. e. כעוסים irati, indignabundi, pavescentes aut pallescentes instar auri pallidi, qualis solet esse vultus iratorum, Sanh. 105a. אש וברד צהובים זה לזה ignis et grando irati, irritati inter se, Sr. s. 12. מצהיבין עליו irritant eum, molestiam exhibent ei, Mk. 24b.

צְהִיבָה *indignatio, dolor:* מגיד שהצהיבה מביאה למיתה indicat, quod indignatio adducat eam ad mortem, gl. צער, Jalkut Exo. 87b.

צְהָה *sitire, siticulosum, sitibundum esse.* Respondet heb. צמא, et saepius cum ח in medio scribitur, unde Elias putat, ea quae cum duplici ה sunt, mendossa esse.[8] Praet. צְהִיָת לך נפשי sitit ad te anima mea, Ps. 63, 2. בעידן דאת צְהִית למוי quo tempore sitiveris aquas, Ruth. 2, 9. ומריהון אִצְהִיו et domini ipsorum sitiebant, Job. 24, 11. ex forma Aphel, vel א per prothesin adjectum, ut in אשתי bibit.

צָהֵי, צָהְיָא *sitiens, sitibundus:* לאפי צהיא coram sitiente, Jes. 21, 14. וארע צהיא et terram siticulosam, Ps. 107, 35. Sic Job. 30, 3. Jes. 25, 5. Pl. כפנין להוד צָהֲיָן esurientes etiam sitientes, Ps. 107, 5.

צְהִיָא *siccitas:* צְהִיָא ולחוד חומתא siccitas atque etiam aestus, Job. 24, 11. Veneta habent צְהָיָא, quae forma rabbinica est potius, quam chaldaica, hebr. ציה siccitas.

צְהוּתָא, צַהוּתָא *idem:* ומפקנות מיא היך צהותא et scaturigines aquarum sicut siccitatem, heb. לצמאון, Ps. 107, 33. היך צהיתא וחומא sicut siccitas et aestus, heb. ציה גם חם, Job. 24, 19. in secundo ejus versus Tg.: בצהותא in siti, Thr. 4, 4. Cum aff. צַהוּתְהוֹן sitim suam, Ps. 104, 11. Pl. הליכו בְּצַהֲוָתָא היך נהרא iverunt in siccitatibus, i. e. locis siccis, instar fluminis, heb. בציות, Ps. 105, 41.

צְהַל *hinnire,* heb. מְצַהֲלָה, צְהָלָה, צְהִילוּת *hinnitus:* אל ירך לבבכם מפני צהלת סוסים ne mollescat cor vestrum propter hinnitum equorum, Sota 42. In Tg., צהלא וחדיא jubilabat et exultabat, Esth. 8, 15.

צְהַר צְהוֹר[9] *lucidum, splendidum:* דלא אחמי בנהורך צְהוֹרָא ne videam lumen tuum splendidissimum, Ps. 88, 15. Glossema est et additamentum ad textum, et pro אחמי corrupte legitur אֶרְחֵי, et Elias אֶרְחֵי, unde prave hoc totum glossema Elias additum censet, et abest etiam ex Regiis, et Psalterio Nebiensi. Pro צהורא legitur etiam נהורא, ut sensus sit, ne videamus in lumine tuo lumen, i. e. slpendorem luminis tui. Hinc verbaliter legitur, לא צהריתו non illustrati estis, i. e. hi ritus vobis non sunt clare et perspicue cogniti, Kid. 39a

צִיהֲר *splendor, albor, candor:* חזיה דהוה קליף ציהריה videbatur quasi fuisset decorticatus albor ejus, i. e. מראיתו aspectus albus ejus: Beza 14b.

צוּד *venari, aucupari, piscari, capere feram.* Praet. דְצָד צידא qui venatus est venationem, Gen. 27, 33. Part. צָדִין שבילנא venantur gressus nostros, Thr. 4, 18. pro צְיָדִין, aut est a צְדָה insidiari, venari, ut verbum et significatio hebraea hic retineatur. Alias צְדָה Chaldaeis est *vastari:* צָיְדִין venantur, sectantur, Pr. 2, 19. pro quo corrupte est צְיָדִין, pro heb. השיגו. Fem. נפשא יקרתא צָיְדָא animam pretiosam venatur, Pr. 6, 26. Inf. לְמֵצַד צידא ad venandum venationem sive praedam, Gen. 27, 5. Imp. וְצוּד לי צידא et venare mihi venationem, Gen. 27, 3. Fut. היך אריא תְּצוּד יתי sicut leo venaberis me, Job. 10, 16. הֲתְצוּד לליתא מזונא num venaberis leaenae cibum, Jobi 38, 39. די יְצוּד צידא qui venabitur venationem, Lev. 27, 13. יְצוּדְנֵיה venabitur eum, Ps. 140, 12. ויצודונונון et venentur eos. Jer. 16, 16. Ex Pahel, ומצדתיה די פרס תְּצַיְדִיה et rete quod expandit, venetur eum, Ps. 35, 8. heb. תלכדו capiat eum. Ithpeh., אִתְּצֵידַת venando cepit te, Jer. 50, 24. אִתְּצְדְתָא captus es, Pr. 6, 1. Fut. דלא תִתְּצִיד ne capiaris, heb. מלכד, Pr. 3, 26. וְיִתְּצְדוּן et irretientur, Jes. 8, 15.

צַיָּד *venator, piscator.* Pl. ספינת צַיָּדִין navis piscatorum, Jes. 33, 21. אשלח לסגיאין צידין mittam ad multos venatores, Jer. 16, 16.

---

[7] Affine est verbis עצב, et עכץ.

[8] Usus ejus etiam in lingua syr. (ܨܗܐ), ex qua, ut in Chaldaea, multa nomina derivata sunt, unde elucet verbum aliud esse quamquam verbo צחה cognatum.

[9] Vide notam ad זהר supra p. 336.

צַיְדָא ,צֵידָה *venatio, fera, praeda venatione capta,* ut antea ad Praet. et Imp.: וְאֵיכֹל מִצֵּידָא דִבְרִי et comedam de fera filii mei, Gen. 27, 25. Cum Pronom. וְאֵכוֹל מִצֵּידִי et comede de fera mea, Gen. 27, 19. מִצֵּידֵיהּ הֲוָה אָכֵיל de fera ejus comedebat, Gen. 25, 28.

מְצַדְתָּא ,מְצָדָא ,מְצוּדָא ,מצדתא *rete venatorium:* אַתְקִינוּ לְאַסְחוּרִי rete disposuerunt gressibus meis, Ps. 57, 7. וְכִמְצָדָא דִפְרִיסָא et sicut rete quod expansum est, Hos. 5, 1. בִּמְצַדְתָּא דֵין כְּמַנוּ in reti isto quod insidiose posuerunt, Ps. 9, 16. הוּא יַפֵּיק מִמְּצַדְתָּא רַגְלַי ipse educet e reti pedes meos, Ps. 25, 15. Cum aff. Pron. וּמְצַדְתֵּיהּ דִּי פְרַס et rete suum quod expandit, Es. 35, 8. ואפרוס יח בִּמְצַדְתֵּיהּ in rete suum, Ps. 10, 9. מְצַדְתִּי עִלוֹהִי et expandam rete meum super ipsum, Ez. 12, 13. מְצַדְהוֹן rete suum, Ps. 35, 7. וּפְרַסוּ עִלוֹהִי מְצַדְתְּהוֹן et expanderunt contra eum rete suum, Ez. 19, 8. Pl. בִּמְצוֹדִין et retia et pedicas, Eccl. 7, 28. וּמְצָדִן וְחַקְלִן in retibus magnis, Eccl. 9, 14. a sing. מְצוּדָא: רַבְרְבִין nam Schurek et Cholem hic facile convertuntur.

צִידָנוּת ,צוּדְנוּת *coena, convivium lugubre apud lugentes institutum.* Pl. צוּדְנָיָן, et emphat. צוּדְנָיָתָא vel צִידוּנָיָתָא convivia lugubria: ut, צוּדנייתא בעית למיכל coenas lugubres tu quaeris comedere, Mk. 20b. Pro eo legitur in Sab. 136a. צווארנייתא, et explicatur in glossa, מטעמים שמאכילין את האבל *cupediae, placentulae, quae lugentibus dari aut mitti solebant.* In Ar. utrumque scribitur per Daleth.

צוא צֹאָה vide in יצא, et in seq. rad. signif. 3.

צָוָה *praecipere, mandare, imperare,* hebr. נִצְטַוָּה *praecipi, juberi, mandari:* נצטווינו jussi sumus, mandatum est nobis: מצווה *jussus:* אינו דומה מצווה ועושה כמי שאינו מצווה ועושה non est eadem ratio ejus, qui jussus aliquid agit, et ejus, qui injussus agit; More c. 17.

צִוּוּי *imperium, mandatum:* et apud Grammaticos, *imperativus modus.*

צַוָּאָה *idem:* item *testamentum, ultimum hominis praeceptum de bonorum distributione inter haeredes,* ap. Ros.: שטר צואה literae, tabulae testamenti. Sic „praecipere domui suae", est facere vel condere testamentum: unde R. David ad illud Achitophelis, ויצו אל ביתו et praecepit domui suae (IIS. 17, 23.) scribit: „Praecepit", sc. juxta morem hominis, qui morti vicinus, praecipit liberis suis, quid post se de rebus domesticis et haereditate fieri velit.

מִצְוָה *praeceptum: opus bonum Lege praeceptum,* ap. Ros.: In Tg., מצות יבמתא praeceptum leviratus, Deut. 25, 10. in TgH. Pl. מִצְוָן קַלִּילָן praecepta facilia, Deut. 7, 10. in TgH. מִצְוָתָא דְאוֹרַיְתָא praecepta Legis, Deut. 15, 11. in TgH. In Pirke avoth c. 4. מצוה גוררת מצוה ועבירה גוררת עבירה praeceptum trahit praeceptum. Celebre Hebraeorum dictum, quo volunt, ut virtutes ex virtutibus, ita vitia ex vitiis nasci: Ibidem, הוי רץ למצוה קלה כחמורה curre ad praeceptum leve tamquam ad grave. Et c. 2. הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה esto aeque cautus in servando levi aliquo praecepto atque in gravi: העושה מצוה אחת קונה לו פרקליט אחד והעובר עבירה אחת קונה לו קטיגור אחד quicunque facit praeceptum unum, comparat sibi advocatum unum: qui autem transgreditur transgressionem unam, comparat sibi accusatorem unum; ibid. c. 4. בר מצוה filius praecepti, i. e. praeceptis Mosaicis observandis subjectus. Talis fit completo decimo tertio anno, et die uno. Vide Aben Esram Gen. 17, 14. Praecepta mosaica numerant Judaei 613. תרי"ג. Rationes hujus numeri dant varias. In Tzeror hammor quatern. 10. p. ult. col. ult. ad verba, „Ego sum Dominus Deus tuus", initium scil. verborum Decalogi: Ecce in istis decem praeceptis comprehensa est tota Lex, prout eam prisci ordinarunt in numero praeceptorum. Propterea dixerunt, quod sint in decem praeceptis 613. literae, juxta numerum 613. praeceptorum; nam unaquaeque litera est loco unius praecepti. Vide et Caphtor upherach p. 145. Ea dividunt in מצות עשה praecepta affirmativa, sive jubentia, et מצות לא תעשה negativa etc. De septem praeceptis Noae datis, quorum frequens apud Hebraeos mentio, vide R. Bechaj in Legem f. 12b. Porro מצוה et מצותא quandoque sumitur synecdochice pro Eleemosyna, maxime in lingua Hierosolymitana. Hinc Glossator in Sr. s. 36. ad vocem hanc מצוה scribit: צדקה כן קורא בלשון ירושלמי sic vocatur eleemosyna in lingua Hierosolymitana: ut, ואפק יתהון למצותא et expendit ea in eleemosynas: הא אתא מרי מצותא ecce venit dominus ille eleemosynae, gl. בעל צדקה: sic, עבד מצוה faciebat eleemosynam, gl. צדקה, Vr. s. 37. הן לי מצוה da mihi eleemosynam, Vr. s. 34. תרעא דלא פתיח למצותא פתיח לאסיא janua quae non aperta est ad eleemosynas, aperienda est medicis. Legitur ut proverbiale in Bemid. rab. s. 9.

II. צְוָה[10] *arescere, exarescere:* וצוו רגליו et exaruerunt pedes ejus, Pes. 111a. צוה דקלא exaruit palma, Ibid. col. 2. צאוי לאלתר exarescit subito, Pes. 56a. Aphel, דאתי בליביה ומַצְוֵי ליה ingreditur in cor (medullam) ejus, et facit exarescere eam, Bb. 24b.

III. צוי vel צואי *sordidum, inquinatum.* Ap. Tos. גז מלובן ולא צואי כדי לעשות ממנו בגד vellus dealbatum et non sordidum vel rude (scil. dabit sacerdoti de primitiis tonsurae) ut ex eo facere possit vestimentum, Chol. c. 11. in Misna. Alibi, אין לוקחין ממנו צמר מלובן וצואי non accipiunt ab eo lanam dealbatam et sordidam, gl. מלובן מצואתו dealbatam a sordibus suis, Bech. c. 4. in Misna. Sic volunt derivatum esse a צֹאָה, de quo in יצא. In Aruch scribitur sine Aleph צוי: in Talmud צואי.

צוח *clamare, exclamare, vociferari.* Respondet plerumque hebr. צעק. Praet. צְוַח לִבְּהוֹן clamavit cor eorum, Thr. 4, 18. וּצְוַח וַאֲמַר et clamavit, et dixit, IIR. 6, 5. וּצְוַח עַמָּא עַל מֹשֶׁה et clamavit populus contra Mosen, Num. 11, 2. דְּלָא צְוָחַת בְּקַרְתָּא quod non clamavit in civitate, Deut. 22, 24. צְוַחוּ וַאֲמַרוּ

[10]) Ex usu ar. صوا *Exaruit* palma. Huc etiam syr. ܨܘܐ *excoxit* vertendum est.

למא אנחנא צימין vos jejunatis Jes. 58, 4. אתון צָיְמִין ad quid nos jejunamus? ibid. v. 3. Fut. ארי יְצוּמוּן quando jejunant, Jer. 14, 12.

צוֹמָא, צוֹם *jejunium:* הצום חצני an jejunium afflictionis vos jejunatis coram me? Zach. 7, 5. גזרו צומא decernite jejunium, IR. 21, 9. וּבְצוֹמָא ובבכיתא et in jejunio et fletu, Joël. 2, 12. בְּיוֹמָא דְצוֹמָא in die jejunii, Jer. 36, 6. צומא רבא jejunium magnum. Sic vocatur dies expiationum, Br. s. 11.

צָיְמָנִית *jejunatrix, jejuniis nimium indulgens:* בתולתא ציטנית virgo jejunatrix.

צִין צון *signare, designare, notare,* ap. Ros.: והוא מציין איזה מקום טומאה et ipse designabat, quis locus pollutionis esset, Br. s. 79. Ap. Tos., מציינין את הקברות signant sepulchra, scil. calce, ut cognoscatur, illic locum esse immundum, et sacerdotes ab eo recedant, Schek. c. 1. Confer Mas. scheni c. ult. מציינין אותו בקזוות signant eam glebis terrae, Ms. c. 5. אוהב יי׳ שערים המצויינים בהלכה diligit Dominus portas signatas traditionibus, Berach f. 8a.

צִיוּנָא, ציון *signum, signatura, designatio, nota, monumentum sepulchrale:* מה ציונא הדין quod est monumentum hoc, quod ego video? IIR. 23, 17. ויבני לותיה ציונא et exstruxit juxta illud monumentum sepulchrale, Ez. 39, 15. Sic et Hebraice, et latius, הציבי לך צינים erige tibi signa, scil. viarum, Jer. 31, 21. quod Tg. aliter reddit. Ap. Tos. עשו ציונים לתורה facite signa legi, Erub. 54b.

צוף heb. *fluere, effluere.* Hinc Ithp. Part. דְמִצְטַיְפָא qui effluebat, Num. 21, 20. in TgH. Deinde ap. Tos. מים הנחוים והצפין aquae fluentes et effluentes, superfluentes, Machs. c. 4.

אִצְטַיַּף *spectare, respicere:* Vide in טוף.

צִפְצָפָה vide infra in צפף.

צוץ Hiphil הֵצִיץ *prospicere, prospectare,* hebr. ut Cant. 2, 9. Ap. Tos., בן עזאי הציץ ומת Ben Assaj prospexit et mortuus est, i. e. curiosius intuitus et scrutatus est divinam majestatem, Chag. 14b. Item *florere, efflorescere,* Eccl. 12, 6. מֵצִיץ efflorescens, prospectans: בני מציצי עינא filii prospectantes oculis, i. e. volantes et mobiles oculos habentes ob crebrum prospectum, Ketub. 60b. B. Ar. in טף primo legit מטיפי, stillantes, fluidos oculos habentes.

צוץ *nomen loci:* Hinc, כופשני צוצייני turtures Susiani, Chol. 69b.

צוצייתא *scintillae, coruscationes,* idem quod צוצות. Hinc legitur in Bb. 73a. האי גלא דמטבע לספינתא מיחזיי כי צוצית דנורא חיוורתי ברישיה ומחינן ליה באלותא דחקיק עליה אהיה אשר אהיה יה ה׳ צבאות אמן אמן סלה וניית quando fluxtus aliquis submersurus est navem, conspiciuntur quaedam quasi scintillae ignis albi in capite ejus. Eas si percutiamus baculo, cui inscriptum est, „Ero qui Ero, Jah, Deus exercituum, amen amen sela", requiescit fluctus. Glossator explicat אש לבנה וס׳ אך מזיק הוא ignis albus, et est angelus noxius.

צוּצִיתָא *cauda:* נקטוה בצוציתא ואפקוה prehendite eum (murem) cauda, et educite eum, Beza 16b. B.

וּצְוַחוּ קדם פרעה clamarunt et dixerunt, IIR. 4, 40. et clamarunt ante Pharaonem, Exo. 5, 15. Partic. צָוְחָא עולמתא clamabat puella, Deut. 22, 27. על כן אנון צָוְחִין למימר idcirco ipsi clamant, dicendo, Exo. 5, 8. Imper. צְוַחוּ יתבי כפרני רבה exclamate habitatores pagorum Rabba, Jer. 49, 3. וּצְוַחִי et exclama, Jer. 22, 20. Fut. לא יְצְוַח ולא יכלי non clamabit neque vociferabitur, Jes. 42, 2. ואתון תְּצְוְחוּן מכאב לב et vos exclamabitis prae dolore cordis, Jes. 65, 14. Pahel Part. והוא מְצַוַּח רבי רבי et ipse clamabit, Rabbi, Rabbi, i. e. praeceptor: Elischa enim erat discipulus prophetae Eliae, IIR. 2, 12. Pl. מְצַוְחִין על חמרא clamant propter vinum, Jes. 24, 11. Fem. מְצַוְחָא קדם אלישע clamabat coram Elischa, IIR. 4, 1. Fut. יְצַוְחוּן במרר clamabunt amare, Jes. 33, 7. Ap. Tos.: חזי דלא מצווחת עלי בבי מדרשא vide ne clamet contra me in schola, Erub. 60a. ע"ן f. 74b. Ap. Ros. idem etiam est quod קרא *vocare, nominare,* בערביא צוחין לתרנגולא סכויא in Arabia vocant gallum סכויא, Ber. rab. s. 25. Item, בגלילא צוחין לחויא איויא in Galilaea vocant serpentem איויא, s. 26. וצווחין לה עקרתא et vocent eam (Saram) sterilem, s. 47.

צְוָחָא, צְוָחְתָא vel צְוָחְתָּא *clamor:* וצוח צְוָחְתָּא et exclamavit clamore, Gen. 27, 34. קל צְוָחְתָא vox clamoris, Jer. 48, 3. צווחתא אשתמע clamor in mari algoso auditus est, Jer. 49, 21. צְוָחַת תבירי קרב clamorem contritorum bello annunciabunt, Jer. 48, 9. קל צווחת מלכיא vocem clamoris regum, Jer. 25, 36. צווחת בכיתא clamor fletus, Ps. 144, 14. וְצְוָחַת יתבי ירושלם et clamor habitantium in Jerusalem, Jer. 14, 2. Aff. וְצְוָחְתִיךְ אתמליאת ארעא et clamore tuo repleta est terra, Jer. 46, 12.

אַצְוָחַת *clangor:* נפקון בְּאַצְוָחַת קרנא egrediuntur cum clangore cornu, Ez. 7, 14. Regia habent בְּאַצְוָחוּת.

צול מְצוּלָא, מְצוּלְתָא *profunditas, profundum:* מרתח היך דודא מצולתא fervefacit tamquam ollam profundum, Job. 41, 22. Respondet hic et in sequentibus hebr. מצולה, unde mirum, quis hic sopor Eliam oppresserit, quod scripserit, hoc tantum loco pro eo poni, alias per עמק transferri: למחפי עלי מצולתא ut obtegat me profunditas, Psal. 69, 16. ופרשותיה בְמְצוּלְתָא et miracula ejus in profundo, Ps. 107, 24. היך במיא דְמְצוּלְתָא sicut in aquis profunditatis, i. e. profundis, Ps. 69, 3. Cum Pron. בְמְצוּלְתֵיה דימא in profunditate maris, Ps. 68, 23. Pl. בחשוכיא בְמְצוּלָתָא in tenebris in profunditatibus, i. e. locorum profundissimorum, Ps. 88, 7. In Hebraeo est במצולות, ideo et Chaldaeum sit plurale, pro quo libri omnes habent מְצוּלְתָא ex forma singulari. Ap. Tos. etiam est *fossa, fovea profunda,* Bb. 67, 68. מצולה שאין בה דגים profunditas in qua nulli sunt pisces, Ber. 9b.

צום *jejunare.* Praet. וְצָם דוד צומא et jejunavavit David jejunium, IIS. 12, 16. צַמְתָּא ובכיתא jejunasti et flevisti, IIS. 12, 21. צָמִית ובכיתי jejunavi et flevi, ibid. v. 22. וְצָמוּ עד רמשא et jejunarunt usque ad vesperam, IIS. 1, 12. וצמו ביומא ההוא et jejunarunt in die isto, Jud. 20, 26. Part. למא דנן אנא צָאֵם quorsum ego jejunarem? IIS. 12, 23. Pl.

Ar. legit בציציתא, et explicat בשערו pilis suis, ex signif. ציצית.

Deinde צְוַץ[11] *clamare*, *exclamare*, secundum Aruch. In T. Nid. 42b. שמעתי ולד דצויץ אפניא דמעלי שבתא ולא אתיליד עד שבתא audivi puerum qui clamavit (in ventre matris) vespera parasceves Sabbathi, et non in lucem editus fuit usque ad Sabbathum, gl. צְוֵיץ, i. e. צועק. Citat etiam B. Ar. ex Pesikta, צַיְיצִי בקליך clama voce tua, pro heb. צהלי קולך jubila voce tua, Jes. 10, 30. Item ex Br. s. 65. אם מצאתם תינוקות מציצים בקולם si inveniatis ibi pueros ejulantes vel jubilantes voce sua: sed illic nunc legitur מצפצפים. Huc etiam refert ex Chol. 84b. et Bm. 29b. אבל דצויץ לית לן בה sed qui (liquor) clamat (i. e. fervet et bullit, ac bulliendo sonum edit) de eo nil nobis negotii, Gl. רותח.

צוק *fundere, effundere: fundi, effluere.* Idem quod heb. יָצַק, quod ipsum quoque cum צוק formam quandoque permutat. Niphal נִיצוֹק *fundi, effundi: fusum, effusum.* Sic a דון in Niphal dicitur נִידוֹן. Hiphil הֵצִיק *fundere:* שמתחיל להציק quando incipit fundere: שמציק לכלי שלמטה quod fundit in vas inferius. Ex Hophal, יוצק זהב רותח לתוך פיו fundatur aurum fervens in os illius, Sanh. 92b.

צוק *mons altus et praeruptus, praeceps, declivis:* עשר סוכות מירושלים ועד צוק decem tabernacula erant ab Hierosolyma usque ad montem altissimum, Joma c. 6. in Misna. Bartenora scribit; כל הר גבוה וזקוף נקרא צוק omnis mons excelsus et erectus vel assurgens, vocatur צוק. Rambam sumit hic pro nomine proprio: עלתה לראשי צוקין ונפלה si ascenderit in cacumina montium altissimorum, et ceciderit, Bm. c. 7. in Misna. et c. 3. in Gem. 36b.

צִיקִין *fusa, infusa, condimenta.* Hinc ap. Tos. frequens mentio *cibi cujusdam*, qui vocatur ציקי קדירה. In Pes. 56a. משל לבת מלך שהריחה ציקי קדירה simile hoc est filiae regis quae odorata est condimenta ollae. R. Sol. hic vernacula voce explicat ארשדורא. Alibi, מלמד שירד להם לישראל עם המן ציקי קדרה docet, quod descenderit Israëlitis cum Manna ציקי קדירה, gl. חבלין לתבשיל ערב ומבושם condimenta ad pulmentum dulce et conditum, Joma 75a. הללו לציקי קדרה, haec inserviunt ad cibum ציקי קדרא Bm. 86b. Gl. מין מאכל ששמו ציקי קדירה אשרורא בלעז. Iterum, והיו בה מאה ושמונים אלף שווקים של מוכרי ציקי קדירה, et erant in ea (Tzipporia) 180000. fora vendentium ציקי קדירה, Bb. 75b. נותנין לה לציקי קדירה dant ei ad ציקי קדירה, Ketub. 65a. אלא שעשאן ציקי קדרה nisi fecit ea ציקי קדירה, gl. בשלן הרבה עם חבלין, Chol. 77b. Guido hic male intellexit Aruch, dum scripsit; ציקי in Aruch exponitur per קדירה caldarium: קדירה non est expositio vocis ציקי, sed adjunctum ejus epitheton in Talmud.

יְצִיקָה *fusio.*

נְצוֹק *effusum, effusio, liquor, qui ex uno vase in aliud effunditur*, As. 72b. Vide et Jadajim cap. ult. Machschirin c. 5. ubi vide Majemonem.

צור[12] *obsidere.* Respondet heb. צור. Praet. וְצַר על שמרון et obsedit Samariam, IR. 20, 1. וְצָרוּ על רבה et obsederunt Rabbam, IIS. 11, 1. Part. אנון צָיְרִין ית קרתא עלך ipsi obsident urbem circa te, Jud. 9, 31. דְצָיְרִין עֲלֵיכוֹן qui obsident vos, Jer. 21, 4. Part. Pehil, מסר בְּנוֹהִי צִיְרִין tradidit filios ejus obsessos, i. e. in obsidionem, Num. 21, 29. Inf. לְמֵצַר על דוד ועל גברוהי ad obsidendum Davidem et homines ejus, IS. 23, 8. Fut. לא תְּצוּר לְמוֹאבאי non obsidebis Moabitas, Deut. 2, 9. לא תְּצוּר עלהון non obsideas eos, ibid. v. 19. ארי תצור לקרתא cum obsederis civitatem, Deut. 20, 19. וּתְצוּר עלה et obsidebis eam, ibid. v. 12.

צְיָרָא, צְיָר *obsidio: munitio, propugnaculum obsidionale:* ותתן עלה צְיָר et dispones contra eam obsidionem, heb. מצור, Ez. 4, 2. Libri habent בְּצִיָר, quod constructioni repugnat, et locutioni heb.: וְלִצְיָר ירושלם et ad obsidionem Jerusalem convertes vultum tuum, Ez. 4, 7. בִּמִשְׁלַם יומי צִיָרָא cum finiti fuerint dies obsidionis, Ez. 5, 2. דיעול לכרכי צירא qui ingreditur urbes obsidionis, Ez. 6, 12. למעל מן קדמך בְּצִירָא ut veniat propter te in obsidionem, Deut. 20, 19. Cum aff. עד אשלמותך יומי צִיָרָךְ usque dum absolveris dies obsidionis tuae, Ez. 4, 8.

צִיר *angustum, arctum:* כחותם ציר sicut sigillo angusto, heb. כחותם צר, Jobi 41, 6.

מְצָרִי *arctum, angustum, parvum*, Bb. cap. 3. in

---

11) Syr. ܨܘܨ *zinzilulavit*, ὀνοματοπ., uti heb. צפצף, gr. τιτίζειν et germ. zwitschern. Nomen de eo formatum in lingua ar. occurrit صوة *voces, strepidus hominis*, ubi tamen propter literam ה sequentem sibilans litera צ extrita est.

12) Origo in *stringendo* et *constringendo* (ar. صار): hinc I. *ligare* et *colligare;* II. *obsidere*, exercitum sc. circum urbem contrahere eamque obsidione constringere; III. *formare, effigiare*, i. e. proprietatis cujusdam rei, personae vel phantasmatis colligere phatasiaque vel imagine picta *constringere*. Notione a constringendo ducta praeter illa in plerisque lexicis notata haec fere nomina formata sunt: צור vel צואר *collum*, pars scil. corporis *constricta*, vel ubi corpus quasi constrictum esset apparet; ציר, quod hebr. *legatum, instructum plena potestate populi* denotat, quia in eo voluntas totius populi, opiniones videlicet singulorum civium quasi *constrictae et ligatae* sunt; dein huc vertendum est nomen ציר, syr. ܨܘܪܐ *dolor* propr. *convulsus, spasma, convulsio*, quasi dolorem *constringentem* dicas (cf. synon. nomen חֶבֶל, cui eadem subest notio *ligandi*), opp. τοῖς synonymis כאב quod *vulnus* dolorem scil. dehiscentem, et עֶצֶב quod illam doloris speciem innuit, quo articuli corporis dissipantur et quasi dilapsi (חצב) essent videntur. (Hinc fit, ut prae חבל et ציר nomina כאב et עצב metaph. et pro dolore animi τοῦ נפש nempe, qui est natura animalis ἡ ζωότης, summa videlicet sensuum, in usu sint. Vide notam sub רוח.) Item denique ad notionem constringendi vox talm. צורנין, quae *coetum societatem* innuit, referenda est, quasi exercitum constrictum dicas.

Misna. Sota c. 1. et 2. in Misna. Ita saepe exponitur per קטן.

צָרָה *aemula, zelotypa, quae aliam odio, invidia, et zelo angit:* ומצהבא לה צָרָתָהּ et indignabundam reddebat eam aemula ejus, IS. 1, 6. Sic heb. צָרָתָהּ aemula ejus, nempe Peninna, altera uxor Elkanae. Hinc R. David ad hunc locum: Duae uxores viri unius vocantur צרות aemulantes, quia utplurimum se zelo et invidia invicem prosequuntur. Significatio ab heb. צור arctare, angustiis afficere.

מְצִירָא *obsidio.*

צִירָנִין[13] *turmae, exercitus, coetus, societates:* מפיק מנן צוֹרָנֵי צורני produxit ex eis multas turmas, Kid. 72b. Est a צבר, commutato ב in ו, quod et alias fit.

II. צור *formare, efformare, effigiare sive effingere, figurare, sive figuras effingere et exprimere, depingere, pingere variis coloribus.* Praet. וְצַר ית תרין עמודיא דנחשא et formavit duas columnas aereas, I. Reg. 7, 15. וצר יתיה בזיפא et formavit illud stylo sculptorio, hebr. ויצר, Exo. 32, 4. Part. ולא צָיְרִין ארחתא דחיי et non formant vias vitae, hebr. ישׂגו assequuntur, Pr. 2, 19. Ap. Tos., הצר צורה בכלי חייב משום מכה בפטיש qui effingit figuram in vase aliquo (in Sabbatho) reus est perinde ac si percussisset malleo, Sab. 75b. Vide et 103b. הצר צורה בנכסי הגר qui efformat figuram in facultatibus peregrini, Bb. 53 צר מן המים si ex aqua format, quanto magis ex luto, Sanh. 91a. Pahel Praet. ידך צַיְרוּנִי manus tuae efformarunt me, heb. עצבוני, quod illic idem, Jobi 10, 8. Part. וּמְצַיֵּר בסמטנין et efformat (pingit) sinopide, sive pulchris coloribus, hebr. ומשוח et inungit sive depingit, Jer. 22, 14. Partic. Pehil sive pass. plur. כלידין מְצַיְּרִין scyphi figurati, heb. משקדים amygdalati, amygdalae speciem referentes, Exo. 25, 34. מצירין על כתלא expressi in pariete, i. e. effícti, depicti, heb. מחקה, Ez. 8, 10. וחזה נברין מצירין על כתלא וצלמי כסדאי מצירין בסמטניא et vidit viros efformatos in pariete, et imagines Chaldaeorum depictas coloribus, heb. חקקים מחקה, Ez. 23, 14. ואטונין מצירין et funes coloratos, Esth. 1, 6. Ithpah. Praet. אִצְטַיַּרִית בכריסא דאמא efformatus sum in utero matris, hebr. רֻקַּמְתִּי artificiose figuratus sum, Ps. 139, 15. Ap. Ros. ציר usitatissimum est: כח הַמְצַיֵּר facultas, vis formatrix, quam indidit Deus semini, Rab. Levi Jobi 10. 8. לצייר ad formandum: יצייר formabit: המצוייר formatum, figuratum, pictum: כרובים מצויירים Cherubini picti: בגדים מצויירים vestes figuratae, acupicta: ut, רוצה אשה שתהא בבתים מצויירין ובגדים מצויירין מלאכול עגלים מפוטמין mavult mulier esse in aedibus pictis, et habere vestes figuratas, quam comedere vitulos saginatos, M. Esth. c. 1.

צַיָּר *pictor, formator, acupictor, artifex colorum et figurarum:* עובד צייר opere acupictoris sive Phrygionis, Exo. 26, 36. למעבד כל עבידת נגר ואומן וְצַיָּר ad faciendum omne opus artificis, opificis et phrygionis, heb. ורקם, Exo. 35, 35.

צִיּוּר *pictura, figura, forma, formatio, effigies, color:* עובד ציור מחטא opere picturae acus, i. e. phrygiano, Exo. 26, 36. Pl. ויח כל כותלי ביתא אקיף צִיּוּרִין et omnes parietes domus circumdedit picturis, heb. קלע incisuris, IR. 6, 29, דחשיקן בכל מיני ציורין quae (asinae) instructae erant omnis generis coloratis, Jud. 5, 10. חפי כנפין דיליה ציורין tectus alis figurarum, i. e. figuratis, Ez. 17, 3. בלבושיהון ציורין in vestibus figuratis, hebr. לרקמות acupictis, auro intertextis, Ps. 45, 15. ואלבישית יתכון לבושי ציורין et vestiam vos vestibus figuratis Phrygianis, heb. רקמה, Ez. 16, 10. ויריעת בוץ וצבעונין וְצִיּוּרִין et velis byssinis, et coloratis, et figuratis, Ez. 16, 13. hebr. ורקמה et phrygionici operis: בוץ וציורין xylinum et figurata Phrygiana, heb. שש ברקמה, Ez. 27, 7. Constr. בית צִיּוּרֵי צבעונין praeda figuratarum et coloratarum vestium, Jud. 5, 30. Ap. Ros. etiam ציור est *imaginatio, qua concipimus et cognoscimus alicujus rei formam, formalis rei alicujus cognitio et intelligentia.*

צוּרָא *forma, figura:* דמות כל צורא similitudinem omnis formae, heb. תמונת כל סמל, Deut. 4, 16. Constr. צוּרַת ביתא formam domus, heb. צורת הבית, Ez. 43, 11. Cum aff. ית כל צוּרָתֵיהּ omnem formam ejus, ibidem. Pl. constr. וְצוּרַת דקלין et figuras dactylorum, hebr. ותמרת et palmarum, IR. 6, 29. Emph. דהבא מכבש על צוּרָתָא aurum inductum super formas istas, heb. על המחקה super exsculptum, IR. 6, 35. Cum aff. וכל צוּרָתֵיהּ et omnes formas ejus, heb. וכל צורתיו, Ez. 43, 11. Ap. Ros. philosophos, בעל הצורה forma constans, formatum: צורה טבעית forma naturalis: צורה מינית forma specifica: צורה האמתית forma vera et legitima: צורה מלאכותית forma fabrilis, quam opifices faciunt. Ap. Tos.: בני אדם הללו אנשים של צורה הם isti homines sunt viri formae, i. e. exemplares, sapientes, Mk. 9a.

צוּרִי *formatum, formale:* הסבה הצוריית causa formalis.

צוֹר *Tyrus, urbis nomen.*

צוֹרִי *Tyrius.* Fem. חצר צוֹרִית atrium Tyrium, quod in urbe Tyro, Maaser. c. 3. כסף צורי argentum Tyrium: מנה צורי libra Tyria, Bech. c. 8.

צוּרִין *vimina:* vide נצר.

III. צור *ligare, colligare:* וּתְצוּר כספא בידך et ligabis argentum in manu tua, Deut. 14, vers. 25. Vide et Ez. 5, 3.

צוּר *rupes,* Num. 24, 21. in Targ. Hieros.

צַוְּאר צַוָּר *collum:* א in scriptione redundat, ut et heb., unde et quandoque abjicitur: forte olim fuit vocalis index, ut et aliae quiescentes, et Vau saepe: ואזלן מ־יּמן צוא־ et eunt exaltato collo, hebr. גרון gutture, Jes. 3, 16. כנחל מגבר עד צואר sicut torrens valide inundas usque ad collum, Jes. 30, 28.

[13]) Gr. σπεῖρα *cohors, globus militum* apud quosdam. Vide notam praec., cui in explicanda voce צורני A. n. assentitur. Sunt enim צור et צבר cognata.

Cum Pron. ועל שעיעות צַוְאֵרֵיהּ et super laevitatem colli ejus, Gen. 27, 16. ונפל על צוארי׳ה et insiliit in collum ejus, Gen. 33, 4. על צַוְּרֵיהּ נככת עתיריא super collo ejus sunt divitiae populorum, Jud. 5, 30. וחסדא לְצַוְּרָךְ et gratia collo tuo, heb. לְגַרְגְּרֹתֶיךָ, Pr. 3, 22. ותעדי ניריה מעל צַוְּארָךְ et removebis jugum ejus a collo tuo, Gen. 27, 40. ויתן ניר דברזלא על צוארך et imponet jugum ferreum collo tuo, Deut. 28, 48. סליקו על צַוְּרִי ascenderunt super collum meum, Thr. 1, 14. על פרקת צַוְּרָנָא super juncturas colli nostri, Thr. 5, 5. Pl. constr. ונפל על צַוְּארֵי בנימן et cecidit in colla Binjaminis fratris sui, Gen. 45, 14. די בצוארי גמליהון quae erant in collis camelorum ipsorum, Jud. 8, 21. Cum Pron. ושויאו ית רגליהון על צואריהון et posuerunt pedes suos super colla ipsorum, Jos. 10, 24. ואעדיתי ניר תקיף מִצַּוְּארֵיהוֹן et abstuli jugum durum a cervicibus ipsorum, Hos. 10, 11. אעילו צַוְּארֵיכוֹן בניר מלכא דבבל submittite colla vestra jugo regum Babyloniae, Jer. 27, 11.

צַוְּארָנִיתָא vide supra in צור.

צוּת[14] *audire, auscultare, attendere, advertere.* Part. גברא בישא צָיֵית לספותא רעאתא vir malus auscultat labiis inquitatis, Pr. 17, 4. תהוין אודניך צָיְתָן לקל צלותי sint aures tuae attendentes ad vocem precationum mearum, Ps. 130, 2. אודנין להון ולא ציתין aures sunt ipsis et non audiunt, Ps. 115, 17. דְצָיְתִין לקל ריש מתבתא qui attendunt ad vocem Scholarchae sive Rectoris scholae, Cant. 8, 13. Infin. ולא יכלין לְמֵצַת et non possunt audire, Jer. 6, 10. Imp. צית לקל בעותי attende ad vocem precationis meae, Ps. 5, 2. ברי לחכמתי צית fili mi, sapientiam meam audi, Pr. 5, 1. Aphel, Praet. ולא אֲצֵית למליכון neque advertit ad verba vestra, Deut. 1, 45. אצית בקל צלותי audivit vocem precationis meae, Ps. 66, 19. ואצית לקל חכימיא et attendit ad verba sapientum, Eccl. 12, 8. Fem. לא אֲצֵיתַת non attendit ad verbum tremoris, Jes. 64, 4. אלו אֲצֵיתְתָא לפקודי o si attendisses ad praecepta mea, Jes. 48, 18. אֲצֵיתִית אצתא attendi attendendo, i. e. attentissime, Jes. 21, 7. אציתית וגלי audi, et fuit manifestum coram me, Jer. 8, 6. ולא אֲצִיתוּ למימריה et non auscultarunt verbis ejus, Jer. 23, 18. ולא אֲצֵיתְתוּן et non auscultastis, Pr. 1, 24. Part. ולית דְמַצֵית neque est qui attendit, IR. 18, 29. et IIR. 4, 31. Inf. טב לְאַצָּתָא למלי נביוהי melius est auscultare verbis prophetarum ipsius, IS. 15, 22. Imp. מימרי אֲצֵית יהוה verbum meum, orationem meam audi Domine, Ps. 5, 3. למלי אצית ad verba mea adverte Pr. 4, 20. אֲצִיתוּ דיתבין בליש auscultate qui habitatis in Lais, Jes. 10, 30. וְאַצִיתוּ מלכון מרחיק et audite regna a longinquo, Jes. 49, 1. ubi verbum masculinum refertur ad מלכון, quod foeminium, quia per regna intelliguntur habitatores regni: אֲצִיתִי ארעא ומלאה audi terra et plenitudo ejus, Mich. 1, 2. אֲצִיתָא למימרי attendite ad verba mea, Gen. 4, 23. ubi in Venetis prave est אֲצִיתוּ, quod masculinum est, et non convenit cum antecedente foeminio. Sic Jes. 32, 8. Fut. וְתַצִית לפקודוהי et attendes ad praecepta ejus, Exod. 15, 26. מן בכון יְצִית דא quis vestrum attendit ad hoc? Jes. 42, 23. ארום יְצִית לקלי quod auscultaturus esset ad vocem meam, Jobi 9, 16. ולא נְצִית לכל פתגמוהי et non attendamus ad omnia verba ejus, Jer. 18, 18. ואדני מקבלי אולפן יְצִיתָן et aures acceptantium doctrinam auscultabunt, Jes. 32, 3.

צֵיתָא *attentio, auscultatio, auditus:* Deut. 31. vers. ult. in TgH. Sic quoque legendum Gen. 25, 14. in Jon. pro צִמְתָא: respondet enim heb. מִשְׁמָע.

מַצְתּוּת *idem*, Gen. 2, 7. in Targ. Jon.

אַצָּתָא *idem*, Jes. 21, 7. hebr. קֶשֶׁב.

צַיְתָנִית *auscultatrix, quae clanculum auscultat, ut habeat quod deferat vel calumnietur, aut clam expiscetur:* לא בראה מן האוזן שלא תהא ציתנית non creavit eam (Evam) ex aure (Adami,) ne esset auscultatrix. Attamen extitit Sara והיתה ציתנית et fuit auscultatrix, juxta illud: Sara autem auscultabat ad ostium tentorii sui, Gen. 18, 10. Tanch. s. וישב. Br. s. 18. Pl. צַיְתָנִיוֹת auscultatrices. Vide Deut. rab. s. כי תצא, Br. s. 45. et infra in קנא.

צָוַת צְוַת *ligare, colligare, conjungere, copulare, consociare.* כל העולם כולו לא נברא אלא לצוות לזה totus mundus non aliam ob causam creatus est, quam ut cum hoc conjungatur, Ber. 6b. et Sab. 30b. ubi R. Sal. vernacule explicut שׁוּלְץ, et in priori loco שׁלוּוְץ. Alibi, אורחין רחיקא וצוותין בסימא via nostra est longinqua, et conjunctio vel consociatio nostra jucunda, Suc. 52a. אפילו שיבולת דלצוותא Pes. 89b. Ex Ithpah. אמה דמצטוותא אברתא fossa aquarum quae conjuncta est filiae, i. e. piscinae primae, Bb. 80a. Exempla haec omnia in Ar. scribuntur cum Beth in medio. Unum quod ibi adducitur, sic quoque scribitur in Talmud: צבתא דהרש, quod glossator explicat, apprehensio, retentio, אחיזתו, ex significatione צֶבֶת forceps, Bk. 9b. In Aruch explicatur per חִבֵּר.

צְחָה *sitire.* Respondet heb. צמא. Praet. וּצְחֵי במדברא et sitivit in deserto, IIS. 17, 29. וּצְחֵי לחדא et sitivit admodum, Jud. 15, 17. וּצְחָא חמן עמא למיא et sitivit illic populus ad aquas, Exo. 17, 3. צְחָת לך ארי צָחֵי נפשי sitit te anima mea, Ps. 42, 3. Part. ארי צָחֵי אנא למשתי nam sitio ego ad bibendum, Jud. 4, 19. ואין צחי אשקי מיא et si sitit, pota eum aqua, Prov. 25, 21. וכמא דיחלום צָחְיָא et sicut somniat sitiens se bibere, Jes. 29, 8. ubi Veneta vitiosa sunt: כִּצַחְיָא דְצָחְיָן בכפנא למיא sicut sitiens aquas, Jes. 41, 17. qui sitibundi sunt in fame, heb. העטופים qui animo deficiunt, Thr. 2, 19. Hinc et chald. in Regiis transfertur, *deficiunt.* Part. Pehil, במדברא צְחֵי in deserto siticuloso, Ps. 78, 17. Fut. דְיִצְחֵי למשתי qui sitiverit bibere, Am. 8, 11. ואתון רשיעיא תִצְחוּן et vos impii sitietis, Jes. 65, 13. לא יכפנון ולא יצחון non esurient neque sitient, Jes. 49, 10. Aphel, Praet. ולא אַצְחֵינִין et non sivit sitire eos, Jes. 48, 21. Ap. Ros. דנפח בכסיה לא צָחֵי qui flat in poculum suum

---

[14]) Propr. *arrigere aurem* ex significatu ar. صوت in conjug. VII. Vide Michael. lex. syr. s. v. ܨܘܬ.

(ad abigendam spumam) non sitit, Sanh. 100b. Proverbialis sententia in luxuriosos.

צְחִי, צַחְיָא *sitis:* ותיבי בצחיא et sede in siti, Jer. 48, 18.

צִיחָא, צִיחֲתָא *idem:* באתר ציחתא in loco sitis, i. e. siccitatis, siticuloso, Ps. 23, 2.

צְחוּתָא, צַחוּת *idem:* ובעירי בְּצַחוּתָא et pecora mea siti, Exo. 17, 3. בכפנא וּבְצַחוּתָא in fame et siti, Deut. 28, 48. Cum aff. וּלְצַחוּתִי אשקין יתי חלא et in siti mea potabant me aceto, Ps. 69, 22.

צַחֲוָנָא *siccitas, locus siticulosus:* ובית צחונא et loco siccitatis, i. e. sicco, in quo non erant aquae, Deut. 8, 15. ובית צחונא למבועי מיא et locus siccus in scaturigines aquarum erit, Jes. 35, 7. וארע בית צחונא et terram quae est locus siccitatis, hebr. ארץ ציה terram siticulosam vel siccam, Jes. 41, 18. Vide et Jes. 44, 3.

צחח צַחְצַח *nitens, fulgens, splendens reddere, polire, expolire.* Imp. צַחְצַחוּ מורניתא expolite, nitidas reddite lanceas, heb. מרקו, Jer. 46, 4. וְצַחְצַחוּ זינא et expolite arma, Jes. 21, 5. Ap. Ros., אספקלריא מצוחצחת speculum nitidum, cujus oppositum, מלוכלכת sordidum, Vr. s. 1. משיצחצחן במים ex quo mundavit vel expolivit eas in aquis, Bm. 84a. מים או יין מותר כדי לצחצחו aquae aut vinum licet, ad splendidiorem reddendam eam, scil. buccinam novi anni, Rh. 33a. השמן רך ומצחצחו oleum molle est, et nitidum reddit eum, Nid. 25b.

צַחְיחִין *loca nitida, arida et sicca, nitentia prae ariditate,* Ps. 68, 7.

צְחִיחוּתָא *siccitas, nitor agri vel terrae, in qua dum nihil crescit, nitere videtur.*

צַחְצַח *nitor, splendor, fulgor.* Pl. per metaphoram, למללא בְּצַחְצָחָן ad loquendum in nitoribus, i. e. nitida et elegantia verba, eleganter, diserte, Jes. 32, 4. Sic heb. לדבר צחות loqui elegantia verba.

צַחְצוּחַ *idem:* וְצַחְצוּחַ מורנין et fulgorem lancearum, i. e. lanceas fulgentes et coruscantes, heb. וברק חנית, Nah. 3, 3. Veneta habent Chirek sub primo צ, quod et tolerari potest. Pl. בדיל למהוי לה צַחְצוּחִין ut sint ei splendores, hebr. למען ברק propter fulgorem. Ez. 21, 28. al. 33. Ap. Tos. אי אפשר בלא צחצוחי חלב i. e. non potest esse (scil. caseus) sine nitoribus lactis, id est, guttulis lactis in recenti caseo hinc inde in cavitatibus ejus, vel in butyro nitentibus, ע"ז fol. 35a. צחצוח שמן nitor olei, Sab. 244b.

צַחֲן *putor, faetor,* heb. ותעל צחנתו et ascendit putor ejus; Tg. סְרוּחֵיהּ, Joël. 2, 20. Sic Chaldaice, וְצַחֲנַת סוסון צחנתהון et faetor equorum est faetor ipsorum, scil. Aegyptiorum, Ez. 23, 20. heb. וזרמת סוסים זרמתם et fluxus equorum, fluxus ipsorum. Sive fluxus sive faetor vox Chaldaea vertatur utroque modo periphrastice innuitur immoderata et faetidissima libido scortationis in Aegyptiis.

צַחֲנְתָא, צַחֲנָה *salsamentum, pisciculi certi saliti et in vase compressi, a faetido odore* sic dicti: הנודר מן הצחנה vovens a salsamento, a piscibus salitis, Ned. 51b. צחנתא דבב נהרא pisciculi saliti fluvii Debhabh, Suc. 18a. ר' יהודה מתיר בצחנה R. Jehuda permittit cepas in salsamentis, Terum. c. 10. ארבא רצחנתא navicula salsamentorum, plena pisciculis salitis, As. 40a. In Gem. ע"ז 39a. dicitur, quod sit piscis, quem quidam vocant באטי, quod possit forte esse gr. βάτις, vel βάτος, *raja.* Glossa autem illic explicat חילק.

צְחַק *ridere, ludere:* צְחוֹק, צִיחוּק risus, lusus: יום צחוק dies lusus, sumitur pro die festo, ut sequitur יום איד שלהם, Gen. 39, 11. in Raschi: מלאכת הציחוק ars lusoria: צחוק הקוביאות lusus alearum: צחוק הקלפים lusus chartarum: בית הציחוק locus lusus, in quo luditur: צַחֲקָן *lusor.*

צחר צָחוֹר *candidus, albus:* ולא עור ולא צחור ולא גחור non caecum, non album, non rufum, Ber. 31b. Gl. רושו בלעז *russo* vulgo, i. e. *rufus.* Autor Ar. exponit juxta significationem hebr. צמר צחר lana candida, i. e. לבן, juxta R. Davidem, Ez. 27, 18. et sic, צחרות אתנות asinae albae, Jud. 5, 10.

צְטַר *latus, ora, extremitas,* idem quod סטר, Gen. 6, 19. in Jon. Sic, בִּצְטַר *apud, juxta, penes.*

ציב צִיבָא[15] *currus cameratus, carpentum:* מלכתא יתבת ציבא regina insidens currui, Nah. 2, 7. Pl. וייתון בנך בְּצִיבִין et adducent filios tuos in curribus, Jes. 49, 22.

ציב[16] *filum, segmentum minimum carnis:* ap. Tos. עור שיש עליו כזית בשר הנוגע בציב היוצא ממנו ובשערה שכנגדו טמא pellis (ab animali detracta) in qua adhuc magnitudinis olivae caro est, tangens segmentum egrediens ex illa, vel pilum oppositum ei, immunda est, Chol. 124a. שבעה ציבי משבעה כשורי septem frusta de septem trabibus, Sab. 67a. ציבי idem quod קיסמין.

צִיבִין[17] *ligna, lignorum fasciculi, fragmentum, frustulum ligni,* ap. Tos.: כי הוה מנקט צִיבֵי דרא ציבי

[15]) *Lectica regia, sella gestatoria,* λαμπήνη, quam gr. vocem LXX pro heb. צב (pl. צבים, Jes. 42, 5) ponunt.

[16]) *Ramentum, abrasum quidvis,* sive rasa *carne,* sive runcinato *ligno,* sive limato ferro factum. Vertendum quippe est hoc nomen ad radicem chald. שוף, שפף vel שפה, syr. ܫܳܦ, et ܫܰܦ *atterere, contundere; radere, fricare, limare, runcinare; scabere scalpere;* et inde idem est atque שפא vel שיפא, quod *frictionem, segmentum* et omnino ramentum quodvis denotat. Plane igitur et juxta pronuntiationem et juxta significationem talmud. ציב syriaco convenit ܨܰܦܬܳܐ, quod, ut habet Michael. (lex syr. p. 757) *carnem salitam* i. e. sale marcidam et quasi *contusam* factam, item *frustum longum* segmentum videlicet *carnis* innuit. Omnino enim Syri (aliter atque Arabibus, qui eam in ש mitificant, ساف, cujus origo observante Willmetio in radendo) ש chald. verbi שוף in asperiorem sonum צ mutant dicuntque ܨܘܦ, unde forma ܨܰܘܶܦ *praeparavit, effecit,* i. e. ad finem rem perduxit, quod praecipue poliendo, *radendo* videlicet et *scalpendo* fieri solet.

[17]) Plur. vocis praecedentis ציב, ubi vide notam.

ומרא בחד כתפא cum collegisset ligna, portabat ligna et marram in uno humero, Tan. 23b. יצלח ציבי findet ligna. Fem. צִיבְתָא ,צִיבְן: ut, האי דשדי מיא מפומא דחצבא משום ציבתא qui effundit aquas ex orificio cadi, propter festucas vel stipulas, supernatantes scil. gl. קסמין וקשין, Chol. 105b.

צִיבְיָא[18] *condimenta potus, veluti, herbae, radices, aromata et similia, quibus potus redditur gratior:* דלא שדא ביה ציביא in quem non projecit condimenta, Bm. 29b.

ציל vide in צלל.

צִיפָא ציף vide infra in צפה.

ציץ צִיצָא *lamina, bractea:* ותעביד ציצא דדהב דכי et facies laminam auri puri, Exo. 28, 36. Lamina erat latitudinis duorum digitorum, in fronte sacerdotis ab una aure ad alteram ligata, in qua majusculis literis inscriptum erat, קדש ליהוה sanctitas Domini.

II. צִיצָא *nomen lapidis pretiosi splendentis et scintillantis,* quasi a ניצוץ *scintilla:* משקע באבני ציצא ornatum insitis lapidibus scintillantibus, Esth. 1, 2. in secundo Tg.

III. צִיצָא etiam est *nomen avis immundae*[19] respondens heb. תחמס, Lev. 11, 16.

IV. צִיצִין *pinnae piscium*[20]: כל די ליה ציצין וקלפין omne quod habet pinnas et squamas, hebr. סנפיר וקשקשת, Lev. 11, 9. כל די לית ליה ציצין וקלפין במיא quodcunque autem non habet pinnas et squamas in aquis, abominabile vobis erit, ibid. vers. 10. Ap. Tos., כל שיש לו ציצין בין פרקיו quicunque habet pinnas, vel, pilos instar pinnarum in juncturis suis, ע"ץ f. 43a.

V. צִיצִין *alae, quae sunt avibus, ut pinnae piscibus:* איקוף ציצין דקריץ si elevavero me alis aurorae, heb. כנפי שחר, Ps. 139, 9.

VI. צִיצִית *cincinnus, villus, pili contorti in se, et in longum dependentes: peniculamentum, extremitas vestis in fila exiens:* item *fila in telae extremitate redundantia.* De his praeceptum extat Num. 15, 38. quae in TgH. vocantur pluraliter צִיצִין, ut ante dictum. Rabbini autem dicunt pluraliter צִיצִיּוֹת, et chald. צִיצִיתָא, Num. 15, 38. in Jonath. qua forma Talmudici saepe utuntur. Ad varia accommodatur. Pro *cincinnis* sumitur illic ויקחני בציצית ראשי et accepit me cincinnis capitis mei, Ez. 8, 3. quod Chaldaeus simpliciter reddit בסער ראשי pilis capitis mei. Pro *villis lanae* apud R. Davidem, Jud. 4, 19. שמיכה inquit, est כסות עב יוצאין ממנו ציציות מן הצמר tegumetum crassum, unde exeunt villae lanae per totum tegumentum. Aliter: הציצין המעכבין את המילה fila retardantia circumcisionem; fila sc. instar fimbriarum de praeputio remanentia, Sab. 137a. Aliter: צפורן שפירש רובה וציצין שפרשו רובן unguis (digiti) qui separatus est, et fila (scil. cutis circa unguem, Germani vocant Nagelwurzen) quae abscesserunt, Sab. 94b. Pro *peniculamento sive filorum textu,* in Numeris, ubi dicitur: דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם לדרתם ונתנו על ציצת הכנף פתיל תכלת וגו׳ alloquere filios Israël, et dicito ad eos, ut faciant sibi ציצת peniculamentum in oris vestimentorum suorum per generationes suas, et adhibeant peniculamento ipsius orae filum-contortum hyacinthinum. Erit autem vobis peniculamentum illud, ut videatis illud, et recordemini per illud omnium praeceptorum Domini, et faciatis ea etc. Idem vocabulum retinetur in Tg. Jon. et Hieros. Hoc praeceptum in miram superstitionem apud posteros conversum est, quam vel magno libro hodie satis explicare nequeunt. Aben Esra scribit, vocis ציצית esse duplicem interpretationem: primo, ut significet *peniculamentum sive extremitatem vestis,* quae similis sit cincinnis capitis, quomodo apud Ezechielem sumitur, והם החוטים היוצאים שאינם ארוגים, suntque fila exeuntia non texta. Secundo, ut significet *fila separatim vestis extremitati addita,* quae interpretatio communi Rabbinorum consensu est confirmata. Vestem vult esse חלוק bipertitam, ut sunt מכנסים femoralia, et ideo dici בכנפי in duabus extremitatibus, ut sunt כנפים alae in avibus. Hinc Rabbini finxerunt hanc vestem ex particulis quadratis ex lino, lana vel serico, quae superne ligamentis late connectuntur, et traducto capite humeris injiciuntur, ut una pars a pectore, altera a tergo dependeat. Inferioribus quatuor angulis fila lanea contorta et oblonga annectunt, quae visui objecta, de observatione omnium praeceptorum Dei hominem moneant. תכלת, quod nostri hyacinthinum vertunt, Hebraei scribunt esse כעין השמים coloris caerulei. Fila contorta ex munda lana fiunt, numero quatuor, quae in extremitatibus panniculi istius traducta per foramen sive nodum, in medio duplicantur, ut octo dependeant. His quinque nodi singulari artificio innectuntur. Hinc scribit R. Salom. Vox ציצית literis numeralibus continet 600., his juncta octo fila et quinque nodi, faciunt 613. quot in universum sunt praecepta Legis, et sic haec Zizis memoriale sunt omnium praeceptorum. Ap. Ros. מנין חוטי הציציות בכל כנף ד׳ כפולים שהם שמונה numerus filorum peniculamentorum in utroque angulo sunt quatuor duplicata quae faciunt octo: ציצית שעשאו גוי פסול peniculamentum quod fecit gentilis, prophanum est, quia scribitur: „loquere ad filios Israël, ut faciant etc." Ipsi scil. non alius. Vide librum שולחן ערוך Schulchan aruch, parte prima

[18]) Referrendum videtur ad lat. *ciba*, vel *cibarius*, ut sit *potus cui ciba* admixta est.

[19]) Boch. (II. p. 232) *noctuam* significare suspicatur, gr. τυτώ. Vide notam sequentem.

[20]) *Peniculamenti* (ציצית) instar ex corpore prominentes. Valet hoc et de sequente voce ציצין, quia alae ex corpore avis ut peniculamentum ex veste prominent. Huc fortasse et vox ציצא, quae avem quandam immundam innuit, vertenda est, ut avem significet hirundinem, cui alae sunt ipso corpore longiores.

Orach chajim, sect. 8. et sequentib. Majemonem in libro יד Jad, parte prima f. 93. et seqq. R. Bechai in Cad hakkemach, litera צ. Hinc formant verbum,

צַיֵּץ *fimbriare, fimbriis ornare.* Unde, טלית שאינה מצויצת כהלכתא pallium non fimbriatum decenter, filiis convenienter ornatum, Men. 37b. יושב בסדינין מצויצין sedet in sindonibus fimbriatis, Sab. 25b.

בן ציצית הכסת *nom. propr. divitis cujusdam civis Hierosolymitani*, qui ita appellatus fuit, שהיתה ציצתו נגררת על גבי כסתו quia peniculamentum pallii ejus trahebatur super pulvinaribus; nempe non in nuda terra incedebat, sed tapetes et pulvinaria sibi substerni curabat, ubicunque incedibat, Git. 56a.

ציך ציקין vide supra in צוק.

צִיקָנִין *avari:* וציקנין שורפין אותו לפני הבירה avari comburunt istum ante sanctuarium, ut fructum capiant ex lignis publicis, Pes. 81b.

ציר *cardo:* היך תרעא דמכרך על צירתה sicut janua quae vertitur in cardine suo, Pr. 26, 14. Plur. תרין צִירִין לדפא חד duo cardines asseri uni, Exo. 26, 17. heb. ידות manus: תרין צירין דדשא חדא duo cardines januae uni, IR. 6, 34. heb. צלעים latera. Sic mox ibidem pro heb. קלעים Jonathan similiter transfert, צירין cardines. Cum aff. לתרין צירוהי duobus cardinibus ejus, Exod. 26, v. 19. Sic frequens est ap. Tos.

צִיר[21] *muria, salsugo piscium, liquamen salsum, quo pisces condiuntur:* לטבל בצירין intingere in muriam ipsorum: ציר שיש בה דגה muria in qua est piscis, ע"ז c. 2. in Misna. מותר בציר permissa ei est muria, Ned. c. 6. in Misna.

צִירָן[22] *oculos nimis rotundos habens:* Pl. צִירָנִית. Hoc in animali primogenito habitum fuit vitiosum, Bech. 44a. In Tg. Jon. Gen. 29, 17. ועיני לאה הוון צִירָנִיתָן et oculi Leae erant rotundi. In Psalterio Syriaco Ps. 77, 5. ואחדי צורנא בעיני et occuparunt me vertigines in oculis meis, ut Sionita reddit: Erpenius, „caligines".

צִירָא[23] *bubo*, Lev. 11, 17. in Jon. heb. כוס.

צִית vide in יצא.

צְלָא vide infra in צלע.

צְלַב[24] *suspendere.* Ponitur pro heb. תלה. Praet. ויח רב נחתומי צְלַב et magistrum pistorum suspendit, Gen. 40, 22. Sic c. 41, 13. וּצְלַבִנִין et suspendit eos, Jos. 10, 26. ויתיה צְלִיבוּ על קיסא et eum suspenderunt in ligno, Esth. 7, 10. וית נופיה צְלַבוּ בשורא et corpus ejus suspenderunt in muro, hebr. תקעו affixerunt, IS. 31, 10. וּצְלַבוּ על ברכתא et suspenderunt juxta piscinas, IIS. 4, 12. דִּצְלַבוּנוּן ut suspenderent eos Philistaei, IIS. 21, 12. Part. Pehil, והוו צְלִיבִין et manserunt suspensi in illis patibulis usque ad vesperam, Jos. 10, 26. Inf. לְמִצְלוֹב ית מרדכי ad suspendendum Mordechaeum in ligno, Esth. 6, 4. sic c. 7, 9. Imper. אוּלוּ צְלִיבוּ יתיה עלוהי ite, suspendite ipsum in eo, Esth. 7, 9. Fut. וְתִצְלוֹב יתיה על צליבא et suspendes eum in patibulo, Deut. 21, 22. ויצלוב יתך et suspendet te, Gen. 40, 19. וְיִצְלְבוּן יתיה וית בנוי et suspendent eum et liberos ejus in patibulo, Esth. 9, 25. Ithpehal, Praet. ארי על דחב קדם יהוה אִצְטְלֵב nam propterea quod peccavit coram Domino, suspensus est, Deut. 21, 23. רברבניא בידיהון אִצְטְלִיבוּ principes per manus ipsorum suspensi sunt, Thr. 5, 12. וְאִצְטְלִיבוּ תרויהון על קיסא et suspensi sunt ambo isti in ligno, Esth. 2, 23.

צְלִיבָא *patibulum, crux suspensionis:* לא תבית נבלתיה על צליבא non pernoctabit cadaver ejus in cruce, Deut. 21, 23. ואחיתו ית נבלתיה מן צליבא et deposuerunt cadaver ejus de patibulo, Jos. 8, 29. Pl. וצלבנון על חמשא צְלִיבִין et suspendit eos in quinque patibulis; et mox, צליבין על צְלִיבַיָּא suspensi in patibulis illis, Jos. 10, 26.

צְלוּב *idem*, ap. Ros.: In Sab. cap. 6. in Misna. Egredi licet in Sabbatho במסמר מן הצלוב משום רפואה cum clavo de patibulo, medicinae causa, scil. appenso. Rambam scribit: ejusmodi clavum collo appensum prodesse contra febrem tertianam, ex quorundam sententia.

צְלוֹבְחָא *anguilla, piscis Judaeis pollutus, tenuis, rotundus, oblongus, serpenti similis, quem cum homo vult prehendere, lubricitate sua elabitur, nec teneri manu potest, nisi arena vel pulvere conspersus.* Sic ab authore Aruch describitur, et dicit, sic eam arabice appellari. In Gemare autem, unde citatur, scribitur per פ in medio. Verba ejus sunt: איתו לקמיה ההוא נונא דדמי לצלופחא afferebant ante eum piscem, qui similis fuit anguillae. Gl. ושמו אנגווילא דג piscis est, cujus nomen Anguilla: As. 39a.

צלה צְלִי[25] *orare, precari, invocare, supplicare*, heb. התפלל. Respondet etiam verbis קרא, שוע et צעק, quando ad Deum referuntur. Nam clamare ad Deum, nihil aliud, quam ardenter precari, et Deum invocare. Praet. צְלִי קדם יהוה precatus est coram Domino, hebr. בקראי שמו, inter invocantes nomen ejus, Ps. 99, 6. וְצַלִּי בשמא דיהוה et invocavit nomen Domini, heb. ויקרא בשם יהוה, Gen. 12, 8. וצלי משה קדם יהוה et oravit Moses ante Dominum, heb. ויצעק, Exo. 8, 12. צלותא דְּצַלִּי דוד oratio quam oravit David, Ps. 86, 1. וְצַלִּיאַת בשמא דיהוה et ipsa invocavit nomen Domini, Gen. 16, 13. צַלִּיתִי קדמך בכל לבא oravi coram te ex toto corde meo, heb. חליתי פניך deprecatus sum faciem tuam, Ps. 119, 58. כד עיק לי צַלִּיתִי quando angustia mihi erat, precatus sum, heb. קראתי, Ps. 120, 1. על רביא הדין צליתי pro puero isto supplicavi, hebr. התפללתי, IS. 1, 27. וצליתי אף על אהרן et oravi etiam pro Aharone, heb. ואתפלל, Deut. 9, 20. וְצַלּוֹ קדם יהוה et orarunt coram Domino, heb.

---

[21]) Est ipsissima vox ar. صير. [22]) *Spasmus, convulsio* oculorum. Vide notam praec. 12.

[23]) Est vox corrupta pro צדיא, ar. صدى i. e. *noctua mascula*, ut arguit Boch. Hieroz. II. p. 274.

[24]) Vocabulum in chald. syr. et ar. lingua usitatum.

[25]) Prop. se *inclinare, se advertere* (ex signif. II. syr. ܨܠܐ) *ad Deum.* Arabice hoc verbum صلّى sonat.

ויצעקו, Ps. 107, 6. וְצַלִּיאוּ et invocarunt Dominum, heb. ויקראו, Jon. 1, 14. דצלו בשמיה qui invocarunt nomen ejus, Ps. 99, 6. יְצַלֵּינָא קדם יהוה et oravimus coram Domino, hebr. ונצעק, Num. 20, 16. Part. ארי בשמא דיהוה אנא מְצַלֵּי nam nomen Domini ego invoco, Deut. 32, 3. וּמְצַלֵּא ומודא et invocabat et laudabat Deum suum, Dan. 6, 11. Pl. מְצַלִּין orant, Ps. 99, 6. דִמְצַלִּין קדמך qui invocant te. Ps. 86, 5. וּמְצַלִּין לחיי מלכא et orabant pro vita regis, Esrae 6, 10. Fem. וּמְצַלְּיָא קדם יהוה et orabat ante Dominum, IS. 1, 10. Infin. לְצַלָּאָה קדם יי orare coram Domino, IS. 1, 26. לצלאה עליכון supplicare pro vobis, IS. 12, 23. Sic Jes. 1, 15. לצלאה בחקלא ad orandum in agro, hebr. לשוח ad confabulandum, Gen. 24, 63. צַלּוֹיֵי מצלינן orando oramus, Esth. 3, 8. in secundo Targum, quae est forma Talmudica. Cum Pron. בְּצַלָּאוּתֵיהּ מטול דחברי cum supplicaret pro sociis suis, Job. 42, 10. Imp. צַלִּי על עבדך supplica pro servo tuo, heb. התפלל, IS. 12, 19. קום צלי קדם אלהך surge invoca Deum tuum, heb. קרא אל אלהיך, Jon. 1, 6. וצַלִּי קדמי ביומא דעקתא invoca me in die angustiae, Ps. 50, 15. צַלּוֹ בשמיה invocate nomen ejus, Jes. 12, 4. וצלו ברתיתא et orate in tremore, hebr. וגילו et exultate, Ps. 2, 11. וצַלִּיאוּ עלה et orate pro ea, Jer. 29, 7. וצלי כנשתא et ora in Ecclesia, Thr. 2, 19. Fut. אֲצַלֵּי קדם יהוה invocabo Dominum, hebr. אקרא, IS. 12, 17. וַאֲצַלֵּי עליכון et orabo pro vobis Dominum, hebr. ואתפלל, IS. 7, 15. בכן תְּצַלֵּי tunc orabis, Jes. 58, 9. יצלי קדמי invocabit me, Ps. 91, 15. ויְצַלֵּי עלך ותחי et orabit pro te ut vivas, Gen. 20, 7. וּתְצַלּוּן קדמי et invocabitis me, Jer. 29, 12. ארי יצלון nam invocabunt Dominum, Jes. 19, 20. ויְצַלּוּן קדם יהוה et invocent Dominum, Jon. 3, 8. דיְצַלּוּן לאפי אתרא הדין quam oraverint in loco hoc, IR. 8, 30.

צְלוֹתָא, צְלוֹ *oratio, precatio, preces:* לקבלא צלותא ad suscipiendam precationem, I. Reg. 8, 28. ותתפני לִצְלוֹתָא et respicies ad orationem servi tui, ibidem. בבעו וּצְלוֹ in petitione et oratione, Jer. 7, 16. ubi utrumque est per Apocopam literae Tau, in his nominum formis frequentem: ויפרוס ידוהי בִצְלוֹ et extenderit manus suas in precatione, IR. 8, 38. Cum aff. יקבל צְלוֹתֵיהּ suscipiet orationem ejus, Ps. 4, 4. וּצְלוֹתֵיהּ תְּהֵי לחובתא et oratio ejus erit peccatum, Ps. 190, 7. קבלית צְלוֹתָךְ suscepi preces tuas, Exo. 14, 15. וקבל צְלוֹתֵיךְ orationem tuam, Gen. 16, 11. וקבל צלותי et exaudi orationem meam, Ps. 4, 2. ותקבל צְלוֹתְהוֹן et exaudies precationem ipsorum, IR. 8, 30. לקבלא צְלוֹתְכוֹן ad suscipiendam orationem vestram, Jes. 1, 15. קבל צלותן suscipe orationem nostram, Ps. 20, 10. Pl. גמרין צְלוֹתָיָא דדוד absolutae sunt precationes Davidis, heb. תפלות, Ps. 72, 21.

צַלְיָנִית *oratrix, precatrix, in precibus assidua ad superstitionem usque:* בתולה צלינית virgo assidue orans: Ap. Tos., בתולה צליינית ואלמנה שובבית וקטן שלא כלו לו חדשיו הרי אלו מבלי את העולם virgo assidue orans, et vidua saepius vicinas visitans, et parvulus qui non complevit menses suos, ecce ista consenescere faciunt mundum, Sota 22a. Vide quoque in שבב. Scalig. in Triheraesio c. 28. citat hunc locum, et scribit מצליינית ex Pahel, quod rectius, cum verbum in hac conjugatione tantum sit usitatum.

צלין *species ficuum*, TH. Sab. 10a.

II. צְלָה *inclinare se, inclinare, advertere: declinare: extendere, tendere,* hebr. נטה. Praet. וּצְלָא לוותי et inclinavit se ad me, heb. ויט אלי, Ps. 40, 2. לא צְלֵית אדני non inclinavi aurem meam, hebr. לא הטיתי, Prov. 5, 13. ולא צלית et non declinavi, hebr. ולא אט, Job. 23, 11. וקולין צְלוֹ לפרסת רגלי et laqueos tetenderunt plantis pedum meorum, heb. ופחים טמנו et laqueos absconderunt, Jer. 18, 22. Part. היך טולא די צָלֵי sicut umbra quae declinat, heb. כצל נטוי sicut umbra inclinata, Ps. 102, 12. Veneta habent דְיַצְלֵי ex Aphel, quod legendum divisim, ut positum, vel דִיצְלֵי ex Futuro Kal. Nam in Aphel communiter est activum. Pl. לנבייהון קולין צָלַן prophetis suis laqueos tendunt, Hos. 9, 8. Inf. לְמַצְלֵי ארחא דדינא ad inclinandum sive pervertendum viam judicii, hebr. להטות, Prov. 17, 23. אף לא למצלי דינא לצדיקא etiam non (est bonum) inclinare jus justi, Prov. 18, 5. Cum aff. היך טולא בִצְלְיוּתֵיהּ sicut umbra in declinando ipsam, i. e. cum declinat, hebr. כנטותו, Ps. 109, 23. Similis forma Gen. 9, 14. Nam alias solet habere ם formativum Infinitivi. Imp. צְלִי אודנך inclina aurem tuam, Ps. 17, 6. Sic Prov. 4, 20. et 5, 1. et 22, 17. Fut. וְתַצְלֵי אודנך et inclina aurem tuam heb. והטי, Ps. 45, 11. Est secunda feminina, unde praestat in fine Chirek, quod terminationi femininae competit, non Tzere, quod masculinae formae proprium: אן תַּצְלֵי אסתורי מן ארחא si declinavit gressus meus a via, hebr. נטה ex Kal, unde praestat etiam Chaldaeum legi ex Kal, pro quo in Venetis תַּצְלֵי ex Aphel. היך טולא דִיצְלֵי sicut umbra quae declinat, hebr. ימי כצל נטוי, Ps. 102, 12. Ithpeh. Fut. דלא יִצְטְלֵי quod non inclinat se, heb. לא ימוט non dimovetur, Jes 40, 20. Sic. c. 41, 7. et Jer. 10, 4. pro heb. ולא יפיק et non recedit. Aphel, Praet. ארום אַצְלֵי אודניה לי nam inclinavit aurem suam mihi, heb. הטה, Ps. 116, 2. מאוריתך לא אַצְלֵיתִי a Lege tua non declinavi, Ps. 119, 51. מסהדותך לא אצליתי a testimoniis tuis non declinavi, ibid. v. 157. Imp. אַצְלֵי לותי אודנך inclina ad me aurem tuam, Ps. 31. 3. sic 71, 2. et alibi saepius: אצלון אודניכון inclinate aures vestras ad verba oris mei, Ps. 78, 1. Fut. אַצְלֵי למתלא אודני inclinabo ad parabolam aurem meam, Ps. 49, 5. לא תצלי דין מסכנך non pervertes causam pauperis tui in judicio ejus, heb. לא תטה, Exo. 23, 6. תצלי אודנך inclinabis aurem tuam, Ps. 10, 17. אל תצלי ברוגזא לעבדך ne pervertas in ira servum tuum, Ps. 27, 9. ותצלי אודנך לחכמתא advertes aurem tuam ad sapientiam, Pr. 2, 2. ליט דיַצְלֵי דין גיורא maledictus erit, qui perverterit jus advenae, Deut. 27, 19. יַצְלוּן חשיכי מן ארחא avertunt pauperes de via, Job. 24, 4. לא יַצְלִנָּךְ ne inclinet vel pervertat te, Job. 36, 18. Ap. Tos., חזינא להו לאביי ורבא דמצלו אצלויי vidi Abhai et Rabbam, quod (orantes scil.) inclinando in-

clinarent se, (scil. in latus, manus et pedes non extendentes, cum in faciem prociderent) Ber. 34b.

III. צְלָה *assavit*, heb. Ap. Tos., צלי קדר assatum in olla, Pes. 41b. nempe, sine aqua, aut alio liquore.

צְלְהֵב *nitere, nitidum, fulgens, tersum, politum esse, splendere, coruscare instar flammae.* A nomine לַהַב deductum est, cum Prothesi literae צ, quomodo litera ש saepissime praeponi solet: vel a צהב, inserto ל. Part. שער מְצַלְהַב כחזו דהב pilus splendens ut aspectus auri, hebr. שער צָהוֹב, pilus fulgens, Lev. 13, 32. in Jon. ומנצנצן כעין נחש מצלהב et splendebant instar aeris coruscantis, hebr. כעין נחשת קלל sicut aes politum, Ez. 1, 7. כוחלא מצלהב sicut locusta coruscans, Jer. 51, 27. heb. כילק סמר sicut bruchus horrens: היך שלהוביתא דְמִצַלְהֲבָא sicut flamma quae splendens est, hebr. וכלהבה תלהט, Ps. 83, 15. Sic etiam citatur in Aruch, כאשתא דְמְצַלְהֲבָא sicut ignis splendens, Thr. 2, 3. ubi nunc in libris legitur ש pro צ: item, ולישנהון מצלהבא et lingua ipsorum flammans erat in sanctos terrae, Ps. 73, 9. דלא ימותון באשא מצלהבא ne moriantur igne splendente, Num. 4, 15. Jon. Fut. אשתא קדמוי תְצַלְהֵב ignis coram eo resplendet, Ps. 50, 3.

צְלְהוֹב *splendor igneus, nitor flammans, coruscatio:* ולהוב וצלהוב סיפין et flamma et coruscatio gladiorum, Nah. 3, 3.

צְלַח *prosperari, secundari, prosperum, secundum esse.* Respondet hebr. צָלַח et שכל quando hoc sensu usurpantur. Fut. בגין כן תִּצְלַח למרכב idcirco prosperaberis equitare, Ps. 45, 5. בדיל דתצלח בכל אתר דתהך ut secunderis in omni loco in quo ambulaveris, heb. למען תשכיל Jos. 1, 7. דמכסה חובוי לא נִצְלַח qui tegit peccata sua, non prosperabitur, Pr. 28, 13. cum formativo נ loco י, quod in eo libro frequens: גברא דלא יצלח ביומוהי vir erit qui non prosperabitur in diebus suis; לא יצלח מזרעיה non prosperabitur de semine ejus quisquam, Jer. 22, 30. וְיִצְלַח ויעבד דין דקשוט et prosperabitur et exercebit judicium veritatis, Jer. 23, 5. הֲיִצְלַח num prosperabitur? Ez. 17, 15. ברעותיה יִצְלְחוּן per beneplacitum ejus prosperabuntur, Jes. 53, 10. ארי לא יצלחון nam non prosperabuntur, heb. כי לא ישכילו, Jer. 20, 11. Aphel, אַצְלַח *prosperare, secundare, prosperum reddere:* et interdum, *prosperari.* Praet. ויהוה אַצְלַח ארחי et Dominus prosperavit viam meam, Gen. 24, 56. ואצלח ית ארחיה et prosperavit viam ejus, Jes. 48, 15. הַאַצְלַח יהוה ארחיה אם לא utrum secundasset Dominus viam ejus nec ne, Gen. 24, 21. Et in Daniele, באדין מלכא הַצְלַח tunc rex prosperari jussit Sadrachum etc. Dan. 3, 30. הצלח במלכות דריוש prosper fuit in regno Darii, Dan. 6, 29. cum ה characteristico loco א, ex forma heb. וְאַצְלַחְתּוּן et prosperati fuistis, Ez. 16, 13. Part. וּמַצְלַח בידהם et prospere cedebat in manibus ipsorum, Esrae 5, 8. והוה גבר מצלח fuitque vir prospere agens, Gen. 39, 2. והוה דוד בכל ארחתיה מצלח fuitque David in omnibus viis suis prosper, IS. 18, 14. וּמַצְלַח לדשלחנא ליה et prosperetur in eo ad quod emisi illud, scil. verbum meum, Jes. 55, 11. דמצלח ארחיה qui prosperam efficit viam suam, Ps. 37, 7. Pl. מַצְלְחִין ארחתיה prosperas reddunt vias suas, heb. יָחִילוּ דרכו, quod Chaldaeus accepit quasi יְחַיְּלוּ fortificant, muniunt, roborant, Ps. 10, 5. Sic et R. Sal. exponit illud יצליחו. Simile ipsi, יחיל טובו prosperabitur bonum ejus, Job. 20, 21. i. e. יצליח juxta R. Levi: בנין ומַצְלְחִין aedificant et prosperantur, Esd. 6, 14. הוו מצליחין fuissent prosperi, Jer. 5, 28. ex forma hebraica. Imp. אַצְלַח כדון prosperare nunc, heb. הושיעה נא serva nunc, Ps. 118, 25. וְאַצְלַח et prosperare, IR. 22, 12. Fut. איכדין אַצְלְחִנָּךְ בבניא quomodo prosperam efficiam te inter liberos? heb. אשיתך ponam te, Jer. 3, 19. ולא תצלח ית ארחך et non efficies prosperas vias tuas, Deut. 28, 29. בדיל דתצלח ית כל דתעבד ut prosperes quodcunque feceris, hebr. למען תשכיל, IR. 2, 3. דלא תַצְלִיחִין להון ut non prosperèris in eis, Jer. 2, 37. לא יצלח non prosperabitur, Jes. 54, 17. יצלח מלכא prosperetur rex, hebr. יחי המלך vivat rex, IS. 10, 24. Sic IIS. 16, 16. וְיַצְלַח ארחך et prosperam reddet viam tuam, Gen. 24, 40. הֲתַצְלַח ארחנא num prosperum sit futurum iter nostrum, Jud. 18, 5. לא תצלחון non prosperabimini, Jer. 32, 5. בדיל דתצלחון ית כל די תעבדון ut secundetis quodcunque feceritis, Deut. 29, 9.

אַצְלָחוּתָא *prosperitas, felicitas:* ומשמש באצלחותא et fruitur prosperitate caelitus, Eccl. 10, 6.

הַצְלָחָה *idem*, ap. Ros.: הצלחה נצחית felicitas aeterna.

II. צְלַח[26] *findere, secare.* Praet. וצלח אעי לעלתא et fidit ligna ad holocaustum, heb. ויבקע, Gen. 22, 3. וְצַלְּחוּ אעי עגלתא et fiderunt ligna plaustri, IS. 6, 14. Part. לְצָלַח ימא דסוף לְצִלּוּחִין qui secuit mare algosum in segmenta sive fissuras, Ps. 136, 13. Sic Hebraice per Part. לגזר. Ap. Tos., נצלחיה לציבי findimus illud in frusta, Bm. 79a.

צִלּוּחִין *fissurae, fissa, segmenta*, ut in praecedenti loco.

צְלוֹחִית *patina, scutella, gabata: lecythus, vasculum, amphora, ampulla:* סב לי צלוחית חדא accipe mihi scutellam unam, heb. צנצנת, Exo. 16, 33. איתו לי צְלוֹחִיתָא חדתא afferte mihi scutellam novam, heb. צלחית, IIR. 2, 20. כמא דמתמחיא צְלוֹחִיתָא sicut abstergitur scutella abstersione, heb. הַצַּלַּחַת, IIR. 21, 13. וצְלוֹחִיתָא דמשחא לא יחסר et lecythus olei non deficiet, heb. וצפחת השמן, IR. 17, 14. 16. צלוחיתא חעיר דמיא et ampulla aquae, heb. וצפחת, IR. 19, 6. משחא בְצְלוֹחִיתָא et parum olei in lecytho, heb. בצפחת, IR. 17, 12. Ap. Ros., פי צלוחית os amphorae vel vasculi: נטל יורד לצלוחית descendit (vinum) in vas:

[26]) Ex usu ar. صلح, cujus origo in *secando et findendo.* Chaldaice etiam per ק scribitur, ut infra videndum.

את המשפך ומדר לחוך צלוחי accipit infundibulum et etitur (vinum) in vas, As. 72a.

צִלְחָתָא *dolor capitis, hemicrania:* ap. Tos., עטרן למאי חזיא לְצִלחת sebum ad quid utile est? ad he- icraniam: Sab. 90a. gl. כאב חצי הראש dolor dimi- i capitis. Ex *findendi* significatione, quia talis do- r caput videtur findere. Item, לצלחתא ליתי תרנגולתא בר ad hemicraniam afferet gallinam sylvestrem, ıjus scil. vivae discissae partes capiti applicentur, it. 68b.

צְלַל, צַל *tinnire, sonum edere instar metalli puri, l tintinnabuli ex metallo facti.* Praet. plur. fem. צַלָּא ספו tinniunt labia mea, i. e. palpitant et cla- ım sonum edunt, heb. צללו, Hab. 3, 16. Fut. דכל דישמעניה יִצְלָן תרתין אדנו ut omnis qui adierit illud, oniant ambae aures ejus, hebr. תצלינה ex eadem adice, IS. 3, 11. Sic IIR. 21, 12. Jer. 19, 3.

צִלְצַל *cymbalum, crepitaculum.* Ap. Tos., בן ארזא על הצלצ Ben Arsa praefectus erat cymbalo, Schek. 5. מיריחו היו שומעין הצלצל a Jericho audiebant so- ım cymbali, Tam. c. 3. והצלצל לבד et cymbalum ılsabatur solum, Erch. cap. 2. Pl. צִלְצְלִין, צִלְצְלִין ותופין וצלצלין et tympanis et mbala, crepitacula: בחפין בחדוא וחליל et tibiis, IS. 10, 5. ובצלצל cum tympanis, cum gaudio et cymbalis, eb. ובשלשים et cum panduris, instrumento sc. trium ıordarum, quod hebraea vox innuit, IS. 18, 6. Et forma fem. שבחו יתיה בְצִלְצְלָן laudate eum cum mbalis hebr. בצלצלי שמע cum cymbalis sonoris, s. 150, 5. et mox ibidem, בְּצִלְצְלָן דמשמעין ביבבא ım cymbalis, quae sonum edunt cum clangore.

II. צְלַל *subsidere, fundum, profundum petere,* t in illo, צללו כעופרת profundum petierunt ut lumbum, Exo. 15, 10. in Hebraeo. Sic ap. Ros., צללת במים אדירים והעלית חרס ביד demisisti te in rofundum aquarum validarum, et eduxisti testam ıanu tua, Bk. 91a. Proverbiale in eos, qui multum ıboris in re inani conferunt. Item: Quare vocatur omen ejus צולה (Jes. 44, 27)? שכל מתי מבול נצטללו ש quod omnes mortui diluvii illic in profundum emersi, Zebhach. f. 113.

III. Ap. Ros. est *clarum, limpidum fieri, quod venit liquidis, quando faeces et turbida subsidunt, t in profundum se demittunt:* כיהיכי דְצֵיל ליצֵיל חמריה הא משח quando clarum fit illud oleum, t clarum reddat vinum ejus, Sab. 66b. נותנים מים על גבי בשביל שיצו affundunt aquas (in sabbatho) uper faeces, ut clarescant, Sab. 139b. דליציל צביעיה t nitidum reddat colorem vel aspectum suum, Sab. 5a. Hoc exemplum in Aruch adducitur sub ordine דליצלח, צל.

צָלִיל, צָלוּל et contracte צִיל *limpidum, clarum:* יין צלו vinum clarum, מים צלולים aquae limpidae, Sab. 09a. Contracte, דציל נהוריה quia clarum est lumen ejus, scil. olei olivarum, Sab. 23a. דניחא ליה בצילא quia placet ipsi de limpido (sc. oleo, sine faecibus) Bm. 40b. Fem. ומיהו מספקא ליה אי דעתא צילתא היא אי לאו דעתא צילתא nihilominus dubium ipsi fuit, an scientia (surdi) clara esset, annon esset clara, Jeb. 113a. et b. צילתא vel צילותא, i. e. צלולה.

צַלָּא vide infra in צלע.

צִילוּתָא *claritas, puritas.*

צְלוּלִיבָא *arboris nomen, quae similis est ricino Jonae, ex cujus granis oleum fit,* Sab. 21a. Arabice dicitur אלכרוע, et oleum ejus vocatur דהן כרוע [27]. R. David scribit Jonae 4, 6: Inveni in responsioni- bus Geonim, Tzelulibha esse אילן סרק arborem in- frugiferam, quae profert grana, ex quibus confi- citur oleum, quod bibit, qui magno frigore corre- ptus est.

צִלְצַל *fuscina piscaria, ferrum quo pisces figun- tur,* Jobi 40, 26. in Hebraeo; et sic apud Rabbinos.

צלצל *umbra, tegmen, obtectio, tectum,* heb. et sic ap. Tos. in Bb. 75a.

צִלְצְלָא [28] *turtur:* T. כביעתא דצלצלא לא משכחינן quantum ovum turturis, non invenimus, Sanh. 100a.

צלצול *cingulum, cinctura, subligaculum:* מקום שהיו חגורות בצלצול loco quo fuerunt cinctae cingulo pretioso, erunt dissolutae, Sab. 62b. ad locum Jes. 3, 24. צלצול קטון cingulum parvum, Sab. 105a. אחגור בצלצול שליכי cingam me cingulo tuo: כך עושין לאשה צלצלין sic etiam faciunt mulieri cingula, Br. s. 2. בקשה ליכנס בצלצול כזונה volebat ingredi cum subligaculo, instar scorti, Medr. Meg. c. 1, 11. gl. חגור קטון לכסות בשר הערוה.

צְלַם, צֶלֶם, צַלְמָא *imago sculptile, idolum, simul- achrum, cultus et honoris causa erectum:* Re- spondet hebr. צֶלֶם et פסל: ut, צְלֵם חד שגיא וצלמא דכן רב imago una magna, imago ista ampla, Dan. 2, 31. לא תעבד לך צלם non facies tibi imaginem, heb. פסל sculptile, Exo. 20, 4. טעון וּצְלַם וקמא idola aut imaginem aut statuam, Lev. 26, 1. ותסגדון לצלם דהבא et adorabitis statuam auream, Dan. 3, 5. וּלְצֶלֶם דהבא די הקימית et imaginem auream quam erexi, ibid. v. 12. וצלמא אתיך et imaginem fudit, Jes. 44, 10. ותסגדון לצלמא די עבדת et adorabitis imagi- nem quam feci, Dan. 3, 15. בצלמא דיהוה in imagine Domini creavit eum, Gen. 1, 27. Cum Pron. וברא יהוה ית אדם בְּצַלְמֵיהּ et creavit Dominus hominem ad imaginem suam, Gen. 1, 27. וּצְלָמִי ומתכי et ima- ginem meam et fusile meum, Jes. 44, 5. נעבד אנשא בצלמנא faciamus hominem ad imaginem nostram, juxta similitudinem nostram, Gen. 1, 26. Pl. לפלחי צלמיא cultoribus imaginum, hebr. לפסילים sculptili- bus, Jes. 42, 8. Constr. כל צַלְמֵי מתכתהון omnes imagines fusiles eorum perdetis, Numer. 33, 52. וְצַלְמֵי טעותהון תקוצצון et imagines idolorum ipsorum succidetis, hebr. ופסילי אלהיהם, Deut. 12, 13. Cum

[27]) دهن الخروع oleum alchroa, qua voce in Abenbitare κίκινον ἔλαιον, d. q. apud Dioscoridem, redditur.

[28]) Scribitur etiam צוצילתא, ar. صلصل tamquam a cymbalo facto nomine, quia vocem habet tinnulam et obstreperam. — Cf. Boch. Hieroz. P. II. p. 35.

Pron. וית צַלְמוֹהִי חבירו et imagines ejus confregerunt, IIR. 11, 18. ואסער על צַלְמָהָא et visitabo (animadvertam) imagines ejus, Jer. 51, 52. וְצַלְמֵיהוֹן תוקדון בנורא et imagines ipsorum comburetis igne, Deut. 7, 5. וית כיון צלמיכון et basin sive dispositionem imaginum vestrarum, hebr. וכיון צלמיכם Amos. 5, 26. Judaei in familiari sermone *crucem* vocant צלם: et inde crucigerum, ein Creutzer, vocant ein Tzalmer.

צַלְמָנָא, צַלְמָנָא *idem:* ונסיבו ית צלמנא et acceperunt imaginem ipsam, hebr. את הפסל, Jud. 18, 17. Pl. צַלְמָנִין עובד אומנין כלהין imagines opus artificum universa sunt, Hos. 13, 2. ארע צַלְמָנַיָא היא terra sculptilium est, i. e. plena פסילים sculptilibus, Jer. 50, 38. וּלְצַלְמָנַיָא מסקין בוסמין et sculptilibus offerunt aromata, scil. in suffitu, Hos. 11, 2. Cum aff. וית צַלְמָנֵיהוֹן הוו פלחין et sculptilia sua colebant, heb. ופסיליהם, IIR. 17, 41. וְצַלְמָנֵיהוֹן מירושלים et sculptilia ipsorum ex Jerusalem erant, Jer. 10, 10. בְּצַלְמָנֵיהוֹן sculptilibus suis, Jer. 8, 19. ובצלמניהון אקנו יתיה et imaginibus suis ad zelum provocarunt ipsum, Ps. 78, 58. וכל צלמנהא ידקרון et omnes imagines ejus perfodient, Mich. 1, 7.

צַלֵּם *formare, figurare, figuram vel imaginem rei inducere*, ap. Ros.: לצלומי גירי ad formandum sagittas, ולצלומי דקולי et ad formandum corbes, Bm. 60b. Vel, ad figurandum, figuris et coloribus ornandum.

צַלְמוֹן *Salmon, nom. propr. loci*, Kil. c. 4. Jeb. c. 16.

צַלָּע *coriarius, corium aptans:* צַלָּעָא, צַלָּע et contracte, gutturali elisa, צַלָּא: unde in Gemara: דהוה שכיח בשוקא דצלעי ואמ׳ ליה מאי דרגש ע״סא דצלא quem invenit in foro coriariorum (vendentium corium) dixit ipsi: quid est דרגש, (i. e. qualis est lectus qui dicitur דרגש?) respondit: Dargus est lectus coriaceus: Ned. 56b. Gl.: צלעי i. e. venditores pellium: ערסא דצלא i. e. של עור. lectus ex corio, in quo dormit. Hic lectus erat vilissimus, unde qui voverat se non dormiturum in lecto, ei licitum erat decumbere in lectulo coriaceo: דגני אמשכא דצלא qui dormiebat in pelle coriarii, Pes. 112b. Item, אמרי אנשי ארבאעה לצלא ארבאעה לצללא vulgo dicunt homines in proverbio: Quatuor (asses) pro corio, et quatuor asses pro coriario: Bb. 5a. Pauper quidam sutor erat, qui habebat agrum juxta agrum cujusdam divitis, qui dixit: Vende mihi agrum tuum, aut judicio te cogam. Alius Rabbinus hanc litem audiens, dixit diviti: Pauper iste opus habet, ut se ex agro isto sustentet, nam care emit corium, et care aptari curat, unde in eo vendendo parum habet lucri. Facies ergo cum illo, quod aequum fuerit, juxta illud: „Et facies, quod rectum et bonum fuerit in oculis Domini," (Deut. 6, 18). Alii exponunt: Quatuor (asses oportet dare) pro corio parvo, et quatuor pro corio magno: Vel, quatuor (panes) pro coriario paupere, et quatuor pro coriario divite; scil. requiruntur ad vitae sustentationem, unde pauperi necessaria vitae non sunt auferenda. De צללא dubitari possit, an hoc sensu recte sic legatur.

צְלַף Aphel, אַצְלִיף *elevare manum ad percutiendum*, inquit Elias, *percutere, contundere*[29]. Fut. יצליף בקורנסא percutiet malleo, Ps. 74, 5. heb. כמביא למעלה sicut elevans sursum, scil. manum ad percutiendum: ארבעין יצליף quadragies elevabit manum, Deut. 25, 3. in Jon. Sequitur ibi, חסיר חד ילקניה uno ictu minus percutiet eum, ut יצליף ibi non videatur simpliciter significare percutere. Ap. To., אחת למעלה ושבע למטה כמצליף semel (spargens sanguinem) sursum, et septies deorsum, sicut percutiens, Joma 15a. ubi R. Sal. scribit, לשון מצליף לא נודע לי quid vocabulum מצליף sit, non constat mihi. Idem scribit f. 53b. Majemon exponit כמלקה sicut plagas infligens: id fiebat loro coriaceo, incipiendo a summo humero, et sic gradatim deorsum, uno ictu sub alio incusso. Sic aspersio sanguinis in festo propitiationis. Vide Aruch in litera Mem.

צְלָף *nomen fruticis et fructus, capparis.* Apud Tos.: Futurum est, ut arbores ferant fructus omni die, sicut dicitur: „Et proferet ramum et faciet fructum" (Ez. 17, 32). Quid ramus? durat omni die: et fructus omni die. Tunc irrisit eum alius sapiens, dicens: „Non est ullum novum sub sole" (Eccl. 1, 9). At, inquit ille, ostendam tibi exemplum in hoc mundo, נפק אחוי ליה צלף egressus est et ostendit ei arborem Tzelaph: Sab. 30b. Gl.: צלף est species arboris, quae triplices fructus profert, אֲביונות baccas, קפריסין putamina, ולולבין et spatulas. Hinc alibi: צלף מתעשר תמרות ואביונות וקפריסין Tzelaph decimas dat dactyliorum, baccarum, et corticum. R. Akibha dixit: Non decimat nisi baccas simpliciter, quia istae fructus sunt: Ber. 36a. Gl.: תמרות crescunt inter folia: אביונות baccae est fructus: קפריסין est קליפה גדולה cortex magnus circa fructum, ut est cortex nucum: Ber. 36a. Vide hic amplius: Plur. לאיתויי מי צְלָפִין בחומץ ad afferendum aquas capparorum in aceto, Sab. 110a. Gl. צלפים fructus sunt arboris צלף, vulgo קפריר *cappar sive capparis.* Hinc in Aruch scribitur, Arabice hanc arborem dici אלכבר Alcobhar, vulgo קפרא. Vide amplius hic. Alibi ap. Tos. ei ascribitur impudentia, ubi recensent tres impudentes; Judaeum inter homines, canem inter animantia, gallum inter aves. His quidam annumerarunt צלף באילנות capparem inter arbores, Beza 25b. Gl.: Non novi, מה עזות quae impudentia sit huic arbori. Sed et flos a Medicis commendatur. Unde Talmudici: צלף דנטעי אינש אדעתא דפרחא capparis, quam plantant homines ratione floris: Ber. 36a. Raf Nachman dixit, צלף נטעי אינשי אדעתא דשותא capparem plantant homines propter fructum, ibid.

[29]) non ipsa manu, sed instrumento quodam manu stricta (hebr. שלף). Usus vocis etiam in lingua syr. ܨܠܦ.

דשותא i. e. לאכול העלין והתמרות ad comedendum folia et dactylos. Vide et in קפריס.

צְלוּפְחָא[30] *piscis nomen*, qui vocatur אנגיליא *anguilla:* ע״ז f. 39a.

צְלַק *dividere, diffindere, dissecare per medium in duas partes.* Est idem cum צלח. Apud Tos., דצלקיה מצלק הכא דעבדינן גםט״א quod diffidit eum diffindendo, non secus ac cum facimus duo frusta, Chol. 124a. Ithpeh., עד דאִצְטְלֵיק רישיה donec diffinderetur caput ejus, וְאִצְטְלֵיק ונפל בתרין et divisus fuit, et concidit in duas partes, Ber. 56b.

צַלֶּקֶת *fissura, cicatrix:* ונעשה מקומו צלקת et factus est locus ejus fissura, Kethub. 75a. אף על פי שמקומן צלקת etiamsi locus ipsarum fit fissura, i. e. cicatrix hians, Neg. c. 9. ועלתה צלקתא et ascendit cicatrix.

צוּלְקָא *idem:* צולקא דשיחנא cicatrix ulceris, Exo. 2, 5. in Jon. צִלְקַת שיחנא היא cicatrix ulceris est, Lev. 13, 23. Jon. Onkelos רושם signum.

נְצְמַד, צְמַד *copulari, conjugari pariter*, heb. צמיד *copulatus, conjunctus:* Pl. in Tg., צְמִידִין קדמוהי copulatorum ante ipsum, heb. צמדים, IR. 19, 19. Ap. Ros., אצטמיד חצביה דרב נחמן conjunctum (refectum et consolidatum fuit) vas R. Nachmanis, Ber. 22b. Praeterea Rabbinis etiam est *conjungi affixis pronominibus, jungi pronominibus:* יש מלות שלא יצמדו לעולם sunt voces indeclinabiles, quae nunquam junguntur affixis, ut, רק, גם, אף, כאשר et similes, ויש מהם שיצמדו et quaedam conjunguntur, ut עליך et aliae: על לשון יחיד לא נצמד in numero singulari non jungitur cum affixis: המלה נצמדת dictio cum affixo conjuncta.

צֶמֶד *copula, par, jugum, quod bobus imponitur:* מכר את הצמד לא מכר את הבקר vendens jugum, non una vendit bovem, et contra, vendens bovem, non una vendit jugum, Bb. 77b.

צְמַד *obligare vulnus*, heb. חבש. Praet. ולחביריא לא צְמַדְתּוּן et fractos non obligastis, heb. לא חבשתם, Ez. 34, 4. Fut. ולחביריא אֶצְמוֹד et fractos obligabo, heb. אחבוש, Ez. 34, 16.

צְמָה[31] *abscindere, praecidere.* Fut. וְתִצְמֵי ית טופריהא et praecidet ungues suos, hebr. ועשתה את צפרניה et faciet ungues suos, Deut. 21, 12. Jon. R. Sal., תגדלם alet eos. Aben Esra חקון aptationem sive aptabit explicat: aptatio autem unguium est eorum praecisio, sicut et antecedit „radet caput suum". Vox non videtur proba. Pro alere, possit legi תצמח: pro praecidere: תִּצְמִית. Confirmatur tamen ea lectio ex TH., Massech. מועד קטן c. 3. ubi in Gemara similiter legitur; והוה יתיב מצמי טפרויי et sedebat praecidens ungues suos.

צמייא קייטא *species fructum.* In TH. Maaser. c. 1. זיתים אימתי חייבות במעשרות olivae quando incipiunt decimari? משיכבר צמייא קייטא. Glossa, מין פרי הוא.

צְמַח *pullulare, germinare, efflorescere.* Praet. עד לא צְמַח antequam germinaret, heb. טרם יצמח, et sic deinceps pro hoc verbo ponitur, Gen. 2, 5. ושער אוכם צמח ביה et pilus niger effloruerit in ea, Lev. 13, 37. צמח שולטנא germinavit dominator, heb. צץ המטה effloruit virga, Ez. 7, 10. Part. צָמְחָן בתריהן germinabant post eas, Gen. 41, 6. 23. Pahel, Infin. ושרי סער רישיה לְצַמָּחָא et caepit capillus capitis ejus reflorescere, recrescere, hebr. לצמח, Jud. 16, 22. Aphel, Praet. וְאַצְמַח יהוה אלהים מן ארעא et fecit Dominus Deus ut germinaret ex terra, Gen. 2, 9. דאצמח לכון מן חקלא quae germinaverit vobis ex terra, Exo. 10, 5. Fut. תמן אַצְמַח מליך יקיר ibi faciam ut germinet rex excellens, Ps. 132, 17. עד דִּיצְמַח דקנכון donec refloreseat sive recrescat barba vestra, hebr. עד יצמח זקנכם, IIS. 10, 5. כובין ואטדין תצמח לך spinas et sentes faciet germinare tibi, Gen. 3, 18.

Ap. Ros.: נֶפֶשׁ הַצּוֹמַחַת *anima vegetativa.*

צְמִיחָה *vegetatio, accretio, augmentatio:* הצומח מאויר קארבי vegetabile ex aëre nutritur et constat.

צֶמַח *vegetabile:* מיני הצמחים species vegetabilium.

צֶמַח, צִמְחָא *germen:* וצמחא דארעא et germen terrae, Gen. 19, 25. Cum Pron. כל טרפי צִמְחָהּ omnia folia germinis ejus, Ez. 17, 9. Pl. כְּצִמְחֵי חקלא sicut germina agri, Ez. 16, 7. Cum aff. צִמְחָהָא רוי germina ejus inebria, Ps. 65, 11.

צִמּוּחַ *germinatio*, באול צמוח לקיש in principio germinationis faeni serotini, והא צמוח דעדק et ecce germinatio exigua erat, Am. 7, 1. כצמוח דסליק על גדפי נשרין sicut germinatio quae provenit in alis aquilarum, i. e. primus flos pennarum, sive plumae primae, Jes. 40, 31. Elias scribit, se ignorare quid sit.

צִמְחִין *pustulae:* עלו בו צמחים ortae sunt in eo pustulae, Bk. 83b. נפקן ליה צמחי באפיה oriebantur ipsi pustulae in facie, Sanh. 101a. העלתה צמחים si oriantur in eo (pulmone) pustulae, Chol. 48a.

צִמְחִין *squamae tenues, quales sunt in quibusdam piscibus:* חזי דהוה ביה צמחי vidit in eo esse squamas tenues, ע״ז fol. 39a.

צִמֵּחַ *oculos nimis parvos habens, quod in animali primogenito vitium est*, Bech. 44a.

צִמְחוֹנִים *virentia:* יאכלו צמחונים comedent virentia, Tal. Ms. c. 2. Sic Deut. 32, 2. in Jon.

צַמְטַם צמט vide in צמם.

צְמַל *fructus maturus.* Metaphorice dicitur de *puella matura viro, quae omnia pupertatis signa habet*, unde צמל dici volunt, quasi יצחה מלאה *egreditur plane.* Signa maturitatis enumerant Talmudici in Nid. 47a. R. Jose Galilaeus dixit: משיעלה הקמט תחת הדד quando oritur ruga sub mamma, i. e. quando duplicant se nonnihil propter magnitudinem: R. Akiva dixit, משיטו הדדים ex quo inclinant se mammae: Ben Assai dixit, משתשחיר הפטומת ex quo nigrescit circuitus papillae: R. Jose dixit, כדי שיהי נותן ידו על העוקץ והוא שוקע ושוהא לחזור dum imponit manum vel digitum papillae (capitulo mammae) illa subsidit et tardat reverti. Hinc illud, משל

[30]) Idem atque צלופחא per ב, quae vox teste Ar. arabica est.

[31]) Affine est verbis צום, צמם, צמת, quibus omnino notio inest *stringendi*, et *constringendi*.

משלו חכמים באשה פגה בוחל וצמל parabolice locuti sunt sapientes de puella, quod sit grossulus sive ficus immaturus, fructus maturescens, et fructus maturus. Vide בחל.

צמם צָמֵם *aures magnas et tumescentes habens instar spongiae, quod in animali primogenito vitium est, et a primogeniturae jure rejicitur,* Bech. 44a.

צָמַם, צַם *operire, tegere:* צַמִּית יתך באתר טמור בית שכנתי texi te in loco abscondito domus majestatis meae, Ps. 81, 8. Regia pro eo habent עָנִית exaudivi.

צַמְצֵם *tegere, operire, velare:* ארום צַמְצֵמַת אפהא nam velaverat faciem suam, heb. כסתה, Gen. 38, 15. in TH. Ithpah. ונסיבת רדידה וְאִתְצַמְצֵמַת בה et accepit peplum, et velabat se eo, heb. ותתכס et operiebat se, Gen. 24, 65. Ap. Ros., וצמצמה פניה ולא ראתה המלך et velavit faciem suam ut non videret regem, Br. s. 45. in fine. הלכה וצמצמה פניה abiit et texit faciem suam, Medr. Echa c. 3, 1. כשהיו ישראל עומדים על הר סיני היו מצמצמים את עצמם ככלה quando steterunt Israelitae in monte Sinai, velabant se instar sponsae, i. e. מקשטים ornabant se, Jalkut Jesa. fol. 57d. עשרת הדברות שהיו מצמצמין עליהן ככלה decem praecepta, quibus velati erant instar spontae, glossa מחוברים ומקושטים, ornati, Cant. 4, 10. in Medr. rabba.

Deinde צַמְצֵם *premere, arctare, cogere, subigere, stringere, impellere:* Ap. Tos. לרבות את המצמצם ad includendum eum qui arctat, constringit eum, ne emergere queat, Sanh. 75b. אי איפשר לצמצם impossibile est posse stringi in unum, cogi, comprimi, Bech. 17a. ארפו ליה וצמצמו ליה laxarunt illud, et constrinxerunt illud, Jebam. 46a. איפשר לצמצם potest constringi, scil. funis mensorius, Sota 45b. אם רואה אדם שמזונותיו מצומצמין יעשה מהן צדקה וכל שכן כשהן מרובין si videt homo alimenta sua contrahi, constringi, faciet ex illis eleemosynam, quanto magis quum sunt ampla, Git. 7a. אי איפשר לו לאדם לצמצם מעותיו impossibile est homini stringere pecunias suas, i. e. valorem et pretium minuere: ח' אמות מצומצמות octo cubiti pressi, i. e. non plus neque minus, absolute et praecise: מרובע מצומצם quadratum praecisum, perfectum, absolutum. Ithpahel, אִצְטַמְצֵם *arctari, premi, angi:* ברמשא אצטמצמינן לבשרא vesperi angebamur propter carnem, quod scil. caro commoda nobis non esset, Medr. Echa c. 1, 1. אצטמצמתון לחמרא et premebamini propter vinum, quod sc. illud non haberitis, et habere desideraretis, ibid.

צמצום *constrictio, pressio, arctatio:* בצמצום גמור pressione absoluta, i. e. aequissime, praecise et absolute omnino: לרכוב בהרוחה ולא בצמצום ad equitandum late et non presse.

צמע צָמֵעַ *aures habens longas et pendulas, vitium in animali primogenito,* Bechor. 44a.

צמק אִצְטַמֵּק *arescere, flaccescere, exsiccari, contrahi:* כשהבשר תם מעל העצמות והוא מצטמק quando caro consumitur ab ossibus et flaccessit, contrahitur, R. Sal. Ez. 24, 10. תבשיל שמצטמק pulmentum quod contractum est, gl. מתמעט diminutum, Sab. 37b. In Aruch parvo german. Eyngeprägkt. שצמקה ריאה שלה cujus pulmo arescit, i. e. יָבְשָׁה, Chol. 55b. Nam heb. שדים צמקים ubera flaccida. in Tg. redditur תדין יבשין ubera arida: ביצים מצומקות ova exsiccata, Sab. 38a.

צִמּוּק *exsiccatio, flacciditas, ariditas:* מתוך צמוק הבשר propter exsiccationem carnis, R. Sal. Ez. 24, 10. מיום שחרב בית המקדש נעשו גשמים צמוקין לעולם a die quo vastate est domus sanctuarii, factae sunt pluviae ariditates in mundo: Tan. 19b. Bl. Ar. legit סקיטיון.

צִמּוּקִין *uvae exsiccatae, uvae passae:* ונשתארון בהון צמוקין et relinquuntur in illis uvae passae, licitae ad comedendum, Nah. 3, 12. At heb. צמוקים in Tg. simpliciter redditur ענבין uvae: ענבין רטיבין וּצְמִיקִין uvas recentes et aridas, Num. 6, 3. in Jon. heb. ויבשים.

צֶמֶר *lana,* heb. צמר גפן lana vitis, lanuginosa mollicies, quae adnascitur ipsis, Kil. c. 7. Rambam exponit Arabice קוטן *coton, gossypium.* Sic Bartenora, qui addit, arborem ejus similem esse viti. Plin. lib. 14. cap. 2.: „Vitium lanatarum" meminit, quas lanugo vestit.

צַמָּר *lanarius, lanificus, lanam vendens:* שוק של צמרים הוה forum lanariorum fuit, Erub. 101a. חוט מאונים של צמרים filum bilancis lanariorum, Kel. c. 29.

צְמַר *calere, ardere:* כגון דצמרה צמורי veluti qui ardebat ardendo, paulatim ignis flatu excitatus ardebat, Tal. Bk. 60a.

צְמָרָא *ardor, calor, febris ardens:* לא פרח צמרא מניה nondum fugerat febris ab eo, Pes. 55b. דמעליא לכולהו צמרי quae prodest omnibus febribus, Git. 69b. צמרא ברא febris externa; צמרא גואה febris interna: צמרא בעלמא calor levis, vulgaris, Cholin fol. 51a.

צְמַרְתָּא, צְמִירָא *idem:* ולקה ישמעל באשא צמרתא et percussus fuit Ismael febri ardente, Gen. 21, 15. Jon. Sic ap. Tos. in ע"ז fol. 28a.

צְמִירְתָּא *calculus renum vel vesicae:* קביל עליה תליסר שני שית בצמירתא ושבע בצפרנא suscepit in se tredecim annos afflictionum, sex cum calculo, septem cum morbo oris, Bm. 85a. לצמרתא ניתי תלת נטופיתא משחא דכופרא pro calculo afferimus tres guttas olei Cypri, Git. 69b.

צִמְרְמַר *horrere, horrore concuti, ut febricitantes:* לבבי צִמַרְמַר cor meum horret, heb. סחרחר circuit, palpitat, Ps. 38, 11.

צִמַּרְמוֹרֶת *horror, qualis in febricitantibus, quasi* סמרמורת, juxta illud, סמר מפחדך בשרי horret timore tui caro mea (Ps. 119, 120). צמרמורות אוחזין אותה horrores corripiunt eam, Nid. 63a.

צמת *conjungi, connecti, aggregari, congregari, contrahi, constringi, ut ea quae exarescunt et exsiccantur humore consumpto:* et active, *constringere.* Ap. Tos., צומת העידים שאמרו מקום שהגידים צומתים בו וממקום שצומתים עד מקום שמתפשטין conjunctio nervorum, de quibus hic loquuntur, est lo-

cus in quo nervi conjunguntur, et a loco ubi conjunguntur usque ad locum ubi disjunguntur, quatuor digitorum spacio, Chol. 76a. Vide et mox infra: הכהו על ידו וצמתה ידו וסופה לחזור percutit eum super manum ejus, et constricta vel contracta, aut arefacta fuit manus ejus, quae tamen tandem revertitur, Bk. 85b. Sic R. Sal. exponit illud, צמתו בבור חיי constrinxerunt in carcerem vitam meam, Thren. 3, 53. מיא דצמתי aquae quae constringunt, Jebam. 121a. מצמת צמית constringendo constringitur, ibid. מי שנגפה ידו או רגלו צומתה ביין si percussa sit manus aut pes alicujus, constringit eam plagam vino, scil. ad sedandum et dirigendum sanguinem, Sab. 109a. ויתיב קא צמית ליה בחלא sedebat et constringebat eam aceto, nempe immergendo vel lavando cum aceto, ibid. שורן בחומץ וחומץ צומתן macerat ea in aceto, et acetum constringit ea, Pes. 40b. צומתין ומחוברין congregata et conjuncta. Pahel, מצמתן לבתי כנסיות congregat eos in ecclesias: עד דהוא מצמת להון dum congregat eos, TH. Peah. cap. ult. אבותיך מצמתין ואת מבזבז patres tui congregant thesauros, et tu prodigis, Ber. rab. s. 83. Pyhal, וכל המצומתין לו et omnes qui congregati erant cum eo: Vr. s. 28. מרדכי ואסתר וכל המצומתין להן Mardochaeus et Esther, et omnes aggregati ipsis, ibid. Ithpahel, אצטמת *congregari*, *conjungi:* דהוו מצטמתין קמיה quando erant congregati coram eo; citatur in Aruch ex Sanh. 110. sed illic nunc non extat.

צוֹמֶת *constrictio, congregatio, conjunctio, aggregatio:* צומת הגידים congregatio nervorum. Sic vocant tres nervos supra genua in animalibus, quorum duo tenues sunt, unus crassus et fortior. Hi in osse non longe supra genu conjuncti sunt, et mox se extendunt et disjungunt, quorum in mactando accurata habetur ratio: ניטל צומת הגידים ablata est conjunctio nervorum: למעלה מצומת הגידים supra conjunctionem nervorum: Chol. 76a. Vide R. Sal. Thren. 3, 53.

צַנָּא *canistrum*, *corbis:* בצנא ופירי de corbe et fructibus: ליח לה אזנן לצנא corbis cui non sunt ansae, manubria, Bm. 25a. Adagium antiquum, טבא חדא פלפלתא חריפתא מטלי צנא קרי melius est unum granum piperis acris, quam plenum canistrum cucurbitarum, Megil. 7a. Chag. 10a. Modicum et hoc bonum, praestat copioso insipido et inutili: unus sapiens multis stultis: et de similibus usurpatur: ר' שמעון שקיל צנא אכתפיה R. Simeon accepit corbem in humerum suum, portavit in scholam, et sedit super eo, (cum absque eo terrae ipsi fuisset insidendum). Reprehensus ob id, dixit: גדולה מלאכה שמכבדת את בעליה praestans est opus, quod honorat dominum suum, Ned. 49b. Sic supra in .פול הי צנא דמלי סיפרי en corbem plenum libris, Megil. 28b. Sic lusit quidam in Rabbinum, qui librorum copia abundabat, sed quid illis contineretur, ignorabat. In Targum Jonathanis, ותעטרון בסליא וצַנַיָא et abibitis cum corbibus et canistris, scil. plenis fructibus primitiarum, Deut. 26, 3. Ab heb. טנא.

צנה[32] צִינִין צְנִין *palmae minores et depressiores.* Sunt enim variae ipsarum species, teste Plinio lib. 13. c. 4. ubi scribit de palmarum natura, inquiens: „Plurima earum genera sunt, et prima fruticem non excedentia". Apud Tos., ציני הר ברזל כשרות palmae montis ferrei (sic olim nominati) rectae et legitimae sunt, scil. ad tabernaculum autumnale, Erub. 19a. et Succa cap. 3. in initio. In Bava basra 69b. eodem sensu legitur ציצי: sed in Aruch id quoque scribitur ציני. Et forma fem. צִנְתָא, צְנָא. Plur. צנייתא: unde, ההוא דיו דשקיל בשרא בשוקא ושדיה בין צנייתא דבר מריון vultur ille accepit carnem in foro, et abjecit eam inter palmas Bar Marion, Bm. 24b. מפום נהרא עד בי צנייתא דבבל ab ostio fluminis, usque ad locum palmarum Babyloniae, Berach. 31a. דקא אסר ליה לחמריה בצינתא quod ligaret asinum suum ad palmam in sabbatho, Erub. 63a. ציניתא צרידתא דבבלאי palmae infrugiferae Babylonicae, quae scil. ad aquas Babyloniae amaras et acres crescunt, et propterea corruptae sunt, ne fructum ferant, Sanh. 96b.

צְנִית *idem:* לאחר שהיה לו מקל וצנית posteaquam fuit ipsi baculus et palma: אחזור לאותה מקל ולאותה צנית redibo ad istum baculum, et ad istam palmam, Echa rab. c. 1, 17.

צנם צוּנְמָא צוּנָמָא *lapis, saxum, petra:* משקלות של צונמא pondera lapidea, Bb. 89b. Vide ibid. fol. 18a. Pes. 47b. et Nid. 8b. gl. סלע *petra*, sic dicta scil. a *siccitate*, qui significatio sequitur.

צָנוּם *siccum, aridum:* פת צנומה בקערה si sit panis siccus in scutella, gl. יבשה, Ber. 39a. In Ar. legitur צונמא, quasi *durus et siccus instar lapidis.*

צנן[33] אִצְטַנֵּן *frigescere, frigefieri, refrigescere:* כל בשר שהוא חם מצטנן לבסוף omnis caro quae calida est, frigescit tandem. צוֹנֵן, et fem. צוֹנֶנֶת *frigens, frigidum:* ubi de aqua sermo, significatur *aqua frigida;* ubi de pane sermo, est *panis frigidus,* et sic ad alia accommodatur. In Pihel, צִנֵּן *frigefacere, refrigerare.* Inde apud Talmudicos, ubi de Behemoth in montibus mille, ex Job. 8. mentio, legitur: Masculum et feminam creavit eam. Si coirent invicem, vastarent universum mundum. Quid fecit Deus? סירס הזכר וצינן הנקבה castravit marem, et

[32]) Species palmi apud Arabes sic dicta.

[33]) Propr. *se contrahere* scil. propter frigus, opp. verbo פשר ubi vide notam. Generaliter enim radici צן (aff. verbis צמם et צמת) notio inesse videtur (verbi פש plane contraria) *corrugandi*, *se conglomorandi* et *se complicandi*. Hinc de specie palmarum in usu est צנא et צנית, cui folia sunt *corrugata;* item de *pustula sub pede* cute scil. *corrugata* ציניה ponitur; dein צנף de veste *complicato*, uti omnino significationes nominis צנר omnes in notione *conglomorandi* congruunt.

frigidam reddidit (i. e. sterilem) faeminam, et servavit eam ad convivium justorum in futuro seculo, Bb. 74b.

צִנִּית, צינית *pustula sub pede:* יוצאה בסלע שעל הצינית egreditur (mulier in sabbatho) cum moneta quae est super pustula, Sab. 65a. Curationis enim et protectionis causa imponitur. Glossa Majem. צינית est morbus qui vocatur arabice סלעא: sapientes autem (in Gemara) vocant eum בת ארעא propter crassitiem et duriciem. Forte, *clavus.* In TH. explicatur פודגרא *podagra.*

צִנְתָּא, צִנָּא, צִנְנָא *frigus:* רשחימין מן צנתא quae nigrae sunt prae frigore, Jobi 6, 16. וצנתא ושורבא et frigus et aestus, Gen. 8, 22. TgH.

צְנוֹן *raphanus:* צנון מחתך אוכל raphanus incidit cibum As. 11a. Plur. צְנוֹנוֹת *raphani:* אין מדליקין בשמן צנונות non incendunt lucernas oleo raphanorum, Sab. 24b. In Aruch explicatur vernacule ארמ"ורשא id est *armoracea, vel, armoracium,* vide Plin. lib. 19, 5.

In Ar. citatur hic quoque ex TgH. Gen. 41, 23. צְנִינָן דקיקין, pro heb. צנמות דקות: sed id hodie non extat in libris nostris.

צנע Aphel, אַצְנַע *ponere, deponere, reponere, collocare.* Respondet heb. הניח hoc sensu usurpato. Praet. וְאַצְנַע משה ית חוטריא et deposuit Moses virgas istas coram Domino, Num. 17, 22. דאצנע חמן משה quas collocaverat ibi Moses in monte Choreb, IR. 8, 9. ואצנעיה אהרן et collocavit eam Moses coram Domino in custodiam, Exo. 16, 34. וְאַצְנַעוּ יתיה עד צפ־א et deposuerunt illud usque in crastinum, Exo. 16, 24. אצנעוהי כבית אסירי deposuerunt eum in carcerem, Num. 15, 34. in Jonathane: וְאַצְנְעִינוּן חמן et collocarunt eos ibi, Jos. 4, 8. Imper. וְאַצְנַע יתיה ק־ם יהוה et depone illud coram Domino, Exod. 16, 33. אַצְנַעוּ לכון למטרא reponite vobis ad asservandum in diem crastinum, Exo. 16, 23. Fut. וְתַצְנַע בקרוך et repones in urbibus tuis, Deut. 14, 28. וְתַצְנְעִנּוּן במשכן זמנא et depones eas in tabernaculo conventus ordinarii, Numer. 17, 19. לא יַצְנַע מניה לצפרא non reponet de eo in crastinum, Levit. 7, 15. וְיַצְנַע מברא למשריתא et deponet extra castra, Num. 19, 9. ויצנענון חמן et deposuit eas ibi, Levit. 16, 23. וְיַצְנְעִנֵּיהּ et collocavit eum coram altari Domini, Deut. 26, 4. Ithpehal, Praet. דְאִצְטְנַע באנבוהי quod reconditum est in uvis suis, Cantic. 8, 2. הוא להמא דאצטנע לכון iste est panis qui repositus est vobis a principio in caelis excelsis, Exo. 16, 15. in Jonathane.

Ap. Ros., *abscondere, occultare, ut ea quae reponuntur in thesaurum et asservantur quasi abscondita:* זיל איכא להו למריהו דליצנעינהו ito, dic dominis ipsorum, ut occultent ipsos, i. e. moneant, ut domi maneant et occulti lateant, Bk. 23b. Sic, איזל צנענהו ito, occultato eos, Kidd. 25a. i. e. ut dicut domi se contineant. Item, זיל צנעיה ואי לא ציית גדייה ito occultato eum, et si non auscultaverit, disseca eum, Nid. 36b. i. e. leviori anathemate domi eum include, et si non resipuerit, plane excommunicato eum. Haec autor Aruch, et ex eo alii, *increpare,* exponunt, sed Glossa Talmudica per הסתר exponit, et sic frequenter apud Rabbinos.

צְנִעָה *occultatio, absconsio:* בְּצִנְעָה *clam, occulte, secreto, abscondite:* oppositum ejus בפרהס־א palam, publice, Eccl. 12 v. penultimo.

צְנִיעַ *verecundus, modestus, qui, quod rectum et bonum est, modeste agit et sequitur:* והוי צְנִיעַ להלכא בדחלתא דאלהך estoque verecundus ad ambulandum in timore Dei tui, heb. והצנע et modeste age, modestum et sincerum te praebe, Mich. 6, 8. Plur. ולאלין דְצְנִיעִין חכמתא et cum illis qui modesti sunt, est sapientia, heb. ואת צנועים Pro. 11, 2. Ap. Tos., צנועי בית הילל היו נוהגין כדברי בית שמאי et rectiores vel probiores de domo Hillel sequuntur verba domus Schammaj, Demaj c. 6. Fem. דמיא לנגפי דהיא צְנִיעָא similis est sponsae verecundae, Cant. 4, 8. דהן צְנִיעָן quae erant modestae, probae et fidae, Exod. 38, 8. in TgH. גבר דצניען ארחתיה vir cujus modestae sunt viae, i. e. rectae et probae, Ruth. 4, 1. נשיא צְנִיעָתָא mulieres modestae, Exo. 38, 8. in TgH. heb. צָנוּעַ et fem. צְנוּעָה.

צְנִיעוּת, צְנִיעוּתָא *modestia, verecundia:* אלמלא לא נתנה תורה היינו למדין צניעות מחתול וגזל מנמלה עריות מיונה si non fuisset data Lex, potuissemus discere modestiam a fele, rapinam a formica, libidinem a columba, mores a gallo, qui prius blanditur postea coit, Erub. 100b. Felis excrementa sua semper ab homine tegit; formica colligit in aestate, nec unquam sociam spoliat; columba vitat adulterium, cum compari semper coeundo; gallus expandit pennas et faeminae nuditatem tegit. Hinc illud: Qui docet nos per bestias terrae, et per volatilia caeli sapientes nos facit (Job. 35, 11). Haec ibi. בצניעות verecunde, modeste: מתוך צניעות גדולה propter verecundiam magnam. In Mifchar happeninim c. 31. מהו צניעות quid est verecundia? שיתבייש אדם מעצמו ut pudorem habeat homo a seipso. Item iterum: מהו דצניעות quid est verecundia? שלא תעשה בסתר מה שיתבייש ממנו בגלוי ut non faciat homo in occulto, unde pudorem habeat in propatulo, publico.

מוּצְנָע *occultum, absconditum, honestum,* cui opponitur turpe: במקום המוצנע in loco honesto, mundo, et a publicis pollutionibus remoto.

צָנַף *volutare, circumagere, circumdare, circumvolvere,* hebr. Jes. 22, 18. Hinc in Paraphrasi Chaldaica tribuitur *motui volubili avium, quo se in altum agunt:* וקטרו ית אגרתא בכנפיה דתרנגול ברא וקם וסליק לשמי מרומא וצניף צניפא והוה נצח ופרח et ligarunt epistolam in alis galli sylvestris, qui surgens ascendit in aërem summum, volutavit se volutatione, vicit et avolavit, Esth. 1, 3. in secundo Targum. Fertur epistolam regis Salomonis detulisse volatu ad reginam Sabae.

מִצְנַפְתָּא, מִצְנֶפָא *cidaris, regum et pontificum capitis tegumentum,* a *circumvolvendo* dictum, ut orientalibus in usu: *Infula.* Respondet heb. צָנִיף et מצנפת: ut, שוו מצנפא דכיא על רישיה imponite infu-

lam mundam capiti ejus, Zach. 3, 5. de Jehosua pontifice: דיהב מצנפתא לרשיעיא qui dederit cidarim improbis, Jes. 28, 4. מצנפתא והמינין cidarim et cingula, Exo. 28, 4. יעדי מנך ית מצנפתא auferet a te cidarim, Jes. 22, 18. וּמִצְנֶפְתָּא דבוצא et cidaris byssina, Lev. 16, 4. Pl. מְצְנִיפָן וקמורין cidares et cingula, Exod. 28, 4. in Jon.

צִנְפָא, unde plur. צִנְפַּת alae, *extremitates, orae*, Num. 15, 38. Deut. 22, 12. in TgH. pro quo legendum כנפת, quod pro heb. כנף plerumque in Targum manere solet.

צְנַף *hinnire*, equorum verbum: סוס שצנף וחמור שנער ושיבר את הכלים equus qui hinnit, et asinus qui rudit, ac fregerit vasa quaedam, persolvit (dominus ejus) dimidium damnum, Bk. 18b. לא תדור במתא דלא צניף בה סוסיא ולא נבח בה כלבא ne habitato in urbe, in qua nullus hinniverit equus, aut latrarit canis, Pes. 113a. Equus enim est custos hostium, canis furum, defensionem ab illis praestans.

צָנִיף *hinnibundus:* עבי קליה בר חמרא צניף קליה בר סוסיא crassior est vox (muli) filii asini: hinnibunda (i. e. clarior et exilior) vox (muli) filii equi, Chol. 79a.

צְנוּף *hinnitus.*

צנק צִינוֹק *manica, vinculum, nervus:* ולגו צינוקא et in nervum, hebr. ואל הצינק, Jer. 29, 26. Vide interpretes Hebraeos.

צנר I. צִנּוֹר *fistula, tubus, canalis:* למיזל מצנורי תהומא ad eundum ex canalibus abyssi, Eccl. 1, 7. i. e. arcanis terrae meatibus. Ap. Ros., חזא צנורא דבדקא vidit canalem eruptionis aquae, Chol. 105a. תגרא דמיא לצנורא דבדקא דמיא כיון דרווח רווח contentio similis est canali eruptionis aquarum, quae cum crescit, crescit: Sanh. 7a Canalis i. e. aqua extra ripas erumpens et quasi per canalem fluens, nisi obstruatur, crescit et augetur: Sic contentio.

II. צִנּוֹרָא *fuscina, fuscinula:* Plur.: וית צנוריתא וית מחתיתא et fuscinulas et forcipes, hebr. המזלגות Exo. 38, 3. Num. 4, 14. Cum Pron. וְצִנּוֹרְיָתֵיהּ et fuscinulas ejus, heb. ומזלגתיו Exo. 27, 3. Ap. Ros. צנורא שפשטה fuscina quae extensa, non curva est, ablato sc. unco, Kel. c. 13. Rabbini pluraliter dicunt צנוריות fuscinae, quae sunt כעין אונקליות כפופין quasi uncini duplicati, i. e. recurvati, qui carnibus in olla infiguntur, iisque vertuntur et extrahuntur. Apud Ros., ומהפך בצנורה et vertit carnes fuscina: צנורות של ברזל fuscinae ferreae.

III. צִנּוֹרָא *verticulum, verticillus:* כוש שבלע את הצנורא fusus qui absorbet verticillum, i. e. qui verticillum ex aere vel ferro affusum vel infusum habet, ut ei adhaereat, Talm. Kelim cap. 9.

IV. צִנּוֹרָא *foramen cardinis*, in quo cardo januae (qui ציר dicitur) volvitur: ציר והצנור שנשברו cardo et foramen ejus fracti, reparantur, Mk. 11a. Gl. ציר est pes sive cardo, צנור foramen liminis, in quo pes volvitur: דשדי ליה ארבעה זוזי בצנורא דדשא qui projecit ipsi quatuor asses in cardinem januae, Tal. Kethub. 67b. gl. חור שבמפתן foramen in limine, in quo volvitur cardo januae: שקלינהו מתחות צנורא דדשא accipe illa de sub cardine januae, Ber. 18.

V. צִנּוֹרָא *sputum*, שמא נתזה צנורה מפיה על בגדיו ne forte spargatur sputum ex ore ipsius super vestes ejus, Talm. Sab. 127b. Vide et in Joma 47a. ונתזה צנורא מפיו et spargatur sputum ex ore ejus, Tahar. c. 10. משום צנורא דעם הארץ propter sputum hominum plebejorum, Chag. 23a.

צִינִית צנת vide supra in צנן.

צנתר צַנְתְּרָא *tubus, fistula, canalis:* תרין צַנְתְּרִין דדהב duo tubi aurei, Esth. 1, 2. ut Elias adducit.

צעה צְעָה *stillare*. Hinc legitur, שמיא צְעֵי דמטליא coeli stillant roribus, heb. ירעפו, Prov. 3, 20. Locus hic in editis libris insigniter corruptus est: litera ד nullum usum habet, et reliqua forma eo sensu plane inusitata. Nec צעי amplius vel in Targum vel apud Rabbinos legitur, unde et de eo non immerito quis dubitare possit. Sed Aruch veriorem lectionem ostendit in רם, ubi hunc locum citans ponit, ועננו רם טלא ubi si legas רָפוּ, sensus genuinus est; et nubes stillaverunt rorem.

מִצְעָיָא vide in מצע.

צַעְוָא[34] *scutella:* עבדו ליה שיפא בצעא paraverunt ipsi unguentum in scutella, Chol. 111b. ובעאי למיכס צעא בתראה et cupivi tegere scutellam posteriorem; gl. קערה, Megil. 7b. קריבו לי שתין צָעֵי apposuerunt mihi sexaginta scutellas diversorum ciborum, gl. קערות, ibid. דשתי מיא בצעא קשה לברוקתי qui bibit aquam ex scutella, periculosum illud est suffusioni oculorum, Pes. 111b.

צעק צְעַק *clamare, exclamare*. Praet. וּצְעִיקוּ קדם יהוה et clamarunt coram Domino, heb. ויצעקו. Jos. 24, 7. וצעיקו בני ישראל et clamarunt filii Israël, Jud. 4, 3. Rarum in Chaldaismo verbum. Apud Ros.: שלשה צועקין ואינן נענין מי שיש לו מעות ומלוה אותן שלא בעדים והקונה אדם לעצמו ומי שאשתו מושלת עליו tres sunt qui clamant et non exaudiuntur (quia scil. malum suum ipsimet sibi sunt causati): Qui habet pecunias, et eas mutuo dat sine testibus, qui sibi ipsi comparat dominum, (de hoc vide Gemaram) et is cui uxor dominatur, Bm. 75b.

---

[34]) Syri pro more ה finale in א mutant dicuntque ܨܥܐ. Observante Salmasio (Vol. I. p. 155) vocabula gutturali litera ע incipientia illam literam omittere solent, quum ex uno sermone in alterum, veluti ex graeco in aramaicum vel contra, transferuntur collatisque exemplis vel in ipsa lingua latina hanc demonstrat proprietatem abjiciendae gutturalis initialis literae. Suspicari igitur licet, valere hoc et de vocabulis ex lingua arab. in aramaicam translatis, et proinde aram. צעה vel צעא idem esse atque arab. قصعة. quod *scutellam*, *lancem escariam* notat, omisso tamen gutturali ق ex proprietate exposita.

צַעַר, צַעֲרָא *dolor, moeror, anxietas, solicitudo, afflictio*, et refertur tam ad corpus, quam ad animum. Respondet heb. עצב hoc sensu usurpato, item nomini קלון *contumelia, ignominia*, ex usu Syro in Proverbiis: בצער תלידין בנין in dolore paries liberos, Gen. 3, 16. וסכלי נקבלן צערא et stulti accipient maerorem, hebr. קלון ignominiam, Pr. 3, 35. נסיב לה צערא accipit (confert) ipsi moerorem, Prov. 9, 7. היך קעלא זדונהא עלל צערא quum venit superbia, venit moeror, hebr. קלון ignominia, Pr. 11, 2. ומן ליה צערא et cui est moeror, i. e. moestus, anxius, afflictus, Pr. 13, 18. ויבטל דינא וְצַעֲרָא et cessabit litigatio judicialis et solicitudo, Pr. 22, 10. זקתא דְצַעֲרָא virga doloris, heb. חטר גאוה virga superbiae, Pr. 14, 3. וּבְצַעֲרָא ובחסודא et cum dolore et cum ignominia, Pr 18, 3. Cum pron. וערים מכסי צַעֲרֵיה et astutus tegit moerorem suum, Pr. 12, 16. אסגאה אסגי צַעֲרַיְכִי multiplicando multiplicabo dolorem tuum, hebr. עצבונך Gen. 3, 16. דניח יהוה לך מִצַּעֲרָךְ cum requiem dederit tibi dominus a dolore tuo, heb. מעצבך, Jes. 14, 3. שרוי צַעֲרְהוֹן principium moeroris ipsorum, hebr. ראשית אונים Ps. 78, 51. Pl. מכתשי וְצַעֲרֵי plagae ac dolores, Pr. 6, 33. Cum pron. כנשית כולהון צַעֲרֵי coacervavi omnes dolores meos, hebr. יגרתי timui, quod Chaldaeus accepit quasi idem cum אגר colligere, accumulare, Jobi 9, 28. ומסיק ארוכין לְצַעֲרֵיהוֹן et obducit cicatrices (sanitatem) doloribus ipsorum, hebr. לעצבותם, Ps. 147, 3. Ap. Ros., לפום צערא אגרא pro dolore merces. Proverbiale in eos, qui prout laborant, ita mercedem labore dignam recipiunt. אין אדם נתפס בצערו non capitur homo in dolore suo, h. e. si quando homo in gravissimis doloribus et calamitatibus aliquid inconveniens admittat, non imputatur ei pro peccato; quia scil. ex dolore, non ex proposito, id facit, Bb. 16b. More par. 3. cap. 23.

צַעַר *dolore, moerore afficere, affligere, cruciare:* item *ignominia, contumelia afficere*, ex usu Syro in Proverbiis. Praet. וְצַעַרוּ יתנא et dolore affecerunt nos, Deut. 26, 6. Part. דהוה מְצַעַר להון בזמנא ההוא qui moerore affecerat ipsos tempore isto, Eccl. 7, 20. Infin. מן בגלל לְמִצַעֲרָא יתהון ut affligerent eos, Exo. 1, 11. in Jon. Fut. דרא דאבוהי נְצַעַר generatio est, quae patri suo maledicit, heb. יקלל, Pr. 30, 11. דלא יְצַעֲרָךְ ne maledicat tibi, hebr. יקללך, Prov. 30, 10. Ithpah., אִצְטַעַר *dolore, moerore affici, vel afficere seipsum, excruciare*. Part. עלי מִצְטַעֲרָא נפשי in me moerore afficit se anima mea, Jobi 30, 16. hebr. משתפך effundit se. Pl. masc. וּמִצְטַעֲרִין et dolore afficiuntur, Ps. 73, 4. vide et Jobi 14, 21. Num. 11, 1. in Jon. Fut. בגין כן יִצְטַעַר בהון idcirco cruciabitur illis, Eccl. 10, 9. heb. יעצב dolore afficietur. Miratur Elias in Tisbi, quare ex his quaedam, ut et hebr. קלון in Proverbiis, per צער Paraphrastes reddiderit. At non miratus fuisset, si linguam Syriacam intellexisset. Apud Ros., כל המצער עצמו עם הצבור זוכה ורואה בנחמת צבור quicunque se affligit cum ecclesia, meretur ut videat consolationem ecclesiae, Tan. 11a. Chag. 16. שציער עצמו מן היין נקרא חוטא qui excruciat seipsum propter vinum, vocatur peccator, Nas. 22a. Scil. si voverit abstinentiam, et propterea in morbum incidat. Scriptum enim est; eo quod peccavit in animam istam, Num. 6, 11.

צָעִיר *parvus, exiguus*. Ap. Tos., תעירי הלויים et parvuli Levitarum, Erchin c. 2.

צָפַד *adhaerere, conjunctum, concretum esse*, hebr. idem quod דבק Thr. 4, 8. Sic ap. Ros., מפני שהחומץ צופדן quia acetum conjungit, constringit, astringit eos, R. David in libro radicum.

צפדינא *dentium doloris species*[35] sic appellata: חש בצפדינא sentit dolorem dentium, dolet ex dentibus, Joma 84a. As. 28a. In Bm. 85a. legitur per Resch, קביל עליה חליסר שני שית בצמירתא ושב בצפרנא suscepit in se 13. annos (castigationum), sex cum calculo, et septem cum dolore dentium. Sed in Aruch et hoc per ד scribitur. R. Salom. explicat vernacule מישנא, quod non intelligo.

צָפָה[36] *speculari, observare, explorare, exspectare:* צוֹפִים speculatores, Prophetae, juxta illud, צֹפֶה speculatorem dedi te domui Israël, Ez. 3, 17. i. e. Prophetam et Doctorem. צִפָּה *obtegere, obducere*, veluti auro aut alia quavis materia, heb. Ap. Ros.: הכל צפוי והרשות נתונה omnia cernuntur (sc. a Deo:) et potestas (libera) data est homini, Pirke avoth c. 3. In TgH. Num. 21, 21. וּמִסְתַּכְּפִיָא מן כל קבל et spectabat versus Beth Jeschimon, pro hebr. ונשקפה.

צִיפָא[37] *caro dactylorum:* כגון דעיילין תלת קשיתא בציפא בדוחקא בלא ציפא ברווחא veluti cum intrudunt tria ossa dactylorum, si sint cum carne, presse fit; absque carne, late et commode, Chol. 50b. Vide Git. 89a. in glossa. Gl. ציפא est אוכל cibus relictus

---

[35]) „Possit esse ex gr. σηπεδών *putredo, gangraena: ulcus putridum vel putrescens.* Et Polluci σηπεδών est ἕλκευς νομή λευκοῦ, ὕποχρον, δυσώδους, quod vitium os maxime infestat, scribit Henricus Stephanus. צפדינא itaque possit esse *ulcus oris vel dentium*.“ Buxt. in spicilegio operis.

[36]) Attente et semi-*compresso* oculo (ea longiora distantia ut perlustrari possit) videre. Etymon nempe habet verbum צפה a *comprimendo* צף (צף-ף, צב-ד et צב-ה) affineque est hoc etymon illi שף (שף-ף et שב-א) d. q supra in nota 16ma.

[37]) Idem atque צב vel שיפא proprieque significare videtur carnem durorum vel non satis maturorum dactylorum, quae propter duritatem de ossibus *abradi* (שוף vel צוב) debet. Hinc in Talmude l. c. illa tantum caro (dactylorum) ציפא vocatur, quae fit בדוחקא pressione i. e. vi in *abradendo* adhibita, cum vero fit ברווחא commode nulla videlicet adhibita vi abradendi, tum non vocatur שיפא. Confirmatur eo loco talmudico sententia nostra supra in nota 16. demonstrata.

in circuitu ossium, sic dictus, quia *obtegit* os illud sive lapidem dactyli.

צִיפָּא ,צִיפְּתָא vel צְפָּתָא[38] *matta, teges, storea*, sic dicta, quia ejus usus est in *obtegendo sive pavimento, sive scamnis aut soliis:* הני ציפי דבי רב istae storeae scholae Raf, Ber. 25a. וקא שתי חמרא תותי ציפי בבבל et bibebant vinum sub storeis in Babylonia, Kid. 25a. Ante aedes, vel aliis commodis locis, superne expandebantur, ut sub iis sedendo umbram et refrigerium a sole captarent: לותיב אַצִיפְּתָא חדתא דמכליא מאני ad insidendum storeae novae quae corrumpit vestes, Sab. 140b. דלי ציפתא elevavit stoream, ut scil. sederet sub ea, Ned. 50a. לא הוה יתיב מר אציפי דבי כנשתא non fuit dominus sedens in storea domus congregationis, id est ecclesiae, Bb. 8b. בציפתא דאסא in storea myrti, Kid. 12b.

צִיפָא *pensum lanae vel lini ad netum paratum, i. e. lana vel linum excussum, pectinatum et extensum ad pensum componendum, quomodo assimilatur storeae extensae*[39]: טומנין בגזי צמר ובציפי צמר abscondunt in tonsuris lanae et in pensis lanae, Sab. 48a. „In tonsuris", i. e. lana rudi, quomodo detonsa est: pensum lanae est lana composita ad netum.

צְפִיתָא *candelabrum*[40]. In Br. legitur, אית אתרא דקריין מנרתא צפיתא est quidam locus, ubi candelabrum vocant צפיתא, citat R. David et R. Sal. Jes. 21, 5.

מְצוּפֶּה ,מְצִיפִית[41] *os, orificum cornu vel tubae, quod inflatur*, sic dictum, quod metallo mundo *obtegi* soleret: מציפית שלה של מתכת טמאה orificium ejus (cornu) si fuerit ex metallo, immundum est, T. Kel. cap. 11.

צפח צְפוּחַ[42] *laetitia, gaudium:* וחדיתא בכל צפוח נפש et laetatus es omni laetitia animi, hebr. בכל שאטך בנפש, Ez. 25, 6. ואתפרעו פורענו בְצִפִיחַ נפש et ultionem ceperunt cum laetitia animi, heb. בשאט בנפש, Ez. 25, 15. i. e. insolentia, insultatione, petulantia animi. Sic c. 36, 5.

צפן צְפוּן צְפוּנָא[43] *septentrio, aquilo, septentrionalis, aquilonaris plaga vel ventus*, heb. צפון, cui respondet. In Tg. scribitur ציפונא, quod forte melius punctaretur צְפוּנָא: nam י saepissime est index puncti Scheva, et hebraeum Kametz solet in principio vocis Chaldaice mutari in Scheva: לרוח צְפוּנָא ad ventum septentrionalem, Exo. 26, 20. id est ad latus sept. quod alibi dicitur על סטר צפונא Exo. 26, 35. תחום צפונא terminus septentrionalis, Num. 34, 7. וְצִפּוּנָא et aquilonaris, Ez. 47, 17. בדרומא או בצפונא in meridie aut septentrione, Eccl. 11, 3. לצפונא ולדרומא ad septentrionem et ad meridiem, Gen. 13, 14. וּלְצִפּוּנָא et ad septentrionem, Gen. 28, 14. ושרו מִצִּפּוּנָא et manserunt a septentrione, Jos. 8, 11. וּמִצִּפּוּנָא עד מדנחא et a septentrione ad orientem, Amos 8, 12.

צְפוּנִי *aquilonaris, septentrionalis.* Fem. רוח צפונית ventus aquilonaris: Ti. scribunt, hunc ventum flare בכל חצי הלילה singulis mediis noctibus. Vide Tal. Jeb. 72b. Ber. 3b. et B. Ar. in כנור.

צְפוּן *sapo*[44] Bk. 93b. Aruch legit ספון.

צפף *arctari, premi, comprimi*[45] *coarctari;* idem quod דחק: ap. Ros., עומדים צפופים stant arctati, pressi, ut in magna hominum turba fieri solet, Joma 21a. Br. s. 5.

צִפְצֵף *mussitare, pipire, obscure et quasi cum murmure loqui: ejulare, ululare:* יורדים לגיהנם ומצפצפים descendunt in gehennam et ejulant, Talm. Rh. 17a. תינוקות מצפצפים בקולן pueri ejulant voce sua, Br. s. 65. בשעה שנפשך מצפצפת לצאת מתוך גופה in hora, qua anima tua ejulat ad eundum ex corpore, Vr. s. 34. Hinc Aruch legit מצחצחת.

צִפְצוּף *garritus, pipatus, pipitatio avium proprie: mussitatio.* Vide R. Salom. Jes. 8, 19.

צַפְצָפָה *salicis species vilis, crescens inter montes.* Sic explicant hanc vocem, quae Hebraice legitur, Ez 17, 5. pro arbore vilissima, in Suc. 34a. Vide Majem. in Jad par. 1.

צפר צְפַר *avis*[46], *avicula, volucris: passer*, heb. צפור,

[38]) Vocabulum in ar. et pers. lingua usitatum صفّة *lectus fere pedalis in extremo conclavi stratus ad considendum et discumbendum.* Syr. est ܨܦܬܐ.

[39]) A. n. quidem vocem ad praec. ציפתא, quod *stoream* notat, vertit. Est vero ipsissima vox ar. صوف i. e. lana, quae procul dubio cognata est voci ציפתא, quae tegetem (ex *lana* confectam) innuit.

[40]) Quo aliquid *videri, observari* (צפה) potest.

[41]) Fortasse sic dictum quia *compressum* est, i. e. ceteris partibus tubae angustius. Aliter מצופה ap. Tos. tegumentum innuit, quo res quaedam tali modo tegitur seu obducitur, ut *compressa* et quasi una ea esse videatur.

[42]) Ex ar. صفح, cujus origo observante Willmetio in planando; unde ad *expansam indulgentis faciem* translatum.

[43]) Originem in *pangendo, compingendo* et *comprimendo* putat Schult. ad Prov. 27.

[44]) Usus vocis etiam in lingua ar. صابون et syr. ܨܦܘܢܐ.

[45]) Haec, ut demonstravimus, primitiva verbi notio est, inde et ar. صفّ *in ordinem ac seriem disposuit* comprimendis videlicet membris eminentibus. Hinc etiam *tormenti genus*, quo articuli corporis *comprimuntur*, syr. ܨܦܦܐ vocatur.

[46]) Sic dicta, ait Boch. (Hieroz. II. p. 145), quia tempus matutinum solenne est avibus summo mane (צפר, צפרא) surgere; cum ferae tum alte dormiunt, quia noctem ducunt insomnem. Similiter R. Moses ben Gerschon ita dici scribit, שבעלות השחר מתחילין לרנן ולצפצף quia ad ortum aurorae canere et minurire incipiant. At ego ipsum nomen צפר, quod tempus matutinum sonat, ex nomine צפר, quod avem innuit, derivare et hoc ex

ex qua forma Cholem commode mutaretur in Kamets; sed saepius in Tg. scribitur per Pathach, quod deinceps in aliis mutatur in Scheva: כל צפ־ כל דפרח omnis avis cujusque alitis, Gen. 7, 14. כל צפר גדפא omnis avis alae, i. e. alata, Deut. 4, 17. וצפר שחפא et avis larus (avis aquatica immunda) Lev. 11, 16. Deut. 14, 15. ית צִפְּרָא חיתא avem vivam accipiet, Lev. 14, 6. בדמא דְצִפְּרָא in sanguine avis, ibid. קנא דצפרא nidum avis, Deut. 22, 6. וּבְצִפְּרָא חיתא et passere vivo, Lev. 14, 52. היך כְּצִפְּרָא ut avicula quae evasit ex laqueo, Ps. 124, 6. Pl. תרתין צִפְּרִין duos passeres vivos, Lev. 14, 4. וטפ־והי כְּצִפְּרִין היין et ungues ejus ut ungues avium, Dan. 4, 30. די תמן צִפְּרַיָא ubi aves faciunt nidos, Ps. 104, 17. וצפריא ענפוהי et aves ex ramis ejus, Dan. 4, 11. Constr. צִפְּרֵי שמיא aves coelorum, Dan. 4, 9. וּכְצִפְּרֵי שמיא et sicut aves coelorum, Eccl. 9, 12. Ap. Ros. proverbium; טבא צפורתא בפחא ממאה פורחים melior est avicula una in reti, quam volantes centum, Jalk. Eccl. 184c. In MK 94c. legitur sic; טבא הדא צפרתא כפיתא melior est avicula una ligata, quam etc. Aliud: דאגר גינה אכל צפרין דאגר גינין צפרין אכלין ליה qui conducit hortum, comedet aviculas: qui conducit hortos, aves comedent ipsum, Vr. s. 3. in princip. MK. c. 4, 2. Adagium de eo qui fruitur modico, sed certo et bono. Ex horto uno bene culto proveniunt fructus; ex pluribus non cultis, damnum. Vel: Propinquam negotiationem comedit dominus ejus: longinqua negotiatio exedit dominum suum: Vide similem sententiam in Ben Syra, in litera ק.

צִפֹּרֶת *idem*, ap. Ros.: צפורת כרמים בין חיה בין מתה avis vinearum, sive viva sive mortua, Sab. 90b. in Misna. in Gem. mox: מאי ציפורת כרמים quid est avicula vinearum? פליא בִיארי. In Chol. 65a. numeratur inter species locustarum. Ex forma fem. chal., צִפּוֹרְתָא avicula, Tem. 34a.

צְפַר, צַפְרָא *mane, tempus matutinum, aurora:* והוה צפר יומא חד et fuit mane dies unus, hebr. בקר, et sic deinceps huic voci respondet, Gen. 1, 5. בִּצְפַר בִּצְפַר in mane mane, i. e. unoquoque mane, Lev. 6, 5. צפרא נהר mane illuxit, Gen. 44, 3. עד צפרא usque ad mane, Exo. 12, 10. במטרת צפרא in custodia vel vigilia matutina, Exod. 14, 24. לעדן צפרא tempore matutino, Exod. 14, 27. כמסק צפרא cum ascenderet aurora, heb. בעלות השחר, Jud. 19, 25. Sic Gen. 19, 15. Jos. 6, 15. למפני צפרא cum aspiceret mane, heb. לפנות הבקר, Jud. 19, 26. כנהור צפרא sicut lux matutina, heb. כשחר sicut aurora, Hos. 6, 3. Sic Joël. 2, 2. כענן צפרא sicut nubes matutina, Hos. 6, 3. ואקדים אברהם בְּצַפְרָא et maturavit Abraham mane, Gen. 19, 27. וּבְצַפְרָא תשבעון לחמא et mane saturabimini pane, Exo. 16, 12. והוי זמין לְצַפְרָא et fuit paratus mane sive tempore matutino, Exo. 34, 2. מִצַּפְרָא ועד עדן טיהרא a mane usque ad meridiem, IR. 18, 26. Pl. דאמתיל לנהור צַפְרַיָא qui assimilatur luci matutinorum temporum, Ps. 91, 8.

צַפְרִיר *idem*. Plurale absolutum pro constructo, ומכסנותי לְצַפְרִירֵי et castigatio mea singulis matutinis, heb. לבקרים, ad matutina, i. e. unoquoque mane, Ps. 73, 14. Vide et mox.

צַפַּר, צְפַר *mane, diluculo surgere, matutinare:* דמצפר כרך qui mane surgit et edit, h. e. qui jentat. Vide in כרך sign. 4.

צְפִיר, צְפִירָא *hircus*, heb. שעיר, צפיר: ut, ונכיסו צפיר בר עזי et mactarunt hircum filium caprarum, Gen. 37, 31. ויסמוך ידיה על ריש צפירא et imponet manum suam capiti hirci istius, Lev. 4, 24. ונסיב ית צפירא דחטאתא et accepit hircum peccati, i. e. pro peccato populi mactandum, Levit. 9, 15. ויקרב ית צפירא חיא et obtulit hircum vivum, Lev. 16, 20. וּצְפִירָא et hircus, Lev. 16, 10. ומדמא דִצְפִירָא et de sanguine hirci, Lev. 16, 18. Pl. ויסב ית תרין צְפִירִין et accipiet duos hircos, Lev. 16, 7. Constr. יסב תרין צְפִירֵי עזין accipiet duos hircos caprarum, Lev. 16, 5. וּצְפִירֵי עזין לחטאה et hircos caprarum ad peccatum, Esr. 6, 17. Ap. Tos., מה שהי צפירא דין וחובי דרא סגיאין quid moratur hircus iste, cum peccata populi (ipsi imposita) sint tam multa? Joma 66b.

צְפִירָא, צְפִרְתָּא *capra:* Constr. צְפִירַת עזין שליםתא capram caprarum integram, Lev. 4, 28. או צפירת עזין לחטאתא aut capram caprarum ad peccatum, Lev. 5, 6. i. e. capram lactentem. Ap. Tos., צפירתא דלא אפתח רחמה capra cujus uterus nondum fuit apertus, i. e. quae nondum peperit, Git. 69b.

צַפְרִירִין *daemones sylvestres, hircorum specie apparentes, vel, spectra matutina:* יימם לא ימחונך צפרירי interdiu non ferient te spectra matutina, Ps. 121, 6. הוו ערקין מזיקי וטלני וצפרירי וטיהרי מביניהון fugiebant spiritus maligni et spectra-nocturna, matutina et meridiana ab ipsis, Cant. 4, 6. Sic hebr. שעיר hircus, interdum in Tg. redditur שידין *daemones hirsuti, instar hirci:* Jes. 13, 21. et Lev. 17, 7.

צפר. In TH. Sanh. c. 6. f. 23c. est idem quod צעק *clamavit, exclamavit*[47]: כד נא צפר לבשו מניכון quando clamo, induite vestimenta vestra: וכד נא צפר תניינות עולו et cum secunda vice clamo, tum ingredimini. Idem in Chag. c. 2. f. 77d.

צְפַר *circuire, circumdare*[48], quomodo exponunt

---

verbo צפר *sibilavit, cecinit* deducere malim. Significat igitur צפור *avem canoram* opp. עוף, quod volucrem, quamlibet avem sive canoram sive non-canoram notat, et צפרא tempus, quasi cantu avium exercitatum, innuit.

[47]) Ar. صفر *sibilavit, fistulavit* et *sibiloso sono cecinit.* Ut de verbo צעק, cui verbum צפר respondet, nomen צעקה *clangor, clamor, vox calamitatis* formatum est, quod metonymice pro *calamitate* ipsa sumitur, ita et de verbo צפר nomen hebr. legitur in Ez. 7, 7. צפירה *calamitas, vastatio, exstinctio,* pro quo Syrus ܨܦܝܪܐ. Calamitati et hirco itaque nomina sunt similia, uti revera hircus priscis omen calamitatis fuit.

[48]) *Torsit, torquendo flexit.* Haec primitiva significatio verbi est, unde denum ad *intortam* avium vocem *sibilavit, fistulavit,* dein ad vocem humanum clamorem videlicet vel clangorem translatum est.

quidam illud in hebr. ויצפר מהר הגלעד et circuibit a monte Gilhad (Jud. 7, 3.) i. e. יסבב *circumdabit*, *circuibit*, *divertet* a monte Gilhad et *revertetur*, juxta R. David. in Comment. et Aruch.

צְפִירָה *cidaris, diadema*, sic dictum quia *circumdat* et cingit caput, Jes. 28, 5. Hebr. alias etiam מצנפת dicitur.

צְפִירָה *orbis, fascia*[49]: Ti. הקופה שיעשה בה שתי צפירות והערק שיעשה בה צפירה אחת cupa in qua quis fecerit orbes duos, et cupa parva cui fecerit orbem unum, Kel. c. 16. Vide Kimchi, Jes. 28, 5.

צִפַּר *praecordia, cinctus, cinctura, pars cor cingens.* Talm. ועל מה הכהו על שוקו או על ציפר נפשו et super quam partem percusserit eum, num super crus, an vero super pectus vel praecordia: Glossa, חנך שנגד הלב, Bk. 90b. Forte melius legeretur צְפִיר ex praecedenti forma fem. צפירה. In Jalkut Exo. 87b. legitur ציפור. Et sic in Aruch, qui explicat *jugulum partem quae est inter collum et pectus.*

ציפורי[50] *Siporium, Tzippore urbs.* Vide Bb. 75b.

צִפּוֹרֶן צִטּוֹ ὄνυξ, *onyx, unguis manuum et pedum:* Pl. צפרנים ungues. Ap. Ros., אינו חותך צפורניו non abscindit ungues suos: הנוטל צפורניו מתחיל בקמיצה ומסים בגודל abscindens ungues suos, incipit a quarto (ab annulari) et desinit in pollice: צואה מתחת הציפורן excrementum sub ungue, Mikv. c. 9. Item, שלשה דברים אמרו בצפורנים צדיק גונזן חסיד שורפן רשע זורקן tres res dicunt de unguibus (i. e. segmentis unguium): sanctus comburit eos, justus sepelit eos, impius spargit eos in publicum. Ratio, quia maleficae ad maleficia iis abutuntur, si inveniant, Nid. 17a. Mk. 18a. טובה צפורנן של ראשונים מכריסן של אחרונים melior fuit unguis priorum, quam venter posteriorum, Joma 9b. Primorum patrum sub templo primo sapientia et pietas longissime superavit pietatem posteriorum sub templo secundo et deinceps. Primis enim restitutum fuit templum, posterioribus non. Hinc desumptum illud in Br. s. 45. צפורנן של אבות ולא כריסן של בנים unguis patrum, et non venter filiorum. Item *stylus:* ציפורן של ברזל stylus ferreus, Sr. s. 51.

Deinde צפורן *onyx, onycha, aromatis species, cujus usus olim fuit in suffitu sacro;* heb. שחלת, Chaldaice טפרא *onyx, ungula, unguis*, Exo. 30, 34. Propertius lib. 3. eccl. 10: „Et crocino nares murrheus ungat onyx". R. David in libro Radicum; שחלת est aroma, quod in Mischna vocatur צפורן, estque laeve et lucidum, ut unguis, unde et in Targum vocatur טפרא ungula. In Gem., פיטום הקטורת הצרי והצפורן והחלבנה והלבונה confectio suffitus fuit resina, onyx, galbanum, myrrha, Kerit. 6a.

צִיצִי צוצה צוֹצִיתָא vide supra in צוץ.

צצל צִיצְלָא ,צוּצִילְתָא *avis parva sic appellata, turturis species*, juxta Ar., et idem quod alias ריציפי, de quo in דצף: כביעתא דצוצילתא sicut ovum turturis, ut Gerson explicat, Bb. 75a. Alibi id scribitur צילצלא, Sanh. 100a. Sab. 80b. In gl. צלצלתא scribitur.

צָרַב[51] נִצְרַב *aduri, comburi*, Ez. 21, 3.

צָרְבָא *adustio, combustio:* והיתה לִצְרָבָא et erit in combustionem, hebr. והיתה לבער et erit ad comburendum, Jes. 6, 13.

צָרֶבֶת idem quod hebr. צרבת Lev. 13, 23. ונעשו צרבה et fiant adustio, i. e. adustionis signum, cicatrix, quomodo צרבת in ante dicto loco R. Sal. exponit, Neg. c. 6. 7. et 8.

צָרִיב *durum, robustum, forte esse:* ביעי דצריבן ova quae dura sunt, i. e. קשים וחזקים. *Assando* enim indurantur, et ut diuturniori elixatione.

צַרְבָא *robur, fortitudo:* בדיל דישתיצי גברא דביה צרבא ut perdatur vir in quo robur est, ex civitate

---

[49]) Recte B. Ar. vocem ad verbum praecedentem צפר, cui notio inest *torquendi, circumflectendi* vertit. At vero צפירא quod in Mechilta Exodi s. 15 pro *legione* vel *cohorte militum* legitur, gr. esse videtur σπεῖρα.

[50]) Σέπφωρις apud Josephum (de bello lib. 3. c. 3) cui haec civitas celebrata est ob res bellicas. Talmudicis vero celebratissima est ob academiam illic statutam, et rem literariam, quam huc contulit Rabbi Judah sanctus. Sedit ille hoc loco annos septendecim, frequentissimeque de se ipso hoc dicere est solitus: Vixit Jacobus in Aegypto annis septendecim, vixitque Judah in Zippore annis septendecim. Talm. Hier. Kil. 32b. De ejus morte haec historia ibi narratur: Dixerunt Zipporitani, quicunque nobis dixerit, Rabbi esse mortuum, nos eum interficiemus. Intuitus est eos Bar Kaphra, capite lacrimis velato, dixitque: sancti hominis et angeli apprehenderunt tabulas foederis, praevaluitque manus angelorum atque illi tabulas abripuerunt. Dixerunt ei; num mortuus est Rabbi? Dixit ille; vos dixistis. Vide illic totam historiam. Sunt et nomina plurima Doctorum illic celebrium: R. Honna Rabba (TH. Scheck. 46a.), R. Abudma Zipporiensis (idem Nid. 50b.), Bar Kaphra (Sanh. 91a.) et R. Chanina Zipporensis, cujus memoria prae aliis frequentissima (TH. Ms. 55d., Sab. 9b., Terum 45c. etc.). Praeterea celebrata fuit haec urbs de multis synagogis, quarum mentio in TH. Ber. 6a. et Nazir 56a. (כנשתא דגפנא דציפורין synagoga Gophnitica in Zippore), et TH. Ber. 9a.; Sab. 6a. (כנשתא דבבל בציפורין synagoga Babylonica in Zippore).

*) צריפא. Legitur in Talm. (As. 11b.) pro *idolo Ascalone culto* (צריפא שבאשקלון), ar. صارفة, *eventus, casus fortuitus*, ἡ τύχη, quae sententia Fuerstii magis arridet, quam illa vocem ad gr. Σέραπις (ἰδὲς) vertens. Nam ut absit, quod Sarapis deus Aegyptiorum minime deus Syrorum (אשקלון vero in Syria sita est) erat, huic sententiae ipse repugnat usus linguae talmudicae, qui vocabula graeca et latina aut sicuti in casu nominativo cum s, aut plane uti in nomine puro sonant, reddere solent, secundum quem usum gr. Σέραπις talmudice per צריפיס et aliter per צריפא reddi deberet.

[51]) Cognatum est verbis צרף et שרף.

munita Esau, Obad. 9. Hinc ap. Ros., צוֹרְבָא מֵרַבָּנָן *robur sapientum*, i. e. חוזק תלמידי חכמים ut in Ar. exponitur. Alii, תלמיד חכם מחודד *sapiens acutus, vel, subtilis, magister magistrorum*[52]. Senex autem sapiens dicitur ההוא מרבנן iste sapiens, κατ' ἐξοχήν. R. Sal. inquit: הוא בחור חריף juvenis, studiosus, discipulus acutus, solers et subtilis, acrimonia et subtilitate ingenii ipsis Magistris et Doctoribus non cedens, etiamsi ipse ad Rabbinatum nondum accesserit. Hinc ap. Tos., צורבא מרבנן דמי לפרצידא דחותי קלא כיון דנביט נביט subtilis discipulus, vel, candidatus Doctorum similis est grano sub gleba latenti, quod cum germinat, germinat, i. e. magis magisque germinare et crescere pergit in altum, Tan. 4a. Hic notat R. Sal.; תלמיד חכם זקן לא קרי צורבא אלא ההוא מרבנן קרי ליה, et mox, צורבא מרבנן דרתח אורייתא הוא דקא מרתחא ליה robustus discipulus Doctorum est, qui fervidus est Legis scientia, et Legis scientia vicissim facit fervere ipsum: אתא ההוא מרבנן venit iste sapiens senex, Pes. 111b. Apud Talmudicos tamen צורבא מרבנן aliquoties reperitur usurpatum etiam de senibus, qui studiis et officiis suis aliis sapientibus prompte adsunt, traditur in libro Juchasin 101b. Alibi: צורבא מרבנן הוא שבקוהו subtilitatis magister est, dimittite eum, nihil vobis cum ipso sit commercii, nam vincet vos disputando, Meg. 28a. משתמען מליה כצורבא מרבנן audiebantur verba ejus sicut hominis subtilissimi. Quidam scribunt דרבנן, sed non ita in antiquitate. In Kid. 76b. legitur tamen צורבא מדרבנן: In R. Sal. Ps. 107, 32. ותריי מינייהו צורבא מרבנן et duo ex illis sint Doctores subtilissimi.

צרד צְרִיד[53] *siccum, aridum:* יאכלו צריד comedent siccum, Ms. c. 2. Gl. הדבר הטחון העב נקרא צריד res molita crassa vocatur צריד. Quamdiu sc. aqua, oleo (ut in oblationibus farinaceis) vel alio liquido vel pingui non est mixta: צריד של מנחות siccum oblationum farinacearum, Pes. 20a. Ista sc. farina sicca, שלא נגע שם שמן ad quam non pervenit oleum, cum quo misceri debebat. Sic aliunde citant, היה קולו דק או עב או צריד fuerit sonus ejus (cornu sive buccinae) tenuis sive siccus. Hoc tamen legitur צרור in Rh. 27b. et Ar. citat צרוד, pro *raucus*. Interdum legitur et alibi צריר per duplex Resch, ut in Chol. 36a. et Men. 102b.

צְרָדָה, צַרְדָא *index, digitus proximus pollici,* juxta quosdam: Juxta alios, *digitus medius*, apud Tos.: בקש להתנמנם פרחי כהונה מכין לפניו באצבע צרדה si cupiverit (sacerdos maximus) dormiturire (in templo) juvenculi sacerdotum percutiebant coram eo digito medio, Joma 19b. Gem. ibid., מאי צרדא צרתא דדא מאי היא גורל quid est צרדא? Vicinus istius. Cujus? Pollicis. Vide et Men. 35b.

צרירא vide supra in צרד.

צראדא *species avis.* Sic citatur in Aruch ex Chol. 62b. ubi nunc legitur צדרא.

צַרְדָא[54] *hemicrania: stupor:* ap. Tos., מן דמצלי רישיה אגרדא דדקלא אחדא ליה רוּחַ צרדא qui inclinat caput suum ad corticem palmae, corripit eum spiritus hemicraniae, Pes. 111b. In Glossa R. Salomonis scribitur צדדא, et exponitur כאב חצי הראש dolor dimidii capitis: משום דקשי לרוח צרדא quia grave, sive periculosum est ad spiritum stuporis, Chol. 105b.

צַרְדָא *cannabis, vestis cannabina:* והאידנא נהוג עלמא אפילו בצרדא בר זוזא hodie autem solet mundus incedere veste ex cannabe unius assis, i. e. vili, Mk. 27b. Ketub. 8b. cum scil. antea praestantibus lineis incederet, gl. קנבוס *cannabis.* Id etiam scribitur זרדא. Sic in Bm. 51. צרדייתא, explicatur in glossa, בגדי קנבוס העומדים ליסכר vestes cannabinae venales. Haec in Aruch literis transpositis leguntur צדרייתא, צדרא.

צרה צְרָא et in Pahel, צָרָה *rumpere, frangere, findere, scindere, lacerare:* צְרָא לבושיה laceravit vestimentum suum, Esth. 4, 1. in secundo Targum. Sic Syre. Ap. Tos., וחזייה להוא חויא דְּצָרֵי ואתי et vidit serpentem findentem aquas (natantem) et advenientem, As. 30a. Glossa, מבקע במים. Et ibidem mox: טליא חריפא דְּמְצָרֵי זיקי vinum forte quod rumpit utres, scilicet fortitudine sua: מאן דְּצָרְיֵיהּ לגלימיה qui findit, lacerat pallium suum, Men. 37. Ithpahel, מִצְטָרֵי זיקי *rumpuntur* utres, Sab. 154b. Glossa, נבקעים finduntur: בנתא דההוא דרא אצטרויי אצטרו filiae istius seculi (decem tribuum) rumpendo ruptae fuerunt, ne scil. possent parere, Jeb. 17. Vel, „scindendo scissae sunt", i. e. castratae, steriles factae, ut Martinus Raymundi interpretatus est in Pugione suo: דלא נצטרו זיקי ne rumpantur utres, As. 65b.

צְרְיָא *fissura, scissura, fossula:* הוה צריא בידיה erat fissura plagae in manu ejus, Men. 37b. חיטי כיון דאית בהו ציריא triticum, postquam fuerit in eo fissura, Pes. 40a. ויתבה בצריה דחברתה et insederit fissurae sociae suae, ibid.

צִירְיָא *foramen, fissura, cavitas, in qua pupilla oculi residet:* הא באוכמא הא בציריא sive in nigro

---

[52]) Praeter enumeratas complures aliae sunt sententiae de ea voce, quibus omnibus praeferenda mihi videtur sententia Docti Danielis Ehrmann, qui in epistola mihi missa ita scribit: Voci צורבא primitiva inest significatio *flagrandi*, *urendi*, neque nisi hic metaphorice pro *flagrante animo urendique cupiditate* i. e. *amore et studio* sumitur. Litera מ, quae voci sequenti רבנן praefigitur minime Mem partitivum *ex*, sed instrumentale est *de* vel *a*. Significat igitur צורבא מרבנן *amore sapientiae flagrantem*, *sapientiae amantem*, τὸν φιλόσοφον, propr. flagrantem amore Rabbinorum, qui metonymice pro ipsa sapientia ponuntur.

[53]) Ar. صرد *liber, vacuus fuit* ab aliqua re.

[54]) Vertendum est ad verbum ar. praecedens, q. v. in lexicis. רוח צרדא ventus penetrans, scil. ad intima corporis, ventus refrigescens, horror.

oculi, sive in foramine oculi, Nid. 23a. In Bechor. 40a. in glossa marginali scribitur, כל בית מושב הלובן והסירא קרי ציריא sedes albuginis oculi et iridis, vocatur ציריא.

צְרִי *resina, cujus olim in suffitu fuit usus.* R. Sal. Gen. 37. scribit esse idem quod נטף *stacte, gummi praestans,* cujus mentio Exo. 30, 34. inter aromata suffitus. De istis aromatibus et eorum pondere (quod in Lege non exprimitur) Talmudici agunt prolixe in Kerith. 6a. Est etiam *theriaca,* quomodo Judaei vulgo exponunt Gen. 37, 25. Sic R. Salom. Exo. 30, 34. Item *opobalsamum*, quo olim Jericho urbs celebris fuit. Ap. Talm. אין מדליקין בצרי מפני שהוא עף non incendunt lucernas resina, quia crassa est, Sab. 25b.

צרח Aphel, אַצְרִיחַ *clamare, vociferari.* Part. ודובא מַצְרִיחַ et ursus clamat, heb. שוקק, de quo verbo R. Salom. scribit (Ps. 42, 2.) esse clamoris ursorum proprium. Ex Ithpah. יִצְטַרְחָן emittentur, Numer. 24, 24. in Targ. Onk. et Jonath. Aben Esra Dan. 2, 39. et Gen. 27, 40. pro eo citat ישתלחן, quod melius convenit.

צְרִיחָ *arx, propugnaculum, turris munita,* Jud. 9, 49.

צִרְחָא *dolor:* משום צרחא דלבא propter dolorem cordis. Sic citat Aruch ex Gemara Ber. 40a. sed ibi hodie legitur משום חולשא דלבא propter debilitatem cordis. In Gittin autem 69b. חמרא חייא לצרחא דלבא vinum vivum ad dolorem cordis, conducit scilicet, i. e. *cardialgiam.*

צרך אִצְטְרֵךְ *opus, necesse esse vel habere, indigus esse, idigere:* Futur. לא תִצְטָרְכִין עוד לניהור שמשא ביממא non opus habebis amplius lumine solis interdiu, Jes. 60, 19. Ap. Ros. frequentissimum verbum est in Niphal et Hophal, נִצְרַךְ, הוּצְרַךְ, et apud Talm. אִצְטְרַךְ, sed in Kal, Pihel, et Hiphil inusitatum: נצרכתי לעשות כך necesse fuit mihi agere sic: לכך הוצרך לומר idcirco necesse habuit dicere: הוצרכו מעות opus habuerunt pecuniis: אצטרך להיות עמו necesse est esse cum ipso.

צְרִיךְ *idem,* et adjunctis pronominibus, ad omnes personas accommodatur: הוא יהא צְרִיךְ לכולא ואף בני אנשא יהון צְרִיכִין ליה ipse indigens erit omnium, etiam hominis alii erunt indigentes ejus, Gen. 16, 12. Fem. בארעא דהות צְרִיכָא ליה in terra quae indigebat eo, Jes. 53, 11. Ap. Ros. similiter usitatissimum est.

צְרָךְ, צָרְכָא *necessitas, indigentia.* Semel legitur in textu hebr. ככל צָרְכֶּךָ juxta omnem necessitatem tuam, IIPar. 2, 16. In Targ. extat tantum cum affixis; ut, ואת תספק צָרְכַי tu autem suppeditabis necessaria mihi, heb. חפצי IR. 5, 9. מחקפי צָרְכָךְ suppeditantes necessitatem tuam, id est, vitae necessaria, Ez. 27, 27. למעבד צָרְכָךְ ביומא דקודשי ad faciendum necessitatem tuam in die sancto meo, id est, opera necessaria; item, מלספקא צרכך ne suppedites necessitatem tuam, id est, ne quaeras solicite, ne operam externam impendas ad conquirenda vitae necessaria; Jes. 58, 13. ביום תעניתכון אתון תבעין צָרְכֵיכוֹן in die jejunii vestri vos quaeritis necessitates vestras, id est, quae ad vitam necessaria snnt, heb. תמצאו חפץ invenitis, invenire studetis desiderium vestrum, Jes. 58, 3. et sic saepius nomini חפץ respondet: צָרְכֵי הנפש necessitates animae: צרכי הגוף necessitates corporis. Dicitur et de *necessitate naturae in excrementorum egestione:* ut, ברם עביד הוא יח צָרְכֵיה utique facit ipse necessitatem suam in conclavi aestivali, hebr. אך מסיך הוא את רגליו certe tegit ipse pedes suos, quae locutio honesta periphrasi de eadem re effertur, Jud. 3, 24. ועל שאול למעבד צרכיה et ingressus est Saul ad faciendum necessitatem suam, hebr. להסך את רגליו ad tegendum pedes suos, IS. 24, 4. Verecundiores externa veste longiore obtegebant pedes, ne nuditas appareret transeuntibus. Rabbini ad utrumque naturae opus hoc vocabulum accommodant, sed distincte: צרכים הגדולים necessitates magnae, id est, excrementum crassum: צרכים הקטנים necessitates parvae, id est, urina. עשיית הצרכים הגדולים opus naturae, actio sive factio operis naturae, R. Levi ad praec. loc. Item איש ואשה שעושין את צורכיהן etc. Item, לצורך עצמן ad necessitatem propriam, id est, commoditatem, utilitatem. Sic sequens vox. Item, תבשיל שבישל כל צרכו cibus coctus totam necessitatem suam, id est, quantum necesse: כל צרכן quantum necesse ipsis, quantum satis.

צְרוֹךְ *commoditas, utilitas:* ut, דבחו לשדין דלית בהון צרוך sacrificant daemonibus, in quibus nulla est utilitas, Deut. 32, 17. בתר בעלא דלית ביה צרוך erratis post Baalem, in quo nulla est utilitas, IR. 18, 21. וכל תחומך לאבני צרוך et omnes terminos tuos ponam in lapides utilitatis, i. e. utiles et pretiosos, heb. לאבני חפץ, Jes. 54, 12. לית ביה צרוך לכל מדעם non est in eo utilitas ad ullam rem, hebr. לא יצלח לכל non prodest ad aliquid, Jer. 13, 7. sic v. 10. ibidem: כמנא דלית צרוך ביה sicut vas in quo nulla est utilitas, hebr. כלי אין חפץ בו Jer. 22, 28. sic Hos. 8, 8. דחלא דלית בה צרוך idolum, in quo nulla est utilitas, hebr. ולא אלהים הוא, Hos. 8, 6. למעבד טעון דלית בהון צרוך facere idola, in quibus nulla est utilitas, hebr. לעשות אלילים אלמים facere idola muta, Hab. 2, 18. מה צרוך אית מן סורחני quae utilitas erit ex peccato meo, hebr. מה אועיל, Job. 35, 3. מה צרוך אית לך אסתר quid commodi tibi est Esther regina, quod scil. tibi dari aut praestari petis, hebr. מה לך אסתר, Esth. 5, 3. הצרוך אית בי an commoditas est in me a Domino, ut possim occidere aut vivificare? heb. האלהים אני num Deus ego sum, IIR. 5, 7.

צְרִיכוּת *necessitas, necessarium, indigentia:* ושציא דמסכניא צריכותהון et perditio pauperum est indigentia ipsorum, Prov. 10, 15.

אִצְטְרָכְיָא *necessaria vitae, alimentum, viaticum:* נשתתף באצטרכיא שלנו societatem communem inibimus cum alimentis nostris; aequaliter scilicet ea dividendo cum iis, qui propriis carent, ut vitam nostram conservemus, Kohelet rabba Eccl. 11, 1. אם

יוצא אדם לדרך ואין אצטרכיא עמו מסתגף הוא si egrediatur homo in viam, nec habeat viaticum secum, afflictus est, Br. s. 60.

צָרַם[55] *scindere, abscindere, discindere, lacerare, findere:* צורם אזן בכור scindens aurem primogeniti animalis, id est, particulam abscindens, ut primogenitum vitietur, et ita ex usu sacro cedat in usum privatum; vitiatum enim comedere licet, Mk. 13a. Sic, הצורם אזן הפר ואחר כך קבל דמו abscindens particulum auris juvenci, et postea recipit sanguinem ejus, Seb. 25b. הצורם אזן פרתו של חברו findens aurem vaccae proximi sui, Bk. 98. צורם באזנו scindens aut lacerans alteri aurem, dat ei quadringentos asses, Bk. 90a. in Misna.

צרע צָרַעַת צַרְעֲתָא, צַרְעֲתָא lepra: pro heb. צרוע *leprosus*, in Tg. legitur סגיר, et pro צרעת Tg. reddit סגירות. Legitur tamen etiam in Venetis, וילקי בְצַרְעֲתָא percutietur lepra, Ps. 101, 5. Est additamentum interpretis textui insertum. דאתאסיאת מרים מִצַרְעֲתָא postquam sanata esset Miriam a lepra, Num. 13, 1. in Jon. מצורע *leprosus*, Lev. 14, 2. in Jon. R. Moses ben Majem. in lib. Jad. par. 3. in Hilchos טומאת צרעת scribit: צרעת est nomen quod homonύμως dicitur, et complectitur species multas, quarum nulla similis est alteri. Nam ecce: albedo cutis vocatur צרעת: casus pilorum quorundam capitis aut barbae vocatur צרעת: mutatio coloris vestimentorum aut aedium vocatur צרעת. Ista autem mutatio in vestibus et aedibus, quam lex vocat צרעת lepram, non est res ordinaria in mundo, sed miraculum et portentum fuit in Israële etc. De hac specie leprae vide ibi plura. Ap. Ros. verbum in Hithpahel usitatum: הִצְטָרַע vel נִצְטָרַע lepra percuti vel infici, leprosum fieri: ששה חדשים נצטרע דוד sex mensibus leprosus fuit David, Sanh. 107a. ראוי לצטרע dignus est ut leprosus fiat, Sanh. 110a. Et in Tg. דאתחיבת נביאתא לְמִצְטָרְעָא quod digna fuisset prophetissa lepra affici, Num. 13, 1. Jon.

צִרְעָה *crabro, vespa:* Plur. צִרְעִים et צִרְעוֹת, unde דבש צרעים mel crabronum, sive vesparum Machschir. cap. ult.

צָרַף *conflare, purgare, defaecare.* Praet. הא צְרַפְתָּךְ ולא בכסף ecce conflabo te, sed non cum argento, heb. צרפתיך, Jes. 48, 10. Part. וְצָרִיף להון et conflo eos, Jer. 9, 7. Plur. צָרְפִין, ut mox in Futuro. Part. Pehil sive passivum, כלהון מימרי דאלהא צְרִיפָן omnes sermones Dei puri vel purgati sunt, Prov. 30, 5. Infin. לְמִצְרַף ולדכאה conflare et mundare, Jes. 53, 10. Fut. ואצרפנון כמא דְצָרְפִין יח כספא et conflabo eos sicut conflatur argentum, Zach. 13, 9. Pahel Part. כגבר די מְצָרֵף ומדכי יח כספא sicut vir qui conflat et purgat argentum, Malach. 3, 3. Infin. ויתגלי לְצָרָפָא ולדכאה et revelabitur ad conflandum et purgandum, Mal. 3, 3.

צָרְפָא *conflatorium, fusorium vas aurifabri, catillus:* צרפא נקי לסאמא catillus mundus argento; scil. purgando adhibetur, hebr. מַצְרֵף, Prov. 17, 3. דנפק מאן מן צרפא ut egrediatur vas (purum) ex conflatorio, Prov. 25, 4. צרפא לכספא וכורא לדהבא catillus argento, et fornax auro convenit, Prov. 27, 21.

בי נצרפי *domus conflatilium, scil. imaginum, idolorum*, Sab. 116a. ע"ז f. 49a. Vide in אבר, in בי אבידן.

II. צְרַף *adjungi, adjungere se, conjungi vel conjungere se, associare: conglutinare, componere, consolidare:* In Targ. rarum est, ap. Ros. autem frequentissimum. Fut. וְיִצְטָרְפִין עמהון לגיונין סגיין et conjungent se cum ipsis legiones plurimae, Gen. 15, 1, in TgH. Sic Num. 24, 24. in eodem Targum. Apud Ros., המוליך את הספינה לים הגדול לצרפה educens navem in mare magnum ad conglutinandum eam, id est, ad rimas et fissuras obstruendas, Machsch. c. 5. המוציא מסמר לגשמים לצרפו educens clavum ignitum in aquas pluviatiles ad consolidandum eum, sc. per exstinctionem sive immersionem, ibidem. משיצרפן בכבשן a quo consolidat ea in fornace, Br. 87a. Metalla ignita, ut ferrum, aes, chalybs, in aquam immersa consolidantur et fortificantur, vasa fictilia in fornace succensa consolidantur: מצרפין במים consolidant in aquis, sc. ferrum ignitum, quod in aqua frigida extinctum, fortificatur. Id vocant etiam משקין potant, immergunt in aqua, vel מחזקין fortificant, מחסמין indurant. ואם צירף et si combinet, conjungat, conjunctim sumat, T. Maaser. c. 2. מְצוֹרָף לזה adjungitur huic, accedit huc. מצורף *relatum.* שם מצורף *nomen conjunctum*, id est, *relativum*, quod alias etiam dicitur שם לווי nomen sociationis, veluti, vinum, est nomen absolutum, vinum Aegyptium, est nomen relationis. Sic מלה מצרפת dictio relativa, quae ad certum aliquid associatur, ut, pater associationem habet cum filio. Ithpahel, הִצְטָרֵף vel נִצְטָרֵף *adjungi, conjungi, componi, consociari.*

צָרִיף *alumen:* מחפורת של צָרִיף fossa aluminis, ex qua foditur alumen, Kethub. 79b. סרבלא דצריפא chlamys aluminis, id est, aqua aluminis lota, Sanh. 44a. In Aruch citatur etiam ex Targum צריפתא pro heb. ברית Jer. 2. 22. sed id hodie non extat in nostris libris.

צָרִיף *tugurium, tuguriolum parvum, quale est aucupum ex frondibus confectum, vel pastorum ovium, quod transferunt de loco in locum:* נבנה צריף אחד aedificatum est tuguriolum aliquod simile tugurio aucupum, Sab. 56b. העושה סוכתו כמין צריף qui facit tabernaculum suum (quo sc. in festo tabernaculorum Judaei utuntur) instar tugurii aucupum, Suc. 19b. Glossa, צריף, i. e. כוך של ציידין tugurium aucupum, in quo insidiantur avibus: אותבנהו בצריפא דאורבני colocavit eos in tuguriolo ex salicibus confecto, Bm. 42a. עובדא כצריפא דאורבני opus, factura est quasi tugurii aucupum ex salicibus, ibid. סוכות הצריפים tabernacula similia tuguriis aucupum, Ohol. cap. ultim. יושבי צריפים והולכי מדברות חייהן אינם חיים qui habitant in tuguriolis pastorum, et qui iter fa-

[55]) Usus vocis etiam in ar. *resecuit, amputavit,* Syri mutato צ in כ, כרם dicunt.

ciunt per desertum, vita ipsorum est quasi non vita, Erub. 55b. יושבי צריפים כיושבי קברים qui habitant in teguriolis, sunt quasi habitantes in sepulchris, ibidem.

צירוף *conflatio, purgatio, liquefactio metalli:* צירוף אחר צירוף conflatio post conflationem, id est, calamitas una post alteram, Ketub. 112. juxta illud, צרפתיך conflavi te, sed non cum argento, (Jes. 48, 10.) id est, non in conflatorio argenti, sed in fornace afflictionum.

צירוף *consolidatio.* Ferrum ignitum molle est: aqua extinctum, consolidatur et durescit, ut ante dictum: Vasa fictilia dum fiunt, mollia sunt: in fornace ignis consolidantur. Haec consolidatio vocatur צירוף quasi associatio cum aqua vel igne. Metallorum צירופן במים consolidatio est in aquis; vasorum fictilium צירופן בכבשן consolidatio est in fornace.

צירוף *associatio, consociatio, conjunctio, combinatio: relatio,* apud Logicos. Apud Cabalistas, צירוף האותיות combinatio literarum est, quarum aequalibus numeris vel mutua permutatione aliquid occulte et mystice indicatur. De hac combinatione videndus liber cabalisticus יצירה de creatione, et alii, ex quibus Johannes Reuchlinus istam proponit juxta totum alphabetum libr. 3. Cabalae, quem consule.

הִצְטָרְפוּת *relatio,* apud Logicos. Munsterus in Logica R. Schimeonis punctavit הַצְטָרְפוּת, sed ה quando est ex Hithpahel, solet etiam in nominibus retinere Chirek.

צָרְפַת *Tzorphat, nomen proprium urbis Tzidoniorum,* IR. 17, 9. ad quam jussus fuit ire Elias, fuitque Israëlitarum: altera fuit Tzorphat, de qua Obadias Propheta lonquitur v. 20. Hoc nomine Hebraeis communi consensu vocatur Gallia sive Francia. R. Salom: צרפת הוא המלכות שקורין פרנצא Tzorphat est regnum, quod vocant Franciam. Sic Aben Esra. צָרְפָתִי *gallus, francus:* Plur. צָרְפָתִים *galli.* Quidam per transpositionem literarum et interpositionem literae נ, allusionem quaerunt in voce hebr., ut צָרְפַת sit פְּרַנְצַת francia. Sic ספרד hispania, alludit ad ἑσπερίδα sive ἑσπέρια, quo prisci Graeci Hispaniam vocabant. Vide in ספר.

צַרְצוּר צרץ vide mox in צרר.

צר צָרַר *ligare, colligare.* Respondet heb. צור et צרר, quando hac significatione usurpantur. Praet. ומן צר מיא בשושיפא et quis ligavit aquas in pallio, heb. מי צרר, Prov. 30, 4. וְצַר ת־חין ככרין דכסף et ligavit duo talenta argenti in duobus marsupiis, heb. ויצר, IIR. 5, 23. וצרו ומנו ית כספא et ligarunt ac numerarunt argentum, heb. ויצרו וימנו IIR. 12, 10. Part. praesens, דָּצַיִר מי מטרא qui ligat aquas pluviae in nubibus suis, hebr. צרר מים, Job. 26, 8. Part. Pehil, צְרִיר בלבשיהון ligatum in vestimentis, Exod. 12, 34. Pl. ואוקים מיא צְרִירִין היך בזיקא et statuit aquas ligatas quasi in utre, Ps. 78, 13. Infin. דליח אפשר לְמֵצַר רוח quod impossibile est ligare ventum in ala, Hos. 4, 19. Fut. אין תָּצַר עינך ביה si ligaveris oculos tuos in eo, Prov. 23, 5. וְתָצַר יתהון בכנפך et ligabis illos in alis tuis, Ez. 5, 3. וְתָצַר כספא בידך et ligabis pecuniam in manu tua, Deut. 14, 25. quae duo postrema vulgo sunt punctata תְּצוּר quasi a צור. Sic hebr. צרר et צור aliquando hoc sensu sumuntur, et alia plura. Pahel Partic. מבזעין וּמְצָרְרִין discissos et alligatos, Jos. 9, 4. Apud Tos., לָצוּר עַל פי צלוחיתו ad ligandum super orificium ampullae suae, Bk. 49. הוה צייר זוזי בסודריה ligabat pecunias in sudarium suum, Ketub. 67. העזים יוצאין צרורות caprae exeunt (in Sabbatho) ligatae (circa ubera) ad exsiccandum, non ad lac excipiendum, Sab. c. 5. in Misna.

צְרָר *ligamen, fasciculus, loculus:* צרר כספיה בסקיה cujusque viri fasciculus pecuniae erat in sacco ejus, heb. צרור, Gen. 42, 35. צְרָרָא דכספא נסב בידיה fasciculum pecuniae accepit in manum suam, Prov. 7, 20. Plur. constr. וחזו ית צְרָרֵי כספיהון et viderunt fasciculos pecuniarum suarum, Gen. 42, 35. Ap. Ros., צרור המעות marsupium pecuniae, Kel. c. 26.

Deinde צְרוֹר hebr. est *granum, lapillus.* Hinc citat Baal Aruch ex Talmud Kelim c. 26. צרור שעה quod explicat, lapis horae vel horologii, et explicationis ulterioris loco addit; sapientes gentilium conficiunt coram regibus imagines, quibus dant in manus suas 24. lapides, iisque supponunt pelvim magnam aeream: et finita hora qualibet projicit imago lapidem unum in pelvim istam, cujus sonus per totam civitatem exauditur, unde cognoscunt horas. Sed Talmudici ibi aliter exponunt צרור שעה et צרור עולם. In Mikv. c. 4. החוטט בצנור לקבל צרורות qui fodit in canali ad recipiendos lapillos (cursum aquarum sistentes): In Tibbul jom c. 1. הצרור שבככר lapillus qui est in massa vel tracta panis.

צַרְצוּר *baucalium, bombylius, vitrum oris angusti, quod inter bibendum vel evacuandum edit bombum et sonitum,* hebr. בקבוק: Vel, *vas aquale oris foraminosi vel reticulati, ne quid mali intret, et ut per multa loca aqua exeat:* מסרק של צרצור, Kel. cap. 2. per מסרק intelliguntur dentes, crenae et caesurae, ornatus causa circa orificium adhibitae: המערה מן הצרצור qui effundit ex baucalio aquam, Mikv. c. 3. וצרצור דיין עמוני פונח, והצרצור שיעורו במים, Kel. c. 3. אצלה et baucalium vini ammonitici depositum erat penes eum, Sanh. 106a. אפילו היה צרצור של מים לא היה יכול לפשוט את ידו וליטלו etiamsi fuisset baucalium aquae coram ipso, non potuisset extendere manum suam, et accipere illud, Br. s. 98.

Deinde צַרְצוּר[56] est *locustae immundae genus:* הצרצור הזה יש לו ארבע רגלים locusta haec habet quatuor pedes, Chol. 65b.

III. צרצרא *nomen avis,* Medr. Esth. c. 1. Vide infra in קבר, in בת קברייא.

צתר צַתְרֵי, *herbae genus,* ap. Tos., ע"ז 29a. Sab.

[56]) صرصر *gryllus,* vel *blatta Aegyptiaca.* Conferri etiam potest cum heb. צְלָצַל.

128a. Est *satureia*, quae et Arabice vocatur צעתר[57]. Ita explicant Baal Aruch in גניא, et glossator Talmudicus vernacule שדוריא.

צוּחְרָא[58] *faedus, deformis:* vel, *macilentus, siccus, aridus:* מן קדם הדין סבא צוחרא אתה קאים tune coram deformi isto sene assurgis? Medr. Echa c. 1. Glossa, מאוס: alii, יבש וכחוש. In Aruch scribitur צייחורא. Anne, ut צחרי praecedens est *satureia*, sic hoc צוחרא erit *satyrus?*

[57]) Ita quidem Ar. (s. v. גניא) צהרי vel צעתר per שדוריא i. e. satureia reddit, quae etiam sententia est Salmasii (hyl. p. 45) ipsam vocem arabicam צתרי corruptam habentis ex lat. „satureja“. Aliter vero Maimonides, cui in explicandis vocabulis arabicis, praesertim plantas herbasque designantibus maxima habenda est fides, in expositione sua ad Mischnam (Neg. c. 14) ar. צתרי per אוריגנא, i. e. *origanus*, exponit. Ceterum mirari de eo non debes origanum speciem hyssopi habente (צתרי vero ubique in Talmude et Mischna generi hyssopi adnumeratur). Habes enim Dioscoridem, qui in libro tertio similitudinem inter hyssopum atque origanum versantem designat, dicens: Ὀρίγανος Ἡρακλεωτικὴ φύλλον ἔχει ἐμφερὲς ὑσσώπῳ. Item paulo infra: Ἡ δὲ ὀνίτις καλουμένη λευκοτέρα τοῖς φύλλοις ἐστὶ, καὶ μᾶλλον ἐοικυῖα ὑσσώπῳ.

Occasione data Lectorem benevolentem oro optoque, ut indulgenter mihi faveat de errore a me commisso in nota 2. p. 712, ubi pro *hyssopi quadam specie*, „cedri quadam specie“ scripsi.

[58]) σαθρός *marcidus, putris; quassatus, fragilis.*

Abbreviaturae literae צ.

צ״אל: צריך אתה לומר *necesse habes dicere, dicendum tibi est vel erit.* Pro לומר potest dici לדעת scire.

צ״ל: צורך לומר *necessitas est dicere, oportet dicerere, dicendum est.* Ubi sermo est de mendis librorum emendandis, tum valet, צרך לתקן opus est corrigere, corrigendum est: צריך להיות debet esse. Pro צורך dicitur צריך. Item צריך להגהה opus habet illustatione, animadversione.

צ״לע: צריך לו עיון *opus habet consideratione:* וצ״לע et opus est ipsi consideratione.

צ״לת: צריך לחיות תחתיו *debet esse pro eo.* Criticis usitatum, quando lectionem corrigunt. Cum ו copula וצ״לת.

צ״ע: צריך עיון, ut ante. Quandoque adjicitur ב in fine pro בשרש radicitus fundamentaliter.

*) His adde: צא״פ: צריך אתה לפרש *opus est, ut explices.* צ״ב: צריך באר *indiget explicationis.* צ״ה: צרור החיים *ligatura vitae* sc. *aeternae.* Praefigi solet ב, בצרור החיים in ligatura aeternae vitae (sit animus ejus ligatus). צ״לת: צדקה לעולם העמוד *justitia manet in aeternum.* צע״ג: צריך עיון גדול *opus habet consideratione accurata.* צפ״ת: צבי פאר תפארתנו vel תפארתו *decus gloriae nostrae* vel *gloriae ejus.* Urbs Jerusalem intelligitur, quae decus est terrae Israelis, ארץ צבי (Dan. 8, 9; Ez. 20, 6 et Ps. 48, 3) appellatae. Syri Christiani hoc nomen urbis sanctae retinebant, sed literam מ pro משיח Salvatore nempe Christo in ea urbe sepulto addiderunt. Hinc nomen ortum est ܨܦܬܡ, quo urbs Jerusalem syriace designatur, abbreviateque est צבי פאר תפארת משיחנו *decus gloriae Salvatoris nostri.* Talis mutatio atque etiam mutilatio nominum ad revelandam significationem oppositam vel saltem ambiguam apud priscos, sive Judaeos sive Syros, haud rara est. Habes nempe urbem Tiberiadem a Judaeis temporibus Christi מעזיה nuncupatam, quod nomen ad nomen Dei יה alludit. Multo itaque in enucleando hoc nomine urbis se defatigavere autores, qui persuasum sibi habere non poterant, urbi ex nomine Tiberii Caesaris odiosissimi nuncupatae epitheton Dei santi יה affigi? At vero res se aliter habent. Scito: Urbem Tiberiadem (טבריא) eandem esse atque Rakkath (רקת d. q. Jos. 19, 35) Judaei omnes uno fere ore praedicant. Aperte quippe in TH. (Meg. 70a) inquiunt רקת היא טבריא. Item in Talm. Babyl. (Meg. 5b et 6b) controversione perpensa statuunt וקיימא לן רקת זו טבריא constat nobis Rakkath esse Tiberiadem. Atque etiam jam Josuae temporibus hanc urbem moenibus circumdatam fuisse ibi constituitur. Si igitur apud Josephum (Antiq. lib. 18. c. 3) legimus, illam urbem ab Herode Tetrarcha conditam in honoremque et memoriam Tiberii Caesaris Tiberiadem ab illo nuncupatam esse, id minime de tota urbe jam temporibus Josuae inventa, sed de aedificiis oppugnaculisque quibusdam valere potest, quae Herodes Tetrarcha urbi jam prius conditae quasi munimenta locaque firma (hebr. מעוז מָעֹז) adjecit. Blande igitur simulque etiam malitiosissime Judaei haec propugnacula atque munimenta in memoriam Tiberii Caesaris condita, quasi urbs per se essent, nomine ambiguo מעזיה appelaverunt. Blandiosissime quippe nomen מעזיה sonat, quasi *munimenta Dei vel divina*, *loca firma divina* מעז יה dicas. Revera autem in mentem Judaeis numquam venit, urbem in *memoriam* odiosissimi Tiberii Caesaris aedificatam sic appellare. Imo vero plane contrarium habet hoc nomen sensum, estque abbreviate מעז עריץ זכרו ימחה ה׳ i. e. *munimentum* (in memoriam) *tyranni* (exstructum), *cujus memoriam abstergat Deus.* Vide Bisenthal ad Delitzschii. Ein Tag in Capernaum, ed. II. 1872.

ק[1]

קָא[2] *vocula expletiva* apud Talmudicos, ut Graecis γε, et quandoque separatim, quandoque conjunctim ab initio dictionum usurpatur. Servit autem Praeterito et Participio, sed huic saepius, et saepe habet praefixas literas serviles. Cum Praet. מהיכא קא אתו unde nam venerunt? משום מטרא קא אתו propter pluviam venerunt. Cum Part. וְקָא נקיט כסא et accipit poculum: דְקָא חפים גנבי qui capit fures. Conjunctim, קָאתֵינָא pro ואנא מזרעא דיוסף קא אתינא ego autem ex semine Josephi venio: קָאמַר dicit, דְקָאמַר qui dicit: קָאמְרִינַן dicimus: דְקָא *quoniam*, מִדְקָא *quoniam vero, ex quo quidem*. כִּדְקָא יאות sicut est rectum, pulchrum, sicut convenit.

קאל קאלוחסין. Vox gr. corrupta, idem quod καλοκάγαθος, *pulchre, laudabiliter agens*. Legitur in Sr. s. 43. העבד הזה שאתה מוכר קאקגרסין הוא או קאלוחסין הוא servus quem tu emis, estne malus vel bonus? male vel bene agens.

קאק קאקי *anseres:* vide infra in קקא.

קאקגרסין. Vox gr. corrupta, idem quod κακοῦργος *malignus, maleficus*, ut in praecedenti voce.

קאת קָתָא קָאתָא *platea, avis*, vel *pelicanus*, Lev. 11, 18. Deducunt a קאה vel קוא *vomere*. Vide Lexica heb. illic. Pl. קָתִין pelicani, Jes. 34, 11.

קַבֵּב[3] *fornicare, fornicem exstruere:* תנור מקובב furnus fornicatus: עינו מקובבת oculus ejus fornicatus, id est, foramen unde fumus furni exit.

קַבָּא *cabus, mensura frumentaria parva:* ורבעת קבא et quarta pars cabi fimi columbarum, hebr. ורבע הקב, IIR. 6, 25. Ap. Rab., קב רשו cabus debitorum, Sanh. 29b. In divitem, qui cabos vel cistas plenas habet literarum censualium. משנת ר' אליעזר בן יעקב קב ונקי doctrina R. Eliesaris filii Jacobi est cabus, isque purus, Erub. 62b. Jeb. 49b. Git. 67a. Bech. 23b. Sententia celebris, qua significant, ejus doctrinam sive sententias legales raras quidem esse, sed solidas et autenticas, quippe juxta quas semper juris decisio sit. Inde, קב ונקי proverbiale est, juxta illud, „modicum et hoc bonum". Pl. קַבִּין vel. קַבִּין: unde illud, רוצה אשה בקב ותפלות מט' קבין ופרישות vult, sive, expetit mulier magis cabum (tritici) et sit conjunctio, quam novem cabos, et sit separatio. Vide in פרש in פרישות. Sex cabi constituerunt סאה satum: tria sata, unam epham: decem ephae constituerunt corum in aridis, quae mensura fuit maxima. Sic, אדם רוצה בקב שלו מתשעה קבין של חבירו homo expetit magis cabum proprium quam novem cabos proximi sui, Bm. 38a. Gratiora cuique sua, quam aliena: קבא מארעא ולא כורא מאגרא cabus ex terra utilior est, quam corus ex tecto, Pes. 113a. Praesentia et parata, ut ut exigua, longe praestant iis quae labore adhuc comparanda sunt, ut iis fruamur. Praestat lucrari parum in propinquo, quam multa periculose in locis longinquis et transmarinis. Item, קבא רבא וקבא זוטא מינגדר ואזיל לשאול cabus major et cabus minor circumvolvitur et abit in sepulchrum, Jeb. c. 1. in fine. Cabus major, scil. communi et justa mensura, qua fraudulenter quis sibi ipsi empta admetitur: Cabus minor, quo quis fraudulenter vendit et sua emetitur. Citatur ut vulgare proverbium in eos, qui injustis mensuris et ponderibus utuntur, qui pariter in sepulchrum et gehennam descendunt. Sic qui parum furatur, et qui multum, in furis crimen et paenam incidit, et ad similia multa accommodari potest. Hinc leguntur etiam aliquot sententiae in Kid. 49b. עשרה קבין חכמה ירדו לעולם ט' נטלה ארץ ישראל ואחד כל העולם כולו si decem cabi sapientiae descenderunt in mundum, decem abstulit terrae Israëlis, et unum reliquuus mundus: עשרה קבין יופי ירדו לעולם ט' נטלה ירושלם ואחת כל העולם כולו si decem cabi pulchritudinis descenderunt in mundum, novem abstulit Hierosolyma, et unam reliquus mundus: י' קבין עשירות ירדו לעולם ט' נטלה רומי ואחר כל העולם כולו si decem cabi divitiarum descenderunt in mundum, decem abstulit Roma, et unam reliquus mundus totus: י' קבין עניות ירדו לעולם ט' נטלה בבל ואחד כל העולם כולו si decem cabi paupertatis descenderunt

---

[1]) Syr. ܩ undevicesima chald. et syr. alphabeti litera, in numeris *centum* valens, est gutturalis, lit. ق (ک, ڭ) Persarum et Arabum respondens, quam illi sono literae gr. κ simili sed e gutture cum emphasi producto (Vide notam ad lit. ע) efferunt. Praeter gutturales literas cognatas, cum quibus saepissime permutatur, etiam cum ע permutari solet, id quod praecipue fieri solet in vocabulis syr. ab Hebraeo vel Chaldaeo sumtis (Cf. קטר et ܥܛܪ, קריא et ܥܪܝܐ). In vocabulis ex lingua pers. sumtis litera ק restituere solet pers. ה, praesertim si in fine repiritur. Convenit haec mutatio literarum ה et ק ipsi usui Persarum et Arabum, quibus haec literae permutabiles sunt. (Cf. pers. پستق et ar. فستق, et vide quae ad lit. ע scripsimus, ubi, ut puto, vestigia posita sunt ad scrutandam affinitatem literarum ה, ע et ק). Initio vocum lit. ק vocabulum קא restituit d. q. vide notam sequentem.

[2]) Forma opocopata participii קָאֵם (a verbo קום). Hinc de formis indic. verbi tantum in usu est, q. d. illam rem (eum dixisse vel fecisse aliquid) certam, notam i. e. *stantem* vel *subsistentem* esse.

[3]) Hebr. נקב *fodit, effodit, excavavit*. Verbum קבב vero in Hebraeo metaphorice utitur pro *maledicere, exsecrare*.

in mundum, 9. abstulit Babel, et unam mundus reliquus: עשרה קבין גסות הרוח ירדו ט׳ נטלה עילם ואחד כל העולם כולו si decem cabi superbiae descenderunt in mundum, novem abstulit Elam, et unum mundus reliquus: י׳ קבין גבורה ירדו לעולם ט׳ נטלו פרסיים וכו׳ si decem cabi fortitutinis descenderunt in mundum, novem acceperunt Persae etc. י׳ קבין כנים ירדו לעולם ט׳ נטלו מדי si decem cabi pediculorum descenderunt in mundum, 9. acceperunt Medi etc. י׳ קבין כשפים ירדו לעולם ט׳ נטלו מצרים si decem cabi incantationum descenderunt in mundum, 9. acceperunt Aegyptii etc. עשרה קבין נגעים ירדו לעולם ט׳ נטלו חזירים si decem cabi plagarum etc. 9. acceperunt porci etc. עשרה קבין זנות ירדו לעולם ט׳ נטלה ערביא si decem cabi scortationis etc. 9. accepit Arabia etc. עשרה קבין עזות ירדו לעולם ט׳ נטלה מישן si decem cabi impudentiae descenderunt etc. 9. accepit Mischan etc. עשרה קבין שיחה ירדו לעולם ט׳ נטלו נשים si decem cabi garrulitatis descenderunt etc. novem acceperunt mulieres etc. עשרה קבין שחרות ירדו לעולם ט׳ נטל כושן si decem cabi nigredinis descenderunt in mundum, novem abstulit Cuschan sive Aethiopia etc. עשרה קבין שינה ירדו לעולם ט׳ נטלו כל העולם כולו ואחד נטלו עבדים si decem cabi somni descenderunt in mundum, novem abstulit mundus totus, et unam acceperunt servi.

קַב[4] ***calceamenti sive pedis lignei species et forma, quam sibi applicat, qui unum pedem abscissum habet.*** Vel simpliciter ***baculus abscisso cruri cum mollibus linteis suffixus.*** Ista applicatio vel incessus cum tali pede, in die Sabbatho licitus est, nec pro opere vel onere censetur, quo Sabbathum violetur. Inde, הקיטע יוצא בקב שלו abscissus pede, egreditur cum calceo vel pede ligneo suo, Sab. 65b. Qui hujusmodi pede utuntur, vocantur בעלי קבין Chag. 3a. חלצה בקב הקיטע exutio calcei fit in cabo claudi, Jeb. 102b. R. Salom. explicat *eschasse*, i. e. *gralla*. Sic in Aruch parvo germ. Steltzen.

קַב ***extremitas buccinae vel cornu, unde sonus exit***[5]; os ejus, quod inflatur, dicitur מצופית obductum, tectum, quia communiter metallo obduci solebat, munditiei causa. Hinc, קרן עגולה cornu rotundum, immundum est: פשוטה rectum, mundum est: אם היתה מצופית שלה si fuerit os ejus ex metallo, impurum est: הקב שלה extremitas sive foramen posterius ejus, quidam pro polluto, alii pro mundo habent, Kel. c. 11.

קוּבָא, קוּבְּתָא ***tabernaculum, fornix meretricum, lupanar.*** Hebraice dicitur קֻבָּה per Dagesch, et refertur ad קבב, unde et Chaldaeum ei respondens, possit similiter huc referri, et scribi קֻבְּתָא. Regia habent sine Dagesch קֻבְתָּא, unde et ad קוב referri possit. In Targ., ועל בתר גברא בר ישראל לְקוּבְּתָא et ingressus est post virum Israëlitam in lupanar, Num. 25, 8. Ap. Rab., ועַל בתו לישב בקובה של זונות et super filiam ejus (decrevit) ut sederet in lupanari meretricum, As. 17b. Sermo ibi de quodam, qui nomen tetragrammaton divinum, juxta literas et scripturam suam, palam coram Rabbino pronunciaverat, is propterea ad ignem, uxor ad gladium, filia ad lupanar condemnati sunt.

קבט קובטא vel קובטין ***sella***, juxta Aruch: vide in litera א in ordine אקב.

קובטיות ***species herbarum***, TH. Pes. 30a.

קוּבְטִירָא ***ornamenti in vestitu genus:*** in TH. de Sabattho, c. 6. Gl. חכשיט כמין ציץ.

קוּבְטְרַיָא ***qui ejusmodi ornamenta faciunt***, vide TH. ע״ז c. 2. ab initio mox.

קוּבְיָא, קֻבִי ***alea, tessera:*** vide infra in קוב.

קַבֵּל ***accipere, recipere, suscipere,*** ut Hebraice. Respondet hebr. לקח et נשא in hoc significato: Item verbo שמע, quando pro auscultare vel obtemperare sumitur, et tunc sic reddi potest. Praet. עַל מה דין לא קַבִּיל לבושי מלכותא quare non susceperit vestimenta regia, Esth. 4, 5. הדריוש מדאה קַבֵּל מלכותא et Darius Medus suscepit regnum, Dan. 6, 1. וְקַבֵּיל אברם למימר שרי et suscepit Abram verbum Sarae, id est, ejus voci vel sermoni obtemperavit, hebr. וישמע et auscultavit, obtemperavit, et sic plerunque huic verbo in hac significatione respondet, Gen. 16, 2. Sic sub alia structura, וקביל אברהם מן עפרון et accepit Abraham ab Ephrone, heb. וישמע אברהם אל עפרון et auscultavit Abraham Ephroni, Gen. 23, 16. וקבל יי ברעוא ית קרבניה et acceptavit Dominus benevole sacrificium ejus, heb. וירח et odoratus est, Gen. 8, 1. Fem. קַבִּילַת ית דמי אחוך recepit sanguinem fratris tui e manu tua, heb. לקחת ad accipiendum, Gen. 4, 11. ארי קַבֶּלְתְּ למימר אתתך quia suscepisti sermonem uxoris tuae hebr. כי שמעת quia auscultasti voci uxoris tuae, Gen. 3, 17. חלף דְקַבֶּלְתְּ למימרי quia auscultasti sermoni meo, Gen. 22, 18. Secunda fem. cum aff., את קַבֶּלְתִּנּוּן tu obtemperasti eis, hebr. נשאתים portasti ea, Ez. 16, 58. קַבֵּלִית למימרא דיהוה אלהי auscultavi sermoni Domini Dei mei, hebr. שמעתי, Deut. 26, 14. דקבלית למימרא דיי quod auscultavi sermoni Domini IS. 15, 20. ולא קַבִּילוּ מן משה et non acceperunt a Mose, i. e. non attenderunt ad Mosen, non obtemperarunt ipsi, Exo. 6, 9. Sic, וְקַבִּילוּ מן חמור et susceperunt a Chamore sive Hemor, Gen. 34, 24. וקבילו עלויהון et receperunt in se omnes Judaei, Esth. 9, 23. heb. וקבל et recepit, scil. quisque Judaeorum: קימו וְקַבִּילוּ יהודאין stabiliverunt et susceperunt Judaei firmum statutum in se et in liberos suos, heb. וְקִבְּלוּ, Esth. 9, 27. ולא קַבֶּלְתּוּן et non suscepistis, non obtemperastis. hebr. שמעתם, Gen. 42, 22. ולא קַבֶּלְנָא מניה neque

[4]) De excavatione ad recipiendum pedem factam sic dictum. Est igitur idem atque קב praecedens, quod cabum, vas videlicet *excavatum* (a. v. קבב) indicat.

[5]) Vertendum videtur hoc nomen ad ar. verbum قَبَّ sonum edidit, quia de ea parte buccinae sonus exit, et quasi ea sola pars eum edidisse apparet.

suscepimus ab eo, heb. non attendimus, ולא שמענו, Gen. 42, 21. Part. ומני אתון מְקַבְּלִין et a me vos recipitis, id est, si mihi obeditis, IIR. 10, 6. Infin. אם קַבָּלָא תקבל במימרא דיי si obediendo obediveris sermoni Domini, Exo. 15, 26. sic 19, 5. אם קבלא תקבל במימ־יה si obtemperando obtemperaveris sermoni ejus, Exo. 23, 22. כְּקַבָּלָא למימרא דיי juxta recipere sermonem Domini, i. e. sicut in auscultatione sermonis Domini, cum obtemperatur sermoni Domini, IS. 15, 22. immo, קבלא למימריה obedire sermoni Domini sacrificiis praestat, ibidem. ולא תיבון לְקַבָּלָא למימרי et nolueritis auscultare verbo meo, Lev. 26, 21. לקבלא ממון דשקר accipere pecunias iniquitatis, heb. לא ישא אלהים נפש non accipit Deus animam, IIS. 14, 14. Et ex forma Kal, לְמִקְבַּל אפי accipere faciem, i. e. personam, habere respectum personae, non juris, Ps. 41, 7. In hac Conjugatione aliter significat, ut in sequentibus videre est, unde praestaret hic legi לְקַבָּלָא, nec alias mihi ex hac significatione lectum in Kal: ולְקַבָּלָא למימריה et auscultare verbo ejus, Deut. 26, 17. ולקבלא אגר שלים et recipere mercedem perfectam, Eccl. 5, 18. Imp. קַבֵּל מני obtempera mihi, hebr. שמעני, Gen. 23, 11. sic v. 13. et 27, 13. קבל מנה ausculta ei, Gen. 21, 12. וְקַבֵּל מרדותא et suscipe disciplinam, heb. וקבל מוסר, Prov. 19, 20. קַבִּילוּ מני suscipite a me, obtemperate mihi, heb. שמעוני, Gen. 23, 8. קַבִּילִי אתכנעותיך suscipe ignominiam tuam, heb. שאי כלמתך porta ignominiam tuam, Ez. 16, 52. די וְקַבִּילִי ibidem. Fut. אֲקַבֵּל במימרֵיה ut auscultem verbo ejus, Exo. 5, 2. יח דתחרמי עלי אֲקַבֵּל quod projeceris in me, suscipiam, heb. אשא, portabo, IIR. 18, 14. תקבל מן ידי accipies de manu mea, hebr. תקח, Gen. 21, 30. לא תקבל שמע דשקר non suscipies rumorem falsum, heb. לא תשא, Exo. 23, 1. וקורבן ידוהי תקבל ברעוא et oblationem manuum ejus suscipies cum voluntate, hebr. תרצה, Deut. 33, 11. וּתְקַבֵּל תקרבתי מן ידי et accipies munus meum e manibus meis, heb. ולקחת, Gen. 33, 10. ותקבל למימרא דיי et obtemperabis verbo Domini, Deut. 27, 10. דִתְקַבְּלִין אתכנעותיך ut recipias confusionem tuam, hebr. תשאי כלמתך, Ez. 16, 54. sic 36, 15. ודייכלניה חוביה יקבל et qui comederit de eo, iniquitatem suam recipiet, heb. עונו ישא Lev. 19, 8. יקבל ברכתא recipiet benedictionem a Domino heb. ישא ברכה, Ps. 24, 5. לא יקבל בטרחיה non recipiet pro molestia sua, hebr. לא ישא Eccl. 5, 14. ואיכדין יקבל מני פרעה quomodo suscipiet a me Pharao, i. e. quomodo obtemperabit, heb. ישמעני Exo. 6, 12. ואתתא ההיא תקבל אח חובה et mulier ista recipiet iniquitatem suam, heb. תשא Num. 5, 31. לחוד יח טבא נקבל מן קדם יי ובישא לא נקבל duntaxat bonum recipiemus a Domino, et malum non recipiemus, heb. נקבל, Job. 2, 8. מלל את עמנא וּנְקַבֵּל loquere tu nobiscum, et obtemperabimus, heb. ונשמעה Exo. 20, 19. ואם לא תְקַבְּלוּן מננא et si non auscultaveritis nobis, Gen. 34, 17. ואם לא תקבלון למימרי et si non auscultaveritis verbo meo, Lev. 26, 14. תקבלון יח חוביכון recipietis peccata vestra, id est, peccatorum poenas, heb. תשאו, Num. 14, 34. וחסודי עמי תקבלון et opprobria populi mei feretis, heb. תשאו, Mich. 6, 16. Fem. וחטאי פולחן טעותכון תְקַבְּלָן et peccata cultus idololatrici vestri recipietis, Ez. 23, 49. ויקר שגיא תְקַבְּלוּן מן קדמי et gloriam amplam recipietis a me, Dan. 2, 6. וּתְקַבְּלוּן למימריה et auscultabitis verbo ejus, IS. 12, 14. אנון יְקַבְּלוּן חולקהון illi recipient portionem suam, hebr. הם יקחו חלקם Gen. 14, 24. חוביהון יקבלון iniquitatem suam recipient, id est, iniquitatis poenam, Levit. 20, 19. אתכנעותהון יקבלון ignominiam suam recipient, Ez. 36, 7. ויקבלון למימרך et auscultabunt verbo tuo, Exo. 3, 18. וִיקַבְּלוּן מלכותא et accipient regnum hoc, Dan. 7, 18. ויקבלון עליהון עוין et non suscipient in se iniquitates, i. e. iniquitatum paenas, heb. השיאום portare facient, Lev. 22, 16. Ithpah., Praet. וְאִתְקַבַּל בקדמיתא דיליה et acceptum fuit principio quod ejus erat, i. e. pars ejus, Deut. 33, 21. Regia habent יִתְקַבֵּל et interpretatio latina, suscipiet. Eo sensu melius legeretur וִיקַבֵּל, ex forma activa: דְאִתְקַבִּילוּ ברעוא quae acceptata fuerunt cum beneplacito, Exo. 24, 11. Part. דְמִתְקַבֵּל ברעוא quod acceptatum est benevole, Num. 15, 10. Fem. ובעותי מִתְקַבְּלָא באודנוי et precatio mea acceptata fuit in auribus ejus, Ps. 18, 7. Infin. לְאִתְקַבָּלָא ברעוא ut acceptetur benevole, ibid. vers. 3. et saepius sic pro ריח ניחח in isto cap.

Apud Rab. etiam קַבֵּל est *accipere aedes vel agrum, et alia, pro certa mercede vel fructu annuo, aut pro tanto tempore, quo accepit utendum aut colendum, id est, conducere*, germ. Empfahen.

קִבּוּל *acceptio, receptio, receptaculum:* בעדן קבול סובתא tempore acceptionis immundiciei, id est, quo immundus factus, Num. 19, 18. Jon. כלי שיש לו בית קבול vas cui est locus receptionis, id est, cavitas quae aliquid recipit: vel acceptionis, id est, ansa, qua aliquid capitur et prehenditur.

קַבָּלוּת *idem:* קבלות הדם acceptio, receptio sanguinis, nempe in venae sectione vel mactatione, aut alia emissione sanguinis.

קַבָּלָה *doctrina a majoribus tradita et accepta:* קבלה דיסורין שתיקותא ומבעי רחמי traditio vel doctrina afflictionum est silentium, et petitio misericordiae, id est, patienter eas ferendas esse, et Dei misericordiam implorandam a majoribus nostris didicimus: ubi R. Sal. scribit, Kabbala est מסורת ומנהג שקיבלנו מרבותינו traditio et consuetudo quam accepimus a Rabbinis nostris. קבלה דבית הכסא צניעותא traditio loci secreti est verecundia, Ber. 62. B. Ar. explicat קמיעתו המצילתו *alligamentum, amuletum, pittacium praeservans eum, ne afflictiones ipsi noceant, ne in illo loco quid mali ipsi eveniat.* Hinc Guido scripsit, קבלה *pentaculum, amuletum, quod collo gestatur, q. d. receptum*, Recept. Sic est etiam cabalistica doctrina, scientia de divino auditu (ut quidam loquuntur) id est, divinitus accepta, et oretenus tradita aliis. Talis scientia est arcana, mystice et aenigmatice quodammodo proposita, de rebus divinis,

angelicis, theologicis, caelestibus et metaphysicis, de angelis et spiritibus, miris symbolis et arcanis docendi modis involuta, quam Joh. Picus Mirandulae Comes, Joh. Capnion sive Reuchlinus, Archangelus de Burgo novo Italus, aliique ex bona parte revelare aggressi sunt. Dividunt eam in עיונית theoricam, et מעשית practicam, de quibus videantur autores huic studio illustrando occupati. Autoritatem Kabalae extollit R. David in exordio Ps. 119: Summa autoritatis Kabbalae in illo Talmudico comprehensa: דברי קבלה כדברי תורה דמו verba Cabalae aequiparantur verbis Legis. Legitur id ap. Tos. in libro Rh. 19a. Vide librum עקרים Ikkarim orat. 4. c. 44. Ap. Tos. sumitur vox קבלה aliquando etiam pro *scriptis Prophetarum.* Hinc, דברי תורה מדברי קבלה לא ילפינן, de quo vide Halichoth olam cap. 1. et 2. ubi scribitur: Verba prophetarum non vocantur nisi דברי קבלה, quia קבלו acceperunt a spiritu sancto unamquamque prophetiam pro ratione temporis, personarum, rerum etc. In TH. Hor. c. ult. fol. 50d. ועלוי הוא מפורש בקבלה גולמי ראו עיניך וגו׳ et de eo scriptum est expresse in Cabala „massam meam viderunt oculi tui" (Ps. 139, 16.) Gl. Prophetae et Hagiographa vocantur דברי קבלה. Vide quoque glossam in Bemid. rab. 228b.

קַבְּלָן *acceptor, receptor, conductor, qui conducto et deciso pretio a locatore accipit agrum, aut aliud quid, pro certo numero aut mensura fructuum*, Mk. 11b. Vide ibi R. Salomon. Item *receptor furti:* unde, אם אין הקבלן אין גנב si non esset receptor, non esset fur: שלטון אחד היה הורג את הקבלנים ומתיר את הגנבים dominator aliquis occidit receptores, et dimisit fures. Id cum improbarent multi, quasi iniquum, ipse convocavit populum in campum, et deposuit ibi multa ova, largiturus ea pauperibus. Venerunt mustelae, et furatae sunt ova ista, deportantes ea in cavernas suas. Altero die rursus convocato populo, totidem ova deposuit. Mustelae reversae, rursum ova abstulerunt: at cum interea obturatis cavernis, ea occultare non possent, retulerunt ea in locum suum, quod locus ova recipiens et occultans ipsis deesset. Sic probavit factum suum, receptorem furti pejorem esse fure: Legitur in Vr. s. 6.

קַבְּלָנוּתָא, קַבְּלָנוּת, קַבּוֹלֶת *acceptio, acceptum, conductum pro certa parte fructuum.* Oppositum ejus est חכרנותא, de quo in חכר. Differt a שכירות, quod significat conductionem pro pecunia, et a חכירות, quod significat conductionem pro certo numero aut mensura fructuum; veluti tot vel tot modios frumenti, tot vel tot mensuras vini, olei, et quicquid sit, quod conductor tenetur dare, sive sit cum lucro sive cum damno suo. At קבולת est conductio pro dimidia tertia aut quarta parte totius proventus, sive is exiguus sit sive amplus, sive perierit multum, sive parum, id utrique commune.

מְקַבֵּל *discipulus, accipiens doctrinam a docente sive tradente.* בושת המקבל verecundia discipuli. Item, *acceptor, conductor agri aut vineae pro tertia vel quarta parte fructuum, quomodocunque convenerit cum locatore, sive parum sive multum creverit.* Sic differt a חוכר, qui conducit pro certo numero aut mensura fructuum annuorum: שוכר conductor pro pecunia. De his Maim. parte 4. libri יד, fol. 154, c. 8. Autor libri Schulchan aruch, parte חשן המשפט, c. 320. Vide Mk. 11b. in R. Salom.

מְקוּבָּל *kabalae peritus, edoctus per cabalam:* cum pron.: מְקוּבָּלְנִי per cabalam edoctus sum ego, per traditionem cabalisticam accepi vel didici: unde illud, לא נביא ולא בן נביא אנוכי אלא כך מקובלני non propheta sum, nec filius prophetae, sed sic per kabalam sive traditionem accepi et didici. מקובלים *kabalae-periti, cabalici, cabalistae:* Item *gratus, acceptus:* נביא מקובל propheta acceptus, R. Salom. Mich. 2, 11.

מְקַבְּלָן *receptor, susceptor.* Fem. וּמְקַבְּלָנָא דנפשי חכמתא susceptrix animarum est sapientia, Prov. 11, 30. id est, capit, occupat et sapientiores reddit, et ad cultum Dei adducit.

מְקַבְּלָנוּתָא *susceptio*, Prov. 11, 30.

II. קְבַל *clamare, exclamare, vociferari, conqueri, quiritare.* Heb. צעק, זעק. Praet. וּקְבַל קבלתא רבתא et clamavit clamore magno, heb. ויזעק, Esth. 4, 1. יימם קַבְלִית interdiu clamavi, Ps. 88, 2. Part. קָבְלִין קדמי מן ארעא clamant coram me ex terra, heb. צועקים, Gen. 4, 10. Fem. ואתתא קָבְלָא קדמוהי et mulier clamabat coram eo, heb. צעקה IIR. 6, 26. Infin. אם מְקַבַּל יקבול קדמי si clamando clamaverit coram me, hebr. צעוק יצעק, Exo. 22, 23. וּלְמִקְבַּל עוד קדם מלכא et clamare amplius coram rege, hebr. ולזעק, IIS. 19, 28. Fut., אֶקְבַּל מן קדם חטוף clamabo propter rapinam, Job. 19, 7. קלי קדם יי וְאֶקְבַּל vox mea ad Dominum est, et clamabo, Ps. 77, 2. יִקְבוֹל, ut paulo ante: ארי יקבל קדמי quum clamaverit ad me, heb. יצעק, Exo. 22, 27. חמן יקבלון ולא אעני ibi clamabunt, sed non exaudiam, Job. 35, 12. Aphel, Part. מסוגעי טלומין מַקְבְּלִין prae multitudine oppressorum exclamant, heb. יזעיקו, Job. 35, 9. Ap. Rab., קובלים אנו עליכם פרושין conquerimur nos super vos, Pharisaei, Jadaj. cap. ult. קבל קבליה לרבי זירא עליה i. e. querebatur de eo apud R. Siram, Kid. 59a. וקביל עליהו גבי אנטיפיטא דקיסרין et conquestus est de eis apud Proconsulem Caesareae, MK. 3, 6.

קְבִילָא, קְבִילְתָּא, קְבֵלְתָּא, קְבֵלְתָא *quiritatio, clamor, vociferatio:* קבלתא דמסכינא clamorem pauperis, hebr. צעקת, Job. 34, 28. קבלתא רבתא clamor magnus, Esth. 4, 1. Constr. קְבֵלַת סדום clamor Sodomae, heb. זעקת, Gen. 18, 20. קְבֵילַת בני ישראל clamor filiorum Israël ascendit in conspectum meum, Exod. 3, 9. sic Exo. 6, 5. ולא שלי קבלת ענותנין neque obliviscitur clamoris mansuetorum, Ps. 9, 13. כקל קבלת כובין sicut vox clamoris spinarum, i. e. crepitus, Eccl. 7, 8. Cum aff. קבלא אקבל קְבֵלְתֵּיהּ suscipiendo suscipiam clamorem ejus, Exo. 22, 23. sic v. 27. אפשר דִקְבֵלְתֵּיהּ יקבל יי estne possibile, ut clamorem ejus recipiat Dominus, Job. 27, 9. ולא יהי אחר לִקְבֵלְתִּי

neque erit locus clamori meo, hebr. לזעקתי, Jobi 16, 18. ארי סגיאת קְבָלְתְהוֹן nam multiplicatus est clamor ipsorum, Gen. 19, 13. הֲכִקְבָלְתְהוֹן an secundum clamorem qui ascendit in conspectum meum, egerunt, Gen. 18, 21.

קוֹבֶל, קוּבְלָא, קוּבְלָנָא *clamor, vociferatio, querela:* מכאן שקובלנא מן התורה hinc discimus, querelam esse ex verbo Dei, Sanh. 104b. Hinc, scil. ex Thr. 1, 12. discimus, licitum esse conqueri apud proximum suum, de malo suo, levaminis vel solatii causa. Et quia ibi dicitur לוא אליכם, inde in recensione mali erga proximum, euphemiae causa addendum, לא אליך, vel עליך, aut עליכם, q. d. quod absit a te. Vide hic R. Salom. et IIPar. 33, 4. לשון הקובלה sermo querelae, per modum querelae: והכל קובלנא הוא totum hoc querela est, R. Salom. IIR. 33, 3. כל הוי שבמקרא לשון קובל וקינה omne הוי quod est in scriptura, est significationis querelae et lamentationis, R. Salom. Jes. 1, 4.

III. קְבַל *obscurum, tenebrosum, caliginosum esse, caligare, obtenebrari, obscurari.* Praet. ויקבל שמשא במפקיה et obscurabitur sol in ortu suo, heb. וחשך, Jes. 13, 10. שמשא וסיהרא קְבִילוּ sol et luna obscurabuntur, hebr. קדרו, Joël. 2, 10. Sic 3, 15. Fut. וְיִקְבַּל עליהון עדנא et obtenebrescet super eos tempus, heb. וחשכה, Mich. 3, 6. Aphel, אַקְבִּיל *obtenebravit, obscuravit.* Praet. ויממא ללילי מַקְבִּיל et diem in noctem obtenebrat, hebr. החשיך, Am. 5, 8. Fut. וְאַקְבֵּיל לארעא ביום נהור et obtenebrabo terram die lucis, heb. והחשכתי, Amos 8, 9.

קָבֵל *obscurus:* metaphorice *humilis, qui se in obscuro ponit.* Inter R. Eliesaris celebria dicta refertur: לעולם הוי קבל וקיים semper esto obscurus et vives, λάϑε βιώσας. Glossa עניו humilis, Sanh. 92a. Nam qui se extollit, corruit.

קְבַל, קֳבַל, קִבַל *tenebrae, obscuritas, caligo:* קבל סגי נפלת obscuritas magna cecidit super eos, heb. חשכה, Gen. 15, 12. בתר דיעדי קבל ליליא postquam recesserint tenebrae noctis, Exo. 10, 21. והוה חשוך וקבל fuitque obscuritas et caligo, hebr. חשך אפלה, Exo. 10, 22. עקא קבל ובדור angustiae, tenebrae et dispersio, Jes. 8, 23. כאריסי קבל sicut qui vincti sunt in tenebris, Jes. 42, 7. אשוי קבל קדמיהון לנהור ponam tenebras coram ipsis in lucem, Jes. 42, 16. על טורי קבל super montibus tenebrosis, hebr. על הרי נשף, Jer. 13, 16. וּקְבַל ולא זהור ליה et tenebrae, non autem lux erit ei, heb. ואפל, Am. 5, 20. וּמִקְבֵיל ומחשיך et ex caligine et ex tenebris, heb. ומאפל, Jes. 29, 18. יומא ההוא יהי קְבָלָא dies iste sit tenebrae, Job. 3, 3. ידברניה קְבָלָא obducat eam nox, Job. 3, 5. Veneta קְבָלָא, et sic quandoque alias: כמא די ימשש עוירא בְקִבְלָא sicut palpat caecus in tenebris, Deut. 28, 29. ועולי בקבלא et ingredere tenebras, Jes. 47, 5. כגבר דמהלך בקבלא sicut vir qui ambulat in tenebris, Jes. 50, 10. והון כְּדִבְקִבְלָא עובדיהון et erunt quasi in tenebris opera eorum, Jes. 49, 9. דמין לדמהלכין כְּדִבְקִבְלָא similes ambulantibus in tenebris, Jer. 13, 16. ותחפי עקא בקבלא et operiet angustia instar tenebrarum, terram tuam, Ez. 32, 8. Sic Mich. 3, 6. ענגא וקבלא nubes et tenebrae, Exo. 14, 20. וקבלא למלכותא et caligo regna operiet, hebr. וערפל, Jes. 60, 2. יום חשוך וקבלא dies tenebrarum et caliginis, heb. ואפלה, Joël. 2, 2. ענגין דקבלא nubes obscuritatis Ps. 18, 12.

IV. קְבֵיל, קֳבַל, קֳבֵל *coram, e regione, ex adverso, contra, versus, ante:* respondet heb. נגד, לעמת, נכח: ut, קבל עינך ante oculos tuos, heb. לנגד, et sic in sequentibus huic respondet, Ps. 5, 6. כל קבל יתבי תרעא דבית דינא דסנהדרין coram sedentibus in porta domus judicii Sanhedrin, Ruth. 4, 4. קביל שמיא versus coelum, Gen. 28, 17. וכל קביל סביא דעמי et coram senioribus populi mei, ibid. וקביל שמשא et coram sole, IIS. 12, 12. וּקְבֵיל עיניהון et coram oculis suis sapientes sunt, Jes. 5, 21. לָקֳבֵיל אתתיה coram uxore sua, heb. לנכח, Gen. 25, 21. לקביל אפיכון coram oculis vestris, Exo. 10, 10. ואתא עד לקביל יבוס et venit usque ad contra Jebus, Jud. 19, 10. hebr. עד נכח usque coram: לקביל טורא e regione montis, Exod. 19, 12. ויהון חיך תלן לך מִקְבֵיל eritque vita tua suspensa tibi e regione, heb. מנגד, Deut. 28, 66. וְלָקֳבֵיל אלפא et coram mille, Dan. 5, 1. לָקֳבֵיל גדנפא e regione taeniae istius, Exo. 25, 27. heb. לעמת, quod idem: ארי מִלְקֳבֵיל תחזי nam e regione videbis terram, Deut. 32, 52. מלקביל דבקא e regione cohaerentiae, heb. מלעמת, IR. 7, 20. ויתיבת לה מקביל et sedebat sibi e regione, Gen. 21, 16. Cum Pron. מן קָבְלֵיהּ de coram eo, a conspectu ejus, Ps. 10, 5. כִּקְבָלֵיהּ quasi coram eo, heb. כנגדו, Gen. 2, 18. 20. לָקֳבְלֵיהּ תשרון e regione ejus manebitis juxta mare, heb. נכחו, Exo. 14, 2. מפרסם שיול לקובליה retectum est sepulchrum coram eo, hebr. לנגדו, Jobi 26, 6. ואהך לקבלך et ibo ante te, i. e. praeibo tibi, Gen. 33, 12. קאם לקבלך stat ex adverso tui, Dan. 2, 31. ארי כל דינוהי גלן לקבלי nam omnia judicia ejus exposita sunt coram me, IIS. 22, 23. שויתי יי לקובלי תדירא posui Dominum coram me jugiter, Ps. 16, 8. לא שוו אלהא לְקָבְלְהוֹן לעלמין non posuerunt Dominum coram se unquam, Ps. 54, 5. מתרמין לקבלהון elevabantur ante se, heb. לעמתם, Ez. 1, 20. לְקָבְלְהֶן דענא ante gregem, Gen. 30, 38. לקבלכון coram vobis, in conspectu vestro, Jes. 1, 7. Hinc,

הַקְבֵּיל *opponere, ex adverso ponere.* מַקְבֵּיל *oppositum, contrarium.* Hinc R. Nathan in concordantiis, in radice קלס scribit; לו שני פנים מקבילים duo habet significata contraria, sibi invicem opposita. Sic interpretantur in textu heb. מקבילות Exo. 26, 5. Opposita sibi invicem, זו לקבל זו istud e regione illius. Vide ibi R. Aben Esram et R. Salom.

הַקְבָּלָה *contrarietas, oppositio:* עבד ואדון הם מתחלפים חוקי ההקבלה servus et dominus sunt relata, continentia vel complectentia contrarietatem.

כמין קובליים. In TH. Joma cap. 2. in Gemara; קובליים היו עושין. Glossator explicat; quasi oppositionem faciebant, hoc est, stabant *adversi, unus e regione alterius;* ad hanc significationem procul dubio respiciens: sed alibi pro hoc dicitur עומדין

קובלים בעגולה stabant in circulum, in orbem. Unde קובלים puto corruptum esse vel ex graeco κύκλος, vel κοχλίας, quomodo rectius scriberetur cum Kaph in medio.

לְקֳבֵיל *propter:* לקביל מלי מלכא propter verba regis, Dan. 5, 10. Alias etiam est *coram*, ut in praecedentibus.

כָּל קֳבֵל דִּי, כָּל קֳבֵל דְּנָה *quamobrem, propterea, propterea quod, eo quod, quandoquidem, quamvis:* כל קבל די חזיתון quandoquidem vidistis, Dan. 2, 8. כל קבל די כל מלך propterea nullus rex, Dan. 2, 10. כל קבל דנא מלכא בנס propter hoc rex iratus, ibid. v. 12. כל קבל דנה בה זמנא propterea eo tempore, Dan. 3, 8. כל קבל די כל דנה ידעת quamvis totum hoc scires, Dan. 5, 22.

כָּל קֳבֵל דְּ *quemadmodum, sicut, similiter ut:* כל קביל דאתא לעלמא הדין similiter ut venit in mundum hunc, כדין sic etc. heb. כל עמת שבא, quod hic idem est cum כאשר vel כנגד aut כמו, Eccl. 5, 15.

קבן אקבנאה, sic legitur in Aruch, at in Gemara legitur אקופיא, quod vide in יקף.

קבס *affligere, torquere.* קַבְּסַתַּן torques nos, pro קַבְּסַתַּנָא, abjecto א, quomodo et Syri loquuntur, Kid. 26b. Sanh. 55a. Glossator ubique per affixum singulare explicat ציערתני torques me, quaerendo a me rem impossibilem. In Ar. explicatur tamquam nomen, pro מכעים *irritator, qui ad iram provocat alium, infestator, molestator, qui absurdis verbis molestus est, qui absurda, incredibilia, vel impossibilia loquitur, quaerit aut petit ab alio.* R. Chananeel idem voluit esse quod קוביוסטוס, et explicavit גנבת דעתינו *furaris animum nostrum*, i. e. fraudulentis et captiosis quaestionibus seducis nos. Alii, *vomitum moves nobis faedis et absurdis quaestionibus.* Autor Aruch inquit, eum qui voracitate sua vomitum sibi movet, aut ventris profluvium, vocari Aramice קיבסא: sed verbi קבס nullum praeterea Lexicon meminit.

קְבַע *figere, affigere, infigere.* Praet. וּקְבַע מורניתא בכותלא et infixit hastam in parietem, hebr. ויך et percussit, IS. 19, 10. וקבע בכיורא et fixit in labrum, hebr. והכה et incussit, IS. 2, 14. ולא קְבַע ביה מוזתא et non infigat ei schedam liminarem, Deut. 20, 5. Jon. וזמנא דקבע להון tempus quod fixerat eis, Exo. 32, 1. in Jon. וְקַבְעֵיהּ במעוהי et infixit eum in ventrem ejus, heb. ויתקעה, Jud. 3, 21. וְקַבְעִנּוּן בלבא דאבשלום et fixit ea in cor Absalomi, hebr. ויתקעם, IIS. 18, 15. Part. וְקָבְעִין רישי ירחין et figunt capita mensium, et capita annorum, Cant. 7, 5. וְקָבְעֵי מדרשא et figunt, statuunt lectiones, Cant. 6, 4. Part. Pehil, והוה סולם קְבִיעַ בארעא et fuit scala fixa in terra, hebr. מצב constituta, erecta, Gen. 28, 12. in TgH. קביע על לוח לבי רחימתיך infixus est tabulis cordis mei amor tuus, Cant. 4, 9. ubi melius legeretur קְבִיעָא, feminine, propter sequens nomen femininum: מן בגלל מוזתא דִקְבִיעָא propter schedam postium fixam, Ps. 121, 5. in Venetis. Plur. בתי מדרשא דִקְבִיעָן בציון domus studiorum quae fixae sunt in Tzijone, Ps. 87, 2. Infin. לְמִקְבְּעֵיהּ ריש ירחיא ad figendum eum in principium mensium, Exo. 12, 2. Fut. וְתִקְבְּעִנּוּן בספי ביתך et figes ea in liminibus domus tuae, Deut. 6, 9. Ex Pahel Part. וּמְקַבְּעִין ביה מרגלין et insiti erant ei uniones Esth. 8, 15. מְקִיבַּע באבני בורלא fixum lapidibus onychinis, id est, cui infixi lapides isti, Esth. 1, 2. in Targum secund. וּמְקִיבְּעִין ביה זמרגדין et infixi in eo erant smaragdi. Ibid. Forma est hebr. Ap. Rab. המקבעת ביצים בכותל quae affigit ova parieti, Sab. 86. Ar. explicat, posteaquam pulli ex cortice egressi sunt, accipiunt ova, et perforant ea, deinde bacillo figunt in pariete, ut conserventur pulli.

Ap. Rab. astronomos frequens est hujus verbi usus, pro *figere, constituere, determinare principium anni vel mensis, aut diem festi in hunc vel illum septimanae diem*, ut et antea productum ex Cant. 7. קבע לו זמן עת קבוע tempus fixum et determinatum: קבע לו זמן fixit, statuit ipsi certum tempus. Niphal, נִקְבַּע *figi, constitui, determinari:* Veluti; in anno simplici et ordinario principium mensis Septembris quatuor diebus recedere solet: unde, שאם תשרי זה הנקבע ביום ג׳ תשרי הבא אחריו יהי נקבע ביום ז׳ quod si September hic figatur in diem septimanae tertium, September sequens erit fixus in die septimo. Item, ידוע שיש לנו לעולם לקבוע תשרי ביום המולד certum est, quod semper debemus figere Septembrem in die novilunii: לא קבעינן non figimus: קבעינן ומעברינן מכח בית דין determinamus et intercalamus ex autoritate domus judicii, id est, Sanhedrin, consistorii summi. In Hophal, הוּקְבַּע *figi.*

קְבַע, קִבְעָא *fixio, fixum tempus,* ὁρισμὸς: ואתי סיהרא מקמיה קבעא תלתא יומין et venit luna ante fixionem tribus diebus: תפלת הערב אין לה קבע precatio vespertina non habet fixum tempus, Ber. 26a. in princ. cap. עשה תורתך קבע fac legem tuam fixam, Avoth c. 1. ut certas scil. et fixas horas ejus studio tribuas.

קְבִיעָה, קְבִיעוּת *idem:* ו׳ יהא בין קביעות לקביעות ימים erunt inter fixionem unam et alteram sex dies.

II. קְבַע *spoliare, diripere,* heb. Mal. 3, 8. קְבַעְנִי spoliavit me, קְבַעֲךָ spoliavit te. Et nomen, קַבְּעָן *spoliator, praedo, direptor*, Rh. 26b.

III. קוֹבָעִין[6] *pilei, tiarae:* קובעין דבוץ יהון tiarae lineae erunt in capitibus ipsorum, hebr. פארי, Ez. 44, 18. וית שבח קוֹבָעַיָא דבוצא et decus pileorum lineorum, Exo. 39, 28.

קְבַץ *colligere, congregare*, heb.

קִבּוּץ *collectio, congregatio.* Apud Grammaticos et Rabbinos est etiam *numerus pluralis, in quo significati multiplicis est congregatio.*

מְקוּבָּץ *plurale factum, in numerum pluralem deductum vel flexum*, cujus oppositum נפרד separatum.

---

[6] Hebr. כובע. Arabice uti in Chaldaico haec vox per ק legitur.

id est, numeri singularis. Legitur Jer. 25, 12. in R. D. Kimchi.

קַבְּצָן *collector, qui collectam, eleemosynam colligit, mendicus.*

קֹבֶץ *codex, volumen, liber, exemplar libri.* In Vr. s. 12. in glossa: מצאתי בקיבץ ישן reperi in vetusto codice. In praefatione Ephodi: עשירים בכל דור ישתדלו בכתיבת הקבצים היפים ditiores semper operam dant describendis elegantibus codicibus, Biblicis scil.

קִבּוּץ שְׂפָתַיִם *collectio labiorum,* vocalis Kibbuz sic vocatur, qui collectis labiis profertur.

הִתְקַבְּצוּת *systole, constrictio cordis.*

קְבַר *sepelire.* Praet. קבר אברהם ית שרה sepelivit Abraham Saram, Gen. 23, 19. וּקְבַר יתיה בחילתא et sepelivit eum in valle, Deut. 34, 6. ותמן קְבַרִית יח לאה et illic sepelivi Leam, Gen. 49, 31. וּקְבַרְתַּהּ תמן et sepelivi eam illic, Gen. 48, 7. תמן קְברו ית אברהם illic sepeliverunt Abrahamum, Gen. 49, 31. וּקְבַרוּ יתיה et sepelierunt eum, Jos. 24, 32. בתר דִּקְבַרוּ יתיה postquam sepelivissent ipsum, I. Reg. 13, 31. וּקְבַרוּהִי בביתיה et sepeliverunt eum in domo sua, IS. 25, 1. וּקְבַרְתּוּן יתיה et sepelivistis eum, IIS. 2, 5. Part. וְלֵית דְּקָבַר et nemo erat qui sepeliret, IIR. 9, 10. sic Jer. 14, 16. Ps. 79, 3. Pl. עד דאנון קָבְרִין גברא donec sepelirent ipsi virum, IIR. 13, 21. Part. Pehil, ארי תמן קְבִיר nam illic in possessione ejus Moses, scriba magnus in Israële, sepultus erat, Deut. 33, 21. בקברא דנביא דיי קביר ביה in sepulchro, in quo propheta Dei sepultus fuerat, IR. 13, 31. Pl. במותא יהון קְבִירִין in morte erunt sepulti, Job. 27, 15. Fem. ותמן אהא קְבִירָא et illic ero sepulta, Ruth. 1, 17. Infin. מִקְבַּר תקברניה sepeliendo sepelies istud die eodem, Deut. 21, 23. לְמִקְבַּר ית מיתי sepelire mortuum meum, Gen. 23, 8. מִלְמִקְבַּר מיתך a sepeliendo mortuum tuum, Gen. 23, 6. Cum Pron. ואזלו לְמִקְבְּרַהּ et iverunt ad sepeliendum eam, IIR. 9, 35. למספד וּלְמִקְבְּרֵיהּ ad plangendum et sepeliendum eum, IR. 13, 29. Imp. קְבוֹר ית מיתך sepeli mortuum tuum, Gen. 23, 6. vel קְבַר v. 11. וּקְבַר ית אבוך et sepelito patrem tuum, Gen. 50, 6. קְבַרוּ יתי לות אבהתי sepelite me juxta patres meos, Gen. 49, 29. סערו כען ית ארורתא הדא וּקְבַרוּהָא revisite nunc maledictam istam et sepelite eam: nam filia regis est, IIR. 9, 34. Fut. וְאֶקְבַּר מיתי et sepeliam mortuum meum, Gen. 23, 4. ואקבר ית אבא et sepeliam patrem meum, Gen. 50, 5. תִּקְבְּרִנֵּיהּ sepelies eum, Deut. 21, 23. וְתִקְבְּרִנֵּיהּ כען, IR. 2, 31. לא תִקְבְּרִנַּנִי במצרים ne quaeso sepelias me in Aegypto, Gen. 47, 29. תמן תקברנני illic sepelies me, Gen. 50, 5. וְתִקְבְּרוּן יתי בקברא tunc sepelietis me in sepulchro, IR. 13, 31. ויקברון יתיה et sepelient eum, IR. 14, 13. ויקברון בתופת מבלי אתר et sepeliverunt in Tophet, non existente amplius loco, Jer. 7, 32. עד דִּיקְבְּרוּן יתיה donec sepeliant eum, Ez. 39, 15. וְיִקְבְּרוּנוּן בית ישראל et sepelient eos domus Israël, Ez. 39, 12. Pahel, Part. ומצראי מְקַבְּרִין et Aegyptii sepeliebant, quemcumque occiderat Dominus inter eos, Num. 33, 4. עד דִּיקְבְּרוּן יתיה די מקברין donec sepelirent eos illi qui solent sepelire, Ez. 39, 15.

Ithpehal, Praet. תמן אִתְקְבַר אברהם illic sepultus fuit Abraham, Gen. 25, 10. וְאִתְקְבַר תַּמָּן et sepultus fuit illic, Deut. 10, 6. Fem. וְאִתְקְבַרַת מלרע לְביתאל et fuit sepulta supra Bethel, Gen. 35, 8. וְאִתְקְבַרַת בארח אפרת et fuit sepulta (Rachel) in via Ephrat, Gen. 35, 19. חזית חיביא דְּאִתְקְבַרוּ vidi improbos qui sepulti fuerunt, Eccl. 8, 10. Fut. תִּתְקְבַר בסיבו טבא sepelieris in senectute bona, Gen. 15, 15. ותמן תִּתְקְבַר את et illic sepelieris tu, Jer. 20, 6. ולא יתקברון et non sepelientur, Jer. 8, 2. Sic Hos. 9, 6. De sepeliendi ritu, ceremoniis et legibus, vide Synagog. Jud. Schulchan Aruch parte 2. et Majemon. in Jad, in הלכות אבילות. Tradunt etiam Rabbini; Judaeos, qui Pisis sive Pisae in Italia sepeliuntur, triduo consumi, propterea quod eo olim vasculum terrae caemeterii sive urbis Jerusalem allatum sit, et in eum locum evacuatum, ubi mortui sepeliebantur, unde postea observatum, carnem mortuorum tribus diebus fuisse consumptam. Vide Juchasin fol. 136a. Quod attinet in specie eos, qui a synedrio morte afficiebantur, illi non sepeliebantur in sepulchro patrum suorum: sed duo publica sepulchra pro illis erant ordinata, in quae reponebantur, donec caro consumpta fuerat. Postea ossa effodiebant, et in sepulchris patrum ipsorum sepeliebant. Vide Rambam in Stat. de Syned. c. 14. Hac de causa forte Josephus Arimahteensis petiit sibi dari corpus Christi, ne in publicum facinorosorum sepulchrum reponeretur, Matth. 27, 57. etc.

קִבְרָא, קְבַר, קֶבֶר *sepulchrum:* קברא דנבייא sepulchrum prophetarum Domini, IIR. 23, 17. או בְקִבְרָא aut in sepulchrum, Num. 19, 16. לא תתכנש נבלתך לקברא non colligetur cadaver tuum in sepulchrum patrum tuorum, IIR. 13, 22. כקברא פתיח sicut sepulchrum patens, Jer. 5, 16. Cum Pron. ית קִבְרֵיהּ לא יכלי מנך sepulchrum suum non cohibeat a te, Gen. 23, 6. ואחית ית נבלתיה בְּקִבְרֵיהּ et demisit cadaver ejus in sepulchro suo, IR. 13, 30. תמן אשוי קברך illic ponam sepulchrum tuum, Nah. 1, 14. ותתכנש לקברך et colligeris in sepulchrum tuum, IIR. 22, 20. ואת אתרכנתא מקברך tu autem projectus eris ex sepulchro tuo, Jes. 14, 19. והות לי פון אמי קברי et fuisset mihi mater mea sepulchrum meum, Jer. 20, 17. בקברי in sepulchro meo, Gen. 50, 5. Pl. המדלית קִבְרִין במצרים an quod nulla essent sepulchra in Aegypto, Exo. 14, 11. וחזא ית קִבְרַיָּא et vidit sepulchra ista, IIR. 23, 16. ונסיב ית גרמיא מן קבריא et accepit ossa ista ex sepulchris, ibidem: מעפר קבריא ex terra sepulchrorum, Jes. 65, 4. Constr. קִבְרֵי דמשאלי sepulchra concupiscentium, Num. 11, 34. ושרו בְּקִבְרֵי דמשאלי et manserunt in loco sepulchrorum desiderantum, Numer. 33, 16. לקברי גליא in sepulchra captivorum, IIR. 23, 7. Sic Jer. 26, 23. מִקִּבְרֵי דמשאלי ex castris sepulchrorum concupiscentium profecti sunt, Num. 11, 35. Cum aff. סחרתהון קִבְרֵיהוֹן in circuitu ipsorum sunt sepulchra ipsorum, Ez. 32, 22. מִקִּבְרֵיהוֹן e sepulchris suis, Jer. 8, 1. הא אנא פתחית ית קִבְרֵיכוֹן ecce ego

aperio sepulchra vestra, ואסק יתכון מקבריכון et educo vos ex sepulchris vestris, Ez. 37, 12. בשפר קִבְרָנָא in optimo sepulchrorum nostrorum, Gen. 23, 6.

בת קברייא *filia sepulchrorum, nomen avis, de qua scribitur, quod se ornet alienis quoque plumis, ut gracculus:* בין מן דידיה בין לא מדידיה מתגלגלת Med. Esth. 1, 4. In eodem libro 1, 9. haec eadem avis vocatur צרצרא. Glossa adducit quoque ex Medr. Esth. ex antiquo quodam exemplari, משל לקברין שקנן על שפת הים[7], pro quo in nostris libris est, דומה לעוף שעשה קן.

קבר נונא *species piscis*[8], in ע"י fol. 39a.

קְבוּרָא *sepultura, sepulchrum*: לאחסנת קבורא in haereditariam sepulturam, Gen. 23, 9. 20. דאתמסרו לִקְבוּרָא qui traditi sunt ad sepulturam, Ez. 32, 23. לא תהי כחד מנהון בִּקְבוּרָה non eris sicut unus illorum in sepulturam, Jes. 14, 19. עם קְבוּרְתָא דרחל cum sepultura Rachel, IS. 10, 2. אית לנא בית קבורתא est nobis sepulchrum, Ruth. 1, 17. Sic Eccles. 6, 3. לקבורתא in sepulchrum, Job. 5, 26. Cum Pronom. ואקים יעקב קמתא על קְבוּרְתַּהּ et erexit Jacob statuam ad sepulchrum ejus, Gen. 35, 20. ולא ידע אנש ית קְבוּרְתֵּיהּ et non scivit ullus homo sepulchrum ejus, Deut. 34, 6. scil. Mosis. In Talmud Pes. 54a. numeratur inter ea quae ante mundum creata sunt. בִּקְבוּרְתֵּיהּ in sepulchro suo, IIR. 9, 28. Pl. קְבוּרָן מתקנן לי sepulchra disposita sunt mihi, Job. 17, 1. והוא לִקְבוּרָן יתעל ipse autem sepulchra ingredietur, Jobi 21, 32. Cum aff. סחרניהון קִבְרָתְהוֹן in circuitu ipsorum sunt sepulchra ipsorum, Ez. 32, 26.

Ap. Rab. קֶבֶר est etiam *uterus muliebris, quia aliquando est sepulchrum infantis, cum in utero moritur*, inde, כל זמן שהקבר פתוח quamdiu uterus apertus est, scil. in partu, tunc licet administrare necessaria ad partum in Sabbatho, sine metu violationis Sabbathi: נסתם הקבר si conclusus est uterus, et obstetrix dicat, necessaria esse sibi haec vel illa, tunc licet administrare, et non violatur Sabbathum, si autem nihil dicat, tunc non debet violari Sabbathum, Sab. 128b. Sic, אי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם impossibile est aperiri uterum (in partu) sine sanguine, Nid. 21b. אין לנפלים פתיחת הקבר עד שיעגילו ראש כפיקה non est abortibus apertio uteri, donec rotundaverint caput instar verticilli vel glomi, Bech. 22a. Ohol. 54a.

קַבָּר, קַבּוּרָאי *vespillo, sepultor mortuorum:* הנהו קבוראי שמתנהון istos sepultores excommunicavit, Sanh. 26b.

קִיבּוּרָא *glomus, conglomeratio, coacervatio in unum.* Sic Syris קְבַר[9] est *coacervare, agglomerare, conglomerare:* איתבד ליה קיבורא דתכלתא amissus est ipsi globus hyacinthinus, Chol. 95b. אשכח קבורי invenit glomos, quibus texunt retia piscatores, Bm. 24b. אייתו ליה תרין קיבורי attulerunt ad ipsum duos glomos, dicentes, uter est pro stamine, et uter pro subtegmine? As. 17b. Item *ramus fructibus onustus,* i. e. cumulus fructuum conjunctorum instar *racemi* sive *glomi:* גנב קיבורא דאהיני furatus est glomum dactylorum, Sanh. 26b. Sic glomi nucum, pomorum, cerasorum, et similium, quae coacervatim crescunt. Item, פסק קיבורא בשניה abscidit ramum dentibus suis.

קְבוֹרֶת *calamus brachii a cubito ad humerum usque, ubi est* קבוצת בשר[10] *collectio carnis,* ubi scil. plures *musculi conjuncti sunt.* Hinc illud Deut. 6, 8. על ידך super manum tuam, in Talmud exponitur זו קבורת i. e. super calamum brachii tui, Men. 37a.

קִיבֵּר, קִיבּוּר, קִיבּוּרְיָא *furfur, aut vilior quaedam furfuris species, faex farinae:* unde, סאה סובין סאה מורסן וסאה קיבוריא quae tres sunt furfuris species, in Ketub. 112a. Inde fit, פת קיבר vel פת קיבור[11] panis furfuraceus, sive furfurosus, panis crassus et impurus: אוכלי פת קיבור comedentes panem furfuraceum, Machsch. c. 2. Vide et Erub. 56a. Quod porro in Aruch adducitur קברי נוים esse piscis nomen, id vitiosum est. Nam pro eo in Gemara legitur, קִיבֵי דגים ועוברן intestina piscium et ova ipsorum, As. 40a. Graece κιβώριον *ciborium, fructus fabae Aegyptiae.*

קברניט *sepulchrum, vel coemeterium, sepulchrorum locus:* בקברניט של מלכים היה קבור in sepulchro regum fuit sepultus, Talm. Sota 13a. In Ar. scribitur בקברנטו cum affixo, et exponitur בית הקברות locus sepulchrorum. Glossator Talmudicus scribit, esse linguae Graecae. Videtur ergo esse corruptum ex χαιμητήριον coemeterium. Legitur et in Jalkut Exod. fol. 66d.

קַבַּרְנִיטָא *gubernator: gubernaculum, clavus in navi,* Graece κυβερνήτης: Quo die obiit Abraham Pater noster, planxerunt eum omnes gentes mundi dicentes, אוי לו לעולם שאבד מנהיגו ואוי לה לספינה שאבד קברניטה vae saeculo cujus ductor periit, et vae navi, cujus periit gubernaculum, vel gubernator. Bb. 91b. Proverbiale est in omnes status, quorum caput concidit. Tunc enim magnae mutationes ingruunt, et variae perturbationes. Legitur et in Jalk. 31c. הושיט לו הקברניט את החבל porrexit ei gubernator navis funem, Tanch. in fine sect. שלח לך: Item, לעולם יעשה אדם עצמו קברניט semper studeat quisque seipsum facere gubernatorem, Vr. s. 21. אוחז הקברניט tenens gubernaculum sive clavum. Sic explicatur heb. חובל Ez. 27, 8. ab heb.

7) Sachs suspicatur (I. p. 146.) esse *corvus*, gr. κόρβος d. q. Suida κόρβος παρὰ Ῥωμαίοις οἱ κόρακες.

8) *Cyprinus gobus*, qui etiam fundulus vocatur, unde ut putant et nomen (קבר fundus?) traxit.

9) Nonnullis placet vocem gr. habere κουβαριάζειν *glomorare*. Mihi potius videtur esse etymon. merum semiticum affine ar. كور *volvit* pec. *spirali forma*, et heb. חבר. Conglomerando enim res inter se *conjunguntur*.

10) *Conglomeratio* carnis.

11) De Lara, quem et alii sequuntur, lat. esse dicit *cibarius panis*.

קבת קוּבְּתָא[12] *urceus major, vas instar cadi vel cupae:* מן קובתא דאלהא דבשמיא מליא מטרא ex urceo Dei, qui in coelis repletus est aquis pluviae Ps. 65, 10. heb. פלג rivus. מן טיף לשטפא קובתא quis fluere fecit inundationem in rivum, heb. תעלה, aqualiculus, Job. 38, 25. בקובתא דרקיעא in cupa expansi, Gen. 1, 7. in Jon. Elias explicat *fossam, foveam, cisternam.*

קְבוּתִין *urcei*, ap. Tos., quod forte est pro קוּבְתִין, ex forma Targum: קבותין של מוריים urcei muriae, in quibus salmuria reponitur, Kel. cap. 10. Gl. קנקן של חרס cantharus fictilis magnitudinis cabi.

קָדַד *perforare, terebrare.* Vide in קדר.

קִידָּה *casia.* Ap. Tos., אין מרכיבין פיגם על גבי קידה לבנה מפני שהוא ירק non inserunt rutam in casiam albam, quia herba est, Kil. c. 1. B. Ar. scribit, קידה לבנה esse speciem arboris: sed קידה absolute, esse speciem herbae vel oleris: Casiam albam autem dicit esse costum.

מְקִידָּה *vas testaceum, fictile.* Ap. Tos., בכמה היא שותה במקידה של חרש undenam bibit (mulier scil. de adulterio suspecta?) ex vase testaceo, Sota 32b. Vide et Sab. 157b.

קוּדְיָא vide in קוד.

קָדְקֹד, קוּדְקוּדָא *vertex*, Deut. 33, 16. in Tg. Jon. et Hier. Ap. Rab. קודקורא דבישרא בעלמא הוא vertex, i. e. elevatio carnis (frustum carnis quod gibbositatem reddit in corpore) vulgaris est, glossa, חלחול, Bech. 43b. שבא מקדקדו של מדבר qui venit a vertice deserti, gl. מעיקר, Br. s. 62.

קדה קַדְיָא *bubo, nomen avis immundae,* respondens heb. כוס, Lev. 11, 17. Deut. 14, 15. Ps. 102, 7. vocatur כוס חרבות bubo locorum vastorum deserti; unde pro ave domestica sive agrorum accipi non potest, scribit R. Salomon. Ap. Tos., כל מיני עופות יפין לחלום חוץ מן קדיא וקפופא omnes species avium faustae sunt in somnio, exceptis bubone et noctua, Ber. 57b. In Nid. 23a. scribitur per Resch, קריא וקיפופא, et dicitur de iis, quod hae duae aves oculos non habeant ad latus, ut caeterae aves, sed ante in fronte, ut homines. Glossator scribit, esse avem facie feli similem, et de nocte clamantem.

קַדְיָא Prov. 17, 14. vide in צדה.

קָדַח *flagrare, conflagrare, accendi, inflammari: accendere,* hebr. et sic apud Rab., et in Hiphil, הִקְדִּיחַ *adussit, incendit, inflammavit, exacerbavit:* Idem *corrupit, perdidit cibum mimium saliendo aut condiendo:* ut, ביום שלישי הקדיחתן במלח die tertio incendit eas sale, scil. fabas, id est, acriores, acrioris saporis fecit, nimis salivit, Erub. 53b. דומה לתבשיל שהקדיחתו מלח similis est edulio quod incendit sal, hoc est, quod sale nimis conditum et conspersum est, Ber 34a. והנחתום מודד תבלין ונותן לתוך קדרתו כדי שלא יקדיח תבשילו coquus mensurat condimenta, et ponit ea in ollam suam, ne (aromatibus vel condimentis) accendat, seu, acre nimis reddat edulium suum. Hinc ulterius extenditur, ut *adurere edulium, vel, nimis salire et condire,* proverbialiter dicatur de eo qui vias et mores suos corrumpit, vel famae suae maculam inurit: ut, in Sanh. 103a. verba illa Ps. 91, 10. ונגע לא יקרב באהלך et plaga non appropinquabit tabernaculo tuo" exponuntur; שלא יהיה לך בן או תלמיד שמקדיח תבשילו ברבים ut non sit tibi filius aut discipulus qui nimium saliat, vel saliendo corrumpat edulium suum publice, hoc est, qui a recta via deflectat, degeneret, doctrinam corrumpat, et ad haeresin vel idololatriam desciscat, eamque palam disseminet et defendat etc. Gerson explicat, der offentlich Abgötterey treibet. Nota, in Talmud Veneto, et in Aruch manuscripto addi, כנ׳ן ישו הנוצרי sicut Jesus Nazarenus; sed in Basileensi edit. omissum. In Ar., in קדח secundo, pro eo legitur כגון ירבעם. Sic in Ber. 17b. in explicatione v. 14. Ps. 144. ad vocem ברחובותינו scribitur: שלא יהי לנו בן או תלמיד שמקדיח תבשילו ברבים ubi iterum in editione Veneta et Cracoviensi additur כגון הנוצרי sicut Nazarenus, pro quo in Aruch est כגון מנשה sicut Manasses, qui idola erexit in vicis et plateis. Malitia Judaica. Iterum ex prima significatione, שקלתה ואנחתה אגבא דכרעה קדח accepit eum (torrem) et posuit super pedem suum, et exustus fuit, Chag. 5a. ההיא אמתה דקדחה לה לעינא ancilla ista, cui inflammatus fuit oculus, ע״ז fol. 28b.

קַדַּח *calor, inflammatio:* קדחא דעינא inflammatio oculi, ע״ז fol. 28b.

קַדַּחַת *febris ardens*, sic dicta, שמקדיח את הגוף quia calere facit corpus, Lev. 26, 16. Deut. 28, 22. Ap. Rab. קדחת יומית הדירה vel febris continua, quotidiana, שלישית tertiana, רביעית quartana.

קַדַּחְתָּא *iden:* כסלי אתמלין קדחתא ilia mea plena sunt inflammatione, vel adustione, Ps. 5, 8. In Regiis, קְדִיחוּתָא.

מוּקְדָּח *febricitans, febre laborans.* Pl. מוקדחים.

II. קָדַח *perforare, terebrare:* ובאשלא תְּקַדַּח לישניה et fune perforabis linguam ejus, i. e. hamo funi indito, Job. 40, 20.

Ap. Rab. קדח את החבית terebrat vas vini: גוי שקדח מינקת והעלה בו gentilis qui perforat siphonem, et educit eo vinum etc. ע״ז fol. 58a. הקודח כל שהוא חייב terebrans (in Sabbatho) quantulumcunque, reus est violati Sabbathi, Sab. 102. מקדח קדחו להו perforando perforarunt sibi, Rh. 27b. ידות הכלים קדוחות במקדח manubria vasorum exterebrata terebra, Para cap. ultimo: שרא לאקדוחי נהר licitum est perforare fluvium, id est, canalem fluvii.

מַקְדֵּחַ *tenebra:* המפסלת והמקדח שנפגמו טמאים dolabra et terebra, quae rupturas habent, immunda instrumenta sunt: Kel. cap. 13. היוצא מתחת מקדח quod egreditur de sub terebra, id est, segmenta te-

[12]) Gr. κιβωτός *arca, cista* juxta quosdam. Recte vero A. n. in voce sequente vocem cum chald. קובא vel קובתא confert, quod in lingua ar. قُبّة pro omni re concamerata excavataque item, ut habet Willm pro *sphaera* (coelesti) sumitur.

rebrae vel ligni, terebrando exeuntia, Bk. fol. 119. מקדח קטן terebra parva, Ohol. c. 2.

III. קְדַח *germinare, provenire, crescere:* Talm. קביל ארעא לאספסתא קדחו בה תאלי accepit agrum pro pabulo, et germinarunt in eo arbores; gl. צמחו בו אילנות, Bm. 109a. אספסתא דקדיח pabulum quod provenit, Bb. 28b. De moribus civium Sodomae legitur: דפסיק ליה לאודנא דחבריה אמרו ליה הבה ניהליה עד דקדחא qui absciderat aurem asino proximi sui, ei dicebant: dato ipsi asinum, donec recrescat auris ipsi, Sanh. 109b. דחזא דקדיחו ביה חלפי vidit crescere in eo urticas, Bm. 23b. חזן רומנא דקדחא אפום דני video malum Punicam germinantem in ore vasis, Ber. 56a. Gl. גדלה crescentem.

קְדָל, קְדַל[13] *cervix,* heb. עורף, cui in Tg. respondet. Item verbum פנה, pro retrospicere, hoc nomine transfertur, per cervicem vertere: ut, יהון מחורין קדל קדמך erunt vertentes cervicem coram te, Gen. 49, 8. sic, מחורי קדל Exo. 23, 27. והא עם קשי קדל הוא sed ecce populus durae cervicis est, hebr. קשה ערף, Exo. 32, 9. ארי אחזרו בפולחני קדל nam obverterunt cultui meo cervicem, heb. פנו אלי ערף Jer. 2, 27. מקביל קְדָלֵיהּ e regione cervicis ejus, ubi Veneta habent ex altera forma קְדָלֵיהּ, Lev. 5, 8. sic ומקשי קְדָלֵיהּ et obdurans cervicem suam, Prov. 29, 1. וית קְדָלָךְ קשיא et cervicem tuam duram, Deut. 31, 27. וקשי כברזלא קדלך et dura est sicut ferrum cervix tua, Jes. 48, 4. בתר דאחזרו ישראל קְדָלְהוֹן posteaquam verterunt Israëlitae cervicem suam, heb. אחרי אשר הפך ישראל ערף, Jos. 7, 8. קדלהון יהזרון cervicem suam verterunt, hebr. ערף יפנו, Jos. 7, 12. ואקשיאו ית קדלהון כִּקְדָלָא דאבהתהון et indurarunt cervicem suam juxta cervicem patrum ipsorum, IIR. 17, 14. איכדין אחזרו קדלהון quomodo indurarunt cervicem suam, Jer. 48, 39. וְקְדָלְכוֹן לא תקשון עוד et cervicem vestram ne induretis amplius, Deut. 10, 16.

קְדֵם *antevertere, antecipare, praevertere, praecedere, praevenire, maturare, occurrere, obvenire,* et sic Hebraice. Praet. דְקַדִּימוּ קרנוי לטלפוי cujus cornua praecesserunt ungulas ejus, Ps. 69, 32. Part. ויהון מְקַדְּמִין למשאל בשלמך eruntque antevertentes quaerere de pace tua, id est, primi submisse te salutabunt, heb. ישתחוו לך incurvabunt se coram te, Gen. 49, 8. טיבו וקשוט מקדמין אפך benignitas et veritas praecedunt faciem tuam, Ps. 89, 15. וי דְמְקַדְּמִין בְּצפרא vae illis, qui antevertunt matutinum tempus bibere vinum forte, heb. משכימי בבקר maturantes, mature surgentes mane, Jes. 5, 11. Fut. ולא יְקַדְּמִנַּהּ בתריסין neque veniet ante eam clypeis, IIR. 19, 32. et sic Jes. 37, 33. טובי יְקַדְּמִנַּנִי bonitas mea praeveniet me, Ps. 59, 11. ובצפרא צלותי תְקַדְּמִנָּךְ et mane oratio mea praeveniet te, Ps. 88, 14. נְקַדֵּם אפוי בתודתא praeveniamus faciem ejus cum gratiarum actione, Ps. 95, 2. ותקדמון בצפרא et maturabitis mane, IS. 29, 10. ותקדמון ותהכון לארחכון et anticipabitis, ibitisque viam vestram, heb. והשכמתם, Gen. 19, 2. בסרהוביא יְקַדְּמוּן לך cum festinatione occurrent tibi, Ps. 79, 8. דְתְקַדְּמוּן בצפרא quod antevertitis matutinum, Ps. 127, 2. Aphel Praet. אַקְדֵּים אברהם בצפרא et anticipavit Abraham mane, maturavit, Gen. 19, 27. מן אַקְדִּימַנִי quis praevenit me operibus creationis? Jobi 41, 2. אַקְדֵּימִית בשפרפרא maturavi summa aurora, Ps. 119, 147. אַקְדִּימוּ עיני מטרתא דצפר praevenerunt oculi mei custodiam matutinam, Ps. 119, 148. אקדימו יתי anteverterunt me, Ps. 18, 6. אקדימו לי ביום טלטולי praecesserunt me die vagationis meae, Ps. 18, 19. אקדימו יתי יומי עניותא praevenerunt me dies paupertatis, Jobi 30. 27. וְאַקְדִּימוּ בצפרא et maturarunt summo mane, Gen. 26, 31. ואקדימו ביומא דבתרוהי et maturarunt die sequenti, Exo. 32, 6. ואקדימו כמסק צפרא et maturarunt ascendente aurora, Jos. 6, 15. Part. מַקְדִּים ומחשיך maturans et vesperans, i. e. a summo mane usque ad vesperam tenebrescentem, I. Sam. 17, 16. Imper. וכען אַקְדֵּם בצפרא et nunc maturato mane, IS. 29, 10. אקדם אפוי praeveni faciem ejus, Ps. 17. 13. Fut. תַּקְדִּים maturabis, Jud. 9, 33. נַקְדֵּם בצפרא maturemus mane, Cant. 7, 13.

Ap. Rab., הִקְדִּים *praemisit, prius, ante aliquid dixit, scripsit aut fecit;* כאשר הקדמנו sicut praemisimus, antea scripsimus vel docuimus: מוּקְדָּם *praepositum, praemissum:* מוקדם ומאוחר praepositum et postpositum, i. e. hysteron proteron, אין מוקדם ומאוחר בתורה vide de eo in אחר.

קדום *antiquus.* Fem. אהבה הקדומה amicitia antiqua, pristina.

קֳדָם, קֳדָם *ante, coram,* hebr. לפני, cui in Targ. communiter respondet, quandoque etiam particulis נגד et נכח: aditur etiam saepissime nomini Dei in variis loquendi formis: ut, ואתחבלת ארעא קדם יי et corrupta fuit terra coram Domino, heb. לפני האלהים Gen. 6, 11. לא יתקים קדם אחנא non consistet vivus coram fratribus nostris, heb. נגד אחינו, Gen. 31, 32. שוי הכא קדם אחי pone hic coram fratribus meis, heb. נגד, Gen. 31, 37. וצלי אברהם קדם יי et precatus est Abraham coram Domino, heb. אל האלהים, Gen. 20, 17. ושמיע קדם יי et audita fuit coram Domino vox pueri, heb. וישמע אלהים, Gen. 21, 17. ית ליאות ידי גלי קדם יי et fatigatio manuum mearum revelata est coram Domino, heb. Laborem manuum mearum ראה אלהים vidit Dominus, Gen. 31, 42. קדם עמא דארעא coram populo terrae, heb. באזני עם הארץ in auribus populi terrae, Gen. 23, 13. sic ibidem v. 10. et alibi saepe: למתן זעירתא קדם רבתא dare minorem ante majorem, hebr. לפני, Gen. 29, 26. Sequente servili ד, est *antequam:* קדם דחבל יי antequam perderet Dominus, Gen. 13, 10. Cum servilibus ab initio ק habet Scheva simplex: וּקְדָם מהוי שמשא et ante esse solem, antequam esset sol, hebr. לפני שמש Ps. 72, 17. דקדם עינוי דאלהא quia in oculis Dei, hebr. נכח, Prov. 5, 21. לִקְדָם יי ante Dominum, hebr. אל יהוה, et sic saepe pro אל, Exo. 24, 2. ויתי לקדם יי

---

[13]) Syr. ܩܕܠ, ar. قَذَال.

et veniet ante Dominum, hebr. לפני, Lev. 15, 14. Cum aff. ואמר קֳדָמוֹהִי et dixit coram eo, hebr. ואמר אליו, Exo. 33, 15. אם כען אשכחית רחמין קֳדָמָךְ si nunc inveni gratiam coram te, heb. בעיניך, Exo. 33, 13. אשכחת רחמין קֳדָמַי invenisti gratiam coram me, hebr. „In oculis meis", Exo. 32, 12. לִקֳדָמֵיהוֹן ante eos, Gen. 43, 34. דיהבית קֳדָמֵיכוֹן quae dedi coram vobis, Jer. 26, 4. חבירין אנון קֳדָמָנָא fracti illi sunt coram nobis, heb. לפנינו, Jud. 20, 32.

מִן־קֳדָם *a, ab*, heb. מאת, מעם, מלפני: *propter*, heb. מפני: *antequam, ante*, heb. מלפני, quibus respondet: נפק יעקב מן קדם יצחק אבוהי egressus est Jacob ab ante, id est, a conspectu Isaaci patris sui, heb. מאת פני, Gen. 27, 30. ונפק יואב מן קדם דוד et egressus est Joab ab ante, e conspectu Davidis, a Davide, heb. מעם דוד IIS. 3, 26. ומלכותי מן קדם יי עד עלמא et regnum meum est a Domino usque in aeternum, heb. מעם יהוה IIS. 3, 28. מן קדם יי a conspectu Domini, heb. מלפני, Num. 17, 24. Sic in variis locutionibus de Deo, ejus usus est: ואתא מימר מן קדם יי et venit verbum a Domino ad Abimelecum, hebr. ויבוא אלהים et venit Deus ad Abimelech, Gen. 20, 3. מן קדם יי a Domino, heb. מיהוה, Gen. 24, 50. בריכא אנת מן קדם יי benedicta es a Domino, heb. ברוכה את ליהוה, Ruth 3, 10. מן קדם יי יתרחם עלך a Domino misesericordia praestetur tibi fili mi, hebr. האלהים יחנך, Gen. 43, 29. דשמע מן קדם אל qui audit verbum a Deo forti, hebr. אמרי אל, Num. 24, 16. sic plurima alia, cum nomine Dei constructa, efferuntur. Sic, פתגם נבואה מן קדם יי verbum prophetiae a Domino, heb. דבר יהוה verbum Domini, quod in Prophetis passim obvium. Pro מפני, *propter*: מן קדם יי אלהים propter Dominum Deum, vel, a conspectu Domini Dei, heb. מפני, Gen. 3, 8. מן קדם מי טופנא propter aquas diluvii, Gen. 7, 7. מן קדם שרי רבונתי propter Saram dominam meam ego fugio, vel, a conspectu, Gen. 16, 8. מִן־קדם שיחנא propter ulcera, Exo. 9, 11. מן קדם יי ומן קדם תקוף רוגזיה propter Dominum et propter fortitudinem irae ejus, Jer. 4, 26. Sequente דְ servili, est *propterea quod, eo quod:* מן קדם דאתגלי eo quod revelatus erat ei Dominus in igne, heb. מפני אשר Exo. 19, 18. מן קדם דאתנבי propterea quod vaticinatus erat in nomine Domini, Jon. 1, 3. Non tamen semper, sed ratio habenda sensus: כְּמִקֳּדָם דקטלין בחרבא quasi ab iis qui occidunt gladiis, heb. כמפני חרב quasi propter gladium, Lev. 26, 37. Pro *antequam:* דמן קדם דיציץ quod antequam floret, hebr. שקדמת, Ps. 129, 6. מן קדם דתהוי ארעא antequam esset terra, heb. מקדמי ארץ, Prov. 8, 23. ומן קדם עלמא et antequam esset mundus, ante mundum, ibid. ומן קדם עובדוי et ante opera ejus, Pr. 8, 22. ומן קדם עלמא et ante mundum, Prov. 8, 23. Cum pron. respondet nomini פנים cum praefixa praepositione מ: ut, וערק משה מן קדמוהי et fugit Moses a facie ejus, ab ipso, heb. מפניו, Exo. 4, 3. ונפק מן קֳדָמוֹהִי et egressus est ab ipso leprosus ut nix, IIR. 5, 27. מן קֳדָמָךְ דיני יפוק a conspectu tuo judicium meum egredietur, Ps. 17, 2. למקבר ית מיתי מן קֳדָמַי sepelire mortuum meum a me, Gen. 22, 8. ותריך מן קֳדָמֵיהוֹן עממיא et expulit ex conspectu tuo populos, Ps. 78, 55. ויתרך יי מן קֳדָמֵיכוֹן et expellet Dominus omnes populos istos ex conspectu vestro, Deut. 11, 23. מן קֳדָמָנָא a nobis, Jud. 11, 24. די הוו לִקֳדָמָנָא qui fuerunt ante nos, Eccl. 1, 10. וערקת מן קֳדָמָהָא et fugiebat illa ab ipsa, Gen. 16, 6. Ex hac forma legitur etiam quandoque plurale in Venetis, ut וּמִלְקֳדָמִין et ab antiquitatibus, Jes. 23, 7. sed hoc praestat legi מִלְקַדְמִין, ut videbitur paulo post.

קָמֵי, קוּם, קָם *ante, coram, in conspectu.* Per Syncopen contractum est ex קֳדָם, et Hierosolymitana dialecto usurpatum. Inde R. David in Michlol 91b. scribit, קָמוֹהִי esse idem quod קֳדָמוֹהִי, cui affine נַפּוֹהִי, quod idem cum נַדְפּוֹהִי. In Onkelo et Jonathane non reperitur nisi quandoque pro שלשום, cum praefixis servilibus, מִדְּקָמוֹהִי ab ante illud, jam ante, antea, pro quo aliquando est מִדְּקַדְמוֹהִי, quod Elias in Tisbi vult esse erroneum. Separatim קָם et קום nunquam, sed semper cum affixis usurpatur: קוּמוֹהִי קָמוֹהִי, ante eum, coram eo: קָמֵיהּ דרבא coram doctore Rabba. Post hanc formam semper sequitur Daleth servile, quando ad alium refertur: אתו לקמיה דרב venerunt coram Raf Papa: עייל לקמיה דרבא venit, ingressus est in conspectum τοῦ Rabba. Reciproce, מסדר אגדתא קמיה disposuit historiam ante se. עיין לקמן vide ante nos, id est, vide infra, paulo post; cum autorem ad seqq. relegant. Ex altera forma, נקט נורא קמי ישראל accipit (id est, accipit et portat) facem coram Israële, Abho. 11a. ומי איכא ספיקא קמי שמיא estne dubium aliquid coram Deo? Git. 6b.

קֶדֶם *ante, antiquitas, prioritas:* מיומי קדם a diebus antiquitatis, Jes. 23, 7. Mich. 7, 20. כיומי קדם sicut diebus antiquitatis, id est, antiquis, Jer. 46, 26. ביומי קדם in diebus antiquis, Ez. 38, 17.

קְדִים *ante:* קדים עד לא נטבעון טורי ante, dum nondum fixi essent montes, heb. בטרם, cui alias respondet עד לא, unde hic pleonasmus est, Prov. 8, 25.

קַדְמָא, קְדַם *antiquitas: principium, de tempore: interdum de loco, ortu, oriente, sive orientali parte mundi.* Hinc Pl. בְּקַדְמִין ברא יי in principio creavit Deus coelum et terram, hebr. בראשית, Gen. 11. ad verb. In principiis, scil. rerum omnium, ante res omnes creatas: למשאל בקדמין ut rogent civitatem in principio, id est, prius, hebr. בראשונה, IIS. 20, 18. מִלְקַדְמִין ab antiquitate, antiquitus, Jud. 5, 21. At Gen. 2, 8. pro heb. מקדם, quidam „a principio", alii „ab oriente" explicant, ut et vox heb. quandoque de loco, quandoque de tempore accipitur. De loco accipi praestat, et sic, מלקדמין לגנתא ab orientali parte horti istius, Gen. 3, 24. לוז שמא דקרתא מלקדמין Lus nomen urbis erat ab antiquis temporibus, a primo tempore heb. לראשונה, Gen. 28, 19. Separatim, מן לְקַדְמִין, hebr. קדם, Ps. 68, 34. חדין דמן לקדמין aenigmata quae inde ab antiquis temporibus, Ps. 78. 2. וּמִלְקַדְמִין Jes. 46, 10. מדור אלהא דְמִלְקַדְמִין habitaculum Dei, qui fuit inde a primis temporibus, i. e. ab aeterno tempore, heb. אלהי קדם, Deut. 33, 27.

מתלא דמלקדמין proverbium ab antiquitate, i. e. antiquum, IS. 24, 14. כְּמִלְקַדְמִין sicut ab antiquis temporibus, antiquitus, hebr. מקדם, Jes. 2, 6. Vel כְּדְמִלְקַדְמִין, hebr. כקדם, Jer. 30, 20. ואותיב יתכון כדמלקדמין et habitare faciam vos sicut antiquis temporibus, heb. כקדמותיכם, Ez. 36, 11. Cum pron. וּמִדְקַדְמוֹהִי et ab antiquitate ejus, id est, antea, Gen. 31, 2. Ex forma fem. constructa, מִקַּדְמַת דנה ab antiquitate hujus scil. temporis, i. e. antehac, Esrae 5, 11. sic מִלְקַדְמַת דנא Ez. 38, 7. Ap. Rab. בְקַדְמְתָא ובחשכתא prima-luce, et vespertinis tenebris, mane et vesperi.

קִדּוּם, קִדּוּמָא *oriens, orientalis mundi pars, Eurus, orientalis ventus:* ושקיפן קדום et percussae euro, heb. קדים, Gen. 41, 6. sic v. 23. 27. ארי קדום תקיף כאשא nam ventus orientalis fortis instar ignis egressus est a me, heb. אש ignis, Deut. 32, 22. Sic Jer. 15, 14. ויי דבר רוח קדומא et dominus eduxit ventum orientalem in terram istam tota die, Exo. 10, 13. קדומא לארע מדנחא orientem versus in terram orientalem, heb. קדמה, Gen. 25, 6. בסטר מדבחא קדומא ad latus altaris orientale, sive, orientem versus, heb. קדמה, Lev. 1, 16. Sic Num. 34, 3. דשרן קדומא qui habitant ad orientem, Num. 10, 5. ותחמי לך לְקִדּוּמָא et respicies tibi versus orientem, IR. 17, 3. Item *principium, primus ortus diei:* unde, בצפרא בְקִדּוּמָא mane, primo ortu diei, summo mane, Pr. 27, 14.

קֳדָם, קוֹדֶם *praecedens, antecedens:* קודם לכן *antea, antehac, antequam, priusquam, ante:* קודם לכל הנמצאים antecedens omnia existentia, ante omnes res et creaturas quae existunt. Fem. ידיעה קודמת scientia prima, notio prima: קודם בריאת עולם ante creationem mundi: הקודמות אצלנו בידיעה במציאות מאוחרות quae prima sunt apud nos in cognitione, posterma sunt in existentia.

קַדְמַי, קַדְמָאָה *primus, antiquus, prior, antecedens, praecedens:* כעדן קדמי juxta tempus primum, Jes. 9, 1. קורבן קַדְמַי oblationem primam offeretis ea, Lev. 2, 12. vel קַדְמָאֵי primorum, scil. fructuum, primitivorum, primitiarum. שיול כדון לדר קדמי interroga nunc generationem priorem, Job. 8, 8. בר מכפנא קדמאה praeter famam priorem, Gen. 26, 1. דן נפק קדמאה hic egressus est prior, Gen. 38, 28. ביומא קדמאה in die primo, Exo. 12, 15. בְּקַדְמָאָה in primo, scil. die septimanae, Gen. 8, 13. כְּקַדְמָאָה juxta (ritum) priorem, Lev. 9, 15. Pl. הי ירחין קַדְמָיִין sicut mensibus antiquis, heb. כירחי קדם, Job. 29, 2. לית דכרנא להריא קַדְמָאִין non est memoria seculorum priorum, Eccl. 1, 11. אשלם לתנינין כְּקַדְמָאִין persolvam secundis sicut primis, Jer. 16, 18. ביומי חצדא בקדמאין in diebus messis in prioribus, IIS. 21, 9. ודכירנא להון קים קַדְמָאֵי et recordor ipsis foederis priorum, scil. temporum, vel, patrum, Lev. 26, 45. לוחי אבניא כקדמאי tabulas lapideas sicut priores, Exo. 34, 1. על לוחיא קדמאי in tabulis primis, ibid. הא בְּקַדְמָאֵי num in primis, sc. temporibus, primum, ab initio, Job. 15, 7. quod praestaret conjunctim legi הֲבְקַדְמָאֵי, cum ה interrogandi, ut in heb. הראשון.

Aliter, ישנא מן קַדְמָיֵא diversum a prioribus, Dan. 7, 24. nec saepius sic extat. Fem. היא שתא קַדְמֵיתָא iste est annus primus, Jer. 25, 1. Et aliter, קַדְמָיְתָא כאריה primum erat ut leo, Dan. 7, 4. Adverbialiter, ועבידו קַדְמֵיתָא et parate eum (vice) prima, id est, primum, IR. 18, 25. במטלהון בקדמיתא cum proficiscerentur prius, primum, in principio, heb. מקדם ex oriente, Gen. 11, 2. Sic 13, 11. Lev. 5, 8. Num. 2, 9. כְּדִבְקַדְמֵיתָא sicut primo, principio, Jos. 8, 5. Plur. קַדְמָיָתָא מה אנון הוו priora qualia fuerint. Jes. 41, 22. לא תדכרון קדמיתא non recordamini priorum, Jes. 43, 18. וְקַדְמָיָתָא יבסרוננא et priora annuncient nobis, Jes. 43, 9.

קְדִימָה *prioritas:* בקדימה ואיחור cum prioritate et posterioritate, h. e. successive.

קַמָּא, קַמָּאָה *primus, ma, mum:* בבא קמא porta prima. Liber Talmudicus sic vocatus. In Targum, מבתר יומא טבא קמאה דפסחא post diem festum primum paschatis, Lev. 23, 11. et 15. in Jonath.

קָמַיִן, קַמּוֹנַי *idem,* ex dialecto Hierosol.

קַדְמוֹן, קַדְמוֹנִי *antiquus, prior, qui est in tempore, ante quod fuit alius,* ut, Noach prior fuit Davide. At de Deo, est *aeternus.* Deus enim tempori non est subjectus. Sic disputant philosophi, an mundus sit קדמון aeternus? Sic קדמון et נצחי sunt synonima: נחש הקדמוני serpens antiquum, qui Evam seduxit.

קַדְמוֹנָאִין *priores:* וְקַדְמוֹנָאֵי אחדו עלעולא et priores corripuerunt turbinem, Jobi 18, 20. Regia habent קַדְמָאֵי, quae forma usitatior est. Cholem autem istius formae hebr. solet mutari Chaldaeis in Kametz: ut, אַחֲרוֹן, אָחֳרָן.

קַדְמוּת, קַדְמוּתָא *antiquitas, principium, occursus, anterior, accessus, antecessus:* לְקַדְמוּת מימרא דיי in occursum verbi Domini, hebr. לקראת אלהים, et sic deinceps huic voci respondet, Exo. 19, 17. לקדמות עמא in occursum populi, Jud. 20, 13. Emph. וית בניהון קַדְמוּתָא et filios ipsorum (in) principio, Gen. 33, 2. ubi deest praepositione ב ab initio, ut et alias. Cum aff. סופא דאיוב מן קַדְמוּתֵיהּ finis ejus magis quam principio ejus, heb. מראשתו, Job. 42, 12. ורהט עשו לְקַדְמוּתֵיהּ et cucurrit Esau in occursum ejus, Gen. 33, 4. ונפק לקדמותיה et egressus est in occursum ejus, Num. 22, 36. ורהט עבדא לְקַדְמוּתַהּ et cucurrit servus in occursum ejus, scil. puellae, Gen. 24, 17. הוא נפק לְקַדְמוּתָךְ ipse egreditur in occursum tuum, Exo. 4, 14. דאת מעתד לְקַדְמוּתִי בארחא quod tu stas in occursum mei in via, Num. 22, 34. דשלחך יומא דין לקדמותי qui misit te hodie in occursum mihi, IS. 25, 32. אתגבר לקדמותי robora te in occursum meum, et vide, Ps. 59, 5. וקם לְקַדְמוּתְהוֹן et surrexit in occursum ipsis, Gen. 19, 1. לְקַדְמוּתְכוֹן in occursum vestrum, Deut. 1, 44. דמהלך בחקלא לקדמותנא qui ambulat in agro in occursum nobis, Gen. 24, 65. Ap. Talm. opponuntur בקדמותא, et באורתא mane et vesperi, in Bech. 31 b.

קַדְמוּת *aeternitas,* ap. Rab.: unde, קדמות העולם aeternitas mundi, de qua multa apud eos disputatio contra Aristotelem: Sic קדמות de Deo est *aeternitas;*

nihil enim Deum antecessit, sed Ipse antecessit omnia, aeternus et immutabilis. Vide librum עקרים Ikkarim Orat. 2. c. 18. Hoc sensu קדמות et נצחיות sunt synonima.

קָדִים *Eurus, ventus orientalis.* Ap. Tos., בשעת הקדים tempore Euri, quo Eurus flat, i. e. calido, sereno, Machsch. c. 3.

מוּקְדָּם vide paulo superius mox post verbum.

הַקְדָּמָה *praemissa, propositio,* apud Logicos: unde, הקדמה הגדולה propositio major, הקדמה הקטנה propositio minor: הקדמות צודקות praemissae justae, certae, verae: Item *praefatio, prooemium, prologus in autorum libris: principia,* apud Physicos: unde, בעלי ההקדמות autores principiorum, Physici, qui certa principia naturae praesupponunt, et iis nituntur: Item *praecognita, rudimenta.*

קְדַר *nigrescere, atrum, nigrum fieri:* שמשא וזהרא קְדַרוּ sol et luna obscurata sunt, Deut. 28, 15. in Targ. Jon. Ithpah., אִתְקַדַּר *idem.* Praet. אִתְקַדָּרוּ אפיהון nigrae factae, obscuratae sunt facies ipsorum, tamquam Aethiopum, Cant. 1, 5. משכנא היך תנורא אתקדרו cutes nostrae nigrae factae sunt ut furnus, Thr. 5, 10. Fut. עד דלא יִתְקַדְּרוּן antequam nigrescant, Eccl. 12, 2. Ap. Rab., שנקדר קנה שלה cujus cubitus nigrescit, Chol. 57b.

קִדְרָא ,קְדַר vel קִדְרָא *olla*[14], *lebes,* hebr. קַלַּחַת, פָּארוּר, דוּד, quibus respondet: ut, והלקיא לגו קדרא et partes carnium in olla, hebr. כבשר בתוך קלחת, Mich. 3, 3. ומבשלין ליה בְקִדְרָא et coquebant in lebete, hebr. בַפָּרוּר, Num. 11, 8. או בדודא או בקדירא aut in olla, aut in lebete, hebr. בַקלחת, IS. 2, 14. ותבשילא שוי בקדרא et coctile posuit in ollam, Jud. 6, 19. אכמין כְּקִדְרָא nigri ut olla, Jer. 14, 2. מן למרמי טינא לְקִדְרָא a projiciendo luto in ollam, hebr. מדוּד, Ps. 81, 7. Ap. Tos., מעשה קדרה opus ollae, id est, חטים מבושלים triticum coctum, fabae fressae, et similia pulmenta ex farina, scribit Rambam, Ber. c. 6. Ned. c. 6. in Misna. רבים קטילי קדר מנפיחי כפן plures sunt occisi olla, quam mortui fame, Sab. 33a. Olla, id est, abundantia cibi, quam profluvium ventris secutum, et excrementa immodica, quae effundit podex, ut olla aquam. Vel, olla, retentione excrementorum, et obstructione alvi, quae comparatur ollae. Rabbini efferunt semper קְדֵרָה. Alibi: אל תבשל בקדירה שבישל בה חבירך ne coquas in olla, in qua coxit socius tuus, Pes. 112a. Praeceptum de non ducenda vidua vel repudiata: בקדרה שבישלו בה נתבשלו in olla in qua coxerunt, cocti sunt. Aquinas scribit, eundem habere sensum cum illo, בבירה שאדם מודד מודדין לו. Et, „in foveam quam foderunt aliis, ceciderunt“. Sota 11a. Vide et Sr. s. 1. Metaphorice etiam vocant sic *cranium, in quo situm est cerebrum:* unde legitur, מוח כל מה שבקדירה נדון כמוח cerebrum (si in quaestione sit,) quicquid in olla est, judicatur ut cerebrum, gl. olla, i. e. גלגולת, Chol. 45a. At ubi descendit in spinam dorsi, aliud de eo judicium.

קִדְרָא *niger, ater.* Fem. קִדְרֵיתָא *nigra,* Cant. 1, 6.

קִדּוּר *atror, obscuratio: eclipsis solis vel lunae,* ap. Rab., ex significatione heb. קָדַר *obscurari, atrari.* Alias etiam vocatur לקות percussio, a לקה, de quo suo loco.

קְדֵרָה ,קְדִירָה *idem:* קדירת קנה atratio calami.

II. קְדַר et in Pihel, קַדֵּר *perforare, terebrare: perforando eradere et delere:* שמעתי שמקדרים בהרים audivi, quod perforent montes, id est, ita metiantur, ac sic eos perforarent, et per foramen, metirentur, seu funem traherent, Erub. c. 5. in Misna: וקדור כמין ארובה et perforata instar fenestrae, As. 32b. שהיה קודר אזכרות quia eraserat nomina divina, perforaverat, Sanh. 102b. נקררה כסלע si perforatum sit instar sicli, h. e. si sit in eo foramen rotundum instar sicli, Chol. 50b. נקררה כמין טבעת perforata est instar annuli, Chol. 87. B. Ar. haec citat per geminum Daleth, et refert ad קדד[15]: sed in Talmud leguntur cum Resch in fine.

III. *Abscindere:* וְאִתְקַדָּרוּ פסת כף רגליהון ואתנטילו טחוליהון et ablati fuerunt splenes eorum, et abscindebantur, praecidebantur particulae plantae pedum ipsorum, ut Hebraei explicant, Esth. 8, 10. Sic in Sanh. 21b. ubi explicatur locus IR. 1, 5. „Paraverat sibi currum, et equites, et quinquaginta viros praecurrentes sibi“, scribitur: כולן נטולי טחול וחקוקי כפות רגלים היו omnes privati splene erant, et abscissas plantas pedum habebant. Sic etiam in As. 43a. B. Ar. explicat; non habebant ullam carnem in plantis pedum: abscindebant enim eam usque ad ossa, ut possent currere super sentes et spinas: Per medicamenta autem abscindebant carnem, et auferebant splenem (quia splen aggravat hominem, ut glossa Talmudica loquitur.)

קִדְרוֹן *Kidron, nomen torrentis prope Jerusalem, vallem transfluens, unde vallis Kidron:* במישר קדרון in planicie Kidron, IIR. 23, 5. בנחלא דקדרון per vallem Kidron, IIS. 15, 23. ותעבר ית נחלא דקדרון et transibis per vallem Kidron, IR. 2, 37. כל דיתבין בנחלא דקדרון qui habitatis in valleKidron, Soph. 1, 11.

קִדְרִינוֹן *cedrinum:* Gr. est κέδρινος: תיבותא דאעין דקדרינון arcam ex lignis cedrinis. Sic explicatur illud Gen. 6, 14. עשה לך תיבת עצי גפר, in Br. s. 31. Pro hoc in Jon. legitur, תיבותא דקיסין קדרונין Gen. 6, 14. Onk. habet קדרום ut sequitur.

קַדְרוֹס *cedrus:* Gr. κέδρος: תיבותא דאעין דְקַדְרוֹס arcam ex lignis cedri, Gen. 6, 14. in Onkelo. Quidam malunt ex forma graeca legere קֶדְרוֹס. Hinc corrigendum, quod ap. Talm. legitur in libro Rh. 23a. R. Jehuda dixit: ארבעה מיני ארזים ארז קתרום ועץ שמן וברוש quatuor genera cedrorum sunt: eres, cedrus. arbor pinguis et abies. Male hic ת pro ד et ם pro ס ab imperitis vocis graecae scriptum. Ibi-

[14]) ex fume *denigrata.* De Lara vocem graecam habet χύτρα.

[15]) Praeferenda haec lectio est, quia ar. convenit قَدَّ *per longum secuit fiditque* lorum.

dem juxta alterius doctoris sententiam decem genera enarrantur.

קֵדָר *Kedar filius Ismaëlis, qui Arabiam petraeam incoluit, unde Kedareni dicti*, Gen. 25, 14. Hinc, לשון קדר lingua kedarena, i. e. ismaëlitica sive arabica. Sic vocabulum אבטיחים Aben Esra scribit esse notum מלשון קדר, Num. 11, 5.

קֵדָרִים *Kedareni, Tartari, populi.*

קַדֵּשׁ *sanctificare, consecrare*, ut hebr. Praet. קַדֵּשׁ מלכא יח גו דרתא sanctificavit rex medium atrii, IR. 8, 64. וְקַדֵּשׁ יתיה et sanctificavit illum, Gen. 2, 3. וְקַדְּשַׁהּ et sanctificavit illa, Lev. 8, 10. וקדש יתהון et sanctificavit illum, Exo. 20, 11. עַל דִי לָא קַדֶּשְׁתּוּן יתי idcirco non sanctificastis me, Deut. 32, 51. Part. אנא יי מְקַדֵּשׁ יח ישראל ego Dominus sanctificans Israëlem, Ez. 37, 28. מְקַדְּשֵׁיהּ sanctificans illum, Lev. 21, 15. מְקַדְּשְׁהוֹן sanctificans illos, Levit. 21, 23. מְקַדֵּשְׁכוֹן sanctificans vos, Exo. 31, 13. Inf. לְקַדָּשָׁא יתהון ad sanctificandum illos, Exo. 29, 1. וּלְקַדָּשָׁא יח יומא דשבתא et ad sanctificandum diem Sabbathi, Jer. 17, 24. לְקַדָּשׁוּתֵהּ ad sanctificandum eum, Exo. 20, 8. לְקַדָּשׁוּתִי ad sanctificandum me, Num. 20, 12. לְקַדָּשׁוּתְהוֹן ad consecrandum ea, Lev. 21, 23. Imp. תחם יח טורא וְקַדְּשָׁהִי limita montem hunc, et sanctifica illum, Exo. 19, 23. יח יומי שביא דילי קַדִּישׁוּ dies Sabbathorum meorum sanctificate, Ez. 20, 20. Fut. וַאֲקַדֵּשׁ יח משכן זמנא et consecrabo tentorium conventus, Exo. 29, 44. ואקדש יח שמי רבא et sanctificabo nomen meum magnum, Ez. 36, 23. וּתְקַדֵּשׁ יתהון et sanctificabis illos, Exo. 28, 41. וּתְקַדְּשִׁנֵּיהּ et sanctificabis illum, Lev. 21, 8. וִיקַדֵּשׁ יח רישיה et sanctificabit caput suum die isto, Num. 6, 11. דִי יְקַדְּשׁוּן בני ישראל quae sanctificaverint filii Israël, Exo. 28, 38. יקדשון שמי sanctificabunt nomen meum, Jes. 29, 23. וּתְקַדְּשׁוּן et sanctificabitis annum quinquagesimum, Lev. 25, 10. Aphel, Praet. אַף יתהון אַקְדִּישׁ etiam ista consecravit rex David Domino, IIS. 8, 11. ואם דְאַקְדִּישׁ et si qui consecravit, liberet domum suam, Lev. 27, 16. אַקְדִּישִׁית קדמי consecravi mihi omne primogenitum Israëlis, Num. 3, 13. אקדישית יתהון קדמי consecravi illa mihi, Num. 8, 17. Part. די אנון מַקְדִּישִׁין קדמי quae illi sanctificant, mihi, Lev. 22, 2. Inf. אַקְדָּשָׁא אקדישית יח כספא sanctificando sanctificavi pecuniam Domino, Jud. 17, 3. Imper. אַקְדֵּשׁ קדמי sanctifica mihi omne primogenitum, Exo. 13, 2. Fut. תַּקְדֵּשׁ קדם יי sanctificabis Domino, Deut. 15, 19. יקדיש consecraverit, Lev. 27, 16. 17. Ithpahel, Praet. וְאִתְקַדַּשׁ בהם et sanctificavit se inter illos, Num. 20, 13. דְאִתְקַדַּשׁ ביה חגא in qua sanctificatur festum, Jes. 30, 29. ארי אִתְקַדָּשָׁא nam sanctificata sunt, Num .17, 2. וְאִתְקַדָּשָׁא et sanctificata fuerunt, ibid. v. 3. Infin. כליל אִתְקַדָּשׁוּת sicut nocte sanctificari festum Paschatis, i. e. qua sanctificabatur, i. e. consecrabatur, Cant. 1, 1. juxta canticum decimum. Fut. בקריבי אֶתְקַדַּשׁ in propinquis meis sanctificabor, Lev. 10, 3. כד אתקדש בכון cum sanctificabo me in vobis, Ez. 36, 23. וְאֶתְקַדַּשׁ בהון et sanctificer in ipsis, Ez. 39, 27. כל דיקרב במדבחא יִתְקַדַּשׁ quicunque accesserit ad altare, sanctificabit sese, Exo. 29, 37. וְיִתְקַדַּשׁ הוא ולבושוהי et sanctificabitur ipse et vestimenta ejus, Exo. 29, 21. וְתִתְקַדְּשׁוּן ותהון קדישין et sanctificabitis vos, eritisque sancti, Levit. 20, 7. יתקדשון sanctificabunt se, Exo. 19, 22.

Ap. Rab. praeterea קַדֵּשׁ synecdochice dicitur de *consecratione sponsae ad conjugium*, pro *desponsare, despondere, spondere*. Pater autem spondet filiam suam alii: alius despondet sibi filiam alterius: אין מקדשין בפחות משוה פרוטה non desponsant sibi uxorem minus quam quod valet-mimulum prutam (vide פרט): Schulchan Aruch par. 4. num. 31. Item, שיעור הכסף שמקדשין בו משקל חצי שעורה כסף צרוף valor argenti, quo desponsant uxorem, est pondus dimidii grani hordei, ibid. num. 27. sect. 10. האיש מקדש את בתו כשהיא נערה vir spondet filiam suam, quando puella est, non autem quando adhuc minorennis est, Kid. cap. 2. in initio: אסור לאדם שיקדש את האשה עד שיראנה prohibitum viro desponsare sibi uxorem, antequam viderit eam, ibid. האשה מתקדשת בשלשה דברים בכסף או בשטר או בביאה mulier desponsatur tribus rebus, nummo argenti, scripto, et coitu, Schulchan aruch par. 4. num. 26. Talm. Kid. c. 1. Sapientes tamen postea vetuerunt desponsare per coitum, משום פריצות propter proterviam, protervam lasciviam vitandam. Qui fecerit flagellatur: כיצד בכסף נתן לה כסף או שוה כסף ואמר לה הרי את מקודשת לי או הרי את מאורסת לי הרי את לי לאנתו הרי זו מקודשת quomodo pecunia? (scil. comparatur uxor?) dans ei pecuniam aut acquivalens pecuniae, ac dicens: Ecce mihi desponsata es: aut, ecce mihi desponsa es: aut, ecce eris mihi in uxorem, tunc vere desponsata est, Kid. 5b. Item, si non expresse dixerit, לי mihi, tunc non est desponsata: si dixerit, הריני אישך הריני בעליך הריני ארוסך אינה מקודשת en vir tuus sum, maritus tuus sum, sponsus tuus sum, tunc non est desponsata, ibid. המקדש בטבעת אינה מקודשת desponsans annulo commodato, illa non est desponsata, et similia. In Hiphil, הִקְדִּישׁ *sanctificavit, consecravit:* גנב והקדיש furatus est et consecravit, id est, quadruplum vel quintuplum pro eo solvit, juxta Legem Exo. 22, 1. Bk. 79a. Hithpah., התקדש *desponsari:* אשה מתקדשת mulier desponsata. Dicens, התקדשי לי בדינר זה של כסף ונמצא זהב אינה מקודשת desponsare mihi numo hoc argenteo, et reperiatur esse aureus, illa non est desponsata: והיא מתקדשת מטומאתה et ipsa sanctificabat se ab impuritate sua, id est, purgabat se. In Targum Jonath. דְקַדֵּשׁ אתתא qui desponsavit sibi uxorem, Deut. 20, 7. Vide Majemonem par. 2. הלכות אישות in.

קַדִּישׁ *sanctus*, hebr. קדוש, cui respondet: אתר מערע קדיש קדיש הוא locus sanctus est, Exo. 3, 5. עַם קדיש congregatio sancta est, Exod. 12, 16. ואלהא קַדִּישָׁא קדיש et populus sanctus, Exo. 19, 6. בזכותא et Deus sanctus, sanctus est in justitia, Jes. 5, 16. וְקַדִּישׁ שמיה ברומא et sanctum est nomen ejus in excelso, Jes. 57, 15. ממימר קדישא דישראל a verbo

sancti Israël, Jer. 51, 5. וּלְקַדִּישָׁא דיי תיקר et sanctum Domini honoraveris, Jes. 58, 13. Cum aff. קַדִּישֵׁיהּ sanctus ejus, Jes. 49, 7. וְקַדִּישֵׁיהּ et sancti ejus, Jes. 10, 17. קַדִּישְׁכוֹן sanctus vester, Jes. 43, 15. Pl. ואנשין קַדִּישִׁין et viri sancti eritis coram me, Exo. 22, 30. דְּקַדִּישִׁין qui sancti sunt, Ez. 48, 11. Cum aff. וכל קַדִּישׁוֹהִי עִמֵּיהּ et omnes sancti ejus cum eo, Zach. 14, 5. Fem. וְקַדִּישָׁא שכנתיה et sancta majestas ejus, Jes. 57, 15.

קַדִּישׁ Ap. Rab. est *nomen precationis cujusdam, quae incipit* יתקדש, *cui magnam sanctitatem et efficaciam tribuunt.*

קוּדְשָׁא, קוּדְשׁ, קֹדֶשׁ *sanctitas, sanctum, res sancta, et sacris usibus consecrata:* קודש לייי sanctum Domino, Exo. 28, 36. קודש תושבחן res sancta laudum, Lev. 19, 24. בקודש קודשיא inter sanctum sanctorum, id est, sacratissimum locum, Exod. 26, 33. Emphat. לבושי קוּדְשָׁא vestimenta sanctitatis, id est, sancta, Exo. 28, 2. לקבל אפרשות קודשא e regione separatae-oblationis sanctae, Ez. 45, 6. אדיר בְּקוּדְשָׁא magnificus sanctitate, Exo. 15, 11. לשמשא בְּקודשא ad ministrandum in sancto, Exo. 29, 30. במעליה לְקוּדְשָׁא cum ingreditur in sanctum, Exo. 28, 29. ולא יפקון מִקּוּדְשָׁא et non egredientur ex sancto, Ez. 42, 14. כלילא דְקוּדְשָׁא coronam sanctitatis, Exod. 29, 6. קדם פרוכתא דקודשא ante velum sancti, Lev. 4, 6. Cum aff. ית מעשר קוּדְשֵׁיהּ דיליה decimam sanctitatis suae, Num. 5, 10. דרע קודשיה brachium sanctitatis suae, Jes. 52, 10. בקודשיה per sanctitatem suam, Am. 4, 2. אסתכי ממדור קוּדְשָׁךְ respice ex habitaculo sanctitatis tuae, Deut. 26, 15. קרוי קֻדְשָׁךְ urbes sanctitatis tuae, Jes. 64, 10. לדירא דקוּדְשָׁךְ ad habitaculum sanctitatis tuae, Exo. 15, 13. דשפיכית ית רוח קוּדְשִׁי qui effudi spiritum sanctitatis meae, Ez. 39, 29. לאחלא ית שמא דקודשי ad profanandum nomen sanctitatis meae, Lev. 20, 3. בית קֻדְשַׁנָא domus sanctitatis nostrae, Jes. 64, 11. Plur. ותכוס ית נכסת קוּדְשִׁין et mactabis sacrificia sanctitatum, id est, sancta, Deut. 27, 7. קודש קודשין sanctum sanctorum, Ez. 45, 3. בין קודשא ובין קודש קוּדְשַׁיָּא inter sanctum et sanctum sanctorum, Exo. 26, 33. בְּקוּדְשַׁיָּא לא ייכול de rebus sacris non comedet, Lev. 22, 4. לְקוּדְשַׁיָּא ad res sanctas, Lev. 22, 3. ויפרשון מִקּוּדְשַׁיָּא et separabunt de rebus sacris, Lev. 22, 2. Constr. מִקּוּדְשֵׁי קודשיא ex rebus sanctis sanctorum, Lev. 21, 22. Cum aff. כסואבא ית קוּדְשֵׁיהוֹן contaminando res sacras ipsorum, Levit. 22, 16. ונכסת קוּדְשֵׁיכוֹן et sacrificia rerum sanctarum vestrarum, Deut. 12, 11. ודם נכסת קוּדְשָׁךְ et sanguis sacrificiorum sanctorum tuorum, Deut. 12, 26. על קודשי בסרת sancta mea sprevisti, Ez. 22, 8. Apud Rab. קדשי קדשים sancta sanctorum. Sic vocantur עולה holocausta, ודחטאות et sacrificia pro peccato, והאשמות et reatus, ושני כבשי שלמים של עצרת et duo agni pacificorum diei feriati, scribit, Maim. in Jad, in הלכות מעשה קרבנות cap. 1. קדשים קלים sacrificia, sancta levia. quae mactabantur in quovis loco atrii, et comedebantur extra atrium, per totam urbem, ab omnibus maribus Aharonis, et exteris. Talia erant, שלמים של יחיד pacifica pro unico, והבכור et primogenitum, והמעשר et decima, והפסח et pascha, scribit Majemon ibid. Vide etiam Talm. Zeb. 5, 55a. et b.

In nomine divino adjective usurpatur: עתיד קודשא בריך הוא futurus est sanctus benedictus ille, i. e. Deus benedictus, Jes. 50, 11. אמר קדשא בריך הוא dicit sanctus benedictus ille, Cant. 1, 8. Id abbreviate legitur in Tg. Jon. in Legem, דעתיה דקב"ה mens Dei sancti benedicti, Gen. 25, 21. Rabbini forma heb. dicunt, אמר הקדוש ברוך הוא, et abbreviate הק"בה.

קִדּוּשׁ *sanctificatio, consecratio, desponsatio:* Item, *res ipsa, per quam fit desponsatio, veluti annulus aut donum, quo desponsatur puella:* sic per cinerem combustae vaccae rufae, consecrabatur aqua separationis, de qua Num. 19. Hinc, המקדש ונפל הקידוש על ידו qui consecrat (aquas istas) et ceciderit consecratio super manus ejus; היה קידוש צף על פני המים si consecratio nataverit super aquas, id est, cinis, quo aqua ista mundationis consecrabatur, Para c. 6. קִדּוּשִׁים *sanctificationes:* item *desponsationes, sponsalia,* de quibus integer liber extat ap. Talm. sic vocatus.

קְדֻשָּׁה *sanctitas:* Constr. וּבִקְדוּשַּׁת שמי רבא et per sanctitatem nominis mei maximi sanctificavi vos, Ez. 16, 11. מִקְּדוּשַּׁת אבוהא היא מתחלא propter sanctitatem patris sui ipsa profanavit se, hebr. את אביה היא מחללת patrem suum ipsa profanavit, Lev. 21, 9. Frequens apud Rabbinos.

קְדָשָׁא, קְדָשָׁא, קַדְּשָׁא, קִדִּישָׁא[16] *inauris, monile,* heb. נזם, cui respondet: Utraque forma dagessata

---

[16]) Syr. ܩܕܫܐ. Est vocabulum difficillime enucleatu nisi contendas, *ornamenta muliebria* subintelligi τῇ Ἀστάρτῃ (עשתרת Veneri), *vel cultui* τῆς Ἀστάρτης *consecrata* (ornamenta quippe praecipue in manu vel facie mulieris ad irritandam libidinem Veneris multum conferrunt), eandemque vocabulo subesse notionem dicas, ut vocibus hebr. קָדֵשׁ et קְדֵשָׁה, quae juvenes vel puellas Venereae libidini vel τῇ deae Ἀστάρτῃ consecratas innuit. Adjuvari potest haec etymologia ex biblicis Exod. c. 31 ubi narratur, ab ipsis mulieribus deposita esse monilia atque inaures ad conficiendum aureum vitulum. Restituit quippe vitulus ille aureus Apim, qui Aegyptiis deus erat fertilitatis et ubertatis, id quod Phoenicibus erat ἡ Ἀστάρτη, עַשְׁתֹּרֶת, cujus origo in verbo עשר *divitem, fertilem, esse; abundari.* (Cf. etiam עשתרת, quod nomen deae Ἀστάρτης notat, et עשתרות צאן quod pro grege *fertilitate* scil. pecudum in usu est). Israelitae enim in itenere ex Aegypto in Palaestinam sedem quidem Phoeniciorum utriusque gentis superstitioni cultuique ethnico, Aegyptiorum videlicet una cum Phoeniciorum, indulgebant et inde Apem, fertilitatis deum Aegyptiorum ex more cultus τῆς Ἀστάρτης coluerunt. Habes quippe ipsos Phoenicos, qui teste Sanchoniathone apud Eusebium (De praep. evang. 1, 10.) τῆς Ἀστάρτης si-

hic aliena est, quippe quae substantivis concretis vel adjectivis accommodari solet: ונסיב גברא קדשא דדהבא et accepit vir inaurem auream, Gen. 24, 22. ושויתי קדשא על אפה et posui inaurem in faciem ejus, Gen. 24, 47. ואנש קְדָשָׁא דדהבא חד et quisque inaurem auream unam, Job. 42, 11. Libri habent קְדָשָׁא, et Veneta Gen. 24, 47. קְדָשָׁא. At forma nominum perfectorum cum duplici Kamez, Chaldaeis ignota: altera forma cum dages, isti significationi minus congruit; veluti גַּנָּב fur, נַגָּר artifex; at, furtum, in abstracto, tali forma efferri non solet. Cum pron., והבו לי גבר קְדָשֵׁיהּ et date mihi quisque inaurem suam ex spolio, Jud. 8, 24. Pl. קְדָשִׁין וסחוך inaures et cingulum, hebr. עגיל, Num. 31, 50. וית קְדָשַׁיָא די באודניהון et inaures, quae erant in auribus suis, Gen. 35, 4. וְקְדִישַׁיָא et inaures, Jes. 3, 20. pro hebr. ובתי נפש. Forma nominis non bona, cum superiori קַדִּישׁ sanctus, confusa. R. David citat קדשיא, et sic praestat. Constr. פריקו קְדָשֵׁי דדהבא abrumpite inaures aureas, Exo. 32, 2. ארי קדשי דדהבא להון nam inaures aureae ipsis erant, Jud. 8, 24. קדשי דדהבא בנחירי דחזרתא inaures aureae in naribus porci, Prov. 11, 22. et 25, 12. Cum pron. ואתקינת בִּקְדָשָׁהָא et ornavit se inauribus suis, Hos. 2, 13.

הֶקְדֵּשׁ *sanctum, res sancta devota et sacrata usui sacro, et proinde ad profanos et communes usus prohibita:* ותרע ית בתי הקדש טעותא et destruxit domos rerum sanctarum idolorum, id est, colentium idola, IIR. 23, 7. id est, rerum idolis consecratarum.

מַקְדַּשׁ, מוּקְדָּשׁ *sanctuarium, locus sanctus,* heb. מִקְדָּשׁ cui respondet: ויעבדון קדמי מקדש et facient mihi sanctuarium, Exo. 25, 8. ארי מקדש מלכא הוא nam sanctuarium regis est, id est, palatium sacrum et augustum, Am. 7, 13. די בבית מַקְדְּשָׁא דיי quae erat in domo sanctuarii Domini, Jos. 24, 26. וכבשא לְמַקְדְּשָׁא et strata via ad sanctuarium, Ez. 45, 4. מברא למקדשא extra sanctuarium, Ezech. 43, 21. וּלְמַקְדְּשָׁא לא תעול et in sanctuarium non ingredieris, Lev. 12, 4. Cum aff. ית מַקְדְּשֵׁיהּ מניה rem sanctam ab eo, heb. מִקְדָּשׁוֹ, quod non est a מִקְדָּשׁ, Num. 18, 29. Posset melius in Targum legi, juxta formam Hebraeam, cum Chirek ab initio, distinguendae significationis causa, et sic habent Regia: בבית מַקְדְּשֵׁיהּ in domo sanctuarii ejus, Ps. 150, 1. דשישו מַקְדְּשָׁךְ conculcarunt sanctuarium tuum, Jes. 63, 18. אפסת מקדשך profanasti sanctuarium tuum, Ez. 28, 18. ולבית מַקְדְּשִׁי et ad domum sanctuarii mei, Lev. 19, 30. על טור מקדשי super montem sanctuarii mei, vel, sanctitatis meae, Ps. 2, 6. ויהון במקדשי משמשין eruntque in sanctuario meo ministrantes, Ez. 44, 11. לבית מַקְדְּשָׁנָא loci sanctuarii nostri, Jer. 17, 11. לבית מוּקְדְּשֵׁהּ in domum sanctuarii sui, Thr. 1, 10. Pl. ואליף על מַקְדְּשִׁין et doce contra sanctuaria, aedes sacras, templa, Ez. 21, 7. Constr. דאיתי לות מַקְדְּשֵׁי אלהא donec veniam ad sanctuaria Dei, Ps. 73, 17. וּמַקְדְּשֵׁי ישראל יחרבון et sanctuaria Israëlis desolabuntur, Am. 7, 9. Cum aff., ויתחלין מַקְדְּשֵׁיהוֹן et profanabuntur sanctuaria ipsorum, Ez. 7, 24. ואצדי ית מַקְדְּשֵׁיכוֹן et vestabo sanctuaria vestra, Lev. 26, 31. ולא יחל ית מַקְדְּשַׁי et non profanet sanctuaria mea, Lev. 21, 23.

מוּקְדָּשִׁים *sanctificata,* scil. *sacrificia.* Bartenora scribit in cap. 3. Zebhachim: Ubicunque Talmud utitur hoc vocabulo, loquitur בנקבות de animalibus feminis. Et R. Salom. solet scribere, המוקדשים sunt בהמות נקבות.

מַקְדַּשְׁתָּא *prostibulum, scortum publicum,* quasi מקודשה ומזומנת לזנות *consecratum et destinatum apertae scortationi,* heb. קְדֵשָׁה[17], cui respondet: אן מקדשתא ubi est scortum illud? לית הכא מקדשתא non est hic scortum, Gen. 38, 21. Sic v. 22.

קדש נונא[18] *species piscis,* ע״ן fol. 39a.

קהא קְהָה *stupere, obstupescere, stupens, stupidum, obtusum, hebes fieri.* Proprie dicitur de dentibus, qui ex acidis stupescunt. Hinc et ap. Rab. est, *acescere*, et active, *acidum reddere.* Praet. וּקְהָת ירכיה דיעקב et obstupuerat femur Jacobi, heb. והקע luxatum fuit, Gen. 32, 25. in TgH. וּקְהָאָה עינוהי מסיביה et hebetes erant oculi ejus prae senio, hebr. קמו עיניו subsistebant, rigebant oculi ejus IR. 14, 4. Part. על דְּקָהָן שנוי quia hebetes facti erant dentes ejus, Gen. 33, 4. in TgH. Ap. Rab., צריך לקהוייה oportet acidum reddere illud, scil. cibarium, aceto vel aliis rebus acidis, Pes. 116a. קוה חמרא acescit vinum: קאוי עסקך כרומנא acerba erunt negotia tua instar malogranati, Ber. 56a. pro קהוי. הא קהיחין en acida facta sunt vina, Vr. s. 19.

אַקְהָיוּת *stupor, hebetudo:* יהבית לכון אקהיות שנין dedi vobis stuporem dentium, heb. נקיון munditiem, Am. 4, 6.

קְיוּהָא, קִיוְהָא *acor aciditas,* apud Rab.: תפוחין דאית בהון קיוהא poma in quibus est aciditas, i. e. quae aciditate sua stuporem dentium inducunt: חמרא קיוהא בעלמא הוא vinum acor levis est, Bb. 97a. כל דאית ליה ריחא ואית ליה קיוהא omnis potus, cui inest odor, inest etiam ei quidam acor, Ketub. 61a.

קְהוּת, קִיהָיוֹן *stupor, hebetudo, tam ferri scindentis, quam dentium.*

II. קְהָה *excutere, discutere, considerare, explicare rem aliquam curiose, laboriose et diligenter, et laborando se quasi obtundere, ut ferri acies multo*

---

mulacrum *capite tauri*, Apidis videlicet, sibi finxerunt. (Ἡ δὲ Ἀστάρτη ἐπέθηκε τῇ ἰδίᾳ κεφαλῇ βασιλείας παράσημον κεφαλὴν ταύρου. Cf. etiam hebr. עשתרות קרנים, nomen urbis τῇ Ἀστάρτῃ *corniyerae* consecratae.)

[17]) Vide notam praecedentem.

[18]) Verbis graecis consentiens ἰχθὺς ἱερός quod nomen piscis est squamas et pinnas habentis. Recte igitur Landavius pro אסור i. e. vesci prohibitum est, ut legitur ut Talmude nostro, secundum lectionem R. Chananel שרי legendum est.

usu obtunditur. Unde in Aruch, דקהי אוחי טיקרי נפש רעה qui scrupulose attendit ad numos, vocatur anima maligna; nempe, qui in nummis, quos ad usus sacros pro decimarum, aut aliarum rerum sacrarum, collatione debet conferre, sordidum lucrum quaerit, minus pejusque conferendo, permutando, aut aliis modis, is malignus et malitiosus est. Sic adducit Aruch: at in Gemara, unde citatur, hodie aliter legitur; nempe, דמוקי אוחי qui insistit nummis, non liberaliter, sed fraudulenter eos contribuendo: ubi מוֹקֵי, pro מוֹקִים, a קום, Bm. 52, 2. Item, יתבי וקא מְקָהוֹ קהיתא sedent et discutiunt discussione, id est, subtiliter docent, Jeb. 110b. Sic Aruch: sed in Gemara et hic aliter legitur, nempe; דיתבי וְקָמַקְוֹו אקותא בשוקא דפומבדיתא qui sedebant et congregabant caetus in platea urbis Pombedithae. Id ex significatione hebr., ubi נִקְוָה congregari. Glossa, מקהילים חלמידים congregabant discipulos et auditores, publice in plateis docendo. Horum meminit R. Salom. in comment. Gen. 49, 10. In Masora, וקהינא בהון סגי et excussimus ea plurimum, laboravimus in iis diligenter, exquisivimus ea accurate; in litera ח in הלף. נפשי קוהה בלשון הזה animus meus excruciat se in locutione hac.

III. קְהָה *aggregare, congregare,* ut paulo ante ex Talm. קְהִיָּה *aggregatio, congregatio,* R. Salom. Gen. 49, 10.

קָהַל הִקְהִיל *congregare:* נִקְהַל *congregari,* hebraice. קְהָלָא *congregatio, coetus hominum, maxime ad sacra collectus, ecclesia, synagoga, locus et populus in loco congregatus:* חטאת קהלא הוא peccatum coetus est, id est, synagogae. ecclesiae, Lev. 4, 21. קהלא קימא חד לכון ecclesia, statutum unum esto tibi et peregrino, Num. 15, 15. ועל כל קהלא דישראל et super totum coetum Israëlis, Lev. 16, 17. למעל בקהלא דיי ad ingrediendum in ecclesiam Domini, Deut. 23, 1. מן דלא כליק בקהלא quis est, qui non ascendit cum hac congregatione? Jud. 21, 5. והימנותך בקהלא רבא et fidem tuam in congregatione ampla, Ps. 40, 11. עם כל קהלכון cum tota congregatione vestra, Deut. 5, 22. Alias fere per כנישא transfertur.

Ap. Rab. קהלא קדישא דבירושלים ecclesia sancta Hierosolymitana, Ber. 9. Beza 27. Sic quando loci, in quo quis vivit aut vixit, mentionem faciunt, non urbem, sed ecclesiam nominant, dicentes, בקהלה קדושה in ecclesia sancta Venetiae, Francofurti aut alibi. Semper autem sanctitatis titulo eam appellant, etiamsi impietatis omnis sit stabulum. Dicunt et עדה קדושה, ut in TH. Ms. c. 2.

קהר קהרמנא *praefectus, dominator,* secundum R. Ar.: sed in Talmud legitur חרמנא sine ק[19]: vide ergo illic.

קוא *vomere,* hebr. מְקִיאָה *vomitus,* Rab. unde illud proverbiale; האוכל דבש הרבה סופו מקיאה comedens mellis nimium, tandem evomit illud. Ex Prov. 25, 27. Nimiae prosperitatis exitus plerumque tristis est.

קוב קובא, קובתא vide supra in קבב. Item קובתא vide in קבת.

קוּבְיָא, vel pluraliter, קוּבַיָּא *alea, tessera, ludus tesserae.* Corruptum est ex gr. χυβεία[20], vel χύβος. Ap. Rab., המשחק בקוביא ludens aleis. Hinc in jure Talmudico judicatur פסול לדון ולהעיד inidoneus ad judicandum et ad testandum sive testimonium dicendum. Conditionem tamen ei addidit R. Jehuda, שאין לו אומנות אלא הוא si non sit ipsi opificium aliud, nisi illud, Sanh. 24b. Alii scripserunt, plane esse prohibitum, quod sit species rapinae, quae in Lege vetita est. Hinc R. Moses Aegyptius, sive Majemon parte quarta, tractatu גזילה de rapina, scribit: המשחק בקוביא הרי זה גזלן ludens aleis, raptor est: Lucrum alearum etiam dicitur גזל rapina: מפים אדם עם בניו ועם בני ביתו על השלחן ובלבד שלא יתכוון לעשות מנה גדולה מן קטנה משום קוביא sortiri potest homo (in Sabb.) cum liberis et domesticis suis in mensa (cui videlicet quaeque portio cedere debeat); modo ne cupiat ex portione parva facere portionem magnam, propter χυβείαν; hoc est, quia id pro lusu aleae, et proinde pro rapina haberetur, Sab. c. 23. in Misna.

קוּבְיוּסְטוֹס *aleator.* Videtur et hoc corruptum ex graeco χυβευτής. R. Salomon exponit, גונב נפשות *furans animas,* id est, *seducens et corrumpens alios amore lusus.* Et sic Majemon, parte quarta, in juribus de Venditione, cap. 15. Unde Guido et alii exposuerunt *plagiarium, praedonem personarum.* Id Eliae non placet. Unde R. Chananael ap. Talm. interpretatus est, משחק בקוביא ludens alea. Commentantur Jacobum angelo dicenti, „dimitte me, quia aurora ascendit" (Gen. 32, 26.) respondisse: שמא גנב אתה או קוביוסטוס אתה שמתירא מן השחר an forte fur es aut aleator, quod metuas tibi ab aurora? Talm. Chol. 91b. Nempe, aleatores plerumque multa hominibus debent, a quibus se interdiu abscondunt,

[19]) Occurrit in Talmude utrumque vocabulum, הרמנא et קהרמנא. Falluntur itaque, qui ubicumque loci קהרמנא legere, simulque vero et ii, qui illam vocem omnino ex lexicis delere conantur. Leguntur quippe in Talmude loci, in quibus lectio הרמנא, quod mandatum notat, intolerabilis, uti est in Bm. 84a. (אמר ליה מאי אעביד אנא קהרמנא דמלכא אנא) item in tract. Erub. 59b. (קהרמנא מדברי אהדרי); et vicissim alii leguntur, in quorum sensum קהרמנא, quod praefectum innuit, minime quadrat. (Vide locos s. v. הרמנא citatos). Sensus igitur decernat utra lectio sana sit Mirandum itque de auctore Aruch, qui utramque lectionem conservat, et nihilominus locum talm. ex Bm. 84. s. v. הרמנא tractat. Ceterum talm. קהרמנא, ipsisissima vox est in ar. et pers. lingua usitata قَهْرَمان.

[20]) Usus vocis et in lingua per قاب. Graeci utrum de Persis an contra hi ab illis vocem sumserint judicent alii. Judaeos a Graecis sumsisse ex inserta litera י videndum.

ne debita ab iis exigantur. Sic, וכי משה רבכם גנב היה או קוביוסטוס היה או אינו בקי בחשבונות an Moses praeceptor vester fuit fur, aut aleator, aut non peritus supputationum etc. Bechor. 5a. Et alibi, המוכר עבד לחבירו ונמצא גנב או קוביוסטוס qui vendit servum proximo suo, isque reperiatur esse fur aut aleator, Bb. 92. nempe, hunc emptor non potest restituere venditori, sed venditor הגיעו ללוקח rursus sistit eum emptori retinendum, quod vitia animi cum corpore vendantur.

קוד קוּדְיָא *paropsis, scutella lignea:* קוד הבבלי paropsis lignea, Babylonica, Kel. cap. 16. Citat B. Ar. etiam ex Git. 68b. et Sanh. 20b. ubi in nostris libris pro eo nunc legitur גונדא: sed in MK. c. 2. 10. חד אמר קודיה וחד אמר קשרתיה unus dixit, scutellam suam, alter, cingulum suum. Idem legitur ibid. 9, 11.

קוה נִקְוָה[21] *congregari, confluere, de aquis*, heb.

קַו *linea: filum instar lineae.* Pl. כְּקַוִּין דעכוביתא sicut fila sive telae araneae, Jes. 59, 6. וּכְקַוִּין דעכוביתא מחיא et sicut fila quae aranea texit, ibid. v. 5. heb. קורי עכביש: Apud astronomos, קו השוה linea aequatoris, vide Aben Esram Dan. 8, 9.

קַוָּאִין *textores:* כלי קיואי מותר לטלטלן instrumenta textorum licitum est circumferre in die Sabbatho, Sab. 113a. et 140b. In Ar. scribitur קוואי, quasi קַוָּאֵי legendum.

מִקְוֵי, מִקְוְיָא *fossa, conceptaculum aquarum.* Pl. וּמִקְוַיָּא עֲבַדְתּוּן בין שוריא et fossas aquarum fecistis inter muros, heb. ומקוה, Jes. 22, 11. Alibi vocatur בית כנישת מיא, ut Exo. 7, 19. et Lev. 11, 37. in Onkelo et Jonath. Rabbini pluraliter dicunt, מִקְוָאוֹת *conceptacula aquarum, lavacra, lacus, in quibus Judaei et Judaeae mundandi causa juxta Legem suam se abluunt, de quorum munditie vel immunditie in Talmud integer liber est,* מקואות *appellatus.*

מִקְוֵה *netum, filatum, quod in Aegypto magni usus et pretii:* ומקוה תגרי מלכא זבנין מקוה בדמין et neti (vectigal) mercatores regii emebant netum pro pecuniis, IR. 10, 28. Sic heb. R. Sal. ibi accipit מקוה pro אסיפה *collectione*, congregatione vectigalis.

קוז הֲקִיז *venam secare*[22], *sanguine emittere ex vena:* שהקיז דם לא יאכיל דגים qui secuit venam, non comedet pisces, Ned. 54, 2. הקיז דם לא יאכל לא חלב ולא גבינה לא ביצים ולא שחליים וכו׳ qui secuit venam, non comedet lac, caseum, ova etc. Ibid. המקיז דם בחלום עונותיו מחולין לו qui somniat sibi secari venam, peccata ejus remittuntur ipsi, Ber. 57a. R. Acha, quando ingressus est להקיז דם ad venam secandam, dicebat, יר״מי אלהי שיהא עסק זה לרפואה ותרפאני כי אל רופא אתה ורפואתך אמת sit voluntas coram te Domine Deus mi, ut negotium hoc mihi cedat in sanitatem, et sanes me: nam Deus sanans es, et curatio tua est veritas, Ber. 60a. בכור שאחזו דם אפילו מת אין מקיזין לו דם primogenitum si corripuerit sanguis (fluxus vel abundantia sanguinis) ad mortem usque, non emittunt ipsi sanguinem, scil. ad sistendum fluxum, Bech. 33b. Quidam dixerunt, יקיז venam secabit, modo non faciat in eo מום vitium, quo profanetur.

קַזַּאי *venae sector*, φλεβοτόμος. מקיז דם *idem.*

הֲקָזָה, הֲקֵז *venae sectio:* דם הקזה sanguis venaesectionis: סכין דהקזה phlebotomum, scalpellum quo vena secatur: יומא דהקזא הוא dies venae sectionis est: כל המקיל בסעודת הקזת דם מקילין לו מזונותיו מן השמים quicunque minuit prandium venae sectionis sive emissionis sanguinis, minuunt ipsi alimentum ejus e coelis, Sab. 129a.

קוח קְוָחִין *balii, spadicei vel varii coloris epitheton equorum*, pro heb. שרקים, Zach. 1, 8. ubi Hebraei dicunt, se ignorare, quem colorem ista vox proprie denotet. In Venetis scribitur in Targum קוֹחְחִין. Elias et Aruch legunt קְחַחִין. Regia קְוָחִין, et eam probant Rabbi Salomon et R. David.

קִיחָה *lorum vel ligula*[23], *qua marsupium, pera et similia colligantur et clauduntur.* Hinc legitur ap. Tos. התורמל משיחסום וינקב ויעשה קיחותיו pera pastoralis (recipit immundiciem) ex quo eam occluserit, perforarit, et lora ejus fecerit, Kel. c. 16. Rambam explicat, שנצים אשר יקבצו בם פי כלי. In Aruch exponitur italice אסולי id est, *asoli*, et scribitur per ה, קהותיו.

קוט קְוָטִין *greges:* ושים לבך על קוטין et pone cor tuum ad greges, heb. לעדרים, quod nomen alias nunquam in Tg. sic transfertur, Prov. 27, 23. In Aruch in קוק scribitur קְוָקִין, ut est infra in קוק.

II. קוט *fastidio, dolore, molestia afficere.* Talm. לא תגנוב על מנת למקט ne furator eo fine ut fastidio afficias eum, et postea reddas, Bm. 61b. Hebraice intransitive significat, *fastidire.* Aruch exponit, *ut irrites, ad iracundiam et commotionem provoces.* Ithpahel, ארום אִתְקוֹטַטוּ אַף אִטַלְטְלוּ nam fastidiosi sunt et vagabundi, Thr. 4, 15. Regia, *abominabiles.*

קול *vox, sonus, sonitus, strepitus*, heb. Ap Rab., קול באשה ערוה vox in muliere libido est, i. e. libidinis causa. Sic, שוק באשה ערוה crus in muliere libido est: שלשה קולן הולך מסוף העולם ועד סופו והבריות בינתיים ואינן מרגישין ואלו הן היום והגשמים והנפש כשהיא יוצאה tria sunt quorum vox vadit ab una mundi extremitate ad alteram, et creaturae sunt intermediae, nec tamen sentiunt: Sunt autem haec, dies, pluvia, et anima quando exit etc. Joma 20b. Medr. Schem. fol. 54d. תרי קלי לא משתמעי duae voces non exaudiuntur, citat Drus. in Adag. decur. 13. ex commen-

[21]) Propr. ut ar. قوى *torsit, contorsit*, unde nomina קו et מקוה quae *filum, contorsum* videlicet notant, et קיואין *textores*, ut habet A. n., vel potius *nentes*, qui filum scil. *contorquent.* A notione torquendi demum notio *congregandi* et *confluendi* deducta est.

[22]) Propr. fecit, ut *saliret* (syr. ܩܦܙ, ar. قز saliit) sanguis.

[23]) A verbo hebr. קח arripere.

tario super Avoth (sed nescio cujus: varii enim habentur) et enarrat: simul non possumus audire duos loquentes.

קוֹלִיי *vocalis, sonorus, streperus:* דברים קוליים verba sonora, res streperae, R. Levi Job. 4. in fine Com. sui.

קוֹלָנִי *idem:* צפריא קולנין aves streperae, Vr. s. 16. Item קלאנין קוֹלָנִין *ranae*, a strepero clamore: in Medr. Tanchuma in Exo. 8. et ibidem in Jalkut. Et in sect. תצוה, f. 37b. Quid est „et produxit vermes, et computruit"? היתה קולאנין conversum est (manna) in ranas. Fem. קוֹלָנִית *clamosa, strepera mulier.* Ap. Talm., ואיזוהי קולנית לכשהיא מדברת בתוך ביתה ושכיניה שומעין קולה ?קולנית quae dicitur quae loquitur in domo sua, ut vicini ejus audiant vocem ejus: Ketub. 72a. דרכן של בנות ישראל לא קולניות mos est filiarum Israël, ut non sint clamosae, vel streperae, Bem. rab. s. 9.

קָל *vox, sonus, strepitus, sonitus*, heb. קול. Cum Kametz scribendum, ut אָת ex אות, et alia similia multa. Pl. *tonitrua* etiam significat, ut heb.: ושמעו ית קל מימרא דיי et audiverunt vocem verbi Domini, Gen. 3, 8. קל שופרא sonus tubae, Exo. 19, 19. קל רגלי רבוניה vox sive sonus pedum Domini ejus post eum est, IIR. 6, 32. ואנא שמע קל רב et ego audiebam vocem magnam, Ez. 9, 1. קל תברהון sonum confractionis ipsorum, Ps. 92, 12. וְקָל מברכי שמיה כְּקָל מיין סגיאין et vox benedicentium nomini ejus erat, ut sonus aquarum multarum, Ez. 43, 2. מתעני ליה בְקָל respondebatur ipsi voce, Exo. 19, 19. וּבְקָל שופרא et voce tubae, IIS. 6, 15. ככל משריח sicut sonitum exercituum angelorum excelsi, Ez. 1, 24. אציח יי לְקָל בעותי attende Domine ad vocem deprecationis meae, Ps. 140, 7. דציתין לקל ריש מתבתא qui auscultant voci rectoris scholae, Cant. 8, 13. מִקָּל מלולא prae sono sermonis, Jes. 6, 4. Emph. קָלָא קליה דיעקב vox ipsa vox Jacobi est, Gen. 27, 22. וְקָלָא אשתמע et vox audita est, Gen. 45, 16. וקריח בקלא רמא et clamavi voce alta, Gen. 39, 14. ברת קלא נפקת מן שמיא filia vocis egressa est ex caelis, id est, vox caelestis audita est, Gen. 38, 26. de qua locutione vide in בר. Cum pron. וישתמע קָלֵיהּ et audietur vox ejus, Exo. 28, 35. וארים שאול קליה ובכא et elevavit Saul vocem suam et flevit, IS. 24, 17. כד אכלי אלהא בְקָלֵיהּ cum intonuerit Deus voce sua, Job. 37, 5. אפשר דתרים לעבא קָלָךְ possibile-ne est, ut extollas ad nubem vocem tuam, Job. 38, 34. ולבינא תתן קלך et ad intelligentiam edes vocem tuam, Prov. 2, 3. הֲקָלָךְ דין ברי דוד num vox tua haec est, fili David, IS. 24, 17. שמען קָלִי audite vocem meam uxores Lemech, Gen. 4, 23. וְקָלִי על בני נשא et vox mea est ad filios hominum, Prov. 8, 4. דלא משתמע קָלְהוֹן quorum non auditur vox eorum, Ps. 19, 4. זקפין נהרותא קלהון extollunt flumina sonitus suos, Ps. 93, 4. וזעת ארעא לְקָלְהוֹן et commota fuit terra ad vocem ipsorum, IR. 1, 40. ערקו לקלהון fugerunt ad vocem ipsorum, Num. 16, 34. מִקָּלְהוֹן לא מתבר a voce ipsorum non conteretur, Jes. 31, 4. לאשמעא במרומא קָלְכוֹן ut faciatis audire in excelsis vocem vestram, Jes. 58, 4. Affixa fem., ואריםת ית קָלַהּ et extulit vocem suam, et flevit, Gen. 21, 16. וְקָלַהּ לא משתמע et vox ejus non audiebatur, IS. 1, 13. ויהי כאוב מארעא קָלִיךְ eritque ut pythonis ex terra vox tua, Jes. 29, 8. ונטלן קָלְהֶן et sustulerunt vocem suam, et flebant, Ruth. 1, 14. et sic legendum vers. 9. Pl. ויי יהב קָלִין וברדא et Dominus dedit tonitrua et grandinem, Exod. 9, 23. קלין דלוט tonitrua maledictionis, ibid. v. 28. קָלַיָּא יתמנעון tonitrua cohibebuntur, ibid. v. 29. ואתמנעו קליא et cessarunt tonitrua, ibid. v. 33. מטרא וברדא וְקָלַיָּא pluvia, grando et tonitrua, ibid. v. 34. מן קָלָן דמיין סגיאין a sonitu aquarum multarum, Ps. 93, 4.

II. קוֹלָא[24], קוֹלָא, קול *laqueus, rete*, heb. פח, cui aliquando respondet: הישור קולא מן ארעא num solvetur laqueus de terra, et capiendo nihil ceperit, Am. 3, 5. Hic הֲיִשּׁוּר legitur in omnibus libris, unde accipiendum ea significatione, qua in Daniele שרא legitur, et in Tg. Gen. 24, 32. Rectius autem legeretur הֲיִשְׁרֵי num solvet aliquis laqueum? vel passive, num solvetur? הֲיִשְׁתְּרֵי ut Jes. 5, 27. התפול צפרא בקולא num cadet avis in laqueum in terra sine aucupe? Am. 3, 5. וכצפרי שמיא דמתאחדין בקולא et sicut volucres caelorum, quae capiuntur reti, Eccl. 9, 12. יהי פתורהון לקולא sit mensa eorum in laqueum, Ps. 69, 23. דאשתזבת מקולא quae liberata est ex reti, Ps. 124, 7. in Regiis. Pl. קוֹלִין צל לנביאיהון prophetis suis laqueos tendunt, Hos. 9, 8. וקוֹלִין צלו et laqueos tendunt, Jer. 18, 22.

III. קוֹלָא[25] *pelvis*, heb. סף. Pl. קוֹלִין דכסף pelves argentei, hebr. ספות, IIR. 12, 13. מכבין וְקוֹלִין sindones et pelves, IIS. 17, 28. וית קוֹלַיָּא et pelves, Jer. 52, 19. וְקוֹלַיָּא ומזמריא et pelves, et instrumenta musica, IR. 7, 50.

IV. קוֹלְתָא[26], קוֹלָא *hydria, lagena*, heb. כד. Cum pron. ומלת קוֹלְתַהּ et implevit hydriam suam, Gen. 24, 16. וקולתה על כתפה et hydria ejus erat in humero ejus, ibid. v. 15. ארכיני כען קוֹלְתֵיךְ inclina nunc hydriam tuam, vers. 14. ועיר מיא מִקּוֹלְתֵיךְ parum aquae ex hydria tua, v. 17. vide קלל.

---

[24]) Gr. χλοιός, οῦ, ὁ, *vinculum*, *quod colo circumdatur*, *boia*.

[25]) Possit esse gr. χολεός, quod non vaginam modo, sed omnem rem excavatam (a κοῖλος cavus), uti sunt *pelves* vel *hydria*, notat. Vel idem est atque קולא sequens, ubi vide notam.

[26]) Alia forma est vocis קְלָל, quae chald. *cadum*, *vasculum* notat. Plane igitur forma קולתא et juxta significationem et secundum etymologiam ar. convenit قُلَّة, quod hydriam significat. Syriace haec vox, ut chaldaice ܩܘܠܐ et ܩܘܠܬܐ sonat.

קוּלְיָא, קוּלְיָא *idem*[27]. In Medr. Esther c. 1, v. 8. חמרא דקוליא vinum hydriae, i. e. in hydria asservatum. In glossa scribitur, esse *vasa testacea*. Deinde ponitur pro hebr. פנג, quod *balsamum*, interpretantur, Ez. 27, 17. R. David vult esse *herbas agrestes dulces*.

קוֹלָן, קוֹלָא *colla*, κόλλα, *gluten*, *glutinum ex farina, quo bibliopegi utuntur*: קולן של סופרים glutinum librariorum. Prohibitum est illud servare in aedibus in festo paschatis, propter farinam ex qua confectum est, et idcirco inter fermenta computatur a Talmudicis, de paschate cap. 3. in initio. In Gemara ibidem: Quare vocatur קולן librariorum? דסופרים מדבקין בהו ניירותיהם quod librarii eo conglutinant chartas suas.

קוּלִיָה[28] *os medullam habens*: ומצא שם קולית אחת והוה מצניע לה וחוה מתגלגלא et invenit ibi os quoddam, quod cum absconderet, rursus volvebat et vertebat se, Br. s. 10. Et sect. 26. מוח קוליתו של אחד מהם היתה נמדדה י״ח אמה os medullare unius ex illis (scil. gigantibus) erat mensurae octodecim ulnarum, gl. explicat *os femoris*: קולית המת os cadaveris: קולית נבלה וקולית השרץ וקולית המוקדשים Chol. c. 9. in Misna: Maim. et Bartenora scribunt hoc loco; *quodvis os medullam habens*, vocatur קולית. In Ar. exponitur *os femoris*. In Compendio Aruch germanice קלופבעין.

קום ***surgere, insurgere, stare: subsistere, desistere.*** Respondet verbo עמד, et verbo נצב. Praet. כד קָם פלשתאה quando surrexit Philistaeus, hebr. קם, IS. 17, 48. ובארחת חיבין לא קם et in via peccatorum non stat, hebr. עמד, Ps. 1, 1. וְקָם דוד מן ארעא et surrexit David de terra, IIS. 12, 20. וקם בהתבהלה et surrexit cum perturbatione, Dan. 3, 24. Fem. והא קָמַת אסרתי et ecce surgebat fascis meus, Gen. 37, 7. ארי קמת מלמילד quod staret a pariendo, id est, subsisteret, cessaret, hebr. עמדה Gen. 30, 9. וקמת זערתא et surrexit minor natu, Gen. 19, 35. ואתת וקמת et accessit et substitit, Ruth. 2, 7. קָמְתָא ואכלתא לחמא surrexisti et comedisti panem, IIR. 12, 21. קמית קָמִית persto, heb. עמדתי Job. 30, 20. וְקָמֵית ונפקית בקהלא surrexi in caetu, Job. 30, 28. וְקָמֵית ונפקית tunc surrexi et egressus sum in vallem, Ez. 3, 23. באדין קָמוּ tunc surrexerunt, Esrae 5, 2. קמו כשור steterunt sicut murus fluenta, Exo. 15, 8. קמו עלי insurgunt contra me testes falsi, Ps. 27, 12. לכל דְקָמוּ עלוהי omnibus qui insurgebant contra ipsum, Jud. 6, 31. לִדְקָמוּ על עמך eos qui insurgunt contra te, Exo. 15, 7. ועינוהי קָמָא et oculi ejus consistebant, id est, prae siccitate rigebant quasi immobiles, IS. 4, 15. וְקָמָא קדמוהי et stabant coram eo, hebr. ותעמדנה, IR. 3, 16. קַמְתּוּן בתר אבהתכון surrexistis post patres vestros, Num. 32, 14. Part. praes. הא אנא קָאֵם ecce ego sto, heb. נצב, Gen. 24, 13. וגברא קאם עלוהי et vir aliquis stabat juxta eum, IIS. 20, 11. וְקָאֵם בתרע משכנא et stabat in ostio tabernaculi, Exo. 33, 10. וּדְקָאֵם עלי et qui surgit contra me, Job. 27, 7. Et per apocopam Talmudicis Babyloniis frequentem, או מדעם דְקָאֵי aut aliud quid stans, Exo 22, 5. Jon. Sic Prov. 24, 16. Pl. קָיְמִין עלוהי stabant juxta eum, Gen. 18, 2. קימין מלכי ארעא astant reges terrae, hebr. יתיצבו, Ps. 2, 2. קימין בגו ירדנא stabant in medio Jordanis, heb. עמדים, Jos. 4, 10. וְקָאְמִין לקבל צלמא et stantes coram imagine, Dan. 3, 3. quod scribitur cum א, sed legitur קָיְמִין, quorum et alia sunt: דְקָיְמִין על תוקפהון quae stabant in robore suo, Jos. 11, 13. סגיאין דקימין עלי multi sunt, qui insurgunt contra me, Ps. 3, 2. בקימין עלי in insurgentes contra me, Ps. 92, 12. Emph. על חד קָאֲמַיָא ad unum ex astantibus, Dan. 7, 16. Fem. קָיְמָא לעלמין perstat in seculum, heb. עומדת, Ps. 19, 10. Alias adjective קַיָמָא. Infin. באתר מֵקָם in loco stare pedes sacerdotum, id est, ubi stabant, Jos. 4, 9. ולא יכלו עוד לְמֵקָם et non poterant amplius stare coram inimicis suis, Jud. 2, 14. לא אכול למקם קדמך et non possum surgere coram te, Gen. 31, 35. לא תוסיף למקם non addet resurgere, id est, non amplius surget, Am. 5, 2. וליח דמפני למקם et nemo est, qui respiciat ad insurgendum, i. e. resistendum, Nach. 2, 8. וּלְמֵקָם קדם כנשתא et stare coram caetu, hebr. ולעמד, Num. 16, 9. מִלְמֵקוּם a surgendo, Job. 22, 20. Cum pron. וּבִמְקִימָהּ et in surgere ipsam, id est, cum ipsa surgeret, Gen. 19, 33. 35 ביום מִקִימָךְ מקבל in die stare te ex adverso, id est, cum stares, Obad. 11. יעול דכרן מִקָמִי קדמך veniat memoria stare me coram te, id est, recordare quod starem coram te ad loquendum pro illis verba recta, Jer. 18. 20. Imper. קום הלך בארעא surge perambula terram, Gen. 13, 17. וְקוּם אזל לך et surge, ito tibi ad Laban, Gen. 27, 43. וקום בסעדי et surge in auxilium meum, Ps. 35, 2. קוּמוּ surgite, IIS. 17, 21. קומו קומו state, state, Nah. 2, 8. וקומו תובו לות גברא et surgite, redite ad virum istum, Gen. 43, 13. קומי טולי יח רביא surge, accipe puerum, Gen. 21, 18. קומי אכלי בשר שגיא surge, comede carnem multam, Dan. 7, 5. קומי בתרע משכנא stato in porta tabernaculi, Jud. 4, 20. קוּמָא שמענא קלי surgite, audite vocem meam, Jes. 32, 9. Fut. אָקוּם resurgam, Mich. 7, 8. את תְּקוּם tu surges, Ps. 102, 14. וּתְקוּם et surges, Deut. 17, 8. יקום בנגהא surrexit cum luce, Dan. 6, 20. מן יקום quis stabit, heb. מי יעמד, Nah. 1, 6. יקום אבא surgat pater, Gen. 27, 31. ותגזר מימרא וִיקוּם לך decernes sermonem, et surget tibi, id est, praestabitur, eveniet, ratum erit quicquid decernes, Job. 22, 28. וִיקוּם אתרגושא בעמך et exsurget tumultus in populo tuo, Hos. 10, 14. ויקום וישלוט בתקוף et stabit, regnabitque fortiter, heb. ועמד, Mich. 5, 4. ואתתא לא תקום et mulier non stabit, Lev. 18, 23. וכמא דיעצית היא תקום

[27]) Ego vocem eandem habere malim atque קולא, quae pelvim notat, ubi vide notam.

[28]) Possit derivari a gr. κοῖλος, η, ον *cavus*, *concavus*, ut os vel membrum corporis designetur, receptaculum *cavum* habens, in quo collocata est medulla.

et sicut consului, sic erit, Jes. 14, 24. לא תקום ולא תהוי non exstabit nec erit, Jes. 7, 7. נְקוּם כחדא stemus pariter, Jes. 50, 8. וּנְקוּם ונסק לְבֵיתְאֵל surgamus et ascendamus in Bethel, Gen. 35, 3. ונקום באתרנא et stemus in loco nostro, IS. 14, 9. ואתון תְּקוּמוּן מכמנא vos autem exsurgetis ex insidiis, Jos. 8, 7. יְקוּמוּן כען מן ארעא surgent ex terra, Dan. 7, 17. יקומון כען ויסעדונכון surgant nunc et auxilientur vobis, Deut. 32, 38. וִיקוּמוּן שבע שני כפנא בתריהן et exsurgent septem anni famis post eos, Gen. 41, 30. ויקומון כל נדרהא tunc stabunt omnia vota ejus, id est, stata et rata erunt, Num. 30, 12. Ithpehal pass., Praet. אִתְּקַם משכנא stare factum, id est, erectum est tabernaculum, heb. הוקם, Exo. 40, 17. וביומא דְאִתְּקַם ית משכנא et in die quo erectum fuit tabernaculum, Num. 9, 15. יִתְּקַם כד חי statuetur vivus coram Domino, Lev. 16, 10. Pahel קַיֵּם et קוֹמֵם *surgere vel stare fecit, aut sivit, stabilivit, statuit, constituit, statum, stabile, firmum reddidit, servavit, conservavit, reliquit, confirmavit, praestitit, sustentavit.* Praet. קַיֵּם תחומי עממיא statuit terminos populorum, heb. יצב, Deut. 32, 8. היכמה דְקַיֵּם sicut constituerat apud eos Mordochaeus, Esth. 9, 31. וְקַיְּמַהּ ליעקב לגזירא et statuit illud Jacobo in statutum, Ps. 105, 10. ואלו קַיֵּמְתָּא et si praestitisti verbum Domini, IS. 15, 14. קַיֵּמִית צדיתא restabilivi vastata, hebr. נטעתי plantavi, Ez. 36, 36. קימית ית פתגמא דיי praestiti verbum Domini, IS. 15, 13. אומיתי וְקַיֵּמִית juravi et praestiti, Ps. 119, 106. בדיל דא קַיֵּמְתָּךְ propter hoc constitui te, Exo. 9, 16. דלא קַיִּמוּ qui non praestiterunt verba faederis, Jer. 38, 18. קַיִּמוּ וקבילו יהודאין קימא constituerunt et receperunt Judaei statutum super se, Esth. 9, 27. והיכמה דְקַיִּמוּ sicut constituerunt Judaci super animas suas, Esth. 9, 31. וברעותכון קַיֵּמְתּוּן et voluntate vestra confirmastis, Jer. 44, 25. Part. הא אנא מְקַיֵּם קימי עמכון ecce ego stabilio faedus meum vobiscum, Gen. 9, 9. מקים פתגמי עבדוהי confirmans verba servorum suorum, Jes. 44, 26. כגובא דִמְקַיֵּם מוהי sicut fossa quae sustentat aquas, Jes. 6, 7. וּמְקַיֵּם יריעתי et statuat aulaea mea, Jer. 10, 20. Pl. וּמְקַיְּמִין כל מדעם et stabiliunt aliquid, Ruth. 4, 7. Infin. לְקַיָּמַת קים מלכא ad stabiliendum statutum regis, Dan. 6, 8. לְקַיָּמָא גזרת דינא עליהון statuendo decretum judiciale super se, Esth. 9, 21. לקימא ית אגרתא ad confirmandum literas, Esth. 9, 29. לקימא ית יומי פוריא ut constituant vel stabiliant dies sortium istos, Esth. 9, 31. לקימא ית קימה ad praestandum faedus suum, Deut. 8, 18. לקימא מנהון זרעא ad statuendum ex se semen, Jes. 6, 13. וּלְקַיָּמָא ית ירושלם et stabiliendo Jerusalem, IR. 15, 4. Imp. קַיְּמַנִי כדברך erige me secundum verbum tuum, Ps. 119, 28. Fut. גזרית במימרי וַאֲקַיֵּם decrevi per verbum meum, et praestabo, heb. ועשיתי, Ez. 36, 36. ואקים ית פתגמיכי et praestabo verba tua, heb. ומלאתי et implebo, IR. 1, 14. ואקים ליה מלכו קימא et erigam ipsi regnum stabile, IS. 2, 35. אמלל פתגמא וַאֲקַיְּמִנֵּיהּ loquar verbum, et confirmabo illud, heb. ועשיתיו, Ez. 12, 25. ברם יְקַיֵּם יי ית פתגמוהי verumtamen praestet Dominus verbum suum, IS. 1, 23. וִיקַיֵּם ית כל נדרהא et praestet omnia vota sua, Num. 30, 15. יְקַיְּמִנּוּן praestabit illa, Num. 30, 14. לית דִיקַיְּמִנַּהּ non est qui erigat eum, Am. 5, 2. אַקָּמָא תקימון ית נדריכון praestando praestabitis vota vestra, Jer. 44, 25.

Ex altera forma: Fut. וחרבתהא אֲקוֹמֵם et vastationes ejus erigam, Jes. 44, 26. יסודי דר ודר תְּקוֹמֵם fundamenta singularum generationum eriges, Jes. 58, 12. צדית קדמאי יְקוֹמְמוּן vastationes priorum erigent, Jes. 61, 4. Ithpahel, לְמִתְקַיָּמָא ההיא עיטא ad confirmandum illud consilium, Eccl. 11, 3. cum formativo מ ex dialecto Hierosolymitana.

II. קַיֵּם specialiter de juramento usurpatur pro heb. נשבע, et significat *jurare, juramento vel jurejurando confirmare, stabilire* vel *promittere.* Quando sic cum על construitur, est *adjurare, juramento obstringere alium*, et respondet heb. השביע. Praet. ודי קַיֵּם לי et qui juravit mihi, hebr. ואשר נשבע לי, Gen. 24, 7. די קים לאבהתך quod juravit patribus tuis, Deut. 8, 18. קים יי ולא יתוב juravit Dominus et non revertetur, i. e. revocabit illud, Ps. 110, 4. אבא קים עלי pater meus juravit super me, i. e. השביעני adjuravit me, Gen. 50, 5. כמא דקים עלך sicut adjuravit te, heb. השביעך, Gen. 50, 6. וכמא דקים יי להון et sicut juravit Dominus ipsis. Jud. 2, 15. די קַיֵּמְתָּא להון quod jurasti ipsis, Exo. 32, 13. Sic, דְקַיֵּמְתָּא ליה ביד ימינך cui jurasti per manum dextram tuam, heb. super virum dexterae tuae, Ps. 80, 18. Nam manus dextra in juramentis adhiberi solet. Fem. מסומתיך דְקַיֵּמַתְּ עלנא ad juramento tuo, quo adjurasti nos, hebr. השבעתנו, Jos. 2, 20. במימרי קַיֵּמִית per verbum meum juravi, Gen. 22, 16. הלא קימית עלך במימרא דיי nonne adjuravi te per verbum Domini, IR. 2, 42. קימית לדוד עבדי juravi Davidi servo meo, Ps. 89, 4. וְקַיֵּמִית ליה et juravi ipsi per verbum Domini, IR. 2, 8. ארי תמן קימו תרויהון nam illic jurarunt ambo illi, Gen. 21, 31. וְקַיִּמוּ גבר לאחוהי et jurarunt quisque fratri suo, Gen. 26, 31. כמא דְקַיֵּמְתּוּן לה sicut jurastis ei, Jos. 6, 22. אנחנא קַיֵּמְנָא להון nos juravimus eis, Jos. 9, 19. Part. עד כמה זמנין אנא מְקַיֵּם עלך quot temporibus ego juro super te, juramento obstringo vel adjuro te, I. Reg 22, 16. וְדִמְקַיֵּם בארעא יקים באלהא קימא et qui jurat in terra, jurabit per Deum vivum, Jes. 65, 16. Pl. ודי מְקַיְּמִין בשמא דיי et qui jurant per nomen Domini, Soph. 1, 5. Fem. וּמְקַיְּמָן בשמא דיי צבאות et jurant per nomen Domini exercituum, Jes. 19, 18. Imp. קַיִּמוּ כען לי jurate nunc mihi, Jos. 2, 12. Fut. אנא אֲקַיֵּם ego jurabo, Gen. 21, 24. וַאֲקַיֵּם עלך et adjuro te, jurejurando obstringo te, Gen. 24, 3. אם תְּקַיֵּם בשמי si juraveris in nomine meo, Jer. 4, 2. או יקים קים aut juraverit juramentum, Num. 30, 3. יְקַיֵּם לי כיומא דין juret mihi hodie rex Salomon, IR. 1, 51. תקים כל לישן jurabit omnis lingua, Jes. 45, 23.

III. קַיֵּם *vovere.* Sic respondet interdum, sed rarius, heb. נדר, quod votum debeat firmum et sta-

bile esse, velut juramento sancitum. Vide infra in nomine קְיָם.

IV. קָיֵם synecdochice de vita dicitur, pro *vivificare, vivum, in vita conservare*. Sic respondet heb. חִיָּה et הֶחֱיָה. Praet. וית כל דילה קַיֵם יהושע et omnia quae erant ei, in vita conservabat Jehosua, hebr. החיה, Jos. 6, 25. קים יי יתי in vita conservavit me Dominus, Jos. 14, 10. דזבנה וְקַיְמַהּ quam emerat et vivam conservarat, sc. alendo, IIS. 12, 3. קַיֶמְתַּנִי מן למחת לגובא in vita conservasti me ne descenderem in foveam, Ps. 30, 4. ארום בהון קימתני nam per ea in vita conservasti me, Ps. 119, 93. ואחייתני וְקַיֶמְתָּנִי et fecisti ut convalescerem, et in vita conservasti me, Jes. 38, 16. ואמרו קַיֶמְתָּנָא et dixerunt, conservasti nobis vitam, Gen. 47, 25. ויתה קַיֵמִית et eam vivam conservavi, Num. 22, 33. דקימו מנשי יבש quas in vita conservarant ex mulieribus Jabes Gilhad, Jud. 21, 14. וְקַיְמָא ית בניא et illae vivos conservabant filiolos, Exo. 1, 17. אלו קַיֶמְתּוּן יתהון si vivos conservassetis eos, Jud. 8, 19. הֲקַיֶמְתּוּן כל נוקבא num vivam conservastis omnem faeminam, Num. 31, 15. וְקַיֶמְתֶּן ית בניא et vivos conservastis filiolos, Exo. 1, 18. Part. וגבר ואתא לא מְקַיֵם דוד et nec virum nec mulierem in vita conservabat David, IS. 27, 11. Pl. אתון מְקַיְמִין vos vivos conservatis, Ez. 13, 19. Infin. לְקַיָמָא זרעא ad conservandum in vita semen eorum, Gen. 7, 3. לקימא אתך ad conservandum in vita tecum, Gen. 6, 19. Sic vers. 20. לאבדא וּלְקַיָמָא ad perdendum et ad conservandum in vita, Ez. 13, 18. ולקימא נפשן דלא חזי להון לקימא, et ad conservandum in vita animas, quas non decebat in vita conservare, Ez. 13, 19. Cum aff. pron. לְקַיָמוּתֵיהּ ut vivum serves eum, Ez. 3, 18. וּלְקַיָמוּתְהוֹן באולצנא et ad conservandum eos in vita tempore famis. Ps. 33. 19. Imper. קַיֵם יתי כדברך vivifica me secundum verbum tuum, Ps. 119. 28. כדינך קים יתי secundum judicium tuum vivifica me, Ps. 119. 149. Pl. קַיִמוּ לכון in vita conservabitis vobis, Num. 31, 18. Fut. אנא אֲקַיֵם ego in vita conservabo, Jer. 49, 11. לא תקים כל נשמא non conservabis vivam ullam animam, Deut. 20, 16. Cum aff. אן אהלך במצע עקתא תְקַיְמִנַנִי si ambulavero in medio angustiae, in vita conservabis me, Ps. 138, 7. הוא ית נפשיה יְקַיֵם ipse animam suam in vita conservabit, Ez. 18, 27. ונקים מאבונא בנין et in vita conservabimus, (vivificabimus) ex patre nostro semen, Gen. 19, 32. ונקים יתהון et in vita conservabimus eos, Jos. 9, 20. ואם ברתא היא וּתְקַיְמוּנַּהּ et quod si filia fuerit, vivam conservabitis eam, Exo. 1, 16. Sic recte legi potest cum pronomine, quod et in praecedenti membro pronomen verbo subjungitur. Aliter vulgo libri habent contra analogiam grammaticam. Vel, תִּתְקַיֵם viva conservabitur, quam lectionem paraphrasis Jonathae habet, et quae Hebraeo conformis, in quo וחיה et viva manebit, quae forma per Ithpahel in Targum transferri solet, ut mox videbitur: ויתיך יְקַיְמִין te autem in vita conservabunt, Gen. 12, 12.

Ithpehal, אִתְקַיֵם *vivere, in vita, vel, vivum conservari*. Respondet sic saepe heb. חיה. Praet. אִתְקַיְמוּ מן גבריא האנון vivi conservati fuerunt vel remanserunt ex viris illis, hebr. חיו, Numer. 14, 38. דלא אִתְקַיֶמְתּוּן בהון in quibus non vixistis, hebr. לא יחיו בהם Ez. 20, 25. Infin. לא יכול לְאִתְקַיָמָא non poterit vivere, hebr. לחיות, Ezech. 33, 12. Imper. דא עבידו וְאִתְקַיִמוּ hoc facite et vivite, Gen. 42, 18. פלחו ית מלכא דבבל ואתקימו servite regi Babyloniae, et vivite, Jer. 27, 17. תבעו דחלתי ואתקימו quaerite timorem meum et vivite, pro, et vivetis, Am. 5, 4. Fut. תבינני וְאֶתְקַיֵם intelligentem reddes me et vivam, Ps. 119, 144. יִתְקַיֵם קדמך vivat coram te, Gen. 17, 18. לא יתקים non vivet, Exo. 19, 13. יתקים רבוני מלכא דוד לעלם vivat dominus meus David in seculum, IR 1, 31. At omne יחי המלך vivat rex, transfertur יצלח prosperetur: לא יחזנני וְיִתְקַיֵם non videbit me homo, et vivet, Exod. 33, 20. כד יתוב מאורחיה וְיִתְקַיֵם cum convertetur a via sua, tunc vivet, Ez. 18, 23. Sic vers. 24. legi debet, ubi Veneta prava sunt: וְתִתְקַיֵם נפשי בפתגמיכי et vivat anima tua propter verba mea, Gen. 12, 13. Sic 19, 20. בדיל ותתקים נפשך et vivet anima tua, Jer. 38, 17. דְתִתְקַיְמוּן יומין סגיאין ut vivatis diebus multis, Jer. 35, 7. וצדיקיא על קושטהון יִתְקַיְמוּן justi autem per fidem suam vivent, Hab. 2, 4. לא יִתְקַיְמוּן non vivent, heb. לא יהיה non erit, Ez. 21, 18. Videtur legisse יחיה: דְיִתְקַיְמוּן ut vivant, Ez. 13, 19.

Aphel, אַקִים, הֲקִים et אוֹקִים vel אוּקִים *statuere, constituere, praestituere, confirmare, stabilire, suscitare, exsuscitare, excitare*. Respondet hebr. הציג, העמיד, הקים, הציב. Praet. ותרתא עשרי אבניא אֲקִים יהושע et duodecim lapides statuit Josua in medio Jordanis, heb. הקים, Jos. 4, 9. אֲקִים לנא יהוה מלפין בבבל excitaverat nobis Dominus doctores in Babylonia, Jer. 29, 15. ומן אקים בריתא דארעא quis statuit fines extremos terrae, Prov. 30, 4. די הֲקִים quod erexerat Nebucadnezar rex, Dan. 3, 2. וַהֲקִים על מלכותא ut praestitueret vel praeficeret regno satrapas, Dan. 6, 2. וַאֲקִים אברהם et statuit Abraham, heb ויצב, Gen. 21, 28. ואקים משה ית משכנא et erexit Moses tabernaculum, heb. ויקם, Exo. 40, 18. אקים על כיפא רגלי et statuit in petra pedes meos, Ps. 40, 3. Ex altera forma, וְאוֹקִים מיא et statuit aquas colligatas quasi in utre, Ps. 78, 13. Cum aff. אֲקִימֵיהּ בבקעת דורא erexit illud in valle Dura, Dan. 3, 2. וַאֲקִימֵיהּ קדם פרעה et constituit eum coram Pharaone, heb. ויעמידהו, Gen. 47, 7. male id in libris scriptum וַאֲקִימְנֵיהּ: nam litera נ hic inseri non solet. Sic, ואקימיה et statuit eum coram Eleasaro, Num. 27, 22. וַאֲקִימָהּ תמן et erexit eum ibi sub quercu, Jos. 24, 26. וַאֲקִימִנּוּן et statuit eos coram Pharaone, heb. ויציגם, Gen. 47, 2. Ex altera forma, אוֹקִימַנִּי ליה לפלגסא statuit me sibi in scopum, Job. 16, 12. ולצלם דהבא די הֲקֵימְתְּ et imaginem auream quam erexisti, non adorant, Dan. 3, 12. ולא אֲקֵימְתָּא יתיה בקרבא neque stabilivisti eum in bello, Ps. 89, 44. אקימתא לרווחא רגלי statuisti in lato pedes meos, heb. העמדת, Ps. 31, 9. את אֲקֵימְתָּא כל תחומא דארעא tu

statuisti omnem terminum terrae, hebr. הצבת, Ps. 74, 17. דַאֲקֵימְתָּא בלחודיהן quas statuisti solas ipsas, id est, seorsum, heb. הצבת, Gen. 21, 29. דא את קים די אֲקֵימֵית hoc est signum foederis quod erexi, Gen. 19, 17. ואף אֲקֵימֵית ית קימי עמהון quinetiam erexi vel stabilivi foedus meum cum ipsis, Exo. 6, 4. וַאֲקֵימֵית מבניכון לנביאין et excitavi ex filiis vestris prophetas, Am. 2, 11. כל עתירי נכסיא אקימו מכורסהתהון omnes divites facultatibus excitarunt de soliis suis, Jes. 14, 9. וַאֲקִימוּ עליו דגור אבנין רב et erexerunt super eum cumulum lapidum magnum, Jos. 7, 26 Sic IIS. 18, 17. וַהֲקִימוּ כהניא et constituerunt sacerdotes, Esrae 6, 18. ואקימו יתיה באתריה et statuerunt eum in loco suo, IIS. 6, 17. Part. מֵקִים מעפרא מסכנא excitans vel erigens ex pulvere pauperem, IS. 2, 8. וּמְהָקֵים מלכין et constituit reges, Dan. 2, 21. cum expresso ה characteristico ex Hebraismo. Pl. וּמְקִימִין ית משכנא et erigunt tabernaculum, Num. 10, 21. Infin. ברם אֲקָמָא אקימו ית נטריא tantummodo constituendo constituerunt custodes, Jud. 7, 19. לַאֲקָמָא ית משכנא ad erigendum tabernaculum, Num. 7, 1. לאקמא לאחוהי שמא ad excitandum fratri suo nomen, Deut. 25, 7. לאקמא ית בריה תחותוהי suscitando filium ejus pro eo, IR. 15, 4. וְלַאֲקָמָא ית כורסי דוד et stabiliendo solium Davidis, IIS. 3, 10. Ex altera forma: וּלְאוֹקָמָא ית מרדכי et ad stabiliendum Mordechaeum, Esth. 2, 21. לְמוֹקָמָא תרי עשר שבטין erigere vel constituere duodecim tribus, Gen. 42, 36. cum formativo מ ex forma Syra et Hierosol. Cum aff. לַהֲקָמוּתֵיהּ על כל מלכותא ad constituendum eum super totum regnum, Dan. 6, 4. לַאֲקָמוּתֵיהּ מן ארעא ad erigendum eum e terra, IIS. 12, 17. Ex altera forma, וְאוֹקִימוּתִי et erigere meum, heb. וקומי et surgere meum, surrectionem meam, Ps. 139, 2. Imp. אֲקֵים קדם יי מדבחא statue coram Domino altare, IIS. 24, 18. אקים לעבדך מימרך praesta servo tuo verbum tuum, Ps. 119, 38. אקים סכואה constitue speculatorem, Jes. 21, 6. וַאֲקִימֵנִי ממרע et erige me a morbo, Ps. 41, 11. אֲקִימוּ נטריא constitue custodes, Jer. 51. 12. Fut. וית קימי אֲקֵים et foedus meum stabiliam cum Isaaco, Gen. 17, 21. וַאֲקֵים ית קימי עמכון et stabiliam faedus meum vobiscum, Gen. 9, 11. ואקים קדמי כהן מהימן et constituam mihi sacerdotem fidelem, IS. 2, 35. דַאֲקֵים להון quem excitabo ipsis, Jer. 30, 9. וַאֲקִימִנֵּיהּ קדמך et stitero eum coram te, heb. והצגתיו, Gen. 43, 9. תְּקִים ית משכנא eriges tabernaculum, Exo. 40, 2. ולא תקים לך קמא et non eriges tibi statuam, Deut. 16, 2. תקים יתיה בלחודיה statues eum seorsum, hebr. תציג, Jud. 7, 5. תְּקֵים ית משכנא et eriges tabernaculum, Exo. 20, 30. ותקים אבנין רברבין et eriges tibi lapides magnos, Deut. 27, 2. Cum pron. וּתְקִימִנֵּיהּ מגו אחוהי et surgere facies eum e medio fratrum suorum, IIR. 9, 2. תְּקִים אסרא statues interdictum, Dan. 6, 9. ושפל אנשים יְקִים עלה et humillimum hominum constituet in eo, Dan. 4, 14. Et cum expressa characteristica conjugationis; די מלכא יְהָקִים quod rex statuerit, Dan. 6, 16. יקים לך suscitabit tibi Dominus Deus tuus, Deut. 18, 15. ליט די לא יקים maledictus sit, qui non praestiterit verba Legis hujus, Deuter. 27, 26. יקים עלעולא לשתיקותא statuit tempestatem in silentium, Ps. 107, 29. יְקִים דשהא statuat fores ejus, Jos. 6, 26. Ex alia forma, מלכא בדינא נוֹקֵים ארעא rex judicio stabilit terram, Pr. 29, 4. ubi נ est loco characteristici י ex forma syra: וִיקִים כהנא דמדכי et statuet sacerdos ille qui purgat, heb. והעמיד, Lev. 14, 11. ויקים יי et suscitabit Dominus sibi regem, IR. 14, 14. ויקים עלך et statuet contra te armatos clypeis, Ez 26, 8. Cum pron. וִיקִימִנֵּיהּ קדם כהנא et statuet eum coram sacerdote, heb. והעמידו Lev. 27, 8. וִיקִימִנָּהּ קדם יי et statuet eam coram Domino, Num. 5, 16. יְקִימִנָּךְ יי ליה constituet vel stabiliet te Dominus sibi in populum sanctum, Deut. 28, 9. יְקִימִנַּנִי statuet me, IS. 22, 34. יְקִימִנָּנָא excitabit nos, Hos. 6, 2. יְקִימוּן יתיה ליואי erigent illud Levitae, Num. 1, 51. דתקל בחובא יקימון מליך qui labitur in peccatum, eum confirmabunt verba tua, Job. 4, 4. וקמא לא תקימון לכון et statuam non erigetis vobis, Lev. 26, 1.

Ophal, הֳקַם *erigi.* Eo usus Daniel ex imitatione hebraismi. Praet. fem ועל רגלין כאנש הֳקִימַת et in pedes instar hominis stare facta est, Dan. 7, 4. Et cum Chatephsaegol ab initio, לשטר חד הֳקִימַת ad latus unum constituta, Dan. 7, 4. Quidam active ex Aphel illud explicant, sed Aben Esra passive accipit, et explicat per הוּקְמָה, juxta sensum et locutionem versus praecedentis.

Ap. Rab. et Talm., כיון דקם קם posteaquam ita stat, stet, i. e. cum ita se res habeat, esto, facta infecta reddi nequeunt, Bm. 38b. Sic Elias in fine praefationis secundae in librum Masoreth, כִּדְקָאֵי קָאֵי sicut stat, sic stat, i. e. ita se causa mea et rerum mearum status habet. Dicitur sic ex dialecto Talmudica, pro קָאֵים vel קָאֵים per apocopam, ut et supra ad participium Kal adductum. אכולהו קאי ad omnia stat, hoc est, ad omnia refertur. Usurpant, quando volunt docere, unum verbum ad plures voces referri: תנא היכא קאי tanna sive doctor ubinam substitit docendo? תנא אקרא קאי doctor ad scripturam sive versum istum substitit, ubi scriptum est. מקיימין קוצים בכרם vivos servant carduos in vinea, i. e. sinunt crescere, nec evellunt metu heterogeneorum, Kil. cap. 5. Sic, מקיימין קוצים בשדות לגמליהן stabiles relinquunt carduos in agris pro camelis suis, Bm. 156b. In Aphel frequenter dicunt Talmudici per apocopam אוֹקֵי pro אוֹקֵים sive אוֹקִים: unde participium מוֹקְמִינַן constituimus, ordinamus, decernimus. Hinc et, לְמוֹקָמָא ad constituendum, quod paulo ante ad infinitivum Aphel adductum. Interdum intransitive pro קָאֵי subsistere, desistere: ut, רב אשי אוקי אשלשה מלכים Raf Asse substitit (in concionando) ad vel juxta tres reges, sive trium regum historiam, Sanh. 102b.

קַיָּם *stabilis, firmus, vivus, superstes:* אלה קים Deus vivus, hebr. אל חי, Jos. 3, 10. עד דרביא קים dum infans esset adhuc vivus, heb. חי, IIS. 12, 22. לית לי בר קים non est mihi filius vivus, IIS. 18, 18.

ידעית דפריקי קים scio quod redemptor meus vivus est, Job. 19, 25. קים הוא יי per vivum Dominum, ut vel quam certo vivit Dominus, Jer. 4, 2. quae est juramenti formula. Emph. יברך באלהא קְיָמָא benedicit in Deo vivo, per Deum vivum; sic, יקים באלהא קימא jurabit per Deum vivum, Jes. 65, 16. Plur. כעדן דאתון קְיָמִין juxta tempus, cum eritis vivi, Gen. 18, 14. קימין כלכון יומא דין vivi estis omnes vos die hoc, Deut. 4, 4. Fem. ואקים ליה מלכו קְיָמָא et confirmabo ipsi regnum stabile, IS. 2, 35. דחלתא דיי דכיא קְיָמָא לעלמין timor Domini mundus est, stabilis in secula, Ps. 19, 10.

אוֹקִימוּת *surrectio:* supra in infinit. Aphel.

קְיָם *pactum, faedus, statutum*, hebr. ברית, חק, quibus respondet: דא את קים hoc est signum faederis, heb. זאת אות הברית, Gen. 9, 12. למדכר קים עלם ad recordandum pacti perpetui, Gen. 9, 16. לאשנאה קים mutando pactum, Ez. 16, 59. כד גזר קים quando statuit faedus, IIS. 22, 8. וּקְיָם דיהב להון et statutum quod dedit ipsis, heb. חק, Ps. 99, 7. לִקְיָם עלם in pactum perpetuum, Gen. 17, 7. 19. ית פתגמי קְיָמָא verba faederis hujus, Exo. 34, 28. גזר יי ית קימא הדין pepigit Dominus faedus hoc, Deut. 5, 3. נטר קימא וחסדא observans pactum et benignitatem, Deut. 7, 9. אשניאו קימא mutarunt statutum, heb. הפרו חק irritum fecerunt statutum, Jes. 24, 5. נטלי ארון קימא portantes arcam faederis Domini, Jos. 4, 18. Sic cum litera servili, נטלי ארונא דִקְיָמָא, Jos. 4, 9. כל פתגמי ספרא דקימא omnia verba libri faederis, IIR. 23, 3. לא כקימא non secundum faedus, Jer. 31, 32. אסתכל לִקְיָמָא respice ad faedus, Ps. 74, 20. דעלו בִקְיָמָא qui ingressi sunt faedus, Jer. 34, 10. Cum pron., ודכיר יי ית קְיָמֵיהּ et recordatus est Dominus faederis sui, Exo. 2, 24. וחוי לכון ית קימיה et annunciavit vobis faedus suum, Deut. 4, 13. וּקְיָמֵיהּ לאודעותהון et faedus suum, ut notum faciat eis, Ps. 25. 14. ולא הימינו בִקְיָמֵיהּ et non crediderunt faederi ejus, Ps. 78, 37. תבאש עינה בגבר קְיָמֵהּ malignus erit oculus ejus in virum faederis ejus, Deut. 28, 56. גזר קְיָמָךְ עמי pange faedus tuum mecum, IIS. 3, 12. אשני ית קימך muta, vel, irritum redde faedus tuum, IR. 15, 19. כל אנשי קימך omnes viri faederis tui, Obad. 7. וּקְיָמָךְ לא אשניאו et faedus tuum non mutarunt, Deut. 33, 9. ולא שקרנא בִקְיָמָךְ et non egimus mendaciter contra faedus tuum, Ps. 44, 18. ויבטל קְיָמְכוֹן et irritum fiet faedus vestrum, Jes. 28, 18. הא אנא מקים ית קְיָמִי עמכון ecce ego stabilio faedus meum vobiscum, Gen. 9, 9. ודכירנא ית קימי et recordor ego faederis mei, Gen. 9, 15. ואתן קימי et dabo faedus meum Gen. 17, 2. לאשניותכון ית קימי mutando vel irritum reddendo faedus meum, Lev. 26, 15. וּקְיָמִי דשני et faedus meum quod mutavit, Ez. 17, 19. וקימי מהימנא ליה et faedus meum stabile vel fidum est ei, Ps. 89, 29. ומתקפין בִּקְיָמִי et corroborant faedus meum, Jes. 56, 4. Pl. *statuta* significat: דאלפית יתכון קְיָמִין ודינין quod docui vos statuta et judicia, hebr. חקים, Deut. 4, 5. 8. 14. ית קְיָמַיָּא ויח אוריתא statuta et leges, Exo. 18, 20. ית קימיא דיי statuta Domini, Exo. 18, 16. שמע לִקְיָמַיָּא obtemperato statutis ejus, Deut 4, 1. סהדותא וּקְיָמַיָּא testimonia et statuta, Deut. 4, 45. Cum pron. ותטר ית כל קְיָמוֹהִי et observabis omnia statuta ejus, Exod. 15, 26. Deut. 4, 40. ודינוהי וקימוהי et judicia ejus, et statuta ejus, Deut. 6, 11. פקודוהי וקימוהי praecepta ejus et statuta ejus, Deut. 28, 15. קְיָמַי ואוריתי statuta mea et leges meae, Gen. 26, 5. וית קימי לא הליכו בהון et statuta mea, in quibus non ambularunt, Ez. 20, 16. סטיתון מן קימי recessistis a statutis meis, Mal. 3, 7. בִּקְיָמַי הליכו in statutis meis ambulate, Ez. 20, 19. ואם בקימי תקוצון et si statuta mea spernetis, Lev. 26, 15. ואם בקימי תהכון si in statutis meis ambulaveritis, Lev. 26, 3.

II. קְיָם, קְיָמָא *juramentum, jusjurandum:* או יקים קים aut juraverit juramentum, Num. 30, 3. ומדנטר ית קימא et eo quod servat juramentum illud, quod juravit patribus vestris, Deut. 7, 8. ותשבקון שומכון לקימא לבחירי et dimittetis nomen vestrum ad juramentum electis meis, Jes. 65, 15. Cum aff. וּקְיָמֵיהּ ליצחק et juramentum suum Jacobo, Ps. 105, 9. Pl. קְיָמָךְ דעם שבטיא מימרך קים propter juramenta, quae cum tribubus verbum tuum juravit, hebr. שבעות, Hab. 3, 9.

קְיָמָא *stabilitas, firmitas*, Rab. הקושר קשר של קיימא והוא מעשה אומן חייב ligans (in Sabbatho) nodum firmum, opere artificis, reus est, scil. violati Sabbathi, Maim. de sab. cap. 10.

III. קְיָם *votum.* Sic quandoque respondet heb. נדר: ut, וְקַיֵּם יעקב קְיָם et vovit Jacob votum, Gen. 28, 20. ודי קימתא קדמי תמן קְיָם et quod vovisti coram me illic votum, Gen. 31, 13. וקימת קים et vovit ipsa votum, IS. 1, 11. וקים ישראל קְיָם et vovit Israël votum coram Domino, Num. 21, 3.

קִיוּם *stabilitas, firmitas, subsistentia, duratio:* אוכל שמכניסין אותו לקיום cibus quem colligunt ad durationem, qui diu asservari potest, ut, frumentum, legumina, nuces etc. Hae decimabantur: ירק פטור שאין מכניסין אותו לקיום olera libera sunt, quia non colligunt ea ut conserventur: קיום העולם subsistentia mundi: דבר שאין בו קיום res in qua non est subsistentia, quae non est stabilis, durabilis: Item *juramentum:* או אסרת אסר על נפשה בקיום aut ligaverit ligationem super animam suam cum juramento, Num. 30, 11. Fem. constructum, כל נדר וכל קְיוּמַת אסר omne votum aut omne juramentum obligationis, Num. 30, 13.

קָמָה *seges, in culmum erecta adhuc stans*, ut Hebraice: Emph. או קָמְתָא או חקל aut seges aut ager, Exo. 22, 6. קמה לית ליה נוב לא יעבד seges non est ei, fructum non faciet, Hos. 8, 7. Pl. constr. ושלח בְּקָמַת פלשתאי et immisit in segetes Philistaeorum, Jud. 15, 5.

קוֹמָה, קוֹמָא *statura*, ut heb.: על ריש כל קומה ad caput cujusque staturae, Ezech. 13, 18. ורמי קומא יתקטפון et proceri statura exscindentur, Jes. 10, 33. חלף דראימתא בְקוֹמָה eo quod exaltatus es statura, Ez. 31, 10. Cum pron., וקומתהון כדקלא et statura

ipsorum est ut palma, Cant. 7, 8. Ap. Rab. המהלך בקומה זקופה אפילו ד' אמות כאילו דוחק רגלי שכינה דכתיב מלא כל הארץ כבודו quicunque ambulat statura erecta etiam duntaxat quatuor cubitos, perinde est ac si depelleret pedes divinae majestatis, sicut scriptum est: Plena est universa terra gloria ejus, Jes. 6, 3. Demisso ergo capite incedunt, ne gloriam Dei, super ipsos incedentem, laedant. Legitur in Kid. 31a.

קָמָא *statua*, heb. מצבת vel מצבה, cui respondet, semel etiam nomini נציב: ut, והות קמא דמלחא et fuit statua salis, hebr. נציב מלח, Gen. 19, 26. ושוי יתה קמא et posuit eum statuam, heb. מצבה, Gen. 28, 18. וְקָמָא לא תקימון לכון et statuam non erigetis vobis, Lev. 26, 1. Emph. וסהדא קָמְתָא et testis est statua haec, Gen. 31, 52. ואקים יעקב קמתא על קבורתה et erexit Jacob statuam super sepulchrum ejus, Gen. 35, 20. ואקים ליה בחיוהי ית קמתא et erexit ei in vita ejus statuam, IIS. 18, 18. וקרא לקמתא על שמיה et vocavit statuam istam de nomine suo, II. Sam. 18, 18. Constr. ית קְמַת בעלא statuam Baalis, hebr. מצבת, IIR. 10, 27. Pl. ואקימו להון קָמָן et erexerunt sive statuerunt sibi statuas, IIR. 17, 10. Emph. ותבר ית קָמָתָא et confregit statuas, IIR. 18, 4. Constr. ויתבר ית קְמַת בית שמש et confregit statuas Beth-schemes, Jer. 43, 13. Cum pron. ותברא תתבר קָמָתְהוֹן et confringendo confringes statuas ipsorum, Exo. 23, 24. Sic 34, 13. וְקָמָתְהוֹן מבינך et statuas ipsorum e medio tui exscindam, Mich. 5, 13. Aliam significationem vide supra in קדם.

קים *serum lactis*, ap. Talm. unde, הנודר מן החלב מותר בקום qui vovet ab esu lactis, ei licitum est serum, Ned. c. 6. in Misna f. 51b. In Ar. scribitur בקם, R. Sal. exponit Gallice *mesgue*, i. e. *laict clair*, *lac clarum*, *aqua lactis*. Alias dicitur נסיובי, ut est in נסב. Hinc dicunt, קום אינו בכלל חלב serum non comprehenditur sub lacte. Alius interpres inquit: קום היינו מים היוצאים מן החלב וקורין לו סי"רו i. e. est aqua egrediens ex lacte, et dicitur vulgo *serum*. Alius interpres: Dicitur קום, propterea quod, cum faciunt *consistere* lac in caseum, illud separatur, וקם לצד אחד et *stat* ad latus unum. Vide R. Davidem Jes. 7, 22.

קוּמָא *gummi:* קומא אלכסנדריא gummi Alexandrinum, quod fluit ex arboribus Alexandriae, Sab. 104a. Dicitur et קומים in eodem libro fol. 104b. Item גומא, ut est in lit. ג.

קוֹמָא *comes*, *dignitatis et principatus nomen:* דוכסא להגמונא הגמונא לקומא dux tradidit episcopo, episcopus comiti, As. 11a.

קוֹמִי κόμη *coma, caesaries:* התירו לו לספר קומי permiserunt ei radere comam. Item, המספר קומי הרי זה מדרכי האמורי radens comam imitatur mores Emoraeorum, Sota 49b. Bk. 83a. Tres res permiserunt domui Rabbi, שיהו רואין במראה contemplari se in speculo: ושיהו מספרין קומי radere comam: ושיהו מלמדין את בניהן יונית et docere liberos suos graece, TH. c. 6. in Gemara: ר' ראובן בן איסטרובלי סיפר קומי R. Ruben F. Strobili rasit comam, ut scil. non agnosceretur esse Judaeus, Meila 17b.

יְקוּם, יְקוּמָא *substantia:* אמחי ית כל יקומא delebo omnem substantiam quam feci, Gen. 7, 4. ומחא כל יקומא et delevit omnem substantiam, quae erat in superficie terrae, Gen. 7, 23. וכל יקומא די עמהון et omnem substantiam quae cum ipsis erat, Deut. 11, 6.

מְקָם *status*, *statio:* וּמְקָם משומשנוהי et status servorum ejus, hebr. ומעמד, IR. 10, 5. מאתר מקם רגלי כהניא a loco stationis pedum sacerdotum, heb. ממצב, Jos. 4, 3. Sic vers. 9. ואדחנך מִמְּקָמָךְ et depellam te de statione tua, heb. ממעמדך, Jes. 22, 19.

Deinde מקמה, מקמתא *substantia, res, opus*, idem quod מלאכת, secundum B. Ar. In Vr. s. 5. אית לך מקימה פלונית תתנין לי habesne rem istam? quaeso dato vel commodato eam mihi, gl. מלאכה. In Br. s. 73. מאן אכל הדא מקמתא בר' מאן תבר הדא מקמתא אלא ברך quis comedit rem istam? Filius tuus; quis confregit rem istam, nisi filius tuus? Adducit etiam B. Ar. ex TgH. Exo. 22, 8. et 11. מקמתא דחבריה, pro heb. מלאכת רעהו. Sed istud Tg. hodie non reperitur in libris nostris.

מָקוֹם *locus*, in quo omnia *stant et consistunt:* Ap. Rab., אין המקום מכבד ליושבו אלא היושב מכבד את מקומו non locus honorat sessorem suum, sed sessor honorat locum suum. Hoc petitum ex libro Talmudico Tan.: R. Jose dixit: לא מקומו של אדם מכבדו אלא הוא מכבד את מקומו non locus hominis honorat ipsum, sed ipse honorat locum suum. Adducitur in libro Musar c. 24. Contra Pharisaei putabant se honorari loco primi consessus, Mar. 12, 39. Praeterea habent Rabbini hoc vocabulum inter *nomina Dei*. In Pirke avoth c. 5: Decem tentationibus tentaverunt patres nostri את המקום Deum in deserto. Et cap. 6. רצה המקום לזכות את ישראל voluit Deus justificare filios Israël; ideoque dedit eis multam Legem, et multa praecepta. In Kid. fol. 30b. השוה הכתוב כבוד אב ואם לכבוד המקום: מוראת אב ואם למוראת המקום: ברכת אב ואם לברכת המקום. De hoc usu scribit R. Aben Esra Esth. cap. 1. in principio: קדמונינו ז"ל קראוהו מקום בעבור שכל מקום מלא כבודו prisci nostri Rabbini b. m. vocaverunt eum (Deum) מקום, propterea quia omnis מקום locus est plenus gloria ejus. In Medr. Tehil. 40a. Quare vocant nomen Dei benedicti מקום Makom? שהוא מקומו של עולם quia ipse est locus mundi, sicut scriptum est: Et dixit Dominus, ecce מקום locus est mecum, vel, in me, vel, apud me (Exo. 33, 21.) i. e. omnis locus totius mundi in me subsistit. Alia ratio: שבכל מקום שצדיקים עומדים שם הוא נמצא עמהם quia in omni loco, in quo stant justi, illic ipse cum eis est, sicut dicitur: „In omni loco ubi memoriam collocavero nominis mei, veniam ad te, et benedicam tibi", (Exo. 20, 24.) Sic in Br. s. 68. et capitulis R. Eliesaris cap. 35. ויפגע במקום incidit vel pervenit in locum quendam, et pernoctavit ibi, quia occumbebat sol (Gen. 28, 11.): quare vocatur nomen ejus (Dei) מקום? quia in quocunque loco etc. Kabalistae di-

cunt: מקום in numeris continet 186. nomen tetragrammaton sanctum יהוה continet totidem, si quaeque litera toties suum numerum multiplicet, quot unitates continet. Ut י significat per se 10. unde decies decem sunt 100. Litera ה valet quinque: quinquies quinque sunt 25. Litera ו valet sex: sexies sex sunt 36. Litera ה rursus multiplicata facit 25. quae singula inter se addita faciunt 186. Seneca de Benefic. lib. 4. cap. 8. de Deo inquit: „Quocunque te flexeris, ibi illum videbis occurrentem tibi: nihil ab illo vacat: opus suum ipse implet." Aliter: אותו מקום *iste locus.* Sic Rabbini tecte et honeste loquuntur de *partibus naturae pudendis, maxime mulieris,* unde in Talmud, ולישרי ליה לאיש כל הנוגע באצבע באמה ולאשה באותו מקום Nid. 59b. קטנה של אשה כאילו נוגע באותו מקום quicunque tangit minimum digitum mulieris, perinde est ac si contrectaret locum illum, Massech. Kallah. נימא מצא באותו מקום pilos invenit in isto loco Git. 6b. כנגד אותו מקום לאשה versus istum locum in muliere, R. Sal. Exo. 35, 22. מכל מקום *ex omni loco, tamen, attamen,* et sic ante se habet אף על פי quamvis, etsi, etiamsi. מלא מקום אבותיו implet locum patrum suorum, ut V. G. in eruditione, pietate etc. hoc est, eruditione illos aequat, patrissat. Phrasis qua frequenter utuntur. Vide More Nevoch. par. 1. cap. 8. Ad ejus imitationem dixit Paulus 1. ad Corinth. 14, 16. ὁ ἀναπληρῶν τὸν τόπον τοῦ ἰδιώτου qui implet locum idiotae, h. e. qui idiota est, homo plebejus.

מְקוֹמִי *localis:* סדר מקומי ordo localis: תנועה מקומית motus localis.

תְּקוּמָה *resurrectio, scil. mortuorum in judicio illo magno:* הרשעים לא תהיה להם תקומה impiis non erit resurrectio, R. David, Ps. 1. Communius ea a Rabbinis vocatur התחיה revivificatio, revocatio in vitam, nempe salutis aeternae. Improbi autem descendent in gehennam, quorum vivere, torqueri est. Vide חיה.

קום *manducare, mandere, incidere dentibus.* Possit et radix esse קסם, et est affine verbo קצץ. Ap. Rab., קָמֵי טרפיזין mandones mensarum, commensales, assessores mensarum, epulones. Ar. adducit in קם ex Medr. Echa 2, 22. ibi tamen hodie legitur קומי פרפיראן שלי, i. e. אוכלי שולחני. Quidam libri קוססי. At פרפיזן micae panis, panis.

קוסים *phialae, aut certi alicujus vasis culinarii nomen.* Apud Talm. שולי הקוסים הצידוניים fundum phialarum Sidoniarum, Kel. c. 4.

קוֹסֵר[29] *scabiosus.* Notatur ea voce morbus aut vitium aliquod ovium, unde de reliquiis ovium Labanis post divisionem a Jacobo custoditis dicitur in Ber. rab. s. 73. „Et Jacob pascebat oves Labanis residuas הנותרות" (Gen. c. 30, 36.) Resch Lakis dixit, מנהון בישן מנהון עקרין מנהון קוסריין ex iis erant malae, ex illis steriles, ex illis scabiosae, vel macilentae et defectuosae ad partum et fructificationem. In Ar. adducitur hoc loco et in נתר, sed non explicatur quid sit. Guido explicat *edentulum.* At illud non est hujus vocis interpretamentum, sed vocis הנותרות, ut ibidem in Br. sequitur, נתרת כתיב כמ"דא ונתור בכיה ושניה, i. e. נתרת scribitur, quasi diceret, defluens aut deciduus grex maxillis et dentibus suis, dentibus majoribus et minoribus. נְתַר decidere, defluere, juxta illud, אתרו עפיה defluere facite folia ejus, id est, decutite, dejicite, Dan. 4, 11.

קוֹעַ *collum, guttur: rostrum in avibus,* idem quod heb. לוע. Ap. Talm., כי מטמטם קועיה דמא quod faedatum esset collum ejus sanguine, Chol. 28a. אי איך קועך pulchrum est collum tuum, ע"א fol. 29a. יסר קועיה oblongum est rostrum ejus: Item, קועיה parvum rostrum ejus, Bk. 55, 1.

קוֹעַ *Koaei, populi Assyriae,* Ez. 23, 23.

קוֹעֵד. Hinc legitur in Venetis, ורשעי לא תקועדין בארעא, Prov. 10, 30. Elias et Regia habent תְּקוּעֲרוּן. Elias post radicem קסר adducit, et dicit, se ignorare quid sit. In Hebraeo pro eo est ישכנו habitarunt. Isti verbo in Tg. communiter respondet שְׁרֵי, unde et in quibusdam codicibus Elias scribit, legi pro superiori voce שָׁרְיָן, quod esset rectum. Cum autem nulla sit affinitas inter has duas voces, videtur scribendum יִתְוַעֲדוּן a יָעַד unde Rabbini dicunt הִתְוַעֵד convenire, congregari certo loco et tempore discendi, consultandi aut certi quid agendi causa. Sic, בית הַוַּעַד domus conventus, in quo מִתְוַעֲדִין conveniunt discendi causa, id est, schola. Alioquin hoc verbum in Targum inusitatum est.

קוֹף *simia.* Pl. שן דפיל וְקוֹפִין dentem elephantis et simias, 1R. 10, 22.

קִיפָא[30] *foramen acus, caput acus crassius et obtusum, ubi foramen est:* Talm. אי קופא לבר אי קופא לגיו num foramen acus foras sit, an intrinsecus, Chol. 48b. Item, דלמא מפומבדיתא את דמעיילין פילא בקופא דמחטא forte ex urbe Pumbedita es, qui traducunt elephantem per foramen acus, Ber. 55b. Bm. 38b. Proverbialis sententia in eos, qui absurda et impossibilia loquuntur. Hinc Christi locutio Matthaei 19, 24.

קוּפָא, קִיפָה[31] *pertica, vectis, fustis, baculus:* ויתנון על קופא et imposuerunt perticae, Num. 4, 12. וטענו יתיה בְּקִיפָה et portarunt eum in pertica, hebr. במוט, Num. 13, 24. in TgH. Vide et infra in קפא et קפף.

---

[29]) Lat. *causarius, um, tenui valetudine utens.* Vide notam supra p. 709.

[30]) Idem est atque sequentes voces מקף et קופינא (Sab. 102b.), ar. قُوف, cui Freyt. (III. 515.) complures dubias quidem significationes attribuit, quae vero in eo conveniunt, ut significetur *rotundus margo* vasis vel ejus *extremitas,* quae notio vocabulis talmudicis enumeratis subest. Notant quidem *rotundum marginem* acus, vel securis (מקף et קפינא) qui perforatus i. e. *foramine* instructus esse solet. Cf. et gr. κύπη quod *cavitatem* notat.

[31]) Est ipsissima vox ar. قُوفا *pertica, phalanga,* syr. ܩܘܦܐ.

קוּפָא *vitis.* Vide infra in קפא.

מְקוּף *foramen securis, ligonis et similium instrumentorum*, Talm. מקופו טהור foramen ejus mundum est, Kel. cap. 13. נשבר מקופו si fractum sit foramen ejus, R. David ex eodem libro, IS. 13, 20.

תְּקוּפָה *revolutio, circuitio, circulus, orbis: solstitium, aequinoctium, definita solis revolutio ad istos terminos:* כאשר השלימו תקופת ימי השבועה quando absolvissent orbem dierum septimanae, Aben Esra, Jobi 1, 5. In Targ. דרוע בְּתְקוּפַת תשרי וחצדא בתקופת ניסן וקורא בתקופת טבת וחומא בתקופת תמוז sementis in aequinoctio Septembris, messis in aequinoctio Martii, frigus in solstitio Septembris, et aestus in solstitio Junii, Gen. 8, 22. Jonath. De ratione Tekupharum vide Talm. Erub. 56a. וּתְקוּפוֹת שמשא et circuitus solis, Gen. 1, 14. Jon. בתקופת תמוז in solstitio Junii, Cant. 1, 7.

קוּץ *spernere, rejicere, reprobare, aversari, detestari.* Respondet saepius hebr. מאס. Praet. וְקָץ יי בכל זרעא דישראל et sprevit Dominus totum semen Israëlis, II. Reg. 17, 20. חלף דקץ עמא הדין propterea quod sprevit populus iste regnum domus Davidis, Jes. 8, 6. על דנפשתהון קָצַת בפולחני quod anima ipsorum rejecit cultum meum, Zach. 11, 8. ארי קָצְתָּא בפתגמא דיי nam sprevisti verbum Domini, IS. 15, 26. ארי מדע דחלתי קצתא nam scire cultum meum sprevisti, Hos. 4, 6. הלא דין עמא דְקָצְתָּא ביה nonne iste est populus quem sprevisti, Jud. 9, 38. חלף דקצתא propterea quod sprevisti verbum Domini, IS. 15, 23. דבדיני קָצוּ quod judicium meum spreverunt, Lev. 26, 43. ארי בפולחני קצו nam cultum meum spreverunt, IS. 8, 7. קצו בדחלתא spreverunt cultum Sancti Israëlis, Jes. 1, 4. קצו ביך spreverunt te, Jer. 4, 30. וְקָצוּ בקימוהי et spreverunt statuta ejus, IIR. 17, 15. ואוריתי וקצו בה et Legem meam spreverunt, Jer. 6, 19. די קְצַתּוּן בה quam sprevistis, Num. 14, 31. קצתון בפולחנא דאלהכון sprevistis cultum Dei vestri, IS. 10, 19. חלף דקצתון ית מימרא דיי propterea quod sprevistis verbum Domini, Num. 11, 20. Infin. ארום אלהן מֵקָץ תְּקִיץ בנא sed rejiciendo rejecturus vel rejecisti nos, iratus super nos vehementissime, Thr. 5, 22. Fut. תְּקִיץ, ut modo. איכדין יְקוּץ יי בתקוף רוגזה quomodo sprevit Dominus in forti ira sua ecclesiam Zion, Thr. 2, 1. ואם בקימי תְּקִיצוּן et si statuta mea spreveritis, Lev. 26, 15. עד די תקיצון ביה donec fastidiose spernatis eam, scil. carnem, Num. 11, 20. Ap. Rab. דברים שהנפש קצה בהן res quas abominatur vel aversatur anima, Bech. 37.

קוֹץ *spina*, hebraice.

קַיָּץ *spinarius, tractans, succidens, aut colligens spinas, vel, colligens fructus spinarum*, apud Tos.: חוץ משל קייצים exceptis (chirothecis) tractantium spinas, Kel. c. 26. מה דכתיב אל תקוץ בתוכחתו אל תקוץ quid est quod scriptum est, אל תקוץ תעשם קוצים קוצים ne taedeat te correctionis ejus, (Prov. 3, 11.?) i. e. ne facias eam, קוצים קוצים spinas spinas hoc est, ne averseris eam, quasi laesura sit te instar spinae.

קַוֵּץ *spinas auferre, expurgare:* יוצאים לקוץ הדרכים ולתקן הרחובות egrediuntur ad exspinandum vias, et ordinandas vel digerendas plateas, id est, ad expurgandum vias a spinis, Mk. 6a. In R. Sal. Thr. 3, 11. legitur pro *spinosum facere, spinis opplere.* Nam verbum סורר explicat illic קוץ אותם מפור קוצים בדרכים spinis opplet eas, spargit spinas in vias meas. Pass. נִתְקַוֵּץ, הִתְקַוֵּץ *a spinis purgari:* שדה שנתקווצה ager a spinis purgatus, Schevi. c. 4. Quae in Aruch ex contrahendi significato adducuntur, ea in Talmud leguntur per כ.

קַוִּיץ *spinosum:* לולב קווץ, Succa fol. 32a.

קַוָּץ *pilosus*, cui opponitur חלק laevis: משל לקווץ וקרח parabola est de piloso et calvo, Br. s. 65. ex significatione קוצותיו (Cant. 5, 11.). Vide TH. Schekal. cap. 3.

קוצה *herba tinctoria, cujus usus ad tingendum, rubeam exponunt*, Schab. 68a.

קוֹצִים *cardui:* מקיימים קוצים בכרם alunt carduos in vineis, בערביא מקיימים קוצים בשדות לגמליהן in Arabia alunt carduos in agris pro camelis suis, Bb. 56b. Gl. *chardon.*

קוֹץ *apex literae, virgula instar spinae acutae super literam notata.* Apud Tos., בשעה שעלה משה למרום מצאו להק"בה שיושב וקושר כתרים לאותיות אמר לפניו רבונו של עולם מי מעכב על ידך אמר לו אדם אחד יש שעתיד להיות בסוף כמה דורות ועקיבא בן יוסף שמו שעתיד לדרוש על כל קוץ וקוץ תילין של הלכות id est, quo tempore ascendit Moses in altum, invenit Deum sedentem, et ligantem coronas ad literas (id est, apices quibusdam literis inscribentem,) et dixit ipsi: Domine mundi, quis retardat manum tuam? respondit Deus: homo quidam, qui venturus est post multa secula, nomine Akiva ben Joseph, qui commentaturus est super unumquemque apicem literae infinitos cumulos interpretationum, Men. 29b. לא נצרכה אלא לקוצה של יוד non opus est, nisi apice literae י ibid. pag. praec.

קוּק *platea, avis*, heb. קאת. In Gemara. קאת זו קוק, קוק Chol. 63a.

קוּקוּ. In Jalkut Exo. 56c. Ita ut exaudiretur vox earum (ranarum) in ventribus Aegyptiorum, quae faciebant קוקו κοάξ. *Vox, seu imitatio vocis ranae.*

קוּקְיָא vide infra in קקי.

קֻנְקָן[32] *ignitabulum, vas aereum, quo prunae continentur, ad calefaciendum aliquid:* הני קֻנְקְנֵי היכי יהבינן להו ista ignitabula ubi ponimus illa? Talm. Sanh. 74b. Gl.: *vasa aerea alta sunt, in quibus ponuntur prunae coram mensis regum, ut se calefaciant juxta ea.* Germ. Rauchfaß, in Ar. parvo. B. Ar. exponit *operculum ignis, quod tegitur super prunas, ne ignis damnum aliquod domui faciat.*

[32]) Nonnulli vocem cum latino *cauci* conferunt, de quo Salmas. (ad Spart. Pesc. I. p. 667): „quidquid enim cavum et κομβοειδὲς esset, καῦκον et καύκαλον dixere" (Graeci).

קוזא *grana lanuginis in vitibus, unde olim fiebat oleum, quod vocabant* **משחא דקואז**, *quo lucernas Sabbathinas accendere vetitum*, **Sab. 21a.**

קוזדר קוזדור *satelles, apparitor, lictor, minister magistratus vel principis:* ראהו קוזדור אחד vidit ipsum satelles quidam, Medr. Ps. 103. Alias etiam dicitur קוסטור, de quo in קסט.

קוז קוֹזָ[34] *frustum, gleba:* והיה אוכל קוזות אדמה fuitque comedens glebas terrae, Br. s. 41. Idem quod קציצות, juxta R. Sal. Aruch vult esse *speciem terrae rufae.* In gl. Talm. Bk. 69, 1. explicatur gall. *mottes.*

קוזטף *radiare, spargere radios.*

קוזטיפין *radiationes, sparsiones radiorum:* קוטיפי דכתרין תתאין radiationes coronarum inferiorum, Zoh. in Gen. col. 382.

קוזם קוזמוס κόσμος, *ornamentum, ornatus, mundus:* לעשות לאשתו קוזמין ut fieri curaret uxori suae ornamenta quaedam, in libro Tanchuma Num. 10, 1. והלא קוזמין של המלך הרי הן בחבית זו nonne ornatus regis est in vase hoc? Pirke R. Elies. cap. 13.

קוזמדייא *ornamenta*, Ned. c. 4. ab initio, in TH.

קוזמיקון *idem:* κοσμικὸς: Sic Sigma graecum in ן mutatum in אותנטין, quod graece αὐθέντης: וכל קוזמיקון שלו שם הוא omnia ornamenta, omnis mundus ejus ibi erat, Br. s. 19. Et s. 24. ואין לך קוזמיקון אלא של אליהו sed nullus (ventus) tam fortis fuit sicut Eliae, de quo 1R. 19, 11. In Ar. id exponitur הזק. Idem in TH. Ber. cap. 9.

קוזמוקרטור κοσμοκράτωρ *mundi moderator, princeps, sive rector, monarcha:* שהיה סנחריב קוזמוקרטור quia Sancherib fuit κοσμοκράτωρ, glossa, מושל בכל, Midr. rab. in fine. כל המלך שאינו קוזמוקרטור העולם כולו omnis rex qui non est κοσμοκράτωρ, monarcha universalis, Midr. Esth. 1, 2. ורדף אחר ארבע מלכים קוזמוקרטורין et persecutus est quatuor reges κοσμοκράτωρας, Br. s. 58. In Vr. s. 18: Quando Israëlitae steterunt in monte Sinaj, et dixerunt, „quicquid edixerit Dominus, faciemus“: ea hora vocavit Deus angelum mortis, et dixit ei, אע״פי שעשיתי אותך קוזמוקרטור על הבריות quamvis fecerim te κοσμοκράτωρα inter creaturas, nihil tamen tibi rei sit cum hoc populo. Vide et Midr. Cant. c. 8, v. 6. Simili sensu de spiritibus malignis hanc vocem usurpat Paulus ad Ephes. 6, 12.

קוזף *spargere, dispergere, projicere radios.*

קוזפא *dispersio, projectio:* דשריין בקוזפי דינין על עלמא qui habitant in dispersione radiorum judicii super mundum, i. e. quibus data est potestas constituendi judicii, et projiciendi poenas in mundum, Zohar in Gen. col. 146. מקוזפא מלכותא מעילא ותתא

קְוְקִין[33] *greges.* Sic citatur in Ar. ex Prov. 27. sed hodie libri impressi legunt קְנָטִין, de quo supra in קוט. Sed in Jalkut in sectione ויצא, fol. 38a. אי הוה חמי קֻוִקְיָה טבא si fuit videns gregem bonum; gl. עדר, ex Br. s. 74. Sic s. 64. לשעבר היה לך חדא קווקיא וכדון יש לך קווקיא סגין antea habuisti tantum gregem unum, nunc habes greges multos. Hinc confirmatur lectio Aruch in loco proverbiorum. Philippus Aquinas exponit in loco primo, קוקיא טבא per כלי טוב *poculum, vas pretiosum.* In Aruch scribitur קווקיא.

קור קוּרָא *molle ac tenerum palmae, quod in cacumine ejus, et ramorum extremitatibus existit, quod dulce est et comedi potest.* Autor Aruch explicat, ראש הרקל כשהוא רך cacumen palmae quando adhuc tenerum et molle est. Cum comedebatur, precatiuncula praecedebat vulgaris; Benedictus etc. creans fructus terrae, Ber. 36a. R. Sal. hic notat: קורא id est, רך של דקל *teneritas, molle palmae* Quando rami ejus quotannis crescunt, ut omnium arborum, tunc quod accrescit hoc anno, molle est et tenerum, et comedi potest, altero anno induresscit in lignum: דקלא לא נטעי אינשי אדעתא דקורא dactylum non plantant homines propter teneros ramos ejus, ut scilicet eos comedant. Ibid. Veteres dixerunt in communi proverbio: תלי ליה קורא לדבר אחר ואיהו דידיה עביד appende tenerum palmae sui, ea quod suum est, facit, Ber. 43b. Vide דבר. Gl. קורא id est, רך הגדל בדקל *tenerum quod nascitur in palma.* Citatur et aliud proverbii loco in Aruch, in קר quarto, quod extat in Vr. s. 15. et 16. מאן דאכיל קורא ילקי בהדי קורא qui comedit tenerum-palmae, vapulabit per ramum palmae. Sic deliciae et voluptates plerumque morborum et poenarum causae sunt, ut qui divellit ramum, ramus resultans facilime, nisi caveat, oculum laedit. Pro ultimo קורא in Jalkut fol. 157c. legitur קילא, quod videtur mendosum. Nam exponitur בקורתו ramo ejus. Ita tamen quoque legitur in Vr. s. 16. et s. 15. in fine, ubi lectio קילא probatur in glossa, vide hoc loco. Vide et Medr. Ps. 22.

קוֹר *frigus.* Vide infra in קרר.

מָקוֹר *fons, scaturigo.* Ap. Tos. metaphorice sic vocatur מקור שנוצר בו הוולד *uterus in quo formatur infans*, scribit Rambam in הלכות אסורי ביאה cap. 5. Apud Grammaticos, *modus infinitivus, quasi diversorum significandi modorum fons.* Apud Philosophos *metallum*, vel *minerale*, More fol. 39a.

מְקֹר vide in נקר.

קִישׁ vide קשש.

[33]) Lat. *pecus* mutato s in p, ut quibusdam placet. Dubito. Mutatio enim literarum π et κ in idiomatis quidem indogermanicis usitata, in semiticis vero non satis probata, quo magis addubitanda in vocabulis ex sermone latino in chaldaicum translatis.

[34]) Verti potest ad ar. قزّ *salivit, assilavit*, ut frustula terrae vel lapidis designetur, quae, si illa (terra scil. vel lapis) contunditur, *dissiliunt*, non vero pulveris instar in aëre volitant, neque propter magnitudinem humi jacent. Aut est ex radice קסס, vel קצץ, cui notio inest *contundendi, solvendi et comminuendi.*

ex dispersione radiorum regni superioris et inferioris, Ibid. col. 382. Postellus reddit, *in fortitudine.*

קופיתא *idem:* קופיתא דשמשא projectio radiorum solis, i. e. radiatio, splendor solis. Dicitur et קוספיתא.

קוֹפִירָא *compositio:* קופירא דקיטרא compositio massae, Zohar col. 184. in Genesin. Sic explicavit Postellus. קיט־א alias est *nodus, vinculum.*

קְחָהִין קחה vide supra in קוח.

קְטָא *cucumis.* Pl. ית קְטַיָא וית מַלְפְּפוֹנַיָא cucumerum et melopeponum, Num. 11, 5. in Jon. et TgH. Altera vox posset rectius scribi מַלְפְּפוֹנַיָא.

מַקְטְיָא *cucumerarium.* Absolutum est מַקְטֵי, idem quod hebr. מקשה, cui respondet: כערסל מבתותא בְמַקְטְיָא sicut lectus tugurii in cucumerario. Jes. 1, 8. Sic legit R. Sal. et Elias. Veneta, בְמַקְשְׁיָא, quod melius legeretur בְמַקְשְׁיָא ex forma singulari, juxta hebraeum, cujus absolutum est מקשי.

קִיטָאוֹת *cortinae*[35], *vela, aulaea:* In Sr. s. 20. Rex carnalis cum ingreditur civitatem, honorant eam, conspergunt eam, coronant eam, ושפרים קיטאות וכלים נאים et expandunt aulaea et vestimenta pulchra, accendunt denique candelas: Sic et ego, inquit Deus benedictus, ingressurus mundum meum, פירשתי קיטאות expandi aulaea, juxta illud, „qui extendit sicut cortinam caelos" (Jes. 40, 22.) In Aruch citatur praeterea ex Jelam. s. בהעלותך ab initio: קיטיות של בוץ קיטיות של פורפירי aulaea ex bysso, aulaea ex purpura.

קְטָאדִיקוֹס vide infra in קטר.

קְטַב[36] *excindere, succidere, caedere.* Aruch et Elias citant TgH. לְמִקְטַב ad succidendum, pro heb. לחטב, Deut. 19, 5. Sic et R. David ejus loci meminit Hos. 13, 14. Sed hodie libri impressi habent למקטע. Jes. 28, 2. in R. D. Kimchi, ושער אומר על רוח סערה שקוטב וכורת הכל et dicit שער de vento procelloso, qui exscindit et succidit omnia.

קֶטֶב *excisio, excidium,* heb. Ps. 91, 6. Ap. Tos. sumitur pro *spiritu maligno.* Hinc, תרי קטבים הם duo spiritus sunt, qui קטבים vocantur, חד מקמי טיהרא וחד מבתר טיהרא unus potestatem habet ante meridiem, et alter post meridiem, Pes. 111b.

קוֹטֶב[37] *polus mundi.* Pl. קְטָבִים *poli, puncta duo, circa quae, tamquam circa cardines, totum coelum vertitur.* Unum punctum est לצד צפון ad partem septentrionalem, et vocatur קוטב צפוני polus septentrionalis sive arcticus: alter est לצד דרום ad latus australe, et vocatur קוטב דרומי polus meridionalis sive antarcticus. Qui habitant תחת הקו השוה sub aequatore, vident utrumque polum: Septentrionales tantum septentrionalem vident.

Deinde קוֹטֶב *torcular, praelum olivarum:* אין עושין זיתים בבד ובקוטב, Schebi. c. 7. Ar. vult esse *lignum magnum et grave, quod olivis imponitur ad premendum.* Sic et R. Salom. In Aruch parvo exponitur germ. Kelterbaum.

קַטְבְּלָיָא, קַטְבְּלָא *vestimenti genus:* item *culcitra coriacea, pulvinar ex corio,* Ned. 55b. ומתעגל על גבי קטבליא חדשה et rotundatur, circumvolvit se in culcitra nova, TH. 28a. Fem. pl. מחפה בקיטבלאות tegit eam pulvinari, Schek. c. 3. ששרפו על גבי קטבלא qui combussit eum super pulvinari, Mk. 25a. Legitur et in Kel. c. 16. ubi glossa explicat *corium quod in pavimento sternitur:* Sic, פורס קטבליא על גבי רישיה expandit pulvinar super caput suum, Bm. 50. Aruch scribit; עור corium vel pellis quo se tegunt homines superne, vocatur gr. אנבולי ἀναβολή: *et quod substernunt,* vocant καταβολη. Alibi eodem sensu legitur קרטובלא.

קַטְבַּלְטִין. Legitur in Midb. rab. s. 4. et videtur significare *mulctam,* vel *depositionem ab officio.* Nam videtur esse a gr. καταβάλλω. quod significat *dejicio, deturbo:* item *solvo, persolvo, pendo.* Aquinas exponit λύτρον, פדיון *pretium redemptionis.* Locus ita habet: Similis est haec res trapezitae, apud quem numi quidam falsi sunt inventi, quod cum regi innotasset, praecepit praefecto, ut eum dimittat, et alium in officium ejus immittat. Et quamvis inventus fuerit trapezita iste חייב קטבלטין reus mulctae quam persolvat, tamen dixit rex. is qui haeres est ejus officii, solvat quod ipse debet.

קטג קַטֵיגוֹר κατηγορος, *accusator:* מן ביני אלף קַטֵיגוֹרַיָא ex mille accusatoribus, Jobi 33, 23. Ap. Rab., העובר עבירה אחת קונה לו קטיגור אחד qui transgreditur transgressionem unam, acquirit sibi accusatorem unum, Pirke Av. c. 4. אין קטיגור נעשה סניגור vide in סנג, in סניגור:

קַטֵיגוֹרְיָא *accusatio:* דור שבן דוד בא בא קטיגוריא בתלמידי חכמים quo seculo filius Davidis veniet, veniet accusatio contra discipulos sapientum, Ketub. in fine: hoc est, multi calumniatores et accusatores exsurgent contra eos.

קטינמא vide mox infra in קטן.

קטד קְטָדִיקֵי *condemnatio, mulcta.* Est gr. καταδίκη: In Vr. s. 30. ותן קטדיקי לקרטוס imposuit mulctam dominatori vel praefecto. Et s. 18. in fine: בשר ודם גובה קטדיקי וה"קבה גובה קטדיקי rex carnis et sanguinis exigit mulctam, etiam Deus levat mulctam. Nota, haec et alia exempla prave in libris scribi cum Resch in medio, קטירקי, קטריקי, et in Bemid. rab. s. 7. קטריקים: sed recte in Ar. cum Daleth, ut etymologia docet. Hinc et legitur:

קְטָאדִיקוֹס κατάδικος, *condemnatus, obnoxius e re judicata,* in Bemid. rab. s. 9.

קטה קְטִיתָא *baculus:* דטעין קטיתא חדא ואזל למטחי חבריה portabat baculum, abiens ut percuteret socium suum: item, דטעין קטיתא דפרזלא qui portabat baculum ferreum, Echa rab. 1, 3. Bemid. rab.

---

[35]) Potest esse ipsissima haec vox latina extrita tamen liquida R ex more chaldaeo.

[36]) Affine est verbis חטב et חצב.

[37]) Est vocabulum ar. قُطْب d. q. vide Lexica.

s. 12. In Ar. legitur קטו, et explicatur מַטָּה *paculus*[38] *virga*, ex quo Guido et alii fecerunt מִטָּה *lectus ferreus vel ligneus*.

קטן קְטִיזְמָה[39] *titulus honoris, laus commendatio, encomium: prosapia:* Rex carnalis בתחלה מזכיר שמו ולבסוף קטיזמא שלו primo commemorat nomen suum. postea titulum suum, Br. s. 1. Sic in Jalkut IIS. 22. ubi in glossa exponitur יחוס prosapia. In Medr. Ps. 18. legitur hoc idem scriptum קטיגמא. Est corruptum ex Graeco quopiam vocabulo. In Lexico Guidonis citatur קטימגא in rad. קטם.

קְטַט[40] *jurgari, contendere, litigare, rixari*, apud Rab.: *irritare.* Hithpahel, הִתְקוֹטֵט *idem.* Hinc in Tg. Jon. וְאִתְקוֹטְטוּ כחדא et rixati sunt invicem, Lev. 24, 10. Vide et supra in קוט.

קְטָטָא *lis, contentio*, R. Levi Prov. 17a. Plur. קְטָטִין *jurgia, lites, dissensiones:* בעל קטטה ומחלוקת rixosus et contensiosus, autor contentionis et dissensionis.

קְטָטִין, inde בית קטטי *locus pudendorum*, pro heb. במבשיו. Deut. 25, 11. in TgH. Videtur mendosum: nam Elias adducit in קטן sub forma קוטנוי, quomodo et legitur Exo. 4, 4. in TgH.

קְטַל *occidere, interficere.* Respondet hebr. מוחת, קטל, הרג, המית et רצח: quandoque etiam verbo נפל, ut quando cadere gladio dicitur, id passive profertur אִתְקְטֵל *occidi:* item saepe verbo הכה. Praet. ויח עמא די בה קְטַל et populum qui in ea erat, interfecit, heb. הרג, Jud. 9, 45. וּקְטַל יי כל בוכרא et interfecit Dominus omne primogenitum in terra Aegypti, Exo. 13, 15. וקטל יח אחוהי et interfecit fratres suos, Jud. 9, 5. דִּקְטַל במותיה סגיאין מדקטל בחיוהי quos occidit in morte sua, plures erant quam quos occiderat in vita sua, Jud. 16, 30. וקם קין בהבל אחוהי וְקַטְלֵיה et insurrexit Kain in fratrem sum Hebel, et occidit eum, Gen. 4, 8. וקטליה עולימיה ומית et sic interfecit ipsum puer ejus, et mortuus fuit, Jud. 9, 54. ומחהי וקטליה et percussit eum, et occidit eum, heb. ויכהו וימות et percussit eum, ita ut moreretur, IIS. 1, 15. ומחא יח פלשתאה וקטליה et percussit Philistaeum istum, et interfecit eum, IIS. 17, 50. דִּקְטָלֵיה קין quem interfecit Kain, Gen. 4, 25. קדם דִּקְטָלָךְ coram eo qui interfecit te, Ez. 28, 9. ולא קְטַלִנּוּן et non occidit eos, Jer. 41, 8. בזמן דִּקְטַלִנּוּן quo tempore interficiebat eos, Ps. 78, 34. וְקַטְלִנּוּן בחרבא et interfecit eos gladio, IR. 2, 32. Fem. כד קְטָלַת איזבל נבייא דיי quum occideret Izebel prophetas Domini, IR. 18, 13. אתתא קְטַלְתֵּיהּ mulier interfecit eum, Jud. 9, 45. Hinc Praet. Pehil sive pass., עד די קְטִילַת חיותא usque dum occisa esset bestia illa, Dan. 7, 11. Secunda masc. כמא די קְטַלְתָּא יח מצראה sicut occidisti Aegyptium, Exo. 2, 14. ולא קְטַלְתָּנִי attamen non occidisti me, IS. 24, 19. לא גברא קְטָלִית non virum occidi, Gen. 4, 23. אף יתך קטלית etiam te occidi, Num. 22, 33. ואחדית ביה וּקְטַלְתֵּיהּ et prehendi eum et interfeci eum, IIS. 4, 10. וקמית עלוהי וקטלתיה et insurrexi in eum et occidi eum, IIS. 1, 10. ארי כען קְטַלְתִּיךְ certe jam te interficerem, Num. 22, 29. ארי ברוגזהון קְטַלוּ קטול nam in ira sua occiderunt occisione, Gen. 49, 6. וּקְטַלוּ יח עורב et occiderunt Orebum, Jud. 7, 25. וקטלו כל דכורא et occiderunt omnem masculum, Gen. 34, 25. וְקַטְלוּהִי et interfecerunt eum, IIS. 4, 7. הֲמִקְטַל קטלוהי an occidendo occiderunt eum, Jer. 26, 19. ולא קְטַלוּנוּן et non occiderunt eos, Jos. 9, 26. וּקְטַלְתּוּן יח בנוהי et occidistis filios ejus, Jud. 9, 18. היכא גבריא דִּקְטַלְתּוּן ubi sunt viri quos occidistis? Jud. 8, 18. Part. קָטֵל הוה erat occidens, Dan. 5, 19. הא אנא קָטֵיל ecce ego occido filium tuum primogenitum, Exo. 4, 23. קטל יח רבוניה occidens dominum suum, IIR. 9, 31. וְקָטֵל לה et occideret eam, Esth. 2, 10. לְקָטְלָא occisori ad idololatriam filios suos dederunt, Hos. 9, 13. Pl. קָטְלִין נפשן occidentes animas, hebr. ירצחו Hos. 6, 9. והוו קטלין בהון qui interficiebant eos, IIR. 17, 25. ויח קטלין בחרבא לְמִקְטַל occisores gladio ad occidendum, Jer. 15, 3. Part. praeter. sive Pehil, בה בליליא קְטִיל in ea nocte fuit interfectus Balthasar rex, Dan. 5, 30. Pl. חמני מאה קְטִילִין octingentos occisos tempore uno, IIS. 23, 8. מנין קטילין numerus occisorum, Esth. 9, 11. Emph. חילת קְטִילַיָּא vallis occisorum, Jer. 7, 32. עולי בִּקְטִילַיָּא האלין ויחון ingredere occisos hosce, et reviviscent, Ez. 37, 9. Constr. וגבריהון יהון קְטִילֵי מותא et viri ipsorum erunt occisi mortis, Jer. 18, 21. Cum aff. אם כקטול קְטִילוֹהִי יתקטיל num juxta occisionem occisorum ejus occidetur, Jes. 27, 7. ולא חכסי עוד על קְטִילָהָא neque teget amplius occisos suos, Jes. 26, 21. מטול דסגיאי קְטִילַיָּא אפילת ועשינן כלהון קטילהא quoniam multos interfectos dejecit, et potentes fuerunt omnes interfecti ejus, Prov. 7, 26. מקל מפלתך קְטִילָךְ prae sonitu ruinae tuae occisorum tuorum, Ez. 26, 15. Fem. דאתתא קְטִילְתָּא mulieris occisae, hebr. האשה הנרצחה Jud. 20, 4. Infin. ארי מִקְטַל תקטלניה nam occidendo occides eum, Deut. 13, 9. וּמִקְטַל לא נקטלנך et interficiendo non interficiemus te, Jud. 15, 13. הֲמִקְטַל קטלוהי an occidendo occiderunt eum, Jer. 26, 19. לְמִקְטַל יח אחוהי ad occidendum fratres suos, Jud. 9, 24. Cum pron. ובעא

[38]) Videtur potius significare peculiariter *instrumentum sanguinarium* ad *occidendum* (gr. κτείνω occido) destinatum. Quae etymologia ex locis hic citatis in quibus de *homicidio* tentato sermo, item ex loco in Jalk. (Leg. f. 308a.), ubi eodem sensu haec vox sed per Nun (נ) in fine (קטן), in usu est, denique ex loco in Midr. Tehil. (Ps. 5, 4.) adjuvatur, ubi pro איש דמים i. e. occisor קטנטין legitur, quod procul dubio gr. est κτάντης a. v. gr. citato.

[39]) *Structura, aedificium, opus conditum seu creatum*, gr. κτίσμα.

[40]) Ar. قَطَّ, hebr. קצץ *secuit*, i. e. fecit ut res minutim *dilaberetur*, quod in societate humana *litigando* fit, juxta illud proverbiale lat.: „concordia res parvae crescunt, discordia maxumae dilabuntur“.

מלכא לְמִקְטְלֵיהּ et quaesivit rex occidere eum, Jer. 26, 21. למקטליה בנכילו ad occidendum eum per fraudem, Exo. 21, 14. ובעו ית נפשי לְמִקְטְלַהּ et quaesiverunt animam meam ad occidendam eam, I. Reg. 19, 10. למטריה וּלְמִקְטְלֵיהּ custodire et interficere eum, IS. 19, 11. כמין לך לְמִקְטְלָךְ insidiatur tibi ad occidendum te, Gen. 27, 42. ואמרו אוחרנין למקטלך constitueruntque alii occidere te, IS. 24, 11. כרו פחית לְמִקְטְלִי foderunt foveam ad occidendum me, Jer. 18, 22. כל אתמלוכיהון עלי למקטלי omnia consilia ipsorum sunt contra me ad occidendum me, Jer. 18, 23. הַלְמִקְטְלִי את אמר num ad occidendum me dicis, Exo. 2, 14. לְמִקְטְלָנָא ad occidendum nos, Exo. 5, 21. Imper. קום קְטוֹל יתהון surge, occide eos, Jud. 8, 20. קְטֻלְנִי כען קטול occide me nunc occisione, Num. 11, 15. ואם איח בי חוֹבָא קְטוֹלְנִי et si est in me delictum, occide me, IS. 20, 8. שלוף חרבך וּקְטוֹלְנִי extrahito gladium tuum, et interficito me, Jud. 9, 54. קְטוּלוּ גבר גברוהי occidite quisque socium suum, Num. 25, 5. וּקְטוּלוּ גבר ית אחוהי et occidite quisque fratrem suum, Exo. 32, 27. אשחליפי וּקְטֻלִי evaginator et occide, Ez. 21, 21. Fut. וכל רברבהא אֶקְטוֹל עמיה et omnes magnates ejus interficiam cum eo, Am. 2, 3. וְאֶקְטוֹל ית יעקב אחי et occidam Jacobum fratrem meum, Gen. 27, 41. ואקטול יתכון בחרבא et occidam vos gladio, Exo. 22, 23. דלא אֶקְטְלִנָּךְ בחרבא ne occidam te gladio, IR. 2, 8. למא אקטלנך quorsum morte afficerem te, IS. 19, 17. לא תקטול נפש non occides ullam animam, Exo. 20, 13. pro hebr. לא תרצח, quod idem: ועולמיהון בחרבא תִקְטֵל et juvenes ipsorum gladio interficies, IIR. 8, 12. אן תקטול אלהא לרשיעא si occideris, Deus, improbum, Psalm. 139, 19. ותקטול ית אחתא et occides mulierem istam, Lev. 20, 16. לא תִקְטְלִנּוּן מן יד non occides eos statim, Ps. 59, 12. לא תִקְטְלִנָּנָא non occides nos, Jer. 41, 8. יקטול עניא וחשוכא interficiet pauperem et egenum, Job. 24, 14. לפום סהדין יקטול ית קטולא juxta os testium interficiet occisorem, Num. 35, 30. heb. ירצח את הרצח, quod idem. וְיִקְטוֹל גאיל דמא et interfecerit vindex sanguinis, hebr. ורצח Num. 35, 27. דְיִקְטוֹל נפשא בשלו qui interfecerit animam aliquam per errorem, Num. 35, 11. hebr. מכה נפש percutiens animam: כל דיקטול נפשא quicunque interfecturus est aliquem, heb. כל מכה, Num. 35, 30. כל דיקטול קין quicunque occiderit Kainum, Gen. 4, 15. הוא יִקְטְלִנֵּיהּ ipse interficiet eum, Num. 35, 19. למה יִקְטְלִנָּךְ נפש quare percuteret te aliquis, Jer. 40, 15. כל דישכחנני יקטלנני quicunque invenerit me, occidet me, Gen. 4, 14. הא אין יקטלנני ecce occiderit me, tamen invocabo eum? Job. 13, 15. ואם ישמע שאול ויקטלנני quod si audiverit Saul, occidet me, IS. 16, 2. תקטול אנון interficiet eos, Prov. 1, 32. תִּקְטְלִנֵּיהּ לשן חויא interficiet eum lingua serpentis, Job. 20, 16. עוד קטלא נִקְטוֹל יתיה etiam occisione occidemus eum, Esth. 5, 14. נקטיל תורין occidemus boves, Jes. 22, 13. ארי נקטול ית אחונא nam interficiemus fratrem nostrum, Gen. 37, 26. וְנִקְטְלִנֵּיהּ et interficiemus eum, Jud. 16, 2. דְנִקְטְלִנֵּיהּ ut interficiamus eum, Esth 5, 14. המן בעי דְנִקְטְלָךְ Haman petit ut interficiamus te, Esth. 6, 1. ומקטל נקטלנך et occidendo occidemus te. Jud. 15, 13. וית בעירא תקטלון et bestiam interficietis, Lev. 20, 15. ומקטל לא תִקְטְלוּנֵּיהּ occidendo autem ne occidatis eum, IR. 3, 26. ארמלתא וגיורא יִקְטְלוּן viduam et peregrinum occident, Ps. 94, 6. ויקטלון יתי et interficient me, Gen. 12, 12. וְיִקְטְלוּנּוּן et interficient eos, Am. 9, 4. וְיִקְטְלוּנַּנִי et interficient me, Gen. 20, 11. Sic IR. 12, 27. תִקְטְלֻן יתיה interficient eum, Exo 1, 16. Ithpehal, vel Ithpahel, Praet. אִתְקְטִיל מלכא יושיה occisus est rex Josias. Am. 9, 1. אתקטיל בסיפא interfectus est gladio, Esth. 9, 14. על בית תקפך אִתְקְטַלְתָּא in domo fortitudinis tuae interfectus es, IIS. 1, 25. In Regiis legitur ex Ithpehal: ארי אִתְקְטָלוּ בחרבא quod occisi essent gladio, heb. כי נפלו כחרב, IIS. 1, 12. איכדין אִתְקְטָלוּ גבריא quommodo occisi sunt potentes, gladio, ibid. vers. 19. וְאִתְקְטָלוּ et interfecti fuerunt, ibid. v. 4. דְאִתְקְטִילוּן בשושן qui occisi sunt in Susan, Esth. 9, 14. מטולחך אתקטלנא כל יומא propter te occidimur tota die, Ps. 44, 23. Tertia fem. וְאִתְקְטִילַת תמן et occisa fuit illic, heb. והומת et mori facta, IIR. 11, 16. Part. מחר את מִתְקְטֵל cras tu occideris, hebr. מומת, IS. 19, 11. וּמִתְקְטִיל בחרבא aut occisus gladio, hebr. ונפל בחרב aut cadens gladio, IIS. 3, 29. Cum aff. pron. ובינח שוקי מִתְקְטִילְנָא et in vicis occidor ego, Prov. 22, 13. Pl. וחכימיא מִתְקְטְלִין ut sapientes interficerentur, Dan. 2, 13. מגו בני מלכא דמתקטלין e medio filiorum regis, qui occisi sunt, IIR. 11, 2. Infin. אִתְקְטָלָא יתקטיל occidendo occidetur, heb. מות יומת, Exo. 31, 14. לְאִתְקְטָלָא ad occidendum, ut occidatur, Ps. 109, 16. לְאִתְקְטָלָא ולהובדא ad interficiendum et perdendum, Esth. 7, 4. וחברוהי לְהִתְקְטָלָה et socios ejus occidere, Dan. 2, 13. דקטלא בר נשא אתבעניה לְאִתְקְטָלָא qui occiderit hominem, requiram eum ut rursus occidatur, Gen. 9, 6. in Jon. Fut. ארי כא אֶתְקְטִיל nam hinc interficiar, heb. פה אמות, hic moriar, IR. 2. 30. ודיעול בתרהא יִתְקְטֵל et qui ingredietur post eam, occidetur, IIR. 11, 15. יִתְקְטֵל אדניהו occidetur Adonias, IR. 2, 24. ואף מריה יתקטיל etiam dominus ejus occidetur, Exo. 21, 29. לא תִתְקְטֵל בבית מקדשא דיי non interficietur in domo sancta Domini, IIR. 11, 15. ואם יקטלוננא וְנִתְקְטֵל et si interfecerint nos, interfecti erimus, IIR. 7, 4. אתקטלא יִתְקְטְלוּן interficiendo interficientur, Lev. 20, 11. בחרבא יתקטלון gladio occidentur, Ez. 26, 6. Pahel, Praet. קַטֵּל המון שביבא דנורא interfecit eos flamma ignis, Dan. 7, 22. אנא קַטֵּלִית משיחא דיי ego occidi Messiam sive unctum Domini, IIS. 1, 16. מדקטילו בני ישראל בחרבא quam quos occiderunt Israëlitae gladio, Jos. 10, 11. Part. והא אנון מְקַטְּלִין יתהון et ecce illi interficiunt ipsos, IIR. 17, 26. Fem. חרבא דְמְקַטְּלָא gladius occidens, Jud. 7, 18. Infin. לְקַטָּלָא יתהון ad occidendum eos, Exo. 32, 12. לשיצאה וּלְקַטָּלָא ad perdendum et ad interficiendum, Esth. 3, 13. Et in Daniele, לקטלה הכימי דבבל ad interficiendum sapientes Babyloniae, Dan. 2, 14.

קְטוֹלָא, קְטוֹל *occisio, interfectio, caedes, homicidium:* גבר חיב קטול את vir reus occisionis es, hebr. איש מות vir mortis es, i. e. morte dignus, IR. 2, 26. הוה קטול בזרעית דעמלק fuit occisio in semine Amalek, Esth. 9, 17. ביום קטול רב in die occisionis magnae, heb. הרג, Jes. 30, 25. וגברין דחיבין דין דִקְטוֹל et viros qui rei sunt judicii occisionis, heb. אנשי דמים, Ps. 139, 19. חובת דין דקטול peccatum judicii occisionis, hebr. חטא משפט מות judicii mortis, Deut. 21, 22. אם כְּקְטוֹל קטילוהי an juxta occisionem occisorum ejus occidetur, hebr. הרגיו eorum qui occisi sunt, Jes. 27, 7. Sic et Chaldaeum debet esse cum Scheva ab initio ex forma passiva Pehil, non cum Kametz, ut habent Veneta: מִקְּטוֹל ab occisione, a strage, Ob. 9. הוֹבַת קְטוֹלָךְ תהי ברישך reatus occisionis tuae erit in capite tuo, IR. 2, 37. חובת קְטוֹלֵיהּ reatus caedis ejus, heb. דמו, sic in praecedenti דמך, IR. 2, 32.

קְטַל, קְטָלָא, vel קְטַל, קְטָלָא *idem:* קטלא חיב occisionis sive mortis reus est, heb. דמיו בו Lev. 20, 9. תרויהון קטלא חיבין ambo occisionis rei sunt, ibid. v. 11. et sic saepius: מה עוד קטלא נקטול יתיה quid amplius occisione occidemus eum, Esth. 5, 14. ומתדברין לִקְטָלָא et qui ducuntur ad interfectionem vel necem, Pr. 24, 11.

קְטִילָא *idem:* מחת קְטִילַת סיפא וקטילת גולמין percussione occisionis gladii et occisionis hastarum, Esth. 9, 5.

קְטוֹלָא, קָטוֹל *occisor, homicida:* ולא תקבלון ממון על אנש קטול neque accipietis pecunias honorarias pro homine occisore, sive homicida, heb. לנפש רצח Num. 35, 31. יקטול ית קטולא occiderit occisorem, Num. 35, 30. אתקטלא יתקטל קטולא occidendo occidetur occisor. heb. מות יומת הרצח moriendo morietur occisor, Num. 35, 18. לאורתא יקום קטולא ad lucem surget occisor, hebr. רוצח, Job. 24, 14. Pl. מן קדם קָטוֹלִין ab occisoribus, Jer. 4, 31. למִמסר יתהון ביד קטולין ad tradendum eos in manum occisorum, Ez. 21, 16. תתעבדון קטולין efficiemini homicidae omnes vos, Ps. 62, 4. Constr. קָטוֹלֵי נפשן occisores animarum sive hominum, Jer. 7, 9. Hos. 4, 2.

קַטְלָן *idem.* Fem. קַטְלָנִית *latro-femina.* Sic vocatur *mulier, quae tres viros supervixit, quam nemo prudens ulterius ducit.* Vocatur et חבלנית *perditrix virorum,* ut est in חבל. In Schulchan Aruch par. 4. num. 9. traditur; quae duos supervixit, non debet nubere tertio.

II. קְטַל *incidere, succidere,* ap. Rab.: unde, מן דקטל אספסתא חייב שתיים אחת משום קוצר ואחת משום נוטע qui succidit pabulum (in Sabattho) duplici culpa tenetur: semel, quia similis est messori, deinde, quia similis est plantanti, Sab. 73b. Metere et plantare simpliciter prohibita sunt in Sabbatho: gramen pro pabulo pecoris succidere, est species messis sive demessionis, et simul plantationis, quia succidendo recrescit, quasi de novo plantatum. Subtilitas Rabbinica. Item alibi; gentilis quidam dicebat ad Israëlitam, קטול אספסתא ושדי לחיואי בשבתא ואי לא קטילנא לך succide pabulum et projice illud bestiis meis, quod si non, occidam te, Jeb. 121b. Item, אטו אנן קטלי קני באגמא אנן quare ergo nos succidimus calamos in stagnis? scil. ad colligendum ligna, Sanh. 33a. Gl. per קצץ, et Aruch per חטב explicat.

קַטְלָא *pallium scapulare mulierum ornatus, quod in Sabbatho portare illis non licet.* Vel potius, *catena, c a t e l l a aurea, quae et catellum dicitur: fibula argentea vel aurea, qua scapulare sub collo colligatur.* In Ar. parvo exponitur germ. ein Halsband. Ar. citat ex TgH. Exo. 35, 22. pro heb. חח, sed hodie illud Tg. non extat in hoc loco. Legitur autem Num. 31, 50. קַטְלַיָא מן צוריהון catenas vel torques a collo ipsorum, in Jon. שירין וקטלאין דדהבא catenas et torques ex auro, Gen. 49, 22. in Tg. Jon. et Hier. Ap. Talm., ולא בקטלא ולא בנזמים לא בטבעת neque cum fibula, neque inauribus, neque annulo ipsi egredi licitum, Sab. 57. in Misna. Et fol. 59b. in Gemara, מאי קטלא מנקטא פארי quid est Katella? Est colligens micas, i. e. decidua cibi, vel micas panis, ne in terram decidant. Hinc scribit scholiastes quidam ad locum adductum ex Targ. Jon. et Hier. Gen. 49, 22. quod קטלא sit רצועה רחבה שתולה בצוורה ומחובר בו בגד שתלוי על לבה שלא יפול מה שאוכלת ותטנף בגדיה. Alibi, קטלא בצוארה וטבעת בידה catella in collo ejus, et annulus in digito ejus, Talm. Meila cap. 1. in principio. Gl. ענק *torques ex auro.* Plur. היה עליה כלי זהב וקטליאות נזמים וטבעות מעבירין ממנה si fuerit in ea muliere instrumentum vel ornamentum aureum, veluti catellae, inaures, annuli, auferunt ea ab ipsa, Sota 7b. et As. c. 1. in Misna, ubi explicatur per שיירין quod catenas significat. Alibi, קטליות נזמים וטבעות et נזמים, Kel. c. 11. Hic dicuntur habere חוליות membra, partes instar fili, unde apparet, esse ornamentum aureum, veluti catella, quae fit ex auro in filum deducto.

קְטַלִיז[41] *forum:* הנמכרים בקטליזא quae venduntur in foro, Talm. As. 40b.

קטלפטא. Sic adducunt hic ex Aruch, ubi citatur ex Echa rabbetha, sed ibi hodie legitur לוקטא, de quo vide in לקט.

קטלית[42] *coxa, coxendix:* אחד בירך ושלשה בקטלית unum (membrum) in femore, tria in coxendice computantur, Ohol. c. 1. ubi per partes computantur ducenta quadraginta octo membra in corpore humano. Maim. exponit כף הירך *acetabulum femoris et quod ei superius adhaeret.*

קְטַם *cinis,* heb. אפר, cui respondet: חלף קטם משח דחדוה pro cinere, unguendum laetitiae, Jes. 6, 1. 3. היך קטם יבדר sicut cinerem disperget, Ps. 147, 16. ואנא עפר וקְטַם ego sum pulvis et cinis, heb. עָפָר ואפר Gen. 18, 27. ואתמתיל כעפרא וקטם et assimilor pulveri et cineri, Job. 30, 19. כִּקְטַם על

---

[41]) Idem quod אטליז d. q. supra. [42]) Est gr. κοτύλη, *cotyla, cavitas coxae.*

ארעא ut cinerem in terra, Ez. 28, 18. ית קִטְמָא דתורתא cinerem vaccae, vers. 10. ויפלג ית קטמא et divisit cinerem in tres partes, ibid. in Jon.: מי קטמא ההוא aquas cineris istius, Num. 19, 12. Jon. ונסיבת תמר קטמא et accipiebat Thamar cinerem, IIS. 13, 19. ושוי קטמא על רישה et posuit cinerem in capite suo, Esth. 4, 1. והוא יתיב באמצע קטמא ipse autem considebat in medio cineris, Job. 2, 8. פלגיה קטמא dimidium ejus cinis est, id est, in cinerem redactum, Jes. 42, 20. ולבוש שק וקִטְמָא et vestimentum sacci et cineris, Esth. 4, 1. ועל סקא וקטמא באית in sacco et cinere veni, Jes. 58, 5. וחפו רישיכון בִּקְטְמָא et operite capita vestra cinere, Jer. 6, 26. בקטמא יהון חפיפין cinere erunt obtecti, Ez. 27, 30. כנע יתי בקטמא humiliavit me in cinere, Thr. 3, 16. דכרנהון מתיל לִקְטְמָא memoria ipsorum assimilatur cineri, Job. 13, 12.

קִטְמָן *cinereus:* Pl. סוסון פציחין קִטְמָנִין equi grandineis punctis notati et cinerei, heb. אמצים Zach. 6, 3.

קִטְמִיּוֹת *cineres:* נתן בהם עפר וקטמיות posuit in eis pulverem et cineres, Br. s. 90. Alii exponunt *pulverem tenuem, ac rubrum, qui conservat fructus.* In Jalkut fol. 46a. pro eo legitur corrupte קמאיות.

קַטַּם *cinerare, cinerem aspergere:* וקוטמין הנטיעות et cinerem aspergunt plantatis arboribus, nempe ad enecandos vermes, Tal. Schevi. cap. 2. ut explicat Ar. in radice זבל. Alii aliter, ut sequitur.

קְטַם *incidere, infringere, excidere.* Sic explicant locum praecedentem in Talmud, pro, *superfluos ramos exscindere, vel, infringere capita ramorum, ne nimium sursum, sed in densitatem excrescant:* לולב שנקטם ראשו ramus palmae cujus caput fractum vel incisum est, Suc. c. 3. in principio Misnae, et in Gemara fol. 31b. ולא יקטמנו להריח בו ואם קטמו פטור neque succidet illud (lignum aromaticum vel odoriferum) ad odorandum in eo, quod si autem inciderit antea, liber est, Beza 33b. אחת שאינה קטומה unum ramum non incisum aut fractum: שלשתן קטומות tres incisi, Vr. s. 30. Vide Talm. Suc. c. 3. in Misna, et ibi Gemaram.

קְטוּם, קְטִימָה *incisio, incisura, ruptura.*

קְטַן *parvum, minorem, imparem, parum, minus esse vel haberi,* hebr. Id Chaldaice per זעיר effertur. Hiphil, הִקְטִין *parvum, minus facere.*

קָטָן, קָטֹן *parvus, minor, minimus, minorennis, de quo dicunt,* הכן משיולד עד שיהיה בן שלש עשרה שנה קטן ונקרא תינוק filius ex quo natus est, dum fuerit tredecim annorum, vocatur minor et puer. Inde a decimo tertio anno vocatur major et vir, quod Hebraei efferunt, מבן שלש עשרה שנה ויום אחד ומעלה נקרא גדול ונקרא איש a quo filius fuerit tredecim annorum et unius diei et ulterius, vocatur major sive majorennes, et vir: חרש שוטה וקטן לאו בני דיעה נינהו ואין מעשיהם כלום surdus, stultus, et minorennis non habentur pro scientibus, etiam opera ipsorum pro nullis habentur: קטני אמנה parvi fide, ὀλιγόπιστοι, i. e. vacillantes in fide, R. Salom. Ps. 106, 7. Idem scribit Gen. 7. Noachum etiam fuisse מקטני אמנה ex parvis fide, credidisse, et non credidisse futurum diluvium, nec ingressum arcam, nisi aquis impulsum: כל מי שיש לו פת בסלו ואומר מה אוכל אינו אלא מקטני אמנה quicunque habet panem in canistro suo, et dicit, quid edam cras? est ex ὀλιγοπίστοις exigua fide praeditis, Sota 48b. Id in Tanch. 29d. dicitur; כל מי שיש לו מה יאכל היום ואומר מה אוכל למחר הרי זה מחוסר אמנה qui habet quod edat hodie, et dicit, quid edam cras, is caret fide. Nam, qui creavit diem, creavit quoque alimentum ejus, ut ibidem praecedit. Convenit cum dicto Christi Matth. 6, 25. etc. Fem. קְטַנָּה *minorennis, minor, parva.* Hanc definiunt ad 12. annum completum, unde dicunt; filia a die nativitatis suae, donec fuerit filia tredecim annorum, vocatur קטנה minor, minorennis, ונקראת תינוקת et puella, Maim. par. 2. fol. 2b.

קְטִין *idem:* משליף קטיני מביני אלימי evellit parvas (cepas) e medio majorum, ut scil. tanto melius crescere possint, Bm. 89a.

קְטַנּוּת *parvitas, minorennitas:* ימי קטנותה dies minorennitatis ejus. Dicitur et קטנותא apud Talmudicos. Minorennitas etiam est discipuli tempus usque ad rabbinatum sive magisterium: וסמכו ר' עקיבה בקטנותו et promoverunt R. Akivam in minorennitate sua, Juchas. fol. 61a.

קִטְנִית[43] *legumen, quicquid in siliquis nascitur, ut fabae, pisa, cicer, lentes et alia.* Plur. קִטְנִיּוֹת: Legitur in Targ. Jon. Num. 15, 19.

קִטְנִים Talm. *leguminis, vel* מין ערשים *species lentium,* Maaser. in fine. Ar. scribit, arabice vocari נניר אלאדנב.

קוּטְנָא[44] *cauda:* ואחוד בְּקוּטְנֵיה et prehende caudam ejus, Exo. 4, 4. in Tg. Jon. et Hier. בבית קוטנוי.

קְטִינָא *agellus, ager parvus:* שמו דקלא אגב קטינא דארעא posuerunt palmam juxta agellum terrae, Bk. 59, 1. כמעשה דקטינא דאביי secundum historiam quae contigit circa agellum Abhaj, Git. 30b. דמי קטינא דארעא pretium agri parvi, Ketub. 91b. הוו ליה תרי קטיני דארעא erant ipsi duo agelli terrae, Suc. 3a. gl. שדות קטנות.

קטינאי vide infra in קיט.

קִטְּן[45] *securis:* ובידיה חד קטן et manu ejus securim, gl. קורדום, Jalkut in Leg. fol. 308a. Pro eo in Medr. Echa legitur קטיתא. Vide sup. קטה.

קִיטוֹן *cubiculum, conclave, in quo cubatur, sive in quo sunt cubilia:* nam κοιτὴ *cubile,* unde κοιτών. Interdum punctatum est cum Schurek, sed proprium ipsi est Cholem ex forma graeca. Respondet

43) Usus vocis etiam in lingua ar. قطنية.

44) Vocem chald. Freyt. (III. 470) cum ar. confert قطن q. v.

45) Vide notam 38. supra p. 998. ubi etiam vox a lexicis omissa קטנטין enucleata est.

hebraeo חדר in locis sequentibus, et ab Hierosolymitanis posterioribus tantum usurpatum est: אתר קיטון בית דמוך ad locum cubiculi, locum dormitionis, Esth. 1, 9. sc. cubiculi regii: nam in hebr. est בבית מלכותא in conclavi regni: וּבְקִיטוֹן בֵּי דמכך et in cubiculo loco dormitionis tuae, hebr. וּבַחֲדַר מִשְׁכָּבְךָ Exo. 7, 28. in Jon. וּבְקִיטוֹנָא דיהושע בר נון et in cubiculo Josuae filii Nun, Cant. 3, 4. Libri vulgo habent וּבְקִטוֹנָא, sed reducendum est ad formam suam genuinam: ועל לְקִיטוֹנָא דבי מדמכא et ingressus est in cubiculum locum dormitionis, heb. החדרה, Gen. 43, 30. Jon. et TgH. Pl. ובידיעתא קִיטוֹנֵי מתמלין et scientia cubicula replentur, heb. חדרים, Pr. 24, 4. בגו קיטוני מדמכיהון in cubiculis dormitoriis ipsorum, Deut. 32, 25. Jon. et TgH. בקיטוני מלכיהון in cubiculis regum ipsorum, hebr. בחדרי, Ps. 105, 30. לקיטוני דקברא ad cubicula sepulchri, Prov. 7, 27.

Ap. Tos., סוכה העשויה קיטוניות קיטוניות tabernaculum factum cubicula cubicula, i. e. quod plenum est parvis cubiculis, Suc. 3a. ואיהי יתבה בקיטוניות ipsa autem habitabat in tabernaculis verecundiae causa, ibid. כקיטוניות פתוחות לטרקלין quasi cubicula parva aperta versus triclinium, Joma 16a.

קטם קְטַסְפּוֹן *Katisbon, nom. propr. loci*, respondens hebr. כַלְנֵה Gen. 10, 10. in Jon. et TgH. Vide et Br. s. 37. Ctesiphon historicis appellatur, cujus etiam meminit Plinius lib. 6. c. 26.

קטע *abscindere, discindere, caedere, findere, decidere, incidere, praecidere, succidere*, hebr. קָטַע cui in TgH. et posterioribus paraphrastis, ut et aliis verbis, interdum respondet. Praet. יִקְטַע וקטע כל רגוגה קיסין et fidit ligna, Deut. 22, 3. Jon. וקטע כל רגוגה et caecidit omne desiderabile ejus, Thr. c. 1, v. 10. וּקְטַעוּ מתמן עוברא et succiderunt inde palmitem, heb. ויכרתו, Num. 13, 24. וקטעו יתהון שזרין et disciderunt eas in filamenta, sc. laminas auri, heb. וקצצו Exo. 39, 3. in Jon. Infin. לְמִקְטַע קיסין ad caedendum ligna, Deut. 19, 5. pro hebr. לחטב et לכרת in TgH. למקטע בכולביא ad caedendum securibus, Ps. 74, 5. Fut. יִקְטַע כליתי discindet renes meos, hebr. יפלח diffindet, Job. 16, 13. וְתִקְטְעוּן ית פסת ידה et praecidetis sive amputabitis partem manus ejus, hebr. וקצתה, Deut. 25, 12. ותקטעון ותבנון קרקומין et succidetis (arbores) et aedificabitis munitiones, heb. וכרת, Deut. 20, 20. Ithpehal, Praet. אִתְקְטַעוּ יומיהון praecisi sunt dies ipsorum, Ruth. 1, 5. ושניא אתקטעו et anni amputati sunt, Cant. 2, 11. Fut. ובזמן דיסופון יִתְקַטְעוּן et in tempore quo consumendi sunt, exciduntur, Job. 24, 24. יתקטעון יומי חיוהי praecidentur dies vitae ejus, Eccl. 8, 13. hebr. לא יאריך ימים non prolongabit dies. Ap. Rab., שנה מקוטעה annus intercisus, amputatus, imperfectus, non plenus. In Tg., תרין יומין קְטִיעָן duo dies mutili, imperfecti, non integri, Exo. 21, 21. in Jon.

נִקְטַע *abscindi;* קָטוּעַ *incisum.*

קַטּוֹעַ *caesor, amputator:* מקטוע קיסיכון a caesore lignorum vestrorum; heb. מחטב, Deut. 29, 10. TgH. מְקַטּוֹעֵי a caesoribus.

קִטֵּעַ, קְטִיעַ *mutilus, veluti cui manus vel pes abscissus est:* הקיטע יוצא בקב שלו mutilus incedit (in Sabbatho) cum fulcro ligneo suo: Vide קב. Glossa, הקיטע i. e. שנקטעה רגלו cui pes abscissus. Hinc literam ו in voce שלום (Num. 25, 12.) vocant Rabbini ו׳ קטיע Vav decurtatum. Est enim una ex literis parvis. Vide Eliae Masoret Orat. 9.

קְטוּעִים *secta, incisa, succisa:* ומן הקטועים i. e. שבולות קטועות aristae succisae et non trituratae, Talm. Maaser. cap. 1.

קטף *putare, amputare, scindere, abscindere, decerpere, succidere*, et quandoque respondet sic heb. גדע: Interdum specialiter, *amputare uvas, vindemiare*, pro heb. בצר: Item *evellere, eruere, exscindere.* Praet. וּקְטַפוּ ית כרמיהון et vindemiarunt vineas suas, hebr. ויבצרו, Jud. 9, 27. Infin. לְמִקְטַף שארא דישראל ad vindemiandum reliquias Israëlis, heb. עולל יעוללו racemando racemabunt, Jer. 6, 9. דמין לכובין דבמפקהון רכיכין למקטף similes sunt spinis, quae dum prodeunt, molles sunt ad eruendum, HS. 23, 6. Fut. וְאֶקְטוֹף ית תקוף זרעך et amputabo fortitudinem seminis tui, heb. וגדעתי, IS. 2, 31. וית ענבי שבקך לא תִקְטוֹף et uvas relictionis tuae non decerpes, hebr. תבצר Lev. 25, 5. כי תקטוף כרמך cum vindemiabis vineam tuam, Deut. 24, 21. וְתִקְטוֹף מלילן בידך et decerpseris spicas manu tua, hebr. וקטפת, Deut. 23, 26. ולא תִקְטְפוּן ית שבקהא et non vindemiabitis uvas relictas ejus, scil. vineae, Lev. 25, 11. Ithpeh., Praet. איכדין אִתְקְטֵף ואתבר מלכא quomodo succisus est et confractus rex ille, hebr. נגדע Jer. 50, 23. אִתְקְטֵף נבו succisus est Nebo, heb. קרס reflexus est, Jes. 46, 1. אִתְקְטֵפַת מלכות מואב succisum est regnum Moab, hebr. נגדע Jer. 48, 25. אתקציצו אִתְקְטָפוּ כחדא excisi, succisi sunt pariter, Jes. 46, 2. Male haec in Jesaia ab aliis explicantur *incurvare.* Fut. וְיִתְקְטֵף et succidetur, hebr. ונגדעה, Jes. 22, 25. וכריש שבוליא יִתְקַטְפוּן et sicut summitas spicae succidentur, heb. ימלו, Job. 24, 24. וְיִתְקַטְפוּן חניסנסיכון et succidentur statuae solares vestrae, heb. ונגדעו, Ez. 6, 6. וְיִתְקַטְפָן קרנת אגוריא et succidentur cornua altarium vestrorum, Am. 3, 14.

Ap. Rab., האשה מקטפת מן העיסה ועורכת את הלחם mulier abscindit de massa subacta, et disponit in panem: שלשין בו מקטפין בו quo die depsunt, etiam scindunt massam, Pes. 36a. הלש והמקטף והאופה depsens, discindens, et coquens panem e massa formatum, Bm. 89a. קטפין קטופי abscindunt abscindendo, As. 72b. אמן קטופה amen discissum, vide in אמן.

קָטוֹף, קָטֵף *vindemiator:* כְּקָטֵף על סלסלין ut vindemiator super qualos, hebr. כבוצר Jer. 6, 9. Pl. אם חטופין כְּקָטְפִין אתו עלך si raptores quasi vindemiatores veniant super te, Jer. 49, 9. Obad. 5. ubi legitur קטופין.

קְטַף *vindemia:* כעוללן בתר קטף sicut racemi post vindemiam, hebr. בציר, Jes. 24, 13. sic Mich. 7, 1. ויערע לכון דישא לְקִטְפָא וּקְטָפָא et attinget vobis tritura vindemiam, et vindemia etc. hebr. vindimiam את בציר, Lev. 26, 5. Cum aff. עַל קִטְפִיךְ בוזזין נפלו

et in vindemiam tuam praedatores irruerunt, heb. ועל בצירך Jer. 48, 32.

קְטוּף *putatio, abscissio, vindemiatio:* ועדן קטוף בוכריא מטא et tempus vindemiationis primitiarum advenit, Cant. 2, 12. Ap. Rab. etiam est *abscissio segetis, quae fit manu, et falce minori, ac potest fieri ante tempus legitimae messis.* Sic distinguitur קטוף a קציר *messe, quae fit falce majori et toto brachio.* Sic קוֹטְפִין *scissores,* קוצרים *messores.* Vide in Pes. 11a.

קְטִיפָה *abscissio segetum,* ibid.

קְטַף *botrus, racemus:* חזנהו להנהו קטפי vidit istos botros; gl. אשכולות, Ketub. 112a.

קְטַף, קִטְפָא *balsamum, vel aromatis quaedam species excellens:* זער קטף parum balsami, hebr. מעט צרי, Gen. 43, 10. Sic pro נטף quod *stacten* reddunt, Exo. 30, 34. שעף וּקְטַף ceram et balsamum, heb. נכאת וצרי, Gen. 37, 25. Sic et ap. Rab. pro *balsamo et resina accipitur:* קטפא דגווא resina arboris: קטפא דפירא resina ipsius fructus, As. 35b. הוורד והכפר והקטף rosa, cyprus et balsamum, Tal. Schevi c. 7. Huc referendum puto, חומרתא דקטפיתא globulus balsami, balsamo repletus, Sab. 57b. Alii aliter explicant.

II. קְטַף *implectere, implicare, implexum reddere, involvere:* לא בנתר משום דמקטף non cum nitro, quia implectit, involvit capillos, ut cohaereant, et aquam balnei impediant, ne aqua penetret, Nid. 66b.

קְטַף, קִטְפָא *cohaesio, conjunctio, cohaerentia, unio, veluti quae implexa sunt:* בקטפוי דקטפין per cohaesiones unionum, Zohar in Gen. col. 80.

קְטִיפוֹת *stragula, tapeta.* Citat B. Ar. ex Siphre, et explicat arabice קְטִיפָה[46], Talmudice סגוס.

קוֹטְפוֹן *consensio,* Guido ex Zohar. Videtur esse a καταφωνέω, quasi κατάφωνος, unde et σύμφωνος *consonus, consentiens.* Exempla hanc et sequentem vocem illustrarent, sed nulla adducit, nec locum, ubi legantur, indicat, unde relinquuntur lectoris judicio.

קְטַפִירָא *onus frumenti,* Guido ex Zohar. Videtur esse a καταφέρω, quasi *onus deprimens,* vide Zohar in Gen. 116d.

קְטַפוֹרָא καταφορά, *ictus, percussio, plaga, allisio, impetus, occursus, occursio, scilic. mala,* ut Guido adducit ex Zohar. In Vr. legitur cum ס in fine, לקה ה' קטפורס מכות vapulabit quinque plagis, i. e., s. 30. לקתה כ"ד קטפרס vapulavit 24. plagis, ibid.

קטפורא *urceus:* ומלי קטפורא חד et replevit urceum quendam, scilic. aqua, Zohar in Num. col. 299. Vas instar קדירה scribunt Hebraei. Et aliter, בקטפורא דעלייתא in conjunctione superiorum, Zohar in Gen. col. 88. Vide קפטר.

קטפורין vide infra in קסטיר.

קְטַפְרָס *declivis, declivitas, praecipitium, praeceps locus, in quo nihil quiescere aut subsistere potest.* Est ex graeco κατωφερής *declivis.* Ap. Talm., אם היה מקומו קטפרס si fuerit locus ejus declivis, gl. מודרון declivitas, Ohol. c. 3. הנצוק והקטפרס effusio et declivitas, vel, canalis et declivis locus, Git. 16a. idem in As. 52a. scribitur והקטפריס, quod indicat terminationem graec.: היתה ידה עשויה כקטפרים fuit manus ejus facta ut declivitas, id est, non plana, et in rectum extensa, ad recipiendum rem projectam, sed declivis et digitis deorsum protensis, Git. 78b. נשפך על הרצפה והיה מקומו קטפרס aqua effusa in pavimentum, fueritque locus ejus declivis, Meila 17a.

קְטַפְרָס *ictus plaga.* Corruptum ex gr. καταφορά, quod sic inter caetera usurpatur. In Vr. s. 18. in fine usurpatum legitur, בשר ודם נותן קטפרס והקב"ה נותן קטפרס ארבעים יכנו לא יוסיף homo caro et sanguis dat ictus, et Deus sanctus benedictus dat quoque ictus, sicut dicitur, „quadraginta ictibus percutiet eum et non amplius", (Deut. 25, 2.) Item, רשע חייב עשר קטפרס אתה לוקה אלו עש"ר מכות o improbe Pharao, ut vivis, decem plagis tu vapulabis; hae sunt decem percussiones etc. Adducitur in Jalkut ex libro Pesikta, in principio Sectionis Vajehi beschallach, Exo. 13. Vide et antea.

קטק קְטִיקְטוֹן *parvulus, exiguus:* שנתנה בו רוח קטיקטון cui datus est parvus spiritus, exiguus, gl. לישן קצר קטן מאד, sicut ירקרק, אדמדם. Vr. s. 15. In Jalkut pro eo est קצירה, Ar. legit קטריטון.

קטר Aphel, אַקְטַר *adolere, suffire, suffitum facere,* ut hebraice, sed rarius in Tg. retinetur, at saepius transfertur per אסק, ut dictum in נסק. Praet. וְאַקְטַר עלוהי קטורת בוסמין et adolevit in eo suffitum aromatum, Exo. 40, 27. Part. דרתא מְקַטְּרָן atria suffumigata, caminis et fumariis instructa, Ez. 46, 22. pro hebr. קְטֻרוֹת, quod sic quidam explicant. Alii, et sic R. David, מְקַטְּרָן *conjuncta, coagmentata,* ex altera significatione, quae mox infra sequitur. Infin. לְאַקְטָרָא עלוהי ad suffiendum sive adolendum in eo suffitum aromatum, Exo. 30, 1. Sic IS. 2, 28. וסליק על אגורא לאקטרא et ascendit in altare ad suffitum faciendum, IR. 12, 33. Fut. וְיַקְטַר עלוהי אהרן et suffivit in eo Aharon suffitum aromaticum, Exo. 30, 1. Cum aff. באתקנותיה יח בוציניא יַקְטְרִנֵּהּ in aptando ipsum. sive, dum aptat ipse lucernas, adolebit eum, ibid. Sic vers. seq.

קִיטוֹר vel קְטָרָא, קְטַר vel קוּטְרָא, קוּטַר *fumus, ex-*

---

[46]) قَطِيفَة, quod vero, ut habet Freyt., *vestem externam* innuit *incissis fimbriis instructam.* Usurpatur etiam a poetis pro veste, qua *corpus involvit dormiturus,* et procul dubio in usu haec vox simulque erat pro *tapetis et stragulis,* ut habet Ar., quae significatio igitur in ipsis ar. Lexicis supplenda.

*) קטפ־קטוּ. Legitur haec vox in Midr. Koh. de equo, in quo rex Aegypti Israëlitas persequens equitabat. Gr. est κατάφρακτος *loricatus.*

halatio, vapor, nebula: סליק זדוניה דפרעה היך קוטרא ascendit fastus Pharaonis instar fumi, heb. עלה עשן, Ps. 18, 9. והא סליק קוטרא דארעא הי כקוטרא דאתונא et ecce ascendebat fumus terrae sicut fumus fornacis, heb. קִיטֹר, Gen. 19, 28. in Jon. תלגא וְקִטְרָא nix et exhalatio sive vapor, hebr. וקיטור Ps. 148, 8. היך זרנוקא דתלי בְּקִטְרָא sicut uter suspensus in fumo, Ps. 119, 83.

קְטוֹרֶת בוסמין, קְטֹרְתָּא, קְטוֹרֶת, קְטוֹרָה *suffitus,* suffitus aromatum, ex aromatibus variis confectus, Exo. 30, 1. וּקְטוֹרֶת בוסמין די תעבד et suffitum aromaticum quem facies, Exo. 30, 36. וקטורת בוסמי et suffitum aromaticum meum, Ez. 16, 18. et 23, 21. לְקטורת בוסמיא ad suffitum aromaticum, Exo. 40, 5. ולקטורת בוסמיא et ad suffitum aromaticum, Exo. 25, 6. וית מדבחא דִקְטוֹרֶת בוסמיא et altare suffitus aromatum, Exo. 30, 27. Emph. וגבר מחתיתיה דִקְטָרְתָּא בידיה et quisque habebat thuribulum suffitus in manu sua, ויטור ענן דִקְטָרְתָּא סליק et columna nubis suffitus ascendebat, Ez. 8, 11. Ap. Rab., מה קטורת דבר שקוטר ועולה וריחו נודף quid est Ketoreth? res quae fumat et ascendit, cujusque odor fragrans est, Kerith. 6b. Ibidem Rabbini dicunt, Mosen non diserte expressisse, quae et quot aromata ad suffitum sacrum adhiberi debuerint, quod orali traditione ab ipso didicerint, nempe undecim. Id occulte Moses verbis indicavit Exo. 30, 34. ubi inquit: „Accipe tibi סמים aromata, stacten, onychem et galbanum, aromata et thus purum, unumquodque solum". Hic, inquiunt, bis dicit indefinite, aromata, nec exprimit, quae et quot. Unde docuerunt Rabbini, cum primo pluraliter dicat aromata, indifinite, minus numeri pluralis intelligi debet, nempe duo. Postea exprimit tres species, quae conjunctim faciunt quinque: rursus indefinite dicit aromata, quo innuere voluit tot, quot priori membro indicavit, nempe quinque, et ita sunt decem species. His adjicitur una, thus purum, quae faciunt in universum undecim, quot scilicet species ad suffitum olim adhibitae fuerunt. At quaenam? id per Kabalam posteritati revelatum, nempe הצרי resina praestans, הצפרן onyx, החלבנה galbanum, הלבונה thus, מר myrrha, קציעה casia, שבולת נרד spica nardi, כרכום crocus, קושט costus sive costum, והקלופה cortex odoratus, והקנה calamus odoratus, והקנמון et cinnamomum. Haec adducit R. Sal. in Commentariis, et sunt petita ex Talm. Kerith. 6a.

קוֹטֶר *diameter*[47]*:* חצי קוטר vel מחצית semidiameter: קוטר חמה diameter solis: קוטר הארץ diameter terrae: קָטְרָהּ diameter ejus: More lib. 2. c. 23.

II. קְטַר *ligare, colligare, devincire, redimire,* hebr. קשר, pro quo usurpatur, ש in ט commutato. Praet. וּקְטַר דנבא בריש דנבא et ligavit caudam unam in capite alterius, Jud. 15, 4. וּקְטַרַת על ידיה זהוריתא et ligavit ipsa super manum ejus coccinum, Gen. 38, 28. Part. Pehil, שטותא קְטִירָא בלביה דטליא stultitia ligata est in corde pueri, Prov. 22, 15. Plur. כולהון קְטִירֵי תגי ברישיהון omnes illi vincti sive redimiti coronis in capitibus suis, Esth. 1, 3. Imper. קְטוֹר אנון על אצבעתך liga ea in digitis tuis, Pr. 7, 3. קְטוֹרִנּוּן בצורך liga ea in collo tuo, Pr. 3, 3. קטורנון בלבך liga ea in corde tuo, Pr. 6, 21. Fut. תִּקְטַר ביה אבנא alligabis ei lapidem, Jer. 51, 63. הֲתִקְטוֹר שירי כימתא num ligabis catenis Oriona, Job. 38, 31. אפשר דְתִקְטוֹר estne possibile ut liges, Job. 39, 13. וְתִקְטְרִנֵּיהּ לטליתך et ligabis eam puellis tuis, Job. 40, 24. וְתִקְטְרִנּוּן לאת על ידך et ligabis ea in signum super manum tuam, Deut. 6, 8. תִּקְטְרִי בחרכא ligabis in fenestra, Jos. 2, 18. ותקטרון יתהון et ligabitis ea, Deut. 11, 18.

קִיטְרָא *ligatio, ligatura, nodus, vinculum.* Plur. קִטְרִין *ligamina, nodi:* ומשרא קטרין et solvens nodos, i. e. res difficiles et implexas, Dan. 5, 12. Constr. קִטְרֵי משרית גבריא ligationes, ligae exercituum virorum fortium, Jes. 7, 18. וקטרי חרציה et ligamina lumborum ejus, id est, cingula, vincula, Dan. 5, 6. Ap. Rab. אידי דאית ביה קִטְרֵי quia in eo (ligno) sunt nodi, Pes. 74a. Postellus in Zohar exponit saepe *massam, molem.*

קְטִיר *idem:* קטיר קחזינא הכא nodum video hic, Jeb. 61a. Plur. קְטִירִין *ligamina, colligationes:* Hinc citat B. Ar. ex Jelam. sect. אלה תולדות יצחק in principio: הרי אני צר אותו בכל קטירי של אביו שידעו הכל שהוא בנו של אברהם ecce ego formo eum (Isaacum) secundum omnes ligaturas (id est, articulos vel lineamenta) patris ipsius, ut omnes cognoscant, ipsum esse filium Abrahami. In Vr. s. 23. הק"בה צר כל קטורין שלו בדמותו בשביל לפרסמו Deus benedictus format omnia lineamenta (filii spurii) ad similitudinem ejus (adulteri), ad patefaciendum eum. Iterum ex Jelam.: היתה מוציאה כל קטירין של פעור מתוך פונדתה ואומרה השתחוה לזה produxerat omnia simulachra Pehoris de ventrali suo, et dixit, incurva te isti. In his exemplis exponitur vox ista קטירין in Ar. per דמות וצלם *similitudo et imago:* unde est quod alii posuerunt, קְטוֹרִין *imago, figura.* Et in Jelam. in primo loco pro קטירין legitur איקונין in mea editione.

קִטְרָן *nodosus, durus, fortis:* אגוזים קטרנים nuces durae, quasi nodosae et bene colligatae et compactae.

---

[47]) Quasi *ligantem* (קוֹשֵׁר) dicas. *Ligat* enim chorda geometrica i. e. linea recta intra lineam circumcurrentem duo puncta in ipsa linea circumcurrente seu peripheria posita, et si קוטר κατ' ἐξοχήν dicas, maxima chorda subintelligitur, quam ab uno puncto ad alterum per ipsum centrum trahimus, i. e. *diametros.* Arabice قطر (quod chaldaice debet pronuntiari קוֹטֶר) *tractum terrae, tractum coeli* notat, dum ad designandam diametrum notio circuli (قطر الدائرة) additur. Est igitur קוטר propria vox, quae procul dubio, ut ceterae designationes geometricae seu termini technici ad geometriam pertinentes, ex Arabia in Chaldaeam migravit, quamvis etymologice ex sermone chald. clarius enucleatur quam ex ipsa lingua arabica.

מַקְטוֹרֶן vide in litera מ.

קַטְרֵב[48] *clavus vel lorum, quo ligna jugi colligantur, aut juxta alios, lignum quod temoni adjunctum est, et quo boves currum trahunt,* temo autem inter boves duos exiens, vocatur עול: unde, העול של מחכות והקטרב, T. Kel. c. 14. et 21.

קַטְרֵג pro קַטֵּגֵר *accusare.* Corruptum ex gr. κατηγορέω, unde supra meliori formatione fuit קַטֵּיגוֹר, accusator. Fut. ארום יְקַטְרֵג quum accusaverit, Job. 37, 20.

מְקַטְרֵג *accusator.*

קַטְרִינָא *thronus, solium.*

קַטְרִיטוֹן *rituitosus, catarrhosus,* Vr. s. 15. Graec. κατάῤῥυτος.

קַטְרִיקִי vel קטירקי, vide supra in ordine קטר.

קטרקטין. In Br. s. 31. אלא כמין קטרקטין היה לו. Gl. מגריפה פוסטן מן הצד *scopae aut marrha, qua sordes removentur et colliguntur ad latus.* In Jalkut sectione נח, distinct. 54. legitur pro hac voce טרקלין, et pro פוסטן legitur פוחחן. Guido *cataractam* exponit, et legit קרקטון.

קַיְטָא קַיִט *aestas:* Formatum ab heb. קיץ, mutato צ in ט ut saepe: עד לא קיטא dum nondum est aestas, Jes. 28, 4. בית סתוא על בית קיטא domum hybernam cum domo aestatis, id est, aestiva, Am. 3, 15. קיטא וסתוא aestatem et hyenem tu formasti, Ps. 74, 17. Cum literis servilibus, וְקַיְטָא וסתוא et aestas et hyems, Gen. 8, 22. היך שרבא דְקַיְטָא sicut siccitas aestatis, Ps. 32, 4. בקיטא ובסתוא in aestate et hyeme, Zach. 14, 8. מתקנא בקיטא לחמה praeparans in aestate cibum suum, Pr. 6, 8. Apud Talm. קייטא sumitur pro *veste aestiva muliebri,* in Neg. c. 11. Bartenora autem scribit, sibi videri esse vocem Romanam vestis muliebris, *cotte.*

קיטאות vide supra in קטא.

קַיְטָנִין *aestivi fructus.*

קטינאי *idem,* TH. Schevi. c. 4.

קִילָא קִיל *c e l l a, cubiculum.* Pl. קִילִין. Rectius קִלָּא vel קֶלָּא, Br. s. 31.

קִילוֹן *canalis, aquaeductus ad irrigandos agros vel prata:* המטלא בקילון עד ג' ימים טמאים, gl. צינור, Maschkin c. 4. אפילו נתמלאו בקילון etiamsi repleta fuerit fossa per canalem, Mikv. cap. 8. כד דמך ר' הושעיא נפל קלון טבריא cum mortuus est R. Hoschaja, corruit aquaeductus Tiberiadis, TH. cap. 3. Gl. מקום קבוצת מים. Videtur esse gr. κήλον, κηλώνειον, latine *tolleno, genus machinae, quo trahitur aqua, in alteram partem praegravante pondere.* Pl. lib. 19. cap. 4. „Hortos villae jungendos non est dubium, riguosque maxime habendos, si contingat profluo amne: si minus, e puteo, organisve pneumaticis, vel tollenonum haustu rigandos."

קִין קִין *testiculosus, praelongos et majores testiculos habens.* Id in primogenito animali vitiosum, Bech. 44b.

קִינָא vide infra in קנא.

קִינָאִי vide in קנה.

קִיסָא קִים *lignum*[49]*: crux, patibulum:* היך קיסא דעיליתא sicut lignum perversitatis, i. e. peversum, heb. כעץ, et sic deinceps hebr. עץ respondet, Job. 24, 20. ותצלבון יתיה על קיסא suspendent ipsum in ligno, id est, patibulo, quod alias vocant צליבא, Deut. 21, 22. in TgH. לא תבית נבלת נשמיה על קיסא non pernoctabit cadaver corporis ejus in cruce, Deut. 21, 23. in Jon.: ואצטליבו תרויהון על קיסא et suspendentur ambo illi in patibulo, Esth. 2, 23. Cum servilibus ab initio, כמסמרא בְקִיסָא sicut clavus in ligno, Deut. 25, 3. in Jon. לְקִיסָא סרותא lignum putridum, Jobi 41, 18. Juxta Regia: ואטל כְּקִיסָא סברי et abstulit quasi lignum spem meam, Jobi 19, 10. ארונא דקיסא arcam ligni, i. e. ligneam, Deut. 10, 1. in Jon. Pl. קִיסִין וקטע et fidit ligna,

---

[48]) Ar. قَطْرِيب, de quo in lexico ar. Muhît-al-Muhît (ed. Bistani) القِطْرِيب عند أَرباب الفلاحة خشبة صغيرة تُوضع في خَرْقٍ بطَرَف العُود الداخل في حَلْقة النير لتمنعه عن الخروج من مكانه (i. e.: Al-kitrib apud rusticos *nomen est ligulae parvae, quae inseritur in foramen in extremitate ligni, quod per annulum jugi transit, ad prohibendum illud (lignum) quominus elabatur de suo loco.* Aruch describit: שני עצים יש מצד זה של עול ומצד זה של עול והם נקובין ומכניסין בתוך אותו נקב עץ ושמו קטרב וקטרין ליה שלא ישמטו הבקר *in ambobus jugi extremitatibus ligna (infixa) sunt, et in ea foramina (in singulis foraminum) inseritur lignum (ligula), cui nomen est* קטרב, *et qui (ideo) alligatur, quominus jumenta (de jugo) elabantur.* Utrumque igitur lexicographum ex eodem fonte hausisse res est ante oculos posita (ipsa quoque apud auctorem Ar. scriptura non mera hebraica atque potius translata ex alia, lingua quidem arabica, lectori sese praestat), neque interest, nisi quod ar. vocem etymologice explicare conatur eam ad rad. קטר *ligavit* vertens. Id vero maxime addubitandum, quoniam radici קטר in lingua ar. notio inest *stillandi, guttatim fluendi* plane igitur notioni ligandi (קשר) opposita, minimeque contendere licet, vocem קטרב a rusticis arabicis juxta etymon. chald. formatam esse. Ipse autem auctor Ar. scribere pergit, illa in extremitatibus jugi fixa ligna alas (כנפיים) nuncupari, nec verisimilitudine est carens, jugum illud cum lignis alarum instar exstructum nomen traxisse ex similitudine quadam cum ave قطرب, de qua in lexicis arabicis. Judicent periti; ego nonnisi ad locum illum in Aruch attentos facere volui, quibus majus otium est etymologiae vocum ar. operam navare.

*) קטחן (Sifri ad Deut. 32, 6.) *nomen dignitatis,* lat. *centurio.* Syriace haec vox ܩܛܪܘܢ sonat.

[49]) Idem est atque קיסם, quod *fragmentum ligni* notat, ex rad. קסם *secuit, secando divisit in partes rem.* Aliis vocem ad gr. vertere placet κέω, κεάζω *findo.* Non videtur.

Gen. 22, 3. לעיל מן קיסין super ligna, Gen. 22, 9. ויסדרון קיסין על אשתא et ordinabunt ligna super ignem, Lev. 1, 7. וְקִיסִין הָאן et ligna ubi sunt? Gen. 22, 7. לצלמיא דְקִיסִין imaginibus lignorum, Eccl. 10, 9. היכנא דלית קיסי sicut cum desunt ligna, extinguitur ignis, Pr. 26, 20. וקיסי לנורא et ligna ad ignem, Pr. 26, 21. וסדר עילוי קִיסַיָא et ordinavit super eo ligna, Gen. 22, 9. בסביך קיסיא in perplexitatem lignorum, Ps. 74, 5. Constr. ית קִיסֵי דעלתא ligna holocausti, Gen. 22, 6. Cum aff. ית אבנוי וית קיסוי lapides ejus et ligna ejus, Lev. 14, 45. מקטוע קִיסֵיכוֹן a caesore lignorum vestrorum, Deut. 29, 10.

Ex Talmudicis ut proverbiale refertur hic in Aruch, ה״י קיסי יבישי וחד רטיבא אוקדוה יבישי לרטיבא duo ligna arida, et unum viride si fuerint, incendunt arida viride; Sanh. 93a. Disputatur illic de duobus falsis prophetis, Achab et Zedekia, de quibus Jer. 29, 20. Hos scribunt solicitasse pudicitiam filiae regis Sennacherib (ex vers. 23). Achab dixerat ad eam: obsequere Zedekiae, Zedekias dixerat, obsequere Achabo. Filia id indicavit patri. Tu ergo, inquit ille, eos redeuntes ad me ablegato. Accedentibus illis, rex dixit; quisnam ejus rei autor est? Deus, ajebant illi. At, respondet rex, quaerenti mihi ab Anania, Misaele et Asaria, responderunt, illicita esse talia. Tum illi: Nos sumus prophetae aeque ac ipsi, nobis id Deus revelavit, illis non revelaverat. Ergo, ait rex, probabo vos, sicut illos. At, responderunt, illi fuerunt tres, nos sumus duo. Eligite vobis tertium, ait rex. Tum illi: Josuam pontificem maximum petimus. (Sperabant se ejus justitia a poena immunes futuros.). Conjecti in ignem, isti duo combusti fuere, Josuae vestes duntaxat ustulatae, sicut dictum est, „postea ostendit mihi Jehosuam etc., nonne hic est titio ereptus ex igne, et vestes Jehosuae erant sordidae", (Zach. 3, 1.) et deinceps. Tum rex: Scio te justum esse, quare ergo ignis in te aliquam vim exercuit, in Anania, Misaele, et Asaria nullam? Illi, respondebat, fuerunt tres, ego solus. At et Abrahamus fuit solus, dicebat rex, nec tamen ignis in ipsum dominatus fuit. Respondebat: Abrahamo nulli adjuncti fuerunt improbi, ideoque ignis nihil in ipsum potuit, mihi vero adjuncti fuerunt improbi, ideo igni aliquid in me permissum. Et illud est, quod homines vulgato proverbio dicunt, תרין אודי יבישי duo torres aridi etc. Pro קיסי in Talmud hodie legitur אודי, quod sensum non mutat. Per „ligna arida, sive torres aridos" intelliguntur improbi, in quibus nullus pietatis succus est. Ob horum peccata saepe pii pauciores iisdem poenis affliguntur, pereuntibus impiis, corpore et anima. piis externa corporis veste tantum ustulatis. sed anima ipsorum ad aeternam beatitudinem servata. Sensus ergo; propter injustos saepe patitur justus. Vide Adagia Hebraica Johannis Drusii.

II. קִיסָא[50] *sextarius, modius, mensura aridorum*, Talm. טבא ביעתא מגלגלתא משתא קיסי סולתא melius est ovum assatum, quam sex sectarii farinae, nempe crudae, Ber. 44b. Mensura Logi. Scribitur קייסי, unde liquet, י esse consonam mobilem.

קִיסְטוֹר[51] *scriba, notarius.* In Ar. citatur ex ME., ubi 2, 1. hodie קסנטור legitur: ג׳ דברים היה אותו מלאך משמש קסנטור וספקלטור וכו׳ tria iste angelus ministrabat, i. e. triplex officium habebat, erat scriba, spiculator, et sacerdos magnus. Scriba, juxta illud, „et atramentarium scribae" (Ez. 9, 2. etc.) Forte idem est quod סנטור.

קַיִין *aestas, aestivi fructus.* Hebr. Hinc:

קִיצוֹנִים *aestiva, aestivalia:* בצלים הקיצונים cepae aestivae, Schebhiith cap. 5.

קַיָץ *collector aestivorum fructuum:* צבי קייץ *cervus aestivos fructus colligens.* Nemo vidit cervum metentem vel colligentem fruges, nec tamen propterea unquam fame mortuus est; Kid. in fine. Locus integer ita habet in Mischna: Rabbi Meir dicit: Semper doceat homo filium suum opificium mundum et facile, et oret eum, cujus sunt divitiae et opes, ut (cum nullum sit opificium, in quo non sit paupertas et divitiae, id est, pauperes et divites) nec paupertas ipsi eveniat ex illo opificio, neque divitiae (nimiae,) sed omnia pro ejus dignitate ac merito. R. Simeon F. Eleasar dicit, ראית מימיך חיה או עוף שיש להם אומנות והן מתפרנסין שלא בצער והלא לא נבראו אלא לשמשני ואני נבראתי לשמש את קוני ומה אלו שנבראו לשמשני הן מתפרנסין שלא בצער אני שנבראתי לשמש את קוני אינו דין שאתפרנס שלא בצער אלא שהרעתי מעשי וקפחתי את פרנסתי vidistine unquam a diebus tuis bestiam aut volucrem, quae opificium habuerint? et aluntur sine labore et molestia. Illa non creata sunt, nisi ut mihi serviant, ego creatus sum, ut serviam creatori meo. Quid ergo? Illa aluntur sine labore, quae creata sunt ut mihi serviant, ego, qui creatus sum ad serviendum creatori meo, nonne aequum esset, ut alerer sine dolore et molestia, nisi opera mea corrupissem. et (peccatis meis) alimentis meis me spoliassem? In Gemara TH. ibid. Vidistine unquam ארי סבל leonem bajulatorem, onera ferentem, צבי קייץ cervum aestivos fructus colligentem (glossa explicat, ficus exsiccantem). שועל חנוני vulpem institorem, merces vendentem, ואב מוכר קדירות lupum vendentem ollas (ut scil. alimentum habeant?) et tamen aluntur sine labore. Quare autem sunt creata? Ad serviendum mihi.

---

[50]) Ar. قَيْس, *quantitas, mensura* a verbo قاس *mensuravit, commensus fuit.* Lectio קייסא a recentiore hebraice scribendi modo arcessita est, ubi remissis vocalibus ad reddendam diphthongum *ai* (ar. يْ., hebr. יְ) duplex י in usu est. Sana igitur lectio קְיָסָא.

[51]) χουαίστωρ *quaestor aerarius* ut habet de Lara.

Ego autem sum creatus ad serviendum creatori meo: והרי הדברים קל וחומר a minori itaque ad majus hinc concludo; si illa quae etc. sine labore aluntur, nonne potius ego etc. Quid itaque in causa est, cur labore victum comparare cogor? Peccata mea. Hunc locum ideo adduxi, quia convenit aliquo modo cum verbis Christi Matth. 6, 26. et Lucae 12. Pl. קַיָּצִין *collectores aestivorum fructuum.*

קַיֵּץ *aestivos fructus apponere, aestiva offerre,* Talmud. מותר הפירות לקיץ המזבח residuum fructuum ad aestivandum altare, Ketub. 106b. Id est, residuum quod remanet in mensuris decimationis, colligitur, et offertur ultra debita sacrificia, ut bellaria apponuntur mensae. Sic, והשכר מקייצין בו את המזבח et pretio (venditarum reliquiarum in mensuris decimationum) aestivant altare, id est, emunt eo aestivos fructus, et offerunt eos quasi ex opere supererogationis, ibid. Vide et Schevu. 12a.

קַיָּצָאִין *cultrarii, gladiarii, opifices cultrorum vel gladiorum:* וקיצאי דמתקנין סכין דפרזל et cultrarios, qui pararent cultros ferreos, i. e. instrumenta quaevis ferrea, Esth. 5, 14. Possit referri ad קצץ, a *caedendo et scindendo.*

קיק κίκι, *ricinus, arbuscula, quae in historia Jonae vocatur* קיקיון. Hanc Dioscorides lib. 4. c. 164. *arborosum fruticem* vocat. Ferebat grana, unde oleum expressum, quod vocatur κίκινον ἔλαιον oleum ricinum. Unde Plin. lib. 15. c. 7. „Proximum (oleum) fit e cici arbore in Aegypto copiosa etc. Nostri eam vocant ricinum etc." Vide ibi amplius. Dioscorides dicto loco de semine cici scribit; „Ex quo oleum, nomine cicinum, exprimitur, cibis foedum, lucernis emplastrisque utile". Hujus etiam in antiqua historia Hebraeorum mentio, in qua vocatur שמן קיק oleum kikinum. Unde in traditionibus juris ipsorum legitur: Cum quo accendunt lucernas Sabbathinas? non cum oleo etc. ולא בשמן קיק et non cum oleo kikino: מאי שמן קיק quid est oleum kikinum? Resch Lakis respondit, קיקיון דיונה kikajon Jonae: Alii volunt esse nomen avis etc. Sab. c. 2. in principio. Vide notas Drusii in Jonam.

קִיקָיוֹן *ricinus,* ut hebraice Jon. 4, 6.

II. קִיק *platea, pelecanus avis,* idem quod hebr. קאת. Legitur in TH. In Tg. Jon. dicitur קקא Lev. 11, 18. et in Talmud Babyl. קוק.

III. קִיק *virile membrum:* בעל הקיק mentulatus, qui dicitur in Misna בעל גבר virilis, virilia magna habens, et גרבחן, quasi גברחן, Bech. 44b.

קיר קֵירָא *cera,* κηρὸς: ut, ומנהון מזבנין קירא quidam illorum vendunt ceram, Esth. 3, 8. in Tg. sec. circa fin. Sic ap. Tos., תלתא קפיזי דקירא tres mensurae cerae liquidae, Sab. 110b. מאי אסותיה אהלא וקירא וקלבא quae est medela sive curatio ejus? aloë, cera et resina, Bk. 85a. Sab. 133b. קירא ליזבון ut ceram emant, Sanh. 95a. ואנן כאצבעתא בקירא nos autem sumus sicut digitus in cera, sc. dura, cui nisi difficulter vel parum imprimi potest, respectu nempe priorum, Erub. 53a. Alius dixit, כאצבעתא בבירא. Vide locum, et Aruch in lit. א, in אצבע.

קֵירוּתָא, קֵירָתָא *idem.* Eo olei loco ad lucernas Sabbathinas uti illicitum erat, ut est in traditionibus Talmud. cap. 2. in principio. Sic ibi explicatur in Gemara שעוה per קירותא.

קַיְרָאִין *cerae venditores.*

קרויינין κηρίωνες *cerei, candelae cereae.* Ipsa vox graeca vel latina. Exemplum vide supra in סבק.

Deinde קיר[52] idem quod גרנפא *clausura, taenia, peribolus,* Suc. c. 1. in fine.

קִירִים, קִירִיס, קִירִי *dominus,* hebr. אדון. Est gr. κύριος. In Psalmis et Jobo potissimum usurpatur: מן קדם קירים a domino, propter Dominum, Ps. 114, 7. מן קירים דידיה a Domino suo, heb. מאדוניו, Jobi 3, 19. רוגזיה דקירים ira domini, Jobi 3, 5. שמא דקירים nomen Domini, Ps. 53, 1. מטול דקירים נטיר נפשת חסידוי quia Dominus custodit animas sanctorum suorum, Ps. 97, 10. Ap. Talm., סך קירי פלסתר supputatio Domini falsa est, As. 11b. והוה קרא קירי קירי et clamavit, Κύριε, Κύριε, Chol. 139b. Pl. תלתא קְרָאֵי שמיע לי a tribus dominis auditum est mihi hoc, id est, audivi illud a tribus sapientibus et magnificis dominis, As. 40a. In Br. s. 70. ad illud, „et ibi tres greges ovium" (Gen. 29, 2.) אלו שלש קרויים isti sunt tres domini, i. e. ג אדונים של בית הכנסת tres domini de synagoga sive ecclesia. Sic legit et explicat Aruch. In textu libri legitur קרואים vocati ad lectionem libri Legis. Legerim ergo קְרָאִים juxta praeced. formam talmudicam, vel קִירְיִים.

קִישׁ vide infra in קשש et קשה.

קִישָׁן vide in קשה.

קית קִיתוֹן *urceus, poculum, scyphus, calix:* Forte hinc est lat. *cyathus:* קיתון של זהב poculum aureum, Joma 43. ושפך הקיתון על פניו et fudit poculum in faciem ejus, Suc. 29. קיתון של מים למי שאין לו יין poculum aquae bibat, qui non habet vinum. Pl. רוחצת קיתוניות lavat, abluit pocula. Interdum a כוס distinguitur. In Targum קתונַיָּא pocula, Num. 31, 23. in Jon. Graecis κώθων *poculum est Spartanorum proprium.*

קבל inde, קִיבְלִין vel קִבְלֵי *coturnicum certa species,* ap. Tos. Joma 75b. In Ar. scribitur כיכלי, in radice שכל, et in ככלי. Est gr. κίχλη *coturnix.*

קָל *vox, sonus.* Vide supra in קול.

קלא קָלָא *vectis, palanga, fustis, baculus:* שקל קלא פחק ביה accepit fustem et projecit in eum, Talm. Pes. 62b. Gl. מוטא *vectis, fustus.* Autor Aruch conjungit cum significatione sequenti. Vide et קלה.

קָלָא *gleba,* βῶλος: Talm. שקל קלא שדא בהו accepit glebam terrae, et projecit contra eos, gl. פסת[53] As. 18b. עורפילא אפילו לפרצידא דתחותי קלא רגבים מהניא pluvia tenuis etiam grano quod est sub gleba

---

[52]) Est vocabulum hebr. קיר quod *parietem, murum* notat et synecdochice pro *taenia* sive *peribolo* sumitur.

[53]) Eadem ratione a verbo gr. κλάω *frango, confringo* formatum est, ut פסה a verbo פסס *confringere.*

prodest: Tan. 4a. Excitat enim illud, ut cito prodeat et germinet: sic sapientum prudenter dicta et monita, in genia juventutis, sub ignorantiae velo latentia, excitat et expolit ad doctrinam et virtutem. Et mox ibidem; צורבא מרבנן דמי לפרצידא דחותי קלא דכיון דנבט נבט ingeniosus sapientum discipulus similis est grano sub gleba latenti, quod dum germinat, germinat. Granum sub terra latens, tenui et moderata pluvia irrigatum, excitatur in germen, et dum progerminare incipit, magis magisque in altum excrescit: sic sapientis nomen, doctrinae et virtutis humore tinctum, quando semel in publicum prodire coepit, magis magisque inclarescit et celebrescit. Hinc et proverbialis sententia antiqua: בירא דשתית מניה לא תשדי ביה קלא in fontem, ex quo semel bibisti, ne projicito glebam, scil. ad turbandam aquam ejus: Talm. Bk. 92b. Quae res nobis semel fuit necessaria, cujusque usus nobis profuit, non est nobis postmodum superbo vel ingrato animo contemnenda. Sic et amici ac praeceptores nunquam despiciendi, quorum studium nobis aliquando salutare extitit. Inde illud praeceptum Dei, „ne abominator Edomaeum, nam frater tuus est: ne abominare Aegyptium, nam peregrinus fuisti in terra ejus", (Deut. 23, 7). In Aruch paulo aliter hoc proverbium citatur, בירא דשתית מניה מיא חוי קלא לא תשדי ביה fons ex quo bibisti aquas, vide ut glebam nunquam projicias in eum. קלא autem exponit אבן lapidem.

קָלָא־אִילָן[54] *color caeruleus vel thalassicus, similis hyacinthino,* ut notat R. Sal. in Talm. Men. 40a. inquiens, צבע היא שדומה לתכלת. Et in Gemara 41b. טלית שכולה תכלת כל מיני צבעונין פוטרין בה חוץ מקלא אילן vestis quae vocatur tallis, si tota fuerit hyacinthina, omnes colores liberos faciunt in ea, excepto caeruleo. In Jalk. 194d. exponitur vernacule *indico.* Vide et Bk. 94. et Bm. 61.

קלב קוּלַב[55] *lignum cum clavis vel uncinis, quo utuntur vel mercatores ante officinas, ut suspendant in eo varias merces, vel laniones in macellis, ut suspendant in eo carnes,* Talm. Sab. 60a. ubi legitur; בקולב הלך אחר מסמרותיו cum ligno vel tabula officinaria (si in Sabbatho incedat) sequitur (ratione mundiciei ejus) clavos ejus. Item *securis,* idem quod כולב, Br. s. 38.

קַלְבָא *pix, resina:* קירא וקלבא cera et resina, Sab. 133b. Bk. 85a. Gl. רשינא והוא זפת של עץ i. e. kalba est *resina, hoc est, pix arboris.* Ar. exponit *butyrum.* R. Sal. in Bk. exponit resinam שבחביות היין *quae est in doliis vini.* Videtur *faecem vini lapideam* intelligere.

קוּלְבַאי *fatuus, idiota, simplex.* In proverbio antiquo usurpatum legitur ap. Tos.: היינו דאמרי אנשי באתרא דטרי ביתא תלא ליה זיניה תמן קולבאי רעיא קולתיה תלאה illud est, quod vulgo dicunt homines: Quo in loco suspendebat herus arma sua, illic nunc suspendit fatuus pastor hydriam suam, vel, juxta alios, baculum, pedum suum, Sanh. 103a. Bm. 84b. ubi scribitur כולבא. Quae aliquando fuerunt pretiosa, succedentibus temporibus saepe redduntur vilia. Vide in MK. c. 3, v. 16. fol. 93b.

קְלָבָן *luxatus.* Luxatum femur reddit primogenitum animal vitiosum, Bech. 45a. Guido *sciaticum* interpretatur. Κολόβος graece est *mutilus.*

קוֹלְבוֹן κόλλυβον, *collybus vel collybum, detrimentum pecuniae pro permutatione ejus apud numularios sive collybistas.* Ap. Tos., האחין השותפין כשחייבין בקלבון פטורים מן מעשר בהמה וכשחייבין במעשר בהמה פטורים מן הקלבון fratres commercium agentes quando tenentur dare collybum, liberi sunt a decimis bestiarum, quando autem tenentur dare decimas bestiarum, tunc liberi sunt a collybo. Bech. c. 9. in Misna, Beza 39b. להיות קולבון לפרוטרוט ut esset collybus sive detrimentum pro permutatione in numos minutos. Maim. parte 1. cap. 3. de שקלים siclis, ait: Dimidii sicli necessarii erant omnibus: nam quisque tenebatur dare siclum dimidium. Itaque cum accederet numularium, permutaturus siclum integrum, addebat aliquid ad siclum, ואותו התוספת נקראת קלבון et illud additamentum vocatur collybum. Cum duo afferrent siclum unum integrum, quisque tenebatur dare collybum pro permutatione. In Talmud שקלים de siclis, c. 1. אלו שחייבין בקלבון hi autem sunt qui tenentur dare collybum, Levitae, Israëlitae, advenae sive proselyti, servi manumissi: at sacerdotes, mulieres, parvuli sive minorennes exempti sunt. Si quis per hosce tres permutaverit, liber est: si ipsemet permutaverit. aut per socium suum, חייב בקלבון tenetur dare collybum unum, sed R. Meir dixerat, שני קלבונות duo collyba: Qui affert סלע siclum duplum, et accipit siclos dimidios, חייב שתי קלבונות tenetur dare duo collyba. Et mox ibid. sect. seq. כמה הוא קולבון מעה כסף דברי ר' מאיר וחכמים אומרים חצי מעה quantum est collybum? obolus argenteus, juxta verba R. Meir: at sapientes dicunt, dimidius obolus. Haec ibi. מעה est idem quod גרה in Mose, quod interpretes reddunt obulum, numum scil. minutissimum. R. Sal. hic scribit: מעה כסף הוא חצי שתות מחצית השקל obolus argenteus est dimidia sexta ex dimidio siclo, id est, duodecima pars dimidii sicli.

---

[54]) Gr. χάλλη *genus tincturae.* Ita de Lara. Magis vero eorum placet sententia qui unam vocem esse dicunt cum sequente אילן respondereque קלאילן gr. χαλατλον, quod idem atque χαλατνον *colorem caeruleum* notat.

[55]) فلّاب coll. nom. pers. فلابه *hing, link, hook* ut Schaksp. vocem anglice reddit. Item, ut habet Vull. (II. 732.) *harpagonem piscatorium* notat, quo etiam pro unco, clavi et similibus ad suspendendas res aptis instrumentis uti possumus. Ceterum usus vocis etiam in neo-pers., ut habet Zenker, ubi etiam per و (فولاب) scribitur. At vero כולב, quod *securim* notat, lat. esse videtur *chalybs,* quod metonymice et pro ense vel securi sumitur. *) קליבנטרין vide sub קלונטרין.

ponderis sedecim granorum hordei, et secundum sapientes dimidium ejus, octo scilicet granorum, dimidius nimirum obolus. Vide ex mox in קלבוס.

קְלָבָס *sors*. Aruch adducit ex Echa rabbetha, et sic in Jalkut ad illud (Ez. 24, 6) „Non cadat super eam sors": בשעה שהפלתי קלבסים על אומות עולם quo tempore projeci sortes super populos mundi ad transportandum eos. In Jalkut scribitur קלווסים. Saepe autem ב et ו sic commutantur apud Rabbinos. Graece κλῆρος, inde dici posset קלירסים[56].

קוֹלְבִין, קְלָבוֹס *vestimenti genus*, ap. Tos. in Sab. 120a. קלבוס של פשתן numeratur inter octodecim vestium genera, quae in Sabbatho induere et exuere licitum est. R. Sal. exponit vernacule גביי"ש, quod non intelligo. Baal Aruch legit קנבוס, et exponit Italice גונא id est, *gonna, palla*. Videtur esse gr. κολόβιον, *colobium, vestis brevis sine manicis, quasi humero tenus exerta*. Hinc scribitur in TH. Sab. cap. 16. per Nun in fine, et inserto Vau post Koph, קולבין. Meminit ejus Epiphanius contra haeres. l. 1. cap. 15. ubi de scribis inquit: Ἀλλ' ἐπειδὴ στολὰς εἴτ' οὖν ἀμπέχονας οἱ τοιοῦτοι ἀνεβάλλοντο καὶ δαλματικὰς, εἴτ' οὖν κολωβίωνας etc., i. e. sed quoniam stolas sive pallia tales induebant et dalmaticas, sive colobia. Latinus interpres reddidit, „sive amicula". Iterum in TH. Sab. c. 6. fol. 8b. hebraeum המעטפות amicula, explicatur per duas voces Hierosolymitanas, קולבין ומעפרן.

קְלַבְרִיאָה *Calabria*, Ber. rab. sect. 24.

קְלִיבוֹסֶת, קליבוסתא *coxa*[57], *coxendix*: Sab. 152a. Gl. עצם של הנקא שהירך תקוע בו *os est quod hanka* (Gallice hanche) *vocatur*, *cui femur infixum est* Vide R. Sal. Eccl. 12, 5. cujus verba a Sante Pagnino in Thesauro suo adducuntur, in rad. נתץ. Item, חרבא דקליבוסתא Chol. 93a. ubi gl. עצם קטון הוא ומונח על עצם שקורין הנק"א ומחובר לחוליה האליה מלמעלה ועליו יש חלב תחת הראש המתן שקורין לנ"ביל est os parvum, situm supra os quod vocant *hanka*, et conjunctum juncturae caudae superne etc.

קְלִיבְקָרִין[58] *stragulae laneae*. Alias etiam scribitur ab initio per literam affinem ג, et singulariter dicitur גְלוּפְקְרָא, ut suo loco dictum. Imo etiam hoc usurpatur ut singulare, in libro Talm. Kel. cap. 29. קלובקרין אחת stragula una. Unus interpres dicit esse *vestimentum hyemale ex lana crassa*.

קלג קְלָנְסִין[59] *exercitus, turmae*: ap. Tos.: לא תיראו מפני הגפת תריסין ושפעת הקלנסין ne timete propter strepitum scutorum, et copiam exercituum, Sota 42a. Interpretes quidam in Mischnajoth exponunt מקלות sive שרביטין *baculos* שראשיהן עקומין *quorum capita sunt tortuosa, quorum usus in bello fuit*. Rabbi Sal. חיילות *exercitus*. Ar. המון החיילות *multitudinem vel tumultuationem exercituum sive turmarum*.

קוֹלִינְרִיפוֹן[60] *pala furni*: קולינריפון שניטלה כפה טמאה מפני שיניה pala furni (sic dicta) cujus manus ablata est, polluta censetur propter dentes ejus, Tal. Kel. c. 13. Instrumentum fuit duplicis usus: Una ejus extremitas lata erat, qua panem mittebant in furnum, altera dentata, quam infigebant in panes ad extrahendum eos. Alii dicunt, altera parte fuisse quasi verriculum ad everrendas et extrahendas prunas.

קלד אַקְלִידָא *clavis*. Est a gr. κλεῖς, κλειδος, hebr. מפתח *aperiens, apertor*. א ab initio est servile. Ap. Tos., בעא רחמי ויהבו ליה אקלידא דמטרא oravit Deum (Elias) et dederunt ei, vel, data fuit ei clavis pluviae, Sanh. 113a. ככא דאקלידא dens clavis, Sab. 89b. Pl. כולהון אקלידי omnes istae claves, Sanh. 110a. למתן ליה אקלידא דתחיית המתים ad dandum ei clavem vivificationis mortuorum, Sanh. 113a.

אַקְלִיד et per syncopen talmudicam אִתְקְלַד[61] *claudi*: אקלודי מיקליד claudendo clauditur, Chol. 93b. De nervo, qui profunda carne clauditur et absorbetur.

קַלְדְהִי *nomen urbis*, in Tg. Jon., pro hebr. לֶשַׁע, Gen. 10, 19. In Br. s. 37. legitur קלרא *Callirhoe*.

קלה *torrere, assare, comburere, exurere, cremare, ustulare, comburi, exuri*. Respondet heb. קָלָה, et interdum, sed raro, verbo שָׂרַף. Praet. דִּי קְלָא שרשיה מלרע cujus combusta est radix inferne, heb. שרשם יבש radix ipsorum exaruit, Hos. 9, 16. Forte melius et rectius legeretur קְלָא ex participio Pehil: nam alias active sumitur: דְּקַלְנוּן מלכא דבבל בנורא quos torruit rex Babyloniae igni, heb. קלם, Jer. 29, 22. וּקְלוֹ עליהון et combusserunt, cremarunt eos, heb. וישרפו, IS. 31, 12. Part. praes. יָת חיון קָלֵן ser-

---

[56]) Scribitur praeterea קלס pl. קלסים, item קרנס pl. קרנסין, quae omnia ex ea voce gr. corrupta sunt. Muss. vocem קלבס eandem habet atque קלוס quod *mandatum* notat.

*) קלבן (Bechor. 48.) κολοβός, όν *mutilus, mancus, recutitus*.

[57]) Fortasse de forma *globosa* sic dicta.

[58]) Gr. κερβικάριον *cervicarium*, ut putant. Dubito.

[59]) Muss., qui vocem per קול תרועה i. e. *clangor*, *vociferatio* explicat graecumque esse dicit, ad κλαγγή *clangor* (tubarum et cornuum, praecipue in praelio) spectare videtur.

[60]) מגריפה *pala*, cujus usus nonnisi ad *torrendum vel assandum* (קלה), opp. מגריפה ␣ κατ' ἐξοχήν quod curriculum seu palam omnem notat, sive est ad miscendum calcem colligendasque alias res sive ad removendum cinerem vel coquendum destinata.

[61]) Verbum denomin. a praecedente אקלידה q. v.

*) קלודיקים pl. קלודיקין καλοδίκος *pulcher et egregius judex*. Citat de Lara ex Mechilta Exodi 17, 2, Esther rab. 2, 22.

pentes urentes, hebr. הנחשים השרפים Num. 21, 6. אתר דחיון קלן locum serpentium urentium, Deut. 8, 15. כמא דְקָלָן על מלכיא sicut comburunt super regibus, IS. 31, 12. Part. praet. sive Pehil, אביב קְלֵי בנור aristam virentem sive spicam tostam igne, Lev. 2, 14. פטיר וּקְלֵי infermentatum et tostum, Jos. 5, 11. Pl. די קְלָן tosta, vel דְקְלָין, ut Regia habent, II. Sam. 17, 19. Fem. והא קליא בנורא et ecce combusta erat (civitas) igne, heb. שרופה, IS. 30, 3. Ap. Rab., קלייה קלם מלך לאלהיה בנורא combussit deum suum igne: ככל באש combussit eos rex Babel igne, Sanh. 93a.

קְלִי, קַלְיָא *tostum, farina facta ex frugibus, spicis in furno exsiccatis, et tostis, ac mox molitis.* Scribitur communiter קָלִי: ut, ואושיט לה קמח קָלִי et porrexit ei farinam tostam, Ruth. 2, 14. ולחם וּקְלִי et panem et tostum, Lev. 23, 14. וחמש סאין קַלְיָא et quinque modios tosti, IS. 25, 18. סכלתא דקליא הדין mensuram tosti hujus, IS. 17, 17. Vide et קליל.

קַלְיָא, קוּלְיָא *herba, quae combusta, smegmati conficiendo adhibetur*[62], secundum Baal Aruch, Erub. 28b. Gl. Talm. explicat קלח של עץ caulem. Vide et supra in קול.

קַלְיָא *serpens urens*, hebr. שרף *prester:* עבד לך קליא fac tibi presterem sive serpentem ignitum, Num. 21, 8.

מִקְלָא *adustio*, juxta Eliam: עפר מקלא cinerem adustionis, Thr. 2, 10. Quidam, *cinerem ignominiae*, ut sequitur: sed male. Frequens enim est ap. Tos., אפר מקלה cinis adustionis, vel combustionis, ad differentiam עפר pulveris terrae, quae etiam aliquando vocatur cinis, Tan. c. 2. in Misna, Bb. 60. Mac. 21.

קליינין *vela, aulaea*, Bemid. rab. s. 12. Gl. קליעות. In Aruch explicatur *tentoria*[63].

II. נִקְלָה *vilem esse, vilipendi;* et in Hiphil הִקְלָה *vilipendere, vilem, ignominiosum reddere*, heb. Hinc et in Tg., ליט דִיַקְלֵי אבוהי maledictus qui vilipendit et ignominia afficit patrem suum, heb. מקלה, Deut. 27, 16.

קְלָן, קְלָנָא *ignominia, vilitas, contemptus*, hebr. קָלוֹן, נבלה, quibus respondet: לבהתת קלן אמך ad confusionem ignominiae matris tuae, IS. 20, 30. ארי קלנא עביד בישראל nam ignominiam, flagitium perpetravit in Israël, Gen. 34, 7. Sic de fem. ארי עבדת קלנא nam ipsa fecit ignominiam, Deut. 22, 21. לא תעבד ית קלנא הדין ne committas ignominiam hanc, IIS. 13, 12. עסק קלנא הדין opus ignominiosum sive flagitiosum hoc, Jud. 19, 24. חלף דעבדו קלנא בישראל pro eo quod fecerunt ignominiam in Israële, Jer. 29, 23. שבעתא קלנא saturatus es ignominia, Hab. 2, 16. מליא אפיהון קלנא plena est facies ipsorum ignominia, Ps. 83, 17. Cum aff. ויתחזי קְלָנִיךְ et conspicietur ignominia tua, Jer. 13, 26. לכסאה ית קלנה ad tegendum ignominiam ejus, Hos. 2, 10. Ap. Rab. in Medr. Echa 1, 16: Vespasianus replevit tres naves ex magnatibus Israëlis להושיבן בקלן של רומי ad collocandum eos Romae in ignominiam, id est, ad abutendum iis ad concubitum masculum, gl. כבית זונות למשכב זכור. Sic, מעשה בת' ילדים וילדות שנשבו לקלון fuerunt aliquando 400. pueri et puellae, qui capti fuerunt ad ignominiam, i. e. ad concubitum illicitum, pueri ad concubitum masculum: puellae ad concubinatum, Git. 57b.

מִקְלָה *idem*, juxta quosdam, ut paulo ante in prima significatione dictum.

הַקְלָאָה *vilipensio, contemptio, despectio*, Rab.

קלו קילוון *praeceptum, mandatum:* אנא יהיב קילוון ego do decretum, Br. s. 63. in historia Diocletiani, qui scribitur ibi fuisse custos porcorum antequam ad regnum perveniret. A graeco κελεύω, unde κέλευσις *mandatum.* Unde forte olim dixerunt קֵלֵיוֹן *jussum, praeceptum.* Hinc alibi, קְלֵוָאנִין אנא jubeo, mando ego, Vr. s. 25. Aliter vide in ordine נקל, in נקלב.

קְלֻוְסִין *idem*, κέλευσις: אפיק קלוסין אחרין promulgavit mandatum aliud, Echa rab. 5, 5. לא יהיה קלווסן non fiet hoc mandatum, Jalk. fol. 73b. Sic in Br. s. 5. ubi legitur, נלך ונעשה קילוסין להקב"ה eamus et faciamus laudes Deo benedicto; scribitur in gl., quosdam legere, קלווסים hoc est, faciamus גזירות decreta ejus. Vide et supra in קלב, in קלבס.

קְלַח *fluere, effluere, diffluere, emanare:* מים מקלחים aquae fluentes: המקלח במרזב fluens per fistulam: אש קולחת ignis diffundens se, Bk. 61a. פרצופות המקלחים מים effigies personatae, imagines humanae effundentes aquam, scil. ut in fontibus. Vide Maim. in עכ"ום fol. 28. Pahel, קַלַּח *defluere facere, abjicere:* ואילן דאנפי ברא יקלח פירוי et arbor superficiei agri defluere faciet, abjiciet fructus suos, Lev. 26, 20. in Jon.

קְלַח, קִלּוּחַ *fluxus, defluxio, decursus, eruptio:* דם קילוח sanguis fluxionis, id est, copiose, valide, non guttatim erumpens et effluens, Chol. 36a. ספק מן הקדרה נתזו וספק שהקלח נגע בידה si dubium sit, num ex olla sparsi fuerint, an vero fluxus sive effusio manum ejus tetigerit, Tah. c. 2. Pl. in Tg, מִקִּלּוּחַיָּא דטוריא מטמשין ex defluxionibus montium madefacti sunt, heb. מזרם, Job. 24, 28. germ. Wasserstrom.

---

[62]) Plane haec descriptio cum illis convenit, quae apud Arabes inveniuntur de قلى, herbae ex genere ciceris specie, cujus ambustae cinis in sapone ponitur.

[63]) Gr. κελλίο *cellula, conclave*, cujus usus observante Freytagio etiam in lingua ar. قلية. Est igitur altra pluralis forma vocis קילא quod cellam innuit, et d. q. supra. Syriace haec vox ܩܠܝܬܐ sonat, magis arabismo, quam chaldaismo conveniens.

קוֹלַח, קֶלַח *caulis, in herbis, oleribus et virgultis*[64]: *culmus, in segetibus:* קלח הירקות caulis olerum, Pes. c. 2. שמואל הוה בדק נפשיה בְקֶלְחָא Samuel purgabat seipsum cum caule, Ned. 51a. Pl. קֶלְחִין et קְלָחוֹת: In Tg., חלתא קֶלְחִין באסרא חד et accipiet hyssopum, tres caules in fasciculum unum, Num. 29, 18. Jon. Sic ap. Talm., אזוב שיש בו שלשה קלחי hyssopus in quo sunt tres caules, Para c. 11. המוכר קלחי אילן בתוך שדהו vendens caules virgultorum in agro suo. Quidam reddunt, *stipites arborum succisarum:* Pea c. 3. בקנים ובקלחות in calamis et caulibus, Erub. 16.

קַלַּחַת *lebes, ahenum:* Ap. Tos., כל חלתין יומין מהדרא להו גיהנם כבשר בקלחת singulis triginta diebus vertit eos gehenna, sicut caro (vertitur) in aheno, Bb. 74a.

קְלַט *colligere, recipere, continere receptum,* Annemmen: *recipi, adhaerescere, cohaerescere, coalescere.* Guido addit, *projicere,* ex Ps. 60, 10. ubi deceptus videtur similitudine radicis טלק, quae ibi legitur. In Tg. rarum est, Rabbinis usitatissimum. Part. שית קרוין דְקָלְטָן קטולא sex urbes quae recipiant occisorem, heb. ערי המקלט urbes receptus vel refugii, Num. 35, 6. Part. Pehil, נפיחן וּקְלִיטָן inflati, sive turgentes, aut collecti sive contracti, Lev. 21, 20. in Jon. Infin. לְמִקְלַט קטולא ad recipiendum occisorem, Num. 35, 12. in Jon.

Ap. Rab. קולט אדם מים מן המזחילה si recipiat quis aquas (ore) ex stillicidio sive defluxu aquae ex tecto, et bibat, Erub. 99b. כל הרכבה שאינה קולטת בשלשה ימים שוב אינה קולטת omnis insitio-rami, quae non recipitur (adhaerescit, coalescit) intra tres dies, ulterius non recipitur, Rh. 10b. כל שהתיבה קולטתו quodcunque arca Noae recipiebat, Sanh. 108b. אין נטיעה קולטת בפחות משלשים יום plantatio non recipitur (a terra, non radicescit) nisi ad minimum a triginta diebus; ויקלוט כלי אחר et simul accipiat vas aliud; nempe si quis vas unum accipiat aliquid expediendi causa, simul cum eo deferat vas aliud isti priori impositum, censetur unus labor, Sab. 117b. R. Sal. Gen. 18, 8. explicans vocem חמאה, inquit: est שומן החלב pinguedo lactis, שקולטין מעל פניו quam colligunt de superficie ejus. Ista pinguedo dicitur flos lactis, unde fit butyrum, quod vocatur חמאה, quia ex flore lactis factum est.

קָלוּט *solidas habens ungulas, ut equi, muli, non fissas.* Ap. Talm. קלוט בן פרה אסור solidis ungulis vacca natum, prohibitum est comedere, Chol. 68b. דאיעבר מקלוט quod impraegnatum est ex solidas-ungulas-habente, Bk. 78b. פרסותיה קלוטות cujus ungulae sunt solidae, Bech. 6a. Vide et fol. 43a.

קְלִיטָה *receptio, exceptio: cohaesio, coalitio, qua una res recipitur ab alia.* Sic in plantatione dicitur קליטה, quando radices a terra recipiuntur et coalescunt, ut crescant et augescant.

קַלְטָא, קְלָט vel קְלָט, קַלְטָא *receptus, refugium, qua aliquis ab eo, ad quem fugit, recipitur,* idem quod hebr. מקלט, ubi agitur de urbibus refugii ob homicidium casuale et non voluntarium: לקרתא דְקַלְטֵיהּ in urbem refugii ejus, hebr. אל עיר מקלטו Num. 35, 25. מן תחום קרתא דקלטיה ex termino urbis refugii ejus, ibid. v. 26.

קוּלְטָא *scissura, fissura:* ויתיב בחד קולטא דתלא דארעא sedebat in quadam fissura tumuli terrae, Zohar col. 446. ונפל ההוא קולטא et decidit ista fissura, ibid.

קלטור. In Vajikra rabba sect. 28. in fine; קומוס קלטור comes *collator,* nomen officii dignitatis.

קְלַל *levem, vilem, velocem, celerem; parum, paucum, minutum, minus esse vel haberi, minui, imminui,* ut hebraice. Praet. וְקַלַּת רבונתה בעינהא et vilis habita est hera ejus in oculis ejus, hebr. ותקל, Gen. 16, 4. וְקַלֵּית בעינהא et vilis habita fui in oculis ejus, ibid. v. 5. אם קַלּוּ מיא an minutae essent aquae, Gen. 8, 8. אם קלו מיא מעל ארעא an minutae essent aquae a terra, Gen. 8, 11. Et perfecte, יומי קְלִילוּ dies mei velociores sunt radio textoris, Jobi 7, 6. Sic c. 9, v. 25. Fem. מִדְקְלִילָא בעינהא טעותהא propterea quod leves sive viles erant in oculis ejus scortationes ejus, Jer. 3, 9. Inf. לְמֵקַל נירא מעלויהון ad minuendum, ut minueretur jugum ab ipsis, Eccl. 4, 16. In Pahel geminatur prima radicalis, קַלְקֵל, quod vide mox infra. Aphel, אָקֵל *leve reddere, levare, alleviare: vilipendere, probro, ignominia afficere.* Praet. דְאָקֵל ית דוד qui probro affecit Davidem, Esth. 2, 5. Imp. ואת אָקֵל כען פולחנא דאבוך tu vero allevia nunc servitutem patris tui, IR. 12, 4. אקיל מן נירא allevia de jugo, v. 9. Fut. לא בעל דבבי יָקֵל non enim hostis meus vilipendet me, hebr. יחרפני ignominia, probro afficiet me, Ps. 55, 13. וְיָקְלוּן מנך ויסוברון עמך et levabunt de te, et portabunt tecum, Exo. 18, 22. Inf. לְאַקָּלָא כל יקירי ארעא ad vilipendendum, probro afficiendum omnes honoratos terrae, Jes. 23, 9. לאקלא מנהון ad alleviandum a se, Jonae 1, 5. Ithpehal Praet. אִתְקַל חילי imminutum est robur meum, Thr. 1, 14. Ithpahel Praet. אין אִתְקוֹלָלוּ מיא num alleviatae, imminutae essent aquae, Gen. 8, 8. in Jon. Ap. Rab., לא יקל אדם את ראשו non levabit homo caput suum, id est, non erit elatus, superbus, ut infra inter nomina est קלות הראש.

קְלִיל *levis, velox, celer:* קליל ברגלוהי celer pedibus suis, heb. קל ברגליו, IIS. 2, 18. קליל הוא למשט על אפי מיא levis est ipse, ut natet super aquas, Jobi 24, 18. עמא סוחיא וקלילא populum festinum et velocem, Hab. 1, 6. לא יערוק דקליל ne fugiat qui celer est, Jer. 46, 6. ודקליל ברגלוי et qui celer est pedibus suis, heb. אץ, Prov. 19, 2. Sic Am. 2, 15.

[64]) Ex radice קלף vulsit, evulsit, extraxit, q. d. pars ex toto *evulsa,* uti esse solent virgulta herbarum et caules olerum.

[65]) Gr. κλήτωρ, κλητήρ minister magistratus jus discentis. Scribitur etiam per ג, גלטור, גלטורין.

ויבד בית ערוקא מִדְּקְלִיל et peribit locus refugii a veloce, Am. 2, 14. Pl. מנשריא קְלִילִין aquilis celeriores sunt, IIS. 1, 23. Sic Jer 4, 13. על כרובין קלילין super Cherubinos celeres, IIS. 22, 11. עננין קלילין nubes veloces, ibid. v. 12. Sic Jes. 5, 26. משוה רגלי קלילין כאילתא disponens pedes meos veloces, instar cervorum, ibid. v. 34. אזגדין קלילין nuncii veloces. Jes. 18, 2. על קלילין נרכוב super celeres equos equitabimus, Jer. 30, 16. קלילין הוו רדפנא veloces fuerunt persecutores nostri, Thr. 4, 19. קלילין כנשרין celeres ut aquilae, Eccl. 9, 11. Fem. הוית דמיא לינקא קְלִילָא fuisti similis camelae juvencae veloci, Jer. 2, 23.

קְלִיל, קְלִילָא *leve, facile, exile, vile:* דמיכליה קליל cujus esus vilis est, Num. 21, 5. וּקְלִילָא דא קדם יי et leve hoc fuit in oculis Domini, II. Reg. 3, 18. קלילא דא דיהך טולא עסר שעין leve hoc est, ut umbra redeat decem horas, IIR. 20, 10. Et adverbialiter, קְלִיל *leviter, et in momento,* Joël. 4, 4. ויח קליל בפריע אחוכון קְלִילָא et fratrem vestrum minorem, heb. קטון parvum, Gen. 42, 20. Jon.

קְלִיל *parum, paucum, paulatim:* קליל קליל אתרכנון paulatim expellam eos, heb. מעט מעט, Exo. 23, 20. in Jon. קליל שנתא קליל נומתא קליל תחבק ידך parum somni, parum obdormitionis, parum complicabis manus tuas, Pr. 6, 10. טב קליל בדחלתיה דאלהא bonum est parum cum timore Dei, Pr. 15, 16. טב קליל בצדקתא bonum est parum cum justitia, Pr. 16, 8. הא קליל זעיר ecce quam minimum abfuit, Gen. 26, 10. עַד קליל propemodum, Pr. 5, 14. quod mendose in libris כליל. Ap. Talm. reperitur hoc sensu cum Apocopa: ut, ונשקול מניה קלי et accipiemus ab eo parum, As. 35b. אגני ביה קלי et dormiam in eo parum, Sanh. 93a. אבל קלי קלי sed si eat paulatim, lente, gl. בנחת, Sab. 153b. ויצבט בה קלי קלי et collegit in eo parum parum, Vr. s. 34.

קְלוּת, קְלוּתָא *vilitas:* אי אפשר דתשתכח בקלותא non est possibile, ut inveniatur in vilitate, id est, vili pretio, sed in pretiositate, Jobi 28, 18. ארום קלותא קדם יי quia vilitas, contemptus est coram Deo, suspendere hominem, Deut. 21. ult. in Jon. heb. קללת, quod hoc sensu etiam exponit Raschi, quem vide.

קלות *levitas, velocitas, celeritas:* בטח בקלותו confidit in velocitate sua, i. e. pedum celeritate, R. David IIS. 2, 18. בקלות *leviter, facile:* ילכו בה בקלות ibunt in ea facillime, sine impedimento aut offendiculo: קלות ראש levitas capitis. Sic Rabbini vocant elationem capitis ex levitate, superbia et lascivia, cum magis hominem deceat בכפיפה הראש cum demissione capitis incedere. Oppositum ejus כובד ראש gravitas capitis, demissio capitis, Ber. 31a. דברי שחוק וקלות ראש verba jocularia et levia: Praeceperunt sapientes de muliere, שתהיה צנועה בתוך ביתה ולא תרבה שחוק וקלות ראש בפני בעלה ut sit verecunda in domo sua, neque multiplicet risum et levitatem capitis in conspectu mariti sui, id est, ne sit nimis levis et lasciva, Maim. in הלכות אישות c. 15.

קְלִילוּתָא *idem:* ונטל יעקב בקלילותא רגלוי et levavit Jacob in velocitate pedes suos, Gen. 29, 1. in Jon. Sic in Masora parva ad מִקֹּל, Jer. 3, 9. notatur, ל׳ חסר בקלילותא non extat amplius defectivum in (significatione) velocitatis. Adverbialiter et cum apocopa, קְלִילוּ parum: זבינו לנא קלילו עבורא emite nobis parum frumenti, Gen. 43, 1. in Jon. hebr. מעט אכל.

קל *leve:* oppositum ejus כבד, חמור *grave:* קל וחומר levitas et gravitas, leve et grave. Frequentissima locutio apud Rabbinos, qua utuntur, quando a levi, id est, argumento a minori, argumentantur ad grave, i. e. majus, aut contra. Apud Grammaticos leve, i. e. lene, sine Dages: השין קלה litera ש levis est sine Dages, בנין הקל conjugatio levis, i. e. non habens Dages. Sic vocatur prima conjugatio formae activae.

קול, קול, קוּלָא *idem:* oppositum ejus חומרא, ap. Talm. frequens in eodem argumentandi genere, ut et in המר dictum: בין לקולא בין לחומרא קא משמע לן tam de levi, quam de gravi proponit nobis doctrinam audiendam.

הקל *leve, facile:* מן ההקל de facili, facile, More cap. 58. ab initio.

נָקֵל *idem:* בְּנָקֵל *leviter, levissime, facillime.*

II. קֹלָל *cadus, vasculum, quo recipiebatur cinis vaccae combustae ad conficiendam inde aquam expiatoriam, olla, pelvis:* Num. 19. Vide Para cap. 3. Edajoth c. 6. Hinc in Tg. Jon. Num. 19, 9. ויכנוש גבר כהין דכי ית קטמא דתורתא בְקֻלַל דפחר et colliget vir sacerdos mundus cinerem vaccae in ollam figuli. Conferunt cum קולא pelvis, et קולתא[66] hydria, quae etiam possint esse a קלל.

III. קַלְקֵל *corrumpere, depravare, disperdere, perdere, pervertere, vastare, destruere, dissipare.* Variis Hebraicis verbis respondet. Praet. ואורח שבילך קַלְקִילוּ et viam semitarum tuarum discipant, hebr. בלעו, Jes. 3, 12. ותריץ קלקלת et rectum perverti, heb. העויתי, Jobi 33, 27. Part. praes. ודעתהון מְקַלְקֵל et scientiam eorum perdit, heb. יסכל, infatuat, Jes. 44, 25. ומקלקל פתגמין תריצין et pervertit verba recta, heb. ויסלף, Exo. 23, 8. Fem. דִּמְקַלְקְלָא ארחתהא quae depravat vias suas, hebr. משרכת, Jer. 2, 23. Part. Pehil sive pass. ותברית ניבי מְקַלְקַל et contrivi molares dentes perversi, hebr. עול, Jobi 29, 17. Plur. ועובדוהי מְקַלְקְלִין et opera ejus corrupta, Eccl. 4, 12. ומעובדיהון מְקַלְקְלַיָא et ab operibus vestris corruptis, heb. הרעים, Zach. c. 1, v. 4. Fem. ומארחתהון מְקַלְקְלָתָא et de viis suis corruptis, heb. ומדרכם הקשה, Jud. 2, 19. Imp. קַלְקֵל כען ית מלכא perde nunc consilium Achitophelis, hebr. סכל infatua, IIS. 15, 31. Inf. לְקַלְקָלָא dissipare, irritum reddere, IIS. 17, 14. heb. להפר: לקלקלא ית ארחתיך corrumpere vias tuas, hebr. לשנות, Jer. 2, 36. Fut. וַאֲקַלְקֵל ית מלך et perdam sive dissipabo consilium virorum Jehuda, heb. ובקתי inane reddam, Jer. 19, 7. וְיִקַלְקֵל לי ית מלכא

[66]) Vide ibi notam.

et dissipabis mihi consilium Achitophelis, hebr. והפרתה et irritum reddes, IIS. 15, 34. למא תקלקל quare vastabis haereditatem populi Domini, hebr. תבלע, IIS, 20, 19. Ap. Rab., האהבה מקלקלת השורה amor pervertit lineam, i. e. justum rerum ordinem. Ithpahel, בגין כן אִתְקַלְקַל idcirco vastatus est totus mundus fame, Eccl. 10, 10. אִתְקַלְקְלַת חכמתהון putrida, faetida facta est sapientia ipsorum, Jer. 49, 7. נִתְקַלְקֵל *corrumpi, vastari*, Rab.

קִיקְלְתָא ,קִיקְלָא ,קִלְקוּלָא : קִלְקוּלָא ,קִיקְלְתָא ,קִלְקַלְתָּא *corruptum, faetidum: stercus, fimus, sterquilinium:* דקדם תרע קלקלתא quae est ante portam fimi, hebr. חרסית, Jer. 19, 12. מקיקלתא ירים חשיכא e stercore erigit pauperem, Ps. 113, 7. Sic Esth. 6, 11. in Tg. sec. Plur. נפפו קִקְלָתָן amplexati sunt stercora, Thr. 4, 5. Apud Talm., שמעתכון אקיקלי דמתא מחסיא ולא אפדני דפומבדיתא lectio sive studium vestrum potius sit in sterquilinio urbis Mechasja, (alias Sora,) quam in palatiis urbis Pumbedithae, Kerit. 6a. Prima vox deest in Aruch, et pro ea in medio legitur חיבו sedete, discendi sc. causa: pro אקיקלי in Gemara legitur אקילקי, quae vox alterius est significationis: ההוא גברא דבנה אפדנא אקילקלתא vir iste qui exstruxit palatium juxta sterquilinium, Bk. 21a. תיכלנהו בקלקולי דמתא et comedet ea in sterquiliniis urbis, Git. 69, 1. Aruch legit אקיקלי.

קִלְקוּל *vastatio, corruptio, perditio, depravatio.* Oppositum ejus, תקון *aptatio, reparatio, accommodatio*, Sab. 71.

קִלְקָלָה *idem.* Vide in Horajoth cap. 3.

קִלְקְלִין *aulaea, cortinae:* כל שהוא לפנים מן הקלקלין quodcunque est intra vela sive aulaea, (quibus idola tecta sunt) prohibitum est: חוץ לקלקלין extra aulaea, si ad ornatum idoli pertineat, prohibitum, si non ad ornatnm, licitum, Talm. As. 51b. Idem quod קלעין, quae in usu templi sacro erant, idolis autem adhibita, vocabulo corrupto appellata sunt. Vide etiam infra in קנק, in קנקלין.

קִלְקְלִין *leguminis genus, ut sunt lentes*, Maaser. 64b. Legitur et in libro Jalkut 40a. in alia significatione, sed mendose pro קינקלין, de quo in קנק. Vide et infra in קלק.

קלם קַלְמָא *pediculus, vermis capitis et corporis.* Pl. לאנפקא ית קַלְמִין producere pediculos, Exo. 8, 18. והות מחת קַלְמֵי et fuit plaga pediculorum, v. 17. ומחי ית עפרא דארעא ויהי לְקַלְמֵי et percussit pulverem terrae, et fuit, sive redactus est in pediculos, v. 16. in Jonathane.

קַלְמְתָא ,קַלְמָא *idem, vel, pediculorum multitudo, pedicularis morbus*, in Onkelo locis praecedentibus: ut, והות קלמתא ,לאפקא קלמתא ,ויהי לְקַלְמְתָא. Et alibi, קלמתא בכל תחומיהון pediculorum copiam in omnibus finibus ipsorum, Ps. 105, 31. Vide Fagium in Exodum.

קלומית vide in קרם in קרומית.

קַלְמִיטָה *magnes, lapidis species:* כמשוך הקלאמיטה הברזל ושלשול האשקמונא cum attrahit magnes ferrum, et purgationem scammonia: legitur in libro Ikkarim Orat. I. cap. 17. Est Italicum *calamita.*

קַלְמִין *nobilis.* Oppositum ejus פגן paganus, villicus, in Br. s. 50. et Vr. s. 26. עד שלא הגיע לבית אוריין שלו היה מהלך כפגן כיון שהגיע לבית אוריין שלו היה מהלך כקאלמין antequam pervenisset ad aulam suam incedebat ut paganus: posteaquam pervenisset ad arcem suam, incessit ut nobilis. Videtur esse a קולמוס, ut sit quasi *calamum tractans*, סופר *scriba et jurisperitus aut doctor, qui decore externo differunt a rusticis*, vel est a κάλλιμος, quod idem ac καλὸς *pulcher: honestus, decorus, egregius etc.*

קוּלְמוֹס *calamus scriptorius:* היך קולמוס ספרא קלמוס רגיל sicut calamus scribae velocis, Ps. 45, 2. דשקר calamus falsitatis, hebr. עט שקר, stylus mendacii sive falsi, Jer. 8, 8. כתבין בקולמוס דספר scribentes calamo scribae, heb. בשבט סופר, Jud. 5, 14. בקולמוס דפרזלא calamo ferreo, Jobi 19, 24. Ap. Tos., לא יצא הלבלר בקולמוסו non exibit scriba cum calamo suo, scil. in Sabbatho, Sab. c. 1. אוי לי מקולמוסן vae mihi a calamis eorum, Pes. 57. אם יהיו כל הימים דיו ואגמים קולמוסין ושמים יריעות וכל בני אדם לבלרין אין מספיקין לכתוב חללה של רשות si fuerint omnia maria atramentum, et omnes junci calami, et totum caelum pergamenum, non sufficerent ad describendum profunditatem cordis principum sive regum, Sab. 11a. Hoc loquendi genus Talmudici didicerunt a gloriosissimo Rabbino Rabbi Jochanan ben Zachai, qui vixit tempore Vespasiani, et ab eo captae urbis Hierosolymorum, quem etiam tradunt fuisse praeceptorem Josephi historici Judaici. Is de seipso fertur dixisse et scripsisse, אם כל השמים יריעות וכל בני אדם לבלרין וכל עצי היערים קולמוסים אינן יכולין לכתוב מה שלמדתי מרבותי ולא חסרתי מהם אלא ככלב המלקק בים id est, si omnes coeli essent pelles vel pergamena, et omnes filii hominum libellarii sive scribae, et omnes sylvae, arbores calami scriptorii, non possent scribere ea quae didici a praeceptoribus meis, quibus non sum inferior, nisi quantum canis lambit in mari. Haec ille. Extant haec in libro Jalk. f. 7a. et in Chronico Schalscheleth fol. 26b. cujus autor scribit: Hinc disce, quanta fuerit sapientia et eruditio praeceptorum ejus, cum tanta fuerit discipuli. De isto R. Jochanan vide in Juchasin f. 22. נעור בחיה שכל מעשיה נכתבין בקולמוס אחד increpa bestiam (ex Ps. 68, 31. i. e. Amalek): quia omnia opera ejus scripta sunt calamo uno; nempe ad malefaciendum Israëlitis, Pes. 118b.

*) קלים κλίμα, ατος terrae tractus, regio, plaga. (Usus vocis etiam in lingua ar. إقليم. Vide Schult. in Jobum p. 170.) שלא ישהא מרגלית לקלים ne tardet margaritam in regionem, i. e. ne differat aestimationem margaritae (Deo consecratae) usque veniet in aliam regionem, ubi vel vilius vel carius aestimatur. Erech. 24b.

קָלְמַסְמַסְיָא vocabulum est, in cujus scriptione libri variant. Veneta, קוֹל מַזְמַסְיָא. Regia, קוֹלְמוֹמַסְיָא. Ar. קָלְמַזְמַסְיָא[67]. R. David קול משמשאי. Legitur Jes. 3, 20. pro hebr. הקשרים, pro ornamento capitis ad ligandos capillos muliebres, ut R. Salomoni placet.

קָלְמָרִין vel קָלְמַרְיוֹן *calamarium, graphiarium, theca calamorum scriptoriorum:* Item *atramentarium:* solent enim conjuncta esse: קלמרים המתואמות calamaria gemellata, id est, bifida, duplicata, ut solet theca calamorum esse, vel duplicata, calamarium sc. et atramentarium conjuncta, T. Kel. c. 2. קלמרין של יוסף הכהן היתה נקובה בצדה calamarium Josephi sacerdotis fuit perforatum a latere suo, T. Mikv. c. 10. קלמרין הדיוטות calamaria plebeja, vulgaria, ibidem.

קלן קָלְנָא vide supra in קלה.

קָלְאָנִין, קוֹלָן vide supra in קול, קולנית ibidem.

קילון vide in קיל.

קָלְנְיָא *colonia, locus ad habitandum libere concessus, vel, hominum certa turba in aliquem locum libere inhabitandum emissa.* Apud Talm., מקום היה למטה מירושלים ונקרא מוצא id est, locus erat infra Jerusalem, qui dictus fuit Motza, egressus. Gemara addit, מקום קלניא הוה locus coloniae erat: Gl. קלניא בן חורין מן המס של מלך colonia sunt homines liberi a tributo regis. Item בעינא דתתעביד טיבריא קלניא peto ego ut fiat Tiberias colonia, As. 10a. Gl. קלניא בת חורין שלא תתן מס לעולם דאית בה רבנן colonia, id est, urbs libera, quae non det tributum unquam, quia multi in ea sunt doctores: הורודוס קלוניא מתעביד Herodes coloniam fecit seipsum, id est, בן חורין hominem liberum, Bava bathra f. 4a.

קָלְנִיתָא *avis macilentae et vilis species,* Bb. 20a. Chol. 102b. Graece κηλὸν Hesychio idem est quod ξηρὸν *siccum, aridum.*

קלתיתא *tersum, politum,* idem quod קלל in Bibliis, Joma fol. 38a.

קָלֶנְדָא *calendae,* ap. Tos.: ואלו הן אידיהן של גוים קלנדא סטורנלייא וקרטסים haec autem sunt festa Christianorum, Calendae, Saturnalia, Quadragesima, As. 8a. Gemara mox, קלנדא שמונה ימים אחר תקופה calendae celebrantur octo diebus post solstitium hybernum. Origo hujus festi mox scribitur ab Adamo primo profecta. Is cum videret diem imminui, tres dies jejunii instituit, saccos induit, suis peccatis culpam imminutionis diei tribuens. Cum vero ad solstitium טבת sive Decembris cognosceret, diem rursus incrementum sumere, octiduo post festum octo dierum instituit, gratias Deo agens. Hoc festum ipse ad gloriam Dei instituit. Christiani autem sive Romani in honorem idolorum, ut R. Salomon loquitur. De aliis vide suo loco. Horum etiam mentio in Deb. rab. s. כי תצא. Vide et TH. ubi alia etymologia affertur, קלנדס quasi קלון דיאו καλὸκα vel καλὸς (bonus) dies, ut sit idem, quod heb. יום טוב.

קלונטרין[68] *funes lecti, vel spondae,* TH. Ned. c. 7.

קלונס *idem quod* כלונס *vectis, pertica, signum militare.* Vide Jes. 30, 17. in R. Salomone.

קלם *laudare, celebrare, gloriose proclamare:* item *deridere, ludificare, illudere, vituperare.* Praet. וְקַלֵּס קדמוי et laudavit coram eo, i. e. cum laude vel ad laudem ejus proclamavit, heb. ויקרא, Esth. 6, 11. וְקַלְּסוּ להון et laudarunt eos, Cant. 6, 8. Part. מְקַלֵּס יתהון laudat eos, Cant. 4, 7. Pl. והוו מְקַלְּסִין קדמוי et laudabant, i. e. proclamabant coram eo, heb. ויקראו לפניו, Gen. 41, 43. in TgH. Imp. קַלְּסוּן ליתיב celebrate eum qui insidet solio gloriae suae, heb. סלו exaltate, Ps. 68, 5. Fut. וִיקַלְּסוּן קדמוי et proclamabunt coram eo, heb. וקראו, Esth. 6, 9. Ex altera significatione: התחיל לקלסה ואמר לו כמה נאה בריחה caepit ludificare eum, et dicere, quam bella est fuga tua! Sr. s. 27. Huc pertinet, דקולסא גברא לא בעי טלפחי לקידרא quae vilem et abjectum maritum habet, non opus habet lentibus in ollam, Ketub. 75a. h. e. tamen ab eo sustentatur, et alimenta sua accipit.

קולס, קוּלַס, קוּלְסָא *galea, cassis.* Forte ex graeco κόρυς: ויהב קולס דנחש על רישיה et imposuit galeam aeream capiti ejus, hebr. כובע, et sic deinceps huic respondet, IS. 17, 38. וקולס דנחש et galea aerea, ibid. v. 5. Pl מחתין קוּלְסִין ברישיהון descendere, faciunt, i. e. imponunt galeas capitibus suis, Ez. 23, 15. דמזינין בענילין וקולסין qui armati sunt scutis et galeis, Ez. 23, 24. Sic Ez 38, 5. עגילין וקולסין תלו ביך scuta et galeas suspenderunt in te, Ez. 27, 10. Emph. ויתעתדון בְּקוּלְסַיָא et parati stent cum galeis, Jer. 46, 4. Ap. Rab., קולסי הכרוב capita brassicae, Okezim c. 1.

קִלּוּס *laus, laudatio, celebratio,* gr. κλέος, κλεῖος: Item *irrisio, ludificatio, illusio.* בית קולים vide in מרקולים.

קָאלוֹס gr. est καλὸς, vel καλῶς, *pulchre, bene:* אמר ליה קאלוס dixit, respondit ipsi pulchre, Sab. 108b. vel קָלוֹס i. e. משובח laudate, laudabiliter, sed in Kal verbum non est usitatum.

קלס *sors:* בשעה שהפלתי קלסים ea hora, qua projeci sortem super populos, in praef. Medr. Echa. Gl. גורלים. Corruptum ex gr. κλῆρος. Vide supra in קלבס, in קלב.

קוּלְיָים *nomen piscis.* Frequens ejus mentio ap. Tos. In Sab. c. 22. in Misna: Quicquid coctum fuit vespera Sabbathi in aquis calidis, id licitum est iterum macerare in aquis calidis in ipso Sabbatho: quod vero non fuit coctum in aqua calida ante Sabbathum, id lavant in aquis in Sabbatho, excepto salsamento vetusto, et pisciculis salitis parvis, et קולייס האיספנין colia Hispano: quia lotio horum, est perfecta ipsarum coctio et praeparatio. Rambam et

[67]) Conflatum, ut putat Muss., ex gr. χαλαμίς *acus arundinea, qua mulieres in componendo capillo utebantur,* et talmudico מזיא, quod *capillum vel comam* notat.

[68]) Gr. κλιντήριον, ου, τό *lectulus vel sella, in qua reclini capite recumbimus.*

Bartenora annotant hic, קוליים האיספנין esse *piscem* רק הקליפה *tenues et raras squamas habentem.* In Machschirin c. 6: Omnes pisces habentur pro immundis. R. Jehuda autem dixit: Frustum piscis אלתית, et pisciculi Aegyptii qui vasculis solent includi et vendi, וקוליים האיספנין et colia Hispanus habentur pro mundis. Iidem autores notant hic; קוליים האיספנין est *species piscium, qui teneram habent cutem valde, et vocantur* אלש"בוט. In Sab. 39a. R. Sal. dicit esse טונינא *thynnum.* In Beza 16b. scribit idem R. Sal. קוליים האיספנין est *piscis salitus et delicatus, qui crudus prout est comeditur, nisi quod aqua calida eum abluant, quod ipsi loco coctionis est:* Haec Hebraei. Est gr. χολίας, colias, de quo apud Graecos et Latinos quaedam etiam leguntur, et his similia. Rondeletius lib. 8. de piscibus cap. 8. scribit, quod colias squamis integatur parvis et tenuibus. Et mox: Rarus est apud nos piscis, in Hispania et quibusdam aliis locis frequens. Athenaeus lib. 3. Colias vero glutinosior, acrior sive mordacior, deterioris succi, multum nutriens: κρείσσων δὲ ὁ ἀμυκλανὸς καὶ ἴσπανος ὁ σεξιτανὸς λεγόμενος melior autem Amyclanus, et Hispanus, qui sexitanus dicitur: λεπτότερος γὰρ καὶ γλυκύτερος gracilior enim est et dulcior. Ex his clare liquet, quod קוליים האיספנין sit colias Hispanus. Meminit ejus et Plin. l. 32. c. ult. Aristot. de hist. Animal. lib. 8. c. 13.

קוליאס[69]. In Jelam. sect. חשא fol. 41b. היה משה מהלך ברקיע כקוליאס הזה עד שעלה אצל הב"ה. Ar. adducit, sed non explicat.

מְקוּלָּס *galeatus.* Ap. Tos. *epitheton est agni paschalis, qui totus assabatur, juxta praeceptum* (Exo. c. 12, 9.) *cum capite, cruribus et intestinis. Pedes autem et intestina ad latera ligabantur inter assandum, et circa caput, unde agnus iste dicebatur* גדי מקולס *agnus galeatus, et quasi armatus, instar hominis galea in capite, et ense in femore muniti.* Sic Hebraei explicant in Ber. 19a. Pes. 53b. Beza 22b. Hinc longe abit Guido Fabricius in Lexico Operis Regii, qui scribit, significare *haedum plenum ovis, caseo, herbis, et aliis rebus, quibus infartus fuerit.*

קַלְסְטַר, קַלְסְטְרָא *latrunculator, quaesitor, praetor, vel praefectus rerum capitalium.* Citat hoc Ar. ex Sanh. 105. sed eo loci non legitur. At fol. 104b. in R. Sal. legitur: Rebellarunt isti Judaei contra istum dominum suum ipsos captivos abducentem, שהוא בן קלסטר, qui fuit filius quaesitoris cujusdam spurius. Adducit etiam exemplum ex ע"ז fol. 18a. ubi hodie aliter scriptum legitur: רב חנניה בן תרדיון וקלצטונירי מזומנין הן לחיי העולם הבא Rabbi Chananias et praefecti ejus dispositi sunt ad vitam futuri seculi. In Aruch scribitur קלסטורי per ס quod forte melius. Videtur enim esse ex gr. χολαστής *punitor, castigator, tortor:* χολαστήριον *locus supplicii* etc.

קלוסטור[70] *corbis, qui ori jumentorum applicatur, ut inter eundum ibi pabulum habeat.* Alias etiam dicitur קרסטל. T. Kel. c. 20. Pl. יוצאין בקלסטירין exeunt (Sabbatho) cum corbibus ori appositis, TH. Sab. c. 5. Vide Ariam Montanum de Mensuris sacris.

קְלַסְטַר *species effigies.* Vide mox in קלסתר.

קְלוּסְטְרָא *repagulum, vectis januae: vel, sera.* In Ar. exponitur Italice *catenaccio.* Kel. c. 11. Est gr. κλεῖσθρον, unde et latin. claustrum. Alibi scribitur et cum ג ab initio.

קְלוּסַנְתַּר[71] *praefectus:* לסלקא תרין קְלוּסַנְתְּרִין removere duos praefectos, Esth. 2, 21.

קלוסקאות[72], קלוסקין idem quod גלוסקאות *tortae panis,* TH. Pes. 29c. Ber. 10b.

קלוסקמא, קלוסקום idem quod גלוסקום. Vide illic.

קלסריקין idem quod קלוסנתרין[73]. Legitur in Medrasch Esther 2, 21.

קְלַסְתַּר, קְלַסְתּוֹר[74] *species, effigies, forma, vultus, aspectus: splendor.* Dicitur semper de *vultu sive facie:* ut, וקלסתור אפי לא יסתכלון et splendorem vultus mei non intuebuntur, heb. ואור פני, Job. 29, 24. מתני קְלַסְתּוֹרֵיהּ immutans aspectum suum, heb. פניו, Job. 14, 20. Regia קְלַסְטוֹרֵיהּ per Teth in medio: וּקְלַסְתּוֹרַי היך טולא כולהון et vultus mei instar umbrae toti sunt, hebr. ויצרי, Job. 17, 7. Haec tria sunt ex Tg. Jobi, nec simile ipsi reperi, inquit Elias, in toto Targum reliquo. In Ar. scribitur קלסטר per ט, sed non reperi sic in omnibus libris probatis, scribit idem Elias. Ap. Tos. et Ros.: מיד נהפך קלסתר פנים של יצחק ונדמה לאברהם derepente mutata fuit species faciei Isaaci, et similis factus fuit Abrahamo Bm. 87a. הק"בה נותן בו רוח ונשמה וקלסתר פנים וכו׳ Deus benedictus indit ei (homini) spiritum, animam, et formam faciei, Nid. 31a. R. Sal. ad illud', ויפת מראה Gen. 29, 17. הוא זיו קלסתר splendor vultus. Sic Gen. 13, 8. ad כי אנשים אחים אנחנו, notat, in Medr. Aggadah explicari hoc; דומין בקלסתר פנים qui similes sibi sunt invicem in forma faciei.

קלע קְלַע, קִלְעָא, *funda, instrumentum ejaculandi lapides:* גלי אתחשיבו ליה אבני קלעא instar stipulae reputantur ipsi lapides fundae, Jobi 41, 19. וקלעא דמטלא אבנא et funda quae projicit lapidem,

---

[69]) Muss., qui gr. avem notare dicit, ad χολιός, οῦ, ὁ quod *graculum, monedulam* innuit, spectare videtur. Quinetiam Menachem di Lonsano ad קליים praec. quod piscem (gr. χολίας) notat, vocem refert. Vide eum latius.

[70]) Scribitur etiam טרסקל et טרקסל, quae omnia corrupta sunt pro קרטל i. e. κάρταλος *corbis, cophinus.*

[71]) Inserto ל idem videtur atque קוסנטר quod vide.

*) קולכא (Ned. 75.) χαυαλός *fatuus, morio.* *) קולסי (Okez. c. 1; Seb. 108.) χαυλός *caulis, virga, cujuscunque plantae.* [72]) Gr. κόλλιξ *colliphium* sive *collix.* De Lara.

[73]) Compositum, ut putat de Lara, ex gr. χαλος *pulcher* et lat. *senator.*

[74]) Valde allicit vocem ad gr. verbum πλάσσω vertere, quamvis exemplis careat, in quibus π gr. in ק chald. mutatum est. Forte compositum est ex קלס et פאר.

ibid. v. 17. דשדן אבנא בְּקַלְעָא qui projiciunt lapidem funda, Jud. 20, 16. Sic Jer. 10, 18. בקלעא ואבנא funda et lapide, IS. 17, 50. כמא דמפרחין אבנא בקלעא sicut volare faciunt lapidem funda, IS. 25, 29. Cum pron. וְקַלְעֵיהּ בידיה et funda ejus erat in manu ejus, IS. 17, 40.

קַלָּע *funditor.* Pl. ואסחחרו קַלָּעַיָּא et circumiverunt funditores, hebr. הקלעים, IIR. 3, 25. וקשתיא וקלעיא et sagittarii et funditores, IIS. 20, 23. IR. 1, 38. 44. pro heb. והכרתי והפלתי.

אַקְלַע *funda jacere vel projicere.* Praet. cum aff. ואקלעֵ בְּקַלְעָא et projecit eum funda, IS. 17, 49.

II. **קְלַע** *plicare, implicare, implectere, intricare: sculpere, excidere, indicere opus implexum.* Apud Rab., חוטין שקולעת בהן שערה fila quibus implicat capillos suos. Hinc Talmudici scribunt in illud, ויבן et exstruxit Dominus Deus ex costa illa mulierem, et adduxit eam ad Adamum, (Gen. c. 2, 22.) מלמד שקלעה docet nos iste locus, quod plicavit eam Deus Benedictus, Evam scilicet, adduxitque eam ut paranymphus ad Adamum. Nam in urbibus maritimis vocant vulgo לקלעיתא plicaturam capillorum muliebrium בניתא quasi structuram dicas. Nempe a בנה, unde dicitur ויבן et plicavit, Nid. 45b. קלען במקלעות implicavit eas implicationibus, ut scilic. capilli et funes intorqueri solent, Joma c. 6. עץ שענפיו קלועים כעבותות arbor cujus rami implexi sunt instar funium, R. Sal. Lev. 23, 40. קולע שלש נימין intricat, contorquet tria fila, Sab. 64a.

קְלִיעָה *implicatio, intricatio, plicatura, opus implexum et varie figuratum, sculptura, pictura, aut aliis artibus et modis: caelatura implexa, incisura:* קליעת השער plicatio capillorum muliebrium, cirrus, ap. Rab.: קליעת הנימין intricatio filorum. In Tg. עובד קליעא opere implicationis, implexo, quale est catenarum, retis, et similium, heb. מעשה עבות, Exo. 28, 14. 22. et alibi. Pl. ית תרתין קְלִיעָן דדהב duas istas catenas tortiles auri, heb. עֲבֹתֹת, Exo. 28, 24. 25. et 39, 17. Onk. addit גדילן, quod idem: וגלף עליהון קליען et insculpsit illis caelaturas Cherubinorum, IR. 6, 32. et forma mascul. קְלִיעִין v. 29. et c. 7, v. 31.

קְלִיעִיתָא *idem.* Ap. Talm.: In urbibus maritimis vocant לקלעיתא plicaturam capillorum בניתא structuram capillorum, Berach. 61a.

III. **קְלַע, קַלְעָא, קְלִיעָא** *velum aulaeum, tapetium:* למפרס עלוהי קלע ad expandendum super eo velum, Jes. 33, 23. Pl. וְקַלְעֵיהוֹן פריסן et vela eorum extensa sunt, Jes. 18, 1. אידא פרסא קלעהא manus extendit vela ipsorum, Jes. 60, 9.

קְלוּעַ IR. 14, 3. Vide in ולע.

קִלְעָא *tentorium, quod ex velis conficitur: porticus:* הוה עובדא בקילעא דרב אושעיא contigit opus quoddam, sive res gesta in porticu Raf Uschaja, Ber. 22b. יתיב אקילעא דר׳ יצחק נפחא sedebat in porticu R. Isaaci fabri, Jeb. 48b. זיל לקילעך redi in tentorium tuum, i. e. domum, Ned. 22b. כל הישן בקילעא quicunque dormit in porticu, hebr. חדר conclavi, Erub. 63b. קדשי קדשים נאכלים לפנים מן הקלעים sancta sanctorum comeduntur intra vela, Meg. c. 1. Seb. c. ult. עשה להן קלעים fecit ipsis tentoria, i. e. officinas mercatorias, pannis lineis circumductas, ut sunt mercatorum vulgarium in mercatibus publicis, Sanh. 106a.

IV. **אִתְקְלַע, אִקְּלַע** *advenit, devenit, pervenit, recepit se:* אקלע להההוא אושפיזא pervenit ad illud hospitium, sive istum hospitem. Sic frequenter apud Talm.: איקלע לבי רבי יוסי pervenit, recepit se, ivit in domum R. Josei: איקלע לההוא אתרא pervenit ad istum locum: ואי מיקלעי שתי שבתות et si adveniant, incurrant, incidant duo Sabbatha in festum: ואיקלע יום שלשים quod incidit dies trigesimus in primum diem septimanae, Rh. 20a.

קלעילין *leguminis genus, quod triturando excutitur:* הדש קלעילין בשדה triturans pisa in agro, Meila fol. 13, 1. In Aruch notatur, in alio exemplari esse מלעין, quod possit esse *milium.*

קְלַף[15] *decorticare, corticem, pellem, cutem et exterius tegumentum detrahere vel abradere.* Unde et ad *lituram parietis* traducitur, *quae ejus quasi cortex est.* Praet. cum Infin. מִקְלַף קְלַף ורמא decorticando decorticavit atque abjecit corticem, heb. חשף חשפה, Joël 1, 7. חוטריא די קְלַף virgas quas decorticaverat, Gen. 30, 38. קלף חזקיה ית דשי היכלא דיהוה decorticavit Chiskias portas templi Domini, i. e. abrasit aurum, quo erant obductae, heb. קצץ, IIR. 18, 16. וקלף בהן et decorticavit in illis, Gen. 30, 37. וקלף בברדא גופניהון et decorticavit grandine vites ipsorum, heb. יהרג occidit grandine, Ps. 78, 48. ית עפרא דְקַלִיפוּ pulverem quem abraserant, sc. a pariete, Lev. 14, 41. ובתר דקליפו ית ביתא et posteaquam decorticaverunt domum, id est, lituram parietum abraserunt, ibid. v. 43. Part. Pehil, מְקַלַּף decorticatum, Exo. 16, 14. de manna. Fut. וית ביתא יְקַלְּפוּן et domum decorticabunt, lituram abradent intrinsecus, heb. יקציע, Lev. 14, 41. Apud Talm., יקלוף את החיצון decorticabit exterius, Pes. c. 7. המקלף בשעורים qui decorticat hordeum, Maser. cap. 4.

קְלַף, קַלְפָּא, קְלַף, קֶלֶף *cortex:* inde et *cutis, pellis, pergamenum ex pelle praeparatum: scheda: squama et cutis piscium: crusta scabiei vel abscessus,* ut Lev. 13, 2. pro hebr. ספחת. Pl. קַלְפִּין חורין decorticationes albae, loca a cortice detracto alba, Gen. 30, 37. ציצין וקלפין pinnae et squamae, Lev. 11, 9. Ap. Rab. קְלַף et *pergamenum, membrana.* Vide supra in litera Daleth, in voce דוכסוסטוס. Latius deinde usurpatur pro *charta, scheda, in qua scribitur, unde in exordiis epistolarum usurpare solent;* שלומים אלף על מעט הקלף salutes mille in pauco chartae: קלפי של עץ cortices ligni. Sic ad alia transfertur, quae tegumentum instar corticis habent: וקלפי של שבטים וקלפי של תחומים מונחים לפניו et schedae tri-

[15]) Verbum in ar. (قَلَفَ) et syr. (ܩܠܦ) lingua usitatum, nec non gr. καλύπ-τ-ω affine.

uum, et schedae terminorum repositae erant coram ɔso, i. e. arca, in qua erant schedae tribuum et artium terrae cuique tribui attributae haereditaio, Bb. 122a. Item קְלָפִים *chartae lusoriae*, in liello סדר מ״ע quod continet dialogum duorum, quoum unus laudat, alter vituperat lusum, saepe ocurrit: על הקלפים והקוביאות יאמר אשרי מי שלא חטאן e chartis et aleis dicitur, Beatus qui non vidit ea. bidem inter alia a quibus lusus commendatur, diitur, acui eo ingenium, addisci posse arithmeticam ine praeceptore, exerceri ingenium in logica, rheorica, geometria etc., tandem additur: סוף המצחק ובפרט בקלפים ובקוביאות יד״ו בכ״ל וי״ד כל בו. בכ״ בגימטריאה נ״ב והקלפים הכי הוו וי״ד עם המלה כ״א ונקדה הקוביאות כך המ hoc est, summa; qui ludit chartis t tesseris, manus ejus est בכל in omnes, ויד et maus omnium sunt in eum (Gen. 16, 12.) ב״כל (in mnes) in gematria valet 52. Totidem sunt chartae usoriae: וי״ד (et manus) hujus vocis literae, una um ipsa voce faciunt 21. et totidem quoque sunt uncta in aleis.

קְלִיפָה[76] *decorticatio, testa, putamen*: קליפי אגוזים ortices, putamina nucum: קליפי רמונים cortices ciriorum, Sab. c. 9. in Misna. קליפת השום cortex allii, הבצלי ceparum, הביצה ovi: אפרוח בקליפתו pullus ı testa sua.

קְלִיף *idem*, Gen. 30, 37.

מְקְלִיפִין *cortices uvarum*, Num. 6, 4. in Jonath.

קילופה *cortex quidam odoratus, cujus usus olim uoque fuit in confectione suffitus sacri*, Kerit. 6a.

קוּלְפָא *fustis, clava, baculus:* יהבו ליה קולפא duant ipsi clavam sive fustem, Ber. 58a. מחייה בקולפא וקטלי percussit eum clava vel fuste, et occidit eum, bid. ויח בעירא תקטלון בקלפי bestiam autem occidetis ustibus, Lev. 20, 15. in Jonath.

קוּלְפָא *colaphus*, κόλαφος, *alapa:* קולפי טאבי בלעית עלו colaphos bonos devoravi propterea, Erach. 2a. Gl. חרין קולפי הכאות גדולות plagas magnas: בלעו duos colaphos devoravit, Ber. 56a.

קוּלְפָא *pessulus*, *fusti similis*, *sera:* מחתה לה בקולפי דשדו percussit eam pessulo arcae, glossa, וכולהו אקלידי וקולפי דתלידא במנעול של אר Ketub. 65a. t omnes istae claves et serae erant ex corio, Sanh. 10a. Pes. 119a. Gl. מנעולים. Tres hae significationes inter se conveniunt, unde et in Aruch conjunguntur.

קָלְפָא, קַלְפִּי[77] *arcula, pyxis:* וקלפי היתה שם ובה שני גורלות et arcula erat illic, in qua erant duae sortes; nempe quae imponebantur hircis, pro peccato offerendis, Lev. 16, 8. Talm. Joma 37a. טרף בקלפי והעלה את שני גורלות disrupit arculam, et deprompsit duas istas sortes, ibid. fol. 39. in initio capitis. Arcula ista scribitur primo suisse ex buxo, quam postea Jehosua ben Gamla cum esset pontifex maximus, fecit ex auro, ut priori loco traditur.

קְלוּפְסִין[78] *olivarum magnarum species, quae esui magis serviunt quam ut inde fiat oleum.*

קְלַךְ *projicere:* idem quod טלק[79]. Praet. וּקְלַךְ בנו מיא et projecit in aquas, Exo. 15, 25. hebr. וישלך, in TgH. Jon. pro eo habet וּטְלַק. Apud Rab., בכל יום היה נסב חד עיגול ומקלק בימא רבא singulis diebus accepit rotundum panem, et projecit in mare magnum. Quodam die emit piscem, quo discisso, invenit in eo thesaurum margaritarum. Inde vulgo de ipso dictitabant: Iste est vir cui semper perstitit panis in aquam projectus. Id nempe est quod scriptum legitur „projice panem tuum in superficiem aquarum etc.“ Koh. rab. Eccl. 11, 1. Item, ומקלק בשוק et projecit in forum, Br. s. 79.

קִלְקִי *Cilicia;* hinc ap. Talm. גופא של בהרת כגרים הקלקי si corpus papulae fuerit instar fabae Ciliciae, Neg. c. 6. Kel. c. 17. גריסים הקליקים fabae fressae Ciliciae, Maser. cap. ult.

קִלְקְלִי, קִילִיקִי, קִלְקִי *cilicium*, *saccus*, i. e. *vestis ex pilis:* לרבות הקלקלי ואת החבק ad multiplicandum cilicium, et cingulum ventrale, Sab. 64a. Vide et in TH. Schek. c. 3. Kel. c. 29. Interpres vulgatus Apoc. 6, 14. Gr. σάκκος τρίχινος *saccus pilorum*, reddit, tanquam *saccus cilicinus*. Item *antilena*, vel juxta Aruch, *postilena:* unde, חמור וכליו אני מוכר לך הרי זה מכר את האוכף ואת המרדעת ואת הקלקלי וחבק vendo ego asinum et instrumenta ejus tibi: Ecce iste vendit ephippium, lorum, antilenam, cingulum et reliqua, Bb. 78a. Item *crines, pili torti et intricati, quasi ciliciati, in modum cilicii texti, intricati.* Hinc, קלקי הראש crines torti capitis, quomodo etiam vocantur plicae capillorum in puellis: קלקי הזקן barbae, בית השחי axillarum, קלקי הלב pe-

---

[76]) De Lara haud necessario vocem cum graeco confert κελύφη, ης, ἡ (a. v. γλύφω) *putamen, cortex*. Usus vocis etiam pro hebr. ספחת *scabies, porrigo* (Lev. 13, 2.), item pro hebr. קשקשים *squamae* (Lev. 11, 4.; Ps. 39.), quae *corticis* instar corpus circumdant.

*) Item vox קולפא in Zohar sect. Bereschith in usu est pro *sinu maris*, gr. κόλπος.

[77]) κάλπις vel κάλπη, ἡ. Lucianus in Hermotimo: Κάλπις ἀργυρᾶ πρόκειται ἱερὰ τοῦ Θεοῦ. ἐς ταύτην ἐμβάλλονται κλῆροι μικροί, ὅσον δὴ κυαμιαῖοι τὸ μέγεθος ἐπιγεγραμμένοι i. e. argentea urna Deo sacra in medio posita est; in eam inscriptae conjiciuntur parvae sortes fabae magnitudine. Talis etiam erat usus τοῦ קלפי in sacris apud Judaeos, ut ex locis citatis videndum.

*) קלסנדר seu קלאסנדר, nomen judicis ex quinque judicibus Sodomae (Br. s. 51.). Muss., qui vocem per גונב נפש i. e *raptor hominum* explicat, conflatam eam habet ex gr. κλοπεύς et ἀνήρ ἀνδρός

[78]) Idem atque כלוסין d. q. supra.

[79]) Cf. קשק et קשט et vide quae de ea mutatione habet Fuerstius Lehrgebäude p. 46.

*) קוליקוס. Citat de Lara ex Hier. Kel. 4. κωλικός *colicus, qui coli doloribus obnoxius est.*

ctoris, בית הסתרים etc. Mikv. c. 9. Pro Sterquilinio vide in קלל. In Aruch parvo explicantur haec exempla per, *excrementa in istis locis inter pilos*, Germ. Schüpen.

קַלְקַנְתּוּס χάλκανθος *chalcanthum, atramentum sutorium, vel vitriolum, ut vulgo vocant, ad atramentum conficiendum.* Sic scribit et exponit hoc ordine autor Aruch. Talmudici scribunt קנ, commutatis ל et נ, unde vide infra in קנק.

קולקס, קולקסייא *herbae certae species.* Forte *colocasia, quod nomen est plane affine.* In TH. Schevi. c. 2. in fine: באילין עלי קולקסייא שאסור לגמות בהם מים מפני שצבאין אוכלין אותן sicut ista folia colocasiae, quibus vetitum est sorbere aquam, quia capreae eam comedunt. Plin. lib. 21. c. 16. „In Aegypto nobilissima est Colocasia, quam cyamon aliqui vocant. Hanc Nilo metunt, caule cum coctus est arenoso in mandendo, thyrso autem qui inter folia emicat spectabili foliis latissimis, etiam si arboreis comparantur, ad similitudinem eorum quae personata in nostris amnibus vocamus. Adeoque Nili sui dotibus gaudent, ut implexis colocasiae foliis in variam speciem vasorum, potare gratissimum habeant.“ Vide et TH. Ned. 40b. Pea c. 1.

קלר קוֹלָר, קוֹלָרִין κολλάριον, *collare, vinculum colli,* Halseisen: ויהבוהי בְּקוֹלָרִין et posuerunt eum in vincula, heb. בַּסּוּגַר in clausuram, Ez. 19, 9. מסרתון בניכון כפיתין בְּקוֹלָרְיָא tradidistis filios vestros ligatos in vincula, Num. 21, 30. in TgH. Ap. Rab. עשרה שיושבין בדין קולר תלוי בצואר כולן decem qui sedent in judicio, collare impendet collo omnium, i. e. poena, si iniqui sint, aut judicium pervertant, Sanh. 7b. חש בראשו דומה כמי שנתנוהו בקולר dolens capite est sicut is quem imposuerunt vinculis, Sab. 32a. אסורין בקולרין vincti collaribus, R. Sal. Eccl. 10, 7.

קולר *collegium, coetus, societas,* חבל על קולר של בני אדם vae coetui hominum, gl. חבורה, Jeb. 122a. מעשה בקולר של שני בני אדם res gesta accidit in quodam collegio hominum, ibidem.

קולריא, קלרין, קילוריא, קולריא, *cellarium, cella,* Vr. s. 5. ולא חסר קילורין שלו כלום et non fuit ullius rei defectus in cellario ejus, Br. s. 52 et 54. et 11. et 59.

קִילוֹרִין, קִילוֹרְיָא, קִילוֹר, קִילוֹרִיתָא *collyrium:* בקילוריא אדומה collyrio rubro, Vr. s. 16. in initio: כדי לשוף בהם את הקילור ad abstergendum cum illis collyrium, Sab. c. 8. in initio. Id potius scribendum esset קוליר, et antecedens קוליריא. In Ar. scribitur קילורית, quod rectius diceretur קולירית. Sic in TH. ע״ז c. 2. קילוריתא כדי טבא collyrium, quando bonum est, כדי, i. e. כד היא. Item, לישדר לן מר מהנך קילורין mittat nobis dominus de isto collyrio, Sab. 108b. In Medr. Tehil. Ps. 19. ad v. 9. verba Legis inter alia vocantur quoque קילורין לעינים collyrium oculorum, quomodo videtur vox *collyrii* sumi Apoc. 3, 18.

Deinde קילורית, קילורין κολλύρα, κολλυρίς, *placenta, collyra.* In Vr. s. 20. וכי קילורין עלת עמהן לסיני an collyra ascendit cum ipsis in montem Sinaj? Sic explicatur in Aruch.

קַלִּיר *idem.* Hinc dictus R. Elieser הַקַּלִּיר *placentarius, quod placentas quotidie comederit*[80]. In libro Juchasin fol. 34b. vocatur ר׳ אליעזר הקלירי הפייט R. Elieser kaliri poeta. Sed hic distinguitur a priori. Vide locum. Vel. R. Elieser Cellarius.

קלש אִתְקְלֵשׁ[81] *attenuari, tenerescere, rarefieri, parum, tenue, fieri.* Praet. אִתְקְלֵישׁ בשריה attenuata est caro ejus, Jobi 33, 25. in Regiis. Veneta habent אתחלש infirmata est: אתחריך וְאִתְקְלֵישׁ בשריה ambusta et attenuata est caro ejus, Gen. 21, 15. in Jonathane. Ap. Rab., בעל מינו נייז או מקלש קליש maritus abscindendo abscindit (partem aliquam de voto uxoris) aut attenuando attenuat, Ned. 68a. מקלשין attenuant illud in vino: מחפין אקלושי tegunt ea tenuiter, Mk. 13b.

קַלִּישׁ, קְלוֹשׁ *tenue, tenerum, parum:* מבוי קלוש introitus tenuis, Erub. 3a. חרש דעתו קלישתא הוא surdi scientia tenuis sive exigua est, i. e. מעטת, Jeb. 113a. עיבא קלישתא nubes tenuis, Tan. 9b.

קְלִישׁוּת *attenuatio:* קלישותא דדיותא attenuatio atramenti, i. e. color dilutus et debilis, non niger satis.

קִלְשׁוֹן *furca tridens,* ut hebraice. Plur. מחילין לוקחין וּלְקִלְשׁוֹנִין assimilantur stimulis et tridentibus, Eccl. 12, 11. In Regiis redditur, ligonibus.

קלת קֶלֶת, קַלְּתָה *calathus, quasillus, corbis.* Ap. Tos., עשירים מביאים בכוריהם בקלתות של כסף ושל זהב divites afferunt primitias suas in calathis argenteis vel aureis, i. e. argento vel auro ornatis, Biccurim in fine cap. ultimi, Bk. 92. Alibi ponitur pro *corbe fusorum, in quo mulieres pensa, neta, fusos, glomos, et similia ponunt,* ein Spindelkorb: הרק לה גט בתוך חיקה או בתוך קלתה et projecerit ipsi literas-repudii in sinum ejus aut calathum ejus, Bm. 9b. Pro *arca pollinaria* legitur in Savim c. 4. Bartenora scribit hic; est *orbis ligneus circa molam inferiorem ad recipiendum farinam, ne in terram decidat.* Item קלת *basis, pes furni.* Pl. קלתות של בעלי בתים bases furni patrum domesticorum, Kel. c. 7.

קִילְתָא, קַלְתָא[82] *cella, conclave, cubiculum:* ברחו להם לחוך קלחותים של בית המקדש fugerunt in cellas domus sanctuarii, TH. Tanith 69b. Gl. בתים קטנים סביב המקדש.

---

[80]) Non videtur. Neque eorum placet sententia (vide Erech Millin Rapoporti), qui nomen traxisse dicunt ex urbe Cagliari, ubi vixit. Natus vero est in urbe קרית ספר quae in Tg. per קלידה i. e. Calirrhoa transfertur, unde etiam ille קליר vocatur, omissis tamen literis יה, quia ut nomen Dei יה sonant.

*) קילורס (Joma 84a.) *vox magica, quae scribitur in scheda ad curandum morsum canis rabidi vel serpentis.*

*) קלירין pl. vocis קלירוס κλῆρος *sors.* Legitur in Midr. Tillim. Ps. 10. ubi tandem vocabulum graecum compluries corruptum (vide notam ad קלבס) sanum reperitur.

[81]) Affine est verbo חלש *debilem, infirmum esse.* [82]) Vide notam 63. supra p. 1010.

קולתא vide supra in קול.
קְמֵי *coram, ante*, vide supra in קרם. Ibidem קמן, קמא, קוב, quae hinc descendunt.
. Hinc est, נְקְמֵו, quod volunt idem esse quod נקמן, in Erub 102a. Vide Aruch in litera Nun.
(קִמְחָא *farina*, ut heb.: תלת סאון קמחא דסולתא tria sata farinae similagineae, Genes. 18, 6. ו וְקִמְחָא et farinam et polentam, IIS. 17, 28. מָנָא דק vas farinae, IR. 17, 14. Ap. Rab., אם אין קמח אין תורה ואם אין תורה אין si non est fa- non est Lex: et si non est Lex, non est farina, e abhot c. 3. Farina, id est, vitae necessaria. id est, Legis divinae seu sacrarum literarum ium.
קְמַר *farinare, tundere, molere in farinam vel erem tenuem instar farinae:* אלא דאיקמוחי איקמח quod pulverisando pulverizatum est, id est, in erem instar farinae redactum, Nas. 53b.
קְמִיחַ *farinatum, farina conspersum vel praepa- n:* דמליח וקמיח Meg. 19a.
קמחון, קמר *flos, mucor vini, qui f a r i n a e si- est:* אינו מביא לא מפיה מפני הקמחים ולא משוליה מפני הש non adfert vinum de orificio dolii, ter flores: neque de fundo, propter faeces, Me- . c. 9. in Misna: עלו ביין קמחים פסול לנסכים si ıderint in vino flores, profanum vel illegitimum ıd libamina, sicut scriptum est: Integra sunto s et libamina ipsorum (Num. 28, 31.)
)[83] *prehendere, comprehendere, capere.* Part. חובוי דרשיעא קָמְטִין ליה peccata improbi ca- t eum, heb. ילכדנו, Prov. 5, 22. Fut. יִקְמַט מלי apprehendat verba mea cor tuum, hebr. יתמך, . 4, 4. Quidam, *constringunt*, ex significatione enti.
I. קמט, התקמט *contrahi, rugas contrahere, ıgari, astringi, constringi,* Talm. דקמיט מרפי ליה ודרפי קמיו qui astrictus est, id est, astrictam t alvum, laxat eam, et qui laxam, eam astrin- Sab. 110a. כפתיה קמטיה vinciebat eum, con- gebat eum, Sanh. 95a. Ex Pahel, בעינא מְקַמְטִינְכוֹ ut constringat, liget vos, Git. 47a.
קֶמֶט, קֶמ *ruga, plica.* Pl. הקמטים שבצואר rugae, turae colli, Neg. c. 6. בית הסתרים ובית הקמטים loca abscondita et loca ru- אינן צריכין שיבאו בר non necesse habent, ut ad illa ingrediatur aqua, lotione, Mikv. c. 8. משיעלה קמט תחת הדד ex ıscenderit ruga sub mamma, Nid. f. 47. נתעדן הבשר נתפשטו הקמטים וחזר היופי ל delicata facta ıro, explicatae fuerunt rugae, et rediit pulchri- pristina, Bb. 120a.
קְמוּ *corrugatio, constrictio, contractio.* Vide ıvid. Nah. 3. v. ult.
קומ *rugatio, locus rugosus*, Nid. 42b. Item *la oculi:* In Derech erez c. 5. in fine: Mundus milis est oculo humano: Album oculi est ocea- nus, qui circumdat totum mundum: nigrum est mundus ipse: קומט שבשחור pupilla quae est in nigro, est Jerusalem: Imago, quae conspicitur בקומט in pupilla, est sanctuarium.

קָמִיט *hirsutus, crispus, asper pilis*, Guido ex Zohar.

III. *Discindere, exscindere, decidere*, Talm. שקומטו להבראות קודם שנברא העולם quae decisa sunt ut crearentur, antequam crearetur mundus, Chag. 13b. Gl. נגזרו, et sic explicant illud, אשר קמטו, Jobi 22, 16.

קוֹמְטוֹן[84] *comes, dominus, dominator*, i. e. שלטון, Talm. Sab. 145b.

קוֹמִיטְטוֹן *c o m i t a t u s, dominatio, dominium:* בכל קומיטיטון דידי מְהֵימַן הוא in toto comitatu meo fidelis est, Num. 12, 7. in TgH. Glossator quidam putat significare הנסתרות *abscondita, occulta.* In ME. 1, 5. הדא שושן הבירה כבית קומיטטון היה מאכל ומשתה מצוי בה Susan ista regia fuit quasi domus comitatus, cibus et potus reperiebatur in ea. Vel potius, quasi „domus commeatus", ein Proviantḫaus, Magazin. Sic קומיטיטון hic esset ex lat. *c o m m e a t u s.*

קוּמְטַר, קוֹמְטַר *arca vestiaria, scrinium.* Plur. דמחתין בְּקוֹמְטְרִין quae reposita sunt in arculis, Ez. 27, 24. Regia faeminine בְּקוֹמְטְרָן. Emph. די ממנא על קומטריא qui praefectus erat arcis vestiariis, heb. על המלתחה, IIR. 10, 22. Regia קִמְטְרָיָא, quod praestaret scribi קִמְטְרְיָא vel קִמְטַרְיָא. Ap. Rab. scribitur cum ו et sine ו, quasi קמטר; ut ap. Tos. וקמטרי דספרי et arculae librorum, Meg. 26b. גלימא אקמטרא pallium in arca, Ber. 26a. כסוי של קמטרא operculum arcae, Kel. c. 16. עשויה כמין קמטרה facta instar arculae vestiariae, Ohol. c. 9. Matth. Martinius in Lexico in voce campsa, adducit ex Vet. Lex. Graecol. de supellectile: Capsa κάμπτρια, pro quo ipse legit κάμπτρα. Id huc referri posset.

קומי vide supra in קום.

קמל קְמוֹלְיָא *c i m o l i a*, scil. *creta, vel terra, eluendis vestium maculis vel sordibus commoda.* Ap. Talm. נתר ובורית קמוליא ואשלג לכבס בגד קטון nitrum et smegma, cimolja et aschleg ad abluendam vestem parvam, Sab. 89b. in Misna. Interpretes dicunt, קמוליא ואשלג esse voces arabicas, קמוליא herbae nomen cujus cinis eluendis manuum sordibus conducit. Hinc interpretatio Munsteri et aliorum. Gemara interpretatur per שלוף דיץ, quod quid sit, ignotum plerisque interpretibus. Bartenora scribit, arabice vocari אלקלי Alkali. Alibi etiam scriptum legitur קימוניא, Nid. 62a. Vera lectio per ל. Nam est *cimolia*, sc. *creta*, de qua Plin. hist. nat. lib. 35. cap. 17. „Cretae plura genera. Ex iis simoliae duo ad medicos pertinentia etc." Et mox. „Est et alius cimoliae usus in vestibus. Nam Sarda, quae adfertur e Sardinia, candidis tantum assumitur, inutilis versicoloribus, et est vilissima omnium cimoliae ge-

[83]) Affine est verbo קמץ d. q. paulo post.
[84]) Est ipsissima vox lat. *comes* (itis), nomen purum videl. *comit*, gallice *le comt.*

nerum." Et mox. „Ergo ordo hic est: primum abluitur vestis Sarda, dein sulphure suffitur, mox desquamatur cimolia etc." Dicitur a Cimolo insula in mari Cretico, unde Ovid. „Hinc humilem Myconem cretosaque rara Cimoli." De Aschleg vide in litera א.

קָמִילְיָא[85] *camella, vasis genus,* apud Ovidium: „Dum licet apposita veluti cratere camella Lac niveum potes, purpureamque sapam", 4. Fast. Hinc in Br. s. 79. vox קשיטה, per notaricon explicatur: Abba bar Cahana dixit, ק notat אונקיות, quod vasis genus, non uncias (ut Guido) Hebraei interpretantur, forte a Graeco ὄγκιον vel ὄγκαιον. At R. Simon dixit, ק notat קמיליא, id est, camella. In glossa notatur, R. Salomonem id explicare *centum millia,* q. ק' centum, מיליא millia.

קמן קָמִין *caminus,* κάμινος, *fumarium:* היו סותמין את הקמין obstruxerunt caminum, TH. Sab. c. 3. אם המחין אדם בקמין שעה אחת si moretur homo in camino per horam unam, annon morietur? Sic citatur in Ar. ex Vr. s. 14. pro quo nunc legitur בחמין. נותן אותן בקמין ponit eas in caminum, Jalkut f. 105c. Gl. מקום העשן בלעז.

קימוניא *fossa,* vel juxta alios, *caminus.* Apud Talm., כל דזכי מלכא שדו ליה לקימוניא חלילא quicunque vincit regem (confabulando, disputando, dictis) projiciunt eum in fossam plenam pulvere: Glossator, קימוניא i. e. בית מלא עפר locus plenus pulvere: alii *caminum* ignis interpretantur, As. 10b. In Jalk. Exodi f. 104d. explicatur ex praeced. significato, כבשן האש. Aliter קמוניא idem quod קוליא.

קומנטריסין *judices criminales.* Ap. Talm., ישיאו את אשתו קומנטרסין של נכרים ממונין להרוג, gl. Git. 28b. Vide et in TH. Jeb. cap. ult. A Guidone redditur *quinternio.* Deceptus fuit voce affini קונטרס, quae infra sequitur. Videtur esse Latinum *commentariensis,* vel gr. κομενταρήσιος, quod Hesychius exponit, ὁ τὰς ἐγγραφὰς τῶν ἐγκλημάτων δεχόμενος.

קומניתא *putrefactio, muciditas:* מכחיש את הגוף משום קומניתא דאומא emaciat corpus propter putrefactionem aut muciditatem panis, Pes. c. 3. in initio. Gl. עיפוש הפת.

קמס קוֹמוֹס, קוֹמִים *comes, dignitatis nomen:* unde in Vr. s. 28. in fine, מאן דעביד קומוס קלטור קומוס בנרון אחעביד בלנאי. Vox graeca corrupta: מינהו קומוס תיסבריין constituit eum comitem sive praefectum thesaurorum, TH. Sanh. cap. ult. קומס איסטבלאות comes, praefectus, stabuli, Stallmeister, ME. 1, 12. קומים פנטון κόμης πάντων.

Deinde קומים *vicus,* ex gr. κώμη: Rex caro et sanguis יוצא לקומסין כמה נאים exit in vicos pulchros, Jalk. f. 80c. Gl. פירוש שוק גדול בלשון לעז קמ"פו.

קימוס. In Ar., ערפד לאחר ז' שנים נעשה קימוס. Guido putat *noctuam* esse. Locus in Aruch citatus mendosus est.

קימוס *gummi.* Idem scribitur קומא et גומא, ut suis locis dictum: כתב בדיו בסם בסיקרא בקומוס scribens atramento, auripigmento, minio, aut gummi, Sab. 104b.

קמע קָמַע *ligare, alligare.* Ap. Talm., מעשה באשה אחת שנשאת לחבר והיתה קומעת לו תפלין historia accidit cum quadam muliere, quae nupserat cuidam Rabbino sive magistro, et alligabat ipsi ligamina-precum, Bech. 30b. Gl. קושרת.

קָמֵיעַ *pittacium, amuletum,* ab *alligando* dictum. Scheda est vel membrana, certa scriptura, literis vel characteribus, notata, quae vel valetudinis, vel singularis fortunae causa, collo vel pectori appenditur. Ap. Talm., לא יצא האיש בסנדל המסומר ולא בתפלין ולא בקמיע non egreditur vir (die Sabbatho) cum calceis clavatis (clavis conjunctis sive firmatis,) neque cum loro-precum, neque cum pittacio, Sab. 60a. Elias non ab alligando, sed a *parvitate,* sic dici putat, ex sequenti significato, quia membrana ista parva et tenuis est, et scripturam paucam, literis vel characteribus certis, et abbreviaturis notatam, continet: קמיע מומחה pittacium probatum et certum: Hinc Maim. in de Sabbatho cap. 19. איזהו קמיע מומחה זה שריפא לשלשה בני אדם quodnam est pittacium probatum? illud quod sanavit tres homines.

קִמְעָא[86] *parum, pauxillum, paulatim, sensim:* אוכל הרבה ומוציא קמעא comedens multum, et egerens parum, Pes. 112. אילך לביתי ואוכל קמעא ואשתה קמעא ואישן קמעא ibo domum et comedam parum, bibam parum, et dormiam parum, Ber. 4b. אם מתפחמין קמעא הן אבודין si nigrescant parum, perdita sunt, Br. s. 19. in princ. אין הגאולה באה בבת אחת אלא קמעא קמעא redemptio non venit momento uno, sed paulatim, Ps. 18. in Medrasch.

קמף קַמְפּוֹן *campus, planicies lata et ampla, inter alia etiam certaminibus destinata,* unde illud Virgil. 12. Aeneid. „Campum ad certamen magnae sub moenibus urbis parabant." Ap. Rab. scribitur etiam קומפון: ut, טפיטן של סוס טמא משום מושב מפני שעומדין עליו בקומפון tapes equi immundus est propter sessionem, quia stant super eo in campo, Kel. cap. 23. הוציא כרוז למדינה ואמר כל עמא יפקון לקומפון produxit proclamatorem per urbem, qui dixit: Universus populus in campum conveniat, Vr. sect. 6. מחזירין אותה בקמפון והיתה צווחת reduxerunt eam in campum, clamabatque, ibid. s. 31. In quibusdam libris scribitur cum Nun, קנפון.

קומפרומיסון *compromissum.* In TH. Mk. c. 3. in Gemara. Vide et infra in קפר, in קפרמסא.

קמץ קָמַץ *manipulare, manipulum sive pugillum sumere vel colligere.* Fut. וְיִקְמֹץ מִמֶּנּוּ מְלֹא קֻמְצוֹ et sumpsit ex eo plenum pugillum suum, Lev. 2, 2. et 5, 12. Num. 5, 26.

Ap. Rab. simpliciter etiam est *colligere, con-*

---

[85]) Gr. κειμήλια *aurea vasa, instrumenta pretiosa.*

[86]) Quasi *alligatum* dixeris. Res enim parva et minutissima ad aliam rem facile se alligat.

gregare: unde, המקמץ צואת כלבים colligens stercus canum, Ket. 77a. Eo usi fuerunt coriarii ad aptandum corium, unde מקמץ coriarius a quibusdam exponitur.

קוֹמֶץ, קוּמֶץ, קוּמְצָא *pugillus, manipulus.* Cum aff. ut in praecedenti loco: ויפריש מניה בְּקוּמְצֵיה et separavit inde pugillo suo, Lev. 6, 8.

Deinde קְמַץ *claudere:* קְמִיץ *clausum:* בעדן דדמיך עינה חדא קמיץ quo tempore dormit, oculus ejus unus tantum clausus est, alter apertus, Cant. 8. v. ultim. Sic ap. Rab. פותחין אחת וקומצין אחת aperiunt unum, et claudunt unum, Jalkut Jes. fol. 57d.

קָמֵץ *Kametz. Vocalis A longa* sic vocatur a Grammaticis, שבהברתו צריך לקמוץ שפתיו יחד quod in ejus pronunciatione necesse est *colligere* labia simul, inquiunt Grammatici.

קְמִיצָה *collectio: digitus quartus, minimo proximus, quod eo sacerdos potissimum uteretur in capienda sive colligenda mensura incensi aromatici,* de quo Lev. 2. Nomina digitorum vide in צבע.

קַמְצָן *collector: avarus, tenax, qui omnia colligit et retinet.*

קַמְצָנוּת *parsimonia, avaritia, tenacitas.*

קַמְצָאָה *collectio: tusio, percussio.* Sic explicatur in sententia quadam Ben Syrae ab ipso Scholiaste hebraeo, quae sic legitur, דהבא צריך לקמצאה ועולימא לאלקאה aurum opus habet percussione, et puer flagellatione: Scholiastes, מה הזהב צריך הלקאה אף הנער צריך הלקאה quid est aurum? opus habet percussione, etiam puer opus habet percussione. Item, ומה הזהב אם חלקה אותו מצהיב יפה et quae est natura auri? si percusseris illud, magis splendescit, sic puer castigationibus fit tractabilior.

II. קַמְצָא *locusta, bruchus:* יחפוניך כקמצא operient te ut bruchus, heb. כילק, Nah. 3, 15. Pl. וְקַמְצֵי דמלכא לית להון et locustae, quibus rex nullus est, hebr. ארבה, Prov. 30, 27. והוינא בעיני נפשנא כְּקַמְצִין et fuimus in oculis nostris quasi locustae, hebr. כחגבים, Num. 13, 34. חשיבין קדמוהי כקמצין aestimantur coram ipso quasi locustae, Jes. 40, 22. Ap. Talm., אייל קמצא vide in איל.

III. קַמְצָא *limax:* מאי טעמא קרנא דקמצא רכיכא משום דדייר בחלפי quare cornu limacis molle est? quia habitat inter urticas vel salices, i. e. ערבה, ut R. Sal. explicat, Sab. 77b. Quia si essent dura cornua, frangerentur et extirparentur objectis duris, ut ibidem additur.

IV. קוּמְצָא *fovea,* idem quod כומצא et גומצא per commutationem literarum affinium: לגו קומצא רבא in foveam magnam, hebr. הפחת, IIS. 18, 17. Plur. בחד מן קוּמְצַיָא in quandam fovearum, hebr. באחת הפחתים, IIS. 17, 9.

קמק קוּמְקוּם, קוּמְקְמָא, קוּמְקְמוֹס *cucuma, coculum, vas aeneum, calefaciendae aquae commodum, Italice cocoma,* scribit Ar. Graece originis est a κουκούμιον: ιονσόγκ דאתנן כווא דמיא אפומא דקומקמא qui fumare, i. e. fervere fecit urceolum aquae (frigidae) in ore cucumae, Sab. 48a. Pro אתנן in Aruch mendose legitur אתנח. Item, קומקום שניקב ועשאו בזפת cucuma quae foramen accepit, reficit vel opplet illud pice, Kel. c. 3. שמחמין לו י׳ קומקמין qui calefaciunt ipsi decem cucumas vice una in cupa parva, scil. ad lavandum mortuum, Sab. 151a. Lapides appensi, Gewichtstein: כמיחם קומקומסא דמיא sicut calefaciunt cucumam aquarum, Bb. 73b. In Tg. והוו חמן קימקמי וכסי et fuerunt ibi cucumae et pocula, Esth. 1, 7. in Tg. sec. Gl. קיתוניות וכוסות: Et ex altera forma, כסיא קחוניא קוּמְקוּמְסַיָא Num. 31, 23. in Jon.

קמקמא *species serpentis:* In TH. Sab. c. 1. f. 3b. Singulis septem annis mutat Deus semel mundum suum קמקמא מתעביד חו Kamkama fit Chev, alia sc. serpentis species.

קְמַר *accingere, alligare.* Praet. קַמַּרוּ סקין על בסריהון accinxerunt saccos super carnem suam, hebr. חגרו, Thr. 2, 10. Fut. וריצא גלמתא תְקַמְּרָן להון et gaudio colles accingent se, heb. תחגרנה, Ps. 65, 13.

קְמַר[87], קְמוֹר *cingulum, balteus:* חרותא לי חילא היך קמור et accinxisti me robore quasi cingulo, Ps. 18, 40. מורז קמור בגבורתא accingens cingulum cum potentia, Ps. 65, 7. ואזר קמור בחרציהון et accinxit cingulum in lumbos ipsorum, Jobi 12, 18. heb. אזור. Pl. ועבדו להון קְמוֹרִין et fecerunt sibi cingula, hebr. חגרות, Gen. 3, 7. Jon. Ap. Ros., נהי דאהני לך קמרא דאבוך למהוי אב בית דין esto quod profuerit tibi cingulum patris tui, ut factus sis caput consistorii, Horaj. in fine. Cingulum, i. e. dignitas, autoritas, cujus externum symbolum erat balteus latus auro et argento ornatus: קַמְרָא עלוי המינא balteus super communi cingulo, Sab. 59b. B. Ar. scribit; קמרא est חגורה שחוגרין אותה באבנט cingulum quod accingunt cum אבנט, sed est latius quam אבנט, et inserunt ei argentum et aurum, servique regum gestant illud. Et in ק primo scribit; זון in lingua gr. idem esse quod אַבְנט hebr. et chald. קמריא.

II. קְמַר *tegere, obtegere, fornicare, fornicis modo operire: claudere:* מבחוץ צריך לקמור מבפנים אין צריך לקמור extrinsecus sive extra domum oportet obtegere, intrinsecus non est necesse obtegere, Erub. 88a. ביבשהוא קמור fossa quae est obtecta sive fornicata superne, ibid. תנור שהוא עומד בתוך הבית ועינו קמורה לחוץ fornax sive furnus stans intra domum, et oculus ejus (foramen furni) clausus fuerit extrinsecus, Ohol. c. 5.

קַמְרוֹן *camera, καμάρα, fornix, operculum sive tectum cameratum aut fornicatum, ut est tegumentum* צב, id est, *currus camerati:* הכסא שתחת התיבה והקמרון שלה solium sub arca sacra, et tectum fornicatum ejus, T. Kel. c. 16. Gl. והקמרון, i. e. הקובה אשר עליה והוא הכסוי על התיבה שהוא עשוי כמין קובה שש עגלות צב Kamaron, i. e. fornix qui est super eam, estque tegumentum arcae sacrae factum instar

[87]) Usus vocis etiam in lingua persica, origo vero mera chaldaica.

camerae, sive camarae, juxta illud, „sed plaustra camerata" (Num. 7, 3). Hinc intelliges Guidonem.

קְמְרוּטָא, קְמָרוּתָא, קמרוסתא, קמרוטין *idem*, Br. s. 31. In Medr. Cant. c. 6, v. 4. legitur כמין קמריסטון: alibi קמירות. Gr. καμαρωτός. In TH. Sab. c. 1. fol. 2d. scribitur קמרסטא.

קמרין *calamarium*. Sic Aruch et alii. Mendose pro קלמרין, de quo supra.

קן in Gem., דשמע קן קלמוסא וקן מגלתא qui audivit apparatum calami et apparatum chartae, Git. 6a. Puto esse pravum pro תיקון *apparatum*, vel, קל *sonitum*, ut interpretes explicant.

קְנָא *zelotypum esse, zelo duci, affici, zelo prosequi aliquem.* Cum praepos. ל constructum, sumitur in bonum, *zelo duci pro aliquo:* cum ב in malum, pro *aemulari alicui, invidere.* Praet. חלף די קַנֵּי קדם אלהיה eo quod zelotypus fuit coram Deo suo, vel, pro Deo suo, Num. 25, 13. דקני גבר לחבריה quo zelotypus fuit quisque pro altero, sive socio aut amico suo, Eccl. 4, 4. בְּדְקַנֵּי לבני ישראל ויהודה eo quod affectus zelo esset pro Israële et Jehuda, II. Sam. 21, 2. בדקני ית קנאתי ביניהון quum zelaret zelotypiam meam, id est quum zelo mei affectus esset inter eos, Num. 25, 11. Fem. דְקַנִּיאַת רחל באחתה quod aemularetur Rachel sorori suae, i. e. invideret, Gen. 30, 1. Pl. וְקַנִּיאוּ ביה פלשתאי idcirco invidebant ei Philistaei, Gen. 26, 14. וקניאו ביה אחוהי et invidebant ei fratres ejus, Gen. 37, 11. Part. הקנאתי את מְקַנֵּי לי num zelum meum tu zelas pro me, num zelo mei duceris? Num. 11, 29. דאנא מקני קדם יהוה quo zelo ego afficior pro Domino, IIR. 10, 16. Pl. דעמא מְקַנְּאָן לן quo zelo afficiuntur populi nostri causa, vel, pro nobis, Cant. 8, 6. Fut. וִיקַנֵּי ית אחתיה et aemuletur uxori suae, Num. 5, 14. לא יקנאון בדבית יהודה non invidebunt domui Jehuda, Jes. 11, 13. Aphel Praeter. אַקְנִיאוּ קדמוהי ad zelotypiam provocarunt eum, Deut. 32, 16. 21.

קַנָּא, קַנַּאי, קַנָּאָן *zelotypus, zelotes:* אל קנא Deus zelotes, Exo. 20, 5. ארי יי קנא שמיה אל קנא הוא nam Dominus zelotes est nomen ejus, Deus zelotes ipse est, Exo. 34, 14. אלה קנאן ופורען Deus zelotes et ultor, Exo. 20, 5. in Jon. Ap. Talm., הבועל ארמית קנאין פתעין בו qui rem habet cum muliere gentili, zelotypi irruunt in eum, Sanh. 81. Zelotypi; ut fuit Pineas.

קִנְאָה *zelotypia, zelus, invidia:* ויעבר עלוהי רוח קנאה et transiverit vel invaserit eum spiritus zelotypiae, Num. 5, 14. ולציון קנאה רבא et erga Zijonem zelotypia magna, Zach. 1, 14. Emphat. קִנְאֲתָא בגרמי invidia in ossibus, Prov. 14, 30. ומנו קאים קדם קנאתא et quis consistet coram invidia, Prov. 27, 4. Cum aff. בדקני ית קִנְאָתִי quum affectus esset zelotypia mei, Num. 25, 11. ותעדי קנאתי מניך et recesserit zelotypia mei a te, Ez. 16, 42. הַקִנְאָתִי num zelotypiam meam tu zelas, Num. 11, 29. וחזי בקנאתי et vide zelum meum, IIR. 10, 16. אף קנאתהון etiam zelum eorum, Eccl. 9, 6. Pl. מנחת קִנְאָתָא הוא oblaio zelotypiarum est, hebr. קנאות, Num. 5, 15. דא אוריתא דְקִנְאָתָא haec lex est zelotypiarum, Num. 5, 29.

קְנָאָנִית, קְנָאָנִית *zelotypia.* In Br. sect. 18. לא בראתיה מן הלב והרי היא קנאתנית שנאמר ותקנא רחל באחותה non creavi eam (mulierem) ex corde (Adami,) attamen zelotypa est, sicut dicitur: Et aemulata est Rachel sorori suae (Gen. 30, 1). In Aruch scribitur קנתנית. Plur. קַנְאָנִיּוֹת zelotypae. Est una ex quatuor proprietatibus mulierum, quas vide in צות.

קִנְיוֹן *zelotes, aemulus,* אברהם זה קוניון הוא, Abrahamus hic zelotes est, vindictae cupidus, Br. s. 41.

קִינֵּי, קנוי vide mox in usu Rabbinico.

אַקְנִיוּתָא *invidia:* מסגי אקניותי propter multitudinem invidiae mei, IS. 1, 16.

Ap. Rab. ulterius est, *ex zelotypia monere, commonefacere, praemonere suspectam personam,* verwarnen, unde et קִנּוּי *praemonitio, commonefactio de eo quod causam zelotypiae facit.* Inde Raf Nachman dixit, אין קנוי אלא לשון התראה kinnui nihil aliud est quam praemonitio. In Talm. libro סוטה cap. 1. ab initio legitur in Misna: המקנא את אשתו ר' אליעזר אומר המקנא לה על פי שנים qui aemulatur uxori suae, R. Elieser dixit, aemulatur ipsi coram duobus testibus. Et mox: כיצד מקנא לה אומר לה בפני שנים אל תדברי עם איש פלוני quomodo aemulatur ipsi? dicit ipsi coram duobus: ne loquaris cum viro N. etc. Vel, לא תסתתרי בהדי פלוני ne clam sis, vel latenter converseris apud virum istum N. Id est, ut zelotypus monet, ne amplius zelotypiae causam praebeat. Hac monitio vocatur קינוי, et si mulier post hanc monitionem peccet, certa ipsi poena constituta est. מתקנאים ad invidiam excitantur, invidi fiunt, invidia laborant invicem. Item, היינו דאמרי אינשי דפרע קִינְיָה מחריב ביתיה hoc est quod vulgo in adagio dicunt homines; qui ulciscitur invidiam (iram et aemulationem) suam, vastat domum suam, Sanh. 102b. קיניה contracte pro קִנְאֵיה sive קִנְאַתוּ, i. e. חמתו iram suam, ut Ar. et glossator talmudicus explicant. Christiánus Gerson in interpretatione germanica hujus capitis explicat, „nidum suum", Sein Nest. Exemplum adducunt Nabothi, qui vineam regi Achabo denegans, vita privatus fuit, IR. 21.

קִינָא *arbor sylvestris.* Usus in proverbio antiquo, quod legitur apud Talmudicos, מטייל ואזיל דקלא בישא לגבי קינא דשרכי deambulat et abit dactylus mala juxta arbores otiosas sive steriles, Bk. 92b. Simile illi, „similis simili gaudet", ut Esau Ismaële, Gen. 28, 9. homines nequam Iiphtacho, Jud. 11, 3. aves similes similibus, Ps. 104, 12. Inde Rabbini dicunt, כל המחובר לטמא טמא qui socius est polluti, fit pollutus: et contra, כל המחובר לטהור טהור quicunque socius est mundi, fit mundior. Item, לא לחנם הלך זרזיר אצל עורב אלא מפני שהוא מינו non de nihilo versatur sturnus cum corvo, nempe quia est de specie ejus. Haec ibi. Alibi, תלתא תאלי בחד קינא tres dactyli in arbore una, h. e. ramo uno, ramulo et loco uno. Plinius libro 12. c. 11. arboris *cynae* meminit: „Arabiae arbores ex quibus vestes faciunt, cynas vocari folio palmae simili." Vide Nebrissensis Quinquagenam cap. 11.

קִינָאָה vide infra in קנה.

קָנַב[88] *incidere, succidere.* Apud Talm., מאן דקנב סלקא חייב שתים אחת משום קוצר ואחת משום זורע qui succidit (in Sabbatho) betam, bis peccat, semel propter metentem, et semel propter serentem: Sab. 73b. Videtur quippe vel serere vel metere, quae omnino in Sabbatho prohibita sunt. Item, הסלין של עץ משיחסום ויקנב corbes ex ligno, quando perfecit et abscindit extrema, Kel. c. 16.

קְנִיבָה, קְנוּב *abscissio, succisio, incisio:* Maim. in הלכות שביתת עשור cap. 1. Quid est קנוב? Quando quis aufert folia putrida, ויקצץ et abscindit reliquum, atque id praeparat ad comedendum.

קנבטין vide in ordine אקב.

קַנְבּוּס *cannabis,* κάνναβις, *cannabum*[89]. Scribitur et קנבוס: unde, היתה שדהו זרועה קנבוס si fuerit ager ejus satus cannabo, Kil. c. 2. הפשתן והקנבים linum et cannabis, Neg. c. 11. Vide et in קלבוס.

קַנְבָק *mustaceus, vel mustaceum, libi genus:* Pl. קונבקאות, Challa cap. 1. In TH. in Gemara scribitur, הקנוקעות.

קנג קִינוּגְיָא *venatio, venatus.* Graecum est κυνηγία, unde κυνηγέω venor, a κύων et ἄγω quod venatio fiat ductu et actu canum. Apud Talm., עתיד גבריאל לעשות קינוגיא עם לויתן futurum est ut Gabriel instituat venationem cum Leviathan, sicut dictum est: „an extrahes Leviathan hamo, aut fune in lingua ejus“ (Job. 40, 20). Bb. 74b. et 75a. ubi tota historia de Leviathan seu balaena marina describitur. In Jalkut Num. 219a.: Cui rei haec res est similis? לארי שהיה רועש בקינוגיא leoni rugienti in venatione, gl. בצידה.

קִינִיגִיוֹן, קְנִיגוֹן[90] κυνηγέσιον *idem.* Ap. Talm., ובדרך חטאים לא עמד זה שלא עמדתי בקיניגיון „et in via peccatorum non stetit“ (Ps. 1.) illud est, quod non steti in venatione, i. e. non institui venationes more gentilium, As. f. 18b. In Vr. s. 13. הן קיניגיון של צדיקין לעתיד לבא Behemoth et Leviathan venatio futura sunt justorum in seculo venturo. Alibi legitur קיניגיום.

קִינִיגִי κυνηγός *venator:* וכי משה רבכם קניגי היה או בליסטרי היה et quid? num Moses praeceptor vester venator fuit aut balistarius? quod scil. tam bene novit discrimen et fissuras pedum in animalibus, Chol. 60b.

קְנִיגַיָּא *opifices, operarii:* ואיתון כל אומני עלמא וּקְנִיגַיָּא למתקנא ית כרעיה et adduxerunt omnes artifices mundi et operarios ad reficiendum pedem ejus, nempe solii fracti, Esth. 1, 2. in secundo Targum, circa finem versus. Elias exponit בעלי צחוק, quod huic loco non convenit.

קנד קונדרא *acies.* In Br. s. 8. קונדרא מכירין נתנו בתוך מנעליהם aciem gladiolorum posuerunt in calceis suis. Aruch vult esse ex lingua graeca, idem quod קצר. Corruptum puto: nam et R. Sal. legit pro eo קיטרא. In Jalk. fol. 45b. קונדא מכיראה, et exponitur, סכין מלוטש culter acutus.

קנדי *vox magica, quae scribitur in scheda superstitiosa sive pitacio, ad curandum morsum canis rabidi vel serpentis.* Ap. Talm.: Quem momorderit canis, ut moriatur, מאי תקנתיה quae est curatio ejus? Respondit Abbaj, afferat cutem basilisci masculi et scribat in ea, אנא פלניא בר פלניתא אמשכא דאפא דיכרא כתיבנא עלך כנתי כנתי קלירוס ואמרי לה קנדי קנדי קלורוס יה יה ה' צבאות אמן אמן סלה ונשלחינהון למאניה וכו' ego N. filius mulieris N. super pelle basilisci masculi scribo super te Kante Kante Kaliros (quidam autem dicebant Kande Kande Kaloros) Jah Jah adonaj Zebaoth Amen Amen Sela, et expandet vestes suas etc. Joma 84a. Abusus nominum divinorum.

קוֹנְדִּיטוֹן *conditum, confectio, potus factitius dulcis ex vino, melle, et pipere:* דברי תורה נמשלו כקינדיטון מה קונדיטון הזה יש בו יין יש בו פלפל אף דברי תורה יש בו יין וכ' verba legis similia sunt condito. Quid est conditon hoc? Est in eo vinum, mel et piper: sic quoque in verbis legis est vinum, sicut dicitur, „meliores sunt amores tui prae vino“ (Cant. 1, 2); „est in eis mel sicut dicitur, „et dulciora sunt melle“ (Ps. 19, 11); est in eis piper, sicut dicitur, „verbum domini purgatum“ (Ps. 18, 31). Jalkut in Legem 78b. ערוב בשמים ביין לקונדיטון misce aromata in vinum pro condimento, R. Sal. Eccl. 2, 1. והשקה אותה קונדיטון potavit eam vino condito, Jalk. 78c. Guido notat, in Zohar etiam inveniri pro *concupiscentia, deliciis:* מקונדיטון קאתינא ex condimento malo venimus, i. e. cogitatione et concupiscentia mala, Zohar in Gen. col. 273.

קַנְדֵּיל[91] *candela:* שאשיתא דקנדילא ellychnium candelae, Bem. rab. s. 12. Vide et Medr. Esth. 1, 3. TH. Ms. c. 5.

קוֹנְדִּילִין *calami scriptorii.* Aruch in מל penultimo ex Br. s. 1. sed nunc non legitur ibi amplius.

קוֹנְדָּס *contus, sudes, bacillus, baculus oblongus, pertica, palus:* נתנו בראש הקנה או הקונדס si imposuerit eum summitati calami aut perticae, Erub. 34b. קונדיסין עגולין pali rotundi: נעץ ארבעה קונדיסין וסיכך על גבן si fixerit quatuor palos in terram, et fecerit umbraculum super eis, Suc. 4b. Vide R. Sal. Exo. 27, 10. Item *cardui species*[92], de qua vide infra in קנר.

---

88) Ar. قَنَبَ *putavit* vitem (ea, quae nocent, auferens).

89) Hinc syr. ܩܢܒܣ quod *genus vestimenti* (ex cannabo confectum) notat.

90) Syriace haec vox ܩܢܓܝ extrito vel neglecto ܣ pro קניאן legitur.

91) Usus vocis etiam in ar. (قِنْدِيل) et syr. (ܩܢܕܝܠܐ) lingua.

92) Gr. κνίδη (ης) ἡ *urtica.*

קונדיריקון[93] *crepida.* In Vr. s. 16: Si aliqua fuit brevis staturae, assumebat duas breviores et induebat קונדיריקון עבה crepidam crassam, ut videretur longa. In gl. scribitur קתדיקון, et dicitur in Aruch explicari מנעלים.

קְנָה *acquirere, comparare, emere, possidere.* Praet. וּקְנֵי ליה et emit sibi, Ruth. 4, 8. וית כל קניניה דִקְנָא et omnem substantiam quam acquisierat, Gen. 31, 18. Fem. טור דין די קְנָת ימיניה montem hunc quem acquisivit dextera ejus, Ps. 78, 54. אנת קְנִיתָא כוליתי tu possides renes meos, Ps. 139, 13. דקניתא מלקדמין quam acquisivisti ab antiquis temporibus, Ps. 74, 2. קְנִיתִי גברא מן קדם יי acquisivi virum a Domino, Gen. 4, 1. קניתי לי לאנתו acquisivi mihi in uxorem, Ruth. 4, 10. Huc referri possit illud, דִקְנַיי עתרא quae compararunt divitias, Prov. 31, 29. ex forma Syra tertiae pl. foemininae praeteriti, pro quo in Venetis legitur דִקְנַיי. Basileense דִקְנַיי. pro דִקְנָיִן quae possident, ex participio plurali. Particip. קְנֵי חוכמתא comparat sibi sapientiam, Prov. 15, 32. קני לבא possidet animum, Prov. 19, 8. דקני חכמתא qui acquirit sapientiam, Pr. 16, 16. ודקני ביונא et qui comparat sibi prudentiam, ibid. Cum aff. די קָנֵיהון qui emit eas, Zachar. 11, 5. Imper. קְנֵה חכמתא קנה ביונא acquire sapientiam, compara tibi intelligentiam, Prov. 4, 5. וּקְנֵי לך et eme tibi, Ruth. 4, 8. קושטא קני ולא תזבון veritatem eme et ne vendito, Prov. 23, 23. Fut. מדברנותא יִקְנֵה sagacitatem acquiret, Pr. 1, 5. לבא דמתבין נִקְנֵא ידיעתא cor intelligens comparabit sibi scientiam, Pr. 18, 15. ubi נ more Syro est loco י formativi. Aphel, Praet. אנשא אַקְנְיַנִי מנעריי nam homo possessorem fecit me (culturae terrae) a pueritia mea, Zach. 11, 5.

קְנִיָה *emptio, acquisitio:* קניית קרקע emptio fundi.

קִנְיָן *possessio, substantia empta vel acquisita quovis studio, acquisitio, emptio:* ארי יקני נפש קִנְיָן כספיה cum emerit animam emptione pecuniae, Lev. 22, 11. אושיט ידך לְקִנְיָנָא extende manum tuam ad possessionem hanc, Ruth. c. 4, v. 8. Cum aff. וית כל קִנְיָנֵיהּ et omnem substantiam suam, Gen. 31, 18. ושליט בכל קִנְיָנֵיהּ et dominatorem in universam possessionem suam, Ps. 105, 21. וקניניה די קנא et substantiam suam quam acquisiverat in Paddan Syriae, Gen. 31, 18. דִקְנְיָנֵיהּ שמיא וארעא cujus possessio sunt coelum et terra. Gen. 14, 19. ובכל קנינך קנה ביונא et in tota possessione tua acquire prudentiam, Pr. 4, 7. וְקִנְיָנֵיהוֹן וכל בעירהון et possessionem ipsorum et jumenta ipsorum, Gen. 34, 23. Plur. דאצלחו בנכסין וְקִנְיָנִין qui prosperabantur facultatibus et possessionibus, Ez. 38, 12. למשבי נכסין וקנינין ad deportandum facultates et possessiones, ibid. v. 13. Cum aff. וּלְקִנְיָנֵיהוֹן et pro facultatibus suis, Jos. 14, 4.

קִנְיָן ap. Rab., *habitus animi acquisitus.* קנין בינה habitus intellectus: קנין החכמה habitus sapientiae: קנינים העיוניים habitus speculativi, המעשיים practici.

הַקְנָאָה *acquisitio, emptio:* שטרי הקנאה literae, instrumenta emptionis, acquisitionis.

קֵינַי *aurifaber, flator, conflator metallorum,* maxime auri et argenti. Communiter scribitur cum י post ק. Regia scribunt קֵינַי. Affine est graeco χώνη, χῶνος, χοανὴ *vas fusorium sive conflatorium, in quo liquantur metalla.* χοανεύω *fundo, liquo.* χωνεύω *in vas fusorium mitto.* χονευτὴς *conflator, flator,* heb. צורף: ut, עובד נגר וידי קֵינַי opus fabri et manuum aurifabri, hebr. צורף, Jer. 10, 9. Emph. היך קֵינָאָה דמתיך סימא sicut aurifaber, qui fundit argentum, Ps. 66, 10. אגרין קינאה conducunt aurifabrum, Jes. 46, 6. דמתקף נגרא עם קֵינָאָה quod fortificat faber cum aurifabro, Jes. 41, 7. ויהבתיה לקינאה et dedit illud aurifabro, Jud. 17, 4. וקנאה בדהב מחפי ליה et aurifaber auro obtegit illud, Jes. 40, 19. Plur. ואיתי ית נגריא וית קֵינָאֵי et adduxit fabros et aurifabros, Esth. 5, 14.

קְנֵה, קְנֵי, קְנֵי, קַנְיָא *c a n n a, calamus, tam mensorius quam odoratus sive aromatitus, culmus, ramus, arundo:* item *calamus artificialis, ut est scapus in candelabro, et in statera, unde bilances dependent: dicitur et de osse oblongo brachii a nodo ejus usque ad juncturam humeri:* ut, קְנֵי תומא לא יסקו calamus et juncus non prodibunt sive crescent, Jes. 19, 6. תמן יסקון קְנֵה וגומא illic prodibunt arundo et juncus. Jes. 35, 7. מן קְנֵה תתבר de calamo diffringatur, Job. 31, 22. Scribitur in Regiis קְנָה ut et in hebraeo, unde posterius Kametz putatur indicare Mappik, quod sequi debeat, de quo vide mox infra. קְנֵי בסם calamum aromaticum, Jes. 43, 24. וּקְנֵי טבתא מארע רחיקא et calamum bonum (aromaticum) ex terra longinqua, Jer. 6, 20. קדה וּקְנֵה בשם casia et calamus aromatitus, Ez. 27, 19. וקני משחתא et calamum mensurae sive mensorium, Ez. 40, 3. בִּקְנֵי משחתא in calamo mensorio, Ez. 42, 16. Emph. כמא דנאיד קַנְיָא במיא sicut movetur arundo in aquis, IR. 14, 15. על סמיך קניא רעיעא in sustentaculo arundinis fractae, IIR. 18, 21. ורומא קניא חד et altitudo calamus unus, Ez. 40, 5. משחת קניא mensura calami. Ez. 41, 8. בטמור קניא וערקא in abscondito calami aut carecti, Jobi 40, 16. תרע יתהון היך קניא confringe eos ceu calamum, Ps. 68, 31. סלקן בְּקַנְיָא חד ascendebant in calamo uno, Gen. 41, 5. מצירין בקניא חד figuratae in calamo sive ramo uno, Exo. 25, 33. דמן אנון לְקַנְיָא רעיע similes sunt arundini confractae, Jes. 42, 3. Cum aff. pron. שידה וּקְנָהּ scapus ejus et ramus ejus, Exo. 25, 31. Sic, מן קְנָהּ de canna sua, calamo, acetabulo, ulna sua diffringatur, Job. 31, 22. In Regiis non est Mappik in ה, ut nec in hebraeo.

---

[93]) Scribitur et קורדיקון, קורדקסין item סקורדקין, quae ultima lectio quatenus origini proxima ceteris praeferenda. Est quippe vocabulum infimae latinitatis *s c o r d i s c u s* i. e. *corium pessimum vel crudum.* Idem locus ut in Vr. (l. c.) atiam in Echa rabba c. 4, v. 15. legitur, ubi tamen קרקסין pro קונדריקון est (שהיתה אחת מהן קצרה היתה לובשה קרקסין שהראה ארוכה) quae vox utrum eadem sit atque קורדקסין an prorsus alia adhuc quaerendum.

juxta sensum tamen Mappicatum esse debet, ut Hebraei tradunt, quod etiam terminatio Kametz videtur indicare. Nam alias desinit in Saegol et Tzere. Masora tamen non munerat inter octodecim ista, quae ob Mappik absens, lectorem seducunt, et numerantur in Masora magna in litera ה. Pl. שתא קָנִין נפקין מסטרהא sex calami sive rami egrediuntur ex lateribus ejus Exo. 25, 32. תחות תרין קנין sub duobus calamis, vers. 34. חמש מאה קנין quingenti calami mensorii, Ez. 42, 17. Constr. תלתא קְנֵי מנרתא tres rami candelabri, Exo. 25, 32. Cum aff. חזוריהון וּקְנֵיהוֹן mala eorum et rami ipsorum, Exo. 25, 36. Ap. Rab., קנה של סיידין calamus caementariorum, Sab. 47a. קנה שלציידין calamus aucupum, ein Vogelrohr: קנה של מאזנים calamus staterae, unde fila dependent, scapus, Bb. 89a. Kel. cap. 17. קנה של שבולת calamus spicae, Oketz. c. 1. ג' קני הוו חד פריש לריאה וחד פריש לליבא וחד לכבדה tres sunt fistulae (scil. in animantibus;) una saparata est et defertur ad pulmones, altera ad cor sive stomachum, tertia ad hepar, Chol. 45b. Hinc etiam sumitur pro *aspera arteria, vel fistula gutturis in animantibus.* Inde in ritibus Mactationis frequenter conjunguntur, הקנה והוושט aspera arteria et gula. Sententia: לעולם יהא אדם רך כקנה ואל יהא קשה כארז perpetuo sit homo lenis instar calami, nec sit durus instar cedri: Tan. 20a. Praeceptum de lenitate servanda, et vitanda austeritate.

קְנִוי vide in קנא.

קוּנְיָא[94] *plumbum:* Hinc, מאני דקוניא vase vitreata vel plumbata, i. e. vasa testacea aut fictilia, vitreo vel plumbeo colore inducta, R. Sal. interpretatur התוך אבר *fusio plumbi:* Ar. *vitrum.* Talm. Pes. 30b. Ketub. 107b. As. 33b. ומביא סיד וקוניא הפת וממרח et adducit calcem, plumbum et picem, et compingit ista, Zevach. fol. 54, 1.

קנח קָנַח *tergere, abstergere, extergere, expiare,* apud Rab.: מקנח ידיו במפה abstergit manus suas mantili sive mappa, Ber. 51b. in principio capitis: טיט שעל גב רגלו מקנחו בקרקע ואין מקנחו בכותל lutum quod est in pede, abstergit illud in solo, nec abstergit ad parietem, Sab. 141a. יקנחנו בסדינו abstergat eum sindone suo: אין מקנחין בימין אלא בשמאל non abstergunt se (in loco secreto) manu dextera, sed sinistra, Ber. 62a. Ibidem variae rationes proponuntur, cur id fiat? Unus dixit, quia manu dextera data est Lex: alius, quia ea propior est ori: alius, quia ea alligantur Tephillin: alius, quia ea monstrantur accentus Legis.

קִנּוּחַ *abstersio:* קינוח הפה extersio oris, הידיים manuum: ביומא דכפור דאיהו קנוחא דכל חובין in die expiationis qui est abstersio sive expiatio omnium peccatorum, Zohar in Exod. sect. תצוה: קנוח סעודה abstersio prandii vel coenae. Sic vocantur ***bellaria secundae mensae, quibus primae mensae cibus quasi abstergitur:*** שהיה אוכל הרבה גוזלות בקנוח סעודה qui fuit comedens multos pullos columbinos loco bellariorum, Sanh. 94b. In antiquis manuscriptis pro הרבה scriptum lectum fuit ארבעים סאה quadraginta sata vel modios pullorum, et sic expressum in Talmud Veneto. Dicuntur haec de Pekah ben Remaljahu, cujus voracitas et prodigalitas opponitur parsimoniae regis Zedechiae, qui olusculo contentus, operam praeterea dedit Legis divinae studio, vide R. Salom. Jes. 8, 6.

קנט *taedere, fastidire, idem quod* נקט per transpositionem literarum. Praet. וּקְנַטַת נפשא דעמא באורחא et taedio affecta fuit anima populi in itinere, i. e. populus pertaesus fuit itineris, hebr. ותקצר, Num. 21, 5. Jon. ונפשנא קְנַטַת במנא הדין et anima nostra fastidivit mannam hanc vilem, hebr. קָצָה, ibid. v. 6. Aphel, אַקְנִיט *irritare, incitare, concitare, sollicitare.* Part. תקפו מַקְנִיטַי roborati vel robusti sunt sollicitantes me, Ps. 69, 5. id est, iniqua persecutione me ad indignationem et moerorem concitantes. Fut. לא תַקְנִיטִי בי ne irrites, solicites me. Ruth. 1, 6.

קְנִיטָה *vexatio, irrisio: irritatio.*

קינטא *aequitas, aequilibrium,* Guido ex Zohar.

קוּנְטוּס, קוֹנְטוּס κόντος *contus:* communius scribitur קונדס, ut supra positum: קונטיסים גדולים Bemid. rab. sect. 4. idem quod קונדיסין: היה לו להעמיד ד' קונטיסים erant ipsi statuendi quatuor conti, et extendendum tentorium super eos, Ibid. sect. 12. Sic in Medr. Schemuel fol. 57d.

קַנְטֵר *vexare*[95], *divexare salse vel irrisorie, irridere, illudere,* juxta Eliam in Tisbi. Autor. Ar. scribit קנתר, et exponit per כעס *irasci, indignari, altercari, rixari, ut iracundi faciunt.* Talmudici saepius per ט scribunt, quandoque etiam per ת: ut, מקנטרין בדברים vexant, rixantur verbis.

קַנְתְּרָן, קַנְטְרָן *vexator, irrisor, illusor, vel iracundus, rixosus:* מפני שֶׁקַּנְטְרָנִין הן quia rixosi sunt, Nasir f. 49b. אנשי גליל קנטרנין היו homines Galilaei vexatores, illusores erant, Ned. 48a. אגוזים קנטרנין nuces rixosae vel vexatrices, i. e. durae, quae lites aut vexationes movent dum franguntur, Medr. Cant. 6. Fem. אשה קנטרנית mulier rixosa.

קַנְטוּרִין *vexationes: rixae:* דברי קנטורין verba vexationum vel rixarum.

קונטרין *saccus ex calamis confectus.* Talm. Hier. Sab. cap. 7. Gl. כמין שק העשוי מקנים.

קַנְטַר *instrumentum aliquod ferreum architecto-*

[94]) Gr. κονία, ας, ἡ, *calx, albarium;* item *cinis, lixivium.* Carente quidem etymologia vox syr. ܩܘܢܝܐ apud Mich. (p. 787) recte per „*lixivium*" explicatur.

[95]) Quasi dixeris κέντρῳ *aculeo vel stimulo* alqum. tractavit, metaphorice acutis verbis irritavit. Rectius igitur, per ט, gr. τ scribitur.

*) קנטברא *cantabrum, vexillum, signum militare.* Legitur in Midr. Til. Ps. 45: טעין קנטברא של מלך ferens cantabrum regis.

rum ad findendos parietes, ut autor Aruch scribit: הקנטר של בנאי Kel. c. 14. Arabice אל עתלה, juxta Maim. quod Schindlerus explicat *vectis.* Videtur esse gr. κέντρον, vel simile quid.

קִינְטָנָר, קִינְטְרָא *quintale, centenarius, centumpondium, centum librae, centum asses, centum sicli, pro diversitate materiae et tractationis.* In Gemara, כל כסף האמור בתורה סתם סלע דנביאים ליטרין דכתובים קינטרין omne argentum in Lege commemoratum, simpliciter est siclus: in Prophetis libra, in Hagiographis centarii, Bech. 50a. In Aruch scribitur etiam קנתנר. איכא דקרו ליה לחיקלא קנטירא est ubi pondus vel centumpondium appellant קנטירא centenarium, Bm. 87a. Et in Tg., והואה מאה קַנְטִינָרִין דכספא et fuerunt centum centenarii argenti; item, כל קבל קַנְטְנָרִין קַנְטְנָר דחומרא pro centenis (stylobatis) centenarium, centumpondium pro stylobata quaque, Exo. 38, 27. in Jon. In Hebraeo est ככר, quod redditur talentum. Ap. Rab., וכמה הוה טימי דידיה ב׳ קנטרין et quanta fuit aestimatio ejus? duorum centenariorum; et mox, עשרת אלפים קנטריא דכספא decem mille centenaria, germanice Centner, Vr. sect. 28.

קוּנְטְרֵס *quinternio, quaternio, et folium quodcunque duplicatum libri,* ein Bogen. Plur. קוּנְטְרֵיסִין. Quandoque *pagina, seu facies unius folii.*

קונטרינק *moneta vel numus,* Italice *quattrino.* In Gemara, מוסמס שני קונטריניקין קונטרינק שתי פרוטות, Kid. 12a. ubi plures monetae antiquae commemorantur. Vide in ordine קרד, in קרדנטם.

קניטרופים *nomen certi cujusdam morbi,* κυνάνθρωπος: היוצא בלילה קניטרופים qui ambulat noctu, est קניטרופים, TH. Git. c. 7. ab initio. In Terum. c. 1. pro eo legitur קניטרוכום. In Talm. Babyl. Chag. 3b. scribitur per Gimel, גנדריפס. Vide in ordine גנר.

קונטרוקום *nomen alicujus principis,* Bech. 5a. Aut forte corruptum est ex gr. ἑκατόνταρχος. Vide et Br. s. 100.

קנך קוּנְכֵי *colus,* juxta Aruch, כלי מטוה שטוה בו האשה: vel *concha, vasculum in conchae modum concavum.* Legitur in Br. s. 60. ad illud Gen. 24, 53. „et produxit servus vasa argentea“[96]; רב הונא אמר קונכי Raf Huna dixit conchas. Ex conchis olim bibebant, et deliciosius habebatur concha bibere, quam calice. D. Hier. Epist. ad Nepotianum: „Sed sorbitiunculas delicatas, et contrita olera, betarumque succum non calice sorbere sed concha“. Vergil. „Ut concha bibat et sorrano dormiat ostro“. In meo exemplari legitur per ב. קונבי. In Jalkut per פ, קונפי, et additur in margine a glossatore, נראה לי שהוא קונפאטי videtur mihi, quod sit *confetti, tragemata.* Et aliter, מנורה של ברזל קונכי של נחשת candelabrum ex ferro, et concha aerea, in Jelammedenu. In TH. Joma 41a.: Helena mater ejus fecit candelabrum aureum super januam templi. Duo Amorei disputabant super eo: Unus dixit מנרתא candelabrum, alter dixit קונכיתא concham. Vide glossam.

קַנְכִירֵי, *lyncurius, lapis pretiosus ordinis tertii in pectorali Aharonis.* Exo. 28, 19. hebr. לשם, quem Hebraei Germ. interpretantur Jaspidem, ein Türkis. Regia, „ligurius“, gr. λιγύριον. Lexica gr. λυγκούριον, a λύγξ *lince animali.* Unde Plin. lib. 8. c. 38. scribit: Lyncum humor (urina) ita redditus ubi gignuntur, glaciatur, arescitque in gemmas carbunculis similes, et igneo colore fulgentes, lyncurium vocatas. Quidam λίγυρον et λιγύριον appellant, a loco Liguria videlicet, in qua inveniri autor est Theophrastus in libro de Lapidibus. Vide Thes. Stephani.

קַנְכִיתִירִין. In Aruch adducitur haec vox ex Vr. s. 32. sed in meo exemplari verba illa non reperio. Quidam explicant *familiam, genealogiam,* alii *figuram, similitudinem.*

קנם קוֹנָם *voveo. Vox in votis abstinentiae usurpari solita,* Talm. In Misch. קונם אם איני מגרשך, ad quod Gemara: מאי קונם אמר רב הונא כאומר יאסרו כל פירות שבעולם עלי אם איני מגרשה quid est קונם? Dixit Raf Huna, idem ac si diceret, prohibiti mihi sint omnes fructus in mundo, si non expellam eam, Git. 46. Frequens in libro de Votis. R. Sal. in ע"ז fol. 27a. קונם הוא לשון הקדש vocabulum קונם significat vovere sancte, sancte promittere vel jurare. Est vocabulum corruptum ex קרבן, quod proprie adhibetur. Sic dicitur pro eo קונם, קונח, קונס[97], quae

[96]) Supple: et מגדנות. Vocabula mere hebraica a Talmudicis nonnumquam prout sonus suadet quasi peregrina sint tractari jam saepius demonstratum. Hinc etiam Raf Huna hebr. מגד quasi lat. sit *magida* per *concha,* vasculo scil. pretioso, quo magidae loco uti solent homines, explicat. Item vox κόγχη, ut habet Dufresne (gloss. gr. 673) *„in templis pars illa* (est), *quae in conchae formam superne sinuatur, praesertim illa in qua erat bema“.* Hinc syr. ܡܓܕܐ quod *loca sacrificii* notat.

[97]) Vocabula ficticia sunt, quae prisci Rabbini auctores τοῦ Mischnae sibi finxerunt, לשון שבדו להם חכמים, ut admonet Resch Lakisch in tractatu talmudico Ned 10a. Cujus sententiam ut intelligas simulque vero locutionem excuses, (nam verbum ברא in malam tantum partem de re inani videlicet modoque excogitando excesso, ut de mendacio et vaniloquentia in usu est, minimeque decore videntur eo verbo prisci Rabbini uti) haec nobis addenda videntur. Notio *promittendi, vovendi et jurandi* in *accipiendo* vel *recipiendo,* heb. קבל et קנא sita est; nam si quis rem *promittit, vovet vel jurejurando confirmat* eam jam effectam vel demum efficiendam super se *accipit.* Hinc locutio usitata promittendi קבל עליו accepit in se vel recepit super se. Est vero קבל synonymum verbo קנה, neque interest, nisi quod קבל de acceptione gratuita, si qua res ullo pretio accipitur, קנה vero acceptionem restitutam pretio innuit, i. e. si res acquiritur vel comparatur. Itaque verbum קנה (cum על) major gradus promittendi, vovendi videlicet et jurandi confirmatio est, quam verbum קבל (cum על

vocantur כנויי הנדרים cognomina votorum, quia pro vero nomine ponuntur. Vide Talm. Ned. ab initio.

קוּנָּמֵי *juramenta, vota cum execrationibus*[98]. In libro precum: כל חרמי וכל קונמי omnia anathemata et omnes execrationes, in Machsor, precum libro, in Orat. quae incipit כל נדרי, quam in principio anni dicunt, ubi gl. inquit, poni in TgH. pro אלה, Num. 5, 21. ubi nunc legitur וינומתא et in Onkelo מומתא.

קוּנָּמָא *cinnamum vel cinamum*. κύναμον, alias etiam *cinamomum*: מורא וכורקמא וְקוּנָּמָא myrrha, aloë et cinamo, Prov. 7, 17.

קִינָּמוֹן *idem*: וקנה בוסמא וקנמון et calamus aromaticus et cinnamomum, Cant. 4, 14. וקנמןבשם et cinamomi aromatici, Exo. 30, 23. Vide Sab. 63a. ועצי ירושלים של קנמון היו et ligna Hierosolymae ex cinamomo erant etc. In TH. Peah c. 7. קנמון מאכל עזים היה cinnamomum olim cibus caprarum fuit; dum nempe terra Israëlis adhuc in suo flore et vigore erat. Sic in Medr. Cant. 4, 14.

קְנַמְיָה *abstinentia, prohibitio*, juxta Guidonem.

קוּנָמִיתָא *necessitas, indigentia: appetitus*. Guido ex Zohar.

קנן קִנֵּן *nidificare*: קֵן *nidus*, hebr. Pl. קינין nidi: Item *cellulae, conclaria*: מעיה של אשה עשויה קינין קינין uterus mulieris est plenus cellulis, Vr. f. 180d. Metonymice, *turtures, par turturum unius nidi*. De his est integer Tractatus Talmudicus. Hinc, קיני זבים וקיני זבות וקיני המילדות turtures fluxu laborantium, et puerperarum, Ned. c. 4. אין הקינין מתפרשות אלא או בלקיחת הבעלים או בעשיית כהן non separantur paria turturum (quinam scil. sint offerendi in holocaustum aut sacrificium pro peccato) nisi vel ex mente dominorum, vel ex ordinatione sacerdotis, Joma 41. Kerith. 28a.

קנון *cribri genus, quo expurgantur legumina*, id est, כלי שבוררין בו הקטנית, ut inquiunt Glossatores. R. Salomon scribit, esse *vas instar infundibuli, superne latum, inferne angustum, unde legumina decidunt, manentibus in summo paleis*. Videtur esse a gr. χώνη, χῶνος, quod significat *vas conflatorium*, aut a κανοῦν *canistrum*. Alii notant esse *panum, involucrum subtegminis vel tramae*, respicientes ad gr. κανών, quod eam significationem habet; sed locis Talmudicis ista significatio non accommodari potest. Apud Talm., הבורר קטנית ביום טוב וכו׳ בורר כדרכו בחיקו בקנון ובתמחוי purificans legumen in die festo etc, purificat more suo, in sinu suo, infundibulo vel scutella, Beza c. 1. in Misna. לא באסקוטלא ולא בקנון non scutella neque infundibulo, Mk. 27a. בקנון ובתמחוי לא יברור infundibulo vel scutella non

---

quod quamlibet promissionem voluntate ultro datam notat. Hinc in Talmude קונם לשון קרבן esse docetur, minimeque, ut Cl. Buxt. compluresque interpretes habent, vocabulum קונם „corruptum“ esse ex voce קרבן dicere i. e. vocem קונם etymologice enucleare, sed ejus sensum declarare volunt explicantes, si quis קונם dicat, perinde est ac si dixerit קונה עלי קרבן vel, ut ea locutio in Talmude usitatissima est, הרי עלי קרבן suscipio in me oblationem vel reum me facio oblationis, si rem permissam non perficiam vel si res aliter se habent atque a me pronunciatae sunt. Primitiva igitur formula vovendi vel jurisjurandi קונה est, part. quidem verbi קנה *acquisivit*, ubi vero supplenda est praepositio על *super*, ut sit ac si dixerit „acquiro, accipio rem in me etc.“ Haec vero sana vovendi vel jurandi formula a fraudatoribus fallendi et fraudandi causa mutilata et exceptione, reservatione mentali apud jurisconsultos dicta, abusa est, dum quamlibet literam Mem (קונם), Cheth (קונח), vel Samech (קונס) ei, formulae videlicet קונה, affixerunt eamque literam naribus pronunciaverunt, ut illum, qui de re aliqua confirmabatur, effugerent votumque vel juramentum tollerent. Ad evitandam igitur illam fraudem abolendamque reservationem mentalem prisci Rabbini auctoresque τοῦ Mischna statuerunt, ut vel haec formula auctoritate valeret ipsique mutilationi vocis vis inesset juramenti. Et ea sunt, quae Resch Lakisch dicit, esse vocabula *inania* sive *ficticia*, quae sibi *finxerunt* Rabbini (לשון שבדו להם חכמים); opus enim eos erat mutilare formulam sanam et inania vocabula formare, ut cuilibet modo fraudis occurrerent. Is, ut mihi persuasum est, sensus est verborum τοῦ Resch Lakisch, in quibus declarandis coposius commoratus sum, quia quod sciam nemo interpretatorum atque glossatorum nec amplissimi quidem viri, R. Salomon et Rabenu Nissim hunc locum talmudicum satis explicaverunt, quamvis sententia illa τοῦ Resch Lakisch ex ipsa Mischna probata atque confirmata, ubi praeter hanc mutilationem formulae קונה et aliae mutilationes vocum נזיר et נדר, quae ut illa pro juramento in usu sunt, enumerantur. Quo magis ipsos Talmudicos admirandum, Rabbi Jochanon quidem et qui eum secuti sunt Talmudici, qui קונם, קונס, קונח item פזיח, נזיח, נזיר etc. vocabula peregrina esse affirmant (לשון נכרים הם). Ex eo errore complures alii et graviores nati sunt errores recentioribus interpretibus nonnullisque Lexicographis, qui mutilationem illam vocum ad vocabula peregrina sana latina videlicet vel graeca vertere conati sunt. Quid? quod in opusculis, quae ad colligendas primitias discipulorum singulis mensibus in lucem proferunt magistri scholae rabbinicae Vratislaviensis Frankl et Grätz (Monatsschrift 1870, S. 234) vox קונח ad graecum vertitur κύνα accus. scil. nom. κύων, κυνός *canis*? (Ceterum non est cur irrideas, Lector benigne, eam etymologiam. Usus quippe confirmat regulam, et haud dubie apud tirones hujusce scholae, rabbinicae Vratislaviensis, in usu est per canem jurare, veluti discipuli priscarum scholarum, qui in nomen honoremque magistrorum suorum jurare solebant.)

[98]) Imo potius, ut in nota praec. demonstratum, *vota pronunciatione detorsa*. Hinc in Mischna enumerantur נדרים, כנויי נדרים et קונמי נדרים i. e. vera vota quae sana quidem formula vovendi pronunciata sunt, cognomina vel periphrases votorum, et detorsa vota, quae omnia auctoritate voti valent.

purificabit, Sab. 74a. ויקב את הקנונים הגדולים, Kel. cap. 16.

קְנוּנְיָא *communio, conventio fraudulenta et dolosa, deceptio, dolus, fraus.* Videtur esse κοινωνία. In Gemara, שמא יעשו קנוניא על נכסים ne faciant fraudem in facultatibus, Bb. 173b. Bm. 13.

קְנַם[99] *mulctare, mulctam imponere, irrogare mulctam, condemnare ad mortem:* Pahel, דִּמְקַנְּסִי לחייביא et mulctas, quibus mulctant reos, Exo. 15, 25. in Jon. Ithpehal, אנא מִתְקְנַס לממת ego (Moses) condemnor ad moriendum, ad mortem, Deut. 32, 50. in Jon. וְאִתְקְנַס דין קטול et condemnatus fuit judicio mortis, mulctatus fuit vita, Ibid. יתקנס הי כמפרוני בתולתא mulctetur juxta dotem virginum. Exo. 22, 16. in Jon. מתקנסא יתקנס ולדא mulctando multabitur puer, Exo. 21, 22. in Jon. Ap. Rab., לקנוס על העובר mulctare transgressorem: לא קנסינן ליה non mulctamus ipsum.

קְנָם, קְנָסָא *mulcta:* אין קנסא דממונא ישחוי עלוי si mulcta pecuniae imponatur ei, heb. כפר, Exo. 21, 30. in Jon. וּקְנָסִין et mulctas quas irrogat reis, Exo. 15, 25. in Jon. Ap. Tos., לשלם קנס persolvere mulctam: נותן חצי קנס לרבו וחצי כופר ליורשיו dat dimidium mulctae hero ejus, et dimidium lytri haeredibus ejus, Git. 42a. Disputatio de servo per bovem occiso, qui ex parte servus fuit, ex parte liber. Quatenus servus, dabat dimidiam mulctam servi, quatenus liber, dimidium lytri pro libero, Exo. 21. Qui seducit puellam, קונסין אותו mulctant eum pondere quinquaginta siclorum argenti puri, והוא הנקרא קנס, et hoc vocatur קנס: דיני קנסות *judicia mulctarum, causae mulctatitiae,* ut Angelus Caninius reddit. Scaliger contra Serapium cap. 10. interpretatur, *judicia criminalia.* Sic et Cunaeus de Rep. Heb. cap. 9. Intelliguntur tales causae, quibus mulcta pecuniaria in lege est sancita, ut sunt rapti, depositi, redditionis dupli et quadrupli, vi vel blanditiis seducentis virginem etc. Vide Majem. in Sanh. cap. 5. parag. 8. R. Sal. in ע"ז f. 8b. et Tosephos ibid. Possunt etiam vocari *causae poenales:* בבבל לא דייני דיני קנסות in Babylonia non judicabant causas poenales, Sanh. in fine cap. 3. In Babylonia enim non erat סמיכה creatio summorum judicum, quibus duntaxat competebat de istis causis judicare.

קְנָסָא *ramentum, frustulum, fragmentum ligni, quovis modo a ligno decisum, rasum aut dolatum, festuca,* Sab. 22b. Chol. 105a. ע"ז fol. 33b. Pl. והא קא נתרי קנסי בנודרא et ecce decidunt festucae de ramo, nempe arescente vel arido, Erub. 100b. Ar. citat etiam hoc exemplum in קסן, legens קסני, et explicat עלי האילן *folia arboris.* Videtur idem esse quod קיסם, per quod in gl. Talm. explicatur.

קנסן. Adducunt hic pro *urceo,* ex Midr. Ps. 12. male: nam legitur ibi קנקן.

קנסורס[100] *genus calceamenti,* TH. Jeb. cap. 12. fol. 12c.

קנע קִינְעָה *mulier, uxor.* Scribitur etiam כונעה; in Br. s. 32. et 38. הסיר קונעתו ממנו removit uxorem ejus ab ipso. Forte corruptum a gr. γυνή.[101]

קנף קִנּוּף *conopeum, tentorium.* Pl. ונגדו לאבשלום קִנּוּפִין על אגרא tetenderunt Absalomo conopeum super tectum, hebr. אהל, IIS. 16, 22. Graece dicitur κωνωπεῖον, unde melius scriberetur singulariter קוֹנוֹפִּין. Ap. Rab., היא יושב בקנוף שלו ipse sedebat in conopeo suo, Sanh. c. 7. in fine: או שפירס על גבי קנופות aut si expansum sit super tentoria, Suc. 10b.

קנפון vide supra in קמפון.

קנך קַנְקַל, קַנְקֵל *cancelli,* κιγκλίδες, *opus ad similitudinem retis, crebris foraminibus incisum et distinctum, opus cancellatim reticulatum, ut sunt cribrum, crates ferrea vel aerea, craticula:* ותעבד ליה קַנְקַל עובד מצדתא et facies ei crates vel craticulam opere retis ex aere, heb. מכבר cribrum, Exo. 27, 4. et 38, 40. וית קַנְקַל דנחשא די ליה et craticulam aeream ejus, Exo. 35, 16. et 38, 30. ubi est קַנְקְלֵי in Jon. et TgH.

Ap. Rab. *idem;* ut; דרך קנקלין שלשלוה per cancellos demiserunt eam, Vr. s. 19. in fine. Item, *sacellum, conclave cancellis multis munitum et instructum.* Scribitur quandoque cum י post ק primum, quasi legendum קִינְקְלִין: unde, כאלו אתה נתון לפנים משבעה קינקלין ac si esses positus ante septem sacella, Br. s. 78. Hoc in Jalk. f. 40a. legitur קלקלין. Locus fuit ubi judicia exercebantur. Item, נתנן לגיו מן שבעה קנקלין posuit eos in septem diversa conclavia cancellata, Echa rab. 77d. Item, מי שהיה מקריב עוף היה נכנס בקנקל הראשון qui obtulerat aviculam, ingrediebatur in conclave vel cellulam primam: Et paulo ante, והיה לו שבע קנקלין והוא לפנים מהם et fuerunt ipsi septem sacella, ipsum autem (idolum Moloch) erat ante ipsa, Jalkut Jerem. cap. 7. fol. 61d. ex libro Tanchuma sive Jelammedenu. In Jalkut Schemuel. fol. 23d. scribitur קנקיליא, et explicatur in glossa marginali Italice זילוזיאה hoc est, *gelosia.* In praecedenti vero loco exponitur per חדרים[102].

Deinde קנקילין *craticula, opus reticulatum, cui imponuntur vestimenta, et subjicitur ignis cum odo-*

[99]) Nonnulli hoc verbum conferunt cum gr. κηνσεύειν *censere* (*mulctandi* causa) i. e. requirere quantum ad poenam damnatus solvere possit. Syri pro Samech pronunciatione cognatum Sain ponunt, unde nomen ܡܩܢܙܐ *flagellum,* quo aliquis *mulctatur.*

[100]) Error in errore natus. Nam B. Ar. per Daleth קנסודס habet, quod ipsum observante Mussafia mendosum est pro קנמדס (ם enim facile pro Samech et Vav ם haberi potest) i. e. gr. κνημίς, ῖδος, ἡ (pl. κνημῖδες) *tibiale, ocrea, tegumentum tibiae.*

[101]) Magis videtur respondere latino *cunnus,* quod *partem pudendam muliebrem* notat, et per synecdochen pro ipsa *muliere* accipitur. [102]) Spectare videtur ad lat. *coenaculum.*

riferis, ad faciendum suffitum, ut vestes odoratae fiant, Talm. Kel. c. 22. in fine.

קַנְקַן[103] *cantharus, urceus, vas, amphora:* המשאיל קנקנין למעשר שני qui mutuat cantharos suos ad decimas secundas, ad dandas decimas secundas de vino seu musto, Ms. c. 3. In Pirke abh. c. 4. אל תסתכל בקנקן אלא במה שיש בו יש קנקן חדש מלא ישן ויש ישן שאפילו חדש אין בו ne inspicias cantharum, sed id quod in eo est. Est enim cantharus novus quandoque repletus vino veteri. Est etiam quandoque cantharus vetus, in quo ne novum quidem vinum est. Dicitur id parabolice in juvenes et senes. Illi sapientia senes saepe superant, ut et pauperes saepe divites antecellunt prudentia: Senes saepe stultitia juvenes vincunt, aut plane omni sapientia vacui sunt. Et olitor sapienter loquitur, et sordidum pallium tectam fovet sapientiam. Externa internorum fallacia symbola sunt. Vide Adagia Hebraica Joh. Drusii: נודות הגוים וקנקניהן ויין ישראל כנום בהן אסורין utres gentilium (Christianorum) et canthari (vasa) ipsorum, im quibus vinum Israëlitarum continetur, prohibiti sunt, As. 29b. קנקנין של מימי רגליב matulae, vas lotii, Br. s. 19.

קַנְקַן[104] *vomer, culter aratri:* ap. Talm., השוכר את הפרה לחרוש בהר וחרש בנבעה אם נשבר הקנקן פטור si quis conducat bovem ut aret in monte, et aret in valle, si fractus fuerit vomer, liber est a solutione; in valle, et aret in monte, si fractus fuerit vomer, reus est, i. e. tenetur solvere damnum, Bm. 80a.

קינקן *ansa, manubrium: stiva, basis aratri, cauda quae tenetur manu, et qua dirigitur:* וקנקן הנגרר, Erub. 101a. כקינקן לכלים sicut ansa in vasis.

קנקנטום *vitriolum, cujus usus in conficiendo atramento: chalcanthum,* χάλκανθον. Pro ט scribitur etiam ת: unde, הכותב בנוטום ובקַנְקַנתום scribens cum gummi et chalcantho, Sab. 104b.

קְנִיקְנוֹת *capreoli, claviculae vitis:* קנוקנות שבה אלו ריקנים שבישראל capreoli ejus, illi sunt homines vani et inanes in Israële, Chol. 92b. Item, *fibrae in corpore et ejus partibus:* קנוקנות שבריאה fibrae pulmonis.

קינוקוס *nomen certi cujusdam morbi:* In TH. Git. c. 7. ab initio. Qui pernoctat in sepulchris, et qui adolet daemonibus, qui lacerat vestimenta sua, et perdit id quod ipsi datur, is est קינוקוס. Videtur esse gr. κυνικός. Sed in Terumoth c. 1. legitur pro eo כוליקוס χωλικός cholicus, quod corruptum puto ex μελαγχολικός melancholicus.

קִינָרס קנר κινάρος et κυνάρα, sive κινάρα, *cinara, carduus sativus, vulgo articoclus,* Artischock, *cujus capita sunt in deliciis mensarum, quod alii dicunt, esse carduum comestibilem.* Scribitur et quandoque קונדס, per ד in medio[105]. Ap. Talm., עוקץ קינרס pediculus cinarae, Okez. c. 1. והקינרס כלאים בכרם cinara heterogeneum est in vinea, Kil. c. 5. מתקנים את הקונדס ואת העכביות praeparant carduos hortenses et spinosas herbas, Beza 34a. Gl. *herbarum species sunt, quas laboriosum est praeparare ad cibum.* Graecum κυνιάδες plur. *Sentes canini,* κυνόσβατα esse videtur. In Br. s. 20. in illud, וקוץ ודרדר (Gen. 3, 18.), קוץ אלו עכביות · דרדר זה קינרס שהיא עשויה דרין, id est, קוץ sunt sentes: דרדר est cinara, quae facta est cellulae cellulae, h. e. quae plena est quasi cellulis quibusdam. Columella, — in horto

Hispida ponatur cinara, quae dulcis Jaccho
Potanti veniat, nec Phaebo grata canenti.
Haec modo purpureo surgit glomerata corymbo
Myrtiolo modo crine viret: deflexaque collo
Nunc adaperta manet, nunc pinea vertice pungit,
Nunc similis calatho, spinisque minantibus horret:
Pallida nonnunquam tortos imitatur acanthos.

Meminit quoque Atheneus lib. 14. arborum, quas Connaros et Paliuros vocant Alexandrini. Posset et id huc referri. Descriptionem vide illic.

קונאריתא *fundamentum.* In Zohar Deut. fol. 129d. בעטרה דקונאריתא, i. e. בעטרה של היסוד, ut autor libri Imre binah explicat.

קונְשׁוּבְרִינִין קנש *consobrini.* Citatur in Aruch ex Tanchuma.

קָנִישְׁקְנִין *crateres.* Talmudici in illud, השותים במזרקי יין (Am. 6, 6.): Quidam dixit esse קנישקנין; gl. כלי זכוכית והיין נורק מזה *vas vitreum duplicati oris, unde vinum spargitur ex hoc in illud.* Et mox: ושתה בקנישקנין et bibens ex crateribus, Sab. 62b. Alibi scribunt, esse *vas unde bibitur, habens duas, tres, vel quatuor fistulas, ut plures simul ex eo bibere possint.* Tales aliquando urcei testacei sunt, et possunt fieri ex quavis materia. Prohibitum ex hujusmodi vase simul bibere Judaeum et Christianum, As. 72b.

קְנָתָא קנת *ansa, manubrium, capulus.* Hinc citat Aruch, נשמט הברזל מקנתו si deciderit ferrum de capulo suo, et occiderit aliquem, is pellitur in exilium, juxta sapientes, Mac. 7. In Talmud et duabus aliis editionibus Mischnajoth legitur מקתו, sine נ. Item, בקנחות של רמחים manubriis hastarum, ex Tanchuma, s. קדושים. Sic autem scriptum reperitur in TH. Ned. c. 1. fol. 36d.

קַנְתַּל *asinus,* ex lingua arabica. Ap. Talm., סלים שבקנתל cophini qui in asino, nempe colligati ex asini tergo ab utroque latere impositi sunt, Para c. ultimo. R. Sal. סלים *cophini vel corbes, qui facti*

---

[103]) Origine latina esse videtur, sicuti infimum latinum *canna*, germ. *Kanne*, belgice *Kan*, gallice *canne* vel *chanée*, anglice *cann*, quae omnia ex lat *cantharus* decurtata habentur.

[104]) Quasi *fodentem* dicas a verbo pers. كندن *fodere.* Cf. ar. قنقن quod *murem campestrem majorem* notat et ab eodem verbo pers. derivatum putatur.

*) קנוקנות vide supra sub קנקן.

[105]) Est alia vox ut supra notatum.

sunt, ut deferantur in illis super asino fructus, ficus, palathae et similia, ולחמור קורין בלשון ישמעאל קנתל[106]. Male ergo ab aliis explicatur *cophinus*, quae est significatio vocis praecedentis סלים.

קנהנית vide supra in קנא.

קֶנְתֵּר[107] *atrium, triclinium magnum in domibus magnatum:* מאי קנתר תרבץ אפרני quid est קנתר? atrium palatiorum, Bb. 98b. In Ar. in תרבץ scribitur קנטר.

קַנְתֵּר *irritare, ad iram provocare*, idem quod קנטר. Utroque modo scriptum legitur: התחיל מקנתרן בדברים incepit eos provocare verbis, Pes. 66. שהנביא מקנתר את ישראל quod Propheta irritat Israëlitas, dicens: Inveniet Dominus etc. Br. s. 76. שלא יעמוד לקנתר ne stet ad irritandum, divexandum, Rab. Sal. Hab. 3, 5. et v. 1. קנתר אחר מדת הדין.

קַנְתְּרָן *rixosus, contentiosus:* אל יכנסו תלמידי ר׳ מאיר לכאן מפני שקנתרנין הן ne ingrediantur huc discipuli R. Meir, quia contentiosi sunt, Nasir 49b.

קַנְתְּנָר *centenarium, centumpondium:* alias קנטנר.

קַנְתְּרוֹס *cithara*, Jes. 5, 12. Sic legitur in Venetis. Aruch קתרוס de quo infra.

קסד קְסִידָא, קַסְדָּא *cassida sive cassis, galea:* Apud Talm.: Non egredietur vir (in Sabbatho) בקסדא ולא במנפיים cum casside, neque cum tibialibus ferreis, Sab. 60a. קסידה טמאה cassida polluta est, Kel. c. 11. Item, ללבוש קסדה ושריון ut induat casside et lorica, Schemoth. rab. sect. 11. Pl. קַסִּידִין.

קַסְדּוֹר, קוסדור *apparitor, satelles, lictor, minister magistratus sive urbis.* Ap. Talm., יצא לשוק ראהו קסדור אחד egressus fuit in forum, vidit eum apparitor quidam, Sab. 49a. et 130a. Plur. שהיה דוד משלח קוסדריות quia misit David post ipsum apparitores, Jalkut Tehil. Ps. 51. Pro eo in Medr. Schemuel s. 25. legitur קורסיות. Scribitur et per ט in medio, in Bech. 35a. in Mischna, sed alia exemplaria habent קסדור[108]. In Aruch explicatur Italice *castellano.*

קסה קְסָוָה *patera, poculi vel canthari genus:* Plur. קשות ויח קְסָוַת נסוכא et pateras libaminis, heb. הנסך, quod Hebraei interpretantur plerique, *scutellas tegumenti*, quibus scil. tegebantur panes faciei sive propositionis, Num. 4, 7. Vide Rab. Sal. Exo. 25, 29. Fuerunt etiam paterae vel crateres, quibus libabatur. Vide קשה. Ap. Rab., הגונב את הקסוה furans pateram sacram, Sanh. 81b. שני קסואות היו שם אחד של מים ואחד של יין duo canthari fuerunt ibi, unus pro aqua, alter pro vino, Succa 48b. In Aruch scribitur קשוואות[109].

קַסְיָא, קַסְיָה *chirotheca:* קסיה של הולכי דרכים chirotheca peregrinantium operantium linum (nempe sudoris causa) immunda est, Kel. c. 16. Et latius, *tegumentum, operimentum:* קסיא של שולחנות operculum mensarum, Machschirin c. 5. quo nempe tegebantur mensae, ne impuri quid in cibum vel patinas incideret.

קסט קוסטא, קִיסְטָא, קִסְטָא *sextarius, qui olim Romanus continebat duas heminas, sive uncias mensurales viginti: Atticus vero duas cotylas, id est, uncias octodecim.* Gr. ξέστης, *quod nomen volunt una cum imperio Romano primum in Graeciam devenisse, ut deductum videatur a Romano, sextus vel sextarius.* Et generalius, *mensura, vas.* Legitur in Tg. Jon., ומשח זיתא מלי קסטא דסכומיה תריסר לגין et olei olivarum plenum sextarium, qui continet duodecim logos, heb. ושמן זית הין, Exo. 30, 24. וְקִיסְטִין דקשוט et sextarios justitiae sive justos, hebr. הין צדק, Lev. 19, 36. Sic Deut. 25, 15. ubi punctatum קִסְטִין, sed prior forma melior est. Syriace, דכסא וְדִקְסְטָא poculorum et sextariorum, Marci 7, 4. Tremellius, *lagenarum:* alii, *urceorum*, Krüge. Item, קסטא דדהבא urna aurea, ad Heb. 12, 4. Ea hebraice dicitur צנצנת, Exo. 16, 33. Ap. Rab. קיסתא דמיא sextarius vel urceus aquae, As. 30a. Item, קיסתא דמורייסא דהוה בציפורי היא הות כמין לוגא דמקדשא ובה מעשרין רביעית של פסח sextarius muriae Ziporiensis erat sicut logus in sanctuario, ipsoque mensurabant quartarium Paschatis, Pes. 109a. Logus itidem sextarius erat, ut est in lexico hebraeo. Quartarius paschatis, continebat quatuor cyathos, quibus consecrabant primam coenam Paschatis, quorum usus adhuc hodie apud Judaeos est. Porro in Aruch adducitur hic locus per ט in medio, קיטא דמוריסא. Alibi, קיסטא דחמר sextarius vini. Huc etiam refert Aruch illud, קסתות המלכים vel קסטות, ut alii libri habent, Kel. c. 15. quod tamen interpretes aliter ibi explicant. In Aruch explicatur לגין *lagena*, quae

106) Sunt ipsissima verba auctoris Aruch, ex quibus intelligere potest significationem *cista*, quae observante Henrico Stephano voci gr. κανθήλιον apud Strab. adjicitur. Per synecdochen quippe tota clitella, κανθήλιον, pro parte, cista videlicet clitellae adjuncta, ponitur. Addit vero Ar. asinum in lingua gr. קנתל κανθήλιον vocari, ad indicandam vocem. קנתל, quae *cistam*, vel cophinum notat, de asinorum tantum clitellis iisque alligatis cistis et cophinis in usu esse. Et hoc notandum: Dubium non est, quin in Aruch et in glossa R. Salomonis abbreviate scriptum fuerit ולחמור קורין בל"י קנתל, i. e. asinum vocant in lingua graeca (בלשון יון) κανθήλιον, quae vero abbreviatura errore librarii in בלשון ישמאל i. e. in lingua arabica, pro בלשון יון resoluta est.

107) Vocabulum in pers. et ar. lingua usitatum قَنْطَرَة *aedificium altum.* Vul. II. p. 746.

108) Haud dubie est vocabulum toties corruptum *quaestor.*

109) Ar قَشْوَة pl. قَشْوَاة (Freyt. III. 448.) *qualus ex foliis palmae, in quo odores et gossipium reponit mulier.* Duplex Vav ut indicetur eam literam consonantem esse V, non vero vocalem occultam U, legendumque esse קְשְׁוָאוֹת juxta pronunciationem arabicam, minime autem ut hebraice legatur קשואות.

arabice dicatur קסט[110]. Ait ulterius, fieri ex quacunque materia, testa, metallo fusili, ligno vel vitro. Et alibi, עשרה קיסטין אשתית decem sextarios bibisti, Vr. s. 12. בקיסטא דענבא mensura uvarum, Zohar in Gen. col. 83. i. e. mensura rigida, rigoris judicii: נוקבא דקיסטא דחמרא foramen mensurae vini, unde se vinum effunditur, Zoh. in Gen. col. 372. Id dicitur ראש הכלי caput vasis: בקסטייהו שכיחי in mensuris suis subsistunt, i. e. proprietatibus, Zohar in Gen. col. 88. קודם דאשתלים קיסטא antequam impleta est mensura, לבתר דאשתלים קיסטא postquam impleta est mensura, Zoh. in Gen. fol. 74c.

קְסֵיוְתָא, קְסֵיוָטָא *idem*, Ps. 75. in Medrasch, cum quo confer Jalkut in hunc Psalmum.

קוסטא *quaestio, tortura:* שליחי דקוסטא דגופטרא nuncii torturae, poenarum, Zoh. in Gen. col. 459. Guido, *nuncii justitiae depositionis.*

קסיטולין *castellum.* In TH. ע״ז cap. 3. Gl. בניין מפואר של מלכים.

קסטל *castellanus, oeconomus.* Citat Ar. ex Vr. s. 19. sed ibi nunc aliter legitur.

קיסטון. In Midrasch Ps. 25. מעשה בקיסטון אחד historia cum quaesitore vel carnifice quodam. Est *spiculator, satelles, custodiae regiae miles, miles vel custos praesidiarius, qui solent suspectas aut maleficas personas capere et ad carceres trahere*, qualis historia ibi in Midrasch refertur.

קוֹסְטוֹנָא *quaestio, occasio, experimentum*, Guido ex Zohar: Item *tributum personale:* למיסב מנה מכס קוסטונא ad accipiendum ab ipsa tributum, i. e. מכס, Zohar in Gen. col. 231.

קוֹסְטַנְטִינָא *Constantina. Constantinopolis:* בדיחי קוסטנטינא קרתא דאדום רשיעא lactare Constantina urbs Edomi impii, Thr. 4, 21. in Ven.

קוֹסְטַנְטִינוֹס *Constantinus.*

קוֹסְטִינַר *quaestor, quaesitor, quaestionarius, praetor rerum criminalium: carnifex, lictor:* לסטים שהיה נדון לפני קוסטינר latro qui fuit condemnatus coram quaestionario sive praetore criminalium. Ex libro Pesikta adducit Aruch: מסרו לקוסטינר להרגו tradiderat eum (Mosen) carnifici ad occidendum eum, sed gladius non habebat vim in eum, unde (Exo. 18) Moses dicit: Eripuit me (Deus) de gladio Pharaonis, R. Sal. Exo. 2, 15. כאדם שאומר לקוסטינר סב רישיה sicut homo qui dicit carnifici, aufer caput ejus, Midb. rab. s. 1. Gl. לקוסטנר, i. e. ההורג את המחוייבים מיתה afficiens sontes morte. Legitur et קסטונרא pro gr. τὴν κουστωδίαν, Matt. 27, 65. et 28, 11. Vide Full. in Misc. lib. 4. cap. 17.

קוסטור, קוסטיר, קיסטרא, קסטור, קסטירא *quaestor sive quaesitor, tortor, apparitor, carnifex, suppliciorum criminalium executor*, hebr. שוטר: ut, וראהו קסטור אחד et conspexit eum apparitor quidam, Bech. 35a. בקוסטרא דפלגא קסטירא שכיח in compositione dissidii carnifex praesens est, Zohar in Gen. col. 113. וקוסטיר על רישיהון דחייביא et carnifex est super capita improborum, Ibid. col. 146. כל אינון קסטירין דלתתא omnes hi carnifices inferiores, inferioris mundi, ibid. סריקתא דקוסטרים inanitas carnificum, carnifices, quaesitores inanes et viles, Ibid. col. 402. Convenit cum praecedenti voce.

קִיכְטְפָא *frustulum, frustum, fragmentum:* נפק קיסטפא דגורדנא וקטיל ליה לחויא egressum est frustum ligni et occidit serpentem, Zohar in Gen. fol. 446.

קְסְטִיפָא *splendor, lux:* קסטיפא דשמשא splendor solis, i. e זוהרת ניצוץ השמש splendor radiationis solis, Zohar in Deut. col. 549.

קְסְטַר, קַסְטְרָא *stannum, plumbum album.* Corruptum ex gr. κασσίτερος: ויח פרולא ויח קַסְטִירָא et ferrum et stannum, hebr. והבדיל, Num. 31, 22. Jon. Ex Graeca origine melius scriberetur קַסִּיטְרָא. TgH. habet קִיסְטְרָא. In TH. corruptius, אבר וקסטיטירון מעורבין plumbum et stannum commixta, Sanh. c. 7.

קִיסְטְרָא, קַסְטְרָא, קַסְטִירָא, קיסטרא, קסטירא *castrum, tabernaculum, habitaculum, palatium, hospitium, domus, mansio, locus in quo quis manet et habitat:* היו לו מעות בקסטרא si fuerint ipsi pecuniae in castro, Bk. 98a. לא תחתון בקוסטרא non deorsum in tabernaculum, i. e. אהל, Zohar in Gen. col. 363. Item, בקוסטרא דקיסטא הבירין שכיחי in tabernaculo mensarum socii inveniuntur, id est, in hospitio, ubi cuique cum mensura res venduntur, hospites et viatores divertunt, Ibid. col. 237. קוסטרא דקוטרא tabernaculum fumi, id est, מדור, אהל, Zohar in Gen. fol. 4b. בגו קסטירא דיליה in tabernaculo, habitaculo ejus, Ibid. col. 147. מתגלפא קוסטרוי exsculptum in palatio ejus, Zohar in Exo. col. 306. Pl. קסטורין ידיעין tabernacula cognoscuntur, Zoh. in Gen. fol. 3. אהליות וקסטריות tentoria et tabernacula, Vr. s. 1. Bemid. rab. s. 1.

קַסְטְרָוָן *castella, palatia.* Cum pron. בכופרניהון וּבְקַסְטְרָוָתֵיהוֹן cum villis suis et castellis suis, Gen. 25, 16. in Tg. Jon. et Hier.

קיסטרא *quaestura, dominatus, dominium, potestas, facultas:* בקיסט־א דקיטורי facultate vinculorum, Zohar in Gen. col. 83.

קַסְטִירִין *vestigia:* קסטירוי vestigia ejus, Guido ex Zohar.

קַסְטִירָא *laqueus aucupis, vel catapulta*, Guido ex Zohar.

קוסטורין *metalla: res abditae, secreta, causae*, Guido ex Zohar.

קסטיר pl. קסטירין *procellae:* והוא מתתקן למדורי רוחי וקסטירי עלעולי תקיפין et iste locus est dispositus habitaculis ventorum et procellarum et tempestatum gravissimarum, Zoh. in Gen. col. 119. Alibi pro eo legitur, רוחין בישין ועלעולין וקטפורין spiritus

[110]) قِسْط, syr. ܩܣܛܐ, quibus omnes fere insunt significationes ut chaldaico קסטא, latinaeque originis esse videntur. Item vox קיסטא in Gemara Mk. 24a. sumitur pro loco, כפר *pagus, villa* ut habet R. Salomon. Extrito Resch, ut saepius, idem videtur atque קוסטרא *castrum.*

maligni, tempestates, et procellae, i. e. סופה וסערה, ibid. col. 81.

קסטר. Hinc in Zohar in Gen. col. 383. מקסטר בקוספוי i. e. מקושט מלבושיו ornatus vestimentis suis. Pro altera voce legitur ab aliis בקוטפוי et קוטפא vestimentum. Forte legendum מקפטר. Vide קפטר. Guido reddit, *connectitur cum circulatione vel gyro suo*, i. e. cum mente superiori. Et קסטר *contignare, tigna conjungere.*

קסל קסילופנוס *lucerna, magna.* Sic explicat Baal Aruch. Legitur in MK. 1, 9. Citatur etiam ex libro Pesikta, sed in Jalkut Jes. 60, 1. legitur simpliciter פנוס, quod est gr. φανὸς *lampas, lucerna.* Vide supra. Videtur esse ξυλοφανὸς, sicut dicitur ξυλολυχνοῦχος.

קְסַם *divinare*, ut Hebraice. Praet. וּקְסַמוּ קִסְמִין et divinarunt divinationes, IIR. 17, 17. Infin. לְמִקְסַם קְסַם ad divinantum divinationem, Ez. 21, 21. Imp. קְסֻמִי כְעַן לִי בְּבִידִין divina nunc mihi per pythones, 1S. 28. 8. Part. קָסֵם קִסְמִין divinans divinationes, Deut. 18, 10. Scribitur vulgo ex forma hebr. קוסם.

קָסֵם, קוֹסֵם *divinus:* וית בלעם בר בעור קָסְמָא et Bilhamum filium Behor, divinum, Jos. 13, 22. Plur. קָסְמִין גבר דנטר חרשין vir observans hariolos et divinos, Eccl. 11, 4. Emph. ומן קָסְמַיָא שמעין et a divinis auscultant divinationes, Deut. 18, 14. וקסמיא מתנבן שקר et divini prophetant mendacium, Zach. 10, 2. לכומריא וּלְקָסְמַיָא sacrificulos et divinos, IS. 6, 2. Cum aff., ומן קָסְמֵיכוֹן et a divinis vestris, Jer. 27, 9. וְקָסְמֵיכוֹן et divini vestri, Jer. 29, 8.

קְסַם, קִסְמָא *divinatio*, ut antea in Infinitivo: וּקְסַם כדבין אמרתון et divinationem mendaciorum dixistis, Ez. 13, 7. בימיניה הוה קסמא in manu dextera ejus erat divinatio, Ez. 21, 22. קסמא על שפוחיה דמלכא divinatio est in labiis regis, Prov. 16, 10. דשאלין בְּקִסְמָא qui quaerunt divinationem, IS. 15, 23. Pl. קִסְמִין, ut antea in verbo: ולא קִסְמַיָא רען neque divinationes cupiunt, Num. 23, 23. וקסמיא בידיהון et divinationes erant in manibus ipsorum, Num. 22, 7. Cum. pron. בחקוף קִסְמַךְ לחדא in divinationum tuarum multitudine plurimum, Jes. 49, 7.

קְסוּם *idem.* Hinc legitur, וְקַסּוּמִין משגש, quod legendum וקוֹסְמִין et divinos perturbat, juxta hebr. וְקֹסְמִים, Jes. 44, 25. Sic saepe in Venetis per ו juxta formam hebraicam scribitur, unde facta transpositio. Cum pron. והוה להון קְסוּמֵיהוֹן כדיבין et fuerunt ipsis divinationes ipsorum mendaces, Ez. 21, 23.

קוּסְמָא *idem:* ואטירית קוסמין et expertus sum, cognovi divinationibus, Gen. 30, 27.

קְסוּמָא. Elias scribit, se ignorare quid sit. Aruch adducit, sed non explicat. Mercerus notat: Voce propius expensa, non dubium quin a *census* deflectatur. Scaliger in Fragmentis ad librum de Emendat. Temporum, p. 24. similiter vult esse vocem latinam *census*, quod sensui bene convenit: וישתיצון רומאי ולא יגבון קסומא מירושלם et delebuntur Romani, nec exigent censum amplius a Jerusalem, Hab. 3, 16. In Aruch et Elia legitur בירושלם in Jerusalem. Judaea a Romanis subacta, Judaei in singula capita pendebant Romanis didrachmum, ut testatur historia Evangelica Matth. 17, 24. Munsterus *stabulum* reddit, malum sensui diversorium.

קֶסֶם *nom. propr. urbis*, hebr. עצמון, Num. 34, 4. 5. in Jon. et Targ. Hieros.

קֵסֵם *regula lignea, norma, lignum longum et rectum fabrorum lignariorum:* ולא נגר בקסם neque faber lignarius cum regula, sc. egredietur circa vesperam accedentis Sabbathi, Sab. 11b.

קֵיסֵם *festuca, fragmen parvum ligni.* In adagio veteri ejus usus, quod et ex sermone Christi notum, טול קיסם מבין עיניך אמר לו טול קורה מבין עיניך tolle festucam ex oculo tuo. Respondit ipsi: tolle trabem ex oculo tuo, Erach. 16b. Qui arguit alium ob delictum exiguum, cavere debet, ne ipse longe majori sit obnoxius. Aliena reprehendens, sua nec ignoret, nec dissimulet. Eadem hac loquendi parabola Christus usus est Matth. 7. ab initio, in hypocritas, qui in alienis vitiis dijudicandis oculos habebant lynceos, in propriis caeci magis quam talpae: קיסם של חות festuca mori, Sab. 67b. נוטל את הקיסמין tollit fragmenta, frusta, scil. feretri putrefacti, Nasir 65a.

קִיסְמִית *idem.* In Ber. 15a. Qui non habet aquam, abstergat manus suas in terra, vel in fasciculo, aut בקיסמית in fragmento ligni. Rambam pro eo habet, בקורה in trabe, in Jad par. 1. f. 62, 2.

קוּסְמָא, קִיסְמָא *ornamentum.* Forte est gr. κόσμος: ואפילו בקיסמין שבאזניהם etiam cum ornamentis aurium, Sab. 65a. Aut est *particula fili argentei instar festucae, quod auris foramini indebant ne concresceret aut coalesceret, antequam ornamentum adhiberent.*

קוֹסְמוֹגְרַפְיָא *cosmographia, mundi descriptio.*

קסן קִסְנָא *folium arboris.* In Talmud hodie legitur קְנִסֵי. Vide illud supra.

קְסַנְיָתָא. In Gemara, דמטללא בגוריתא קסניתא ludens catulis teneris sive parvis. Gl. משחקת בכלבים דקים, Ketub. 61b. Hic גוריא est catulus, et alterum ejus epitheton. Alius exponit illud זוטרתי parvis. Vox peregrina[111]. Male ergo קסנא alii *catulum* interpretantur.

קְסַנְטוֹר *scriba, notarius.* Echa rab. 2, 1. quod supra in קיס. In Jalkut pro eo legitur קריסטור.

קסם *acre, acerbum, acidum fieri, acescere:* קִיסֵם *acescens.* Affine Gr. ὀξεῖος *acidum.* In Br.

---

[111]) B. Ar. qui explicat כלבים קטנים כמיני שגל שמשחקין בהם, catellum ad gremium, germ. Schoßhündchen, subintelligere videtur. Potest itaque derivari a latino *sinus*, ut significetur catellus in sinu vel gremio deportatus, vel, quod verisimilius est, a gr. ξύνειος *communis*, vel ξυνήϊα *bona communia*, q. d. catellus, cum quo communiter vel bonis communicatis vivitur. Bochartus (Hierz. I. p. 664.) vocem ad lat. *canis* vertere vult. Dubito.

s. 30. ופתח חבית שלישית ומצאה קוסס aperuit vas tertium (vini) et invenit illud acidum; gl. קוהא *aciditas:* עשר קוססות decem (dolia) acida, Bb. 93b. נוטל את הקיסמין ואת הקוססות tollit fragmenta et acidata, id est, glebas terrae ex humore cadaveris coagulatas et conglobatas, Nas. 65a. gl. הקחות.

קִיסּוֹס *hedera.* Gr. est κίσσος: קסוס ושושנת המלך hedera et lilium regis, i. e. rosa, non sunt heterogenea in vineis, Kil. c. 5. Ohol. c. 8.

קסוסטבן[112]. Legitur in TH. Tract. Bm. fol. 10. in fine. דמפרשין לריסין מתרחין קסוסטבן או משלש'. קסוסטבן אין זו רביית אלא טרשא.

קסף קוסף *gyrus, circulatio,* Guido: in Zohar, מקסטר בקוספוי. Vide in קסטר.

קוֹסְפִּיתָא *coruscatio, radiatio, projectio radiorum solis:* unde, קוספיתא דשמשא radiatio, scintillatio raradiorum solis.

קוֹסְפְּתָא *funda:* כאבנא בקוספתא sicut lapis in funda, Zohar in Exo. col. 177.

קוֹסְפִּיתָא *idem,* Zohar in lib. Num. col. 353. Quidam libri habent קרטיפא.

קַסְפִּיטִין *mallei,* Guido ex Zohar.

קסר קֵיסַר *Caesar, imperator:* קיסר ופלגי קיסר Caesar et dimidius Caesar, i. e. secundarius, Vice-Caesar, Sanh. 98b. אגוסטוס קיסר Augustus Caesar. Hinc verbum

נִתְקַסַּר *Caesar factus est:* apud historicos.

קֵיסָרִין, קֵיסָרְיָא, קֵיסָרְיוֹן *caesareum, regium:* In Megillath Echa 1, 5: antequam vastaretur Jerusalem, non fuit urbs praestans: Sed ex quo vastata est, facta est קיסרין urbs caesarea. Item *Caesarea, urbs Palaestinae:* מדן עד קֵסָרִיוֹן a Dan Caesaream usque, Gen. 14, 14. in TgH. עד קֵיסָרִין, Num. 34, 8. in Tg. Jon.

קסרקיטון *habitaculum regium, caesareum:* In Medr. Echa sive Thr., fol. 56b. in praefatione. קריה שעשאה דוד לקסרקיטון שלו urbs quam fecit David caesareum, regium habitaculum suum, glossa, חדר ומשכן לקיסר conclave et habitaculum regium. Compositum est ex קיסר et קיטון, de quo supra. In Medr. Schir 8, 13. per צ legitur: נטל כל קצרקטין sustulit, vel removit omnem caesareum suum apparatum. Glossator explicat שרים *principes,* ex lingua arabica.

קסרטל[113] *corbis, saccus, qui cum pabulo applicatur ori bovis, ut eundo comedat.* Alias קרסטל.

קסת קִיסְתָא *mensura:* קיסתא דמוריסא mensura muriae, Chol. 109a. Vide supra קסט.

קוֹעָה קעה *guttur.* Vide supra קוע.

קעל קְעִילָה. Quae Aruch hujus formae affert, vide supra in קלעא. Sic enim scripta in Talmud reperi. Sed קְעִילָה est *nom. propr. oppidi in tribu Judae,* Jos. 15, 44. Inde, קְעִילִית keilaca: דבילה קעילית palatha keilaea, Bech. 45b.

קעע קַעֲקַע *stigma, notam, signum inurere, imprimere, incidere vel pungendo indere,* στιγματίζειν, *stigmate notare.* Apud Talm. כתב ולא קיעקע inscripsit et non inussit: עד שיכתוב ויקעקע בידו donec inscribat et inurat in manum suam, tunc reus fit, juxta illud, וכתובת קעקע et scriptura stigmatis (Lev. 19, 28). Macc. 21b. גול מריש ובנאו בבירה מקעקע כל הבירה כולה qui rapit trabem, et aedificat eam in aedificio, stigmate notat universum aedificium, Tan. 16a.

קַעֲקַע *nota inusta vel incisa, stigma, signum.*

II. קיעקע *scalpere: fodere, suffodere, subvertere:* unde, וקעקע להם כתרנגולין et scalpe illis sicut gallinae scalpunt, Kid. 31a. Et in Schem. rab. s. 35. והרי בבל אף היא החריבה אותו אלא שלא קעקעה אותו et ecce etiam Babel vastavit eam, sed non suffodit eam, scil. Domum primam. At de Edom dictum, ערו ערו diruite, diruite, quamdiu fundamentum aliquod in ea est, Ps. 137, 7.

קיעקוע *sonitus:* ישמע להם קעקוע עצום auditur ipsis sonitus validus, scil. ex subito motu, Majem. in More lib. 2. cap. 8.

קער קְעָרָה *scutula, scutella:* בקש איוב להפוך קערה על פיה quaesivit Job vertere scutellam super os ejus, in Bb. 16a. Vide More par. 3. c. 23. Dictum proverbiale, cujus sensus; voluit fundamentum Legis plane subvertere, et aperte in blasphemiam et contumeliam contra Deum erumpere. Hoc sensu alibi etiam legitur, כאדם שאומר לחבירו נירפתה הקערה ולא חיסרת Kerith. 7b. Vide Aruch in גרף.

קְפָא *conjungi, cohaerere, coalescere, congelare, concrescere, condensari, coagulari.* Semel etiam ponitur pro hebr. צוּף, unde et *natare, supernatare* significat. Praet. וּקְפָא ברזלא et cohaesit ferrum, scil. cum suo manubrio in aquam projecto, IIR. 6, 6. Et natavit ferrum, vel, natare fecit (Propheta) ferrum, juxta heb. ויצף. Hic miracula Hebraei ponunt, et haec supernatatio unum fuit miraculum. Alterum, cum vir caedens ligna, projecisset manubrium in aquam eodem loci, ubi ferrum deciderat, statim conjunctum fuit manubrium cum ferro. Eo paraphrastes respexit, vertens וקפא *et coaluit, conjunctum fuit ferrum:* קְפוֹ תהומי בלבא דימא concreverunt abyssi in corde (id est, intimo) maris, heb. וקפאו, Exo. 15, 8. Ap. Rab., סאה תרומה שנפלה על פי מגורה וקפאה si inciderit satum separatae-oblationis in superficiem acervi, ut supernatet sive superne cohaereat, conjungatur et coalescat cum eo, Trum. c. 4. ימא דקפאו מימוי mare cujus aquae congelatae fuerunt. Item, אחר כן יקפיאהו ויעמידהו החום הטבעי postea coagulat et consistere facit illud (semen) calor naturalis, Jobi 10, 10. in R. Levi; היין משיקפה אף על פי שקפה קולט מן הגת העליונה vinum ex quo natat, et etiamsi natet, fluit tamen ex torculari superiori in lacum, Maaser. ab initio, As. 56a. Bm. 92b. Natat, sc. nucleos supernatantes habet, tunc indicium est, operis pressionis absoluti

[112]) Nomen mensurae verisimiliter ξεστίον *sextariolus.*

[113]) Idem quod קרטיל κάρταλος *corbis, cophinus.*

ut decimae inde sumi possint, quas sumpserunt nucleis primum ablatis. Vel משיקפה ex quo condensatur, coagulatur, nempe per fervorem, quando faeces et mustum commiscentur, et crassam spumam efficiunt. Item, שכן דמא דכברא קפי nam sic sanguis hepatis supernatat, id est, צָף, Chol. 111b. איידי דמייא יקירי שכני לתתאי ופירא קפי מלעיל postquam aquae graves sunt, et subsidunt in imo, fructus autem natant superne, Chol. 26b. הקפה את הדם condensat, coagulat sanguinem: כיון דאקפיה postquam condensavit eum, Chol. 120a. Item *alleviare, allevare, leve reddere, sicut res quae aquae innatat:* אקפו ידייכו alleviate manus vestras, id est, הקלו leves reddite, ac si supernatarent, Chag. 16b. מדדין בהמה חיה עוף בחצר אבל לא את התרנגולת משום דמקפיא נפשה ducunt bestiam, animal, et volucres in atrio, sed non gallinam, propterea quia allevat seipsam, id est, מגביהה elevat se pedibus sublatis, et sic ducens aut apprehendens videbitur eam portare in Sabbatho, Sab. 128b. Disputatio est de gallina, quae fugit ex gallinario, an liceat eam, manu impellendo, reducere in Sabbatho? negatur, quia etc. Male Aruch explicat per מכבדת, unde Munsterus fecit *honorandi, venerandi* significatum. Rursus ex prima significatione, בשעה שכרה דוד שיתין קפא תהומא בעא למשטפיה לעלמא qua hora fodit David fundamenta (templi,) natavit abyssus, quaerens inundare mundum, Mac. 11a. Succa 53a. Gl. שיתין, i. e. יסודות, a שות ponere: קפא, i. e. צף natavit: דמקפי אגמי בכוורי quod natarent stagna piscibus, id est, flumina exundarunt extra ripas suas, et natabant ibi pisces multi, at exsiccatis aquis, pisces multi in sicco et stagnis reperti, et capti, Bm. 12b. Sic alibi, דאקפי פירא דכוורי בשבתא ואזיל וצדו בהון בשבתא quod cum nataret vivarium piscibus, iverunt et piscati sunt eos in Sabbatho, Kid. 72a. אבל להקפות מות׳ sed natare facere (ellychnium) licitum est, nempe, ne submergatur oleo, et exstinguatur, Sab. 21a. Aruch istud explicat, *condensare, densum facere ellychnium,* ut lumen tanto sit clarius.

קִפּוּי, קִפָּאוֹן, קְפִיאָה *concretio, coagulatio, condensatio, natatio:* קיפוי המים concretio, congelatio aquarum.

קִיפָּא, קִיפָּה *coagulum, concretum, condensatum.* In Aruch scribitur קופה. Significat *decoctum crassum illud et condensatum, quod in fundo ollae ex elixatis carnibus subsidit:* לאסור צירן ורוטבן וקיפה שלהן ad prohibendum jusculum etc. Chol. 112b. העור הרוטב והקיפה cutis, jus et decoctum, Chol. c. 9. in principio. Gl. דק שבבשר שנולל ליסוד הקדירה, id est, קיפה est tenerum carnis, quod subsidit in fundo ollae: לאכול כזית מן העור מן הרוטב ומן הקיפה Zeb. 35a. Gl. קיפה תבלין ודק שבשולי הקדירה Kepha decoctum est, tenerum scil. quod est in fundo ollae.

מַקְפָּה *idem:* item *decoctum sive pulmentum crassum et condensatum ex farina:* הנודר מן הגריסים אסור מן המקפה, Ned. c. 6. in fine: המקפה של תרומה pulmentum ex truma, sive frumento separato, Tibbul jom cap. 12. Gl. תבשיל קפוי ועב est מקפה *coctura concreta et crassa, veluti pulmentum ex farina aut polenta:* לצוק לתוכן מקפה ut effundat in ea coagulatum, crassum aliquid, Sab. 124b.

קָפוּי *leve, quod sua levitate natat in summo: vile, vilis pretii.* In Gemara: Quid est, quod dicitur, אור יקרות קפאון (Zach. 14, 6.)? זה אור שיקר בעולם הזה וקפוי לעולם הבא est lux, quae pretiosa est in mundo vel seculo hoc, et est vilis in seculo altero, Pes. 50a. in fine capitis. Gl. קפוי id est קל levis, et omnis res levis vocatur קפוי, quia leve natat in aqua, et Hebraeum צוף in Targum redditur קפא.

קוּפְיָא *leve:* unde כפרה קופיא propitiatio sive victima propitiatoria levis, alterius victimae conjuncta et ei quasi supernatans: unde, אחיו הכהנים בקביעותא מתכפרי או דלמא בקופיא מתכפרי fratres ejus sacerdotes num fixo (ordinaria victima) expiantur, aut forte levi (victima) expiantur? id est, victima ipsorum non est ordinaria, sed in victima sacerdotis magni inclusa, quae pro ipso et fratribus sacerdotibus offertur, unde dicitur קופיא levis et supernatans sacerdotis magni victimae: Joma 50b.

קַפָּא. In Gemara Ber. 56b. קפא כשורא דיקה עשרה hoc est, קפא idem est quod כשורא trabs: דיקה δέκα id est, עשרה decem. Glossator dicit, in lingua persica et graeca trabem vocari קפא[114].

קפא. In Gemara, האי חסא צריך לשקועיה למה לי משום קפא hanc lactucam quare necesse est intingi (in intritum paschale, quod חרוסת vocant)? propter קפא: Pes. 115b. R. Sal. et R. Samuel interpretes hujus loci exponunt ארס *venenum, venenatam qualitatem quae est in succo lactucae, quae intinctione aufertur.* Unde et in acetariis ex aceto vulgo comeditur. R. Chananael exposuit תולעת *vermiculum, qui lactucae cauli aliisque herbis saepissime innascitur.* Ar. exponit *flatulentam qualitatem, quae flatus in ventre hominis generat, at intingendo ea tollitur*[115]. Id secutus est Munsterus. Et fol. seq. col. 1. אי חרוסת לא מצוה משום מאי מייתי לה אמר רבי אמי משום קפא אמר רב אסי קפא דחסא חסא קפא דחמא כרתי קפא דכולהון חמימי id est; si intritum charoseth non est praeceptum divinum, ad quid affertur? Rabbi Amme respondit, propter virulentum succum lactucae. Dixit Raf Asse: Virulentum succum lactucae (curat) raphanus: virulentum succum raphani curat porrum: virulentum succum omnium istorum curant aquae calidae potae.

קוּפָא *vitis,* idem quod Chald. גופן. In Gemara: קופא סבא vitis vetula, id est, גפן שהזקינה, Bm. 109b. Plur. הנהו זיקי חמרא דאישתכחו בי קופאי שרנהו רבא istos utres vini, qui reperti fuerant inter vites, permisit Rabba, Bb. 24, 1. Vide et in קפף et in קוף.

---

114) „Arabibus كاس notat *omne quod oblongum est,* uti *trabem. palam* etc.“ Relandus. Cf. etiam additamenta nostra supra p. 544. 115) Vocem graecam habet κάπος *flatus.*

קפד Ithpehal, אִתְקְפַד *abscindi, amputari, praecidi, decurtari, abbreviari.* Praet. האתקפדא אִתְקְפַדַת גבורת num praecidendo praecisa est potentia mea? ...eb. אִתְקְפָדוּ כנול גרדאין חיי הקצור קצרה Jes. 50, 2. ...raecisae sunt instar telae textorum vitae meae, ...e. dies vitae, hebr. קפדתי praecidi, Jes. 38, 12. ...ut. הֲיִתְקְפַד מימר מן קדם יי num praecidetur, decur...abitur verbum aliquod a Domino? hebr. הקצר, ...lich 2, 7.

קְפִידוּת *praecisio, amputatio, abbreviatio:* מִקְּפִידוּת ידא מן קדם non propter abbreviationem ...anus Domini vos non redimimini, hebr. לא קצרה, ...es. 59, 1.

אִתְקְפָדָא *excidium, excisio, succisio:* אתקפדא מטת ...xcisio advenit, hebr. קפדה, Ez. 7, 25. Sic ibi le...endum.

II. קְפַד, הַקְפִּיד *curare, curiosum, anxium, solicitum esse de re aliqua, attendere, attentum esse: ...asci, iracundum esse:* כל המקפיד עליו חוצץ propter ...uodcunque quis curiosus et solicitus est (ad illud sc...ollendum et removendum) id discriminat, Mikv. c. 9. ושאינו מקפיד על et propter quod non est solicitus quod ...on curat, Ibid. התם לא קפיד עילויה הכא קפיד עילויה ...lic non erat solicitus de eo, hic vero erat solicitus, ...ab. 48a. קפידיתו אמנא soliciti estis de vase, ut scil. ...it integrum, Chol. 107a. אשה אינה מקפדת mulier ...on est attenta, non curat, non est solicita de illo: לא הקפי...ומקפיד non curavit, es lag ihm nichts daran: להסיו... et solicitus est, operam dat ut removeat illud: ומקפידין זה על ז... et attenti sunt alter in alterum: ולא יהיה מקפיד לא יקפי... non curabit, non irascetur: ...eque irascetur.

הַקְפָּדָה *attentio, cura, solicitudo.*

קְפָדָא, קְפִידָה, קְפִידָא *idem:* item *ira, iracundia:* ודקר ית תרויהון בקפד... et perfodit ambos istos in ira, ...um. 25, 8. in TgH. Munsterus *umbilicum* exponit: בקפידא תליא מילת... ab attentione dependet res, in ...tentione et cura totum situm est. Frequens apud ...almudicos: קפידת המלמד iracundia docentis.

קַפְדָן, קַפִּיד[116] *praeceps, nimis curiosus, biliosus, ...acundus.* In Gemara, לעולם יהא אדם ענותן כהלל ואל יהא קפדן כשמ... perpetuo sit homo mansuetus ...cut Hillel, nec sit iracundus sicut Schammaj, Sab. ...0b. Hillel dicere solitus fuit, לא הביישן למד ולא הקפדן מלמ... verecundus non bene discit, et iracun...us non bene docet, Pirke avoth c. 2. Inde et alibi, אין התורה מתפרשת אלא במי שאינו קפ... Lex non ex...licatur recte, nisi per eum, qui non est iracundus: קפדן קרית... iracundum vocasti me.

קַפְדָנוּת *iracundia:* In Gemara, קפדנותו של שמאי בקשה לטורדנו מן העולם ענותנותו של הלל קירבנו תח... כנפי השכינ... iracundia Schammaei quaerebat nos ...xpellere ex mundo: mansuetudo sive humilitas Hillelis promovit nos sub alas Divinae Majestatis Sab. 31a. קפדנותן של אבות ולא ענוותנותן של בנים iracundiam patrum (eligo ego) et non humilitatem filiorum, Br. s. 74. ad illud, „et excanduit Jacob" (Gen. 31, 36). Sic in Medr. Schemuel. s. 22.

קִפּוֹד, קִפֹּד *ericius,* juxta quosdam: alii *noctuam:* alii *merulam* exponunt: תמן יקנן קופדא ibi nidificabit merula, avis solitaria, Jes. 34, 15. Graeci ἐχῖνος ericius. R. Sal., *est avis volans noctu, noctua.* Pl. ואשוניה לירותת קוּפְדִין et redigam eam in haereditatem ericiorum, Jes. 14, 23. אף קתין ואף קופדין etiam onocrotali, etiam ericii, Tzephan. 2, 14. Jes. 34, 11. Ap. Talm., ולא פרה בעור הקופד neque vacca (egreditur in Sabbatho) cum pelle ericii, Sab. 54b. Solebant eam mammis alligare, ne lac exsugeretur. Scribitur קופר per Resch: כל מיני חיות יפות לחלום חוץ מן הפיל והקוף והקפוד omnes species animantium bonae sunt ad somnium, exceptis elephante, simia, et ericio, Ber. 57b.

קוּפָד, קוּפְדָא *caro,* et interdum in specie, *cāro ferina:* על מיני קופדא et super species varias carnis ferinae, Ber. 44b. R. Sal. simpliciter exponit *carnem.* In editione Basileensi legitur קופרא per ר, sed in Aruch et alibi apud Rabbinos per ד[117]. In Br., איתי לי קופד צלי ופת נקיה וחמר טב affer mihi carnem assatam, panem purum, et vinum optimum, s. 70. Gl. בשר. Item, קופדא טבא לפומיה וכסא טבא לפומיה caro optima in ore ejus, et poculum bonum in ore ejus, Br. s. 63. Sermo hic de Esau venatore, ad illud, „et dilexit Jacob Esavum, quod venatio esset in ore ejus" (Gen. 25, 28). Unde Munsterus explicavit *venari,* et קופד *venatio, fera venando capta, fera.* Postremum hoc citatur ex TgH., sed in impressis libris non extat. קופדא משלים לפסחא פסחא לא משלמא לקופדא caro perficit panem, sed panis non perficit carnem, id est, qui comedit carnem, judicatur etiam simul comedere panem, non contra, TH. Sab. cap. 7. in fine. מאי תשאל קופד quid petis? carnem.

קַפְדָן *carnosus, corpulentus, pinguis:* חמי כרסון חמי קפדן vidit ventrosum, vidit carnosum sive pinguem, Vr. s. 34. In Aruch citatur קפרן per Resch.

קַפּוּדְקְיָא *cappadocia:* קפודקאי *cappadoces.* Saepius scribitur קפוטקאי per ט loco ד.

קפז *insilire, subsilire: exsultare, gestire prae gaudio:* אפוים בו קפוים בו gestiunt, subsiliunt in ea, scil. scala Jacobi, Br. s. 68. גבר קפוז vir exultabundus et prae gaudio gestiens ac vociferans: כל דקפיז עליה נסיב ליה מה דעליה quicunque insilierit in ipsum, accipiet quicquid in ipso est, Br. s. 86. Idem quod קפץ, commutatis ז et צ, ut alias. Unde et Aruch alium locum ex eodem libro adducit, קפז בזכות אבות, pro quo in editione Cracoviana legitur קפץ. Sic ex

[116]) Quia, ait David de Pomis, homo asper et iracundus est כמו הקפוד עם קוצים ut ericius cum spinis. Cf. ἐχίνου τραχύτερος, et ἅπας ἐχῖνος τραχὺς quo homo morosus et intractabilis designatur.

[117]) Adjuvari potest haec lectio ex Syro, ui, ut habet Mich. (p. 787.) ܩܘܦܕܐ *erinaceum, spinosum* item ...ustum carnis notat. Extrito igitur ד chald. restituit קפד quod *ericium* notat, et קופד quod carnem significat.

Targum, pro מדלג על ההרים, (Cant. 2, 8.) Aruch citat, וקפז et transiliit finem, id est, abbreviavit terminum, pro quo וְטָפּוּ in Venetis et Regiis legitur, sed mendose. Unde Regia juxta sensum reddunt, „et abbreviatum est tempus praefinitum“.

קפיזא[118] *mensura, modius trium logorum*, ut scribit R. Salomon in fine libri Talmudici Sota, et in Pes. 84b. ubi legitur: למיפא קפיזא ad pinsendum modium farinae ad pascha: תלתא קפיזי חמרי פרסייתא tres modios dactylorum persicorum, Sab. 110b. R. David in libro Radicum notat, Logum continuisse sex ova, unde mensura trium logorum, continebit octodecim ova. Ar. scribit, esse כלי שאינו מחזיק מ"ג ביצים *vas quod non contineat ultra tria ova.* Hinc deceptus Munsterus, qui inquit: *Est genus mensurae, continens 43. ova;* accepit nempe מ"ג pro 43. cum legendum מן ג'. Idem error apud Ariam Montanum in Tubal-Cain, sive de mensuris sacris. Sed pro ביצין videtur legendum לוגין. Alibi, רב שמואל תקין כיילא בר תלתא קפיזי Raf Samuel ordinavit mensuram trium קפיזי, Bb. 90b. Glossa, תלתא קפיזי, i. e. ט' לוגין novem logorum. Nam קפיזא continebat cabum. Kabus autem continebat quatuor logos. Ergo קפיזא continuit tres logos.

קפח *excidere, exscindere.* In Targ. ובמדברא ביממא קפחין et in deserto interdiu exscindunt, id est, grassantur, vastant omnia, Hos. 7, 1. Tremel.: Caedes perpetrant.

Ap. Rab. frequens ejus usus est pro *truncare, amputare, succidere, praecidere, excidere, gladio ferire vel amputare,* Hawen, Abhawen. Inde Kippen Germanice est *monetam praecidere:* אקפח את בני שזו הלכה מקופחת exscindam (vel sepeliam) filios meos, nisi hoc jus excisum (vel sepultum) est, Sab. 17a. et Ohol. c. 16. Exsecrandi formula fuit, quasi dicat; perdam vel sepeliam filios meos, nisi haec sententia vel lex juris aut statutum oblivioni datum sit et perierit. Glossa אקפח, i. e. אקברה sepeliam, estque significationis חיתוך וקיצור excisionis et amputationis. Sic, שהיה מקפח את בניו qui fuit exscindens filios suos, id est, solitus fuit jurare, אקפח את בני, Bm. 85a. Item, אקפח את בני שאם יבא לידי שאני אשרוף אותם exscindam (vel sepeliam) liberos meos, quod si inciderint in manus meas (libri isti) comburam ipsos, Sab. 116a. הרשות בידו לקפח את שוקיו potestas fuit in manu ejus amputare vel succidere pedes ejus, scil. fugientis, Sota 44a. קיפחו עשרת השבטים מישראל amputarunt decem tribus ab Israële, Sab. 147b. ארבעה מלכים הללו קפח בימיו quatuor prophetas istos exscidit in diebus suis, R. Sal. in principio Hoseae, id est, supervixit, vita sua ipsorum vitam quasi amputavit: אין לך כל נביא ונביא שלא קיפח ארבעה מלכים בימיו non est tibi ullus propheta, qui non exciderit (sepelierit) quatuor reges, sicut dicitur: Visio Jesaiae filii Amos etc. (Jes. 1). אין הק"בה מקפח שכר כל בריה Deus non amputat mercedem ullius hominis, Pes. 118a. Bk. 38b. quod adducit R. Sal. Exo. 22, 30. Maim. in More par. 3. cap. 17. כל מקפח מזונותיו של אדם נקרא רשע quicunque amputat (aufert, et injuste ad se rapit) alimentum ullius hominis, vocatur Improbus sive scelestus. Veluti qui alterius lucrum injusto modo ad se transfert, qui alterum ab emptione commoda, aut commercio, aut officio depellit, et vel majori pretio, aut aliis iniquis artibus, ad se transfert, et sic alteri necessarium alimentum praecidit et praeripit: מקפחין פרנסתן praecidunt ipsis alimenta sua: שקפחתי את פרנסתי quod praecidi mihi alimenta mea, scilicet peccatis meis, Kid. in fine: המסמא את עינו והמצבה את בטנו והמקפח את שוקו אינו נפטר מן העולם עד שיבוא לידי כך quicunque caecum facit oculum suum, et qui inflat ventrem suum, et amputat pedem suum, non migrat ex hoc mundo, donec fiat talis, i. e. qui perinde facit ac si coecus esset, qui simulat caecitatem, aut quasi inflatum ventrem haberet, aut contractum et praecisum pedem etc. Ketub. 68a. אלא לקפחני בהלכות הן באין sed ad excidendum me juribus ipsi veniunt, id est, ut me sententiis variis juris superent et vincant, meque affligant, quasi exciderint et prorsus refutarint, Nas. 49b. קם שרי מקפח ביה surrexit, incepit, et gladio ferrit illum, Br. s. 75. קפח על ראשו של נמרוד amputavit caput Nimrodi, et dixit, hic rebelles eos fecit mihi, Br. s. 26. Item *depraedari, spoliare:* הב לי מה דקפחתני redde mihi, quod mihi abstulisti, Vr. s. 30.

קִיפֵּחַ *procerus, altae staturae.* Est idem quod גביה, quod legitur in TgH. et id idem quod גבה per commutationem literarum affinium: הקיפח והננס procerus et nanus, Bech. 45b.

קפט קִיפְטָא. In Zohar col. 197. in Genesin, ומשך ליה בינייהו דקופטא et trahebat se (sensim proripiebat, irrepebat) inter conjunctionem vel societatem. Glossa קופטא, id est, ההתדבקות *conjunctio, copulatio, cohaesio, societas.* Sic est pro קופטרא, a sequenti קפטר.

קפיטלירין *capitella columnarum:* ראשו מגיע עד קפיטלירין של עמודים caput ejus pertingit ad capitella columnarum, R. Bechai in Gen. fol. 49b.

קַפּוּטְקִיָא *Cappadocia.*

קַפּוּטְקָאִין *Cappadoces.* Pro ט in quibusdam libris scribitur ד, ut et supra positum: יָת קַפּוּטְקָאֵי et Cappadoces, Gen. 10, 14. pro hebr. את כפתרים. Sic et alibi pro isto nomine ponitur: קפוטקאי דנפקו מקפוטקיא Cappadoces qui egressi sunt ex Cappadocia, Deut. 2, 23. Legitur ibi vulgo מִקַּפּוּטְקָיָא e Cappadocibus, sed quia in hebr. est מכפתר, ideo et in Tg. rectius legetur singulariter pro nomine loci, non pro personis. Sic Amos 9, 7. שאר נגוות קַפּוּטְקָאֵי reliquias insulae Cappadocum, Jer. 47, 4.

קַפְטַר *conjugere, connectere, colligare:* כולהו דרגין קפטירן אילין באילין וקשירין אילין באילין omnes isti gradus cohaerent et colligati sunt invicem, Zohar in

[118]) Syr. ܩܦܝܙܐ. Forte lat. *capis, idis?*

Gen. col. 402. ושליחי דקיסטא דקיפטרא בהו et nuncii carnificum adhaerebant, adjuncti erant ipsis, ibid. col. 159. Scribitur דגופטרא cum ג loco ק, quae duae literae saepe in hoc libro permutantur. Commentator legit per ק, et ait, גופטרא esse significationis דבוק.

קוּפְטוּרָא *vehementia*, *conflagratio*. Guido ex Zohare.

קְפַל קְפַל *volvere*, *circumvolvere*. Ithpahel Praet. אִתְקַפַּלוּ circumvoluti sunt, Jes. 38, 12. Id videtur legendum אִתְקַפַּדוּ vel אִתְקְפַדוּ praecisi sunt sicut tela textorum, pro heb. קִפַּדְתִּי, quod verbum etiam in Tg. legitur Jes. 50, 3. et Mich. 2, 7. At קפל in Tg. rarissimum est. In TgH. Jonathanis, הוה עננא מְקַפֵּל וקאים fuit nubes duplicata et stans, Num. 10, 35. Sic idem est quod כפל, literis affinibus inter se permutatis.

קַפֵּל Rab. *duplicare*, *complicare*, *dupla vel duplari forma componere*, *concinnare*, *circumvolvere*, *ut lintea*, *vestes*, *et charta componi et complicari solent:* שבעה בני אדם הם שקיפלו את העולם כולו septem homines sunt, qui universum mundum volvunt, Adamus primus, Mathusalem, Sem, Jacob, Amram, Abhaja Schilonites et Elias: פקחים שבהם קיפלום והניחום בקופסא prudentiores ipsorum complicabant ea (vestimenta) et deponebant ea in arcam vestiariam, Sab. 152b. פתילת הבגד שקיפלה peniculamentum vestis vel telae quod duplicatum, ex duplo contortum, ut ellychnii vice esse possit, Sab. 28b. in Misna: מקפלים את הכלים complicant vestimenta linea, lintea, scil. vespera Sabbathi, Sab. 113a. in Misna: היוצא בטליח מקופלת qui egreditur cum velo duplicato sive convoluto circa caput, et elevaverit alam ejus dependentem in humeros, peccatum committit, quod scil. laboris aliquid fecerit in Sabbatho, Sab. fol. 147a.

קְפוּל, קֶפֶל[119], קוּפְלָא *duplicatio*, *duplum*, *complicatio*, *repetitio:* קיפול הבגדים complicatio vestium, indusiorum, linteorum.

II. קפל *fodere*, *perfodere:* הנהו קפולאי דהוו קפלי בארעא isti fossores qui erant fodientes in terra, Sab. 152b. מקפל ליה חבריה דידי ודידיה הוא קיפולא מידע ידיע si illud perfodiat socius ejus, et dicat, meum est et ipsius, quod perforatio indicat, Bb. 4b. מקפל ליה לטינא perfodit lutum.

קְפוּל *perfossio*, *perforatio*.

קפולאין *fossores*.

קְפַל, קוּפְלָא, קִיפְלוֹס *columna*, *capitellum columnae:* אלף קפל מגדלים mille columnas turrium sive propugnaculorum, Bb. 75b. Pl. קפלין, et קופלאות. Vide Aruch in טפף et hic: כארזין ראשיהן מגיעין לקפלי עמודים instar cedrorum capita ipsorum pertingunt usque ad capitella columnarum: כעמוד הזה שיש לו בסים מלמטה וקיפלוס מלמעלה sicut columna ista quae habet basin inferne, et capitellum superne, Vr. s. 25. Glossa explicat כתר נזר רחב לקבל עליו הבניין coronam latam, ut recipere possit aedificium, וקיפלוס לשון חוזק et קיפלוס significat fortitudinem, robur: In Ar. scribitur hoc קפלון. Est a graeco κεφαλή, κεφάλαιον.

קַפִּילָא, קפילין κάπηλα, καπηλεῖον *macellum*, *taberna*, *forum carnarium; caupona*, *popina:* et κάπηλος *caupo*, *pistor:* קפילא ארמאה caupo Syrus, Chol. 111b. סמכינן אקפילא ארמאה nitimur caupone Syro, Chol. 97a. אול גבי קפילא א"ל הב לי מההוא חמרא ivit ad cauponem, inquiens: Dato mihi de isto vino quod bibimus hesterna vespera, Echa rab. fol. 60a. שני בני אדם נכנסין לקפילין duo homines ingrediebantur tabernam, unus dicebat: affer mihi carnes assatas etc. Br. s. 19. in principio. Et alibi ad id, „qui moras trahunt in vino", (Prov. 23, 30). זהו שנכנס לבי קפילא קדמאי ונפיק בתראי is est, qui ingreditur domum cauponis vel cauponam primus, et egreditur postremus, Vr. s. 12. Midr. Esth. cap. 1, v. 23. Hinc Guido et alii exstruxerunt *coquendi* significatum radici קפל.

III. קַפֵּל *decorticare*, *detrahere*, *abradere*. Per methathesin literarum idem est quod קלף. In Gemara, דאיקפל איקפולי quod decorticando vel detrahendo detracta est, vel soluta et abstracta est, scil. maxilla a carne, gl. נקלף, Chol. 44a. In Aruch refertur ad *fodiendi* significatum. וקפלו את האבנים et detraxerunt, abraserunt lapides.

קוּפַל *clava*. Sic legitur in Aruch, sed in Gemara, unde adducitur, hodie scriptum est מאי באלה קולפא quid est „cum ala?" *clava*, germanice ein Kolb. Gallice מצ"וקה une *massue*, scribit R. Sal. Sab. 63a. Vide אלה.

קוּפְלָאָה *catena*, *sera:* Rab. משל לאחד שהיו בידו שתי קופליות הוליכן אצל נפח parabola est de quodam, qui habebat in manu sua duas catenas fereas, quas deportabat ad fabrum, inquiens: Potesne eas reparare mihi? Br. s. 48. in fine. Sic in Vr. s. 21. מלמד שנתן הק"בה קופליות של ברזל על רמ"ח איברים docet, quod dederit Deus 248. catenas ferreas, juxta 248. membra corporis hominis. Autor Aruch inquit: In lingua arabica vocant לקטינצו catenaccio קפל Kafal. Mirum quare Munsterus *cathedram* explicet. Glossa notat, in Midr. Schemuelis pro eo legi כבלים compedes. Legitur idem in Jalkut in Proph. fol. 18a. ubi gl. marginales habet בל' ערבי קורין לחזק קופל.

קפליטא *capitium*, *tegumentum capitis*, gr. κεφαλίς, TH. Sab. c. 6. ab initio.

קַפְלוּט *porrum capitatum*, *certa porri majoris species*, *quae in terra Israëlis crescebat*. Volunt esse a graeco κεφαλωτὸς, κεφάλιον: שנתבשלו עם הקפלוטות quae cocta sunt cum porro, Ms. c. 2. או שרסק הקפלוטות ונתן לתוך הדג aut si comminuerit porrum, indideritque piscibus, Beza 17b. Glossa,

[119]) Scribitur etiam per Caph כפל minimeque confundi licet cum syr. ܩܦܠ *detexit*, *detraxit*, quod transpositio est chald. פקל.

הקפלוטות, i. e. הכרתי, הכרשים ,החציר. Distinctum fuit a vulgari porro: unde, הנודר מן הכרישים מותר בקפלוטות qui votum facit a porro, ei licitum est porrum capitatum, Ned. cap. 6. Tg. וית קַפְלוֹטַיָא pro hebr. החציר, Num. 11, 5. in Tg. Jon.

קִיפְּלוֹס vide paulo ante, in קֶפֶל, קופלא.

קפלא רגיא. Baal Aruch adducit hanc vocem ex Jelammedenu, sect. ויהי ביום השמיני: sed ego eam in meo exemplari non reperio. Guido explicat, *repetitio, replicatio.*

קפן קוּפִינָא[120] *foramen securis vel instrumenti, cui inditur manubrium,* graecis στειλειά vel στειλειόν: מעיל שופתא בקופינא דמרא immittens clavum in foramen marrae, Sab. 102b. Sic alibi, לקופינא דמרא, Bk. 27b. clavum; scil. ad firmandum manubrium.

קוּפַּנְדַר, קַפּוּנְדָר. In Tanchuma in Levit. in sect. קדושים legitur: Accepit corbem grandem, implevitque omnis generis fructibus, ficubus, pomis et aliis, ac imposuit humeris, וקרב לפני המלך בקופנדר et asportavit ad regem compendiose, via brevissima, celerrime. Sic volunt idem esse quod sequens קפנדריא.

קַפַּנְדְּרִיָא[121] *compendium viae, via brevis.* In Mischna, ולא יעשנו קפנדריא neque faciet eam (ecclesiam, synagogam sacram) compendium, i. e. non pertransibit eam compendii viae causa, ut viam abbreviet, ingrediendo ab hac parte, et recta egrediendo ab altera parte, dum liceret circuire, Meg. 28. et 29a. מאי קפנדריא מאן דאמר איניש אדמקיפנא אדרי איעול בהא quid est Kappandria? Perinde ac si quis dicit, dum circumeo muros ingrediar hac. Veluti cum via communis est circa aedes, homo autem, ut viam abbreviet, transit per medias aedes, ut facile fit tempore pluviarum et alias לקצר דרכו brevioris viae causa. Ibidem mox: הנכנס לבית הכנסת על מנת שלא לעשותו קפנדריא מותר לעשותו קפנדריא qui ingreditur ecclesiam eo fine, ne faciat eam compendium, licitum est ei facere eam compendium, id est, recta per oppositam januam exire, non per eam quam ingressus est. Et mox, הנכנס לבית הכנסת להתפל׳ מותר לעשותו קפנדריא שנ׳ ובבא עם הארץ לפני יי׳ במועדים וגו׳ qui ingreditur synagogam precum causa, ei licitum est eam facere compendium, sicut dictum est; sed cum veniret populus terrae ante Dominum in solemnitatibus, qui venerit via portae aquilonaris ad procumbendum sive adorandum, abito via portae meridianae, Ez. 46, 9. Eadem leguntur in Ber. 62b. Autor Aruch vult esse vocabulum Graecum. Munsterus et alii dicunt, significare, *domum, cui sunt duo ostia, anterius et posterius.* Addendum fuerat, *et homo ingreditur per hoc, et egreditur per illud compendii viae causae, cum circuire domum istam debuisset.* Vide interpretes Ex. 46, 8. 9. Tanta autem apud antiquos fuit reverentia synagogarum sive ecclesiarum, ut prophanum judicarint, aliud quid in iis peragere, quam precari et munera sacra obire. Sic prohibitum erat transire per ecclesiam לקצר דרכו viae brevioris causa, non precum aut sacrorum causa. Hinc specialis alia Traditio legitur in Megilla dicto loco: בתי כנסיות אין נוהגין בהן קלות ראש אין אוכלין בהן ואין שותין בהן ואין ניאותין בהן ואין מטיילין בהן ואין נכנסין בהן בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים ואין מספידין בהן הספד של יחיד אבל קורין בהן ושונין בהן ומספידין בהן הספד של רבים in ecclesiis non est usitata levitas capitis (id est, denudatio), non comedunt in eis, nec bibunt in eis, non ornant se in eis, non deambulant in eis (otii vel colloquii causa), non ingrediuntur eas in aestu propter aestum, neque in pluviis propter pluvias, non lugent in illis luctum unici, sed legunt et discunt in eis, etiam lugent in eis luctum publicum. Hae ibi. Reverentia non tantum non improbanda, sed et imitanda. Est enim ecclesia Domus Dei, domus precum, domus sancta, talibus et similibus minime profananda. Majemon parte 1. in Hil. Tephilla, cap. 11. היה לבית הכנסת או לבית המדרש שני פתחין לא יעשנו קפנדריא כדי שיכנס בפתח זה ויצא בפתח שכנגדו לקרב הדרך si fuerint synagogae aut scholae duae januae, non faciet eam compendium, ingrediendo per januam hanc, et egrediendo per januam oppositam, ad approximandum viam. In Gemara Jeb. 6b. לא יכנס אדם בהר הבית במקלו במנעלו בפונדתו ובאבק שעל גבי רגליו ולא יעשנו קפנדריא non ingredietur homo in montem Domus (Templi et arcis Hierosol.) cum scipione suo, cum calceo suo, cum cingulo suo, aut cum pulvere pedum suorum, neque faciet eam compendium viae. Glossa „cingulo suo", sacculo, in quo fert munera sua, „compendium", ut abbreviet viam suam, et non opus habeat circumire, ingrediendo hic et egrediendo per recta oppositum, non cultus sacri causa, sed לעשות צרכיו ad facienda necessaria sua. In Bemid. rab. s. 11. Discipuli R. Eleasaris interrogarunt ipsum: Quomodo prolongasti vitam tuam huc usque? respondit, מימי לא עשיתי בית הכנסת קפנדריא per vitam meam non feci ecclesiam viae compendium: והלך לו בקפנדריא et discesserit per compendium, gl. דרך קצרה per viam brevem, ע"ז fol. 69, 1. in Misna cap. 5.

קיפונוס *nomen portae in monte domus,* Middoth cap. 3.

קפס קוּפְּסָא *capsa, arca, scrinium:* קופסא מליאה דינרים arca repleta numis; פיקחין שבהן קיפלום והניחום בקופסא qui erant prudentes inter ipsas, complicabunt ea (vestimenta) et imposuerunt capsulae, Sab. 152b. נותן לאשתו טבעת שיש עליה חותם להוליכה לקופסה dabat uxori suae annulum, cui insculptum erat sigillum, ut deportaret eum in arcam, Sab. 62a. ודומה כמו שמונח בקופסא et videbatur repositum esse in capsa, Joma 72b. qua locutione etiam utitur R. Sal. Exo. 16, 13. כיסוי של קופסא operculum capsae, Kel. cap. 16. כלי קופסא vestimentum arcae, Menach. 41.

---

120) Vide notam ad קופא. 121) *Compendiaria* via.

vide. Pl. ארנזים וקופסאות arculae et capsae, R. Sal. IIR. 10, 22.

קָפִים *tignum, trabs*, idem quod heb. כפים, quod legitur Hab. 2, 11. קפיסין ארחי נינהו trabes latitudo sunt, Bb. 3a.

קָפְסוֹרָא *dominator:* ובכל עטרה ועטרה חד קפסורא et in unaquaque corona sive zona, aut unoquoque circulo erat unus dominator, Zohar in Gen. col. 402. קפסורי דעלמא dominatores mundi, planetae scilicet et signa coelestia praedominantia.

קפף קְפוּף קִפּוֹפָא[122] *noctua.* Sic usurpatur Lev. 11, 17. Deut. 14, 16. pro hebr. ינשוף: Item *bubo, avis deserti:* היך קפופא די בארעא נגובתא sicut bubo in terra sicca, heb. ככוס חרבות Ps. 102, 7. Pl. וְקִפּוֹפִין ועורבין et noctuae et corvi, Jes. 34, 11. Apud Tos. triplex hujus vocis usus est: באות שבעופות קיפוף cum aliquo signo avium est *vespertilio*, Chol. 63a. heb. תנשמת. Secundo *noctua*, pro hebr. ינשוף: paulo ante in Targum. Inde et Ti., כל מיני עופות יפין לחלום חוץ מן קריא וקיפופא omnes species volucrum pulchrae sunt ad somniandum, exceptis bubone et noctua, Berach. 57b. Tertio, *animal quoddam est, sive bestia, cercopithecus, simia caudata*, eine Meerkatze: inde ibidem, כל מיני חיות יפין לחלום חוץ מן הפיל והקוף והקיפוף omnes species bestiarum bonae sunt ad somniandum de iis, excepto elephante, simia et cercopitheco. In Gemara edit. Basileensis hic legitur קפוד, sed in Tosephos Chol. 63a. adducitur hic locus, et legitur קיפוף. Alibi, הרואה פיל קוף וקפוף אומר ברוך משנה את הבריות qui videt elephantem, simiam, et simiam caudatam, dicet: Benedictus sit, qui variavit creaturas, Ber. 58b. והפיל והקוף והקיפוף לשלש שנים Bech. 8b.

קְפִיפָה idem quod כפיפה *corbis, canistrum.* Sic adducitur per ק in Aruch, sed in Gemara legitur per כ ab initio. Vide illic.

קפיפיום. Sic adducitur hoc loco in Aruch ex libro Talmudico Bechor., sed ibi hodie in edit. Basileensi legitur טפיפיות, de quo in טפף.

קוּפָה[123] *arca, capsa, scrinium*, idem quod קופסא. In Gemara, אין הארי נוהם מתוך קופה של תבן אלא מתוך קופה של בשר leo non rugit propter capsam foeni, sed propter arcam carnium, Ber. 32a. Gl. נוהם, i. e. שמח משתגע ומזיק rugit, i. e. exultat, ferocitat, et laedit. Foeno enim non pascitur, sed carnibus, quibus fit ferocior. Sic Israël saginatus recalcitravit. Proverbiale est. Alibi enim dicitur, „plenus venter omne genus mali est": מנא יאות אילין טחונייא אמרין כל בר נש וכר נש זכותיה גו קופתיה quam scite dicunt molitores; quilibet homo habet dignitatem, vel meritum suum in arca sua, TH. Peah c. 1. fol. 15c. Allegatur quoque ut proverbium. קופה של תבן arca foeni: קופה של מוכין arca lanae, Sab. 48a. קופה מטה על צדה arcam inclinat in latus suum, fol. 49a. אדם מלא קופתו עפר homo implens arcam suam terra, Sab. 50a. קופה של צדקה arca eleemosynae: unde in Gemara, קופה של צדקה נגבית בשנים ומתחלקת בשלשה arca eleemosynae levatur sive colligitur per duos, et distribuitur per tres, Bb. 8b. Maim. par 3. in הלכות מתנות עניים cap. 9. §. 1. scribit: Unaquaeque urbs, in qua sunt Israëlitae, tenentur ex se invicem constituere collectores eleemosynae, viros notos et fideles, qui hebdomadatim circumeant, et ab unoquoque accipiant, quod ipsi conveniens et praescriptum est: ipsi autem distribuunt postea numos hebdomadatim, et dant unicuique pauperi alimenta, quantum pro septem diebus sufficit, et hoc vocatur קופה: et sect. ult. Pauper qui dat obolum unicum in scutellam magnam (לתמחוי, vide de eo in תמח) vel in arcam eleemosynariam (לקופה,) ab illo accipiunt eum etc. Hinc quidam R. Jochanam ben Nuri vocatus fuit קופה הרוכלים capsula apothecariorum, Git. 67a. In libro Abhoth R. Nathanis id similitudine explicatur. Quid est רוכל? Is quem advenientes interrogant, estne tibi opobalsamum? respondet, ita. Habesne balsamum? Sic. Habesne cinamomum? ita. Talis fuit sapiens iste, et talis quilibet alius esse debet, ut si studiosus adveniens quaerat ex eo aliquid ex textu biblico, prompte respondeat ipsi, sic ex Gemara, ex Medraschim, ex Aggadoth, et omnibus aliis sapientiae partibus, ut sit instar apothecae, in qua omnis generis praestantissima aromata et odorata unguenta reperiuntur. Ita R. Elieser ben Asariae fuit appellatus קופה בשמים capsula aromatum, i. e. moschiodoris suavissimi.

קוּפָא *dorsum, pars lata mallei, securis vel acus:* קופא דמחט dorsum acus, id est, pars obtusa et cava cui filum inditur. Sic, קופא דנרגא dorsum securis, cui lignum inditur. קופה של פטיש dorsum mallei.

קפץ קְפַץ קְפֵץ *salire, exsilire, subsilire.* Praet. קְפָצַת ארעא קומוי saliebat terra coram eo, Gen. 28, 10. in Tg. Jon. Part. Pahel, על רישי טוריא מְקַפְּצִין super cacuminibus montium saliunt, hebr. ירקדון, Joël. 2, 5. Pl. ורתיכין מקפצן et currus saliunt, hebr. ומרכבה מרקדה, Nah. 3, 2. Infin. לְקַפָּצָא בהון על ארעא ad saliendum eis in terra, Lev. 11, 21. hebr. לנתר. Proprie est *exsilire utroque pede in altum.*

Talmudici tradunt; שלשה קפצה להם הארץ tres sunt, in quorum occursum exsiliit terra, Abhischai filius Zerujae, Elieser servus Abrahami, et Jacob patriarcha etc. Sanh. 95a.

קִפּוּץ *exsilitio, saltus, qui fit utroque pede*, בשתי רגליו כאחד *quando duo pedes ejus sunt sicut unus:* at רקוד est saltus, altero pede in terra fixo, scribit autor Aruch in ספק.

קְפִיצָה vel קְפָצָה: *idem.* בקפיצה *cum saltu, saltuatim:* דקאזיל בקפיצה qui progreditur saltuatim, Erub. 43a.

[122]) Fortasse lat. *upupa* praefixa litera ק, quae, ut pluries demonstravimus, initio vocis omitti simulque vero peregrinis vocabulis praefigi solet. Aut est κέπφος *ceppus*, fulica.

[123]) Est ipsissima vox ar. قفة. q. v. in lexicis arabicis.

II. קָפַץ *claudere, occludere*, ut Hebraice. Fut. לא תִקְפּוֹץ יַת יָדָךְ non concludes manum tuam, Deut. 15, 7. Sic ap. Rab., חרש רומז ונרמז קופץ ונקפץ surdus annuit et annuitur ipsi, claudit labia, et clauduntur ipsi, id est, labiorum motitatione quasi sermone significat vel annuit aliquid, et vicissim ipsi significatur, id ratum est in mobilibus, Git. 59a. in Misna c. 5. Id Munsterus simpliciter explicavit *annuere*. Sed id antecedenti verbo significatur, et sequens significat ut illic, וכל עולה קפצה פיה Ps. 107, 42. Illud manibus, hoc ori tribuitur.

קְפִיצָה *motus vel nutus oris:* חרש לא הלכו בו אחר רמיזותיו ואחר קפיצותיו ואחר כתב ידו אלא במטלטלין non eunt (in jure vel judiciis) post surdi nutus et oris motus, aut post scripturam manus ejus, nisi in mobilibus, Git. 71.

קוּפִּיץ *securis*: ותנקפיה בְּקוּפִּיץ et decollabis eam securi, Exo. 34, 20. in Jon. ותנקפון יח עגלתא בקופיץ et decollabunt illic vitulam sive juvencam securi, Deut. 21, 4. Jon. בקופיץ ומפסלת securibus et asciis, Ps. 74, 6. Respondet hebr. כשיל. Ap. Talm., קוצץ בקופיץ discindit securi, Pes. c. 7. עורפין אותה בקופיץ מאחריה decollant eam securi, Soto 45. Convenit Graecum κόπις *copis*, quod significat *gladium seu cultrum aptum ad caedendum;* nonnullos tamen etiam *securim* interpretari, observat Henr. Steph. in Thesauro Graec.

קפק קְפוּקְלִיטוֹר[124] *nuncius, legatus:* אע"פי שמניתיך קפוקליטור קוזמוקרטור etiamsi constituerim te nuncium vel legatum, et κοσμοκράτωρα, Medr. Cant. 8, 6. In Vr. s. 18. ubi idem legitur, haec vox abest.

קְפוּקְלַטְרָיָא *pistores vel coqui*, h. e. אופים או טבחים. Sic ponit Aquinas ex Tg. Jon. Gen. 36. Sed in nostris exemplaribus non legitur.

קפר קְפָרֶן. Sic adducitur hoc loco in Aruch ex Vajikra rab. sed ibi legitur קפרן.

קוּפְרָא *caro*, Talm. על ביעא ועל מיני קופרא super ovum, et super genera carnium, gl. בשר Ber. 44b. ליטרא דקופר libra carnis.

קופירא *corona:* דלהוי קופירא דדהבא ברישא ut sit corona aurea in capite ejus, Zohar in Exo. 78a. In Commentariolo explicatur עטרה, sed legitur קספורא.

קפירותי. Legitur in Medr. Samuelis parascha 28. ubi explicatur locus Job. 36, 7. לא יגרע מצדיק עיניו non subtrahit a justo oculos suos; עיניו i. e. דוגמא דידהון. Dicit R. Levi, עיניהון קפירותי. Vox est corrupta. In Br. s. 71. id ita legitur כאיניש דאמר עינוהי דפוריא, quod in glossa explicatur, sicut homo qui dicit, species hujus fructus similis est illi, quia est ejusdem coloris.

קַפְרִיס *capparis, proprie putamen sive cortex capparis fructus.* Capparis fructus inter folia producit baccam, quae fathiscens emittit florem, unde emanat glans semine acinoso plena. In Gemara: על מיני נצפה על העלין ועל התמרות אומר בורא פרי האדמה ועל האביונות ועל הקפריסין אומר בורא פרי העץ super species (id est, varios fructus) capparis, veluti folia et dactylos (latentes adhuc inter folia) dicit, (Benedictus sit Deus) creans fructus terrae: at super baccas et cortices dicit: (benedictus Deus) creans fructum arboris, Ber. 36a. Dactylos appellant baccas capparis inter folia extuberantes et crescentes, sicut sunt baccae in oleis, quae appellantur proprie תמרות. Gl. קפריסין sunt קליפה גדולה cortex magnus circa fructum, ut est putamen crescens circa nucem: זורק את האביונות ואוכל את הקפריסין abjicit baccas, et comedit cortices, למימרא דאביונות פירא וקפריסין לאו פירא quasi dicerent, quod baccae fructus sunt, cortices autem non sunt fructus: Item, אשכחיה למר בר רב אשי דקא זריק אביונות וקאכיל קפריסין invenit dominum, filium Raf Assei abjicientem baccas, et comedentem cortices, ibidem. Hinc celebre vinum apud antiquos, יין קפריסין vinum capparinum. Ejus usus fuit olim in confectione suffitus aromatici sacri: unde in libro Kerith. 6a. legitur: יין קפריסין סאין תלתא vini capparini mensurae tres: אם אין לו יין קפריסין מביא יין חיור et si non habuerit vinum capparinum, afferat vinum album: בורית כרשינה ששפין בה את הצפורן כדי שתהא נאה · יין קפריסין ששורין בו את הצפורן כדי שתהא עזה sapo Karsinensis usurpatur, ut emancerent in ea onychen aromaticam, ut fiat pulchra: vinum capparinum, ut emacerent in eo onychen, ut fiat odor ejus fortis. Talmud Babylonicum hic mancum est: sic autem legendum esse, docet R. Joseph Karro, in Constitutionibus נשיאת כפים sect. 133. ut tradit liber מעמדות, circa finem officiorum diei primi. R. Salomon tradit hic, vinum capparinum esse, in quo cappares conditae sunt: alii volunt, Kapparis esse nomen proprium loci, ubi vinum provenit generosissimum et fortissimum. Alibi, הצלף מתעשר תמרות ואביונות וקפרס capparis fructus decimatur dactylis, baccis et corticibus, id est, dat triplices decimas, quia triplicem fructum profert. At R. Akiva dixit: Non dat decimas nisi de baccis, Maaser. c. 4. in fine. Vide צלף.

קופרומסא *compromissum:* קופרומסאות נתנו ביניהם שאינו כופר בהן והם אינם כופרים בו compromissa dederunt inter se, quod ipse non abnegaturus sit eos, et vicissim, Vr. s. 6. Gl. הבטחה ואמונה. Est latinum. Vide et in ordine קמף.

קפש קָפַשׁ[125] *rapere*, idem quod חטף, juxta Aruch, Challa c. 2. Rambam vult idem esse quod כבש.

קצב קָצַב[126] *caedere, incidere, succidere, praecidere: praecise exprimere, expresse nominare:* לפי שאין קצובין quia non sunt praecisi, praecise nominati et expressi Git. 50b. לקצב עליו בשר ad succidendum in eo carnes: שאם קצב עליו בשר quod si succiderit in eo carnes, Beza 11a.

קָצוּב *praecisum, definitum, determinatum*: מקבל שדה בדמים קצובים accipiens, conducens agrum definitis pecuniis.

קַצָּב *lanius vel lanio, mactator*, Rab.

---

[124]) Compositum ex gr. κλήτωρ *vocator, arcessitor* et lat. *caput.* Aut est legendum קפיטליטור d. q. supra.

[125]) Syr. ܩܦܫ *collegit, strinxit* manu, lat. *capessere.* [126]) Affine est verbo חצב.

קְצָבָה *praecisio, praecisum, definitum, determinatum, finitio:* דבר שיש לו קצבה res cui est terminus praecisus: מוכס שאין לו קיצבה telonarius cui non est decisum vectigal, id est, certum, decisum, et in singula determinatum, Bk. 113a.

קצד. Hinc deducit Elias קְצָדְיָא pro hebraeo מולג *fuscina.* Sed hodie legitur קְצָרְיָא, de quo infra in radice קצר.

קְצָה *abscindere, praecidere extremum, amputare, decurtare a fine, sicut* חצה *per medium secare:* In Aruch citatur ex TgH. מִיקְצָיָא תִיקְצֵי יָתָהּ קְצָיִין discindendo discindes eam in partes, Lev. 2, 6. pro hebr. פתות אותה פתים: sed non extat hodie in nostris libris. Item *finire, perficere, absolvere fructus, et expedire omnes labores ipsorum: exponere, expandere in agro vel atrio exsiccandi causa:* המעביר תאנים בחצרו לקצות qui transfert ficus in atrium suum ad absolvendum eos, licitum est liberis comedere de illis (etiamsi nondum decimatae sint) Maaser. c. 3. Ad absolvendum, id est, expandendum et postea in massas et palathas conficiendum. Tunc primum decimantur, et ad esum publicum conceduntur. Sic, לקצות בתאנים ad perficiendum ficos, nempe expandendum, siccandum, conficiendum in palathas etc. מקצין בחצר exponunt, expandunt in atrio: לקצות ad expandendum exsiccandi causa: וקוצה לה חלה et abscindit sibi placentam, Nid. 71b. תאנים שביעית אין קוצין אותן במוקצה אלא קוצה אותם בחרבה ficos anni septimi non abscindunt falcula ficaria, sed cultro, Schevi c. 8. האוכל על מנת לקצות כשר comedens ficos ea lege ut expandat eos in latere agri, Para c. 7. in fine. Nempe, si herus dicat, dabo tibi licentiam comedendi ficos, eo fine ut juves me in abscindendo et expandendo eos, tunc licitum est comedere, etiam ante decimationem vel consecrationem.

מִקְצָת, קְצָת, קָצָת *pars abscissa, finis, pars finalis: particula, aliquid, quiddam:* מן קצת מלכותא תהוא תקיפא ex parte regnum futurum est durum, Dan. 2, 42. לקצת ירחין ad finem mensium duodecim, Dan. 4, 26. ואליפת אודני קצת et didicit auris mea aliquid, Jobi 4, 12. ומקצת מן אחוהי דבר et aliquos ex fratribus ejus abduxit, quinque scil. viros, heb. וּמִקְצֵה, Gen. 47, 2. Jonathan simpliciter habet, וּמִקְצָת אחוי et partem fratrum: קצת מן עמא partem, quosdam, aliquos ex populo, hebr. קצה העם, Num. 22, 41. Ap. Rab. partitive sumitur: מקצתם, קצתם quidam illorum: קצתם עם קצתם alii ad alios, hi illos: במקצת הספרים in quibusdam libris: נתן לו מקצת דמים dedit ei aliquid pecuniae.

קְצָוָה *finis, extremitas:* והוא מנחי הקצוות et est ex quiescentibus extremitatum, id est, ex verbis quiescentibus extrema sive tertia radicali ה, R. David, Ez. 16, 13.

מוּקְצֶה *extrematum, ad extrema situm vel positum, locus sepositus, separatus, certo usui destinatus, ut sunt solaria, tabulata, contignationes, atria, ubi expanduntur fructus, exsiccandi et perficiendi causâ, ut edi possint: finitum, absolutum. perfectum, et de frugibus ac fructibus labore omni absolutis dicitur: platea, vicus exterior aut posterior, in quo incessus rarior est:* הדלת שבמוקצה janua separata, postica, in extremo aedium, vel ad posteriorem plateam sita, cujus non est ordinarius et quotidianus usus: eam non licet in Sabbatho aperire vel claudere, Erub. 101. Sic, סהר מוקצה fenestra separata, Erub. 22a. המוקצה והנעבד separatum et cultum, id est, pecus cultui idololatrico separatum et destinatum, profanum et illicitum est in altari offerri, aut aurum, argentum, quo idola fuerunt ornata, quibus jam cultus exhibitus est, Temura c. 6. ubi amplius legitur, איזה הוא מוקצה המוקצה לעבודת אלילים quid est Muktze? separatum sive destinatum idololatriae: Vide et in As. 22b. Item, מעמיד אדם בהמתו על גבי עשבים בשבת אבל לא על גבי מוקצה בשבת constituit homo pecus suum super herbas (virentes et crescentes adhuc) sed non super (pabulum) absolutum, nempe in Sabbatho, Sab. 122a. Absolutum, id est, siccatum et aridum foenum, שנגמרת מלאכתו cujus labor absolutus est. Sic מוקצה idem hoc loco est, quod alias dicut נגמ״ר. Melius enim est, ne homo manipulum capiat, et pecori praebeat, quod esset laborem aliquem praestare in die Sabbatho, et Sabbathum violare: עומד אדם על המוקצה ערב שבת בשביעית ואומר מכאן אני אוכל למחר stans quidam super solario vespera Sabbathi in anno septimo (a decimis libero) dicat, de his fructibus comedam cras, Beza 34. Frumentum non dat decimas, donec sit trituratum, et vannatum sive ventilatum. opera ejus omni completa: sic quidam fructus arborum, maxime qui exsiccatione opus habebant, antequam in cibum justum cederent. Ita fiebat in solario, tecto strato, atriis, et aliis commodis locis eo destinatis, quem locum vocabant: מוקצה היה אוכל והותר זרק מה שבידו לתחת התאנה או לתוך המוקצה comedens (ficos) et reliquum faciens aliquid, projiciatque id quod remanet in manu ejus, sub ficum vel intra locum destinatum, id est, expansioni et siccationi determinatum, Para c. 7. in fine: אוכלין אחת אחת מן התאנה אבל לא מן הסל ולא מן הקופה ולא מן המוקצה comedunt (conducti operatores) ficum unum post alterum (inter decerpendum) sed non ex corbe, neque ex arca, neque ex solario, in quo scil. expositi sunt ad exsiccandum, Maaser. c. 3. Aruch in voce מוקצה in litera מ scribit: המוקצה הוא המקום המוכן להקצות בו פירות כדי ליבשן כדי שתגמר מלאכתם Muktze est locus destinatus ad expandendum in eo fructus, exsiccandi causa, ad perficiendum operas ipsorum. Alii interpretes. המקום ששוטחים בו הפירות קרוי מוקצה locus in quo expandunt vel exponunt fructus exsiccandi causa, vocatur Muktze. Amplius legitur, אבטיח משישלק ואם אינו משלק עד שיעשה מוקצה pepo (ecquando dat decimas?) ex quo quis lanuginem defricaverit, aut si non defricaverit lanuginem, quando facit eos solarium, id est, exposuerit in solario vel tabulato, Maaseroth in principio.

מוּקְצָה *falcula ficorum, ficis abscindendis propria:* תאנים של שביעית אין קוצץ אותן במוקצה אלא קוצה אותם בחרבה ficos anni septimi non abscindunt falcula, sed gladiolo sive cultro recto, Schevi. c. 8.

הַקְצָאָה *abscissio, decisio, separatio, destinatio.*

קצח קֶצַח, קִצְחָא *nigella, vel foeniculum:* כְּקִצְחָא וככמונא sicut foeniculum aut cyminum, hebr. כקצח, Jes. 28, 25. R. Salom. scribit, קצח esse *semen simile cymino, nisi quod nigrum sit, unde nigellam* quidam exponunt, quae graece dicitur Melanthium. Sic et Aruch. Vocatur etiam germanice Römisch Coriander. Ap. Talm. הקצח השמשום והפלפל nigella, sesamum, et piper, Tibbul jom cap. 1. הקצח בית שמאי מטמאין ובית הלל מטהרין nigellam domus Schammai immundam pronunciat, sed domus Hillel, mundam, Oketz. cap. ult. קצח וכמון nigella et cuminum, Ber. f. 39.

קצן קָצִין *princeps, dux.* Plur. קְצִינִים.

קְצִינוּת *principatus,* Rab.

קצע קְצִיעָא, קְצִיעֲתָא *casia, odoris suavissimi.* Sic appellata fuit una ex filiabus Jobi, ושום תנייתא קציעא et nomen secundae fuit Ketzia, Jobi 42, 14. Ratio nominis, קציעא הוה קרי לה דהות יקירא כעין קציעתא Ketzia vocavit illam, quod esset pretiosa instar casiae: וקציעתא מתקל חמש מאה et casiae libras quingentas, Exo. 30, 24. וקציעתא מתגמרין כל לבושיך et casia perfumata sunt omnia vestimenta tua, Ps. 45, 9.

קְצִיעָה *massa, cumulus ficorum abscissorum, et ad siccandum expansorum, stratura, lectus ficorum expansorum, ut exsiccentur:* Ar. scribit; *ficos ex quibus faciunt* קציעות*, ponunt in mortario et tundunt eos, faciuntque ex eis massas, quasi* ככרות *orbiculatos panes.* Hinc Seneca Epist. 87. „Illae, si panem habeo, pro pulmentario sunt": על מנת שאוכל בשעת הקציעה ולאחר הקציעה ea conditione, ut comedam tempore abscissionis, et post abscissionem, Maaser. c. 2. ליטרא קציעות libra caricarum, ficorum abscissorum et siccatorum, palathae, Truma cap. 4. מחפין את קציעות בקש obtegunt abscissos ficos stramine, Mk. 13b. Alius interpretum exponit, *ficos expansos, straturam ficorum exsiccandi causa:* ליטרא קציעות שדרסה על פי העיגול libra ficorum siccatorum, quam calcarit super palatham sive globum compressorum ficorum, Beza 3.

קְצַע *abscindere, amputare, abradere, resecare, discindere:* קיצע מכולם ועשה מהן בגד abscindit ab omnibus illis, et facit ex illis festem. המקצע מכולם טפח abscindens ab omnibus illis palmum, Kel. c. 27. שחישב עליה לקצעה quod cogitabat discindere, Zeb. 91a. שניהם חולצין שניהם קוצעין ambo extrahunt (lapides ex pariete) ambo abradunt caementum, Neg. cap. 12.

קִצּוּעַ *scissio, discissio, abrasio.*

מַקְצֹעַ *angulus:* Item *dolabra, vel simile quodpiam instrumentum:* מקצוע של דבילה dolabra palathae ficuum, TH. Sab. c. 17. Glossa explicat איזמל novaculam, qua disciditur palatha ficuum. Hoc sensu exponitur a quibusdam heb. מקצעות, Jes. 44, 13.

קצף קְצַף *effervescere, spumare ira,* hebr. Sic Chald. וּקְצַף שגיא et efferbuit vehementer, Dan. 2, 12. Hiphil, הקציף הק"בה מלך על עבדיו effervescere fecit Deus regem super servos suos, Br. s. 88.

קְצַף, קְצָף *fervor irae, ira fervens: spuma:* להוי קצף ut esset ira, Esr. 7, 23. קצף על פני המים spuma in superficie aquarum.

קצץ *caedere, succidere, praecidere, truncare, amputare, discindere, exscindere.* Affine est verbo קצה, et respondet hebr. כרת, quoties de lignis dicitur, et aliis *succidendi* verbis, ut חטב, גדע, קטע, קצב. Praet. ואדי קץ אשרתא et quia succidit lucum, hebr. כרת, Jud. 6, 30. וְקַץ סוכת עין et amputavit ramus arborum, heb. ויכרת, Jud. 9, 48. וקץ אעא et amputavit lignum, hebr. ויקצב־עץ, IIR. 6, 6. וְקַצּוּ אף כל עמא גבר סוכיה et succiderunt universus populus quisque ramum suum, hebr. ויכרתו, Jud. 9, 49. וקצו מתמן עוברתא et succiderunt inde palmitem, hebr. ויכרתו, Num. 13, 24. Part. praes.: ארי אעא מחורשא קָיֵץ ליה nam lignum ex sylva succidit sibi, hebr. כרתו, Jer. 10, 3. Et forma perfecta כמה דְקָצְצִין אעי חורשא sicut caedunt ligna sylvae, Jer. 22, 7. Vide et mox ad praet. Pahel. Part. praet., ואשרתא די עלוהי קְצִיצָה et lucus qui erat juxta ipsum, fuit succisus, heb. כרתה, Jud. 6, 28. Pl. ותרתין פסת ידוהי קְצִיצָן et ambae palmae manuum ejus praecisae erant, hebr. כרתות, IS. 5, 4. Infin. לְמִקַּץ אעין ad caedendum ligna, hebr. לחטוב, Deut. 19, 5. דידע למקץ אעין qui scit caedere ligna, hebr. לכרת, IR. 5, 6. לְמִקַּץ אעי חורשא ad succidendum ligna sylvae, Jer. 46, 22. Fut. ויתיה לא תְקוּץ eam autem ne exscindito, Deut. 20, 19. Libri impressi habent תְקוּץ ex forma quiescentium secunda, et sic saepissime hae duae formae confunduntur: sic, יתיה תחבל ותקוץ eam perdes et exscindes, ibid. vers. 20. ותקוץ ית ידה et amputabis manum ejus, Deut. 25, 12. heb. וקצתה ex defectivis secunda: אשרתא די עלוהי תְקוּץ lucum juxta illud exscindes, Jud. 6, 25. Analogia postulat תְקֹץ. Sic vers. 26. Fut.: huc revocari possit, ולא יְקַצּוּן מן חורשא neque exscindent ex sylva, Ez. 39, 10. quae forma est a קצה. Si legas יְקֻצּוּן, erit a קצץ quae duo idem significant, ut בזה et בזז etiam confundi solent. Ithpehal, Fut. אין יִתְקַץ תוב ישבשב si succidatur, rursus virescet, hebr. יכרת Jobi 14, 7. Pahel, Praet. קַצֵּץ שולשלי רשיעיא discindit catenas improborum, hebr. קצץ, pro quo melius in Targum legeretur קָצֵץ ex forma Participii Kal, Ps. 129, 4. ועברי פרולא קַצֵּץ et vectes ferreos disrumpit, dissecat, hebr. גדע, Ps. 107, 16. קצץ בתקוף רגז discidit in vehementia irae, heb. גדע, Thr. 2, 3. וקצץ מלכא אחז et discidit rex Achas, heb. וַיְקַצֵּץ, IIR. 16, 17. וקצץ ית כל מני דהבא et discidit omnia vasa aurea, heb. ויקצץ, IIR. 24, 13. וְקַצִּיצוּ ית קרסולי ידוהי ורגלוהי et succiderunt talos manuum ejus, et pedum ejus, Jud. 1, 6. Part. praet. קרסולי ידיהון ורגליהון מְקַצְּצִין tali manuum ipsorum et pedum ipsorum amputati, Jud. 1, 7. Fut. ועברין דברזל אֲקַצֵּץ

et vectes ferri discindam, hebr. אגדע, Jes. 45, 2. ואשירהון תְקוֹצְצוּן et lucos ipsorum succidetis, Deut. 7, 5. Ex forma analoga, וית אשריהון תְקַצְצוּן et lucos ipsorum exscindetis, Exo. 34, 13. וִיקַצְצוּן לי ארזין et caedant mihi cedros, IR. 5, 6. Ithpah. vel Ithpeh. Praet. אִתְקְצִיצוּ succisi sunt et migrarunt a me, Jes. 38, 12. אִתְקְצִיצוּ ואתקטיפו succisi et resecti sunt pariter, Jes. 46, 2. Hebr. קרסו reflexi sunt.

Ap. Rab., *decidere, decernere, pacisci:* ולא קצץ עמו לאכול פירות לשם רבית neque pactus est cum eo comedere fructus agri pro usura: משום דלא קץ ליה eo quod non decidit ipsi, pactus est sic cum ipso, Bm. 67a. קצץ עמו pactus est cum ipso.

קָצוּץ *ex pacto determinatum:* רבית קְצוּצָה usura ex pacto determinata, de qua contrahentes convenerunt inter se. Veluti; Israëlita accipiens mutuo pecunias a Christiano, eique eas reddere cupiens, audiat hoc alius ac dicat: Dato eas mihi, ego dabo tibi tantum, quantum Christianus, הרי זה רבית קצוצה ea est usura ex pacto et conventione. Contra, Christianus qui mutuo accepit pecunias a Judaeo pro usura, cupiatque ei reddere: audiens hoc Judaeus alius, dicat ipsi: dato eas mihi, daboque tibi tantum, quantum tu dedisti Judaeo, id licitum est. Quod si Christianus ille Judaeum istum stiterit Judaeo creditori suo, dederitque scitu ejus ipsi pecunias, הרי זה רבית קצוצה, Majemon in statutis de מלוה ולוה c. 5. Ibid. in Com. cap. 6. in initio: כל שהתנה בשעת הלואה הוא רבית קצוצה quicunque paciscitur tempore mutuationis, illud dicitur Ribbis Ketzutza.

קַיָץ *caesor lignorum:* וְקַיָצַאי דמתקנין סכין דפרזל et caesores, ut aptarent cultrum ferreum, id est, securem, Esth. 5, 14. Item *caesor ficorum:* מטפחת של קיצים succinctum eorum qui ficos abscindunt, Mikv. c. 8. Aruch קיצים, i. e. קוצצי תאנים *abscindentium ficos.* Succincto veste tegunt, ne commaculentur. Vide et in קץ.

קֵץ ,קְצָא *finis, extremum, extremitas, ubi quid abscissum est:* קצא כל בשרא על לקדמי finis universae carnis devenit ante me, Gen. 6, 13. קצא מטא מטא פורענות קצא finis advenit, advenit vindicta finis sive finalis, Ez. 7, 2. ומתקן קצא et destinatus est finis, Hab. 2, 3. Ap. Rab., לְקֵץ *tandem, ad extremum:* הבא לְקִצִּין qui venit tandem, tempore definito, certo termino, ע"ז fol. 61. כיון שבא קצו של אדם הכל מושלי' בו quando advenit finis hominis, omnes dominantur in eum, juxta illud; „et erit quicunque invenerit me, occidet me" (Gen. 4). Ned. 41.

קְצִיצָא *idem:* וכולהון בני קציצא הדא omnesque illi erant filii finis unius, vel, excisionis, constitutionis et formae ejusdem, Esth. 1, 3. Male Elias notavit vers. 2. addens, se ignorare quid sit.

קִיצִיתָא *decisio, pactio, conventio:* ניכול בקיצותא comedet per pactum, jure pacti, Bm. 67b. Vide et in Bb. 8, 2.

קְצָצָא *idem*, Kethuth. fol. 28b.

קִיצוֹצָא *caecilia, reptile caecum ex serpentum genere*, Lev. 11, 30. in Jonath. Respondet heb. חמט, quod alii *chamaeleonem*, alii *limacem* exponunt.

קציצין. B. Ar. adducit ex Tosephta Schevi., אם עשה קציצין גומרין לפני ראש השנה חרמילין; et explicat, *perae.*

קְצִיצָה, קְצוּצָה *nodus, cellula alligamenti precum* (תפלין vocant) *cui schedae sacrae inclusae sunt:* לא קשיא הא ברצועה הא בקציצה non est contrarietas, sive (quis suspendat Tephillin) de loro, sive de nodo, Ber. 24a. הישן בתפלין ורואה קרי אוחז ברצועה ואינו אוחז בקציצה dormiens cum Tephillin, si experiatur fluxum seminis, tangere potest lorum, sed non tangit nodum: Et mox, שכח ושמש מטתו בתפלין אינו אוחז לא ברצועה ולא בקציצה עד שיטול ידיו qui oblitus fuerit (deponere) Tephillin, et exercet opus conjugale lecti, non tanget neque lorum, neque nodum, donec abluerit manus suas, Suc. 26. ארבעין סאין קצוצי תפלין נמצאו בראשי הרוגי ביתר quadraginta modii nodorum Tephillin inventi sunt in capitibus interfectorum in urbe Bitter, Git. 58a. החיר קציצה ראשונה si solverit nodum primum, Kel. c. 18.

קְצִיצוֹת *fructus ab arbore abscissi vel decerpti, et in agro ad exsiccandum expositi*, quae significatio et supra in קצה fuit: מצא קציצות בדרך si invenerit fructus in via, Maaser. c. 3.

קְצוּצְיָתָא *segmenta, asseres, tabulae sectae:* עבדנהו קצוציתא fecit ex illis asseres, glossa, קרשים, Bk. 96a.

קְצַר *abbreviare, decurtare*, ut Hebraice. Praeter. קַצַרְתָּא יומי עלימוי abbreviasti dies adolescentiae ejus, Ps. 89, 46. Ithpeh. vel Ithpah. Praet., אִתְקְצַר חילהון abbreviatum est robur ipsorum, hebr. קצרי יד, IIR. 19, 25. et Jes. 37, 27. אִתְקַצָרוּ יומי abbreviati sunt dies mei, Ps. 102, 24. Fut. ארי יִתְקְצַר חילהון nam decurtabitur robur ipsorum, Jes. 28, 20.

קָצֵר *brevis, curtus, contractus.* Foem. קְצָרָה: unde, דעתו קצרה animus ejus est contractus, id est, melancholicus, qui ex omni accidenti curas sibi facit et tristitiam. Oppositum ejus, דעתו רחבה animus ejus latus est, id est, hilaris, leichtsinnig.

קָצוּר, קוֹצֶר, קְצָרָה *brevitas: compendium:* קצור הדעת brevitas scientiae, inscitia, imperfectio: דרך קצרה via brevitatis, breviter, compendiose, elliptice, per ellipsin: בְקַצָרָה idem.

קָצוֹר *brevis, curtus:* vel *brevitas:* וטיל לְקָצוֹר ערסא et ambulator fui ei qui curtus fuit lecto, id est, egeno, qui breviorem habet lectum, quam ut extendere se possit in eo, Jobi 29, 15. Hoc sensu melius diceretur לְקָצִיר, quae forma est adjectivorum. Elias legit לְקָצִיר brevitati.

קוּצְרָא *idem*, ex dialecto Hierosolymitana: גופנא אמר קוצרא אנא וליח אנא יכלא יצטלב ברישי vitis ajebat, brevior sum ego, nec possum pati, ut suspendatur (Haman) in capite meo, cum sumatur ex me vinum libaminum, Esth. 7, 10. in Targ. sec.

קְצַר, קַצְרָא *fullo, lotor pannorum, quasi decurtator pannorum dictus:* והוון מפקנוהי לעין קצרא et fuerunt exitus ejus usque ad fontem fullonis, Jos.

15, 7. Pl. קַצָּרַיָא ולמצלת et in fuscinam fullonum, IS. 13, 21. בכיבש חקל משטח קצריא in clivulo agri effossionis fullonum, heb. שדה כובס, Jes. 7, 3. Apud Rab. הוה יהיב להדוא מנא לקצרא dederat pannum istum fulloni, Sab. 19a. קצרא שמיה וקצרא שקיל ליה decurtator est nomen ejus, et fullo accepit istum, scil. pannum, Bava kama in fine. Fullo dicitur Kazra: hic, ut sartor, solebat aliquid decurtare et furari de panno, ideo dicitur, recte Fullo vocatur Kazra, quia est Mekazer decurtans et abscindens aliquid de panno.

קְצִירֵי, קְצִירָא *morbus, aegrotatio, aegritudo, infirmitas,* sic dicta, quod in ea spiritus vitalis et vires *abbrevientur:* שוי אבא לכולי עלמא קצירי imposuit pater toti mundo infirmitates, Ber. 62. כמאן מצלינן האידנא אקצירי quomodo precamur hodie in morbis? Sab. 16a. Rabbini fabulantur, Abrahamum patriarcham gestasse in collo lapidem pretiosum, quem cum aegrotus aspiceret, statim convaluit. At cum moreretur Abraham, Deus lapidem istum imposuit sphaerae solis. Inde natum proverbium, אד׳ יומא אדלי קצירי levato sole, levatur morbus, i. e. cum sol oritur, ut homines eum aspicere possint, morbus fit levior, et homo nonnihil confortatur, unde et noctu, sole submerso, morbi sunt graviores, Bb. 16b.

קְצָרִית, קְצָרוּת *infirmitas, angustia, contractio, abbreviatio:* רוח קצרות באה עליו spiritus angustiae invadit eum, id est, qui ob spirituum angustiam aut obstructionem concidit, ut jaceat sine sensu, ut deliquium animi passi, Bech. 44b. in Misna: Id in primogenito vitiosum est. Gemara explicat רוח נפלים, i. e. רוח שטות spiritus amentiae vel dementiae, qui vel quod primogenitum per spiritum malignum sive רוח שיד per spiritum daemonis in talem affectum conjectum est. Hinc Munsterus scripsit, קְצָר *daemon.*

Deinde קצר *metere, demetere.*

קָצִיר, קְצִירָה *messis, demessio:* וקוצר בשעת קצירה et demetit tempore messis.

קְצָרָה *caput sive superior pars lecti, vel pes sive inferior aut posterior pars lecti.* Lectus quia longior est quam latior, inde latera ejus dicuntur ארוכות longa, et latus unum ארוכה, partes autem latae, ut superior capitis, et inferior pedum קצרות breves, angustae, et pars quaelibet קצרה. Inde in Talmud, מטה שהיתה טמאה מדרס ניטלה קצרה ושתי כרעים טמאה ארוכה ושתי כרעים טהורה lectus pollutus contactu, si ablata fuit pars angusta ejus et duo crura, immundus est: pars longa ejus cum duobus cruribus, mundus est, id est, capitalia sive pedalia vel lateralia ejus, Kel. c. 18.

קצרה *nomen urbis parvae prope Tzephoriam, urbem Palaestinae:* קצרה של ציפורי Kazera antiqua Tziphoriae, Erach. fol. 32a.

קצרקטין vide supra in קסרקיטון.

קקא קְקָתָא *platea: pelicanus:* וית קקא Lev. 11, 18. in Jon. לְקָקָתָא דמדברא pelicano deserti vel plateae, Ps. 102, 7. Ap. Talm. legitur, קואי וקקואי אסירי קקואתא שריא, Chol. 63a. Aves immundae fuerunt, et nocturnae, ut *ululae, noctuae,* et similes. Alibi explicatur *anseres:* דמיין באפיכי קקי חיוורי apparent in oculis meis velut anseres albi, gl. אווזין, Ber. 20a. Item, קקי חיורי משלחי גלימי דאינשי anseres albi detrahunt pallia hominum, Git. 73a. anseres albi, i. e. senes, judices cani et avari decernunt causas in suum commodum, hominum bona ad se pertrahunt. Scribunt קאקי.

קְקִיָא *collum.* Sic legitur in Aruch: sed in Gemara Tan. 24. pro eo scriptum ורמו ליה סודרא בצוארי׳ה et projecerunt ipsi linteum in collum ejus.

קקב קַקְבָּטוֹן. In TgH. תלתא סלין דריפתא קקבטון על רישי tres panes corbis calidi vel recentis super capite meo, Gen. 40, 16. In Aruch scribitur קקביטין, et explicatur לחם חם. Elias scribit קַקְבָּטוֹן, addens: Videtur mihi, quod Aruch explicat illud לשון כסא significationis *solii.* Id certe in Aruch non extat. Jonathan pro eo habet ריפתא נקיא *panis mundi, optimi, purissimae farinae, candidi.* In Jalkut Num. 248c. ex Pesikta: Quidnam est לחם הפחה (Nehem. 5, 14. 18.)? קקבטון. Gl. לחם חם panis calidus (ut nempe פחה idem sit quod פחם carbo).

קקה קוקיא *grex:* Vide supra in קוק. Gl. עדר, Ber. rab. sect. 73.

קוּקְיָאנִין *vermes intestinorum, lumbrici:* למאי אכלי ליה לקוקיאני ad quid comedunt illud? propter lumbricos, Sab. 109b. קוקיאני אסירי vermes intestinorum sunt vetiti, Chol. 67b. gl. explicat *vermes hepatis et pulmonis:* הואיל וקשי לקוקיאני postquam grave est lumbricis, Ber. 36a.

קקל קְקוֹל *olus.* Ap. Talm., מתלא מתלין במערבא דאכיל אליתא טשי בעליתא דאכיל קקולי אקיקלי דמתא שכיב hoc est, in proverbio dicunt in Occidente (id est, Palaestina) qui comedit caudam, latet in caenaculo: qui comedit olera, in sterquilinio urbis cubat, Pes. 114a. Caudam, id est, carnem pinguem; praepinguis enim cauda est. Qui quotidie pinguioribus vescitur, latere cogitur in intimis penetralibus, cum solutio petitur: at cui olera cibus sunt, vel in mediis plateis cubat, a creditoribus et exactoribus tutus. R. Salomon in Gloss. Talm. Kidduschin fol. 66, 1. scribit, מלוחים esse herbas, quae alias dicuntur קקולי in lingua Aramaea: et in Git. scribit, אקיקא quoque esse herbam quae alias vocatur קיקולי. In TH. Pea cap. ultim. explicatur פטפויין *fungi,* per קקולי. Graece καυκαλὶς, *caucalis, est herba ex olerum genere,* apud Theophr. Hist. plant. lib. et c. 7.

קִיקְלָא, קִיקְלְתָא, קיקלית *stercus, sterquilinium, fimetum,* ut in praecedenti voce: אלא יתיב אקיקלית sed sedet super fimo, id est אשפה. Vide supra in קלל.

---

*) קקגורסין (Sr. s. 43) καχήγορος *maledicus, male loquax.*

*) קקים. Vide additamenta nostra supra p. 510.

קקר קוקרין *nassae, corbes viminei, qui in aquam ponuntur ad capiendos pisces:* בלחי וקוקרי cum hamo et corbibus, Sab. 18a. Gl. *corbes sunt oris patuli, et exitus angustissimi, unde piscis ingrediens exitum per os strictum quaerit, et caput cum maxillis implicat, et loco haeret.* Arabice קוקלא, ut notatur in Aruch.

קקן קוקניתא. Vox peregrina. Extat in Talmud Hierosol. Eruvin cap. ult. in fine.

קְרָא *vocare, advocare, accersere: nominare, appellare: clamare, proclamare: legere, praelegere, proprie clara et alta voce, clamori simili.* Praet., ולחשוכא קְרָא ליליא et tenebras vocavit noctem, Gen. 1, 5. קרא ית כל פתגמי אוריתא legit omnia verba Legis, Jos. 8, 34. כד קרא ית אגרתא cum legisset rex Israëlis epistolam, II. R. 5, 7. על כן קרא שמה בבל idcirco vocavit nomen ejus Babel, Gen. 11, 9. וּקְרָא יהוה לנהורא יממא et vocavit Dominus lucem, diem, Gen. 1, 5. וקרא אדם שמהן et vocavit Adamus nomina, i. e., nomina imposuit, nominibus suis appellavit, Gen. 2, 20. וקרא אדם שום אתתיה et vocavit Adamus nomen uxoris suae Chavva, Gen. 3, 20. וקרא קדם עמא et legit coram toto populo, Exo. 24, 7. Cum affixo, וּקְרָהִי שפן et praelegit eum Schaphan, II. R. 22, 10. וּקְרָנִּין et legit eas, II. R. 19, 14. quod legendum וּקְרָנַּן. וּקְרָהָא יהודי קדם מלכא et praelegit illud coram rege, Jer. 36, 21. וּקְרָת ית שמיה שת et vocavit ipsa nomen ejus Seth, Gen. 4, 25. וּקְרָאת אסתר לדניאל et vocavit Ester Danielem, Esth. 4, 5. בדיל מה לא קְרֵיתָא לנא quamobrem non accersivisti, vocasti nos, Jud. 8, 1. ארי קריתא לי nam vocasti me: מגלתא דִקְרֵיתָא בה volumen in quo legisti, Jer. 36, 14. לא קְרֵיתִי non vocavi, I. S. 3, 5. וממצרים קריתי להון בנין et ex Aegypto vocavi ipsos filios, Hos. 11, 1. וּקְרֵית לך בשמך et vocavi te nomine tuo, Jes. 45, 4. וקרית חורבא על ארעא et advocavi siccitatem super terram, Hag. 1, 11. למילט סנאי קְרֵיתָךְ ad maledicendum inimicis meis advocavi te, Num. 24, 10. מן עומקיא קריתך יהוה ex profundis clamavi ad te Domine, Ps. 130, 1. קְרוֹ להון vocarunt eos, Jer. 6, 30. וּקְרוֹ ללוט et vocarunt Lothum, Gen. 19, 5. Ex forma Hierosolymitana cum ן paragogico, וּקְרָאן ליה שיבבתן שום et vocarunt sive indiderunt ipsi vicinae nomen, Ruth. 4, 17. Contr., ומואבאי קְרָן להון et Moabitae vocabant eos formidabiles, Deut. 2, 11. 20. צידונאי קראן לחרמון שריון Tzidonii vocabant montem Chermon, Schirjon. Deut. 3, 9. וּקְרָאָה לעמא לדבחי טעותהון et accersebant populum ad sacrificia idolorum suorum, Num. 25, 2. Part. praes., ויהי קָרֵי ביה כל יומי חיוהי eritque legens in illo omnibus diebus vitae suae, Deut. 17, 19. וכרוזא קָרֵא בחיל et praeco proclamabat fortiter, Dan. 3, 4. לתהומא ארעאה קרי ad abyssum inferiorem clamat, Ps. 42, 8. מפומיה קרי לי ex ore suo praelegebat mihi omnia verba ista. Jer. 36, 18. וְקָרֵי לה בשמא et vocat eam nominatim, Esth. 2, 14. מן דקרי ביה qui legerit in eo, Hab. 2, 2. Pl. והון קָרְיַן ביה קדם מלכא et fuerunt legentes in eo coram rege, Esth. 6, 1. א. תהוין קְרָן לי non erunt vocantes, (vocabunt) me Noomi, Ruth. 1, 20. למא דין אתון קרן לי נעמי quare vos vocatis me Noomi, Ruth. 1, 21. Part. Pehil, מפרש קְרֵי קדמי explicate lectum fuit coram me, Esrae 4, 18. sic vers. 23. Infin. עד לא ידע עולימא מִקְרֵי אבא ואמא antequam noverit puer iste vocare, pater aut mater, Jes. 8, 4. Rarissima forma absque praefixo ל extra reduplicationem ejusdem verbi: ואוחי פרעה לְמִקְרֵי למשה et festinavit Pharao vocare Mosen et Aharonem, Exo. 10, 16. אם למקרי לך אתו גבריא si ad vocandum te venerunt viri isti, Num. 22, 20. ואוסיף יי למקרי עוד et perrexit Dominus vocare ulterius Samuelem, I. S. 3, 6 למקרי בספרא legere in libro, Jer. 36, 8. ולא כהלין כתבא למקרא et non poterant scripturam istam legere, Dan. 5, 8. Imper. קְרֵי ית יהושע vocato Jehosuam, Deut. 31, 14. קְרֵי שמיה voca nomen ejus, Jes. 8, 3. קרי כען דין lege nunc istum, Jes. 29, 11. חב כען וּקְרָהָא קדמנא sede nunc et lege illum coram nobis, Jer. 36, 15. קְרוּ לי מרירת נפשא vocate me Amaram-anima, Ruth. 1, 20. וּקְרוֹ לאליתא et vocate lamentatrices, Jer. 9, 17. קְרָן ליה וייכול לחמא vocate eum, ut comedat prandium, Exo. 2, 20. Fut. ברם כתבא אֶקְרָא למלכא verum scripturam istam legam regi, Dan. 5, 17. וְאֶקְרֵי ליך אתתא מינקתא et advocabo tibi mulierem lactantem, nutricem, Exo. 2, 7. לא תִקְרֵי ית שמה שרי non vocabis nomen ejus Sarai, Gen. 17, 15. וְתִקְרֵי ית שמיה יצחק et vocabis nomen ejus Isaac, Gen. 17, 19. ותקרי לה מלין דשלם proclamabis ad eam verba pacis, offeres ei pacem, Deut. 20, 10. ותקרי ית כל פתגמיא האלין et leges omnia verba ista, Jer. 51, 61. ותקרי במגלתא דכתבתא מפומי et leges in volumine quod scripsisti ex ore meo, Jer. 36, 6. ותקרי שמיה עמנואל et vocabis nomen ejus Immanuel, Jes. 7, 14. וְתִקְרִין שמיה ישמעאל et appellabis nomen ejus Ismael, Gen. 16, 11. למחזי מה יִקְרֵי ליה ad videndum quomodo vocaret illud, Gen. 2, 19. די יקרה כתבא דנה qui legerit scripturam hanc, Dan. 5, 7. נִקְרֵי לעולמתא advocemus puellam, Gen. 24, 57. וְתִקְרוֹן חירותא בארעא et proclamabitis libertatem in terra, Lev. 25, 10. די כתבה דנה יִקְרוֹן qui scripturam hanc legant, Dan. 5, 15. וְיִקְרוֹן לך et vocent te, Exo. 34, 15. יִקְרוֹן ליך et vocabunt te, Jes. 58, 12. ויקרון להון et vocabunt eos, Jes. 61, 3. ויקרון ליך שמא חדתא et vocabunt te nomine novo, Jes. 62, 2. Ithpehal, Praet. ארי שמא דיי אִתְקְרֵי עלך quod nomen Domini invocatur in te, Deut. 28, 10. להון אתקרי גלגלא ipsis vocabatur orbis, i. e. vocabantur, nominabantur orbes, Ez. 10, 13. דְאִתְקְרֵי שמי עליהון in quibus invocatur nomen meum, Jes. 43, 7. וְאִתְקְרִיאוּ לבלרין דמלכא et vocati sunt scribae regis, Esth. 3, 12. דאתקריאו עם קדיש qui nominati sunt populus sanctus, Jes. 1, 4. Part. ארי מן קדם יי מִתְקְרֵי לרביא quod a Domino vocatus fuisset puer iste, I. S. 3, 8. די לא מתקרי על פומיה דהמן qui non esset vocatus per os Hamanis, id est, per

---

*) קקופידטי (TH. Bb. c. 8). Compositum ex κακῶς *male* et παιδεύω *instituo*.

mandatum, Esth. 4, 11. דמתקרי התך qui vocatur Hathach, Esth. 4, 5. Pl. דְּמִתְקְרָן בשמא דישראל qui vocantur nomine Israëlis, Jes. 48, 1. Fut. לדא יִתְקְרֵי אתתא huic vocabitur virae, haec vocabitur mulier, Gen. 2, 23. ולא יתקרי עוד neque vocabitur amplius nomen tuum Abram, Gen. 17, 5. לחוד יתקרי שמך עלנא tantummodo vocetur nomen tuum super nos, id est, vocemur nos de nomine tuo, Jes. 4, 1. ומרוד ממעין יִתְקְרֵי לך et rebellis ab utero vocabitur tibi, Jes. 48, 8. ובתר כן יתקרי לך קרתא דקושטא et postea vocabitur tibi (vocaberis) urbs justitiae, Jes. 1, 26. כען דניאל יִתְקְרֵי nunc vocetur Daniel, Dan. 5, 12. ויתקרי בהון שמי et vocetur in ipsis nomen meum, Gen. 48, 16. ויתקרי שמיה בישראל et vocabitur nomen ejus in Israële, Deut. 25, 10. ויתקרי ירושלם קרתא דקושטא et vocabitur Jerusalem civitas justitiae, Zach. 8, 3. ואתון כהניא דיי תִּתְקְרוּן vos autem sacerdotes Domini appellabimini, Jes. 61, 6. ארי ביצחק יִתְקְרוּן לך בנין nam in Israële vocabuntur tibi filii, Gen. 21, 12. על שום אחיהון יתקרון per nomen fratrum suorum vocabuntur, Gen. 48, 6.

Rabbini ex forma quiescentium tertia ה dicunt קְרִיתָ legisti, קְרִיתִי legi: in Infinito, לִקְרוֹת legere: in Part. plurali, קוֹרִין pro קוֹרְאִין, et Masorethae קְרֵין legunt. Sic, קְרֵי legitur, pro Hebraeo קְרִיא: et כְּתִיב scribitur, pro Hebraeo כָּתוּב. Ap. Talm. דקרי לה אמאי קארי לה qui hoc legit, quare legit illud? id est, qui hanc scripturam nobis objicit, quare objecit eam? quidnam vidit, quod hoc objecerit? Annon vidit nullam esse objectionem? Halich. olam cap. 1. Talmudici per Syncopam scribunt אִיקְרֵי pro אִתְקְרֵי, et in Part. מיקרי pro מתקרי.

קְרָא, קְרָיָא, קְרָאה, קְרָא *scriptura sacra*, sic dicta, quasi *lectura*, quod legi debeat. Kamez primum, est loco Pathach et sequentis Dagesch, formae קַנָּא zelotes, גַּנָּב, et similium. Denotat autem vel scripturam totam, vel ejus partem, veluti versum aliquem, vel versus alicujus membrum, et locum, quo aliquid certi significatur vel probatur. Hinc in Targum, ואין לא כתיב הדין קרא לא הוה אפשר למימריה et nisi scripta esset haec scriptura, non fuisset possibile dicere illud, Esth. 6, 1. nempe, ea ipsa nocte recessisse somnum a Deo (ut de rege Assuero dicitur) ac vigilasse pro salute populi Judaici, juxta illud, Evigila, quare dormires, o Deus, ut legitur Ps. 44, 24. quod membrum versus hic in Targum vocatur scriptura. למקימא קריא ad confirmandum scripturam, Esth. 8, 15. Apud Masorethas praeterea sumitur pro magna aliqua aut certa parte scripturae, a qua unus aut plures libri excipiuntur; veluti cum dicitur, וְנִשָּׂא duodecies legitur, fexies in Jesaia, et fexies in scriptura, scil. tota reliqua. Ap. Talmudicos, מאי קראה quae est scriprura, quem habes locum scripturae, in quo versiculo illud scriptum est? Vide Halich. olam cap. 1. מאי קרא idem: במאי קא מפלגי אי בעית אימא קרא propter quid contendunt? si velim, possum dicere, propter versiculum quendam, Berach. fol. 4, 2. אם כן נימא קרא si ita est, diceret versiculus, nempe sic vel sic, Ber. fol. 11, 1. אמר קרא dicit versus scripturae, dicit scriptura: אם כן לכתוב קרא quod si ita est, scribere posset versiculus, San. 90, 2. כתב קרא אחרינא scribit versiculus alius: כי מטי להאי קרא quum pervenisset ad hunc versiculum, ad hunc scripturae locum.

קָרָאִי *Karraeus*, q. d. *scripturarius*, *biblicus*, *bibliista*, *scripturista*, *textualis*, *legalis*. Pl. קָרָאִים *Karraei*. Secta fuit prima inter Judaeos, quae rejicit omnes traditiones et constitutiones majorum et seniorum in Ecclesia Judaica, et soli textui, qui vocabatur קרא, mordicus inhaesit, unde dicti קראים textuales. Iidem fuerunt cum צדוקים Sadducaeis, ut plerique Hebraeorum tradunt, de quorum origine vide in צדק. Hinc R. Moses ben Majemon in Comment. אבות cap. 1. scribit de Tzaducaeis et Bajetosaeis: ומאז יצאו אלו הכתות הארורות של מינים ויקראו באלו הארצות ר"ל מצריים קראים ושמותם אצל החכמים צדוקים וביתוסים והם אשר התחילו להשיב על הקבלה ולפרש על הפסוקים כפי מה שיראה להם מבלתי שישמעו חכם כלל ab isto tempore egressae sunt istae sectae maledictae haereticorum, et vocabantur in hisce terris, nempe in Aegypto, Karraei. Nomina autem ipsorum sunt, id est, nominantur apud Sapientes Tzaducaei et Bajetosaei, et ipsi inceperunt respondere contra Kabalam, id est, opponere se Traditionibus seniorum, et explicare versiculos (id est inhaerere soli Textui biblico) prout conveniens ipsis videbatur, nec audiebant ullum sapientem omnino. Sic R. Abraham in libro זכות fol. 15, 1. ובזמן אלו המלכים התחילה גם כן כת הקראים ונקראו גם כן צדוקים ובייתוסים id est, et tempore horum regum initium sumpsit etiam secta Karraeorum, qui vocantur quoque Tzaducaei et Bajetosaei. Abarbinel in Com. in cap. 1. אבות ubi de Tzadoko et Bajethoso agit, scribit: ומהם נעשו כת הקראים עד היום הזה et ex ipsis facti sunt Karraei, usque in diem hodiernum. Joh. Drusius in Praeteritis, Matth. 22, 23. „Nam Legem ita recipiebant (Tzadducaei) ut expositionem sapientum omnino rejicerent. Quocirca Caraei vocati sunt, quasi Lectionarii aut Scripturarii, quod textui (sacro) mordicus inhaerentes, traditiones omnes repudiarent.“ Idem tradit lib. 1. quaestionum, quaest. 44. et in lib. De tribus sectis Judaeorum, cap. 7. ait: Vocantur etiam Saducaei קראים id est, Caraei. Causa nominis ab eo, quod Legi scriptae mordicus adhaerentes, eam quae ἄγραφος dicitur, penitus rejicerent. Rursus apud Talmudicos, העושה תפלתו עגולה סכנה ואין בה מצוה נתנה על מצחו או על פס ידו הרי זו דרך הקראים qui facit ligamentum-oratorium suum rotundum, periculosum est, nec est de eo ullum praeceptum (quadratum enim requiritur): si posuerit illud in frontem suam, aut super articulos manus suae, habetur illud pro ritu Karraeorum: Meg. 24, 2. Glossa: Karraei enim spernebant Traditionem sapientum, (quae aliter de illis statuit in Menach. 37, 1. 2.) et sequuntur sensum literalem simpliciter, veluti, „su-

per manum tuam, inter oculos tuos", (Deut. 6, 8.) secundum simplicem sensum suum. At Rabbini aliam super eis explicationem faciunt. Pro קראים hoc loco in Talmud Hierosolymitano legitur, המינות Haereseos: in Mischnajoth parvis in octavo, האפיקורסות, quae vox idem significat quod praecedens מינות: In Mischnajoth Bartenorae, המינאים Haereticorum. Hinc apparet, karraeum dici, idem esse quod Haereticum vocari, et karaeisinum fuisse Haeresin. Bartenora hic scribit; Minaei sunt, qui spernunt verba sapientum, והולכים אחר משמעות המקרא et eunt post simplicem intellectum scripturae. Inter hos et Pharisaeos maxima fuerunt odia et dissidia, tum in religione, tum in politia. Tempore Alexandri regis, qui et ינאי Jannaeus cognominatus fuit, octingenti Pharisaei, spectantibus et laetis karraeis, fuerunt suspensi. Meminit Autor Kabalae historicae folio 40. ubi ita scribitur: Et cepit rex octingentos ex magnatibus Pharisaeorum, et vincivit eos catenis ferreis, adduxitque eos Hierosolymam. Apparavit autem convivium omnibus ministris suis super tecto palatii sui, in loco excelso, ubi comederunt, biberunt et inebriati sunt cum eo גדולי הקראים magnates karraeorum. Cum vero hilariori esset animo, praecepit produci octingentos illos vinctos e magnatibus Pharisaeorum, suspenditque eos omnes in conspectu suo, videns, bibens ac laetus. Haec ibi. Post mortem Alexandri regnavit uxor ejus Alexandra, quae habuit duos filios, Hircanum et Aristobulum. Hircanus vir probus et rectus fuit, amator Pharisaeorum, Aristobulus vir bellicosus, Karraeorum amator. Regina mater Pharisaeorum protectrix fuit, voluitque omnem Israëlem ipsorum religionem amplecti. Sic Hircanum constituit Sacerdotem summum, Aristobulum autem ducem exercitus, והרשת את הפרושים על הקראים ואמרה הנם בידכם כטוב בעיניכם עשו להם וכו' dominium autem dedit ipsa Pharisaeis super Karraeos, dixitque ipsis: En ipsos in manu vestra, agite cum ipsis, ut placuerit in oculis vestris. Egredientibus ipsis ex conspectu ejus, inciderunt in Dogerum magnatem Karraeorum, interfecerunt eum gladio, populumque multum ex magnatibus Karraeorum simul trucidarunt, ita ut pessime tunc haereticis istis fuerit etc. Vide ibi plura. Karraei soli textui inhaerentes, non tamen eodem modo textum omnes intellexerunt et explicarunt, sed hic ita, alter aliter, et ita textum in varios sensus distraxerunt, et quasi multiplicem Legem divinam sibi constituerunt. Id arguit Cosri Orat. 3, sect. 38. ubi dicitur: Quaecunque hactenus protulisti, vera sunt, ipsaque Lex nonnisi de una Lege nos monet, et judicio uno: והקראים כפי סברתם ירבו התורות Karraei autem juxta opinionem suam multiplicant Leges pro opinione cujusque ipsorum, et quotidie innovat quisque sententiam suam etc. Et sect. 39. Quicunque vult infringere scripturam hanc, יראה ענין הקראים videbit sectam Karraeorum, id est, incidet in sectam ipsorum, et amplectetur eam. Et sect. 40. Non dicitur id nisi propter plebem, ne ea quid novi ex ingenio suo sibi fingat, aut plus justo sapiat, constituendo sibi legem variam, כמו שעושים הקראים sicut faciunt Karraei etc. Vide ibi plura. Porro supra dictum ex sententia Majemonis, Tzaducaeos Bajethosaeos, Karraeos fuisse eosdem, et Karraeorum nomen in Aegypto natum pro iis, quos sapientes Israëlitarum vocabant Tzaducaeos. Autor libri Cosri Orat. 3, sect. 61. diversum videtur sentire. Nam primo originem Tzaducaeorum et Karraeorum diversam tradit, deinde in dogmatibus differentiam aliquam. Quoad originem, post Simeonem justum, qui ultimus fuit ex viris synagogae magnae, primum Scholae caput ponitur communiter ab omnibus Antigonus (qui floruit anno mundi 3460. trecentis annis ante Christum, ut est in Juchasin fol. 19, 2.) cujus discipuli fuerunt Tzadok et Bajethos, autores sectae Tzaducaeorum, vel ut autor iste scribit שהיו ראש לכופרים ובהם נקראו הצדוקים וביתוסים qui fuerunt caput haereticorum, et ab illis vocati sunt Tzaducaei et Bajethosaei. Hos secuti sunt Joseph ben Joeser, et Joseph ben Jochanan, annis quadraginta post. Prioris celebris et laudata est apud Talmudicos memoria in libro סוטה cap. ult. fol. 47, 1. Ex quo mortuus est Jose ben Joeser vir Tzaridaeus, בטלו האשכולות cessarunt botri. Juxta illud: Non superest botrus ad comedendum, Mich. 7, 1. Botri, id est, sapientes, איש שכל בו אשכול id est vir in quo omnia sunt. Huic successit annis sexaginta post, Josua ben Perachja, et Nittaeus Arbelita. Rursus post annos sexaginta successit Jehuda ben Tabbai et Schimeon ben Schetach. Sub hoc, scribit autor Cosri, התחילה דעת הקראים initium accepit opinio Karraeorum, propter historiam quae accidit cum rege Jannaeo etc. de qua in libro קדושים cap. 3, fol. 66. Et paulo post: וכבר השרישו הקראים שורש עם אנשים שהיו דוחים את התורה שבעל פה ומתחכמים בטענות כאשר אתה רואה שעושין היום אבל הצדוקים והביתוסים אינם כי אם אפיקורוסים מכחישים העולם הבא אך הקראים הם משתדלים בשרשים מתחכמים בתולדות et jam radices egerant Karraei cum hominibus rejicientibus Legem oralem (id est, Traditiones seniorum ore traditas) et sapientes se ostentabant rationibus sive argumentationibus, sicut vides eos adhuc hodie facere. At Tzaducaei et Bajethosaei non sunt nisi haeretici, negantes seculum futurum, sed Karraei occupati sunt in radicibus sive fundamentis, et sapientes se praestant in rebus naturalibus. Haec ibi. Et sect. 23. Peto, ut de Karraeis, quantum tibi de illis constat, me nonnihil instruas: כי אני רואה אותם משתדלים בעבודה יותר מהרבנים ואני שומע טענותם יותר מכריעות ויותר מפיקות לפשט התורה Nam video illos studiosiores esse in cultu quam Rabbinos (qui scilic. Pharisaeos sequebantur) audioque ipsorum rationes magis esse ponderosas, propiusque adducere ad simplicem sensum scripturae. Hinc apparet, Karraeos multis annis post Tzaducaeos ortos esse, et hos quidem simpliciter Haereticos dici,

quod negent seculum futurum et resurrectionem mortuorum, illos veros Karraeos non item, sed in eo tantum differre, quod negent Kabalam et Traditiones. At vero apparet, hunc autorem non tantum loqui de priscis Karraeis, sed et de hodiernis, qui in eo differunt a priscis, quod confiteantur resurrectionem et seculum futurum. Id innuit Commentator in librum Cosri Orat. 3, sect. 65. ubi scribit: ולפי דעתם הוצרכנו לומר שאם היות הקראים בלתי מכחישים היום הע״הב כבר היתה ראשיתם שרש פורה ראש לענת הדעת הנפסד הזה id est, Juxta sententiam ipsorum cogimur dicere, quod etsi Karraei non negent hodie seculum futurum, invaluerat tamen olim venenata ista et pestifera opinio inter ipsos, nisi quod non fuerit inter tam multos propagata et disseminata, ut secta Pharisaeorum, ut docet Majemon in Pirke abhoth, in Mischna de Antigono, ubi scribit: והיו לזה החכם שני תלמידים שם האחד צדוק ושם השני ביתוס וכאשר שמעו זה המאמר יצאו מלפניו וכו׳ והניחו התורה וכו׳ id est, et fuerunt ipsi (Antigono) duo discipuli: nomen unius Tzadok, alterius Bajethos. Cum autem audirent ab ipso hanc doctrinam (quae ibi in Mischna traditur) digressi sunt ab ipso etc. et reliquerunt Legem, et adhaesit uni secta una, et alteri secta altera, vocaruntque eos sapientes nostri Tzadokim et Bajethosim. Cum autem non possent congregare ecclesias magnas in fide et religione hac (quod religio falsa dissipat ecclesias, quanto minus colligit discipulos) inclinarunt credere rem, quam non poterant coram plebe negare: Si enim protulissent eam ex ore suo (id est, publice professi fuissent eam falsam religionem) occidissent ipsos. Unde quoque dicebat socio suo, se credere verbis Legis et dissentire a Kabala (Traditionibus seniorum) quae non est vera. Idque propterea, ut se liberos facerent a praeceptis receptis ex Kabala, aliisque decretis et constitutionibus, posteaquam non possent rejicere omne quod scriptum et acceptatum esset. Hactenus Majemon. Periculosum ergo antiquitus fuit negationem seculi futuri publice docere, unde et pauciores approbatores ea pars doctrinae invenit, et tandem plane evanuisse et intercidisse videtur. Unde factum, ut Karraei hodierni seculum futurum, praemia bonorum et paenas malorum in seculo futuro credant. Id aperte docet R. Abraham in libro Juchasin, in titulo libri his verbis: ומשם מתבאר כי הצדוקים אינם הקראים שבזמנינו כי אלו מודים בשכר ועונש ותחיה מה שאין כן הצדוקים inde etiam patebit, quod Tzaducaei non sunt Karraei isti nostri temporis: hi enim confitentur praemium, et paenas, et resurrectionem, quod non faciunt Tzaducaei. At priscos illos Tzaducaeos etiam Karraeos fuisse vocatos, idem hic Autor tradit fol. lib. 15. ut supra allatum. Haec de Karraeis sufficiant.

קָרוּי *textualis, biblicus:* אלא דהוה קרוי ותנוי ופייטן propterea quod fuit biblicus, talmudicus, et poeta, Vr. s. 30.

קְרִי *lectum, legitur.* In Masora passim obvium, de voce diversae lectionis: קרי וכתיב lectum et scriptum, vox quae sic legitur, et scribitur sic: קרי idem quod hebraice קרוא, et כתיב idem quod כתוב.

קָרְיָנָא *lector:* קרינא דאגרתא איהו ליהוי פרוונקא lector epistolae ipse quoque sit tabellarius, Sanh. 96a.

קְרִיאָה *lectio, vocatio: clamor:* לשון קריאה locutio vocationis, id est, *nomen vocativi casus:* לתפארת הקריאה ad decus lectionis, decorae pronunciationis causa, euphoniae gratia. Sic dicunt de vocibus, quae Dagesch habent praeter necessitatem, et de aliis quae euphoniam spectant: קריאת הגבר cantus galli, gallicinium: היוצא קודם קריאת הגבר דמו בראשו qui egreditur ante cantum galli, sanguis ejus in capite ejus, Joma fol. 21a.

קוֹרָא, קוֹר *molle ac tenerum palmae.* Vide in קר.

קוֹרֵא, קוֹרָאָה, vel קוֹרָאָה *perdix:* כמא דמתרדיף קוראה בטוריא sicut quis persequitur perdicem in montibus, IS. 26, 20. כְּקוֹרָאָה דמכנש ביעין sicut perdix colligit ova, Jer. 17, 11. וקורידהון ינצפון בטולא et perdices ipsarum pipient in umbra ejus, Jes. 34, 15. Ap. Rab. legitur pro *ave quadam Aegyptiaca, oblongum rostrum habente.* Unde in Br. s. 64. in fine, legitur de leone devorante praedam, quod cum ossiculum in gutture ejus haeserit, dixerit ad alia animalia: Quicunque exemerit mihi hoc ossiculum, dabo ei mercedem magnam: אתא הדין קורא מצראה דמקוריה אריך venit perdix ista Aegyptiaca, cujus rostrum oblongum erat, indiditque rostrum suum gutturi ejus, et eduxit illi os, dicens: Dato mihi nunc mercedem meam. Respondit Leo, ito et gaudeto te ingressum esse os leonis cum pace, et exivisse cum pace. Sic saepe accidit iis, qui magna beneficia a potentibus hujus mundi pro praestitis officiis exspectant. Hinc Munsterus et alii, posuerunt ad hanc radicem; מקרא *rostrum.* Male: vide de eo in נקר.

קָרָא, קָרֵי *cucurbita.* Hinc ap. Talm. proverbiale, מאה קרי במתא בזוזא תותי כנפייך ניהו si fuerint centum cucurbitae in urbe venales pro uno esse, tamen sub brachiis tuis sunto, Pes. 113a. Sensus: Etiamsi victualiorum copia et vilitas in urbe fuerit, tu tamen ingressurus iter ad istam urbem, victualia semper tecum sumito. Nam carere possis, dum copia et vilitas facilime mutatur. Vel: Victualia propter vilitatem nunquam contemnenda, sed maxime tum coemenda sunt. Experientia id multos cum damno docet. Vide Aruch in כנף primo. Item aliud proverbium: טבא פלפלתא דחריפתא ממלי צנא דקרי melius est granum piperis acris, quam plenus corbis cucurbitarum, Chag. 10a. Vide de eo in פול. Rursus aliud: שניהם בדבר עבירה נתכוונו היינו דאמרי אינשי איהו בקרי ואיתתיה בבוציני ambo in rem peccati intenti sunt, juxta id quod vulgo dicunt homines: Ipse cucurbitis, et uxor ejus cucumeribus, scilic. delectatur, Chag. 10a. Sota 10a. Nam R. Jochanan dicere solitus est, כל המזנה אשתו מזנה עליו quicunque scortatur, uxor ejus quoque scortatur juxta eum, secundum illud; si allectus fuit animus meus ad mulierem etc. molat alteri uxor mea, (Jobi 31, 9.) Sic pari otio,

commessationibus, negligentia, aliisque studiis et vitiis, conjugati quandoque delectantur, in quos hoc adagium convenit. Autor Aruch impure et inepte explicat.

קְרָיָא *perdix*, a *clamando*. Vide et in קרה.

קִירָא vide supra in קיר.

אקראי *accidentale, fortuitum:* בי דינא דאקראי domus judicii fortuita, extraordinaria; locus ubi non est curia fixa et stata, Rh. 29b. Est a קרה.

מִקְרָא *scriptura sacra, tota vel ejus pars aliqua, veluti liber aliquis, ut quandoque apud Masorethas, vel versiculus aliquis, ut apud Rabbinos passim:* כי כן דרך המקרא nam sic est nos scripturae, Rab. Hinc illud vulgatum, אין המקרא יוצא מידי פשוטו scriptura sacra nunquam egreditur ex simplicitate sua, id est, extra simplicem vel literalem sensum suum, id est, etiamsi quis inde alium quendam sensum mysticum eliciat, habet tamen et retinet semper suum sensum literalem, vide Sab. 63a. Item, R. Tanchuma bar Hanilaj dixit: לעולם ישלש אדם שנותיו שליש במקרא שליש במשנה שליש בתלמוד מי ידע איניש כמה חיי semper triplicet, id est, in tres partes distinguat homo annos suos, tertiam partem consumat in scriptura, tertiam in Misna, tertiam in Talmud sive Gemara. Quis enim homo scit, quanta sit vita? As. 19b. Mischna, est textus Talmudicus, Gemara, est textus explicatio, et sententiarum omnium decisio. In Pirke avoth cap. 5. aetas hominis distinguitur in tredecim partes, quibus singulis studium conveniens tribuitur: בן חמש שנים למקרא filius quinque annorum ad scripturam sacram sive Biblia distinetur: filius decem ad Mischnam: filius tredecim ad praecepta Legis observanda: filius quindecim ad Talmud: filius octodecim ad nuptias etc. חזרנו על כל המקרא percurrimus totam scripturam: מכן לתחיית המתים מן התורה ויש אומרים מן המקרא זה hinc probatio est vivificationi mortuorum ex Lege sive Bibliis, quidam etiam dixerunt, ex versiculo hoc, Sanh. 90b. הרי ארבע מקראות מכחישין זה את זה quatuor versus sunt (scilic. in lib. Reg. et Paralip.) qui sibi invicem contradicunt, R. Salomon IR. 5, 16. Pl. פתרון שני מקראות הללו נופל זה על זה explicatio duorum horum versiculorum concidit una in alteram, Rabbi Sal. Ps. 59, 7. 8. שלש המקראות הללו לא למדנו tres hos versiculos non didicimus. Talm.

קְרֵב *appropinquare, accedere, propinquum, in propinquo, prope esse.* Respondet hebr. קרב et ejus synonimis נגש, נגע. Praet. כד קְרֵיב למעל למצרים cum appropinquasset ingredi Aegyptum, hebr. הקריב, Gen. 12, 11. לא קריב לותה non accessit ad eam, heb. קרב, Gen. 20, 4. וּקְרֵב אהרון למדבחא et accessit Aharon ad altare, Lev. 9, 8. וּקְרֵב בארבע זוין דביתא et invasit quatuor angulos domus, hebr. ויגע, Job. 1, 19. וקריב אברהם et accessit Abraham, heb. ויגש, Gen. 18, 23. לארעא בני עמון לא קְרֵבְתָּא ad terram Ammonitarum non appropinquasti, Deut. 2, 37. קְרִיבַת שתא שביעתא accessit annus septimus, heb. קרבה, Deut. 15, 9. מחתא דיי קריבת בי plaga Domini accessit ad me, invasit me, heb. נגעה, Job. 19, 21. וּקְרִיבַת אף לאה et accessit etiam Lea, heb. ותגש, Gen. 33, 32. קְרִיבוּ יומך appropinquarunt dies tui, heb. קרבו, Deut. 31, 14. קְרִיבוּ בלבושיהון accesserunt, tetigerunt vestimenta ipsorum, heb. יגעו, Thr. 4, 14. וקריבו לות גברא et accesserunt virum istum, heb. ויגשו אל האיש, Gen. 43, 19. וקריבו למתבר דשא et accesserunt ad diffringendum januam, heb. ויגשו, Gen. 19, 9. וקריבו כל כנשתא et accesserunt universus coetus, heb. ויקרבו, Lev. 9, 5. וקריבא לחינתא et accesserunt concubinae, heb. ותגשו, Gen. 33, 6. וּקְרִיבָא בנת צלפחד et accesserunt filiae Tzelophchad, heb. ותקרבנה, Num. 27, 1. וּקְרֵבְתּוּן לותי et accessistis ad me, Deut. 5, 23. Part. אזל וְקָרֵב לות דוד abiens et accedens ad Davidem, IS. 17, 41. ואזל מיזל וְקָרֵב et abiit abeundo et accedebat, IIS. 18, 25. כל מן דְקָרֵב בה quicunque accedit ad eam, Prov. 6, 29. Pl. דְקָרְבִין מבני לוי qui appropinquant e filiis Levi, Ez. 40, 46. Infin. בְּמִקְרַב בני ישראל לקודשא in accedendo filios Israël ad sanctum, heb. בגשת, Num. 8, 19. לְמִקְרַב לעבידתא accedere ad opus, Ex. 36, 2. למקרב ביי לי טב accedere ad Dominum, mihi bonum est, Ps. 73, 28. סריבת לְמִקְרַב נפשי renuit accedere anima mea, heb. לנגע, Job. 6, 7. Cum aff. עד מִקְרְבֵיה לות אחוהי usque dum accederet, appropinquaret ad fratrem suum, Gen. 33, 3. ויהי כְּמִקְרַבְכוֹן eritque accedentibus vobis, Deut. 20, 2. בְּמִקְרַבְהוֹן לְמַדְבְּחָא accedentibus illis ad altare, heb. בגשתם, Exo. 28, 44. במקרבהון לקודש קודשיא accedentibus illis ad sanctum sanctorum, Num. 4, 19. וּבְמִקְרַבְהוֹן למדבחא et cum accedent ad altare, heb. ובקרבתם, Exo. 40, 32. Imp. קְרַב למדבחא accede ad altare, Lev. 9, 7. קרב את ושמע accede tu et audito, Deut. 5, 27. קרב עד הכא accede huc, IIS. 20, 16. קרב בטוריא accede ad montes, heb. גע, Ps. 144, 5. קְרֵיב להלאה accede hoc, heb. גש, Gen. 19, 9. וּקְרֵיב בכל די ליה et accede in omnia quae sunt ejus, heb. ונע, Job. 1, 11. וקרב לגרמיה et accede ad ossa ejus, Job. 2, 5. קריבו כען לותי וקריבו accedite nunc ad me, et accesserunt, Gen. 45, 4. קְרִיבוּ קדם יי accedite ante Dominum, Exo. 16, 9. Fut. לא תִקְרַב הלכא ne propius accedas huc, Exo. 3, 5. לאתתיה לא תִקְרַב ad uxorem ejus ne accedas, Lev. 18, 14. לא תקרב בי ne appropinques ad me, Jes. 65, 5. ולא תקרב לתרעא דביתא et non accedas portam domus ejus, Prov. 5, 8. ובכן יִקְרַב למעבדיה et tunc accedet apparare illud, Exo. 12, 48. די יִקְרַב בכל מרעם מסאב qui accesserit ad quodcunque immundum, Lev. 5, 3. וְיִקְרַב וייתי מלכיה et accedet venietque consilium ejus, Jes. 5, 19. וחלוני דיקרב יתקטל et extraneus qui appropinquaverit, occidetur, Num. 1, 51. וּדְיִקְרַב בבסר דובנא et qui appropinquaverit ad carnem fluxu laborantis, Lev. 15, 6. ואתתא די תקרב et mulier quae appropinquaverit, Lev. 20, 16. תקרב לבתין appropinquabit per domos suas, Jos. 7, 14. ונקרב בחד מן אתריא et accedamus ad quendam ex his locis, Jud. 19, 13. לא תִקְרְבוּן non appropinquabitis ad latus mulieris, heb. לא תגשו, Exo. 19, 15. לותך לא יקרבון למנזק ad te non appropinquabunt ut noceant, Ps. 91, 7.

דלא יקרבון ביך ut non appropinquent ad te, Ruth. 2, 9. Pahel, קָרֵב *appropinquare facere, admovere, adducere, afferre, offerre.* Praet. קָרֵב יָת קורבניה obtulit sacrificium suum, Lev. 7, 19. וְקָרֵב יתהון לוחיה et accedere fecit eos ad ipsum, Gen. 49, 10. וקרב יָת קרבן עמא et obtulit oblationem populi, Lev. 9, 15. קָרִיבַת לקדמוהי ipsa obtulit coram ipso adipem caseorum, Jud. 5, 25. קריבו יָת חטוותהון obtulerunt peccata sua, id est, sacrificia pro peccatis, Lev. 10, v. 19. וְקָרִיבוּ et obtulerunt filii Aharonis sanguinem ipsi, Lev. 9, 9. ארי קָרִבוּנִין קדם יי nam obtulerunt ea coram Domino, Num. 17, 3. וקורבנין קָרֵבְתּוּן קדמי et num sacrificia obtulistis coram me in deserto, Am. 5, 25. וְקָרֵבְנָא יָת קורבנא et obtulimus oblationem coram Domino, Num. 31, 50. Particip. אם מן תורי הוא מְקָרֵב si ex bobus ipse offerat, Lev. 3, 1. דִּמְקָרֵב יָת עלת גבר qui offert holocaustum viri alicujus, Lev. 7, 8. Pl. ודאתון מְקָרְבִין דעויר et quando vos offertis quod caecum est, Mal. 1, 8. et וּמְקָרְבִין admovetis, Mich. 1, 11. דמקרבין קורבנא על חוביהון qui offerunt oblationem pro peccatis suis, Eccles. 4, 17. מְקָרְבֵי קטורת בוסמיא offerentes suffitum aromatum, Num. 16, 35. Infin. לְקָרָבָא יָת קורבניא דיי ad offerendum oblationes Domini, Lev. 21, 21. בדיל דלא לְקָרָבָא ad non offerendum, Num. 9, 7. Cum aff. בְּקָרִיבְכוֹן offerentibus vobis, Ez. 44, 7. Rectius id legeretur בְּקָרֶבְכוֹן, nam י in Pahel solet esse index vocalis Tzere, quod hic propter Affixum corripitur. Pro ea alibi etiam legitur בְּקָרוֹבֵיכוֹן ubi Cholem omnino est extra usum formae Pahel. Eodem referendum, בְּקָרוֹבֵיהוֹן offerentibus ipsis. Communiter Infinitivus hic cum Affixis ex terminatione ות effertur, unde melius diceretur בְּקָרָבוּתְכוֹן et sic alia. Imp. ואת קָרֵב לוחך tu autem, admove ad te Aharonem fratrem tuum, Exo. 28, 1. קרב יָת שבטא דלוי admove tribum Levi, Num. 3, 6. וְקָרֵב קדם יי et offer coram Domino, Lev. 9, 2. קָרְבִנּוּן כען לותי admove eos nunc ad me, Gen. 48, 9. קָרִיבוּ לותי admovete ad me quisque juvencum suum, IS. 14, 34. קריבו דינכון adducite causam, litem vestram, Jes. 41, 21. Fut. דכמת ארכונא אֲקָרְבִנֵּיהּ veluti principem admovebo illum, Job. 41, 37. וַאֲקָרְבִנּוּן et admovebo eos, Jer. 30, 21. ויח אהרון ויח בנוהי תְּקָרֵב Aharonem et filios ejus admovebis. Exo. 29, 4. וּתְקָרֵב יתהון et offeres ea in canistro, Exo. 29, 3. ארי יקרב בסלא quum obtulerit ex vobis oblationem, Lev. 1, 2. וִיקָרֵב כהנא et offeret sacerdos, Lev. 1, 13. דכר שלים יְקָרְבִנֵּיהּ masculum integrum offeret illud, Lev. 1, 3. וִיקָרְבִנֵּיהּ כהנא et offeret illud sacerdos, Lev. 1, 15. וִיקָרְבִנַּהּ לות כהנא et adducet illud ad sacerdotem, Lev. 2, 8. כל מנחתא די תקרבון omnia munera quae offeretis, Lev. 2, 11. ותקרבון קורבנא et offeretis oblationem, Lev. 23, 8. ויקרבון בני אהרון et offerent filii Aharonis, Lev. 1, 5. דִיקָרְבוּן quae offerent filii Aharonis coram Domino, Lev. 6, 7. Ithpehal vel Ithpahel, אִתְקָרֵב ולפולחן דאלהא לא אִתְקָרֵבַת et ad cultum Dei non appropinquavit, Sophon. 3, 2. ולא אִתְקָרֵבוּ דין לות דין et non appropinquabant unus ad alterum, Exo. 14, 20. Infin. כאלו לְאִתְקָרָבָא quasi appropinquare ad timorem Domini desiderent, Jes. 58, 2. לְאִתְקָרָבָא לפלחני accedere ad cultum meum, Jer. 30, 21. מִלְּאִתְקָרָבָא לוחיה ab accedere ad eum, Exo. 34, 30. Part. אתון מִתְקָרְבִין יומא דין vos appropinquatis die hoc ad ineundum praelium, Deut. 20, 3. Imper. אִתְקָרְבוּ עַמְמַיָא למשמע accedite populi ad audiendum, Jes. 34, 1. חוו ואתקרבו annunciate et accedite, Jes. 45, 21. Fut. וְתִתְקָרֵב et accedes ad filios Ammon, Deut. 2, 19. יִתְקָרֵב לקדמיהון accedet ad eas, Exo. 24, 14. יתקרב לותי accedat ad me, Jes. 50, 8. וְיִתְקָרֵב כהנא tunc accedet sacerdos, Deut. 20, 2. וְתִתְקָרֵב יבמתיה tunc accedet glos ejus, Deut. 25, 9. נתקרב לקרתא accedamus ad urbem, Jos. 8, 5. וְתִתְקָרְבוּן בצפרא et accedetis mane, Jes. 7, 14. Aphel, אַקְרֵב idem quod in Pahel, sed rarius ex hac forma punctatum est. Part. לא יהי ליה מַקְרֵב קורבנא non erit ipsi offerens oblationem, Mal. 2, 12. קרבן אלההון אנון מַקְרְבִין oblationem dei sui ipsi offerunt, Lev. 21, 6. Fut. תַּקְרֵב צפיר offeres hircum, Ez. 43, 22. וְתַקְרֵב יתהון et admovebis ea unum ad alterum tibi, Ez. 37, 17. וְתַקְרֵב יָת תורא et offeres juvencum, Exo. 29, 10. וְתַקְרְבִנּוּן et offeres ea coram Domino, Ez. 43, 24. די יַקְרֵב קורבניה qui offeret sacrificium suum, Lev. 22, 18. די יַקְרְבוּן quae offerent, ibid.

קָרוֹב *propinquus, proximus: propinquum, proximum, prope*, heb. והקרוב אל דעת et proximum ad sententiam, hoc propius ad sententiam accedit, Rab. אדם קרוב אצל עצמו homo proximus est sibimet ipsi, proximus quisque sibi, Jevam. fol. 25b.

קָרִיבָא , קָרִיב *idem:* Est et loci et temporis et cognationis: ותהי קריב לי et eris propinquus mihi, Gen. 45, 10. לכל קריב בשריה ad omnem propinquum carnis suae, hebr. שאר בשרו, Lev. 18, 6. וְקָרִיב למיתי et prope est ut adveniat tempus contritionis ejus, Jes. 13, 22. דקריב לביתיה qui propinquus est domui ejus, Exo. 12, 4. אלהן לְקָרִיבֵיהּ דקריב ליה nisi proximo suo propinquo sibi, Lev. 21, 2. ודקריב בחרבא יתקטל et qui prope est, gladio occidetur, Ez. 6, 12. לא תתרחצון בְּקָרִיב ne confidatis in propinquo, heb. באלוף, Mich. 7, 5. לא בְקָרִיב non in propinquo est, Ez. 11, 3. מִקָּרוֹב e propinquo effundam excandescentiam meam, Ez. 7, 8. דְמִקָּרִיב אתעבידא quae e propinquo facta sunt, Deut. 32, 17. Cum aff. Pron. קָרִיבִי ובסרי את propinquus meus et caro mea es tu, heb. עצמי, Gen. 29, 14. Sic IIS. 9, 13. הא אנא קָרִיבָךְ ecce ego propinquus tuus sum, hebr. עצמך, IIS. 5, 1. ואנש יָת קָרִיבֵיהּ et quisquis proximum suum, Exo. 32, 27. וכסופה לא סובר על קריביה et ignominiam non portat super proximum suum, Ps. 15, 3. Pl. ארי קָרִיבִין אנון ליה nam propinqui ipsis sunt, Jos. 10. דקריבין לך qui propinqui sunt tibi, Deut. 13, 7. דרחיקין וּדְקָרִיבִין qui longinqui sunt et qui propinqui, Jer. 48, 23. Cum aff. פסקו קָרִיבַי cessarunt propinqui mei, Jobi 19, 14. וקריבי מרחיק קימין et propinqui mei e longinque stant, Ps. 38, 12. בִּקְרִיבַי אתקדש in propinquis meis sanctificabor, Lev. 10, 3. בתר בני אתור קריבוהא post Assyrios, propin-

quos suos, Ex. 23, 5. Femin. ארי קְרִיבָא היא nam propinqua est, Exo. 13, 17. קרתא הדא קריבא civitas haec proxima est ad fugiendum eo, Gen. 19, 20. קְרִיבָא זכותי propinqua est justitia mea, Jes. 46, 13. דְקְרִיבָא לקטילא quae propinqua est occiso, Deut. 21, 3. בתולתא דקריבא ליה virgo quae propinqua ipsi est, Lev. 21, 3.

קרובה pro Carmine rhythmico, vide paulo post in קרובץ.

קֵרוּב *appropinquatio*, *propinquitas*: לפי קירוב propter propinquitatem sedium: וישן עמי בקירוב בשר et dormivit mecum propinquitate carnis, id est, nudo corpore, Schab. 13b.

קְרִיבוּת *idem*.

קָרְבָה *appropinquatio*, *accessus*.

קרבין *intestina*, *viscera*: קרבי דגים intestina piscium pinguia, pinguedo piscium.

קֻרְבָּן, קָרְבָּן, קוּרְבָּן *oblatio*, *sacrificium*, *quod offertur vel offerri debet*: קורבן דמתקבל oblatio est quae acceptatur cum beneplacito, Lev. 1, 13. ארי יקרב מנכון קוּרְבָּנָא quum obtulerit ex vobis oblationem, Lev. 2, 1. כְּקוּרְבָּן דכי ut oblatio munda, Mal. 1, 11. Cum aff. אם עלתא קוּרְבָּנֵיהּ si holocaustum fuerit oblatio ejus, Lev. 2, 3. וְקוּרְבָּנֵיהּ et oblatio ejus, Num. 7, 13. ובקורבניה et in oblatione ejus, Genes. 4, 5. קוּרְבָּנָךְ oblatio tua, Lev. 2, 5. ית קוּרְבָּנִי oblationem meam, Num. 28, 2. ית קוּרְבָּנְהוֹן oblationem suam, Num. 7, 10. ית קוּרְבַּנְכוֹן oblationem vestram, Lev. 1, 2. ית קוּרְבָּנֵהּ oblationem suam, Num. 5, 15. Pl. וְקוּרְבָּנִין et oblationes, Amos 5, 25. קוּרְבָּנַיָּא דיי oblationes Domini, hebr. אשי ignita, Deut. 18, 1. לקרבא ית קוּרְבָּנֵיהוֹן ad offerendum oblationes suas, Lev. 7, 38. וְקוּרְבָּנֵיכוֹן et oblationes vestrae, Amos 5, 22. Ap. Rab. כל הקרבנות בטלים וקרבן תודה אינו בטלה לעלם omnia sacrificia cessabunt, sed sacrificium eucharisticon non cessat in aeternum, Medr. Ps. 100. Vide Kimchi Jer. 33, 11. אלמלא קרבנא לא הוו קיימי עילאי ותתאי nisi esset oblatio, non possent consistere superiora et inferiora. Zoh. col. 186. in Gen. Oblatio ista fuit Christus.

קְרָב, קְרָבָא *praelium*, *bellum*, *armorum appropinquatio et concursus*, *conflictus*. Respondet heb. מלחמה. Et verbum לחם et נלחם per אגיח קרבא *movere*, *inferre bellum*, transferri solet: סדר קרב dispone bellum, heb. לחם impugna, Ps. 35, 1. נסק ונגיח קרב ascendemus et inferemus bellum, committamus praelium, Deut. 1, 41. עבדו קְרָבָא fecerunt bellum cum Bera, Gen. 14, 2. מגיחי קרבא bellum gerentes, bellatores, Ps. 76, 4. זיני קרבא arma bellica, Ps. 76, 6. עבדי קרבא praeliatores pervenerunt usque ad Bethaven, IS. 14, 23. קרבא תקיפא bellum grave, forte, Jes. 30, 32. יתקטל בקרבא occidetur in bello, Deut. 20, 5. וּבִקְרָבָא et in bello, Deut. 4, 34. בִּקְרָבָא קדמאה sicut bellum primum, Jud. 20, 39. ואם לִקְרָבָא נפקו et si ad bellum egressi sunt, IR. 20, 18. Cum aff. למעבד מאני קְרָבֵיהּ ad praeparandum instrumenta bellica, IS. 8, 12. אתקיף קְרָבָךְ roborato bellum tuum contra urbem istam, IIS. 11, v. 25. מזרזין במני קְרָבְהוֹן accincti armis bellicis suis, Jud. 18, 16. גברי עבדי קְרָבִיךְ viri facientes bellum tuum, Ez. 27, 10. Pl. בספר קְרָבִין in libro bellorum, Num. 21, 14. Construct. ית כל קְרָבֵי כנען omnia bella Canaan, Jud. 3, 1. Cum aff. ויגיח ית קְרָבָנָא et perficiet bella nostra, IS. 8, 20. Ex forma feminina, קבל בעלי קְרָבְתִי contra autores belli mei, Ps. 35, 1.

תִּקְרוּבָא, תִּקְרוּבְתָּא *munus*. Respondet heb. מנחה, quando ad homines refertur, seu de munere, quod hominibus offertur. Pro munere divino transfertur קורבנא, ut Gen. 4, 3. תִּקְרוּבְתָּא לעשו אחוהי munus pro Esavo fratre, heb. מנחה, Gen. 32, 13. סב בידך תקרובתא accipe munus in manu tua, IIR. 8, 8. ועברת תִּקְרוּבְתָּא על אפוהי et transivit munus ante faciem ejus, Gen. 32, 21. בְּתִקְרוּבְתָּא cum dono quod abit ante me, Gen. 32, 20. בְּתִקְרוּבְתָּא ייתון cum munere venient, Ps. 45, 13. Cum aff. קבל כען ית תִּקְרוּבְתִּי accipe nunc munus meum, Gen. 33, 10.

תּוּקְרָבָא, תּוּקְרָבְתָּא *idem*: ייתניה בְתוּקְרָבְתָּא adducet illud cum munere, Jes. 18, 7. רב תּוּקְרָבְתָּא princeps muneris, id est, praefectus munerum, eorum, scil. hominum, qui munera regi offerebant, ut per ipsum accessum haberent ad regem, Jer. 51, 59. R. Sal. legit juxta antecedentem formam, תִּקְרוּבְתָּא. Veneta in forma absoluta, תּוּקְרָבָא.

תִּקְרוּבְת *idem*, apud Rabbinos.

קַרְבִּיט *lorum*, *ligula*, *laqueolus*, Talm. מתיר קרביטיו והוא נופל מאיליו solvit lora ejus, et ipse (lectus) concidit sponte sua, Sanhedr. 20a., glossa לולאות laqueoli. Sic in Ned. 56b. Item ibidem, אם ערסא דגדא הוא קרביטין מי אית ליה si lectus Fortunae iste est, quomodo sunt ipsi lapueoli? Solebant veteres deae Fortunae bonae mensam in domo perpetuam sternere, cum culcitra juxta parata. Haec laqueolis ligata, a terra nonnihil elevata erat, et suspensa, ne a terra corrumperetur. Huic culcitrae David rex in luctu Abneri insedit, sed laqueolis solutis, culcitra depressa fuit in terram, pro more lugentium, qui in terra sedebant.

קְרוּבְץ, קְרָבַץ. Sic vocant Judaei, qui in Germania degunt, *cantiones rhytmicas, quas in Sabbatho, et festivis diebus in Synagogis suis cantillant.* Rationem vocis ignorant, nisi quod quidam dicunt, esse symbolicum verborum, quae Ps. 118, 15. leguntur, קול רנה וישועה באהלי צדיקים vox jubilationis et salutis in tabernaculis justorum. Hoc Eliae in suo Tisbi non placet, putatque denominationem istam a Judaeis Gallis primum devenisse, qui inter צ et ת raphatum sive aspiratum in pronunciatione non distinguunt. Galli autem aliique Judaei haec carmina vocant קרובות; unde ת male pronunciatum Germani indoctiores in צ mutarunt: קרובות autem vocant, quasi adjectitias, a קרב, propterea שמקרבין אותם quia adjungunt et applicant eas ordinariis precibus. Sic meminit horum carminum Rabbi David in Rad. עתר, ubi conqueritur de nimia licentia poëtarum recentiorum, qui usu sermonis biblici abutantur, et nova longeque petita significata vocibus

multis affingunt, dum inquit; כמו שעשו קצת בני עמינו הנקראים בשם פייטים בקרובות אשר חברו sicut fecerunt quidam ex populo nostro, qui nominantur poëtae, in cantionibus קרובות, quas composuerunt, quod est peccatum magnum, et qui precatur iis, commemorat iniquitatem ipsorum, et novum committit peccatum in seipsum. Haec ibi. Meminit et eorum R. Ascher in cap. 5. libri Talmudici Berachoth, circa finem, ubi dicit, quod R. Elieser Kalir, ex terra Israëlis oriundus, ex civitate Kirjath sepher, de qua Jos. 15, 15. et Jud. 1, 11. fecerit et ordinarit קרובוץ. Sic, inquit Elias, hic autor scripsit, quia et ipse Germanus fuit. Sic in Tosephos, ע"ז cap. 1, f. 8. שנהגו קרובוץ בג' ראשונות qui solent legere Kerubhos in tribus prioribus benedictionibus. De isto autem Eliesare ibi refertur, quod fuerit ab omnibus vocatus אבקת רוכל pulvis aromatarii, (ex Cant. 3, 6.) דהוא תנא קרובוץ דרשן ופייטן quod fuerit Tanna, Kerobhaz, insignis concionator, et poëta. Hinc, scribit Elias, duplex ratio, quod haec vox non sit abbreviatura superioris versus: 1. quod primum ו non pertineat proprie ad dictionem istam, cum sequens litera ב sit dagessata, 2. quod scribatur cum secundo Vau, et dicatur קרובוץ et non קרובץ, et sic Vau illud posterius non habet vocem correspondentem in isto versu. Hinc corigendus et intelligendus locus in Aruch citatus ex Vajikra rabba parascha 30. in voce קרוב et פייט, unde קרוב explicatur per דרשן, cum legendum sit, קריי תניי קרובץ דרשן ופייטן Biblicus sive textualis, Doctor Talmudicus, Kerubhaz, concionator, et poëta, quibus laudibus Elieser iste afficitur. Scriptum fuerat sine dubio קרוב' cum apice in fine, resectae literae indice. In meo autem exemplari Cracoviae edito, vox ista omnino abest. In Juchasin f. 34b. diserte scribitur הוה תנא קרובן דרשן ופייטן. Legitur ibidem etiam קרובה in singulari, pro carmine tali. Vide. In Midr. Schir c. 3, 6. legitur וקריבוי, quod in gl. explicatur, ובעל לשון ליסר קרובץ et vir eloquens ad componenda Kerubhoz.

קָרַד *strigilare, radere, abradere strigili sordes, ut equisones faciunt*. Convenit cum גרד, literis affinibus permutatis. Talm. אין מקרדין את הבהמה ביום טוב non strigilant jumentum in die festo, Beza 23a. מפני שעושה חבורה propterea quia facit vulnus.

קֵירוּד *strigilatio.*

מַקְרֵדָה *strigilis*, proprie *ferrea*, ששניו קטנים cujus dentes tenues sunt et acuti, ac facile cutem vulnerant.

קרדא *vermis:* vel *vermiculorum species aliqua.* In Vr. s. 18. Midb. rab. s. 7. Raf Abijathar dixit, מאי לזרא quid est (Num. 11, 20.) „Et fiat vobis לזרא?“ Resp. לקרדא in vermes. Sic explicat B. Ar. ex lingua arabica, in qua קֻרַד vermis[127]. Schindlerus id scribit קְרַט.

קַרְדוּ, קַרְדוֹן *Kardu, montes Armeniae altissimi, in quorum vertice arcà Noae cessante diluvio subsedit.* Eos Ptolemaeus vocat Gordaeos, Q. Curtius: Cordaeos: על טורי קרדו super montes Kardu, heb. על הרי אררט, Gen. 8, 4. in Onkelo. Jon. autem, על טורי דְקַרְדוֹן שום טורא חד קרדניא ושום טורא חד ארמניא super montes Kardon: nomen montis unius Kardonia, nomen montis alterius Armenia, et ibi aedificata est urbs Armenia in terra orientis. Hinc populos in istis locis habitantes, historici vocarunt καρδοέας, Gordaeos, Cordionos, Gordenos, Cordyaeos. Vide Josephum lib. 1. Antiq. cap. 4. Junium, Mercerum, et alios in hoc caput. Item Fullerum in Miscel. Theolog. lib. 1, cap. 4. ואנון אשתזיבו לארעא דְקַרְדוּ et isti proripuerunt se in terram Kardu, Jes. 37, 38. IIR. 19, 37. מלכות ארעא דקרדו regna terrae Kardu, Jer. 51, 27.

קוּרְדְיָנָא, קַרְדִינָא, קוּרְדְנָיָא *Kardyanum, Armeniacum:* Tal. ובעא מני דינרא קורדינאה et petiit a me numum Kardyanum, i. e., ex montibus sive montanis Ararat sive Armeniae, ut in glossa explicatur, Chol. 54b. דינר זהב קורדיקני Men. 29a. Vide in נרד, in גרדיון: חיטי קורדנייתא triticum Cordonium, Armenicum, Pes. 7a.

קרדינטס *genus monetae*, TH. Kid. c. 1. Est ex latino *quadrans*, unde et graece κοδράντης: שני מסומסין איסר שני קרדינטס מסומס שני פרוטות קרדינטס duo semisses faciunt assarium: duo quadrantes semissem: duo oboli quadrantem. Mentio hujus Matth. 5, 28. Pro hac voce in Talmud Babylonico Kid. 12a. legitur קונטרינק. Rectius scriberetur קדרנטים, ut graece κοδράντης.

קַרְדְיָקוֹס *cardiacus dolor sive morbus, oris ventriculi affectus, a corde nomen habens, quod veteribus Graecis dictum καρδία, unde καρδιακὸς cardiacus, qui isto morbo laborat, et cui propter consensum cor facile deficit, et in deliquium concidit.* Interdum est *affectio ipsa stomachalis vel cordialis.* Sic ap. Talm. מי שאחזו קורדייקוס quem comprehendit cardiaca affectio, Git. c. 7. in principio, ubi Gemara addit: מאי קורדייקוס אמר שמואל דנכתיה חמרא חדתא דמעצרתא quid est cardiacus? dixit Samuel, is quem mordet sive pungit vinum novum torcularis. Alii dixerunt, esse spiritum malignum superfluae potioni et ebrietati praefectum, cujus nomen Cardiacus. Hi non intellexerunt vocem graecam. Vide et sequentem vocem.

קורדיקון, קורדקסין *crepidae, calceamentum latius et liberius:* יוצאין בקורדקסין בשבת egrediuntur cum crepidis in Sabbatho, Pes. 51a. לא יטייל אדם בקורדקיסין בתוך ביתו אבל מטייל הוא באנפיליא non ambulabit homo cum crepidis in domo sua, sed ambulabit cum soccis, Jeb. 102b. Interpres exponit *calceos tenues, quos induit homo sub calceis crassioribus, ut tutior sit ab aqua*, germanice Unterschuh. His in die propitiationis incedere domi, prohibitum, at soccis la-

---

[127]) *ricinus*, insectum equos et camelos insectans, قُرَاد.

neis licitum. Item, טפחתה בקורדקיסין על פניה percussisti eam crepida in faciem ejus, Br. s. 45. B. Ar. adducit in litera Samech, et legit סקורדקין[128]. In Jalk. f. 21d. בקורדיקון. Et aliter, על ידי שהיתה מסטרתו בקורדקין שלה על פניו quia verberaverat eum crepida sua in faciem ejus, ME. c. 1, 16. Vr. s. 12. Scribitur etiam קורדקייסון. In TH. illud; „auferet Dominus decus" העכסים (Jes. 3, 18.) exponitur קורדקייה crepidarum. Scholiastes exponit, מנעלים של עץ *calcei ligni*, Sab. c. 6. In Jalkut Echa, num. תתר"לא 1031. eodem sensu legitur קורדיקין. Vide infra in קרק, in קרקיסין.

קָרָה *accidere, evenire, contingere, occurrere*, hebr. Pihel קֵרָה *contignare, contabulare*. Hinc ap. Talm. ומקרין את הפרצה במועד et reparant, restaurant rupturam (sepis) in festo, interpositis scilic. et interseptis lignis quasi tignis, Mk. 6. כיצד מקרין בהוצא דפנא quomodo reparant? ramis palmae aut lauro, non autem luto vel caemento: מקרה את בתים contignat domos.

קְרִי, קֶרִי *accidens, casus:* synecdochice, *casus nocturnus, fluxus seminis viri:* בעל קרי seminifluus. Pl. בעלי קריין seminiflui: נעשו כולן בעלי קריין facti sunt omnes seminiflui, coacti fuerunt semen emittere, Sanh. 106a. בעל קרי אסור בתורה qui fluxum seminis passus est, non debet operam dare Legi, nempe antequam aqua purificatus sit, Ber. 22a. בעל קרי שנתנו עליו תשעה קבין מים טהור seminifluus, si effundant super eum novem cabos aquae, mundus est, ibid. ראה קרי vidit, expertus est fluxum seminis. De his plurimae traditiones extant Rabbinorum: בְּקֶרִי *accidentaliter*.

קורות *accidentia, contingentia, casus, eventus vel eventa.*

קוֹרָה *trabs, tignum*, Tal. בעל הקורה יכנס בעביה של קורה possessor trabis ingreditur densitatem trabis, Ber. in fine. Pater feret curam et onera liberorum: patrifamilias incumbit cura familias, agricolae agri etc. Citatur a R. Davide Ps. 20, 2. טול קורה מבין עיניך. Vide in קסם. In alio significato vide mox iterum.

קרויא *contignatio, tabulatum*, Schemoth rab. s. 13. ab initio. Glossa, בניין על הקורה.

קַרְתָּא, קַרְיְתָא, קַרְיָא, קְרִי, קִרְוָא, et in Jonathane קוּרְיָא, emphat. קוּרְיְתָא *urbs, civitas:* קְרִי בִקְרִי civitatem contra civitatem, Jes. 19, 2. מִקְּרִי לִקְרִי de civitate in civitatem, Gen. 47, 21. קוּרְיָא דדהבא civitatem auream, Num. 31, 50. in TgH. Fuit ornamentum capitis mulierum vel virginum, coronamentum ab urbis forma appellatum, unde Jonathan pro eo habet כליליא coronas. Vide עיר: Iterum, קריתא דך קריא מרדא civitas ista civitas rebellis est, Esrae 4, 15. בפומא דְקִרְיָא in ore, id est, ingressu urbis, Prov. 8, 3. והוה בני קַרְתָּא et fuit aedificans urbem, Gen. 4, 17. וְקִרְוָא et civitas ulla ab ipsis non liberabitur, Jer. 48, 8. ותבו לְקַרְתָּא et reversi sunt in urbem, Gen. 44, 13. וכל די לך בקרתא et quicquid tibi est in urbe, Gen. 19, 12. לא אחלף בקרוא non transibo in urbem, Hos. 11, 9. חד מקרתא unus ex urbe, Jer. 3, 14. Cum aff. ושום קַרְתֵּיהּ et nomen civitatis ejus, Gen. 36, 32. בקרתיה in civitate sua, Jud. 8, 27. גבר לְקַרְתֵּיהּ quisque in civitatem suam, IS. 8, 22. מִקַּרְתֵּיהּ de civitate sua, IS. 1, 3. הוא יבני קַרְתִּי ipse aedificabit civitatem meam, Jes. 45, 13. ואמות בקרתי et moriar in civitate mea, IIS. 19, 37. לתרע קַרְתְּהוֹן ad portam civitatis ipsorum, Gen. 34, 20. וירגמונה אנשי קַרְתָּהּ et lapidabunt eam viri civitatis ejus, Deut. 22, 21. Pl. קֻרְוִין et קוּרְוִין, et קוּרְיָין in Jonathane: בנו לכון קרוין aedificate vobis civitates, Num. 35, 2. וְקִרְוִין לטפלנא et civitates parvulis nostris, Num. 32, 16. קִרְוַיָּא לשיזבא civitates refugii, Num. 35, 12. וקרויא די תתנון et civitates quas dabitis, ibidem 13. כְּקִרְוַיָּא sicut civitates, Jer. 20, 16. מִקִּרְוַיָּא האלין ex urbibus istis, Jos. 20, 4. שית קִרְוֵי שיזבותא sex urbes refugii, Num. 35, 13. וְקִרְוֵי לואי et civitates Levitarum, Lev. 25, 32. בְּקִרְוֵי גלעד in urbibus Gilhad, Jud. 12, 7. וּבְקִרְוֵי טורא et in urbibus montanis, Jer. 32, 44. בר מקרוי פצחיא exceptis urbibus paganorum, Deut. 5, 3. Cum aff. כל קִרְוּוֹהִי omnes urbes ejus, Deut. 2, 34. בחדא מִקִּרְוָךְ in aliqua urbium tuarum, Deut. 13, 12. ויח קִרְוֵיהוֹן et urbes ipsorum, Num. 21, 3. ותתכנשון לקרויכון et congregabitis vos in urbibus vestris, Lev. 26, 25. וכל קִרְוָהָא et omnes urbes ejus, Jos. 13, 17. לְקִרְוַיִךְ אלין ad urbes tuas istas, Jer. 31, 21. Apud Rab. טובוי לקריה דמלכא שושבינה felicem civem, cujus paranymphus fit rex ipse, Br. s. 18. קריה civitas, sumitur pro *incola civitatis.*

קַרְתָּנִי *urbanus, oppidanus:* vel *Kardanus*, ab urbe sic dictus, ut Hierosolymitanus ab urbe Jerusalem: הקרתני שקיבל שדה מירושלמי kardanus qui accepit agrum ab Hierosolymitano, Demaj c. 6.

קְרִיְתָא *velum peplum muliebre.*

קוֹרָה *occursus, objectum: scopus in quem sagittae occurrunt:* Unde קורת החצים scopus sagittarum, quem omnes impugnant, in quem omnes incurrunt, sed ipse perstat, ut Aruch exponit: alii, *pharetra sagittarum:* Talm. Kelim c. 12. קורת אסירים compedes vinctorum, locus in ligno excavatus, cui pedes captivi imponuntur, ut sagitta in pharetra, ibid.

קְרִיוּת, מִקְרִיוּת הרהור ליליא *accidens, casus:* ex accidente cogitationum nocturnarum, heb. מקרה, Deut. 23, 11. in Jon.

קְרִי, קַרְיָא[129] *vermis, vermiculus fructuum vel leguminum:* Talm. זניתא בביתא כקריא בשומשמא meretrix in domo est quasi vermiculus in sesamo, qui sc. consumit illud, Sota 3b. Alius dixit, חוקפא בביתא

---

[128]) Vide notam 93. supra p. 1024.

[129]) Lat. *caries* juxta quosdam.

*) קריה. In TH. Kil. c. 1 קריה פרסק καρύα περσική *nux persica.*

וכו׳ ira, id est, iracunda mulier in domo, quasi vermis in sesamo.

קְרָנָא, קְרָוְיָא [130] *urceus, amphora, vas quo hauritur et petitur aqua:* ונסיב לחמא וקרויא דמיא et accepit panem et urceum aquae, Gen. 21, 14. Jon. hebr. וחמת מים et utrem aquarum. Sic, עד די שלימו כל מיא מן קרויה donec consumptae essent aquae ex urceo, vers. 15. In TgH. est מן קרנת. Et sic legit Elias קרנתא, quem secutus est Munsterus. Apud Talm. האבן שבקרויה lapis qui in urceo, si inter hauriendum non excidat, hauriunt eo, sc. in Sabbatho, Sab. c. 17. in Misna. R. Sal., Rambam, et Bartenora scribunt, fuisse *cucurbitam siccam et excavatam, quae lapide aggravabatur, ut mergi posset*, respicientes ad קרי *cucurbita*, de quo supra. Alius putat, fuisse *aliud vas figulinum leve:* חדוק של קרויה frustum cucurbitae siccae, Chol. 57b. קירויה שהטיבלוה במים amphora quam immergunt in aquas, Para c. 5.

קרינא *vinum dulce confectum.* Vide in קרן.

קוריים, קורים vide infra in קרי.

מִקְרָה *accidens, contingens:* מקרה הגשם accidens corporis: מקרה קיים accidens stabile, firmum, inseparabile: מקרה נפרד accidens separabile: מקרה הכמות accidens quantitatis: מקרה האיכות accidens qualitatis: מקרה אנה accidens ubi: מקרה המצב accidens situs: מקרה העצם accidens substantiae: במקרה per accidens: מקרים משונים accidentia varia.

תִּקְרָאָה, תִּקְרָה, מְקָרָה *contignatio, tabulatum, conclave.* Hinc Aben Esra Ps. 90, 1. scribit, מעון idem illic esse, quod alibi ממעון קדשך de habitaculo sanctitatis tuae, (Deut. 26, 15.) והיא התקרה העליונה estque tabulatum illud supremum, nempe coeleste: שתי תקראות duo tabulata, R. Sal. IR. 6, 9.

קרז קְרוֹז. Munsterus interpretatur *sepulchrum*. Ar. producit קרוזים, sed non explicat. Citat autem ex Br., ubi s. 86. hodie ita legitur: מה יוסף תבן לעפרים אחה מכנים קדרים בכפר חנינה גזין בדמשק חרשים במצרים quid ita o Joseph? Stramen in Aphrajim tunc infers? ollas in pagum Chanina? tonsuras lanae in Damascum? incantatores in Aegyptum? Verba sunt Potipherae heri ad Josephum, quem putabat ex arte magica omnia peragere, quae cum in Aegypto esset abundantissima, frustra putabat, ipsum eam ibi venditare, q. d. tune ligna in sylvam importas? Sic reliquorum in suis locis fuit copia. Pro קרוזים ergo est קדרים, quod idem cum קדרות ollae, quae in isto pago ingenti copia conficiebantur. In Jalkut fol. 44c. hic idem locus citatur, et pro hac voce legitur קרח glacies.

קְרַזֵל *conterere, confringere:* אבנים מקורזלות lapides confracti, fragmenta lapidum, Sab. 81a. Succa 36b. צרור מקורזל lapillus minutus, contritus; Sab. cap. 8, in fine: נוטלו וממקנח בו את רגליו tollit eum et abstergit eo pedes.

קרח קָרַח *glabrare se, calvescere, calvefieri, calvitium sibi inducere*, heb. Rabbini ad *fructus transferunt, quando maturi, putamina aut tegumenta sua abjiciunt, et quasi calvescunt:* unde, הפרישין והעוזרדין משיקרחו cotonia mala, et sorba, ex quo calvescunt, scil. matura sunt, et decimas dant, Maaser. c. 1.

קָרִיחַ, קְרִיחַ *calvus:* קָרִיחַ הוא calvus est, hebr. קֵרֵחַ, Lev. 13, 40. Jon. קְרִיחַ. Emphat. סק קְרִיחָא ascende calve, hebr. קֵרֵחַ, IIR. 2, 23. Ap. Talm. הקרח פסול calvus est vitiosus, Bech. 43a. Ibidem איזהו קרח כל שאין לו שיטה של שער מוקפת מאוזן לאוזן quisnam est calvus? quicunque non habet ordinem pilorum ab una aure ad alteram.

קַרְחָן *idem*, Bechor. fol. 43b.

קרחה *idem*. Ap. Talm. רבי יהושע בן קרחה Rabbi Josua filius Calvi, id est, R. Akibae, quia calvus fuit R. Akibha. Hinc dixit R. Elieser ben Asaria de ipso: כל חכמי ישראל לפני כקליפת שום חוץ מן הקרח הזה omnes sapientes sunt sicut cortex allii, ad me comparati, excepto calvo isto, id est, Rabbi Akibha, Bech. 58.

קָרְחָא, קוּרְחָא *calvitium:* ולא תשוון קרחה neque ponetis calvitium, Deut. 14, 1. in TgH. Ap. Rab. metaphorice, קרחת הכרם calvitium vineae, id est, locus a vitibus nudus, Kil. cap. 4. Hinc et apud Catonem et Plinium „vinea calvata“ dicitur, quae vites raras habet. Aff. בְּקוּרְחָתֵיהּ in calvitio, hoc est, recalvo ejus, Lev. 13, 43. Jon. Ap. Rab. שמש דביני קרחי sol inter calvitia, Talm. Tan. 3b. id est, ex diversis nubium partibus emicans, relictis partibus obnubilatis, quasi locis calvis a sole.

קָרְחוּתָא *idem:* יהי בקרחותא si fuerit in calvitio, Lev. 13, 42. בְּקָרְחוּתֵיהּ in calvitio ejus, ibid. Jon. בְּקוּרְחָתֵיהּ.

קַרְחִינָאָה, קַרְחִינַאי *calvus.* Hinc quidam Raf Ada קרחינאה calvus, dictus, Sanh. 92a.

קָרְחָא *gelu, glacies:* Verbo Domini יתיהב קרחא datur gelu, Jobi 37, 10. מכריסא מן נפק קרחא e cujus ventre egressa est glacies, Jobi 38, 29. Cum aff. מטלק קַרְחֵיהּ projicit glaciem suam, Ps. 147, 17.

קְרוּחַ *punctatum, punctis respersum, maculatum*, heb. נָקוֹד vel טלוא: sic dictum, quod puncta et maculae sint latioris coloris quasi calvities quaedam: כל איטר נמור וקרוח omnem ovem punctatam et maculatam, id est, punctis minoribus, et maculis latioribus respersam, heb. כל שה נקד וטלוא, in Jon.: at in TgH. invertuntur, Gen. 30, 32. כל דליתוהי נמור וקרוח quicquid non est maculatum et punctatum, v. 33. Pl. קְרוּחִין יהי אגרך punctata erunt merces tua, heb. נקדים, Gen. 31, 8. וילדן כל ענא קרוחין et pariebant omnes oves punctata, heb. נקדים, ibid. וּקְרוּחִין et punctatas, vers. 10. et 30. 39. וּקְרוּחַיָא et maculatas, heb. וטלואים, Gen. 30, 35. Fem. pl. כל עזיא נמורתא וקרוחתא omnes capras maculatas et punctatas, ibidem. Haec omnia melius ex forma Chaldaica קְרִיחַ notarentur.

---

[130] Mutatis literis affinibus ב et ו ar. est قِرْبَة *uter coriaceus in loctis usum et interdum inservit aquae.*

Deinde קרח *oriri*, *recrescere*, *regerminare* [131]. Hinc in Gemara: Qui amputat aurem asini proximi sui, dato eum ipsi עד דקרחא donec recrescat, Sanh. 100b. Vide קרח, ubi hoc exemplum quoque citatur.

קָרַט *quiescere*, *respirare:* יתבין למקרטא באורחא sedebant ut quiescerent vel respirarent in via, gl. לנוח, Vr. s. 22. Et mox ibidem: סליק מן בבל יתיב למקרטא באורחא ascendit ex Babylonia, sedebatque ut quiesceret in via.

קוֹרֶט, קוּרְטָא, קַרְטָא [132] *granum*, *gramus*, *gutta:* היוצא וקורט של חלתית et granum laseris, As. 35b. היוצא ליהרג משקין אותו קורט של לבונה בכוס של יין כדי שתטרף דעתו עליו qui exit ut occidatur (ex sententia judicis) potant eum grano thuris in poculo vini, ut distrahatur mens ejus, Sanh. 43a. Id in Christo etiam fuit usurpatum: כקורטא בכורא quasi granulum in coro, mensura scil. maxima, Erub. 17b. קורט של דם gruma, gutta sanguinis, ע"ז fol. 32. דאית ביה קרטין in quo sunt grana, Sab. f. 47a. ואשכח עליה תרי קורטי דמא et invenit in eo duas guttas sanguinis, Chol. 43. פלי קורטא דדיותא discindebat grumum atramenti, i. e. frustulum instar grani, atramenti sicci, Nid. 20a. Aliter vide infra in קורטור.

קְרָט, קַרְטָא *quarta*, *quadrans sicli.* Est ex latino, et idem valet quod דינר. Hinc in TH. Schekal. c. 2. ubi in Mischna dicitur, בקשו לשקול דינרין volebant appendere denarios; id explicatur in Gemara קרטין quartas. Sic etiam videtur sumendum in TH. ב"ם c. 4. ab initio.

קַרְטִיתָא [133] *parum*, *frustulum:* דאשתקל קרטיתא מניה ex quo ablatum erat parum, Chol. 77a. Huc et illud referri posit, כלבא אחת קורטית canis quaedam parva (q. curta) ascendit in summitatem petrae, Medr. Echa c. 1, v. 4. Pro hoc in textu libri hodie legitur כופרית Cypria.

קִרְטָא *funda ad ejaculandum lapides:* צריך למעבר ליה קירטא opus est facere ei fundam, Zohar in Gen. col. 106. Alibi pro eo est קרטפא. Item, כד שוי לון בקירטא quando ponit eos in funda.

קורטוב, קרטוב *mensurae minimae nomen:* קורטוב יין quartula vini, קורטוב חלב quartula lactis, Chol. 26a. ואחד משמונה בשמינית והוא קורטוב una ex octo (partibus) octavae (logi) nempe קורטוב Bb. 90a. Sic scribit quoque R. Sal. in Rh. 13a. Hinc Rambam et Bartenora scribunt in Mikv. c. 3. esse partem sexagesimam quartam logi. In loco Talmudico expresse sermo est de logo, non de Sea: unde non videtur esse σφάλμα μνημονευτικόν in Aruch, qui scripsit, esse octavam octavae logi, ut arbitratus est Jacobus Capellus in de Mensuris p. 62. In eodem errore hac ratione versati quoque fuissent summi viri R. Sal. Rambam et Bartenora, quod non est probabile.

קרטבלא, קורטבלא *pulvinar oblongum coriaceum*, *in quo sedetur*, Sab. 79a. B. Ar. scribit, esse עור שאינו עשוי לכתיבה *pellem nondum aptatam ad scribendum*, et idem quod קטבליא, de quo suo loco.

קַרְטָגְנָא *Carthago*, *urbis nomen:* קרטגינאה Carthaginensis: ר' בא קרט׳׳א R. Abba Carthaginensis, TH. Tan. 65c.

קַרְטַל *cartallus*, χάρταλλος, κάρταλος, *corbis*, *cophinus:* שלח ליה קרטיל של תאינין misit ipsi cartallum ficuum, Br. s. 60. דחפנק הדין קרטל דידיה ותמלון יתיה דינרין ut evacuetis canistrum hoc ejus, et repleatis aureis. Et paulo ante, מלא קרטלא תינין implevit cartallum ficubus, Vr. s. 25.

קַרְטַלִיתָא [134] *arca*, *capsa:* אותבינהו בקרטליתא posuit ea in arca, Metzia fol. 42a. Glossa ארגז. Et alibi, וחזינן ההיא קרטליתא דמקבעי בה אבנים טובות ומרגליות et vidimus quandam arculam, in qua reconditi erant lapides pretiosi et margaritae, Bb. 74a. Et mox, מאי אית בהדי קרטליתא quid est in arcula ista?

קַרְטֵם [135] *abscindere*, *avellere*, *decidere:* ירק מקרטם עלה עלה ואוכל olus, avellit quodque folium et comedit, Maaser. c. 3. Item in Jelam. בהמה רועה היא מקרטמת אחד אחד bestia pascens depascit, avellit quodque sigillatim. Convenit cum קטם.

קוּרְטְמִי [136] *crocus sylvestris*, juxta Hebr. תלתא חיטי ותלתא קורטמי tertiam partem tritici, et tertiam croci, Sab. 110, 1. Sic, תלתא שערי ותלתא קורטמי, Pes. 42b. ליתי ג' קפיזי קורטמי דחורי afferat tres modios croci fimati, qui crescit in loco fimato, sive stercorato, Git. 70a. Crocum orientalem communiter vocant כרכום.

קַרְטִים *erectus*, *superior*, *supra alios constitutus et elevatus.* De serpente Paradisi R. Hoseas dixit, דקרטים היה עומד כקנה ורגלים היו לו quod erectus ste-

---

[131]) Usus vocis nonnisi de regerminatione in corpore animalis vel hominis. Pars enim corporis vulnerata antequam sanescere i. e. *crescere* vel *regerminare* incipit, *ulcerari* (ar. قَرِحَ), ulcerationem in eo fieri opus est. Subest etiam haec notio *ulcerandi* significatui hebr. *calvescere*, *calvefieri*, quia ex ulceratione in loco corporis pilis consito calvitium oriri solet.

[132]) Ar. قِيرَاط κεράτιον *siliqua*, scil. *bacca siliquae dulcis:* seu proprie *ejus pondus* ita dicitur, quod est IV. granorum. Hinc etiam ponitur pro re *pauca et exigua* chald. קרטיתא d. q. paulo post.

[133]) Vide notam praecedentem.

[134]) Est alia forma vocis praecedentis קרטיל, eadem quidem atque ar. قِرْطَالَة, quod gr. est κάρταλλος.

[135]) Inserto ר idem est quod קטם.

[136]) Gr. κρῆθμον, τὸ *crethmum* vel *crethmos*, ut habet Plin. lib. 25. c. 13.

terit instar calami, et pedes fuerint ei, Br. s. 19. Gl. קרטים, id est, ראשו זקוף caput ejus erectum erat, et dominus omnium bestiarum. In textu scribitur קרטי׳, quod legi posset קרטין vel קרטים κρατὸς.

קוּרְטְמָן [137] *callidus, astutus:* ולדקן קורטמן עבדקן סכסן raram habens barbam, callidus est: densam, stupidus, Sanh. 100b. Vide דקן.

קִירְטוֹן, קְרָטוֹן, קַרְטוֹן *imperator, dominator, potens,* κράτὸς, κρατερὸς et κραταιός *validus, viribus potens;* ועל כל קרטון וקרטון et super quemlibet dominatorem creavi ipsi praefectum, Ber. 32b. Jalkuth Proph. fol. 52c.

קְרָטִין. Sic aliquando legit Aruch: hodie in libris, unde citatur, est קורסין, quam et autor Aruch adducit. Vide infra in קרס.

קְרָטֵס, קְרָטִים *decretum, statutum, lex.* In Pesikta Exod. 19: Simile est regi desponsanti filiam suam: קבע קרטיסין fixit leges in mari inquiens: Romani ne descendant in Syriam, et Syrii ne ascendant Romam, וכיון שהשיא בתו היתיר קרטיסין postquam autem despondisset filiam suam, relaxavit legem istam. Citatur in Jalkut fol. 78c. Glossa marginalis, נימוסי מלוכה leges regiae.

קריטים. Κριτής, *judex.* Hinc citatur in Aruch ex Beres. rab. sect. 50. ולוט היה ארכי קריטים שלהם et Lot fuit ἀρχικριτής ipsorum; pro quo in nostris libris legitur ארכי דיינים.

קְרָטֵיסִין, קִרְטֵיסִין *festum fuit,* ut Hebraei tradunt, *triumphale Romanis, eo die quando victores facti sunt Graecorum, et ipsorum regnum Romanis fuit subjectum. Illud magnis solennitatibus quotannis fuit celebratum: unde Judaeis prohibitum fuit a suis Rabbinis, triduo ante illud festum quidquam commercii cum Romanis habere.* De eo in libro ע״ז vel ע״א cap. 1. in Mischna prima: לפני אידיהן של גוים ante festa Christianorum prohibitum est cum ipsis aliquid commercii habere, mutuo dare vel mutuo accipere, solvere vel solutionem accipere etc. Et Mischna tertia, fol. 8. ואלו אידיהן של גוים קלנדא סטרנורא וקרטיסים ויום גנוסיא של מלכים וכו׳ haec autem sunt festa Christianorum: Calendae, Saturnalia, et Kartesima. De duobus prioribus vide suo loco. De tertio Gemara inquit, מאי קרטיסים יום שתפסה בו רומי מלכות והתניא קרטיסים ויום שתפסה בו רומי מלכות quid est Kartesima? dies quo assecuta est Roma regnum. Nunquid per aliam traditionem didicimus, Kartesima et dies etc. ut sint diversa, festum scil. victoriae primae, et secundae, qua Graecos subegerunt, et ipsorum regnum sibi subjecerunt, quod Gemara refert ad tempora Cleopatrae reginae Alexandri. In Tosephos ibidem scribitur, esse vocabulum e lingua graeca petitum. Nam graecis קרט (κρατέω) est לשון תפיסה significat apprehendere, arripere, capere, et סים idem quod שתי׳ duo (puto illum respicere ad σὺν cum, quod ν in compositione mutat in μ) ut קרטיסים sit quasi *captura, apprehensio duplex, vel altera aut secunda.* Hoc suo loco relinquo. Alius interpres dicit, fuisse haec tria festa priscis temporibus nota. De duplici autem occupatione regni, Gemara amplius dicit: Raf Joseph dixit, שתי תפיסות תפסה רומי אחת בימי קלפט״רא מלכתא ואחת שתפסה בימי יונים duas occupationes occupavit Roma: unam diebus Cleopatrae reginae, alteram diebus Graecorum. In horum memoriam volunt fuisse institutum festum קרטיסים.

קְרָטַסְיָא [138] *sindones,* heb. הסדינים, Jes. 3, 23. *lintea tenuissima, quibus ad tegumenta et ornamenta capitis mulieres utebantur.*

קְרָטִים χάρτης *charta, scheda:* הא קרטסיא קדמך אויל קרי וחשב en chartam tibi, ito, legito, et computato; sic citatur in Ar. ex Vr. s. 34. pro quo in meo exemplari legitur הא כתבא. In TH. Kid. c. 3. חד בר נש הוה חייב לחבריה ק׳ דינרין בקרטים שלח חמשים נבי שליחא א״ל אין לא יהב לך קרטיסא לא תתן ליה כלום quidam debebat socio suo 100. denarios data charta, (id est scheda seu chirographo.) Misit ei 50. per nuncium, dicens ei, si non dederit tibi chartam, ne des ei quicquam. In eodem Talm. Ketubh. c. 9. scribitur per כ.

קוּרְטָסָא [139] *charta, papyrus,* נייר של עשב, ut Aruch exponit, vel נייר של סוכין, ut R. Sal. קורטסא ומוריקא, Gittin fol. 69a.

קְרָטֵם [140] *aptare, expolire, defricare, abradere:* קרטמן או שפן si expoliverit aut defricarit ea, Talm. Kel. cap. 30. Glossa תקנם. Quidam libri habent קירטמן.

קְרָטַע [141] *saltare, subsilire:* והיו מקרטעים et saliebant ibi tota nocte, id est, intrepide sua peragebant, Br. s. 74. in fine: דג דמתקרטע piscis subsiliens, Chol. 75a. Glossa דמקרקר. Item, ut Ar. adducit ex Br. בכל מקום שאתה מוצא אכילה ושתייה ארכיליסטים מקרטע in quocunque loco invenis commessationem et potationem, ibi archilatro saltat. Id hodie extat sect. 38. et pro ultimis verbis legitur השטן מקטרג Satan accusat. Sic etiam adducitur in Jalkut in

---

[137]) Vocabulum gr. κέρτομος, ον (κέαρ, τέμνω) quasi *cor alicui scindens: conviciator, cavillatorius, jocularis; callidus, dolosus, fallax.*

[138]) Alludit ad ar. قرطة, pers. كرته *tunica interula, indusium; vestimentum simplex brevius* (ut describit Vull. II. p. 813.) *medium corpus pertingens.*

[139]) Est alia forma vocis praec. קרטים conveniens formae قرطاس, quod ab eadem voce gr. χάρτης formatum.

[140]) Puto legendum esse per Mem קרטם q. v.

[141]) Gr. κροτέω *crepito, pulso, verbero; collido, plaudo.*

Gen. 16d. Et ex libro ילמדנו Jelammedenu מיד הוא שמח ומקרטע continuo laetatur et subsilit.

קרטיפא, קרטף [142] *funda ad lapides projiciendos:* דאקלע אבנא בקרטיפא qui jacit lapidem funda, id est, בקלע, Zoh. in Num. col. 353. Quidam libri בקוספתא. Alibi pro eo legitur קירטא.

קרטופנא Talm. *fissura, rima, vulnus:* דאית ליה קרטופני ברישיה cui est fissura in capite suo; וצווחי מהנהו קרטופני et clamurunt propter istas fissuras, nempe propter dolorem, Bk. 86a. gl. חטטין, בקעים fossae, fissurae: אלא דליח בהו קרטופני דאית בהו קרטופני אסירי nisi in quibus (vasis) non sunt fissurae, in quibus autem sunt fissurae, prohibita sunt, Ketub. 107b. דאית בהון קרטופני לא חבעי לך in quibus sunt rimae, non petes tibi: certo enim prohibita sunt, Pes. 30b. ע"ז fol. 33b.

קרטקי. In Jalkut Prophetarum fol. 63a. לכלם נתתי קרטקי שעשו להם ערלה omnibus dedi, imposui mulctam vel poenam, quod fecerint sibi praeputium. Legendum קטדיקי.

קרטיקון. Idem quod גרתיקון, de quo in litera Gimel, *pulvis argentariorum quo defricant et dealbant argentum.* In TH. Beza c. 4. שפין את הכסף בקרטיקון polire licet argentum cum pulvere קרטיקון (scil. in die festo:) alii dicunt, non licere. Confer Talmud Babyl. Sab. 50b. Unde et apud Majem. in Hilch. Sab. c. 23. אסור לחוף כלי כסף בגרתקון מפני שהוא מלבנן vetitum est defricare vasa argentea cum גרתקון (scil. in Sabbatho,) quia dealbat illa. Scriptio per Koph ab initio indicare videtur esse a latino *creta,* q. d. *cretico* vel *cretaceo* scil. pulvere, vel linimento. Nam ejus usus est ad expoliendum argentum. Plin. lib. 35, cap. 17. „Alia creta argentaria appellatur, nitorem argento reddens". Meminit ejus et lib. 17, cap. 8.

קורטור *thesaurus: domus:* in Jonathane. Si dederit mihi Balak מלא קורטור דיליה כסף ודהב plenum thesaurum suum argenti et auri, heb. מלא ביתו, Num. 24, 13. Pl. דעלתא לקורטורי תלגא ut ingressus sis thesauros nivis, heb. אוצרות, Jobi 38, 22. In Ar. est לקורטי sine Resch posteriori. דממלין קורטוריהון סימא qui implent thesauros suos argento, heb. בתיהם, Jobi 3, 15. B. Ar. legit קורטיהון.

קרי קורייטא *fructus palmae, seu dactylorum species, caryota.* Sic in Gemara ע"ז Talmudis Babylonici fol. 14b. quidam dixit, נקלם (quod in Mischna ibi loci legitur) esse קורייטי. Regessit alius; In Mischna legimus נקלם et nescimus quid sit: Tu vocas קורייטי: id aeque ignotum nobis est: quid ergo utilitatis affers nobis hac tua explicatione? Respondit; Imo prodest haec mea explicatio; nam cum venirem huc (in terram Israëlis) et dicerem נקלם non intelligebant, cum dicebam קורייטי intelligebant. Haec ibi. Extat idem, sed brevius, in TH. ubi scribitur קורייטא. De נקלם vide suo loco: קורייטא tum ex sensu, tum ex convenientia vocum liquet esse graecum καρυωτός, vel καρυωτίς, *caryota* latine: unde apud Aetium, καρυωτὸς φοῖνιξ cariota palmula. Plinius lib. 15, cap. 28. „Carne palmae placent, crusta Thebaicae, succo uvae et caryotae". Et lib. 13, cap. 4. „Ab his (scil. palmis) cariotae maxime celebrantur, et cibo quidem, sed et succo, uberrimae. Ex quibus praecipua vina Orienti, iniqua capiti, unde pomo nomen. Sed ut copia ibi atque fertilitas, ita nobilitas in Judaea, nec in tota, sed Hierichunte maxime". Quod hic scribit, generosa vina ex caryota in Oriente facta fuisse, ejus rei quoque vestigium apparere videtur ap. Talm. in Ber. 50b. ubi haec vox קורייטי pro *vini specie* usurpatur, q. d. caryotum vinum. R. Sal. exponit per אלונתית et אינומלין, de quibus suo loco, et vernacule פויישון. Aruch פוצוני *potio.* Munsterus, Guido et alii plane impertinenter explicant *theriacam.*

קורים, קוריים, קוריים [143] *liciatorium jugum et clavus, instrumenta textorum: textum:* In Br. s. 49. in principio: שמות של רשעים דומים לכלי קוריים מה כלי קוריים כל מה שאתה משחמש בהם הם עומדים הנחתם הם מתרפים nomina improborum similia sunt instrumentis textorum. Quid sunt instrumenta textorum? quamdiu uteris illis, intensa perstant, quum deseris, laxantur. Pro hoc in Midr. Schem. s. 1. ab initio legitur לכלי קורים. Item alibi, אף הנשים מאחורי הקוריים היו סונטין בה etiam mulieres post textoria deridebant eam, ibid. s. 71. Sic citat Ar., sed in textu libri hodie legitur נחיות torculares mulieres, calcantes in torcularibus, et pro קוריים est קורים, quod interpres accipit pro קורות trabibus torcularis. In TH. Pes. c. 6. in Gemara: Tres fuerunt qui reliquerunt coronam suam in mundo hoc, et possederunt vitam aeternam, nempe Jonathan filius Saulis, Elieser filius Asariae, et Seniores in lege. Dixit Rabbi: Jonathan non, כי אפילו נשים מאחורי הקוריין יודעות היו שדוד עתיד למלוך nam etiam mulieres post textoria noverant, futurum ut David regnaret. Glossa: Mulieres sedentes post cortinas et texentes, noverant etc. q. d. lippis et tonsoribus fuerat notum, non Jonathanem, sed Davidem futurum regem; quomodo ergo Jonathan reliquit coronam? Videtur proverbialiter usurpari, נשים מאחורי הקוריין ut apud Latinos: leppis et tonsoribus. In MK. c. 2, v. 17. פעם אחת נתעטף כלי קוריים שלו vice quadam inducebat se vestibus textis suis, vel, operiebat se, sive onerabat se instrumentis textoriis suis, ascendit in tectum, et praecipitavit se, et concidit mortuus. Nam voluerat in se confirmare dictum illud Salomonis: „et odi hanc vitam". Ratio ibi redditur, quod per sex dies septimanae semper laboraverit, et tamen in die Sabbathi nihil haberet, quod comederet: כלי קוריים יצאו עם ישראל למדבר vestibus textis egressi

[142]) Propr. *baculus* (praesertim *pastoris*, ar. قُرْصُوف) *fissura vel rima praeditus*, i. e. funda.

[143]) Gr. καῖρος *licium, licia; fila quibus in telis textrices implicant stamina.*

sunt populus Israël in desertum, Midr. schir haschir. c. 4, v. 11. Midr. Tehil. Ps. 23. In Jalkut fol. 98b. pro eo legitur קוראים: Vide mox rursus. מהו לטלטל כלי קוריים בשבת quid? circumferendaene sunt vestes textae in Sabbatho? TH. de Sab. cap. 17. Et paulo ante, קנים והבלים של קוריים מטלטלין אותן בשבת. Ex his colligere est, num Munsterus recte *corium* interpretatus sit. Pro illo tamen est, quod in Jalkut legitur fol. 269a: Quidnam est quod scriptum est: „Vestimentum tuum non veteravit"? שמא כלי קוריות היו מהלכין עם ישראל במדבר forte vestimenta ex corio ibant cum Israëlitis in deserto, glossa בגדים עשויים מעור vestimenta facta ex corio. Scribitur promiscue cum כ et ס in fine.

קרך קְרוּךְ, קְרוּכָא *currus cameratus nobilium et principium, carruca,* χαρούχα. Rabbini: משל למלך ואיפרכוס שהיו בקרוכין simile est regi et eparcho, qui fuerunt in curru, et quaerebant homines, uter est rex? quid fecit rex? דחפו והוציאו חוץ לקרוכין extrusit et ejecit eum ex carruca vel carrocio, et statim cognoverunt eum, Br. s. 8. אני יוצא בקרוכין שלי ego egredior in curru meo, vel, curribus meis, Sr. s. 43. Est latinum *carruca.*

קרל קורלין *corallium:* מאן דגזז ספוגא גומי וקרולין qui abscindit spongiam, gummi, et corallium, TH. Sab. c. 7. Vide locum.

קָרַם *obtegere, obducere, superindere, superinducere aliquid, incrustare, incrustari,* apud Rabbinos. Praet. וּקְרַם עלוי משכא ומלי יתיה בסרא et obduxit eum pelle, et implevit carne et sanguine, Gen. 1, v. 27. in Jon. וקרם עליהון משכא מלעילא et superindidit iis cutem desuper, heb. ויקרם, Ez. 37, 8. ובקרמא מצראה קְרַמְתֵּהּ et tegumento Aegyptiaco obtexi illum, Prov. 7, 16. Part. אין בשרי קְרִים כנחשא num caro mea obducta est quasi aere? Jobi 6, 11. Id vulgo legitur קרים per Samech, nullo sensu: דקרים על הכפא quod obductum est testae, heb. מצפה, Prov. 26, 23. Fut. וְאֶקְרוֹם עליהון משכא et obducam ea cute, Ez. 37, 6. Ap. Talm. אלא שיקרמו פניה nisi ut incrustetur facies ejus; et mox, כדי שיקרום התחתון ut incrustetur fundum ejus, Sab. 19b. in Misna: מכה שיקרום plaga quae crustam ducit.

II. קָרַם, הִקְרִים *acescere, acidum fieri:* חמרא דאקרים vinum quod acescit, id est, החמיץ, Bb. 95b. יין שקרם ופירות שהרקיבו vinum quod acescit, et fructus qui putrescunt, Ms. c. 4. Item, חמרא דאקרים עד תלתא יומי vinum quod acescit, uspue ad tertium diem est in eo periculum, ע"ז fol. 30a.

קְרוּם, קִירוּם *crusta, tegumentum, cutis, membrana, pellicula: testa ovi:* קרום שעלה מחמת מכה crusta quae ascendit propter plagam, sive, quam ducit plaga, Talm. Jeb. 76a. Mikv. c. 9. ריאה שנימוקה וקרום שלה קיים כשרה pulmo qui tabescit, sed tegumentum (membrana, cutis) ejus sanum est, rectus habetur, Chol. 47b. ניקב קרום של מוח si perforata sit membrana cerebri, Chol. c. 3. in principio Misnae: ופורעין את הקרום הרך et distendunt pelliculam teneram, reliquam scil. a praeputio abscisso, distendunt eam acuminatis unguibus pollicis utriusque, donec denudetur glans membri sive caput, R. Majem. c. 2. de מילה circumcisione. In Concord. Hebraicis hebraeum דק (Lev. 21, 20.) explicatur per קרום. In Midr. Esther 122a. ad illud, „ut scirent Israëlitae, quid sibi faciendum esset", I. Par. 12, 32. שהיו יודעים לרפאות את הקירום ut scirent curare crustam vulneris. Glossa, קליפה cortex, crusta quae venit propter plagam. Sic in Midr. Cant. cap. 6, 4.

קַרְמָא *idem:* קרמא מצראה tegumentum Aegyptiacum, Proverb. 7, 16. Ap. Rab. קרמא עליונה של מוח membrana superior cerebri, Chol. 46a.

קַרְמִין *linea indumenta, lintea tenuia et subtilia instar membranae: cortinae, vela serica vel byssina.* Tal. שרא לסכסוכי קירמי permisit confricare lintea, gl. בגדים, Mk. 10b. עיטרה בקרמין ובסדינין ornat illud (tabernaculum סוכה) cortinis, linteis et sindonibus, Sab. 22a. Gl. יריעות *velis tapetibus figuratis.*

קַרְמִין, קוּרְמִין *olera, herbae sic vocatae:* מי שלימו קורמי באגמי quid? num desunt junci in stagnis? q. d. olera in pratis ad sustentationem vitae, Eruvin fol. 22a. In lib. Musar f. 98. legitur קרמי. Aruch adducit in קרם.

קַרְמִיד *calculus, later, tegula, lapillus:* ולקחו אבנים אחרות יכול אפילו קרמידים אפילו לבנים et accipiant lapides alios, si possit, etiam calculos aut lateres, Ar. ex libro Siphra: עד שידחו פני הקרמיד donec impellatur facies tegulae, h. e., donec decidat stillicidium, quando pluit ut tegulae stillent, Br. s. 13. TH. Tan. c. 1. Corruptum est ex graeco κεραμίς, κέραμος. Hinc gl. שדיח וישטוף פני הלבנה שקורין קרמוס. In Aruch explicatur, *canaliculi.*

קַרְמִיּוֹן *nomen fluvii in terra Israëlis:* מי קרמיון ומי פיגה פסולים, Sanh. 5b.

קרמול *species oleris vel herbae:* Pl. קרמולין פטורין מן המעשר Karmulin libera sunt a decimis, TH. Schevi. c. 2. in fine, et Ned. c. 7. ab initio.

קַרְמָן *loci nomen in Babylonia:* מטה קרמנאי lectus Karmanensis, Sab. 138a. Alibi vocatur מטה של טרסיים. Lectus fuit per membra aut partes plicatilis, quem licebat Sabbatho tendere, Sab. 47a. Circumferebatur de loco in locum: תורא דקרמינאי bos Carmanensium hominum. Hi optimi erant ad arandum, Nas. 31a. Munsterus *Carminatores* explicat, qui lanam vel etiam linum pectunt et purificant.

קְרוּמִית[144] *frustulum, fragmentum deciduum, reliquiae deciduae, veluti mattae, storeae, et similium, quae ex cannis aut calamis confecta sunt et contrita.* Tal. קרומית של מחצלת מותר לטלטלה deciduum storeae licitum est exportare, Sabbatho scil. Sab. 125a. Et aliter, בכל שוחטין בין קרומית של קנה, Sab. 8a. בצור בין בזכוכית בין בקרומית של קנה quocunque instrumento mactant, vel rupe acuta, vel vitro, vel

[144]) Propr. *obduratum, incrustatum.* קרמית של קנה obduratum calami, vel calamus, qui incrustari jam incipit.

latere cannae, gl. עשו לה צלע של קנה, Chol. 15b. קרומית של קנה וחיתה, Chol. 57b. In TH. Sab. c. 8. in fine: חמשה דברים נאמרו בקרומית של קנה אין שוחטין בה ואין מוהלין בה ואין מחצצין בה את השניים ואין מחתכין בה את הבשר על גבי השולחן ואין מקנחין בה. Hinc apparet, esse partem acutam, qua scindi possit. Scribitur vitiose קלומית pro קרומית, ut legitur in Br. s. 56. Vide R. Sal. Jes. 36, 6.

קַרְמִית *frumenti species, unde farina et placentae:* מאי קרמית חייבת בחלה, Pes. 35a. Et mox, מאי קרמית אמר אביי שיצניתא quid est karmis? dixit Abbai, שיצניתא, i. e., קצח nigella. Alius, דמשתכחא ביני כלניתא.

קֶרֶן, קֶרֶן, קַרְנָא *cornu:* במגד בְּקֶרֶן דכריא cum protraxerit cornu arietino, Jos. 6, 5. יח קרנא דמשחא cornu olei, IS. 16, 13. מלי קַרְנָךְ משחא imple cornu tuum oleo, IS. 16, 1. Duale, קַרְנַיִן עשר cornua decem, Dan. 7, 7. Forma dualis notat, quod natura tantum sunt bina cornua. Emphat. מן קַרְנַיָּא ex cornibus, Dan. 7, 8. Plurale masculinae formae, קַרְנִין דברזל cornua ferrea, IR. 22, 11. בקרנין דיעלין in cornibus rupicaprarum, Ez. 27, 15. Cum aff. ותעבד קַרְנוֹהִי מניה et facies cornua ejus, Exo. 27, 2. הואה קַרְנוֹהִי ex ipso fuerunt cornua ejus, Exo. 38, 2. דקדימו קַרְנוֹי לטלפוהי cujus cornua praecesserunt ungulas ejus, Ps. 69, 32. אחיד באילנא בְּקַרְנוֹהִי comprehensus in arbore cornibus suis, Gen. 22, 13. Forma foeminina, על קַרְנַת מדבחא super cornua altaris, Exo. 29, 12. ויתקטפן קַרְנַת אגורא et succidentur cornua altaris, Am. 3, 14. קַרְנָתָא ארבע cornua quatuor, Ez. 43, 15. בְּקַרְנַת מדבחא in cornibus altaris, IR. 1, 50. וּלְקַרְנַת אגוריכון et in cornibus altarium vestrorum, Jer. 17, 1. על קַרְנָתֵיהּ super cornua ejus, Exo. 30, 10. Vide et mox in קרונא.

Apud Rabbinos: עשרת קרנות הם decem cornua sunt (in scriptura scil.) קרנו של אברהם cornu Abrahami, (Jes. 5, 1.) קרנו של יצחק cornu Isaaci, (Gen. 22, 13.) קרנו של משה cornu Mosis, (Exo. 34, 29.) קרנה של תורה cornu Legis, (Hab. 3, 4.) cornu Josephi (Deut. 33, 17.) cornu sacerdotii, (Ps. 112, 9.) cornu Leviticum, (I. Chr. 25, 5.) cornu prophetiae, (IS. 2, 1.) cornu domus sanctuarii, (Ps. 22, 22.) cornu Israëlis, (Ps. 148, 14.) Midr. Schem. fol. 52b. Alibi: Dixit R. Samuel, שור שהקריב אדם הראשון קרן אחת היתה במצחו bos quem obtulit Adamus primus, habebat unicum cornu in fronte sua, sicut dicitur; Et melior videbitur Domino, bove, juvenco, cornuto, et ungulam scissam habente, (Ps. 69, 32.) Talm. As. 8a. Praeterea est ap. Rab. *cornu musicum: tuba, buccina: radius splendens, splendor: cucurbitula, cornu scarificatorium: extremitas, angulus: sors principalis, capitale elocatarum pecuniarum:* קרן פשוטה cornu simplex et rectum: קרן עגולה cornu rotundum. Haec erant מכלי שיר ex instrumentis musicis: illud naturale, hoc artificiale ex membris conjunctum, Sab. 47a. Kel. c. 11. קרנא קריא ברומי בר מובין תאני תאני דאבוך זבין cornu clamabat Romae (id est, solebant Romae buccina proclamare); „Fili vendentis ficus, vende ficus, sicut pater tuus, neque muta vel contemne opificium ejus, Ber. 62b. Sic explicatur in Aruch: R. Salomon aliter. קרן של כליבה cornu feretri. Uncus erat instar cornu in feretro mortuorum, ad quem alligabant mortuum, ne caderet aut moveretur inter sepeliendum, Talm. Para in fine: קרנים של יוצאי דרכים cornua viatorum. Cornua erant majora jumentorum, in quibus circumferebant aquam bibendi causa, ibidem. וכקרן כרכום et sicut cornu croci, id est, radius, splendor croci, color croceus, Nid. c. 2. קרני דאומני cornua balneatorum sive scarificatorum, id est, cucurbitulae, Sab. 154b. Sic, דשתי בקרנא דאומנא qui bibit ex cucurbitula scarificatoris, Macc. 16b. יתבי קמיה אומנא שקלי ליה קרנא sedebant coram ipso scarificatores, accipiebant cucurbitulam, Nid. 20a. שית יומא בקרנתא קאי sexta hora dies sive sol in cornibus consistit, id est, intra cornua, in puncto medio duorum cornuum, quae comprehendunt in meridie orientem et occidentem solem, hoc est, in ipso puncto meridionali, Pes. 12b. Gl. באמצע הרקיע in medio firmamenti: קרן זוית cornu anguli, intimum aut extremitas anguli: קרנא דעצרי cornu calcantium torcularia, Bk. 27b. גובה את הקרן אבל לא גובה את הרבית tollit capitale, sed non tollit faenus, Bk. 30b. Hinc ap. Talm. ששה דברים אדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא ואלו הן הכנסת אורחין וביקור חולין ועיון תפלה והשכמת בית המדרש והמגדל בניו לתלמוד תורה והדן את חבירו לכף זכות, id est: sex res sunt, quarum fructus homo comedit in mundo hoc, et sors capitalis stabilis manet ipsi in mundo altero, quae sunt; Introductio sive susceptio hospitum peregrinantium, visitatio aegrotorum, attentio in precibus, matutina frequentatio scholae, educatio liberorum ad studium Legis Divinae, et judicans proximum suum aequo animo, Sab. 127a. Idem alibi ad quatuor restringitur, quae sunt, כיבוד אב ואם honoratio patris et matris, (Deut. 5, 16.) וגמילות חסדים beneficentia, (Prov. 21, 21.) והבאת שלום שבין אדם לחבירו conciliatio pacis inter discordes, (Ps. 34, 15.) ותלמוד תורה כנגד כולם et studium Legis aequipollens omnibus, (Deut. 32, 47.) Kid. 40a. Pea c. 1. Item, הזכות יש לה קרן ויש לה פירות bona opera habent sortem capitalem, et habent fructus: עבירה יש לה קרן ואין לה פירות transgressioni est sors capitalis, sed nulli sunt ipsi fructus, R. David Jes. 3, 11. In Tg. Jon. ויתן קרנא וחומשא et dabit capitalem summam et quintam ejus illi cui reus factus est, Num. 5, 7. Elias vult hebraeum אשם in Tg. Hieros. semper sic transferri. Ego nullum praeter hoc unicum inveni: Iterum aliter, משום יושבי קְרָנוֹת propter sessores angulorum, i. e., homines otiosos, considentes aut versantes in angulis et compitis viarum, ubi transeunt venientes et abeuntes, ut nova ab illis explorent, Bk. 82. Hinc oratio ista cujusdam Rabbini: Gratias tibi ago Domine Deus, ששמת חלקי מיושבי בית המדרש ולא שמת חלקי מיושבי קרנות quod posuisti partem meam ex illis, qui consident in scholis, et

non posuisti partem meam ex sedentibus in angulis viarum, ad confabulandum scil. de rebus vanis et futilibus, Ber. 28b. אנשים בטלים יושבי קרנות homines ociosi sedentes in angulis viarum, R. David Ps. 1, 1. ad מושב לצים sedes irrisorum: יושבים בקרנות העיר ועוסקים בדברי שיחה sedentes in angulis urbis, et operam dantes confabulationibus. Hinc Munsterus et alii scribunt, קרנות significare *otiosum.* Hujus quoque sensus est illud in Targum, ימללן עלי יתבי תרעא בית קַרְנָתָא loquuntur de me, qui sedent in portis, in loco angulorum, Ps. 69, 13. נקטיה בקרנא דגליסיה prehendit ipsum angulo, ora pallii ejus, Ketub. in fine: Simile illi: וקרבת לקרנא דלבושה et tetigit angulum vestimenti ejus, Matt. 9, 20. in Syr. Grae. τοῦ κρασπέδου. Metaphorice, קרני מלחמה duces, capita belli vel exercitus: גדע בחרי אף כל קרן ישראל discidit in aestu irae omne cornu Israëlis; et mox, אלו שמנים קרני מלחמה isti fuerunt ootoginta duces belli, qui ingressi sunt urbem Bitter, Git. 57a.

קַרִינוּת, קְרִינָה, קִירוּן [145] *radiatio, splendor radians:* קרינת פני משה radiatio vultus Mosis.

קְרוֹנָה, קָרוֹן *carrus, carrum, carruca, currus, carpentum:* היושב בקרון insidens currui, Kil. c. 8. יושבים בקרונות של זהב sedent in curribus deauratis, Kid. f. 76. הושיבה עמו בקרונין שלו collocavit eam secum in curru: משליכין אותן לארץ מעל בקרונות שלהן projiciebant eas in terram ex curribus suis, Rab. Sal. Jes. 3, 17. ורחץ בקרונה של ציפורי et lavit se in curribus Siporii, id est, tempore mercatus publico, quando accedebant omnes curribus ad mercatum, Meg. 5b. Ar. exponit, „In frigidis aquis scaturientibus, et sic est a קרר. Sic, נבעלת בקרונות, id est, בשעת קרונות tempore curruum commeantium, Ketub. fol. 15.

קְרוֹנְתָא, קְרוֹנָא *coronamentum, corona, capitellum, globus ornatus causa aedificio vel columnae impositus, capitulum:* על קרונתא תנייתא super capitellum secundum, heb. הכתרת, IR. 7, 20. וקרונתא על תרין עמודיא et capitulum super utramque columnam, ibid. לְקְרוֹנְתָּא חדא capitulo uni, vers. 17. דִקְרוֹנְתָּא חדא capitelli unius, v. 16. Aff. על קְרוֹנְתְהוֹן super corona ipsarum, IIR. 25, 17. ורומא דְקְרוֹנְתְהוֹן et altitudo coronae ipsarum, ibid. וְקְרָנְתְהוֹן עלוהי et capitellum ipsarum super eis, ibidem. Pl. וחרתין וְקְרוֹנְתִּין עבד et duo capitella fecit, IR. 7, 16. קְרוֹנְתִּין et capitella, vers. 19. לְקְרוֹנְתִּין capitulis, vers. 17. Huc referendum videtur, וְקְרָנְתְהוֹן, pro וק־ונתהון vel וּקְרָנְתְהוֹן et capitella cedrorum erant super columnis, heb. כתרות, quod exponunt trabes, tigna. Jon. pro „exciso opere". Aut קְרָנָה sunt *trabes*, per metaphoram.

קוֹרְנִית *origanum herba.* Aruch vult esse *hyssopi speciem.* Talm. Schevi. cap. 8. Sic Rambam in Okezim cap. 2. Raschi exponit vernacule שדריאה *satureia.*

קְרִינָא *vinum dulce confectum.* In Gemara, מאי קרינא חמרא חליא מעסיא quid est קרינא? Vinum dulce ex Asia, ע"ז fol. 30a. Est a latino *carenum,* quod itidem vini dulcis genus. Isidorus lib. 20, c. 3. carenum dici putat, eo quod fervendo parte *careat.* Tertia enim (inquit) parte musti amissa, quod remanserit, carenum est. Turnebus autem lib. 13, cap. 23. ait: Ego vinum velut Caricum esse fere crediderim. Et iterum: Genus ergo tale vini, ut credibile est, primi Cares decoxere, et nomine de se affecere. Hanc sententiam juvat autoritas Talmudicorum, qui dicunt, esse vinum dulce veniens ex Asia. Caria enim Asiae minoris regio est.

קַרְנְזוֹל, קרנזיל [146] *diagonius:* פלגי לה בקרנזיל dividunt eum (agrum) per diagonii vel diagonalem lineam, Talm. Ber. 108b. R. Salom. hic scribit, קרנזיל dici, quasi זיל בה לקרנות *ito per eum juxta angulos:* חד גיסא גינרא וחד גיסא נהרא פלגין לה בקרנזול ab uno latere gressus, ab altero flumen, tunc dividunt agrum per diagonium, Bb. 13a. Gressus, id est, ager siccus, per quem datur gressus et incessus: בקרנזול, id est, באלכסון מקרן זו לקרן זו per transversum, ex angulo hoc in angulum istum.

קְרִינְטוֹן Κήρινθον, *cerinthum, the, herbae vel floris species.* In TH. Kil. c. 5. in Gemara: שושנת המלך קרינטון h. e. Schoschannath hammelech (cujus in Mischna fit mentio) est cerinthon. Apud Theophrastum de Hist. plantarum lib. 6, c. 7. Κήρινθον cerinthum numeratur inter flores aestivos. Cerinthes meminit Plinius lib. 21, c. 12. et inter apum pabula nummerat. Vide eundem lib. 11, cap. 7. et Aristotelem de historia animalium lib. 9, cap. 40.

קוּרְנְסָא, קוּרְנָס [147] *malleus:* יצלף בקורנסא contundit malleo, Ps. 74, 5. דמטפח בקורנסא qui percutit malleo, Jes. 41, 7. בקורנסא היא מתעבדא cum malleo perficietur, Num. 8, 4. in Jon. Ti. יד הקורנס manubrium mallei, Kel. c. 29. אף המכה בקורנס על הסדן etiam percutiens malleo super incudem, Sab. c. 12. in princip. R. Sal. vult esse *malleum majorem, ad extendendum et dilatandum ferrum:* פטיש est malleus communis: קורנסא דבקא malleus muscae vel vespae, h. e. aculeus, Chol. 58b. B. Ar. exponit קרנו cornu ejus. Sed est etiam minor: ut, נוטל אדם קורנס לפצוע את האגוזין accipiens homo malleum ad quassandum nuces, Sab. 122. in princ. c. 17. Hinc scribit Rabbi David Jes. 41, 7. *malleus parvus* vocatur apud Rabbinos nostros p. m. קורנס.

Deinde קרנס *sors* [148], heb. גורל. In Jalkut in Gen. fol. 29c. שהוא עולה בקרנסין של ארבע quia ipse as-

---

[145]) Ex hebr. קרן *radios emisit, radiavit,* quandoquidem *radii* cum cornibus comparari possunt.

[146]) Quasi *separantem angulos* dicas, ex hebr. קרן *cornu, angulus,* et ar. زَالَ (n. a. زَوَال), cui notio inest separandi. Diagonius enim vel diagonalis linea angulum in duas aequales partes dividit vel *separat.*

[147]) Corruptum videtur ex gr. κέαρνον, ου, τό quod *securim, feramentum fabrile aut sutorium* notat.

[148]) Vide notam ad קלבס.

cendit in sortem quatuor (virorum.) In Br. s. 58. legitur בקרסין. Sed in glossa בקרנסין.

קוֹרְנִית vide paulo ante.

קרם הִקְרִים *acescere, acidum* [149], *acetosum fieri:* ועל היין שהקרים et super vinum quod acescit, Ber. 40b. At in Bb. legitur cum Mem in fine. Aruch utrumque citat cum Samech, et recte. Nam in Targum legitur קְרָסִי, ut sequitur. Rursus per ם in fine, חמרא דאקרים vinum quod acescit, ע"ין fol. 30a.

קְרָסִי *acetum:* בר סכלא קשה הוא לאבוי היך קרסי filius stultus gravis est patri suo ut acetum, Prov. 19, 13.

II. קָרַם *findere:* Niph. נקרם; החקרם *findi, fissuram, rupturam consequi:* אם אני נותן לתוכן המים הם מתבקעים צונן הם נקרסים si infudero in eos aquam calidam, disrumpuntur in partes; frigidam, finduntur, Br. s. 12. in fine.

קְרָסָא *tempus statum, solennitas.* Graece καιρὸς. Hinc ad illud, יודעי בינה לעתים habentes intelligentiam temporum (I. Par. 12, 32.) מהו לעתים quid est לעתים? R. Tanchuma dixit לקירסין, i. e. למועדים solennitatum, Midr. Esther f. 122a. Br. s. 72. R. Jose dixit לעיבורים embolismorum: אם הגיע קרסו של תלמיד חכם si advenerit tempus discipuli sapientis, MK. 11, 3. Gl. קירסו, i. e. שעתו חמנו hora et tempus statutum ejus.

קרסיות *vox, sonus: clamor, vociferatio.* Idem quod קול, hebraice: In MK. c. 10. v. ult. יש קרסיות לטובה ויש קרסיות לרעה est clamor seu vociferatio in bonum, et in malum: קרסיות טובה vox seu vociferatio in bonum: ut „Et audivit Dominus את קול דבריכם vocem verborum vestrorum (Deut. 5, 28.) et mox: bene dixerunt quaecunque loquuti sunt: קרסיות לרעה vox seu vociferatio in malum; ut, et audivit Dominus vocem verborum vestrorum", et iratus est, et juravit (Deut. 1, 34.) Idem hic locus extat in Vr. s. 32. hoc pacto, יש קול יוצא לטובה ויש קול לרעה. Videtur esse ex graeco Κράζω *clamo.* B. Ar. legit קריאסות.

קורסיות vide supra in קסדור.

קְרָסִין *ansae, ansulae.*

קִירוּס [150] *tela, textura ex musco palmarum:* העושה שני בתי נירין בנירים בקירוס וכו' qui facit duas commissuras filorum in licio, in cortina etc. Sab. cap. 13. in princip. Glossa קירוס, id est, יריעה ארוגה מסיב דקל.

קירוס *scapus, pecten textorum:* הנוגע בנירים ובקירוס attingens stamina et scapum textorium, Kel. c. 21. Glossa, קירוס est quasi מסרק pecten, quo percutiunt texturam et conjungunt fila.

קִירִיס *dominus.* Vide supra in קיר.

קַרְסְטֵל *cartallus, canistrum:* אין תולין קרסטל לבהמה בשבת non appendunt canistrum bestiae in die Sabbatho, Sab. 53. In Gemara legitur טרסקל, de quo suo loco. Sic et alter locus, quem Aruch citat, in Gemara legitur, quem vide in טרס. Adducit et locum ex Bereschit rabba eadem forma, sed pro eo hodie legitur קרטיל, quae forma genuina est. Nam corrupta vox est ex graeco κάρταλλος: In Midr. Schem. s. 5. לקרסטל נקוב similis est haec res canistro perforato. In Vr. s. 19. pro eo legitur לטרקסל, sed in gl. לטרסקל: Alibi, קרסטל של תאנים corbis ficuum.

קְרִיסְטָלִינוֹן *crystallinus, crystallinum, quod est ex crystallo:* קרסטלינין ומרמרין crystallina, et marmorea, Esth. 1, 16. Sic קְרִיסְטָלוֹן *crystallus.*

קְרִיסְטוֹמֵלִין *chrysomela.* Graecum est χρυσόμηλον, *mala parva aurei coloris, quae et mala Armeniaca vocantur.* Gallice, inquit R. Sal. vocantur abricots: אגסין והקרסטומלין pira et chrysomela non sunt heterogenea in arbore, Kil. c. 1. Okezim c. 1. Sic exponunt fere omnes. Scribitur et cum ח in medio, in quibusdam libris. Rambam explicat arabice כמתרי, et אגאץ, vernacule pyra. In Mischnajoth parvis, אגסים קטנים. Forte sunt *crustumina,* L et N commutatis. Plinius l. 15, c. 15. „Cunctis autem (scilic. pyris) crustumina gratissima."

קריסטור *scriba, notarius:* Tria officia obibat ille angelus, ספיקלטור spiculatoris, וכהן גדול et sacerdotis maximi, וקריסטור et scribae, sicut dicitur, וקסת הסופר במתניו et calamarium scribae in lumbis ejus, (Ez. 9, 3.) Jalkut Proph. fol. 70a. ex Medr. Echa c. 2, v. 1. sed ibi legitur pro eo, קסנטור, quod vide supra.

קַרְסוּלִין *tali, malleoli pedum et digitorum, crura.* In Tg. מי קרסולין aquae talorum, quae scil. tantum ad talos pedum pertingebant, heb. מי אפסים, Ezech. 47, 3. וקציצו ית קַרְסוּלֵי ידיהון ורגליהון et amputarunt talos manuum et pedum ipsorum, heb. בהנות pollices, Jud. 1, 6. sic vers. 7. דליה קרסולין cui sunt crura, heb. כרעים, Lev. 11, 21. Ap. Talm. עשרה בקורסל decem (scil. membra) sunt in talo, Ohol. c. 1. Est et *species ferae:* unde, קרסולין ישרון בהון ferae habitabunt in eis, heb. קימוש, Hos. 9, 6. Sic mox conjungit his חתולין feles sylvestres.

קְרַסֵּם, קַרְסֵם *absumere, consumere: excindere, incidere, succidere:* יְקַרְסֵם יתיה גובא succidet illud locusta, heb. יחסלנו, Deut. 28, 38. in Jon. et TgH. Sic ap. Talm. קירסם חורד succidit (ramos aridos) et folia arida aufert, As. 49b. in Misna: קרסמוה הנמלים exciderunt eum formicae, Pea c. 2. inferne scilic. radicibus excisis et vastatis. Sic convenit cum יכרסמנו *vastabit, suffodiet eum porcus sylvestris,* (Ps. 80.) שאין מקרסמין ואין מורדין ואין מפסגין באילן quod non succidunt ramos, neque sustentaculum adjiciunt arbori, Mk. 3a. מקרסמין מורדין מפסלין עד ראש השנה Schevi c. 2.

קִרְסוּם *excisio, absumptio, vastatio radicitus.*

קוּרְסָם. Sic adducit Aruch et alii ex eo, et exponunt ברזל *ferrum.* Legitur in TH. lib. Ber. c. 2.

[149]) A pungente et quasi *secante* (קרץ, קרם) sapore dictum. Male A. n. vocem cum קרם per ם in fine confundit. Illud nempe ad verbum קרם *incrustari* vertendum est, quia vinum, antequam acidum fit, *incrustari,* crusta obduci solet. [150]) Vide notam praecedentem 149.

in Gemara, circa finem: ר' זעירא כד סלק להכא אקיז דם אזל בעי מיזבן חדא ליטרא דקופד מן טבחא א"ל בכמה הדין ליטרתא א"ל בחמשין מנין וחד קורסם. א"ל סב לך שיתין ולא קבל עילוי וכו', id est, Rabbi Seira cum ascenderet huc, secabat venam. Abivit cupiens emere unam libram carnis a lanione, inquiens: Quanti haec libra? respondit: quinquagintá minis argenti, et uno ictu. Dixit: Cape sexaginta minas pecuniae, sed noluit accipere etc. (Sic obtulit ipsi usque ad centum minas, modo non acciperet ictum) tandem dixit: עביד כמנהגך fac juxta consuetudinem tuam. Circa vesperam intravit synagogam, dixitque Rabbinis: Hem quam mala est consuetudo hujus loci, דלא אכיל בר נש ליטר' דקופד עד דמחו ליה חד קורסם ut non comedat homo libram carnis, quin impingant quoque ipsi alapam etc. Haec ibi. Haec historia sermone hebraeo expressa est in עין יעקב, et pro hac voce legitur קורסק, addens, in Aruch id explicari מלקות, id est, *plaga*, *ictus*. At vero in Aruch explicatur ברזל *ferrum*. In paraphrasi transfertur, בחמשין מנה ומכה אחת. Est ergo, *ictus*[151], *plaga*, *alapa*.

קְרַסַף *scalpere*, *radere* Ithpahel Infin. ונסב ליה פחר לְאִתְקַרְסָפָא ביה et accepit sibi testam, ut scalperet ea, Jobi 2, 8.

קְרַע *lacerare*, hebraice.

קְרַע, קְרִיעָה *laceratio:* קריעת הבגדים laceratio vestium. Haec fiebat apud Hebraeos diversimode propter diversas causas. Causa principalis est luctus ob mortem patris aut matris, propinqui, sapientis, aut doctoris populi, regis aut principis, summi praetoris et similium. Item, si quis audiat vel videat verba Legis flammis obsumi, aut si quis audiat nomen Dei blasphemari; vel urbes, templa, scholas vastari aut comburi; aut populum Judaicum armis ferroque trucidari. Laceratio fit stando: a collo anterius, non posterius, non ad latus neque ad fimbrias inferiores vestis. Longitudo rupturae palmus est. Laceratio non fit in interula sive indusio linteo, quod vocatur סרבל בגד הזיעה vestis sudoris, nec in pallio exteriori. In reliquis vestibus corpore accommodatis omnibus fit, etiamsi decem fuerint. Laceratio statim fit ad egressum animae, si quis praesens sit: aut intra septem dies primos, ad primam famam de mortuo: aut intra dies triginta, de lata fama ex terra longinqua. Propter patrem aut matrem, principem, praetorem summum, laceratio fit usque ad denudationem pectoris. Laceratio vel sutura propter parentes nunquam resuitur: propter alios fieri potest vel post trigesimum diem, vel intra pauciores, pro ratione personarum mortuarum etc. Vide Maim. in Hilchos אבל c. 9. et Jore deah f. 103.

קרף קוּרְפִּיּוֹת *vasa culinaria inferne acuta, non plana, quae dum cocturae adhibentur, tripodi aut alio vasi, aut sustentaculo imponuntur.* A loco quodam sic dicta volunt: שלי קורפיות א"עפי שאינם יכולין לישב אלא מסומכין טמאים vasa Kurphaea etiamsi non possint subsistere nisi suffulta, immunda sunt, Kel. c. 4.

קוּרְפְדָאי[152] *talpa:* באות שבשרצים קורפדאי cum signo reptilium, talpa, Chol. 63a. Alibi legitur cum ר duplici, pro *vespertilione*, ut heb. תנשמת, quandoque *talpam*, quandoque *vespertilionem* significat: כל מיני עופות יפין לחלום חוץ מן קריא קפופא וקורפראי omnes species avium pulchrae sunt ad somniandum, exceptis perdice, noctua et vespertilione, Ber. 57b. קריא forte aliam quandam infaustam avem streperam et clamosam significat, ut est corvus, cornix aut alia similis. R. Sal. exponit vernacule יבנץ.

קורפרייא *hydriae*, *urceoli parvi:* כאילין קורפרייא דקיקתא דמיטענן תרתיי תלת בגו ידא sicut isti urceoli parvi, quorum duo aut tres in manu portari possunt, TH. in יום טוב cap. 4. ab initio. Glossa, מיני כדים. Videtur idem esse quod praecedens קורפיות.

קְרְפִיטָא, קְרְפִּיתָא[153] *sella:* ליתיב מר אקורפיטא sedeat Dominus in sella, Kid. 70a. Vide in אקר.

קְרְפוּלִין *merces pretiosae*, Guido ex Zohar.

קרופינוס *clarus*, *illustris*, *pretiosus:* איהו דהוה מלכא קרופינוס דכל עלמא ille qui fuit princeps illustrissimus totius mundi, Zohar in Exod. col. 119. de Jethro.

קַרְפַּס *apium*, *color apii*. Guido.

קַרְפַּסִינוֹן *carbasinum*, quod ex carbaso factum, ornamenta ex lino tenuissimo et pretiosissimo, Esth. 1, 8. in Midrasch, ad hebraeum כרפס.

קַרְפֵּף, קַרְפִּיף, קַרְפַּף *septum*, *locus patens*, *lapide*, *fossa*, *aut alio signo vel sepimento circumclusus*, *et notatus*, *et ab alio distinctus:* אלא לגנה או לקרפף nisi de horto aut septo, Erub. c. 2. in Misna. Gl. הקף גדול חוץ לעיר *septum magnum extra urbem*, i. e., *caula vel septum ovium*, *quod uno die hic*, *altero die illic figitur ad agrum stercorandum:* הגינה הקרפף שהיא שבעים אמה hortus et septum quod est septuaginta cubitorum, ibid. נותנין קרפף לעיר addunt septum urbi, ibid. cap. 5. scilic. in commixtione terminorum ad conficiendum longius iter Sabbathi. Illud septum constabat LXX. cubitis, et adjudicabatur urbi, ab illo septo deinceps metiebantur bis mille passus, ut liceret Sabbatho terminum constitutum attingere. Vide ערב. Pl. קַרְפִּיפוֹת *septa*, *loca circumclusa*.

קָרַץ heb. *excindere*, *incidere*, *occidere*, *ex illo* קֹרַצְתִּי *excisus sum*, Jobi 33, 6. et קֶרֶץ *excidium:* unde „excidium ab aquilone venit“ (Jer. 46, v. 20.) quod Chaldaeus transfert, עממין קטולין homines occisores. Sic ap. Talm. הביאו לו את התמיד קרצו adduxerunt ad eum agnum officii jugis, occidit vel mactavit eum, Joma c. 3. in Misna. Vide Gemaram. אם נקרצה מן האשכול si abscindatur a botro, Pea c. 7.

[151]) Gr. κρουσμός ου ὁ *percussio*. [152]) Cf. infimum latinum crapaldus, quod *bufonem* notat, ex gallicoque *crapaud* ortum habetur, quae vox plane talm. קורפדאי convenit. באות שבשרצים קרפדאי noctua inter reptilia bufo (est), i. e. quod noctua (בואה) inter volucres, id bufo inter reptilia est; dum nonnisi noctu e cavis terrae prorepit. Buxt. s. r. בוה locum illum recte intellexit. [153]) Gr. κράβατος, *grabatus*, *lectus humilior constans tabulis subterque tentis institis*, *in quo veteres meridiari solebant*.

quod Ar. exponit *adhaerere*, sed male: אם החקינו להיות קורץ עליו si praeparaverit illud, ut discindat super eo; scil. massam, Kel. c. 15. Aliter, קרצה שפתותיה si compresserit labia sua, ut scil. aqua non possit ingredi, Mikv. c. 8.

קֻרְצָא, קוּרְצָא *accusatio, criminatio, delatio, quasi excidium* dicta. Hoc sensu semper ante se habet verbum אֲכַל vel אֲכַלִי, ut ibi videre est copiosius: Sic, אכיל קרצא גלי רזא divulgat criminationem (id est, criminatur, calumniatur) qui revelat secretum, Prov. 11, 13. et sic 20, 19. גברי אכלי קרצא הוו viri criminantes sunt, Ez. 22, 9. Pl. לא תֵיכוּל קוּרְצִין בעמך non proferes criminationes in populo tuo, Lev. 19, 16. Cum Aff. וַאֲכַלוּ קַרְצֵיהוֹן et divulgarunt criminationes ipsorum, Dan. 3, 8. די אכלו קַרְצוֹהִי qui protulerant criminationem ejus, Dan. 6, 24. Elias in suo Methurgeman, et R. Salomon Levit. 19. volunt קרץ esse *nutum*, a קרץ *annuere, quod delatores et calumniatores soleant blando nutu crimina prolata confirmare iis, quibus ea divulgant.* Vide amplius in אכל.

קְרִיץ, קְרִיצָא, קְרִצְתָּא *mane, matutinum tempus: aurora.* Respondet hebr. שחר in Jobo, Psalmis, TgH., et posterioribus paraphrastis istis: אתער לצלותא דִקְרִיץ excitabo me ad precationem aurorae, id est, matutinam, Psal. 57, 9. אזקוף ציצין דקריץ si elevavero me alis aurorae, Ps. 139, 9. עד מסק עמוד קְרִיצְתָּא usque ad ascendere columnam aurora, Gen. 32, 24. ולא יחמי בתימורי קרצתא et non videbit palpebras aurorae, Jobi 3, 9. על תקוף קורבן תדירא דִקְרִצְתָּא super virtute sacrificii jugis aurorae, i. e., matutini, Ps. 22, 1. קרבנא תדירא דקרצתא sacrificii jugis matutini, Ps. 50, 12. וידעתא לִקְרִצְתָּא אתריה et scis aurorae locum ejus, Jobi 38, 12. כמה זותנין עובדי עמא הדא כקרצתא quam pulchra sunt opera populi hujus instar aurorae, Cant. 6, 9.

קְרַץ [154] *mane aliquid agere, mane occupatum esse vel laborare:* אי קרצת לא חשכת si mane laborasti, non laborabis in tenebris, Vr. s. 25. „Mane", id est, in juventute; „In tenebris", id est, in senectute: נקרוץ ונסדר לאילין כובייא surgemus mane, et disponemus (insidias) juxta illas spinas, TH. ע"ז c. 5. Et mox: קרץ ונפק surrexit mane et abiit.

קֶרֶץ *excidium*, ut supra: item, *interstitium, paries mediastinus, locum unum ab altero dividens et quasi discindens:* שרץ בתוכו והקרץ בינתים si reptile aut vermis fuerit in eo, et paries in medio, Kel. c. 8. B. Ar. vult esse idem quod גריצה.

מִקְרָצוֹת *orbiculi, frusta massae farinaceae,* חתיכות בצק Tah. c. 1. Tibbuljom c. 1.

קַרְצוּבִין *tribuli, cardui:* ארחהון דעטלי קרצובי וכובי via pigrorum tribuli sunt et spinae, Prov. 15, 19.

קרצטיונא *trutinae, bilunces*, Megillat echa c. 1. v. 5. B. Ar. legit כרסטייתא, et dicit, Arabes vocare trutinam קרסטון.

קַרְצוּלִין *crura, genua:* דְקַרְצוּלֵיהּ שרין בארעא cujus crura consistunt in terra, caput autem pertingit ad coelum, Ps. 50, 11. Idem quod קרסולין. Sic etiam Aruch citat locum Ez. 47, 3. Sed ibi libri impressi habent ס in medio. Locus praecedens in Targum Ps. 50. male consutus est ex fabulosa narratione Talmudica, in qua avis quaedam istius stupendae magnitudinis describitur, quae in Tg. vocatur תרנגול ברא gallus sylvestris. Verba Talmud: זימנא חדא הוון אזלינן בספינתא וחזינן ההיא ציפרא דקאים עד קרצוליה במייא ורישיה ברקיע וכו׳ tempore quodam ivimus in navi, et vidimus avem quandam, quae stabat usque ad crura sua in aquis, et caput ejus erat in firmamento etc. Bb. 73b.

קַרְצוּף, קַרְצַף [155] *strigilis crassior lignea, pecten ligneus ad crassiores sordes leviter abradendas, qualibus equisones utuntur:* איזהו קרוד ואיזהו קרצוף quaenam vocatur strigilis et quis pecten? Strigilis est cujus dentes sunt tenues et acuti, unde facile caesuras inducit aut vulnus: קרצוף pecten est, cujus dentes sunt majores et crassiores, et non faciunt vulnus, Beza 23a. in Mischna.

קַרְצֵף *pectinare, pectine radere, leviter abradere:* אין מקרדין אף לא מקרצפין non strigilant neque pectinant, id est, nec strigili tenuiori aut crassiori lignea equum die festo radunt, Beza 23a. Pes. 11b.

קִרְצוּף *pectinatio, rasio cum pectine vel strigili.*

קַרְצִית *musca major:* קרצית שבעמר musca quae est in manipulo, Git. 87b. מאי קרצית דדבחא דביני כיפי quid est קרצית? musca quae inter petras latitat, ibid.

קרק

קוּרְקָא *vinculum, ligamen.* Aliis *suber, cortex levis, qui calceis et crepidis intra soleas includitur*, Jebh. 102b.

קוּרְקְבָן *ingluvies, vesicula gutturis in avibus, stomachus:* ויעבר ית קוּרְקְבָנֵיהּ בגטשא et removebit ingluviem ejus cum sordibus, Lev. 1, 16. in TgH. וְקוּרְקְבָנֵיהּ ליתוי מקליף et ingluviem suam non nudat, Lev. 11, 13. in Jon. Ap. Rab. ניקב הקרקבן perforata ingluvies, Chol. 56. טחול שוחק קורקבן טוחן splen attenuat, ingluvies molit, i. e. concoquit cibum, Ber. 61b. בשביל קורקבן שאינו טוחן propter stomachum qui non molit, Sab. 152b.

קַרְקוּזַאי *carcosanus*, a loco sic dicto: קרי קורקואי cucurbita Carcosana, Ned. 51a.

קְרוּקִיְתָא *rana:* חזייה להדוא קרוקיתא דעקרבא יתיבא

---

[154]) Ex significatione *findendi, rumpendi*, de luce tenebras findente, ex tenebris erumpente, similiter locutioni יבקע כשחר quae de erumpente aurora in usu.

*) קורצי (Debar. rab. s. ואתחנן) χόρση *crinis*.

[155]) Convenit cum lat. *crispare*, undo etiam nomen syr. formatum videtur ܩܪܘܣܦܐ, et eliso ܣ, ܩܪܘܦܐ *febris frigida, horror febriculosus et cum erectis pilis.*

*) קרקין (Jalk. f. 62 b.) *Carruca*.

על אקרוקתא vidit istam ranam, et scorpionem insidentem ranae, Ned. 41a.

קַרְקוֹם *munitio, propugnaculum:* וחבנון קַרְקוֹמִין על קרתא מרדא et aedificabunt munitionis contra urbem rebellem, hebr. מצור, Deut. 20, 20. Jon. Alias dicitur etiam כרכום.

קַרְקֵן *infundere, propinare potum.*

קַרְקְנָא *infusio, propinatio:* למחר שתינא חמרא ברקודא דאבוך ובקרקנא דאמך cras bibiturus sum vinum, cum saltatione patris tui, et infusione matris tuae, hoc est, patre saltante et matre infundente sive propinante. Affine ipsi קַנְקַן cantharus, poculum, quasi ר et ל commutentur, ut alias saepe. Alii „cum saltatione", quasi ובקרקרנא, ut קרקר sit *saltare*, pro hebr. כרכר, commutatis ק et כ. Legitur in Ned. 51a.

קוֹרְקָם *brassicae*, vel juxta alios, *fabae species*, Arab. קלקאס, ut notant interpretes Hebraei. Unde videtur idem esse quod קולקסייא supra, *colocusia.* Voluerunt eam a decima esse liberam, Maaser. in fine. Alii aliter explicant.

קוּרְקְסִין[156] *ansae, ansulae:* קורקסין של זהב ansulas aureas fecit ipsi, Br. s. 18. ופורקין את קורקסין et rumpunt ansulas, Bem. rab. s. 4. Alibi, קורקוסי השמים במי אוקיינוס הם אחוים, Pirke R. Elies. cap. 3.

קוּרְקְסָא *tabula lata dentata, cujus usus ad triturandum,* ut exponitur in Menach. 22a. עיזא דקרקסא capra tabulae tritoriae, i. e. ferrum formam caprae referens, quod adhibebatur in trituratione gravandi causa. In Sevach. 116b. paulo aliter. Aliter iterum in ע"ז fol. 24b. Vide etiam supra in טרב, in טרבל.

קורקסין, קורקסייא *arculae:* קורקסייא דאפותיקי arculae apothecarum, TH. Ned. c. 10. Arcae corio tectae.

קַרְקִיסִין[157] *crepidae vel calcei crassi et elati, ut in Italia adhuc moris est:* וכשהיתה אחת מהן קצרה היתה לובשת קרקיסין עבים שתראה ארוכה cum quaedam illarum esset brevis staturae, induebat calceos altos, ut appareret procera, Echa rab. c. 4, v. 15. glossa, סנדלים גבוהים. In Jalkut hoc eodem loco pro eo legitur קורדיקין. Vide supra in קרד, in קורדקסין.

קַרְקְסָאוֹת[158] *spectaculorum, ludorum publicorum domus; circi.* Puto enim esse a latino *circus,* quomodo olim dicebatur *locus, in quo populus, ludos publicos spectans, considebat.* In Tg., ליטין אתון במעלכון לבתי תיאטרוניכון וְקוּרְקְסָתְכוֹן לבטלא פתגמי אוריתא maledicti sitis, quando ingressi fueritis domus theatrorum vestrorum et domus spectaculorum vestrorum, ut irrita reddatis verba Dei, Deut. 28, v. 19. in Jon. דאזלין למשתי מרות בבית קַרְקְסוֹן qui eunt ut bibant vinum merum in circis, Ps. 69, 13. Vel, in oenopoliis, tabernis vinariis. Ap. Talm.: הולכין לטרטייאות ולקרקסאות eunt in theatra et circos, Kethub. fol. 5a. et Sab. 150a. In Meg. 6a. ad locum illum Zachariae cap. 9, 7. „Eruntque tamquam dux in Jehuda, et Ekron velut Jebusaeus": אלו תראטריות וקרקסיות שבאדום haec sunt theatra et circi in Edom, in quibus principes Jehudae publice aliquando docebunt Legem: Alibi, אשרי האיש אשר לא הלך לטרטיאות ולקרקסיאות של גוים beatus est vir qui non abit in theatra et circos gentilium, ע"ז fol. 18b.

קַרְקַע, קַרְקְעִיתָא, מַקְרְקַע *solum, fundum, parimentum: fundus, ager, terra, bonum immobile:* Talm. אסתר קרקע עולם היתה Esther solum vel pavimentum mundi fuit, Sanh. 74b. Instar soli immobilis erat, ut non moveretur aut declinaret ad ullum peccatum. Fem. קַרְקָעִית הנהר fundum fluminis. In Tg. ואפילו קַרְקְעִיתֵיהּ etiam fundum, imum vel pavimentum ejus, Num. 19, 14. Ap. Rab. מטלטלין נקנין עם הקרקע ואינן נקנין עם העבדים mobilia bona acquiruntur cum immobilibus, et non acquiruntur cum servis, Bk. 12a. נטל רביע בקרקע ורביע במעות accipit quartam partem in agris sive bonis immobilibus, et quartam in pecuniis, ibid. fol. 9a. Pl. קַרְקָעִים, קַרְקָעוֹת, מְקַרְקְעִים bona immobilia, agri, fundi, domus: מכר לו עבדים וקרקעות vendidit ipsi servos et fundos, Bk. 12a. עבדין כמקרקעי דמין servi bonis immobilibus similis sunt: שנידם עמוקים בקרקע utraque profunda sunt in terra: אחד הבור ואחד הדות הקרקע tam puteus quam cisterna in terra sunt, Bb. 64a. כל אדם שאין לו קרקע אינו אדם omnis homo cui nullus est fundus, non est homo, Jeb. 63a. כל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע quicquid conjunctum est cum terra, habetur tamquam terra, ibid. f. 65b. Regula ista in venditionibus usum magnum habet: תבואה תלושה מן הקרקע frumentum vel seges evulsa ex terra, ibid. fol. 68b. Contra, תבואה מחוברת לקרקע seges adhuc stans: מס הקרקע tributum terrae: גדולי קרקע nascentia terrae.

קַרְקַף, קַרְקְפֵי *caput:* אקרקפי דארי in caput leonis, Sab. 67a. כרגא אקרקף דגברי מנח tributum in caput singulorum imposuit, Bb. 55a. Aruch legit feminine אקרקפתא, i. e. על גולגלת, quomodo Syre legitur Matth. 27, 33. pro *cranio capitis*, gr. κρανίον: et ad Rom. 12, 20. Carbones ignis coacervabis על קרקפתה super caput ejus, gr. κεφαλὴν αὐτοῦ: קרקפתא דלא מנחא תפלין caput quod non applicat Tephillin, Rh. 17a.

קַרְקְפָן *capitosus*, id est, בעל הגולגלת, ut R. Sal. scribit, *magnum cranium habens:* קַרְקְפָנא חזיתי לראשך capitosum vidi caput tuum, i. e. vidi te habere caput longe majus solito vel humano capite, Erub. 22b. Ar. et hic legit קרקפתא.

קַרְקְפַל *cranium, cutis a capite vel cranio humano detracta:* ומניחין לו בראשו קרקיפלו של רבי ישמעאל et imponunt capiti ejus cutem capitis R. Ismaël, de Idololatria fol. 11b. R. Ismaël iste fuerat quondam pontifex maximus inter Judaeos, filia autem

---

[156] Gr. κρίκος vel κίρκος *annulus, fibula.*

[157] Vide notam ad vocem קורדקסין.

[158] Gr. κιρκήσια *circenses, circenses ludi.*

Imperatoris Romani venustissimo vultu ejus delectata, cupivit cutem capitis ejus detrahi, et balsamo condiri, et inter thesauros sacros servari, quam adhuc Romae asservatam suo tempore, B. Ar. et R. Sal. tradunt. Videtur tamen ex Talmud hoc citari: nam Aruch ex Gemara adducit: שהרי קרקפלו של ר' ישמעאל מונח ברומי nam cutis vultus R. Ismaelis adhuc deposita erat Romae, Chol. 123a. Et sic R. Sal. in glossa ad locum praecedentem. Pro ברומי in editione Basileensi legitur בראש מלכים inter capita regum. Autor Aruch vult esse vocabulum graecum.

קַרְקֵר *gracillare, quod proprium gallinarum quando ova pepererunt*: vel *cucurire, quod gallorum proprium*, ut in illo Ovidii, vel ejus qui Philomelam operibus Ovidii adjecit: „Cucurire solet gallus, gallina gracillat": vel *glocitare, quod gallinarum ovis incubare cupientium proprium:* In Tg. טוסין מיללין תרנגלין מְקַרְקְרִין pavones ululant, galli cucuriunt, Esth. 1, 2. in secundo Tg. circa finem. In Gem. מקרקר עליהם כתרנגולת שמקרקרת על בניה glocitat super eos, sicut gallina glocitans super pullos suos, Tan. 29a. Sic adducit Aruch: at quia hoc Deo ibi tribuitur, in editione Basileensi id correctum est. In libro עין ישראל legitur, ואף הק"בה מקרקר עליהם כתרנגולים etiam Deus glocitat super eos instar gallinarum, id est, gemit, gemitus et querelas edit super Jerusalem. Alibi, איהו קא מעוי ואינהו קמקרקרין ipse rugiebat, et illa glocitabant vel cucuriebant, Chol. 53a. In Sr. s. 9. באותה שעה התחיל פרעה משחק עליהם ומקרקר אחריהם כתרנגולת isto tempore incepit Pharao irridere ipsos, et gracillabat super eos instar gallinae, vel, sibilabat post eos per contemtum. Gl. קרא שורק ומרנן ומצפצף דרך לעג וקלס. Videtur esse a geminatis radicalibus.

קַרְקוּר, קִירְקוּר *crocitatio cervorum, vociferatio, querula:* ואתו עורבי ואכלי דמא וכו' אפיקו לי קורקור מהכא venerunt corvi absumentes sanguinem etc. dicebat R. Joseph: Abigite hinc crocitationem corvorum, Bb. 23a. Item *coaxatio, vociferatio ranarum:* צפרדעים קרקורן היה קשה להם יותר מהשחתתן ranarum coaxatio gravior erat ipsis quam vastatio ipsarum, Jelam. f. 26b.

קַרְקֵר *vastare, diruere, destruere*, Hebr. Sic, היו מקרקרין בו כל הלילה destruebant in ea tota nocte, Br. s. 74. in fine.

קַרְקוּרָא *vastatio, destructio:* קרקורא דקיר destructio parietis, Zoh. in Gen. col. 483.

קַרְקָרָה *fundum, ima pars rei:* קרקרותיהן ודפנותיהן fundum ipsorum et latera ipsorum, Kel. cap. 2. Alias dicuntur etiam שולים et קרקעות.

קַרְקוֹרֶת, קוּרְקוֹרֶת *idem:* כנגד קרקורתה versus fundum ejus, i. e. קרקעיתה, Ohol. c. 9. עד שיגמור את קורקורתה donec perficiat fundum ejus, Kel. c. 28.

קַרְקְרִין *lecticae*, Schindlerus.

קַרְקֵשׁ *pulsare, ictum incutere, ictu sonum edere:* ומקרקש ליה זוזי et pulsabat ipsi numulis, Git. 40b. Ketub. 85. מקרקשא ליה בת רב חסדא אמגוזא בלגנא pulsabat, sonum edebat ipsi filia Raf Chasdae, cum nuce in lagena, Ber. 62a. מקרקש זגי דכילתא pulsabat tintinabula thalami vel cubiculi, Nid. 17a. scil. ad abigendum homines tempore coitus. Pro זגי legitur גזי muscas, in Aruch in גז octavo.

קַרְקַשְׁתָּא *tintinabulum:* מאי משכוכית הכא תרגמו קרקשתא זוג שמקרקש בה לפני i. e. קרקשתא Bk. 52a. Gl. זוג שמקרקש בה לפני העדר tintinabulum quo sonum edunt ante gregem.

קַרְקַשְׁיָיא *genus ornamenti*, idem quod Hebr. הקשורים TH. Sab. c. 6, fol. 8b.

קְרַר, Ithpahel נִתְקָרַר, אִתְקָרַר *frigescere, refrigerare se.* Infin. לְאִתְקָרָרָא על נהרא ad refrigerandum se juxta aquam, Exod. 2, 5. in Jonath. לְמִתְקוֹרָרָא על מיא, Exod. 7, 15. in TgH. Sic מ in ista dialecto saepe in Infinitivo servit. Apud Talm. super illud: Hoc est os ex ossibus meis, et caro ex carne mea, (Gen. 2.) מלמד שבא אדם על כל בהמה וחיה ולא נתקררה דעתו עד שבא על חוה docet quod venerit Adamus ad omnes bestias et animantia, sed non refrixit mens ejus, donec coivit cum Eva vel Chavva, Jeb. 63a. Id vulgo sinistre interpretantur contra Judaeos, quasi Adamus prius cum omnibus animalibus coierit, antequam Evam uxorem attigisset. Est autem in editione Basileensi explicatio in margine posita, שבא בדעתו והתבוננותו על טבעיהם quod animo et intellectu considerarit naturam ipsorum, sed cum non satisfieret ipsi, convertens se ad Evam dixit, hoc est hac vice os ex ossibus meis etc. טלל מֵקַר umbra refrigerans: שתהא מקירו ut sit refrigerans ipsum, Kil. c. 1.

קְרִיר *frigidum:* דשרן בכתליא ביום קריר quae habitant in parietibus in die frigido vel frigoris, hebr. ביום קרה, Nah. 3, v. 17. מיא קְרִירֵי aquae frigidae, hebr. מים קרים, Prov. 25, 25.

קְרִירוּת, קְרִירוּתָא *frigus:* איך קרירותא דתלגא ביומא דחצרא sicut frigus nivis in die messis, heb. כצנת שלג, Prov. 25, 13.

קוֹרָא, קָרְתָּא *idem:* דמן קורא מתאחדין quae a frigore constringuntur, Jobi 38, 30. וממזרים קורא et ex cataractis Arcturi frigus, Jobi 37, 9. וְקוֹרָא בתקופת טבת et frigus in solstitio mensis Decembris, Gen. 8, 22. Jon. דלית להון חופאה בְּקוֹרָא quibus non est tegumentum in die frigoris, hebr. בקרה, Jobi 24, 7. ביומא דְקָרְתָא in die frigoris, Prov. 25, 20. דמן קדם קוֹרֵיהּ quod a frigore ejus, heb. לפני קרתו, Ps. 147, 17. Ap. Rab. קורת רוח refrigeratio, refrigerium, recreatio, sedatio animi. In Pirke avoth cap. 4. Melior est una hora קורת רוח refrigerii animi in seculo futuro, quam tota vita seculi praesentis.

מְקָרָא *refrigerium, refrigeratio:* ובנא ית בית מְקָרַת מלכיא et aedificavit domum refrigerii regum, heb. את בית יער domum sylvae Libanon, IR. 7, 2.

קרירטון *potus factus ex herbis refrigerantibus*, q. קריר טן refrigerans corpus, TH. Sab. cap. 14.

קָרָר *auriga: cisiarius*, Karrer, Bm. cap. 6. a princip. in Misna, gl. בעל הקרון. Sic in TH. Kid. cap. ult. in Misna.

קרקר vide in serie קרק.

קְרַשׁ *coagulare, condensare, congelari:* והיך גובנין קרשת יתי et sicut caseum coagulasti me, hebr. תקפיאני, Jobi 10, 10. Part. pass. כאבנא מיא קְרִישַׁן ut lapis aquae condensantur, scil. a frigore, id est, congelantur, Jobi 38, 30. Ex Ithpah. דְאִתְקְרִישׁ אדמהון quod coagulatus est sanguis eorum, Num. 25, 8. in Jon. Ap. Rab. ויקרש הדם et condensetur sanguis, Pes. 64. יין קרוש vinum condensatum sive congelatum, Suc. 12. שנקרשו המים quod congelatae essent aquae.

קְרַשׁ *unicornis:* Talm. וקרש אע"פ שאין לו אלא קרן אחת et unicornis vel animal unicorne, etiamsi non habeat nisi cornu unum, Chol. 59b. Et mox: קרש טביא דבי עילאי טיגרים אריא דבי עילאי h. e. קרש est capreolus sylvae Elaj: Tigris est leo sylvae Elaj. B. Ar. scribit ad hunc locum: Sunt inter feras creaturae magnae, ut gigantes inter homines, et inveniuntur in loco illo, sc. Elaj. R. Sal. explicat vernacule דיין, quod puto esse Daim, *dama.* Vocabulum autem קרש videtur esse ex graeco μονόκερως decisum: Hinc tertia filia Jobi dicta fuit קרן הפוך propterea שדומה לקרנא דקרש quod similis fuerit cornu unicornis, Bb. 16b. id est, quod prae pulchritudine radios splendoris emiserit longos, ut est cornu unicornis animalis.

קְרִישָׁא, קְרוּשָׁא *frigus, gelu:* אכלני שרבא וקרושא consumpsit me aestus et gelu, Gen. 31, 40. Jon. Possit et legi קוּרְשָׁא.

קְרָשִׁינִין *glebae,* idem quod כרשינין, de quo suo loco.

קרת, קַרְתָּא, קַרְתָּנִי, vide supra in קרה.

קשב קַשְׁבָא *palmae genus: dactylus, fructus palmae:* מלא טסקא דקשבי saccus plenus dactylorum, Meg. 7b. דקץ קשבא qui succidit palmam, Bk. 58b. ע"ו fol. 14b. Ar. scribit esse *palmae Persicae speciem pretiosiorem quam sunt palmae in Palaestina.*

קשה קְשֵׁי *durum, grave, difficile, molestum esse.* Fut. לא יִקְשֵׁי בעינך ne grave videatur in oculis tuis, heb. eodem modo, et sic in sequentibus suo Hebraeo respondet, Deut. 15, 18. ופתגמא דיִקְשֵׁי מנכון et verbum sive res quae difficilior sit vobis, Deut. 1, 17. Aphel, אַקְשֵׁי *aggravare, indurare, grave, difficile reddere: difficultatem movere vel objicere, obfirmare.* Praet. ארי אַקְשֵׁי יהוה אלהך ית רוחיה nam induravit Dominus Deus tuus spiritum ejus, Deut. 2, 31. כד אקשי פרעה לשלחותנא cum grave reddiderit Pharao dimittere nos, Exod. 13, 15. אבוך אקשי ית נירנא pater tuus aggravavit jugum nostrum, IR. 12, v. 4. מן אקשי לוחיה quis obdurabit (animum) contra eum, Jobi 9, 4. אַקְשִׁיתָא למשאל difficultatem movisti petendo, rem difficilem petiisti, II. R. 2, 10. וְאַקְשִׁיאוּ ית קדלהון et obfirmarunt cervicem suam, IIR. 17, 14. Fut. ואנא אַקְשֵׁי ית לבא דפרעה et ego indurabo cor Pharaonis, Exo. 7, 3. וקדלכון לא תַקְשׁוּן עוד et cervicem vestram ne induretis amplius, Deut. 10, 16. לא תקשון לבכון ne induretis cor vestrum, Ps. 95, 8. Pahel, קַשֵּׁי *idem.* Praet. וקַשִּׁיאַת במילדה et difficilem reddebat partum suum, Gen. 35, 16. והוה בְקַשְׁיוּתָהּ במילדה et erat cum difficilem redderet partum suum, ibid. vers. 17. Ex Ithpah. דְמִתְקַשֵּׁי להון quae difficilis fuit ipsis, Levit. 24, 12. in Jon. Ap. Rab. התקשי *obdurescere, rigescere;* ראין אותו בעת שיתקשה inspiciunt quo tempore durum est, riget erectum, nempe membrum virile, R. Majem. de Circumcisione capite 2. ex Sab. 137b. Ex Hophal, דהוקשו ונעשו כמו אבנים quod durae factae fuerint instar lapidum, R. Sal. Exod. 15, 8.

Praeterea ap. Rab. אַקְשֵׁי, הִקְשָׁה *objicere, opponere, quaerere, interrogare quaestionem contrariam, objectione quaestionis contrariae alterius sententiam gravare, argumentari, disputare in contrarium:* דלא תקשי שמואל ארשמואל ut non opponas Samuelem Samueli, nempe quasi sibi contrarium. מַקְשֶׁה, מַקְשַׁן *objiciens, opponens, interrogans quaestionem contrarium.* Hinc, כשמקשה על אמורא מכח משנה quando opponens respondet Emorae ex vi et autoritate Misnae seu textus juris: כשמקשה פסוקים זה על זה quando opponit versus hos istis, quando locos scripturae repugnantes inter se adducit: שאינו מקשה לשום אדם אלא לעצמו qui non opponit se, vel disputat cum ullo homine, nisi cum seipso: מה עלתה על רוחו להקשות quodcunque venerit ipsi in mentem opponere.

קָשֵׁי, קְשֵׁי *durum, grave, difficile, molestum:* מפולחנא דהוה קשי עליהון et propter servitutem quae erat gravis super eos, Exo. 6, 9. ית פתגם קשי rem difficilem afferebant ad Mosen, Exo. 18, 26. עם קשי קדל הוא populus durus cervice est, Exo. 32, 9. בּיד רבון קשי in manus Domini duri, Jes. 19, 4. וגברא קשי וביש עובדין et vir durus ac pravis moribus, IS. 25, 3. בפולחנא קַשְׁיָא servitute ista dura, Exo. 1, 14. וית קדלך קשיא et cervicem istam tuam duram, Deut. 31, 27. לְקָשֵׁי יומא propter durum diei, id est, cui erant dura tempora, Jobi 30, 25. Fem. חמתהון ארי קַשְׁיָא nam ira ipsorum erat gravissima, Gen. 49, 7. אחמיתא עמך קשיא videre fecisti populum tuum dura, i. e. tractasti populum tuum duriter, Ps. 60, 5. Pl. או דלמא יתיבנך אבוך פתגמין קַשְׁיָן aut utrum responderit tibi pater tuus verba dura, IS. 20, 10. קַשְׁיַן מני duriores sunt me, IIS. 3, 39. לאתנבאה עלך פתגמין קשן prophetare contra te res duras, IR. 14, 6. ומלל עמהון קשין et locutus est cum ipsis dura, Gen. 42, 7. Sic vers. 30. Ap. Rab. קשה הוא עלי durum, grave, molestum id mihi est: difficile id mihi est, id est, objectio, vel quaestio contraria id mihi videtur, repugnare id mihi videtur ei: הא לא קשיא hoc non est contrarium, lauft nicht wider einander, Gerson.

קַשְׁיוּת, et per apocopam, קַשְׁיוּ *durities, asperitas:* לא תחפני לקשיות עמא הדין ne respicias ad duritiem populi hujus, Deut. 9, 27. ואפלחו מצראי ית בני ישראל בקשיו et servire coegerunt Aegyptii Israëlitas cum duritie, i. e. duriter, aspere, Exo. 1, 13. 14. pro Hebraeo בפרך.

קוֹשִׁי *idem,* Jobi 15, 26. Hebr. בעבי. Item *gravi-*

tas, difficultas, rigor: Ap. Rab. דם הקושי sanguis asperitatis, difficultatis. Majem. in הלכות אסורי ביאה c. 7, §. 1. Mulier gravida, quum incipit sentire dolores partus, et egredi incipit sanguis, antequam pariat, iste sanguis vocatur דם הקושי sanguis difficultatis, sc. partus: בכל מיני קושי omnibus modis gravitatis, id est, gravissime, acerrime.

קְשׁוּי *idem:* בעת קישוי tempore duritiei, quando membrum riget, durum est et erectum, R. Majemon de circumcis. cap. 2.

קוּשְׁיָא, קֻשְׁיָא *objectio, argumentum, quaestio contraria, quae alii sententiae refragatur.* Sic ap. Talm. vocabula מחיבי, מתקיף, ורמינהי, sunt לשון קושיא vocabula objectionis contrariae. Sic plerumque quando dicunt וְהָתְנַן, vel וְהָתַנְיָא, indicatur קושיא objectio ex Mischna, et tunc בְּתְמִיָּה cum admiratione et interrogatione legendae sunt voces istae, quandoque etiam confirmationem praecedentium denotant, et tunc legendae sunt בניחותא placide: קושיא פשוטה quaestio, objectio simplex: שאין הקושיא כלום quod objectio illa nullo modo est objectio, quod quaestio illa non repugnat huic sententiae, quod argumentum invalidum est. לא קשיא non est argumentum contrarium, non obstat nobis.

אַקוּשָׁא *durum, induratum:* ברכיכא או באקושא molli aut dura, scil. massa panis, Sota 4b. Vide et Chol. 105. כנהמא אקושא בחינכי sicut panis durus in gingivis dentium, Ketub. 39b. locutio proverbialis.

קִשּׁוּת, קִשּׁוּאִים *cucumeres,* a difficili concoctione sic dictae: Hinc ap. Talm. למה נקרא שמן קשואים מפני שקשין לגופו של אדם כחרבות unde vocatur nomen ipsorum קשואים? propterea quod graves sunt corpori hominis ut gladii, As. 11a. et 29a. הקשות והמלפפון cucumeres et melopepones, Kil. c. 1. ab initio.

מִקְשְׁיָא *cucumerarium,* Jes. 1, 8. hebr. מקשה.

קְשִׁיתָא *ossa, lapides dactylorum:* תרי קבי חד קבא דקשיתא וסריח duo cabi dactylorum, unus cabus in illis est ossium, et amplius, Joma 79b. Citatur ut proverbium commune, quando significare volumus, bonis malos immixtos, inutilia saepe sub utilibus latere, sub specie virtutis vitia occultari: כד מעיילין תלת קשיתא quando intrudunt tria ossa dactylorum, Chol. 50b.

מַקְשָׁה *seta, setae porcorum:* מקשה של חזיר אחת setam porci unam extrahens in Sabbatho, peccat, Sab. 90b. Setae sunt נימין קשים pili *duri* et rigidi in dorso suis.

קִשּׁוּאוֹת vide in קסה.

קשט קְשׁוֹט [159], קוּשְׁטָא *veritas.* Respondet Hebraeo אמת, saepe etiam pro צדק ponitur: ut, די דברני באורח קשוט qui duxit me in via veritatis, id est, vera et recta, hebr. בדרך אמת, Gen. 24, 48. די כל מעבדוהי קשוט cujus omnia opera sunt veritas, Dan. 4, 34. מן קשוט ex veritate, vere, Dan. 2, 47. בלא קשוט sine veritate, heb. בלא צדק, Jer. 22, 13. אם הקשוט שלם וקשוט si pax et veritas, IIR. 20, 19. אחון אמרין num veritatem vos dicatis, Gen. 42, 16. טיבו וקשוט benignitatem et veritatem cum Domino meo, Gen. 24, 29. אם בְּקשוט si in veritate vos ungitis me, Jud. 9, 15. גברין דְקְשׁוֹט viros veraces, Exo. 18, 21. ואם קושטא הוה פתגמא הדין et si veritas fuerit res haec, i. e vera, Deut, 22, 20. לאודענך קוּשְׁטָא ut scire faciam te veritatem, heb. קֹשֶׁט, Prov. 22, 21. והוו עבדין קושטא מטמרין et erunt exercentes veritatem absconditi, Jes. 59, 15. וקוּשְׁטָא לא ממללין et veritatem non loquuntur, Jer. 9, 4. קרתא דקוּשְׁטָא civitas veritatis, Zach. 8, 3. לקושטא יפיק דינא ad veritatem producet jus, Jes. 42, 3. בקושטא שרה אתתך חליד לך בר vere Sara uxor tua pariet tibi filium, heb. אבל, Gen. 17, 19. Sic, בקושטא חיבין אנחנא in veritate, vere, profecto rei sumus, Gen. 42, 21. בקושטא אחתי בת אבא היא vere soror mea filia patris mei ipsa est, heb. אמנם, Gen. 20, 12. Sic pro eodem, Jos. 7, 20. בקושטא ידעית vere scio, heb. אמנם, Jobi 9, 2. et sic saepius pro eodem: בקושטא ארי אמר יי vere quia dixit Dominus, heb. אף כי, Gen. 3, 1. nec amplius, juxta Eliam, pro hac locutione אף usurpatur: מתקלי דקושטא pondera veritatis, heb. אבני כים, Pov. 16, 11. הבקוּשְׁטָא הויתא אמר num in veritate, vere dixisti, heb. האמנם, Num. 22, 37. בשלמותא ובקוּשְׁטָא in integritate et in veritate, Jos. 24, 14. הבקושטא אמרית num vere dixi, heb. הכי, Jobi 6, 22. לקוּשְׁטָא ימלוך מלכא ad veritatem regnabit rex, heb. לצדק, Jes. 32, 1. Cum aff. מן בגלל קוּשְׁטֵיהּ דאברהם propter veritatem Abrahami, Ps. 60, 6. טיבותיה וקוּשְׁטֵיהּ benignitatem et veritatem suam, Gen. 24, 27. קוּשְׁטָךְ ופורקנך veritatem et redemptionem tuam, Ps. 40, 11. והלכית בקושטך et ambulavi in veritate tua, Ps. 26, 3. בקושטך per veritatem tuam, heb. באמנתך, Ps. 143, 1. וקוּשְׁטִי וטובי עמיה et veritas mea et benignitas mea cum eo erit, heb. ואמנתי, Ps. 89, 25.

Deinde קוּשְׁטָא idem est quod קשתא *arcus,* Esth. 1, 3. in Targ. sec. Sic fere Ps. 61, 4. קושטא דאשונא arcus fortitudinis: *arx, turris, munitio.* Respondet heb. מגדל. Aruch legit קושקא. Vide notas nostras.

קְשִׁיט, קַשִּׁיט *verus, fidus, verax, rectus:* דזכאי וקְשִׁיט הוא qui justus et rectus est, heb. וישר, Deut. 32, 4. יי אלהא קְשִׁיטָא domine, Deus verax, heb. אל אמת, Ps. 31, 6. Pl. אין מיתנא מותא דקְשִׁיטִין si moriar ego morte rectorum, hebr. מות ישרים, Num. 23, 10. in Jon. quod Onkelus cum Pronomine reddit, מותא דקְשִׁיטוֹהִי rectorum ejus: ודינין קשיטין et judicia vera, heb. משפטים צדיקים, Deut. 4, 8. דינין קשיטין judices veraces, Deut. 16, 18. Jon.

קְשִׁיטוּת *veracitas, veritas, rectitudo, integritas:* בקשיטות לבך עבדתא דא in integritate cordis tui fecisti hoc, heb. בתם, Gen. 20, 6. Sic v. 5. ובקְשִׁיטוּת לבך et in rectitudine cordis tui, heb. ובישר לבבך, Deut. 9, 5. בקשיטות לבא ובתריצותא in integritate cordis et rectitudine, hebr. בתם לבב ובישר, IR. 9, 4.

[159]) Veritas quippe olim hominibus eam agentibus decus et quasi *ornamentum* tribuebatur.

Secundo קָשַׁט *ornare*, *comparare*, *praeparare cum ornatu*, *exornare*, *adornare*. Ap. Rab. קָשֵׁט עצמך ואחר כך קשט אחרים orna prius teipsum, postea orna alios, Sanh. 19a. Omni culpa vacet, qui vult culpare alium. Etenim „Turpe est Doctori, cum culpa redarguit ipsum". Vide Adagia Hebraica Drusii. Meminit hujus sententiae proverbialis R. David Soph. 2, 1. ad illud, התקששו וקשו inquirite in vos, etiamque inquirite: Inquirite, inquit, primum מומיכם maculas vestras, postea inquirite in maculas aliorum. Quidam legunt ex Kal קְשׁוֹט, sed in Pahel usitatum plerumque reperitur. R. David ibidem citat et aliam sententiam in eundem sensum, נקשט גרמך עד לא נקשט אחרנין ornemus nos ipsos, antequam ornemus alios. Pro eo Drusius legit נְקַשֵּׁשׁ inquiramus. Item, dixit R. Samlaj, מצינו שהק"בה מברך חתנים ומקשט כלות וכו' invenimus (in Scriptura) quod Deus Sanctus et benedictus benedicit sponsis, et cornat sponsas etc. Benedicit sponsis, sicut dicitur: „Et benedixit ipsis Deus", scil. Adamo et Evae (Gen. 1, 28.) Quod ornat sponsas, unde id probatur? inde quod dicitur: „Et exstruxit Dominus Deus costam", (Gen. 2, 22.) Haec ibi. Ornatum istum intelligunt de plicaturis capillorum, ut sponsis fieri solet. Vide קָלַע. Item, פיקחין שבהן קישטו את עצמם וישבו על פתח בית המלך prudentes ipsorum ornabant se et considebant ad portam aulae regiae: et mox, פיקחין שבהן נכנסו לפניו כשהן מקושטין prudentes ipsorum ingrediebantur quando erant ornati; et mox, הללו שקישטו את עצמם לסעודה illi qui ornarunt seipsos ad prandium, assidebunt, comedent et bibent, Sab. fol. 153. Ithpahel in Tg. Imper. אִתְקַשַּׁט לְקַבְּלָא אולפן אוריתא praepara te ad recipiendum doctrinam Legis Dei tui Israël, heb. הִכּוֹן, Amos 4, 12. Part. femin. וּכְכַלְּתָא אִתְקַשְּׁטָא בתקונהא et sicut sponsa quae ornat se mundo suo, hebr. תַּעְדֶּה, Jes. 61, 10.

קְשׁוּט *ornatus*, *ornamentum*, *mundus mulíebris:* כקשוט כלתא sicut ornatus sponsae, Jes. 49, 18. כלתא קְשׁוּטַהָא sponsa ornatus sui, scil. obliviscatur, Jer. 2, 32. Affine huic est כשט חכשיטין de quo in.

III. קָשַׁט *jaculari*, *ejaculari:* יש מזיק שהוא פורח באויר כעוף וקושט כחץ sunt quidam daemones qui volant in aëre sicut avis, et jaculantur sicut sagitta, Bemid. rab. s. 12. et Deb. rab. parascha כי תצא. Ithpah. אִתְקַשַּׁט *jaculari*, *ejaculari:* או גירי דאשא יתקשטון ביה aut sagittas ignitas jaculabuntur in eum, Exo. 19, 13. In TgH. ubi melius pro ט scriberetur ת.

קַשְׁטָנִית *arcus*, *instrumentum curvum instar parviarcus*, Kelim cap. 21.

קוֹשְׁט *costus* vel *costum*, *radix odoratissima*, de qua Plinius lib. 12, cap. 12. „Radix costi gustu fervens, odore eximio, frutice alias inutili". Et lib. 22, cap. 24. in fine: „Quoniam thure supplicamus et costo". Sic et cum thure in sacro suffitu Judaeis olim usurpatum fuit, unde Ap. Talm. הקושט שנים עשר costi duodecim librae, Kerith. 6a. ubi confectio suffitus describitur. הקושט והחטם ראשי בשמים costus et zinziber praecipua aromata, Okez. cap. ult.

קְשִׁיטָה[160] *numus aut numi species quaedam*, *ab impressa figura agni dictus*. Apud Talm. כשהלכתי לאפריקי הוו קורין למעה קשיטא לסאי נפקא מנאי לפרושי מאה קשיטה דאוריתא, id est, quando iter feci in Aphricam, audivi quod numum vocarint קשיטה. Quid inde fructus provenit? ad explicandum id quod in Lege dicitur: Centum קשיטה, id est, numis, Gen. 33, 19. Vide Br. s. 79. in fine.

קוֹשְׁטַנְטִינָא *Constantina*, *Constantinopolis:* ויבד וישיצי שיזבתא דמשתיר מן קוֹשְׁטַנְטִינֵי קרתא חיבתא et perdet et conficiet profugos superstites ex Constantina urbe scelerata, Num. 24, 19. Jon. דיפקון מן קושטנטיני qui egredientur ex Constantinopoli, Num. 24, 24. Jonath. עד קושטנטינא דאדום usque ad Constantinopolin in Edom, Psal. 108, 11.

קשק קַשְׁקוּשָׁא *turris*, *arx*, *palatium:* בקשקושי ואבהרי לית לן בה sed in palatiis et urbibus nihil nobis potestatis, Sab. 11a. Gl. קשקושי, id est, בירניות. Aruch legit קוסקי, et sic citat Tg. Psal. 61, 4. ubi hodie in libris est קושטא, Arabice אל נואסק et singulariter נוסק[161].

קָשַׁר *ligare*, *alligare: ligari*, *ligatum esse: construere*, *construi*, apud Grammaticos. Unde Aben Esra ad illud, ילעיגו לי Psal. 22, 8. מלת לעג קשורה לעולם עם למ"ד verbum לעג construitur semper cum litera ל.

קְשׁוּרִים *ligamenta*, *redimicula*, *fila serica*, *quibus capilli puellarum ligantur*. Item *grallae*, apud Talmudicos. Item *alligamenta medicinae causa*, Sab. cap. 8. in Misna.

קֶשֶׁר, קשירה *nodus*, *vinculum*, *ligamen:* נתקשר קשר ligatur nodus: קשר של קימא nodus firmus et stabilis: קשר עולם nodus perpetuo manens, durabilis. Talem in Sabbatho ligare prohibitum. Item *nodi*, *juncturae membrorum*, *articuli:* ut, קשרי אצבעות, Nidda 52b.

קשש קָשַׁשׁ *senescere*, *incanescere:* ואנא קָשִׁית וסבית ego autem incanui et senui, hebr. וָשַׂבְתִּי זָקַנְתִּי, 1S. 12, 2. Sic quidam libri habent. Regia, וְקָשִׁית ex forma quiescentium secunda. Alii, קָשִׁישׁ senex sum vel canus.

Ap. Rab. כד הוינן זוטרי לגברי השתא דקשישנא לדרדקי cum essemus parvi, (id est, juvenes) pro viris habebamur, nunc quando senuimus, habemur ut pueri, Bk. 92b. Defective קָשׁ: ut, משכן פרדיסא לחבריה לעשר שנין וקש לחמשה שנין oppigneravit hortum amico suo ad decem annos, et consenescit ad quintum annum, Bm. 109b. Ketub. 95b. *consenescit;* דקשה לה nullos scil. amplius proferendo fructus: וגבר לה קלא quia senuit, et pubuit ei vox, id est, crassa facta est vox ejus, Bb. 167b.

---

[160]) Usus vocis et in ar. (جَوْسَق) et in pers. (كوشك) lingua.

[161]) Numi species, quem alligatum circum collum *ornamenti* causa ferre solebant mulíebres.

קְשִׁישׁ *senex, decrepitus:* ואנא קְשִׁישׁ וסבית et ego decrepitus sum et consenui, IS. 12, 2. ויצחק דקשיש et Isaac qui est senex, Jobi 15, 10. ארי הוא אחי קשיש מני nam ipse est frater meus senior me, heb. גדול ממני, IR. 2, 22. Pl. ואתון קְשִׁישִׁין vos estis senes, heb. ישישים, Jobi 32, 6. וְקַשִׁישַׁיָא יקומון et senes assurgent, Jobi 29, 8. בְּקַשִׁישַׁיָא חכמתא in senibus est sapientia, Job. 12, 12.

קְשִׁישׁוּתָא *senectus:* ושיטא קשישותא דאמא et sprevit senectutem matris, Prov. 30, 17.

קוֹשֵׁשׁ *quaerere, conquirere, colligere:* ובמקוששא דחליל שבתא בזדנו et cum conquirente (ligna) qui violavit Sabbathum praefracte, Lev. 24, 10. idem Num. 9, 8. in TgH. De isto legitur Num. 15, 32.

הֵקִישׁ *assimilare, aequiparare, comparare inter se, comparationem instituere:* מקיש יציאתם ממצרים לביאתן לארץ comparat exitum ipsorum cum ingressu in terram, Sanh. 111a. מקיש עברי לעבריה comparat Hebraeum cum Hebraea, R. Sal. Exo. 21, 7. להקיש מאכל אביון למאכל חיה ut comparet cibum egeni cum pabulo animantis, R. Sal. Exo. 33, 11. In Tg. אַקְשׁוּ יתי לאדם דאתברא מן טינא assimilarunt me Adamo, qui creatus fuit ex luto, Jobi 39, 19. Ithpehal, אִתְקַשׁ *comparari, assimilari.* Hophal, הוּקַשׁ *idem.*

הֶקֵּשׁ *syllogismus, comparatio, proportio, analogia:* ספרי ההקש libri de syllogismo, i. e. libri priorum Analyticorum Aristotelis: הקש מטעה syllogismus Sophisticus: והוא ההקש בעצמו et eadem est proportio vel ratio etc. in More saepe, ut p. 62, 2.

Deinde הֵקִישׁ *tinnire*[162], *tintinabulo sonum edere:* הקיש בצלצל et tinuiit tintinabulo, Tam. c. 7.

קַשְׁקֵשׁ *idem:* Part. in Tg. מְקַשְׁקֵשׁ כמנחש tinnitum edit instar auguris, Gen. 43, 32. in Jon.: זוג המקשקש tintinabulum tinniens, sonans. Ap. Talm. כאגוז המתקשקש בקליפתו sicut nux tinniens in cortice suo, Chol. 74b. לא ילך אדם לבית האבל ובידו לגין המתקשקש non ibit homo in domum luctus cum lagena tinniente (id est, vacua) in manu sua, Chol. 94a. כזית מוח המתקשקש sicut oliva medullae tinnientis, crepitantis, Chol. 125a. משיתקשקשו הדדין ex quo se collidunt mammae, Nid. 47a.

קִשְׁקוּשׁ *tinnitus, sonitus, strepitus tintinabuli aeris aut alterius materiae sonorae.*

קִישׁ *idem:* אסתירא בלגנא קיש קיש קרוא stater in lagena (scil. vacua) Kis kis clamat, id est, magnum edit strepitum, Bm. 85b. Vide אסתירא in אסת. Item, עביד קיש קיש ולא קרי, Zohar in Exo. col. 177.

קִשְׁקֵשׁ[163] *sarrire, sarculis fodere et expurgare noxias herbas.* Dicitur de olivetis et vineis: לא יקשקש תחת הזיתים non sarriet sub oleis, Mk. 3a. et mox ad illud: „Et anno septimo intermittes eam", (Exo. 23, 11.) scil. מלקשקש a sarriendo. R. Sal. ad illud, ונטשתה et relinques eum, sc. מלזבל ומלקשקש a stercorando et sarriendo, Exo. 23, 11. ומקשקשין בכרמים et sarriunt in vineis, Suc. 44b.

קִשְׁקוּשׁ *sarritio, sarculatio:* וקשקוש שביעית מי שרי et sarritionem in anno septimo quomodo permisit? Mk. 3a. תרי קשקושי הוו duae sarritiones sunt, ibid. והן פריטיא לקשקושי כרמיא expendito numos (ex crumena tua) pro sarritionibus vinearum, Succa dicto loco.

קַשׁ, קַשְׁקַשׁ *stipula, palea, quisquiliae:* צנור שעלו קשקשין aqualiculus, in quem ascenderunt quisquiliae (effluxum scil. aquae impedientes) Ketub. 60a. שזב על גבי קשקשין quod fluit super stipulas. Bb. 80b.

קשישין *idem:* vel, *scandulae, aut similia ligna tenuia:* קשישין על גבי השבר stipulae, vel, scandulae quae sunt super fractura (pedis scil. animantis) Sab. 53a. In Aruch et hoc scribitur קשקשין.

קַשְׂקֶשֶׂת, קַשְׂקַשׂ *squama:* Ap. Talm. חדע שהרי עופות יש להן קשקשת ברגליהם כדגים scito, quod sint quaedam aves, quae habent squamas in pedibus sicut pisces, Chol. 27b. Vide et fol. 66b.

קַשְׁקוּשִׁין *arces, palatia*, idem quod בירניות, Tal. Sab. fol. 11a.

קֶשֶׁת קַשְׁתָּא *arcus vel materialis vel coelestis, iris:* ומן קדם קשת מתיחא et ab arcu extenso, Jes. 21, 15. בקשת נחשא arcu chalybeo, IIS. 22, 25. ותתחזי קשתא בעננא et videbitur arcus in nubibus, Gen. 9, 14. והוה רבי קשתא et fuit ejaculans arcu, Gen. 21, 20. כחיזו קשתא דהוי בעננא ביומא דמט־א sicut visio arcus existentis in nubibibus tempore pluviae, Ez. 1, 28. Hinc et Germani arcum hunc vocant pluviae arcum, Regenbogen: היך קשת כרכומא sicut arcum chalybeum, Ps. 18, 35. Jobi 24, 14. וְקַשְׁתָּא וחרבא et arcum et gladium, Hos. 2, 18. כמגד בְּקַשְׁתָּא juxta tractum arcus, Gen. 21, 16. כקשתא נכילא sicut arcus dolosus, Jer. 9, 2. Cum aff. ית קַשְׁתִּי יהבית בעננא arcum meum dedi in nubibus, Gen. 9, 13. וקשתי בידי משתחלפא et arcus meus in manu mea immutatur, Jobi 29, 20. לא בקשתי אנא רחיץ non in arcu meo ego confido, Ps. 44, 7. בני קשתך filii arcus, i. e. sagittae, tela tua, Ps. 45, 6. וארמי קשתך et projiciam arcum tuum, Ez. 39, 3. סיפך וְקַשְׁתָּךְ gladium tuum et arcum tuum, Gen. 27, 3. לא בחרבך ולא בקשתך non gladio tuo neque arcu tuo, Jos. 24, 12. ועד קַשְׁתֵּיהּ et usque ad arcum ejus, IS. 18, 4. מתח קשתיה tetendit arcum suum, Thr. 2, 4. Pl. תמן תבר גררין וְקַשְׁתִּין ibi confregit sagittas et arcus, Ps. 76, 4. קַשְׁתָּת דגברי יונאי יתברון arcus fortissimorum Graecorum confracti sunt, IS. 2, 4. בגירין וּבְקַשְׁתָּן telis et arcubus, Jes. 7, 24. והוה רבי קַשְׁוָתָא et fuit jaculans arcubus, Gen. 21, 20. Jon. Cum aff. וכל קַשְׁתָּתֵיהּ מתיחן et omnes arcus ejus tensi sunt, Jes. 5, 28. וְקַשְׁתָּתְהוֹן עולימין יבזעון et arcus ipsorum pueros diffindent, Jes. 13, 18. אתברא קַשְׁתָּתֵיהוֹן confracti sunt arcus ipsorum, Jer. 51, 56.

---

162) Affine est verbo נקש *collidere, complodere,* unde nomina נקישות quod *tintibula* (a *collidendo*), et קשקש quod *sonitum* notat.

163) Propr. de *stipulis* vel *paleis* (קש) purgare.

Et alia forma, קַשְׁוָתְהוֹן וּמתחו et tetenderunt arcus suos, Ps. 37, 14. וְקַשְׁוָתְהוֹן יִתַּבְּרוּן et arcus ipsorum confringentur, ibid. v. 15.

Ap. Rab.: המסתכל בקשת qui contemplatur Iridem, scil. sine timore et reverentia, Kid. 8. Quando Judaeus arcum coelestem videt, debet dicere: ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם זוכר הברית נאמן בבריתו וקיים במאמרו benedictus sis Domine Deus noster, memor faederis, fidelis in faedere suo, et stabilis in sermone suo: Aliter: כל המסתכל בערוה קשתו ננערת quicunque intuetur nuditatem (mulieris,) ejus arcus excutitur, Sanh. 92. i. e. אבר שלו מתחסרת להוריע. Aliter: ההוא גברא דדר בקשתא דעליתא vir ille qui sedit in arcu coenaculi, Bb. 41b. Glossator scribit, esse nomen loci.

קַשָּׁת *sagittarius, arcitenens, jaculator:* על קשתיא ועל קלעיא super jaculatores et funditores, IIS. 20, 23. Sic vers. 7. וְקַשָּׁתַיָּא pro heb. והכרתי והפלתי. Ap. Talm. ושתא אלפא קַשָּׁתוֹיי et sex mille sagittariorum, Jeb. 16b. Item, קַשָּׁת *sagittarius signum coeleste,* apud Astronomos.

קְשַׁת, אַקְשֵׁיה *jaculari, ejaculari, ferire, petere, jacere arcu:* קשת בגרריא feriebat sagittis, jaculabatur tela, heb. קלקל בחצים, Ez. 21, 21. Ex Aphel, ולא יקשית תמן גיר neque jaculabitur eo sagittam, IIR. 19, 32. Idem Jes. 37, 33. ex forma Kal. יִקְשַׁת scribitur.

קָתָא *platea avis, ibis, onocrotalus, pelicanus.* Variant interpretes: קָתִין וקפודין platae et ericii, Jes. 34, 11.

קָתָא *manubrium, capulus:* קתא דמגלא manubrium falcis, Schevu. 43. קתאר בורטיא manubrium lanceae, Sanh. 27b. קתא דנרגא manubrium asciae: קתייהו בטינא manubrium ipsorum luto obducitur, Pes. 30b. סכינא בתר קתא culter post capulum, Bm. 26a. Plur. Emphat. קָתְּתָא. Tg. וישמוט פרולא מן קַתָּא et delabatur ferrum de manubrio, Deut. 19, 5. in Jonath.

קתד קַתֶדְרָה *cathedra, sedes, καθέδρα*, Kel. cap. 7. et 24. יתבת בְּקָתֶדְרָא sedens in cathedra, Ketub. 59b. Pl. ע"א קתדראות של זהב היו שם et 71. cathedrae aureae fuerunt illic pro 71. assessoribus synedrii magni, Succa 51b. יושבין ע"ג ספסלין ועל גבי קתדראות sedent in scabellis et cathedris, Ber. 43a. Legitur et masculine קָתֶדְרִין.

קתל קוֹתְלָא *perna, petaso:* קותלי דחזירי pernae porcorum. Sic legit Aruch: in Gemara קדלי cervices, Meg. 13a. Alibi legitur כתלי, vernacule בק"ונש Chol. 17a.

קָתוֹלִיקוֹס *catholicus: thesaurarius,* TH. in Schek. c. 5. Gl. ממונה על האוצרות. In Tanch. par. חקת fol. 78a. Similis est res ista regi, שהיו לו שני קתוליקין qui habuit duos catholicos, qui sine ipsius voluntate nihil faciebant etc. In veteribus gloss. verb. juris, καθολικιανοί catholiciani, rationales, rationum praefecti. In Bemid. r. s. 14. קרח היה קתולקום לביתו של פרעה והיו בידו מפתחות האוצרות שלו Korach fuit catholicus domus Pharaonis, erantque in manu ejus claves thesaurorum ipsius.

קתן קָתוֹן, קִיתוֹן *urceus, poculum, calix, scyphus.* Vide supra in קית.

קתק קָתִיקוֹלִין [164] *subvicarii.* Hi erant duo, qui ministrabant summi pontificis vicario, qui vocabatur סגן, praestabantque ipsi id quod ipse praestabat summo pontifici, Majemon par. 3. capite 4. de כלי המקדש.

קתר קְתַר [165] *rupes, petra.* Plur. ועברין להון ביתא בְּקָתְרֵי et faciunt sibi domicilium in petris, Prov. 30, 26.

Deinde exponunt קתרין pro *spinae aliqua specie:* Exemplum adducitur in Ar. ex Jelammedenu.

קְתְרוֹם *cedri species,* quae et אדרא vocatur, Rh. 23a. Aruch legit קתרום. *Citrus* forte. Vide Jalkut fol. 73b.

קַתְרוֹס *cithara, κίθαρις, κιθάρα: tympanum:* קל קתרוס sonum citharae, Dan. 3, 5. Jes. 5, 12. est pro heb. תוף, sed in Venetis prave scriptum קִיתְרוֹס. Pl. קַתְרוֹסִין ואבובין לזמרא בהון citharas et organa ad psallendum illis, Eccles. 2, 8.

קתת קָתְתָא *manubrium, capulus,* contracte קַתָּא, de quo ante, possit et ejus esse plur. קָתְּתָא.

---

[164] Transpositio vocis קתלקום q. v.

[165] Gr. κύτταρος ὁ *cavitas, cavum.*

Abbreviaturae literae ק.

ק׳: קרי *legitur.* Usurpatur in margine Bibliorum et apud Masorethas, quando diversitas lectionis indicatur.

2. קשה *durum, difficile.* Objectio difficilis.

3. קמא *primum.*

קא״ל: קא אמר ליה *dicens est ipsi:* מאי קא״ל ומאי קא מהדר ליה quid dixit ipsi, et quid respondit ipsi? Talm.

קא״מל vide infra in קמ״ל.

קב״ה: קדוש ברוך הוא *sanctus benedictus ille.* Sic communiter in Zohar, et saepe apud Rabbinos, qui tamen communius praeponunt ה. Chaldaice et Talmudice efferri plerunque solet, קודשא בריך הוא.

קב״ו: קדשנו במצותיו וצונו *sanctificavit nos praeceptis suis et praecepit nobis.* Usurpant ubi de precibus agunt.

ק״ג: קהלה גדולה *synagoga magna.*

ק״ו: קל וחומר *leve et grave.* Sic loquuntur, quando argumentantur a leviori, i. e. minori ad majus, vel contra: ut, אם הקב״ה מצטער על דמן של רשעים ק״ו על דמן של צדיקים, si Deus dolet ob sanguinem improborum, scil. immeirito effusum, quanto magis ob sanguinem justorum.

ק״י: קהלת יעקב *ecclesia Jacobi*, i. e. Israelitica, ex Deut. 33, 4.

ק״ל: קיימא לן *confirmatio est nobis, probatio suppetit nobis.* Usurpant, quando argumentum afferunt pro sua sententia confirmanda. Interdum scribitur קי״ל.

2. קשה לי *difficile est mihi*, scrupulus oritur mihi. Sic loquuntur, quando objectionem aliquam ex alterius sententia exstruunt: ו״קל et.

3. קל להבין *facile est intellectu, facile intelligitur vel intelligi potest.*

קמ״ל, הק״מל: קא משמע לן *facit audire nos, docet nos sic, haec nobis proponit, sic nobis cognoscendum dat*, scil. in praecedenti propositione. Additur saepe Nun in fine קמ״לן. Scribitur etiam exclusa א, קמשמע לן. Praefigitur quandoque ה pro הא ecce. Aliquando praeponitur מ pro מאי quid? Vide Halichoth olam f. 14, 1.

קס״ד vide supra in ס״ד.

ק״ק: קהלה קדושה *synagoga sancta.* Sic semper suas synagogas, scholas et ecclesias appellant, cum potius omnis impietatis lacunae sint. Cum servilibus, בק״ק ורנקבורט in synagoga sancta Francofurtensi: ריש מתיבתא דק״ק קראקא caput academiae synagogae sanctae Cracoviensis. ד genitivum notat ex usu Chaldaico.

2. קריא קאדריש *scripturam, vocem scripturae vel textus explicat.*

ק״קס: קבול קנין סודר *acceptio potestatis pallii.* Potestas pallii est, quae per apprehensionem palli accipitur. Sic fit in emptionibus et venditionibus, aut cum quis alii potestatem plenam dat agendi causam alicujus, coram judice exigendi debiti, et similium. Testes porrigunt oram pallii venditori, qui apprehenso pallio fatetur, se tradere hoc symbolo rem venditam emptori, omnibusque suis juribus in eam renunciare. Emptor per eandem apprehensionem rem accipit. Sic procurator et qui procurationem alicui committit.

ק״קק: קדוש קדוש קדוש *sanctus, sanctus, sanctus*, ex Jes. 6, 3.

קרו״בץ. Elias in libro Tischbi scribit: Judaei Germani carmina quaedam, quae in Sabatthis et aliis festis diebus dicunt, vocant krubhatz, cujus rationem ignorant, nisi quod dicunt, literas istas abbreviaturam esse harum vocum, קול רנה וישועה באהלי צדיקים vox exsultationis et salutis est in tentoriis justorum, ex Psal. 118, 14. R. David Kimchi in radice עתר, scribit קרובות, per ת in fine. Sunt autem ת raphatum sive aspiratum, et צ affines in pronunciatione. Unde Elias dicit, ista carmina sive precationes aut cantiones metricas vocari קרבות, a קרב, quia applicantur et adjunguntur precibus ordinariis. Sic etiam scribitur in libro Juchasin f. 34, 2.

ק״ש: קריאת שמע *lectio audi.* Lectio legalis est ex Deut. 6.: „Audi Israel, Dominus Deus tuus, Dominus unus est“ etc. Hanc singulis diebus bis dicunt, mane et vespere, summa cum reverentia, et multa superstitiosa de ea scribunt: כי הוה מטי זמן ק״ש cum appropinquaret tempus legendi lectionem audi Israel.

קש״ה: קרא, שנא, הלכה. Per קרא *textus biblicus;* per שנא *textus Talmudicus*, qui et משנה et מתניתא vocatur, ut supra dictum: per הלכה *textus Gemarae*, qui dicitur sic quasi discursus, quia continet varias disputationes Doctorum. Haec tria lectu difficilia sunt, quod voce קשה, quae trium istorum vox symbolica est, innuitur.

His addendae sunt: ק״ג, קנין גמור *aquisitio profecta.* Addere solent א״ס i. e. אגב סודר per *sudarium*, quo aquisitio fit. ק״ד קדיש דרבנן *preces kadisch, quas absoluta sectione quadam ex Bibliis, Talmude vel Mischna precantur Rabbini.* קד״ה קודם החופה *ante sacra nuptialia.* ק״הת קריאת התורה *praelectio, recitatio sacrae Scripturae,* quae universa praelegi solet in synagogis unoquoque anno dum singulis sabbatis pars major complures continens sectiones minores praelegitur. Majori illi parti s. Scripturae *parascha* nomen est, unde locutio et abbreviatura קה״פ קריאת הפרשה *praelectio paraschae.* Elisa litera ה alia affingitur litera ad indicandam parascham recitatam: uti קפ״ש קריאת פרשת שירה *recitatio paraschae cantionis* Exodi sc. sectio XV.; קפ״ת קריאה פרשה תוכחה *recitatio paraschae reprehensionis, vel detestationis.* Est illa parascha בחקותי sectionem maledictorum (Lev. XXVI) continens Judaeos a Deo deficientes attacturrum. Mentio hujusce sabbati, quo nimirum parascha illa infausta praelegitur, apud Horatium fit, Lib. I, Sat. 9, ubi *tricessima sabbata* nuncupatur, namque anno civili paraschis תזריע et מצורע, אחרי et קדשים, item בהר et בחקותי una, uno videlicet sabbato recitatis, parascha בחקותי, quae tertia tricesima quidem in S. s. est, tricessimo sabbato anni recitatur. (Vide Talm. Babyl.

Bk. 82a, Megil. 29b, Ned. 37b; Talm. Hier. Meg. cap. 1 et cap. 4; item Jos. contra Apion. 2, 17 et Hist. Apost. 15, 21). Hinc Fuscus Aristius (in illa satira Judaeum simulans) Horatio ab eo roganti, ut liberet ipsum ab homine arroganti quodam, respondet: „*hodie tricesima sabbata*", quasi dicere velit, mihi jam miseriae meae increpationesque in populum meum hodie in synagoga recitatae sufficiunt, curnam et tuas perferram miserias atque increpationes stulti istius te persequentis? *Vin' tu curtis*, i. e. detestationibus et maledictionibus contusis planeque abscissis *Judaeis* (Cf. curto mulo, Sat. I. 6, 104; item lare curto, Epist. I. 7, 58.) omnes imponere maledictiones? Putabant nempe Judaei totum vel saltem partem quandam doloris, miseriae vel calamitatis imponi, cui illa mala queruntur. (Huc fortasse et verbum, „*oppedere*" vertendum est, ut idem sit atque ob-pendere, *pondus quoddam calamitatis in aliquem transferre*, alicui imponere). Castigat quippe illic poeta stultitiam hominum, quae ipsi stulto ardua petenti simulque vero et aliis hominibus molestia ejus onoratis calamitati et quasi *maledictioni* fit, quae vero calamitates atque maledictiones stultitiae in nihilum resolvuntur alia hominum stultia, vano scil. studio nova cognescendi, „*clamor*(e) *utrimque undique concursu*(*s*)", quibus verbis poeta satiram illam ad finem producit. Ea sunt, quae in explicanda illa usque ad hodiernum diem ab interpretibus non satis enucleata satira pro corollario nobis dicenda videbantur, ut intelligas, Lector benigne, quanti sit scientia archeologiae judaicae in interpretandis poetis gentilibus. קו״כ קרי וכתיב *modus legendi scribendive*. Aliter quippe nonnulla vocabula in s. S. scribuntur aliterque legantur, i. e. pronuntiantur. ק״ק קצת קשה *paululum difficile est*, (intellectu sententiam aliquam). Dies diem docet, et quamquam locus ibi non est, attamen occasione de abbreviaturis data abstinere non possumus, quin in explicanda voce difficillima כְּעֶנֶת sententiam nuper in mentem occursam demonstremus. De ea voce Ges. in Thesauro suo hebraico haec habet: כענת in una formula וּכְעֶנֶת *et ita*, (porro), *et cetera*. Esra IV. 10, 11; VII. 12, et contr. וכעת idem IV. 17. Etymon quoddam a rad. עָנָה spectasse etiam videtur interpres Hebraeus, qui ubique redit וכן עונה, quamquam hoc mihi quidem obscurum. Haec ille. At mihi plane ut Graecorum κτλ. (καὶ τὰ λοιπα), Latinorumve *etc.* (et cetera) abbreviatura videtur formulae loquendi כְּנִמָא עִנְיָן נִשְׁלַם תְּמִים *sic, hunc in modum res* (sensus) *absoluta est integra;* et כעת idem est atque כְּנִמָא עִנְיָן תְּמַם *in hunc modum sensum, seu rem absolvit* (spriptor).

ר[1]

רָאָה *videre, praevidere, providere, aspicere, respicere, perspicere, circumspicere: experiri, animadvertere, percipere, frui.* In Targum inusitatum est. Ap. Rab. כפי הנראה secundum visum, sicut videtur, ut apparet. יֵרָאֶה הי״וד videbitur י, i. e. pronuntiabitur, exprimetur. Locutio Ab. Esrae frequens. Oppositum ejus יֵעָלֵם occultabitur, i. e. non pronunciabitur, occultum erit in pronunciatione. Sic de litera י in fine dictionis, scribit in libro צחות his verbis ואם היה פתוח הנו לשון רבים וְיֵרָאֶה היוד יָדַי רַגְלַי ואם אחריו ו״או יעלם הי״וד si fuerit patachatum, est numeri pluralis, et videbitur (id est, pronunciabitur) Jod, ut in רגלי ידי: quod si post se habuerit literam ו, occultabitur י, id est, quiescet, non pronunciabitur: ut רַגְלָיו יָדָיו. Sic eidem נח נראה vocatur Scheva quiescens, sive expressum sive subintellectum, sub consona mobili: unde in libro Tzachuth: In שמר litera Mem est cum Pathach, בעבור שאחריו נח נראה שהוא השוא propterea quod post se habet נח נראה quod est Scheva, i. e. Scheva quiescens sub consona mobili. Item, רבי הפתח הקטן להיות אחריו נח נראה שהוא השוא multa de Pathach parvo, (i. e. Saegol) sunt, quae post se habent נח נראה quod est Scheva, veluti אזכור. Item, ו in fine dictionis antecedente י numeri plur. indice, הנה הוא נראה illud mobile est, id est, pronunciatur: ut, יָדָיו וְרַגְלָיו. Item, גם יבוא בקמץ קטון ו״או נראה etiam venit cum Kametz parvo, i. e. Tzere, ו mobile, ut שָׁלֵו. Contra, נח נעלם est litera quiescens, ut: Quandoque invenitur cum Cholem ה״א נח נעלם He quiescens, ut שלמה.

רָאוּי *dignum, decens, conveniens*[2]: יותר מן הראוי

[1]) *Resch* vicesima chaldaici et hebraici alphabeti litera in numeris 200 significans est liquida nota *r* (ar. et pers. ر, syr. ܪ), quae cum alia liquida ל ex more affinitatis permutatur. Inseritur quibusdam vocabulis, quod praecipue fieri solet, translato vocabulo ex dialecto quadam semitica in alteram (Exempla vide apud Bochartum, Hieroz. I. p. 669). Vicissem omitti solet ex aliis vocabulis, id quod in dialecto hierosolymitana saepissime fit. In fine vero nomini adjectum hominem annotare solet rem aliquam fabricantem: e. g. a סנדל quod *calceum* notat, fit סנדלר *calcearius, sutor;* a חליטה *placentum*, fit חליטר pro illo, qui *placenta facit, placentario.*

[2]) Propr. *insigne, speciosum*, germanice ansehnlich.

magis quam decet vel conveniens est: אין מהראוי non est de digno vel convenienti, non convenit: הראויין להעיד digni ad testificandum.

רְאִיָּה *visus, visio:* מקדשין הלבנה על פי הראיה sanctificant vel consecrant lunam juxta visionem, id est, cum eam primum novam conspiciunt. בִּרְאִיַּת עיניכם per visionem oculorum vestrorum. אין זו ראיה non est ea vera visio. Item, *apparitio, comparitio:* עולת ראיה oblatio, sacrificium apparitionis. Praeceperat Deus ter quotannis comparere coram se in Templo cum dono et oblatione aliqua, (Exo. 23, 17). Donum illud vocatur עולת ראיה et simpliciter ראיה. De isto peculiaris est liber in Talmud, qui חגיגה inscribitur, et incipit, הכל חייבין בראיה omnes obligati sunt ad apparitionem, omnes tenentur observare praeceptum illud: Tribus vicibus quotannis יראה כל זכורך apparebit omnis masculus tuus coram facie Domini (Exo. 23.) Talmudici hinc quosdam excipiunt. Quantum afferre quisque debebat, non est Lege definitum, unde Talmudici statuerunt, non esse minus cuique offerendum, quam שתי כסף duos numos argenteos, ponderis 32. granorum hordei. Nemo autem debebat comparere vacuus, Exod. 23, 15. ראיית פנים visio vultus, praesentia.

רְאָיָה *ratio, probatio*[3]*:* אין מביאין ראיה מן השוטים non adducunt probationem a fatuis, Ab. Esra, Gen. 38, 15. המוציא מחבירו עליו הראיה eliciens aliquid a socio suo, ei incumbit probatio. Idem cum illo: „Actori incumbit probatio": ראיות גמורות וחזקות probationes perfectae et firmissimae. חכמי הראיות sapientes probationum, id est, physici, probationes suas ex rerum naturalium causis afferentes, Aben Esra Eccl. 7, 5.

רְאָיוֹן *apparitio, comparitio.* Ap. Talm. אלו דברים שאין להם שיעור הפיאה והבכורים והראיון וגמילות חסדים ותלמוד תורה istae sunt res quibus non est mensura (in lege data) nempe: angulus agri, primitiae, comparitio in festis, beneficentia, et studium Legis. מאי ראיון quid est comparitio? R. Jochanan dixit, ראיית פנים בעזרה comparitio vultus in atrio, i. e. praesentia, comparitio: Resch Lakis dixit, ראיית פנים בקרבן praesentia corporalis cum oblatione, Pea cap. 1. Chag. 7b. Nempe in tribus festis anni principalibus debebant singuli comparere in atrio templi cum oblatione, quae erat שתי כסף duorum argenteorum. Illud vocabatur עולת ראיה oblatio praesentiae.

ראות *visius:* כלי ראות organa visus: item *sensus visus.*

רֵיאָה[4] *pulmo:* הריאה שניקבה או שחסרה pulmo qui perforatus est aut defectuosus, Chol. c. 3. in princip.

רֵוִי, רֵוָא *aspectus, vultus:* ורחל הות שפירא בְרֵיוָא et Rachel erat pulchra aspectu, heb. יפת תאר, Gen. 29, 17. והוה יוסף שפיר בְרֵיוָא et erat Joseph pulcher aspectu, Gen. 39, 6. אתא שפירת רֵיוִי mulier pulchra aspectu, Deut. 21, 11. in Jon. וְרֵוֵהּ דחיל et aspectus ejus erat terribilis, Dan. 2, 31. ורוה די רביעאה et aspectus quarti, Dan. 3, 5. דשפיר בְּרֵיוֵיהּ quae pulchra est aspectu suo, Jer. 11, 16. Plur. רֵיוֵיהוֹן לא אשתמודעו vultus ipsorum non fuerunt agniti, Thr. 4, 8.

רֵיוּ, רֵיוּת *idem:* ואתתא חכימת מדע ושפירת רֵיוּ mulier sive uxor erat praedita sapientia, et pulchra aspectu, heb. ויפת תאר, IS. 25, 3. ועולמתא שפירת ריוו et puella ista erat pulcherrimi vultus, Esth. 2, 7.

מראה *speculum:* מראה שנשברה speculum quod confractum est, Kel. c. 14.

מַרְאֵה מָקוֹם *index, indicans locum Scripturae sacrae vel aliorum auctorum concordantium, concordantia.* Pro eodem etiam dicunt מורה מקום.

רְאֵם heb. רֵים , רֵימָא , רֵימְנָא vel רִימְנָא *unicornis, monoceros:* vel juxta quosdam, *rhinoceros, naricornis.* Elias hoc loco illud ponit, quia י frequenter pro א ponitur. Legitur et pro heb. ודישון Deut. 14, 5. ורימא, Jon. pluraliter וְרֵימָנִין. An unicornis inter animalia ad esum licita fuerit, ex historia antiqua indagandum? Ap. Talm. in Chol. 59. legitur: Haec sunt signa animalium, quorum adeps est licitus; quaecunque scil. habent cornua et ungulas fissas. Si cornua habet, non opus habet redire ad ungulus: (nam quodcunque habet cornua, habet etiam ungulas fissas, ut est in Nid. 51b.) sed si habeat ungulas fissas, opus est, ut habeat quoque cornua (nam non est contra:) וקרש אף על פי שאין לו אלא קרן אחת מותר unicornis autem licet unicum tantum cornu habeat, licitus est. Hinc videtur colligi, animal licitum fuisse. Eodem facit quod legitur in Massech. Sab. 28b. ex sententia Rabbi Meir: תחש שהיה בימי משה בריה בפני עצמה היה ולא הכריעו בה חכמים אם מין חיה הוא אם מין בהמה הוא וקרן אחת היתה לו במצחו ולפי שעה נזדמן לו למשה ועשה ממנו משכן ונגנז מדקאמר קרן אחת היתה לו במצחו ש"מ טהור היה דאמר ר' יהודה שור שהקריב אדם הראשון קרן אחת היתה לו במצחו שנ' ותיטב לה' משור פר מקרין ומפריס מקרין תרתי משמע אמר רב נחמן בר יצחק מקרן כתיב וליפשוט מנה דמין בהמה הוא כיון דאיכא קרש דמין חיה הוא ולית ליה אלא קרן חדא איכא למימר מין חיה הוא h. e. תחש taxus qui fuit tempore Mosis, creatura fuit per se et peculiaris, neque deciderunt de ea sapientes, utrum species fuerit ferae, an bestiae? Habuit autem cornu unicum in fronte, et eo tempore obtulit sese Mosi, fecitque ex ea tabernaculum; sed statim iterum occultata fuit et ex oculis sublata. Ex eo quod dicitur, cornu unum habuisse in fronte, inde colligimus, quod munda fuerit. Unde etiam R. Jehuda dixit; Bos quem obtulit Adam primus, cornu unicum habuit in fronte, sicut dicitur: „gratius erit Domino, quam bos aut vitulus cornua habens, et

[3]) Qua res vel sententia vera et tanquam oculis *videretur* apparet.

[4]) Est vocabulum ar. رئة, Jod hamzato in י et א resoluto.

ungulas findens, (Ps. 69, 32.) quod dicitur absolute מַקְרִין cornua habens, id videtur innuere, duo cornua intelligenda esse: sed Raf Nachman dixit, מַקְרִן scriptum est (defective scil. sine Jod, et proinde etiam de uno cornu intelligitur.) Inde autem videtur dici posse, fuisse speciem bestiae! (Nequaquam:) quandoquidem enim fuit קרש, quae est species ferae, et unicum duntaxat habet cornu, dicendum est, fuisse speciem ferae. Haec ibi. De voce קרש vide suo loco. Eadem haec ex parte leguntur quoque in ע"ז fol. 8a. et in Chol. 60a. Veniamus nunc ad exempla ex Tg.: וְתַקפתא היך רימנא חוקפי et exaltasti quasi unicornis robur meum, heb. כראם, Ps. 92, 11. אפשר דצבי רימנא למפלחך an possibile est ut velit unicornis servire tibi? heb. רים, Jobi 39, 12. אפשר דתקטור רימנא בתלמא באשליה an possibile est, ut liges unicornem in sulco cum fune suo? ibidem vers. 13. היכמא דרימנא מנגח בקרנוי ית חיות ברא sicut rhinoceros petit cornibus suis bestias agri, Deut. 33, 17. in Jon. TgH. hoc loco, ולא למשעבדא בקרני רְאֵימָא nec in servitutem redigi possunt cornua unicornis; et mox, היך תורא ורימנא sicut bos sylvestris et rhinoceros feriunt cornibus suis. Plin. scribit lib. 8, cap. 20. Rhinocerotem cum elephanto dimicare, et cornu ad saxa limato, se ad pugnam praeparare. Pausanias autor est, Rhinocerotem duo habere cornua, alterum majus ex naribus prodiens, alterum superne, minus quidem, sed validum: דתקיפין ורמין כְּרֵימָנָא qui fortes sunt et excelsi instar unicornis, Ps. 22, 22. היך קרנא דְּרֵימָנָא sicut cornu unicornis, Ps. 78, 69. In hebraeo est רָמִים quod videtur legisse aut accepisse pro רֵמִים etsi sine א vel י post ר in hebraeo non legatur. Pl. היך בר רֵמַיָא sicut pullum unicornium, quod Regia legunt רֵמָנִין, Ps. 29, 6.

ראש רֵאשׁ, רֵישׁ, רֵישָׁא *caput: vertex: summitas: principium, initium, primarium, praecipuum, primitiae:* וסגיד ישראל על ריש ערסא et decubuit Israël ad caput lecti, Gen. 47, 31. ירחא הדין לכון ריש ירחיא mensis hic vobis erit principium mensium, Exo. 12, 2. ריש חצדכון primitias messis vestrae, heb. ראשית, Lev. 23, 10. ריש אצותכון primitias massae farinaceae vestrae, Num. 15, 20. חילי וריש חוקפי robur meum et principium fortitudinis meae, Gen. 49, 3. בְּרֵישׁ טורא in vertice montis, Exo. 24, 17. בריש או בדקן in capite vel barba, Lev. 13, 29. בריש יואב ובריש בנוהי in caput Joab et caput filiorum ejus, IR. 2, 33. מֵרֵישׁ אצותכון de primitiis massae farinaceae vestrae, Num. 15, 21. מריש טוריא de vertice montium, Num. 23, 9. ותסב מריש כל אבא et accipies de primitiis omnium fructuum, Deut. 26, 2. לְרֵישׁ בית אבהתהון in caput domus paternae, Num. 17, 18. וּכְרֵישׁ שבולא יתקטפון et sicut summitas spicae abscindentur, Jobi 24, 24. Emph. הלא רֵישָׁא דכלבא אנא numquid caput canis ego sum, IIS. 3, 8. סב לך בוסמין רישא accipe tibi aromatum praecipuum sive praestantissimum, Exo. 30, 23. דלא יהודע לגבר מן רישא quod non indicat homini ab initio, quid futurum sit in fine, Eccl. 3, 11. ואחידת בְּרֵישָׁא דתגרא et apprehendit summitatem sceptri, Esth. 5, 2. יהון כל אלין לְרֵישָׁא דיוסף erunt omnia ista in capite Josephi, Gen. 49, 26. מרישא דשתא a principio anni, Deut. 11, 12. Cum aff. Pron. שוי ימינך על רֵישֵׁיהּ pone dexteram tuam super caput ejus, Gen. 48, 18. וְרֵישֵׁיהּ מטי על צית שמיא et caput ejus pertingat usque ad summitatem coelorum, Gen. 11, 4. וישלם יתיה בְּרֵישֵׁיהּ et rependat ei in caput ejus, Lev. 5, 24. מֵרֵישֵׁיה ועד רגלוהי a capite ejus usque ad pedes ejus, Lev. 13, 12. ותגלח ית רֵישָׁהּ et rades caput ejus, Deut. 21, 12. ואריק משחא על רישה et fudit oleum in caput ejus, Gen. 28. 18. יעדי פרעה ית רֵישָׁךְ מנך auferet Pharao caput tuum a te, Gen. 40, 19. חובת קטולך תהי ברישך reatus caedis tuae erit in capite tuo, IR. 2, 37. ובהתת חוביך על רֵישָׁךְ et pudor culpae tuae erit in capite tuo, Jer. 3, 37. הא תלתא סלין דחירו על רֵישִׁי ecce tres corbes panis candidi super capite meo, Gen. 40, 16. מן סלא מעלוי רישי ex corbe super capite meo, vers. 17. נטרא לְרֵישִׁי אשונך custodem capitis mei constituam te, IS. 28, 2. אל תקיפון פאתא דְרֵישְׁכוֹן ne circumtondatis angulum capitis vestri, Levit. 19, 27. בפריע אתיב גמלכון ברישכון cito rependam retributionem vestram in caput vestrum, Joel. 3, 4. ארכבתא מרי מזופיתא על רֵישָׁנָא imposuisti faeneratores super caput nostrum, Ps. 66, 12. נפלא כלילא דְרֵישָׁנָא cecidit corona capitis nostri, Thr. 5, 16. חובת קטוליה ברישנא culpa caedis ejus erit in capite nostro, Jos. 2, 19. Pl. ואמנינון רֵישִׁין עליכון et constituam eos capita super vos, Deut. 1, 13. Sic Exo. 18, 25. Constr. לארבעה רֵישֵׁי נהרין in quatuor capita fluminum, Gen. 2, 10. אתחזיאו רישי טוריא visa sunt cacumina montium, Gen. 8, 5. ורישי אבהת שבטיא et capita patrum tribuum, Jos. 14, 1. הלא ברישי גבריא האנון nonne per capita virorum istorum, IS. 29, 4. וּבְרֵישֵׁי ירחיכון et in principiis mensium vestrorum, Num. 10, 10. וחפי רֵישֵׁיהוֹן et obtexit capita ipsarum, Exo. 36, 38. וספרא יספרון ית שער רֵישֵׁיהוֹן et tondendo tondebunt pilos capitum ipsorum, Ezech. 44, 20. וְרֵישֵׁיהוֹן לא יגלחון et capita sua non radent, ibid. לא ימרטון מרט בְּרֵישֵׁיהוֹן non depilabunt depilationem in capitibus suis, Lev. 21, 5. לסבוהי לְרֵישׁוֹהִי ולדינוהי seniores suos, capita sua et judices suos, Jos. 23, 2. רֵישָׁהָא בשוחדא דינין capita ejus pro munere judicant, Mich. 3, 2. Ap. Rab.: הכל הולך אחר הראש omnes sequuntur caput suum. Errante pastore, errat grex: Qualis rex, talis grex: בְּרֵישָׁא *in capite,* i. e. in summitate, in vertice: Item *ante, anterius,* heb. לפנים: ut, פרצוף הי מניהו סני ברישא cujusnam facies ambulavit in capite, i. e. anterius? דגברא סני ברישא viri, scil. caput, ambulavit anterius, Ber. 61a. Sermo ibi de Adamo bicipite creato. Tale est, החכם עיניו בראשו sapientis oculi sunt in capite, hoc est, in fronte ejus, Eccl. 2, 14. ריש מעיא caput viscerum, i. e. principale viscus, Chol. 93a.

II. רֵישָׁא, רֵישֵׁי *venenum, toxicum:* מרירת רישי חורמני amarum venenum serpentum, heb. ראש, Ps. 69, 22. גידין ורישי היון absynthio et veneno serpen-

tum, Thr. 3, 19. כרישי חיוין בישין sicut venenum serpentum pessimorum, Hos. 10, 4. ביש כרישי חיון pessimum sicut venenum serpentum, Jer. 8, 14. וכרישי פתני חיוין אכזראין et sicut venenum aspidum, serpentum crudelissimorum, Deut. 32, 33.

רֵישָׁנָא [5] *caput, capitaneus, princeps:* האי רישנא לחאי פרדשנא hiccine princeps tali munere afficiendus? Sanh. 94b. Sic Syriace, רֵישָׁנֵא *principes, primores*, Luc. 18, v. 18. In Tg. בנגידות רוחא משתדל רשנא in protractione spiritus persuadetur princeps, Prov. 25, 15.

רֵישְׁתָּנָא *idem.* Hinc, אמרה לי רישתינהי דנשים כשפניות dixit mihi domina mulierum veneficarum, Pes. 11a. Gl. גבירתן domina ipsarum.

רָאשִׁי, רַאשִׁי *capitalis, principalis:* אברים הראשיים membra principalia.

רֵאשִׁית *primitiae:* רַאשִׁיתְהוֹן דיתנון קדם יי לך יהבתנון primitias eorum, quas daturi essent Domino, tibi dedi eas, heb. ראשיתם, Num. 18, 12.

בְּרֵאשִׁית *initium, principium:* אנא יי בריח עלמא מִבְּרֵאשִׁית ego dominus creavi mundum a principio, Jes. 41, 4. et 66, 9. et 40, 21.

בְּרֵאשִׁית *initium, principium creationis mundi, creatio, quia historia creationis mundi incipit a voce* בראשית *in principio libri primi Mosis:* מן אקדימנני בעובדי בראשית quis praevenit me operibus creationis, Job. 41, 2. אסגי עובדי בראשית multiplicavit opera creationis per multiplicem sapientiam suam, Jes. 28, 29. כמא דקימין סדרי בראשית sicut stabiles sunt ordines creationis, IS. 23, 5. Sic Rabbini scribunt et dicunt, arietem Isaaci creatum esse מששת ימי בראשית a sex diebus creationis: מעשה בראשית opus creationis.

ראת רָאֲתָן *ulceris maligni genus* [6]. א forte protractionis litera est, vocalem primam indicans. R. Sal. scribit, esse *morbum perturbati cerebri ob innatum ipsi vermiculum:* הקיזו שניהן ושמשו הוין להן בנים בעלי ראתן si venam secuerint ambo (maritus et uxor) et coierint, erunt ipsis liberi ulcerosi, Git. 70a. Gl. R. Salomonis: Liberi debiles valde, propterea quod habent שרץ reptile aut vermiculum in cerebro, ut dicitur in libro כתובות cap. 7. in fine. Idem in Nidd. 17a. מפני מה אין בעלי ראתן בבבל מפני שאוכלין תרדין ושותין שכר של היזמי quare non sunt ulcerosi in Babylonia? propterea quod edunt blitum (vel, betam) et bibunt siceram veprium, id est, ex herba quam vocant כשות sive הימלון lupulum, qui crescit in vepribus, Ketub. fol. 77b. Et ibidem in praecedentibus: Narravit mihi senex quidam Hierosolymitanus: Viginti quatuor מוכי שחין percussi ulcere Aegyptiaco sunt, quibus gravis est coitus, ובעלי ראתן קשה מכולן et tali ulcere laborans gravissimus omnium est. Hinc in Vr. s. 16. Dixit R. Schimeon Gamalielis filius: Aliquando iter feci Tiberiade Siporium, ubi incidit in me senex quidam, dicens mihi: כ"ד מיני שחין הן viginti quatuor genera ulcerum sunt, ואין לך קשה לחשמיש המטה חוץ מבעל ראתן בלבד Dixit amplius Rabbi: Eo genere percussus fuit Pharäo etc. vide ibidem amplius, et in Br. s. 40.

רבב אִתְרַבְרַב, אִתְרָרַב *magnificari, magnificare se, extollere, evehere, efferre se: magnificentiam, principatum sibi arrogare.* Praet. על עמיה דיהוה אִתְרָרַב super populum Dei se extulit, heb. הגדיל, Jer. 48, 42. ארום אִתְרַבְרַב עלי בעל דבבא nam extulit se contra me inimicus, heb. הִגְדִּיל, Thr. 1, 9. אתרברב עלי לחכמא magnificavit se contra me astute agendo, Ps. 41, 10. וְאִתְרַבְרַב עם מלאכא ויכיל et de principatu contendit cum angelo, et praevaluit, Hos. 12, 4. חלף דְאִתְרַבְרַב עמא הדין בפומהון eo quod magnificat se populus hic ore suo, Jes. 29, 13. דְאִתְרָרַב כפרעה מלכא קדמאה qui magnificavit se ut Pharao rex primus, Jes. 27, 1. ועל מן אִתְרַרְבְתָּא et contra quem extulisti te, heb. וּגִדַּפְתָּ, Jes. 37, 23. ארום אתרברבת עם מלאכיא דיהוה ועם גובריא nam principatum impetrasti, vel, de principatu contendisti cum angelis Domini, et cum hominibus, et praevaluisti eis, heb. שרית, Gen. 32, 28. in Jon. ארי אִתְרַבְרַבְתְּ עלנא אף אתרברבא nam principatum arrogasti tibi super nos, etiam principem agendo, heb. כי תשתרר עלינו גם השתרר, Num. 16, 13. על עמא דיי אִתְרַבְרַבוּ contra populum Domini magnifice extulerunt se, heb. על יהוה הגדיל, Jer. 48, 26. עלי אתרברבו contra me extulerunt se, Ps. 38, 17. וְאִתְרַבְרַבוּ על תחומהון et magnificarunt se contra terminum ipsorum, Soph. 2, 8. ארום חסידו וְאִתְרַבְרַבוּ על עמיה דיי quia probris affecerunt, et magnificarunt se constra populum Domini, heb. ויגדילו, ibid. v. 10. חלף דאתרברבו pro eo quod magnificarunt se, Ez. 36, 3. מטול דאתרברבו propterea quod extulerunt se, Ps. 49, 12. וְאִתְרַבְרַבָא ועבדא תועבא קדמי magnifice extulerunt se, et fecerunt abominationem coram me, heb. ותגבהינה, Ez. 16, 50. דאתרברבא בנת ציון quod superbe extulerunt se filiae Tzionis, heb. גבהו, Jes. 3, 16. וְאִתְרַבְרַבְתּוּן עלי במלי פומכון et extulistis vos contra me verbis oris vestri, Ezech. 35, 13. Part. דְמִתְרַבְרְבָן עלי qui magnifice efferunt se contra me, Ps. 35, 26. Fem. מִתְרַבְרְבָא בעממיא principatum gerens in populos, Thr. 1, 1. heb. שרתי dominatrix. Inf. אף אִתְרַבְרָבָא etiam dominando, principatum gerendo, Num. 16, 13. לְאִתְרַבְרָבָא עוד בטורא דקודשי magnifice efferre vos in monte sanctitatis meae, Soph. 3, 11. Fut. ארום יִתְרַבְרַב אלהא מן בר נש nam major est Deus homine, heb. ירבה, Job. 33, 12. אם יתרברב מסרא על דנגיד בה num extollet se serra contra eum qui trahit eam, Jes. 10, 15. וְיִתְרַבְרַב מלכותיה דמלכא משיחא et extolletur regnum regis Messiae, Num. 24, 7. in TgH. דלמא יתרברבון קדמי ישראל ne efferant se coram me Israëlitae, Jud. 7, 2. לא תִתְרַבְרְבוּן ne extollatis vos, heb. אל תגבהו, Jer. 13, 15. אן בקושטא עלי תתרברבון num vere vos contra me magnificabitis, Job. 19, 5.

רַב *magnus, amplus, major sive aetate, sive corpore, sive dignitate, tam civili quam ecclesiastica,*

[5] Vide ann. nostr. ad vocem פרדשנא.

[6] *fluidum, fluxum,* gr. ῥυτός, ή, όν a verbo ῥέω.

sive doctrina. Primo modo respondet saepe hebraeo גדול et hebraeo רב quando *magnum* significat: וחזוה רב מן חברתה et aspectus major quam socii sui, Dan. 7, 20. הות לטור רב fuit in montem magnum, Dan. 2, 35. עבד לחם רב fecit convivium magnum, Dan. 5a. ליתוהי רב בביתא הדין מני non est major in domo hac quam ego, sc. dignitate, Gen. 39, 9. מספד רב ותקיף luctu magno et gravi, Gen. 50, 10. אף גברא משה רב לחדא etiam vir ille Moses magnus erat valde in terra Aegyptiorum, id est, maximae dignitatis et existimationis, Exo. 12, 3. ארי רב יהוה nam magnus est Dominus, Exo. 18, 11. כל פתגם רב ייתון לוחך omnem rem magnam, id est, difficilem, afferent ad te, Exo. 18, 22. בחיל רב וביד תקיפא virtute magna et manu forti, Exo. 32, 11. ביום קטול רב in die occisionis magnae, Jes. 30, 25. עם רב ותקיף populus magnus et fortis, Deut. 1, 28. ובתקוף רב et in fervore magno, Deut. 29, 28. מדבח רב למחזי altare maximum aspectu, Jos. 22, 10. בקל רב sono magno, IS. 7, 10. Emph. נהורא רַבָּא lumen magnum, Gen. 1, 16. אחוהי דיפת רַבָּא frater Japheti major natu, Gen. 10, 21. עד נהרא רבא usque ad flumen magnum, Gen. 15, 18. מזעירא ועד רבא a minimo usque ad maximum, Gen. 19, 11. וקרא ית עשו בריה רבא et vocavit Esavum filium suum natu majorem, Gen. 27a. אלהא רבא יי ומלכא רבא על כל אלהא Deus magnus est dominus et rex magnus super omnes Deos, Ps. 95, 3. ביומא רבא in die illo maximo, Cant. 5, 10. וְרַבָּא ישתעבד לזעירא et major serviet minori, Gen. 25, 23. בְּרַבָּא שרי ובזעירא שצי a maximo incepit, et in minimo desiit, Gen. 44, 12. מלא זעירא כרבא תשמעון rem minimam ut maximam audietis, Deut. 1, 17. Cum aff. מזעירהון ועד רַבְּהוֹן a minimo ipsorum usque ad maximum ipsorum, Jer. 6, 13. מֵרַבְּהוֹן ועד זעירהון a maximo usque ad minimum ipsorum, Jon. 3, 5. Pl. ex hac forma defectiva non reperitur, sed pro eo per geminationem duarum literarum dicitur רַבְרְבִין: ut, מכתשין רברבין plagas magnas, Gen. 12, 17. ובדינין רברבין et judiciis magnis, Exo. 6, 6. אתוהי כמה רברבין signa ejus quam magna sunt, Dan. 3, 32. ומלכין רברבין et reges magni, Jer. 27, 7. דרברבין מלכיה cujus magna sunt consilia, Jer. 32, 19. Emph. תרין נהוריא רַבְרְבַיָּא duo luminaria magna, Gen. 1, 16. תניניא רַבְרְבַיָּא cetos maximos, ibid. vers. 21. ותלתא רברביא et tres majores, IS. 17, 14. Constr. ית רַבְרְבֵי קרתא majores urbis, IIR. 10, 6. Aff. וכל רַבְרְבוֹהִי et omnes magnates ejus, Nah. 3, 10. Fem. singulare, חובא רַבָּא peccatum magnum, Gen. 20, 9. תווהא רבא pavore magno, Gen. 27, 33. וצוח צווחא רבא et exclamavit clamore magno, Gen. 27, 34. קנאה רבא ורגז רב zelo magno et ira magna, Zach. 8b. Emph. הלא דא היא בבל רַבְּתָא nonne haec est Babel ista maxima, Dan. 4, 27. ואמרת רבתא לזעירתא et dicebat major natu ad minorem, Gen. 19, 31. ועלת רבתא et ingressa est major, ibid. vers. 33. כנשתא רבתא synagoga magna, Cant. 8, 4. ואבנא רבתא et lapis magnus, Gen. 29b. איכדין אעביד בישתא רבתא הדא quomodo faciam malum hoc magnum, Gen. 39, 9. לשיזבא רבתא liberatione maxima, Gen. 45, 7. קרתא רבתא civitas maxima, Gen. 10, 17. Pl. et hic ex geminatis literis est, וארבע חיון רַבְרְבָן et quatuor bestiae magnae, Dan. 7, 3. וקרויא כריכן רברבן לחדא et civitates istae erant munitae et magnae valde, Num. 13, 29. למעבד לכון רברבן ad praestandum vobis res maximas, IIS. 7, 23. למללא רברבן ad loquendum magnifica, Obad. 12. Emph. מן קל מליא רַבְרְבָתָא a voce verborum grandium, Dan. 7, 11. אשתעי כען לי ית כל רַבְרְבָתָא narra nunc mihi omnia ista grandia, quae fecit Elischa, IIR. 8, 4. ית אתיא וית רברבתא האלין signa ista et res maximas istas, Jos. 24, 17.

רַבָּה *multum*, *plurimum:* דור המבול ברבה קלקלו וברבה נידונו generatio diluvii in maximo perdite egerunt, et in maximo judicati sunt, i. e. maxima poena affecti, Sanh. 108a.

רַבִּים *multi*, *plures.* Ap. Rab. לשון רבים locutio plurium, de pluribus, id est, dictio numeri pluralis, cujus oppositum, לשון יחיד locutio vel vocabulum de unico, i. e. numeri singularis: הנ"ון והמ"ם משרתים בסוף המלה סימן רבים ורבות literae Nun et Mem serviunt a fine dictionis in signum pluralis numeri masculini et feminini, Aben Esra Thr. 1, 4. רשות הרבים potestas, licentia plurium, i. e. locus publicus et communis, plurium potestati expositus, ut est platea publica. Oppositum ejus, רשות היחיד potestas unius, id est, locus privatus, in quo unus tantum jus et potestatem habens, ut est cujusque domus. ברבים in multis, i. e. in turba, in publico hominum conspectu, publice, palam, aperte. Item, *in numero plurali*, ubi grammatice vox explicatur.

רַבָּן *magni*, *magnae*, *magna.* Emph. נפתח ברבותא incipiemus a magnis istis dominis, a magnatibus istis, Sanh. 102b.

רַב, רַבָּא *princeps*, *praefectus*, *dux*, *dominus*, *magister*, *doctor*, *praeceptor.* Multa Hebraica per hoc nomen transferuntur, ut in exemplis patebit: לאריוך רב טבחיא די מלכא Arjoco praefecto satellitum (quidam, magistro equitum) regis, Dan. 2, 14. ורב סגנין et praefectum antistitum omnium Babyloniae sapientum, ibid. vers. 48. רב חרטמיא princeps magorum, Dan. 4, 6. רב קטוליא praefecto spiculatorum, qui scil. sontes supplicio afficiebant, magistro criminalium causarum, heb. שר הטבחים, Gen. 37, 36, Jon. et TgH. pro קטוליא habent ספוקלטוריא, i. e. spiculatorum, id est, satellitum regis, qui a spiculis gerendis sic fuerunt dicti. Per hos etiam sontes plectebantur, unde Onkelos habet קטוליא. Non ergo טבחים significat in hac locutione Coquos vel Laniones. Nam et Nebhusaradan, archistrategus regis Nebhucadnezaris, vocatur רב טבחים, et in Tg. רב קטוליא, IIR. 25, 8. על רב שקי ועל רב נחתומי super praefectum pocillatorum, et super praefectum pistorum, heb. שר, Gen. 40b. רב רעיא דלשאול praefectus pastorum Saulis, heb. אביר הרועים, IS. 21, 7. רב ושליט נפל ביומא הדין princeps et dominator cecidit die hoc, IIS. 3, 28. רב חיליה dux exercitus ejus,

heb. שר צבאו, Gen. 21, 22. רב קדם יי את ביננא princeps ante Dominum, id est, Dei vel divinus, tu es inter nos, heb. נשיא, Gen. 23, 6. et sic saepe hoc vocabulum transfertur. הוי רב לאחוך esto dominus fratrum tuorum, heb. גביר, Gen. 27, 29. Sic הא רב שויתיה עלוך ecce dominum constitui eum supra te, heb. גביר, Gen. 27, 37. ורב חיליה סיסרא et dux exercitus ejus erat Sisera, Jud. 4, 2. ורב על משמעתך et praefectus super omnem obedientiam tuam, id est, omnes tuae obedientiae subjectos, super totam familiam regis, heb. סר, quod lectum et acceptum pro שר, IS. 22, 14. רב דאלפת לי praeceptor qui docuisti me, heb. אלופי, Ps. 55, 14. הוה רב לדוד erat princeps (id est, unus ex principibus et consiliariis) Davidis, IIS. 20, 16. heb. כהן, quod R. David hic interpretatur, גדולו ובעל עצתו. Sic saepius כהן redditur, quando primarium officium politicum aut principem regis ministrum denotat. Neque enim hic Hira unquam vero sacerdotio functus est. Talis et Zabhud fuit, ut mox in sequentibus. Emph. רַבָּא קרח princeps Korach, heb. אלוף, Gen. 36, 15. Sic omnia אלוף in ea historia redduntur, et pluralia, רַבְרְבִין, ut sequitur in plurali: רבא דפרעה princeps Pharaonis, heb. סרים, Gen. 37, 36. רבא דאון princeps vel satrapa civitatis On, heb. כהן, Gen. 41, 45. וזבוד בר נתן רבא et Zabhud filius Nathanis, satrapa, heb. כהן, IR. 4, 5. רבא דארעא praefectus terrae, heb. נשיא, Gen. 34, 2. דמשמשין קדם רבא qui ministrant coram principe, heb. נדיב, Prov. 19, 6. ורבא דבית יהודה princeps domus Jehudae, heb. פחת, Hag. 1a. ורבא בעמך לא תלוט et principi in populo tuo ne maledicas, heb. ונשיא, Exo. 22, 27. והוה עליהון לרבא et fuit super eos princeps, heb. לשר, IS. 22b. לרבא יהא princeps erit, heb. נשיא, Ez. 44, 3. וּלְרַבָּא דמדין שבע בנן et principi Midjanitarum erant septem filiae, heb. ולכהן, Exo. 2, 16. ולרבא מכא ומכא et pro principe hinc et inde, heb. ולנשיא, Ez. 45, 7. Cum aff. ואלישע חזי והוא מצוח רַבִּי רבי Elischa autem videns id, exclamavit: magister mi, magister mi, heb. אבי אבי, pater mi, IIR. 12, 12. patrem vocat praeceptorem et doctorem sive magistrum suum, ut contra discipuli praeceptorum vocantur filii, ut eodem capite: Tunc egressi filii prophetarum, vers. 3. quod Tg. reddit תלמידיא discipuli: בחוטרא דמשה רַבְּהוֹן virga Mosis doctoris ipsorum, Ps. 78, 13. ומשה רבהון סליק לרקיעא et Moses magister ipsorum ascendit in firmamentum, Cant. 1, 5. ועוד דהוה משה רַבְּהוֹן ברקיעא praeterea dum esset Moses magister ipsorum in firmamento, ad accipiendum duas tabulas lapideas et Legem, ibid. vers. 12. והוא רבהון דיהודאי et ipse (Mardochaeus) fuit doctor Judaeorum, Esth. 10, 3. Pl. ex geminata literarum forma effertur, ut in superiori: unde, ארי ליח לך רַבְרְבִין ועבדין quod tibi nec principes nec servi curae sint, heb. שרים, IIS. 19, 6. ובני דוד רברבין הוו et filii Davidis principes erant, heb. כהנים, IIS. 8, 18. R. Levi vocem hebr. hic interpretatur שרים ומושלים principes et gubernatores. עלך הוו רברבין super te erant principes, heb. אלפים, Jer. 13, 21. וְרַבְרְבִין יתבין על כורסי דוד et principes sessuri sunt in solio Davidis, heb. ושרים, Jer. 17, 25. ויהון כְּרַבְרְבִין דבית יהודה eruntque sicut principes domus Jehudae, heb. כאלף יהודה, Zach. 9, 7. Emph. וחזו בני רַבְרְבַיָּא et viderunt filii principum, i. e. procerum et magnatum, heb. בני האלהים, Gen. 6b. ורברביא et principes, heb. והנשיאים, Jos. 22, 32. מן למרחץ בְּרַבְרְבַיָּא quam confidere in principibus, heb. בנדיבים, Ps. 118, 9. ולבא דרברביא et cor principum, heb. ולב השרים, Jer. 4, 9. חמנון לרברביא constitues eos principes in universa terra, Ps. 45, 17. וּלְרַבְרְבַיָּא et principibus, heb. ולשרים, Num. 22, 40. Constr. רַבְרְבֵי אדום principes Edom, hebr. אלופי, Exo. 15, 15. ורברבי ישראל et principes Israël, Num. 1, 44. ורברבי מלכא et principes regis, heb. ורבי, Jer. 41a. וית כל רברבי יהודה et omnes principes Jehudae, heb. וכל חרי, Jer. 27, 20. Affixa, כל רַבְרְבֵיהוֹן מרדין omnes principes ipsorum rebelles sunt, heb. כל סרי סוררים, Jer. 6, 8. ubi סרי accepit paraphrastes pro שרי, quod et alias factum: רַבְרְבוֹהִי principes ejus, Jes. 30, 4. עבדוהי ורברבוהי servi ejus et principes ejus, IIR. 24, 12. וכל רברבהא et omnes principes ejus, Jes. 34, 12. לְרַבְרְבָהָא principibus ejus, Jer. 1, 18. מלכיכון ורברביכון reges vestri et principes mei, Jud. 5, 15. מלכנא ורברבנא reges nostri et principes nostri, Jer. 44, 17.

Ap. Rab. רבא דעמיה מדברנא דאומתיה princeps populi sui, gubernator nationis suae, Sanh. 14a.

רבא רב. רִיבִּי רַבָּא רַב Ap. Rab. haec differunt, רב *doctorum in Babylonia fuit nomen*, et Kametz pronunciatum pene ut O, Rof, Rovo. Postea etiam in commune pronunciari solitum, Rav, Rabba. רִבִּי Ribbi *doctorum in Palaestina nomen fuit*, ex dialecto Hierosolymitana, quomodo etiam dixerunt בִּיר sive בַּר, pro בַּר filius. Unde, שמעון ביריבי יצחק Schimeon bir Ribbi Isaac: אליעזר בריבי קלירי Elieser bir Ribbi Kaliri. Est autem ביריבי contracte pro בַּר רִבִּי. Sic, בַּר pro בַּר saepe in TgH. in Legem et Esterae historiam invenitur. Babylonii pro רַב dixerunt etiam מַר Mor, *dominus*, quod alias dicitur מָרִי. Post vastationem ultimam urbis mansit Rav, Rabba, Rabbi inter Judaeos. In Apophteg. Patrum R. Gamalielis dictum est, cap. 1. עשה לך רב והסתלק מן הספק fac tibi magistrum, et abstrahe te a dubio. Nempe in causa dubia nihil temere pronunciandum, sed consulendi doctiores. Vide et cap. 4. R. Eliesaris ben schammua dictum. In pluralem numerum haec non deducuntur absolute, sed cum affixo pronomine Judaei dicunt רבותינו Rabbini, magistri, doctores nostri: המבעט בְּרַבּוֹתָיו qui recalcitrat magistris suis. Sic alii populi de ipsis dicere possunt, רַבּוֹתֵיכֶם Rabbini, magistri vestri, רַבּוֹתֵיהֶם Rabbini vel magistri ipsorum. In singulari numero etiam cum pronominibus dicunt, יהודה רבנו הקדוש Jehuda magister noster sanctus: בפני רַבּוֹ coram magistro suo: רַבְּכֶם magister vester. משה רַבֵּנוּ Moses magister noster. Differunt etiam dignitate: nam רבי Rabbi vel Ribbi excellentior est quam רב Rav, et

his duobus praestantior est רַבָּן de quo postea. Vide Abbreviaturas nostras in principio literae ר, et Tisbi Eliae in voce רב. Denique pro רבי Rabbi, Judaei vulgares pronunciant Rebbi, quasi רֶבִּי, quod pravum.

רַבָּן *princeps. Titulus summae dignitatis, circa tempora nati Christi ortus in Hillelis filiis, qui principatum gesserunt in populo Israëlis per ducentos circiter annos.* Septem tantum hoc titulo appellati fuere, qui praeter doctrinam et prudentiam, etiam fuerunt נשיאים principes, et hujus status respectu appellati fugere singuli Rabban. Post hos praecipuus titulus fuit Rabbi vel Ribbi, et post hunc Rav. Vide de his Abbreviaturas nostras in principio literae ר. Ap. Talm. etiam legitur רַבָּנָא quales de domo David fuisse Aruch scribit; ut, בי דינא דרבנא אשי domus judicii doctoris Asse: item אמר לנא רבנא אשי dixit nobis doctor Asse: Ketub. 22a. Non videtur is fuisse, qui alias vocatur רב אשי Raf Asse: nam contrariam ibi a Raf Asse sententiam tenet. Sic, רבנא נחמיה doctor Nehemias, רבנא עוקבא doctor Ukba. Rarum tamen hoc nomen. In Tg. duntaxat legitur plurale hujus, רַבָּנִין *principes, duces, magistri, doctores, praeceptores:* רבנין אמרין אלימין doctores docent grandia, Ps. 80, 11. ולמהוידון מהמנן רבנין עליהון et ut constituantur magistri super eos, Eccl. 5, 7. רבנין מן בית לחם יהודה doctores ex Bethlehem Juda, Ruth. 1b. רַבָּנֵי אלפין ורבני מאותא duces millenorum et duces centenorum, i. e. tribunos et centuriones, IS. 22, 7. ורבני רתיכוהי ופרשוהי et magistri curruum et equitum, heb. ושרי, IR. 9, 22. אלין רבני אסטרטיגיא isti sunt principes strategorum, IR. 9, 23. וכל רבני פלכיא et omnes principes provinciarum, heb. שרי המדינות, Esth. 9c. רבני עממיא אתכנשו principes populorum congregati sunt, heb. נדיבי עמים, Ps. 47, 10. Cum aff. שוי יתהון נדיבימו .pone ipsos et principes ipsorum, heb ורַבָּנֵיהוֹן, Ps. 83, 12. אסחרי רַבָּנַיִךְ חכימי fac ut in circuitum accumbant doctores tui sapientes, Cant. 6, 4.

Talmudici frequenter utuntur terminatione feminina, ut cum dicunt; תנו רַבָּנָן docuerunt magistri vel Rabbini. אבל וְרַבָּנָן סברי sed doctores censent. התם כרבנן סבירא ליה sed illic juxta doctores sententia ipsi est. מאי טעמייהו דרבנן quae est ratio doctorum? אי כדרבנן si juxta doctores sic statuit. ורבנן אמרי sed doctores dicunt, et similia. Hoc usu non est paris dignitatis cum singulari Rabban, sed qui in Talmud vocantur Rabbanan, eos Rabbini in commentariis citantes, dicunt, אמרו רבותינו dicunt Rabbini, magistri nostri.

רַבָּנִים, רַבָּנָאִין *Rabbanaei, factio Judaeorum, cui opponitur alia factio, quae dicitur* קראים *Karaei.* Vide Elenchum trihaeresii Scaligeri, cap. 2. Eorum mentio aliquoties in Itinerario R. Benjaminis, et ap. Talm.: דאמרו רבנאי לְכִדְרַבָּנָאֵי juxta Rabbanaeos, quod dicunt Rabbanaei, הא דרבנאי ista Rabbanaeorum sententia unde prodit, Bm. 27a.

רַבָּנָתָא *principes feminae, primariae mulieres, heroinae.* אמרן רבנתא דפרסאי ומדאי dicturae sunt heroinae Persarum et Medorum, heb. שרות, Esth. 1, 18.

רַבְּתָן *magnificus, maximus:* כדון אמר מלכא דרבתנא מלכא דאתור sic inquit rex maximus rex Assyriae, heb. מלך הגדול, IIR. 18, 19. שמעו פתגמא דמלכא דרבתנא מלכא דאתור audite mandatum regis maximi regis Assyriae, ibid. vers. 28. Idem repetitur Jes. 36, 4. 13. Elias scribit, se huic nomini non invenisse similem formam, nempe in derivatione a sua Radice רבב.

רַבָּנוּת *Rabbini, magistri aut doctoris dignitas et titulus, magisterium, magistralis dignitas: magnificentia, amplitudo, praestantia, principatus, magistratus sive officium et potestas magistratus:* ובשלטנותא וְרַבָּנוּתָא הוא et in imperio ac magistratu constitutus fuerit, Eccl. 6c. וקבילו רבנותא בתריהון et acceperunt principatum vel magistratum post eos, Ps. 68, 28. Cum aff. תרדוף כזעפא רַבָּנוּתִי persequeris quasi tempestas dignitatis statum meum, Job. 30, 15. ורבנותך ישתעון et magnificentiam tuam enarrabunt, Ps. 145, v. 6. Ap. Rab. ולא נאמרה רבנות בשמו neque nominatus fuit magistralis titulus cum eo, Aruch in voce אביי. Rabbi Schemajae celebre dictum est, אהוב את המלאכה ושנא את הרבנות ama opus, et odi magistratum; vel juxta Fagium, magisterium, Pirke abhoth c. 1. רבנות, i. e. שררה potestas superior, vel שלטנות dominatio, imperium, magistratus. His officiis adhaerent sua onera et pericula, corruptiones, odia, libidines, tyrannis, et alia, quibus a recto saepe abducuntur. Testis regum sapientissimus et felicissimus rex Salomon, et alii. Inde et alibi Hebraei scribunt: כיון שנתמנה אדם פרנס על הצבור מלמטה נעשה רשע מלמעלה quando constituitur homo gubernator civium in inferioribus, fit improbus in superioribus. Beatius est opere et labore manuum vivere, non quidem coacte, sed cum amore et oblectatione et sedulitate, unde sapiens iste dixit, אֱהוֹב ama opus. Scribunt Talm. in libro סוטה Sota: Quare mortuus fuit Joseph ante fratres suos? מפני שהנהיג עצמו ברבנות quia dominator fuit. Et in libro Pes. 87b. אוי לרבנות שמקברת את בעליה vae potestati, quae sepelit dominos suos. Nullus enim propheta fuit, sub quo non excisi fuerint quatuor reges. Poenae indicum est, quando magistratus citius et maturius e vivis abripiuntur. Et, „vae terrae cujus rex puer est."

רִבּוֹנָא רִבּוֹן *dominus, herus.* Respondet heb. אדון: ut, מן רבון דילנא quis dominus noster est? Ps. 12, 5. קדם רבון עלמא יהוה coram domino mundi Domino, Exo. 23, 17. קדם רבון כל עלמא coram domino totius mundi, Mich. 4, 13. שויני יי לרבון כל מצראי constituit me dominus dominatorem totius Aegypti, Gen. 45, 9. ולְרִבּוֹן לכל אנש ביתיה et dominum omnium domesticorum suorum, ibid. v. 8. ואם כְּרִבּוֹן אנא et si tanquam dominus ego sum, Mal. 1, 6. ארון קימא דְרִבּוֹן כל עלמא arca faederis domini totius terrae, Jos. 3, 11. רבונא דארעא dominus terrae, Gen. 42, 30. אם בישא בעיני רבונא si mala videatur in oculis domini, id est, displicuerit domino. Exo. 21, 8. Cum Pron. כד שמע רִבּוֹנֵיהּ cum audiret dominus ejus, Gen. 39, 19. תלתין סלעין יתן לְרִבּוֹנֵיהּ triginta siclos dabit

domino ejus, Exo. 21, 32. אחתא ובנהא תהי לרבונה uxor et liberi ejus erunt domino ejus, Exo. 21, 4. עבדא כרבוניה servus sicut herus ejus, Jes. 24b. והא רִבּוֹנְהוֹן טריף et ecce dominus ipsorum percussus, projectus erat in terra mortuus, Jud. 3, 25. לְרִבּוֹנְהוֹן domino suo regi Aegypti, Gen. 40a. ותהי אחתא לבר רבונך eritque in uxorem filio domini tui, Gen. 24, 51. ארום הוא רִבּוֹנָךְ nam ipse est dominus tuus, Ps. 45, v. 12. דלא נטרתון על רִבּוֹנְכוֹן quia non abservastis dominum vestrum, IS. 26, 16. רבתי domine mi, Gen. 23, 15. Item, רִבּוֹנִי, pro heb. אבי, Jer. 3, 4. ורבותי סיב et dominus meus consenuit, Gen. 18, 12. לא אושיט ידי בְרִבּוֹנִי non extendam manum meam in dominum meum, IS. 24, 11. לחואה לרבוני ut indicarem domino meo, Gen. 32, 5. אלהיה דרבוני אברהם deus domini mei Abraham, Gen. 24, 12. קבל מננא רבוננא audi nos domine noster, Gen. 23, 6. ורבוננא דוד לא ידע et dominus noster David non scit illud, IR. 1, 11. Pl. ליח רִבּוֹנִין לאלין non sunt domini istis, IR. 22, 17. Cum aff. בבעו כען רִבּוֹנִי quaeso nunc domini mei, Gen. 19, 2. Fem. רִבּוֹנְתָא *hera, domina.* Cum aff. מן קדם שרי רִבּוֹנְתִּי a Sara hera mea, Gen. 16, 8. תובי לות רבונתיך revertere ad heram tuam, ibid. v. 9. וקלת רִבּוֹנְתַּהּ בעינהא et vilis fiebat hera ejus in oculis ejus, ibid. v. 4.

רַבְרְבָן, רַבְרְבִין vide supra in רב.

רַבְרְבָנִין *principes, duces, praefecti, gubernatores:* רברבנין בידיהון אצטליבו principes per manus ipsorum suspensi sunt, Thr. 5, 12. Constr. ומן רַבְרְבָנֵי ישראל et e ducibus Israëlis, Esth. 1, 3. ורברבני מדינתא et praefecti provinciarum, ibid. לא רברבני הכימין non principes sunt sapientes, Job. 32, 9. Cum aff. דישׁלט בְּרַבְרְבָנֵיהּ ut imperet dominis suis, Prov. 19, 10. על תרין רַבְרְבָנוֹהִי contra duos praefectos suos, heb. סריסיו aulicos, nobiles officiarios vel cubicularios suos, Gen. 40, 2. Pro eodem IR. 24, 15. מלכא וְרַבְרְבָנוֹהִי rex et principes ejus, Dan. 5, 2. Sic Jonae 3, 7. עבד לחם רב לרברבנוהי fecit convivium magnum principibus suis, Dan. 5a. ומשתיא לרברבנוי et epulum principibus suis, Esth. 1, 4. מלכתא וְרַבְרְבָנָהָא regina et principes ejus, Thr. 2, 9. אנון וְרַבְרְבָנֵיהוֹן ipsi et principes ipsorum, Jer. 17, 25. ורברבניך et principes tuos, Eccl. 10, 16.

רַבְרְבָנוּתָא *magnificentia, res magna vel magnifica:* לשנא דממללא רברבנותא linguam proloquentem res magnificas, Ps. 12, 4.

רַבְרְבוּתָא *idem.* מלילו ברברבותא loquuntur cum magnificentia, i. e. magnifice, heb. בגאות, cum elatione, elate, superbe. Regia id legunt ex forma antecedenti.

אִתְרַבְרְבָא *idem:* לחסודין ולאתרברבא in opprobrium et magnificentiam, qua scil. gentes se de te magnificent, heb. חרפה וגדופה, Ez. 5, 15.

אִתְרַבְרְבוּת *idem:* דלא תסגי אתרברבות בית דוד ne crescat magnificentia domus David, Zach. 12, 7. ואתרברבות בני עמון et magnificentia Ammonitarum, hebraice וגדפי, ut paulo ante, Sophon. 2, 8. ביום אִתְרַבְרְבוּתִיךְ in die magnificentiae tuae, heb. גאותיך, elationes, superbiae tuae, Ez. 16, 56. חלף אתרברבותהון pro magnificentia ipsorum, heb. תחת גאונם pro elatione ipsorum, Soph. 2, 8. ומאתרברבותהון et a magnificentia ipsorum, heb. ומגדפתם, et a contumeliis ipsorum, Jes. 51, 7.

רִבּוֹ, רִבּוֹא *myrias, decem millia.* Pl. וטקסיה על רבוא רבון מלאכין et vexillum ejus est super myriadem myriadum angelorum, qui ministrant ante ipsum, Cant. 5, 10. וְרִבּוֹ רִבְּוָן קדמוהי יקומון et myrias myriadum coram ipso stabunt, Dan. 7, 10. יהבו לדוד רִבְּוָן dederunt Davidi myriadas, IS. 18, 8. סגי מתרתא עסרי רבון אנשא plus quam undecim myriades hominum, Jon. 4, 11. תרין רִבְבָן duae myriades, Ps. 68, 18. ודוד בְּרִבְּוָן et David myriadas, IS. 18, 7. לאלפין וּלְרִבְּוָן in millena et myriadas, Gen. 24, 60. בנו רִבְּוַת אלפיא דישראל in medio myriadum millium Israël, Num. 10, 36. ועמיה רִבְבַת קדישין et cum eo sunt myriades sanctorum, Deut. 33b. רִבְבַת כצמחי חקלא myriadas ut germina agrorum disposui vos, Ez. 16, 7. ברבבת נחלין דמשח in myriadibus torrentium olei, Mich. 6, 7. Emph. ואנון רִבְבָתָא דבית אפרים et isti sunt myriades Ephraimi, Deut. 33, 17. מפשן רִבְּוָתָא באשקקנא proferunt myriadas in plateis nostris, Ps. 144, 13. ורבותא כימינך et myriades a dextera tua, Ps. 91, 7. לרבותא יערקון myriadas persequentur, Lev. 26, 8. Deut. 32, 30. ואלפא לרבותא et mille ad myriadem, Jud. 20, 10.

רוּב *magnitudo:* ברובי ירדנא in magnitudine Jordanis, hebr. בגאון הירדן in elatione Jordanis, Jer. 12, 5. יבש רוביה דנהרא exsiccabitur magnitudo (id est magna vel major pars) fluminis, Jes. 19, 6. Vel, Exiccabitur germen fluvii, i. e. graminetum herba, crescens juxta fluvium. Respondet enim, heb. ערות, quod hoc sensu exponunt Hebraei. Sic pertinebit ad רְבָה, et forma erit רוּבְיָא, רוּבְיָה.

II. רבב. Hinc ex Aphel legitur, בעירך לא תַרְבֵּיב ערובין jumentum tuum non facies ut coeat cum mixtis, i. e. diversi generis alio jumento, heb. תרביע, Lev. 19, 19. Sic videtur et in Tg. Onkeli hoc loco legendum, quod optime Jonathanis Tg. demonserat, in quo legitur לא תרבעיה ערובין. Pentateuchus parvus cum triplici Targum habet תרכיב, quod forte melius. Vel תַרְבֵּב est pro תְעָרֵב commiscebis. Certe רבב isto sensu nusquam legitur.

רָבָב *pinguedo, adeps, cera, sebum, aut similis materia pinguis:* המוציא רבב כדי לסוך תחת אספוגין קטנה exportans adipem, ut inungat inferius laganum aliquod parvum, Sab. 78b. Gl. רבב, id est, שומן או שמן. Et alibi, תלמיד חכם שנמצא רבב לע בגדו חייב מיתה homo sapiens et doctus, in cujus veste reperitur (in die Sabbatho) adeps, reus est mortis, Sab. 114a. Nam in Sabbatho tenetur quisque mundis esse vestitus, juxta illud: Exuet vestes suas, et induet alias (Lev. 6, 11.) אלמלא תפילתו של דוד היו כל ישראל מוכרי רבב nisi precatio Davidis fuisset, omnes Israëlitae facti fuissent vendentes sebum, Sota 49a. Gl. רבב est materia sordida, ut adeps, pinguedo, et adhaeret vestimentis, inquinaturque illis, et nemo

circa illam occupatur, vel cum ea negotiatur, nisi pauper. Hinc Munsterus scribit significare *maculam, sordes nempe, ex adipe vel pinguedine, oleo et simili materia.* (Est vocabulum ar. quod vide in lexicis).

רַבֵּב *pinguedine vel pice obducere aut inungere.* In Gemara: נודות הגוים גרודים utres gentilium rasi et novi, liciti sunt Judaeo, veteres et picati, prohibiti: גוי ריבבן עיברן si autem gentilis inunxerit et aptaverit eos, indideritque eis vinum etc. As. 33a.

רבובה. Sic adducitur hic in Ar. et aliis, sed in Gem. legitur רכובה, ut et in Ar. in ארום. Vide רכב.

רבג מְרִיבָג *lapidis pretiosi nomen, cui Josephi nomen inscriptum*, Cant. 5, 14. Forte מ est radicale.

מְרֻבָּג. Sic adducitur hic in Aruch et aliis. In Gemara legitur מדבך et נדבך de quibus in דבך. Sed ex principio libri תורת כהנים etiam citat, יכול יהא מרבג של אבנים. Et in Ohaloth cap. 3. וורק ורובג. strues, structura [7] lapidum instar muri aptatorum. Sic רוֹבֵג *ordinans, struens, aptans.*

רבד רִבְדָא *caesio, caesura, incisura, incisio cutis cum scalpello chirurgico, scarificatio.* Exempla vide in כסל.

רוֹבֵד *pavimentum sive stratum* [8], *lineatim tabulis sive scannis lapidum distinctum, cujus quaeque שורה sive quisque ordo dicitur* רובד: על הרובד הרביעי שבהיכל super strato quarto pavimenti templi, Jom. 43b. Erant in בית המוקד domo foci tabulata quatuor lapidea distincta, quorum unum altius altero instar scamnorum in theatris, in quibus noctu sacerdotes et ipsorum ministri qui sacrificiis mactandis et igni struendo erant destinati, cubabant, substratis sibi vestimentis. Etiam ipsum pavimentum erat ordinibus lapidum distinctum, ubi in atrio serie quarta stabant, qui sanguinem victimarum miscebant, ne citius coagularetur: מוקף רובדין של אבן circumdatum tabulatis lapideis, Tam. c. 1. Quidam explicant אצטבאות scamna e muro prominentia, per quae custodes ascendebant in lectos suos in crassitie muri dispositos cubandi causa: non enim licebat illis in loco patenti templi dormire, quia sanctus erat. Vide et in Mid. c. 3.

רבה רְבֵי. Plura significat. Primo, *magnum esse vel fieri, crescere, educari*, et sic respondet Hebraeo גדל: item *germinare, provenire*, et sic respondet Hebraeo צמח. Praet. עד די רבא לחדא donec excresceret valde, heb. גדל, Gen. 26, 13. ארי רְבָא שלה quod jam crevisset Schela, Gen. 38, 14. רבה אילנא crevit arbor, Dan. 4, 8. ורבא גברא et crevit vir ille, Gen. 26, 13. ורבא רביא ואתחסיל et crevit puer et ablactatus fuit, Gen. 21, 8. ורבותך רבת et amplitudo tua crevit, Dan. 4, 19. ורבת עמיה et educabatur cum eo, IIS. 12, 3. אנת מלכא די רְבַית ותקפת tu rex es, qui crevisti et roboratus es, Dan. 4, 19. Irregularis et inusitata forma, pro רְבַיְתְ, quae forma in Daniele saepius usurpatur: ורְבִיאוּ עוליםיא et creverunt pueri isti, Gen. 25, 27. עקיא דרביאו עמיה pueri qui educati fuerant cum eo, IR. 12, 10. Part. Pehil, רבין בטליותהון educatae bene in pueritia sua, heb. מגדלים, Ps. 144, 12. Infin. ולמרביא אפקנות דתאה et ut progerminet proventus herbae, Job. 38, 27. In Hebraeo est ולהצמיח ad facere germinandum, ad producendum, cui melius responderet ולמרביא et ad producendum. Fut. לא ירבי לעות non progerminat molestia, heb. יצמח, Job. 5, 6. male in Venetis ex Pahel notatum est: ibi enim active sumitur. עד דירבי שלה donec crescat Schela, Gen. 38, 11. עד די ירבון donec crescant, Ruth. 1, 13. Pahel, רַבִּי *educare, nutrire, magnificare, amplificare, ad magnificentiam et dignitatem evehere, exaltare, evehere, extollere: progerminare facere*, pro Hebraeo הצמיח. Praet. אדין מלכא לדניאל רַבִּי tunc rex Danielem magnificavit, Dan. 2, 48. כן רַבִּי יהוה שמיך sic magnificavit Dominus nomen tuum inter populos, heb. קרא vocavit Dominus nomen tuum. Jer. 11, 16. Sic saepius in hac locutione verbo קרא respondet. לא פשחור רבי יי שמך non Paschur magnificavit Dominus nomen tuum, id est, Paschuris magno nomine te vocavit, heb. קרא שמך, Jer. 20, 3. מן רבי לי ית אלין quis educavit mihi istos, heb. ילד, Jes. 49, 21. וית מה דרבי יתיה מלכא et quocunque magnificaverat eum rex, Esth. 5, 11. ורבי יי אלהים מן אדמתא et progerminare fecit Dominus Deus ex terra omnem arborem speciosam visu, heb. ויצמח, Gen. 2, 9. in Jon. די רַבְּיֵהּ מלכא qua magnificavit ipsum rex, Esth. 10b. רַבִּיאת בנהא educavit liberos suos, Ez. 19b. ורַבִּיאת חד מבנהא et educavit unum ex filiis suis, ibid. vers. 3. מכל בנין דרביאת ex omnibus liberis, quos educaverat, heb. ילדה, Jes. 51, 18. ולא רַבֵּיתִי עולימין neque educavi adolescentes, Jes. 32, 4. חזי דרביתי בשום בצלאל ecce quod magnificavi nomine Betzaleelem, vel, nomen Betzaleelis, heb. קראתי, ut paulo ante, Exo. 31b. Sic אנא יהוה דרביתי בשמך ego Dominus, qui magnificavi nomen tuum, heb. הקורא, Jes. 45, 3. ודְרַבֵּיתִי בתפנוקי מלכין et quos educavi in deliciis regum, Thr. 2, 22. Male hoc in libris ex Kal notatum est: nam in Hebraeo est ורִבִּיתִי ex Pihel, et activum: ולא רַבֵּיתִיהּ neque educasti eum, Jon. 4, 10. אף רביתיה etiam magnificavi ipsum, Jes. 48, 15. רַבֵּיתָךְ בקשוט magnificavi te nomine tuo, effeci ut magnum et celebre esset nomen tuum, heb. קראתי, Jes. 43a. ולא רַבִּיאוּ מרעותי magnates vel magnificos constituerunt, sed non ex voluntate mea, heb. השירו, principes elegerunt, Hos. 8, 4. Part. והוה מְרַבֵּי ית הדסה et educabat Hadassam, id est, Estheram, Esth. 2, 7. אפילו חורשא די מְרַבֵּי קיסין etiam sylvam, quae producit arbores, Eccl. 2, 6. דמְרַבֵּי עסבא לבעירי qui facit progerminare herbam pro jumentis, heb. מצמיח, Ps. 104, 14. דמרבי טוריא עסבי qui facit ut producant montes herbas, Ps. 147, 8. וכנות שקיא חורעהא

---

7) Propr. *connexio* lapidum. Convenit quippe syr. ܪܒܓ, cui haec notio *connectendi* inest.

8) Ex rad רפד *stravit, substravit, stratum paravit.*

ומַזְרְעָהּ et sicut hortus irriguus qui semina sua progerminare facit, Jes. 61, 11. Infin. וּלְמַרְבָּאָה et ad faciendum progerminare, Job. 38, 27. heb. ולהצמיח, cui melius forma activa responderet, quam ex Kal וּלְמִרְבֵּי, ut ante notatum. Sic eodem versu pro לְמִסְבָּעָא melius legeretur לְמַסְבָּעָא vel ex Aphel לְאַסְבָּעָא. Nam in Hebraeo est לְהַשְׂבִּיעַ ex Hiphil. יומא הדין אשרי לְרַבָּיוּתָךְ die hoc incipiam magnificare te, Jos. 3, 7. Fut. וְאַרְבֵּי שמך et magnificabo nomen tuum, Gen. 12b. וְאַרְבְּנֵיהּ בתודתא et magnificabo, magnifice celebrabo eum gratiarum actione, Ps. 69, 31. וִירַבֵּי מלכות משיחיה et evehet regnum Messiae sui, heb. וירם, IS. 2, 10. אם יְרַבּוּן ית בניהון si educaverint liberos suos, Hos. 9, 12. Ithpah. אִתְרַבֵּי *magnificari, magnificare, extollere se: educari, enutriri: crescere, progerminare.* Praet. אתרבא בנוה educatus est in ea, heb. יֻלַּד, Ps. 87, 5. קשוט מן ארעא אִתְרַבִּיאַת veritas ex terra progerminabit, heb. הצמח ex Kal, Ps. 85, 12. Sic ibi legendum, aut ex forma Kal רְבִיַת. Male autem libri habent אַרְבִּיַת, ex Aphel. דְאִתְרַבִּיאוּ על צבע זהורי qui educati sunt in colore coccineo, Thr. 4, 5. Part. דְמִתְרַבֵּי עם בני בלהה qui educatus fuit cum filiis Bilhae, Gen. 37b. in Jonathane. כד מִתְרַבָּא quando magnificat vel extollit se, Ps. 89, 10. Veneta prave בְמִתְרַבָּן. In Hebraeo est Infinitivus, בשוא in extellendo, quando extollunt se, et refertur ad sequens, „fluctus ejus". Ei respondere posset בְּמִתְרַבְּאָה in magnificando se, sc mare, quod praecedit. Nam aliud verbum sequitur, quod ad fluctus refertur, nempe, מתנטלין גלוי extolluntur fluctus ejus. Recte quoque legitur per Part. ut positum. כד הות מִתְרַבְּיָא עמיה quando educabatur cum eo, Esth. 2, 20. Infin. אִתְרַבָּא אתרבא קומי ירושלם magnifica, magnifica te, exsurge Jerusalem, heb. התעוררי, Jes. 51, 17. Fut. וְאֶתְרַבֵּי ואתקדש et magnificabo me et sanctificabo me, Ez. 38, 23. ומשיחא מבני בנוהי יִתְרַבֵּי et Messias ex filiis filiorum ejus progerminabit, heb. יפרח, Jes. 11a. עתיד דיתגלי וְיִתְרַבֵּי futurum est ut manifestetur et magnificetur, Zach. 6, 12. וכהנא דְיִתְרַבָּא מאחוהי et sacerdos qui magnificabitur ex fratribus suis, Lev. 21, 10. יתיר מכדין תִּתְרַבּוּן magis prae illis magnificabimini, IS. 23, 4. יתרבון ad magnificam dignitatem extollentur, Jes. 32a. ואף יתרבון בארעא בניהון etiamsi magnificentur in terra filii ipsorum, Jes. 40, 24. ויתרבון צדיקיא et progerminabunt justi, heb. וצמחו, Jes. 44, 4. ויתרבון בעממיא בניהון et magnificabuntur in terra filii ipsorum, heb. נודע בגוים זרעם, Jes. 61, 9. Aphel, אַרְבֵּי quaedam ex hac forma notata sunt, quae forte melius ad Pahel, quod usitatissimum, referrentur. Part. מַרְבֵּי פרוע crescere sinens comam, Num. 6, 5. ומרבי לה et facit ut producat illa, Jes. 55, 10. Fut. וְאַרְבֵּי שמך et magnificabo nomen tuum, Gen. 12b. juxta quosdam libros. וכובין ודרדרין תרבי לך et spinas et tribulos producet tibi, Gen. 3, 10. in TgH. ומטרא ירבי et pluviam producet, Jes. 44, 14.

רְבֵי, רְבֵי, רַבְיָא *puer crescens, adolescens usque ad decimum tertium annum.* Respondet hebraeis ילד et נער, sed non semper: והוא רבי erat enim puer adhuc, heb. נער, Gen. 37b. ארי רבי אתיליד לנא nam puer natus est nobis, Jes. 9, 6. pro Hebraeo ילד puer, infans. הלא רבי רחים הוא nonne puer dilectus est, heb. ילד שעשועים puer deliciarum, Jer. 31, 20. ורבא רביא et crevit puer ille et fuit ablactatus, Gen. 21, 8. וחזא ית רביא et vidit infantem, Exo. 2, 6. פסוקו ית רביא חיא concidite infantem vivum in duo frusta, IR. 3, 24. די הוא רביא מסכן qui est puer pauper, Eccl. 4, 13. וקראת ית אמיה דְרַבְיָא et vocavit matrem pueri, Exo. 2, 8. השלם לְרַבְיָא rectene est puero? IIR. 4, 26. Pl. עם רַבְיָא די לי תתוספין ad pueros meos te recipies, Ruth. 2, 21. Cum Pron. רַבְיָהָא אזלו בשביתא pueri ejus iverunt in exilium, Thr. 1, 5.

רובא *idem.* Ap. Talm. והרובא שנשא עקרה וזקינה et juvenis qui ducit sterilem aut vetulam, Sota 26a. Pl. רוֹבִין *pueri, juvenes:* Forma hujus et sequentis nominis est ex quiescentibus secunda radicali, sed eas hic posuimus propter nomen antecedens, quod hujus loci est. למרך בתר רובין ire post pueros, heb. אחרי בחורים post juvenes, Ruth 3, 10. רובין ריחיא נטלו juvenes molas portarunt, vel, ad molas, heb. בחורים, Thr. 5, 13. ורובין מן בית זמריהון et juvenes e domo psalmodiae ipsorum, ibid vers. 14. וְרוֹבַי נפלו קטילין בחרבא et juvenes mei occubuerunt caesi gladio, Thr. 2, 21. Sic ap. Talm. והרובים היו שומרים שם et pueri sive juvenculi custodias ibi agebant, Tamid cap. 1.

רִיבָא *puella.* Ejus usus praecipue est in TgH.: ותהי ריבא דאימר לה eritque puella cui dixero, heb. הנערה, Gen. 24, 14 וְרִיבָא שפירא למחמי לחדא et puella ista erat pulchra aspectu valde, ibid. v. 16. תיתב ריבא עמנא maneat puella ista nobiscum per dies anni unius, ibid. v. 55. והבו לי ית ריבא לאנתו et date mihi puellam istam in uxorem, Gen. 34, 12. לאידין אומא ריבא הדא ex quonam populo sit puella haec, Ruth. 2, 5. ריבא מן עמא דמואב היא puella ista est ex populo Moabitico, vers. 6.: וְרִיבָא, ut paulo ante. ומליל פיוסין על לבא דְרִיבָא et locutus est blanda verba animo puellae, Gen. 34, 3. נקרי לְרִיבָא advocemus puellam, Gen. 24, 57. דמתילא לריבא שפירתא quae assimilatur puellae pulchrae, Ruth. 1, 8. Pl. וקמת רבקה וְרִיבָתָהָא et surrexit Rebecca et puellae ejus, Gen. 24, 61.

רְבִיוּת *pueritia, iuventus, adolescentia: magnificentia, magnitudo:* יתיר מן רְבִיוּתָא magis quam in pueritia, heb. מנער, Job. 33, 25. Sic ibi legendum puto. כְּרְבִיוּתָהּ sicut in adolescentia sua, quod Jonathan plenius exprimit, היך כיומי טליותה sicut diebus adolescentiae suae, heb. כנעוריה, Lev. 22, 13. Cum aff. רבא כְרַבְיוּתֵיהּ major juxta magnitudinem suam, i. e. majorem aetatem suam, Gen. 43, 33. heb. הבכור כבכרתו primogenitus juxta primogenituram suam: בְּרַבְיוּתָהּ in juventute sua, heb. בנעוריה, Num. 30, 4. Sic vers. 17. ביומי רביותך in diebus juventutis tuae, heb. בימי בחורותיך, Eccl. 11, 9. Sic cap. 12a. תסני רְבִיוּתִי amplificasti magnificentiam meam, heb. גדלתי,

Ps. 71, 21. Legerim רִבּוּתִי, quod nomini גדלה respondere solet, ut sequitur.

רִבּוּי *multitudo, pluralitas, exaggeratio, copia: numerus pluralis.* R. David ad vocem וְתָאָו (Ez. 40, 21.) כל אלו חסרין יוד הרבוי בכתוב omnia haec (nempe וְחַלּוֹנָו ,וְאֵילָמָו ,תָאָו,) carent Jod numeri pluralis, i. e. litera Jod, nota numeri pluralis. Sic ad בזנותיך (Jer. 3, 2.) scribit, בסימן רבוי אחד est cum signo numeri pluralis uno tantum. Sic Hos. 2, 1. scribit, esse ברבוי אחד לבד cum multitudine una duntaxat, i. e. signo unico numeri pluralis, nempe litera Jod, quae affixum solet praecedere, et debuit dicere בשני רבויים אחיותיכם cum duplici signo plurali, nempe ut alibi dicitur אחיותי, nempe Jos. 2, 13. Vide et Ez. 16, 55.

רְבוּתָא ,רְבוּ ,רבות *magnificentia, amplitudo, excellentia, dignitas:* ואבטל רבות פלשתאי et abolebo magnificentiam Philistaeorum. heb. גאון, Zach. 9, 6. ופרוש רבות מרדכי et explicatio amplitudinis Mordechaei, heb. גדלת, Esth. 10b. סגי רבו לעבדי אוריתא multitudo amplitudinis est praestantibus Legem, Jes. 9, 7. ויתיב שמרון בְּרַבוּ ובתקוף et sedet Samaria in magnificentia et potentia, Jes. 9, 9. heb. בגאוה, in superbia vel excellentia: לרבו ולתושבחא in amplitudinem et laudem, heb. לגאון ולתפארת, Jes. 4b. ולשום ולרבו et in nomen et in magnificentiam, heb. ולשם ולהפארת, Deut. 26, 19. הבו רבותא קדם אלהא date magnificentiam Deo, heb. הבו גדל, Deut. 32, 3. ומן רבותא די יהב ליה et propter amplitudinem quam dederat ei, Dan. 5, 19. ורבותא די מלכות et amplitudo regnorum, Dan. 7, 27. מה אתעביד יקרא ורבותא למרדכי quid praestabitur honoris et amplitudinis Mordechaeo, Esth. 6, 3. Cum aff. ית יקריה וית רְבוּתֵיהּ gloriam suam et magnificentiam suam, heb. גדלו, Deut. 5, 24. היך סוגעי רבותיה secundum multitudinem excellentiae ejus, Ps. 150b. וְלִרְבוּתֵיהּ לית סוף et amplitudinis ejus non est finis, Ps. 145, 3. ורְבוּתָךְ et amplitudo tua crevit, Dan. 4, 19. ית רבותך magnificentiam tuam, Deut. 3, 24. Aliam significationem vide infra. Ap. Rab. מאי רְבוּתַיְכוּ מנן quae est praestantia vestra prae nobis? ואחוי לך רְבוּתַאי et indicabo tibi praestantiam meam, Git. 68b. Item, מאי רבותא quae praestantia? quae novitas, quid novi hoc est? מאי רבותא קא משמע לן quid egregii, quid novi facit hic nos audire, quid novi proponit nobis? Talm.

תַּרְבּוּת *educatio, soboles, progenies, indoles, mores.* In Tg. על טליא די נפק מִתַּרְבּוּתָךְ propter puerum, qui egreditur ex educatione tua, Gen. 21, 12. in Tg. Jon. Ap. Rab. frequenter in malum sumitur: Rabbi Salomon (Gen. 21, 11.) ad verba illa; „Et displicuit Abrahamo res ista valde propter filium suum", notat; שיצא לתרבות רעה eo quod procedebat in indolem malam; i. e. quod degeneraret in malitiam, in mores malos. Et versu 14. ad verba; Panem et utrem vini: ולא כסף וזהב לפי שהיה שונאו שיצא לתרבות רעה et non aurum et argentum, quia odio habebat eum, quod procederet in indolem malam. Sic cap. 25, 30. de Esavo, יוצא לתרבות רעה, et ita saepe. Rursus: Quare Doeg vocatus fuit דואג et דויג (IS. 22.) principio vocatus fuit דּוֹאֵג, quod Deus tunc דָּאַג sollicitus erat, ne abiret לתרבות רעה in mores malos: dicebat Deus, וי vae ei, jam abivit, Sanhed. 106b. Nempe in דויג literae וי in medio denotant וַי vae, quod Doego conveniebat, cum jam degenerasset: אפיק בני לתרבות רעה exire fecit filium meum ad indolem malam, i. e. seduxit eum. Alia phrasis: נעשה תרבות fit educatio, i. e. cicur, mansuetum fieri, mansuescere: ut, הסלך הורודוס הביא יונים מן המדבר וגדל אותם ביישוב ונעשו תרבות rex Herodes adduxit columbas ex deserto, et educavit eas in terra habitabili, et factae sunt cicures, mansuetae, B. Ar. in יון primo. Sic, כמה חיות שנעשות תרבות ונדלות עם בני אדם ובהמות ולא מזיקין quot sunt ferae, quae fiunt educatio (i. e. cicures, mansuetae, mites) et educantur cum hominibus et jumentis, nec tamen laedunt ea? Citatur a Raschi in Chol. 53. בני תרבות filii educationis, i. e. animalia cicurata, mansuefacta, Bk. cap. 1. in Misna. Vide et in Nid. cap. ult. in fine in Misna. In Bibliis: תרבות אנשים חטאים progenies hominum peccatorum.

מְרַבְּיְתָא *nutrix:* מרביתא דרבקה nutrix Rebeccae, heb. מֵינֶקֶת, Gen. 35, 8. in TgH. דשבקא מרביתא דטליותהא quae relinquit nutricem juventutis suae, Prov. 2, 17. In Hebraeo est masculinum אלוף ducem, i. e. maritum primum, unde putarim legendum מְרַבְּיָא nutritium. Nam mariti est nutrire uxorem. Ap. Talm. מרבנתיה דואי nutrix ejus fui, Kid. 31b.

מְרַבְּיָנִין *nutriti, educati, domi-nati:* מְרַבְּיָנֵי ביתיה educatos domi suae, heb. ילידי ביתו, Gen. 14, 14. מרביני בתיכון nutriti domuum vestrarum, Gen. 17, 12. וית כל מרביני ביתיה et omnes nutritos domus suae, Gen. 17, 23. Item *sulci agrorum, quod pluviam recipiendo sata nutriant:* מרביני צמחהא רוי sulcos germinum ejus irriga, heb. תלמיה, Ps. 65, 11.

מוּרְבִּיוֹת *rami, frondes:* היו רגילין במורביות של תאנה ושל אגוז erant assueti uti ramis ficuum et nucum, Tamid c. 2.

מוּרְבִּיָּיתָא vide in מרך.

תּוּרְבָּן, תּוּרְבִּינָא, תּוּרְבִּינָא *nutritius, nutritor, educator:* כמא דמסובר תורבינא ית ינקא sicut portat nutritius puerum, heb. האמן, Num. 11, 12. Sic Cant. 2, 6. דאתעביד לה לְתוּרְבִּינָא qui factus erat ipsi nutritius, Esth. 2, 7. Pl. לסביא ולְתוּרְבִּינַיָּא ad seniores et nutritios, heb. החרים nobiles, IR. 21, 8. Veneta hic prave habent ex numero singulari סביא ותורְבְּיָנֵי seniores et nutritii, IR. 21, 11. ולתורבניא דאחאב et ad nutritios Achabi, heb. ואל האמנים, IIR. 10, 1. Regia habent formam praecedentem, quod rectius: nam mox sequitur, וסביא וְתוּרְבִּינַיָּא et seniores et nutritii, vers. 5. Constr. תּוּרְבִּינֵי מלכא nutritii regis, Esth. 6, 9. ויהון מלכיא תורְבְּיָנַיִךְ et erunt reges nutritii tui, heb. אמניך, Jes. 49, 23. Sic ibi legendum. Fem. תּוּרְבַּנְתָּא ,תּוּרְבַּנְתָּא *nutrix, educatrix:* ונטלתיה תּוּרְבַּנְתֵּיהּ et accepit eum nutrix ejus, heb. אמנתו, IIS. 4, 4. והות ליה לתורבנתא et fuit ipsi nutrix, Ruth. 4, 16.

II. רַבֵּי, רַבָּה *ungere, inungere.* Respondet hebraeo משח. Praet. וְרַבִּי יָת מַשְׁכְּנָא et unxit tabernaculum, Lev. 8, 10. ורבי יתיה לקדשותיה et unxit eum ad sanctificandum eum, ibid. vers. 12. דרבי יתיה quem unxerit, Lev. 16, 32. דרבי יתי יי quod unxit me Dominus, Jes. 61, 1. בדיל כן רַבְּיָךְ יי propterea unxit te Dominus, IIS. 15, 17. די רַבֵּיתָ תמן ubi unxisti statuam, Gen. 31, 13. in Jon. רַבֵּיתָא יתי במשח רבותא unxisti me oleo unctionis recentis, Ps. 92, 11. כמא דְרַבֵּיתָא יח אבוהון sicut unxisti patres ipsorum, Exo. 40, 15. ואנא רַבִּיית מלכי et ego inunxi regem meum, heb. נסכתי, Ps. 2, 6. ביומא דְרַבִּיו יתיה in die quo unxerunt eum, Num. 7, 10. Part. Pehil, אח מלך מְרַבָּא למלכו tu rex unctus es in regnum, Ez. 28, 14. ומרבי למלכא et unctus in regem, heb. ומשוח מלך, IIS. 39, 3. Infin. יתי שלח יי לְרַבָּיוּתָךְ me misit Dominus ad ungendum te, IS. 15, 1. Fut. ותרבי ביה יח et unges eos, Exo. 28, 41. וּתְרַבֵּי יתהון משכן זמנא et unges eo tabernaculum conventus, Exo. 30, 26. ביומא דִירַבּוּן יתיה in die quo unxerint eum, Lev. 6, 13. ביומא דירבון יתהון in die quo unxerint eos, Lev. 7, 36. Ithpah. Praet. וכהנא דְאִתְרַבָּא et sacerdos qui unctus fuerit, Lev. 6, 15. כהניא דְאִתְרַבִּיאוּ sacerdotum qui uncti fuerint, Num. 3, 3. Part. אם כהנא רבא דְמִתְרַבֵּי במשחא si sacerdos magnus, qui unctus fuerit oleo, Lev. 4, 3. in Jon. Fut. וכהנא דְיִתְרַבָּא מאחוהי et sacerdos qui ungetur ex fratribus suis, Lev. 21, 10.

רְבוּת, רְבוּתָא *unctio:* משח רבות קודשא oleum unctionis sacrae, Exo. 30, 25. דא רבות אהרן ורבות בנוהי haec est unctio Aharonis et unctio filiorum ejus, Lev. 7, 36. לך יהבתנון לִרְבוּ tibi dedi ista pro unctione, Num. 18, 8. למשח רבותא in oleum unctionis, Exod. 35, 8. ואריק ממשחא דרבותא et effundam de oleo unctionis, Lev. 8, 12. למהוי להון רְבוּתְהוֹן ut sit ipsis unctio ipsorum, Exo. 40, 15.

III. רַבֵּי, רַבָּה *foenerare, in usuram dare.* Fut. לא תְרַבֵּי לאחוך non foenerabis fratri tuo, heb. לא תשיך, Deut. 23, 19. לבר עממין תְרַבֵּי ולאחוך לא תרבי filio populorum in usuram dabis, sed fratri tuo non dabis in usuram, Deut. 23, 20. Ithpahel, Part. רבית כל מדעם דְמִתְרַבֵּי usuram ullius rei, quae in usuram dari possit, Deut. 23, 19.

רְבִּית, מַרְבִּית *usura, foenus:* ורבית כסף רבית עבור usuram argenti, usuram frumenti, Deut. 23, 19. וּרְבִּיתָא לא נסיב et usuram non acceperit, heb. ותרבית, Ez. 18, 8. 13. 17. ולאחוך לא תזוף בְּרִבִּיתָא sed fratri tuo non mutuabis pro usura, Deut. 23, 20. in Jon. בנוכחתא וּבְרִבִּיתָא foenore aut usura, Prov. 28, 8. וברביתא לא תתן מיכלך et in usuram non dabis victualia tua, Lev. 25, 37. Plur. בְּרִבְּיָן pro usuris, in Jon. et TgH. in loco praecedenti, pro quo vers. 36. ibidem mendose legitur רפין.

רְבְיָא, רִבְיָא *idem:* לא שערין ולא רביא neque hordeum, neque foenus, heb. נשך, Exo. 22, 24. TgH. Sed Jon. hic habet רבין usuras.

תַּרְבִּית *idem.*

Ap. Rab. multa passim de usuris leguntur. Ap. Talm. in Bm. c. 5. Rambam par. 4. in juribus מלוה ולוה mutuo dantis et accipientis, Jore dea num. 159. et sequentibus, R. Samuel in libro התרומות cap. 46. et alios: כל הלוקח רבית נכסיו מתמוטטין quicunque accipit usuras, facultates ejus dilabuntur. Alius dixit, מתמעטין minuuntur. Melior est qui habet 10 florenos, et iis negotiatur et se sustentat, ממי שהולך ולוה ברביתיה quam is qui mutuo dat pro usuris. Nam proverbium antiquum dicit, דיזוף ברביתיה מאבד דיליה ודלא דיליה qui mutuo accipit pro usuris suis, perdit suum et quod non suum est, Vr. s. 3. in princ. i. e. proprias suas facultates, et eas pecunias quas mutuo accepit, et quae sunt alterius. Item, בעון הרבית נכסן בעלי בתים יורדין לטמיון propter iniquitatem usurarum, facultates herorum domesticorum abeunt in aerarium, i. e. pereunt domino suo, et occultantur in thesauris alienorum, qui usuras accipiunt: רבית קצוצה, et אבק רבית duae species usurarum sunt, de quibus vide Hebraeos dictis locis, et supra in אבק, et קצץ. Item, רבית מוקדמת usura antevertens, quando scil. mutuo accipere cupiens, mittit pecuniam aliquam, ut creditor mutuo det: רבית מאוחרת usura posteriorata, i. e. quando debitor pro exiguo aliquo tempore, una cum solutione principalis summae, mittit pecuniam aliquam dono, quod creditor tam diu pecunias crediderit, Bm. cap. 5. in fine. Porro distinguunt Hebraei inter נשך et תרבית. De נשך vide ibi: איזהו תרבית המרבה בפירות quodnam est Tarbis? quando multiplicantur fructus, veluti, quando quis emit triticum, modium pro tot numis. Antequam persolvit, augetur pretium in duplum. Venditor dicit: redde mihi triticum meum etc. Bm. cap. 5. ab initio.

IV. רְבָה *jaculari, sagittare.* Part. והוה רְבֵי קשתא et fuit jaculans arcu, heb. רֹבֶה, Gen. 22, 20. Jon. והוה יליף רְבֵי קשתא et erat discens jaculari arcubus.

רבז יַרְבּוּזִין *asparagus hortensis,* Talm. Schevi c. 9. in princ.

רבך[9] רְבִיךְ *frixum, bullatum:* רְבִיכָא תיתנה frixum adduces illud, heb. מרבכת, Lev. 6, 14. al. 21. וסולת רביכא et similam frixam, Lev. 7, 11. al. 2.

רְבִיכָה *frixio, ebullitio:* Tal. להחם חמין לרביכה ad calefaciendum aquam ad frixionem, Tam. cap. 1. in fine.

תַּרְבּוּכָה *strepitus, tumultus, sonitus, qualem edunt quae friguntur aut bulliunt.* B. Aruch citat

[9]) Origo vocis in *stipando* esse videtur unde sonitus vel strepidus oritur. Hinc de *bulliendo* in usu est, sonitu videlicet, quem inter bulliendo edit *stipatus* cibus; item ar. ربك *titubavit* ac *bullitavit in sermone* de vocabulis in ore *stipatis;* ita et de stipatis negotiis: *haesitavit in re ut se expedire non posset.* (Freyt. s. v.); denique nomen chaldaicum תרבוכה de *tumultu ac strepitu* qui in regione incolis *stipata* oriri solent.

exemplum ex Echa rab. cap. 1, v. 2. sed in nostris libris hodie non legitur.

רבל *cribrare.* Aphel, ארבל *idem:* דאייתי ארבלא וקא מרבל quod adduceret cribrum et cribraret, T. Bm. 26b. In Ar. scribitur מארבל quasi מארבל [10], ut א sit radicale, sed id potest etiam legi מרבל, ut א sit index vocalis: מירביל הוא דרביל ליה cribratum est: nam cribravit eam, Chol. 49a. סאה ארבלית Seah tritici cribrati, TH. Pea c. 7. in Gemara. Alii volunt esse nomen proprium.

ארבלא *cribrum, ut in loco praecedenti.* Pro eo in Targum legitur ערבלא, Amos 9, 9.

רבם תרבום [11] *saccus coriaceus, arca corio obducta:* שלש' תרבוסין הן של כפ־ים tres arculae corio obductae sunt: tonsorum etc. Kel. capite 24.

רבע I. *quadrare, in quadrum redigere, quadripartiri, in quatuor partes dividere.* Part. praes. חטית רבון כל עלמיא יי מרבע יומא לארבעא חולקין vidi Dominum totius mundi DOMINUM quadripartientem diem in quatuor partes, Deut 32, 4. in Jon. et TgH. Part. praet. מרבע יהי מדבחא quadratum erit altare, heb. רבוע, Exo. 27a. Alibi hoc scribitur ex forma heb. מרבע סחור סחור quadratum erit undequaque, Ez 45b. וכל תרעיא וספ־א מרבעין omnes portas et postes quadrati sunto, heb. רבעים, IR. 7, 5 מרבעין ולא סגלגלין quadrati et non rotundi, IR. 7, 31. דכפוהי מ־בעין cujus postes quadrati, Ez. 41, 21. Fem. בארבעתי מילין מרבען ad quatuor milliaria quadrata, scil. משרית castra, Num. 2, 3. Jon

רבע. רבעא *quarta pars:* ורבעת קבא et quarta pars cabi, heb. ורבע, IIR. 6, 25.

רביעית *idem:* רביעית הינא quarta pars mensurae Hin, Num. 15, 5. ורבעות הינא לאמ־א et quarta hinis in agnum, Num. 38, 14 ברבעות הינא משחא cum quarta hinis olei, Num. 15, 4.

רבוע, מרבע *quadratum:* צורה רבועה figura quadrata.

רביעי, רביעאי *quartus:* והוה צפר יום רביעאי et fuit mane dies quartus, heb. רביעי, Gen. 1, 19. ־ל דר רביעי et in generationem quartam, Exo. 20, 5. Emph ונה־א רביעאה הוא פרת et fluvius quartus est Perath, id est, Euphrates. Gen. 2. 14. ובד־א רביעאה et in generatione quarta revertentur huc, Gen. 15, 16. ורביעאה אדוניא et quartus fuit Adonia, IIS. 3, 4 Pl. בנין רביעין יתבון לך filii quarti sive quartae generationis sedebunt tibi in solio regio, IIR. 10, 30. alibi pro eo legitur רביעאין, IIR. 15, 12. Fem ובשתא רביעתא et in anno quarto, Lev. 19, 24 ומלכו רביעאה et regnum quartum, Dan. 2. 40. Scribitur in textu רביעיא, quod esset legendum juxta literas suas, רביעיא, sed Masora tradit legendum, ut positum cum א et ה in fine. Ex scriptione illa cum י est forma emph וחיותא רביעיתא et bestia illa quarta, Dan. 7. 19.

ארבע *quatuor*, fem. et ארבעא vel ארבעה *quatuor*, masculine, sed in Targ. non semper id accurate observatur. ארבע רוחי שמיא quatuor venti coelorum, Dan. 7, 2. ארבע מאה quadringenti, Esra 6. v. 17. והא ארבע מלכון et ecce quatuor regna. Zach. 1, 18. וארבע מאה גברין עמיה et quadringenti viri erant cum ipso, Gen. 2, 6. ארבע עזקן דדהב quatuor annulos aureos; על ארבע זויתא in quatuor angulis; די לארבע רגלוהי qui erunt in quatuor pedibus ejus, Exo. 25, 26. או חדא מארבע משריתא aut unum ex quatuor exercitibus Israëlis, Num. 23, 10. כארבע מאה גברא quasi quadringenti viri, IS. 22b. Constr. עד ארבעת עסרא יומא usque ad decimum quartum diem, Exo. 12, 6. Masc. ארבעה מלכין quatuor reges, Gen. 14, 9. גברין ארבעה viros quatuor, Dan. 3, 25. Gen. 14, 9. וארבעה גלגלי נחשא et quatuor rotae aereae, IR. 7, 30. והוה לארבעה רישי נהרין et erat in quatuor capita fluminum, Gen. 2, 10. לארבעה עסר אמרין ad quatuordecim agnos, Num. 29, 15.

ארביסר *quatuordecim.* Compositum ex ארבע et עסר. Sic, חמיסר quindecim, et alii similes numeri.

ארבעין *quadraginta:* ארבעין יממין quadraginta diebus, Gen. 7, 4. בר ארבעין שנין filius quadraginta annorum, Gen. 25, 20. תמני מאה וארבעין שנין quadringentorum et quadraginta annorum, Gen. 5, 13. הוה בארבעין שנין et fuit quadragesimo anno, Deut. 1, 3. כארבעין אלפין quasi quadragies mille accincti ad militiam, Jos. 4, 13.

ארבעתי *quatuor;* כארבעתי מילין ad quatuor milliaria, Num. 2, 3. in Jon. ואפיהון וגפיהון שוי לארבעתהון et facies ipsorum et alas ipsorum posuerat quatuor illis, scil. animalibus, Ez. 1, 8. ואפי אריא עביד מימינא לארבעתהון et vultus leonis factus erat a dextra quatuor ipsis, Ez. 1, 10. Sic mox bis. ודמות חד לארבעתהון et similitudo eadem erat quatuor ipsis, v. 16 מלין עינין סחור סחור לארבעתהון pleni erant oculis circumquaque quatuor ipsis, vers. 18.

רביעית *quartala, quadrimestra,* germanice Frontasten. Hinc ap. Talm. in Pes. 112b. לא יצא יחיד בלילה לא בלילי רביעיות ולא בלילי שבתות non egredietur homo solus, neque in noctibus quartalium, nec in noctibus Sabbathorum etc. Rationem ibi adjunctam vide; quia scil. daemones et spectra illis noctibus grassantur, et singularem potestatem habent.

רביע *quarta pars;* רביע השדה quarta pars agri. מחזיר רביע במעות restituit quartam partem in pecuniis רביעית femin. *idem.* Plur. רביעיות quartae. רבעתים duae quartae. עמדו קינין ביום ההוא ברבעתים et stabant (id est, constabant, vendebantur) nidi turturum tempore isto duabus quartis, id est, dimidio siclo, Kerit. 8a, Nidi, scil. duo, id est, paria turturum. Par turturum erat sacrificium mulieris ab immunditie liberatae, et constabat quarta parte sicli argentei. Est ergo רבעתים idem quod שני רביעים duae quartae, i. e dimidium: nam quatuor quartae

---

[10]) Mutatis א et ע idem est atque מערבל ex nomine ערבל, ubi vide notam.

[11]) Nonnullis placet vocem per כ (תרכוס) legere eamque ad lat. *tergus* (oris) vertere.

faciunt totum vel integrum, רביע דינר כסף quarta pars thaleri.

רִבְעָא, רְבוּעָא, רִבִּיעַ *quadratura, quarta pars:* איכא ריבועא בינייהו est inter eos discrimen quartae partis. רבוע העגול quadratura circuli.

רוּבְעָא, רוֹבַע *idem:* חצי הרובע dimidium quartae, dimidia quarta: רובע הקב dimidium cabi, dimidius modius. ולא על רובעא neque super quartam partem, Esth. 4, 1. in sec. 2. Targum.

רְבִיעִין *tabulae, asseres quadrati:* רביעין של ארז asseres cedri quadrati erant super columnis, Middoth c. 3.

רְבִיעִית Talm. *instrumentum musicum feminarum, quo olim usae fuerunt in luctu faciendo:* ורביעית של אליית et quadrangulum luctus, Kelim. c. 16. Dictum sic fuit, vel a forma *quadrata*, vel a *quatuor nervis:* Pl. וּבְרְבִיעִין ובצלצלין et quadris et cymbalis, hebr. ובמנענעים ובצלצלים, IIS. 6, 5. Vide Aruch in אלית sive אילת.

מְרַבַּע *quadrum, quadratum:* מרבע תפרשון ית אפרשות quadratam (in quadrum) separabitis separationem, heb. רביעית, Ez. 48, 20.

II. רְבַע *cubare, accubare, recubare, incubare, incumbere, decumbere, succumbere.* Sic respondet heb. רבץ, unde derivatum, commutato צ in ע, et ut in aliis fit. Praet. ומעיא דִרְבַעְתְּ בהון et viscera in quibus recubuisti, Deut. 49, 25. in Jon. et TgH. ורבעת תחות בלעם et succubit sub Bilhamo, Num. 22, 27. Part. ועל תרעי לבך חטאה רָבִיעַ et ad portas cordis tui peccatum recubat, Gen. 4, 7. רָבִיעַ תחות טוֹעֲנֵיה succumbentem sub onere suo, Exo. 23, 5. Postremam vocem Jonathan per syncopen reddit טוֹנֵיה, elisa gutturali, ut alias. Pl. והא תמן תלתא עדרין דען רָבִיעִין et ecce illic tres greges ovium recubant, Gen, 29, 2. ולבית מדוריהון רָבְעִין et in loco habitaculorum suorum cubant, Ps. 104, 22. Fem. ואמא רָבְעָא על אפרוחין et mater incubuerit pullis aut ovis, Deut. 22. 6. Fut. וְתִרְבַּע ולא דמניד et recubabis, nec erit qui exterreat, Jobi 11, 19. Aphel, Praet. וְאַרְבַּע גמליא et fecit ut recuberent cameli, heb. ויברך et genua flectere fecit, Gen. 24, 11. וְיַרְבְּעִנֵּיהּ דיינא et procumbere faciet eum judex, heb. והפילו, Deut. 25b. Jon.

Ap. Rab. רִבַּע *succumbere facere, prosternere.* Hinc ap. Talm. ירבעם Jeroboam dictus fuit sic, שרבע עם quia prostravit populum, Sanh. 101b. Prostravit, dejecit, humiliavit saevo imperio.

רַבְעוּת *cubitus, decubitus, recubitus, cubatus, cubile.* וּבְרַבְעוּתִי למעסק באוריתא et in recubitu meo ad studendum in Lege, Ps. 139, 3.

אַרְבָּעָה *idem:* ומישר עכור לבית ארבעה בקרין et vallis Achor in locum cubitus boum, Jes. 65, 10. cubile.

מַרְבָּעוּת *idem:* אי לא חזי ילמן אריא אתון חזון מרבעותיה si vobis non est visus leo, vos videbitis nunc cubatum ejus, Esth. 1, 3. in sec. Tg.

מַרְבְּעָתָא *idem:* cum Pron. ודיים בר אריון קליה מִמַּרְבְּעוּתֵיהּ num catulus leonum edet vocem suam e cubili suo? heb. ממעונתו, Amos 3, 4.

מַרְבְּעָא, מַרְבַּעְתָּא, מַרְבַּעְתֵּיהּ *idem.* Talm. עד דחזינן מַרְבַּעְתֵּיהּ דכוכבא זוטא donec videremus decubitum (situm) stellae cujusdam parvae, Bb. 73a. ובי מרבעתא דרישיה פרסא ופלגא et locus recubitus capitis ejus erat milliare et dimidium, pag. 2.

III. רְבַע *coire, inire, rem habere.* Proprie de *quadrupedibus* dicitur, ut vult Aben Esra, Lev. 18, 23. vel ab ארבעה *quatuor, quod quatuor pedibus innixa rem invicem habeant, quasi quadrupedare dicas:* vel a praecedenti significatione, ab *incubando.* Nam mas prioribus pedibus et dimidio corpore feminae *incubat.* Aphel, אַרְבַּע *inire fecit, coire sivit.* Praet. הוא ענה דְאַרְבַּע ית עדריא עם אתני iste est Ana, qui fecit ut coirent greges cum asinis, Gen. 36, 24. Greges, scil. equarum, quas commisit in coitu cum asinis, unde nati fuerunt muli. Fut. בעירך לא תַרְבְּעִנֵּיהּ ערבובין jumentum tuum ne facias ut coeat cum mixtis sive diversis generibus, heb. תרביע, Lev. 19, 19. Ap. Talm. שהרביעו בהמה על חיה quod commiserant inter se coire jumentum cum fera, Sanh. 108a. דרכו של אותו עוף להרביע כל הבריות mos est istius avis, inire omnes alias creaturas avium. Avis ista dicta fuit תושלמי Tusalmi, R. Sal. ibid. Apud eosdem etiam latius usurpatur: ut, הרובע והנרבע בעשרים ושלשה iniens et initum coram viginti tribus judicibus judicatur, Sanh. ab initio. Judicium triplex erat: Majus, ex centum et viginti judicibus, medium, ex viginti tribus: infimum, ex tribus, de quibus alibi. Sic iniens, i. e. bos aut simile jumentum, iniens feminam humanam; aut initum, veluti jumentum femineum initum a viro. *Item de coitu masculo:* אמר ר׳ יוסף פלני רבעו לאונסו dixit R. Joseph: N. coivit cum eo (scil. concubitu masculi) לאונסו: si per vim ejus factum sit, et הנרבע concubitum passus conqueratur et testetur de seipso, vim injuste sibi factam, et magis, si alius adhuc testis ipsi adsit, tunc occiditur הרובע concumbens, juxta testimonium ipsorum, Sanh. fol. 9b. Idem alibi in persona prima effertur, פלני רבעני, Jebam. 25a. Vide et Mac. 6a.

רְבִיעָה *pluvia prima, quae post jactam sementem decidit mense Octobri*, sic dicta, שמרביעה את הארץ *quod facit ut coeat terra cum ea, ad producendum concepta semina.* Ap. Talm. מאי לשון רביעה דבר שרובע את הקרקע כדרב יהודה דאמר רב יהודה מיטרא בעלה דארעא הוא שנאמר כאשר יורד הגשם והשלג מן השמים ושמה לא ישוב כי אם הרוה את הארץ והולידה והצמיחה, quid est vocabulum רביעה? res quae init terram, juxta Raf Jehuda. Nam dixit Raf Jehuda: Pluvia est maritus terrae, sicut dicitur: Nam cum descendit pluvia aut nix de coelo, rursus illuc non revertitur; sed inebriat terram ipsam, facitque ut pariat ipsa et producat germina (Jes. 55, 10.) Tan. 6b. Pluvia haec tripliciter censebatur: primigenia, mediana et serotina. Hinc ap. Talm. איזו היא רביעה ראשונה הבכירה בשלשה במרחשון בינונית בשבעה בו אפילה בשבעה עשר בו; i. e. quaenam

est pluvia prima? primigenia est, quae cadit tertio Octobris: mediana, quae septimo: serotina, quae decimo septimo descendit. Sic fuit sententia Rabbi Meir. At R. Jehuda dixit: septimo et vigesimo tertio. R. Jose dixerat: decimo septimo, vigesimo tertio, et primo Novembris: Tan. 6a. Ibidem fol. 5a. Exierat Februarius, et nondum descenderant ipsis pluviae, (scil. ab initio anni, mense Septembri) ירדה להם רביעה ראשונה באחד בניסן descendebat ergo ipsis pluvia prima primo Martii. Dicebat propheta (Joel) ipsis: Ite et seminate fruges. Responderunt ipsi populus: Qui habet modium tritici aut duos modios hordei. praestatne ut comedat illos et vivat, quam ut serat et moriatur? Dicebat propheta: etsi ita sit, tamen exite et serite. Tunc factum est ipsis miraculum: revelatum ipsis forte est frumentum in rimis parietum et foraminibus formicarum. Exiverunt et seminarunt illud die secundo, tertio et quarto; die quinto ירדה להם רביעה שנייה descendit ipsis pluvia secunda etc. Eodem mense per miraculum satae fruges, et maturae factae, demissa scil. pluvia prima, quae Octobri cadere debuisset, et pluvia serotina, quae mense Martio cadere solet Hae conjunctim datae uno mense, unde et eodem mense sementis jacta maturuit. Et illud est, quod propheta Joel dixit: Demittet vobis pluviam primam et serotinam in primo, (Joel 2, 23.). Propter hoc miraculum tribuitur hic רביעה ראשונה mensi Martio, quae propria est mensis Octobris. Figmentum Talmudicum. Vide R. Davidem Joel 2.

רְבִיעִית *idem:* in Tg. כִּרְבִיעוֹת רוחי מטרא sicut pluvia ventorum pluviosorum, qui flant super herbas mense Octobri, Deut. 32b. in Jon.

רבץ. Hinc legitur Part. Aphel, מַרְבְּיָצֵי ביתיה pro heb. ילידי ביתו natos domi suae, i. e. vernas, Gen. 14, 14. Onkelos ילידי, Jon. מַרְבְּיָנֵי nutritos, educatos. Haec lectio vera est: nam et alibi יליד sic transfertur: ut יליד בית, Tg. מרביני בתיכון, Gen. 17, 12. Sic vers. 23. Facilis confluxus literarum ני in צ. Idem accidisse videtur in Psalterio Nebiensis Psal. 65, 11. ubi legitur מַרְבְּיָצֵי pro quo libri alii omnes habent מַרְבְּיָנֵי. Nam רבץ Chaldaeis inusitatum vocabulum est.

רַבֵּץ, הַרְבִּיץ *recumbere facere.* Id de doctrina acceptum ap. Rab. est, *docere:* רב הונא ריבץ תורה בישראל Raf Huna docuit Legem in Israële, ורבי חייא ריבץ בישראל et Rabbi Chaia docuit Legem in Israële, Mk. 25a. Similiter in Hiphil, הרביץ תורה ברבים docuit Legem publice: העמיד תלמידים הרבה והרביץ תורה בישראל constituit discipulos multos et docuit Legem in Israële. Elias in Tisbi notat, Praesides Academiarum vocari מרביצי תורה, reliquos doctos et sapientes simpliciter חכמים (non autem רבנים vel רבותינו) quod non fuerint vel sint inter eos per impositionem manuum legitime ad Rabbinatum creati vel promoti, quod talis promotio non fiat extra terram Israël.

רַבְצָן *recumbere, succumbere assuetus.* In Lege dicitur: Si forte videris asinum proximi tui רובץ succumbentem sub onere suo, (Exo. 23, 5.) Gemara explicat, רובץ ולא רבצן succumbentem, (scil. per accidens) et non succumbere-assuetum vel solitum, Bm. 33a. Fem. פרה רבצנית bos succumbere solens, Bm. 80a.

תַּרְבִּיצָא *schola, gymnasium, locus* שמרביצין בו התורה *in quo docent Legem Dei:* ובתרביצא אמור et in schola idem docetur, Men. 32b.

II. רַבֵּץ *aspergere, conspergere aqua conclave vel pavimentum, ut decumbere faciat pulverem.* Sic oritur hoc significatum ex priori: המכבד והמרבץ everrens et conspergens aqua, Sab. 65a. Et mox: הרוצה לרבץ את ביתו בשבת qui vult aqua conspergere domum suam in Sabbatho, adducat pelvim plenam aquae, et lavet manus in angulo hoc, manus in angulo isto, faciem in angulo altero, ונמצא הבית מתרבץ מאליו et erit domus consperssa a seipsa. Conspergere per se illicitum, at manus et alia membra lavare concessum, et sic conspersio peragitur, non fine conspergendi sed lavandi manus fine. Sic mox: אשה חכמה מרבצת ביתה בשבת mulier prudens conspergit domum suam in Sabbatho. Gl. Lavando pocula hinc inde.

תַּרְבֵּץ, תַּרְבִּיצָא *conspersio:* item *atrium, triclinium,* sic dictum, quod saepe aqua *conspergi* solet, ut pulvis subsidat [12]: הרבץ אפרני atrium palatiorum, Bb 89b. דלאביירי תרביצי quia non desolata fiunt triclinia, Tan. 6b. Vide et Bb. 7a. Item *hortus,* sic dictus a *crebra* irrigatione: לודי תרביצא דביתיה prope hortum domus suae, Erub. 88b.

תַּרְבֵּץ, תּוּרְבֵּץ [13] *gula, oesophagus, sive principium gulae, orificium gulae:* תורבץ הושט orificium gulae, Chol. 43b. Gl. מקום דבוקו בלחי locus ubi maxillae adhaeret, proximus capiti, ubi initium deglutitionis est. Vide Majem. in Hilch. Schechitah cap. 1. et 6.

רַבְצַל *pera viatoria, cui viaticum imponitur, sacculus coriaceus viatorum,* Kel. cap. 20.

---

[12]) Ego ex prima notione *deponendi, cubandi* (רבץ κεῖμαι) vocem explicare malim, ut *cubiculum anterius,* προκοιτών, designetur, *ubi decumbere,* se demittere, vasa vestimentaque superflua *deponere* solent hospites intra conclave ingressuri (germ. Vorzimmer, Wartesaal). Hinc latius (Bb. 88.) pro *cohorte, loco sc. circa domum amplo, in quo utensilia domestica deponuntur,* sumitur. Alii mutationem ר in ת suspicantur, idem ut sit תרבץ, quod pers. دروازه *porta major et ampla, platea urbis, forum.* Dubito. Nam Talmudici pers. vocabulum דר quod portam notat (compositum quippe est pers. דרואזה ex در porta, et واز *appertus*), ut ex voce דרבנאי videndum est, immutatum per ר conservabant. Usus vocis etiam in lingua syr. ܕܪܬܐ *atrium.*

[13]) Quasi *atrium, anteriorem partem gulae* dicas. Vide vocem praecendentem.

רבק רִבְקָא *saginarium, locus ubi saginantur pecora vel aves:* כעגלי רבקא sicut vituli saginarii, Jer. 46, 21. Sic Mal. 4b. ועגלין מגו רבקא et vitulos e medio saginarii, Am. 6, 4. heb. מרבק. Ap. Rab. הכניסה לרבקה introducit illud in saginarium. Hoc sensu adducit illud R. David. Jer. 46. Alii exponunt illud קופלא *copulam duorum triumve boum, ad triturandum.* In Gemara legitur, הכניסה לרבקה ודשה כשירה introducit eam in copulam, et triturat, id rectum est, Bm. 30a. Pes. 26a. Sic, פרה שהכניסה לרבקה על מנת שתינק ותדוש vacca quam introducit in saginarium, ut sugat et trituret, Git. 53a. ובינידם כמלא שתי רבקות של שלש שלש בקר si sit inter ea quasi locus duorum saginariorum trium boum, Erub. cap. 2. ab initio.

רגג [14] *concupiscere, desiderare, expetere*, heb. אוה, חמד, כסף quibus saepius in Targ. respondet, Praet. רְגַגַה ולחוד חאיבא נפשי concupivit atque etiam expetit anima mea atria Domini, heb. נכספה, Ps. 84, 3. רְגִיגַת נפשי לרגגתא desideriat anima mea desiderio, heb. גרסה נפשי לתאבה frangitur anima mea propter desiderium, Ps. 11, 20. ונפשיה רְגַגַת et anima ejus expetivit, heb. אותה, Job. 23, 13. ארום מסקנותא רְגִיגוּ nam expetivi eam, Ps. 132, 14. רְגַגְתָּה להון irrisionem expetunt sibi, heb. חמדו, Prov. 1, 22. Part. רָאֵג רשיעא desiderat improbus, heb. חמד, Prov. 12, 12. Veneta hic mendosa sunt. כל היום רָאֵיג רגתא toto die concupiscit concupiscentia, Prov. 21, 26. נפשיה דרשיעא רָיְגָא anima improbi concupiscit, heb. אותה, Prov. 21, 10. Fut. ולא תֵרוֹג בית חברך non concupisces domum proximi tui, heb. תחמד, Deut. 5, 21. ולא יֵרוֹג חד מנכון neque concupiscet quisquam ex vobis domum proximi sui, ibid. in Jonathane. ארום תרוג נפשך nam desiderabit anima tua comedere carnem, Deut. 12, 20. Pah. רַגֵּג, רַגְרֵג geminata prima radicis. Praet. רַגֵּג מימרא דיי expetit verbum Domini, Ps. 68, 17. רַגְרֵג יתה למותב ליה expetivit eam in sedem sibi, Ps. 132, 13. Alii libri רַגֵּג: רַגֵּגִית למתב desideravi habitare, Cant. 2 3. וְרַגֵּגְתִּנּוּן et desideravi, expetivi eos, Jos. 7, 21. Quidam libri haec duo ex forma Kal habent. Part. praes. דְמְרַגֵּג למתבר qui concupiscit confringere, Ps. 17, 12. Part. Pehil sive passivum, וּמְרַגַּג אילנא et desiderabilis est arbor ista, Gen. 3, 6. דִמְרַגַּג למחזי quae desiderabilis est ad contemplandum, sive aspectu, Gen. 2, 9. Pl. וכל דִמְרַגְּגִין לחזו עינא et omnes qui desiderabiles erant ad aspectum oculi, Thr. 2, 4. לבושי עשו מְרַגְּגָן vestes Esau desiderabiles, id est, pretiosas et mundas, Gen. 27, 15. Jon. Fut. יְרַגֵּג מלכא שופריך concupiscet rex pulchritudinem tuam, Ps. 45, 12. Geminata prima radicali, לעובדי אידך תְרַגְרֵג opera manuum tuarum expetes, heb. תכסף, Job. 14, 15. Ithpah. אִתְרַגַּג et אִתְרַגְרֵג. Particip. מִתְרַגְרְגָא נפשיה דעטלא concupiscit, desiderio afficitur anima pigri, Prov. 13, 4. Fut. לא תִתְרַגַּג לבשוליה non concupisces delicias ejus, Prov. 23, 3. idem vers. 6. Geminatum, ולא תִתְרַגְרֵג למהוי עמהון neque concupisces esse cum illis, Pr. 24a.

רְגִיגָא *desiderabile:* ונפשיה מיכלא רגיגא et anima ejus cibum desiderabilem, scil. respuit, Job. 33, 20. די היא רגיגא מדהב טב quae desiderabilor est auro optimo, Cant. 5, 11. Emph. סימתא רְגִיגְתָא thesaurus desiderabilis, heb. אוצר נחמד, Pr. 21, 20. Plur. דִרְגִיגִין מדהבא quae desiderabiliora sunt auro, Ps. 19, 11. פקודוי רְגִיגִן praecepta ejus desiderabilia sunt, Cant. 5, 16.

רְגָגָא *desiderium, concupiscentia:* ויהי כל רגגא בעינך eritque quicquid desiderium (id est, disiderabile) est in uculis tuis, heb. מחמד, IR. 20, 6.

רְגִיגָא, רְגָגָא *idem:* רְגִגַת נפשיה יהבת ליה desiderium animae ejus dedisti ipsi, Ps. 21, 3. לְרְגִגְתָא, ante ad Praeteritum. Cum aff. לקבליך כל רְגִגְתִי coram te est omne desiderium meum, Ps. 38, 10. Huc revocandum, ונעסק חד לחד בִרְגָגְתָא et occupemus alius alium rebus desiderabilibus, heb. באהבים amoribus, Prov. 7, 18. Libri habent בְרַאֲגָתָא, quod scriptum fuisse puto ברגאתא, i. e. בִרְגָאתָא cum א vocalis praecedentis indice, ex forma contracta seu defectiva, quae sequitur.

רְגָא, רִגְתָא *idem:* רגתא דענותני desiderium humilium, Ps. 10, 17. רגתא דצדיקי בטבתא desiderium justorum in bono est, i. e. bonum, Prov. 11, 23. אילנא דחיי רגתא מיתא arbor vitae est desiderium adductum, Prov. 13, 12. רגתא דיאיא תבסם נפשא desiderium pulchrum (i. e. honestum) jucunditate afficit animam, Prov. 13, 19.

רְגוֹג, רְגָרוּג, רְגוּג *idem:* בכל רגוג נפשך cum toto desiderio animae tuae, Deut. 12, 20. Jon. רגוג רשיעי תיביד desiderium improborum peribit, Ps. 112, 10. על רגרוג נפשיה pro desiderio animae suae, Ps. 10, 3. Cum aff. הא רְגוּגִי ecce desiderium meum, Jubi 31, 35. וְרְגוּגְהוֹן איתי להון et desiderium ipsorum adduxit ipsis, Ps. 78, 10. וקטע כל רְגוּגְהֶ et praescidit omne desiderium ipsorum, Thr. 1, 10. Pl. רְגוּגֵי דאג רשיעא desideria Doegi improbi, Psal. 140, 9. Cum aff. יהבו

---

[14]) Propr. *amore ductus se ad aliquem inclinare, vel se inclinatum habere.* Origo quippe vocis in *inclinando, ultro citroque agitando* (ar. رَجّ) quam primitivam significationem verbi conservatam reperimus in lingua talmudica (Bechor. 11a.), ubi nomen רגיא, quod stateram notat, per רָגֵי להכא וְרָגֵי להכה, partim huc partim illic se *inclinans*, explicatur. Mentio ibi de oculis bonis, i. e. liberalibus, qui סלע tetradrachmum, quatuor nempe denarios sacerdoti dant, et malis oculis, i. e. avaris, qui tantum שקל didrachmum, duos nempe denarios dant; at vero medius, i. e. qui nec liberalis nec avarus est tridrachmo tribus denariis sacerdotem donat, uno videlicet denario liberali et uno avaro se inclinans. In nostris editionibus ל vocis sequentis להכא mendose conjunctum est voci praecedenti רגי, legiturque רגיל הכא ורגיל הכא, quod nullum habet sensum, quamquam locus ille talmudicus ab omnibus fere interpretibus atque glossatoribus sic in errore manifestissimo conservatus est.

רגוגיהון dederunt desideria sua, Thr. 1, 11. וכל רגוגהא et omnia desideria ejus, Thr. 1, 7.

אֲרַג, אֲרָג *idem:* ארג נכסי פלכי desiderium sive desiderabile facultatum provinciarum, Ps. 45, 14.

רגה רְגִיָא *statera:* רגיא ומסחא דתריצותא statera et libra recta judicium Domini sunt, heb. פלס, Pr. 16, 11. Ap. Talm. est *genus monetae, quae valebat tres quadrantes tetradrachmi*, id est, *tridrachmum*. עין יפה בסלע עין רעה בשקל בינונית ברגיא [15] oculus pulcher (i. e. liberalis) tetradrachmum dedit: oculus malus (id est, avarus) siclum communem sive didrachmum: medius tridrachmum sive tres quadrantes. Dixit Rabba: jus commune obtinebat tridrachmum dare. Quantum valebat Tridrachmum? תלתא זוזי tres denarios sive quadrantes sicli tetradrachmi, Bech. 11a.

רְגַז [16] *commoveri; commoveri ira, irasci, indignari, effervescere ira* Respondet hebraeis verbis כעס, רגז, התעבר, אנף, קצף. Praet. ופרעה רְגַז על עבדוהי et Pharao efferbuit contra servos suos, heb. קצף, Gen. 41, 10. ורגז פרעה et efferbuit Pharao, Gen. 40b. ורגיז ואחיך sive commoveatur, sive rideat, heb. ורגז, Pr. 29, 9. ורגיז מלכא לחדא et efferbuit rex valde, Esth. 1, 12. ורגז מלכא tunc commotus rex, heb. וירגז, IIS. 18, 33. רְגַזְתָּא עלנא עד לחדא efferbuisti contra nos admodum, Thr. 5, 22. רְגַזִית על עמי efferbui contra populum meum, Jes. 47, 6. Zach. 1, 15. ורגיזו עלוהי et efferbuerunt contra eum, IIS. 29, 4. Part. ורגז רב אנא רגיז et fervore magno ego effervesco contra gentes, Zach. 1, 15. Futur. דלמא יִרְגְּזוּן ne forte irascantur, heb. פן יאנף, Ps. 2, v. 12. דלמא יִרְגְּזוּן בכון ne forte irascantur vobis, Gen. 45, 24. Jon. Ithpeh. Fut. לחוד יִתְרַגְּזוּן תהומיא etiam commovebuntur abyssi, Ps. 77, 17. שמעו עממיא יתרגזון audiverunt populi, et commoti sunt, Exo. 15, 14 Jon. Aphel, אַרְגֵּיז *commovere, irritare, ad iram provocare.* Praet. די אַרְגֵּיז קדמוהי quibus irritaverat eum Menasses, IIR. 23, 26. Intransitive, ובאחסנתיה אַרְגֵּז et in possessionem suam excanduerat, heb. התעבר, Ps. 78, 62. ופרש בר אתתא בת ישראל ית שמא וְאַרְגֵּיז et expressit filius mulieris Israëlitidis nomen Dei, et irritavit (eum), heb. ויקלל et blasphemavit, Lev. 24, 11. וְאַרְגֵּיז קדם יהוה et ad iram procavit Dominum Deum Israëlis, IR. 22, 54. אפיק ית דְאַרְגֵּז educito eum qui irritavit sive blasphemavit, heb. ויקלל, Lev. 24, 14. על דְאַרְגֵּיזַת בבל קדם יי eo quod ad iram provocavit Babel Dominum, Jer. 50, 13. על ארגזותא דְאַרְגֵּזְתָּא propter indignationem qua irritasti me, IR. 21, 22. חלף דְאַרְגֵּזְתָּא על מימרי pro eo quod irritasti verbum meum, heb. יען התרגזך, IIR. 19, 28. idem Jes. 37, 29. בתועבתא אַרְגִּיזוּ קדמוהי per abominationes provocarunt me, Deut. 32, 16. וארגיזו קדם יי et provocarunt Dominum, Jud. 2, 12. על דארגיזו propterea quod ad iram provocarunt Dominum, IIR. 24, 20. מִדְאַרְגִּיזוּ קדמוהי quia provocarunt eum filii et filiae, Deut. 32, 19. ובחרב אַרְגֵּזְתּוּן et in Choreb ad iram provocastis Dominum, Deut. 9, 8. Part. קדם יי הוא מַרְגֵּיז dominum ipse ad iram provocat, heb. מגדף, probro afficit, Num. 15, 30. ומן מרגיז קדם יי אלהא et qui irritat Dominum Deum, heb. זעום יהוה, detestabilis Domino, Pr. 22, 14. דְמַרְגֵּיז ארעא מאתרה qui commovet terram e loco suo, heb. הַמַּרְגִּיז, Jobi 9, 6. Pl. מַרְגְּזִין קדם יי irritant Dominum, heb. מכעיסים, IR. 14, 15. עמא דְמַרְגְּזִין על מימרי populus qui irritat verbum meum, heb. המכעיסים, Jes. 65, 3. דמרגזין אלהא qui irritant Dominum, heb. למרגיזי, Jobi 12, 6. Fem. אף מַרְגְּזָא לה etiam commovet eam, IS. 1, 6. והוית מרגזא קדמי et irritasti me, heb. ותרגזי, Ez. 16, 43. Pl. וברגליהון מַרְגְּזָן et pedibus suis irritant me, heb. וברגליהם תעכסנה, Jes. 3, 16. ac si nempe esset תכעסנה. Infin. לְאַרְגָּזָא קדמוהי, ad provocandum eum, heb. להכעיסו, Deut. 4, 25. דלא לארגזא קדמי ne ad iram commoveatis me, Jer. 25, 7. Fut. בעמא טפשא אַרְגֵּזִנּוּן per populum stultum commovebo ipsos, Deut. 32, v. 21. ולא תַרְגְּזוּן קדמי ne irritetis me, Jer. 25, 6.

Sumitur etiam ap. Rab. pro *tremere, contremiscere, trepidare, prae metu scil. vel ira:* ut רגזו ידיו וכהו עיניו tremuerunt manus ejus, et caligarunt oculi ejus, TH Kil. c. 9.

רוגז, רוּגְזָא *ira, indignatio, commotio: furor, excandescentia, fervor irae.* Pro variis hebraicis usurpatur, unde quandoque lenius, quandoque gravius, explicari debet: פסקו רוגז גהינם absciderunt commotionem gehennae, heb. רגז, Jobi 3, 17. עד דיתוב רוגזא דאחוך מנך donec quiescat ira fratris tui a te, heb. אף, Gen. 27, 45. ואתא רוגזא et advenit commotio, heb. רגז, Jobi 3, 26. ושבע רוגזא et satur commotione, Jobi 14a. ברגיז ורוּגְזָא cum fervore et commotione, heb. ברעש ורגז, Job. 39, 27. ברוּגְזָא קליה cum commotione vocem ejus, Job. 37, 2. Cum aff. ותקיף רוּגְזֵיה et invaluit ira ejus, Deut. 32, 19. ורוּגְזֵיה דשטיא et indignatio stulti, Prov. 27, 3. אנחניה לרוּגְזֵיה בתקרובתא quietum vel pacatum reddam ipsum pro ira ejus munere, heb. אכפרה פניו, Gen. 32, 20. לסוברא רוגזיה portare indignationem ejus, heb. זעמו, Jer. 10, 10. מֵרוּגְזֵיה זעא ארעא ab excandescentia ejus commovetur terra, heb. מקצפו, Jer. 10, 10. לעדני רוּגְזָךְ tempore irae tuae, heb. לעת פניך, Ps. 21, 10. et sic alias quando פנים pro *ira* sumitur. אתן ית רוּגְזִי dabo iram meam, heb. את פני, Lev. 20, 3. לא אשלח רוּגְזִי בכון non mittam iram meam in vos, heb. לא אפיל פני, Jer. 3, 12. מתקל יתקל רגזי utinam appendendo appenderetur ira mea, heb. כעשי, Job. 6, 2. אשבק רוגזי relinquam iram meam, heb. פני, Job. 9, v. 27. ברוגזי אלקיתך in fervente ira mea plagis affeci te, heb. בקצפי in fervore meo, Jes. 60, 10. ליט רוגזהון maledicta sit ira ipsorum, heb. אפם, Gen. 49, 7. בְּרוּגְזְהוֹן קְטַלוּ קְטוֹל in ira sua perpetrarunt caedem, Gen. 49, 6.

---

[15]) Vide notam praec. et confer totum illum locum talmudicum.

[16]) Affine est verbis רגש et רעש.

רְגִיז *idem:* וכהית מן רגיז עיני et caligavit prae indignatione oculus meus, heb. מכעש, Job. 17. 7. טב רְגִיז דִּרְגַז מרי עלמא melior est ira qua irascitur dominus mundi super justos in mundo hoc, quam risus etc. Eccl. 7. 3. כמסת חוך דין וּרְגִיז sufficientiam risus hujus et excandescentiam, heb. וקצף, Esth. 1. 18. ברגיז in fervore vel fremitu, Job. 39. 27.

רְגַז *idem:* הוה רגז מן קדם יי erat ira a Domino magna, Deut. 9. 20. בִּרְגַז ובחמתא in ira et excandescentia, heb. באף ובחמה, Deut. 29. 28. וּבִרְגַז et in ira, Jer. 21. 5. הֲבִרְגַז תשיצי num in ira perdes innocentem cum nocente, Gen. 18. 23. ברגז וחמא in ira et excandescentia, Dan. 3. 13.

אַרְגָּזָא, אַ־גְּזָא *irritatio:* ויהבו תמן ארגזא קורבניהון et dederunt ibi in irritationem oblationes suas, Ez. 20. 28.

אַרְגָּזוּתָא *idem:* על ארגזותא propter irritationem, IR. 21. 22. על כל ארגזותא propter omnem irritationem, qua irritavit eum, IIR. 23. 26. מסגי אקניותי וארגזותי prae multitudine zelotypiae meae et indignationis meae, heb. וכעסי IS. 1. 16.

אַרְגָּזְיוּת *idem:* בְּאַרְגָּזְיוּתֵיהּ דארגיז in irritatione sua qua irritavit Dominum, IR. 15. 30. Alii libri בְּאַרְגָּזוּתֵיהּ ex forma praecedenti.

רַגְזָן *iracundus, indignabundus:* גברא רַגְזָן מגרי תגרי vir iracundus excitat lites, Pr. 29. 22. Veneta habent גברא רוּגְזָא quod pravum. Nam duo absoluta substantiva postulant notam constructionis, unde posset legi דְּרוּגְזָא. Sed quia mox sequitur חמתנא, ideo et in priori membro rectius legitur רגזן ex eadem terminatione. Ap. Rab., רגזן לא עלתה בידו אלא רגזנותא in iracundi manus nihil ascendit nisi iracundia, Kid. c. 1. in fine. Iracundus nihil pro mercede habet nisi iracundiam, animo et corpori noxiam.

מַרְגְּזָנִית, רַגְזָנִית *iracunda, indignabunda:* מן אתתא תגרניתא ומרגזניתא quam cum muliere contentiosa et iracunda, heb. מאשת מדונים וכעס Pr. 21. 19.

רַגְזָנוּת *ira, iracundia,* ut paulo ante. Item: *precatio sive oratio justorum invertit affectus* Dei ממדת רגזנות למדת רחמנות ab affectu irae ad affectum misericordiae, Jeb. 64a.

רֶגֶל רִגְלָא *pes:* ודחקת ית רגל בלעם et premebat pedem Bilham ad parietem, Num. 22. 25. in Jon. דיהי ביה תביר דְּרֶגֶל in quo sit fractura pedis, Lev. 21. 19. לְרֶגֶל עובדתא די קדמי ad pedem operis quod est ante me, וּלְרֶגֶל ינקיא et ad pedem puerorum, Gen. 33. 14. רגלא חלף רגלא pedem pro pede, Exo. 21. 24. רגלא דאנשא ורגלא דבעירא pes hominis aut pes jumenti, Ez. 29. 2. Cum aff. ויח רִגְלֵיהּ et pedem suum, Gen. 41. 44. לפרסת רִגְלָהּ plantae pedis sui, Gen. 8. 9. מפרסת רִגְלָךְ a planta pedis tui, Deut. 28. 35. וְרִגְלָךְ לא תתקל et pes tuus non impinget, Pr. 3. 23. מנעי רִגְלֵיךְ cohibe pedem tuum, Jer. 2. 25. רגלי קם בתריצא pes meus consistit in recto, Ps. 26. 12. אתאחדת רִגְלְהוֹן captus est pes ipsorum, Ps. 9. 16. פרסת רַגְלְכוֹן planta pedis vestri, Jos. 1. 3. לאזדעזעא רַגְלָנָא dimoveri pedem nostrum, Ps. 66. 9. Duale sive plurale, ועל רַגְלַיִן et super pedes, Dan. 7. 4. עד כל סגיות רִגְלִין usque ad omnem multitudinem pedum, i. e., ad omne quod multos pedes habet, Lev. 11, 42. בְּרִגְלִין יתדש pedibus conculcabitur corona superbiae, Jes. 28. 3. Emph. ודי חזיתה רַגְלַיָּא quod autem vidisti pedes, Dan. 2. 41. אלהן גלגלתא ורגליא nisi cranium et pedes, IIR. 9. 35. Constr. רִגְלֵי כהניא pedes sacerdotum, Jos. 4. 9. לאסחאה רגלי עבדי רבוני ad lavandum pedes servorum domini mei, IS. 25. 41. ורגלי גבריא דעמיה et pedes virorum qui tecum sunt, Gen. 24. 31. Aff. ונטל יעקב רִגְלוֹהִי et levavit Jacob pedes suos, Gen. 29. 1. רַגְלוֹהִי pedes ejus, Dan. 2. 33. ולא שטף רגלוהי et non laverat pedes suos, IIS. 19. 24. כל קליל קבל רִגְלוֹי e regione pedum ejus, Ruth. 3. 8. רִגְלָהָא נחתן בְּרִגְלוֹהִי levis pedibus suis, IIS. 2. 18. למותא pedes ejus descendunt ad mortem, Pr. 5. 5. ושטוף רִגְלָךְ et lava pedes tuos, IIS. 11. 8. ועפר רגליך ילחכון et pulverem pedum tuorum lingent, Jes. 49. 23. דמשוי רִגְלַי קלילין qui ponit pedes meos leves, Ps. 18. 34. אידי ורגלי manus et pedes meos, Ps. 22. 17. ברגלי אעבר pedibus meis transibo, Numer. 20. 19. Deut. 2. 28. ואסחו רִגְלֵיהוֹן et lavarunt pedes suos, Gen. 43. 24. וּבְרִגְלֵיהוֹן מרגזן et pedibus suis irritant, Jes. 3. 16. ברגלה רפסה pedibus suis conculcat, Dan. 7. 7. לא יתנגפון רִגְלֵיכוֹן non impingent pedes vestri, Jer. 13. 16. מסניכון ברגליכון calcei vestri erunt in pedibus vestris, Ex. 12. 11. יכבוש תחות רִגְלָנָא subjiciet pedibus nostris, Ps. 47. 4.[17]

רַגְלִין *crura.* Respondet hebraeo כרעים: ut, עם רַגְלוֹי cum cruribus ejus, heb. על כרעיו Exod. 12. 9. וכריסא וְרִגְלוֹי et intestina et crura ejus, heb. והכרעים, Lev. 1. 13. Jon. Sic בני גוה וְרִגְלוֹי, Exod. 29. 17. TgH.

Ap. Rab. השקר אין לו רגלים mendacium non habet pedes, i. e. inconstans et evanidum est. Proverbium: רגלוהי דבר אנש אינון ערבין ביה לאתר דמתבעי תמן מובילין יתיה pedes hominis dulces (i. e. commodi) sunt ipsi: in locum in quem cupit, ferunt eum, R.D. Kimchi Jes. 23. 7. Vide et Kafvenaki Prov. 5. 22. Legitur etiam, sed paulo aliter, in TH. כלאים, cap. ult.: רגלוי דבר נשא ערבתיה למיקמתיה כל מן דהוא מתבע:

[17]) Item ambigue sumitur et pro hebr. רגל, quod *pedem* notat, et pro lat. *regula*, i. e. *norma* vel *lex principalis*. Hinc in Talmude (Sab. 30a) est: ethnicus quidam ad Hillel veniens rogat ab eo, ut proselytum se faciat, ea tamen conditione si valeat se docere universam legem vel totam s. S. (כל התורה כלה) stantem super רגל אחת i. e. in pedo uno, dum et ad lat. vocem *regula* spectat dicereque vult, ut brevi tempore universam s. S. eum doceret, universalem videlicet normam legemque principalem tamquam essentiam Legis sacrae ei praebeat. Cui ille, Hillel quidem, דעלך סני לחברך לא תעביד quod tibi odiosum alteri non fac, respondet indicans clementiam contra homines principalem legem, essentiam sacrae Scripturae omneque esse, quod Lex divina apud homines statuere adpetet.

nempe, deferunt eum in locum illum, in quo mori debet.

רְגוֹל, רְגוֹל *varium cruribus, variegatum, maculosum:* יַת כָּל דְּרְגוֹל omne maculosum, heb. עקד, Gen. 30. 40. in Jon. וילדן ענא רְגוֹלִין et pepererunt oves variegatas cruribus, ibid. vers. 39.

רְגִיל *ligatus, constrictus anteriori pede. Dicitur de quadrupede, cujus anterior pes unus recurvus, alligatus est scapulis, ne possit fugere.* Prohibitum est, Sabbatho sic constrictum animal exire: לא יצא גמל לא עקוד ולא רגול non exibit camelus (in sabbatho) neque constrictus pede anteriore cum posteriore, neque pede uno anteriore ligato ad scapulas, Sab. c. 5. in Misna.

רַגְלָאָה, רַגְלָאָה, רַגְלִי *pedes, pedestri itinere utens:* גְּבַר רַגְלִי vir pedes, viri pedites, heb. איש רַגְלִי IS. 4. 20. Jud. 20. 2. Veneta habent רַגְלִי, Regia רַגְלִי. Praestat ut positum, ut patet ex forma emphatica et plurali. Sic quoque legendum IS. 15. 4. שית מאה אלפין גברא רַגְלָאָה sexcenta millia virorum peditum, Num. 11. 21. ubi Jon. pluraliter גברין רַגְלַיִן. Sic Exodi 12. 37. Et, דרהט עם רַגְלָאָה ולאי qui currit cum pedite, et delassatur; מלכא דבבל רַגְלָאָה Nebucadnezari regi Babyloniae pediti, Jer. 13. 5. Pl. פרשין עם רַגְלָאִין equites cum peditibus, Jud. 15. 8.

הַרְגִּיל. Ap. Talm. in materia Mactationis est, *bestiam vel pecus excoriare a pedibus, ut nempe cutis integra maneat, et uter vel simile quid ex ea confici queat.* Vide in Chol. cap. 9. in Misna, Bech. 33a. Tem. 24.

Deinde הַרְגִּיל *assuefacere, exercere,* ut Hebraice in illo, תִּרְגַּלְתִּי לְאֶפְרַיִם assuefeci Ephraimum, Hos. 11. 3. quod sic dicitur pro הִרְגַּלְתִּי, id est, ab incunabulis assuefeci eum ad incessum, docui ipsum pedibus recte incedere. Hinc latius ad quosvis alios usus, mores et exercitia extenditur: מרגילים הנער לילך מעט בלי טורח assuefaciunt puerum incedere paulatim sine molestia, Rab. David Hos. 11. הרגלתיו ללכת על רגליו assuefeci eum incedere pedibus. המרגיל ששונה בכל יום ו' שעות qui assuefacit se, ut studeat quotidie per sex horas: והו מרגילה ipse assuefacit eam, id est, allicit et persuadet ut nubat. והיא מרגילתו ipsa assuefacit ipsum, id est, invitat et solicitat ad conjugium, Jeb. 85b. הוּרְגַּל *assuefieri,* מוּרְגָּל *assuefactus, assuetus, exercitatus: usitatum, consuetum:* כאשר יורגל הנער quando assuefit puer: Ex forma Chaldaica, מְרַגְּלָא בפומיה דרב tritum, usitatum erat in ore Magistri, Ber. 17a. aliquoties, Seb. 36b. Ex Niphal, נִרְגַּל *assuefieri.* Hinc in Gemara ex libro Ben Syrae: Tria odi, immo quatuor non diligo; primum, שר הנרגל בבית המשתאות principem (doctorem) assuetum in domo epularum sive oenopoliis, etc. Nid. 16b.

רְגִיל *assuetus, exercitatus, expeditus, promptus:* היך קולמוס ספרא רגיל sicut calamus scribae exercitati, heb. סופר מהיר, Ps. 45. 2. Pl., רְגִילִין למשכב על כרין דמילת qui erant assueti cubare in culcitris sericis, Thr. 2. 21.

רְגִילוּת *exercitatio, usus, consuetudo, conversatio.* Pl, שונה הוא ברגיליות studet in assuetis, in quibus jam exercitatus est, Ber. 22a. כרגילותו juxta consuetudinem suam.

רְגָלִיוֹת *vites depressae et humiles, pedis conculcationi expositae, vel pedis longitudine,* a רגל, scribit R. Sal.: וברגליות משיעבור הימנה, Pea cap. 7. in fine. Item, אין מביאין מן הדליות אלא מן הרגליות non adducunt uvas ex vitibus jugatis, sed ex depressis vel humilibus, Men. 86a. In TH. eodem sensu legitur רוגלות Pes. 31b.

רְגִילָה[18] *portulaca:* כרישין והרגילה porrum et portulaca, Schevi. c. 7. אוכלין ברגילא comedunt cum portulaca, ibid. cap. 9.

הֶרְגֵּל *usus, consuetudo, exercitatio:* הרגל יעשה אומן usus facit artificem: הרגל על כל דבר שלטן usus omnium rerum magister est.

רַגְלָא, רֶגֶל *festum, proprie majus et solennius, quae tria sunt, Pesachim sive Paschatis, Succoth sive Tabernaculorum, Schebhuoth sive Septimanarum septem aut messis, quod quinquagesimo die post Pascha celebratur.* Haec tria intelliguntur isto loco, שלש רגלים tribus vicibus (Chald. זמנין temporibus) feriaberis, festum celebrabis mihi quotannis, Exo. 23. 14. Dicuntur רְגָלִים, quia omnes Israelitae masculi tenebantur לעלות ברגליו ascendere ad ea pedibus suis. Unde claudus, cui pes vel pedes abscissi fuerunt, ab isto praecepto exceptus fuit. Item: Tria praecepta mandata sunt Israelitis בעלייתם לרגל cum ascenderent ad festum, nempe ראיה apparitio in atrio templi, שמחה laetitia, laetari in festo, וחגיגה et feriatio cum oblatione muneris, quod munus per metonymiam etiam vocant חגיגה simpliciter. Item, כמה נאים רגליהם של ישראל בשעה שעולים לרגל quam pulchri sunt pedes Israelitarum in tempore, quo ascendunt ad festum, juxta illud Cant. 7. 2. „quam pulchri sunt pedes tui", etc. Sic in Tg., ופסקו עולי רַגְלַאִין et cessabant ascendentes ad festa, Eccl. 3. 11. ubi עולי dicitur ex usu Hebraeorum, pro quo chaldaice diceretur עָלֵי, etsi illud Verbum Chaldaeis rarum. Ap. Talm., סקבא דשתא רגלא ulcus anni festum est: Vide סקב.

רַגְלָא, רַגְלְתָא, רַגְלוּתָא vide in דגל. Nam per ר haec in Venetis scripta esse, Elias in רגל scribit esse טעות מפורסם errorem manifestissimum. Eliae astipulantur lingua Syriaca et Talmudica, in quibus per ר efferuntur. Legitur tamen, רַגְלָא בחבריה ידע mendax sive obtrectator aut calumniator socium suum novit. Al. 22b. Glossa, רכיל obtrectator, ex locutione לא רגל על לשנו non obtrectat lingua sua, (Ps. 15. 3.) Aruch et Rabbi Tam legunt דגלא per Daleth.

רַגְלָא *furca, furcula:* דדרו ברוחקא לדדרו בתלא

[18]) رِجْلَة, *portulaca*, quae nascitur in aquae alvo, et a fluctibus aufertur. Rectius ריגלא scriberetur.

רדרו ברגלא לדרו באגרא qui portant cum molestia, ut portent eum furca, qui portant cum furca, ut portent eum vecte, nempe discriminis causa, ut aliter portent onus die profano, quam die festo, Beza 30a gl., ברגלא i. e., בעתר, quam vocant פורקא furcam, quae facta est quasi cum duobus *pedibus*, כמין רגל instar *pedis*. Alibi legitur cum ד ab initio, ut est in Aruch in דר tertio, legit רְגְלָא ,רגל.

רְגַם *lapidare, lapidibus obruere et caedere: saxis petere, impetere.* Respondet heb. רגם et סקל. Proprie est *jacere, projicere sive lapides sive aliud, unde et de sagittis dicitur, pro ejaculari.* Praet. וּרְגַם עלי גירין et projecit sive ejaculatus est in me fagittas, Thr. 2, 4. רְגַמוּ יתהון שבטיא אבנין obruerunt ipsos tribus istae lapidibus, Ps. 68, 28. רגמו רגומיא גירין projecerunt, ejaculati sunt ejaculatores sagittas, Thr. 1, 18. וּרְגַמוּ יתה אבנא et lapidarunt ipsum lapide, i. e., obruerunt, caeciderunt eum lapidibus, heb. וירגמו Lev. 24, 23. וּרְגִימוּ אבנא בי et projecerunt lapides in me, heb. וירו אבן Thr. 3, 53. ורגמו כל ישראל יתיה באבנא et obruerunt universus Israel ipsum lapidibus, IR. 12, 18. בתר דרְגִימוּ יתהון באבניא postquam obruissent ipsos lapidibus, heb. ויסקלו Jos. 7, 25. Aff. וּרְגַמוּהִי באבניא ומית et obruerunt ipsum lapidibus, et fuit mortuus, heb. ויסקלהו IR. 21, 13. Inf., מִרְגַם ירגמון ביה projiciendo projicient in eum lapides totus caetus, heb. רגום ירגמו בו Lev. 24, 16. Subintelligitur אבנים, quod alibi exprimitur: לְמִרְגַם יתהון באבניא obruere ipsos lapidibus, Num. 14, 10. Cum Aff. אמרו עמא לְמִרְגְמֵיהּ proposuerant populus lapidare ipsum, IS. 30, 6. הלא ייסרון למרגמנא nonne constituent lapidare nos, Exod. 8, v. 26. Fut., וְתִרְגְמִנּוּן באבניא et lapidabis eos lapidibus, et morientur, Deut. 17, 5. ותרגמניה באבניא וימות et obrues eum lapidibus ut moriatur, Deut. 13, 10. ותרגמון יתהון באבניא et lapidabitis eos lapidibus et morientur, Deut. 22, 24. ירגמון יתהון lapidabunt eos, Lev. 20, 27. יִרְגְמוּן יתיה lapidabunt eum lapidibus totus caetus, Num. 15, 35. Sic ibi legendum ex simili locutione Lev. 20, 27. et Lev. 20, 2. וְיִרְגְמוּן יתיה et lapidabunt eum, Lev. 24, 14. יִרְגְמוּנֵיהּ באבנא obruent eum lapidibus, Lev. 20, v. 2. וְיִרְגְמוּנַהּ et obruent eam cives urbis istius lapidibus, Deut. 22, 21. וְיִרְגְמֻנַנִי et lapidabunt me, Exod. 17, 4. Pahel, Praet. ככר רַגֵּים דוד יח גלית פלשתאה jam lapidavit, lapide obruit David Goliathum Philistaeum, Esth. 5, 14. Veneta רַגְּמֵיהּ cum Pronomine pleonastico. Part., וּמְרַגֵּם באבניא יח דוד et faxis petebat Davidem, IIS. 16, 6. וּמְרַגֵּם באבניא לקבליה et jaciens lapides in eum vel adversus eum, ibid. vers. 13. Ithpeh. Praet. ארי אִתְרְגֵים נבות ומית nam lapidatus est Nabot et mortuus est, heb. סקל IR. 21, 14. Infin., ארי אִתְרְגָמָא יתרגם sed lapidando lapidabitur, heb. סקול יסקל Exod. 19, 13. אִתְרְגָמָא יתרגם תורא lapidando lapidabitur bos ille, Exod. 21, 28. Fut., ut in praecedentibus exemplis, etc. יִתְרְגֵם תורא lapidabitur bos ille, ibid. vers. 29.

רְגוֹמָא ,רָגוֹם *lapidator.* Pl., רָגוֹמַיָּא ut supra ad initium Praeteriti.

רְגוּמָא *lapidatio:* נתב יתיה לִרְגוּמָא si dabimus eum ad lapidationem, Esth. 5, 14.

רְגִימָה *idem.* Constr. רְגִימַת אבנא projectio lapidum, lapidatio, Ruth. 1, 17.

רגן רַגֵּן *explorare*, idem quod רַגֵּל hebraice; commutatis literis homogeneis inter se. Fut. וּתְרַגְּנוּ יתה et explorarunt eam, heb. וירגלו Deut. 1, 24. וִירַגְּנוּן לנא יח ארעא et explorent nobis terram, heb. ויחפרו Deut. 1, 22. in Jon. In libris editis legitur וְיִתְרַגְּנוּן ex Ithpehal, quod pravum judico, cum significatio requiratur activa, cui etiam structura hic respondet.

מַרְגְנִין vide in lit. מ.

רגס תּוּרְגָסִין *rates:* ואשוון תּוּרְגָסִין בימא ego ponam ea rates in mari, heb. דברות, IR. 5, 9. Forte ת est radicale [19].

רגע רְגַע, רִגְעָא *momentum*, ut heb. רגעא חדא momento uno, Eccl. 9, 12.

מַרְגוֹעָא *idem:* ובמרגועא לבי קבורתא יחתון et in momento in sepulchrum descendent, heb. וברגע Job. 21, 13.

רגף [20] אִתְרְגַף *contremiscere, concuti, commoveri.* Praet., אִתְרְגִיפַת ואתרגישת ארעא et contremuit et commota est terra, heb. וַתִּגְעַשׁ et commovisti, IIS. 22, 8. Ps. 18, 8. ubi legitur in Hebraeo וַתִּגְעַשׁ ex Kal, quomodo utroque loco accepit paraphrastes. Sic Ps. 77, 19. pro hebr. ותרעש et concussa est. Sic etiam legitur Jes. 1, 2. in Regiis, דְּאִתְרְגִיפַת מן קדם פתגמי quae contremuit a verbis meis. Part., דין סיני מִתְרְגִיף ומתרגיש iste mons Sinai contremiscit et concutitur, Jud. 5, 5. דְּמִתְרְגִיף לקציא quod concutitur sive commovetur terminis suis, Job. 7, 12. in secundo Targ. דמסתכל לארעא וּמִתְרְגְפָא quo intuente terram, contremiscit illa, Ps. 104, 32. Pl., מִתְרַגְּפִין טוריא contremiscunt montes, heb. ירעשו Ps. 46, 4. מתרגפין מצראי contremuerunt Aegyptii, heb. יגעשו Job. 34. 20.

רגש [21] רְגַשׁ *tumultuari, strepitium edere, perstrepere, exclamare cum ejulatu.* Respondet diversis verbis. Praet., רְגִישִׁית מנהמותא דלבי tumultuatus sum prae rugitu cordis mei, heb. שאגתי rugii, exclamavi Ps. 38, 9. Regia רְגוֹשֵׁת ex terminatione Cholem. Posset et ex communiori forma legi רְגִישִׁית, etsi et terminatio Chirek usitata sit, in qua tamen litera י potius terminationem Tzere olim indicavit.

---

[19]) Schindlerus per Mem, (תרגמין) citat, quod mutatis nasalibus μ et ν gr. esse posset ταργάνη ης ἡ quod *nexum* (connexa ligna) notat. Aut est corruptum ex gr. ταρσός οῦ ὁ *crates.*

[20]) Ar. رَجَفَ *commovit valde*, quassata et agitata fuit terra.

[21]) Verbum in ar. (رَجَسَ) et syr. (ܪܓܫ) lingua usitatissimum affine verbo heb. רעש.

Fut., אֶרְגּוֹשׁ ואֶרְגּוֹשׁ אח־עם במלי perstrepam verbis meis et tumultuabor, heb. ואהימה Ps. 55, 3. ארכר אלהא ואֶרגוש memor ero Dei et perstrepam, heb. ואהמיה Ps. 77, 4. וְתִרְגּוֹשִׁי עלי et tumultuaris in me, heb. ותהמי עלי Ps. 42, 6. Ithpehal vel Ithpahel, אִתְרְגַשׁ אִתְרַגַּשׁ *tumultuari*, *tumultuose concurrere*, *convenire: commoveri, contremiscere: fremere, personare, perstrepere.* Praet., אִתְרְגִישַׁת ארעא terra commota fuit, heb. רעשה Ps. 68, 8. אתרגיפת ואתרגישת ארעא concussa fuit et commota terra, heb. ותרעש Ps. 18, 8. אִתְרְגַשְׁנָא על טוריא concurrimus in montibus, Jer. 3, 23. Regia habent ex Ithpahel. Part., דכאתרגושת מִתְרְגִשִׁין מיין תקיפין qui sicut sonitus aquarum validarum personant, heb. ישאון, Jes. 17, 12. למה מתרגשין עממיא ad quid tumultuantur populi, hebr. רגשו, Ps. 2, 1. מת־גשין ומטשטשין מוהי personant et conturbantur aquae, heb. יהמו Ps. 46, 4. מתרגשין היך ככלב fremunt instar canis, heb. יהמו Ps. 59, 7. Sic vers. 15. In Venetis utroque loco legitur ab initio cum א, quod vel in מ mutandum, ut sit Participium, vel pro Jod Chirek ponendum ו, ut sit Praeteritum plurale. הא בעלי דבבך מִתְרַגְּשִׁין ecce hostes tui infremunt, heb. יהמיון Ps. 83, 3. Aphel, אַרְגִּישׁ *commovere se, commovere, congregare, concurrere vel convenire facere: perstrepere, personare.* Praet., אַרְגֵּשְׁתָּא ארעא דישראל commovisti terram Israel, heb. הרעשתה, Ps. 60, 4. הרגישו על מלכא convenerunt apud regem, Dan. 6, 7. וארגישו כל יתבי קרתא עליהון et turmatim accurrerunt omnes habitatores urbis ad eas, heb. ותהם כל העיר, Ruth. 1, 19. Fut., אשיחה אצלי וְאַרְגִּישׁ precabor et perstrepam, heb. אשיחה ואהמה Ps. 55, 18. אל תרגיש לחמן ית כל עמא ne congreges illuc totum populum, heb. אל תיגע ne fatiges, Jos. 7, 3. הֲתַרְגְּשִׁנֵּיהּ היך גובאי num commovebis eam ut locustam, vel, an facies ut contremiscat ea, heb. התרעישנו Job. 39, 23. ומה תַּרְגִּישִׁי עלי et quid commovebis te, quid tumultuaris in me, scil. נפשי anima mea, Ps. 42, 12. Pro eo vers. 6. legitur תִּרְגּוֹשִׁי ex Kal. יַרְגִּישׁ היך כלבנן commoveat se, personet instar Libani fructus ejus, vel, commoveat fructum ejus, faciat ut personet fructus ejus instar arborum montis Libani, heb. ירעש Ps. 72, 16.

רְגַשׁ, רִגְשָׁא *caetus, societas, conventus hominum:* דמספכא הוית לרגשא quod vertens me fui ad turbam vel caetum, Prov. 7, 15.

רְגוֹשׁ, רִגּוּשׁ *tumultus, motus, commotio, fremitus, strepitus:* א־י יום רגוש nam dies tumultus est. heb. יום מהומה Jes. 22, 5. ממאיך רגוש ימיא ורגוש גליהון compescens fremitum marium et fremitum fluctuum ipsorum, heb. שאון ימים Ps. 65, 8. יגחך לרגוש קריתא ridet tumultum civitatis, heb. להמון Job. 39, 10. יגחך לרגוש רומחא ridet strepidum vel motum hastae, heb. רעש Job. 41, 20. ולְרְגוֹשׁ עקא et ad tumultum tribulationis e longinquo venturae, heb. ולשואה et ad vastationem, Jes. 10, 3.

רְגִישָׁה *sensus, mentis conceptus*, ex usu Syro et Rabbinico: ומטול דְּרְגָשְׁתִּי בי et quia adhuc sensus meus est in me, heb. חושי, i. e., הַרְגָּשִׁי sensus meus, juxta R. Levi, Job. 20, 2. Regia, דְּחִישׁוּתִי בי quod Versio latina reddit, *sensus meus.* Sic vel scriptio vocis chaldaicae prava, vel interpretatio. Nam חישות est festinatio, a חוש festinare. Et sic Aben Esra hebr. חושי exponit מהירותי להשיבך festinatio mea ad respondendum tibi. Vel si interpretatio bona, tunc חישות deducendum a חוש sensus, ut sit sensatio, facultas sentiendi aut sensuum. Haec tamen significatio hujus Radicis Chaldaeis inusitata est. Vide mox in usu Rabbinico.

אִתְרְגוּשְׁתָּא, אִתְרְגוּשָׁא idem quod רגוש, *tumultus: turba, vulgus, multitudo.* Quaedam notantur אִתְרְגֻשַׁת, quaedam etiam ex forma dagessata אִתְרַגְּשׁוּת, quae secundum diversos libros distingui possunt: מן קדם אִתְרְגוּשָׁא propter tumultum quo repleta erat urbs celebris, heb. תשאות Jes. 22, 2. Regia אִתְרַגּוּשָׁא Jes. 22, 2. מטא אתרגושא pervenit tumultus, heb. שאון Jer. 25, 31. ויקים אתרגושא בעמך et exsurget tumultus in populis tuis, heb. שאון, Hos. 10, 14. אתרגושתא דרדי לא ישמע tumultum exactoris non audiet, heb. תשאות, cui rectius responderet forma pluralis אִתְרְגוּשְׁתָּא Job. 39, 10. Constr., אִתְרְגוּשַׁת עממין tumultus populorum, heb. המון, Ps. 42, 5. אתרגושת דקימין לקבלך tumultum adversariorum tuorum, heb. שאון Ps. 74, 23. קל אתרגושת מלכון sonitum tumultus regnorum, Jes. 13, 4. אתרגושת תושבחת זמרך strepitum laudatae musicae tuae, heb. המית נבליך Jes. 14, 11. על אתרגושת אלכסנדריא tumultum Alexandriae, heb. אל אמון מנא, ubi אמון est pro המון, Jer. 46, 25. אתרגושת זמרך strepitum instrumentorum musicorum tuorum, heb. המון שריך, Am. 5, 23. ארי קל אתרגושת מטרא nam sonus est strepitus pluviae, IR. 18, 41. ויירימון בְּאִתְרְגוּשַׁת קלהון et extollant se sonitu tumultuoso vocis suae, Jer. 51, 55. מֵאִתְרְגוּשַׁת עבדי שקר a tumultu operantium falsitatem, heb. מרגשת פֹּעֲלֵי און, Ps. 64, 3. וְאִתְרְגוּשַׁת מלכון דכאתרגושת מין תקיפין et tumultui regnorum, qui est quasi tumultus aquarum validissimarum, Jes. 17, 12. Cum affixis וכל אִתְרְגוּשְׁתֵּיהּ et omnis turba tumultuosa ejus, heb. וכל המונה, Ez. 31, 18. Sic וכל אִתְרְגוּשְׁתֵּיהּ et omnem turbam ejus, Ez. 39, 2. קלהון כימא בְּאִתְרְגוּשְׁתֵּיהּ vox eorum est sicut mare in fremitu suo, heb. קולם כים יהמה Jer. 6, 23. Sic. 50, 42. וּלְאִתְרְגוּשְׁתֵּיהּ et turbae ejus, Ez. 31, 2. וישבי אִתְרְגוּשְׁתַּהּ et captivam abducet turbam ejus, heb. המונה Ez. 29, 19. וְאִתְרְגוּשְׁתְּהוֹן et turbam eorum, Jes. 5, 14. וקל אתרגושתהון et strepitum turbae eorum, Ez. 23, 42. על כל אִתְרְגוּשְׁתְּהוֹן super universam turbam ejus, Ez. 7, 14. ולא מֵאִתְרְגוּשְׁתְּהוֹן neque ex turba ipsorum, Ez. 7, 11. Pl., אשתצו מן אִתְרְגֻשִׁין perditi sunt propter tumultus, heb. מן בלהות, Ps. 73, 19. Et ex forma masculina, אִתְרְגוּשַׁיָּא במצעה tumultus sunt in medio ejus, heb. הוות, Ps. 55, 12. Cum pron. דסגיאין אִתְרְגוּשְׁתָהָא cujus multi sunt tumultus, Ez. 39, 16. יתהון וית כל אתרגושתהון ipsos et omnes turbas eorum, heb. וית כל המוניה, Ezech. 32, 20.

הַרְגִּישׁ *sentire, sensu percipere: Animadvertere,*

deprehendere, cognoscere. Sensus tactus organum proprium nullum habet, ut reliqui quatuor sensus, sed בו ירגיש האדם הלח והיבש eo sentit homo humidum et siccum, הקר והחם frigidum et calidum, הרך והקשה molle et durum. Omnia itaque membra corporis ejus organa sunt. החי המרגיש animal sentiens: נפש המרגשת anima sensitiva.

מוּרְגָּשׁ *sensitivum, sensibile, quod sensu percipitur, sensui objectum, sensu praeditum:* הוא המרגיש כאב בראשו ipse sentit dolorem in capite suo: שלא ירגיש יצחק ויברח ne sentiret illud (id est, animadverteret, deprehenderet) Isaac et fugeret. שלא היה מרגיש בדבר ne sentiret vel animadverteret rem, scil. mactationis, R. Sal. et Aben Esra Gen. 22, 8. החלומות רובם מן הענינים שכבר הרגיש בהקיץ somnia plerumque obveniunt ex rebus, quas quisque sensit (sensibus objectas habuit) vigilans: הכאב שהרגיש בחוש המשוש dolor quem sensit sive percepit ex sensu tactus.

הֶרְגֵּשׁ *sensus:* כח ההרגש facultas sensus ההרגש החיצון sensus exterior, ההרגש הפנימי sensus interior בעת ההרגש tempore sensus, quo res sentiuntur. ההרגש הפנימי הוא הדמיון משיג הענין ההוא ומציר אותו sensus interior est phantasia sive imaginatio apprehendens rem objectam eamque delineans sive sibi imprimens.

הַרְגָּשָׁה *idem.* Aben Esra Exod. 5, 21. דע כי החמש ההרגשות מתחברות במקום אחד למעלה מן המצח על כן אמרו הרגשה אחת תחת חברתה כמו ומתוק האור scito quinque sensus esse conjunctos in loco uno supra frontem, idcirco dicunt sive usurpant in dicendo sensum unum pro altero: ut, „Dulcis est lux" (Eccl. 11, 7.) ההרגשות אינם מרגישות המקריים sensus non percipiunt nisi accidentia, Aben Esra Exo. 22. Idem ad Gen. 42, v. 1. „Et vidit Jacob quod esset annona Aegypto"; בעבור היות ההרגשות נחברות במקום אחד יחליפו זו בזו כמו ראה ריח בני, ומתוק האור propterea quod sunt sensus conjuncti in loco uno, permutant unum pro altero, veluti, „Vide odorem filii mei," (Gen. 27, 27.) et „dulcis est lux," (Eccl. 11, 7.). Item, כל ההרגשות שבות אל מקום אחד והוא המוח omnes sensus concurrunt in loco uno, qui est cerebrum. בעת בטול ההרגשות tempore cessationis sensuum, quando scil. munere suo non funguntur, ut in somno. ההרגשות מהם פנימיות ומהם החיצוניות sensuum alii sunt interiores, alii exteriores.

הַרְגָּשִׁי *sensibilis, sensibile, sensitivum:* כח ההרגשי facultas sensitiva. Pl. כחות הרגשיות facultates sensitivae.

רְדַד *extendere, expandere, diducere, attenuare*[22]. Part. praes., לְרָדִיד ארעא עלוי מיא eum qui expandit terram super mare, heb. לרוקע, Ps. 136, 6. Pahel, רַדֵּד *idem:* item, *sternere, substernere, subjicere.* Praet., וְרַדִּידוּ ית טסי דדהבא et extenderunt sive diduxerunt laminas aureas, heb. וירקעו Exod. 39, 3. וְרַדִּידוּנִין et diduxerunt eas, Num. 16, 39. al. 17, 4. pro eodem Hebraeo. Part., די מְרַדֵּד עמין תחותי qui sternit populos sub me, heb. הָרוֹדֵד, Ps. 144, 2. Ap. Rab. ורדדן בשולי המחתה et expandit eos (scil. carbones) fundo sive extremitate forcipis, Tamid 33. שמימיו מרודדין cujus aquae expansae sunt, Mikv. c. 7. שכן מרדדין טסי המשכן עושין כן quod sic extendentes laminas tabernaculi (quibus scil. obducunt ligna) facere solent, i. e. bractearii, Sab. 103a. ענבים נמי כי מירדדן מיקצצן בידא uvae etiam cum tenues sunt (i.e. bene maturae) manu abscinduntur (ut ficus sine cultro) Ned. 61b.

רְדַד רַדְדָא *tenue, ut fiunt tenuia, quae ex crasso deducuntur et extenduntur; metaphorice tritum, calvum, glabrum:* או בְרַדְדֵיהּ או בלבדיה aut in tenui latere ejus, aut in villoso, Lev. 13, 55. in Jon. tenui, i. e. trita parte vestis sive panni, quae ex longo usu quasi calva est, floccis absumptis, unde respondet heb. בקרחתו in calvitie ejus.

רְדִיד *diductum, extensum, extensio:* יעבדון יתהון רְדִידֵי טַסִּין facient eas extensiones laminarum, id est, ductiles laminas, laminas diductas et extensas, heb. רקעי פחים, Num. 16, 38. al. 17, 3. Sic praestat legi juxta locutionem hebraeum, vel רְדִידִין דְטַסִּין. Nam duo absoluta pluraliter construi non solent sine nota constructionis intercedente.

מרודד *idem,* Cholin 124.

רְדִיד, רְדִידָא *velum, peplum, tegumentum capitis expansum:* ונסיבת רְדִידָא et accepit peplum, hebr. הצעיף Gen. 24, 65 in Jon. TgH. רְדִידָהּ cum Affixo Pronomine. וכסית בִּרְדִידָא et obtexit se peplo, hebr. בצעיף. Gen. 38, 14. ועדת רדידה מנה et removit peplum suum a se, hebr. צעיפה, ibid. vers. 19. Pl., והבו רְדִידִין על צוארי et date velamina super collum meum, Cant. 2, 5. Huc revocandum videtur, ut et Elias illud ad hanc Radicem citat, ותרין רְדִידִין דלבושיהון et duo velamina vestimentorum ipsorum, vestimentorum regiorum margaritis ornatorum, Esth. 6, 10. in Tg. secundo. Libri editi habent, ut et Elias adducit רדינין, quae vox est nullius usus. Cum autem Elias in רדד illud adducat, verisimile est ipsum respexisse ad רדידין. Ap. Talm., נימי סגוס והרדיד fila sagi et pepli, Kel. cap. 29.

מְרַדָּא *extensum, diffusum,* Jes. 17, 6. Vide et infra in רדה.

רְדָה רְדִי[23] *castigare, erudire.* Sic respondet hebr. יסר. Praet., אבא רְדָא יתכון בשרביטין pater

[22]) Praecipue *deprimendo*, quae primitiva notio radici רד inest. Vide notam sequentem.

[23]) Proprie: *impressit, insculpsit; inculcavit, sulcavit, penetravit* in rem ut *vestigia* manerent, (cognatum cum רדד *deprimendo* extendit). Hinc denotat: I. *aravit, sulcos* telluri *infidit*, idem atque פלח *fidit, secuit sulcavit* terram, germ. furchen. II. syr. ܪܕܐ *navigavit, remigavit; sulcavit* mare. III. *ingressus* est (ar. ردى) *calcavit*, vehementer incessit, ut *vestigia sulcorum* instar remanerent. (Confer lat. „vestigia ponere" pro

meus castigavit vos scuticis, heb. יסר, IR. 12, 11. Regia reddunt, dominatus est, sed paraphrastes hic et alibi heb. locutionem exprimere voluit. דְרַדְאַתֵּיהּ אִמֵּהּ quam castigavit eum mater ejus, Prov. 31, 1. Part., דָרְדֵי ברוגזיה qui castigat in ira sua, Thr. 3, v. 1. רָדֵי לֵיהּ eum castigat, heb. יוכיח Prov. 3, 12, Pl. foem. רָדְאָן לִי כָּלִיתִי erudiunt me renes mei, Ps. 16, 7. Sic legendum: Veneta mendosa sunt. Infin., ואוסף לְמִרְדֵי יתכון pergam castigare vos septem plagis, Lev. 26, 18. Imp., רְדֵי בְרָךְ castiga filium tuum dum est spes, Pr. 19, 18. רדי בברך ויניחך castiga filium tuum et quietum reddet te, Pr. 29, 17. Fut., ואנא אֶרְדֵי יתכון במרגנין ego autem castigabo vos scorpionibus, IR. 12, 11. ואֶרדי יתכון אף אנא et castigabo vos etiam ego, Lev. 26, 28. ולא ברתחך תרדי יתי neque in fervore tuo castiges me, Ps. 6, 2. Sic Ps. 38, 2. דירדי ממיקנא qui castigat irrisorem, Pr. 9, 7. Ithpeh. vel Ithpah., Part., בְּמִלִּי לָא מִתְרְדֵי עַבְדָּא verbis non castigatur servus, Prov. 29, 19. Infin., לְאִתְרְדָאָה בִיסוּרֵי ad castigandum castigationibus, Lev. 20, 5. in Jon. Imper., אִתְרְדָא ירושלם castigator Jerusalem, Jer. 6, 8. Fut., יִתְרְדֵי castigetur, Job. 39, 35. יתרדי בר נשא castigabitur filius hominis, Psal. 39, 12. לא תתרדון קדמי non castigabimini coram me, Lev. 26, 23. in Jon. וְיִתְרַדְיָן כל מדינתא et castigabuntur omnes civitates, Ez. 23, 48.

מַרְדּוּתָא *castigatio, correptio, eruditio:* קבילו מרדותא suscipite eruditionem principes terrae, heb. מוסרו, Ps. 2, 10. דרחם מרדותא רחם ידיעתא qui amat castigationem, amat scientiam, Prov. 12, 1. למדע חכמתא וּמַרְדוּתָא ad sciendum sapientiam et eruditionem, Prov. 1, 2. חכמתא ומרדותא סכלי שיטין sapientiam et castigationem stulti contemnunt, Prov. 1, 7. תתחוק בְּמַרְדוּתָא apprehende castigationem, Prov. 4, 13. אעול לבך למרדותא intromitte cor tuum in castigationem, Prov. 23, 12. וגלי משמעהון לְמַרְדוּתָא et vellit aurem vel auditum eorum ad castigationem Job. 36, 10. וּבְמַרְדוּתְהוֹן יחתום et eruditionem ipsorum obsignat, Job. 33, 16. Pl., ואין בתר אלין מַרְדְוָתָא et si post istas castigationes nolitis obedire doctrinae Legis meae, Lev. 26, 18. ואין באלין מרדותא לא תתרדון קדמי et si istis castigationibus non castigemini coram me, Lev. 26, 23. in Jon.

II. רְדָה, רְדֵי *arare*, heb. חרש. Praet., על גושמי ידו רדיא super corpus meum ararunt arantes, Ps. 129, 3. Part., והוא רָדֵי et ipse arabat duodecim jugis boum, IR. 19, 19. Emph ויערע רָדְיָא לחצודא et obveniet arans sive arator messori, Am. 9, 13. Pl., דלא רָדְיָן ולא חצדין quibus nihil arant, neque metunt, Gen. 45, 6. in Jon. לא תהוון רָדְיָן בתורא non arabitis bobus, Deut. 22, 10. in Jonathane. תוריא הואה רָדְיָן boves fuerunt arantes, Job. 1, 14. Emph. רָדְיָא ut paulo ante. Fut., לא תִרְדֵי non arabis bove et asino simul, Deut. 22, 10. Ithpeh. vel Ithpahel, Fut., אם יִתְרְדֵי בתוריא num arabitur bobus, Am. 6, 12. ציון חקל תִּתְרְדֵי Tzion in agrum arabitur, Jer. 26, 18. Sic Mich. 3, 12. Ap. Talm., בי רדו יומא locus arationis diei, quantum quis die uno arare solet, Bb. 12a.

רַדְיָא *aratio:* בְּרַדְיָא ובחצדא תנוח in aratione et messe feriaberis, Ex. 34, 21. Et ap. Talm. תורא חיורא לרדיא bos albus ad arationem, Nasir 31b. ורובא לרידיא plerique ad arationem, scilic. emunt boves, Bb. 92b. Est et *nomen proprium angeli, pluviis et irrigationi terrae praefecti, sic dicti, quod habeat formam bovis arantis*[24], Joma 21a. Tan. 25b.

רְדִיָּה *idem*, apud Rabbinos.

רָדְיָא, רָדֵי *arator*, ut ante.

רַדְיָינִית *aratrix, assuefacta vel edocta ad arationem:* פרה רדיינית היא vacca aratrix est, Medr. Ruth. cap. 1, 20. Glossa, חורשת מלומדת לחרוש.

מוּרְדָּנִית *aratio, sulcus*. Possit legi מוֹרְדִית, unde pl., אוריכו לְמוּרְדְּיָתְהוֹן prolongarunt arationes suas, vel, sulcos suos, heb. למעניתם, Ps. 129, 3. Veneta, לְמוּרְנִיתְהוֹן quod sine dubio mendosum est.

מַרְדְּיָא *ligones, sarcula:* דפלח וסכוע בְּמַרְדְּיָא בארעא qui fodit et findit sarculis in terra, Ps. 141, 7. Posset etiam legi singulariter בְּמַרְדְּיָא aratro. Regia habent בעשניה robore suo.

מוּרְדְּיָא *remus: clavus, gubernaculum*. In Talmud Bm. c. 7. ab initio in Mischna legitur, פת וקטנית. De eo disputant in Gemara fol. 87a. an legendum sit cum Vav, פת וקטנית panis et legumen, vel sive Vav, פת קטנית panis leguminis? Raf Chasda dixit, האלהים צריכה ויו כי מורדיא דלברות per Deum, necessarium est Vav, sicut remus in fluvio Lafros. In hunc sensum exponit Baal Aruch. Et R. Sal. scribit, לברות esse שם הנהר nomen fluvii: et מורדיא esse lignum quo nauclerus navem regit et gubernat, vernacule *gouvernail*. Videtur itaque כי מורדיא דלברות sicut remus in Lafros, esse proverbiale de re summopere necessaria. Caeterum מורדיא est ex significatione verbi רדא syriaca, quam *arare* vel *sulcare aequor, remigare* significat. Vide Aruch in מרדיא.

ire, impetu progredi. Oppositum quippe est aramaicum ידה verbo chald. הלך, heb. הלך quod ambulavit, sedate ac leniter incessit significat). IV. Heb. *accipere, desumere, arripere*, cui, ut subtiliter animadvertunt Rabbini, prima notio inest *divellendi*, dum res *sulcando* divellitur. Dein V. metaphorice sumitur pro *sulcare* mentem, *sulcos* animo *imprimere*, rationem *inculcare* alicui; et quidem cum ל signo dativo in bonum usurpatur pro *erudire, docere* normam scil. vitae tenerae juventuti *imprimere*, regulam menti *inculcare* (convenienter verbo heb. שנן acuit, exacuit, quod cum ל metaphorice significat: docuit, erudivit) cum ב vero in malum in usu est pro *dominare*, i. e. nolenti cuidam obtrudere, *inculcare* imperium (opp. מלך עַם populum voluntarium regnare). At vero syr. רדא, *fluere, manare* ad aliud pertinet etymon, zendicum quidem *roudh*, cui teste Vullersio (II, 65) notio inest fluendi, unde et pers. رود q. v.

[24]) Malim hoc nomen ad verbum syr. רדא *fluere* vertere.

III. רְדָה *dominari.* Part., ותהי רָדֵי במצע בעלי דבבך et esto dominans sive dominator in medio inimicorum tuorum, heb. רדה dominare, Ps. 110, 2. Fut., וְיִרְדּוּן בכון סנאיכון et dominabuntur vobis osores sive inimici vestri, heb. ורדו Lev. 26, 17. Ap. Rab., אל תתנו מקום לאפיקורוס לרדות ne detis locum sive occasionem haeretico ad dominandum, id est, ut insultet nobis, Para cap. 3. Joma 40b.

IV. רְדָא, רְדֵי idem quod רְדַד *extendere, expandere, diducere:* מביא תבן ומרדה בה accipit stramen, et expandit illud in eo (scil. atrio:) וכשהוא מרדה אינו מרדה לא בסל ולא בקופה אלא בשולי קופה et cum expandit, non expandit nec in corbe, nec in canistro, sed in fundo canistri, Erub. 104a.

V. רְדָה heb. *accipere, desumere, arripere, extrahere,* Jud. 14, 9. Rabbini scribunt ibi, esse proprie *divellere id quod cohaeret, ut panes in furno, et mel in favis, et sic divellendo capere et accipere.* unde, הדביק פת בתנור התירו לרדותה קודם שיבוא לידי חיוב חטאת si cohaeserit panis in furno, permiserunt extrahere eum antequam veniat in culpam peccati, scil. propter inchoatum sabbathum, quo extrahere eum prohibitum est, Sab. 4a. הרודה פת חמה extrahens panem calidum, Machschirin cap. 3. הרודה ונותן לסל qui extrahit panem, et in corbem ponit, Challa c. 2. הרודה חלות דבש qui extrahit placentas mellitas, Pes. 65a. הרודה מכוורת בשבת חייב qui extrahit vel desumit ex eo (scil. alveari) in Sabbato reus est, Schebi. cap. ult. Okez. cap. ult.

רְדִיָּה *acceptio, extractio, avulsio:* רְדִיַּת הפת extractio panis ex furno. Quidam dixerunt, hanc sabbatho licitam esse, cum non reputetur opus, et serviat vitae necessitati, unde ap. Talm. „Non facies ullum opus“, (Ex. 20, 10.) יצא תקיעת שופר ורדיית הפת שהיא חכמה ואינה מלאכה excipitur clangor buccinae et extractio panis ex furno, quae est ars vel sapientia, non autem opus, Sab. 117b.

מַרְדֶּה *pala, qua panis e furno extrahitur:* וכשהוא רודה לא ירדה במרדה אלא בסכין quando extrahit, non extrahet pala, sed cultro, scil. in sabbatho, Sab. 117b.

רְדָא, רִדְתָּא *sartago, cacabus:* ואם מנחת רדתא קורבנך et si munus sartaginis sit oblatio tua, hebr. מרחשת, Lev. 2, 7. Sic legendum, vel מנחתא דרדתא propter structuram: וכל דתתעבד ברדתא et omne quod factum fuerit in sartagine, Lev. 7, 9. al 6, 32.

VI. רְדָה [25] *fluere,* apud Syros; unde,

רְדָיָא, רִדְיָא *fluenta, flumina:* וּרְדָיָא מן ביניך et fluenta ex fonte tuo, heb. נוזלים Pr. 5, 15.

רֶדְוָן [26] *currus, rhedae:* ונסר ית גלגלי רְדְוָתְהוֹן et diffregit rotas curruum ipsorum, Exo. 14, 25. in Tg. Jon.

רְדַם *somno, sopore obrui.* Part. ואנון רְדִימִין et ipsi somno erant obruti, Jes. 15, 6.

רדע. מַרְדֵּעַ, מַרְדֵּעַת vide in מרד. Est tamen fortassis מ ab initio servile, ut in מלמד.

רְדַף *sectari, insectari, insequi, persequi,* ut hebraice. Praet., וברק רְדַף בתר רתיכא et Barak persecutus est currum, Jud. 4, 16. ורדף עד דן et insecutus est eos usque ad Dan, Gen. 14, 14. ורדף בתרוהי et persecutus est eum itinere septem dierum, Gen. 31, 23. על דִּרְדָפֵיה בחרבא אחוהי eo quod persecutus est gladio fratrem suum, Am. 1, 11. כקשא רְדַפִנּוּן quasi stipulam insectatus est eos Jes. 41, 2. ורדפנון עד חובה et persecutus est eos Chobam usque, Gen. 14, 15. וּרְדַפְתָּנָא בגלותא et persecutus es nos in exilio, Thr. 3, 43. חלוף דִּרְדָפִית טב pro eo quod sectatus sum bonum, Ps. 38, 21. ולא רדפו et non sunt insecuti, Gen. 35, 5. ורדפו מצראי בתריהון et persecuti sunt Aegyptii eos, Ex. 14, 9. די רְדָפוּנוּן ביה in quo persecuti fuerunt eos, Jos. 8, 24. ורדפונון קדם תרעא et persequebantur eos ante portam, Jos. 7, 5. ועל סנאך דרדפונך et super hostes tuos qui persecuti fuerunt te, Deut. 30, 7. Part. קושטא קושטא הוי רָדֵיף veritatem, veritatem sectator, Deut. 16, 20. וְרָדֵיף לית et persecutor nullus est, Lev. 26, 37. ולית דרדיף יתכון et non est qui persequatur vos, Lev. 26, 17. וּדְרָדֵיף בתר סריקותא et qui sectatur vanitatem, Prov. 12, 11. ודרדיף בישתא נטיר למותא et qui sectatur malum, asservatur ad mortem, Prov. 11, 19. Emph. אתחזר על רָדְפָא convertitur ad persecutorem, Jos. 8, 20. Pl., חמר עתיק רָדְפִין vinum forte sectantur, Jes. 5, 11. כד משלהן ורדפין quasi defatigati et insequentes, Jud. 8, 4. Emph. דלמא יערעון בכון רָדְפַיָּא ne forte incidant in vos persecutores, Jos. 2, 16. Constr. רָדְפֵי פרוקתו sectatores scortationis, Ps. 119, 150. Aff. פרוק יתי מכל רָדְפַי eripe me ab omnibus persequentibus me, Ps. 7, v. 2. ברדפי in persequentes me, Ps. 119, 84. פצי יתי מֵרָדְפַי libera me a persecutoribus meis, Ps. 142, 7. ומרדפי et a persecutoribus meis, Ps. 31, v. 16. יהון קלילין רדפיכון erunt leves persecutores vestri, Jes. 30, 16. קלילין הוו רדיפנא leviores fuerunt persecutores nostri aquilis coeli, Thr. 4, 19. מלמרדף בתר דוד a persequendo Davide, IS. 23, 28. למרדף בתריהון persequi eos, Jos. 8, 16. וקם אנשא למרדפך et surrexit quidam ad persequendum te, IS. 25, 29. במרדפהון בתריכון in persequendo eos, dum persequerentur ipsi vos, Deut. 11, 4. Imper. קום רְדוֹף בתר גבריא surge, insequere viros istos, Gen. 44, 4. בעי שלמא וּרְדַף בתרוהי quaere pacem et sectator eam, Ps. 34, 15. רדיפו בתרי insequimini me, Jud. 3, 28. Fut., אֶרְדּוֹף אדבוק persequar, assequar, dividam praedam, Ex. 15, 9. וארדוף בתר דוד בליליא et persequar Davidem hac nocte, IIS. 17, 1. ואת גלא יבש תרדוף et stipulam aridam persequeris, Job. 13, 25. היכנא תרדפנון sic persequeris eos tempestate tua, Ps. 83, 16. דלמא ירדוף forte persequetur, Deut. 19, 6. וירדוף יתהון קל טרפא et persequetur eos sonitus folii impulsi, Lev. 26, 36. לחטאי תִּרְדּוֹף בישתא peccatores persequetur malum, Prov. 13, 21. ותרדף שלם et sectabitur pacem cum populis amantibus

[25] Vide notam praecedentem 23.

[26] Est vocabulum gallicum quoddam ex quo etiam lat. rheda formatum. Cf. notam ad אשראי.

eam, Hos. 2, 7. מה נרדף ליה quid persequemur eum, Job. 19, 28. וְתִרְדְּפוּן et persequemini hostes vestros, Lev. 26, 7. למא תִרְדְּפוּנַנִי quare persequemini me, Job. 19, 22. ויִרדפון מנכון חמשה מאה et persequentur ex vobis quinque centenos, Lev. 26, 8. ודקטלין בחרבא יִרְדְּפוּנָךְ et qui occidunt gladio, persequentur te, Ez. 35, 6. וירדפונך עד דתיבד et persequentur te donec pereas, Deut. 28, 22. טבתא וחסדא ירדפונני bonum et benignitas insequentur me, Ps. 23, 6.

Ap. Rabb.: הרודף אחר חברו להורגו qui persequitur socium suum ad occidendum eum, Sanh. 73. Paulo aliter: הרי שהיתה רדופה לילך לבית אביה quae solet ire in domum patris sui (nova sc. nupta), Jeb. 42b. Gl. רדופה id est, רגילה. Sic; כאן ברדופה כאן בשאינה רדופה hoc intelligitur de ea quae subinde et frequenter ad aedes paternas ire solet: illud de ea, quae non etc. Et mox, כלה שנמצאת שלימה בבית חמיה ורדופה לילך להגיד שבחה בבית אביה sponsa (id est, nova nupta) quae perfecta (i. e. accepta) est in domo soceri sui, solet ire et indicare gloriam suam in domo patris sui, Pes. 87a. Ketub. 71b. In hoc postremo loco vide etiam TH. Dicitur etiam de rapido aquarum cursu; *celeriter et cum impetu ire, fluere:* ut, נחל דרדיפו מיא torrens cujus aquae celeriter eunt cum impetu fluunt, gl., הולכים מהר ושוטפים Joma fol. 77b.

רְדִיפָה *persecutio.* Apud Logicos, *consecutio, consequens, consequentia, conclusio.* Apud Grammaticos, רדיפת השמות *synonymia, quando diversa nomina eandem significationem sequuntur.*

הַרְדָּפָה *idem*, Rab. Ap. Tal.: מנלן דכפתינן ואסרינן ועבדינן הרדפה unde habemus quod ligare, constringere, et omnia subito vel confestim peragere debeamus? Et mox: מאי הרדפה quid est הרדפה? לאלתר מנדין excommunicare subito, i. e., significatur hac voce, statim et sine mora talem esse excommunicandum, et q. persequendum, Moed katon fol. 16a.

שֵׁם הַנִּרְדָּף *nomen synonymum.* שמות נרדפים vel שמות מורדפים nomina synonima: ut, אדם, איש, אנוש homo, vir, mortalis.

רְהַב *subsannare*, siquidem idem significat quod suum Hebraeum: vel *superbire, efferre, extollere se*, ut Hebraice. Fut., כל דחמין לי יִרְהֲבוּן עלי quicunque vident me, extollunt se super me, vel, subsannant me, Ps. 22, 8. Respondet heb. ילעיגו, pro quo etiam legitur Ps. 35. ut mox sequitur. Elias in רהך legit, יִרְהֲכוּן עלי subsannant, irrident me. Hoc Verbum etiam pro heb. לעג legitur Jobi 11, 3. et 21, 3. (et Jobi 9, v. 23. יִרְהַךְ per commutationem ה et ח) et Ps. 2, 4. unde Eliae lectio satis confirmatur.

רְהַב, רְהָבָא *superbus:* שפיתא היך קטיל דחרבא רהבא tu contrivisti velut interfectum gladio superbum, qui est Pharao improbus, heb. רהב, Ps. 89, 11.

מַרְהֵב *superbus, elatus;* vel *subsannator.* Pl. במלי שעיעותא ומַרְהֲבַיָּא verbis blanditiei et superborum, vel, subsannatorum et irrisorum, heb. בחנפי לעגי מעוג Ps. 35, 16.

רְהַט *currere, accurrere*, heb. רוץ permutatis in medio literis quiescentibus, et ץ in ט ut saepe. Praet., ולות תורי רְהַט אברהם et ad boves accurrit Abraham, Gen. 18, 7. ורְהַט לקדמותהון et cucurrit ipsis obviam, Gen. 18, 2. ורְהַטַת עוד לבירא et cucurrit amplius ad fontem, Gen. 24, 20. ורהטת וחויאת לבעלה et cucurrit ipsa et nunciavit marito suo, Jud. 13, 10. ורְהַטוּ למשכנא et cucurrerunt ad tabernaculum, Jos. 7, 22. Part., למא דנן את רָהֵיט ברי quare tu curris fili mi, IIS. 18, 22. הא גברא רהיט בלחודוהי et ecce vir accurrebat solitarius, IIS. 18, 24. מן טול עופא דְרָהֵיט prae umbra avis quae currit, i. e. evanescit cito, vel, avis currentis, i. e., volantis, Job. 9, 25. Pl., עד לא עוין רָהֲטִין dum nullae adsunt iniquitates, currunt, Ps. 59, 5. מטול דרגליהון לבישתא רָהֲטָן propterea quod pedes ipsorum ad malum currunt, Prov. 1, 16. ומני על רבני רָהֲטַיָּא et constituit super praefectos cursorum, IR. 14, 27. ואמר מלכא לְרָהֲטַיָּא et dixit rex cursoribus, IS. 22, 17. Infin. לְמַרְהַט באורחא ad decurrendam viam, Ps. 19, 8. לְמִרְהַט לבישתא ad currendum ad malum, Pr. 6, 18. Imper., רְהַט איתא כען ית גיריא curre, adduc cito sagittas, IS. 20, 36. ואמר ליה רהוט et dixit ipsi, curre, IIS. 18, 23. רְהוּט כען לקדמותה curre nunc obviam ei, IIR. 4, 26. Fut. אֶרְהוּט בתרוהי curram post eum, IIR. 5, 20. אורח פקודיך ארהוט viam praeceptorum tuorum decurram, Ps. 119, 32. ואין תרהט לא תתקל et si cucurreris, non impinges, Pr. 4, 12. יִרְהוּט לותיה בתוקפא curret ad eum fortiter, Job. 15, 26. ירהוט עלי היך גברא incurret sive irruet in me ut vir potens, Jobi 16, 14. בנוי דכוש יִרְהֲטוּן filii Cusch current, Ps. 68, 32. ירהטון ולא ילאון current et non defatigabuntur, Jes. 40, 31. הֲיִרְהֲטוּן בכיפא סוסון num decurrent in petra equi, Am. 6, 12. Aphel Praet., וְאַרְהִיטוּהִי מן בית אסירי et fecerunt ut curreret ex carcere, i. e. dimiserunt eum, Gen. 41, v. 14.

רִיהֲטָה, רִיהֲטָא *cursus: festinatio:* אנא חזי ית ריהטא דקדמאה כְּרִיהֲטָא דאחימעץ ego video cursum prioris quasi cursum Achimaatz, IIS. 18, 27. Ap. Rabb. לפום ריהטא propter cursum, cursus sive festinationis causa, cursum, obiter, breviter, brevitatis causa: nam festinatio facit rem breviorem.

רִיהֲטוֹן, רִיהֲטוּן *cursor, veredarius:* רִיהֲטוּנִין נפקו זריזין veredarii excurrerunt accincti, i. e., celeriter, Esth. 3, 15. לשדרא פטקין בידא דְרִיהֲטוּנִין mittere epistolas per manus veredariorum, Esth. 3, 12. ושלח פטקין בידא דריהטונין רהטי סוסון et misit epistolas per veredarios currentes equis, Esth. 8, 10. ריהטונין דרכיבין על רכשא ערטוליני veredarii equitantes veredis Artulianis, Esth. 8, 14.

רַהֲטוֹן *gubernator, praefectus*[27]. Sic *veredarius*, apud Latinos, in illo: „Singula metuunt veredada-

[27]) Aliis *manum* vel *globum hominum significat*, gr. ρουτα *rutta, rotta.*

rium urbis offendere" i. e., praefectum, qui sic dictus fuit, quod rheda et curru magnifico veheretur: על כל לגיון ולגיון בראתי לו שלשים רהטון super quamque legionem creavi ipsi triginta gubernatores, Ber. 32b.

רָהִיט, רַהִיט *cursor*, ut supra ad Participium. Ap. Rabb., רהיטי מכסא cursores telonii, ministri, qui transeuntes persequebantur telonii neglecti causa, Sab. 78b.

רָהִיט, רִיהוּט *tignum, tigillum*[28]. רהיטי ביתו מעידין עליו tigna domus suae testantur super eum; Sic citat B. Ar. ex Tan. 11a et Chag. 16a. Sed pro רהיטי legitur קירות in nostris libris. Prior autem lectio extat etiam in R. Sal. Cant. 1, 17.

רִיהֲטָא[29] *pulmentum ex oleo, melle et farina:* ריהטא דחקלאי pulmentum rusticorum, Ber. 37b.

רְהִיטְנֵי *planula, dolabra:* במלקט וברהיטני forcipe et dolabra, Sab. 97a. היוצא מתחת מקדח ומתחת רהיטני quod egreditur e terebro et dolabra, Bk. 119b.

רהן רהן *pignus*, in lingua Arabica. Nam author Aruch in הרהן scribit, Rabbinicum משכון pignus, arabice dici רהן. Hinc ergo erit Rabbinorum הרהין *oppignerare, pignori dare, pignori obligare*[30]. Passive, הוּרְהַן *oppignerari*. Hinc, כשהרהינו אצלו quando oppigneravit illud apud ipsum, Pes. 31a. et p. 2. נכרי שהרהין פת פורני אצל ישראל alienus (id est, gentilis sive Christianus) qui oppigneravit panem furni (id est, majorem domesticum) apud Israëlitam. Item, בת ישראל שהורהנה באשקלון filia Israelitica si oppignerata fuerit in Ascalon, sc. in urbe Philistaeorum, Ketub. 26b. Edijoth c. 8.

* רָוָא, רְוּוּ vide supra in ראה.

* רוֹבִין, רִיבָא vide supra in רבה.

רוה *inebriari, irrigari*. Respondet Hebraeis שכר et רוה. Praet., ושתי מן חמרא וּרְוִי et bibit ex vino, et inebriatus fuit, heb. וישכר, Gen. 9, 21. ואף אלין בחמרא רְוֹו etiam illi vino inebriati sunt, hebr. ביין שגו, Jes. 28, 7. כהנא וספר רְוֹו sacerdos et scriba inebriati sunt, de vino forti, ibid. רוו ולא מן חמר inebriati sunt et non ex vino, Jes. 29, 9. ושתיאו וּרְוִיאוּ עמיה et biberunt et inebriati sunt cum eo, Gen. 43, 34. Libri illud prave legunt ex Pahel. Part., שתן ולא רָוַן bibunt, sed non inebriantur, Hag. 1, 6. Imper., שתו וּרְוֹו bibite et inebriamini, Jer. 51, 7. Fut. תִּרְוֵי ותתרוקני inebriaberis et evacuaberis, Thr. 4, 21. ותִרְוֵי דמהון et inebriabitur sanguine ipsorum, heb. ורוחה, Jes. 46, 10. Pahel, רַוִּי *inebriare, irrigare*. Praet., ושתי וְרַוְּיֵהּ et bibit, et inebriavit ipsum, heb. וישכרהו, IIS. 11, 13. Part. אלהן מְרַוֵּי ית ארעא sed irrigat terram, heb. הרוה, Jes. 55, 10. כלקישא דִמְרַוֵּי ארעא sicut pluvia serotina quae irrigat terram, Hos. 6, 2. Pl., דִמְרַוְּיָן צמחוני ארעא quae irrigant virentia terrae, Deut. 32, 2. in Jonathane. Pehil sive passivum, כגנת שקיא דִמְרַוְּיָא sicut hortus irriguus, qui affatim irrigatus est, Jes. 58, 11. Imper. מרביני צמחהא רַוֵּי sulcos germinum ejus irriga, heb. תלמיה רוה, Ps. 65, 11. Fut. וַאֲרַוֵּי רברבהא et inebriabo principes ejus, Jer. 51, 57. אֲרַוְּיִנָךְ דמעתא inebriabo te lachrymis, Jes. 16, 9. Ithpahel, Part., וכמא דְמִתְרַוְּן מחמר מריח et sicut inebriantur vino mero sive musto, Jes. 49, 26. Infin., לְאִתְרַוָּאָה מן עתיק inebriari vino forti, Jes. 5, 22. Fut., בדיל דישתי וְיִתְרַוֵּי ut bibat et inebrietur, Hab. 2, 15. כן חית ברא מדמהון תִּתְרַוֵּי sic bestia agri ex sanguine ipsorum inebriatur, Jes. 49, 26. ונתרוי מן עתיק et inebriabimus nos vino forti, Jes. 56, 12. יִתְרַוְּיוּן כדהן ברכתא דביתך inebriabunt se quasi pinguedine benedictionum domus tuae, heb. ירוין, Ps. 36, 9. דְיִתְרַוְּיוּן מנה ut inebrientur ex eo, Jer. 51, 7. Aphel, אַרְוֵי *inebriare*. Praet., אַרְוְיַנִי גידא inebriavit me absynthio, Thr. 3, 15. Ap. Rabb. לא תרוי ולא תחטי noli inebriari, et non peccabis, Ber. 29b.

רַוֵּי, רְוָיָא, רָוֵא, רָוֵי *ebrius, ebriosus, temulentus:* והוא רוי עד לחדא eratque ebrius valde, hebr. שכר, IS. 25, 36. והוא בתרצא שתי רַוֵּי et ipse in Tirza bibebat, et ebrius fiebat, IR. 16, 9. Sic IR. 20, 16. ותטעינון היך רוי et facies ut errent sicut ebrius, Job. 12, 25. כמא דטעי רַוְיָא sicut errat ebrius, Jes. 19, 14. ינועון היך רויא דחמר movebunt se sicut ebrius ex vino, Ps. 107, 27. כובא כליק בידא דרויא spina ascendit in manum ebrii, Prov. 26, 9. חשתרי ארעא כְּרַוְיָא disjicietur terra instar ebrii, Jes. 24, 20. ויהון דמן לְרַוְיָא eruntque similes ebrio, Jer. 48, 26. Sic cap. 51, 39. Pl., אתערו רַוַיָּא evigilate ebrii et flete, Joel. 1, 5. רַוָּן כל מלכי עממיא ebriosi omnes reges populorum, Jer. 51, 7. Fem. כאתתא רַוְיָא quasi mulierem ebriam, heb. לשכרה, IS. 1, 13. דרויא מן עקא ולא מן חמר quae ebria est angustiis, et non ex vino, Jes. 51, 21. Ap. Rab., שבקיה לרויא דמנפשיה נפיל dimitte ebrium: nam a se ipso corruet, Sab. 32a. Proverbium vulgare in eos, qui suis vitiis sibi ipsis poenas inferunt, vel quibus ipsa vitia poenae loco sunt. Sic ebrietas ebrium praecipitat, ut alio eversore opus non habeat. Sic, „Nulla avaritia sine poena est, quamvis satis sit poenarum ipsa", scribit Seneca in Epistolis.

רְוָיָא *irrigatio:* ותחות כל אילן דְרִיוְיֵהּ שפיר et sub omni arbore cujus irrigatio pulchra est, Deut. 12, 2. in Jonathane. In Hebraeo est, עץ רענן. Alibi זיתא דשפיר בְּרִיוֵיהּ in Targum transfertur, זית רענן oleo pulchra aspectu, Jer. 11, 16. Unde et illic le-

[28]) Ex una parte parietis in alteram partem *transcurrens*.

[29]) Cibus cito, quasi *cursu* paratus.

[30]) Inest quidem haec significatio in lingua ar. et primae formae رَهَنَ. Nihilominus Talmudici ex more hebr. a nomine رَهْن verbum formavere.

gendum puto, דְּרֵיוֵיהּ cujus aspectus. Sic et supra hic locus adductus in רוי, in ראה.

רְוָיָא, רְוִיְתָא *inebriatio:* ורויתא שכרא et inebriatio est sicera, id est, potus inebrians, qui facile inebriat, Prov. 20, 1. זנותא וחמרא ורויתא scortatio, vinum et inebriatio, Hos. 4, 11.

רְוָיוּת, רְוָיוּ *ebrietas:* ומלפין להון לחמר ולרויו et docent vel assuefaciunt eos ad vinum et ebrietatem, Mich. 2, 11.

מְרַוֵּי, מְרַוֵּי *potus inebrians, sicera:* חמר ומרוי לא תשתי vinum et potum inebriantem non bibes, heb. יין ושכר vinum et siceram, Lev. 10, 9. Sicera potus fortis fuit, qui hominem cito inebriabat, unde et saepius in Tg. transfertur עתיק potus fortis: כַּס מלי מרוי poculum plenum potu inebriante, heb. כף רעל, Zach. 12, 2.

מְרַוַּת. Legitur Psal. 69, 13. למשתי מְרַוַּת ad bibendum merum, vel, ad bibendam siceram, heb. שותי שכר. Regia habent מְרוַת. Psalterium Nebiense מְרַוַת Pathach in fine denotat formam faemininam sing. constructam: Kametz formam pluralem constructam, quae hic nullo modo conveniunt. מרית etiam alibi reperitur, idem cum מֵרַת vel מְרַת, quod solet respondere hebraeo עסיס, et interdum nomini שכר *sicera*, ut Deut. 29, 5. Possit ergo legi כמשתי מְרַוֵּי vel מְרַוָּא aut מְרוָא, ex qua forma extat מְרַת pro hebr. שכר, Lev. 19, 9.

רְוַח *laetari, exultare.* Verbum Syrorum proprium est, quorum plura in Proverbiis occurrunt. Elias fatetur, se hanc radicem non intelligere, et syra lingua ipsi fuit ignota. Hinc prave ubique in textu Chaldaeo scribitur. Fut., נהורא דצדיקי נִרְוַח lux justorum exultat, heb. ישמח laeta est, Prov. 13, 9. Litera נ ab initio est loco Characteristicae י ex usu Syro: et sic mox in plurali בטובתהון דצדיקי תִּרְוַח קריתהון in benignitate justorum exultat civitas ipsorum, heb. תעלץ, Pr. 11, 10. וְנִרְוְזָן כליתי et exultabunt renes mei, heb. ותעלזנה, Prov. 23, 16. Sic haec loca restituimus. Hinc et apud Syros, רְוָזָא *exultatio,* Luc. 1, 14.

רְוָזָא. Hinc legitur, וקם רומחא באתר בִּרְוָזָא ולא אשתמיט ubi legendum, באתר בִּרְזָא, hoc sensu, et stetit lancea in loco foraminis, neque excidit, Num. 35, 8. Verbum mox praecedit, וּבְּרַזְנוּן כחדא et confodit eos sive perforavit eos pariter; ita scil. violenter, ut hasta in vulnere haeserit firmiter, nec egressa fuerit. בְּרַז *perforare, perfodere.* בְּרָזָא foramen punctim factum, non caesim. Possit et legi בְּרָזָא sed prior lectio Talmudicis familiaris est, qui dicunt etiam cum Chirek ab initio בִּרְזָא.

רוח *mensura:* וקרו ליה רח פפא et vocarunt eam (sc. mensuram quam Raf Papa ordinavit) mensuram Papae, Bb. 90b. Gl., רוז לשון מדה הוא באותו המלוכה Ros significat mensuram in illo regno. Alii, *secretum, consilium* Raf Papae.

רְוַח *respirare: respiratio dilatat et relaxat,* unde est etiam *dilatari, latum esse vel fieri,* et metaphorice, *recreari, refocillari:* et in Pahel et Aphel *dilatare, latum, spaciosum efficere: Recreare.* Fut., אמלל וְיִרְוַח לִגרמי loquar et respiratio erit mihi, vel recreatio, ut scil. me recreem et animum dilatem. hebr. וירוח לי, Job. 32, 20. Aphel, Praet., ארום כדון אַרְוַח יי לנא quia nunc dilatavit Dominus nobis, id est, latitudinem, latum locum concessit, heb. הרחיב, Gen. 26, 22. Part. pass., והוא אתרא דדוד מְרוַח et fuit locus Davidis latus, i. e. vacuus, heb. ויפקד מקום דוד, IS. 20, 27. Infin. לְאַרְוָחוּתַנִי בגין בעותי ad dilatandum mihi propter petitionem meam, id est, ut facias me respirare, ut me recrees, heb. לרוחתי, Thr. 3, 56. Pahel, רַוַּח *dilatare, latum, spaciosum reddere, recreare.* Part. מַתְּבְתֵיה דבר נשא מְרַוְּחָא ליה donum hominis dilatat ipsum, i. e., recreat, explicat ipsum, heb. ירחיב לו, Prov. 18, 16. Pl. עִלִּין מְרַוְּחָן et coenacula lata, vel respirata, perflabilia, ventis exposita, Jer. 22, 14. Ithpahel Praet., וְאִתְרַוַּח et recreabatur, Gen. 5, 21. in Jon. אַף היא אִתְרַוְּחַת etiam ipsa recreata est, Gen. 22, 20. in Jon. וְאִתְרַוְּחוּ et respirabant, Gen. 26, 31. in Jon. Part. וּמִתְרַוַּח לשאול et respiratio, recreatio accidit Sauli, respirabat, IS. 16, 23. Fut. ויתרוח לכון et respiratio erit vobis, hebr. אז תרפאו tunc recreati eritis, IS. 6, 3. Ap. Talm. מירווח רווח dilatatur spacium, Cholin fol. 8a. ubi מירוח pro מתרוח.

הַרְוִיחַ *lucrari, lucrifacere,* Rab. Nam lucrari est sortem principalem dilatare: כדי שירויח התגר פורתא ut lucretur mercator parum. In Chosen hammischpat, sect. 231. חייבים בית דין להעמיד ממונים על השערים שלא ירויח כל אחד מה שירצה שאין לו לאדם להרויח בדברים שיש בהם חיי נפש כגון יינות שמנים וסלתות אלא השתות i. e., debet judicium sive senatus constituere praefectos super mensuras, ne lucretur quisque tantum quantum vult. Non enim debet homo lucrari in rebus, quae ad vitae sustentationem pertinent, ut sunt vinum, oleum et farina, nisi sextam partem; nempe quando simul universum vendit sine labore et molestia: at caupo et alii, qui minutim et particulatim vendunt, aliud jus possident. Idem docet Majemon de venditione cap. 14. et petitum hoc jus ex Bb. 90a. ubi scribitur, המשתכר אל ישתכר יותר משתות lucrans ne lucretur ultra sextam partem, משתכר i. e., מרויח. Synonyma.

רֶוַח, רַוְחָא *lucrum:* ריוח גדול lucrum magnum. חצי הריוח dimidium lucri. שליש הריוח tertia pars lucri: שתות הריוח sexta pars lucri: דלא להוי ליה רווחא ne sit ipsi lucrum. Oppositum ejus est הפסד vel פסידא Damnum. Talm.

רְוַח, רֵוַח, רַוְחָא, רָוְחָא *latitudo, latum: spacium, interstitium, locus latus et amplus: suburbium:* וחקל רוח קרויהון et ager suburbii (i. e., suburbanus) civitatum ipsorum ne venditor, hebr. ושדה מגרש, Lev. 25, 34. ורוח לקרויא et suburbia civitatum, Num. 35, 2. ורוחא תשוון et spacium ponetis inter quemque gregem, Gen. 32, 16. למותב ולרוח in habitationem et suburbia, Ez. 48, 15. ויהי רוחא לקרתא eritque suburbium civitati, Ez. 48, 17. והמשין אמין רְוָחָא ליה et quinquaginta cubitorum suburbium erit ipsi, Ez. 45, 2.

Haec duo melius legereutur רַוְחָא ad differentiam alterius רוחא quod sequitur. Sic alia ex forma duplicis Kametz. Pl. רַוְחֵי קרויא suburbia civitatum, Num. 35, 5. ורוחי קרויא et suburbia civitatum, ibid. v. 4. וית רוחדין et suburbia ipsarum, Jos. 21, 3. ורוחיהן v. 29. וית רוחהא et suburbia ejus, vers. 11.

רְוַח *respiratio:* וסגי קדמוהי רוח nam multa coram ipso est respiratio, Exo. 9, 28. רוח בתר עקא respiratio post angustiam, Nah. 1, 9.

רְוָחָא, רְוַחְתָּא *respiratio, recreatio, dilatatio:* רוחא ושיזבותא respiratio et liberatio, Esth. 4, 14. וכלידי רוחא et poculum meum latitudo est, id est, latum, amplum, heb. רויה, quod eodem modo quidam hebraeorum exponunt, ut et Ps. 66. quod sequitur. ואפק יתי לרוהא et eduxit me in latitudinem, hebr. למרחב, Ps. 18, 20. אקמתא לִרְוָחָא רגלי statuisti in lato pedes meos, heb. בַּמרחב, Ps. 31, 9. וחזא פרעה ארי הות רוחתא et vidit Pharao, quod esset respiratio aliqua, heb. הרוחה, Exo. 8, 15. ואפקתנא לרוחתא et eduxisti nos in latitudinem. Ps. 66, 12. heb. לרויה, quod Aben Esra exponit לאויר in aërem, id est, in locum vacuum, liberum et latum.

רְוָחָא, רְוַחְתָּא *nomen proprium loci*, heb, רחבות, Gen. 26, 22. in Jonathane.

מַרְוַחְתָּא *flabellum, ventum et respirationem faciens*, Rab.

רוּחַ, רוּחָא *spiritus, ventus: animus*[31], *mens: plaga mundi:* רוח נבואה spiritus prophetiae, Gen. 41, 38. מתיבא קל רוחא דקודשא respondit vox spiritus sancti, Ps. 137, 5. ושרת רוח קודשא et quievit Spi-

[31]) Nominibus animae in opere nostro compluries tractatis supervacuum haud videbitur nonnulla addere tamquam psychologiam brevem discrimen synonymorum declarantem. Scito: animae in lingua hebr. tria sunt nomina: נפש, רוח et נשמה, quibus Talmudici duo addiderunt: יחידה et חיה. Totidem et nomina sunt homini in illa lingua, hebraica videlicet: nimirum אדם. גבר et איש. Namque אנוש, quo nomine homo ibi appellatur, nonnisi epitheton habendum est debilitatem hominis indicans, quasi mortalem, malis obnoxium, τὸν βροτόν, τὸν θνητόν dixeris, perindeque nomen appellativum judicari non potest, uti sunt nomina אדם, גבר et איש. Et revera perscrutantibus nobis originem significationemque utriusque nominum, animae sc. simulque hominis, sane quidem apparet, nomen animae נפש nomini hominis אדם, רוח nomini גבר et deinceps nomen נשמה homini איש appellato mutuo respondere. Significat quippe אדם ultimum humanae dignitatis gradum, hominem deteriorem quatenus ζῶον dictum, terrenum videlicet, a caeteris animantibus nonnisi extera forma distinctum, facultatibus vero interioribus virtutibusque oculo occultis illis nihilo praestantem. Sunt vero facultates illae atque virtutes hominibus cum caeteris animantibus communes vis vitalis quaedam, augendi nimirum, crescendi atque alendi facultas, ἡ ζωή (φυτική), quae non voluntaria ipsiusque actionis inscia in corpore animantium versatur, atque nonnisi aucto corpore incrementoque singulis corporis partibus allato manifestatur; et ea est, quae in lingua hebr. נפש appellatur a radice נפש *crescere, augeri*. Hinc nomen נפש in Bibliis communiter in usu est et pro vita humana, et pro vita animantium, quae in sanguine sita habetur (Lev. 12, 5). Quinetiam vegetativam vim plantarum Talmudici hoc nomine designant, ut ex locutione נפש הצומחת iis usitata cognoscitur. Iam vero diximus eam vim non voluntariam imo ipsius actionis insciam versari; neque igitur aestimanda est nisi quatenus oculis manifestatur effectu in corpore animantium prolato, id quod in ipsa forma passiva Niphal indicatur, dumtaxat eo nomine non ipsa vis efficax facultasve vitalis, sed effectus manifestatioque virium in corpore animato vigentium designantur. Hinc fit, ut nomen נפש, quod effectum virium notat, pro corpore in quo effectus apparet, usurpetur dicique ut possit נפש מת *corpus mortuum*, vel potius *corpus, in quo nullum amplius proferre potest vis vitalis effectum*. Et hoc observandum: Ubicunque in S. s. de peccatis lapsisque animae sermo est, ibi nomen נפש usurpatur, i. e. peccata illa homini anima sensibus obnoxia praedito adscribuntur, diciturque נפש כי תחטא. At vicissim nomen אדם in usu est, ubi de oblatione pro peccatis commissis ferenda agitur, unde videri potest, homini terreno irritamentis sensualibus maxime obnoxio tanquam τῷ ζώῳ τὴν ζωήν נפש adscribi, vim sensualem scil. sensibus maxime obnoxiam. Omnino igitur dici potest: נפש *manifestatio* virium in mundo est occulto versantium *effectusque* a facultate quadam vitali praecipue in corpore animantium atque vegetabilium non voluntarie *prolatus;* ipsa vero vis vitalis voluntarie in mundo vigens effectumque vigilanter proferens רוּחַ appellatur, a radice רָוַח laxum, spatiosum esse, quia, minime uti נפש effectus vel manifestatio in corpus vel organum, quo manifestatur, coartata, sed procul corpore sine ulloque organo vel substantia et perinde voluntarie in mundo efficax est. Illa igitur vis vel facultas animi, efficientem se praestans sine ullo organo, homini attribuitur quatenus גֶּבֶר dicto. Significat enim גֶּבֶר a radice גָּבַר valere, praevalere, *praevalentem* hominem scil. vel, si latina utimur voce, virum viribus excellentem. Excellit autem homo inter caeteros animantes minime vi sensuali organis corporeis adhaerente, sed auctoritate atque dignitate, id est potestate, se efficacem et valentem praestandi nullo instrumento vel organo, veluti ipsa vis animi רוּחַ. Hinc nomen רוח pro daemonis (רוח טומאה, רוח רעה) viribus videlicet malignis sine ullo organo efficacibus, item pro animis defunctis, uti manes mortuorum habentur, in usu est (Cf. Talm. Berach. שני רוחות מספרות זו עם זו), quippe quum illae manes seu animae defunctorum vitam caelestem quietemque beatam nondum adeptae, sed quamquam a corpore abstractae et inde sine *ullo organo* ad *efficacitatem* condemnatae fingebantur. (Aliter alii hebr. רוח cum gr. πνεῦμα conferunt. Non videtur. De eo enim Aristot. De mundo c. 4. πνεῦμα [dicitur] ἡ ἐν φυτοῖς καὶ ζώοις καὶ διὰ πάντων διήκουσα ἔμψυχός τε καὶ γόνιμος οὐσία. Erat igitur πνεῦμα Graecis substantia aetherea, levissi-

ritus sanctus super Jacobum patrem ipsorum, Gen. 45, 27. מעיק רוח prae angustia spiritus, Exo. 6, 9. רוח חוכמתא spiritum sapientiae, Exod. 28, 3. דבר רוח קדומא adduxit spiritum sive ventum orientalem, Exo. 10, 13. יח רוח דרומא משח plagam meridianam mensus est, Ez. 42, 18. רוח מערבא ventum occidentalem, Exod. 10, 19. ורוח קדומא נטל יח גובא et ventus orientalis apportavit locustas, Exo. 10, 13. ורוח נשמחך et spiritus animae tuae, Eccl. 12, 7. ברוח קדומא תקיף per ventum orientalem vehementem, Exo.

---

ma tenuissimaque, quod de רוח, de ipso Deo [Gen. 1, 3.] in usu, minime cogitandum). Omnis vero vis, sive actualiter sive potentialiter cogitetur. motus est, transitus quidem ex uno statu in alterum. Ita et portenta ab illa vi prolata nonnisi species mutabilis, transitus scil. ex una forma in alteram existimanda sunt absque ulla stabilitate. Opus igitur est, esse rem stabilem quandam, essentiam (τὴν οὐσίαν) videlicet immutabilem, cui accidentia illa mutabilia adhaereant; et ea essentia (οὐσία) est, quae in lingua hebr. nomine נשמה designatur. (Hebraeis quippe priscis minime, ut Platoni, materia aeterna, sed a Deo creata habita est, et inde, utpote ipsa accidens, idonea non creditur, cui accidentia illa virium atque species conveniant). Originem namque trahit nomen נשמה ex verbo נשף (mutatis labialibus פ et מ) *flare, spirare; anhelare, animam ducere*, ut *vita* κατ' ἐξοχήν, *immutabilis* quippe, *tempore et loco non determinata* (opp. vitae sensuali, τῇ ζωῇ φυτικῇ nempe καὶ τῇ ζωῇ αἰσθητικῇ) designetur. *Contemplationem* itaque (quantum Platonice loqui licet) nomen נשמה notat convenienter τῇ ψυχῇ Graecorum, quatenus ab his per τὸ λογικὸν τῆς ψυχῆς μέρος, in quo inest non tam ζωὴ καὶ αἴσθησις, quam ὁρμὴ καὶ φαντασία explicatur. Respondet itaque נשמה, quae οὐσία est naturae spiritalis, homini איש dicto, qui οὐσία rerum sensualium omnium habetur. Ortum enim est nomen איש, ut in praefatione nostra (vide ibi pag. VII.) demonstravimus, ex nomine יש, quod *rem consistentem, subsistentem, rem realem, essentiam* notat, ad indicandum hominem omnium rerum quasi naturam, οὐσίαν esse. Huc etiam Talmudici spectant narrantes massam, materiam rudem et informem Adami primi porrectam jacuisse ex uno fine mundi usque ad alterum finem. (Erub. 18b. גלמו של אדם הראשון היה מונח מסוף עולם עד סופו). Dicere volunt universum mundum, res omnes scilicet sensuales in mundo, antequam creatus fuerit homo, nihilum, nec nisi massam inertem atque informem fuisse omni ratione sensuque carentem, quandoquidem homo, ut confirmant, finis unicumque propositum in creato mundo est (unde et die sexto post creatas omnes res creatus esse traditur). Testatur ipsa S. s. degenerato genere humano omnes creaturas degeneratas fuisse, (Gen. 6, 12. כי השחית כל בשר דרכו על הארץ) quatenus homo quasi sigillum divinum universae naturae impressum esset, quo exstincto notio exstincta est ex omnibus creaturis. Hinc Rabbini cabbalistici hominem πρωτότυπον rerum omnium non modo naturalium seu subcoelestium sed etiam spiritualium coelestiumque habent, uti ex אדם קדמון i. e. homo antiquissimus, homo omnibus prior, de quo saepissime apud eos sermo, videndum est. (Narrant quidem et de נחש הקדמוני serpente antiquissimo omnibus priori, ubi tamen forma rationalis species mundi, ἰδέα subintelligenda, ut s. v. אצטמרי nota 297 demonstratum). Ex dictis intelligere potes, quanti apud priscos erat humana dignitas, quam notione יש, i. e. οὐσία, in nomine איש homini adjecto designant; et ille summus in dignitate humana homo est, cui animae summus gradus נשמה in lingua hebr. attribuitur; id quod initio hujusce disputationis probare conati sumus, nomen animae נפש homini אדם dicto, רוח homini גבר, et deinceps נשמה homini איש appellato convenire. Ea sunt, quae de psychologia antiquissima Hebraeorum nobis dicenda videbantur.

At vero praevalentibus philosophicis disciplinis gentilium, imprimis Graecorum, disciplinis scil. Platonicis atque neo-platonicis, in theologia talmudica novas investigari rationes opus erat, ut illae philosophiae disciplinae cum doctrina religioneque Judaica consentirent. Docent vero illi, imprimis Plotinus (Ennead. III. Lib. IV. c 22) et qui post eum fuerunt philosophi Alexandrini, animantem esse mundum compotemque rationis, ita ut existimari possit, universalem esse vitam, quae tamquam ἡ οὐσία omnium rerum omnia permeat in mundo, tam corporea atque sensualia quam rationalia atque intellectualia, tam vires animi in singulo homine vigentes, quam vires in natura mundi versantes. Ex ea vero sententia quantum detrimenti inferri potuerit religioni disciplinisque theologicis Judaeorum facillime intelligitur. Ferme quippe dici potest eandem esse vitam illam universalem mundi atque τὴν οὐσίαν, animae videlicet essentiam נשמה apud Theologicos nuncupatam, qua opinione concessa homo nihil aliud nisi massa commota apparet, moles rudis scilicet terrena universali vita mundi perstricta; porro itaque persona humana comparari ut queat cum folio turbine in aere agitato, quod humi jacet, simulac turbo ab eo absistit ipse in aere evanescens. Ad evitandam igitur talem opinionem religioni periculosam Talmudici animam humanam יחידה *unicam, solam, individuam per se exsistentem* designant, ut indicetur movens illud in anima humana per se exsistere minimeque evanescere, sicuti turbo in aere seu guttae aquarum, postquam rotam vel aliam rem transitu commovebant, in aqua dissolvuntur et evanescunt. Hinc etiam quinto nomine חַיָּה *viventem* (per se) eam, animam scil. humanam, vocant discriminis ergo ab nomine abstracto חיים quod non tam vitam individuam, quam universalem, vivendique flatum innuit. Integra illa disputatio Talmudicorum in Ber. rab. (s 14) exstat, ubi legitur: (sensim interpretationem atque explicationem dabo perspicuitatis causa) חמשה שמות נקראו לה נפש רוח נשמה יחידה חיה *quinque nomina ei* (*animae*) *data sunt*, (nempe) נפש, רוח, נשמה, יחידה et חיה — נפש זה הדם שנאמר כי הדם הוא הנפש: *sub voce* נפש *subintelligitur ea pars animae, quae sanguine continetur* (ἡ ζωή), *siculi scriptum est* (Deut. 12.) „*nam sanguis vita est.*“ — רוח שהיא עולה ויורדת שנאמר מי

14, 21. וברוח נבואה et spiritu prophetico, Eccl. 12, 9. ואהוי לרוח שקר eroque spiritus falsus in ore omnium prophetarum ejus, IR. 22, 22. אסחחר לרוח מערבא circuivit ad plagam occidentalem, Ez. 42, 19. Sic, רוח קדומא plaga orientalis, v. 16. רוח צפונא plaga septentrionalis, v. 17. די ביה רוחא דחיי in quo est spiritus vitae, Gen. 6, 17. ואעבר יי רוחא על ארעא et transire fecit Dominus ventum super terram, Gen. 8, 1. וקדם תקלא רמת רוחא et ante ruinam est elevatio spiritus, Prov. 16, 18. ורוחא דמטרא לאית et ventus pluviae non est, Prov. 25, 14. ורוחא מן קדם יי מנשבא et ventus a Domino flabat, Gen. 1, 2. כרוחא אחנטלנא sicut ventus sublati sumus, Jes. 64, 6. Cum aff. ומטרפא רוחיה et distracta fuit mens ejus, Gen. 41, 8. דלא הוח ברוחיה נכלא quod non fuit in animo ejus dolus, Ps. 32, 2. מה דין רוחך סטיא quare animus tuus aversus est, IR. 21, 5. ארום תתיב לאלהא רוחך nam restitues Deo spiritum tuum, Job.

ידע רוח בני האדם העולה היא למעלה h. e. רוח *ea pars animae vocatur*, *quae ascendit et descendit* (nimirum quoad ipsa vis est procul corpore vigens mole corporea non gravitata ascendere queat in regiones sublimiores) *siculi scriptum est* (Kohel. 3) „*num quis scit, annon anima hominum sit, quae in altum ascendit*“: נשמה זו האוסיה דברייתא אמרין האוסיתא טבא nomen נשמה עֽׅה τῆς φύσεως οὐσίαν *(essentiam naturae* i. e. originem causamque omnium portentorum in mundo) *notat; dic* (intellige) *essentiam bonam* (i. e. coelestem essentiam animae, quae confundi non licet cum essentia subcoelesti, causa primitiva omnium caeterarum rerum. Convenit quippe a Talmudicis usitata locutio אוסיא טבא plane cum ea apud Plotinum τοῦ εὖ εἶναι. Sic enim ille (Ennead. II Lib. I.) ἡ γὰρ ἄλλη ψυχή, καθ' ἣν ἡμεῖς, τοῦ εὖ εἶναι, οὐ εἶναι αἰτία alia namque anima, per quam ipsi sumus, non ipsius esse, sed bene esse, causa est) — חיה שכל האיברים מתים והיא חיה בגוף *(anima)* חיה *dicitur*, *quatenus* omnia membra *moriuntur, ea autem vivit in corpore* — יחידה שכל האיברים משנים שנים והיא יחידה בגוף tandem animae יחידה nomen est, *quatenus omnia membra paria sunt, dum ipsa (anima) unica est in corpore.* Hactenus verba sunt Talmudicorum loco laudato. Notandum autem nobis videtur, in editionibus nostris pro אוסיא aliter, אופיא legi, quod vix dubia menda liberaria est. Supersunt modus legendi atque explicandi interpretum fere omnium, qui in legendo explicandoque illo loco haec somniant: נשמה זו האופיה *sub voce* נשמה *subintelligitur uphia*, quod, ut volunt, est עיקר הדעת *reale* atque *sententia*, דברייתא אמרין האופיתא טבא *nam homines dicere solent uphjeta bona* etc. Quis hanc explicationem intellexerit?

De animi immortalitate passim in Talmude leguntur non tam argumenta seu rationes quam doctrinae. Namque supervacuum Talmudicis videbatur, si quis operam navare velit argumentando calidum esse ignem, frigidam glaciem, albam nivem, nigrum atramentum, et similia, quandoquidem sensus facilius quam fiduciam immortalitatis falli sibi persuasum habuerunt Caeterae rationes (quorum plurimas in tract. talm. Sanh. fol. 90 et seq. invenis) maxime in sacra Scriptura nituntur, cujus singulum verbum dumtaxat a Deo prolatum ad concludendam rationem Talmudicis magis idoneum videbatur, quam quaevis peritia sensibus nitens, sit ut mathematice sit ut geometrice probetur. Neque tamen et aliae rationes in Talmude desunt, quarum primaria (ut apud Plut. de deo Socr.) ea est, nullam rem in natura interire, perinde nec qui fiat, ut anima intereat, perspici posse. Omnino enim juxta sententiam Talmudicorum mors κατ' ἐξοχήν, i. e. ut res aliqua in nihilum solvatur prorsusque evanescat, cogitari nequit, dummodo putredo et vastatio, quae effectus sunt mortis, causae sint, ut ex iis in vigorem rursus et essentiam surgerent res aliae. Hinc ad illud „et vidit Deus *omnia* quae fecit, et ecce erant *penitus* bona“ (Gen 1, 31) scribunt מאד זה המות sub voce מאד *„penitus“* subintelligitur mors. Dicere volunt, ipsa mors, quae creaturis omnibus adhaeret summumque habetur malum, bona est, dumtaxat ex ea nova oritur vita, perindeque nonnisi transitus habenda est ex una forma in aliam pulchriorem quidem atque perfectiorem, ut ex grano videri est, quod, postquam in humo putrefactum est, auctum atque amplificatum rursus ex tellure exsurgit. Alia ratio apud Talmudicos ea est: Spes vel saltem optatio immortalitatis in omnium insita est pectoribus mortalium, ita ut neque felicissimum neque infelicissimum, nec virum graviter meditantem, neque feminam leviter res humanas tractantem invenias illam spem illamve optationem immortalitatis in pectore non foventem, quae nisi revera esset, ab universo genere humano praesagiri non posset, alioquin rem omnino non existentem nec somniare quidem solent homines. Duae istae rationes Talmudici (Sanh. 90b.) ex more suo symbolice his verbis proferunt: שאלה קליאופטרא מלכתא את ר"מ אמרה ידענא דחיי שכבי דכתיב ויציצו מעיר כעשב הארץ אלא כשהן עומדין עומדין ערומין או בלבושיהן עומדין אמר לה ק"ו מחטה ומה חיטה שנקברה ערומה יוצאה בכמה לבושין צדיקים שנקברים בלבושיהן על אחת כמה וכמה i e. interrogabat Cleopatra regina ab Rabbi Meïr dicebatque: *Scimus* (notum est), *mortuos revicturos esse, siculi scriptum est „et efflorescunt ex vastitate* (putredine et eversione) *velut herba terrae*“ (Ps. 72. Sumpsit quidem vocem עיר, non ut plerumque pro urbe sumitur, sed a verbo עור, quod *vastare, evertere* notat, pro vastitate et eversione); *at vero dum surgent* (reviviscent) *utrum nudi an vestimentis induti surrecturi sint* (i. e. specie clariori vel deteriori adparebunt, ad majorem scil. gradum ascendent, an in humilem statum plantae vel animalis cujusdam descendent)? *Cui ille* (R. Meïr) respondet: *gradatio a minori ad majus est; annon granum, quod nudum sepelitur* (seritur) *resurgit* (effloroscit) *indutum tot vestimentis* (i. e dum ex uno in alterum statum transit augetur majoremque gradum attingit), *quanto magis pii, qui vestimentis induti* (operibus bonis videlicet ornamentisque virtutis) *sepeliuntur*, *quanto magis* (resurgent ornati, i e. ad majorem gradum). Sequitur inde, ut putat R. Meïr, animam esse immortalem.

15, 13. אבע לכון רוחי declarabo vobis spiritum meum, Pr. 1, 23. באידך אמני רוחי in manus tuas depono spiritum meum, Ps. 31, 6. ואתן רוחי בכון et dabo spiritum meum in vobis, Ez. 37, 14. בכן נחת רוחהון מניה idcirco quievit spiritus ipsorum ab eo, Jud. 8, 3. תכנוש רוחהון ומתנגדין congregabis spiritum ipsorum, et exspirant, Ps. 104, 29. Pl. אלה רוּחַיָא Deus spirituum, Num. 16, 22. מארבע רוחיא אתיא רוחא a quatuor ventis (id est, plagis mundi) adveni o spiritus, Ez. 37, 9. לארבע רוחיא משחיה ad quatuor plagas mensus est eam, Ez. 42, 20. Constr. מארבע רוּחֵי שמיא a quatuor ventis sive plagis coelorum, Jer. 49, 36. et ex terminatione foeminina, ואבדרנון לכל רוחתא האלין et dispergam illos ad omnes plagas istas, Jer. 49, 36. Apud Rab. רוח רעה spiritus malus, i. e., daemon malus, Sab. 29.

רוּחָנִי, רוּחָנִיי *spiritualis, spiritalis:* תענוג רוחניי voluptas spiritualis: החיים הרוחניים vitae spirituales, cui opponitur החיים הגשמיים vita corporalis. Fem. רוחנית *spiritualis, spiritualiter.*

רוּחָנִיוּת *spiritualitas: Virtus spiritualis:* להוריד רוחניות ad demittendam spiritualitatem aliquam.

רום *altum, elatum, excelsum esse, efferre se, efferri, exaltari, elevari, extolli, extollere se.* Interdum pro media radicali reperitur א expressum, quod et in hebraeo fit. Respondet suo heb. רום et quandoque verbis גבה et נשא. Praet. וכדי רָם לבביה et cum elatus esset animus ejus, Dan. 5, 20. cum Chirek, quod et in alias in his verbis reperitur, ut, מִית mortuus fuit: ורם מכל עמא et altior fuit omni populo, heb. ויגבה, IS. 10, 23. רמת קרני במתנתא exaltatum est cornu meum dono, heb. רמה, IS. 2, 1. וקדם תקלא רמת רוחא et ante ruinam exaltatur Spiritus, heb. גבה רוח est exaltatio spiritus, Prov. 16, 18. חלף דְרָאמְתָּא בקומא eo quod extulisti te statura, heb. גבהת, Ez. 31, 10. דרא דרמו עינוי seculum cujus elati sunt oculi, Prov. 30. 13. Part. רָאֵם לבך elatum est cor tuum in fortitudine tua, heb. בחוקפך גבה, Ez. 28, 17. Sic, על כן ראים בחוקפיה idcirco elatus est in fortitudine sua, Ez. 31, 10. וראים בחוקפיה על מלכותא et elatus est in fortitudine sua super regna, Ez. 19, 11. וראים לבך כמשריתך et elatum est cor tuum in exercitibus tuis, Ez. 28, 5. חלף דראים לבך pro eo quod effert se cor tuum, Ez. 28, 2. Et sine Aleph, כל דָרָם בלביה quicunque elatus est in animo suo, hebr. כל גבה לב, Prov. 16, 5. Pl. כמא דָרָמִין שמיא מן ארעא sicut altiores sunt coeli a terra, Jes. 55, 9. Vide amplius mox inter Nomina. Fut. בדיל דלא ירום לביה ut non efferat se cor ipsorum, Deut. 17, 20. יְרָאם ויסגי exaltabitur et multiplicabitur et confortabitur valde, Jes. 52, 13. Sic Veneta: alias ירים regulariter. ירום משריה extolletur habitaculum ejus, Prov. 18, 11. Libri vulgo habent רוֹרַם ex forma Hophal hebraea, quae in Tg. inusitata est. תרום ימינך extolletur dextera tua, Ps. 89, 14. תְּרוּם קרנהון exaltabitur cornu ipsorum, Ps. 89, 18. וירום לבך et efferat se cor tuum, Deut. 8, 14. Sic ibi legendum. בדיל דלא יְרָאמון ut non efferant se in fortitudine sua, Ez. 31, 14. (vel וכבשיא ירומון (יראמון et clivi extollentur. Je. 49, 11. Sic cap. 40, 4. Ithpeh. pass., Praet. די אִתְּרָם ודי אתפרש quod elevatum est et quod separatum, heb. הונף agitatum, scil. inter offerendum, quod peculiari ceraemonia fiebat, Exo. 29, 27. וְאִתְּרָמַת מעל ארעא et sublata fuit super terram, Gen. 7, 17. ואתרמו כרוביא et extulerunt se Cherubim, Ez. 10, 15. ואתרמו במלרע et extulerunt se sursum, Ez. 10, 19. Part. מִתְּרָמִין גלגליא attollebant se rotae istae, Ez. 1, 19. Sic legendum vers. 20. et 21. מתרמין עמהון attollunt se cum eis, Ez. 10, 17. Infin. ובאתרמא בריתא et cum attollerent se creaturae istae, heb. ובהנשא החיות Ez. 1, 19. ובאתרמהון et cum attollerent se, hebr. ובהנשאב, Ez. 21, 19. vel ובאתרמותהון, Ez. 10, 17. לאתרמא ad efferendum se, Ez. 10, 16. Fut. עד אן יִתְּרָם quousque efferet se, Ps. 13, 3. לא יתרמון להון non efferant se, Ps. 66, 7. Pahel, רוֹמֵם vel רָם geminata prima radicali, *levare, elevare, efferre, extollere.* Part. מְרוֹמֵם לי מםעלני מותא exaltans me ab accessibus mortis, Ps. 9, 14. משבח ומְרוֹמֵם laudo et extollo et glorifico regem coelorum. Dan. 4, 34. Pl. ומְרוֹמְמִין יתיה et extollunt ipsum in coetu populi, Ps. 107, 32. Part. pehil sive pass. מְרוֹמַם אלהא et exaltatus est Deus robur redemptionis nostrae, IIS. 22, 47. ימינא דיי מְרָמְמָא dextera Dei exaltata est, Ps. 118, 16. ואדרע מְרָמְמָא תתבר et brachium elatum confringetur, Job. 38, 15. Fut. אֲרוֹמְמִנָךְ אלהי מלכא exaltabo te Deus meus et rex, Ps. 145, 1. ארוממנך אודי שמך extollam te, celebrabo nomen tuum, Jes. 25, 1. לא תְרוֹמֵם להום non exaltabis eos, Jobi 17, 4. דין ימאיך ודין ירומם hos deprimit et hos extollit, Ps. 75. טר אורחיה וירוממנך custodi vias ejus et exaltabit te, Ps. 37. 34. חבבה די תְרוֹמְמִנָךְ dilige eam et extollet te, Prov. 4, 8. ונְרוֹמֵם שמיה et extollemus nomen ejus, Ps. 34. 4. Et ex altera forma, יְרוֹרֵם יתי extollet me, Ps. 27, 5. צדקתא תְרוֹרֵם אומה justitia extollit gentem, Pr. 11, 11. Ithpah., Praet. ולא אִתְרוֹמַמוּ עיני et non sunt elati oculi mei, Ps. 131, 1. ואִתְרוֹמַמוּ גללוי et sublati fuerunt fluctus ejus, Ps, 107, 25. ועל מרי שמיא הִתְרוֹמַמְתָּ et supra dominum coeli extulistite, Dan. 5, 23. Imper. אִתְרוֹמַם עלוי שמיא exalta te supra coelos, Deus, Ps. 108, 6. Fut. כען אֶתְרוֹמַם nunc exaltabor, Jes. 33, 10. ובשום מימרי יתרומם יקריה et in nomine verbi mei extolletur gloria ejus, hebr. תרום קרנו exaltabitur cornu ejus, Ps. 89, 25. Sic ibi legendum. ובצדקתך יִתְרוֹמְמוּן et in justitia tua extollunt se, Ps. 89, 17. יִתְרוֹמַם תקוף רומהון דצדיקיא exaltabitur autem robur celsitudinis justorum, Ps. 75, 11. ubi Veneta legunt יִתְרוֹמְמָן et regia יִזְדַקְפוּן prave utrumque. Ex altera forma, Imper. אִתְרוֹרַם על מלאכי שמיא exaltare supra angelos coeli o Deus, Ps. 57, 6. Fut. לא תִתְרוֹרַם דלא תטפש ne extollaris ut non desipias, Pr. 30, 32. Ante contritionem יִתְרוֹרַם effert se animus hominis, Pr. 18, 12. והשתא יִתְרוֹרַם רישי nunc autem extolletur caput meum, Ps. 27, 6. תִתְרוֹרַם מדינתא extollitur urbs, Pr. 11, 11. Aphel,

אָרִים *exaltare*, ut in Pahel. Respondet hic etiam heb. הֵנִיף *agitavit*. Praet. די אֲרִים ארמות דהבא qui elevaverit, i. e. obtulerit elevationem auri, heb. הֵנִיף, Exo. 35, 22. אֲרִים תהומא קליה sustulit abyssus vocem suam, heb. נשא, Hab. 3, 9. וַאֲרִים בחוטרא et elevavit virgam, Exo. 7, 20. ואַרים טבחא ית שקא et levavit coquus armum, IS. 9, 24. וַאֲרִים ידא במלכא et sustulit manum contra regem, IR. 11, 26. דַּאֲרִים quod sustulit manum contra regem, ibid. vers. 27. וַאֲרִימַת ית קלה ובכת et sustulit illa vocem suam et flevit, heb. ותשא, Gen 21, 16. וַאֲרִימֵיהּ ארמא et elevavit illud elevationem Domino, Lev. 8, 29. קדם מַן אֲרֵמְתָּא קלא coram quo extulisti vocem, IIR. 19, 22. אריםתא ימינא extulisti dexteram hostium ejus, Ps. 89, 43. אֲרֵימִית ידי בצלו elevavi manum meam in precibus coram Domino Deo excelso, Gen. 14, 22. R. Sal. et Aben Esra volunt esse juramenti formulam, ut alias, pro „Juravi": ארי ארימית קלי וקריה nam elevavi vocem meam, et clamavi, Gen. 39, 15. אין ארימית על יתם ידי si elevavi contra pupillum manus meas, heb. הניפותי agitavi, Jobi 31, 21. וַאֲרִימוּ קלהון ובכו et sustulerunt vocem suam et fleverunt, hebr. וישאו, Job. 2, 12. דַאֲרִימוּ ית ידיהון qui sustulerunt manus suas contra dominum meum regem, IIS. 18, 28. Part. הוה מָרִים fuit exaltans, Dan. 5, 19. cum Kametz inusitate, quod ne quis pravum existimaret, Masora notavit, bis eam vocem sic inveniri, sed in duplici significatione, hic sc. et ubi legitur כי מָרִים הם quia amarae erant, (Exo. 15, 23.) כד מָרִים משה ידוהי cum attolleret Moses manus suas, Exo. 17, 11. משפיל אף מָרִים deprimit et extollit, IS. 2, 7. מָרִים חשיכא attollit pauperem, ibid. v. 8. דהוא מרים עליהון quam ipse elevat super eos, Jes. 19, 16. heb. מניף agitat: וּמָרִים רישי extollens caput meum, Ps. 3, 4. Et ex secunda forma quiescentium, ומורים תרעיה et exaltans portam suam, Prov. 17, 19. Pl. masc. דְּמָרִימִין קלהון qui attollunt vocem suam, heb. נשאו קול, Jes. 52, 8. Fem. מָרִימָן צואר extollentes collum, Jes. 3, 16. Infin. ותרים יתהון אֲרָמָא et elevaveris illud elevando coram Domino, Exo. 29, 24. כַּאֲרָמָא דחוטרא למחתי juxta attollere, i. e. cum quis attollit virgam ad percutiendum, heb. כהניף, Jes. 10, 15. לַאֲרָמָא עממיא ad agitandum populos agitatione vanitatis, heb. להנפה, Jes. 30, 28. ביום אֲרָמוּתְכוֹן in die quo elevabitis illum, heb. ביום הניפכם, Lev. 23, 12. Imp. ככל שופרא אֲרִים קלך juxta sonum buccinae attolle vocem tuam, Jes. 58, 1. ארים אסתורך attolle gressus tuos, Ps. 74, 3. וַאֲרִים ית ידך et attolle manus tuas, heb. ונטה, Exo. 14, 16. אֲרִימוּ קלא attollite vocem, Jes. 13, 2. ארימו בחילא קלכון attollite fortiter vocem vestram, Jes. 40, 9. ארימו אתא elevate vexillum, Jes. 62, 10. ואריםו לכון גבר אבנא חדא et attollite vobis quisque lapidem unum, Jos. 4, 5. Fut. אֲרִים נסי attollam vexillum meum, Jes. 49, 22. דלמא תְרִים חרבך עלה ne forte eleves securim tuam super illud, heb. הנפת, Exo. 20, 25. ותרים יתהון ארמא et elevabis eos elevationem Domino, hebr. והנפת אותם תנופה Exo. 29, 24. אפשר דְתָרִים לעבא קלך estne possibile ut attollas usque ad nubes vocem tuam, Job. 38, 34. לא יְרִים גבר ית ידיה non levabit ullus manum suam, Gen. 41, 44. ירים שרכפיה extollet nidum suum, Job. 39, 30. יְרִימִנֵּיהּ כהנא elevabit eum facerdos, heb. יניפנו, Lev. 23, 11. ארי תְרִים כנשרא מדורך cum extuleris quasi aquila habitaculum tuum. Jes. 49, 16. לא תריםון איקר non extolletis gloriam, Ps. 75, 5. אנון ירימון קלהון ipsi attollent vocem suam, hebr. ישאו קולם, Jes. 24, 14. Sic Jes. 42, 12.

רָם, רָמָא *altus, celsus, excelsus, elatus, sublimis:* קל רם voce elata, Deut. 27, 14. רם מכל עמא altior erat universo populo, IS. 9, 2. במגדל רם in turri alta, Jes. 2, 15. על טינר רם מני in rupem altiorem me, deducito me, Ps. 61, 3. רָמָא בעמיא excelsus inter populos, Ps. 46, 11. ואת רמא ועלאה tu autem elatus es et excelsus, Ps. 92, 9. על כורסיה רמא super solio suo celso, Prov. 9, 14. וְרָמָא הוא על כל עממיא et elatus est super omnes populos, Ps. 99, 2. דמתיל כארזא רָמָה qui similis est cedro excelso, Ez. 17, 22. Pl. שמיא רָמִין coeli excelsi, Prov. 25, 3. על טוריא רָמַיָא super montibus excelsis, Deut. 12, 2. ותרעהא רמיא et portae ejus excelsae igni comburentur, Jer. 51, 58. עד דיכבוש שורך רמיא donec subigat muros tuos celsos, Deut. 28, 52. על כל גותניא ורמי לבא super omnes superbos et elatos animo, Jes. 2, 12. Fem. עיני רָמְתָא oculos elatos, Prov. 6, 17.

רום, רוּמָא *altitudo, celsitudo, elatio: altum, excelsum:* מן רום לבהון ימללון ex elatione cordis sui loquuntur, Ps. 73, 8. קלא בְרוּם עלמא אשתמע vox in altitudine mundi audita est, Jer. 31, 15. לרום שמיא ad altitudinem coelorum, Ez. 10, 19. והזית לביתא רומא et vidi domui esse altitudinem circumcirca, Ez. 41, 8. יתבי רומה habitatores excelsi, sive, in excelsis locis, Ez. 26, 5. וְרוּמָא להן et altitudo erat ipsis, Ez. 1, 18. אתקן ברומא אתריה praeparavit in excelso locum suum, Jes. 22, 16. לרומא אסק in altum ascendam, Jes. 14, 14. רוּמֵיהּ אמין שתין altitudo ejus erat cubitorum sexaginta, Dan. 3, 1. Esrae 6, 3. וְרוּמֵיהּ ימטא לשמיא et altitudo ejus pertingebat ad coelos, Dan. 4, 8. ורומיה שגיא et altitudo ejus maxima erat, Dan. 4, 7.

רָמָא, רָמְתָא *collis, excelsum, ara.* Respondet hebraeis גבעה et רמה quando appellativa Nomina sunt. ועל כל רמא מנטלא et super omnem collem elevatum, Jes. 30. 25. Ez. 6, 13. et 20, 28. וכל טור ורמא יתמאכון et omnis mons et collis deprimentur, Jes. 40, 4. וְרָמְתָךְ עבדת בכל רחוב et excelsum tuum fecisti in omni vico, Ez. 16, 31. Sic vers. 25. Pl. ועבדת ליך רָמָן et fecisti tibi excelsa in omnibus vicis, Ez. 16, 24. Emph. ועל כל רָמָתָא מנטלתא et in omnibus collibus elevatis, heb. הגבעות, Jes. 2, 14. בריש רמתא in summitate collium, Pr. 8, 2. ועל רמתא מסקין בוסמין et in collibus offerunt aromata, Hos. 4, 13. ורמתא יתפרקון et colles disrumpentur, Jes. 54, 10. ויתרעון רָמָתָיִךְ מֵרָמָתָא et excelsior collibus, Jes. 2, 2. ומנטל et frangentur excelsa tua, heb. רמותיך, Ez. 16, 39. רָמָתוֹהִי וחילוהי colles tuos et valles tuas, Ez. 35, 8.

רָמוּת *elatio, elatum, excelsum, celsitudo, altitudo:* עיני רמות אנשא יִמָּאכוּן oculi elationis (id est, elati) hominum deprimentur, heb. גבהות, Jos. 2, 11. וימאך רמות אנשא et deprimetur elatio hominis, ibid. 17. ועל טושבחת רמות עינוהי et super gloriam elationis oculorum ejus, Jes. 10, 12. רמות עיני elatio oculorum, Pr. 21, 4. וְרָמוּת לבהון et elatio cordis ipsorum, Jer. 48, 29. גאותא וְרָמוּתָא superbiam et elationem, heb. גאון, Pr. 8, 13.

אֲרָמָא, הֲרָמָה *elevatio, agitatio, sacrificium vel oblatio elevationis:* וארים יתהון ארמא et elevavit vel agitavit ea elevationem, i. e. in sacrificium agitationis, heb. תנופה, Lev. 8, 27. Num. 8, 13. לַאֲרָמָא in elevationis sacrificium, heb. להנופה, Lev. 14, 21. הֲרָמָה rabbinicum est.

אֲרָמוּת *idem:* די ארים ארמות דהבא quicunque elevabat elevationem auri Domino, i. e., offerebat oblationem sive munus auri, heb. הניף תנופת זהב, Exo. 35, 22. מן קדם ארמות גבורתא propter elevationem sive agitationem manus potentiae Domini exercituum, Jes. 19, 16. לארמא יתיה ארמותא ad elevandum illud elevationem coram Domino, Lev. 7, 30. ארי ית חדיא דַאֲרָמוּתָא nam pectus elevationis, Lev. 7, 34. Pl. constr. לכל אֲרָמוּת בני ישראל cum omnibus elevationibus filiorum Israël, heb. תנופת agitationibus, i. e, donis et oblationibus quae agitando offeruntur, Num. 18, 11.

מְרָמָא, מְרָמְתָא *collis:* תחות משפך מרמתא sub effusione collis orientem versus, heb. תחת אשדת הפסגה, ubi Pisga quidam pro nomine proprio accipiunt, Deut. 3, 17. ומשפך מרמתא et effusionem collis, id est, declivitatem, Jos. 10, 40.

מְרוֹמָא *altum, excelsum, altitudo, celsitudo:* וצדקתך אלהא עד שמי מרומא et justitia tua, o Deus, usque ad coelos excelsi, id est, excelsos, hebr. עד מרום, Ps. 71, 19. והוא שמי מרומא דאין et ipse coelos excelsos judicat, Job. 21, 22. עביד שלם בשמי מרומא faciens pacem in coelis excelsis, Job. 25, 2. בעדן בִמְרוֹמָא טיסא tempore quo in altum evolat, Job. 39, 21. די כורסיה בִּמְרוֹמָא cujus solium est in excelso, Ps. 56, 3. לא תרומון לִמְרוֹמָא איקרכון ne attollatis in altum gloriam vestram, Ps. 75, 6. Pl. ומסהיד עלי בִמְרוֹמַיָא et testificans supra me in excelsis est, Job. 16, 19. וכהון עינוי מן מרומיא et caligarunt oculi ejus ab excelsis, Gen. 12, 42. in TgH.

רוֹמְמוּתָא *celsitudo:* חוקפא ורוממותא robur et celsitudo, Num. 23, 22. in Jon. et TgH. Ap. Rabb. רוממות frequens est in titulis hominum praestantissimorum et principum, pro *excellentia, celsitudo, majestas.*

רומיתא, רומית *genus spinarum vel vebrium*, Sab. fol. 110b.

רוֹמִי, רוֹמָא *Roma, urbs Italiae, cujus imperator Vespasianus, quia Judaeam subjugavit, urbem vastavit, Templum incendit, Judaeos a caede superstites deportavit, idcirco ista urbs cum toto Imperio Romano Judaeis semper invisa mansit, quo nomine etiam „impia Roma“ communiter ab ipsis cognominata fuit.* Hoc nomine etiam, maxime posteriores paraphrastae Chaldaei, ejus in Targum meminerunt, quae loca Elias omnia se annotasse gloriatur, etsi unum praeterierit, qui mox indicabitur: ומלכא משיחא מן גו רומא et rex Messias (egredietur) ex medio urbis Romae, Gen. 12, 42. in TgH. וישיצי ית כל מה דישתיר מן כרכא חייבא דהיא רומי et perdet omnem qui reliquus fuerit ex urbe impia Roma, Num. 24, 19. Sic adducit Elias, et legitur in libris antiquis. In Pentateucho cum triplici Targum postrema verba דהיא רומי omissa sunt ex censura Christianorum, quae post primos editos Hebraeorum libros in Italia demum instituta fuit. ארי סגיאין יהון בני ירושלם צדיתא מבני רומי יתיבתא nam plures erunt liberi Hierosolymae vastatae, quam liberi Romae habitatae, Jes. 54, 1. Sic Veneta et Regia, sed in Latina versione tantum redditur „quam urbis habitabilis“. Tertia editio Veneta vocem רומי omisit. Editio Basileensis, מבני כרכא יתיבתא quam liberi urbis habitatae. Id omni praejudicio caret. Dubitari etiam potest, an Jonathan sic scripserit. Nam ejus tempore Jerusalem nondum fuit vastata, nec odium Judaeorum in Romanos tantum erat, quantum postea ortum, quando Romani urbem et totam Judaeam vastarunt et occuparunt. ואף לתמן יתרמון קטילי רומי קרתא דסגיאין אתרגושתהא etiam eo projicientur interfecti Romae, cujus urbis maximae sunt commotiones, Ez. 39, 16. ותחזי רומי בעל דבבותי et videbit eam Roma inimica mea, heb. ותרא איבתי, Mich. 7, 10. Sic v. 8. אל תחדין רומי בעיל דבבותי ne laeteris Roma inimica mea, heb. איבתי ut ante. Rabbi Sal. vocem heb. איבתי explicat, בבל ורומי הייבת inimica, i. e., Babel et Roma impia. Vox רומי in posterioribus editionibus omissa est, et quidam libri pro ea substituerunt פרס Persia: ובדק דחבית מן יוביל יתי עד כרכא דרומי רשיעא nunc autem postquam peccavi, quis deducet me usque ad urbem Romam impiam, heb. מי יובילני עיר מבצר, Ps. 108, 11. Vox Roma et hic in posterioribus expuncta est, et editio Basileensis, עד כרכא תקיפא usque ad urbem munitam, quod Hebraeo proxime respondet: ובההיא זמנא אסער עויתיך רומי רשיעא דמתבניא באיטליא ומליא אוכלוסין מבני אדום isto tempore visitabo iniquitatem tuam, Roma impia, quae aedificata es in Italia, et repleta es turbis hominum ex posteris Edom, Thr. 4, 22. pro heb. פקד עונך בת אדום visitavit iniquitatem tuam filia Edom. Sic editiones duae primae Venetae. In posterioribus „Roma impia“, et sequentia verba, omissa sunt declinandae invidiae causa, relicto spacio exiguo, cui Judaei manu inscribere solent omissa, ut factum in exemplari quod apud me est, et a Judaeo care emptum. In Regiis Hispanicis similiter expressa leguntur. Basiliensis editio pro רומי רשיעא simpliciter habet ברתא דאדום filia Edom, juxta Hebraeum. כן ירושלם דהות כאתתא עקרא עתידא דתתמלי מעם גלותהא ורומי דמליא כני עממיא יסופון משריתהא תצדי ותחרוב sic Jerusalem, quae est veluti mulier sterilis, futurum est ut impleatur populo exiliorum suorum: at Roma, quae plena est gen-

tium multitudine, perdentur exercitus ejus, et ipsa vastabitur et desolabitur, IS. 2, 5. pro heb. ורבת בנים אמללה et quae plurimos habet liberos, languefacta est. In Regiis, quae de Roma, omissa sunt. Tertia editio Veneta pro ורומי habet וכוש et Aethiopia: alii ponunt pro eo וארם et Syria. ויתהפכון נחלהא דרומי לזפא ועפרה לגופריתא ותהי ארעא לזפא בערא et convertentur flumina Romae in picem, et terra ejus in sulphur, eritque terra in picem ardentem, Jes. 34, 9. pro ונהפכו נחליה לזפת et convertuntur flumina ejus in picem. R. Sal. Pronomen „ejus" exponit, של אדום ejus scil. Edom, quo Rabbini Romam et Romanum imperium intelligunt. Sic et apud Christianos quosdam interpretes: „Ejus", scil. Edom, et per consequens Romae. Posteriores editiones vocem Romae omiserunt: תמינאה דרומי nonum regnum erit Romanum, Esth. 1, 1. in Tg. secundo. Enumerantur illic decem regna, quae partim fuerunt, partim futura sunt usque ad finem mundi, ubi nonum tribuitur filio David Messiae, decimum regi regum Domino Deo exercituum: שדא גירא לרומי חיבתא דתתעקר בענלא ejaculatus est fagittam ad Romam improbam, quae eradicetur velociter. Adducit id Elias ex eodem Targum Esth. 1, 1. sed in libris editis omissum video.

רוּמָאָה ,רוּמַאי *Romanus.* Pl. ישתצון רוּמָאֵי perdentur Romani, Hab. 3, 16. הנון רומאי דעלו עם טיטוס ואספסיאנוס isti sunt Romani, qui ascenderunt cum Tito et Vespasiano, et exstruxerunt munitiones contra Jerusalem, Thr. 1, 19. אתעניאו מן רומאי afflictae (compressae) fuerunt a Romanis, Thr. 5, 11. Editiones posteriores habent pro eo נוכראי alienigenae. דהוינא מתינן לרומאי qui fuimus exspectantes (sperantes) ad Romanos, Thr. 4, 17. Regia, לבני עממיא filios gentium, gentes: editio tertia Veneta, לנוכראי alienigenas. Et mox ibidem, דאסתכינא לְרוּמָאֵי דאנון עמא דלא יפרוק qui respeximus Romanos, qui sunt populus non salvans. Regia לאדומאי Edomaeos. Editiones posteriores לנוכראי alienigenas. ויצטרפון עמהון לגיונין סגיין מן דרומאי et conjungent se cum illis legiones multae ex Romanis, Num. 24. 24. in TgH. sed Jonathan pro eo habet מן קוסטנטיני ex Constantina.

Ap. Rab. crebra etiam hujus mentio, sed malo saepe cum omine. R. Sal. Num. 24, 19. ad verba „Et perdet superstitem ex urbe": מעיר החשובה של אדום והיא רומי ex urbe, scil. celeberrima Edomeae, quae est Roma. Per אדום intelligitur regnum Romanum sive Christianorum. R. Bechai in libro כד הקמח Cad hakkemach, cap. ult. literae Nun נ circa finem: כן תמצא למושיע האחרון שיגלה במהרה בימינו שהוא עתיד לצאת מתוך מטרופלין של רומי ומחריבה id est: Sic invenies de salvatore postremo, qui egressurus est ex metropoli Roma, et vastaturus est eam. R. Abraham in lib. צרור המור Tzeror hammor, in sectione שופטים et alibi saepe: בחרבן רומא מיד תהיה גאולתנו in vastatione Romae illico erit redemptio nostra. R. David in principio Obadiae, in editione prima majori et aliis libris priscis: ומה שאמרו הנביאים בחרבן אדום באחרית הימים על רומי אמרו כמו שפי' בישעיה בפ׳ שת קרבו גוים לשמוע כי כשתחרב רומי תהיה גאולת ישראל id est, quod autem dicunt prophetae de vastatione Edom „in extremitate dierum", de Roma dixerunt, ut explicavi in Jesaja, in versu, „accedite gentes ad audiendum", Jes. 34, 1. Etenim quando vastabitur Roma, erit redemptio Israëlitarum. Hic locus in posterioribus editionibus Venetis mutilatus est, et vox רומי omissa. Robertus Stephani in editione sua prophetarum minorum cum hujus authoris commentariis, editionem primam secutus est. R. Bechai in lib. כד הקמח in litera נ, in cap. quod incipit גאוה, fol. 17d. editionis Cracoviensis. scribit: היא העולה על מוקדה זו מלכות רומי הרשעה שהיא מתגאה ומעלה את עצמה סופה שהדון באש שנ׳ היא העולה, i. e. „Illud ascendit super adustionem", (Lev. 6, 2. al. 9.) illud est regnum Romanum improbum, quod superbit et effert seipsum, finis ejus erit, ut judicetur per ignem, sicut dictum est: „Illud ascendit in adustionem". R. Sal. ad versum „et ascendent Servatores in montem Sion, ad judicandum montem Esau, eritque Domino regnum"; (Obad. v. ultim.) sic scribit: Docet te, quod regnum ejus non est perfectum, donec vindictam sumpserit de monte Esau, id est, juxta paraphrasten Chaldaeum, ית כרכא רבא דעשו urbem magnam Esau, היא רומי quae est Roma. Idem ad verba ista, „percute pastorem, et dispergentur oves"; (Zach. 13, 7.) Pastorem, i. e., את מלך רומי הרשעה regem Romae impiae seu Romani imperii improbi. R. Abraham in libro צרור המור ad illa verba: „Tempore quo nutabit pes eorum", (Deut. 32, 35.). כלו׳ כשתמוט היתד והיסוד שלהם שהיא רומי רשיעא quasi diceret, quando nutabit clavus et fundamentum ipsorum, quod est Roma impia. Hinc agnoscitur affectus Judaeorum erga regnum Romanum et Christianos. Similia plurima passim reperiuntur, quae tamen in quibusdam libris cura Christianorum sublata sunt, vel correcta. De origine urbis Romae legitur apud Talm. in Sanh. 21b. editionis Venetae: בשעה שנשא שלמה את בת פרעה ירד גבריאל ונעץ קנה בים והעלה שירטון ועליו נבנה כרך גדול שברומי ea hora qua Salomon duxit filiam Pharaonis, descendit Gabriel, et fixit calamum in mare, qui ascendere fecit vel attraxit coenum, et in eo aedificata est civitas magna quae est Roma. In Massech. Sab. 56b. idem legitur, et ulterius additur: אותו היום שהכנים ירבעם שני עגלי זהב אחד בביתאל ואחד בדן נבנה צריף אחד וזהו איטליא של יון eo die quo introduxit Jeroboam duos vitulos, unum quidem in Dan, et unum in Bethel, aedificatum fuit tugurium quoddam, quod est Italia Graeciae, i. e. Roma. Nam in Massech. Megilla cap. 1. legitur, איטליא של יון זה כרך גדול של רומי Italia Graeciae est urbs magna Romae. Idem legitur in Talm. Hier. ע"ז cap. 1. Die quo erexit Jeroboam duos vitulos, venerunt Remus et Romulus, et aedificarunt duo tuguria Romae, etc. Plenius et pluribus circumstantiis legitur haec fa-

bula in Midr. rabba Cantici Cantic. cap. 1. v. 6. fol. 9, 3. Dixit R. Levi, eo die quo desponsatus fuit Rex Salomon cum filia Pharaonis-Necho, descendit Michael princeps magnus de coelo, ac fixit calamum in mari, ut caenum vel lutum undique ascenderet in eo, eique adhaereret, qui locus postmodum factus fuit instar sylvae, והוא היה מקומו של רומי estque is ipse, qui locum urbi Romae aedificandae praebuit. Nam cum Jeroboam ben Nebat duos vitulos aureos erexisset, exstruxerunt Romae duo tuguriola, quae mox corruerunt, et cum denuo aedificarent ea, conciderunt iterum. Aderat ibi tum vir senex, cui nomen erat אבא קולון Abba Kolon, qui dixit illis; Nisi attuleritis huc aquas ex fluvio Euphrate, easque cum hoc luto commiscueritis, et ex eo aedificaveritis illa, nunquam subsistent. Dixerunt ei; ecquis autem adferet nobis? Respondit: Ego. Profectus ergo, fecit seipsum tanquam οἰνοπόλης, qui vinum vendendum ex uno loco in alium deferret, atque ita ab una urbe ad alteram, ab una regione ad alteram profectus est, donec tandem ad Euphratem pervenit. Eo cum venisset, sumsit aquam ex Euphrate, eamque ipsis attulit, quam cum luto suo commiscuerunt, ac sic iterum tuguria illa exstruxerunt, quae firmatum perstiterunt. Ab eo tempore dixerunt homines in proverbio, כל מדינה ומדינה דלית אבא קולון לא מתקרי מדינה omnis provincia, in qua non est Abba Kolon, non meretur ut vocetur provincia, והיו קורין ליה רומי בבלון et vocarunt locum illum Roma Babylon. Haec ibi. Et ne quis arbitretur de alia Roma haec dici, ad ista verba מקומה של רומי notat glossator; שעליה נבנה רומי המצירה לישראל locus in quo aedificata fuit Roma angustiis afficiens Israelem. In Medr. Ps. 10. Mortua matre Remi et Romuli, lupa sese obtulit, quae eos lactavit, qui deinde surrexerunt, et duo magna tuguria Romae exstruxerunt. Vide et in Midr. Esther c. 1, 9.

* רום Vide in רים.

רוף *tremere, vacillare:* עד שלא נתן מסו רופף בתוכה החלב antequam coagulum ponatur in eo, lac tremit, agitatur huc illuc, Beresch. rabba sect. 14. Inde Part. Ithpael, ועמודיה מתרופפין et columnae ejus tremunt, heb. יתפלצון, Jobi 9, 6. Affine hebraeo רפה *remitti, laxari, remissum vel laxum esse.* Talia levi motu *tremunt et vacillant*, aut huc illuc agitantur.

רְוָק[32] *caelebs, juvenis.* Sic videtur scribendum, quod Hebraeis in medio semper per duplex Vau scribatur רווק: sed possit etiam designare ista scriptio simplicem Vau consonam, רְוָק, ad differentiam רוֹק cum Vau quiescente: וּרְוָקֵי רשיעיא et juvenes improborum, heb. ובחורים et juvenes, Jes. 40, 30. Ap. Rab. רווק הדר בכרך caelebs habitans in urbe, i.e. פנוי caelebs, Talm. Pes. 113a. לא ילמד אדם רווק סופרים non discet homo caelebs ut sit inter scribas, i. e. ut fiat scriba et praeceptor puerorum; לא ירעה רווק בהמה non pascet caelebs bestias; item, לא יישנו שני רווקים בטלית אחת non cubabunt duo caelibes sub pallio uno, Kid. 82a. Causa, ne moveantur pravis cupiditatibus.

Secundo, *faex vini*[33]: הא בדרווקא הא בדפורצני hoc intelligitur de (vino) ex faecibus (i. e. aqua faecibus affusa) facto: illud de (vino) ex acinis, Pes. 42b. Item *saccus vel linteum colatorium*, ע"ש fol. 75a.

רוק *spuere, despuere, inspuere.* Fut. ואי ירוק דבתא et cum spuerit fluxu laborans, heb. ירק, Lev. 15, 8. Ap. Talm. ad illud (Eccl. 12, 14.) „Omne opus Deus adducet in judicium, על כל נעלם super omne occultum etc." Rabbi Jehuda dixit, זה ההורג כנה בפני חבירו ונמאס hic est is qui occidit pediculum in conspectu socii sui, ut nausea ipsi moveatur: Schemuel dixit, זה שרק בפני חבירו ונמאס hic est qui exspuit coram socio suo, et nauseam ei movet, Chag. 5. Turpe et ignominiosum hoc erat. Vide in ביח.

רוֹק, רוּקָא *sputum:* מאתכנעו ורוק a depressione et sputo, Jes. 50, 6. לא מנעו רוקא non averterunt a me sputum, Jobi 30, 10. עד דאבלע רוקי donec deglutiero sputum meum, Jobi 7, 19. Ap. Rab. רוק תפל sputum insipidum, i. e. jejunum: Maimon par. 2. in הלכות אסורי ביאה cap. 9. §. 38. איזהו רוק תפל quodnam est sputum insipidum? Si quis nihil gustaverit ab initio noctis, et dormiverit, a media nocte posteriore usque in crastinum antequam comedat, vocatur רוק תפל etc. ורוק תפל אפילו על גב העין אסור sputum jejunum vetitum est ponere super oculum in Sabbatho (multo minus in oculum indere), TH. Sab. cap. 14. et Maim. in הלכות שבת c. 21. Hinc dicebant Pharisei, Christum Sabbathum violasse, cum Sabbatho oculos caeci sputo inunxisset, Johan. 9, v. 16. quia id directe huic traditioni ipsorum repugnabat.

רוש. Hinc videri possit אָרִישׁ ex Aphel, et מְרִישׁ Prov. 13, 18. et 15, 32. Si hinc sunt, erit hoc verbum, *abstrahere, deserere*, heb. פרע.

רָז *secretum, arcanum.* Diversis locutionibus hebraicis respondet: רָז אגר לצדיקיא secretum mercedis justorum visum est mihi: רז פורענות לרשיעיא secretum poenae improborum revelatum est mihi, Jes. 24, 16. וכל רז לא אנס לך neque ullum arcanum est difficile tibi, Dan. 4, 6. וכל רז לא יתכסא מנך et ullum secretum non est absconditum a te, heb. כל סתום Ez. 28, 3. מאללין בְּרָז explorantes in secreto, i. e. secreto, clam, exploratores secretos, heb. חרש

32) Convenit cum ar. رَوْق, quod *primam partem adolescentiae* notat.

33) Vocem ar. esse ראוק scribunt Aruch et Schindlerus spectantes verisimiliter ad رَاوُوق *colum, vas vini, in quo purum et clarum redditur.* (Vide Tosaphot s. v. חררא in tract. talm. As. 31a). In Talmude scriptum est רווקא quod itaque juxta pronunciationem ar. רָווּקָא legendum.

in silentio, Jos. 2, 1. ושלח אונדין לות אבימלך ברז et misit nuncios ad Avimelecum secreto, heb. בחרמה in calliditate, Jud. 9, 31. ועלת לותיה ברז et ingressa fuit ad eum in secreto, hebr. בלט, Jud. 4, 21. Sic pro eodem Ruth. 3, 7. et IS. 18, 22. et 24, 5. ברז למימר in secreto, dicendo, heb. בסתר, Deut. 13, 7. in Jon. על רזא דנה super secreto hoc, Dan. 2, 18. רזא רזא גלי secretum manifestatum fuit, Dan. 2, 19. רזא די מלכא שאל arcanum quod rex petit, Dan. 2, 27. למגלא רזא דנה revelare arcanum hoc, Dan. 2, 47. גלא ליה רזא דנה revelavit ei secretum hoc, Esth. 6, 1. ברזא עלאה in secreto excelso, heb. בסתר עליון, Ps. 91, 1. Pl. גלי רָזִין revelans arcana, Esth. 6, 1. Dan. 2. 28, 47. וגלא רָזַיָא הודעך revelans arcana notum fecit tibi. Dan. 2, 29. מן מדילנא גלי רָזֵי quis ex nobis revelaturus est secreta regi, IIR. 6, 11. בְּרָזֵיהוֹן לא הות נפשי in secretis ipsorum non sit anima mea, Gen. 49, 6.

רזב אַרְזוֹבָא *malleus*, heb. מקבת: ut, וְאַרְזוֹבִין וחולילין vel mallei vel secures, IR. 6, 7. Dicitur et אַרְזַפְּתָא [34], ut mox infra.

הַרְזַבְנִית *locustae species*, Cholin 65a.

מַרְזֵב, מַרְזְבָא [35] *canalis, tubus, fistula aquam effundens.* Quidam volunt dici sic a מר *gutta, stilla*, et זב *fluens*, quod guttas pluviae excipiat et effundat, vel quasi *guttarum confluxus:* לְמַרְזְבָא דמיא in canalem aquarum, Job. 38, 25. מרזבין דשריין מיא פשורי וּמַרְזְבִין דשריין מיא חמימי canales qui effundunt aquas tepidas, et canales qui effundunt aquas calidas, Eccl. 2, 8. די מודלח מַרְזְבַיָא qui diffluit in canales, Job. 28, 4. לקל ולהי מַרְזְבַיָךְ ad sonum fluentium canalium tuorum, Ps. 42, 8. Ap. Talm. אותבוה תותי מרזיבא collocarunt illud sub canali tecti, Chol. 105b. פעי מרזבי רצפורין דמא effundebant canales Sipuriae sanguinem, Sanh. 109a.

מַרְזוֹבְלִין *storeae.*

מרזבני [36] *duces, principes.* Ap. Talm. ש' מלכי קטירי תגי איכא בגרמטיא של אדום וש"סה מרזבני איכא בבבל trecenti reges coronis redimiti sunt in Germania Idumaeae, et 365. duces sunt in Babele, Meg. 6b. Pro של אדום in En Jisrael est של רומי, et pro בבבל itidem ברומי. In gl. autem מרזבני exponitur per דוכוסים *duces*. B. Ar. exponit אֲדוֹנִים *domini*. Pro eo Schindlerus videtur legisse אֲרוֹנִים *arcae*. Hinc posuit; מרזבנין arcae.

רזד. Hinc רָזְדִין Proverb. 24, 5. in Venetis. Vox prava, pro דְּזָרִין.

רזה רַזְיָא [37] *vis, robur, fortitudo*, Talm. ותיתי מַרְזְיָא ut venias cum fortitudine, id est, fortiter, velociter. Gl. מכח גדול, Sanh. 45b. Opponitur ei בניחא placide, quiete, leniter: ut, הא דאתא ניחא הא דאתא רזיא haec est (pluvia) quae venit placide; illa, quae venit impetuose, Tan. 3b.

רָזִיאֵל [38] *Rasiel, angelus*, Cant. 10, 20.

רזח מַרְזֵיחָא, מַרְזְחָא *lugens, luctus:* aliis, *convivium:* aliis, *designator, curator funebrium:* לא תעול לבית מרזיחא ne eas in domum luctus vel lugentis. R. Sal. *convivii*, Jer. 16, 5. ויעדון מנהון מַרְזְחִין et recedent ab eis lugubria, Amos 6, 7. R. Sal. משתאות *convivia:* ואכלון עמא בְּמַרְזְחֵיהוֹן et comederunt populus in conviviis ipsorum, Num. 25, 5. in Jonathane. R. Sal. adducit locum ex libro Siphre, וחזרו לעשות להם מרזחים והיו קוראים להם ואוכלים reversi fuerunt ad parandum ipsis convivia; invitarunt ipsos et comederunt. Hoc sensu certe legitur in Medr. Esther c. 1, v. 2. בית המקדש חרב ורשע זה יושב ועושה מרזיחין domus sanctuarii est vastata, et impius iste facit convivia. De convivio Ahasveri. Sic iterum ibid. v. 9.

Ap. Talm. מאי מרזיחא אבל quid est Marsecha? Lugens. Unde sic dicitur? מר וזח, i. e. quod מר amaritudine repletus sit, וזח et recesserit mens ejus, Kethub. 69b.

רזם *spectare, collimare, vel designare, innuere*, idem quod רמז apud Rabbinos. Partic. Pahel, ומה מְרַזְּמִין עינך et quodcunque designaverint oculi tui, vel, quocunque collimarint, Job. 15, 12.

מוּרְזְמָא *avis nomen, quae longis pedibus, corpore rufo.* Aruch vult esse persicum.

רזן רוזינקא [39]. Hinc citatur in Aruch ex Tan. 23b.

---

[34]) Lectio per ב praeferenda, ut conveniat cum ar. إِرْزَبَّة *baculus pervus ferreus*, seu *clava ferrea, qua glebae contunduntur.* Alia forma per פ in Arabico invenitur مِرْزَبَّة, cui chald. מרזפא (pl. מרזפין) respondet.

[35]) Convenit cum ar. مِرْزَاب, quod Persarum est vocabulum مِزَاب inserto ר. Rectius per Chirik מִרְזְבָא pronunciaretur, quippe quum etymon persicum (compositum enim est ex مِير *apparatus* et آب *aqua*) cum י indice lectionis Chirik scribitur.

[36]) Est merum pers. vocabulum مَرْزُبَة *satrapae dignitas, perfectura* apud Persas. Litera נ ex more chald. affixa est. Aut est ex sing. מרזבאן *dux, magnus praefectus.*

[37]) Num forte est gr. ῥῶσις, εως ἡ *formitudo, robur; corroboratio, confirmatio.*

[38]) Vide ann. nostr. ad גבריאל. Convenit quippe vocabulum רזי ex significatione praecedenti cum heb. גבר, cui eadem inest notio *praevalendi et corroborandi.*

[39]) Non nullis placet vocem conferre cum pers. رُوزَه *ad diem pertinens, stipendium diurnum*, mutato, ut putant, ה finali in ק (id quod saepius fieri solet). Opus non est. Plane quippe ar. convenit رِزْقَة (a verbo رَزَقَ largitus

איזל ואזבן לכו רחינקא. Pro eo in nostro Talmud legitur, איזל ואייתי לי כווא עיבורא ibo et comparabo mihi pro denario frumentum; Guido et alii exponunt, *mensuram quatuor digitorum*. Vide quoque infra in רסן.

רזף מַרְזוּפִין[40] *mallei:* ויסחונין במרזופין et percutient eos malleis, Ps. 73, 10. מחיין כְּבְמַרְזוּפִין percutiunt quasi malleis, Ps. 74, 16.

אַרְזַפְּתָא *idem:* ושואת ית ארזפתא בידה et posuit malleum in manum suam, hebr. מקבת, Jud. 4, 21. Ap. Talm. חלף אבבא דבי נפחא שמע קל ארזפתא transivit januam domus fabri cujusdam, audivitque sonum mallei, Git. 56b.

מַרְזַפְתָּא *idem*, Talm. מחינן ליה במרזפתא דנפחא percutimus ipsum malleo fabri, Ber. 34a. In Aruch scribitur מרזבתא.

רְחַב *latum, amplum esse*, heb. רחב in Tg. per רווח et פתה efferri solet, et insolens est רחב Chaldaeis. Legitur tamen, גברא רְחַב נפשא מגרת תגרי vir lati animi excitat lites, heb. רחב נפש, Prov. 28, 25. Locus hic in libris corrupte legitur.

רְחוֹבָא ,רְחוֹב *platea, lata* proprie, ut hebraice. רמן בכל רחוב excelsa in omni platea, Ez. 16, 24. אלהן בְּרְחוֹבָא נבית sed in platea pernoctabimus, Gen. 19, 2 לחוד ברחובא לא תבית tantummodo in platea non pernoctabis, Jud. 19, 20. Pl. עולימין מֵרְחוֹבִין adolescentes ex plateis, Jer. 9, 21. בכל רְחוֹבַיָא מספדא in omnibus plateis planctus est, Am. 5, 16. Const. בְּרְחוֹבֵי קרתא ורחובי קרתא et plateae urbis, Zach. 8, 5. בְּרְחוֹבֵי קרווא in plateis urbis, Nah. 2, 5. ובעו בְּרְחוֹבָהָא et quaerite in plateis ejus, Jer. 5, 1. וּבְרְחוֹבֵיהוֹן et in plateis ipsorum, Jer. 48, 38.

הַרְחָבָה *dilatatio, amplificatio:* הרחבת הלשון dilatatio, amplificatio sermonis.

רחל רַחֲלָא *ovis, agnus:* וּכְרַחֲלָא לקדם גוזהא et sicut ovis coram tonsoribus suis, heb. וכרחל Jes. 53, 7. ואמרי בני רְחֵילִין et agni filii ovium, Deut. 14, 4. in Jon. pro quo Onkelos habet, דִּרְחֵלִין agni ovium. רְחֵלֵי מאתן agni ducenti. Gen. 32, 14. רְחֵלָךְ ועיזך agni tui et caprae tuae, Gen. 31, 38. Ap. Rab. proverbiale, רחילא בתר רחילא אזלא ovis post ovem it, i. e. ovis ovem sequitur. Sic socius socium, fur furem. In malum proprie, quando vel ex simplicitate, vel ex temeritate alius alium sequitur, et maxime in societate. Est vero etiam imitatio in virtutibus, et ea quidem honestissima. Vide Drusium Adagiorum Hebraicorum classe 3. Adag. 3. Legitur in Ketub. 63a. ubi aliud ejusdem generis sequitur, כעובדי אמא כך עובדי ברתא ut sunt opera matris, sic opera filiae, quod brevius apud Ez. (16, 44.) כאמה בתה qualis mater, talis filia. Vide ibi R. Davidem. Pl. fem. רְחֵלוֹת oves feminae: רחלות יוצאות שחוזות oves femellae exeunt (in sabbatho) ligatae, Sab. c. 5. in princ.

רְחַם *misereri.* Hebraicis חמל ,חנן ,רחם hoc sensu plerumque respondet. Quaedam ex forma primae conjugationis Kal punctantur, pleraque autem ex Pahel. Praet. ארי רְחֵם עלי יי nam misertus est mei Dominus, hebr. חנני, Gen. 31, 11. הֵיךְ דִּי רְחֵים אבא על בניא sicut miseretur pater super filios, heb. כרחם Ps. 103, 13. וּרְחֵם עליהון et misertus est eorum, heb. וירחמם, IIR. 13, 23. וּרְחֵים על עמיה et misertus est populi sui, heb. ויחמל Joel. 2, 18. Rarius tamen huic Verbo respondet: vide in Futuro. Part. ואלהנא מְרַחֵם Deus noster miseretur, Ps. 116, 5. דִּמְרַחֵם על מסכני qui miseretur pauperum, hebr. לחונן דלים, Pr. 28, 8. Sic pro eodem hebraeo, ועל ינקא לא מרחם et juvenis non miseretur, Deut. 28, 50. Pl. ידי נשיא דהון מְרַחֲמָן manus mulierum quae fuerunt misericordes, Thr. 4, 10. Infin. רַחֲמָא ארחם עליהון miserendo miserebor ipsorum, Jer. 31, 20. רחמא ירחם עלך miserendo miserebitur tui, heb. חנון יחנך, Jes. 30, 19. לא אוסיף עוד לְרַחֲמָא non pergam amplius misereri, Hos. 1, 6. Imper. יי רְחֵים עלנא domine miserere nostri, heb. חננו Jes. 33, 2. Fut. וברעותי אֲרַחֵם עליך et pro benevolentia mea miserebor tui, Jes. 60, 10. ואף אנא לא אֲרַחֵם etiam ego non miserebor, heb. אחמל Ez. 5, 8. וארחם על מן דארחם et miserebor ejus, cujus miserebor, Exo. 33, 19. תרחם ציון misereberis Tzionis, Ps. 102, 14. ולא תרחם עליהון neque misereberis eorum, heb. ולא תחנם, Deut. 7, 2. ולא תרחם neque misereberis, heb. תחמל, Deut. 13, 9. על ארמלתוהי לא ירחם viduarum ejus non miserebitur, Jes. 9, 16. נְרַחֵם עלוי אלהא miserebitur ejus Deus, Pr. 28, 13. cum formativo נ loco י more Syro. וִירַחֵם עלך et miserebitur tui, Deut. 13, 17. וירחם יתך et misereatur tui, heb. ויחנך, Num. 6, 25. דִּירַחֵם עליכון ut misereatur vestri, Jes. 30, 18. ולד מעין לא יְרַחֲמוּן pueri ex visceribus nati non miserebuntur, Jes. 13, 18. וִירַחֲמוּן עליהון et miserebuntur eorum, IR. 8, 50. Ithpeh. Praet. דמן קדמך אִתְרַחַם על אבהתנא per te enim misertum est (i. e. misericordia affecti sunt) patres nostri, Hos. 14, 4. מן קדם יי יִתְרַחֵם עלך a Deo misertum est super te fili mi, id est, misericordia affectus es, Gen. 43, 28. hebr. אלהים יָחְנְךָ בני Deus misereatur tui, fili mi. Infin. לְאִתְרַחָמָא misericordia affici, Exod. 33, 19. TgH.

רְחִים *misericordia affectus.* Pl. דלא רְחִימִין בְּעובדיהון qui non sunt misericordia affecti propter opera sua, Hos. 1, 6. דלא הוו רחימין qui non fuerunt misericordia affecti, v. 8.

רַחֲמוּתָא *misericordia*, Tg. ויתיב על כורסי רַחֲמוּתָא et sedit in solio misericordiae, Ps. 29, 10.

רְחִים *nixus, fultus*, Talm. דכולא חילא דכרעא עליה רחים quod totum robur tibiae vel cruris super eo nititur, Gl. נסמך, Jeb. 102a.

---

fuit) *largitio una, sustentatio semel facta, stipendium*, quae vox ar. num ejusdem originis sit atque pers. روز (origo quippe in pers. روز quod *diem* notat) aliorum est judicare.

[40]) Vide notam praec. 34.

רַחְמָן, רַחֲמָנָא *misericors:* אלהא רחמנא וחננא deus misericors et gratiosus, heb. רחום Exo. 34, 6. חננא ורחמנא יי gratiosus et misericors Dominus, Ps. 111, 4. Hinc absolute ap. Rab., et maxime apud Kabalistas pro *nomine proprio Dei*; ut, האונס רחמנא פטריה vim vel necessitatem Deus remittit, excusatam habet. Unde et illud, „Necessitati non est lex posita".

רַחֲמִין *misericordiae*, num. pluralis tantum: ואתן לכון רחמין daboque vobis misericordias, Jer. 42, 12. ונח אשכח רחמין קדם יי Noah invenit misericordiam coram Domino, heb. מצא חן, Gen. 6, 8. et sic haec locutio semper redditur. Cum apocopa, ית חסדא וית רַחֲמַי gratiam et misericordiam, Jer. 16, 5. בְּרַחֲמִין וּבְחסדא תדכר in misericordia recordaberis, Hab. 3, 2. וּבְרַחֲמַי in gratia et misericordia, Hos. 2, 19. אתגוללו רַחֲמַי עליהון convolutae sunt misericordiae meae super eos, Jer. 31, 20. אדכר רַחֲמָךְ יי׳ recordare misericordiarum tuarum Domine, Ps. 25, 6. ארי אתגוללו רַחֲמוֹהִי nam convolvebantur viscera misericordiae ejus, Gen. 43, 29. וְרַחֲמוֹי על כולהון et misericordia ejus est super omnes, Ps. 144, 9. כְּרַחֲמוֹהִי juxta misericordiam ejus, Jes. 63, 7. וְרַחֲמֵיהוֹן דרשיעי et misericordiae improborum, Pr. 12, 10. ארי אתגללו רַחֲמָהָא על ברה nam convolutae erant misericordiae ejus super filium suum, IR. 3, 27.

Ap. Rab. רַחֲמָנִית *foemina misericors, benigna et pia:* et plene, נשים רַחֲמָנִיּוֹת feminae misericordes, benignae. מדות רחמניות affectus, mores, proprietates ad misericordiam et benignitatem inclinantes.

רַחֲמָנוּת *misericordia, benignitas*, Talm. תפלתן של צדיקים מהפכת דעתו של הק"בה ממדת אכזריות למדת רחמנות oratio justorum convertit mentem Dei benedicti ex affectu severitatis in affectum misericordiae, Suc. 14a. Plenius hanc sententiam vide in עתר.

רָחָם *pica.* Hebraice legitur Lev. 11, 18. ubi quidam nostrorum *meropem* reddunt, quae a Plinio commendatur a pietate et benignitate erga parentes, ut sic ista etymologia cum Verbo רחם conveniat. At Judaei communius *picam* interpretantur, quam Talmudici שרקרק vocant, et Jonathan Lev. 11. שַׁרְקְרָקָא, a שרק sibilare, et Pica sic dicta a sibilosa et strepera voce. Sed aliam etiam etymologiam afferunt. Dixit R. Jochanan, למה נקרא שמו רחם כיון שבא רחם באו רחמים quare vocatur nomen ejus racham? quando venit רחם pica, veniunt רחמים, i. e. מטר pluvia, Chol. 63a.

רַחֲמִים *pluviae*, ut praecedit. בעא רחמים petebat pluvias, rogabat Deum, ut demitteret pluvias, saepe apud Talmudicos.

II. רְחַם *amare, diligere*, heb. אהב cui respondet. Praet. וישראל רְחֵים ית יוסף Israel autem amabat Josephum, Gen 37, 3. ואבוהי רחים ליה et pater ejus dilexit eum, Gen. 44, 20. וּרְחֵם יצחק ית עשו et dilexit Isaac Esavum, Gen. 25, 28. בְּדִרְחֵים יתיה pro eo quod amavit ipsum, IS. 20, 17. Sic IIS. 18, 3. ארי רְחֵימָךְ nam diligit te, Deut. 15, 16. ארי רַחֲמַת נפשיה רחמיה nam amore animae suae amabat ipsum, IS. 20, 17. וְרַחֲמֵיהּ לחדא et amabat ipsum valde, IS. 16, 21. ועבדך רְחִימֵהּ et servus tuus diligit eum, Ps. 119, 140. ורחימה et amavit eam, Gen. 24, 67. מרחמתא דרחמה prae amore quo amaverat ipsam, IIS. 13, 15. ורבקה רְחֵימַת ית יעקב et Rebecca amabat Jacobum, Gen. 25, 28. ורחימת מיכל et diligebat Michal, IS. 18, 20. ומיכל בת שאול רְחֵמַתֵּיהּ et Michal filia Saulis amabat ipsum, IS. 18, 28. ית יחידך די רחימתא filium unicum tuum quem amas, Gen. 22, 2. ולא רְחֵמְתָּנִי neque amas me, Jud. 14, 16. במה רְחֵמְתְּ אחר רחמתנא in quo dilexisti nos, Mal. 1, 2. רְחֵמְתְּ בית משכבהון dilexisti locum tabernaculi ipsorum, Jes. 57, 8. רְחֵימִית יתכון dilexi vos, Mal. 1, 2. וּרְחֵימִית ית יעקב et dilexi Jacobum, Mal. 1, 2. חֲלַף דִּרְחֵימִית pro eo quod dilexi, Ps. 109, 5. ואנא רְחֵמְתָּךְ et ego dilexi te, Jes. 43, 4. איכדין תימר רְחֵמְתִּיךְ quomodo dicis, diligo te, Jud. 16, 15. וּרְחֵמְתֵּיהּ et amavi ipsum, Hos. 11, 1. ועמי רחימו כן et populus meus amant sic, Jer. 5, 31. ביד עממיא דרחימו in manus populorum, quos amant, Hos. 8, 9. ארי כן רחמתון nam sic dilexistis, Am. 4, 5. Part. praesens, אנא רָחֵם ego amo, IIS. 13, 4. וְרָחֵם גיורא et amans peregrinum, Deut. 10, 18. דרחם ליה אלהא quem amat Deus, Pr. 3, 12. רָחֲמַי amans me, Jes. 41, 8. Plur. רָחֲמִין ית דוד amant Davidem, IS. 18, 16. Constr. לְרָחֲמֵי שמך diligentes nomen tuum, Ps. 5, 12. לְרָחֲמַי ולנטרי פקודי diligentibus me et custodientibus praecepta mea, Exo. 20, 6. Fem. אנא רָחֲמָא רחמי ego diligo diligentes me, Pr 8, 17. Part. Pehil, דִּרְחִימָא על בעלה quae erat dilecta a marito suo, Hos. 3, 1. חדא רחימתא una dilecta, Deut. 21, 15. Pl. דִּרְחִימִין וחביבין qui erant dilecti et amici inter se in vita sua, IIS. 1, 23. רְחִימַי dilectos meos, Hos. 2, 5. In Hebraeo est מְרַחֲמַי, quod activum est, unde melius ipsi respondet רָחֲמַי amantes me, amicos meos qui me amant. Sic בתר רחמהא post amicos suos, Ez. 23, 5. heb. מאהביה, cui similiter melius convenit אָהֲבָהָא amantes ipsam. Infin. צבי יי לְמִרְחַם יתהון placuit Deo diligere eos, Deut. 10, 15. ולמרחם ית שמא דיי et diligere nomen Domini, Jes. 56, 6. ולמרחם גמילות חסדא et diligere gratuitam beneficentiam, Mich. 6, 8. Imper. רְחִימוּ ית יי׳ diligite dominum, Ps 31, 24. Fut. לא תִרְחַם שנתא non diliges somnum, Pr. 20, 13. Ithpeh. Fut. ודרדף צדקתא יִתְרְחֵם et qui persequitur justitiam, diligetur, Pr. 15, 9. Pahel, Part. קְרֵיתִי לִמְרַחֲמַי vocavi amantes me, Thr. 1, 19. Infin. לא אוסיף לְרַחֲמָא עליהון non addam amare ipsos, Hos. 9, 15. Fut. אֲרַחֲמִנּוּן diligam eos, Hos. 14, 5. ותרחמיה לחברך כוותך et diliges proximum tuum sicut teipsum, Lev. 19, 18. כען יְרַחֲמִנַּנִי בעלי nunc diliget me maritus meus, Gen. 29, 32. וירחמנך et diliget te, Deut. 7, 13. תרחמון סריקותא diligetis inanitatem, Ps. 4, 3. וּתְרַחֲמוּן ית גיורא et diligetis peregrinum, Deut. 10, 19.

רָחֵם, מְרַחֵם *amans, amator, amicus qui amat.*

רְחִים, רְחִימָא *amatus, dilectus, amicus qui diligitur:* לא תתרחצון ברחים ne respiciatis in amicum, heb. ברע, Jer. 7, 5. In sententiis Ben Syrae, רחימא קדמאה

ליה אח כפר ביה amicum priorem ne esto abnegans ipsum, i. e. amicum veterem ne deserito. Vide interpretes in istas sententias, Drusium et Fagium. Cicero alicubi scribit: „Veteres amicitias pro consequentium novitate ne fastidias". In Tg. רְחִימַי וחברי amici mei et socii mei, Ps. 38, 12.

רְחִים, רְחִימָא *amor, dilectio, amicitia, caritas:* ואנת מקבלא יתהון בִּרְחִים et tu recipis eas cum caritate, Cant. 7, 7. אף רְחִימְתָא די רחמנן etiam amor, quo amat ipsos aliquis, Eccl. 9, 1. Opponitur ipsi ibidem סנאתא odium: כן רְחִימַת יי׳ sic est amor Domini erga filios Israel, Hos. 3, 1. בִּרְחִימַת יי׳ ית ישראל propter amorem Domini erga Israelem, IR. 10, 9. מפרשא לי רחמתך מֵרְחִימַת תרתין נשין mirabilior mihi est amor tuus quam amor duarum mulierum, IIS. 1, 26. בִּרְחִמְתֵּיהּ ידוץ in amore ejus exultabit, Soph. 3, 17. אף רְחִמְתְּהוֹן אף שנאתהון etiam amor ipsorum, etiam odium ipsorum, Eccl. 9, 6.

רַחֲמָא, רַחְמְתָא *idem:* בתקוף רחמא fortitudine, vi amoris, Hos. 11, 4. ארי רחמת נפשיה nam amore animae suae, i. e. intimo et ardenti, IS 20, 17. נחבסם בִּרְחִמְתָא hilares erimus in amore vel amicitia, i. e. amice, Pr. 7, 18. מֵרַחְמְתָא דרחימה prae amore quo amavit ipsam, IIS. 13, 15. ברחמתיה pro amore ejus, Jes. 63, 9. Pl. masc. למטפי ית רַחֲמַי מנך extinguere amores meos a te, Cant. 8, 7.

רַחֲמוּתָא *idem:* מכסא רחמותא obtegit dilectio, Pr. 10, 12. וְרַחֲמוּתָא תמן ubi est dilectio, Pr. 15, 17. אילתא דרחמותא cerva amoris, Pr. 5, 19. וּבְרַחֲמוּתָא et in amore, Pr. 5, 19. In Hebraeo est, וּבאהבתה et in amore ejus; ideoque praestat et in Tg. legi וּבְרַחֲמוּתָהּ cum pronomine.

רְחִימוּתָא *idem:* דמכסי חובה בעי רחימותא qui tegit peccatum, quaerit amorem, Pr. 17, 9.

רְחַץ, רְחִיץ *fisus, confisus est. sperare, spem, fiduciam collocare, vel reponere.* Respondet hebraeis בטח et חסה in Lege et Prophetis, rarius in aliis libris. Part. די את רָחֵיץ qui tu confidis, Deut. 28, 52. דעל מימריה אנא רחיץ qui in verbo ejus confido, heb. אחסה IIS. 22, 3. וּדְרָחֵיץ על מימרי et qui confidit in verbo meo, Jes. 57, 13 Part. Pehil, רְחִיץ במימרא דיי׳ confisus in verbo Domini, heb. בָּטֻחַ Ps. 112, 7. Pl. דהוו רְחִיצִין ביה in quo confisi erant, Deut. 32, 37. ובני ישמעאל דִּרְחִיצִין et filii Ismael qui fidentes vel securi sunt, Job. 12, 6. דרחיצין על מימריה qui confisi sunt in verbo ejus, heb. חוסי בו, Nah. 1, 7. Infin. מן לְמִרְחַץ בבר נש quam confidere in homine, Ps. 118, 8. מן למרחץ ברברביא quam confidere in principibus, Ps. 118, 9. Imper. רְחִיץ במימרא דיי ועבד טב confide in verbo Domini et fac bonum, Ps. 37, 3. רְחִיצוּ במימרא דיי׳ confidite in verbo Domini, Ps. 115, 10. 11. Ithpeh. vel Ithpah., Praet. במימרא דיי׳ אלהא דישראל אִתְרְחִיץ in verbo Domini Dei Israelis confisus est, IIR. 18, 5. ליט גברא דְאִתְרְחֵיץ באנשא maledictus vir qui confidit in homine, Jer. 17, 5. בריך גברא דאתרחץ במימרא דיי׳ benedictus est vir qui confidit in verbo Domini, Jer. 17, 7. במימרא דיי לא אִתְרְחִיצַת in verbo Domini ipsa non confidit, Soph. 3, 2. ארום במימרך אִתְרְחַצַת נפשי nam in verbo tuo confidit anima mea, Ps. 57, 2. על מן אִתְרְחֶצְתָּא in quo confisus es, IIR. 18, 20. ואתרחצת לך על מצראי et confisus es tibi in Aegyptios, IIR. 18, 24. דְאִתְרְחֵיצְתָּא in qua tu confidis, IIR. 18, 19. וְאִתְרְחַצְתְּ חלף בבשתיך et confisa es in malitia tua, Jes. 47, 10. דאתרחצת באוצרך pro eo quod confisa es in thesauris tuis, Jer. 48, 7. אלהי בך אִתְרַחֲצֵית Deus mi in te confisus sum, Ps. 25, 2. ארי אִתְרְחִיצוּ על כמנא nam confisi sunt in insidiis, Jud. 20, 26. די אתרחצו עלוהי qui confisi sunt in eo, Dan. 3, 28. וְאִתְרְחִיצוּ עלוי et confisi sunt in eo Sichemitae, Jud. 9, 26. וְאִתְרְחֶצְתּוּן על בשקרא confisi estis in mendacio, Jes. 30, 12. על מימרא דיי אלהנא אתרחצנא in verbo Domini Dei nostri confidimus, IIR. 18, 22. Part. כל די מִתְרְחֵץ עליהון omnis qui confidit in eis, Ps. 115, 8. דְמִתְרְחֵץ במימרך qui confidit in verbo tuo, Ps. 84, 13. דמתרחצא בבית גנזהא quae confidit in domo thesaurorum suorum, Jer. 49, 4. Pl. הא אתון מִתְרַחֲצִין ecce vos confiditis, Jer. 7, 8. ומתרחצין על רתיכיא et confidunt in curribus, Jes. 31, 1. לכל דְמִתְרַחֲצִין עלוי omnibus qui confidunt in eo, IIR. 18, 21. לאלין דמתרחצין ביה illis qui confidunt in eo, heb. לחסים בו Pr. 30, 5. Infin. לְאִתְרְחָצָא עליהון confidere in eos, Ezech. 29, 16. טב לְמִתְרְחָצָא bonum est confidere in verbo Domini, Ps. 118, 8. 9. quod est cum formativo מ ex usu dialecti Hierosolymitanae. וּלְאִתְרְחָצָא בטלל מצרים et confidere in umbra Aegypti, Jes. 30, 2. Fut. ואנא אִתְרְחֵיץ במימרך et ego confidam in verbo tuo, Ps. 55, 24. וְתִתְרְחֵץ et confides, Job. 11, 18. הוא יתרחץ על זכותיה et ipse confidet in justitia sua, Ez. 33, 13. יתרחץ במימריה et confidat in verbo ejus, Ps. 64, 11. על סוסון לא נתרחץ in equis non confidemus, Hos. 14, 4. אל תִּתְרַחֲצוּן ברברביא ne confidatis in principibus, Ps. 146, 3. ובה יתרחצון et in ea confident pauperes in populo, Jes. 15, 5. ויתרחצון בשמא דיי׳ et confident in nomen Domini, Sophon. 3, 12. וארמלתכון על מימרי יִתְרַחֲצוּן et viduae vestrae in verbum meum confident, Jer. 49, 11. Aphel, Praet. וְאַרְחֵץ יתכון על שקרא et confidere fecit vos in mendacio, Jer. 29, 31. אַרְחֶצְתָּא ית עמא הדין fecisti confidere populum hunc in mendacio, Jer. 28, 15. ולא ירחץ יתכון neque confidere faciat vos Chiskia, IIR. 18, 30.

רוּחְצָן, רוּחְצָנָא *fiducia, confidentia:* מה רחצנא הדין quae est fiducia ista qua confidis, IIR. 18, 19. בְּרוּחְצַן כדביכון in fiduciam mendaciorum vestrorum, Jes. 28, 17. קרתא דיתבא לְרוּחְצַן urbs quae habitat confidenter, Gen. 34, 25. רוּחְצָנִי fiducia mea, IIS. 22, 3. רְחָצָנִי בעדן עקא fiducia mea in tempore angustiae, heb. מחסי Jer. 17, 17. רחיק יי רוּחְצָנִיךְ elongavit dominus fiduciam tuam, Jer. 2, 37. ארי שוינא בכדיב רוּחְצָנָנָא nam posuimus in mendacio fiduciam nostram, Jes. 28, 15. ושוי בשרא רְחָצָנֵיהּ et posuit carnem fiduciam suam, Jer. 17, 5. והיך בי מטויאתא רחצניה et sicut domum telae aranearum fiduciam ejus, Job. 8, 14. מבית אל רְחָצָנְהוֹן de Bethel fiducia ipsorum, Jer. 48, 13.

אִתְרְחָצָא *fiducia:* ואתרחצא בטלל מצרים et fiducia

in umbra Aegypti erit in depressionem, Jes. 30, 3. Similis formae est אִתְבְּהָלָא Dan. 2, 25. Posset etiam legi אִתְרַחֲצָנוּת, quae forma frequens est in derivatis ex Ithpeal.

II. רְחַץ רָחֵץ *lavare, abluere, lavare se, lavari*. Ap. Rab. מכאן שמרחיצין את הולד בשבת hinc habemus, quod lavant infantem in sabbatho, R. David Ez. 16, 4.

רְחִיצָה *lotio, ablutio:* טעונין רחיצת ידיים opus habent lotione manuum, Rab.

מֶרְחָץ *balneum*, vel; בית המרחץ *domus vel locus balnei, ubi convenitur sudandi, et aquis calidis se abluendi causa*. Pl. מֶרְחֲצָאוֹת.

רְחַק רְחֵיק *elongare se, elongari, longe, longinquum esse, abesse vel distare, longe abire vel recedere*. Rarum est in conjugatione Pehal vel Kal, pro qua Ithpehal usurpatur. Latissimi usus est, et pro diversis verbis hebraicis usurpatur, maxime in Pahel et Aphel, ut videbitur. Praet. היך דִּרְחֵיק מדנחא ממערבא quam longe distat oriens ab occidente, Ps. 103, 2. מלכת רשיעי רְחֵקַת מני consilium improborum longe abest a me, Job. 21, 16. et 22, 18. רְחַקוּ מני ומן קדמי longe recedunt a me et a conspectu meo, Job. 30, 10. Potest et legi רְחִיקוּ ex terminatione Chirek. Part. praesens, ואף חברוי רְחֲקִין מניה etiam socii ejus longe recedunt ab ipso, Pr. 19, 7. Fut. דנטר נפשיה יִרְחַק מנהון qui studiosus est animae suae, longe recedit ab eis, Pr. 22, 5. Ithpeh. אִתְרְחַק *idem*. Quaedam notantur ex forma Ithpahel, quae promiscue hic subjicientur. Quandoque aliis quam heb. רחק respondet. Praet. על כן אִתְרְחַק דינא מננא idcirco longe recessit judicium a nobis, Jes. 59, 9. וְאִתְרַחִיקַת נפשהון et taedio affecta est anima ipsorum propter terram desiderabilem, heb. וימאסו, Ps. 106, 24. Hinc verbo מאס solet in Pahel vel Aphel active respondere, unde melius legeretur pro eo אַרְחִיקַת longe rejecit, respuit, sprevit terram desiderabilem. קרתא דלא אִתְרְחַקַת urbs quae non est rejecta, heb. נעזבה, Jes. 62, 12. וְאִתְרְחַקַת מניה sed longe recessit ab eo, Ps. 109, 17. דְּאִתְרְחַקְתְּ quod longe rejecta sis vel spreta, heb. כי תמאס, Jes. 54, 6. ארי אתרחקו מדחלתי quia recesserunt a timore mei, Jer. 2, 5. דאתרחיקו מדחלתי qui recesserunt a timore mei, Ez. 44, 10. אתרחיקו מקרויהון recesserunt ex urbibus suis, vel passive, rejecti sunt, heb. מאס ערים sprevit civitates, Jes. 33, 8. Part. מִתְרְחַק מממון דשקר recedens a divitiis male partis, heb. מאס spernens, Jes. 33, 15. מתרחקין בנוי מפורקנא longe absunt filii ejus a liberatione, Job. 5, 4. Infin. לְאִתְרַחָקָא מעל מקדשי ad longe recedendum, ut recedam ex sanctuario meo, Ez. 8, 6. Imper. אִתְרַחֲקִי מעישקא procul abesto ab oppressione, Jes. 54, 4. אִתְרַחֲקוּ מדחלתא דיי recedite a timore Domini, Ez. 11, 15. Fut. לא תִּתְרְחַק מני ne longe absis a me, Ps. 22, 12. ארי יתרחק מנך אתרא quum longius abfuerit a te locus, Deut. 12, 21. ויומה לא יִתְרַחֲקוּן et dies ejus non prolongabuntur, heb. לא ימשכו non protrahentur, Jes. 13, 22. ויתרחקון מסלעמיך et longe aberunt qui absorbeant te, Jes. 49, 19. In Pahel fit activum, et diversis verbis respondet. Primum verbo גאל *polluendi* significatione, quia polluta *rejiciuntur et longe removentur;* Secundo verbo געל, pro *fastidire, cum fastidio rejicere*. Tertio verbo מאס *spernere, aspernari, respuere, rejicere, reprobare tanquam faedum*. Quarto pro נדה *procul removere, separare, elongare, ejicere, expellere ut immundum*. Quinto פגל sive פגול *abominandum, abominabile et rejectitium esse*. Sexto תעב *abominari, et similibus, quae significant, propter faeditatem aliquid longe a se removere et rejicere*. Pahel Praet. ואם יתבי ציון רַחֵק מימרך et si habitatores Tzionis fastidierit; vel cum fastidio removerit verbum tuum, heb. געלה, Jer. 14, 19. ארי רחק יי׳ רוּחְצָנַיִךְ nam sprevit, contemptim rejecit Dominus fiducias tuas, hebr. מאס, Jer. 2, 37. ויי רַחֲקַנִי sed Dominus rejecit me, hebr. שכחני oblitus est mei, Jes. 49, 14. רַחֲקָךְ מלמהוי מלכא sprevit, rejecit te, ne esses rex, heb. וימאסך, IS. 15, 23. ורוחקך et rejecit te, IS. 15, 26. ארום מימרא דיי רַחֲקִנּוּן nam verbum Domini rejecit eos, hebr. מאסם Ps. 53, 6. וית קימי רַחֲקַת נפשהון et statuta mea rejecit anima ipsorum, hebr. געלה fastidivit, Lev. 26, 43. ארום רחקתא quia rejecisti, Job. 34, 33. ואת שבקתא ורחקתא tu autem reliquisti et rejecisti, Ps. 89, 39. דירַחֲקִית אבהתהון qui rejecit patres ipsorum, Job. 30, 1. תועבתא הדא דְּרַחֲקִית abominationem hanc quam longe rejeci, heb. שנאתי odi, Jer. 44, 4. שקרא כניתי ורחקית falsitatem odi et rejicio, Ps. 119, 163. hebr. ואתעבה et abominor. ואנא רַחֲקְתֵּיהּ ego autem rejeci ipsum, heb. מאסתיו sprevi ipsum, IS. 16, 1. ארי תמן רַחֲקְתִּנּוּן nam ibi rejeci eos, heb. שנאתים odi eos. ארי לא יתך רחקו non enim te rejecerunt, IS. 8, 7. רַחִיקוּ יתי כל אנשי רזי rejecerunt me omnes consiliarii mei, hebr. תעבוני abominati sunt me, Job. 19, 19. רַחֲקוּנַנִי rejecerunt me, heb. תעבוני, Job. 30, 10. Part. praet. קרבן מְרַחַק oblationem rejectitiam, hebr. לחם מגאל panem pollutum, Mal. 1, 7. Pl. מכסף פסולא מְרַחֲקִין magis quam argentum reprobum ipsi reprobi sunt vel rejecti, Jer. 6, 30. דמיא לאתתא מרחקא assimilata est mulieri separatae ob immundiciem, hebr. לנדה, Thr. 1, 17. Part. praes. אנון מְרַחֲקִין יום ביש ואתון מקרבין ipsi elongant, longe removent diem mali, vos autem prope admovetis, heb. המנדים Am. 6, 3. וּמְרַחֲקִין יתי כסותי et rejiciunt me vestes meae, hebr. ותעבוני abominantur me, Job. 9, 31. מְרַחֲקִיכוֹן separantes, rejicientes vos, heb. מנדיכם, Jes. 66, 5. Infin. וְרַחָקָא תרחקניה sed rejiciendo rejicies illud, heb. ותעב et abominando abominaberis illud, Deut. 7, 26. לְרַחָקָא מְגַפְּפָא removere amplectentem uxorem, Eccl. 3, 5. Sic habent libri. Melius legeretur לְמִרְחַק מְגַפְּפָא recedere ab amplectendo, juxta hebraeum לִרְחֹק מחבק, recedendi ab amplectendo. לְרַחָקָא בישא ולקרבא טבא rejicere malum et admovere bonum, Jes. 7, 15. 16. Imper. אין שקר בידך רַחֵק יתיה si est res falsa in manibus tuis, remove eam, Job. 11, 14. Fut. לא יְרַחֵק בכל זרעא דישראל non reprobabit totum semen Israelis, Jer. 31, 37. לא ירחק יי ית עמיה non

elongabit Dominus populum suum, heb. יטש deseret, IS. 12, 22. וִירַחֵק מֵימְרִי יתכון et rejiciet verbum meum vos, heb. וגעלה fastidiet, Lev. 26, 30. ואם ית דיני תְּרַחֵק נפשכון et si judicia mea rejecerit anima vestra, heb. תגעל, Lev. 26, 15. לא תרחקון למיזל non elongabitis eundo, non longe recedetis, Exo 8, 28. כען יְרַחֲקוּן טעותהון nunc ergo removeant idola sua, Ez. 43, 9. Aphel אַרְחֵיק idem quod in Pahel, et interdum intransitivum, ut et heb. in Hiphil הרחיק sumitur. Praet. אחי מעלוי אַרְחֵיק fratres meos a me removit, Job. 19, 13. heb. הרחיק elongavit: אַרְחֶקְתָּא מידעי מני elongasti familiares meos a me, Ps. 88, 9. אַרְחֶקְתִּנּוּן לביני עממיא expuli eos inter populos gentiles, Ez. 11, 16. אנון ארחיקו מבית מיכה ipsi longinqui erant a domo Michae, Jud. 18, 22. Part. מַרְחֵיק נפשה מן אנוסין separans se ab oppressionibus, Jes. 33, 15. Infin. אַרְחֵיק מן משריתא procul recedendo a castris, Exo. 33, 7. לחוד ארחקא לא תְרַחֲקוּן solummodo elongando non elongabitis ire, Exod. 8, 28. לְאַרְחָקוּתְהוֹן מעל תחומהון ad ejiciendum eos ex terminis suis, Joel. 4, 6. Imper. ויתא דשפותא אַרְחֵיק מנך et iniquitatem labiorum remove a te, Pr. 4, 24. Fut. אַרְחֵיק חיי rejicio vel sperno vitam meam, Job. 9, 21. וְאַרְחֵיק ית קרתא הדא et reprobabo, spernam urbem hanc, IIR. 23, 27. ולא אַרְחֵיקְנָךְ neque reprobabo te, Jes. 41, 9. וארחיקנך מלשמשא קדמי et rejiciam te, ne ministres mihi, Hos. 4, 6. ולא אַרְחֵיקִנּוּן לשיציותהון neque rejiciam eos, ut perdam eos, Lev. 26, 44. תַּרְחֵיק עולתא ממשכנך elongabis iniquitatem a tentorio tuo, Job. 22, 23. וירחיק יי׳ את בני אנשא et procul removebit Dominus homines, Jes. 6, 12. מימרי לא יַרְחֵיקְנָךְ verbum meum non rejiciet te, heb. לא אשכחך non obliviscar tui, Jes. 49, 15. לא תַרְחִיקוּן מן קרתא לחדא ne longe recedatis ab urbe, Jos. 8, 4.

רְחִיק ,רָחִיק longinquus, longinquum, longe, procul remotum et distans, heb. רחוק: ut, רָחִיק יהי בֵּינֵיכוֹן longum, longinquum spacium erit inter vos et illos, Jos. 3, 4. דרחיק במותא ימות qui longinquus est, morte morietur, Ez. 6, 12. למה יי׳ חקים בְּרָחִיק quare Domine consistes in longinquo, Ps. 10, 1. וחזא ית אתרא מֵרָחִיק et vidit terram e longinquo, Gen. 22, 4. Pl. רְחִיקִין אנחנא מנכון longinqui sumus nos a vobis, Jos. 9, 22. ורחיקין אנון et longinqui illi sunt a Tzidoniis, Jud. 8, 7. דִּרְחִיקִין מן יבשתא quae longe distant a terra, Ps. 65, 6. דקריבין וּדְרָחִיקִין qui propinqui et qui longinqui sunt, Jer. 25, 26. Femin. דייתי מארע רְחִיקָא qui venerit de terra longinqua, Deut. 29, 22. ורחיקא דחלתך longe abest timor tui, Jer. 12, 2. מן ארעא רחקתא de terra longinqua, Pr. 25, 25.

רִיחוּק *elongatio, res elonganda, rejicienda, abominanda; abominatio, separatio, rejectio, remotio,* heb. נדה: ut, כיומי ריחוק סובתה juxta dies separationis propter immundiciam ejus, Lev. 12, 2. בריחוק סאובתה in separatione propter immunditiam ejus, Lev. 18, 19. וריחוקא דשפותי רשעא et rejectio labiorum meorum est improbitas, hebr. תועבת, Pr. 8, 7. כסיאבת ריחוקה juxtam immundiciam separationis suae menstruae, Lev. 15, 26. שבעא יומין תהי בריחוקה septem diebus erit in separatione sua, Lev. 15, 19. כריחוקה juxta separationem suam, Lev. 12, 5. Pl. שוית ריחוקין להון posuisti me rejectiones ipsis, i. e. rejectamentum abominandum, hebr. תועבות abominationes, Ps. 88, 9.

הַרְחָקָה *remotio: absurdum, inconveniens,* apud Philosophos. In More saepe.

מַרְחָק ,מְרָחַק *abominabile, abominandum, abominatio, rejectio abominabilis, res detestanda, rejicienda et procul removenda:* ut, כל דכן מְרָחַק ומסאב quanto magis abominabilis est et impurissimus, heb. נתעב: Job. 15, 16. Sed hoc sit potius Participium. מְרָחַק יהי res abominabilis erit, heb. פגול, Lev. 7, 18. Sic pro eodem legitur cap. 19, 7. לא אכלית בסר מְרָחַק neque comedi carnem abominabilem, heb. בשר פגול Ez. 4, 14. דבחא דרשיעי מרחק הוא sacrificium improborum res abominabilis est, heb. תועבה Pr. 21, 27. ולא תעיל דִמְרָחַק לביתך neque inferes quod abominabile est, in domum tuam, hebr. תועבה, Deut. 7, 26.

מְרַחֲקָא ,מְרַחַקְתָּא *idem:* מרחקא היא res rejicienda et exterminanda est, heb. נדה היא, Lev. 20, 21. ארי מרחקא היא קדם יי׳ nam res abominabilis est coram Domino, heb. תועבה, Deut. 24, 4. אף צלותיה מרחקא היא etiam precatio ejus abominatio est, heb. תועבה, Pr. 28, 9. וּמְרַחֲקָא דסכלי et abominatio stultorum, Pr. 13, 19. וּמְרַחַקְתָּא דצדיקי גברא עולה abominatio justorum est vir iniquus; ומרחקתא דרשיעי et abominatio improborum est vir cujus viae rectae sunt, Prov. 29, 27.

Ap. Rab. רֶחֶק *distantia, dimensio:* ut cum dicunt; corpus est שיש לו שלשה רחקים cui sunt tres dimensiones, longitudo, latitudo, et profunditas.

רחש רְחֵישׁ *repere, reptare: repere facere, progignere, producere:* et generalius, *movere se, moveri hinc inde, ut ea quae repunt et corpus provent sine pedibus.* Praet. רְחֵישׁ ארעהון עורדעניא produxit terra ipsorum insecta, vel, ranas, heb. שרץ Ps. 105, 30. Part. בנבלת רָחֵישׁ מסאב in cadaver reptentis immundi, hebr. שרץ reptilis, Lev. 5, 2. הוה רָחֵישׁ בספותיה fuit movens labia sua, Thr. 1, 18. וכל די רחיש על ארעא et quicquid repit super terram, heb. רמש Gen. 7, 8. דְּרָחֵישׁ על ארעא quod repit super terra, heb. הרמש Gen. 1, 26. 30. et 7, 21. Fem. וית כל נפשא חיתא דְּרָחֲשָׁא et omnem animam viventem quae repebat, hebr. הרמשת, Gen. 1, 21. et 28. Fut. יִרְחֲשׁוּן מיא רחיש producant aquae reptile animae viventis, hebr. ישרצו Gen. 1, 20. Aphel Praet. וְאַרְחֵשׁ מורנין et produxit vermes, hebr. וירם תולעים Exod. 16, 20. in Tg. Jon. וְאַרְחִישׁוּ מיא לזניהון quae produxerunt aquae juxta species suas, Gen. 1, 21. Part. נסין חדתין מַרְחִישׁ signa nova producit singulis matutinis, Thr. 3, 23. Fut. אַרְחֵישׁ שיזבותא לי commovebo, procurabo, producam liberationem mihi, heb. אחישה accelerabo, Ps. 55, 9. Lectio suspecta est: nam רחש pro חוש nunquam usurpatur, חוש

antem per se usitatum legitur Deut. 32, 11. et Ps. 141, 1 pro ipso hebraeo חִישָׁה. Unde forte rectius et hic legeretur אָחִישׁ accelerabo. מן יַרְחֵשׁ מציון quis producet ex Tzione liberationem Israelis? heb. מי יתן quis det? Ps. 14, 7. בכל די דרחיש ארעא in omnia reptilia quae prorepere facit, quae producit terra, heb. תרמש Gen. 9, 2. Ithpeh. אִתְרְחֵשׁ *produci, progigni, fieri, accidere, evenire.* Praeter. ואִתְרְחֵשׁ ליה נסא productum fuit ipsi signum miraculosum a Domino mundi, i. e. accidit, evenit, factum est, Eccl. 4, 13. על נסיא דְאִתְרְחִישׁ לעבדא דיי׳ de miraculis quae facta sunt servo Domini Davidi. Ps. 18, 1. Ap. Rab. בדי גברא דמתרחיש ליה ניסא apud virum, cui solebat fieri miraculum, Ber. 56a. מאן עובדך דהא ק״בה רחיש לך אילין תרין ניסין quodnam est opificium tuum, quod Deus benedictus produxit vel fecit tibi ista duo miracula? Zoh. ודלמא רחושי מרחשן שפוותיהו בעלמא num forte movendo moventur labia ipsorum in hoc mundo, nempe in sepulchro, Sanh. 90b. לא בכל שעתא ושעתא מתרחיש ניסא non quavis hora accidit miraculum, Megil. 7b. חזא דקא מְרַחֲשָׁן שפותיה vidit quod moverent se labia ejus, Sanh. 67b.

רְחֵשׁ, רְחַשׁ *reptile, vermis,* heb. רמה, שרץ, רמש quibus respondet: ירחשון מיא רְחֵשׁ producant aquae reptile. Gen. 1, 20. בעיר וּרְחֵשׁ bestiam et reptile, Gen. 1, 24 אתבסימו לְרַחֲשָׁא dulces facti sunt vermi sive vermibus, heb. מתקו רמה Job. 24, 20.

רִיחֲשָׁא *idem:* וית כל ריחשא דארעא et omne reptile terrae, Gen. 1, 25. וּרְחֵשׁ ריחשא et produxit vermes heb. וירם תולעים Exod. 16, 20. מכל ריחשא דמיא de omni reptili aquarum, Lev. 11, 20. ועיל מנך ריחשא et supra te vermes, heb. תולעה, Jes. 14, 11. בר נש דבחייו ריחשא filius hominis qui in vita sua vermis est, Job. 25, 6. וריחשא לא הוה ביה et vermis non erat in eo, Exo. 16, 24. וריחשא חחפי עליהון et vermis obtegit eos, Job. 21, 26. דמסאב בריחשא quod pollutum est in reptili, Lev. 11, 29. כריחשא sicut reptile, Hab. 1, 14. אמי ואחתי לריחשא matrem et sororem meam vermem, Job. 17, 14.

רַחְשָׁא *motus, vel, acceleratio:* ומטול דרחישתי בי propterea etiam, quod adhuc motus meus est in me, heb. חושי, Job 20, 2.

רִיחוּשׁ. Respondet heb מִנִּית, Ez. 27, 17. B. Ar. in חרש tertio legit דיחוש. Vide Castigationes nostras in Targum.

רְחִישְׁתָא. Respondet heb. סבך *densitas, perplexitas ramorum:* אחיד בִּרְחִישְׁתָא דאילנא בקרנוי detentus in perplexis ramis arboris cornibus suis, Gen. 22, 13. in Tg. Jonathanis. Legendum חֳרִישְׁתָא a חרש quod heb. סבך etiam respondet Job 8, 17. Sic quod in Aruch רחישה citatur ex Br. pro sylva, id ibi loci legitur חרישה ab heb. חרש *sylva, virgultum densum et implexum,* ut est in חרש.

רְטַב *madere, humidum, succosum esse,* heb. Hiphil ap. Rab., מרטיבין אותו במים humectant illud in aquis. Et in TgH. וסניא מַרְטִיב ולא יקיד rubus autem humorem emittebat, et non ardebat, Exod. 2, vers. 3.

רַטִּיב, רְטִיב, רָטוֹב *succosum, humidum, madens, viride, virens, recens:* רטיב הוא קדם מדנח שמשא virens est ante ortum solis, Job. 8, 16. חקיפא כאעא רטיב forte ut lignum vel arbor virens, heb. לח, Ez. 17, 24. כל אילן רטיב omnem arborem virentem, Ez. 20, 47. Pl. חוטרין דלבן רַטִּיבִין virgas populeas recentes, Gen. 30, 37. וענבין רטיבין ויבישין לא ייכול et uvas recentes vel aridas non comedet, Num. 6, 3. בשבעא יתרין רטיבין septem funibus recentibus, Jud. 16, 7. 8. ועד כען אנון רטיבין hactenus ipsi virentes, id est, vegeti sunt, ad excitandum ex se semen, Jes. 6, 13. Ap. Rab. תמרים רטיבות dactyli recentes et succosi. Tibbul jom c. 3. גרעינה של רוטב granum recentis (dactyli,) Oketz. c. 2.

רִיטַב *succus, humor, humidum, viror:* אתהפך רוּטְבִי conversus est humor meus in ardorem aestatis, heb. לשדי, Ps. 32, 4.

רִיטְבָּה, רְטִיבָה, רְטִיבוּת *idem:* רטיבות הטבע humidum naturae, humidum radicale. נטף מרוטבו si stillet aliquid de humore ejus, i. e. pinguedine, agni scil. paschalis. Pes. 75. in Misna.

רְטִיבָא *viridarium, pratum, pascuum virens:* אשראי להו ברטיבא emisi eos in pascuum virens, Sanh. 105b.

רוֹטֶב *jus, jusculentum, decoctum, liquor ciborum coctorum:* העור והרוטב cutis et jus carnis: צירן ורוטבן muriam et jus ipsorum Sic R. Sal. Jes. 65, 4. heb. ומרק „et jus". exponit per ורוטב. Ar. scribit pro eo in Tg. in quibusdam libris legi ורטב, quod hodie legitur ורטף.

רטוב *instrumentum venatorum vel aucupum quo aves capiunt,* Kelim cap. 23.

רוּטְבָּא *ruga, striga:* עבד רוטבא עלוי כפלא fecitque strigas super ilia, heb. פימה. Job. 25, 27 Quidam *arvinam* interpretantur, quasi *succum pinguem.*

רטה רְטִיָּה *emplastrum.* Ap. Talm. מחזירין רטייה במקדש אבל לא במדינה auferunt emplastrum in sanctuario, sed non in provincia, Erub. 102b in in Misna Aufert scil. illud sacerdos a plaga vel vulnere, ut rite possit sacra peragere, idque in sabbatho, in quo alias id prohibitum est. Ibidem in Gemara, רטייה שפרשה מעל גבי מכה emplastrum est, quod expansum est super plagam. Ap. Rab. אכילה בלא שתיה כמכה בלא רטייה cibus absque potu, est sicut vulnus absque emplastro.

רְטַט *tremere, contremiscere.* Pahel Part., קל דיי מְרַטֵּט מדברא vox Domini contremiscere facit desertum, Ps. 29, 8. heb. יחיל. Idem est cum רתת, quod etiam pro חול usurpatur. Vide illic. Ithpah. אִתְרַטְּטָא ואמרת contremuit et dixit, perterrita dixit, Esth. 5, 4. in sec. Tg.

רְטֵט *tremor:* משכי רטט cutis mea (induit) tremorem, Job. 7, 5.

מַרְטוּטִין vide in מרט.

רטל ריטלין *species ficuum minus praestantium*, TH. Ketub. c. 5, f. 30b.

רטן *incantare, incantatione uti.*[41] Part. רָטֵן רטן et incantans incantationem, heb. וחבר חבר, Deut. 18, 11. ומן רָטְנֵי רטן et ab incantantibus incantationem, heb. חבר חברים, Ps. 58, 6.

רָטֵן *incantator.* רְטַן, רָטָן *incantatio*, ut ante. Talmudici dicunt רטין idem esse quod מגושא magus, in Sota fol. 22a.

רוֹטְנָנִי *murmurans.* Fem. מטרונה רוֹטְנָנִית matrona murmurans, morosa, ein murrisch Weib. In Bamid. rab. f. 248b.

רָטְנִין *cursores.* הרטנין היוצאין בסודרא cursores exeunt (in Sabbatho) cum linteo in humeris suis, Sab. f. 147a. Contractum est pro רַהֲטָנִין a רהט.

רטע *subsilire:* היא רטעה וצוחת ipsa subsilit et vociferatur. Citatur in Aruch ex Jelammedenu, et dicitur esse idem quod קרטע.

רטף *jus, jusculum:* ורטף פגול במניהון et jus carnium faetentium est in vasis ipsorum, Jes. 65, 4. Idem quod רטב literis פ et ב commutatis, ut in הבקר et הפקר.

רְטַשׁ *deserere, dimittere, relinquere:* Idem est quod hebr. נטש pro quo poni solet. Quandoque etiam, sed rarius, pro עזב usurpatur. Praet. ועל מן רְטַשְׁתָּא et apud quem reliquisti paucas istas oves, IS. 17, 28. רְטַשִׁית ית אחסנתי deserui haereditatem meam, Jer. 12, 7. ורְטַשׁוּהִי על טוריא et deseruerunt eum supra montes, Ez. 31, 12. Infin. וארטוש יתכון מִרְטַשׁ deseramque vos deserendo, hebr. ונשיתי et obliviscar. Jer. 23, 39. הֲמִרְטַשׁ רטשהא num deserendo deseruisti domum Jehudae, Jer. 14, 19. Fut. וְאֶרְטוֹשׁ ית שארא et deseram reliquum haereditatis meae, IIR. 21, 14. וְאֶרְטוֹשׁ יתכון et dimittam vos, Jer. 23, 33. לא אֶרְטְשִׁנּוּן non deseram eos, heb. לא מאסתים Lev. 26, 44. Pah. Praet. וְרַטֵּשׁ ית עם et deseruit populum, Jer. 7, 29. וכען רַטְשָׁנָא יי׳ nunc autem deseruit nos Dominus, Jud. 6, 13. Fut. וְאַרְטְשִׁנָּךְ למדברא et dimittam te in desertum, Ezech. 29, 5. וְאַרְטְשִׁנָּךְ בארעא et deseram te in terra, Ez. 32, 4. Aphel, Fut. וְתַרְטְשִׁנַּהּ et deseres eam, Exo. 23, 11. Ithpeh. vel Ithpah. Praet. הלא אִתְרְטַשׁ nonne desertus est, Hos. 4, 14. אִתְרְטִישַׁת על ארעא deserta est in terra, Am. 5, 2. ואִתְרְטִישׁוּ עבדי קרבא et deserti sunt bellatores, IS. 4, 2. ואִתְרְטִישׁוּ על לחי et demissi fuerunt in Lechi, Jud. 15, 9. Fut. וארעא תִּתְרְטַשׁ מנהון et terra deseretur ab ipsis, heb. תעזב, Lev. 26, 43. תִּתְרְטַשׁ ארעא deseretur terra, hebr. תעזב, Jes. 7, 16.

רְטִישׁ *dimissus.* Pl. רְטִישִׁין על אפי כל ארעא dimissi in totam terram, IS. 30, 16. ואשוינון רְטִישִׁין et ponam eos desertos, desolatos, heb. ואשיתהו בתה, Jes. 5, 6.

II. רְטַשׁ *allidere, collidere, illidere*, ut ipsum verbum hebraeum רטש. Praet. על ארעא רְטַשְׁתָּךְ in terram allisi te, heb. השלכתיך, Exo. 28, 17. כד אודנוי מִרַטְשָׁן quando aures ejus erant collisae, Esth. 6, 11. in sec. Tg. זעו וְאִתְרְטִישׁוּ commota sunt et collisa, Ps. 18, 8. אִתְרְטַשְׁתָּא לארעא allisus es in terram, Jes. 14, 12.

Ap. Rab. נכסים רטושים facultates desertae, quas quis deserit sponte, cum haeres cedit haereditatem aliis ex certa causa. Sic, נכסים נטושים facultates desertae, quae per vim et coactionem desertae manent, ut cum haeres abducitur in captivitatem, Bm. fol. 38b.

ריח אֲרַח et אֲרִיחַ in Aphel, *odorari, olfacere.* In Tg. sub א solet poni Kametz. Praet. וַאֲרַח ית ריחא דלבושוהי et odoratus est odorem vestimentorum ejus, Gen. 27, 27. דארח ביה נורא in quem odoratus est ignis, Jud. 16, 9. Part. דלא אכלין ולא מְרִיחִין quae nihil comedunt, et nihil odorantur, Deut. 4, 28. נחירי להון ולא מריחין nares sunt ipsis et nihil odorantur, Ps. 115, 6. Infin. לַאֲרָחָא בה ut odoretur illud, Exo. 30, 38. Fut. ומן רחיק יְרִיחַ קרבא et a longinquo odoratur praelium, Jobi 38, 28.

רֵיחַ, רֵיחָא *odor, odoramentum, odoratus:* וריח כריח לבושי כהניך et odor vestimentorum sacerdotum, כְּרֵיחַ בלסמון sicut odor Libani, Cant. 4, 11. אולבנין sicut odor balsami, Cant. 7, 4. חזי ריחא דברי כריח חקלא ecce odor filii mei sicut odor agri, Gen. 27, 27. Aff. וְרֵיחֵיהּ לא פג et odor ejus non recessit, Jer. 48, 11. הוה נפק רֵיחֲהוֹן fuit egrediens odor ipsorum. Cant. 1, 12.

Ap. Rab. ריח *odor, odoratus, olfactus, unus quinque sensuum.*

רֵיחָתָן *odorifer, odoriferum.* Ap. Talm. Sexaginta genera vini sunt, מעליא דכולהו סומקא ריחתנא optimum omnium est rubrum odoriferum, Git. 70a. וחמרא ריחתנא et vinum odoratum.

רֵיחַיִם, רֵיחַיָא *molae*, ab *odore* farinae sic dictae: ריחיא די בתר ריחיא qui est post molam, Exo. 11, 5. ריחיא ורכבא molas et catillum, Deut. 24, 6. molas, i. e. inferiorem lapidem, quae dicitur meta. טחן בְּרֵיחַיָא molit in molis, Num. 11, 8. Jon. feminine בְּרֵיחַיְתָא quod tamen prave scribitur בְּרֵיחוּתָא. Ap. Talm. ריחים דידא mola manuaria, Ketub. 59b. ריחים בצוארו יעסוק בתורה etsi quis lapidem molarem suspensum habeat in collo suo, tamen operam dabit Legi, Kid. 29b. Sensus est; Si quis in tenui re constitutus uxorem duxerit, neque mediis commodis ad vitam sustentandam instructus fuerit, adéo ut uxor ei non minori sit oneri, quam si molarem lapidem de collo suspensum haberet, tamen operam dabit Legi.

רים רֵימִים[41a] *mora rubi, fructus rubi*, arabice אלנבק scribit Aruch, Demai cap. 1. Kil. cap. 1.

*) רטל (TH. Ketub. c. 5.) ar. رطل (unde gr. λιτρα transpositis literis) libra continens duodecim uncias.

[41]) A verbo ar. رطن *peregrina et barbara lingua locutus fuit* cum aliquo, quia ad incantandum ficticiis et quasi peregrinis et barbaris vocabulis usi sunt. Huc etiam רוטני pertinet, quod *murmurantem* significat pronunciantem sc. verba haud perspicua, quae, quasi peregrina essent, intelligi non possunt. [41a] Gr. ῥάμνος rhamnus, d. q. Plin. 24, 14, 76.

Ber. 40. In Ar. exponitur vernacule פולצא ראקי.

רִים רֵיסָא *stadium, curriculum, locus in quo equi regii cursu exercebantur:* עד זווית תרע בית ריסא דמלכא usque ad angulum portae stadii regis, Jer. 31, 40. heb. שער הסוסים portae equorum. Hujus portae etiam mentio Neh. 3, 28. R. Davidis glossa hic est, בית ריסא דמלכא i. e. מקום מרוצת הסוסים i. e. locus cursus equorum, hoc est, porta fuit, ex qua rex egrediebatur cum equitibus suis, ubi via plana erat in valle, commodissima ad cursum equorum. Erat autem stadium illud mensura unius רים, et רים continebat septuaginta calamos mensioros, calamus autem sex cubitos et palmum. Alibi vocatur עמק שוה *vallis plana, et vallis regis*, et in Tg., הוא אתר בית ריסא דמלכא iste est locus, locus stadii regis, Exo. 14, 17. Sed hic R. Sal. scribit בית רים continuisse duntaxat שלשים קנים triginta calamos mensorios.

Ap. Talm. legitur pro *spatio terrae, quod continebat septimam et dimidiam partem miliaris.* Exempla Talmudica in Ar. scribuntur per ו in medio: רחוק מן הישוב שלשים רים distans a loco habitabili triginta stadiis, Bk. 79b. Gl. ארבע מילין quatuor miliaria. Quid sit מיל vide ibi. Septem et dimidium רים faciebant unum מיל id est, bis mille passus minores sive iter sabbathinum, ut legitur in Joma 67a. in princ. Bm. 33a.[42]

רִיסִין[43] *palpebrae, pelliculae quibus oculi obteguntur.* Pluraliter aut dualiter fere semper usurpatur: ולתפלין בין רֵיסֵי עינך et in frontalia signa inter palpebras oculorum tuorum, Exod. 13, 16. in Jon. רִיסֵי עינך palpebrae oculorum tuorum stillabunt lachrymas, Eccl. 12, 2. Scribitur רֵיסֵי in libris impressis. Cum Aff. או דְרִיסוֹי לקין aut cujus palpebrae laesae sunt, Lev. 22, 22. in Jonathane. Sic ap. Talm. רים של עין שניקב palpebra oculi quae perforata est, Bech. cap. 6. in Misna. Item *cilia*, id est, *pili palpebrarum:* ובוכה כנגדה עד שנשרו ריסי עיניו et flebat contra eam adeo, ut exciderent pili oculorum ejus, Sanh. 104b. gl. שער שבבת העין. Sic, ונשרו ריסי עיניו, Bech. 44a. מבין ריסי עיניך אתה ניכר שבן אלמנה אתה ex palpebris oculorum tuorum cognosceris, quod sis filius viduae, Kid. 31a. Vel, „ex superciliis tuis", quia scil. a lachrymis exciderunt.

רים idem quod אֶרֶס *venenum.* In Br. s. 98. הנחש ריסו מהלחל אחר המיתה serpens venenum suum ejicit post mortem.

ריק in Aphel, אֲרִיק *evacuare, fundere, infundere, effundere*, heb. הריק et יצק, quibus hoc sensu respondet. Praet. וית דמא אֲרִיק et sanguinem effudit ad fundum altaris, Lev. 8, 15. וַאֲרִיק עלה משחא et effudit super illum oleum, Gen. 35, 14. וַאֲרִיקַת קדמוהי et effudit coram ipso, IIS. 13, 9. ואריקו לגבריא למיכל tunc infuderunt viris istis, ut cibum sumerent, IIR. 4, 40. Part. אנון מְרִיקִין סקיהון ipsis evacuantibus saccos suos, Gen. 42, 35. דִּמְרִיקִין מנהון משחא qui effundebant ex se oleum, Zach. 4, 12. Imper. אֲרִיק לעמא וייכלון infunde populo isti, ut comedant, IIR. 4, 41. ואריקו על עלתא et fundite super holocaustum, IR. 18, 34. Fut. וּתְרִיק על רישיה et fundes super caput ejus., Exo. 29, 7. תריק עלה משחא et fundes super eam oleum, Lev. 2, 6. ומן משחא יריק כהנא et de oleo fundet sacerdos, Lev. 14, 26. Ithpeh. Fut. די יִתְּרִיק על רישיה משחא super cujus caput fundetur oleum, Lev. 21, 10.

רֵיקָן *vacuus, inanis:* ארי כען ריקן שלחתני jam enim vacuum dimisisti me, hebr. ריקם, Gen. 31, 42. וגובא ריקן et fossa erat vacua, heb. רק, Gen. 37, 24. לא פתגם ריקן הוא non est verbum supervacuum, Deut. 32, 47. נפצני כמן ריקן disjecit me sicut vas vacuum, Jer. 51, 34. Pl. לא תהכון רֵיקָנִין non ibitis vacui, Exo. 3, 21. ולא יתחזון קדמי ריקנין neque apparebunt coram me vacui, Exo. 23, 15. Fem. לא תהכין רֵיקָנְיָא non ibis vacua ad socrum tuam, Ruth. 3, 18. וארעא הות צדיא וְרֵיקָנְיָא terra autem erat vasta et vacua, heb. תהו ובהו, Gen. 1, 2. וריקניא אתיבני יי et vacuam reduxit me Dominus ab illis, Ruth. 1, 21. לארעא צדיא וריקניא in terram vastam et inanem, Cant. 3, 5. Rab. כל כלי שהוא ריקן סופו להתמלאות omne vas vacuum tandem repletur, in Medr. Echa in praefat. fol. 51. lin. ult. Item *jejunus, q. vacuus*

---

[42]) Haud displicet observare, eandem determinationem stadii (chald. רים) relationem scil. stadii ad Romanorum milliarium apud omnes fere interpretes atque auctores veteres Graecorum simulque Judaeorum reperiri. Ita quidem Dio Cassius (Lib. I. c. 21.) centum milliaria scribit 750 stadiis respondere. Item Julianus Ascalonita (in fragmentis ejus ab Harmenopulo conservatis): Τό μίλιον κατὰ μὲν Ἐρατοσθένην καὶ Στράβωνα τοὺς γεωγράφους ἔχει σταδίους ή καὶ γ″ ἤτοι ὀργυιὰς ωλγ́ καὶ γ″ κατὰ δὲ τὸ νῦν κρατοῦν ἔθος στάδια μὲν ἔχει ζ́ί. i. e. miliare romanum secundum geographos Eratosthenem atque Strabonem 8⅓ quidem stadia, seu 833⅓ orgyias tenet, secundum vero morem hodiernum 7½ stadia. Simili modo Suidas vocem στάδιον per ἕπτα γὰρ ἥμισυ στάδια ποιοῦσι μίλιον explicat. Imo apud Photium ut apud Talmudicos pro loco certaminis sumitur quippe qui septem stadia et dimidium milium facere tradunt. Habet quippe: Στάδιον ὁ τόπος τοῦ ἀγῶνος καὶ μέρος τοῦ λεγομένου μιλίου. ἕπτὰ γὰρ ἥμισυ στάδια ποιοῦσι μίλιον. Ad illam igitur relationem B. Ar. explicationem ipsius vocis רים vertit. Legit enim ille per ו (רום) quod, ut scribit, numerum 266 efficit literis loco numerorum adhibitis (valent quippe ר 200, ס 60, et ו 6) septimam et dimidiam partem milliarii, quod juxta Hebraeos 2000 ulnis numeratur. Namque dividentibus nobis 2000 numero 7½ numerus רוס, 266 apparet, quibus 5 supersunt, quia alio modo numerus 2000 dividi non poterat.

[43]) Nonnulli vocem cum gr. conferunt ὀφρύς, quod, ut putant, ex sanscritico ortum est *bhrû*, eodem etymo, ex quo etiam chald. רים formatum. Ego cum voce chald. חריין elisa gutturali ח mutatisque dentalibus צ et ס vocem conferre malim.

a cibo: ממאי הויא מאומצא ומיא אליבא ריקנא unde provenit morbus ille? A carne cruda et aqua, corde (id est, stomacho) vacuo sive jejuno sumptis: item, ex carne pingui אליבא ריקנא stomacho jejuno (comesta) Sab. 109b. Vide ibi. gl. קודם אכילה ante cibum sumptum.

רֵיקָנוּת *vacuitas, inanitas:* per apocopen רֵיקָנוּ, unde, לְרֵיקָנוּ *vacue, inaniter, frustra:* ויסוף לְרֵיקָנוּ חילכון et consumetur inaniter robur vestrum, Lev. 26 20. ubi prave in libris legitur לְרֵיקָנוּ: לא לריקנו בראה non inaniter creavit eam, heb. תהו, Jes. 45, 18. לריקנו תבעו דחלתי in vanum, inaniter quaesiverunt timorem mei, heb. תהו, Jes. 45, 19.

רֵיק, רֵיקָא *vacuus, inanis:* ריקי מוח אמרו vacui cerebro, i. e. vani, amentes, fatui, stulti dicunt, Exo. 31, 18. et 34, 8. Lev. 19, 31. et 22, 7. in Aben Esra, qui frequentissime hac locutione utitur. Hinc ריקא apud veteres Babylonios vox convitii erat pro *stulto, fatuo, qui cerebro caret*, et inde in N.T. apud Syros רֵקָא. de quibus prolixae sunt virorum doctorum explicationes. Fuit convitium vulgare, non ex iracundia aut malitioso conviciandi affectu profectum, sed a quavis causa levi, etiam joculari Ap. Talm passim ejus usus est, et saepe cum malitia convitii, unde Judaei Germani illud nunc interpretantur du Bößwicht.

רֵיקָם idem quod רֵיקָן, quae forma propria est Chaldaeorum, altera Hebraeorum: כדין ריקם שלחתני nunc vacuum dimisisses me, Gen. 31, 42. in Jon.

רֵיקוּת *vacuitas, inanitas.*

אֲרָק *aqualis, vas hortense irrigatorium, supra ore angusto, infra perforatum, unde aqua guttatim instar pluviae, stillat.* Erub. 104a. In Aruch scribitur ארק cum ד in medio: at in Gemara cum ר, ab *evacuando.*

הֲרָקָה *evacuatio: purgatio*, apud medicos.

רִיר *salivare, expuere, expumare* רָר בשריה ית דוביה si salivaverit, i e. quasi salivam expuerit caro ejus fluxum ejus, heb. רר, Lev. 15, 3. pro hoc in Jonathane prave legitur חֲרִיר pro אריר ex Aphel.

רִיר, רִירָא *saliva, sputum:* ומחית רִירֵיהּ על דקניה et demisit salivam suam per barbam suam, IS. 21, 13. Item *albumen ovi, salivae simile:* הכדין לית טעמא בְּרִירָא sic non est sapor in albumine, Jobi 6. 6 Ap. Talm. ואתי ליה רירא מפומיה venit saliva ex ore ejus. Ketub. 77b.

Ap. Rab. etiam generalius usurpatur, ut in illo; עלי בצלים ובני בצלים אם יש בהן ריר folia ceparum, et filii ceparum, i. e. novae progerminantes, si est in iis saliva, i. e. להלוחית humor crassus instar salivae, Okezin cap. 2. In Ar. citatur etiam sic ex Chol. 77b sed illic legitur in nostris libris רירה.

רֵישׁ vide supra in ראש.

רית ריתא *virgultum tenue, vel junci species*[44]: רב הונא אסר ריתא raf Huna colligabat virgulta, Meg. 27b. In gl. dicitur este *junci species.* In Sepher Maase redditur germanice גריז. Ar. in חר nono scribit idem esse quod חורין *virgulta, stolones.*

רַךְ רֵכָא vel רֵיכָא *rex.* Non communiter hoc sensu usitatum, sed certo modo et certa locutione: לא רכא ולא בר רכא הורדוס קלניא מתעבד non rex fuit, neque filius regis Herodes, liberum se fecit per seipsum, T. Bb. 4a. Gl. לא מלך ולא בן מלך. Gemara, מאי רכא quid est Recha, מלכותא regnum, i. e. rex regno praefectus. Probat hanc locutionem inde, ואנכי היום רַךְ ומשוח מלך, (IIS. 3, 39.) aut si quis malit ex illo. ויקראו לפניו אַבְרֵךְ, (Gen. 41, 13.) Eo alludit et paraphrastes Chaldaeus ibi, dum vocem אברך paraphrastice reddit, דין אבא למלכא hic est pater regni, i. e. *rex.*

רְכַב *equitare, equo insidere, equo uti, sed non de equo tantum, verum etiam de asino vel asina et camelo et curru dicitur, quibus quis insidet vel vehitur* Praet. די רְכַב עלוי מלכא cui insedit rex, Esth. 6, 8. ורְכִיב עליה et insedit ei, IR. 13, 13 ורְכִיבַת על חמרא ipsa insedit asino, IS. 25, 42. דִּרְכַבְתְּ עלי cui insedisti antea, Num. 22, 30. ורְכִיבו אנש על כודנתיה et insederunt quisque asinae suae, IIS. 13, 29. דרכיבו על גמליא qui vehebantur camelis, IS. 30, 17. ורכיבא על גמליא et insederunt camelis, Gen 24, 61. Part. praesens, והוא רָכִיב על אתניה is autem insidebat asinae suae, Num. 22, 22. ואבשלום רכב על כודנתא Absalon autem insidebat asinae, IIS. 18, 9. ורכב על חמרא et insidens asinae, Zach. 9, 9. Cum Pron. סוסיא וְרָכְבֵיהּ equum et equitem ejus projecit in mare, Exo. 15, 1. לסוסא ולְרָכְבֵיהּ equum et sessorem ejus, Job. 39, 21. Fem. היא רָכְבָא על חמרא ipsa vehebatur asino. IS 25, 20. Pl. רָכְבִין על סוסותא et equis insidebant, Jer. 50, 42. דִּרְכִיבִין על היהין עילין vecti triginta pullis, Jud. 10, 4. דִּרְכִיבִין על רכסא qui vehebantur mulis velocibus, Esth. 8, 14. פרשין רָכְבֵי סוסון equites equitantes in equis, Ez 23, 6. ורכבי רכשא et equitantes in mulis, Esth. 8, 10. ותגר רכביהון אחורא et depulit equites ipsorum retrorsum, Gen. 49, 7. וְרָכְבֵיהון בשעממותא et equites ipsorum amentia, Zach. 12, 4. רתיכין ורכביהון currus et sessores ipsorum, Jer. 51, 21. Infin. חמריא לבית מלכא לְמִרְכַּב asinos pro domo regis ad equitandum. IS. 16, 2. למרכב על סוסי מלכותא ad equitandum in equo regio, Ps. 45, 5. Fut. וְאֶרְכּוֹב עלה et equitabo in ea, IIS. 19, 26. די ירכב עלוהי דובנא cui insederit fluxu laborans, Lev. 15, 9. ועל קלילין נִרְכּוֹב sed levibus equis insidebimus, Jes. 30, 16. Aphel, Praet. וארכיב יתיה ברתיכא תנינא et vehi fecit eum in curru secundo, Gen. 41, 43. וְאַרְכְּבֵיהּ בפתאה דקרתא et equitem vexit eum per plateam urbis, Esth. 6, 11. וארכבנון על חמרא et vexit eos asinis, Exod 4. 20. אַרְכֵּבְתָּא מרי מזופיתא על רישנא imposuisti dominos duros super caput nostrum, Ps. 66, 12. וארכיבו ית שלמה et vehendum imposuerunt Salomonem in mulo regis, IR. 1, 38 Fut. תַּרְכֵּיב Lev. 19, 19 Vide de eo supra in רכב וְתַרְכְּבִינַּנִי et equitare fecisti me, Jobi 30, 22. וְתַרְכְּבוּן ית שלמה et facietis equi-

---

[44]) A *stagno* (אריתא), in quo crescit sic dicta.

tare Salomonem, IR. 1, 33. ווּרכיבינוּהי עלוי סוסא et fecerunt ut equitaret in equo, imposuerunt eum equo, Esth. 6, 9.

Ap. Rab. הִרְכִּיב *componere, imponere, conjungere.* מוּרכב *compositum:* גשמים מורכבים corpora composita, concreta, mixta. הַרְכָּבָה *compositio:* unde, ספר הרכבה liber compositionis, i. e. omnium vocum compositarum, scil. ex diversis accidentibus, veluti conjugationibus, temporibus, numeris, personis, generibus, et aliis irregularibus formis, quem conscripsit et edidit Elias Levita.

Secundo, *conjungere et componere diversi generis arbores inter se, ramis diversis sibi invicem insitis, quod dicitur inserere, inoculare, emplastrare, implantare:* ut. אין נוטעין ואין מבריכין ואין מרכיבין non plantant arbores, neque propagant vites, neque inserunt ramos, etc. Propagare. est vitem ejusque propagines in terram incurvando demittere, ut ex una plures nascantur, quod Hebraei dicunt הִבְרִיךְ ab *incurvando* et genua flectendo. Inserere est, ramum ramo implantare, et quasi emplastro obligare, donec in unum corpus concrescant et coalescant, quod dicunt Hebraei הִרְכִּיב a *componendo* et conjungendo. Inde הַרְכָּבָה *insitio, emplastratio, implantatio*: ut, כל הרכבה שאינה קולטת משלשים יום שוב אינה קולטת omnis insitio, quae non coalescit triginta diebus, amplus non coalescit, Schebi c. 2. Eadem dicitur etiam רְכִבָא: unde, ריכבא דדיקלא insitio palmarum, vel, הרכבת דקליב Bb. 62. et 82. et 104.

רְכוּב, רְכוּבָה *currus:* אתרכינת מן רְכוּבָה inclinabat se de curru suo, Esth. 1, 3 in secundo Tg., ubi vulgo scribitur רכובאה, in qua scriptione א duntaxat lectionem Kametz antecedentis significat, ad melius cognoscendum affixum: למה אתרכנת מן רְכוּבִיךְ quare inclinasti te de curru tuo? ibid.

רַכָּב, רַכָּבָא *eques,* ut heb. דבר רכבא ושלח לקדמותהון accipe equitem, et mitte eis obviam, IIR. 9, 17.

מַרְכָּבָא *sedile, sella, stratum, cui equitans insidet: currus, quadriga:* כל מרכבא די ירכב עלוי omne sedile super quo equitaverit fluxu laborans. hebr. כל המרכב, Lev. 15, 9. Praeter hunc locum, מרכב pro *curru* semper transferri per רתיכא, vult Elias. Alibi tamen legitur, כעובד גלגלי מַרְכֶּבֶת יקרא sicut opus rotarum currus gloriae divinae, (de quo in princ. Ezechielis), IR. 7, 33. אתגליתא על מַרְכְּבַת יקרך apparuisti in curribus tuis pretiosis, hebr. מרכבותיך, Hab. 3, 8.

מַרְכַּבְנָא *auriga, vector currus:* ואמר לְמַרְכַּבְנֵיהּ dicebatque aurigae suo, heb. לרכבו, IR. 22, 34.

רִכְבָא *catillus, superior lapis molaris, qui inferiori, id est, metae insidet, et super eo vehitur:* ריחיא ורכבא molas et catillum, heb. ורכב, Deut. 24. 6. TgH. dualiter, רִכְבַיָא. R. Salom. vult רחים esse inferiorem lapidem, רכב superiorem.

רְכוּב *genu, genua,* sic dicta quod corpus iis quasi *curru vehatur*[45]. Usurpatur duntaxat pluraliter sive dualiter: ועל רְכוּבִין תתרכון et super genua educabuntur, Jes. 66, 12. מי רכובין aquae genuum, quae ad genua duntaxat pertingunt, Ez. 47. 4. ונקוש רְכוּבִין דרעלן et collisio genuum, Nah. 2, 11. וּרְכוּבִין דרעלן ... מה הסינו et genua trementia roborate, Jes. 35, 3. מה דין אקדימו יתי רְכוּבַיָא quorsum praevenenerunt me genua, Job. 3, 12. רכוביא דלא כרעו לבעלא genua quae non incurvaverunt se Baali, IR. 19, 18. Cum Pron. רְכוּבַי אתקלו מצומא genua mea labant prae jejunio, Ps. 109, 24. Ap. Rab. etiam est *cubitus, curvatura brachii, quod cubitus in brachio sit, quod genu in pedibus.* Hinc R. Sal. explicans, quid sit זרוע armus, (Deut. 18, 3.) dicit esse id quod est מן דפרק של ארכובה עד כף של יד שקורין אש"פלדון gall. *espaule*, a cubito ad scapulas.

רְכוּבָא, רְכוּבְתָא *idem:* ולא אזדעזע רְכוּבָתִי neque commotum est genu meum, Ps. 18, 37. IIS. 22, 37.

אַרְכוּבָא *idem:* כל קבל ארכובתיה ante genua ejus, Esth. 5, 9. וְאַרְכוּבַיָא דהמטן et genua se incurvantia, Job. 4, 4. וְאַרְכֻּבָּתֵהּ דא לדא נקשן et genua ejus se invicem collidebant, Dan. 5, 6. די יזועון אַרְכֻּבָתָךְ quo commovebuntur genua tua, Eccl. 12, 3.

מֶרְכָּבָה *currus, quadriga.* Hinc Hebraei vocant principium Ezechielis, מעשה המרכבה opus quadrigae. Hoc opus mysteriis plenum est. ideoque non quibuslibet explicandum, de quare traditio in Talmud Chag. 13. Vide et praefationem R. Davidis in Ezechielem.

אַרְכַּבְתָּא *agger, aggesta terra circa agrum,* Bm. 103b.

מַרְכּוּב *manubrium, instrumento impositum, ut apprehendi possit.* Rab.

רְכוּבָה, אַרְכוּבָה *fossa, cavitas non procul ab altari fuit, in quam projiciebantur sordes et rejectamenta avium:* ורכובה היתה לו במערבו ששם היו נוהנים פסולי חטאת העוף talmud Mid. c. 3. Quidam libri habent ארכובה. Et aliter, מפתח של ארכובה clavis aut pessulus similis curvaturae genu, Kel. c. 14.

רכז מַרְכֵּז[46] *centrum* מרכז הארץ centrum terrae, R. Lev. Job. 26, 7. Aben Esra Prov. 8, 27. שני המרכזים duo centra מרכז הכדור centrum circuli. Vide in More p. 2. cap. 24.

רְכַךְ *molle, tenerum esse, mollescere, molliri.* Pahel, רַכֵּךְ *emollire, molle reddere:* אלהא רַכֵּךְ לבבי Deus emollivit cor meum, hebr. הרך, Job. 23, 16. מְרַכֵּךְ במלוי leniens verbis suis, leni sermone utens, Gen. 44, 19. in TgH. Ithpeh. vel Ithpahel, Part. טעות מתכא הוו מִתְרַכְּכִין idola conflata vel fusa fuerunt emollita, Num. 33, 4. in Tg. Jon. וְאִתְרַכִּיךְ כלפתא בשריה et emollita fuit instar rapae caro ejus, Ruth 3, 8.

רַכִּיךְ *mollis, tener:* ונסב בר תורי רכיך וטב et accepit vitulum tenerum et bonum, Gen. 18, 7. Pl. ארי ינקיא רַכִּיכִין nam pueri adhuc tenelli sunt, Gen.

[45]) Potius metathesis videtur vocis ברך quod idem.

[46]) Est mera ar. vox, quam vide in lexicis arabicis.

33, 13. רכיכין ומפ:קין teneri et delicati, Jes. 44, 4. Fem. רַכִּיכָא ומפ:קא tenera et delicata, Jes. 47, 1. דרכיכא בך והמתפ:קא quae tenera est in te et delicata, Deut 28, 56. Fem. מלחא רַכִּכְתָּא verbum molle avertit iram, Pr. 15, 1. ומלחא רככתא תב־א גרמא et verbum molle frangit ossa, Prov. 25, 15. Pl. רְכִיכָן מלוי יתיר מן משח molliora sunt verba ejus oleo, Ps. 55, 22. פירוכן רכיכן manipulos teneros, Lev. 2, 14. אין ימלל לוחך רכיכן si loquatur ad te mollia, Jobi 40, 22.

רַכִּיכוּת *mollities, lenitas, teneritas, teneritudo.* Hinc per Apocopen, מאתפנק וּמֵרַכִּיכוּ prae deliciis et mollitie, Deut. 28, 56.

רַכִּיךְ *mollities.*

מוֹרֶךְ *idem.*

רכל רוֹכֵל *aromatarius, vendens aromata:* et generalius, סוחר *negotiator:* אבקת רוכל pulvis aromatarius. קופת רוכלים pyxis aromataria, Sab. 81. הרוכלין המחזירין בעיירות aromatarii circumeuntes per urbes, Maser. cap. 2.

רָכִיל *detractor, calumniator, qui de alterius honore et existimatione detrahit.*

רְכִילוּת *detractio, calumnia, obtrectatio.*

רְכַן *inclinare se, vel simpliciter, vel simul cadere, desilire, vel active, inclinare.* Hoc sensu multa a נטה et נפל per hoc verbum transferuntur, rarius tamen in Pehal. Praet. וּרְכַן על פריקת צוריה et inclinavit se, vel, cecidit in juncturam colli ejus, heb. ויפול, Gen. 46, 29. in Tg. Jon. Fut. ולאתר דצבי נִרְכַן ליה et quocunque vult, inclinat illud, heb. יטנו, Prov. 21, 1. ubi נ est loco Charasterici י more Syro. Ithpehal, Praet. וְאִתְרְכִין אברהם על אפוי et inclinavit se Abraham in faciem suam, heb. ויפל, Gen. 17, 17. in TgH. וְאִתְרְכִין על צוריה et inclinavit se in collum ejus, heb. ויפול, Gen. 33, 4. ואתרכין מן רתיכא et inclinavit se, id est, cecidit de curru, IIR. 5, 21. וְאִתְרְכִינַת מעל גמלא et inclinavit se de camelo, heb. „et cecidit, demisit se, desiliit", Gen. 24, 64. ואתרכינת מעל חמרא et desiliit de asino, Jud. 1, 14. איכדין אתרכנתא מן רומא quomodo decidisti ex alto, hebr. נפלת, Jes. 14, 12. ואת אתרכנתא מן קברך tu autem ejectus es ex sepulchro tuo, heb. השלכת, Jes. 14, 19. Aphel Praet. וְאַרְכִין שמיא et inclinavit coelos. heb. ויט Psal. 18, 10. לא אַרְכִינְתָּ אודנך non inclinavisti, advertisti aurem tuam, heb. פתחה aperuit se, Jes. 48, 8. ולא ארכנתון ית אודניכון et non inclinastis aures vestras, heb. הטיתם, Jer. 25, 4. Part. מַרְכַן על רישיהון inclinans super capita ipsorum, heb. נטוי, Ez. 1, 22. *extensum, expansum*, unde potius legendum מַרְכַן ex forma passiva, inclinatum. מַרְכְנַן ליה inclinant ipsum, dejiciunt et prosternunt ipsum, Pr. 18, 8. et 26, 22. Locus hic depravatus est et varie in libris legitur. Hanc lectionem adducit autor Aruch in שגש, quae convenientior videtur. Imp. אַרְכֵין שמיא inclina coelos, Ps. 144, 5. וְאַרְכִין ית ידך et inclina, vel, extende manum tuam, heb. ונטה, Exo. 14, 16. TgH. אַרְכִינִי כען קולתיך inclina quaeso hydriam tuam, heb. הטי, Gen. 24, 14. Fut. ולא תַרְכִין בית משריה neque inclines vel dejicias domum mansionis ejus, Pr. 24, 15. hebr. תשדד vastabis. Sic ap. Rabb. הרכין השמים inclinavit coelos, Raschi Exo. 19, 20.

רְכוּנָא *casus, lapsus, ruina:* רכונא דרשיעי יעלנון lapsus improborum tollet eos, Prov. 21, 7. מטול רכונא רני לבהון quia ruinam meditatur cor ipsorum, Pr. 24, 2. In Hebraeo utrobique est שד vastitas, et sic תשדד redditur per תרכין, ut paulo ante positum. Mendose itaque et sine sensu est in libris רִיבוֹנָא.

הַרְכוּנְתָּא *idem:* ופומיה דפליג עבד תרכונתא et os rixantis facit lapsum, heb. מדחה, Pr. 26, 28.

רָכַס *triturare, non spicas, sed fruges jam triturando elaboratas.* Hordeum excussum macerabant in aqua, et in fornace exsiccatum, rursus triturabant bobus, ad detrahendum corticem, quo detracto, reliquum dicebatur הושלא. Inde in Gemara, פרות המרכסות בתבואה boves triturantes fruges, Bm. 89. et 90.

אִירְכַס pro אִתְרְכַס *perdi, amitti:* אידי דזוטר מירכס posteaquam parvus est, facile perditur, Bb. 14b. אירכס כתובתה amissum est scriptum ejus, Ketub. 57a. אירכסו ליה מפתח דבי מדרשא perditae sunt (literae) ipsi inde a janua scholae, Jeb. 113b.

רְכַסָא *lapillus, scrupus,* Bava basra fol. 3a.

רִכְסָא *mulus,* idem quod רכשא, de quo mox: רכסי רככא equitantes mulum sive in mulo, Esth. 8, 10. 14. Elias legit רִכְשָׁא.

רכף רִכְפָּא *fremitus, strepitus, sonitus:* usurpatur duntaxat in forma constructa: רִכְפַּת ענני strepitum nubium, heb. תשאות, Job. 36, 29. רכפת מיין בשמיא sonitum aquarum in coelis, hebr. המון מים, Jer. 10, 13. ורכפת גבורתוי מן יתבין et strepitum virium ejus quis intelligit, hebr. ורעם, Job. 26, 14. ורכפת מיא et sonitus aquarum, heb. ושפעת מים, Job. 38, 34. ורכפת אומיא et strepitum populorum, hebr. והמון, Ps. 65, 8. מרכפת ענניו קלילין propter sonitum nubium levium, IIS. 22, 12. מרכפת רשיעין סגיעין prae strepitu improborum multorum, hebr. מהמון, Ps. 37, 16. Strepitu, scil. divitiarum et facultatum, quas improbi tumultuose per vim, rapinas, injurias, fraudes congerunt, et cum strepitu curarum, actionum et litium possident.

רִכְפָּא *radix herbae cujusdam, cujus decoctum potu haustum, occidit vermes in ventre,* Schevi. cap. 7.

רִכְפָּא *connexio, conjunctio, contabulatio:* ועלא מנהון סדרא דרכפת רישי שריה ארזיא et supra illas erat ordo contabulationis trabium cedrinarum, IR. 6, 9. R. Sal. scribit ibi רכפת esse idem quod תכיפת *connexionem,* et sic quoque significare IIS. 22, 12. qui locus antea adductus est.

מַרְכּוֹף *equus ligneus ad lusum et ludicra factus.* Item *instrumentum musicum ex ligno cedrino,* Kel. c. 15. et 16. Vide.

רכש רִכְשָׁא *equus levis, mulus celer et velox.* Elias

vult *cameli velocis speciem esse*[47]: רמו על רכשא conjicite vos in mulos celeres, nempe ad fugiendum, Mich. 1, 13. לסוסותא ולרכשא pro equis et mulis, IR. 4, 28. Elias cameli velocis speciem definit, qui aliis dromas vocatur. Talm. ארכביה אחרי רכשי imposuit eum duobus equis, Ketub. 79. Bb. 152.

רְמָא רְמָה, רְמֵי *jacere, abjicere, conjicere, dejicere, ejicere, ejaculari, injicere, projicere.* Respondet hoc sensu heb. רמה, השליך et הפיל, et quandoque verbo שִׁלַּח. Praet. סוסיא ורכביה רְמָא בימא equum et sessorem ejus dejecit in mare, heb. רמה, Exo. 15, 1. או רמא עליה בכמנא aut projecerit in eum per insidias, hebr. השליך, Num. 35, 20. וּרְמָא יי אלהים et injecit dominus Deus Adamo somnum, hebr. ויפל, Gen. 2, 21. ורמא אהרון ית חוטריה et projecit Aharon virgam suam, Exo. 7, 10. ורמא לועא מן ידיה et abjecit maxillam de manu sua, Jud. 15, 17. ורמא מלכא דאתור et conjecit rex Assyriae in Chiskiam regem Jehudae trecenta talenta argenti, i. e. imposuit mulctam trecent. etc. IIR. 18, 14. וּרְמָהִי לארעא et dejecit eam in terram, Exo. 4, 3. אתהא רְמַת עלוהי mulier projecit in eum dimidium catillum molae, IIS. 11, 21. וּרְמִיתַנִי בעומקיא ejecisti me in profunditates, Jonae 2, 4. ומככוי רְמִיתִי עדאה et ex dentibus ejus ejeci praedam, Job. 29, 17. וּרְמֵיתִי יתיה לבית מקדשא et injeci illud in sanctuarium, Zach. 11, 13. וּרְמִיתֵיהּ בנורא et projeci illud in ignem, Exo. 32, 24. וּרְמִיתִנּוּן et abjeci eas ex duabus manibus meis, Deut. 9, 17. רְמוֹ גבר אבניה projecerunt quisque lapidem suum, IIR. 3, 25. וּרְמוֹ יתיה לגבא projeceruntque eum in foveam, Gen. 37, 24. ורמו לגבא די אריותא utque projicerent in foveam leonum, Dan. 6, 17. וּרְמִיו לגוא אתון נורא et projecerunt in medium fornacis ignis ardentis, Dan. 3, 21. דִּרְמוֹ אנש ארם quae abjecerant homines Syri, IIR. 7, 15. דִּרְמוֹהִי לגובא quem dejecerunt in foveam, Jerem. 38, 9. וּרְמוֹנוּן למערתא et abjecerunt eos in speluncam, Jos. 10, 27. הלא גוברין תלתא רְמֵינָא nonne viros tres projecimus in ignem ligatos, Dan. 3, 24. Part. praes. בכל זמן תגרי רָמֵי quovis tempore rixas ejicit, hebr. ישלח emittit, Pr. 6, 14. דְּרָמֵי תגרי בין אחי qui conjicit rixas inter fratres, hebr. ומשלח, Prov. 6, 19. Pl. דהוו רָמָן בנהרא חכתא qui fuerunt projicientes in flumen hamum, Jes. 19, 8. ורמן בנורא et projiciunt in ignem, Jer. 22, 7. Fem. sing. היך קשתא דְּרָמְיָא גררין sicut arcus qui ejicit, i. e. ejaculatur sagittas, hebr. כקשת רמיה sicut arcus dolosus, Ps. 78, 57. Part. pehil sive pass., והות נבלתיה רְמְיָא באורחא fuitque cadaver ejus projectum in viam, hebr. משלכת, IR. 13, 24. Pl. רְמָן בשוקי ירושלם projecti in plateis Jerusalem, heb. משלכים, Jer. 14, 16. Infin. לְמִרְמֵי דכוריכון בנהרא projicere masculos vestros in aquam, Ez. 16, 5. למרמא לאתון נורא יקדתא ad projiciendum in fornacem ignis ardentis, Dan. 3, 20. Imper. רְמֵי וסליק projice (cadaver) et abi, Am. 8, 3. וּרְמֵי קדם פרעה et projice coram Pharaone, Exo. 7, 9, רְמִיהִי רְמִי יתיה לארעא projice eam in terram, Exod. 4, 3. רְמוֹ יתיה לגובא injicite eum in foveam istam, Gen. 37, 22. רמו עדבא jacite sortem, IS. 14, 42. וּרְמוֹנִי לימא et projicite me in mare, Jonae 1, 12. Fut. והכא אֶרְמֵי לכון עדבין ibique projiciam vobis sortem, Jos. 18, 18. וְאֶרְמֵי קשתך מיד סמאלך projiciamque arcum ex manu sinistra tua, Ez. 39, 3. ואֶרְמֵי עלך שקוצין conjiciam in te abominabilia, Nah. 3, 6. וְאֶרְמִנָּהּ לארעא dejiciamque eam in terram, Ez. 13, 14. וְאֶרְמִנּוּן המן et projiciam eos ibi, heb. ונפצתים et dissipabo eos vel collidam, IR. 5, 9. וְתִרְמֵי יתהון לגו נורא et projicies eos in ignem, Ez. 5, 4. ית דתִרְמֵי עלי אקבל quod conjicies in me suscipiam, i. e quodcunque vel quamcunque mulctam impones mihi, hebr. אשר תתן עלי, IIR. 18, 14. וְתִרְמִנֵּיהּ לגו פרת projiciesque eum in medium Euphratis, Jer. 51, 63. וְיִרְמֵי יתהּ et projecit eam, Lev. 1, 16. וירמי לעומקי ימא projicietque in profundum maris omnia peccata Israëlis, Mich. 7, 19. ולביונה תרמי קלה et ad intelligentiam projicit vocem suam, heb. תתן קולה, Pr. 8, 1. אתו ונִרְמֵי עדבין venite et projiciemus sortem, Jonae 1, 7. וְנִרְמִנֵּיהּ בחד מן גוביא sed projiciemus eum in unam harum fossarum, Gen. 37, 20. לכלבא תִּרְמוּן יתיה cani projicietis eam, Exo. 22, 30. בנהרא תִּרְמוּנֵּיהּ in flumen projicietis eum, Exo. 1, 22. כספהון בשוקין ירמון pecuniam suam in plateas abjicient, Ez. 7, v. 19. Ap. Talm. תרנגולתא דרמיא יומא gallina quae ovum parit uno die, h. e. הטיל, Nid. 39b. Ithpeh. אִתְרְמָא *projici*, etc. Praet. pl. fem. אִתְרְמִיאָה עליהון אבנין dejecti fuerunt in eos lapides magni, Jos. 10, 11. Part. רישיה מִתְרְמֵי לך מן שורא caput ejus mox projicietur ad te de muro, IIS. 20, 21. Fut. יִתְרְמֵא לגוא אתון נורא projicietur in medium fornacis ignis, Dan. 3, 6. et 6, 8. בה שעתא תִתְרְמוּן eadem hora projiciemini in fornacem ignis, Dan. 3, 15. וקטיליהון יתרמון et occisi ipsorum projicientur, Jes. 34, 3. כד יתרמון קטילין בגויך quando projicientur occisi in medio tui, Ez. 26, 15. יתרמון בגו ימיא projicientur in mare, Ezech. 27, 27. Aphel rarissimo in usu est. Part. וּמַרְמָן בבינת שערא et ejaculantur in pilum, Jud. 20, 16. Imper. פיסך אַרְמֵה בינתינו sortem tuam projice inter nos, heb. תפיל, Pr. 1, 14.

מִתְרַמְרְמוּתָא *vilissima abjectio, rejectamentum:* ומתרמרמותא דעממי et rejectamentum populorum, hebr. ובזוי et despectissimus populorum, Ps. 22, 7. Literarum geminatio auget significationem.

II. רַמֵּה *decipere, defraudare.* Part. דִּמְרַמֵּי בחבריה qui fraudulenter agit in socium suum, vel, defraudat proximum suum, heb. רמה, Pr. 26, 19.

רַמָּיָא, רַמָּאָה, רַמָּאי *fraudulentus, dolosus, deceptor, defraudator:* ארום גבר רַמַּאי הוא etenim vir dolosus est, Gen. 29, 12. in Jon. אנא רמאי וחכים יתיר מניה

---

[47]) Bocharto (Hierz. P. I. lib. 2. 26.) est *equi velocioris genus* ar. راكض *currens, saltans equus,* cujus radix est ركض *cucurrit, saltavit* ץ et ש permutatis. Syr. ܪܳܟܫܳܐ *equus admissarius.*

ego magis dolosus et astutus sum quam ipse, ibid. רמאה כתעלא fraudulentus ut vulpes, Gen. 14, 1. in Jon. וסהדותא דשקרא רמאה הוא sed testis falsus deceptor est, Pr. 12, 18. מסכנא לגברא רַמָּיָא atterit hominem fraudulentum, Pr. 10, 4. ודמליל כדבותא רמיא הוא et qui loquitur mendacium, deceptor est, Pr. 14, 25. Pl. וְרַמָּאֵי יהון למסא sed fraudulenti erunt in tributum, Pr. 12, 24. Fem. תפשא רַמָּיְתָא תכפן sed anima fraudulenta esuriet, Pr. 19, 15.

רַמָּאוּת, רַמָּיוּת, רַמָּיוּתָא *defraudatio, deceptio, dolus, fraus:* מרבינותא דרשיעי רמיותא solertia improborum fraus est, heb. מרמה, Pr. 12, 5. רמיותא בלבהון fraus est in corde eorum, Pr. 12, 20. בשטיותא דסכלי רמיותא in stultitia stultorum fraus est, Pr. 14, 8. ובגויה סאם רמיותא intra se autem disponit dolum, Pr. 26, 24. נכלי וְרַמָּיוּתָא astutia et dolus est sub lingua ejus, Ps. 10, 7. משחתא דְרַמָּיוּתָא statera fraudulenta, Pr. 20, 23. Talm. נהג בו מנהג רמאות egit cum eo dolose, Kid. 59a.

III. אִתְרְמֵי, אִתְרְמָא *ire, venire, pervenire, accedere*, q. d. *projicere* vel *proripere se aliquo vel ad aliquem*, quod Latini a ferendo dicunt *conferre se*. Hoc sensu semel in Tg. inveni, אִתְרְמָא לְשׁוּמשׁמנא עטלא confer te ad formicam o piger, heb. לך ito, Pr. 6, 6. Ap. Talm. autem frequentissimum est, אליעזר עבד אברהם אתרמי ההם Elieser servus Abrahami advenit eo: כי הוה מתרמי להו עניא cum accederet eos pauper quidam: אתרמי ליה ההוא אושפזא pervenit ad istud hospitium.

IV. רְמֵי. Verbum est ap. Talm. inter duos disputantes usitatum, pro *objicere aliam quaestionem vel aliud argumentum, proponere novam objectionem*, qua forma dici solet ורמינהי quod vulgo efferunt veraminhi, i. e. sed quaero ego hoc, sed objicio ego hoc. Gerson Germanice reddit. ich will dich aber darum fragen. Est autem, ut videtur Part. cum Pronomine, pro וְרָמֵינָא איהי sed objicio ego illud. רָמֵינָא pro רָמֵי אֲנָא. In Halichoth olam cap. 1. scribitur, adhiberi hoc verbum de locis contradictoriis in Mischna, et in Scriptura: ut, רמו אהדדי קראי בהרבה מקומות contrariantur sibi scripturae in multis locis.

רְמַז [48] *annuere, innuere, indicare, designare aliquid oculis, manibus aut pedibus*, heb. קרץ. Praet. רמז יוסף למנשה בוכריה annuit Josephus Menassi primogenito suo, Gen. 44, 19. in TgH. Part. רָמֵז בעינוי annuens oculis, heb. קרץ בעיניו, Pr. 6, 13. Sic Pr. 16, 30. sed ibi Hebraice est עצם עיניו connivens oculis: וְרָמֵז באצבעתיה et innuens oculis hebr. מרה docens, Pr. 6, 13. דְרָמֵז בְעֵינוי qui annuit oculis suis, Pr. 10, 10. Pl. רָמְזִין בעיניהון innuunt oculis suis, heb. יקרצו, Ps. 35, 19. Pahel, רַמֵּז *idem.* Part. מְרַמֵּז באצבע annuentem digito, Jes. 58, 9. In Hebraeo est שלח אצבע emittere digitum, i. e. eum qui emittit digitum ad aliquid indicandum. Sic Veneta habent מִרְמַז ex forma infinitivi Pehal, annuere, pro, annuentem. Regia autem habent מְרַמֵּז, quae lectio clarior et convenientior, maxime cum et alibi Participium hoc legatur, ut sequitur: ומה מְרַמְּזִין עינם et quid designent oculi tui, heb. ירזמון per literarum transpositionem. Jobi 15, 12. Ap. Rab. חרש רומז ונרמז mutus annuit, et annuitur ipsi: דקמרמזי רמוזי annuendo annuunt sibi invicem, Bk. 24b. ונירמז בהו רמוזי et nutu indicamus eis, Ketub. 33a.

רִמְזָה *nutus, indicium.* In sententiis proverbialibus Ben Syrae legitur: לחכימא ברמיזא ולשטיא בכורמיא sapienti nutus, stulto fustis convenit. Iste nutu, hic fusie monendus et corrigendus.

רמיזות *idem:* רמיזות הפה nutus, indicium oris.

רמח רוֹמְחָא *hasta, lancea:* ונסיב רומחא בידיה et accepit lanceam in manum suam, heb. רמח, Num. 25, 7. לרגוש רומחא ad strepitum lanceae, heb. כידון: sic deinceps hisce duobus Nominibus respondet, Job. 41, 20. מורניתא וְרוֹמְחָא hasta et lancea, Job. 39, 26. ארים בְּרוֹמְחָא eleva lanceam tuam, Jos. 8, 18. 26. Pl. אחידי רוֹמְחִין gestantes lanceas, Jud. 5, 8. מורנין ורומחין hastarum et lancearum, Ezech. 39, 9. בסיפין וּבְרוֹמְחִין gladiis et lanceis, IR. 18, 28.

רמך רַמְּכָא *equa.* Pl. רַמָּכִין equarum, Esth. 8, 10. Aben Esra scribit hoc loco רמכים esse הסוסיות *equas*, et בני הסוסיות pullos equarum esse robustiores, quam בני אתונות pullos asinarum. Ap. Rab. etiam *pullos equarum vel asinarum* [49] significat: דא לחמריה דאתילידא ליה רמכי רמכי vidit asinam suam, cui nati erant pulli pullorum, Tan. 23a.

* אַתְרוֹמֵם רמם vide supra in רום.

מִתְרַמְרְמוּתָא vide supra in רמה.

רמן רִמּוֹנָא *malogranatum, malus punica, vel malum punicum.* זגא דדהבא ורמונא tintinabulum aureum et malogranatum, Exo. 28, 34. מלי פקודיא כְרִמּוֹנָא repletus est praeceptis divinis, sicut malogranatum. Cant. 4, 3. מלין פקודיא כרמונא repleti sunt praeceptis instar malogranati, Cant. 6, 6. sic 7, 13. Pl. רִמּוֹנִין אף דקלין mali punicae et palmae, Joel. 1, 12. וגופנין וְרִמּוֹנִין etiam vites et mali punicae, Num 20, 5. חרין כדרין דרמונין duo ordines malogranatorum, IR. 7, 42. עולימיך מלין פקודיא הַכְרִמּוֹנִין adolescentes tui repleti sunt praeceptis divinis sicut malogranatum, Cant. 4, 13. מלין עובדין טבין הכרמונין repleti sunt operibus bonis sicut malum punicum, Cant. 6, 10. בגו רִמּוֹנַיָא in medio malogranatorum, Exo 39, 25. ותאניא ורמוניא et ficus et mali punicae, Hag. 2, 19. רִמּוֹנֵי תכלא malogranata hyacinthina, Exo. 39, 24. וּמֵרִמּוֹנֵי פירי et de malogranatis et fructibus, Cant. 8, 2.

רוּמָנָא, רוּמְנָא *idem:* כְרוּמָנָא sicut malogranatum, Cant. 7, 13. et 7, 10. in secundo Tg. גופנין וְרִימָּנִין vel vites vel malos punicas, Num. 20. 5. in Tg. Jon. במציעות רוּמַנַיָא in medio malogranatorum, Exo. 39, 25. רוּמָנִין דתכלא malogranata hyacinthina, Exod.

---

[48]) Propr. *micuit*, ar. رمز; hinc *innuit, indicium fecit, motis labiis, superciliis.*

[49]) A rad. ar. رمك *tenuis et gracilis fuit corpore*, ut pulli equarum et asinarum esse solent.

39, 24. in Jon. Ap. Rab. עשיק עסקך כרומנא pretiosum erit opus tuum instar malogranati, קאוי עסקך כרומנא obtusum erit opus tuum, ut malogranatum, i. e. קהוי a קהה, Ber. 56a. Malogranatum bonum pretiose venditur, sic negotiatio tua omnibus grata et pretiosa erit; contra, ut malogranatum austerum, stupidos et obtusos reddit dentes, sic tua negotiatio omnes stupidos reddet, ingrata et infelix erit. Sermo est de quodam somniorum interprete, qui pro mercede huic semper somnium in bonum interpretabatur, alteri qui nullam mercedem dabat, omnia in malum explicabat.

רימוניקי vide in דמן, in דימוניקי.

רְמַם[50] *occidere*, Talm. אם אתה שומע עצתי רומסם si tu audies me, occide eos, id est הרגם, Kid. fol. 66a.

רְמַס vel in Pahel רַמֵּס *conculcare, proculcare, diripere:* רַמְּסוּן יתיה כל עברי ארחא diripuerunt vel conculcarunt eum omnes viatores, hebr. שסהו, Ps. 89, 42. Alii libri, רָמְסִין diripiunt.

רְמַץ *tessellatum, ocellatum, intertextum opus facere*, heb. שבץ. Fut. וּתְרַמֵּץ כתונא דבוצא et opere ocellato, vel, tessellatam facies tunicam byssinam, Exo. 28, 39.

מְרַמַּץ *ocellatum, tessellatum:* וכתונא מרמצא et tunica ocellata, heb. וכתנת תשבץ tunica ocellationis, Exo. 28, 4. דִמְרַמְּצִין בדהבא סנינא לבושיהון quorum vestimenta sunt ocellata auro puro, quorum fundus scilic. est aurum purum, intertexta autem fila ex serico vel bysso, Ps. 45, 14.

מְרַמְּצָא *pala, funda, cui lapis pretiosus insitus et inclusus est:* מְרַמְּצָן דדהב fundis aureis, Exo. 28, 11. 13. ועבדו תרתין מרמצן דדהב facientque duas palas aureas, Exod. 39, 16. ותתן ית תכיא גדילתא על מְרַמְּצָתָא imponesque catenas istas plicatiles palis istis, Exod. 28, 14. על תרתין מרמצתא duabus istis palis, Exo. 28, 25.

רְמַץ[51] *carbo cum cinere, cinis ignitus:* נכוה בגחלת ברמץ בסיד רותח adusta carbone, cinere, calce fervente, Chol. 8a. Glossator scribit esse Arabicum. אלא שיפחה על גבי רמץ sed posuerit eam super cineres, Nid. 49.

רָמוּץ *incineratum, in cinere reconditum vel cinere adustum, adeoque acerbum.* דלעת הרמוצה cucurbita cinere adusta vel incinerata et acerba, Kil. cap. 1. Pes. 39a. Vide Talm. Ned. 51a. in Gemara, ubi explicatur quid sit.

רַמְצָא *clavus, stylus:* דבזעיה ברמצא דפרולא qui perfodit eum clavo ferreo, i. e. במסמר דברזל, Sab. 103a. Alibi, ומפקי לה ברמצא דפרולא et educunt, eximunt illud stylo ferreo, Nid. 62a.

רְמַשׁ רַמְשָׁא[52] *vesper, vespera:* והוה רמש והוה צפר יום חד et fuit vespera, et fuit mane dies primus, hebr. ערב Gen. 1, 5. למפני רמשא appetente vespera. Gen. 24, 63. מן צפרא עד רמשא a mane usque ad vesperam, Exo. 18, 14. לעדן רמשא tempore vespertino, Jes. 17, 14. וית מנחת רמשא et oblationem vespertinam, IIR. 16, 15. כדיבי רמשא sicut lupi vesperae, Jer. 5, 6. מפקני צפר וּרְמַשׁ ad exitus vel ortus mane et vesperae, Ps. 65, 9. Libri habent וּרְמַשׁ, quae forma alias inusitate est vel rara et impropria. דמתקרב בְּרַמַשׁ quod offertur vespere, Psal. 141, 2. מצפר לְרַמַשׁ a mane usque ad vesperam, Job. 4, 20. בְּרַמְשָׁא במערב vespere in occasu solis, heb. בנשף בערב, Pr. 7, 9. וּבְרַמְשָׁא הוי על משכנא vespere autem erat super tabernaculo, Num. 9, 15. יתובון לְרַמְשָׁא revertentur ad vesperam, Ps. 59, 7. מֵרַמְשָׁא עַד צַפְרָא a mane usque ad vesperam, Exod. 27, 21. מרמשא עד רמשא a vespera una ad vesperam alteram, Lev. 23, 32.

* ראומתיקום, רמת vide in ordine ראם.

רנג רוּנגר *mercenarius, indies mercede sua vivens*, Talm. רונגר בעלמא mercenarius vulgaris, Bb. 122a. Volunt Persicum esse[53].

רְנָה *meditari.* Sic Syriace usurpatur pro eo quod est heb. הגה. In Tg. Proverbiorum reperitur scriptum per ד ab initio, quod videtur mendosum esse, eaqua revocanda ad hujus verbi syriaci formam, ut plurima sunt in isto Targum ex pura dialecto Syra. Legerim ergo רָנֵא meditatur, Pr. 8, 7. רָאנֵי Pr. 15, 28. ubi א duntaxat indicat vocalem A, i. e. Kamez, et sic cap. 24. 2. In Ps. pro הגה solet poni רנן. In Proverbiis vero istud verbum est ex quiescente tertia radicali, unde sit verbum syrum רנה.

רְנַן *cantare prae laetitia, exultare, decantare, animi concepta hilari et libero animo meditari vel eloqui*, quomodo Hebraeis גול et הגה respondet, sed in Psalmis tantum. Pauca notantur ex forma conjugationis Pehal, sed videntur omnia potius referenda ad Pahel. Praet. וּרְנָנִית בכל עובדך et decan-

---

50) Idem est atque sequens רמס *conculcare*, quod metonymice pro *occidere* sumitur, germanice niedertreten.

51) Ar. رمض *fervor a sole excitatus in arenis.*

52) Quasi lucem *turbatam* (רמש *turbavit* calcando) et inde caliginem dixeris. Aut vertendum est hoc nomen ad notionem *tegendi, obtegendi*, quae notio observante Willmetio propria est verbo רמס, ar. رمس, ut terra *obtecta* scil. caligine et tenebris eo nomine indicetur.

53) Nam רוז, scribit Aruch, Persis *diem*, et גר illis שכיר i. e. *operarium mercede conductum* notat. Ad quae verba auctoris Aruch Cl. Hadr. Relandus haec habet: Forte scribendum רנגבר رنجبر quae vox Persis idem illud significat, quod auctor libri Aruch vult, (licet גר et רוז male explicuerit) operarium nempe, qui lucri et mercedis gratia operam suam alicui locat. Quamquam potius dici posset ad defendendum Nathanem (auctorem libri Aruch) روز רוז (quod male in רון vel ipsius vel exscriptorum vitio mutatum sit) Persis diem notari, et گار גר suffixum voci *actorem* operarium. unde nata sit vox روزگار, scribenda itaque רוזגר. Lector eligat."

tavi omnia opera tua, Ps. 77, 13. רנניח בכולהון עובדך idem, Ps. 143, 5. Part. פומא דצדיקא רָנֵן חוכמתא os justi decantat vel eloquitur sapientiam, Ps. 37, 30. Pahel, Praet. וְרַנֵּן איקרי et cantat gloria mea, Ps. 16, 9. Part. ואומיא מְרַנְּנִין סריקותא et populi decantant, meditantur inanitatem, Ps. 2, 1. תכלא כל יומא מְרַנְּנִין et fraudulentiam omni die meditantur, Ps. 38, 13. לא מרננין בענקיהון nihil eloquuntur ex faucibus suis, Ps. 115, 7. Fut. יְרַנֵּן לבבי cantabit, exultabit cor meum, Ps. 13, 6. ירנן יעקב יחדי ישראל cantabit Jaacob, gaudebit Israel, Ps. 14, 7. כמא ירנן לחדא quam cantabit valde, Ps. 21, 2. ולישני תרנן צדקתי et lingua mea decantabit justitiam meam, Ps. 35, 28. et 71, 24. יְרַנְּנוּן צדיקיא לעלמין cantabunt justi in secula, Ps. 9, 17. מעיקי ירננון hostes mei cantabunt, Ps. 13, 5. בשמך ירננון in nomine tuo cantabunt, Psal. 89, 17. ירננון על דמכיהון cantabunt in cubilibus suis, Psal. 149, 5. Aphel, Part. מַרְנִין meditatur, Ps. 1, 2.

II. *murmurare ex fastidio et indignatione, quasi contraria significatione:* unde, וְרַנֵּנְתּוּן במשכניכון et murmurastis in tabernaculis vestris, hebr. ותרגנו Deut. 1, 27. in Jon. Nunquam alias hebr. רגן in Tg. sic transfertur, et רגן in Tg. significat *explorare.*

רִנּוּן *murmuratio, querela,* Rab. רינון ותרעומת אומות murmuratio et querela populorum.

רִנּוּן *meditatio:* אתבין רנוני intellige meditationem meam, hebr. הגיני, Ps. 5, 2. vel pluraliter רִנּוּנֵי meditationes meas.

רִנָּא, רִנְּנָא *cantus, meditatio, exultatio:* רננא של תרנגול cantus galli sylvestris, Job. 3, 7. בְּרִנְנִי חדלק אשתא in meditatione mea accensus est ignis, hebr. בהגיני, Ps. 39, 4. Fem. עלי רִנְנַת כנריא super cantu cithararum, Ps. 92, 4. וְרִנְנַת רעיוני et meditatio animi mei, Ps. 19, 15. ורננת לבא בינא et meditatio cordis est intelligentia, Ps. 49, 4.

רִנָּא *infamia, diffamatio,* heb. דבה, quasi *decantatio infamis:* ואתאמרתון על שפת לישן וְרִנַּת עם et sermone traducti estis per labia variarum linguarum et diffamationem populi, heb. ודבת עם Ez. 36, 3.

רנק רוּנְקִי *olus leviter maceratum et coctum, quod dum in vas perforatum conjicitur, ad educendum omnem humorem, vocatur* רונקי. Majemon vult esse graecae originis. Author Aruch monet, in quibusdam libris legi רומקי. Legitur in Talm. Kel. cap. 2.

רוּנְקִי *runcina, dolabra, aut lignum vel manubrium dolabrae:* חוץ מן המקדח והרונקי praeter terebram et dolabram, Kel. c. 13. Sic legit Aruch, sed non videtur rectum. Libri habent רוקני, et recte. Vide ibi.

רתקין. Volunt esse *vestis cujusdam genus.* In Ar. citatur ex Siphre, הרתקין אין חייבין בציצית vestis ista, aut, vestimenta ista non opus habent fimbriis filatis.

רסט רסטורן. Unde רסגי ליה ברסטורן, in Jalk. Lev. 200b. Gl. explicat, שהיה אצלו באריכות pro quo Philippus Aquinas habet אריסח. Vide in litera Daleth in רסח.

רסן רְסָנָא[54] *fraenum:* ואחיד בִּרְסַנֵיהּ דסוסיא et accepit fraenum equi, Esth. 6, 11. in Tg. secundo.

הַרְסִין *fraenare.* Ap. Rab. הרסין לפרעה רסן fraenavit Pharaonem fraeno.

רוּסְנִין. Sic adducit Aruch, et aliam etiam lectionem רחינקא. Talmud Basileense pro eo habet רום כיזבא altitudo duorum palmorum, Men. 69b. In Jalkut Lev. 185b. ubi hic locus adducitur, legitur רוסני, et explicatur in glossa קבין. Aquinas exponit *mensuram quatuor digitorum.*

רסם רְסִים[55] *imber, pluvia, stilla, gutta pluviae.* Pl. לא יתנון רְסִיסִין non dederint pluviam vel imbres, Jer. 14, 22. ואתמנעו רְסִיסַיָא et cohibiti sunt imbres, hebr. רביבים, Jer. 3, 3. וְכִרְסִיסֵי מלקושא et sicut imbres vel guttae pluviae serotinae super herbam, Deut. 32, 2. Mich. 5, 7. היך רסיסי מלקושא sicut guttae pluviae serotinae, Ps. 72.

רַס, רְסַס *stillare, perstillare.* Praet. רַסֵּית על ערסי מורא perstillavi lectum meum myrrha, hebr. נפתי Pr. 7, 17. רַסְיָין להון טלין stillant ipsis rores, Deut. 33, 28. in Jon. ושמיא רַסּוּ טלא et coeli stillant rorem, Pr. 3, 20. secundum Aruch.

רְסַס[56] *contundi, quassari, collidi* Part. Pehil, ודמרים וְדִרְסִים aut quod compressum aut contusum est, heb. ומעוך וכתות Lev. 22, 24. Ex Pahel Part. כמחא מְרַסְסָא sicut plaga contusa, Jes. 1, 6.

רְסַס *confringi in minutas partes, rumpi, disrumpi,* et sic idem est quod heb. רצץ. Hinc in Jonathane, ותהוון ברם טלימין וּרְסִיסִין כל יומיא eritisque duntaxat direpti et confracti omnibus diebus, heb. עשוק ורצוץ, Deut. 28, 33. Ap. Talm. מרוסס *ruptum, confractum, comminutum,* Sab. 80b. עד שירסס donec ea comminuat, contundat, Okez. c. 2. הִתְרוֹסֵס *confringi, comminui.* Vide Chol. 77a.

רְסִיסָה *ruptura major et patens,* cui opponitur בקיעה fissura: רסיסה est unde remanent frustula et fragmenta, fissura autem non relinquit talia ex se. Deinde רְסִיסָה legitur pro *instrumento musico,* in TH. Sota in fine. Vide.

רְסִיסִין *fragmenta parva,* vide Beza fol. 14b.

רסף רְסַפַּק *currus,* proprie *cameratus:*[57] אתבר שוקא דרספק fractus fuit pes currus, Git. 57a. אי

[54]) Hebr. רֶסֶן a rad. رسن *ligavit fune.*

[55]) Pertinet ad verbum seq. רסס cui notio inest *contundendi,* ut *sparsiones* roris pluviaque *tenuissima* q. *contusa indicentur.*

[56]) Idem quod רצץ.

[57]) B. Ar. vocem omnino non habet. R. Sal. in Chol. l. c. per מרכבא שרכבין בו i. e. currus, quo vehuntur (germ. Reitwagen) vocem explicat. Si locum in Talmud Gitt l. c., ubi filia Caesaris in eo curro vecta fuisse

מעיילת לי כודנייתא בריספק si attuleris mihi mulos ad currum, Chol. 79a. Vide Git. 57a.

רְסַק *confringere, comminuere, contundere: discindere in frusta:* רַסֵּק יתה רסוקין confringite illud in fragmenta, hebr. פתות frangendo, Lev. 2, 6. in Tg. Jon. pro quo TgH. habet futurum וּתְרַסֵּק. Et Part. מְרַסְּקָא מנחת רסוקין confractum vel contusum, oblationem contusorum offeres, heb. מנחת פתים, Lev. 6, 14. in Jon. et Hier. Idem quod כתת vel כתש.

Ap. Talm. תפוח שרסקו ונתנו לתוך עיסה pomum quod contuderunt, et in massam farinaceam indiderunt, Terum. c. 10. חלות דבש שריסקן placentae mellitae, quas confregit, Sab. c. 22. אין מרסקין לא את השחת ולא את החרובין non discindunt pabulum, neque siliquas, gl. מחתכין, Sab. cap. ult. חלות דבש מאימתי מיטמאות משום משקה משירסק favus mellis quando fit immundus tamquam liquor? ex quo disciinditur, Okez. cap. ult. אין מרסקין לא את השלג ולא את הברד בשבת non conscindunt in frustra nivem neque glaciem in Sabbatho, Sab. 91b. ריסק ט׳ נמלים qui contudit novem formicas, Mac. 16b.

רְסוּקִין *frusta, fragmenta, buccellae,* ut in praecedentibus: מטלק קרחיה פליג היך רסוקין ejiciens glaciem suam divisim quasi frusta, hebr. כפתים Ps. 147, 17.

רִסְקָא *pars terrae*[58], *praefectura minor, majoris quasi fragmentum:* מני יתיה על מדינתא חדא או על רִסְקָא הדא praefico eum provinciae uni aut praefecturae cuidam, Esth. 6, 10. in sec. Targum.

רְסוּקָא *cingulum, cinctura ex corio.* Sic exponit illud Ar. in נסך primo. At R. Sal. explicat חתיכה *frustum restimento ornamenti causa adhaerens,* Sab. 59b.

רסת רִסְתְּנָא *ossiculum acetabuli femoris,* quod quidam R. Scheschet caecus, non animadvertens deglutivit, et fuit suffocatus, Talm. Git. 67b.

רִסְתְּקָא *platea publica, forum:*[59] דהוה קאי ברסתקא דמחוא qui stabat in platea urbis, Bb. 12b. ההוא גברא דהוה קא מעבר חביתא דחמרא ברסתקא דמחוא vir quidam qui vehebat vas vini per plateam urbis; ברסתקא דמחוא שכיחי ביה אנשי in platea urbis inveniuntur homines, Bm. 83. in fine capitis. כי מטא לרסתקא דמחוא quum pervenisset in plateam urbis, Ber. 54a.

רע אֲרַע, לְרַע, מִלְּרַע *sub, subtus, infra, inferne.* א est servile ab initio, ut ל, et est haec particula indeclinabilis, ut aliae plures, quae sine litera servili non usurpantur: מלכו אחרי ארע מנך regnum aliud infra prae te, i. e. inferius tuo, Dan. 2, 39. דנחתא היא לרע לארעא qui descendit infra terram, heb. למטה Eccl. 3, 21. דאשתארו מן לרע לשמיא quae relictae erant sub coelo, Gen. 19. in Tg. Jon. Ex hac forma מן לְרַע contracta est sequens forma מִלְּרַע, et Dagesch ex ל euphoniae causa omittitur: וּלְרַע חזיתי et infra vidi, heb. ולמטה, Ez. 1, 27. מִמעמקי ארעא מִלְּרַע ex profundis terrae subtus, Gen. 49, 25. יסודי ארעא מלרע fundamenta terrae inferne, heb. מלמטה, Jer. 31, 37. דִּמְלְּרַע לרקיעא quae sunt sub firmamento, Gen. 1, 7.

אֲרַעָאָה, אַרְעַאי *inferior, infimus:* על טורא דמדרום לבית חורון ארעאה versus montem australem Choronis inferiorem, Jos. 18, 13. Pl. אַרְעָאִין תנינין infima secundana conclavia facies illa, hebr. תחתיים, Gen. 6, 16. ובין מיא ארעאי et inter aquas inferiores, Gen. 1, 6. in Tg. Jonathanis. Fem. ולא מטו לְאַרְעִית גבא neque pervenerunt ad infimum foveae, Dan. 6, 24. לארעא אַרְעִיתָא ad terram infimam, heb. לארץ תחתית Ez. 31, 14. מחצתא ארעיתא paries infimus, heb. היצוע

---

narratur, conferes, *carpentum* notat, rhedam sc. birotam, qua matronae vehi solebant. At mihi, fateor, utraque significatio suspecta est. Locus quippe illic est: אשקא דרכפק חריב ביתר, ob שקא דרכפק vastata est Beth-thar. In more nempe fuit, ut, cum nasceretur infans, plantarent cedrum, cum infantula, pinum: cumque nati contraherent matrimonium, ex iis conficerent thalamum. Die quadam transiit filia Caecaris, et confractum est ei שקא דרכפק. Cedrum istius modi exciderunt (τοῦ שקא loco scil. cedrum adhibuerunt). Insurrexerunt in eos (Judaei) atque eos occiderunt. Relatum est Caesari rebellare Judaeos. Profectus ille in eos iracundus vastavit totam urbem etc. Voce שקא (B. Ar. et R. Sal. vocem non explicant) constat partem quandam rhedae notari ob similitudinem cum שוק *armo* sic dictam. Potest igitur significare axem, cui haec similitudo est. Ex eo vero quod ibi narratur, adhibitam esse cedrum loco τοῦ שקא, apparet potius, partem quandam rhedae fuisse, ad quam restituendam alio non opus erat nisi ligno, neque vero axim, quippe qui ferro obduci debet. Malim itaque dicere, שקא eam in curru armo similem partem esse, ad quam equi loris atque *funibus*, (pers رسن) alligantur, (germanice Waage) unde etiam vox רכפק originem trahere potest, quae loram, seu funem (رسن) *contortum* (پيچ) significat, ita ut שקא דרכפק sit *armus* (lignum quod in curru armo simile) *circum quem funes atque lora equorum contorta sunt.* (Fortasse et syr. ܦܣܩܐ quod, ut habet Cast. *loricam, septum ex junctis inter se palis* notat, huc vertendum est, ut thorax *funibus* et loris *contortus*, item septum ex palis veluti *funibus* conjunctum indicentur.

[58]) A. n. vocem ad rad. רסק cui haec *confringendi* notio inest, vertere videtur. Est vero mera vox pers. ut supra (p. 286) in additamentis nostris, s. v. ריסתקא demonstratum.

[59]) Convenit cum pers. رستاق, ar. رستق, quibus eadem illa inest significatio *forum* שוק, ut habet B. Ar. At vero רסתקאית quod in Helchotn-gdeloth (p. 80b) pro hebr. זונה legitur, mera est neopersica vox روسپی quae meretricem, plane ut hebr. זונה notat, minimeque ad lat. *rusticus, a, um*, vel vocem רסתק quod forum notat, ut nonnulli putant verti potest. (Vide Zenkeri lex. pers. p. 471) Rectius itaque per ס legeris רספקאית.

stratum, IR. 6, 6. משאול ארעיתא ex sepulchro infimo, hebr. תחתיה Ps. 86, 13. רצפתא ארעיתא pavimentum inferius, Ez. 40, 18.

רְעַב *esurire, famescere,* hebr. רָעֵב, רַעֲבוֹן *fames.* Decem fames venerunt in mundum: Vide Br. s. 25. et 64. רעב בעיר פזר רגליך si sit fames in civitate, disperge pedes tuos, Bk. 60b. Vide in דָּבָר.

רַעַבְתָּן *famelicus,* rab. לא יראה אדם עצמו על הבריות כרעבתן non ostendet homo seipsum aliis hominibus tanquam famelicum, scil. voracitate nimia. Item; non comedet homo allium et cepas a capite ipsorum, sed a folliculis, ואם אכל הרי זה רעבתן et si comederit sic, habetur famelicus, devorator, Beza 25b. Fem. רַעַבְתָּנִית *famelica, voratrix.*

רַעַבְתָּנוּתָא *esuritio, esuries, fames ad intempestivam voracitatem hominem adigens,* Talm. משום דמיחזי כרעבתנותא propterea quod speciem habet nimiae famis, Chol. 105b.

רְעַד *tremere,* hebr. Hiphil הִרְעִיד *tremere facere, concutere, commovere.* המרעיד את האילן qui tremere facit arborem, i. e. concutit, commovet, Machsch. c. 1.

רְעָדָה *tremor.* Apud Talm. רעדות ligna remisse conjuncta, ut facili motu tremant, quorum certus fuit usus. Expositio quae in Ar. est, rejicitur ab Hebraeis, Para c. 11.

רְעָה *velle, bene velle vel cupere, benevolum esse, benevole prosequi, gratum, acceptum esse vel habere, acquiescere in aliquo, delectari,* hebr. רצה (cui respondet per commutationem צ in ע ut saepe) חשק, חפץ, בחר, אוה. Praet. Pehal, יצלי קדם אלהא וְרַעֲיֵהּ precatus est Deum, et benevole acceptavit eum, heb. וירצהו, Job. 33, 26. רְעִיתָא יי׳ ארעך gratam habuisti terram tuam, Ps. 85, 2. Facere voluntatem tuam אלהי רְעִיתִי Deus mi, cupivi, hebr. חפצתי, Ps. 40, 9. ארום רְעוֹ עבדך ית אבנהא nam grati fuerunt servis tuis lapides ejus, scil. Tzionis, Ps. 102, 15. Part. ארי רָעֵי את לבר ישי nam bene cupis tu filio Isai, heb. בחר eligis, IS. 20, 30. רָעֵי יי׳ ית דחלוי benevole prosequitur Dominus timentes eum, hebr. רוצה Ps. 147, 11. אם רעי את אתן לך si vis, dabo tibi, heb. חפץ, IR. 21, 6 וְרָעֵי בסגיאותהון דאחוי beneque vult multitudini fratrum suorum, Esth. 10, 3. דְּרָעֵי מקריב ית קורבניה qui vult, offerat oblationem suam, heb. החפץ IR. 13, 33. הַמִרְעָה רָעֵינָא במותיה דרשיעא nunquid volendo volo mortem improbi, heb. החפץ, Ez. 18, 23. תעניהא דְּרָעֵינָא בה jejunium quod volo ego, heb. אבחרהו Jes. 58, 5. Infin. הֲמִרְעָא ut ante in Participio. Fut. בכן תִּרְעֵי ארעא tunc grata habebit terra sabbatha sua, Lev. 26, 34. ותרעי ib. ובכן יִרְעוֹן ית חוביהון tunc quoque gratas habebunt poenas iniquitatum suarum, id est, juste sibi illatas agnoscent, Lev. 26, 41. Ithpehal Praet. ארי אִתְרְעֵי בבת יעקב nam delectationem habebat in filia Jacobi, heb. חפץ, Gen. 34, 19. בך אִתְרְעֵי יי׳ אלהך te delectatur Dominus Deus tuus, hebr. בחר, Deut. 7, 6. די בםימרי אתרעי quia in verbo meo oblectationem habuit, heb. חשק Ps. 91, 14. אתרעי קדם יי׳ עובדך טבא jam acceptatum est coram Domino opus tuum bonum, heb. רצה, Eccl. 9, 7. וְאִתְרְעֵי ית שבט יהודה et delectatus fuit tribu Jehudae, Ps. 78, 68. דאתרעי ביה מימרי quo delectatum fuit verbum meum, hebr. רצתה נפשי Jes. 42, 1. אִתְרְעִיאַת נפשיה בברתכון delectionem capit anima ejus in filia vestra, heb. חשקה Gen. 34, 8. ובשקוציהון נפשהון אִתְרְעִיאַת et in abominationibus ipsorum anima ipsorum oblectationem habuit, heb. חפצה נפשם, Jes. 66, 3. ואת אִתְרְעִיתָא בחיי tu autem voluisti vitam, Jes. 38, 17. אתרעיתא בהון oblectationem habuisti in eis, hebr. רציתם, Ps. 44, 4. לא אִתְרְעִיתִי בקרתא non fui delectatus urbe ista, IR. 8, 16. וְאִתְרְעִיתִי בְּדוד sed delectatus fui Davide, ut esset rex, IR. 8, 16. קרתא דאתרעיתי בה urbem qua delectatus fui, IR. 11, 32. אנון אִתְרְעָאוּ בארחתהון ipsi autem delectati fuerunt viis ipsorum, Jes. 66, 3. מכל דְּאִתְרְעִיו ex omnibus quas voluerunt, Gen. 6, 2. דְּאִתְרְעִיתוּן בְּהוֹן quibus delectati fuistis, heb. אשר בחרתם, Jud. 10, 14. מלכא דְּאִתְרְעִיתוּן rex quo delectati fuistis, IS. 12, 13. Part. ובצלותהון דתריצי מִתְרְעֵי et in oratione rectorum sive justorum oblectationem habet, hebr. רצונו Prov. 15, 8. ודהבא לא מִתְרְעַיִן ביה et auro non delectantur, hebr. לא יחפצו Jes. 13, 17. ומתרעין דצבינא et volunt quae ego volo, Jes. 56, 4. Infin. ולא יוסיף לְאִתְרְעָאָה חוב et non perget bene velle amplius, Ps. 77, 8. Imp. אִתְרְעֵי יי׳ לשיזבותני velis benevole, o Domine, liberare me, hebr. רצה, Ps. 40, 14. Fut. גברא די אֶתְרְעֵי ביה vir quo delectatus fuero, heb. אבחר, Num. 17, 20. ואתרעי לאשראה et delectabor ponere in ea majestatem meam, Hag. 1, 8. וית דְּאִתְרְעֵי ביה et quodcunque voluerit, offeret, Num. 16, 5. ויתרעי עוד בישראל et bene volet amplius Israeli, Jes. 14, 1. הֲיִתְרְעֵי יי׳ באלפי דכרין num oblectationem habebit Dominus in millibus arietum, Mich. 6, 7. ארי תִתְרְעֵי נפשך quum desideret animus tuus, heb. תאוה Deut. 12, 20. דין נִתְרְעֵי לנא jure nos oblectabimus, jus expetemus nobis, Job. 34, 4. יתרעון במותא מדבחיא volent mortem magis quam sacrificia, Jer. 8, 3.

רְעוּא *voluntas, benevolentia, oblectatio, desiderium,* hebr. רצון, חשק, חפץ, pro quibus in Targum hoc sensu ponitur: שבע רעוא satur benevolentiae, heb. רצון, Deut, 33, 23. וקדם יי׳ לא רעוא בהון domino nulla est voluntas aut oblectatio in eis, heb. לא רצב Jer. 14, 10. בעדן רעוא tempore benevolentiae, Ps. 69, 14. רעוא טבא תכללנה voluntate bona, benevolentia coronabis eum, Ps. 5, 13. לְרַעֲוָא לא אקבל מידכון ad voluntatem non accipiam e manibus vestris, Mal. 1, 10. לא יהי לרעוא non erit ad voluntatem, id est, non erit gratum et acceptabile, Lev. 7, 17. יהון לרעוא מימרי פומי sint ad placitum verba oris mei, Ps. 19, 15.

רְעוּתָא, רְעוּת *idem:* בכל רעות נפשך cum toto desiderio animae tuae, hebr. אות Ps. 2, 15. וכל רעות שלמה et omne desiderium Salomonis, hebr. כל חשק IR. 9, 2. רעות דחלוי יעבד voluntatem timentium ipsum faciet, hebr. רצון, Ps. 145, 19. ורעות מלכא et voluntatem regis, Esrae 5, 17. למעבד כִּרְעוּת גברא

ad faciendum secundum voluntatem cujusque viri Israelitae, וְכִרְעוּת גבר et secundum voluntatem cujusque viri ex aliis populis et linguis, Esth. 1, 8. ותהוי ליה רעותא eritque ei benevolentia coram Domino, heb. ויפק רצון Pr. 8, 35. Cum Pron. בעדן דאתון עבדין רְעוּתִי quo tempore vos facitis voluntatem meam, heb. בעת רצון Jes. 49, 18. עבדי רעותי facientes voluntatem meam, hebr. רועים כלבי Jer. 3, 15. כל רעותי טבא בהון omnis voluntas mea bona erga ipsos est, heb. כל חפצי בם, Ps. 16, 3. וּבִרְעוּתִי ארחם עלך et pro benevolentia mea miserebor tui, Jes. 60, 10. רביאו ולא מֵרְעוּתִי principes fecerunt, sed non ex voluntate mea, hebr. ולא ידעתי, Hos. 8, 4. למעבד רְעוּתָךְ facere voluntatem tuam, Ps. 40, 9. יי׳ ברעותך Domine, pro voluntate tua firmasti montes, Ps. 30, 8. וברעותך תרום קרנהון et pro voluntate tua exaltabitur cornu ipsorum, Ps. 80, 18. בנימוסא דיי׳ רְעוּתֵיהּ sed in Lege Domini est voluntas ejus, hebr. חפצו, Ps. 1, 2. דקבל רעותיה qui recipit voluntatem ejus, heb. יפיק רצון Pr. 12, 2. בִּרְעוּתֵיהּ יצלחון in voluntate ejus prosperabuntur, Jes. 53, 10. ית כל רעותה omnem voluntatem suam, IR. 10, 13. חיי רעותהון vita voluntatis suae, Ps. 145, 16. וּבִרְעוּתְהוֹן et voluntate sua, Gen. 49, 6. כרעותהון juxta voluntatem suam, Esth. 9, 5.

רֵיעוּת vide mox infra.

רַעְיָא *idem:* למחוז רַעְיָתְהוֹן ad terminum voluntatis ipsorum, heb. אל מחוז חפצם, Ps. 107, 30. Posset forte melius legi ex praecedenti forma רְעוּתְהוֹן, nam forma רַעְיָא aliud significat, ut in sequentibus.

II. רְעָה, רְעָא, רְעֵי *pascere*, ut Hebraice, *sed de ovibus sive gregibus tantum dicitur, non etiam de hominibus, nisi rarissime, et quidem apud posteriores paraphrastas.* Alias enim per פרנס transferri solet, ut ibi dictum. Praet. דִּרְעָא בלחודוי ית עמך בית ישראל במדברא qui pavit solus populum domus Israel in deserto, Eccl. 12, 11. עדרא אנסון וּרְעוֹן gregem diripuerunt et paverunt, Job. 24, 2. Part. est *pascens et pastor:* ויעקב רָעֵי ית ענא דלבן Jacob autem pascebat oves Labanis, Gen. 30, 36. כד הוה רָעֵי חמריא cum esset pascens asinas, Gen. 36, 24. הוה רעי עם אחוהי בענא erat pascens cum fratribus suis oves, Gen. 37, 2. כענא דלית להון רעי sicut oves quibus non est pastor, Num. 27, 17. והא רעי בענא qui pascit oves, IS. 16, 11. רַעְיָא הוה עבדך לאבוהי בענא pastor fuit servus tuus patris sui ovium, IS. 17, 34. ואבדר בך רעיא ועדריה et dispergam in te pastorem et gregem ejus, Jer. 51, 23. כרעיא דעדריה רעי בדרעיה sicut pastor, qui pascit gregem suum brachio suo, Jes. 40, 11. כְּרַעְיָא לעניה sicut pastor gregem suum, Jes. 63, 11. Pl. הלא אחך רָעַן בשכם nonne fratres tui pascunt in Sichem, Gen. 37, 13. איכא אנון רען ubinam illi pascant, Gen. 37, 16. ואתנן רען et asinae pascebant juxta eos, Job. 1, 14. במשכנא דְרָעֵי in tentorio pastorum, Jes. 38, 12. דיר רָעַיָן caula pastorum, Jes. 31, 4. וגובריא רעין דעאן et viri isti pastores ovium erant, Gen. 46, 32. in Jon. וְרָעַיָן לא ישרון תמן et pastores non habitabunt illic, Jes. 13, 20. ורעין באחוא et pascebant in ulva, Gen. 41, 2. ואתו רַעְיָא וטרדונון venientes autem pastores abegerunt eos, Exo. 2, 17. בנן רעיא in peram pastorum, IS. 17, 40. רב רעיא דלשאול praefectus pastorum Saulis, IR. 21, 7. מידא דְרַעְיָא e manu pastorum, Exo. 2, 19. וְרָעֲיהוֹן לא חיסין עליהון et pastores ipsorum inclementes sunt erga ipsos, Zach. 11, 5. Et ex forma foeminina plurali, רָעֲוָן: unde emphatice, ונצו רָעֲוָתָא דגרר עם רעותא דיצחק et rixabantur pastores Geraris cum pastoribus Isaaci, Gen. 26, 20. Et cum י in medio, רָעֲיָתֵי דישראל pastores Israelis, Cant. 1, 8. Cum Pron. ובין רָעֲוָתֵי ובין רָעֲוָתָךְ inter pastores meos et pastores tuos, Gen. 13, 8. Fem. sing. ארי רַעְיָתָא היא nam pastor erat illa, scil. Rachel, Gen. 29, 9. vel participialiter, pascebat enim illa gregem. Veneta habent רָעִיתָא. Infin. לְמִרְעֵי ית ענא דאבוהון ad pascendum gregem patris sui, Gen. 37, 12. Imper. ואזילו רְעוֹ abite, pascite, Gen. 29, 7. Fut. אתוב אֶרְעֵי revertar et pascam, Gen. 30, 31. אף ענא ותורי לא יִרְעוֹן etiam oves et boves non pascent, Exo. 34, 3. ותורתא ודובא יִרְעֲיָן כחדא boves et ursi pascent simul, Jes. 11, 7.

רַעְיָא *pascuum:* ארי לית רעיא להון nam nullum est pascuum ipsis, heb. מרעה Joel. 1, 18. לית רעיא לענא non est pascuum ovibus, Gen. 47, 4. ועסרין תורין דְרַעְיָא et decem boves pascui, id est, pascuales, IR. 4, 23. Constr. ועון רַעֲיַת אידיה et oves pascui manuum ejus, Ps. 95, 7. Cum Pron. בעון רַעְיָתָךְ in oves pascui tui, Ps. 74, 1. ועאן רעיתך et oves pascui tui, Ps. 79, 13. ועון רַעְיָתֵיהּ et oves pascui ejus, Ps. 100, 3.

מִרְעָה *idem:* יאלל טוריא מרעיה explorat in montibus pascuum suum, Job. 39, 11. ולא אשכחו אתר כשר לְמִרְעֵהוֹן neque inveniunt locum commodum pro pascuo suo, Thr. 1, 6.

III. רַעְיוֹן, רַעְיָנָא, רַעְיָן *cogitatio, mens cogitans, animus:* דחסר רעינא qui deficit mente, heb. חסר לב, Pr. 10, 13. וחסיר רעינא et deficientem mente vocat ipsum, Prov. 9, 4. 14. et 6, 32. et 7, v. 7. בחסירות רעינא נמותון in defectu mentis morientur, Pr. 10, 21. Sic חסר לב in Proverbiis semper transfertur, uno loco excepto, Prov. 15, 21. ורעיוני לבבך תנדע et cogitationes cordis tui cognoscas, Dan. 2, 30. Cum Pron. רַעְיוֹנַי אתבטילו cogitationes meae cessant, heb. זמותי, Job. 17, 11. מטול דְּרַעְיוֹנַי מתיבן לי propterea cogitationes meae respondent mihi, hebr. שרפי Job. 20, 2. רעיונך על משכבך סליקו cogitationes tuae in cubili tuo inciderunt tibi, Dan. 2, 29. וְרַעְיוֹנוֹהִי יבהלוניה et cogitationes ejus perturbarunt eum, Dan. 4, 16. וארגיזו קדם יי׳ בְּרַעְיָנֵיהוֹן et ad iram concitarunt Dominum in animis suis, heb. בלבבם, Job. 1, 5.

תַּרְעִיתָא *cogitatio, consultatio, consilium mente conceptum, solertia:* מרי תרעיתא בישתא dominum vel authorem cogitationis malae vocant eum, hebr. בעל מזמות Pr. 24, 8. תרעיתא דשטיא חטאה cogitatio stulti peccatum est, heb. זמת אולת Pr. 24, 9. ידיעתא וְתַרְעִיתָא scientiam et solertiam, heb. דעת ומזמה, Pr. 1, 4. מדעא ותרעיתא idem, hebr. תושיה ומזמה Pr. 3,

21. ותרעיתא משכחא אנא et solertiam invenio ego, Pr. 8, 12. דתזדהר בְּתַרְעִיתָא ut monearis cum solertia, solerter, prudenter, Pr. 5, 2. בתרעיתא דנפשיה solertia animi sui, Prov. 27, 9. ואחחשבת בתרעיתא et cogitabat solerter, Pr. 31, 16. רעיעא תַּרְעִיתֵיה diffracta est cogitatio vel consultatio ejus, Pr. 12, 2. דאריכא תרעיתיה cujus cogitatio prolixa est, Prov. 14, 17.

IV. רְעוּתָא *socia:* ומלכותה יתן מלכא לְרְעוּתָהּ regnumque ejus dabit rex sociae ejus, Esth. 1, 19. in secundo Tg. In Tg. communi est לחברתה, et sic in lingua chaldaica proprie vocatur socia, ut est in חבר.

רֵיעוּת *societas amica, qualis est inter pascentes simul pecudes:* ואלו היו נוהגים אהבה וריעות ביניהם illi (antediluviani homines) colebant amicitiam, fuitque societas amica inter eos; at דור המבול homines diluvii fuerunt גזלנים praedones, eratque contentio et lis inter eos, R. Sal. Gen. 11.

V. רְעִי, רְעֵי *stercus, fimus, excrementum:* היך רעי דמסים לארעא sicut fimus, qui conteritur in terra, hebr. דומן Psal. 83, 11. כְּרְעֵייֵה לעלמא יהובד sicut stercus ipsius, in perpetuum peribit, heb. כגללו Job. 20, 7. וית רעיה תוקיד בנורא et fimum ejus combures igne, heb. פרשו, Exo. 29, 14. in Jonathane. Lev. 8, 17. Num. 19, 5. וְרְעֵיהּ et fimum ejus, Lev. 4, 11. וית רְעֵיהוֹן et excrementa ipsorum, hebr. פרשם Lev. 16, 27. omnia in Jonathane pro פרש.

VI. רְעִים *tubi, canales*, Rab. קול שני ריעים אני שומע sonitum duorum canalium ego audio, juxta illud: Abyssus abyssum advocat ad sonum canalium tuorum, (Ps. 42, 8.) Tan. 25. ubi disputatio de aquis superioribus in firmamento et aquis inferioribus Oceani.

רעט. Hinc in Venetis legitur, מַרְעוּטֵיהּ, mendose pro מרטוטיה de quo vide in מרט.

רעל *tremere, contremiscere, labascere.* Part. ורכובין דְּרָעֲלָן חסינו et genua trementia confirmate, heb. וברכים כושלות, Jes. 35, 3.

רְעוּל *tremulum.* Vide Sab. cap. 6. in Misna.

מַרְעָל *saccus magnus*, Rab. ומלא מרעליה תינן et implevit saccum suum ficubus, Vajikra rabba s. 25. MK. c. 2, 19. B. Ar. explicat ביסטי. Id in Aruch parvo scribitur צישטי *cista.*

רעם אִתְרְעַם *murmurare, conqueri, querulum esse*, hebr. הלין, נרגן, quibus hoc sensu respondet. Praet. ולא אִתְרְעַם עלוי et non murmuravit contra me, Num. 21, 7. in Tg. Jonathanis ולא אתרעם על מזונא et non murmuravit contra cibum istum, ibid. in TgH. וְאִתְרְעַם עמא בְּמימרא דיי׳ et murmuravit populus contra verbum Domini, Num. 21, 6. heb. וידבר העם באלהים et locutus est populus contra Deum, וְאִתְרְעַם עמא על משה et murmuravit populus contra Mosen, heb. וילן Exo. 17, 3. ועמי אִתְרְעַמוּ על מזונהון sed populus meus murmuraverunt contra cibum suum, Num. 21, 7. in Jon. וְאִתְרְעַמוּ et murmurarunt populus contra Mosen, Exo. 15, 24. ואתרעמו במשכניהון et murmurarunt in tabernaculis suis, heb. וירגנו, Ps. 106, 25. דְאִתְרְעַמְתּוּן עלי quod murmurastis contra me, Num. 14, 29. Part. ועל אלהא מִתְרְעַם לִבֵּיהּ et contra Deum murmurat cor ejus, hebr. יזעף indignatus fuit, Pr. 19, 3. דאתון מִתְרַעֲמִין עלוהי quod vos murmuratis contra eum, Exod. 16, 8. הדרו עמי לְמִתְרַעֲמִין קדמי reversi sunt populus meus in murmurantes contra me, i. e. rursus murmurarunt contra me, Num. 21, 7. in TgH. Fut. אֶתְרְעַם בצלי murmuro in verbis meis, id est, querula voce utor in precibus meis, heb. אריד Ps. 55, 3. Aphel, Praet. וְאַרְעִימוּ עלוהי et fecerunt ut murmurarent contra eum, Num. 14, 36.

תּוּרְעֲמָא *murmur, murmuratio, querela:* לית מימר דתורעמתא non est sermo murmuris, scil. coelorum, i. e. tonitru, Ps. 19, 4. שמיע קדמי ית תורעמת בני ישראל audita est a me murmuratio filiorum Israel, hebr. pl. תלונות, Exod. 16, 12. Num. 14, 27. Pl. כד שמיעו תּוּרְעֲמָתְכוֹן cum auditae fuerint murmurationes vestrae, Exod. 16, 7. לא עלנא תורעמתכון non contra nos fuerunt murmurationes vestrae, Exod. 16, 8. ויסופן תּוּרְעֲמָתְהוֹן et finiantur murmurationes ipsorum, Num. 17, 25.

תּוּרְעֲמוּת *idem*, Exod. 16, 12. Num. 17, 20. in Jonathane.

חרעומת, חרעומה *idem.* Vide Bm. c. 6. ab initio, Ber. 12. Ar. in litera ח.

רְעַם *tonitru*, quod est *murmur coeli:* תתפקד בְּרְעַם ובזיע visitabitur cum tonitru et terrae motu, Jes. 29, 6. Nunquam alias pro heb. רעם usurpatur.

II. אַרְעֵם *elevare, extollere*, in Aphel. Praet. וְאַרְעֵים משה et elevavit Moses manum suam, hebr. וירם Num. 20, 11. כד אַרְעֵימִית קלי cum elevarem vocem meam, Gen. 29, 18. hebr. כהרימי in TgH. Part. מַרְעֵם שטיא בחכמתא extollit se stultus in sapientia, heb. ראמות לאויל חכמות, Pr. 24, 7. Imper. אַרְעֵים ית חוטרך extolle virgam tuam, heb. הרים, Exo. 14, 16. in TgH.

רען. Hinc רַעֲנַן per geminationem tertiae radicalis, *virescere.* Job. 15, 32. heb.

רַעֲנַן, רַעֲנָן *virens.* ורענן בהיכלי et virens in palatio meo, Dan. 4, 1.

רעע *frangere, confringere, conterere*, hebr. רצץ unde ortum, commutatis inter se צ et ע ut saepe. Part. Pehil, דמן אנון לקני רְעִיעַ similes sunt calamo confracto, hebr. קנה רצוץ, Jes. 42, 3. עשיק וּרְעִיעַ oppressus et contritus, heb. עשוק ורצוץ, Deut. 28, 33. קניא רְעִיעָא calami confracti, IIR. 18, 21. Jes. 36, 6. ותהי רעיעא מוקרא דרישך eritque confractum cerebrum capitis tui, hebr. ותרץ, Eccl. 12, 6. היך גודא רְעִיעָתָא sicut paries confractus, Ps. 62, 4. heb. נטוי inclinatus. Fut. חדק וְתֵרֹעַ comminuet et confringet, Dan. 2, 40. Pahel, ארום רַעַע עסקא דמסכן quia confregit causam pauperis, heb. רצץ Job. 20, 19. Part. וכפרזלא די מְרָעַע כל אלין et sicut ferrum, quod confringit omnia ista, Dan. 2, 40. בנוי יְרָעֲעִין מסכנין filii ejus conterunt pauperes, Job. 20, 10. Ithpahel, בתר דְאִתְּרָעַת קרתא postquam diffracta esset urbs, heb. הכתה Ez. 40, 1.

Ap. Rab. חבית שנתרועעה vas quod confractum est: שמתרועעת הספינה quod fracta esset navis.

ריעוע *fractura, ruptura, fractio.*

רעף רְעָפִים *tegulae*[60], *lateres, lapides cocti vel pro tectis vel pro contignationibus obtegendis,* de quibus tantum Aruch accipit. Talm. אין מלבנים הרעפים לצלות בהן non candefaciunt lateres, ut assent juxta eos carnes, Beza c. 4. in Misna. מאפה רעפים coctile laterum, ad lateres ignitos coctum vel calidum asservatum, Men. 6. Item *silices, ex quorum attritu ignis primum inventus*, quod Rabbini Deo attribuunt, unde apud eos legitur: מה עשה הק"בה זימן לו שני רעפים והקישן זה לזה ויצא מהן אור quid fecit Deus benedictus? ordinaverat sibi duos silices, quos mutuo collisit, unde exiit ignis, super quo benedixit, sicut scriptum est: „et noctu fuit lux circa me" (Ps. 139, 11.). Quam autem benedictionem dixit super eo? Benedictus, etc. qui creavit lucem ignis. Supervenit Samuel quidam, dicens: Quare benedicunt super lumen in exitu Sabbathi? quia finis ejus fuit principium creationis ejus, etc. Vide B. r. s. 11.

רְעַץ *confringere*, hebr. Elias adducit hoc verbum ex Tg. pro heb. ותרץ et confregit, conquassavit, Tg. וּרְעַיץ, sed ibi aliter nunc in Venetis legitur, ut sequitur. Ar. etiam adducit illud pro hebr. ויצג Gen. 30, 38. Tg. וּרְעַץ, sed et ibi libri hodie habent וּרְעַיץ et infixit. Ap. Talm. legitur, ונהפך להם לרועץ et conversa est ipsis in confrectionem, Sanh. 22a. ex significatione heb. ut glossator inquit. Ar. exponit, לצער in dolorem, per metathesin literarum.

רְעַת *confringere, conquassare:* וּרְעַתְּ ית גלגלתיה et conquassavit cranium ejus, Jud. 9, 63. hebr. ותרץ a רצץ, quod solet transferri per רעע unde posset legi וּרְעַעַת, vel וּרְעִיעַת juxta Eliam, vel וּרְעַצַת a רעץ quod etiam idem quod רצץ. Solent autem צ heb. et ע chald. inter se permutari.

רְפָא *mederi, sanare, curare, sanari*, hebr. Hujus Verbi in Tg. nullus est usus, sed pro eo Chaldaei dicunt אֲסֵי, ut est suo loco.

רוֹפֵא *medicus.* Medici judaei merita festive a Talmudicis describuntur, quod illis Christianis notandum, qui infidelem medicum Judaeum, medico fideli Christiano praeferunt. Scribunt enim expressis verbis, טוב שברופאים לגיהנם והכשר שבטבחים שותפו של עמלק i. e. optimus medicorum meretur Gehennam, et rectissimus laniorum socius et impii Amalek, Kid. 82a. Glossator: Multos incaute occidit medicus, quos per artem servare potuisset: multos pauperes mori paritur, quos in vita per medicamenta servare posset, multis potum et cibum sanorum permittit, quibus morbum potius ipsis auget, donec tandem succumbant: multos a spe in Deum avertit, et fiduciam in se transfert. Lanius, quia ex avaritia carnes pollutas et Lege vetitas pro immundis saepe vendit, et alios peccare contra Legem facit. Judacis prohibitum est medicamentis, vel medicis Christianorum uti et curari, Ammude golah fol. 37. num. 100.

רְפוּאָה *medicina, medicamentum:* חכמת הרפואה scientia medicinae. Item *sanitas, salus.*

רְפוּאִי *medicinalis, medicinale:* דברים הרפואיים res medicinales.

רִפּוּי *sanatio, curatio.* Ap. Talm. מתרפאין מהן ריפוי ממון ולא ריפוי נפשות curari possunt (Judaei) ab illis (scil. Christianis) curatione pecuniae, non curatione animarum, ע"ז cap. 2. in Misna. Gemara explicat; curatione pecuniae, i. e. pro mercede; non curatione animarum, id est. gratis. Alii: Possunt curari ab illis ubi nil est periculi; sed nequaquam ubi periculum subest. Glossatores; curatione pecuniae, i. e. curae illorum possunt committere jumenta, pecudes, et servos: sed non animas, i. e. seipsos, corpora sua Vide et Ned. c. 4. fol. 41b.

רְפָאֵל *Raphael, nomen proprium angeli:* vide in Rad. אור in אוריאל.

מַרְפֵּא *medela, sanitas, salus.* Sternutanti primitus responderunt, מרפא, postea Babylonii, et sic hodie vulgo dicunt, אסותא *salus, sanitari prosit.*

רפד רְפִידִים *Rephidim, nom. propr. loci, ubi decima fuit Israelitarum castrametatio, et ubi defecerunt ipsis aquae ad potum,* Exod. 17, 1. Quare dictus est locus iste רפידים? idcirco שרפו ידיהם מדברי תורה quia laxarunt ibi vel remiserunt manus suas a verbis legis, Tal. Bech. 5b. Inde et in Tg. Jon. ibi legitur: Manserunt in רפידים, loco ubi cessarunt manus ipsorum a praeceptis Legis, ideo exsiccati fuerunt fontes, et defuerunt ipsis aquae ad potandum.

רְפָה *remittere, remitti, remissum, laxum esse vel fieri, desistere, deficere.* Fut. בחחוק במרדותא ולא תִרְפֵא confirma te castigatione, nec fias remissus, heb. אל תרף Pr. 4, 13. Aphel, Praet. וכד אַרְפֵּי מחבלא מניה quando autem desistebat angelus vastator ab ipso, Exo. 4, 26. in Tg. Jonathanis. Ithpahel Part. ואף דְמִתְרַפֵּא בעבדתיה etiam qui remissus est in opere suo, Pr. 18, 9. Fut. ואן תִּתְרַפֵּי ביומא דעקתא si remissus fias tempore angustiae, Prov. 24, 10. Dicitur etiam de remissione mentis vel animi per stuporem, pro obstupescere: ut, אִתְרְפּוּ שהו obstupescite admiramini, Jes. 29, 9. Hab. 1, 5. hebr. התמהמהו.

רְפֵה *remissus.*

רִפְיוֹן *remissio, laxatio.*

רִפּוּי *idem.*

---

60) Ex significatu *stillandi* (hebr. רָעַף) dictae, quia pluviae de iis *stillant.* Significatio *silex*, quam A. n. voci attribuit, addubitanda est, dumtaxat in loco ex Br. citato רעפים nihil aliud nisi *tegulas* notat, quibus *silicis* loco usus est Adamus.

Deinde רְפִיוֹן[61] *aër:* unde de Kaino scribitur, quod non fuerit sepultus, sed תלוי ברפיון suspensus in aëre, donec diluvio inundatus fuerit, Schem. rab. s. 31. Item, תלאו ברפיון ובא המבול ושטפו suspendit eum in aëre, venitque diluvium et submersit ipsum, Br. 22. תלאין ברפיון suspendit ea in aëre, Schem. rab. s. 12. in fine. Vide et Br. s. 98.

רפח. Ex hac radice adducit Ar. רְפַחַ רוח pro heb. מרת רוח amaritudo spiritus, Gen. 26. vers. ult. in HgH. Sed hodie in libris editis legitur, אַפְּחַת רוח exsufflatio spiritus, a נפח[62].

רְפִיחַ *nom. propr. loci,* Num. 34. 15. in TgH.

רפט[63] *discindere, diffindere, dilacerare, dissecare,* Rab. לא תצא אשה במנעל המרופט non egredietur mulier cum calceo dissecto, vel lacero, Sab. 141b. שפתותיהם של זקנים מתרפטות labia senum dissecta, Sab. 152a. תיבותא דאירפט arca fissa vel vastata, Meg. 26b.

רופיטון *sorbile,* gr. ῥοφητόν. TH. Ned. c. 6. in Gemara.

רפל רוּפִילָא[64] *praeses, praefectus, vicarius regis vel principis, comes.* Ap. Talm. רופילא וריש גלותא eparchus et princeps exulum, Scheb. 6b. Pl. in Tg. והוו תמן רופילין erantque ibi praesides provinciarum, Ruth. 1, 2 כלהון רופילין omnesque erant praefecti ex domo Amalek, Esth. 9, 6. חמש מאה גובריא רופילין quingentos viros praefectos provinciarum, Esth. 6, 12.

רפס[65] *calcare, conculcare.* Praet. וּרְפַס בסמאניה et calcabat calceo suo, Gen. 44, 19. in TgH. ורפסתא ברגלך et calcasti pedibus tuis, hebr. ותרקעי Ez. 25, 6. רְפַסְתִּינוּן conculcavi eos, heb. ארקעם IIS. 22, 43. Part. ושארא ברגלה רָפְסָה et reliquum pedibus suis conculcabat, Dan. 7, 7. Imp. ירפוס ברגלך et calca pedibus tuis, Ez. 6, 11. Ithpahel ex alia significatione, Futur., וְיִתְרַפְּסוּן ספוותך למימר שירתא et remissa erunt labia tua, ne possint proloqui cantica, Eccl. 12, 4. Alius interpres „et deficient". Elias legit per שׂ in medio, de qua Radice infra.

רְפוּק *calcatio, calcatum, succus calcando expressus:* מדמי לרפוס ענבין similis calcato uvarum succo, Gen. 49, 11. in TgH.

רְפָסָא *calcatio:* מֵרְפָסַת סוסותיה prae calcatione equorum ejus, Ez. 26, 10.

II. רְפַס, רְפַס in Aphel, אַרְפֵּס[66] *frangere, effringere, violenter aperire:* Ap. Talm. ארפסניה לעיניה effregit, i. e. per vim aperuit ipsi oculos in conspectu ejus, Bech. 36b. הני שמעתתא דידי מרפסן אגרי istae lectiones meae rumpunt tecta, i. e. difficiles sunt intellectu auditoribus, ut non possint eas intelligere, Kid. 63b.

רִפְסְתָא *fractura, ruptura:* משום רפסתא דספינתא propter fracturam navis, Bm. 79.[67].

---

[61]) Vertendum videtur hoc nomen ad verbum gr. ῥιπίζω *ventilo, flabello, ventulum factito,* ut *ventilatio* indicetur .תלאו ברפיון suspendit eum ventilatione.

[62]) Cf. chald. רטש, quod hebr. respondet נטש.

[63]) Num forte conferri potest cum hebr. נפץ, Nun initiali, ut in praecedenti verbo, litera Resch, et צ litera ט restitutis?

[64]) Muss. qui in lingua Romana שר החיל i. e. *tribunum militum* significare dicit, ad nomen *rufulus* spectare videtur.

[65]) Idem atque רפש, commutatis labialibus ם et פ. Cf. ar. رمس et رفس, quibus eadem inest notio.

[66]) Fecit ut *mollis* et quasi *calcata* esset res. Conferri etiam potest cum hebr. נפץ.

[67]) רפסדות *rates, connexae trabes* (II. Chr. 2, 15.) Hujus vocis multae inveniuntur in lexicis etymologiae, quas enumerare operis pretium non est, quia, ut recte eas designat Gesen., nonnisi ficticiae sunt. Ego nec operam quidem voci navavi, quandoquidem persuasum mihi habeo, desumptum esse hoc vocabulum ex lingua navali punica nobis plane ignota. Hoc enim observandum: Ubi in I. Reg. (vers. 22.) est „Et misit Chiram Salomonique dicere jussit" (וישלח חירם אל שלמה לאמר), ibi in Chron. (vers. 10.) est „Dixit Churam rex Tyri (regi Salomoni) per literas" (ויאמר חורם מלך צר בכתב) etc. Chronographus igitur, auctor sc. Chronicorum, ipsa illa epistola usus est fonte, ex quo historiam hausit, et inde ipsam simul vocem רפסדות adhibet in epistola illa punica lingua scripta usurpatam, dum auctor librorum Regum ex narratione tantummodo historiam hausit sensumque tantum in lingua hebr. reddit perindeque vocem רפסדות, quae rates, connexas trabes notat, hebraice reddit דברות. Porro, quae argumento mihi esse videntur, auctorem Chronicorum ipsam dialectum punicam vel reddere vel certe imitari conatum esse, ea sunt: Nomen illud regis Tyri, in libris Regum חירם per Chirek scribitur simulque legitur, dum in libris Chron. חורם *Churam* per Schurek scribitur, at tamen per Chirek, *Chiram,* legitur. Scribitur quippe חִירָם, ubi Jod quiescens vocali Chirek inservit, punctum vero literae Jod inpositum vocalem Schurek indicat. Causa est: Punici simulque Israelitae palaestinenses in lingua sua usi sunt vocali Chirek, quae vero juxta dialectum hebraicam prout J purum, juxta vero dialectum punicam impura, quasi ex U et J composita (unde etiam Graeci literam Υ sumpsisse videntur) pronunciata est, et inde chronographus, qui sero vixit dialectumque punicam rectius, quam auctor librorum Regum intellexit, ad imitandam vocalem UJ חירם scripsit, ubi litera Jod vocalem J, punctum vero ei literae insertum vocalem Schurek vel U restituit. Ea sunt, quae de voce רפסדות mihi videntur. Caeterum si ad etymon quoddam semiticum et quidem notum vocem referre velles, tunc maxime idoneam haberes radicem רפס, dumtaxat ratis vilissimum et deterrimum navium genus est. Et hoc notandum: Vox רפסדות etiam in Jelam. parascha בראשית legitur ubi tamen mendose est pro אפסדות q. v.

III. רָפַס *molle esse:* מקום שמוחו של תינוק רופס quo loco cerebrum infantis adhuc molle est, id est, רך. Men. 37a.

IV. מַרְפֶּסֶת *porticus.*[68] אנשי החצר ואנשי מרפסת viri atrii et viri porticus, Erub. 83b.

V. רפוסא[69] *princeps, vel, judex,* ut ex circumstantia loci colligitur. Schemoth rab. s. 37.[70]

רפף אִתְרוֹפֵף vide supra in רוף. In Pihel, רִפֵּף et רוֹפֵף *commovere, motitare, agitare, concutere,* idem quod רוף.

רְפָפוֹת *tabulae reticulatae, instar retium vel clathrorum conjunctae et compactae,* Ohol. c. 13. Sic explicatur quoque in Para cap. II. sed Ar. *locus coenosus, palustris.*

רִפְרֵף[71] *nictare, motitare palpebras oculorum, vel alas, et nictu vel motu tali aliquid certi innuere vel conari:* והעוף אפילו לא רפ־ף אלא גפו avis autem etiamsi non motitet nisi alas suas, Chol. 38b. כעוף הזה שמרפרף בכנפיו sicut avis ista quae verberat alis suis, Br. s. 2. Ithpahel, אִתְרַפְרֵף. Et, מְרוּפְרָף *mobilis, vagus.*

רִפְרוּף *ictus, nictus, nictatio, motitatio.*

רפק *fodere, sarrire:* אשכחוה דהוי קא רפיק invenerunt eum fodientem in agro, Tan. 23a. אתא ההוא גברא רפק בה פורתא advenit vir iste et fodit parumper in eo, Erub. 25a.

רַפִּיקָא *fossor, qui in agris vel hortis fodit*[72]. Extat in adagio communi, קמי דשתי חמרא חמ־א קמי רפוקא גרידא דדובלא coram bibentibus vinum, datur vinum: coram fossore, corbis olerum, Sota 10a. Cui quisque assuetus pro vitae suae statu, id ei magis allubescit, eoque sustentandus. „Similes lactucas, similia labra quaerunt." Legitur in Bemid. r. s. 9.

מַרְפֵּק *axilla, humerus, junctura brachii cum humero vel axilla:* ברגלו בפיו ובמרפקו pedibus suis, ore et brachio vel axilla sua, Sab. 92a. ומכניסה על מרפקו et importat illud axilla sua. והיו אוחזין אותו במרפקו erantque tenentes illum axillis suis, ne caderet, R. David Ez. 13, 18. המרפק הוא בית השחי Br. fol. 7c. In Tg. על כל מרפקי ידין pro omnibus axillis manuum, Ez. 13, 18. heb. אצילי. Sic quoque videtur legendum Jer. 38, 12. pro מרבקי.

רְפַשׁ *extendere.*[73] Munst. Hinc, אל תרפישני קמיה ne extendas me ante illum, ut vertit Postellus, Medr. Schem. par. 2.

רֶפֶשׁ *coenum, lutum:* לא יהי אלא כרפשו non erit nisi ut projiciens excrementa sua, sordes suas, gl. וזבלו, Bk. 30a.

רֶפֶת *bovile,* hebr. Hab. 3, 16. Sic ap. Talm. מצאה ברפת si invenerit eam in bovili, Bm. c. 2. Videtur et pro *stercore bubulo* sumi. Hinc Rambam in Comment. Kelim cap. 10. §. 1. dicit כלי גללים esse vasa facta מרפת הבקר והעפר ex stercore bubulo et terra. Nam Bartenora pro eo dicit, צפיעי בקר: Alibi רפת בקר, Pes. 5a.

II. רפת, רִפְתָּא *panis,*[74] *panis integer, orbiculatus,* ein Laib Brod. In Tg. תלתא סלין דרפתא tres corbes panis, Gen. 40, 16. in TgH. Ap. Talm. frequens est: ורפתא לא הוו מסטי ליה et panem non porrigebant ei: לא נפישא רפתה non aderat multum panis: יהבא רפתא לעני dabat panem pauperi: יתיב וכרך רפתא sedebat et comedebat panem: תרתי ריפאתא איכרייתא duo orbiculati panes agricolarum, quales scil. solent secum sumere agrum cultari, Erub. 82b.

רָצָה *velle, bene velle, bene volum esse.* In Tg. inusitatum. Ap. Rab. in Pihel רִצָּה *benevolum reddere, placare, conciliare.* הִתְרַצָּה vel נִתְרַצָּה *placari, conciliari, benevolum reddi, adduci ut quis velit; consentire, benevole gratificari:* אפשר דמתרצה הק"בה fortasse placabitur Deus. Item, נתרציית ללכת עמו factus es velle ire cum ipso, consensisti cum ipso commercium habere. R. Sal. Ps 50, 18. להתרצות במעשיך הרעים ad bene volendum, quasi bene velim tuis malefactis, aut iis delecter, R. Sal. ibid. v. 21. Ap. Talm. in Hiphil הִרְצָה *numerare, persolvere numeratas pecunias.* אסור להרצות מעות כנגד נר של חנוכה prohibitum est numerare pecunias ad lumen vel lucernam festi dedicationis templi, Sab. 22a. הרבה מעות יש לי ואין לי שולחני להרצותן multae pecuniae sunt mihi, sed non habeo numularium cui eas numerem, nempe permutandi causa, Sanh. 48. in fine capitis, quasi diceret, multas quaestiones et objectiones dubiaque habeo, sed deest qui solvat. המרצה

[68]) In qua deambulant homines nullo proposito nisi ut pavimentum *calcent.*

[69]) Gr. κορυφαῖος *supremus, cujusque ordinis caput et princeps.* De κ graeco in initio vocum omisso jam pluries in opere nostro scripsimus.

[70]) שיחי ריפע. ריפע. Legitur in Midr. Cant. Cantic. (in sectione quae incipit צוארך). B. Ar. inexplicatum relinquit. Muss., qui vocem per הרים גבוהים i. e. altos montes exponit, ad gr. ῥιπαῖα ὄρη spectare videtur. Sana vero lectio in Jalkut est, עד שיחי דיפו usque ad terrae depressionem Joppe, i. e. regionem profundam circa urbem Jaffam, quod in sensum illius loci in Midr. aptius quadrat.

[71]) Cf. ar. رفرف *movere alas, plaudere alis,* et gr. ῥιπή, ῥεπή, et ῥοπή.

[72]) Ita quidem Ar. vocem per חפר exponit. Aptius vero videtur magisque in locos illos ex Talmude citatos quadrat, si vocem eandem habes atque ar. رفق *benignus fuit* erga alium, cujus origo observante Willmetio in *fulciendo. Fulcire* (arbores vel plantas) igitur significat, et רפוקא hortulanus est, qui arbores et plantas fulcit; unde etiam מרפק pro membris, quibus corpus *fulcitur,* qualia sunt axilla et humerus.

[73]) Quasi *conculcatum* dixeris. Cf. hebr. התרפס.

[74]) Eodem modo ex ar. رفت *fregit, comminuit* ortum est, ut hebr. פַּת, cui respondet, a verbo פתת *fregit.*

מעות לאשה מידו לידה כדי להסתכל בה כי qui numerat pecunias mulieri de manu sua in manum ejus, ut eam aspiciat, etiamsi in manu ejus fuerint Lex et opera bona ut Moses, non liberabitur a judicio gehennae, sicut dicitur, יד ליד לא ינקה, (Pr. 13.) Ber. 61a. Praeterea הַרְצָה, אַרְצֵי *acceptum, acceptatum reddere vel facere, ut quis quid velit, ratumque habeat:* Item, *explicare vel concionando vel alias perorando et docendo in scholis et collegiis:* ut, רבי יהושע הרצה דברים לפני רבן יוחנן R. Josua explicabat res quasdam coram Rabban Jochanan: רבי עקיבא הרצה לפני רבי יהושע R. Akiva explicabat coram Rabbi Jehosua, חנניה בן חכינאי הרצה לפני רבי עקיבא Chanania filius Chachinae explicabat coram R. Akiva, Rabbi Elieser לא קא חשיב דארצי non putabat quod aliquis explicasset, וארצו קמיה et explicarunt coram ipso, etc. Chag. 14b. Hinc apud lexicographos, et alios qui vocum sensa explicant, in Conjugatione Niphal נִרְצָה *explicari, significare:* מה שנרצה בו quod explicatur, significatur eo: vel מה שהורצה ממנו.

הַרְצָאָה *explicatio:* שלשה הרצאות tres explicationes.

רַצְיָא *oblectatio:* ותתעיר היא תהוי רַצְיָךְ cum expergisceris, ipsa erit oblectatio tua, heb. תשיחך confabulatio tua, Prov. 6, 22.

רָצוּי *gratum, acceptum.*

רָצוֹן *voluntas, benevolentia:* Ap. Rab. רצונו של אדם היא כבודו voluntas hominis est honor ipsius. Is in conviviis optime vivit, cui juxta proprium arbitrium conceditur vivere. Sic legitur in TH. Pea cap. 1. הואיל והוא רצונה הוא כבודה quia sic est voluntas ejus, sic quoque honor ejus est. Volenti non fit injuria. Apud Lexiographos, *significatum, significatio.*

רְצוֹנִי *voluntarium.* מצוה רצונית praeceptum voluntarium. תנועה רצונית motus voluntarius.

רָצַח *interficere, occidere.* Fut. ויתמי יְרַצְּחוּן et pupillos occidunt, Ps. 94, 6. Alias semper Hebraeum רצח per קטל reddi, vult Elias.

רוֹצֵחַ. רַצְחָן *occisor, interfector.*

רצם. Hinc leguntur quaedam in Ar. pro *rumpere, corrumpere, comprimere:* sed in Gemara plerunque scribuntur per ף in fine.

רצן רְצִינְתָא *vermis fruges absumens, curculio:* „Et comedetis proventum veterem", (Lev. 25, 22.) Raf Nachman dixit, בלא רצינתא absque verme, Bb. 91b. In Jalkut Lev. fol. 192, 4. scribitur ריצעתא.

רָצַע *perforare:* וירצע רבוניה ית אודניה et perforabit dominus ejus aurem ejus, Exo. 21, v. 6.

מַרְצְעָה *subula:* ותסב ית מרצעא et accipiet subulam, Deut. 15, 17. בְּמַרְצְעָא subula, Exo. 21, 6.

רְצוּעָא *corrigia, lorum, ligula:* אם מחוטא ועד רצועה דסנדלא si a filo usque ad corrigiam calcei accepero, Gen. 14, 23. hebr. שרוך. Ap. Rabb. ולא ברצועה שברגלו neque cum loro quod est in pedibus ejus, ולא ברצועה שבקרניה neque cum loro quod est inter cornua ejus, Sab. 54b. ולא ברצועות שבראשה neque cum ligulis capitis sui, quibus scil. capilli vel plicae capillorum ligantur, Sab. 57a.

רַצְעָן *sutor, calcearius,* sic dictus quod utitur מרצעא *subula: cerdo:* בעא מניה ההוא רצענא quaesivit ab eo iste sutor, Sab. 60b. Pl. רַצְעָנִין sutores, cerdones, Pes. 25.

ריצעתא vide paulo ante in רצן.

רָצַף. Primo, *sternere pavimentum, pavimentare:* Talm. הרוצף בית פרס באבנים qui sternit sepulchretum lapidibus, Ohol. cap. ult.

רִצְפָּא *pavimentum, stratum:* in Tg. וקבל רִצְפְּתָא et e regione pavimenti, Ez. 42, 3. וְרִצְפְּתָא עֲבִיד לדרתא et pavimentum factum atrio, Ez. 40, 17. רצפתא ארעיתא pavimentum inferius, Ez. 40, 18. והב יתיה על רצפת אבניא imposuitque illum pavimento lapideo, hebr. על מרצפת אבנים, IIR. 6, 17. Ap. Talm. מעשה בכהן אחד שהיה מתעסק וראה את הרצפה משונה מחברותיה fuit sacerdos quidam, qui dum opus suum peragebat, vidit pavimentum (id est, lapidem pavimenti unum) diversum a reliquis, Schekal. cap. 6. רצפה של אבנים pavimentum lapideum, Megil. 22.

Secundo רָצַף *conjungere, continuare:* רָצוּף *conjunctum, continuum:* ימים רצופים dies continui: השתי אם היה רצוף מיטמא stamen si fuerit continuum, polluitur, Negaim cap. 11. אכלן רצופין si comederit ea conjunctim, Bb. 37b.

Tertio רָצַף *corrumpere, comprimere:* Ap. Talm. דאשתכח מאכולת רצופה quod inventus sit pulex compressus: Et mox, שמש רצפה famulus compressit eum, gl. מעוכה, Nid. 4a. דרצפינהו מרצף si confringendo confregerit ea, gl. הריקן ושיברן si effuderit et confregerit ea, Sab. 16b. דרציף ליה מירצף, Seb. 95a. Alibi, שפוד שנרצף veru incurvatum, compressum, Beza 28b. Gl. נמעך שדרסו עליו ונעקם אבל לא נשבר compressum, quod pedibus conculcatum est, ut inflexum vel incurvatum fuerit, non autem fractum: שפוד שנרצף אסור לתקנו ביום טוב veru quod incurvatum est, non licet rectificare in die festo, ibid: אלא שנרצף nisi quod compressus est, gl. נתמעך, Nid. 25b. In Aruch haec postrema exempla leguntur cum ם in fine, נרצם.

רְצָפוֹת *fasciculi olerum:* הסיג של רצפות scoria, id est, pulvis olerum, oleribus et herbis aspersus et adhaerens, Oketzim cap. 1.

מַרְצוּף *saccus mercium, marsupium:* Ap. Talm. כחותם המרצופין sicut sigillum saccorum, gl. *sunt sacci magni quibus feruntur merces navium et obsignant eos,* Sab. cap. 8. Ohol. c. 17. הכסתות והסקים ואת המרצופים, Kel. cap. 20. Forte est a Graeco μάρσυπος, μαρσύπιον, ut ם sit radicale.

רְצַץ *confringere, conterere, collidere.* In Tg. rarum est, et communiter per רעע explicari solet. Praet. וְרַצַּץ בפרידין שני et contrivit scrupis dentes meos, hebr. ויגרס, Thr. 3, 16. וְרַצִּיצוּ רישי גבריהון confregerunt capita fortium ipsorum, Num. 21, 16. in TgH. Part. וּמְרַצְּצָא שורי בעלי דבביהון et confringens muros hostium ipsorum, Exod. 15, 6. in TgH.

רְצוּצָא *pullus, pullaster:* [15] Ap. Talm. רצוצא דמית בביעתא מהיכא נפיק רוחיה מהיכא דעל נפיק sapiens quidam interrogatus; Si pullus in ovo moriatur, undenam anima ejus egrediatur? Respondit, unde ingressa est, iterum egreditur, Bech. 8b.

רַק *tantum, tantummodo, duntaxat:* τεχνικῶς assumit numerum pluralem: unde, כל אכין ורקין שבתורה למיעוט omnia אך et רק quae in Lege extant, ad diminutionem valent, vide R. Sal. Lev. 23, 17.

רְקַב רְקָבָא *putredo.* אעא דלא אחיד ביה רקבא lignum quod nulla invasit putredo, hebr. עֵץ לֹא יִרְקַב, Jes. 40, 20. Hinc, רְקַב, הַרְקִיב *putrescere.*

רִקְבָּא *idem:* וכרקבא לדבית יהודה et sicut putredo domui Jehudae, heb. וכרקב, Hos. 5, 12.

רַקְבּוּבִית *idem:* היך רקבובית יתבלי sicut putredo veterascit, Job. 13, 28. Ap. Rab. רקבובית תעלה בשמותן putredo ascendet in nomina ipsorum. Item, *tinea:* בנה היך רקבוביתא ביתיה aedificat sicut tinea domum suam, Jobi 27, 18. heb. כעש.

רוּקְבָא *blatta:* וכעמרא דאחיד ביה רוקבא et sicut lana, quam occupat blatta, heb. סס, Jes. 51, 8.

רוּקְבָא *uter, utris:* ושלימו מיא מן רוקבא et consumptae fuerunt aquae ex utre, heb. מן החמת, Gen. 21, 15. ונסיב לחמא וְרוּקְבָא דמיא et accepit panem et utrem aquae, Gen. 21, 14. ויקומון רוקבא חד et stabunt in utrem unum, heb. נֵד acervum, quod paraphrastes accepit pro נאד, Jos. 3, 13. 16. Sic eadem vox נד alibi transfertur per ויקא, Ps. 78, 13. et 33, 7. Ap. Talm. רוקבאות של גוים utres gentilium, As. 32a. gl. scribit, הן של עור sunt ex corio.

תַּרְקְבָא vide in תרק.

רְקַד *saltare, tripudiare, exsilire, subsilire.* Pahel Part. מְרַקֵּד ומשבח saltantem et laudes canentem, heb. מפזז, IIS. 6, 16.

רַקְדָן *saltator, cursor:* ית קל דְרַקְדָנִין sonum saltantium, heb. הרצים cursorum, citato suo cursu quasi saltantium, IIS. 11, 13.

רְקוּד, רִקּוּדָא *saltatio.* Rabbini scribunt, ריקוד *esse saltationem, qua unus pes est elevatus, alter fixus in terra,* sed קיפוץ est exilitio utroque pede elevato.

II. רְקַד *cribrare, vannere:* הטוחן והמרקד molens et vannens, Sab. 73a. ומרקדת עמה et vannit cum ea, Git. c. 5. in Misna, Hiphil, הַרְקִיד *idem:* הרקיד ולש ואפה, Ber. 58a.

הַרְקָדָה *vannatio, expurgatio per vannum, ventilatio.*

רְקַם רִקְמָא רִקְמָא, *pictura acus, opus Phrygianum:* וּרְקַם וּבוּץ phrygianum et byssinum, Ez. 27, 16. Item *maculae variegatae pardi, quae sunt quasi pictura quaedam:* ונמרא שלטי רקמתיה et pardus scuta maculatae-picturae suae, heb. חברברותיו, Jer. 13, 23. Est et רְקַם *nomen proprium loci,* pro Hebraeo קדש, Gen. 14, 7. etc. Sic ap. Talm. מרקם, ומחגרא Git. ab initio. Et רקם גיאה ponitur pro heb. קדש ברנע, Deut. 1, 19.

רְקַם *acupingere, arte scil. vel opere Phrygianico: figurare, delineare,* hebr. Hinc ap. Talm. שאם ריקמה וניקבה si pictum vel figuratum sit (scil. ovum) et perforatum; Chol. 64a. h. e. si pullus in ovo sit formatus, ita ut illius delineatio exterius in putamine conspiciatur, ut ovum q. pictum aut figuratum videatur. Sic, ביצת השרץ המרוקמת טהור ניקבה כל שהוא טמא ovum reptilis figuratum, mundum est; si vero quantulumcunque sit perforatum, immundum est, Chol. 126b. in Misna. המפלת שפיר והיה מרוקם quae abortit molam, si quidem figurata sit, (i. e. delineationem formae humanae habeat, nec tamen signa habeat vel masculi vel foemellae, tum numerat puerpera dies immundiciei suae pro mare et foemella) Nid. 24b. in Misna.

רִיקּוּם *delineatio, figuratio.*

רְקַן *evacuare, deplere, ejicere, evomere, expuere,* quomodo pro heb. הקיא ponitur: *spoliare, abripere, eripere, auferre:* quomodo pro hebr. הציל in isto significato usurpatur. Videtur ortum a רֵיקָן vacuus, quod est a ריק cum נ formativo: inde רוֹקַן ubi Cholem indicat mediam quiescentem, et ן formativum, factum radicale, quod et in aliis quibusdam fit. Praet. וְרוֹקַן יי׳ ית גיתא דאבוכון et abstulit Dominus pecudes patris vestri, heb. ויצל, Gen. 31, 9. in Jon. כל עותרא דרוקן יי׳ מן אבונא omnes divitiae, quas abstulit Deus a patre nostro, Gen. 31, 16. in Jon. וְרוֹקְנַת לגנתא et evacuavit lagenam, heb. ותער Gen. 24, 20. in Jon. ורוקנת ארעא ית יתבהא et evacuavit terra habitatores suos, heb. ותקיא et evomuit, Lev. 18, 25. וְרוֹקְנוּ ית מצראי מנכסיהון et spoliarunt Aegyptios divitiis suis, heb. וינצלו, Exo. 12, 36. Fut. לא תְרוֹקֵן נפשי ne auferas animam meam, hebr. אל תער Ps. 141, 8. ולא תרוקן ארעא יתכון ne expuat terra vos, heb. תקיא, Lev. 18, 28. et 20, 22. ותרוקנון ית מצרים et spoliabitis Aegyptios, hebr. ונצלתם, Exod. 3, 22. Ithpahel Praet. אִתְרוֹקְנַת מנהון evacuata fuit illis, Thr. 1, 1. וְאִתְרוֹקְנוּ בני ישראל et spoliati sunt filii Israël, heb. ויתנצלו, Exo. 33, 6. Cant. 2, 7. Fut. וְתִתְרוֹקַן ארעא et evacuata fuit terra, Jesa. 3, 26. תרוי וְתִתְרוֹקְנִי inebriaberis et evacuaberis, heb. ותתערי, Thr. 4, 21.

רוּקְנִי *dolabra, dolatorium, quo ligna dolantur et laevigantur,* Kel. cap. 13. Videtur esse a latino *runcina:* vel graecum ῥυκάνη. Suidas: Ῥυκάνα. τεκτονικὸν ἐργαλεῖον. Hadrian. Jun. in Nomencl. „Runcina dolatorium majus, quo laevigantur poliunturque asseres", etc. Vide Lexica latina.

רְקַע *expandere, extendere.* Verbum in Tg. rarum est. Fut. תְּרַקַּע עמיה לשחקיא expándesne cum illo nubes superiores, Jobi 37, 18.

רְקִיעָא *expansum, firmamentum coelorum:* יהי

[15]) Quasi *compressum, contritum* (رَضَّ) dixeris, quonium *pullastra* vel *pulla avis* compressa est in ovo, mortui instar, qui non in arca, spatio sc. extenso sepultus, sed in sola terra obrutus et quasi compressus est, unde locutio apud Talmudicos usitata טומאה רצוצה immunditia *compressa.*

רקיעא *sit expansum*, Gen. 1, 6. יהון נהורין בִּרְקִיעָא דשמיא sint luminaria in firmamento coelorum, Gen. 1, 14. ברקיעא דעושניה in firmamento potentiae ejus, Ps. 150, 1. בין מיא די מלרע לִרְקִיעָא inter aquas sub firmamento, Gen. 1, 7. יִנְהַר כזיו רְקִיעִין lucet sicut splendor coelorum, Num. 24, 6. Septem רקיעין firmamenta Hebraei numerant, de quibus vide R. Sal. Ps. 19, 7.

רקוּעַ *maculosum, maculis respersum:* כל אמר נמור ורקיעא omnem ovem punctis respersam et maculosam, heb. נקוד וטלוא, Gen. 30, 32. ורקוע ונמור בעויא et punctis parvis respersam et maculis latis, ibid. Pl. חישיא רגוליא וּרְקוּעַיָא hircos pedibus varios et late maculosos, Gen. 30, 35. עויא נמורתא וּרְקוּעָתָא capras punctis parvis et latis maculis notatas, ibid. Ap. Talm. מודה רב ברוקעתא concedit Raf de (ovibus) maculosis, Bk. 118b.

II. רְקַע *resarcire, assuere, assuto frusto rupturam reficere.* In Tg. וססנין בלן וּמְרַקְּעָן ברגליהון calcei veteres et resarti in pedibus ipsorum, hebr. מטלאים, Jos. 9, 5. Ap. Talm. secundum B. Ar. מטלניות חזו ליה למירקע לבושא veteramenta prosunt ad sarciendam vestem, Bb. 20a. In Talmud legitur, לקרעא דלבושא ad rupturam vestis. Citatur etiam in Ar. ex Medr. Echa cap. 1, v. 1. קמיץ שחיק אית לך ואית בה כ"ד רקען אם חייט מן הכא ומתקטע מן הכא quod explicat: Vestis trita est tibi cum 24. veteramentis assutis, si assuas ex hac parte, rumpitur ex altera. In meo exemplari sic pro eo lego: מרדעא אית ליה ובה כ"ד מרקען חייט ליה מן הכא ומתבזע הכא.

רָקוּעַ, מְרַקַּע *reartum, restauratum.* Ap. Talm. מאן חשיב ספין מאן רקוע quis habetur pro honorato? quis pro resarto? (scil. in hora mortis) id est; pro compto, ornato ut mors ei parcat, vel, ut mortem ipse vincere et superare possit, Mk. 28a.

רְקִיעִין *pulvilli, cervicalia:* frusta quibus resarciunt vestes: דמחטטן רקיעי חשיך quae consuunt pulvillos, vel, frusta inopis, heb. כסתות, Ez. 13, 18. על רקיעי חשוכיהון super pulvillos inopum vestrorum, ibid. vers. 20. Vel, consuta frusta.

מרקוע, מְרוּקְעָא, מְרַקְעָא *veteramentum: frustum rupturae aut fissurae assutum*, vide paulo ante in verbo. Item, הוה מפיק תלת מאוון גרבין דמרקוע proferebat 300. canistra frustulorum panis, gl. פתיתי לחם, TH. Tan. cap. 4. fol. 69a.

רִקּוּעִין *laminae diductae et expansae:* ריקועי זהב laminae auri, Schek. c 4. לרבות את הרקועין ad multiplicandum laminas, ע"ז fol. 47. Temura 30.

Quod Guido addit ex Aruch, רְקַע idem etiam esse quod *praedatus est, spoliavit*, etc. ejus rei nullum vestigium reperio in Aruch.

רְקַף *pulsavit, percussit: intumuit.* Sic ponunt hoc loco ex Aruch, qui in litera מ ex Vr. s. 5. adducit, דידעא למשאל אולא לגבי מגירתא חרעא פתיחא מרקפא ליה mulier quae caute novit mutuo vel commodato petere, veniens ad vicinam suam, et ostium apertum inveniens, tamen pulsat, et dicit, שלמא עלך מגרתי salve mea vicina, מה את עביד quomodo vales? מה בעליך עביד quid agit maritus tuus? מה בנייכי עבידין quomodo liberi tui valent? etc. Sed in meo exemplari nunc lego: מְרַפֵּף, a רפף. Guido ex Zohar etiam apponit; לזמנין ימא דבלע לכל שאר מימין איקרי ימא רקפא aliquando mare quod absorbet caetera omnia maria, vocatur intumescens, turgidum.

רְקַק *spuere, despuere, expuere.* Futur. וארי יָרוֹק דובנא בדכיא quum etiam despuerit fluxu laborans in mundum sive purum, Lev. 15, 8.

Ap. Talm. לא כן וכן אעיילת להכא עד דאזלת ורוקת באנפי דרושא nullo pacto ingredieris hic, nisi prius abiveris et spueris in faciem concionatoris, Vr. s. 9. Vide in כיח, et in פלט.

רוק, רוֹקָא *sputum:* מאתכנעו וָרוֹק a submissione et sputo, Jes. 50, 6. ומן קדמי לא מנעו רוקא et a me non abstinuerunt sputum, Job. 30, 10. עד דאבלע רקי donec absorbeam sputum meum, Job. 7, 19. Ap. Rab. עד שהרוק בתוך הפה dum adhuc sputum est in ore, Nid. 16. Vide Sota 47b.

רָקָק [15a] *lacuna, fossulae aquarum tenuium, quae facile exsiccantur: palus*, paludis: עוף שנברא מן הרקק avis quae creata est ex palude, Chol. 27. id est, ex limo vel coeno palustri. Sic, ללמד על העופות שנבראו מן הרקק ut doceat, aves creatas esse ex paludibus, R. Sal. Gen. 2. רקק מים lacuna aquarum, Sab. cap. 11. in Misna. Sic in Tg. ירחשון רְקָקֵי מוי רחיש producant paludes aquarum reptile animae viventis, Gen. 1, 20. in Jonath.

רָקִיק *laganum, placenta tenuis aut contorta et implexa*, Bb. fol. 19b.

רְקִיקָה *sputum*, idem quod רוק, Talm.

רַקְרֶקֶת *jus faeculentum carnium in fundo ollae.*

רַקָּה *tempus, pars capitis ad latera oculorum*, hebr. Hinc legendum, ולוחיא דְרַקָּתָא et maxillas temporis, vel דְרַקְיָתָא temporum, Deut. 18, 3. in Jon.

רַקַּת, רַקְתָא [16] *ripa, littus:* גנו ארקתא דסורא cubabant juxta ripam Sorae, Suc. 26a. Est et רַקַּת *nom. propr. urbis in tribu Naphtali*, Jos. 19, 35. De ista legitur ap. Talm. רקת זו ציפורי ולמה נקרא שמה רקת משום דמדליא ברקתא דנהרא Rakkat est Ziporia; et quare vocatur nomen ejus Rakkat? ideo quia sita est in ripa fluminis, Meg. 6a. אנן ארקתא דפ"ת סמכינן nos autem ripa Euphratis nitimur, Beza 32b.

רֶרֶב vide supra in רבב. רום vide supra in רום.

רשב רישבא [17] *auceps:* לוי איקלע לבי יוסף רישבא Levi veniebat in domum Josephi aucupis, Chol. 116a. Sab. 130a. Gl. explicat צייד עופות, et adducit aliunde, אין פורסין רשבין ליונים non tendunt retia vel laqueos columbis.

Deinde citatur in Ar. רישבא pro ראש בית אבא,

[15a] Ar. رق *aqua tenuis et minime profunda maris aut fluvii.*

[16] Extrita gutturali litera ע idem videtur atque רקעתא de forma *convexa* litoris.

[17] Vertendum videtur atque נשבא de quo supra pag. 704 in notis.

ex Tan. fol. 3. et Bb. 128. sed in neutro loco reperio.

רְשָׁה[78] *facultatem, licentiam, potestatem habere, posse.* Futur. מן יִרְשֵׁי לאשמעא quis potest audiendum proponere omnes laudes ejus, Ps. 106, 2. Hiphil, הַרְשָׁה *facultatem, licentiam, potestatem dare, concedere vel tribuere,* ap. Rab. הרשה את בן ביתו licentiam dedit filio domestico suo. מַרְשָׁה potestatem dans. מוּרְשֶׁה qui potestatem accepit, potestatem habens, Gewalthaber. Hinc Part. pass. in Tg. תהוון מַרְשַׁן למיכול פטירי eritis licentia-donati, id est, erit vobis licitum comedere infermentata, Deut. 16, 8. in Jonathane.

רַשַּׁאי *facultatem, licentiam, potestatem habens:* לא אית בר מנך ההוא רשאי למפרוק non est ullus praeter te potestatem habens redimendi, nulli praeter te licitum est, Ruth. 4, 4. Pl. לית אתון רַשָּׁאִין למחמי non estis vos licentiam habentes, id est, non est licitum vobis videre Deum vestrum vacuis manibus, Exo. 34, 20. in TgH. Sic vers. 26. Ap. Rab. אין נביא רשאי לחדש דבר מעתה non est prophetae licitum quidquam innovare in Lege Mosis deinceps, Meg. 2b. Sab. 104a Joma 80a. רשאין בני העיר לעשות קופה תמחוי ותמחוי קופה potestatem habent cives mutandi arcam in scutellam, et scutellam in arcam (Eleemosynariam) Bb. 8b.

רשאי *nom. propr.* Hinc in Ar. ex Chol. 80a. בית רשאי domus, familia Raschaei; sed in Talmud nostro est בית דושאי.

רְשׁוּתָא, רְשׁוּת *facultas, licentia, potestas, libertas, liberum arbitrium:* ואבטל רשות חיות ברא et irritam reddam potestatem animalium agrestrium, Lev. 26, 6. in Jonath. Per Apocopen, לית ליה רְשׁוּ non est ei potestas, Deut. 21, 16. לית רשו לגבר non est potestas ulli, Eccl. 3, 14. Sic omne לא יוכל in Ecclesiaste, transfertur per לית ליה רשו. Sic, לית לך רשו non est tibi potestas, hebr. לא תוכל, Deut. 17, 15. לית לי רשו non est mihi potestas ducendi aliam, heb. לא אוכל, Ruth. 4, 6. Ap. Rab. הרשות בידו facultas est in manu ejus, liberum ipsi est: דבר רשות res licentiae, potestatis, id est, libera, quam licet agere vel intermittere: הרשות נתונה libertas data est homini, i. e. libera potestas, liberum arbitrium ad bonum et ad malum, Pirke avoth c. 3. ברשות הרבים in potestate plurium, i. e. in loco publico, qui patet et licitus est omnibus: ברשות היחיד in potestate unius, id est, in loco privato, qui in unius jure et potestate tantum est. ברשות אדוני cum licentia domini mei. Cum inferior aliquis a superiori discedit, sic honoris causa loqui solet. Sic, ברשותך cum licentia tua, vel ברשות כבודך cum licentia excellentiae tuae. In Pirke sive Capitulis patrum scribunt cum Kametz ab initio, cap. 2.

Deinde רְשׁוּת *est potestas, dominium, magistratus, regnum.* Hinc, הוו זהירין ברשות estote moniti sive cauti cum potestate, i. e. cum principibus et regibus aliisque superioribus, qui sic dicuntur, quia הכל ברשותם omnia sunt in potestate ipsorum. Etsi enim באור פני מלך חיים in luce vultus regis sit vita, ut loquitur rex Salomon Pr. 16, 15. tamen sereno ipsius vultui, h. e. favori ejus non est fidendum nimium. Facile enim mutantur et favorem mutant in iram. Ideo rursus Salomon dixit ibidem ver. 14. חמת מלך מלאכי מות ira regis angelus mortis est. Caute ergo cum iis versandum. Additur et alia ratio in Pirke: non enim adjungunt sibi hominem, nisi propriae necessitatis causa, etc. Ideo etiam Schemaja dixit, אל תתודע לרשות ne innotescas potestati, i. e. ne nimium familiaris fias principibus, ut legitur in Pirke av. c. 1. מינות והרשות haeresis et potestas, vel dominium, ע"ז fol. 17a. והרשות מקברת בעליה ערום נכנס וערום יצא ממנה ולואי יציאה כביאה et potestas sepelit dominos suos: nudus ingressus est, et nudus egreditur. Utinam autem egressus ejus esset, sicut ingressus (scil. sine peccato) Joma 87b. Pl. רְשׁוּיוֹת *potentiae, potestates, licentiae, licita.* Forma pluralis est a praecedenti רְשׁוּת, qua utuntur Rabbini etiam in locutionibus de Deo, ut cum dicunt: Supra (in coelo) neque sessio est, neque contentio, non cervix, non lassitudo, שמא חס ושלום שתי רשויות הן ne forte, quod absit, duae potentiae constituantur, i. e. duo principia divina, duae personae divinae intelligentes, volentes, disponentes, Chag. 15a. אל תאמרו שתי רשויות הם ne dicatis, duae potentiae divinae sunt, „ego sum qui eduxi te ex Aegypto", R. Sal. Exod. 20, 2. Item, ארבע רשויות לשבת quatuor licentiae sabbathi sunt, Sab. 6a.

רַשָּׁאָה *potestate praeditus, in potestate constitutus, princeps:* בנגידות רוחא משתרנג רשאנא lenitate spiritus pellicitur sive demulcetur princeps, heb. קָצִין, Pr. 25, 15. Alii libri, רֵישָׁנָא quod idem a רֵישׁ.

הַרְשָׁאָה *licentia, potestas, facultas:* שטר ההרשאה literae datae potestatis, exigendi debitum aut aliud efficiendi nomine principalis, potestatem ipsi dantis. כותבין הרשאה scribunt literas potestatis.

II. רְשָׁה *mutuare, mutuo dare, foenore dare et foenore accipere, foenerare et foenerari,* hebr. נשה. Part די את רָשֵׁי ביה cui tu mutuas, heb נשה, Deut. 24, 11. רָשְׁא כמן דרשי ביה foenore accipiens sicut is qui foenerat ipsi, Jes. 24, 2. לא רָשַׁן בי ומה דאנא רָשֵׁינָא non mutuant mihi, et quod mutuo ego, et repeto ab illis, ideo maledicunt mihi, Jer. 15, 10. Fut. ארי תְנַשֵׁי בחברך רשות מדעם quum mutuaveris proximo tuo mutuum aliquod, Deut. 24, 10. די יִרְשֵׁי בחבריה qui mutuaverit proximo suo, Deut. 15, 2. Ap. Talm. ליכיל לי מר מ' גריוי דרשינא בך metiatur mihi dominus quadraginta modios frumenti, quos mutuo dedi tibi, Ned. 51a.

רַשְׁיָא *creditor, mutuans, foenerator:* לא תהי ליה כרשיא non eris ipsi tanquam foenerator, Exo. 22, 24.

רְשׁוּ, רְשׁוּת *mutuum, debitum:* כל גבר מרי רשו omnis vir dominus debiti vel mutui, qui scil. mutuo

[78]) Affine est verbo רצה commutatis dentalibus ש et צ.

dedit, Deut. 15, 2. רשות ut paulo ante in Fut. וכל גבר די ליה מרי רשו et omnis vir cui erat dominus crediti, i. e. creditor, IS. 22, 2.

רְשׁוּתָה *idem*, Rab.

רשח רוּשְׁחָן, emphat. רוּשְׁחָנָא *nates:* לרושחתא ליתי אקיקא ואילווא ad nates, i. e. morbum natium, afferat acaciam et aloen, Git. 69b. Glossa, תחתוניות. In Ar. adducitur hoc in שחת, et scribitur לשיחתא[79]. Hinc Guido et alii ponunt שחתא haemorrhois, ficus morbi genus.

רְשַׁל *remissum, pigrum, segnem esse*, hebr. רפה. Part. תקיפו ידין דְרָשְׁלָן confortate manus quae remissae sunt, Jes. 35, 3. Alii libri דִמְרַשְׁלָן ex participio passivo Pahel. Pahel רַשֵּׁל *remissum reddere.* Part הוא מְרַשֵּׁל ית ידי ipse remissas reddit manus omnium virorum bellatorum, Jer. 38, 4. Part. pehil, וידוהי מְרַשְּׁלָן et manus ejus remissae sunt, IIS. 17, 2. Fut. לא תְרַשֵּׁל ית ידך מעבדך ne remittas manus tuas a servis tuis, hebr. אל תרף, Jos. 10, 6. Ithpahel, Praet. אִתְרַשְּׁלוּ יתבי דמשק remissi facti sunt habitatores Damasci, Jer. 49, 24. אִתְרַשְּׁלָא ידנא remissae factae sunt manus nostrae, Jer. 6, 24. וְאִתְרַשְּׁלָא ידוהי et remissae factae sunt manus ejus, Jer. 50, 43. Part. איםתי אתון מִתְרַשְּׁלִין quamdiu segnes estis? Jos. 18, 3. Fut. לא יִתְרַשְּׁלָן ידך non remissae fient manus tuae, Soph. 3, 16. Ap. Talm. מרושלין *remissi*, laxi, Seb. 18b.

אִתְרַשְּׁלוּת *remissio, pigritia:* מאתרשלות ידין prae remissione manuum, heb. מרפיון, Jer. 47, 3.

רְשׁוּל *idem*, apud Rabbinos.

רְשַׁם *signare, consignare, designare, exarare, conscribere, describere.* Praet. רְשַׁם כתבא ואסרא exaravit scriptum et interdictum, Dan. 6, 10. הֲלָא אסר רְשַׁמְתָּא nonne interdictum exarasti? Dan. 6, 12. Part. praes. וי דְרָשְׁמִין vae qui consignant signaturas iniquas, hebr. החקקים, Jes. 10, 1. Part. pehil, די רשים כתבא quod exaratum esset scriptum illud, Dan. 6, 11. Fut. וְתִרְשֹׁם כתבא et exarabis scriptum, Dan. 6, 9. וְתִרְשׁוּם רושם על בית עיני גבריא et consignabis signum super oculos virorum istorum, Ez. 9, 4. Ithpeh. Praet. אִתְרְשִׁימוּ אפיהון signati fuerunt vultus ipsorum, Ez. 27, 35. Pahel, Part. כד מְרַשְּׁמִין בקרבא quum consignati essent in bello, Jud. 5, 14.

רוּשְׁם, רוּשְׁמָא, רִשְׁמָא *signum, signatura, nota, descriptio, vestigium, quod pedum vel gressus est signum:* ולא רושם ברישיהון neque signum in capitibus suis, heb. קרחה, Lev. 21, 5. in Jon. Pl. רִשְׁמִין דסינם scripta iniquitatis, hebr. חקקי און, Jes. 10, 1. ורושמן רושמין דמחא notae percussionis, Jes. 3, 24. ורושמן חריתין et signaturas excisas, heb. וכתבת, Lev. 19, 28. Forma foeminina, רוּשְׁמַת רגלי משיחך vestigia pedum Messiae tui, heb. עקבות, Ps. 89, 52. ורושמת פסיעתך et vestigia gressuum tuorum, Ps. 77, 20.

רוֹשֶׁם *idem*, apud Rabbinos. Item, *descriptio, locus inventionis logicae.* In Tg. רושם שיחנא nota ulceris, Lev. 13, 23. רושם כואה nota ustionis, Lev. 13, 24. כרושם כתבהא secundum signaturam scripturae ejus, Esth. 3, 12.

רְשׁוּם *idem.* רְשִׁימָה *idem.*

רָשׁוּם *scriptum, scriptura.* Hinc frequens ap. Rab. דורשי רשומות explicatores, interpretes scripturarum, sacrarum scil. id est, מקראות, et ex iis subtilitates et allegoricas expositiones sciscitantes, Bk. 82a. Sanh. 105. Ber. 24.

רשן רָשׁוֹן, רְשׁוֹנָא *bruchus, locustae species*[80]*:* וית רשונא לזנוהי et bruchum juxa speciem suam, hebr. סלעם, Lev. 11, 22. וְרִשּׁוֹנָא לית מנין et bruchi non erat numerus, heb. וילק, Ps. 105, 34. Ap. Talm. סלעם h. e. סלעם זה רשון (in Bibliis Lev. 11, 22.) est רשון; Chol. 65. In altero exemplo, quod in Ar. adducitur ex Nid. 38a. pro כרשון, legitur מראשו. In Vr. s. 14. תחלת ברייתו דומה לרשון.

רשע aphel, אַרְשַׁע *impie, improbe agere.* Verbum in Tg. rarum est, pro quo communiter usurpatur חוב. Praet. אַרְשַׁעְנָא improbe egimus, Ps. 106, 6. וְאַרְשִׁיעוּ היך אבהתהון et impie egerunt sicut patres ipsorum, heb. ויבגדו, Ps. 78, 57. Ithpahel, Fut. וכען לא תִתְרַשְׁעוּן et nunc ne fiatis improbri, Jes. 28, 22.

רַשִּׁיעָא *impius, improbus:* ותוב כזעיר וליה רשיעא iterum quam minimum, et non erit amplius improbus, Ps. 37, 10. Hoc titulo hostes quidam Israelitarum in Targum insigniuntur: זדון דפרעה רשיעא arrogantia Pharaonis improbi, IIS. 22, 9. Ps. 89, 11. נבוכדנצר רשיעא Nebucadnezar improbus, Thr. 4, 12. קושטנטינא קרתא דאדום רשיעא Constantina urbs Edomeae impiae, Thr. 4, 21. רומי רשיעא דמתבניא באיטליא Roma impia quae aedificata est in Italia, Thr. 4, 22. יהב יי׳ ית אדום רשיעא ושטיא dedit Dominus Edomum impium et stultum, Eccl. 10, 6. המן רשיעא Haman impius, Esth. 3, 1. בר עמלק רשיעא filius Amaleki impii, Esth. 3, 1. etc. וְרַשִּׁיעָא ארי יתיב et improbus quum conversus fuerit ab omnibus peccatis suis, Ez. 18, 21. אוצרי דרַשִּׁיעָא thesauri hominis improbi, Pr. 10, 2. דמזכי לְרַשִּׁיעָא qui justificat improbum, Prov. 17, 15. ולְרַשִּׁיעָא et improbo, Ps. 50, 16. Pl. במלכת רַשִּׁיעִין in consilio improborum, Ps. 1, 1. מֵרַשִּׁיעִין חפוק חובתהון ex improbis egreditur improbitas ipsorum, IIS. 24, 14. גברין רַשִּׁיעַיָא viri improbi, IIS. 4, 11. וְרַשִּׁיעַיָא בגהנם et improbi in gehenna judicabuntur, IS. 2, 9. אתקין גהנם לרשיעיא praeparavit gehennam improbis, IS. 2, 8. ישתון כל רַשִּׁיעֵי ארעא bibent omnes improbi terrae, Ps. 75, 9.

רְשַׁע, רִשְׁעָא *impietas, improbitas:* ולא הלכית בְּרָשַׁע et non ambulavi in improbitate, IIS. 22, 22.

---

[79]) Vide notam 213am supra pag. 93.

[80]) De magno vel longo *capite* (ראש) verisimiliter sic dicta. Caput enim, ut ex Talmude in Chol. 65 videndum, imprimis est, secundum cujus formam genus locustarum in species plures dividitur. Item רשנא vel רשונא in Talm. (Sal. 133b) legitur pro lat. *resina*.

מארחיה דרשעא a via sua impia, Ez. 3, 18. מחשבן ברשעא cogitationes in improbitate, Ps. 141, 4.

רְשֵׁעוּת *idem:* ואטעיני ברשעותיה et seduxit me improbitate sua, Gen. 3, 13. in Jonath.

רשף רְשַׁף [81] *pruna:* וגיתיהון לִרְשָׁפִּין דנור et greges ipsorum prunis ignis, Ps. 78, 48.

רשק רְשָׁקָא *nardus:* רשק וכוריקא nardus et crocus, Cant. 4, 14. כפורין עם רְשָׁקִין camphora cum nardis, Cant. 4, 14. Aliter ap. Rab. כורכמא רישקא crocus hortensis, i. e. של גן, nempe orientalis, qui in hortis crescit. Vide in כרכום.

רשש רְשׁוּשׁ [82] *gleba:* קרקע שמעלה רשושין fundus vel ager qui producit vel habet glebas, Nid. 8b.

Hinc possint etiam esse אָרֵישׁ abstrahe te, desere, Pr. 4, 15. et מ־ריש deserens, rejiciens, Pr. 13, 18, et 15, 32. תֵּרְשׁוּן deseretis, Pr. 8, 33. pro heb. פרע. Sed lexica hanc radicem ignorant, et Ar. in רש ponit ea, ut et Elias.

רתה רְתִוָה *currus.* Plur. ופרק יח גלגלי רְתְוָתֵיהוֹן et confregit rotas curruum ipsorum, Exo. 14, 25. in TgH. pro quo in Jon. est רִדְוָתֵיה.

רְתָה [83] *dimittere, remittere ex gratia et clementia:* ut, Elieser et Itamar filii ejus reliqui, digni fuissent qui comburerentur, אלא שריתה הכתוב לאהרון nisi quod gratiose remisit id Scriptura Aharoni, Ar. ex Siphra. Et in Br. s. 20. על דעתיה דזבדי בן לוי ריתה עליו sed juxta sententiam Sifdi filii Levi remisit ei, i. e, הניח, ut Aruch exponit.

רְתוּי *idem quod* רָאוּי [84] *dignum, conveniens, bonum, melius:* Qui non parcit gloriae creatoris sui, רתוי לו שלא בא בעולם melius fuisset ei, si non venisset unquam in mundum, Chag. 2. in Misna, ab initio. Similis locutio ei, qua Christus utitur Matth. 26, 24. „Bonum erat illi homini, si natus non fuisset." רתוי לו שיפול שנים עשר חדש במטה conveniens ipsi est, ut decidat 12. menses in lectum, Rh. 25a. Quidam libri habent ראוי.

רְתַח *fervere, effervescere, ebullire.* Metaphorice de fervore sanguinis in ira dicitur, *excandescere, ira fervere.* Praet. רְתַח לבי בגושמי fervet cor meum in corpore meo, heb. חם, Psalm. 39, 4. Alii libri רָתַח ex forma Participii praesentis. וחימתיה רָתְחַת ביה et excandescentia ejus fervebat in eo, heb. בערה, Esth. 1, 12. Infin. לְמִרְתַּח ולמימר ad effervescendum ira, et dicere verba rebellionis, Eccl. 7, 10. Pahel, Part. ואין את מסרב וּמְרַתַּח si autem rebellis fueris et effervescens, Eccl. 7, 10. Aphel, Part. מַרְתַּח היך דורא fervet instar ollae, heb. ירתיח, Job. 41, 23. Ap. Rab. עד דרתחא קדירך שפוך dum fervet olla tua, effunde, Ber. 62b. Proverbiale est: dum suppetunt tibi facultates, largire et da pauperibus: dum facultas est benefaciendi amico, benefaciendum, et non differendum: dum valetudo et facultas docendi datur, docendum, et doctrina ex gratia Dei concessa, non pessundanda. Sic ad omnia media accommodari potest: לא תרתח ולא תחטי ne excandescas, et non peccabis, Ber. 29b.

רְתְחָא, רוּתְחָא *fervor, spuma fervoris:* ושבוק רתחא et relinque fervorem, hebr. חמה, Ps. 37, 8. ואתמלי המן עלוי דמרדכי רְתְחָא et repletus fuit Haman super Mardochaeum fervore, Esth. 3, 5. רוּתְחָא, Esth. 5, 9. רוּתְחָא דמלכא אשתדיכת, Esth. 5, 9. וּרְתְחָא דמלכא אשתדיכת et ira fervens regis placata fuit, Esth. 7, 10. ברתחא fervore, Ps. 78, 49. כְּרוּתְחָא על אפי מיא sicut spuma in superficie aquarum, heb. כקצף, Hos. 10, 7. Cum Aff. אתב יח רְתְחִי avertit fervorem irae meae, Num. 25, 11. in Jon. ולא בִרְתְחָךְ תרדי יתי neque in fervore tuo castiges me. Ps. 6, 2. ולית דמטמר מן רְתְחֵיה et non est qui abscondi possit ab ira ejus, Ps. 19, 7. בכן קם ברתחיה tunc pevrexit in fervore suo, Esth. 7, 7.

רוֹתֵחַ, מְרוּתָּח *fervens, bulliens.*

מְרַתַּח *frixum, bullitum:* מְרַתְּחָא תעל יתה frixum afferes illud, Lev. 6, 24. in TgH. Scribitur vulgo מְרֻתְּחָא ex forma Hebraica cum Kibbuz.

מַרְתְּחָא *cacabus:* מנחת מרתחא munus cacabi, in cacabo coctum, Lev. 2, 7. in Jon. דתתעבד במרתחא quod paratum fuerit in cacabo, Lev. 6, 32. Jon.

רַתְחָן *fervidus, iracundus, qui omnia fastidiose et cum ira accipit et habet.* Hinc illud: שלשה חיידן אינם חיים הרחמנין והרתחנין ואניני הדעת tres sunt, quorum vita non est vita: misericordes, iracundi. et moesti animo, id est, melancholici, Talm. Pes. 113b. Misericordes, scil. nimium et semper, quorum misericordia, crudelitas est, et virtutum ac vitiorum confusio, unde peccatorum impunitas enascitur. Iracundi, qui cum fastidio et ira omnia audiunt, accipiunt et peragunt. Moesti mente, qui semper tristes sunt, et nullo hilarioris mentis motu quicquam vel agunt vel moventur.

הִרְתִּיחַ *spumare, in spumam fervere, spumam emittere.*

רְתִיחָה *fervor, effervescentia: spumatio, ejectio spumae:* רתיחת היין effervescentia vini, quando faeces ut spumam emittit, quas postea resorbet, et in fundum demittit, Tibbul jom cap. 1.

---

[81]) Hebr. רשף.

[82]) Quasi *confractam* (רצץ, רסס) terram dixeris.

[83]) Convenit cum verbo רָצָה *placere, benevolentia accipere,* et Piel רִצָּה sc. *alicui gratum reddere.* Vide notam sequentem.

[84]) Non videtur. Aliud enim est, si ראוי לו שלא בא לעולם dicis i. e. *visum* (a ראה) *vel* melius esset, si quis creatus non fuisset, i. e. aliis gratum, beneplacitum esset etc., cum vero ipsi, qui creatus est, vita in gratia esse potest, aliud si pro ראוי per רצוי dicas, ubi sensus est: optatum ei esset, ipsi creato beneficentia facta esset, si creatus non fuisset. Tertia inter has locutiones locutio est נוח לו, ubi nec ipsi creato nec aliis beneficium redditur.

רְתַךְ *currus, quadriga:* בְּרְתַךְ אנש cum curru, id est, curribus hominum, Jes. 22, 6.

רְתִיכָא *idem:* ונחת סיסרא מעל רתיכא et descendit Sisera de curru, Jud. 4, 15. ברתיכא תנינא in curru secundo, Gen. 41, 43. ית כל רְתִיכֵיהּ omnem currum suum, id est, omnes currus suos, Jud. 4, 13. Pl. אף רְתִיכִין אף פרשין etiam currus etiamque equites, Gen. 50, 9. וחפו ית רְתִיכַיָא et operuerunt currus, Exod. 14, 28. וכל רְתִיכֵי מצראי et omnes currus Aegyptiorum, Exo. 14, 7. בסגיאות רתיכי in multitudine curruum meorum, Jes. 37, 24. ואדלק באשתא רתיכך et incendam igne currus tuos, Nah. 2, 13. וטקס יוסף רתיכוהי et paravit Joseph currus suos, Gen. 46, 29. על רְתִיכֵיהוֹן ועל פרשיהון super currus et equites ipsorum, Exo. 14, 26. סוסון וּרְתִיכֵיהוֹן equos et currus ipsorum, Jer. 51, 21.

אַרְתְּכָא *idem:* ית ארתכיה וית עמיה currum suum et populum suum, Exod. 14, 6. Jon. אַרְתְּכִין ופרשין currus et equites, Psal. 76, 7. אַרְתְּכֵי פרעה currus Pharaonis, Exo. 14, 9. אַרְתְּכוֹי דפרעה currus Pharaonis, Exo. 15, 4.

רְתַךְ *consolidare, reparare, ferruminare*, Rab. נתנן לצורף וריתכן dat ea aurifabro et ferruminat ista, i. e. מחבר כסף במקום שבר argento consolidat locum fracturae, Sab. 16b. ריתך כלי לע"ז qui reparat instrumentum aliquod idolo, ע"ז fol. 52a.

מַרְתְּכָא [85] *scoria argenti*, λιθάργυρος. Talm. Git. 69b. et 86b. R. Salom. exponit gallice קונגיילון. B. Ar. scribit esse lapidem quem vocant ליטיוצו, quod est ex Graeco λιθος.

רתם רִתְמָא, רוּתְמָא *juniperus:* תְּחוֹת רתמא חד sub junipero quadam, heb. רֹתֶם, IR. 19, 4. ועקרי רְתִימִין מזוניהון radices juniperorum sunt cibus ipsorum, Job. 30, 4. עקרי רוּתְמַיָא radices juniperorum comburuntur, et fiunt prunae ad cibum ipsorum, ibid. in altero Tg. גומרי רתמין carbones juniperorum, Ps. 120, 4.

רְתַע *averti, avertere se, recedere, retrocedere, reverti:* Praet. וּרְתִיעַת לאחורא et recessit retrorsum, heb ותשב אחור, Thr. 1, 8. ורתען וקמו תריסר מילין מרחיק et retrocesserunt steteruntque duodecim milliaria eminus, Exod. 20, 18. in Jonathane, heb. וינעו et moti sunt. זעית ורתעית בתראי commotus sum et recessi retrorsum, Cant. 2, 5. Fut. ארום יִרְתַּע לביה nam retrocessit animus ejus, Deut. 19, 6. in TgH. In Hebraeo est יחם, quod per רתח redditur Ps. 39, 4. et sic hoc loco Onkelos, quomodo fortasse etiam in TgH. legendum. יִרְתְּעוּן לאחורא recedant retrorsum, heb. יסגו אחור, Ps. 35, 4. Pahel, Praet. וְרַתְּעִנּוּן בלמא דלית ארחא et recedere fecit eos, avertit vel abduxit eos in vastitatem, ubi nulla est via, Job. 12, 24. In Hebraeo est ויתעם pro quo mox vers. sequenti ponitur וְתַתְעִנּוּן, et sic forte etiam pro illo legendum, vel ex Praeterito וְאַתְעִנּוּן. Nam רתע pro תעה nunquam in Tg. legitur, quod sciam. Aphel, Praet. אַרְתַּע לאחורא יד ימיניה recedere fecit, reduxit retrorsum manum dexteram suam, heb. השיב, Thr. 2, 3. Fut. יַרְתִּיעַנִי קדל obvertere fecit me cervicem coram hostibus meis, heb. השיבני Thr. 1, 13.

Ap. Rab. רב חסדא מרתען שפוותיה מסהנייתא דרב ששת ורב ששת מרתע כוליה גופיה מפלפוליה דרב חסדא Raf Chasdae labia recedebant a traditionibus Raf Scheschet: et Raf Scheschet retrocedebat toto corpore suo a subtilitatibus Raf Chasdae, Erub. 67a. ונרתע לאחוריו et retroactus est retrorsum.

רתף מַרְתַּף *cella, cellarium:* שהיה מונחת במרתף חומץ quod repositum erat in cella aceti. מרתף של יין cella vinaria.

רְתַק *sepire, sepimento munire et claudere.* In Vr. s. 21. לעולם ישקיע אדם עצמו במשניות שאם ירתק יפתחו לו אם לתלמוד לתלמוד אם לאגדה לאגדה.

רִיתְקָא, רְתוּקָה *sepes, sepimentum, proprie ex ramis implexis instar catenae*, a רַתּוֹק *catena.* שורא וריתקא murus et sepes, Bm. 107b.

מַרְתּוּקָא *pugnus* [86], si quidem idem significet, quod suum hebraeum: באבנא או בְמַרְתּוּקָא lapide vel pugno. heb. באגרוף, Exo. 21, 18. Onkelos, בְכורמיזא, quod fustem, baculum potius significat. In Br. s. 51. כמרתק מן גבר sicut pugnus a viro; Glossa, sicut lapis vi emissus a viro.

רְתֵת *tremere, contremiscere, horrere, metuere.* Praet. ולא רְתֵת מניה neque metueret ab eo, Esth. 5, 9. heb. זע commoveret se. רְתַיתוּן מיא tremuerunt aquae, heb. יחילו, Ps. 77, 17. Part. וְרָתְתִין מן מזופיתיה et contremiscunt ab increpatione ejus, Job. 26, 11. Imp. רְתוּתוּ מן קדמיה contremiscite ab eo, heb. חילו Ps. 96, 9. Fut. לבי יִרְתַּת בגוי cor meum contremiscit in me, heb. יחיל Ps. 55, 5.

רְתִיתָא *tremor, horror:* ארי אחדני רתיתא nam comprehendit me horror, heb. השבץ IIS. 1, 9. רתיתא היך אתתא ילדה tremor sicut mulieris parientis, heb. חיל dolor, Ps. 48, 7. רתיתא אחיד להון tremor invasit eos, heb. רתת, Hos. 13, 1. רתיתא ותבירא horror et confractio, hebr. השאת והשבר Thr. 3, 47. דלוחא ערעני וּרְתִיתָא pavor obtigit mihi et tremor, hebr. ורעדה Job. 4, 14. ואבוע ברתיתא et lactabor in metu, hebr. בחילה, Job. 6, 10. וצלו ברתיתא et orate cum tremore, heb. ברעדה Ps. 2, 11.

רַת. In Ber. 57b. הקיבה והרת והיותרת. Glossa explicat, וידלרייא שהשליל בתוכה. Aruch, קיבה לא הקיבה שבבהמה גדולה אלא שבבהמה קטנה שמעמידין בה את הגבינה. Vide et הרת.

---

85) Ar. مرتك *lithargyrum, plumbum oxydatum* apud medicos.

86) *Clausa* manus, a רתק cui notio inest *claudendi*.

Abbreviaturae literae ר.

ר'

רַב, רְבִּי, רַבִּי, רַבָּן *Rabbi, Magister, Doctor.* Hi tituli omnes post natum Christum inter Judaeos orti sunt. Nam prima antiquitas prophetis proxima, nullis omnino titulis utebatur, aeque ut prophetae ipsi. Sic viri synagogae magnae, post Esram, Haggaeum, Zachariam et Malachiam, nudis nominibus suis appellati fuere. Sic qui hos insecuti, Antigonus vir Sochaeus, Schimeonis justi ultimi ex synagoga magna discipulus, Jose filius Joasaris, Jose filius Jochananis, Josua filius Perachjae, Schemaja et Aftalion, Hillel et Schammai, nullis titulis usi sunt, וזה לגדולתם וכבוד מעלתם בשביל שאי אפשר למצוא כנוי ראוי להם לכבד את שמם כמו שאין כנוי לנביאים idque propter magnificentiam et gloriam excellentiae ipsorum, quod impossibile esset, reperire titulos dignos ipsis, ad honorandum nomen ipsorum, prout nulli erant tituli prophetis ipsis, ut scribit Majemon in praefat. in tract. Talmudicum זרעים Seraim. Astipulatur huic Rabbi Nathan in Lexico Aruch, in voce אביי, ubi ita scribit: הדורות הראשונים שהיו גרולים מאד לא היו צריכין לרברבם לא ברבן ולא ברבי ולא ברב לא לחכמי בבל ולא לחכמי ארץ ישראל שהרי הלל עלה מבבל ולא נאמרה רבנות בשמו id est, „secula prima, quae erant praestantissima, non opus habebant se ampliare (titulis) neque per Rabban, neque per Rabbi, neque per Rabb, tam sapientes Babyloniae, quam sapientes terrae Israelis. Nam Hillel ascendit ex Babylonia, neque fuit appellatum Rabbini titulo nomen ejus". Ante hunc Hillelem nemo tali aliquo titulo vocatus fuit. Attigit autem Hillel nativitatem Christi, aut paucis annis ante ipsum obiit.

רַבָּן *Rabban*, titulus omnium praestantissimus est, magnatem potius ac principem quam doctorem denotans, ut mox patebit. Septem tantum Hillelis posteri eo insigniti leguntur: Primus, Rabban Schimeon, Hillelis filius. Secundus, Rabban Gamaliel senex, Schimeonis filius, Hillelis nepos, Pauli Apostoli, ut putatur, praeceptor in Judaismo, de quo dictitant, quod cum mortuus esset Rabban Gamaliel senex, Onkelos proselytus combusserit super ipso septuaginta libras thuris, ut est in Juchasin folio 164. Tertius, Rabban Schimeon II. filius Gamalielis senis, Hillelis pronepos, qui in direptione urbis periit. Quartus, Rabban Jochanan filius Zachaei. Hic non fuit de familia Hillelis, ideoque post desolationem urbis, quinque ad summum annis, ceu succenturiatus administrator, principatum gessit in urbe Jafne, quo ex obsidione Hierosolymae fugerat. Nam Gamaliel II., qui sequitur, nondum erat aptus ad principatum. Quintus, Rabban Gamaliel II. Schimeonis secundi filius, Hillelis abnepos, qui Jochanani in Jafne successit. Sextus, Rabban Schimeon III. Gamalielis secundi filius. Hic Schimeon pater fuit Rabbi Jehudae, qui in specie appellatus רבי יהודה הנשיא Rabbi Jehuda princeps, et a sanctitate רבנו הקדוש Rabbi noster sanctus, et κατ' ἐξοχήν absolute et simpliciter רַבִּי Rabbi. Hinc disputant Hebraei, quare hic Rabbi Jehuda, cum omnes praecedentes dignitate superarit, non etiam vocatus fuerit Rabban? Respondent quidam, quod Rabbi, absolute sine adjecto nomine usurpatum, longe excellentius sit, quam Rabban cum adjecto nomine. Septimus, Rabban Gamaliel, Rabbi Jehudae filius, in quo titulus exspiravit. Duravit per ducentos fere annos, aut paulo amplius. Nam sub patre ejus Rabbi Jehuda, tres Imperatores Romani mortui fuerunt, Antoninus pius, Marcus Antoninus et Aurelius Commodus, cujus obitus ponitur in annum Christi 193. Haec patent ex Rambam dicto loco, Juchasin, folio 66. 67., Schalschelet, Tzemach David, et similibus aliis libris historicis. In Tzemach David legitur: רבן שמעון בן הלל הוא הראשון הנקרא בשם רבן id est, Rabban Schimeon filius Hillelis, primus fuit appellatus nomine Rabban. Hic fortassis ille fuit, qui Christum brachiis excepit, et a pietate atque justitia ab Evangelista Luca commendatur. Nam sane tunc vixit, ut postea, sub ejus filio Gamaliele, Paulus Legem Mosaicam didicit. Conjecturae favet, quod historia Judaica hujus laudes praeteriit, quas alioqui in Hillelis majoribus et tota posteritate diligentissime persecuta est. Unde in Tzemach legitur, folio 36. רבן שמעון בן הלל הזקן קבל מאביו ונתמנה לנשיא אחר אביו וזמן התחלת נשיאתו לא מצאתי בשום אחר מהמחברים id est, Rabban Schimeon filius Hillelis senis accepit (Legis traditionem) a patre suo, et constitutus est princeps post patrem suum: at tempus initii principatus ejus non reperi in ullo aliquo auctore. Et paulo post: וזמן משך נשיאתו לא ידענו et tempus protractionis principatus ejus non scimus, quod similiter in nullo auctore legi. Patet autem evidenter, quod non diu regnavit. Inde etiam in Mischna Talmudica nulla ejus mentio. In Gemara obiter tantum commemoratur, non alio fine, quam ut Hillelis posteritas integre contexatur, his verbis: הלל ושמעון גמליאל ושמעון נהגו נשיאותן בפני הבית מאה שנה id est, Hillel et Schimeon, Gamaliel et Schimeon, administrarunt principatum suum durante adhuc templo secundo, centum annis: In tractatu de Sabbatho, fol. 15. Praeterea in Pirke abhot inter patres Traditionum non recensetur, sed Hillelis celebribus dictis statim subjicitur nepos ejus Rabban Gamaliel. Inde Abarbinel motus, in quaestionibus suis in hunc librum, non intempestive quaesivit, quare Rabban Schimeon, Hillelis filius, in serie Patrum non putatur? cujus rei varias conjecturas adducit. Causam ego suspicor esse, ut dixi, quod, posteaquam Christum esset amplexus, ejus memoriam praeterierint. Sed ad propositum. Primus a nato Christo titulus fuit Rabban, et principibus datus, qui tamen etiam doctrina Legis excellebant. Postea prodiit titulus רַבִּי et רַבִּי in terra Israelis; רַב et מָר in Babylonia. Hinc saepe in Talmud רַבִּי זֵירָא et רַב זֵירָא, nempe dum Sira iste

adhuc doceret in Babylonia, vocatus fuit Raf: postmodum Hierosolymam vocatus, et sollemni impositione manuum in magistrum promotus, dictus fuit Rabbi et Ribbi, ut legitur in libro Halichoth olam folio 5b. De dignitate et differentia haec ab Hebraeis statuuntur: גדול מרב רבי וגדול מרבי רבן וגדול מרבן שמו ולא מצאנו אדם שנקרא רבן חוץ מן הנשיאים id est, Rabbi excellentior titulus est, quam Raf: Rabban major quam Rabbi; at simplex nomen ejus, majus quam Rabban, neque reperimus quemquam vocatum fuisse Rabban, praeterquam principes: Aruch in voce אבי. Item, רבן הוא שם חשוב במעלה יותר מרב ורבי Rabban est nomen excellentioris dignitatis, quam Raf, vel Rabbi: Tzemach fol. 36. Item: החכמים שהם למטה מן המעלה הזאת יכנה אותם רבן וקיד למטה מן המעלה הזאת יכנה אותם רב ורבי, id est, sapientes qui infra hanc dignitatem erant, (ut nudo suo nomine vocarentur) cognominati fuere Rabban: qui infra hanc dignitatem, vocati fuere Rabbi et Raf: Majomon in supra dicta praefatione. De hac Majemonis sententia legitur in Juchasin fol. 20, 2. et 48, 1. Etsi Majemon nomen Rabban videatur etiam sapientibus tribuere, עם כל זה לא מצאנוהו לשום חכם כי אם לנשיאים לבד tamen non reperimus illud cum ullo sapiente, sed cum principibus duntaxat. Alias de his plura.

רַבָּן pluraliter dicitur: רַבָּנִים, רַבָּנִין et רַבָּנָן, quae postrema forma Talmudicis familiarissima est, ut in illo, תָּנוּ רַבָּנָן Docent Rabbini. Et in Targum, אַסְחַרִי רַבָּנַיִךְ accumbere fac magistros tuos, Cant. 6, 4. רַבָּנֵי סנהדרין Magistri Sanhedrin, Eccl. 2, v. 10. Hoc plurale non est ejusdem dignitatis cum singulari: servit enim omnibus promiscue sapientibus. A reliquis pluraliter dicitur רַבּוֹת, sed semper cum Affixo Pronomine, רַבּוֹתֵינוּ Rabbini nostri: המבעט ברבותיו qui calcitrat adversus magistros suos. רב etiam admittit Affixum; ut, כל המורה הלכה בפני רבו חייב מיתה quicunque docet quaestionem Talmudicam coram Doctore vel praeceptore suo, reus est mortis: Berachoth fol. 31, 2. et sic saepe. Item משה רבכם היכן הוא Moses Magister vester ubinam est? Schab. folio 89, 1: item משה רבנו Moses Magister noster.

ר"א

רבי אליעזר Rabbi Elieser, vel ר' אברהם Rabbi Abraham, Talm. Utro modo legendum, docent praecedentia cujusque loci, ubi idem nomen saepius reperi solet.

2. רב אמר Raf dicit. Talm.

רא"בד

ר' אברהם בר דיאור. Scripsit librum historicum qui vocatur כפר קבלת הרא"בד liber cabalae Rabbi Abrahami, filii Dior. Vixit eodem tempore cum R. Abraham Ab. Esra, et obiit anno Christi 1199. Juchasin folio 132, 1. Fuit et alius רא"בד, dictus R. Abraham filius David, qui in Talmud quaedam commentatus est, et scripsit השגות animadversiones in Rambam, annis viginti post priorem. Horum nomina in quibusdam libris confunduntur. Litera sive articulus ה huic ut et aliis multis abbreviatis nominibus praemitti solet.

רא"ביה

ר' אליעזר בר יוסי הגלילי R. Elieser filius Rabbi Jose Galilaei. In compendiis Talmudicis Rabbi Ascher saepe citatur רא"ביה.

רא"בע

רבי אבן עזרא R. Aben Esra: cum articulo הר"בע. Ab excellenti doctrina a Kimchio appellatur מורה צדק Doctor Justitiae, Ps. 19, 1. Aliquando, ר' אליעזר בן עקיבא R. Elieser filius Akivae, apud Talm.

הר"אם, רא"ם

הגאון ר' אליהו מזרחי illustris R. Elias Misrachi sive Orientalis.

רב"ים

Qui Cabalae dediti sunt, explicant vocem hanc in Ps. 3, vers. 2. רבים קמים עלי multi insurgunt contra me: רב"ים id est, רומיים Romani, בבליים Babylonii, יונים Graeci, מדים Persae.

רב"שע

Vide infra in רש"לע.

ר"ג; ר"גא

1. ריש גמרא principium Gemarae. In Aruch frequenter occurrit, quando ex Gemara aliquid citatur. Cum servilibus, ובר"ג et in principio Gemarae. De Gemara supra dictum.

2. רבן גמליאל Rabban Gamaliel. Saepe citatur in Talmud, et est ex posteris Hillelis. Vide paulo ante. Aleph additum, est אמר dicit.

3. רבנו גרשום Rabbenu Gersom. De hoc etiam supra.

ר"ד

רבוני דעלמא Domine mundi. Periphrasis Dei, pro quo Rabbini dicunt. רבונו של עולם vel רבון של עולמים.

2. ראשית דבר principium rei; principio, primum. In epistolarum initiis ejus frequens usus.

ר"דק

ר' דוד קמחי *Rabbi David Kimchi.* Cum articulo הר"דק Floruit circa annum Christi cIↃcxc. Fratrem habuit R. Mosche Kimchi, celebrem quoque Rabbinum: patrem R. Joseph Kimchi, cuius expositiones R. David saepe in commentariis suis Biblicis adducit.

ר"ה

ראש השנה *principium, caput, initium anni.* Sic vocant novi anni initium, cujus festum celebrant primo die sui septembris, qui in novilunium incidit. Est et nomen tractatus Talmudici, de isto festo et ejus requisitis agens, qui saepe sic citatur: ut ב"פק ד"רה *in capite primo libri Rosch haschana.* ד genitivum notat.

2. רבון העולם *dominus mundi.* Nomen divinum est.

3. רשות הרבים *licentia plurium* Sic vocatur in jure Hebraeorum locus publicus sive publici juris, platea publica, campus vel ager publicus, planus et apertus, non circumseptus. Opponitur ipsi רה"י id est, רשות היחיד *licentia unici,* id est, locus privatus, in quo persona privata tantum jus habet. בני ר"ה *homines in agris habitantes:* בני העיר *urbani*, qui in loco circumcluso habitant.

רח"י

Vide praecedentem.

ר"ל

רבותינו זכרונם לברכה *Rabbini nostri, benedictae memoriae.*

ר"ח

ראש חדש *caput mensis.* Sic vocatur neomenia, primus dies cujusque mensis, qui dicitur חדש *innovatio,* quod luna ad quemque mensem fiat nova. Hoc die in synagogis conveniunt, preces dicunt, lunam consecrant et quodam modo festum diem habent. Cum servilibus, ד"רח, לר"ח, ב"רח ubi ד genitivi nota. Apud Talmudicos etiam constituit Rabbinorum quorumdam nomina: ut, ר' חנינא *Rabbi Chanina,* רב חסדא *Raf Chasda,* ה' חננאל *Rabbi Chananael.* Quale singulis locis legendum sit, id antecedentia semper docent, in quibus integre scribi solet, et ob crebram repetitionem deinde abbreviari.

2. ראשית חכמה *principium sapientiae.* Nomen libri celebris: כתב בעל ר"ח *scribit auctor libri Reschit chochma.* Aliquando scribitur רח"הק ubi הק valet הקצר *breve, parvum,* quod compendium est ex principali extractum.

3 רב חסדא *Raf Chasda.* Celebris fuit doctor Babylonicus, Talmudicis scriptoribus saepe laudatus.

רח"ויל

רק חיים ושלום יוסיפו לך *tantummodo vita et salus addantur tibi.* Usurpant in conclusionibus epistolarum, pro: *vive et vale.*

ר"י

Constituit aliquot nomina propria, veluti ר' יוסי *Rabbi Jose,* ר' יהודה *Rabbi Jehuda,* ר' ישמעל *Rabbi Ismael,* ר' יצחק auctor Tosophos, additionum quarumdam Talmudicarum, vulgo R. Isaac habbachur, id est, *juvenis* vel *electus,* et similia, quorum sensus ex praecedentibus haberi potest, in quibus integre poni solent, deinde abbreviate repeti, ut dictum.

2. ראש ישיבה *caput synagogae, synagogiarcha,* rector universitatis: נעשה לר"י *factus est caput academiae.* Pl. ראשי ישיבות.

רי"בא

ר, יעקב בן אליעזר *R. Jacob filius Eliesaris.* In compendiis Talmudicis saepe citatur.

רי"בג

ר' יוסף בן גוריון *R. Joseph, filius Gorionis.* Auctor est compendii Hebraici, in quo de actis LXX interpretum, Machabaeis, excidio urbis, et decem captivitatibus agitur.

רי"בז

רבן יוחנן בן זכאי *Rabban Jochanan, filius Zachaei.* De hoc paulo ante dictum, in ר'.

רי"בט

ר' יוסף ברבי טוביה *R. Joseph, filius R. Tobiae*

רי"בל

ר' יהושע בן לוי *R. Josua, filius Levi.* Celebris inter Talmudicos Doctores.

רי"במ

ר' יוסף בר מאיר *R. Joseph filius Meir.* **Discipulus fuit R. Alphesi, et praeceptor R. Majemonis. Scripsit commentaria in complures tractatus Talmudicos. Obiit anno Christi clɔ CXLI.**

רי"בן

רבי יצחק בר נתן *R. Isaak, filius Nathanis.* **Fuit discipulus et gener R. Salomonis Jarchi. Item,** ר' יהודה בר נחמן *R. Jehuda, filius Nachmanis,* **qui scripsit librum** הלכות פסוקות **id est,** *consuetudines decisae.* **Vixit circa annum Christi ƆICCLV.**

רי"בש

ר' יצחק בר ששת *R. Isaac, filius Schéschat.* **Scripsit celebrem librum** שאלות ותשובות *quaestionum et responsionum.* **Floruit anno Christi clɔ CCCLXXIV.**

רי"ג

ר' יוסף גקטיליא *R. Joseph Gekatilia,* **auctor libri** שערי אורה *portae lucis.*

ר"יה

ר' ינאי הכהן *R. Jannai sacerdos.*

ר' יהודה החייט *R. Jehuda sartor.* **Auctor libri celebris cabalistici** מנחת יהודה *oblatio Jehudae.*

ריט"בא

ר' יום טוב בר אברהם *R. Jom tof, filius Abrahami.* **Aliquot insignium librorum auctor est. Inter alios scripsit commentarium in Majemonem, quem vocat** מגיד משנה. **Floruit circa annum Christi clɔ CCCLXXX.**

רי"ל

רבי יצחק לוריא *Rabbi Isaac Loriensis,* **germanus, in recentioribus cabbalistis celeberrimus, auctor libri decantatissimi** דרושים *deruschim,* **qui in cabbala denudata conversus exstat. Eidem attribuuntur manuscripta, a R. Chaim Vital descripta, inque sex potissimum tomos divisa.**

ר"ינ

ר' יעקב נקדן *R. Jacob punctator.* **Meminit ejus Elias in fragmentis tabularum.**

רי"צבא

ר' יצחק ברבי אברהם *R. Isaac, filius R. Abrahami.*

רי"צבט

רבינו יצחק ברבי טודרוס *R. Isaac, filius R. Toderos* **id est,** *Theodori.*

ר"ל

רוצה לומר *vult dicere,* **vel** רצוני לומר *voluntas mea est dicere,* **volo dicere; vel** רצונו *voluntas ejus* **(dicere). Usurpant, quando aliquid clarius volunt explicare, ut cum Latini dicunt: id est, hoc est.**

2. ראוי לתקן *debet corrigi,* **vel** ראוי להיות *debet esse.* **Usurpant in fine librorum, ubi errata typographica recensentur.**

3. ריש לקיש *Resch Lakis.* **Nomen celebris doctoris Talmudici, qui frequenter in Gemara adducitur.**

4. רבי לוי *R. Levi,* **qui et** רלב"ג **ut sequitur.**

רל"בג

רבי לוי בן גרשום *R. Levi filius Gersom.* **Scripsit commentaria in tota Biblia. Auctor etiam est libri celebris** מלחמות יהוה *bella domini* **(vide in** מ"י.**) Commentarium in Legem absolvit anno Christi clɔ CCCXXX.**

144*

Commentarium in libros Samuelis clɔ CCCXXXVIII. Mortuus anno Christi clɔ CCCLXX. Avus ejus maternus fuit Ramban, id est, R. Mosche ben Nachman, qui vulgo vocatur Gerundensis.

ר"ם

ר' מאיר *R. Meir.* Doctor Talmudicus, quando absolute ponitur. Alias etiam *R. Mosche* valet, ut ibi, אמו של הר"ם מקוצי *Mater. R. Mosis Mikkotzi.*

2. רעיא מהימנא *pastor fidelis.* Sic vocatur auctor, qui scripsit additamenta in Zohar, qui distincte sic citari solet. Sic in libro reschis chochma, fol. 3!a. ובר"ם *et in pastore fideli* fol. 257. item f. 32, 1. ופי' בר"ם דף רמ"ז *et explicatio in pastore fideli.* Sic saepe in eo libro.

3. ריש מתיבתא *caput synagogae.* Chaldaica locutio, pro quo vulgo dicunt ראש הישיבה.

רמ"בם

ר' משה בן מימוני *R. Mosche, filius Majemonis*, abbreviate *Rambam* dictus. Patria fuit Cordubensis, sed in Aegypto educatus, et studiis consecratus, unde vocatur Moses Aegyptius. Anno vigesimo tertio aetatis coepit conscribere commentarium in Mischnajoth, sive textum Talmudicum, quem absolvit anno trigesimo. Anno quadragesimo secundo absolvit magnum istum librum, quatuor voluminibus distinctum, qui vocatur יד החזקה et משנה תורה. Postea librum *praeceptorum* composuit. Anno quinquagesimo aetatis conscripsit librum מורה נבוכים lingua arabica, quem R. Samuel Aben Tibbon in linguam hebraeam transtulit, et R. Schem tof, de quo supra, (in רש"ט.) et Ephodaeus commentario inlustrarunt. Vixit annos septuaginta. et tantam docendo laudem sibi comparavit, ut de eo tritum dictum sit, ממשה עד משה לא היה כמשה *a Mose* (propheta) *usque ad Mosen* (Aegyptium) *non fuit sicut iste Moses.* Floruit circa annum Christi clɔ CC et tandem sepultus in terra Israelis.

ר"מא

ר' מאיר אומר *R. Meir inquit.* Talm.

רמ"בן

ר' משה בן נחמן *R. Mosche, filius Nachnan*, Gerundensis Hispanus. Complures libros conscripsit, ac coepit inclarescere circa annum Christi clɔ CCXII.

2. ר' מאיר בן נתן *R. Meir filius Nathanis.* Talm.

רמ"ח

ר' משה חזן quidam putant eum fuisse unum ex lectoribus Biblicis exercitatissimis. Elias suspicatur, esse eum, qui commentariolum circa masoram magnam conscripsit.

Valet et in numeris 248, quot sunt מצות עשה *praefecta factiva*, id est, jubentia, quae nos facere aliquid jubent, et comparantur 248 membris corporis humani, ut moneatur homo, omnia et singula sua membra creata esse ad praestanda ea, quae Deus ab homine fieri voluit. Membra autem hoc modo ab Hebraeis numerantur: triginta *in infimo pede*, nempe sex in unoquoque digito pedis: decem בקורסל *in talo*: duo בשוק *in cruce.* Quinque בארכובא *in genu.* Unum בירך *in femore*, tria בקוליית *in coxis:* (in Talmud legitur בקטלית id est, כף הירך *acetabulo*). Triginta *in manu*, sex scil. in unoquoque digito: duo בקנה *in tibia:* duo במרפק *in cubito:* unum בזרוע *in brachio* sive lacerto: Quatuor בכתף *in humero:* undecim צלעות *costae.* En 101. ab uno latere, totidem ab altero, quae faciunt 202. Praeterea octodecim חוליות *vertebrae* in spina dorsi: Novem בראש *in capite:* octo בצואר *in collo:* sex בפתחי הלב *in aperturis cordis*, id est, thorace: quinque בנקביו *in foraminibus suis.* Sic habes 248. Judicent anatomici veri de hac anatomia Judaica, quae exstat in libello אבקת רוכל Petita autem sunt ex corpore juris, cod. Oholoth c. 1. Vide infra in שס"ה.

רמ"ך

ר' משה כהן *R. Moses sacerdos.* Cum articulo הר"מך. Meminit ejus auctor libri Juchasin f. 132. Vixit tempore Rambam, de quo ante, (in רמ"בם).

רנ"בר

ר' נסים בר ראובן *R. Nissim, filius Ruben.*

ר"ע

רבי עקיבא *R. Akiva.* Talm. Vel R. Eluser.

רע"ה

רבינו עליו השלום praecedere solet משה, *Moses praeceptor noster, qui in pace requiescat.*

ר"פ

ראש פסוק *initium versus:* plur. ראשי פסוקים *initia versuum.* Masor.

2. ראש פרק *initium capitis.* Sic in Aruch saepe occurrit, quando ex initio capitis Talmudici aliquid citatur.

3. Cum praefixo ה, הרפ est, החכם רבי פרץ *sapiens R. Perez*, qui auctor putatur celebris libri מערכת האלהות *dispositio divinitatis*, ut supra in litera מ traditum.

ר"ש

רבן שמעון *Rabban Schimeon.* Talm et Zohar.

רש"בא

ר' שלמה בן אדרת *R. Salomon filius Adras.* Aliquot insignium librorum auctor est, discipulus Ramban, id est, R. Mosis Nachmanidis, et floruit circa annum Christi clɔ CCLXXX. In Juchasin, f. 133. vocatur *R. Salomon, filius Abrahami, filius Adras.*

2. רבנו שמשון בר אברהם *Rabbenu Schimschon filius Abrahami.* Scripsit תוספות *additiones* ad Talmud. Meminit ejus auctor Juchasin, fol. 131. Exstant etiam פסקי הרש"בא *piske haraschba, judicia, sententiae judiciales:* item תשובות רש"בא *responsiones Raschba.*

רש"בג

רבן שמעון בן גמליאל *Rabban Schimeon, filius Gamaliëlis.* De hoc supra. Additur א in fine, pro אמר *inquit*, et ד ab initio, pro nota genitivi casus. Floruit circa annum Christi CL, et fuit pater Rabbi Jehudae, quem vocant sanctum.

רש"בט

ר' שמעון ב"ר טוביה *R. Schimeon, filius R. Tobiae.*

רש"בי

ר' שמעון בן יוחאי *Rabbi Schimeon, filius Jochaei.* Hic absolute etiam vocatur R. Schimeon. Discipulus R. Akivae, qui quinquaginta annis post desolationem ur-

bis et templi martyrio finiit vitam, circa annum Christi CXX, in bello Adriani contra Judaeos. Hic R. Schimeon fertur auctor libri celeberrimi זהר, quem vulgus Judaeorum putat conscripsisse ipsum in spelunca quadam terrae, in qua per annos duodecim delituit metu imperatoris Romani. Historiam istam hebraice adscribam propter hebraismi studiosos. Legitur autem in Talmud, tractatu de Sabbatho, c. 2, f. 33, p. 2. his verbis: *Quodam tempore considebant una R. Jehuda, R. Jose et Schimeon, praesente quoque ipsis R. Jehuda ben Gerim* (proselytis parentibus nato) פתח ר' יהודה ואמר כמה נאים מעשיהן של אומה זו הקנו שווקים הקנו גשרים הקנו מרחצאות ר' יוסי שתק ענה ר' שמעון בן יוחאי ואמ' כל מה שתקנו לא הקנו אלא לצורך עצמם תקנו שווקים להושיב בהם זונות מרחצאות לעדן בהן עצמן גשרים ליטול מהן מכס הלך יהודה בן גרים וסיפר דבריהם ונשמעו למלכות אמרו יהודה שעילה יתעלה יוסי ששתק יגלה לציפורי שמעון שגינה יהרג אזל הוא ובריה טשו בי מדרשא כל יומא הוו מייתין להו דביתיהו ריפתא וכוזא דמיא וכרכי כי תקיף גזירתא אמר ליה לבריה נשים דעתן קלה עליהן דילמא לצערי לה ומגליא לן אזלו טשו במערתא איתרחיש ניסא איברי להו חרובא ועינא דמיא והוו משלחי מנייהו והוו יתבי עד צואריהו בחלא כולי יומא גרסי בעידן צלויי לבשי מיכסו ומצלו והדר משלחי מנייהו כי היכי דלא ליבלו איתבו תריסר שני במערתא אתא אליהו וקם אפתחא דמערתא אמר מאן לודעיה לבר יוחאי דמית קיסר ובטיל גזירתיה נפקו חזו אינשי דקא כרבי וזרעי וכו' id est, *exorsus est R. Jehuda dicens. o quantopere pulcra sunt opera populi hujus* (Romani!) *disposuerunt fora, ordinarunt pontes, exstruunt balnea. R. Jose ad haec subticuit. At R. Schimeon ben Jochai respondit, ac dixit: quidquid ordinarunt, ordinarunt tantum proprii commodi causa.* (In tractatu de idolatria scribitur זונה *scorta*, ignominiae causa.) *Disposuerunt fora, ut illic resideant mercatores: balnea, ut voluptuentur in illis: pontes, ut capiant ex illis vectigal. Tunc abiens R. Jehuda ben Gerim evulgavit hos sermones, ita ut innotuerint Imperatori. Editum edictum hujus argumenti: Jehuda, qui laudavit, extolletur. Jose, qui tacuit, relegabitur in Cypriam. Schimeon, qui vituperavit, occidetur. Tunc R. Schimeon et filius absconderunt se in Schola, et attulerunt ipsis quotidie domestici ipsorum buccellam panis et poculum aquae. At quod severum esset edictum regium, dixit pater filio suo: mulierum animus levis et instabilis est, fortasse dolebunt nostri causa et prodent nos. Abierunt itaque et occultarunt se in specu quadam. Evenit miraculum; creata ipsis arbor siliqua,* (ut ejus fructibus vescerentur) *et scaturigo aquae. Illi, abiectis vestimentis, sederunt usque ad collum in arena, tota die studentes. Tempore precum, induebant et operiebant se ac precabantur: postea rursus deposuerunt vestimenta sua a se, ne veterascerent. Cum sic habitassent per annos duodecim* (in Bereschit rabba, sect. 79. scribitur שלש עשרה *tredecim*. Sic in Medrasch Esther, cap. 1, 9. ad גם ושתי, et in Medrasch Koheleth, c. X, 8. ad חופר גומץ et in Talm. Hieros. lib. שביעית cap. 9) *in spelunca ista, venit Elias, et stans ad ostium speluncae, dixit: quis notum faciet filio Jochai, quod mortuus est Caesar, et irritum redditum est decretum ejus? Egredimini et videte homines, quomodo colant et serant,* cetera. Haec in Talmud. Dicitur hic, illos interdiu semper studuisse, unde comminiscuntur vulgus Judaeorum, eos conscripsisse hic librum Zohar. Hoc primo fabulosum omnino videtur: deinde incredibile, quia post mille demum annos, et amplius, innotescere primum liber iste coepit. Quae Schola in Aegypto tamdiu duravit, ut eum tot seculis ab hominum manibus secluserit? a vermibus et obliteratione conservarit? Hoc animadvertens R. Abraham Zachut, auctor libri Juchasin, non R. Simeoni, sed filio, (qui in Bereschit rabba, sect. 79. vocatur R. Elieser) filii discipulis, et discipulorum discipulis eum adscribit. Unde f. 42. sic ait ספר הזהר בנוהו על שמו אף על פי שהוא לא עשאהו כיון שתלמידיו ובנו ותלמידי תלמידיו עשוהו על מה שקבלו ממנו וכו'. Neque hoc Rabbinis novum, adpellare libros quosdam, ab alieno auctore. Nam et Mischna, Siphra, Siphre, Tosiphta, facti dicuntur אליבא דר' עקיבא *ad cor et sententiam R. Akivae,* etsi confecti sint plus quam sexaginta annis post mortem ejus, ut ibidem auctor idem dicit. Et fol. 52. de libro, qui vocatur Pirke, id est, *capitula* R. Eliesaris, sic scribit: כבר ידוע שאע"פי שהוא המכונה לרבי אליעזר האחרונים עשו פרקיו כמו הזהר המכונה לר' שמעון וכן נמצא ספר יצירה המכונה לאברהם אבינו, id est, *jam notum est, quod etiamsi iste liber* (pirke) *cognomen habeat R. Eliesaris, posteriores tamen fecerunt capita ejus, ut liber Zohar cognomen habet R. Simeonis. Sic et liber Jetzira nomen habet Abrahami Patriarchae nostri.* Haec ibi. His adde Targum in Legem a Jonathane Uzielide nomen habens, quod falsissimum esse, docet dictionis diversitas, et fabularum frequentia. Ceterum Ramban, id est, R. Mosche bar Nachman, et R. Ascher nondum cognoverant Zohar. Mortuus est autem R. Ascher anno Christi clɔ CCXLVIII. teste libro Juchasin, dicto loco. Circa haec tempora prodiit liber similis argumenti, et similis stili, in Chaldaico sermonis genere, מערכת האלהות, cujus auctor putatur R. Peretz, teste Schalschcleth hakkabala fol. 55. Unde suspicio possit esse, ex materiae et stili similitudine, et Zohar tunc factum. Ergo secundum R. Abraham Zachut R. Schimeon non est ejus auctor, quoad compositionem, sed quoad doctrinae summam, quam discipuli ejus ab ipso didicerant. Si a discipulis profectus est, quanta annorum serie, aut quot seculorum connexione illi telam istam pertexuerunt, sic ut ad mille usque annos incognitus fuerit? Dubia itaque non inmerito apud doctos est tanta libri hujus antiquitas. Et tamen, si ante quingentos annos primum natus, vel etiam paulo superius, quid auctorem ejus permovit, ut a tanta vetustate nomen quaereret, et tale quidem, quod a cabbalistica doctrina nullam antiquitatis laudem possidebat? nam etiamsi per totum Talmud celeberrima hujus Rabbi Schimeonis memoria sit, non tamen ob cabbalam illud est, sed ob decitiones juridicas, et sententias, in dubiis quaestionibus gravissime et prudentissime latas. Qui diligentius librum legerunt, dicunt auctorem ejus meminisse historiarum quarumdam, quae novitatem sapiant. Eas recensere et in publicum producere

dignum operae pretium esset. Faciat qui potest, et cui libri copia. Nam certe non omnes, qui eum habent, de eo judicare possunt, ob sermonis et rerum difficultatem. Ego nunc pergo in abbreviaturis.

רשב״ם

Raschbam, id est, ***R. Samuel filius Meir***. Hic Meir gener fuit R. Salomonis, et reliquit duos filios, unus dictus vulgo Raschbam, alter Rabbenu Tam, de quo in ר״ת. Raschbam hic fuit unus ex auctoribus תוספות ***additionum*** Talmudicarum. Juchasin, fol. 131. Obiit anno Christi cIↄ CLXXI.

רש״ט

רבי שם טוב ***R. Schem tobh***, auctor libri פרדס רמונים id est, ***hortus malorum punicorum***. Citatur saepe in libro Caphtor.

רש״י

רבי שלמה ירחי ***Rabbi Salomon Jarchi***, abbreviate Raschi dictus, quem quidam scribunt Rasi, ut Mercerus in Genesin. Hic in integra Biblia et integrum fere Talmud commentatus est. Substitit in parte Talmudica ultima, in tractatu מכות, ubi fol. 19, 2. successit ipsi in commentando R. Jehuda, filius Nathanis, qui de praeceptore in haec verba scribit: רבנו גופו טהור ויצתה נשמתו בטהרה ולא פירש יותר מכאן ואילך לשון התלמיד ר׳ יהודה ב״ר נתן id est, ***Rabbini nostri*** (scil. R. Salomonis, ordinarii glossatoris) ***corpus mundum est*** (adludit ad textum ibidem, ubi de munditie corporis agitur) ***et exivit anima ejus in puritate, neque explicavit ulterius. Hinc et deinceps loquitur discipulus ejus R. Jehuda, filius R. Nathanis.*** Haec ibi. Commentaria ejus omnium aliorum commentariis praeferuntur. Stilum habet concisum et strictum, unde saepe obscurus, et alium interpretem desiderat. Hinc alii exstiterunt, qui ביאורים ***elucidationes*** super Raschi scripserunt. Praeceptores ejus fuerunt Rabbenu Gersom, et R. Salomon, filius Gavirol, doctores celeberrimi. Natione fuit Gallus, patria Trecensis. Quia autem inter omnes Legis interpretes princeps est, ideo posterioribus sapientibus κατ' ἐξοχὴν dictus fuit פרשנדתא id est, מפרש הדת ***interpres Legis.*** Vixit annos septuaginta quinque, mortuus anno Christi cIↄcv. Juchasin, fol. 131. Tzemach, fol. 54. auctor libri Schalscheleth rejicit cum ad tempora Rambam, de quo ante.

2. ראש שבטי ישראל ***caput tribuum Israel.***

רש״ע . רש״לע

רבון של עולם ***domine mundi***, vel רבון של עולמים ***dominus mundorum***. Epitheton Dei. Saepe interponitur ב ut רב״שע. (Saepissime reperitur cum pleonastico adfixo רבונו.)

ר״ת

ראשי תיבות ***principia dictionum***, vel ראש תיבה ***principium dictionis***. Sic vocantur abbreviaturae, de quibus hic agimus, eo quod constituuntur ex primis literis variarum dictionum.

2. רבנו תם ***Magister noster Tam.*** Fuit Rabbi Salomonis jarchi ex filia nepos, alias R. Jacob dictus, unus ex auctoribus תוספות ***additionum*** Talmudicarum. Dictus autem fuit Rabbenu Tam, ex elogio Jacobi patriarchae, de quo Scriptura ait, ויעקב איש תם ***et Jacob erat vir integer***, Gen. XXV, 27. Fratrem habuit in simili opere רשב״ם ***Raschbam***, de quo ante. Conscripsit etiam celebrem librum, qui dicitur ספר הישר. Obiit in Gallia, non procul a patria avi sui, anno Christi cIↄ CLXX.

ש[1]

שָׁאַב *haurire aquam, aërem vel ventum*, heb. *attrahere, extrahere*, Rab. Unde, אבן שואבת lapis attrahens, i. e. magnes, de quo vide in אבן. Talmudici mediam radicalem א quandoque abjiciunt, quandoque in י convertunt: ut, מִישַׁב שָׁיֵב hauriendo exhaurit, vel, trahendo extrahit, sc. sanguinem, pro מִשְׁאַב שָׁאַב Pes. 74b.

שְׁאִיב *anhelitus*. שיאובו ורוחו של פי הוא קבצן anhelitus et spiritus oris, ipse colligit vel tollit eos, R. Sal. Jes. 34, 16.

---

[1]) ש vicesima prima litera alphabeti sibilans est, ס quidem gravius et quasi geminatum. Hinc fit ut cum literis ר, ט et ת in variis dialectis permiscue in usu sit (cf. שבר et תבר; שלג et תלג; קשר et קטר), veluti gr. σσ, quod in dialecto dorica ττ sonat. Distinguuntur vero שׂ, quod ut diximus veluti ס gravius pronunciatur, et שׁ cum puncto diacritico quasi spiritu aspero superscripto, quod ut angl. *sh*, (graecum forte Σάν, Herod. 1, 139.) germ. *sch* (respondens χσ in literis Ῥήχσ et Χσήν i. e. ריש et שין apud LXX interpretes) pronunciatur. Literam *Sin* grammatici Judaei שין שמאלית *sin sinistre* (ar. س) vocant, quandoquidem superponitum ei est punctum in sinistra, ad distinguendum a *Schin*, cui in dextra parte punctum inscribitur et quae inde שין ימנית nuncupatur, ar. ش et syr. ܫ. Quatenus huic literae vis inest literae כ, solet ut haec nonnullis praefigi verbis simulque nominibus, quales sunt עָבַר et שֶׁעָבוּר, להב et שלהב, בלל et שבלל. In initio dictionis idem valet atque אשר; eadem verbis praefixa optativi nota est. In numeris 300 valet.

שְׁאוּבְתָּא *fistula*, ab *attractu* aeris sic dicta: ותחדון בחדות חגיכון בשאובתא וחלילא et laetabimini in gaudio festorum vestrorum fistula et tibia, Deut. 16, 14. in Jonathane.

בֵּית הַשּׁוֹאֵבָה *locus erat certus in atrio mulierum sic appellatus, in quo in tabernaculorum festo solemnem quandam celebrabant festivitatem:* Hinc; כל מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו qui non vidit laetitiam domus haustus vel hauriendi, nullum unquam vidit gaudium, Succah c. 5. in Misna, ab initio: Maim. annotat; Bethhasschoavah est nomen loci, quem laetitiae destinarant, et hoc nomine appellarunt, propter illud; „et haurietis aquas cum gaudio" (Jesa. 12, 3.). Bartenora „laetitia domus hauriendi" propterea quod omnis haec laetitia fiebat propter aquam libaminis quae hauriebatur, ideo vocarunt eam laetitiam, vel gaudium domus hauriendi, juxta illud „et haurietis aquas cum gaudio". In TH. legitur; Dixit R. Jehosuah ben Levi: quare vocatur nomen ejus בית שואבה? Propterea quod inde hauriebant (שואבים) spiritum sanctum, juxta illud „et haurietis aquas", etc. Codice Suc 55a. De ritibus gaudii sive festi illius potest ulterius consuli citatum caput Talmudicum. Hoc festum celebrabatur, quando Christus ad Judaeos dixit Joh. 7. „Si quis sitit, veniat ad me" etc. Vide notas Tremellii[2].

שְׁאַל שְׁיַל *rogare, interrogare, postulare, petere, expetere, quaerere, requirere.* Hinc *petere panem*, est *mendicare*, ut Pr. 20. *Interrogare aliquem consilii causa*, est *consulere aliquem*, ut Num. 27. Convertitur saepe א in י. Praet. מלה כדנה לא שְׁאֵל verbum hujusmodi non petiit ab ullo mago, Dan. 2, 10. מיא שאל מנה aquam petiit ab illa, Jud. 5, 25. ית קרתא די שאל civitatem quam postulavit, Jos. 19, 50. רבוני שְׁאֵל ית עבדוהי dominus meus interrogavit servos suos, Gen. 44, 19. ושאל יעקב ואמר et rogavit Jacob, et dixit, Gen. 32, 29. מתקל קדשי דדהבא דִשְׁאֵל pondus monilium aureorum quae petierat, Jud. 8, 26. וּשְׁאֵלֵיהּ גברא et interrogavit eum vir iste, Gen. 37, 15. ככל די שְׁאֶלְתָּא juxta omnia quae petiisti a Domino, Deut. 18, 16. חלף דִשְׁאֶלְתָּא ית פתגמא הדין pro eo quod petiisti rem hanc, ולא שאלתא לך יומין neque petiisti tibi annos multos, ולא שאלתא סגיאין neque petiisti tibi divitias, ולא שאלתא לך עתרא neque postulasti tibi animam inimicorum tuorum, לך נפש בעלי דבבך וּשְׁאֶלְתָּא לך סכלתנו et petiisti tibi intelligentiam, IR. 3, 11. Cum י in medio, לא שְׁיֶלְתָּא non petivisti, Ps. 40, 7. תרתין שְׁאֵלֵת מנך duo petii a te, Pr. 30, 7. הַשְׁאֵלִית ברא num petivi filium a Domino meo? IIR. 4, 28. ומן קדם יי׳ שְׁאֶלְתֵּיהּ et a Domino expetivi eum, IS. 1, 20. וּשְׁאֶלְתֵּינוּן et interrogavi eos, Jes. 41, 28. שאילו שאלתא petiverunt petitionem, hebr. התאוו תאוה Num. 11, 4. וית ברוך שאילו et Baruchum interrogarunt, Jer. 36, 17. וּשְׁאִילוּ אנשי אתרא et interrogarunt viri loci istius, Gen. 26, 7. די שְׁאֶלְתּוּן quem petivistis, IS. 12, 13. שְׁאֶלְנָא לשביא אלך interrogavimus senes istos, Esra 5, 9. Part. שָׁאֵל אנא יתך פתגמא rogo ego te verbum, Jer. 38, 4. פתגמא חד אנא שאל מעמך rem unam peto ego abs te, IIS. 3, 13. וְשָׁאֵל בבידין et interrogans, consulens pythones, Deut. 18, 11. ושאל בחצדא ולית et petit, mendicat in messe, et nihil invenit, Pr. 20, 4. כמא דשׁאֵל גברא sicut requirit quispiam verbum Domini, IIS. 16, 23. Pl. שָׁאֲלִין מן קדמי דין petunt a me judicium vel jus, Jes. 58, 2. מן דלא חכימת שָׁיְלִין לי id quod nescio, rogant me. Ps. 35, 11. דשאלין מניה מלכא qui petunt ab ipso regem, IS. 8, 10. Fem. אנא שָׁאֲלָא מנך ego peto abs te, IR. 2, 20. Infin. לְמִשְׁאַל בקרתא בקדמין interrogare urbem primo, IIS. 20, 18. למשאל במימרא דיי׳ requirere, consulere verbum Domini, IS. 23, 4. Imper. שְׁאַל אבוך ויחוי לך interroga patrem tuum et indicabit tibi, Deut. 32, 7. שאל לך אתא pete tibi signum, Jes. 7, 11. שְׁאִילִי אמי pete, mater mea, IR. 2, 20. וּשְׁאַלִי לו מלכותא imo pete pro ipso regnum ipsum, IR. 2, 22. שְׁאִילוּ כען בעממיא interrogate quaeso gentes, Jer. 18, 13. וּשְׁאִילוּ לשבילין et interrogate de semitis antiquis, Jer. 6, 16. Fut. לא אֶשְׁאַל non petam, Jes. 7, 12. וְתִשְׁאַל יאות et interrogabis bene, Deut. 13, 14. וְיִשְׁאַל ליה בדין אוריא et roget, consulat ipsum de judicio urim, Num. 27, 21. ארי יִשְׁאֲלָנָךְ בנך cum interrogaverit te filius tuus, Exo. 13, 14. וְיִשְׁאֲלִנָּךְ למימר et interrogaverit te dicens, Gen. 32, 17. אם אנש ייתי וְיִשְׁאֲלִנָּךְ si vir quidam venerit, et interrogaverit te, Jud. 4, 20. כל די יִשְׁאֲלִנְכוֹן quicquid interrogaverit vos, Esrae 7, 21. וְתִשְׁאֲלוּן ליה בשמי לשלם et interrogabitis eum nomine meo de pace, i. e. salutabitis eum a me, IS. 25, 5. לציון יִשְׁאֲלוּן de Tzione interrogent, Jer. 50, 5. וְיִשְׁאֲלוּן לך לשלם et salutabunt te amice, IS. 10. 4. Pahel, Praet. שאלא שַׁאֵל גברא לנא interrogando interrogavit nos vir iste, Gen. 43, 7. תמן שַׁיִּילוּ יתנא illic rogarunt nos Babylonii, Ps. 137, 3. וְשַׁיִּילוּ שאלתא במדברא et petiverunt petitionem in deserto, hebr. ויתאוו תאוה et concupiverunt concupiscentiam, Ps. 106, 14. וְשַׁאֲלוּן et petent sive mendicabunt, hebr. ושאלו Ps. 109, 10. שַׁיֵּיל כדון לדריא interroga quaeso generationes priscas, Deut. 4, 32. Jon. Ithpehal, Praet. cum Infin. אִשְׁתְּאָלָא אִשְׁתְּאַל מני דוד potendo, sive petitionem expetivit a me David, i. e. veniam sive copiam impetravit a me David eundi Bethlehemum, IS. 20, 6. 28. אִשְׁתְּאֵלִית במימרי requisitus sum in verbo meo, heb. נדרשתי. Part. וספר וּמִשְׁתְּאַל et scriba et rogans sive rogator aut sciscitator divinationum, heb. וקסם, Jes. 3, 2. Talmudici א saepe convertunt in י: ut, שָׁיֵיל petens, שְׁיוֹלֵי petere. In Ithpehal, אִתְּשִׁיל *rogari, interrogari*, quasi a שׁוּל, vel שׁיל: ut, אתשיל על עניין טומאה interrogatus est de negotio immunditiei, Chol. 52b. In glossa legitur אשתיל. Item, ניתשיל i. e. נשאל, Ned. 90b. איתשיל אשבועתא interrogatus est per juramentum.

שְׁאֶלְתָּא, שְׁאֵלָא, שִׁילָא, שְׁאֵלָא *interrogatio, petitio, quaestio, postulatio, postulatum:* שאלא חדא אנא שאל

---

[2]) שאג. Legitur in Talm. Bh. 23a. cedreni genus, hebr. תדהר, ar. ساج.

מניך petitionem unam ego peto abs te, IR. 2, 16. שאל אנא מנכון שאלא peto ego a vobis petitionem, Jud. 8, 24. שאילו שאלתא petiverunt petitionem, heb. התאוו תאוה, Num. 11, 4. ושיילו שאלתא idem, Psal. 106, 14. למתן ית שְׁאֶלְתִי concedere petitionem meam, Esth. 5, 8. בשאלתי petitione mea, Esth. 5, 7. כלהון שִׁילְתָךְ omnes petitiones tuas, Ps. 20, 6. מה שְׁאֶלְתִיךְ אסתר מלכתא quae est petitio tua Esther regina? Esth. 5, 6. Ap. Rab. ה׳ השאלה He interrogationis.

שִׁילוּת *idem:* ויהב להון שִׁילוּתהון et dedit ipsis petitionem ipsorum, Ps. 106, 15. pro שְׁאֵלִית.

מִשְׁיְלָא *idem:* ויתן לך מִשְׁיְלֵי לבך et dabit tibi petitiones cordis tui, Ps. 37, 4. קברי דְמִשְׁאֲלֵי sepulcra petitionum, hebr. קברות התאוה sepulchra concupiscentiae, Num. 11, 34.

II. שְׁאַל *petere mutuo vel commodato, accipere commodato.* Praet. וּשְׁאִילוּ ממצרים כלי מנין דכסף et petiverunt commodato ab Aegyptiis vasa argentea, Exo. 12, 35. Fut. וארי יִשְׁאַל גבר quum petitierit commodato quispiam a proximo suo, Exod. 22, 14. וְתִשְׁאַל אתתא מן שבבתה et commodato accipiet quaeque mulier a vicina sua, Exo. 3, 22. וְיִשְׁאֲלוּן גבר מן חבריה et commodato petent quisque a proximo suo, Exo. 11, 2. Aphel, Praet. וְאַשְׁאֲלוּנוּן et commodato dederunt ipsis, Exo. 12, 36. Ap. Rab. הִשְׁאִיל *mutuare, mutuo dare, commodare, locare:* אין השואל רשאי להשאיל commodato aliquid accipiens, non debet illud commodare alteri. הַמַּשְׁאִיל *locutor.* הַמּוּשְׁאָל locatum: mutuo vel commodato sumptum: Apud Philosophos, מושאל *metaphoricum:* שמות המושאלים nomina commodato sumpta, i. e. translata, metaphorica. Talmudice אוֹשִׁיל, unde contracte אוֹשְׁלָן commodato mihi. אושלן גליסך commoda mihi pallium tuum. חלוק שאול pallium commodato acceptum.

שְׁיוֹל *sepulchrum:* heb. שאול, commutatis Jod et Aleph. Talmudici, שיולא איצטלא דמילתא לבר חורין דשלימו זוודיה sepulchrum est quasi stola melotae homini nobili, cujus viaticum absumptum est, Mk. 28b. Sensus: mors pulchra est ei cujus opes sunt absumptae (homini diviti ad paupertatem redacto) ut vestimentum pretiosum ex lana melota. Tg. יתובון רשיעי לִשְׁיוֹל revertentur impii in sepulchrum, Psal. 9, 18.

הַשְׁאָלָה Rab. *accomodatio, commodati datio.* Item *metaphora, locutio commodato sumpta ab uno, et translata ad aliud.* דרך השאלה metaphorice.

שאם, unde in Pahel שַׁאֲמֵם *turbare, perturbare, conterere, profligare.* Idem est quod שַׁעֲמֵם, de quo in שעם. Praet. וְשַׁאֲמֵם ית משרית מצראי et perturbavit sive profligavit castra Aegyptiorum, heb. ויהם Exo. 14, 24. in Tg. Jonathanis [a].

שְׁאַף *haurire, attrahere, anhelare, aspirare.* Rarum in Chaldaismo verbum est. Part. היך עבדא דְשָׁאֵף טולא sicut servus qui aspirat ad umbram, nempe confecto labore diurno, heb. ישאף Job. 7, 2. Talm. שאפו שכרא ממנא למנא hauserunt vinum de vase uno in aliud, i. e. fuderunt, Sab. 139b.

שאר אִשְׁתְּאַר vel אִשְׁתָּאַר *reliquum, residuum esse vel fieri, relinqui, remanere, superesse:* א saepe convertitur in י, ut alias, maxime in Pahel, שַׁיַּר et Ithpahel אִשְׁתַּיַּר. Praet. עוד אִשְׁתְּאַר זעירא adhuc reliquus est minimus, IS. 16, 11. ואשתאר אנשא כזעיר et reliqui facti sunt homines pauci, Jes. 24, 6. משריתא דְאִשְׁתְּאַר acies quae residua fuerit, Gen. 32, 8. Fem. וארעא אִשְׁתְּאָרַת et terra relinquitur multa admodum, Jos. 13, 1. וְאִשְׁתְּאָרַת היא ארמלא superstes relicta est ipsa vidua, Ruth. 1, 3. דאשתארת לכון מן ברדא quod relictum est vobis a grandine, Exod. 10, 5. וְאִשְׁתְּאָרִית אנא quum reliquus essem ego, Ezech. 9, 8. ולא אִשְׁתְּאָרוּ בהון תרין neque relicti sunt ex ipsis duo; והוו דאשתארו eruntque qui residui fuerunt, IS. 11, 11. וּדְאִשְׁתְּאָרוּ לטורא ערקו et qui residui fuerunt, in montana fugerunt, Gen. 14. 10. דאשתארון qui remanserunt, IIR. 19, 30. כל זרעיתא דאשתארא omnes familiae quae remanserunt, Zach. 12, 14. ארי אִשְׁתְּאָרְנָא זעיר nam relicti sumus pauci ex multis, Jer. 42, 2. Fut. וּדְיִשְׁתְּאַר et qui residuus fuerit, Ez. 6, 12. וְתִשְׁתְּאֲרוּן בעם זעיר et reliqui eritis homines pauci, Deut. 28, 62. די יִשְׁתְּאֲרוּן בהון qui residui fuerint inter ipsos, Zach. 9, 7. וישתארון ביה et relinquentur in eo, Jes. 17, 6. Aphel Praet. ית כל די אַשְׁאַר ברדא omne quod reliquum fecerit grando, Exo. 10. 12. לא אשארו כל נשמא non fecerunt reliquam ullam animam, Jos. 11, 14. לא אַשְׁאַרְנָא משיזב non fecimus reliquum, qui evaderet, Deut. 2, 34. Fut. וְאַשְׁאַר בגויך עם ענותן et relinquam in te populum humilem, Soph. 3, 12. לא ישאר בך עבורא non faciet reliquum tibi frumentum, Deut. 28, 51. לא נַשְׁאַר מניה מדעם non relinquemus ex eo quicquam, Exo. 10, 26. לא ישארון מניה non relinquent ex eo, Num. 9, 12. Pahel, שַׁיַּר *reliquit*, Gen. 10, 12. in Jon. et sic Ithpahel אִשְׁתַּיַּר.

שְׁאָר, שְׁאָרָא, שַׁיַּר *reliquum, residuum, reliquiae:* שאר דלא חטו residui qui non peccaverunt, Jes. 10, 21. וּשְׁאָר עבדי קרביה et reliqui servi praelii ejus, Jes. 10, 19. בשאר מדינתי דמלכא in reliquis provinciis regis, Esth. 9, 12. in secundo Tg. שְׁאָרָא דישראל reliquiae Israelis, Jes. 10, 20. לִשְׁאָרָא דעמיה reliquiis populi sui, Jes. 11, 16. וּשְׁאָרֵיה et reliquum ejus, Jes. 44, 17. וּשְׁאַרְהוֹן לחרבא et residuum ipsorum gladio dabo, Jer. 15, 9.

שְׁאָרוּת *idem:* ושארות גברא חיבא et reliquum sunt homines peccatores, Eccl. 3, 19.

מִשְׁאַר *idem:* שיור בזתא residuum praedae, Num. 31, 32. Jon. במשאר פלכי מלכא in reliquis provinciis regis, Esth. 9, 12.

שִׁיּוּר *idem:* וישבקון שִׁיּוּרְהוֹן לטליהון et relinquent residuum suum liberis suis, Ps. 17, 14. cum י loco א, ut paulo ante notatum: לשואה לכון שִׁיּוּרָא ad ponendum vobis residuum, Gen. 45, 7. in Jon.

---

[a]) שאני. Locutio apud Talmudicos usitatissima, uti שאני התם illic res se aliter habent, שאני ס״ת aliter est in scribendo Pentateuchum etc. Participium praes. est verbi שנה quod vide.

וּבְשִׁיר, שְׁיָר, שִׁירָא *residuum, reliquum, reliquiae:* בְּנוֹי דִישִׁיר et in reliquos liberos suos quos reliquerit, Deut. 28, 54. in Jon. Item *turba, multitudo, exercitus:*[4] שירא ערבאי turba Arabum, hebr. שִׁפעת, Jes. 60, 6.

נְשׁוֹרִין *reliquiae, micae panis*, Rab. נ est loco א.

שְׁאֹר *fermentum.* Ap. Rab. שאור שבעסה fermentum in massa. Sic vocant יצר הרע concupiscentiam malam, seu innatam nobis vitiositatem. Hinc Rabbi Alexander post preces dicere solebat; Domine mundi, notum tibi est, quod voluntas mea sit, ut faciam voluntatem tuam. Quis autem me retardat? שאר שבעסה fermentum quod est in massa, id est, יצר הרע, interprete Rabbi Salomone. Ad haec verba scribitur in libro נוה שלום, f. 191b. Rabbini nostri vocant figmentum malum שאר שבעסה ideo; שכאשר השאר המועט מחמיץ עסה גדולה ומפסידה quod sicuti paululum fermenti magnam massam fermentat et corrumpit, sic figmentum malum corrumpit totum hominem. Similis est locutio Apostoli, I. ad Corinth. 5, 6. et ad Galat. 5, 9.

* שְׁבָא ,שְׁבַ ,שֵׁב vide in שבע et שבת.

שְׁבָא *scheva, punctum vocale grammaticum:* שְׁבָאִי, et femin. שְׁבָאִית schevatum, cum scheva notatum: פא הפועל שבאית prima radicalis schevata.

שבב שְׁבִיבָא *scintilla:* קטל המון שביבא די נורא occidit illos scintilla ignis, Dan. 3, 22. Plur. שְׁבִיבִין די נור scintillae ignis, Dan. 7, 9. Ap. Talm. לישלקיה בי שבבי elixandum illud inter scintillas, i. e. בין השמשות inter soles, circa vesperam, ut glossator explicat, Sab. 109b. Alii, „in domo alicujus vicini".

שְׁבָב[5] *vicinus*, hebr. שכן, pro quo ponitur. הוא וּשְׁבָבֵיהּ ipse et vicinus ejus, Exo. 12, 4. Pl. וּלְשִׁבָבַי et vicinis meis, Ps. 31, 12. שויתנא קלנא לְשִׁבָבָנָא posuisti nos ignominiam vicinis nostris, Ps. 44, 14. et 80, 7. הוה קלנא לְשִׁבָבוֹי fuit opprobrium vicinis suis, Ps. 89, 42. Fem. שְׁבַבְתָּא *vicina.* אתתא מִשְּׁבַבְתַּהּ quaelibet mulier a vicina sua, Exo. 3, 22. Pl. וקראן ליה שְׁבַבְתָּן שום et vocabant, i. e. imponebant ipsi vicinae nomen, Ruth. 4, 17. Ap. Rab. שבבי בישי vicini mali. אתאי שיבבתה veniebat vicina ejus.

שְׁבָבוּת *vicinia:* ולעניי שִׁיבָבוּתְכוֹן et pauperibus viciniae vestrae, Deut. 15, 11. in Jonathane. Rab. דהוה בְּשִׁיבָבוּתֵיהּ qui erat in vicinia ejus. בית הכנסת בשיבבותיך estne synagoga in vicinia tua?

שׁוֹבֶבֶת, שׁוֹבְבִית *viciniam visitans, per viciniam discurrens, vicinas visitans confabulandi causa: discursatrix, qualis describitur* I. ad Timoth. 5, 13. בתולה צליינית ואלמנה שובבית virgo orans jugiter, et vidua vicinas visitans, Sota 22a. Officium istarum suspectum est, sub quo aucupium veneris latet, unde dicuntur ibi, perdere mundum. Superstitiose enim virginitatem et aetatem procreandis liberis commodam perdit, et sic mundum perdit.

שְׁבַבִין *armillae:* שירין וְשַׁבְּבִין catenas et armillas, heb. ועגיל Num. 31, 50. Sic legit Elias. Vulgata exemplaria habent וְשֵׁבְבִין[6]. Inter ornamenta mulierum ponitur. Simile est Jes. 3, 18. סבכיא quod ibi pro heb. שהרנים ponitur.

שְׁבַב *frangere:* idem est quod aliquando hebr. שובב. Ap. Talm. דברים משבבין דעתו של אדם verba quae frangunt animum hominis, Schab. 78a. id est, ששוברין, secundum B. Ar. Glossa explicat *avertere*, et dicit, משבבין esse significationis ejus, ubi dicitur וילך שובב et recessit aversus, (Jes. 57, 17.) item, בנים שׁוֹבָבִים filii aversi, (Jer. 3, 14.).

שְׁבָא quod scribunt שיבא *fragmentum, frustum diffractum, segmentum:* שיבא מכשורא fragmentum de trabe, Sanh. 8. Hor. 3. כל שיבא ושיבא דכרבא unumquodque fragmentum aratri, Bb. 36b. אידי דאית ליה שיבי quia ipsi sunt segmenta, caesurae. מחבר ליה שיבי confringit sive conficit ipsi segmenta. Hebraice שבבים Hos. 8. Item *striae, canaliculi, ligni quasi fracturae aut caesurae.* דאית ליה שיבי cui sunt striae, Pes. 74a.

שְׁבָה *captivum capere, ducere vel abducere, deportare.* Praet. כל עמא דִשְׁבָא ישמעאל totus populus quem captivum abduxit Ismael, Jer. 41, 14. באנפי כל דִּשְׁבֵי יתהון in oculis omnium quos captivos duxit, Ps. 106, 46. וּשְׁבָא מניה שביא et captivam cepit ex iis captivitatem, i. e. captivam turbam, Num. 21, 1. שְׁבֵיתָא שביתא captivam duxisti captivitatem, Ps. 68, 19. דִּשְׁבֵיתָא בחרבך quem captivum cepisti gladio tuo, IIR. 6, 22. וית נשיהון שְׁבוֹ et uxores ipsorum captivas ceperunt, Gen. 34, 29. ושבו ית נשיא et captivas ceperunt mulieres istas, IS. 30, 2. דִּשְׁבוֹ יתהון quos captivos abduxerunt, IR. 8, 48. Part. וְשָׁבְין ut mox: וישבונון שָׁבֵיהוֹן et captivos abduxerint eos captivantes eos, id est, victores ipsorum, IR. 8, 46. בארעא דְּשָׁבֵיהוֹן in terra captivantium eos, IR. 8, 47. ושבין לְשָׁבֵיהוֹן et captivos ceperint captivatores suos, Jes. 14, 2. Part. pass. שְׁבִיָה כנשתא דישראל captiva synagoga Israelis, Jes. 52, 2. כְּשְׁבִיַת חרבא sicut captas gladio, Gen. 31, 26. Imp. וּשְׁבֵי שביך et captivam duc captivitatem tuam, Jud. 5, 12. Fut. וְתִשְׁבֵי שביהון et captivam duces captivitatem ejus, Deut. 21, 10. עד מה אתוראה יִשְׁבְּנָךְ quousque Assyrius captivum abducet te, Numer. 24, 22. ויוקדנון וְיִשְׁבֵּנוּן et comburet eos et captivos abducet eos, Jer. 43, 2. וישבונון et captivos ducent eos, IR. 8, v. 46. Ithpeh. Praet. ארי אִשְׁתְּבֵי אחוהי quod captivus esset frater ejus, Gen. 14, 14. ובנתיהון אשתביאו et filii et filiae ipsorum captivae abductae sunt, IS. 30, v. 3. דאשתביאו לתמן quo abducti sunt captivi, IR. 8, 47.

---

[4]) Ar. سَيْر *expeditio bellica* a verbo سار incessit, iter fecit.

[5]) Vicinum est verbo ישב.

[6]) *Opus plexum et reticulatum* (heb. שְׂבָכָה) *ad operiendum caput.* Hinc nata est vox σαβακάϑιον *sudarium*, κόσμος γυναικῶν ut in lexicis gr. explicatur. Significatio *armillae* magis voci שירין convenit, nam vicina est vocabulo سوار, quod Persis et Arabibus *armillam* notat.

Ap. Talm. פריון שביי מצוה רבה היא redemptio captivorum magnum praeceptum est, Bb. 8b.

שַׁבָּאי *captivator, qui captivum abducit aliquem:* כשהיו השבאים מוליכים אותם quando captivatores captivos ducebant eos, R. Sal. Thr. 1, 19.

שְׁבִי, שִׁבְיָא *captivitas, captiva turba:* ית שבי מצרים captivitatem Aegypti, Jes. 20, 4. וכנש כחלא שביא et collegit quasi arenam, captivitatem, Hab. 1, 9. עד בוכרא דְשִׁבְיָא usque ad primogenitum captivitatis, Exo. 12, 29. בשביא אזלו in captivitatem iverunt, Jes. 46, 2. ודי לשביא לשביא qui ad captivitatem, ad captivitatem, Jer. 15, 2. Emphaticum femininum, שביתא שְׁבִיתָא captivam duxisti captivitatem, Psal. 68, 19. אזלו בְשְׁבִיתָא iverunt in captivitatem, Thr. 1, 5. ומסר לשביתא et tradidit in captivitatem Legem suam, Ps. 78, 61. ושבי שִׁבְיָךְ et captivam duc captivitatem tuam, Jud. 5, 12. ית כסות שביה vestem captivitatis suae, Deut. 21, 13. ותשבי שִׁבְיְהוֹן et captivam duxeris captivitatem ipsorum, Deut. 21, 10. וְשִׁבְיַן et captivae turbae ipsorum, Deut. 32, 42.

שַׁבְהַר *glorificari, gloria vel honore aut decore impleri aut fulgere, glorificare se.* Videtur esse a בהיר per additionem literae ש, ut saepe. Praet. ארום אִשְׁתַּבְהַר זיו איקונין דאנפוי quod gloriosus esset splendor effigiei vultus ejus, hebr. כי קרן quod radiaret, Exo. 34, 29. 30, 35. in Jon. אפי שמיא אִשְׁתַּבְהֲרוּ facies coelorum decore fulgent, Job. 26, 13. Part. דְמִשְׁתַּבְהַר vir qui gloriatur in dono falso, Pr. 25, 14. Fut. לא תִשְׁתַּבְהַר קדם מלכא ne glorificos te coram rege, heb. תתהדר Pr. 25, 6. לא תשתבהר ביומא דלמחר ne glorifices te, in diem crastinum, heb. אל תתהלל Pr. 27, 1.

שְׁבְהוֹר, שִׁבְהוֹרָא *gloria, decor, laus, honor.* Non raro in Venetis scribitur per ד loco ר, sed vera lectio per ר, quam confirmat Aruch: שבהור איקר זיוך decus gloriae splendoris tui, hebr. הדר, Ps. 145, 5. et sic plerumque Hebraeum הדר transferri solet, ut et תפארת in Psalmis et Proverbiis. Sic vers. 12. שבהורא הוא לכל חסידוי laus est omnibus sanctis ejus, Ps. 149, 9. שבהורא דעולמיא תוקפהון decus adolescentum est robur ipsorum, Pr. 20, 29. זיוא וְשִׁבְהוֹרָא תלבש splendore et gloria vestieris, Job. 40, 5. קלא דיי׳ שמיע בְּשִׁבְהוֹרָא vox Domini audita est cum gloria. Ps. 29, 4. כלילא דשבהורא סיבותא corona gloriae sive gloriosa est senectus aut canities, Pr. 16, 31. Constr. בְּשִׁבְהוֹרַת קודשא in decore sanctitatis, Ps. 29, 2 et 96, 9. Cu[illegible] affi. כל יומא שבהורך omni die gloriam tuam, Ps. 71, 8. הדרך וְשִׁבְהוֹרָךְ majestatem tuam et gloriam tuam, Ps. 45, 4. וְשִׁבְהוֹרֵיה ביד מעיקא et gloriam suam in manum hostis, Ps. 78, 61. ושבהוריה דמעבר על חובא et gloria ejus, ut transeat vel praetereat peccatum, Pr. 19, 11. Pl. בְּשִׁבְהוֹרֵי קודשא in decoribus sive decoris locis sanctitatis, Ps. 110, 3.

שבו **שְׁבוּ**[7] *putredo, caries:* ותוקפהון כשבו יהי et robur eorum ut putredo erit, heb. כמק, Jes. 5, 24.

שְׁבְזִיז *sapphirus*[8]*:* Respondet nomini ספיר in Onkelo: שבזיז וסבהלום sapphirus et adamas, Exod. 28, 18. בבירולין יקר וְשִׁבְזִיזָא berillo pretioso aut sapphiro, Job. 28, 16. אתר דְשִׁבְזִיזָא אבניהא locus est, cujus lapides sunt sapphirus, Job. 28, 6. וּכְשִׁבְזִיזָא פרצופיהון et sicut sapphirus sunt facies ipsorum, Thr. 4, 7. Pl. שַׁבְזִיזִין וזמרגדין sapphiri et smaragdi, Ez. 28, 13. In libris vulgo legitur שַׁבְזִיז, sed pluraliter legendum censet Elias, quia antecedit et sequitur nomen plurale. ובהיקן כְּשַׁבְזִיזִין et lucidi sunt ut sapphirus, Cant. 5, 14.

מְשַׁבְזַג *sella corio obducta, sella coriacea.* Sic adducit Aruch in litera ם, quae tamen hic est formativa. In Gemara scribitur, בעי ליה למושב וג׳ petit sibi sellam coriaceam, Chol. 124a.

שַׁבַּח *laudare, collaudare, laudibus celebrare, laudes canere vel decantare.* Verbum latissimi usus est, ac variis hebraicis verbis respondet *laudandi usu* sumptis, veluti, פאר, רנן, שור, הלל, שבח et similibus, ut videbitur. Praet. בכן שַׁבַּח משה tunc laudes cecinit Moses, heb. ישיר Exo. 15, 1. וְשַׁבַּחַת דבורה et laudes cecinit Debora, heb. ותשר, Jud. 5, 1. שַׁבַּחְתָּ laudasti, Dan. 5, 23. ולחי עלמא שַׁבְּחֵת et Deum vivum aeternum laudavi, Dan. 4, 31. שבע זמנין ביומא שבחת יתך septem vicibus in die laudavi te, hebr. הללתיך, Ps. 119, 164. וְשַׁבַּחַת אנא laudavi ego laetitiam legis, hebr. ושבחתי, Eccl. 8, 15. וְשַׁבַּחוּ לאלהי דהבא et laudarunt deos aureos, Dan. 5, 4. Part. מְשַׁבַּח ומרומם laudo et extollo, Dan. 4, 34. בעלה מְשַׁבְּחָהּ maritus ejus laudat eam, Pr. 31, 28. Plur. אנן מְשַׁבְּחִין כל יומא nos laudamus toto die, heb. הללנו, Ps. 44, 9. Fem. אנא מְשַׁבְּחָא ego laudo, heb. אשירה Jud. 5, 3. Part. pass. מְשַׁבַּח שמא דיי׳ laudatum est nomen Domini, heb. מהלל Ps. 113, 3. וּמְשַׁבַּח להדא et laudatus valde, Ps. 48, 2. Fem. קַרְתָּא מְשַׁבַּחְתָּא urbs laudata, heb. ההללה, Ez. 26, 17. Infin. לְשַׁבָּחָא ad laudandum [illegible] passim in titulis Psalmorum. Im[illegible] et contitemini sive celebra[illegible] Nun paragogico, שַׁבַּחוּן ית יי׳ lau[illegible] 148, 7. שבחו כל חריצי לבא et [illegible] recti corde, hebr. והרנינו et cant[illegible]. Fem. שַׁבַּחִי נפשי lauda o anima m[illegible]. Fut. אנא אֲשַׁבַּח עושנך et ego lau[illegible] potentiam tuam. Ps. 59, 17. [illegible] אשבח et domum laudis meae laudibus celebrabo, heb. אפאר glorificabo, Jes. 60, 7. אֲשַׁבְּחֵיה כען לישראל laudabo nunc Israelem, hebr. אשירה Jes. 5, 1. יְשַׁבַּח עובדך laudabit opera tua, Ps. 145, 4. כל נשמתא תשבח יה omnis anima laudet Dominum, Ps. 150, 6. תחי נפשי ותְשַׁבְּחִנָּךְ vivat anima mea et laudet te, Ps. 119, v. 175. משבח

---

[7]) Vertendum videtur ad gr. σαπρός, ρά, ρόν *putridus*, *mucidus*, *obsoletus* extrito ρ, ut saepe.

[8]) Persice سبز vulgo *saphirus* dicitur. Secundum ז mendosum esse videtur pro נ ex Chaldaismo voci adjecto, unde lectio שבזין, ut nonnullae editiones habent, praeferenda.

תודה laudabimus et celebrabimus Dominum, Exod. 15, 1. וְתְשַׁבְּחוּן ית שמא דיי׳ et laudabitis nomen Domini, Joel. 2, 26. וִישַׁבְּחוּן קֳדָם יי׳ et laudes dicent coram Domino, Jes. 62, 9. בגין כן שפתי ישבחונך propterea labia mea laudabunt te, Ps. 63, 4. יְשַׁבְּחֻנָךְ חלונאי laudent te extranei, Pr. 27, 2. quod est cum נ ab initio loco י more Syro. Sic Prov. 31, 31. Ithpahel, Praet. מטול דְאִשְׁתַּבַּח רשיעא propterea quod laudatur improbus, vel, laudat se, Ps. 10, 3. ובחולתיה לא אִשְׁתַּבָּחָן et virgines ejus non fuerunt laudatae, scil. laudibus et canticis nuptialibus, heb. הוללו, Ps. 78, 63. Part. בדא ישתבח דְמִשְׁתַּבַּח in hoc laudet se, qui laudare se cupit, Jer. 9, 24. ובסגיאות עתרהון מִשְׁתַּבְּחִין et in multitudine divitiarum suarum laudant se, Ps. 49, 7. דמשתבחין בטעותא qui laudant, jactant se in idolis, Ps. 97, 7. Infin. לְאִשְׁתַּבָּחָא עם אחסנתך ad laudandum me cum possessione tua, heb. להתהלל Ps. 106, 5. עובד גבורתי לְאִשְׁתַּבָּחָא opus potentiae meae ad laudandum me, hebr. להתפאר Jes. 60, 21. Fut. מה תִשְׁתַּבַּח בלשנא בישא quid laudas te in lingua mala o potens? Ps. 52, 3. מה את תִשְׁתַּבְּחִי quid tu jactas te, Jer. 49, 4. Veneta habent מִשְׁתַּבְּחִי, prave. Posset esse ex Participio feminino מִשְׁתַּבְּחָא, sed Hebraeo Futuro תתהללי rectius respondet Futurum, ut positum. לא יִשְׁתַּבַּח חכימא בחוכמתיה ne jactet se sapiens in sapientia sua, Jer. 9, 23. וביה יִשְׁתַּבְּחוּן et in eo laudent se, Jer. 4, 2. וישתבחון כל תריצי לבא laudibus efferent se omnes recti corde, Ps. 64, 11.

שְׁבַחְתָּא, שְׁבָחָא, שְׁבַח *laus, laudatio:* וסדר בפומי שבח חדתא disposuit in ore meo laudem novam, heb. שיר חדש canticum novum, Ps. 40, 4. לתריצי יאי שבחתא rectos dec[illegible] 1.

שְׁבוּחָא *idem:* [illegible]lationem meam, [illegible]רנתי Ps. 17, 1. [illegible] et laudes meae sunt cum filiis ho[illegible] et oblectationes meae. Pr. 8, 31. [illegible] quasi suaves laudes fui quotid[illegible] 8, 30. Veneta hic mendosa sunt

תּוּשְׁבַּחְתָּא, תּוּשְׁבָּחָא *idem:* תושבחא ושירא laus et canticum, heb. מִזְמוֹר שִׁיר Ps. 68, 1. תושבחתא passim in titulis Psalmorum. תּוּשְׁבַּחַת שירא laus carminis, laudatorium canticum, Ps. 30, 1. בְתוּשְׁבַּחְתָּא דיי׳ de laude Domini confabulabuntur, Jes. 60, 6. In hebr. est תהלות, unde et in Tg. melius legeretur בתושבחתא de laudibus. ובית תושבחתי et domum laudis meae, heb. תפארתי Jes. 60, 7. בית קדשנא ותוּשְׁבַּחְתָּנָא domum sanctitatis et laudis nostrae, heb. ותפארתנו, Jes. 64, 11. שבחו תוּשְׁבַּחְתֵּיה laudibus decantarunt laudem ejus, Ps. 106, 12. Pl. דחיל תוּשְׁבְּחָן tremendus laudibus, Exo. 15, 11.

II. הַשְׁבִּיחַ *melius reddere vel efficere aliquid* quovis modo, quod dicunt *meliorare*, verbessern, *facere ut aliquid melius crescat, augescat, et melius efficiatur:* השביח את הקרקע כזבל meliorem fecit agrum fimo vel stercoratione: אינו להשביחן אלא לקיימן non facit hoc ad meliores reddendas (arbores) sed ad conservandum, ne scilic. moriantur et pereant. קרקע משבחת ager melioratus, melior redditus, scil. stercorando, sepiendo, plantando, aut quavis cultura. Et intransitive, והאילן משביח et arbor crescit, si scil. juxta radices bene curetur et colatur: לתבריא את האילן ולהשביחו pinguefacere arborem et crescere facere eam.

שְׁבָחָא, שֶׁבַח *lucrum, incrementum, melioratio rei, melior status et excellentior bonitas, quam quae fuit ab initio:* השביחה נוטל שבחו כחש אומר לו הרי שלך לפניך si meliorem reddidit eum, capit meliorationem ejus: si emaciavit eum (agrum scil.) dicit ipsi, ecce quod tuum est, est ante te, Bk. 94a. אם השבח יותר על היצאה נותן לו את היצאה si lucrum majus sit sumptibus, restituit ipsi sumptus: ואם היצאה יותר על השבח נותן לו את השבח quod si vero sumptus majores sint ipso lucro, dat ipsi lucrum, Bk. cap. 1. in Misna. Veluti, dedit quis tinctori lanam, ut tingeret rubram, tinctor autem tingit eam nigram. Pro libra pollicetur quinque asses. Tinctor tingit eam nigram. Qui tingendam dederat, inquit, si tinxisses rubram, potuissem libram vendere quindecim assibus: compensabis ergo damnum. Totum id quod est supra lanae pretium et mercedem tincturae, dicitur שבח lucrum. Sic de aliis rebus, quae meliores cultura vel arte redduntur, excedens illa bonitas dicitur שבח, quasi commodum aut lucrum laudabile. שבח המגיע לכתפים commodum quod pervenit ad humeros, Bb. 42b. id est, fructus perfecte maturi, ut nil amplius restet, quam ut humeris domum reportentur; veluti uvae maturae ad vindemiandum, seges ad messem.

שֵׁבֶט שׁוּבְטָא, שִׁבְטָא *virga, baculus.* Hoc sensu tantum in Proverbiis Salomonis redditur hebraeum שבט: ut, שבטא דמרדותא virga castigationis, heb. שבט מוסר, Pr. 22, 15. שבטא וסכסנותא יהבין חכמתא virga et increpatio dant sapientiam, Prov. 29, 15. ושבטא לפגרא דחסר רעינא et virga convenit corpori ejus, qui caret ratione, ib. 10, 13. ושובטא לגושמהון דסכלי et baculus corpori stultorum, ib. 26, 3. וְשִׁבְטָא דחריניה et virga furoris ejus consumetur, ib. 22, 8. דאין מחית ליה בְשִׁבְטָא quod si percusseris tu ipsum virga, non morietur inde, ib. 23. 13. 14. דחשיך שִׁבְטֵיה qui parcit virgae suae, ib. 13, 24.

שָׁבִיט *virgam habens, q. d. virgatum, caudatum:* כוכבא דשביט stella quae habet virgam, i. e. cometa, Ber. 58b. Gl. id est, stella quae projicit instar sagittae fulgura ex uno loco in alium, quaeque longa est instar virgae, quam a se spargit.

II. שֵׁבֶט, שִׁבְטָא *tribus:* וּבְשֵׁבֶט אפרים לא רעיא et in tribu Ephraim nulla ipsi erat voluntas, Psalm. 78, 67. שבטא דלוי שבטא דאביך tribus Levi tribus patris tui, Num. 18, 2. ושבטא חד יהי ליה et tribus una erit ei, IR. 11, 32. גברא חד משבטא virum unum de tribu. Pl. שִׁבְטַיָא שִׁבְטִין דיי׳ tribus tribus Domini, Ps. 122, 4. בחדא מִשִּׁבְטָךְ in aliqua tribuum tuarum, Deut. 12, 14. ותתקרבון בצפרא לְשִׁבְטֵיכוֹן et accedetis mane ad tribus vestras, Jos. 7, 14. גבר לְשִׁבְטֵיה quisque ad tribum suam, Jud. 21, 24. לְשִׁבְטֵיהוֹן tribubus ipsorum, Ez. 45, 8.

III. שְׁבָט *Schevat, nomen mensis undecimi*[9] *qui Januario nostro respondet:* לחד עשר ירחא הוא ירחא שבט undecimo mense, qui est mensis Schevat, Zach. 1, 7. Esth. 3, 7. in sec. Tg., ubi numerantur omnes menses, et hic שבט dicitur ריש ירחי שתא לאילניא primus mensis sive initium anni arborum, a quo supputatio fit fructuum arborum, quo mense maturi sint, et quo mense conveniat de ipsis dare decimas. De quadruplici anni distinctione vide infra in שנה.

IV. שְׁבַט *excutere lanam*, [10] Rab. השובט ומדקדק excutiens (lanam) et mundans sive separans; אוחזין את הכרכר ושובטין apprehendunt bacillum sive virgam et excutiunt. R. Sal. priori loco exponit, משוה השתי בכרכר applicans stamen ad liciatorium sive jugum textorium, Sab. 75b. Stamine obtegitur jugum, unde Gemara ibi dicit, שובט esse speciem מיסך obtectionis, et מדקדק componens, dirigens, rectificans stamen, esse speciem אורג texentis. Disputatio ibi est, an ista duo sint opera in Sabbatho prohibita? Operum istorum numerantur ibi triginta novem אבות patres, id est, summa genera, ad quae omnia referantur Sabbatho prohibita. Quidam R. Jehuda istis 39. adjecit duo ista, השובט ומדקדק. Gemara respondet, non esse distincta, sed comprehendi sub istis dictis duobus, quae sunt inter patres operum.

שְׁבַטוּטִין *palmites, rami:* משבטוטין שבארץ ישראל הביאתו ex palmitibus terrae Israelis adduxit illud; nempe columba Noachi, ramulum sive olivae folium referens in arcam. Sic adducitur in Aruch ex Br. s. 34. Sic quoque adducitur in Jalkut ex eodem loco, et in margine explicatur נפנים יבשות vites, palmites vitis aridae. At in Br. hodie illud legitur s. 33. scriptum שבשושין, de quo infra in שבש. Exponitur autem זמורות *palmites*.

שְׁבוּטָא [11] *piscis magni marini nomen.* B. Ar. in אספנן scribit, esse eum qui alias קולייס האיספנין colias Hispanicus vocatur. Hoc vero loco scribit esse *piscem magnum, instar magnae bestiae in mari.* In Talm. Chol. 109b. חזיר מוחא דשיבוטא h. e. sapor carnis piscis Schibbutae est dulcis sicut sapor carnis porcinae, ut R. Sal. explicat. In TH. Tan. c. 4, 69b. Septingentae species piscium mundorum, et 800 species cicadarum mundarum, innumeraeque aves in exilium abiverunt cum Israelitis in Babyloniam, et cum revertebantur, omnia redierunt cum ipsis, חוץ מן הדג הנקרא שיבוטא excepto pisce qui vocatur שיבוטא schibbuta. Glossa; שיבוטא est piscis qui alias vocatur טונינא thynnus; ratio autem cur non redierit, est forte haec; quia sapor ejus est sicut sapor porcinae, ideo non par erat ut esset in terra sancta. In Sab. 119a. et Kid. 41. רבא מלח שיבוטא Rabba saliebat piscem Schibbutam, ad honorem sc. Sabbathi. Vide et Bk. 55a. Sanh. 59. In Aruch MS. scribitur: נ״ל שקורין אותו דג בורבוטא בלעז videtur mihi, quod sit piscis quem vernacule vocant borbote, id est, barbota, vel, borbota.

שבך שׁוֹבְכָא, שׁוֹבְבָא, שׁוֹבֵךְ [12] *columbarium: nidus columbarum:* וּכְיוֹנָה דְיָתְבָא לְגו שוּבכא et sicut columba sedens in columbario, Hos. 11, 11. Melius forte legeretur דְּתָיְבָא לגו שובכא quae revertitur ad columbarium suum, ut in seq. loco, Jes. 60, 8. כיונה דשבקא פום שובכה sicut columba relinquens os columbarii sui, Jer. 48, 28. כיונין דתיבן לגו שׁוּבְכֵיהוֹן sicut columbae quae redeunt in columbarium suum, Jes. 60, 8. Dicitur de columbariis tantum. Quod autem in Aruch adducitur ex Pes. 55b. משיבין שובכין לחרנגולין, ibi est legendum וחרנגולין reducunt columbaria et gallinaria, id est, columbas et gallinas redire faciunt ad ova, quae fovere ceperant. Pl. fem. והשובכות et columbaria, Ohol. cap. 8.

שְׁבָכִין *armillae:* שירין ושבכין catenas et armillas, Num. 31, 50.

שַׂבְּכָא, סַבְּכָא *sambuca, instrumentum musicum, quod Graecis dicitur* σαμβύκη. Quidam interpretantur עגב *organum*, et sic R. Saadias.

שבל שְׁבִילָא, שְׁבִיל *via, semita:* הדריכני בִשְׁבִיל פקודך deduc me in semita praeceptorum tuorum, Ps. 119, 35. ואוחדתיה עלוי שבילא et apprehendisti ipsum in via, Job. 18, 10. Pl. בִּשְׁבִילִין דלא מכבשין in semitis non tritis, Jer. 18, 15. וּבֵינַת שְׁבִילֵי קימא et in semitis consistit, Pr. 8, 2. ועל שְׁבִילַי et in semitis meis tenebras disponit, Job. 19, 8. ולא אתיתבו בִּשְׁבִילוֹי et non consistunt in semitis ejus, Job. 24, 13. ומפתלין שְׁבִילֵיהוֹן et distortae sunt viae ejus, Pr. 2, 15. etc. Ap. Talm. שביל הרבים והיחיד via publica et via privata, Peah cap. 2. שבילי הרשות viae liberae, Bk. 81.

שְׁבַלָּא, שׁוּבְלָא, שׁוּבֵּל, שׁוּבְלָא *spica:* דכל שובל עבד חירין קומצין ut quaelibet spica faceret duos pugillos, Gen. 41, 47. in Jon. וכריש שבולא יחקטפון et sicut caput spicae abscindentur, Job. 24, 24. Pl. הא שבע שְׁבְּלִין סלקן et ecce septem spicae ascendebant, Gen. 41, 5. שבע שבלין לקין septem spicae percussae, i. e. tenues, Gen. 41, 6. שְׁבְּלַיָּא פטימתא spicae pingues, Gen. 41, 7. ובלעא שבליא לקיתא ית שבע שבליא טבתא

---

9) Primus et juxta alios quindecimus dies hujusce mensis initium anni habetur in numerandis annis arborum (באחד בשבט ר״ה לאילן, Mischna prima in tract. Rh.), quia eo mense arbores frondescere *virgulasque* ostendere solent, unde hic mensis nomen traxisse videtur שבט, quasi mensem *virgosum* vel *mensem virgulas ostendentem* dicas.

10) Verbum denominativum a שבט, quod *virgulam* notat, qua excutere solent vestes.

11) Ar. شبوط *piscis, siluri species* (ita eum describit Jac. Golius), *tenui cauda, lato ventro, parvo capite, qui ab Euphrate Halebum* (Aleppo) portari solet.

12) Fortasse a hebr. שבכה, quia in *columbario* nonnumquam ut in *rete* capere solent columbas (alienas)?

13) Vide notam ad שבבין.

et devorarunt spicae tenues istae, septem spicas bonas illas, Gen. 41, 24. Sic vers. 26, 27. ubi Jonathan habet שׁוּבְלַיָּא, in praecedentibus autem versibus תּוּבְלַיָּא. ואכנוש בְשֻׁבּוּלִין et colligam spicas, Ruth. 2, 2. ודרעיה שובלין יחצוד et brachium ejus spicas demetet, Jes. 17, 5.

שׁוּבְלִין *baccae:* תרין שובלי זיתיא duae baccae olivarum, Zach. 4, 12. Sic heb. שבלי. Et aliter, ותרתין שְׁבָלִין דדהבא et duae baccae aureae, Esth. 1, 2. in sec. Tg. quod melius legeretur שְׁבָלִין. Et mox ibidem, ובגו שְׁבָלִין די דהבא et in medio baccarum aurearum.

שׁוּבַּלְתָּא *fluxus, fluentum:* אמר כען שובלתא dic nunc Schubbalta: ואמר סובלתא et dixit Subbalta, Jud. 12, 6. Est autem שובלתא pro hebraeo שבולת, quod ibi fluxum sive fluentum tenue significat, ubi transiri potest, vel ubi vadum et transitus est. Ad vadum enim illud ibi stabant Gilhaditae, ut impedirent transitum Ephrataeis, qui seipsos ex blaesa pronunciatione literae ש Hebraeorum ipsis prodebant, et sic fuerunt ibi occisi. Pro fluento vel vado etiam sumitur Jes. 27, 12. Ap. Talm. הנותן פירותיו בשבולת הנהר qui fructus suos projicit in fluxum vel cursum fluminis, Machschir. cap. 1.

שׁוּבְלָא *onyx sive onyche.* Respondet heb. שחלת quod sic interpretantur Exo. 30, 34. in TgH. Refertur inter aromata, ex quibus fiebat suffitus odoratus. Elias scribit esse odoratum, quod vocatur *spicanardi.* Sic et Aruch. Talmudici vocant שיבולת נרד, Kerith. 6a.

שִׁבּוֹלֶת נֵרְדְּ *spicanardi,* Kerith. cap. 1.

שִׁבּוֹלֶת שׁוּעָל *hordeum sylvestre,* sic dictum, quod habeat *spicam instar caudae vulpis:* vel *avena,* juxta quosdam, Vide in שועל.

בִּשְׁבִיל *propter, propterea quod*[14]; et sic solet post se habere שׁ, ut aliae similes multae particulae: בִּשְׁבִילִי propter me, בִּשְׁבִילְךָ propter te. ב primum est servile, ut ב in בַּעֲבוּר, sed absque eo nunquam usurpatur.

שַׁבְלוּל *limax.*

שִׁבְלִילְתָא, שַׁבְלֻלְתָּא *fenum graecum*[15], *herbae species, quam etiam siliquam vocant,* Talm. וביזרא דשבלילתא et semen feni graeci, As. 38b. In gl. est פננרייא fenum graecum: בונא דשבלילתא fasciculus fenigraeci, Sab. 110b.

שבס שְׁבִיס *vitta, reticulum capitis, ornamentum muliebre.* Pl. וּשְׁבִיסַיָּא et vittas, Jes. 3, 18. Aben Esra vult non esse communes vittas, sed speciem ornatiorem. Ap. Talm. ושביס של סבכה et ornamentum vittae, Neg. 11. ושביס שלה et ornamentum ejus, scil. vittae, וחוטין שלה et fila ejus, Kel. c. 28. Agitur ibi de vittis virginum vel mulierum, quomodo polluta censeri possint. Ibi שביס explicatur ornamentum peculiare vittae ad frontem adjunctum, pertingens ab una aure ad alteram, et sic quoque in Jesaja intelligendum. חוטין sunt fila serica diversi coloris a vitta, quibus vitta capiti et capillis alligatur. Si vitta fuerit rubra, fila sunt vel nigra aut alba aut viridia, ad gratiorem ornatum.

שבע שְׁבַע, שְׁבָעָא, שׁוּבְעָא, שִׁבְעָא, שׁוּבְעָא *septem:* שבע מאה septingentos annos, Gen. 5, 25. תמני מאה ושבע שנין octingentos et septem annos, Gen. 5, 7. בִּשְׁבַע שני שבעא in septem annis saturitatis, Gen. 41, 34. לִשְׁבַע שני כפנא ad septem annos famis, Gen. 41, 36. תסב לך שבעא שבעא accipies tibi septem septem, i. e. septenas, marem et foeminam, Gen. 7, 2. ללמך בריה שבעין וְשִׁבְעָה Lemeco filio ejus septuagies septies; Gen. 4, 24. בְּשִׁבְעָא יתרין רטיבין septem restibus recentibus, Jud. 16. 7. Pro hac forma Hierosolymitane dicitur שׁוּבְעָא, et sic in sequentibus formis. Pl. שַׁבְעִין vel שׁוּבְעִין *septuaginta.* וחיא קינן שַׁבְעִין שנין (Hierosolymitane שׁוּבְעִין) et vixit Kenan septuaginta annos, Gen. 5, 12. מאה וְשַׁבְעִין H. וְשׁוּבְעִין centum et septuaginta, Gen. 25, 7.

שְׁב, per Apocopam pro שְׁבַע ap. Talm. et Hierosolymitanos: שְׁב שנין אחרנין septem annos alios, Gen. 29, 27. 29. עביד לי מסאני לְשַׁב שני fac mihi calceos ad septem annos, Git. 68b. הא שב שני ולא קא מטיא ארעא jam sunt septem anni, neque dum pertigit ad terram sive fundum, Bb. 68b.

בנות שבע *species ficorum alborum et optimorum,* Maaser. cap. 2. In Br. s. 15. scribitur, arborem illam de qua primi parentes comederunt, fuisse ברת שבע talem ficum: et sic appellari, eo quod intulerit שבע septem dies luctus in mundum: In TH. Bb. cap. 2. in fine, אילן דברת שובעין חיוורין arbor ficuum alborum.

שְׁבַסְרֵי *septendecim:* בְּשְׁבַסְרֵי יומין לירחא decimoseptimo die mensis, Gen. 7, 11. Vox composita ex שְׁבַע עֲסַרֵי, quomodo et reliqui numeri componuntur in lingua Hierosolymitana: יוסף בר שְׁבַסְרֵי שנין הוה Joseph filius septendecim annorum erat, Gen. 37, 2.

שְׁבִיעָאָה *septimus:* ושיצי יי׳ ביומא שביעאה et absolvit Dominus die septimo opus suum, Gen. 2, 2. וצומא שביעאה et jejunium septimum, Zach. 8, 19. בירחא שביעאה in mense septimo, Jer. 41, 1. בִּשְׁבִיעָאָה in septimo, Ez. 45, 25. בחמשא וּבִשְׁבִיעָאָה in quinto et septimo, Zach. 7, 5. Fem. שְׁבִיעָתָא et שְׁבִיעִיתָא *septima:* שתא שְׁבִיעָתָא annus septimus, Deut. 15, 9. מבתר שבועתא שְׁבִיעִיתָא post septimanam septimam, Lev. 23, 16. וּשְׁבִיעִיתָא תשמיטנה et septimum liberum relinques, Exo. 23, 11. וּבִשְׁבִיעָתָא לא יקריב בך בִישׁ et in septimo non perveniet ad te malum, Job. 5, 19.

שׁוּבְעָתִין *septem: septuaginta:* סנהדרין שובעתי חכימיא Sanhedrin septuaginta sapientum, Num. 21,

[14]) Propr. *in via* ad aliquem, i. e. ratione, respectu alicujus. Cf. germ. wegen meiner, vel, ut veteres Germani dixerunt, von Wegen.

[15]) Persis vulgo شمبليط dictum, unde vox talmudica nata commutatis literis ejusdem organi ב et מ, ת et ט.

19. in TgH. **Scribitur et** שְׁבַעְתֵּי pro septem: שְׁבַעְתֵּי יוֹמֵי מִשְׁתְּיָא septem dies convivii, Gen. 29, 27. 28. pro hebr. מַלֵּא שְׁבֻעַ זֹאת imple septimanam hanc. שבעתי יומיו תקרבון septem diebus offeretis oblationem, heb. שבעת ימים, Lev. 23, 36. Jon.

שְׁבוּעֲתָא *septimana:* אשלם שבועתא הדא comple septimanam hanc, hebr. שבע, Gen. 29, 27. מבתר שבועתא שביעיתא post septimanam septimam, hebr. ממחרת השבת, Lev. 23, 16. Plur. שְׁבוּעִין et שְׁבוּעָן, *hebdomadae, septimanae:* שבע שבוען שלמן יהוין septem septimanae integrae erunt, heb. שבתות sabbatha, i. e. septimanae, quibus singulis celebratur sabbathum, Lev. 23, 16. שבעא שבועין תמני לך septem septimanas numerabis tibi, heb. שבעות, Deut. 16, 9. Emph. ותעבד חגא דִשְׁבוּעַיָּא et facies festum septimanarum, Deut. 16, 10. קים שבועיא foedus septimanarum, Jer. 5, 24.

שְׁבוּעָאֵי *hebdomadarii, Sebuaei. Secta fuit inter Judaeos quae festum septimanarum,* i. e. *Pentecostes, diversimode computabat.* Vide Scaligeri Trihaereseon cap. 1.

II. שְׁבַע *jurare.* Infin. מִשְׁבַּע אשבע יח בני ישראל jurando adjuravit filios Israelis, Exod. 13, 19. in TgH. Alias in Kal sive Pehal hoc verbum inusitatum est, et ut hebraice forma passiva dicitur נִשְׁבַּע sic Chaldaice dicitur אִשְׁתְּבַע. Praet. וְאִשְׁתְּבַע על שקרא et juraverit falso, Lev. 5, 22. דאשתבע עלוהי לשקרא super quo juraverit falso, Lev. 5, 24. Part. דְמִשְׁתְּבַע בשמיה על מגן qui juraverit per nomen ejus in vanum, Exo. 20, 7. in Jon. Pl. בכן לשקרא אנון מִשְׁתַּבְעִין idcirco falso ipsi jurant, Jer. 5, 2. ומשתבעין לשקר et jurantes falso, Jer. 7, 9. וּבִדְמִשְׁתַּבְעִין לשקרא et in eos qui jurant falso, Jer. 3, 5. Fut. לא יִשְׁתְּבַע חד מנכון non jurabit quisquam ex vobis. Exo. 20, 7. in Jon. ולא תִשְׁתַּבְעוּן בשמי לשקרא et non jurabitis in nomine meo falso, Lev. 19, 12. ולא תשתבעון לשקר קים הוא יי׳ et non jurabitis falso, ut vivit DOMINUS, Hos. 4, 15. Aphel, Praet אַשְׁבַּע ut ante ad Infinitivum Pehal: אַשְׁבַּעִית יתכון adjuravi vos, Cant. 2, 7. Part. מַשְׁבַּע אנא עליכון adjuro ego vos, Cant. 8, 4.

Porro variae olim apud Hebraeos *jurandi erant species:* Jurabant „per vitam regis". In Rh. 17b. נשבע בחיי המלך juravit per vitam regis. Sic jurabant olim Aegyptii, unde est, quod Aben Esra scribit (Exo. 20, 7.): Consuetudo Aegyptiorum est in hunc usque diem, ut qui juraverit בראש המלך per caput regis, et illud non servaverit, filius sit mortis. Ac licet auri pondus tantum, quantum ipse pendet, daret, non relinqueretur vivus, quia regem palam sprevit. Jurabant „per coronam regis", hac formula, חגא דמלכא, Kid. 9a. „Per caput proprium": In Sanh. 24a. דור לי בחיי ראשך jura mihi per vitam capitis tui. „Per templum", hac formula, המעון הזה, de qua vide in עון: vel היכל cujus exemplum vide in היכל. „Per Altare". Hinc legitur in Echa rab. cap. 2. 10. במה השביעו ר׳ יוסי בר חנינה אמר במזבח הפנימי quomodo jurare fecit eum? per altare interius. „Per cultum Dei", vel, „per fidem", hac forma, העבודה, de qua vide in עבד. „Per coelum", cujus exemplum vide in שמים. Sic jurabant per „terram, solem et alia similia", Maim. in הלכות שבועות c. 12. Talm. Schevu. cap. 4. „Per Prophetam aliquem, per libros sacros, per legem Mosis, per decalogum" Maim. dicto loco. Hinc legitur etiam in Aruch, in שבע secundo; הנשבע בעשרת הדברים ובספר התורה אין לו הפרה לעולם qui jurat per decem verba, et per librum legis, nunquam in perpetuum id revocare potest. „Per Mosen"; cujus exemplum est; in TH. Meg. cap. ult 75c. משה דאנא מסתכל ולא מסע דעתי per Mosen, ego aspexi (sacerdotes benedicentes) et non avocatus fuit animus meus, gl. משה לשון שבועה. Aliud est in Horajoth cap. 3, fol. 47d. משה דיתן מייחדין ליה עימיה דו קטיל ליה per Mosen, si adjungant ei alium, occidet eum. „Per vitam Rabbinorum": in Pes. 113b. וכי משתבעי משתבעי הכי בחיידן רבנן קדישי דבארעא דישראל et cum jurabant, jurabant sic: per vitam Rabbinorum sanctorum in terra Israelis, etc. Praeterea apud Rabbinos, ד׳ מיני שבועות הן quatuor sunt species juramentorum: שבעת ביטוי juramentum leve et temerarium, שבעת שוא juramentum falsum, שבועת הפקדון juramentum depositi. שבעת העדות juramentum testimonii. De his singulis vide Maim. par. 3. in הלכות שבועות. De שבועת הדיינין hoc est, solenni juramento judicii, quod alicui a judice imponitur, vide eundem dicto libro cap. 11. et Chosen hammischpat num. 87. Fagium in Paraph. Chald. in Exo. c. 23. Christianum Gerson in Talmud lib. 1, c. 25. Tractatum R. Isaaci ben Ruben. qui extat in Alphesi, par. 3. in fine.

שְׁבוּעָא, שְׁבוּעֲתָא *juramentum:* זְקִפִית בִּשְׁבוּעָא ית ידי elevavi in juramento manus meas, Deut. 32, 40. שבועתא רבתא הות juramentum maximum fuerat, Jud. 21, 5. וּשְׁבוּעֲתָא דשקרא et juramentum falsum ne diligitote, Zach. 8, 17. ארי דחיל עמא מִשְׁבוּעֲתָא nam timebat populus propter juramentum, IS. 14, 26. Constr. קים שְׁבוּעַת ידך confirma juramentum manus tuae, Ps. 10, 2. Cum pron. לא אבטל שְׁבוּעֲתִי לעלמין non faciam irritum juramentum meum in aeternum, Deut. 32, 40.

שְׂבַע *satiari, saturari.* Scribitur et cum ס ab initio, quae vide suo loco. Praet. שְׂבַעַת בבישן נפשי saturata est malis anima mea, Ps. 88, 4. ואכלת וּשְׂבַעַת comedit et satiata fuit, Ruth. 2, 14. שְׂבַעְתָּא קלנא satiatus es ignomina prae gloria, Hab. 2, 16. שְׂבַעִית מסת עלות דכרין satiatus sum abundantia sacrificiorum arietum, Jes. 1, 11. וּשְׂבַעַת נדדת שנתא et saturatus sum vagationibus somni, Jobi 7, 4. ואכלו ושבעו לחדא comederunt et saturati sunt valde, Ps. 78, 29. שְׂבַעְנָא בסירותא satiati sumus contemptu, Ps. 123, 3. Part. שָׂבְעִין אילניא saturantur arbores, ib. 104, 16. Fem. וארעא לא שָׂבְעָא מיא et terra non satiatur aquis, Pr. 30, 16. ושבעא נפשיה et saturatur anima ejus, ib. 13, 25. נפשא דְשָׂבְעָא anima quae saturatur vel satiata est, ib. 27, 7. Plur. תלת אנון דלא שָׂבְעָן tria sunt, quae non satiantur, ib. 30, 15. Infin. ותיכלון לְמִשְׂבַּע et comedetis ad satiari, id

est, ad satietatem, Lev. 25, 19. et 26, 5. Imper. ושבע לחמא et saturare pane, Pr. 20, 13. Fut. דלא אשבע ואכפר ne satur fiam et abnegem, ib. 30, 9. דלא תשבע ne satur fias, et revomas illud, ib. 25, 16. וחיכול ותשבע et comedes et satiaberis, Deut. 6, 11. מן פירי פומיה ישבע de fructu oris sui saturabitur, Pr. 12, 14. נשבע בטוב ביתך saturabitur bono domus tuae, Ps. 65, 5. ובצפרא תשבעון לחמא et mane saturabimini pane, Exo. 16, 12. ותשבעון מבזת תנחומהא et saturabimini ex praeda consolationum ejus, Jes. 6, 11. וייכלון וישבעון comedent et saturabuntur, Deut. 14, 29. דלא נשבעון נוכראי חילך ne saturentur alieni facultatibus tuis, Prev. 5, 10. quod est cum נ loco י, more Syro. Pahel Praet. שבעת עממין סגיאין saturasti populos multos, Ez. 27, 33. Sic legendum, non ex forma Pahel, ut vulgo est in libris. שבעית יתהון טובא satiavi ipsos bonis, Jer. 5, 7. Imp. שבע יתנא satia nos, Ps. 90, 14. Aphel Praet. ארום אשבע נפש סריקא nam satiat animam vacuam, Ps. 107, 9. אשביעני מרירת חיון satiavit me amaritudine aut felle serpentum, Thr. 3, 15. Fut. דובשא אשבענך melle satiabo te, Thr. 3, 15. ולחמא דשמיא ישביענון et pane coelorum saturavit eos, Ps. 105, 40.

שִׂבְעָא, שַׂבְעָא *satietas, saturitas:* שבעא רבא satietas magna erat in tota terra Aegypti, Gen. 41, 29. ויתנשי כל שבעא oblivioni dabitur omnis satietas Aegypti, Gen. 41, 30. Quaedam exemplaria habent שובעא ex forma sequenti.

שֹׂבַע, שָׂבְעָא, שׂוּבְעָא *idem:* זודין שלח להון לשבעא viaticum misit ipsis ad satietatem, Ps. 78, 25. כנפשך שובעך pro desiderio tuo ad satietatem tuam, Deut. 23, 24. Legitur etiam שבעך ex forma praecedenti. דאשתארת לה משבעה quod reliquum erat ipsi de satietate sua, Ruth. 2, 18.

שַׂבְעֲנָא *idem:* ומחסלין איצרך שבענא et replebuntur thesauri tui satietate, Pr. 3, 10.

שָׂבֵעַ *satur:* סיב ושבע יומין senex et satur dierum, Gen. 25, 8. et 35, 29.

שבין *spasmus*, der Krampf, ap. Rab. ex IIS. 1, 9.

שְׁבַק *relinquere, derelinquere, deserere, sinere, dimittere, permittere.* Respondet hebr. עוב *cessare, desistere*, et sic construitur cum Praepos. מן. Praet. דלא שבק טיבותיה qui non dereliquit benignitatem suam cum vivis et cum mortuis, Ruth. 2, 20. שבקני חילי reliquit me robur meum, Ps. 38, 11. אלהא שבקיה Deus deseruit ipsum, ib. 71, 11. לא שבקת non deseruit ipsa, Ez. 23, 8. מוטא דשבקת ית ארעא a tempore quo reliquit terram, IIR. 8, 6. דלא שבקתא תבעיך quod non dereliquisti quaerentes te, Ps. 9, 11. מטול מה שבקתני quare dereliquisti me, Ps. 22, 2. ארי שבקת אלהא פורקניך nam dereliquisti Deum redemptorem tuum, Jes. 17, 10. לא שבקית פקודיך non reliqui praecepta tua, Ps. 119, 87. שבקו בארעא דגשן reliquerunt in terra Gosen, Gen. 50, 8. כל דשבקו פולחנך omnes qui dereliquerunt cultum tuum, Jer. 17, 13. כמא דשבקתון פולחני sicut reliquistis cultum meum, Jerem. 5, 19. למה דנן שבקתין quare deseruistis virum istum, Exod. 2, 20. וארי שבקנא nam reliquimus cultum Domini, Jud. 10, 10. Part. בפלגות יומוהי שביק להון in medio dierum deserit eos, Jer. 17, 11. דמודי חטאוי ושביק qui confitetur peccata sua, et derelinquit ea, Pr. 28, 13. ודשביק מכסנותא תעי qui autem deserit castigationem, errat, ib. 10, 17. Pl. דשבקין ארחתא תריצתא qui relinquunt vias rectas, ib. 2, 13. Fem. דשבקא מרביא דטליותה quae deserit nutritium (maritum) adolescentiae suae, ib. 2, 17. Part. Peh. ושביק בישראל et derelictum in Israele, IR. 14, 10. Pl. לא שביקין בית ישראל non sunt relicti domus Israel, i. e. Israëlitae, heb. לא אלמן ישראל, Jer. 51, 5. Fem. ארי כאתא שביקא nam sicut mulier derelicta, Jes. 54, 6. מטלטלא ושביקא vagam et derelictam, hebr. ערם ועריה, Ez. 23, 29. Pl. ולקרויא שביקתא et ad urbes desertas, Ez. 36, 4. Infin. למשבק ית אבוהי relinquere patrem suum, Gen. 44, 22. למשבק עקר שרשוהי relinquendam esse stirpem radicum ejus, Dan. 4, 23. מלמשבק פולחנא דיי relinquere cultum Domini, Jos. 24, 6. למשבקיך relinquere te, Ruth. 1, 16. Imp. שבוק מני desiste a me, hebr. הרפה, Jud. 11, 37. ושבוק רתחא et relinque fervorem irae, Ps. 37, 8. שבוקו מנכון dimittite a vobis defectum cogitationum vestrarum, Pr. 9, 6. שבקו לעבידת בית אלהא relinquite opus Dei, Esrae 6, 7. שבוקו מני desistite a me, dimittite me, heb. שעו, Jes. 22, 4. שבקוהא וניזיל relinquite eam et eamus, Jer. 51, 9. Fut. אשבק רוגזי dimittam iram meam, et recreabo me, Job. 9, 27. כד אשבוק ליך cum condonavero tibi, hebr. בכפרי, Ez. 16, 63. ארי לא אשבקנך non enim derelinquam te, Gen. 28, 15. כמה לא תשבוק מני quamdiu non desistis a me, heb. תשעה, Jobi 7, 19. מטול דלא תשבוק נפשי לשיול propterea quod non relinques animam meam in sepulchro, Ps. 16, 10. כד יפסוק חילי לא תשבקנני quando deficiet robur meum, non derelinques me, Ps. 71, 9. על כן ישבוק גבר idcirco relinquet vir, Gen. 2, 24. תשבוק לארעא ביעהא relinquet in terra ova sua, Job. 39, 17. תשבקון ית פולחנא דיי relinquetis cultum Dei, Jos. 24, 20. מטול דאבא ואמא ישבקו יתי quum pater et mater dereliquerint me, Ps. 27, 10. וישבקון דחלתי et relinquent timorem mei, Deut. 31, 16. וישבקוניך et relinquent te vagam, Ez. 23, 29. Ithpehal vel Ithpahel, Praet. די אשתבק quae deserta est ab Israelitis, Jes. 17, 9. איכדין לא אשתביקת quomodo non est derelicta, Jer. 49, 25. Fut. דאמטולך תשתביק ארעא quod propter te relinquetur terra, Jobi 18, 4. לא תשתבקון יתמיכון non relinquetis pupillos vestros, Jer. 49, 11. ישתבקון כחדא relinquentur simul, Jes. 18, 6.

שְׁבָקָא, שְׁבִיקָה *desertio, derelictio.* Ap. Talm. יתמי דאכלי דלאו דידהו ליזלו בתר שיבקיהו pupilli qui comedunt non sua, ibunt post desertiones suas, id est, parentes qui deseruerunt ipsos, hoc est, morientur, Bm. 70a.

II. *condonare, remittere*, quae significatio ex *relinquendi* significato oritur. Sic in Tg. respondet heb. סלח et נשא quando hoc usu sumitur. Praet. כמא די שבקת sicut condonasti populo huic, hebr.

נשאתה, Num. 14, 19. ואת שבקתא עויתי et tu remisisti mihi perversitatem meam, heb. נשאת, Ps. 32, 5. אנת לא שְׁבַקְתְּ tu non condonasti. hebr. סלחת, Thr. 3, 42. שְׁבַקִית כפתגמך condonavi juxta verbum tuum, Num. 14, 20. Part. praes. שָׁבֵיק לעוין remittens iniquitates, Exod. 34, 7. דְשָׁבֵיק לכל עוייכי condonans omnes perversitates tuas, Ps. 103, 3. Part. Pehil, שְׁבִיקִין ליה מרידוי cui remissae sunt rebelliones, Ps. 32, 1. Infin. לא ייבי יי׳ לְמִשְׁבַּק ליה non velit Dominus condonare ipsi, Deut. 29, 20. סגי חובי מִלְמִשְׁבַּק majus est peccatum meum, quam ut remitti possit, Gen. 4, 13. Imper. שְׁבוֹק כען condona nunc peccatum populi hujus, Num. 14, 19. שבוק כען לחובי אחך condona quaeso peccata fratrum tuorum, Gen. 50, 17. ושבוק לכולהון חובי et remitte omnia peccata mea, Ps. 25, 18. Fut. על אידא אֶשְׁבּוֹק לכון propter quidnam condonabo vobis, Jer. 5, 7. וְאֶשְׁבּוֹק לכל אתרא בדילהון et condonabo universo loco propter ipsos, Gen. 18, 26. ולא תשבוק לאתרא et non condonabis loco huic? Gen. 18, 24. ארי לא ישבוק לחוביכון non enim condonabit peccata vestra, Exo. 23, 21. Ithpehal, Fut. יִשְׁתְּבֵק לך remittetur tibi, heb. שאת remissio erit, Gen. 4, 7. ומן קדם יי׳ ישתביק לה et a Domino remittetur ipsis, Num. 30, 6. וְיִשְׁתְּבֵיק להון et remittetur ipsis, Lev. 4, 20.

שְׁבוֹק *remissio:* שבוק כרגא remissio tributi, Esth. 2, 18.

שְׁבּוּק *remissio, condonatio.* שבוק חובת עגלא remissio peccati vituli, Num. 19, 9. in Jon. יום שבוק סרחניא dies remissionis peccatorum, Job. 2, 1.

שְׁבִיקוּתָא *idem:* גבך שביקותא penes te est remissio, Ps. 130, 4.

שַׁבְקִין *rami, propagines crassiores:* ועבד שבקין et fecit propagines sive ramos produxit, heb. ותעש בדים, Ez. 17, 6. Sic inveni, inquit Elias, et videtur, mihi legendum שְׁבְשִׁין quod est Chaldaeum pro heb. שריגים.

מַשְׁבַּקְתָּא *derelicta, expulsa, repudiata mulier:* פגעה ביה משבקתיה obviam venit ei expulsa ejus. דמשתעי למשבקתיה qui confabulabatur cum expulsa sua. פגעת בי משבקתי incidit in me expulsa uxor mea, Vr. s. 34.

שָׁבַר hebr. *frangere.* Ap. Rab. לשבר את האזן [16], vide in שכך.

שַׁבְרָא, שְׁבְרָא *fatuus, simplex:* מן דשבר נאתא לותי qui simplex est, veniat ad me, heb. פתי [17], Pr. 9, 4. שברא מהימן לכל מלי simplex credit omni verbo, Pr. 14, 15. מחכמא שברא sapientem reddens simplicem, Ps. 19, 8. ושברא תמית טננא et fatuum occidet invidia, Job. 5, 2. Pl. עד אימת שַׁבְרֵי quousque o fatui, Pr. 1, 22. דנהפכנותא דְשַׁבְרֵי quod perversio fatuorum, ib. 1, 32. וחזית בְּשַׁבְרֵי et inspexi fatuos, ib. 7, 7. למתן לשברי אריםותא ad dandum simplicibus astutiam, ib. 1, 4.

שַׁבְרוּתָא *simplicitas, fatuitas:* עד אימת שברי רחמין שברותא quousque o fatui, amatis fatuitatem, Pr. 1, 22.

שַׁבְרְתָא *idem:* שַׁבְרְתָא ולא ידעא טבתא fatuitatis mulier est, et non novit bonum, Pr. 9, 13. In heb. est פתיות, et inde vox Chaldaea videtur legenda שַׁבְרְתָא ex forma praecedenti. Exemplaria Veneta in hac radice saepe in medio habent כ pro ב, sed Ar., Elias et Regia constanter legunt per ב.

מַשְׁבֵּר *sella parturientis.* Ap. Talm. משבר של חיה Kel. cap. 22.

שַׁבְרִירִין *scotomata, subitae oculorum tenebrae cum vertigine*, quasi *fatuitates* oculorum seu *fatuus visus oculorum*, vel *fracturae visus*, a שבר *frangere:* Emphat. מחו בְּשַׁבְרִירַיָּא percusserunt subito scotomate, heb. בסנורים, Gen. 19, 11. מחי כען ית עמא הדין בְּשַׁבְרִירַיָּא percute nunc populum istum subito scotomate. ומחנון בשברירייא et percussit eos scotomate. Ap. Talm. שברירי דליליה caecitates nocturnae, et שברירי דיממא caecitates diurnae, in Git. 69a. ubi et remedia hujus morbi. In Pes. 112a. et As. 12b. Ne bibat quisquam aquam tempore nocturno: si bibat sanguis ejus sit super caput ejus propter periculum. Quale periculum? סכנת שברירי periculum caecitatis. Quod si sitiat, et bibat, quae est curatio ejus?

שברירי
ברירי
רירי
ירי
רי

Dicebantur scil. verba quaedam magica, et vox haec magice scripta, appendebatur de collo, quod ut haec vox singulis diebus minuitur litera una, donec tandem in nihilum abeat, sic quoque morbus caecitatis. Simile remedium adducit Corn. Agrippa lib. 3, cap. 11. in voce Abracadabra, quae simili modo scripta et collo appensa, tot diebus febrem minuit et depellit [18]. In As. dicitur שברירי esse *princeps sive praefectus caecitatibus*, *angelus sco-*

---

16) Rectius per Sin legas לְשַׂבֵּר idem quod לְסַבֵּר a verbo סַבַּר *intelligere ex re bene considerata.*

17) *Inconsideratus, temerarius*, qui temeriter agit, re, ex qua consilium capiendum, non tota sed partim quasi *fracta* considerata. Hinc in lingua syr. [illegible] pro *puerulo inconsulto*, *infante* in usu est.

18) Convenit haec formula magica cum illa apud Marcellum Empiricum (alias Marcellus Burdigalensis) capite decimo tradita:

sicucuma, cucuma, ucuma, cuma, uma, ma, a.

quae in charta scripta linteoque ligata remedium habetur in sanguinis fluxum. Confer etiam remedium talmudicum (Sab. 67a.) contra apostematis genus כמטא dictum, quo remedio adhibito dicenda est formula magica תפרה דלא פרה ולא רבה כך לא תפרה ולא תרבה בגפיה דפלוני בר פלונית. Respondet igitur haec formula plane illi apud Marcellum (c. VIII.):

tomatis, qui magica arte adjurari possit, ut scotoma curet. Alibi, שברירי דשמשא קשו משמשא fracturae solis graviores sunt ipso sole, Joma 28b. Fractus solis splendor per nubes, gravior est pleno splendore. Sic fucata amicitia periculosior est aperta inimicitia, Joma 28b.

שׁוֹבֵר *apocha, quietantia vulgo, scriptum quo creditor debitorem de soluta pecunia quietum reddit* [19]: ut, creditor dicit, non est chirographum tuum nunc apud me, sed est in urbe ista, אכתוב לך שובר scribam tibi apocham, donec accepero chirographum. Pl. שוברים. Hebraei sic describunt: שובר est שטר contractus sive literae, quas mutuo dans dat debitori, שנפרע ממנו, quod solutionem acceperit ab ipso.

שֶׁבֶר, תְּשְׁבּוֹרֶת *fractio, fractura arithmetica:* שבר השבר fractura fracturae: קצירת השברים compendium fractionum.

שֶׁבֶר *nomen vocalis I brevis, quae alias dicitur* חירק קטון *chirek parvum,* i. e. *breve, vel,* חירק בלי יוד *Chirek absque Jod, quo distinguitur a Chirek cum Jod,* id est, *magno sive longo.* Frequens in Aben Esra, ut Num. 35, 19. ad vocem בפגעו scribit, בשבר הפה כמו בְּשִׁבְרִי לכם cum Chirek sub Pe, ut est in voce בשברי in frangere me vobis, (Lev. 26, 26.).

שׁוּבְרָא *urtica,* Talm. quae alias dicitur פתילת המדבר *ellychnium sylvestre, quod ex ea siccata possit ellychnium fieri,* Sab. 20b. Ar. explicat vernacule פירולא *ferula.*

אֶשְׁבּוֹרֶן *fractura, fissura:* שופכין במקום האשבורן effundunt in loco fissurae, ubi terra fissa est, Pes. 42a. In Jalkut Lev. fol. 149a. legitur אשבורא et explicatur, *locus profundus, ubi congregantur aquae.*

שָׁבוּר *Schavur, Sapor, rex Persarum, cujus frequens mentio apud Hebraeos.* Ap. Talm. sic per cognomentum appellatur R. Samuel, ob summam authoritatem, quam obtinebat in suis decisionibus. Hinc, אמינא מילתא דלא אמרה שבור מלכא ומנו שמואל dico ego rem, quam non dixit Sapor rex, et quisnam ille est? Samuel. Bb. 115b. Glossa; quia consuetudo obtinebat secundum ipsum in judiciis, idcirco sic vocatur, et est nomen regis Persiae. Idem legitur in Pes. 54a. ubi glossa; Samuel vocatur a Rabba Sapor rex, quia exercitatus fuit in judiciis, et consuetudo secundum ipsum in iis obtinebat, quemadmodum judicium egrediens a rege. quod ratum habetur. Sapor autem fuit rex Persarum in diebus Rabbae. Sic in Halich. olam cap. 3. B. Ar. in שבור: Samuel inter Israelitas aestimatus fuit, ut Sapor rex inter gentiles.

שַׁבֵּשׁ *persuadere: implicare, perplexum reddere, perturbare.* Praet. שַׁבֵּשׁת שבשין implicavit ramos, id est, implicatos ramos suos emisit vel extendit, Ps. 80, 12. In heb. est תשלח, quod potest esse secundae personae masculinae, vel tertiae personae femininae. Unde quidam libri legunt שַׁבֵּשְׁתָּא implicasti, et tunc sequens nomen rectius legetur cum affixo, שִׁבְשָׁהָא ramos ejus, juxta hebraeum, קצירה. Quod autem in libris hic vulgo sequitur שדרת תלמידהא „emisit discipulos suos“, glossema Rabbinicum est ex sensu allegorico vel mystico petitum, quod ex margine in textum irrepsit, ut aliis locis plurimis accidit. Praeterea melius hoc verbum legitur ex forma Pahel, quam Pehal. שַׁבֵּשְׁתַּנִי יי׳ perplexum reddidisti me Domine, hebr. פתיתני persuasisti mihi, sive, seduxisti me, scil. promissione auxilii, quod ego mea perversitate a me depuli, Jer. 20, 7. Part. pehil, ותניא דפחדוי מְשַׁבְּשִׁין nervi testium ejus implexi sunt, heb. ישרגו, Job. 40, 12. Ithpah. Praet. אִשְׁתַּבַּשׁוּ כשבשין דגופנא implexae sunt ut propagines vitis, Thr. 1, 14. וְאִשְׁתַּבַּשִׁית et perplexus redditus sum, Jer. 20, 7. Part. ורברבנוהי משתבשין et principes ejus perplexi redditi sunt, Dan. 5, 9. Fut. ייתון על קסמהא וְיִשְׁתַּבְּשׁוּן venient super divinos ejus et perplexi fient, Jer. 50, 36.

Ap. Talm. שבשיה ואנסביה אתתא persuasit ei ut duceret uxorem, Nedar. f. 89b.

Ap. Rab. ספרים משובשים libri confusi, perturbati, erronei, depravati in scribendo.

שִׁבּוּשׁ *perplexitas, confusio, error,* Rab.

מְשַׁבְּשְׁתָּא *idem.*

שַׁבְשֵׁב *frondescere, frondes, ramos emittere.* Fut. אן יתקץ תוב יְשַׁבְשֵׁב si succidatur, iterum frondescit, Job. 14, 7.

שַׁבְשֶׁבֶת *frondes, ramuli, calami cum glutino ad capiendas aves.*

שְׁבִישִׁין, שִׁבְשִׁין *rami, frondes, propagines:* ובגופנא תלתא שבשין et in vite erant tres rami, heb. שריגים, Gen. 40, 10. 12. כְּשִׁבְשִׁין ut paulo ante ad Ithpahel. חורו שִׁבְשָׁהָא albuerunt propagines ejus, Joel. 1, 7. Ap. Talm. לא יהיב מר שבשין לאריסיה non dedit dominus frondes hortulano suo, Ber. 5b. In Br. s. 33. משבשושין שבארץ ישראל הביאו אותו de palmitibus terrae Israel attulerunt ipsum. Item Vr. s. 31. circa finem.

שַׁבְשְׁתָּא *ramus:* שבשתא דהות באעי חרשא ramus, qui est inter ligna sylvae, hebr. הזמורה, Ez. 15, 2. ית ריש שבשתיה נסיב summitatem rami ejus accepit, heb. יניקותיו, Ez. 17, 4. Rabbini dicunt שִׁבְשְׁתָּא unde plurale, זבין שְׁבִישָׁתָא מאריסא emit ramos ab hortu-

Nec mula parit
Nec lapis lanam fert
Nec huic morbo caput crescat
Aut si creverit tabescat.

Talia permulta inveniuntur medecinalia apud Marcellum in libro „de medicamentis empiricis physicis ac rationalibus“ convenientia cum remediis magicis in Talmude perscripta, quae conferre operis pretium esset.

[19]) Quo soluto quasi fracta est obligatio.

lano, id est, חבילי זמורות fasciculos ramorum colligatos.

שַׁבְשְׁנִין vide infra in שוך.

שְׁבַת *quiescere, cessare, feriari ab operibus.* Verbum in Tg. rarum est. Praet. וביומא שביעאה שְׁבַת ונח in die autem septimo cessavit et quievit, heb. שבת וינפש, Exod. 31, 17. Part. וְשָׁבְתִין שובכון et sabbathisantes, i. e. celebrantes sabbathum vestrum, Exo. 23, 32 in Jon. Alias pro eo ponitur בטל vel נוח.

שַׁבַּת, שַׁבְּתָא *Sabbathum, quies, cessatio ab opere:* item *septimana, quod in qualibet septimana unum Sabbathum est.* Forma emphatica scribitur etiam שַׁבַּתָּא hierosolymitane, ut in isto Tg. passim videre est. Quaedam notantur שְׁבָתָא שְׁבַת, quae praestaret revocari ad formam praecedentem: ארי שַׁבְּתָא יומא דין nam sabbathum est dies hic coram Domino, Exod. 16, 25. ויטרון בני ישראל ית שבתא et observabunt filii Israelis sabbathum; למעבד ית שבתא ad faciendum sabbathum, Exo. 31, 16. ביומא דשבתא in die sabbathi, Exod. 31, 15. דתתעבד בשבתא quae fiet in sabbatho, Num. 28, 10. ותערע לשבתא בתפנוקין tunc celebrabis sabbathum in deliciis; אם תתיב משבתא רגלך si retraxeris pedem tuum a sabbatho, Jes. 58, 13. In altera significatione, שבע יומי דשבתא septem dies septimanae; בחד בשבתא in primo die septimanae, Esth. 2, 9. Sic in N. T. „Cum lucesceret prima sabbathi“, Matth. 28, 1. i. e. septimanae. Item, „Jejuno bis in sabbatho“, i. e. septimana, Luc. 18, 12. Pl. ירחהא וְשַׁבְּתָהָא menses ejus et sabbatha ejus, Hos. 2, 11. Ap. Rab. שבת הגדול Sabbathum magnum. Sic vocatur sabbathum proximum ante Pascha, Orach chajim num. 430. idque propter miraculum, quod accidit patribus ipsorum in Aegypto. Vide Minhagim in ritibus Paschatis.

שַׁבָּא per resectionem literae ת *idem* est: ובזמן שַׁבָּא בשבא et in tempore sabbathi in sabbatho, Jes. 66, 23. Pl. ירחין וְשַׁבִּין menses et sabbatha, Jes. 1, 13. ית יומי שַׁבַּיָּא די לי dies sabbathorum meorum observabitis, Exo. 31, 13. בשביא ובירחיא in sabbathis et mensibus sive noviluniis, Ez. 46, 3. בר מִשַּׁבַּיָּא דיי praeter sabbatha Domini, Lev. 23, 38.

שֶׁבֶת *cessatio ab opere.* Qui alium laeserat aut vulneraverat, ut chirurgo opus habuerit, et in lecto decubuerit, et ab opere suo cessaverit, persolvebat cessationem et intermissionem operae ejus et mercedem curae medicae, Exod. 21, 19. Haec cessatio a Rabbinis postea distincta fuit in magnam et parvam. Si quis in manu aut pede laesus esset, ut membrum vel exaruerit vel abscissum esset, tenebatur dare שבת גדולה cessationem magnam. Nam ad laborem fuit inutilis postea. Qui autem laesus esset, ut curari potuerit, dabat שבת קטנה cessationem parvam, id est, solvebat damnum intermissae operae, et mercedem curae: Git. 42b.

שבות *sabbathismus, statutum Rabbinorum de sabbathi vera observatione.* Forma est a שבה, sed significatio hinc: analogia posset esse שְׁבוּת. Hinc apud Talmud. כל שחייבין עליו משום שבות משום רשות משום מצוה בשבת חייבין עליו בי"ט ואלו הן משום שבות לא עולין באילן ולא רוכבין על גבי בהמה ולא שטין על פני המים ולא מטפחים ולא מספקין ולא מרקדין de quocunque tenentur vel obligati sunt propter sabbatismum, vel propter licentiam, vel propter praeceptum, de eodem etiam obligati sunt in alio die festo. Illa autem sunt propter sabbatismum: non ascendunt in arborem, non equitant super aliquo animali, non nant in aqua, non complodunt manus, non percutiunt manu femur, non saltant. Haec leguntur in libro Beza c. 5. in Misna. Est autem hic משום שבות propter sabbatismum, nihil aliud, quam, propter statutum Rabbinicum, quo statuerunt ab hoc vel illo opere, de quo etsi non extet expressum mandatum divinum, tamen ab eo in sabbato abstinendum et quiescendum esse, ne ex ejus occasione aliquid agat, quod in sabbatho prohibitum est. Veluti, non ascendunt in arborem, ne avellat ramum aliquem: non equitant, ne causa sit abscindendae virgae, qua equum regat: non saltant, ne causa sit componendi instrumenti musici, etc. Vide et in Eruvin f. 105a. Et generalius est *statutum, decretum rabbinicum:* ut, לעולם אל תהא שבות קלה בעיניך שהרי סמיכה אינה אלא משום שבות i. e. nunquam sit statutum rabbinicum vile in oculis tuis, nam ecce manuum impositio non est nisi statutum rabbinicum, et tamen dissenserunt de ea magnates seculi, Chag. 16b. His convenit, quae Scaliger notat in Elencho Trihaeresii Serrarii c. 3. דברי שבות verba statuti rabbinici, statutum rabbinicum: הזאת שבות aspersio sive condimentum aut pigmentum doctrinae Rabbinicae, aut statutorum vel decretorum magistralium. Hinc etiam

מַשְׁבּוּתָאֵי *Sabbatharii, qui profitebantur veram sabbathi observationem juxta Christi doctrinam.* Hi ab Eusebio libro 4. Hist. Eccl. cap. 22. vocantur μασβωθαῖοι, et inter haereticos referuntur.

שְׁבִיתָה *cessatio, feriatio ab opere in sabbatho vel festo:* מקום שביתה locus ubi in sabbatho quies agitur, Maas. c. 2. שביתת הרשות cessatio ab opere libero, quod peragi vel non agi potest, sed ex statuto rabbinico ab eo cessatur in sabbatho.

שַׁבְּתָאי *Sabbathaeus, i. e. Saturnus planeta, qui diei sabbatho praeest, ut alii planetae suis diebus.*

שְׁבַתָּא *nomen spiritus immundi et maligni, insidentis hominum manibus noctu, ob noctis impuritatem, aut interdiu quando mane manus non sunt aqua bene lotae, unde quicquid tum manibus agunt, periculosum est.* Vide in Joma f. 77b. Chol. 107b. Tan. 20b.

שָׁבָת[20] *anethum* ἄνηθον, de cujus decimatione

20) Videtur esse ar. شبث *planta similis plantae Althaeae.*

disputant Talmudici in Okez. c. 3. Maas. c. 14. Pea cap. 3. ע"ין fol. 7b.

שְׁבוּתָה est כנוי sive *cognomen pro* שבועה. Vide Nedar. fol. 10.

שְׁנָא *deesse, deficere, desiderari.* Hoc sensu respondet heb. פקד et נפקד. Praet. ולא שְׁנָא מננא אנש et non defuit ex nobis ullus, Num. 31, 49. ולא שנא לנא מדעם et non defuit nobis quicquam IS. 25, 15. חדא מנהון לא שְׁנַת unum ex illis non defuit, Jes. 34, 16. ושנו מעבדי דוד et desiderati fuerunt ex servis Davidis, IIS. 2, 30. Infin. אם מִשְׁנָא ישני si desiderando desiderabitur, IR. 20, 39. לְמִשְׁנֵי יומא דין מישראל שבטא ut desideretur hoc die ex Israele tribus una, Jud. 21, 3. ubi למסני prave in libris legitur. Futur. אנש לא יִשְׁנֵי ullus ne desiderator, IIR. 10, 19.

שְׁנָא [21] *abies, arbor:* צלחו ליה תכתקא דשאנא diffiderunt ipsi sellam abietinam, Sab. 129a. heb. תדהר, quod per שאנא explicatur in Rh. 23a. Bb. 80. ubi R. Sal. monet, gallice dici *sap.*

שְׂגָא *multum, numerosum esse, multiplicari, crescere, augeri.* Futur. שלמכון יִשְׂגֵא pax vestra multiplicetur, Dan. 3, 31. למה ישגא חבלא ad quid cresceret perditio. Esr. 4, 22.

שַׂגִּיא *amplus, multus,* et adverbialiter, *plurimum, vehementer:* ויקר שגיא et gloriam multam, Dan. 2, 6. שגיא מתבהל vehementer fuit perturbatus, Dan. 5, 9. שגיא באש עלוהי plurimum displicuit ipsi, Dan. 6, 14. Pl. ומתנן רברבן שַׂגִּיאָן יהב לה et dona ampla et multa dedit ipsi, Dan. 2, 48.

שְׂגַב *roborare, corroborare,* juxta Chaldaeum et Hebraeos, ut scil. quis tutus sit ab aliquo malo, unde per *protegere* vulgo redditur Hebraeum שגב. Vel *attollere, elevare aliquem in locum tutum.* Praet. שַׂגֵּב חשוכא מםסכנותא roborat egenum ab egestate, vel, sublevat, protegit, Ps. 107, 41. Futur. אֲשַׂגְּבִנֵּיה מטול דידע שמי roborabo vel protegam eum, propterea quod cognoscit nomen meum, Ps. 91, 14. יְשַׂגְּבִנָּךְ שמא דאלהא דיעקב roborabit vel proteget te nomen Dei Jacobi, ib. 20, 2. רחמה דְתְשַׂגְּבִנָּךְ dilige eam, et roborabit te, Pr. 4, 6. Sic praestat ex Pahel legi, ut praecedentia: libri vulgo habent ex Pehal, quod non convenit, ibi enim esset intransitivum sive passivum, *roborari, protegi.* Sed inusitatum est ibi. et Chaldaice per תקף reddi solet.

שְׁגַג *errare, aberrare:* שוגג *errans: error,* בשוגג per errorem, Rab.

שְׁגַד שְׁגְדָא *amygdala vel amygdalum.* Factum ex heb. שקד commutatis ק et ג, literis homogeneis. Significat arborem et fructum: מן כחישותא כְשִׁגְדָא prae macie sicut amygdala, Eccl. 12, 5. Pl. וכפית שְׁגְדִין et produxit amygdala. Num. 17, 8. al. 23. בוטנין וְשִׁגְדִין nuces et amygdala, Gen. 43, 11.

שִׁגְדוֹנָא *spasmus:* aliis, *dolor coxendicum* [22], *quam sciaticam vulgo vocant:* שגדונא נקטיה spasmus corripuit eum, Chol. 51a. R. Sal. vernacula voce exponit קר"נפא Krampff i. e. *spasmus.* Alibi est, לשגדונא ליתי פתיא דמותיני ad ischiaticam afferat vasculum plenum salsuginis pisciculorum, Git. 69b. Hic idem R. Sal. scribit esse חולי הירכים *morbum femorum et coxendicis.*

שְׁגָה *errare, aberrare, oberrare.* Part. וכל דְשָׁגֵי ביה et quisquis oberrat in eo, i. e. se eo oblectat, eo capitur, Pr. 20, 1. Fut. ולא תִשְׁגֵא neque aberres a praeceptis oris mei, ib. 19, 27. Aphel, Praet. אשגי *errare facere, seducere.* Part. דְמַשְׁגֵי תריצי qui errare facit rectos in via mala, Pr. 28, 10.

שְׁגִיאָה *error.*

שְׁגַח, Aphel, אַשְׁגַח *providere, prospicere.* Praeter. וְאַשְׁגַח מן כותא et prospicit ex fenestris, Cant. 2, 9. Part. אפשר דעליהון מַשְׁגַח anne super eos prospicit, Job. 22, 2. i. e. eorum curam vel rationem habet, heb. משכיל.

הִשְׁגִּיחַ *attendere, curare, curam et rationem habere, providere, quomodo illud verbum de Deo usurpatur, sua providentia omnia moderante,* juxta illud: „in omni loco oculi Domini speculantur bonos et malos", (Pr. 15, 3.). Inde R. Levi scribit (Job. 4.) Jobum fuisse in ea sententia ab initio, paenitentiam et preces ad Deum esse inanes et sine fructu, להיותו בלתי משגיח בזה העולם השפל quod ipse non prospiceret in mundum hunc inferiorem. Item: quod fuerit נבוך ומבולבל perplexus et confusus in materia providentiae divinae. Ap. Talm. לא השגיחו עליה non attenderunt ad istud, non curarunt istud. לא הוה קא משגח ביה non curavit istud, non fuit respiciens illud.

הַשְׁגָּחָה *providentia:* השגחת השם providentia Dei. השגחה כוללת vel כְּלָלִית providentia Dei generalis. השגחה פרטית providentia specialis. השגחה אלהית providentia divina. R. Levi scribit Job. 3. Jobum sensisse, שההשגחה האלהית אינה באישי האדם כלל כל שכן בשאר ב"ח providentiam divinam non extendere se ad singularia hominis, multo minus ad singularia reliquorum animantium, quae reguntur partim naturalibus, partim coelestium influentiarum motibus et inclinationibus. Idem Pr. 15, 3. ad illud: „Oculi Domini sunt in omni loco", כל הדברים שופעים מידיעתו והשגחתו omnes res promanant ex scientia ejus et providentia ejus. Speculantur bonos et malos; nempe, מצד ההשגחה הכוללת ex parte providentiae generalis, ומצד הפרטית תדבק השגחתו בטובים at ex parte providentiae specialis, adhaeret providentia ejus bonis. De providentia vide librum Akedas Iizchak f. 145. col. 2. More nevochim par. 3. cap. 17, 18.

שְׁגַל *vitiare, violare virginem aut mulierem.* Verbum fuit olim in communi sermone obscaenum, unde ubi in sacro textu Hebraeo occurrit, ibi pro eo legitur verbum שכב. Vide Lex. heb. in Rad. חרר.

---

[21]) Vide supra in שאנ, quae sana lectio est.

[22]) Rectius per Resch, שרונא legas q. v.

שֵׁגָל *conjux, uxor, augusta proprie vel regis.* Hinc R. Sal. Ps. 45, 10. שגל exponit per מלכה regina, et Nehem. 2, 6. legitur: Dixit mihi rex, והשגל יושבת אצלו uxore assidente ipsi. Talmudici ajunt in tract. Rh. 4a. לעולם שגל מלכתא היא semper schegal regina est. Pl. שֵׁגְלָתֵהּ ולחנתה uxores ejus et concubinae ejus, Dan. 2. 5. שֵׁגְלָתָךְ ולחנתך uxores tuae et concubinae tuae, Dan. 2, 23. Ap. Talm. ועמהן שגלונות et cum illis erant reginae, Sanh. 95b.

שָׁגַם[23] *ligare, colligare, conjungere, compingere,* Rab. הריני משגמן בייסורין ecce ego ligo eos inter se castigationibus: הריני משגמן אלו באלו ecce ego ligo eos inter se invicem: שלא שגמתי אותם בייסורין quod non ligavi eos castigationibus, Br. 26. Quidam exponunt *perturbare*, et legunt משעמן. ut idem sit quod הםם. Ap. Talm. הנסרין שבמרחץ ששגמן asseres qui in balneo sunt, quos colligarunt inter se, Kel. c. 22. R. Sal. exponit, שפיסלן quos dolabra poliverunt.

שוגמין *cortices tenues, quos commissuris asserum in dolio vinario immittunt, ne perstillet:* ועשאן בסנון או בשוגמין et conjungit eos corticibus rubi vel corticibus ligni שגמין, Kel. c. 10. Quidam volunt idem esse quod שעם *suber.*

שְׁגַר *dejicere, demittere se.* Futur. תִּשְׁגַּר עיני דמעין demittit se oculus meus lachrymis, hebr. ותרד et descendit, subsidit quasi liquefactus, Jer. 13, 17. וְיִשְׁגְּרָן עינגא דמעין et dejiciunt se oculi nostri prae lachrymis, heb. ותרדנה, Jer. 9, 18. Vel; et emittunt oculi nostri lachrymas; si ex Pahel legatur. Pahel, **שַׁגַּר** *abjicere, ejicere, projicere.* Part. pass. ותהא נבלתך מְשַׁגְּרָא למיכל eritque cadaver tuum projectum in cibum omnibus volucribus coeli, Deut. 28, 26. ונבלתיה תהי מְשַׁגְּרָא et cadaver ejus erit projectum aestui diurno, heb. משלכת Jer. 36, 30 והואה נבלתהון מְשַׁגְּרָן fueruntque cadavera ipsorum projecta, Jes. 5, 25. Part. activum, כמה דִמְשַׁגְּרִין ית נבלת חמרא sicut projiciunt cadaver asini, Jer. 22. 19. Futur. כן יְשַׁגְּרוּן נבלתיה sic projicient cadaver ejus, Jes. 22, 19.

שַׁגַּר *mittere, emittere,* Rab. שגר שני תלמידי חכמים אצלו misit duos sapientes ad ipsum. Idem quod שלח. In Tg. Jon. אנא מְשַׁגַּר מלאכא ego mitto angelum ante te, Exo. 23, 20. Jon.

שָׁגוּר *emissum, prompte scil. et expedite sine offensione, haesitantia vel perturbatione:* שם שמים שגור בפיו nomen Dei promptum est in ore ejus. אם שגורה תפלתי בפי si prompta est precatio mea in ore meo, certus sum eam exaudiri, Ber. 34b.

שֶׁגֶר *emissio:* מלא שגר היונה plena emissio columbae. id est, plenus volatus, Bb. c. 2. in Misna.

שַׁגְרִיר *legatus,* TH. Schevuoth cap. 1.

II. **שְׁגַר**, **שַׁגַּר** *accendere*[24], *succendere, incendere, comburere: calefacere.* In Tg. והון שַׁגְּרִין ומוקדין eruntque incendentes et comburentes arma, Ez. 39, 9. Sic legendum ibi esse postulat sensus. Ap. Talm. תנור דשגר גוי ואפה ישראל furnus quem accendit, calefecit Christianus, et coxit panem Israelita, ע"ז fol. 38b. שגר תנורא calefecit fornacem, Sab. 109b. תנורא שגירא furnus accensus. Joma 29a. Oppositum ejus, תנורא קרירא furnus frigidus, ibid.

שִׁגְרָא *botrus:* שגרא דתמרי botrus dactylorum, i. e. multorum sive plurium junctura et compressura, ut ficus comprimi solent[25], Ket. 80a.

שַׁגְרוּנָא[26] idem quod שגרתא de quo supra: Diversimode enim scripta haec vox occurrit, sed prior per ד magis probata.

שַׁגֵּשׁ *perturbare, dissipare, profligare, perterrere. terrorem incutere.* Respondet hebr. הםם. Praet. וְשַׁגֵּשׁ ית משריתא דמצראי et perturbavit castra Aegyptiorum, sive, terrorem ipsis incussit, heb. ויהם Exo. 14, 24. וְשַׁגְּשִׁנּוּן et perturbavit eos, 1S. 7, 10. Part. וקסומין מְשַׁגֵּשׁ et divinos perturbat, heb. יהולל infatuat, dementat, Jes. 44, 25. Infinit. לְשַׁגָּשׁוּתְהוֹן ולהובדיהון ad profligandum et perdendum eos, hebr. להמם, Esth. 9, 24. Fut. וְאֲשַׁגֵּשׁ ית כל עמיא et perturbabo omnes populos, Exo. 23, 27. in Jonathane. שדר גררין ותְשַׁגְּשִׁנּוּן emittes sagittas et profligabis eos, Ps. 144, 6. וִישַׁגְּשִׁנּוּן שגוש רב et profligabit eos profligatione magna, Deut. 7, 23 Ithpehal vel Ithpahel, **אִשְׁתַּגַּשׁ** *perturbari, tumultuari, perstrepere.* Praet. מא דין קל קרתא אִשְׁתַּגְּשַׁת quis est iste strepitus, quo civitas tumultuatur? heb. הומה, IR. 1, 41. וְאִשְׁתַּגְּשַׁת קרתא et tumultuabatur civitas, IR. 1, 45. ואשתגשת ארעא et perstrepebat vel perturbata fuit terra, IS. 4, 5. Part. ועלעול מִשְׁתַּגֵּשׁ et tempestas perstrepens, heb. וסער מתחולל Jer. 23, 19. ברם למא מִשְׁתַּגְּשִׁין utique in vanum tumultuantur, heb. יהמיון Ps. 39, 7. Imper. אִשְׁתַּגְּשׁוּ perturbamini, Jes. 29, 9. שתו ורוו וְאִשְׁתַּגְּשׁוּ bibite et inebriamini et perstrepite, Jerem. 25, 27. Ap. Talm. שלא משגש אורחתיה דאמיה infans perturbans vias matris suae, Bb. 9a. et b. Sic vocatur ibi Raf Scheschet, ob rationem quam vide.

שִׁגּוּשׁ *tumultus, strepitus, conturbatio, perturbatio:* ארי הוה שגוש קטלא בכל קרתא nam erat perturbatio occisionis in tota urbe, heb. מהומת מות 1S.

---

[23]) Denomin. de nomine sequenti שגם *cortex subereus, qui comprimi solet,* unde verbum שָׁגַם *compressit: fecit ut sit instar corticis suberei.*

[24]) Quasi *emittere* flammam dixeris, facere ut flamma ascendat, pro *vehementer ascendere.*

[25]) Cf. ar. سَاجِر *planta trunco et caule praedita* (Willm. p. 495.), ut dactyli, qui iidem una cum caulibus comprimi solent.

[26]) A verbo سَاجِر, cui observante Willmetio notio inest *plicandi* et *implicandi; morbus* igitur, *quo articuli corporis contrahuntur* et quasi *implicantur.* Muss. ut B Ar. per Daleth שגרונא legit vocemque gr. esse scribit, quam ut investigarem mihi non contigit.

5, 11. Zach. 14, 13. שְׁנוּשָׁא רבא לחדא perturbatio magna valde, IS. 5, 9. וליח מלי דִשְׁנוּשָׁא non sunt verba strepitus, id est, sonora vel strepera, Ps. 19, 4. Pl. וראו שְׁנוּשַׁיָּא סניאן בגוה et videte tumultus maximos in ea, Am. 3, 9.

שְׁנוּשְׁיָא *idem:* יח מארחא ויח שנושיא maledictionem et conturbationem, Deut. 28, 20. מא קל שנושיא הדין quae est vociferatio tumultus hujus? IS. 4, 14. שנושיא רב לחדא tumultus magnus valde, IS. 14, 20.

שְׁנוּשָׁא, שְׁנוּשָׁא *tumultuosus.* Schurek in medio est ex forma syriaca, quae in Tg. Proverbiorum frequens est: מלוי דִשְׁנוּשָׁא מרכנן ליה verba tumultuosi hominis inclinant sive prosternunt ipsum, Pr. 26, 22. Vulgo hic legitur שִׁינּוּשָׁא quod est substantivum, ut ante. Unde melius pro eo legetur שְׁנוּשָׁא, ut קְטוֹלָא, ex forma Targumica, vel שְׁנוּשָׁא ex forma Syriaca. In Hebraeo est דברי נרגן, quae etiam leguntur Pr. 18, 8. sed ibi in Venetis ponitur vox corrupta דַחֲכִינָנָא quod videtur esse pro דְחַרְחָנָא contentiosi, rixosi, qui rixis tumultus excitat, quae vox legitur Pr. 16, 28. At Regia Biblia legunt שנושא, ut cap. 26. et sic Elias et Aruch. Sic rursus pro heb. נרגן legitur, והיכנא דליח שנושא ישחק חגרא sic etiam ubi non est tumultuosus, ibi silet contentio, Pr. 26, 20.

שְׁנוּשְׁתָּא idem quod שְׁנוּשׁ supra: מלאכא דִשְׁנֻשְׁתָּא angelum tumultus, Esth. 1, 10.

שְׁנוּשְׁתָּא *idem:* ופקד למלאכא די ממנא על שנושתא et praecepit angelo qui praefectus est perturbationi, qui descendit, וְשַׁגֵּשׁ יח אחשורוש et perturbavit Asuerum, Esth. 6, 1. in Tg. secundo.

שַׁנְשֵׁשׁ idem quod שַׁגֵּשׁ. Ithpahel, אִשְׁתַּנְשַׁשׁ *conturbari, perturbari ad insaniam, insanire.* Part. בשוקיא מִשְׁתַּנְשְׁשִׁין רתיכיא in plateis insaniunt currus, tumultuoso cursu agitantur, heb. יתהוללו, Nah. 2, 4. Possit hoc etiam esse a שַׁגֵּשׁ quod idem cum hebr. שקק discurrere cum tumultu. Inde שנשג repetita prima radicali ut in multis. Fut. על כן יִשְׁתַּנְשְׁשׁוּן עממיא idcirco perturbabuntur vel insanae fient gentes, heb. יתהוללו Jer. 51, 7. Sic praestat legere, juxta formam praecedentis loci, quam ישתגשון ut habent libri vulgati. Probat id Elias. וישתון וְיִשְׁתַּנְשְׁשׁוּן bibent et perturbabuntur, heb. והתגעשו Jer. 25, 16.

* שֵׁד *daemon.* Pl. שֵׁדִים. Vide infra in שוד.

שְׁדָא *fundere, effundere.* hebr. שפך. Praet. שְׁדָא כבעור אשא רוגזיה effudit sicut incendium ignis iram suam, Thr. 2, 4. שדא על ירושלם effudit super Jerusalem robur irae suae, Thr. 4, 11. שדו דמהון היך מיא effuderunt sanguinem ipsorum quasi aquam, Ps. 79, 3. ושדו אדם זכאי et effuderunt sanguinem innocentem, Ps. 106, 38. Part. שָׁדֵי בסרנותא effundit contemtum super principes, Psal. 107, 40. Job. 12, 21. Pl. דְשָׁדַיִן מיא פשורי qui effundunt aquas tepidas: et sic mox, דשדין מיא חמימי qui effundunt aquas calidas, Eccl. 2, 9. Imper. שְׁדִי עלויהון רוגזך effunde super eos iram tuam, Ps. 69, 25. שדי חימתך על עממיא effunde iram tuam super gentes, ib. 79, 6. שְׁדִיאִי היך מיא effunde sicut aquam, Thr. 2, 19. שְׁדוֹ קדמוי effundite coram eo elationes cordis vestri, Ps. 62, 9. Fut. יִשְׁדֵי לארעא effundet in terram, Job. 16, 13. Aphel, ווי על קַרְתָּא דְאַשְׁדֵי vae civitati quae effudit sanguinem innoxium, Ez. 24, 9. Ithpeh. Praet. דְאִשְׁתְּדִי בה propter sanguinem innocentem, qui effusus est in ea, Num. 35, 33. in Jon. Part. מִשְׁתַּדְיָן מרגלן קדישין quomodo diffusae sunt margaritae sanctae, Thr. 4, 1. Ap. Rab. איכרפו דדיך לא הדרת בך quando caeperunt extuberare ubera tua, non convertisti te: אשתדו דדיך נמי לא הדרת בך quando diffusa fuerunt ubera tua (in justam scil. magnitudinem) etiam tunc non convertisti te, Nid. 48b. in Ez. 23, 3. Aruch legit אשתדו.

שְׁדָיוּת, שְׁדָיוּת *effusio:* וְשְׁדָיוּת אדם זכאי et effusio sanguinis justi, Gen. 49, 12. in Jon. וּבְשְׁדָיוּת אדם זכיא et effusione sanguinis justi, Num. 35, 25. בשדיות אדם דמן דשדייה per effusionem sanguinis ejus qui effudit eum, Num. 35, 33.

II. שְׁדָא *jacere, ejicere, ejaculari, projicere.* Praet. ומשריתיה שְׁדֵי בימא et exercitum ejus projecit in mare, Exod. 15, 4. או מן שְׁדָא אבן זויתה aut quis jecit lapidem angularem ejus? heb. ירה, Job. 38, 6. וּשְׁדָא ואמר et ejaculatus est et dixit, IIR. 13, 17. וּשְׁדוֹ קשתיא et ejaculati sunt sagittarii in servum tuum, heb. ויורו IIS. 11, 24. Part. יח גיריא דאנא שָׁדֵי sagittas quas ego ejaculor, hebr. מורה, IS. 20, 36. Imper. ואמר אלישע שְׁדֵי et dixit Elisa, jaculator, IIR. 13, 17. שְׁדוֹ בה jaculamini in eam, Jer. 50, 14. Fut. בקשתא אֶשְׁדֵי arcu jaculabor, heb. אורה, IS. 20, 20. Pahel, Praet גירא די שַׁדָּא יהונחן sagittae quam ejaculatus fuit Jehonathan, IS. 20, 37. Aphel, Part. וּמַשְׁדֵי עפרא et projiciebat pulverem, heb. וְעִפַּר עפר, IIS. 16, 13. Ithpehal, אִשְׁתְּדָאָה ישתדי aut jaculando perimitor, Exo. 19, 13.

שוּדָא[26a] *conjectura:* שודא דדייני conjectura judicum, i. e. dijudicatio juxta bonum et aequum, Talm.

III. *volure, advolare, convolare*[26b]. Part. ולא הוה נטיל מכא וְשָׁדֵי כא neque fuit aliquis proficiscens hinc et avolans illuc, heb. נדד כנף Jes. 10, 14. דְשָׁדֵי בימאמא qui volat interdiu, hebr. יעוף יומם Ps. 91, 5. Ithpehal, Praet. וְאִשְׁתְּדִי לותי et advolavit ad me unus ex ministris, hebr. ויעף Jes. 6, 6. Part. כמא דְמִשְׁתְּדֵי נשרא sicut volat accipiter, heb. ידאה, Deut. 28, 49. Jer. 48, 40. כעופא דמשתדי כן יתכנשון sicut avis volans, sic congregabuntur adversus eam, Jer. 12, 9. משתדן כנשרא advolant instar aquilae, hebr. יעפו כנשר Hab. 1, 8.

IV. אִשְׁתְּדִי *agitari, moveri, commoveri.* Futur. cum Infinitivo, אִשְׁתְּדָאָה תִשְׁתְּדֵי ארעא movendo movebitur terra, heb. מוט התמוטטה Jes. 24, 19.

אִשְׁתְּדָיוּת *motio, commotio, agitatio:* כאשתדיות אִילָנֵי חורשא secundum agitationem arborum sylvae, i. e. sicut agitantur et commoventur, heb. כנע, Jes. 7, 2.

V. שְׁדָא *nere, fila ducere,* idem quod טוה Hebraice. Hinc ap. Talm. שדינהון בשוורין nevit illa in fila, Erub. cap. ult. חוטא דזהוריתא דשרתיה דומה filum coccineum quod nevit mulier suspecta, Git. 69b.

26a) Pro שודעא a ידע quod idem atque ידע *scire, intelligere.*

26b) Hebr. דאה praefixo ש.

ולמשרא אשלי et nere funes, i. e. cannabem, ut inde fiant funes, Suc. 16a.

שַׁדְיָא *ventus australis*, ut docet Ar. in אסתנא, vel, *ventus orientalis*, ut idem explicat in שר tertio: שריא נשיב ventus orientalis flat, Git. 31b.

שַׁדֵּד *occare*, *glebas agrorum occa sive crate comminuere et coaequare*. Fut. אין יְשַׁדֵּד נלמתא בתרך an occabit valles post te, Job. 39, 13. Idem cum Hebraeo.

שדד שִׁדָּא *latus*, idem quod צדא, et sic idem est quod hebr. ירך: item, *scapus, candelabri*: על שדא דמשכנא in latere tabernaculi, Exo. 40, 22 24. על שדא דביתך latus aquilonis, Ps. 48, 3. שדא רצפונא in latere domus tuae, Ps. 128, 3. לארעית שדא דאלפא in fundum lateris navis, heb. אל ירכתי הספינה, Jonae 1, 5. In altera significatione, שדה וקנה scapus ejus et calamus ejus, Exo. 25, 31. et 37, 17.

שַׁדַּי *omnipotens, praepotens. Nomen divinum, Deum a potentia summa denominans*: אנא אל שדי ego sum Deus omnipotens, Gen. 17, 1. R. Sal. vult esse compositum ex Pronomine שֶׁ et דַּי, unde; ego sum Deus שדי idem est ac si diceret, שיש די באלהותי לכל בריה quod est sufficientia, id est, sufficiens potestas in omnem creaturam: ואל שדי יברך יתך et Deus omnipotens benedicet tibi, Gen. 28, 3. וחזו מן קדם שדי חזי et visionem ab omnipotente vidit, Num. 24, 4. וְשַׁדַּי לא יקלקל דינא et omnipotens non pervertit judicium, Job. 34, 12. ומוסר דְשַׁדַּי אל תמאס et castigationem omnipotentis ne spernas, Job. 5, 17. העסקא איח לשדי num est negotium omnipotenti? Job. 22, 3. מדין מִשַּׁדַּי לא אתטישו עדניא quare ab omnipotente non sunt abscondita tempora, Job. 24, 1.

שִׁדָּה[27] *arca, capsa*: השידה והתיבה arca et capsa, Mikv. c. 6. בקולפי של שידא cum pessulo arcae. Ketub. 65a. פורסין עור של גדי על גבי שידה expandunt pellem caprinam super arcam, Sab. 120a. Item *currus ligneus pro equitatu mulierum, instar arcae*, Erub. 30b.

שָׂדֶה *ager*: שדה אילן ager arborum, pomarium: שדה לבן ager albus, in quo nullae sunt arbores, sed frumentum, legumina, et similia, Schevi. c. 1. et 2.

שְׁדַךְ *quiescere, requiescere, quietum, tranquillum, pacatum, sedatum esse*. Respondet heb. שקט. Praet. וארעא שְׁדוֹכַת מלמעבד קרבא et terra quieta erat a gerendis bellis, Jos. 11, 23. וקרתא שדוכת et civitas quieta erat, II R. 11, 20. וּשְׁדוֹכַת ארעא דישראל et quieta erat terra Israelis, Jud. 3, 11. ולא שְׁדוֹכֵית מן בסורתא דיקדתא neque quietus fui a nuncio incendii, Job. 3, 26. Fut. השתא שכיבית וְאֶשְׁדּוֹךְ nunc jacerem et quiescerem, Job. 3, 12. ולא תשדוך אלהא neque quiescas a Deus, Ps 83, 2. Pahel, שַׁדֵּךְ *quietum, tranquillum reddere*. Part. כד מְשַׁדֵּךְ ארעא מן דרומא cum quietam reddit terram a meridie, Job. 37, 17. משדכין רוגזך pacatam reddunt iram tuam, Ps. 90, 11. Infin. לְשַׁדָּכָא ליה מן יומי בישא ad praestandum quietem ipsi a diebus mali, Ps. 83, 2. Aphel, Fut. והוא יַשְׁדֵּךְ ומן יחיב ipso tranquillum reddente, quis culpabit? Job. 34, 29. Ithpehal, Praet. כד פ: וְאִשְׁתְּדַךְ cum cessasset ac tranquillior factus esset a potu vini, Esth. 2, 1. ורתחא דמלכא אִשְׁתְּדִיכַת et fervens ira regis sedata erat, Esth. 7, 11.

שְׁדִיךְ *quietus, tranquillus*: כוליה שדיך ושליו totus ipse quietus est et tranquillus, Job. 21, 23.

שַׁדָּךְ *idem*. Ap. Talm. בשדכא פשיטא de viro tranquillo hoc simplex et clarum est, Bb. c. 8. In Aruch scribitur שדך esse *virum otiosum, qui nihil negotiatur aut lucratur cum facultatibus suis*.

שְׁדוֹכְיָא *quies, tranquillitas*: ושלוא וּשְׁדוֹכְיָא et tranquillitas et quies erat ipsi, Ez. 16. 49. Sic legendum: nam libri habent שְׁלָוָא, quod Toar est. Pro שדוכיא etiam melius legeretur שְׁדוֹכָא.

שַׁדְכָן *quietus, tranquillus, ociosus*, Rab. Hinc Elias legit illud, והוה עשו גבר נַחְשַׁדְכָן et fuit Esau vir quietus (et) ociosus, pro hebr. איש יודע ציד vir peritus venationis, Gen. 25, 27. in Onkelo et Jonathane. Rectius legeretur divisim, נח ושדכן, id est, אדם של מנוח והשקט homo quietis et otii, i. e. otiosus, otio deditus, quales sunt venationi dediti, qui praeter venationem in aliis rebus otium agunt. Vulgo libri habent נחשירכן[28], de qua vide in נחש: et שרך per Resch in medio.

שַׁדְכָא vide in שרך.

II. שַׁדֵּךְ[29] *desponsare, conjungere, copulare, affinitatem contrahere, matrimonio jungi*, Rab. לשדך הבנות desponsare filias; id sabbatho licitum esse, Talmudici tradunt. משדכין התינוקות desponsant pueros. המשדך בתו לחבירו desponsans filiam suam proximo vel socio suo: ראובן שידך בתו לשמעון Ruben desponsavit filiam suam Simeoni. נערה משודכת puella desponsata. אם קלקל המשודך מעשיו si corruperit desponsatus mores suos.

שִׁדּוּךְ *desponsatio, copulatio*: נתבטלו השדוכין irritae factae sunt desponsationes.

שַׁדְכָנוּת *affinitas, desponsatio*. שַׁדְכָן *affinis, desponsator*. שַׁדְכוֹן *desponsatio*.

שַׁדֵּל *persuadere, allicere, pellicere*. Sic saepe respondet hebr. פתה. R. Salom. scribit Exod. 22, 16. שדל בלשון ארמי כפתוי בלשון עברי h. e. שדל in lingua aramaea idem significat quod פתה in lingua Hebraea. Imper. שַׁדֵּילִי יח בעליך persuade viro tuo, pellice maritum tuum, hebr. פתי Jud. 14, 15. שדילי יתיה pellice eum, Jud. 16, 5. Fut. וַאֲשַׁדְּלִנָךְ et alliciam te, persuadebo tibi, Ez. 38, 4. Sic hoc loco hebr. ושבבתך transfert, et cap. 39, 2. ארי יְשַׁדֵּל גבר בתולתא et si pellexerit quis virginem, Exo. 22, 15.

---

[27]) Lat. *sedes* juxta quosdam.

[28]) Ea sola sana lectio ut suo loco demonstratum.

[29]) Ex ar. سدك *assidue incubuit* rei. Cf. hebr. סבב *ambire, petere* mulierem, germ. werben.

אין נְשַׁדְּלוּ לָךְ חטאי si allexerint te peccatores, Prov. 1, 10. cum נ formativo loco י, more Syro. Veneta hic mendosa sunt, in quibus legitur נשדו.

שִׁדּוּל *allectio, persuasio.*

אִשְׁתַּדַּל *conari, operam dare, desudare, occupari, occupatum esse.* Includit studium, curam et solicitudinem cum labore, unde et pro *luctari* sumitur, quasi *omnibus viribus laborare.* Praet. וְאִשְׁתַּדַּל גברא עמיה et luctabatur vir cum eo, heb. ויאבק Gen. 32, 24. דְּאִשְׁתַּדַּל עמיה qui luctatus fuit cum eo, donec ascenderet aurora, Cant. 3, 6. ולאן אִשְׁתַּדַּלְתְּ לְמעבד et ubinam occupata fuisti operando? Ruth. 2, 20. Part. דְּמִשְׁתַּדַּל למשכח יתהון qui operam dat ut inveniat ea, Eccl. 1, 17. Infin. בְּאִשְׁתַּדָּלוּתֵיהּ עמיה in luctando eo cum ipso, cum luctaretur cum ipso, heb. בהאבקו Gen. 32, 25. Pro hoc in TgH. legitur בְּשַׁדְּרוּתֵיהּ, quod mendosum est: nam verbum שדר aliam significationem habet. Legendum autem, ut in Onkelo est. Ap. Rab. frequentissimum verbum est: המתאמץ להשתדל obstinate operam impendens, omnibus viribus contendens; הוי משתדל עם אדם שהשעה משחקת לו esto occupatus cum homine cui hora arridet, cui tempus favet, qui prospero gaudet rerum successu: לעולם תשתדל האשה להיות צנועה semper dabit operam mulier, ut sit verecunda. Hillelis dictum est capite 2. in Pirke abhoth: במקום שאין אנשים השתדל להיות איש in loco ubi non sunt viri, da operam ut tu virum te praebeas.

הִשְׁתַּדְּלוּת *opera, studium, conatus, labor.*

שדף נְשַׁדַּף, et in Ithpehal, אִשְׁתְּדִיף *aduri, uredine tangi:* vel Ithpahel, אִשְׁתַּדַּף: ut, שדה שנשדפה ager qui adustus est: שנשתדפו ארבע שדות מארבע רוחותיה quod uredine tacti essent quatuor agri a quatuor ventis ipsorum, id est, quatuor angulis sive partibus; ואשתדוף רובה דאנא et adusta fuerit pleraque pars vallis, Bm. 105. et 106. של כל העולם כלו נשדף ושלך לא נשדף totius mundi seges erat adusta (corrupta, perdita) tua vero non fuit perdita, Ber. 18b. In compendio Aruch manuscripto legitur ad marginem, in litera Aleph: אשתדוף אילן זקן שלא נושא פירות יותר h. e. אשתדוף est arbor vetula, quae nullos amplius profert fructus.

שִׁדְפוֹנָא *adustio, uredo segetum,* ut Hebraice: ארי יהי שדפונא מחית יתכון nam erit uredo, IR. 8, 37. בשדפונא percussi vos uredine, Amos 4, 9. Hag. 2, 17. וּבְשִׁדְפוֹנָא et uredine, Deut. 28, 22.

II. אִשְׁתַּדִּיף *commercium habere, negotiari, negotiis implicari vel implicatum esse:* או אשתדפא ובי שיג לו אשתדיף aut negotiando negotiatur, hebr. IIR. 18, 27. Elias vult idem esse quod שתף, literis ח et ד inter se permutatis, q. d. שוּתָּפוּת commercium est ipsi cum aliis.

שדר *mittere, emittere,* heb. שלח. In Mose et Prophetis rarum est, at in Hagiographis et Tg. Hieros. frequens. Frequentius etiam in Pahel quam Pehal occurrit. Elias vult bis tantum in Onkelo inveniri. Praet. וּשְׁדַר לבלעם et misit ad Bilham, Num. 22, 40. Pro hoc in Venetis magnis legitur ושלח, unde miratur Elias, quare in Aruch hic locus adducatur. Sed editio cum triplici Targum habet וּשְׁדַר, et sic quoque Author Aruch tunc in libris scriptum invenit: ושדר אגרתא et misit literas, Esth. 1, 3. ושדר וקרא ית רחמוי misitque vocatum amicos suos. Esth. 5, 10. ושדר פטקין et misit literas, ibid. 9, 20. הא שְׁדָרִית גדיא הדין ecce misi haedum hunc, Gen. 38, 23. Sic legit Elias ex Pehal, sed alii libri ex Pahel. Imp. וכדון שְׁדַר וכנוש ית גיתך nunc ergo mitte et congrega gregem tuum, Exo. 9, 19. Pahel Praet. כד שַׁדַּר שאול quando miserat Saul, Ps. 59, 1. שַׁדְּרַנִי לותכון misit me ad vos, Exod. 3, 13. Jon. עם אזגדיך דְּשַׁדַּרְתְּ לותי cum nunciis tuis quos misisti ad me, Num. 24, 12. לארעא דשדרתנא ad terram ad quam misisti nos, ib. 13, 28. Part. דִּמְשַׁדַּר מלי ביד סכלא qui mittit verba per manus stulti, Pr. 26, 6. Pl. וּמְשַׁדְּרִין דורון et mittebant munera, Esth. 9, 19. דתהפיך מלתא לקושטא לִמְשַׁדְּרָיךְ ut convertas sive respondeas verbum verum mittentibus te, Pr. 22, 21. Infin. הלא שַׁדָּרָא שדרית לותך nonne mittendo misi ad te, Num. 22. 37. לְמִשְׁדָּרָא רברבין mittere principes, ib. 22, 15. Quod autem ex hujus verbi forma legitur in TgH. בְּשַׁדְּרוּתֵיהּ, id mendosum est, et legendum ut in Onkelo, בְּאִשְׁתַּדָּלוּתֵיהּ in luctando ipsum. Fut. אנא אֲשַׁדַּר גדי ego mittam haedum, Gen. 38, 17. נְשַׁדַּר גוברין קדמנא mittemus viros ante nos, Deut. 1, 22. וִישַׁדְּרוּן חכימי קרתיה et mittent sapientes urbis suae, ib. 19, 12. Ithpehal vel Ithpahel, Praet. וְאִשְׁתַּדַּר במצדתא quod immissus est in rete pedibus suis, Job. 18, 8. Fut. ומלאכא נוכריא יִשְׁתַּדַּר עליה et angelus sive legatus peregrinus mittetur in eum, Pr. 17, 11.

אֶשְׁתַּדּוּר *rebellio,* sic dicta a *mittendo,* quia rebellare cogitantes crebro mittunt ad eum, a quo auxilium flagitant, scribit Kimchi in libro radicum: וְאֶשְׁתַּדּוּר עבדין בגוה et rebellionem faciunt in ea, Esrae 4, 15. Et cum Chirek ab initio, על סגיאות חובת אִשְׁתַּדּוּר propter multitudinem culpae rebellionis, quae erat in ea, Thr. 1, 1. Libri hic pravi sunt. Legi etiam potest, חובה וְאִשְׁתַּדּוּר culpae et rebellionis: עַל חוֹבִין מרודין וְאִשְׁתַּדּוּר propter peccata, contumacias et rebellionem, Cant. 5, 17.

שׁוּדְרָא [30] *funis:* שודרא ברקא funis splendidus, ex pilis scilic. caudae animalis factus, Tam. Git. fol. 69a.

שדריא *faeces:* Sic citatur in Aruch ex Bm. fol. 40b. גולפי ושדריא cantharos et faeces: sed in Talmud legitur ושמריא.

שְׁדָרִין *glebae:* שדרי דארעא glebae terrae, Bb. f. 103a. Erchin 25a.

---

[30]) Vertendum est ad verbum שזר *torsit, contorsit,* commutatis ד et ז, idem ut sit atque שזיר, quod *filum contortum* notat. שודרא ברקא funis ex phormio tenaci, planta quidem asphodelo simillima, contortus. Vide notam 77m. supra p. 188.

דיליה תרין רישין ותרתין שדראין: שְׁדְרָא[31] *spina dorsi*: cui sunt duo capita et duae spinae dorsi, vel, duo dorsa, Deut. 14, 7. in Jon. Est ab Hebraeo שְׁדֵרָה. Ap. Talm. הבריה שיש לה ב׳ גבין וב׳ שדראות creatura habens duo dorsa et duas spinas dorsi, Nid. 24a. שדרה של שבולת spina dorsi spicae, gluma, utriculus, Okez. c. 1. Vide Rambam, et in Chol. 119b.

II. אִשְׁתַּדַּר idem quod אשתדל *conari, contendere.* Part. הוה מִשְׁתַּדַּר להצלותיה fuit contendens liberare eum, Dan. 6, 15. Sic in Aruch citantur quaedam ex Gemara, quae tamen hodie leguntur per ל in fine.

שֵׂה *pecus, agnus, haedus*[32]. Hinc pluraliter dicunt שֵׂיוֹת, quia שֵׂה est pro שֵׂיֶה. Occurrit in Aben Esra Jes. 7, 21.

* שהד vide infra in שהר.

שְׁהָה שְׁהָא *morari, cunctari, tardare, exspectare.* Sic respondet quandoque verbo התמהמה maxime Hierosolymitane. Praet. ארום אלולפון שְׁהֵינָא nam nisi cunctati fuissemus, Gen. 43, 10. in Jon. Infin. ולא יכילו לְמִשְׁהֵי et non poterant cunctari, Exo. 12, 39. Jon. Ithpehal Praet. אִשְׁתְּהֵי מן דאל לנחלא detentus fuit ultra flumen, usque ad columnam aurorae, Gen. 32, 24. וְאִשְׁתְּהֵי et cunctabatur, Gen. 19, 16. Jon. וְאִשְׁתְּהֵיית עד כדון et detentus sum ibi, commoratus sum ibi usque nunc, hebr. ואחר Gen. 32, 4 Jon. Aphel, Part. ולא מַשְׁהֵי לְמִשְׁלְמָא neque differt compensare vel reddere inimicis suis mercedem, Deut. 7, 10. in TgH. לא תְשַׁהוּנֵיה עד דתיליד non differetis ipsum donec ipsa pepererit, q. d. statim, sine mora ipsum vita mulctabitis, Deut. 22, 22. Jon. In jure Hebraeorum legitur: נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה אינו רשאי ליבטל וכו׳ si quis duxerit uxorem, et moratus fuerit cum ea decem annos, et non pepererit, non est ei permissum otiari, etc. sc. a procreandis liberis, sed expellet eam, vel ducet juxta eam aliam. Expulsa potest duci ab alio, qui potest etiam לשהות עמה morari cum ea per decem annos. Misna est in Jebam. c. 6. Confirmatio est ab exemplo Abrahami, qui, elapsis decem annis cum Sara sterili, duxit Hagaram, Gen. 16, 3. ubi R. Salom. et Aben Esra hujus meminerunt.

שְׁהוּת, שְׁהִיָּה *mora, tardatio, tarditas.* Rab. In specie quoque sic vocatur *mora quaedam in mactando, quae mactationem reddit illegitimam.* Vide de ea Ar. in גרם quinto, et Rambam par. 2. in הלכות שחיטה, cap. 3.

II. שְׁהָה *vastari: Item mirari cum stupore, stupere, obstupescere,* heb. שאה. Praet. כאתרגשת גלין דשׁהו sicut strepitus fluctuum, qui vastati sunt, IIR. 19, 25. Variant hic libri. Aruch in שח quinto, legit רשחו per Chet: Elias autem legit per ה, ut sit idem quod שאה commutatis gutturalibus, quae lectio magis proba videtur. Jes. 37, 26. idem. Part. וגברא שָׁהֵי בהּ et vir ille stupebat de ea, heb. משתאה Gen. 24, 21. Imper. אתרפו שְׁהוֹ languescite animo, obstupescite, vel, admiramini, hebr. וחמהו Jes. 29, 9. Hab. 1, 5. Ithpahel, אִשְׁתְּהֵי obstupefactus est, Gen. 32, 24.

שְׁהִיָּא *vastitas, desolatio.* Pl. רמיתנון לְשַׁהֲוָתָא projecisti eos in vastitates, heb. למשואות Ps. 73, 18.

שְׁהִי, adjunctum est ipsi פהי. Non sunt per se voces significativae, sed symbola aliarum vocum, nempe שהי id est, שבת היום Sabbathum est hodie: פהי id est, פסח היום Pesach sive Pascha est hodie. In Gemara, ad illud; ודתי המלך אינם עושים et leges Regis ipsi non faciunt, (Esth. 3, 8.) scriptum legitur: דמפקין לכולא שתא בשהי ופהי quod proferunt sive proloquuntur et excipiunt toto anno; Sabbathum est hodie; Pascha est hodie, etc. Meg. 13b. nempe, quando monentur ad praestanda officia et obeundas operas pro rege, semper excusant se dicentes, Sabbathum nostrum hodie est, Pascha est hodie, et prohibitum nobis est his diebus opus servile quodcunque facere. Prolixe hoc explicatur in Tg. secundo libri Ester cap. 3, 8. Unde inter caetera hoc Talmudicum quoque adducitur iterata vice: ומן דמדבר מנהון למעבד עיבידתיה דמלכא מפיק ליומא דהוא בְּשִׁיהִי פִּיהִי et quicunque ex ipsis ducitur ad faciendum opus regis, producit isto die illud שיהי פיהי Sabbathum est, Pascha est, non licet nobis operari[33]. Et iterum ibidem: Subsiliunt et saltant (in festo tabernaculorum) instar haedorum: neque scimus, num maledicant nobis, an vero benedicant;

---

[31]) Ex similitudine cum *fune* dicta, ut revera pro שדרה etiam per ז, שזורתא dicitur.

[32]) Item vox שה juxta sonum sumitur, pro gr. pronomine σύ *tu*, et nomine ἡ ζωή vita. Hinc ad illa איה השה לעולה ubi est agnus ad sacrificium (Gen. 22, 7.) scribunt in Pesicta (s. 37) שה לעולה זוי לעולה לשון יוניה אתה הוא הקרבן i. e. tu (σύ) sacrificium eris vivum (ζωόν); in lingua gr. (tibi indicatur) te illud sacrificium futurum esse.

[33]) Mirum est, quod hos tantum duos commemorat dies festos, quum complures alii sint tales dies, quibus opus servile facere Judaeis prohibitum. Omnino vero explicatio vocis שהי פהי per abbreviaturam mihi suspecta. Ea enim adhiberi licet in elocutionibus notis sententiisque frequentissimis, ubi abbreviatura adhibita lectori ex usu nota est simulque utilitatem descriptori praebet, utpote qui sententiam plenam paucis vocabulis indicare valet. Minime vero sententiam semel ab uno tantum homine prolatam abbreviate indicatam esse dici potest, nam eo modo indicandi sententia lectori non satis perspicua remanet describentique abbreviatura adhibita nullam affert utilitatem. Videtur igitur potius esse vocabulum quoddam persicum, quod ipsum ex sermone Hamani cum rege persico Talmudistae reddere tentavere. Et quidem vocem compositam habeo ex سه et پهر. Significat quippe سه Persis *tres, tria* ususque ejus in compositis frequentissimus, in illo سه جوان, quo significantur Christiani, qui Deum, Mariam et Jesum essentiam divinam efficere dicunt. Item

vocantque illud, festum tabernaculorum, neque faciunt opus regis, dicentes nobis: Dies prohibitus est nobis, ומפקן לכולא שתא בשהי פהי et producunt toto anno illud, Sabbathum hodie est, Pascha hodie est, neque faciunt in eo opus aliquod regis. etc.

שהיא. In Aruch adducitur hic etiam ex Sab. 106b. et Beza 24a. ומטי ליה בחד שיהיא et pervenit ad eum cursu uno, i. e. ריצה אחת; sed in Talmud legitur בשחיא אחת i. e. natatione una, tractu, impetu uno.

שְׁהַר[35] *vigilare:* דהוה שְׁהִיר ולא דמיך qui fuit vigilans et non dormiens, Esth. 6, 1. Elias scribit, se nescire quid sit. Scribitur autem in Venetis cum Daleth in fine, sed ex lingua syriaca Novi Test. verbum satis notum est: שהרין חלף נפשתכון vigilant pro animabus vestris, ad heb. 13, 17. ושהרו עמי et vigilate mecum, Matth. 26, 38.

שׁוּב *reverti, redire: referri*, ap. Rab. ut cum dicunt; זה שב אל מה שאמר hoc refertur ad id quod antea dixerat, vel, quod dicturus est, etc. Item: *reverti a peccatis, resipiscere*, unde illud R. Elieseris, שוב יום אחד לפני מיתתך resipisce die uno ante mortem tuam, Avoth cap. 2.

תְּשׁוּבָה *reversio a peccatis, conversio:* item *responsio*, ab השיב *respondere:* בעל תשובה resipiscens, cui poenitentia imposita est per castigationem aliquam: לבעל תשובה אל תאמר זכור מעשיך הראשונים ולבן גר אל תאמר לו זכור מעשה אבותיך resipiscenti ne dicas, memento operum tuorum priorum: et filio proselyti ne dicas; Memento operum patrum tuorum, Bm. 58b. Peccatori resipiscenti non exprobranda vita anteacta, et peregrino seu proselyto majorum suorum status et conditio, juxta illud „peregrinum non affliges, neque opprimes", (Exo. 22, 21.). Septem res sunt, quae creatae sunt antequam creatus esset mundus; Lex, תשובה poenitentia, hortus Eden, Gehenna, solium gloriae, domus sanctuarii, et nomen Messiae. גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד magna est poenitentia, quae adducit hominem ad solium gloriae, sicut dicitur „revertere Israel ad Dominum Deum tuum" (Hos. 14, 2.). Sic, גדולה תשובה שמקרבת הגאולה magna est poenitentia, quae appropinquare facit redemptionem, sicut dicitur; „sic dicit Dominus, custodite judicium, et facite justitiam, quia propinqua est justitia mea ut veniat", (Jes. 56, 1.). Item, סמוכה תשובה לגאולה conjuncta est poenitentia redemptioni, secundum illud Jes. 59, 20. Alibi; magna est poenitentia, שהזדונות נעשין לו כשגגות quia superbiae fiunt ei tamquam errores, secundum illud Hos. 14, 2. Alibi; Magna est poenitentia, nam propter unum qui facit poenitentiam, condonatur ipsi, et toto mundo, etc. Item, התשובה היא יסוד העולם ועמודו ואין העולם עומד אלא על התשובה poenitentia est fundamentum mundi, et columna ejus, nec consistit mundus nisi propter poenitentiam. Talia plurima dicunt in commendationem poenitentiae, quae qui nosse cupit, videat Talm. in Massech, Joma 86a. et b. Lib. Musar cap. 2. et Rambam par. 1. in statutis תשובה.

שׁוּב *amplius, praeterea, porro*, idem quod עוד. Chaldaice pro שוב saepe dicitur תוב, de quo suo loco.

הֲשָׁבָה ,הֲשָׁבוֹן *restitutio, redditio*, השבת העבוט restitutio pignoris.

שׁוּד *vastare, perdere.* Unde, יָשׁוּד vastat in meridie, Ps. 91, 6.

Deinde שׁוּד *effundere*, idem quod שדה vel שדי, vel אשד. Ithpehal Praet. על דם זכי דְאִתְּשִׁיד propter sanguinem innocentem qui effusus est, Jes. 26, 21.

שֵׁד ,שֵׁיד *daemon, spiritus malignus, quasi vastator et perditor* dictus[36], nihil enim magis satagit, quam genus hominum *perdere*. Forma est, ut עֵד a עוד Testari. Poni solet in שֵׁדָד, quod illud verbum usitatius sit, quam שוד. Sed ad formam quiescentium pertinet. Sic hebraice, יזבחו לַשֵּׁדִים sacrificant daemonibus, Deut. 32, 17. In Tg. מסיעת שֵׁידִין a coetu daemonum, hebr. מקטב ab excidio, Ps. 91, 6. אתר דמיללין שֵׁידִין loco in quo ululant daemones, Deut. 32, 10. in Jon. ושידין יחיכון תמן et daemones ludent ibi, hebr. ושעירים Jes. 13, 21. ושידין הד עם חבריה יחיכון et daemones quisque cum socio suo ludent, Jes. 34, 14 דבחו לְשֵׁדִין sacrificarunt daemonibus, TgH. לְשֵׁידַיָא, Jonathan, idolis quae similia sunt לְשֵׁדִין, Deut. 32, 17. Sic, דבחיהון לטעון דמתילין לְשֵׁדִין sacrificia sua idolis, quae assimilantur daemonibus,

---

*) (ar. فُهْر) *festum Judaeorum* significat, ita ut שרפהר *tria festa Judaeorum* indicet, *cardinalia quidem, quae vulgo* שלש רגלים (vide in רגל) *vocant*. Quae vox ab interpretibus non satis intellecta pro שרפהי (quum litera Resch magnitudine tantum ab Jod differat) sumta perindeque quasi abbreviatura esset explicata est. Neque veri similitudine caret, eam vocem quoad vernaculam atque compositam virgultis subscriptam fuisse, hoc modo: שה״פהר id quod consilii inopes explicatores pro abbreviatura שהי' et פהי' i. e. שבת היום ,פסח היום sumserunt.

[34]) שְׁהַר idem quod סהר ubi vide.

[35]) Commutatis gutturalibus idem est atque השחרה *vigilatio, actio matutina* a שחר. Conferri etiam potest cum זהיר *monitum, cautum* esse, metaphorice *vigilare*.

[36]) Videtur potius vertendum esse hoc nomen ad verbum דאה *volare, in aëre versari*. Ex eo verbo hebr. praefixo ש, ut saepe, chald. formatum est verbum שדאה. Ita quidem hebr. עוף volare (Jes. 6, 6.) in Tg. per ואיתחרי, quod per aphaeresin pro ואשתדאי redditur; item pro דאה (Deut. 28, 29.) Onkelos habet דְמִשְׁתַּדֵי quod est דְמִשְׁתַּדְאֵי. Confer et Tg. in Ps. 91, 5. ubi etiam hebr. יעוף per (דְשָׁדְאֵי) דְשַׁדֵי redditur. Ex quibus omnibus locis citatis intelligi potest hebraeo דאה chaldaicum respondere שדא, ex quo nomen daemonum שדים (qui eo sensu etiam רוחות רעות nuncupantur) quasi *in aëre versantes* dixeris, formatum.

Lev. 17, 7. ושדר לותיה אשמדי מלכא דְשֵׁידֵי et misit ad eum Asmedaeum, regem daemonum, Eccl. 1, 12. Ap. Rab. singulari numero, שם של שֵׁד nomen daemonis: פגע ביה שידא אשמדון רבהון דרוחתא obvenit ipsi daemon Asmedon, princeps spirituum malorum, Br. s. 36. Ap. Talm. ששה דברים נאמרו בשידים שלשה כמלאכי השרת ושלשה כבני אדם sex proprietates dicuntur de daemonibus, in tribus similes sunt angelis, et tribus assimilantur hominibus: Habent alas sicut angeli, et volant ab una extremitate mundi ad alteram sicut angeli, et sciunt futura sicut angeli: Edunt et bibunt sicut homines, gignunt et multiplicantur sicut homines, et moriuntur sicut homines. R. Sal. Ps. 89, 33. scribit, השידים בני אדם הראשון היו daemones filii Adami primi fuerunt. Hoc didicit a magistris Talmudicis qui scribunt, Adamum primum, cum a Deo reprehenderetur quod comedisset de arbore vetita, fuisse a Deo excommunicatum per centum et triginta annos, et tunc primum generasse liberos ad similitudinem suam. Verba Talmudica sunt: אמר ר׳ ירמיה בן אליעזר כל אותן השנים שהיה אדם הראשון בנידוי הוליד רוחין ושדין ולילין שנא׳ ויחי אדם שלשים ומאת שנה וגו׳ dixerat R. Jeremias filius Eliesaris: Omnibus istis annis, quibus fuit Adam in anathemate excommunicationis, genuit spiritus, daemones et spectra nocturna, sicut dicitur: Et vixit Adam triginta et centum annos, et genuit liberos in similitudine sua et in imagine sua, מכלל דעד האידנא לא אוליד id docet, quod ad hoc usque tempus non genuerat in similitudine sua. Hactenus Talmud. Adjicit hic R. Salomon, spiritus istos et daemones fuisse generatos ex fluxu seminis nocturni interea temporis, quo excommunicatus et ab uxore separatus fuit. In Br. s. 20, et 24. legitur: R. Simon dixit אם כל חי (Gen. 3, 20.) id est, אמן של כל החיים mater omnium viventium. Dixerat enim R. Simon: כל מאה ושלשים שנה שפירשה חוה מאדם היו רוחות הזכרים מתחממים ממנה והיא יולדת מהם ורוחות נקבות מתחממות מאדם ומולידות ממנו הה״ד אשר בהעותו והוכחתיו בשבט אנשים ובנגעי בני אדם i. e. omnibus centum et triginta annis, quando separata fuit Eva ab Adamo, fuerunt spiritus masculi incalescentes ab ea (id est, concubuerunt cum ea) ipsaque pariebat ab illis: et spiritus foeminae incaluerunt ab Adamo, et pariebant ex illo. Illud est quod scriptum legitur: Quum perverse egerit, castigabo eum virga hominum, et plagis filiorum hominum, (IIS. 7, 14.) ubi R. Salomon idem scribit. Vide quoque eundem Ps. 89, 33.

שֵׁידָא [37] *arbitrium.* אינמי לשודא דדייני aut etiam ad arbitrium judicum. Volunt esse ex significatione שדה *projicere,* q. d. *conjectura.* Schevu. 30b. Ketub. 94a. Bb. 62b. Ketub. 85b.

שְׁוָה *aequari, aequum esse, utile esse, prodesse, convenire:* ולא הוה שָׁוֵי לי neque fuerat utile mihi, hebr. שָׁוָה, Job. 33, 27. לא שוי להון non profuerat ipsis, Jes. 16, 6. דלא שָׁוְיָא quod non esset aequum, Est. 2, 1. in sec. Targ. Pl. היך חשוכא היך נהורא שָׁוְין sicut tenebrae sic lux aequales erunt, Ps. 139, 12. Talm. דילמא אתי לְאַשְׁווּיֵי גומות fortasse venit ad aequandas fossas, id est, terra implendas et aequandas.

II. אַשְׁוֵה *assimilare, comparare, aequiparare, aestimare.* Praet. אַשְׁווּ יתי לטינא compararunt me luto, Job. 30, 19. אַשְׁוֵינוּ יי׳ טובך aestimavimus o Domine benignitatem tuam, Ps. 48, 10. Futur. למן תדמון קדמי וְתַשְׁוּון cui assimilabitis me et aequiparabitis, Jes. 46, 5. sic 40, 25. Ithpeh. היך בעירא אִשְׁתְּוֵא veluti jumentum aestimatur, Ps. 49, 13. ואשתוי ללמא et aequiparatur vanitati, ib. 49, 21. Part. דְמִשְׁתְּוֵי ליי, qui aequiparetur Domino, Ps. 89, 7.

שְׁוֵי *aequum, aequi pretii, q. d. vilis aut exigui pretii:* דשוי חמרא quod vinum esset vilis pretii, ע״ז fol. 34b. Glossa בזול. Sic in illo proverbiali, עשיק לנבך ושוי לכריסך, vide עשק.

שְׁוּוּי *aequitas, aequum, aequale, pretium, quod rei aequatur,* Rab. יתן שְׁוּוּיוֹ dabit pretium ejus.

אַשְׁוְיָה *fusus, quo aequatur lana vel linum in filum.* Talm. Kelim cap. 21.

הַשְׁוָאָה *comparatio, adaequatio: conciliatio.* ו׳ו השואה Vav comparationis. Sic vocatur litera Vav ab initio vocum, quando in apodosi similitudinis ponitur, quod in Proverbiis Salomonis frequenter occurrit. הַשְׁוָאַת דעות conciliatio sententiarum.

שְׁוִיאוּת *aequitas, aequum:* כל דמזבנין מזבנין בעושקא ולא זבנין בִּשְׁוִיאוּ quicunque vendunt, vendunt per pressuram (eruptoris) et non vendunt cum aequitate, id est, aeque, juste, Est. 3, 8. in secundo Tg. in fine versus. Nomen est per apocopam usitatam.

III. שַׁוִּי *ponere, apponere, componere, disponere.* Respondet heb. שום et שות. Praet. שַׁוִּי על כתפה imposuit humeris ejus, Gen. 21, 14. ולא שוי לביה אף לדא neque apposuit cor suum etiam ad hoc, heb. ולא שת Exo. 7, 23. ולבבה עם חיותא שַׁוִּי et animum suum cum bestiis posuit, Dan. 5, 21. וְשַׁוִּי ליה עדרין et posuit sibi greges seorsum, Gen. 30, 41. דשוי ענגין qui posuit nubes currum suum, Ps. 104, 3. שַׁוְּיַנִי יי׳ לרבון posuit me Dominus in dominatorem totius Aegypti, Gen. 45, 9. מן שַׁוְּיָךְ quis posuit te in virum principem, Exod. 2, 14. ולא שַׁוִּיאַת על לבה et non posuit super cor suum, vel, neque animum advertit, IS. 4, 20. מלכא שַׁוִּיתֵיהּ regem constituit eum, Ez. 19, 5. כולא שַׁוִּיתָא תחות רגלוי omnia posuisti sub pedes ejus, Ps. 8, 7. תחום שויתא terminum posuisti finibus maris, ib. 104, 9. אפשר דְשַׁוִּיתָא לבך num posuisti cor tuum, Job. 1, 8. למא שויתני quare disposuisti me scopum tibi, Job. 7, 20. שַׁוִּיתָנָא למדנא posuisti nos in contentionem vicinis nostris, Ps. 80, 7. אן שַׁוִּיתִי על דהב סכווי si posui in auro spem meam, Job. 31, 24. דְשַׁוִּיתִי בידך quae posui in manibus tuis, Exod. 4, 21. הא שַׁוִּיתִיכוֹן ecce posui vos, Jes. 41, 15. הא רב

[37]) Ex hebr. ידע, et nomen רעה, cui notio inest *intelligendi,* nomen syr. formatum est ܡܕܥܐ, unde per aphaeresin chald. שדא pro שודעא *intelligentia, peritia.*

שַׁוִּיתֵהּ ecce principem constitui eum super te, Gen. 27, 37. ואף שַׁוִּיאוּ במניהון etiam imposuerunt vasis suis, Jos. 7, 11. וְשַׁוִּיאוּ קדמוהי למיכל et apposuerunt ei ut comederet, Gen. 24, 33. ואחסנתי שַׁוִּיתוּן et haereditatem meam posuistis ad cultum idolorum, Jer. 2, 7. ארי שַׁוֵּינָא nam posuimus in mendacio fiduciam nostram, Jes. 28, 15. Part. praes. הא אנא מְשַׁוֵּי אפי בכון ecce ego pono faciem meam contra vos, Jer. 44, 11. דמשוי רגלי קלילין disponens pedes meos leves sicut cervorum, Ps. 18, 34. Infin. אם אתון שַׁוָּאָה חשוון si vos ponendo posueritis faciem vestram, Jer. 42, 15. לְשַׁוָּאָה ארעיך לצדו ad ponendum terram tuam in vastitatem, Jer. 4, 7. כְּשַׁוָּיוּתֵיהּ in ponendo eum, Jes. 27, 9. וּלְשַׁוָּיוּתֵיהּ et ad ponendum eum, Jes. 10, 6. Imper. שַׁוֵּי כען ידך pone nunc manum tuam sub femore meo, Gen. 24, 2. שַׁוִּיָהּ בפומהון pone illud in ore ipsorum, Deut. 31, 19. שַׁוּוֹ לחמא apponite panem, Gen. 43, 31. Fut. ואשתא לא אֲשַׁוֵּי et ignem non ponam, IR. 18, 23. וַאֲשַׁוֵּי ית בנך סגיאין et ponam liberos tuos multos, Gen. 13, 16. וַאֲשַׁוִּינָךְ et ponam te, Exo. 33, 22. תְּשַׁוֵּי בפום טוענא pones in ore sacci, Gen. 44, 2. לא ישוי עלה משחא non ponet super illud oleum, Lev. 5, 11. וּנְשַׁוֵּי לבנא et apponemus cor nostrum, Jesa. 41, 22. וּתְשַׁוּוּן ית משריתא et ponetis castra Israelitarum, Jos. 6, 18. ואשתא לא יְשַׁוּוּן et ignem non apponent, IR. 18, 23. Ithpahel, Praet. דְּאִשְׁתַּוֵּי בר נש quo positus est homo super terram, Job. 20, 4. Part. גלגל חד מִשְׁתַּוֵּי rota una posita fuit, Ez. 1, 15., דמשתוי לייי qui disponi, id est, comparari possit cum Domino, hebr. יערך Ps. 89, 7. Fut. ex Ithpahel, וביתיה נולי יִשְׁתַּוֵּה et domus ejus sterquilinium ponetur, Dan. 3, 29.

IV. שְׁוֵי *admirari cum stupore, obstupescere*, idem quod שְׁהָה sive שְׁהֵי et hebr. שָׁאָה, commutatis literis quiescentibus: אתרפו שְׁוַהוּ languescite, admiramini, Hab. 1, 5. heb. תמהו. Vau medium omnino transpositum videtur, pro ושהו a שהה. Eadem enim ista locutio legitur Jes. 29, 9. et sic adducitur ab Elia in suo Methurgeman. Ithpehal, Part. ותהוון מִשְׁתְּוִין eritisque obstupefacti propter calamitates, heb. משגע mente privatus, Deut. 28, 32. in Jon.

V. אִשְׁתְּוֵי *metuere, trepidare*, hebr. חרד. Part. וּמִשְׁתְּוֵי לְקֳבֵל פתגמי et metuentem propter verbum meum, heb. וחרד Jes. 66, 2. Pl. דְּמִשְׁתְּוָן לקבל פתגמי רעותיה qui trepidant propter verba voluntatis ejus, Jes. 66, 5. Alias pro heb. חרד solet poni זוה.

שְׁוּוִי, שְׁוּוָיָא *lectus, stratum, a ponendo, quod homo se in eo ponat quiescendi causa*: על שווי מרעיה super lectum morbi ejus, heb. על ערש, Ps. 41, 4. וסגיד מלכא על שְׁוּוָיָא et incurvabat se rex in strato, IR. 1, 47. לְשְׁוּוִיי ברי סלקתא lectum meum, fili mi, conscendisti, heb. יצועי Gen. 49, 4. בביתיה על שְׁוּוִיֵהּ in domo sua in lecto suo, IIS. 4, 11.

שְׁוָיָא *idem*: הא שְׁוָיֵהּ שְׁוָיָא דפרזלא ecce lectus ejus est lectus ferreus, heb. ערשו Deut. 3, 11. ואסחר מלכא על שויה et sedebat rex in lecto suo, על שויה דמתקן ליה super lecto qui paratus erat ipsi ad latus parietis, heb. מושבו, IS. 20, 25. ועל שְׁוָין דמשכון et in lectis pigneratitiis, Am. 2, 8. מאכית שְׁוָיַי depressi strata mea, heb. יצועי Job. 17, 13.

שְׁוּוּת *idem*: וצלו על שוותכון et orate in lecto vestro, Ps. 4, 5.

תַּשְׁוִית, תַּשְׁוִיתָא *stratum ornatum, tapes, tapetum vel tapete*: item *basis, fundamentum*: וְתַשְׁוִיתָא אמתא et basis erat cubiti unius, heb. וחיק et sinus, Ez. 43, 13. 17. וּמִתַּשְׁוִית ארעא et a basi terrae, ib. 43, 14. תַּשְׁוְיָתָא עבדת לה tapetia facit sibi, heb. מרבדים, Pr. 31, 22. בְּתַשְׁוְיָתָא שוית ערסי cum tapetibus posui lectum meum, i. e. tapetibus stravi, ib. 7, 16. תַּשְׁוְיָתָךְ מתחתיך lectum tuum de sub te, ib. 22, 27.

תְּשִׁיתָא, תְּשִׁיתָא. Vox videtur prava. Pro תשיתא legi possit תַּשְׁוִיתָא, ex forma praecedenti, unde; תמסנני בְּתַשְׁוִיתָא liquefacis me in fundamento, id est funditus, prorsus, totaliter, Job. 30, 22. Sic responderit voci heb. תשוה, quae formam habet a שוה. At Masorethae pro eo legendum notarunt תְּשִׁיָּה, quomodo alias nunquam cum defectu literae Vau scribitur, et est ab inusitato ישה sive יש. Ejus radicis respectu possit legi בְּתְשִׁיתָא in essentia, id est, essentialiter, ut tota essentia pereat, totaliter et omnino. Sed hebr. תושיה nunquam in Tg. retinetur.

שַׁוְיוּתָא *cubatus propter morbum et aegritudinem*: vel, *stupor*, ex quarta significatione: ימחנכון מימרא דיי בְּשַׁוְיוּתָא percutiet vos verbum Domini cubatu, qui infatuat cerebrum, id est, morbo cubatum efficiente, Deut. 28, 28. vel: stupore.

שׁוּחַ שׁוּחָתָא, שׁוּחָא *fovea, fossa*. Quaedam scribuntur cum ו mobili, שַׁוְחָא, שַׁוְחָתָא, vel שְׁוַחְתָא: sed praestaret omnia esse ex forma quiescentium: שׁוּחַ חפר ונמציה foveam fodit et effodit eam, hebr. בור, Ps. 7, 16. עד דיתכרי לרשיעא שׁוּחָה donec fodiatur improbo fovea, hebr. שחת Ps. 94, 13. לְשׁוּחָא קראתי אבא אנת foveam vocavi; pater meus es tu, Job. 17, 14. id vulgo scriptum לְשַׁחֲוָא. לאחבא נפשיה מן שוחא ad educendum animam ejus ex fovea, heb. שחת, Job. 33, 30. Veneta habent שַׁוְחָא quod pravum. Sic, ימנע נפשיה מן שׁוּחָתָא cohibet animam ejus a fovea, Job. 33, 18. מלמיחת בְּשׁוּחָתָא a descendendo, ne descendat in foveam, Job. 33, 24. מלמעבר בשוחתא ne transiret in foveam, Job. 33, 28. טבעו עממיא בשוחתא demersi sunt populi in foveam, Ps. 9, 16. ונפל בשוחתא די עבד et cecidit in foveam quam fecerat, Ps. 7, 16. Sic quoque legendum, בְּשׁוּחָתָא תטמשנני in foveam demerges me, Job. 9, 31. pro בשחותא quomodo in libris scriptum. Item, קריבת לְשׁוּחָתָא נפשיה appropinquat ad foveam vita ejus, Job. 33, 22. quod, ut et alia in hoc capite, scribitur לְשַׁוְחָתָא per ו mobile in medio. Prave scriptum videtur, בְּשַׁחֲיוּתָא pro בְּשׁוּחָתָא למחמי videre foveam aut corruptionem, Ps. 16, 10. Pl. כרו לי זדונין שׁוּחָן foderunt mihi superbi foveas, heb. שיחות, ib. 119, 85. Rabbini etiam accipiunt pro מצודה *rete*.

שִׁיחָא, שִׁיחַ *idem*. Praestaret et hic י esse quiescens, ut in hebraeo: פרסן לותי שִׁיחַ מצדהון expandunt mihi in fovea rete suum, Ps. 35, 7. כרו קדמי שִׁיחָא foderunt ante me foveam, Veneta שַׁיְחָא, melius es-

set שִׁיחָא, ut heb. שיחה, Ps. 57, 7. Pl. עד שִׁיחֵי מלכא usque ad foveas regis, hebr. יקבי המלך usque ad lacus torcularium regis, Zach. 14, 10. Sic ap. Rabb. ex forma quiescentium, הבורות והשיחין והמערות cisternae, foveae et speluncae: היה חופר בור שיח ומערה fuit fodiens cisternam, foveam et speluncam. Talmudici distinguunt inter haec. בור cisterna est rotunda. שיח fossa est longa et angusta. מערה spelunca, quadrata et tecta tabulato, cui tamen inest orificium. חריצין foveae, quadratae et latae ut מערות, sed undequaque apertae: נעיצין foveae, angustae infra, et latae supra, R. Salom. in Bk. 50b. ad Mischnam.

שְׁחִיתָא, שְׁחוּתָא, quae sunt tanquam a שחה vide in praecedenti שוח.

שׁוּחָא *vastatio, desolatio.* Usus ejus est pro heb. שאה, pro qua radice Elias vult esse שחה vel שהא, unde supra fuit רשהו. Sed Ar. illud legit רשחו, ex qua forma etiam hoc nomen est. אתר שוחא ורגושתא locus vastationis et tumultus, hebr. שאה ומשאה, Job. 30, 3.

בְּנוֹת שׁוּחַ *ficus albae, quae tribus quibusque annis proveniunt ad maturitatem aliquam in sylvis:* ובנות שוח ובנות שקמה Demai in princip. Vide et ע"ז fol. 14a. De altera specie vide in שקם.

שׁוּחַ[38] *oriri, germinare, provenire:* שׁוּחַ עמירא ואתחזי דתאה germinat seges, et conspicitur herba, heb. נגלה חציר Pr. 27, 25. Elias scribit, se ignorare quid sit, neque adduci in Aruch. Mirum cur hoc scribat, cum Ar. illud adducat in שח tertio. Est autem verbum syriacum, ut ibi, ובר שעתה שׁוּח et filius horae, id est, eadem hora exortum est, nempe semen, Matth 13, 5. Quod autem Tremellius ibi notat, Authorem Aruch aliquot ex mplis hanc significationem probare, id sic intelligendum, ut duo afferantur שָׁיַח et unum שָׁוַח ex Proverbiis Salomonis. Prior locus ex Br. et Vr. hodie sic in libris editis non legitur, sed שני et שאני idque in alia significatione. Alter adducitur ex TgH. ex Exo. 16, 21. pro hebr. וחם השמש et incaluit sol, Tg. ושיח. Hoc falsum. Nam textus hebraeus est, וחם השמש ונמס et cum caleret sol, liquescebat, sc. manna, Tg. שחין שמשא עלוי והוה שָׁיִיח incaluit sol super illud et factum est liquidum. Tertius locus ex Proverbiis adducitur quidem, sed non explicatur. Explicandus autem est ex lingua syriaca Novi Testamenti, ut alia plura in isto Tg., quae merito Elias semper scribit se ignorare, quid sunt, cum syriacam linguam non intellexerit.

שׁוּחַ *incurvari, deprimi, dejici*, heb. שחה, ex qua forma et hic esse possit, sed Elias huc referre maluit. Praet. שְׁחֵית עד לחדא depressus sum valde, heb. שחותי Ps. 38, 7. חכיר שְׁחֵית atratus incurvavi me, heb. קדר שחותי ib. 35, 14. Part. שְׁחֵיָא לעפרא נפשנא dejicit se in pulverem anima nostra, ib. 44, 26. חחותיו שְׁיָחָן רשיעיא sub eo incurvant se improbi, Job. 9, 13. Veneta mendose pro eo habent דַיְיחָן, quae vox nullius usus est. ארום שְׁיָחָן במדרתא quum incurvant se in habitaculis suis, Job. 39, 2. Fut. ידכך וישיח ויפול atterit se, dejicit se, et concidit graviter, Ps. 10, 10.

שִׁיחַ, שְׁיַח, שָׁיִח *depressus, dejectus. demissus:* שִׁיחַ בסורחנא ופריק et dejectum in iniquitate, redimes, heb. שח עינים demissum oculis, Jobi 22, 29. Ven. שְׁוֹח. Melius ex forma passiva chaldaica, שִׁיחַ, ut in forma foeminina recte Veneta, ארום שִׁיחָא לעפרא נפשנא nam depressa est in terram anima nostra.

שׂוּחַ *meditari, loqui, colloqui, confabulari*, idem quod hebraice, sed in Tg. rarum est. Fut. אֲשִׂיחַ במריר נפשי loquar in amaritudine animae meae, Job. 7, 11. דמתער ומשיח באורייתא qui excitat se et meditatur in Lege, Num. 21, 28. in Jon. שח בין תפלה לתפלה si locutus fuerit inter precationem unam et alteram, Sota 44.

שׂוּחָא, שִׂיחָא, שׂיחא *sermo, colloquium, confabulatio, loquacitas:* למן שוחא cui est loquacitas? Pr. 23, 29. heb. שיח quod sic in Tg retineri potest, cum et verbum in Jobo extet. Vox סוּרָא quae in Venetis legitur, corrupta est et nullius usus. Hebraei de Johanne יוחנן בן זכאי Johanne Zacchaeo referunt, שמעולם לא שח שיחת חולין quod nunquam aliquod profanum verbum elocutus sit. B. Ar. in ordine כח adducit, שיחת דקלים sermo palmarum: locum non indicat; sed explicationis loco subjungit sequentia: Die tranquillo, quo nullus plane venti flatus animadvertitur, solent in iis locis, ubi in hac re sunt exercitati, inter palmas linteum expandere, quod si commoveatur, stant inter duas palmas vicinas et aspiciunt, quomodo rami illarum agitentur erga se invicem. In hac re certa habent signa, ex quibus periti multas res possunt cognoscere Sic dicunt de Mar sive Domino Abrahamo Gaon, qui vixit anno 1140 aerae Contractuum, שהיה מכיר בשיחה דקלים quod cognoverit sermonem palmarum. Haec Baal Aruch.

שׁוּט שׁוּטָא *baculus, virga, scipio:* ומחא ית אתנא בשוטא et percussit asinam baculo, heb. במקל, Num. 22, 27. in Tg. Jon. Unde et שוט *scutica, flagellum, ad equos regendos.*

שׁוּטִיתָא *idem:* ית ריש שוטיתא די בידיה summitatem virgae, quam habebat in manu sua, hebr. קצה המשענת, Jud. 6, 21. 1. Sam. 14, 27. בריש שוטיתא summitate virgae, heb. בקצה המטה IS. 14, 43.

Ap. Talm. aliquando in specie dicitur de *ramo myrti, cum quo olim solebant ante sponsam saltare.* Hinc legitur in Sab. 77b. שוטיתא שטותא h. e. ramus myrti qui dicitur שׁוֹטִיתָא est שְׁטוּתָא stultitia, vel, dicitur quasi שטותא stultitia, quia saltans hoc pacto stultus videtur, ut R. Sal. notat, שוטיתא autem explicat בד של הדס baculum myrti, cum quo ante sponsam saltant. Ita cum senex quidam Rabbi cum ejusmodi ramo myrteo saltasset aliquando, indignati sunt, quod honorem Rabbinorum prostitueret. Unde

[38]) Vide supra p. 728. quae ad rad. מח scripsimus.

cum sinistrum aliquod omen in morte ipsius appareret, dixit unus אהנייא ליה שוטיתא לסבא hic est fructus rami myrtei senis (cum quo sc. saltavit:) alius dixit, שטותא לסבא stultitiae senis: alius, שיטתיה לסבא consuetudinis (pravae) senis, Ketub. 17a. Sic, דאקדיש בשוטיתא דאסא qui desponsat cum virga myrti, Kid. 12b.

שׁוֹטָא *scutica, flagellum*, sic dictum, quia *baculo sive virgae alligatum est;* שׁוֹטָא לסוסא scutica equo, Pr. 26, 3. Libri habent שׁוּטָא, sed praestat ex forma heb שׁוֹט scribi, quae et Rabbinis passim usitata est. איתי ליה שוטא דנורא apparuit ei virga ignea, id est, angelus mortis, מ״ק fol. 28a. הא במילי הא בשוטי illa (castigatio) fit verbis, ista, baculis vel flagris, Ketub. 77a.

II. שׁוּט *spaciari, deambulare, vagari, divagari, peragrare.* Part. שָׁיְטִין עמא ולקטין deambulabant populus et colligebant manna, hebr. שָׁטוּ. Num. 11, 8. Infin. מן שׁוּט בארעא ab exspaciando per terram, Jobi 1, 7. quod cap. 2, 2. dicitur מן לְמְשׁוּט quod melius esset מן לְמְשַׁט. Ex Pahel, עיני דאברהם הוו מְשַׁטְטִין oculi Abrahami erant vagantes, i. e. huc usque circumspicientes, Gen. 22, 10. in TgH. Ap. Talm. לשוט דברי הכל אסור למזונות דברי הכל מותר peragrare orbem (citra necessitatem) ex omnium sententia est prohibitum; alimentorum causa, ex omnium sententia concessum, ב״ק fol. 14a.

שְׁיָאטָא *deambulatio:* מאי שייאטיה דמר הכא quare huc est deambulatio Domini, quare huc venit? Kid. 70b.

III. שׁוּט *natare*, quae est *deambulatio* in aquis prona. Praet. שָׁטוּ מיא על רישי natant aquae super caput meum, heb. צפו, Thr. 3, 54. Infin. כמא דמפרים שייטא לְמִשַׁט sicut expandit (manus) natator ad natandum, Jes. 25, 11.

שַׁיָּט *natator*, ut in praecedenti loco. Ap. Rabb. חבית של שייטין vas natatorum; nempe cavum et clausum, ne possit submergi, ut sunt vesicae inflatae, quibus pueri discunt natare, Kel. c. 2. *Scirpea ratis* vocatur a Plauto tale instrumentum.

שַׁיָּט *remex, remos agens et faciens natare navim:* יתבי צידון וארוד הוו שַׁיָּטִין habitatores Tzidonis et Arvad fuerunt remiges, et adducebant merces in te, Ez 27, 8.

מָשׁוֹט *remus, instrumentum natationis navium;* כל אחדי משוט omnes tractantes remos, Ez. 27, 29. והורדתי במשוטין כלהון et feci ut descenderent remis omnes isti, Jes. 43, 14. עבדו מְשׁוֹטֵי ספינך fecerunt remos navium tuorum, Ez. 27, 6.

IV. שׁוֹטִין *asparagi agrestes*, qui differunt ab hortensibus. Asparagi anni septimi liberi sunt usus absque decimis, Schevi c. 9. in initio. Quidam explicant *foeniculum*.

V. שׁוּט *contemnere, despicere, spernere*, hebr. בזה. Praet. וְשָׁט עשו ית בכרותא et sprevit Esau primogenituram, Gen. 25, 34. וְשָׁטֵיהּ et sprevit illum, IS. 17, 42. וְשָׁטוּהִי et spreverunt eum, IS. 10, 27. Part. praes. שָׁאֵט ליה spernit eum, Pr. 14, 2. ולא שָׁאֵיט צלותהון דעניי neque spernit orationem pauperum, heb. ולא שקץ, Ps. 22, 25. Pl. סכלי שָׁיְטִין stulti spernunt, Pr. 1, 7. למהוי שיטין בעליהון ut sint spernentes maritos suos, Esth. 1, 17. in secundo Tg. דְשָׁיְטִין כעפרא דארעא qui spernunt velut pulvisculum terrae, Am. 2, 7. et 8, 4. Ithpehal, ודמבסרין ית שמי יִתְשָׁטוּן et qui spernunt nomen meum, spernentur, hebr. יקלו leves fient, IS. 2, 30. Aphel, Praet. ומא דין אֲשֵׁיטְתָּנִי et quare me sprevisti? IIS. 19, 43. חלף דְאַשֵׁיטְתָּנִי pro eo quod despexisti me, IIS. 12, 10. Part. וברא סכלא מְשֵׁיט אמיה et filius stultus, despicit matrem suam, Pr. 15, 20. וּדְמוֹשִׁיט אורחתיה et qui sprevit vias suas, morietur, ib. 19, 16.

שָׁט, שִׁיט *spretus, despectus:* דְשָׁט באנפוי qui despectus est in aspectu suo, Ps. 15, 4. והוה שִׁיט בעינוהי et fuit contemptum sive vile in oculis ejus, IR. 16, 31. וכל מדעם דְשִׁיט quicquid autem spretum erat, i. e. vile et abjectum, IS. 15, 9.

VI. Adducitur in Aruch שוט pro *linere, illinere:* ואין שטין אותן בסמרטוט neque illinunt eos frustis panni vel linteis, Beza 34a. אין שטין את התנור באליא ex Bm. 91a. Sed in Talmud legitur in his exemplis טשין et sic in Pes. 30b.

שׁוּךְ, inde שָׁיֵךְ quod scribunt שייך *conveniens, pertinens:* לא שייך לְמֵימַר vel לומר non convenit dicere: אלו ב׳ ענייני שייכין istae duae significationes conveniunt. בגדים שייכין לגופה vestes convenientes corpori: לא שייך לכאן non pertinet huc. כי שם שייך nam eo pertinet: שייכות *convenientia, decentia.*

שׁוּבָא[39] *muscus, lanugo arborum.* Ap. Talm. אין מדליקין בלכש, ubi Gemara vocem לכש explicans scribit, לכש שובא דארזא leches, i. e. muscus cedri. Sensus ergo; Non accendunt (lucernas sabbathinas) musco cedri, Sab. c. 2. in initio, nempe ut ex musco ellychnium fiat.

שׂוֹכָה, שׂוֹךְ *ramus arboris*, idem quod סוכה, unde; שוכי אילן, כוֹכַת עצין ramum arboris, Jud. 9, 48. Sic, Rab.

שׁוּכְתָּא *pus, humor saniosus vulneris aut plagae:* a סוך *inungi*, quod videatur quasi *linimentum* plagae. Vide Sab. 65a.

שׁוּל *fundum, imum rei:* שולי קערה ושולי האיסקוטלה fundum paropsidis, et fundum scutellae, Kel. cap. ultim. לזו יש לה שולים haec (arca) habet fundum, Nid. 3. הטומאה יוצאה דרך שוליו immunditities exit per fundum ejus, Ohol. cap. 11. באותה שעה נהפכו פני שונאי דוד כשולי קדרה ea hora conversae fuerunt facies osorum Davidis, et factae ut fundum ollae, Sab. 30a. In Tg. כמה דמהלכין על שולי גפן sicut qui eunt ad fundum, id est, radices vitis, scrutantes nimirum reliquias uvarum, Jes. 6, 9.

שׁוּלְיָא, שׁוּלְיָא *scholaris, discipulus:* שוליא דנגרי

---

[39] Suspicor legendum esse per ב (שובא), ar. ut sit شُبًّا, quod *muscum aquaticum* notat

discipulus fabri lignarii, Pes. 108a. Git. 58a. שוליא דנפחי discipulus fabri ferrarii, Bk. 32, 2. In Ar. scribuntur cum duplici ו, sed Talmudici ubique per unum ו. Videtur ortum ex שׁואל quod discipuli sit *interrogare magistrum et ab eo quaerere*, quae ad artem discendam faciunt. Nam alibi in Gemara scribitur, אורגי יריעות זורקין בוכיאר לשואליהון texentes cortinas sive aulaea, projiciunt radium textorium ad discipulos suos, Sab. f. 96b. quod ex superiori forma esset scribendum לשוליהן. In Aruch scribitur לשווליהן.

שׁוּילְנַאי[40] *epitheton infamis mulieris midianitidis Cosbi, quam cum Simri scortantem Pinchas trucidavit:* unde dicunt, לא כזבי שמה אלא שוילנאי non fuit Cosbi nomen ejus, sed Sevilna, Sanh. 82b. Eo nomine inter Midianitas scortum maximum et infame fuit vocatum. Vide Drusium in Adagiis Hebraicis Dec. 10.

שׁוּם *nomen, quod et שֵׁם dicitur, de quo infra.* Haec autem forma non assumit א emphaticum, nec affixa pronomina nisi unum aut alterum, nec pluralem numerum: שום חד פישון nomen unius erat Pischon, Gen. 2, 11. שום אתתיה nomen uxoris suae, ib. 3, 20. וְשׁוּם נהרא תליתאה et nomen fluvii tertii, ib. 2, 13. בשום דן אבוהון nomine Dan patris sui, Jud. 18, 29. בְּשֻׁם אלה ישראל nomine Dei Israëlis, Esrae 5, 1. כשום בריה חנוך juxta nomen filii sui Hanoch, Gen. 4, 17. כשם אלהי juxta nomen Dei mei, Dan. 4, 5. ויהי קדם יי׳ לשום eritque coram Domino in nomen, Jes. 55, 13. ויהון קדמי לשום דחדוא eruntque coram me in nomen laetitiae, Jer. 33, 9. Cum Pron. וקרא ית שׁוּמְהוֹן et vocavit nomen ipsorum, Gen. 5, 2. Sic quoque legendum Deut. 7, 24. et 12, 3. vel שְׁמְהוֹן, ut Deut. 9, 14. Apud Masorethas, שום בר נש nomen filii viri, i. e. nomen proprium hominis.

שׁוּם *aliquid;* cum negatione, *nihil, nihilquicquam:* מִשּׁוּם *propter.* מִשּׁוּם שֶׁ vel chald. מִשּׁוּם דְּ *propterea quod:* על שום מה *quamobrem? qua de causa?* מִשּׁוּם הָכִי *quamobrem:* אין שום אדם nullus homo. משום שנאמר propterea quod dictum est. משום כבוד אשתו propter honorem uxoris ejus: על שום שלא propterea quod non: לא שום מדעם nihil quicquam, nihil omnino, scil. honoris et beneficii ipsi relatum est, Esth. 6, 3.

שׁוּם *allium,* heb. Quia autem illud est acris saporis et odoris, ideo Rabbini vocant illud in Talmud שום בעל בכי allium author vel causa fletus, in Maser. cap. ult. Odore enim suo provocat lachrymas: השום והשוםנית, Kil. c. 1. De allii virtutibus legitur in Bk. 82a. חמשה דברים נאמרים בשום משביע ומשחין ומצהיל פנים ומרבה הזרע והורג כינים שבבני מעיים ויש אומרים מכנים אהבה ומוציא את הקנאה quinque res dicuntur de allio; saturat, calefacit, splendidam reddit faciem, multiplicat semen, et occidit vermiculos in intestinis. Alii dicunt etiam, gignere amorem, et tollere zelotypiam.

שׂוּם *ponere,* ut heb. Rarius vero in Tg. occurrit, quod plerumque per שַׁוִּי illud transfert, ut supra dictum: כד שָׂם לימא תחומיה quando posuit mari terminum suum, Job. 8, 29. וְשָׂמִית לבי et apposui cor meum, Pr. 24, 32. וְשָׂמוּהִי בארונא et posuerunt eum in loculum, Gen. 50, 26. ולבך שׂים לידיעתא et cor tuum appone ad scientiam, Pr. 22, 17. יָשִׂים מלכא טעם ponat rex mandatum, Esth. 6, 8. Ithpeh. שק וקטמא הוה מִתְּשָׂם saccus et cinis fuit positus super justos, Esth. 4, 3. עד לא יִתְּשָׂם נדבך dum nondum ponatur strues, Hag. 2, 15.

שׂוּמוּת *positio, impositio.* תְּשׂוּמָה *idem.*

שׁוּם, שׂוּמָא, הַשְׁמָה *positio.* מצא אגרת שום si quis invenerit literas positionis, positionales, Bm. c. 1. in Misna ult. Sunt literae judiciales, quas judex dat creditori, iisque ponit bona debitoris in manum et potestatem creditoris, securitatis causa. Vide Choschen hammispat s. 103.

שׁוּמָא, שׁוּמְתָא *idem.* שטר שומא literae immissionis in bona debitoris, Bk. 112b.

שׁוּמָא *tumor, inflatio:* שומא וקיפא tumor elevatus, heb. שְׂאֵת, Lev. 13, 2. Jon. Exemplaria vulgo habent שׁ, sed TgH. סוּמָא, quod lectionem per שׂ arguit. Sic et idem Jon. סוּמָא vers. 10. ורשם בשרא חיא בְּשׁוּמָא et indicium carnis vivae in tumore, Lev. 13, 10. ולשׁוּמָא et tumoris, Lev. 14, 56. שׁוּמַת כואה tumor adustionis est, Lev. 13, 28. שומת מכחשא היא tumor contusionis, Lev. 13, 43.

שׁוּמָא[41] *nota, signum apparens et vitiosum, macula:* דליח ביה מומא וְשׁוּמָא משער חורן in quo non sit macula, aut nota sive vitium notabile ex pilo albo, Num. 19, 2. Jon. In Hebraeo simpliciter est מום, cui respondet מומא, unde alterum est additamentum et quasi explicatio praecedentis maculae, ut possit etiam manere praecedens significatio; Macula, i. e. tumor ex pilo albo, cum albicante pilo, vel, macula et tumor cum pilo albo, quod summe vitiosum, ut est Lev. 13. Sed syriace quoque maculam significat: ut, בְּשׁוּמָתֵהּ maculis ejus (sive vibicibus sanguineis) fanati estis, I. Pet. 2, 24.

שׁוּמָא *angulus, extremitas, latus:* ית שומת דקנכון extremitatem barbae vestrae, hebr. פאת, Lev. 19, 27. Jon.

שׁוּמָא[42] *verruca,* Talm. ס״סבר שומא סימן מובהק

---

[40]) Nonnullis placet שורנאי legere vocemque conferre cum gr. Σειρήν. Dubito.

[41]) Gr. σῆμα, ατος *signum, nota.* Idem igitur est atque סמא d. q. supra p. 728.

[42]) Elisa gutturali ח idem videtur esse atque שְׁחוּמָא *fuscum a calore addustum,* a verbo שְׁחַם *nigrescere nigrum esse vel fieri* (calore חם). Prave vero ܫܘܡܐ, quod in N. T. (Act. c. XIII. 6, 8.) pro nomine pseudoprophetae legitur, a lexicographis interpretibusque fere omnibus ex analogia cum chald. vel talmudico שומא per *tumorem, cicatricem, ulcus* et tum demum per *dolorem* exponitur, ܒܪ ܫܘܡܐ Bar-suma iis ut significet *filium dolo-*

הוא ומר סבר שומא לאו סימן מובהק הוא dominus hic sentit, verrucam signum evidens esse, dominus autem iste sentit, verrucam non esse signum evidens, Bm. 27b. Gl. שומא ורואה בלעז, suma vernacule sive gallice vocatur *verrue, verruca:* אין מעידין על השומא non perhibent testimonium de verruca, ibid. nempe maritus cujusdam mulieris fertur mortuus, testatur quidam se vidisse eum mortuum, et fuisse maritum istius mulieris, probat signo externo, verruca scil. quam in isto vel isto membro corporis habuerit. Hoc testimonium de tali signo nihil valet ad probandum.

שׁוּמָא *summa, summatio, supputatio, aestimatio:* נדוניא שהכניסה לו כפי שומא juxta summam: בשומא בית אביה dos quam affert ipsi in summa ex domo patris sui: עבד ליה שומא fecit ei summam, id est, aestimationem, quantum scil. pro perceptis fructibus dare debeat, Bk. 30b. Hinc in Concor-

---

ris, cicatricis. (Quid? quod Cl. Castel. scribat „sic vero D. nr. Jesus fuit, et Elymas ab Ar. אלם *doluit*" obliviscens ibi non de Salvatore Chr., sed potius de pseudopropheta agi.) Ipsa enim significatio *verruca,* quam voci talmudicae שמא attribuunt interpretes, dubia est proindeque deficiente etymologia omnino vitiosa videtur. Praeterea *verruca* non est tumor minimeque latius pro quoque *dolore* sumi potest. Omnino deinceps de lexicographis et interpretibus Novi Testamenti satis mirari non possumus, qui ܒܪ ܫܘܡܐ ad nomen שמא, quod *dolorem* notat, vertunt, item ܐܠܘܡܘܣ (Elymas) nomen proprium illius pseudoprophetae fuisse dicunt, aut putant *sapientem* propr. *magum* significare ex ar. عليم, dum apperte (v. 8.) legamus ܒܪ ܫܘܡܐ ܕܡܬܦܫܩ ܫܡܗ ܐܠܘܡܘܣ i. e. Barsuma cujus nomen exponitur Elymas, ex quo quam certissime liquet, utrique voci, בר שמא videlicet simulque אלומס eandem inesse notionem, neque intelligitur, quae ratio inter *filium doloris* (בר שמא) atque *doctum* vel *nomen* proprium Elymas etymologice non enucleatum intercedat? Dico itaque: Nomen proprium ejus, pseudoprophetae nempe, de quo illic agitur, בר ישע, vel potius בר יוסי, (quod nomen in Talmude et Mischna frequentius) fuit. (Fortasse ר' אלעזר בר יוסי, qui ut in Talmude [Meïla c. קדשי מזבח et in cap. הרואה כתם] narratur, Romae et Alexandriae docebat, neque a veri similitudine abhorret, eum Roma Alexandriam vel contra Alexandria Romam profectum, in illis insulis circa Salaminam Legem Mosaicam cum interpretatione Mischnae docuisse.) Eo solo modo explicari potest, curnam in textu graeco pro ܒܪ ܫܘܡܐ syriaco Βαριησοῦς est? Ille nempe, Evangelista graecus quidem, nomen proprium illius pseudoprophetae conservavit, dum versio syriaca nomen, quod ex occasione in capite illo narrata isti prophetae adjectum est, reddit. Narratur nempe illic (v. 11.) a Saulo maledictus pseudopropheta ille *caecus* (ܣܡܝܐ) factus esse usque ad tempus solem (τόν ἥλιον) non vidisse, unde etiam procul dubio nomen ei adjectum est ܒܪ ܫܘܡܐ (chald. בר סומא) i. e. *filius caecitatis, caecus* mutatis ܣ et ܫ id, quod in lingua syriaca frequentissimum. Ad eandem igitur notionem *caecandi* (syr. ܣܡܝܐ) vel *comprimendi* (gr. μύω sc. lucem solis) et nomen adjectivum ܐܠܘܡܘܣ, cui, ut in versu octavo legitur, eadem est significatio atque voci בר שמא, spectat, nec nisi aliis vocalibus ܐܠܘܡܘܣ (אֱלוּמוּם) vel plene inserto videlicet Jod ܐܠܝܘܡܘܣ (אֱלִיוּמוּם) scribendum est. Est vero אֱלוּמוּם vel אֱלִיוּמוּם compositum ex gr. ἥλιος, ου, ὁ *sol, dies* et μύσις. εως, ἡ (a verb. μύω) *compressio, obstructio, occlusio,* quasi ἡλιουμύσις *solem compressum,* vel aliquem, cui *sol compressus* est, i. e. *caecum* dixeris. Aut est compositum ex ἥλιος et μύσος, εος, τό, id quod *fastidium excitat,* ut vir *obscurus,* cui lux *fastidio* est, designetur, quia ille pseudopropheta *lucem* Evangelii, quae *solis* instar mundo orta est, sprevit.

At vero his objici posset, quo factum esset, ut nomen adjectivum אלומוס, ex Graeco sumtum, in ipso textu graeco depravatum, quinetiam ab Evangelista graeco ipso auctore, vix esset intellectum? Liceat igitur in memoriam revocare nomen Νίγηρ, quo, ut in primo versu ejusdem capitis legitur, vocatus est Apostolus Συμεών. Puto quidem depravatum esse hoc nomen ex chald. נַגָּר i. e. *faber, artifex, opifex,* quod epitheton est in Talmude et Mischna pro amplo et doctissimo viro usitatissimum. Item in medinm proferri potest verbum μεθερμηνεύω in versu octavo (Ἐλύμας ὁ μάγος. οὕτω γὰρ μεθερμηνεύεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ), quod, ni fallor et si ita loqui licet, graeco-chaldaicum est, verbum graecum videlicet juxta chaldaicum מְתַרְגֵּם formatum. (Fortasse paraphrastes graecus verbum ex gr. [μετὰ et ὄνομα?) decurtatum putavit perindeque juxta formam chald. per פ chaldaico ת respondens, inserto ρ, reddidit) Liquet igitur originalem textum in lingua chaldaico-rabbinica scriptum et tum demum in linguam gr. translatum esse (cf. an. nost. ad הרף et זכוריא), ita ut suspicari liceat, scriptum fuisse in textu originali שמעון דמתקרא נגר *Simon qui vocabatur naggar* i. e. *artifex amplus scil. ac doctissmus,* quae vox chald. נגר *naggar* vocalibus carens a paraphraste Νίγερ lecta est (Fortasse etymologice eam vertere conatus est ad gr. νιγρος, quod *Aethiopem, ab Africa oriundum* notat). Quae res si ita se habeat, textum originalem nempe in lingua chald. conscriptum fuisse dummodo concedas, sane fieri poterat, ut vocabulum אלומס vel אליומס, quod ad gr. ἡλιουμυς(ος) spectat perindeque *Eliumus* pronunciandum est, ab ipso paraphraste gr. non satis intellectum per Ἐλύμας redderetur, ו chaldaico pro gr. υ sumto.

dantiis hebraicis in radice ערך. secunda ejus significatio ponitur שוי או שומא appretiatio vel aestimatio. אם קדשה בדבר שאין בקיאין בשומתן si desponderit eam sibi re aliqua, in cujus aestimatione non sunt exercitati. Veluti si dicat: Desponsata esto mihi per hunc lapidem pretiosum, qui valet quinquaginta drachmas, צריך שומא opus est aestimatione.

שׁוּם, et in Pahel שַׁיֵּם *summare, in summam conjicere, summam alicui imponere dandum; aestimare:* כיצד שמין quomodo vel quantum summant? quantam summam ei dandam imponunt vel adjudicant in re scil. dubia? שמין id est, אומדין aestimant, Talm. Mac. 3a. לשיימיה מר היכי שוי ad aestimandum illa, ut aestimet ea Dominus, quanti sint pretii. Tan. 22a Vide Choscu hammischpat s. 103. אלא שמין נזק בפני עצמו sed aestimant damnum per se. שמין את האשה aestimant mulierem, qualis sc. fuerit ante partum, ושמין את הולדות et aestimant partum, qualis scil. mater post partum fuerit, Bk. 49a.

שום שׁוּסְקֵי *caro assata in veru, assatura*[43]*:* in Gemara, דלא שויסקי עביד estne assatura factus? Pes. 96a.

שׁוּסְקָל *assata comedens, assivorus,* ein Bratenfresser, q. d. *comessator, gulosus:* מאן יהודה בר שויסקאל quis est iste Jehuda assatorum devorator? Kid. 70a. ὀπτόφαγος, ut σαρκόφαγος. Forte legendum שׁוּסְקָאי.

שׁוּעַ *linere, oblinere, calce obducere.* Praet. אן שיעא דְשַׁעְתּוּן ubi est tectorium istud quod obduxistis? hebr. הטיח אשר טחתם Ez. 13, 12. Fut. וִישׁוּעַ יָת בֵּיתָא et caemento obducat domum istam, Lev. 14, 42. וּתְשׁוּעוּן יָתְהוֹן בְּגִירָא et obducetis eos calce, Deut. 27, 2. in Jon. sic 4. Ithpehal, Praet. ובתר דְאִתְּשַׁע postquam caemento obducta fuerit, heb. ואחרי הטוח, Lev. 14, 43. 48.

שִׁיעָא, שִׁיעַ *caementum, tectorium, lutum, calx:* דלית מגופת שיע cui non fuit operculum luti sive ex luto conjunctum ipsi, Num. 19, 15. והימרא הוה להון לְשִׁיעַ et bitumen fuit ipsis pro caemento, heb. להמר, Gen. 11, 3. שִׁיעָא ut in princ. radicis.

שעיתא *semen apii, petroselini,* As. 38b. In gl. scribitur שעיתא.

שׁוּעָא *rupes, petra:* וארחתיה דחויא על שועא et via serpentis super petra, heb. עלי צור, Pr. 30, 19.

שׁוּעָא *liberalis, dives, nobilis:* ולא אשתמודע שועא neque cognoscit divitem prae paupere. hebr. שׁוֹעַ, Job. 34, 19.

שִׁיעַ *compes:* ותשוי כד בְשִׁיעַ רגלי et ponis quasi in compede pedes meos, hebr. בסד, Job. 13, 27. et 33, 11. Item *linimentum:* מגופת שיע operculum linimenti, Num. 19, 15.

שׁוּעַ, שיעא *laeve, molle,* Kil. cap ult. In Aruch explicatur *carminato.*

שׁוּעִית, שׁוּעֵי *colloquium.* Vide שעה.

שוף *ungi, inungere, linire se,* heb. סוך. Praet. ושׁפשׁ וְשָׁף et inunxit et linivit se, IIS. 12, 20. Fut. ומשחא לא תְשִׁיף et oleo non inunges te, Deut. 28. 40. Quaedam exemplaria habent תסוך juxta Hebraeum. ולא תְשׁוּף משח et non inunges te oleo, Mich. 6, 15. ולא תְשׁוּפִין משחא et non unges te oleo, IIS. 14, 2.

II. שׁוּף *terere, atterere, conterere, comminuere: scalpere, radere, limare: fricare.* Sic convenit cum שפה et שפף, quorum formae propter communem significationem confunduntur. Fut עמך יי' ישופון populum tuum Domine conterunt, hebr. ידכאו, Ps. 94, 5. Possent et alia huc referri, quae vide in שפף. Ap. Rab. נישופח בשופינא limatum lima. Limare est terendo aut radendo expolire[44] et redundantiam abradere. משישפם ex quo fricuerit ea pelle piscis.

שִׁיפָא *limatio, abrasio cum lima:* Sab. 52b. vide et שפף.

שִׁיפָה, מְשִׁיפָה, שִׁיפָא *unctio, inunctio, unctura:* עבדו ליה שיפא בצעא fecerunt ipsi uncturam vel unguentum in patina, Chol. 111b. In N. T. syr. Apoc. 3, 18. שיפא ponitur pro *collyrio.*

שׁוּפֵי *pinguedo,* Talm. נוטמו עם השופי abscindit illum (nervum femoris) cum pinguedine, Chol. 92b. Vide et in שפה.

שׁוּפִין *species seminis exigui,* secundum B. Ar. חרדל ואפונין השופין Kil. c. 3. Glossa explicat, *ciceres laeves, laevigati, ac si limati et expoliti essent*

[43]) Ita quidem R Sal. vocem per בשר צלי בשפוד explicat Error manifestus est. Agitur nempe ibi de pinguedine agni Paschalis, quomodo ea usi sint Judaei in Aegypto carentes altari, in quo eam adolere potuerint? (בעי רבי זירא אימורי פסח מצרים היכא אקטרינהו) Respondet Abai ומאן ליימא לן דלא שויסקי עבוד quis nos affirmat, eos non fecisse שויסקי? i. e., ut obscure quidem sed caute et recte explicat Aruch, צלו מיני מאכל ואכלום assavisse eam (pinguedinem, namque coquere agnum paschalem prohibitum erat) et parasse ex ea genus cibi eaque ratione commedisse. Significat itaque שויסקי *duriores pinguedinis partes carnosas videlicet, quae resident adipe ex ea elicita;* Germani Grieben vocant. Porro ex significatione etymologia simul hujus vocis explicari potest. Est quidem composita ex ar. شوى *assavit, et* سقى (hebr. שקה) *madidum fuit,* quasi *assatum madidum* dixeris: dummodo ea residua, quamquam adeps ex iis assando elicita est, attamen humida et quasi *madida* remanent. Quando quidem vero hic cibus difficillimus est ad concoquendum nonnisique ab homine comedi solet, qui vitam asperam atque rudem agit, hinc ignomiae tribuebatur homini ea residua comedenti, unde nomen ignominosum ortum est שויסקאי, ut est in voce sequenti.

[44]) Ar. شاف *polivit, nitentem, fulgentem reddidit.*

שוץ שׁוּצְרִין[45] *oleris genus,* Gal. ארניוא. Fuit et *arboris species, cujus ramis utebantur in tegendis scaenis.*

שוק שׁוּקָא *platea, vicus, forum:* עבר בְּשׁוּקָא transiens per vicum, hebr. בשוק, Pr. 7, 8. מלמפק בשוקא ne transeas per plateam, Eccl. 12, 4. דמסחרין בשוקא qui circumeunt per plateam, ib. 12, 5. וחוי לתרין אחוהי בשוקא et narravit ambobus fratribus suis in platea, heb. בחוץ i. e. foras, Gen. 9, 22. Sic Exo. 21, 19. יפוק לשוקא cum egrederetur in plateam, i. e. foras, Ps. 41, 7. Pl. כסין שׁוּקִין sicut lutum platearum, IIS. 22, 43. Zach. 9, 3. וְשׁוּקִין תמני לך et vicos constitues tibi, IR. 20, 34. כספהון בשוקין ירמון argentum suum in plateas projicient, Ez. 7, 19. מצוחין על חמרא בשׁוּקַיָא vociferantur propter vinum in plateis, Jes. 24, 11. בְּשׁוּקֵי אשקלון in plateis Askelon, IIS. 1, 20. בשוקי ירושלם in plateis Jerusalem, heb. ברחבות, Zach. 8, 4. אריא בינת שׁוּקֵי leo est in plateis, heb. בין הרחבות, Pr. 26, 13. Sic שְׁוָקִים, Cant. 3, 2. in hebr. ידוש ית כל שׁוּקַךְ calcabit omnes vicos tuos, Ez. 26, 11. ומליתון שׁוּקָהָא et implevistis plateas ejus. Ez. 11, 6. אחרבית שׁוּקֵיהוֹן vastavi plateas ipsorum, heb. חוצותם, Soph. 3, 6.

Ap. Rab.: מי שאין לו דמים לא יצא בשוק cui non sunt pecuniae, non exeat in forum. Dum enim non potest emere, tristatur, vel prave appetit.

II. שְׁקָא, שׁוּקָא *armus, crus:* וית שקא דימינא et armum dexterum, Exo. 29, 22. שקא דאפרשותא armum separationis, ib. 29, 27. וּכְשָׁקָא דימינא et sicut armus dexter, Num. 18, 18. Pl. על רכובין וְעַל שׁוּקִין in genubus et cruribus, Deut. 28, 35. בְּשׁוּקֵי גוברין in cruribus virorum, Ps. 147, 10. שָׁקוֹהִי crura ejus, Dan. 2, 33.[45a]

Ap. Rab. בתי שׁוֹקַיִים *domus crurum,* i. e. *caligae:* Item, שוקא באשה ערוה crura in muliere, res pudenda sunt, Ber. 24a. nempe crura nuda, unde Judaeae mulieres et puellae longioribus vestibus crura tegunt, aut certe rarissime nudis cruribus incedunt, ne viris libidinem moveant: Sic quoque dicunt, טפח באשה ערוה, ibidem. Item, קול באשה ערוה vox mulieris res pudenda est. Movet enim viros ad pravam concupiscentiam.

Deinde השיק Hebraeis est *exundare, redundare, effluere:* vel active, *infundere, effundere.* Sic ap. Talm. מי החג שנטמאו השיקן aquae diei festi si immundae factae fuerint, effundunt eas, Pes. 34b. Id quomodo fiat, docetur in Masseches Beza c. 2, f. 17. משיקין את המים בכלי אבן לטהרם effundunt aquas (quae immundae factae sunt) in vas lapideum, ad puras faciendas illas: nam vasa lapidea non recipiunt immundiciam. Quando nempe in die festo aquae (quas pro festo asservarant) immundiciam contraxerunt, cum non auderent novas haurire, effundebant illas in vas lapideum, illudque vas demittebant in conceptaculum aquarum, donec aquae mundae ingrederentur, quibus ingressis, ea quoque quae immunda erat, munda reddebatur. Hinc alii explicant per שקע *immergere.* Vide Kimchium Joel. 2, 14.

הַשָּׁקָה *infusio, vel immersio.*

שוק, unde שוקק *appetere, concupiscere,* heb. Ap. Rab. etiam in Hithpah. usurpatur: unde ad illud, ואל אישך חשוקתך et ad virum tuum erit appetitus tuus, (Gen. 3, 6.) scribunt: מלמד שהאשה משתוקקת על בעלה בשעה שהוא יוצא לדרך docet, quod mulier sit appetens virum suum, quo tempore egreditur in viam, peregre scil. Jeb. 62b.

שׁוּקָה *appetitus, desiderium.* Sic adducitur in Ar. pro תשוקה. Sed in Br. s. 20. non legitur שוקה sed תשוקה. Docetur ibi, quadruplicem esse appetitum: uxoris erga maritum, juxta illud; „Et ad virum tuum erit appetitus tuus", (Gen. 3, 16.). Concupiscentiae pravae erga Cainum et socios ejus, juxta illud: „Et ad te (Cainum) erit appetitus ejus (peccati scil.)" Gen. 4, 7. Pluviarum erga terram, juxta illud: „Visitasti terram et appetivisti eam", (Ps. 65, 10.). Dei erga Israëlitas, juxta illud: „Erga me est appetitus ejus", (Cant. 7, 10.)

שנק, unde לְמִשְׁוּק, Ps. 74, 3. Elias in שהה legit לְמִשְׁוֵה. Regia et Nebiense Psalterium לְמִשְׁוֵה quod reddunt, „ad humiliandum". Meminit et Elias hujus lectionis, sed putat esse mendosam. Legi possit forte לְמִשְׁוֹת ad desolationes, a שהה desolare, vel למשאות ex heb. לְמַשְׁאֹת.

שור *murus:* תרעו שור סנאה disruperunt murum hostis, Gen. 49, 6. בְּשׁוּר מחקף in muro forti, Jes. 30, 13. וּכְשׁוּר דנחש et sicut murus aereus, Jer. 1, 18. בכותל שׁוּרָא in pariete muri, Jos. 2, 15. מקפנא ושורא ambitus et murus, Thr. 2, 8. בשורא דירושלם in muro Jerusalem, IR. 14, 13. Pl. ומיא להן שׁוּרִין et aquae erant ipsis muri, Exod. 14, 22. בין שׁוּרַיָא inter muros, IIR. 25, 4. שׁוּרֵי ירושלם muros Jerusalem, Ps. 51, 20. שׁוּרָךְ רמיא muros tuos excelsos, Deut. 28, 52. ועל כל שׁוּרָהָא et super omnes muros ejus, Jer. 1, 15. In Esra, וְשׁוּרַיָּא שכלילו et muros perficiunt, cap. 4, 13. Ap. Talm. explicatur חיל וחומה Thr. 2. per שורא ובר שו״א murus et filius muri, h. e. parvus murus, antemurale, Pes. 86. Sic in R. Sal. Neh. 3, 8.

שׁוֹר *bos,* heb. Ap. Talm.: Quinque res dicuntur de bove: Qui comedit (in somnio) de ejus carne, fit dives: quem ferit, ei erunt liberi cornigerantes in Legem: quem mordet, ei obvenient tribulationes, etc. Ber. 56b. שור הבר bos sylvestris, Kil. c. 8.

שׁוּרָה[46] *linea, ordo, series;* ex significatione *muri, qui ad lineam aedificatur.* Est lineata series varia, in arcis hortorum, in agris, in vineis et aliis similibus. Fuit ordo in luctu vel eductione mortui

[45]) Idem atque שושין d. q. infra. Num forte ar. سوسل quod *nomen plantae* est. Vide Freyt. II. p. 375.

[45a]) Item notat *crus, lignum quidem, quo equi currui junguntur.* Vide notam ad רספק.

[46]) Convenit cum ar. سورة *signum, fastigium.*

ad sepulturam: Ordo primus vel שורה ראשונה fuit proximorum, ut mariti vel uxoris, liberorum, et ipsis cognatorum: ordo secundus, bonorum amicorum: ordo tertius, communis coetus ecclesiae, Ar. hoc loco. Hinc, העומדין בשורה הפנימין פטורין stantium in ordine (lugentium) anteriores sunt liberi (a lectione Audi etc.) Ber. cap. 3. אין עושין שורה פחותה מן עשרה non faciunt ordinem ex paucioribus quam decem, Sanh. 19. Sic Lineae librorum, epistolarum et scriptorum dicuntur שורה. Pl. שׁוּרוֹת et dualiter שׁוּרוֹתַיִם. Sic R. Levi explicat illud בין שורותם inter lineas ipsorum“, i. e. lineas et ordines torcularis, Job. 24, 11. Hinc ap. Rab. החסיד הוא העושה לפנים משורת הדין sanctus est, qui facit antea, extra lineam vel ordinem judicii, id est, qui sponte sua bene agit, antequam judex illud decernat, ipsique sic agere imponat. Qui coacti bene faciunt, non sunt sancti vel pii. Vide Fagium in Pirke avoth cap. 6. in princ. et Eliam in Tisbi in שורה. Item, שנאה מקלקלת השורה, et, אהבה מקלקלת השורה inimicitia destruit sive vastat, hoc est, egreditur lineam: vel, amor sive amicitia egreditur lineam. Odium et inimicitia, ut et amor et amicitia, saepe faciunt, quae communis usus et ordo vel non pateretur, vel dissuaderet, ut plura fiant quam deberent. Sic matrum amor erga liberos, saepe pervertit ordinem, et transgreditur lineam.

שְׁוַר *saltare*[47], *exsilire, subsilire: exsilire facere.* Praet. וְשְׁוַר בליליא ההוא et saltavit nocte ista אלף ושית מאה מילין mille sexcenta milliaria, nempe Amalek ad oppugnandum Israëlitas, Exod. 17, 8. in Jon. Egregius saltus commenti Rabbinici: ושור מן אתריה et exsilit de loco suo, hebr. ויתר, Jobi 37, 1. ושור על זמן שעבודא et transiliit tempus servitutis 199. annis, heb. מקפץ, Cant. 2, 8. Ex forma hujus radicis est, שְׁוֹרַת, Ps. 107, 42. quod omnino mendosum est, ut et Regium et Nebiense exemplar nihil sani habent. וְשַׁוְּרִנּוּן היך עגלא et fecit exsilire eos, ut exsilirent tanquam vitulus, heb. וירקידם. Ps. 29, 6. Part. וּמְשַׁוְּרִין ומרקדין היך גדין et subsiliunt saltantque ut hoedi, Esth. 3, 8. in sec. Tg. Ap. Rab. שַׁוָּר בר שַׁוָּר נבוזר אדן שַׁוַּר saltator filius saltatoris Nebusar Adan, salta, i. e. qui unum insultum fecisti in Jerusalem, nunc secundo impetum in eam facias, Sanh. 96b. שוור עשר אמין exsiliit decem cubitos, Ber. 54. לישוור נגרא ad transiliendum flumen, Sab. 110a.

שַׁוָּר, מְשַׁוֵּר *saltator, qui saltus facit, qui transilit fossam, vel exsilit in altum, aut de uno loco in alium,* ע"ז fol. 70.

מְשַׁוַּרְתָּא *saltus:* כְּמְשַׁוַּרְתָּא דפוריא sicut saltus (puerorum) in festo Purim, i. e. sortium, quando Haman sortes misit de excidio Judaeorum, Sanh. 64. Author Ar. hoc loco: Moris est in toto mundo, quod queri et juvenes, in festo Purim sive sortium faciunt effigiem Hamanis, eamque primo ponunt in tectis aedium (in memoriam alti patibuli, in quo fuit suspensus), deinde faciunt rogum, et projiciunt istam effigiem in ignem, laetique circumstantes vociferantur, canunt, et hilaria instrumentis musicis agunt. Habent etiam latum annulum in igne suspensum, per quem saliunt ab una parte ignis ad aliam, qui annulus vocatur משוורתא q. d. בית קפיצה locus saltus“. Vide et Jalkut in Legem fol. 171. Hinc etiam מְשַׁוַּרְתָּא est *stapes, annulus cui pes unus infigitur, ad saliendum in equum.*

שׁוּר *solvi*, idem quod שְׁרָא. Fut. הֲיִשׁוּר קולא מן ארעא num solvetur laqueus a terra? Am. 3, 5. Ex eadem forma est, *habitare*, pro שְׁרָה. Fut. בטלל שכנתך ישורון in umbra majestatis tuae habitabunt, Ps. 36, 8.

שׁוֹר[48] *umbilicus*: דלא אתפסק שוריה cujus umbilicus non est praecisus, Ez. 16, 4.

שור et in Hiphil הֵשִׁיר, in Pihel שׁוֹרֵר *canere, cantare,* heb.

שִׁירְתָא, שִׁירָא, שִׁיר *canticum.* שיר ליומא דשבתא canticum ad diem Sabbathi, Cant. 1, 1. שירא תושבחתא canticum laus, Ps. 66, 1. תושבחתא וְשִׁירָא laus et canticum, ib. 68, 1. אשבח שום אלהי בשירא laudabo nomen Dei cum cantico, Ps. 69, 31. תושבחת שִׁירְתָא laus cantici, Ps. 30, 1. תושבחתא ושירתא laus et canticum, Ps. 67, 1. Pl. שִׁירִין ותושבחן cantica et laudes, Cant. 1, 1. למימר מלין דְשִׁירָא ad dicendum verba cantici, Ps. 137, 3. עסרתי שִׁירָתָא decem cantica dicta sunt in hoc mundo, Cant. 1, 1. Ap. Rab. *carmen, canticum, carmen rhythmicum, versus poëticus:* משוררים *cantores, poëtae:* אצל המשוררים apud poëtas: שיר פשוט carmen simplex et vulgare, ex unius literae rhythmo constans: שיר מחובר carmen compositum, ex diversis scil. metris: מלאכת השיר ars poëtica: במלאכת שִׁירַיִית in arte poëtica.

שושׁ שׁוֹשִׁין[49] *oleris genus*, Talm. פלי"יא gallice. Fuit et *arboris species, cujus ramis utebantur in faciendis scaenis,* Succa fol. 13.

שׁוּשְׁקִין ,שׁוּסְקִין *amygdalae*, Talm.

שות שׁוּתָא *meditatio, colloquium, sermo, dicterium.* Formam habet contractam ex dialecto Hierosolymitana, pro שׁוּעֲתָא, quomodo etiam Hierosolymitane dicitur טונא, pro טוענא onus, sarcina, de quo vide טען. Eadem quoque contractio est in dialecto Babylonica talmudica. ארום בהדא שותא ימליל אלהא nam quando unum verbum elocutus est Deus, aut etiam alterum, non opus habet denuo considerare illud, Job. 33, 14. ארום סהדותיך שותא לי nam testimonia tua sunt colloquium meum, vel, meditatio mea, heb. שיחה, Ps. 119, 99. והויתי להון לשותא et fui ipsis in dicterium, heb. למלה, Jobi 30, 9. Cum aff.

---

47) Propr. *prae ira*, ex ar. ثار (mediae و) *assilivit prae ira*, Usus vocis et in lingua syr. ܫܘܪ

48) Vertendum est ad verbum שרר, cui notio inest *ligandi*, quod mediante umbilico infans ad placentam uterinam *ligatur*. Hebraice est שֹׁרֶר, quod radici vocis magis respondet.

49) Vide notam praecedentem 45m.

pron. כל יומא היא שׂיחי tota die illa est colloquium meum, heb. שיחתי, Ps. 119, 97. יבסם קדמוי שׂוּחי dulce sit ipsi colloquium meum, Ps. 104, 34. אשוד קדמוי שׂוּחי effundam coram eo sermonem meum, Ps. 142, 3. Ap. Talm. אתתא בהדי שותא פילכה mulier etiam inter colloquia colum tractat, i. e. etiam garriendo sua curat, Meg. 14b. לא תיפוק לכו שותא non egreditur a vobis verbum, Bb. 39a.

שׂוּתָא *fructus sive foliola teneriora capparis quae in condimentorum genere in deliciis sunt*, ap. Talm. צלף נטעי אינשי ארעתא דשותא capparim fruticem plantant homines propter foliola, id est, ut foliola comedant. Fert triplicem fructum, vide in rad. צלף.

שׂוּתָא *ventus australis*, Talm. ביומא דשותא לא נפיק לביני דיקלי Raf Sifda in die venti australis nunquam egressus fuit inter dactylos arbores; gl. ביומא דשותא i. e. die quo flabat ventus fortis meridionalis, רוח דרומית qui dejicit muros et arbores, folio 32a. Item, מר עוקבא ביומא דשותא לא הוה נפיק לבי דינא Mor Ukba die venti australis non egrediebatur in domum judicii, gl. רוח דרומית Erub. 65a. Item, *die nubiloso*, ויומא דשותה et die quo ventus australis flat, neque circumcidunt (infantes) neque secant venam, Jeb. f. 72a. Glossator rursum, רוח דרומית. Author Aruch exponit *Eurum, ventum orientalem*[50], et sic Munsterus aliique post eum.

שִׁיתָא *lignum, nempe quadratum et oblongum, quod pedibus vel alii rei supponitur*, germ. ein Block vel Blöcklin. Ar. scribit שיתא. In Gemara איתו ליה שותא לכהנא ליתיב עליה afferte lignum sacerdoti, ut sedeat super eo: Et mox: שקולו שותא מקמי כהנא tollite lignum ab ante sacerdotem, Sab. 124b. Citatur et in Ar. ex Erub., sed ibi hodie pro eo legitur שריתא trabem, id est, particulam trabis, ein Blöcklin. Est ergo syncopa lit. ר. R. Salom. interpretatur מצודה rete, et sic in Bk. 117a. Aruch hoc vult esse pro שיחתא vel שוחתה absorpta gutturali.

שׁוּת *ponere*. Hoc significato per שַׁוִּי vel שַׁוֵּה semper transferri solet, ut et supra ad שׂוּם dictum, quod quidem aliquando, etsi rarissime, retinetur, sed שׁית hactenus mihi non observatum est in Tg.

שִׁיתִין *fundamenta*: ירדו לשיתין si descenderint (libamina) ad fundamenta altaris, Meila c. 3. Formam habet ex Quiescentibus secunda, ut heb. שָׁתוֹת (Ps. 11, 3.). Singulare est שִׁית positum, positio, et inde est idem quod יסוד fundamentum. Vide et infra in שית.

שְׁתִיָּא *fundamentum*. אבן שתיא lapis fundamenti, id est, fundamentalis. Formam habet a שתה, ubi vide.

שֵׁיזִיב[51] שְׁזַב *eruere, eripere, liberare*. Forma specialiter est anomala, pro שַׁזֵּב in Pahel. Similis forma est שֵׁיצִי de quo infra. Literae Jod adhibitae ad indicandum vocales Tzere vel Chirek, nam pro posteriore Tzere in Daniele est etiam Chirek, ut videbitur. Verbum est Chaldaeis usu frequentissimum, pro Hebraeis שָׂרַד, פָּלַט, הציל et eorum passivis. Praet. וית בתנא שֵׁיזִיב et domus nostras liberavit, liberas reliquit, hebr. הציל, Exod. 12, 27. ושיזיב לעבדוהי et liberavit, eripuit servos suos, Dan. 3, 28. יי׳ דְשֵׁיזְבַנִי Dominus qui liberavit me a leone et de potestate ursi, IS. 17, 37. ושיזבא לא שֵׁיזֵבְתָּא ית עמך et liberando non liberasti populum tuum, Exo. 5, 23. ואנא שֵׁיזֵבְתָךְ et ego erui te de manu Saulis, IIS. 12, 7. דְשֵׁיזִבוּ ית ארעהון qui liberarunt terram ipsorum de manu mea, Jes. 36, 20. Tertia pluralis fem. הֲשֵׁיזִבָא יתהון דחלת עממיא num liberarunt eos dii populorum? IIR. 19, 12. vide et cap. 18, 32. בכן שֵׁיזֵבְתּוּן tunc liberastis filios Israëlis de manu Verbi Domini, Jos. 22, 31. שֵׁיזֵבְנָא vide mox in Ithpehal. לא נתן להון מעדאה דְשֵׁיזֵבְנָא non dabimus ipsis de praeda quam eripuimus, IS. 30, 22. Part. ולית מן ידי מְשֵׁיזִיב neque est qui de manu mea eruat, Deut. 32, 39. מְשֵׁיזִיב ומציל eripiens et liberans, Dan. 6, 28. אנת מְשֵׁיזְבִי tu es liberator meus, heb. אתה מחסי, Ps. 142, 6. Pl. vide infra inter nomina. Part. praet. pass. כאוד מְשֵׁיזַב מיקידא sicut torris ereptus ex incendio, hebr. מֻצָּל, Am. 4, 11. Sic legendum, non מְשֵׁיזֵב, ut et Zach. 3, 2. Infin. שֵׁיזָבָא ישיזבננא יי׳ liberando liberabit nos Dominus, Jes. 36, 15. לא ייכול לְשֵׁיזָבָא יתכון non poterit liberare vos, Jes. 36, 14. אתרעי יי׳ לְשֵׁיזָבוּתַנִי velis, o Domine, liberare me, Ps. 40, 14. היכיל לְשֵׁיזָבוּתָךְ num potest eripere te? Dan. 6, 20. ואתגליתי לְשֵׁיזָבוּתְהוֹן et apparui, praesens adfui ad liberandum eos, Exo. 3, 8. Imper. שֵׁיזְבִנִי כען מידא דאחי eripe me nunc de manu fratris mei, Gen. 32, 11. Fut. וַאֲשֵׁיזֵב יתכון מפולחנהון et liberabo vos de servitute ipsorum, Exod. 6, 6. וַאֲשֵׁיזְבִנָךְ et liberabo te de manu maleficorum, Jer. 15, 21. ותדביק ולא תְשֵׁיזֵב assequeris, nec tamen crues, hebr. ולא תפליט, Mich. 6, 14. וִישֵׁיזֵב ולית דמציל et eripiet sed non liberabit, Jes. 5, 29. הוא יְשֵׁיזְבִנַנִי ipse liberabit me de manu Philistaei istius, IS. 17, 37. וּתְשֵׁיזְבוּן ית נפשתנא et liberabitis animas nostras, Jos. 2, 13. יְשֵׁיזְבוּן נפשהון liberabunt animam suam, Ez. 14, 14. Ithpehal, אִשְׁתֵּיזִיב *liberari, erui, cripi, elabi, evadere, eripere se*. Praet. וְאִשְׁתֵּיזִיב et evasit, IS. 19, 18. וְאִשְׁתֵּיזְבַת נפשי et liberata fuit anima mea, Gen. 32, 30. וּמְשֵׁיזְבַיָּא אשתיזבו מנהון et residui evaserunt ex eis, hebr. שרדו מהם reliqui facti sunt, Jos. 10, 20. Part. ואמרין אתון אִשְׁתֵּיזֵבְנָא et dicitis, liberati sumus, Jer. 7, 10. libri vulgo habent שֵׁיזֵבְנָא active, sed heb. est נצלנו passive ex Niphal, et sic passive in Tg. legendum. Part. ובסוגעי תוקפיה לא מִשְׁתֵּיזֵיב et multo robore suo non eripit se vel evadit: In Hebraeo est ימלט active, eripit, sc. equitem suum, Ps. 33, 16.

[50]) Omnino tempestatem *hiemalem* notat ex hebr. סְתָו. Syriace haec vox ܣܬܘܐ sonat arabico شتوة respondens.

[51]) Notio in *fluendo* (זב) planeque juxta significationem simulque originem cum germanico convenit entrinnen. Usus verbi etiam in lingua syriaca.

Sic Am. 2, 15. Jobi 20, 20. idem verbum passive redditur. לא ישתיזב להון דמִשְׁתֵּיזֵיב non liberabitur ipsis qui evadit vel elabitur, heb. לא ימלט להם פליט Am. 9, 1. Infin. ואת מדמי לְאִשְׁתֵּיזָבָא tu autem imaginaris tibi te ereptum iri, IIR. 19, 11. Futur. תמן תִּשְׁתֵּיזְבִין illic liberaberis, Mich. 4, v. 10. יִשְׁתֵּיזֵיב ut paulo ante דְיִשְׁתֵּיזֵיב לותך qui eripuerit se ad te a domino suo, Deut. 23, 16. ואיכדין נשתיזיב אנחנא et quomodo liberabimur nos? Jes. 20, 6. אנון בלחודיהון יִשְׁתֵּיזְבוּן ipsi soli eripient se, Ez. 14, 16.

מְשֵׁיזֵיב *ereptus, qui-evasit aut eripuit se, qui elapsus est, profugus: residuum, turba residua, quae evasit, elapsa est, et superest.* Respondet heb. פליט quod passivae est significationis, ut et in Tg. redditur דְמִשְׁתֵּיזֵיב, Am. 9, 1. ut ante Part., et וּמִשְׁתֵּיזְבִין et elapsorum, ereptorum, Jer. 50, 28. Libri vulgo habent מְשֵׁיזֵיב quod est Part. praesens activum, liberans, eripiens, liberator. Id sensui nominis פליט minime convenit. Loca demonstrabunt usum et sensum: אם יש נפשכם אל יצא פליט מן העיר si placet animo vestro, ne egrediatur aliquis profugus ex urbe, qui id Israëli nunciatum eat, Tg. אם רעות נפשכון אל יפוק מְשֵׁיזָבָא מן קרתא si est voluntas animae vestrae, ne egrediatur elapsus ex urbe, ut eat id nunciatum Israeli. Haec est forma emphatica a forma passiva מְשֵׁיזַב deducta, IIR. 9, 15. At, שאר וּמְשֵׁיזֵיב pro heb. פליט ושריד, pravum est, pro, וּמְשֵׁיזַב reliquiae et residuum, Jer. 44, 14. Similiter legendum Jos. 8, 22. Jer. 42, 17. Pl. ואשלח מנהון מְשֵׁיזְבִין et emittam ex illis residuos, hebr. פליטים, Jes. 66, 19. ולא יתובון אלהין משיזבין et non redibunt nisi elapsi, id est, pauci qui effugerunt, Jer. 44, 14. מְשֵׁיזְבַיָּא מחרבא elapsi a gladio, Jer. 51, 50. מִמְּשֵׁיזְבַיָּא דבית אפרים e profugis domus Ephraim, Jud. 12, 5. מְשֵׁיזְבֵי עממיא profugi populorum, Jes. 45, 20. משיזבי חרבא elapsi a gladio, Ez. 6, 8. וּמְשֵׁיזְבֵי חרבא Jer. 44, 28. מְשֵׁיזְבֵיכוֹן profugi vestri, residui qui effugerunt, Ez. 6, 9. מְשֵׁיזְבוֹהִי profugos ejus, Obad. 14.

שֵׁיזָבָא *effugium, evasio, residuum, reliquiae elapsae: liberatio:* לא תהי לנא שיזבא non erit nobis effugium, heb. פליטה, IIS. 15, 14. ואף שיזבא לית לה לרשיעא neque etiam effugium ullum erit improbo, Joel. 2, 3. לא יהא לה שיזבא non erit ei effugium, Jer. 50, 29. לְשֵׁיזָבָא רבתא liberatione magna, Gen. 45, 7. Constr. וְשֵׁיזָבַת בית יעקב et qui evadet in domo Jacob, Jes. 10, 20. לְשֵׁיזָבַת ישראל evasioni, profugis, elapsis ex Israël, Jes. 4, 2.

שֵׁיזָבָא, שֵׁיזָבְתָא *idem:* תהי שיזבתא in monte Tzionis et in Jerusalem erit evasio, effugium, Joel. 2, 32. Sic Jud. 21, 17. Ez. 14, 22.

שֵׁיזָבוּתָא *idem:* ארחיש שיזבותא לי maturabo effugium mihi, hebr. מפלט, Ps. 55, 9. ביעת שיזבותא gaudio liberationis vel evasionis, Ps. 32, 7. שית קרוי שיזבותא sex urbes refugii, heb. ערי המקלט Num. 35, 6. רוחא ושיזבותא respiratio et evasio sive liberatio, hebr. רוח והצלה Esth. 4, 14. Per Apocopen, דובד שֵׁיזָבוּ מני periit effugium a me, heb. מנוס, Ps. 142, 5.

שְׁזַג *lavare, abluere.* Verbum est in TgH. praecipue usitatum, et respondet saepe heb. רחץ. Praet. וְשָׁזְגִית בברירו ידי et lavi in puritate manus meas, heb. וארחץ Ps. 73, 13. Libri vulgo habent וְשֵׁיזְבִית et eripui, liberavi. Sed priori modo legendum esse, ipse sensus et usus verbi רחץ satis evincit. Nam per שְׁזַג etiam redditur Ps. 58, 11. et 60, 10. et alibi. וּשְׁזִיגוּ רגליהון et abluerunt pedes suos, Gen. 43, 23. Part. pehil sive pass. שְׁזִיג אנא ולא סורחנא לי ablutus sum ego, nec est in me iniquitas, hebr. חף אנכי nitidus ego, Job. 33, 9. Infin. בְּמִשְׁזוֹג אסחורי in lavando me, quando lavabam gressus meos butyro, hebr. ברחץ Job. 29, 6. ומוי לְמִשְׁזוֹג רגלוי et aquas ad lavandum pedes ejus, Gen. 24, 32. in Jon., qui dialecto Hierosolymitana usus est. Imper. וּשְׁזוֹגוּ רגליכון et abluite pedes vestros, Gen. 19, 2. Jon. Fut. וְתִשְׁזַג בני גואה et lavabis intestina ejus, Exod. 29, 17. in TgH. ובשריה לא יִשְׁזַג et carnem suam non laverit, Lev. 17, 16. in TgH. Sic Lev. 1, 9. in eodem Tg. אסחורין יִשְׁזוֹג gressus, pedes suos lavabit in sanguine improbi, Ps. 58, 11. Ithpehal, Praet. ומצאחיה לא אִשְׁתְּזַג et a sordibus suis non abluitur, hebr. רחץ Pr. 30, 12. Pahel, וְשַׁזֵּג אפוי מן דמען et lavit faciem suam a lachrymis, Gen. 43, 31. in Jon. Prave autem in TgH. legitur וְשַׁזְגֵי pro וְשַׁזֵּיג.

שְׁזוֹג *lotum, maceratum, madefactum:* וכל שְׁזוֹג דענבין לא ישתי et ullum maceratum uvarum non bibet, vel, ullum liquorem, hebr. וכל משרת ענבים Num. 6, 3.

שְׁזוֹג *lotio:* היך דוד שְׁזוֹגִי sicut olla lotionis meae, Ps. 60, 10. et 108, 10.

שָׁזַף heb. *intueri, aspicere.* Sic apud Rabbinos.

שְׁזִיפָה *aspectus.* מפני שזיפת השמש propter aspectum solis.

שְׁזָפִין[52] *fructus nascentes ex olea inserta malo punico:* unde hi fructus cum malis Punicis veris heterogenei sunt, etsi sibi simillimi, de quare ap. Talm. in lib. כלאים de heterogeneis cap. 1.

שְׁזַר *contorquere, contorquendo duplicare, contortuplicare, ut fila duplicari solent.* Part. pehil sive pass., דבוץ שְׁזִיר ex bysso duplicato, vel, contorto, heb. שש משזר, Exo. 26, 1. et sic semper haec locutio transfertur. Von weisser gezwirneter seiden, oder faden, auß Egyptischem flachs gespunnen. Sic, שְׁזִיר חוטא דתכלתא contortum filum hyacinthinum. heb. פתיל תכלת Exo. 39, 31. Jon. et TgH. habent שְׁזִיר דתכלא. Ap. Rab. חוטין שזורין fila duplicata, contorta, gezwirnet, Erub. 96b.

שְׁזַרְתָּא *spina-dorsi:* ריש שְׁזַרְתָּךְ caput spinae dorsi tui, Eccl. 12, 5. לקביל שְׁזַרְתָּא יעדנה versus spinam dorsi auferet eam, heb. לעמת העצה Lev. 3, 9. In Ar. adducitur quasi ex forma absoluta שְׁזָרָה

[52]) Gr. ζίζυφον *ziziphum*, unde etiam Arabes vocem sumsere, زفروف

vel שְׁוָרָה, sed in Talmudicis locis, unde citatur, legitur שדרה ex forma hebraica. Explicatur tamen pro *spina dorsi:* נשברה השדרה si fracta fuerit spina dorsi, Chol. c. 3. ויורד עד השדרה et descenderit usque ad spinam dorsi, Tam. c. 4. Haec in Talmud pro ז habent ד.

שְׁחַד *munerare, munera dare vel exhibere.* Imper. שִׁיחֲדוּ אמטולתי munera date propter me, Job. 6, 22. וְשַׁחֲדְתְּ יתהון et munerata es eos, munera dedisti eis, Ez. 16, 33.

וְשׁוֹחֲדָא ,שׁוֹחַד *munus, donum:* וְשׁוֹחֲדָא לא תקבל ארי שוחדא מעור הכימין et munus non accipies: nam munus excaecat sapientes, Exod. 23, v. 8. רישהא בְּשׁוֹחֲדָא דינין capita ejus pro munere judicant, Mich. 3, 11. De *munere, quod corruptelae loco datur, accipitur;* unde, ארור לוקח שחד maledictus, qui accipit munus, Deut. 27, 25. Talmudici scribunt, שחד dici, quod faciat, ut sit u n u s, dans et accipiens, nempe ut judex accipiens pronunciet id quod litigans dans petit. Rex judicio stabilit terram, (scribit Salomon Pr. 29, 4.) at qui munera accipit, vastat eam. Ad hunc locum scribunt Talmudici: Quando similis est judex regi, qui nulla re indiget, stabilit terram: quando autem similis est sacerdoti, mendicanti ad horrea, vastat eam. Dixit Rabba bar bar Schela: דיינא דשאיל שאילתא פסול למידן דינא judex mutuo aliquid accipiens, illegitimus est ad judicandum judicium, etc. Dixit Rabba: מאי טעמא דשוחדא כיון דקביל לה שוחדא מניה איקרבא ליה דעתיה לגביה והוי כגופיה ואין אדם רואה חובה לעצמו מאי שוחד שהוא חד i. e. quae est ratio nominis שחד? posteaquam accepit sibi (judex) munus ab ipso, accedit animus ejus ad ipsum dantem, ut fiat sicut ille ipse: homo enim non condemnat seipsum propter debitum. Sed quid est שחד? quod ipse (accipiens) sit unus (cum dante.) Kethub. 105b. Hoc praeceptum de non accipiendo munere, est unum ex sex monitis judici cavendis, de quibus Deut. 16, 19. et deinceps. Habebat autem tribunal Solomonis sex gradus, juxta sex praecepta, quae Deut. 16. describuntur. Cum primum gradum ascenderet, praeco publicus proclamabat, לא חטה משפט ne pervertito judicium: cum secundum, לא תכיר פנים ne dignoscito personas: cum tertium, לא תקח שחד ne accipito munera: cum quartum, לא תטע לך אשרה ne conserito locum arborum (scil. idololatriae causa:) cum quintum, לא תקים לך מצבה ne erigito tibi statuam, cum sextum, לא תזבח ליי אלהיך ne mactato Domino Deo tuo bovem aut agnum: cum in supremo solio esset, considendi causa, praeco rursus clamabat, דע לפני מי אתה יושב scito coram quo tu sedeas, etc. Quidam Hebraeorum scribunt, sex ista monita, sex leones utrinque ad gradus dispositos, una manu ostendisse, et alteram expansam habuisse ad dilacerationem. Ultimum autem monitum de consessu, indicasse duos leones ad sustentacula manuum positos. Solium describitur IR. 10, 18. Rabbinorum placita in Commentario Rabboth diversis locis, in sect. 12. נשא libri Num. et in sect. שופטים Deut. 16. In Comment. Esth. cap. 1. Inde eorum meminit R. Bechai in Comment. Deut. 16. sed prave citat Vr.: in eo enim libro nihil hac de re.

שחה שְׁחָא ,שַׁחֲתָא, *gabata, scutella:* עטלא מטשי ידיה בְּשַׁחֲתָא piger abscondit manum suam in scutella, heb. בצלחת, quod Hebraei sic interpretantur. Quidam; in manica, vel, sinu, quod pigrorum et otiosorum est, Pr. 19, 24. et 26, 15.

שְׁחִי *axilla:* בית השחי locus axillae, cavitas nimirum ubi pili nascuntur, R. Sal. Deut. 22, 5.

שְׁחָה *vastari, destrui:* גלין די שחו acervi qui vastati sunt, IIR. 19, 24. Jes. 36, 26. idem quod שאה.

שְׁחָה *incurvari, incurvare, deprimere se, decumbere,* idem quod שחח, ex qua forma etiam esse possit. Praet חכיר שַׁחֲיִית atratus incurvarem me, atratus, more lugentium, et incurvatus incederem, heb. שחתי, Ps. 35, 14. עקימית שַׁחֲיִית עד לחדא torqueo, incurvo me pervalde, Ps. 38, 7. Haec etiam supra in שוח adducta. Part. ארום שַׁחֲיָן במדרתא cum curvati decumbunt (leunculi) in habitaculis suis, heb. כי ישחו Job. 39, 2. vide et cap. 9, 13. Ap. Rab. שוחה i. e. כופף עצמו incurvans, deprimens se, Sab. 5.

שַׁח *curvus, incurvus, demissus, depressus:* ממקום שחח a loco depresso. Rab. Hoc proprie est a שחח, ut et Hebraice.

שְׁחִיתָא vide infra in שחת. At שְׁחֵיוּתָא supra in שוח.

שְׂחָה *natare,* ut heb. Jes. 25, 11. שָׂחוּ natatio, pro שְׂחִיָּה .שְׂחוּת *idem,* apud Rabbinos.

שְׁחַז[53] *ligare:* רחלות יוצאות שחוזות oves foeminae exeunt (in sabbatho) ligatae, Sab. cap. 5. in princ. Caudam ovium ligabant ad dorsum, ut mares ardentius eas inirent et implerent. Vel, שחוזות nudatae, detectae, pudendo scil. per caudam elevatam. Sic ibi Gemara explicat.

הַשְׁחִיז *acuere, exacuere, aciem excitare.* Apud Talm. אין משחיזין את הסכין ביום טוב אבל משיאה על גבי חברתה non acuunt cultrum in die bono, id est, festivo et sacro, sed traducit eum aliquis super socium suum, id est, super alium cultrum acuendi causa, Beza c. 3. in Misna. והסכין משישחזיה et culter (pollutionem recipit) ex quo cum aliquis exacuerit, nempe die festivo, Kel. cap. 14. Tg. סיפיה שְׁחִיז gladius ejus exacutus est, heb. חרבו ילטוש Ps. 7, 13.

מַשְׁחֵזֶת ,מַשְׁחֵז *cos, lapis vel lignum ad acuendum:* משחזת שיש בה בית קיבול cos in qua est receptaculum aliquod, in quo scilic. sordes vel aqua subsidunt, profana est ut in ea culter acuatur, Kel. cap. 17. במשחזת אפילו להעביר שמנוניתה אסור in cote, etiam duntaxat ad auferendam pinguedinem ejus, prohibitum est (die festo) traducere cultrum, Beza 28a.

[53]) Convenit cum arabico شحذ I. *acuit* cultrum, III. *sustulit caudam multumque torsit* (camela tempore pariendi.)

הִשְׁחָזָה *expolitio, exacutio, actus acuendi.*

שחח . Quae hinc esse possint, vide in שוח et שחה.

שְׁחַט *jugulare, mactare.* Proprie de istorum mactatione dicitur, quorum *collum abscinditur*, sed inde transfertur etiam ad *jugulationem hominum*, ut IIR. 25, 7. Jer. 39, 6. et alibi. Fit haec mactatio להוליך ולהביא הסכין ducendo et reducendo cultrum mactatorium, sive, ductu et reductu, tractu et retractu cultri, scissione expedita, non per rupturam aliquam aciei impedita aut retardata: tunc enim mactatio est illegitima. Hinc volunt, hoc verbum esse significationis משיכה tractionis vel tractus: unde dicitur זהב שחוט aurum *tractum* sive ductile, quod trahendo expanditur, et illud est molle et probatissimum (II.Par. 9, 15. 16.) et חץ שחוט sagitta *tracta*, quae tractu arcus emittitur, et emissa rem objectam discindit, Jer. 9, 8. In Tg. non est in usu, sed transfertur per נכס. Judaei Germaniae dicunt Schechten, hebraeo verbo in terminationem Germanicam traducto, quod ipsis familiarissimum. Omnibus Judaeis mactare licitum, חוץ מחרש שוטה וקטן exceptis surdo, stulto et minorenni, ut est in lib. Talm. חולין in principio.

שְׁחִיטָה *jugulatio, mactatio, quae fit tractu et retractu cultri*, quae duo conjunctim dicuntur דרסה. Ap. Rab. שחיטתם שחיטה mactatio ipsorum mactatio est, i. e. recta et legitima. De mactationibus agit praecipue liber talmudicus חולין et peculiaris libellus quidam, qui vocatur שחיטה ובדיקה mactatio et inquisitio, sc. rei mactatae, utrum aliquid vitii habeat nec ne. Hunc quilibet tenere cogitur, qui mactandi artem profiteri annititur.

שַׁחַל שַׁחְלָא *leo.* Respondet partim nomini שחל partim nomini כפיר, quae duo ab Hebraeis distinguuntur, ut illud immanem leonem, hoc leunculum significet: אמר עטלא שחלא בארחא dicit piger: leo est in via, q. d. periculosum est exire ad operas agri, heb. שחל Pr. 26, 13. וּכְשַׁחְלָא דיתיב בטומריא et sicut leo, qui sedet in latibulis, hebr. וּכִכפיר, Ps. 17, 12. וקל ארום דמתיל לשחלא et vox Edom, qui similis est leoni, Job. 4, 10. heb. וקול שחל.

שְׁחַל *trahere, extrahere, educere, evehere.* Praet. מן מוי דנהרא שְׁחִילְתֵּיהּ ex aquis fluminis extraxi eum, heb. משיתהו quod idem, unde et Mosis nomen derivatum, Exo. 2, 10. in Jon. TgH. דְּלִיתֵיהּ evexi eum. Onkelos שְׁלַחְתֵּיהּ emisi eum: id videtur pravum. R. Sal. priorem lectionem adducit, eamque confirmat usu Rabbinorum, qui dicunt כמשחל בניתא מחלבא sicut qui extrahit pilum ex lacte. Hoc legitur in Ber. 8a. Ar. adducit, sed locum non citat. Item, משחילין פירות דרך ארובה trahunt fructus per fenestram in die festo, sed non in sabbatho. השחולו הכסול extractum et levatum, i. e. primogenitum habens femur unum quasi luxatum et extractum de loco suo, et unum femur levatum, i. e. altius altero et prominens. Id in primogenito vitiosum habetur, et illud propterea rejicitur, Bech. 40a. Beza cap. ult. in Misna. משום דמשחל שחיל propterea quia attrahendo attrahit, aquam scilic. vel humorem, Joma 78a.

שְׁחִיל *obba, vas ligneum, quo trahitur et hauritur aqua, unde etiam bibitur, ut sunt canthari lignei intus picati, unde cerevisia bibitur:* חצבא ושחיל בר ממטללתא urceus fictilis et obba lignea extra scaenam debent esse, Succa 29a.

שַׁחְלָא *corbis, canistrum:* חמרא דשפייה בשחלא דהוצי vinum sive mustum colatum per corbem viminosum. Ar. explicat, כפיפה מצרית i. e. corbis ex virgultis factus.

שִׁיחְלָא *dolor aurium:* Talm. יוצאין בביצת התרנגול דעבדי לשיחלא exeunt in sabbatho cum testiculo galli (auri appenso) quod faciunt pro dolore aurium sedando, Sab. 67a. Gl. לשיחלא i. e. כאב האזן dolor auris est, et suspendunt in aure.

שִׁיחְלִים *ficus*[54] *immaturae*, alias היחלים, *grossi, fici qui non maturescunt, serotinae.* Scribitur cum duplici י in Gemara, quae indicat formam dualem. כפר שיחליים pagus ficuum, in quo erat abundantia ficuum, Git. 57a. Glossa scribit, esse מין מאכל *cibi genus.* Est et *herba quaedam, cujus semen decimatur.* Arab. חבאל שאר, Maas. cap. 4. R. Sal. vernacule passim exponit קרי"שון, quod videtur esse gall. *cresson, nasturtium*, Erub. 28a. Joma 18a.

שיחלא *conceptio*, juxta Munsterum. Ap. Talm. הא טענה חדא ביעתא בשיחלא והא טענה כמה ביעתא בשיחלא iste fert tantum unum ovum in positione; iste autem fert multa ova in positione vel partu ovi, Bk. 55a. Sic videtur exponendum. Disputant ibi de avibus quibusdam, quae heterogeneae inter se sunt, ac proinde non commiscendae species illarum, veluti pavo, gallus, et phasianus, anser domesticus et sylvestris, et similes. Anser sylvestris non ponit nisi unum ovum, postea concipit aliud: domesticus, post positum primum ovum multa alia ex eodem conceptu ponit, quae deinde fovet et excludit. ביעי דטרפה דשיחלא קמא ova reproba positionis primae,

[54]) Quae *findi* (pers. شكليدن) et siccari solent, quomodo et nos pomos ac piros conservandi causa tractare solemus. Huc etiam pertinet שיחלא, pers. شكله *segmentum* (aliquod uti promorum) in illo Talmudico ר"ם אכל תחלא ושדא שיחלא לברא *R. Meïr comedit dactylos et segmenta foras projecit.* Phrasis pers. est (in Bustan Scheich Sadi): بخور بسته مغز وبينداز پوست *comede amagdali medullam, et objice corticem.* Alias haec phrasis in Talmude redditur: ר"מ רמון מצא תוכו אכל קליפתו זרק i. e. *R. Meïr malogranatum invenit, medullam ejus comedit, corticem objecit.* Queritur ibi quomodo ille R. Meïr a magistro Acher apostata discere potuerit Legem? Responditur R Meïr a magistro suo clarissimo nonnisi eas accepit doctrinas atque disciplinas, quae salubres videbantur animo, dum perniciosas, quasi vermiculationem ex fruge, doctrinas videlicet illius magni viri, exsecavit.

Chol. 58a. Hoc in Aruch exponitur הריון ראשון conceptio prima, nempe ovorum, hoc est, ovorum sive seminis ovorum congeries et multitudo conjuncta, unde singula ad magnitudinem perfectam perducta, postea excluduntur et ponuntur, der Eyerstock, Germ.

שַׁחֲלָנִית *locustae species*, Chol. 65b. ubi de esu, usu et differentia variarum locustarum agitur.

שְׁחֵלֶת *species una materiae, ex qua fiebat suffitus aromaticus in templo*, Kerithut fol. 5.

Quod Munsterus, et alii ex ipso, addunt, significare etiam *pullum in ovo contentum*, de eo in Ar. nihil invenitur, nec quicquam tale apud Rabb. vel Talm. reperi.

שחם *nigrescere, nigrum esse vel fieri*. Praet. מַשְׁכִּי שְׁחַם מֵעֲלוֹי cutis mea denigrata est a me, heb. שָׁחַר, Job. 30, 30. Affine verbo חמם.

שְׁחוּם, שְׁחִים *nigrum, atrum, fuscum ut calore adustum:* וכל אימר שְׁחוּם et omnem pecudem fuscam, heb. חום, Gen. 30, 32. ושחום באמריא et fuscam pecudem inter oves, Gen. 32, 33. וכל דִּשְׁחִים בענא et omne quod est fuscum inter oves, Gen. 30, 40. Haec praestaret legi ex forma Chaldaica שְׁחִים, ut alibi recte scriptum, ובריה סומק שְׁחִים וחיור et creavit eum rubrum, nigrum et album, Gen. 2, 7. in Jon. Plur. דִּשְׁחִימִין מן צנתא qui nigri sunt, i. e. tetri, a frigore, heb. הקדרים, Job. 6, 16. Sic ap. Rab.: חצבי שחימי דארמאי hydriae fuscae gentilium, ע"ז folio 33b. Glossa רושא.

שַׁחְמְתִי *rubrum, triticum rubrum, adustum a calore solis*. Fem. שחמתית, Bb. cap. 5. in Misna. Gl. אדום.

שמתית *idem*, in TH. Maas. scheni cap. 4. pro שחמתית, elisa gutturali pro more illius dialecti.

שִׁיחְמָא *calor, aestus*, quasi a חמם, ut sit ש adtitium, ut saepe: כל היכא דסליק ביה שיחמא in quocunque loco oritur ipsi calor: Gl. חמימות, Bk. 49a. Hoc Munsterus explicat *locum vacuum*. Pro Calore melius esset שיחנא, quae radix hoc sensu usitatissima. In Jalkut f. 88a. explicatur ההכאה *percussio*.

שחן שְׁחִין *calescere, calidum esse vel fieri, calefieri*. Praet. ולהאל שְׁחִין שמשא עלוי et quando incaluit sol super ea, liquesceba heb. וחם השמש Exod. 16, 21. ולא שחין ליה et non incaluit ipsi, non calefiebat, vel, non erat calor ipsi, heb. ולא יחם, IR. 1, 1. ושחין et calefit, hebr. ויחם Jes. 44, 15. אף שחין etiamque calescit, et dicit, אח שְׁחִינִית חזיתי נור ah, concalui, vidi vel sensi ignem, hebr. חַמּוֹתִי, Jes. 44, 16. Fut. ולחד איכדין יִשְׁחַן uni autem quomodo calescet? Eccl. 4, 11. Pahel, שַׁחֵן *calefacere*. Huc referendum videtur, quod legitur, שַׁיְחְנָא על בניא דלא דילה calefacit pullos non suos, Job. 39, 19. Ex hac verbi significatione legendum esset ex tertia feminina Praeteriti שַׁחְנַת vel ex Part. feminino מְשַׁחֲנָא, ut mox in simili sensu et locutione sequitur in Participio. על pro ית. Vel si retineatur על, tunc legi possit ex Pehal, שְׁחַנָא calescit, incalescit, pullos sc. fovendo et illis incubando: tunc enim matres summe calent. In Hebraeo est הקשיח quod Hebraei aliter exponunt, pro indurare, obdurare, durum, crudelem esse. Sic שחן aliter explicari hic etiam possit, ut mox infra. Part.: Sicut perdix quae congregat ova non sua, וּמְשַׁחַן אפרוחין דבחרוהי לא יהכון et calefacit, i. e. calefaciendo et fovendo excludit pullos, qui eam non sequentur, Jer. 17, 11. Part. pass. די לבושיך מְשַׁחֲנִין quod vestimenta tua sint calefacta sive calida, heb. חמים Job. 37, 17. Fem. וּמְשַׁחְנָן et si calefacta fuerint, i. e. calefaciendo exclusa, scil. ova aspidum, Jes. 59, 5. Fut. וּתְשַׁחֵן לרבוני מלכא et calefaciat dominum meum regem, IR. 1, 2. Sic legendum esse, sensus docet. Praecedunt enim tria verba tertiae femininae, quae de puella virgine dicuntur, quae regi seni adjungebatur, ut ejus calorem languidum excitaret. Ithpehal, Fut. ומגזתא דאמרי יִשְׁתְּחַן et de vellere ovium mearum calefit, hebr. יתחמם, Job. 31, 20. Ap. Rab. שנה שחונה וגשומה annus calidus et pluviosus, Joma 53b. Item; Quinque virtutes dicuntur de allio: saturat, ומשחין calefacit, nitidam reddit faciem, auget semen virile, et occidit pediculos pubis, Bk. 82a. Sic dactylis suae sunt virtutes, de quibus legitur in כתובות fol. 10b. et in גיטין fol. 70a. nempe saturant, משחנן calefaciunt, laxant alvum, corroborant corpus, sed non oblectant cor aegrotantis.

שְׁחִין *calor, aestus:* לבשין ולא שחין להון vestiunt se, sed nullus calor est ipsis, non calefiunt vestibus, Hag. 1, 6. וּשְׁחִין להון בסתוא et calor est ipsis in hyeme, concalescunt invicem, Eccl. 4, 11. כשחין פציח כענן טל בשחין על שמש sicut aestum serenum solis, sicut nubem roris in aestu messis, Jes. 18, 4.

שַׁחֲוָן [55], שַׁחְוָן. Utrumque legitur in veteri quodam et communi adhuc adagio, diversimode lecto et accepto. שַׁחְוָן *calidus, calens*. Sic legit et accepit illud Author Aruch, qui radici שחן id apposuit, his verbis: משל הדיוט . עבד מלך כמלך דבוק לְשַׁחְוָן וְיִשְׁחוֹן לך proverbium vulgare: Servus regis est quasi rex: adhaere calido et calor erit tibi: ad verbum „et calescet tibi". Servi regi proximi, aliquid dignitatis et splendoris a conversatione cum rege accipiunt, ut sint et ipsi quasi reguli quidam, respectu inferiorum et vulgarium servorum. Quali quis socio gaudet, talis habetur. Sicut qui calido se tempore frigoris associat, calefit et ipse, caloris aliquid a calente accipiens: sic qui cum viris honoratis et in dignitate positis conversatur, aliquid quoque ipsi honoris et dignitatis affricatur, ut et alii ipsum honorent. Author Aruch adducit illud ex Br. s. 17. Sic olim liber iste distinctus fuit: hodie legitur sect.

[55]) Idem quod hebr. סֹכֵן (Jes. 22, 15.) et סָגָן (ib. 41, 25.) quae *principem, praefectum* notant. His pers. respondet شحنه, ex quo chald. שַׁחְוָן formatum ad proferendum lusum verborum שַׁחְוָן et יִשְׁחוֹן (a verbo שְׁחַה) cujus usus in sententiis et proverbiis familiarissimus. De voce שְׁחוֹר vide in שחר tertio.

שִׁיחֲנָא [56] *onus, sarcina.* Hinc vulgatissimum apud Hebraeos proverbium, לפום גמלא שיחנא juxta camelum erit onus; pro camelo sarcina: Ut sunt cameli et cujusque vires, ita imponendum ei onus, ne scil. sit dorso aut humeris gravius, eoque opprimatur. Nec etiam suscipienda viribus majora. Qui autem ingenii corporisque viribus ample valent, ipsis quoque tanto plus imponendum, aut etiam suspiciendum, ne vel ocio torpescant, aut viribus ferociant. Vide Adagia Hebraica Drusii, Decur. 5. Ap. Talm. legitur in Sota 13b. Ketub. 67a. et fol. 104a. et alibi saepe. Item in Br. s. 19. in princip. non 2. ut in Drusio notatum ex Aruch, Medr. Schem. par. 7. Aruch vult esse Arabicum. Hinc possit esse illud Jobi, שִׁיחֲנָא על בניא דלא דילה onerosa. gravis, dura, crudelis est ergà pullos non suos, id est, quasi non sui sed alieni essent. Vide in princ. hujus radicis.

שְׁחַף *ire, incedere rependo et serpendo, ut faciunt quae serpentinae speciei sunt:* Proripere se. Part. ולאתריה שָׁחֵיף et in locum suum paulatim proripit se (sol) et it versus abyssum, oriturque rursus ex eo loco, unde antea ortus fuerat, Eccl. 1, 5. כל דְשָׁחֵיף על מעוהי quicquid it in ventre suo, heb. כל הולך על גחון, Onk. et Jon. מהלך, Lev. 11, 42. in TgH. Sic ex forma Participii illud legendum juxta Hebraeum et Onkelum. Sic et Elias ponit cum Kametz ab initio. Ar. et Elias adducunt quoque TgH. ex Gen. 3, 14. על מעך תהי שָׁחֵיף in ventre tuo eris serpens vel incedens, heb. על גחונך תלך. Sed id in impressis libris hodie non extat, quantum ego vidi.

שַׁחְפִין [57] *cortices ramorum*, juxta Aruch. In Gemara, וליתי שחפי לישדי התם et afferat cortices, projiciatque illic: Sab. 110a. In Glossa scribitur שיחפי. Explicatio, ענפים וקיסמים *folia et fragmenta ramorum, et quicquid se invicem collidit et sonum edit,* quando quis per illa incedit. In Ar. legitur שחפי קניא, i. e. קליפות הקנים.

שְׁחַף [58] *evellere, everrere, extrahere:* לְשַׁחוּפֵי נהרא ad everrendum fluvium, i. e. extrahendum herbas et folia fluviis tenuioribus innascentia, Mk. 4b. וּמְשַׁחֵיף ליה et expellit eum, Nid. 26a. Sic citatur in Aruch: in Talm. est מסלחיף. Prior lectio melior.

שְׁחַף *tabere, tabescere, consumi carne et viribus.* נשחף *tabidum fieri.* שחוף *tabidus.* Hic ut ad omnia languidior aut impotentior, sic quoque ad *venerem,* ut ea vel non utatur, vel siccam exerceat. Hinc Munsteri interpretatio intelligitur, quae ex Ar. 16. verbis quibusdam parum mutatis, משל הדיוט אומר עבדא דמלכא מלכא ודבוק לשחין וישחון לך proverbium vulgare dicit: Servus regis est et ipse rex: adjunge te calenti, et calescet tibi. Prius membrum forma chaldaica effertur, alterum hebraice. Glossator ejus libri: דבוק i. e. הִדָּבֵק adhaeresce, adjunge te. Sic et Elias legit in Radice שחרר in suo Tisbi. לשחין id est, לאיש חם viro calido. וישחון לך id est, ויחם לך גם אתה et calescet, i. e. calor erit vel accedet etiam tibi. Sic Glossator ille hunc locum ex mente Ar. explicat, unde et in Ar. in שחן calendi significato adductus, et ex Tg. confirmatus. In aliis libris paulo aliter citatur, sensu tamen in idem redeunte. In libro ילקוט Jalkut, f. 7b. ad Gen. 2. ubi quatuor fluminum paradisi mentio fit: עבד מלך מלך הדבק לְשַׁחֲוֹר ויסגרון לך. Rabbi Sal. Gen. 15, 18. eodem modo, nisi quod pro ויסגרון habet וישתחוו, quae idem significant, „et incurvabunt se tibi“ i. e. honorem tibi incurvatione corporis exhibebunt. Sic et R. Bechai, Gen. 15. Rursus R. Sal. Num. 16, 15. scribit שחור. Drusius pro שחון aut שחוור, mavult scribere שַׁחֲוָן Augustus, princeps adoratione et honore dignus, cui honor corporis incurvatione exhibetur, a שחה unde השתחוה, quod noti usus est. Litera ן autem in fine nominum frequenter in tali formatione usurpatur, ר vero nunquam servilis est. Sic et Elias in Tisbi, in Rad. שחרר legit שַׁחֲוָר et exponit dominatorem in potestate constitutum. Item R. Isaac Abarbenel in Pirke avoth cap. 3. At vero שַׁחֲוָר Hebraeis est idem quod שר ,קצין, princeps, praefectus, moderator. Sic ap. Talm. הוה מסטי ליה ולחמריה לשחוור tradidit ipsum asinumque ejus principi, sive, לפקיד praefecto, Bb. 47a. שחון vero nunquam mihi lectum, sed constanter apud Hebraeos in adagio isto legitur לשחוור, Ar. excepto, qui aliter illud adagium accepit, nempe, Accede ad calidum et calesces. Vide Drusium dicto loco, et supra in Rad. עבר. Munsterus in שחר ponit, שַׁחֲרָן *obsequium regium, i. e. angaria regia, opera servilis quae regi aut principi a subditis praestatur,* Frondienst. Id puto esse שַׁחֲוָן Drusii, aut שחוור quod R. Sal. Num. 16, 15. angariam exponit, ut et Aruch in שטר postremo.

שְׁחִין *ulcus, apostema cum inflammatione et calore excedente:* והוה שחין ושלפוקין et factus est (pulvis iste) ulcus et pustulae, Exo. 9, 10. in Jon. לְשְׁחִין סגי in ulcus plurimum, vers. praec. in Jon.

שִׁיחֲנָא *idem*, Exod. 9, 10. in Onkelo: מן קדם שִׁיחֲנָא ועל בעירא לשיחנא propter ulcera, vers. 11. סגי vers. 9.

[56]) *Destinatum jumento pabulum in diem ac noctem sufficiens,* ar, شَكَنَة, quae significatio in agadinm illum לפום גמלא שיחנא *pro ore cameli viaticum,* aplius quadrat.

[57]) A sequente verbo שחף, cui notio inest *avellendi, extrahendi.* Significat itaque שחפין cortices qui ex ligno *trahuntur,* vel lignum quod facile decorticari potest, ut acutissime B. Ar. vocem per קלף *decorticare* explicat.

[58]) Transpositio literarum verbi heb. חשף *nudavit, denudavit,* Caeterum et in ar. lingua verbi سَحَفَ notio inest *detrahendi.*

desumpta. Legitur in Sota 26b. שַׁחַף *tabefacere.*

שַׁחֶפֶת *tabes, phtisis, consumptio et corruptio corporis.* Chald. שַׁחֶפְתָּא, שַׁחִיפוּתָא *idem*, Lev. 26, 16 Deut. 28, 22. R. Sal. *tumorem, inflationem* exponit, et sic Judaei Germaniae ein Geschwulst. Et Verbum שחף *tumescere, inflari.* שַׁחֵף *tumidum, inflatum reddere.*

שַׁחְפָּא *avis immundae genus,* Lev. 11, 16. Deut. 14, 15.

שחץ *leo ferox et ferus, fera bestia.* Regia Biblia pro כפיר (Ps. 17, 12.) habent שַׁחְצָא, Veneta שַׁחְלָא, et Tg. בני אריון catuli leonum, pro hebr. בני שחץ Job. 28, 8. Ap. Rab. שַׁחַץ *ferocia, superbia, arrogantia.* Hinc Talmudici, אנשי ירושלם אנשי שחץ היו אדם אומר לחבירו במה סעדת היום בפת עמילה או בפת שאינה עמילה ביין גורדלי א ביין חרדלי וכו׳ viri sive cives urbis Jerusalem, viri feri, leonini, i. e. superbi, irrisores, scoptici, praefracti erant: alter alteri dicebat, quid comedisti hodie? (quo concubitu hac nocte usus es?) num panem amylum (vide rad. עמל) an panem non-amylum? (an cum vidua, an vero cum virgine), num bibisti vinum Gordalinum (a loco sic denominatum, et album erat) an vero Chardelinum (id subnigrum erat ex rubro, id est, num alba aut nigra, pulchra vel deformi muliere usus es?) num decubuisti in lecto lato vel angusto, etc. Scoptica erant et דברי גנות, ut loquitur scholiastes, Sab. 62b. שַׁחְצָנִין *homines feri, insolentes, superbi, arrogantes,* Jalkut Tehil. fol. 115a. Glossa גאים.

שַׁחְצָן *superbus, elatus, arrogans.* Fem. שַׁחְצָנִית: unde, נשים שַׁחְצָנִיּוֹת mulieres superbae et arrogantes, TH. Sab. cap. 6.

שחק *contundere, conterere, comminuere.* וְשָׁחַקְתָּ מִמֶּנָּה הָדֵק et contundes ex eo et comminues, Exo. 30, 36. הִשְׁתַּחֵק *contundi, in pulverem redigi,* a nomine שַׁחַק *pulvis, qui ex contusione oritur,* R. Sal. Jesa 40, 15.

שְׁחוּק טַמְיָא vel שחיק עצמות vide in טמא.

שְׁחָקִן *detrita vestimenta:* וּבְלָאֵי סְחָבוֹת וּבְלָאֵי מְלָחִים et veteramenta lacera et detrita, Jer. 38, 11. וּשְׁחָקֵיהוֹן לא נוכרון תוב et detritorum suorum non recordabuntur amplius, Pr. 31, 7. Ap. Talm. הא בחדתי הא בשחקי דכיתנא illud de novis, hoc de tritis frustis lintei intelligendum, Nid. 17a.

שְׁחִיקָה, שְׁחִיקוּת *contusio, contritio, comminutio: calvitium, glabretum, locus calvus sive glaber.* Ponitur semel pro heb. קרחת: ut, בקרחתו או בגבחתו, Tg. בִּשְׁחִיקוּתֵיהּ או בחדתותיה in attritione sua, sc. veteri, et novitate sua, id est loco glabro et quasi nove attrito, Lev. 13, 55. קרחת volunt esse glabritiem in capitis parte posteriori, quae in panno aut veste est pars interior, גבחת glabrities anterior, sive in anteriori parte capitis, quae in veste est pars exterior, ob certam causam, veluti lepram, glabra facta. Vide R. Sal. Lev. 13.

שְׁחָקִים, *nubes supremae, coeli:* ועד שחקים קושטך et usque ad nubes supremas veritas tua, Ps. 57, v. 11. ואסתכי שַׁחְקַיָּא intuere nubes supremas, quam altae sint super te, Job. 35, 5. תרקיע עמיה לִשְׁחָקַיָּא expandistine cum eo nubes supremas vel coelos, Job. 37, 18. הימנותך עד שְׁחָקֵי fides tua usque ad coelos vel supremas nubes, Ps. 36, 6. קלין יהבו שחקי voces emittunt nubes supremae, ib. 77, 18. ופקיד שחקי מלעיל et praecepit nubibus superne, ib. 78, 23. Et singulariter, וסהיד בִשְׁחָקָא מהימן et testis est in coelo fidelis, heb. בשחק, Ps. 89, 38.

שְׁחוּק, שוחק *extensum:* טפח שוחק palmus extensus, id est, paullo major communi et recto, quando scil. digiti non conjunguntur arcte, tunc pauxillo palmus fit latior: Succa 7a. Ab hebr. שָׂחַק *ridere, ample sc. et pleno ore atque distento.*

שחר *Aurora,* hebr. In Tg. est rarissimum. ארום סליק עמוד שַׁחְרָא nam ascendit columna aurorae, Gen. 32, 26. in TgH. Alias fere per קריצתא transferri solet: עמודא דִשְׁחָרָא Gen. 19, 15. in eodem Tg.

שַׁחַר *mane, tempus matutinum:* תפלת השחר precatio matutini temporis. הִשְׁחִיר *matutinum esse, mane aliquid agere.* Sic, הֶעֱרִיב vespertinum esse, vespere et ad seram noctem aliquid agere. משחיר ומעריב בתורה diu noctuque studet in Lege sive verbo divino.

הַשְׁחָרָה *vigilatio, actio matutina:* דברי תורה צריכין השחרה והערבה verba Legis opus habent studio matutino et vespertino, diurno nocturnoque, Vr. s. 19.

שַׁחֲרִית *idem.* תפלת שחרית precatio matutina. Sic, תפלת עַרְבִית precatio nocturna, quae accedente nocte post occasum solis dicitur: תפלת מִנְחָה precatio vespertina, quae sub vesperam, id est, tertiam vel quartam horam dicitur, quae tria sunt solennia tempora precum sacrarum.

II. שְׁחַר *petere, expetere, desiderare, requirere, postulare, exigere.* Fut. לית מן דִיִשְׁחַר ויבעניה non est ullus qui requirat aut roget ipsum, Jes. 8, 21. Part. כל דהוו מְשַׁחֲרִין למינס quicunque expetebant rapere, ib. 29, 20. Huc et illud revocari potest, quod aliter explicant alii, ית תורא דמן דבריה והמרא דמן שַׁחֲרִית cujus bovem accepi, aut cujus asinum petii? heb. לקחתי IS. 12, 3. לא חמרא דחד מנהון שחרית nullius asinum unquam petii, hebr. נשאתי Num. 16, 15.

III. שַׁחֵר *angariare, cogere, adigere ad operas serviles regi aut principi praestandas.* Eo sensu quidam exponunt duo praecedentia loca, ad quorum postremum R. Sal. scribit: שחרית est linguae Aramicae sive Syriacae, et sic vocatur אנגריא של מלך *angaria regis* שְׁחוֹר, hoc est, שחר in lingua Aramaea sive Chaldaica aut Syriaca est *angariare, cogere, adigere subditos ad serviles et gratuitas operas regi aut principi praestandas,* unde etiam est in eadem lingua שַׁחֲוָר ἄγγαρος princeps, qui angarias postulat, qui angariare facit, qui ad operas serviles

---

[59] Est vocabulum ar. سخر de quo etiam Syri vocem ܫܚܪ sumserunt.

adigit. Vult autem R. Sal. non intelligi hic rapinam vel praedam, sed Mosen dicere, se, cum ex Midjan in Aegyptum proficisceretur, aut postea ex Aegypto migraret, nullum adegisse, ut asinos, mulos aut camelos sibi gratuito daret ad itineris sui impedimenta, uxorem, liberos, supellectilem, aliaque onera ferenda, sed se suis usum esse, idque paraphrasten Chaldaeum recte explicare per שחרית, q. d. nullum angariavi vel adegi, ut sua animalia mihi gratis ad meos usus exhiberet. Sic ap. Talm. חוית דמשחרי לך פרסאי vidisti in somnio, quod angarient te Persae, Ber. 56a. Glossa, עושין בך עבודת המלך faciunt per te operas regias.

IV. שחר hebr. *nigrescere, nigrum, atrum esse vel fieri.* השחיר *idem,* et, *nigrum facere.* משחר *atratum, nigrum factum.* Ap. Talm. מכי משחרי כותלי ex quo nigrescunt parietes, i. e. ex quo dies inclinat, vesperum appropinquat; quia tum parietes, qui versus orientem spectant, quasi nigrescunt, Joma fol. 28b.

שחור, שחור *niger, ater, nigrum, nigricans:* הנודר משחורי הראש qui vovet (se abstenturum) a nigris capite, Ned. cap. 3. עד שירבה השחור donec multiplicetur nigrum, i. e. donec pilis locus ille nigrescat, Nid. c. 6. in Misna. Sic alibi, עד שירבה השחור על הלבן donec multiplicetur nigrum super albo, Ketub. 36a.

שחור, שיחור *nigredo, atror: carbo:* In Tg. ונפח נור בשיחורין et sufflat ignem in carbonibus, Jes. 44, 12. et 54, 16. heb. פחם. Ap. Talm. כתבו באבר בשחור ובשיחור כשר si scribant plumbo, carbone, aut atramento (scil. in Sabbatho) id rectum est, Sab. 104b. Git. 19a. שחור שיש בו אפר כותשין אותו carbo in quo est cinis, contundunt eum, Para c. 3.

שחורה, שחורתא, שחרותא, שחרות *atror, nigredo: melancholia:* בעלי השחורה melancholici: שחורתא דאשייתא nigredo parietum, Bk. 20b.

שחור *forfex minor, forficula:* major dicitur זוג. Quidam *novaculam* exponunt, Kel. c. 13.

תשחורת *nigredo: juventus,* a *nigredine* capillorum sic dicta, unde et juvenis dicitur שחור השיער niger capillis, alias בחור quasi electus ad quaelibet peragenda: vel, quia juventus aetatis virilis *aurora* est, ut senectus vespera: מלאך התשחורת angelus nigredinis, id est, mortis, qui facit nigrescere faciem hominis, aut, ut omnia nigra et obscura ipsi sint. In Medr.-Echa c. 2, 11. בן התשחורת filius nigredinis, id est, juvenis. In Pirke avoth sive capitulis patrum cap. 3. הוי קל לראש ונוח לתשחורת esto levis sive velox erga caput, et facilis erga juventutem sive juvenem. Magnati, regi, principi alacriter officia praestanda sunt, et ad nutum ejus: ne tarditatem aut difficultatem obsequii, saevitia ejus mulctet. Non sic erga juvenem, ne si nimis facilem et familiarem te deprehendat, te contemnat: aut in se insolescat, et modestiae, quae juventutis singulare est decus, obliviscatur. Vide Fagii et Drusii in eum librum Notas. נוח et ניחא non significant proprie lentum aut tardum, ut Fagius hic explicat, sed *facilem,* expeditum ac promptum, aut id quod facile et expeditum est, ideoque etiam gratum, ut ea quae per quietem quasi et sine omni molestia expediuntur. Vide נוח.

שחור *princeps, praefectus, dominator, ad angarias sive operas serviles subditos adigens et cogens.* Author Aruch videtur accipere pro ipsa *angaria* sive *opera servili.* Ap. Talm. הוה מסטי ליה ולחמריה לשחור fuit tradens ipsum et asinum ejus principi sive praefecto, Bb. 47a. Id Ar. exponit, הוה מוסרו לעבודת המלך כגון אנגריא tradidit ipsum operae, sive, ad opus regium praestandum, id est, angariam. Ad hunc sensum adducit quoque תשחורת. Unde Don Isaac Abarbenel in Pirke avoth scribit ex Rabbinis aliis: ונוח להשחורת, scil. לפרוע המס ad exsolvendum tributum. At שחוור accipit pro eo, qui tributis et angariis regiis exigendis praefectus est: ait enim; כי הממונה על זה נקרא שחוור nam praefectus huic rei (tributis et operis exigendis) vocatur שחוור. Eo adducit etiam adagium illud, הדבק לשחוור וישתחוו לך adhaere praefecto, et honorem exhibebunt tibi. Sic Hebraei omnes, quantum hactenus vidi, legunt שחוור non שחון, et deducunt a שחר ex chaldaica significatione שחרית, ut supra explicatum est.

שחרר *manumittere, liberum dimittere, libertate donare.* Elias in Tisbi suo vult esse a שחר per geminationem tertiae radicalis, sicut dicitur סגריר a סגר. Possit etiam esse a חרר per prosthesin literae ש, ut saepe[60]. Praet. Pahel, שחררת ליה ית אמתא בלהה et ipsa liberam dimisit eam ipsi nempe ancillam Bilha, heb. ותתן לו et dedit ipsi Bilha ancillam suam, Gen. 30, 49. in Jonath. Pass. Ithpahel Part. דמשתחררין בשנא ועינא qui (sc. servi Cananaei) liberi dimittuntur cum dente et oculo, Exo. 21, 7.

Ap. Rab. Talmudicos, נהך בגרה שחרר עבדך ותן לה ubi filia tua adulta vel pubes fuerit, manumitte servum tuum, et dato eam ipsi, Pes. 113a. Monuerunt eo, filias ultra pubertatis annos non esse diu a conjugio detinendas, ne ad scortandum alliciantur.

משוחרר *manumissus, liber dimissus.* Heb. חפשי *liber,* Chald. בר חורין, Exo. 21. Deut. 15. in Tg.

שיחרור *libertas, in libertatem dimissio:* שחרורה לא אתיהב לה dimissio ejus non fuerit data ipsi, Lev. 19, 20. in Jonathane. Ap. Rab. מצא גיטי הנשים ושחרורי עבדים invenit aliquis literas repudii uxorum, aut manumissionis servorum, Bm. 18a.

* שחת שחתא vide supra in שהה.

שוחתא, שיחתא, שיחתא vide in שוח.

שחת *pabulum recens detonsum vel resectum de-*

60) Adjuvatur haec etymologia ex eo, quod servus liber demissus בן חורין, item libertas ipsa חירות (a verbo חרר) nuncupantur, unde facile intelligendum, ipsam actionem, qua status ille libertatis affertur, ad idem etymon vertendam esse.

messum pro jumentis, idem quod גז hebraice. Ap. Talm. הקוצר לשחת qui demetit pabulum, Talm. Pea c. 2. תבואה שניתנה לשחת herba tritici sive frumenti quae data est in pabulum, Pea cap. 6. Nempe triticum sive frumentum in herbam primam excrescens, solet luxuriare, unde in multis regionibus detondunt et depascunt eam. Glossator hic dicit, גז שחת est הקצור לאכילת הסוסים i. e. herba resecta pro pabulo equorum. Vide et in Sab. 155a. Bb. 36a. Kid. 62b.

שִׁחְתָא *idem*. Tg. בתר דאתגזיות שיחתא דמלכא postquam esset abscissum pabulum herbarium regis, id est, pro usu equorum regiorum, quibus prima sectio cedebat, heb. אחר גזי המלך Am. 7, 1. Prima autem sectio fiebat, antequam triticum ascenderet in culmum. Haec dicitur גז: altera similiter luxuriose renascens, cum abscinderetur, dicebatur לקש in herbis, in pluvia מלקוש. Aben Esra hoc loco.

שְׁחַת *corrumpi, perdi*. וּדְשְׁחִית et quod corruptum est, Lev. 22, 24.

שְׁחִיתָא *corruptio, corruptum, corruptela*. Formam habet a שׁחה, sed in eo verbo corrumpendi significatio non invenitur. Est autem ab heb. שחת *corrumpere, perdere* quod per se radicem constituit: סננתא לי לא אשכחתא שחיתא percolasti me, sed non invenisti corruptionem, sive, corrupti aliquid, Ps. 17, 1. דלא אשתכחת ביה עילא וּשְׁחִיתָא quod non inveniretur in illo machinatio aliqua aut corruptio, Ruth. 4, 22. מלה כדבה ושחיתה verbum mendax et corruptum, Dan. 2, 9.

שְׁחִיוּתָא pro corruptione hic poni posset, sed pro *fovea* positum supra in שוח.

שִׁיחְתָא *nates*, vel, *morbus natium*[61]. Vide in רשח.

שטה אִשְׁתַּטֵּי אִשְׁתַּטֵּי *stultescere, insanire, stulte vel stultum aut insanum agere vel fingere se*[62]. Praet. וְאִשְׁתַּטֵּי בגו ביתא et insani more agebat domi, heb. ויתנבא et prophetabat, id est, putabat se prophetare, sed היה מדבר דברי שטות loquebatur verba stultitiae, IS. 18, 10. Sic, וְאִשְׁתַּטּוּ על אגורא et insaniebant circa vel super altare, insanorum more saliebant, IR. 18, 26. וְאִשְׁתַּטִּיאוּ עד למסק מנחתא et insanos agebant usque dum adveniret vespera, heb. ויתנבאו et prophetas agebant, stultitiam proloquebantur, IR. 18, 29. Part. ותהי מְשְׁתַּטֵּי fiesque insanus, amens, propter visionem oculorum tuorum, hebr. משגע Deut. 28, 34. וכגברא דמִשְׁתַּטֵּי et sicut vir qui insanit propter vinum suum, Jer. 23, 9. Fem. עד אימתי את מִשְׁתַּטְיָא quousque tu insanam agis? hebr. תשתכרין ut ebria agis, IS. 1, 14. Infin. לְאִשְׁתַּטָּאָה קדמי ut insanum agat coram me, hebr. להשתגע IS. 21, 15. Hiphil הַשְׁטָה *stulte agere, ludere, jocari:* משטה אני בך jocatus sum tecum, Bk. 117. Jeb. 107. Git. 78. Vide. לא כיון אלא להשטות non intendit nisi jocari. Vide Chosen hammischpat num. 81. ubi disputatur, quando quis dicere possit משטה אני בך, cum ad proximum suum dixit, se hoc vel illud ab eo mutuo accepisse; hoc est, quando se excusare possit, se hac confessione tantum lusisse, seu jocatum esse: אין אדם משטה בשעת מיתה non jocatur homo in hora mortis, Bb. 175a.

שַׁטְיָ *stultus, insanus, amens:* דגבר שטי הוא nam vir stultus est, IS. 21, 14. Emph. מה דין אתא שַׁטְיָא הדין לותך quare venit stultus hic ad te? IIR. 9, 11. אמר שטיא בלבביה dixit stultus in corde suo, hebr. נבל Ps. 14, 1. בפומה דִשַׁטְיָא in ore stulti, heb. אויל Pr. 14, 3. אין מחית ליה לשטיא si contundas stultum in mortario, ib. 27, 22. Pl. חסר שַׁטְיָא אנא num careo stultis ego? heb. משגעים IS. 21, 15. ועם שַׁטְיֵי אל תתחלט et cum stultis ne commisceas te, heb. עם שונים Pr. 24, 21. Fem. sing. וְשַׁטְיְתָא בידהא עקרא ליה sed mulier-stulta manibus suis evertit eam, hebr. ואולת et stultitiae mulier, Pr. 14, 1.

שׁוֹטֶה *idem*, ap. Rab. השוטה אין מקחו מקח ואין ממכרו ממכר emptio stulti non habetur pro emptione, neque ejus venditio pro venditione. In Gem. vocatur בר שטיא, Ketub. 20a. In Chag. cap. 1. איזהו שוטה כל שעושה מעשה זר דרך שטות quisnam est stultus? quicunque facit aliquid inconveniens ex stultitia.

שְׁטוּת *stultitia, insania, dementia:* ולאחדא בשטות עולמיא et apprehendere, sectari stultitiam juvenum, Eccl. 2, 3. Emph. מן שְׁטוּתָא prae stultitia, Eccl. 2, 13. Et alia forma וְשִׁטוּתָא Pr. 26, 9. in Venetis. Legendum שְׁטְיוּתָא vel שְׁטוּתָא. Ap. Rab. דברי שטות verba stultitiae, verba stulta, res stultae: נתעסקו בדברי שטות occupati sunt rebus stultis et inanibus: רוח שטות spiritus insaniae. Proverbium, הדר שַׁטְיָא לאורח שטותיה redit stultus in viam stultitiae suae: ut scil. canis ad vomitum, et sus ad volutabrum: Vr. 16. ad Prov. 26, 11. Ut canis redit ad vomitum suum, sic stultus oberrat in stultitia sua, camque subinde iterat et repetit, quod vult verbum שׁונה.

שְׁטְיוּתָא *idem:* שטיותא חדותא לחסיר לבא stultitia gaudio est vecordi, heb. אולת Pr. 15, 21. ושטיותא דסכלי רמיותא stultitia stultorum deceptio est, hebr. ואולת ib. 14, 8. Cum aff. לא מעביר מיניה שְׁטְיוּתֵיה non removet ab eo stultitiam ejus, ib. 27, 22. ובסוגאי דשטיותיה ניטעי et in multitudine stultitiae suae errat, ib. 5, 23. וסכלא בשטיותיה נפיל stultus autem in stultitia sua corruit: ib. 17, 12.

הַשְׁטָאָה *lusus, jocus, jocatio:* שוב אינו יכול לטעון טענת השטאה non amplius potest uti argumento vel probatione jocationis, hoc est, non potest se amplius excusare, quod, dicendo hoc vel illud, tantum jocatus fuerit, Chosen hammischp. num. 81.

שָׂטָה hebr. *declinare, decedere, recedere.* Hoc in Tg. dicitur סְטָה, quod vide suo loco. שׂוֹטָה *declinans mulier, a lecto mariti declinans ad lectum alterius:* נִשְׂתְּטָה *declinare, decidere, concidere sub onere, declinare a ferendo.* שָׂטֶה *declinans, recedens*

[61]) Vide notam ad אסחריך.

[62]) Quasi a via (mente sana videlicet) *declinare* dicas, germ. aus dem Wege reden.

Pl. וּשְׁטַיָּן מִן פִקוּדַיָּא et declinantes a praeceptis, Ps. 101, 3. סְטוּת declinatio, recessio: לא ידבק בי סטות non adhaerebit mihi recessio a praeceptis tuis, Aben Esra ad praecedentem locum.

שטח שְׁטַח *expandere, extendere*, ut hebr. Respondet etiam verbo נְפַל, quando cum nomine פנים construitur, unde est אִשְׁתְּטַח *prosterni, prosternere se, projicere se pronum in faciem honoris exhibendi causa.* Non semper tamen; ut Gen. 17, 3. 17. hebraeum נפל in Tg. retinetur. Sic Jos. 7, 10. per רמי transfertur, et alibi per אתרכין. Hoc propter Eliam monetur, qui scribit כל לשון נפילת פנים omnem locutionem verbi נפל cum פנים transferri per שטח, in TgH. Id nequaquam verum est. Confer et videbis. Praet. וּשְׁטַח עלוהי דקילן et expandit super illud molam, sive, grana contusa, heb. וחשטח IIS. 17, 19. וּשְׁטַחוּ להון שטיחין et expanderunt sibi expansiones (coturnicum) circa castra, Num. 11, 32. id est, coturnicum acervos collectos hinc inde expanderunt, ne conjunctae corrumperentur. Fut. וְיִשְׁטְחֻן על שיחנא et expanderunt super ulcus, heb. וימרחו Jes. 38, 21. Sic legunt ibi Regia: aliter Aruch et Veneta. וְיִשְׁטְחִינּוּן et expandent eos soli, Jer. 8, 3. Aphel Part. מַשְׁטַח שטח מצודתא לאומיא expandens rete populis, hebr. שטח Job 12, 23. Ithpehal vel Ithpahel, Praet. וְאִשְׁתְּטַחִית קדם יי et prostravi me coram Domino, heb. וְאֶתְנַפַּל Deut. 9, 25. Sic ibid. vers. 18. וְאִשְׁתְּטַחִית על אפי et prostravi me in faciem meam, heb. ואפול על פני Ez. 1, 29. Sic Ez. 43, 3. Part. הוה מִשְׁתְּטַח על אנפוי fuit prosternens se in faciem suam, Num. 24, 4. in Jonathane. Fut. וְיִשְׁתַּטְחוּן לִמְבְעֵי מִנָּךְ et prosternent se ut supplices petant a te, heb. והשתחוו Jes. 60. 14.

שְׁטִיחִין *expansiones, res expansae*, ut ante Num. sect. 11.

מַשְׁטִיחִין *idem.* Sic Elias Num. 11. legit, et R. Sal. ibidem ad verbum וישטחו scribit: עשו אותן משטיחין משטיחין fecerunt eas expansiones expansiones, i. e. varie hinc inde eas expanderunt in circuitu castrorum, ne conjunctae faetorem contraherent.

Ap. Rab. שׁוֹטְחָן בחמה expandit, exponit ea soli, ut scil. exsiccentur, Sab. cap. 22. לִשְׁטֹחַ *expandi, distendi.*

שְׁטִיחַ *expansum: pellis strata in terra, loco mappae lineae, vel loco pulvinaris, cum olim, in terra discumbentes, pranderent:* Kel. cap. 24. et 28. Pl. שְׁטִיחִין *clitellae, ephippia farcinarum, pulvinaria mulis instrata, quibus onera ferunt, ne dorsum rodatur vel vulneretur:* Ap. Talm. שמא יעשה אדם עורות אביו ואמו שטיחין לחמור ne forte faciat homo pelles patris vel matris suae clitellas asini, Nid. 55a. In Medr. Thr. 62. ad illud (Ez. 12.) עשה לך כלי גולה scribitur: Quid sunt כלי גולה vasa transmigrationis, exilii? חמת ושטיח וקערה uter, stratum vel culcitra, et scutella.

מִשְׁטָח *expansio:* בכיבש חקל משטח קצריא in via strata agri expansionis fullonum, IIR. 18, 17. Pannos scil. lotos solebant in agro expandere soli, inde vocatur ager expansionis. Vide etiam Aruch in litera מ, משטח.

משטיחין. Ap. Talm.: quare (Num. 11, 32.) dicitur primo וישטחו et mox שטוח? Docet, שיד להם משטיחין משטיחין quod descenderit ipsis (coturnix) extensiones extensiones, i. e. ordine et serie per lineas et areolas quasi distinctae, Joma 75b. Eo respicit R. Sal. ad locum Num., ut ante adductum. In glossa Talmudica scribitur; משטיחין vernacule sive gallice dicitur ליט"ידיש *lictieres.*

שֶׁטַח, שִׁיטוּחַ, שְׁטִיחָה *extensio: linea, quae est puncti extensio: superficies: circumferentia:* שטח ישר linea, extensio recta: שטח הארץ superficies terrae. Hinc in Comm. R. Levi, אך יעשה שטח מרובע שוה לשטח עיגול ישר quomodo faciat extensionem, id est, descriptionem, figuram quadrati recti in figuram circuli recti, Pr. 30. ad finem. שטח העיגול circumferentia circuli. Sic; In conjunctione plurium sexangulorum יתמלא כל השטח והפנוי impletur omnis circumferentia et vacuitas: sic et quadrangula plura implent כל השטח omnem circumferentiam: non sic plures circuli.

שִׁטְחִי *superficiarium, expansum, latum:* כמו שנראה בהבנה שטחיית sicut videtur ex superficiaria consideratione, Abarb. in Dan. fol. 71, 2.

שטט שִׁטָּא שיטא *arboris nomen, cujus ligna ad aedificia, tam ad necessitatem, quam ad ornatum, sunt selectissima.* Hebraei volunt *cedri esse speciem praestantissimam.* Cedro annumeratur Jes. 41, 19. Ibi septem genera arborum enumerantur, quibus addiderunt Talmudici tres alias species, ita ut decem cedrorum species enumerent in libro ראש השנה Rh. 23a. Istae hodie sunt incertae, et non satis notae, unde suis authoribus relinquantur. Decem illae species repetuntur in Bb. 80b. et Tan. 25b. Septem species apud Jesaiam sic explicantur: ארז id est ארזא cedrus per se, שטה id est תורניתא, id est, pinus. הדס id est אסא, mirtus. עץ שמן, id est אפרסמא, balsamum cujus oleum dicitur opobalsamum vel oleum balsaminum: תדהר id est, שאגא abies, gallice sapin. ברוש id est, בריתא buxus: תאשור id est, שורבינא quod forte est sorbus, arbor procera. Ita Talmudici et R. Sal. Variant interpretes alii. His postea adjecerunt tres alias species, אלמגים, אלונים, אלמוגין, כלומר, אלונים, id est, בוטמי ulmus: אלמגים id est, אלמוגין quercus: id est, כסיתא coralium. R. Salom. scribit: Species עץ ligni est, crescens in fundo maris, cujus nomen est קו"ראלו. Porro שִׁטָּה in singulari numero rarum est, nisi forte in TgH. ut, ארונא דקיסי שִׁיטָּא arcam ex lignis sittim, Exo. 25, 10. in Jon. Sic, אריחי דקיסי שיטא vectes e lignis sittim, ib. ver. 13. Scribitur per י post ש, quasi per vocalem longam, sed legitur et effertur ab Hebraeis per Dages, more Hebraeo. In Onkelo plurale est שִׁטִּין pro שְׁטִין; ut, פתורא דאעי שיטין mensam de lignis sittim, ib. vers. 23. Ap. Talm. כל שיטה ושיטה שנטלו נכרים מירושלם עתיד הק"בה להחזירן לה unamquamque cedrum, quam tulerunt alienigenae ex Hierosolymis

restituet Deus ei tempore futuro, Rh. 23a. Huc refert B. Ar. etiam proverbiale illud, quod legitur in Jelammedenu, sectione וארא, in principio; מן שטייא ליח הנייא אלא מן קציי׳ ex cedro nulla utilitas, nisi ex succisione ejus, h. e. ut ipse enarrat; Ex cedris nulla homini est utilitas (propterea quod non proferant fructum) nisi succidantur et ex iis omnis generis vasa fiant, aut succendantur: Sic Pharao non fuit aptus, nisi ad verbera: h. e. ab eo nihil, nisi plagis et verberibus, impetrari potuit. Convenit eum illo Salomonis „verbis non eruditur servus“, Pr. 29, 19.

שיטה, שִׁטָּה *linea: ordo, stylus, modus et usus loquendi, structura verborum, consuetudo linguae et sermonis in libro vel authore aliquo:* ועל שִׁיטִין דספר רשום et in lineas libri describito, heb. ועל ספר חקה Jes. 30, 8. Item; duae tabulae lapideae, quas dedit populo suo, כתיבן בעשר שיטין scriptae erant decem lineis, דמין לשטי גנת בוסמא similes ordinibus vel areolis horti aromatici, Cant. 5, 13. Vide amplius Tiberiadem nostram, in Clavi Masorae vocem שטה circa finem cap. 12. Nam et Masorethis peculiari in usu est. Ap. Rab. אין שיטת המקרא נופלת על המדרש stylus Scripturae non cadit in Medrasch sive expositionem allegoricam, sed ut alias loquuntur, אין המקרא יוצא מידי פשוטו non egreditur Scriptura extra simplicem et literalem sensum suum. שטפוה רבנן לרבי אליעזר ואוקמוה לשיטתיידו obruerunt eum Rabbini, nempe R. Eliesarem (suis argumentis et rationibus) et redegerunt eum in ordinem suum, id est, sententiam suam, Nazir 32b. in Gemara: מחלפה שיטתיה דר׳ לעזר diversa est sententia R. Elieser.

שִׁטִּים *nom. propr. loci*, Num. 25, 1. Ap. Talm. מה לשון שטים ר׳ יהושע אומר על שנתעסקו בדברי שטות quid significat שטים? R. Jehosua dixit, quia illic operam dederunt rebus stultis, Bech. 5b.

שָׂטַם hebr. *odio habere.* Elias adducit exemplum unum ex TgH. pro heb. ויִּשְׂטֹם עשו. Sed illud Tg. in libris nostris impressis hodie non extat.

שָׂטַן hebr. *adversari alicui ex odio, odio habere.* Quae hujus significationis sunt, scribuntur ab initio per ס, et explicata sunt in סטן, ubi vide. Celebre hic est Rabbinorum monitum de vitanda dirarum imprecatione: לעולם לא יפתח אדם פיו לשטן nunquam aperiat homo os suum ad Satanam. Legitur in Ber. 60a. Non tantum Satanam compellando, advocando, vel nominando, (per se enim semper praesto est et promptus in exitium hominis) sed etiam in diris simplicibus, cum infaustum quid et dirum homo vel sibi vel alii imprecatur. Unde cum quidam incaute dixisset: Si ista in me culpa deprehendatur, תהי מיתתי כפרה לכל עונותי sit mors mea propitiatio pro omnibus peccatis meis, i. e. moriar; objurgabatur graviter ab astante doctore, qui illico regessit ipsi, לא לימא איניש הכי non sic loquendum homini est, דלא לפתוח פומיה לשטן non enim est aperiendum os Satanae. Legitur ibidem. Citatur a R. Salomone Jes. 1, 10. Horrendum Satanae nomen est, at non illis, quibus illud in diris nimis quam familiare est.

שָׂטָן. Raro cum שׂ invenitur: ליח שטן וליח פגע ביש non est adversarius neque est occursus aliquis malus, heb. אין שטן ואין פגע רע, IR. 5, 4. Verbum, עשו היה שוטם ומשטין את יעקב Esau fuit odio habens, et odiosum reddens Jacobum, vel, adversarius Jacobi. שְׂטַן *adversari.* שְׂטָן adversarius, Satan.

שְׁטַף *inundare, exundare: immergere, intingere in aquam, immergendo lavare, abluere, eluere.* Sic respondet partim hebr. שטף partim verbo רחץ. Praet. וידוהי לא שְׁטַף במיא et manus suas non immerserit in aquam, heb. לא שָׁטַף, Lev. 15, 11. ולא שטף רגלוהי neque abluerat pedes suos, heb. ולא עשה רגליו neque fecerat, id est, curaverat, uti par erat, pedes suos, IIS. 19, 24. R. Sal. scribit, per hebr. עשה intelligi תקון aptationem, veluti lotionem, abrasionem pilorum: addit R. Levi, praesectionem unguium: וּשְׁטַף ית רתיכא et immersit currus, hebr. וישטף, IR. 22. 38. ומני זינא שְׁטַפוּ et instrumenta armorum laverunt, heb. רחצו, IR. 2, 38. בכן מיא שטפו יתנא tunc aquae inundassent, submersissent nos, heb. שטפונו, Ps. 124, 4. Part. נהרין שָׁטְפִין flumina inundantia, hebr. מקום נהרים, Jes. 33, 21. לנהרין שטפין מתגברין in flumina inundantia validissima, Num. 21, 20. in TgH. Imp. וּשְׁטוֹף רגלך et lava pedes tuos, hebr. רחץ, IIS. 11, 8. Ithpehal, Praet. ובמיא לא אִשְׁתְּטִיף et in aquis non est lotus, heb. לא רֻחָצְתְּ, Ez. 16, 4. Part. וחזה אתתא מִשְׁתַּטְפָא et vidit mulierem lavantem se, hebr. אשה רחצת, IIS. 11, 2. Fut. יִשְׁתְּטִיף במיא lavabitur in aqua, Lev. 15, 11. וישתטיף במיא, Lev. 6, 21.

Ap. Rab. ושוטפין הכוסות et eluunt pocula, calices, vasa, e quibus bibitur, Man schwenket die Bächer.

שְׁטוֹף *inundatio:* כמיא דנחתין שטוף לירדנא sicut aquae, quae descendunt inundationis instar in Jordanem, id est, impetuose et affluenter, Jer. 12, 5.

שְׁטַף, שִׁיטוּף, שְׁטִיפָה *immersio, lotio, ablutio:* כלי שטף vasa immersionis, quae immersione in aquam, a pollutione eluuntur, ut vasa culinaria ex ligno et aere, Savim c. 5. Seb. 3. Chol. 25. שטיפה במאכל ומשתה inundatio in cibo et potu, h. e. *intemperantia, heluatio.*

שַׁטְפָא *inundatio:* מן עבד שטפא לטריבא דמיא quis fecit inundationem in canalem aquarum, ut sc. recta quasi per canalem fluat, nec erumpat impetuose, Job. 38, 25. in tertio ejus versus Tg. Idem sensus in praecedentibus duobus versibus, vocibus parum mutatis: מן טיף לשטפא קובתא quis fluere fecit inundationem quasi rivum lenem? Quis facit ut fluat inundatio quasi per fossas aquarum?

Ap. Rab. שְׁטַף etiam est, *festinare, currere cum impetu, ut aqua exundans:* שוטפי זמה immersi in

*) Conferri potest cum ar. سطر quod *seriem, ordinem vel lineam* notat, extrita gutturali ר.

scelere et vitiis, sceleribus dediti, et iis quasi diluvio obruti. שְׁטָפָא *festinatio, cursus, acceleratio:* אגב שיטפך אתיא לך propter festinationem tuam evenit tibi hoc: דילמא אגב שיטפך רהיט לך גמרא forte propter festinationem tuam accurrit tibi doctrina ista, Sab. 130b. Nid. 53b. כשהייתה שטוף בגרסתך quando fuisti immersus in lectione tua, studiis tuis: שטפוהו רבנן לרבי אליעזר obruerunt (q. d. submerserunt eum, scil. suis argumentis et rationibus) Rabbini R. Eliesarem, et adduxerunt eum in sententiam suam. Nasir 32b. Sententia proverbialis, בשעת עקתא נדרא בשעת רוחא שיטפא tempore angustiae, votum: tempore respirationis, inundatio: Br. s. 81. Aegrotus votum facit pietatis: liberatus a morbo, voti obliviscitur, et diluvio scelerum et vitiorum, quasi inundatione, abripitur. Exemplo Jacobi id afferunt, qui, iter in Syriam ingressus, vovit votum (Gen. 28, 20.); itinere prospere confecto, voti fuit oblitus, aut tardavit reddere, unde Deus ipsum monuit: surge, ascende in Bethel, etc. (Gen. 35, 1.). Da der Krand genas, ward er böser als er zuvor was, dicunt Germani.

שְׁטַר *dominatus, dominium*, i. e. ממשלה, ut Elias exponit: וְלִשְׁטַר חד הקימת et dominatum unum erexit, Dan. 7, 5. Sic redundat ל in voce לשטר. R. Saadias et Aben Esra legunt וּשְׁטַר, quod exponunt סטר vel צד latus, „et ad latus unum constituit, scil. regnum, non toti regno dominabatur, sed parti: ואדרוני שְׁטָרֵי מזליא et cubicula pro dominio planetarum vel signorum coelestium, Job. 9. 9. התפיק שְׁטָרֵי מזליא num produces dominia planetarum? hebr. מזרות, Job. 38, 32. אין תשוי שְׁטָרֵי גלגליה בארעא, הת֯ציא num pones dominia sphaerarum ejus (coeli) in terra? heb. משטרו, Job. 28, 33. Veneta habent שְׁטָרֵיה dominium ejus. Id si retineatur, tunc abesse potest vox sequens, et est שטריה ut מִשְׁטָרוֹ.

II. שְׁטָר[64] *scriptum obligationis vel contractus, instrumentum literarum vel contractus.* Emph. ונסבית יח שְׁטָרָא דזבינא et accepi literas vel contractum emptionis, hebr. את ספר המקנה, Jer. 32, 11. שטרא פתיחא contractus erat apertus, explicatus, scil. ad legendum, ib. ויהבית יח שטרא דזבינא et dedi literas emptionis, Jer. 32, 12. וכתבית בִּשְׁטָרָא וחתמית et scripsi in contractum et obsignavi, Jer. 32, 10. Pl. סב יח שְׁטָרַיָּא accipe literas contractus hujus, Jer. 32, 14.

Ap. Rab. generalius sumitur: המוכר שטר חוב לחבירו vendens literas debiti socio suo, id est, chirographum; שטר כתובה literae matrimoniales: כתב ליה שטרא אחרינא scripsit ipsi literas alias, chirographum aliud. שטרי חליצה literae juris affinitatis. שטר שכתב בו ריבית קונסין אותו literae, in quibus scripta est usura, illae mulctantur. שטר צואה literae praeceptionis sive mandati, de ultima scil. voluntate, id est, testamentum. שטרי חוב המוקדמין פסולין chirographa debiti quae antevertuntur (alio antiquiore chirographo) reproba sunt, Bm. 72a. Pluraliter feminine effertur שְׁטָרוֹת: unde, שטרות מזויפים literae falsae, adulterinae. Instrumenta literarum falsata, R. Salom. Jes. 10, 1. שטרות מחילה literae remissionis debiti, id est, apocha, confessio solutionis: שטר הרשאה literae licentiae, quibus plena potestas alicui datur exigendi debitum, Gewaltsbrieff. Et masculine, שטרי הודאות literae confessionis debiti. כל השטרות שחותמים גוים פסולים חוץ משטרי מקח וממכר ושטרי חוב וכו׳ omnes contractus subsignati per gentes (id est, Christianos) irriti sunt, exceptis contractibus empti et venditi, et contractibus debiti, etc. Hinc fuit מנין שטרות numeratio contractuum. Nempe cum Alexander Macedo, deleto Persarum regno et Graecorum novo instituto, urbem Jerusalem bello aggredi et delere paratus esset, egressus ad eum Simeon, qui justus cognominatus fuit, pontifex maximus, habitu sacro pontificali, eum a bello dehortatus est, ac plane avertit. In ejus rei memoriam eo anno omnibus sacerdotum filiis Alexandri nomen datum est, et literas contractuum concludebant non ab annis creationis, sed ab Alexandro, quam supputationem appellarunt מנין שטרות.

III. שטר *inungere vulnus aut partem aliquam corporis laesam:* או אשטר לך משטר aut inungam tibi (oculum) unguento. Gl. אמשח Bm. 85b. Hinc est *intingere panem in jure carnis aut edulio liquido, quod dicunt intingere panem:* או מישטר קאשטר ואכיל aut intingendo intingit (panem) et comedit, Pes. 44a. Nas. 36b. Hinc Ar. legit locum istum in Tg וְיִשְׁטְרוּן על שיחנא et inungent super ulcus, pro heb. וימרחו, Jes. 38, 21. Veneta male sine dubio habent, וישׁוּרוּן. Regia וְיִשְׁטְחוּן commode.

* שִׁיב, שִׁיבָא vide supra in שבב.

* שִׁיד vide supra in שוד.

* שִׁיח, שיחא vide supra in שוח.

* שִׁיט, שיטא, שיטין vide supra in שטט.

* שִׁין vide supra in שׁן.

* שִׁיל vide supra in שאל. שֵׁילוֹ *Schilo: nomen propr. viri, quod in adagio veteri extat:* שילו חטא ויוחנא משתלם Schilo peccavit, et Johanni solutio imponitur, Br. s. 25. Pro passivo משתלם potest etiam dici משלם persolvit. Simile vide in חוב in voce חוביה.

שִׁין *mejere, mingere.* Verbum erat olim prolatione obscaenum et turpe, unde et non multum fuit usu tritum. Nomen inde remansit:

שִׁינָא *urina, aqua vesicae.* Ap. Talm. שינא בעמוד השחר כאסטמא לפרולא mictio sive urinae emissio ad ortum aurorae, est (corpori) sicut chalybs ferro, Ber. 62b. Sic mox pro שינא dicitur יציאה egressus, exitus mane, sc. ad evacuandum ventrem, idem corpori praestat. שִׁינָיו נושרות aquae ejus effluunt, sponte scil. et ex morbo, Sab. 82b. Hinc in textu sacro

[64]) Quasi *dominantem, dominium in alqm. exercentem* dixeris, quia obligatione debitor dominio creditoris subjectus est.

bis scriptum שיניהם quod regulariter punctandum et legendum fuisset שֵׁינֵיהֶם: sed quia hoc usu communi in vocibus obscaenis erat, pro eo legerunt et pronunciarunt מימי רגליהם aquas pedum suorum, ut a Masorethis notatum, IIR. 18, 27. et Jes. 36, 12. ubi R. Sal. שיניהם exponit צואה לחה excrementum humidum sive liquidum, i. e. urina, aqua excrementitia. Sic Germani urinam honestatis causa vocant aquam, et sic Hebraei aquas pedum, quia e medio pedum emittuntur. Ar. in שן primo horum meminit. Item, שיני דכרכשא urinae vesicae: R. Sal. in forma emphatica adducit apud Jes. דכרכשתא. Id alias significat etiam intestinum rectum, quod et dicunt חלחולת, quod majoribus excrementis, ut Hebraei vocant, egerendis destinatum est.

* שיע, שיעא vide supra in שוע.

* שיף, שיפא vide in שוף et in שפף.

* שיצין vide שץ.

שיר שֵׁירָא ,שֵׁיר[65] *catena, catenula, sive ad ornatum sive ad vinciendum: monile, ornamentum, tam brachiorum, quae armillae, quam pedum, quae periscelides vocantur, ex auro confectae ut armillae, forma catenae:* שיר בדהב טב דאופיר cum catena ex auro optimo Ophir, Esth. 8, 15. שיר דפרזל עלת בנפשיה catena ferrea invasit corpus ejus, id est, catena corpus ejus ligatum fuit, Ps. 105, 18. Pl. ותרין שֵׁירִין יהב על ידהא et duas catenas vel armillas dedit super manus ejus, hebr. ושני צמידים, Gen. 24, 22. שירין ושבכין catenas et armillas, hebr. הצעדה וצמיד quod reddunt, periscelides et armillas, et sic Fagius quoque in Tg. interpretatus est, Num. 31, 50. Jonath. habet, שֵׁירַיָא מן אדרעיהון catenas a brachiis ipsorum. למיסר מלכיהון בשירין ad vinciendum reges ipsorum catenis, hebr. בזקים, Ps. 149, 8. וְשֵׁירַיָא על ידהא et catenulas armillares sive armillas in manus ejus, heb. והצמידים, Gen. 24, 47. Constr. וְשֵׁירֵי ידיא et armillas manuum, heb. והשרות, Jes. 3, 19. ושירי רגליא et catenas pedum, heb. והצעדות Jes. 3, 20. Catenulae istae erant periscelidum loco.

Ap. Talm.: Cum quibus rebus jumentum (in sabbatho) egreditur, et cum quibus non egreditur etc.? וסוס בשיר וכל בעלי השיר יוצאין בשיר ונמשכין בשיר et equus cum catena, et omnia quibus catenae competunt, egrediuntur cum catena, et trahuntur cum catena: Sab. c. 5. in princ. Catena intelligitur, quae equis, canibus, aliisque parvis similibus animalibus ad collum inditur, cui orbiculus inest cum loro sive fune ad ducendum animal illud. Haec catena, quia facit ad custodiam animalis, non censetur pro onere, ideoque licitum, ut animal cum ea in sabbatho egrediatur. Onera autem, qua onus sunt, in sabbatho portare prohibitum est, tam homini quam animali.

שִׁיר *canticum.* Vide in שור.

שֵׁירִין *hami.* Sic respondet hebr. חח: ut, ואשוי שירין בליסתך et imponam hamos in maxillas tuas, hebr. חחי hamum meum, IIR. 19, 28. Jes. 37, 29. ואתן שירין בליסתך et dabo sive ponam hamos in maxillis tuis, heb. חחים, Ez. 29, 4. et 38, 4.

שֵׁירָא ,שֵׁירָאָה *sericum:* הוא שיראה פרנגן טבא est sericum parnaginum optimum, Esth. 5, 1. et 6, 10. Libri vulgo habent שֵׁירָאָה quasi sit idem cum superiori שֵׁירָא catena. Pro פרנגן cap. 6. est פרניגן. Videtur pravum esse, aut idem cum eo, quod Talmudici vocant: unde, משחרב מקדש ראשון בטל שירא פרנדא ex quo vastatum fuit templum sive sanctuarium primum, cessavit sericum Parnadinum, Sota 48b. in Gemara. Gl. שירא est מין משי species serici. B. Ar. hoc exemplum adducit in שרה, et legit שירה. Item, אנא שירא פרנדא קרינא ליה ego sericum Parnadinum voco illud, Sab. c. 2. in princ. Species fuit certi serici: שירא לחוד ושירא פרנדא לחוד sericum seorsum, et sericum Parnadinum seorsum: ibidem.

השירים שֵׁירָאִים *vestimenta sive pallia serica:* הכלך הסירקון חייבין בציצית, ibidem in Sab. Nominantur hic tres serici species, ex quibus si vestimentum sit confectum, illud tenetur habere filamenta sacra, quae dicuntur ציצית, de quibus suo loco agitur. חכך דשיראי vermis sericorum, Sab. 90a. בכולהון שיראי in omnia serica, Ber. 56a.

שֵׁירָה *turma, turba, exercitus, caterva*[65a]: בְּשֵׁירָה *catervatim,* Rab.

שֵׁירַיִים *duae tertiae cubiti.* Erub. cap. 2. et 5. in Misna.

שֵׁירִין *residuum, reliquum, extremitas reliqua.* Sic quandoque ap. Talm. reperitur cum unico י in medio, et est idem quod שְׁיָר, quod scribi solet cum duplici י in medio שייר: ut, כרכן בשירי הלשון si circumvolverit ea in reliquo, i. e. extremitate linguae, (id est, particulae lanae) Para c. 3. למי שמשים עצמו כשירים ei qui ponit seipsum tamquam reliquum, id est, tamquam adventitium, minimum, indignum, ר"ה fol. 17b. דשירים נינהו quia sunt reliquiae, Seb. 112a.

שֵׁירְוֵי ,שֵׁירַת ,שֵׁירָן vide infra in שרה.

שיש שֵׁישָׁא וְשֵׁישָׁא: באבני ציצא ושישא marmor, ut Hebraice: lapidibus lucentibus et marmoris, Esth. 1, 2. in Tg. secundo. טבלא של שיש tabula marmorea, Rab. אבני שישא lapides marmorei.

שישא pro *phiala, lagena,* quod adducit Aruch, legitur in Talmud אשישא.

שית שֵׁיתָא vide infra in שת.

שִׁיתָא ,שֵׂיה *agnus:* ותורתא או שיתא aut bovem aut agnum, heb. שה, Lev. 22, 28. Alias transferri solet אימר vel אמרא.

שִׁיתִין *ficuum malarum species,* Talm. Erub. 18a. Demaj cap. 1.

שִׁית *fundamentum:* בשעה שכרה דוד שיתין quo tempore fodit David fundamenta (Templi sancti) natabat abyssus (aquarum supra terram) Mac. 11a.

---

[65]) Vide notam praecedentem ad שאר.

[65a]) Vide supra notam ad שבך.

Suc. 53a. שיתין id est, יסודות. Hinc et illud, ירדו לשית descendunt ad fundamentum, scil. altaris, ubi erat cavitas rotunda, in quam descendebant affusa libamina, quam cavitatem vocant שית, Meila cap. 3. in Misna: Suc. 49a. Significatio a שות.

שְׁכַב *jacere, cubare, decumbere, quietis et somni causa, unde per dormire saepe explicatur*, ut Hebraice: item *concumbere, concubitu sc. maritali.* Decumbit etiam qui aegrotat, sed hoc usu plerunque plene dicitur שכיב מרע decumbit ex morbo, propter morbum, id est, aegrotus est, aegrotat. Decumbit denique qui mortuus est, et dormit somnum perpetuum; unde est *occumbere, mori, et, dormire cum patribus dicitur, qui mortuus est sicut patres.* Praet. כזעיר פון שְׁכִיב pene concubuisset aliquis ex populo cum uxore tua, Gen. 26, 10. אם לא שכיב גבר יתך si non concubuit aliquis tecum, concubitu te vitiavit, Num. 5, 19. ובהחיא עילא שכיב ישי צדיקא et propter istud peccatum (Evae) mortuus est Iischai justus, Ruth. 4, 22. וּשְׁכִיב על ארעא et cubabat in terra, IIS. 12, 16. ושכיב יחזקיהו et dormivit, decubuit Chiskias cum patribus suis, IIR. 20, 21. היכמא דִשְׁכַב אהרן אחוך sicut occubuit, i. e. mortuus est Aharon frater tuus, Deut. 32, 50. דִשְׁכִיבַת עלוהי eo quod jacuit in ipso, incubuit ipsi, IR. 3, 19. אנא שְׁכִיבֵית ודמכית ego decubui et dormivi, Ps. 3, 6. מעידן דִשְׁכֵבְתָּא a quo tempore dormivisti, Jes. 14, 8. etc. Part. דאת שָׁכֵיב על סטרך quibus tu cubas in latere tuo, Ez. 4, 9. Pl. נימין שָׁכְבִין dormitant, cubant, Jes. 56, 10. שָׁכְבֵי בית קבורתא cubantes in sepulchro. Ps. 88, 6. etc. Infin. ואם מִשְׁכַּב ישכב גבר יתה et si concumbendo concubuerit aliquis cum ea, Lev. 15. 24. Est activum, pro, concubitu vitiaverit eam, etc. לְמִשְׁכַּב בשוויה ad decumbendum, dormiendum in lecto suo, IIS. 11, 13. Imper. וּשְׁכוּב בטורא et morere in monte, heb. ומת בהר, Deut. 32, 50. Sic antea ad Praeteritum: ואת שְׁכוּב על סטרך tu autem cubato in latus tuum, Ez. 4, 4. Fem. שְׁכִיבִי עמי אחתי concumbe mecum soror mea, IIS. 13, 11. Fut. ארום כדון לעפרא אֶשְׁכּוֹב nunc enim in pulvere cubabo, i. e. mox moriar, Job. 7, 21. וְתִשְׁכּוּב עם אבהתך et dormies cum patribus tuis, IIS. 7, 12. וישכוב בכסותיה et jacebit sive dormiet in vestimento suo, Deut. 24, 13. וגבר אוחרן יִשְׁכְּבִנָּהּ et vir alius concubitu vitiabit illam, Deut. 28, 30. נשכוב בבהתת חובנא jacemus in pudore peccatorum nostrorum, Jer. 3, 25. Ithpahel, Fut. ונשיא יִשְׁתַּכְּבָן et uxores concubitu vitiabuntur, Zach. 14, 2. ונשיהון ישתכבן et uxores ipsorum vitiabuntur, Jes. 13, 16. Aphel, Praet. לוקיא דשמיא מן אַשְׁכִּיב utres coeli quis facit ut decumbant in terra, i. e. quis demittit, dejicit? Job. 38, 37. וְאַשְׁכְּבֵיהּ על ערסיה et decumbere fecit eum in lecto suo, IR. 17, 19. ויתברה מיתא אַשְׁכִּיבַת לותי et filium suum mortuum cubare fecit, id est, deposuit apud me, IR. 3, 20. וְאַשְׁכִּיבְתֵּיהּ לותה et deposuit eum apud se, IR. 3, 20. וְאַשְׁכְּבַתֵּיהּ על ערסא et deposuit eum in lectum prophetae Domini, IIR. 4, 21. וְאַשְׁכְּבַתֵּיהּ על ברכהא et fecit cubare eum vel dormire in genua sua, Jud. 16, 19.

Ap. Rab. לא שכיב איניש בלא זמניה non moritur homo absque tempore suo, id est, ante tempus suum, quod a Deo ipsi constitutum, Bm. 85a. et sic ut supra in exemplis Tg. דלא לשכוב ר' אליעזר ut non moreretur R Elieser, ibidem.

שְׁכִיב *decumbens, cubans.* Quando de aegrotante dicitur, additur ipsi plerunque מְרַע: ut, הא אבוך שְׁכִיב מְרַע ecce pater tuus cubans est aegrotus, cubat, decumbit ex morbo, vel, propter morbum, heb. חלה aegrotat, Gen. 48, 1. in Jon. שְׁכִיב מרע הוא decumbit aegrotans, hebr. חלה. IS. 19, 14. Veneta habent שָׁכֵיב ex forma Participii: לאסאה שכיב מרע ad sanandum aegrotum, heb. ועת לרפות, Eccl. 3, 3.

שְׁכִיב, שְׁכִיבָא *mortuus:* עדן למבכי על שכיבא tempus est deflendi mortuum, heb. עת לבכות Eccl. 3, 4. למיקם שום שכיבא ad erigendum nomen mortui, vel, mortuo, scil. sine liberis, Ruth. 4, 10. אתנשית היך שכיבא oblivioni datus sum sicut mortuus, heb. כמת, Ps. 31, 13. Pl. כמא דעבדתון עם בעליכון שְׁכִיבַיָּא sicut fecistis cum maritis vestris mortuis, heb. עם המתים, Ruth. 1, 8. ושבחת אנא ית שכיביא et laudavi ego mortuos qui jam demortui sunt, Eccl. 4. 2. Male in Ven. legitur שְׁכִיבָא singulariter, contra structuram.

שְׁכִיבָה *dormitio, cubatus, sive somni naturalis causa, aut morbi, aut mortis.* Unde R. David ad illud, למעצבה תשכבון in dolore jacebitis, Jes. 50, 11. scribit, השכיבה הזאת שאמר כמו שכיבת חולי או המות cubatio vel dormitio haec de qua dicit, est vel cubatus morbi vel mortis.

שְׁכַב, שִׁכְבָא *cubatus, cubitus, concubitus.* Constr. גבר ארי ישכב ית אתתא שִׁכְבַת זרעא vir cum concubuerit cum muliere concubitu seminis, Lev. 19, 20.

שׁוּכַב, שׁוּכְבָא *idem:* גבר כי תפוק מניה שכבת זרעא vir a quo egrediatur concubitus seminis, i. e. semen propter concubitum, per hypallagen locutionis, Lev. 22, 4. Sic Num. 5, 13.

שְׁכוּבָא, שְׁכוּבְתָּא *idem:* שכובת זרעא concubitus seminis, Lev. 15, 16. Jon. habet שׁוּכְבַת. Cum Aff. לא תתן שְׁכוּבְתָּךְ non dabis concubitum tuum, id est, semen concubitus, Lev. 18, 23. גבר די יתן שְׁכוּבְתֵּיהּ et vir qui dederit (semen) concubitus sui, Lev. 20, vers. 15.

מִשְׁכַּב, מִשְׁכְּבָא *idem:* item *cubile, cubiculum, locus cubandi, stratum, lectus:* כְּמִשְׁכַּב נדתה יהי לה sicut stratum separationis suae menstruae erit ipsi, Lev. 15, 26. כל מִשְׁכְּבָא דישכוב עלוהי omne stratum in quo cubuerit, Lev. 15, 4. במלי בית משכבי in verbis strati mei, Job. 7, 13. הזוי ראשך על מִשְׁכְּבָךְ visiones capitis tui in cubili tuo, Dan. 2, 28. בית מִשְׁכַּבְהוֹן locus cubatus, cubile ipsorum, Ez. 32, 25. Pl. מִשְׁכְּבֵי איתא concubitu mulieris, Lev. 18, 20. et 20, 13. משכבי דכורא concubitus masculi, Num. 31, 18.

מַשְׁכּוּבִיתָא Gen. 30, 40. in Jon., vide in משך.

שְׁכַב, שֶׁכֶב *meta, pars molae inferior, quasi cubans infra superiorem*, quae dicitur רֶכֶב vel רְכַב

quasi *vehens super inferiorem*, latine *catillus*. Sic interpretes scribunt Deut. 24, 6. Ap. Talm. legitur in Bb. cap. 2. in princ.

אַשְׁכַּבְתָּא *macellum*. Ponunt illud in אשך, etsi א sit servile. Sed videtur hujus loci esse, ut macellum dicatur, quia laniones faciunt, ut ibi *cubent et moriantur animalia mactanda:* סכינא דאשכבתא culter macelli, i. e. mactationis, quo laniones utuntur in mactando: Sab. 123b. Non licet eum ferre in die Sabbatho. Glossa, אשכבתא i. e. בית מקלין domus macelli. Sic אַשְׁכָּב possit esse *lanio*, qui alias dicitur קצב.

שכח. Infin. דמשתדל לְמִשְׁכַּח יתהון qui occupatus est invenire ea, Eccl. 1, 17. Sic cap. 8, 17. Ps. 36, 3. Notantur et alia quaedam ex forma Pehal, ut infra declaratur, sed pleraque sunt ex Aphel, אַשְׁכַּח *invenire, reperire, assequi, consequi*. Praet. ולאדם לא אַשְׁכַּח סמך Adamo autem non invenit subsidium praesens ipsi, heb. מצא, Gen. 2, 4. Sic deinceps huic verbo heb. respondet. ולא אַשְׁכַּחַת יונה sed non invenit columba, Gen. 8, 9. כל עקתא דְאַשְׁכַּחַתְנָא omnem angustiam quae invenit nos, i. e. evenit, accidit, Num. 20, 14. אם כען אַשְׁכַּחִית רחמין קדמך si nunc inveni, i. e. obtinui gratiam coram te, Gen. 18, 3. די הַשְׁכַּחַת גבר quod inveni virum ex exulibus Judaeis, Dan. 2, 25. Est cum ה characteristico, ex forma hebraica: deinde ultimum Pathach irregulare est, pro Tzere. ובקרו וְהַשְׁכַּחוּ inquisiverunt et invenerunt, Esrae 4, 19. Rursus cum ה characteristico loco א, ut saepe in Daniele et Esra. Nam inter loquendum et scribendum Chaldaice, subinde ipsis Hebraismus occurrit. Sic, להן הַשְׁכַּחְנָא עלוהי idcirco invenimus in eo, Dan. 6, 6. etc. Infinit. לְהַשְׁכָּחָה ad inveniendum, ut invenirent, Dan. 6, 5. לְאַשְׁכָּחָא, Gen. 27, 20. Sine א in fine, לית ליה רשו לְמַשְׁכַּח non est ipsi potestas invenire, non potest invenire, Eccl. 8, 17. Forma Hierosolymitana est, posterioribus paraphrastis familiaris, qua, etiam extra Pehal, assumitur מ characteristicum ad formationem Infinitivi. In Pehal esset לְמִשְׁכַּח. Sed hoc verbum in Aphel suam formam et usum praecipuum habet. Imper. וְאַשְׁכַּחוּ ניח לנפשכון et invenite requiem animabus vestris, Jer. 6, 16. Fut. אם אַשְׁכַּח בסדם si invenero in Sodoma quinquaginta justos, Gen. 18, 26. וּתְהַשְׁכַּח בספר דכרניא et invenies in libro memoriarum, i. e. rerum memorabilium, in libro annalium, Esrae 4, 15. לא נְהַשְׁכַּח לדניאל non invenimus in Daniele ullam causam, Dan. 6, 5. כד תַּשְׁכְּחוּן יתיה cum inveneritis illum, Gen. 32, 19. Ithpeh. vel Ithpah. אם אשתכחא יִשְׁתְּכַח בידיה si inveniendo invenietur in manu ejus furtum, Exo. 22, 3. וְהִשְׁתְּכַח באחמתא et inventum est in tablino, Esr. 6, 2. זכו הִשְׁתְּכַחַת לי justitia inventa est in me, Dan. 6, 22. גברא דאשתכח כלידא בידיה vir in cujus manu, i. e. penes quem, inventus fuerit scyphus, Gen. 44, 17. etc.

שְׁכִיחַ *inventum, praesens*, idem quod הנמצא quod *existit et invenitur:* דלא שְׁכִיחַ quod non amplius invenitur et existit.

Caeterum Elias in Methurgeman vult, ea quae sunt singularis numeri, ex superiori forma activa, scribi ab initio cum Pathach, ex forma Aphel: singularia autem cum Chirek ex forma Pehal: ut, ולא יִשְׁכְּחוּן neque invenient, Am. 8, 12. באתר דִתִשְׁכְּחוּן in quocunque loco inveneritis, Exod. 5, 11. ארום ישכחון בית קבורתא nam invenient locum sepulturae, Job. 3, 22. Sic Jer. 5, 1. Hos. 5, 6. Am. 8, 12. At vero haec observatio non est universalis, et quidem pleraque tempora ad Futurum usque, ex forma Aphel, sive singularia, sive pluralia sint, efferuntur: rarius ex Pehal, לְמִשְׁכַּח, Eccl. 1, 17. וְתִשְׁכַּח et invenies, Pr. 3, 4. Fut. plurale promiscue notatur, nunc ex Aphel nunc ex Pehal cum Chirek ab initio. Ex Aphel, וְתַשְׁכְּחוּן, Jud. 14, 12. וְיַשְׁכְּחוּן, IS. 25, 8. et sic alia multa. Exemplis multis patet, conjugationem chaldaeam Aphel, et hebraeam Hiphil, saepe significationem simplicem conjugationis Kal sive Pehal obtinere.

Ap. Talm., ut et Syros, praeterea est idem quod יכול *posse*, et tunc absolute usurpatur sine pronomine aut nomine, quod ab eo regatur.

Deinde שכח hebraice *oblivisci*. Unde

שִׁכְחָה *oblivio, oblitum*. Praeceptum Divinum est (Deut. 24, 19.). „Quando metes messem tuam in agro, et oblivisceris manipuli in agro, non reverteris ad accipiendum eum: peregrino, pupillae et viduae relinques," etc. Ejusmodi *manipulum oblivione relictum*, vocant Rabbini שכחה, et conjungere solent haec tria, לקט פאה ושכחה. Vide Talm. Pea et Maim. in Hilchos mattanos anijim cap. 1.

שָׁכַךְ heb. *Poni, ponere se, sedari, quietari, quietum reddi, vel, reddere*. Pihel, שִׁכֵּךְ *ponere, componere: sedare, placare, mitigare*. Ejus usus singularis est in phrasi quadam Rabbinica. Exod. 19, 18. legitur in textu hebraeo, ויעל עשנו כעשן הכבשן et ascendit fumus ejus sicut fumus clibani. Ad haec verba scribit Rabbi Sal.; יכול ככבשן הזה ולא יותר itane ascendit fumus ejus sicut fumus clibani tantum, nec amplius? ת"ל בוער באש עד לב השמים Quomodo ascenderit, docet locus alius, ubi dicitur, „ardebat igne usque ad medium coeli" (Deut. 4, 11.) ומה תלמוד לומר כבשן quid ergo sibi vult, quod hic dicitur „clibani"? כדי לשכך את האזן שהיא יכולה לשמוע נותן להם סימן הנכר להם ad componendum aures, ut rem possint audire (id est, comprehendere, intelligere) proponit ipsis signum vel similitudinem, quae eis est cognita. Sic dicitur alibi, „sicut leo rugit", (Hos. 11, 10.). Ecquis vero largitur leoni robur illud praeter Deum, quomodo ergo assimilat cum (Deum) Scriptura leoni? Ideo quia nos cognominare et assimilare solemus Eum creaturis suis לְשַׁכֵּךְ את האזן ad demulcendum aures, id est, ad accommodandum se captui aurium, etc. Sic adhuc bis in sequentibus. Ergo לשכך את האזן est idem quod, *accommodare se ad aures, sive captui aurium vel auditorum, quod*

alias dicere solent, „loquitur Scriptura lingua filiorum hominum". Nota, pro לשכך, in editionibus Venetis omnibus et Basileensi, legi לשבר: sed prior lectio extat in antiquo exemplari Constantinopolitano, et in Medrasch Tanchuma fol. 31. c. 3. et in Jalkut fol. 80. col. 1. Unde ea omnino videtur praeferenda. Eadem etiam phrasis occurrit in libro Halichoth olam fol. 31. col. 1. edit. Mant.

שַׁכְשֵׁךְ *lavare, abluere, eluere:* ומשכשך ליה מסאניה et abluebam ipsi calceos ejus, Seb. 94. משכשכן במים abluunt ea in aquis, ע"ז 33b. ושכשך ביה et abluit in eo, ע"ז fol. 57b.

מַשְׁכּוֹכִית *dux gregis, bestia prima, reliquas post se trahens,* a verbo משך. Inde in Gemara; Vendens alicui עדר gregem, si tradiderit ipsi משכוכית ducem gregis, illico emptor קני acquirit sibi totum gregem, Bk. 52a. Vide ibi. In Tg. ויהב בריש ענא מַשְׁכּוֹכִיתָא et posuit in principio gregis ducem pecoris, Gen. 30, 40. in Jon. Glossa; Est bestia vel pecus, quod antecedit gregem, gestans tintinabulum, et caetera sequuntur eam. Dux gregis ipse caper, quem tota armenta sequuntur.

שכל. Aphel, אַשְׂכֵּל *intelligentiam habere, intelligere,* ut Hebraice: *Intelligentem reddere.* Praet. לא אַשְׂכִּילוּ פרישותך non intellexerunt miracula tua, Ps. 106, 7. Sic Job. 34, 27. Part. אין אית מַשְׂכֵּיל טובוי an sit aliquis intelligens, Psalm. 14, 2. טובוי דְמַשְׂכֵּיל לְעניי o felicem illum, qui intelligentiam habet pauperum, ib. 41, 2. Infin. פסק לְמַשְׂכָּל לאוטבא cessat intelligentiam adhibere ad benefaciendum, ib. 36, 4. Similis forma supra in שכה quoque notata. Ex Pehal esset לְמִשְׂכַּל: sed in ea Conjugatione Verbum inusitatum est. Sit ergo pro לְאַשְׂכָּל: nam quandoque, etsi rarius, Infinitivus Aphel sine א paragogico invenitur: ut, אַדְבֵּיק IS. 30, 8. item אַצְלַח IS. 26, 25. Imper. וכדון מלכיא אַשְׂכִּילוּ nunc ergo, o reges, intelligentes estote, Ps. 2, 10. Fut. אַשְׂכְּלִנָךְ ואלפנך intelligentem reddam te et docebo te, Ps. 32, 8. אשכלנך בארח שלים intelligentem reddam te in via perfecta, ib. 101, 2. האית די ישכיל an sit aliquis qui intelligat, ib. 53, 3. אימתי תַשְׂכִּילוּן quando intelligentes eritis, ib. 94, 8. Ithpah. מִשְׁתַּכַּל הוית intelligentiam adhibens fui, consideravi, animum adverti, Dan. 7, 8. Pleraque hujus significati scribunt ex forma סכל.

שְׂכַל, שָׂכְלָא *intellectus, intelligentia, instructio, institutio ad intelligentiam.* Sic pro heb. משכיל usurpari solet in titulis Psalmorum: לדוד שכלא טבא Davidis intelligentia bona, id est, prudens institutio ad intelligentem reddendum lectorem, Ps. 32, 1. שכלא טבא יהיב חסדא intellectus bonus dat gratiam, Pr. 13, 15. ותשכח חסדא וְשָׂכְלָא invenies gratiam et intelligentiam, ib. 3, 4. ופתגמוי לא בְשָׂכְלָא et verba ejus non sunt cum intellectu, Job. 34, 35. בשכלא טבא cum intellectu bono, Ps. 47, 8. שָׂכְלוֹ דבר נשא intellectus hominis, Pr. 19, 11. Ap. Rab. שכל *intelligentia:* שכלים הנפרדים intelligentiae abstractae. De his vide R. Mosen in More par. 2. cap. 4.

שׂוּכְלָא *idem:* מרדותא דשוכלא castigatio cum intellectu, Pr. 1, 3.

שְׂכוּל, שְׂכוּלָא *idem:* לכל אתר דמתפני שכולא ad quemcumque locum respicit intelligentia, id est, vir intelligens, hebr. ישכיל, vel, ibi intelligentia erit, id est, prosper successus, Pr. 17, 8.

שָׂכְלְתָנוּת *intelligentia.* Per apocopam in hac forma usitatam: נהירו וְשָׂכְלְתָנוּ lumen et intelligentia, Dan. 5, 11.

שׂוּכְלְתָן *intelligens:* emph. החשך שפותיה שׂוּכְלְתָנָא qui cohibet labia sua, intelligens est, Pr. 10, 19.

שִׂכְלִי *intellectualis,* Rab. מצוות שִׂכְלִיּוֹת praecepta intellectualia: illis opponuntur מצוות מעשיות praecepta practica.

שִׂכְלוּת *intellectus, intellectio.*

הַשְׂכָּלָה *intelligentia, prudentia.* Nomen ex Hiphil efformatum, ut multa apud Rabbinos.

מוּשְׂכָּלוֹת *intellectualia, scientiae, disciplinae intellectuales: notiones intellectus:* מושכלות ראשונות notiones primae, מושכלות שניות notiones secundae, קניין המושכלות habitus notionum, habitus intellectualis.

מְשִׁיכְלָא[66] *mensurae genus.* Ar. et R. Sal. exponunt ספל quod explicant *simpulum:* Paraphrastes Chaldaeus nunc *lagenam*, nunc *phialam:* במשיכלא דמיא in simpulo aquae, Kid. 52b. Hic videtur esse *pelvis, pelluvium, vas lavandis pedibus aptum.* Agitur enim ibi de muliere pedes in vase isto lavante. דמפקי ליה משיכלי proferebant ipsi pelves, gl. ספלים, Mk. 18b. In Sab. 77b. משיכלא מאשי כולא משיכלתא h. e. משיכלא dicitur q. מאשי כולא lavans omnes (vas sc. vel pelvis in quo omnes lavant:) משיכלתא dicitur, משיא כלתא lavans sponsam (h. e, vas singulare et minus, unde sponsae et aliae honoratiores personae se lavant.) Vide et in ע"ז f. 39a. Git. 69b. Et aliter, *stragula aut tegumentum lecti speciale et pretiosum:* unde in Lev. rabba, s. 23. de Jael et Sisera, ex Jud. 4, 18. „Et operuit illum בשמיכה" quid est שמיכה ? בסודרא linteo: alii dixerunt, במשיכלא. Vide R. Davidem Jud. 4.

שִׂיכְלֵי, שִׂיכְלִין *coturnicum certa species et vilior:* vide in פסי, פסיון.

שַׁכְלֵל *absolvere, consummare, finire, perficere: fundare, fundamenta ponere.* Ortum est ex hebr. כלל, assumpta litera ש ab initio, ut in aliis multis. Pahel Praet. שַׁכְלֵיל ארעא ודירהא fundavit terram et inhabitatores ejus, hebr. רקע expandens, firmans, Jes. 42, 5. דשכליל ארעא qui fundavit terram, hebr. יצר formans, Jes. 45, 18. בְּנוֹהִי וְשַׁכְלְלֵהּ aedificaverat eam et perfecerat eam, Esrae 5, 11. שַׁכְלְלִית ארעא בגבורתי fundavi terram potentia mea, heb. רקע Jes. 44, 24. ושוריא שַׁכְלִלוּ et muros absol-

[66]) Vertendum est ad rad. כול *mensuravit,* unde chald. מכילא mensura, cui nomen משיכלא respondet praefixo ש ex more chaldaico.

verunt, Esrae 4, 12. שַׁכְלִילוּ בִּנְיָנָךְ perfecerunt aedificia tua, Ez. 27, 4. heb. כללו, unde apparet ab hebraeo esse deductum. Sic, שכלילו שופריך absolutam reddiderunt pulchritudinem tuam, ibid. 11. Part. וּמְשַׁכְלַל בשופריה et consummatum est pulchritudine sua, id est, et absolutae ac perfectae est pulchritudinis, heb. וכליל יפי Ez. 28, 12. In Venetis est וּמְשַׁכְלַל ex forma hebraica. Est autem Part. praet. passivum. Activum, וּמְשַׁכְלַל קריא בנכלין et fundans sive absolvens urbem per dolos, sive, in dolis et fraudibus, hebr. וכונן Hab. 2, 12. Femin. pass. אנא מְשַׁכְלְלָא בשופרא ego consummata sum pulchritudine, hebr. כלילת יפי Ez. 27, 3. Infin. לְשַׁכְלָלָא ביתא ad fundandum domum, heb. ליסד IR. 5, 17. ואשרנא דנה לְשַׁכְלָלָה et murum hunc vel istum perficiendi, Esrae 5, 3. Fut. תְּשַׁכְלֵל שורי ירושלם perficies muros Jerusalem, heb. תבנה Ps. 51, 20. ארום היכנא תְּשַׁכְלְלִנַּהּ nam sic perficies eam, hebr. תכינה ib. 65, 10. הוא יְשַׁכְלְלִנַּהּ ipse perficiet eam, hebr. יכוננה ib. 87, 5. Ithpahel, Praet. אִשְׁתַּכְלַל ביתא absoluta fuit domus, heb. כלה IR. 6, 38. דאשתרי וְאִשְׁתַּכְלַל quod inceptum et absolutum est, hebr. לכל תכלה omni absolutioni, Ps. 119, 96. למן יומא דְאִשְׁתַּכְלְלַת a die quo fundata est, heb. למן היום הוסדה Exod. 9, 18. ואשתכללו שמיא et absoluti fuerunt coeli, heb. ויכלו Exod. 2, 1. Infin. לְאִשְׁתַּכְלָלָא fundari, Hag. 2, 18. Fut. וְתִשְׁתַּכְלַל קרתא et perficietur restauratio urbis Sichonis, heb. דסיחון ותכונן Num. 21, 28. ושוריא יִשְׁתַּכְלְלוּן et muri perficientur, Esrae 4, 16. ubi שׁוּרַיָּה est pro שׁוּרַיָּא. Sic hae duae literae saepe in hujus libri Chaldaismo permutantur.

שַׁכְלוּל *fundatio, fundamentum:* דהוא ריש שתא לשכלול עלמא qui est principium, id est, primus mensis anni a fundatione terrae, Gen. 7, 11. in TgH. שַׁכְלוּלֵי שמיא זעו fundamenta coelorum commota sunt, IIS. 22, 8. Pro hoc Ps. 18. est ואשית quod idem est.

שכם שְׁכֶם *Sichem, nom. propr. filii Hamoris, qui Dinam, filiam Leae, violavit, ob cujus delictum alii ejus concives omnes poenas luerunt.* Unde proverbium enatum, שכם נסיב ומגבאי קטע Sichem rapuit, et Migbai fuit succisus. Legitur in Br. s. 80. in illud: „Et obediverunt Hamoro et Sichemo filio ejus omnes egredientes per portam urbis istius", (Gen. 34, 24.). Nempe Hamor pater et Sichem filius, post violatam Dinam, et pactum de circumcisione, iverunt ad portam urbis, et ingredientibus persuaserunt pactum de circumcisione, et de opulento commercio cum Jacobo et ejus familia. Tandem adveniens civis quidam de agro טעין מובילתיה portans onus suum, nomine מגבאי cum intellexisset historiam de Sichem et Dina, dixit: שכם נסיב ומגבאי קטע Sichem accepit (sc. uxorem), Migbai exscinditur[67]. Id in commune proverbium mox tractum, quando quis alienae culpae poenas persolvit. Saepe enim „Quicquid delirant reges, plectuntur Achivi". Saepe posteri luunt poenas, quas meruere majores. Saepe aliquis de plebe ob minorem culpam ad supplicium trahitur, ut graviores culpas eluat istorum, quos vel metus offensionis, vel opulentia, vel amicorum authoritas a supplicio publico occultat et abstrahit. Nam juxta Juvenalem, „Dat veniam corvis, vexat censura columbas". Ap. Talm. שכם נסיב ומגבאי גזיר Mac. 11a. Hic גזיר idem quod קטע quod est pro קטיע. Sic in Jalkut in Gen. num. 134. Sic etiam adducitur in Comment. in Br. s. 25. Sunt ergo hic plures authores, apud quos legitur מגבאי. Ar. in litera מ ab initio, legit מבנאי, et deducit a בנא, quasi מבנאי sit *agricola, cultor terrae:* quomodo etiam scribitur in Talmud Erub. 64b. ubi in Tosephos scribitur, quod hoc nomen admodum familiare et frequens fuerit inter gentes. Eodem modo reperitur in TH. ע"ז cap. 1. Interpres in Br., dicit esse *nomen proprium civis Sichemitani.* Hoc probum. Nam et alia nomina propria virorum sic in adagia traducta sunt, et quidem in similem sensum. Veluti, טוביה חטא ויגוד מינגיד Tobias peccavit, et Sigod vapulat: Vide טוביה in טוב. Item שילו חטא ויוחנא משתלם Schilo peccavit, et Jochana sive Johannes persolvit debitum. Vide supra in שיל. Vide etiam Drusii Adagia, Decuria 5. et decur. 10.

שכם. Hiphil, הַשְׁכִּים *consentire, convenire,* idem quod סכם hoc sensu: לא השכימו non consentiunt inter se. Pass. הוּשְׁכַּם: et inde, שם מושכם nomen conveniens sensu cum alio nomine, i. e. synonimum. Item הִשְׁכִּים *mane, matutino tempore, diluculo surgere vel aliquid agere,* ut heb.

הַשְׁכָּמָה *consensus, conventum:* item *mane, matutinum, diluculum:* משה בהשכמה עלה ובהשכמה ירד Moses ipso mane ascendit, et mane descendit, scil. in montem, et de monte Sinai.

שָׁכַן *habitare, cohabitare, inhabitare.* Heb. In Tg. transferri solet per שרה, rarissime manet: דְשָׁכֵן שמיה בירושלם cujus nomen habitat in Jerusalem, magis quam in ulla alia urbe terrae Israel: vel ex Pahel, דְשַׁכֵּן qui habitare fecit, Cant. 3, 10.

שָׁכֵן *vicinus, qui alteri cohabitat, vel juxta alium habitat:* טב שָׁבְנָא קריב מאח רחיק melior est vicinus propinquus, quam frater longinquus, Pr. 27, 10. Veneta prave habent שִׁיבְנָא, quod puto olim fuisse scriptum שכינא pro שְׁכֵינָא, etsi analogia in medio postulet Scheva. הוינא קלנא לְשִׁבְנָנָא fuimus opprobrium vicinis nostris, Ps. 79, 4. ואתיב לְשִׁכְנָנָא et redde vicinis nostris septuplum, Ps. 79, 12. Veneta habent לְשִׁיבְבָנָא quod puto legendum לְשִׁיבָבְנָא quod idem, et ita saepius per שיבב transferri solet, ut est videre in שבב. מן כל שְׁכֵנָיִךְ ab omnibus vicinis tuis, IIR. 4, 3. Ap. Rab. הרחק משכן רע elonga te a vicino malo, Avoth c. 1. אוי לרשע ואוי לשכנו vae improbo et vae vicino ejus, Succa in fine. Vide Ralbag, Pr. 29, 6. Nam semper aliquid mali propter vicinum malum: איזה חלי רע יותר שכן רע quaenam est summa

[67]) Vide notam ad מגבאי.

aegritudo? vicinus malus. In Mifchar happeninim.

שְׁכוּנִין *tabernacula, tecta castrensia:* דשרן בשכונין במדברא qui (Arabes) habitant in tabernaculis in deserto, Jud. 8, 11. Sic Jer. 32. et 9, 26. Ap. Rab. *cubilia, cubicula:* בשכוני גואי הואי in cubiculis interioribus ego fui habitans, tu autem בשכוני בראי in cubiculis exterioribus, Bb. 30b. et 159.

שְׁכוּנָה *vicinia: platea, vicus urbis, ubi homines cohabitant:* משכונה לשכונה de vico in vicum, vicatim, Rab.

שְׁכִינָא, שְׁכִינְתָּא *habitatio, cohabitatio.* In specie dicitur de *praesentia, gloria et majestate divina aut divinitate, quando dicitur hominibus esse praesens, aut cum eis conversari, auxilio suo, gratia et salutari praesentia adesse.* Communiter explicatur, *gloria vel Majestas divina, divinitas gloriosa;* Christianus Gerson in versione Germanica c. 11. Sanhedrin, reddit, die Göttliche beywohnung, divina cohabitatio vel praesentia. Elias in Tisbi et Methurgeman monet; Spiritum sanctum ea locutione designari. Id tamen non ubique convenit, sed rarius forte. Is enim solet proprie nominari רוח הקדש. Idem scribit; Hebraeum שכן quando ad Deum refertur, transferri per שרה, sed cum additamento שכינא, ne putetur Deus corporaliter habitare vel versari cum hominibus. Nec tantum de hoc verbo illud verum, sed et quando actiones, passiones, qualitates corporales, aut partes et membra corporis Deo tribuuntur, tunc periphrastice per שכינא illa transferuntur, ut omnis corporeitas a Deo removeatur. De qua re Onkelos insigniter commendatur a Majemonide in libro More nebhochim c. 27. immo per totum librum primum illud argumentum argute et solerter ab isto Authore pertractatur. Vide etiam Drusium ad loca difficiliora Pentateuchi, in Exodo, cap. commentarii 54. Sic ubi textus hebraeus dicit שכנת בו habitasti in eo, Tg., שרותא שכינתך ביה habitare fecisti majestatem tuam in eo, Ps. 74, 2. ושכנתי בתוכם Tg., ואשרי שְׁכִנְתִּי ביניהון et habitare faciam majestatem meam inter eos, Exo. 25, 8. אשר אני שכן בתוכם Tg., דשכנתי שריא ביניהון inter quos habitat divina mea majestas, Num. 5, 3. הסתר abscondendo me, Tg. סלקית שכנתי מנהון abstuli majestatem vel gratiosam praesentiam meam ab eis, Jes. 57, 17. ולא תצא בצבאותינו neque egredieris cum exercitibus nostris, ולא תשרי שכנתך בחילונא neque habitare facies majestatem tuam, vel, gloriosam aut divinam praesentiam tuam inter exercitus nostros, Ps. 44, 10. והמה מידך נגזרו et ipsi a manu tua excisi sunt, Tg. והנון מאפי שכנתך אתפלגו et ipsi a conspectu majestatis tuae divinae divisi vel divulsi sunt, Ps. 88, 6. למה פניך תסתיר quare faciem tuam abscondis? Tg., למה שכינת יקרך תסלק quare majestatem gloriae tuae aufers? Ps. 44, 25. Sic, שְׁכִינַת יקריה praesentiam gloriae suae, Jes. 40, 22. ויש יהוה עמנו et est Dominus nobiscum, ואית שְׁכִינְתָּא דיי בסעדנא et est majestas divina in auxilium nostrum, Jud. 6, 13. לשכן שמו שם ut habitare faciat nomen suum ibi, Tg. לאשראה שְׁכִינְתֵּיהּ תמן divinam majestatem suam, Deut. 12, 11. כי מימיני nam a dextera mea est, Tg. מטול דשכנתה שריא עלי propterea quia ejus majestas habitat vel quiescit super me, Ps. 16, 8. ואשר הסתרתי פני מהעיר et quod abscondi faciem meam ab urbe, Tg. הסלקית שכנתי מן קרתא quod abstuli divinam praesentiam vel majestatem meam ab urbe, Jer. 33, 5. Caeterum pro Majestate, vel Majestate gloriae, ut ante ex Ps. 44. alibi simpliciter est כבוד gloria: nam Gloria Dei est majestas ejus, et majestas Dei est gloria ejus: ut, לשכן כבוד בארצנו ut habitet gloria (ejus) in terra nostra, Ps. 85, 10. Aben Esra hic plene habet כבודו gloria ejus, scil. Dei, i. e. majestas ejus, שכינתו vel שכנתיה, quomodo tamen Tg. hic non habet, sed simpliciter juxta heb. יקרא i. e. כבוד. Item, גלה כבוד מישראל migravit gloria ab Israele, Tg., גלא יקרא מישראל IS. 4, 21. id est, propter ablatam et captivam arcam sacram ab Israele, migravit gloria sive gloriosa praesentia divina, cujus signum et testimonium erat arca sacra foederis, et cum cujus praesentia erat gratia Dei conjuncta, ab Israele. Item, ואכבדה et glorificabor, Hag. 1, 8. Tg. לאשראה שכנתי ביה ביקר ut quiescere vel habitare faciam ibi majestatem meam in gloria.

Ap. Rab. multa passim de שכינה mentio. אין השכינה שורה מתוך עצבות ולא מתוך עצלות אלא מתוך שמחה divina praesentia non quiescit in tristitia, sed in laetitia, id est, super homines tristes et melancholicos, sed super laetos et alacres. Pro צער quidam legant עצבות, quod idem. Inde dicunt, divinam majestatem discessisse a Jacobo, quando Josephum a feris dilaniatum (ut putabat) nimio plus lugebat, Gen. 34. Postea vero, cum intellexisset, Josephum adhuc in Aegypto vivere, et quidem in maxima dignitate, exhilaratum fuisse, et divinam majestatem ad ipsum rediisse. Id innui, ubi dicitur: Et revixit spiritus Jacobi patris ipsorum, (Gen. 45, 27.) R. Sal. ibi scribit: „Et revixit spiritus", שרתה עליו שכינה quievit super eo divinitas, quae discesserat ab ipso; nempe propter luctum et moerorem. Onk. ibi vertit, ושרת רוח קודשא et quievit spiritus sanctus super Jacobo. Jon.: ושרת רוח נבואה et quievit prophetiae, qui discesserat ab ipso, quando vendiderunt Josephum. Dicunt etiam, השכינה שורה עם הענוים והשפלים ובורחת מגאים ומכעסנים divina gratia habitat cum mansuetis et humilibus: fugit autem a superbis et iracundis. Item, אין הקב״ה משרה שכינתו אלא על גבור ועשיר וחכם ועניו Deus non habitare facit divinitatem suam, nisi super forti, divite, sapiente, et humili, Ned. 38a. Probantur ibi singula ab exemplo Mosis. R. Bechai in sect. ויגש, Gen. 45. מיום ששרתה שכינה בהר סיני וכו׳ a die quo quievit divinitas in monte Sinai in datione Legis, non recessit ab Israele, usque dum vastata esset domus sanctuarii prima. A quo autem tempore vastata fuit domus prima, non habitavit divinitas in Israele: nam in Domo sanctuarii secunda non habitavit Divinitas. Sed non est sensus, quod non habitaverit divinitas in domo secunda ullo mo-

do: invenimus enim, quod habitarit divinitas (in Domo secunda) in duabus myriadibus, sicut scriptum est: „Revertere Domine ad myriadas Israelis" (Num. 10, 36.). Rursus scriptum est: „Currus Domini sunt duae myriades", (Ps. 68, 18.). In Pirke avoth, c. 3. legitur: עשרה שיושבין ועוסקין בתורה שכינה שרויה ביניהם decem qui sedent et operam dant Legis studio, divinitas habitat inter illos. Divinitas habitat inter illos, i. e. שכינה עמהם divinitas est cum ipsis, vel, שכינה האלהית שרויה ביניהם majestas divina habitat inter eos, juxta illud „Deus in medio judicum judicat" (Ps. 82, 1.) In priori membro hujus versus dicitur: אלהים נצב בעדת אל Deus stat in caetu Dei, Tg., שכנתיה שריא majestas ejus habitat. Est ergo אלהים et שכינא idem, Deus sc. et majestas Dei, vel, Deus, et gloria Dei, ut paulo ante dictum: et אלהים vel שכינה האלהית Deus et majestas divina. Sic loquitur Abarbenel in cap. 3. Pirke abhot. Elias in suo Tisbi: Rabbini nostri vocant spiritum sanctum שכינה, eo quod quiescit super prophetas. Sic forte ap. Rab. communes: non autem in Tg., ut patet ex superioribus. Rabbini quandoque שכינה et רוח הקדש promiscue usurpant. R. Sal. 1S. 1, 15. scribit ad verba Hannae sacerdoti Eli respondentis: לא אדני non mi domine, scil. ebria sum, sed mulier amaro animo, i. e. maesta et tristis, q. d. non tu es dominus (judex) in causa hac, sed prodis teipsum, שאין רוח הקדש שרתה עליך quod spiritus sanctus non habitat apud te, ut scire possis, num ego ebria sim. Glossa haec petita est ex Talm. ubi legitur, לא אדון אתה בדבר זה לאו איכא שכינה ורוח הקדש גבך שדנתני לכף חובה ולא לכף זכות non tu es dominus in causa hac: non est divinitas et spiritus sanctus apud te, quod judicasti me tanquam culpabilem, non autem ut insontem, Ber. 31b. Sic Gen. 45, 27. ubi in hebr. legitur, ותחי רוח יעקב et revixit spiritus Jacobi: R. Sal. שרתה עליו שכינה שפירשה ממנו quievit super eo divinitas, quae discesserat ab ipso, nempe propter luctum, ut ante dictum: Onkelos, ושרת רוח קודשא et quievit spiritus sanctus super Jacobo: Jon.: Et quievit רוח נבואה spiritus prophetiae. Tria hic pro eodem ponuntur. Vide et 1S. 16, 12. 13. R. Davidem. Sed alibi שכינה et רוח הקדש distinguuntur: unde ap. Talm. in libro יומא Joma, cap. 1. in fine, ubi quaerunt; Quare (Hag. 1, 8.) scribatur defective ואכבד, et legatur ואכבדה? Respondetur: דחסרו אלו חמשה דברים שהיו בין מקדש ראשון למקדש שני ואלו הן ארון וכפורת וכרובים אש ושכינה ורוח הקודש ואורים ותומים, istae sunt quinque res (id est, defectu istius literae ה quae quinque significat, significantur quinque res istae) quae fuerunt in sanctuario primo (id est, templo primo) et non fuerunt in sanctuario secundo, nempe; arca sacra cum operculo propitiatorio et Cherubim, ignis coelestis, majestas divina, spiritus sanctus, Urim et Tummim. Haec sic adducuntur quoque in Jalkut in hunc locum: a Paulo Fagio in Pirke abhoth c. 6. Dicit R. Jehosua: ab authore libri לקח טוב in Haggaeum prophetam: a R. Sal. in Comment., Rabbi Davide in Comment. et aliis. Nemo enim sciens authoritati Gemarae facile adversatur. Si ergo Gemara hic enumerat quinque res diversas, quae defuerunt in templo secundo, tunc שכינה et רוח הקדש non sunt idem: si autem sunt idem, tunc enumerat tantum quatuor res, et interpretatio ista non respondet scripturae vocis istius cum defectu literae ה, quatenus illa quinque in numero denotat. Aliud tamen R. Bechai in Comm. suo in Pentateuchum videtur innuere, qui in sect. ויגש paulo aliter istam glossam talmudicam citat, inquiens: וארצה בו ואכבדה. Scriptum est ואכבד cum defectu literae ה, quia defuerunt ibi quinque res, ארון, ושמן המשחה, ואש, ושכינה ואורים ותומים, arca, oleum unctionis, ignis coelestis, divina majestas, Urim et Tummim. Pro spiritu sancto ponit oleum unctionis, quo inunctus fuit Aharon ad sacerdotium, (Exo. 29, 7.) et reges, ut ex historia regum notum. Lapsus hic memoriae hujus authoris fuit, ex qua illud citavit, non ex authoritate Gemarae, a qua non recessisset, si eam inspexisset. Sed de authoritate Gemarae Author Aruch non patitur quemquam errare, qui, quasi digitis, quinque istas res enumerat et recenset in radice כבר hoc modo: Scriptum est ואכבד et legimus ואכבדה. Quid docet nos ista diversitas? Quinque res, quae defuerunt in templo secundo ex templo primo; nempe hac, ארון כפורת וכרוב אחד, שכינה שני, רוח הקודש שהוא נבואה שלישי, אורים ותומים רביעי, אש מן השמים חמישי i. e. arca operculum et Cherubim, una res: divina majestas, res secunda: spiritus sanctus, qui est prophetia, res tertia: Urim et Tummim, res quarta: ignis de coelo, res quinta. Hinc liquido res istae quinque patent. Quaeritur tamen, an in templo secundo spiritus sanctus vel spiritus prophetiae non fuerit, cum tamen habuerint prophetas, quorum ultimi fuerunt Haggaeus, Zacharias et Malachias? Respondet R. Bechai in loco ante dicto: Scriptura dicit ואכבדה, quasi dicat אשרה בו הכבוד שהוא שכינה אלא שלא שרתה בו הדיר כמו בבית ראשון habitare faciam in eo gloriam, quae est ipsa שכינה majestas mea: sed non habitavit in eo ita jugiter, ut in templo primo. Et mox: propterea dicit ואכבדה et glorificabor, לבאר כי הכבוד היה שם שהוא השכינה ad declarandum, quod gloria Dei fuerit ibi quae est ipsa שכינה. Hoc sensu usurpat Johannes graecum σκηνὴ in Apocal. c. 21, 3. quando ait; Καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λεγούσες; Ἰδοὺ ἡ σκηνὴ τοῦ Θεοῦ μετὰ τῶν ἀνθρώπων, καὶ σκηνώσει μετ᾽ αὐτῶν, καὶ αὐτοί λαοὶ αὐτοῦ ἔσονται, καὶ αὐτὸς ὁ Θεὸς ἔσται μετ᾽ αὐτῶν, Θεὸς αὐτῶν. Sed pergendum nunc ad alia radicis שכן derivata, et significata.

שְׁכַן, שְׁכַן *subsidere, subsidere ut faeces subsident, vel undae subsidunt.* Hoc ex *cubandi* significato devenit, quod a Munstero et aliis dicitur *submergi:* דמא דבשרא שכן דמא דכבדא קפי sanguis carnis istius subsidet, sanguis hepatis supernatat, Chol. 111b. אידי דמיא יקירי שכני תחאי ופירא קפי מלעל

postquam aquae graviores subsidunt, fructus autem (pinguedo) natat in summo, Chol. 62b.

Munsterus et alii ex eo, שכן *conservare, custodire*. Falso. Error natus ex Aruch, ubi locus ex Tg. prave allegatur. Locus est, יצרנהו כאישון עינו, custodivit eum ut pupillam oculi sui, (Deut. 32, 10.) Tg. Jon. נטרנון היכמא דשכינא נטרא בָּבָא דְעֵינֵיהּ custodivit eos sicut divina majestas conservat pupillam oculi sui. Postremae duae voces prave hodie in isto Tg. leguntur, בָּבֵי דְעֵינֵיהּ citra ullam formam grammaticam. TgH. נטר יתהון ועני יתהון היך דשכינא נטר עינא custodivit eos, curavit eos, sicut divinitas custodit oculum. Ar.: שכנא בבא דעינא, omisit verbum נטר quod custodire significat, et שכנא posuit pro שכינא ut recte in Jonathane est, et prave in TgH. שינכא transpositis duabus mediis literis. Possit tamen forte alius quoque esse verborum Tg. istius sensus.

מַשְׁכַּן *habitaculum, tabernaculum, tentorium*: ואשריאו תמן ית משכן זמנא et fecerunt ut habitaret sive maneret ibi tentorium aut tabernaculum conventus, id est, constituerunt, collocarunt ibi tabernaculum ecclesiae, heb. אהל מועד Jos. 18, 1. Emph. דמות מַשְׁכְּנָא figuram, similitudinem tabernaculi, heb. תבנית המשכן structuram, modum, formam structurae tabernaculi, Exo. 25, 9. Sic deinceps pro אהל et משכן usurpatur. כְּמַשְׁכַּן יקרא sicut tabernaculum gloriae, Jes. 40, 22. לְמַשְׁכַּן זמנא in tabernaculum conventus-sacri, Exo. 28, 43. ית מַשְׁכְּנִי tabernaculum meum, Lev. 15, 31. למידר בְּמַשְׁכְּנָךְ habitare in tabernaculo tuo, Ps. 15, 1. Pl. דיתבי מַשְׁכְּנִין habitantium in tentoriis, hebr. אבי ישב אהל Gen. 4, 20. מַשְׁכְּנַיָא לתקיפא דיעקב tabernacula forti Deo Jacobi, heb. משכנות Ps. 132, 5. תרחיק עילתא מַשְׁכְּנָךְ procul removebis iniquitatem a tabernaculis tuis, heb. מאהליך Job. 22, 23. נעול למשכנוי ingrediemur in tabernacula ejus, Ps. 132, 7. etc.

מְמוּשְׁכַּן *tabernaculatus, in tabernaculo repositus aut locatus*: Talm. גדיים הממושכנין על הרועים haedi tabernaculati sunt apud pastores suos, Sab. 33b. Haedorum et ovium patroni et tutores sunt pastores, qui tabernacula sua habent prope eas: sic familiae tutor est herus domesticus, civium magistratus: subditorum princeps, etc. Vide Cant. 1, 8. et ibi Par. Chal.

מַשְׁכּוֹנָא, מַשְׁכּוֹן *pignus*, sic dictum, inquit Elias, שהוא שכן quia *habitat et commoratur in manu creditoris seu mutuo dantis, donec redimatur*. Est ergo a שכן, etsi Elias illud ponat in litera מ, quasi ea sit radicalis.[68] אם משכונא תמשכן si pignus acceperis vestimentum proximi tui, Exo. 22, 25. hebr. אם חבל תחבל si pignerando pigneraveris. משכונא לא אתיב pignus non restituerit, Ez. 18, 12. משכונא לא נסיב pignus non acceperit, Ez. 18, 16. ועל שוין דמשכון et pro lectis pignoris sive pignoratitiis, Am. 2, 8. משכון דחובתא אתיב pignus pro debito restituit, Ez. 18, 7.

מַשְׁכַּן *pignerari, in pignus accipere, oppignerare, in pignus dare*. Verbum est ex praecedenti nomine factum, et litera prima מ servili et formativa, in radicalem commutata, ut a nomine תחלה initium, factum est התחיל incipere. Part. ועל עניא מְמַשְׁכְּנִין et a paupere pignus accipiunt, vel, et quod est super paupere, id est, vestem pauperis in pignus accipiunt, ut R. Levi interpretatur, hebr. יחבלו Job. 24, 9. Infin. אין מַשְׁכָּנָא תמשכן כסות חברך si pignerando pigneratus fueris, id est, in pignus acceperis vestimentum pauperis, Exod. 22, 25. Jon. Imper. ועל אפי נוכריתא מַשְׁכְּנֵיהּ et coram alienigena pignerator eum, Pr. 20, 16. et 27, 13. Fut. אים תְּמַשְׁכַּן אחיך quum pignus acceperis a fratre tuo immerito, Job. 22, 6. לא ימשכן גבר ריחיא ורכבא non accipiet quisquam in pignus molam inferiorem cum superiori, metam et catillum, Deut. 24, 6. Jon. TgH. pluraliter, לא תְמַשְׁכְּנוּן non accipietis, etc. ימשכנון תור ארמלא pignerabuntur bovem viduae, Job. 24, 3. Ithpah. ותמשכנון עממין סגיעין ואתון לא תִתְמַשְׁכְּנוּן et pignerabimini populos multos, vos autem pignori non dabimini, i. e. accepto pignore multis populis mutuo dabitis, at vos non habebitis opus dato pignore mutuo accipere ab aliis, Deut. 15, 6. hebr. העבטת, העבט. unde et nomen עבוט idem quod משכן pignus.

Ap. Rab. שדה ממושכנת ager oppigneratus. R. Sal. in princ. sectionis פקודי Exo. 38, 21. ad verba משכן המשכן scribit: Duabus vicibus dicitur משכן, ad indicandum, quod sanctuarium נתמשכן oppignerabitur duabus vastationibus propter peccata Israelitarum. Petitum hoc est ex Medrasch Tanchuma sive Jelammedenu; legitur etiam in Exodo rabba sect. ult. Oppignerabitur, id est, quasi pignus occupabitur ab hostibus. Hinc rursus in Exodo rabba sect. 31: Si peccaverint Israelitae, הא בית המקדש מתמשכן עליהם erit domus sanctuarii oppignerata, propter ipsos, sicut dicitur: Ponatur משכני tabernaculum meum in medio vestri, Lev. 26, 11. Ne legas hic unquam aliter quam משכוני pignus meum. Sic et Bilham dixit: Quam bona sunt אהליך tentoria tua Jacob, משכנותיך tabernacula tua Israel. Duo haec sunt משכונות pignora. Vocantur אהליך quando sunt exstructa: et משכנותיך quando sunt destructa et vastata. Non quod ego debeam aliquid gentibus, אני ממשכן להם משכני ego oppignero ipsis tabernaculum meum, sed propter peccata sua ipsi promeruerunt et effecerunt, שאמשכן להם ut oppigneraverim ipsis sanctuarium meum. Et paulo post: Si transgrediamini praecepta haec, אני ממשכן שתי משכנות ego pignori dabo duo pignora, id est, bis in pignus dabo sanctuarium meum, sicut dicitur, אם חבל תחבל Exo. 22, 25. (nempe idem Verbum bis positum, duplicem oppignerationem denotat, ut su-

[68]) Videtur potius vertendum esse hoc nomen ad verbum כנס, unde nomen מכנסה pro *loco in quo colligitur, s. in quibus aliquid reponitur: penuria, thesaurus*, ex quo creditor debitum accipere potest.

mus locatoris. Et participialiter, המשכיר העליה e-locans caenaculum.

הַשְׂכָּרָה *locatio.* שְׂכִירָה ,שְׂכִירוּת *conductio, mercedis persolutio.*

הִשְׂתַּכֵּר *lucrari.* Regula juris est Hebraeorum, המשתכר לא ישתכר יותר משתות qui lucratur, ne lucretur ultra sextam partem: Bb. 90a. Ut qui emit vinum vel frumentum quinque florenis, potest vendere florentis sex. Unde in libro Juris, Chosen hammischpat, sect. 231. legitur: Debent judices constituere praefectos frumento, ut non lucretur quisque quantum voluerit. Non enim decet hominem lucrari in rebus, quibus vita sustentatur, veluti est vinum, oleum, farina et similia, ultra sextam partem. Quod tamen intelligendum, במוכר סחורתו ביחד de eo qui vendit merces suas simul: at qui paulatim et minutim vendit per partes, ei licitum pro mora temporis aliquanto amplius lucrari, maxime si commune pretium interea auctum fuerit. Secus, si ipse auxerit. Hactenus ibi. Hoc certe Christiani multi non observant.

שכר. Hinc in Gem. יומא הד נפק לשכור ביאי die quodam exibat (David) ad capiendam praedam, id est venatum, ad venationem, Sanh. 95a. R. Sal. vult esse Persica vocabula[69]: alii nomen proprium loci. Ar. לשכור vult esse ex significatione שֶׂכֶר *rete*, et באי ex lingua Arabica, *falco, accipiter*, q. d. exivit cum retibus ad venandum aves vel feras, שֶׂכֶר Jes. 19, 10. *clausuram* proprie significat, ex significatione verbi סכר, commutato ס et ש ut saepe.

שבש, שַׁבְשֵׁךְ vide supra in שבך.

שכח, שִׁכְחָא vide supra in שוך. Nam ח est formativum foeminini emphatici, a שוכא. Munsterus hic ponit שכחא *lamina:* nihil minus significat. In Gem. legitur שׁוּבְחָא, de quo in שוך.

של שֶׁל. vocula est per se nihil significans, sed ap. Rab. ante nomina usurpatur, et denotat Genitivum casum, ut את apud Hebraeos, et יח apud Chaldaeos, Accusativum: קופה של בשמים capsula aromatum. ממון של בית אביך ושל בית חמיך facultates domus patris tui et domus soceri tui. דבש של כל ארץ ישראל mel totius terrae Israel. כוס של זהב poculum auri, sive ex auro, etc. At cum Pronominibus Affixis, שֶׁ fit *pronomen antefixum*, pro אשר *qui, quae, quod:* ut, ספר שֶׁלִּי liber qui mihi, i. e. qui ad me pertinet, qui meus est, liber meus: sic שֶׁלְּךָ vel שֶׁלָּךְ tuus, שֶׁלּוֹ ejus, suus: שֶׁלָּנוּ noster, שֶׁלָּכֶם vester: Rursus, שֶׁלָּהֶם ipsorum. (Nunquam dicitur שֶׁלָּב vel שֶׁלָּן.) עלין שֶׁלָּהֶן folia ipsorum, scil. arborum.

שלב *cohaerere, conjunctum esse:* שִׁלֵּב *conjungere, connectere:* מְשֻׁלָּב conjunctum: Pl. מְשֻׁלָּבִין, heb. משלבות, Exod. 26, 17. et 36, 22. Vide interpretes.

שְׁלִיבִין ,שַׁלְבִין *gradus scalae, id est, ligna trans-*

pra (משכן המשכן.) Tum dixit Moses: ולעולם הם ממושכנים anne in perpetuum manebunt oppignerata? respondit Deus, non, sed donec adveniat sol, id est, Messias, sicut dictum est: Exorietur vobis, qui timetis nomen meum, sol justitiae et curationis, Mal. 3, 20. Hactenus ex Medrasch rabba.

שכף אִישְׁכַּף *species locustae,* quae heb. dicitur סלעם Lev. 11. Chol. f. 65b.

אִישְׁכַּפָּא *calcearius, sutor, cerdo,* gr. σκυτεύς: חרבא דאושכפי culter sutorum, sive, sutorius, Sab. 123b. Guido perperam adducit ut singulare. Gl. פירורא, סכין של רצענין culter calceolariorum. Alibi, דאושכפי pix sutorum, Pes. 42b. (Vide אִשְׁכַּף in אשך.)

שכר שֵׁכָר *sicera, potus fortis et inebrians,* a שָׁכַר *inebriari.* Vide lexica hebraea. Rarum est in Tg.: ורויתא שִׁכְרָא et inebrians est sicera, Pr. 20, 1. הבו שִׁכְרָא qui bibunt siceram, ib. 31, 4. דשתין שכרא לאבילי date siceram lugenti, ib. 31, 6. Ap. Rab. etiam est *cerevisia, potus ex hordeo coctus.* Cerevisia etiam Medorum tempore fuit commendata: unde in Gem. שכר המדי דרמו ביה מי שערי sicera vel cerevisia Medaea, in quam projecerunt aquas hordei, Pes. 42b. Gl. מדי עושין שכר ממי שעורים כמו שכר שלנו Medi faciunt cerevisiam ex aquis hordeorum, ut est cerevisia nostra.

שָׁכַר, הִשְׁתַּכֵּר *inebriari, inebriare se,* heb.

שִׁכּוֹר *ebrius:* איזהו שכור quis est ebrius? Is qui non potest loqui coram rege: שתוי *potus,* potest loqui coram rege et non confunditur, Maim. in Jad p. 1. 63, 2.

שִׁכָּרוֹן *ebrietas, intemperantia.*

שִׁכְרוּת *idem.*

Ap. Rab. המשתכר מיין מפסיד גופו ומאביד שכלו qui inebriat se vino, perdit corpus suum, et perdit animum sive mentem et ingenium: שנשתכר ווי לו ווי לאבותיו qui se inebriat, vae ipsi, vae majoribus ejus.

שָׂכַר *mercede conducere, quod et simpliciter conducere dicitur: mercedem dare vel solvere.* Id in Tg. per אגר transferri solet, ut suo loco dictum. Ap. Rab. similiter, השוכר את הפועלים conducens operarios.

שָׂכִיר *mercenarius, operarius mercede conductus.*

שָׂכָר *merces, non tantum pro conducto, sed et generalius usurpatur.*

שְׂכִירוּת *conductio.* שְׂכִירָה *idem.*

הִשְׂכִּיר *locare, elocare domum, agros et similia pro certa mercede:* השכיר בית לחבירו locavit aliquis domum proximo suo: השכיר בהמתו לילך למקום פלוני elocavit quis jumentum suum ut iter faciat ad locum N. אין אדם רשאי לדוש בפרתו ערבית ולהשכירה שחרית non est homini licitum triturare bove suo vesperi, et elocare eum mane.

מַשְׂכִּיר *locator:* נפל בית המשכיר si ceciderit do-

[69]) Ita est. Respondet quippe שכור, forma infinitiva hebraica, persico verbo infin. سکردن omissa tamen syllaba ן, quae Persis nota Infinitivi est; item באי ex arab. est باز *falco.* In nonnullis editionibus quasi una vox שכרבאי legitur, composita quidem ex dictis vocabulis.

versa in scala, per quae gradimur sursum, dicta quasi *juncturae scalae*: בין שליביא inter gradus; vel, inter juncturas, commissuras, heb. שלבים. IR. 7, 28. In R. Davide hic legitur, ברים כמין חתקי שלבים sunt vectes instar graduum scalae. Pro חתקי legendum puto חווקי: nam sic alias gradus scalae vocantur. Vide חוק. ועושה אותם כמין שלבין et facit ea instar graduum scalae, Rab. Ab hoc nomine quidam deducunt praecedens Part. משלבין gradatim conjuncti, scil. asseres per transversos vectes.

שליבה *idem.* סולם ששליבותיו פורחות scala cujus gradus sunt volantes, id est longius a se distantes, Erub. 77b. שליבה תחתונה gradus inferior, עליונה superior. היה עולה בסולם ונשמטה שליבה מתחתיו ascendit per scalam, et declinavit gradus unus sub eo; cecidit et occidit aliquem lapsu suo, Mac. 7b.

שלביות *sagittae*, i. e. חצין, TH. Suc. cap. 1.

שלבא *epistomium*, vide in שלך.

שלבוקין [10] *pustulae*, hebr. אבעבעות, Exod. 9, 9. TgH.

שלבש. Juxta Aruch idem est quod שלב. Nam pro heb. משלבות vult in Tg. Jon. esse משלושן, quod tamen hodie in nostris libris non extat. Ponitur autem pro Hebraeo מבריח transfugit, pervadit, transcurrit: ut, *vectis medianus in medio tabularum sive asserum,* משלבש *pervadit* מן סיפי לסיפי *ab extremitate una ad extremitatem alteram*, Exod. 26, 28. et 36, 33. in Jonathane. Munsterus שלוש interpretatur *incastrare*, quod est verbum alienae linguae.

שלג אשלג, אשלגא vide in lit. א, etsi א putem esse servile. Peregrinum vocabulum est. Rambam arabice explicat אלצרון.

שלד [11] *torus, pulpa carnis musculosa et firmior:* שלדי בסריה מתארקין tori carnis ejus cohaerent, compacti sunt, heb. מפלי Job. 41, 14. בשלדיה in torosam carnem ejus, hebr. בלחומי quod R. Levi exponit בבשרו, Job. 20, 23. Ap. Talm. est *corpus mortuum, cadaver*, quomodo et Syriace sumitur: מת שנשרף ושלדו קיימת mortuus qui combustus, sed cadaver ejus vel ossa ejus adhuc consistunt, Nid. 28a. בשאין שלדו קיימת quando ossa ejus non amplius sunt firma, Mk. 25a. Glossa utrobique, גופו *corpus ejus,* שרץ שיבש ושלדו קיימת reptile aridum, cujus corpus adhuc solidum est, Nid. 56a. Gl. ושלדו i. e. דפוס צורתו species formae ejus. דפסקה לאורחיה כשלדא si extenderit se in via instar sceleti, hoc est, si manus et pedes suos in latitudinem expanderit, ne quis transire queat, Bk. 31b. Gl. נבלה cadaver. Aruch, השורה וצלעותיה הן שלדו spina dorsi cum costis ejus est שלדו. Sic videtur esse *sceleton, exstructio vel structura ossium corporis.* Syre, ואתפני לות שלדא et conversus ad cadaver, (corpus mortuum) dixit: Tebhita surge, Actor. 9, 40.

שלה *errare, aberrare.* Part. די ליה שלי ומשלי ejus est errans et in errorem inducens, hebr. שגג ומשגה, Job. 12, 16. עד לא אסתגיף אנא שלי antequam affligerer ego, errabam, Ps. 119, 67. Praet. ברם בקושטא שליתי et certe erravi, heb. שגיתי Job. 19, 4. ומה דשליתי אסכילו לי et in quo erravi, docete me, ib. 6, 24. Ithpeh. Praet. והוו דמן לגבר דאשתלי eruntque similes viro qui erravit, Hos. 3, 1. דאשתלי והוא לא ידע qui erravit et nescivit se errare, Lev. 5, 18. מדאשתלי ne alicubi erretur, IIR. 11, 6. דאשתליו מפקודיך qui aberrant a praeceptis tuis, Ps. 119, 21. ואם ישתלון et si totus caetus Israelis erraverunt, Lev. 4, 13. Aphel Part. ומשלי ut paulo ante. Fut. לא תשלנני מפקודיך ne sinas aut facias ut aberrem a praeceptis tuis, Ps. 119, 10.

שלו, שלותא, שלות *error:* ארי שלותא היא nam error est, hebr. שגגה delictum ex errore et imprudentia sive ignorantia commissum, Num. 15, 25. Eccl. 5, 5. חטאי שלותא peccata erroris sive ignorantiae, Deut. 29, 18. בפתגמא דשלותא per verbum erroris, Eccl. 10, 5. הא כשלותא quasi erroris delicta, Hab. 3, 1. וכל שלו ושחיתא et ullus error aut corruptio, Dan. 6, 5. Et Dan. 3, 29. scribitur שלה, et legitur שלו error. די לא שלו ut nullus error committatur, Esrae 6, 9. דלמא שלו הות forte error fuit; Jon. דלמא בשלו הוה Gen. 43, 11. די יכול קודשא בשלו qui comederit rem sanctam per errorem, Lev. 22, 14. ארי יחוב בשלו cum peccaverit per errorem, Lev. 4, 2. גבי תבית שלותי mecum pernoctabit error meus, Job. 19, 4. Veneta, שלותי prave: nam ea forma aliam significationem habet, ut mox infra. על שלותיה דאשתלי pro errore ejus quo erravit, Lev. 5, 18. Pl. שלוותא מן יתכם errores quis cognoscit? Ps. 19, 13.

II. שלה *tranquillum, quietum esse, quiescere.* Praet. לא שליית מבסורתא דתורי non fui tranquillus a nuncio boum et asinarum, Job. 3, 26. Posset et legi שלית vel שליתי, quam lectionem forte unum Jod transpositum indicat: אסירי מדרשיא שליאו vincti, assidue versantes in scholis, nunc tranquilli, otiosi sunt, ib. 3, 18. Part. שלן שליוא tranquilla utuntur tranquillitate, Jer. 12, 1. שלן מואבאי tranquilli sunt Moabitae inde a pueritia sua, Jer. 48. 11. דשלן שליוא בהון qui tranquillissime vivunt in ea, Ez. 23, 42. Sic, ווי דשלן שליוא בציון vae tranquille agentibus in Tzion, Am. 6, 1.

שליו *tranquillus, quietus, pacatus*, Job. 12, 5. כוליה שדיך ושליו totus quietus est et tranquillus, Job. 21, 23. Emph. שליוא הויתי tranquillus fui, ib. 16, 12. Pl. דשליוין במשכניהון qui tranquilli sunt in tabernaculis suis, ib. 12, 6. דשליוין, vel דשליוין qui

---

10) Mutato ה finali in ק, ut saepe, ar. est [illegible] *semper vi eripiens*, vel *semper furto eripiens.*

11) Suspicor formatam esse vocem ex gr. σκελίς ἴδος (nomen purum σκελίδ), quod *segmentum carnis* notat. De mutato σκ in hebr. literam Schin vide notam ad ש, quae etiam adhibenda est in explicanda significatione secunda vocis שלד, quae, ut recte A. n. animadvertit, referenda est ad gr. σκελετόν οὗ ὁ (sc. σῶμα).

tranquilli sunt, Ps. 123, 4. Fem. כל ארעא יתבא שְׁלֵיוָא ושקיטא universa terra ista residet tranquilla et quieta, Zach. 1, 11. ירושלם יתבא וּשְׁלֵיוָא Jerusalem deses et tranquilla, ib. 7. 7. Pl. דיתבן שְׁלֵיוָן provinciae quae resident tranquillae, vel ut habent Veneta, שְׁלֵיוָא pro בִּשְׁלֵיוָא in tranquillitate, tranquille, Jes. 32, 9. 11.

שְׁלָה *idem:* שלה הוית בביתי tranquillus eram in domo mea, Dan. 4, 1.

שְׁלֵיוָא, שְׁלָוָא *tranquillitas, quies:* די שרן שלווא quae habitant tranquille, Zach. 1, 15. Sic Jes. 32, v. 9. 11. וּשְׁלֵיוָא ושדוכיא et tranquillitas et quies erat ipsi, Ez. 16. 49. Emph. באצלחותא בִּשְׁלֵיוְתָא in prosperitate (et) tranquillitate, Hos. 9, 13. Sic Jes. 33, 20. הן תהוא ארכה לִשְׁלֵוְתָךְ ecce erit prorogatio tranquillitati tuae, Dan. 4, 24. וּשְׁלְוָתֵיהּ דעדן et tranquillitas horti Eden, Gen. 49, 1. in TgH.

שְׁלוּת *idem:* במהויהון בִּשְׁלוּתְהוֹן quando erunt in tranquillitate sua, Thr. 4, 15. Posset ex praecedenti forma legi בִּשְׁלְוָתְהוֹן.

שְׁלֵיְיָא *idem:* כד הות יתבא שליויא quando desidebat tranquilla, Jer. 21, 22.

שְׁלְוָא *idem:* הוו יתבין בשלוה desidebant in tranquillitate, Thr. 1, 5. Emph. דיתבין בִּשְׁלְוְתָא qui residebant in tranquillitate, tranquille, Ps. 73, v. 12. Sic ib. 122, 6.

III. שְׁלָה *cessare, desistere ab aliquo: dimittere aliquem*: Haec significatio oritur ex praecedenti. *Tranquillus* est ejus respectu, a quo quis *cessat:* אַשְׁלֵי מני desiste a me, heb. השע ממני Ps. 39, v. 14. לא תַשְׁלֵנַנִי non dimittis me, heb. לא תרפני Job. 7, 19.

IV. שְׁלָה *oblivisci:* ולא שְׁלֵי קבלת ענותנין neque oblitus est, obliviscitur clamoris pauperum, hebr. שכח Ps. 9, 13. Part. כל דְשָׁלַיִן אלהא quicunque obliviscuntur Dei, heb. כל שכחי אל Job. 8, 13. Infin. אלא אם מִשְׁלָא תשלין בעדנא הדא sed si obliviscendo oblivisceris tempore hoc liberationis ipsorum, Esth. 4, 14. in sec. Tg. Aphel, Praet. למה אַשְׁלֵיתָנִי quare oblitus es mei? Ps. 42, 10. דְאַשְׁלִיו דחלתא דיי qui obliti sunt timoris Domini, ib. 9, 18. Part. דְמַשְׁלַיִן אלהא qui obliviscimini Dei, ib. 50, 22. vel דְשָׁלַיִן, ut paulo ante in simili phrasi. Veneta דְאַשְׁלִין, quod pravum est: אין אַשְׁלֵינָא שום אלהנא si obliti sumus nominis Dei nostri, Ps. 44, 21. Fem. וְשָׁלְיָא et obliviscitur quod pes disperget ea, Jobi 39, 18. Fut. למה תַשְׁלֵי סגופנא quare oblivisceris opprobrii nostri? Ps. 44, 25. עד אנא יי׳ תַשְׁלֵנַנִי usquequo, o Domine, oblivisceris mei? ib. 13, 2. Ithpeh. Part. דלא לעלמיא מִשְׁתְּלֵי חשוכא quod non in perpetuum oblivioni datur pauper, Ps. 9, 19. Talm. אִשְׁתְּלַאי oblitus sum.

V. שְׁלָה *spernere, aspernari, rejicere.* Fut. ארום לא יַשְׁלֵי יי׳ nam non spernet Dominus, heb. לא יזנח, Thr. 3, 21. Aphel, Praet. אַשְׁלֵי יי׳ מדבחיה rejecit Dominus altare suum, hebr. זנח, ib. 2, 7. אַשְׁלֵיתָא ואכספתנא sprevisti et opprobrio affecisti nos, hebr. אף זנחת, Ps. 44, 10. וְאַשְׁלִיו כל מכסנותא et spreverunt omnem castigationem, heb. נאצו, Pr. 1, 30.

VI. שְׁלָה *absolvere, finire:* כד יְשַׁלֵּה עלמא קצא cum absolverit mundus hic finem suum, Jes. 10, 32. Sic Elias hoc vult esse לשון סוף, unde et vox sequens apud Rabbinos:

שַׁלְהָא *finis:* Pl. שִׁילְהִין, שִׁילְהֵי *fines, extremitates:* בשילהי פירקי דרב in fine capitis (i. e. concionis, praelectionis) Robhi, Bm. 64a. Sic saepe in glossis talmudicis, בשילהי מתניתין קאתני in fine Mischnae hoc docet: בשילהי נדרים in fine libri Nedarim: שילהי קייטא קשין מקייטא finis aestatis gravior est ipsa aestate. Sic quoque finis hyemis molestior est ipsa hyeme, Joma 29a. בשילהי אדר in fine Februarii, Rh. 2. בשילהי הלולי in fine nuptiarum, Jeb. 115. גופני שילהי vites serotinae, i. e. quae uvas hyemales ferunt, Ber. 40b. בשלהי כפלי in fine iliorum, Chol. 52b. Vide et paulo post in שִׁלְהֵי.

VII. שְׁלָה *extrahere, educere,* ex significatione, של נעליך extrahe calceos tuos. (Exo. 3, 5.) quod tamen est a נשל, ut et alia ejus significationis: Ap. Talm.; שָׁלָךְ (mergus, avis, Lev. 11, 17.) est avis, השולה דגים מן הים extrahens pisces ex mari, in Chol. 63a.

שָׁלֵי נוּנָא *mergus, avis projiciens se in aquas captandi cibi causa: cibus autem ipsi pisces sunt:* Lev. 11, 17. in Onkelo, in quo scribitur ut una vox, in TgH. ut duae voces, et sic quoque in R. Salom. Aben Esra scribit, juxta quosdam hebr. dici שלך, quod sit consuetudo naturae ejus להשליך ילדיו *abjicere pullos suos.* Quidam שלינונא esse compositum ex שלל *praedari*, et נונא *piscis*, quasi *praedo vel praedator piscium.* Talmudicorum ratio verior est.

שִׁלְיָא, שְׁלִיָא *vastitas, vasta et subita pernicies:* תיתיה שיליא לא יתחכם eveniat ei vastitas ut non sciat, id est, ex improviso, antequam eam praesentiscat, Ps. 35, 8. heb. תבואהו שואה. Et mox, בְּשִׁלְיָא יפל בה in vastitatem ipsam corruat, heb. בשואה. Item, כד ייתי כשליא דלוחכון cum venerit quasi vastitas repentina pavor vester, hebr. כשואה, Pr. 1, 27. אתיב נפשי מִשְׁלְיָתְהוֹן revoca, reduc animam meam a vastitate, vasto exitio ipsorum, hebr. משאיהם Ps. 35, 17.

שִׁלְיָא *repente, subito*: מן שליא ניתי תבריה de repente veniet contritio ejus, ומן שליא נתבר et de repente confringetur, hebr. פתאום, פתע, Pr. 6, 15. מן דחלא דמן שליא a pavore de repente, id est, qui in momento et repente ingruit et hominem corripit, ib. 3, 25. Sic legendum: nam heb. מן פחד פתאם a pavore repente, id est repentino: מטול דבשליא אתי תברהון nam quasi repente venit contritio ipsorum, Pr. 24, 22. למללא עמיה בְּשִׁלְיָא ad loquendum cum ipso in subito; vel, in tranquillo, tranquille, sub pacis et amicitiae specie, IIS. 3, 27. Sic בפתע, Num. 6, 9. in hebr.: בפתאם ap. Rab., בְּתְכֵיף apud Chaldaeos cum praepositione ב ante adverbium, pro simplici, subito, repente.

שְׁלוּ *idem:* בתכיף שלו subito citoque, Num. 6, 9.

שְׁלְיָאִית *repente, cito, subito:* אזל בתרהא שליאית it post eam subito, Pr. 7, 22. Forma syriaca.

שִׁלְיָא, שִׁלְיְתָא *secundae, secundina:* ובשפיר שליתא

Deut. 28, 57. Ap. Talm. לייתי שלייתא דשונרתא אוכמתא afferat secundinam felis nigrae, Ber. 6a. In Aruch scribitur סילתא in סלת, quod videtur pravum: שליא תחלתה דומה לחוט של ערב ואחריתה דומה כתורמוס וחלולה כחצוצרת ואין שליא פחותה מטפח secundina in principio est sicut filum staminis, et in fine sicut lupinus, estque cava instar tubae, nec minor reperitur, quam palmae magnitudinis, etc. Nid. fol. 26a. השוחט את הבהמה ומצא בה שליא נפש יפה תאכלנה ואינה מטמאה si quis mactet bestiam, et inveniat in ea secundinam, anima pulchra (i. e. is qui non abhorret ob ejus faeditatem, cui non movet nauseam) comedet eam, et nullo modo polluitur, Chol. cap. 4. in Misna.

מְשַׁלְיָא *fuscina, fuscinula trium dentium, tridens.* Ar. ponit in lit. מ, ut multa alia, in quibus tamen מ est servile. Scribitur vulgo מְשִׁילְיָא, quod pravum videtur. Sic scribunt מְשִׁירְיָא, quod est a שְׁרָה, pro מְשַׁרְיָא. Si מ esset radicale, potius scribendum מְשִׁלְיָא. Scribatur ergo מְשַׁלְיָא ut מְשַׁרְיָא, et heb. מזלג, cui respondet. וּמְשַׁלְיָא דִי לֵיהּ תלת שנין et fuscina cui erant tres dentes erat in manu ejus, IS. 2, 13. כל דמסיק משליא quicquid educit fuscina, IS. 2, 14. Pl. וּמְשַׁלְיָתֵהּ et fuscinulas ejus, heb. ומזלגתיו Exo. 27, 3. in Jon. Scribitur ibi וּמְשַׁלְיָתֵהּ. Ejus forma singularis esset מְשַׁלְיָא, et sic מ possit esse radicale. TgH. habet sine pronomine וּמְשַׁלְיָתָא.

שַׁלְהֵב *inflammare, accendere, comburere.* Ponitur pro hebr. לָהַט: ortum a nomine hebr. להב *flamma*, per assumptionem literae ש ab initio. Saepius autem pro hoc verbo dicitur צלהב quod suo loco explicatum est. Part. pass. כאשתא דִמְשַׁלְהֲבָא sicut ignis inflammatus vel accensus consumit omnia circumstantia, hebr. כאש להבה sicut ignis flammae, Thr. 2, 3. Fut. להבותא תְשַׁלְהֵב רשיעיא flamma comburet improbos, heb. תלהט Ps. 106, 18. Ithpah. Praet. אִשְׁתַּלְהֵב בטורא combustus est in monte, Exo. 32, 1. in Jon. Part. כאשתא משתלהבא בגו ברדא sicut ignis flammans in medio grandinis, heb. מתלקחת interceptus, Exo. 9, 24. Ez. 1, 13.

שַׁלְהוֹב, שַׁלְהוֹבִית, שלהבת *flamma*, heb. להב, in quo etiam ש est addititium ex usu Chaldaeo. Pl. masc. אפי שַׁלְהוֹבִין אפיהון vultus flammarum sunt vultus ipsorum, Jes. 13, 8. שלהובין דנור flammas ignis, Ps. 29, 7. במצע שלהובין in medio flammarum, ib. 57, 5. כאשא שַׁלְהוֹבֵי sicut ignis flammarum in nocte, id est flammans, lucens, Jes. 4, 5. וְשַׁלְהוֹבֵי אשא דמשיציא et flammae ignis perdentis, Jes. 29, 6. Femin. כקל שַׁלְהוֹבִית sicut sonus flammae ignis, Joel. 2, v. 5. בשלהובית אשתא in flamma ignis, Jes. 66, 15. Emph. במסק שַׁלְהוֹבִיתָא cum ascenderet flamma, Jud. 13, 20. ושלהוביתא et flamma perdens, Joel. 1, 19. וכעמירא בשלהוביתא et sicut stuppa in flamma, Jes. 5, 24. חסינין כשלהוביתא fortes ut flamma, Obad. 18, etc.

שַׁלְהֵי *fatigare, fessum, lassum reddere.* Factum ex heb. להה, assumpto ש ab initio, et tertia radicali mutata in י. Sic etiam respondet verbis עיף et יעף, quandoque etiam pro יגע ponitur. י in ralibus quandoque abjectum legitur, sed prave: enim verbum quatuor literarum, quarum quarta co dagesch in Pahel ponitur, ideoque omnes ma solent. Pahel Praet. וְשַׁלְהֵי אנון et fatigavit eos, 3, 5. לחוד כדון שַׁלְהְיַנִי sed nunc fatigavit me, 16, 7. Part. והוא מְשַׁלְהֵי et ipse erat fessus, heb. Gen. 25, 29. יהי משלהי erit fessus, hebr. יעף 44, 12. דִמְשַׁלְהֵי במדברא qui lassus est in des heb. היעף IIS. 16, 2. Fem. בארעא מְשַׁלְהְיָא in fessa, i. e. siticulosa, quae lassa et fessa est pra Jes. 32, 2. Emph. קרירי על נפשא מְשַׁלְהְיָתָא aquae frigidae sunt animae fessae, heb. עיפה Pr. 25, 25. Pl. ואנון מְשַׁלְהַיִן et ipsi sunt defessi, 46, 1. Veneta מְשַׁלְהָן prave ut dictum: לְהַיִן לפתגמי אוריתא qui fatigant se ad verba Legis, jugiter et ad lassitudinem incumbunt Legis divi studio, Gen. 40, 29. Sic legendum etiam Jes. Infin. לְשַׁלְהָאָה נפש צדיקיא ad fatigandum ani justorum, Jes. 3, 26. א est loco tertiae radicalis ה sive י, nam hae tres literae promiscue hic p tantur. Ithpahel, אִשְׁתַּלְהֵי *fatigari, lassum, f esse vel fieri.* Praet. וכנישתא דְאִשְׁתַּלְהִיַת et eccl quae defessa erat, tu restaurasti, heb. נלאה 10. והוא דמיך וְאִשְׁתַּלְהֵי nam ipse sopitus erat sus, Jud. 4, 21. ואשתלהי et lassus factus fuit לְהֵי ויתעלף et animo defecit, Jonae 4, v. 8. חיליהון באוריתא quorum defessa erat virtus in studio, Job. 3, 17. אִשְׁתַּלְהִית בתנחתי defatigat in gemitu meo, heb. יגעתי, Ps. 6, 7. לְהִיו לאשכחא תרעא et fatigabantur invenire januam, hebr. Gen. 19, 11. in Jonathane. Part. מלי מִשְׁתַּלְהַיִן idcirco verba mea deglutiuntur, i. e. dimidiata feruntur, more titubantium, ebriorum, aut morbo languentium, Job. 6, 3. Veneta prave אִשְׁתַּלְהַיִן. Et singulare, ארום מִשְׁתַּלְהֵי quum est animo, hebr. כי יעטף, Ps. 102, 1. Fut. לְהֵי num fatigaberis, num aegre feres? Jobi 4, 2. לוחך וְתִשְׁתַּלְהֵי evenit hoc tibi, et fatigaris, aeg impatienter fers, Job. 4, 5. לא ישתלהי non fati tur, hebr. לא מועף, Jes. 8, 22. לא יִשְׁתַּלְהַיִין quaerentes eam non fatigantur, Jer. 2, 24. Sic י legendum, Jes. 40, 31. Am. 8, 12. Jer. 51, Hab. 2, 13. et semper ubi deest. לְהַיִין כנישתא דישראל fatigabuntur ecclesiae Israelis, Am. 8,

שַׁלְהֵי *fessus, defessus:* ברכי דשלהי genua d sa, Ber. 6. Vide et supra in שלה VI.

שַׁלְהְיָא *repente, cito, subito:* שלהיא מתרכין repente expellentur, heb. מן גו de medio, scil. vel hominum, Job. 30, 6. Forte legendum שליא ut communiter Tg. loquitur.

אִשְׁתַּלְהָיוּת *lassitudo, moeror, anxietas ani lassum reddens:* באשתלהיות לבי in lassitudine mi mei, cum anxietate delassatus esset, Hebr בעטף לבי, Ps. 61, 3. באשתלהיות עלי נפשי cum f esset in me anima mea, heb. בהתעטף, Jon. 2, 8.

שַׁלְהֵוּי *idem:* כפן ושלהוי fames et lassitudo mi, Jes. 8, 22.

שְׂלָו *coturnix*, ut hebr. וסליקת שלו et ascendit urnix, Exo. 16, 13. וכנשו ית שְׂלָיו et colle-runturnices, Num. 11, 32. ואפרח שליו מן ימא idve fecit coturnices, Num. 11, 31. In He-o ע numero plurali. De quatuor speciebus וּ.

ניַּוֹת ic Author Ar. hoc loco adducit pro heb. sup in nostris libris hodie non legitur, ut

שְׁלַח *emittere, dimittere, ablegare.* In Tg. per ita frequens, ut Hebraice, sed saepius que eertur, ut supra dictum est. Quando-nificat et פטר transfertur, quando sig-*tu.* Cum *vel cum expulsione vel sine redi-* per ישׁט, manus, constructum, transfertur tere in *igre:* cum nomine אש ignis, ut mit-sa locutio: אוקיד *combussit.* Sic pro diver- quimode exprimitur. Praet. די שְׁלַח מלאכה misigelum suum, Dan. 3, 28. שְׁלַחְנִי לותכון nonne mitteos, Esr. 3, 13. הלא משלח שלחית שְׁלַחְתָּךְ nam ad te? Num. 22, 37. כי אנא פתגמא שְׁלַחִי verbum te, Exod. 3, 12. עֲלוֹהִי 5, 7. שְׁלַחְנָא tolam) miserunt ad eum, Esr. etc. Part. אכא propterea misimus, ib. 4, 14. lum, Exo. 23, הא אנא ecce ego mitto ange-Jer. 42, 6. In די אנחנא nos mittimus te, Chaldaismum. et Cholem ab initio, contra nuncius ad genteil, שְׁלִיחַ ואוגד בעממיא et ante: בלק למשלח est. Infin. מִשְׁלַח, ut paulo mittere principes, perrexit amplius Balak שְׁלַח לות כל בני גלותא mitte ad 15. Imper. שלחו ואסתכלו לחדא mittit ules, Jer. 29, 31. Fut. יח מן אֶשְׁלַח que prudenter, Jer. 2, 10. et mittam eos, Jos. ואֶשְׁלְחִנּוּן? Jes. 6, 8. hoc mittat ad nos, Esr על דנה ישלח על super ולא שְׁלַח ית עמא et non dimisit Pahel, Praet. Part. אם ליתך מְשַׁלַּח si n, Exod. 8, 28. etc. Exo. 8, 17. Part. pass. eris populum meum, est, mittitur domino me דְּמְשַׁלַּח quod missum בדיל דלא לְשַׁלָּחָא ית עמא ad no 2, 18. Infin. 8, 25. לְשַׁלְּחוּתֵיהּ ere populum, Exo. cum, Exo. 4, 23. שלחותהון nuis tu dimittere tere eos, Exod. 9, 17. Im ad non dimit-populum meum, Exo. 4, 23. שַׁלַּח את dimitte et ibo, Gen. 30, 25. Futur. שַׁלְּחֵן dimitte me etiam Israelem non dimittam ואף ית ישראל Praet. אִשְׁתַּלַּחִית לאתנבאה misl 2. Ithpahel, dum, Jud. 5, 7. דאשתלחית ibid. ad prophetan-מִשְׁתַּלְּחִין בקרן מישרא emittuntur in urbes pl דנפשהון משתלחין לגוה quorum ani Jud. 5, 15. feruntur in eum per angelos, Can 12. ntur, de-

II. שְׁלַח *detrahere, extraher*ta re quandoque verbo hebr. פשט, qua de velet hominis aut pelle animalium dicitur. Haec sig-catio ex priori nata est. Nam *extra*io *vestimen*-est ejus a corpore *dimissio.* Imper. שלחו וא-ערטלו quae sunt exuite vos, nudate vos, heb. פשטה וערה Infinitivi modi, et explicantur per Imperativum, Jes. 32, 11. Saepius usurpatur in Aphel, quorum tamen etiam quaedam notantur ex Pahel. Praet. ואפשח אף הוא לבושוהי et exuit etiam ipse vestes suas, heb. IS. 19, 24. ויפשט איקרי מעלוי אַשְׁלַח gloriam meam a me detraxit, Job. 19, 9. In Venetis, אָשְׁלַח prave: וְאַשְׁלַחוּ ית יוסף ית כתוניה et extraxerunt Josepho tunicam ejus, Gen. 37, 23. Futur. וְיַשְׁלַח ית עלתא et extrahet holocaustum, i. e. pellem animalis ad holocaustum destinati, Lev. 1, 6. וְיַשְׁלַח ית לבושוהי et extraxit vestimenta sua, Lev. 6. 4. Sic ap. Talm. הוו משלחי מניהו extraxerunt vestimenta sua, Sab. 33b. שלח חד ולבש חד exuit unum (indusium) et induit alterum, TH. מועד קטון cap. 3.

שְׁלוּחַ *missio, dimissio.*

שְׁלִיחַ *nuncius, legatus, apostolus:* שליח מיוחד nuncius proprius, expresse alicujus certi negotii causa missus. Pl. שְׁלִיחִין nuncii, Apostoli in Nov. Test. שליח צבור nuncius caetus ecclesiastici, minister synagogae, Levitis, sacerdotibus, ac capiti synagogae operam praestans: Aedituus, negotiorum aedis sacrae sive synagogae Judaeorum curator. Item, שליח exutus vestibus: שליח וערטלאי exutus et nudus, Ketub. 65b. Gl. שליח i. e. הופשט. Sed hic usus rarus est. Vide aliud exemplum in ערטל. Fem. שְׁלִיחָה nuncia.

שְׁלוּחָא, שְׁלִיחַ *idem:* שלוחו של אדם כמותו nuncius hominis mittentis est sicut ipsemet mittens. Nam quod quis facit per alium, per seipsum facere dicitur, Kid. 41b. Gemara id dicit alibi, שלוחא דמלכא כמלכא legatus regis est sicut rex ipse, Bm. 113b.

שליחות *missio, legatio, ablegatio:* שְׁלִיחָה *idem.*

אִשְׁתַּלְּחוּת *idem:* ובריתא בְּאִשְׁתַּלְּחוּתְהוֹן et animalia ista in legatione sua, (qua missa sunt) ad faciendum voluntatem domini sui, Ez. 1, 14.

תושלחא *idem:* בְּתוּשְׁלַחְתֵּיהּ אולין in legatione sua cunt, Jud. 5, 15. Est formae תּוּשְׁבְּחָא laus, a שבח.

שְׁלַח *missile, telum, gladius, arma bellica,* heb.

שְׁלְחָא *idem:* מן למעבר בשלחא ne transeat per gladium, vel, arma bellica, hebr. מעבור בשלח, Job. 33, 18.

שְׁלַח, שִׁילְחָא *pellis extracta ab animali, sive sit recens sive aptata:* החובט על השלח excutiens virga pellem, Machschirin cap. 5. טומנין בשלחין operiunt eas pellibus, Sab. cap. 4. in Misna. הביאו שלחין adducite pelles, ibid. in Gem. Hic intelliguntur pelles aptatae, sed cum pilis adhuc, ex quibus pulvinaria fiunt, tegumenta arcarum, et similia.

שַׁלָּחָא *aptator pellium, coriarius:* אבא שלחא הוה dominus pater coriarius fuerat: in Sab. dicto loco.

שְׁלְחָה *emissura, qua res in latum se emittit et extendit, latitudo:* יג' מעלות היו שם רום מעלה חצי אמה ושלחה חצי אמה tredecim gradus erant ibi: altitudo unius gradus (qua unus gradus distabat ab [illegible] erat dimidius cubitus: latitudo unius gradus [illegible]ttes) erat dimidius cubitus: Mid. c. 2. Per [illegible] ascendebatur in Templo Hieros. ad

atrium mulierum, quod erat distinctum ab atrio virorum. Glossa רוחב.

שִׁילוֹחַ *Siloa, rivus erat lente fluens et quasi clam serpens*, unde sunt qui putant istum designari appellatione עין התנין *fons serpentis:* i. e. *qui lente fluit et serpit instar serpentis*, Neh. 2, 13. In heb. legitur, „propterea quod sprevit populus iste aquas Siloae, euntes sensim, et gaudium est apud Retzinem et filium Remaliae" (Jes. 8, 6.). Ad hunc locum legitur ap. Talm.: Dixit Raf Joseph: Nisi esset Targum hujus versiculi, non intellexissem sensum ejus. Dicit autem Targum: Eo quod sprevit populus hic regnum domus Davidis, quod gubernat eos placide, כמי שילוחא דנגדין בניח sicut aquae Siloae quae fluunt quiete, id est, sensim et leniter, etc. על כיף מיא דשילוח ad littus aquarum Siloae, Eccl. 2, 5. ותחתון יתיה לְשִׁילוֹחָא et deducetis eum ad Siloam, heb. אל גיחון, IR. 1, 33.

בֵּית הַשְּׁלָחִים *ager siticulosus, qui, aquis pluviis non contentus, opus habet perpetua irrigatione.* De hoc multa disputatio, quando licitum sit eum irrigari: unde in principio libri מועד Moed legitur: משקין בית השלחין במועד potant, i. e. irrigant agrum siticulosum in festo, etc. Nam si non irrigetur תדיר jugiter, נפסדת perditur et corrumpitur funditus. In Gemara ibidem dicitur: מאי משמע דהאי בית השלחין quis est sensus hujus בית השלחין? nempe לישנא דצחותא היא est significationis sitis, ex eo quod scriptum est: ואתה עיף ויגע quod Targum reddit, ואת משלהי ולאי tu fessus es et lassus, (Deut. 25, 18.) Sensus; השלחין idem significare quod משלהי fessus, lassus, quod cum de terra dicitur, intelligitur terra fessa propter sitim et defectum humoris, sicut homo ex itinere aut labore fessus et sitibundus, ac propterea laborare renuens. Sic est commutatio gutturalium literarum ה et ח. Sic visum ipsis, quod tamen non est ad palatum omnium. בית השלחים locus missionum, emissarium, lacus unde aqua emittitur, vel, locus in quem aqua de fossa ad irrigandum immittitur, aut per quem mittitur, juxta illud, השלח מים על פני החוצות mittens aquam in superficiem platearum, qui aquas in vicos mittit, Job. 5, 10. Vide Bb. 68a. et R. Sal. Cant. 4, 13.

שֻׁלְחָן *mensa, sive cibaria, sive alia quaevis, ut numularia, permutandis pecuniis serviens.* Ap. Rab. האוכל על שלחנו צריך שלא יהי גרגרן ובלען אלא כאוכל לפני המלך qui comedit in mensa sua, non debet esse gulosus, vel vorax, sed edere tamquam in conspectu regis: in Reschis chochma f. 69a. בני הוי זהיר בדברי תורה על השלחן וכל שלחן שאין עליו דברי תורה נקרא קיא צואה בלי מקום mi fili, esto memor verborum legis in mensa. Nam omnis mensa, in qua non agitur de verbis legis, de ea dicitur „Vomitus et sordes sine loco" (Jes. 28, 8.) in Orchoth chajim. ערי כתובתיך מונחת על השלחן ecce dos tua vel pecuniae dotis collocatae sunt ad mensam numulariam, ut numularius illis negotietur et lucretur alio [...] 80b. Sic Graecis τράπεζα mensa nu[...]

שֻׁלְחָנִי *numularius, argentarius, trapezitarius*, sic dictus, quia negotiationem permutationis in *mensa* peragit: *collybista.* שולחן השלחני mensa numularii. De his vide Majemon. par. [...] שקלים.

שְׁלַחַף *mutare, commutare, permutare*, ac verbum ex hebr. חלף transpositis du[abus literis] וְשַׁלְ[...] assumpto ש ab initio, ut in aliis. Pa. Gen. 31, 7. et mutavit mercedem meam, [...] sunt sy[...] in Jon. Onk. ואשני. TgH. [...] meam nonima. וְשַׁלְחֵפְתָּא אגרי et mutas[ti] לאבאשא decem vicibus, Gen. 31, 41. Pa. mutat, scil. ולא מְשַׁלְחֵף malefacere sibi ipsi [...]. Fut. דלא juramentum suum, heb. לא ימר [...] populum אֲשַׁלְחֵיף עמא הדין quod permu[tabit] in Jon. דלא hunc cum populo alio, Exod. [...] abis nos cum מְשַׁלְחֲפִנָּא בעם אוחרן quod [...] populo alio, Exod. 34, 9. [...] id est, cum דבר כוסא permutat cum arcu [...] vice excipit fugerit arma ferrea, pro [...] hebr. תחלפהו cum arcus chalybeus, Jo[...] tamen in idem quod diversimode exponu[nt] [...] mutabit eam, sc. recurrente. לא יְשַׁלְחֲפִנֵּיהּ [...] לא יחליפנו, Lev. malam pro bona substitu[et] [...] בעדן ה[...] eo tempore 27, 10. Ithpah. אבהן [...] translati sunt) quo permutati sunt [...], Ps. 46, 3. Part. patres ex terra, hebr. [...] meus in manu mea וקשתי בידי מִשְׁתַּלְחֲפָא [...] se et vigescit, heb. mutat se, i. e. roborat[ur] [...] non permutabitur, תחליף, Job. 29, 20. [...] 19. Ap. Talm. ודלמא hebr. לא תחלה, Job [...] forte permutando per- משלהפי שלחופי חייב [...] חלופי הוו שלחפי ידייהו mutarunt manus su[...] invenit) fuerint permu- להכריז si (nummi q[...] eos proclamare, hoc est, tando permutati, [...] cumulum dispositi, unus si non fuerint ord[ine] [...] in terra, partim supra supra alterum, [...] et in Sab. 96b. Aliter vide invicem, Bm. 28[...] supra in שחף.

שַׁלְחוּפָא *per[mutati]o, res, pretium quod alterius rei est permuta[tio]*, redemptio. שלחופיה דצדיקא [...] est improbus, hebr. כפר, Pr. רשיעא redem[ptio] [...] וְשַׁלְחוּפָ[...] et redemptio rectorum 21, 18. [...] בוזי [...] Veneta, שַׁלְחֵיפָא. Praestat sunt praedon[...] retinere, quae est usitatior: praecedenter [...] Item, מחיהיב שַׁלְחוּפֵיהּ datur vel pluralit[er] [...] חמורתו, Job. 20, 18. permutatio [...]

שְׁלַט [...] שלחת *dom[inium] dominium habere vel exercere*, ut [...] Sic etiam respondet saepe verbo Heb. [...] ולא שְׁלַט [...] neque dominata fuit in [...] די לא שלט נורא [...] mala, Eccl. 7, 21. משל. [...] eis [...] in [...] um corpus non fuit dominatus ig- [...] וְשַׁלְטְתּוּן בכל מלכותא Dan. 3, [...] et dominati [...] omnibus regnis, Ez. 16, 13. די שָׁלְטוּ בהון אריותא in quos donati fuerunt leones, Dan. 6, 25. Part. עלמא [...] יי׳ שַׁלִּיט על כל [...] num Dominus dominatur super univers[um] mundum, Eccl. 5, 1. Sic, דְּשַׁלִּיט, Eccl.

8, 4. דְשַׁלְטִין בדחלתא דיי׳ qui dominabantur in timore Domini, i. e. qui magno timore Domini erant praediti, Eccl. 7, 21. Infin. לְמִשְׁלוֹט בהון dominium exercere in eos, Esth. 9, 1. לא תקום קדם בעירא למשלט בה non stet coram jumento, ut dominari possit in eam, scil. coeundo cum ipsa, Lev. 18, 23. et 20, 16. ית שמשא למשלט ביממא solem ad dominandum interdiu, Psal. 136, 8. Fut. ותלתא במלכותא תִשְׁלַט et tertius in hoc regno dominaberis, Dan. 5, 16. די תשלט בכל ארעא quod dominabitur in universa terra, Dan. 2, 39. די ישלוט אנש באנש quod dominabitur homo in hominem, ut malefaciat ei, Eccl. 8, 9. וְיִשְׁלַט בכל טרחותי et dominaturus sit in omnem laborem meum, Eccl. 2, 19. די יִשְׁלְטוּן יהודאין ut dominarentur Judaei ipsimet in hostes suos, Esth. 9, 1. דלא ישלטון בי ne dominium habeant in me, heb. אל ימשלו בי, Ps. 19, 14. וְתִשְׁלוֹט בעממין סגיאין ובך לא ישלטון tu dominaberis populis multis, tibi autem nulli dominabuntur, hebr. ומשלת בגוים רבים ובך לא ימשלו Deut. 15, 6. Pahel שַׁלֵּט non satis in libris a Pehal distinguitur. Aphel, אַשְׁלֵט *dominari fecit vel sivit, Dominatorem constituit, dominium concessit, potestatem fecit.* Praet. אַשְׁלַטְתֵּיהּ בעובדי ידך dominari fecisti eum in opera manuum tuarum, hebr. תמשילהו, Ps. 8, 7. וְאַשְׁלְטֵיהּ למיכל מניה et potestatem concessit ipsi comedere ab illis, Eccl. 5, 18. וְהַשְׁלְטָךְ בכולהון et dominatorem constituit te in omnibus illis, Dan. 2, 38. וְהַשְׁלְטֵהּ et dominatorem constituit eum in omnes provincias Babyloniae, Dan. 2, 48. Imper. אַשְׁלְטוּנָא ונבז dominium concedite nobis et praedabimur, Am. 4, 1. ולא תַשְׁלֵיט בי כל שקר et non dominetur in me ulla falsitas, Psal. 119, 133. Ithpahel עבדא סוכלתנא יִשְׁתַּלַּט servus prudens dominus constituetur super filium pudendum, Pr. 17, 2.

שַׁלִּיט, שַׁלִּיטָא *dominator, dominium vel potestatem habens:* לא שליט non est dominator vel potestatem habens, imponere ipsis censum vel tributum, Esr. 7, 24. לאריוך שליטא די מלכא Arjoco dominatori regis, Dan. 2, 15. דְשַׁלִּיט על כל עלמא qui est dominator, qui habet dominium super totum mundum, Eccl. 8, 4. Legi etiam potest דְשַׁלִּיט vel דְשָׁלֵט qui dominatur. כל מלך רב ושליט ullus rex, princeps vel dominator, Dan. 2, 10. Pl. וְשַׁלִּיטִין et dominatores, Esr. 4, 20. למיכל עם שַׁלִּיטֵי ad comedendum cum dominatoribus sive principibus, hebr. את מושל, Pr. 23, 1. ישראל לְשַׁלִּיטוֹי Israël fuit inter dominatores ejus, heb. ממשלותיו dominia ejus. Ps. 114, 2.

שִׁלְטוֹן, שִׁלְטוֹנָא *idem:* שלטון דהוה מפלח ביה dominator, qui ejus servitute utebatur, Jes. 9, 4. וייתי שלטונא קדמאה et veniet dominator prior, Mich. 4, 8. ולית שלטונא neque est dominator, vel potestatem habens die mortis se eripere, Eccl. 8, 8. Pl. ואף ית שִׁלְטוֹנַיָּא etiam omnes dominatores ad unum perdidit, Jes. 7, 20. וכל שִׁלְטוֹנֵי מדינתא et omnes dominatores provinciarum, Dan. 3, 2. וְשִׁלְטוֹנֵי בית ישראל et dominatores domus Israël, Mich. 3, 9. אתברו שִׁלְטוֹנָיִךְ confracti sunt dominatores tui, Jes. 47, 2. ושלטוניך בזכו et dominatores tuos in justitia, Jes. 60, 17. וְשִׁלְטוֹנוֹהִי et dominatores ejus, Jes. 31, 9.

שָׁלְטָן, שׁוּלְטָן *dominium, dominatus, potestas.* Quandoque in concreto, *dominium, potestatem habens, dominator, imperator,* unde *imperator turcicus dicitur Sultan:* אם שולטן את סביר num dominatorem te esse putas, ut dominium sis habiturus in nos, heb. אם משול תמשל בנו, Gen. 37, 8. שולטן חיבין dominatum peccatorum, Jes. 14, 5. די בכל שלטן מלכותי ut in toto dominatu regni mei, Dan. 6, 27. ולה יהב שלטן ipsique dedit dominatum, Dan. 7, 14. ומן קדם שולטן et a dominatore, Eccl. 10, 5. שולטן עקתיה dominium angustiae ejus, Jes. 9, 3. שולטן ידיה dominatum manus ejus, heb. ממשלת, Jer. 34, 1. צמח שולטנא germinavit dominatus, Ez. 7, 10. שולטנא ודלחא dominatus et metus, Job. 25, 2. Cum aff. וְשׁוּלְטָנָךְ אתן בידיה et dominatum tuum dabo in manum ejus, heb. וממשלתך, Jes. 22, 21. ובכל ארע שׁוּלְטָנֵיהּ et in tota terra dominii sui, heb. ממשלתו.

שָׁלְטָנוּת, שׁוּלְטָנוּת *idem:* וּבְשָׁלְטָנוּתָא ורבנותא הוא et in dominatu et principatu sit, Eccl. 6, 3. וּבְשׁוּלְטָנוּתֵיהּ ובדחלתיה et dominatu suo, et reverentia sua, Job. 25, 2. in sec. Tg. וְשׁוּלְטָנוּתָךְ et dominatus tuus in omnem generationem durat, Ps. 145, 13.

II. שְׁלַט *irruere in aliquem, vi aliquem opprimere,* quod est, *per vim in aliquem dominium et potestatem obtinere, per vim alicujus dominus fieri.* Sic respondet hebraeo פגע quando hoc sensu usurpatur. Quandoque notatur ex forma Pahel, quandoque, et saepius, ex Pehal. Elias dicit, pro פגע esse לשון רציחה, id est, significationem habere occisionis. Huic expositioni usus repugnat. Praet. וּשְׁלַט הוא בכהניא וקטל et irruit in sacerdotes, et occidit eo, die etc. IS. 22, 18. וְשַׁלִּיט ביה וקטליה et irruit in eum, occiditque ipsum, IR. 2, 25. 34. דְשַׁלַּט בתרין גבריא qui irruit in duos homines, IR. 2, 32. Infin. לְמִשְׁלַט בכהניא דיי׳ ad irruendum in sacerdotes Domini, IS. 22, 17. Imper. שְׁלוֹט ביה ומחהי וקטליה irrue in eum, percute eum, et occide eum, IIS. 1, 15. איזל שְׁלוֹט ביה ito, irruito in eum, IR. 2, 29. קום את וּשְׁלַט בנא surge tu, et irrue in nos, Jud. 8, 21. ושלוט בכהניא et irrue in sacerdotes, IS. 22, 18. Futur. תִּשְׁלוֹט ביה ותקברניה et irruito in eum, sepelitoque eum, IR. 2, 31. Hic vis illa *irruendi* includit *caedem.*

III. שְׁלַט *scutum, clypeus, umbo:* מורניתא וית שלטיא hastam et scuta, IIR. 11, 10. מלו שִׁלְטַיָּא implete clypeos, id est, plene, pleno numero omnes congregate clypeos, Jer. 51, 11. ית שִׁלְטֵי דדהבא clypeos aureos, IIS. 8, 7. שִׁלְטֵיהוֹן תלו clypeos suos suspenderunt ad murum tuum, Ez. 27, 11. Metaphorice *macula lata instar scuti:* ונמרא שלטי רקמתיה et pardus maculas varietatis suae, Jer. 13. 23

שלטוניא *ornamentum quoddam variegatum, idem quod* שביסים TH. Sab. cap. 6, 8b. Glossator explicat, מצנפת מרוקמת בגוונים.

שלך. Hinc ponunt שָׁלָךְ *vicinus:* שְׁלוּכָה *divinitas.* Nugae. Vox שכינה in Aruch, a nostris lecta שכינה divinitas (ut supra in שכן explicatum) et inde

ulterius a Davide de Pomis sive Pomario, explicata per אלהות, legi debuit שְׁכֵינָה vicina mulier. שלוכה est vox barbara et corrupta, inde originem habens, ut tradunt Talmudici. Galilaei prae omnibus depravatissimam habebant linguam, et pronunciationem horridam, ut Judaeis barbari habiti, et stulti, quoad sermonem. Hinc mulier quaedam Galilaea, cum invitaret vicinam suam ad comedendum lac cum illa, dicebat, שְׁלוּכְתִי תוּכְלֵיךְ לָבָא id est, vicina, veni, comedendum dabo tibi lac. Pro eo Chaldaice sive Babylonice ipsi dicendum fuerat, שְׁלוּבְתִי תָאִי דְאוֹכְלֵיךְ חֲלָבָא. Hinc voces inter se connexae et depravatae. Legitur in Erub. 53b. R. Sal. scribit, pro שלוכתי ipsi dicendum fuisse שלובתי cum Beth, quod id Galilaeis idem fuerit quod Hebraice חברתי socia, proxima, amica mea, vel שכינתי vicina mea: תָאִי est secunda foeminina Imperativi, quam etiam efferebant תָאִי et contracte תֵי. Pro תוכליך in Ar. legitur תיכליך. In utraque forma est contractio pro תֵי אוֹכְלֵיךְ veni cibabo te, comedendum dabo tibi. Pro חלבא abjecta aspiratione, dicebat Galilaea ista לבא. Alia similia corruptae pronunciationis exempla ibidem leguntur in Gemara. Inde audiebant, גלילאה שוטה Galilaee stulte. Tantae molis erat, divisitatem ex hac radice exstirpare. Vide in גלל.

שלכת idem quod בת bathus, *mensura liquidorum*, secundum B. Ar., qui id adducit in ordine שלח, et scribit שלחת, Kel. c. 25. Quidam libri legunt divisim של כת קורמים, et aliter glossatores.

שְׁלָבָא *epistomium, vel, foramen per quod jusculum ex olla emitti potest.* In Gemara, קדרה של בשר דאית ליה שלכא olla carnis habens epistomium, per quod scil. liquor emitti potest. Glossa ברצון. Amplius ibidem דאית ליה תרי שלאכי. Ar. adducit in שלב per Beth, שלבא, et dicit esse כגון דדי הכיור instar mammarum, id est, epistomiorum labri. In Talmud scribitur per ב, quamvis lectio Aruch melior videatur. Item, ומוציא מה שבתוכו דרך שלאכא et emittit quod in olla est, per epistomium, in Glossa R. Salomonis ad priorem locum.

שָׁלַל *spoliare, praedari: auferre, abstrahere.* Ad animum relatum, est *spoliari vel spoliare mente vesanum, insanum fieri vel reddere, quomodo* in Hithpahel Rabbi Salom. et alii exponunt Ps. 76, 6. Jes. 59, 15. Et Nomen שולל spoliatus bonis corporis et animi, Job. 12, 17. 19. hebr. In Targ. per בזז reddi solet, quomodo et שלל praeda, spolium, et Chaldaice בזא sibi respondent: שללו ממנו החיבור והפירוד abstrahunt ab ipso (Deo) omnem compositionem et divisionem.

שָׁלַל, שולל *praedator, spoliator:* יהכון בְּשׁוֹלְלַיָא עַרטלאין ibunt inter spoliatores nudi, Mich. 1, 8. Cholem est ex forma hebraica.

שוללי *abstractivum, abstractum:* בדרך שולליי per viam abstractam, per modum abstractionis, abstracte.

שְׁלָל *praeda, spolium:* וּשְׁלָלֵיהוֹן לְעַדָאָה et praedam, i. e. bona et facultates ipsorum diripere, Esth. cap. 3, 13.

שְׁלוּלָא *embryo:* שלולא דליה תרין רישין embryo cui sunt duo capita, Deut. 14, 7. in Jonath.

שְׁלִילָא, שְׁלִיל [1] *abortus, abortivum:* שלילא דלא חזא עָלְמָא הדין abortus qui non vidit mundum hunc, Eccl. 6, 3. heb. הנפל cadivum, quod tempore non suo cadit, a נפל cadere.

שְׁלִיל *embryo, foetus maturus adhuc in utero existens tam mulieris quam jumenti:* ונהג בשליל et solet observari (nervus femoris) in embryone, Chol. c. 7. in princ. in Misna. Definiunt שליל Hebraei, ut sit בן תשעה foetus novem mensium, id est qui jam vicinus sit partui, et vivus: השוחט את המוקדשין לאכול שליל או שליא mactans sacrificia sanctificata, ut comedat de embryone vel secundinis, Seb. 35a.

שְׁלַל *consuere crasso et rudi modo:* דרכן של כובסין לשלול הבגדים זה עם זה mos fullonum est consuere pannos invicem, magnum cum parvo, ne quid perdatur. In materia de Luctu, hujus verbi usus frequens est: ut; post omnes mortuos שולל לאחר שבעה crasse consuit rupturam vestis post diem septimum, ומאחה sed recte resuit post diem trigesimum: Propter patrem aut matrem שולל crasse consuit post diem trigesimum, nunquam autem recte resuit. האשה שוללת לאלתר mulier crasse resuit statim post lacerationem, Mk. 22b. Cum vultum averterint a feretro, שוללין, ib. 25a. סבור דלא למישלל קרעיהו putabat non esse resuendam fissuram, f. 26a. Vide Chosen hammischpat num. 340.

שְׁלָל *sartura, sarcimen, sutura lata, crassa et tenuis sive laxa:* שלל של כובסים sartura fullonum, et pannus filis heterogeneis consutus, conjuncta manent, usque dum perfecto colore dissolvantur, id est, licitum est pannos ex lana, cum filis lineis consuere, coloris recipiendi causa, cum alias sit prohibitum, linum et lanam consuere. Okez. c. 2. Sab. 48b. Para cap. ultim. Hinc intelligitur, quid in Munstero hic sit *punctum longum quod fit in panno*, id est, *sutura rudis ex longis sive latis filorum gressibus*, mit weiten Stichen. „Sarcimen tenue" vocat Apulejus.

שְׁלָל *nidus, conglobatio ovorum in ventre gallinae*, der Eyerstock. Dicitur autem de *ovis majoribus ad plenitudinem et maturitatem vergentibus, de quibus dicitur* שלל של ביצים; At אשכול של ביצים botrus ovorum, de ovis minoribus ex semine primum conglobatis, Beza 7a. Munst. *ova multa simul.* Nimis id generale est. Significatio est ex praecedenti usu, quasi dicas *collectio, conjunctio, junctura ovorum.* Sic R. Sal. scribit, hebr. שלל praeda, spolium, esse דבר המקובץ *rem collectam.*

שְׁלָל *praeda, spolium,* sic dictum, quod sit *collectio, congregatio rerum a devictis relictarum:*

---

[1]) Ar. سَلِيلَة *foetus fem.* Convenit etiam cum hebr. שליה.

ומחלקת שלל לאגפיה et dividit spolium in brachia sua, Bk. 61a. Dicitur de אמת המים *fossa aquarum, unde agri irrigantur, quae quando repleta est, dividit praedam suam, id est, aquas suas in vicinos ad latera agros, ut fructuosiores fiant.*

שְׁלַל *congregare se, congregari, colligi vel colligere.* Hanc R. Sal. vult generalem esse hujus verbi significationem, unde et spolii significatio nata, ut antea dictum.

שְׁלוּלִית *fossa, conceptaculum aquarum, unde rivuli et aquaeductus ducuntur ad irrigandum agros:* הנחל נהר או שלולית fluvius aut fossa aquarum: מאי והשלולית flumen et fossa aquarum, Pea cap. 2. מקום שמי שלולית quid est שלולית? Dixit R. Jehuda, גשמים שוללין שם locus, ubi aquae pluviae se congregant: Gl. מתקבצים, Bk. 61a. Alius dixit: שלולית est fossa aquarum, quae distribuit שלל לאגפיה praedam in brachia sua; praedam, i. e. collectionem aquarum: In brachia, id est, in agros et prata vicina, ut fructus ferant, ib. Aruch exponit, שוללין, id est, יורדין ונקוין descendunt et congregantur. הגיע לנחל או לשלולית perveniens ad flumen vel fossam aut aquaeductum, Ohol. cap. ult.

II. שְׁלוּלִית *exundatio, quando de aquis dicitur: tunc enim obvia quaeque depraedatur et secum rapit.* Ap. Talm. בזוטו של ים ובשלוליתו של נהר in fluctu maris et exundatione fluminis, Bm. 21b. Gl. quando flumen erumpit extra ripas suas, שולל שלל praedatur praedam, inde dicitur שלוליתא exundatio.

שָׁלַל *negare*, apud Logicos Hebraeorum: שׁוֹלֵל *negans, negativa propositio;* ut cum dicis: Nullus homo est lapis, vocatur שולל הכללי negativa universalis, משפט השולל, vel simpliciter השולל, propositio negativa: או תשלול בו דבר מדבר sive neges rem de re, ut si dicas, Ruben non est sapiens; ea vocatur משפט השולל propositio negativa. שישלול הנשוא מכל הנושא ut cum quis negat praedicatum de toto subjecto: ut cum quis dicit, nullus homo est lapis. לפעמים יהיה השולל quandoque est negans sive negativa, in qua ישלול הנשוא negat quis praedicatum de aliquo subjecto. Ea propositio vocatur השולל חלקיי particularis negativa, vel, שולל חלקי negativa particularis. חואר שׁוֹלְלִיי forma negativa, id est, abstracta, cui opponitur חיובי affirmans, id est, concreta. ענין השולל ens negativum, abstractum, q. d. negans materiam, nullam habens materiam.

שְׁלִילָה, שְׁלִילוּת *negatio:* חוארי השלילה formae negationis, i. e. abstractae; oppositum, חוארי החיוב formae concretae. שלילה החלקיית negativa particularis, הכלליית universalis. בין שיהיה הספור חיוב או שלילה sive sit narratio affirmatio aut negatio, i. e., affirmativa aut negativa. המסופר ממנו הוא חיוב או שלילה quod narratur de ipso, est affirmatio vel negatio, affirmative vel negative. מענין החיוב והשלילות de quaestione vel propositione affirmationis vel negationis, affirmativa vel negativa. איכותו השלילה qualitas ejus est negativa. שלילת הגשמות negatio corporeitatis.

שַׁלְשֵׁל *mittere, transmittere:* בימי מלכות יון היו משלשלין להם שתי קופות של זהב tempore regni Graecorum miserunt ipsis duas arcas plenas auri, et obtulerunt duos agnos: alio tempore שלשלו להם miserunt ipsis duas arcas auri, et obtulerunt duos hoedos: dixit R. Levi: Tempore impii istius regni היו משלשלין להן fuerunt mittentes ipsis duas arcas auri, et obtulerunt duos hoedos: tandem שלשלו להן miserunt ipsis duas arcas auri, et obtulerunt duos porcos. Quum nondum pervenissent Graeci ad dimidium murum, prosiliit porcus, et exsiliit ex terra Israëlis ad quadraginta milliaria. Tunc iniquitate populi Israëlis factum, ut cessaverit sacrificium juge, et vastata fuerit domus templi, etc. Talm. Jeruschalmi in libro תענית de jejunio c. 4.

שַׁלְשֵׁל *demittere deorsum*, hebr. הוריד. Praeter. וְשַׁלְשֵׁלַת מיכל ית דוד et demisit Michal Davidem per fenestram, heb. ותרד, IS. 19, 12. וְשַׁלְשֵׁלְתִנּוּן באטונא et demisit eos fune ex fenestra, heb. ותרידם, Jos. 2, 15. דְשַׁלְשֵׁלְתָּנָא ביה per quam nos demisisti, ib. 2, 18. Sic ap. Talm. המשלשל דפנות מלמעלה למטה demittens asseres de super deorsum, Suc. c. 1. in Misna. שלשל את ידו למטה qui demisit manum suam deorsum, Sab. f. 5a. משלשלין את הפסח בתנור עם חשכה demittunt agnum paschalem in furnum, quando tenebrescere incipit, Sab. 19b. Os furni in superiori parte erat, ideoque assanda demittebant in furnum. משלשל החבית demittens dolium de tecto vel superiori loco deorsum, si ceciderit super aliquem, eumque occiderit, Maccoth cap. 2. in initio. Hic locus prave citatur in Aruch in primo של, nempe משישלה בחבית, unde Munsterus posuit, מְשִׁישְׁלָא *dolium, Veges.* Haec significatio est sequentis nominis חבית. Quid autem „Veges"?

שִׁלְשׁוּל *demissio: descensus, locus declivis, demissus et in profunditatem declinans:* לוה בשלשול ולוה בשלשול hinc per descensum sive declivitatem, et illinc per descensum, Erub. 83b.

שַׁלְשֵׁל *purgare, laxare alvum, quasi alvum demittere:* מאכילין אותו בדברים המשלשלים cibant eum rebus purgantibus: כסא קמא מרפי אידך משלשל poculum primum (istarum aquarum) emollit alvum, alterum purgat, tertium ut intrat sic exit: Sab. f. 110a. Dicitur de purgatione vehementiori, veluti in diarrhoea vel dysenteria.

שִׁלְשׁוּל *purgatio, laxatio: diarrhoea, fluxus alvi,* Item *caecilia*, ut Columella vocat, sive *serpens caecus*, Germ. ein Blindschleiche. In Gemara ad illud: Quod graditur super pectus, (Lev. 11, 42.) זה נחש id est, serpens, et quicquid ejus specie comprehenditur, ut est שלשול caecilia, et quicquid caeciliae simile est: Chol. 67b. Munst. simpliciter dicit *vermis.* Sed R. Sal. ait, תולעת ארוכה דומה לנחש *vermis longus similis serpenti, gaudens fimo.* Vocatur autem לשום שלשול a *lubricitate.* Alibi vocatur שלשול קטון propter vermem parvum, Chol. 40a. Hic simpliciter explicatur תולעת. Vide Br. s. 51. ab initio, ubi videtur esse *species limacis.*

שַׁלְשֶׁלֶת *catena*, hebr. שרשרת, unde pl. שַׁרְשְׁרוֹת, Exo. 28, 14. שלשלת הקבלה catena kabalae. Liber est historicus, historiam temporum connectens instar catenae. Pl. וְשַׁלְשְׁלִין דכסף et catenas argenteas, heb. ורתקות, Jes. 40, 19. Veneta habent Chirek ab initio, et sic, עביד שִׁלְשְׁלָן fac catenas, hebr. עשה הרתוק, Ez. 7, 23. ואיתיאוהי בְשִׁלְשְׁלָן et adduxerunt eum catenis, Ez. 19, 4. Sic Nah. 3, 10. Alia forma, שַׁלְשֶׁלָן דפרזל catenae ferreae, Esth. 1, 1. in sec. Tg. בְּשַׁלְשֶׁלָן catenis, heb. בעבותים, Ps. 118, 27. וְשַׁלְשְׁלָתְהוֹן et catenas ipsorum, hebr. ומוסרותיהם, Ps. 107, 14.

שׁוּלְשְׁלָא *idem:* שׁוּלְשְׁלֵי רשיעיא catenas improborum, Ps. 129, 14. שריתא לְשׁוּלְשְׁלָתִי solvisti catenas meas, heb. פתחת למוסרי, Ps. 116, 16.

שׁוּשְׁלָא, שׁוּשַׁלְתָּא *idem.* Videtur ex praecedenti forma esse contractum, excluso ל, siquidem hoc bene factum sit, et non potius sit cum eo legendum. Emph. שׁוּשַׁלְתָּא דמלכיא משרי catenam regum solvit, heb. מוסר מלכים, Job. 12, 18. עניאו בְּשׁוּשַׁלְתָּא רגלוי affixerunt catena pedes ejus, hebr. בכבל compede, Ps. 105, 19. Pl. ותרתין שׁוּשְׁלָן דדהב et duas catenas aureas, Exo. 28, 14. in Jon. ubi TgH. habet שִׁישְׁלָן, quod potius legendum שֻׁשְׁלָן: nam י saepe solet esse index vocalis Kibbutz, propter affinitatem soni. Sic, שושלן מתחמן catenas terminatas, heb. שרשות, Exo. 28, 22. in Jon. Emph. שִׁישַׁלְתָּא קליעתא catenas implexas, heb. שרשרת העבתות, Exo. 28, 14. ושושלי ערודא et catenas onagri quis dissolvit? heb. ומסרות, Job. 39, 8.

שַׁלְשֵׁל *catenare, connectere:* הִשְׁתַּלְשֵׁל catenari, catenis vinciri vel constringi. Part. דמוביל מרי מלכיא כד מִשְׁתַּלְשְׁלִין qui ducit consiliarios quasi catenatos, heb. שׁוֹלָל, Job. 12, 17. Ap. Talm. החרובין משישלשלו siliquae arbores ex quo catenatae fiunt, i. e. ex quo incipiunt grandescere, et rami instar catenae dependere, Schevi. c. 4. Item, *ordine catenato et continuo procedere, consequi:* וזה משתלשל אל מה שאין לו תכלית et hoc catenaretur, i. e. procederet in infinitum.

הִשְׁתַּלְשְׁלוּת *catenatio, ordinata conjunctio et tractatio:* השתלשלות הסבות catenatio, conjunctio causarum.

שְׁלֵים שְׁלַם *absolvere, absolvi, complere, compleri, impleri, perfici, consummari: consumi, absumi: deficere.* Diversis verbis heb. in diversis Conjugationibus respondet. Praet. אלהן שְׁלִים כספא sed absumptam esse pecuniam, hebr. כי אם תם הכסף, Gen. 47, 18. וּשְׁלִים כספא et absumpta fuit pecunia e terra Aegypti, hebr. ויתם הכסף, Gen. 47, 15. עד דִשְׁלִים כל פתגמא donec completum vel absolutum esset omne verbum, quod praeceperat, heb. עד תם, Jos. 4, 10. Fem. וּשְׁלִימַת עבידת עמודיא et absolutum fuit opus columnarum, IR. 7, 22. וּשְׁלֵימַת et absolutum fuit totum opus tabernaculi, heb. ותכל, Exo. 39, 32. ושלימת שתא ההיא et absolutus cum esset annus iste, exacto isto anno, heb. ותתם, Gen. 47, 18. והוה כד שְׁלִימוּ כל עמא למעבר fuitque cum absolverent universus populus trajicere Jordanem, hebr. כאשר תמו, Jos. 4, 1. עד דשלימו donec consumerentur, Jos. 8, 24. השלימו עולימיא num absolverunt pueri, num omnes transiverunt? heb. התמו, IS. 16, 11. ארי שלימו יומיכון nam completi sunt dies vestri, ut mactemini, hebr. מלאו, Jer. 25, 34. Part. Pehil, עד כען מתבנא ולא שְׁלִים hucusque aedificatur, necdum est absoluta, Esr. 5, 16. Plur. כדין שְׁלִימִין יומי סמתוריהון sic complebantur dies munditiarum, Esth. 2, 12. בתר דשלימין postquam completi fuissent duodecim menses, Esth. 2, 13. Infin. עד יום מִשְׁלַם usque ad diem compleri, quo completi fuerint dies consecrationum vestrarum, Lev. 8, 33. לפום משלם לבבל quum completi fuerint Babyloniae septuaginta anni, heb. לפי מלאת, Jer. 29, 10. עד משלם יומי שבעא donec exacti fuissent dies septem, Jobi 1, 4. Fut. וְיִשְׁלְמוּן יומי אבלך et complebuntur dies luctus tui, Jes. 60, 20.

שַׁלֵּם *perficere, complere, persolvere, reddere, rependere, retribuere, compensare.* Praet. כמא דעבדית כן שַׁלֵּם לי יי׳ sicut feci, sic rependit mihi Dominus, hebr. שִׁלַּם, et sic plerumque hoc verbum redditur, Jud. 1, 7. וְשַׁלֵּם ית ביתא et perfecit domum, IR. 9, 25. יומנא שַׁלֵּמִית ית נדרי hodie persolvi vota mea, Pr. 7, 14. ולא כעויתנא שלם לנא neque juxta iniquitates nostras rependit nobis, heb. גמל, Ps. 103, 10. Sic ex Pahel pro hoc verbo semper legendum est. למא שַׁלֵּמְתּוּן בישא quare rependistis malum pro bono? heb. שִׁלַּמְתֶּם, Gen. 44, 4. Part. דִמְשַׁלֵּם גמלא qui reddit retributionem omnibus inimicis suis, Jes. 66, 6. הגמלא אתם משלמין קדמי num retributionem vos rependitis mihi? Joel. 4, 4. Infin. שַׁלָּמָא ישלם תורא persolvendo persolvet bovem, Exo. 21, 36. Imper. שַׁלֵּם טב על עבדך repende bonum servo tuo, hebr. גמל, Ps. 119, 17. Fut. ואנא אֲשַׁלֵּם et ego rependam, Deut. 32, 35. עבד לי דאשלם לך fac mihi aliquid, et rependam tibi, Mich. 7, 3. ארום תשלם עלי quum rependeris vel contuleris in me beneficium, Ps. 142, 8. יְשַׁלֵּם ut paulo ante ad Infinitivum. וִישַׁלֵּם יתיה ברישיה et reddat sive rependat illud in caput ejus, i. e. in solidum, Lev. 6, 5. al. 5, 24. וישלם יאית צדקך et perficiet pulchritudinem justitiae tuae, Job. 8, 6. ולמה יְשַׁלְּמִנַּנִי מלכא et quorsum rependat mihi rex beneficium hoc? heb. יגמלני, IIS. 19, 37. וִישַׁלְּמוּן et persolvent, Jes. 19, 21. Ithpehal vel Ithpahel, Part. ופורענותא טבתא מִשְׁתַּלַּם ליה et beneficium optimum rependitur ipsi, Pr. 19, 17. Infin. עתידין לְאִשְׁתַּלָּמָא futuri sunt ad persolvendum, futurum est ut persolvatur ipsis poena iniquitatis ipsorum, Jes. 42, 19. Fut. ארי פירי עובדיהון יִשְׁתַּלְּמוּן nam fructus operum ipsorum persolventur ipsis, hebr. „Fructus operum suorum יאכלו comedent" Jes. 3, 10. ולך יִשְׁתַּלְּמוּן נדריא et tibi persolventur vota, Ps. 65, 2.

אַשְׁלֵים *implere, complere, absolvere, perficere: reddere.* Praet. ולא אַשְׁלֵים neque implevit, id est, plene ivit post timorem Domini, sicut David pater ejus, heb. מלא, IR. 11, 6. וְהַשְׁלְמַהּ et perfecit illud, id est, perfecte numeravit, Dan. 5, 26. ה ex forma

hebraica loco א characteristi. וַיְיָ אַשְׁלֵימִנּוּן dominusque perfecit cum eis, id est, prorsus eos consumpsit et hostibus tradidit, Deut. 32, 30. pro heb. הסגירם inclusit eos in manus hostium. אשלמתא מימר רעותך perfecisti verbum voluntatis tuae, IIS. 22, 26. ואנא אשלמית ego autem implevi post timorem Domini Dei mei, i. e. quam potui plene et integre Deum colui, hebr. מלאתי, Jos. 14, 8. Part. ומלך שליחוהי מַשְׁלֵים et consilium legatorum suorum perfecturus, Jes. 44, 26. אם מַשְׁלְמִין num perfecerint, IIS. 20, 18. Imper. הַשְׁלֵם קדם אלה ירושלם redde coram Deo Jerusalem, Esr. 7, 19. Fut. וְאַשְׁלֵם קדמוהי כל שניא et complebo coram ipso omnes annos, Jes. 38, 15. וְתַשְׁלֵים ביה אשלמות אבנא et implebis in eo impletione lapidum quatuor ordines, hebr. ומלאת, Exod. 28, 17. ארום ישלים nam perficit sicut in principio statutum de me, Jobi 23, 14. Ap. Rab. proverbiale est, שילו חטא ויוחנא משתלם Schilo peccavit, et Johanni persolvitur illud, i. e. Johannes persolvit illud, plectitur, punitur, Br. s. 25. et 64. Simile vide in נגר.

אַשְׁלֵים *pacem inire, pacem facere vel pangere: pacem habere, pace vel prosperitate frui.* Praeter. וְאַשְׁלֵם יהושפט et pacem iniit Josaphat cum Israële, IR. 22, 45. מן אקשי לוחיה וְאַשְׁלֵים quis durior fuit erga ipsum, et prosperitate usus? hebr. וישלם, Job. 9, 4. וְאַשְׁלְמַת עם יהושע nam pacem fecit cum Jehosua, Jos. 10, 4. ואשלמת עם בני ישראל et pacem fecit cum filiis Israël, Jos. 11, 19. ארי אַשְׁלִימוּ nam pacem inierant habitatores Gibeon cum Israële, Jos. 10, 1. וכנענאי דמתחרמין להיות ברא יַשְׁלְמוּן ליך et Chananaei, qui assimilantur bestiis agri, pacem habent tecum, Job. 5, 23. וְאַשְׁלִימוּ עם ישראל et pacem fecerunt cum Israële, IIS. 10, 19. Ithpehal, Praeter. וְאִשְׁתְּלֵם et pacem habeto, Job. 22, 21.

שְׁלָם *pacatus, pacificus, pacem colens.* Pl. שְׁלְמִין אנון עמנא pacifici sunt nobiscum, pacem colunt nobiscum, Gen. 34, 21.

שְׁלָמָא, שְׁלָם *pax, salus, prosperitas. Late patet,* ut hebraice: שלם לכון pax sit vobis, heb. שלום לכם, Gen. 43, 22. Sic Jud. 19, 20. et 6, 23. pro *salvete, salvi sitis.* Rabbini pro eo dicunt שלום עליכם pax sit super vos. Christus Syre dixit, שְׁלָמָא עמכון pax vobiscum, Johan. 20, 19. 21. Et sine Pronomine, ואמר למלכא שְׁלָם et dixit ad regem, pax, i. e. salve rex, IIS. 18, 28. ואת שלם וביתך שלם וכל דילך שלם tu salve, salva sit domus tua, salvi sint omnes tui, IS. 25, 6. Doctoribus, magnatibus et principibus duplicanda est salus: שלמא למר שלמא למר pax domino, pax domino: שלמא עליכו מלכי שלמא עלייכו מלכי pax vobis reges, pax vobis reges: Git. 62a. Sic vocantur ibi Rabbini magni. Duplicationem probant ex IPar. 12, 18. Quod Rabbini vocentur reges, ex Pr. 8, 15. „Per me reges regnant.“ הֲשְׁלָם ליה ואמרו שְׁלָם num pax ipsi est, id est, num salvus et incolumis est? et responderunt, salvus est, Gen. 29, 6. ותשאלון ליה בשמי לִשְׁלָם rogabitis in nomine meo de pace, id est, eumque nomine meo salutate, ושאלחם לו בשמי לשלום, IS. 25, 5. ואמר הֲשָׁלָם יהוא ואמר מה הֲשָׁלָם et dixit: Num pax est, o Jehu, i. e. num prospere se res habent? et respondit: Quid pax, i. e., quorsum quaeris, num prospere se res habeant, tot stupris et maleficiis matris tuae Izebel adhuc durantibus? IIS. 9, 22. לדריוש מלכא שלמא כלא Dario regi pax omnis, id est, salutem plurimam, Esr. 5, 7. ועל כל שלמא et de omni pace, qua ego ipsum afficero, Jer. 33, 9. וקושטא ושלמא רחימו veritatem et pacem diligite, Zach. 8, 19. למשאל לשלמא לך qui te salutet, Jer. 15, 5. Cum Pron. וברית שְׁלָמִי et foedus pacis meae non dimovebitur, Jes. 54, 10. שְׁלָמְכוֹן ישגא pax vestra multiplicetur, Dan. 3, 31. Formula salutandi est in exordio epistolae, pro, *salutem plurimam.* Sic Dan. 6, 26. באנשי שְׁלָמֵיה in viros pacis ejus, id est, qui foedus pacis cum ipso habebant, Ps. 55, 21. ארי בִשְׁלָמֵהּ יהי לכון שלם nam in pace ejus erit vobis etiam pax, לא תתבע שְׁלָמְהוֹן non quaeres pacem ipsorum, Deut. 23, 7. Ap. Rab. הוי מקדים בשלום כל אדם esto praeveniens pace (hoc est, salutatione) quosvis homines, Avoth c. 4. ולא יתן שלום לרבו או יחזיר לו שלום כדרך שנותנים לריעים ומחזירים זה לזה neque dabit pacem praeceptori suo (id est, salutabit eum), aut reddet ei pacem (hoc est, gratias ei salutanti aget) sicut salutantur amici, et sibi invicem respondent, Maim. in הלכות יסודי תורה cap. 5. Dare salutem i. e. salutare: reddere salutem, i. e. respondere.

שְׁלִים *completum, perfectum, integrum, integer, salvus, incolumis:* ויהי לבכון שלים eritque cor vestrum integrum, heb. שלם, IR. 8, 61. et IR. 11, 4. et 15, 3. ויעקב גבר שלים et Jacob erat vir integer, hebr. איש תם Gen. 25, 27. שלים הוה בדרוהי integer erat seculo suo, heb. תמים Gen. 6, 9. דכר שלים יקרבניה arietem integrum offeret, Lev. 1, 3. כיום שלים quasi die integro, heb. תמים, Jos. 10, 13. דשלים מנדעא qui perfectus est scientia, id est, perfectae scientiae, qui omnia perfecte scit, Job. 37, 16. Et cum Tzere in medio, ויהי אגריך שְׁלֵימָא sitque merces tua perfecta in seculo futuro, heb. שלמה, Ruth. 2, 12. Possit etiam esse שְׁלִימָא cum Chirek. Masculinum emphaticum est: nam אגר substantivum, masculinum est. Pl. ודכרין תרין שְׁלִימִין et arietes duos integros, hebr. תמימים, Exod. 29, 1. Scribitur id in libris vulgo שְׁלְמִין vel שְׁלְמִין, sed omnino legendum cum Chirek in medio. Altera ista forma est a שְׁלָם, quod quidem heb. eum sensum habet, sed non aeque chaldaice. Sic IIS. 20, 19. שְׁלִימִין בהימנותא perfecti, integri in fide sumus, integrae fidei homines. Item, מתקלין שלימין pondera integra et perfecta, Deut. 25, 15. מכילן שלימין mensurae perfectae, ibid. בני שנא שלימין anniculos integros, Lev. 9, 3. וּשְׁלִימֵי ירתון טבתא et integri haereditabunt bonum, Pr. 28, 10. Prave in Venetis legitur ושילמי literis duabus transpositis. טוביהון דִשְׁלִימֵי ארחיה beati, qui integri sunt via sua, Ps. 119, 1. Fem. שְׁלִימָא vel שְׁלֵמָא integra, perfecta: גלו שלימא migratione perfecta, Am. 1, 6. צפירת עזי שְׁלֵמָא capellam caprarum integram, Lev. 4, 28.

Possunt haec etiam cum Chirek in medio legi, ut in forma masculina. Emph. שְׁלֵמְתָא vel אליתא שְׁלֵמְתָא caudam integram, Lev. 3, 9. Jon. שְׁלִימְתָא ut mox: אוריתא דיי׳ שְׁלִימְתָא lex Domini perfecta est, Ps. 19, 8. Pl. שבע שבוען שְׁלָמָן septem septimanae perfectae erunt, Lev. 23, 15. אבנין שְׁלָמִין תבני ex lapidibus integris aedificabis Deut. 27, 6. Sic Jos. 8, 31. et alibi.

שִׁלּוּם *solutio, exsolutio, persolutio.* שילום הכסף exsolutio pecuniae, Rab.

שלימה *arcula, capsula,* idem quod כוורת, Kelim cap. 8.

שְׁלֵימוּת, שְׁלִימוּת *perfectio, integritas, sinceritas animi:* שלימותא ותריצותא יטרונני integritas et rectitudo custodient me, Ps. 25, 20. וּשְׁלֵמוּת ארחתך et integritas viae tuae, Job. 4, 6. בִּשְׁלֵימוּת שניך in perfectione annorum tuorum, Job. 5, 26. בשלימות לבביה in integritate animi ejus, Ps. 78, 72. Sic Ps. 101, 2. ubi Veneta sunt prava. וידע אלהא שְׁלֵימוּתִי novit Deus integritatem meam, Job. 31, 6. בשלימותי אנא הלכית in integritate mea ego ambulavi, Ps. 26, 1. בתקוף בִּשְׁלֵימוּתָךְ in integritate tua, Job. 2, 9. שְׁלֵימוּתֵיהּ in robore integritatis suae, Job. 21, 23. Ap. Rab. שלמות הראשון perfectio prima, i. e. temperamentum, constitutio hominis: שלמות האחרון perfectio ultima, hoc est, intellectus, mens, More par. 3. cap. 33. שלימות הפעולה מורה על שלמות הפועל perfectio operis, docet de perfectione efficientis, authoris.

תַּשְׁלוּמָא *retributio, compensatio:* ולמה ישלמנני מלכא תשלומא הדא quare redderet mihi rex retributionem hanc, i. e. quare me rex tanto afficeret beneficio? hebr. הגמולה הזאת IIS. 19, v. 36. Plur. תַּשְׁלוּמִין retributiones, compensationes. Inde induit naturam Praepositionis *pro*, ut in TgH. Jeruschalmi: תבר תשלומי תבר עין תשלומי עין ושן תשלומי שן fractura pro fractura, oculus pro oculo, dens pro dente, Lev. 24, 20. Sensus; fractura sit retributio fracturae, pro fractura reddatur vel retribuatur aequalis fractura, et sic reliqua. Volunt Talmudici, ut et R. Sal. in loco Levitici meminit, retributionem istam fuisse תשלומי ממון retributionem per pecuniam. Et R. Salomon ibidem vers. 21. אם אין חבלה אין תשלומין ubi nulla est laesio, ibi nulla est compensatio. Sic, חובל בחבירו לתשלומין laedens socium suum, ad compensationem condemnatur. Vide Kethub. 32b. תשלומי נזק compensatio damni. פטור מתשלומין liber, immunis est a compensatione. Sic Rabbinis saepius pluraliter usurpatur.

תּוּשְׁלְמָא, תּוּשְׁלָמָא, תּוּשְׁלִימָא *idem.* Aliquando etiam invenitur: שנת תושלימא annus retributionis est, Jes. 34, 8. אתו יומי תוּשְׁלְמַת חובין venerunt dies retributionis peccatorum, heb. ימי השלם Hos. 9, 7. ותושלמת עובדיהון כמררותהון et retributio operum ipsorum erit juxta amaritudinem ipsorum, Deut. 32, 32. אתקבלו תּוּשְׁלֵימַת עובדיהון receperunt retributionem operum suorum, Jer. 13, 19. עדן תושלימת חובוהי tempus retributionis peccatorum ejus, Ez. 21, 25.

תּוּשְׁלְמוּת *idem.* Plurale תּוּשְׁלְמָון. Constructe, תּוּשְׁלְמוּת ex qua forma in Jonathane legendum, ן תהון תּוּשְׁלְמוּתְהוֹן sic erunt retributiones ipsorum, Deut. 32, 32.

אַשְׁלָמוּת *impletio, completio, complementum, absolutio:* אשלמות אבנא impletionem lapidis, heb. מלאת אבן Exod. 28, 17. In TgH. est אַשְׁלִימוּ per apocopam. ואבני אַשְׁלָמוּתָא et lapides impletionis, Exod. 25, 7. id est, qui implebantur lapidibus pretiosis: ובאשלמות יומי משתיא et in complemento dierum convivii, cum completi essent, Esth. 1, 5. Item, *consecratio, initiatio, de sacrificiis et oblationibus, quae sic dicebantur, quod iis implerentur manus sacerdotum, quando eis tradebantur ad offerendum:* קרבן אשלמותא הנון oblatio consecrationis sive initiatoria sunt, heb. מלאים הם Lev. 8, 28. דכר אשלמותא arietem initiatorium, Lev. 8, 22. in Jonath. וּלְאַשְׁלָמוּתָא et de consecratione, Lev. 7, 37. al. 27.

אַשְׁלָמְנוּת *idem:* בתר יומי אַשְׁלָמְנוּתָא post dies initiationis, Lev. 8, 34. in Jonath. עד יום משלם יומי אַשְׁלָמְנוּתְכוֹן usque dum absolvantur dies initiationis vestrae, Lev. 8, 33. Jon.

שְׁלַף *educere, extrahere, detrahere, exuere, evaginare.* Praet. ארי לא שלף חרבא non enim extraxit gladium e ventre ejus, Jud. 3, 22. וּשְׁלָפַהּ מנדנה et extraxit eum ex vagina sua, IS. 17, 51. בתר דְּשַׁלִּיפוּ אבניא posteaquam extraxerunt lapides, heb. אחר חלץ, Lev. 14, 43. Part. שָׁלְפֵי סיפא extrahentes gladium, Jud. 20, 2. Part. Pehil, בי שְׁלִיף סנדלא domum exuti calceum, i. e. discalceati, Deut. 25, 10. in Jon. heb. חלוץ הנעל. Rarius pro hoc verbo ponitur. זנותא וחמרא ורויתא שְׁלִיף scortatio, vinum et inebriatio sunt quasi extractus gladius, sc. ad nocendum, Hos. 11, 4. Sic habent Veneta. Ex structura sermonis potius est Participium praesens activum, שָׁלֵיף educit, extrahit gladium, i. e. armat hominem ad peccandum, וּמְטְעֵי ית לבהון et seducit cor ipsorum, nempe hominum, qui iis indulgent. Sic duo participia activa copulantur. וְדִשְׁלִיף et quod extractum est, virilibus sc. non offeres domino, heb. ונתוק et avulsum, Lev. 22, 24. R. Sal. explicat de eo, cui virilia manu extracta vel avulsa sunt a nervo suo, ita ut in sacco suo adhuc inclusa, id summe vitiosum est, et ad sacrificia profanum. Fem. וחרביה שְׁלִיפָא בידיה et gladius ejus evaginatus erat in manu ejus, Num. 22, 23. 31. Pl. גררך שְׁלִיפִין לםקטל sagittae tua extractae sunt ad occidendum, heb. שנונים acutae factae sunt, Ps. 45, 6. Infin. בעא לְמִשְׁלְפֵיהּ מן רישיה cupivit eum detrahere de capite suo, Num. 21, 36. in Jonathane. Imper. שְׁלוֹף סינך extrahe calceum tuum, Exo. 3, 5. in Jonathane. Pro סינך TgH. habet סנדלך quod idem. Fut. ומסנך תִּשְׁלוֹף et calceum tuum extrahes de pedibus tuis, Jes. 20, 2. ותשלוף סנדליה et extrahet calceum ejus de pedibus ejus, Deut. 25, 9. וְיִשְׁלְפוּן ית אבניא et extrahent lapides, heb. וחלצו Lev. 14, 40. Pass. Ithpeh. vel Ith-

pah. Praet. וְאִשְׁתְּלִיף ברולא et extractum fuit ferrum, scil. de suo manubrio, IIR. 6, 5. בריל למקטל קטול אִשְׁתְּלִיפַת ad edendam stragem extractus est, scil. חרבא gladius, quod nomen praecedit, Ez. 21, 10. Hebraice הוחדה acutus factus est. אִשְׁתְּלִיפַת למקטל extractus est ad occidendum, heb. עשויה לברק factus est ad coruscationem. Extractus gladius dicitur coruscare: Ez. 21, 15. et 28. אִשְׁתְּלָפַת ex forma Pahel. ולא אִשְׁתְּלִיפוּ מניה et non fuerunt extracti ab eo, nempe duae personae in scortatione a Pinchaso interfectae, Num. 21, 8. in miraculo nono istius versus in Jonathane. בכן אִשְׁתְּלָפָא tunc extractae fuerunt calces vel ungues equorum ipsorum, Jud. 5, 22. heb. עקבי calces. Part. ולא מִשְׁתַּלְּפָן סכוהי neque extrahuntur, excidunt clavi ejus, Jes. 33, 20. Imper. אִשְׁתְּלִיפִי וקטילי evaginator, occide a meridie, Ez. 21, 16. Fut. וְיִשְׁתְּלִיף ברולא et excussum fuerit ferrum de ligno sive manubrio suo, heb. ונשל, Deut. 19, 5. Usitatissimum est verbum apud Rabbinos et Talmudicos.

שְׁלוּף דוֹץ *herbae nomen, cujus usus in eluendis sordibus et maculis.* Alias vocatur קמוניא ap. Talm. Herba ista exsiccata, in pulverem contunditur, quo eluuntur sordes. Vide אשלג.

שלפי, שלפים *finis.* Sic Munsterus et alii. In tractatu talmudico Jebham. 116a. שלפי קציר חטים היו finis messis tritici fuit, gl. סוף קציר חטין ושלפי לשון שלף איש id est, שלפי idem est quod סוף, et est ex significatione שלף איש detraxit vir calceum suum, (Ruth. 4, 7.) Messis enim tum jam detracta erat, et praeterierat. In Aruch parvo similiter explicatur, מוצאי קציר חטין. Sic in Sab. 60. שלפי הגוירה היו finis persecutionis fuit, quod in Ar. et glossa talm. explicatur, נמלטין היו מן הגוירה liberati fuerunt a decreto. In R. Alphes pro הגוירה legitur hic השמד, et שלופי, pro שלפי. In Schir Hasschirim rabba cap. 6, v. 11: Simile hoc est filiae regis שהיתה מלקטת בשלפים quae erat colligens (spicas) in fine, exitu messis, (quod pauperum olim erat beneficium.) In gl. explicatur בלקט השבלים אחר הקוצרים, et dicitur, שלפי esse לשון אחוריים.

שְׁלִיף[13] *onus, sarcina:* בשליף שעליה cum onere quod in ipso est; gl. שליף i. e. משאוי, Kid. f. 22b. בשליפי זוטרי cum oneribus parvis, sarcinulis levioribus, Sab. 154b. Bb. 86.

שלופפין *flores dactylorum, palmae florentes.* In Gem. שלופפי והוו חמרי palmas florentes, et facti sunt postea dactyli, maturi scil. Gl. דקלים Bb. 124a.

שְׁלְפוּחָא *vesica piscis,* שמליאה רוח quae plena est spiritu: וחד משכחת לה בשילפוחא et unum invenitur in vesica, As. 40b.

שְׁלְפוּחִית *matrix, uterus,* מקום שהולד מונח בו locus in quo foetus quiescit: In Gem., ניטלה שלפוחית שלה si ablata fuerit matrix ejus, Chol. 48a. Pro eodem postea in Misna dicitur, ניטלה האם שלה, fol. 54a. ubi האם mater, matrix, idem est quod שלפוחית, et rursus האם in Gem. exponitur per alia synonima, האם היא טרפחת היא שלפוחית fol. 55b. et 56b. Alibi etiam est זפק *ingluvies, vesicula gutturis in avibus.* Unde שלפוחית של תרנגול ingluvies galli. Citatur in Aruch ex Vr. s. 16.

שְׁלְפוּקִין[14] *pustulae:* שלפוקין בכל ארעא דמצרים pustulae in tota terra Aegypti, heb. אבעבעות Exod. 9, 9. שלפוקין סגי באנשא ובבעירא postulae multae in hominibus et jumentis, ib. v. 10. in Jon. In priori loco TgH. habet שלבוקין: nam et alias ב et פ inter se commutantur.

שלץ שְׁלְצִיוֹן *nuncius Tzionis, qui quotidie solebat Hierosolymam ire.* Sic adducit Ar. ex Gem., sed ibi hodie legitur plene שליח ציון, Beza 25b. Alibi vero שלציון est *nomen proprium loci:* unde, ערבי שלציון fidejussores Schalzion, Jeb. 109b. ubi scil. debitor principalis dimittebatur, et fidejussor capiebatur. Inde monuerunt, a fidejussionibus longe esse recedendum. Sponsio enim non est sine noxa. Munsterus hic addit, *lilium.* Id non est in Aruch, ideoque suspectum.

שָׁלַק *aduri, uredine tangi:* כעשב אגריא דישלוק sicut herba tectorum, quae aduritur a sole, antequam perveniat in spicam vel culmum, heb. השדפה לפני קמה IIR. 19, 26. Pro eodem legitur דשלוק Jes. 37, 27.

שָׁלַק *elixare, in aqua coquere,* Erub. 28b. Metaphorice etiam tribuitur *soli, qui calore suo fructus coquit, ut ignis carnes vel alios cibos:* מִשֶּׁיִּשָּׁלֵק ex quo coctus fuerit, id est, maturuerit, Maser. c. 1.

שָׁלָק, שָׁלוּק *elixum, coctum:* פריק ליה בשלקי redimit illud (primogenitum) oleribus elixis, pro ejus valore, Bech. 9. אכל שלק comedit elixum. זתים שלוקין olivae maturae. ביצה שלוקה ovum elixum. ירקות שלוקין olera elixa.

שְׁלָקוֹת *elixa, cocta,* ע"ן c. 2. in Misna.

שלש שְׁלֹשָׁה vel שְׁלֹשֶׁת *tres, tria:* שְׁלֹשִׁים *triginta.*

מְשֻׁלָּשׁ *triangulum.* צורת משולש figura trianguli.

שִׁילּוּשׁ *trinitas, tres personae divinae.*

שָׁלִישׁ *trinus.* Deus est שליש trinus in unitate seu una essentia, sed non שלשה tres.

Peculiaris etiam hujus radicis usus est apud Jureconsultos Hebraeorum, ubi de jure mutui, crediti vel debiti agunt. In libro Chosen hammischpat, Num. 55. שליש *tertius,* id est, *depositarius, sequester, in cujus fidem vel apud quem rem vel litem deponunt.* הַשְׁלִישׁ *deponere in fidem vel custodiam tertii.* הֻשְׁלַשׁ *deponi.* שְׁלִישׁוּת *tertiatio,* i. e. *depositio in fidem tertii.* שליש בזמן ששלישותו בידו נאמן לשני עדים depositarius quando depositio seu depositum est adhuc in manu sua, fidem habet duorum testium. Etiamsi alter litigantium dicat, שלא עשאו שליש quod non fecerit eum depositarium, tamen השליש נאמן

[13]) Conf. ar. سَلْف quod *peram, marsupium magnum* et contra *parvum* (שליפי זוטרי) notat.

[14]) Commutatis ב et פ idem atque שלבוקין, d. q. supra.

depositario isti fides habetur: etiamsi ambo negent, tamen adhuc ei fides habetur. שטר שהיה ביד שליש literae contractus vel obligationis, quae fuerint in manu depositarii, ac dicat coram judice, illam obligationem exsolutam esse, fides ei habetur, etc. על תנאי זה היית שליש cum hac conditione fuisti depositarius: אין לו ליתן השלישות אלא בפני ב"ד non debet reddere (de manibus suis) depositum, nisi coram judicio, illisque expressis verbis explicare עניין השלישות rationem depositi, quo scil. jure et qua conditione illud susceperit. שליש שהושלש שטר בידו depositarius, in cujus manum deposita fuerit obligatio.

שִׁלְשֵׁל .שַׁלְשֶׁלֶת vide supra in שלל.

שֵׁם *nomen*, pl. שֵׁמוֹת nomina. אשריו של אדם שיצא בשם טוב מן העולם beatus homo qui exit cum nomine bono ex hoc mundo, Medr. Ruth c. 1, v. 3. In Br. s. 71. ד׳ מדות נאמרו בשמות hoc est; quatuor proprietates dicuntur de nominibus: Sunt, qui nomina habent pulchra, et simul opera pulchra. Alii nomina habent turpia, et eorum opera quoque sunt turpia. Aliorum nomina sunt turpia, sed opera pulchra. Aliorum denique nomina pulchra, sed opera turpia, etc. Illustratur ibi exemplis. In Pirke R. Elieser, cap. 32: Sex nominati sunt בשמותם nominibus suis, antequam nascerentur; Isaac, Ismael, Moses, Salomon, Josias, et Nomen Messiae, etc. Porro singulare שם ap. Rab. latioris usus est, unde variis nominum appellationibus adjungitur. Est *nomen per se*, *quo quis nominatur*, et est *nomen grammaticum vel logicum*, unde hae Nominum sunt differentiae: שם העצם nomen substantiae, i. e. nomen proprium, quo unam substantiam appellamus, ut Ruben, Schimeon. שם הדבר nomen rei, id est, nomen substantivum et appellativum. שם התואר nomen formae, id est, adjectivum, nomen concretum. שם המקרה nomen accidentis, id est, nomen abstractum. שם הקודם nomen primitivum. שם הנגזר nomen derivatum. שם פשוט nomen simplex, sive simplicis figurae. שם מורכב nomen compositum. שם הלווי nomen societatis, id est, conjugatum: ut דבר verbum, דברים verba: item *nomen sociatum*, *id est*, *adjunctum sive adjectivum:* ut, אזוב hyssopus, est nomen simplex, אזוב רומי hyssopus Romanus, est nomen sociatum. Sic ירק olus est שם סתם nomen absolute et simpliciter, et ירק השדה olus agri, est nomen sociatum. שם המצטרף nomen relativum. שם הנרדף nomen consecutivum, id est, synonimum, quod alterius sensum et significatum sequitur. שם הפועל nomen verbale: שם הנצמד nomen conjunctum, i. e. constructum, in structura cum altera voce positum. סמוך idem. שם משותף nomen communicativum, aequivocum. שם המושאל nomen aliunde accomodatum, id est, metaphoricum. שם המסופק nomen analogum. שם המוסכם nomen univocum. שם המועתק nomen translatitium. שם מפורד nomen dispersum, id est, collectivum, quod singulari numero in multa dispergitur, sive multa comprehendit, etc.

כְּשֵׁם *sicut*. Sequi solet שֶׁ in sequenti voce: כשם שאי אפשר sicut impossibile est: כשם שמקדישין sicut sanctificant. In consecratione circumcisionis dicunt: כשם שנכנס לברית כן יכנס לתורה לחופה ולמעשים טובים sicut ingressus est foedus (circumcisionis) sic ingrediatur in Legem, in nuptias, et opera bona. Dicendum כְּשֵׁם, non כַּשֵּׁם, ut indoctiores Judaei pronunciant. Nam כַּשֵּׁם est pro כְּהַשֵּׁם quod est nomen divinum.

לְשֵׁם, עַל שֵׁם *propter*. עַל שֵׁם שֶׁ *propterea quod:* ut, ועל שם שמימיו מתברכין et propterea quod aquae ejus benedictae sunt, et exundantes irrigant terram, vocatur nomen ejus פישון Gen. 2, 13. R. Salom. בן סורר ומורה נהרג על שם סופו filius contumax et rebellis occidetur propter finem suum, R. Sal. Deut. 21, 20. כל מעשיך יהיו לשם שמים omnia opera tua fient propter Deum, Pirke abh. cap. 2. Et brevius: הכל לשם שמים omnia propter Deum, propter nominis divini gloriam. כל העוסק בתורה לשמה quicunque vacat Legi propter eam, non vero lucri causa.

מִשֵּׁם *de nomine, propter*, idem quod מִשּׁוּם.

הַשֵּׁם, **שֵׁם** *Deus, DOMINUS:* item ***nomen, quod per synecdochen generis pro nomine isto glorioso et maximo, quod per quatuor literas, Jod, He, Vav, He, scribitur, et Tetragrammaton vocatur, sumi solet:*** unde, קוֹל יהוה vox Domini, (Gen. 3, 8.) et קוֹל השם in Aben Esra, pro eodem sumuntur. ביראת השם in timore Domini. Ap. Talm.: Docet quod maledicens patri aut matri suae, non fit reus mortis, עד שיקללם בשם nisi quando maledixerit eis per nomen illud proprium Dei, Schevu. 36a. על קדוש השם propter sanctificationem Dei. מפני חלול השם propter profanationem nominis divini. השם הראה לו עץ הדעת Deus monstravit ipsi arborem vitae. Sequi solet reverentiae causa יתברך benedictus sit, vel abbreviate יתּ׳, aut ה"שי pro השם יתברך Deus, qui sit benedictus. האם לך חכמה כחכמת ה"שי num tibi est sapientia, juxta sapientiam Dei, qui sit benedictus? מה"שי a Deo benedicto. שהשם ית׳ quod Deus, qui sit benedictus, etc.

שֵׁם שֶׁל אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת, vel **שֵׁם שֶׁל אַרְבַּע** ***nomen quatuor literarum.*** Eo intelligunt Hebraei ***nomen Dei proprium quatuor literarum*** יהוה, ***quod Graecorum appellatione vocatur Tetragrammaton.*** Vocatur et passim apud Kabalistas שם בן ארבע אותיות nomen filius quatuor literarum, id est, quod constat ex quatuor literis: שם המיוחד nomen appropriatum, sc. proprie Deo conveniens, ab aeterna essentia eum denominans: שם הנכבד nomen gloriosum, quo nullum honorificentius est: vel שם הנכבד והנורא nomen honorandum et reverendum: item, שם הגדול והקדוש nomen maximum et sanctissimum, quod chaldaice in Zohar dicitur, שמא רבא וקדישא: item, שמא רבא ויקירא nomen magnificum et pretiosum.

שֵׁם יְהֹוָה ***nomen Domini***, idem quod Dominus. Hinc R. David ad illud: Et scient כי שמי יהוה quod nomen meum est Dominus (Jes. 16, 21.) scribit: כמו כי אני יהוה כי הוא שמו ושמו הוא, idem est cum illo;

„quia ego sum Dominus.“ Nam Ipse est nomen ejus, et nomen ejus est ille Ipse. Sic, ליראה את שם הנכבד והנורא את יהוה אלהיך timendo nomen illud gloriosum et reverendum, nempe Dominum Deum tuum, (Deut. 28, 59.); timere nomen Dei et timere Deum idem sunt. Sic, ברוך יהוה benedictus sit Dominus, Ruth. 4, 14. Tg. בריך שכיה דיי׳ benedictum sit nomen Domini.

שֵׁם הַמְּפוֹרָשׁ *nomen expositum*, *vel nomen separatum*. Nostri Hebraeam appellationem saepe retinent, Schem hamphorasch, ut et Lutherus scripsit libellum germanicum contra Judaeos de Schem hamphorasch. Intelligitur autem eo nomen illud divinum Tetragrammaton יהוה, gloriosum, reverendum et maximum, Deo proprium, et nulli alii commune. Expositum, id est, explicatum, explanatum, declaratum, prolatum et pronunciatum per nomen ארני Adonai, Dominus, vel per duodecim alias literas, vel etiam quadraginta duas, ex quibus diversa alia nomina facta fuere, quae per modum mysterii et sanctissimi arcani, sapientibus tantum apud priscos oretenus tradebantur et explicabantur, cum quibus tandem etiam fuere sepulta. Fuit vero etiam per septuaginta duo alia nomina mystica explicatum, quae recenset Petrus Galatinus lib. 2. „De arcanis catholicae veritatis“, cap. 18. Separatum, i. e. sejunctum et distinctum ab aliis omnibus Dei nominibus, et soli Deo proprie conveniens. R. Sal. ad illa (Jes. 42, 8.) אני יהוה הוא שמי ego sum יהוה, illud est nomen meum, id est, הוא מפורש בלשון ארנות וכוחו עלי לדראות שאדון אני illud nomen expositum est in significatione dominii, estque virtus ejus apud me, ad ostendendum, me esse dominum. Id est, nomen יהוה exponitur, profertur et pronunciatur per nomen ארון: legitur enim semper pro eo אֲדֹנָי, cujus vocalibus יְהֹוָה notatum est. R. Levi ben Gerson, R. Bechai in Commentariis suis in Legem, ad illud: כה חברכו sic benedicetis (Num. 6, 23.) scil. בשם המפורש in nomine vel per nomen Schemhamphorasch, id est, nomen יהוה, quod postea in singulis benedictionis istius sacerdotalis membris exprimitur. Benedictio ista vocatur ברכח כהנים benedictio sacerdotum, qua sacerdotes populo benedicebant. Summus sacerdos semel in anno, in festo scil. Expiationis, quod vocant יום כיפור, nomen illud reverendum tetragrammaton יהוה juxta eas literas, quibus scriptum est, proferebat in templo sive sanctuario, cum summa reverentia. Ultimus sacerdos, qui illud pronunciavit, fuit שמעון הצדיק Schimeon justus. Urbe et templo vastatis per Vespasianum, totaliter ista pronunciatio desiit (non enim licitum erat extra templum Hierosolymitanum illud pronunciare) et sic quoque vera et genuina ejus pronunciatio ex omnium Judaeorum cognitione sublata est, non

[15]) Cl. Buxtorfius quam dilegentissime plurimos collexit locos ex scriptis Judaeorum ad enucleandam vocem שם המפרש pertinentes. Accedunt viri docti trium fere seculorum, qui ex scriptis Graecorum, imprimis Patrum ecclesiae, locos ad perlustrandam quaestionem illam perobscuram congessere multoque labore in dissertationibus tam ingenio quam doctrina abundantibus originem, pronuntiationem atque vim vocis יהוה constituere studuerunt, ita ut nomina tantum operum atque auctorum de hac quaestione occupatorum si quis enumerare vellet, opusculum haud exiguum conscribere posset. (Enumerat nonnulla eorum Joh. Simonis in onom. vet. Test. pag. 315 seq. et in addendis pag. 116.) Tot igitur periculis jam factis tantaque materiei mole jam cumulata quisque doctorum nostri et futurorum seculorum persuasum sibi habere poterit, se nihil novi nihilque prosperi praestiturum, nisi novum planeque ab periculis jam factis sibi elegerit modum scrutandi, prorsus denique alia quaesiverit vestigia ad ipsum fontem ducentia: originem nempe vocis in animo atque intellectu humano avitamque Dei comprehendi rationem. Et ea sunt, quae ego in hac quaestione mihi proposui, Tuum vero erit, benevole et candide Lector, arbitrari, numquid spei et opinioni meae eventus responderit.

Nomina Dei in lingua hebraica sex sunt; יה, שדי, אל, אלה אלהים, et nomen tetragrammaton יהוה, in quibus psychologice et etymologice perscrutandis haec ferme mihi videntur.

Quandoquidem sermo mentis manifestatio est multumque nititur, ut animi affectum imaginis instar imitaretur, nomen Dei interjectionem, vocabulum quodam exclamationis affectui ac impetui animi respondens, esse oportet. Quantus enim stupor quantusque tremor invadere debebat hominem primum ac repentine animadvertentem, esse numen excelsum atque potens, quod ipse numquam antea novit, neque ullo modo divinatione vel leviter tetigit. Et revera juxta sonum formamque externam nomen יָהּ interjectionibus hebraicis האח et הוי aequiparat stuporem atque tremorem illum pectoris imitans, juxta sensum vero atque significatum nomen vel interjectio יה ad notionem *tremendi*, *stupendi*, *terrendi*, *et perhorrendi* vertenda sunt, ad etymon quidem vetustum hebraicum ילה, *mente turbatus et alienatus*, *impatiens et impotens prae timore*, cujus usus nonnisi semel in codice hebraico invenitur, id quod vetustatem ejusdem satis testatur. Significat itaque nomen יה *majestatem terribilem*, *numen tremendum*, juxta illud Poetae: „Primos in orbe deos fecit terror“. Illic incunabula, illic, in tali scilicet statu animi humani primordia quaerenda sunt, quae primam in genere mortalium eruebant animadversionem comprehensionemque Dei (vide notam ad אנוש). Namque infantis instar, qui terram, sellam vel mensam, quibus se percutiebat, percuti vult, neque ab ullo sensu magis afficitur, quam illo dolendi, ita et primum genus humanum ex infima aetatis imperitia vix adultum omninoque eruditum nonnisi affectu doloris excitatum atque experrectum est; perindeque ut infans, qui virgam, qua castigatur, magis quam ipsum castigatorem timet, ita et illud genus humanum effectum pro ipsa causa habebat et inde fulmina, toni-

sine singulari Dei judicio, ut Deum suum, qui se proprio suo nomine cognoscendum ipsis manifestaverat, jam ne nominare quidem vel appellare proprio suo nomine possint. De hoc videatur Tetragrammaton Joh. Drusii. R. Sal. Num. 6, 27. „Et ponent nomen meum“, i. e. יברכום בשם המפורש benedicent ipsis per Schemhamphorasch. In libro עקרים Ikkarim, Orat. 2. c. 28. ab initio: שם הנכבד nomen illud gloriosum cum Jod, He, Vav, He, vocatur שם המפורש Schemhamphorasch, id est, השם הנבדל nomen separatum, quae locutio usitata est in libris Rabbinorum, ut quando dicunt de re, quae ab alia separata et discreta est, פורש: ut, בשר הפורש מן החי caro separata a vivo: הפורש מן הערלה separatus a praeputio. Sic homines, qui a se invicem dignitate aut sanctitate separati et discreti sunt, vocantur פרושים. Sic quoque explicant Rabbini nostri in libro Siphre et in Talmud, illud: Sic benedicetis filiis Israel, (Num. 6, 23.) nimirum, בשם המפורש per Schemhamphorasch. Dicisne simpliciter per Schemhamphorasch, aut etiam per cognomen ejus Adonai? textus me docet in sequentibus, ubi dicitur vers. 27. „et ponent nomen meum super filios Israel“. Nomen meum, sc. המיוחד לי proprium meum. Quibus declarant, quod nomina quae dicuntur de ipso Deo et de aliis, imposita sunt ipsi sive ab effectis, sive a qualitate alia, citra affirmationem essentiae ipsius; veluti nomen אלהים denotat potentiam, ideoque dicitur de ipso et de aliis, veluti de angelis et judicibus. Sic ארני denotat Dominium, ideoque dicitur de ipso, et de aliis. Idem de aliis nominibus judicium est, quae de ipso et aliis per communicationem et homonymiam dici possunt. Sed nomen quatuor literarum Jod, He, Vav, He, nullo modo alii recte convenire potest, quia est nomen, quod de Deo tantum dicitur ratione aeternae ipsius essentiae. Sic quoque scribit Rambam, id est, R. Mosche ben Majemon cap. 61. parte 1. libri מורה more nevochim. Atque hac in re nihil quicquam communicatur cum eo ex caeteris entibus: unde vocatur שם המפורש nomen separatum. Inter ea tamen etiam invenitur, quod accommodatur hoc nomen aliis existentibus per metaphoram. Dicit enim Scriptura: „et יהוה Dominus praecedebat eos interdiu in columna nubis, deducendo eos per rectam viam: nocte vero in columna ignis“, etc. (Exod. 13, 21.). Scriptura etiam alia dicit: „Praefectus est itaque angelus Dei praecedens castra Israel, et fuit a tergo ipsorum, et profecta est columna nubis ante eos, et substitit a tergo ipsorum“, (Exod. 14, 19.). Hactenus ex libro Ikkarim, qui deinceps fuse in isto capite explicat, quomodo sanctissimum hoc Nomen aliis etiam per similitudinem accommodetur. In libro Cabalistico שערי אורה Schaare ora, in principio,

---

trua tempestatesque sonoras operibus suis adversas, ipsum Deum numen quidem infaustum sibique adversum putabat, quod immolato tauro, agno gregis pinguissimo quin etiam mactato filio primogenito expiare sibique placare conatum est. Testantur hanc opinionem, primam videlicet animadversionem Dei ex tremore apud homines natam esse, et simulacra horribilia tremulaque idola, quae in vastis regionibus atque terribilibus solitudinibus omnes fere gentes antiquae numen olim colebant, et quae usque ad hodiernum diem rudes gentes terrarum nuperrime inventarum etiam nunc colunt.

Hinc nomen illud Dei יה, quod, ut diximus, numen tremendum, excellentiam divinam ac terribilem notat, nonnisi a poetis, Prophetis quidem licentia poetica utentibus, adhibetur, in ipso Pentateucho vero bis tantum legitur, in Exodo quidem (17, vers. 14.) ubi posteris τοῦ Amalek totique ejus stirpi perniciem Deus יה minatur atque interitum (כי יד על כס יה מלחמה לה' בעמלק), itidem in cantico illo ad mare legitur עזי וזמרת יה ויהי לי לישועה quasi dicere velit, ipse יה, qui ira sua Aegyptios in altum immersit, mihi auxilio atque saluti erat. Haec de nomine יה. (ל radicis ילה inserto Dagesch in ה ristutata est. Vide notam ad הל e cf. hebr. אצל, *apud*, *penes prope*, quod est ex אל צל q. d. *in umbram alicujus venire.*)

Sive ex usu linguae, secundum quem fieri solet, ut vox vel notio quaelibet alia quadam voce vel notione cognata augeatur atque amplificetur, sive id factum est ad discernendum nomen יה ab interjectione יה, hoc certe merito opinari licet, nomini Dei יה praefixam atque adjunctam esse vocem שד notioni terrendi ac tremendi cognatam a verbo שדד *destruere, vastare* (animum), *facere, ut aliquid vastum et spectaculum tremendum esset*. Hinc nomen Dei שַׁדַּי ortum est, forma apocopata quidem pro שַׁדְּיָה vel שַׁדְּיָה ex nomine יָהּ et שׁד.

Convenit itaque nomen יה vel שדי ex notione tremendi, timendi et pavendi deductum cum nominibus affinibus פַּחַד et מורא, quae in Bibliis metonymice pro objecto timoris, Deo videlicet, leguntur, et quidem in Pentateucho (Gen. 31, 42.), ubi Jacobus cum ethnico Labano loquens Deum פחד vocat, et in Psalmis (76, 12.), ubi de gentilibus barbarisque populis agitur Deo aliquando dona laturis. Observes denique Chaldaeos et, qui eos secuti sunt, Syros, qui ad designandum Deum uno tantum nomine utuntur דַּחְלָא syr. ܕܚܠܐ a verbo דְּחַל *timuit, pavit, formidavit*, utpote quia in vetusto statu perseverans lingua chaldaica primum idemque nomen Dei conservabat, dum recentior lingua hebraica tum in augenda notione tum in amplificando sermone progressus fecit.

Ex eo statu amoris sui, qui infimus gradus est cultus deorum, homo sese extulit, adjutus experientia animoque scientiis exculto. Etenim secundis atque amoenis non minus quam adversis atque amaris rebus affectus homo omnia, quae sibi contingebant, et bona et mala, ab uno eodemque numine excelso sibi imposita esse sentiebat; quod numen, non solum ut antea adversum sibi ac infestum, sed etiam benignum et faustum erga se agnovit atque coluit. Inprimis, ut jam notatum, comprehensio naturae amplificataque scientia de re-

legitur: Scito, quod omnia nomina sancta, quorum fit mentio in Lege, pendent a nomine quatuor literarum יהוה. Deinde scito, כי שם בן ד׳ אותיות quod nomen quatuor literarum est instar rami arboris: nomen אהיה autem est radix istius arboris, unde oriuntur plures radices, quae extendunt se circumquaque in frondes. Reliqua autem nomina sancta sunt instar frondium et palmitum qui emittuntur ex ramo arboris, quorum quisque producit fructum juxta speciem suam, etc. Ibidem in lit. ב f. 4. c. 1. Scito quod nomen proprium יהוה denotat essentiam Creatoris nostri, omniaque ab ipso dependent. Vide de his etiam fuse in libro נוה שלום f. 202a. In Talm. Sota 38a. et in Bem. rab., ad illud Num. 6. כה תברכו sic benedicetis, sc. בשם המפורש per nomen Schemhamphorasch: aut fortasse tantum בכינויו per cognomen ejus? textus dicit (mox vers. 27.) „et ponetis nomen meum super filios Israel, egoque benedicam eis", sc. בשם המיוחד לי per nomen appropriatum mihi. Et paulo post: מכאן אמרו במקדש בשם המפורש ובמדינה בכנוי hinc dixerunt Sapientes: In sanctuario (templo Hierosolymitano) per Schem hamphorasch benedicetis: in provincia (extra urbem) per cognomen ejus. Et mox: שם המפורש אסור לומר בגבולין prohibitum est pronunciare nomen Schemhamphorasch in locis extra urbem. In Capitulis R. Eliesaris, cap. 47.: Quando descendit Deus ut daret Legem Israëlitis, descenderunt cum ipso sexaginta myriades angelorum, juxta numerum heroum Israelis, erantque in ipsorum manibus ornamenta et coronae ועטרו את ישראל בכתר שם המפורש et coronarunt Israelitas corona Schemhamphorasch. Quamdiu eas gestarunt, erant probiores angelis coram Deo: non dominabatur eis angelus mortis: non faciebant opus naturae. At quando fecerunt opus vituli etc. R. Bechai in Parascha נשא Num. 6, 23. Praeterea comprehendit illud, אמור להם „dic illis", בסתם לא במפורש simpliciter, non expresse (id est, simpliciter, absolute et generaliter sunt ista verba intelligenda „dic eis", i. e. tali benedictione benedicito ipsis, non quod jubeat expresse juxta scripturam suam nomen illud Dei proprium et essentiale tetragrammaton, in ista benedictione esse proferendum); sunt enim tempora, quibus sacerdotes proferunt illud nomen cum elevatione manuum בפרסום expresse (et publice ut ab omnibus audiatur), et sunt tempora, שאין מפרסמין quando non pronunciant illud publice et clare, אבל מבליעין אותו sed deglutiunt illud (id est, obscure, cum murmure vel mussitatione proferunt illud, quasi absorberent.) Sic porro inquiunt Rabbini nostri, משרבו הפריצים מבליעין אותו ex quo aucti fuerunt homines perversi, absorbuerunt illud nomen. R. Sal. Lev. 24, 11. ויקב; Sensus ejus est juxta Tg. ejus, שנקב שם ופריש et expressit, expresse pronunciavit,

---

bus naturalibus multum simulac contulerunt ad notionem Dei formandam excolendamque theologiam. Hic igitur status intellectus humani potissimum in causa fuit, cur theologia pro ratione indolis cujusve stirpis influxusque climatis, sub quo gens vel stirps quaedam degebant, in varias contemplationes theologicas vergeret. Ita quidem Chaldaei seu Babylonii sub coelo sereno degentes cursum stellarum earumque efficaciam in mutata mutandaque tempora diligentissime observantes exercitum coeli, sidera videlicet, adorabant, qnorum principem (Βῆλος, בל hebr. בעל i. e. dominus) solem, primum deum habebant, perindeque numinis instar colebant. Aliter Syri et Phoenices in petraeis ideoque asperioribus regionibus habitantes, ubi crebra ac repentina vicissitudo tempestatum crebra quoque ac repentina mutatione humanum ingenium mox morosum mox hilare reddebat, diversissimas naturae vires colunt perindeque Deum in illis viribus vigentem mutabilem, modo morosum modo hilarem, sibi fingunt, quem mox luxuria ac stupro (τὸν Peor), mox tristitia mactatoque filio (Adonim, תמוז et τὸν Moloch) placandum et expiandum putant. Sic deinceps aliae illius terrae stirpes, ex qua religio ad nos pervenit, varios et amplos sibi fixerunt deos pro varietate atque amplitudine portentorum naturae, excepta una stirpe, illa quidem, ex qua postea exivit patriarcha Abraham, quae varias illas naturae vires diversissimaque portenta sensibilia in una tantummodo vi comprehensa atque involuta praesagiebat, quam vim אֵל κατ᾽ ἐξοχήν universalem videlicet atque absolutam vocabat Deumque colebat. Ut vero indicaretur eam vim divinam esse et coelestem voci אֵל nomen proprium Dei יָהּ adjunctum indeque natum est nomen אֱלוֹהַּ mutato י in ו (pro אֱלִיָהּ) quasi *vim divinam, potestatem excellentem, robur coeleste* dicas. (Quaeri possit, curnam ex אל et יה ortum sit אלוה, dum nomen שדי, ut supra notatum, ex eodem nomine יה cum שר coaluerit? Respondebo itaque: Composita vocabula ex prima linguae aetate oriunda, quale est nomen שדי [cf. Exod. 6, 3.], nonnisi pro externa congerie vocabulorum carente omni interno connexu habeanda sunt, veluti parietes antiquissimi, qui molibus tantum constabant rudibus elementis externe congregatis, puandoquidem norma grammatica, secundum quam vocabula intrinsecus inter se liquescunt, in construendis vocabulis idem est, quod architectonica in construendis domibus).

Necesse autem erat, ut illam vim secundis pariterque atque adversis rebus mortales afficientem abstractam sibi cogitarent, potestatem nempe solutam quandam et liberam, cujus propria essentia (οὐσία) soluta est ac aliena ab ostentatione, affectu quidem sensibus comprehensibili; quandoquidem bonum et malum plane sibi contrariae notiones sunt, minimeque ex eadem vi, cujus οὐσία est bonum facere, etiam malum prodire, et vicissim, essentiam absolutam malam alioquin bonam se praebere, affirmari potest. Illam igitur vim liberam segregatam et solutam ab omni concretione sensibili Theologia hebr. nomine אֱלֹהִים designabat, adjecto signo pluralis ים nomini concreto אלוה, uti de nominibus concretis נער i. e. juvenis et זקן senex nomina concreta נְעוּרִים et זקונים derivant. (Talmudici ad hebr. formam ילדות et בחרות nomen concretum illud אלהות formavere.) Refertur

המיוחד, qui pronunciavit nomen illud Dei proprium et blasphemavit, והוא שם המפורש eratque nomen illud Schemhamphorasch, quod audiverat in monte Sinai. In Cap. R. Eliesaris, cap. 47.: „Extitit Pinchas et anathematisavit Israelitas בשם המפורש per Schemhamphorasch et per scripturam sacrarum tabularum Legis, etc. R. Bechai Lev. 24, 10. „Et rixati sunt in castris filius mulieris Israelitidis, et vir alius Israelita“. Quaeri potest, si rixati fuerunt inter se, et iste filius blasphemaverit, quare non accusavit eum apud Mosen, aut quare non percussit eum, aut occidit eum? Rectum est ut dicatur, virum istum Israelitam indicasse ipsi negotium patris ejus, quod occisus fuerit, et qualis fuerit mors ipsius, כי משה הרגו בשם המפורש nam Moses occiderat eum per nomen Schemhamphorasch. Idem scribit R. Sal. Exo. 2. Et amplius ad ista verba: „Erat filius viri Aegyptii“: Erat Aegyptius iste quem occiderat Moses, Exo. 2. Idem scribit R. Bechai hoc loco. Moses ergo adhuc juvenis, occidit Aegyptium istum virtute Schemhamphorasch, operatione arcana sanctissimi istius nominis super ipsum pronunciati. Hae blasphemae sunt fabulae Judaeorum, quod et Christus virtute et scientia istius nominis miracula sua fecerit. Eam historiam latine recitat Michael Neander in Collectaneis ad grammaticam suam hebraeam ex Victoria Porcheti contra Judaeos, et germanice Lutherus in libello suo de Schemhamphorasch. In libro שערי אורה Schaare ora, f. 1b. Etiamsi vere fuerint penes sapientes primos nomina sancta per traditionem oralem accepta a prophetis, כגון שם של ע"ב, ושם של מ"ב, ושם של י"ב veluti nomen 72. nomen 42. nomen 12. literarum, aliaque nomina sancta plurima, היו יכולים להדש בהם אותות ומופתים בעולם, potuerintque per ea signa nova et miracula edere, non tamen usi fuerunt ipsis ad quamvis necessitatem, sed duntaxat tempore persecutionum et calamitatum publicarum, etc. Vide Tetragrammaton Joh. Drusii, et lexicon nostrum hebraicum in radice הוה. Caeterum historia ista de occiso a Mose Aegyptio per Schemhamphorasch, ab Hebraeis sic explicatur, angustius a Mose tacta, R. Bechai s. 1. in Exodum scribit: Scito quod percussio ista lingua facta fuerit: occidit enim ipsum spiritu labiorum suorum, unde Rabbini nostri dicunt, שהרגו בשם המפורש quod occiderit ipsum per Schemhamphorasch. Cujus ratio dependet ex eo quod mox dicitur, „an ad occidendum me istud dicis?“ (Exo. 1, 14.) nempe באמירה בלבד sermone vel verbis duntaxat. Fuerat autem Schemhamphorasch quadraginta duarum literarum. Ejus probatio aut certe indicium est ex Scriptura. Nam David dicit „per te hostes nostros feriemus, et per nomen tuum conculcabimus adversarios nostros“, (Psal. 44, 6.).

itaque nomen Dei אלהים ad nomen אלוה quemadmodum nomen abstractum gr. τὸ Θεόν ab Aristotele usitatum ad nomen concretum ὁ Θεός, estque אלהים *divinitas, vis videlicet divina universalis omnia permanans, omnia movens, a nulla tamen vi externa mota nulloque portento sensibili comprehendenda*; *quasi vim virium dicas, essentiam nempe, causam et conditionem omnium facultatum sensibus comprehensibilium.*

Modo abstrahendi adhibito nova sese offerebant scrutanti animo vestigia ad summam Dei notionem, subindeque theologia antea veluti disciplina empirica culta in Θεοσοφίαν, disciplinam philosophicam intellectualem quidem mutata est. Dumtaxat enim cogitari queat vis soluta ab omnique concretione sensibili segregata, perinde et sine ulla ostentatione sive manifestatione sensibus comprehensa, procul a sensibilibus rebus omnibus per se existere potest: sequitur inde vim illam aeternam esse, solutam quippe ab omnibus rebus creatis, quae mundum sensibilem efficiunt. Itaque jam Abrahamus Deum vim aeternam appellasse traditur (ויקרא שם אברהם בשם יהוה אל עולם). Porro a notione rei aeternae, rei scilicet concretae aeterne existentis, ad notionem aeternitatis, ad ipsam quippe aeternitatem ab omni subjecto quasi sustentaculo solutam et per se existentem i. e. existentiam absolutam τὸ εἶναι הֹוֶה transgressum, summumque illud attributum τοῦ εἶναι nomini proprio Dei יָהּ adjunctum est, unde tetragrammaton יהוה natum, quasi יָהּ הֹוֶה i. e. *Deus ens, Deus cujus essentia est* τὸ εἶναι, *esse*, dicas. Quod ad pronunciationem attinet, de qua ulterius plura, haec obiter notentur, vocis ex nomine proprio יָהּ et Part. act. הֹוֶה conjunctae pronuntiationem primitivam יָהֹוֶה fuisse, quae lectio vero, ut videtur ulteriusque demonstrandum est, ex more permutationis antepecultimae vocalis in Schwa mobile in יְהֹוָה mutata esse videtur.

Jam vero his temporibus Moses in terra Aegyptia degens mysteria aegyptiaca perlustrabat, quae, id quod negari nequit, multum in amplificandam theologiam hebraicam contulerunt. Subindeque, ut haece Aegyptiorum mysteria disciplinasque theologicas cum illis Hebraeorum conferamus, decet. Quatenus vero traditionem de Aegyptiorum mysteriis in Lactantio conservatam maximi momenti in illustrandam sententiam meam habeo, scrutatorem illum archeologiae loquentem adduco. Verba ejus in capite sexto libri primi sunt: *Hunc* (Mercurium quintum) *Aegyptii Thaut appellant: a quo aqud eos primus anni sui mensis, id est, September, nomen accepit. Idem oppidum condidit, quod etiam nunc vocatur* ἑρμέπολις: *et Pheneatae colunt eum religiose. Qui tametsi homo, fuit tamen antiquissimus et instructissimus omni genere doctrinae, adeo, ut ei multarum rerum et artium scientia Trismegisto cognomen imponeret. Hic scripsit libros, et quidem multos ad cognitionem divinarum rerum, in quibus majestatem summi ac singularis Dei asserit, iisdemque nominibus appellat, quibus nos, Deum, et patrem, ac, ne quis nomen ejus requireret,* ἀνώνυμον *esse dixit; eo quod nominis proprietate non egeat, ob ipsam scilicet unitatem. Ipsius haec verba sunt:* ὁ δὲ Θεὸς, εἷς, ὁ δὲ εἷς ὀνόματος οὐ προσδέεται, ἔστι γὰρ

Dicitur id de nomine 42. literarum. De eodem dictum est: Nam exaltatum est nomen ejus לבדו solius, Ps. 148, 13. (Vox לבדו valet in numeris 42. ergo intelligitur eo nomen expositum quadraginta duabus literis.) Huc quoque pertinet: „Suspendens terram על בלימה“, (Job. 26, 7.) etc. Item virtute hujus nominis quadraginta duarum literarum factum, ut Elischa pueris per ludibrium acclamantibus ipsi „ascende calve, ascende calve“, ויקללם בשם יהוה maledixerit ipsis per nomen Domini, (nempe per nomen quadraginta duarum literarum) unde et factum ut duo lupi quadraginta duos ex ipsis dilaniarint, IIR. 2, 23. 24. Venit autem locutio ista „et percussit Aegyptium istum“, (Exo. 2.) in eadem locutione, qua dicitur, „et egressus est angelus Domini, et percussit in castris Assyriorum“ (IIR. 19, 35.) שאין הכונה הכאת יד כ"א הכאת כח ubi non est intentio vel sensus de percussione manus, sed de percussione per virtutem. Hactenus ex R Bechai, quae adducta sunt, non ut amentia Judaeorum qua ex divina comminatione percussi sunt, robur aliquod accipiat, sed ut nuditas pudenda sapientiae ipsorum prudentioribus detegatur. Ostensum illis fuit, qua virtute aut vi Moses Aegyptium istum interfe-

---

ὁ ὢν ἀνώνυμος. Hactenus ille, cujus verba, ni fallor, non inepte conferri possunt cum iis Mosis, quae de Deo tradit in Exodo (cap. 3, v. 14.). Postquam nempe Deum אהיה אשר אהיה *futurum, qui (semper) futurus est, i. e. aeternum* vocavit, quasi semet ipsum corrigens אהיה Eum vocat. Causa reduplicationis seu corrigendi haec est: Designat Deum vocibus אהיה אשר אהיה, adhibito quippe pronomine relativo אשר. Inservit vero pronomen illud אשר ad distinguendam atque discernendam rem a ceteris aliisque rebus ad genus vel speciem hujusce rei pertinentibus. Namque si e. g. dicas: „res, quae talis est vel tali nomine nuncupatur“, rem scil. de qua agitur, si adhibito relativo „quae“ accuratius designes, tum subintellegendum est, esse praeter rem illam accuratius designatam et aliam rem, vel complures alias res rei designatae, de qua agitur, quibusdam rationibus vel modis simillimas. Refertur vero אהיה אשר אהיה i. e. ὁ ὤν ad absolutum nomen אהיה quod est quasi τὸ ὄν (ההויה המוחלט) quemadmodum nomen Dei אלוה, ὁ θεός, ad אלהים, τὸ θεόν, concretum videlicet quemadmodum refertur ad abstractum: uti revera, id quod a nobis in antea dictis satis demonstratum, theologia hebraica in scrutanda notione Dei designandaque summa gloria Ejus ubique a notione concreta, tamquam disciplina empirica, sensibus animadversa atque probata, egressa et inde ad abstractum, notionem nimirum, quae animo modo cogitari, minime vero sensibus comprehendi potest, transgressa est. Designat itaque אהיה, quo Moses Deum denotat, τὸ ὄν, *existens absolutum*, ὄνομα τοῦ ὄντος, τὸ πρὸς ἀλήθειαν ὄν, ut Philo per excellentiam Deum appellat. Dum enim τὸ εἶναι, quod caeteris rebus omnibus veluti accidens fortuitum adhaeret, ipsam conficit essentiam Dei, qui ens entium, τὸ ὄντως ὄν apud Aristotelem, habendus est. Hinc Moses legem tulit, ne quis nomen Dei יהוה separaret (נקב quod, ut Onkelos recte observat, idem est atque פרש), id est separatim quasi duobus vocabulis יָה et הֹוָה, ex quibus hoc nomen ortum est, pronuntiaret. Est quippe יָהּ, ut a nobis demonstratum, quasi nomen proprium, ὄνομα, Dei, qui unus (εἷς) est; ὁ δὲ εἷς, si cum Lactantio loqui licet, ὀνόματος οὐ προσδέεται, dumtaxat ob ipsam unitatem satis notus est, perindeque nominis proprietate non eget. Namque lusus verborum „nomina numina“ imo ab gentilibus ethnicisque populis praesagitus atque agnotus est, quandoquidem, si Deum „nomine“ id est nomine proprio designas, praeter Eum et alios esse deos, qui tamen aliis nominibus designandi sunt, fateris. Item, si nomen tetragrammaton יהוה separatim in duabus videlicet vocibus יה et הוה pronuntias, tunc vox הוה adjectivum est, attributum scilicet Deo nonnisi per accidentiam conveniens, quod revera ita se non habet, dum τὸ הוה i. e. τὸ εἶναι ipsa Dei essentia est, prorsusque minime quasi attributum vel accidens modo fortuitum de Eo pronuntiare licitum est. Ex dictis patet, similitudinem inter Hebraeos atque gentiles, qua ab utrisque nomen Dei ineffabile, prohibitum quippe pronuntiari (ἄῤῥητον, ἄφραστον, ἄλεκτον, καὶ ἄφθεγκτον) habetur, nonnisi fortuitam atque externam esse, dum revera alia intercedit ratio planeque diversae inter se sunt causae, cur nomen tetragrammaton pronuntiare Hebraeis prohibitum sit, et curnam gentiles, ethnici quidem antiquitatis populi, nomen deorum ineffabile putaverint. Namque gentiles Majestatem divinam arcano quasi nimbo sacro involutam summamque numinis gloriam caliginosam mysterioque obumbratam sibi finxerunt, quod arcanum vel mysterium revelare si quis conaretur, nefas habebatur, quoniam ea revelatione numen nimbo sacro summaque gloria spoliatur. Quinetiam philosophantes, excellentissimi quidem philosophorum Graecorum, qui magnitudinem ac essentiam Dei nec timide nec superstitio capti scrutabantur, Deum nomine appellare, memoriali nempe nota magnitudinem et essentiam ejus declarante designare, si quidem non nefas, attamen irritum perindeque indecorum habebant. Ita Plato (cf. Euseb. demonst. evang. III. pag. 129) „parentem quidem“ inquit, „atque opificem hujus universi et invenire difficile est, et quum inveneris pronuntiari non potest (ἀδύνατον λέγειν)“; et alio loco „θεός ἐστιν ἀσώματος καὶ ἄῤῥητος καὶ ἀνωνύματος. Item in responso Apollinis (ap. Lact. I. 7.) οὔνομα μηδὲ λέγω χορούμενος nomen (Dei) nec capi quidem oratione posse, legitur; et apud Lucianum (Jupit. trag. c. 41) Euripides, postquam dixit, „ὅστις ἐστὶν ὁ Ζεύς, addidit: οὐ γὰρ οἶδα, πλὴν λόγῳ κλύων. Idem ille Ἑλληνισμός apud interpretes LXX. occurrit tetragrammaton יהוה ubique per ὁ Κύριος reddentes. Eo magis haec timiditas corroborata est apud Judaeos seculi XII. et XIII. praevalente quidem apud mysticos et Cabbalistas disciplina Pythagoraica essentiam rerum omnium in relatione numerali sitam docente. Huc, ad istam nempe disciplinam Pythagoraico-cabbalisticam, praecipue vertenda est mystica et, si ita di-

cerit, Elisaei quoque maledictione per nomen Domini factum sit, ut quadraginta duo pueri vel juvenes per lupos fuerint interfecti. Pari authoritate explicant, quam occasionem habuerit Moses Aegyptium istum percutiendi. Ea traditur in Medr. rab. in Exodum, s. 1. hoc sensu: נוגשים exactores erant ex Aegyptiis, ושוטרים et curatores ex Israelitis. Exactor Aegyptius praefectus erat decem curatoribus Israeliticis: curator Israeliticus praefectus erat decem Israelitis. Exactores Aegyptii quotidie ibant in domos curatorum Israeliticorum, tempore matutino, ut provocarent eos ad operas sub gallicinium. Vice quadam venit exactor Aegyptius in domum curatoris Israelitici, oculosque suos conjecit in uxorem ejus forma praestantem vitioque omni carentem. Ad gallicinii tempus adfuit, et egredi jussit ad operas maritum istum. Mox reversus exactor iste, intrepide ad mulierem istam properavit, et sine omni alloquio cum ea concubuit. Unde ista sine mali suspicione credens, maritum esse, ejus appetitui paruit, et gravida facta est ex ipso. Maritus similiter domum revertens, animadvertit Aegyptium istum domo exeuntem. Maritus mox uxorem rogavit, an tetigerit eam! illa respondit הן ita,

---

cere licet, fabulosa illa Theologia essentiam atque magnitudinem Dei juxta vim et potestatem numeralem literarum Jod, He, Vav, He aestimans, quibus veternis, inanibus atque superstitiosis disciplinis theologicis, excepto Maimonide, omnes fere docti illorum seculorum, et, quod maxime mirandum, ipse Iben Esra (in operibus suis יסוד מורא et צחות ספר), scrutator ille acutissimus atque criticus biblicus ingeniosissimus, capti erant. Aliter vero planeque his timidis ac mysticis disciplinis opposita est avita, sana videlicet atque serena religio Mosaica disciplinaque theologica in Pentateucho tradita. Ipse Moses a Deo rogat, ut gloriam suam ei demonstret (הראני נא את כבודך Exod. 33, 18.) i. e. ut claram et capacem reddat mentem ejus ad comprehendendam capiendamque essentiam Dei. Item in Decalogo, ne quis nomine reverendo Dei mendaciis dicendis abutatur, vetat. ad comprobandam autem veritatem per Dei nomen jurare (ובשמו תשבע) non solum licebat, imo etiam praeceptum erat. Videas igitur theologiam priscam hebraicam nec timidam fuisse in scrutanda Dei essentia nec mysticam in pronuntiando Ejus nomine, maximeque falleris, si aenigmatis vel oraculi instar nomen Dei tetragrammaton explicare conareris. Simplicissima sola sana explicatio vocis est, et quatenus indigena in idiotismo et ingenio hebraico prorsus ex sermone hebraico explicanda.

In patulo itaque est omninoque a sermone et ingenio theologico Hebraeorum confirmatum videtur, priscam ac primitivam pronuntiationem nominis tetragrammatu יְהֹוָה vel יְהֹוֶה (ex יָהּ et הֹוֶה) sonasse notumque fuisse hoc nomen Hebraeis jam pridem ex tempore patriarchae Abrahami Deum אל עולם *vim aeternitatis* vocantis. At vero Moses legem tulit, ne hoc nomen separatim (נקוב, פרוש vel נבדל; unde שֵׁם הַמְפוֹרָשׁ, vel שם הנבדל) quasi duabus vocibus יָהּ et הֹוֶה pronuntiaretur, quominus Polytheïsmo locus datus esset deducendi, alios praeter Deum verum esse deos, quia alioquin nomine proprio יה atque attributo הֹוֶה non indigeret ad designandum discernendumque Deum ab aliis diis. Ita revera complurimi in Talmude et Mischna inveniuntur loci, ubi legitur: משרבו המינים, משרבו הפריצים, משרבו עוברי עבירה quando multi erant, i.e. praevalebant מינים et פריצים, institutiones novas accommodatas fuisse a Rabbinis ad evitandam pronuntiationem tetragrammatu pertinentes. Sunt vero illi מינים, עוברי עבירה, et פריצים, versantes nempe extra veram ecclesiam, Judaei disciplinis polytheisticis faventes, qui ex eo, quod Deus nomine proprio יָהּ appellatur Eique הֹוֶה quasi accidens fortuitum attribuitur, praeter Eum complures alios esse deos argumentare studebant: ex quo apparet, in ipsa pronuntiatione, separata quidem et duabus vocibus prolata, locum errandi datum esse, quem evitare theologia Mosaica et talmudica maxime nititur, id quod ulterius copiosiusque demonstraturi sumus. Ea sunt, quae de nominibus Dei, praesertim nominibus יָהּ et יְהֹוָה nobis videntur. Audiamus vero et alios.

Consentiunt fere omnes interpretes, decurtatam esse vocem יה ex יהוה ablatis duabus posterioribus literis. (Maimon. in More neb. I. cap. 62.; Iben Esra in libro יסוד מורא porta VII, et in Comm. ad Exodum cap. 3.; item Theodotius, vocem הללויה quasi הללו יהוה ubique in Psalmis per αἰνεῖτε τὸ ὄν reddens, quos illustres Viros omnes fere docti atque interpretes usque ad hodiernum diem secuti sunt). Ipsius vero nominis יהוה originem nonnulli ex religione Aegyptiorum deducere conantur, alii e religione Phoenicum; et sunt denique, qui, ut monotheismum Hebraeorum omnino, sic nomen tetragrammaton quoque ex Indica et Persica religione deducant.

Qui ex religione Aegyptiorum deducunt documentis nituntur Graecorum et Latinorum imprimis historicorum, Strabonis videlicet, Diodori atque Taciti, secundum quos Judaei progenies Aegyptiorum erant vel saltem omnes institutiones ab illis acceperunt. Hoc vero satis notum, Graecos et Romanos scriptores, quamquam omnino fide certissime habendos esse dignos, tamen tum, quum non solum de origine et historia Judaeorum sed Persarum etiam et Medorum sicut omnino peregrinorum populorum agunt, multa proferre, quae, judicio complurium historicorum in dubium vocare et possumus et debemus, quum inter se repugnantes nobis tradant sententias.

Caeterum Gesnerus (de laude Dei apud Aegyptios) ipso Eusebio nitens ex eo, quod ab Aegyptiis nomen dei septem vocalibus (ΙΕΗΩΟΥΑ) publicis in sacris rite ac solemniter decantatum est, sententiam illam firmat, quia ut putat nomen idem est atque Hebraeorum tetragr. יהוה, perindeque Judaeos ab Aegyptiis illam vocem sum-

et putavi te esse. Exactor Aegyptius cognoscens, rem marito innotuisse, exegit Israelitam istum crudelius ad operas, percussit ipsum, et quaesivit eum morti tradere. Moses id animadvertens cognoscensque per spiritum sanctum, quid in domo Israelitae istius factum esset, et quid porro contra ipsum tentaturus esset in agro, dixit apud se: Certe vir iste mortis reus est, juxta id quod scriptum legitur „percutiens hominem, et ipse occidetur" (Lev. 24, 21.) Neque ab hoc tantum, sed etiam, quia rem habuit cum uxore Dathanis, mortis reus est, sicut dictum est „Morte morietur adulter et adultera", (Lev. 20, 21.). Et respexit (Moses) „huc atque illuc", (Exod. 2, 12.) i. e. cognovit, quid fecerit Adgyptius iste domi, et quid facturus esset foras in agro. „Et videns neminem adesse", R. Nehemias dixit: Vidit Moses, neminem adesse, qui commemoraret nomen illud sanctum super ipso, ipsumque interimeret „Et percussit istum Aegyptium". Cum quo instrumento occidit eum? R. Ebjathar dixit: Percussit ipsum pugno. Alii dixerunt: Glebis terrae excussit ipsi cerebrum. Rabbini vero dixerunt: Commemoravit super eo את השם nomen istud sanctum, et occidit eum, sicut dictum est „Num ad occidendum me tu

---

psisse concludit. Recte vero Koppius (Palaeographia critica, pars. III. pag. 311.) argumenta Gesneri refutat dicens: Frustra enim Gesnerus Eusebii verbis nititur, quae perperam interpretatur, quum sensus eorum nonnisi hic sit: Graeculos, quum compertum haberent, Hebraeis quatuor elementis יהוה nomen Dei exprimi, quod ineffabile sit, septem suis vocalibus, quum (sine consonis literis) ipsae quoque ineffabiles essent, similiter exprimere voluisse. Nulla hic de ordine vocalium, quo Gesneri conjectura potissimum nititur, mentio fit. Neque dixisset, opinor, Eusebius Graecos septem vocalibus nomen, quod *voce explicare non posset*, exprimere voluisse, si Jehova iis scriptum fuisset. Haec Koppius, cujus verba, ut opinari licet, ad refutanda argumenta Gesneri sufficiunt.

Praeterea compluria alia adducuntur argumenta ad confirmandam sententiam illam, quam vero copiosius refutare plane supervacuum mihi videtur, quia primo aspectui omnique sano judicio oppugnat, si quis argumentari conatur, Aegyptios zoolatriae, infimo igitur cultui deorum obedientes (quinetiam cultus naturalis, astrolatria, quem simul cum zoolatria seu cultu bestiarum in Aegypto invenimus, admonente Moversio [die Phöniz. I. p. 39.] ab Phoenicibus ex Asia illic traductus est) primos nomen Dei tetragrammaton docuisse, quod nomen usque ad hodiernum diem a Philosophis monotheismum docentibus superatum aptiusque ad designandam notionem arcessendumque nomen ad essentiam Dei excogitatum non est. Siquidem nosmet ipsi theologiam, vel potius mysteria Aegyptiaca momentum in theologiam Hebraeorum fecisse diximus, minime obtinere voluimus, illam disciplinam theologicam Aegyptiis propriam, vel, ut Lactantius docet, revera a Mercurio quinto Hermete seu Trismegisto ex Graecia in Aegyptam traductam fuisse. Hoc enim a Paulo Jablonski (III. p. 157. seqq.) satis demonstratum, nomen Aegyptii Thot, vel Hermetis Trismegisti, totum fabulosum, vel potius mysticum esse, quo non homo aliquis, qui vere in his terris aliquando vixerit, sed numen aliquod designatum fuisset symbolicum, cujus nomini adscriberetur, quicquid in literis et disciplinis esset inventum, quamquam re ipsa ex ingenio et calamo Philosophorum peregrinorum esset profectum. Neque Vir ille in his rebus peritissimus eorum spernat sententiam, qui a Patriarchis quibusdam ex terra Canaan in Aegyptum immigrantibus quam plurimas artes et scientias ex Asia, imprimis ex stirpe semitica oriundas illuc traductas esse affirmant, ita ut omnino mirari non debeamus, si disciplinam theologicam vel philosophicam, quam progeniem Monotheismi Hebraeorum novimus, inter mysteria Aegyptiorum reperimus.

Sed redeamus ad propositum sententiamque audiamus, secundum quam e religione Phoenicum nomen tetragr. originem trahit. Maxime haec sententia eo probatur, quod testibus compluribus antiquitatis scriptoribus imo Patribus ecclesiae 'Ιαῶ Phoenicibus numen reverendum fuit, quod nomen numinis idem illud habent defensores hujus sententiae atque nomen tetragrammaton יהוה, perindeque Hebraeos a Phoenicibus hoc nomen accepisse concludunt. Nituntur vero haec omnia argumenta ea opinione, secundum quam nomen Dei יה decurtatum ex יהוה, itaque idem est יה quod nomen tetragr. יהוה. Aliter vero nos in iis, quae exposuimus, satis demonstrasse speramus, nomen יה juxta significationem simulque originem plane diversum a nomine יהוה imo eo antiquius esse, ita ut Phoenicum 'Ιαῶ, quod Hebraeorum convenit nomini יה (sumitur quippe vice ι literae י, α vocalem Kamez, item ω τῷ Dagesch literae He inserto aequiparat), minime confundi liceat cum tetragr. יהוה. Nomen יה vero Phoenicibus notum, imo usitatum fuisse ex eo apparet, quod auctore Sanchuniathone Κολπία iis ventum notat, ex quo conjuncto cum uxore Βααῦ coelum, terra omnesque mortales progeniti sunt. Est vero Βααῦ, quod iis noctem notat, nihil aliud nisi hebr. בהו *vanitas*, *inanitas*, Κολπία autem hebraico respondet רוח אלהים i. e. *ventus vel voluntas divina*, qua voluntate divina, ut in Genesi biblica docetur, universus mundus ex vacuitate et inanitate, veluti ex nocte aeterna, procreatus est, ita ut procul dubio, ubi Hebraei רוח אלהים legunt, Phoenices. קול פי יה i. e. vox oris Dei τοῦ 'Ιαῶ (Κολπία) legerint, ex quo cognoscitur, nomen יה Phoenicibus notum atque pro hebraeo אלהים usitatum fuisse. Ita quidem et Macrobius 'Ιαῶ a Phoenicibus deum-solem coli tradit, quod sane ad hebr. Dei nomen יה, quatenus *solem adurentem*, tremendum igitur numen ac timendum notat, aptissime quadrat, minime vero Deum יהוה alicubi in scriptis antiquitatis deum-solem cultum

loqueris?" (Exo. 2. 14.). Hactenus ex Medr. rab. in Exodum, unde rursus patet, quod virtute nominis istius Moses Aegyptium istum occiderit, ac proinde magnam esse efficaciam nominis istius tersaucti.

שֵׁם מָלֵא *nomen plenum.* Sic vocant *nomen tetragrammaton conjunctam cum nomine* אלהים: ut. ויטע יי׳ אלהים et plantavit Dominus Deus hortum in Eden (Gen. 2, 8.). Inde dicunt ad illud, ביום עשות יי׳ אלהים Gen. 2, 4. שם מלא על עולם מלא. Vide Br. sect. 15.

שְׁמָא, שֵׁם *nomen.* Absoluta forma in Tg. rara est: pro ea enim communiter dicitur שום, ut supra dictum est: וקריית בְּשֵׁם טב et vocavi nomine bono Bezalaelem, Exo. 31, 2. in TgH. In Onkelo et Jon. בְּשׁוּם quod melius. Forma emphatica saepius de nomine divino et tetragrammato dicitur, cum additione מְפָרַשׁ vel דִמְחַפַּרַשׁ quod expositum vel separatum est, quod vulgo dicitur a Rabbinis Schemhamphorasch. Id vero intelligo non de expositione illa ficta per 12. aut 42. literas, sive etiam 72. nomina cabalistica arte efficta, sed de expositione sive pronunciatione, quae fit per nomen vicarium אדני

---

fuisse, legitur. Omnino denique, ut a nobis demonstratum, nomen Dei יה antiquissimum est, temporibus itaque ortum, quibus stirpes semiticae, Hebraei, Phoenices et Chaldaei, una vixerunt; neque est, quod dicas, nomen יה, omnibus illis stirpibus antea commune, ab Hebraeis tantummodo conservatum, a caeteris vero, Phoenicibus quidem et Chaldaeis, plane oblitum esse. (Conf. Lydum [de mens. IV. 38, 74,] 'οἱ χαλδαῖοι τὸν θεὸν Ἰαὼ λέγουσιν.')

Caeterum est, ut eorum quoque consideremus sententiam, qui nomen יהוה cum sanscritico etymo „*dewas*" vel „*dew*" (unde etiam gr. Ζεύς, Διός et lat. Deus) conferunt, perindeque ex Indica aut Persica religione deducunt. Sufficiat vero opinionem modo commemorasse; sanum judicium de ea peritis linguae sanscriticae relinquendum est. Equidem non video, curnam notionem mere semiticam, quam ad explicandam ipsa lingua patria largiter sufficit, novitatis cupidi repetere contendamus ex lingua peregrina ac non satis enucleata. Valet hoc meum judicium et de iis, qui ex more, vel potius libidine omnia vocabula hebraica ex lingua arabica derivant nullamque significationem hebr. comprobant, nisi ad etymon quodam arab. reduci possit. Itaque illis יהוה *creator* est, ex arab. هَوَى, vel *Deus coelorum*, ab ar. هَوَا, quamvis ego persuasum mihi habeam, temporibus, quibus nomen Dei יהוה praesertim nomen יה apud Hebraeos jam in usu erat, linguam ar. adhuc minus ipsa lingua hebr. expolitam fuisse et excultam.

Quod ad pronuntiationem τοῦ tetragrammatu attinet, haec notanda videntur: Variis sententiis de origine vocis variae pronuntiationes respondent. Ita quidem, qui scriptoribus Graecorum nitentes aegyptiacae vel phoeniciae originis hoc nomen habent, sanam ejus pronuntiationem *Jahve*, *Jabe* vel *Jehove* esse affirmant, juxta pronuntiationem Graecorum ΙΑΒΕ (Theodoret. quaest. XV. ad Exod.) ΙΕΥΩ (Philo Byblius apud Euseb.) vel ΙΑΩ (Diod. Sic. I., 94. et Macrob. Sat. 1, 18.). Rursus *Johve*, vel *Jove* ad formam *Jo-vis* (Jupiter) legunt, qui vocem ad sanscriticam linguam et Graecorum Ζεύς, Διός vertunt. Eligat, cui placet. Meum erit, modum legendi et pronuntiandi יְהֹוָה *Jahoveh* a me propositum defendere atque confirmare, quem ad finem testibus utor fidelissimis ipsis Auctoribus Mischnae. Etenim scriptores graeci, vel ipsi Patres ecclesiae, praeterquam, quod temporibus scripserunt, quibus sanus legendi et pronuntiandi modus jam oblitus erat, et ex fontibus hauserunt fama ac odio Judaeorum turbatis, ex lingua hebraica in sermonem graecum vocabula transtulerunt, ubi omnino impossibile est, pronuntiationem sanam plane idiotismum indigenum imitantem reddere. Et, quae ex scriptis Judaeorum contulit Autor noster, pleraque ex libris sumpta sunt, qui ex seculis XII. XIII. originem trahunt, ubi theologia hebr. fabulis et superstitiis jam turbata erat. Sola Mischna, quae paulo post Simonem Justum (ultimum sacerdotem magnum, qui τὸ tetragrammaton in templo pronuntiavit), in idiotismo vernaculo conscripta est, ad illustrandam quaestionem perobscuram de hac re idonea judicanda est. In ea (Mischna) vero pauca inveniuntur, quae de vera pronuntiatione avitoque modo scribendi τοῦ tetragrammatu agunt, praeter duos locos, qui vero ab interpretibus omnibusque explicatoribus omnino non intellecti sunt. Exstat quidem Mischna in tract. Synhedr. cap. VII. fol. 56b. ubi est: המגדף אינו חייב עד שיפרש השם אמר ר׳ יהושע בן קרחה בכל יום דנין את העדים בכינוי יכה יוסי את יוסי נגמר הדין לא הורגין בכינוי אלא מוציאין כל אדם לחוץ שואלין את הגדול שבניהן ואומרים לו אמור מה ששמעת בפירוש. וכו. Ad haec verba Mischnae in Talmude legitur: תנא עד שיברך שם בשם וכו׳. Haec illic. Quae R. Salom. ad explicandum locum in Mischna et Talmude ibi profert (pace Viri Clarissimi, patris et principis interpretum), nonnisi somnia cabbalistica sunt prorsus nihil ad illustranda verba perobscura praebentia. Priusquam vero meam sententiam exponam, nonnulla praemittere liceat de verbo hebr. נקב, quo blasphemia seu vera et propria pronuntiatio τοῦ tetragr. in sacra Scriptura (Lev. 24, 16.) sub poena capitis prohibita est.

Inest quidem huic verbo prima notio *fingendi, confingendi et perforandi.* Quatenus vero fingendo et perforando particulae rei separantur, hinc secunda notio. *distrahere, distinguere et separare,* (פרש, בדל vel, ut in Talmude ibi est, ברך), et metaphorice de distincto nomine: *exsecrare, famam sauciare,* germ. verzerren, *nomen quidem alicujus ita distrahere, ut ludibrio sit, vel sensus malignus distrahendo oriatur.* Itaque Paraphrastes optimus Onk., ut ubique in Pentateucho, et hic vocem נקב recte per פרש reddit; et ea verba Mischnae sunt אינו חייב עד שיפרש השם reus non est (propter blasphemiam) donec in pronuntiando nomen Dei *separavit,*

quod per se etiam est nomen divinum. **Rarius autem de nomine communi et profano:** יתלעבון ביך סואבת שְׁמָא ludificabuntur te, o polluta nomine, vel, irridebunt te polluto, hoc est, infami nomine, heb. טמאת הַשֵּׁם, Ez. 22, 5. אנשין דִשְׁמָא viri nominis, i. e. viri celebres, Gen. 6, 4. לכולהון בשמא קרא omnes nomine suo vocat, Ps. 147, 4. דבהון חקיק ומפרש שמא רבא וקדישא in quibus sculptum est expositum nomen maximum et sanctissimum, per quod creati sunt trecenti et decem mundi; estque exsculptum et expositum in lapide fundamentali, quo obsignavit creator mundi eos abyssi magnae a principio, et quicunque commemorat nomen hoc sanctissimum tempore angustiae, ille liberatur ex angustiis, Exo. 38, 30. in Jon. fabuloso isto. דהוה שמא מְפָרְשָׁא הקיק עליהון in quibus erat nomen expositum insculptum inde a monte Chorebh, Exo. 32, 25. in TgH. pro quo in Jon. legitur: Nam abstraxerant coronam sanctam, quam habebant in capitibus suis, והוה שמא רבא ויקירא חקיק ומפרש ביה fuitque nomen magnum et pretiosum sculptum et explicatum in ea. פָּרֵישׁ וחרף בר אחתא בת ישראל ית שְׁמָא רַבָּא ויקירא דְמִתְפָּרַשׁ pronunciavit et blasphemavit filius mulieris Israeliticae nomen illud magnum et gloriosum expositum,

---

i. e. nomen tetragrammaton יַהֶוֹה separatim, duabus vocibus, videlicet nomine proprio quidem יָה et adjectivo הֹוֶה, singulatim extulit. Namque, ut supra notatum, „nomina (propria) numina" judicantur, praesertim cum Deo adjectivum הֹוֶה tamquam attributum modo accidens adscribitur. Ad haec verba Mischnae in Gemara additur תנא עד שיברך שם בשם traditione docuimus (reum non esse) donec blasphamarit nomen Dei nominando, i. e. vocando et nominando ambas illas voces ore protulerit, oppositum si separatim eas scripserit, aut alio modo pronuntiaverit, quin Deum iis vocare vel appellare velit. Pergamus ergo ad caetera, et quidem difficiliora verba Mischnae היו דנין את העדים בכינוי יכה יוסי את יוסי. Observes, voces דנין את העדים, quod est „*judicabant, judicium tulerunt de testibus*", ubi בודקין את העדים „*examinant testes, vel ex testibus requirunt*" oportebat esse? Sequitur inde, ibi non de ipsa inquisitione, eo concilio videlicet, in quo de crimine et criminis accusato deliberatum est, sed potius de concilio agi, quod inquisitioni praemittitur (Voruntersuchung), in quo de ipsis testibus judicium latum est, an liciti seu idonei sint ad testandum, fides nempe an testimonio eorum habenda sit, nec ne. (Hinc voces בכל יום „*omnibus caeteris diebus*" i. e. diebus, quibus illa inquisitio praeparata est, oppositis אותו היום „*eo ipso die*", ubi videlicet ipsa inquisitio agebatur.) Hoc enim notum, in judicio de poena capitali summam a judicibus Judaeorum adhibitam fuisse cautionem in examinandis testibus requirendoque crimine, ita ut quantulacunque contradictio testium et quodvis momentum, quo in dubium vocari poterat delictum, ad solvendum accusatum de poena capitis sufficerent, juxta praeceptum divinum ושפטו העדה והצילו העדה. Quatenus vero in judicando de blasphemia seperatimque prolato nomine Dei multum interest, utrum sana voce, vocabulo noto atque pronuntiatione usitata usus sit accusatus, nec ne, prae caeteris auditus testium probandus erat, num scil. subtilis et idoneus esset ad distinguendam sanam et usitatam pronuntiationem a corrupta et falsa. Ita quidem vocabulum הוה Participium praes. est verbi הָיָה perindeque per segolatum Vav, הֹוֶה, pronuntiandum. Sin vero הֹוֵה, per Zere, accusatus ille de blasphemia pronunciavit, tunc vocem corruptam atque inusitatam omninoque nihil, nisi sonum inanem ore protulit, et perinde blasphemiae reus non est. Eo magis itaque in probando auditu testium cautio adhibenda fuit a judicibus, quia Segol et Zere vocales sunt simillimae neque nisi auditu subtilissimo recte discerni possunt. Et hoc sciendum. Nomen proprium, quod in Talmude Babylonico ubique per Jod, יוסי, scribitur, in Talmude Hiers. promiscue per Jod, Aleph et He, יוסי, יוסא vel יוסה invenitur. Causa hujusce varietatis haec est: Judaei in Babylonia degentes plerumque sermone aramaico usi sunt nominaque propria juxta idiotismum aramaicum formavere. Iis igitur nom. propr. יוסי per Zere sub Samech, יוֹסֵי sonat, quandoquidem forma apocopata est nominis יוֹסֵף, quod per Zere legitur, uti revera pro יוֹסֵי aliis locis in Talmude et יוסף invenitur (Vide Juchasin). Aliter Judaei Palaestinenses cum Romanis et Graecis conversantes idiotismum graeco-latinum in formandis vocabulis nominibusque propriis secuti sunt, ita ut juxta pronuntiationem nominis graeci Ιωσηπος, vel latini *Josephus* ad restituendam vocalem gr. H, vel lat. E per Segol, יוֹסֶי legerent, et distinctius per Aleph, vel He in fine יוסא et יוסה scriberent.

Porro commemorabo, primum casum juris, ubi de blasphemia judicium latum est, in Pentateucho (Lev. c. 24.) inveniri de duobus inter se rixantibus viris, quorum unus alteri, nomine Dei (separatim) pronuntiato, maledixit (וינצו במחנה בן הישראלית ואיש הישראלי. ויקב. וכו'.). Finxerunt itaque Auctores Mischnae, quasi unius rixantium nomen fuerit יוֹסֵי, per Zere, alterius vero nomen per Segol, יוֹסֶי sonaverit. Eo enim modo, dum quippe ex testibus rixatores יוֹסֵי et יוֹסֶי requisiti sunt, ipsi quoque testes *judicati* (דנין) sunt, i. e. constitui potuit, num sanus esset iis auditus, subtilis nempe ac idoneus ad distinguendas vocales Zere et Segol, num quidem blasphemiae accusatus revera vocem sanam ac usitatam הֹוֶה pronuntiasset perindeque reus esset, an vero הֹוֵה vocem quippe inusitatam et inanem ore protulisset, propter quam damnari non posset. Ex ea praesumptione locutio (כינוי; est quidem *locutio* s. *phrasis* quasi *cognomen* totius sententiae) nata est יכה יוֹסֵי את יוֹסֶי pro: *judicare* (דון) *testes*, i. e. *ex eorum testimonio requirere, num subtilis iis sit auditus ad distinguendum* הֹוֶה *ab* הֹוֵה *omninoque ipsi ad testandam blasphemiam admittendi sint, nec ne.* (Observes singularem numerum כינוי, quod si *cognomen* ipsorum rixantium esset, quorum unus יוסי et

quod audiverat in monte Sinai, Lev. 24, 11. in Jon., ubi Onk. simpliciter habet יח שְׁמָא nomen illud, et TgH. יח שְׁמָא מְפָרְשָׁא nomen illud explicatum. ודי מפרש ומחרף שמא דיי' et qui pronunciaverit blasphemando nomen illud Domini, occidendo occidetur, ib. vers. 16. למדחל יח שמא יקירא ודחילא הדין ad timendum nomen illud gloriosum et reverendum, Deut. 28, 58. דחקיק ביה שמא רבא מפרש בשבעין שמהן in quo sculptum est nomen illud magnum, expositum septuaginta nominibus, Cant. 2, 17. Ubi Septuaginta dicitur, numero simplici, pro Septuaginta duobus: tot enim aliis nominibus explicatum est a Cabalistis, ut supra etiam dictum. אף יח שמא דהוה כחיב ומפרש על אבן שחיא etiam nomen illud, quod fuit scriptum et expositum in lapide fundamenti, (nempe templi Hierosolymitani) Eccl. 3, v. 11. וביה חקיק ומפרש יח שמא רבא ויקירא et in eo (baculo Mosis) sculptum et expositum erat nomen illud ma-

---

alter etiam יוסי vocatus est, tum prout cognomina duorum personarum בינוים in plurari debebat esse. Item observandum est futurum, quasi forma conjunctiva verbi יכה *sit, ut percutiat* etc., minime vero הכה, quia revera non percussit, sed Auctores Mischnae ad formandam illam formulam requirendi finxerunt sibi *quasi* percusserit.)

Ea sunt, quae in illustranda Mischna illa perobscura mihi quam certissima videntur, ex quibus confirmatam agnoscas sententiam, per שם המפרש nihil aliud significari, nisi nomen tetragr. יָהֹוֶה *separatim*, quasi duobus vocabulis יָה et הֹוֶה pronuntiatum.

Caeterum et alia Mischna est, quae, ut puto, apta haberi potest ad perlustrandam quaestionem, de שם המפרש pronuntiationeque τοῦ tetragr. יהוה. Est illa Mischna in tract. Succoth cap. IV. f. 45a, quam vero, fateri me non pudet, non intelligo (nam quae R. Sal. et Glossatores ad illustrandum ibi proferunt, nullius fere pretii sunt), nisi forte huic faveas conjecturae. Verba sunt: בכל יום מקיפין את המזבח ואומרים אנה ה' הושיעה נא. ר' יהודה אומר אני והו (lego הוה) הושיעה נא. Hactenus illic. Idem ille Rabbi Jehuda ulterius in Mischna cap. 5. fol. 51b. dicit: ר' יהודה אומר היו שונין ואומרים אנו ליה וליה עינינו in quibus Mischnis illustrandis haec mihi videntur:

Idea Dei יהוה vel notio εἶναι, τοῦ הוה, quae ab Hebraeis Deo quasi propria ac singularis essentia adscribitur, latissime patet, sublimis nimirum est expositio philosophica, quae vero desiderio dei popularis, populo videlicet proprii (Nationalgott) minime satisfacit. Hic popularis Deus Hebraeorum sub nomine proprio יָהּ Hebraeis ex antiquissimis temporibus notus et ab iis adoratus erat. Hinc summis diebus festis, popularibus quidem (Nationalfeste), quales sunt dies expiationis et octavus dies festi tabernaculi, populo permissum est, Deum popularem nomine proprio יה vocare Eique attributum הוה in pronuntiando adponere, et quidem die expitiationis solus sacerdos maximus nomen tetragr. יהוה separatim ore protulit in sanctuario audiente universo populo (כשהיו שומעים השם הנכבד והנורא מפורש יוצא מפי כהן גדול), die septimo festi tabernaculi vero ipse populus vocem hanc reverendissimam ore protulit, dum in nonnullis precibus nomen יה pronuntiavit (Mischna secunda fol. 51b.), in aliis vero (Mischna fol. 45a.) Deum eum vocavit, qui se ipsum אהיה i. e. אני הוה *ego sum* τὸ ὄν appellat; ita ut in duabus illis precibus integrum nomen tetragr. יהוה separatim, convenienter populari desiderio, nomine proprio יה disjuncto a notione verae essentiae Dei τοῦ הוה pronuntiatum sit.

Porro, ut ad scriptores Graecorum revertamus, et ex versibus ab Eusebio conservatis

Ἑπτά με φωνήεντα θεὸν μέγαν, ἄφθιτον αἰνεῖ — Septem me vocales deum magnum immortalem
Γράμματα, τὸν πάντων ἀκάματον πατέρα. — Literae (laudant), totius universi indefessum patrem.

sententiam meam de vera pronuntiatione τοῦ tetragr. probare non omittam. Confunduntur nempe hic vocales (φωνήεντα) et literae (γράμματα), quae septem numero summum deum designant. Quamquam spernenda non est sententia, quae affirmat, poetam his versibus sphaerarum harmoniam, *septem* nempe planetas coelestis harmoniae sonus edentes cantasse et ne cogitasse quidem de literis, quibus nomen tetragr. conficiatur, attamen ex eo, quod *vocales* (φωνήεντα) et *literas* (γράμματα) confundit, quae summatim *septem* conficiunt, confirmari potest lectio יָהֹוֶה, in qua quattuor literae et tres vocales inveniuntur.

Pro corollario addo: Seculo II. Judaei Romae degentes nomen tetragr. ut hebr. אל pronuntiasse videntur, id quod ex versibus Martialis (Lib. XI. epigr. 95.) concludi licet Habet vero ille

Ecce negas, jurasque mihi per templa tonantis,
Non credo; jura, verpe, per Anchialum.

Vocem anchialum Scaliger compositam esse dicit ex אם חי אל *si vivit Deus* (Proleg. ad libr. de emend. temp. et Farnabius in not.) Potius vero videtur esse אנכי יהוה, quibus vocibus decalogus incipit, per quem jurare summum et sanctissimum juramentum habitum est. (Vide s. v. שבועה). Quatenus enim אָנֹכִי defectivum scriptum, jamque ab ipsis Talmudicis velut אֲנָכִי et אָנְכִי pronuntiatum est, ab poeta Martiale prout *anchi* lectum est, cui nomen אל, apud eum *al*, conjunxit affixo gr. ον ex more Latinorum in transferenda voce ex peregrina in latinam linguam, unde natum est anchi-al-on, pro gravissimo juramento.

gnum et gloriosum. Exo. 14, 21. in Jon. וכתב עלוי שמא רבא ויקירא et scripsit in eo nomen magnum et gloriosum, projecitque in aquas istas amaras, unde dulces factae sunt aquae istae, Exo. 15, 25. in Jon. Cum Pron. שְׁמִי nomen meum, שְׁמָךְ nomen tuum, שְׁמֵיהּ nomen ejus, שְׁמְהוֹן nomen ipsorum, quod tamen etiam dicitur שׁוּמְהוֹן a forma שום superius posita. Pl. וקרא אדם שְׁמָהָן et vocavit Adam nomina, i. e. nomina imposuit singulis propria, Gen. 2, 20. Constr. אלין שְׁמָהָת בני עשו ista sunt nomina filiorum Esau, Gen. 36, 10. Cum aff. ואלין שְׁמָהָתְהוֹן et ista sunt nomina ipsorum, Gen. 25, 16. וּשְׁמָהָתְהֶן et nomina ipsorum, Ez. 23, 4.

שְׁמְאֵבֶר *nomen regis Tzevojim*, Gen. 14, 2. dictus quasi שם אבר quod habuerit nomen alae, potens volatu ad colligendum opes, ut est in Br. s. 41.

שֶׁמָּא *fortassis, fortasse, si forte, an forte.* Rabbinicum est, unde illud, כי תאמר a R. Sal. exponitur, שמא תאמר si forte dixeris, Deut. 7, 17. Inter Apophtegmata Patrum legitur capite 2. אל תאמר כשאפנה אשנה שמא לא תפנה ne dicas: Cum otiosus fuero, discam: fortassis non eris otiosus. Quo monuerunt, in mora esse periculum et damnum, nec esse in crastinum differenda, quae hodie commode fieri possunt. Fortassis, aliquando in interrogando usurpatur, pro *nunquid?*

שַׁמַּאי *Schammaeus.* Caput Pharisaeorum fuit, paucis annis ante Christum, antagonista perpetuus Hillelis: Vide הלל.

שִׁימַּאי. Dissentiunt interpretes. Legitur פתחי שימאי. Alius dixit, *portae sunt Schemmaeorum*, i. e. terrae Israel, cujus incolae sunt a Schem orti. Alius, *portae desolatae*, quasi a שמם; alius dixit *portae apertae*, sine tegumento aut tecto. Erub. 11a.

שְׁמַיָּא *coelum, coeli.* Constr. שְׁמֵי. Singulari et plurali absoluta forma caret: הא דיי' אלהך שמיא ושמי שמיא ecce Domini Dei tui sunt coeli, et coeli coelorum, et quicquid in eis est, Deut. 10, 14. ככוכבי שמיא לסגי sicut stellas coeli multitudine, Deut. 10, 22. אסתכי כען לִשְׁמַיָּא respice nunc versus coelum, Gen. 15, 5. בשמי שְׁמַיָּא in coelis coelorum, Ps. 68, 34. דאחמי שְׁמָיךְ quum intueor coelos tuos, Ps. 8, 4. Item, *Deus, coelos inhabitans*, per metonymiam: די שלטין שמיא quod dominantur coeli, i. e. Deus coelestis, Dan. 4, 23.

שָׁמַיִם *coelum.* Vide notificationem ejus in lexico Hebraico. Per metonymiam *Deus*, quia *coelum* proprie dicitur habitaculum ejus. Ap. Talm. celebre est: הכל לשם שמים omnia ad coelum, i. e. Deum, vel, propter Deum, i. e. omnia dicta et facta debent referri ad gloriam Dei, vel gloriam nominis Dei. In MK. c. 5, 5. Qui venit visitatum aegrotum, dicit, השמים ירחמו עליך coeli misereantur tui, i. e. Deus misereatur tui. In Pirke abhoth c. 4. כל כנסיה שהיא לשם שמים סופה להתקים ושאינה לשם שמים אין סופה להתקים omnis congregatio quae fit propter coelum, i. e. Deum, finis ejus, ut maneat stabilis: quae autem non fit propter Deum, tandem non manet stabilis. Ibidem: Esto honor discipuli tui aeque carus tibi, ut tuus ipsius, et honor socii tui ut timor praeceptoris tui, ומורא רבך כמורא שמים et timor praeceptoris tui, ut timor coeli, i. e. Dei. In eodem lib. c. 1. נמצא שם שמים מתחלל invenitur nomen coeli, i. e. Dei profanatum. Hinc illa in NT.: Baptismus Johannis unde erat, e coelo vel ab hominibus? Matth. 21, 25. Item; Peccavi in coelum et coram te, Luc. 5, 18. et 20, 4. In MK. c. 9, 12. יש לך אדם שחוטא בארץ ואינו חוטא בשמים ואינו חוטא בארץ est qui peccat in terram, sed non peccat in coelum, et est qui peccat in coelum, sed non peccat in terram; qui vero loquitur lingua mala, peccat in coelum et in terram. In libro precum quotidianarum, לעולם יהי אדם ירא שמים semper sit homo timens coeli, i. e. Dei. Amplius in Pirke ab. cap. 5. כל מחלוקת שהיא לשם שמים סופה להתקים ושאינה לשם שמים אין סופה להתקים omnis contentio, quae fit propter coelum, i. e. Deum, ea tandem perstabit? quae autem non fit propter Deum, ea non perstabit. Quae autem est contentio שהיא לשם שמים, quae fit propter Deum? est contentio Hillelis et Schammaei: quae autem non est propter Deum, ea est contentio Korachi et ejus coetus, Num. 16. Haec ibi. Contentio, i. e. disputatio; propter Deum, id est, propter verbum ejus et dogmata verbi divini. Hillel et Schammai duo celebres Doctores fuerunt ante Christum, centum circiter annis ante vastationem templi secundi. Hillel Babylonius fuit: ejus discipuli et sectatores dicti fuerunt בית הילל domus Hillelis. Alterius, בית שמאי domus Schammaei. Schammai iracundus fuit: Hillel mansuetus. De his alibi dixi. Semper docendo sibi contradicebant. Jurabant etiam per coelum. Ejus exemplum est in MK. cap. 1, 8. השמים הזכרתני per coelum, in memoriam hoc revocasti mihi, etc. Exemplum temerarii juramenti, quod Christus prohibuit Matth. 5, 34. Sic in Ber. 55b. השמים כן הוא per coelum, res ita habet.

שְׁמֵימִי *coelestis:* גרמים שמימיים corpora coelestia: באמצעות הגרמים השמימיים in medium corporum coelestium, R. Lev. Job. 26.

שְׁמַנְגוּ *nomen civitatis, quae a forti aceto commendata fuit.* Unde, לישקיה רביעתא דחלא שמגז bibendum dabitur ipsi quartale aceti Schamgasaei, Git. 69. As. 12b. Alibi est *nomen Angeli cujusdam, aut vox magica*, Sab. 67a.

שמד, Hiphil, הִשְׁמִיד *perdere, disperdere, profligare, delere, destruere*, ap. Rab. ut hebraice. In Tg. אַשְׁמֵד, unde Infin. לְהַשְׁמָדָה ולהובדה profligando et perdendo, Dan. 7, 26.

שְׁמַד *deficere a religione*, apud Rabbinos, quasi *seipsum delere, abolere, destruere, perdere.* Judaei in Germania corrumpunt verbum hebr. in formam germanicam, dicentes, Sich schmadden, Er hat sich geschmaddet, i. e. Er hat sich vertilget, pro, Deficit a fide Judaica, et animam suam perdidit. Elias in Methurgeman citat locum ex TgH. ex hac significa-

tione, או בר ישראל דאשתמד ולא הדר aut Israëlita qui defecerit (a religione Judaica) et non fuerit reversus, Exo. 12, v. 43. Pro eo hodie in libris legitur ואסתלק et recesserit.

מְשׁוּמָּד *apostata, defector sui ordinis et fidei desertor*, dictus quasi *perditus*. Scaliger in trihaeresio c. 27. vult משומד tantum esse qui coactus a fide deficit, metu sc. mortis et persecutionis: At זקן ממרא qui voluntarie deficit. Rabbi Levi scribit IIR. 23, 22. מתנאי פסח שלא יאכל ממנו ישראל משומד ex conditionibus sive articulis de agno paschali est, ne quisquam Itraëlita apostata de eo comedat. R. David IIR, 18, 17. רבשקה ישראל משומד היה Rafsake Israëlita apostata fuit. Contra apostatas a fide Judaica, Judaei quotidie precationem dicunt, orantes, ne unquam habeant spem salutis. Eidem annexa est imprecatio contra Christianos. Haec cum paucis Christianis nota sit, placet eam divulgare. Ita autem se habet ipsorum verbis, ut quidem hodie in libris legitur: ולמלשינים אל תהי תקוה וכל המינים כרגע יאבדו וכל איובי עמך מהרה יכרתו ומלכות זדון תעקר ותשבר ותמגר ותכניעם במהרה בימינו et omnibus apostatis nulla sit spes: omnes haeretici quasi momento pereant: omnesque inimici populi tui cito exscindantur: regnum superbiae eradicato, confringito et destruito: subigito eos omnes cito in diebus nostris: ולמלשינים delatoribus, calumniatoribus, detractoribus, a rad. הלשין quod est a nomine לשון lingua. Pro hac voce in libris antiquis et manuscriptis lectum fuit, וְלַמְשׁוּמָּדִים et apostatis, Judaeis scil. qui a religione Judaica ad aliam defecerunt. Sic lectum fuisse olim, docet Antonius Margarita in suo contra Judaeos libro. Legitur sic etiamnum hodie in Commentario ad librum precum ex editione Cracoviana in quarto: in textu autem est ולמלשינים. Verba glossae sunt: ופירוש למשומדים אותם החוטאים בנפשותם. והזכיר ד'. משומדים מינין אויבים זדים. וכנגדם אמר תעקר. ותשבר. תמגר. ותכניעם: apostatis, id est, illis qui peccant in animam suam. Commemorat autem quatuor: peccatores, apostatas, haereticos, inimicos et superbos, contra quos totidem verbis dicit, eradicato, conterito, destruito, subigito vel humiliato. Haec ibi. Caeterum substituerunt Judaei vocem למלשינים inde a centum annis, quando Christiani caeperunt libros ipsorum pervolvere et censuram suam in quibusdam locis ipsis adjicere. Vocant autem apostatas מלשינים delatores, proditores, quia solent malitiam Judaeorum Christianis detegere. Metu ergo Christianorum, et alia quaedam in hac precatiuncula mutarunt. In editione quadam Veneta precum juxta ordinem Hispanorum: ולמלשינים בל תהי תקוה וכל הזדים כרגע יאבדו וכל אויביך וכל שונאיך יי' מהרה יכרתו והרשעים במהרה תעקר ותשבר ותכלה ותכניעם במהרה בימינו: ברוך אתה יי' שובר רשעים ומכניע זדים. In alia editione Veneta juxta ritum Romanensium Judaeorum: ולמלשינים בל תהי תקוה וכלם כרגע יאבדו וכל אויביך כרגע יכרתו ותכניע אותם במהרה בימינו. ב"אי שובר אויבים ומכניע זדים. Haec variatio facta est, ne Christiani ipsorum diras animadverterent. Per מינים haereticos, plerunque intelligunt Christianos, ut et per אויבים inimicos, quos etiam vocant שונאים osores: per מלכות זדון regnum superbiae, sive זדים superbos similiter intelligunt Christianos sive regnum Romanum. Quid ergo istis fidendum; qui tale excidium et exitium nobis quotidie optant? Quorsum tantis privilegiis tutandi, ut illis robur tanta ipsorum impietas nanciscatur? משומד שנשא משומדת apostata si ducat apostatam juxta statuta ipsorum, ac postea ad Judaismum se receperint, conjugium ipsorum reputatur nullum, ac sine libello repudii dissolvi potest: Schulchan aruch par. 4. num. 26. Ap. Talm. ישראל משומד הוה ופלח לה Israëlita apostata fuit et coluit illud, sc. idolum, As. 54a. המשומד לע"ז מותר להלוותו ברבית apostatae, deficienti ad idololatriam, licitum est mutuo dare in usuram. Corpus ejus liberum est, cur non potius facultates ejus? Item, המשומדים apostatas descendere faciunt in foveam. sed non ascendere, non educunt, vel extrahunt, Bechai fol. 214a.

שְׁמָדָא, שְׁמַד *perditio. profligatio, exitium, persecutio:* גזרו שמד decreverunt (reges et magistratus Christianorum) persecutionem contra Judaeos. Pro hoc frequentius dicunt גזרו גזירה decreverunt decretum. Inde Author Aruch pro explicanda hac radice שמד, adducit duntaxat exempla de radice גזר, docetque quid ex hujusmodi quibusdam persecutionum decretis apud Judaeos contra statutum sit de exercitiis precum, jejuniorum et universalis resipiscentiae. In MK. cap. 10. R. Schimeon ben Jochai, et R. Elieser filius ejus latebant in quadam spelunca 13. annis בשמדא in persecutione quadam.

שמדע, Ithpahel, אִשְׁתְּמוֹדַע *notum fieri, cognoscendum se exhibere vel dare, innotescere: Agnoscere, cognoscere.* Verbum est ex אוֹדַע, sive ejus Participio מוֹדַע formatum, cum additione literae ם ab initio, ut in aliis pluribus in hac litera. Sub forma passiva habet etiam usum verbi activi, regendo affixa pronomina et casum accusativum. Praet. ולא אִשְׁתְּמוֹדַע שׁוּעָא neque agnoscitur apud ipsum nobilis prae paupere, hebr. נכר, Job. 34, 19. אין אשתמודע si notum factum fuerit, bovem petulcum esse, hebr. או נודע, Exod. 21, 36. in Jon. דלא אשתמודע ליך qui tibi notus non fuit antea, hebr. אשר לא ידעת, Ruth. 2, 11. ואשתמודע יוסף ית אחוהי et agnovit Joseph fratres suos, hebr. ויכר, Gen. 42, 8. יהי גברא דאשתמודע ליך מבורך vir qui se cognoscendum exhibuit tibi, sit benedictus, hebr. יהי מכירך ברוך, Ruth. 2, 19. ולא אִשְׁתְּמוֹדְעֵיהּ neque cognovit eum, heb. ולא הכירו, Gen. 27, 23. ואשתמודעיה et cognovit eum, prociditque in faciem suam, hebr. ויכרהו, IR. 18, 7. וְאִשְׁתְּמוֹדְעָהּ et cognovit eam, Gen. 37, 33. וְאִשְׁתְּמוֹדְעִנּוּן et cognovit eos, Gen. 42, 7. לא אשתמודעו non fuerunt agniti in plateis, hebr. לא נכרו בחוצות, Thr. 4, 8. ואנון לא אִשְׁתְּמוֹדְעוּהִי ipsi vero non agnoverunt eum, Gen. 42, 8. Part. ולית לי מְשְׁתְּמוֹדַע non est qui agnoscat me, hebr. ואין לי מכיר, Ps. 142, 5.

Infin. לא ידעיה לְאִשְׁתְּמוֹדָעָא non novi me notum reddere, i. e. ostentare me, heb. ואל אדם לא אכנה, Job. 32, 22. לְאִשְׁתְּמוֹדְעוּתַנִי ad agnoscendum me, ut me agnoscas et mei rationem habeas, cum sim alienigena, Ruth. 2, 10. Imper. אִשְׁתְּמוֹדַע כען agnosce nunc, num tunica ista sit filii tui, heb. הכר נא, Gen. 37, 32. אשתמודעון וחמו cognoscite et videte, Ps. 34, 10. Fut. ולא אֶשְׁתְּמוֹדַא חווה neque agnosco vultum ejus, Job. 4, 16. לא חשתמודע אפין non agnosces vultus personarum, i. e. personas, ut alias aliis praeferas ex favore personae, non ex justitia causae, Deut. 16, 19. לא תִשְׁתְּמוֹדְעוּן אפין non agnoscetis personas, Deut. 1, 17. יִשְׁתְּמוֹדְעוּנוּן cognoscent eos, Jes. 66. 9.

אִשְׁתְּמוֹדָעוּת *agnitio, cognitio, notitia:* ואשתמודעות אפיהון et agnitio vultuum, id est, personarum in judicio, testatur contra ipsos, heb. הכרת פניהם, Jes. 3, 9. Item *cognatio*, ut sequitur.

II. אִשְׁתְּמוֹדַע *agnatum, cognatum esse vel fieri:* vel nominaliter, *cognatus, quasi notus et familiaris.* ולנעמי אשתמודע לגברה ipsi Naomi autem erat cognatus quidam mariti ejus, hebr. מודע, Ruth. 2, 1. בועז דאשתמודע לנא Boaz qui est cognatus noster, heb. מודעתנו, Ruth. 3, 2.

אִשְׁתְּמוֹדָעוּת *cognatio, familiaritas:* למחטף היא אִשְׁתְּמוֹדְעוּתְהוֹן ad exscindendum cognationem suam, familiares suos, Gen. 49, 5.

שמח שַׁמְחָזַאי *nomen angeli, qui cum socio suo ex coelo fuit deturbatus:* שמחזאי ועזיאל Samgasai et Usiel qui de coelo ceciderunt, versabantur temporibus istis in terra, Gen. 6, 4. in Jon. pro hebr., ונפילים et gigantes tunc erant in terra. Gigantes isti fuerunt dicti נפילים quasi Decidui, quod e coelo essent dejecti in terram.

שְׁמַט *dimitti, excidere, exilire, dilabi, elabi, decidere:* וְיִשְׁמוֹט פרולא מן קתא et elapsum fuerit ferrum de manubrio, hebr. ונשל הברזל, Deut. 19, 5. in Tg. Jon. et Hier. Aphel, אַשְׁמֵיט *dimittere, intermittere, remittere.* Fut. דרגשי אַשְׁמֵט lectum meum dimitto, Ps. 6, 7. Sic habent Veneta. Elias in rad. טמש legit אֲטַמֵּשׁ immergo, pro hebr. אמסה madefacio, liquefacio, quae lectio videtur melior: תשמיט ידך intermitte manum tuam, Deut. 15, 3. ושביעיתא תַשְׁמְטִנָּה septimo autem anno intermittito eam, i. e. ne colito terram, sed quiescere sines, Exo. 23, 11. דישמיט כל גבר מרי רשו ut intermittat vel dimittat quisque dominus crediti, Deut. 15, 12. Ithpehal, Praet. בבית ברזון ולא אִשְׁתְּמֵיט in loco foraminum, neque elapsa fuit, scil. lancea, Num. 25, 8. in miraculo quarto, in Jonathane. Scribit enim, duodecim miracula edita fuisse Pinchaso in facto isto transfixionis viri Israëlis et mulieris Midianitidis. אִשְׁתְּמִיטוּ מבית מדרשא elabuntur, subtrahunt se ex domo studii, id est, ex Schola, Ps. 141, 6. Part. או דְמִשְׁתְּמֵיט ירכיה aut cui elapsum, dimotum, luxatum est femur ejus, Lev. 21, 18. in Jon. Sic ap. Talm. in Chol. 57.

שְׁמִטְּתָא *dimissio, intermissio, remissio, tam agrorum et terrae colendae, quam etiam hominum ex servitute, et debitorum.* Fiebat id septimo quoque anno, qui dicebatur Annus dimissionis vel intermissionis. Quandoque significat *septennium, septem annorum complexum, sicuti Sabbathum significat diem septimum et septimanam integram:* ודין פתגם שמטתא hoc est negotium intermissionis, ut intermittat quisque creditor exigere debitum a proximo suo, neque petat a proximo suo, vel a fratro suo; ארום קרא שמטתא קדם יי׳ nam vocatur intermissio coram Domino; Deut. 15, 1. וּשְׁמִטְּתָא et intermissionis annus quando veniet, ut aperiamus thesauros frumenti, Amos 8, 5. שתא דשמטתא annus dimissionis, Deut. 15, 9. et 31, 10. ותהי צדיא בשמיטתא eritque vasta, desolata in anno dimissionis, Jerem. 17, v. 4. Hinc Munsterus scribit, significare *desolationem.* Id vero non est per se, sed ex consequenti, quatenus ager incultus manet. Plurale in forma masculina et significat Septennium: ויומיא דיתיבון בני ישראל במצרים תלתין שְׁמִטִּין דשנין dies quibus habitarunt Israëlitae in Aegypto, fuerunt triginta dimissiones annorum (id est, triginta septennia) quorum numerus est ducenti decem anni: numerus autem quadringentorum et triginta annorum est ab eo tempore, quo locutus est Dominus cum Abrahamo, nempe die decimo quinto mensis Nisan sive Martii, inter partes sectas (Gen. 15.) usque ad diem egressus ex Aegypto, Exo. 12, 40. in Jonath. Vide hoc loco R. Salomonem.

הַשְׁמָטָה *dimissio*, Rab.

Ap. Rab. et Talm., intricata et prolixa est disputatio de jure remissionis: שביעית משמטת את המלוה septimus-annus demittit creditorem, id est, facit ut creditor cogatur intermittere exactionem debiti. פרוזבול אינו משמט statutum (de anno septimo) non dimittit debitum. המחזיר חוב בשביעית יאמר לו משמט אני qui restituit chirographum in anno septimo, dicet debitori: Remitto ego debitum, etc. Schevi. cap. 10. דמדאורייתא משמטא שביעית ex Lege dimittit debitum annus septimus, et Hillel senex fecit statutum, ut annus septimus non dimittat debitum, Git. 36a. Respondet Gemara, non fuisse generale statutum Hillelis, sed speciale de anno septimo in isto tempore. Quod autem dicit Scriptura, וזה דבר השמטה שמוט וכו׳ hoc autem est jus remissionis, remittito, etc. (Deut. 5, 2.) illud innuit, שבשתי שמטות הכתוב מדבר quod de duabus remissionibus Scriptura loquitur, אחת שמיטת קרקע una scil. est intermissio culturae terrae, ואחת שמיטת כספים et altera est remissio pecuniarum, etc. Plura de juribus hisce ibidem in Gittin.

II. שְׁמַט *rapere, abripere, diripere, eripere: avellere, evellere, divellere, extrahere:* דהוה שמיט כיפי דכיתנא qui fuit rapiens manipulos lini, Ned. 48b. שמטו מעל בניו rapit illud a filiis ejus, Bm. f. 114b. משמט הוה שמיט ואכיל rapiendo rapuit illud et comedit, Bb. 28.

משמוטא *raptor, praedo*, As. 15b. B. Ar. scribit, non significare eum qui occidit homines, sed

raptorem vulgarem, qui vestimenta hominibus spoliat, et aufugit.

שמ׳ט, שְׁמִיט *praelongum, promissum, ex significatione „Coma promissa".* Una forma hebraica est, altera, chaldaica: צוארו שקוט ושמוט collum ejus declive est antrorsum et praelongum, Bech. 43b. Gem. explicat שמוט id est, אריך וּשְׁמִיט longum et promissum. Duo vitia sunt in primogenito. Ar. exponit, ארוך ורך longum et tenerum. Pl. דמשמשה על ארעא הוו לה בני שמיטי quae (foemina lactans) utitur Venere super terra, ei erunt liberi cum praelongo collo, id est, ארוכי צואר, quod vitiosum est, Ketub. 60b.

שמוטא שְׁמוּטָא *bruchus, locustae species:* א״י יהי bruchus cum fuerit in terra, hebr. חסיל, IR. 8, 37. ומותר פרחא אכל שמוטא residuum melolonthae absumpsit bruchus, vel, comedit attelabus, Joel. 1, 4. Legitur etiam hoc nomen Ez. 23, 21. sed in nullo sensu, unde R. David illic de alia lectione monet.

מִשְׁמַט *locus intermissus vel dimissus a cultura et satione:* משמט מלוחין locus incultus pro urticis aut herbis salsuginosis, heb. ממשק, Soph. 2, 9.

שמך שְׂמִיכָה *stragula villosa*, Jud. 4, 18. in hebr.

In Vr. ad hunc locum, ותכסהו בשמיכה et operuit eum stragula villosa (Jud. 4.): Quid est בשמיכה? Rabbini qui hic sunt (in Babylonia) dixerunt, idem est quod בסודרא linteo vel linteamine. Rabbini autem qui illic sunt (in terra Israëlis) dixerunt, במשיכלא stragula. Dixit Resch Lakis: Discurrimus per totam Scripturam, neque ullibi invenimus vas aut instrumentum, quod vocetur שמיכה. Quid autem est שמיכה? perinde est ac si dicas שמי כה nomen meum sic est, quasi dicas, שמי מעיד עליה nomen meum testatur de ea, quod non tetigit eam impius iste, nempe Sisera Jaelem. Hactenus ibi. Meminit horum R. David in Commentariis. Emphatice שְׂמִיכְתָא ap. Talm. quod est res crassa, villosa et magni pretii inquit R. David. De hoc intelligendum est, quod Munsterus hoc loco scribit, שמך idem esse quod עב *spissum.*

שְׁמָכִין *cepae:* ההוא אריסא דקדיש במוא דשמכי iste hortulanus, qui desponsavit sibi mulierem pugillo ceparum, gl. מלא יד של בצלים, Kid. 52b. שדי חומי או שמכי si quis projiceret porrum vel cepas, Sanh. 109b. Projiceret, id est, spargeret vel expanderet in solo ad exsiccandum. Gl. שמכי id est, בצלים. Item, באתרא דתקלי שמכי in loco ubi ponderat cepas, Erach. 19a. Hanc significationem Munsterus omisit, quia in Aruch quidem exemplum adducitur, sed non explicatur. Contra שְׁמָכָא scribit esse genus minuti piscis saliti. Male. Nam quod in Ar. adducitur אפילו שמכא והרסנא pro eo hodie in Gemara legitur כמכא et aliud significat. Alterum autem vocabulum הרסנא genus minutorum piscium significat. Ita saepe significationes vocum inter se permutavit, quando in Aruch expressam interpretationem non habuit. Praeterea שמך ponit significare *basin.* De eo in Ar. nihil invenitur. Error est, qui ortus ex סמכא basis, quod est interpretamentum nominis hebraici אדן, Exod. 38, 27. et 26. v. 19, 21. et alibi.

שמל שְׂמָאלָא *sinistra manus.* Saepius scribitur cum ס ab initio, ut est suo loco: אפני על ימינא או על שְׂמָאלָא et respiciam ad dexteram vel ad sinistram, Gen. 24, 49. לימינא וְלִשְׂמָאלָא ad dextram vel ad sinistram, Deut. 5, 32. על ידא דכהנא דשמאלא super manum sacerdotis sinistram, Lev. 14, 15. 26. in Jon. דהוא שְׂמָאלֵיה דישראל quae est sinistra manus Israelis. Gen. 48, 131 Jon.

שְׂמָאלִי *sinister, sinistra, sinistrum.* Fem. שמאלית et emphatice, על רום ידכון שְׂמָאלֵיתָא super summam manum vestram sinistram, Deut. 11, 18. in Jon.

שמם. Ithpehal, אִשְׁתּוֹמַם vel אֶשְׁתּוֹמַם *desolari, vastari: obstupescere*, cum ad animum refertur. Nam stupor animi est ejus quaedam *desolatio.* Rarius in Tg. usurpatur, et saepius per צדא transfertur. Praet. אֶשְׁתּוֹמַם כשעה חדא obstupescebat quasi per horam integram, Dan. 4, 16. אִשְׁתְּמַם בידיהון et stupidum vel obstupefactum se ostendit sub manibus ipsorum, hebr. ויתהולל et insanum se finxit, IS. 21, 13. אִשְׁתְּמָמוּ במחוזין desolantur per vicos, heb. נשמו, Thr. 4, 5.

אִשְׁתְּמָמוּת *desolatio, vastitas: stupor:* אִשְׁתְּמָמוּ אחדתני stupor comprehendit me, Jer. 8. 21. אשתממו מבלי יתיב et desolatio absque habitatore, Jer. 51, 37. ואתן ית ארעא לצדו ואשתממו et redigam terram in vastitatem et desolationem, Ez. 33, 28. ומשתהון באשתממו ישתון et potum suum in desolatione bibent, Ez. 12, 19. וּבְאִשְׁתְּמָמוּ תשתי et in desolatione bibes, Ez. 12, 18. ואשונון לְצַדוּ וּלְאשתממו et ponam eos in vastitatem et desolationem, Jer. 25, 9.

שְׂמָמִיתָא *stellio, reptile immundum*, Lev. 11, 30. in Jon. pro heb. לטאה, quod R. Sal. scribit esse *lacertam.*

שְׁמַן *pinguem esse vel fieri:* metaphorice *opulentum fieri.*

שְׁמֵן *pinguis, opulentus:* בארעא שְׁמֵינָא in terra pingui, Jes. 5, 1. וחורי שְׁמֵינַיָא ופטימיא et boves pingues et saginati, IS. 15, 9. וּשְׁמֵינֵי עאן et pingues ovium, Deut. 32, 14. ושמיני תורין et pingues boum, ib. in Jon. עאנין שְׁמֵנִין oves pingues, ib. in Jon.

שְׁמַן *oleum*, hebr. שמן שריפה oleum combustionis: Oleum erat pollutum, cujus usus ad cibos vetitus fuit, ut et ad usum Sabbathi, ideoque vulgariter in lucernis absumebatur: Sab. c. 2. in princ.

שְׁמַן *butyrum: pinguedo:* ונסיב שמן וחלב et accepit butyrum et lac, hebr. חמאה, Gen. 18, 8. שמן דגובנין butyrum caseorum, Jud. 5, 25. שמן ודבש ייכול butyrum et mel comedet, Jes. 7, 15. ייכול שמן comedet butyrum: ארי שמן ודבש יתפרנסון nam butyro et melle sustentabuntur, Jes. 7, 22.

שׁוּמַן *idem:* שומן של חזיר pinguedo porci, *lardum*, Rab.

שְׁמֵנִינִין *pingues:* מבכירי עניה וּמִשַּׁמְנֵינֵיהוֹן de primitiis ovium suorum, et de pinguioribus ipsarum, Gen. 4, 4.

שׁוּמַן *pinguedo, adeps:* emph. שׁוּמְנָא ומטמטם et

obstruxit adeps ipsam aciem gladii, Jud. 3, v. 22. שנא מן שומנא פרצופיהון mutavit se prae pinguedine vultus ipsorum, heb. מחלב, Ps. 73, 7.

שְׁמְנוּנִית, שְׁמְנוּנִיתָא *idem:* ותיכלון ית שמנוניתא דארעא et comedetis pinguedinem terrae, Gen. 45, 18. in Jon. Sic etiam legendum Lev. 7, 20.

שׁוּמְנִית *allium sylvestre, hortensi allio minus, quod dicitur* שום. Kilaim cap. 1.

שְׁמִין, שמוּן *numulus minutus aereus antiquus Hebraeorum.* Teruncius, Quadrans, Latinis pro numo minutissimo sumuntur, ut in illo: „Mihi crede, non exibis inde, donec ultimum teruncium vel quadrantem solveris", Luc. 12. Numulus hic propter parvitatem fuit ex aere. Pruta quandoque augebatur, quandoque minuebatur. Inde duplex ejus supputatio apud Talmudicos legitur, quod fuerit vel octonarius vel *sextarius assarii.* Assarii mentio fit Matt. 10, v. 29. Nonne duo passerculi assario veneunt? Assarium valebat quandoque sex numulos, quorum quisque dicebatur פרוטה pruta. Pruta poterat dispensatio fieri. In disputationem tractum fuit, quis sit valor prutae? Alii dicebant, פרוטה אחד משמנה באיסר האיטלקי pruta est una ex octo partibus Issar sive assarii Italici. Alii dicebant פרוטה אחד מששה באיסר האיטלקי pruta est una ex sex partibus Issar sive assarii Italici. Ad supputationes has conficiendas, variae monetae nominantur, quae ad drachmam sive quadrantem sicli tantum reducuntur. Quatuor autem drachmae constituebant siclum. Pro octonarii supputatione haec afferuntur: שש מעה כסף דינר. מעה שני פונדיונין. פונדיון שני איסרין. איסר שני מוססיסין. מוססם שני קונטרינקין. קונטרינק שני פרוטות. נמצא פרוטה אחת משמונה באיסר האיטלקי i. e.; sex main argenti faciunt denarium sive drachmam, aut quadrantem sicli. Maa facit duo pondion. Pondion facit duo assaria. Assarium facit duo musmesin. Musmes facit duo kontrinek. Kontrinek facit duo pruta. Sic invenitur quod unum pruta sit octava pars assarii Italici. Hactenus Gemara, in Kid. 12a. Supputatio ita constat: siclus valet quatuor dinarim sive drachmas: dinar sex main, qui faciunt duodecim pundion, qui faciunt viginti quatuor assaria, qui faciunt quadraginta octo musmesin, qui faciunt nonaginta sex kontrinekin, qui faciunt centum nonaginta duas prutas. Hic postremus numerus si dividatur per viginti quatuor assaria, invenitur unum assarium valere octo pruta. Altera supputatio, qua pruta est sextarius sive sexta pars assarii, ita a Talmudicis constituitur: Rabban Schimeon ben Gamaliel dixit: שלשה הדרסין למעה. שני הניצין להדרם. שני שמינין להניץ. שתי פרוטות לשמין נמצא פרוטה אחת מששה באיסר האיטלקי. i. e.; tres hadresin constituunt maam, duo hanitzin constituunt unum hadres, duo scheminin constituunt unum hanitz, duo prutoth constituunt unum schemin. Sic invenitur, quod pruta est una de sex partibus assarii. Hactenus Gemara. Sensus: Siclus valebat quatuor dinarim sive drachmas, drachma sex maas, quae valebant octodecim hadresin, qui valebant triginta sex hauitzin, qui valebant septuaginta duo scheminin, qui valebant centum quadraginta quatuor prutas. Hic numerus divisus per viginti quatuor assaria, invenitur assarium unum constare ex sex prutis. Vidua ergo ista, quae λεπτα δύο minuta duo, (i. e. duos minimi valoris numulos) vel תְּרֵין מְנִין ut syriace vocantur, injecit in gazophylacium, sive, קופה של צדקה arcam eleemosynae, ut Rabbini loquuntur, (Germani vocant arcam Dei, Gottskasten) ex superiori illa traditione, injecit duo pruta, duos numulos, quorum centum quadraginta quatuor constituebant unum dinar sive quadrantem sicli sacri, et quorum duo constituebant alium numulum, qui vocabatur Syriace שמונא, Babylonico שמין, quorum septuaginta duo valebant quadrantem sicli. Hinc expresse de duobus istis מנין dicitur דאיתיהון שמונא, qui sunt unum שמונא, et in Talmud vocantur שמין. Idcirco etiam שמון, ut in Aruch scribitur, vel שמין, ut Gemara scribit, vel שמונא ut Syrus habet, non est vocabulum ab hebraeo שמנה octo, derivatum, quod octo tales numi unum integrum constituerint, sed est nomen monetae per se, ut alia monetarum nomina, quae tunc in usu fuerunt, quorum certa originatio non habetur. Quod si autem duo ista Lepta Graeca, vel duo מנין syriaca, fuerunt duae octavae vel duo octonarii, tum ipsorum totum non fuit dictum שמונא syriace, nec שמון vel שמין Babylonice, sed קונטרינק quod est corruptum a κοδράντης graeco, ut vocatur Actor. 12. quod etiam explicatur Quadrans. Caeterum in Ar. in Rad. הדרם posterior traditio talmudica aliter citatur, duobus numeris discrepantibus, nempe ב׳ הדריסין pro ג׳ הדריסי, et ג שמינין, pro ב׳ שמינין. Transpositae omnino sunt literae ג׳ et ב׳, ut ex textu talmudico evidenter perspicere licet.

שמין *aestimare.* Sic ponit in hoc ordine, tanquam radicem, David Pomarius. Male. Nam in Aruch recte explicatur שמין id est, אומדין *aestimant.* Est enim Participium plurale a שום *ponere, constituere pretium alicujus rei, aestimare.* Vide supra in שום. Ex simili tamen significatione producuntur duo exempla in שם tertio in Aruch: Primum ex Bm. 87a. השוכר את הפועל ואמר לו כאחד וכשנים מבני העיר נותן לו כפחות שבשכירות דברי ר׳ יהושע והכמים אומרים משמנין ביניהן qui conducit operarium, et dicit ei, sicut unius vel duorum civium (erit sc. merces tua) is dat ei summam minorem in conductione expressam, secundum R. Jehosuam: sed Sapientes dicunt, aestimationem inter utramque faciendam, i. e. ut glossator explicat aestimationem intermediam faciunt, ut nec secundum minimum, nec secundum summum ei det. Sic B. Ar.; Supputant majorem et minorem summam, et dant ipsi medium. Alterum exemplum est in Bech. cap. 2. in Misna, ubi ab interpretibus quibusdam aliter explicatur. Significatio haec quoque a שום petita videtur.

שְׁמַע *audire, exaudire, attendere, auscultare, obtemperare, obedire,* ut Hebraice. Saepius ta-

men in Targum per קבל redditur. Praet. כד שמע quando audivit servus Abrahami, Gen. 24, v. 52. ושמע יתרו et audivit Jethro princeps Midianitarum, Exo. 18, 1. ביומא דשמע כל נדרהא in die quo audivit vel percepit omnia vota ejus, quicquid voverat, Num. 30, 6. ושמעית ית et audivi quicquid locutus esset mecum, Ez. 2, 2. דשמעו ית שמע גבורתך qui audiverunt famam potentiae tuae, Num. 14, 15. Part. די אנא שמע quod ego audiam sermones vestros malos, IS. 2, 23. דלא נחסדך מן דשמיע ne probro afficiat te quisquis audiverit, Pr. 25, 10. על אודנא דשמעא apud aurem auscultantem, ib. 25, 12. כדי שמעין quando audiunt omnes populi, Dan. 3, v. 7. ואת הנפלים ית שמעיא auscultantes, obedientes, heb. et decidentes, defectores, qui scil. deficiunt ab uno, et obediunt alteri. IIR. 25, 11. Infin. והוה כמשמע לבן fuitque cum audiret Laban, Gen. 29, 13. in Jon. ולא תצבו למשמע et nolueritis audire, Lev. 26, v. 21. מלמשמע ab audiendo, auditu, Eccl. 1, 8. במשמעך in audiendo te, cum audiveris, IIS. 5, 24. במשמעכון in audiendo vos, cum audiveritis vocem tubae, Jos. 6, v. 5. Imper. שמע ברי מרדותא דאבוך audi fili mi castigationem patris tui, Pr. 1, 8. ובאודנך שמע et auribus tuis percipito, Ez. 3, 10. שמעו צדיקיא audite justi, Jes. 33. 13. Fem. שמעי כנשתא דישראל audi ecclesia Israel, Ps. 45, 11. שמענא קלי כרכין audite vocem meam urbes, Jes. 32, 9. Fut. וקל סגעין אשמע et vocem plurium audiam, Job. 4, v. 16. וית בעותהון ישמע et orationem ipsorum exaudiet, Psal. 145, 19. וישמע מליהון et exaudiet verba ipsorum, IS. 2, 25. etc. די תשמעון קל cum audietis sonum, Dan. 3, 5. Ithpehal. Praet. וקל אשתמע et sermo hic auditus fuit in domo Pharaonis, Gen. 45, vers. 16. האשתמע דכותיה num auditum est sicut hoc? Deut. 4, 32. אף אשתמעו etiam obedientes se praebuerunt, sc. deficiendo, nam heb. גם נפל, Jer. 46, 16. דאשתמעו על מלכא דבבל qui obedientes se praebuerint regi Babyloniae, IIR. 25, 11. Part. לכסדאי את משתמע Chaldaeis te obedientem exhibes, ad Chaldaeos tu deficis, tu Chaldaeis te subjicis, heb. אל הכשדים אתה נפל, Jer. 37, 13. ליח אנא משתמע לכסדאי ego me non praebeo obedientem Chaldaeis, non ego ad Chaldaeos deficio, Jer. 37, 14. Fut. לא ישתמע. על פומך ne audiatur in ore tuo, Exo. 23, 13. וישתמע לכשדאי et audietur a Chaldaeis, Jer. 21, 9. ונשתמע למשרית ארם et morigeros nos praebeamus castris Assyriorum, hebr. ונפלה et deficiamus, IIR. 7, 4. ובני עמון ישתמעון להון et Ammonitae obedient illis, Jes. 11, 14. לשמע אודן ישתמעון לי ad auditum auris obedient mihi, IIS. 22, 45. Ps. 18, 45. ולא ישתמעון ליה et non obedient ei amplius gentes, hebr. ולא ינהרו et non confluent amplius, Jer. 51, 44. Ap. Talm. אגב אורחך לבעל דבבך אישתמע dum es in via, obedito inimico tuo, Sanh. 95b. Adducitur ut vulgare proverbium, unde praefigitur, היינו דאמרי אינשי. Idem cum dicto Christi Matth. 5, 25. Ἴσθι εὐνοῶν τῷ αντιδίκῳ σου τάχυ, ἕως ὅτου εἶ ἐν τῇ ὁδῷ μετ' αὐτοῦ. Aphel, אשמיע *audire vel audiri facere, proclamare, promulgare, pronunciare, audiendum proponere, etc.* ut Hebraice. Praet. י״ אשמע לסיפי ארעא dominus proclamat ad extremitates terrae, Jes. 62, 11. מן שמיא אשמעך de coelis audire fecit te vocem verbi sui, Deut. 4, 36. לא אשמעננא כדא non fecisset ut audiremus talia, Jud. 13, v. 23. מן שמיא אשמעתא דין de coelis promulgasti judicium, Psalm. 76. 9. ואנא אשמעית ego audiendum proposui vobis doctrinam Legis meae de monte Sinai, Jes. 43, 12. Part. משמע שלם promulgantis pacem, משמע פורקן proclamantis redemptionem, Jes. 52, v. 7. Infinit. לאשמעא בקל שבחא proclamando voce laudis, Ps. 26, 7. Imper. אשמיע יתי בצפר טובך fac ut audiam mane benignitatem tuam, Ps. 143, 8. Fut. ואשמע לרבת et faciam ut audiat Rabbat Ammonitarum clangorem belli, Jer. 49, 2. etc. Talmudici, שמע מינה audio, percipio inde.

שמיעה *auditus, auditio:* אין חייבין על שמיעת הקול non sunt rei de auditione vocis, Horaj. cap. 2. Cum quis scil. a socio suo adjuratus ad dicendum testimonium, non perhibet testimonium, cum tamen sciat, sicut dicitur „Quum autem anima peccaverit, ושמעה קול et audiverit vocem juramenti" etc. (Lev. 5, vers. 1.

שמע *auditus, auditio, rumor, fama, sermo, nuncium:* כד שמע לבן ית שמע יעקב cum audiret Laban nuncium de Jacobo, Gen. 29, 13. ית שמע גבורתי famam potentiae meae, Jes. 66, 19. לשמע אודן ad auditum auris, Ps. 18, 45.

שמועא *audiens:* וגברא שמועא et vir audiens, heb. שמע, Pr. 21, 28.

שמוע *auditus:* לשמוע אודן ad auditum auris obedient tibi, heb. לשמוע, IS. 22, 45.

שמועא *fama, rumor, sermo, auditio:* מחדת שמועין חדתין innovans auditiones novas, i. e. res novas et inauditas, Cant. 5, 10. לא תקנא שמועתא non est recta fama ista quam ego audio, IS. 2, 24. בשמענא שמענא שמועתא auditu nostro audivimus rumorem, Job. 28, 22. משמועתא בישא a rumore malo non timebit, Ps. 112, 7. Ap. Rab. praeterea est *historia, narratio, fabula, quae audienda proponitur.*

שמעא *fama:* והוה שמעיה סגי eratque fama ejus magna in tota illa terra, heb. שמעו, Jos. 6, 27.

שומען *idem.* דסנו שומעניה odio habebant famam ejus, odiosum de ipso spargebant rumorem, Mk. 17a. Vide et Meg. 25b.

שמעתא *lectio, qualis in scholis audienda discipulis proponitur et praelegitur, dicta quasi auditio, quia auditur ab auditoribus.* Sic quam nos dicimus Scripturam sacram, Hebraei dicunt מקרא lecturam sacram. Debet enim legi ab omnibus, sicut omnibus a Deo proposita et oblata est. לא שמיע לי הא שמעתא non est audita mihi haec lectio, non audivi, non didici unquam hanc lectionem, Talm. Sic vocantur explicationes, quas a majoribus suis Hebraei acceperunt et didicerunt, et tandem in doctrinale suum talmudicum retulerunt. ונפלה ליה שמעתא בדוכתא אחריתי et incideret, in mentem veniret ipsi lectio in

loco alio audita. לא מיבריא שמעתא non fuit clara, perspicua lectio ista ipsis, non bene perceperant, intellexerant lectionem istam. וקאמר להא שמעתא et recitabat istam lectionem. וגמר שמעתתא מפומיה et didicit lectionem ex ore ejus.

מִשְׁמַע *auditus, auditio; obedientia:* ולא לְמִשְׁמַע אודנוהי et non ad auditum aurium judicabit, Jes. 11, 3. למשמע אודנא שמעית יתך ad auditionem auris audivi te, Job. 42. 5.

מִשְׁמַעַת *obedientia:* ורב על משמעתך et primarius est obedientiae tuae, i. e. praefectus servis obedientibus tibi, qui tibi obediunt, et ad nutum tibi parent, IS. 22, 14. ומנייה דוד על מִשְׁמַעְתֵּיהּ et constituit eum David obedientiae suae, id est, satellitibus et aliis officiariis, qui suis officiis Davidi semper praesto erant et parebant, IIS. 23, 23.

מַשְׁמַע Ap. Talm. quandoque est nomen *auditio, auditus*, i. e. *sensus simplex et literalis vocis vel locutionis alicujus:* משמעות דורשין איכא בינייהו sensus diversi concionatorum sunt de hoc loco: unus exponit sic, alter ita, Sanh. 106b. Schevu. 19a. quandoque Participium, *audire faciens, proponens, docens:* קַמַשְׁמַע לן docet nos, proponit nobis: מא מַשְׁמָעֵיהּ quis est simplex sensus ejus, quomodo possumus hoc inde audire, cognoscere vel percipere? מאי משמא quis sensus, quem sonum vel sensum id exhibet? Aliquando idem valet, quod apud Latinos, *subaudiendum*, q. d. *subaudire facit hic nos*, etc. ut in Medr. Echa cap. 1, 5. שלח ואייתי אסוותא misit et adduxit medicos. Ad haec verba glossator scribit, שלח משמע אספאסיאנוס „misit" subaudiendum, Vespasianus. Sic alibi.

II. שַׁמַּע *ministrare, servire:* כל יומא הוה משמע לרבי מאכיל ליה משקי ליה quotidie erat ministrans ipsi Rabbi Jehudae, cibum et potum ei praebendo, i. e. ministrabat ipsi ad mensam, As. 10b. מאן יהיב לן נגרי דפרולא ונשמעינך quis det nobis pedes ferreos, et serviemus tibi, eundo scilicet post te et tibi serviendo? Ber. 41b.

שַׁמָּע *minister, servus:* אמר ליה שמעיה dixit ipsi servus ejus. אמר שמעי dixit, respondit minister meus. שמעיה דרבא minister ipsius Rabba.

שמף שׁוּמְפוּזִין *nomen lapidis pretiosi secundi in pectore Aharonis pro nomine Schimeonis:* hebr. dicitur פטדה, chald. ירקן vel ירקתא. Hoc autem legitur in Schem. rab. 38. in fine.

שמץ שֶׁמֶץ, שִׁמְצָה heb. *parum, pauxillum, minimum:* שמץ פסול parum vitii, Meg. 25. Kid. 71. משום שמצה, As. 31a.

שְׁמַר *custodire, servare, observare,* hebr. In Targ. transfertur per נטר, ut ibi dictum.

שְׁמִירָה *custodia, observatio, conservatio,* Rab.

שׁוֹמֵר *custos.*

מִשְׁמֶרֶת *custodia, vigilia.*

מְשַׁמֶּרֶת *reconditorium, in quo aliquid asservatur.* Item, *saccus colatorius, per quem vinum turbinum et faecatum colatur*, Sab. cap. 20. in princ. תולין את המשמרת ביום טוב suspendunt saccum colatorium in die festo. Gl. משמרת i. e. שק שמסננין בו היין. משמרת שמוציאה את היין וקולטת את השמרים saccus fecinaccus emittit vinum et retinet faeces, Pirke av. cap. 5. Sic memoria, quae falsa et vitiosa servat, vera ac bona transmittit.

מִשְׁמָע, מִשְׁמְרָה, מִשְׁמֶרֶת, אַשְׁמוּרת *custodia, vigilia, excubiae, tempus quo custodes urbis vigilant, in excubiis sunt.* Antiquitus nox distributa erat in tres vigilias, quarum quaeque quatuor complectebatur horas. Textus est in libro ברכות Ber. 3a. Rabbi Elieser dixit: שלש משמרות הוי הלילה ועל כל משמר ומשמר יושב הקב"ה ושואג כארי שנאמר האל ממרום ישאג וגו׳ tres vigilias habet nox, et in unaquaque vigilia sedet Deus sanctus et benedictus, ac rugit instar leonis, sicut dicitur: „Dominus de excelso rugit, et de habitaculo suo edit vocem suam, rugiendo rugit propter habitaculum suum". (Jer. 25, 30.). Et rursus paulo post: R. Isaac Samuelis filius dixit: שלש משמרות הוי הלילה ועל כל משמר ומשמר יושב הק"בה ושואג כארי ואומר אוי לבני שבעונותיהם החרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגליתים לבין אומות העולם id est, tres vigiliae noctis sunt, et in unaquaque sedet Deus sanctus benedictus, ac rugit instar leonis, dicitque: Vae filiis meis, quod propter peccata ipsorum vastavi domum meam, et combussi templum meum, ac deportavi eos inter populos mundi. Alii tamen etiam docuerunt, quatuor esse vigilias noctis, ibid. in seqq.

שׁוֹמֵר *custos.* Ap. Talm. sic vocatur *id quod aliquid protegit, custodit, conservat, ut, cutis in carne, putamina in nucibus, malogranatis, amygdalis, et similibus*, vocantur שומר, Oketz. c. 1.

שׁוֹמִירָה *custodia, domus vel locus custodiae aut custodum: tugurium:* ובלבד שיהא בה שומירה או בית דירה et inprimis si fuerit in eo domus custodiae vel domus habitationis, Erub. cap. 2. in Misna. Gl. שומירה i. e. בית שומרים ein Wachtheußle, ein Bannwartheußle. שומירה שבכרם domus custodiae in vinea, Kil. c. 5. ואת השומירה שאינה עשויה בטיט et tugurium custodum, quod non est obductum luto vel caemento, Bb. 68b.

שְׁמָרִים *faeces*, ut hebr. sic dictae, quod vinum aut alium suum liquorem *conservent*, donec purificetur: כחמרא דנטיר על שְׁמָרֶיהָ sicut vinum quod conservatur super faecibus suis, Jer. 48, 11. In heb. est plurale שְׁמָרָיו. Elias legit שְׁמְרֵיהּ, quod est a forma שְׁמַר: prior ista forma est a שֶׁמֶר. Pluraliter diceretur שְׁמָרוֹהִי vel שְׁמְרוֹהִי. Alibi pro Hebraeo non legitur.

אִשְׁתַּמַּר *in faecibus residere vel conservari.* Imper. אִשְׁתַּמַּר ונוח in faecibus tuis reside et quiesce, vel, quietus esto, Jes. 7, 4. Sic hebr. הִשָּׁמֵר eodem modo Hebraei hoc loco exponunt, cujus significationis indicium volunt esse accentum in ultima syllaba: nam alias semper dicitur הִשָּׁמֶר cum accentu in penultima.

שָׁמִיר *adamas, petra durissima, lapis qui duritie sua adamanti similis est, ut silex:* מן שמיר טינרא

ex lapide durissimo rupis, hebr. מחלמיש, Deut. 32, 13. in TgH. בטפר שְׁמִיר ungue (id est, acumine) adamantis, hebr. בצפרן שָׁמִיר, Jes. 17, 1. שמיר למעין דמין petram durissimam in fontem aquarum, hebr. חלמיש, Ps. 114, 8. בְּשָׁמִיר אושיט ידיה in petram durissimam extendit manum suam, heb. בחלמיש, Job. 28, 9. דאפיק לך מוי משמיר טינרא qui produxit tibi aquam e lapide durissimo rupis, Deut. 8, 15. in Jon. Emph. כמא דְשָׁמִירָא תקיף מטינרא sicut adamas durior est rupe, hebr. כשמיר, Ez. 3, 9. חקיף כשמירא durum ut adamas, Zach. 7, 12.

שָׁמִיר *Schamir.* Scribunt Talmudici, fuisse *vermiculum instar grani hordeacei, cujus virtute fissi et scissi fuerunt lapides durissimi.* Unde volunt Mosen eo usum fuisse ad aptandos lapides pretiosos ephodi: Salomonem etiam eo diffidisse lapides ad aedificationem templi, cum lapide integro, lapidibus quadratis et devolutionis, prout e monte scissi et advecti fuerunt, sine usu ferramenti alicujus, templum exstruxisse legatur, IR. 6, 7. In Pirke av. cap. 5. refertur inter decem illa, quae Deus creasse scribitur vespera Sabbathi sub crepusculum. In Talm. גטין Git. 68a. prolixa et impia fabula refertur, qua arte rex Salomon templum aedificaturus, cum consilio et ope Sapientum ab Asmodaeo, daemoniorum principe, impetrarit. In Talmud סוטה Sota, 48. in Misna scribitur: משחרב בית המקדש בטל השמיר a quo tempore vastatum fuit templum sanctum, desiit esse vermiculus schamir. In Gem. deinde explicatur, qualis ejus usus fuerit ad lapides findendos. R. Sal. scribit Jes. 5, 6. Ego vero dico שמיר significare חולעת חזק vermiculum fortem, qui diffindit lapides. Eo usus fuit rex Salomon ad aedificationem templi sancti, juxta id quod dicitur, כשמיר חזק מצור „sicut schamir fortior est rupe", (Ez. 3. 9.) R. David scribit IR. 6, 7. ad verba, אבן שלמה lapide integro: Quomodo scilicet advexerunt eos de monte, ubi caedebant eos sicut decebat. Posteaquam vero eos advexerant ad templum, nihil quicquam amplius ab eis caedebant, sed integris utebantur ad structuram, prout eos adduxerunt de monte. Sunt ex Rabbinis nostris, qui asserunt, etiam in monte non fuisse caesos ullo instrumento ferreo, אלא בחולע אחת שנקרא שמיר sed per vermiculum quendam qui vocatur schamir. Eum si adhiberent ad lapides, statim per se fuerunt fissi et dolati. Ajunt etiam vermiculum istum fuisse כמין שעורה instar grani hordei. Posuerunt eum et conservarunt in arcula plumbea, cum furfuribus hordeaceis. Si ponerent eum etiam supra montem, diffindebat eum. Eo divisit Salomon omnes lapides templi. Quis autem dedit eum regi Salomoni? aquila adduxit eum ex paradiso, sicut dictum est „et locutus est Salomon ad jumenta et ad aves", (IR. 4, 33.). Quid locutus est ad aves? quaesivit ex eis, ubinam esset schamir vermiculus. Confestim avolavit aquila, et attulit eum, adduxitque ad Salomonem ex paradiso. Estque hoc unum ex iis, quibus dedit Deus dominium, ut tenerum et molle dominaretur in durum. Eo dolavit Moses lapides pretiosos Ephodi: eo dolavit lapides tabularum primarum et secundarum Legis. Haec vero per Cabalam habuerunt Rabbini nostri inde a diebus Mosis, quae nostrum non est in dubium vocare, aut de iis disputare. Haec R. David. Postremum illud de aquila, adducitur in Jalk., IR. 6. ex Medrasch שוחר טוב. Aliter autem de eo tradunt Talmudici, ut dictum.

שמירמיח *Semiramis*, Medr. Esth. c. 1, 9. Uxor Nebucadnezaris. Vr. s. 19. in fine.

שְׁמַרְקָעִין *cepae acerrimae genus, cujus usus est in medicina:* Talm. Oketzin c. 3.

שַׁמֵּשׁ *ministrare.* Respondet in Tg. Hebraeo שרת et כָּהֵן sacerdotio fungi, et saepe Verbo עמד, quando cum לפני construitur, et denotat *stare coram aliquo ministrandi gratia.* Praet. וְשַׁמֵּשׁ יתיה et ministravit ipsi, hebr. וישרת אתו, Gen. 39, 4. ושמש קדמוהי et ministravit coram ipso, hebr. ויעמד לפניו IS. 16, 21. וְשַׁמְּשֵׁיהּ et ministravit ipsi, IR. 19, 21. Part. הוה מְשַׁמֵּשׁ קדם יי׳ erat ministrans coram Domino, hebr. היה משרת IS. 2, 11. Pl. ויהון במקדשי מְשַׁמְּשִׁין eruntque in sanctuario meo ministrantes, וּמְשַׁמְּשִׁין ית ביתא et ministrantes domui meae, Ez. 44, 11. Constr. מְשַׁמְּשֵׁי ביתא ministratoribus domus meae, Ez. 45, 5. Fem. וּמְשַׁמְּשָׁא לֵיהּ et (puella ista) ministrabat ei, IR. 1, 4. משמשא קדם מלכא ministrabat coram rege, IR. 1, 15. Infin. לְשַׁמָּשָׁא ad ministrandum, Exo. 28, 35. לשמשא קדמי ad ministrandum coram me, Exo. 29, 1. מְלְשַׁמָּשָׁא קדמי ne ministrent mihi, Hos. 4, 6. וּלְמְשַׁמָּשָׁא בימא et ad ministrandum diei, hebr. ולמשל Gen. 1, 18. in Jon. לְשַׁמָּשׁוּתֵיהּ ad ministrandum ei, Jes. 56, 6. בְּשַׁמָּשׁוּתְהוֹן in ministrando ipsos, dum ministrant ipsi in portis atrii, Ez. 44, 17. לְשַׁמָּשׁוּתְהוֹן ad ministrandum ipsis, Ez. 44, 11. Fut. קדמי תְּשַׁמֵּשׁ coram me ministrabis, heb. לפני תעמד Jer. 15, 19. וקדם אלעזר כהנא ישמש et coram Eleasaro sacerdote ministrabit, heb. יעמוד, Num. 27, 21. in Jon. וִישַׁמֵּשׁ קדמי et ministrabit coram me, heb. וכהן et sacerdotis ministerio fungetur, Exod. 40, 13. וישמש עם אחוהי et ministrabit cum fratribus suis, heb. ושרת Num. 8, 26. יְשַׁמְּשׁוּן שמיא ministrabunt coeli de super, hebr. הרעיפו stillate, Jes. 45, 8. ושמיא יְשַׁמְּשׁוּנוּן et coeli ministrabunt rorem suum, Zach. 8, 12. וִישַׁמְּשׁוּן יתיה et ministrabunt ei, Num. 3, 6. דישמשון בהון in quibus ministrabunt, Ez. 42, 14. וִישַׁמְּשׁוּנָךְ et ministrabunt tibi, Num. 18, 2. ואנון ישמשוניה ipsique ministrabunt ei, Num. 1, 50.

שַׁמָּשׁ, מְשַׁמֵּשׁ *minister, proprie sacrorum, diaconus, subdiaconus.* Sacerdotis vicarius, vocatur הזן: hujus vicarii minister dicitur שמש: ut, וְשַׁמָּשֵׁיהּ בר נון et minister ejus Jehosua filius Nun, Exo. 33, 11. in TgH. Pl. שַׁמָּשִׁין קדישין ברומא ministri sancti in excelso stant coram ipso, heb. שרפים Seraphim, Jes. 6, 2. שַׁמָּשַׁיָּא ministri, Jes. 6, 6. הוא יקום עם שַׁמָּשַׁי ipse stabit cum ministris meis, hebr. ישרתני ministrabit mihi, Ps. 101, 6. חדות בית שמשי gaudium

domus servorum meorum, Ps. 137, 6. יקום עם שמשי stabit cum servis meis, ib. 101, 6.

מְשׁוּמְשָׁן *idem:* משומשניה דמשה servus Mosis, Num. 11, 28. Jos. 1, 1. מְשׁוּמְשָׁנוֹהִי ministrorum ejus, IR. 10, 5.

שִׁמּוּשׁ *ministerium, officium, usus:* Emph. יה כל מני שִׁמּוּשָׁא omnia vasa ministerii, Num. 4, 12. יתי אתיב על שִׁמּוּשִׁי me restituit ad ministerium meum, heb. על כני Gen. 41, 13. ויתיבנך על שמושך et restituet te ad ministerium tuum, heb. על כנך Gen. 40, 13. וּמִשִּׁמּוּשָׁךְ ימגרנך et de officio tuo depellet te, heb. וממעמדך et de statu tuo, Jes. 22, 19. Ap. Rabb. שימוש תהלים usus, officium libri Psalmorum. Liber est sic vocatus. Apud Grammaticos, ב' השימוש litera ב ministerii, id est, servilis.

תַּשְׁמִישׁ vide mox infra.

מְשַׁמְּשָׁנִית *ministra, famula.* In Br. s. 18. Deus non creavit mulierem ex manu Adami, שלא תהא משמשנית ne fieret ministra, manibus semper famulans. Sic legitur in Jalkut fol. 8b. Sed in Br. scriptum ממשמשנית contrectans manibus, scil. furandi causa. Vide משש.

II. שַׁמֵּשׁ, שַׁמֵּשׁ *concumbere, ministerio mariti fungi, ministerium lecti vel thori conjugalis ministrare: coire, rem habere.* Sic quandoque respondet in Targ. Hebraeo בוא quando hoc sensu sumitur, quandoque verbo שכב, quandoque verbo עָנָה. Hierosolymitanis et Babyloniis fuit usitatissimum. Praet. אלו שַׁמֵּשׁ חד טליא עם אתתך si concubuisset adolescens quispiam cum uxore tua, induxisses super nos peccatum maximum, Gen. 26, 10. in TgH. מן בגלל דְּשַׁמֵּשׁ עם אתת חבריה propterea quod concubuit cum uxore proximi sui, Deut. 22, 24. Jon. דשמש עמה בלחודוי qui concubuit cum ea solitarie, Deut. 22, 25. Jon. Fem. וְשַׁמֵּשַׁת עם אבוהא et concubuit cum patre suo, heb. ותשכב Gen. 19, 33. Jon. Sic et mox de juniore filia dicitur, ושמשת עמיה et concubuit cum eo, v. 35. Jon. וְשַׁמֵּשִׁית עמה et concubui cum illa, nec inveni in ea testimonia virginitatis, Deut. 22, 14. Jon. בתר דְּשַׁמֵּשְׁתְּ עמה posteaquam concubuisti cum ea, Deut. 21, 14. דלא שמשו כם גבר quae nunquam concubuerunt cum viro aliquo, heb. לא ידעו איש quae non cognoverunt virum, Gen. 19, 8. Jon. Part. גבר מְשַׁמֵּשׁ עם אתתא vir concumbens cum uxore alicujus, Deut. 22, 22. Jon. Imper. שַׁמֵּשִׁי עמיה concumbe cum ipso, Gen. 19, 34. Fut. גבר די יְשַׁמֵּשׁ עם אתת אבוי vir qui concubuerit cum uxore patris sui, Lev. 20, 11. וִישַׁמֵּשׁ עמה et concubuerit cum ea, Deut. 22, 25. לא תשמש עם אבהא non concumbet cum patre suo, Lev. 18, 7. Jon. תְּשַׁמֵּשׁ עם חורן אנתתי concumbat cum alieno uxor mea, heb. תטחן molat, Job. 31, 10. וּנְשַׁמֵּשׁ עמהון et concumbemus cum ipsis, viris sc. concubitu masculi, Gen. 19, 5. נשמש עמיה concumbemus cum eo, sc. patre nostro, Gen. 19, 32.

תַּשְׁמִישׁ *ministerium, officium, usus: ministerium lecti, concubitus maritalis, reihabitio.* Rabbini nomen lecti saepe, immo communius, adjungunt, unde saepius in specie sic usurpatur. Et in Targ. דלא ידעו תַּשְׁמִישׁ לגבר quae non cognoverunt concubitum ullius viri, Gen. 19, 8. in TgH. בתשמיש ערסא ministerio lecti, Lev. 18, 14. i. e. concubitu conjugali: nam inter conjuges duntaxat debet fieri. Praeterea quod fit, scortatio est, aut majus delictum. לא תקרבון לתשמיש דערסא non appropinquabitis ad ministerium lecti, Exo. 19, 15. לא התן תַּשְׁמִישָׁךְ ne des concubitum tuum, sc. seminis virilis, Lev. 18, 20. וגבר די יתן תַּשְׁמִישֵׁיהּ et vir qui dederit concubitum suum, i. e. qui rem habuerit aut coiverit, Lev. 20, 15. Pl. תַּשְׁמִישִׁין דאתא concubitu mulieris, id est, prout viri cum uxoribus concumbere solent, Lev. 20, 13. Emph. בְּתַשְׁמִישַׁיָּא דאתא concubitu mulieris, id est, quomodo cum uxore vel muliere vir coire solet, Lev. 18, 21. Fem. emph. בְּתַשְׁמִשְׁתָּא או בפרסומי concubitu aut nudatione pudendorum, Lev. 18, 6. לא תתן תַּשְׁמִשְׁתָּךְ concubitum tuum, Lev. 18, 23. בְּתַשְׁמִשְׁתָּהּ ne des in concubitu ejus, id est, dum ea concumbit, Lev. 18, 21. Rabbini quandoque de aliis etiam usurpant: ut, תשמישי מצוה officia vel ministeria praeceptorum, quae scil. circa observationem praeceptorum divinorum versantur, Meg. 26b. Item *supellex, vasa, quae ad alicujus rei usum et ministerium adhibentur:* לא תעלון ריחוקי טביתא ותשמישהא non inferetis abominationes idolorum et vasa ipsorum in domos vestras, Deut. 7, 26. Jon. כלי תשמיש utensilia, Ramb. in הלכות אישות c. 18.

Ap. Talm. et alios Rabbinos varia de concubitu monita leguntur. In Talm. כתובות f. 60b. דמשמשה בי ריחיא הוו לה בני נכפי quae coit in mola, ei erunt liberi epileptici. דמשמשה על ארעא הוו לה בני שמיטי quae coit super terram, ei erunt liberi longi colli. In סנהדרין Sanh. 108b. שלשה שימשו בתיבה וכולם לקו כלב ועורב וחם tres coiverunt in arca Noae, et omnes vapularunt, nempe canis, corvus et Cham. Canis, qui post coitum נקשר alligatur feminae-cani. Corvus, qui semen per fauces evomit. Cham, qui cute nigros posteros genuit, Aethiopes scil. quorum pater fuit Chusch Chami filius. Prohibitum autem erat, in arca coire invicem. Nam scriptum est: Ingredieris in arcam, tu et filii tui, uxor tua et uxores filiorum tuorum tecum, (Gen. 6, 18.). Dixit R. Jochanan: מכאן אמרו שנאסרו בתשמיש המטה hinc dixerunt Rabbini quod prohibitum ipsis fuerit ministerium lecti, id est, concubitus. Haec ibi. Caussam reddit R. Salomon Gen. 6. quod jusserit Deus separatim ingredi, האנשים לבד והנשים לבד viros seorsum, et mulieres seorsum. Quando autem postea dictum (Gen. 8, 16.). „Egredere ex arca, tu et uxor tua, et filii tui et uxores filiorum tuorum tecum": conjunctim sc. „tu et uxor tua" כאן התיר להם תשמיש המטה hic permissit ipsis rursus ministerium lecti, scribit R. Sal. Gen. 8. In Bechor. 8a. הכל משמשין פנים כנגד עורף חוץ משלשה שמשמשין פנים כנגד פנים ואלו הן דג ואדם ונחש ומאי שנא הני תלתא כי אתא רב דימי אמרי במערבא הואיל ודברה עמהם שכינה omnia (animantia) coeunt facie obversa cervici, exceptis

tribus, pisce, homine, et Serpente. Et quare haec tria aliter coeunt? Quia, ut in occidente ajunt, majestas Divina locuta est cum eis. In נדה Nid. 16b. המשמש מטתו לאור הנר הרי זה מגונה administrans officium lecti ad lumen lucernae, id turpe est. Et mox: Dixit R. Jochanan, אסור לאדם שישמש מטתו ביום vetitum est homini obire officium lecti sui interdiu. Dixit R. Hammenunne: quam habes scripturam de hoc? dicitur: „Perditus sit dies, in quo genitus sum: noctu autem dixit pater: conceptus est vir" (Job. 3.). Nox ergo data est ad conceptum, dies autem non. Et fol. 11b. Dixit Samuel: אשה שאין לה וסת אסורה לשמש עד שתבדוק vetitum est mulieri cohabitare, quae non patitur (ordinarie) menstrua sua, nisi prius se scrutata fuerit, an sc. munda vel polluta sit. Et in principio libri: והמשמשת בעדים quae coit cum testibus, id est, per linteum purum prius, tanquam testem, loco pudoris explorato, num a sanguine purus vel pollutus sit. Sic linteum testis est, non quod testes vivi astent. Sic alibi duo testes requiruntur ad coitum, id est, duae explorationes, una ante coitum, altera post coitum, nempe exploratio de sanguine polluto menstruo. In גיטין Git. 70a. הקיז דם ושימש מטתו הווין לו בנים ויחקין הקיזו שניהן ושימשו הווין להן בנים בעלי ראחן qui emiserit sanguinem (per venae sectionem) et concubuerit (cum muliere) erunt ei liberi debiles: si ambo venam secuerint et coiverint, habebunt liberos ulcerosos. Idem legitur in כתובות c. 7. in fine. Ibidem in Gittin: בא מן הדרך ושימש מיטתו הוויין לו בנים ויחקין veniens de via (rediens ab itinere fessus) et obiens officium lecti, erunt ipsi liberi debiles. Item ibid. בא מבית הכסא אל ישמש מיטתו עד שישהא שיעור חצי מיל veniens de loco secreto, ne coeat, donec exspectaverit quasi dimidium milliare. Ratio: quia angelus loci secreti comitatur ipsum, et, si ipso praesente adhuc coiverit, הוין לו בנים נכפין habebit filios epilepticos. Item ibid. המשמש מיטתו מעומד אחוזו עוית מיושב אחוזו דלריא qui obit officium lecti stans, corripit eum spasmus: sedens, corripit eum delirium. In תענית Tan. 11a. אסור לאדם לשמש מיטתו בשני רעבון שנאמר וליוסף ילד וגו׳ prohibitum est homini obire officium lecti sui in annis famis sicut dictum est: Josepho nati sunt duo filii antequam veniret annus famis (Gen. 41, 50.). Hoc repetitum est a R. Salomone hoc loco in Commentario. Ib. חסוכי בנים משמשין מטותיהן בשני רעבון prole-carentes obeunt officium lectorum suorum annis famis.

III. שַׁמֵּשׁ *frui, uti, usurpare:* הִשְׁתַּמֵּשׁ *usurpari*, quasi dicas, *usurpare ad servitium, servire sibi et in suum usum et commodum:* שִׁמּוּשׁ, תַּשְׁמִישׁ *usus, servitium, ministerium.* Sic apud Masorethas in notis masorethicis frequentissime usurpatur, ut ostensum in Commentario nostro masorethico. Sic in Tg. וּמְשַׁמֵּשׁ באצלחותא et fruatur prosperitate de coelis excelsis, Eccl. 10, 6. Ap. Rab. et Talm.; שקרא ושנה ולא שמש תלמידי חכמים qui legit Scripturam, et Mischnam, et non utitur discipulis Sapientum, is vocatur עם הארץ populus terrae, idiota, i. e. qui non simul quoque discit opiniones et decisiones doctorum in Gemara, de rationibus Mischnae etc. Sota 22a. Ber. 47b. Econtra; כל מי שקורא ושונה ושימש תלמידי חכמים עליו הכתוב אומר יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך quicunque legit Scripturam, et discit Mischnam, et utitur quoque discipulis Sapientum (in Gemara,) de eo dicit Scriptura; Laborem manuum tuarum comedes, beatus eris, et bene tibi erit, (Ps. 128.) In Chol. 44b. Ex Ithpahel, משתמשת במדור כדרך שהשתמשת בחיי בעלה utitur (vidua) habitatione (mariti defuncti) sicut ea usa fuit vivente ipso, Ketub. folio 103a.

IV. שֶׁמֶשׁ, שִׁמְשָׁא *sol:* שמשא בגבעון אוריך sol in Gibeon subsiste, Jos. 10, 12. ואתו ממדנח שמשא et venerunt ab ortu solis, Jud. 11, 18. סהרא ושמשא lunam et solem, Ps. 74, 16. וּלְשִׁמְשָׁא ולסיהרא soli et lunae, IIR. 23, 5. Caret plurali, ut notavit Elias, scil. in propria significatione. Est enim tantum unicus sol. Plurale reperitur pro *luce declinantis diei, et accedentis noctis:* בין שמשיא inter soles, hebr. בין הערבים inter duas vesperas, Exod. 12, 6. Num. 9, 11. id est, vesperae lucem duplicem: unam declinantis lucis, alteram accedentium tenebrarum noctis. Communiter exponunt pro luce occidentis solis, et obscura luce ad occultatum solem, quod tempus vocatur crepusculum vespertinum. Vide lexicon nostrum hebraicum in nomine ערב. Rabbini hanc locutionem forma feminina exprimunt, בין השמשות, intersolarium tempus, crepusculum, die Tagscheidung. Vide Ber. 2b. in infima pagina. Amplius ap. Rab. שמשא דביני קרחי sol inter calvitia, i. e. sol per nubem micans, lucem in terra praebet hic et ibi, et circumcirca obscuritates nubis sunt, quae comparantur calvitiei, in qua parte una glabrities est, in alia particula quaedam pilorum: Tan. folio 3b.

שִׁמְשָׁאֵי, שִׁמְשָׁאֵי *Samsaei*, Σαμψαῖοι *Epiphanio dicti, solarii, solis et syderum cultores.*

שִׁמְשָׁא *sol*, metonymice *nigredo, atror ex solis ardore contractus, aut morbus aliquis veluti capitis dolor et gravedo, aut catharrus exsole:* אם לשמשא בת יומא si sit pro nigredine unius diei, בת תרי יומי duorum dierum, בת תלתי יומי trium dierum; לשמשא עתיקתא pro nigredine veteri, multorum dierum, Git. cap. 7. in princ. Gemarae. In Aruch explicatur קרחת febris.

שִׁימְשׁוּק *hyssopus, de qua in Lege*, et dicitur אזוב. Scribitur et שומשוק quod legitur שִׁמְשׁוּק vel שִׁמְשׁוּק. Extat in Sab. 109b. Usus ejus ad expellendos lumbricos ventris. Ex vocum affinitate videri possit esse σάμψυχον sampsuchum [16], vel, samsucus herba, de qua vide Dioscor. lib, 3. c. 47.

שׁוּמְשְׁמָא *sesama, ae, vel sesamum, genus*

---

[16]) Usus vocis etiam in arabico سَمْسَقٌ.

rumenti aestivi Indici, vel leguminis genus, unde leum praestans fiebat: זנותא בביתא כקריא לשומשמא cortatio in domo, est sicut eruca in sesamo, Sota f. b. Scortatio, id est, זְנִיתָא meretrix, mulier scortans. lius dixit, חוקפא בביתא כקריא לשומשמא ira, id est, racunda et rixosa mulier in domo, est sicut eruca esamae, nempe, ut vermis granum perdit et consumit, sic mulier talis domum suam et maritum. 'ide Adagia hebr. Drusii dec. 1. והפרגין והשומשמין apaveres et sesama, Rh. 13b. Schevi. c. 2 [77].

שׁוּמְשְׁמָן *sesaminum:* שמן שומשמן oleum sesaminum. Quidam, *oleum papaveris.* Vr. 31. circa finem.

שׁוּמְשְׁמָנָא *formica* [78]*:* אחרמא לשומשמנא confer e ad formicam, heb. לך אל נמלה, Pr. 6, 6. Plurale שׁוּמְשְׁמָנֵי לא עשין עמה formicarum non est fortis opulus, ib. 30, 25. Apud Talm. reperitur etiam, שומשנא גמל: formica magna, Jeb. 76a. Pravum videtur pro שומשמנא. Alibi: דשומשמנא גברא כורסיה בי חראתא רמי לו quae formicam maritum habet, olium suum inter heroinas collocat, Ketub. 75a. l. dicit משל הדיוט proverbio vulgari שומשמנא גברא lici de ea, quae maritum exiguae staturae habet nstar formicae. Sensus est, eam etiam, quae pusionem maritum habet, inter matronas numerari, et raestare talem habere, quam sine marito vivere. imile vide in נפס. קינא דשומשמני nidus formicarum, Ned. 25b. B. Ar. in his et aliis exemplis legit שושמנא.

שָׁמַּר *excludere, expellere, segregare, separare a communitate et societate hominum, a republica, ab ecclesia totaliter et finaliter, et quasi a vitae ommunione, ut Dei judicio commissus, a reconciliaione hominum sit exclusus. Excommunicare* Theoogorum scholae dicunt. Est autem tertia et graissima exclusionis species. Prima dicitur נדוי separatio simplex ad certum tempus, de qua in rad. נדו. Secunda dicitur חרם anathema, id est, separaio cum diris, maledictionibus et imprecationibus. Tertia est schammata, sine spe reditus ad communionem reipublicae vel ecclesiae. Sic Elias in suo exico Tisbi, et communiter Hebraei. Videtur tamen liquando generalius ap. Rab. sumi pro *excludere, xcommunicare* simpliciter, unde Munsterus voluit sse idem cum נדה. In Talm. Mk. f. 16a. בי חלתא דשמיתו לא אתו חלתא אחריני ושרו ליו domus trium udicum, qui schammatizarunt, non veniunt postea lii tres judices et solvunt eum, scil. ex anathemate chammatha. Hic pro communi separatione vel excommunicatione sumitur, cum liberari possit. Ibidem: Dixit illa: בארבע מאה שיפורי שמתיה ברק quadringentis tubis schammatizavit eum Barak, sc. merosam urbem, de qua Jud. 5, 23. Solebant buccinas et cornua inflare in synagogis, quando anathematizarunt vel schammatizarunt, ad majorem horrorem tum ipsis reis, tum caetui ecclesiae incutiendum. Idem legitur in Schevu. 36a. Et in Sanh. 107b. in edit. Veneta: אפיק ארבע מאו' שיפורי ושמתיה produxit quadringentas buccinas, et schammatizavit eum, nempe Jesum Nazarenum. Historia ista plene extat in edit. Veneta, sed in edit. Basileensi omissa. Hic autem adducitur haec particula, ad probandum usum buccinarum cum hoc anathemate. Amplius in Mk. 16a. מנלן דמשמתינן unde nobis constat, quod licitum nobis sit schammatizare? Ex eo quod scriptum est: אורו מרוז maledicite Merosae urbi, (Jud. 5, 23.). Haec maledictio fuit excommunicatio sive schammatizatio, qua Dei judicio et maledictioni, sive divinae ultioni et totali exitio urbem istam committebat et devovebat Barak legatus Dei. Et f. 17a. זיל שמתיה ito, excommunicato ipsum. Et fol. 14b. ואי לא ציית דינא משמתינן ליה et si non obtemperat judicio, schammatizamus eum. Si sc. rebellis sit et refractarius judicum sententiae, excommunicari debet. In Schulchan aruch, parte Jore dea, num. 334, s. 44: Qui habet querelam aliquam de proximo suo, et tradit ipsum regi vel judici, משמתין ליה schammatizant ipsum. In Pes. 50b. Qui vespera sabbathi et aliorum dierum festorum operas serviles facit, infaustum illud quidem est, neque videt signum benedictionis, אבל שמותי לא משמתינן ליה sed non schammatizamus eum: at qui vespera paschatis operas serviles facit, הכא שמותי נמי משמתינן ליה hic vero omnino schammatisamus eum. In libro Tanchuma, s. וישב 16a.: Quando ascendit Esra ex Babylonia, et Sorobabel et Jehosua filius Jehozedeki cum eo, inciperentque aedificare templum, sicut dicitur: Tunc surrexerunt Sorobabel filius Schealtielis et Josua filius Johotzadak, coeperuntque aedificare domum Dei quae est Hierosolymis, etc. (Esr. 5, 2.) tunc aggressi sunt eos השמרונים Samaritae bello centum octoaginta millibus hominum. Fueruntne שמרונים? immo כותיים Kutaei fuerunt, qui ab urbe שמרון dicti fuerunt שמרונים Samaritae. Quaesiverunt autem interficere Nehemiam per fraudem, sicut dictum est: Veni, consilium capiamus invicem, etc. (Neh. 6. 7. 8. 9. 10.) In vicis et vallibus violenter impediverunt opus domus Dei per annos duos, sicut dicitur: Tunc impeditum fuit opus domus Dei in Jerusalem, cessavitque usque ad annum secundum regni Darii regis Persarum, (Esr. 4, 24.). Quid tum fecerunt Esra, Sorobabel et Jehosua? congregabant universum coetum populi in templum Dei, et adducebant trecentos sacerdotes et trecentas buccinas, et trecentos libros Legis et trecentos adolescentes, et clangebant buccinis; Levitae autem cantabant et psallebant, ומחרימין ומשמתין ומנדין את הכותיים בסוד שם המפורש et anathematisabant, et schammatisabant et excommunicabant Kuthaeos per Schemhamphorasch, et per scripturam divinam scriptam in tabulis Legis, et per anathema domus judicii superioris, et per anathema

[77]) Arabice haec vox per Chirik سمسم sonant.

[78]) De agilitate dicta, ar. سَمْسَمَانِى *celer, agilis.*

domus judicii inferioris, ut non comedat ullus homo ex Israelitis panem Kuthaeorum. Unde statutum, האוכל פת כותי כאוכל בשר חזיר quicunque comedit panem Cuthaei, perinde est ac si comederet carnem porci. Sic exscriptum et obsignatum miserunt anathema illud ad omnes Israelitas, qui in Babylonia vivebant, qui superaddiderunt anathema unum super aliud: Rex autem Cyrus fixit super eos חרם עולם anathema perpetuum, sicut dictum est: „Deus qui habitare fecit nomen suum ibi, dissipet omnem regem et populum, qui miserit manum suam, ut mutet et destruat domum Dei istam quae est in Jerusalem" (Esr. 6, 12.). Haec ibi. Desumpta autem sunt ex Capitulis R. Eliesaris, c. 38. **Maim.** p. 1. in lib. מדע Madda, in Statutis Talmud thora, de studio Legis divinae, c. 7: Sapientem, principem vel praesidem judicii, qui nefandum quid commisit, אין מנדין אותו בפ״הס״א לעולם non excommunicant ipsum publice unquam, nisi deliquerit ut Jaroboam filius Nevat et socii ejus. Si alia quaedam delicta commiserit, flagellant eum secreto (clam, clanculum, privatim, occulte, non publice) sicut dictum est: „Si corrueris interdiu, et corruerit tecum propheta noctu" (Hos. 4, 5.) i. e. etiamsi lapsus sit in peccatum aliquod, teges illud quasi noctu quid tectum est. Dicent autem ipsi, הכבד ושב בביתך fruitor honore tuo, et conside domi tuae. Sic omnis תלמיד חכם discipulus sapientis (id est, sapiens, doctor) qui dignus est excommunicatione (נדוי) prohibitum est judicibus prosilire et statim ipsum excommunicare (ולנדותו במהרה) sed fugiunt ab hac causa, et ab ea declinant. Nam probiores sapientum (חסידי החכמים) applaudebant sibi, quod nunquam ipsis esset impositum לנדות excommunicare sapientem, etsi quandoque ad flagella eum adjudicarint, si promeritus fuisset. Hactenus Majemon. Contra hanc traditionem Majemonis citat cênsor ipsius R. Abraham exempla duo ex Gemara, fuisse quandoque Rabbinos vel sapientes excommunicatos. Nam in libro Mk. cap. ואלו מגלחין f. 17a. legitur: Mar Sutra sanctus, quando צורבא מרבנן aliquis insignis Rabbi promeruisset excommunicationem Schammata, ברישא משמת נפשיה ipse seipsum primo schammatisabat, והדר משמת לדידיה postea schammatisavit ipsum. Reversus in hospitium, solvit primum se ipsum ex isto anathemate, deinde solvit alterum istum. De eo dixit Rabbi Giddel: Dixerat Raf: תלמיד חכם מנדה לעצמו ומיפר לעצמו sapiens potest seipsum excommunicare, et liberare seipsum ab excommunicatione. Idem legitur in libro נדרים Ned. 7b. Et in praecedentibus ibidem: ההוא צורבא מרבנן erat quidam sapiens, de quo odiosus sparsus erat rumor. Dixit R. Jehuda: היכי ליעביד quomodo ipsi faciendum? לישמתיה schammatizare debent eum Rabbini. Nisi Schammatisent eum, prophanabitur nomen Dei. Quidam ergo sapientes fuerunt etiam olim excommunicati, contra quam Maim. statuit. Id tamen Hierosolymis et in terra Israelis insolitum fuit. Legitur enim ibidem: **Dixit Paf Papa: Utinam eveniat mihi, דלא שמיתי צורבא מרבנן מעולם ne unquam cogarer schammatisare sapientem. Quod si autem necesse sit schammatisare aliquem sapientem, quid faciendum? faciendum ut in occidente (in terra Israelis, quae Babyloniae erat occidentalis) ubi sapientes adjudicantur אנגדא ad flagellationem, ולא כחמנו אשמתא et non disponuntur ad schammata.** Idem repetitur in Pes. 52a. Porro quod **Maim.** dicit, אין מנדין אותו וכו׳ **non excommunicant eum publice unquam: sensus ejus est, non proclamari vel promulgari publice in coetu synagogae ipsius excommunicationem, sed privatim ipsi id indicari, et quidem verbis honestioribus, veluti הכבד ושב בביתך honore tuo fruitor et reside domi tuae, ex IIR. 14, 10. etc. Vide TH. in Mk. c. 3.**

שַׁמְתָּא ***anathema, exsecratio, res exsecrabilis, res sacrata et dicata vel Deo et divino usui, ideoque profano usui illicita, vel exitio et perditioni divinae sive a Deo mandatae.*** **Unde qui de talibus rebus sive clam sive manifeste surripiebat, factus est et ipse exsecrabilis sive anathema, ut Achanis exemplum demonstrat Josuae 7. Sic idem est quod חרם in lingua Hebraea. Quando ad hominem refertur, tunc adjunctam habet excommunicationem a societate hominum et coetu ecclesiae, quae ideo gravissima judicatur esse excommunicationis species, quod adjunctam habeat exsecrationem, qua homo coram hominibus et coram Deo fit exsecrabilis, exitio divino destinatus. Sic olim de hoc anathemate sive excommunicatione dira et exsecranda fuit judicatum, qua homo post omnia humana media totaliter et finaliter soli divino judicio destinabatur, ut eo periret, nec amplius ad ecclesiam rediret. Sic volunt illud anathema Maranatha, cujus Apostolus Paulus meminit, esse idem cum hoc schammata. Nam מָרָן dominus, et אָתָא venit: sic שַׁמְתָּא quasi שָׁם vel שְׁמָא dominus, et אָתָא venit. Inde; si quis non amat Dominum Jesum Christum, esto anathema Maranatha, I. ad Cor. 16, 22. id est, sit divino exitio adjudicatus. Vide ibi Tremellii, Drusii et aliorum explicationes. Postea tamen mitius aut latius fuit acceptum, ut mox ex Talmudicis patebit. Videtur tantum esse allusio ad ejus vocem, non vera etymologia, sicus et apud Talmudicos. Nam apud eos legitur in libro מועד קטן Mk. 17a. מאי שמתא אמר רב שם מיתה ושמואל אמר שממה יהיה ומהניא ביה כטיחיא בתנורא id est, quid est Schammata? Dixit Raf: dicitur quasi שם מיתה ibi est mors. Et Samuel dixit, שממה desolatio erit, quae proderit ipsi sicut pinguedo fornaci calenti. R. Salomonis glossa hic est: Erit כשומן sicut pinguedo illita fornaci, quae absorbetur, nec unquam ex ea egreditur: sic consumtus est et perditus, דמשמתינן ליה ולא נפקא מניה לעולם quem schammatizamus, neque unquam ex eo amplius egreditur. Haec R. Salomon. Contra hanc tamen sententiam videntur quaedam talmudica exempla esse, ut mox videbitur. Schammata**

gravius esse sive anathema sive excommunicationis genus, patet ex glossa R. Salomonis in Talm. Pes. 52a. ubi scribit: Sapientem, qui faedum quid commiserat, adjudicabant ad flagellationem, ולא לנדותו et non ad excommunicandum ipsum, משום דשמתא חמורה propterea quod Schammata res gravissima est, et rationem habebant honoris legis divinae. Haec ibi, ubi notandum, quod לנדותו ponitur pro לְשַׁמְּתוֹ, et ita commode sequitur, quod שמתא excommunicatio schammata sit res gravior, quam ut sapienti et Legis divinae perito et professori conveniat. R. Ascher in Summario hujus libri, f. 130b. ait: אין משמתינן אלא על דבר חמור non schammatizamus aliquem nisi propter rem gravissimam. Caeterum in Tg. scribitur שַׁמְּתָא, quod est formae שַׁבְּתָא ab absoluto שַׁבַּת: sed שַׁמַּת non invenitur, ut puto. Videamus exempla quaedam. לא ידבק בידכון מדעם מן שַׁמְּתָא non adhaerebit manibus vestris quicquam de anathemate, sive rebus exitio et perditioni devotis aut Deo dicatis, Deut. 13, 18. in Jon. Pl. דלא תהוון שַׁמְּתִין כותהון ne fiatis anathemata sicut ipsa; מטול דשמתין אנון propterea quod anathemata sive res devotae sunt, Deut. 7, 26. in Jon. pro quibus Onk. habet חרמא, ex hebraeo חרם. Et aliter: ית תרין בני תקטול בְּשַׁמְּתָא duos filios meos occides per anathema schammata, si non restituero eum tibi, Gen. 42, 37. In Hebraeo simpliciter est תמית occides. ומחוהי ישראל בשמתא דיי' et percussit eum Israel per anathema schammata Dei, hebr. ויכהו et percussit eum Israel acie gladii, Num. 21, 25. גמרא תגמרון יתהון בְּשַׁמְּתָא דיי' perdendo perdetis eos per anathema Domini, heb. החרם תחרים אותם devovendo devovebis eos, Deut. 7, 2. ותברו ית עמלק וית עמיה בשמתא דיי' et confregerunt Amalekum populumque ejus per anathema Dei, Cant. 2, 16. Quidam interpres istius Tg. reddit illud „propter excommunicationem Dei". In Regiis „in nomine Domini". Ap. Rab. במערבא מסגן אנגדתא דבר בי רב ולא אשמתא in occidente (id est, terra Israel) constituunt vel adjudicant ad flagellationem Rabbinum, et non ad schammata, Pes. 52a. In Chol. 132b. האי כהנא דלא מפריש מתנתא ליהוי בשמתא hic sacerdos (id est, lanio ex genere sacerdotali) non separans (de oblationibus mactatis) dona (pro sacerdote alio) dignus est, ut sit in excommunicatione. Ista est decima causa excommunicationis niddui, et tamen de ea dicitur hic בשמתא quod idem est hoc loco quod בנידוי. Sic mox infra. Ibidem, הני טבחי דהוצל קיימי בשמתא isti laniones Hutzalenses stant in excommunicatione R. Chasdae his viginti duobus annis. Quid juris porro est? אילימא דחו לא משמתינן להו num dicendum, quod non ulterius excommunicamus illos? id est, non amplius relinquere debemus ipsos in excommunicatione. In Mk. 16a. Quidam lanio fuit, qui profane contempsit R. Tobiam: praefecti sunt ipsi Avai et Rabba, ושמתוה et excommunicarunt ipsum. Tandem abiit (lanio iste) et placavit sive contentum reddidit adversarium suum. Tum dixit Avai: Quid ergo nunc faciendum? לישרי ליה estne solvendus ex excommunicatione? לא חל שמתא עליה תלתין יומין לא לישרי ליה si non mansit super eum excommunicatio per triginta dies (id est, si non duravit super eo excommunicatio triginta dies) non est solvendus. Et mox: In ea ergo sententia est Avai הני בי תלתא דשמיתו tres qui excommunicarunt aliquem, non veniunt tres alii et solvunt eum: ויחיד מומחה שרי שמתא unicus probatus potest solvere excommunicationem Schammata, Ned. 8b. Ex his apparet, quod Schammata non est excommunicatio perpetua soli judicio et exitio divino commissa, ita ut ex ea liberari et cum ecclesia reconciliari amplius non possit, sed potius quod inde solvi et liberari possit. At hoc modo schammata videtur esse idem quod נידוי, nisi quod plures exsecrationes adjunctas habet. Nam de נידוי ibidem traditur, אין נידוי פחות משלשים יום non durat niddui minus quam triginta dies. Sic et schammata post triginta dies potest solvi et laxari. In Bm. 70a. ולא מקבל שמתא דרבנן et non acceptat excommunicationem Rabbinorum. Supra in Tg. fuit, שמתא דיי' excommunicatio Domini: sic et Talmudici quandoque loquuntur, שמתא דאלהי ישראל anathema vel excommunicatio Dei Israelis. Quaerendum ergo aliis aliquando fuerit, num haec divina excommunicatio sit ea, qua homo totaliter et finaliter ab ecclesia segregatus, soli judicio divino sit devotus, cumque ea sit mors et exitium, ut supra dictum: Excommunicatio autem Rabbinorum sit ea, ex qua quis rursus solvi et liberari possit, de qua paulo ante exempla adducta sunt? בר שמתא filius excommunicationis, i. e. reus excommunicationis. Excommunicatio fiebat quandoque verbis expressis, quando excommunicandus erat praesens: quandoque scripto publice affixo, quando absens erat. Hinc legitur in Maim., in libro מדע Madda, c. 7. s. 2. כיצד הוא הנידוי אומר פלוני יהיה בשמתא. ואם נידוהו בפניו אומר פלוני זה בשמתא quomodo fit niddui? dicit: N. esto in excommunicatione. Si excommunicant eum in faciem, id est, praesentem, dicit: N. hic esto in excommunicatione sive banno. Haec ibi. Interrogatio est de niddui, et responsio de Schammata. Aut interrogandum fuisset, quomodo fit schammata? aut respondendum ad quaestionem de niddui; N. esto in niddui sive excommunicatione? Alternant ergo haec inter se, et unum pro altero sumitur. Sic ubi tertia causa excommunicationis niddui ponitur, de eo qui alterum ignominioso vocat עבד servum, de eo tamen Gem. loquitur, שמתיה vel נדהו excommunicavit eum, propterea quod solitus esset alios homines vocare עבדי servos, ut legitur in Kid. 70a. Secunda causa excommunicationis niddui est; qui contemnit ministrum publicum, vel שליח ב"ד nuncium consistorii judicialis. De eo Gemara dicit: מאי טעמא שמתיה מר להווא גברא ציער שליחא דרבנן propter quid excommunicavit dominus virum istum? quia molestia affecerat nuncium Rabbinorum judicum, Kid. 70b. Talia plura observare passim licet,

ubi נדה et שמת se invicem permutant, quod sine dubio etiam Munsterus observavit, quando scripsit שמת esse idem quod נדה. Scripto publicabatur schammata contra absentem, quod vocabatur פחחא של שמתא, scheda excommunicationis. Hinc in Schulchan aruch, parte Chosen hammischpat, num. 11, s. 1. legitur: Nuncius vel minister publicus judicii ea fide habetur, ut, si dicat, N. a me citatus ad judicium, contempsit me, aut vilipendit judicem, aut dixit se nolle comparere in judicio, ומשמתין אותו על פיו tunc schammatisent ipsum ad verba ejus, אבל אין כותבין עליו פתחא של שמתא sed non scribunt super eo schedam excommunicationis schammata, donec venerint duo, qui testentur, ipsum nuluisse comparere ad judicium. Minister tamen ille propterea non habetur ut calumniator aut qui falsum retulerit. Et mox s. 2. Minister vel nuncius judicii qui dicit: Ruben misit me nomine unius ex judicibus. (citans te ad judicium) ipse autem nolit comparere, אין כותבין עליו פתחא של שמתא non scribunt super eo schedam excommunicationis, donec dicat nuncius, in nomine trium ex judicibus sive judicum. Eadem est ratio de excommunicatione niddui, quae similiter solebat scheda publicari, unde ibidem sect. 4. legitur: מי שכתבו עליו נידוי is super quo scripserunt niddui, quod noluerit comparere, si dixerit postea: comparebo, non lacerant כתב הנידוי schedam excommunicationis, donec comparuerit. At is super quo exscripserunt excommunicationem, quod noluerit parere mandato judicum, quamprimum autem dixerit, recipio me pariturum mandato judicii, lacerant כתב הנידוי schedam excommunicationis, ipseque dat mercedem scribae. In Mk. 17a. Quidam contempserat להחוא צורבא מרבנן Rabbinum quendam insignem, qui accessit R. Josephum, ipsique dixit, זיל שמתיה ito schammatisato ipsum. Respondit ipse: metuo mihi ab ipso, (si scil. verbis ipsum excommunicem.) Dixit ipsi Rabbinus iste: שקול כתוב עליו פתיחא עליה fac schedam super ipso: Gl. שמתא scribe super eum schammata, scripta scheda eum excommunicato. In Bk. 112b. simile exemplum legitur de quodam citato contumaciter emanente, ואי לא אתא כתבינן פתיחא עליה quod si non venit, tunc scribimus edictum excommunicationis super eo. פתיחא hic est שטר שמתא literae publicae, edictum publicum excommunicationis, publicatio excommunicationis per scriptum. In his omnibus שמת et שמתא est idem quod נדה et נדוי. Nam causae hujus poenae recensentur in causis niddui. Haec sufficiant de שמת.

שמתיה vide supra in שחם.

שְׂנָא *odisse.* Pauca scribuntur per שׂ, communius per ס, unde ibi conjunguntur. Vide illic.

שְׁנָה· שְׁנִי שְׁנָא *mutari, mutare se, mutata vice aliquid agere, iterare, variari.* Praet. ולא שְׁנָא זיו יקרא דאפוהי neque mutatus fuit splendor honorabilis vultus ejus, Deut. 34, 7. וסרבליהון לא שְׁנוֹ et chlamydes ipsorum non essent mutatae, Dan. 3, 27. וזיוהי שְׁנוֹהִי splendores vultus ejus erant mutati, Dan. 5, 6. Part. וּדְשָׁנֵי מלתא et qui iterat verbum, Prov. 17, 9. Fem. די הוֹת שָׁנְיָה quae erat mutata, id est, diversa ab omnibus istis, Dan. 7, 19. Pl., Masc. וזיוהי שָׁנַיִן עלוהי et splendores vultus ejus erant alterati, mutati in eo, Dan. 5, 9. Ex fem. forma, אשתעו לנא שָׁנְיָן enarrate, praedicate nobis alia, de aliis rebus conciones instituite, Jes. 30, 10. grata scil. et blanda, non minas et terrores Legis nobis semper proponite. שנין דא מן דא diversae erant una ab altera, Dan. 7, 3. שנין מן כל עמא diversa sunt ab omnibus populis, Esth. 3, 8. Fut. והוא יִשְׁנֵא מן קדמיא idque diversum est a prioribus, Dan. 7, 24. די לא תִשְׁנֵא צבו ne mutaretur voluntas de Daniele, Dan. 6, 18. Pahel Praet. כד שַׁנִּי ית מדעיה cum mutasset mentem suam, Psal. 34, 1. וְשַׁנִּי כסותיה et mutavit vestimentum suum, heb. ויחלף IIS. 12, 20. ושני ית לבושי אסוריה et mutavit vestimenta carceris sui, Jer. 52, 33. IIR. 25, 29. ומלת מלכא שַׁנִּיו et verbum regis mutarunt, Dan. 3, 28. Part. דִּמְשַׁנֵּי דוכתיה qui mutat locum suum, Pr. 27, v. 8. היא מְשַׁנְּיָה מן כל חיותא eratque diversa ab omnibus bestiis prioribus, Dan. 7, 7. Fut. ומפקנות ספותי לא אֲשַׁנֵּי et prolatum labiorum meorum non mutabo, Ps. 89, 35. יתְשַׁנֵּה דינהון et mutabis judicium omnium hominum, Pr. 31, 5. לבבה מן אנשא יְשַׁנּוֹן animum ejus ab homine mutabunt, Dan 4, 13. Ithpeh. vel Ithpah., Praet. אִשְׁתַּנֵּי זיו פלטין בחיר quomodo mutatus est splendor palatii electi? Thr. 4, 1. וצלם אנפוהי אִשְׁתַּנִּי et species vultus ejus mutatus est, Dan. 3, 19. ואשתני שאול et mutata fuit Saul, IS. 28, 8. ולא אִשְׁתַּנּוֹן זיוהון דאפוי neque mutati sunt splendores vultus ejus, Deut. 34, 7. in TgH. וְאִשְׁתַּנִּיאוּ et mutati sunt, Deut. 32, 5. Jon. singulariter habet, Et ordo judiciorum mundi אִשְׁתַּנֵּי mutatus fuit. Sic quoque TgH. Part. והיא מִשְׁתַּנְּיָא et ipsa mutata erit, id est, aliam seu extraneam se finget, hebr. מתנכרה IR. 14, v. 5. Fut. קומי כען וְתִשְׁתַּנֵּין surge quaeso et mutatam, id est, aliam te simula, IR. 14, 2. עד די עדנא יִשְׁתַּנֵּא usque dum tempus mutetur, Dan. 2, 9. זיויך אל ישתנו et splendores vultus tui ne mutentur, Dan. 5, 10. וזיוי ישתנון עלי et splendores vultus mei mutati fuerunt. Dan. 7, 28. Aphel Praet. וְאַשְׁנִי ית טעמיה et mutavit mentem suam ante oculos ipsorum, IS. 21, 13. אַשְׁנֵיתָא קים mutasti faedus cum servo tuo, Ps. 89, 40. לא אַשְׁנֵיתִי קימי non mutavi faedus meum, Mal. 3, 6. אַשְׁנִיאוּ קימא mutarunt faedus quod initum est cum eis, Hos. 6, 10. דאשניאו עובדוהי qui mutarunt opera sua, Deut. 32, 5. Part. והוא מְהַשְׁנֵא עדניא et ipse mutaturus est tempora, Dan. 2, 21. Infin. די לא לְהַשְׁנָיָה quam nemo debet mutare, Dan. 6, 9. Fut. די יְהַשְׁנֵא פתגמא דנה quisquis mutaverit rem hanc, Esr. 6, 11.

Ap. Talm. שָׁאנֵי רבי יוחנן diversus, diversae sententiae est R. Jochanan, alia ratio est de R. Jochanane, mit R. Jochanan ist es ein anders. מאי שנא quid mutat, quid facit differentiam: quid diversi proponit? quam diversitatem facit? Quid sibi vult

sic loquendo? Vide in Sab. 130a. in fine pagine de R. Elisa. לא שנא nihil mutat, nihil diversi docet, nullam diversitatem facit, Er machet kein Änderung. לא הוו משנו nihil mutarunt vel alterarunt, nullam alterationem instituerunt. לא ישנה אדם מן המנהג nihil mutabit homo de consuetudine, R. Sal. Gen. 18. 8. Exemplo angelorum et Abrahami, qui comederunt una sub arbore. מְשֻׁתֶּנָּה *diversum, alteratum, variatum.* שׁוֹנִים *diversa, varia:* כפל ענין במלות שונות duplicat sensum verbis diversis. Frequens in Com. מְשׁוּנָּה *alteratum, variatum, diversum* חו משונה מזו hoc diversum est ab illo. טעמי א"מת הם משונים accentus librorum Jobi, Prov. et Psalmorum sunt diversi, sc. ab aliis libris biblicis. מיתה משונה mors variata, scil. a communi forte, mors repentina, inopinata, horrenda, violenta, qualis a magistratu sontibus infertur. Unde illud, המרעיב עצמו בשני רעבון ניצל ממיתה משונה qui sibi ipsi famem inducit annis famis, liberatur a morte violenta, sicut dictum est: In fame cum esses, redemit te a morte, (Job. 5, 20.) Tan. 11a. Gl. מיתה משונה est mors per gladium vel famem, omnisque mors, quae non est in potestate angeli mortis, ut cum quis moritur in lecto suo. Sic scribunt, viros istos exploratores terrae, et calumniatores, mortuos fuisse מיתה משונה, Sota 35a. Quandoque Rabbinis משונה est, *mirum, admirandum, mirabile, qualia saepe inopinata sunt.* Alibi, דבר זה כתוב בתורה ושנוי בנביאים ומשולש בכתובים res haec scripta est in Lege Mosis, et iterata sive repetita in Prophetis, et tertiata in hagiographis, As. 19b.

II. שָׁנָה *discere, docere*, ut et למד Rabbinis sumitur: *legere:* בעלי ששנה הרבה וקרא הרבה maritus meus, qui didicerat multa, et legerat multa, et servierat sapientibus multum, quare mortuus est in medio dierum suorum? Sab. 13a. In Pirke av. c. 2. אל תאמר כשאפנה אשנה שמא לא תפנה ne dicas: Cum otiosus ero, discam: forte non suppetet tibi otium. Monent eo, moram et dilationem in studio bonarum literarum esse vitandam: non enim caret periculo et damno. לא שנינו non discimus. Alibi: כל השונה לתלמיד שאינו הגון נופל בגהנם qui docet discipulum non honestum, cadet in gehennam. Item, כל השונה לתלמיד שאינו הגון כאלו זורק אבן למרקולים quicunque docet discipulum inhonestum, perinde est ac si projiceret lapidem ad statuam Mercurii, id est, quasi idololatriae serviret, Chol. 133a. השניני פרק אחד והשנהו doce me caput aliquod; et docuit ipsum versiculum istum. שְׁנוּיָה, שנוי *perceptum, apprehensum,* q. d. passive, *discitum est.* Ex Pahel, ורמינן קראי אהדדי ומשנינן interrogamus scripturas inter sese, et respondemus sive docemus et explicamus, id est, Scripturae loca inter se opponimus, et respondemus ad ipsa, Talm.

שְׁנָא *annus*, sic dictus, quod ab eodem puncto semper *iteretur*, et ad primum vestigium redeat. Monet Elias, heb. השנה quod emphaticae formae est, chaldaice semper dici, שתא. Est ergo hoc emphaticum, sed formae femininae per elisionem literae Nun, ut et in aliis fit. Sed et pro simplici שנה saepe est שתא. Item singulare שנה cum nomine numerali multitudinis, in Tg. semper transfertur pluraliter שְׁנִין, ut videbitur: דיפק חקלא שְׁנָא שְׁנָא qui provenit in agro annuatim, heb. שנה שָׁנָה Deut. 14, 22. אמרין בני שנא agni filii unius anni, id est, anniculi, Num. 28, 3. כְּשְׁנָא בִּשְׁנָא sicut „quotannis", IIR. 17, 4. Constr. שְׁנַת שמטתא annus dimissionis erit terrae, Lev. 25, 5. ית שנת חמשין שנין annum quinquaginta annorum, id est, quinquagesimum, Lev. 25, v. 10. וּשְׁנַת פורקן עמי et annus redemptionis populi mei advenit, Jes. 63, 4. בשנת חדה לבלאשצר anno primo Balthasaris, Dan. 7, 1. בשנת חדה לכרש anno primo Cyri regis, Esr. 5, 13. לירחי שתא inter menses anni, Exo. 12, 2. וּבְשַׁתָּא רביעתא et in anno quarto, heb. ובשנה, Lev. 19, 24. בכל שתא וְשַׁתָּא in unoquoque anno, Esth. 9, 21. כאגיר שתא בְּשַׁתָּא sicut mercenarius anni in anno, id est, annuus, hebr. שנה בשנה, Lev. 25, 53. מִשַּׁתָּא דאזדבן ליה ab anno quo est venditus ipsi, Lev. 25, 50. Cum aff. חייתי אמר בר שַׁתֵּיהּ adducet agnum filium anni sui, i. e. agniculum, Lev. 12, 6. Pl. forma masc. שְׁנִין שגיאן annis multis, Esr. 5, 11. שם בר מאה שנין Schem filius centum annorum, Gen. 11, 10. תרתין שנין בתר טופנא duobus annis post diluvium, heb. שנתים, Gen. 11, 10. Emph. שְׁנַיָּא טביא דמן עלמין annos bonos qui fuerunt inde a seculis, Ps. 77, 6. וּשְׁנַיָּא דחיי et annos vitae, id est, vitam annosam, Pr. 3, 2. Constr. שְׁנֵי חיי שרה anni vitae Sarae, Gen. 23, 1. ושני חיי לוי et anni vitae Levi, Exo. 6, 16. Cum aff. אתוסף על שְׁנַי adjicietur ad annos meos, Jes. 38, 10. אין שְׁנַיךְ היך יומי גברא num anni tui sunt ut dies viri? Job. 10, 5. כפום שְׁנוֹהִי juxta annos ejus, Lev. 25, 52. תוסיף שנוי augebis annos ejus, Ps. 61, 7. וּשְׁנֵיהוֹן במזמוטין et annos suos in deliciis, Job. 36, 11. Ex forma fem. יומי שְׁנָתָנָא בעלמא הדין שובעין שנין dies annorum in mundo vel seculo hoc sunt septuaginta anni, Psal. 90, 10. בדרי דריא שנתך in generationes generationum sunt anni tui, Ps, 102, 25. וּשְׁנָתָךְ לא משתלמן et anni tui non absolvuntur, Ps. 102, 28. וּשְׁנָתְהוֹן בבהולתא et annos suos in perturbatione, Ps. 78, 33.

שָׁנָה פְּשׁוּטָה *annus simplex, communis scil. constans duodecim mensibus:* שנה מעוברת annus embolismicus vel intercalaris, constans tredecim mensibus, duodecimo duplicato. שנת החמה annus solis sive solaris. שנת הלבנה annus lunae sive lunaris.

שְׁנַיָּא *terror, pavor.* Sic in Venetis legitur ter pro heb. מחתה quod sic significat. Videtur omnino pravum esse, pro שציא *perditio, consumptio*, quod pro eodem מחתה legitur Pr. 10, 29. Depravatio nata ex similitudine literarum צ et נ, dextro scilicet apice in litera צ obliterato aut ablato, quod in manuscriptis libris facile contingit. Extat autem Pr. 10, 14. et 13, 3. et 21, 15.

שְׁנוּת, שנו *res horrenda vel abominabilis, horrendum et mirabile.* Per apocopam, תימה וּשְׁנוּ הוו בארעא stupenda et mirabilia fiunt in terra, hebr. שמה ושערורה, Jer. 5, 30. שנו עבדת לחדא abominabile ad-

modum fecit ecclesia Israëlis, heb. שערורית, Jer. 18, 13. בבית ישראל חזיתי שנו in domo Israelis vidi horrenda, heb. שערוריה, Hos. 6, 10.

שְׁנוּ *diversitas, contrarietas, contrarium:* והוה ביך שנו fuitque in te contrarium, heb. הפך, Ez. 16, 34. והיית לשנו et fuisti in contrarium, hebr. להפך ibid.

שְׁנוּי *alteratio, diversitas:* R. איכא שנוי est diversitas, frequens in Talmude שנוי רע mutatio mala, id est, magna, quae solet esse periculosa et damnosa.

שׁוֹנֶה *discens, nempe a se et per se, legendo meditando, studendo.* Is saepe errat ac *mutat iteratque studium*, quod denotat verbum שנה. At discens a docente vocatur תלמיד discipulus docentis, scribit Abarbinel in cap. ult. Pirke avoth.

שְׁנִיָּה *secunda.* Pl. שניות. Maim. in הלכות אישות cap. 1. scribit: Sunt deinde mulieres aliae, quae prohibitae sunt ex ore Kabbalae, et quarum prohibitio est ex verbis Scribarum, et illae vocantur שניות, eo quod sint שניות לעריות secundae a congressu illicito in Lege, et unaquaeque illarum vocatur שנייה. Quaenam illae sint postea recensentur.

שְׁנַיִים *duplicata, geminata, binata.* Aben Esra in libro suo grammatico צחות verba dividit in שניים duplicata, quae duabus tantum constant literis radicalibus, qualia ponit, quae vocantur quiescentia secunda radicali: vel שלישים triplicata, quae tribus constant literis radicalibus, ut communiter: vel רביעיים quadruplicata, quae quatuor constant radicalibus literis, quae pauca sunt. Litigant tamen ipsorum grammatici, an quiescentia secunda radicali sint duarum vel trium literarum? Hinc idem Exo. 15, 24. ad vocem וַיִּלֹּנוּ scribit, esse ex Niphal, ad formam וַיִּכֹּנוּ, Pr. 16, 3. מהפעלים השניים ex verbis duarum literarum. Sic saepe in Commentariis.

שְׁנַיִם *duo.* לשון שנים locutio duorum, id est, numeri dualis sive in numero duali: שם שניים nomen duale, Aben Esra, Deut. 24, 6. Fem. ejus est, שְׁתַּיִם, שְׁתֵּי. Passim ista in Tg. obvia.

שְׁנִיּוּת *dualitas, forma numeri dualis.*

מִשְׁנֶה *repetitio, iteratio.* משנה תורה repetitio Legis. Sic in Masora vocatur liber quintus Mosis, a qua ratione dicitur et Deuteronomium: *exemplar, copia, formula:* משנה התפלה formula precationis.

מִשְׁנָה *Deuterosis.* Sic dicitur textus talmud. quasi *Legis divinae repetitio et latior explicatio.* In Ar. in lit. מ in משנה scribitur: למה נקראת משנה quare vocatur Mischna? propterea quod est שנייה secundaria Lex, vel secunda a Lege. Nam Lex illa, quam audivit totus Israel in monte Sinai, est Lex scripta. Moses autem audivit Mischnam ex ore Potentiae (Dei) שנייה vice secunda, et haec est Lex oralis. Manifesta igitur res est, quod sit שנייה לראשונה secundaria prioris, vel secunda a priore. Pl. מִשְׁנָיוֹת. Haec pars textus separatim excusa est in minori forma cum glossa difficiliorum vocum; et in majori forma cum commentario Majemonis et R. Obadiae de Bartenora. Altera pars textus talmudici dicitur גמרא Gemara (quidam dicunt Gammara) continens disputationes et decisiones variarum sententiarum super Mischnajoth, de qua voce est in גמר. Est et מִשְׁנָה *studium, discendi opera:* פוסקין ממשנתם cessant, ociosi sunt a studio suo. Porro משנה et שנא est *lectio textus talmudici:* מקרא et קרא lectio textus sacrae scripturae: הלכה lectio Gemarae, discursus, disputatio, decisio alicujus sententiae in Gemara altera parte Talmud. Hinc apud Targumistas, qui opere Talmudico fuerunt posteriores, legitur: Et interdiu studet in viginti quatuor libris Legis divinae sive biblicis, in verbis sc. prophetiae et hagiographorum, בליליא הוא עסיק בשתא סדרי משנה noctu autem studet in sex partibus Mischnae, Cant. 5, 10. nempe Mischna sive textus talmudicus est distributus in sex generales Partes, quae vocantur סדרים ordines.

הִשְׁתַּנּוּת *mutatio:* דרך השתנות הנקודות ratio mutationis punctorum vocalium.

שׁוּנִית, מְשׁוּנִית, מְשׁוּנִיתָא *scopulus*, vide in rad. שנן.

שְׁנְדְּפִין שנדף *ligni pretiosi genus, ex quo fuit sponda Jacobi, quando Joseph filius ejus in faciem ipsius procubuit, ac finem vitae ejus deflevit.* Unde pro eo quod legitur: Et procidit Josephus super faciem patris sui et flevit, (Gen. 50. 1.) Tg. Jon. habet, וארבע יוסף ית אבוי בערס דשנדפין et decumbere fecit Josephus patrem suum in lecto cedri praestantissimae (reddatur sic donec verius innotescat) qui obductus erat auro optimo, insitis etiam lapidibus pretiosis, etc. TgH. וארבע יוסף בערס וגו׳, etc. Conveniunt caetera, nisi quod omittit ית אבוי patrem suum. Hoc autem optime appositum est, quia ארבע est activum. Quod si שנדפין esset pro שן דפיל dens elephantis, ebur?

שָׁנַן *acuere, expolire, proprie gladios et cultros, quae expoliendo acuuntur et flammescunt.* Imper. שַׁנִּינוּ גרריא acuite vel expolite sagittas, hebr. הברו expurgate, Jer. 51, 11. אין אֲשַׁנֵּי כברקא חרבי si exacuero veluti fulgur, gladium, hebr. אם שנותי, Deut. 32. 41. in TgH. Ithpah. Praet. fem. בדיל למעבד פרענות אִשְׁתַּנִּינַת ut exerceat vindictam, exacutus est gladius, Ez. 21, 10. אשתנינת לשיצאה exacutus est ad perdendum, hebr. מעטה לטבח, ib. 21, 15. 28. Ap. Rab. משונן וממורט acutus et expolitus gladius.

שְׁנִינָא *acutus:* אין שנינא הי כברק סיפי si exacutus fuerit instar fulguris, gladius meus, Deut. 32, 41. Jon. די שנינא היך סיפא לישנהון quorum lingua instar gladii acuta est, Ps. 64, 4. וגררא שנינא et sicut sagitta acuta, Pr. 25, 18. Pl. גררין דגברא שְׁנִינִין sagittae potentis acutae sunt instar fulguris, Ps. 120, 4.

שְׁנָנָא *acies, acumen:* בתר שננא post aciem, Jud. 3, 22. וּשְׁנָנָא דמורניתיה et acies hastae ejus, IS. 17, 7. Ap. Rab. שלף שננה והניח אונקלי extrahe aciem hastae, et pone in vestimento tuo, baculoque innitere, Sanh. 82a.

שֵׁן, שִׁנָּא *dens:* unde *dens petrae, id est, scopulus,*

et dens elephanti, id est, ebur: שן דפיל וקופין dentem elephanti et simias, i. e. ebur, IR. 10, 22. וְשֵׁן בהמות אשלח בם et dentes bestiarum immittam in eos, Deut. 32, 24. שנא חלף שנא dentem pro dente, Exod. 21, 24. שנא דעבדיה או שנא דאמתיה si dentem servi sui aut dentem ancillae suae excusserit, Exod. 21, 27. וביח שנא דפיל et domus e dente elephantis, i. e. eburnea, quam exstruxit, IR. 22, 39. ושנא דכיפא et dens petrae, id est, scopulus ab una parte hinc, i. e. scopulus, IS. 14, 4. Sic mox, שנא חדא scopulus unus respiciebat aquilonem, vers. 5. יפטרניה חלף שִׁנֵּיה dimittet eum pro dente ejus, Exo. 21, 27. בין שניה inter dentes ejus, Dan. 7, 5. Pl. אקהיות שִׁנַּיִן stuporem dentium, Am. 4, 6. די ליה תלח שנין cui erant tres dentes, IS. 2, 13. כוליה גמיר בשיער רישא ודקנא ושנין וככין totus fuit obductus pilis, caput, barba, dentes et molares, Gen. 25, 25. de Esau. Et sub forma duali, וְשִׁנַּיִן די פרזל לה et dentes ferrei erant ipsi, Dan. 7, 7. היך חומצא לשני sicut acetum dentibus, Pr. 10, 26. דישרי בשני כיפא quae habitat in dentibus petrae, id est, scopulis, Jer. 49, 16. Constr. שנוהי שְׁנֵי אריא dentes ejus dentes leonis sunt, Joel. 1, 6. Cum aff. ורצץ בפרידן שִׁנַּי et confregit scrupis dentes meos, Thr. 3, 16. שנוהי ut paulo ante. וְשִׁנּוֹי נקין מן חלבא et dentes ejus nitidiores lacte sunt, Gen. 49, 12. in Jon. בסרא עד כען בין שִׁנֵּיהוֹן caro adhuc erat inter dentes ipsorum, Num. 11, 33. היך חבירא לשניהון sicut fracturam dentibus ipsorum, Ps. 124. 6. Ap. Rab. et Talm. שן דחלב dens lactis, i. e. infantis lactentis, Kid. 24b. שן של מעדר dens sarculi vel aratri. כל שבמת טמא חוץ מן השינים והשער והציפורן omnia in mortuo sunt immunda, praeter dentes, pilos et ungues; (quando sc. sunt a corpore separata) Ohol. cap. 3. שן של שועל טב לשינה dens vulpis conducit ad somnum; et quidem dens vulpis vivi appensus veternoso, ad eum excitandum; dens vulpis mortui αὖπνῳ, ut dormire possit, Sab. 67a. הוא כנותן אצבע בין שניה est sicut ponens digitum inter dentes ejus, Ketub. 71a. B. Ar. dicit esse locutionem proverbialem, de eo qui sibi ipsi malum aliquod causatur, ac proinde sibi quoque solum imputare debet, sicut homo, qui socio suo digitum in os ingerit, si ab eo mordeatur, audire cogitur, quare digitum ipsi in os indiderit? Ita maritus, si uxorem voventem audierit, neque illud irritum reddiderit, ratum est votum ejus, nec potest deinceps ei quicquam ideo de sua dote detrahere, sed habetur ac si sponte sua digitum inter dentes ejus indidisset, et ab ea morsus fuisset, de qua materia illic sermo.

שִׁנָּנָא *dentatus, magnos dentes habens.* Vox convitii videtur fuisse, ut per se deforme illud est. Ideoque absolute et per se in initio sermonis ponitur apud Talmudicos: ut, שיננא לא תימא ליה לאבוך o dentate, ne dicas patri tuo sic, Sanh. fol. 80b. הכי שיננא אחוד באמתך והשתן dentate, prehende membrum tuum ac minge, Nid. 13a. Item *acutus, ingeniosus:* In Halichos olam f. 5b. Schemuel solebat vocare R. Jehudam discipulum suum שיננא, in Ketubh. et alibi. ור"ל שיננא חכם מחודד hoc est, שיננא autem idem est quod sapiens acutus.

שְׁנָנִים *scopuli, dentes petrarum eminentes et acuti,* Ohol. cap. 8.

שׁוּנִית. שׁוּנִיתָא *scopulus maris, dens petrae, acies, acumen petrarum mari imminens: littus, portus.* Ap. Talm.: Qui ambulat in terra gentium, in montibus ac petris, immundus est, (quia terra gentium, quae per se polluta est, eo devolvitur) ambulans autem בים ובשונית in mari et scopulis (sive portu maris) mundus est, ואיזהו השונית כל מקום שהים עולה בזעפו, et quid est שונית? nempe omnis locus, in quem illidit mare in aestu sive furore suo, Ohol. cap. 18. Et in Koheleth rab. c. 5, 8. ומטייל על שוניתא דימא דקיסרין et deambulabat in littore maris Caesareae urbis, pro quo in Br. s. 18. legitur משוניתא.

מְשׁוּנִית, מְשׁוּנִיתָא *idem:* אהדרא ליה משוניתא circumdabat ipsum petra vel scopulus i. e. circa ipsum excrevit interea petra ingens, ut ipse a nullo conspici amplius posset, Tan. 23a. דדמו כמשוניתא quae similes sunt scopulo vel petrae, Erub. 100a. nempe ut inter scopulos alii sunt majores et eminentiores, alii minores et contractiores: sic inter radices arboris alicujus, aliae sunt majores, quaeque magis eminent et arborem sustinent, aliae minores, quae majoribus adnascuntur, et inspersae sunt, ut succum majoribus undequaque subministrent. אפסיק משוניתא distinguit petra, id est, lapis eminens, agrum unum ab altero disterminans, Bm. 108b. Gl. ubique משוניתא explicat per שן הסלע dens petrae. Munsterus male ponit hanc vocem in litera ם, quasi ea ibi radicalis sit, eamque prave notat מְשִׁנִיתָא, et male explicat, pro *ramis humi haerentibus.* Magis etiam Pomarius errat.

שִׁנְעָר *Schinar.* Nom. propr. Babyloniae. In Br., ad verba „in terra Schinhar", (Gen. 10, 10.) ea est Babylonia. Quare vocatur nomen ejus שנער? Dixit R. Levi, ששם ננערו quod eo excussi sunt cadavera diluvii: (est enim terra valde plana.) vel שנער dicitur שהיא מנוערת המצוות quod esset excussa sive divulsa a praeceptis divinis, veluti quod non essent ipsi data praecepta de decimis, de anno septimo et aliis rebus, quae tantum Israëlitis fuerunt data. Nam praecepta circa terram, tantum Israelitis competunt, quippe quae solummodo de terra Israelis data et lata fuerunt. Vel שנער sic dicta ששריה נערים quod principes ejus pueri fuerunt. Plura vide ibi.

שְׁנָץ [19] שְׁנַץ, שְׁנָצָא *corrigia, lorum vel ligula, ligamentum, loramentum:* ובפום סנדלא שְׁנָצֵי קטירן et in orificio calcei corrigiae erant ligatae; וחשרי שנצי et solvet corrigias, exuetque calceum, Deut. 25, 9. in Tg. Jon. Rabbini dicunt שנצין et שנצות. Sic, כיס של שנצות loculus sive marsupium cum

[19]) Vertendum est ad ar. شَنَصَ *dependit* de eo, *adhaesit, implexus fuit.*

loris, Kelim. cap. 26. שנץ של סנדל corrigia calcei, Mikv. cap. ult.

שַׁנֵּק *excutere, projicere: suffocare, strangulare*[80], *angustare, angere.* Praet. וְשַׁנֵּק פרעה וחילותיה et excussit Pharaonem, exercitumque ejus in mare Suph. hebr. ונער, Ps. 136, 15. ושנק יי׳ ית מצראי בגו ימא et excussit Dominus Aegyptios in mare, hebr. וינער, Exo. 14, 27. וְשַׁנֵּקְתָּ מצראי על ימא et projecisti Aegyptios in mare; vel, suffocasti, submersisti, Ps. 74, 13. Infin. במיא לא תיכול לְשַׁנּוֹקֵיהּ in aquis non poteris suffocare eum, ex quibus liberatus est per Mosen, Esth. 5, 14. in secundo Tg. ובעא לְשַׁנְּקוּתְהוֹן במוי et cupivit suffocare eos in aquis maris, Cant. 1, 9. Ithpeh. vel Ithpah., Praet. וְאִשְׁתַּנְּקַת ומיתת מן אניקא et angustata vel suffocata fuit, et mortua prae angustia, Gen. 22, 20. in Jon. דְּאִשְׁתַּנַּק בפצועיה qui suffocatus est in medio ejus, Jobi 7, 12. דְּאִשְׁתַּנִּיקוּ במצולתיה דימא qui suffocati sunt in profundo maris, Ps. 68, 23. היכמה דְּאִשְׁתַּנְקוּ sicut suffocati sunt Pharao et exercitus ejus, Cant. 1, 9.

שְׁנוּקָא, שְׁנוּק *suffocatio, strangulatio, angustia suffocans:* אתקטלא יתקטל בשנוק סודרא occidendo occidetur strangulatione cum linteo, Lev. 20, 10. in Jon. Sic, בְּשְׁנוּקָא דסודרא, Exo. 21, 15. Deut. 22, 22. in Jonathane. עקתא וְשְׁנוּקָא pressio et angustia, heb. צרה וצוקה, Pr. 1, 27. Pl. מִשְׁנוּקֵי אפיק יתי ex angustiis meis eduxit me, Ps. 25. 27. In Venetiis, מִשְׁנוּקֵי, sed cum in Hebraeo sit cum pronomine, ממצוקותי, melius est et in Tg. sic legi.

תְּשְׁנִיק, תְּשְׁנוּק *suffocatio:* שנער שהם מתים בחשניק Schinhar (id est, Babylonia) sic dicitur, quod mortui sint (principes ejus) suffocatione, sine lumine et sine lotione, Ber. r. s. 37. מת מתוך חשנוק mortuus est suffocatione, R. Sal. Ps. 88, 16.

שנר שוּנְרָא[81] *felis:* שונרא דדהבא felis aureus, Esth. 1, 2. in sec. Tg. Pl. ibidem שׁוּנְרִין טַיְסִין טוסין טיללין feles vociferabantur, pavones ejulabunt. Sic sine dubio Participium illud de felibus hoc loco interpretandum, quod alias volare significat. Ponuntur autem ibi plura avium et animalium verba, quae naturalem ipsorum vocem aut vociferationem significant, unde et טיסין felium clamorem denotat, modo lectio genuina sit. Ap. Talm. ליתי שליתא דְשׁוּנַרְתָּא אוכמתא afferat (accipiat) secundinam felis nigrae foeminae primogenitae, comburatque in cinerem, etc. Ber. 6a. Magicum. Alibi, הרואה חתול בחלום במקום שקרו ליה שונרא נעשה לו שירה נאה qui videt felem in somnio, in loco ubi ea vocatur שונרא, ibi fiet ei שירה נאה canticum pulchrum, Ber. 56a. B. Ar. legit נעשה לו שנוי רע continget ei mutatio mala.

שנת שנחות *dentes*, sed metaphorice, *artificiales, scil. quales sunt in rotis, horologiis, et similibus instrumentis, item in lignis, quae appellantur* a Germanis Kerbholz, *ubi eminentiae inter caesuras vocantur dentes.* Hinc in Aruch explicatur סימניות שעשו בחתיכות עץ זכרון signa quae faciunt in caesuris ligni memorialis. Ar. vocem adducit, sed non authorem usus. Legitur autem in Jalkut Num. fol. 250a. ex libro Siphre, שנחות היו בהין dentes fuerunt in Hin, et explicatur in Glossa, סימני׳ כמו שנים שהיו בולטין בתוך ההין signa instar dentium, quae prominebant in (mensura) Hin.

שׁוּנִיתָא, שונית vide supra in שנן.

שִׁסָּה *commovere, incitare, suscitare:* שסה בו את הכלב suscitavit contra ipsum canem: שסה בו את הנחש incitavit in ipsum serpentem, Sanh. f. 76b. gl. גירה.

שַׁסַּע *discerpere, discindere, concidere.* Praet. ארחי סוּרר וְשַׁסְּעַנִי vias meas pervertit et me discerpsit, heb. ויפשחני. Thr. 3, 11.

שסק שְׁסְקִין *pruna: vel, amygdala*[82], *vel, persica.* קאמפלגינא אמגוי ואת פליג אשיסקי ego disputo de nucibus, tu vero disputas de amygdalis, Bb. f. 21a. R. Sal. explicat per שקדים, alibi פרונש pruna, Bm. f. 60a.

שְׁסְתַּג *frustum panni:* ונצייריה בשיסתג et liget sive obliget frustulo panni sive lintei, Git. 69b.

שְׁסַתֵּם *claudere.* Idem quod סתם, cum prothesi literae ש ut in aliis pluribus. Sic adducit Ar. ex Gem. Git. 68a. Sed ibi hodie legitur סתמיה clausit eam: scil. catenam, sera nimirum.

שַׁעְבֵּד, שַׁעְבֵּד *servire facere, subjicere servituti, servire.* Est ab heb. עבד cum prothesi literae ש. Praet. דְּשַׁעְבִּידוּ לאוריתא בחרן qui servierant Legi in Charan, Gen. 12, 5. Part. קדם מְשַׁעְבְּדֵיהוֹן propter exactores ipsorum, qui eos servire faciebant, heb. נגשיו, Exo. 3, 7. in Jon. ארי אתין מְשַׁעְבְּדִין ומענן nam vos nunc in servitutem redacti estis et afflicti, heb. ערם ועריה, Ez. 16, 7. Ithpahel, Praet. וכען לא אִשְׁתַּעְבְּדוּ ליה nunc autem non serviunt ipsi, Esth. 1, 1. Part. ולאחוך תהי מִשְׁתַּעְבֵּד et fratri tuo eris serviens, Gen. 27, 40. in Jon. et TgH. ורבא יהי מִשְׁתַּעְבֵּד et major serviet minori, Gen. 25, 23. in Jon. Imper. וְאִשְׁתַּעְבִּידִי תחות ידהא et subjice vel submittito te manibus ejus, Gen. 16, 9. Fut. ורבא יִשְׁתַּעְבֵּד לזעירא et major serviet minori, Gen. 25, 23. וְיִשְׁתַּעְבְּדוּן לך מלכון et servient, vel, subjicient se, aut, subjicientur tibi regna, Gen. 27, 29.

Ap. Rab. in materia juris, *cavere venditori vel creditori de futuro damno, obligare et quasi in servitutem juris dare.* השתעבד *obligari, obligatum esse:* Veluti, creditor non potest trahere bona debitoris, quae tempore contractus non habuit. Si ea quae post contractum acquisivit, vendat, id ei licitum,

---

[80]) Praefixo ש elisoque gutturali ח idem est quod חנק. Cf. etiam verba כרנק et שרנק *anxit, angustiavit.*

[81]) Ar. سنور, syr. ܫܘܢܪܐ.

[82]) Idem itaque esset, atque שישקין, *amygdala*, d. q. supra.

nec creditor ea impedire potest, שלא נשתעבדו לבעל חוב quod non fuerint obligata creditori.

שְׁעָבוּד *servitus, submissio, subjectio:* ית שיעבוד עמי servitus populi mei qui in Aegypto est, Exod. 3, 7. פריק ניר שְׁעָבוּדֵיהּ rumpe jugum servitutis ejus a collo tuo, Gen. 27, v. 40. Jon. שְׁעָבוּדְהוֹן servitus ipsorum, Exod. 4, 31. Ap. Talm. אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שיעבוד מלכיות בלבד non est (discrimen) inter mundum hunc et dies Messiae, nisi servitus regnorum duntaxat, id est, quod in hoc mundo servimus regibus exteris, in diebus autem Messiae nulli serviemus, nisi regi Messiae, Sanh. 91b.

שיעבוד *cautio, obligatio, in materia juridica.* Elias in Tisbi in voce אחריות.

שְׁעֲבֵז. Inde Partic. מְשׁוּעְבָּז *testiculatus, magnos testiculos habens.* Id in animali primogenito vitiosum est. Sic citat Ar. ex Talmud Bechor. 44b. sed ibi hodie aliter legitur, nempe משובן ubi ע omissum, quod alias frequens, et pro ז est ן finale. Lectio per ז tamen confirmatur per Targum. Expresse autem משועבז dicitur בביצים de testiculis, qui scil. magnos testes habet, et בעל הגבר est mentulatus, sive בעל הגיד. Non sunt ergo haec cum Munstero confundenda.

שְׁעָבֵז *testiculus:* unde Pl. ויבישו שְׁעָבְזוֹי ואסתרס et arefacti fuerunt testiculi ejus et eunuchus factus fuit, Gen. 39, 1. in Jon.

שעה אִשְׁתְּעֵי *narrare, enarrare, enumerare: loqui, proloqui:* Sic respondet hebraeo סִפֵּר, quandoque etiam, sed rarius, verbo בִּשֵּׂר. Praet. וְאִשְׁתְּעֵי ליה et narravit ipsi totum negotium, IR. 13, v. 11. ואשתעי להון המן et explicavit ipsis Haman praestantiam divitiarum suarum, Esth. 5, 11. בספותי אִשְׁתָּעִיתִי labiis meis enarravi omnia judicia oris tui, Ps. 119, 13. דלא אִשְׁתְּעִיאוּ להון quod non enarrarunt ipsis visionem, Jes. 52, 13. דאשתעיאו לנא quae enumerarunt nobis, Jud. 6, 13. וְאִשְׁתְּעִינוּן לאבוהון et narrarunt ea patribus suis, IR. 13, 11. Part. דְּמִשְׁתְּעֵי לישן תליתי qui narrat lingua tertia, i. e. qui calumniatur, hebr. מלשני, Ps. 101, 5. יהון מִשְׁתַּעַן erunt enarrantes, enarrabunt, Jes. 60, 6. ולא יהון משתען ומִשְׁתְּעַן עוד neque enarrabunt amplius, Jer. 16, 14. ומִשְׁתְּעַן פרישותיה et enarrabunt mirabilia ejus, Ps. 107, 31. Infin. וּלְאִשְׁתְּעָאָה כל פרישותך et enarrare omnia mirabilia tua, Ps. 26, 7. לְמִשְׁתְּעֵי קְיָמִי ad enarrandum foedus meum, Ps. 50, 16. למשתעי בשבחא enarrare laudem, colloqui de laude Domini, Cant. 5, v. 10. לְאִשְׁתְּעוֹיֵי בהלין מליא narrare, loqui talia verba contra Mosen servum meum, Num. 12, 8. Forma est Talmudica. Imper. אִשְׁתְּעֵי את narrato tu, Jes. 43, 26. עלה לבניכון אִשְׁתְּעוּ de eo filiis vestris narrate, Joel. 1, 3. Fut. וְאִשְׁתְּעֵי עובדי אלהא et enarrabo opera Domini, Ps. 118, 17. אפשר דְיִשְׁתְּעֵי ליה num enarraturus est ipsi, Job. 37, 20. ארי ישתעון לכון cum enarrabunt vobis, Habac. 1, 5. יִשְׁתַּעֲיָן narrant, Ps. 69, v. 27.

שׁוּעֵי, שׁוּעִית *narratio, enarratio, sermo, colloquium, confabulatio:* ית שועית חלמא enarrationem somnii, heb. את מספר החלום, Jud. 7, 15. Per apocopam, דלמא שׁוּעֵי ליה fortassis colloquium, confabulatio est ipsi cum aliquo, IR. 18, 27. Veneta שׁוּעֵי, sed praestat esse ex praecedenti forma per apocopam, et sic legit Elias. למתל וּלְשׁוּעֵי in proverbium et confabulationem, heb. למשל ולשנינה, Deut. 28, 37. Cum aff. ית גברא וית שׁוּעִיתֵיהּ virum et colloquium, sermonem ejus, IIR. 9, 11. ועם תריציא שׁוּעִיתֵיהּ et cum rectis est colloquium, sermo ejus, hebr. ואת ישרים סודו, Pr. 3, 32.

אִשְׁתְּעוּת *narratio, recitatio, prolatio:* בְּאִשְׁתְּעוּת מליא pro prolatione verborum, Lev. 16, 5. 11. et 16. באשתעות מסואבות pro prolatione verborum immundorum filiorum Israel, quando scil. murmurarunt contra Mosen. Sic v. 20. et 33. in Jon.

שַׁעָא, שָׁעָה *hora, momentum.* Sic respondet heb. רֶגַע. Quandoque etiam pro עת ponitur: ut, שעא חדא קלילא horulam unam parvam, vel, ad momentum breve auferam majestatis meae praesentiam a vobis, Exo. 33, 5. הֲשָׁעָא היא לך num hora vel tempus nunc fuit accipiendi argentum? heb. העת, IIR. 5, v. 26. ואשיצי יתהון כְּשָׁעָה et perdam eos quasi hora una, heb. כרגע, Num. 16, 21. ubi Jon. habet כשעא זעירא quasi hora brevi. יבהתון כשעא confundantur quasi momento, Ps. 6, 11. אשתומם כשעה חדא obstupuit quasi horam unam, Dan. 4, 16. Emph. בַּהּ־שַׁעֲתָא תתרמון in ista hora projiciemini in fornacem ignis, Dan. 3, 15. דתיתי ליה שעתא puae eveniet ei per horam unam, Ez. 21, 23. הכדין הוו לצדו כְּשַׁעֲתָא quomodo redacti sunt in desolationem quasi momento? Ps. 73, 19. דאתהפיכת כשעתא quae eversa est quasi momento, Thr. 4, 6. Pl. היהך טולא עסר שָׁעִין num processura sit umbra decem gradibus, אם יתוב עסר שעין num vero retrocessura sit decem gradibus? IIR. 20, 9. לאחורוהי עסר שָׁעַן retrorsum decem gradus, ותב שמשא עסר שען et retrocessit sol decem gradus, Jes. 38, 8. Emph. בצורת אבן שָׁעַיָּא in forma lapidis horarum, id est, in ipso horologio, IIR. 20, 11. מתיב ית טול אבן שעיא ego reduco umbram lapidis horarum, id est, horologii, Jes. 38, 8. ubi Veneta prave habent שׁעיע. Ap. Rab. לא כל שעתא מתרחיש ניסא non quavis hora accidit miraculum, Meg. 7b. Proverbialis sententia est de felicitatis raro successu, ut et inconstanti. Item, יפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא מכל חיי העולם הזה melior est una hora refrigerii in mundo futuro, quam tota vita mundi hujus, Pirke avoth, c. 4. Item ib. אין לך אדם שאין לו שעה nullus est homo, cui non sit sua hora, i. e., qui non aliquando vel nocere vel prodesse possit, ideoque nullus est contemnendus. לפי שעה *secundum horam, quandoque interdum.* Item, *ex tempore, ea hora.* חיי שעה *vita horae*, id est, *vita temporalis:* מניחין עולם הבא ועוסקין בחיי שעה homines relinquunt vel negligunt vitam aeternam, et occupantur circa vitam horae, id est, circa vitam hanc temporalem, Sab. f. 33b.

הַשְׁתָּא *nunc,* heb. עתה. Videtur compositum esse ex הָא שַׁעְתָּא q. *hac hora.* Inde et Syri dicunt הָשָׁא

nunc. השתא אקום ארום nunc surgam, Ps. 12, 6. ארום השתא אשתוק nunc enim tacebo, Job. 13, 19. ידעון השתא scient nunc, Job. 19, 6. והשתא לא אשתכלו nunc vero non attenderunt ad Legem, Job. 37, 21. מֵהָשְׁתָּא ועד עלמא a nunc usque in seculum, Ps. 113. 2. Sic ap. Talm., et praeterea, *quia*, *quandoquidem*, Sintemahl.

שַׁעֲוָא, שַׁעֲוָה *cera*, heb. דונג: ut, טעינין שעוה portabant ceram, Gen. 37, 25. in Jon. Onk. habet שעף [83], pro quo R. Sal. adducit שעוה, ut haec duo idem sint, aut quod sic olim in Onkelo fuit scriptum. מתמסי היך שעוא liquefactum est sicut cera, Ps. 22, v. 15. היכמא דיתמסי שעוא sicut liquefit cera ab igne, Ps. 68, 3. טוריא היך שעוא יתמסון montes instar cerae liquescent, Ps. 97, 5. Talm. והיה לבו רפה כשעוה et cor ejus fiebat remissum instar cerae, sc. prae stupore, vel metu, Br. s. 65.

שַׁעֲוִיתָא *idem:* יתבזעון כְּשַׁעֲוִיתָא findentur instar cerae ab igne, id est, diffluent, Mich. 1, v. 4. Elias monet, forte esse mendum scriptoris, pro כְּשַׁעֲוִיתָא.

שעטנז שַׁעַטְנֵז, שַׁעַטְנְזָא *heterogeneum, mixtum ex diversis speciebus, maxime in vestitu, quo Deus vestiri vetuit:* ולבוש ערובין שעטנזא et vestimentum mixtorum ex Schatnes, Lev. 19, 19. לא תלבש שעטנזא עמר וכתנא מחובר כחדא non vesties de mixto, veluti lana et lino conjunctis, Deut. 22, 11. Ad explicandam vocem in textu hebr. שעטנז, veteres Hebraei allusionibus vocum usi sunt: non enim judicatur esse vox hebraea, sed peregrina. Veteres Talmudici in tractatu Nid. 61b. מאי טעמא מדאוריתא שעטנז כתיב quare in Lege scriptum est שעטנז? quia est quasi שוע טווי ונוז pectine laevigatum, netum aut contortum sive duplicatum. Nempe si tria haec diversa conjungantur, ut inde fiat vestis, ea est heterogenea et prohibita. שוע idem quod שעיע lene, laeve, molle et חליק במסרק laevigatum pectine, Gehechlet: טווי netum, filatum, Gesponnen: נוז contortum, duplicatum vel textum, Gezwirnet oder gewäbt. Linum et lana pectine laevigatur et netur, si deinde ex lino et lana pectinatis et netis fiat tela ad usum vestis, dicitur vestis heterogenea, facta ex שעטנז. Sic in libro Talm. כלאים Kil. cap. ult. אין אסור משום כלאים אלא טווי וארוג שנאמר לא תלבש שעטנז דבר שהוא שוע טווי ונוז non est prohibitum proprer heterogenea, nisi netum et textum, sicut dictum est: „Non vesties te שעטנז" (Deut. 22.) quod est res laevigata, neta et texta. Hinc textum est Tg. Jon. Deut. 22, v. 11. לא תהוון לבשין ומשחנין בכסוי דשיע ועזיל ונזי עמר וכיתן מערבין כחדא non vestietis vos et calefietis vestimento quod pectinatum, netum et textum est, ex lanâ scil. et lino commixtis in unum. R. David in libro Radicum: שעטנז est בגד כלאים צמר ופשתים vestis sive pannus ex diversis, lana scil. et lino. Rabbini nostri volunt vocem שעטנז esse ex tribus vocibus compositam, nempe שוע טווי ונז. Quodlibet istorum est prohibitum propter כלאים heterogenea, שוע est significationis שעיעות quod in Tg. ponitur pro heb. חלק laeve, lene, molle, estque quandò pectinant et nent lanam et linum simul, et faciunt inde pannum. טווי netum, quando linum separatim et lanam separatim nent, et deinde ista duo inter se conjungunt et contorquent (Zwirnen). נז quando lanam cum lino texunt. Haec conjuncta, in Lege sunt prohibita. In hunc sensum reliqui omnes interpretes eunt.

שעל [84] *pugillus, quantum pugnus vel manus comprehendere potest:* בְּשַׁעֲלֵי סערין pro pugillis hordei, ut heb. בשעלי שעורים, Ez. 13, 19.

שְׁעוֹלָא *idem:* כטפא בְּשְׁעוֹלָא sicut guttula in pugillo, heb. בשעלו pugillo suo, manu aut vola manus, Jes. 40, 12. Pl. למסב בְּשְׁעוֹלֵי פרסת רגלי עמא ad deportandum pugillis plantarum pedum populi mei, id est, ut quisque tantum pulveris deportet, quantum sub planta pedis haerere potest. Mensura pugilli sive volae manus et plantae pedis eodem vocabulo nominantur.

שׁוּעָל *vulpes.* hebr. Sic ap. Rab. unde illud, לא מצינו שועל שמת בעפר פירו non invenimus vulpem, qui moritur in pulvere fossae suae, Ned. 81b. Ketub. 71b. Terra fossae, in qua vulpes educatus est, ei non nocet: sic homini res, quibus a pueritia assuefactus est, et quae in naturam ejus transierunt, raro damnosae sunt. Locutio proverbialis de qua vide etiam Aruch. Apud Talm. מימי לא ראיתי ארי סבל ושועל חנוני per dies vitae meae nunquam vidi leonem bajulum, aut vulpem mercatorem, Kid. 82b. nempe ut labore vel opificio aliquo se sustentent, et tamen inveniunt unde vivant. Quid ergo homo tantopere pro victu solicitus erit? In Pirke av. cap. 4. הוי זנב לאריות ואל תהי ראש לשועלים esto cauda leonum, nec sis caput vulpium. Fagius: praestat esse postremum inter sapientes, quam primum vel praecipuum inter malos.

שִׁבֹּלֶת שועל *spica vulpis*, i. e. *avena*, cujus spica caudae vulpis similis est: Pes. 35a. in Misna.

שְׁעוּל *tussis, excreatio cum tussi.* Elias in lexico suo Tisbi vult esse vocem Arabicam, et in libris medicinalibus Hebraeorum frequenter reperiri. Meminit ejus Author Aruch in rad. חנג, ubi adducit locum ex Br. pro expositione illius: וישאר אך נח et remansit tantummodo Noah (Gen. 7, 23.) glossa, אך מיעוט אף הוא גונח דם מפני הצנה אך id est, vocula diminutionem denotat, quod etiam ipse Noah expuerit sanguinem propter frigus. Hoc est, ut Aruch explicat, מוציא קול כעין שועל ומשליך דם [85] emisit vocem instar tussientis, et ejecit sanguinem. Elias vult, formam שועל in quibusdam libris esse טעות סופר errorem scribae (si scil. legatur שׁוּעָל vulpes.)

---

83) Conferri etiam potest cum ar. شمع, extrito labtiali מ.

84) *Cava* manus, vola, die hohle Hand. Cf. hebr. משעול הכרמים via *cava* inter vineas, germ. Hohlweg. Ita et שעול ar. سعول propriam modo *tussim* fuscam scil. quasi cavam hohles Husten notat.

85) Aliter Bochartus nomen שועל, quod *vulpem* notat, a verbo שעל *tussire*, ortum esse putat.

At שׁוֹעֵל tussiens, optime ad sensum convenit. Inde שְׁעוֹל vel שְׁעוּל tussis.

שַׁעַם *suber, ligni vel corticis levis genus, cujus usus est in calceatu hyberno:* שיצא בסנדל של שעם ביום הכיפור qui egressus fuit cum sandalio suberis, (id est, subere munito) in die festi propitiationis, Joma 78b. מחצלות של שעם ושל גמי storcae ex subere vel junco, Suc. c. 1. in fine.

שַׁעֲמֵם *turbare, conturbare, perturbare:* Ad animum relatum, est *amentem reddere, perturbatione et quasi vertigine stupidum reddere vel obstupefacere.* R. Sal. scribit, esse לשון עירבוב, id est, significare *mixturam.* Praet. וְשַׁעֲמֵם ית משרית מצראי et perturbavit castra Aegyptiorum, Exod. 14, 24. in Jon. Loco ע hic vulgo in libris est א. Gutturales quidem saepe inter se permutantur, hic tamen ea permutatio videtur esse non satis conveniens. Pl. וּמְשַׁעַמְמִין להון נביאי שקרא et dementarunt eos prophetae falsi, Hos. 9, 7. Fut. וַאֲשַׁעֲמֵם ית מוקדשיכון et conturbabo sanctuaria vestra, i. e. desolabo, vastabo, Lev. 26, 31. in Jon. Ithpah. אִשְׁתַּעֲמֵם *turbari, conturbari, perturbari, dementari.* Praeterit. והמן אִשְׁתַּעֲמַם et Haman perturbatus fuit coram rege, heb. נבעת terrore perculsus, Esth. 7, 6. Fut. יִשְׁתַּעֲמֵם לבי perturbatum fuit cor meum, heb. ישתומם, Psal. 143, 4. ונביי שקרא יִשְׁתַּעַמְמוּן et prophetae falsi conturbabuntur, heb. יתמהו, Jer. 4, 9.

שִׁיעֲמוּם *conturbatio, perturbatio, stupor mentis:* שיעמום וטירוף הדעת perturbatio et abreptio mentis, R. Sal. Eccl. 1, 17. Et in Tg. תהוון לְשִׁיעֲמוּם eritis in stuporem, heb. לשמה in desolationem, Deut. 28, 37. in Jon. Ap. Talm. הבטלה מביאה לידי שיעמום otium inducit eam (mulierem) ad amentiam, Ketub. cap. 5. in Misna. Gl. שיגעון.

שִׁיעַמְמוּת *idem:* וּבְשִׁיעַמְמוּת לבא et stupore cordis, Deut. 28, 28. in Jon. Emph. ורכביהון בְּשַׁעֲמָמוּתָא et equites ipsorum stupore mentis, hebr. בשגעון amentia, Zach. 12, 4.

מְשַׁעַמְמוּת *idem:* ובמשעממות לבא et stupore cordis, Deut. 28, 28. in Onkelo.

שַׁעֲמוּמִיתָא *idem.* Citat id Ar. ex TgH. Deut. 28, 20. sed id hodie in nostris libris non est.

שְׁעַן *plaudere.* Fut. וכל אילני חקלא יְשַׁעֲנוּן בענפיהון et omnes arbores agri plaudent ramis suis, heb. ימחאו כף plaudent manibus, Jes. 55, 12. Manus arborum ergo sunt rami, juxta Chaldaeum.

מְשַׁעֲנָת *fulcrum:* משענת ידיו fulcrum manuum sive brachiorum, germ. Krucken.

שְׁעַע *linere, oblinere, calce vel caemento obducere.* Sic convenit cum שוע de quo supra. Item *laeve, lene, molle reddere:* metaphorice, *blandiri, blande, et molliter loqui.* Praet. ארום שְׁעִיעַ ליה בעינוי nam blanditur ipsi oculis suis, heb. החליק, Ps. 36, 3. שְׁעַעוּ יתיר מן חלבא lenes sunt magis quam lac pingue, heb. זכו nitent, nitidiores sunt lacte, lenitate commendabile est, ut omnes aliae pinguedines, olea, unguenta et similia. Eo magis verbum Chaldaeum inclinat, quam ad nitorem vel candorem. Posset forte commodius legi שְׁעִיעַ ex terminatione Chirek. At a principio cum Chirek legere, ut est in Venetis, quasi ex Pahel, id sensui non convenit. Part. דמן לדבני מהיצא וְשָׁעַע ליה טין פטיר דלא תבן similes sunt aedificanti parietem, et oblinit eum luto puro sine paleae mixtura, Ez. 13, 10. 11. et 22, 28. Pahel, Part. לישנהון מְשַׁעֲעִין lingua sua blandiuntur, hebr. לשונם יחליקון, Ps. 5, 10. Legitur et cum ש repetito: unde, מְשַׁעְשְׁעָה lenit: vide infra in שעועית.

שְׁעִיעַ *laevis, lenis, mollis, glaber:* ואנא גבר שעיע ego autem sum vir glaber, id est, asperitate pilorum lenis, Gen. 27, 11. וּשְׁעִיעַ מן משחא חכה et lenius oleo est palatum ejus, heb. חלק, Pr. 5, 3. Pl. חמשא שְׁעִיעֵי אבניא quinque lenes lapides, id est, laeves et quasi politos, hebr. חלקי, IS. 17, 40. ספותא שְׁעִיעָן labia blanda, heb. שפת חלקות labium blanditiarum, Ps. 12, 3. שְׁעִיעָן יתיר מן שמן lenia sunt magis quam oleum sive pinguedo verba oris ejus, Ps. 55, 22.

שְׁעִיעוּת *laevitas, lenitas, glabrities, blandities:* ועל שעיעות צוארוהי et glabritiem colli ejus, heb. ועל חלקת צואריו, Gen. 27, 16. בשעיעות כיף נחלא in laevitate lapidum, id est, inter laeves lapillos torrentis est pars tua, Jes. 57, 6. Jer. 13, 4. ואתנינך לִשְׁעִיעוּת כיף et ponam te in laevitate petrae sive rupis, heb. לצחיח סלע, Ez. 26, 14. Emph. במלי שְׁעִיעוּתָא verbis blanditiei, verbis blandis, hebr. בחנפי, Ps. 35, 16. ומן שעיעותא et a blanditiis linguae mulieris extraneae, Pr. 6, 24. וּבִשְׁעִיעוּתָא דספוחהא et a blanditie labiorum ejus, Pr. 7, 21.

שַׁעְשִׁיעָא *idem:* vide in seq. voce.

שְׁעוּעִית, שעשועית *faseolus, phaseolus, leguminis genus.* Affinitatem quandam habet cum fabis, unde ap. Talm.: ופול הלבן והשעועית אינן כלאים זה בזה et faba alba et phaseolus, non sunt heterogenea invicem, Kil. in princ. In TH. exponitur פסילתה, quod R. Sal. scribit פסילותא. Ar. in פול comodius פסולי, phaseolus. Praeterea in TH. Dixit R. Jona: Quare vocatur nomen ejus שעועית? quia משעשעה lenit cor et laxat viscera. A. Gellius lib. 1. cap. 11. ex Aristoxeno refert: „Nullo saepius legumento Pythagoram usum quam fabis; quoniam is cibus et subduceret sensim alvum et laevigaret". Pro משעשעה in Comment. R. Salom. in Kil. legitur משעעה a superiori radice: quod si autem משעשעה rectum est, tunc quoque in TgH. Gen. 33, 4. recte legitur על שַׁעְשִׁיעָה צוריה propter glabritiem colli sui. In Maim. in כלאים c. 3. legitur שעשועית.

שְׁעַף *cera,* Gen. 43, 11. Pro eo in Jonathane est שְׁעוּה, quod communiter *ceram* significat. Videntur ergo idem esse שעוה et שעפה per commutationem affinium in pronunciatione literarum. In Hebraeo est נכאת quod Judaei Germaniae ceram interpretantur. Sic R. Sal. hoc loco, ex Br. s. 91. Vel est *balsamum,* ut in sequenti.

שְׁעִיף *balsamum, opobalsamum:* וסבי שעיף et cape opobalsamum, heb. צרי, Jer. 46, v. 11. סבו שעיף לחבירה accipite balsamum ad vulnus ejus, heb. צרי,

Jer. 51, 8. ומשח ושעיף cum oleo et balsamo, hebr. ושמן וצרי, Ez. 27, 17.

שְׂעַר et in Pihel שַׂעֵר *aestimare, putare, conjectare.* Ap. Rab. כח הַמְשַׂעֵר facultas animae aestimativa, conjecturalis, divinatrix.

שְׂעַר *mensura: aestimatio, taxatio, pretium rei aestimatum vel transactum.* In Targ. לא חסבון לא שַׂעֲרִין ולא רבין non accipietis neque aestimata pretia neque additamenta rerum, heb. Non accipietis ab ipso נשך ותרבית usuram aut faenus, Lev. 25, 36. in Jon. כספכון לא תתנון ליה בְּשַׂעֲרִין pecuniam vestram non dabitis ei pro pretiis, id est, בנשך pro usura, Lev. 25, 36. in Jon. ubi TgH. habet בְּשִׁיעוּרִין pro eodem. ואשכח בשתא ההיא על חד מאה בְּשַׂעֲרוֹהִי et invenit anno isto pro uno (modio) centum in mensuris suis, Gen. 26, 12. In libris ibi est בְּדְשַׂעֲרוֹהִי, ubi ד omnino videtur irreptitium et superfluum. Propterea a Fagio verbaliter est explicatum, „plus quam aestimaverat". Si esset בְּדְשַׂעֲרֵיה, tolerari versio posset; at וֹהִי est affixum nominum. Ap. Rab. פודהו כשער מקומו redimit, id est, solvit illud (decimas secundas care venditas) juxta aestimationem loci sui, ubi scilicet degit, et unde eas avexit. Utut pretium ibi est, sive vilius sive carius, ita solvit: Ms. c. 4. Et mox ibidem: פודין את מעשר שני בשער הזול redimunt decimas secundas aestimatione viliori: ut, החנוני mercator aliquis officinarius eas accipit, non ut carius venduntur. נוטל מהן בשער הזול accipit de illis pro aestimatione viliori, ופוסק עמו כשער הגבוה et transigit cum ipso aestimatione altiori, id est, majori et rariore. אם יגבה שער הפירות si ascenderit aestimatio fructuum, si cariores fructus fiant, Bm. 74b.

הַשְׂעָרָא *conjectura, divinatio, aestimatio.*

שַׁעַר *porta,* heb. Hinc ap. Rab. בית שער *porticus,* in quo etiam erectum erat solium judiciale sive tribunal ad jus dicendum, vide IR. 7, 6. 7. et ibi R. Davidem, et eundem IR. 6, 3. heb. אולם, et Tg. IR. 7, 7. Ap. Rab. שער *porta, caput libri.*

שְׂעַר *siliqua.* Vide in seq. radice שׂער.

שִׁיעוּר *aestimatio:* בְּשִׁיעוּרִין pro aestimationibus, sive pretiis aestimatis, hoc est, pro usuris juxta cujusque aestimationem et judicium, nunc majoribus, nunc minoribus, heb. בנשך, Lev. 26, 36. in TgH. לא חשוון עלוי לא שַׂעֲרִין ולא רבייא non imponetis ei neque aestimationes, neque usuras, heb. לא תשימון עליו נשך Exod. 22, 24. Alias pro fenore vel usuris simpliciter non reperitur.

שִׁיעוּרָא, שִׁיעוּר *mensura, aestimatio, conjectura* proprie, et inde pro *mensura plus minusve aestimata.* יותר מכשיעור magis quam secundum mensuram, ultra mensuram, ultra modum. In Tg. דין שיעורא אתחמי למשה בטורא haec fere mensura ostensa fuit Mosi in monte, Exod. 30, 13. in Jon. כְּשִׁיעוּר מיגד קשתא quasi mensura tractus arcus, i. e. teli arcu jacti, Gen. 21, 16. נס תשיעאי דאתנגיד פרזלא כשיעור תרויהון signum miraculosum nonum fuit, quod protractum fuit ferrum (hastae in ipso ictu) ad mensuram amborum, Num. 25, 8. Numerantur ibi duodecim miracula, quae Pinchaso in executione zeli sui propter scortationem viri Israelis et mulieris Midianitidis contigerunt. Inter ea nonum fuit, quod Pinchas, postquam cognovisset scelus istud, arrepta hasta in lupanar sive tabernaculum irruperit, et virum et mulierem simul confoderit. In isto ictu ferrum hastae ad quantitatem amborum corporum prolongatum fuit, ut utrumque corpus adeo penetrarit, ut extrahi amplius non posset. והוה שִׁיעוּרְהוֹן כתלת סאין סעורין fuitque mensura ipsorum (quae collegerat Rutha interdiu) quasi trium modiorum hordei, Ruth. 2, 17. Ap. Rab. שיעור *conjectura:* Apud Grammaticos, כ"ף השיעור *litera Caph conjecturae,* quod docet על שיעור מספר או מדה מה conjecturam numeri aut mensurae alicujus: ut, כאלפים איש quasi duo mille viri, Jos. 7, 3. id est, כשיעור אלפים juxta aestimationem duorum millium, bis mille viri plus-minus aestimati. וכאמתים et quasi duorum cubitorum, Num. 11, 31. Hoc ergo Caph est idem quod *quasi, fere, quodammodo.* Sic, כשיעור quasi, plus-minus, tantum. R. Sal. Exod. 11. ad illud כחצות הלילא juxta mediam noctem, (Exod. 11, 4.) Rabbini nostri explicant illud, quod idem sit, as סמוך לו או לפניו או לאחריו prope, paulo ante vel paulo post, non autem בחצות in ipsa media nocte.

שְׂעַר סְעַר *pilus:* ארי יתר שער רישיה cum effluxerit, exciderit pilus capitis sui, Lev. 13, 40. 41. וּשְׂעַר אוכם et pilus niger effloruerit in ea, Lev. 13, 37. לשער אומק de pilo isto fulvo, ib. 13, 36. כגלים דשער sicut pallium pilosum, Gen. 25, 25. Emph. והיא הפכת שַׂעֲרָא למחור ipsaque mutaverit pilum in album, Lev. 13, 10. in Jon., et sic legendum in Onkelo, ut patet ex multis sequentibus. ויגלח את כל שַׂעֲרֵיה et radet omnem pilum ejus, Lev. 14, 8. וּשְׂעָרָהּ אתהפך למחור et pilus ejus mutatus fuerit in album, ib. 13, 20.

הַשְׂעִיר videtur sumi pro *depilare, pilos evellere,* in Chol. 44a.

שְׂעִיר *pilosus.* Pl. הוו ידהי כידי עשו אחוהי שְׂעִירָן fuerunt manus ejus, sicut manus Esau fratris sui, pilosae, Gen. 27, 23.

שַׂעֲרָן *idem:* הא עשו אחי גבר שערן ecce Esau frater meus vir est pilosus, ואנא גבר שעיע ego autem sum vir laevis sive glaber, sine pilis, Gen. 27, 11. Pl. ידוי כידי עשו אחוי שַׂעֲרָנִין manus ejus sicut manus Esau, pilosae, Gen. 27, 23.

שְׂעִירוּת *pilositas, hirsutia.* Rab.

שְׂעוֹרִין *hordea sive hordeum.* דלחם שעורין panis hordeorum, i. e. hordeacei, Jud. 7, 13. דהוה מן שעורין quae erat hordeorum, Ruth. 2, 22. חסר דִשְׂעוֹרִין mensura hordeorum, Lev. 27, 16. in TgH.

שַׂעֲרִין *idem:* קמחא דְשַׂעֲרֵי farinae hordeorum, Num. 5, 15. Praestaret ex priori forma legi. Quae hujus significationis sunt, communius scribuntur cum ס, vide illic.

שְׂעַר *siliqua, folliculum, sive tegumentum, aut theca leguminum:* שער אונים ושער ערשים siliqua ci-

cerum, et siliqua lentium, Sab. 143a. B. Ar. scribit cum י in medio שיער, et adducit in litera ס, docens legendum שִׂיעָר. Sic scribitur per ס in TH. Pea c. 2. in Gemara. In Bb. 82b. explicatur per ענפים *rami, propagines.* Sic in Pea cap. 2. שער כותש ubi Glossatores: ענפי אילן rami arbores, qui commiscentur inter se sicut pistillum in mortario, vocantur שער כותש. Sic in Kil. c. 5.

שפד שְׁפוּד *veru, ferrum cuspidatum, quo carnes ad ignem assantur vel torrentur.* Ap. Talm. שפוד שנרצף אסור לתקנו ביום טוב veru ruptum, vetitum est reparare die festo; item, שפוד שצלו בו בשר אסור לטלטלו ביום טוב veru in quo assarunt carnem, vetitum est portare illud die festo, Beza 28b. In Misna: Quomodo assant agnum paschalem? מביאין שפוד של רימון תוחבו לחוך פיו afferunt veru de ligno malogranati, figuntque illud per os agni ad nates usque, ponuntque crura ejus et pedes intra eum, Pes. c. 7. in princ. Rationem affert Gemara, quod veru ferreo non utantur, causa sit, quod ferrum una parte calescens, calescit totum, et sic ferrum calens coquit interiora agni. Lex autem dicit, צלי אש assatum igne. Quod si ferro interiora coquuntur, non est assatus agnus igne. Veru autem ligneum, et maxime ex malogranato, non calescit ab igne, neque facile aduritur, propter abundantiam humoris innati. שפוד של מתכת veru ex metallo: שפוד של עץ veru ligneum. Pl. in Tg. שְׁפוּדַיָא ואסכלתא verua et crates, Num. 31, 23. (Est vocabulum arabicum).

שְׁפַד *infigere veru, ad veru carnes affigere.* In Gemara, שפדיה בשפודא figit eum ad veru, Pes. 74b. דקא שפיד כבדא עילוי בשרא qui ad veru affigebat hepar super carnem aliam, Chol. 111b.

Quod hic alii addunt, שְׁפוּד *solum, fundum, latifundium,* error est. Nam pro שפוד legitur in Talm. in loco adducto in Ar. ex Bb. 37b. שפולי, d. q. suo loco.

שְׁפִיד *acutum vel acuminatum instar veru:* Hinc adducitur in Aruch ex Bechoroth fol. 40, c. 1. ופיו דומה לחזיר לא תימא דשפיד ופרים cujus os simile est ori porci; Ne existimes autem, necesse esse ut sit acuminatum et protensum etc. In Talmud legitur שפיר, vide glossam.

שְׁפַח *teri, atteri, conteri, comminui: comminuere, conterere, contundere.* Praet. ארום שְׁפָיַנִי תחותוי nam attrivit me, sive depressit et humiliavit, sub se vir improbus, heb. שאפני אנוש Ps. 56, 1. וְשָׁפִיית יתיה et contudi illum, scil. vitulum, heb. ואכות Deut. 9, 21. Partic. שָׁפְיָן גרמי מעיקי conterunt ossa mea hostes mei toto die, heb. שאפו Ps. 56, 3. Part. pass. Pehil, ולבי שְׁפִי בקרבי et cor meum contritum est intra me, i. e. humiliatum, heb. חלל vulneratum, Ps. 109, 22. לב תביר ושפי cor fractum et contritum, heb. ונדכה Ps. 51, 19. ואורחא דחריצי שְׁפִיָא via autem rectorum trita est, i. e. plana et recta, heb. סלולה Pr. 15, 19. וְשָׁפְיָן גרמוי et conteruntur ossa ejus, hebr. ושפו Job. 33, 21. ליחנון שפין לקבליה quod non essent triti erga se, id est, vultum ipsius non esse solito modo dispositum erga se, ut antea, Gen. 31, 2. 5.

Vel juxta Ar. *paratum,* hoc est, hilarem, laetum, serenum, benevolum. Sic adducitur hic locus in Ar. in שף secundo. De hac significatione postea. Pah. Praet. את שַׁפִּיתָ tu contrivisti quasi occisum gladio, heb. אתה דכאת Ps. 89, 11. אבריא דְשַׁפִּיתָא membra quae contrivisti, ib. 51, 10. Infin. וּלְשַׁפָּאוּתְהוֹן et ad conterendum eos. Esth. 1, 10. Ap. Rab. נִשְׁתַּפָּא *teri, terendo moveri et devolvi de loco uno in alium.* Hinc citatur in Aruch exemplum ex Bm. fol. 23a. דמשתפאי, et explicatur מתגלגל: sed in Talmud legitur מינשתפא a נשף.

II. *Pacatum, quietum, securum, tranquillum esse.* Hoc significato adducitur ab Ar. ex Tg. Gen. 31, 2. 5. Ap. Rab. saepe, זיל שפי ליה ito securo sistito te ipsi, vel, humiliato, deprimito te coram ipso, Git. 73a. כששפחה מן הצער cum quieta esset ipsa a doloribus, Nid. 37b. גברא דמשפו נכסוהי vir cujus facultates securae sunt, nempe a litibus aut debitis, Bm. 70a. Part. Aphel est ex terminatione tertiae pluralis Praeteriti, ut saepe apud Talmuducos. Sic alibi, דלמא לא משפיין forte non erunt securae facultates ejus. Aliter, שוטה ונשתפה fatuus, et tranquillae mentis postea factus fuerit: שפוי ונשתטה וחזר ונשתפה tranquillae mentis, et postea fatuus factus, ac rursus tranquillatus, Git. 23a. Disputatur ibi, an tali committi possit libellus repudii deferendus? הרבה סומים נתפתחו הרבה שוטים נשתפו multi caeci aperti fuerunt, id est, videntes facti: multi fatui tranquillati, id est, tranquillam et compositam mentem receperunt, Br. s. 53.

III. *Leniter, sensim fundere, effundere,* cum de vino dicitur, *percolare:* ושפי ליה et effundit illud, Bk. 115b. השופה יין לחבירו qui fundit, emittit vinum socio suo, Bm. 60a. gl.: omne limpidum, quod de vase uno in aliud sensim effunditur, ne faeces cum eo commisceantur, vocant illud שפיה, i. e. exprimunt illud verbo שפה. Vide et in שאף. Vide et in Chol. 67a. et f. 110.

שפאי οἰνοπώλης, *qui vinum fundit, et vendit.* Pl. עברו שפאין transiverunt oenopolae, Medr. Esth. c. 1, 23. et Vr. s. 12.

IV. *Radere, abradere, scalpere, limare, lima expolire, polire, fricare.* Haec significatio ex prima oritur, et Rabbinis usitata est, ut et ex forma שפף, ut ibi videbitur: שפאה שאין לה חלודה limavit, lima expolivit illud, ne haberet rubiginem: שפאה כל צרכה si poliverit vel fricuerit illud satis, ע"ז f. 49. שפן בשופין si limaverit, aut lima expoliverit vel raserit, Kel. cap. ult.

שְׁפִיָה, שְׁפָאָה *expolitio, rasio:* שפייה לצורכה אסורה rasio sufficiens prohibita est, Avodas elilim cap. 3. in fine Misnae. Item *claudicatio, luxatio pedis.* Unde scribunt Hebraei, Schimschonem fuisse claudum utroque pede, Bilhamum uno tantum pede. Vide mox in שפי.

שְׁפוּי *declivitas,* Talm. Hoc contractum est pro שִׁיפּוּעַ. Sic enim saepe literae gutturales ejiciuntur: Item *epiglottis:* משיפוי כובע ולמטה a de-

elivitate id est, acumine uvae colli et inferius, Chol. folio 19a.

שְׁפוּי *ramentum dolabrae vel runcinae*, Hobelspän: Talm. Meila cap. 3. in ult. Misna.

שְׁפֵי *contritum: luxatum, claudum*, ex significatione verbi שף de quo vide in שפת: והליכו תרויהון כחדא בלב שפי et iverunt ambo isti simul corde contrito, id est, humili et solicito propter sacrificium, Gen. 22, 8. in TgH. ubi Jonathan habet בלב שלים corde integro, pacato et tranquillo. Onkelos, כחדא simul, ut hebraice. Sic, ואזל בלעם בלב שפי et abiit Bilham corde contrito, id est, humili et abjecto animo, Num. 23, 3. In Hebraeo ibi est, וילך שֶׁפִי quod diversimode interpretes reddunt: Onkelos, יחידי, solitarius: Jon. נחין כחויא demissus instar serpentis. Aben Esra, אל שפי, in clivum, quomodo alibi dicitur, קול על שפיים vox super clivos audita est, Jer. 3, 21. R. Sal. *solus, lente et quiete*. Talmudici, *claudus*. Scribunt enim: Bilham claudus fuit uno pede sicut scriptum est de ipso, וילך שפי. Schimschon claudus fuit utroque pede. Nam de eo scriptum est, שפיפון Gen. 49, 17. Talm. Sota 10a. Id de Schimsone intelligendum, docet etiam expresse TgH. ibi, et Tg. Jon. שפיפון est quasi שפייה כפולה claudicatio duplex.

שׁוּפִי *tranquillitas, quies:* בשופי tranquille, quiete, facile. Quod enim facile fit, quasi cum quiete fit: ומימיו מהלכין בשופי et aquae ejus eunt sive fluunt quiete, lente, Br. s. 16.

שׁוּפִי *acetabulum femoris*, Talm. שופי עליה דשוק קאי acetabulum super os coxae stat, As. f. 25a. In Ar. exponitur *pulpa*, et germ. קלופבעיין. Vide et in Chol. 92b.

שיפא *nomen monetae antiquae, quae sic dicta fuit*, quod vetustate sic *attrita* fuerit, ut figura vix agnosci amplius posset, ע"ז f. 52b.

שיפא *scirpus:* מחצלת של שיפא ושל גמי storea ex scirpo vel junco. Haec humi sternitur, ne lapides aut pavimentum polluatur. Sic dicta, quod pedibus praecipue *teratur*, Suc. 20. והשיפא של לבנים et storea laterum, id est, lateribus sive coctis lapidibus pavimenti instrata, Machschirin cap. 5. Vide etiam hujus formae in שפף.

שְׁפוּיִן *placentae mellitae sive in melle frixae:* וטעמיה כשפוין בדבש et gustus sive sapor ejus erat sicut placentae frixae in melle, Exo. 16, 31. Elias explicat מטגנין frixae, geprägelt, heb. כצפיחית.

שְׁפִיוּתָא, שְׁפִיוּתָא *contritio, conculcatio:* למעבר שפיותא בעקבא facere conculcationem in calcaneo in diebus regis Messiae, Gen. 3, 15. in Jonathane. In TgH. prave, ut puto, est שְׁפִיָיתָא, quae est forma pluralis. Hebraice עתה תשופנו עקב. Sic שוף et שפה radices affines sunt, et ut formas, sic significationes affines habent.

שְׂפָה *labium: ora:* communius scribitur et per ס ab initio, ut ibi videre est: על שְׂפָתָא דיריעתא in ora cortinae, Exo. 26, 4. וכן תעבד בְּשִׂפְתָא דיריעתא et sic facies in ora cortinae, ib. Pl. שִׂפְוָן, unde emphatice, שִׂפְוָתָא דנוכריתא labia mulieris extraneae, Pr. 5, 3. שפותא דצדיקא labia justi pascunt multos, ib. 10, 21. ועקא דְשִׂפְוָתָא et perversitas labiorum, Pr. 4, 24. Cum affixis Pron. ודעתא שִׂפְוָתָךְ נטרן et scientiam labia tua custodient, Prov. 5, 2. שִׂפְוָתֵיה דצדיקא labia justi norunt benevolentiam, ib. 10, 32. ושפותיה et labia ejus, ib. 18, 7. etc.

שְׁפַח שְׁפַח. In Pesikta legitur ad illud, ושפח (Jes. 3, 16.): Deus percussit eas (filias Jerusalem) בצרעת scabie leprae, sicut scriptum est, ושפח אדני: et alibi scriptum est, שאת או ספחת (Lev. 13, v. 2. ספחת species leprae est: sic שפח lepra affecit.) R. Dusa dixit: Adduxit super eos משפחות משפחות של כנים plurimas familias pediculorum, (allusio inter שְׂפַח et שְׁפַח unde מִשְׁפָחָה familia.) Rabbi Chaija dixit, עשה אותן שפחות מכורנות fecit eas servas serviles, id est, אוֹתָן משעבדן ancillas servituti subjectas, (rursus allusio est inter שְׂפַח et שְׁפַח unde est שפחה ancilla, serva, quasi שפח sit servire.) Rabbi Berachja dixit, ושפח scriptum est, quia שמר משפחותיהן custodivit familias ipsarum, ne committeretur semen sanctum cum gentibus terrarum, etc. Adducuntur in Jalkut Jes. 3. et leguntur in Vr. s. 16. Meminit eorum R. Sal. in Com. ibid.

שְׁפַט *judicare, jus dicere*, heb. משפט *judicium, ratio, modus, ritus*. Hinc apud Logicos est *propositio, certus et definitus loquendi modus:* המשפט יש לו שני חלקים הנושא והנשוא propositionis duae sunt partes, Subjectum et Praedicatum. משפט מחייב propositio affirmativa. משפט השולל propositio negativa. משפט דחלקי propositio particularis. משפט סתמי propositio absoluta sive indefinita. משפט האישיי propositio singularis aut individui. המשפטים המתנגדים propositiones oppositae sive repugnantes. המתהפכים contrariae. סותרים contradictoriae. ההכרחיים necessariae: הנמנעים impossibiles. המשפט המוחלט propositio absoluta: משפט מהופך propositio conversa.

שׁוּפְטָא. Sic legitur Pr. 10, 13. pro hebr. שבט *virga, baculus*. Lego שִׁבְטָא vel שׁוּבְטָא. Vide supra in שבט.

שְׁפוּט. In MK. cap. 1, 13. שיפוטו של ממון Vide. Mox ibidem שיפוטו של גזל. Mox, שיפוטה של תורה.

שְׁפַטָּא [86], שׁוּפְטָן, *insanus, stultus*. Formam quae est in א, ponit Ar. ex TgH. Deut. 32, 6. pro quo nunc per transpositionem literarum legitur עמא טפשא populus stultus, heb. עם נבל. Alteram formam in ן ex Talm. Bk. 85a. בשופטני עסקינן de stultis vel amentibus agimus hic; pro quo, Ar. monente, in quibusdam exemplaribus est בשוטים.

שְׁפַךְ *fundere, effundere*, ut hebr. Elias scribit in suo Methurgeman, hebraeum שפך quando de דם et מים dicitur, in Tg. transferri per שרא. Id de דם verum non reperio, ut ex exemplis patet. Praet.

[86]) Pers. شفته a verbo شفتن *dementem, insanum esse*.

מַשְׁפָּךְ *effusio: decursus, defluxus.* תחות משפך infra decursum fluminis, Deut. 3, 17. Vide et Jos. 10, 40. et 12, 3, et 15, 20. et Deut. 4, 49. Ponitur pro heb. אשדות.

מַשְׁפָּךְ *infundibulum.* Talm. נטל את המשפך ומדד לחוך צלוחיתו של נכרי accipiens infundibulum et metiens (vinum) in amphoram Christiani, As. fol. 72. ליתן על פי משפך קטן לסנן את היין ut ponatur super os infundibuli parvi ad colandum vinum, Sab. 78b. Item *clepsydra, instrumentum horologicum, quod olim aqua implebatur, postea arena tenuissima, ut etiamnum hodie.* De aqueae usu vide Thesaurum linguae Graecae Henrici Stephani. In Pirke abhoth cap. 5.: Quadruplices conditiones sunt eorum, qui sedent ad pedes doctorum (id est, discipulorum), nempe ספוג ומשפך משמרת ונפה spongiae et clepsydrae, sacci faecinacei sive colatorii, et cribri. Spongia attrahit omnia, (sic discipulus sine discrimine et judicio bona et mala apprehendens): clepsydra ex una parte attrahit, quod ex altera emittit. (Sic discipulus, qui quae apprehendit semel, eadem mox ex memoria dimittit): Saccus colatorius effundit vinum et retinet faeces. (Sic discipulus bona et mala capiens, bona dimittit et mala retinet) Cribrum pollinarium emittit farinam tenuiorem cujus nullus est usus, et retinet similam sive meliorem. (Sic discipulus mala dimittens et meliora retinens.)

שְׁפַל *humiliari, humile, demissum, submissum, depressum esse*, heb. Aphel Chald. אַשְׁפֵּל *humiliare, deprimere.* Praet. ועל דְאַשְׁפֵּל משה גרמיה et quia humiliaverat Moses se ipsum, Lev. 10, 25. in TgH. לא הַשְׁפֵּלְתְּ לבבך non humiliasti cor tuum, Dan. 5, 22. Part. ודי הוא צבא הוא מַשְׁפִּיל et quem volebat, deprimebat, Dan. 5, 19. משפיל אף מרים deprimit et extollit, IS. 2, 7. Infin. יכל לְהַשְׁפָּלָה potest deprimere, Dan. 4, 34. Et aliter, מן דְמַשְׁפִּילָךְ קדם שליטא quam humiliare te coram dominatore, Pr. 25, 7. ם est formativum Infinitivi ex usu Hierosolymitano. Fut. ותלתה מלכין יְהַשְׁפֵּל et tres reges deprimet, Dan. 7, 24. רמותא דבר נשא מַשְׁפִּלְנֵיהּ elatio hominis deprimit ipsum, Pr. 29, 23. Ap. Talm. מיא הוא דאשפלוה aquae sunt quae abripuerunt eum, quae in declive eum abduxerunt, Chol. 21b. Sic, גלי אשפלוה fluctus abduxerunt eum, Jeb. 121a. Vide similiter in Bb. 99b.

שְׁפַל *humilis, depressus, submissus:* שפל רוח depressus spiritu, Pr. 16, 19, וּשְׁפַל אנשים et humillimum inter homines constituat super illo, Dan. 4, vers. 14.

שָׁפָל *humilis, demissus, submissus, depressus, abjectus:* עולם השפל mundus hic inferior, in quo nos vivimus. Opponitur ei עולם העליון mundus superior, qui est beatarum animarum. Ap. Talm. שפיל ואזיל בר אווא ועינוי מטייפי humilis est et ambulat (hinc inde) anas, oculique ejus circumspectant, sc. ad quaerendum cibum: Adagium est antiquum, quod et adducitur in אוה, ubi vide.

שְׁפֵילָא *planities, locus planus, humilis et depres-*

שְׁפֵיכִית חֲמָתִי עליכון effudi excandescentiam meam super vos, Ez. 22, 22. וּשְׁפֵיכִית עליהון חמתי et effudi super eos excandescentiam meam, Ez. 22, 31. וּשְׁפַכוּ טעותהון עלה et effuderunt scortationem suam in eam, Ez. 23, 8. בדרע מרומם שְׁפַכְתֵּיהּ brachio elato effudit eum, Ez. 24, 7. לא שְׁפַכְתֵּיהּ בשלו non effudit eum per errorem, ibidem. וּבְרֻגז שְׁפִיךְ et ira effusa, Ez. 20, 33. 34. Infin. וּלְמִשְׁפַּךְ דם זכאי et ad effundendum sanguinem innocentem, IS. 25, v. 31. יתבהלון למשפך perturbantur ad effundendum se, ut effundant se (aquae) extra terminos suos, Ps. 104, 7. למשפך דם זכאי ad effundendum sanguinem innocentem, Jes. 59, 7. Ez. 22, 6. 9. 12. 27. למשפך חמתי עליהון effundere excandescentiam meam super eos, Ez. 20, 21. Fut. וְאֶשְׁפּוֹךְ עליהון ית בישתהון et effundam super eos malitiam suam, Jer. 14, 16. ואשפוך עלך חמתי et effundam super te aestum irae meae, Ez. 21, 31. ואשפוך על דבית דוד et effundam super domum David, Zach. 12, 10. Ithpeh. vel Ithpah., Praet. וְאִשְׁתְּפִיךְ קטמא et effusus fuit cinis de altari, IR. 13, 5. דְאִשְׁתְּפִיךְ אדם עבדך sanguinis servorum tuorum qui effusus est, Ps. 79, 10. Part. וּמִשְׁתְּפִיךְ קטמא et effundetur cinis qui est super eum, IR. 13, 3. Fut. וְיִשְׁתְּפֵךְ דמהון et effundetur sanguis ipsorum, Soph. 1, 17.

שְׁפוּךְ *effusio: decursus, defluxus.* וְשְׁפוּךְ נחליא et decursus fluminum, Num. 21, 15.

שְׁפְכוּת *decursus, defluxus:* וְשְׁפְכוּת נחליא et decursus fluminum, Num. 21, 15. in Jon. תחום שְׁפְכוּת מיא terminus decursus aquarum, Deut. 3, 17. Jon. hebr. תחת אשדת sub Asdod, ubi erat decursus aquarum, unde nomen sumptum.

שְׁפִיכוּת *effusio:* לאתר בית שפיכות קטמא ad locum effusionis cineris, Lev. 1, 16. Deut. 3, 17. in TgH. משפיכות אדם זכאי ab effusione sanguinis justi, Gen. 28, 20. Rab. מי שפיכות aquae effusionum, aquae pollutae, Machschir. cap. 2.

שְׁפִיכָה *idem.*

שְׁפִכִין *canales*, sic dicti, quod in locum unum *effundant:* Talm. אחזיק לנטפי אחזיק לשפכי qui possidet stillicidium, possidet etiam canales, jus canalium ponendorum: Bb. 6a. עד דמתקין שפכי donec reficeret ei canales, Bb. 3b.

שְׁפוּכָאֵי *effusores, operarii Israelitae qui solebant vinum ex uno dolio in aliud infundere*, inquit glossa talmudica in As. 72b. Dixit Rabba effusoribus, quando funditis vinum (Christianis) cavete, ne accedat Christianus et vos juvet, etc.

שׁוּפְכִין *matulae, ab effundendo* dictae. Has non licet effundere ad parietem vicinum, nisi ad spacium שלשה טפחים trium palmorum, Bb. 19b. Vel, effusiones aquarum quales ex canalibus delabi solent: לא יתבי תותי מרזיבא משום שופכין non sedent (homines) sub canalibus propter effusiones aquarum Chol. 105b.

שפכונין *nomen olivarum pinguium, oleum prae copia effundentium.* R. Sal. putat a loco sic dictas, ejusque bonitate et fertilitate. Talm. Peah c. 7.

sus. Emphat. ויח שְׁפֵלָתָא ויח מישרא et planitiem et compestria loca, Jos. 11, 16. וּשְׁפֵלָתָא ומשפך et planitiem et locum declivem sive vallem, Jos. 10, 40. בִּשְׁפֵלָתָא in planitie, ib. 15, 33. בטורא וּבִשְׁפֵלָתָא in montana et planitiem vel loca depressa et himilia, Deut. 1, 7. ויח טורא וּשְׁפֵלְתֵּיהּ et montem Israelis et planitiem ejus, Jos. 11, 16.

שְׁפוּלָא, שִׁפּוּל *declivitas, locus declivis, imum vel ima extremitas rei.* Inde est etiam *ora, fimbria vestimenti:* בְּשִׁפּוּלָא דטורא in declivitatem montis Sinai, Cant. 1. 4. Quidam reddit, in locum campestrem. על שפולי מעילא in ora pallii, heb. על שולי המעיל Exo. 28, 34. שִׁפּוּלֵי טורא דחרמון ad declivitates montis Chermon, Jos. 11, 17. על שפולי מדבחא ad declivitates altaris, ad imum altaris, Lev. 1, 11. Jon. et vers. 15. im TgH. ubi Jon. habet על כותל מדבחא ad latus altaris. בְּשִׁפּוּלֵי מישרא in declivitate seu loco depresso planiciei, Gen. 35, 8. בשפולי טורא in declivitate, id est, loco imo montis, heb. מתחתית ההר Exo. 19, 17. בשפולי רמון in declivitate Rimmonis, IS. 14, 2. ותעבר על שִׁפּוּלוֹהִי et facies in fimbriis ejus, heb. על שוליו Exo. 28, 33. בְּשִׁפּוּלָהָא in fimbriis ejus, heb. בשוליה Thr. 1, v. 9. Ap. Rab. חוששׁ בפי כריסה ובשפולי מעיה dolorem sentiens circa os ventri (id est, umbilicum) et declivitatem ventris inferioris, quae sc. est ad locum pubis instar literae Caph vel semicirculi, ut loquitur R. Sal. in Nid. 63a. in Misna. כל שאין לה שפולי מעים כנשים cuicunque (feminae vel puellae) non sunt declivitates ventris instar mulierum, i. e. quae non habet declivitatem pubis, ut solent mulieres habere, ea judicatur esse sterilis, Jeb. 80b. הויח נקיט בשפולי דגלימך fuisses prehendens oram togae tuae, et cucurrisses, id est, sustulisses togam aut pallium in altum, ne cursum impedivissent. Sic enim ad cursum longae vestes tolli solent, ne pedes iis involvantur, ut in mulieribus videre est: Sanh. 102b. נקטי ליה בשפולי גלימיה prehendebant ipsum ora pallii sui, Tan. 23b. מאן דזבין דיקלא לחבריה קני ליה משיפוליה ועד תהומא qui emit palmam a socio suo, emit eam a fimbriis ejus usque ad abyssum, Bm. 37b. i. e. emit eam cum toto fundo ab ejus extremitatibus, usque ad imam profunditatem. In Aruch adducitur hoc exemplum in בשפודיה, שפד.

שְׁפֵלוּתָא *humilitas, humilis et depressus status ob vastationem:* שפלותא אחדתנון humilitas comprehendit eos, heb. רטט horror, Jer. 49, 24.

שִׁפְלוּת *humilitas.* Virtus cui opponitur הגאוה elatio, superbia. Illa Deo amata: haec eidem exosa est, ut inter alios complures docet R. Bechai in libro כד הקמח, cap. quod incipit גאוה. Medium inter השפלות et הגאוה est הענוה modestia, mansetudo. Inde, ubi de Mose dicitur, quod fuerit ענו מאד mansuetus valde, (Num. 12, 3,) sensus est, quod fuerit humilis, quod designatur per additamentum מאד. Propterea etiam a R. Sal. ענו explicatur per שפל וסבלן id est, humilis et patiens: היו בתכלית הדלות והשפלות fuerunt in extrema paupertate et humilitate, R. Levi IS. 14.

הַשְׁפָּלָה *humiliatio, humilitas.* R. Levi, Prov. 29, 23. ad illud, גאות ארם תשפילנו elatio hominis deprimit vel humiliat ipsum, i. e. גאות האדם תביאהו אל ההשפלה elatio hominis adducit eum ad humilitatem. Magnates enim eum de summo dejiciunt in gradum imum et indignum. Contra „humilem spiritu sustentat gloria" ib. apud Salomonem.

משפל, משפלת *arca, cista magna ad res humiles, viles, et abjectas asservandas, ut arca faeni, paleae, fimi: vel potius canistrum, corbis, crates:* Sic Hebraei ubique exponunt קופת הזבל, et ipse Baal Aruch. In Kel. c. 19. et c. 24. שלש משפלות הן tria canistra sunt, של זבל fimi (ad fimum exportandum in agros et vineas), של תבן faeni, הפוחלץ של גמלים et canistrum cameli. Vide et Schevi. c. 3. Ohol. c. 8. In Schir rab. c. 7. 2.: Quemadmodum paterfamilias non curat לא על משפלות של זבל ולא על משפלות של תבן neque cistas vel canistra fimi, neque canistra faeni, neque paleas, neque glumas, למה שאין נחשבים לכלום quia nihil quicquam aestimantur: sic Deus non curat populos mundi, etc. B. Ar. scribit, in lingua Ismaelitica quoque vocari אלמשפל. Schindlerus, אלמספל *canistrum, cista magna.* Rambam in Kel. c. 24. scribit esse *vas quod vernacule appellatur* שדר"יבש. Vide Ar. Montanum de Mensuris Sacris.

שְׂפַם *mystax, barba sive pili labri superioris: labrum superius:* ועל שפם כאבלא יתעטף et super mystacem instar lugentis sit obvelatus, Lev. 13, 45. ולא תתעטף על שפם neque obvelatus eris super mystace, Ez. 24, 17. על שפם לא תתעטפון super mystace non obvelabitis vos, Ez. 24, 22. ויתעטפון על שפם כאבלין et obvelabunt se super mystace instar lugentium, Mich. 3, v. 7. ועל שְׂפָמֵיהּ et super mystace suo, Lev. 13, 45. in Jon. Sic, ולא ספר ספמיה et non rasit mystacem suum, IIS. 19, v. 24. cum ס loco ש. In eodem Jonathane legitur etiam pro *labio sive limbo et extremitate rei*, quae Hebraice dicitur שפה labium: unde, בְּשִׂפְמֵיהּ Exod. 28, 32. pro quo in eadem locutione legitur על שִׂפְתֵּיהּ Exo. 39, 19. in eodem Jonathane. Hinc corrigendum in eodem Jonathane, quod legitur Exo. 28, 26. שִׂכְמֵיהּ pro שִׂפְתֵיהּ vel שִׂפְמֵיהּ. Item, כל אפקות שִׂפְמָהָא omne prolatum labiorum ejus, Num. 30, 13. idem quod סִפְוָתְהָא ut legitur ibidem vers. 6, et 9. vel שִׂפְוָתְהָא, prout in Onkelo ibi legitur. Ap. Talm. האידנא יומא השפמי הוא hodie dies est eorum qui aptant vel curant mystacem sive barbam, Sab. f. 129b. Hoc otiosorum est, et tempus perdentium. Vide ibi Com.

שפן[87] שׁוּפִינָא *lima:* והוי להון שופינא eratque ipsis lima, IS. 13, 21. ושפית יתיה בְּשׁוּפִינָא יאות et polivi illum lima bene, Deut. 9, 21. In Regiis redditur: Et contrivi eum in pilo vehementer.

[87]) Vertendum est ad שפה IV. *radere, limare.* Cf. verba שוף et שפף.

שִׁיפּוֹן *secale, frugis genus*, Germ. Rocken. *Speltam* Aruch vocat, Talm. in principio Kil., ubi disputant de frugibus heterogeneis. Graece σίφων vocatur quibusdam, quae alias Αιγίλωψ ut est in Appendice Dioscoridis: et σιφώνιον adducunt ex eodem Dioscor. pro herba quae alias βρῶμος dicitur, id est, avena.

שַׁפְנִינָא[88] *turtur:* או בר יונה או שפנינא aut pullum columbae, aut turturem, Lev. 12, 6. ושפנינא או בר יונה aut turturem aut pullum columbinum, Gen. 15, 9. Pl. תרתין שַׁפְנִינִין duos turtures, Lev. 5, v. 7. Emph. מן שַׁפְנִינַיָא de turturibus, Lev. 1, v. 15. Respondet hebr. תר, et semel pro hebr. דרור: ut, ושפנינא שרכפא ליה et turtur (invenit) nidum sibi, Psal. 84, 2.

שׁוּפְנַר *planipes, vitium pedis, quando cavum ejus carne repletum est, unde et convexitas sive pars superior, quae debebat eminere, fit plana,* Tal. Bech. folio 45a.

שְׁפַע[89] *affluere, diffluere, abundare, redundare:* Fut. תִּשְׁפַּע על אחורי משכנא redundato versus posterius tabernaculi, heb. תסרח Exo. 26, 12. נִשְׁפְּעוּן מעינך לברא diffluent fontes tui foras, heb. יפצו, Pr. 5, 26. ומעצרתך חמרא נשפען et torcularia tua vino diffluent, heb. יפרצו Pr. 3, 10. Item *effundere*, apud Rabbinos: שופעת דם טמא מתוך דם טהור effundens, copiose emittens sanguinem pollutum cum sanguine puro, Nid. 63b. Pahel, Part. pass. יהי מְשַׁפַּע sit redundans ad latera tabernaculi, heb. סרוח, Exo. 26, 13. Sic et ap. Rab., et in Hiphil, הִשְׁפִּיעַ *affluenter adducere, afferre vel suppeditare:* דור המבול נתגאו אלא בשביל טובה שהשפיע להם הק"בה diluviani homines non extulerunt se nisi propter bonum, quod affluenter dederat ipsis Deus: Item, בטובה שהפעתי להם per bonum, quod affluenter dedi ipsis, per idem ad iram provocant me, et per illud ego judico ipsos, Sanh. 108a. אלו הן שמשפיעין במדה isti sunt, qui affluentiam faciunt in mensura, id est, accumulatam, non rasam dant mensuram, Demaj. cap. 2.

שֶׁפַע, שְׁפַע *affluentia, abundantia, redundantia: emanatio:* כְּשֶׁפַע נהר פרת שלמך velut affluentia fluvii Euphratis pax tua, Jes. 48, 18. et 59, 19. Ap. Rab. etiam est, *influxus, influentia coelestis.* Dicunt et שׁוֹפַע, unde בְּשׁוֹפַע *affluenter, abundanter, accumulate.* Vide More Nevochim par. 2. c. 12.

שִׁפּוּעַ *affluentia, superfluitas, redundantia:* וְשִׁפּוּעַ מותרא et superfluitas quae redundat in cortinis tabernaculi, Exo. 26, 12. in Jon. ubi in TgH. וְשִׁפּוּעָה prave pro וְשִׁפּוּעָה vel potius וְשִׁפּוּעָא.

הַשְׁפָּעָה *influxus, influentia, effusio:* ההשפאה אלהית influentia divina ac coelestis.

שִׁפְעָה *idem:* שפעת מים affluentia aquarum. Item, *agmen, affluens numerus militum:* שפעת הקלגסין agmen exercituum, Sota cap. 8. in princ.

II. שְׁפַע *declinare, descendere, declive, depressum, submissum fieri vel esse,* ap. Rab. אהל שהוא שופע tabernaculum humile, demissum et declive est, Ohol. cap. 7. כותל משופע paries declivis, ראש משופע caput depressum aut declive. איזו היא קרחת מן הקדקד השופע לאחריו עד פיקה צואר quaenam est calvities קרחת? a vertice declinans vel descendens posterorsum usque ad vertebram colli: איזו היא גבחת מן הקדקד השופע לפניו quaenam est calvities גבחת? a vertice declinans antrorsum, Neg. c. 10. מקום משופע וירד locus declivis et descendens.

שִׁפּוּעַ *declivitas, descensus, locus declinans vel declivis:* ותמנה בשיפוע ההר היתה et Timna urbs in declivitate montis erat: ושיפועו מגיע כנגד בית המקדש et declivitas ejus vergebat versus domum sanctuarii, Br. s. 69. de scala Jacobi, unde et ejus meminit R. Sal. Gen. 28. heb. מורד, chald. מודרון per transpositas literas, Mich. 1, 4. שיפועי אהלים declivitates tentoriorum, Ohol. cap. 7. In Ar. citatur ex TgH. שִׁיפּוּעַ בית רמתא, pro heb. אשרות הפסגה pro quo in nostris libris legitur משפך.

שַׁף שְׁפַף *atterere, conterere, contundere, comminuere:* radere, abradere: polire, expolire. Praet. וְשַׁף ית עגלא et contrivit vitulum istum, et sparsit pulverem ejus in flumen, Cant. 1, 14. ושף עד דהוה דקיק et contrivit eum usque dum esset pulvis minutus, Exo. 32, 20. heb. ויטחן et commoluit. Part. אבניא שָׁיְפָן מיא lapides comminuunt aquae, Job. 14, 19. Vulgo legitur שַׁיְיפָא, sed requiritur forma pluralis, ut et in heb. est שחקו, propter sequens nomen plurale, cum quo convenire debet. Fut. וְאֵשׁוּף מן קדמוי מעיקוי et conteram a facie ejus hostes ejus, heb. וכתתי Ps. 89, 24. Pahel, Fut. ואדרעת יתומי תְשַׁפֵּף et brachia pupillorum contrivisti, Job. 22, v. 9. Ithpah. Fut. יִשְׁתַּפְּפוּן מן ארעא contriti de terra, hebr. נכאו, Job. 30, 8. Veneta hic mendosa sunt. וְיִשְׁתַּפְּפוּן במעלנא דגהנם et conterentur in ingressu gehennae, heb. וידכאו Job. 5, 4.

Ap. Rub. *idem:* item *fricare, affricare, confricare: limare, lima radere vel polire.* Formae hic confunduntur ex שוף, שפה et שפף, ut et ibi dictum: ששף את הקרקע qui raserit terram inter columnas, ut plana fiat. ושפפה אותן et fricuit aut polivit ea, contrivit vel contudit ea, etc. הסכין שַׁפֵּה cultrum polivit, acuit eum.

שִׁפְשֵׁף *idem:* וטובל כדרכו ובלבד שלא ישפשף et lavat se more solito, excepto ne se defricet: ולערב ישפשף et ad vesperam defricabit se: מצוה לשפשף praeceptum est ad defricandum, Joma in fine. קא משפשף ליה לבריה אגבא דחמרא fricabat filiolum suum ad dorsum asini, scil. in die sabbatho, Sab. 154b.

שַׁפְשֶׁפֶת, שַׁפְשֵׁף *arundo aucupatoria, pertica cum glutino,* Leimrüt, *calamus glutini ad cupiendas aves,* Sab. 78b. Quidam libri שבשבת. In Ar. explicatur vernacule בישקטא, i. e. *viscata.*

---

[88]) Usus vocis etiam in lingua ar. شُفْنِين.

[89]) Affinis est verbis שָׂבַע et ספח vel שָׁפַח quibus notio inest *superfluendi* et abundandi.

שִׁפְשׁוּף *frictio, confrictio, comminutio:* מאי מהני ליה שיפשוף quid prodest ipsi frictio?

שָׁפוּף *humile, depressum,* Beres. rab. s. 53.

שְׁפוֹפֶרֶת[90] *calamus, fistula cava, per quam flari potest, aut per quam videmus ad aliquid dimetiendum, catheter:* הרואה דם בשפופרת quae videt sanguinem in cathetere, Nid. 21. נפל מן השפופרת לשוקת si ceciderit ex calamo in aqualiculum, Para cap. 6. Suc. 37a. שפופרת שחתכה לחטאת calamus quem concidit pro aquis sacrificii pro peccato, Para cap. 5. Sic fere in Kel. c. 17. in fine. שפופרת משמעת את הקול calamus edens sonum, citatur in Ar. ex Kel. c. 11. sed illic non extat: תרנגולת שנשמטה ירך שלה ועשו לה שפופרת של קנה gallina cujus luxatum est femur, ei faciunt calamum ex junco, Chol. 57. לא יקוב אדם שפופרת של ביצה non perforabit homo calamum ovi, id est, testam ovi, Sab. c. 2. in Misna.

שְׁפָא *segmentum, frustum de ligno sectum:* ושפא מגו מ־ישא et segmentum de medio trabis respondebit ei, Hab. 2, 11. R. Sal. scribit hic שיפא esse idem quod קיסם *festuca:* ut in illo, טול קיסם מבין עיניך tolle festucam e medio oculi tui[90a].

שְׁפָא *frictio, confrictio, ut eum quid manibus confricatur:* שיפה ובעיטה בחיטין confrictio et tritura fit in tritico, Men. 67a. Gl. שיפה est, שמשפשף בידו quando confricat (triticum) manibus suis, nempe שמוליך ומביא בפיסת ידו עליהן quando ducit et reducit volam manus suae super illud. Vide et supra in שוף et שפה.

II. שְׁף *recedere:* בוקא דאטמא דְּשָׁף מדוכתיה os femoris quod recessit de loco suo, Chol. 42b. דשף דעתיה cujus mens recessit, qui amens factus.

שְׁפָא[91] *pyxis, capsa:* יהב ליה שיפא דדינרי dedit ipsi capsulam plenam pecunia, Kid. 40a. Hinc est et *acetabulum, cavitas, cui tamquam pyxidi, os femoris inseritur, et in ea vertitur, quam propterea Medici et anatomici pyxidem vocant:* על איבריה לשפא ingressum est membrum ejus in capsam suam, id est, locum unde exilierat sive recesserat, Sota 7b. R. Sal. scribit, שפא esse significationis ejus, quod alibi dicitur דשף מדוכתיה. Inde et שפאה *claudicatio, luxatio pedis vel membri de loco suo,* quasi *recessionem* dicas: vide supra in שפה.

שְׁפַן *roborare, fortificare, restaurare, reparare,* Talm. אתא אסא שפצנהי venit rex Asa et restauravit eas, scil. urbes. Gl. החזיק את בדקיהן reparavit rupturas ipsarum, Meg. 4a. In affixo est usitata Apocope pro שְׁפְצֻנְהֶן. Item, טום ולא הַשְׁפִיץ שָׁפִיץ obturato, nec restaurato restaurando, Jeb. f. 63a. Proverbiale est, quo monuerunt, principiis morborum vel damnorum obstandum esse, antequam ingravescant. Veluti si videris foramen in pariete vel tecto domus, id statim obstrue, ne, si majus fiat, calce et lapidibus, id est, majoribus sumptibus, id reparare necesse habeas. Sic principiis morborum obstandum est salutari medicina, quae difficilius admittetur vel operabitur, si vires validius sumpserint.

שְׁפַק *plaudere, complodere.* Saepius cum ס ab initio scribitur, ut et hebraice. Praet. שְׁפַקוּ עליך ידיהון comploserunt super te manus suas, Thr. 2, 15. Fut. יִשְׁפּוֹק עלוהי ידהון complodit super eum manibus suis, Job. 27, 23. Sic lego juxta Hebraeum, et pro יְדֵהוֹן praestaret, aut debet legi יְדוֹי.

שְׁפַר *pulchrum esse vel videri, placere.* Respondet heb. יפה et טוב quando ipsi עינים adjungitur, et *bonum esse in oculis alicujus,* est, *placere.* Praet. דלית אפשר די שְׁפַר קדם יי׳ non est possibile, ut hoc placeat Domino, Lev. 10, 19. in Jon. וּשְׁפַר קדמוי et pulchrum fuit coram ipso, id est, et placuit ipsi, ib. v. 20. in Jon. vel ושפר בעינוהי pulchrum fuit in oculis ipsius, ut habet Onkelos. שפר קדמי להחויה pulchrum est coram me, placet mihi indicare ea, Dan. 3, 32. שפר קדם דריוש placuit Dario, Dan. 6, 2. ית מה דְשָׁפַר בעינוי id quod placebat ipsi, Gen. 40, 18. Jon. וּשְׁפִירַת עולמתא בעינוי et pulchra visa fuit puella ista in oculis ipsius, id est, placuit ipsi, heb. ותיטב Esth. 2, 9. וּשְׁפַרוּ פתגמיהון et placuerunt verba ipsorum, hebr. וייטבו Gen. 34, 18. Fut. מלכי יִשְׁפַּר עליך consilium meum placeat tibi, Dan. 4, 24. די תשפר קדם מלכא quae placuerit regi, Esth. 2, v. 4. ותשפר צלותי et placeat oratio mea Domino, Ps. 69, 32. Ithpah. Part. מה את מִשְׁתַּפְּרָא באורחתיך quomodo te ornas in viis tuis? vel, places tibi, Jer. 2, 33. Aphel, Fut. יַשְׁפַּר יי׳ תחומיה דיפת pulchrum efficiat Dominus terminum Japhet, Gen. 9, 27. in Jonathane. In Hebraeo est יפת quod communiter deducunt a פתה: hic vero author interpretatus est a יפה.

שְׁפַר *pulchrum, pulchritudo: Pulcherrimum, optimum:* כל שפר ארג omne pulchrum et desiderabile, Ps. 45, 14. שפר גבריך pulcherrimum potentium tuorum, id est, pulcherrimi quique potentes tui, Jes. 3, 25. שפר חקליה וּשְׁפַר כרמה optimum agri ejus, optimumque vineae ejus, Exod. 22, 4. ועל שפר ענא et super optimum gregis, heb. על מיטב הצאן IS. 15, 9. יתנסיב מנכון שפר ארעכון auferetur a vobis optimum terrae vestrae, Mich. 1, 11. דהוה יתבא על שפר ארעא quae habitavit in optimo terrae, Mich. 1, 12.

שַׁפִּיר *pulcher, pulchrum, optimum:* עפיה שפיר ramus ejus pulcher est, Dan. 4, 9. שפיר טעם optimum rationis, Ps. 119, 66. ולית גברא מבני ישראל שפיר מניה et non erat vir aliquis ex Israelitis pulchrior ipso, sc. Saule, heb. טוב ממנו melior ipso, IS. 9, 2. לא הוה גבר שפיר non erat vir pulchrior inter omnes Israelitas, IIS. 14, 25. וּשְׁפִיר בריויה et pulcher aspectu, hebr. וטוב ראי IS. 16, 12. עולם ושפיר juvenis et pulcher, hebr. בחור וטוב IS. 9, 2. וּדְשַׁפִּיר

[90]) Quasi *exfossum* dixeris a verbo חפר *fodere effodere,* unde חפרפר praefixo ש elisoque gutturali ח, id quod saepissime fieri solet. [90a]) Idem quod שפוי *ramentum dolabrae vel runcinae,* d. q. in שוף.

[91]) Extrita litera ל idem est atque שלפא, quod *peram, marsupium* notat.

להון et quod pulchrum est ipsis facere in mundo hoc, Eccl. 5, 17. בְּדִשְׁפִּיר בארעא in optimo terrae, hebr. במיטב הארץ Gen. 47, 6. Fem. ארי שְׁפִירָא היא לחדא nam pulchra erat valde, Gen. 12, v. 14. אף אחסנתא שפירא עלי etiam haereditas pulchra obtigit mihi, Ps. 16, 6. Emph. דמתילא לריבא שַׁפִּרְתָּא quae similis est puellae pulchrae, Cant. 1, 8. שפרתא מכל עממיא pulchrior omnibus populis, Cant. 5, vers. 9. Constr. אחתא שְׁפִירַת חיזו את mulier pulchra aspectu tu es, Gen. 12, 11. וּשְׁפִירַת ריוו et pulchra aspectu, hebr. ויפת תאר IS. 25, 3. ושפירת עוֹבדין et pulchra operibus, Cant. 2, 10. Pl. masc. שַׁפִּירִין עוּלימהא pulchri sunt juvenes ejus, Cant. 6, 9. כמה שפירין עלי quam pulchri sunt mihi amores tui? Cant. 4, 10. Plur. fem. כמה שַׁפִּירָן רגליהון דישראל quam pulchri sunt pedes Israelitarum? Cant. 7, 2. Emph. נשיא שַׁפִּירָתָא mulieres pulchrae, Job. 42, 15.

שׁוּפְרָא *pulchritudo:* וסריק הוא שופרא et vana est pulchritudo, Prov. 31, 30. שׁוּפְרָךְ מלכא משיחא pulchritudo tua o rex Messias, Ps. 45, 3. גמיר שׁוּפְרֵיה perfecta est pulchritudo ejus, Ps. 50, v. 2. משכלל בשופריה consummatus pulchritudine sua, Ez. 28, 12. לא תירוג שׁוּפְרַהּ non concupisces pulchritudinem ejus, Pr. 6, 25. למחמי שופרה ad videndum pulchritudinem ejus, Esth. 2, 10. ארי טעאה בְשׁוּפְרָהֶן quia errarunt in pulchritudine sua, Jes. 3, 24. Sic legendum ex Am. 8, 13.

שְׁפִירוּת *pulchritudo:* ובשפירות לבא et in pulchritudine cordis, id est, sinceritate, bonitate, ut habet hebraeum, ובטוב לבב Deut. 28, 47.

Ap. Rab. in Pihel saepe usurpatur, pro *pulchrum reddere, aptare, concinnare.* Talmudici, והק"בה שולח משמי מרום מי שמנקי ומשפר אותן כחיה Deus mittebat de coelis excelsis aliquem (angelum) qui mundabat et concinnabat eos (infantes mulierum Israeliticarum, in agris clam parientium) instar obstetricis. Et paulo post de nomine Schiphra obstetricis, cujus mentio Exo. 1, 15. שפרה זו יוכבד ולמה נקרא שמה שפרה שמשפרת את הולד. ד"א שפרה ששפרו ורבו ישראל בימיה Schiphra: ea fuit Jochebhed (mater Mosis.) Quare autem vocatum fuit nomen ejus שפרה? quod concinnaret infantes; post partum scil. mundando, ungendo, lavando, dirigendo, etc. Alia ratio: Schiphra vocata fuit. quod pulchre se haberent, et multiplicarent se Israelitae in diebus ejus, Sota f. 11b. אם שפרתם מעשיכם si pulchra effeceritis opera vestra.

שׁוֹפָר, שׁוֹפְרָא, שִׁיפּוּרָא [92] *buccina, tuba.* Ea quod communiter esset ex cornu arietis, ideo explicatur *cornu.* Usus ejus multiplex erat: ad convocandum coetum ecclesiae, ad indicandum festum sabbathi, novilunii, paschatis et alia. Artis erat, bene posse inflare: felicitatis indicium, si bene sonaret. Unde et Deum ipsum ejus sono commotum scribunt, ut de solio juris rigidioris se in solium misericordiae locaret, etc. ותעבר שופר יבבא et facies transire tubam clangendo mense septimo, decimo mensis, in die expiationum תעברון שופרא transire facietis tubam in terra vestra, Lev. 25, v. 9. id est, inflabitis tubam, sonum tuba edetis ad convocandum coetum ad celebrandum festum expiationis. במנגד שופרא in protrahendo, quando protrahitur sonus tubae, Exo. 19, 13. In Hebraeo est היובל, quod arietem quandoque significat, et inde pro cornu arietis sumitur, quod aptabatur, ut inflari et sonare posset. R. Sal. exponit, היובל id est, שופר של איל cornu arietis; etenim in Arabia arietem vocant יובלא: cornu autem hoc de ariete Isaaci fuit. Prima pars glossae hujus ex Talmudicis petita est; apud eos enim legitur: יובל vox יובלא לישנא דדכרא הוא significationem habet arietis. Nam alibi traditum est: Dixit Rab. Akiva: Cum peregrinarer in Arabia, היו קורין לדכרא יובלא vocabant arietem יובלא, Rh. 26a. Hinc et in TgH. יובל per דכרא redditur, ויהי במיגד בקרן דכריא fuitque cum protraheretur sonus cornu arietum, hebr. בקרן היובל, Jos. 6, 5. et 4. שבעא שופריא דקרן דכריא septem tubae de cornu arietum. Sic v. 6. et 8. יתקעון בְשׁוֹפְרַיָא clangent tubis, Jos. 6, 4. ותקעין בְּשׁוֹפְרַיָא et clangebant tubis, Jud. 6, 9. וית שׁוֹפְרֵיהוֹן et tubas ipsorum, Jud. 7, 8.

Ap. Talm. שופר של ראש השנה של יעל פשוט ופיו מצופה זהב tuba festi novi anni de rupicapra fuit recta, orificio auro obducto, Rh. 26b. in Misna. Ibidem in praecedenti Misna: כל השופרות כשרים חוץ משל פרה omnes tubae corneae legitimae sunt, excepto cornu vaccino: והלא כל השופרות נקראו קרן nonne omnes tubae vocantur cornu? In Gem. ratio redditur, quare ex cornu vaccino aut taurino non fiat, nempe propter vitulum aureum, propter quem graviter puniti fuerunt. Etenim אין קטיגור נעשה סניגור accusator non fit procurator sive defensor. Vitulus fuit accusator: ex eo ergo non debet fieri tuba, quae est quasi procurator Israelitarum, causam ipsorum agens in articulo sanctitatis et pietatis, etc. In Vr. s. 29. Jehuda filius R. Nachmanis incepit concionari et explicare hoc dictum, עלה אלהים בתרועה יי' בקול שופר ascendit Deus cum clangore, Dominus cum clangore tubae, (Ps. 47, 6.) qua hora Deus (ut judex) residet, ascendit in solium juris. Qua hora autem Israelitae accipiunt tubas suas, et clangunt coram Deo, surgit de solio juris, et considet in solio misericordiae, sicut scriptum est, „cum sono tubae" (Ps. 47.) et impletur super eos misericordia, et miseretur eorum, et convertit super eos affectum juris in affectum misericordiae. Quando id fit? in mense septimo, Septembri scil. Et in sequentibus: Dixit Deus sanctus Israelitis אם שיפרתם מעשיכם הריני נעשה כשופר si pulchra, i. e. bona effeceritis opera vestra, ego ero vobis veluti tuba. Qualis est tuba? intromittit ab una parte, et emittit ex altera parte. Sic ego surgo a sede juris, et colloco me in sedem misericordiae. Quando id?

92) Ar. شبور a notione *frangendi* (שבר). Vide lex hebr. Joh. Simonis.

in mense septimo. שיתא אלפי שיפורי sex mille tubae, Ketub. 17a.

שְׁפִיר *clangor, classicum.*

שָׁפִיר[93] *abortus, mola.* Ap. Talm. המפלת שפיר quae abortit Schaphir sive molam, plenam aqua aut sanguine, aut vermiculis, ea non habetur pro infante; sed si fuerit figurata, habetur tamquam masculus et foemella, Nid. c. 3. in Misna. Bartenora scribit: שפיר *est frustum carnis, quod si figuratum sit,* vocatur שפיר מרוקם. Audivi autem ego, quod ideo vocetur שפיר, quod sit כשפופרת של ביצה sicut *testa ovi.* In eundem sensum explicat et Majemon. In Vr. s. 14. ad verba Jobi 38, 9. בשומי, ענן לבושו, scribitur; זה השפיר hic est abortus, qui vocatur Schaphir. Glossator notat; R. Salomonem in Nid. scribere, שפיר *esse humorem instar seminis virilis.* Ita explicant quidam hanc vocem Mich. 1, 11. עברי לכם יושבת שפיר עריה בשת. Unde R. Salomonis glossa; Vocatur גלויה בית בושת retecta pudendis, כאשר נקראת שפיר שהוא שם נפל היוצא מרחמה של אשה quemadmodum vocatur Schaphir, quod est nomen abortus egredientes ex utero mulieris. Hinc est quod Munsterus ponit, שפיר *foetus, embryo.*

שׁוֹפָר[94] *arca pro pecuniis ecclesiae.* Pl. שׁוֹפָרוֹת. Sic appellatae olim fuerunt *arcae pecuniariae in templo Hierosolymitano, quarum tredecim fuerunt, et habuerunt formam cornu, superiori parte angustae, ne per fraudem aliquid eximi posset, et infra latae.* Talmudici, שלשה עשר שופרות היו במקדש tredecim arcae eleemosynariae fuerunt in sanctuario, Schek. c. 6. in initio. Gl. שופרות i. e. תיבות *arcae:* vocarunt eas שופרות, propterea quod fuerunt בצורת שופר ad formam *tubae vel cornu*, rotundae, curvae, latae infra, angustae supra, lente ad summum se arctantes. Et post: שופרות הללו עקומות היו קצרין מלמעלה רחבין מלמטא מפני הרמאין arcae istae curvae fuerunt, angustae supra, latae infra propter homines fraudulentos. Item ib. מביאה דמיהן ונותנת בשופר afferebat pecunias istorum, et posuit eas in arcam. Et c. 2. כשם שהיו שופרות במקדש כך היו שופרות במדינה sicut fuerunt arcae pecuniariae in sanctuario urbis: sic quoque fuerunt arcae pecuniariae in agro, i. e. in ecclesiis extra urbem. Item, האשה שיש עליה לידה או זיבה מביאה מעות ונותנת בשופר mulier ob partum aut fluxum affert pecunias (duorum turturum) et mittit in arcam, Erub. 32a. Et mox ibidem, אין בית דין של כהנים עומדים משם עד שיכלו כל המעות שבשופר consistorium sacerdotum non discedebant inde, donec exemptae essent omnes pecuniae, quae erant in arca. Arcae hae diversis usibus collectarum pecuniarum inserviebant, et quaelibet sui usus inscriptionem habebat: veluti arca pro pecunia partus muliebris, habebat inscriptionem קינים aves nidorum, i. e. pecunia pro oblatione turturum et similium, juxta praeceptum Legis.

שִׁפְרְגַז *equi regii nomen, qui adductus fuit ex Africa, et postea datus Mardochaeo, ut eo veheretur per urbem honoris regii causa*, Esth. 6, 10. in sec. Targ. Dictus videtur sic a שפר et רגז a *generosis motibus*[95].

שׁוּפְרְזִין *vitra potatoria, oblonga instar cubitus,* Talm. ומשקי ליה בשופרזי et bibendum dabant ipsi ex vitra oblongo, ein hohen Myel, Ketub. 65a. In Aruch scribitur שפר זייני et שפר זיינא, ut duae voces.

שַׁפְרְנוּנָא[96] *piscis genus,* Tal. ע"ז f. 39a.

שְׁפַרְפְּרָא[97] *aurora, stella aurorae, lucifer:* ולא תפע עלוי שפרפרא neque illucescat super eo aurora, heb. נהרה, lux, Jobi 3, 4. בשרוי בְּשַׁפְרְפָרָא in principio aurorae, hebr. לְרֹאשׁ אשמרות, Thr. 2, 19. בשפרפרא יקום בנגהא in aurora surgens ad lucem diei, Dan. 6, 20. אקדמית בשפרפרא praeveni auroram, Ps. 119, 147. יתגלי כְּשַׁפְרְפָרָא נהורך revelabitur sicut aurora lux tua, Jes. 58, 8. עד דיתגלי כשפרפרא נהורא donec reveletur ut aurora, lux, Jes. 62, v. 1. ודמי לְשַׁפְרְפָרָא similis est aurorae, quae oritur tempore matutino, Esth. 10, 3.

Deinde adducitur in Ar. ex Vr. s. 12. ad locum Pr. 23, 31. סוף שעושה ביתו שפרפר i. e. יתהלך במישרים tandem faciet domum suam planitiem, i. e. *vacuam* instar planiciei planae, ut nihil in ea remaneat: In nostris libris legitur pro eo, מישרא.

שְׁפַת *disponere, ordinare.* Hinc ap. Talm. שופתות ב׳ קדירות disponunt duas ollas, Sota 11. ישפתו לו קדירה בכל יום disponent ei ollam quotidie, i. e. ponent ad ignem, super focum, Zusetzen germ. Chol. folio 84a.

שׁוּפְתָא[97a] *frustum, segmentum:* שופתא דתומא frustum porri, Sab. 140a. עייל שופתא בקופינא דמרא indidit frustum ligni in foramen marrae, Sab. 102b. i. e. clavum infixit manubrio, quod oculo marrae inditum est, ut magis firme haereret et non excideret. Hoc tamen R. Sal. scribit סופתא ad indicandum, quod per ש sit legendum. Alibi simpliciter explicatur *manubrium*, ut: שופתא בקופינא דמרא רפיא manubrium in oculo marrae vacillat, remissum est, Git. 32a. in fine capitis.

שׁץ שְׁצָא[98] *pinna piscis:* בין שיצא לשיצא דכוארא inter pinnam unam et alteram piscis, Bb. 73b. Navis quaedam ivit in dorso piscis alicujus inter pinnam unam et alteram per triduum, unde magnitudo istius piscis dijudicanda.

---

[93]) Quasi *fasciam*, σπεῖρον, dixeris, in qua embryon conclusum quasi involutum est. Pronunciandum est שְׁפִיר

[94]) A forma *tubae* sic dicta. Vide ibi in Talmude.

[95]) Potius videtur compositam esse vocem ex שפר et גזא, ut equus *pulcherrimus gazae* regiae, vel *pulcherrimis* ornamentis ex *gaza* regia ornatus denotetur.

[96]) Piscis (נונא) سقور d. q. vide Freytagii lex. ar. II. p. 323.

[97]) A splendore nitido, *pulcherrimo*, dicta. [97a]) Forma emph. vocis שפא, ubi vide notam 90a.

[98]) Vertendum videtur hoc nomen ad verbum seq. שצא *perdere*, ut *pinnae* piscis, et *spinae* arboris denotentur, quae nihil utilitatis praebent, perindeque quasi *perditae* sunt.

שֵׁיצִין *stolones, spinae e radicibus palmae provenientes,* Moed katon 25b.

שְׁצָה שֵׁצָא, שֵׁיצֵי *perdere, consumere, exscindere: absolvere, perficere.* Sic usurpatur in Pahel cum Tzere ab initio loco Pathach. Quae sub hac forma passive significant, prava esse judico, et legenda ex Ithpahel, ex communi usu, ut in exemplis videbitur. Respondet in Targum verbo כלה et כרת aliisque. Praet. כד שֵׁצָא למללא cum absolvisset loqui, hebr. כאשר כלה, Gen. 18, v. 33. שֵׁיצֵי יי׳ לא חס perdidit Dominus nulla usus clementia, hebr. בלע absorpsit, Thr. 2, v. 2. שיצי ישראל שיצי כל ברניתהא perdidit Israelem, perdidit omnia palatia ejus, heb. בלע, Thr. 2, 5. וְשֵׁצֵי יי׳ מישראל et exscidit Dominus ex Israel, hebr. ויכרת, Jes. 9, 14. דְשֵׁיצֵי יתהון qui exscidit eos, hebr. אשר השמיד אתם Deut. 31, v. 4. שֵׁיצְיֵהּ יי׳ exscidit eum Dominus Deus tuus e medio tui, hebr. השמידו, Deut. 4, 3. גברא דְשֵׁצְיָנָא vir iste qui consumpsit nos, heb. כלנו, IIS. 21, 5. וְשֵׁיצֵינוּן יי׳ et exscidit illos Dominus, heb. וישמידם, Deut. 2, 22. שֵׁצֵיתָא כל exscidisti omnes errantes a timore tuo, heb. הצמתה, Ps. 73, 27. בעלי דבבי שֵׁיצִיאוּנוּן inimici mei consumpserunt eos, hebr. איבי כלם, Thr. 2, 22. ואמרו שֵׁיצֵינָא et dixerunt, perdidimus, Thr. 2, 16. שצינא יומי חינא consumpsimus dies vitae nostrae, heb. כלינו, Ps. 90, 9. Tria sequentia ex forma Ithpahel omnino videntur legenda, cum in forma Pehal hoc verbum inusitatum sit, et hebraeum כלה in Kal, per Ithpahel in Targum transferri soleat. Loca sunt: שֵׁצֵיתִי pro אִשְׁתֵּצֵיתִי consumptus sum, Ps. 39, 11. שֵׁיצִיאוּ pro אִשְׁתֵּצִיאוּ consumpti sunt, ib. 31, 11. עד די שֵׁיצֵי pro אִשְׁתֵּצֵי usque dum absoluta esset messis hordeorum, Ruth. 2, 23. Part. וחיב הוא מְשֵׁיצֵי et improbum ipse perdit, heb. מכלה, Job. 9, v. 22. Infin. וְשֵׁצָאָה לא אשצנך et perdendo non perdam te, hebr. ונקה לא אנקך, Jer. 46, 28. לְשֵׁצָאָה ית תוקפהא ad perdendum munitiones ejus, heb. לשמר, Jes. 23, 11. להובדא יתכון וּלְשֵׁיצָאָה ad perdendum vos, et ad exscindendum vos, heb. ולהשמיד, Deut. 28, 63. Jon. hic habet, וּלְמְשֵׁצְיָא יתכון, ubi מ est formativa litera Infinitivi in Pahel, ex usu Hierosolymitano. לְשֵׁיצָאוּתָנָא ad perdendum nos, heb. להשמידנו, Deut. 1, 27. עד שֵׁצָיוּתֵיהּ למיכל dum absolvisset edere et bibere, hebr. עד כלותו, Ruth. 3, 3. תיכול לְשֵׁצָיוּתְהוֹן non poteris exscindere eos uno momento, heb. כלותם Deut. 7, v. 22. Imper. שֵׁיצֵי יתהון בכלו consume eos consumptione, שיצי יתהון עד די ליתנון consume eos donec non sint amplius, heb. כלה, Ps. 59, 14. Fut. עד דְאֲשֵׁצֵי יתהון donec consumpsero eos, Jer. 9, 16. ושיצאה לא אֲשֵׁיצְנָךְ et perdendo non perdam te, Jer. 30, 11. הברגז תְשֵׁיצֵי num in indignatione consumes justum cum injusto? heb. חספה, Gen. 18, 23. חטאים וחיביא תשיצי peccatores et improbos consumet, heb. תאכל, Jes. 9, v. 18. וחרב לא אנש תְשֵׁצְיֵיהּ et gladius non homo consumet illum, heb. תאכלנו, Jes. 31, 8. וּנְשֵׁצְנֵיהּ מארעא et perdamus eum de terra, hebr. ונכרתנו et exscindamus eum, Jer. 11, 19. כעלעולא ישצנון sicut tempestas perdet eos, hebr. ישערנו, Ps. 58, 10. עד זמן דכדי יְשֵׁיצוּן usque ad tempus quo absolverint totam messem meam, hebraice עד אם כלו, Ruth. 2, v. 21. Pass. Ithpah. Praet. אִשְׁתֵּיצָא גושמי consumptum est corpus meum, heb. כלה et sic deinceps hoc verbum transferri solet, Ps. 73, v. 26. וְאִשְׁתֵּיצֵי בזוא et consumptus est praedator, hebr. וכלה, Jes. 29, 20. אִשְׁתֵּצִיאוּ היך תננא יומי consumpti sunt ut fumus dies mei, heb. כלו, Ps. 102, 4. אִשְׁתֵּצִיו חילותיה consumpti sunt exercitus ejus, heb. תמו, Ps. 9, 7. אִשְׁתֵּצִיוּן מן אתרגשון consumpti sunt prae terroribus, heb. תמו, Ps. 73, 19. אִשְׁתֵּיצֵינָא מן תוקפך consumpti sumus ab ira tua, hebr. כלינו, ib. 90, v. 7. אִשְׁתֵּצֵינָא quod excisi simus, heb. נשמדנו, IIS. 21, 5. Infin. בְּאִשְׁתֵּצָיוּת רשיעיא in exscindendo, quod exscindentur improbi, videbis, heb. בהכרת, Ps. 37, 34. Fut. וְאֶשְׁתֵּיצֵי אנא et exscindar ego et familia mea, hebr. ונשמדתי, Gen. 34, 30. Veneta hic corrupta sunt. יִשְׁתֵּצוּן exscindentur, hebr. יכרתו, Ps. 37, 22. ובניהון דרשיעיא יִשְׁתֵּצוּן et liberi improborum exscindentur, hebr. וזרע רשעים נכרת, Ps. 27, 28. כלהון יִשְׁתֵּיצוּן omnes illi consumentur, heb. יכליון, Jes. 31, 3. וְיִשְׁתֵּצוּן דשרן במישרא et exscindentur qui habitarunt in planitie, hebr. ונשמד המישר, Jer. 48, 8. עד דְיִשְׁתֵּצוּן donec sint consumpti, hebr. עד כלותם, Jer. 44, 27. ועינין דרשיעיא תשתיצון et oculi improborum consumentur, heb. תכלינה, Job. 11, 20.

שֵׁצָיָא *consumptio, perditio, excisio:* שֵׁצָיָא קריב excisio propinqua est, heb. מחתה contritio, Pr. 10, 14. Veneta hic sunt corrupta: sic autem legendum esse, patet ex v. 29. ejusdem hujus capitis, ubi legitur וְשֵׁיצָיָא pro eodem Hebraeo.

שֵׁצָאָה *idem:* ברגז לְשֵׁצָאָה in commotione ad consumptionem, hebr. לכלה, Ez. 13. 13. גמירא וְשֵׁיצָאָה consumptionem et excidium, Jes. 10, 23.

שֵׁצִיאוּת *idem:* item, *absolutio:* עד שציאות סניתא usque ad absolutionem odii, id est, absolutissimo odio odi, heb. תכלית, Ps. 139, 22.

שֵׁצִיוּתָא *idem:* עד שציותא usque ad consumptionem, hebr. עד כלה, IIR. 13, v. 19. Per apocopam, וטרדונון עד שֵׁצָיוּ et depulerunt eos usque ad consumptionem, heb. עד החרמה, Num. 14, 45. in Jonathane.

שֵׁצָנִיתָא *nigella, melanthium,* Talm. Pes. 35a.

שוצינא. Adducitur hic in Aruch ex Bm. f. 99b. et explicatur אמיר *ramus.* In Talmud legitur pro eo חביצא דחמרי.

שַׂק, שַׂקָּא *saccus,* או משך או שק aut pelle, aut sacco, Lev. 11, 32. ולבוש שק et vestimentum sacci, Esth. 4, 3. ואסר שקא בחרציה et ligavit saccum in lumbis suis, Gen. 37, 34. לבושא דְשַׂק vestimentum sacci, Esth. 4, 1. 2. ופתח לוי ית שַׂקֵּיהּ et aperuit Levi saccum suum, Gen. 42, 27. in Jon. ולמעדי ית שקיה et ad removendum saccum ejus ab ipso, Esth. 4, 4. Pl. ונסיבו שַׂקִּין בלן et acceperunt saccos veteres, Jos. 9, 2.

שְׁקַד *vigilare, invigilare, sedulum, assiduum et diligentem esse in re aliqua,* ut hebr. Praeter.

שְׁקַדִית כל ליליא vigilavi tota nocte, Ps. 102, 8. Fut. וְנִשְׁקוֹד על אסקופתי et vigilat ad limina mea, Pr. 8, 34. R. David passim notat, significare hoc verbum השתדלות *diligentiam,* וההתמדה et *assiduitatem.* Ap. Talm. הוי שקוד ללמוד תורה מה שתשיב לאפיקורוס esto assiduus ad discendam Legem Dei, ut habeas quod respondeas Epicuro, id est, haeretico, Pirke av. c. 2. Ithpchal, אִשְׁתְּקִיד idem. הוה משתקיד למסמכינהו erat vigil, sedulus, solicitus, ad promovendos eos, Sanh. f. 14a. לשקוד על דלתי הורתי ut diligenter invigilem studiis meis.

שְׁקִידָה *vigilantia, assiduitas, diligentia indefessa, alacritas:* רוב העסק עם הנשים יסיר האדם מהשקידה על החכמה frequens conversatio cum mulieribus, depellit hominem a studio sapientiae, R. Levi Pr. 31, 4.

שַׁקְדָן *vigil, assiduus, industrius, sedulus:* Talm. משמת בן עזאי בטלו השקדנים a quo tempore mortuus fuit Ben Assai, cessarunt vigiles in literis, qui scil. diu noctuque studiis literarum propagandis, in Scholis advigilabant, Sota 49, 1.

שָׁקוּד *idem.* Sic vocatus fuit quidam R. Samuel, in Ketub. 43, 2.

שְׁקֵדִין *amygdala,* Gen. 43, 11. scribitur שגדין per commutationem literarum ejusdem organi, ג et ק. שקדים המרים amygdala amara, המתוקים dulcia, Maaser. ab initio.

משקדי חלווני. Legitur in ע"ז fol. 28b. B. Ar. in litera Mem legit per Resch משקרי et explicat, *ranas fissas ex quibus rana egreditur.* Sed haec expositio non videtur quadrare: חלזוני sunt limaces non ranae.

אִשְׁתְּקַד אִשְׁתְּקַד vide in litera א.

שקה אַשְׁקֵי *potum praebere, potare, bibendum dare, bibere facere: adaquare, irrigare.* Praet. וְאַשְׁקֵי יח ענא דלבן et adaquavit pecudes Labanis, Gen. 29, 10. וְאַשְׁקְנָא כס דלוט et bibendum dedit nobis poculum maledictionis, Jer. 8, 14. ואף גמליא אַשְׁקִיאַת etiam camelis bibendum dedit ipsa, Gen. 24, 46. וְאַשְׁקֵיתִי יח כל עממיא et bibendum dedi omnibus istis populis, Jer. 25, 17. Part. וּמַשְׁקֵי יח כל פני אדמתא qui irrigabat totam superficiem terrae, Gen. 2, 6. דמשקי טוריא qui irrigat montes, Ps. 104, 13. הוי דמשקי לחבריה vae ei qui potum praebet proximo suo, Hab. 2, 15. Pl. מן בירא ההיא מַשְׁקַיִן עדריא ex puteo isto adaquant pecudes, Gen. 29, 2. ומשקין יח ענא et adaquabant pecudes, Gen. 29, v. 3. Infin. ופקד לְאַשְׁקָאָה יתהון et praecepit bibendum dare ipsis, Esth. 1, 7. ושציאת לְאַשְׁקָיוּתֵיהּ et cum absolvisset ipsa dare bibendum ipsi, Gen. 24, 19. Imper. אַשְׁקֵי מיא potum dato ipsi aquae, Pr. 25, 21. אַשְׁקִינִי כען זעיר מיא bibendum dato mihi parum aquae. אשקו ענא adaquate gregem, Gen. 29, 7. Fut. ואף גמלך אַשְׁקֵי etiam gregi tuo bibendum dabo, Gen. 24, 46. וְתַשְׁקֵי יח כנשתא et bibendum dabis coetui, Num. 20, 8. ותשקי יתהון חמרא et bibendum dato ipsis vinum, Jer. 35, 2. וְיַשְׁקֵי יח אתתא et faciet ut bibat mulier ista aquas istas amares, Num. 5, 24. וְיַשְׁקִנַּהּ יח מיא et potabit eam aquis istis, Num. 5, 27. נשקי יח אבונא bibendum demus patri nostro, Gen. 19, v. 32. וְנַשְׁקֵי ענא et adaquabimus gregem, Gen. 29, vers. 7.

שַׁקְיָן *bibulus, potator,* Rab.

שָׁקֵי, שָׁקְיָא *pocillator, pincerna, a poculis.* שקיא דמלכא דמצרים pincerna regis Aegyptiorum, Gen. 40, 1. שקיא ונחתומא pincerna et pistor, ib. 40, 5. Pl. רב שָׁקֵי praefectus pincernarum, heb. שר המשקים, ib. 40, 20. 21.

שַׁקְיָא *irrigatio:* ארי כולא בית שקיא quod tota ipsa esset locus irrigationis, i. e. irriguus, heb. כלה משקה, Gen. 13, 10. אתר בית שקיא דמיא locum irrigationis aquarum, i. e. irriguum, Jos. 15, 19. וכגנת שקיא et sicut hortus irrigationis, Jes. 61, 11. et 1, 30. Item *adaquatio:* unde, בית שקיא locus adaquationis, heb. שקת, Gen. 24, 20. id est, *aqualiculum, canalis unde bibunt pecudes,* ut explicatur Gen. 30, 38. Pl. עבדית לי גנת שַׁקְיָן feci mihi hortos irrigationum, id est, irriguos, Eccl. 2, 5.

שִׁיקְיָא *stagna:* ועל שיקיא et super stagna, hebr. האגמים, Exod. 8, 5. דאתון דמן לדרעין על שיקיא qui similes estis iis qui seminant juxta stagna, id est, loca irrigua, Jes. 32, 20. ועל שִׁיקְיֵיהוֹן et super stagna ipsorum, heb. על אגמיהם, Exo. 7, 19. in Jon.

שִׁקְיָן *potus, liquor potui serviens vel ad cocturam:* כד בשלא בחמרא במשחא וְשִׁקְיָנֵי quando coctum est in vino, oleo sive pinguedine, aut alio liquore, Exod. 12, 19. Jon. וכל שִׁיקְיָינֵי דאיתרו ביה ענבי aut ullos liquores, id est, ullum liquorem, in quo dissolutae sunt uvae, non bibet, Num. 6, 3. in Jon.

שְׁקוּתָא *potus:* וְשְׁקוּתָא כהלכתא et potus juxta consuetudinem dabatur, Esth. 1, 8. וְשְׁקוּתֵיהּ et potus ejus, IR. 10, 5.

שִׁקְיוּתָא *idem:* וְשִׁקְיוּתִי בבכותא מזגית et potum meum fletu miscui, Ps. 102, 10. על שִׁקְיוּתֵיהּ super potum suum, i. e. officium praebendi potus, Gen. 40, v. 21.

בית שִׁקְיוּתָא *locus irrigationis, locus irriguus:* ובית שקיותן סגו et loca irrigua ipsorum multa erant, Gen. 29, 22. in Jon. Lectio prava est. TgH. habet pluraliter שִׁקְיָתָן loca irrigua, id est, puteis aut fontibus scatentia.

מַשְׁקֵי *pincerna, a poculis:* דהויתא משקי ליה quando fuisti a poculis ipsi, Gen. 40, 13.

מַשְׁקֵי, מַשְׁקְיָא *potus, liquor potabilis: convivium, compotatio.* וכל משקיא דישתתי et omnis potus qui bibi solet, Lev. 11, 34. במיכליה וּבְמַשְׁקְיֵיהּ in cibum ejus et in potum ejus, Gen. 40, 1. Jon. עבד משקיא fecit convivium, heb. משתה, Esth. 1, 3. et sic saepius. Plur. מַשְׁקְיָא *convivia, compotationes:* יומתא דמשקיא dies conviviorum. Esth. 9, 22. in sec. Tg.

מַשְׁקֶה *humor, liquor.* Pl. מַשְׁקִין *humores, liquores, humida, aqua:* משקים טמאים aquae pollutae. ספק משקין dubium liquidum, an scil. mundum vel pollutum sit. שבעה משקין הן septem liquores sunt generales, qui enumerantur in Machsch. c. 6. Ad eos alia liquida revocantur, de quorum immunditia disputatur, vel munditia, si cibum attingant. A pol-

lutis abstinendum Lex docet. Fundamentum disputationis est ex Lev. 11, 34. et 11, 38. ubi legitur: וכי יתן מים על זרע et si data fuerit aqua super semen sive frugem, etc. polluta esto. R. Sal. hic notat ad מים; nempe aqua, ושאר משקין et reliqua liquida. „Super semen", vel si semen evulsum in aquam inciderit. „Semen"; et super omnes fructus aut edulia, quaecunque homini in usum cibi cedunt, sive super ea ceciderit aliquis liquorum istorum, sive ea ceciderint in aliquem liquorum, tunc ea rectificanda, id est, a pollutione vindicanda sunt. Septem isti liquores supra dicto loco sic enumerantur: שבעה משקין הן הטל והמים והיין והשמן והדם והחלב ודבש דבורים septem liquores sunt, ros, aqua, vinum, oleum, sanguis, lac et mel apum. Videndi hic interpretes, et inter eos Bartenora cum Maim., et R. Salomon ad vers. 34.

שקן שקיזמי [99]. Legitur in TH. Ber. 10d. et explicatur in glossa, מין מליח *species saliti, vel sale conditi cujusdam, aut. fructus dulces admodum.*

שְׁקַט *quiescere, quietum, tranquillum esse,* ut heb. Saepius tamen heb. per שדך tranferri in Tg. solet. Part. וְשָׁקְטִין אנון על נכסיהון et quiescunt super divitiis suis, Jer. 48, 11. דְשָׁקְטִין ושרן לרחצן qui quieti sunt et habitant secure, Jud. 18, 7. 27. Fut. תִּשְׁקְטוּן ותשרון לרחצן tranquilli eritis et habitabitis secure, Jes. 30, 15. ישקטון tranquilli erunt et habitabunt secure, Jes. 32, 17. וְיִשְׁקְטוּן et quieti erunt habitabuntque secure, Jer. 30, 10. Aphel, אַשְׁקֵיט *quietum reddere, quietem vel tranquillitatem alicui praestare vel largiri.* Fut. לא אַשְׁקֵיט למלכותא non praestabo quietem regnis, Jes. 62, 1.

שָׁקֵיט, שְׁקִיט *quietus, tranquillus:* יתבא שליוא ושקיטא habitat tranquilla et quieta, Zach. 1, 11.

שְׁקֵט *quies, tranquillitas.*

שקטנאי. Sic adducitur hic in Aruch. In Gem. hodie legitur שקיטנא, estque *nomen avis, cujus duae sunt species: ea cujus crura sunt oblonga et corpus rubens, licita est ad esum,* Chol. 63, 1.

שָׁקוּט *breve, depressum,* Talm. שמא צווארה נאה שקוט fortassis est collum ejus pulchrum? breve est, q. d. humile, depressum, et humeris quasi innitens, in iisque *quiescens*, Ned. c. 9. in fine. שראשו שקוט cujus caput depressum est: וצווארו שקוט et collum ejus depressum, Bech. 43b. Id in primogenito vitiosum est, adeo ut a sacerdote non recipiatur, cui de jure cedebat.

מַשְׁקֵיט *Masket.* Elias in Tisbi scribit de hac voce: *Scripturam parvam, id est, eam quae non est quadrata,* vocant משקיט. Et ante multos annos indicatum mihi fuit, esse vocabulum arabicum, et significare *macilentum et extenuatum.* Sed postea iterum intellexi, non esse arabicum, unde interrogavi multos Judaeos, Italos, Gallos, Hispanos, Graeces et Arabes, qui omnes quidem sic vocabant, sed ignorabant ejus interpretationem. Caeterum nos Germani vocamus מעשיט, sed nescimus quid sit. Inveni autem, quod eam vocent *scripturam rotundam.* Est porro et alia scriptura ab Arabibus profecta, quam vocant כתיבה של חצי אותיות, in qua ponunt Jod et Vau in medio Daleth, Resch, et Beth, atque omnes literae cohaerunt inter se invicem. Atque haec scriptura valde usitata est apud Rabbinos. Hactenus Elias.

שְׁקַל *librare, ponderare, pendere, appendere,* hebr. Metaphorice, *examinare, considerare, aestimare.* In Tg. pro eo dicitur חקל, commutatis pro more ש et ח.

שָׁקוּל *ponderatum, libratum, aequo sc. pondere:* inde est *aequale, in neutram partem inclinans: aequalis vel ejusdem juris, rationis, analogiae et proportionis.* Unde illud: אין בית דין שקול, vel, אין עושין בית דין שקול non faciunt judicium vel consistorium judiciale libratum, i. e. ex paribus personis, ut sententia utrinque quasi in aequilibrio constet. sed imparitas personarum requiritur, ut sit unus minimum מכריע unam lancem deprimens. Hinc Talmudici in illud „et exibunt seniores tui et judices tui" (Deut. 21, 2.) Rabbi Jehuda dixit; Quinque fuerunt, eo quod dicitur, Seniores tui, scil. duo: et judices tui, scil. duo: ואין בית דין שקול מוסיפין עליהן עוד אחר sed quia judicium non potest esse ex paribus, adjiciebant ipsis unum adhuc, ut essent quinque, Sanh. f. 14a. Sota 44b. in princ. c. 9. Quintus sc. aequales duorum sententias augebat, ut una sententia praeponderaret. Hinc et minimum consistorium constat ex tribus, medium ex viginti tribus, maximum ex septuaginta et uno. Id necessitas postulabat. Nam si duorum judicum unus diceret, justus est: alter diceret, reus est; requirebatur tertius, qui unius sententiam augeret, et lancem deprimeret. In eam sententiam superiorem locum ex Deuteronomio, Jonathan Hierosolymitanus transfert: Et exibunt ex consistorio magno duo sapientum tuorum, et tres ex judicibus tuis. Sic etiam scribunt confirmari illud, quod Scriptura alibi dicit, אחרי רבים להטות post plures ad inclinandum, (Exo. 23, 2.). Debent ergo plures esse, non pares. שקלי זהב ponderatores auri, Seb. 74. מזכירין גבורת הגשמים בתחית המתים מתוך ששקולה כתחיית המתים commemorant virtutem pluviarum in precatione pro resurrectione mortuorum; quia aestimatur, ut ipsa vivificatio mortuorum, Ber. 33a. Nam, ut est ib. in TH.: Quemadmodum vivificatio mortuorum vitam affert mundo: sic descensio pluviae vita est mundi, etc. שקולה כנגד התורה כולה aestimatur sicut tota Lex.

שִׁקּוּל *libramen, ponderatio: examen:* שקול הדעת libramen, examen mentis, libra rationis. אנשי שקול הדעת אמרו viri libratae rationis dicunt, id est, viri cordati, prudentes, cum ratione rerum momenta pensitantes, R. Aben Esra Gen. 22, 1. et Num. 20, 8. et 22, 28. Frequens locutio apud hunc authorem.

[99]) Vox corrupta videtur ex gr. σύκωσις, εως ἡ, quod idem est atque σύκωμα, ατος, τὸ *ficosum germen.*

Et Exo. 20. in principio explicationis decem praeceptorum: Non est in decalogo, nisi Sabbathum duntaxat (id est, solum praeceptum de Sabbatho) שאינה בכלל שיקול הדעת quod non est ad libram rationis. Munsterus reddidit „de dictamine rationis". Et mox ibidem, שהם נטועים בשיקול הדעת quae implantata examini rationis, rectae rationi. Munsterus „impressa conscientiae". Mox ibidem: וחלילה חלילה שתהיה מצוה אחת מהן משכחת שקול הדעת absit, absit, ut sit praeceptum unum ex illis abnegans libramen rationis, id est, quod sit rectae rationi contrarium. Munsterus „Quod acies mentis nostrae velit floccipendere". Et mox: „Quod si inveniamus unum praeceptum ex illis, משכחת שקול הדעת abnegans libram mentis. Munsterus: „Quod rationi non sit consonum." Et mox: Scimus scientia plana, quod omnia illa praecepta, שאינם חייבות משקול הדעת quae non sunt subjecta examini rationis, ea mysterium quoddam continent, etiamsi illud nobis sit incognitum. Munsterus „quae rationi absurda videntur."

מִשְׁקָל, שֶׁקֶל *pondus:* apud Grammaticos, *forma, analogia vel anomalia vocis grammaticae:* ut, quaedam veniunt על משקל שנים ad formam nominis שנים; veluti מים, רחים, שמים et similia, etsi numero singulari sint inusitata. Sic R. David scribit, Ez. 4, 10. ad vocem במשקול: Est cum Cholem בשקל מזמור ad formam Nominis מזמור.

מַשְׁקֻלְתָּא, מַשְׁקֻלְתָּא, מִשְׁקֹלֶת *perpendiculum, pondus sive plumbum a filo pendens, quo rectitudo aut obliquitas perpenditur et examinatur:* כאבן משקולתא sicut lapis perpendiculi, Jes. 28, 17. כד יחזי ית אבן משקולתא cum videret lapidem perpendiculi in manu Zerubabelis, Zach. 4, 10. וּמַשְׁקֻלְתָּא דצדויתא et perpendiculum vastationis, Jes. 34, 11. בְּמַשְׁקוּלְתָּא cum perpendiculo, Jes. 44, 13. Ap. Rab. חוט המשקולת filum perpendiculi.

II. שְׁקַל *accipere:* cum Praepositione מן *a* vel *ab*, est *auferre*. Praet. די שְׁקַל יעקב מן עשו quam abstulit Jacob ab Esau, Cant. 2, 15. Part. והוה ממוכן שָׁקֵל אתתא דפרסיתא fuitque Memuchan accipiens uxorem e Persis, Esth. 1, 16. in sec. Targ., דְשָׁקֵל מרטוטא מן חבריה qui aufert vestem a socio suo tempore frigoris, Pr. 25, 20. Sic ap. Talmud. communissime. דְשָׁקְלָן וטארן בהון qui accipiunt et dant illis, id est, qui negotiantur illis, occupati sunt in illis, scil. verbis Legis, Cant. 3, 8.

III. שְׁקַל *ferre, portare, bajulare.* Apud Talm. אמרי ליה יוחנא וממרא למשה תבן אתה מכניס לעפריים אמר להו אמרי אינשי במתא דירקא ירקא שקול dicebant ipsi Jochana et Mamre, nempe Mosi: Paleam tu infers in Aphrajim (admirative!) respondedebat ipsis Moses: dicunt vulgo homines; in urbem olerum olera importa, Men. 85a. Locus notabilis. Cum Moses inciperet signa edere in Aegypto ante liberationem Israëlitarum, vulgo Aegyptii putabant, על ידי כישוף per magiam ista fieri, quae tunc in Aegypto mire vigebat. Accedentes ergo duo insignes magi, Jochana sive Johannes (contracte Jannes) et Mamre, per ludificationem dicebant Mosi: Paleam tu infers in Aphrajim? Proverbialis ista fuit locutio, qua irridebant Mosen, quasi eo deferret paleam, faenum aut pabulum jumentorum, ubi pabuli maxima esset copia, qua laude celebris fuit locus Aphrajim, q. d. Tune vis magicas artes in Aegypto ostentare, ubi magia est celebratissima, et ubi longe nobiliores sunt magi, quam tu? Respondebat ergo Moses ipsis simili proverbio: In urbem olerum olera importato. Immo ubi rerum communiter copia est, eo res devehendae plures. Nam eo hominum multitudo confluit, ut emant sibi necessaria, tum etiam copia facit pretii vilitatem. Vide supra in ordine יחן.

שְׁקוֹלָאִין *bajuli, portantes onera pro mercede,* Talm. הנהו שקולאי דהוו דרו חביתא דחמרא isti bajuli, qui portabant vas vini, Chol. 105b. Bm. 99.

שקם שְׁקָמִין *sycomori:* ושקמין לי בשפלתא et sycomori sunt mihi in planicie, Am. 7, 14. Emph. כְּשִׁקְמַיָּא די בשפלתא sicut sycomori in planicie, IR. 10, 27. Et fem. וְשִׁקְמָתְהוֹן בכרובא et sycomoros ipsorum grandine majori, Ps. 78, 47. בנות שקמה ficus insitae castaneis, ficus heterogeneae, Talm. Demai in princ. Gl. תאנה המורכבת בערמון.

שְׁקַע, אִשְׁתְּקַע *submergi, in profundum deprimi, profundum petere, in profundo subsidere, considere.* Praet. וּשְׁקַעוּ היכאברא et profundum petiverunt instar plumbi, Exo. 15, 10. in Jon. ubi Onkelos habet אִשְׁתְּקַעוּ passive: וְאִשְׁתְּקַעַת אשתא et subsidit, depressus fuit ignis, Num. 11, 2. Fut. כדין תִּשְׁתְּקַע בבל sic submergetur, deprimetur Babel, Jer. 51, 64. תִּשְׁתְּקַע היך תהפכנותא דסדום submergetur juxta eversionem Sodomae, Deut. 29, 22. in Jonath. Libri vulgo habent ex forma Ithpahel. Praestat unicam formam manere. וְתִשְׁתְּקַע et submergetur, Am. 9, 5. et 8, 8. Pahel, Part. כד יהוין כהניא מְשַׁקְּעִין quando erunt sacerdotes submergentes vasa sancta, Num. 4, 20. In Hebraeo est כבלע juxta sorbere, quando absorbent. Id Onkelos reddit, כד מכסן quando obtegunt. Tegebant autem vasa sancta templi, unumquodque includendo לתוך נרתק שלו in thecam suam, ut interpretatur R. Salomon. Sic ap. Rab. securis, marra aut simile instrumentum, dicitur absorbere manubrium suum, quando illud foramini ferri inditur. Sic theca absorbet rem quae ei includitur, simulque eam tegit, ובילועו הוא כסויו et absorptio ejus est tectio sive tegumentum ejus. Pehil sive Part. praet. מְשַׁקַּע באבני ציצא submersa (scil. corona) lapidibus carbunculi, Esth. 1, 2. in sec. Tg., i. e. immersos, hoc est, in fundum insitos habebat carbunculos. מְשַׁקְּעִין immersi i. e. insiti, profunde inditi cum figuris suis in calamo sive ramo uno, Exo. 25, 33. 34. Fem. מְשַׁקְּעָא בארעא immersa, id est, infixa terrae, Esth. 9, 14. in sec. Tg. De sole ap. Rab. dictum, est *occumbere*. Videtur enim, quasi in aquas sol *se mergat*, dum occumbit: ששקעה עליו החמה cum occumberet super eo sol, ע"ז 8a. Et aliter, נשתקע הדבר

submersa fuit res ista, id est, occultata non divulgata, suppressa: שהשקיע הק"בה חמה quod occumbere fecit Deus solem, scilicet praeter tempus. השקעתי לך גלגל חמה feci ut occumberet tibi sphaera solis.

שְׁקִיעַ *immersio: depressio, insitio in fundum: obtectio.*

בֵּית שְׁקַע *locus sedimenti:* dicitur sic ap. Talm. *receptaculum parvum, lampadis aut lucernae flammae subditum, ad recipiendum sordes defluentes, ne iis solum subjectum polluatur.* Item, *capulum ferreum in lucerna, cui candela imponitur,* Kel. cap. 2. in fine.

שְׁקָעָא, Emphat. שְׁקָעֲתָא *sedimentum aquae aut cujuscunque liquoris: aqua subsidens, aquae imminutio et absorptio in terram.*

שְׁקוּעִין *infusiones, id est, decocta medicinalia, quibus herbae, aromata et alia immerguntur, et percoquuntur, ut curis medicorum serviant.* Hinc legitur, כל שקועין שאתון עבדין בחולא הוון עבדין בשבתא omnes infusiones medicas quas facitis die profano (non sacro, in quo licitum est operari) eas facite etiam in sabbatho, Br. s. 80. Verba sunt duorum Rabbinorum ad obstetrices, ut omnia ea quae ad curandos infantes recens natos faciunt die operario, ea etiam in sabbatho, si necesse sit, faciant, ne infantum cura et salus negligatur. Est qui idem adducit ex TH., sed in eo legitur שלוקין decocta.

שְׁקִיעָא *mersa, profunda:* מטול דצורעא שקיעא היא propterea quia lepra profunda est, Lev. 13, v. 55. in Jon.

שְׁקִיעָה *immersio:* שקיעת מקומות submersio locorum, cum loca vel oppida quaedam a terrae hiatibus absorbentur, More par. 3. cap. 12. *Occasus, de sole:* שקיעת החמה occasus solis. Ad vesperam orant Judaei: Sit voluntas tua, o Deus, quod, ut largitus es mihi videre solem בזריחתה in ortu suo, sic quoque largiaris mihi לראות בשקיעתה videre occasum ejus.

שְׁקַף *percutere, pulsare, impellere, dispellere, discutere:* Part. שָׁקְפִין עַל לִבְהוֹן percutiunt super pectus suum, Esth. 6, 1. דְשָׁקְפָא בְכוֹתֶל sicut inundatio, quae impellit murum, sive irruit in murum, ut eum dejiciat vel dispellat, Jes. 25, 4. Part. Pehil sive praet. pass. קל טרפא דְשָׁקִיף sonus folii impulsi, Lev. 26, 36. הטרפא דשקיף תתבר num folium impulsum confringes? Job. 13, v. 25. היכמה דשקיף תננא sicut dispellitur fumus, dispellunt eos, vel, dispelluntur, Ps. 68, 3. לקין וּשְׁקִיפָן קדים percussae et tactae vento orientali urente, id est, uredine, Gen. 41, 6. Fut. ut paulo ante. Aphel, Fut. מן שמיא בקול רם יַשְׁקִיף de coelo voce alta ictum faciet, nempe tonitrua aut fulmine, tonabit, IS. 10, 2. אלהא יַשְׁקְפִנֵּיהּ Deus impellet eum, non homo, Jobi 32, v. 13. די תַשְׁקְפִנֵּיהּ עלעולא quam dispellit tempestas aut turbo, Ps. 1, 4. Ap. Talm. אודרא דנרא דלא משקף particula lanae hyacinthinae non excussae, ע"ז f. 28b. gl. נחבט, מנופץ.

שְׁקוֹף *superliminare,* idem quod משקוף, quod sic dicitur, quia a janua subinde *percutitur,* Talm. Pl. שקופות, Middoth cap. 2.

שְׁקִיף[100] *rupes, petra:* בשקיף עורב in petra Oreb, Jud. 7, 25. Jesa. 10, 26.

שְׁקִיפִין[101] *fissurae, scissurae, cavernae, scopuli petrarum:* תחות שְׁקִיפֵי כיפיא sub scopulis petrarum, Jes. 57, 5. ובשקיפי כיפא et sub scopulis petrae, Jes. 2, 21. et 7, 19. et IS. 13, 6. ומשקיפי כיפיא et e fissuris petrarum, Jer. 16, 16. Dictae sunt sic a perpetua *percussione,* illisione et assultu aquarum, quae quidem rupturae petrarum ad aquas sunt, aut si aëri expositae, ab impetu ventorum et tempestatum. Sic ap. Talm. in Ohol. c. 3.

שְׁקָפָא *superliminare,* Exo. 12, 7. Num. 25, 8.

מַשְׁקוֹפֵי *plaga livens,* Exo. 21, 25.

שקיפס *vitium quoddam animalis primogeniti.* Ar. dicit: *Cujus caput multum prominet*[102], Bech. 43b. In Talmud legitur per ס ab initio.

שְׂפַק *plaudere, complodere.* Saepius cum ס ab initio scribitur, ut ibi videre est. וְשַׂפְקִין לידוהי et complossit manibus suis, Num. 24, 10.

שַׁקֵּץ *abominari, detestari, abominabile reddere.* Infin. שַׁקָּצָא תשקצניה abominando abominator eum, Deut. 7, 26. Fut. ויח נבלתהון תְּשַׁקְּצוּן sed cadaver ipsorum abominemini, Lev. 11, 11.

שִׁקְצָא *abominabilis res, abominatio:* שקצא אנון לכון abominabilis res sunt illa vobis, Lev. 11, 10. ואם תעדי שִׁקּוּצָךְ מן קדמי et si removeris abominationes tuas a conspectu meo, Jer. 4, v. 1. Judaei per contemptum vocant pueros Christianorum שקץ, et in plur. שקצים.

שִׁקּוּץ *idem:* שקוץ עמונאי abominationem Ammonitarum, i. e. idolum detestabile, IR. 11, 5. Plur. שִׁקּוּצִין abominabilia, Ez. 8, 10. יח שִׁקּוּצֵי עיניהון abominationes oculorum suorum, Ez. 20, 8. ויח כל שִׁקּוּצַיָּא et omnes abominationes, IR. 23, 24. בכל שִׁקּוּצַיִךְ omnibus abominationibus tuis, Ez. 5, 11. גבר יח שִׁקּוּצוֹהִי ירחיקו quisque abominationes suas longe amoveat, Ez. 20, 7. שויאו שִׁקּוּצֵיהוֹן posuerunt abominationes suas, Jer. 7, 30.

מַשְׁקַץ *idem:* מיכל מגעל ומשקץ cibo pollutionis et abominationis, Jes. 28, 8. Forma haec potius *abominabilem* significat: Abominatio esset מַשְׁקַץ ad formam nominis praecedentis.

מַשְׁקְצָא *idem:* יח מַשְׁקְצָתְהוֹן abominationes ipsorum, Deut. 29, 16. in TgH.

---

100) Vertendum est ad heb. שקף, cujus propria significatio *prominuit, protendit* sive *exseruit se.*

101) Gr. est σχαφή, ῆς ἡ *fossa, fossio.*

102) *poculi majoris* (σκύφος, ου, ὁ) *instar.*

שָׁקָק [103] *platea, vicus:* בעדנא בְשָׁקָקֵי interdum in plateis, heb. ברחבות, Pr. 7, 12. Sic quoque legendum Pr. 1, 20. ubi in libris est מְשָׁקָקֵי de plateis. Ap. Talm. הכים אנא בשקקי דשמיא כשקקי דנהרדעא novi ego plateas coeli, sicut plateas Mahardeae, TH. Ber. cap. ult.

אֲשָׁקָק, אֲשָׁקָק *idem:* באשקק דקרתא in platea, per plateam urbis, Esth. 6, 9. in sec. Tg. היך סין אֲשָׁקָקֵי sicut lutum platearum, Ps. 8, 43. על אנפי אשקקי in publicis plateis, Job. 18, 17. Et aliter, דרמין בְאַשָׁקָקֵי quae projecta sunt per plateas, Deut. 29, 16. in Jon. לְאַשְׁקָקָא in plateas urbis, vel potius לְאַשָׁקָקֵי דקרתא in plateam urbis, quae est e regione portae regiae, Esth. 4, 6. in Jon. בְאַשָׁקָקָנָא in plateis nostris, heb. בחוצותינו, Ps. 144, 13.

שקשק *rigare, irrigare, macerare.* In Br. s. 14. ab initio: Similis est haec res mulieri, שהיא משקשק quae rigat frequentiusque potitat massam suam in aqua. Sic Postellus, quomodo referendum esset ad שקה. Vide et TH. c. 2. in fine.

שְׁקַר *mentiri, mendaciter, fallabiter dicere vel agere* Praet. ולא שְׁקַרְנָא בקימך neque fallaciter egimus in faedus tuum, Ps. 44, 18. שְׁקַרוּ דבית יהודה mendaciter egerunt Judaei, Mal. 2, 11. Futur. ולא אֲשַׁקֵּר בהימנותי neque mendaciter agam contra fidem meam, Ps. 89, v. 34. אם תשקר לי si mentitus fueris mihi, Gen. 21, 23. אל תְשַׁקְרוּן גבר בגבריה ne fallaciter agite alter in alterum, Lev. 19, 11. די לא ישקרון qui non mentiuntur. Jes. 63, 8. מא דין נשקר quare fallaciter agemus quisque in fratrem suum? Mal. 2, 10.

Ap. Rab. leguntur Babylonii fuisse mendaciis celebres. Cum quidam celebris Rabbi videret nubes volitantes (de quibus Zach. 10, 1.) dicebat ad collegam: Discedamus hinc, veniet pluvia. Cum non veniret, dicebat: כי היכי דמשקרי בבלאי היכי משקרי מטריהו sicut mentiuntur Babylonii, sic quoque mentiuntur pluviae ipsorum, Jalkut Zach. 10. הרוצה לשקר ירחיק עדיו qui vult mentiri procul removeat testes suos. Zu die weite ist gut zu liegen. אין אדם מצוי לשקר בשעת מיתתו haud facile deprehenditur homo mentiri in articulo mortis suae, TH. Bk. 7a. Unde fides adhibenda illis, quae illo tempore dicit et testatur.

שִׁקְרָא, שְׁקַר *mendacium, falsitas, falsum:* נביי שקרא מתנבין שקר prophetae falsitatis prophetant falsitatem, Jer. 5, 31. ומהלכין בְשִׁקַר et ambulant, id est, vivunt mendaciter, Jer. 23, 14. חלמא דשקר somnium falsum, Jer. 23, 32. סעדי שקרא testes falsitatis, id est, falsi, Ps. 27, 12. מפתגמא דשקרא a verbo mendaci longe abeste, Exod. 23, 7. לשקרא פלחנא falso servivimus idolis, Jer. 3, 23. Plur. די ממלל שִׁקְרִין qui loquitur mendacia, Ps. 101, v. 7. ומטען ית עמי בְשִׁקְרֵיהוֹן et seducunt populum meum mendaciis suis, Jer. 23, 32.

שַׁקָּר *mendax, falsus:* הוו שַׁקָּרִין fuerunt mendaces, Jes. 26, 10. גברין שקרין viri mendaces, Soph. 3, vers. 4.

שַׁקְרָן *idem*, ap. Rab. Fem. שַׁקְרָנִית *mendax femina.*

שַׁקְרָאִין *mendaces*, Talm.

שַׁקְרוּרָאִין *incitantes ad mendacia*, Talm. ארבעה דייני היו בסדום שקראי ושקרוראי זייפי ומצלי דינא i. e. quatuor judices erant Sodomae, mendaces et incitantes ad mendacia, falsarii et inclinantes judicium, Sanh, 109b.

שְׁרַב *ardere, comburi:* והא סניא מְשָׁרֵיב באשתא et ecce rubus ista ardebat igne, Exo. 3, 2. Jon. מדין לא שָׁרֵיב סניא quare non est combusta rubus? Exo. 3, 3. in Jon. Ithpeh. אִשְׁתְּרַב *exsiccari:* אִשְׁתְּרַבוּ מיא et exsiccatae fuerunt aquae, Gen. 8, 1.

שָׁרָב, שְׁרַב, שֶׁרֶב *calor, aestus, ardor: siccitas, quae aestum solis sequitur, vel ex defectu pluviae oritur:* כְשָׁרָב בארעא ציחיא sicut aestum in terra sicca, heb. כחרב, Jes. 25, 5. כטלל משרב sicut umbra ab aestu, hebr. צל מחרב, Jes. 25, 4. לאטללא עלה בימם משרב ad umbram faciendam super eo interdiu ab aestu, Jes. 4, 6. שַׁרְבָא וגלידא aestus et glacies, Gen. 31, 40. היך שרבא דקיטא sicut calor vel siccitas aestatis, Ps. 32, 4. לְשַׁרְבָא ביממא aestui diurno, Jer. 36, 30. Pl. בְשַׁרְבֵי שמשא aestibus solis, Exod. 12, 37. Jon. וכשרבי שמשא et sicut ardores solis, Cant. 1, 7.

שְׁרוּבָא *siccitas:* ויהי שרובא לאגמין דמין eritque siccitas in stagna aquarum, Jes. 35, 7.

שׁוּרְבָא *ardor, calor:* וצנתא ושורבא et frigus et calor, Gen. 8, 22. in TgH.

שְׁרִיבָא, שְׁרִיבְתָּא *siccus:* לחמא שְׁרִבְתָּא panis siccus, heb. פת חרבה, Pr. 17, 1. Praestaret legi שְׁרִיבָא forma emphatica masculina: nam לחמא est generis masculini.

מַשְׁרְבָא *calor:* משרבא ומטרא calor aut pluvia, Num. 14, 14.

שַׁרְבֵּב *demittere deorsum:* וְשַׁרְבִּיבוּ ית ירמיה באטוניא et dimiserunt Jeremiam deorsum funibus, heb. וישלחו, Jer. 38, 7. וְשַׁרְבְּבִנּוּן לות ירמיה et demisit ea ad Jeremiam in foveam funibus, Jer. 38, 11. Sic et ap. Rab. שרביבו להו למטה מכתפיים demittite eas (vestes) infra humeros, Sab. 147b. ואשתרבובי אשתרבבו למטה ונחיתו et demittendo demiserunt se deorsum, et descenderunt, Beza 11a.

אִשְׁתַּרְבַּב *augeri, crescere.* Hoc possit esset a רבב per prothesin literae ש, ut saepe fit: בעדן דחבו דר טובענא אִשְׁתַּרְבַּבוּ quo tempore peccarunt homines diluvii, creverunt, scil. מיא נחליא vel aquae et flumina, de quibus in praecedentibus loquitur, Job. 6, 17. In Regiis redditur „dissipati sunt" sc. homines istius seculi. Ap. Talm. שרוע שנשתרבב לו ירכו redundans (de quo Lev. 22, 23.) dicitur, cujus unum femur majus est altero, crevit, auctum est, prominet, Bech. 40a. Et simpliciter, שרביב גלימיה טפח, gl. האריך Erub. 102b. נשתרבב לשונם ונפל על טיבורם crevit lingua ipsorum, et cecidit, protensa fuit us-

---

[103]) Alia forma est nominis שׁוּק, plur. שְׁוָקִים, *platea, vicus.*

que ad umbilicum ipsorum, Sota 35a. de exploratoribus terrae, ad Num. 14, 37.

שַׁרְבִּיט [104] *baculus, virga, flagellum, scutica: propago, ramus.* In textu Hebraeo legitur tantum in historia Esther, sed in Tg. istius historiae transfertur per חוּטְרָא. Alibi autem, כל דיעבר תחות שרביטא עשיראה omne quod transit sub virga decima, Lev. 27, 32. in TgH. בשרביטא baculo, Exo. 21, 20. Jon. Pl. רדא יתכון בְּשַׁרְבִּיטִין castigavit vos scuticis, heb. בשוטים IR. 12, 11. תלתא שַׁרְבִּיטַיָּא tres propagines tres patriarchas significant, Gen. 40, 12. in TgH. Ap. Rab. שרביט של תמרה ramus palmae, Okez. c. 1. שרביטין של קטנית siliquae leguminum.

שַׁרְבֵּט *demittere, praecipitare deorsum*, Talm. ועוף שמשרבטי נפשייהו et aves quae praecipitant seipsas, Sab. 94a. Item *extendere, diducere instar baculi:* פִּשְׁתָּן מסריח את הפה ומשרבט השפתים linum putrefacit os, et extendit labia, Ketub. 61b. Vide aliter in Bm. 60b.

שׁוּרְבָּן [105] *cedri praestantis species:* שְׁנֵי וְשׁוּרְבָּנֵי Cant. 1, 17. R. David scribit Jes. 41, 19. In verbis Rabbinorum nostrorum תאשור idem est quod שורבינא. Vide cum hic, et in lib. Radicum in Rad. אשר.

שְׁרַג [106] *lucerna, lumen:* היך שְׁרָגָא דמנהרא לרגלי sicut lucerna quae lucem praebet pedibus meis, est verbum tuum, Ps. 119, 105. סדרית שרגא למשיחי ordinavi lucernam uncto meo, Ps. 132, 17. שרגא דרשיעי יטפי lucerna improborum exstinguetur, Job. 21, 17. שרגא היא פוקדנא lucerna est praeceptum, Pr. 6. 23. באנהרותיה שְׁרָגֵיהּ quando accendit lucernam suam super me, Job. 29, 3. Usus hujus Nominis est apud Rabbinos in antiquo proverbio; שרגא בטיהרא למאי מהניא lucerna in meridie quid utilitatis praestat? In supervacua et non suo tempore facta usurpatum fuit, Chol. 60b. Sic, דהוה שרגא בטיהרא quod est lucerna in meridie, Sab. 43a.

שְׁרַג *ordinare, disponere ad lineam, quod saepius dicitur* סרג. Hinc ap. Talm. שרגינהי si disposuerit eos, scil. lapides, ordinate, Beza 31b. שרגא דלבני strues ordinata lapidum, Sanh. 64.

שְׁרַג [107] *salire, subsilire:* לְמִשְׁרַג בהון על ארעא ad saliendum cum eis super terram, heb. לנתר, Onkelos לקפצא, Lev. 11, 21. in Jon. Ap. Talm. שרוגי שריג exsiliendo exsiliit, Nasir 39a.

שַׁרְגֵּג [108] *persuadere, allicere, pellicere, seducere,* hebr. פתה. Praet. וְשַׁרְגֵּג בטומרא לבי et pellexit in occulto animum meum, Jobi 31, 27. וְשַׁרְגְּגוּן ליה בפומהון et allexerunt eum ore suo, Ps. 78, 36. דִּמְשַׁרְגֵּג חבריה allicit socium suum, Prov. 16, 29. מְשַׁרְגֵּג בשפותיה qui pellicit labiis suis, Pr. 20, 19. Futur. וִישַׁרְגֵּג גבר בתולתא si pellexerit aliquis virginem, Exo. 22, 15. in Jon. et TgH. ולא תְשַׁרְגְּנָךְ neque alliciet te superciliis suis, Pr. 6, 25. לא נשרגגא בתולן non alliciemus virgines, Num. 20, 17. in Jon. Ithpahel, Praet. אין אִשְׁתַּרְגַּג לבבי si pellectus fuerit animus meus, Job. 31, 9. Part. מִשְׁתַּרְגַּג רשנא allicitur princeps, Pr. 25, 15. Fut. וְתִשְׁתַּרְגַּג בשפוחך et allicieris labiis tuis, ib. 24, 28.

שַׁרְגִּינָא *simplex, qui facile allicitur et seducitur:* נטיר שַׁרְגִּינַיָּא יי׳ custodit simplices Dominus, Ps. 116, 6. יתבין שַׁרְגִּינֵי intelligens redditur simplicium quisque, ib. 119, 130.

שַׁרְגּוּשָׁא *cochlear:* תרי שרגושי כיסאני duo cochlearia furfuris, gl. תרודין Erub. 29b. Ar. in genere exponit, *fuisse quoddam mensurae genus.*

שָׁרֵה *incipere, ordiri, exordiri,* heb. החל. Sunt autem omnia in Tg. conjugationis Pahel, unde ex ejus forma omnia quoque legi et notari debent, prima scil. radicalis cum vocali longa Kametz vel Tzere. Praet. הוא שָׁרֵי למהוי גב׳ ipse incepit esse potens valde in terra, Gen. 10, 8. דְּשָׁרֵיתִי למסר׳ קדמך quod caepi tradere tibi Sichonem et terram ejus, Deut. 2, 32. כד שָׁרִיאוּ בני אנשא quando inceperunt filii hominum, Gen. 6, 1. ועינוהי שריאו למכהי et oculi ejus caeperunt caligare, IS. 3, 2. Part. אנא מְשָׁרֵי לאבאשא ego incipio malo afficere, Jer. 25, 29. Infinit. מְשָׁרְיוּת חצד ab incipiendo, quando incipit messis manipulorum, Deut. 16, 9. Fut. אֲשָׁרֵי למתן incipiam dare pavorem tuum, Deut. 2, 25. תְּשָׁרֵי לְמִמְנֵי incipies numerare, Deut. 16, 9. דִּישָׁרֵי לאגחא קרבא qui incipiat bellum gerere, Jud. 10, 18. ומבית מקדשי תְשָׁרוּן et a domo sanctuarii mei incipietis, Ez. 9, 6. Ithpah. לכל מה דְאִשְׁתְּרֵי omnis rei quae incepta est et absoluta, ejus vidi finem, Ps. 119, 96.

שֵׁרוּי, שֵׁרוּיָא *initium, principium, principale: caput, capitale: primitiae:* שרוי דחכמתא principium sapientiae, Pr. 9, 10. בשרוי שפרפרא in principio aurorae, Thr. 2, 19. דעבד תמן בשרויא quod fecit ibi in principio, Gen. 13, 3. סב ית שרוי ביזת שביתא accipe capita predae captivorum, Num. 31, 26. Jon. שרוי חצדכון principium messis vestrae, hebr. ראשית Lev. 23, 10. שֵׁרוּיֵיהוֹן primitias ipsorum, heb. ראשיתם, Num. 18, 12. מן שרויא בכל אבא de primitiis omnium fructuum, Deut. 26, 2. Jon.

---

[104]) Idem quod heb. שֵׁבֶט *virga, baculus,* inserto tamen ר, ut saepe.

[105]) Ar. شربين. Syri, mutatis labialibus ו et ב, pro eo ܫܘܪܒܢܐ habent.

[106]) Syr. ܫܪܓܐ ut emph. chald. שְׁרָגָא, a verbo ar. شرج *luxit, coruscavit.*

[107]) Abjecta radicali secunda litera ג idem est atque שרג d. q. in nota sequente.

[108]) Est forma Schaphel (cf. סַגְלְגֵּל a גלל et סַגְרֵג a גרר) verbi רגג ar. رجّ (gr. ὀρέγω) *movit, commovit, agitavit,* unde ad *motum* animi vel mentem cupiditate et concupiscentia agitatam translatum est. Vide notam ad רגג.

שרו, שֵׁרוּת *idem:* וּכְשֵׁרֵי חצד עמר et juxta principium messis manipulorum, Jer. 2, 3. והוה שֵׁרוּתָךְ זעיר fuitque principium tuum tenue, Job. 8, 7.

שֵׁרְיוּת *idem:* בשריות חצד סעורין in principio messis hordeorum, IIS. 21, 9. משריות חצדא a principio messis, IS. 21, 10. מן שֵׁרְיוּתָךְ a principio tuo fuisti spretus, IS. 15, 17.

II. שְׁרָה *habitare*, pro heb. שכן: *manere, quiescere, commorari*, quomodo Hebraeis נוח et הניח saepe respondet. Item *castrametari*, *castra ponere*, *residere*, pro heb. חנה. Hac significationes sibi affines sunt. Nam *habitare* est diu in aliquo loco *manere et commorari:* et *castrorum metatio est habitatio* militaris. Praet. ארי שְׁרָא עלוהי עננא nam habitabat super eo nubes, heb. שכן, Exo. 40, 35. די שרא חמן שאול ubi castra habebat Schaul. heb. חנה IS. 26, 5. ושרא בכל תחום מצרים et mansit, resedit in toto termino Aegypti, hebr. וינח Exod. 10, 14. כזעיר שְׁרָיַת fere habitasset in silentio anima mea, hebr. שָׁכְנָה, Ps. 94, 17. די שְׁרַת חמן שכנתיה ubi habitabat divina majestas ejus, Ps. 78, 60. שְׁרֵית habito quasi in tabernaculis Arabum, Psalm. 120, 5. Part. והוא שָׁרֵי במישרי ממרא ipse habitat in planicie Mamre, hebr. שכן, Gen. 14, 13. דהוא שרי חמן ubi ipse castra habuit, heb. חונה Exod. 18, 5. Pl. כמא דְשָׁרָן כן נטלין sicut castra habent, ita proficiscentur. heb. כאשר יחנו Num. 2, 17. דְשָׁרַיִן בקבורת טינא qui habitant in sepulchris luti, Job. 4, 19. Infinit. לְמִשְׁרֵי עלוהי ad habitandum super eo, Num. 9, 22. וּבְמִשְׁרֵי משכנא et in castrametando, cum castrametaturum erit tabernaculum, Num. 1, 51. וּבְמִשְׁרוֹהִי et cum quiesceret ipsa (arca scil.) heb. ובנחה Num. 10, 36 Imp. שְׁרֵי בארעא habitato in terra, Gen. 26, 2. וּשְׁרוֹ בכיפא et habitate in petra, Jer. 48, 28. ואתון שְׁרוֹ vos autem castrametamini extra castra, Num. 31, v. 19. Fut. וְאֶשְׁרֵי כמלכא et habitabo sicut rex in exercitu, Job. 29, 25. אין תִּשְׁרֵי עלוי si metarentur contra me castra improborum, Ps. 27, 3. ולא תשרי עד דר ודר neque habitabis in omnes generationes, Jes. 30, 20. אוף בסרי ישרי etiam caro mea habitabit secure, Ps. 16, 9. תִּשְׁרוֹן על ימא castrametabimini juxta mare, Num. 14, 2. וישרון בגו ירושלם et habitabunt intra Jerusalem, Zach. 8, 8. סחור למשכנא ישרון extra tabernaculum castra habento, Num. 1, 50. Pah. Praet. די שָׁרֵיתָא שכנתך ביה in quo habitare fecisti majestatem tuam, Ps. 74, 2. Aphel, Praet. דְאַשְׁרֵיתִי שכנתי חמן ubi habitare feci majestatem meam, Jer. 7, 12. וְאַשְׁרִיאוּ חמן et manere fecerunt ibi, id est, collocarunt ibi tabernaculum conventus, Jos. 18, 1. Infin. לְאַשְׁרָאָה יתכון בה ut habitare vos faciam in ea, Num. 14, 30. וְיַשְׁרֵינּוּן על אַרְעֲהוֹן et habitare faciet, reponet eos in terram suam, heb. והניחם Jes. 14, 1.

מַשְׁרְיָא, מַשְׁרֵי, מַשְׁרְיָא et fem. מַשְׁרְיָא, unde constructa forma מַשְׁרִיַת, et מַשְׁרִית, emphat. מַשְׁרִיתָא, quae forma communissima est, etsi in Venetis prava sit punctatio. Est autem idem quod *castra*, *exercitus*, *turma*, *acies*, *copiae*. Pro diversis Hebraicis ponitur, veluti מחנה, גדוד, חיל et similibus aliis hoc sensu usurpatis: אין ייתי עשו לְמַשְׁרֵי דחדא si venerit Esau ad castra unius ex illis, Gen. 32, 8. in Jon. משרית כסדאי copiae Chaldaeorum, heb. חיל כשדים IIR. 25, 5. אַרי לְמשרית ראובן in castris Ruben, Num. 2, 16. אַרי חפוק מַשְׁרִיתָא cum egreditur exercitus, Deut. 23, 10. במשריתא in castris, Gen. 32, 21. למברא למשריתא extra castra, Deut. 23, 11. לכל מַשְׁרִית פַּרְעה cum omnibus copiis Pharaonis, heb. לכל חיל Exo. 14, 28. Possit et plurale constructum esse, sed tunc scribendum in fine cum Kametz. בגו מַשְׁרִיתָךְ in medio castrorum tuorum, Deut. 23, 15. וכל מַשְׁרִיתֵיהּ אתברדת et totus exercitus ejus contritus fuit, hebr. וכל חילו IIR. 25, 5 Plur. לתרתין מַשְׁרְיָן in duas acies, Gen. 32, 7. נפקו בְמַשְׁרְיָן egressi cum turmis, IIR. 5, 2. ולאטלא ית משריתא et ad proficisci faciendum castra, Num. 10, 2. Constr. מַשְׁרְיַת חיבין אקפוני turmae improborum circumdederunt me, hebr. חבלי שאול Ps. 18, v. 6.

שרויים *eremitae*, More par. 3. c. 42.

מַשְׁרָא *metatio:* בית מַשְׁרֵי locus metationis meae, heb. תחנותי IIR. 6, 8.

מַשְׁרְוֵי *habitaculum*, *mansio:* לשמשא שוי משרוי ביהוֹן soli posuit habitaculum lucis in ipsis, sc coelis, Ps. 19, 5. בית משרוי locum mansionis, Deut. 1. 33. in Jon., Onkelos, בית מֵישְׁרֵי locum planiciei, id est, planum.

אַשְׁרָיוּת *habitatio, habitaculum:* בית אשריות שכנתי locum habitationis majestatis meae honorabo, Jes. 60, 13. Sic Ez. 43, 7. Item *mansio militaris*, *castrorum metatio:* unde, לְאַשְׁרָיוּתְכוֹן pro castrorum metatione vestra, heb. לחנותכם, Deut. 1, 33.

II. שְׁרָה, שְׁרָא *solvere*, *dissolvere*, *resolvere*, *quod ligatum*, *clausum*, *compactum aut conjunctum fuit.* Inde ap. Rab. *solatum*, *liberum*, *licitum*, *permissum reddere*, *permittere.* Promiscue ex forma Pehal et Pahel notatur: videtur tamen forma Pahel ei potius convenire. Praet. ותימי אטוני שְׁרָא et fila funium meorum resolvit, heb. פתח Job. 30, v. 11. וּשְׁרָא גמליא et solvit camelos, sc. a funibus et vinculis expedivit, vel, ut Jonathan habet, „solvit capistra camelorum", Gen. 24, 32. שְׁרִיתָא סקי solvisti saccum meum, hebr. פתחת שקי, Ps. 30, 12. שְׁרִיתָךְ יומא דין solvi te hodie a catenis, hebr. פתחתיך Jer. 40, 4. Part. שָׁרַיִן מהלכין soluti ambulant in medio ignis, Dan. 3, 25. Infin. וקטרין לְמִשְׁרָא et nodos solvere, Dan. 5, 16. Imper. שְׁרֵי סינך solve, exue calceos tuos, heb. של נעליך Exod. 3, 5. שָׁרֵי בניא solve filios, qui traduntur morti, Ps. 79, 11. Veneta שְׁאָרֵי reliquos, superstites fac, in Pahel a שאר. Fut. חרצי מלכין אֲשָׁרֵי ut lumbos regum dissolvam, heb. אפתח Jes. 45, 1. ותשרי סיניה et solvet calceum suum de pedibus suis, heb. וחלצה Deut. 25, 9. Huc revocari potest, הֲיִשְׁרֵי קולא מן ארעא num solvet aliquis laqueum de terra, antequam capiendo aliquid caeperit? Am. 3, 5. pro הֲיִשְׁרֵי num solvet, scil. הציד auceps laqueum vel rete suum. Pahel, Part. וּמְשָׁרֵא קטרין et solvens nodos, Dan. 5, 12. Ad hanc formam revocari possit et illud, שושלתא דמלכיא וּמְשָׁרֵי cate-

nam regum dissolvit, hebr. פתח Job. 12, 18. Ithpahel. וקטרי חרציה מִשְׁתָּרַיִן et cingula lumborum ejus dissoluta fuerunt, Dan. 5, 6. Futur. ולא יִשְׁתְּרֵי זרין חרציה etiam non solvetur zona lumborum ejus, Jes. 5, 27.

Ap. Talm. aliquando etiam sumitur pro *absolvere, remittere, condonare, ignoscere:* ut, שרא ליה מריה לפלניא absolvat Deus hunc N. condonet, ignoscat ipsi. Sic vulgo solebant olim dicere de eo qui sinistra fama laborabat, cum ejus mentio fiebat, Joma 86a. Frequenter quoque hac phrasi utuntur Rabbini, quando mentionem alicujus faciunt, qui aliquid minus recte vel dicit, vel scripsit, vel egit.

Huc referri possit et ista significatio, ubi sumitur pro *velle*, id est, *solvere nodos et dubia, quibus animus quasi ligatus et intricatus fuit, et ad unum se expedire, idque velle et in eo acquiescere.* Sic sumitur pro hebraeo הואיל. Praet. שְׁרֵי משה פריש voluit Moses explicare doctrinam Legis, Deut. 1, 5. וּשְׁרֵי כנענאה et voluit Cananaeus inhabitare terram hanc, Jos. 17, 12. Jud. 1, 27. ושרי אלהא et voluit Deus ad paupertatem me redigere, hebr. ויואל Job. 6, 9. הא כדון שְׁרֵיתִי למללא קדם יי׳ ecce nunc velim loqui cum Domino, Gen. 18, 27. 31. in Jonath. ולוי דְשָׁרֵינָא פון sed utinam voluissemus, et habitassemus trans Jordanem, Jos. 7, 7. Imper. שְׁרֵי כען וביה velis quaeso et pernoctato hic, Jud. 19, 6. Sic IIS. 7, 29. IIR. 5, 23. et 6, 3. וכדון שְׁרוּ et nunc velitis quaeso, Job. 6, 28.

שְׁרֵי, שְׁרְיָא *solutum, liberum, licitum, permissum.* In Tg. sec. Estherae, c. 3, 8. Quo die volunt (Judaei) emere a nobis, יומא שריא הוא dies solutus, liber est, scil. nobis ad vendendum, quo die autem nos (Persae) volumus emere ab illis, ligant super se saccos, dicentes nobis, יומא אסירא הוא dies prohibitus est. Sunt ergo opposita, שריא et אסירא. Pro שריא vulgares Rabbini dicunt מותר licitum.

שְׁרָה *solvere, dissolvere, macerare, humectare aliquid in aqua, vino vel alio liquore:* אין שורין דיו non macerant (species ad conficiendum) liquorem scriptorium, Sab. c. 1. אין שורין את המורסן לתרנגולין non macerant, humectant furfures pro gallinis, Pes. 39.

שְׁרִיָה *maceratio, humectatio, madefactio.*

מִשְׁרָה *maceratum, maceratio:* מי המשרה aquae macerationis, in quibus aliquid maceratum est, aut humectatum. Item *locus humectationis:* unde, מרחיקין את המשרה מן הירק amovent locum humectationis ab oleribus, Bb. c. 2.

IV. שֵׁרוּ, שֵׁרוּתָא, שֵׁרוּת *convivium, epulum.* Verbum pro *convivari* apud Rabbinos nondum legi: Syri in Nova Testamento eo usi sunt, ut: Venite אֶשְׁתַּרַו vescimini, Joh. 21, 12. Nomen hebr. משתה in historia Esther et TgH. per שרותא transferri solet, alias raro. Sed alia quaedam eo transferuntur, ut videbitur: כד דין אֶשְׁתָּרִיו cum autem prandissent, ib. v. 15. דְיֶשְׁתָּרֵא לותיה ut pranderet apud se, Luc. 11, 37. Tg. ארי שֵׁרוּ נכסת קודשיא nam convivium mactationum sacrorum est populo hodie, heb. כי זבח היום לעם IS. 9, 12. שרו רבא convivium maximum, IIR. 6, 23. hebr. כרה גדולה quod alibi saepius non legitur: יעבדון עלוי חכימיא שרותא facient super eo sapientes convivium, Job. 40, 25. ועבד מלכא שרותא רבתא et fecit rex convium maximum. Esth. 2, 18. in sec. Tg. טבא שרותא דירקא melius est convivium oleris cum amore, quam etc. Pr. 15, 17. hebr. ארחת ירק prandium oleris. ואתא מלכא והמן לשרותא veniatque rex et Haman ad convivium, quod instituit Esther, Esth.. 5, 5. in sec. Tg. ארי עמי ייכלון גובריא בְּשֵׁרוּתָא nam mecum comedent viri isti in meridie, id est, prandebunt mecum. Gen. 43, 15. לשרותא דעבדית לכון ad convivium, quod feci vobis, Esth. 5, 4. וית שרותי et convivium quod paravi consoribus meis, IS. 25, 11. ותהי שֵׁרוּתָנָא eritque convivium nostrum crastinum, Jesa. 56, 12. ושרותיה שרות תדירא et convivium ejus erit convivium perpetuum, hebr. וארחתו ארחת תמיד, IIR. 25, 30. et Jer. 52, 34. Ap. Talm. ר׳ זירא הוה בוצע שרותא R. Sira fuit scindens (panem) pro toto prandio; Ber. 39b. In prandio aut caena paterfamilias aut persona dignior, veluti Rabbi aliquis, primo preces dicit voce clara: deinde integrum panem accipit cum singulari precatiuncula, et particulam scindit: postea singulis particulam distribuit, quod Christus ex communi loquendi Judaeorum ratione dixit „frangere panem". Postmodum comedere de omnibus appositis cibis licitum. R. Sira sic una scissione consecravit totum prandium. De poculo similis ceraemonia, de qua alibi. Item inter proverbiales quasdam sententias laudatur, סלקת לאגרא שרותך בהדך ascendisti in tectum, prandium tuum sit apud te, Pes. 113a. Si iter aliquo facturus es, etiam perbreve, sume viaticum tecum. Facillime enim periculum, difficultas, aut obstaculum leve aliquod tibi id praeriperet, et in famis necessitatem adigeret. Ad expeditionem rerum, consiliis et subsidiis necessariis primo instructum esse decet, ne expeditioni obstet impeditio.

שְׁרָא *scindere panem prandendi causa.* Ad praecedentem classem haec significatio referri potest. Nemo enim in prandio cibum sumit, nisi primarius in mensa, veluti Rabbi vliquis extraneus, aut paterfamilias, panem cum solenni precatione primo sciderit, buccellam scil. primo pro se, deinde singulis similiter particulam dederit. Hinc ap. Talm. עבד סעודתא לכולהון רבנן כי מטא למשרי אמר ליה לרבי זירא לישרי לן מר fecit convivium omnibus Rabbinis; cum pervenisset tempus ad scindendum (panem) dixit (paterfamilias) ad R. Siram: Scindat nobis dominus, der Herr schneide an. Respondit ipsi: Nonne memor est dominus ejus quod R. Jochanan dixit: Paterfamilias solet scindere panem: שרא להו tunc scidit ipsis, Ber. 46a. Et alibi: In schola Raf Asse subsistebant concionando ad tres reges (damnatos, Jeroboam, Achabh, Menasse) dicentes: cras incipiemus (concionem habere) de sociis nostris. Venit Menasse (unus istorum trium) apparuitque ipsi (Raf

Assco) in somno, inquiens: Socios tuos et socios patris tui vocas nos, מהיכא בעית למישרא המוציא unde, id est, in quo loco velles scindere panem? respondebat ipsi, nescio. Dicebat ipsi Menasse: מהיכא דבעית למשרא המוציא לא גמירת unde velis scindere panem nondum didicisti, et socios tuos vocas nos? dicebat ipsi: doce ergo id me, et cras id in concione tuo nomine laudabo: אמר ליה מהיכא דקדים בישולא dicebat ergo ipsi: Inde (incipies scindere) ubi primo optime coctus est, da es am braunesten gebacken ist. Sanh. 102b. Christianus Gerson Germanice reddidit: an welchem ort wiltu das Brot aufschneiden? Item: und hast noch nicht gelehrnet, wo du das Brot aufschneiden solst. Sic alter glossatorum verbum למשרא interpretatur per לבצוע. At vero המוציא non significat *panem*, sed est *vox prima benedictionis, quae ad scissionem panis dici solet*, nempe המוציא לחם מן הארץ producens panem ex terra, ex Ps. 104, 14. Praemittitur exordium commune: Benedictus sis o Domine Deus noster, rex totius mundi. Unde consecrationis vocabulum ponitur pro ipsa scissione. Communius verbo בצע ad scissionem utuntur, ut ibi dictum.

V. שְׁרִיתָא, שְׁרִית *trabs, tignum:* והוה חד מחי בשריתא fuitque cum unus percuteret tignum, heb. מפיל הקורה, IIR. 6, 5. על כן עלו בטלל שְׁרִיתִי idcirco venerunt in umbram tigni mei, heb. בצל קורתי Gen. 19, 8. רישי שְׁרִית ארזיא capita trabium cedrinarum; או טלק עלוי כלונסן וְשִׁרְוָתָא, IR. 6, 9. שְׁרִיתָא דארזיא vel, aut projecerit in eum vectes aut trabes, Num. 35, 20. Jon. Et cum Tzere ab initio: וְשֵׁרְתוֹהִי et trabes ejus, Cant. 1, 17. In Aruch legitur שְׁרוּתָא pro heb. קורה. Est etiam *particula trabis*, ein Block, Blöcklin, *cui aliquid imponitur*.

VI. שִׁרְיָנָא, שִׁרְיָן *lorica:* ושרין גלבין et lorica squamarum ipse indutus est, IS. 17, 5. ובין שִׁרְיָנָא et inter loricam, IR. 22, 34. ושרינא aut lorica, Job. 41, 17. Est cum Cholem in medio, quod non est de Chaldaismo, ואלבש יתיה שִׁרְיוֹנָא et induit eum lorica, IS. 17, 38. Sic, מלובשין שִׁרְיוֹנִין induti loricis, Cant. 6, 7. Locutio hebraica, in Tg. aliena.

VII. שַׁרְיָא *auster, ventus meridionalis*, sic dictus a *resolutione nubium in aquas*, unde et Latinis poëtis dicitur aquaticus, humidus, nebulosus, nubilus, madens, pluvius, etc. et Graecis νότος ab humore. Aruch hoc nomen ponit in Rad. אסתנא.

תִּשְׁרִי *mensis Septembris nomen.* Quidam ad שרה *incipere*, revocant, quod novus annus Hebraeorum ab eo incipiat. Vide de eo in lit. ת.

שַׁרְוָלִין[109] *chirothecae vel manicae arctiores, quae induuntur ab operariis, ne laxioribus brachiorum manicis in opere impediantur:* Talm. Kelim. cap. 26.

שרח שְׁרִיח *moerens, tristis.* Fem. כיונה שְׁרִיחְתָא sicut columba tristis, gemens, Hos. 7, v. 11. Elias scrbit, illud esse לשון בכיה ואבלות significationis *fletus et luctus*.

שָׁרֵט *obligare vulnus, in cataplasmate vulneri imponere:* וְיִשָׁרְטִין על שיחנא ואחסי et in cataplasmate ulceri imponent, et sanabitur, heb. וימ־חו Jes. 38, 21. Vulgo libri habent וְישׁוּרְטוּן, quae forma non est de Chaldaismo. Vox non videtur genuina. Ar. in שטר legit וישטרון: Regia, וישטחון. Vide supra in שטר.

שָׂרֵט *caedere, incidere, caesuram indere.*

שֶׂרֶט *caesura.*

שְׂרִיטָה *incisio.*

שׂוּרְטָא *idem.* וְשׂוּרְטַת חבול et caesuram corruptionis, Lev. 19, 28. in Jon.

שַׂרְטֵט *lineas ducere*, idem quod סרטט et כתל ap. Talm. et Rab. communes. הוה משרטט fuit lineas ducens et scripsit sequentes versiculos, Jeb. 39. et 106. Lineae ducuntur, ut scriptura recta perficiatur. Id Hebraeis usitatum, quando figura biblica scribunt, quam vocant מרובע quadratam, vel כתב אשורית scripturam beatam sive Assyriacam. כל מזוזה שאינה משורטטת פסולה omnis mesusa non lineata, illegitima est, Men. 32b.

שִׂרְטוּט *lineatio:* וכתב לה בלא שרטוט et scripsit ei sine lineatione, Kid. f. 12. שרטוט של מזוזה הלכה למשה מסיני lineatio mesusae, traditio est Mosis de monte Sinai, Men. ib. שאר כתיבות אין צריכות שירטוט reliquae scripturae (praeter scripturam biblicam) non habent opus lineatione. Maim. in Statutis de Tephillin, cap. 7. כל כתבי הקדש אין כותבין אותן אלא בשירטוט אפילו כותבין אותן על הנייר ומותר לכתוב שלש תיבות בלא שרטוט יותר על זה אסור omnia scripta sancta, non scribunt ista nisi cum lineatione, etiam super charta: licitum autem est scribere tres voces (ex textu biblico) sine lineatione: ultra, prohibitum. Vide in Git. 6b.

שִׂרְטוֹן[110] *limus, lutum, coenum mollius, quod mare ejicit ad littus, quod induratum, fit terra stabilis.* Inde Munsterus *cumulum terrae* interpretatus est, nimis generaliter. Sic aquarum copia in agris facit limum, qui agris loco fimi fit, Talm. ועלה הים שרטון et educit mare limum, Erub. 99b. ארעא אסיק שירטון agrum (reliquit) qui produxit limum, quo stercoratus fuit, Bb. 124a. דמסקא ארעא שירטון quod producit ager limum, Ber. 60a. Vide et Bb. 82. et 124. Tamed. 32.

שׂוּרְיָקִין[111] *maculae.* אי אית בה שורייקי חיורי

---

[109]) Vide שבכין d. q. supra. Aruch hic mendosus est. Legitur nempe ibi ובל"ר היד שירא i. e. et in lingua Romana manus vocatur שירא, ubi debet esse ובלשון ארמי שירי היד et in lingua aramaica vocatur (quod hic שרולין) שירי היד.

[110]) Gr. σύρτις, εως, η *syrtis.*

[111]) Convenit cum hebr. שרקים (Zachar. 1, 8.) pro quo Versio graeca ποικίλοι, *variegati*, quasi *maculis* aspersi habet.

quando sunt in eo maculae albae, Chol. 47. שורייקי סומקי maculae rubrae, Bm. 83b. שורייקי דמא maculae sanguinis, Pes. 74b. R. Sal. גוונים *colores* interpretatur, et Gallice ט"קש *tache.* כל שעתא הוו ביה שורייקי סומקי omnibus horis sunt in eo maculae rubrae, gl. exponit גידין nervi rubri, in Jalkut. Hinc forte exposuit Munsterus, *vena.*

שרך[112] שרכא *stylus longior et fortior in fructibus majoribus, veluti in cucumeribus et cucurbitis et similibus.* In minoribus dicitur עוקץ *petiolus, pediculus, pes quo prehenditur, vel de quo pendent fructus, ut pyra, poma, pruna et similes:* Talm. Erub. 100b. Sab. 85b. Bm. 91b. Quid vidit Pomarius, quod reddidit *corrigiam?* B. Ar. legit cum Daleth שרכא, in שרך secundo.

שְׁרְכָא, שַׁרְכָן *otiosus, quiescens.* Vide שרך: nam Elias putat, literam Resch in medio esse vitiosam. Talmudici tamen hac voce sic utuntur, ut in proverbiali ista sententia, מטייל ואזיל דיקלא בישא גבי קינא דשרכי ambulat et it palma mala juxta arbores otiosas, id est, steriles et infrugiferas, quae a ferendo fructu otiosae sunt, BK. 92b. Similis simili gaudet: bonus bono, malus malo, ut palma sterilis gaudet sterili. Pro מטייל legit B. Ar. שייך, et pro דשרכא, legit דשרכא. R. Sal. adducit hic et aliud, גברא דשרכא vir otiosus. Sint ergo idem שרך et שרך. Prius exemplum forte legendum per שׂ, ut sit idem quod סרק, unde אילן סרק arbor sterilis, cui opponitur אילן פירי arbor fructifera. Id in Tg. et ap. Rab. satis usitatum, et כ et ק inter se permutari, notissimum est.

שַׁרְכְּפָא[112a] *nidus.* In Tg. ושפנינא שַׁרְכְּפָא ליה etiam turturi est nidus, heb. קן Ps. 84, 4. אי אודמן שרכפא si occurrerit nidus forte, Deut. 22, 6. in Jon. עם תוקפי בְשַׁרְכְּפִי cum robore meo in nido meo, Job. 29, 18. ירים שַׁרְכְּפֵיהּ extollet nidum suum, Job. 39, 30. Ex forma fem. וְשַׁרְכְּפַתֵּיהּ על ארעא et nidus ejus super terram, Gen. 1, 20. Jon. לְשַׁרְכְּפַתֵּיהּ nidum suum, Deut. 32, 11. Jon. Pl. עבדין שַׁרְכְּפֵי faciunt nidos, pro שַׁרְכְּפִין Ps. 104, 17. Ap. Talm. in Chol. 93b. Legitur per ק, שרקפא, sed rectius esset שרכפא, prout etiam adducitur in Aruch.

שרן שָׁרוֹן *nom. propr. loci, qui a fertilitate pascuorum et generosi vini commendatissimus:* unde, יין שרוני vinum Scharoniticum, cujus crebra ap. Talm. mentio.

שַׁרְנֵק *strangulare, suffocare,* idem quod שנק.

שַׁרְנוּקָא *strangulatio, suffocatio:* ובחרת שרנוקא נפשי et elegit suffocationem anima mea, heb. מחנק Job. 7, 15.

שׁוּרְנִיקָא[113] *avis nomen,* apud Talmudicos, apud quos tamen scribitur שורינקא, Chol. 63a.

שרע מַשְׁרוֹעִין *lubricitates, loca lubrica:* כמשרועין בקבלא sicut lubricitates in tenebris, hebr. כחלקלקות Jer. 23, 12.

מַשְׁרוֹעִיתָא *lubricitas, via lubrica et praeceps,* IS. 14, 4. ubi R. David hoc nomen interpretatur מקום חלקלק locus lubricus.

שַׁרְעֲתָא *idem:* דרך שרעתא דנהרא per lubricam viam fluminis, i. e. in littore, quod decrescentibus aquis aut ab eo descendentibus solet esse lubricum, Bk. 29a.

שרע שְׂרִיעַ *praelongus, redundans membro,* hebr. שרוע Lev. 21, 18. Jon. habet דמשחמיט ירכיה cujus femur excidit, in majus excrevit.

שְׂרַף *urere, comburere,* heb. Hinc in Tg. חיויא שְׂרָפַיָא serpentes urentes, Num. 21, 8. TgH.

שְׂרֵיפָה *combustio.* Ap. Talm. כל מיתה שיש בה שריפה יש בה ע"ז omnis mors, in qua fit combustio, in ea est Idololatria, As. cap. 1. in Misna. Deinde שריפה *combustio, est ex quatuor suppliciis capitalibus Hebraeorum.* Ejus ratio describitur in Talm. Sanh. cap. 8, folio 52a. et apud Majem. in Hilch. Sanh. c. 15.

שָׂרָף *Seraph.* Pl. שְׂרָפִים *Seraphim, angeli peculiares*[114]. In Tg.: Quatuor claves sunt in manu Dei, quas nulli tradidit, לא למלאך ולא לשׂ־ף neque angelo, neque Seraphico angelo, Gen. 30, v. 22. in TgH.

שְׂרַף *sorbere, attrahere.* Ap. Talm. בשעה שהנפש יוצאה משרף שריף qua hora anima exit, trahendo attrahit, nempe cor sanguinem, Kerith. 22a. דקא שריף ליה משרף quod sorbendo sorbet, Nas. 36b. אי שריף מר פינכא דייסא num sorpsit Dominus scutellam pultis triticeae? Tan. 24b.

אִשְׁתְּרַף *liquidum fieri, stillare:* קירא דנשתרופי cera quae liquefacienda, Sab. 110b.

שְׂרַף *aromatis species:* vel, *gummi, resina, succus, lachryma, humor arborum vel herbarum,* Gen. 37, 25. in Jon. Sic cap. 43, 10. Ap. Talm. כל שיש לו שרף omne (olus) quod habet succum, Pes. 39a. Glossa: Quando exprimunt herbam, in loco ubi resecta est, egreditur humor albus instar lactis, quem vocant *laicton:* הפוצע זיתים שיצא שרף qui premit olivas ut egrediatur succus, Maaser. c. 4. שרף ערלה succus vel gummi arborum praeputii, שרף העלין gummi foliorum, שרף העקרין succus radicum, שרף

---

[112]) Commutatis literis ejusdem organi idem est quod heb. סרח *se extendit, in longum se experrexit.* Hinc metaphorice sumitur pro *otiosis, desibus, cesatoribus* (Faulenzer) se in lectibus *exporrigentibus,* הסרוחים על ערשותם ut est in Amos. 6, 4.

[112a]) Transpositis literis mutatisque labialibus ו et פ ortum videtur ex ar. وكر *nidus avium.*

[113]) Inserto ר persico convenit شنقار (Vul. II. 470) *avis venatica e genere avium nigris oculis praedito accipitri similis, qua imprimis reges in venando utuntur.* Boch. vocem cum ar. سرنوق, quod etiam avis est ex genere accipitrum, confert. [114]) Vide notam ad אופן.

הפגין שרף succus grossulorum, Orla c. 1. Nid. 8b. היבש שרף succus siccus, aridus, שרף הלח succus humidus, Mikv. c. 9.

שְׁרַף, שִׁירְפָּא *fluxus menstruus mulieris aut virginis*, Nid. 10b. Hujus significationis adducitur aliud exemplum in Ar, ex Vr. s. 16. והסיר ה' ממך כל חולי זו שירפה et auferet Dominus a te omnem morbum, (Deut. 7, 15.) nempe שירפה: sed hanc glossam in meo exemplari non reperio.

שְׁרִיף *edulium liquidum sive cum jure*, Talm. כל סעודה שאין בה שריף אין סעודה omne prandium in quo non est edulium seriph, non est prandium, Ber. 44a.

שְׁרַפְרַף[115] *scabellum pedum*, Chag. f. 14a. Kel. cap. 22.

שָׁרַק *sibilavit, exsibilavit.* Praet. שָׁרְקוּ בספותהון sibilarunt labiis suis, Thr. 2, 15. 16.

שְׁרִיקָה *sibilus, sibilatio.*

שִׁירוּק *idem.*

שְׁרוּקִים *sibilata:* אותיות שרוקות literae sibilatae, quae cum sibilo proferuntur, ut זס"שץ.

שְׁרַק *incrustare parietem, oblinere, obducere caemento,* Talm. שרקין ליה תנורא ביומא טבא oblinunt (orificium) fornacis die festo, ne scil. calor exeat, Beza 32b. Gl. שרקין, i. e. טחין. Sic, בין שריק בין לא שריק sive oblitum sit, sive non oblitum, Sab. 20a. דההוא דשריק ההוא משלי illud quod oblitum vel obturatum est, est de meo, Bm. 92b. שרקיה טינא illivit faciem ejus caemento, ne sc. agnosceretur, Ned. 90a. חביתא שריקא וחתימא dolium oblitum est et obsignatum, ע"ז fol. 31a. אמר ליה לשמעיה זיל שרקיה dixit ad famulum suum, Ito cras et calce oblinito eum, Bk. fol. 81b.

שְׁרַק *labare, labascere, lapsare, dilabi,* gleiten, schlipfen. Pedum proprie est, in lubrico loco ad lapsum dimoveri, necdum labi. Nullum enim subsidium promptius est, quam qedis firmi pedi lapsanti. Talm. רב אבהו אכל עד דהוה שריק ליה דודבא מאפותיה Raf Abhu epulabatur, donec labaret ipsi musca de fronte ejus, Ber. 44a. nempe donec facies, vini calore aestuans, ita delibuta et pinguis redderetur, ut musca in faciem involans, haerere aut pedem figere non posset. משום דמשרקי quia sunt lubrica, Bk. 30b. שריק ונפיל dimovetur pes et cadit, Nid. 26a. דמא משרק שריק sanguis lapsando dilabitur, destillat, nec manet super carne assata, Chol. 111a. In Ar. hoc exemplum adducitur in שרג. שלא נשתרקו רגלי הכהנים ne dimoverentur vel lapsarent pedes sacerdotum, Seb. 62a.

שְׁרִיקָה, שְׁרִיקָא, שִׁירְקָא *lubricatio, lubricitas, cum quid pinguedine lubricum redditur, ut assaturae ad ignem butyro vel alia pinguedine delibutae redduntur, quae est quasi illinitio aut caementatio:* שריקא טויא lubricatio assaturae, id est, delibutio cum pinguedine, Sab. 109a. Alii tamen aliter explicant. שירקא דמעיא lubricitas viscerum, humor viscosus in visceribus, Vide Pes. 68a. Chol. 50a.

שְׂרַק סְרַק *stibium, fucus color ad fucandam faciem:* לא תעביר אשה סרק על פניה מפני שצובעת non transire faciet mulier stibium super faciem suam, quia tingit, Sab. 95a. Mk. 9b.

שְׂרוּקִים *colorata, fuscata:* נעשו שרוקים facti sunt fusci, braun.

שרקפא vide in שרכפא.

שְׂרַקְרָקָא *merops, avis nomen,* pro hebr. הרחם Lev. 11, 18. Jon. Consentit haec interpretatio cum Talmudicis, apud quos legitur: רחם זו שרקרק א"ר יוחנן למה נקרא שמה רחם כיון שבא רחם באו רחמים לעולם Racham (avis) est quae dicitur (in Babylonia) שרקרק. Dixit R. Jochanan: quare vocatur nomen ejus Racham? quando advenit avis Racham, veniunt rachamim (misericordiae) in mundum, Chol. 63a. Misericordiae, id est, pluviae. Eas enim communiter per singularem Dei misericordiam homines pii precibus impetrabant, ut multis in locis apud Hebraeos legitur. Fuit ergo Racham avis pluviarum praeco. שרקרק autem sine dubio dicta fuit a *sibilo* vocis. Sequitur enim ibidem: Dixit R. Bife, Abbaei filius: Est ista avis, quae cum sedet in aliqua re, (arbore vel ramo) sibilat, (id est, vocem edit quasi sibilosam), unde docent amplius: cum sedet in terra, (praeter morem) et sibilat, statim venit Messias, sicut dictum est: Sibilabo eis et congregabo eos, (Zach. 10, 8. etc.)

מַשְׁרוֹקִיתָא *fistula, tibia,* a *sibilando* dicta, Dan. 3, v. 5.

שריקרוק *sibilatio, sibilus.*

שְׁרַר *firmare, confirmare, firmum, ratum, stabile reddere.* Id in literis contractum fit subscribendo, testificando, obsignando.

שְׁרִיר *firmum, ratum, stabile, constans:* הכל שריר וקים totum, omne firmum et stabile esto. Sic literis contractuum subscribi solet. Sic in Tg. לא שְׁרִיר non est firmum, Pr. 19, 7. Ap. Talm. חיטי דשרירן grana tritici constantia, i. e. dura, bene exsiccata: כיון דלא שריר שדריה quia non est firma spina dorsi ejus, Sab. 145.

שְׁרִירוּתָא *firmitas, veritas:* מטול דְשְׁרִירוּתָא מטללא propterea quia firmitatem, id quod firmum et stabile est, eloquitur, Pr. 8, 6.

שְׁרִירָאִית *firmiter, constanter:* שריראית מטלל firmiter loquitur, Pr. 21, 28. Forma est adverbii syriaca, alias etiam in isto Tg. usurpata.

שָׂרַר *principatum tenere vel gerere aut administrare.*

שְׂרָרָה *principatus.* Hinc ap. Rab. אין להיות לאדם שני שררות non debent esse homini duo principatus, i. e. duo principes aut domini: nemo debet aut potest duobus dominis simul servire.

שַׂר *princeps:* פגע ביה שידא שרהון דרוחתא oc-

---

115) Praefixo ש ar. est رِفَرْق cervical, stragulum, strata.

currit ei daemon, princeps spirituum malignorum, Vr. s. 5.

שרש שָׁרַשׁ *radicari, radices agere:* et per contrarium, *eradicare*, hebr. In Tg. Pahel, Praet. וְשָׁרַשְׁתָּא שרשיהון et fecisti ut agerent radices suas, hebr. ותשרש, Ps. 80, 10. לְשָׁרָשָׁא אילן נציב ad eradicandum arborem plantatam, Eccl. 3, 2. Ap. Rab. מפני שנשתרש בחטא quia radicatur in peccato, i. e. confirmatur, corroboratur, Bk. 67b.

שָׁרֶשׁ *radix:* מדמי לְשָׁרֶשׁ קביעא בארעא similis est radici infixae in terra, Deut. 29, 17. in Jon. אין יחסב בארעא שָׁרְשֵׁיהּ si consenescit in terra radix ejus, Job. 14, 8. דמשלח שָׁרְשׁוֹהִי quae emittit radices suas, Jes. 53, 2. שרשוהי יחיבשון radices ejus exarescent, Job. 18, 16. יח שָׁרְשָׁהָא יפסיק radices ejus exscindet, Ez. 17, 9. שָׁרְשֵׁיהוֹן ut paulo ante. Apud Grammaticos, שרש *radix, thema, vox primitiva, unde voces derivatae, instar ramorum, expullulant.* Item, *principale rei alicujus, fundamentum:* שרש דבר radix rei, fundamentum negotii. שרש שכחתי principalis rei oblitus sum. Sic pluraliter, שרשים radices, principalia puncta, articuli principales, ut sunt articuli fidei in Deum.

שָׁרְשִׁית, שָׁרְשִׁי *radicalis:* אותיות שרשיות literae radicales, quibus opponuntur שימושיות serviles.

שָׁרְשִׁית *eradicatio.* Hinc per apocopam, לְשָׁרְשִׁי ad eradicationem, Esrae 7, 26.

שַׁרְשְׁרָאוֹת, et ap. Talm. שַׁרְשְׁרוֹת *catenae.* Hinc R. Sal. illud בזקים (Ps. 149, 8.) exponit בשרשראות cum catenis: שרשרות של זהב catenae aureae, Middoth cap. 3.

II. שָׁרַשׁ *lucrum, commodum, utilitatem afferre:* שרשויי קא משרשי ליה lucrando lucrantur ipsi, lucrum afferunt ipsi, Mk. 12a. אִשְׁתְּרַשׁ *lucrum, commodum percipere, in lucro esse, lucrari:* ראשתרש לה מקום דינר quod in lucro fuit ipsi locus pecuniae, id est, occasionem habuit lucrandae alicujus pecuniae, Git. 35a. דקא משתרשי ליה nam in lucrum cedebant ipsi, Git. 44a. Bm. 42b.

שַׁרְשִׁיפָא [116] *sella: scabellum*, Sab. f. 129a. Pes. f. 27b. Ber. 24a. Bb. 59. Glossa ubique explicat per ספסל.

שרת שָׁרֵת *ministrare.* מְשָׁרֵת *ministrans, minister,* heb. אותיות משרתים literae ministrantes, serviles, quae radici serviunt ad formanda accidentia.

שֵׁירוּתָא, שֵׁירוּת *ministerium, et maxime sacrum, veluti sacerdotum, qui vocantur ministri altaris,* Joel. 1, 13. et *ministri Domini, quia Domino in altari ministrabant,* Joel. 1, 9. Vide ibi R. Davidem. R. Salom. ad illud, לעמד לשרת ad standum et ministrandum (Deut. 18, 5.) scribit: מכאן שאין שירות אלא מעומד hinc (habetur) quod non est ministerium (sacerdotum) nisi erectum, id est, ut sacerdos stando ministerium suum obeat. Vide ibidem, et in textu, et in Glossa, et ap. Talm. in Sota 38a. מלאכי דְשֵׁירוּתָא angeli ministerii, id est, ministratorii, hominum ministerio et saluti addicti et a Deo ordinati. Rabbini dicunt, מלאכי הַשָּׁרֵת.

שַׁרְתּוּעַ *veru.* In Medr. Tanchuma, s. וישב legitur: Quando volebat (uxor Potiphera) amice colloqui cum ipso (Josepho) ipse demittebat faciem deorsum, ne intueretur ipsam. Quid fecit ipsa? עשתה לו שרתוע של ברזל fecit ipsi veru ferreum sub mento, ut quando inclinaret faciem deorsum, יהא השרתוע מכהו esset veru istud laedens ipsum, sicut dictum est: Ferrum venit in animam ejus, vel, corpus ejus (Ps. 105, 18.) ubi R. Sal. hanc historiam citat, et שרתוע explicat per שפוד. Vide etiam Br. sect. 87. ad finem.

ששב שׁוֹשִׁיבָא *locustae mundae et pinguis species cum capite oblongo*, Sab. f. 90b. in fine cap. et ע"ז fol. 37a.

שׁוֹשְׁבֵינָא, שׁוֹשְׁבֵן *socius, sodalis, amicus, societatem amicam cum aliquo colens, ut Jonathan cum Davide, Jonadabh cum Amnon, et similes alii:* ולאמנון שושבינא et Amnoni erat socius vel amicus, nomine Jonadabh, hebr. ולאמנון רע IIS. 13, 3. ואתא שושי שושבינא דדוד venitque Schusai amicus socius Davidis in urbem, heb. רעה דוד IIS. 15, 37. et 16, 16. שושבינא דמלכא amicus singularis regis, hebr. רעה המלך, IR. 4, 5. דהוה שׁוֹשְׁבֵינֵיהּ qui fuerat amicus socius ejus, nempe Schimschonis in nuptiis, in ducenda sponsa, ut Hebraei putant, Jud. 14, 20. זמין ליה שׁוֹשְׁבִינֵי ordinavit ipsi socios (nuptiarum) ובעו שושביני למברך רפתא et cupiverunt socii nuptiales consecrare panem, ut scilic. liceret prandere, nam ante consecrationem solennem nemini comedere licitum, Deut. 32, v. 50. in Jon. Ap. Rab. strictius etiam est *pronubus, paranymphus vel pronuba.* Graecis interpretibus, (Jud. 14, 20.) νυμφαγωγός sponsae ductor [117], unde et vulgata Latina ibi habet: „Uxor autem ejus accepit maritum unum de amicis ejus et pronubis". Sed non tantum pronubi aut paranymphi sic dicuntur, sed et proximi amici et hospites nuptiarum, qui Matth. 9, 15. dicuntur filii thalami nuptialis. Triginta ergo isti juvenes, Samsoni singularis honoris et amicitiae causa additi, vocantur Hebraeis שושבינים socii, sodales sponsi, ex quibus tamen unus tantum pronubi officio functus fuit, aut forte etiam plures et diversi diverso tempore: convivium enim nuptiale durabat per dies septem. Unde omnes isti sodales vocantur Pronubi, sive Hospites nuptiales. Sic R. Sal. istud למרעהו explicat לאחד משושביניו uni sodalium nuptialium ejus. In Br. s. 8. in fine: מיכאל וגבריאל הם היו שושבינים של אדם הראשון Michael et Gabriel fuerunt pronubi Adami primi. לאו שושביניה הוה non fuit sodalis ejus, Mk. 28a. In Sr. s. 46. in illud „Dola tibi duas tabulas lapideas ad formam priorum", (Exod. 34, v. 1.): Simile est regi, qui, ducta

116) Transpositis literis idem est, quod שרפרף d. q. supra in notis.

117) Propr. μυρτοφόρος a *sarmentis* (שושבא) myrtorum quae ante sponsum et sponsam portat, sic dictus.

uxore, aut fide conjugii data sponsae, scribit ipsi literas matrimoniales, ונתנה ביד השושבין easque tradit in manum paranymphi. Post tempus aliquod spargitur mala de sponsa fama: מה עשה השושבין quid facit paranymphus? Lacerat literas matrimoniales, dicens, melius est, ut condemnetur tanquam vidua, et non tanquam alterius viri scortum. Sic fecit Moses, inquiens: nisi ego fregero tabulas, populus Israel non poterit consistere, sicut dictum est: Sacrificans diis aliis, ut anathema perditor. (Exo. 22, 20.) חנו לי שושביני ואשמח עמו reddite mihi socium vel amicum meum nuptialem, ut me oblectem cum ipso, scil. in nuptiis, Bb. 144b. et 145a. Miserat quidam ex proximis agnatis, per filium juvenem, donum nuptiale, ut pro eo prandiis nuptialibus interesset seque cum sponso ac sponsa reliquisque amicis oblectaret. Moritur amicus, antequam nuptiae finiantur, vel antequam ipse etiam ducat uxorem. Repetitur donum nuptiale, ut quibusdam locis fieri usitatum fuit. Recusat sponsus dicens: Immo vos mihi restituite amicum meum hospitem nuptialem, ut me cum ipso oblectem et exhilarem. R. Sal. ad illud „dola tibi duas tabulas lapideas ut fuerunt primae", (Exo. 34, 1.): Simile est regi, qui profectus ad urbes maritimas, reliquit desponsatam sibi cum puellis gynaecei. Propter puellas istas malus interea de ipsa sparsus fuit rumor, עמד שושבינה prodiit socius ejus (pronubus, cujus curae commissus fuerat) et laceravit literas matrimoniales ejus, inquiens: Si jusserit rex eam morte plecti, dicam ipsi: o rex, nondum ipsa est uxor tua. Rex, re diligentius inquisita, comperit, puellas mali rumoris causam fuisse. Regi placato אמר לו שושבינה paranymphus dixit: Scribe ei literas alias, nam priores dilaceratae sunt. Respondit ipsi rex: Tu lacerasti priores literas, dato ipsi chartam aliam, et ego scribam ipsi mea manu. Sic Deus est rex: desponsata ejus, multitudo populi Israelitici ושושבין paranymphus ejus fuit Moses. In Br. ad illud: „et adduxit eam ad Adamum"(Gen. 2, 22.) טובוי לקריה דמלכא שושבינה felix est ista civitas, cujus pronubus est rex; קריה id est, בן העיר filius urbis, civis, Br. s. 18.

שׁוֹשְׁבִינוּת, שׁוּשְׁבִינְתָא *societas, sodalitium, amicitia sodalis vel socia in moribus, studiis, conversatione, conviviis, et similibus*, non autem est societas in commerciis et negotiationibus, de qua alia appellatio est, ut infra est in שתף. Imprimis vero est *societas nuptialis*, ut et שושבין de socio nuptiali saepius dicitur, ut ante ostensum. Item *donum nuptiale, quod quis offert, ut pro eo societate nuptiali gaudeat, libereque conviviis et gaudiis nuptialibus intersit.* Talmudici ad illud, „Et adduxit eam ad Adamum" (Gen. 2, 22.) מלמד שעשה הק"בה שושבינות לאדם הראשון. מכאן לגדול שיעשה שושבינות לקטון docet, quod Deus sanctus et benedictus fecit societatem nuptialem Adamo primo: Hinc quoque colligitur, quod magnus (magnae authoritatis vir) debet facere societatem nuptialem minori, Erub. f. 18b. Societatem, tam in comitando et ducendo sponso, quam etiam in procurandis ad convivium nuptiale necessariis. Maim. parte 4. in princ. cap. 7.: Consuetudo communis est in plerisque nationibus, ut cum quis ducit uxorem et nuptias celebrat, proximi agnati et amici mittant dono pecunias quasdam, ad sublevandos sumptus nuptiarum. Veniunt etiam plerumque amici isti dona mittentes ad nuptias, et convivantur cum sponso, hilariter comedendo et bibendo, vel septem nuptiarum diebus, vel aliquot tantum, pro cujusque commoditate. Isti autem, qui mittunt dona, edunt bibuntque cum eo, vocantur שושבינין socii, hospites nuptiarum. Dona autem sive pecuniae istae transmissae vocantur שושבינות donum societatis nuptialis. Et mox: השושבינות אינה מתנה גמורה donum nuptiale non est donum absolute, sed mittitur eo animo, ut si offerens donum, et ipse postea ducat uxorem, tantundem ipsi remittatur et rursus ab eodem donetur. Adeo ut si Simeon (qui antea Rubeni donum miserat) ducat et ipse uxorem, et Ruben ipsi tantundem non restituat, Schimeon possit id jure exigere. Hoc autem intelligitur tantum in simili casu. Veluti: Ruben duxit virginem, misitque ipsi Schimeon שושבינות donum nuptiale. Postea Schimeon ducit viduam, et sic a Rubene non potest repetere donum nuptiale. Et contra. Aut si Ruben habuerit convivium publicum, Schimeon autem privatum vel quasi occultum, aut contra: nec tunc potest repeti donum, etc. Vide ibi Majemonem ulterius, qui in fine capitis istius addit, לא נאמרו דיני שושבינות אלא במעות בלבד non intelliguntur jura donorum nuptialium, nisi de pecuniis tantum. De hoc intelligendum est illud Talmudicum: השושבינות נגבית בבית דין donum nuptiale exigi potest in domo judicii; scil. pecuniarium donum: אבל השולח לחבירו כדי יין וכדי שמן אין נגבין בבית דין sed mittens amico suo vascula vini aut vascula olei, ea non repetuntur in domo judicii, שהן גמילות חסדים quia sunt dona gratuita, Bb. cap. 9. ubi vide ulterius. Vide et Schulchan Aruch parte tertia, num. 59.

ששט שושטא[118]. In Vr. s. 5. משל לשושטא של דוב. In glossa dicitur, juxta sensum denotare מנהיג הדוב הממונה לפרנסו gubernatorem, magistrum ursi, qui ei nutriendo et cibando praefectus est. In Jalkut 124b. legitur לשושנה.

ששל שׁוּשְׁלָא, שׁוּשְׁלְתָא *catena, compes, vinculum.* Idem cum שלשלת de quo supra. Ex forma masculina, וְשׁוּשְׁלֵי ערודא et vincula onagri, hebr. מוסרות, Job. 39, 8. Fem. שׁוּשְׁלְתָא דמלכיא משרי vinculum regum solvit, hebr. מוסר, Job. 12, vers. 18. בשושלתא די דהבא cum catena aurea, Esth. 1, 2. in sec. Tg., in fine versus. בְּשׁוּשְׁלְתָא אסר cum catena ligavit, Esth. 1, 3. in sec. Tg., in principio versus.

---

118) Gr. videtur σύστασις, εως, ἡ *conciliatio animorum ad concordiam, amicitia et concordia ipsa.*

עניאו בשושלתא affixerunt compede pedem ejus, heb. בכבל, Ps. 105, 18. Aff. ארום שושלתי nam vinculum meum solvit, heb. יתרי chordam meam, Job. 30, 11. Pl. ותרתין שושלן et duas catenas aureas facies, Exo. 28, 14. TgH. שישלן, quod potius legendum ששלן. Sic v. 22. in Jon. Aliter, ואין אסירין רשיעיא בשושלון quod si vincti sint improbi catenis, heb. בזקים compedibus, Job. 36, v. 8. Emphat. שושלתא קליעתא catenas tortiles, heb. שרשרות העבותות, Exo. 28, 14. in Jon. Ap. Talm. חן לי שושלתא דרבן גמליאל da mihi catenam (majorum) Rabban Gamalielis, Gitt. folio 56b.

ששם שושמנא *formica.* Sic Ar. hic ponit ex Talmudicis: sed hodie in Gemara legitur שומשמנא de quo supra in שמש.

ששן שושן *lilium, rosa, flos:* חזור ושושן pomum et flos, hebr. כפתור ופרח, Exod. 25, 33. יהרון כשושנא florebunt sicut lilium, hebr. כשושנה, Hos. 14, 6. עובד שושנתא opere lilii, id est, liliaceo, IR. 7, 19. 22. לקיט בשושנתא comprehensum in lilio, ib. 7, 26. Plur. שושנין flores, hebr. צצים, ib. 6, 18. 29. יהרון כשושניא florebunt sicut lilia vel rosae, juxta hebr. כחבצלת, Jes. 35, 1. ושושנהא et flores ejus, Exod. 25, 31. hebr. ופרחיה. Sic vers. 34. et alibi. שושנת המלך lilium Regis, Königskron, Kil. c. 5.

ששף שושיפא [119] *pallium, toga, vestimentum: velum, peplum, vel palliolum muliebre: linteum, sudarium:* ויפרסון שושיפא et expandent vestimentum coram senioribus urbis, heb. השמלה, Deut. 22, 17. Intelligitur linteum, super quo sponsus et sponsa prima nocte cubaverint, unde signa virginitatis sponsae petebantur. Sic Judaei Germaniae interpretantur השמלה daß Leinlachen. Talmudici: „Et expandent vestimentum“: docet quod advenerint testes hinc (a parte sponsi, negantis se reperisse virginitatem in sponsa) et testes illinc (a parte sponsae et ejus patris, asserentis virginitatem ex signis) ובוררין הדבר כשמלה חדשה qui explicarint rem ita pure, ut est vestimentum lineum novum, Ketub. 46a. Hinc sumpta est R. Sal. glossa. ונסיב שושיפא דאליהו et accepit pallium Eliae, heb. אדרת, IIR. 2, 14. ושושיפא וחוטרא et linteum sive sudarium, et scipio iste, heb. ופתילים, Gen. 38, 25. מכרכא בשושיפא involutus est pallio, sive panno aut vestimento, heb. לוטה בשמלה, IS. 21, v. 9. ומן צר מיא בשושיפא quis ligavit aquas veluti in vestimento aut pallio? heb. בשמלה, Pr. 30, 4. עזקתך ושושיפך annulum tuum et linteum sive sudarium tuum, hebr. ופתילך, Gen. 38, 18. ורמא שושיפיה עלוהי et abjecit togam suam ad eum, heb. אדרתו, IR. 19, 19. ונסיב אליהו ית שושיפיה et accepit Elias togam suam, hebr. אדרתו, IIR. 2, 8. וכריך אפוהי בשושיפיה et involvit faciem suam pallio suo, heb. באדרתו, IR. 19, 13. Plurale, ושושיפיא et amicula, vel vela, aut pepla, hebraice המעטפות, Jes. 3, 22. R. Sal. hebr. vocem exponit מצעות המטה strata lecti, i. e. lectisternia. Alii, palliola muliebria, pretiosa et ornatiora. Nomen Hebraeum ab *obtegendo* desumptum est. Cum Pron. קטירין בשושיפיהון ligata in vestimentis suis, hebr. בשמלותם, Exo. 12, 34. in TgH.

ששר שישורא . Sic adducitur hoc loco in Aruch, sed in Gemara legitur שרשרא *catena, funis, vinculum.* Bk. 96a. At in Pes. 82a. legitur ששורא *funis.*

ששת שושתרי *Sustre*, nomen loci. Sic adducitur in Ar. ex Sanh. 95a. sed legitur f. 94a.

ששיתא [120] *ellychnium lucernae vel candelae:* ששיתא דקנדילא ellychnium candelae, Ar. ex Pesikta. Legitur quoque in Bemid. rab. s. 12.

שתה שתא, שתי *bibere, combibere, compotare, convivari.* Saepe admittit prothesin literae Aleph ab initio in prima conjugatione Pehal. Praet. ולא שתא מיא neque bibit aquas tribus diebus, IS. 30, 12. ומיא לא אשתא et aquas non bibit, Exod. 34, v. 28. כסא דלוטא שתית calicem maledictionis bibisti, Jes. 51, 17. ומיא לא שתיתי et aquas non bibi, Deut. 9, 9. אשתיו חמרא biberunt vinum, Dan. 5, 4. ואשתיו בהון et biberunt in iis, id est, ex iis, Dan. 5, 3. Et aliter, ואכלו ושתיאו et comederunt et biberunt, Gen. 26, 30. ובתר דשתיאו et postquam bibissent, IR. 13, 23. ועתיק לא שתיתון et vinum vetus non bibistis, Deut. 29, 6. מימנא בכספא שתינא aquas nostras pro pecunia bibimus, Thr. 5, 4. Fem. שתית רוחי ebibit spiritus meus, Job. 6, 4. ובתר דשתיאת et postquam biberat ipsa, IS. 1, 9. Part. חמרא שתה vinum bibebat, Dan. 5, 1. והוא שתי et ipse bibebat, IR. 20, 12. ומכסיה שתיא et de poculo ejus bibebat ipsa, IIS. 12, 3. Pl. כל שתי חמר omnes potatores vini, Joel. 1, 5. חמרא שתין בהון vinum bibebatis ex eis, Dan. 5, 23. אתון שתן vos bibitis, Ez 34, 18. דיך אכלין והיך שתין quasi comedentes et q. bibentes, Gen. 19, 3. in TgH. ימר עתיקא לשתוהי amarum erit vinum vetus potatoribus ejus, Jes. 24, 9. Infin. משתא למשתי חמרא ישתון bibendo bibent, Jer. 49, 12. למשתי חמרא ad bibendum vinum, Jer. 35, 8. למשתה עוד ad bibendum illud ulterius, Jer. 51, v. 22. למשתיהון bibere ista, IIS. 23, 16. Imper. אשתי ואף גמלך אשקי bibe, etiam camelos tuos potabo, Gen. 24, 14. אשתי רבוני bibe domine mi, Gen. 24, 18. אשתה מיא מן גובך bibe aquas ex puteo tuo, Pr. 5, 25. ושתי בלב טב חמרא et bibe animo hilari vinum, Eccl. 9, 7. שתו ורוו bibite et inebriamini, Jer. 25, 27. Fut. ולא אשתי מיא neque bibam aquas in loco hoc, IR. 13, 8. ואשתי et bibam, IR. 17, 10. ומים במכילא תשתי et aquas cum mensura bibes, Ez. 4, 11. Sic reliqua. Ithpehal, וכל משקיא דישתתי et omnis potus qui bibi potest, Lev. 11, 34.

שתוי *potus*, adjective: minus est quam שכור e-

---

[119]) Vocabulum corruptum videtur, ortum ex gr. συσφίγγω *constringo, constringendo cogo et contraho,* ut vestis denotetur, qua involvi quasi constringi solet corpus.

[120]) Elisa gutturali ע, ut saepe, idem est quod שעשיתא d. q. supra.

brius. שתוי חמר ebrius vino, MK. c. 8. Vide Maim. in Hilch. tephilla c. 4.

שַׁתַּאי *potator:* ושתאי בחמרא et potator vini est, Deut. 21, 20. in Jon.

שְׁתִיָה *potus*, Rab. אכילה בלא שתיה cibus absque potu est sicut vulnus sine emplastro. Vide et mox infra.

מִשְׁתְּיָא *convivium:* עבדת משתא נשיא fecit convivium mulierum, sive, לנשיא mulieribus, Esth. 1, 9.

מִשְׁתֵּה *idem:* ממשתה דחמרא a convivio vini, Esth. 1, 7.

מִשְׁתְּיָא, מִשְׁתֵּי *idem:* item *potus:* ומותר משתי et residuum potus bibunt, Ez. 34, 19. ומשתי מתקן et potum ordinatum vos bibitis, Ez. 34, 18. והא ליה משתיא בביתא כמשתי מלכא et ecce ipsi erat convivium domi instar convivii regii, 1S. 25, 36. לבית משתיא in domo convivii, Dan. 5, 10. לערבלא מִשְׁתֵּיהוֹן ad conturbandum convivium ipsorum, Esth. 1, v. 10. Convivia publica et solennia, ut nuptialia et alia, solebant durare per dies septem: Assuerus rex instituit proceribus regni et aliis legatis convivium septem dierum, Esth. 1, 5. Idem fecit regina Vasti pro gynaeceo, de cujus convivio ibidem legitur v. 10. in Tg.: Et Mardochaeus justus oravit coram Domino a die primo convivii, usque ad diem septimum, qui erat sabbathum. Jon. paraphrastes in Legem, Gen. 29, 27. „Comple nunc etiam septem dies convivii (nuptialis) pro hac, et dabimus eam tibi". Et vers. 28. „Fecitque Jacob sic, et complevit septem dies convivii pro Lea". Sic et luctus dies erant septem, Job. 2, 13. Gen. 50, 10. Eccl. 22, v. 13.

מִשְׁתּוּתָא *idem:* דאכיל פריטגמיא אכיל משתותא qui absumit proprandialia, absumit convivialia: TH Schevi. c. 4. Proverbiale est in eos, qui male decoquunt dona Dei, ad sustentationem hujus vitae temporalis benigne et largiter data, illi quoque carebunt cibo coelesti in vita futura. Aruch in litera מ scribit משתיתא. De voce פריטגמיא vide in פרט:

שְׁתִיָּא, שְׁתִיָּה *fundatio.* Apud Talmudicos: Ex quo sublata fuit arca sacra, lapis fuit illic inde a temporibus priorum prophetarum, ושתייה היתה נקראת, et שתייה fuit vocatus, altus a terra tres digitos, etc. Joma 53b. Mox in Gemara, 54b.: Sic fuit vocatus, שממנה הושתת העולם quod ex eo fundatus esset mundus. Et mox: Dixit R. Isaac Faber: אבן ירה הק"בה בים וממנה נשתת עולם lapidem projecit Deus in mare, et ex eo fundatus fuit mundus, sicut dictum est: Super quo ejus bases fixae sunt, aut quis ejus lapidem angularem demisit? Job. 38, 6. Forma est a שתה, sed significatio a שתת de quo infra. In libro blasphemo תולדות ישו: Et fuit eo tempore in domo sanctuarii אבן שתייה, qui est ille ipse lapis, quem inunxit Jacob pater noster oleo (Gen. 28.). In hoc lapide scriptae erant literae Nominis Tetragrammati: et quicunque ex studiosis Israelitarum illud discebant, ii vastabant mundum. Propterea fecerunt constitutionem, ne quis illud disceret, et fecerunt illic duos canes, impositos duabus columnis ferreis, ante sanctuarium. Si quis ergo didicerat literas illas, eum exire volentem, canes allatrabant, ut prae timore iterum oblivisceretur illarum. Venit Jesus, et ingressus, didicit, et scripsit eas in pergameno, disciditque carnem femoris sui, et indidit illud ei, statimque prolato nomine, cutis concrevit, etc. In Tg. Jon. Exo. 28, 30. וחקיק ומפורש באבן שתייה דבה חתם מארי עלמא פום תהומא רבא מן שרויא insculptum et explicatum erat (Nomen Tetragrammaton) in lapide fundationis, quo obsignavit Dominus mundi os abyssi magnae a principio, etc.

II. שְׁתָה[121] *texere.* Fut. אם תִּשְׁתִּין si texueris septem cincinnos capitis mei ad jugum textoris, heb. אם תארגי, Jud. 16, 13. Male in Venetis legitur תִּשְׁתַּן, unde pejus quidam fecerunt radicem שתן texere. אַשְׁתִּיתַ לִי בִכְרִיסָא דאמי texuisti me in ventre matris meae, Ps. 139, 13. q. d. Tu mirifice in ventre matris, sicut textor telam, membra mea, mixtim artificiose texuisti et composuisti, hebr. תסכני texuisti. Veneta et hic depravata sunt. Vide et in שתם infra. ובגרמיא וגידיא אַשְׁתִּיתַנִי ex ossibus et nervis texuisti me, heb. תשככני texisti me, Job. 10, 11. א ab initio est addititium, ut in שתה primo.

שְׁתִיָא, שְׁתִי *stamen textoris sive texturae, filum sc. procedens per longitudinem telae:* או ית שתיא aut stamen, Lev. 13, 52. או מן שתיא aut de stamine, Lev. 13, 56. או בִשְׁתְיָא aut in stamine, ib. 13, 48. 49. Ap. Rab. שתי וערב stamen et subtegmen. Occulte sic vocatur *crux, forma crucis*, et sic denominant *crucem, in qua Christus pependit.* קרוע שתי וערב laceratum ad formam crucis.

מַשְׁתִּיתָא *tela, textum:* עם אכסנא במשתיתא cum jugo textoris in tela, Jud. 16, 13. אכסן דגרדאין וית משתיתא jugum textorum et telam, Jud. 16, 14.

שׁוּתָא, שִׁיתָא *rete*, sic dictum quasi *textum*, quia instar *telae per formam crucis texitur*, Talm. ההוא שותא דהוו מנצו עלה istud rete, super quo litigabant duo: Bk. 117a. Sic et alibi R. Sal. per מצודה exponit: איתו ליה שותא ליתיב עליה כהנא afferte ipsi rete (loco pulvinaris) ut sedeat super eo sacerdos, Sab. 124b. In Ar. citatur et aliud exemplum, sed pro eo hodie in Gemara legitur שריתא vel שרותא trabs, id est, particula trabis, ein Block, Blöchlin. Ar. reducit ad *texendi* Verbum, quod sub forma שת proponit.

שַׁתָּא *annus.* Vide supra in שנה . שתי , שתים ibidem.

---

[121]) Cognatum est verbis שית *ponere* et שתת *fundare* i. e. *reponere asservandi et custodiendi causa.* **Conf. germ. Anlage, quod et de adumberatione aedificii *fundandi*, et de textura, filis quidem *positis*, per qua subtegmen trahitur, in usu est.**

שְׁחַךְ שְׁחַךְ *rubiginem facere, id est, contrahere, assumere.* כיון דמשחכי quia rubiginem contrahunt, Sab. 102b. דשחיך טפי quia vehementer rubiginem contrahunt, Bm. 26a. אם ראית דור שהשמים משחכין כנחשת מלהוריד טל ומטר si videas generationem in qua coeli sunt rubiginosi instar aeris, ut nec pluviam, nec rorem destillent, Tan. 8a. Semel est *frangere*, si lectio vera est: משום דמשחכי לה לקדירה propterea quia frangunt ollam, Bb. 19a. Ar. monet, in quibusdam libris legi דמשברי.

שְׁתַל *plantare:* עלי מיין סגיאין היא שְׁתִילָא juxta aquas capiosas ipsa plantata est, Ez. 17, 8. In Venetis legitur שְׁתוּלָה ex forma hebr. contra usum Targum. דִּשְׁתִּילָא בְּמַדְבְּרָא quae plantata est in deserto, Ez. 19, v. 13. דשתילא על מבוע דמיין quae plantata est juxta fontem aquarum, Ez. 19, 10. Pl. שְׁתִילִין בבית מקדשא plantati in domo sanctuarii, Ps. 92, 14.

שְׁתִילִין *plantae, plantulae:* בניך היך שתיליא דזיתיא filii tui erunt sicut plantulae olearum, Ps. 128, 3.

שַׁתָּלָא *plantator*, Rab. שתלא טבחא ואומנא plantator, lanio, et venae-sector, Bb. 21b. Vel שַׁתָּלָא, ex qua forma legendum videtur illud, צִיבוּ שַׁתָּלִין plantate plantatores, hebr. נטעו נטעים plantabunt plantatores, Jer. 31, 5. In libris scriptum est שְׁתִלִין sine י in medio, unde potius punctandum שָׁתְלִין ut sit Participium, juxta Hebraeum.

שתם. Hinc Verbum ap. Rab. אִנְשְׁתֵּים *halitum ducere:* האי ינוקא דלא מינשתים iste puer qui nullum amplius ducebat halitum, לינפפיה בנפווהא excitandus est vanno, vento scil. frigidiusculo agitato, quo anima redit et se movet per halitum, Sab. 134a. Est a נשמה *halitus, flatus*. B. Ar. explicat, שאין יכול להשתין qui non potest mingere; respiciens forte ad sequentem significationem, q. d. qui non est perforatus.

שְׁתַם [122] *perforare:* מכדי שישתום ויסתום ויגוב dum perforet, et rursus obturet et exsiccet, ע"ז cap. ult. in Misna. Gl. ויקוב. Sermo de vase vini a gentili perforato, ut vinum inde hauriat, et foramen rursus obturet, et circa foramen exsiccet, ne furtum animadvertatur.

אִשְׁתִּיתָא vide in litera א. Vox peregrina.

שְׁתַן הִשְׁתִּין *mingere.* Hebr. unde tantum legitur, משתין בקיר mingentem ad parietem, IS. 25, 22. 34. Eo quidam Hebraeorum, teste R. Davide in hunc locum, intelligunt canem, cujus proprium est mingere ad parietem. At, inquit Elias, הכלבה אינה משתנת בקיר canis foemina non mingit ad parietem. Unde satius est intelligi marem, masculum quemvis, etiam infimae et vilissimae conditionis. Apud Rabb. verbum usitatius est: Talm. כל האוחז באמה ומשתין כאלו מביא מבול לעולם quicunque (manu) prehendit membrum et mingit, perinde est ac si adduceret diluvium in mundum, Nid. f. 13a. יעמוד אדם במקום גבוה וישתין si steterit homo in loco alto et mingat, או ישתין בעפר aut mingat in pulverem, ut scil. absorbeatur urina, ib. צריך אני להשתין necesse habeo ego mingere, ibid.

שֶׁתֶן, שָׁתֶן *urina:* שתן היוצא מפי האמה urina exiens ex ore membri, Rab.

הַשְׁתָּנָה *mictio, commictio.*

שְׁתַם *fundere, firmare, stabilire solido substrato fundamento.* Hanc radicem author Aruch ponit, sed conjugata et derivata ejus ita varie et confuse scribuntur, ut vera radicis forma vix appareat. Litera ם plerunque exprimitur, unde ea indubie radicalis est. א in medio videtur duntaxat vocalis fuisse index, ut saepissime. Ea, accedentibus vocalium notis, tollenda erat: semel tantum sublata est, et ibi radix in propatulo est. Conabor analogiam restituere, quantum in tanta confusione fieri potest. Respondet autem in Tg. hebr. יסד. Praet. אלהא בחכמתא שְׁתְאַסְיָא ארעא deus in sapientia fundavit terram, heb. יסד, Pr. 3, 19. Thema est שְׁתַם quod primitus scriptum שׁאכ pro שְׁתַם: inde cum י paragogico שְׁתַמִי et ad euphoniam et commodiorem pronunciationem cum epenthetico Aleph, שְׁתְאַמִי, unde demum forma quasi emphatica a nomine insolenter ad verbum translata, שְׁתְאַסְיָא. Talia in Nominibus sunt, דְּחָלִי emphat. דַּחֲלְיָא timor, כּוּרְסֵי emphat. כּוּרְסְיָא solium, מִשְׁתֵּי emphat. מִשְׁתְּיָא convivium, et similia. Veneta habent שִׁית אֲסַיָּה דארעא quod speciem habet ac si esset, „posuit fundamentum terrae". Id pravum ac omnino falsum. Primo, quia שית hoc sensu non est chaldaeum: secundo, quia ponendi verba propria nomini שתאסיא in specie apponuntur, ut infra patebit. Hinc eluendum et illud mendum, שַׁוִּיתְיָהּ, pro שַׁוִּי שְׁתְמָה posuit fundamentum ejus, vel שַׁתְאַסָהּ fundavit eam, Ps. 24, 2. Infin. האן הויתא בְּמִשְׁתְּמֵי ארעא ubi eras in fundando me, cum fundarem terram? hebr. בִּיסְדִי, Job. 38, 4. Hic nuda radix est, excluso א, cujus tamen indicium quoddam in Venetis est, in quibus legitur בְּמִשְׁתְּמֵי quasi scriptum fuisset בְּמִשְׁתְּאָמֵי. Ithpehal, כד אִשְׁתְּאַם ארעא cum fundaretur terra, heb. בצקת עפר, Jobi 38, 38. Anomalia ex euphonia, pro אִשְׁתְּתַם. Aphel, אַשְׁתְּסַתָּא עושנא fundasti robur, heb. יסדת, Ps. 8, 3. Veneta אַשְׁתִּיתָא, ubi prave ם omissum ex scriptura.

שְׁתְאַסָא, שְׁתְאַסְיָא *fundamentum.* Prima forma analoga videtur fuisse שְׁתָם, formae כְּתָב scriptum, אֱסָר vinculum, אֱנָשׁ. Emphat. שְׁתָמָא quod scriptum fuit שתאסא et prave שְׁתְאַסָא vel שְׁתְאַסָא, pro שְׁתָאמָא. Adjectis autem figuris vocalium, litera index vocalis abjici debuit, ut supra factum in Infinitivo: עד דִשְׁתְּאַסָא בה quantisper fundamentum est in ea, heb. עד היסוד בה Ps. 137, 7. pro עד דִשְׁתָּמָא בה. Sic, וצדיקא שְׁתְאַסָא לִשְׁתְאַסָא in fundamentum, Job. 38, 38. justus autem est fundamentum in hoc mundo, vel בעלמא דעלמא mundi, Pr. 10, 25. Veneta mendose שְׁתְאָסֵין quod possit legi שְׁתְאַסְיָא ut ante positum,

[122]) Convenit cum hebr. שתם העין (Num. 24, 3. 15.) ubi vide lexica.

a forma שְׁתָאֲסֵי cum י paragogico et epenthetico א, ut supra ad principium radicis dictum. Plur. שַׁב שְׁתָאֲסַיָּא דאַרְעָא posuit fundamenta terrae, heb. מוסדי ארץ, Pr. 8, 29. שְׁתָאֲסַיָּא דתבל fundamenta mundi, מוסדות תבל, Ps. 18, 16. pro שְׁתָסַיָּא. Veneta mendosissime habent שִׁיתָא מַיָּא. Non dissimile mendum et illud, בֵּית שְׁתֵי מַחָא, pro בֵּית שְׁתָאֲסָהָא locus fundamentorum ejus, juxta heb. שתתיה, Jes. 19, 10. Vel magis analogice שְׁתָסָהָא ejus scil. terrae. דִּי בְעַפְרָא שְׁתָאֲסֵיהוֹן quorum in pulvere sunt fundamenta ipsorum (pleonasmus pronominis) vel שְׁתָסֵיהוֹן, hebr. יסודם, Job. 4, 19. Plura de hac radice non puto inveniri.

שְׁתַף *sociare, associare, consociare, adjungere, conjungere in societatem.* Inf. בְּמִשְׁתַּפְהוֹן טעותהון לאיקר in sociando eos, dum associant idola sua gloriosae majestati tuae, Ps. 69, 10. Pah. Part. דִּי מְשַׁתְּפִין לָךְ טעותהון להבריא qui adjungunt tibi idola sua in socios, Cant. 1, 7. Ithpah. ובנימין לא אִשְׁתַּתַּף et Binjamin non fuit consociatus cum fratribus suis, Esth. 3, 14. in sec. Tg.; ex forma hierosolymitana. Part. ונוכראי לא נִשְׁתַּתְּפִין עמך et alieni non consociantur tecum, Pr. 5, 17. Part. מִשְׁתַּתְּפִין, Job. 4, 20. Id mendosum est, pro מִשְׁתַּפְּפִין: ex c. 5, 4. יִשְׁתַּתְּפוּן, Job. 30, 8. mendosum est, pro יִשְׁתַּפְּפוּן, ib. 30, 8.

שׁוּתָף *socius:* דִּי אֲנָא שותף עם אתרוגא quia ego socius sum mali citrii, Esth. 7, 10. in sec. Tg. Pl. ארי ידיכון שׁוּתָּפִין בדם nam manus vestrae sociae sunt sanguinis, Jes. 59, 3. לא חברין ולא שותפין non socii neque participantes, Deut. 5, 21. in Jon. וְשׁוּתָּפִין לגנבין et socii furum omnes estis, Jes. 1. 23. Fem. והיא שׁוּתַּפְתָּךְ ipsaque est socia tua, Mal. 2, 14.

מְשׁוּתָּף *idem:* et apud Grammaticos, שם משותף nomen cum alio sociatum, id est, aequi vocum, homonymon, ambiguum. חוש משותף sensus communis: מלה מְשׁוּתֶּפֶת vox aequivoca.

מְשׁוּתֶּפֶת *idem.*

שׁוּתָּפוּת *societas, negotiatio communis, commercium:* אי בשותפות ידא aut societate manus, Lev. 5, vers. 21.

B. Ar. citat hic etiam ex Tg. Gen. 38, 18. שתפך וחוטרך, pro heb. חתמך ופתילך ומטך: sed in nullo Tg. hodie sic legitur.

שְׁתַק *silere, tacere.* Praet. וּשְׁתֵיק אהרן et siluit Aharon, heb. וידום, Lev. 10, 3. et sic saepius verbo דמם vel דום respondet, ut et aliis silendi verbis. אתאלמית שְׁתָקִית obmutui, tacui, Psalm. 39, 3. וּשְׁתֵיקִית et silui, Job. 31, 34. ארום שְׁתָקוּן quod siluerunt, heb. כי ישתקו, Ps. 107, 30. Legitur vulgo ex forma Participii, sed Praeteritum melius sententiae convenit. שְׁתִיקוּ tacent, Am. 5, 13. Part. שָׁתְקִין צדיקי silent justi, Ps. 58, 2. שתקין סבי tacent seniores ecclesiae Tzionis, Thr. 2, 10. Fem. תבי שָׁתְקָא sede silens, hebr. שבי דומם, Jes. 47, 5. והיא שתקא ipseque (lapis) silens est, hebr. לאבן דומם, Hab. 2, 19. Imper. שְׁתוֹק קדם יי׳ ואוריך ליה sile coram Domino, et expecta eum, heb. דום, Ps. 37, 7. ארנק שתוק ingemisce, tace, Ez. 24, 17. אתפנו אלי ושתוקו respicite ad me et silete, hebr. והשמו, Job. 21, 5. Fut. חמיתא יי׳ לא תִשְׁתּוֹק vidisti o Domine, ne sileas, heb. אל תחרש, Ps. 35, 22. אלהים לא תשתוק o Deus ne sileas, heb. אל דמי לך, Ps. 83, 2. יִשְׁתֹּק חגרא silebit contentio, heb. ישתק, Pr. 26, 20. יהיב בלחודוהי וישתוק sedebit solitarius et silebit, Thr. 3, 28. תשתוק תמן ולא יִשְׁתְּקוּן et silebimus illic, heb. ונדמה, Jer. 8, 14. ולא יִשְׁתְּקוּן nec conticescent, Ps. 30, 13. ישתקון כאבנא siluerunt instar lapidis, Exo. 15, 16. ישתקון תריצי על דא conticescent recti super hoc, hebr. ישמו? Job. 17, v. 8. וישתקון גלליהון et silebunt fluctus ipsorum, heb. ויחשו Ps. 107, 29. Fem. ולא תִשְׁתּוֹק עינך nec silebit oculus tuus a lachrymis, Thr. 2, 18. ולא תשתוק מלמבכי nec silebit a flendo, Thr. 3, 49. ולא יִשְׁתְּקָן neque silebunt, scil. עיני oculi mei, hebr. ואל תדמינה, Jer. 14, 17. Ithpah. יִשְׁתַּתְּקוּן הי כאבנא conticescent instar lapidum, Exod. 15, 16. in Jon. Pahel, וְשַׁתְּקִית נפשי et silere feci animam meam, hebr. דוממתי, Ps. 131, 2. Ap. Rab. שַׁתֵּק est *silentium imponere, tacere facere, vel jubere.* Aphel, מַשְׁתְּקָן גפיהן silebant, quiescebant alae ipsarum, Ez. 1, 24. לא תַשְׁתֵּיק מננא ne sileas a nobis, heb. אל תחרש, IS. 7, 8.

שְׁתוּקִי *puer spurius, certae matris sed incerti patris, cujus mater non potest nominare certum patrem.* At אסופי collectitius est, qui ex platea colligitur, patre matreque incertis, Kid. c. 4. Misna. 1. Femin. שְׁתוּקִית puella spuria incerti patris: שתוקי שתוקית לא ישא puer spurius, puellam spuriam ne ducat, Kid. 73a. Vide Jeb. 100b. De Esthera scribitur, quod non habuerit patrem, (Esth. 2, 7.) quaerit Medrasch וכי שתוקית היתה an spuria fuit? quod dicatur fuisse absque patre, etc. Vide Medr. illic.

שְׁתוּקָא *silens:* דמתילא ליונה שתוקא quae similis est columbae silenti, heb. על יונת אלם, Ps. 56, 1.

שַׁתְקָן *silens, taciturnus,* Rab.

שְׁתִיקָא *silentium,* Rab. שתיקה כהודאה דמיא silentium confessioni simile est. Qui tacet, consentire videtur. יפה שתיקה לחכמי׳ ק״ו לטפשים laudabile est silentium in sapientibus; quanto magis in stultis? En Israel 177b. ex TH.

שְׁתִיקוּתָא *idem:* ובליליא לא שתיקותא לי et noctu non est silentium mihi, Ps. 22, v. 3. מתחשבא היך שתיקותא reputatur quasi silentium, ib. 65, 2. מער קים שרת בשתיקותא נפשי propemodum habitasset in silentio anima mea, heb. שכנה דומה, Ps. 94, 17. עלעולא לִשְׁתִיקוּתָא convertit tempestatem in silentium, i. e. tranquillitatem, Ps, 107, v. 29. Ap. Rab. אג״א דיסורין שתיקותא merces, id est, optimum castigationum est silentium, vel, קבלה דיסורין שתיקותא, ut in Ber. 62a. id est, patientia, ut patienter eas homo ferat, neque Deo obmurmuret.

מַשְׁתּוּקָא *idem:* וקבל אגר טב על מַשְׁתּוּקֵיהּ et accepit mercedem bonam pro silentio suo, Lev. 10, 3. in Jon. Talmudici ad illud „tibi silentium laus est", (Ps. 65, 2.): סמא דכולא משתוקא selectissimum aroma omnium est silentium. De Deo multa tacere, maxima ejus laus est, et illud dixit David rex istis verbis: „Tibi silentium laus est". Advenit R. Dime

dixitque: In occidente (i. e. terra Israelis) dicunt vulgo: מלה בסלע משתוקא בתרין si verbum siclo uno carum est, tunc silentium duobus constabit, Meg. 18a. MK. c. 5. TH. Ber. c. 9. Si vis tibi comparare הדיבור loquendi facultatem pretio sicli unius, tunc certe השתיקה silentium comparabis siclis duobus. Nunquam etenim tacuisse nocet, nocet esse locutum. Aliter hoc proverbium adducit Josephus Scaliger p. m. in Trihaeresio cap. 14. quod non puto apud ullum authorem sic legi. In Vr. s. 26. R. Jehosua dixit: מלה בסלע ומשתוקא בשתים verbum siclo, silentium duobus siclis emito. Schimeon dixit: Omnibus diebus meis educatus fui inter sapientes, neque inveni corpori quicquam melius silentio. Haec ibi.

שִׁתּוּק *idem:* Item Ἀφωνία, *apoplexia*, More par. 1, cap. 42.

שתר [123]. Ithpahel, אִשְׁתּוֹתַר, אִשְׁתַּתַּר *relinqui, reliquum, residuum esse vel fieri, remanere.* Praet. אִשְׁתְּאַרִית בִּמְשַׁךְ כְּכַאי residuus factus sum cum cute dentium meorum, Job. 19, 20. Part. ודלא מום מִשְׁתּוֹתְרִין בַּהּ qui sunt absque macula, supererunt, relinquentur in ea, heb. יותרו, Pr. 2, 21. Futur. לא יִשְׁתַּתַּר בידיהון טובהון non relinquetur in manibus ipsorum bonum ipsorum, Job. 21, 16.

שָׁתַת *fundare*, Rab. Ap. Talm. שממנה הושתת העולם de quo vel super quo (lapide) fundatus est mundus: Dixit R. Isaac faber: אבן ירה הק"בה בים וממנו נשתת העולם lapidem projecit Deus sanctus benedictus in mare, de quo fundatus est mundus, Joma 54b. Lapis iste dictus fuit אבן שתייה lapis fundationis. Meminit ejus R. David in libro Radicum in rad. שות et in Comment. Ps. 11.

מַשְׁתִּית *fundamentum:* שמשם משתיתו של עולם unde (ex Tzione) est fundamentum mundi, sicut dictum est: „Ex Tzione perfectio pulchritudinis", (Ps. 50, 2.) Citat R. Salom. Eccl. 2, v. 5. ex Medr. Tanchuma.

שְׁתַת *stillare, guttatim fluere vel effluere*, Rab. לא היה דמי שותת non exstillasset sanguis meus, Sanh. 107a. ושותת מבית שחיטה et fluit e loco mactationis: כאן בשותתת כאן במתרזת hic de guttatim, illic de copiose effluente sive egerente intelligendum, Chol. 38a.

שְׁתִיתָא *edulii species ex frugibus in fornace exsiccatis, vel ex farina lentium facta, mixta cum sale.* Disputant Talmudici, qua oratiuncula hoc edulium sit consecrandum, antequam quis de eo comedat? Ber. 8a. מייתו ליה בונא דשתיתא דטלפחי afferunt ei pugillum vel cochleare edulii שתיתא ex lentibus, Git. 70a.

שְׁתִיתָאה *idem:* הרי מיני שתיתאה שדר ברזלי הגלעדי לדוד duas species hujus edulii misit Barsillai Gileadita Davidi, ע"ז fol. 38b.

שִׁית, שִׁתָּא *sex.* Haec forma defectiva est, ut apparet ex sequentibus, ubi duo ת exprimuntur: ונח בר שית מאה שנין et Noach erat filius sexcentorum annorum, Gen. 7, 6. כל נפשתא שתין ושית omnes animae erant sexaginta et sex, Gen. 46, 26. בְּשִׁית מאה כספא pro sexcentis argenteis, IR. 10, 29. כְּשִׁית מאה גברא quasi sexcentos viros, IS. 13, 15. ילדית ליה שתא בנין peperi ipsi sex filios, Gen. 30, 20. שתא עשר סמכין tres et decem bases, Exo. 26, 25. חד מן שתא בהינא unam de sex (partibus mensurae) Hin, id est, unam sextam, Ez. 4, 11. Similis locutio Ez. 45, 13. כן לשתא קנין sic sex calamis, Exo. 25, 33.

שִׁתִּין *sexaginta:* ויצחק בר שתין שנין et Isaac filius sexaginta annorum, Gen. 25, 26.

שְׁתִיתָאי, שְׁתִיתַי *sextus:* והוה צפר יום שתיתי et fuit mane dies sextus, Gen. 1, 31. וילדת בר שתיתאי et peperit filium sextum Jacobo, Gen. 30, 19. Emph. ביומא שְׁתִיתָאָה in die sexto, Ez. 16, 5. ושתיתאה et sextus erat Iitheham, IIS. 3, 5. בשתיתאה in sexto, etc. Fem. שְׁתִיתָא sexta: ית יריעתא שתיתא cortinam sextam, Exod. 26, 9. בשתא שְׁתִיתָא in anno sexto, Lev. 25, 21.

שִׁיתָּסַר *sedecim, decimus-sextus.* Compositum ex שית sex et עסר decem. Frequens ap. Talm. et in TgH.

שְׁתוּת *sexta pars*, Rab. Ap. Talm. לא מוסיפין על המדות יותר משתות non addunt ad mensuras magis quam sextam partem: ולא על המטבע יותר משתות neque ad monetam ultra sextam partem: והמשתכר לא ישתכר יותר על השתות et qui lucratur, ne lucrator ultra sextam partem, Bb. 90a. Id etiam proponitur in Bm. 40b. Vide supra in שכר. Maim. p. 4. in statutis de furto: בני מדינה שרצו להוסיף על המדות או על המשקלות לא יוסיפו יותר על השתות cives cupientes augere mensuras vel pondera, non augebunt ultra sextam partem: שאם היה הקב מכיל חמש ועשאוהו מכיל ששה הרשות בידן יותר על ששה לא יעשו veluti si Cabus contineat quinque, si velint ut contineat sex, id illis licitum est: ultra sextam autem non adjicient.

---

[124]) Ex יתר praefixo ש.

Abbreviaturae literae ש.

ש'

שער *porta*. Sic persaepe vocant sectiones librorum, quas nos capita dicimus: ut, שע"ד cap. 74. Sic בעל עקידה *Baal akeda* suum librum distinxit in שערים; item liber *Reschis chochma* in שערים distinctus est, unde in eo בש"ק, id est, בשער קדושה *in capite, quod incipit* קדושה.

ש"א

שום אתתא *nomen mulieris*, heb. שם אשה.

שא"לב

Vide in א"לב.

ש"ב

שאר בשרי *propinquus carnis meae*, cognatus meus, ex Levit. XVIII, 6. In epistolis frequens.

ש"בנ

שום בר נש *nomen filii hominis*, id est, nomen proprium viri. נש per aphaeresin, pro אנש. Usurpant Masorethae ad ea vocabula, quae quandoque propria, quandoque communia et adpellativa sunt. Adducit Elias in fragmentis tabularum. Nostra exemplaria biblica nunc aliter habent, et fere integre voces scriptas.

שב"עפ

שבעל פה *quae per os*, scil. tradita est. Praecedere solet תורה *lex*. Ea duplex: una תורה שבכתב *lex in scripto tradita*: altera תורה שבעל פה *lex ore tradita*. Haec traditiones continet, quas ore tantum alter alteri tradiderunt, inde a Mose usque ad descriptionem Talmud, in quo scriptis comprehensae. In Zohar pro litera ש ponitur more Chaldaico et Talmudico ד, ut אורייתא דב"עפ *lex ore tradita*.

ש"ג

של גוים *gentilium*, id est, Christianorum, vel singulariter של גוי *Christiani*: ut, שחתך בסכין ש"ג *quod discidit cultro hominis Christiani*. Judaei non quidvis quibusvis cultris scindunt. Habent semper apud se duos cultros: unum, סכין של בשר *cultrum carnis*, ad carnium scindendarum usum destinatum: alterum, סכין של חלב *cultrum lactis* et lacticiniorum, ac fructuum. Iam quaestio est, an licitum sit comedere, quod cultro ש"ג scissum aut mactatum sit.

ש"ד

שרש דבר *radix rei*, principalis status, fundamentum, raecipuum rei. (Job. XIX. 28.)

2. שפיכות דמים *effusio sanguinum*, caedes, latrocinia. Hinc in tractatu Talmudico Joma. f. 9. legitur: Sanctuarium primum quare fuit vastatum? ob tria scelera: nempe propter עבודה אלילים גלוי עריות ושפיכות דמים, *idololatriam, incestuosum concubitum, et effusionem sanguinum*, sive caedes. Haec tria abbreviate solent scribere ע"א ג"ע וש"ד, ut suis locis dictum.

3. שפיר דמי *pulcrum, bonum, rectum videtur, rectum est*. Talm.

ש"ה

שלשלת הקבלה *catena kabalae*. Nomen est libri historici, qui in Tzemach David saepe citatur.

שה"י פ"הי

שבת היום, פסח היום *Sabbatum est hodie*, *Pesach est hodie*, vide Esth. 3, 8. in Targ. sec. Talm. Megilla folio 13.

שה"עה

שלמה המלך עליו השלום *Salomon rex, super quo sit pax*. Sic aliquando, דה"עה pro דוד המלך David rex, etc.

ש"ו

שתי וערב *stamen et subtegmen*. Textorum vocabula sunt. Hujusmodi textura, quia per formam crucis fit, ideo ad crucem adpellandam hac locutione utuntur: ut קרעו ש"ו *laceravit illud cancellatim*, σταυροειδῶς, *per formam crucis*. Adpellant etiam sic crucem Christi. Unde Rabbi Bechai Deut. 30, 220d. editionis Venetae, in folio, explicans locum hunc. *Qui sanctificant se et qui mundant se in hortis, post unum in medio*, (Jesa. 64, 17.) sic scribit: Sanctificantes se, *illi sunt filii Edom*, (id est, Christiani) *quorum consuetudo est*, *movere digitos suos hinc inde* (id est, signo crucis se sanctificare.) Purificantes se, *illi sunt filii Ismael* (id est, Turcae) *quorum consuetudo est lavare manus suas et pedes suos*, (quam abluendi consuetudinem ab Esau et Judaeis habent,) post unum in medio רמז לשתי וערב של אדום *id significat crucem Edomaeorum*, (id est, Christianorum) *per quam se sanctificant*. Kimchi ad eumdem locum Jesaiae notat: Sanctificantes se; *Plerique interpretes explicant de illis, qui sanctificant se manibus suis* בשתי וערב (id est per crucem) *quam faciunt*. Intelligit Christianos, quos mox illic expresse vocat נצרים, *(Natziraeos)*.

ש"ום

שפיר, וורמש, מענץ, germanica vocabula sunt, Speir, Worms, Mentz, *Spira, Wormatium, Moguntia*. In contractibus matrimonialibus solent uti hac abbreviatura. Nempe, si uxor aut maritus primo vel secundo anno moriatur absque liberis, tunc servatur constitutio vel jus priscum trium harum urbium, in quibus synagogae Judaicae totius Germaniae fuerunt antiquissimae. Constitutio ista fuit, ut, si alterutra pars intra biennium decedat sine liberis, pars superstes capiat totam dotem partis defunctae. Si tertio anno maritus absque herede moriatur, tunc uxor nihil capiat, nisi dotem propter nuptias. Subscribunt ergo ad hos contractus, כתקנת ק"ק ש"ום id est, *juxta constitutionem synagogarum sanctarum Spirae, Wormacii, Meguntiae*.

שו"ש

ששון ושמחה *gaudium et laetitia*. Plerumque cum ב servili. In epistolis, cum primis optionibus, et adprecationibus votivis ejus usus obtinet. Ex Gemara Talm. Babyl. Succa c. IV. §. 5. hac occasione (juxta vulga-

rem in simili casu diverbii Rabbinici usum: פרצה קראה לגנבא i. e. *ruptura facit furem;* quod nos dicimus, *occasio facit furem),* lepidam fabulam ex Hebraeo conversam huc transcribere operae existimamus esse pretium. *Duo fuerunt haeretici, quorum unus* שמחה *alter* ששון *adpellabatur. Ait Sason ad Simcha: ego omnino longe praestantior sum te, siquidem Scriptum est:* gaudium et laetitiam consequentur, Esr. 35, 10. (hoc loco sason *simcha* ordine prior est.) *Regerit alter: ego dignitate longe te jure divino antecello, quoniam S. E.* Laetitia et gaudium obviabat eis, Esth. 8, 17. (Heic Simcha prior est τῷ Sason.) *Ait Sason Simchae: Olim deturbatus e coelo exulabis, atque Israelitarum praecursor futurus es, ipsis viam monstrans, et aquarum vada primum tentans; secundum illud, quod scriptum est:* cum laetitia exibitis, Es. 52. *Cui alter: de te ejusmodi quid praedixit olim* Esaias, c. 12, 3. Haurietis aquam cum gaudio. *Dicit Sason τῷ R. Abhu: Seculi futuri temporibus in mei honorem aquam haurietis e Siloah,* Q. S. E. et haurietis cum gaudio. *Ad hoc Abhu regessit: Si* לששון *scriptum esset, utique commoda esset interpretatio tua; ast nunc, quia exstat* בששון, *tibi detrahenda esset cutis, et implenda aqua in festo.*

ש"ז

שכבת זרע *concubitus seminis,* seminis profusio inanis.

ש"ח

שנאת חנם *odium inmeritum.* Hoc viguisse dicunt in Templo secundo, et propterea etiam vastatum esse. Quia vero illud peccatum nondum est satis expiatum, ideo differtur Templi restauratio. Aequiparatum etiam fuit hoc peccatum tribus peccatis, quae viguerunt in Templo primo, de quibus paulo ante dictum in ש"ר.

2. שומר חנם *custodiens gratis,* cui opponitur שומר שכר *custodiens pro mercede.* Talm.

ש"ט

שם טוב *nomen bonum:* נפטר בש"ט *discessit ex hac vita cum nomine bono.* Est et nomen proprium, ut supra dictum, (in ש"ר.)

שי"בה

שתיקה יפה בשעת התפלה *silentium pulchrum est tempore precum.* Vidi in synagogis Judaeorum, paritibus inscriptum. Sed nihil minus, quam hoc, ab ipsis observatur.

שי"לנע

שם, יפת, למך, נח, עבר *Schem, Japhet, Lamech, Noach, Ebher.*

ש"ינ

שיחיה נצח *qui vivat aeternum.* In epistolis ejus usus, quando viventis nomen exprimunt.

ש"ל

שלמה לוריא *Salomo Luria.* Nomen proprium celebris Rabbini est, qui scripsit librum de cibis et aliis rebus vetitis ac licitis. In eum librum commentarius exstat, in quo subinde haec abbreviatura occurrit.

2. שחטאנו לפניך *qui vel quod peccavimus coram te:* in libris aut formulis precum.

3. שייך לעיל *pertinet supra,* id est, ad superiora, convenit antecedentibus adiungi.

של"יט. שלי"טא

שיחיה לימים טובים אמן *qui vivat ad dies bonos, Amen.* Euphemia post viventis nomen. In titulis librorum saepe occurrit.

ש"לש

שלום לך שלום *salus tibi sit, salus,* id est, salutem plurimam tibi dico. In epistolarum exordiis utuntur.

ש"מ

שמע מנא *audi ex eo.* Scribitur et מנה. Apud Talmudicos frequens, pro *inde scias,* cognoscas, intelligas, discas. Vel, שמענא מינא *audimus, percipimus inde.*

2. שם מפורש *nomen expositum.* Cabalistae sic vocant expositionem nominis tetragrammati יהוה. Saepius tamen dicitur המפורש.

3. שלחן מלכים *mensa regum.* Talm.

ש"מע

1. שחריה, מנחה, ערבית *matutinum, vespertinum, nocturnum,* quae sunt tria tempora precum.

2. שדי מלך עולם *omnipotens rex mundi.*

3. שאו מרום עיניכם *attollite sursum oculos vestros.*

ש"נ

שיחיה נצח, ut antea in ש"ינ, quomodo rectius scribitur.

שנ"ב

שהכל נהיה בדברו *cujus verbo omnia exstiterunt,* scil. benedictus sit. Pars est consecrationis sacrae in ciborum usu.

ש"ס

ששה סדרים *sex ordines, sex partes operis Talmudici,* quo nomine totum Talmud adpellant: ut, ב"שס *in Talmud,* שב"שס *quod in Talmud,* שה"שס *quod* etc. In Targum Jon. כל קבל שית סדרי מתניתא *juxta sex ordines traditionum* Talmudicarum. Exod. 26, 9. מתניתא idem quod Rabbinice משנה id est, δευτέρωσις *traditio, secundaria lex* et doctrina, quae opere Talmudico comprehenditur.

שס"ה

Literae numerales sunt, valentes 365, quot sunt dies anni, et quot sunt praecepta Legis prohibitiva. De his traditio Talmudica in tractatu מכות *Makkoth* c. 3, f. 23, 2. תר"יג מצות נאמרו לו למשה בסיני שס"ה לאוין כמנין ימות החמה רמ"ח עשיים כנגד איבריו של אדם אמר רב המנונא מאי קרא תורה צוה לנו משה מורשה תורה בגימטריא הכי id est, 613. *praecepta dicta fuerunt Mosi in Sinai;* 365 *negativa, juxta numerum dierum solarium,* 248 *factiva sive adfirmativa, juxta membra hominis. Dixit Rabbi Menunna: Qua scriptura id probatur?* תורה *Legem praecepit nobis Moses haereditoriam,* Deut. 33, 4. *ubi* תורה *Geometrice est* 613. Ad hanc traditionem R. Salomonis glossa est: 248 *praecepta faciendi sunt, quia unicuique membro dicitur: fac, serva praeceptum;* 365 *praecepta non faciendi sunt, quia unoquoque die monentur homines, ne transgrediantur os DOMINI.* Vide Caphthor folio 145.

ש"ע

שמיני עצרת *octavus dies interdicti* sive prohibitae operae. Octavus dies festi Paschatis et Tabernaculo-

rum sic vocantur, quod totus sacer sit, et omnis servilis opera in eo prohibita. Vide Lev. 23, 36. Deut. 16, 6.

2. של עולם *mundi*. Sic praecedit רבון vel רבונו, ut supra in רש"לע positum.

3. שלחן ערוך nomen libri est, constitutiones omnes juris utriusque continens. Is sic abbreviate saepe citari solet.

שע"הול

שחור על הלבן זכר לחרבן *nigrum super albo, memoriale est desolationis*, scil. templi et urbis. Ejus numquam oblivisci debent, juxta id quod dicitur Psal. 86, 5. 6. Inde nigrum orbem aut aliam figuram parietibus albis aedium vel synagogarum adpingere solent, cui abbreviaturam illam interdum adponunt.

ש"פ

שוה פרוטה *pretium aequum pecuniae. Prutah* parvae monetae species, unde synechdochice pro pecunia usurpatur. שוה *aequum, aequale*, quod aequo pretio pecuniae respondet.

ש"צ

שליח צבור *legatus, nuncius.* Minister coetus seu synagogae, qui ad ecclesiae vel scholae officia expedienda mittitur, aedituus. Cum servilibus, וש"צ, כש"צ, (et cum ה articulo הש"צ.)

שצ"ם חנ"כל

Vide supra in litera ה.

ש"ר

שמות רבא *glossa magna in Exodum.* Vide ב"ר.

2. שם רע *nomen malum.*

3. שלום רב *salus plurima.*

ש"רי

שם רשעים ירקב *nomen improborum putrescat*, ex P r 10, 7. Reperi in libro Kabalae R. Abraham fol. 28d. et in lib. Juchasin, fol. 139. de Tzadok et Baiethose, primis Zaducaeorum auctoribus, usurpatum. In eadem Kabala Rabbi Abrahami fol. 33d. legitur: על אלו נאמר זכר צדיק לברכה ועל המינים נאמר שם רשעים ירקב id est, *de illis* (justis Israelitis) *dicitur*: *memoria justi benedicta sit. De haereticis vero dicitur*: *nomen improborum putrescat.*

ש"ש

שם שמים *nomen coelorum*, id est, nomen Dei, coelos inhabitantis. Cum servili, כל מעשיך יהיו לש"ש *omnia opera tua sint ad* honorem *nominis Dei.*

2. שמואל שולם nomen proprium Rabbini, de quo vide in אש"ש.

ש"ת

שלמא תנינא *salus secunda.* In fine literarum uti solent, quando post conclusionem amplius aliquid adjicitur, quod altera salutis precatione clauditur, ut nos dicimus: *Iterum vale.*

2. שמא תימא *forte dices, objicies.*

3. שומע תפלה *exaudiens preces.* In fine precum solent ב"אי ש"ת, quae vide in litera ב.

4. שעת תפלה *hora, tempus precationis*, ut שאל אדם צרכיו בש"ת *cupiens homo necessitati naturae consulere in tempore precum.*

ת[1]

תָּא *thalamus, cubiculum,* προκοιτών, *procoeton, excubitorium, atrium stipatorum regum et principum;* hebr. Plur. תָּאִים et תָּאוֹת. Rabbini ponunt illud extra domum principalem, ut sit quasi *appendix, et exterioribus lateribus annexum.* Tribus nominibus Talmudici dicunt illud appellari, unde in Bb. c. 4. in principio Gemarae; שלש שמות יש לו יציע צלע תא tria sunt nomina ipsi, Jazia, Tzela et Ta, De Jetziah vide 1R. 6, 5. Vocatur *substructio, stratum.* De Tzelah Ez. 41, 6. De Ta, Ez. 40, 7. 10. et saepius, item 1R. 14, 28. Vide et Ar. in יציע.

תְּאַב *desiderare, concupiscere.* Praet. רגנת ולחוד תְּאֵיבַת נפשי desiderat et tantummodo concupiscit anima mea, heb. כלתה consumitur desiderio, Ps. 84, 3. Vulgo habent libri תְּאֵיבָא, pro quo possit legi תָּאֵיבָא ex Participio, sed quia antecedit Praeteritum, רְגֵנַת, et in Hebraeo sunt quoque Praeterita, praestat legi similiter ex Praeterito. Partic. fem. ארום תָּאֲבָא אנא לאתגיירא nam desidero ego proselyta fieri, ad Judaismum assumi, Ruth. 1, v. 16. ונפשי תאיבא לקל מלוי et anima mea concupiscit vocem verborum ejus, Cant. 5, 6. Plur. masc. בארעא דהויתון תָּאֲבִין בה לכל מדעם in terra in qua fuistis desiderantes nihil omnino, Hos. 13, 5.

תְּיאוּבָא, תְּיאוּבְתָּא *desiderium, concupiscentia, appetitus.* Cum aff. pron. ולות בעליך תהי תְּאוּבְתֵּיךְ et erga maritum tuum erit appetitus tuus, heb. תשוקתך, Gen. 3, 16.

תַּאֲבוֹן *idem*, Rab.

תאה. Ad hanc formam revocat Ar. locum ex Gen. תָּאֵי דאוכליך חלבא veni, et comedendum dabo tibi lac. Est Imperativus analogus ab אתה, unde א in Imperativo excidit. Alterum legitur in Targ, ומרכיך וְתָאֵי, Gen. 27, 40. in Jon. Locus corruptus

---

[1]) *Thav*, duodecima atque ultima alphabeti chald. et hebr. litera, juxta pronunciationem dentalis est, gr. ϑ, arab. ت vel ث respondens. Ex more vero permutationis et ceterarum literarum ejusdem organi ד et ט, et literae ש vice fungitur, ut suo loco dictum. Potestas ejus etymologica modo radicalis est, modo servilis, de q. vide apud grammaticos. In numeris, ut syr. ܬ, 400 valet.

est. Postremum accipio וְתָאֵי et thalamos, conclavia. Quidam Hebraeorum exponunt וּבָא et venit. At id sensum commodum nullum ibi refert. De priori voce vide in רכך.

תְּיָאָה *laseris herbae species:* התיאה והחלתית ופלפלין, Okez. c. 3. In Ar. scribitur תייה [2]. In Chol. 58b. scribitur תיעה, quod in Ar. adducitur חייקה. Huc forte respexerunt LXX. Jes. 51, 20. תוא vertentes *betam.*

תאט, תיאטרו, תִּיאָטְרוֹן, θέατρον *theatrum:* יום תיאטרון היה והלכו הכל לראות dies theatri erat, ibantque omnes spectatum, Br. s. 87. Locus est in quo ludi jucundi et spectacula publica exhibentur. Pl. יושבין בבתי תיאטריות: eunt in theatra הולכין לתאטריות consident in domibus theatrorum. In TH. fol. 7d. corrupte pro eo legitur חרטיות. Scribitur et cum ט ab initio. In Tg. cum addito א ab initio, בית חופאה לְאַחְיָאטְרוֹן tectum theatri, Ez. 27, 6. R. David hic notat: לא הבנתי מלת לאחיאטרון non intelligo vocem אחיאטרון, et in quibusdam exemplaribus legitur לאחר נטרון. Non mirum id, quia non omnes Hebraei Graecas aut Romanas voces cognitas habebant. Plurale cum Affixo ex forma analoga, ליטין אתון במעלכון לבתי תֵיאַטְרוֹנֵיכוֹן maledicti eritis, cum iveritis in domos theatrorum vestrorum, Deut. 28, 19. in Tg. Jon.

תאל [3] תְּאָלִין, תְּאָלִין *palmae parvae et novellae, aut certae species arborum.* קדחו בה תאלי crescebant in eo arbores; gl. אילנות, Bb. 109a. ענבי תאלא uvae vitis crescentis in palma, Git. fol. 70a. המזבן ארעא לחבריה צריך למכתב קני לך דקלין ותאלין הוצין וציצין vendens agrum socio suo, opus habet scribere (in literis venditionis): Posside tibi palmas robustas, palmas-novellas et arbusta quaeque: Bb. 69b. Glossa inquit, דקלין esse palmas justae aetatis et magnitudinis, תאלין *plantas palmarum novellas.* Alibi literis inversis legitur, תרתי תלאי במערבא duae novellae palmae sunt in occidente, sc. terra Israel, Sab. 110a. הוה ליה הנהו תאלי erant ipsi istae palmae tenerae, Bb. 22b. ותלתא תאלאתא בקינא הוו קיימי et tres novellae palmae in nido uno stabant, id est, conjunctim, haec juxta illam, Bk. 58b.

תאלם. Non est vox significativa, sed symbolica, cujus quatuor literae denotant *quatuor plagas, quibus vapulat, qui comedit de reptili immundo, sive terrestri, sive aquatico:* unde illud, אכל פוטיתא לוקה ארבע comedens reptile illud aquaticum, vapulat quatuor plagis, Pes. 24a. Erub. 28a. Idque propter quatuor praecepta de reptilibus: veluti de aquatilibus, Lev. 11, 10. 11. 12.: de terrestribus, Lev. 11, 42. de utrisque v. 43. Item Deut. 14, 10. Vide Aruch in פטיתא.

תְּאֹם תְּיוֹם Plur. תְּאֹמִים, תְּיוֹמִין *gemini, gemelli: res gemellae, combinatae, geminatae:* וילדן תיומין בכל עדן et pariebant gemellos omni tempore, Cant. 4, 2. et 6, 5. Saepius pro א est י apud Rabbinos. In Masora sumitur pro *gemellis vocum, quae in uno versu continuo repetuntur:* ut, גבים גבים, IIR. 3, 16. Item תאמים *gemini, signum coeleste,* ap. Rab.

תְּיוֹמֶת *gemellatum, gemellum, bifidum, duplum:* נחלקה התיומת si divisa sit, i. e. a se separata, summitas bifida, Suc. 32a. De ramo palmae, cujus media folia gemella sive bina eminent.

הִתְאִם, אַתְּיֵם *gemellari, gemellum, geminum esse vel fieri.*

מַתְאִימוֹת *dentes molares, dentes majores, quorum unus videtur ac si duo essent,* Bech. cap. 6. in Misna.

תאן תְּאֵינָא, תְּאֵינְתָּא, *ficus, arbor et fructus.* In Prophetis scribitur contracte תֵּינָא: ut, ואמרת לְהוֹן תֵּינְתָא et dixit ipsis ficus, Jud. 9, 11. דנטר תֵּינְתָא אכל פֵּירֵיהּ qui custodit ficum, comedit fructum ejus, Pr. 27, 18. ואמרו אילניא לְתֵינְתָא et dixerunt arbores ficui, Jud. 9, 10. כבכרה בתינתא sicut primitivus fructus in ficu, Hos. 9, 10. Cum aff. וְתֵינְתְהוֹן למפחת נפש et ficum ipsorum in exsufflationem animae, id est, enecuit, Joel. 1, 7. Pl. טרפי תְאֵינִין folia ficuum, Gen. 3, 7. לא תאנין וגופנין non ficus aut vites, Num. 20, 5. יסבון דבלת תֵּינִין accipiant palatham ficuum, IIR. 20, 7. תינין טבן ficuum bonarum valde, Jer. 24, 2. תינין בישין ficus malae, ib. דמתילא לבכורי תְאֵנִים quae assimilatur primitiis ficuum, Cant. 2, v. 13. Forma est hebraea. וגופנין וּתְאֵינִין et vitium et ficuum, Deut. 8, 8. דמן לתינין בכירן similes sunt ficubus primitivis, Nah. 3, 12. כתינין בכירין sicut ficus primitivae, Jer. 24, 2. Emph. ומן תְאֵנַיָּא et de ficubus, Num. 13, 24. תֵּינַיָּא וגופניא טענו פריהון ficus et vites tulerunt fructus suos, Joel. 2, 22. ותיניא נתרא et ficus emarcuerunt, Joel. 1, 12. תֵּינַיָּא טבתא טבן לחדא ficus bonae, bonae erant valde, Jer. 24, v. 3. כתיניא טבתא האלין sicut ficus bonae istae, Jer. 24, 5. Cum aff. pron. פרי גופנך וְתֵינָךְ fructus vitis tuae et ficus tuae, Jer. 5, 17. ותחות פרי תְאֵנוֹהִי et sub fructibus ficuum ejus, IR. 4, 25. וגבר פרי תֵינוֹהִי et quisque fructus ficuum suarum, IIR. 18, 31. וְתֵינֵיכוֹן זיתיכון et ficus vestras et oleas vestras, Am. 4, 9. גופנידהון ותינידהון vites vestras et ficus vestras, Ps. 105, 33. גפנה ותינתה vitis ejus et ficuum ejus, Hos. 2, 12. Legitur id in libris וְתֵינָהּ quasi ex forma masculina תֵּין, sed femininum est, et in Prophetis semper plurale, unde legendum, ut positum.

תָּאַר, in Pihel תֵּיאֵר *definire, delineare, formare, describere, denominare, maxime a forma:* וכן יְתָאֲרוּ הדבור et sic denominant vel formant locutionem. הִתְאַר *formari, describi, denominari:* בעת שֶׁיִּתְאַר אותו in tempore, quando informatur ea forma, quando denominatur. תּוֹאַר, תּוֹאֵר *idem* in Pihal. וכאשר יְתוֹאַר הדבר בתאר quando res aliqua denomi-

[2]) Gr. θυΐα, ας, ἡ, *thya, arbor perpetuo virens et odorata.*

[3]) Pers. تال *genus palmae, ex quo liquor inebrians profluit* (borassus flabelliformis). Vide Vul. lex. pers. I. p. 415.

natur a forma, לא יתואר שם העדר non denominatur nomine privationis.

מְתוֹאַר ,מתואר *denominatum, formatum, paronymum, conjugatum.*

תּוֹאַר *forma.* Apud Grammaticos, שם התואר nomen formae, formale, concretum, adjectivum, nomen denominans: ut, ראובן חכם. Hic ראובן est שם הַמְּתוֹאַר nomen denominatum, חכם est שם הַתּוֹאַר nomen formae, adjectivum. Sic enim denominatur a sapientia quae est in eo. Item *nomen appellativum et commune*, quomodo opponitur nomini proprio, quod vocant שם העצם. Unde Ab. Esra scribit Exod. 3. Quatuor modis distinguitur שם התואר a שם העצם nomen proprium a nomine appellativo. Apud Theologos תואר est *attributum, epitheton:* תוארי השם attributa, proprietates Dei: כל תואר הנמצא בספרי האלהים ית׳ הוא תואר פעולות לא תואר עצמו או מורה על שלמות מוחלט וכו׳ omne attributum quod in libris sacris de Deo reperitur, vel est attributum operum, non attributum essentiae ipsius: vel docet de absoluta ejus perfectione, etc. תוארים עצמיים attributa essentialia. Talmudici haec appellant מדות אלהים mensuras Dei: תארי השם בשלילות הוא התואר האמתי denominationes Dei per negationem (hoc est, attributa negativa) sunt denominatio vera: תוארו בחיובים denominatio ejus per affirmationes (attributa affirmativa.) תארי החיוב attributa affirmativa. תוארים שוללים vel תוארי השלילה attributa negativa. De his vide Majemonidem in More par. 1. c. 52. 53. 54. 55. et seqq.

תּוֹרִיתָא *figura, forma, species,* idem quod תואר, elisa gutturali: תוריתא דנהמא forma panis, Ber. 37b.

תְּבַב[4] *vibrare, contorquere.* Sic ponitur per metaphoram pro heb. עורר *excitare, suscitare.* Item, *fudit, prostravit, diffluere fecit, confecit, interfecit,* heb. הִגַּר a נגר. Praet. והוא תַּבֵּב ית מורניתיה et ipse excitavit, vibravit lanceam suam, hebr. עורר, IIS. 23, 18. Veneta תַּבֵּית quod est mendosum. וְתַבֵּבְתָּא ית בני ישראל על ידי קטולי חרבא et diffluere facies filios Israël per manus occidentium gladio, hebr. ותגר. R. David scribit hoc loco; hoc verbum hebraeum habere ענין ההתכה significationem *effusionis:* nam sanguis hominis effunditur per plagam gladii. Part. וּמְתַבֵּב על ידי מורניתיה et fudit, prostravit, interfecit per lanceam suam octingentos occisos tempore uno, IIS. 23, 8. Imp. וְתַבְּבִנּוּן על ידי קטולי חרבא et interfice eos per occidentes gladio, hebr. והגרם diffluere fac eos, funde, prosterne. Fut. וְאֲתַבֵּב על ידך et fundam per manus tuas ad torrentem Kischon Siseram, heb. ומשכתי Jud. 4, v. 7. Cum aff., וַאֲתַבְּבִנָּהּ לשיצאה et fundam, prosternam eam in internecionem, Jes. 14, 23. Veneta hic mendosa sunt.

תבה תֵּיבוּתָא ,תֵּיבוּתָא *arca, capsa,* hebr. תבה, ארנו, quibus in Tg. respondet: ut, עבד לך תיבותא דאעין fac tibi arcam lignorum, i. e. ligneam, Gen. 6, 14. ומהלכא תיבותא et ibat arca in superficie aquarum, Gen. 7, 18. ונטלו ית תיבותא et portabant arcam; ib. v. 17. ונחת תיבותא et quievit arca, Gen. 8, 4. ית כות תיבותא fenestram arcae, Gen. 8, 6. תיבותא דגומא arcam scirpeam, Exo. 2, 3. וחזת ית תיבותא et vidit arculam illam in media alga, Exod. 2, 6. וית תיבותא et capsulam cum muribus aureis, IS. 6, 11. ית אורכא דְתֵיבוּתָא longitudinem arcae, Gen. 6, 15. ית חופאה דתיבותא operculum arcae, Gen. 8, 13. ותעול לתיבותא et ingredieris in arcam, Gen. 6, 18. די עמיה בתיבותא quae cum ipso in arca erat, Gen. 8, v. 1. תשוון בתיבותא ponetis in capsula ad latus ejus, heb. בארגז, IS. 6, 8.

תֵּיבָה ,תֵּיבוּתָא *dictio, vox, vocabulum,* apud Grammaticos Rabbinorum. Pl. תֵּיבִין, et תֵּיבוֹת. Hinc, ראשי תיבות capita dictionum, id est, abbreviaturae ex initialibus diversarum vocum literis factae: סופי תיבות fines vocum, id est, abbreviaturae ex ultimis vocum literis desumptae. Elias vult, fuisse aliquando discrimen inter מלה et תיבה, ut מלה fuerit vox pronunciata, a מלל loqui: תיבה vox scripta. Hodie id apud authores non videtur, sed promiscue usurpantur[5]. Masorethae pro תיבה dicunt etiam תֵּיבוּתָא, et pluraliter תֵּיבוּתָן voces.

תֵּבֵל *orbis, praecipue habitabilis:* שכליל להון תבל fundavit ipsis orbem, IS. 2, v. 8. שכללי תבל fundamenta orbis, IIS. 22, 16. שוי תבל כמדברא posuit orbem sicut desertum, Jes. 14, 17. ויתמלון אפי תבל et replebuntur facies orbis inimicis, Jes. 14, 21. חרובת תבל vastatus est orbis, Jes. 24, 4. וכל דירי תבל et omnes habitatores orbis, Thr. 4, 12. על דדירין בתבל super eos qui habitant in orbe, Jes. 13, 11. כל דיתבין בתבל omnes habitatores terrae, Jes. 18, 3. De hoc Nomine legitur in Jalkut Prov. cap. 8, 31. למה נקרא שמה תבל שהיא מתובלת מכל ארצות quare vocatur nomen ejus תבל? quia est מתובלת condita prae omni terra. Omnes enim aliae terrae ita sunt comparatae, ut, quod in una est, non sit in alia: sed in terra Israelis nihil desideratur, sicut dicitur „non indigebis in ea ulla re", (Deut. 8, v. 9.) Vel, נקרא שמה תבל על שם תבל שבתוכה ואיזה זה תורה vocatur nomen ejus תֶּבֶל propter תֶּבֶל condimentum quod in ea est. Quodnam autem est illud? Lex, sicut dicitur „in gentibus non est Lex", (Thr. 2, 9.) Hinc enim concluditur, Legem esse in terra Israelis, etc. Hinc scribit etiam R. Sal. Jes. 24, 4. ad vocem תבל orbis: היא ארץ ישראל שהיא מתובלת

---

[4]) Convenit cum ar. تَبَّ d. q. vide lexica arabica.

[5]) Quinetiam chald. תיבא juxta etymologiam plane cum hebraeo convenit מלה. Significat quippe מלה, a verbo מלל *fricare, confricare,* vocem unicam ex enuntiatione, integra scil. sententia, abreptam et quasi *defricatam*, cui itaque plane respondet chald. תיבא ex notione *secandi, abrumpendi* (ar. تَبَّ תבב) ad indicandam unicam ex sermone sententiaque integra *abruptam* vocem, quae nullum per se praebet sensum.

במצוות הרבה intelligitur terra Israelis, quae est condita praeceptis multis.

תְּבְלָא *confusio.* Respondet Hebraeo תֶּבֶל, quod Grammatici deducunt a בלל *confundere.* Quidam exponunt, *flagitium*, *dedecus*, *turpitudo:* תבלא היא turpitudo est, Lev. 18, 23. תבלא עבדו confusionem vel turpitudinem commiserunt, Lev. 20, 12. עבדי תבלא committentes dedecus, pro hebr. על תבליהם Jes. 10, 25.

תַּבֵּל *condire*, *sapidius aliquid reddere addita pinguedine, aromatibus aut aliis rebus suavibus gustu.* Metaphorice etiam ad alia transfertur, quae sunt extra sensum gustus, ut verbum latinum, quando dicitur, „condire hilaritatem tristitia": Ap. Talm. כל המחמץ והמתבל quodcunque fermentat aut condit, Orla c. 2. מתבל בהן התבשיל condit ipsis cibum: כדי לתבל ביצה קלה ad condiendum ovum exiguum, Sab. fol. 89b. in Misna. מתֻבל *conditum.* בין מתובלת ובין שאינה מתובלת sive conditus sit, sive non sit conditus. Vide et paulo ante in תבל.

תֶּבֶל *condimentum*[6]. Pl. תַּבְלִין *condimenta*, *conditiones*, *conditurae.* Talm. ברא הק"בה יצר הרע ברא לו תורה תבלין creavit Deus concupiscentiam malam, creavit etiam ipsi Legem in condimentum, Bb. 16a. Item: Adolescentuli Levitae non canebant nablio, neque cithara, sed ore, כדי ליתן תבלין בנעימה ut darent condimentum suavitati, i. e. ut graciliori sua voce condirent graviorem Levitarum seniorum cantum, Erach. 13b. כמו התבלין המנעימין את המאכל sicut condimenta suavem reddunt cibum.

תּוּבְלָא *spica*, Hierosolymitane, pro hebr. שבולת: ut, שבעה תּוּבְלֵי septem spicae ascendebant in calamo uno, Gen. 41, 5. שבעה תובלי לקין septem spicae tenues, ib. v. 6. ובלען תּוּבְלַיָּא לקיתא et deglutiebant spicae tenues שבעה תובליא פטימתא ומליתא septem spicas pingues et plenas, v. 7. תובליא טבתא spicas bonas, v. 24. Versu 26. dicitur שובליא.

תּוּבְלִיָא *funis*, Talm. רהיט בנפא ותובליא ולא מצי למיתנא currit per scalam et funem, nec potest quicquam discere, Ned. 89b. Proverbium vulgare est de iis, qui nullo labori parcunt, nihilque intentatum relinquunt, ut doctrinae fructus consequantur, sed in vanum laborant, nihil deportantes. Per scalam ascendebant in arbores, et per funes fructus decerptos demittebant. Nullos fructus reperientes, vacua canistra demiserunt: מאן דנקיט מגלא ותובליא qui accipit falcem et funem, dicens: ibo et decerpam palmam ejus, Bb. 33b. Quidam volunt, per funem etiam ipsos conscendisse arbores altiores, et se demisisse una cum fructibus[7]. Tales scribuntur fuisse palmae in Babylonia. Quidam explicant, fuisse *pannum substratum palmis, cui incidebant dactyli, ne contaminarentur aut rumperentur.* Vide Aruch.

תְּבַן תִּבְנָא *stramen*, *palea:* טין פטיר דלא תבן luto infermentato absque stramine, Ez. 13, 10. 11. אף תבנא אף כסתא etiam stramen etiam pabulum, Gen. 24, 25. ויהב תבנא et dedit stramen, vers. 32. למתן תבנא לעמא dare stramen populo, Exod. 5, 7. כד מתיהב לכון תבנא cum daretur vobis stramen, v. 14. היך תבנא קדם זעפא sicut palea coram tempestate, Job. 21, 18. אריא כתורא ייכול תבנא leo sicut bos comedet stramen, Jes. 11, 7. כמא דמדש תבנא בטינא sicut conculcatur stramen in luto, ib. 25, 10. ותבנא לא מתיהב לכון et stramen non dabitur vobis, Exod. 5, 18. וְתִבְנָא לסוסותא et stramen pro equis, 1R. 4, 28. לְגַבָּבָא גלי לתבנא ad colligendum stipulas pro stramine, Exo. 5, 12. Ap. Talm. תבנא סריא stramen mucidum, corruptum et faetidi odoris, Bb. 19b. Alibi, אמרי ליה יוחנא וממרא למשה תבן אתה מכנים לעפריים אמר להו אמרי אנשי למתא דירקא ירקא שקול dicebant Jochane et Mamre ad Mosen: Stramen tu importas in Aphraim? dicebat ipsis: dicunt vulgo homines, in urbem olerum, olus importa, Men. 85a. Duo sunt adagia, quae alibi explicavimus.

הִתְּבֵן *stramine conspergi*, quasi *straminari* dicas: בעינא דתיתבן לי ארעי cupio ego, ut stramine conspergatur terra mea, sive, ager meus, id est, stramen aliquod relinquatur mihi in agro quem emi, quod sit ipsi pro stercoratione, Bm. 103b.

מַתְבֵּן *straminarium*, *locus in quo reponitur stramen:* ורפת בקר ומתבן ולולין et stabulum boum, et straminarium, et gallinaria, non habent opus inquisitione fermenti, Pes. 8a.

תְּבוּנָא *imago*, *similitudo.* Non est Rabbinicum, sed Hebraeum: unde, בְּתבונם ad similitudinem ipsorum, Hos. 13, 2, quod Chaldaeus explicat כִּדְמוּתְהוֹן, et quidam Hebraei כְּתַבְנִיתָם. Sic esset forma irregularis a בנה idem quod תבנית. Praestat cum aliis Hebraeis deduci a בון, ut sit בִּתְבוּנָם pro בִּתְבוּנָתָם pro ingenio, intellectu suo. Aruch, et ex eo alii hic adducunt, quasi ת sit radicale. At ex ea forma nihil simile usitatum.

* תְּבוּסָה, תבס[8] vide in בוס.

תְּבַע תְּבַע *quaerere*, *requirere*, *inquirere*, *postulare.* Respondet in Tg. Hebraeo דרש, quandoque verbo בקש, pro quo saepius ponitur בעא. Praet. מן תְּבַע דא מידכון quis quaesivit illud de manibus vestris? heb. בִקֵּשׁ, Jes. 1, 12. מתבע תְּבָעֵיהּ משה quaerendo requisivit Moses, Lev. 10, 16. Fem. לא תְבָעַת צרוך לכל מדעם non quaesivit necessitatem ullius rei, heb. לא בקשה, Esth. 2, 15. תבעת עמרא וכתנא quaerit lanam et linum, sc. mulier strenua, Pr. 31, 13. תְּבָעִית אולפן מן קדם יי' requisivi doctrinam a Domino, Ps. 34, 5. בכל לבי תְבָעִית אולפנך ex toto animo meo requisivi doctrinam tuam, Ps. 119, 10. תְּבָעִית שכינת יקריה perquisivi majestatem gloriae ejus,

[6]) Notio in *miscendo et confundendo* (בלל), ut *variae aromaticae species inter se mixtae* designentur.

[7]) Favet huic explicationi etiam etymologia a notione *fluendi* (שבל mutatis ש et ת) et *ascendendi.* Vide lex. hebr. s. v. שבל.

[8]) Potest etiam ה radicale esse, vertendum ut sit illud nomen ad lat. *tabes.*

Cant. 5, 6. ודלא תבעו ית דחלתא דיי׳ et qui non requisiverunt timorem Domini, heb. בקשו Soph. 1, 6. וּתְבָעוּ יתיה tunc requisiverunt eum, Ps. 78, v. 34. דתבעו דחלתי qui quaesiverunt timorem mei, Jesa. 65. 10. וְדִתְבָעוּנוּן et quos requisiverunt, Jer. 8, 2. Part. דיי׳ אלהך תָּבַע יתה quam Dominus Deus tuus perquirit, hebr. דרש, Deut. 11, 12. וליח תבע לנפשי et non est requirens animam meam, Ps. 142, vers. 5. וְתָבַע טבתא לעמיה et quaerit bonum populi sui, Esth. 10, vers. 3. ותבע מן מיתיא et requirens aliquid a mortuis, Deut. 18, vers. 11. וְתָבַע בישתא אתיא עלוי et qui quaerit malum, venit illud super eum, Pr. 11, vers. 27. דְתָבִיע דמא דזכאה qui quaerit sanguinem innocentis, Pr. 9, 13. Pl. דְתָבְעִין ליה quem requirunt, Ps. 22, 27. דתבעין בישתהון qui quaerunt malum ipsorum, Esth. 9, 2. ועבדו פחין תָּבְעֵי נפשי fecerunt laqueos quaerentes animam meam, Ps. 38, 13. ותבעי אולפנא דיהוה et requirentes doctrinam Domini, Ps. 34, 10. דלא שבקתא תָּבְעָיךְ quia non dereliquisti quaerentes te, Ps. 9, 11. Part. Peh. pass. וליך יתקרי תְּבִיעֲתָא et tibi vocabitur Requisita, heb. דרושה, Jes. 62, 12. Inf. ארי מִתְבַּע יתבעניה nam requirendo requiret eum, Deut. 23, 22. ואזלא לְמִתְבַּע et ibat ad requirendum doctrinam Domini, Gen. 25, vers. 22. אתיא למתבע פתגם מנך venit ad quaerendum aliquid a te, IR. 14, 5. הֲלְמִתְבַּע num ad quaerendum doctrinam a me vos venitis? Ez. 20, 3. Imp. תְּבַע כען quaere nunc die hoc, IR. 22, 5. תְּבָעוּ חבעו בבעל זבוב requirite nunc Baalzebub, IIR. 1, 2. ותבעו ית דינא requirite judicium, Jes. 1, 17. ותבעו ית שלם קרתא et quaerite pacem urbis, Jer. 29, 7. Futur. אֶתְבַּע ית נפשא דאנשא requiram animam hominis istius, Gen. 9, 5. ואתבע ית עמי מידיהון et requiram populum meum ex manibus ipsorum, Ez. 34, 10. מיד כל חיתא אֶתְבְּעִנֵּיהּ ex potestate cujusque animantis requiram illum, Gen. 9, 5. ודלמא תִתְבַּע לטעוותהון ne forte requiras deos ipsorum, Deut. 12, 30. ולחובי תִתְבַּע et peccatum meum requires, Job. 10, 6. ותתבע ותבדוק ותשאל יאות et inquisiveris et pervestigaveris ac interrogaveris pulchre sive bene, Deut. 13, 14. ותתבע יאות et inquisiveris bene, ibid. 17, 4. מימרי יתבע מניה verbum meum requiret ab illo, ib. 18, 19. לא יתבע אלהא non requiret Deum, Ps. 10, 4. עד דיתבע אחוך יתיה donec requirat frater tuus eum, Deut. 22, 2. ארי מתבע יִתְבְּעִנֵּיהּ nam requirendo requiret illud Dominus Deus tuus a te, Deut. 23, 22. לא יתבעניה אלהא non requirat eum Deus desuper, Job. 3, 4. ונתבע מניה et requiremus ab eo, IR. 22, 7. תתבעון requiretis, Deut. 12, 5. ותתבעון מתמן et requiretis inde, Deut. 4, 29. ותתבעון דחלתי et requiretis timorem meum, hebr. ובקשתם, Jer. 29, v. 13. יתבעון רשעתהון requirent impietatem suam, Ps. 10, 15. יתבעון אולפניה requirent doctrinam ejus, Ps. 119, 2. וְיִתְבְּעוּן מן טעון et requirent ab idolis, Jes. 19, 3. ויתבעון דיניא יאות et inquirent judices bene, Deuter. 19, 18. Ithpehal, Praet. וְאִתְּבַע פתגמא ואשתכח קשוט et inquisita fuit res, et inventa veritas, hebr. ויבקש Esth. 2, 23.

Ap. Rab. frequens hujus verbi usus est, pro *exigere, petere, repetere, reposcere, postulare debitum, depositum, mercedem, aut aliud quid ab alio.* Inde illa juris sententia, אין המפקיד יכול לתבוע את הפקדון depositor non potest repetere depositum, nisi in loco ubi deposuit illud. Veluti si deposuerit illud in urbe Tiberiade, אינו יכול לתובעו non potest illud repetere in Siporio, etc. באו לתבוע שכרן מבעל הבית venerunt ut peterent mercedem suam ab hero domestico. ואי איתהו לא תבעי ליה et si non exigant ipsi, sive ab ipso: נתרשל המלוה מלתבוע חובו et segnis fuerit commodator a repetendo debito suo. Sic in Targum, לא תָבַע מנהון non repeto ab eis, Jer. 15, v. 10.

תְּבִיעָה *exactio, petitio, repetitio debiti aut alterius rei.*

תבק חבקיון, חביקין* *cubitus sanctuarii*, Br. s. 31. Sic explicatur in glossa, et additur, sic vocatus fuisse *cubitos sanctuarii*, quod fuerint מחביאות, hoc est, שוות aequales cubitis Noachi. Aruch adducit, sed non explicat. Aquinas dicit fuisse *cubitum medium, sex videlicet palmarum.*

תְּבַר *frangere, confringere, effringere, diffringere.* Respondet Hebraeis שבר, ערץ, חתת. Quandoque etiam pro הרר et פחד ponitur. Praet. ולא תְבַר ית חמרא neque diffregerat asinum, heb. שבר, commutatio ש in ת, IR. 13, 28. וּתְבַר ית קמתא et confregerat statuam, IIR. 18, 4. ותבר אילני תחומיהון et fregit arbores terminorum ipsorum, Ps. 105, 33. בתר דתבר postquam effregerat, Jer. 28, 12. וְתַבְרֵיהּ et diffregit eum, IR. 13, 26. וְתַבְרָהּ et confregit eam, Jes. 30, 14. תַּבְרִיךְ בגו ימיא confregit te in medio marium, Ez. 27, 26. Fem. קלנא תַבְרַת לבי opprobrium perfregit cor meum, Psal. 69, 21. די תַבַרְתָּא quas fregisti, Exod. 34, 1. ככי רשיעי תברתא dentes improborum fregisti, Ps. 3, 8. נירין דאע תברתא vectes ligni confregisti, Jer. 28, 13. תַּבְרֵית ית ניר confregi jugum, Jer. 28, 2. וּתְבָרֵית ניר עממיא et confregi jugum populorum, Lev. 26, 13. ותברית ניבי מקלקל et confregi dentes vastatoris, Job. 29, 17. דְתַבְרֵית ית לבהון טפשא qui confregi cor ipsorum stultum, Ez. 6, 9. וּתְבַרְתִּנּוּן לעיניכון et confregi eos in oculis vestris, Deut. 9, 17. תברו כסדאי confregerunt Chaldaei, IIR. 25, 13. וית צלמוהי תבירו יאות et imagines ejus confregerunt bene, IIR. 11, 18. ותברו כדיא et fregerunt vasa, Jud. 7, 20. Part. praes. הא אנא תָבַר ecce ego frango fortitudinem Elam, Jer. 49, 35. הא אנא תבר סעיד מיכלא ecce ego frango fulcrum cibi, Ez. 4, 16. מלתא רכיכתא תברא גרמא verbum molle frangit os, Pr. 25, v. 15. Part. Pehil, עויר או תָבִיר caecum aut fractum, Lev. 22, 22. לב תביר ושפי cor fractum et contritum, Ps. 51, 19. כמן דפחר תביר sicut vas figuli fractum, hebr. ככלי אבד sicut vas periens vel perditum, Ps. 31, 13. תביר לא ישלם

*) Spectari videtur ad gr. Ͽηβικόν vel Ͽηβαϊκόν.

quod fractum est, non persolvet, Exo. 22, 13. Pl.
חזיתי אנון תְּבִירִין quare vidi ipsos fractos; וגבריהון
תבירין et fortes ipsorum fracti sunt, Jer. 46, 5. כגובין
תבירין sicut fossae fractae, Jer. 2, 13. לא יתבע דתבירין
non requiret fractos, Zach. 11, 16. וְלִתְבִירַיָּא לא
צמדתון et fractos non obligastis, Ez. 34, 4. ולתביריא
אצמוד et fractos obligabo, Ez. 34, 16. צוחת תבירי
קרב clamorem fractorum bello denunciabunt, Jes.
15, 10. et 48, 5. לתקפא לתבירי לבא ad roborandum
fractos corde, Jes. 61, 1. Ps. 34, 19. et 147, 3. Fem.
ומנה תהוא תְּבִירָה et ex eo erit fractum, fragile, Dan.
2, 42. Infin. וקריבו לְמִתְבַּר דשא et accesserunt ad
effringendum januam, Gen. 19, 9. למתבר רשיעי ארעא
ad frangendum improbos terrae, Jes. 2, 19. Imper.
תְּבַר אדרעהון דרשיעי frange brachium improborum,
Ps. 10, 15. Fut. דשין דנחש אֶתְבַּר januas aereas dif-
fringam, Jes. 45, 2. ואתבר ית יקר תוקפכון et frangam
gloriam fortitudinis vestrae, Lev. 26, 19. ואתבר לכון
סעד מיכלא et frangam vobis sustentaculum cibi, Ez.
5, 16. בְּדְאֶתְבַּר לכון cum fregero vobis, Lev. 26, 26.
ותתבר אלפיא confringes naves, Ps. 48, 8. ותתבר ולוע
et franges lagenam, Jer. 19, 10. ובזת עמיה תְּתַבְּרִנָּךְ
et praeda populi ejus confringet te, Hab. 2, v. 17.
ויתבר ית קשתא יִתְבַּר arcum confringet, Ps. 46, 10.
קמת et franget statuas Bethschemes, Jer. 43, 13.
ויתיה תְּתַבְּרוּן יְתַבְּרִנַּנִי confringet me, Job. 31, 34.
illud autem confringetis, Lev. 11, 33. וגרמא לא תתברון
ביה et os non confringetis in ipso, Exod. 12, v. 46.
וגרמא לא יתברון et os non confringent in eo, Num.
9, 12. Pahel, Praet. וית כל אילני חקלא תַּבַּר et omnes
arbores agri confregit, Exod. 9, 25. ותבר ית קמתא
et fregit statuas, IIR. 23, 14. וְתַבַּרְתַּנִי בחלמיא et
fregisti me somniis, Job. 7, 14. ית תקוף פרעה תַּבְּרֵית
fortitudinem Pharaonis confregi, Ez. 30, 21. תברית
ניר עממיא fregi jugum populorum, Jer. 2, vers. 20.
תַּבַּרוּ יתי fregerunt me, Ps. 88, 8. עד דְּתַבְּרוּנוּן donec
confregissent eos, Jos. 7, 5. Part. praes. מְתַבַּר ארזיא
confringit cedros, Ps. 29, 5. Vulgo scribitur ex
Aphel, sed praestat ex Pahel legi, cum in Aphel
non reperiatur usitatum. וּמְתַבְּרִין כיפיא et confrin-
gunt petras, IR. 19, 11. Infin. תַּבָּרָא תתבר קמתהון
confringendo confringes statuas ipsorum, Exo. 23,
24. לְתַבָּרָא חיל עולמי ad frangendum exercitum ju-
venum meorum, Thr. 1, 15. In libris legitur לְתְבִירָא,
quae est forma nominis, sed quia in Hebraeo est
Infinitivus לשבר, praestat et in Chaldaeo ex forma
Infinitivi legi. תַּבָּרָא תברנון confractione confringito
ipsos, Jer. 17, 18. Fut. דלמא אֲתַבְּרִנָּךְ ne confringam
te ante eos, Jer. 1, 17. תְּתַבַּר vide paulo ante in In-
finitivo. וית קמתהון תְּתַבְּרוּן et statuas eorum con-
fringetis, Exo. 34, 13. Deut. 7, 5. וּתְתַבְּרוּן et con-
fringetis statuas ipsorum, Deut. 12, 3. Ithpehal vel
Ithpahel, Praet. או אִתְּבַר או אשתבי aut fractum aut
abductum, Exo. 22, 10. אתבר לבי במעי fractum est
cor meum in visceribus meis, Jer. 23, 9. פחא אתבר
laqueus fractus est, Ps. 124, 7. ואתבר מלכא et fra-
ctus est rex, Jer. 50, 23. Fem. אִתְּבַרַת קרתהון fra-
cta est urbs ipsorum, Jes. 24, 10. אתברת גברותהון
fracta est virtus ipsorum, Jer. 51, 30. אתברו כל רחמך
fracti sunt omnes amatores tui, Jer. 22, 20. ארי אתברו
ספינתא nam fractae sunt naves, IR. 22, 49. ואתברו
ודחילו לחדא et fracti sunt et timuerunt valde, IS.
17, 11. אִתְּבָּרָא קשתיהון fracti sunt arcus ipsorum,
Jer. 51, 56. Part. מִתְּבַר אתוראה fractus est Assy-
rius, Jes. 30, 31. מִתְּתַבַּר פרנסיה frangitur cibarium
ejus, Pr. 14, 28. כמא דְמִתְּבַר ית מנא דפחרא sicut
frangitur vas fictile, Jer. 19, 11. חדא מנהון לא מִתַּבְּרָא
unum ex eis non confringetur, Ps. 34, 21. נפשא
מתברא anima fracta, Ps. 51, 19. Pl. כן מִתַּבְּרִין sic
franguntur, Jes. 38, 13. Infin. אם אִתְּבָּרָא יתבר si
frangendo frangetur, Exod. 22, v. 13. ואלפא בעיא
לְאִתַּבָּרָא et navis quaerebat frangi, Jon. 1, 4. Imp.
אתחברו עממיא וְאִתַּבַּרוּ congregamini populi et fran-
gimini, Jes. 8, 9. Fut. לא תִתְּבַר non frangeris, heb.
לא תערץ, Deut. 7, 21. לא תדחל ולא תתבר ne metuas
neque frangitor, heb. ואל תחת Deut. 1, 21. et 31, 8.
מן שליא נִתְּבַר derepente rumpetur, Pr. 6, 15. ubi נ
est loco י ex usu Syro. יִתְּבַר confringetur, Lev. 6,
21. ואדרעי מן קנה תתבר et brachium meum de cala-
mo suo frangatur, Job. 31, 22. וְתִתְּבַר היך קיסא
עיליתא et frangetur veluti lignum iniquitas, Job.
24, 20. וקשותהון יִתַּבְּרוּן et arcus ipsorum confrin-
gentur, Ps. 37, 15. וְיִתַּבְּרוּן et confringentur, Jes.
31, 9. ויפלון וְיִתַּבְּרוּן et cadent et confringentur, Jes.
8, 16. יִתַּבְּרָן נשיא frangentur mulieres, Jes. 27, 11.
וְיִתַּבְּרָן ויבטלן טעותיכון et confringentur et abolebun-
tur idola vestra, Ez. 6, 6. לא תדחלון ולא תִתַּבְּרוּן ne
consternemini neque frangamini, Jos. 10, 25. Deut.
1, v. 29.

תְּבַר, תַּבְרָא *fractio: fractura, confractio, contri-
tio, ruptura:* ut, תבר רגלא fractura pedis, Lev. 21,
19. תבר אלהא contritio Dei, heb. איד אל, Job. 31, 23.
וּמִתְּבַר רוח תיללון et prae fractione spiritus ejulabunt,
Jes. 65, 15. תברא תחת תברא fractura pro fractura,
Lev. 24, 20. קדם תברא גותנותא ante fractionem prae-
cedit elatio, Pr. 16, 18. דאתמסרו לתבר qui traditi
sunt fractioni, Ez. 32, 23. ייתי תַּבְרֵיהּ veniet fractio
ejus, Jes. 30, 13. ווי לי על תַּבְרִי vae mihi propter
fractionem meam, Jer. 10, 19. Pl. מן תַּבְרַיָּא pro-
pter confractiones, Job. 41, 16. וּמִתַּבְרָנָא קדמיא et
a confractione nostra prima non fuimus sanati,
Esth. 6, 1. תקיף תַּבְרֵיךְ fortis est fractura tua, Jer.
30, v. 12.

תְּבָרָא *idem:* תברא על תברא יתערע contritio su-
per contritionem veniet, Jer. 4, 20. חמיתון תברא vi-
distis contritionem, Job. 6, 21. בזא ותברא praedatio
et confractio, Jes. 51. 19. Sic 59, 7.

תְּבִיר, תְּבִירָא *idem:* בזא ותבירא praedatio et con-
fractio, Jes. 60, 18. על תביר כנשתא דעמי propter
contritionem ecclesiae populi mei, Thr. 2, 11. היך
תבירא לשניהון sicut fractionem dentibus ipsorum,
Ps. 124, 6. שויתא פציחוי תבירא posuisti munitiones
ejus confractionem, Ps. 89, 41. וּתְבִירָא רבא et con-
tritionem magnam, Jer. 4, 6. רתיתא ותבירא terror
et confractio, Thr. 3, 47. אימתא דמותא ותבירא ter-
rorem mortis et contritionem, Exo. 15, 16. pro heb.

ופחד et pavorem. וּמִתְּבִירָא et a confractione, Jes. 54, 14. Aff. עַל תְּבִירֵהּ דיוסף propter confractionem Josephi, Am. 6, 6. Pl. constr. תְּבִירֵי ימא רבא confractiones, i. e. fluctus maris magni, hebr. משברי, Ps. 93, 4. Aff. מן קדם תְּבִירֵיהוֹן propter confractiones suas, Ez. 26, 16.

תְּבִירוּת *idem:* תתן להון תבירות לבא dabis ipsis confractionem cordis, Thr. 3, 65.

תְּבוּר *idem:* כתבור מן דחסף secundum fractionem vasis testacei, Jes. 30, 14.

תְּבָרָא Ap. Talm. et Rab. est *objectio*, *quaestio contraria*, *qua responsio vel sententia alicujus infringitur:* In Br. s. 30. אף היא לא תברא neque illud est objectio contraria, i. e. קושיא, ut alias vocant. In Talmud Bk. 48b. א"ר אלעזר תברא מי ששנה זו לא שנה זו dixit R. Elieser, contrarietas hic est, qui docet hoc, non docet illud: vel, fractura, i. e. discrepantia, divisio sententiarum, una sententia infringit alteram. R. Chananael vult esse formulam juramenti; Per fracturam, i. e. per Schammata, excommunicationem; quo sensu in Mk. 17b. legitur; מאי תברא תברי בתי רמי quid est תברא? confringit vel diruit, dejicit domos altas. Hic per תברא intelligitur excommunicatio, quia in ea solebant tuba clangere, et sonum subinde infringere. Melior est prior interpretatio. Nam et in Halichoth olam, porta 3. c. 2. scribitur de hac voce: ר"ל תברא משנה מוחלקת היא לשתי דעות ומי ששנה רישא לא שנה סיפא ומי ששנה סיפא לא שנה רישא hoc est; ubi dicitur תברא, sensus est; Mischna est divisa in duas sententias, qui docet finem, non docet principium, et qui docet principium, non docet finem.

תּוֹבֵר *laqueolus*, *foramen*, *per quod traducitur ligula in femoralibus*, *aut lorum in saccis coriaceis et similibus*, *q. fractura.* Quidam scribunt תופר, q. *sutura.* Pl. תּוֹבְרוֹת, vel, תּוֹבְרִיּוֹת. Maim. cap. 3. de Tephillin: ומניחין מן העור של מטה מקום שתכנס בו הרצועה כמו בתובר et relinquunt de corio inferiori locum vacuum, in quem ingrediatur lorum, quasi in laqueolum. Hinc secundum B. Ar. est verbum, משישתבר ex quo fecerit laqueolos, Kel. c. 20.

מַתְבְּרִין *fluctus:* מַתְבְּרִיךְ וגליליך[10] fluctus tui et undae tuae super me transiverunt, Ps. 42, 8.

מַתְבְּרָא מַתְבַּר *sella parturientis*, ut Hebraeum משבר: ut, ותחזון על מתברא et videbitis in sella, Exo. 1, 16. pro hebr. אבנים, quod R. Sal. explicat, מושב האשה היולדת i. e. *sella, sedes mulieris parturientis:* כאתא דיתבא על מתברא sicut mulier sedens in sella parturientis, IIS. 22, 5. Sic IIR. 19, 3. Hos. 13, vers. 13.

תָּגָא[11] *corona*, *coronamentum:* ויהב תגא דמלכותא ברישה et dedit sive imposuit coronam regni in caput ejus, Esth. 2, 17. in sec. Tg. Sic vers. 19. ubi pro ויהב ponitur ושוי et posuit. בְּתָגָא ובכלילא cum corona et diademate, Cant. 3, v. 11. נטלו תגא דמלכותא מעל צואריה abstulerunt coronam regiam a collo ejus, Cant. 5, 7. Pl. וכלהון קטרי תָגֵי ברישיהון et omnes illi ligabant coronamenta in capitibus suis, Esth. 1, 3. Sic ap. Rab. frequenter, תגא דמלכא corona regis. Vocatur et Lex *corona*, unde illud, דאשתמש בְּתָגָא חלף qui serviliter (lucri causa) operam dat Legi, transit, i. e. moritur, Abhoth cap. 1. Item *apex*, *virgula super literam notata ornatus causa:* מאי טעמא אית ליה תאגא propter quam rationem est ipsi apex? scil. literae ה, Men. 29b. Septem literae sunt, quae singulae tribus apicibus, ג׳ תגין, superne notantur, de quibus vide זון. Gen. 46, 2. ad vocem לישראל in Pentateucho cum triplici Targum notatur: Septem תגין habet litera ש, ad innuendum, quod septies in die cadit justus, et resurgit, eo quod septem afflictiones veniunt super eum, et liberatur ex illis. Maim. de Tephillin c. 2.: צריך להזהר בתגין של אותיות necesse est cautum esse de apicibus literarum. Monet ibidem, quae literae in Tephillin apicibus notari debeant? תגין דספר תורה apices libri Legis. Inde, אותיות הַמְּתוּיָּגוֹת literae apiculatae, apicibus notatae: והא מְתוּיָּג כהלכתו sitque coronata juxta consuetudinem suam. De his Coronamentis sive apicibus literarum scribit Ephodi in praefatione Grammaticae suae: וביחוד הקפידו בזה בצורת כתיבת התורה למעלתה עד שבכתרי האותיות וקראו להן תאגין היו מקפידים. וכתוב בכפר התאגין הדין ספר תאגי דאסיק עלי הכהן משתים עשרה אבנים שהקים יהושע בגלגל ומסרו לשמואל ושמואל לפלטי בן ליש וכו׳ עד עזרא וסמנו עד ר׳ נחום הלבלר שמסרו לרבי הקדוש וכו׳ i. e. inprimis solliciti fuerunt prisci de forma scriptionis Legis, ob ejus dignitatem et praestantiam, ita ut et de coronamentis literarum, quae תאגין vocarunt, anxii fuerint. Scriptum extat in libro תאגין sive coronamentorum: Hic est liber coronamentorum, quem Eli sacerdos attulit ex duodecim lapidibus, quos Jehosua erexit in Galgal: is tradidit eum Samueli, Samuel Palti filio Laisch, etc. usque ad Esram, et ab eo usque ad R. Nahum Scribam, qui tradidit eum Rabbino Hakkadosch. Et de his dicunt, quod cum Moses ascenderet ad Deum, invenerit Deum coronis sive apicibus his literas coronantem. Unde prisci curiosissimi hic fuerunt, etc.

תגד תְּגְדָא *sceptrum*, *scipio*, *baculus:* ut, ישיט ליה מלכא ית תגדא דדהבא porrexit ei rex sceptrum aureum, heb. שרביט הזהב, Esth. 4, 11. Sic 5, 2. et 8, 4. ואחידת ברישא דְתְגְדָא et apprehendit caput sceptri, Esth. 5, 2. Cum aff. תְּגְדָךְ תריצא baculus tuus rectus, hebr. שבטך, Ps. 23, 4. Legitur ibi in Venetis תְּגְרָאָךְ, prave pro תְּגְדָךְ, per ר, et א litera protractionis sive vocalis index est: vide in seq. Rad.

---

[10]) Hebraice est משבריך, cui plane respondet mutatis ש et ת.

[11]) Vox est origine persica تاج *tiara*.

תְּגַר תְּגַר [12] *negotiari*, *mercaturam exercere*. Fut. לא תִתַּגַר בה non negotiaberis cum ea, Deut. 21, 14. ויח ארעא תִתַּגְרוּן בפרגמטיא et in terra negotiabimini cum pragmatia, i. e. mercatura, hebr. ואת הארץ תסחרו Gen. 42, 34. in Jonathane.

תַּגָּרָא, תַּגָּר *negotiator*, *mercator:* גבר תגר vir mercator, Eccl. 5, 9. בת גבר תַּגָּרָא filiam viri mercatoris, heb. איש כנעני, Gen. 38, 2. In Jonathane est תַּגָּר in forma absoluta: היך אלפיה דְתַגָּרָא sicut navis mercatoris, hebr. כאניות סוחר, Pr. 31, 14. In libris vulgo legitur תִּגְרָא, sed ea forma aliud significat. Pl. בקרית תַּגָּרִין in urbem negotiatorum, heb. רוכלים, Ez. 17, 4. תגרין בעממיא mercatores populorum, ib. 27, 36. תגרין ואומנין mercatores et opifices, hebr. אשורים, Gen. 25, v. 3. in TgH. גברי מדינאי תַּגָּרֵי viri Midjanitae mercatores, hebr. סחרים Gen. 37, v. 28. וסחורת תַּגָּרַיָּא et negotiationem mercatorum, hebr. ומסחר הרכלים, IR. 10, 15. בארח תַּגָּרַיָּא in via mercatorum, Eccl. 7, 20. יפלגוניה בין תגריא divident eum inter mercatores, heb. בין כנענים, Job. 40, 25. Constr. ועל תַּגָּרֵי ימא et super negotiatores marinos, Esth. 10, 1. תגרי מלכא mercatores regis, IR. 10, 28. Cum aff. אנון תַּגָּרָךְ isti fuerunt marcatores tui, Ez. 27, 13. אסגית תגריך מכוכבי שמיא multiplicasti mercatores tuos prae stellis coeli, Nah. 3, 16. די תַּגָּרָהָא רברבין cujus mercatores sunt principes, hebr. כנעניה, Jes. 23, v. 8.

תַּגְרָא *mercatura:* ולא יהי עבד תגרא עוד neque erit exercens murcaturam amplius, Zach. 14, 21.

תַּגְרוּתָא, תַּגָּרוּתָא *negotiatio, mercatura:* Quaedam habent Chirek ab initio, sed ea forma huic significato minus commoda est. אזלא ליה תַגְרוּתָא abit sibi mercatura, heb. מחיר pretium, Pr. 17, 16. Cum aff. וגדיא לְתַגְרוּתָךְ et agnus ad negotiationem tuam, ib. 27, 26. דטבא תַגְרוּתָהּ מן תגרותא דסימא quia melior est negotiatio ejus quam negotiatio argenti, hebr. טוב סחרה ib. 3, 14. Libri Veneti in his habent insertum י post ת primum, quo indicatur vocalis Chirek, alias praestaret legi cum Pathach ab initio. Nam cum Chirek aliter significat, ut sequitur mox: דְטָבְתָא תַגְרוּתָהּ quia melior est negotiatio ejus, Pr. 31, 18. ubi legendum דְטָבָא ut Pr. 3, 14. et alibi.

II. תְּגַר *litigare, contendere, rixari.* Imper. Aphel, אַתְגַר יי׳ בטרי תגרתי vel Ithpehal, אִתְּגַר litigato, litem instruito, vel אִתְגַר litem fac cum authoribus litis meae, id est, cum adversariis litigantibus contra me, Ps. 35, 1. pro heb. ריבה יהוה את יריבי.

תִּגְרָא, תִּגְרְתָא *lis*, *contentio*, *rixa* [13]: מגרי תגרא excitat litem, heb. יגרה מדון, Pr. 15, 18. ישתק תגרא conticescit lis, ib. 26, 20. וְתִגְרָא דלא ידעית et litem, quam nesciebam, scrutabar, Job. 29, 16. Constr. מִתִּגְרַת לישניא a contentione linguarum, a linguis contentiosis, hebr. מריב Ps. 31, 21. Cum aff. בטרי תִגְרְתִי ut paulo ante. לְתִגְרְתִי in litem meam, scil. evigila, heb. לריבי, Ps. 35, 22. Plur. masc. בכל זמן תִּגְרֵי רמי omni tempore lites projicit, hebr. מדינים, Pr. 6, 14. ומן דרמי תִּגְרֵי בין אחי et is qui projicit lites inter fratres, ib. 6, 19. יגרי תִגְרֵי excitat lites, hebr. מדון, ib. 16, 28. תגרי מבטלא פצתא lites tollit sors, heb. מדינים, ib. 18, 18. תגרי דאתתא lites mulieris, ib. 19, 13. ולמן תגרי et cui sunt lites? ib. 23, 29. Ap. Talm. צורבא מרבנן אנא שרו לי תגראי ברישא philosophus, docter ego sum: solvite, expedite vel decernite litem meam primo, Ned. 62a. שרי ליה תגריה solve ipsi causam ejus, id est, expedito eum, absolve eum, Kid. 70b. Mos Gemarae, inquit R. Salomon, est, dicere, „solvere, vel expedire litem alicujus", cum quis alicujus petitioni illico satisfacit, et eum absolvit. מגניא ליה בארעא ומרמיא ליה תגרים cubare facit eum in terra, et causatur ipsi lites, Jeb. f. 63a.

תִּיגוּר, תִּגַר *idem*, apud Rabbinos.

תִּגְרָנָא, תִּגְרָן *litigiosus*, *rixosus*, *contentiosus:* וגברא תגרנא et vir litigiosus, Prov. 26, v. 21. ואפק מן לְתִגְרָנָא producit contentiosum, ib. 22, 10. Fem. מן אתתא תִגְרָנִיתָא prae muliere litigatrice, Pr. 21, 20. Sic vers. 19. מלמעמר עם אתתא תגרניתא quam habitare cum muliere contentiosa, ib. 25, 24. היכנא אתתא תגרניתא דנציא sic mulier rixosa quae litigat, ib. 27, vers. 15.

תִּגְרָא *vasis nomen*, *amphora:* שדנהו בתגרא funde ea in amphoram, Talm. Bech. 9a. Quidam libri legunt אגרא, alii חינארא.

תִּגְרָא *scipio*, *baculus:* Ap. Talm. סבי אולי אתיגרא senes euntes ad scipionem, Tan. 6b. et Bm. 21b. Sic in Targum, תגרך תריצא ואוריתך baculus tuus rectus et Lex tua consolantur me, Ps. 23, 4. Est pro Hebraeo שבט quod et *sceptrum et baculum* significat. Pro sceptro in libro Esther dicitur in Targum תגדא per ד in medio: sic etiam pro baculo quidam legunt, ut author Aruch in גד tertio citat praecedentem locum Psalmi.

תַּד *uber*, *mamma*, *mammilla.* Usurpatur tantum pluraliter sive dualiter: וְתַדַיִן יבשין et ubera flaccida, heb. ושדים צמקים, Hos. 9, 14. Vulgo scribitur תַּדִין. Melius dualiter legitur, ut positum, quod liquet ex sequenti forma constructa, quae scribitur per duplex י. At a תַּדִין constructa forma est תַּדֵי cum י unico; על תַּדְיֵי אמי super ubera matris meae, Ps. 22, 10. ויָנְקֵי תַדַיָּא et sugentes ubera, Joel. 2, 16. ומה תַדַיָּא ארום אוניק et quid ubera, ut sugerem? Job. 3, 11. בְתַדַיָּא דאמיה in uberibus matris suae, Cant. 8, 1. Cum aff. טלען תַּדֵיהֶן extrahunt mammas suas, Thr. 4, 3. ומעוכיא מן בית תדיהן et monilia de loco uberum ipsarum, Num. 31, 50. in TgH. Pro בית in Aruch scribitur בֵי quod etiam potest esse pro בֵין inter. Est ex Hebraeo שַׁד, commutato ש in ת. Semel pro eo usurpatur Hebraeum דד, ut suo

---

[12]) Ar. تَجَرَ *mercaturam exercuit.* Conf. etiam verbum chald. גרה, גרי.

[13]) Confer germ. Handel, quod pro mercaturam exercere, et pluraliter Händel, quod pro litigare in usu est.

loco videre est. Quae in Jesaja et Ezechiele sunt, aliter redduntur.

* תודוס תורס *Theudus*, *Theudas*, *nom. propr. viri*. Ejus mentio ap. Talm. in Pes. 53a. et Beza 23a. אמר ר׳ יוסי תודוס איש רומי הנהיג את בני רומי לאכול גדיים מקולסים בלילי פסחים שלחו לו אלמלא תודוס אתה גוזרנו עליך נידוי שאתה מאכיל את ישראל קדשים בחוץ dixit R. Jose; Theudas vir Romanus (Israelita) assuefecit Romanenses (scil. Israelitas) ut comederent haedos galeatos (de hac voce vide in קלס) in noctibus Paschatum. Miserunt ad ipsum (Sapientes, et dixerunt ei): Nisi Theudas esses, decerneremus contra te anathema, eo quod comedere facias Israelitas sancta extra terram (Israelis scilic. quod prohibitum.) Glossa; *Theudas fuit Israelita praestantissimus Romae.* Alia glossa; *fuit sapiens magnus et celebris.* Eadem historia legitur etiam in TH. Pes. cap. 7. et Beza c. 2. ubi additur; מהו תודס אמר ר׳ חנניה היה משלח פרנסתהון דרבנן לא נמצאת מביא את הרבים לידי אכילת קדשים בחוץ שכל המביא את הרבים לידי אכילת קדשים בחוץ צריך נידוי quis igitur fuit Theudas? (hoc est, quaenam ergo fuerunt ejus merita, quod non excommunicarint eum?) Fuit mittens vel subministrans alimenta Rabbinis. Sed annon fuit adducens multos, ut comederent sancta extra terram? Omnis autem qui hoc facit, est excommunicandus (proinde, adjicit glossa, nisi fuisset Theudas, vir ille insignis et eximius, excommunicassent eum.) In Talmud Babyl. Pes. 53b. sequitur; איבעיא להו תודוס איש רומי גברא רבא הוה או בעל אגרופין הוה quaesitum fuit, an Theudas Romanus fuerit vir magnus (ut honoris causa eum non excommunicarint) aut robustus et potens (ut ex timore illud non fecerint?) ת״ש veni et audi (quod scilicet vir magnus et sapiens fuerit:) Nam et hanc insuper Theudas Romanus quaestionem enodasse fertur; Quid viderint Mischael, Chananias et Asarias, quod seipsos morti exposuerint in fornace ignis pro sanctificatione nominis Divini? Argumentati sunt nempe a minori ad majus, a ranis ad semetipsos. De ranis, quibus sanctificatio nominis Divini non est imperata, scriptum est „et venient in domum tuam, et in furnos tuos, et in mactras tuas“, (Exo. 8, 3.) Nam quo tempore reperiuntur mactrae juxta furnos? quando furnus est calidus; Nos ergo quanto magis id agere decet, qui mandatum habemus de sanctificando nomine Divino? Rabbi Jose bar Abin dixit; היה מטיל מלאי לכיס של ת״ח injecit negotiationem in crumenam sapientum, (hoc est, subministravit ipsis media, quibus aliquid lucrari et se inde sustentare possent.) Quicunque autem hoc facit, meretur ut sedeat in Academia superiore, etc. Hoc est quod aliis verbis supra ex Talmud Hierosolymitano adductum fuit; Fuit mittens alimenta Rabbinis. Hactenus Talmud. In Juchasin f. 105b. refertur hic Theudas inter Amorraeos. Videant nunc alii, an hic sit Theudas vel Lucae in Actis 5, 36. vel Josephi, Antiq. Jud. lib. 20, c. 2. vel alius ab utroque?

תדר תְּדִירָא *jugiter, continuo: juge, perpetuum, continuum:* לאדלקא בוצינא תדירא ad accendendum lucernam perpetuam, hebr. נר תמיד, Exod. 27, 20. עלת תדירא holocaustum juge, Exo. 29, 42. קטורת בוסמין תדירא suffimentum aromaticum juge, Exo. 30, 8. אשתא תדירא ignis perpetuus, Lev. 6, 6. ולחמא תדירא et panis continuus, Num. 4, 7. ומנחתא תדירא et oblatio jugis, Num. 4, 16. קדם יי׳ תדירא coram Domino jugiter, Exo. 28, 30. שויתי יי׳ לקובלי תדירא posui Dominum coram me jugiter, Ps. 16, 8. דטב לביה משקיא תדירא animus bonus est convivium juge, Pr. 15, 15. בִּתְדִירָא jugiter, Hab. 1, 17.

Rabbini hinc formant verbum הִתְדִּיר *continuare, jugiter et continuo aliquid facere.* Similiter a תמיד dicunt הִתְמִיד.

תהב. Quae Ar. ex forma hac adducit, scribuntur ap. Talm. in medio per ח. Vide תחב.

תְּהָה *poenitere, poenitentia duci, dolere ob facta priora.* Praet. תְּהֵית על עובדי poenituit me operum meorum, vel, poenitentia ductus sum, Cant. 5, 5. וְתְהֵית בלבי ותבית et poenitentia ductus sum in animo meo, et reversus sum, Eccl. 2, 19. ולא תְהָת על חובהא neque poenitentia ducta fuit propter peccata sua, Thr. 1, 9. Part. ובתר כן תָּהֵא et postea poenitens fuerit, poenitentia ductus fuerit, Lev. 5, 5. in Jonathane. והוה תָּהֵי מן קדם יי׳ et poenituerit Dominum, hebr. וינחם, Gen. 6, 6. in TgH. In editis libris legitur וַהֲוָת prave. יהי תָהֵי est poenitens, Deut. 32, 36. in Jon., pro hebr. יתנחם, et sic TgH. מתנחם. Prave in libris legitur תהן. Ap. Talm. כדו תהית אמר ליה לא jamne poenitentia duceris, poenitet te, doles? respondit ipsi, non, Ned. 21b. תהא על הראשונות poenitet eum de prioribus, Kid. 40b. Hinc in R. Davide Jer. 31, 19. in Comment. בעל תשובה אין תשובתו תשובה שלמה אם לא תהיה תוהא ונחם על הראשונות qui poenitentiam egit, poenitentia ejus non est perfecta, nisi doleat et poeniteat eum priorum delictorum.

תְּהוּ, תּוֹהוּ *poenitentia, dolor facti sive ob dictum vel factum.* Sic editum in libris, cum tamen haec forma in Chaldaismo sit inusitata. Praestaret legi תָהוּ per Apocopam pro תְּהוּת, quae forma frequens est: ויהוי תוהו קדמך על בישתא sitque poenitentia apud te super malum, quod prolocutus es inferre populo tuo, Exod. 32, 12. pro heb. והנחם, in Jonathane. והוה תהו מן קדם יי׳ et fuit poenitentia apud Dominum, poenituit Dominum mali, heb. וינחם, ib. vers. 14.

II. תְּהָה *stupere, obstupescere, expavescere, pavore et stupore corripi;* Item *mirari, admirari valde et cum stupore.* Ap. Talm. תהו ביה נהרדעאי תהי ביה ר׳ אליעזר obstupuerunt, vel, mirati fuerunt de eo Nahardeenses, obstupuit de eo R. Elieser, Erub. 66a. כשהן תוהין נוזרין quando pavore aliquo corripiuntur, naziraeatus votum faciunt: vel juxta alios; Quando poenitentia ducuntur malorum operum, Ned. 9b. דתהו ביה אנשי quia mirantur de iis homines, Pes. 50b. שאדם תוהה ומשתומם quod ho-

mo miratur et obstupescit de vastitate ejus, R. Sal. Gen. 1, 2. Saepius hoc usu dicitur תוה.

III. תְּהָה *vastum, rude, inane, informe, nihili et nullius usus esse*, quomodo תהו hebraeum, in Targum per לְמָא *nihili et nullius usus*, explicatur, IS. 12, 21. et Job. 12, 24. et 26, 7. et alibi. Sic terra dicitur fuisse in initio תהו ובהו res vasta et rudis, informis et inculta. Hinc in Br. s. 2. Simile est regi, qui emit duos servos, unum ut aleretur ex thesauro regis, alterum ut labore victum sibi pararet, ישב לו אותו תוהא ובוהא sedebat sibi iste vastus et vacuus, sic erat הארץ תוהא ובוהא terra vasta et inanis. Item, היתה מניקתו תוהא ובוהא erat nutrix ejus inanis et nihili foemina.

תְּהֵי *vastum, inane, rude et informe:* הוה עלמא תהי ובהי fuit mundus informis et inanis, Gen. 12, 42. in TgH. Fem. וארעא הוא תְּהֵיָא ובהיא et terra erat vasta et inanis, heb. תהו ובהו, Gen. 1, 2. in Tg. Jon. et Hieros. Prius mox explicatur צדיא vasta ab hominibus; alterum, ריקניא inanis et vacua a bestiis et animantibus. Sic תהו Jes. 24, 10. in Tg. redditur per צדיאת vastata, vasta. Et תהו ובהו Jer. 4, 23. Tg. צדיא וריקניא.

IV. תהה *odorari, odorando degustare, ut vini bonitas vel pravitas odore percipiatur.* Ap. Talm. הוה תהי באמבראי דחמרא fuit degustans in cellis vinariis, Ketub. 105a. Fiebat id odore, naribus ad os supremum vasis apposito, an vivum vel languidum, num acetosum vel corruptum vinum esset. Gl. תהי, id est, מריח odorans: פוק תהי ליה בקנקניה prodi, odorator ipsi cantharum ejus, num scil. vinum aut acetum contineat, Bb. 22a. Metaphorice pro, explorato ipsum proposita aliqua quaestione, num Rabbi sive Doctor sit, an vero plebejus. Sic זיל תהי ליה אקנקניה, eodem sensu, Sab. 108a.

תְּיָהָא, תְּיָהֵי, תְּיָהֲיָא *odor:* תיהא דיינא odor vini: בית תיהא domus, locus odoris. Sic appellatur os supremum vasis vinarii: רב יוחנן שתיה עד דנפיק תיהא מאוניה Raf Jochanan bibebat (eo scil. die, quo venam secabat) donec odor vini egrederetur ex auribus ejus, Sab. 129a.

תהם תְּהוֹם תְּהוֹמָא *abyssus, vorago:* על אפי תהומא in superficie abyssi, Gen. 1, 2. כל מבועי תהומא רבא omnes fontes abyssi magnae, ib. 7, 11. תהומא עלאה לְתְהוֹמָא ארעאה קרי abyssus superior ad abyssum inferiorem clamat, Ps. 42, 8. Plur. מבועי עינון ותהומין scaturigines fontium et abyssorum, Deut. 8, 7. תהומי קפו תְּהוֹמֵי concreverunt abyssi, Exo. 15, 8. תְּהוֹמַיָּא חפו עליהון abyssi finduntur, Pr. 3, 20. אתבזיעו abyssi operuerunt eos, Exo. 15, 5. באפותיקי תהומיא in apothecis abyssorum, Ps. 33, 7. יתרגזון תהומיא commovebuntur abyssi, Ps. 77, 17. כד בִּתְהוֹמַיָּא רברבן quasi in abyssis maximis, Ps. 78, vers. 15. ומִתְּהוֹמַיָּא ארעיתא et ex abyssis infimis, ib. 71, 20. Quidam illud legunt singulariter, מתהומא ארעיתא. Ap. Talm. נטמא טומאת התהום si immundus fuerit immunditia abyssi, id est, immunditia occulta et incognita propter mortuum, Pes. cap. 7. et Nasir c. 9. ubi vide Gemaram f. 63a.

תוא תְּוָא *thalamus, conclave, cubiculum.* Respondet hebraeo תָּא, et interdum pro חדר ponitur. Legitur tantum Ez. 40. ותְוָא קניא חד אורכא et thalamus calami unius longitudine erat, Ez. 40, 7. Pl. וכוין סתימן לְתַוַיָּא ובין תְּוַיָּא et inter thalamos, ibidem. et fenestrae clausae erant thalamis, v. 16. Constr. וְתְוֵי תרעא et thalami portae, v. 10. Cum aff. תְּוֹוהִי thalami ejus, vers. 36. וְתְוֹוהִי תלתא et thalami ejus tres, vers. 21.

תְּוָן, תְּוָן *idem:* ועל לקרתא תְּוָן בגו תְּוָן et ingressus est in civitatem, (et abdidit se) in conclave intra conclave, id est, in intimum et abditissimum, hebr. חדר בחדר, IR. 20, 30. דאת עלל תְּוָן בגו תְּוָן לאטמרא quum tu ingredieris de conclavi in conclave ut occultes te, IR. 22, 25. Plur. ומִתְּוָנַיָּא חרגת מותא et e conclavibus erit horror mortis, Deut. 32, 25. Ap. Talm. יהודאי בחווני דליבא יתבין Judaei in penetralibus cordis sedent, Nid. 20b. q. d. Omnia etiam occultissima ipsis sunt cognita, omnis sapientia in illis reperitur.

תוב *redire, reverti; convertere se, converti; avertere se, averti*, quando cum Praepositione מן sive מ construitur. Respondet hebr. שוב. Praeter. ואברהם תָּב לאתריה et Abrahamus reversus est in locum suum, Gen. 18, 33. ותָב לארעא דמצרים et rediit in terram Aegypti, Exod. 4, 20. בתר דְּתָב cum reverteretur, Gen. 14, 17. והא תָבַת et ecce reversa fuit, eratque ut reliqua caro ejus, Exo. 4, 7. וְתָבַת לותיה לתיבותא et revertebatur ad eum in arcam, Gen. 8, 9. דתבת ואתגיירת quae reversa est et conversatur, sive Judaismum profitetur cum Noami, Ruth. 2, 6. תַּבְתָּא מן תקוף רוגזך avertisti te ab acerbitate irae tuae, Ps. 85, 4. וְתַבְתָּא ואכלתא לחמא et rediisti et comedisti panem, IR. 13, 22. וְתָבִית וזקפית עיני et redii et elevavi oculos meos, Zach. 5, 1. תָּבוּ לחובי אבהתהון reversi sunt, converterunt se ad peccata patrum suorum, Jer. 11, 10. וְתָבוּ מיא et redierunt, averterunt se aquae a terra, Gen. 8, 3. תְּבְתּוּן דתבו עלה in quam reversi sunt, Ez. 38, 8. מבתר פולחנא דיי׳ avertistis vos a cultu Domini, Num. 14, 43. וְתַבְתּוּן ובכיתון et conversi flevistis coram Domino, Deut. 1, 45. תַּבְנָא דנן תרתין זמנין rediimus his duobus temporibus, Gen. 43, 10. Part. ונפק מפק וְתָאֵב et egressus est egrediendo, et revertebatur, Gen. 8, 7. אם בכל לבכון אתון תָּיְבִין si cum toto animo vestro vos revertamini, IS. 7, 3. אזלין הות תָּיְבָא ibant et revertebantur, Gen. 8, 3. וְתָיְבִין לבית נשיא fuit revertens, revertebatur in gynaeceum, Esth. 2, 14. Infin. מֵתָב אתוב לותך revertendo revertar ad te, Gen. 18, 10. ולא אוסיפת לְמֵתָב לותיה עוד et non pergebat reverti ad eum ulterius, Gen. 8, 12. וְלְמֵתָב et redire ad terram Jehudae, Jer. 44, v. 14. ובְמֵתָבֵיה לרמתא et in redeundo ipsum, cum rediret Ramam, IS. 7, 17. Imper. תּוּב לארע אבהתך redi ad terram patrum tuorum, Gen. 31, 13. וְתוּב et revertere, ibid. 3. תּוּבוּ זבונו לנא revertimini, emite nobis

parum frumenti, Gen. 43, 2. וְתוּבוּ מתרע לתרע et revertimini de porta una in alteram, Exod. 32, 27. תּוּבִי כנשתא דישראל revertere Synagoga Israel, Jer. 31, 21. תוּבִי נפשי revertere anima mea in domum requiei tuae, Ps. 116, 7. תּוּבְנָא אתתא לבית אמה revertimini quaeque ad domum matris suae, Ruth. 1, 8. Fut. מתב אֵתוּב לותך revertendo revertar ad te, Gen. 18, 10. וְאֵתוּב בשלם לבית אבא et revertar in pace ad domum patris mei, Gen. 28, 21. ולא תְתוּב בארחא דאזלתא et non reverteris per viam per quam accessisti, IR. 13, 9. וּתְתוּב לדחלתא דיי׳ et reverteris ad cultum Domini, Deut. 4, 30. דִּתְתוּב לארעא quia reverteris in terram, Gen. 3, 19. וּתְתוּבִין לקרוך אלין et reverteris ad civitates tuas istas, Jer. 31, 21. וזיוי יְתוּב עלי et splendor meus reversus fuit in me, Dan. 4, 33. מן דדחיל וזע יְתוּב qui timidus est et pavidus, revertatur, Jud. 7, 3. ויתוב לביתיה revertatur domum suam, Deut. 20, 5. עד דיתוב רוגזא דאחוך donec convertat se, avertatur ira fratris tui, Gen. 27, 44. תְּתוּב כען נפשא revertatur nunc anima pueri hujus in viscera ejus, IR. 17, v. 21. וּתְתוּב לבית אבוהא et revertatur in domum paternam suam, Lev. 22, 13. עד די נְתוּב לותכון donec revertamur ad vos, Exo. 24, 14. וּנְתוּב לותכון et revertemur ad vos, Gen. 22, 5. וגבר לזרעיתיה תְתוּבוּן et quisque ad familiam suam revertimini, Lev. 25, 10. וּתְתוּבוּן גבר לירותתיה et revertemini quisque ad haereditatem suam, Deut. 3, 20. דִּתְתוּבוּן לאוריתא ut revertamini ad Legem, Jes. 30, 15. יְתוּבוּן הכא revertentur huc, Gen. 15, 16. ויתובון et revertantur, Exo. 14, 2. Aphel, אֲתֵיב *redire, reverti fecit*, quod deinceps per varia exponi potest, nempe *reducere*, *reddere*, *restituere*, *referre*, *reponere: convertere*. Ad verba vel sermonem relatum, est *respondere*, heb. השיב, ענה quando pro *respondere* sumuntur. Ad cibum relatum, est *vomere, evomere*. Praet. וקניניה אֲתֵיב et possessionem suam, facultates suas reducebat, Gen. 14, 16. מה אתיב יהוה quid respondit Dominus? heb. ענה, Jer. 23, 35. הֲתִיב עטא וטעם respondit consilium et rationem, Dan. 2, 14. אֲתִיב ית חמתי avertit excandescentiam meam, Num. 25, 11. וַאֲתֵיב ית כל קנינא et reduxit omnem possessionem, Gen. 14, 16. ואתיב עולימא et respondit juvenis ille, Ruth. 2, 6. וַאֲתִיבֵיהּ et reduxit illud, IR. 13, 29. דַּאֲתִיבֵיהּ quem reduxerat, vers. 20. וַאֲתִיבָהּ לבית יהודה et restituet eam domui Jehudae, IIR. 14, v. 22. וַאֲתִיבַנִי לתרע et reduxit me ad portam domus, Ez. 47, 1. מה אֲתִיבָךְ יהוה quid respondit tibi Dominus? Jer. 23, 37. ולא אֲתִיבַת et nihil respondit, IS. 4, 20. וַאֲתִיבַת רחל et respondit Rachel, Gen. 31, 14. אֲתֵבְתָּא שביתא reduxisti captivitatem Jacobi, Ps. 85, 2. וַאֲתֵיבִית יתיה פתגמא et respondi ei verbum, retuli ipsi responsum, Jos. 14, 7. ולא אֲתִיבוּ עמא יתיה פתגם et non responderunt ei populus verbum ullum, IR. 18, 21. אתיבו פלשתאי reduxerunt Philistaei arcam, IS. 6, 21. וַאֲתִיבוּ יתהון פתגמא et responderunt eis verbum, Num. 13, 27. וַאֲתִיבוּהִי et responderunt ei, IS. 17, 30. וַאֲתִיבוּנוּן מארחתהון בישתא et averterint eos a viis suis malis, Jer. 23, 22. Sic legendum. וּמִפְתגמא הֲתִיבוּנָא et hujusmodi verbum responderunt nobis, Esrae 5, 11. וַאֲתֵבְתּוּן גבר ית עבדיה et reduxistis quisque servum suum, Jer. 34, 16. דַּאֲתֵבְתּוּן quae reddideritis, IS. 6, 8. וַאֲתִיבְנָא יתיה בידנא et retulimus eam manibus nostris, Gen. 43, 21. אֲתִיבְנָהִי לך reduximus eam tibi ex terra Canaan, Gen. 44, v. 8. Part. ואם ליתך מְתִיב et si non restitueris tu, Gen. 20, 7. מתיב רשיעיא לאוריתא reducens improbos ad Legem, Jes. 58, 12. מתיב פתגמא respondebat verbum, Ez. 9, 11. ולחמא דאכלתא מְתִיבַת ליה et cibum quem comedisti, evomes eum, Pr. 23, 8. pro hebr. תקיאנה evomes eum. Vomere enim est cibum reddere. Pl. וּמְתִיבִין ית אבנא et reduxerunt lapidem super os putei, Gen. 29, 3. Fem. היא בחוכמא מְתִיבָא etiam ipsa sapienter respondebat, Jud. 5, 29. מתיבא נפש convertens animam, Ps. 19, 8. Pl. מטול דרעיוני מְתִיבָן לי propterea cogitationes meae respondent mihi, vel, reducunt me ad loquendum, Job. 20, v. 2. Infin. אם אֲתָבָא יתיבנני יי׳ si reducendo reduxerit me Dominus Hierosolymam, IIS. 15, v. 8. אתבא תתיב ליה reddendo reddes ei pignus, Deut. 24, 13. לַאֲתָבָא ad convertendum domum Jacob ad cultum ejus, Jes. 49, 5. וּלַאֲתָבָא כספהון et ad restituendam pecuniam ipsorum, Gen. 49, 25. מִלַּאֲתָבָא ית איוב a respondendo Jobo, Jobi 32, 1. הַאֲתָבָא אתיב ית ברך num reducendo reducam filium tuum? Gen. 24, 5. בַּאֲתָבוּתִי גלות עמי in reducendo me, cum reduxero captivitatem populi mei, Gos. 6, 11. לַאֲתָבוּתֵיהּ לות אבוהי ad reducendum eum ad patrem suum, Gen. 37, vers. 22. לְהֲתָבוּתַהּ לַאֲתָבוּתַהּ ad reducendum eam, Jud. 19, 3. לַהֲתָבוּתָךְ ad respondendum tibi, Dan. 3, 16. בדיל דלא לַאֲתָבוּתִי ad non reducendum me, ut non reducas me, vel, reducar, Jer. 38, 26. לַאֲתָבוּתְהוֹן בשלם לבתיהון ad reducendum eos in pace in domos suas, Jes. 28, 6. Imper. אֲתֵיב אתת גבר redde uxorem viri, Gen. 20, 7. אם אית מלין אתיב יתי si habes verba, respondeto mihi, Job. 33, 32. אתיב יהוה ית גלותן reduc Domine captivitatem ipsorum, Ps. 26, 4. וַאֲתֵיב לי פתגמא et responde mihi verbum, Gen. 37, 14. אֲתִבְהִי עמך לביתך reduc eum tecum domum tuam, IR. 13, 18. וַאֲתִיבְהִי לות אמון et reduc ipsum ad Amon, IR. 22, 26. וַאֲתִיבוּ מרודין על לב et reducite eos rebelles in animum, Jes. 46. 8. Fut. מה אֲתִיב שלחי פתגמא quid respondebo mittenti me verbum? IIS. 24, 13. ואתיב יתכון פתגמא et respondebo vobis verbum, Num. 22, 8. ואתיב ית ישראל et reducam Israëlem in locum ipsorum, Jer. 50, 19. ואנא אֲתִיבְנֵיהּ לך et ego restituam eum tibi, Gen. 42, 37. אֲתִיבִנָּךְ respondebo tibi, Job. 33, 12. ואתיבנך לארעא הדא et reducam te ad terram hanc, Gen. 28, 15. וַאֲתִיבִנּוּן et reducam eos, quemque in terram suam, Jer. 12, 15. דלמא תְתִיב ית ברי לתמן ne reducas filium meum eo, Gen. 24, 6. לא תתיב ית אפי ne avertito faciem meam, IR. 2, 20. תְּתִיבִנֵּיהּ ליה reddes ei, Exo. 22, 25. וּתְתִיבִנֵּיהּ ליה et restitues eum ipsi, Deut. 22, 2. אם תוכל תְתִיבִנַּנִי si potes, respondeto mihi, Job. 33, 5. ולא תתיבנני neque facias ut redeam in domum Jonathanis, Jer. 37.

20. וְתְתִיבִנּוּן לארעא et reduces eos in terram, IR. 8, 33. לא תְתִיבִין ית אפי non avertes faciem meam, id est, nolito mihi denegare, IR. 2, 16. ואתבא יְתִיב לנא et reddendo reddet nobis omne malum, id est, rependet, ulciscetur omne malum sibi a nobis illatum, Gen. 50, 15. כד יְתִיב שכנתיה לציון quando reduxerit majestatem suam Tzionem, Jes. 52, 8. וִיתִיב יי׳ לי טבתא et reddet Dominus mihi bonum, IISam. 16, 12. לא יְתִיבִנֵּיהּ non respondebit ei unum ex mille, Job. 9, 3. מן יְתִיבִנֵּיהּ quid faciet restituere eum? Job. 9, 12. וִיתִיבִנָּךְ על שמושך restituet te ad officium tuum, Gen. 40, 13. אתבא יְתִיבִנַּנִי יי׳ reducendo reducet me Dominus in Jerusalem, IIS. 15, 8. וִיתִיבִנַּנִי utique reducet me, ibid. v. 26. דִּנְתִיב קדמוהי quod reddamus coram ipso, IS. 6, 4. אתבא תְתִיבוּן קדמוהי reducendo reddetis ipsi, IS. 6, 3. ואדין יְתִיבוּן tunc retulerunt, Esr. 5, 5. יומא דין יְתִיבוּן לי die hoc restituent mihi, IIS. 16, 3. וִיתִיבוּן ללבהון et reducent ad animum suum, IR. 8, 47. יְהַתִיבוּן restituunto, Esr. 6, 5. ubi ה characteristicum conjugationis, ex forma Hebraeorum, est expressum. וִיתִיבָן לחמכון במתקלא et reddent panem vestrum cum pondere, Lev. 26, 26. Ithpehal Praet. אִתּוֹתַב כספי restituta est pecunia mea, Gen. 42, 28. וְאִתּוֹתַב ית משה et reductus est Moses et Aharon, Esr. 10, 8. דְּאִתְּתַב בפום טוּעניכון quae restituta est in ore saccorum vestrorum, Gen. 43, 12. sic v. 18. אִתּוֹתַבְתָּא הלכא adductus es huc, Ez. 40, 4. Veneta hic mendosa sunt. Possit etiam legi אִתִּיתִיתָא vel אִתּוֹתִיתָא, quomodo ab אתא in Ithpehal alibi reperitur, ut illic videre est. Part. בעי והוא מִתְּתַב orans, ipse responsum accipit, exauditur, hebr. נענה, Jes. 53, 7. Pl. מִתּוֹתְבִין מבבל reducuntur ex Babylonia, Jer. 27, 16. Futur. ולא אִתּוֹתַב nec respondebor, responsum accipiam, exaudiar, hebr. אענה, Job. 19, 7. לא יִתּוֹתַב non responsum accipiat, Jobi 11, 2. Alia hujus formae, et alterius significationis vide in יתב.

Ap. Talm. אַתִיב *dare, reddere:* דעבר במברא ניתיב חד זוזא דלא עבר במברא ניתיב תרי qui transit (navicula) vadum, dabit unum florenum: qui non transit navicula vadum, dabit duos, Sanh. 109b. Forte est radix ejus יְתַב aut alia: מאי קא מחייב לה למיתב quid tenetur ipsi dare?

תְּיוּבָא, תְּיוּבְתָּא *reversio, reditus; poenitentia, resipiscentia, conversio a malo ad bonum; responsio:* ארום לית תיובתא בפום quod non esset responsio in ore trium istorum virorum, hebr. מענה, Job. 32, 5. דלא אשכחו תיובתא quod non invenirent responsum, vers. 3. ונתוב בתיובתא שלמתא et convertemur conversione perfecta, Thr. 5, 21. ולא יתב בְּתְיוּבְתָּא neque residet in resipiscentia, Eccl. 1, 18. מטול תיובתא באנשי שקרא propter responsionem hominum falsorum, Job. 34, 36. In Hebraeo est תְּשֻׁבֹת plurale, cui recte responderet תְּיוּבְתָא. Sed ablatis punctis vocalibus, potuit in Hebraeo etiam legi תְּשֻׁבַת ex forma singulari, quomodo paraphrastes ille accepit. וּתְיוּבְתֵיכוֹן et responsiones vestrae, hebr. ותשובתיכם, Job. 21, 34. אקבלנון בִּתְיוּבְתְּהוֹן recipiam eos in poenitentia ipsorum, Hos. 14, 5. Vocem Hebraeam משובה accepit in bonum, quae alias in malum accipitur, pro aversione.

תְּיוּבָא *aversio.* Respondet Hebraeo שובבה *aversa, rebellis*, quod Nomen est ex Pihel, unde et Chaldaeum similiter ex Pahel cum Dages recte notatum, ad differentiam antecedentis significationis. Pl. דסגיאין תְּיוּבָתְהָא quod multae sunt aversiones ejus, Jer. 31, 22. תקיפין תְּיוּבָתְהוֹן validae sunt aversiones ipsorum, Jer. 5, 6.

תְּיוּבָא *vomitus, quasi cibi reductio et ejectio ex stomacho, cibi redditio:* ומדרש בִּתְיוּבֵיהּ et volutat se in vomitu suo, Jes. 19, 14. Veneta hic mendosa sunt: היך כלבא דהפיך על תְּיוּבֵיהּ sicut canis qui redit ad vomitum suum, Pr. 26, 11.

תְּתוּבָא *poenitentia, resipiscentia, conversio:* דלמא דיעבדון תתובא si forte egerint poenitentiam, Gen. 6, 3. ואין בעו למעבד תתובא neque quaesiverunt agere poenitentiam, Gen. 18, 21. in TgH. אתקנתא תתובא ordinasti resipiscentiam, Ps. 90, 2. רשעיא דעבדו תתובא impii qui egerint poenitentiam, Job. 3, 17. דלא עבד תתובא qui non agit poenitentiam, Ps. 50, 16. Est pro Hebraeo חשובה, commutatis ש et ת.

מְתוּבָא, unde מְתוּבַת, Jud. 5. quod vide in יתב.

II. תּוּב, תּוּ *amplius, iterum, denuo, rursus, adhuc, deinceps, ulterius.* Porro Hierosolymitane sic dicitur pro עוד, cui in paraphrastis Hierosolymitanis respondet, et alias absolute usurpatur: לזמן יומין תוב שובעא ad tempus dierum adhuc septem, Gen. 7, 4. in Jon. ולא יתקרי תוב ית שמך et non vocabitur amplius nomen tuum, heb. ולא יקרא עוד, Gen. 7, 5. Jon. ויחי תוב לחיי עלמא ut vivat adhuc vitam aeternam, Ps. 49, 10. אלף לחכימא ויתחכם תוב doce sapientem et sapiet amplius, Pr. 9, 9. לא יתוב תוב לביתיה non revertetur amplius domum suam, Job. 7, 10. Sic notat Elias Hebraeum עוד in Jobo, Psalmis et Proverbiis hoc sensu semper transferri. Sic et Talmudicis frequentissimum est, et saepissime per Apocopam תו pro תוב: ut, תו לא מרי amplius nihil est. ותו et amplius, praeterea. Compositum, in lingua Hierosolymitana, תובן *iterum, amplius propter nos*, i. e. תּוּב בָּן, TH. Bm. c. 2. לית את צריך לעי תובן non habes opus laborare vel defatigari amplius propter nos. Rabbini dicunt שוב, quia Verbum שוב sic aliquando adverbialiter usurpatur: ut, redierunt et fleverunt (Num. 11.) i. e. rursum fleverunt.

Porro ap. Talm. ex superiori radice frequentissime invenitur מְתִיבִי *respondeo ego, insto, regero, excipio.* Usus ejus est, quando opponens sive interrogans ad datam responsionem aliam authoritatem vel Mischnae, vel Baraitae, vel loci Scripturae regerit, cui respondens se opponere non potest. Judaei Germanice explicant, Ich will dich aber davon fragen, interrogabo autem te de eo, et oppono id. Sic, איתיביה רבי יוחנן לריש לקיש regerebat R. Jochanan Rech Lakischo, interrogabat eum opponendo: רב יוסף מתיב Raf Joseph interrogabat, rege-

rebat. Et pluraliter, מְתִיבֵי respondent, instant, urgent. Hinc et

תְּיוּבְתָּא *responsio: instantia, quaestio alia contra datam solutionem et explicationem.* תְּיוּבְתֵּיהּ תְּיוּבְתָּא, *instantia ejus est instantia, quaestio ejus manet quaestio,* i. e. objectioni ejus nondum est satisfactum, quaestio ejus non est dissoluta vel satis explicata, manet adhuc instantia ejus firma. Vide Halich. olam, cap. ult.

תְּוַהּ[14] *pavere, expavescere, trepidare,* heb. חרד. In Tg. quandoque occurrit sine Mappik, et litera ה commutata in א, juxta communem quiescentium ה formam, sed praestat ex forma Mappikata semper notari. Praet. תְּוַהּ וקם בהתבהלה trepidavit et surrexit cum perturbatione, Dan. 3, 24. תוה לצפרא pavebat mane, Esth. 5, 14. לחוד לחדא לבי תְוַהּ utique vehementer animus meus pavet, heb. יחרד לבי, Job. 37, 1. in secundo ejus versus Targum. Veneta habent תְּוָה, sed melius, ex Danielis forma scribi cum Mappik, ut ex sequentibus liquet, in quibus ה servatur: וּתְוַהּ גברא ורתח et expavit vir ille et perterritus fuit, heb. ויחרד, Ruth. 3, 8. תְּוַהוּ גבר לחבריה expaverunt, pavidi fuerunt quisque erga alterum, heb. פחדו, Jer. 36, 16. ולא תְוַהוּ et non expaverunt, ibid. v. 24. וּתְוַהוּ גבר אל אחוהי et trepidarunt, perterriti fuerunt quisque erga alterum, sive, inter se, hebr. ויחרדו, Gen. 42, 28. ותוהו וקמו et expaverunt et surrexerunt, hebr. ויחרדו, IR. 1, 49. Part. דְּתְהֵי תָוַהּ quo eris pavens, quo pavebis, heb. תפחד, Deut. 28, 67. Male in libris legitur תְּוַהּ per Praeteritum, propter antecedens verbum substantivum, quod cum Participio construendum. Jon. hic legit pluraliter, דְּתְהֶוֹן תָּוֹן, quod melius legetur תָּוְהִין. Sed forte promiscuus ejus literae in hoc verbo fuit usus. Fut. לדא יְתְוֵא לבי ad hoc trepidabit cor meum, hebr. יחרד, Job. 37, 1. in primo ejus versus Tg., ubi in Venetis scribitur יְתַוֵּא ex Pahel, prave. Recte יְתְוַהּ, ut servetur analogia cum antecedentibus exemplis.

תְּוָהָא, תְּיוּהָא *pavor, terror, trepidatio:* ותוה יצחק תְּוָהָא רבא et pavit Isaac pavore magno, heb. חרדה, Gen. 27, 33. Ap. Talm. בשעה שמהלך בדרך נעשה לו תוהים quando se confert in viam, fit ipsi in terrores, Sab. 152a.

תְּוְהוּת *idem:* מִתְּוְהוּת לבך prae pavore cordis tui, heb. מפחד, Deut. 28, 67.

תְּוָהָה *idem*, apud Rabbinos: נעשה לו תוהים faciamus ei pavores.

תיוהא *scissura, fractura, ruptura, rima*[15]: דלא חזי ביה תיוהא אבל חזי ביה תיוהא סתרי ובני quia non viderunt in eo scissuram, sed si viderint scissuram, destruunt et reaedificant, Bb. 3b. Gl. ביקוע.

תְּוָהָא *mirum, admiratio:* לית תיוהא non est mirum.

תָּוָי *fluminis nomen in Babylonia:* In Br. s. 13. נמן תוי נהר בבל ושמו תוי ולמה קורין אותה תוי שהוא חזר ומשקה א׳ למ׳ שנה instar Tavai fluminis Babyloniae, nominis ejus. Quare autem vocatur תוי? quia quadraginta annis semel irrigat terram. A *stupore* ergo et *admiratione* sic dictum fuit, quod pro stupendo id habebatur. Convenit hoc verbum תוה saepe cum תהה.

II. תְּוָה *signare, designare, limitare, signis et limitibus circumscribere,* ut Hebraice. Praet. Aphel, וקדישא דישראל אַתְווּ תווהא et sanctum Israelis limitarunt limite, heb. הִתְווּ, Ps. 79, 41. id est, circumdederunt ipsi limites, dicentes, ipsum hoc posse, et illud non posse, hoc velle, et illud nolle. Recte heb. התוו, quod est in Hiphil, convertitur in אַתְווּ chaldaice. Veneta, אַיְתִּיוּ, quod si sit אַיְתִיוּ est attulerunt. Sic et Regia. Prius sine dubio bonum.

תְּוָהָא *signum, terminus, agri vel terrae finitae signum, ut in praecedenti exemplo.*

תְּוָא, תָּו *idem:* ותרשום תוא et notabis signum, heb. והתויתא תו, Ez. 9, 4.

III. מַתְוָה *desiderium, appetitus, concupiscentia.* Significatione est a תאב et convenit cum Hebraeo אִוָּה. Hinc ex dialecto Hierosolymitana contractum est, quasi ex מַתְאָבָה. Saepiuscule autem ב et ו inter se commutantur. Cum aff. עלי מַתְוְיֵהּ et super me est appetitus ejus, hebr. תשוקתו, Cant. 7, v. 11. ולות בעליך תהי מַתְוְיָךְ et erga maritum tuum erit appetitus tuus, hebr. תשוקתך, Gen. 3, 17. in Tg. Jon. ולותך יהי מַתְוְיֵהּ et apud te erit appetitus ejus, hebr. תשוקתו, Gen. 4, 7. in Jon. Videntur haec dici pro מַתְאָבִיךְ et מַתְאָבֵיהּ elisa gutturali.

* התיו תוו vide infra in תוו.

תָּוֶךְ תּוֹךְ *medium, intimum, in, intra.* תוך כדי דבור כדבור דמי dimidium sermonis pro toto sermone habetur, excepto blasphemante, idololatriam committente, desponsante, et repudiante. Hos non verbis dimidiatis, sed plenis et disertis, oportet mentem suam explicare, Ned. 87a. Bk. 73. Bb. 130. etc. כלי שיש לו תוך vas quod habet intimum, capacitatem, Kel. cap. 27. תוך זמן medium tempus, i. e. ipsum tempus, quo puer vel puella fiunt majorennes, et tempus suum compleverunt, Nid. 46a. תוכו כברו medium, intimum ejus est ut exterius ejus. De viro integro et syncero. בתוך *in medio, in medium;* et simpliciter *in, intra;* עייל בתוך שלו ingressus est in id quod suum est, in suum: בתוך ביתו in domum suam. לחוך *idem.* נתן לתוכו שמן dedit in eo, indidit ei oleum. מתוך *de medio, mediante; de, propter.* מתוך כך *interea, interim, propterea, idcirco.* מתוך צער propter moerorem, dolorem. ומתוך שאין מכירין et propterea quod non cognoscunt. Pl. תוכות Git. 20a.

תוך תוך. Vox ficta de sonitu lebetis bullientis:

[14]) Cognatum est verbo وله heb. ילה, cujus origo, observante Willmetio, in *quatiendo, concutiendo,* unde *trepidavit, mente turbatus et ablienatus fuit.*

[15]) *quatiendo, concutiendo orta.* Vide notam praecedentem.

תוך תוך דיתיב אבי חפי ועביד qui sedet vel stat ad focum, faciens toch, toch, bulliendo, sc. Ber. 39a.

חוּך *nomen loci*, apud Talm.: נפק לאפיה עד חוך exivit in ejus occursum Tavach usque, Bb. 77b. et 150b. Alii, ad medium, scil. viae.

תום *allium.* Pl. ובוּצלי וְתוּמֵי et caeparum et alliorum, hebr. שׁוּמים, Num. 11, 5. TgH. וְתוּמַיָא. Ap. Talm. ליתי תומא יחידאה ונמרסיה במישחא afferat allium solitarium (cui plura capita non sunt conjuncta) et contundat illud cum oleo, Git. fol. 59a. דהוו שדי שופתא דתומא frustulum allii, Sab. 140a. תומי qui fuerunt expandentes allium, Sanh. 109b.

תומין *segmenta, peniculamenta*[16]: למרמא תומי לסרבלא adjicere peniculamenta ad saraballum, ornatus scil. causa, Bm. 60b.

* תָּוָן חוך vine supra in חוא.

תָּוֵם *maculare, inquinare, inficere:* קאמיתווסי מנייהו nam inquinantur [iis], Pes. 65b. דליתווס בית שחיטא דמא ut inquinetur locus mactationis sanguine, Sab. 75b. איתווסאי מסניה טינא inquinatus fuit calceus ejus luto, Sab. 124b. Glossa habet אתווס. דמתווכין מניה מיא inquinantur illis aquae, Sab. 113b. B. Ar. haec adducit in litera ו, in ווס.

תוף *exspuere, excreare.* Ap. Talm. מיא דצערי לך תוף שדאי aquas molestiam afferentes tibi (in ore) exspue et ejice, Ketub. 61b. Gl. רקקי. Alibi, כולכם ברוקא חדא חפיתו omnes vos sputum unum exspuistis, Nid. 42a.

תוֹף tympanum, ad חפף.

תור תִּיר *explorare, scrutari, speculari, investigare,* heb. et ap. Rab. *vigilare*, quia vigilando homo aliquid *speculatur aut scrutatur:* unde ap. Talm. היכי דמי מתנמנם נים ולא נים תיר ולא תיר cui similis est dormitans sive dormituriens? dormit et non dormit, vigilat et non vigilat, Tan. 12b. Meg. 18b. Gl. תיר i. e. ער.

תַּיָּר *explorator, speculator, observator; ductor, conductor viae:* In Tg. תיר הויתי למסכנא דדמי לסמיא conductor fui pauperi, qui similis est caeco, pro heb. עינים oculi fui caeco, Job. 29, 15. in secundo ejus versus Targum. Ap. Talm. כדאזיל תיירא דתורי והדר quantum procedit ductor boum, et redit, Bb. 54b. Ductor boum, i. e. agricola, arator arans sulcum unum hinc, et redeundo alterum inde ab altera parte agri. In Ar. explicatur צמד בקר par, jugum, copula boum, juxta sensum, non literam, ut videtur. ואם שכרו תייר ההולך לפניהם et si conduxerint conductorem euntem ante eos. Bk. 116b. Gl. תייר i. e. מראה להם הדרך qui monstret ipsis viam, qui salvum conductum ipsis praestat. קול התייר הגדול vox speculatoris summi, R. Sal. Cant. 2, 12.

תִּיּוּר, תִּיָּרָה *salvus conductus, deductio in via.*

תּוֹר *turtur.* Ap. Talm. תורין של רחבה, certa species turturum sic appellata fuit, in Chol. 62a. Ibid. c. 2. dicuntur esse quae alias vocantur כופשני צוציני.

תּוֹר, תּוֹרָא *bos, juvencus.* Respondet hebraeis שור et פר: at בקר saepius pluraliter transfertur תּוֹרִין: ut, וארי יגח תור ית גברא cum cornibus petierit bos virum, Exod. 21, 28. וְתוֹר בר דרעי בכל יומא טורין אלפא et bos sylvestris, qui depascit unoquoque die montes mille, Ps. 50, 10. יתרגם תורא lapidabitur bos iste, Exo. 21, 28. וחור תנינא דאחפטם et bos secundus saginatus, Jud. 6, 25. כל דמא דְתוֹרָא omnem sanguinem bovis, Lev. 4, 7. בתורא ובחמרא cum bove aut cum asino, Deut. 22, 10. כדין יתעבד לְתוֹרָא sic fiet bovi, Num. 15, 11. כְּתוֹרָא ייכול תבנא sicut bos comedit stramen, Jes. 11, 7. כתורא דאתפטם sicut bos saginatus, Hoseae 4, 16. מְתּוֹר עד חמר a bove usque ad asinum, Exod. 22, 3. תוריה וחמריה bovem ejus, vel asinum ejus, Deut. 5, v. 21. תּוֹרֵיהּ מבטין bos ejus inventrat, i. e. gravidat, gravidam facit, Jobi 21, 10. וְתוֹרֵיהּ et bovem ejus, Exod. 20, 17. דינוח תורך ut quiescat bos tuus, Exod. 23, 12. ואמתך וְתוֹרָךְ et ancilla tua, et bos tuus, Deut. 5, 14. כן תעבד לתורך sic facies bovi tuo, Exo. 22, 30. Pl. ובני תורין ודכרין et filii boum, id est, juvenci et arietes, Esr. 6, 9. והוו לי תורין וחמרין fueruntque mihi boves et asini, Gen. 32, 5. תורין לטעון דבחו boves idolis immolabant, Hos. 12, 11. ותורין עסרא et boves decem, Gen. 32, 15. בתורין תלתא cum bobus tribus, IS. 1, 24. ועשבא כתורין לך יטעמון et herbam ut bobus tibi comedendam dabunt, Dan. 4, 22. et 5, 21. לתורין in juvencos, Num. 29, 18. סב ית תור בת תּוֹרֵי accipe juvencum natum bobus, id est, adultum, Jud. 6, 25. מן תורי מפטמי בסניאתא prae bobus saginatis, cum odio, Pr. 15, 16. ותורי בר et boves sylvestros, heb. ותאו, Deut. 14, 5. Jon. על ריש תּוֹרַיָא super caput boum, Num. 8, 12. Fem. תּוֹרְתָּא *vacca, junix:* תורתא סמוקתא vaccam rufam, Num. 19, 2. לגו יקידת תורתא in incendium vel rogum istius junicis aut vaccae, Num. 19, 6. ותיסרון ית תורתא et ligabunt vaccam, IS. 6, 7. וְתוֹרְתָּא או שיתא aut vaccam aut agnam, Lev. 22, 28. ותורתא ודובא et vacca et ursus pascentur simul, Jes. 11, 7. ית קטמא דתורתא cinerem vaccae, Num. 19, 9. חשיב תּוֹרְתֵּיהּ enititur vacca ejus, Job. 21, 20. תּוֹרָן שפירן למחזי ופטימן בסר vaccae pulchrae visu et pingues carne, Gen. 41, 2. תורן אוחרנין חסיכן ובישן למחזי לחדא וחסירן בסר vaccae aliae, macilentae et pessimae aspectu valde et deficientes carne, i. e. macilentae, Gen. 41, v. 18. ותרתין תורין מינקן et duas vaccas lactantes, IS. 6, 7. וגובנין דחלב תּוֹרָן et caseos de lacte vaccarum, IIS. 17, 29. ubi libri omnes habent תּוֹרִין, prave. ית שבע תּוֹרָתָא קדמיתא פטימתא septem vaccas priores pingues, Gen. 41, v. 20. לקבליהן דתורתא in conspectu vaccarum istarum, Gen. 41, 3.

Ap. Talm. proverbium: נפל תורא חדד לסכינא si cadat bos, acue cultrum, Sab. 32a. Occasio hostis opprimendi non negligenda, ne, si elabatur, novas difficultates novaque pericula nobis exhibeat. In

---

[16]) Quasi rem ad *perfectionem* (תמם) ducentia dicas, quandoquidem peniculamenta nonnisi vesti jam perfectae addi solent.

Medr. Echa c. 1, 1. In Palaestina dicunt, נפל תורא סגין טבחוי quum cadit bos, multi sunt mactatores ejus; de Israëlitis, qui a Deo afflicti, ab omnibus deserti fuerunt. Sic accommodari quoque potest ad eos, qui cum affliguntur, ab omnibus impetuntur, et opprimuntur. Hic (scil. in Babylonia) dicunt, נפל תורא מחדדין סכינוהי quum cadit bos, acuunt suos cultros. תורא דימא bos marinus, piscis, As. 39a. Sic ib. חמרא דימא asinus marinus.

תּוּרָא *filum, lorum, funiculus:* Videtur esse ex Hebraeo תור *ordo, dispositio, series recta quasi ad lineam facta*, item תורה, ex eo, תורת האדם *dispositio hominis*, id est, תכונת, ut R. David exponit. Et Rabbini *lineam* vocant שורה, quod linea sit instar fili. ית תורא דחוט זהוריתא הדין funiculum fili coccinei hujus ligabis in fenestra, Jos. 2, v. 18. 21. heb. תקות השני.

תּוֹרִין *virgulta tenera circa radices arboris enascentia* [17]*:* תורי דקל virgulta palmae, Sab. 90b. *Stolones* latini vocant [18].

תּוּרָא [19] *limbus, ora exterior quasi loro aut funiculo rem continens et constringens:* תורא יהא מקף לפומיה limbus erit circumdans os ejus, hebr. שפה labium, Exod. 28, 32. Ap. Talm. תורא ברא דעינא limbus exterior oculi, i. e. *palpebra*, oculum sive pupillam obtegens, Bech. 38b. In his si ruptura quaedam aut foramen exiguum fuisset, id in primogenito animalis habebatur vitiosum, ut primogenitum sacerdoti non cederet.

תּוּרִיתָא vide in תאר.

תּוּת [20] *morus arbor:* קיסם של תות fragmentum mori, Sab. 67b. תותים *mora, fructus arboris mori:* והתותים משיאדימו et mora, ex quo rubescunt, scil. dant decimas, Tal. Maaser. cap. 1. וליקט תותין et colligebat mora, Br. s. 22. In libris precum sumitur etiam pro *fragis et moris rubi*, Brombeer.

תּוּתֵי vide infra in תחת.

תזז תְּזָזִית *spiritus maligni nomen*, Rab. Rabbi David in libro Schoraschim, in rad. תזז scribit, esse *spiritum malignum, qui aufert mentem hominis*, ex eo, הסיר הֵתַז aufert, amputat, (Jes. 18, 5.) in Hebraeo [21]: מכנים בה רוח תזזית ingredi facit in eam spiritum Tasasith, Medr. Sam. s. 9.

הֵתַז *amputare, abscindere, exscindere, incidere, resecare, aufferre secando.* Rabbi David scribit ante dicto loco, Rabbinos communiter pronunciare הִתִּיז, quasi a נתז, sed R. Jehuda maluit referre ad תָּזַז unde spiritus ille denominatus תזזית, et inde הֵתַז apud Jesajam, quod R. Sal. explicat כרת וקצץ. Hinc ap. Rab. התיז את הראש בבת אחת amputavit caput ictu uno. Talmudici, שלשה דברים מתיזין גופו של אדם ואלו הן אכל מעומד ושתה מעומד ושמש מטתו מעומד tria incidunt corpus hominis, nempe: comedens stando, bibens stando, et officium lecti praestans stando, Git. f. 70a. Item, התיזו מתיזין את ראשו בסייף amputarunt caput ejus gladio, Sanh. 52b. in Misna כשתי מקלות המתיזות זו את זו ut duo baculi, qui inter se collisi, seipsos diffringunt et dissipant, Sanh. fol. 102a.

תזק, תּוּקִיטָא *insidiae:* נפק לסטא׳ ותקין תוקיטא בתריהון exivit latro, et struxit insidias illis, MK. cap. 7, 27. Vox est ignota et peregrina [22]. Sic autem videtur juxta sensum significare.

תָּחַב *infigere, figere.* Niphal, נִתְחַב *figi, infigi.* Hinc illud Rabbinorum, נתחב לו קוץ בפני ע״ז לא ישחה ויטלנו si infigatur ipsi spina (in pedem) coram idolo aliquo, non incurvabit se, ut tollat eam, scil. ne videatur idoli causa se incurvare, ad honorem idolo praestandum. Ap. Talm. de agno paschali: Quomodo assant agnum? afferunt veru ligneum ex malogranato, תוחבו מתוך פיו עד בית נקובתו figit illud per os usque per locum foraminis sui, sc. posterioris, et ponit crura ejus et viscera ejus לתוכו intra eum, Pes. cap. 7. in initio.

תחיבה *fixio, infixio.*

תחח תִּיחוּחַ *fragilitas, mollities:* ומעלין עפר תיחוח et producunt terram molitiei, i. e. mollem, fragilem et dissolutam, Bb. 19b. נוטל עפר תיחוח accipit terram mollem, Nazir 65a. אף האשפתות ועפר התיחוח et fimeta (scrutantur) et terram mollem, Ohol. cap. ult. Glossa, עפר התיחוח הוא אפר בלתי קשה. Sic terra fit molior et rarior propter arationem agrorum, fossuram vinearum, sepulchrorum, et similium, de quibus ibi Talmudici disputant.

תְּחַל תַּחְלָא *nasturcium.* Talm. לבלע תחלי חיורתא deglutiendum nasturcium album, Sab. 109b. Vide et Git. 69a. in medicinalibus: דאכל תחלי וקדחו ליה תחלי בלביה ומית qui comedebat nasturcium, et perforabat nasturcium cor ejus, ut moreretur, Sab. 113b. דאכלה תחלי הוו לה בני דולפני lactans foemina, quae comedit nasturcium, habebit liberos lippos, Ketub. 60b.

תּוּחְלָא [23] *dactylus immaturus, vel, dactylus, in genere:* אצפא דתוחלא caro dactyli immaturi; vide

---

[17]) Vertendum videtur ad ar. تَارَ (IV. conj.) *iteravit, repetivit saepius fecitque vice post vicem*, sc. radix germina, stolones.

[18]) Item תוריאה legitur in Midr. Ps. Est gr. θεωρία.

[19]) Commutatis ש et ת idem videtur atque שורה *linea*, scil. *ultima*.

[20]) Est ipsissima vox ar. تُوت *morus* et *morum*, cujus complures enumerat species Freyt. I. 203.

[21]) Magis videtur esse gr. θύσις *fervor, motus turbidus* τοῦ θυμοῦ. Convenit itaque cum verbo הבס cui haec *fervendi* inest notio.

[22]) Corrupta quidem ex graeco καθίζησισ, ἡ *sessio, collocatio*, a verbo καθίζειν (λόχον vel λοχᾶν).

[23]) Vide notam ad שיחלא.

Git. 89a. et ibi Glossam. אכול חוחלנא ושדי קשייתא לבר comede dactylum, et projice os ejus foras: Sic citatur in Ar. ex Chag. 15b. ubi ita legitur; אמרי במערבא ר׳ מאיר אכל תחלא ושדי שיחלא לברא dicunt in Occidente, (i. e. Palaestina:) R. Meir comedit dactylos, (id est, carnem dactylorum) et abjecit granum (id est, os ejus) foras. Sic explicatur in glossa, תחלא, id est, פרי חיצון הנאכל בתמרה fructus exterior, qui comeditur in dactylo: et שיחלא, id est, גרעינה הנזרקת granum sive os quod abjicitur. Locutio proverbialis a dactylis immaturis quidem, in quibus tamen aliquid boni residet. Immaturum et, quod acerbius, ossibus firmius adhaeret, et cum ossibus abjiciendum. Sic bona ex malis authoribus seligenda, reliquis abjectis.

מְתַחֲלָא *cortex dactylorum, sive lanugo, fructum adhuc parvum et teneriorem a noxa externa custodiens*, unde vocatur שומר *custos*. Ap. Talm. הני מתחלי דערלה אסירי הואיל ונעשו שומר לפירי isti cortices praeputii prohibiti sunt, cum facti sint custos fructuum, q. d. sunt accidens et adjunctum quoddam fructuum, non fructus ipse, Pes. 52b. Ber. 36b. Glossa, מתחלי, i. e. שומר הגדל סביבו׳ התמרים בקטנן.

תחל אַתְחֵיל *incipere, inchoare*. Infin. והוה אַתְחוֹלֵי יומי שבועתא et fuit cum inciperent dies septimanae, vel, in principio dierum septimanae, Job. 1, 13. Est forma Infinitivi talmudica, quae in paraphrastis Hierosolymitanis quandoque reperitur. Rabbini dicunt הִתְחִיל usu frequentissimo, et deductum est ab hebraeo תְּחִלָּה initium, *principium:* unde Tau servile in literam radicalem convertitur, ut et in aliis quibusdam factum est.

הַתְחָלָה *initium, principium, exordium*. Nomen ex Hiphil formatum. Hinc dicunt Rabbini, כל התחלה קשה omne principium grave est.

אַתְחַלְתָּא *idem*, apud Talmudicos.

חֲחָלִם *idem quod* חוחלא. Plur. דהוון מרבין בניהון כאילין חוחלסיא quod multiplicarunt liberos suos ut isti dactyli immaturi, Medr. Echa cap. 2. v. 2. TH. Tan. cap. 4. f. 69a.

תחם תְּחַם[24] *determinare, definire, limitare, fines, limites vel terminos ponere et constituere*. Praet. די תַחִימוּ קדמאי quem determinarunt prisci, Deut. 19, 14. Part. מְתַחֲמָן תעבד יתהן terminatas facies illas, i. e. terminatae et definitae magnitudinis, Exo. 28, 22. חכין מתחמן catenas terminatas, ibid. v. 22. Imper. תְּחֵם ית טורא וקדשהי terminum pone monti, et sanctificato ipsum, Exo. 19, 23. Fut. וְתַתְחֵם ית עמא et pones terminum huic populo circumquaque, Exo. 19, 12. Respondet heb. גבל.

תְּחוּמָא ,תְּחוּם *terminus, finis, limes, confinium:* תחום כנענאה terminus Cananaei, heb. גבול, Gen. 10, 19. וּתְחוּם מערבא et terminus occidentis, Num. 34, 6. בִּתְחוּם מואב in termino Moab, Num. 33, v. 44. דנפק לתחום מואב ad terminum Moab, ibid. 21, 15. מִתְּחוּם אמוראה qui egreditur ex termino Emoraei, ib. 21. 13. לא תשני תחומא דחברך non mutabis terminum proximi tui, quem determinarunt primi sive majores tui, Deut. 19, 14. ליט דישני תחומא דחבריה maledictus qui mutaverit terminum proximi sui, Deut. 27, 17. ותחומא דין et terminus hic, Num. 34, 6. מפקנוהי דִתְחוּמָא exitus termini, ib. 34, 8. די בכל תְּחוּמֵיהּ qui erit in toto termino ejus, Gen. 10, 19. למעבר בִּתְחוּמֵיהּ transire per terminum ejus, Num. 20, 21. ית עזה וית תְּחוּמַהּ Azzam et terminum ejus, Jud. 1, 18. אנא מחי ית כל תחומך ego percussurus sum universum terminum tuum, Exod. 8, 2. ואפתי ית תחומך et dilatabo terminum tuum, Exo. 34, 24. והוה תְּחוּמְהוֹן et fuit terminus ipsorum, Jos. 13, 30. ויתובון בניא לִתְחוּמְהוֹן et redibunt filii ad terminum suum, Jer. 31, 17. יהי תְּחוּמְכוֹן erit terminus vester, Deut. 11, 24. Pl. על תְּחוּמִין in terminis, heb. גבלתו terminus ejus, unde forte in Tg. melius legeretur תְּחוּמֵיהּ cum affixo pronomine. בִּתְחוּמִין in confiniis, Num. 32, 33. Constr. קים תְּחוּמֵי עממיא constituit terminos populorum, Deut. 32, 8. על תחומי חקלן per terminos agrorum, hebr. חלמי, Hos. 10, 4. Sic cap. 12, 12. Cum aff. ית אשדוד וית תְּחוּמַהָא Asdodum et fines ejus, IS. 5, 6. לִתְחוּמַהָא ad terminos suos, Num. 34, 2. בִּתְחוּמַיִךְ in terminis tuis, Jes. 60, 18. בכל תְּחוּמֵיכוֹן in omnibus terminis vestris, Jer. 15, 13. Ap. Talm. לא הוית גבן באורתא בתחומא non fuisti apud nos heri vesperi in termino, i. e. in schola, quae est terminus Legis, ut B. Ar. scribit: vel, „in termino", i. e. in confiniis, non fuisti nobis propinquus, ut adesse potueris, ut in glossa explicatur, Bk. 20a.

Ap. Rab. תחום השבת *terminus sabbathi*, dicitur viae spacium, quod sabbatho conficere licet. Id Lege Mosis non est definitum, sed statutis Rabbinorum. Est autem iter duorum millium cubitorum, i. e. passuum mediocrium. In N. T. vocatur *iter sabbathi*, Act. 1, 12. Exstruunt mensuram istam ex loco isto: „Ne exeat ullus e loco suo die septimo" (Exo. 16, 29.). Ad hunc versum scribit R. Sal. אלו אלפיים אמה ולא במפורש שאין תחומין אלא מדברי סופרים hi sunt bis mille cubiti, sed non definite; nam termini non sunt nisi ex statutis Scribarum. Vult, hinc colligi bis mille cubitos, qui constituunt terminum sabbathi; sed non expresse et definite id Mosen dicere, verum Scribas per consequentiam inde terminum defininisse. Jonath. hunc versum tranfert: Manete quisque in loco suo, ne deportanto quidquam de potestate sive jurisdictione unius in potestatem alterius nisi ad quatuor passus: non egrediatur quisquam e loco suo ad deambulandum, nisi duo millia passuum in die septimo. Maim., Parte 1. Tractatu de Sabbatho, c. 27. מדברי סופרים שלא יצא אדם חוץ לעיר אלא עד אלפיים אמה אבל חוץ לאלפיים אמה אסור שאלפיים אמה הוא מגרש העיר i. e.

24) تَخَمَ *terminavit, limitavit*, unde nomen تُخُومَة talmud. תחום.

ex statutis Rabbinorum est: Homo ne egrediatur extra urbem, nisi ad bis mille cubitos, ultra bis mille cubitos exire prohibitum esto. Nam bis mille cubitis constabat suburbium. Hinc apparet sensus superioris loci; E loco suo, i. e. ex urbe sua in qua habitat aut versatur. Sub urbe comprehendebatur etiam suburbium, cujus spacium ab urbe fuit bis mille cubitorum, ut est Num. 35, 5. Et paulo post, sect. 4. היה מהלך בבקעה ואינו יודע תחום שבת מהלך אלפים פסיעות בינוניות והוא תחום שבת si quis eat in valle, et nesciat terminum sabbathi, procedet bis mille passus mediocres sive minores, qui est terminus sabbathi. Hujus termini frequens in Talmud est mentio in cap. 4. libri Erubhin; veluti: Qui exit cum licentia (in sabbatho) ac dicatur ei (scil. in via ab obvenientibus) jam factum est opus illud (sc. cujus expediendi causa tu es egressus) יש לו אלפיים אמה לכל רוח is habet bis mille cubitos in omnem plagam ventorum, i. e. licitum est ipsi redire per quatuor plagas mundi ad bis mille cubitos, qui est terminus itineris sabbathini concessus. Item, מי שישן בדרך ולא ידע שהחשיך יש לו אלפים אמה לכל רוח si quis dormiat in via, nec animadverterit ingruisse tenebras (sabbathi,) habet licentiam duorum millium cubitorum in quamlibet plagam. Item: Si quis (iter faciens) non cognoscat (terminum sabbathi) aut non sit exercitatus in jure sabbathi, dicat: Quies mea erit in loco meo, זכה לו מקומו אלפיים אמה acquirit sibi jus loci sui ad bis mille cubitos. In libro שלחן ערוך Schulchan Aruch, Parte 1. Orach chajim, in capite de jure תחומין terminorum, legitur: כל אדם יש לו אלפיים אמה לכל רוח omnis homo habet duo millia cubitorum in omnem plagam mundi, scil. in sabbatho, quos licet ipsi ambulare. Item, קדש עליו היום בבקעה ואינו יודע תחום שבת מהלך אלפים פסיעות בינוניות שהם תחום שבת si sanctificet super eo dies, (i. e. si ipso iter faciente sanctum incidat sabbathum) in valle, et non sciat terminum sabbathi, ambulat bis mille passus mediocres sive minores, qui faciunt terminum sabbathi. Hinc liquet, bis mille cubitos, et totidem passus sive gressus, esse idem. Item, כשם שאין אדם רשאי להלך בשבת וביום טוב אלא אלפים אמה לכל רוח sicut non est permissum homini ambulare in sabbatho et alio die festo nisi bis mille cubitos in quamlibet plagam mundi, sic etiam vasa, instrumenta, bestias aut alia nemo potest ulterius portare vel transferre aut deducere, etc. R. David ad illud „Distantia erit inter vos et eam (arcam scil.) quasi bis mille cubitorum", (Jos. 3, 4.). Est in hoc, inquit, derasch, id est, expositio mystica. q. d. Futurum est ut aliquando agatis sabbathum in urbe Jericho, idcirco non recedetis ab arca ultra bis mille cubitos ad quamlibet plagam. Quare id? ut licitum vobis sit ire et orare ante arcam in sabbatho. Haec ibi. Eodem respicit hic R. Salomon. Adducitur etiam hoc Medrasch in libro Jalkut ad hunc locum. Oecumenius: Iter sabbathi, ut ait Origines libro 5. Stromatων, duorum millium cubitorum erat, idque potissimum, quod sanctum tabernaculum et arca tanto interstitio castrorum ordinem praecedebant, et a tanto intervallo tentoria figebant, quo spacio licebat his, qui castra metati erant, ad sanctum tabernaculum accedere. Elias Germanus in Lexico Tisbi, radice תחם scribit: תחום שבת הוא מהלך אלפים אמה terminus sabbathi est iter bis mille cubitorum. In libro תנחומא Tanchuma, in principio libri Numerorum: Docet nos, quot cubitos possit homo ambulare in sabbatho. Sic docuerunt Rabbini nostri: Qui sabbathum agit vel quiescit in via, describit sibi circulum ad quatuor cubitos, dixit R. Chanina filius Antigoni, et vagatur intra quatuor istos cubitos, et dicit: Sabbathum meum vel quies mea erit in loco meo. Sic acquirit sibi jus loci sui ad bis mille cubitos in quamlibet plagam. Quantum sunt quatuor cubiti? R. Jehuda dixit: ut possit accipere pretiosum margaritarum suarum et ponere sub cervicalibus suis. Qui quiescit sive sabbathum agit in urbe, tam magna etiam ut est Antiochia (urbs fuit ingentis magnitudinis) perambulat totam urbem, et circumferentia ejus in circuitu extra eam est bis mille cubitorum in quamlibet plagam, includitque diversoria, hospitia et alia extra urbem. Qui sabbathum agit in spelunca, tam magna etiam, ut fuit spelunca in quam fugit Zedechias rex Jehudae (quae continebat duodecim milliaria Italica sive tria majora. De hac spelunca vide Comment. R. Salomonis et R. Davidis IIReg. 25, 5.) pervadit totam, et extra eam bis mille cubitos in quamlibet plagam. Unde probant hoc Sapientes Rabbini? ex verbis Legis, sicut dictum est: Et metiemini extra civitatem quamque ad plagam orientalem bis mille cubitos, et ad glagam australem bis mille cubitos, et ad plagam occidentalem bis mille cubitos, et ad plagam aquilonis bis mille cubitos, ita ut quaeque civitas sit in medio eorum, etc. Num. 35, 5. Sic denique invenimus de Jehosua, qui, quando exivit ad vastandam urbem Jericho, dixit Israelitis: Futurum est, ut vos aliquando ibi habitetis, et sabbathum agatis, etc. ut paulo ante ex Commentario R. Davidis adductum. In hoc communiter Hebraei consentiunt. Caeterum cubitus communis constabat sex טפחים sive palmis: palmus, quatuor אצבעות digitis sive pollicibus. Bis mille cubiti sunt totidem פסיעות gressus, sed בינתיות mediocres sive minores, et constituebant מיל i. e., milliare minus, quod erat quarta pars milliaris majoris, quod dicitur פרסה parsa, et continebat octo mille passus. Denique superiora etiam confirmantur per Targum, in quo legitur: אתפקדנא למטר שביא ויומי טביא דלא להלכא בר מתרין אלפין אמין praeceptum accepimus ad observandum sabbathum et dies festos, ut non ambulemus (in sabbatho) plus quam bis mille cubitos, Ruth. 1, 16. Sic est iter sabbathinum Hebraeorum.

עֵרוּב תְּחוּמִין *mixtio terminorum.* Termini sive spacia viarum longiora miscebantur sabbathi causa,

ut plures ultra terminum sabbathi a se invicem habitantes, sabbatho convenire possent, sine violatione sabbathi. Mixtio ille fiebat, posito in vespera sabbathi integro pane, vel etiam alio cibo, in medio viae, loco aliquo destinato et commodo, ut iter faciens, ibi prandium sabbathinum sumeret, quod perinde habebatur, ac si ibi domum suam habuisset, ac domi suae comedisset. Proinde ab eo loco licebat ipsi bis mille alios cubitos sive gressus numerare usque ad locum sibi propositum. Sic terminus sabbathi legitimus et ordinarius, miscebatur cum termino longiore. Id Maim. Parte prima, tractatu ערובין Eruvin cap. 6. his verbis describit: מי שיצא מן המרינה בערב שבת והניח מזון ב׳ סעורות רחוק מן המרינה בתוך התחום וקבע שביתתו שם אף על פי שחזר למדינה ולן בביתו נחשוב אותו כאלו שבת במקום שהניח בו שתי הסעורות וזה הוא הנקרא עירוב תחומין id est, qui egreditur ex urbe vespera sabbathi, et deponit cibum duorum prandiorum longe ab urbe in medio vel intra terminum, figitque ibi quietem suam, etiamsi revertatur in urbem, et pernoctet in domo sua, id reputatur, ac si quievisset vel sabbathum egisset in eo loco, ubi cibum duorum istorum prandiorum deposuerat. Illud est, quod vocatur Mixtio terminorum. Requiritur ergo cibus duplicis prandii; primum in loco mixtionis ineunte sabbatho: alterum in die ipsius sabbathi, ut sic ulterius progredi possit. Sic etiam miscentur plura atria et domus, ut cibus plurium hominum, in uno fornace coctus, possit deferri quilibet in locum suum. In ea mixtione requiritur panis integer, ut docet ibidem Maim., cap. 1. אין מערבין בחצירות אלא בפת שלימה בלבד non miscent in atriis, nisi cum pane integro duntaxat. Mixtio terminorum fiebat duntaxat ob aliquod opus bonum et praeceptum Legis. Id docet Maim. c. 6. אין מערבין עירובי תחומין אלא לדבר מצוה כגון שהיה לו לילך לבית האבל או למשתה של נשואין או להקביל פני רבו או חבירו שבא מן הדרך וכיוצא באלו או מפני היראה כגון שהיה רוצה לברוח מן הכותים או מן הלסטים וכיוצא בזה id est, non miscent mixtiones terminorum, nisi ob rem praecepti alicujus, veluti si velit ire ad domum lugentis, aut ad convivium nuptiale, aut salutare Doctorem suum, aut socium vel amicum suum ex longo itinere reversum, et similia: aut propter metum, veluti si velit fugere a gentilibus aut a latronibus, et similia. De his mixtionibus integer liber est in Talmud, qui vocatur עירובין, quem Maim. compendiose in aphorismos redegit.

* תחר, תחרות vide in חרה.

תַּחַשׁ *taxus*, hebr. Ap. Talm. תחש שהיה בימי משה בריה בפני עצמה היה taxus qui fuit temporibus Mosis, fuit creatura singularis, Sab. 28b.

תַּחַת תְּחוֹת et contracte תּוֹתֵי (quae forma paraphrastis Hierosolymitanis et Talmudicis usitatissima est) *sub*, *subter*, *subtus*, *pro*, *loco*, hebr. תחת, pro quo in Tg. ponitur: ut, ורמיותא תחות לישניה et dolus sub lingua ejus, Ps. 10, 7. ולא תהי לְתַחְתָּא et non eris in imum, infimus, inferior, heb. למטה, Deut. 28, 13. Sic vers. 43. ומן תחות שמיא אלה et de sub coelis istis, Jer. 10, 11. in verbis Jeremiae Chaldaicis: וּתְחוֹת טלל יקריה תתרחיץ et sub umbram gloriae ejus recipies te, Ps. 91, 4. יתכנשון מיא מִתְּחוֹת שמיא congregentur aquae de sub coelis, Gen. 1, 9. ומלך חנון בריה תְּחוֹתוֹהִי et regnavit Chanun filius ejus pro eo, IIS. 10, 1. ושויאו תחותוהי et posuerunt sub eo, Exo. 17, 12. תְּחוֹתוֹי פרירין sub eo sunt lapilli, Job. 41, 21. ולא קמו אנש מִתְּחוֹתוֹהִי et non surrexerunt ulli homines de sub se, i. e. de loco suo, Exod. 10, 23. ומלי בסרא תְּחוֹתַהּ et implevit carnem pro ea, Gen. 2, 21. ומסרית עממיא תְּחוֹתָךְ et tradidi populos sub te, Jes. 43, 4. אסגיתא פסיעתי תְּחוֹתַי multiplicasti gressum meum sub me, IIS. 22, 37. די תְּחוֹתֵיהוֹן quae erat sub eis, Num. 16, v. 31. Forma contracta, מִתּוֹתֵי פסיקיהון de sub ventralibus suis, Num. 25, 1. in Jon. Sic ap. Talm. פרצידא דתותי קלא granum quod sub gleba est: בבי כנשתא דתותי אפתא in ecclesia quae sub thalamo superiore, id est, inferiori parte synagogae sive templi, Chol. 92a. תַּתַּאי sub me, Hierosolymitane.

תַּחְתָּאי et contracte תַּתַּאי *inferior*, *inferius*: וית בית שקיא תַּחְתָּאָה et locum irrigationis inferiorem, Jos. 15, 19. Regia ex forma communi chaldaica, תְּחוֹתָאָה. Contracte, מדורין תַּתָּאִין conclavia, habitacula infima, Gen. 6, 16. in Jon. לביני מוי תַּתָּאֵי inter aquas inferiores, Gen. 1, 6. in Jon.

תַּחְתִּית *idem*: מן שיול תַּחְתִּיתָא sepulchro infimo, Pr. 15, 24. Ap. Talm. תחתית הצורפין, Kel. cap. 17. Intelligitur *vas vel sacculus*, *aut aliud quid*, *quo fabri ferrarii*, *vel aurifabri limaturas et scobes excipiunt*.

תחוותא *nomen avis nocturnae*, *quae alias* קקואתא, Chol. fol. 63a.

* תיב, תיובא, תיובתא vide supra in תוב.

תיודיטום *judex*, id est, דיין, ut glossa habet, Jalkut in Ps. 9. In Medrasch, תדיוטום [25].

* תייה vide supra in תאה.

* תיוהא vide supra in תוה.

* תְּיוֹם תְּיָם vide supra in תאם.

* תין, תִּינָא, תֵּינַן vide supra in תאן.

תִּיק, תִּיקָא, תִּיקָא, תֵּק *theca*, θήκη, *vagina*, *pharetra*: *lorica*, *peribolus*, *septum tectorum planorum*, *in quo homines continentur et conservantur*, *ut in theca*, *ne decidant*. ותעבד תִּיקָא לאגרך faciesque peribolum sive loricam ad tectuum tuum, heb. מעקה, Deut. 22, 8. In Jon. תִּיאַק גפופין thecam periborolum. ובנא ית תִּיקָא על כל ביתא et aedificavit thecam circa totam domum, heb. יציע stratum, substructionem, tabulatum, thalamum, juxta quosdam, IR. 6, 10. ולא תהי לכון תִּיקָא למקים קדם בעלי דבביכון et non erit vobis theca sive lorica, ut consistatis coram inimicis vestris, Lev. 26, 37. in Jon. Onkelus, סיעדא auxilium, hebr. תקומה statio, surrectio: ותקבענון

[25]) Vox corrupta est ex gr. δικαστής, ὁ *judex*.

בחולתא לקביל תֵּקֵי על סיפי ביתך et affiges eas tertia parte ante thalamum ad limina domus tuae, Deut. 6, 9. in Jon. Idem cap. 11. 20. Vide et Cant. 8. 3. Pro בְחוּלְתָא, quod est a חלת significationis שלש, quidam legunt בְחִילְיָתָא in calamo cavo: alii, בְחִילְתָא de quo non opus multa notare, cum ad rem parum faciat. שלף ונפק מְתִיקָה evaginat et egreditur ex theca sua vel vagina, heb. מגוה e corpore, Jobi 20, 25. Si de sagitta intelligatur, tunc שלף est educit, producit, et מתיקא i. e. מהאשפה ex pharetra. ה in Venetis videtur denotare affixum femininum, pro quo in Regiis et Elia est א. Affixum femininum referendum ad subintellectum חרבא gladium. גירי תִיקֵיה sagittas thecae suae, Thr. 3, 13. pro hebr. אשפתו pharetrae suae: ומן יד שלף סיפיה מן תִיקָה וקטליה protinus extraxit gladium suum de vagina sua, et occidit eum, Num. 31, 8. Jon.

Ap. Rab. ותיק של ספר תורה et theca libri Legis. Ap. Talm. in Mischna, מצילין תיק הספר עם הספר ותיק התפלין עם התפלין ואף על פי שיש תוכן מעות liberant thecam libri una cum libro (scil. in Sabbatso ex incendio) et thecam tephillin cum ipsis tephillin, licet in ea fuerint etiam pecuniae, Sab. f. 116b. ותיק נבלים ותיק כנורות et thecam nabliorum et thecam cithararum, Kel. c. 16. תיק הסייף הסכין והפגיון vagina gladii, cultri et pugionis. תיק מספרת theca forficis: תיק המכתב theca scriptoria: תיק הקולמוס theca calami, calamarium, ibidem.

תֵּיקוּ. Non est vox significativa per se, sed symbolica antecedentis quaestionis dubiae vel objectionis non solutae. Nam usus ejus tantum est aqud Talmudicos post propositam quaestionem dubiam, ad quam, cum non respondetur, subjectum ei est תי"קו, q. d. *quaestio haec manet in theca sua, manet dubia, nihil ad eam respondetur.* Quidam volunt esse abbreviaturam, pro תשבי יתרץ קושיות ובעיות *Elias Tisbi* (de quo IR. 17, 1.) *explicabit objectiones et quaestiones dubias,* q. d. *Elias Propheta, Messiam praecessurus, suo tempore ad illud respondebit.* At Elias Levita dicit, illud esse פירוש של הבל explicationem vanam. R. Elieser haddarschan, i. e. concionator, dixit, תיקו ordine retrogrado esse, ואתה קדוש יושב תהלות ex Ps. 22, 4. At quid hoc ad quaestionis dubiae solutionem? Si quaestioni pecuniariae subjicitur, tum תיקו valet לקולא ad leve indicandum, id est, diminuendam et rejiciendam quaestionem, tamquam levem et indignam, ad quam respondeatur. Si quaestio est de vetitis et prohibitis, tunc תיקו valet לחומרא ad grave indicandum, id est, graviorem et difficiliorem esse, quam ut ex tempore ad eam responderi possit, ac proinde ulterius de ea deliberandum, ut traditur in fine libri Halichoth olam, et in Aruch in גם tertio. Aliquando denotat, hoc loco quidem manere quaestionem dubiam et indissolutam, sed alio loco ad eam responsum esse, vel responderi, ut notat author libri שארית יוסף fol. 32a. In Aruch in חק scribitur: Quid est תיקו? sicut res quae manet intra thecam suam (in ihrem füder, oder füderfaß, Judaei exponunt) et nescitur, quid in ea lateat.

תיקה vide supra in תיאה.

* תֵּיוּר, תֵּיר תיר vide supra in תור.

תֵּישׁ תֵּיְשָׁא vel תֵּיִשׁ emph. תֵּיְשָׁא idem cum Hebraeo, *hircus, aries:* ותֵיְשָׁא דאזל בית גיורא et hircus abiens in domum peregrini. Pl. ית תֵּיְשַׁיָּא רגוליא hircos cruribus maculosos, Gen. 31, 35. ותֵיְשַׁיָּא עשרין et hircos viginti, Gen. 35, 14.

תַּכָּא[26] *mensa*, Talm. קריבו תכא קמיה adduxerunt mensam coram eo; ודליו לתכא מקמיה et sustulerunt mensam e conspectu ejus, Bm. f. 86a. אנן אתכא דריש גלותא סמכינן nos ad mensam ducis captivitatis sedebamus, Berach. 42a. מקשטא ליה תכא adornabat ipsi mensam, Jeb. 63b. עקרו תכא מקמיה avellite mensam e conspectu ejus, Ps. f. 79. in Medrasch. אותבוה אתכא collocarunt ipsum ad mensam, Kid. f. 81a. תרי מקמי תכא וחד אתכא duo ante mensam, et unus ad mensam, Pes. 110b.

תכב תַּכְבְּרָא *saginatum*, vel juxta quosdam, *impletum condimentis, ut assata quaedam impleri solent:* וחמש אען תכברא et quinque oves saginatas, vel, condimentis impletas, pro heb. עשויות apparatas ad convivium, IS. 25, 18. Quidam volunt compositum esse ex תוך et בר, quod implendo interiora fiant, quae erant exteriora. Sic ap. Talm. de agno paschali legitur, quod dum veru ad assandum infigitur, נותן כרעיו ואת בני מעיו לתוכו ponit (paterfamilias) crura et viscera ejus intra eum, Pes. c. 7. in principio. Inde in Gemara dicitur, quod R. Ismael vocaverit eum תוך תוך, a sono lebetis bullientis, vel potius, ut antiqua exemplaria habent, teste Ar. et R. Salomone, תַּכְבָּר vel תּוֹכְבָר quod intra eum sint, quae erant extra. Sic, עאן תכבר' ovis impleta, condimentis externis inferta et plena. R. David monet, in quibusdam libris fuisse scriptum תחברא, quod non intellexerit. Forte a חבר *componere*, et *ovis composita*, id est, apparata cum variis condimentis.

תכט תַּכְטְקָא[27] *scabellum, sedile, sella:* דהוה יתיב על תלת עשר תכטקי פיזא qui sedebat in tredecim sedilibus aureis, Talm. Ketub. 77b. In Aruch scriptum est per ט ab initio, et in ea litera adducitur, sed in Gemara per ת. Glossa, ספסלים.

---

[26]) Pers. تَخت *thronus, solium regium; locus ubi recumbatur.* Vul. I. 424. Mus., qui in lingua gr. sedem significare scribit, ad θᾶκος, ου ὁ spectare videtur.

[27]) Esse volunt ar. تُكَأة *cervical, cubital* (Freyt. I. 195.) Magis voci pers. vero alludit تَختَة *feretrum, asser, tabula* vel *quaevis res tabulae formam habens* (Cf. Vul. lex. pers. I. p. 425), mutato ה finale in ק, ut saepe. Rectius per duplex ת scriberetur, ut infra est.

תְּכַךְ תְּכַךְ mulctare, poena vel damno afficere [28]. Inf. לְמִתַּךְ לצדיקא לא שפיר mulctare justum, non est pulchrum, heb. ענוש, Pr. 17, 26. Ithpah. Praet. juxta Regia, ושברי עברו וְאִתּוֹכִיו at stulti transeunt (in mala) et mulctantur, heb. נענשו, Prov. 22, v. 3. Analogice magis id legendum esset אִתְּתַכּוּ vel אִתַּכּוּ ex forma defectivorum secunda radicali. Basiliensia sunt correcta ex cap. 27. 12. ubi idem iste versus repetitur. Veneta omnino mendosa sunt.

תְּכַךְ *vermis nomen linum infestantis* [29]: חכך דשראי vermis sericorum, Sab. f. 90a.

תּוּכָא, תְּכָא *mulcta, poena:* גברא חמתנא מקבל תכא vir iracundus accipit mulctam, heb. ענש, Pr. 19, 19. Cum aff. בְּתוּכֵּיהּ דממקנא mulcta irrisoris sapit fatuus, Pr. 21, 11.

תְּכָא *catena, catenula:* כְּתַכָּא דמגדלא חלת חלת נימין sicut catena contorta ex ternis filis, Eccl. 4, 12. Veneta hic mendosa sunt. תְּכִין דדהב catenas aureas, Exo. 28, 14. תְּכִין מתחמן catenas terminatas, Exod. 28, 22. ותתן ית תְּכַיָּא גדילתא et dabis catenas contortas, Exo. 28, 14. Ap. Talm. תיכי חלילאתא catenae cavae, id est, ex cavis filis contortae, Sab. folio 57a.

תְּכַל [30] *fidere, confidere, fiduciam ponere vel collocare.* Hebr. בטח. Part. דְּתָכֵיל על לִבֵּיהּ סכלא הוא qui confidit cordi suo, stultus est, Pr. 28, 26. דתכיל עלה לביה דבעלה cui confidit cor mariti ejus, ib. 31, 11. וּדְתָכֵיל דמאית et qui confidit quod moriturus est, 14, 32. Huc etiam, juxta Eliam, Aruch et Psalterium Nebiense, commode reducitur. Fut. וְיִתְכְּלוּן et confident, pro heb. ויבטחו, Ps. 9, 11. Veneta וְיִסְתַּכְּלוּן et respicient.

תְּכִיל *fiducia, confidentia, spes:* אוף בסרי ישרי בִּתְכִיל etiam caro mea habitabit cum fiducia; i. e, *confidenter, tuto*, hebr. לבטח Ps. 16, 9. Sic Ar. et Elias. Veneta לרחצן, quae vox alias saepe Hebraeo nomini respondet.

תּוּכְלָן *idem:* ולבנוי נהוי תוכלן et filiis ejus erit spes, heb. מחסה, Pr. 14, 26.

II. תְּכַל *orbari*, hebr. שכל. In prima forma est intransitivum, in Pahel et Aphel transitivum, *orbare*, quod punctatione confusum mansit. Quae Hebraice in Pihel sunt, melius est Chaldaice ex Pahel et Aphel omnia notari. Praet. כמא דְאִתְכּוֹלִית תְּכוֹלִית sicut orbatus sum, orbatus ero, Gen. 43, 14. In TgH. תְּכָלִית. Alia duo sunt ex terminatione Cholem, ut hebraeum שָׁכֹלְתִּי quod primo loco ponitur, Part. fem. ואנא תְּכְלָא ויחידא ego autem orbata sum et unica sive solitaria, heb. שכולה וגלמודה, Jes. 49, 21. Pl. ויהוין נשיהון תַּכְלָן sint uxores ipsorum orbae, heb. שַׁכֻּלוֹת Jer. 18, v. 21. Infin. בעו לְמִתְכַּל לנפשי quaerunt orbare animam meam, Ps. 35, 12. Hoc activum in Kal est, si recte punctatum, sed sunt et alia sic notata ex Kal, quae praestaret esse ex Pahel vel Aphel, ut dictum. Fut. למה אֶתְכַּל אף תרויכון quare orbabor etiam ambobus vobis die una? Gen. 27, 45. כן תִּתְכַּל מנשיא אמך sic orbabitur prae (omnibus) mulieribus mater tua, IS. 15, 33. וְתִתְכְּלִנַּהּ et alia hujus formae, rejiciantur ad Pahel vel Aphel. Pahel, תַּכְּלִית אבדית ית עמי orbavi, perdidi populum meum, heb. שכלתי, Jer. 15, 7. Part. כגבר מְתַכֵּל sicut potens orbans, Jer. 50, 9. Fem. וארעא מְתַכְּלָא et terra orbans, IIR. 2, 19. וּמְתַכְּלָא et orbans, ib. 2, 21. וּמְתַכֶּלֶת עמיך הוית et orbans populum tuum fuisti, Ez. 36, 13. Cum Aff. לא תוסיף עוד לְתַכָּלוּתְהוֹן non perges amplius orbare ipsos, Ez. 36, 12. Ithpahel, Praet. כמא דְאִתְכּוֹלִית sicut orbatus sum, Gen. 43, 13. In Jon. hic legitur אִתְכְּלִית pro quo legendum אִתְכַּלִּית ex forma Ithpahel. Infin. לא אוסיף לְמִתַּכְּלָא non pergam orbari, ibid. in TgH. Aphel, Praet. כמא דְאַתְכְּלַת נשיא חרבך quemadmodum orbavit mulieres gladius tuus, IS. 15, 33. רחלך ועזך לא אַתְכִּילוּ oves tuae et caprae tuae non orbarunt, scilic. dominum suum foetu, i. e. non abortiverunt, hebr. שכלו, Gen. 31, 38. יתי אַתְכֵּלְתּוּן me orbastis, Gen. 42, 36. Part. הב להון רחם מַתְכֵּיל da ipsis uterum orbantem, id est, abortientem, projicientem foetum immaturum, Hos. 9, 14. Fem. לא תהי מַתְכְּלָא ועקרא בארעך non erit orbans et sterilis in terra tua, id est, abortiens, Exo. 23, 26. ועקרא ומתכלא sterilis aut orbans non erit inter vos, Cant. 4, 2. Plur. מַתְכְּלָן orbantes, Deut. 32, 32. in TgH. Part. pass. כדוב מַתְכַּל sicut ursus orbatus, heb. שכול, Hos. 13, 8. Fut. וְאַתְכֵּלִנּוּן et orbabo eos, Hos. 9, 12. מברא תַּתְכֵּל חרבא foris orbabit gladius, Deut. 32, 25. ולא תַתְכֵּיל לכון גופנא et non orbabit vos vitis, Mal. 3, 11. וְתַתְכֵּיל יתכון et orbabit vos, Lev. 26, 22. וְתַתְכְּלִנַּהּ et orbabit eam, hebr. וְשִׁכְּלַתְּהָ ex Pihel, Ez. 14, 15. Scribitur in libris cum Chirek ab initio, quasi ex Kal, sed ex Aphel scribendum, quia activum. וְיִתְכְּלוּנָךְ et orbabunt vos, heb. ושכלך Ez. 5, v. 17. Scribitur et id ex Kal cum Chirek ab initio, sed revocandum huc.

תְּכֵיל *orbus, orbatus:* כדוב תכיל בחקלא sicut ursus orbatus per agrum, heb. שכול, IIS. 17, 8. Est formae יְבֵשׁ siccum, טְפֵשׁ stultus.

תְּכַל תְּכַל תִּכְלָא *orbitas:* תכל וארמלו orbitas et viduitas, Jes. 47, 9. תִּיכְלָא ועוירא orbitas et caecitas, Sab. 151b. Ap. Talm. *abortus:* דמלפא תִכְלֵי לא בהתא quae edocta est abortum, impudens est: Ke-

---

[28]) Imprimis quidem ob *stultiam* vel intemeritatem. Cf. ar. تَكَّ *stultus, mentis inops fuit.* Aut est ex notione *damnandi, laedendi.* תוך et תכך.

[29]) Propr. linum, vestem vel sericum *damno* afficientis. Notio enim in *damnando* et *laedendo.* תכך.

[30]) Affine est verbo יכל ar. وَكَلَ *commisit, compendavit* rem suam alteri; *confisus fuit* alteri, eo *nixus fuit.* Cf. et ar. تَكَلَ, *res suas alteri commisit,* cui vox Chald. plane respondet.

tub. 62a. Sententia proverbialis in impudica scorta, quae non deterrentur a scortatione sepultura abortus.

תְּכָלוּ, תְּכָלוּ, תִּכְלוּ *idem:* ולא ארע תכלו neque cognoscam orbitatem, Jes. 47, 8. מותא וּתְכָלוּ mors et orbitas, IIR. 2, 21. in Regiis. Veneta, וּמְתַכְּלָא aut orbans.

תִּכְלָא *vermis.* Talm. חזאי דנפל תכלא בתרתין אצבעתי vidi (in somnio) quod caderet vermis in duos digitos, gl. תולע, Ber. 56a. דנפל תכלא בכולה ידא quod inciderit vermis in totam manum, ibid. נפל תכלא בכולהון שיראי cecidit vermis in omnes vestes sericas regis, ibidem.

תִּכְלָא[31] *dolor, infirmitas, sanitatis orbitas,* Talm. שיתין תכלי מטיוה לככא דקל חבריה שמע ולא אכל sexaginta dolores contingunt denti, qui sonum proximi sui (comedentis sc.) audit, et ipse nihil comedit, Bk. 92b. Sententia proverbialis de famelicis.

תִּכְלָא, תְּכֵלָא, emphat. תְּכֵלְתָּא *hyacinthus, hyacinthinum.* Ex forma emphatica apparet, absolutam formam ejus esse תְּכֵלָא, gen. feminino: תִּכְלָא וארגונא ex hyacintho et purpura, Exo. 26, 31. רמוני תִכְלָא malogranata hyacinthina, Exo. 39, 24. שזיר וְתִכְלָא contorto et hyacinthino, Exod. 26, 1. ענובין דְתִכְלָא loramenta hyacinthina, Exo. 26, 4. בתכלא ובארגונא in hyacintho et purpura, Exo. 35, 35. בחוטא דִתְכֵלְתָּא cum filo hyacinthino, Exod. 28, v. 28. Ap. Talm. תכילתא דבלל. Vide in בלל. Item, מה נשתנה תכלת מכל מיני צבעונין מפני שהתכלת דומה לים וים דומה לרקיע quare diversus est color hyacinthi prae omnibus aliis speciebus colorum? quia hyacinthus similis mari, mare firmamento coeli, etc. Men. 72b.

תכילטרין *species vestis.* In Jalkut in Leg. folio 293, col. 2.

אֶתְכָּלָא, אַתְכָּלָא, אַתְכְּלָא ex hebraeo אשכול *botrus, bacca:* עד נחלא דְאַתְכְּלָא usque ad vallem botri, quia exsciderunt inde עוברתא וְאַתְכַּל palmitem et botrum, Num. 13, 24. כְּאַתְכְּלָא דענבין sicut botrus uvarum, Cant. 7, 8. Pl. אַתְכְּלִין דענבין botri uvaram, Cant. 1, 14. דמתילן לאתכלין דענבין qui assimilantur botris uvarum, ib. 7, 9. בשילו אַתְכְּלָהָא maturi facti sunt botri ipsarum, Gen. 40, 10. Ap. Talm. שלחו מתם ליבעי רחמים איתכליא על עליא דאילמלא עליא לא מתקיימן איתכליא miserunt inde ut implorarent gratiam botri super folia, quod nisi essent folia, non subsisterent botri: Chol. 92a. Folia in vitibus sustinent ventos, pluviam, aliasque tempestates, et sunt quasi clypei botros defendentes: sic magistratus subditorum debent esse propugnacula.

מְתַכְּלָא *unguentum, conditura:* ימא ישוי היך מתכלא mare disponit quasi unguentum, Job. 41, 22. id est, commiscet et turbat, ut unguentarius unguentum. Vox suspecta. Praecedit דודא olla fervens. Sic possit legi מְרוּכְּתָא mortarium unguentarium, quomodo Hebraeam vocem hic quidam explicant.

תְּכַן *numerare, supputare, librare, expendere, perpendere, numero et pondere:* תְּכַן *idem.* Niphal, נִתְכַּן *aptari, parari, praeparari, disponi, rectum, aequum, conveniens esse.* Aphel, Praet. צלמי ומתכי אַתְכְּנוּן imago mea aut fusile meum paravit, disposuit ista, Jer. 48, 5. Contr. pro אַתְכְּנְנוּן quia ingrata triplicis Nun continua prolatio. Part. מַתְכְּנִין נכלא parant dolum, Job. 15, 35. Veneta hic mendosa sunt.

תּוֹכֵן *numerator, astronomus, stellas numerans et disponens coelum,* Rab. החוכן הגדול astronomus maximus.

תְּכוּנָה *dispositio recta:* et specialiter, *dispositio astrorum:* unde, מלאכת התכונה ars dispositionis astrorum, astronomia: חכמת התכונה scientia astronomica. חכמי התכונה periti astronomiae, astronomi.

מְתֻכּוֹנָה *idem.* In lectione „audi Israel", (Deut. 6.) ד׳ מתכונות הגוף sunt quatuor dispositiones corporis, dum sedes, dum ambulas, dum cubas, dum surgis, Aben Esra, Ps. 1, 1.

תּוֹכֶן *decus, decorum.*

תְּכַם *calcare, terere, fricare.* Part. תָּכֵים ברגלוי terit pedibus suis, heb. מולל, Pr. 6, 13. Verbum מלל priscis Hebraeis est *fricare, terere,* quem sensum forte exprimit תכם, ut etiam convenientiam aut affinitatem habeat cum כסכם et כסס quae idem significant. Per *terere* autem intelligitur *gesticulatio triturae similis, ad certi aliquid indicandum.* Aut תְּכַם est *arguit, argumentatur,* quomodo etiam affine est verbo כסס. Elias scribit, se non intelligere vocem istam.

תְּכָסִים *ordo,* idem quod טכסים, τάξις, Br. s. 8. מה אתה מבזה תכסים quid tu contemnis ordinem?

תְּכַסְפִית *coetus malorum spirituum* sic vocatus, Ber. 51a.

תכף תְּכִיף[32] *continuatio,* i. e. *continua et repentina actio.* Inde, בִּתְכִיף cum continuatione, id est, continuo, subito, cito, confestim, repente. In Tg. non usurpatur sine ב praefixo. Respondet Hebraeis פתע et פתאום: ut, בִּתְכִיף שלו repente subito, hebr. בפתע פתאום, Num. 6, 9. בתכיף ייתון repente venient, heb. פתאום, Jer. 6, 26. דִבְתְכִיף שלו ייתי תבריה quod repente subito veniet contritio ejus, Jes. 30, v. 13. וּבִתְכִיף יעול להיכליה et repente veniet in templum suum, Mal. 3, 1.

תֵּכֶף *statim, continuo, post:* תכף לאכילה שריפה statim post sumptum cibum erit combustio, scilic. panis fermentati in vespera paschatis, Pes. 3a.

II. תְּכַף *annectere, connectere, conjungere.* Includit *continuationem, ut continuo fiat, et unum alteri mox subjungatur.* In TH. Ber. cap. 1. כל מי

---

[31]) Verti potest ad pers. نَكْلا *insanus.* Vul. I. p. 454.

[32]) Commutatis literis ejusdem organi referri potest nomen ad rad. נקף ex significatione *circumeundi, serie (deinceps) jungendi,* statim scil., re anliqua peracta, aliam inchoare, ut revera verbo תְּכַף haec notio conjungendi inest.

תְּלָאסָר [35] *nomen urbis maximae inter Niniven et Kalach*, Gen. 10, 12. in TgH. hebraice vocata fuit רסן, Jon. תְּלַסַּר.

תְּלָאין idem quod תאלין, de quo supra in האל.

תַּלְגָּא תְּלַג *nix*, hebr. שלג. Tg. ומן תלגא אחחור et prae nive albescam, Ps. 51, 9. דיהב תלגא חור היך עמר qui dedit nivem albam sicut est lana, Ps. 147, 16. מט־א ותלגא nix et pluvia, Jes. 55, v. 10. ביומא דתלגא in die nivis, IIS. 23, 20. ידיה חורא כתלגא manus ejus alba erat sicut nix, Exod. 4, 6. כתלגא יחורון sicut nix albescent, Jes. 1, 18. לתלגא יימר הוי בארעא nam nivi dicet: esto in terra, Job. 37, 6. יתיר מתלגא magis quam nix, Thr. 4, 7. In Daniele, לבושה כִּתְלַג חור vestimentum ejus instar nivis album erat, cap. 7, 9. Ap. Talm. *morbi nomen est, a frigore nivali sic dicti:* unde, לתלגא בסרא שמינא frigore nivali laboranti, conducit caro pinguis, Git. c. 7. in initio.

תְּלָה *suspendere.* Quae de suspensione hominis Hebraeo verbo תלה efferuntur, in Targum majori ex parte transferuntur per צלב, paucis exceptis, quae hic subjiciuntur. Verbum נטה de coelis apud Prophetas usurpatum, hoc etiam verbo redditur. Praet. בסכלתנותיה תְּלָא שמיא intelligentia sua suspendit coelos, heb. נטה, Jer. 10, 12. Sic 51, 15. דִּתְלָא שמיא ושכלל ארעא qui suspendit coelos, et fundavit terram, Jes. 51, 13. Sic Zach. 12, 1. דברא שמיא וּתְלָנּוּן qui creavit coelos et suspendit eos, heb. נוטיהם, Jes. 42, 5. תְּלֵית שמיא במימרי suspendi coelos verbo meo, Jes. 44, 24. Sic 45, 12. תְּלֵינָן כנרנא suspendebamus citharas nostras, heb. תלינו, Ps. 137, 2. Sic legendum cum Scheva sub ת ex forma Praeteriti, et ן est paragogicum. Part. praes. הוה תָּלֵי אפוי בצלו fuit suspendens coelos suos in precatione ad patrem coelestem, Num. 21, 10. in TgH. Part. praet. sive pass. תְּלֵי עיל מרישי suspensa est super caput meum, hebr. חבוש ligata est, Jon. 2, 6. Legendum cum Tzere sub ת ex hoc tempore, ut respondeat Hebraeo: ושוי יתיה על אתר תְּלֵי et pone eum super locum suspensum, id est, elevatum, heb. על נס super perticam, Num. 21, 9. in Tg. Jon. et Hier. Pl. כדין תְּלַן עיננא עלך sic suspensi sunt oculi nostri in te, Esth. 5, 14. ויהון חייך תְּלַן לך מקבל eritque vita tua suspensa tibi e regione, hebr. תלאים, Deut. 28, 66. quod ex forma praecedenti legendum תְּלַן passive. ומיא די תְּלַן et aquae, quae suspensae sunt verbo Domini super coelos, Ps, 148, 4. היך דִּתְלַן עיני עבדוי למריהון sicut suspensi sunt oculi servorum in dominos suos, Esth. 5, 14. Sic saepe in Judaeorum quotidianis precibus, עינינו לך תלויות oculi nostri in te suspensi sunt. Legitur et ex forma hebraica non sine causa, חזיתי ית אבשלום תָּלוּי בבוטמא vidi Absalomum suspensum in quercu, IIS. 18, 10. Vocabulum hebraeum ignominiosum erat Hebraeis et Chaldaeis usu communi de suspensis. Infin. למתלי כה

שהוא תוכף סמיכה לשחיטה quicunque statim connectit manuum impositionem mactationi, nihil profani incidit in ejus oblationem: וכל מי שהוא תוכף לנטילת ידים ברכה quicunque statim annectit lotioni manuum benedictionem, Satan nihil accusat in istius prandio: וכל מי שהוא תוכף גאולה לתפלה quicunque denique statim conjungit redemptionem precationi, eum Satan isto die non accusat. Dixit R. Seira, אנא תְּכַפִּית ego statim annexi, etc. כי בעת שהיינו נמלטים מצרה לא היינו שמחים כי ידענו כי אחרת תכופה ועתידה לבוא אחריה quando fuimus liberati ex angustia, non gavisi sumus: quia scivimus, quod alia continuo sit connexa, et ventura post illam, R. D. Kimchi, Jes. 26, v. 18.

תְּכִיפָה *annexio, connexio, conjunctio subita sine interjecta mora:* שלש תכיפות הן תכף לסמיכה שחיטה תכף לנטילת ידים ברכה תכף לגאולה תפלה tres connexiones sunt: statim post manuum impositionem mactatio, post lotionem manuum benedictio, post redemptionem precatio. Ibidem in Talmud. Primum probatur ibi ex Lev. 1, 4. 5. Alterum ex Ps. 134, 2. ubi mentio elevationis manuum, et lotionem manuum similiter vocant נטילת ידים elevationem, quia praecipua ceremonia in lotione est elevatio. Tertium ex Ps. 19, 15. et 20, 2.

III. תְּכַף *repente obruere vel circumdare.* Hinc illud, תְּכַפוּ עֲלַי בִּישָׁן repente circumdederunt me mala, hebr. אפפו quod idem, Ps. 40, 13. in Regiis. Nebiense Psalterium תְּכַפּוּן pro תְּכַפּוּן cum Nun paragogico, quod in ea persona in isto Tg. frequens. Sic ap. Talm. תכפוהו אבליו זה אחר זה הכביד שערו מיקל בתער quando obruunt eum repente luctus ejus, unus post alterum, aggravat capillos, minuit novaculam, id est, parum a capillis radit, Tan. 13a.

IV. תְּכַף *figere, infigere, ut filum aut lorum in foramen inditur vel infigitur, aut acus suendo in pannum figitur.* Sic idem est cum affini verbo תחב. Ap. Talm. התוכף תכיפה אחת אינו חיבור figens fixionem unam, ea nulla est conjunctio vel connexio, Men. 39a. i. e. תופר תחיבה אחת suens infixionem unam, einen Stich. Sic qui filum Tzizis in foramen amiculi טלית indit, non peccat, quasi perfecte aliquid die festo composuerit vel colligaverit. Sic fili insitio non censetur opus, et licitum est: at nodi ligatio opus est, et prohibitum.

תְּכִיפָה *fixio, infixio,* idem quod תחיבה.

תכת תְּכַתְּקָא [33] *sedile, sella, sedes:* צלחו ליה תכתקא דשאגא securerunt ei sellam buxeam, Sab. 129a. היה יתיב אתכתקא דשינא sedebat in sella eburnea, ib. 119a.

תלא תלא־אילן *nomen bestiae vel animalis parvi instar felis, variegati, quo capiuntur cuniculi, vel mures montani,* ut scribit Baal Aruch: Sab. 28a. Sribit idem, arabice vocari זבויב, aramice שפקא, et Graece תלא אילן. [34]

---

[33]) Haec sana lectio est pro תכטקא d. q. supra.

[35]) Respondet hebr. תלאשר IIR. 19. 12.

[34]) Boch. putat notare *viveram*. Vide eum P. I. p. 936.

כל מן ut suspendant in eo quodcunque vas, hebr. לתלות, Ez. 15, 3. Fut. ודלמא תִּתְלוּן עיניכון לציח שמיא ne suspendatis oculos vestros versus coelum, heb. תשא eleves, Deut. 4, 19. Ithpeh. Praet. וְאִתְּלִי בין שמיא ובין ארעא et suspensus fuit inter coelum et terram, IIS. 18, 9. וְאִתְּלִין תרויהון על קיסא et suspensi sunt ambo in patibulo, Esth. 2, 23. in Tg. secundo. עד שובעא דרין אִתְּלִיאוּ ליה usque ad septem generationes suspensae fuerunt ipsi, scil. vindictae et poenae, quia poenitentiam egit, ut ibi Tg. ponit, Gen. 4, 24. At Lemech, filius filii Kaini, qui non peccavit ut Kain, aequum est דיתלו ליה עד שובעין ושבעא ut suspendantur ipsi (poenae) usque ad septuaginta septem generationes, ibid. in Tg. Jon. Vide Commentarium Merceri in hunc versum. Meminit etiam hujus interpretationis Tanchuma et Jalkut.

Ap. Rab. ותלו ליה לכרעיה et appenderunt ad crura ejus.

תִּלְהִי vide in sequenti radice תלח.

תָּלוּי *suspensus*, nempe ob ignominiosa facinora et delicta. Hinc Christum Salvatorem nostrum hoc nomine vocant, quasi et is tanquam blasphemus et seductor fuerit suspensus in cruce. Sic Aben Esra Gen. 27, 39. scribit; Constantinum, Imperatorem Romanum, posuisse in vexillo suo צורת תלוי figuram suspensi, Christi scilicet crucifixi signum. In libro Truma, impresso Venetiis Anno 1523. f. 9. col. 4. Triduo ante festa Christianorum, prohibitum Judaeis contractus inire aut commercia tractare cum Christianis. Ea festa R. quidam Samuel interpretatus est, דווקא ניתל וק"צח שהם בשביל התלוי duntaxat die Natalis et Paschatis festis, quae sunt propter Suspensum illum. R. Bechai in libro כד הקמח Kad hakkemach in litera ג, cap. 1. quod incipit גאולה Gëula Redemptio, ad locum (Ps. 80, 14.) יכרסמנה חזיר מיער scribit: הע"ין התלויה כי כן הם עובדי התלוי litera ע (in voce מיער) suspensa est, nam sic sunt cultores suspensi illius. Author iste vult, per „porcum sylvestrem" intelligi Christianos, quod ipsi vocantur porcis, et tanquam porci vastarint vineam Israelis urbem Jerusalem, et credant in suspensum Christum. Vel, litera ע in ista voce sursum supra vocem suspensa est, ut sint etiam sic suspensi cultores suspensi istius Christi. Amarulentia Judaica.

תלי *draco coelestis, sidus draconis, quod est inter duas ursas*. R. D. Kimchi Jes. 27, 1. et Aben Esra. Item Jobi 26, 13.

תָּלוּי, תְּלַאי, תְּלָיָא *suspensorium*, i. e. *ansa, funiculus, catenula, qua vas aliquod ad parietem suspenditur*, Talm. תלוי המגררת ansula strigilis, Edioth c. 2. Kel. c. 12. המוציא גמי כדי לעשות תלאי לנפה producens juncum ad faciendum ansam suspensoriam cribro, Sab. 78a. in Misna. תליא דבשרא שרי לטלטולי funiculus carnis licitus ad ferendum, sc. in sabbatho una cum carne: nam fere funiculis partes minores suspendi solent, ut exsiccentur: Sab. 140b.

תָּלוּי *suspensum, dubium:* אשם ודאי ואשם תלוי sacrificium reatus certum, et sacrificium dubium, Br. sect. 43.

תְּלוּת *dependentia:* אין לו תְּלוּת בזמן non est ipsi dependentia in tempore, non dependet a tempore Deus. Apud Maimonidem in More et Rabbi Gerson in libro Milchamoth.

תְּלִיָּה *idem*, Rab.

תַּלְיָן *suspensor, carnifex, homines suspendens*, Rabbini.

תלח *rumpi, disrumpi, diffringi, diffindi in partes et frusta minuta*, Talm. הוה תלחה ונפלה תלחי תלחי fuit disruptum et concidit frusta frusta, i. e. in multa et minuta frusta et partes, gl. מתפרקת, Chol. 53b. Alibi, תלח, i. e. נשבר, Men. 94b.

תְּלַח, תִּלְחָא *frustum, membrum, particula*, id est, אבר vel חתיכה, ut ante in Verbo. Ap. Rab. ויפשחני תלחי et discerpsit me in frusta, Echa rab. c. 3, 10. In glossa legitur תלהי, et sic in Aruch in תלח. Citatur etiam Tg. ויתלח ex Lev. 1, 11. sed ibi hodie legitur ויתלע. Sic gutturales inter se permutantur.

תלל *aggerare, aggerere, accumulare, evehere in altum, efferre.*

תְּלִיל *elatum: munitum, aggeratum, ut urbes aggeribus circumjectis munitiores redduntur:* כמה תְּלִיל שמך ומשבח בכולא ארעא quam elatum est nomen tuum, et laudatum in universa terra! Ps. 8, 2. 10. Pl. ובנין קרין תְּלִילָן et aedificabant urbes aggeratas, aggeribus munitas pro thesauris Pharaonis, hebr. ערי מסכנות, Exod. 1, 11. in Tg. Jonathanis. Prave legitur ibi in libris תְּלִילִין ex forma masc. Sic, בקרוין תְּלִילִין in urbibus munitis, pro תְּלִילָן, heb. בערי מבצר, Num. 32, 17. TgH. כל אלין קרין תְּלִילָן omnes illae sunt urbes munitae, circumdatae muro, Deut. 3, 5. in TgH. אבוליכון רמיא וּתְלִילַיָּא portae vestrae excelsae et munitae, heb. חומותיך הגבהות והבצורות, Deut. 28, 52. Jon.

תְּלוּלִיּוֹת *colliculi, tumuli, glebae elevatae viarum*, Talm. התלוליות הקרובות בין לעיר בין לדרך colliculi propinqui sive urbi sive viae, Ketub. 20b. מבשושיות ותלוליות שברחובות propter glebas et tumulos (terrae vel lapidum) timet prodire foras, ne alicubi impingat, R. Sal. Eccl. 12, 5.

תלולין *elevationes, gibbositates in corpore*. Vide Bechor. fol. 40b.

תַּלְתּוּל *idem:* vel juxta alios, *dependentia*, a תלה praecedenti: תלתול בעלמא הוא dependentia vulgaris est vel levis, i. e. particula carnis dependens, quo corpus non vitiatur, ibid.

תֵּל *tumulus, agger elevatus:* ותהי תֵּל חריב לעלם et erit tumulus vastus in perpetuum, heb. תל עולם, Deut. 13, 17. Sic Jos. 8, 28. ותהי לְתֵל צדו eritque in tumulum vastitatis, Jer. 49, 3.

תִּילִין *tumuli, cumuli*. Ap. Talm.; Est homo quidam post multas generationes proditurus, nomine Akiva filius Josephi, שעתיד לדרוש על כל קוץ וקוץ תילין תילין של הלכות qui commentaturus est super rem quamque minimam multos tumulos sententiarum, Menach. 29b.

תְּלִים vide in הלל.

תלם תְּלַם, תַּלְמָא, *sulcus, lira*, vel, *porca agri*. ורעי חזיז מן תלמא et depascit gramen e sulco, Ps. 126, 6. Hoc membrum est glossema Rabbinicum ad Targum ab aliquo assutum ex Talmud, ubi legitur in libro Tan. 5a. מאי הלך ילך ובכה נשא משך הזרע וגו׳ אמר ר׳ יהודה שור כשהוא חורש הולך ובוכה ובחזירתו אוכל חזיז מן התלם וכו׳ quid est, „eundo it, et flet, portans tractum seminis“, (Ps. 126, v. 6.)? Dixit R. Jehuda: Bos quando arat, it et flet, at in reditu suo comedit herbam ex sulco. Nempe quod eundo et arando serit, statim crescit in herbam, qua, in reditu ab altera parte agri, vescitur e sulco suo. Talia plura ex commentis Rabbinicis ad marginem a sciolis ad Targum ascripta, postea in Targum ipsum fuerunt relata ab incautioribus. דתקטור רימנא בתלמא ut liges rhinocerotem in sulco, Job. 39, 10. Pl. שמעון ולוי אחין תַּלְמִין Simeon et Levi fratres sulcarii sive porcarii, Gen. 49, 5. in Jon. i. e. consentientes inter se, et sibi invicem respondentes, ut sulci agrorum. Elias scribit, se ignorare quid sit; forte irreptitia vox aut mendosa. Sed TgH. eam quoque habet, ponens, תַּלְמִין גברין sulci fortes: וְתַלְמִיהָא בכין et sulci ejus flebant, Job. 31, 38.

תַּלְמִיוּתָא *sulcatio, sulcorum ductus:* מחטא דתלמיותא acus sulcationis, id est, acus subtilis sartoria, qua suturae rectae, instar sulcorum, nentur, Ber. f. 63a.

תַּלְמַיי *sulcabile, quod sulcatum est, vel instar sulcorum ductum.*

תַּלְמַי *Ptolomaeus, rex Aegypti, qui curavit Legem in linguam graecam converti.* Vide Meg. 9a.

תלן חולנא *coccineum: rubrum:* שב ביני אהלא חולנא septem grana smegmatis rubri, As. 28b.

תלם תְּלַסַּר *urbis nomen, quae hebraice dicitur* רסן Gen. 10, 12. in Jon. Pro eo in TgH. legitur תְּלַאסַּר, unde praecedens forma etiam legenda תְּלַסַּר. Nam א vocalis index est. Heb. תלאשר IIR. 19, 12. et תְּלַשָּׂר Jes. 37, 11.

תְּלִיסַר. Vox composita, de qua vide infra in תלת.

תלע תְּלַע *findere, diffindere, discerpere.* Fut. וְיִתְלַע יתיה בגדפוי et findet eam cum alis suis, heb. ושסע, Lev. 1, 17. in TgH. et Jon. Ar. in תלח citat hunc locum וְיִתְלַח, quod verbum Talmudicis usitatum est. In Maim. ומתלע עצים למערכה et findit ligna ad focum sacrificiorum.

תּוֹלַעְתָּא תּוֹלַעַת *vermis:* וזמין יי׳ תולעתא et praeparavit Dominus vermem, Jonae 4, 7. ארי הוכלניה תולעתא nam comedet eum vermis, Deut. 28, 39.

הִתְלִיעַ *vermes producere, vermificare:* vel, *vermes auferre:* בתחלה הבאיש ולבסוף התליע in principio putrescit, et postea vermes producit: וכן דרך כל המתליעים et sic est mos omnium vermificantium, R. Sal. Exo. 16, 20. מותר לכבשם שמא יתליעו licitum est condire eos (fructus scil.) ne vermiculosi fiant, Rab. לשכת העצים ששם הכהנים בעלי מומין מתליעין העצים cubiculum erat ibi lignorum, in quo sacerdotes vitiosi evermificabant ligna, i. e. tollebant, auferebant ligna vermibus infecta, quae non licebat evehere super altare ad struendum ignem, Talm. Middoth c. 2. אין מתליעין האילנות non evermificant arbores tempore tali, Rab.

תְּלַעֵב *subsannare, illudere, irridere.* Sic multa ex forma Pihel notantur, quasi litera ת sit radicalis. Possunt omnia ad לעב referri, unde, אִתְלַעַב *subsannare, irridere*, ut dicitur הִתְפַּלֵּל orare, הִתְעַלֵּל agere, operari, illudere. Elias ad Ithpahel omnia reducit, unde, אִתְלַעֲבוּ Jud. 19, 25. IIR. 2, 23. quae ad תְּלַעֵב referri nequeunt. Vide ergo omnia in לעב.

תלף תַּלְפִּיּוֹת *armaria*, Cant. 4, 4. hebr. R. David ponit in radice תלה. Ar. compositum existimat ex תל *tumulus*, et פיות *ora*, quasi תל שכל פיות מתפללים עליו *tumulus, super quo omnia ora orant; de urbe Jerusalem.* Talm. תל שכל פונים לו tumulus, in quem omnes respiciunt, ut est in Ber. 30a.

תלש *evellere, eradicare, exstirpare, excerpere, discerpere.* Part. praes. ובכל אנבי תָּלְשָׁא et omnem fructum meum exstirpat, hebr. תשרש, Job. 31, 12. Part. pass. Pehil, ובשר תְּלִישׁ et carnem discerptam, heb. טרפה, Exo. 22, 31. Imper. תְּלִישִׁי על רב־ביך evelle (crines) propter principes tuos, hebr. גזי tonde, rade, Jer. 7, 29. תְּלוּשִׁי evelle crines, heb. קרחי decalva te, Mich. 1, 16. Fut. אֶתְלְשִׁנוּן מחוקפיהון ובשריך evellam eos ex munitionibus suis, Ps. 75, 11. תִּתְלְשִׁין et carnem tuam eradicabis, evelles, discerpes, hebr. תנתקי, Ez. 23, 34. יִתְלְשִׁנָּךְ מן ארעא חייא eradicabit te e terra viventium in seculum, hebr. ושרשך, Ps. 52, 7. Ithpehal vel Ithpahel, Fut. וְיִתְּלִישׁ פלגיה דטורא et avelletur medium montis, heb. ומש et recedet, Zach. 14, 4. ולבלבי נצרי יִתְּלְשׁוּן et folia ramorum meorum eradicabuntur, heb. ישרשו, Job. 31, 8.

Ap. Talm. תלש בשערו רקק והגיע בו רוקו si evulserit ipsi crines, si spuerit et pervenerit in ipsum sputum ejus, dat ei quadringentos asses, Bk. 90a. in Misna.

תּוּלְשְׁמִי. Sic adducitur in Aruch, sed in Gemara legitur חושלמי, Sanh. 98a. Chol. 62b. *avis nomen.*

תלת תְּלָת, תְּלָתָא heb. שלש, שלשה, *tres:* עגלין תלתא ועזין תלת ודכרין תלתא vitulos tres, capras tres, et arietes tres, hebr. משלשת et משלש, Gen. 15, 9. תלת עלעין תלתא שבשין הלתא יומין tres costae, Dan. 7, 5. אנון tres propagines tres dies sunt, Gen. 40, v. 12. חלתא זמנין תְּלָתָה et temporibus tribus, Dan. 6, 10. מכא וּתְלָתָא מכא tres (thalami) hinc, et tres inde, Ez. 40, 10. תלת מאה אמין trecenti cubiti, Gen. 6, 15. וּתְלָת נשי בנוהי et tres uxores filiorum ejus, Gen. 7, 13. בִּתְלָת מאה גוברין cum trecentis viris, Jud. 7, 7. ובתלת מאה גברא et trecentis viris istis, Jud. 7, 8. לִתְלָת שנין ad ternos annos, Lev. 25, 21. לתלת אחיותהון ad tres sorores suas, Job. 1, 4. כִּתְלָתָא אלפין גברא quasi ter mille viros, Jos. 7, 3. פ קו תְּלָתֵיכוֹן egredimini vos tres; ונפקו תְּלָתֵיהוֹן et egressi sunt tres illi, Num. 12, 4. משחתא חדא לתלתהון mensura una erit tribus illis, Ez. 40, 10.

תְּלָתִין *triginta*, heb. שלשים: ut, ושלח חיא תלתין שנין et Schelach vixit triginta annos, Gen. 11, 14.

מאה וּתְלָתִין שְׁנִין centum et triginta annos, Gen. 5, 3. כִּתְלָתִין גִּבְרָא quasi triginta viri, IS. 9, 22.

תְּלִתַי, תְּלִיתָאי, emph. תְּלִיתָאָה et in Daniele תְּלִתִי *tertius*, hebr. שְׁלִישִׁי: ut, והוה צפר יום תְּלִיתָאי et fuit mane dies tertius, Gen. 1, 13. על דר תְּלִיתָאי in generationem tertiam, Exo. 34, 7. ושום נהרא תליתאה et nomen fluvii tertii, Gen. 2, 14. ותליתאה לאבשלום et tertius Absalom, IIS. 3, 3. ומלכו תְלִיתָיָא et regnum tertium, Dan. 2, 39. Scriptura literarum indicat lectionem תְּלִיתָיָא sed punctatio תְּלִיתָאָה, quae lectio in margine posita est. בִּתְלִיתָאָה tertia vice, tertio, IS. 3, 8. Pl. בנין תְּלִיתָאִין filios tertios, id est, tertiae generationis, Gen. 50, v. 23. ארעאין תנינין וּתְלִיתָאִין infima, secundana, et tertiana, Gen. 6, 16. Fem. ותהכפל הרבא תְּלִיתָא et iterabitur gladius tertia vice, tertio, vel, tertius, Ez. 21, 14. וּתְלִיתֵיתָא נטלין et tertia metatione, tertio loco proficiscantur, Num. 2, 24. וּתְלִיתֵיתָא et tertia, scil. מחיצתא substructio, IR. 6, 6.

תִּלְתָּא *tertia pars:* תלתא ביד יואב וְתִלְתָּא ביד אבישי tertiam partem per Joabum, et tertiam partem per Abisai, IIS. 18, 2. תלתא תקטל tertiam partem occides gladio, ותלתא תבדר et tertiam disperges in omnem ventum, Ez. 5, v. 2. תִּלְתֵּיךְ במותא ימותון tertia pars tua morte morientur, Ez. 5, 12. Apud Talm. עגלא תילתא vitula trima, trium annorum, Sanh. 65b.

תּוּלְתָּא *idem:* תולתא לקבל תקי tertia parte e regione conclavis, Cant. 8, v. 3. In eadem locutione בְּתוּלְתָּא, Deut. 8, 9. in Jon., de quo supra in תיק.

תְּלָתֵי *tertio, tertia vice, tripliciter:* ואשקיתן חמר דמעא תְּלָתֵי et potabis eos vino lachrymarum tripliciter, heb. שליש mensura tripla, trientali, Ps. 80, 6.

תְּלָתוּת, תְּלָתוּת *tertium, tertia pars:* עגלת תלתות רבתא vitula tertii, id est trima, magna, Jes. 15, 5. ubi Veneta mendosa sunt; et Jer. 48, 34. תלתות הינא tertia pars mensurae Hin, Num. 15, 6. ותלתות הינא, Num. 28, 14. וּבְתַלְתּוּת יומיא et in tertia parte dierum, id est, die tertio, IS. 20, 19. והוה כִּתְלָתוּת ירחיא et fuit quasi tertia parte mensium, quasi tertio mense, Gen. 38, 24.

תְּלִיתוּת *idem: tertio.*

תְּלֵיסַר, תְּלֵיסַר, תְּלַתְּסַר *tredecim.* Vox composita ex תְּלָת et עֲסַר, quod Hierosolymitanis, et in Talmud Babylonico frequens: תורין תלתיסר boves tredecim; et mox, תליסר מטרתא tredecim custodiae, Num. 29, 13. לתליסר תורין Num. 29, 14. וּבִתְלֵיסְרֵי שנין, Gen. 14, 4.

תַּלֵּת *tertiare, tertio aliquid agere, tripartiri.* Praet. cum Imperativo: ואמר תַּלִּיתוּ וְתַלִּיתוּ et dixit, tertio facite, et fecerunt tertio, hebr. שלשו, IR. 18, 34. Part. זוי לקבל זוי מְתַלְּתִין anguli-contra angulos triplicati, Ez. 42, 3. ארי מְתַלְּתָן אנון nam triplicatae, tristegae erant; vel ex Ithpahel, מִתַּלְּתָן, juxta Hebraeum, משלשות, Ez. 42, 6. Fut. וּתְתַלֵּת ית תחום ארעך et tripartieris limitem terrae tuae, Deut. 19, 3. Jonathan pluraliter reddit, וּתְתַלְּתוּן.

תִּלְתָּן [36] *foenum graecum, herbae species siliquas producens corniculis similes:* תלתן משתצמח foenumgraecum ex quo oritur, sc. dat decimas, Talm. Maaser. c. 1. Kil. c. 2.

תַּם תָּם, הָתָם, Talm. שם heb. *ibi, illic, istic, illuc, istuc, eo.* Opponitur ei הכא et כאן hic. מתם *inde, illinc.* כי מטא להתם cum pervenisset eo. שלחו מתם miserunt inde, i. e. ex terra Israelis. Sic intelligitur illud semper in Talmud Babylonico. דהתם quod ibi, quia illic. מהתם inde.

תַּמָּה *idem:* די מלכא תמה ubi rex est, Esr. 5, 17. די שכן שמיה תמה qui habitare fecit nomen suum ibi, ib. 6, 12. רחיקין הוו מן תמה longinqui fuerunt inde, ib. 6, v. 6.

תַּמָּן *idem,* in Targum: די תמן דהבא quod ibi, id est, ubi erat aurum, Gen. 2, 11. וְתַמָּן עמנא et ibi nobiscum erat puer Hebraeus, Gen. 41, 12. דְּתַמָּן quod ibi. ותיתון לְתַמָּן et venietis eo, hebr. שמה, Deut. 12, 5. דאתברי מתמן quod creatus esset inde, Gen. 3, 23. וּמִתַּמָּן מתפרש et inde dividitur, ib. 2, 10.

תמא. Primum quod Ar. hic adducit, vide infra in תמה: secundum, quod ex Tg. Esther c. 3, 7. adducit, תמא הוא ערבא, hodie non legitur in nostris libris.

תמד הַתְמִיד *continuare, perpetuare, assidue, jugiter continuate aliquid agere:* מַתְמִיד *assidue agens, assiduus in aliqua re: frequens.* Hinc R. Sal. illud, ואנשי תמיד et viri assiduitatis, (Ez. 39, 14.) exponit, אנשים המותמדים לכך i. e. viri continuo destinati ad illud, viri assidui in eo. R. Levi Pr. 25, 17. שלא תתמיד לבוא בביתו יותר מן הראוי ne jugiter veniat in domum ejus, magis quam par sit. בתענוג מתמיד in voluptate perpetuante.

תְּמִידָא, תְּמִיד *juge sacrificium, quod singulis diebus jugiter offerebatur:* תמידא דצפרא sacrificium juge matutinum, Eccl. 10, 16. בתר דמקרבין תמידא postquam obtulerint sacrificium juge, Eccl. 10, 17. Alias in Tg. effertur per תדירא.

תְּמִידִי *perennis, jugis, assiduus:* מקור תמידי fons perennis. Fem. הרבנות והשררה אינא תמידית magistratus et potestas non est perennis. חיים תמידיים vita aeterna.

הַתְמָדָה, תְּמִידוּת *continuitas, continuatio, perennitas, assiduitas,* Rab. התמדת השתיה continuatio potationis, R. David, Hos. 4, 11. בְּהַתְמָדָה cum continuatione, continuo, jugiter, perenniter: שדלוף בבית בהתמדה quod stillat in domo jugiter, R. Levi Prov. 19, 13. התמדת המין continuatio, continua conservatio speciei.

II. תֶּמֶד [37] *vinacea, quae ex uvis pressis remanent:* מַתְמֵד *loram sive loream faciens, qui aquam vinaceis affundit, et macerata denuo praelo subjicit.* Potus inde expressus dicitur lora, Graecis δευτερία,

[36] Fortasse est gr. τῆλις, ιδος ἡ, quod *foenum graecum* notat.

[37] Quod si esset lat. *temetum?*

vinum secundarium. Hinc ap. Talm. נותן מים על החמר fundens aquam super vinacea, vocatur מחמר: potus ipse, יין גרוע vinum minutum, Mascr. c. ult. Interdum pro ipsa *lora* sumitur: החמר עד שלא החמיץ lora antequam acescat, vel, acrem saporem assumat, Chol. 25b. Vide et Pes. 42b.

תְּמַה *admirari, obstupescere*, ut Hebraice. Praet. היכנא תְּמַהוּ sic obstupuerunt, Ps. 48, v. 6. וּתְמַהוּ גבריא et obstupuerunt viri isti, Gen. 43, 33. Part. והות תְּמִיהָא ומתמהא et fuit admirata et obstupefacta, Esth. 1, 3. in sec. Tg. Fut. לא תִתְמַה בלבך non miraberis in animo tuo, Eccl. 5, 7. גבר לחבריה יִתְמְהוּן quisque ad proximum suum obstupescet, Jes. 13, 8. יתמהון עלך תימה obstupescent super te stupore, heb. ישערו עליך שער horrescent de te horrore, Ez. 32, 10. Aphel, Part. וּמַתְמְהָא, antea in Participio. Pahel, בכין וּמְתַמְהִין flebant et mirabantur, Esth. 1, 3. in principio secundi Targum. Sic haec in libris punctata sunt. Rectius legentur ex Ithpahel, וּמִתַּמְּהָא et stupore correpta, in stuporem rapta; וּמִתַּמְּהִין et in stuporem rapti. Sic Hebraice הִתַּמְּהוּ, Hab. 1, 5. litera characterica ת in ת radicale per Dages contracta.

הַתְמִיהַּ Talm. *admirari fecit, admirationem injecit, admirationem peperit:* אינו אלא מן המתמיהין illud non est nisi ex iis quae admirationem pariunt, Men. 40a.

תְּמַהָא *miraculum, res mirabilis et stupenda.* Usurpatur pro hebr. מופת in Jon. in Legem et Targ. Psalmorum: הבו לכון תמהא date vobis miraculum, Onk. אתא signum, prodigium, Exo. 7, 9. ויתן לכון את או תמהא et dederit vobis signum aut miraculum illud, Deut. 13, 1. היך תמהא הויתי לסגיעין sicut miraculum fui multis, Ps. 71, 7. Pl. אתין וְתִמְהִין רברבין signa et miracula multa, Deut. 6, 22. באתין וּבְתִמְהִין signis et miraculis, ib. 4, 34. לְאתין וּלְתִמְהִין in signa et miracula, ib. 28, 46. לכלהון אתיא וְתִמְהֵי פרישתא omnia signa et miracula admiranda sive prodigiosa, Deut. 34, 11. אתיא וְתִמְהַיָּא signa et miracula, ibid. 7, 19. Cum aff. ית אתותי וית תִּמְהַי signa mea et miracula mea, Exod. 7, 3. לאסגאה תִמְהַי ad multiplicandum miracula mea, Exo. 11, 9. תִּמְהוֹי ודיני פומיה miracula ejus et judicia oris ejus, Ps. 105, 5. אתוי וְתִמְהוֹי signa sua et prodigia sua, Ps. 78, 43. Talm. et Rab. אתמהא mirum est, miror ego. Frequens est in Br. Ponitur sic absolute. Vide sect. 1. ubi bis ita occurrit, sic sect. 3. Usus ejus est, quando expositionem alicujus in dubium vocant, vel eam tamquam paradoxam admirantur.

תִּימְהַ *admiratio, stupor*, scribendum תִּימָהּ cum Mappik, ut ipsa radix, aut est contractum pro תִּימְהָא: ut: תימה ושנו stupor et mutatio, hebr. שמה desolatio, stupor, Jer. 5, 30. יתמהון עלך תימה, ut supra ad Futurum: וְתִמְהוֹי כמה תקיפין et miracula ejus quam valida sunt! Dan. 3, 33. Huc referri possit et illud: „Et posuit rex Assuerus תִּמָה stuporem, rem stupendam, in terra, Esth. 10, 1. Quidam, *tributum*[38], quia ponitur pro heb. מס. Sed hoc usu non est ei simile. Stupendum autem fuit, quod Assuerus in tanta persecutione Hamanis non tantam Judaeis quietem concesserit, sed et fecerit בני חורין liberos, reliquis autem populis tributum imposuerit, ut Tg. ibi habet.

תְּמִיהָה et contracte, תְּמִיָּה *admiratio, mirum*, Rab. תמיהה גדולה לי admiratio magna mihi est, magnopere miror.

תִּימָה *avis mundae species*, Chol. 140b. In Aruch scribitur חמא.

תְּמַן, תְּמוּא *animal stupendum, ferum, sylvestre.* Pl. וישרון תמן תְּמָוָן et habitabunt ibi animalia stupenda, heb. ציים, Jes. 13, v. 21. R. David exponit *martes*. Biblia Regia, *simias*. Cum Chirek ab initio, יערעון תִּמְוָן בחתולין obvenient martes felibus, Jes. 34, 14. Jer. 50, 39.

תִּמְהָתָא. Sic adducitur hic in Aruch, sed in Gem. scribitur per ח in medio, unde vide illud in חמח.

תמז תַּמּוּז *nomen mensis Junii.* In Tg. Jon.: Et aquae (diluvii) ibant et deficiebant usque ad mensem decimum, ירח תמוז בתמוז בחד לירחא אתחמיאו רישי טוריא mensem Tammus, in Tammus primo die mensis visa fuerunt rursus cacumina montium, Gen. 8, 5. Vocatur decimus, respectu Septembris, qui est primus mensis anni a creatione mundi. תקופת תמוז solstitium Junii.

תַּמּוּזָא *idoli nomen*, Ez. 8, 14. Vide Com. R. Davidis hoc loco.

תמח תַּמְחוּי Talm. *scutella magna, catinus, paropsis.* Ap. Talm. מי שיש לו מזון שתי סעודות לא יטול מן התמחוי qui habet cibum duorum prandiorum (ad sabbathum) nihil accipiat ex paropside, Sab. f. 118a. Glossa, תמחוי est *scutella magna, in qua eleemosynarii colligunt cibum pro pauperibus ab aliis, ac distribuunt ipsis pro duobus prandiis sabbathinis.* גבאי תמחוי בזמן שאין להם עניים להלק מוכרין לאחרים ואין מוכרין לעצמן exactores scutellarum, i. e. cibi pauperum, quando non habent pauperes quibus distribuant, vendunt cibum aliis, sed non vendunt sibi ipsis, Bm. 38a. תמחוי של צדקה scutella eleemosynaria. המתפרנס מן התמחוי qui alitur ex scutella eleemosynaria, i. e. pauperrimus: vide Jore dea s. 256. et Maim. in Hilch. mattanoth anijim c. 9. §. 1. Et generalius, אוכל עמו על השולחן אבל לא מן התמחוי comedit cum eo in eadem mensa, sed non ex eadem paropside, Ned. c. 4. in Misna. תמחוי המזמן paropsis specificata, variarum specierum, i. e. in plura conceptacula quasi speciales et distinctas scutellulas distincta, in quibus diversi cibi simul apponuntur, Kel. cap. 16. Pl. שאכלו בשני תַּמְחוּיִן quae comedunt in duabus scutellis, Sab. 71a[39].

תִּימְחְתָא *folio arboris*, ut Aruch explicat: Sab. 51b. In Ar. scribitur תמהתא. sed per ח in Gem.

תמך תַּמְכְתָא, תַּמְכָה, תַּמְכָא *herbae amarae species.* Rabbi Sal. scribit, vocari vulgo מרובייא. Maim.

---

[38]) Est lat. *temo*, vel *themo* d. q. vide lexica lat. [39]) Muss. qui gr. *frusta* (תחיכות) significare scribit, ad τέμαχος spectat.

speciem intybi hortensis facit. Ar. קר"דו et secundum quosdam מר"וייו *marrubium*, cujus plures species Herbaria numerant. סיב הגדל סביבות הדקל. In TH. c. 2. Pes. in Gemara explicatur per גנגידין. Id videtur esse Γιγγίδιον gingidium, herbula sylvestri pastinacae similis, tenuior, et amarior: radice parva candicante subamara, ut scribit Dioscorides lib. 2. cap. 167. quem vide ulterius, et Plinium lib. 20. c. 5. ubi inter Syrorum olera refert. Ejus usus Judaeis fuit in esu agni paschalis, et intelligitur sub nomine herbarum amararum, de quibus Moses praecepit Exo. 12, 8. Ap. Talm. in Pes. c. 2: Traditio est: Hae sunt herbae, quarum esu homo fungitur officio suo in Paschate, בחזרת בתמכא lactuca, marrubium, etc. In Tg. על תמכה ועולשין ייכלוניה cum marrubio et intybo comedent eum, heb. על מררים cum amaris herbis, Exo. 12, 8. Hae memoriale erant ejus, וימררו et amaram effecerunt vitam ipsorum, (Exod. 1, 14) דאכלין ית נכסת חגא טוי נורא על תמכה ועולשין qui comedunt sacrificium festi paschatis, assatum igne, cum marrubio et intybo, Cant. 2, v. 9. Hodie Judaei utuntur raphano majori, Meerrättich, chaerephyllo sive chaerefolio, Körbelkraut, petroselino, hederae foliis, et similibus, pro diversitate regionum et locorum.

תמל, תְּמָלֵי, אֶתְמָלֵי *heri, ante, antea*, hebr. אתמול, תמול: ut, אף תמלי אף יומא דין etiam heri, etiam hodie, IIS. 20, 27. אף תמלי אף מדקמוהי etiam heri, etiam antea, ib. 3, 17. תמלי אתיתא heri venisti, ib. 15, 20. היך יומא דאתמלי sicut dies qui heri, i. e. hesternus, Ps. 90, 4. אף מאתמלי אף מדקמוהי etiam ab heri, etiam ab antea, Exo. 4, 10. כְּמֵאִתְמָלֵי ומדקמוהי sicut ab heri et ab antea, Gen. 31, v. 2. מֵדְאִתְמוֹל ולאדקמוי ab heri et ab antea, Deut. 4, 42. in TgH.

תֵּימְלִיּוֹס *fundamentum*. Est gr. Θεμέλιον. Plur. לידע היאך קובע תמליוסים ut sciret quomodo poneret fundamenta, Br. s. 3. in princ. לחפור תימוליוסים של בית המקדש ad fodiendum fundamenta domus sanctuarii, TH. Sanh. 29a.

בֶּן־תַּמַלְיוֹן *Bentamalion. Nomen spiritus maligni sive* שד *daemonis cujusdam:* יצא לקראתו בן תמליון egressus est ei obviam Bentamalion, dicens: רצונכם אבוא עמכם placetne vobis ut eam vobiscum? etc. על בברתיה דקיסר ingressus est filiam Caesaris. Dixit R. Schimeon ben Jochai, cum eo pervenisset, בן תמליון צא בן תמליון Bentamalion, egredere Bentamalion, etc. Talm. Meila 17b. Hujus daemonis opera recuperarunt ibi Judaei diplomata Caesaris, quae promulgaverat de abolendo sabbatho ipsorum et aliis exercitiis, quae postea libere rursus exercuerunt.

תַּמְלִית *furfur, quisquiliae*, Guido ex Zohar.

תְּמַם *absolvere, absolvi, compleri, perfici, consumi*, heb. Sic ap. Talm. התם תַּמִּי הכא לא תָּמִי illic consumuntur, hic non consumuntur, Erub. 88b. In Tg. per שלם communiter transfertur, excepto unico nomine quod sequitur, ut Elias notavit. At vero in Tg. Proverbiorum plura inveniuntur, ut sequentia probant.

תַּמִּים *integer, perfectus, immaculatus, vitiis peccatorum graviorum non infectus*. Pl. ותמימי נרתון טבתא at integri possidebunt bonum, Prov. 28, 10. וצבי באלין דתמימין et delectatur illis, qui integri sunt, ib. 28, 20. צדקתא תנטור לאלין דתמימין justitia conservat illos qui integri sunt, ib. 13, 6. Alias redditur etiam in hoc libro דלא מום absque macula, immaculatus.

תַּמִּימוּתָא *integritas, perfectio*: תמימותא דתריצי תדבר אנון integritas rectorum ducit eos, Pr. 11, 3. סנין תמימותא odio habent integritatem, ib. 29, 10. דמהלך בְּתַמִּימוּתָא qui ambulat in integritate, ib. 10, 9. Sic 28, 18. Cum aff. דמהלך בְּתַמִּימוּתֵיהּ qui ambulat in integritate sua, ib. 28, 6.

תֹּם *idem:* ואזלין לְתֻמְּהוֹן et ambulabant in integritate sua, heb. לְתֻמָּם, IIS. 15, 11. Hoc illud unum est, quod Elias observaverat.

תּוּמַּיָּא, תֻּמִּין *thummim, perfectiones.* De Urim et Thummim agitur in Lexicis Hebraicis. Perfectiones hic sunt effectiones, executiones lucis, i. e. consilii divini, quod per Urim significabatur: ותתן בחושן דינא ית אוריא וית תומיא et dabis sive pones in pectorali (ornamento) judicii Urim et Thummim, Exod. 28, 30. Lev. 8, 8. Deut. 33, 8.

תּוּמְיָן *defectus pilis palpebrarum, cujus pili in palpebris consumpti sunt, quod vitium est in primogenito*, Bech. 44a. In Aruch scribitur תיטן.

תמן תְּמָנֵי, תְּמָנְיָא, תְּמָנַת, תְּמָנֵי *octo*, heb. שמנה, שְׁמֹנָה: ut, תמני מאה שנין octo centum, octoginti anni, Gen. 5, 4. תמני עסרי שנין octodecim anni, Jud. 3, 14. תלת מאה וּתְמָנֵי עֲסַר trecentos et octodecim, Gen. 14, 14. עשרין ותמני אמין viginti et octo cubiti, Exod. 26, 2. ארבעין ותמני קרוין quadraginta et octo urbes, Num. 35, 7. ובר תְּמָנְיָא יומין et filius octo dierum, Gen. 17, 12. תמניא אלין octo illos, ib. 22, 23. תמניא דפין octo asseres, Exod. 26, 25. תמניא תורין octo boves, Num. 7, v. 8. תמניא דכרין octo arietes, Num. 29, 29. וליה תמניא בנין et ipsi erant octo filii, IS. 17, 12. וּתְמָנְיָא רברבי אנשא et octo principes virorum, Mich. 5, 5. בִּתְמָנְיָא גברין cum octo viris, Jer. 41, 15. על כנרא דתמניא נימיא in cithara octo chordarum, Ps. 6, 1. Sic 12, 1. תְּמָנַת עֲסַר אלפין octodecim millia, Jud. 20, 25.

תְּמָנַן, תְּמָנַן *octoginta:* ומשה בר תמנן שנין et Moses filius erat octoginta annorum, Exo. 7, 7. תמנן גברין octoginta viri, Jer. 41, 5. וּתְמָנַן ותרתין שנין et octoginta duorum annorum, Gen. 5, 25. שית מאה ותמנן אחמיתין sexcentas et octoginta arcas, Esth. 1, 4. מורבן בתמנן כסף venderetur octoginta argenteis, IIR. 6, 25.

תְּמִינָאָה, תְּמִינָאִי *octavus:* ביומא תמינאה in die octavo, Exo. 22, 30. ית שתא תמינאה octavum annum, Lev. 25, 22. הוא ירחא תמינאה iste est mensis octavus, IR. 6, 38.

תְּמָנֵיסַר, תְּמָנְסַר *octodecim.* Vox composita ex תְּמָנֵי et עֲסַר, quae compositio Hierosolymitanis usitatissima: תלת מאה וּתְמָנֵיסַר trecentos et octodecim, Gen. 14, 14. in Jon.

מַתְּמַן תְּמַן vide supra in תם.

תּוֹמֶן Talm. *mensurae species, dimidium Logi sive sextarii*, ut R. Sal. explicat in Bb. 90b. Sextarius autem mensura est sex ovorum.

תומנתא *idem*, TH. cap. 8. Glossa; *est mensura, quae octava pars est mensurae majoris.* Vide et ע"ז Hieros. c. 2. f. 41a.

תּוּמְנִיתָא *mensurae nomen, quae eadem fuit, sed diversis temporibus major et minor.* Eadem cum תומן. In Gem. תמנייהא קדמייתא mensura illa prisca, quae fuit in Tiberia, major fuit hodierno quartario, Pes. 109a.

תמם תְּמִיסְטִיוּס *Themistius, philosophus Graecorum, paraphrastes Aristotelis.* Ejus mentio in More Mosis Majemonidis.

תמר תּוֹמֶר, תְּמַר *palma*, ut Hebraico: דמתילו ללולבי דְּתָמָר qui similes sunt ramis palmae, Cant. 2, 12. et 7, v. 8. Alias תמר Hebraeum, transfertur דקלא. In precibus, יום פנה כצל תומר dies inclinavit ut umbra palmae.

תְּמַר *columnam facere, in modum columnae ascendere*, recta sc. instar *palmae*, quomodo appellantur heb. תמרות עשן columnae fumi, Joel. 2, 30. ubi vide R. Kimchium. Sic olim laudatus fuit suffitus, cujus fumus instar columnae ascenderet. Hinc legitur apud Talmudicos: Domus Abhtinas exercitata erat in confectione suffitus, sed noluit quemquam id docere. Miserunt ergo Sapientes, et adduxerunt artifices ex Alexandria Aegypti, qui noverant commiscere aromata suffitus sicut illi, sed non noverant attollere fumum ut ipsi: של הללו מִתַּמֵּר ועולה כמקל istorum suffitus faciebat columnam et ascendebat instar baculi recti, של הללו מפציע לכאן ולכאן horum autem diffindebat se hinc inde, etc. Joma fol. 38a. et 28b.

תּוּמְרָא, תְּמָרָא *dactylus, fructus palmae.* In Tg. ומן תְּמָרָהָא עבדין דובשא et ex dactylis ejus faciunt mel, Deut. 8, 8. in TgH. ubi Jon. תּוּמְרַיָּהָא, pro quo communius dicitur תּוּמְרָהָא. Ap. Talm. תַּמְרֵי מקמי נהמא כנרגא לדקולא בתר נהמא כעברא לדשא dactyli ante cibum sunt sicut securis ad arborem: post cibum, ut vectis ad januam, Ketub. 10b. Ar. exponit: qui comedit dactylos אליבא ריקנא corde vacuo, i. e. stomacho vacuo et jejuno, frangunt corpus, ut securis arborem, post prandium corroborant corpus ut vectis firmat januam. Virtutes dactylorum: תמרי משבען ומשחנן ומשלשלן ומאשרן dactyli satiant, calefaciunt, laxant et corroborant, Git. 70a. Ketub. 10b. Dicitur et foeminina terminatione תְּמַרְתָּא: ut, תמרתא דהנוניתא dactylus pinguedinis, pinguis, Ketub. 61a. quod in Ar. hoc loco et in חן adducitur, תומרתא דחינוניתא dactylus gratiositatis, id est, gratus, Sota 49a. Id epitheti, inquit, datum fuisse omnis generis primitiis fructuum, qui omnium sequentium sunt gratissimi.

תְּמָרוֹת *dactyli.* Sic etiam vocantur *baccae capparis inter folia adhuc extuberantes et crescentes, donec in florem erumpant.* Sic et *calyces sive folliculi aliorum fructuum, in quibus adhuc flos et granum semenque continetur*, vocantur תמרות, quod *dactylis* similes sunt. De הדלועין cucurbitis dicitur in Talm. Schevi. c. 5. תמרות שלהן אסורות בשביעית calyces ipsarum prohibiti sunt anno septimo. Sic flores sive calyculi florum capparis vocantur תמרות, ut est in קפרס. Item, תמרות של התלתן folliculi foeni graeci, sinapi, etc. in Maaser. c. 7. Condiri talia solebant ad delicias, et tunc quaedam istorum decimabantur, quaedam non.

תִּמְרָה *fumus, columna fumi:* משתעלה תמרתו ex quo ascendit fumus ejus, vel, columna ejus, scilic. suffitus, Chol. 111. Ber. 43. Sic hebr. תמרות עשן columnae fumi, Cant. 3, 6.

תִּמּוּר *idem:* תימור של חמה columna solis, orientis, scil. תימור של לבנה columna ascendens lunae, Joma 28b.

תִּימְרָא תְּמָרָא *palpebra.* Pl. תִּימְרִין, תִּימוֹרִין palpebrae: hebr. עפעפיים, pro quo in Tg. ponitur: ut, לא יחמי בְּתִימוֹרֵי קרצתא non visurus fuisset palpebras aurorae, Job. 3, 9. ועינוי כְּתִימָרֵי קריצתא et oculi ejus sunt sicut palpebrae aurorae, Job. 41, 9. אחדתא תִימוֹרָתָא דעיני tenuisti palpebras oculorum meorum, Ps. 77, 5. Veneta hic mendosa sunt. Cum aff. pron. תִּימוֹרוֹי מבחנן בני נשא palpebrae ejus probant filios hominum, Ps. 11, 4. Veneta hic rursus mendosa sunt. וְתִימָרָיךְ נחרצון לקובלך et palpebrae tuae recta spectent coram te, Prov. 4, 25. ועל תִימוֹרַי טולי מותא et super palpebris meis umbrae mortis sunt, Jobi 16, 16. לְתִימוֹרַי ניומתא palpebris meis dormitationem, Ps. 132, 4. Ap. Talm. תִּימְרָא דתרנגולתא מדלי לעילא דדייר אדפי ואי עייל קטרא מתעורא quare palpebra gallinae suspensa est sursum? quia habitat in trabibus, et cum ascendit fumus, excaecaretur, Sab. 77a. Palpebra inferior in gallinaceo genere major est superiori, eamque obtegit, ne fumus ascendens oculum ejus ingrediatur, et eum excaecet. Noctu enim trabes superiores in domibus rusticorum petunt, quo etiam fumus ascendit, cum fumariis plerumque careant.

תנב תּוּנְבָא *fastidium:* ומחתנבא דנקיט ליה et propter fastidium quod occupat ipsum, rejicit anima ejus cibum, Job. 33, 20. Ap. Talm. חונבא הוא דנקיט ליה fastidium est quod cepit eum, Joma f. 83a. R. Sal. exponit שטות, gall. אשט"ורדישון *estourdisson, estourdissemant*, i. e. *perturbatio animi, stupor mentis, amentia, insania, furor.* חונבא בעלמא הוא דנקט לה stupor vel furor quidam levis (morbi) est, qui occupavit eam, Nid. 37b. Gl. *stupor mentis prae quo non sentit dolorem.* מחמת שעמומית החולי *propter furorem morbi.* Ar. exponit, טרידות דעת i. e. *expulsio, eversio mentis.*

תנא תְּנָא תְּנָה *tradere, docere, discere: legere:* Verbum est Talmudicorum proprium, quando in Gemara doctrinam ex Mischna vel Barajetha explicant, urgent vel disputant. Respondet Rabbinorum verbo שנה quod idem est. Quandoque discipulis tribuitur, quandoque Doctoribus et Praeceptoribus,

unde illo respectu est *discere*, hoc *docere*, quod prudentis Lectoris est discernere. Alias juxta communem linguae usum deberet in Kal esse *discere*, in Pahel *docere*, sed usus exemplorum repugnat. Praet. תָּנֵי רבי יוסף docebat, docuit R. Joseph. Dicitur et תְּנָא vel תָּנָא traditum, doctum est, scil. in Misna. מאן תנא quis docuit? דתנא quod docuit, vel didicit? תָּנוּ רבנן docuerunt Rabbini. Elias monet, vulgares Judaeos id proferre תְּנוּ vel תָּנוּ ex forma hebraica, sed errare eos, cum Danielis liber abunde probet, hanc personam in quiescentibus tertia ה efferi forma תְּנוֹ tradiderunt, scil. in Mischna, et sic semper in verbo, ut dictum. תְּנֵינָא didicimus vel תָּנֵינָא docuimus. תנינא להא דתנו רבנן didicimus id quod docuerunt Rabbini, id est, discimus in Mischna confirmationem ejus, quod docent Rabbini in Barajetha, vide Halich. olam cap. 1. Part. והכי קָתָנֵי et sic docet, vel separatim, קָא תָּנֵי. Particula קא quasi expletiva est ex communi idiotismo Talmud, et servit communiter Participio. מִדְּקָתָנֵי, דְּקָתָנֵי vel דְּתָנֵי quia, quod docet, דלא קָתָנֵי quia non docet vel docuit. תְּנַן התם docemus vel docuimus illic, scil. in alio tractatu, vel alio capite: דְּהָא תְנַן, וְהָתְנַן, vel וְהָא תְנַן nam ecce docemus vel docuimus in Mischna. תָּנֵינַן docemus nos, compositum ex תָּנֵן et אֲנַן, vel docuimus. דְּתְנַן quia docemus vel discimus in Mischna. Infin. דהוה ליה לְמִתְנֵי nam docere debuit, docendum ipsi erat. Et ex alia forma, לְתַנּוֹיֵי פירקין בספרא ad discendum capita quaedam in libro hoc. Ex Pahel, איכא דְמַתְנֵי est qui docet, vel, sunt qui docent, quidam docent. ואנן קא מַתְנֵינַן טובא nos vero docemus vel docentes fuimus, docuimus multa. לִתְנֵי docendum, doceat: לתני משעת צאת הכוכבים doceat ergo, a tempore egressus sive ortus stellarum. In libro הליכות עולם scribitur fol. 4b. vocem והתנן quandoque esse objectionis, quandoque confirmationis. Quando objectionis est, scribitur וְהָתְנַן sine א post ה, et legendum ac pronunciandum בתמיה cum admiratione et interrogationis affectu „sed nonne docuimus in Mischna?“ Quod autem est סיוע confirmationis et auxilii, scribitur וְהָא תְנַן cum א post ה et legendum בניחותא cum lenitate, placide et leniter „Nam docuimus“. תְּנֵינַן חתם item תנן התם docuimus illic, nempe in libro alio. Quandoque est in eodem capite, vel capitibus aliis ejusdem libri. Unde ad illud תנן התם Pes. 4b. R. Sal. notat, גרסינן ואע״ג דבפירקין היא legimus sic, etiamsi in hoc capite sit. Item, omne תנו רבנן docuerunt Rabbini, de Barajetha intelligendum. Quid sit Barajetha, suo loco explicatum est in בר.

תַּנָּא *doctor talmudicus*. Pl. תַּנָּאִים doctores; תרי תַּנָּאֵי duo doctores. כְּתַנָּאֵי secundum Doctores Talmudicos, sicut de eo docent vel disputant Doctores: היכא קאי תַּנָּא ubi substitit Doctor? in docendo scilicet: תנא אקרא קאי doctor ad versiculum istum Scripturae substitit: תנא פתח בערבית doctor incepit a vespertino tempore. תני תנא קמיה דרבי יוחנן docuit Doctor coram Rabbi Jochanan. In hac postrema locutione Tanna est Doctor Amora sive Gemarista, qui Mischnam sive Traditionem ex ore praeceptoris, ut ratam accepit, eamque rursus publice recenset et explicat, cujus explicatio in Gemaram relata est. Alias Tanna sive Tannaim sunt Doctores Authores Mischnae, qui Legem oralem sive nonscriptam incertas Theses, Leges sive Aphorismos retulerunt, qui vocantur Mischna, Doctrina. At explicationes, disputationes, decisiones super eam, dicuntur Gemara. De istis alibi. ליםא הני תַּנָּאֵי כהני תנאי dicendumne est, hos Doctores esse sicut istos Doctores? i. e. hos eandem movere controversiam, quam isti, hos idem disputare quod isti, etiamsi verbis diversis.

תָּנֵי, emph. תָּנְיָא *docens, doctor*. Hic literis transpositis dicitur quasi איתן fortis, exercitatus in traditionibus Talmudicis. Vide Zohar in Exo. col. 197.

תַּנּוֹי *Mischnaicus*, Doctor mischnarum sive Talmudicus: אלא דהוה קרוי ותנוי ופייטן propterea quod fuit bonus Biblicus, Talmudicus et Poëta, Vr. s. 30. Vide et mox infra. Gl. תנוי i. e. בעל משנה.

תַּנְיָא *traditio, doctrina.* Denotat hoc nomen semper *doctrinam sive sententiam, quam vocant* ברייתא *barajetha*, propter ea quod *extra* Scholam Hierosolymitanam tradita sit et decisa. Ubi sic absolute ponitur, Judaei Germani semper explicant, Wir haben in einer Barajetha gelehret, In Barajetha docuimus: לִכְדְתַנְיָא, כְּדְתַנְיָא juxta traditionem Barajethae, juxta id quod in Barajetha docuimus vel didicimus. והא תַּנְיָא nam ecce traditio est, utique in Barajetha docuimus. Illud probationi et confirmationi praecedentis sententiae inservit, sicut antea de והא תנן dictum. At וְהָתַנְיָא nunquid enim traditio est? nunquid in Barajetha docuimus vel edoctum est? illud interrogationi vel objectioni servit, sicut et ante de והתנן diximus. תניא אידך traditio alia, in alia traditione docuimus: תניא נמי הכי traditio etiam sic est, tradimus etiam sic in quadam Barajetha.

תַּנּוּי, תְּנוּי *doctrina, studium:* אי משום תנוי num propter doctrinam? כולי תנוי בנזיקין omnis doctrina, omne studium erat in libris De damnis.

מַתְנִיתָא *Mischna, textus Talmudicus sine Gemara:* In Gemara autem Mischna sive Mathnita explicatur vel per Barajetha sive sententiam et decisionem extra Scholam traditam, vel per Tosephta sive Additionem ad Mischnam, ubi ea angustior fuit vel magis concisa: Hinc illud, כל מתניתא דלא תניא בי רבי חייא ובי רבי אושעיא משבשתא היא omnis Mischna, quae non est Traditio scholae Rabbi Chaja et scholae Rabbi Uschaja, confusio est: Cholin c. 12. in fine. Hi duo sunt authores Barajethae, qua omnis Mischna explicatur et enarratur. לית הלכה כהא מתניתא non est sententia juris secundum hanc Mischnam. במתניתא תנא in Mischna traditur, vel traditum est, vel tradidit. Judaei interpretantur, in Barajetha docuimus. איכא דמתני לה אמתניתא quidam docent hoc usque ad Mischnam. Legitur et in Tg. Jon. וית שית יריען לחוד כל קביל שית סדרי מתניתא

et sex cortinas seorsum, contra sex ordines sive libros Mischnae, Exo. 26, 9. Liber Mischnajoth divisus est in sex סדרים ordines, id est, in libros alios sex distinctus est. Pl. מַתְנְיָן et emph. מַתְנְיָתָא: unde, מתניתא קשיין אהדדי mischnae repugnant, contrariae sunt sibi invicem.

מַתְנִיתִין *idem.* Usurpatur singulariter, ut antecedens מתניתא, cujus potius videtur esse plurale, *traditiones:* Hinc, סיפא ודאי פליגא אמתניתין רישא מי ליטא פליגא אמתניתין finis certo adversatur Mischnae: principium autem quis dicet repugnare Mischnae? Ber. 2b. ובמתניתין ליכא et in Misna nonne aliquid est de eo? כי קתני מתניתין et כי קתני מתניתא unam docet Mischna; idem sunt, Chol. 140b. et 141a.

II. תְּנֵי תְּנָא תְּנָה *narrare, enarrare, annunciare, indicare.* Vicina est haec significatio priori. Nam qui docet, enarrat et annunciat rem incognitam, ut cognoscatur. Aliquando notatur ex forma Kal: ut, דְּתָאנֵי qui annunciat, hebr. מגיד, Ps. 147, 19. א in medio index vocalis antecedentis est. Infin. לְמִתְנָא לכון ad indicandum vobis, Deut. 5, 5. Similem formam vide Esrae 5, 9. Communiter ex Pahel notantur, quo praestat reliqua reduci. Respondet hebr. הגיד in Jonathane in Legem et Psalmis, aliquando etiam verbo ספר Praet. מה דיי' עתיד למעבד תַּנִּי לפרעה id quod Dominus facturus est, annunciavit Pharaoni, Gen. 41, 25. וְתַנִּי לזרש אנתתיה et narravit Haman Zereschae uxori suae, heb. ויספר, Esth. 6, 13. in sec. Tg. ותני לות שרה et narravit ad Saram, id est, Sarae, Gen. 22, 20. ותני לשאול et narravit Sauli, Ps. 52, 2. ותני עבדא ליצחק et nunciavit servus iste Isaaco, heb. ויספר, Gen. 24, 66. ורהטת וְתַנִּיאַת לאבוהא et cucurrit et narravit patri suo, Gen. 29, 12. דאלו תַנֵּיתָא לי שלחתיך quod si indicasses mihi, dimisissem te, Gen. 31, 27. ולא תַנִּית לי neque indicasti mihi, ibidem. Etiam hoc masculinum est sine א paragogico et praecedente Kametz, quae forma communior est. Sic, ואוף אנת לא תַנִּית לי etiam tu non indicasti mihi, Gen. 21, 26. תַנֵּיתִי לכון יומנא indicavi vobis hodie, Deut. 30, 18. ואבהתן תַנִּיאוּ לנא et patres nostri enarrarunt nobis, hebr. ספרו לנו, Psal. 78, 3. וְתַנִּיאוּ ליה et enunciarunt ipsi omnia, quae acciderant ipsis, Gen. 42, 29. וְתַנִּי ליה על עסק בירא et narrarunt ipsi negotium fontis, Gen. 26, 32. וְתַנֵּינָא ליה et narravimus ipsi, Gen. 43, 6. Part. praes. ולית דִמְתַנֵּי לי sed nemo erat qui indicaret mihi, Gen. 41, 24. Infin. לְתַנָּאָה לרבוני ad annunciandum domino meo, Gen. 32, 5. לתנאה בצפרא טובך ad annunciandum mane benignitatem tuam, Ps. 92, vers. 3. Imper. תַּנִּי כדון לי indica nunc mihi, Gen. 24, vers. 23. Fem. est: תַּנּוּ לי ואין לא תַנּוּ לי indicate mihi; sin minus, etiam indicate mihi, Gen. 24, v. 49. תַּנִּיאוּ בעממיא עובדוי annunciate in populis opera ejus, Ps. 9, 12. Fut. ארום חובי אֲתַנֵּי nam iniquitatem meam indicabo, Ps. 38, 19. אחני כדון נסוי enarrabo nunc signa miraculosa ejus, ib. 116, 14. אסק וְאֶתְנֵי לפרעה ascendam et narrabo Pharaoni, Gen. 46, 31. Id ex forma Kal scriptum est. אתכנישו וְאַתְנֵי לכון convenite, et indicabo vobis, Gen. 49, 1. in TgH. עד דְּאֶתְנֵי תקוף אדרעך donec annunciem fortitudinem brachii tui, Ps. 71, 18. וּתְתַנֵּי לברך et annunciabis filio tuo die illo, Exo. 13, 8. ופומי יְתַנֵּי תושבחתך et os meum annunciabit laudem tuam, Ps. 51, v. 17. וִיתַנֵּי לכהנא et indicabit sacerdoti, Lev. 14, 35. נְתַנֵּי צדיקותא indicat justitiam, Pr. 12, 17. ubi נ est pro characteristico י ex more Syro. נְתַנֵּי תושבחתך annunciabimus laudem tuam, hebr. נספר, Ps. 79, 13. וּתְתַנּוּן לאבא et narrabitis patri, Gen. 45, 13. וגבורתך יְתַנּוּן et robur tuum annunciabunt, Ps. 145, v. 4. וִיתַנּוּן לכון חכימין et annunciabunt vobis sapientes, Deut. 32, 7. in TgH. Sic Ps. 22, 32. et 78, 6. ex Kal. יִתְנוּן אנגלי מרומא צדקתיה annunciabunt angeli excelsi justitiam ejus, Ps. 97, 6. Scribitur in Venetis et Regiis יְתַנְיָן, quae forma proprie est foeminina, nomen autem sequens est masculinum, in quo genere melius ipsi verbum respondet. Ithpahel, Praet. וְאִתַּנֵּי לתמר et indicatum fuit Tamarae, hebr. וַיֻּגַּד, Gen. 38, 13.

תַּנּוּי vel תְּנוּי *narratio, nunciatio, doctrina.* Cum Pron. וְתַנּוּיִי באודניכון et narrationem vel doctrinam meam auribus vestris, heb. ואחותי quod est a חָוָה nunciare, Job. 13, 17. Veneta וְתַנּוּי, Regia וּתְנוּי, in quibus formis deest pronomen, quod est in Hebraeo. Idem Nomen apud Talmudicos est usitatum, ut ante positum. Vide et mox sequentem hujus verbi usum.

III. תְּנָה *acuere,* heb. שנן. Part. מְתַנְּנִין בלישנהון exacuunt linguam suam sicut serpens, hebr. שננו, Ps. 140, 4. Fut. וּתְתַנְּנִינוּן לבנך et acues ea filiis tuis, heb. ושננתם, Deut. 6, 7. Ithpehal, Fut. וחרבא דבני עמון תִּתְּנֵי ותשיצי et gladius filiorum Ammon acuetur, et perdet, id est, ut perdat, heb. חרב הוחדה gladius acutus est, Ez. 21, 9.

תְּנוּי *dicterium, dictum acutum pungens, fabula, acute salseque dictum, scomma.* Pl. למתלין וְלִתְנוּיִין in parabolas et dicteria, hebr. למשל ולשנינה Deut. 28, 37. Quia respondet radice שנן ideo huc commode refertur.

IV. תְּנֵי תְּנָה *iterare, iterum, secundo facere,* hebr. שנה. Praet. ולא תְנָא ליה et non iterabat ei ictum, IIS. 20, 10. ואמר תְּנוֹ ותנו et dixit, iterate, et iterarunt, IR. 18, 34. Part. דְתָנֵי בסכלותיה qui iterat stultitiam suam, Pr. 26, 11. וּדְתָנֵי מלתא et qui iterat sermonem, ib. 17, 9. Imper. תְּנוֹ ut antea in Praeterito. Fut. ולא אֶתְנֵי ליה et non iterabo ei, IS. 26, 8. בתר פתגמי לא יִתְנוּן post verbum meum non iterabunt, Jobi. 29, 22. Libri habent יְתַנּוּן ex Pahel, sed cum antecedentia omnia sint ex Kal, possit et hoc inde legi. Pahel, תַּנֵּי *mutare,* heb. שַׁנָּה. Part. וּמְתַנֵּי קלסתריה et mutat splendorem vultus sui, heb. משנה פניו, Job. 14, 20. Ithpehal, ועל דְּאִתְּנֵי et quia iteratum fuit somnium, heb. ועל השנות, Gen. 41, 32.

תִּנְיָן, תִּנְיָנָא *secundus:* והוה צפר יום תנין et fuit mane dies secundus, Gen. 1, 8. לבית נשיא תנין in domum mulierum, id est, gynaeceum secundum, Esth. 2, 14. ושום נהרא תִּנְיָנָא et nomen fluvii secun-

di, Gen. 2. 13. בירחא תנינא in mense secundo, ib. 7, 11. ברתיכא תנינא in curru secundo, ib. 41, 43. ותור תנינא דאתפטם et juvencum secundum saginatum, Jud. 6, 25. אהי לך לְתִנְיָן et ego ero tibi in secundum, id est, secundus, IS. 23, 17. Cum aff. pron. וְתִנְיָנֵיהּ et secundus ejus, IS. 17, 13. Plur. תִּנְיָנִין ותליתאין secundana et tertiana, Gen. 6, 16. ואשלם לְתִנְיָנִין כקדמאין et rependam secundanis ut tertianis, Jer. 16, 18. Fem. חיוה אחרי תִנְיָנָה bestia alia secunda, Dan. 2, 4. Item תִּנְיָנָא. Et aliter, ושום תִּנְיֵיתָא צלה et nomen secundae Tzilla, Gen. 4, 19. וברתיכא תִּנְיֵיתָא et in curru secundo, Zach. 6, 2. בשתא תנייתא in anno secundo, Gen. 47, 18. בתנייתא נטלין in secunda acie, secundo ordine proficiscebantur, Num. 2, v. 16.

תִּנְיָנוּת *secundo, secunda vice:* וחלם תנינות et somniavit secundo, Gen. 41, 5. ויצטבע תנינות et lavabitur secundo, Lev. 13, 58. וְתִנְיָנוּת et secundo, IIS. 16, 19. In Daniele, עֲנוֹ תִנְיָנוּת responderunt secundo, cap. 2, 7.

תִּנְיָנִית *idem:* אף בְּתִנְיָנִיתָא etiam secunda vice, Jes. 43, 2.

V. אַתְנֵי, הִתְנָה *pacisci, convenire, transigere,* ap. Rab. et Talmudicos. Hinc, רשאין בני העיר להתנות על המדות licentiam habent urbani pacisci de mensuris, ut scilicet majores vel minores faciant, Bb. 8b. עביד חד כיסא ואתני עלה fecit marsupium unum, et pactus est de eo: אתני עם הציבור pactus est cum coetu: אתנויי נמי לא צריכנא pacisci etiam opus non habeo, ib. fol. seq. התנה הק"בה עם בריותיו pactus est Deus cum creaturis suis. המתנה עם חבירו paciscitur cum proximo suo. אתני עמהון convenit cum ipsis: אתני בימא למעבר ישראל בגויה ביבשהא ולמטבע למצראי pactus est cum mari, ut transirent Israëlitae per medium ejus in siccam, et submergeret Aegyptios, Zohar in Exod. col. 148. תו אתני בארעא praeterea pactus est cum terra, ut aperto ore devoraret Korach. ibid.

תְּנָאָה, תְּנָא *pactum, conventio, conditio*[39a]: עשו תנאים inierunt pacta, fecerunt conditiones. בתנאי cum conditione, conditionaliter reprehensi sunt, Deut. 28, 15. Ap. Talm. תנאי היו דברינו conditionales fuerunt sermones nostri, Ketub. 19. קיימו תנאייכון servate, praestate, confirmate pacta vestra: ולא כך היו התנאים neque sic fuerunt pacta, Medr. Ps. 60.

תְּנָאִי *conditionalis.* משפט תנאי propositio conditionalis, apud Logicos.

תְּנַן *fumare.* Respondet heb. עשן. Part. וטורא דסיני תָנֵן כוליה et mons Sinai fumabat totus, Exo. 19, 18. Part. Aphel, כאודיא מַתְנְנַיָּא sicut titiones fumigantes, fumum emittentes, Jes. 7, 4.

תְּנָן, תְּנָנָא *fumus:* תנור דִּתְנָן clibanus fumi, Gen. 15, 17. id est, fumans: יתור דתנן columnam fumi, heb. משאת העשן, Jud. 20, 38. והא סליק תננא דארעא et ecce ascendebat fumus terrae, Gen. 19, 28. תננא דקרתא fumus urbis, Jos. 8, 20. בִּתְנָנָא דאתונא sicut fumus clibani, Gen. 19, 28. וְכִתְנָנָא לעיני et sicut fumus oculis, Pr. 10, 26. Cum pron. וסליק תְּנָנֵיהּ et ascendit fumus ejus, Exod. 19, 18. יסק תְּנָנְהוֹן ascendet fumus eorum, Jes. 34, 3. hebr. באשם factor ipsorum.

תַּנִּין, תַּנִּינָא *balaena, caetus, draco, serpens:* יהי לְתַנִּינָא erit in serpentem, id est, serpens, heb. לתנין, Exod. 7, 9. דאת דמי לתנינא רבא qui similis es draconi vel balaenae maximae habitanti in fluminibus, Ez. 29, 3. דתקיף כְּתַנִּינָא דבימא qui fortis est ut balaena marina, Jes. 27, v. 1. דהוו תקיפין כתנינא qui fuerunt fortes ut balaena, Jes. 51, 9. Pl. ית תַּנִּינַיָּא רברביא caetos magnos, Gen. 1, 21. כמרת תַּנִּינַיָּא ut venenum serpentum, Deut. 32, 33. ubi Jon. כמרירתהון דְתַנִּינַיָּא quod idem. תברתא רישי תַנִּינַיָּא fregisti capita draconum, Ps. 74, 13. והוו לְתַנִּינַיָּא et fuerunt in serpentes, Exo. 7, 12.

תנר תַּנּוּר *furnus, fornax, clibanus:* משכנא היך תנורא אתקדרו pelles nostrae ut furnus atratae sunt, Thr. 5, 10. מאפה תנור coctum fornacis, Lev. 2, 4. תנור וכירים יתרעון furnus et testus franguntor, Lev. 11, 35. וְתַנּוּר בעיר ליה et fornax ardens ipsi, Jes. 31, 9. דמתאפי בְתַנּוּרָא quod coctum est in fornace, Lev. 2, 4. in Jon. בתנורא חד Lev. 26, 26. כְּתַנּוּרָא בער sicut clibanus ardens, Hos. 7, 4. וּבְתַנּוּרָךְ et in clibanum tuum, Exo. 7, 28. Plur. תַּנּוּרִין furni, Lev. 11, 35. in Jonathane.

תסבר תְּסַבְרָא, תְּסְבְּרָא, תּוּסְבְּרָא, תְּסוּרָא *thesaurus.* Corruptum est ex gr. ϑησαυρὸς, et sic ab initio etiam cum ט scribitur, ut suo loco positum, et cum ו in medio loco ב, quomodo Graecae formae melius respondet. Saepe autem ב lene cum ו apud Rabbinos permutatur. Pl. מן תּוּסְבְּרַיָּא דיליה ex thesauris suis, heb. מאוצרותיו, Ps. 135, 7. Cum Pron. תּוּסְבְּרָנָא מלין thesauri nostri pleni sunt, heb. מזוינו anguli nostri, penuaria nostra, Ps. 144, 13. Vide et טסבר. In Elia haec scribuntur per ו consonam in medio, pro ב. Ap. Rab. אני פותח לכם תסבריות של כסף וזהב ego aperio vobis thesauros argenti et auri, Jalkut in Exod. 72a. Item, בנן דתסוורתא חסרין מה נעביד ונמלא יתהון quandoquidem thesauri exhausti sunt, quid faciemus, ut repleamus eos? Br. s. 67. Citatur hic locus in Jalkut 34c. et scribitur תיסבריא. Et alibi, פתחו לו תסווריות שלי aperite ipsi thesauros meos, Jalkut 78c. Item, למה נקרא עירם שהוא עתיד לערום תסווריות למלך המשיח quare vocatur Hiram? quia expositurus est thesauros regi Messiae, Br. s. 83. Et mox ibidem: Simile est principis cujusdam Romani, שהיה מבזבז תסווריות של אביו qui prodigebat thesauros paternos, etc.

תסל תְּסִיל, תְּסִילָא *pullus avium:* וְתְסִילָא בר יון et pullum, pullum columbinum, heb. וגוזל, Gen. 15, 9. in Jon. ועל תְּסִילוֹי מְחוֹפֵף et pullis suis incubat. heb. על גוזליו, Deut. 32, 11. Jon. In Targ. Jeruschalmi גוֹזָלוֹי juxta Hebraeum. Ap. Talm. תסיל פסול משום תורין וכשר משום בני יונה i. e. tasil profanus est ratione turturum, rectus autem ratione pullorum columbinorum, Chol. 62a. Glossator notat, esse spe-

[39a]) Quasi *alternationem* dixeris. id est pacisci, ut res etiam *secundo* modo fieri possit.

ciem certam columbae. In Aruch M.S. יונה .מין עוף על ביצי חסיל מהו וחסיל על ביצי יונה מהו si columba incubet ovis חסיל quid est, et vice versa? Chol. 140b. Gl. חסיל est avis munda, similis columbae.

תסם תיסומן *thesaurarius.* In Sr. s. 47. Similis est res haec regi, שהיה אוהב לתיסומן qui amabat thesaurarium suum, etc.

תְּסַם[40] Rab. *Fervere, bullire, ebullire.* Ap. Talm. ויין מגתו עד כמה כל זמן שהוא תוסס et vinum ex torculari suo, quamdiu id? toto tempore dum fervet; Et mox, יין תוסס אין בו משום גילוי Sanh. 70a. Vinum novum sive mustum quamdiu fervet in vase (germ. Jäſen) vocatur יין תוסס. Id dicunt etiam יין מחמיץ vinum fermentans: שתוססין זה עם זה quae fervent una, vel, invicem, duo scil. mixta, verjäſen mit einander, ונעשים טעם אחד et fiunt unius saporis.

תְּסִיסָה, תְּסִיסוּת *fervor, ebullitio musti in vase:* וכמה תסיסתו שלשה ימים quamdiu durat fervor ejus? per tres dies, Sanhed. dicto loco, et As. 30b. Dicitur etiam, בישול של יין בגתו coctio vini in torculari suo.

תעב Aphel, אַתְעֵב *abominabiliter agere.* Praeter. דְּאַתְעֶבְתְּ מנהן quae abominabilius egisti quam istae, Ez. 16, 52. Reliqua verbi תעב exprimuntur per רחק.

תּוֹעֲבָא *abominatio, res abominanda:* תועיבא דאתרעיתון ביה לכון abominatio est, quam elegistis vobis, Jes. 41, 24. תּוֹעֲבָא עבדו תרויהון abominationem fecerunt ambo isti, Lev. 20, 13. Sic habent quidam libri, et recte, quia in Hebraeo absolute dicitur תועבה: alii תּוֹעֲבְתָּא, quae est forma emphatica, ut in sequentibus: תועבתא היא res abominanda est, Lev. 18, 22. אתעבידת תועבתא הדא facta est res abominanda haec, Deut. 13, 14. בְּתוֹעֲבְתָא ארגיזו קדמוהי cum re abominanda hac ad iram provocarunt ipsum, Deut. 32, 16. In hebr. est pluraliter בְּתוֹעֵבֹת, quod legit paraphrastes ex forma singulari. ושאריה לְתוֹעֲבָא אעבד et reliquum ejus in rem abominandam (idolum) faciam, Jes. 44, 19. Pl. עבדין תּוֹעֲבָן רברבן faciunt abominationes magnas, Ez. 8, 6. Constr. ככל תּוֹעֲבַת עממיא secundum omnes abominationes populorum, IR. 14, 24. ית תועבת אבהתהון abominationes patrum ipsorum, Ez. 20, 4. כְּתוֹעֲבַת עממיא juxta abominationes populorum, IIR. 16, 3. Emph. מכל תּוֹעֲבָתָא האלין ex omnibus abominationibus hisce, Lev. 18, 26. 29. על כל תועבתא בישתא propter omnes abominationes malas hasce, Ez. 6, 11. Cum aff. pron. ככל תּוֹעֲבָתְהוֹן juxta omnes abominationes ipsorum, Deut. 20, 18. וְתוֹעֲבָתֵיהוֹן et abominationes suas, Jer. 16, 18. בְּתוֹעֲבָתְהוֹן cum abominationibus suis, Ez. 43, 8. וּכְתוֹעֲבָתְהוֹן et juxta abominationes suas, ib. 16, 47. וית כל תּוֹעֲבָתְהָא et omnes abominationes suas, ib. 11, 18. Sic legendum juxta Hebraeum תּוֹעֲבוֹתֶיהָ, et formam similem antecedentis nominis. חלף כל תּוֹעֲבָתִיךְ pro omnibus abominationibus tuis, Ez. 5, 9. ועל תּוֹעֲבָתְכוֹן et propter abominationes vestras, Ez. 36, 37.

תִּיעוּב *idem,* Rab.

תְּעָה *errare, aberrare.* Praet. ומפקודיך לא תְעֵיתִי et a praeceptis tuis non aberravi, Ps. 119, 110. טְעֵית היך עאן erravi sicut ovis, ib. 119, 176. Part. ודשביק מכסנותא תָּעֵי et qui relinquit disciplinam, errat, Pr. 10, 17. דבשקרא תעי qui in mendacio errat, Job. 15, 31. דְּתָעֵי מן ארחא qui aberrat a via, Pr. 21, 16. Pl. עולי תָעֲיִן perversi errant, ib. 14, 22. תָּעֲיָן מדלית מיכלא aberrant, quia nullus adest cibus, Job. 39, 4. Aphel, Part. וארחתהון דרשיעי מַתְעֵי להון et via improborum errare facit, seducit eos, Pr. 12, 26. וּמַתְעֲנוּן בלמא דלית ארחא et facit ut errent in vasto, ubi nulla est via, Job. 12, 24. Veneta וְרַתְעֲנוּן mendose. Videtur ר irrepsisse pro ת, pro ותתענון. Sed quia praecedunt Participia, rectius legitur et hoc ex Participio. Ap. Rab. תועי רוח errantes spiritu, haeretici. Specialiter etiam sic Christianos vocant, ut ibi: תועי רוח אמרו כי השם ג׳ אנשים הוא אחד והוא ג׳ ולא יתפרדו haeretici dicunt, quod Deus est trinus personis, quod est unus et trinus, et non separantur. Aben Esra Gen. 18. ab initio, quem vide ulterius. Sic Gen. 37, 35. המתרגם לתועים translator errantium, de vulgato interprete. Prior locus in editione ultima Veneta et Bas. est correctus, et pro eo substitutum קצת אמרו.

תְּעוּת *error, erratum.*

תעל תְּעַל, תַּעֲלָא *vulpes, vulpecula.* Plur. תלת מאה תַעֲלִין trecenti vulpes, heb. שועלים Jud. 15, 4. תעלין הליכו ביה vulpes obambulant in eo, Thr. 5, 18. כְּתַעֲלִין בחרבתא ut vulpes in locis vastis, Ez. 13, 4. מוהבית תַּעֲלַיָּא יהוין donum vulpibus erunt, Ps. 63, 11. Ap. Rab. adagium vulgare est, תעלא בעדניה סגיד ליה vulpes est, in tempore suo procumbe coram ipso. Vulpes, id est, homo astutus et callidus, (quem Apulejus „Vulpionem" vocat) vel per se, vel etiam in eminentia simul constitutus, opportune observandus et honorandus, ne noceat cum possit aut velit, vel ut prosit, cum eo opus habemus. „In tempore suo", scil. בשעת הצלחתו tempore prosperitatis ejus, cum prospero et optato rerum successu utitur. Hinc Talmudici accommodant illud ad fratres Josephi, procumbentes coram Josepho, ad dignitatis et felicitatis fastigium in aula Pharaonis evecto, juxta illud: „Et accedentes fratres ejus prociderunt ante faciem ejus, ac dixerunt: ecce nos tibi servos" (Gen. 50, 18.) Dixit R. Elieser: Illud est, quod vulgo dicunt homines: תעלא בעדניה סגיד ליה vulpi in tempore suo procumbe. Sic quoque ad illud: „Et incurvavit se Israel ad cervical lecti sui", (Gen. 47, 31.) ut scilic. gratias ageret honorificas Josepho, petita patris se facturum promittenti, ut Hebraei illud explicant. Hoc scil. est quod dicunt homines: תעלא etc. Meg. 16b. Hinc a R. Sal. Gen. 47. ad hunc

[40]) Est verbum formatum ex nomine gr. ζύσις, ἡ *fervor, motus turbidus.*

locum adducitur. Legitur et aliud in Dictis Patrum Hebraeorum cap. 4. de vulpe, sed sermone Hebraeo: הוי זנב לאריות ואל תהי ראש לשועלים esto cauda leonum, nec sis caput vulpium. Praestat esse discipulum praecellentium Doctorum, quam Doctorem vilium discipulorum: humilis et justus melior longe est, quam superbus et idem fraudulentus. Scribunt Hebraei, leonem caudam suam supra caput attollere prae animositate, contra vulpem caput infra caudam demittere prae nequitia. Honorati minores se honorant: viles, majores se vilipendunt, et dolose laedere quaerunt. Vide Adagia hebraica Drusii.

תְּפָה *ponere, disponere.* Imper. תְּפֵי דודא רבא pone ollam magnam, IIR. 4, 38. pro heb. שְׁפוֹת.

תְּפֵי *positio:* דיתיב אבי תְּפֵי quod positum in loco positionis scil. ollarum, i. e. in foco, Ber. 39a.

תְּפֵי. In alia signif. Aruch hic adducit: vide illud in טפה.

תְּפִיָא vide in אפה.

תפח אִתְּפַח *convalescere.* Ap. Talm. עד אלישע לא הוה אניש חליש דְמִתְּפַח ואתא אלישע ובעא רחמי וְאִתְּפַח usque ad Elisam non fuerat ullus homo aegrotus, qui convalesceret: venit ergo Elisa, et imploravit misericordiam, et convaluit, Sanh. 107b. חוקיהו חלש ואיתפח Ezechias infirmatus fuit; et rursus convaluit, Sanh. 96a. כיון דאיתפח postquam convaluisset. וקאמיתפח et convaluit, Bm. 30.

II. *inflari, intumescere, augeri, accrescere.* Sed hoc sensu potius legendum et pronunciandum נִתְּפַח vel אִתְּפַח a נפח. At in nomine sequenti ת radicale est. וצמקה וחזרה ותפחה et contractum sive imminutum fuit, et postea rursus intumuit, Sab. 91a. הניחם בגשמים ונתפחו si reliquerit ea in pluvia, et intumuerint, Tahor. cap. 3. Glossa שנוספו וגדלו quod aucta fuerint et accreverint: בשר העגל שנתפח ובשר זקנה שנתמעט caro vituli (sugentis) quae intumuit, scil. coquendo, et caro annosae bestiae, quae imminuta fuit, Oketzin cap. 2. Gl. שירבה ויגדל quae augetur et accrescit, scil. coquendo. Contra caro vaccae annosae נתמעט id est נתכוץ contrahitur et minuitur inter coquendum. חפח הבצק תלטוש בצונן videns ipsa quod velit intumescere massa fermentata, (scil. in manu sua ob calorem ejus,) perfundet (manus) aqua frigida, Pes. 48b.

תְּפִיחָה *tumor, inflatio.* Haec in corpore animato morbum indicat, et partem male affectam, unde pro morbo ipso sumitur. Talmudici, כי הוינן אזלין בתריה דרבי אליעזר לשיולי בתפיחה cum iremus post R. Eliesarem ad visitandum inflationem, id est, morbum ex inflatione et tumore corporis, ut in hydropicis, Sab. 12b.

תְּפִיחָה *pressura una uvarum vel olivarum, quam vulgo vocant saccum, tantum materiae quantum una pressura capit, quod coris definiebatur olim.*

תָּפוּחַ *inflatum, faetidum, putidum:* בשר תפוח caro putida, id est, מסריח, Sab. 128b.

תַּפּוּחַ *pomum*, hebr. et chald. Pl. כְתַפּוּחֵי גנתא דעדן sicut poma horti Eden, Cant. 2, v. 5. כריחא דְתַפּוּחִין דגנתא דעדן sicut odor pomorum horti Eden, Cant. 7, 9. Ap. Talm. metaphorice תפוח vocatur *cumulatum vel tumulatum in formam rotundam pomi:* הנהנה מאפר תפוח שעל גבי המזבח qui fruitur de cinere cumulato, qui est in medio altaris, Meila 9a. ונותן לתוך התפוח et dat intra pomum, id est, uvas in torculari accumulatas, in cumulum uvarum, quae praelo subjectae sunt. Vulgo *saccum* vocant, As. folio 58a.

תפל, Ithpahel, אִתְּפַל *murmurare.* Praet. אִתְּפַלּוּ במנא murmurarunt propter manna, Deut. 1, 1. pro quo Jonathan habet אִתְרַעַמְתּוּן murmurastis. Sic R. Sal. hoc loco ex aliis Rabbinis citat, quare hoc loco nomen loci תֹּפֶל sic dicatur? Respondent, שתפלו על המן quia murmurarunt propter manna. Vide Jalkut hoc loco, signo 790.

תָּפֵל *insulsum, insipidum, fatuum.* Oppositum ejus est מליח salsum, salitum: דג מליח מותר לטלטלו דג תפל אסור לטלטלו piscis salitus licitus gestari (in sabbatho), sed piscis insulsus prohibitus est gestari, Sab. 128a. גבינה בין מלוחה בין תפלה caseus sive salitus sive insulsus, Ned. 51b.

תִּפְלוּת תִּפְלָה *insulsitas, fatuitas: peccatum, transgressio,* juxta Aruch, et sic hebr. תפלה transfertur per חובא, Job. 24, 12. et per סְלֵי סַחְטֵי Job. 1, 22. Apud Talmudicos, נשים ועבדים משום תפלות mulieres et servi (non conjungendi sunt in unum contubernium) propter transgressionem, Pes. f. 91. Glossa עבירה. Alibi, כל המלמד בתו תורה כאילו למדה תיפלות quicunque docet filiam suam Legem sive verbum Dei aut sacram Scripturam, perinde est ac si doceret eam fatuitatem, Sota cap. 3. in Misna, f. 20a. De voce תפלות dissentiunt hic interpretes. Rambam explicat, דברי הבאי ודברי משלים verba hyperbolica et parabolica, quae iste sexus aut ista aetas comprehendere nequit. Bartenora, חבור משכב אנשים, quasi תפלות conjunctionem, applicationem ad maritum suum, ut agat res suas cum marito בהצנע verecunde et honeste. Legis enim studium hominem astutia imbuit, juxta illud: Ego sapientia cohabito cum astutia (Prov. 8, 12.). Priorem explicationem confirmant etiam ex illo, ואת בניהם ילמדון et filios suos docebunt, Deut. 4, 10. et 9. והודעתם לבניך et facies ea nota filiis tuis; בניהם inquit textus, non בנותיהם. Filias ergo non decet docere Legem. Ecclesia sive domus Dei vocatur בית תְּפִלָּה domus precationis: at Judaei malitiose Ecclesias Christianorum per contemptum vocant בית תִּפְלוּת domum fatuitatis et stultitiae, sicut meis auribus ab ipsis nominari audivi.

תָּפַל *adhaerere, adjunctum, conjunctum esse.* In Pihel, תִּפֵּל *adhaerere facere, adjungere, conjungere.* Frequentius id per ט ab initio scribitur.

תִּיפְלוּת, תִּפְלוּת, תְּפִילָה *adhaesio, conjunctio.* Hinc illud, רוצה אשה בקב ותפלות מט' קבין ופרישות mavult uxor habere cabum (farinae) et conjunctionem, quam novem cabos, et separationem, Sota 20a. in Misna. R. Chananael explicat: Mavult uxor, ut

maritus sit חמור asinarius, et maneat domi cum ipsa, praestando ipsi maritale officium singulis sabbathis, et cabum unum farinae ad panem suppeditet, quam ut sit גמל camelarius peregre abiens, et mariti officium nonnisi triginta diebus pluribusve exhibeat, et absentiam novem cabis farrinae suppleat. Gratius ipsi semper est officium maritale, et victus tenuis, quam deliciae culinae, et separatio a marito. Idem adductum in פרישות in פרש.

תְּפִלָּה vide in פלל.

* תּוּפִינֵי תפן vide in אפה.

תְּפַס *apprehendere, comprehendere, capere*, idem quod חפש hebraice. Infin. וכד אנחנא רהטין מִתְפּוֹס יתהון et quando nos currimus ad capiendum eos, Eccl. 3, 8. Inusitate sic Infinitivus hic usurpatur pro לְמִתְפַּס ut sequitur: ולית אנחנא יכלין לְמִתְפַּס יתהון et non possumus comprehendere eos, ibidem. לְמִתפס עניא ad capiendum afflictum, hebr. לחטוף, Ps. 10, 9. ubi mox pro יחטף ponitur יתפש. Ithpehal, Part. דלא מִתְּפַס בידוי qui non comprehenditur manibus ejus, Eccl. 11, 4. Rab. או היה נתפס בעונותיו aut fuit captus propter iniquitates suas, aut Deus voluit ipsum sic conterere, R. David Jes. 53, 10.

תְּפִיסָה, תְּפוּסָה *apprehensio, comprehensio, captio et locus, in quo quis comprehensus est, carcer:* תפיסת יד apprehensio manus, potestas, facultas aliqua, jus aliquod apprehensionis, proprietatis et possessionis in aliquo loco vel re. Ap. Talm. אם יש לו בהן תפיסת יד אסור אם אין לו בהן תפיסת יד מותר si habet in ipsis apprehensionem manus, prohibitum: si non habet in ipsis apprehensionem manus, licitum est. Gem. subjicit; וכמה תפיסת יד et quantum est apprehensio manus? R. Nachman dixit, dimidium, tertia vel quarta pars: Ned. 46. Veluti: Ruben voto obstrictus est, se non percepturum commoda ex facultatibus Schimeonis. Schimeon habet balneum aut torculare in urbe aliqua, et locavit ea aliis. Ruben habet in his תפיסת יד apprehensionem manus, id est, locum aliquem vel partem aliquam sibi propriam, usu tamen etiam Schimeoni communem, quam Schimeon non locavit alii. Hic Rubeni prohibitum est, frui balneo vel torculari isto. Quod si non habeat תפיסת יד, licitum est ipsi frui, quia non amplius Schimeonis sunt ista loca, sed conductoris. Item, האחין שקנו אתרוג בתפוסת הבית נטלו אחד מהן ויצא fratres qui jure haereditario habent malum citrium in apprehensione domus, et acceperit illud unus ipsorum, excusatus est, Bb. 137b. In apprehensione domus, id est, communi haereditate ante divisionem, in quam omnes jus apprehensionis et possessionis habent. Item, מפני מה אשירה אסורה מפני שיש בה תפיסת ידי אדם quare lucus prohibitus est? propterea quod est in eo apprehensio manuum hominum, Abhoda sara 45. in Misna. Mons in quo gentiles idololatriam exercent, licitus est Judaeo, ut inde usumfructum petat, caedendo inde lapides vel seminando, et similia, quia in montem non est homini תפיסת היד jus apprehensionis: at lucus et arbores prohibitae sunt ad usumfructum, quia homines in eas habent jus apprehensionis, possessionis vel usucapionis jure plantationis, etc. Alibi, אין נקברין עמו מאי עמו בתפיסתו non sepeliuntur cum eo. Quid est, cum eo? Cum eo, id est, cum comprehensione ejus, id est, cum terra vel quavis materia, in qua mortuus decumbit, quod est spacium quatuor cubitorum, Sanh. 45b. Sic, נוטלו ואת תפוסתו accipit eum et comprehensionem ejus, Nazir c. 9. in Misna. Si quis inveniat mortuum hominem in agro, vel casu mortuum aut occisum, licitum est tollere eum et sepelire in caemeterio communi. Tollit ipsum ותפוסתו et de terra sub eo, in qua decumbit corpus, et defert eam in locum sepulchri. Hoc deducunt ex eo, „Tolles me ex Aegypto“ (Gen. 47, 30.) id est, de terra Aegypti, in qua mortuus decubui, tolles mecum in sepulchrum meum. Pro תפוסתו legitur in Mischnajoth Bartenorae et in parvis Mischnajoth in 8º. תבוסתו, a בוס, et sensus idem est, nempe locus vel terra, in qua quis conculcatus decumbit.

תְּפִיסוּת *idem.*

תְּפַר *suere, consuere*, hebr. תּוֹפֵר *sartor.* תְּפִירָה *sutura.* ב׳ תפירות duae suturae.

תפת תּוֹפֶת *nom. propr. loci prope Jerusalem, in quo comburebant infantes idolo Moloch.* Vide Lexica Hebraea. Jes. 30, 33. vocatur etiam תפתה, quod Chaldaeus transfert גהנם gehenna, infernus, quia locus iste ob cruciatus et dolores repraesentabat infernum.

תָּפִית *tapetum, villus, pannus villosus*, פִילְט: *clitellae asinorum ex lana stipatae, ad onera ferenda:* תפית של חמור שהוא יושב עליה טהור Kel. c. 23.

תִּפְתָּיֵא *exactores, justitiae executores, dominatores*, Dan. 3, 1. R. Saadias exponit שומרי פתחות custodientes limina portarum, janitores.

תפתיחא vide in פתח.

תקב. Hinc תקיבה in Ar., sed in Gem., unde citatur, legitur תקיפה vis, conatus fortior. Vide תקף.

תְּקַל *appendere, ponderare.* Respondet hebr. שקל. Praet. מנא מנא תְּקֵל ופרסין numeravit, numeravit, appendit et dividunt, Dan. 5, 25. וּתְקַל אברהם לעפרון ית כספא et appendit Abraham Ephroni argentum, Gen. 23, 16. ותקל ית סער רישיה et pendebat capillos capitis sui, IIS. 14, 26. וּתְקָלִית ליה ית כספא et appendi ipsi argentum, Jer. 32, v. 9. Part. וכספא במאזניא תָּקְלִין et argentum statera appendunt, Jes. 46, 6. Part. Pehil pass. כאלו מתקל תְּקִילִין ac si pondere essent appensi, Jes. 40, 12. Infin. מאים מִתְקַל יתקל רוגזי utinam ponderando ponderaretur ira mea, Job. 6, 2. די אמר המן לְמִתְקַל quas dixit Haman ad appendendum per manus eorum, Esth. 4, 7. Fut. אֶתְקוֹל על ידוי appendam per manus ejus, Esth. 3, 9. או ככרא דכספא תִּתְקוֹל aut talentum argenti appen-

des, IR. 20, 39. כספא יתקול argentum appendet, Exod. 22, 16. יִתְקְלַנִּי appendat me bilance justa, Job. 31, 6. לְמא תַתְקְלוּן כספכון quare appendetis argentum vestrum, Jes. 55, 2. Pehil pass. ex usu Danielis, Praet. תְּקִילְתָּא במאזניא appensus es in statera, Dan. 5, 27. Ithpehal, Fut. יִתְקַל ut ante ad Infinitivum. ולא יִתְקַל סיסא neque appendetur argentum, heb. יִשָּׁקֵל Job. 28, 15. Ap. Talm. רב חסדא הוה ליה אריסא דהוה תקיל ויהיב תקיל ושקיל Raf Chasda habebat hortulanum, qui ponderabat et dabat, ponderabat et accipiebat, Bk. 119a. id est, aequale pondus dabat Raf Chasdae, et sibi ipsi, non plus accipiebat pro seipso, quam alteri daret. Sic in Bm. folio 70.

תִּקְלָא *siclus*, *communis* scil. *qualis ante Legem in usu fuit:* תקלא מתקליה siclus pondus ejus, hebr. בקע quod Aben Esra interpretatur חצי השקל dimidium siclum, Gen. 24, 22. Esse autem dimidium sicli sacri, qui erat tetradrachmus, liquet ex sequenti loco; תקלא לגולגלתא פלגות סלעא בסלעי קודשא siclus in unumquodque caput, dimidium scil. sicli ex siclis sacris, Exo. 38, 26. Jon. utrobique vertit דרכמונא drachmam. Siclus autem communis erat didrachmum, δίδραχμον, duarum drachmarum in argento. Siclus sacer tempore datae Legis duplum continebat, τετράδραχμον, ut est dimidius talerus Imperialis, quatuor drachmas vel semiunciam pendens. Plur. ויהב ית כסף תִּקְלַיָּא et dedit argentum siclorum, Hos. 3, 2. תִּקְלֵי נחשא siclos aeris, IS. 17, 5. Aliam significationem vide mox.

מַתְקַל ,מִתְקַל *pondus*. Respondet hebr. משקל et quando pondus signif. מתקל קדשי דדהבא אבן pondus monilium aureorum, Jud. 8, 26. מַתְקַל וּמַתְקַל pondus et pondus, Deut. 25, 13. pro hebr. אבן ואבן lapis et lapis: ומתקל שריונא et pondus loricae, IS. 17, 5. מאזנון דְמַתְקַל stateras ponderis, scilic. justi, Ez. 5, 1. למעבד לרוחא מַתְקְלָא faciendo pondus spiritui sive aëri, Job. 28, 25. Scribitur cum Chirek ab initio, ex Hebraismo potius quam Chaldaismo, qui magis pro eo amat Pathach: ויתיבן לחמכון במתקלא et restituent panem vestrum in pondere, Lev. 26, 26. בְּמַתְקְלָא דמלכא pondere regio, heb. באבן המלך, IIS. 14, 26. ובמתקלא תריצא et in pondere recto est beneplacitum ejus, heb. ואבן שלמה, Pr. 11, 1. Cum aff. pron. תקלא מַתְקְלֵיהּ siclus communis erat pondus ejus, Gen. 24, 22. כספא בְמַתְקְלֵיהּ argentum erat in pondere suo, Gen. 43, 21. וּמַתְקְלֵהּ ככר דהבא et pondus ejus erat talentum auri, IIS. 12, 30. עסר סלעין דדהבא מַתְקְלְהוֹן decem sicli aurei erat pondus ipsorum, Gen. 24, 22. Pl. מַתְקְלִין דנכיל pondera fraudulenta; מתקלין רברבין pondera majora, ad emendum illis; מתקלין זעירין pondera parva ad vendendum illis, Deut. 25, 13. in Jon. et TgH. מתקלין שלמין pondera perfecta et justa, Deut. 25, 15. מתקלין דקשוט ומאזנין דקשוט pondera et bilances justas feci, Eccl. 2, 8. Constr. מַתְקְלֵי דקושטא pondera veritatis, vera, justa, heb. אבני כיס, Pr. 16, 11. Sic, non erit בכיסך in sacculo tuo pondus diversum, (Deut. 25, v. 13.) Item, ובכים די ביה מתקלין רברבין ודעדקין et in sacculo, in quo sunt pondera majora et minora, heb. אבני מרמה, lapides fraudis, Mich. 6, 11. Et forma feminina, מַתְקְלָן דקשוט pondera justa, Lev. 19, 36. Jon. מַתְקְלִין masculine, hebr. אבני צדק lapides justitiae, pro, pondera lapidea justa. Et alia forma, אלין מניני מַתְקְלָן isti sunt numeri ponderum, Exod. 38, 21. Ap. Talm. רבי חנינה מתקן מתקליה Rabbi Chanina corrigebat pondera ejus, scil. urbis Acho, Ketub. folio 12a.

מַתְקוֹלֶת *idem:* וית מתקולת צרות בית אחאב et pondus afflictionis domus Achab, IIR. 21, 13. Apud Rab. שכר מַתְקוֹלְתָּא merces ponderis, pro pondere.

II. תְּקַל *offendere, impingere, corruere.* Sic respondet hebr. כשל, unde et ortum, mutato כ in ק similis organi literam, et facta metathesi. Quandoque etiam pro נקש et יקש usurpatur, illaqueandi, irretiendi sensu. Praet. תְּקַל בחובי חילי corruit in peccato meo vis mea, hebr. כשל, Ps. 31, 11. דתקל בחובא יקימון מליך qui corruerat in peccato, eum erigebant verba tua, Job. 4, 4. וטליא בצליבת קיסא תְּקַלוּ et pueri ad patibulum ligni corruunt, Thr. 5, 13. Fut. דלמא תַתְקַל ביה ne impingas in eo, Deut. 7, 25. heb. פן תוקש ne illaqueeris, irretiaris eo. דלמא תתקל בתריהון ne corruas post eas, Deut. 12, 30. hebr. פן תנקש ne illaqueeris post eas. ואין תרהט לא תתקל et si cucurreris, non offendes, heb. יכשל, Prov. 4, 12. וכד יתקל בבישתא et cum impinget in malum, Prov. 24, 17. ויתקל לסעיד et corruet propter adjutorem, Jes. 31, 3. ויתקל מלכא רשיעא et corruet rex improbus, Jer. 50, 32. וְתַתְקְלוּן בימטא et impingetis interdiu, Hos. 4, 5. רדפי יתקלון persequentes me corruent, Jer. 20, 11. וְיִתְקְלוּן בהון סגיאין et impingent in ea multi, Jes. 8, 15. Aphel, אַתְקֵל *corruere, impingere facere, labefactare, dejicere.* Praet. אתקל חילי labefactavit robur meum, hebr. הכשיל, Thr. 1, 14. מן אידי פחא דְאַתְקִילוּ לי e manu laquei, quem tetenderunt (laquearunt, ad verbum, si sic dici posset) mihi, hebr. יקשו לי, Ps. 141, v. 9. אַתְקַלְתּוּן סגיאין באוריתא impingere fecistis multos in Legem, Mal. 2, 8. Imper. אַתְקֵל להון fac ut impingant ipsi, hebr. הדיחמו impelle eos, Ps. 5, 11. Ithpehal vel Ithpahel, אִתְּקֵל *impingere, collabi, corruere: illaqueari, irretiri.* Praet. בעובדי אידוי אִתְּקֵל רשיעא operibus manuum suarum irretitus est improbus, Ps. 9, 17. heb. נוקש. אִתְּקַלְתָּא בחובך corruisti in peccato tuo, Hos. 14, 2. אִתְּקִילוּ יָתְבֵי ירושלם impegerunt habitatores Jerusalem, Jes. 3, 8. Veneta habent ex Aphel. Sic Jes. 59, 14. אִתְּקִלוּ ונפלו impegerunt et ceciderunt, Jer. 46, 6. Sic Ps. 27, 2. אתקלו כחדא corruerunt pariter, Jer. 46, 12. אִתְּקַלְנָא בטיהרא impegimus in meridie, Jes. 59, 10. Part. לָא מִתְּקֵל non offendit, Jes. 63, 13. לית דמתקל ביה non erit qui impingat in eo, Jes. 5, 27. מִתְּקְלִין בני אנשא corruunt filii hominum, Eccl. 9, 12. בְּמָנָא מִתְתַּקְלִין in quo impingant, Prov. 4, 19. Prima vox Syra est: in altera ת geminatum, etiam ex dialecto Syra. Sic Prov. 24, 16. כמא דְמִתַּקְלִין בקבלא sicut impingunt in tenebris,

Jes. 59, 10. אסגיאו מתקליהון multiplicarunt impingentes suos, fecerunt ut multi suorum impingerent, Jer. 46, 16. Infin. אתקלא יתקלון impingendo impingent, Jes. 40, 30. Futur., ut in antecedenti loco: ויתקלון בהון et impingent in iis patres cum liberis, Jer. 6, 21.

Ap. Rab. דתקיל תיקלא qui removet offendicula ex agro, id est, מסיר מכשולות Bb. 54a.

תקלא, תקלא *offendiculum, lapsus, offensio, scandalum:* עד מה דעבדין תקלא donec dent scandalum, ponant offendiculum, Pr. 4, 16. וקדם תקלא רמת רוחא et ante lapsum est exaltatio spiritus, ib. 16, 18. אנא מיתי על עמא הדין תקלן ego adduco super populum hunc offendicula, heb. מכשלים, Jer. 6, 21.

תוקלא *tendicula, laqueus.* Plur. בתוקליא נקיב נחיריה tendiculis perforabit nasum ejus, heb. במוקשים Job. 40, 19.

תקלא *offendiculum*, ut תקלא antea: *laqueus;* לא תשים תקלא non pones offendiculum, Lev. 19, 14. עד אימתי יהי דין לנא לתקלא quousque erit istud nobis in offendiculum? heb. למוקש, in laqueum, Exo. 10, 7. לתבר ולתקלא in contritionem et in laqueum, hebr. ולמוקש, Jes. 8, 15. סליקו תקלת רשיעיא tollite offendiculum improborum, heb. מכשול, Jes. 57, 14. תקלת חובין offendiculum peccatorum, Ez. 3, v. 20. ותקלת חוביהון et offendiculum peccatorum suorum, Ez. 14, 3. לתקלת חובין יהי in offendiculum peccatorum erit, Ez. 7, 19. ולתקלת לב et in offendiculum cordis, IS. 25, 31. סליקו תקלתכון auferte offendicula vestra, Ez. 45, 9. Pl. לטמכן תקלין abscondere laqueos, Ps. 64, 6. תקלין שון לי laqueos ponunt mihi jugiter, Ps. 140, 6. מטול תקליא propter offendicula, Job. 34, 30. Cum aff. וכל תקלתכון et omnia offendicula vestra, Jes. 58, 3.

תקולא *idem:* דמתאחדין בתקולא quae capiuntur in laqueo, Eccl. 9. 12. עבדא ליה תקולתא facit, ponit ei offendiculum, Prov. 29, 25.

מתקל *idem:* ולכיף מתקל et in petram offensionis, hebr. מכשול, Jes. 8, 14. מתקל בישא tendicula mali, hebr. מוקש, Prov. 12, 13. למתקלא in offensionem, Ps. 105, 37.

תקן *aptare, ordinare, disponere, componere, dirigere: parare, apparare, praeparare: confirmare, stabilire.* Respondet heb. כונן הכין et תכן: *ornare, concinnare*, et sic respondet heb. עדה. Item היטיב ad דרך viam, relatum, hoc verbo plerumque redditur. Praet. מן תקין ית רוח קודשא quis direxit spiritum sanctum in ore omnium prophetarum? hebr. תכן, Jes. 40, 13. תקן לדינא כורסיה disposuit ad judicium solium suum, Ps. 9, 8. heb. כונן paravit. ותקנית יתכון et ornavi vos, heb. ואעדך, Ez. 16, 11. Part. ואלהא מתקן לביה Deus autem disponit animum ejus, hebr. תוכן componit, vel, expendit, perpendit: ואלהא מתקן ארחתיה et Deus dirigit gressum ejus, Prov. 16, 2. דמתקן לארעא מטרא qui praeparat terrae pluviam, Ps. 147, 8. Pl. מתקנין גיריהון aptant sagittas suas ad nervum, ib. 11, 2. Fem. מתקנא בקיטא לחמה praeparat in aestate cibum suum, heb. תכין, Prov. 6, 8. Part. praet. sive passiv., דביתא מתקן עלויהון super quibus domus ipsa aptata est, heb. נכון, Jud. 16, 26. הא אתר מתקן קדמי ecce locus paratus est coram me, Exo. 33, 21. מתקן בדהב וכסף ornatum auro et argento, Ez. 16, 13. די מתקן בחוכמה qui ornatus est sapientia, hebr. מלא חכמה impletus sapientia, Ez. 28, 12. סוסיא מתקן ליומא דקרבא equus paratus ad diem proelii, hebr. מוכן, Prov. 21, 31. כאלו בזרתא מתקנין ac si essent palmo aptati, Jes. 40, 12. ותהון כלכון מתקניא et eritis omnes parati, heb. נכונים, cui melius responderet מתקנין, Jos. 8, 4. וכלהון ארחתך מתקנן et omnes viae tuae sint recte dispositae, Pr. 4, 26. Fut. ואתקן ית מלכותיה et confirmabo regnum ejus, heb. והכינותי IIS. 7, 12. תתקן לבהון confirmato animum istorum, Ps. 10, 17. אף עובדי ארחת צדיקיא תתקן etiam opera viarum justorum compones, heb. תפלס librabis, expendes, Jes. 27, 6. ותתקן ית אפך לה et dispones faciem tuam adversus eam, Ez. 4, v. 3. אין יתקן מזונא לעמיה an pararet cibum populo suo, Ps. 78, 20. In libris legitur יתכן, a תכן quod hic non convenit. In Hebraeo est יכין, quod per תקן redditur. עד דיתקן ועד דישוי donec ordinet et disponat urbem Jerusalem laudem in terra, Jes. 62, 7. In Venetis legitur דתקין male. אם אתקנא תתקנון ית ארחתיכון si dirigendo direxeritis, sive recte disposueritis vias vestras, heb. אם היטיב תיטיבו si meliores reddideritis vias vestras, Jer. 7, 5. ויתקנון ית דייתון et parent quod allaturi sunt, Exo. 16, 5. Ithpeh. vel Ithpah., Praet. fem. ואתתקינת מלכותיה לחדא et stabilitum fuit regnum ejus valde, IR. 2, v. 12. ומלכותא אתתקנת et regnum confirmatum fuit in manu Salomonis, ib. v. 46. ואתתקינת בקדשהא et paravit se monilibus suis, heb. ותעד et ornat se, Hos. 2, 13. ואתתקנת בתקונהא et parabat se apparatu suo, ornabat se mundo suo vel ornamentis suis, Esth. 5, 1. in sec. Targ. ab initio. Part. דמתתקן לאת לעלם quae disposita est in signum perpetuum, Ps. 89, v. 38. מתתקנין למטיקני דיני ordinata sunt irrisoribus judicia, id est, paenae paratae ipsis sunt, Pr. 19, 29. ומתתקנין במני זינא et parati instrumentis armorum, heb. הכן הכל, Ez. 7, 14. ועל דמתתקנין בתקונין דדהב et supra eos, id est, magis quam illi qui parant se apparatu aureo, vel, qui ornant se ornamentis aureis, hebr. כי תעדי עדי זהב Jer. 4, 30. Fem. ומתתקנן מחשבתך et stabilientur, firma erunt cogitata tua, Prov. 16, 3. דמדעם דמתתקנן מלכתא quomodo parare vel ornare solent se reginae, Esth. 5, 1. in sec. Tg. ab initio. Fut. לא תתתקן את ומלכותך non confirmaberis tu vel regnum tuum, heb. תכון, IS. 20, 31. לא להנאה תתתקנין non cum commodo parabis vel ornabis te, Jer. 4, 30. עוד תתתקנין בתקוניך amplius adhuc parabis vel ornabis te ornamentis tuis, hebr. תעדי, Jer. 31, 4. בזכותא תתתקנין justitia ornabis te, hebr. תכונני, Jes. 54, 14. יתתקן בטוב כורסויה paratum erit benignitate solium ejus, heb. והוכן, Jes. 16, 5. לא נתתקן בר נשא ברשעא non erit stabilis filius hominis in improbitate, Pr. 12, 3. ubi נ est loco formativi י more Syrorum. Sic mox in plurali, ויתתקן בצדקתא כורסיה et

stabilietur justitia solium ejus, Pr. 25, 5. כל זין דִיתַּקַן עליך omnis armatura quae parabitur contra te Jerusalem, non prosperabitur, Jes. 54, 17. כנשתון קדמי תִתַּקַן coetus ipsorum coram me stabilietur, Jer. 30, 20. שפתא דקשטא תִתַּקַן לעלם labium veritatis stabilietur in perpetuum, Prov. 12, 19. מחשבתא בעצתא תִתַּקַן cogitatio consilio stabilis erit, ib. 20, 18. ועובדי ידנא מניה יִתַּקְנוּן et opera manuum nostrarum ab ipso confirmentur, Ps. 90, v. 17. הרעיתהון קדמך יִתַּקְנוּן et posteritates sive posteri ipsorum coram te stabiles sint, ib. 102, 29. וְנִתַּקְנוּן איך חדא על שפותך et confirmentur pariter labiis tuis, Pr. 22, 18. ubi נ loco characteristici י ex usu Syro, ut et antea in singulari numero. Aphel, אַתְקֵן *idem*. Respondet Hebraeis iisdem quibus in Pahel. Praet. כד אַתְקֵן שמיא cum aptaret coelos, heb. בהכינו, Pr. 8, 27. ומיא אתקן במשחתא et aquas praeparavit in mensura, heb. תִּכֵּן, Job. 28, 25. וְאַתְקֵין יתנא et praeparavit nos in visceribus simul, Job. 31, 15. ואתקין להון קובעין et adaptavit ipsis mitras, heb. ויחבש Lev. 8, 13. ואתקין שמיא בביונה et paravit coelos cum intelligentia, Pr. 3, 19. ארי אַתְקְנֵיהּ יי׳ quod ordinaverat eum Dominus, ut esset rex super Israelem, IIS. 5, 13. אַתְקְנָהִי ידך ordinavit illud manus tua, Exo. 15, v. 17. הוא אַתְקְנַהּ ipse praeparavit eam, Jes. 45, 18. אַתְקְנַהּ לעמיקה ordinavit eam in profundum, Jes. 30, 33. עבדך וְאַתְקְנָךְ fecit te et confirmavit te, Deut. 32, 6. דְאַתְקְנַנִי qui stabilivit me, IR. 2, 24. את אַתְקֵינְתָּא סיהרא ושמשא tu disposuisti lunam et solem, hebr. הכינות, Ps. 74, 16. את אתקנתא תריצותא tu ordinasti aequitatem, ib. 99, 4. אתקנתא ארי הוה עם לבך rectefecisti, quod sic fuit ratum in animo tuo, heb. הטיבת bene-fecisti, IR. 8, 18. אַתְקֵינְתְּ שוקין disposuisti vicos, Ez. 23, 40. אנא אַתְקְנֵית עמודהא ego disposui columnas ejus, Ps. 75, 4. צליבא אתקנית לבישתי דְאַתְקְנֵית יתיה patibulum paravi sive erexi: et in malum meum est, quod erexi illud, Esth. 6, 11. in sec. Targ. ארי אתקנית בשמיא בית שכנתי nam aptavi in coelis domum majestatis meae, Deut. 32, 40. ולאעלותך לאתרא דְאַתְקְנֵית et introducere te in locum, quem disposui, Exod. 23, 20. מצדתא אתקינו לאסתורי rete disposuerunt gressibus meis, Ps. 57, 7. Inf. אַתְקָנָא ut supra ad Futurum Pael. לְאַתְקָנָא יתה stabiliendo illud, Jes. 9, 7. בְּאַתְקָנוּתֵיהּ ית בוציניא in aptando illo, quum aptaverit ipse lucernas, heb. בהיטיבו Exo. 30, 7. Imper. אסתורי אַתְקֵין במימרך pedes meos dirige in verbo tuo, Ps. 119, 133. אתקין כדון גותנותא para te nunc robore tuo, heb. עדה orna te, Job. 40, 5. אתקין לברא עבידתך praepara foris opus tuum, Pr. 24, 27. וכוס נכסתא ואתקין et macta animalia, et para ea, Gen. 43, 16. אַתְקִינוּ סכיכון parate ligones vestros, heb. כתו, Joel. 3, 10. אתקינו לכון זודין praeparate vobis viaticum, Jos. 1, 11. אתקינו ארחתכון rectas efficite vias vestras, heb. היטיבו דרכיכם, Jer. 7, 3. ואתקינו ארחתכון et rectas facite vias vestras, Jer. 18, 11. Fut. עד עלמא אַתְקֵין בניך in seculum stabiliam filios tuos, Ps. 89, 5.

Ap. Rab. תַּקֵּן, et in Hiphil הִתְקִין *ordinavit*, *instituit*, *posuit*, *disposuit*, *direxit*, *correxit*, *aptavit*.

תַּקִּין, תַּקִּין *rectus*, *rectum*, *aptum*, *bonum*, *commodum*, *conveniens*: *firmum*, *stabile*. Variis Hebraeis Nominibus et vocibus convenit. הא תַּקִּין לחדא et ecce bonum erat valde, hebr. טוב מאד, Gen. 1, 31. ארי תַּקִּין פתגמא quia recta erat res ista a Domino, hebr. נכון, Gen. 41, 32. לא תקין למעבד כן non est conveniens sic agere, Exo. 8, 26. עד מה דְתַקִּין יומא donec rectus sit dies, i. e. perfectus et convenientis lucis, heb. עד נכון היום, Prov. 4, 18. דבצדקותא תקין כורסיא in justitia firmum est solium, heb. יכון כסא, ib. 16, 12. כורסיה לעלם תקין solium ejus in perpetuum stabile est, ib. 29, v. 14. דְתַקִּין בעיניכון אעבד quod rectum est in oculis vestris, faciam, heb. אשר ייטב quod bonum fuerit, quod placuerit in oculis vestris, IIS. 18, 4. הֲתַקִּין קדם יי׳ num rectum est illud coram Domino, hebr. הייטב, Lev. 10, 19. וְתַקִּין פתגמא קדם מלכא et recta fuerit res haec coram rege, hebr. וכשר Esth. 8, 5, Pl. תַּקִּינַיָּא יחמו סבר אפוי recti videbunt aspectum vultus ejus, hebr. ישר Ps. 11, 7. ובעובדי אבהתכון תַּקִּינַיָּא et in operibus patrum vestrorum rectis sive rectorum, id est, justorum, Ez. 16, 7. עלוי תַּקִּינֵי לבא in rectos corde, heb. לישרי לב, Ps. 11, 2. Fem. sing. באורח תַּקִּנָא לא יתקלון in via recta non impingent, heb. בדרך ישר, Jer. 31, 9. Pl. ארחתכון דילכון לא תַּקְנָן viae vestrae non sunt bonae, hebr. לא יתכנו Ez. 18, 25. בארחן דתקנן קדמוהי in viis quae non sunt rectae coram ipso, Jes. 42, 24. דתקנן ארחת quod rectae sunt viae meae, Psal. 119, 5.

מְתוּקַן vide in מתק.

תִּקּוּן *apparatus*, *ornatus*, *ornamentum*, *dispositio*, *directio*, *ordinatio*, *praeparatio*, *instructio*: שויאו גבר תקון זיניה עלוהי ponite quisque instructionum armorum suorum super se, i. e. quisque se apparatu et ornatu suo instruat, hebr. עדיו ornatum suum, Exod. 33, 4. Sic, אעדי תִקּוּן זינך מנך remove apparatum instrumentorum tuorum a te, vers. 5. Sic vers. 6. תקון פתגמי אוריתא apparatu verborum Legis, Ez. 16, 11. על תקון חוכמתך super apparatum sapientiae tuae, Ez. 28, 7. והמין תִּקּוּנֵיהּ et baltheus ornatus ejus, Exo. 28. 8. וחדות תקוניה et gaudium apparatus sive ornatus ejus, hebr. וצבי עדיו, Ez. 7, 20. דתתנשי בתולתא תִּקּוּנַהּ ut obliviscatur virgo ornatus sui, Jer. 2, 32. Pl. בְתִקּוּנִין דדהב dispositionibus auri, i. e. ornatu aureo, heb. עדי זהב, Jer. 4, 30. וּבְתִקּוּנֵי נשיא et in ornamentis muliebribus, Esth. 2, 12. in Tg. sec. דמתקשטא בְתִקּוּנָהָא quae ornata est ornamentis suis, Jes. 61, 10. ואתיהבו תִּקּוּנֵיהוֹן et data fuerunt ipsis ornamenta ipsarum, id est, mundus muliebris, Esth. 2, 3. in Tg. secundo. Sic ibi scriptum: legendum תִּקּוּנֵיהֶן foeminine: agitur enim de בְּתוּלָן virginibus, quod nomen femininum est, ac proinde eodem genere Pronomen ipsi respondere debet. בְתִקּוּנַיִךְ vide supra ad Futurum Ithpehal.

Ap. Rab., תִּקּוּן *ordinatio*, *institutio*: *aptatio*, *correctio*: לא צריכין תיקון non indigent correctione. מפני תיקון העולם propter ordinem mundi, i. e. civili-

tatis causa. Apud Masorethas, י"ח מלין תיקון סופרים octodecim dictiones in sacra Scriptura, sunt correctio Scribarum: vide Masoram interiorem in principio libri Numerorum, et Psalm. 106, 20. De hac correctione diversa sunt interpretum judicia. Aben Esra Num. 11, 15. dicit non fuisse opus correctione Scribarum. R. Sal. Malach. 1. 13. scribit, in textu sacro fuisse scriptum אוֹתִי et postea per Scribas corrrectum אותו ut hodie legitur. Galatinus lib. 1. cap. 8. ait loca ista a Scribis fuisse correcta, et corrupta. Author libri Aruch in Rad. כבר notat, בספרים הראשונים in libris primis fuisse scriptum בבבת עֵינִי, quod nunc legitur עֵינוֹ. Explicationem prolixiorem, immo Tractatum justum, res ista requirit. Loca et voces sunt; Primus: Et Abraham adhuc stabat coram Domino (Gen. 18, 22.) pro „Et Dominus adhuc stabat juxta vel ante Abrahamum". Secundus; Ne videam ברעתי malum meum, (Num. 11, v. 15.) pro „ברעתם malum ipsorum". Sic R. Sal. hoc loco: et in ejus Comment. Job. 32. notatur ברעתך. Tertius; „Quod egreditur de utero אמו matris suae", pro „אמנו matris nostrae" (Num. 12, 12.). Hoc exemplum adducitur in Jalkut, IS. 3. ex libro Mechilta, et pariter a R. Salomone. Quartus; בשרו carnis ejus, pro בשרנו carnis nostrae, ibidem juxta R. Salomonem. Quintus; Quia maledicunt להם Sibi filii ejus, (IS. 3, 13.) pro לי Mihi, scil. Deo. Sextus; אולי יראה יהוה בעניי fortasse respiciet Dominus afflictionem meam (IIS. 16, 12.). Hunc locum Masora utroque loco adducit: recensetur quoque in libro Tanchuma, in Parascha Beschallach in Exodo: sed in qua voce תיקון consistat, non explicant. Commentatores hic quoque nullius תקן meminerunt, cum alias R. Salomon et R. David loca ista adducere et explicare soleant. Pro בעניי, ut Masora ponit, in textu scriptum est בעוני, quod interpretes dicunt esse idem quod בְּעָנְיִי afflictionem meam, sed legitur בְּעֵינִי oculum meum, id est, lachrymas oculorum meorum. Et sic haec vox est ex illis quae sunt diversae scriptionis et lectionis, inter quas ista octodecim, quae sunt Tikkun sopherim, non numerantur. Neque alia in isto versu vox est, in qua Tikkun seu correctio aliqua facta videatur. Nam קִלְלָתִי, quod legitur קִלְלָתוֹ, etiam est una ex Keri et Kethif, id est, ex vocibus diversae scriptionis et lectionis. Septimus locus: איש לאהליו ישראל quisque ad tabernacula sua, Israel (IIS. 20, 1.). Quale תיקון et hic sit, interpretes non explicant. Confer IR. 12, 16. IIP. 10, 16. In Tanchuma scribitur, pro לאהליו in Dibhre hajamim, id est, libro Chronicorum, legi לאלהיו. At hodie libri nostri sic non habent. Vide et R. Sal. Hos. 4, 5. Octavus: Ecce ipsi mittunt palmitem אל אפם ad nasum suum, (Ez. 8, 17.) pro אל אפי nasum meum, juxta R. David ad hunc locum. Nonus: Domine Deus meus, sanctus meus, לא נמות non moriemur (Hab. 1, 12.) pro לא תמות non moriturus es: Vide R. Salomonem. Decimus: Et dicitis, ecce quantum fatigationis, והפחתם אותו et exsufflatis illud (Mal. 1, 13.) pro אותי me, R. Sal. Undecimus: Qui tangit vos, tangit pupillam עינו oculi ipsius, (Zach. 2, v. 12.) pro עיני oculi mei, Tanchuma. Duodecimus: At populus meus mutavit כבודו gloriam suam, in id quod non est utile, (Jer. 2, 11.) pro כבודי gloriam meam, Tanchuma. Decimus tertius. Ut sim עלי mihi oneri, (Job. 7, 20.) pro, עליך tibi, Tanchuma. Vide Aben Esram. Decimus quartus; כבודם gloriam ipsorum in ignominiam commutabo, (Hos. 4, 7.) pro כבודי gloriam meam. R. Sal. Job. 32, 3. Decimus quintus: Et improbe agebant את איוב in Jobum (Job. 32, 3.) pro את האלהים in Deum, R. Sal. hoc loco. Vide Aben Esram. Decimus sextus; Meditatur vel incurvat se עלי in me anima mea (Thr. 3, 20.). Quale hic תיקון factum, interpretes non ponunt. Decimus septimus; Et mutarunt את כבודם gloriam suam in formam bovis (Ps. 106, 20.) pro כבודי gloriam meam. Hoc ordine loca in principio Numerorum et Ps. 106. in Masora numerantur, et ex Num. 12. duntaxat secundum exemplum affertur, ita ut ex isto catalogo tantum sedecim loca haberi possint. At R. Salomon ex eodem loco et aliud exemplum vult esse, ut pro tertio loco positum. Desideratur ergo unus adhuc locus, qui apud Scriptores incertus est, et forte in aliquo citatorum locorum in alia quadam voce latet, ut IR. 12, 16. IIP. 10, 16. qui duo loci hic sub septimo sunt comprehensi. Sic et Num. 12. duo sunt exempla in versu uno. Sed de his alibi fusius agetur, א"יה.

תַּקַּנְתָּא, תַּקָּנָא, תַּקָּנָה *correctio, aptatio, reparatio, restauratio: ordo: medicina, medela, ubi de valetudine sermo est*, apud Rabbinos: לית ליה תקנתא non est ei medicina, non potest curari. מה אעשה שתקנתו קלקלתו quid faciam, cum correctio ejus sit ejus corruptio? Sanh. 22b. Id saepe et in multis accidit. Agitur ibi de correctione sacerdotii, quod corrigendo magis fuit corruptum: עשרה תקנות תיקן עזרא decem correctiones, id est, ordinationes, constitutiones, statuta, instituit Esra: vide Bk. 82a. מאי תקנתיה quae est correctio, medicina ejus? quod remedium ejus? sic saepe ap. Talm. R. Sal. Lev. 14, 4. מה תקנתו ויתרפא ישפיל עצמו כתולעת וכאזוב quae est medicina ejus ut sanetur? humiliet seipsum ut vermiculus et ut hyssopus.

תְּקַע *figere; clangere, tuba sonare: plaudere, plausum vel clangorem manibus concussis edere.* Praet. ושאול תְּקַע בשופרא et Saul clanxit buccina, IS. 13, vers. 3. וּתְקַע בשופרא et clanxit buccina, Jud. 3, 27. תְּקַעוּ כהניא בשופריא clanxerunt sacerdotes buccinis, Jud. 6, 16. וּתְקַעוּ בשופריא et clanxerunt buccinis, Jud. 6, 20. Part. עברין וְתָקְעִין transibant et clangebant, Jos. 6, 8. Sic vers. 13. Infin. וּכְמִתְקַע שופרא לְמִתְקַע ad clangendum, Jud. 7, 20. et cum clanxero tuba, Jes. 18, 3. Imp. תְּקַעוּ שופרא clangite buccina in terra, Jer. 4, 5. תקעו ידא בחדוא plaudite manu cum laetitia, Ps. 47, 2. Fut. וְאֶתְקַע בשופרא et clangam buccina, Jud. 7, 18. תִּתְקְעוּן ולא חיבבון clangetis sono aequabili, sed non edetis sonum

fractum, Num. 10, 7. וְתִתְקְעוּן יבבתא et clangetis sono fracto, ib. 10, 5. וְתִתְקְעוּן בחצוצרתא et clangetis tubis, ib. 5, 10. ויתקעון בהון et clangent illis, ib. 10, 3. Ithpehal, Fut. יִתְּקַע בשופרא רבא clangetur buccina magna, Jes. 27, 13. In Hebraeo est Niphal יִתָּקַע, ideo et recte sic in Targ. ponetur, cum libri impressi habeant יִתְקַע ex Kal. Sed tertia persona saepe impersonaliter et passive usurpatur; Clanget, scil. aliquis, id est, clangetur. Sic, אם יִתְּקַע שופרא בקרתא si clangatur tuba in urbe, vel, יִתְקַע clangat aliquis, heb. יִתָּקַע, Am. 3. 6.

תְּקִיעוּתָא *clangor:* שבחו יתיה בִּתְקִיעוּתָא דשופרא laudate eum clangore buccinae, heb. בתקע, Ps. 150, 3.

Ap. Rab. שמא יתקע בה מסמר או יתד ne infigat ei clavum aut paxillum, Sab. 123. Niphal, נִתְקַע *infigi, affigi, figi.* Item, *fidejubere, figere et dare manum fidei pro alio*, ut Hebraice. תְּקִיעַ *fixio, infixio, affixio: fidejussio:* החוקע עצמו ללמוד affigens seipsum studiis. אצל מי אתה תקוע apud quem es affixus, id est, juxta quem sedes, in Academia scil. coelesti? אצל ר׳ יוחנן apud R. Jochanan, Bm. 85b. Pro *clangere etiam avibus tribuitur*, ut Latine aquilae, anseribus et aliis: תרנגול שהושיט ראשו לאויר כלי זכוכית ותקע בו ושברו gallus gallinaceus qui extendit caput suum in vacuum vasis vitrei, clanxeritque in eo ut frangatur, persolvitur damnum integrum, Bk. 18b. תקע באזנו וחירשו פטור אחזו ותקע באזנו וחירשו חייב si clanxerit in aurem ejus, et surdum reddiderit eum, liber est: si prehendat eum et clanxerit in aurem ejus, et surdum reddiderit eum, reus est, Kid. 24b.

II. תָּקַע *pugno aliquem caedere*, ut סטר palma alapam impingere. Inde Traditio Talmudica, החוקע לחברו נותן לו סלע pugno caedens socium suum, dat ipsi siclum, Bk. 90a. in Misna. Rambam scribit, esse *percutere pugno cervicem*, ut סטר faciem.

תְּקַף *crescere, augeri, amplificari, multiplicari, propagari: validum, potentem esse vel fieri, invalescere, praevalescere: aggravari, grave, durum, onerosum, oneri esse: aegre, moleste, indigne ferre* et sic pro heb. חרה reddi potest quandoque *firmari, confirmari, confirmare se, roborari, corroborari, obfirmari, obdurari.* Verbum frequentissimi usus est, et multis Hebraicis respondet, quae *robur aut robustum esse* significant, ut אמץ, גבר, חזק, כבד, עזז, עצם, פרץ, קשה, עוז et aliis. Praet. תְּקֵיף עליהון כפנא invaluerat, gravis apud eos erat fames, hebr. חזק, Gen. 47, 20. Sic Gen. 41, 57. וּתְקֵף למסגי et crevit ad multiplicari, id est, plurimum auctum et multiplicatum est, heb. ויפרץ לרב erupit in multitudinem, Gen. 30, 30. רבה אילנא וּתְקֵף crevit arbor et roborata fuit, Dan. 4, 9. וּתְקֵף רוגזא דיי׳ et invaluit ira Domini, id est, gravissime indignatus fuit Dominus, heb. ויחר אף et exarsit ira Domini, Gen. 30, 30. Sic, כד תְּקֵף רוגזהון בנא cum aggravata fuisset ira ipsorum in nos, hebr. בחרות in exardescendo, cum flagrarent ira in nos, Ps. 124, 3. Libri habent תַּקִּיף gravis. Sed cum in Hebraeo sit verbum, rectius etiam per Verbum exprimetur: וּתְקֵיף פתגם אנש יהודה sed durior fuit sermo Judaeorum sermone Israelitarum, id est, insolentior, molestior, hebr. ויקש, IS. 19, 43. ארי תְקֵיף כפנא בכל ארעא nam invaluerat fames in tota terra, heb. חזק הרעב, Gen. 41, 57. Sic 47, 20. וּתְקֵיף לקין לחדא et aegre fuit Caino admodum, i.e. indigne admodum tulit, valde indignatus fuit, heb. ויחר לקין מאד, Gen. 4, 5. Sic, הלחדא תְּקֵיף לך num vehementer aegre tibi est? an valde indignaris? heb. ההיטב חרה לך, Jon. 4, 4. Fem. ורוחיה תִּקְפַת et spiritus ejus obduratus esset, Dan. 5, 20. וחובתהון ארי תְקֵיפַת et peccatum ipsorum aggravatum erat vehementer, heb. כבדה מאד, Gen. 18, 20. ארי תְקֵיפַת מחתיה עלנא nam gravis vel dura est plaga ejus super nos, i. e. durissime nos tractat et punit, hebr. כי קשתה ידו עלינו IS. 5, 7. כד תְּקֵיפַת מלכותא בידיה cum confirmaretur regnum in manu ejus, hebr. חזקה הממלכה, IIR. 14, 5. וּתְקֵיפַת ידיה על כושן et aggravata fuit manus ejus super Cuschanem, heb. ותעז ידו, Jud. 3, 10. וּתְקֵיפַת מחתא דיי׳ et aggravata fuit plaga Domini, hebr. ותכבד, IS. 5, 6. ארי תְקֵפְתָּא מננא לחדא nam potentior factus es nobis plurimum, heb. עצמת, Gen. 26, 16. תְּקֵפְתַּנִי fortior fuisti me, Jer. 20, 7. In libris prave legitur ex Pahel. ומיא תְּקִיפוּ לחדא לחדא et aquae auctae sunt perplurimum super terram, heb. גברו, Gen. 7, 19. ארי תְקִיפוּ מניה עבדי קרבא quod praevalerent sibi oppugnatores, hebr. כי חזק ממנו המלחמה IIR. 3, 26. כד תְּקִיפוּ בני ישראל quod fortiores facti Israelitae, heb. כי חזקו, Jos. 17, 13. תקיפו מן לחואה multiplicata, plura sunt quam ut enarrari possint, hebr. עצמו מספר, Ps. 80, 6. ותְקִיפוּ מיא et invaluerunt, auctae sunt aquae, heb. ויגברו, Gen. 7, 18. Part. praes. אזל וְתָקֵיף לחדא pergens et crescens sive invalescens valde, heb. הולך וחזק, Exo. 19, 19. Legitur in libris תַּקִּיף, sed illud est convenientius, ut apparet ex sequentibus. כן סגן וכן תָּקְפִין sic multiplicabantur et sic propagabantur, hebr. כן ירבה וכן יפרץ, Exod. 1, 12. ובית דוד אזלין ותקפין et domus David, id est, Davidici pergebant et invalescebant, hoc est, magis magisque potentiores efficiebantur, heb. הולך וחזק, IIS. 3, 1. אזלא וְתָקְפָא על יבין pergebat et durior fiebat contra Jabin, hebr. הלוך וקשה, Jud. 4, 24. Infin. ואם מִתְקַף יתקיף ליה si indignando indignabitur ipsi, heb. חרה יחרה לו, IS. 20, 7. בְּמִתְקַף נבואתא cum durior esset prophetia, hebr. בחזקת היד, Jes. 8, 11. מה תקוף סגי עלך לְמִתְקַף quam multum robur tibi fuit ad praevalescendum, ut praevalueris et primus eruperis, heb. מה פרצת עליך פרץ, Gen. 38, 29. ואוסיף רוגזא דיי׳ למתקף בישראל et perrexit ira Domini aggravari super Israelem, hebr. לחרות, IIS. 24, 1. Imper. תְּקֵיף ועלם לחדא confirma te et fortis esto valde, heb. חזק ואמץ Jos. 1, 7. Sic IIS. 10, 12. וּתְקֵיף יהושע וּתְקֵיף כל עמא דארעא et fortis esto Jehosua, et fortis esto omnis populus terrae, Hag. 2, 4. תְּקִיפוּ ואלימו confirmamini et estote fortes, heb. חזקו ואמצו, Deut. 31, 6. Sic Psal. 31, 25. Fut. וְתִתְקֵף למערבא et propagaberis in occidentem et orientem, heb. ופרצת, Gen. 28, 14. ותתקף ותהי לגבר confirmamato te estoque vir, hebr. וחזקת,

IR. 2, 2. לדרומא ולצפונא תִּתְקְפִין in meridiem et septentrionem propagaberis, hebr. תפרצי, Jes. 54, 3. ומלכו מִמלכו יִתְקַף et regnum unum prae altero potentius fiet, heb. יאמץ, Gen. 25, 23. לא יִתְקוֹף בעיני רבוני ne gravescat vel durescat in oculis domini mei, ne aegre ferat aut molestum sit, heb. אל יחר, Gen. 31, 35. מתקיף יִתְקֵיף vide ante ad Imperativum. ומחתיה תתקיף et plaga ejus ingravescebat in Philistaeos, Gen. 49, 17. אם תִּתְקַף ארם מני si potentior fiat Syria me, id est, si Syri fuerint robustiores, heb. תחזק ארם, IIS. 10, 11. In libris legitur, תֶּחֱקַף אנש ארם, ubi אנש juxta Hebraeum redundat, aut, si retineatur, aut retineri potest, tunc antecedens Verbum legendum erit masculine יִתְקֵף, alias repugnantia generis est. ויתקוף רוגזי בהון et gravior fiat ira mea in ipsos, heb. ויחר exardescat, Exo. 32, 10. ולא נִתְקַף עלך et non simus graves tibi, hebr. נכבד, IIS. 13, 25. ונתקף על עמנא et fortes simus pro populo nostro, heb. ונתחזק, IIS. 10, 12. ותתקפון לחדא confirmabitis ergo vos valde, heb. וחזקתם, Jos. 23, 6. ואם בני עמון יִתְקְפוּן מנך et si Ammonitae potentiores te fuerint, IIS. 10, 11. דלמא יתקפון יסוריכון ne graviores fiant castigationes vestrae, heb. פן יחזקו, Jes. 28, v. 22. וכען יִתְקְפָן ידיכון nunc ergo confirmentur manus vestrae, hebr. תחזקנה, IIS. 2, 7. Sic etiam legendum Jud. 7, 11. וְיִתְקְפָן ידי כל די עמך et roborentur manus omnium illorum qui tecum sunt, heb. וחזקו. Libri prave habent וְיִתְקוֹף singulariter. Ithpehal, vide mox post Pahel. Pahel, תַּקֵּף *fortificare, roborare, corroborare: firmare, confirmare, obfirmare, obdurare, reparare, restaurare:* et e contrario, *diruere, disrumpere, dissipare.* Praet. תַּקֵּף נגרי תרעיך corroborat vectes portarum tuarum, heb. חזק, Ps. 147, v. 13. וְתַקֵּף יי׳ ית לבא דפרעה et obduravit Dominus cor Pharaonis, heb. ויחזק, Exo. 10, v. 20. למה תַּקֶּפְתָּא גודרהא quare disrupisti macerias ejus? heb. פרצת, Ps. 80, 13. תַּקֶּפְתָּא כל כרכוי diruisti omnes sepes ejus, Psal. 89, 41. תַּקִּיפוּ כהניא ית בדקא דביתא restaurarunt sacerdotes labem domus, hebr. חזקו, IIR. 12, 9. דְתַקִּיפוּ ית ידוהי qui confirmaverant manus ejus, hebr. חזקו, Jud. 9, 24. וית כאיביא לא תַּקֶּפְתּוּן vos infirmas non confirmastis, hebr. חזקתם, Ez. 34, 4. Part. מה דין ליתכון מְתַקְּפִין quare vos non reparatis labem domus? hebr. מחזקים, IIR. 12, 8. וּמְתַקְּפִין ביה et restaurarent ea sanctuarium Domini, ib. v. 15. Infin. לְתַקָּפָה אסר ad firmandum interdictum, Dan. 6, 7. דלא לתקפא ad non reparandum, IIR. 12, 9. לתקפא ית לבהון ad obfirmandum cor ipsorum, Jos. 11, 20. וּלְתַקָּפָא ידי רשיעא et ad confirmandum manus improbi, Ez. 13, 22. לְתַקָּפוּתֵיהּ ad roborandum eum, heb. לפעמו, Jud. 13, 25. Sic IIR. 12, 13. Imper. יתיה תַּקֵּיף eum confirma, Deut. 1, 38. וְתַקְּפָהִי et confirma eum, Deut. 3, 28. Sic etiam legendum IIS. 11, 25. וְתַקְּפַנִי כען et confirmato me nunc, Jud. 16, 28. תַּקִּיפוּ ידין דרשלן confortate manus languidas, Jes. 35, 3. ושלטוניך תַּקִּיפִי et dominatores tuos corrobora, Jes. 54, 2. תקיפי כרכך firmato munitiones tuas, Nah. 3, 14. Fut. וְאַתְקֵף ית לבא דפרעה et obdurabo cor Pharaonis, Exo. 14, 4. לא תְתַקֵּף ית לבך non obfirmabis animum tuum, Deut. 15, 7. ואנון יתקפון et ipsi reparabunt labem templi, IIR. 12, 6. יְתַקְּפוּן להון פתגם ביש confirmant sibi rem malam, Ps. 64, 6. Ithpehal vel Ithpahel, אִתַּקַּף *firmari, confirmari, confirmare se, fortem esse, fortem se praestare, praevalere,* etc. ut ab initio. Praeter. אִתַּקַּף למסק ברתיכא corroboravit se ut ascenderet currum, hebr. התאמץ, IR. 12, 18. וְאִתַּקַּף ישראל et confirmavit se Israel, hebr. ויתחזק, Gen. 48, vers. 2. וְאִתַּקַּף לבא et obduratus fuit animus Pharaonis, Exo. 7, 13. וְאִתַּקַּף עמא et confirmavit se populus Israëliticus, Jud. 20, 22. אִתַּקִּיפוּ לחוד confortantur tantum, heb. עתקו, Job. 21, 7. Part. ואבנר הוה מִתַּקַּף et Abner fuit se corroborans in domo Saulis, hebr. מתחזק, IIS. 3, 6. לא מִתַּקְּפִין non confirmantur, Ez. 7, 13. דְמִתַּקְּפִין כח quae valent viribus, Job. 36, 19. לא מִתַּקְּפָא לאתאסאה non confirmat se ut sanetur, Ez. 30, 21. Infin. לְאִתַּקָּפָא ad confirmandum se, Ez. 30, 21. לְאִתַּקָּפָא בתקוף פרעה ut roborentur robore Pharaonis, Jes. 30, 2. Imper. אזיל וְאִתַּקַּף abi et confirma te, IR. 20, 22. אִתַּקִּפוּ והוו לגברין fortes vos praestate et estote viri, IS. 4, 9. Fut. וְנִתַּקַּף et fortes praebeamus nos, IIS. 10, 12. Sic legi potest, ut directe respondeat Hebraeo Hithpahel ונתחזק, sed et ex Kal esse potest, sine Dages. בדיל דְתִתַּקְפוּן ut roboremini, Deut. 11, 8. Aphel, אַתְקֵיף *urgere, instare fortiter, vim aut violentiam exercere, firmare, confirmare, etc.* ut in Pahel: *gravare, aggravare, grave efficere: tenere, continere, detinere, retinere.* Praet. ובתלת מאה גברא אַתְקֵיף et trecentos viros retinuit, heb. החזיק, Jud. 7, 8. Libri habent ex forma Ithpael: sed ex Aphel punctandum esse, docet forma Hebraea, cui Aphel respondere solet, tum antecedens versus membrum, in quo est שַׁלַּח dimisit. אבוך אתקיף ית נירנא pater tuus aggravavit jugum nostrum, heb. הכביד, IR. 12, 10. ואַתְקֵיף ביה חמוהי sic retinuit eum socer ejus hebr. ויחזק, Jud. 19, 4. et sic deinceps hoc sensu huic Verbo respondet. וְאַתְקֵיף יי׳ ית לבא דפרעה et obduravit Dominus cor Pharaonis, hebr. וַיְחַזֵּק, Exod. 9, 12. וְאַתְקֵיף ביה et fortiter ursit eum, hebr. ויפרץ בו, IIS. 13, 25. Sic IIR. 5, 23. ואתקיף ית לביה et obfirmavit animum ejus, heb. ואמץ, Deut. 2, 30. ואתקיף בצלו קדמוהי et fortiter institit oratione coram ipso, heb. עמד בפרץ, Ps. 106, 23. ואתקפיה מן מעיקוי et potentiorem effecit eum hostibus suis, hebr. ויעצימהו, Ps. 105, 24. וְאַתְקְפַת ביה apprehendit eum ad sumendum cibum, IIR. 4, 8. ואתקפת ברגלוהי et apprehendit pedes ejus, ib. vers. 27. ואתקפת ביה ונשקתיה apprehendit eum et osculata est cum, Pr. 7, 13. אַתְקֶפְתְּ מרותך לחדא grave, durum reddidisti dominium tuum valde, heb. הכבדת, Jes. 47, 6. בזכותי אַתְקֵפִית justitiam meam retineo, heb. החזקתי, Job. 27, 6. Libri habent תַּקִּיפִית ex Pahel, sed ea formam hanc significationem non habet, unde praestat ex Aphel legi, quae forma Hebraeo Hiphil respondere hic solet. ואתקפית בידך et apprehendi manum tuam, Jes. 42, 6. דאַתְקֶפִית

בימיניה qui apprehendi dexteram ejus, vel, fortificavi, Jes. 45, 1. אחקיפו אפיהון מטינרא obdurarunt faciem suam prae petra, Jer. 5, 3. ואחקיפו ביה עבדוהי fortiter institerunt apud eum servi ejus, heb. ויפרצו, IS. 28, 23. וְאַתְקִיפוּ גבר בריש חבריה et apprehenderunt quisque caput proximi sui, IIS. 2, 16. ואחקיפו בגברא בלוט לחרא et vim exercuerunt in Lotum graviter, Gen. 19, 9. Part. הא אנא מַתְקִיף ecce ego obfirmo cor Aegyptiorum, heb. מחזק, Exo. 14, v. 17. עד איממי את מתקיף עלך quousque tu aggravas super te onus peccatorum? heb. מכביד, Hab. 2, 6. מתקיף ועד ימינך apprehendo dexteram tuam, Jes. 41, 13. כען את מתקיף בהון et usque nunc tu detines eos, heb. מחזיק, Exod. 9, 2. וּמַתְקִיף ביה ונשק ליה apprehendit eum, et osculatus est eum, IIS. 15, 5. ומתקיף על דרעהון et corroboro brachium ipsorum, Hos, 7, 15. דְמַתְקִיף נגרא עם קנאה quod confirmat faber lignarius aurifabrum, Jes. 41, 7. וליח דמתקיף בידה et non est qui apprehendat manum ejus, Jes. 51, 18. הוו ביך מַתְקְפֵי צרכך fuerunt tibi reparantes necessaria tua, Ez. 27, 9. וּמַתְקְפִין יד מבאשין et confirmant manus malignorum, Jer. 23, 14. ומתקפין בקימי et apprehendunt vel assumunt foedus meum, Jes. 56, 4. Part. praet. sive passivum. כשור מַתְקַף sicut murus robustus, heb. כחומה נשגבה, Jes. 30, 13. Infin. דמתרעי לְאַתְקָפָא בדחלתך qui velit apprehendere cultum tuum vel timorem tui, heb. להחזיק. Jes. 64, 7. Imper. אַתְקִיף קרבתך על קרתא confirma, urge bellum tuum contra urbem istam, hebr. החזק, IIS. 11, 25. אתקיף תרים ועגיל prehende scutum et clypeum, Ps. 35, 2. אַתְקִיפִי בנינך fortifica aedificium tuum, Nah. 3, 14. וְאַתְקִיפִי יח ידיך ביה et apprehende manu tua ipsum, Gen. 21, 18. Fut. ואנא אַתְקִיף יח לביה et ego obdurabo cor ejus, Exo. 4, 21. ואתקיף יח מלכות et confirmabo regnum regis Babyloniae, Ez. 30, 24. אַתְקְפִנָּךְ fortificabo te, Jes. 41, 10. וְאַתְקְפִנּוּן et corroborabo eos, Jer. 30, 19. וִיתְקִיף יתהון et corroborabit eos, heb. ויאדיר, Jes. 42, 1. דִיתְקִיף בה qui apprehenderit illam, Jes. 56, 2. יַתְקְפִנַּנִי תקוף על אפי תקוף comprehendit, obruit me ira una super aliam, Job. 16, 14. וְתַתְקִיף בבית בהתתיה et apprehenderit locum pudendorum ejus, Deut. 25, 11. אם יתקפון בפתגמי אוריתי si prehenderint verba Legis meae, Jes. 27, 5. Ap. Rab. אפילו תקפה עליו משנתו etiamsi grave vel difficile sit ipsi studium suum, Men. 99b. תקיף עבדי דאנשי comprehendit servos hominum istorum. ותוקף בטלית חבירו et arripit pallium socii sui, et sic deinceps. Metaphorice de vino usurpatum, est, *acescere, acidum, acetosum fieri:* חביתא דחמרא אי תקפא ברשותך אי יקרא או זילא ברשותי dolium vini, si acuerit, manebit in potestate tua: si carius aut vilius fiat, erit in potestate mea, Bm. 64a. Item, תקיפו לי ארבע מאה דני דחמרא acuerunt mihi quadringenta dolia vini, Ber. 5b. In Aphel, אַתְקִיף *interrogare, quaerere per objectionem contrariam vel diversam, objicere, opponere,* q. d. *durum, grave reddere propositum argumentum per objectionem contrariam;* מתקיף ליה ר׳ ירמיה interrogavit eum R. Jeremias, objecit, opposuit ei: מתקיף ליה רב יוסף interrogavit eum Raf Joseph. In Halich. olam cap. 1. scribitur, usurpari *de objectionibus, non ex Scriptura vel Mischna, sed communi ratione allatis, de argumentis dialecticis.*

תַּקִּיף *fortis, vehemens, validus, ferox, acris, potens, robustus, durus, gravis, obstinatus.* Respondet variis heb. ליט רוגזהון ארי תַקִּיף maledicta sit ira ipsorum, quoniam gravis est, heb. עז, Gen. 49, 7. תקיף וסגי מנהון robustiorem et copiosiorem ipsis, hebr. עצום ורב, Deut. 9, 14. עם תקיף אפין populus durus fronte, id est, pervicax, Deut. 28, 50. רוח מערבא תקיף לחדא ventum occidentalem vehementem valde, heb. חזק, Exo. 10, 19. ניר תקיף jugum grave, heb. על כבד, IR. 12, 11. קרבא תקיף proelium acre, heb. המלחמה קשה, IIS. 2, 17. ומלך דְתַקִּיף et rex qui validus erit, Ez. 19, 12. וּדְתַקִּיף לביה et cujus fortis est animus, qui animosissimus est, hebr. ואמץ, Am. 2, 16. הֲתַקִּיף הוא אם חלש num fortis ipse sit an debilis, hebr. הטובה היא, Num. 13, 19. רשיעא תַקִּיפָא improbum validum vel ferocem, heb. עריץ, Ps. 37, 35. כמה תַקִּיפִין quam fortia sunt, Dan. 3, v. 33. אחטישו לתקיפא occultantur feroci, hebr. לעריץ, Job. 15, 20. וּמִתַּקִּיפָא נפק חוליא et ex forti egressa est dulcedo, hebr. ומעז, Jud. 14, 14. Plur. תקיף תַּקִּיפִין עריצים et ferocitatem ferocium deprimam, heb. אמאיך, Jes. 13, 11. ובמין תקיפין et in aquis validis viam, heb. עזים, Jes. 43, 16. עממין רברבין ותקיפין populos multos et fortes, hebr. גדולים ועצומים, Jos. 23, v. 9. וְתַקִּיפַיָא יתמאכון et feroces deprimentur, heb. הגבהים, Jes. 10, 33. תַּקִּיפֵי לבא obstinati corde, heb. אבירי לב, Jes. 46, 12. ומן ידיהון דְתַקִּיפֵי et e manu potentum, heb. עריצים, Job. 6, 23. quae est forma constructa pro absoluta. תַּקִּיפֵי ממלל graves, difficiles sermone, heb. וכבדי לשון, Ez. 3, 6. ותקיפי לבא אנון et obfirmati animi ipsi sunt, heb. וקשי לב, Ez. 3, 7. וְתַקִּיפֵיהוֹן et fortium heroum ipsorum, Deut. 32, 14. Fem. ארי בגבורא ביד תַקִּיפָא nam manu potenti, Exod. 13, 9. מטנרא תקיפא de rupe dura, Deut. 8, 15. מלכותא תהוי תקיפא regnum erit firmum, Dan. 2, 42. ארום תקיפא כמותא אהבת אלהותך nam vehemens instar mortis, est amor Deitatis tuae, Cant. 8, v. 6. תַּקִּיפַת מלכון fortissima regnorum, heb. גברת ממלכות, Jes. 47, 5. Ap. Talm. ואי איניש תקיפא הוא si sit vir durus, tenax, sordidus Bm. 64a.

תְּקֵף, תְּקוֹף *robur, fortitudo, firmitas, munimentum, vehementia: ira vehemens:* מה תקוף סגי עלך quam robur multum tibi fuit, ut praevalueris, Gen. 38, 29. ויהי לכון תקוף פרעה eritque vobis robur Pharaonis in pudorem, heb. מעוז, Jes. 30, 3. מימרי תקוף לך verbum meum robur est tuum, heb. מגן clypeus, Gen. 15, 1. תקוף על אפי תקוף ira super iram, Job. 16, 14. חילי וּתְקוֹף ידי virtus mea et potentia manus meae, heb. ועצם ידי, Deut. 8, 17. וּתְקוֹף ut antea in plurali vocis praecedentis: ותקוף עבדי קרביה et potentiam militum ejus, heb. ועזוז, Jes. 42, 25. בִּתְקוֹף in fortitudine manus, heb. בחזק יד, Exo. 13, v. 14. ואתעקרת בתקוף מארעא et evulsa per iram vehemen-

...m ex terra, hebr. בחמה, Ez. 19, 12. בחקף חסני ...obore potentiae meae, Dan. 4, 22. חוב מתקוף רוגזך ...edi a vehementia irae tuae, Exo. 32, 12.

תֻּקְפָּא, תּוּקְפָּא, תּוֹקֶף, תּוּקְף *idem:* ואחבר חוקף et ...rangam robur regnorum gentium, Hag. 2, 22. ושוי תוקפא רוחצני et posuit robur illud fiduciam suam, ...e. robustum illum Deum, quem mox appellat אל ויח תַּקִּיפָא דיעק deum fortem Israelis, Gen. 49, 24. חסנא תָּקְפָא דנס et firmitatem miraculi, Esth. 9, 29. יהב עושנא וְתָקְפָ potentiam et firmitatem, Dan. 2, 37. ותוקפ dedit robur et potentiam populo suo, Ps. 68, 6. ירהוט לותיה בְּתוּקְפָא curret ad eum cum fortitu-...ine, i. e. fortiter, Jobi 15, 26. Cum aff. ובדרע תּוּקְפֵּיהּ ...t per brachium potentiae suae, Jes. 62, 8. דתוקְפֵּיהּ וגבורתי potentiae suae, et virtutis suae, Esth. 10, 2. וראם בְּתוּקְפֵי et sublimis robore suo, Ez. 19, 11. Sic ...p. 31, 5. וגלו שלטוני תוּקְפֵּהּ et deportati sunt du-...es potentiae ejus, Ez. 19, 12. די פרקתא בְּתוּקְפָךְ ...uem redemisti potentia tua, Deut. 9, 26. שלטוני חילי וריש תוּקְפ duces potentiae tuae, Jes. 47, 12. תּוּקְ robur meum et principium potentiae meae, ...en. 49, 3. ואחן יח חוקפי בידיה et dabo robur meum ... manum ejus, Ez. 30, 24. סטול דחוקפי ורוחצני אח ...ia robur meum et fiducia mea tu es, Ps. 31, 4. קרוי תוּקְפְּ civitates fortitudinis ipsorum, Jes. 17, 9. ויהי תוּקְפְּהוֹן לְעָלְ eritque robur ipsorum in perpe-...um, Ps. 81, 16. אשרנון על תוּקְפֵי ארעא collocavit ...s super munimenta terrae, hebr. במתי, Deut. 32, 3. לשיצאה תוּקְפְהָא ad perdendum robora ipsorum ...est, munitiones, arces munitas, Jes. 23, 11. ואתבר יח יקר תוּקְפ et frangam praestantiam roboris ve-...ri, Lev. 26, 19. אכלת אשתא תוּקְפָיִךְ consumpsit ...nis robora tua, munitiones tuas, Nahum. 3, 13. הלא בְּתוּקְפָ non ne robore nostro acquisivimus ...bis facultates? Am. 6, 13.

אַתְקְפְּתָּא *quaestio, objectio,* Talm.

תל תקרקין *species vestis.* Jalk. in Leg. 293b.

תַּר *vinculum, catena, compedes:* ואם בְּתָרָא דנחשא נרמי יתיה et si in catenam ferream conjiciamus ...m, jam disrupit eam Menasse, Esth. 5, 14. Vide Par. 33, 11. 13. Videtur respondere heb. בנחשחים, ...od ibi legitur, et significat *compedes aereas vel ...rreas,* sub forma duali, quia ambobus pedibus ...plicantur. In versione germanica hujus Targum ...dacus iste reddidit קעסל Keſſel, ahenum, quod ...tius legerim פעסל Feſſel, vincula. Et sic pro תרא ...gerim תכא catenam.

תַּר תַּרְבָּא[42] *adeps, pinguedo, optimum, selectum cujusque rei.* Respondet plerumque heb. חלב: כמו היך תרב ודהן sicut adipe et pinguetine, heb. חלב וד..., Ps. 63, 6. אטפש היך תרב impinguatum est quasi adipe figmentum cordis ipsorum, Ps. 119, 70. וְתָרֵב נבילא ותרב תבירא et adeps cadaveris et adeps discerpti, Lev. 7, 24. כְּתָרֵב נכסת קודשיא sicut adeps sacrificiorum sanctorum, Lev. 4, 26. מִתָּרֵב פטימין prae adipe pinguium, IS. 15, 22. מתרב גברין prae adipe fortium, IIS. 1, 22. ויח תרבא et adipem, heb. פרר, Lev. 8, 20. וחסב יח כל תרבא et accipies omnem adipem, Exo. 29, 13. תַּרְבֵּיהּ adipem ejus, Lev. 3, 9. ויח כל תַּרְבַּהּ יעדי et omnem adipem ejus auferat, Lev. 4, 31. ויח תַּרְבְּהֶן et adipem ipsorum, Lev. 8, 16. Pl. ושוי על תַּרְבַיָּא et apponet adipibus istis, Lev. 8, 26. עד דיתסקון תרביא donec offerantur adipes, IS. 2, 16.

תּוּרְבָּלָא[43] *bubalus, qui vulgo vocatur buffalus, bos sylvestris:* ורימא ותורבלא et unicornem et bubalum, heb. ותאו, Deut. 14, 5. Talm. Chol. 80a.

תרבקנא *nom. propr. loci,* in Br. s. 16.

תְּרוּבְתּוֹר *brassicae species,* Talm. Kil. in princip. Interpretes ajunt esse כרוב *brassicam caulibus tenuioribus.* Ar. ponit arabice vocari באלרקניט. In TH. explicatur כרוב דקיק *brassica tenera.* David de pomis explicat *brassicam capitatam.*

תרג אֶתְרוֹג, תְּרוֹג[44] *citrus et citreum, medicum pomum sive malum:* אמרת אתרוגא דיצטלב ברישי dixit citrus: suspendatur (Haman) in capite meo, Esth. 7, 10. in Tg. secundo. ועוד די אנא שותף עם אֶתְרוֹגָא praeterea ego (myrtus) commercium habeo cum citro, ibidem. Pl. פרי אילנא אֶתְרוֹגִין fructum arboris citrorum, Lev. 23, 40. pro heb. פרי עץ הדר fructum arboris speciosae, quod communiter Hebraei de citro exponunt, qua nulla arbor speciosior fructibus. Jon. et TgH. habent תְּרוֹגִין sine א, unde apparet א esse servile. Cum pron. קטפין אֶתְרוֹגַנָא abscindunt mala citrea nostra, Esth. 3, 8. in Targ. secundo. Hoc malo quotannis adhuc utuntur Judaei in festo tabernaculorum cum fasciculo isto, de quo Lev. 23, 40. Talm. אתרוג הגזול והיבש פסול citreum raptum aut siccum vel flaccidum, illegitimum est, sc. ad usum festi illius, Suc. c. 3. in Misna. Disputat ad eam Misnam Gemara; Num פרי עץ הדר intelligendum sit de citro, vel de pipere aut alia arbore. הרואה אתרוג בחלום הדור הוא לפני קונו videns citreum in somno, honoratus ipse est coram Domino Deo suo, sicut dicitur: Fructum עץ הדר, (Lev. 23.) Ber. 57a. quia עץ הדר ibi dicitur de citreo, quod Deo gratum, ideo et ipse, qui vel in somno cum citreo occupatus est. Multa alia ibi somnia sunt.

אַתְרִיג *citrinum efficere, citrinum colorem inducere,* Talm. אתריגו לפחמים citrinas efficite prunas, i. e. sufflate eas, ut candeant et similes fiant colore citreis, Erub. 53b.

תַּרְגֵּם, תַּרְגֵּם[45] *exponere, declarare: transferre,*

---

[42]) Ar. ثَرْب *pinguedo tenuis operiens intestina et animalis ventrem.* [43]) Conf. באלא in באל, ubi vide notam.

[44]) Pers. اترج quod coll. est nominis تُرُنْج *malum citreum.* Assonat vero haec pers. vox persico تُرُنك ...e. *pulcer, bonus,* unde Talmudici plerumque vocem אתרוג cum hebr. הדר comparant.

[45]) Vertendum est ad verbum רגם *jecit;* hinc תרגם *jecit unum in locum alterius, inter se trajecit, vertit ex ...a lingua in aliam.* Usus vocis etiam in lingua pers. et arabica.

interpretari unam linguam in aliam vel per aliam. In genere passim apud Rabbinos et Talmudicos sumitur de quibuslibet linguis, quae per interpretes exponuntur et transferuntur: הכא תרגימו hoc ita interpretati sunt, explicarunt, Talm. Hinc ex Pahel Part. activum, קרין בספריהון וּמְתַרְגְּמִין בנביאיהון legunt in libris suis, et interpretantur in prophetis suis, id est, legunt hebraice textum sacrum, et interpretantur prophetas suos lingua Chaldaica sive Syriaca, quae post reditum ex Babylone ipsis erat lingua vernacula, Esth. 3, 8. Sic ex forma hebraica Part. pass. וכתב הנשתון כתוב ארמית וּמְתֻרְגָּם ארמית et scriptura exemplaris scripta erat Syriace, et explicatum sive translatum Syriace, id est, literis Syriacis et sermone Syriaco exemplar erat descriptum, Esr. 4, 7. Ap. Rab. תירגם אונקלוס transfert, interpretatur Onkelos, תירגם יונתן interpretatur Jonathan. Talmudici, המתרגם פסוק כצורתו הרי זה בדאי והמוסיף עליו הרי זה מחרף ומגדף qui interpretatur lingua Chaldaica versum aliquem juxta formam (literam) suam, is mendax est, (i. e. falso interpretatur:) qui adjicit ei, is convitiatur et blasphemat, Kid. 49a. Veluti, si quis illud, לא תענה על רב, (Exod. 23, 2.) reddat, לא תסהיד על דינא is falso reddit. Item illud, ויראו את אלהי ישראל, (Exod. 24, 10.) si reddat, וחזו אלהא דישראל, is falso reddit. Deus enim videri nequit. Qui adjicit ei, scil. ex mente sua, contra mentem authoris versus, veluti praecedentem locum si transferat, et viderunt ית מלאכא angelum Dei Israelis, is ignominia afficit Deum. Sed si transferat, et viderunt ית יקר gloriam vel majestatem Dei Israelis, is ipsam mentem exprimit authoris, et nihil alieni adjicit. Hinc Onkelos et Jonathan non peccarunt, adjiciendo aliquid, quod ipsam mentem authoris refert.

תּוּרְגְּמָן, מְתוּרְגְּמָן *interpres linguae, dragomenus, dragumanus*, heb. מליץ: ut ibi, ארי מתורגמן הוה ביניהון eo quod interpres esset inter eos, hebr. מליץ, Gen. 42, 23. הוא יהי לך לִמְתוּרְגְּמָן ipse erit tibi interpres, hebr. הוא יהיה לך לפה ipse erit tibi vice oris, Exod. 4, 16. ואמר תּוּרְגְּמָנֵיהּ לאסתר dixitque interpres ejus ad Estheram, Exo. 7, 6. in sec. Tg. לְתוּרְגְּמָנֵיהּ interpreti suo, ibid. ואהרן אחוך יהי מְתוּרְגְּמָנָךְ et Aharon frater tuus erit interpres tuus, Exo. 7, 1. pro Hebraeo, יהיה נביאך erit propheta tuus. Hinc Talmudici scribunt: משכיל על ידי תורגמן, id est, omnis Psalmus, qui in titulo habet Maskil, scriptus est per interpretem, Pes. 117a. Meminit hujus R. Sal. Ps. 88, 1. et Elias in Tisbi. At illud, תּוּרְגְּמָנָא דאודיתא (Ps. 7, 1.) diversimode in libris scriptum reperitur. Psalterium Nebiense תַּרְגְּמָא, regia תַּרְגְּמָא, quod potius esset תַּרְגּוּמָא, ut communis ejus usus est, interpretatio confessionis Davidis. Cum inserto נ est interpres, nisi quis accipere malit forma עוּלְבָּן ignominia; sic Turgeman interpretatio. Ap. Rab. שכר מתורגמנים אין בו סימן ברכה לעולם merces interpretum nunquam habet signum benedictionis, Pes. 50b. Hi erant, qui in sabbathinis concionibus Hebraeis interpretes agebant ad populum in lingua vernacula Chaldaica, et pro eo mercedem petebant. Habebat enim speciem, ac si pro sabbathi observatione mercedem caperent, vel, ut ipsi loquuntur, דמיחזי כשכר שבת. Et alibi: אין מעמידין תורגמן על הצבור פחות מחמשים שנה non constituunt interpretem ecclesiae minorem quinquaginta annis: liber Juchasin 44b. Exstruunt illud ex eo, שר חמשים, Jes. 3, 3. R. David hoc loco.

תַּרְגּוּמָא, תַּרְגּוּם *interpretatio, translatio, expositio linguae unius in alteram.* Synecdochice sic vocatur *translatio sive paraphrasis Chaldaica textus Hebraici sacri.* Elias scribit in suo Tisbi, in genere idem esse quod פירוש *interpretatio, expositio.* Sic, מְתֻרְגָּם ארמית in Esra, pro מפורש בלשון ארמית expositum lingua Syriaca. Talmudici, תרגום של תורה אונקלוס הגר אמרו Targum sive translationem syriacam Legis Onkelus proselytus conscripsit ex ore R. Eliesaris et R. Jehosua: תרגום של נביאים יונתן בן עוזיאל אמרו Targum prophetarum, Jonathan filius Usielis conscripsit illud ex ore Haggaei, Zachariae et Malachiae. Et mox: ועוד ביקש לגלות תרגום של כתובים יצתה בת קול ואמרה לו דייך praeterea cum cuperet quoque revelare Targum hagiographorum, egressa est vox coelestis, ac dixit ipsi: sufficiat tibi. Quid ita? quia in illis est finis sive terminus adventus Messiae, (nempe in Daniele, qui inter Hagiographa ab ipsis numeratur) Meg. 3a. Author horum librorum translationis putatur quidam Rabbi Joseph סגי נהור luscus, non caecus, ut vulgo nominatur. De his alias.

תַּרְגֵּימָא τράγημα, *tragema, id quodcunque mensis secundis apponi solet, bellaria,* Talm. ישלים במיני finiet prandium speciebus tragematum, Suc. 27a. מטביל במיני תרגימא intingebat buccellas in tragemata, Pes. 107b. אם השלים במיני תרגימא יצא si finierit in tragematibus, excusatus est, Joma 97b. מאי מיני תרגימא פירות quid est, species tragematis? fructus sunt, ibid.

תּוּרְגְּסִין[46] *rates:* ואנא אשוינון תורגסין בימא ego disponam ea per rates in mari, heb. דברות, IR. 5, 9.

תרד תְּרִיד, תַּרְדִּין[47] *blitum, oleris genus, vernacule* בליטש scribit Ar. in הרת. Frequens Talmudicis. David de Pomis vocat Italice *bieta*, quod est *beta*. Legitur in As. 29a. et in TH. Kil. c. 1.

תַּרְדָּא[48] *stultus, fatuus, amens, insanus:* אמ־ליה תרדא dixit ipsi: Stulte; Bm. 20b. et Kerith. 18b. sed in Bk. 105b. scribitur תרודא. Quidam explicant, עצל *piger, tardus.*

תרה אַתְרָה, הִתְרָה *monere, commonere, commonefacere, praemonere: protestari, contestari,* Rab. Hinc R. Sal. illud. העד בעם, (Exo. 19, 21.) exponit,

[46]) Vide notam ad רפסודות. [47]) Idem quod syr. ܬܪܝܕܟܣ i. e. ϑρίδαξ *lactuca.* [48]) Plane latino *tardus* respondet, quod etiam ad *animum et ingenium* transfertur *hebetemque* et *obtusum* significat.

החרה בהם commonefacito eos ne ascendant in montem. Sic ad illud, sitque Dominus Deus inter vos vel contra vos testis, (Mich. 1, v. 2.) nempe, שנבאתי בכם בשמו והתריתי בכם quod prophetavi inter vos et praemonui vos, R. Sal. Pro התריתי R. David habet הזהרתי, quod idem. אין מתרין בו non praemonent, commonefaciunt eum מתרין בי בפני שלשה commonefaciunt ipsum coram tribus. מעיד ומתרה בך testor et protestor coram vel contra te. התרה בגובאי protestatus est super locustas, R. Sal. Joel. 2, 18.

הַתְרָאָה *monitio, commonefactio, protestatio,* Warnung. Hinc R. Salom. verbum הועד ibi, והועד בבעליו, (Exo. 21, 29.) scribit esse לשון התראה בעדים significationis monitionis, commonefactionis, h. e. significare admonere, praemonere aliquem adhibitis testibus. אם מזיד בלא התראה si praefracte egerit absque praemonitione. Talm. התראת ספק לא שמה התראה praemonitio dubia sive de re dubia, non vocatur praemonitio, Schevu. 3b.

II. תרה idem quod hebr. שרה, et Aphel, אַתְרָה vel הַתְרָה *macerare, in liquido dissolvere.* Ithpah. אִתְּרָה *macerari, dissolvi.* Praet. וכל שקיני דְאִתְּרוּ ביה עִנְבֵי omnes potus, in quibus maceratae sunt uvae, Num. 6, 3. in Jon. היכא דתרו כיתנא ubi macerant linum, Gitt. 27a. ונתרייה במיא et maceret illud in aquis, ib. 69b. ותרו להו בהדי הדדי בפשורי et macerant ista invicem in aquis tepidis, As. 38b.

מַתְרוּת *maceratio, maceratum:* וכל מתרות ענבין לא ישתי et ullam macerationem uvarum non bibet, hebr. וכל משרת ענבים, Num. 6, 3. i. e. liquorem in quo uvae maceratae sunt.

III. תְּרֵין, תְּרֵי *duo,* genere masculino, heb. שנים, quod ut ad שנה refertur, sic תְּרֵין ad תְּרָה pertinebit: תרין נהוריא רברביא duo luminaria magna, Gen. 1, 16. וּתְרֵין שירין על ידהא et duas armillas super manus ejus, ib. 24, 22. תְּרֵי עֲסַר רברבין duodecim principes, ib. 17, 20. Id contracte dicitur תְּרֵיסַר elisa gutturali Hierosolymitane. בתרי עסר פדנין דתורא cum duobus jugis boum, IR. 19, 19. בִּתְרֵין מכסי אפוהי duabus operiebat faciem suam, וּבִתְרֵין מכסי גויתיה et duabus obtegebat corpus suum, Jes. 6, 2. לִתְרֵין עממין in duos populos, Ez. 37, 22. והוא בחד מִתְּרֵי עסרא et ipse erat unus ex duodecim istis, IR. 19, 19. Cum aff. mutatur י in ו: ut, והוו תַּרְוֵיהוֹן ערטלאין et erant ambo isti nudi, Gen. 2, 25. למה אתכל אף תַּרְוֵיכוֹן quare orbabor etiam ambobus vobis die uno? ib. 27, 45. ויוכחון בין תַּרְוָנָא et dijudicent inter utrumque nostrum, ib. 31, 37. Et aliter, ישוי ידיה על תַּרְוַיְנָנָא ponet manum suam super ambos nos, Job. 9, 33.

תַּרְתֵּין, תַּרְתָּא *duae.* Flectitur per ת, ut heb. שְׁתַּיִם, et alia dualia feminina, שְׂפָתַיִם, שְׁנָתַיִם et similia: תרתין נשין duas uxores, Gen. 4, 19. תרתא עשרי שנין duodecim annis, ib. 14, 4. Contracte id dicitur in TgH. תַּרְתֵּיסְרֵי ut antea etiam in masculino. בְּתַרְתָּא עסרי שנין in anno duodecimo, Esth. 32, v. 1. ושתין וְתַרְתֵּי שנין et sexaginta duobus annis, Gen. 5, 18. ובמשכנא דְתַרְתֵּין לחנתא et in tentorio duarum concubinarum, ib. 31, 33. לְתַרְתֵּין משרין in duo castra, ib. 32, 7. מִתַּרְתֵּי עיני de duobus oculis meis, Judic. 16, 28. לְתַרְתֵּיהֶן ambabus istis, Ez. 23, 13.

תַּרְוָד[49] *cochlear, cochleare,* לעשות תרווד ad faciendum cochlear: מלא תרווד vel מלי תרוודא plenum cochleare. Rabbini etiam hoc nomine vocant *os quoddam inferius spinae dorsi, quod fingunt prae sua duritie in sepulchro non putrescere, vel corrumpi, ita ut ex eo, tanquam materia remanente ex suo corpore, Deus suo tempore sit creaturus vel formaturus corpus novum, et resuscitaturus hominem.* De eo legitur in libello אבקת רוכל 32a. ואע"פי שהעצמות נמוקו עצם אחד נשאר באדם שאינו מתכלה לעולם ואינו מתרקב והוא עצם התחון שבשדרה וקורין לו ר"זל תרווד רקב ואומרין עליו שהוא חזק מאד כפטיש יפוצץ סלע etiamsi corpora dissolvantur (in sepulchro,) os tamen unum relinquitur in homine quod nunquam consumitur, neque unquam putrescit, estque os inferius in spina dorsi, quod vocant Rabbini nostri תרווד רקב dicuntque esse durissimum instar mallei dissipantis petram. Vide plura ibidem. Alias hoc os vocatur לח, ut suo loco dictum est. Est autem תרווד רקב cochlear putredinis, i. e. pulveris relicti ex ossibus corporis putrefactis: ומלוא תרווד רקב et plenum cochleare pulveris corporis putrefacti, scil. polluit hominem, Ohol. c. 2. Vide hic plura. כמלוא תרווד גדול של רופאים sicut plenum cochleare magnum medicorum, Kel. c. 17. Ohol. cap. 2. תרווד נתון על השלחן cochleare mensae impositum, Kel. c. 30. Pl. שלא יעשה אדם עצמות אביו ואמו תרוודות ne faciat homo ossa patris sui et matris suae cochlearia, Jadaim c. 4. In his et aliis locis, quae in Ar. adducuntur, תרווד nihil aliud significat quam *cochleare,* quod Hebraice כף vocatur. Unde ergo Author libri Abchath rochel usum istum pro Osse isto petierit, incertum adhuc est. Dicitur et masculina forma תרוודים.

תרז Hiph. הִתְרִיז[50] *pedere, crepitum ventris emittere: egerere, profluvio laborare:* היתה אוכלת ומתרזת si comedebat et pedebat vel egerebat, Bm. 90a. Glossa ad מתרזת: morbus ventris est quem vocant רי"ילר, h. e. מוציאה רעי צלול כמים egerebat excrementum liquidum instar aquae. Profluvium alvi sive diarrhoea intelligitur. Sic ad illud: Et posteriora ipsorum erant versus templum Domini, facies autem orientem versus, (Ez. 8, 16.) Gem. scribit: Ex eo quod dicitur, „et facies ipsorum erant versus orientem", an non scio, posteriora ipsorum fuisse versus templum Domini? Ergo dum dicit, „posteriora ipsorum erant versus templum Domini" docet, שהיו פורעין עצמן ומתריזין כלפי מטה quod denudaverint

[49]) Cum ת formativo loco מ idem est atque ar. مِرْوَد quod *specillum* notat. [50]) Est verbum formatum ex nomine ar. ترز *ventris dolor ac laceratio, quam pecori affert pabulum rore madens.*

scipsos, et egesserint deorsum, Suc. 53b. Joma 77a. Meminerunt hujus R. Sal. et R. David in Comm. in Ez. כאן בשותחת כאן במתרות hic de guttatim, lente: illic de fluide-egerente intelligitur, Chol. 38a. Gl. שותחת in propinquum מתרות in longinquum. Ar.; ejicit excrementum instar canalis virtute flatuum. מתריזין מתוך פנקטיהם oppedunt ex templis vel palatiis suis, Vr. s. 1. Sic legit Ar.: at in textu hodie est נתרזין solvuntur profluvio, purgant se profluvio ventris.

תְּרֵז *arboris infrugiferae species*, heb. תרזה quod alii *cupressum*, alii *fagum*, alii *ilicem* reddunt; ונסיב תרז ובלוט et accipit fagum aut quercum, Jer. 44, 14.

תְּרַח[51] *retardare, detinere, morari, remorari: exspectare:* תרחיה גביה detinuit ipsum apud se, Git. 68b. מתרחנא remorabor te, q. d. exspectabo te, As. 18a. ליתרחו exspectent, donec decidat sanguis, Sab. 134a. Ithpah. איתרח לי תלתין יומין exspectet me triginta dies, Mk. 28a. מאן ניתרח ניתרח שמואל quis exspectabit? exspectabit Samuel, Bk. 80b. In Git. 68b, in gl. scribitur: תרח בלשון ארמי איחור h. e. תרח in lingua aramaea idem est, quod heb. אָחַר.

תרט תְּרוּטָה *teres, rotundum*, עיניו תרוטות si ejus oculi teretes fuerint, gl. עגולות rotundi, Bech. 44a. שמא עיניה נאות תרוטות forte oculi ejus sunt pulchri? teretes sunt, Ned. 66b. Scribitur communiter per ט ab initio, vide illic.

תְּרִיטָא *tertia, pars tertia.* Gr. est τρίτη. תריטא ופלגו תריטא tertia et dimidia tertia. Vocabulum Syris aliquando usitatum: Beza 29a. Vide et in Chol. 124a. כמשקל תריטא quasi ponderis tertiam.

תרטיא *sicli majoris species*, Bk. 97b.

תְּרַטְיוֹת *theatra.* Legitur in TH. 7d. sed corrupte. Vide supra in תאט.

תְּרַטֵּימַר *triens, tertia pars rei alicujus, ponderis vel mensurae.* Hinc R. Sal. ad illud: Filius noster contumax et rebellis est, commessator et ebriosus, etc. (Deut. 21, 20.) scribit: אינו חייב עד שיגנוב ויאכל תרטימר בשר וישתה חצי לוג יין non fit reus, donec furatus fuerit, et comederit tertiam carnis (i. e. pecudis totius, ut hodie quartam dicimus) et dimidium logi vini. Alii efferunt תַּרְטֵימַר. Corruptum gr. est τριτημόριον, unde appellatio potius ducenda. Vide Sanh. 70a. Jalk. 291b.

תרי תְּרִיָק, תְּרִיָקא *theriaca.* וכתירייקי לגופא et sicut theriaca corpori, Ned. 41b.

תורייקי *idem.* Talm. Hieros. As. c. 2.

תְּרַךְ[52] *ejicere, expellere, exturbare, rejicere cum detestatione.* Respondet heb. גרש et הוריש, ubi Elias vult esse distinctae significationis pro *detestari, maledicere*, sed alii interpretes primariam significationem retinent, cum detestationis affectu auctam. Praet. לא תָרֵךְ ית כנענאי non expulit Cananaeos, heb. הוריש, Jud. 1. 29. וְתָרֵיךְ מתמן et expulit inde tres istos filios potentes, Jud. 1, 20. דְתָרֵךְ יי׳ אלהנא quem expulerit Dominus Deus noster e facie nostra, Jud. 11, 24. ומה אתרך דלא תָרְכֵיה יי׳ et cur rejiciam quem non rejicit Dominus, vel, repellam, exturbabo cum detestatione, heb. זעם, Num. 23, 8. Elias vult simpliciter esse *detestari*, *maledicere*. Quando autem heb. זעם hoc sensu simpliciter accipit paraphrastes, tunc reddidit איתי לוט adduxit maledictionem. Vide et mox ad Part. ותרכא לא תָרְכִנּוּן et expellendo non expulit eos, Jud. 1, 28. הא תָרֵכְתָּא יתי ecce rejecisti me die hoc de superficie terrae, heb. גרשת, Gen. 4, 14. עמיא כנענאי תָרֵכְתָּא populos Cananaeos expulisti, heb. הורשת, Ps. 44, 3. וְתָרְכֵית יתהון et ejeci eos e facie vestra, Jos. 24, 12. בחוביה תָרְכִתֵּיה propter peccata ejus expuli eum, Ez. 31, 12. ולא תָרִיכוּ et non expulerunt, Jud. 1, 27. ארי תָרִיכוּנִי nam expulerunt me hodie, IS. 26, 19. וְתָרֵכְתּוּנִי מבית אבא et expulistis me e domo paterna, Jud. 11, 7. Part. הא אנא מְתָרֵךְ ecce ego ejicio a facie tua, Exo. 34, 11. מְתָרֵכְהוֹן מן קדמך expellit eos a facie tua, Deut. 9, 4. Part. Pehil s. pass. ארמלא ומְתָרְכָא viduam et expulsam sive repudiatam, Lev. 21, 14. Sic 22, 13. et Num. 30. 10. ואהי אנא וברי שלמה מְתָרְכִין eroque ego et filius meus Salomon expulsi nempe ex regno, IR. 1, 21. Infin. תָּרָכָא יתרך יתכון מכא expellendo expellet vos inde, Exo. 11, 1. לא יכילו לְתָרָכָא non potuerunt expellere, Jud. 1, 19. בדיל לְתָרָכוּתַהּ ad expellendum eam, Ez. 36, 5. איכדין אכול לְתָרָכוּתְהוֹן quomodo potero expellere eos, Deut. 7, 17. Imp. תָּרֵךְ ית אמתא הדא expelle ancillam hanc, Gen. 21, 10. תרך לי ישראל expelle mihi Israelem, heb. זעמה detestare, detestatione tua fac, ut possim illum expellere a facie mea, Num. 23, 7. Sic supra ad Praet. Fut. ארי אֲתָרֵךְ עממין nam expellam gentes, heb. אוריש, Exo. 34, 24. לא אתרך יתהון non expellam illos, heb. אגרש, Jud. 2, 3. וַאֲתָרֵךְ ית כנענאי ex expellam Cananaeos, Exo. 33, 2. ומה אֲתָרְכֵיה דלא תרכיה יי׳ quomodo expellam eum, quem non expellit Dominus? heb. אזעם detestabor, ut supra ad Praet. Num. 23, 8. וַאֲתָרְכִנֵּיהּ מן ארעא et expellam eum de terra, Num. 22, 6. לא אֲתָרְכִנּוּן non expellam eos ante te anno uno, Exo. 23, 28. ותְתָרְכִנּוּן et expelles eos, ib. 23, 30. יְתָרֵךְ expellet, ib. 11, 1. ויתָרֵךְ ית יתבהא et expellet habitatores ejus, Am. 8, v. 8. עד דִיתָרֵךְ donec expellat, Num. 32, 21. יְתָרְכִנֵּיהּ אלהא expellet eum Deus, Job. 20, 15. ארי תְתָרְכוּן nam expelletis Cananaeos, heb. תוריש, Jos. 17, 18. ותְתָרְכוּן יְתָרְכִנּוּן ית קרתא et expelletis urbem, Jos. 8, v. 7. מארעיה expellet eos de terra sua, Exo. 6, 1. בטהרא יְתָרְכִינַּהּ in ipsa meridie expellent eam, Soph. 2, 4. Ithpah. Praet. אִתְּתָרְכֵית מן קדם מימרך expulsus sum verbo tuo, Jon. 2, 5. ארי אִתְּתָרְכוּ מן מצרים nam expulsi sunt ex Aegypto, Exo. 12, 39. דְאִתְּתָרְכוּ מגנתא דעדן qui expulsi sunt ex horto Eden, paradiso, Thr. 1, 1. Fut. ודחטי בר מאה שנין יִתְּתָרֵךְ et qui peccaverit, centum annorum expelletur, hebr. יקלל maledictus erit, Jes. 65, 20.

[51]) Cf. ar. تَرِعَ, cui eadem inest notio. [52]) Ar. ترك *reliquit, missum fecit, sivit, reliquum fecit.*

תֵּירוּךְ *expulsio, ejectio.* Pl. ויכתב לה ספר תֵּירוּכִין scribet ipsi libellum expulsionum, i. e. repudii, heb. ספר כריתות, Deut. 24, 1. לאחדנא בְּתֵירוּכִין ut judicentur expulsionibus, id est, exiliis, Thr. 1, 1.

תְּרִיכוּתָא *idem:* ברתחא וּבְתָרִיכוּתָא excandescentia et expulsione, heb. עֶבְרָה וזעם, Ps. 78, 49.

תַּרְכוּנְתָא vide supra in רכן.

תַּרְכּוֹס *instrumentum ex corio, vel quod corio obductum fuit,* Kel. cap. 24. Triplex erat, minus, ut capsula tonsorum; major arca, super qua etiam cibus sumebatur: tertia ad usum olivarum. תרכוסא של ג׳ רגלים arca trium pedum, Br. sect. 68. Alii, *sella.* B. Ar. in תרנס hoc legit תרנוס *thronus.* Amplius vide in TH. Sab. c. 1, f. 2. ubi in gl. explicatur מין ארגז.

תרם תְּרוֹמִין *trabes*, juxta Eliam, germ. *tromen:* תרומי תרעך trabes portarum tuarum, hebr. קרשך transtra tua, Ez. 27, 6. Regia „superliminaria tua".

תְּרַם *separare, tollere, removere, auferre, quod in specie refertur ad primitias fructuum elaboratorum, ut frumenti purificati et vannati, olei et vini.* Id primo fiebat libere, juxta aestimationem et liberalitatem cujusque. Nam Lex mensuram certam non definivit, quando dixit: Primitias frumenti tui, musti tui et olei tui dato ei, scil. sacerdoti, (Deut. 18, 4.) Quod hic dicit ראשית primitias, alibi vocat תרומה oblationem, ut Neh. 10. vers. ult. Sic ראשית semper intelligendum, quando de frumento, musto et oleo dicitur. Nam erant aliae primitiae ante תרומה, quae dicebantur בכורים aristae sc. recentes, Lev. 23, 10. et 2, 14. תרומה autem erat prima ablatio et oblatio fructuum elaboratorum, antequam decima daretur, unde Primitiarum nomine etiam indigetatur. Ut autem avaritiae sacerdotum modus statueretur, Sapientes postea determinarunt, ut qui minimum darent, auferrent et offerrent sexagesimam partem, alii quinquagesimam, ditiores quadragesimam. Hanc dicebatur dare עין יפה oculus pulcher, id est, benignus et liberalis: sexagesimam, עין רעה oculus malus, id est, parcus, tenax, illiberalis. Sexagesimam probant ex Ez. 45, v. 13. ubi dicitur: „Haec oblatio vestra erit, quam offeretis, sextam ephae e chomer tritici". Chomer continebat decem ephas, epha tria sata sive tres modios, ac proinde Chomer habebat triginta modios, et sexta ephae sive dimidius modius fuit sexagesima pars Chomer sive Cori. Verbum ap. Rab. duntaxat usitatum est, quod Maim. vult esse primitivum, priscis Hebraeis, authoribus Mischnae usitatissimum, non autem derivativum ab hebr. תרומה, ut volunt R. David et alii recentiores. Hinc legitur: חמשה לא יתרומו ואם תרמו אין תרומתן תרומה החרש והשוטה והקטן והתורם את שאינו שלו נכרי שתרם את של ישראל אפילו ברשות, quinque non separabunt fructus, quod si autem jam separaverint, ablatio ipsorum non est ablatio; nempe surdus, fatuus, minorennis, separans non suum, alienigena separans id, quod est Judaei, etiam habita licentia, Thrum. in princ. Sab. 153b. Jeb. 113a. Et mox: quinque non separabunt, quod si autem forte separaverint, separatio ipsorum est separatio, nempe, mutus, ebrius, nudus, caecus, et seminifluus. אין תורמין במדה. ולא במשקל ולא במנין אבל תורם הוא את המדוד ואת השקול ואת המנוי non separant fructus vel certa mensura, vel pondere aut numero, sed separant de mensurato, ponderato et numerato, ib. Arbitrium, aestimatio et judicium liberum mensura erat, quod Lex nihil definivisset, tum quod etiam Lex dicat ונחשב לכם תרומתכם et cogitabitur vobis ablatio vestra, i. e. cogitatione et aestimatione dabitur, Num. 18, 27. Item, האומר לשלוחו צא ותרום תורם כדעתו של בעל הבית qui dicit nuncio suo, ito et separato ablationem fructuum, dat separatum juxta mentem heri sui. Quod si non norit mentem ejus, תורם בבינונית אחת מחמשים dat separationem medianam, unum de quinquaginta, etc. ib. cap. 4.

II. תרם ad altare relatum, est *separare, removere cinerem ab altari q. d. decinerare altare:* מי שהוא רוצה לתרום את המזבח qui cupit decinerare altare, Tam. cap. 1. Gl. להרים הדשן מן המזבח tollere cinerem ab altari. Idem in Joma c. 2. ab initio.

תְּרוּמָה *separatio, oblatio separatorum fructuum, collatio de fructibus terrae.* Fructus isti debebant esse elaborati et perfecti ad usum hominis. Unde, quando frumentum erat excussum, ventilatum et purificatum, separabatur ab eo pars aliqua pro sacerdote. Pariter de musto et oleo, aliisque hominis cibo servientibus. Haec oblatio Hebraeis vocata est תרומה גדולה oblatio magna, quia de universa massa cedens, magna merito erat et censebatur. De reliquo dabatur tunc decima prima Levitis, quae vocatur מעשר ראשון decima prima. De hac Levitae rursus pendebant decimam sacerdoti, quae vocatur תרומת יהוה oblatio pro Domino, Deo destinata et debita: et, מעשר מן המעשר decima de decima (Num. 18, 26.). Rabbinis dicitur תרומה מעשר ablatio de decima. Primae ablationis, cum Lex Mosis mensuram aut pondus non definierit, Sapientes postea modum statuerunt, ne sacerdotes immensum peterent. Ista traditio legitur in libro Talm. תרומות c. 4. his verbis: שיעור תרומה עין יפה אחת מארבעים בית שמאי אומר משלשים והבינונית מחמשים mensura thrumae sive separatae collationis de fructibus est: oculus pulcher, (id est, benignus et liberalis) dat unum de quadraginta. Domus Schammaei dixit, unum de triginta. Oculus medius (i. e. qui mediocritatem servans, nec liberaliter nimis nec parcius conferebat) dat unum de quinquaginta: oculus malus (parcus, avarus, illiberalis) dat unum de sexaginta. Haec ibi. Ex his glossam suam exstruxit R. Sal. Deut. 18, 4. A mediocri collatione de quinquaginta unum, quidam Rabbini scribunt, תרומה dici quasi תרי ממאה duo de centum, ut notat Majemon ad praedictum cap. 4. Etsi autem Lex Mosis nominet duntaxat frumentum, vinum et oleum, (Deut. 18, 4.) ex iis rebus, quae homini in alimentum cedunt, Sapientes

tamen Hebraeorum ad alia quoque esculenta id extenderunt. Unde haec Maim. regula in libro de statutis תרומות oblationum, c. 2. כל אוכל אדם הנשמר שגדולו מן הארץ חייב בתרומה omne esculentum hominis, quod asservatur, et nutrimentum suum habet ex terra, tenetur dare thrumam sive collationem sacerdotalem. Praeceptum enim jubet de eo separare ראשית oblationem primam pro sacerdote, dum inquit: Primitivum frumenti tui, musti tui et olei tui dabis ei, (Deut. 18, v. 4.). Ut autem frumentum, mustum, oleum, quae sunt alimentum hominum, habentque suum incrementum ex terra, sic et alia similia alimenta tenentur dare oblationem, ut et decimas. Haec ibi. Enumerantur deinceps varia legumina et semina, de quibus oportet dare trumam. De oleribus autem subjicit: הירקות אף על פי שהן מאכל אדם אינם חייבין במעשרות אלא מדבריהם לפי שנאמר במעשר תבואת זרעך תבואה וכיוצא בה. וכן יראה לי שהוא הדין בתרומה שהרי נאמר בה דגנך תירושך ויצהרך כל הרומה לאלו אבל תרומת הירק מדבריהם כמעשר olera etsi sint cibus hominis, non tamen tenentur dare decimas, nisi ex statutis ipsorum (scil. Sapientum) propterea quod dictum est de decima: „Decimato proventum sementis tuae“, (Deut. 14, 22.) sc. proventum frugum et similia. Sic videtur quoque mihi esse idem judicium de תרומות oblationibus de frugibus: nam de iis dicitur: Frumentum tuum, mustum tuum, et oleum tuum, et quae sunt similia ipsis. Oblatio de oleribus est etiam ex statutis Sapientum, ut decima ipsa. Sequitur ibidem: אין מפרישין תרומות ומעשרות מן הירק בחוצה לארץ non separant oblationes fructuum et decimas de oleribus extra terram Israelis. Item, אין תורמין אלא מן היפה שנ׳ בהרימכם את חלבו ממנו non offerunt primitias fructuum nisi de optimo, sicut dicitur „quum offertis ex eo optimum ejus“ (Num. 18, 30). תרומה ותרומת מעשר נאכלת לכהנים oblatio fructuum et oblatio fructuum de decima, comeditur a sacerdotibus, Maim. c. 6. Vide plura apud hunc authorem et dicto libro in Talmud. Item, תרומת המזבח decineratio altaris, תרומת הדשן remotio, separatio cineris.

תַּרְמוּד *Tarmud*, nom. propr. loci. TH. Tan. 69b.

תַּרְמוּדָאִין *Tarmudaei. Homines erant pauperes, qui vendebant segmenta lignorum ad accendendum ignem.* Hi morabantur in foro usque ad crepusculum noctis, ut quisque ab eis emeret: עד דכליא ריגלא דתרמודאי donec desiisset pes Tarmudaeorum, Sab. folio 21b.

תַּרְמִילָא ,תַּרְמִיל *saccus, pera viatorum:* ואפקת מן תרמילא et produxit ex sacco viatorio, et dedit ipsi cibum, Ruth. 2, 18. Cum aff. וּבְתַרְמִילֵיהּ et in pera sua, heb. ובילקוט, IS. 17, 40. Regia וּבְטַרְמִילֵיהּ. Rabbini constanter scribunt per ת ab initio, חוּרְמַל, תַּרְמִיל ,חוּרְמִיל: ut, והתורמיל חמשת קבין et pera pastoralis quinque caborum: גר זה שבא במקלו ובתרמילו advena hic qui venit cum scipione suo et pera sua; Sab. 31. שלש תורמילין tres perae, Kel. c. 24. Hinc legitur verbaliter; אפונים הגמלונים משתרמלו pisa majora (decimantur) ex quo peram faciunt, i. e. ex quo ingrediuntur in folliculum, vel folliculo, qui instar perae est, obducuntur, Schevi. c. 2.

תַּרְמוֹס ,תּוּרְמוֹס gr. Θέρμος, *lupinus vel lupinum, leguminis genus amarissimum, adeo ut septies elixum vel coctum demum amittat amarorem, incipiatque dulcescere.* Hinc in Gem. libro Beza 25b. legitur: תורמוסא מקטע רגליהון דשנאיהון של ישראל lupinus succidit pedes osorum Israelis, sicut dictum est „Et perrexerunt filii Israel facere malum in oculis Domini: colebant enim Baalim“ etc. Quid sibi vult, quod dicit textus; et non colebant eum, Jud. 10, 6.? dixit R. Elieser: אפילו לתורמוס הזה ששולקין אותו שבע פעמים ואוכלין אותו בקנוח סעודה לא עשאוני בני ne quidem sicut lupinum, quem elixant septem vicibus, et comedunt in abstersione prandii, (in mensa secunda pro bellariis) non fecerunt me filii mei. In Br. s. 11. et 41. et in Medr. Ruth, c. 1. התרמוסין צריכין לימתק lupinus opus habet ut dulcis reddatur.

תורמסר [53] *numularius, trapezita*, TH. Ms. c. 1. טרימיסא alibi pro specie monetae legitur. Vide in ט.

תרן תֹּורְנָא ,תַּרְנָא *malus, arbor navis:* לית לה תקוף על תַּרְנְהוֹן non est ipsi robur in malo suo, hebr. תרנם, Jes. 33, 23. Pl. למעכר תַּרְנִין עליך ad faciendum malos tibi, heb. תרן, Ez. 27, 5.

תַּרְנְגָלָא ,תַּרְנְגוֹלָא ,תַּרְנְגוֹל *gallus gallinaceus:* מתיב תרנגול ברא קדמוי respondebat gallus sylvestris coram eo, Esth. 1, 3. in sec. Tg., ubi prolixa fabula de hoc gallo. Id melius ex forma Chaldaica scribetur תַּרְנְגֹל, ut mox est forma emphatica: אתבעי תרנגלא ברא ביני עופיא quaesitus est gallus sylvestris inter aves, ibidem in praecedentibus: וְתַרְנְגוֹל ברא דקרצוליה שרין בארעא ורישיה מטי בשמיא מרנן קדמי et gallus sylvestris, cujus pedes consistunt in terra, et caput ejus pertingit in coelum usque, cantat coram me, Ps. 50, 11. ותרנגול ברא יתפרנס מנה et gallus sylvestris alitur ab ea, Ps. 80, 14. תנא דְתַרְנְגוֹל ברא cantus galli sylvestris, Job. 3, 7. גדפא דתרנגול ברא ala galli sylvestris, Job. 39, 16. לְתַרְנְגוֹל ברא ביונתא gallo sylvestri intelligentia est ad laudandum me, Job. 38, 36. in altero ejus versus Tg. pro heb. לשכוי, quod Talm. interpretantur gallum gallinaceum, ut est supra in שכה vel סכה. Pl. תַּרְנְגוֹלִין מקרקרין galli cucuriunt, Esth. 1, 2. in sec. Tg. Gallus hic una cum Leviathan cedet justis in prandio inaugurali Messiae, unde in Tg. sec. Esth. 3, 7. legitur: „In die quinto non: propterea quod in eo creati sunt לויתן ותרנגול ברא Leviathan et gallus sylvestris, quae praeparabuntur synagogae Israel ad prandium magni illius diei, sc. Messiae“. Ap. Rab. frequens hujus תרנגול ברא galli sylvestris mentio est. Avis cujusdam maximae, quae pedes in terra, caput inter nubila condit, mentio fit ap. Talm. in Bb. 73b. (quod in Tg. Psal. 50. male infartum est) sed non

[53]) Moneta parvi pretii, quae balneario (תורמסר) dari solet. Vertendum igitur est ad gr. τά Θερμά (sc. λουτρά), quod *balnea* notat.

vocatur illic gallus sylvestris. לא יהיב ליה אלא לתרנגולא ברא non dedit eum nisi gallo sylvestri. In Erub. 100b. Gallus commendatur a דרך ארץ, quia prius מפייס ואחר כך בועל. Vide. תרנגול שנסקל בירושלם gallus qui lapidatus fuit in Jerusalem. Lapidatio mandata est in Lege de bove, qui interfecit hominem. Unde et gallus quidam, quod infantis cranium, eo loco ubi maxime tenerum est, perforasset, et infantem occidisset, simili paena affectus legitur, in Ber. 27a. De eo testatus est R. Jehuda ben Bava, ut est in עדיות cap. 6. תרנגולא דאגמא gallus stagni, i. e. aquaticus: דמא דתרנגולא ברא sanguis galli sylvestris. Fem. תַּרְנְגוֹלְתָּא ,תַּרְנְגֹלֶת gallina: תרנגולת העומדת לגדל ביצים gallina subsistens ad pariendum ova: תרנגולתא ברא gallina sylvestris parit die magno ova duo, et die parvo ovum unum, Medr. Psal. 45. השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות mactans gallinam, et invenerit in ea ova perfecta, licitum est comedere ea in die festo, Beza 6. בדק בקינה של תרנגולת quaerit in nido gallinae. תרנגולתא דאגמא gallina aquatica, Chol. 62b. Pl. תַּרְנְגוֹלִין galli et gallinae. בקינה של תרנגולין in nido gallinarum.

תַּרְנְגוֹלָא *Tarnegola, nomen provinciae:* ומן אוקינוס תוּרְנְגְלָא דקיסרין ab oceano est Turnagla Caesareae, Num. 34, 15. in TgH. תַּרְנְגוֹלָא rectius scriberetur, ut ibi, מכרך תַּרְנְגוֹלָא ab urbe Tarnegola, pro hebr. מעציון גבר Deut. 2, 8. in eodem Tg. ושרו בכרך תרנגולא et manserunt in provincia Tarnegola, Num. 33, 35. in TgH. Respexit iste interpres ad Hebraeum גבר, quo T. gallum gallinaceum aliquando denominant, quasi ista provincia a gallo nomen habuerit.

תּוּרְנִיתָא *pinus, arbor:* שתלי תורניתא plantabant pinum, Git. 57a. In As. 14a. מאי איצטרובילא תורניתא quid est strobilus? תורניתא. *Cedri species, quae alias dicitur* שיטה, inquit R. Sal.

תרנוס θρόνος, *thronus, solium*, Jalkut in Gen. f. 35c. Quod Aruch hic etiam adducit ex Br. s. 78. כמטה וכתרנוא, pro eo hodie in nostris libris legitur פרנוס. Vide פרנס.

תְּרוֹנְתֵּק *capsula scriptoria duplex, in qua calamus, scalpellum, cultellus, forfex, stylus et alia continentur:* תיק מכתב ותרונתק theca scriptoria et armarium scriptorium, Kel. c. 16. Dicta quasi תרין תיק *duae thecae, duplex et composita theca.*

תרם תְּרֵיס ,תְּרֵיסָא [54] *clypeus, scutum, umbo:* Respondet hebr. מגן et צנה: ut, ואנת יהוה תריס עלי tu autem Domine clypeus es super me, heb. מגן, Ps. 3, 4. אתקיף תריס ועגיל apprehende scutum et umbonem, ib. 35, 2. ותְרֵיס תקיף et clypeus fortis, ib. 84, 12. נטיל תריסא et portans clypeum, hebr. ונשא הצנה, IS. 17, 7. Cum aff. pron. תְּרֵיסִי על אלהא scutum meum super Deo est, Ps. 7, 11. טומרי ותְרֵיסִי את latibulum meum et scutum meum es tu, ib. 119, 114. סעודנא ותְרֵיסָנָא הוא auxilium nostrum et scutum nostrum ipse est, 33, 20. סעידהון ותְרֵיסְהוֹן הוא auxilium ipsorum et scutum ipsorum ille est, 115, 9. Pl. אחידי תְּרֵיסִין ferentes clypeos, Jud. 5, 8. מאתן תריסין דדהבא טבא ducenta scuta ex auro bono, IR. 10, 16. סדרו עגילין ותְרֵיסִין ordinate umbones et clypeos, Jer. 46, 3. קשתן ותריסין arcus et scuta, hebr. קשת וכידון Jer. 6, 23. Aliäs כידון transfertur רומחא. Item, כִתְרֵיסִין באטריכון sicut scuta ad latera vestra, hebr. ולצנינם Num. 33, 55. Jon. תְּרֵיסֵי ארעא scuta terrae, Ps. 47, 10. אתברו תריסי גבריא fracta sunt scuta fortium, IIS. 1, 21. ולא יקדמנה בִתְרֵיסִין neque praeveniet eum cum scutis, IIR. 19, v. 32. די מזינין בתריסין qui armati sunt scutis, heb. צנה, Ez. 26, 8. באקושי רום תְּרֵיסוֹי in firmitatibus altitudinis clypeorum ipsius, Job. 15. 26. Ap. Rab. בעלי תריסין *scutati, clypeati*, Ber. f. 27. Ben Soma dixit: תשובה ומעשים טובים כתרים לפני הפורענות poenitentia et opera bona sunt clypeus contra poenas divinas, Pa. c. 4. Pirke R. Elies. cap. 43.

הִתְרִים ,אַתְרֵים *clypeo, scuto se munire, armare, roborare, confirmare, protegere: opponere se, resistere, repugnare, rebellare:* גיותנות פצידיא מַתְרִיסִין ליה elatio laminarum, (i. e. elatae squamae ejus quasi laminae aeris) quasi scuto protegunt eum, hebr. אפיקי מגנים Job. 41, 6. Confer. c. 40, 13. Quidam legunt תְּרֵיסִין scuta. Ap. Rab. מה דין אַתְרֵיסְתּוּן לקבלי quid ita armastis vos contra me? Tam. 32a. שהתרים עם פ"ה זקנים qui pugnavit cum 85. senioribus. Qui opposuit se disputando contra eos, Jeb. 121b. ואינו מתרצה אלא מתרים ואומר אגרשנה sed non fuit placatus, verum opponebat se dicens: expellam eam, Sr. s. 44. לתתרים כנגדו בחוקה ut opponeret se ipsi violenter, ut pugnaret cum eo fortiter. רואה מלאך המות מתרים כנגדו videt angelum mortis opponentem se ipsi, Br. s. 58. Hinc R. Sal. Deut. 1, v. 26. dicit: ותמרו esse significationis התרסה, i. e. significare rebellionem, quasi התרסתם כנגד מאמרו rebellastis, opposuistis vos verbo ejus.

תַּרְסִית *foramen aurium calcei, cui inditur corrigia:* סנדל שנפסקה אחת מאוניו או אחת מתרסיותיו sandalium, cujus fracta vel avulsa est una auris ejus, aut unum ex foraminibus ejus, Sab. 112a. gl. תרסיות i. e. מקום קביעות הרצועות locus fixionis lororum, sive corrigiarum: אוניו שכלפי כף הרגל שאוחזו בהן כשנועלו aures sunt supra pedem quibus prehendit calceum quando induit eum. Item *corrigiae:* ותרסיותיו משיער et corrigiae ejus ex pilis, Jeb. 102b. Gl. רצועותיו.

תריסין [55] *asseres, tabulae, valvae in officinis mercatorum, quibus noctu officinae clauduntur, interdiu merces in eis exponuntur:* ועדין חנויות בתוחות ותריסין מונחים et adhuc officinae apertae sunt et tabulae expositae, Sab. 35b. Item, אין מסלקין את התריסין ביום טוב non removent asseres officinarum in die festo, Beza 11b.

תִּירוּס *oppositio, contradictio, repugnantia, resistentia:* חפיש תירוס אמתא בחד מחטרא ליהוי si mul-

[54]) Est ar. تُرْس *scutum, clypeus.* Cf. gr. θυρεός, quam vocem, observante Bocharto, Graeci ex Oriente ceperunt. [55]) Aliis est *ostiolum, fenestra* gr. θυρίς, ιδος ἡ.

tiplicaverit resistentiam ancilla, tandem in una pro omnibus vapulat, Sab. 32a. In gl. explicatur פֶּשַׁע *praevaricatio.* B. Ar. in פש secundo adducit, et dicit esse proverbium.

הַתְּרָסָה *idem.*

תרסיים vide in טרס.

תְּרַע et in Pahel, תָּרַע *rumpere, disrumpere, confringere, diruere, destruere.* Respondet heb. נתץ et quandoque verbo נפץ ,פרץ, et aliis. Quaedam ex forma Kal notantur, sed praestaret omni esse ex Pahel. Praet. ארי תָרַע אגוריה nam diruit altare ejus, heb. נתץ, Jud. 6, 30. ib. et ex Kal notatum est. על דִּתְרַע יי׳ תִּרְעֲתָא בעזה propterea quod rupisset Dominus rupturam in Uza, hebr. פָּרַץ פֶּרֶץ, IIS. 6, 8. וְתָרַע יח קרתא et perrupit urbem, heb. ויתץ, Jud. 9, 45. תָּרַעוּ כל משרית כסדאי ruperunt omnia castra Chaldaeorum, heb. נתצו IIR. 25, 10. תָּרַעוּ שור סנאה destruxerunt murum hostis, hebr. עקרו. Gen. 49, 6. ותרעו יח קמח בעלא et destruxerunt statuas Baalis, IIR. 10, 27. וְתָרַעְתּוּן בתיא et destruxistis domos, Jes. 22, 10. Inf. למעקר ולְתָרָעָא ad exstirpandum et diruendum, heb. ולנתץ, Jer. 1, 10. Imp. תָּרַע ככיהון בפומהון confringe dentes ipsorum in ore ipsorum, heb. הרס Ps. 58, 7. Fut. אֶתָרַע בית מקדשהון diruam domum sanctitatis ipsorum, i. e. templum sanctum, Jes. 5, 5. וניבי בני אריון תְּתָרַע יי׳ et dentes molares leunculorum confringes Domine, Ps. 58, 7. היך מן דפחר תְּתָרְעִנּוּן ut vas figuli confringes eos, Ps. 2, 9. ושלשלותהון יְתָרַע et catenas ipsorum disrumpet, heb. ינתק, ib. 107, 14. ומגדלך יתרע et turres tuas destruet, Ez. 26, 9. וִיתָרַע יח ביתא et diruet domum, Lev. 14, 45. אלהא יְתָרְעִנָּךְ לעלמין Deus destruet te in aeternum, Psal. 52, 7. נְתָרַע יח אסרותיהון disrumpamus vincula ipsorum, hebr. ננתקה ibid. 2, 3. יח אגוריהון תְּתָרְעוּן altaria eorum diruetis, Exo. 34, 13. Deut. 7, 5. ותתרעון et confringetis, ib. 12, 3. וִיתָרְעוּן רמתיך et diruent excelsa tua, Ez. 16, 39. Ithpah. Praet. אִתְּתָרַעַת קרתא perrupta fuit urbs, hebr. הבקעה Jer. 39, 2. וְאִתְּתָרַעַת קרתא et disrupta fuit urbs, IIR. 25, 4. Part. מִתְּתָרַע עמא destruitur populus, heb. יפרע nudatur, Pr. 29, 18. מְתָרַע אגורא דבעלא confractum est altare Baalis, heb. נתץ, Jud. 6, 28. דְּמִתָּרְעִין להון quae diruta sunt ipsis, hebr. הנתצים, Jer. 33, v. 4. דְּמִתָּרְעָא בשור quae disrupta est muro, Ez. 26, 10. heb. מבקעה, fissa.

תִּרְעֲתָא ,תִּרְעָא *ruptura, fractura, destructio:* עבד יהוה תרעתא fecit Dominus rupturam in tribubus Israelis, heb. פֶּרֶץ, Jud. 21, 15. דיקום בְּתִרְעֲתָא קדמי qui consistat in ruptura coram me, heb. ועמד בפרץ Ez. 22, 30. Plur. לא קמתון בְּתִרְעָתָא non stetistis in rupturis, heb. בפרצות Ez. 13, 5.

תִּרְעָיָא *idem:* תרעיא דימא ruptura, eruptio maris.

תְּרַע ,תַּרְעָא ,תִּרְעָא *porta, ostium.* Respondet heb. שער et פתח. Est ab hebr. שער mutato ש in ח, et transpositis duabus reliquis literis: ut, עד תרע מגדלא usque ad portam turris, Jud. 9, v. 52. ודניאל בִּתְרַע מלכא et Daniel erat in porta regis, Dan. 2, 49. והוא יתיב בתרע משכנא et ipse sedebat in ostio tabernaculi, Gen. 18, 1. וּבִתְרַע et in porta, Lev. 8, v. 35. לִתְרַע אתון נורא ad ostium fornacis ignis ardentis, Dan. 3, 26. מתרע משכנא ex porta tabernaculi, Gen. 18, 2. וּמִתְּרַע et ex porta, Lev. 8, 33. דִּתְרַע דרתא portae atrii, Num. 4, 26. וְתַרְעָא דתיבותא et ostium arcae, Gen. 6, 16. יח פרסא דְּתַרְעָא velum portae, Exo. 40, 5. Cum aff. pron. ומורים תַּרְעֵיהּ et exaltans ostium suum, Pr. 17, 19. Pl. תַּרְעִין, et forma constructa pro absoluta, ועל תַּרְעֵי et ad portas, Pr. 8, 3. ובמעלנא דְתַרְעֵי et in ingressu portarum, ib. וְתַרְעִין לא יתאחדו et portae non claudentur, Jes. 45, v. 1. Constr. תַּרְעֵי גנתא דעדן portae horti voluptatis, Ps. 24, 9. וּבְתַרְעֵי בתיא et in ostiis domuum, Ez. 33, 10. לְתַרְעֵי ירושלם portarum Jerusalem, Jer. 22, v. 19. וּכְתַרְעֵי לשכתא et sicut ostia cellarum istarum, Ez. 42, 12. Emph. וכל תַּרְעַיָּא et omnes portae, IR. 7, 5. לעברא דְתַרְעַיָּא ad latus portarum, Ez. 40, 18. Cum aff. pron. עולו בְּתַרְעוֹי ingredimini portas ejus, Psal. 100, 4. כל תַּרְעָהָא צדין omnes portae ejus vastatae sunt, Thr. 1, 4. ואדליק אשתא בְּתַרְעָהָא et accendam ignem in portis ejus, Jer. 17, 27. ויתפתחון תַּרְעָךְ et aperientur portae tuae jugiter, Jes. 60, 11. וּבְתַרְעָךְ et in portis tuis, Deut. 6, 9. בְּתַרְעַיִךְ ירושלם in portis tuis Jerusalem, Ps. 122, v. 2. תנטר פכי דְתַרְעַי custodies limina portarum mearum, Pr. 8, vers. 34. וּכְתַרְעֵיהֶן et secundum portas vel ostia earum, Ez. 42, v. 11.

תָּרָעַיָּא *janitores,* Esr. 7, 24. וְתָרָעַיָּא אלפין et janitores mille, IIR. 24, 16. Jer. 24, 1.

הַתְרִיעַ *clangere sono fracto:* מתריעין בשופרות clangunt tubis.

תְּרוּעָה *clangor fractus.* Est sicut תרם et תרומה in quibus ת servile, factum est radicale.

הַתְּרָעָה *idem.*

תַּרְעִיתָא vide in רעה.

תַּרְעָא *aestimatio, pretium, idem quod* שיעור, *mensura aequa:* ולא יסקון לך תרעא et non imponunt tibi pretium, non indicant tibi verum pretium, MT. Ps. 12.

תרף [56] הִתְרִיף *vermiculari, verminosum fieri, vermes producere, vermibus infestari:* נתרות כשהתריפו ficus aridae, quando vermiculantur; gl. התליעו, Bb. 19b.

תוֹרֶף [57] *spacium, vacuum in literis contractuum, in quibus notatur tempus contractus, personae contrahentes, res quae venit in contractum.* Antiquitus enim scribae et notarii habebant certas et communes formulas contractuum, quas munde descriptas in promptu habebant, relictis tantum spaciis, quibus nomina personarum, diem et annum, cum peteretur,

[56]) Verbum formatum ex nomine gr. θρίψ, θριπός ὁ, *vermis, qui ligna exedit.*

[57]) Gr. τροπή ης ἡ *mutatio,* quia locus, tempus et nomen mutuo accipientis *mutari* (τρεπεῖν) solent, dum formula (τύπος) semper eadem est.

inscribebant. Spacium illud, vel inscriptio et expressio personarum et temporis vocatur תורף, reliqua tota scriptura vel formula vocatur טופס vel טופס, id est, τύπος, typus, exemplar, formula, descriptum, copia. Hinc legitur in Git. c. 3. in Misna: הכותב טופסי גטין צריך שיניח מקום האיש ומקום האשה ומקום הזמן וכו׳ qui scribit exemplaria libellorum repudii, opus habet relinquere locum viri, et locum mulieris, et locum temporis: Contractus mutui, opus habet relinquere locum creditoris, locum debitoris, locum summae pecuniae, locum temporis: Contractus emptionis et venditionis, debet relinquere locum accipientis sive emptoris, locum venditoris, locum pretii, locum agri venditi, locum temporis, melioris ordinis causa. Haec ibi. Hoc privilegium scribis fuit concessum, ut tanto citius possent personas petentes expedire, et maxime peregrini non impedirentur aut detinerentur diutius. Hinc alibi legitur: אבל אחד אדוק בטופס ואחד אדוק בתורף sed si unus adhaereat exemplari, et alter adhaereat expressis substantialibus, Bm. 7b. gl. תורף גילוי של שטר מקום הלוה והמלוה והמעות והזמן טופס est שאר כל לשון השטר Toreph est spacium contractus, nempe locus mutuo accipientis, mutuo dantis, pecuniarum et temporis: Tophas autem dicitur totus reliquus sermo contractus. תורף ergo est *principale, substantiale in scriptura et contractu, quo robur et vim accipit, et sine quibus punctis reliqua forma contractus nullius usus est.* Sic, דְּתוֹרְפֵיהּ דהדין גברא quod principale sive principalis intentio, mens et sententia hujus viri esset, id est, עיקר דעתו, ut Ar. exponit. Male hoc in aliis notatur תּוּרְפֵּיהּ.

תּוֹרֶף, תּוּרְפָּה *turpitudo, pudendum, foeditas, ignominia:* ויח מדיניתא בבית בהתח וְתוּרְפַּהּ et Midianitidem (perfodit) in loco pudoris et turpitudinis, Num. 25, 8. in Jon. דחפוק מבית הַתּוּרְפָּה בעדן מולדה qui egredietur e loco turpitudinis tempore partus ejus, Deut. 28, 57. in Jon. i. e. e loco pudendo. Ap. Rab. אלא הניחו במקום התורפה והן מרקיבין מאליהן sed reponunt in loco foedo, et putrescunt per se, Sab. 115a. אם היתה מונחת במקום התורפה יניחנה במקום המוצנע si repositum fuerit in loco turpi, reponet illud in loco honesto, Thruma cap. 8. Pes. 20b. gl. תורפה est locus vilis, expositus variis accidentibus et pollutionibus: מוצנע est locus occultus, separatus ab accidentibus et foedationibus. הרואה כתם על בשרה כנגד בית התורפה טמאה ושלא כנגד בית התורפה טהורה videns maculam (sanguinis) in carne sua versus locum turpitudinis, impura est ista mulier; si non sit versus locum turpitudinis, munda est, Nid. 57b. i. e. locum pudendum mulieris. Loquitur enim de menstruatis. Alibi: כל המסתכל באצבע קטנה של אשה כאלו מסתכל במקום התורפה quicunque oculos conjicit in digitum parvum mulieris, perinde est ac si intueretur locum pudendum, Sab. 64b. In Ar. hoc legitur במקום התורף sine ה in fine. Et sic est in Ber. 24a. Elias addit, בית התורפה etiam vocari *templa, ecclesias, sacella gentilium idololatrarum, sub quibus et Christianorum templa intelligunt.* Vide et sup. in חפל.

תּוּרְפִּיתָא *turpitudo, ignominia:* ממקנותא וחורפיתא לחוֹרנוּתנא ludificationem et ignominiam viciniae nostrae, heb. לעג וקלס, Ps. 44, 14.

תרפיון *medicina, curatio.* Videtur esse ex gr. θεραπεία, Deb. rab. s. 1. B. Ar. in פה primo explicat, רפואה לכל חולי *medicina pro quovis morbo, panacea.*

תְּרָפוֹת *idola, imagines cultui sacro destinatae.* Ap. Talm. ההולכים לתרפות אסור לשאת ולתת עמהן qui peregrinantur ad idola, prohibitum est habere commercia vel mercari cum eis, As. cap. 2. in Misna. Nempe qui peregre eunt ad sacella remota, ut huic vel isti imagini preces et dona offerant. בית התרפות templum, ecclesia, in qua idola sunt. In libro עמודי f. 9b. גולה מעובדי אלילים אשר אינם מאמינים עומדים כאלמים בבית תרפותם כל שכן אנו העומדים לפני מלך מלכי המלכים הק״בה prae idololatris, qui increduli sunt, stantes ut muti in templis suis, quanto magis nos, qui stamus coram rege omnium regum, etc.

תְּרָפִים *idem. Imagines fuerunt sub specie humana, quas superstitiosi gentiles pro diis penatibus et laribus domesticis habebant, in dubiis ab eis responsa petentes.* Unde Gen. 31, 19. a paraphraste Chaldaeo Onkelo pro תרפים transfertur צלמניא *imagines.* Sic et Jon. alibi דמאין *simulachra,* Jud. 17, 5. et 18, 14. 17. 18. 20. At Gen. 31, 30. Laban ait ad Jacobum de iisdem: למה גנבת את אלהי quare furatus es deos meos? Onk. דחלתי quod idem, Jonathan, צלמי טעותי imagines deorum meorum vel dei mei, quae sc. imagines mihi pro diis fuerunt. Quod futura ex eis sciscitarentur, docet paraphrastes Jonathan Hos. 3, 4. ubi ista, ואין אפוד ותרפים transfert, ולית אפוד ומחוי et non est Ephod et oraculum, sive, Indicans futura. Quindecim locis harum imaginum Scriptura recordatur, nempe Gen. 31, 19. 34. 35. Jud. 17, 5. et 18, 14. 17. 18. 20. IS. 15, 23. et 19, 13. 16. IIR. 23, 25. Ez. 21, 21. al. 26. Hos. 3, 4. Zach. 10, 2. Quid Hebraei de his sentiant, ex sequentibus patebit. In capitulis R. Eliesaris, scriptoris antiquissimi, ubi historiam Labanis enarrat, c. 36. de his Theraphim ita legitur: ומה הן התרפים שוחטים אדם בכור ומולקין את ראשו ומולחים אותו במלח ובשמן וכותבין על ציץ זהב שם רוח טומאה ומניחין אותו תחת לשונו ונותנין אותו בקיר ומדליקין נרות לפניו ומשתחוים לו והוא מדבר עמהם . ומנין שהתרפים מדברים שנאמר כי התרפים דברו און לפיכך גנבתם רחל שלא יגידו ללבן שברח יעקב id est, quid sunt Theraphim? Mactabant hominem primogenitum, et avellebant caput ejus, et saliebant illud sale et oleo, scribebantque super laminam auream nomen spiritus cujusdam immundi, et ponebant illam sub lingua ejus. Postea posuerunt illud caput ad parietem, et incendebant lampadas coram eo, ac procubuerunt coram ipso, et sic locutum est simulachrum illud cum eis. Unde autem probatur, quod Theraphim locuta sunt? inde quod dicitur: „Theraphim loquuntur vanitatem", (Zach.

10, 2.) Propterea furata est eas Rachel, ne indicarent Labano, fugisse Jacobum. Haec ibi, quae totidem verbis repetuntur in Tanchuma, in sect. ויצא. Author hic dictus fuit Rabbi Elieser magnus, filius Hircani, qui in Gemara κατ' ἐξοχὴν vocatur R. Elieser. Uxorem habuit sororem Rabban Gamalielis secundi, qui videtur fuisse praeceptor Apostoli Pauli. Praeceptorem habuit R. Jochanan ben Zacchai, qui ex desolatione urbis ereptus, pervenit Jabhnam, et quinquennium adhuc ibi Synagogae praefuit, cui successit Rabban Gamaliel secundus, cujus ipse sororem duxerat. Hinc patet authoris hujus et libri antiquitas, et ex eo in hanc sententiam petita sunt, quae de Teraphim apud alios Hebraeos scripta reperiuntur. Et quidem Jon. paraphrastes ille Hierosolymitanus in Legem, verbo tenus fere in Chaldaeum ista reddidit, dum scribit Gen. 31, 19. ולבן אזל למגז עניה וגנבת רחל ית צלמניא דהוון נכסין גברא בוכרא והזמין רישיה ומלחין ליה במלחא ובוסמנין וכתבין קוסמין בציצא דדהבא ויהבון תחות לישניה ומקימין ליה בכותלא וממלל עמהון ואלין הנון דהוה גחין להון אבוהא i. e. et Laban iverat ad tondendum oves, interea furata fuit Rachel imagines. Nam fuerunt mactantes virum primogenitum, cujus avellebant caput, et saliebant sale et aromatibus, scribebantque divinationes in laminam auream, quam posuerunt sub lingua ejus, et erigebant ad parietem, et tunc loquebatur cum eis. Hae fuerunt (imagines) istae, coram quibus procubuerat pater ejus. R. Sal. in Comm. IIR. 23, 24. תרפים צלמים שמדברים על ידי כשפים והעושה אותן צריך לכוין שעה אחת ושנה אחת ראויה לכך i. e. Theraphim fuerunt imagines, quae loquebantur per artes magicas. Qui faciebat eas, opus habebat respicere horam certam et annum certum, convenientem ad id. Et Ez. 21, 21. ad hanc vocem: הוא צלם המדבר במכשפות ויש שעה מכונת שאם עשהו באותה שעה יש בו דבור לעולם i. e. theraphim est imago loquens per artem magicam, estque hora certa disposita, qua si confecerit eam, est in ea sermo perpetuus. Idem Hos. 3, 4. תרפים הם צלמים הנעשים בכוון שעה אחת העשויה לכך ומדברים מאיליהם ומגידין נעלמות וכן ת"י ולית אפוד ומחוי theraphim sunt imagines factae certa intentione horae alicujus ad id dispositae, et sic loquuntur ex seipsis et annunciant occulta: inde et Jon. interpretatus est illud „et non est Ephod“, neque indicans, scil. futura vel occulta. R. David in Comm. IS. 19, 13. scribit: התרפים יש מפרשים כי הם ע"ז כמו התרפים אשר ללבן שגנבתם רחל ולבן עובד ע"ז היה כמו שאמר לה למה גנבת את אלהי וחלילה חלילה שהיה בבית דוד ע"ז. ויש אומרים שהוא כלי הנחשת העשוי לדעת חלקי השעות ויראו בהם העתידות במשפט המזלות וזה יתכן בדבר לבן אבל בדבר מיכל הוא קשה לפרש למה שמה אותם במטה מקום דוד ואותו הכלי אינו בתכונה הזאת i. e. theraphim quidam interpretes volunt esse idola, sicut fuerunt theraphim Labanis, quae furata fuit Rachel. Laban fuit idololatra, juxta id quod dixit ad eam: Quare furata es deos meos? absit, absit, quod fuerit in domo Davidis idolum. Quidam dicunt fuisse instrumentum aereum, eo factum, ut viderentur in eo partes horarum, simul etiam futura beneficio astrorum. Id possit convenire negotio Labanis, sed in negotio Micholis grave est explicare, quare posuerit ea in lecto, in loco Davidis, cum istud instrumentum plane non fuerit ad hanc dispositionem accomodatum. Idem IIR. 23, v. 24. התרפים הם צלמים עשוים לדעת עתידות, theraphim sunt imagines ad cognoscendum ex eis futura. Sapiens R. Abraham Aben Esra in Commentariis Gen. 31. notat: יש אומרים שהוא כלי נחשת העשוי לדעת חלקי השעות. ואחרים אמרו כי יש כח בחכמי המזלות לעשות צורה בשעות ידועות ותדבר הצורה. והעד שלהם כי התרפים דברו און ופירוש הפסוק אינו כן. והקרוב אלי שהתרפים הם על צורת בני אדם היא עשויה לקבל כח העליונים ולא אוכל לפרש והעד שהתרפים כן התרפים ששמה מיכל בת שאול במטה עד שחשבו שומרי הבית שהם דוד וכו׳, quidam dicunt, theraphim fuisse instrumentum aereum, factum ut cognoscerentur partes horarum. Alii dicunt, esse virtutem in peritis astrorum, facere imaginem horis notis, ut loquatur ista imago. Testis ipsis est locus iste: „Nam theraphim loquuntur vanitatem“ (Zach. 10, 2.). At sensus istius loci talis non est. Verisimile apud me est, theraphim habuisse formam humanam, ita factam, ut recipere posset virtutem superiorum, quod tamen ego explicare nequeo. Cujus rei testimonium est, quod theraphim, quae posuit Michol filia Saulis in lecto, tales fuerint, ut putarint custodes domus, ea fuisse ipsum Davidem. Versus autem iste, qui ait „non erit Ephod neque theraphim“ (Hos. 3, 4.) duas habet interpretationes. Prima est, quod dicit: Non erit rex vel princeps in Israele. Nam Deus non elegit regem nisi ex familia Davidis, idcirco dicit in versu sequenti „et quaerent Dominum Deum suum, et David regem suum“. Sequitur in Hosea „non erit sacrificium vel statua“, sc. ad idololatriam. Neque erit Ephod, nempe quia cultores Bahal faciebant ephod simile ephodo Mosis, idcirco dicit, אפוד et non האפוד, ut ibi, הגישה האפוד, (IS. 23, 9.). Et „אפוד ephod inciderat in manum ejus“, (ibid. v. 7.) non est intelligendum de Ephod, quod fecerat Moses, ut suo loco explicabo rationibus firmissimis, si placuerit Deo. Interpretatio secunda est, quod culturi non essent Deum, neque idola. Laban autem vocavit theraphim אלהיו Deos suos. Quidam dicunt, Rachelem furatam fuisse ea, ut aboleret idola a patre suo. Quod si est, quare abduxit ea secum, et non potius occultavit ea in via? Verisimile est, Labanem patrem ejus fuisse peritum astrorum, eamque veritam, ne pater inspiceret astra, cognosceretque quonam fugerint. Hactenus Aben Esra. Rabbi Levi ben Gersom in similem pene sententiam scribit in Comm. in Gen. inquiens: התרפים הם על צורת אדם כמו שנראה במיכל בת שאול היא צורה נעשית בשעות ידועות יתעורר בה הכח הדמיוני אשר לקוסם וישמע כאלו קול נמוך מדבר אליו בענין העתידות אשר תשוטט בהם מחשבתו לא שזאת הצורה

חרבר כי זה בלתי אפשר כי הדבור לא יהיה בזולת כליו אשר שם השם ית' בטבע, theraphim sunt imagines forma humana, ut videre est in Michole filia Saulis, fuitque ista forma facta horis certis notis apud ipsos, qua excitaretur facultas imaginatrix divinantis, audiretque quasi vocem submissam loquentem ad se de rebus futuris, quibus occupata fuit cogitatio ejus, non autem quod ista figura seu imago loqueretur, quod fuit impossibile, cum sermo non possit fieri nisi per organa, quae Deus in natura posuit. Vide etiam eundem authorem IS. 19, 13. ubi paulo concisius et obscurius haec proponit. Similia scribit R. Moses ben Maim. ad Gen. 31, 19. Rabbi Bechai in Gen. adducit sententiam Ramban, id est R. Mosis ben Nachman, inquiens: דעת הרמ"בן בתרפים כי הי' כלים לקבל השעות ויקסמו לדעת העתידות i. e. sententia Ramban de Teraphim est, quod fuerint instrumenta ad cognoscendum horas, et utebantur eo ad divinationem ut scirent futura. De Etymologia haec ab Hebraeis afferuntur. In Zohar in Gen. col. 376. legitur: א"ר יוסי מאן תרפים אלא ע"ז הוה ואמאי אקרי תרפים בגין גנאי הוה כמה דתנינן במקום התורף dixit R. Jose: Quid fuerunt Theraphim? idolum fuerunt. Quare autem nominatum fuit תרפים? propter ignominiam, juxta id ubi discimus, במקום התורף id est, in loco turpitudinis, vel pudoris aut ignominiae. His verbis vult, תְּרָפִים dicta esse a nomine תּוֹרֶף vel תּוֹרְפָה quod turpitudinem et ignominiam significat, ut supra positum. Et mox ibidem: א' רבי יהודה לא אתעבידו אלא בשעתי ידיען ואמאי אקרי תרפים בגין דבטשי וארפי ידא כד"א ועתה הרף ידך i. e., dixit R. Jehuda, Theraphim non fuerunt facta nisi horis certis et notis. Quare autem dicuntur Theraphim? quia deprimunt et remissas faciunt manus hominum, juxta id quod dicitur: Et nunc הרף remitte manum tuam, (IIS. 24, 16.). Hic R. Jehuda voluit תרפים esse a radice רפה, quia avocant cultores suos a laboribus suis, et remissas reddunt manus ipsorum. In Tanchuma in s. ויצא prior etymologia confirmatur his verbis: ולמה נקראו תרפים לפי שהן מעשה תורף מעשה טומאה quare vocantur Theraphim? propterea quod sunt opus turpitudinis et opus foeditatis. Ad alteram accedit R. Bechai, inquiens: ומלת תרפים נגזרת מלשון נרפים ויקרא להם רפים לרמוז עליהם כי דבריהם כמו נבואה רפה vocabulum תרפים deductum est a locutione נרפים (i. e. a radice רפה, laxum remissum esse) et vocat ea תְּרָפִים quasi רָפִים (laxa, remissa, infirma) ad indicandum, quod verba ipsorum sunt quasi נבואה רפה prophetia laxa, inanis et vana.

תִּרְפְּתָא [58] *punctura, caesura.* תרפתא דסיכורי punctura scalpelli chirurgici, Ketub. 39b.

תרץ תְּרֵץ תְּרַץ [59] *dirigere, rectum facere vel agnoscere, aptare.* Quandoque punctatur ex Kal, quandoque ex Pahel, in qua forma Rabbinis maxime usitatum est. Respondet heb. ישר et rarius in Onkelo et Jonathane, saepius in posterioribus paraphrastis Jobo, Psalmis et Proverbiis. Praet. תְּרֵיץ vide ad Futurum. כלהון תְּרֵצִית: omnia ista recta agnovi, heb. ישרתי, Ps. 119, 128. Fut. והוא יְתָרֵץ שבילך et ipse diriget, rectas faciet vias tuas, Pr. 3, 6. Id in Venetis legitur תְּרֵיץ, sed cum in heb. sit יְיַשֵּׁר, recte quoque in Tg. per Fut. legitur, maxime cum et sensus sic postulet: יְתָרֵיץ לבני נשא diriget se ad filios hominum, Job. 33, 27. תְּתָרֵץ ארחתיה diriget vias ejus, Pr. 11, 6. Ap. Rab. in Pael, תָּרֵץ est, *solvere, explicare quaestionem dubiam aut objectionem contrariam:* מְתָרֵץ ,תָּרְצָן *respondens, solvens objectionem.* תֵּירוּץ *solutio, explicatio, responsio ad argumentum objectum.*

תְּרִיץ *rectus, integer, syncerus:* בארעא תריץ in terra recta, Ps. 143, 10. גברא שלים וּתְרִיץ vir perfectus et rectus, heb. תם וישר, Job. 1, 1. תְּרִיצָא ותקין rectus et syncerus, ib. 23, 7. Pl. ומקלקל פתגמין תְּרִיצִין et corrumpit verba recta, hebr. דברי צדיקים verba justorum, Exo. 23, 8. וְלִתְרִיצִין בלבבהון et rectis in animo suo, Ps. 125, 4. חמון תְּרִיצַיָּא videbunt recti, ib. 107, 42. ברזהון דִּתְרִיצַיָּא in secreto rectorum, ib. 111, 1. לִתְרִיצַיָּא rectis, 112, 4. בשבילי תְּרִיצֵי in viis rectis, Prov. 4, 11. דִּתְרִיצֵי עמדין בארעא quod recti consistunt in terra, ibid. 2, 21. Constr. תְּרִיצֵי לבא recti corde, Ps. 7, 11. וְלִתְרִיצֵי לבא חדוא et rectis corde laetitia, ib. 97, 11. Fem. ארחיה דסכלא תְּרִיצָא via stulti recta est in oculis ejus, Pr. 12, 15. חוטרא תְּרִיצְתָא virga recta, Ps. 45, 7. Pl. אנא תְּרִיצָן אדון ego quae recta sunt judicabo, ib. 75, v. 3. ארחתא תְּרִיצָתָא vias rectas, Pr. 2, 13. בִּתְרִיצָתָא in rectitudinibus, heb. במישרים, Ps. 9, 9.

תֵּירוּצָא *rectitudo rectum, integritas, aequitas:* בקושטא ותירוצא in veritate et rectitudine, Ps. 111, 8. ועמיא בְּתֵירוּצְתָא et populos in rectitudine, ibid. 98, v. 9.

תְּרִיצוּת *idem:* תריצות לבני rectitudo cordis mei, Job. 33, 3. תְּרִיצוּת מהלך in rectitudine, recte ambulat, pro בִּתְרִיצוּת, Pr. 15, 21. תהוין חמין תְּרִיצוּתָא erunt videntes rectitudinem, Ps. 17, 2. ודינא וּתְרִיצוּתָא et judicium et rectitudinem, Pr. 1, 3. וּבִתְרִיצוּתָא et in rectitudine, IR. 9, 4. תְּרִיצוּתֵיהּ rectitudinem ejus, Job. 33, 23.

תְּרִיצָא *idem:* רגלי קם בִּתְרִיצָא pes meus stat in recto, heb. במישור, Ps. 26, 12. וחמי תְּרִצְתָא et vide rectum, ib. 37, 37. Hinc possit legi, חוטרא דִתְרִצְתָא virga rectitudinis, 45, 7. ubi ד deest in libris, unde et adjectivum esse possit, recta.

תְּרִיצָאִית *recte:* ומהלך תריצאית et circumambulat recte, Pr. 23, 31. Forma Syra.

תרק תּוּרְקִין. Vox Eliae incognita, nec in Ar. adducta. Legitur Prov. 7, 6. in Venetis et Regiis. Substituimus pro ea חרכין, quod et sensu ac forma satis quadrat.

תירקי *genus vestimentorum pretiosorum:* מלובשין

[58]) Notio in *lacerando* gr. δρύπτω.

[59]) Facere ut res *benevole* (רצה) accipiatur.

חירקי והב induti vestimentis aureis, gl. בגדי מלכות הן *vestimenta regia sunt*, TH. Chag. cap. 2.

תַּרְקִי *Turcia*, ut putat Elias, Gen. 10, 2. in TgH. Br. s. 44.

תַּרְקַב, תַּרְקָבָה *mensura trium saborum*[60] *sive dimidii Sea, juxta R. Salomon*; *modius*: שקול תרקבה דדינרי accipe modium pecuniae, As. 18a. תרקבא דדינרי עיילא ליה modium denariorum sive pecuniarum afferebat ipsa ei, Joma 18a. ולא מקדשין בפחות מתרקבא דדינרי non desponsant uxorem pauciori pecunia quam tribus seis sive satis denariorum, Kid. 11a. Alii volunt esse *duos cabos*, quasi תרי קבין. Sed R. Sal. glossa constans est, quod sit תרי וקב duo cabi et unus, i. e. tres cabi, qui faciunt Sea: שותה תרקב bibit modium, Br. s. 15. Gl. תרקב est *sexagesima pars Cori*. Corus habet triginta seas, et dimidia sea est sexagesima Cori.

תַּרְקְלִין *triclinium*, Vajikra rab. sect. 16.

תַּרְקוּשׁ *vasis genus*[61]. Citatur in Ar. ex Toseph. Sab. c. 1.

תרד תַּרְדָא. Sic scribitur et citatur in Ar. ex Gem. in qua hodie legitur חרדא. Vide illic.

תַּרְתֵּיסַר, תַּרְתֵּיסְרֵי *duodecim*: compositum ex תרתן *duo* et עֲסַר *decem*. תַּרְתֵּיסְרֵי שנין duodecim annis, heb. שתים עשרה, Gen. 14, 4. TgH.

תַּרְתָּק *asinus*. Sic, העוים Hivvaei populi vocabant חמור asinum, et canem vocarunt נבחן latrantem: Sanh. 63b.

תשב תּוֹשָׁב, תֶּשֶׁב *urbis nomen*, *Eliae prophetae patria*, cujus mentionem facit Chaldaeus paraphrastes, IR. 7, 1. ואמר אליהו דְמִתּוֹשָׁב et dixit Elias qui fuit ex urbe Toschabh.

תִּשְׁבִּי *Thisbites, ex urbe Thisbi oriundus*: unde heb. ויאמר אליהו התשבי et dixit Elias Thisbites, IR. 17, 1. Haec forma esset absoluta תֶּשֶׁב, at a forma Chaldaica diceretur תֻּשְׁבִּי Toschbites. Haec vox in numeris valet 712. unde Elias Levita Germanus Lexicon suum parvum Rabbinicum vocat תשבי, quia in eo explicat 712. voces Rabbinicas. Eo autem nomine potissimum ad id significandum usus est, quia fuit cognomen Eliae prophetae, et sic suo quoque nomini pulchre convenire judicavit. תי"קו vide in Abbreviaturis et supra in Rad. תיק.

תשע תְּשַׁע *novem*: תשע אמין אורכה novem cubiti erat longitudo ejus, Deut. 3, 11. תשע מאה nongenti, Gen. 5, 5. Hoc fem. Masculinum, ut hebr. חמשין ותשעה אלפין quinquaginta et novem millia, Num. 1, 23. Adjective, בִּתְשְׁעָא לירחא in nono (die) mensis, IIR. 25, 3.

תִּשְׁעִין *nonaginta*: והוה אנוש תשעין שנין et fuit Enosch nonaginta annorum, Gen. 5, 9.

תְּשִׁיעַי, תְּשִׁיעָאָה *nonus*: ביומא תשיעאה in die nono, Num. 1, 60: לִתְשִׁיעָאָה ad nonum, Hag. 2, 18. Femin. עד שתא תְּשִׁיעֵיתָא usque ad annum nonum, Lev. 25, 22.

תשר תִּשְׁרִי *September, mensis septimus ratione anni ecclesiastici Hebraeorum, qui incepit a mense* ניסן i. e. *Martio, ex institutione Mosis* (Exo. 12, 1.) At ratione anni politici fuit, et est etiamnum hodie, Hebraeis mensis primus, incipiens a novilunio Septembris. Hinc in TgH. בשנת שית מאה שנין לחיי נח בירחא תנינא הוא ירח מרחשון דעד כדון לא הוו מחמנן ירחיא אלהן מתשרי דהוא ריש שתא לשכלול עלמא i. e. in anno sexcentorum annorum vitae Noach, in mense secundo, qui est mensis Marchesvan, i. e. October: nam hactenus non fuerunt numerati menses nisi a Tisri, id est, Septembri, qui est principium anni a perfectione mundi, Gen. 7, 11. Ergo annus communis et politicus a creatione mundi fuit a mense Septembri, non ab aequinoctio autumnali, ut quidam scribunt, sed ab ipso novilunio mensis Septembris, aequinoctio proximo. In jure Hebraeorum Talmudico expressa est de eo Traditio: באחד בתשרי ראש השנה לשנים לשמיטין וליובלות לנטיעה ולירקות primo die mensis Tisri est principium anni juxta annos computando, et anni dimissionis terrae, et anni Jubilaei, anni plantationis et olerum, Rh. c. 1. ab initio. Anni computabantur a creatione mundi. „Anni dimissionis terrae" ut sc. sciretur annus septimus, quando terra et agri quiescebant. „Plantationis" ut tres primi anni computarentur pro fructibus praeputiatis, id est, pollutis et illicitis. „Jubilaei", sc. anni quinquagesimi, qui habebat sua privilegia: „Olerum", propter decimas et oblationes inde conferendas. Quod annus a novilunia invenienda, docent ipsorum ספרי עברונות Libri computationum et calendaria. Duravit ista computatio a mense Septembri, usque ad datam Legem per Mosen, quando Moses instituit, ut anni sacri et ecclesiastici initium deinceps esset a mense Martio, in memoriam exitus ex Aegypto. Sic autem ait Moses: Mensis hic erit vobis principium mensium, primus ipse sit vobis pro mensibus anni, Exo. 12, 1. Hunc ita transfert Jonathan: ירחא הדין לכון למקבעיה ריש ירחיא ומניה תשרון למטני חגיא חמניא ותקופתא קדמאי הוא לכון למנין ירחי שתא i. e. mensis hic vobis erit, ut figatis cum principium mensium, et ab eo incipietis numerare festa, solennitates et solstitia cum aequinoctiis: primus erit vobis in numero mensium anni. Mensis iste cap. 13. 4. אביב quasi mensis spicarum vocatur, quod hordeum legitur fuisse spicatum, Exo. 9. Postea dictus fuit iste mensis ניסן, a novilunio Martii incipiens. Quia ergo hic novum initium supputandi menses praecipitur, indicio est, fuisse antea aliud initium, quod a Tisri esse, universa natio Hebraea docet. R. Sal. ad locum Exodi glossa est: החדש הזה. הראהו לבנה בחדושה ואמר לו כשהירח מתחדש יהיה לך ראש חדש וכו' i. e. mensis hic: monstravit ipsi lunam in innovatione sua, dixitque ipsi: Quando luna haec innovatur, erit tibi principium mensis. Scriptura

[60]) τρίχαβος scilicet.

[61]) *Pharetra* quidem, pers. تَرکَش. Syriace haec vox, praefixo ק, קטירקא sonat.

non egreditur ex literali sensu suo. De mense Nisan, id est, Martio, dixit ipsi: Hic erit principium juxta ordinem numeri mensium, ut איר sive Aprilis sit secundus, סיון sive Majus, tertius, etc. Mensem Septembrem fuisse mensem anni primum, docet alibi Targum, ubi ait: ואתכנשו לות מלכא שלמה כל אנש ישראל בירחא דעתיקיא דקרן ליה ירחא קדמאה בחגא וכען הוא ירחא שביעאה et congregati sunt ad regem Salomonem omnes viri Israelitae in mense robustorum (quem vocant mensem primum) in ipso festo, nunc autem est mensis septimus, IR. 8, 2. Mensis robustorum, Hebraice vocatur ירח האתנים eadem appellatione, propter fruges et fructus omnes, qui eo mense colliguntur, et quae sunt robur et fulcimentum vitae humanae. Hunc paraphrastes dicit fuisse olim vocatum mensem primum, quo scil. annus initium habebat. At ratione nova, quam Moses instituit (Exod. 12.) fuit mensis septimus, facto initio a Martio. Hinc R. David scribit ad locum hunc: Ante Tempus quo egressi sunt Israelitae ex Aegypto, fuit Tisri, id est, September, mensis primus, nam in mense Tisri fuit creatus mundus. Postquam vero egressi fuerunt Israelitae ex Aegypto in mense Nisan, id est, Martio, ipse factus est initium mensium, et Tisri est ab eo septimus. An autem mundus in mense Tisri creatus sit? de eo dissentiunt, ut legitur in Rh. f. 10b. ר׳ אליעזר אומר בתשרי נברא העולם בתשרי נולדו אבות בתשרי מתו אבות וכו׳ Rabbi Elieser dixit: In mense Tisri creatus est mundus: in Tisri nati sunt patriarchae: in Tisri mortui sunt patriarchae, etc. ר׳ יהושע אומר בניסן נברא העולם בניסן נולדו אבות וכו׳ Rabbi Jehosua dixit: In Nisan sive Martio creatus est mundus: in Martio nati sunt patriarchae, etc. Unde probatur, quod in Septembri creatus est mundus? inde ubi dicitur: Et dixit Deus, producat terra gramen et herbam proferentem semen et arbores fructiferas, (Gen. 1.) Quis est mensis iste, in quo terra producit gramina, et arbores plenas fructibus? iste est mensis Tisri, nam istud tempus est tempus pluviosum, unde omnia progerminant, sicut dictum est: Et ascendit vapor ex terra, (Gen. 2.) Unde est, quod in Nisan sive Martio creatus est mundus? inde ubi dicitur: Et producat terra gramen, herbam proferentem semen, et arbores facientes fructus, (Gen. 1, 12.) Quis est iste mensis, quando terra est plena gramine et arbor profert fructus? iste est mensis Nisan sive Martius. Nam istud tempus est tempus bestiarum et animantium et volucrum, quae tunc invicem connubia agitant, etc. Haec ibi. Sic Mensem secundum, Gen. 7, 11. idem R. Elieser definivit mensem Octobrem, et R. Jehosua mensem Aprilem. Vide latius dicto loco in Talm. 11. et Br. s. 22. In Tg. etiam ulterior hujus mensis mentio fit; veluti, וביומא דכפוריא די הוא בעסרא יומין בתשרי et in die expiationum, qui est decimo die in mense Tisri, Thr. 1, 4. Pro hebraeo בחדש השביעי in mense septimo, (Lev. 23, 24.) Jon. transfert, בתשרי דהוא ירחא שביעאה in mense Tisri, qui est mensis septimus, i. e. September: תקעו בירחא דתשרי שופרא clangite in mense Tisri buccina, Psal. 81, 4. nempe juxta praeceptum (Lev. 23, 24.) „erit vobis memoriale clangoris". בתשרי לא על מן בגלל דמשתבקין חוביהון דישראל in Tisri non, propterea quod remittuntur in eo peccata Israelitarum, Esth. 3, 7. in sec. Tg. In Ar. affertur etymologia, sic dictum mensem תשרי, propterea שתשרי ותשבוק לחוביהון quod Deus dissoluturus et remissurus esset (in eo mense) peccata ipsorum, scil. quia in decimo ejus die instituit festum expiationis peccatorum omnium. Sic radix ejus est שרה.

תְּשַׁשׁ *debilitari, infirmari, languere.* Ap. Rab. ad illud, ואם ככה את עשה לי si sic facturus es mihi, (Num. 11, 15.) ubi אַתְּ forma fem. loquitur Moses de Deo: שתשש כחו של משה כנקבה כשהראהו הק״בה הפורענות שהוא עתיד להביא עליהם על זאת אמר לפניו אם כן הרגני תחלה infirmatae fuerunt vires Mosis tamquam feminae quando ostendit Deus ipsi poenas, quas adducturus erat super ipsos, de quo coram ipso dixit: Si sic, occide me primum. Meminit R. Sal. מפני המלחמות אשר נלחם תשש כחו propter bella quae gessit, debilitata fuit in eo virtus ejus, R. David IR. 1. in princ. Ithpeh. Praet. מִדְּאִתְּתַשׁ חֵילָא מִן קֳדָם יְיָ eo quod debilitata est virtus Domini, Deut. 9, 28. in Jon. Possit id etiam esse a תוש ex forma quiescentium secunda. Ex altera hujus Conjugationis forma est illud, quod legitur in Regiis, ארום אֲתוֹשְׁשִׁנוּן nam infirmabo eos, vel vires ipsorum contundam, Ps. 118, 10. 11. 12. pro heb. כי אמילם nam exscindam eos: Sic Elias in Methurgeman scribit, se in multis libris invenisse. Ipse autem citat in rad. נחש, juxta Venetam lectionem אֲתוֹשְׁשִׁנּוּן, quod debet legi אֲתַשְׁשִׁנּוּן nam in illis Cholem ultimae syllabae solet corripi ante affixa in Scheva. Male etiam in Regiis est אֲתוֹשְׁשִׁנּוּן pro אתו׳ ex forma activa Pahel, ut recte in Elia scribitur.

תְּשִׁישׁוּת *debilitas, infirmitas:* ap. Rab. זהו סבת החולי ותשישות הכח illud causa morbi est et debilitatis virium.

תְּשׁוּת, תְּשׁוּת *idem:* ואזלו בִתְשׁוּת כוחא ולא הוה להון חילא למערוק et abiverunt cum debilitate virium, nec fuit illis robur ad fugiendum, Thr. 1, 6.

תְּשׁוּשִׁים *debilitati, prostrati:* תשושי כח prostrati viribus.

* תְּתָאֵי תח vide in תחת.

תתב תּוֹתְבָא, תּוֹתַב [58] *vestimentum, vestis:* היא חלוק תּוֹתְבֵיהּ illud est indusium vestimenti ejus, quod haeret cuti ejus, hebr. היא שמלתו לערו, Exod. 22, 26. Jon. Ap. Talm. in communi adagio legitur; במתא שמאי בלא מתא תותבאי in urbe mea nomen meum, in non-urbe mea, vestimentum meum, scil.

[58]) Convenit cum ar. ثَوْب, mutatis labialibus ו et ב. Vide lexica arabica.

mihi honori est, Sab. 145b. In patria solum honestum nomen debet honorem alicui conciliare, sine externo luxu in vestitu aut aliis externis, at in loco peregrino, ubi quis ignotus est, externis etiam subsidiis, in vestitu honorifico, liberalitate et aliis opus est, quae dignitatem, honorem et magnificentiam, non solum concilient, sed etiam augeant: תותבי דבי מכסי אשה vestimenta, tegumenta pudendorum mulieris, Ketub. 67b.

תתר תּוֹתְּרִין *copulae, ligamina, vincula quibus bini pedes equorum colligantur, ne aufugiant.* Haec alias vocantur etiam לבובין, unde in Gem. ad illud Mischnae, זכרים יוצאים לבובים arietes egrediuntur copulati vel colligati copulis: מאי לבובין אמר רב הונא תותרי quid est לבובין? dixit Raf Huna, idem quod תותרי. Gl. R. Sal. קו"פלא שמחברים אותו בקשר שנים שנים שלא יברחו *copula qua conjungunt in ligam bina, ne fugiant*, Sab. 53b.

תותרין *flocci lanae stercore infecti, qui post loturam ovium a pastoribus evelluntur, de quibus controversia ob id movetur ab heris ovium:* unde, כי פליגי בנסיובי ותותרי sed disceptant de sero lactis et floccis lanae evulsis, Bm. 68b. R. Sal. vult esse a נתר *effluere, decidere*, quod est pro hebr. נשר. Sic notandum esset cum Dagesch תּוּתְּרִין.

תּוֹתְרְנִית *obstructae naris mulier, quae odorari non potest*, Bb. 146a.

תִּיתּוּרָא *pons latus ex multis asseribus:* אי איכא תיתורא ממטינן ואי איכא נסלא לא ממטינן si adfuerit pons latus, transitum damus, si vero ponticulus ex assere uno, non damus transitum, Bb. f. 21a. מטא תיתורא pervenit in pontem, Ned. 41a. תיתורא דתפלין הלכה למשה מסיני pons lori-precum traditio est Mosis de monte Sinai, Men. 35a. In loro isto precum (Tephillin vocant) est capsula lata ex corio, distincta in cellulas, quibus inclusa sunt loca quaedam Sacrae Scripturae, et intersunt quatuor latitudines, quarum quaeque refert ponticulum sive asserem super fossam, unde vocatur Pons. De Tephillin vide in פלל.

Abbreviaturae literae ת.

ת"א: תרגום אחר *Targum aliud.* Targum, id est, translatio, paraphrasis Chaldaica.

2. תרגום אונקלוס *Targum Onkelosii* vel Onkeli. Sic accipitur in R. Sal. Exod. 38, 4. Pro תרגום dicitur et תִּרְגֵּם transfert, interpretatur. Quinque libros Mosis tantum hic auctor in linguam Chaldaicam transtulit. Fertur fuisse filius sororis Titi Vespasiani, et ad Judaismum conversus, dictus fuit אונקלוס הגר *Onkelos proselytus.* Ita scribit auctor libri Juchasin, fol. 52. sed non satis clarum et verum est. Vixit tempore Christi, et antea diximus, eum justa fecisse Rabban Gamalieli seni, apostoli Pauli praeceptori, qui octodecim annis ante vastatam urbem obiit. An hic Onkelus excidium illud viderit, incertum est. Cum servilibus literis, ב"תא, ש"תא.

תא"ם: תהלים, איוב, משלי *Psalmi, Job, Proverbia.* Apud Masorethas; sed communius transpositis literis vocantur אמ"ת, ut suo loco dictum.

ת"ב: תשעה באב *nonus dies mensis Af*, id est, Julii. Hoc die vehementer lugent, jejunant, discalceati incedunt, preces dicunt, et sacra peragunt, quia Templum secundum hoc ipso die vastatum.

ת"בכ כ"בנ: תפלה בלא כונה כגוף בלא נשמה *precatio sine intentione, est sicut corpus sine anima.* Parietibus synagogarum inscribi solet, etsi nullibi minus intentionis sit, quam in ipsorum precibus.

ת"ג: תנועה גדולה *motio magna*, id est, vocalis longa. Gram.

2. תקיעה גדולה *clangor magnus.* In Minhagim et ritualibus libris usurpatur, ubi modus clangendi in festo novi anni describitur.

ת"ה: תקומת vel תחית המתים *resurrectio aut revificatio mortuorum.*

2. תפלת הדרך *precatio viae*, id est, iter facientium.

ת"ו. Apud Chronologes ת est תחלת Principium: et ו est Sex, nempe principium horae sextae, et initium perpetuum Tekuphae, sive aequinoctii verni, mense Nisan sive Martio.

תו"בב: תבנה ותתכונן במהרה בימינו *aedificetur et erigatur cito in diebus nostris*, scil. Jerusalem, urbs sancta. Subjectum legitur aliquoties nomini צבי quo Jerusalem intelligitur, sive simpliciter, sive abbreviate, pro צבי פאר תפארתנו vel תפארתו, quomodo terra Israelis adpellatur ארץ צבי, (Dan. 8, 9. et 11, 16. Ez. 20, 6. Ps. 48, 3.)

תוש"לבע: תם ונשלם שבח לאל בורא עולם *absolutum et perfectum est: laus sit Deo creatori mundi.* Fini librorum adponi solet. Aliquando plenius scribitur, תונש"לבע.

ת"ח: תלמיד חכם *discipulus sapientis*, sapientiae studiosus, philosophus, sapiens: plur. תלמידי חכמים. Apud priscos Hebraeos usitatum fuit, se non sapientes, sed discipulos sapientum adpellare. Hodie nulli tituli sufficiunt, quibus suam sapientiam gloriosissime satis proclament. Vide supra in litera כ.

2. תא חזי *veni, vide.* In Zohar frequens, quando lectorem ad ocularem quodammodo demonstrationem revocant. (In libro μυστηριώδη Aqoc. 6, 1. Similis plane occurrit locutio: ἔρχου καὶ βλέπε, veni et vide.)

ת"י: תרגום ירושלמי *Targum Jeruschalmi*, sive Hierosolymitanum. Raro id denotat, sed integre scribi solet תרגום ירושלמי differentiae causa. Sic usurpatum in Aruch in voce מרגל et in ממן secundo, a scribis potius, quam

ib auctore. Praecedunt literae serviles ו et כ, ut, ו"תי, tem כ"תי et sic, etc.

תי"בע: תרגם יונתן בן עזיאל *interpretatur Jonathan, F. Uzielis*. Vide י"ה.

תיו"בקא: תשבי יבא ויגיד בפיו הירדן אמתי *Thisbi veniet, et indicabit ore suo solutionem veram.* In praefectione libri יסד דעת. Idem cum sequenti תי"קו.

תי"קו: תשבי יתרץ קשיות ובעיות *Tischbi solvet objectiones et quaestiones.* In Talmud frequentissimum, quando occurrit quaestio vel obiectio difficillima, quam explicare nequeunt. Tunc ad Tischbi, id est, Eliam prophetam reducem, ejus solutionem rejiciunt. Elias autem sic vocatur IR. 17, 1. Sic R. David Ez. 42. ab initio de structura nova ista dicit: Dico ego, quod textum hunc עתיד אליהו לפרשה explicaturus est aliquando Elias.

ת"כ: תורת כהנים *lex sacerdotum.* Libri antiquissimi nomen est, agens de ritibus et juribus sacerdotum ex libro tertio Mosis. Alias etiam simpliciter ספרא adpellatur, et conscriptus est circa annum Christi centesimum. Inde frequens apud Talmudicos תניא ב"הכ traditio est in Toras cohanim. Vocatur liber tertius Mosis תורת כוהנים: ut, מנשה היה שונה חמשים וחמשה פנים בתורת כהנים Menasse quinquaginta quinque modis explicavit librum tertium Mosis, Sanh. 103b.

ת"ל: תלמוד לומר *Doctrina est dicere, doctrina textus, vox haec vult dicere.* Talmudici et Rabbini utuntur, quando aliquid, notanter vel generaliter dictum, latiori vel specialiori doctrina explicant: ut, על כן יעזב איש idcirco relinquet vir patrem suum, etc. (Gen. 2, 24.) איש מה תלמוד לומר „*isch*“ quae doctrina est ad dicendum? quid me docet vocabulum Isch? איש ולא אשה Isch vir, et non mulier, ait.

2. ההלה לאל *laus Deo.* Aliquando additur ח in fine, pro חי vivo.

3. תרי לשני *duae significationes.* Apud Masorethas, quando vocabulum aliquod duo significata diversa habere notant. Cum servili ב"תל in duplici significatio.

4. תרצה לידע *volueris scire.* In libro astronomico עברונות saepe occurrit: vel, תרצה לחשוב volueris supputare.

ת"לח. In praecedenti explicatum.

ת"ם: תבורך מנשים *benedicta sis prae mulieribus*, scil. aliis, id est, omnium aliarum mulierum benedictissima, ex Judic. V. 24. Nomini mulieris viventis subjici solet, quando in epistolis salus ipsi adscribitur. Vide etiam סב"ת.

תמ"כ: תהי מנוחתו כבוד *sit requies ejus gloriosa.* De piis defunctis sic loquuntur.

תמכ"עוכי: תהא מיתתו כפרה עליו ועל כל ישראל *sit mors ejus propitiatio pro ipso et pro universo Israele.* Sic loquuntur de reo ad mortem condemnato, ut ejus morte delictum expietur, et alii exemplum capiant et sibi caveant. Misera consolatio.

תנ"בעא: תהי נפשו בגן עדן אמן *sit anima ejus in paradiso, amen.* Pro נפשו communius dicunt מנוחתו requies ejus. De defunctis.

תנ"ה: תניא נמי הכי *doctrina, traditio etiam talis est.* Talm.

תנ"ך: תורה, נביאים, כתובים *Lex, Prophetae, Hagiographa*, tres partes totius sacrae Scripturae veteris Testamenti. Apud Masorethas in usu est, ut Deut. 21, 23.

תנצב"ה: תהי נפשו צרורה בצרור החיים *sit anima ejus ligata in fasciculo viventium*, ex IS. 25, 29. de defunctis.

ת"ס: תקון סופרים *correctio, aptatio Scribarum.* Octodecim loca biblica sunt, quae dicuntur Scribae correxisse, et enumerantur in principio libri Numerorum in notis Masorethicis. Aben Esra ipsorum correctionem plerumque rejicit, et recte.

ת"ע: תרי עשר *duodecim.* Pro עשר Chaldaico עסר, et inde, elisa gutturali, תריסר. Sic adpellant Prophetas minores, quorum libri duodecim sunt.

2. תפלת ערבית *oratio vespertina.* In precum libris.

3. תורת עולה libri celebris nomen est, qui saepe citatur in Caphtor.

תע"ב: תבוא עליו ברכה *veniat super eum benedictio.* In epigraphis literarum ejus usus est. Vide Epistolas nostras hebr.

ת"ק: תנועה קטנה *motio parva*, id est, vocalis brevis, vel pluraliter, תנועות גדולות. Gram.

2. תקיעה קטנה *clangor parvus.* Vide ת"ג.

3. תנא קמא *Doctor primus.* Doctores in Mischna vocantur Tannajim. Cum literis servilibus, אתנא קמא. Sic לתנא, כתנא, מתנא.

ת"ר: תנו רבנן *tradiderunt, docuerunt Rabbini nostri.* Talm.

תהום רבא *abyssus magna.*

תר"יג. Literae numeri sunt, valentes 613, in quot praecepta universa Lex Mosis dividitur Judaeis. Horum mentio in Targum, ubi Noomi dicit: איתפקידנא למנטר שית מאה ותלת עסר פקודיא id est, jubeor ego observare 613 praecepta, Ruth. 1, 16. in Venetis. Vide supra ר"מח.

ת"ש: תא שמע *veni audi.* In Talmud frequens, quando ad objectionem respondent.

(In Zohar saepius occurrit, quoties arcana dogmata coelestiaque mysteria discipulis suis Jochaides pandere gessit.)

תש"בעפ: תורה שבעל פה *lex oretenus tradita.* Traditiones patrum sic vocantur.

תש"בצ: תשובות שמעון בר צמח *responsiones Schimeonis, filii Tzemach.* Scripsit librum שאלות ותשובות quaestionum et responsionum, qui sic abbreviate citari solent. Meminit Juchasin, fol. 134.

תש"רת: תש"ת: תר"ת. Tria symbola sunt clangorum, quos edunt in festo tubarum. Primo die ראש השנה novi anni cornicem ter cornu inflat, sonis distinctis. Primo sonos edit, quos prima abbreviatura denotat, nempe, תקיעה, שברים, תרועה, תקיעה, Tekia, sonus fixus et aequalis: Schevarim, fractus: Teruah, mixtus. Secundo, quos secunda abbreviatura, tekia, schevarim, tekia. Tertia, tekia, terua, tekia. Observandum, ex תרועה non esse primam literam desumtam, sed secundam, ut haec vox distingueretur a תקיעה, quae et ipsa a litera ת incipit. Insolens alioquin plane est, alias, quam primas literas, ad abbreviaturas transferri.

ת"ת: תלמוד תורה *studium Legis,* quod magnifice passim praedicant. Cum servili, כל אדם חייב ב"תת omnis homo obligatus est ad studium Legis. כל מי שאינו עוסק ב"הת נקרא נזוף quicumque non dat operam studio Legis vocatur reprobus. Et Rambam parte I. Madda, f. 18. scribit: אין לך מצוה בכל המצות כולן שהיא שקולה כנגד תלמוד תורה אלא תלמוד תורה כנגד כל המצות כולן שהתלמוד מביא לידי מעשה id est, non est praeceptum ullum inter omnia praecepta, quod tantum sit, quantum studium Legis; sed studium Legis aequiparatur omnibus praeceptis, quia studium adducit ad opus, ut scil. id opere praestet, quod studium adprehendit.

2. תלמד תורה *discipulus Legis, studiosus Theolo* Sic apud priscos Hebraeos se quidam vocarunt, magis pium et honorificum censerent, vocari dis lum legis, seu verbi divini, quam חכמים sapientum etiam traditionibus et legi non scriptae innitehan

3. תפארת *decus.* Species una ex decem numer nibus Cabalisticis, quam sic a prima et ultima l notant. Frequens in Zohar, et aliis libris Cabalis

---

אל הקורא.

תם ונשלם פעלי, ברוך ארון האדונים,
הנותן ליעף כח, ועצמה לאין אונים!
ועתה קורא הנעים אליך אשים דִבְרָתִי
כי תשים עינך בי, לכסות שגיתים,
אם טעיתי, או דרכי מדרכיך שתים.
להרים יפעת התלמוד הלא עבדתי עבודתי,
נֵטֶל החלד אשא, עמל ויגונים
זה עשר שנים עשרת מונים —
לכן הֶרֶב כבסני; שא גם אתה לשגיאתי!

EPILOGUS.

En habes, Lector amice, hoc meum qualecumque opus, in quo aestimando ut benevolum et, si quae forte minus recte dicta aut disputata sint, lenem Te mihi praebeas judicem, rogo.

Praefationem hujus libri quum scriberem in animo quidem fuit addere appendicem, in qua vocabula in Talmude Hierosolymitano obvia dialectumque Hierosolymitanam essem tractaturus, sed promissis proh dolor stare non potui. Ob magnas enim impensas ad hanc libri partem edendam necessarias, etiam majores illas nuper aucta typothetarum mercede, librarius, quamvis ad litterarum studia adjuvanda paratissimus, novos sumptus facere dubitavit, de prioribus resarciendis adhuc eo incertior, quo minus mihi huc usque contigit, ut viris doctis opus meum probarem. Habent sane sua fata libelli, neque semper gratiam refert, qui rem suam bene gessit. Libri nequaquam digni qui legantur summa florent auctoritate famaque pollent, selectissima vero praestantissimaque opera, quae merito litterarum ornamenta duxeris (qualia, ut exemplo utar, sunt lexicon arabo-persicum, quod Zenkerus jam per decem annos Lipsiae edendum curat, aut Wuttkii liber ante hos quattuor annos emissus, quem inscripsit Die Entstehung der Schrift), paucis tantummodo nota sunt, quia auctores, doctrina quidem et eruditione maxime insignes, unius alteriusve partium, quae in litterarum republica hodie principatum tenent, favorem sibi parare aut nesciunt aut aspernantur. Nam sint merita seculi nostri in litteras artesque laudanda, dolendum tamen est, quod ne nostra quidem tempora omni partium studio abjecto solo veritatis amore duci consueverunt. Quam rem — utrum jure necne Lector benevolus videbit — tam aegre ferebam, ut animo prorsus defectus inceptum opus vix ad finem perduxissem, nisi inter laborem Virorum Clarissimorum mihi maxime Reverendorum adhortatione amicissime essem excitatus.

Memoria igitur Buxtorfii jam omnibus, quibus par est, laudibus a nobis pie celebrata, etiam illis Viris Spectabilissimis, qui neque consilio neque opera nobis defuerunt intimo ex animo nos decet agere gratias.

Quorum primus nobis summa cum reverentia nominandus est Vir Amplissimus R. PAYNE-SMITH, qui aliquot locis operis Sui praestantissimi, imo immortalitate dignissimi, Thesauri dico syriaci, libri nostri singularumque ejus sententiarum rationem habuit, ita sane, ut non ubique opiniones nostras Sibi placuisse appareat. Sed quae tam eruditis oculis omnino animadversione digna visa sunt, ea non carere suo quodam merito aut pretio nobis persuadere audemus, quare Viri Egregii non solum comprobatio et assensus studiis nostris magna fuit emolumento, sed etiam dissensio ac reprehensio tantum abfuit, ut molesta nobis esset, ut beneficium nobis videretur laude vix minoris aestimandum. Multos nostrorum virorum doctorum, qui in linguae semiticae studiis versantur, scripta sua, immo singulas plagulas modo typis exscriptas Viro Celeberrimo misisse, ut eadem in magno opere Suo commemoraret, non me fugit, id quod ego, quamvis Viri Amplissimi unus omnium observantissimus, non feci. Nam, quemadmodum magna Ejus patria, Britannia, in omnes terras veritatem, humanitatem, doctrinas et beneficia largiter spargit, sic etiam Eum, quae vera rectaque sint, pro insigni Suo veritatis amore, etsi nullam inde laudem praemiumve capiat, secuturum esse non dubitavi. Sed nunc, cum parvum scriptum ad finem perduxerim et Ille sine dubio haud multa, quae magno Suo operi addat, habeat, mea gratiarum actio quam sincera et ab omni adulatione benevolentiaeque captatione aliena sit, certe elucescet.

Tum noli, Lector benevole, in malam partem mihi vertere, si in eo glorior, quod Virum Doctissimum Amplissimumque HENRICUM WUTTKIUM, prof. universitatis Lipsiensis, atque Doctissimum PAULUM MOEBIUM, qui in terris Ducis Cob.-Gothani a publicis consiliis scholasticis est, amicos habeam. Nescio, quid me hac amicitia dignum reddiderit, nisi litterarum amor, quo ardeo; neque in Illorum dignitate ac favore exhortationem ad opus continuandum non potui videre, quam ob rem Viris illis Amplissimis debitas gratias refero.

Haud minus doctissimo ABR. M. GOLDSCHMIDTIO, Rabbino Lips., et amico meo AUG. HERM. WALTHERO, Mag. debeo, quorum Ille copiosa bibliotheca liberalissime uti mihi permisit, nota selecta 169ma (Vol. I. p. 68) hoc opus ornavit, uterque vero me in opera mea frequentissime humanissimeque doctrina Sua adjuverunt.

Si quae sunt in litteras merita mea, eorum haud exigua pars MAURITIO SCHAEFERO, venerando libri editori, est tribuenda. Nam neque magni sumptus faciendi, neque temporis ad opus finiendum necessarii diuturnitas, nec molestiae,

quas ego atque difficilis mea conditio Ei parabant, studium Hujus perdigni et litteris solum dediti Viri imminuere potuerunt; nihil igitur magis in voto est, quam ut opus meum benigne recipiatur et multos reperiat emptores, qua re simul effici possit, ut studiis et opera in appendice collocandis Fautori meo etiam in futurum tempus serviam.

Ut denique mihi, sicut labore molesto vel opere gravi ad finem perducto facere solemus, epulas, quae exhilarandi causa fiunt, parem, nomen Tuum, mi amicissime **JOANNES ALBERTE HIETEL**, vocare mihi concedas, cujus commemoratio juxta illud poetae כי טובים דודיך מיין mihi certe suavior est selectissimo vino. Non nisi nomen Tuum profero sine ullo epitheto, quo Te reges atque principes ornarunt. Nam ornamenta ea et quivis honos Tibi concessus solis regibus principibusque, qui pretium Tuum agnoverunt, honori esse, minime vero ipsum illud pretium augere et exaggerare possunt. O utinam hic in fine libri mei imaginem sinceri Tui animi dignis coloribus describere possem! Certe digno bonoque Lectori voluptatem animi pararem. Sed melius est tacere, ubi desunt verba. Nam Tu, etsi neque vitae conditione, neque necessitudinibus, neque eadem religione mihi conjunctus, nihilominus Mecaenatis munere in me functus es, cum me semper ad litterarum studia adhortareris beneficiaque in me cumulares, quanta vix frater fratri praebet; et quod ad varias religiones spectat, omnes natura aeque divinae, aeque sanctae sunt, quaecumque hominem bonum, sincerum atque honestum reddere possunt. Vale, mi amice Alberte! vale, Lector digne et benevole!

Scripsi Lipsiae mense Julio anni MDCCCLXXIV.

Bernardus Fischer.

OBSERVATIONES QUÆDAM COMMUNES DE VOCUM

Chaldaicarum ex Hebraea lingua derivatione.

Chaldaica lingua plerasque voces cum lingua Hebraea, origine communes habet, sed eas differentes facit, vel flectione vel formatione.

Flexio consistit in vocum declinatione vel conjugatione, quam ꞁ raecepta linguae Chaldaicae declarant.

Formatio differens consistit, primo in literarum radicis vel commutatione, vel transpositione: secundo in literarum radicis vel detractione vel adjectione: tertio in vocalium transmutatione.

Commutatione literarum.

Commutatio literarum praecipua est, et prae reliquis speciebus multiplex. Primo, literae homogeneae sive unius organi in pronunciando, et facile et crebro inter se permutantur. Sic literarum quiescentium אהוי liberrima est permutatio: Sic palati, linguae, dentium et labiorum, ut ex sequenti ordine alphabetico patet.

א in י: *ut,* רֹאשׁ, רֵישׁ, *caput,* שְׁאוֹל, שְׁיוֹל *sepulchrum,* אֵימַר *dicau:* Item in ה: *ut,* קְרָא, קְרָא *rocare:* Item in ו: *ut,* הוֹבֵד *perdere,* לְהוֹבָדָא *ad perdendum, ab* אָבַד *perire:* הוּבַד *perdi.*

ב in פ ex lege literarum labialium: *ut,* בַּרְזֶל, פַּרְזֶל *ferrum:* בְּצַע, פְּצַע *scindere, vulnerare,* נְשַׁב, נְשַׁף *flare.* Item in ו: *ut,* הָוְנָא *intelligentia, a* בּוּן *intelligere.*

ג in כ ex lege literarum palati: *ut,* גָּפְרִית, כַּבְרִית *sulphur.*

ד in ט ex lege literarum dentium: *ut,* דִּבָּה, טִבָּה *infamia, fama.*

ה in א vel י frequentissime in Verbis quiescentibus tertia radicali. Item in ו. Item in ע: *ut,* קָרָה, עֲרַע *evenire.*

ז in ד: *ut,* זָהָב, דְּהַב *aurum:* זָבַח, דְּבַח *sacrificare:* זוֹ, דָּא *istud.*

י in ו frequentissime in Verbis a י incipientibus.

כ in ק: *ut,* כָּפַל, קְפַל *duplicare:* כּוֹבַע, קוֹבַע *galea.*

ל in ר et contra, quam commutationem quasi naturalem, etiam a pueris discimus: *ut,* אַלְמָנָה, אַרְמְלָא *vidua:* אֲלוּ, אֲרוּ *ecce.*

מ in נ ex liquida ipsarum in pronunciando natura. Id in Nominibus pluralibus musculinis perpetuum est, quomodo et Hebraice talia quaedam sunt: *ut,* חַיִּים *et* חַיִּין *vita,* מְלָכִים, מַלְכִין *reges, et similia.*

נ in ל: *ut,* לִשְׁכָּה, נִשְׁכָּה *cubiculum,* אַלְמָנָה, אַרְמְלָא *vidua.*

ס in שׂ, et contra, frequentissime. Rarius in שׁ: *ut,* כָּנַס, כְּנַשׁ *congregare.* Idem in ז: *ut,* סוּר, זוּר *recedere.*

ע in ק: *ut,* אֶרֶץ, אַרְקָא *terra,* עֵץ, קֵיס *lignum:* item in א: *ut,* עֵץ, אָע *lignum,* זֶרַע, זְרָא *semen.*

צ in ע: *ut,* אֶרֶץ, אֲרַע *terra,* צֹאן, עָאן *ovis,* עֵץ, אָע *lignum,* צוּק, עוּק *angustia affici,* רָצָה, רְעָא *velle* item in ט: *ut,* יָעַץ, יְעַט *consulere,* קַיִץ, קֵיט *aestas:* item in ס: *ut,* עֵץ, קֵיס *lignum.*

ק in ע vel א: *ut,* קָרָה, אֲרַע, עֲרַע *evenire.* Item in כ: *ut,* תִּקֵּן, תַּכֵּן *ordinare.*

ר in ל, ut supra in litera ל.

שׁ in ט: *ut,* קָשַׁר, קְטַר *ligare.* Item in ת frequentissime: *ut,* שֶׁלֶג, תְּלַג *nix:* שָׁלֹשׁ, תְּלָת *tres:* שִׁשִּׁים, שִׁתִּין *sexaginta.* Item in ס: *ut,* שָׁמַר, סְמַר *custodire. Inde Euphrateorum dialectus* שִׁבֹּלֶת, סִבֹּלֶת Jud. 12.

שׂ in ס: *ut,* עֲשָׂרָה, עַסְרָא *decem.*

ת in ט: *ut,* תָּעָה, טְעָה *errare.* Et in ן in Nominibus pluralibus femininis: *ut,* גְּבוּרוֹת, גְּבוּרָן *potentiae.*

Transpositione literarum.

Transpositione literarum: *ut,* חֵלֶק, חֲקַל *ager,* שַׁעַר, תְּרַע *porta, ubi et* שׁ *mutatum in* ת, *ut ante positum.*

Adjectione literarum.

Literararum adjectio fit vel ab initio, vel in medio vocis. Ab initio, עֲבַד, שַׁעְבֵּד *servire,* חֲלַף, שַׁחֲלֵף *permutare,* גַּלְגַּל, סַגַּלְגַּל *rotundus:* רֵיק, סְרִיק *inane.* Sic Hebraice לֶהָבָה, שַׁלְהֶבֶת *flamma.* In medio, שֵׁבֶט, שַׁרְבִיט *sceptrum,* כִּסֵּא, כָּרְסֵא *solium,* רַפְסֹד, רְפַד *ratis,* עָרֵל, עַרְטִל *nudus.* Sic Hebraice, שַׁאֲנָן, שַׁלְאֲנָן *viridis.*

Detractione literarum.

Detractione, ab initio: *ut,* אֶחָד, חַד *unus,* אֱנוֹשׁ, נָשׁ *homo.* A fine, בַּיִת, בֵּי *domus,* שַׁבָּת, שַׁבָּא *sabbathum,* הָקִים, אוֹקִי *statuere,* מַלְכוּת, מַלְכוּ *regnum,* שֶׁבַע, שְׁבַע *septem. Sic* יֵשׁוּעַ, *unde Judaei dicunt* יֵשׁוּ.

De vocalium mutatione.

Kametz initiale sive penultimae syllabae communiter mutatur in Scheva, tam in Verbis quam Nominibus: In Nominibus vero etiam ultimum Kametz ante consonam mobilem mutatur in Pathach: *ut,* פָּקַד, פְּקַד *praecipere,* בָּשָׂר, בְּשַׂר *caro.*

Tzere et Saegol penultimae syllabae in Nominibus mutatur in Scheva, et Saegol ultimum in Pathach: *ut,* סֵפֶר, סְפַר *liber,* כֶּסֶף, כְּסַף *argentum.*

Cholem in Participiis et Nominibus frequentissime transit in Kametz: *ut,* פּוֹקֵד, פָּקֵד *praecipiens,* פּוֹקְדוֹת, פָּקְדָן *praecipientes:* עוֹלָם, עָלַם *quod et* עָלַם *apud paraphrastas:* כֹּהֵן, כָּהֵן *sacerdos;* קוֹל, קָל *vox,* אוֹת, אָת *signum. Forma* קֹדֶשׁ *transit in* קָדְשָׁא, קֻדְשָׁא *vel* קוּדְשָׁא, *ubi* ו *primitus erat duntaxat index vocalis O vel U brevis, id est, Kametzchatuph vel Kibbutz, sed qui vocales ascripserunt, id in scriptura reliquerunt, unde scheva sequens nihilominus mansit quiescens. Idem accidit ei, quando cum Cholem loco Kametzchatuph vel Kibbutz notatum est. Sic et litera* י *saepissime in scriptura mansit, cum adjectis vocalibus tolli debuisset: erat enim index vocalium, quae cum accederent, ei non debebat amplius dari locus.*

Schurek in Participio Pahul transit in Chirek: *ut,* כָּתוּב, כְּתִיב *scriptum est,* קָרוּא, קְרִי *legitur.*

Pathach in Nominibus formae טַעַם, *in* טְעַם *ratio. Sic* בַּעַל, בְּעַל *et contracte* בַּל.

Saegol ante explicatum.

Similia diligens Lector et Grammatices studiosus observabit et notabit.

Ut Deo finiam, quo pius et Cl. Buxtorfius hoc opus incipiebat, unum tantum adjicio additamentum, ex omnibus illis additamentis atque corrigendis, quae jam collegi, sed propter casus mihi laborem meum absolventi accidentes in lucem proferre non possum. Est quippe explicatio vocum שם של מ"ב, שם של ע"ב, et שם של י"ב, quam ad confirmandam atque supplendam notam 75^{mam} (pag. 1205.) adducimus. Dico quidem: sub voce שם של מ"ב i. e. *nomen (Dei) quadraginta duarum litterarum* nihil aliud subintelligitur nisi *ea pars theologiae, quae de attributis Dei agit nullum in hominem atque mundum sensibilem exercentibus momentum,* תוארי עצמיים ut Maim. ea attributa vocat, i. e. attributa essentialia, proprietates videlicet Dei, quae essentiae Ejus adscribuntur, antequam effectum in mundo sensibili proferunt, et inde oculo mortalium adspicienda se praebent. Quandoquidem vero ex ea parte theologiae error nasci potest homini credendi Deum esse corpus (עצם), cui illa attributa adscribantur, hinc in Talmude (Kidd. 71a) admonent. שם בן ארבעים ושתים אותיות אין מוסרין אותו אלא למי שצנוע ועניו ועומד בחצי ימיו וכו׳ Alia est ratio proprietatum vel virtutum Dei effectivarum, תוארי הפעליים, ut Maimonides loquitur, i. e. attributa, quae Deo adscribuntur dumtaxat opera Ejus in mundo sensibili deprehendimus. Ex iis tantum operibus Deum quasi „ex tergo" animadvertere possumus, dum ipsam Ejus gloriam ac magnitudinem, Deum quasi „de facie" agnoscere mortalium non est: וראית את אחרי ופני לא יראה, ut haec sententia in sacra Scriptura (Exod. 33, 23. vide Maimonidem ad locum) metaphorice exprimitur. Et ea pars theologiae attributa Dei secundum opera Ejus describens est, quae a Talmudicis nomine שם של ע"ב i. e. *nomen* (Dei) *septuaginta duarum litterarum,* comprehenditur. Causa vero, cur has theologiae singulas partes numeris 72 et 42 exprimunt, haec est:

Omnis fere theologia biblica attributa scilicet Dei continens in capite tricesimo quarto Exodi comprehenditur versu sexto, ubi Moses gloriam Dei transeuntis adspiciens, veluti excelsam majestatem summamque gloriam ac magnitudinem Ejus designare velit, exclamat יהוה יהוה אל רחום וכו׳. Hunc versum vero si ab initio exclamationis יהוה יהוה usque ad finem enumeras, 114 litteras invenis; amplectitur quidem prima pars versus, ab יהוה יהוה usque ad vocem לאלפים, 42 litteras, dum ceterae 72 litterae alteram partem, a voce לאלפים usque ad finem, efficiunt. Quatenus vero in illa prima versus parte nonnisi de attributis Dei agitur nulla omnino mentione facta mundi vel hominis, hinc Talmudici theologiam de attributis Dei agentem antequam vim et efficaciam in mundum sensibilem exercuerunt, nomen 42 litte-

rarum, vel quod in 42 litteris continetur, appellant, dum cetera attributa Ejus, vel potius disciplinas theologicas, quae de virtutibus ac proprietatibus Dei ad mundum sensibilem spectantibus agunt, voce שם של ע"ב, i. e. nomen 72 litterarum designant, juxta 72 litteras, quae in secunda parte versus inveniuntur. (Vide in tract. Talm. Sanh. 44b, ubi angelus גבריאל vocatur רוח פסקנית et conf. quae nos ad vocem גבריאל scripsimus).

Quod denique ad explicandam designationem שם של י"ב i. e. *nomen duodecim litteris destinatum*, attinet, haec notanda videntur:

Notio τοῦ εἶναι, quae, ut a nobis demonstratum, propria ac singularis significatio nominis tetragr. יהוה est, tamquam τὴν οὐσίαν Dei designans, nullam, ut recte Hegelius (logica §. 87.) observat, essentiam *affirmativam*, essentiam videlicet rei vere existentis declarat, notio enim abstracta est, perindeque et *negatio* absolutae existentiae, τὸ μη εἶναι, essentia rei haberi potest. Opus ergo est, si Deum vere existentem cogitare vis, ut essentiam Ejus, quae est τὸ εἶναι, notio igitur propter abstractionem cum negatione facillime commutanda, affirmativam designes, adjecta notione abstracta pro summa potestate efficaceque vi. Et hoc est, quod Talmudici dicunt יהוה אלהים *esse nomen plenum* i. e. si cum notione τοῦ εἶναι (יהוה) conjungitur notio abstracta summae potestatis (אלהים) esse „nomen plenum“ שם מלא, dumtaxat nomen יהוה per se non est affirmativum perindeque „plenum“ nomen Dei, i. e. nomen quod ad designandam veram existentiam Dei sufficiat, haberi non potest.

Et hoc a nobis demonstratum, tetragr. יהוה, ut accurate juxta pronunciationem יְהֹוָה designetur, a veteribus vocem septem vocalium (ἑπτά φωνηέντα vide p. 1214) designatum esse. His igitur septem vocalibus si quinque litteras vocis אלהים addis, duodecim, vel שם של י"ב nomen duodecim litterarum efficit, יהוה אלהים quippe, quo essentia Dei, τὸ εἶναι, simul cum notione abstracta summae divinae potestatis perindeque affirmativae essentiae conjungitur.

Occasione data errorem in illa nota a nobis commissum emendare licitum sit. Pro „Primos in orbe deos fecit terror“ pag. 1206) debet esse: Primus in orbe Deos fecit timor“. Legitur apud Statium Ep. Theb. III. 665.

Denique ad confirmandam explicationem Mischnae יכה יוסי את יוסי a nobis in illa nota datam conferri potest Talmud in Meg. 24b., Er. 53a., ex quibus locis cognoscitur, quam accurati Talmudici in pronunciandis vocabulis fuerint; item: Talmud Bk. 73. Bb. 130. ubi videre est, quodpiam dubium in testimonio testium sufficisse ad solvendum accusatum a poena capitali.

Soli DEO gloria.

